

SECVNDA ALBERICI SVPER INFORTIATO.

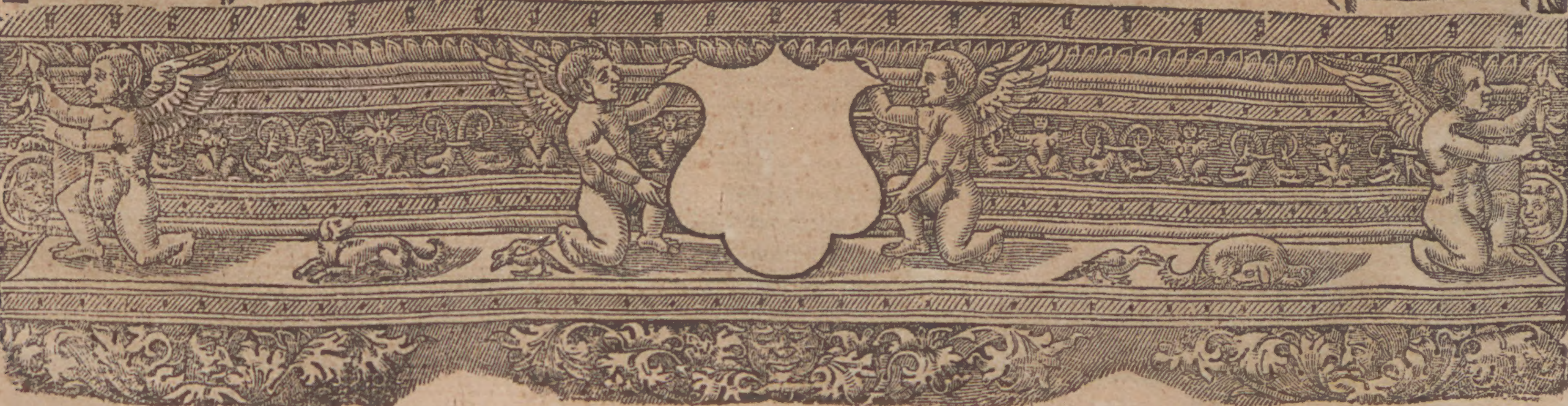

COMMENTARIA ARGVTISsima iuris vtriusque Doct. inter iurisconsultos celeberrimi, ac practici maximi, Domini Alberici de Rosate Bergomensis, super Secunda parte Infortiati, cum Summariis & numeris ante leges recenter in melius repositis.

His accessit alphabeticus Index copiosissimus, ubi quæ longa uerborum ambage explicantur, compendioso sermone comprehensa in promptu habentur: omnia nunc summa cum diligentia in lucem emissa.

LVGDVNI,

1545

¶ Lectura dñi Alberici de rosate Bergomatis: Juris vtriusq3 doctoris acutissimi: super secunda parte Infortiati: cũ Summarijs: Additionibus: concordãtijs: numeris ac quotationibus recenter auctis feliciter exorditur.

1 ☞ Legatum excõmunicato factum an valeat.
2 Donatio causa mortis in quibus differat a legatis.
3 Error nominis ꝓprij vel appellatiui an noceat.
4 Heres an teneatur insolidũ vel pro portionibus hereditarijs.
5 Fundo cõmuni legato an debeatur totus.
6 Legatũ seruo vel filio relictũ an possit pater vel dñs repudiare.
7 Heredes qñ ad superindicta ꝓpter guerrã teneantur.
8 Res apud hostes existens an possit legari.
9 Pater vel dominus an possit grauari de restituẽdo filio vel seruo instituto.
10 Fideicommissum vniuersale an transeat ad heredẽ fideicomissarij.
11 Angustie temporis an vitient legatum vel contractum.
12 Species an veniat in obligatione in legato generis.
13 Minimum quod est in dubio debitum est.
14 Numerus singularis in pluralem resoluitur.
15 Legari non potest a semetipso.
16 Reprobatio aliquorum ex gestis alicuius officialis non inducit reliquorum approbationem.
17 Electus per duos ad officium publicũ eligere põt ex cuius persona ipsum suscipiat.
18 Augmentum gregis legati an spectet ad legatarium.
19 Collegio excõmunicato an omnibus mortuis sint excommunicati successores.
20 Juramentũ vniuersitatis an transeat ad successores.
21 Regula catoniana in quibus legatis locum habeat.
22 Domus tota an debeat destrui propter delictum vnius cõsortũ.
23 Testamentum an semper recipiat robur a iure ciuili.
24 Legata a substituto repetita non videntur sub conditione sua repetita.
25 Legatũ extinguit̃ suo legato manumisso absq3 heredis culpa.
26 Testator habens ius petendi rem quam legat illud legasse censetur.
27 Difficile quod est impossibili equiparatur.
28 Ingressus monasterij an vitetur ꝑ pactũ retẽtionibus bonorũ.
29 Ciuitas an censeatur habere rempublicam.
30 Porticus continetur edium appellatione.
31 Heres an possit ignorantiam pretẽdere in rebus defuncti.
32 Heres non tenetur vltra id ꝙ legatum sit.
33 Dãnatus fundum vendere intelligitur pretio recepto.
34 Voluntas dubia ex coniecturis declaratur.
35 Pecunia vt species legata non potest permutari.
36 Heres legatario tenet̃ ad estimationẽ re legata pereũte eiꝰ culpa
37 Testator an possit facere leges in suo testamẽto locũ nõ habere.
38 Heredẽ que astringere dicantur ad luendũ rem legatam ꝛc.
39 Exceptio legatum perimit dat ꝛ restringit.
40 Legatum de vendendo iusto precio an sit validum.
41 Legatum seruo legato relictum sequitur legatarium.
42 Res subiecta restitutioni an possit alienari.
43 Tempus modicum datur confitenti debitum.
44 Exceptio nihil facit cuius conditio deficit.
45 Legatũ inutile dicitur dñ debitori quantitas a creditore putatiuo legatur.
46 Electio rõne cõtractꝰ cõpetẽs an in singularẽ trãseat successorẽ.
47 Dominiũ rei legate iussu testatoris põt de vno i aliũ ambulare.
48 Legatũ de seruo tenet cõditione statulibertatis deficiente.
49 Cause due lucratiue in speciebus diuersis possunt concurrere.
50 Res non censetur tradita que plene tradita non est.
51 Judex potest discordes ad concordiam compellere.
52 Dominium rei heredis legate non transit sine traditione.
53 Obligatio an possit hodie inter patrem ꝛ filium oriri.
54 Defectus modi per factum alienũ contingẽs nõ vitiat legatum
55 Fidei eius non potest committi qui sibi beneficiũ iuris ignorat competere.
56 Legatum non valet cum nullam vtilitatem affert.
57 Executor testamenti a legatarijs potest conueniri.
58 Verba in testamentis aliquid operari debent.
59 Delinquens in parte indiuidua delinquit in totum.
60 Dictio cum, inter res ꝛ personas pariter operatur.
61 Licentia testandi que a iure conceditur in honore ad causam intestati trahitur.
62 Aduocatus non obtemperans precepto an incidat in penam.
63 Prohibitio redditionis rationum non liberat a dolo.
64 Legatarius non tenetur stare colono.
65 Debitum extinguit̃ pro qua parte creditor debitoris efficitur.

¶ De legatis .j. Rubrica.

Uper Rubrica. Ista rubrica non
notat ordinẽ legãdi s3 or-
dinẽ materie legatorũ: vt
colligitur ex glo. rub. ĩ. de
lega. iij. Vel clarius secũ-
dum Odoffred. in isto ti.
tractat̃ de ꝑsonis legãtiũ a
ꝛ eorum quibus legatur.
In titu. de leg. ij. tracta
tur de rebus prohibitis ꝛ
concessis legari. In titu.
de lega. iij. tractatur mix
1 tim de ꝑsonis ꝛ rebꝰ circa legata ꝛ de interp̃tatione ṽborũ. † An
a legatũ excõicato [a] valeat: no. ꝑ Arch. xxiiij. q. ij. c. sane. ij. Qd exe
quatio sit circa diuersa. ĩ. e. l. j. ꝛ in qbꝰ exequata sint legata fidei
cõmissis: ꝛ in qbꝰ differãt legata singularia ab vniuersalibꝰ. An
2 filiusfa. possit legare. ĩ. eo. l. ij. † Et in qbꝰ differat donatio [b] cau- b
b sa mortis a legatis qñ ea q̃ tacite insunt operent̃ vl' nõ plene. ĩ. e.
3 l. hec ṽba. an error [c] † nõis ꝓprij vel appellatiui noceat vel nõ: ꝛ
c qs error noceat. ĩ. e. l. si qs in fundi vocabulo. ꝛ an si agat̃ inter te
statorẽ legatariũ: ꝙ appellatiõe eq cõtineat̃ mulꝰ: valeat legatu3
4 an heres † teneat̃ insolidũ vel ꝓ portiõibꝰ hr̃ditarijs eade3. l. j. §.
fi. ꝛ pleniꝰ ĩ. l. si ex toto. §. si ita scriptũ. an q semel elegit possit va-
riare. ĩ. e. l. fui electiõe. ꝛ ibi plene. ꝛ an q elegit aliquẽ officialẽ cuiꝰ
electio nõ tenuit vel q repudiauit possit iterũ eligere: ꝛ an arbiter
cuiꝰ ꝓnũtiamẽtũ nõ tenuit possit iterum arbitrari. An qd cõe est
5 possit dici meũ. e. l. §. labeo. † Et an legato fundo cõi debeat̃ totꝰ
vel sola portio cõpetẽs testatori. eadẽ. l. §. fi. Et an idẽ in vẽditiõe:
an ista ṽba q meꝰ erit cũ moriar vel post mortẽ meã inducãt ꝯdi c
6 tionẽ. vl' dmõstrationẽ. ĩ. e. l. stichũ. ꝛ an idẽ i stip. An legatũ † reli
ctũ suo vl' filio dñs vl' pr̃ possit repudiare vl' ei adimi. ĩ. e. l. legatũ
cui ꝑtinet ꝑncipale: ꝛ argumen. ecõtra. ĩ. e. l. si ex toto. ꝛ an habẽs
imũitatẽ a collect3 teneat̃ ad supadditas ꝓpter guerrã. Et qñ he
7 redes † teneant̃ ad supadditas ꝓpter guerrã. ꝛ qñ hr̃des teneã
tur i solidũ ꝓ virili vel hereditaria portiõe e. l. §. si ita scriptũ. Qd
varietas nõ admittat̃ circa idẽ vel circa diuersa: q rõne cõnexita
8 tis idẽ reputant̃. e. l. §. si ita legatũ. an res hostiũ † vel apd hostes
existẽs possit legari. ĩ. e. l. id ꝙ apd. ꝙ filiꝰ optare nõ possit legatũ
nisi iussu pr̃is. ĩ. e. l. iul. An filio instituto vel suo possint grauari
pr̃ vel dñs de restituẽdo. ĩ. e. l. cũ filio. Et qñ retineãt quartã tre-
9 bellianicã ꝛ qñ nõ. ꝛ qs est heres † pr̃ an filiꝰ: ꝛ qñ grauat̃ pr̃ re-
stituere filio q est institutꝰ qd iuris: ꝛ qd de fructibꝰ hr̃ditatis ꝑ-
mortuo filio añ restitutionẽ: ꝛ qd duobꝰ ṽbis singularibꝰ ꝑcedẽ
tibꝰ põt adiũci ṽbũ pluralis numeri qd facit ad q̃stionẽ: si dñs cõ
cessit vasallo vineã ꝛ fundũ fructibꝰ plenũ vtrũ videat̃ cõcessisse
10 etiã fructꝰ vinee. Et an fideicõ. † vniuersale trãsmittat̃ ad hr̃dẽ
fideicommissarij eo mortuo añ restitutionẽ sibi factã re ꝛ verbo.
Quando dupliciter iure spectat alicui legatũ exprimere tenet̃ q̃
iure velit. ĩ. e. l. si mihi. ꝛ facit ꝙ agẽs ex iure cesso teneat̃ exprime
re vtrũ agat directo nõie cedẽt3 vel vtili nõie suo. ꝙ legatũ ꝙ fuit
ab initio possibile nõ vitiet̃ si efficiat̃ impossibile ex post facto. ea
11 dem. l. §. si quis seruos. Et an angustie † temporis vitient lega-
tum vel contractum ante quod non potest legari eius seruo. ea-
dem. l. §. regula. Et quod quandoq3 vitiatur legatum rõne per-
sone quandoq3 ratione rei ꝛ persone. ꝙ vltima volũtas deroget
prime nisi prima sit derogatoria secũde: eadẽ. l. §. in legatis. ꝛ adi
mendo quis videatur tacite legasse qd adiuit ꝛ si imperator con
cessit priuilegium non obstante statuto intelligatur. etiam de sta
12 tutis postea factis. †. An in legato gñis sit aliqñ species in obli-
gatione. ĩ. e. l. cũ incertus. ꝛ an possim habere ratum nõ meo no-
mine gestum in mei preiudiciu3. voluntas alteri derogatoria ser
13 uatur. ĩ. e. l. si ita sit adscriptũ. † Et ꝙ [d] in dubio ꝙ minimum est
d debet̃. ꝙ facit si testator habẽs duos equos legauit hoc modo d
vnũ ex equis meis lego titio aliũ sempronio: nõ specificãdo quẽ
quis possit eligere meliorẽ: ꝛ qñ ambiguitas est circa ꝑsonas tm̃
vel circa res tantũ vel circa vtrũq3 de iure. Si de errore scripture
cõstat stat̃ voluntati: si de errore nõ cõstat stat̃ scripture. ĩ. e. l. qui
quartã. posthuma nõ nata nõ facit partẽ licet nata admitteretur
ad partẽ. eadẽ. l. §. j. Et de ista materia. Et de coniunctis re ꝛ ver-
bis ꝛ re tm̃ ꝛ verbis tantum. Et an inter eos locus sit iuri accre-
scendi bene in. l. sequẽti. si duobus. per totam. l. An legatum filia
14 bus debetur posthumis. ĩ. eo. l. qui filiabus. † Quod singularis
numerus resoluatur in plurale3. eadem. l. §. j. Et pater instituit fi
lium masculum ꝛ filie nasciture reliquit centum. Si plures filie
nascantur an habeant centum pro qualibet. ꝛ an duo simul in-
gredientes castrum habeant integrum premium ordinatum pri-
mo ingrediẽti. prelegatũ vni ex heredibus an detur etiã si absti-

a ¶ Excõicato. Add bar. in. l. luciꝰ. §. in testõ. et i. l. i tacitis. de leg. j. tex. i. l. fideicõ. §. si suo. ꝛ ibi Bar. ĩ. e. bal. in. l. iperialis et de nup.

b ¶ Donatio. Adde tñ qd donatio causa mortis legato equiparatur. Bal. in l. fi. C. d dona. cau. mor. nota. in. l. fin. C. de codi. Spe, in tit. d dona. ṽ. donatariꝰ.

c ¶ Error. ad de Bal. i. c. j. §. notãdũ qui feu. dare pos. Bar. i. l. j. ff. d pig. actio.

d ¶ Minimũ. nam minimũ dicit̃ ex qualitate rei. l. scio. ꝛ ibi Bar. de res. i inte. Flo. de sanc. pe. in l. res bona. de cõtrat ab. emptio.

15 neat hereditate.eadē.l.§.fi.† Et ꝙ a semetipso legari non possit
in.l.se.que icipit ⁊ quidem.ꝙ repetitio legatorū inducat cōfirma
tionem inutiliter relictorum. Sed prorogatio nō.j.e.l.legata inu
16 tiliter.⁊ qñ aliquid fit ad vnū effectū nō dꝫ operari cōtrariuꝫ.†⁊
qd reprobatio aliquorū ex gestis alicuius officialis non inducat
approbationem reliquorum.⁊ an rupto testamento rūpant codi
cilli.⁊ an legatū inutiliter ab instituo debeat a substituto si ꝑtes
nō sunt adiecte legato pluribꝰ relicto equales sunt.eadē.l.§.fi.Et
sic dispositio respiciēs duo extrema illa equaliter respicit.Quā
17 do legat incertū de certis legatarijs est electio.j.e.l.q duos† Et fa
cit ꝙ electus ꝑ duos ad officiuꝫ publicū possit eligere ex cuius ꝑ
18 sona velit officiū † Quod augmentū gregis legati ꝑtineat ad le
gatarium.e.ti.l.grege.secus in singulari relicto vbi debetur tātuꝫ
ex tempore more legatū vniuersitati ⁊ vel corporis integralis nō
extinguitur per singulorum mutationem vel particulareꝫ interi
19 tum.eo.tit.l.significare.† Et facit vtrum excōmunicato collegio
monachorum vel alia vniuersitate omnibus mortuis sint excō
20 municati successores.† Et an iuramentum vniuersitatis vel col
legij transeat ad successores. Quod fructus sequatur legatariuꝫ
ex tempore more.eodem titu.l.si quis partem bonorum legare
potest qd non est mirum in rerum natura. Sed speratur.eo.titu.
l.quod in rerum. Et facit si testator instituit ventrem vxoris si
pregnans erit ꝙ intelligatur de pregnatione non solum tunc sed
etiam postea.qd non transit in successorem vniuersalem non tran
21 sit in singularem.eadeꝫ.l.§.j.† Et in quibus legatis locū habeat
a regula catoniana.[a] Quod diminutio ⁊ augmentum rei legate
spectet ad legatarium.eadem.l.§.si quis post.⁊ qd vni destinatū
est alij ademptum videt.qd facit pro fratribus humiliatis vt nō
debeant visitari per ordinarios cum habeāt magistrum genera
lem qui eos visitare tenetur.qd legatum nauis non extinguatur
naue resoluta camera eadem remanente.eadem.l.§.⁊ si nauem.
an ⁊ quando teneat legatum relictum a filio patri vt.j.e.l.a filio.
⁊ quid econtra. Et ibi plene de hoc quod tantuꝫ commodi quis
capere dicatur quantum superest deducto ere alieno.j.eodem.l.
non amplius. Quod interitu speciei sine mora ⁊ culpa debitor li
beretur.eadem.l.§.j. Quid debeatur legatario relicta parte bo
norum. Et quando aliud pro alio solui potest an in vna re possit
solui pars legata vel falcidia.j.eodem.l.potest. Quod facit ad
22 questionem † an tota domus debeat destrui propter delictum
vnius consortum. An valeat legatum si debite legat creditori ꝙ
debet.j.eodem.l.si creditor. Et de pluribus actionibus cumula
tis vel subrogatis an sapiant naturam eius cui cumulantur vel
subrogantur. Et quod validū quandoqꝫ intelligitur.i.fructuo
23 sum inualidum.i.infructuosum.† Et an testamentum semper re
cipiat robur a iure ciuili.quod cl'a prorogās solutionem pecunie
relicte extendatur ad omnia legata pecuniaria tam precedentia
quam sequentia.j.eodem.l.tal'scriptura.⁊ ibi plene quando cl'a
generalis referatur ad omnia vel ad proxima dicta. Et clausula
generalis quod banniti eximi possint de banno si habeant paceꝫ
tollit precedens statutum quo cauetur quod banniti de falso vel
robaria non possint eximi si habeant pacem:et si legetur pecu
nia que est penes campsorem ⁊ si illa detur quod detur vinea nū
quid expensata dicta pecunia pro herede possit dare alia centum
24 ⁊ de significato huius dictionis summas an teneat corpora.†
Quod legata repetita a substituto non videantur repetita sub
conditione sua.j.e.l.si quis a filio.secus si a lege non petantur vt
ibi. Si testator legat incertum de certis ⁊ apparent signa quod
testator sensiti de certo heredis est electio.eadem.l.§.si quis plu
res.legatum parti ciuitatis relictu videtur ciuitati relictuꝫ.eadē
l.§.fina. Et facit an pars extrinseca possit syndicum constituere.
Plures legatarij eiusdem rei admittuntur ad partes viriles nisi
aliud appareat ex voluntate testatoris.j.eodeꝫ.l.si pluribus. Et
an dando scdo videat adimere primo.⁊ pluribus concurrenti
bus ad idem quis preferatur plene ibidem.an transferendo in se
cundum non capacem adimatur primo.j.eodem.l.placet.lega
tum speciei sepius relictum in eadem voluntate non multiplicat
secus in legato quantitatis ⁊ secus in diuersorum voluntatibus
eadem.l.§.j. An faciat partem qui admitti speratur ad partem
vel qui non admittitur ad partem.plene eadem.l.§.si coniunctū.
⁊.§.sequenti.vbi etiam habes si vnus ex pluribus filijs exhere
detur an alij habeant integrum trientem vel semissem.cuius sit
25 electio in legato alternatiuo.eadem.l.§.fina.† Manumisso ser
uo legato sine heredis culpa legatum extinguitur.eodem titulo
l.si heres duabus speciebus diuersis legatis quod in vtraqꝫ spe
cie participat est commune vtriusqꝫ.eo.tit.l.titie textores.⁊ ob
scura exceptio nihil operatur. Et facit ꝙ duobus litigantibus
de possessione alicuius rei ⁊ pariter de possessione probantibus
assignetur cuilibet possessio pro dimidia. An sit differentia inter
dictationes ⁊c.⁊ cum plene eadem.l.§.nihil distat.perempta spe
cie legata perimitur legatum.eadem.l.§.fi. In legato generis de

a ¶ Catoniana. Add bar.
in.l.j.versicu.
iuxta h̄ q̄ro.d
reg.cato.bal.
in.l.j.versi.q̄
ro nunqd an
te diem.C.de
cadu.tol.bar.
contra glo.in
l.catoniana.i
fi.de regu.ca
to.bal.i.l.eaꝫ
quā.ver.q̄ne
ro nūqd in eo
qd relinqt.il
lo ti.Tamē ē
aduertēdū ꝙ
in multis ca
sibꝰ nō hꝫ lo
cū bar.i.l.ne
mo de test.tu.
in.l.fuuꝫ filij.
isto ti.bar.i.l.
si optio.in fi.
de opt.legat.
in.l.cetera.§.
ij.j.e.bal.in.l.
seruus.C.de
lega.Pau.de
ca.cōsi.lxxxij.
incipiente.ad
p̄mū q̄ſituꝫ.
bal.i.l.i testa.
C.de te.mil.i
l.ij.§.sed si ex
tra neduꝫ.de
vulga.⁊ pu
pilla.

b ¶ Difficile. Adde qd dif
ficile dr ꝙ sine
licētia princi
pis expediri
nō pōt.l.apd
iulia.§.si con
stat.⁊ ibi bar.
eo.isto.tit.idē
bar.in.l.cōti
nuus.j.de ꝟ
bo.obliga.

betur mediocris nisi de testatoris decreto senserit qꝛ tunc decla
ratio est heredis.j.e.l.legato.legatariꝰ aut locū habet aut totū re
pudiat secus in heredibus eius.j.eod.l.legatarius.⁊ an ex perso
na heredum.conuertet substantia obligationis legati repudia
ti fingitur non relictum.eadeꝫ.l.§.fi. Seruus legatus in fuga vel
longinquo constitutus sumptu heredis recuperatur ⁊ prestatur
j.e.l.cū seruꝰ.ad quos fructꝰ ⁊ accessiones teneant heredes lega
26 tario.j.e.l.apud iul.§.j.† Si testator habet ius petendi rem quā
legat illud ius legasse videtur.eadem.l.§.si titius.⁊ si emerat rem
quam legat et non soluerat pretium quis solueret heres vel lega
tarius.ea.l.§.idē inde iul.legatum personale non transit ad here
des.eadem.l.§.si quis alicui. Et si aliquis accepit rem in emphi
teosim vel feudum pro se ⁊ heredibus suis an repudiare possit in
preiudicium heredis.quis soluere debeat tributa decimas vel
alia onera que prestantur ex re legata vtruꝫ heres vel legatariꝰ
eadem.l.§.heres. Et qd de fictis p̄teritis non solutis.⁊ in dubio
minor fundus videtur legatus.e.l.§.scio.res quarū nō est cōmer
27 cium in cōmuni legari nō possint.eadeꝫ.l.§.fi.† Et difficile[b] mul
b tum ⁊ impossibile equiparātur:⁊ dicitur quasi impossibile quod
non potest fieri nisi voluntate imperatoris.quod re legata quan
doqꝫ debetur estimatio vt'eodem tit.l.sed si res.an affixa domi
bus possint legari.j.eod.l.cetera.per totū. Et an ad opus reipu
28 blice. Et an de vna ciuitate in aliam † ⁊ an ingressus monasterij
29 vitietur per pactum retentionis bonorum.† Et quod ciuitas di
30 catur habere rempublicam ⁊ ideo restituatur.† Et ꝙ appella.
edium porticus cōtineatur.⁊ ideo insultus factus in porticu fa
ctus videatur ad domum ⁊ ita vendisset sibi locum statutum lo
31 quens de assaltu facto ad domum eadē.l.§.fi.† An heres possit
ignorantiam pretendere in negotijs defuncti.j.eod.l.siue scit.an
statutum prohibēs alienari nō subdito locū habeat in solutis.j.
eo.l.senatus.ratione iuris quod habet pater in castrensi peculio
filij potest legare filium dicti castrensis peculij.j.eo.l.serinum filij.
Et facit ꝙ si quis habens in fundo ius emphiteoticū legat mi
hi ipsum fundū postea efficiatur dominus ipsius fundi quod le
gatum nihil valeat.rem alienam ignorans eam sibi legatam qꝛ
postea repudiet legatum resoluitur ius primi legati:quia resolu
to iure datoris resoluitur ius acceptoris.eadeꝫ.l.§.j. Et an tenea
tur heres ad estimationem tanquaꝫ rei aliene legate. Si materia
tum sit reductum ad materiam per heredem vel econuerso non
extinguitur legatum.si res reduci non potest ad pristinum statū
eodē.l.si procula.superficies cedit solo.eadem.l.§.si aree.legato
nomine videtur legatum debitum ex eo.eadem.l.§.eum qui.⁊ be
ne quando liceat argui de contractibus ad vltimas voluntates
⁊ econtra.⁊ an cessa rei vendi.transeat dominium legatum secun
dum vtile per legatum libertatis inutile non vitiatur.eadem.l.§.
32 idem seruus.† quod heres non teneatur vltra quam sit legatuꝫ
eadem.l.§.si statuliberum. Si testator legauit vni vsumfructum
vnius fundi alij alium fundum ex quo iter est ad fundum
fructuarium heres prestare ipsum iter tenetur.eadem.l.§.fina
lj. Superueniente noua causa legati legatum efficitur validum
vt.j.eo.l.a substituto. Et facit quod substitutus erit ab instituto
quod existente conditione substitutionis teneatur institutus
stituere pretium. Quod ad plura teneatur heres prestanda lega
ta generis quam speciei.eadem.l.§.heres.quod procedat argu.
de vltimis voluntatibus ad contractus.j.eodē.l.que de legato.
⁊ quod idem verbum sumitur proprie ⁊ improprie vbi peti ⁊ sol
ui debeat res legata:⁊ que inutilitas debeat prestari a tempore
more.plene.j.eodem.l.cum res.⁊ si seruus legatus sit in fuga ad
quid teneatur heres legatario:⁊ que cautio prestāda sit in actio
nibus realibus personalibus ⁊ mistis ibidem plene.si seruus he
redis subtrahit rem legatam ad quid teneatur heres legatario
⁊.j.eodem.l.si heredis. Si vnus coheredem occidat ob rem lega
tam ex hoc non obligatur alter coheres.eadem.l.§.j.in legatis
collatis incertam etatem annus completus exigitur.j.eodem.l.
si cui legetur.⁊ quando cedat dies talis legati.⁊ de legato talis
aliquid tangitur. Si lego quod debeo titio cuidam tertio:vt sol
uat creditori licet non teneat ad fideicommissariam quo ad cre
ditorem tenet tamen quo ad heredem ⁊ fideiussorem.eodem.l.§.
j.nec interest sit principalis soluendo necne. Et dicit Dynus
hunc casum alibi non reperiri:⁊ facit an fideiussor possit esse te
stis in causa principalis. Et est ibi bona distinctio debitoris
legantis creditori vel extraneo.an vitiato expresso vitietur ta
33 citum.infra eodem.l.si fideiussor.† Qui damnatur fundum ven
dere intelligitur recepto pretio non gratis.eadem.l.§.memi
nisse.⁊ dispositio testatoris intelligi debet secundum propri
am verborum naturam. Et an statim transferatur dominium
oblato pretio tanquam ex causa legati an exigatur traditio tan
quam ex causa legati. An exigatur traditio tanquam ex cau
sa venditionis.legato seruo plurium pro partibus dominicis
acquiritur dominis.j.eodē.l.si seruus plurium.an sententia lata
pro

pro substituto vel legitimo contra scriptū preiudicet legatariis.
eadem.l.§.primo.ꝛ ibi plene quando sententia lata cū vno preiu
dicet aliis confiscata hereditate propter delictum heredis lega-
torum petitio competit contra fiscum agnoscentem hereditatē
alioqui contra heredem.eadem.l.§.si quis ante.ꝛ quod factum
me non procurante mihi prodest me procurante non prodest.
34 †voluntas[a] dubia declaratur ex coniecturis.eadem.l.§.fina. Et
a quando recurratur ad coniecturas. Et quādo attendatur con-
suetudo loquendi ꝛ quando vtendi testatoris ꝛ qꝺ ex vicinitate
scripturarum ꝛ consanguinitate capiatur cōiectura ꝛ facit si eli-
gatur aliquis ad officium ꝛ sint duo eiusdem nominis: ꝛ vnus
consanguineus alter nō.ꝙ presumitur consanguineus electus ꝛ si
arbiter pnūciauit ꝛ dubitetur an tanꝙ arbiter vel arbitrator ꝙ
hoc cognoscatur ex forma quam tenuit in procedendo. Et si te-
stator primo legauit decem libras imperiales. Secundo decem
non specificata moneta. Tertio decem libr.bagatinorum: vtruꝫ
medius legatari⁹ debeat habere de moneta imperiali an baga
35 tinorum †quod pecunia legata: vt species non possit permutari.
ꝛ alia, totidem solui. j.eodem.l.si certos.legatis seruis cum pe-
culio: etiam serui non habentes peculium debentur: quia quod
fit ad augmentum non inducit diminutionem. j.eodem.l.si cui
serui.etiam de significato huius dictiōis cum,ꝛ quarūdam alia
rum dictionum si pro de per in seu. ¶ Et ꝙ si testator repetit le-
gata a substituto,ꝛ non repetiit conditionem pure deferent. Se
cus in tacita repetitione heredis.eadem.l.§.si a filio. ꝛ.l.sequen-
ti.quod legatum multiplicetur ex diuersitate personarum: ꝛ vl-
36 timarum voluntatum. j.eadem.l.si quis duos. ¶ †Si propter
factum heredis res legata intereat tenetur legatario ad estima
tionem.eadem.l.§.si heres.secus si sine eius dolo vel facto.vt in.
§.sequenti.turpitudo adiecta legato vitiat legatum. j.eodem.l.
turpia. Si per alium deficit conditio consistens in facto pro im-
pleta habetur.eadem.l.§.si titie. Et quando conditio de qua lo-
quitur inducat viduitatem. Si pars heredi nominetur nomini-
bus propriis tenetur pro virilibus si appellatiuis pro heredita-
37 riis.eadem.l.§.fin. ¶ Quod †testator facere non possit quod le-
ges in suo testamento locum non habeant. j.eadem.l.nemo po-
test.nec finiri obliga.tempore loco vel conditione ꝛ exempla cu-
iuslibet: ꝛ vtrum prescriptio liberalis seruitutis procedat non
obstante pacto: ꝛ an debitor possit contra creditorem prescribe-
re nō obstante pacto: ꝛ an testator possit remittere tutori confe-
ctionem inuentarii: ꝛ vtrum compromittentes in arbitrum pos-
sint pacisci quod ab eius sententia possit appellari. Et pulchra
distinctio an ꝛ quando testator vel contrahentes possint tollere
solennitates legum: ꝛ an in obligatione conditionali tacita sta-
tim nascatur obligatio ꝛ suspēdatur eius exercitium: vel nō na-
scatur. Si legatum deducitur in stipulatione stipulatio sapit na
turā legati. j.eadem.l.si legati serui.ꝛ quod stipulatio nihil ope-
ratur: ꝛ quod clausule ꝛ verba que apponuntur in cōtractibus
38 intelliguntur secundum naturam contractus. ¶ †Quod testa-
toris scientia legatarii cōiunctio ꝛ onus eris alieni quasi pretio
rei equipollens astringant heredem ad luendum rem legatam
per heredem possint conseruari. j.e.l.domos.ꝛ duabus.ll.sequē-
tibus principalibus.vno deficiente non deficit alterum. j.eo.l.si
ancilla.ꝛ.l.si ancillas.ꝛ ibi quod natura rei ꝛ modus loquendi
facit aliquod principale esse accessorium. captatoria voluntas
vniuersalis ꝛ singularis non valet. j.eodem.l.captatorie.ꝛ an va
leat talis dispositio lego centuꝫ pauperibus quos elegerit prior
39 predicatorum. ¶ †Exceptio legatum perimit dat ꝛ restringit.
j.eodem.l.si ita legatum.ꝛ de significato huius dictionis preter
an legatum collatum in voluntate legatarii valeat.ead.l.§.illi si
nollet.ꝛ an idem in contractibus: ꝛ que conditio suspendat lega
tum. ¶ Quod destructio facta in totum rei legate extinguit le-
gatuꝫ secus si per partes.eadem.l.§.si domus.ꝛ an electus a ca
40 nonicis de nouo causatis.† Quod legatum de vendendo iusto
pretio valeat. j.eodem.l.ꝛ si equo.an damnatus ad mortem qui
erat obligatus alteri de redditione ratione debeat suspēdi eius
pena quousqꝫ reddat rationem. j.eodem.l.seruus diui.quod ex
pressio nominum propriorum faciat viriles partes deberi.eadē
l.§.si ex pluribus.quod filio ꝛ seruo post mortem patris vel do-
mini posset legari. j.eodem.l.si post mortē. ꝛ an in necessario he-
rede sit dare medium tempus inter mortem testatoris ꝛ aditio-
nem. Si seruus pure legetur ꝛ sub conditione liber esse iussus sit
an teneat legatum.eadē.l.§.si pure.ꝛ quod nihil est titius mor-
41 te.† ¶ Quod legatum relictum seruo legato sequatur legatariū.
j.eadem.l.seruo legato.quod pro alienatione vel facto heredis
42 legatum non possit extingui.eadem.l.§.si seruum.ꝛ †an res que
subiacet restitutiōi possit alienari: ita qꝺ teneat alienatio pendē-
te restitutione.eadē.l.§.j.quod legati petitio illi cōcedatur cuius
contēplatiōe fit.eadem.l.si testator quod ad legatum speciei de-
beat res prestari talis qualis est tēpore testamenti. ead.l.§.si fun
dus.de cautione prestanda pro parte requirenda ꝛ restituenda. a
eadem.l.§.fin. Sed si heredi pars per testatoris legata erat ob-
noxia eius ratio habetur. j.eo.l.si seruus titii. Et quid si seruus
legatus committat furtum heredi si testator nō habet domum
derisorium est legatum. j.eadē.l.si domus. Et si habeat plures
cui⁹ sit electio ꝛ an idē in feudo: ꝛ si comes pmisit dare feudum
militi nec certificauit qꝺ quid operetur talis promissio: si res lega-
ta euincatur ad quid consulatur legatario.eadē.l.§.de euictio-
43 ne. ¶ †Quod modicum tēpus detur[b] confitenti debitum. eadē.
b l.§.in pecunia.quod contra confessionē suam quis audiatur ex
iusta causa.eadē.l.§.qui confitetur.ꝛ an habeatur ratio affectionis
ex parte actoris vel rei quod in aliis rebus ꝙ hominibus nō ha
beatur ratio affectionis.eodem.l.ꝙ alicui.legatum simpliciter reli
ctum restringere ad ius quod habet testator iure legata.eadē.l.
§.si fundus.ꝛ an emphiteota possit ius quod habet in fundo le-
gare donare vel obligare. ¶ Et vide literam distinctionis quā
do testator legat rē propriam ꝛ quando legatarii ꝛ quādo here
44 dis ꝛ quando extranei †quod nihil operatur exceptio cuius defi-
cit conditio. j.eodem.l.si quis legauerit.ꝛ an appellatione vinee
contineatur solum vbi non est vinea.ꝛ si quis vendat fundum sal
uo ꝛ excepto iure coloni partiarii cum nullus esset colon⁹ an pos b
sit retinere partē fructuum que spectaret colono.si esset damna-
tus facere quod alius haberet certam quantitatē soluere tenetur.
j.eodē.l.si heres.ꝛ an cōducēs rē suam animo transferēdi domi
nium in locatorē dominium transferat de legato facto vitis.ea
dem.l.§.vitis.an legatum ab instituto videretur repetitū a sub-
stituto. j.eodē.l.licet.ꝛ quod tria dicantur multa ꝛ an relicta ab
vno herede videantur ab alio repetita an legatum cōmissum in
45 voluntate heredis valeat. j.eodē.l.si sit.†Si creditor putatiuus
legat debitori quantitatē legatum est inutile.secus si debitor pu
tatiuus leget creditori quod tacite expressa.eadem.l.§.si mihi.ꝛ
quod verbum presentis tēporis iunctum relatiuo facit cōditio-
nem. Et refert vtrum testator leget in prima persona dicēdo qꝺ
debet mihi: an in tertia dicēdo quod debet: ꝛ si etiam habeat in
strumētum quod comes donauit sibi quicquid habebat in tali
castro no facit fidem: nisi doceatur de iure comitis.ꝛ de legato
46 debiti alternatiuo vel eorum.eadem.l.§.si quis ita.† Et an ele-
ctio que competit ratione cōtractus transeat in singularem suc
cessorē: ꝛ si villa teneatur purgare riuum meo arbitrio: ꝛ ego vē
do: an teneatur purgare arbitrio venditoris: ꝛ quando aliquan
do ago: vt agas. Quod ab omni debitore ꝛ legatario possit fi-
deicommissum relinqui. j.eodem.l.si pecunia.quod fideicommis
sum est proprie quod a legatario relinquitur. j.eodē.l. fideicom-
missarium.ꝙ pluralitas personarū legatariorum vna cōceptio-
ne contentarum non multiplicat quantitatem legatam. j.eodē
l.si quis testamento.ꝛ ibi de significato huius dictiōis dena: qꝺ
legatorum diuersimode.ꝛ diuersis relictorum fiat prestatio pro
rata.eadē.l.apud iul.§.quod factum heredis non infringat di-
spositionem testatoris. j.eodē.l.si fundum sub conditione.quod
seruus representans personam dominorū computetur pro duo-
47 bus.ead.l.§.si seruo. ¶ †Ex iussu testatoris potest dominiū rei
legate de vno in alium ambulare.ea.l.§.stichus. Si retineatur edi
ficium sine solo operatur ad solam liberationē cum solo opera-
tur etiam ad proprietatē.eadē.l.§.qui fundum.ꝛ facit ad q̄stio-
nem de arbore vēdita excisa que postea pullulauit cuius sint ipi
pullones: si res hereditaria ab vno heredū legata pro parte eius
debetur ꝛ quo ad falcidiam nō statur estimationi testatoris, sed
iusto ptio estimatur.eadem.l.§.si libertus.qui debitum remittit
dare videtur.eadē.l.§.titio.legatum primi transfertur ipso iure
in secundum ad omnē habentē.eadē.l.§.si titius.legatum repeti
tum in secundis tabulis.si debeatur ex primis amplius non de
betur.eadē.l.§.si pater.quia non videtur testator voluisse debe-
ri ab instituto ꝛ substituto. Et vtilia de legato relicto ab impu-
bere ꝛ eius substituto. Si duo copulata sequatur aliud copula-
tum distributiue vltima copula resoluitur in disiunctam.eadem
48 l.§.his verbis. ¶ †Deficiente conditione statu libertatis lega-
tum de seruo tenet al's secus.eadē.l.§.cum statulibe.de seruo re-
licto ab impubere a cuius substituto est eidē data libertas.eadē
l.§.a filio.an due lucratiue cause concurrant in eadē re. j.eodem
l.non quocunqꝫ.ꝛ si quis tradat rē nō integram an liberetur. Si
iure restitutionis in integrum dominium est recessurum tenet le-
gatum.legatarius cui aliena res legata est si eam redimit a ve-
ro domino tantum consequitur ad heredem quantū sibi abest.
eadē.l.§.fundus. Et facit si debitor principalis dedit creditori
rem insolutum que ibi euincitur: vtrum fideiussor sit liberatus.
quod multiplicationi conreorum ꝛ legatariorum distincta locu
tione comprehēsorum insurgit multiplicatio legati.eadē.l.§.qui
gaium.ꝛ quod cui cessit iura vni non potest postea cedere alte-
49 ri. ¶ †Quod in diuersis speciebus possunt due lucratiue cau-
se concurrere.eadē.l.§.cum mihi stichus.ꝛ. j.eodem.l.huiusmo-

a ¶ Volūtas. Adde glos.ꝛ doc.in.l. legata.§.fin.de supel.lega.l.seru⁹.§.fin. j.isto tit. Bar.in.l. pdiis.§.titio j.de le.iii.idē bar.i.l.alimēta.i pn.de alimē.lega.gl.in l.q cōcubinā.§.ii.ꝟ.in tabulis. j.de leg.ꝛ in.l.a filio.§.fi.de alimen.leg.ꝛ in.l.nescim⁹.ꝺ neg.gestis.

b ¶ Modicū. Adde ꝙ modicū tp̄s ꝺr in decēꝫ dierum bart.in.l.promissor.§.j.de cōsti.pecu.aliqñ pro.xx.diebus.l.j.de iti.act.pri. aliqñ pro.ix.annis. bal.in.l.iubem⁹.de sacro.ecc. Ang.i.l.si filio.§.fi.so.matri. aliqñ ꝺr arbitrio iudicis gloss.ꝛ bar.in.l.iiii.§.cuꝫ igitur.de vi ꝛ vi arm.bal.in.l.fin. C.de his qui nō a do. Alex.in.l.fi.C.de his q nō a do.alex.in.l.si de eo.§.si forte.de acqui.posses.aliqñ pro quatuor mēsib⁹.l.si debitori.ff.de iud.gl.in l.fin.si ager.vec.ꝛ i.l.si cōstitute.§.pen.solu.matrim.doc.in clem.j.de reb.ecc.nō alien.

di.§.si titio. Solu. legata parte eiusdem rei in duorum testamentis dimidiam cōsequitur ex vno ꝛ dimidiam ex altero. ꝟ. eodem l. titius stichi partem. licet onus equipolleat legato valeat legatum. ꝟ. eodem. l. huiusmodi. Et an executor testamenti possit cōpelli exequi officium suum legatum speciei in testamento duorū qui reputantur vnus non multiplicatur. eadem. l. §. si sempronius. debitor speciei ea mortua post obligationem liberatur. ea
50 dem. l. §. si cui homo. Quod† res non videatur tradita si plene tradita non est. eadem. l. §. edes. Et an tunc agatur de dolo vel prestita actione. Si res legata emitur per legatarium ab herede nihilominus petit legatum. eadem. l. §. qui seruum. Et quod rei legate in diem interim dominium non transeat ꝛ rei heredis legate non transit dominium nisi facta traditione. Si quātitas dotis promissa per partes fuit legata non debetur nisi semel. eadem. l. §. cum pater. ꝛ ibi bona distinctio quando primo dotat ꝛ postea legat vel econuerso quod legatum redditiōis tabularum contineat debiti liberationem etiam si tabule non sint in rerum natura. eadē. l. §. si ita cui. ꝛ quod creditor teneatur debitori soluenti facere instrumentum solutionis ꝛ reddere instrumentum crediti ꝛ quod debitor possit probare liberationez per testes nō obstante pacto quod probare non possit nisi per redditionem instrumenti obligationis. vtrum faciat partem qui non admittitur ad partem. plene eadem. l. §. si titio. ꝛ. ꝟ. eod. l. duobus. si electio est heredis ꝛ semel elegit: amplius variare non potest. eadē l. §. stichum. Illa que solent esse in loco licet ad tēpus se absentauerunt perinde sunt ac si essent in loco. eadem. l. §. legatum. Et iō si ecclesia debet habere decimam bestiarum licet bestie sint alibi propter guerram nihilominus eam habebit. Quod pluralis lo
51 cutio geminat singularitates. eadem. l. §. quibus. †Quod iudex possit cogere discordes concordare. eadem. l. §. fina. legatum rei mee in qua alius habet ius valet. ꝟ. eodem. l. si tibi homo. Et bona distinctio circa hoc. diuersitas voluntatis eiusdem: ꝛ in personam eandem non multiplicat legatum speciei. eadem. l. §. si testamēto. ꝛ si testator grauat vnum de heredibus prestare rē hereditariam an possint cogi coheredes ad dandum partes suas. quod adita hereditate dominium rei legate cum accessionibus spectet ad legatarium. eadem. l. §. cum seruus. ꝛ bona distinctio circa hoc. qđ si legatur res propria vni ex heredibus ab aliis qđ teneantur pro portione hereditaria. eadem. l. §. si fundus. Et qui
52 casus non est alibi secundum Dyn. †Et quod rei heredis legate non transit dominium sine traditione. Et an heredes teneantur insolidum actione reali. vtile dominium potest legari habenti directum. eadem. l. §. fina. Suus ꝛ emācipatus recusantes hereditatem paternam prelegata ab aliis heredibus non perdūt nec videntur impugnare defuncti iudicium. ꝟ. eodem. l. filio. An suus sit ipso iure heres sine immistione. ꝛ sit dare medium tempus inter mortem ꝛ aditionem. ꝟ. eod. l. nam nec. a filio potest le
53 gari directo patri ꝛ per obliquum. ꝟ. eodē. l. questitū. †Et an hodie oriatur obligatio inter patrē ꝛ filiū. Et in aduētitiis an possit legari seruo presenti si ei est data libertas pure vel sub conditione. eadem. l. §. presenti. legatum relictum seruo sequitur eum factum liberum vel dominum eius eadē. l. §. duobus. ꝛ. §. sequētibus. quādo fructus rei legate sequantur legatarium. eadē. l. §. cum homi
54 ni. si legatarius consentiat venditioni rei legate. inquantum sibi preiudicet. ꝟ. eodem. l. fundus per fideicommissarium. †Quod defectus modi cōtingens per factum alienum vel casum fortuitum non vitiet legatuz. ꝟ. eodē. l. si titio. aliquid alicui relinquere vel non adimere cum possit paria sunt eodē. §. sicuti. Et iste casus non est alibi ita planus secundum Dynū. Et ex hoc colligitur quod a legitimis impuberi potest legari si per legatarium est factuz quominus recipiat id quod restituere tenetur obligatus est ac si recepisset. ꝟ. eodem. l. plane. §. si cui. ab eo demuz potest le
55 gari cui pecuniarium commodum est relictum. ead. l. §. fina. † fideicommitti non potest eius qui beneficium iuris ignorat sibi competere. ꝟ. eod. l. videndum. consumpta pecunia ex qua testator demonstrauit legatum solui posse nō extinguitur legatū. qz differentia est inter conditionem ꝛ demonstrationem. ꝟ. eodez. l. quidam. fiscus tanquam heres tenetur legatariis respōdere. eadem. l. §. quoties. debitor quantitatis respectu certe speciei interitu speciei liberatur. eadem. l. §. si tibi seruus. pro parte heres institutus ꝛ executor testamenti teneatur legatariis cauere de soluendis legatis adueniente conditione. eadem. l. §. scriptus. ꝛ an heres in soluēdis legatis possit preuenire executionē testamēti. Et an executor testamēti habeat actionem contra heredē. Et vide. ꝟ. eodē. l. si a pluribus. quod a mortis causa capiente possit fideicommissum relinqui. eadez. l. §. si cui statulibe. Si diminuat legatum an diminuat onus a legatario relictum. ꝟ. eodē. l. si mihi stichus. ꝛ ibi bona distinctio de intrinseco vel extrinseco onere res ab hostibus capta potest legari. eadem. l. §. fina. An legatarius optionis possit eligere rem alii legatam. ꝟ. eodem. l. si do

a ¶Dictio cū. Adde Bal. in. l. cū gdā. C. de ꝭ. sig. ꝛ qñ dictio cum copulat pncipaliter ꝛ accessorie vid no. in. l. si qs inquilinos. §. si ita ꝛ in. l. si ancillas. isto titu. bar. ꝛ bal. i. l. iii. C. si pē. appella. mors in ter. bar. in. l. s. eo. tit. Ang. ꝛ Imo. in. l. fin. de pub. iu. sa li. i. l. si qs. C. si reꝰ vl' accu. mor. fu. gl. in. l. s. C. de impube. ꝛ aliis substi. bart. in autē. ingressi. C. de sacr. ec. ꝛ in. l. si cui. de fundo instru. ꝛ in. l. i. de pecu. leg. Ang. de are. i trac. maleficiorūz. ver. publicanus. in fine.

56 mino. Et de materia an generi per speciem derogetur. † legatū non valet cum nullam affert vtilitatem. ꝟ. eodem. l. si mihi sempronius quod quis nō videatur renūtiare sine quod ignorabat sibi cōpetere. ꝟ. eodē. l. seruo meo. de capto ab hostibus ꝛ fictione legis cornelie. eadem. l. §. si ei. Si non valet libertas nec legatum contemplatione libertatis relictum. ꝟ. eodem. l. si minor. de tacita fide restituendi non capaci. ꝟ. eo. l. in tacitis. onus quantitatis solum heredes grauatos respicit insolidum. ꝙ significatio verborum non repugnat ꝛ testamentū congruit voluntati. ꝟ. e. l. ab omnibus. Et facit quod si statuto teneantur ville plebatus damna emendare. Et vna villa sit priuilegiata nihilominus alie teneantur insolidum emendare quando testator potest vni heredi prouidere vel vnum grauare ibi plene dicetur. conditio possibilis suspendit legatum: ꝛ transmissionem ad heredem impossibilis nō secus. eadem. l. §. in testamento. res penes infideles existens legari potest. eadē. l. §. etiam. legatum quantitatis ab omnibus heredibus vni vel econtra tenet solum pro parte cohereditū nota eius cui legatum: ꝛ facit an ex forma statuti damnum datum vel domus combusta debeat emēdari an ille cui datum est pro sua parte debita tribuere. Et si rusticus litigabat cum communitate sua obtinuit quod tenetur contribuere suam partem expensarum. ꝛ sic canonici dederunt alicui potestatem eligendi quod non possit ipsum eligere. legatum dependēs ex defectu institutionis ipsa deficiente purificatur ꝛ transit ad heredem. eadem. l. §. cum quidam. heres cui legata esset portio hereditatis deducit sibi debitū eadem. l. §. si socero. legatum debiti continet actionis cessionem. infra eodem legatum. defectus aliquorum verborum in testamēto si constat de voluntate non vitiat. infra eodem. l. si in testamē
57 to. †Quod executor testamenti possit a legatariis cōueniri ꝛ an habeat actionem contra heredem. ꝟ. eodez. l. si a pluribus. Et an heres ei soluendo liberetur ꝛ an talis executor teneatur satisdare quo loco debeat solui res legata. infra eodez. l. si seruus. Utrū soluens seruo quod domino debetur liberatur. eadem. l. §. sed si qui. quod legatarii est electio in re legata. l. cum homo. legatum obscurum clarificationi per conditionis euentum valet. eadem. l. §. huiusmodi. Idem si persona incerta ex post facto certificetur. an que cause lucratiue concurrant. in eadem. l. §. stichum. de significato horum verborum hec amplius lego quid operentur. eadē. l. §. si ita. libertas inutilis non vitiat legatum vtile. hec dictio qs qui vel quid adiuncta speciei facit conditionem si quantitati facit demonstrationem. eadem. l. §. quicunqz. Et inspicitur tempus mortis ꝛ facit si testator legauit vxori frumentum quod habet in horreo ꝛ illud expendatur an si debeatur quod reperitur in horreo tempore mortis. Si heres occidit seruum debilitatum iā an liberetur. eadem. l. §. si seruus. in his que celebrant vel alterius tantum an veniat dolus tantum vel culpa. eadem. l. §. cum quid Et quod contractus ꝛ vltime voluntates equiparantur. Quod legatum a debitore eodemqz creditore petatur ab herede. eadem
58 l. §. qui margaritam. † Quod verba debeant aliquid operari in testamentis contractibus legibus rescriptis ꝛ priuilegiis. infra eodem. l. si quando. Et an aliquid debeat esse superuacuum. infra. eodem. l. si quando. ꝛ quod confirmatio validi nihil operatur. Si de alternatiuo legato sit electio heredis vno ex alternatiuo oblato alterius per iudicem inhibetur petitio et quid sit in obligatione in alternatiuis ꝛ differentia inter alternatiuum legatum ꝛ translatum seu transfusum de vna re in aliam ꝛ si testator legauit vxori. x. corbes frumenti ꝛ si heres non daret legatuz ei centum: vtrum petere possit frumentum. Si heres velit dare cētum ꝛ re non extante an debeat ferri sententia super re vel estimatione. Et de materia. l. ita stipulatus. ꝟ. de verb. obliga. dānatus dare seruum non liberatur noxium dando. ꝛ an actio ex testamento sit stricti iuris. ꝛ an seruus annexus sit in obligatiōe ꝛ ān soluens aliud pro alio creditori nolenti liberetur ipso iure an
59 per exceptionem. † Quod delinquens in parte indiuidua delinquat in totum. ꝟ. eodem. l. etiā si partes. ꝛ facit ad questionē. turris communis duorūm sociorum quorum vnus delinquit an debeat tota destrui. legatum censitorum sine solo non valet. ꝟ. eodē l. si quis inquilinos. Et bona distinctio vtrum rei legat commercium vel non. factum meum ꝛ habentis causam a me meum reputatur. ea. l. §. i. Et an rei heredis dominium transeat sine tradi
60 tione ꝛ an quis possit obligare bona heredum suorum. ¶† Qđ
a dictio cum [a] pariter operatur inter res ꝛ personas. eadem. l. §. si ita legatum. dispositio testatoris etiam cum iuramento non valet. eadem. l. §. si quis scripserit. ꝛ. §. sequenti. alieno seruo potest legari: proprio, non: nisi quo ad alimenta. quo casu: lz nō habeat actionē ꝯ heredem officio tamen iudicis cogitur heres prestare. ꝟ. eodem. l. seruo alieno. ꝛ facit pro fratribus minoribus licet non habeat act. ad legata petenda quod tamen heres cogatur iudicis officio eis prestare diuersitas personarum in eodem gradu multiplicat legatum secus in instituto ꝛ substituto. ea dem. l. §. si

l.§.ſi quis a primo.conditio apposita instituto si legatum vitiat
non videtur repetita in substituto. Et facit si testator prohibuit
institutis fundum alienari quod non videatur repetisse prohibi-
tionem in substitutis. voluntas testatoris circa sepulturam vel
vestes non seruatur.eadem.l.§.fina.⁊ facit an de equis ⁊ vestibꝰ
que deferuntur ad funera religiosi teneantur dare quartam pa-
rochialibꝰ sacerdotibus:⁊ an licitum sit induere corpora defun-
ctorum laicorum:⁊ an sacerdotum vel clericorum. Et an tempo-
a re resurrectionis [a] resurgemus ad iudicium nudi vel vestiti. Et
pulcherrime questiões ⁊ dubitationes extracte inter religiosos
⁊ sacerdotes curatos per decretalem super cathedram.de sepul-
61 turis.in clementinis.† licentia testandi a iure concessa trahitur
in honore ad causam intestati.ĩ.eadem.l.filiusfamil. quod potest
distribui per testamentum ⁊ per codicillos.eadem.l.§.si libertus.
facit si ex forma statuti mater debeat habere vsumfructum legi-
time mortuo filio:an locuz habeat eo decedente intestato. quod
legatarius non potest in plus grauari ꝙ recipiat.eodem.l. apud
marcellum.Si legatarius non potest capere rem propter defe-
ctum eius non propter relictum recipit estimationem.eadem.l.§.
si quid alicui.⁊ facit an aduocatus possit relinquere stipendium
quod percipiebat a monasterio pro patrocinio alicui muto vel
illiterato an valeat tale legatum lego tibi fundum:⁊ rogo vt ti-
tium heredem instituas.eadem.l.§.cum quis.⁊ quod substitutio
directa trahitur ad obligationem quod patria potestas est in-
estimabilis.eadem.l.§.secundum vulgarem.ante diem fideicom.
concedentem oneri restitutionis rogatus non subiacet: sed so-
lum oneri cautionis.eadem.l.§.diui.⁊ si filiofami.legatur post tẽ
pus emancipationis videtur tempus adiectum eius fauore:⁊
ideo ante eidem solui non potest:filij etiam exheredati excludunt
fideicommissa. defectu liberorum relictum.eadem.l.§.j. eadem.
l.§.cum quis erit.dudum preceptum testatoris de non alienan-
do non valet:vel nõ adiecta persona in quam deueniat. eadem.
l.§.diui.⁊ facit si potestas precipiat aduocato quod taceat sub
62 certa pena.† Si aduocatus non obtemperet precepto an inci-
dat in penam:⁊ an predium relictum ecclesie ne alienetur possit
ex iusta causa alienari ⁊ an prohibitio alienationis in personam
filiorum extendatur si tantum alienatur extra familiam contra
prohibitionem testatoris exheredati ⁊ non instituti admittun-
tur ad reuocandum. Si autem in familia remanet non est locus
reuocationi.eadem.l.§.cum pater.interitu speciei legate heres li-
beratur eadem.l.§.interdum.modus ⁊ verba relinquendi fidei-
commissum. infra eodem.l.⁊ hoc modo. ¶ Diffinitio legati.ĩ.
eodem.legatum.quod a seipso non possit legari.eadem.l.§.here-
63 di.† Prohibitio vel liberatio redditionis rationum non liberat
a dolo nec a restitutione doli in res quas habet ex administra-
tione si solum a culpa.ĩ. eodem.si seruus vetitus.⁊ an valeat le-
gatum liberationis reddende rationis seruo relictum. ¶ Si ex
aliquo fundo sunt relicta alimenta heres potest vẽdere salua ra-
tione causa legati.ĩ.eodem.l.nihil proponitur.⁊ an res sit obli-
gata ex quo debet aliquid prestari:consentiens alienationi per-
64 ius suuz.eadem.l.§.omnibus.† Quod legatarius non teneatur
stare colono eadẽ.l.§.vltimo.idez in emptore ⁊ muliere cuius vir
fundum locauit quod monosyllaba tamen cadens inter perso-
nas copulatiue ponitur:⁊ licet vna persona non admittatur al-
tera admittitur.⁊ de significato huius dictionis cum.que perti-
neant ad honorem ⁊ que ad ornatum ciuitatis.ĩ.eodem.l.ciuita
tis.⁊ quod legatum ciuitati valeat.portio hereditatis pro non
scripta accrescit cuz honore:⁊ heres qui non adiuit habetur pro
non scripto.Si legatur alicui species non potest in plus grauari
65 quam valeat res legata.eadem.l.§.eum cui. ¶ † Pro parte qua
creditor est heres debitoris extinguitur debitum:nisi appareat
factum animo compensandi.infra eodem.l.lucius.rogatus a te-
statore de restituendo non expressa persona presumitur fides ac-
commodata de restituendo non capaci. eadem.l.§. in testamen-
to.nominũ propriorum expressio extenditur ad viriles secus in
appellatiuis.infra eodem.l.si heredis.a substituto vel a legitime
exheredato fideicõmissum non potest relinqui. infra eodem.l.ab
exheredatis. An alienꝰ posthumꝰ possit institui.ĩ.eodẽ.l.heredi
posthumo.an legatum relictum per illam cum qua cõtraxit ma-
trimonium contra.l.valeat.vel econuerso.ĩ.e.l.vltima.⁊ an dece-
ptus possit confirmare idem in quo deceptus est.

1 ☞ Uirtus fideicõmissorũ attribuit legatis ꝑ Iustinianum.
2 Fideicõmissarie libertates differũt a fideicõmissis singularibus.
3 Fideicõmissa singularia differunt ab vniuersalibus.

PEr omnia. Ibi exequata. exequatio est
diuersorũ:vt hic colligitur vel
etiam hodie non sunt. idẽ secundũ Pet.⁊ dic exequa
ta quantũ ad ius attributa sunt fideicõmissis: vt eis
videantur inesse:ita vt vires legatorum videãtur attribute fidei-
commissis nec legata superent fideicõmissa.ita econtra accipitur
exequatio vt fideicommissa non superent legata institu.de lega-
tis.§.sed non vsqz.non autem dicit quod eas vires habeant lega
ta quas habent fideicommissa.⁊ sic non obstat aliqua opposi-
1 tio.† Sed hodie virtus fideicommissorũ est attributa legatis ꝑ
Iustinianum.vt.l.j.⁊.ij.C.cõmunia de legatis.imo etiã iure isto.
vt.s̃.de conditio.institut.l.qui sub conditione.§.hoc edictũ. Iac.
ibi fideicommissis.scilicet singularibus ⁊ pecuniarijs. Dynus.
Et nota ꝙ glos.circa finem dicit quod in casu remanet differen-
tia quo ad vsum licet non de iure remaneat differentia ⁊ dat exẽ
plum de fideicõmissaria hereditatis ⁊ libertatis. Sed certe imo
2 etiã quantum ad iuris effectum remanet † differentia inter fidei
commissarias libertates ⁊ alia fideicommissa singularia:quia li
bertas fideicommissaria non competit nisi prestita per rogatum
vel per decretum iudicis si rogatus abest.vt.ĩ.de fideicommissa.
liber.l.sic eum.§.si quis seruum.⁊ ibi nota.secus in alijs fideicõ-
missis singularibus in quibus transit dominium ipso iure.vt.C.
cõmunia de legatis.l.j.⁊.ij.Dyn.vbi de hoc in glo.per Cy.⁊ me.
3 dicit etiam glos.† ꝙ differentia est inter fideicommissa singula-
ria ⁊ vniuersalia ⁊ assignat tantũ vnaz differentiam:scz quod fi-
deicõmissarius vniuersalis hereditatem cogit adire et restituere
singularis autẽ non ⁊ adducit leges hoc dicẽtes. Et ꝓ hoc etiaz
ĩ.ad trebel.l.nã quod.§.non omnis.sunt tamen ⁊ alie differẽtie:
quia singulare transit directa via vt dictum est ⁊ probatur.ĩ. de
furtis.l.a titio.vniuersale autem non nisi facta restitutione re vel
verbo.vt.ĩ.ad trebel.l.restituta. Item licet non valeat singulare
relictum cuz hereditas non est soluendo.vt.ĩ.si cui plus ꝙ per.l.
falcidiam.l.j.§.in quibusdã.⁊.C.de legatis.scilicet si vniuersa he-
reditas tamen potest per fideicõmissa.relinqui ab eo qui soluen-
do non est sicut ⁊ heres institui potest.vt.ĩ.ad trebel.l.si heres ab
eo.⁊.l.j.§.is qui quadraginta.⁊.l.quia poterat differunt.etiaz in
alio secundũ quosdã.vt not.ĩ.eodẽ.l.cum filio.in fi.sed aliter ibi
dices. Dy.in gl.ibi in multis.i.quatuor. Dy.ibi efficaciter.id est
iuris actio.Sed officio iudicis. Dy.vt.ĩ.de verbo. signi.l. pecu-
nie verbũ.§.actio. Old.ibi secundũ tẽpus hec vera secundũ Dy.
vel illud iure antiquissimo.vel dic qđ hoc dicit ꝙ legata hic non
superant fideicõmissaria quod ibi nõ vetatur:sed dic quod fidei
commissaria superant legata quod nec hoc vetat. Iaco.⁊ quid
sit media iurisprudentia habetur institutis de legitima agnato-
rum succe.§.⁊ hoc qdẽ. Dy.ibi illud detractatũ:id est illa detra
ctio. Dy.⁊ vide quod no.ĩ.ad trebel.l.mulier.§.si.in fine.

a ¶ Resurrectiõis. Uide dominuz Richar.in quarto sentẽ.in fi.

1 ☞ Filiusfamilias an possit legare.
2 Filiusfamilias testari nequit patre etiam volente.
3 Donatio in multis differt a legato.
4 Agricole ⁊ censiti nõ nisi inter suos possunt testari.

1 **SCiendum.** † Cõsueuit queri an filiusfam.
possit legare. ¶ Et dicendum
est ꝙ nõ per.l.istã.quia ille demũ potest fideicõmissa
restituere qui habet ius testandi.vt hic.ergo ⁊ legare.
2 vt.s̃.l.proxima.† certum autez est ꝙ filiusfa.etiam volente patre
nõ potest testari.vt.s̃.de testamentis.l.qui in potestate.⁊ institu.
de testamentis.in princi.ergo ⁊c. ¶ Sed opponit glos.de dona-
tione causa mortis.quam facit filiusfam.volũtate patris.vt.ĩ.de
donationi.l.filiusfa.§.fi.⁊ de donatione causa mortis.l.tam his
§.j.⁊ vide quod ibi not.⁊ tamen assimilatur legato. vt institut.
3 de dona.§.j.† Sed dic ꝙ in multis differt donatio a legato.vt
no.institu.de donationi in principio.⁊ magis accedit contractui
quã vltime voluntati:vt ptz in substitutione.ĩ.de lega.ij.l. vt he-
redibus.⁊ no.ĩ.de dote prelegata.l.ij.§.j. Dy. Et dic de ista ma-
teria.vt no.⁊ plene dixi.C.qui testamenta facere possunt.l.senũ.
in glo.l.diui.§.penul. Et dic.vt ibi no. Dy.ibi.vt.no.s̃.de testa-
mentis.l.iiij.⁊ institu.qui non est permissuz facere testamentum.
Dy.ibi item econtra bene dicit quia.s̃.dicit de legãtibus hic ecõ-
tra de his quibus legatur. Dyn.casus specialis vbi quis potest
legare ⁊ non testari est.C. de sacrosan.ecc.auten.si qua mulier.
an autẽ prohibitus per statutum testari.posset fideicõ.relinque-
re dic quod non per hanc legẽ:⁊ dixi in meis questionibus statu
4 torum prima.† Sed quid de agricolis ⁊ censitis qui nõ possunt
testari nisi inter suos.vt.C.in quibꝰ causis coloni ⁊ censiti.l.ij.lib.
xi.in glo.not.cũ qua concor.de agricolis ⁊ censitis.l.cuz satis.§.
cum autem anastasiana.nunquid possunt legare solũ inter suos
an etiaz inter oẽs dic qđ solũ inter suos per istã.l.⁊ qz idẽ est de to
to ⁊ parte.glo.tñ que est institu.de iure personarum.in princi.te-
net ⁊ male.eos indistincte posse testari.

2 ☞ Legatum non redditur conditionale per expressionem con-
ditionum que tacite insunt.

2 Conditio fit per si ꝛ cum.
3 Acceptilationi tacite inest ꝙ nõ recipiat diẽ nec cõditionem.
4 Expressio eorum que tacite insunt nihil operatur quoad ꝛc.
5 Legatarius decedens ante aditam hereditatem trãsmittit lega
tum purum ad heredem.
6 Legatis que conditio semper insit tacite.

1 Ec verba. †Cõditiones que tacite insunt
si exprimãtur non reddũt lega
tum conditionale.hec dicit. Uel sic expressio eorum
que tacite insunt nihil operatur. Dyn. Et quod dicit
hec verba dic:scilicet in legãdo adiecta. Dy.ibi seius ibi qui erat
solus institutus. Cynus.ibi subiectũ legatum:id est aliquo ex pre
dictis modis relictum.dynus.oppono de.l si titio.§.fi.ĩ.quando
2 dies legati cedit.ꝛ sol.vt hic in prima gloss.† Secundo op. quod
per si ꝛ cum fit conditio vt.s̃.de conditione indebiti.l.qui promi
sit.So.secundum Dynuz illa loquitur in his que tacite non in
sunt de natura rei hec in his que tacite insunt. Tertio opp.de.l.
ista.§.sui autem.de caducis tollendis.ꝛ so.vt precedens contra
rium.Quarto oppo.de.l.iij.§.filius.s̃.de liberis ꝛ posth.So.fm
pet.hic exprimitur tacitum eo modo quo inerat tacite intellectũ.
Ibi non eo modo sed aliter declaratur vt ibi patet.facit.s̃.de he
redi.institu.l.si quis sempronium.ꝛ eodem modo respondeas
ad.l.tale.§.j.de heredibus instituen:Et ad.l.stichum.infra eodẽ
coniũcta.l.fideicommissa.§.si rẽ.de leg.iij.ꝛ de adimen.l.eo.rem
legatam.Quinto op.de.l.titia.ĩ.ad.l.falcid.so.ibi.per moduz di
spositionis expressit tacite intellectuz: hic per modum conditio
nis.Et ad hanc sol.prestat argu.s̃.si quis omissa causa testamẽ
ti.l.si quis sub conditione.Uel dic quod ibi operatur nouam for
mulã agendi.ꝛ pro hac so.facit quod notat glos.ĩ.de.l.iij.l.si mu
lier.§.si rem.ꝛ eodem modo rũde ad.l.ꝛ habet.§.cum quis.ĩ.de
precario.Item op.de.l.nonnunꝙ.de conditioni.ꝛ demonstra
tioni.Sed dic quod ibi erat conditio extrinseca ꝛ voluntaria op
posita in personam extranei:hic autem ꝛ in similibus erat cõdi
tio necessaria tacite per.l.intellecta quia legata non poterant va
lere nisi adiretur hereditas.vt.C.de fideicõmis.l.eam quaz.item
op.de.l.quicquid astringende.de verbo.obliga.s̃.hic quod ex
primitur tacite inerat ibi non.Et eodem modo responde.ad.l.iij.
C.si penden appella.mors.interue.ꝛ illa secundum Ray.intelli
gitur in crimine non capitali in quo non erat tacita bonorũ adẽ
ptio:alia videatis in repetitione huius.l.per Rayñ.que omitto
causa breuitatis ꝛ vide quod notaui.s̃.de oppo.le.si arrogatio.
penũltima columna.si certum petatur.l.cum quid.ꝛ de regu.iur.
3 l.expressa nocent.Item op.in acceptilatione tacite inest quod nõ
recipit diem nec conditionem vt.ĩ.de regulis iuris.l.actus legiti
mi.Et tamen si exprimatur dies vel conditio vitiat.Dynus fu
giendo istud contrarium ꝛ precedentia extra de regu.in.c.actus
legitimi.libro.vj.quod illud quod ponitur in.l.ista.cum similibꝰ
est regulare.scilꝫ quod ad ea:que tacite insunt.si exprimãtur nõ
vitiant.Et si quo casu inueniat contrariuz est speciale.Et hec so.
subtiliter colligitur.infra de condi.ꝛ demon.l.si in diem.§.seruo.
in fin.l.vbi dicit textus sepenumero ꝛc.per que verba colligitur
quod regula est in cõtrarium.Item oppo.de eo quod not.in gl.
supra de pactis.l.item quia conuentiones.que glo.alibi non re
4 peritur vt ibi dixi.ꝛ de.l.ita demum.de arbitris.dic† quod expres
sio eorum que tacite insunt nihil operatur quo ad impediendu
transmissionem vt hic sed quo ad impediendum petitionem sic
vt in contrarijs ꝛ ad euitandum omnia contraria potes distin
guere si testator exprimit quod tacite inerat aut post modum cõ
ditionis aut post modũ dispositionis.Primo casu aut exprimi
tur eo modo quo modo inerat tacito intellectu ꝛ expressio nihil
operatur vt hic cuz similibus.aut non eo modo ꝛ tunc operatur
dicta.l.iij.§.filius.de liberis ꝛ posthumis. Secundo casu quan
do per modum dispositionis tunc refert aut disponit necessario
aut voluntarie primo casu expressio nihil operatur vt.ĩ.de lega
tis.ij.l.vnũ ex fa.§.si de falcidia.secundo casu operatut vt dicta
l.titia.ad legez falci.sed hoc casu subdistingue aut proderat taci
te intellectum.Et expressio nocet aut nocebat tacite intellectum
ꝛ expressio prodest ad hoc vt expressio aliquid operetur argu.ĩ.
eodem.l.si quando.ad hoc facit.ĩ.de condi.ꝛ demonstra.l.non
nunꝙ.ꝛ quod ibi dixi.ꝛ in alphabeto dictiõe expressa.et de reg.
iur.l.expressa.ꝛ.s̃.de heredibus instituendis.l.si quis sempro
nium.In glo.prima in principio.nam ista verba faciunt condi
tionem vt supra de vul.ꝛ pu.sub.l.qui liberis.verum quia ista cõ
ditio inerat etiam si non esset apposita.scilicet si hereditas adea
tur vt.C.de fideicommis.l.eam quam.ꝛ.ĩ.de regulis iuris.l.si ne
5 mo.ideo legatum non est conditionale sed purum † vt etiam si le
gatarius decedat ante aditam hereditatem transmittat ad he
redem suum secus in hereditate vt.s̃.de liberis ꝛ posthumis.l.
iij.§.filius.ver.quemadmodum.Jacobus ibi idez est vt non ha
beat vim conditionalis sed puri.Dyn.ibi non apposita q: inest
semper tacite si hereditas adeatur vt predixi.Dynꝰ.nisi magis
apta ratio est ꝛ tamen eadẽ cũ precedenti q: expressio conditionũ
que tacite insunt nihil operatur ꝛ ideo nõ reddit legatum condi
tionale regulariter licet casualiter fallat vt.ĩ.de conditioni.ꝛ de
mõstra.l.si in diem.§.seruo.ꝛ lege aliquando ꝛ.l.cõditiones q̃ ex
6 trinsecus.† sed in legatis inest semper cõditio tacite si hereditas
adeatur vt dictũ est ꝛ ideo si exprimat ꝛc.vt hic cũ cõcor.vbicũqꝫ
dictio sic apponitur actui qui est omnino secuturus ponitur pro
q: vt.s̃.de tutelis.iuncto.§.j.quod est notandum.

1 Error proprij nominis nõ vitiat legatum.
2 Error corporis vel appellatiui nominis legatum vitiat.
3 Legatum factum de mulo an valeat si testator intendat equum
legare vel contra.
4 Nutum quot testibus probari possit.
5 Testatore plures heredes instituente non assignãdo res vni he
redum quqliter inter eos distribuentur.

1 I quis. In fundi vocabulo.† Error proprij
nominis nõ vitiat legatũ.† Sed error
2 corporis vel nominis appellatiui [a] vitiat. hoc dicit
Dy. Ibi errauit de corpore tamen cõstat. Dy.ibi nõ
debebitur nec id quod nominauit nec id quod legare intẽdebat
vt.ĩ.de reg.iuris.l.in ambiguo. Dynus.ibi ascripsit ꝛ ita errauit
in nomine appellatiuo. Dy.ibi electurum quod legare mente ge
rebat. Dynus.ibi contineri subaudi non valet legatum. Dynꝰ.
ibi immutabilia sunt:ꝛ ideo non mirum si error in appellatiuis
nocet nominibus cum illa nunquam mutari possint in proprijs.
nam cum sint mutabilia vt hic patet ꝛ de isto errore quando no
ceat vel non not.plene per hosti.in summa de rescrip.§.que pos
sint obijci contra rescripta.ver.sed si non potest.ꝛ versi.sequenti
bus.ꝛ dixi.C.de testamentis.l.cum in nomine.alias.si quis in no
mine.ꝛ benefacit.s̃.de contrahenda emptione.l.in venditionibꝰ
cum.ll.sequentibus. In glos. quia vestem ibi si aliquid tamen.
Dynus.in fin. aut sunt nomina appellatiua omnino discrepan
tia vt homo ꝛ asinus ꝛ tunc error in talibus bene nocet vt hic
aut sunt nomina appellatiua omnino non discrepantia sed con
uenientia vt liber ꝛ charta ꝛ error in talibus non obest vt in con
trario. In glossa prima que habet ibi.l. nutu.ista gloss. videtur
contraria ei quod proxime dixi ꝛ videtur cõtra.l.labeo de supel.
legata nisi dicas quod ibi non constabat de voluntate testatoris
expresse:sed tacite per suum vsum loquendi:aut bene constabat
expresse que solutio non videtur bona.argu.ĩ.eodem.l.si seruus
3 plurium.§.fin.Et ideo vt salues glo.† dicas q: extra testamẽtuz
vocauit legatarium coram quinqꝫ testibus ꝛ dixit sibi volo tibi
legare mulum meum.Et si in legando dicaz de equo volo quod
intelligatur de mulo.deinde postea in testamento dixit titio le
go equum meum:sentiens de mulo valebit legatum.ꝛ debebitur
mulus legatario:sicut si nutu legasset sine expressione verborum
nam hic videtur expressus mulus sub nomine equi vt dicta.l.in
contiguo.ꝛ dicta.l.labeo.ꝛ secundum hoc videtur quod non pe
tatur mulus ex testamento.Sed ex prima voluntate facta corã
quinqꝫ testibus. argumẽ.supra de heredi. instituti.l. asse. de con
ditio.institutionum.l.institutio talis.vel posset dici quod peta
tur ex testamento sicut legatum nutu qui nutus probatur per te
4 stes.† sed secundum hoc videretur quod ad nutum probanduz
sufficerent duo testes argu.eius quod nota.ꝛ dixi.ĩ.de lega.iij.
l.j.§.Sed si filius.Sed huic solutioni multum repugnat dicta.l.
labeo.in.fi.l.Si teneas primam dic quod satis videor legare dũ
dico volo legare ad quod facit quod not.C.de contrahen.em
ptio.l.in vendentis.alias in ementis.Rayñ.quod ergo dixit gl.
quod actum fuit inter testantem ꝛ legatarium quod loquendo
de equo intelligeretur de mulo:dic verum esse vt dixi si agatur
hoc coram quinqꝫ testibus.Sed contra hoc videtur quod not.
instituto de verbo.obliga.§.j.vbi dicitur quod si agatur inter cõ
trahentes quod vnus vocetur.a.et alius.b.et.a.dicat.b.promit
tis mihi decem ꝛ.b.dicat sic quod non valet talis stipulatio. Sꝫ
dic quod ibi loquitur de obligatione verborum.id est que con
trahitur per verba:hic autem agitur de legatis que possunt re
linqui nutu vt dictum est.in glo.id est imposita ibi.in tali nomi
ne.id est probabilius dubitatur in veritate talis nominis proprij
quam appellatiui.Et ideo error facilius toleratur. Dynus.

a Appellatiui.Adde bar.hic ꝛ i.l.vẽditiõibꝰ.de cõtra.emp. bal.i.l.si noie.C.de testa.bal.in.l.nõ ideo.C.de her.inst.ꝛ isti.e.§.si qs.spe.i ti.de libel.con cep.§.xv.old.cõsi.cclvj.bal.i.l.si fortidianũ.C.de lega.

5 Si quis. Heredes † instituit simpliciter non assignan
do res gallicanas vni heredum.dy. Ibi pti
net ꝓ portionibus hereditarijs. Dy.qd dicit ab oibus dic colle
ctiue nõ distributiue. Ja. Op.qd singuli heredũ teneant ĩ solidũ
q: testator i legãdo fuit vsus ṽbis distributiuis vñ vr̃ obstare.ĩ.
eod.l.q filiabꝰ.§.si qs ita.de le.ij.l.si pluribꝰ in prin.So.hic testa
tor

to: onerando heredes legato habuit respectum ad emolumentũ qđ heredes haberẽt in rebus gallicanis quare cũ in singulis heredes sentiant cõmodum pro portiõe hereditaria: ⁊ onus legati pro portione ipsa sentire debẽt iuxta regulã secundũ naturã.ĵ.de regulis iuris.at in contrariis legatũ fuit simpl'r per verba distributiua nõ habito respectu ad aliqđ comodũ extrinsecũ: ⁊ iđ singuli tenentur insolidũ ad.l.qui filiab⁹.§.si quis ita.dic qđ ibi loquitur in personis honoratis. Ray.⁊ vide quod notaui.ĵ.codẽ. l.si ex toto.§.si ita scriptum.vel dic qđ hic iđ verbũ quisquis non attribuit vnicuiqȝ insolidum q: primũ actũ non potuit attribuere cuilibet insolidũ quia quilibet non poterat esse heres insolidũ institu.de heredi.institu.§.si plures.⁊.š.de heredi.instituen.l.ĵ.vñ sicut habent hereditatem pro parte: ita pro parte tenent̃ ad legatũ.Sed in cõtrario verbũ distributiuum poterat vnicuiqȝ insolidũ attribui q: qlibet nascit̃: ⁊ ideo sicut ibi insolidũ attribuit cuiuslibet in actu primo sic ⁊ in secundo: scȝ in legato ⁊ tene menti.

1 ¶ Jus legatarũ extinguitur electione semel peracta.
2 Electione semel facta an possit mutari voluntas.
3 Conditioni semel explete amplius non potest pareri.
4 Jus eligendi censetur consumptum prima electione.
5 Electio semel facta quando possit iterari.
6 Ministerium nudum sufficit de facto impleri.
7 Factum inutiliter non impedit vtiliter faciendum.
8 Arbitrator qui semel tulit arbitrium nullum an possit arbitrari iterum.
9 Meum est quod commune est.

1 Erui electione. † Semel facta electiõe ius legatarũ ex
2 tinguitur.h.d. ¶ Oppono quod videtur quod facta
6 electione † possit voluntas mutari.ª vt.ĵ.de verborum obligationi.l.si ita stipulatus.⁊.l.eum qui certarum.§.fina.sed solu.vt ibi not.Dynus.⁊.ĵ.eodem.l.huiusmodi.§.stichum.quia aliud in legatis: seu vltimis voluntatibus ⁊ aliud in contractibus: nam facta electione per legatarium statim transit dominium in eum sine vllo facto heredis.vt.not.ĵ.de optio.legata.l.apud aufidium. in fine.in contractibus vero electione facta non transit dominiuȝ sine traditione.vt.C.de pactis.l.traditionibus.⁊.ĵ.de verborum obligationi.l.vbi autem nõ apparet.§.finali.⁊ hec est ratio diuersitatis que no.dicta.l.si quis stipulatus.dicto.§.stichum.ĵ.codeȝ l.huiusmodi.Dynus.Jtem allegatur huius.l.argumen.ad questionem si commissa est alicui electio alicuius officialis quod electus se excusare non possit eligere alium ad idem.infra de re iudicata.l.iudex.⁊.l.cum querebatur.⁊.l.quod iussit. ¶ Jtem sufficit semel peruenisse: ⁊ si non durauit.vt supra quod metus causa.l.
3 videamus.† Jtem conditioni semel explete amplius pareri non potest.vt.infra de manumissis testamento.l.si ita fuerit.§.ĵ. item de prima electione videtur actum.arg.š.de iure dotium.l. dotis
4 promissio.⁊.ĵ.de verbo.obliga.l. boues.§.hoc sermone.† Jtem ius eligendi prima electione consumptum videtur.vt hic.et.ĵ. de optio.legata.l.apud aufidium.cum similibus ad idem.š.de tributori.l.quod in heredem.§.eligere.ĵ.titu.proximo.le.cum filius §.variis.⁊ de conditio.⁊ demon.l.hec conditio.Jteȝ sufficit quid de facto fieri etiam si de iure non sortiatur effectum.nam emancipatio facti ⁊c.vt infra de verbo.obligatio.l. quidam cum filiũ. Jtem manumissio facti implet conditionem.vt.infra de statulibe.l.stichus.§.si heredi.⁊.š.de conditio.institutio.l.mulier.§. primo. ¶ Jn contrarium quod possit quia non videtur cũ effectu elegisse: ⁊ verba cuȝ effectu ⁊c.š.ne quis eum qui in ius vocatur. l.ĵ.§.docere.⁊ quod quisqȝ iuris.l.ĵ.in fi. Jtem non videtur elegisse cuius electio non durauit.vt.š.de in rem verso.l.si pro patre. §.versum.ad idem optimum argu.ĵ.ad tertull.l.secunda.§.nõ solum.ver.igitur ad idem.l.quoties.š.qui satisda.cogantur. ⁊ ad vellei.l.quamuis.§.si conuenerit. Prima sicut petitio facti non committit stipulationem habere licere.vt.ĵ. de verbo. obliga.l. stipulatio ista.§.ĳ.⁊.§.hi qui.ita nec electionem consumit ad idẽ. C.si manci.ita fuerit alie.l.ea quidem.⁊ de conditioni.⁊ demon. l.hec conditio.nam contracto matrimonio de facto non videtur impleta conditio legati.vt.ĵ.quando dies le.ce.quod pure. ergo nec videtur cõsumpta electio prima.potest adduci.l. quoties.de optione legata.ad idem de verbo.signifi.l.boues.§.fina.⁊ de cõdit.⁊ demon.l.cum seruus.Solu.dico q̃ si electio tenuit ipso iure non possit iterum eligere.Sed si ipso iure non tenuit cum possit argumen.dicte.l.quoties.de opti.legata.⁊.ĵ.l.apud aufidium.et C.quomodo ⁊ quando iudex.l.sed si preces.⁊ de accusatio.l.iĳ. Dynus.Roffre.aliter soluit istam questionem ⁊ est prima questio in questionibus suis disputatis de ista questione etiam not. per B.extra de electio.c.causam que.⁊.c.auditis.⁊ de concessio. prebend.c.constitutus.⁊ per Barto.Brix.lxxix.quest.que incipit quidam dederunt potestatem.⁊ in Margarita de muneribus ⁊ honori.ver.sed pone quod collata.circa quã questionem aliĩ di-
5 cunt † aut electio non tenuit propter peccatũ in forma ⁊ tunc iterum eligetur: aut propter peccatum in materia: ⁊ tunc non potes rit amplius eligere.arg.eius quod dicitur de arbitrio.š.de arbitris.l.quid tamen.aliĩ vt Jac.valde tenent opinio.quam hic tenet Dyn.que tamen nõ placet Petro.quia vbi nudum ministerium eligendi est commissum alicui licet de facto non teneat tamen ad illud non potest redire.vnde ipse videtur adherere Rof. qui distinguit aut ille cui electio est commissa non seruauit formam ⁊ tunc iterum eligit quia non videtur vsufr.facto et forma sibi commissis.vt dicta.l.quid tamen.aut seruauit formam: ⁊ tũc refert an habeat electionem iure suo aut iure alieno. ¶ Primo casu si non tenuit electio iterum poterit eligere.vt.ĵ.de optionibus lega.l.ĳ.Secundo casu quando non habet iure suo sed commissa est super iure alieno: tunc licet formam seruet ⁊ legat ⁊ non
6 teneat electio non poterit iteruȝ eligere † quia nudum factũ siue ministerium est sibi commissum et iniũctum quod sufficit impleri de facto.vt.ĵ.de cõditioni.⁊ demon.l.meuius.⁊ argu.infra. de re iudicata.l.iudex.⁊.C.quomodo ⁊ quando iudex.l.si vt proponis. Simile est etiã quod dicimus in iure transferendi: vt si aliquid sit mihi commissum quod non competit iure meo non trãsmitto ad heredem alias sic.vt.ĵ.de verbo.obligati.l.si stipulatus fuero illud aut illud.⁊.l.si quis arbitratu.Jacobus.aũt de are. circa predicta sic distinguitur aut tenuit electio primo facta aut non.Si vero tenuit nõ potest amplius eligere: q: fuit in culpa. vt ĵ.de optio.lega.l.ĳ.⁊ stichus.Sic ergo sibi imputet qui eligit scienter indignum si ignorat tunc habet electionem sui iuris aut alieni. Si suo vt habent canonici in electione episcopi: vel potestas qui eligit officiales eo ipso quod est potestas tunc iterum potest eligere.vt.ĵ.de optio.lega.l.ita.§.quesitum.⁊.C.quomodo ⁊ quã
7 do iudex.l.si preses.† nam inutiliter factum non impedit vtiliter faciendum.vt.š.de iureiurando.l.qui per salutem.⁊ de conditio.⁊ demon.l.hec conditio.⁊ ad hoc bene facit quod not.per cõ post.extra de rescriptis.c.capitulum sancte crucis.ver.item querit.si collatio facta per executorem. ¶ Si vero alieno iure vt ministri vt sunt illi qui habent breuia seu sortem in consilio quod possint eligere capitaneos custodes vel alios officiales qui sunt ministri communis tunc non plus possunt eligere: q: siue bene siue male functi sunt officio suo vt dicta.l.iudex.ĵ.đ re iudicata.⁊. d.l.si vt proponis.C.quomodo ⁊ quando iudex.nã cuȝ data est sibi electio incontinenti debet eligere.vt.ĵ. de lega.ĳ.l. cum quidam.Et isto casu ius eligendi recidit in communione seu cõsiliũ ciuitatis.argu.ĵ.de lega.ĳ.l.si quis titio.alias a titio.⁊ de alimẽtis ⁊ ciba.legatis.l.pecunie.§.diuersa.in libro magno questionuȝ disputatarum in.c.cclxxxi.Jacob. Ex.autem in consimili mate
8 ria sic notat.C.de contrahen.l.finali. versicu.vĳ.queritur † vtrũ arbitrator qui arbitratus est ita quod arbitrium non valuit: iterum possit arbitrari vel cõpromissarius qui eligere debebat nomine capituli eligitur.ita quod electio nulla fuit iterato possit eligere videtur quod non quia semel est functus officio suo.vt dicta.l.iudex.ĵ.de re iudicata.in contrarium facit dicta.l. quoties. ĵ.de optio.lega.finaliter tamen scribit ⁊ tenet.vt.š.dixi post additionem. Dynus. ¶ Predicta questio compromissarii dati a capitulo ad eligendum hodie est terminata extra de lectione.c. si compromissarius.libro.vj.et vide ibi notata.⁊ in alphabeto plene dictione electionis nomine.Et de ista materia ⁊ predictis questionibus satis dicta.l.eum qui certarum.§.final.ĵ.de verbo. obligat: in glos.vt.⁊.ĵ.de verbo.obliga.in gloss.vt.ĵ.in fine. Solu.vt notatur.š. eodem.l.huiusmodi.§.stichum.⁊ dicta.l.si quis stipulatus.Dynus.⁊ Jaco.de bel.vt.š.dixi. Et quod etiam dixi.ĵ.de optio.lega.l.vnius.

¶ Volũtas. Adde volũtas quatuor rõnib⁹ mutari nõ pt̃ pma ppter obligationẽ ꝯtctã.l.sicut.C.đ acti. ⁊ oblig. scđa ppter ius q̃situȝ.parti.l.si. de pac.tertia si sit executio facta.bal. in. l.si cũ dotẽ.§. si pr̃.solu.ma. quarta ppter rei cõsummationẽ puta p litem contestatam.

9 Habeo. Jbi.ita: id est his verbis.† Et not.quod cõmune est meũ est.hoc dicit.Et vide de ritu nuptia. l.illud.ibi partem deberi que ad legantem pertinebat. Dynus. ibi quod verius est.vt pars tantum debeatur. Dynus.in gloss. not.quod commune ibi.l.ĳ.§.fina.⁊ dic vt ibi not.⁊ dixi plene. ⁊ dicta.l.pupillus.§.fina.vel dic q̃ commune vniuersitatis non est singulorum.vt.š.de rerum diuisione.l.in tantũ.§. vniuersitatis. ⁊ de in ius vocando.l.sed si hac.§.qui manumittunt.⁊.ĵ.de questionibus.l.ĵ.§.seruum.Sed cõmune singulorum singuli possunt suum dicere ratione partis ad singulos pertinentis.vt hic cum similibus.Dy.Et de hoc no.per.Dyn.extra de regulis iuris.c. quod omnes tangit.libro.vj.⁊.c.iure communi.

Cum fundus. Jbi legatus sit his verbis lego tibi fundum meum. Dyn⁹.ibi portionem.scilicet tantum pertinentem ad legantem. Dyn.in glos. ibi de auro ⁊ argento legato.l.si ita. contra hoc est aperte.ĵ.eo.l. si ex toto.in princi.⁊.l.quod in rerum.§.si quis post.sed sustineri potest quod dicit hec glo.dicendo quod ille intelligantur quãdo

simpliciter legat fundū quo casu si quid adijciat incipit esse portio fundi ꝛ sub fundi nomine cōtineri:et ideo in legatum cedit: sed cum legat partem expresse velle legare videtur tantum partem per hoc quod adijcit hoc pronomen demonstratiuum meuz, ꝛ tunc gloss.procedit q2 pars post quesita ꝛ parti legate coniuncta partis legate appellatione non continetur:ꝛ ideo in legatum non cedit. Dy.sed si ratione partis fuisset factus totus contra esset.vt.ꝭ.de act.empt.l.iul'.ꝭ.idē celsus. Jaco.ibi.ꝭ.si res aliena. ꝛ C.de le.l.cum alienā. Dy.ibi si nō dixisset cornelianū idē credo et

10 si dixisset cornelianū etiā si nō adiecisset meum.† nam ex quo ius habet in re legata illud solū ius legare videtur.vt.ꝭ.de fundo instructo.l.fundum.ꝛ.l.fundus.ꝛ arg.preall.leg.l.si domus.in fine. ꝛ.ꝭ.de vsufruc.leg.l.sticho.in fi.ꝛ de leg.ij.l.meuiꝰ.ꝭ.fundo.ꝛ.C.

11 de legi.l.vxor. Dynus. In eadem glo.in fi.† sed ibi erant verba indefinita que equipollent vniuersalibus:hic vero proprium ius persone proferentis significantia.vt dicta.l.quintus.ꝭ.argento.ꝛ.ꝭ.cui legatū. Dy. Uel secundū Jacobū de bel.ibi.vnus stipulatus fuit suo nomine ꝛ sociorum.vt ibi non habeant.testator legatum reliquit suo nomine tantū. Jac. Sed ista additio Dy. videtur cōtraria precedenti additioni quā.ꝭ.pxi.posuit vbi per eum daꝫ intelligi ꝙ hoc idem iure esset si testator vsus fuisset in legando verbis indefinitis.quare dicas quod in dicta.l.stipulatio.ꝭ.erat eadem ratio cuiuslibet partis operis quia quelibet pars eius erat iniuste edificata hic vero cuiuslibet partis operis rei vna erat testatoris altera aliena. ¶ Item querit hic Jaco.de aren.nūquid quod hic dicitur in hoc.ꝭ.habeat locum in vēditione. Et dicit hoc inspici ex quantitate pretij.vt.ꝭ.de rebus dubijs. l.j.ꝛ pro hoc facit qđ no.ꝭ.de regulis iur.l.semper in stip. Jaco.ꝛ ibi plene dixi. Et vide ad hoc.d.l.iul'.ꝭ.idem celsus.de act.empt.

1 ☞ Relatiuum iunctū vbo futuri tēporis cōditionē inducit.
2 Socer concedens genero possessiones post mortem si post mortem alienentur an debeantur ipse vel earum estimatio.
3 Relatiuum qui faciens conditionale suum antecedens est substātiale dispositionis.
4 Relatiuum iunctū verbo preteriti tēporis an faciat cōditionem.

1 a **Stichum.** Qui meus erit.† Relatiuū [a] iunctum verbo futuri tēporis inducit conditionem:ꝛ presentis temporis inducit demonstrationem ibi ita concepta esset per verba presentis temporis. Dyn. ibi accipi debet eo casu quo testator dixit lego stichuz qui meus erit.dynus.ibi.extinguatur in totum. Dynus.ibi.si pro parte scilicet alienauerit.dynus. ¶ Querit Dynus talem questionem

2 dixit socer † genero.concedo tibi tales possessiones post mortem meam.post mortem reperiuntur alienate.questio est an debeantur possessiones vel estimationes. Et videtur ꝙ nihil. argumen. huius leg.ꝛ de adimen.lega.l cum seruus.ꝛ.l.rem legatam.ꝛ de leg.iij.l. fideicommissaria.ꝭ.si rem.ꝛ.C. de fideicommissis.leg. si predia. Econtra quod debeatur estimatio est argu.le. liberto. in prin.ꝭ.de annuis legatis.ꝛ.ꝭ.eod.l.si fundum per fideicōmissum. in princ. Item quia videtur concessio inter viuos argu.ꝭ.de donatio.causa mortis.l.seia.ꝭ.vlti.ꝛ sic nō potuit reuocari expresse. vt.C.de donatio.que sub modo.l.perfecta.ergo nec videtur reuocata tacite.dico quod in dubio videtur mortis causa donatio.argu.ꝭ.de dot.prelegatā.seia.potuit ergo reuocari expresse sicut ꝛ legatum.an ergo per alienationem videatur reuocata tacite dic vt in legato.vt.ꝭ.de adim.legatis.l.rez legatam. Dynus.scilicet. an alienetur ex necessitate vel voluntate in cōtrarium facit quod dixit.ꝭ.e.l.sciendum.ꝙ magis equipararetur contractui ꝙ vltime voluntati. ¶ In glos.comparatiue non electiue.ibi alias id est si non ascribantur partes. Dynus.ibi.non est. scilicet conditio. nam ibi est quodammodo duplex vna pura alia conditionalis:

3 vnde dic †ꝙ relatiuum qui faciens cōditionale suum antecedēs est substantiale dispositionis.vbi autem qualitas dispositionis est antecedens relatiui ꝛ non substantialis dispositionis,tunc etiam qualitas erit conditionalis ꝛ non dispositio substantialis. vt.d.l.ij.de heredi.institut.quod est nota.dignum.ꝛ ad hoc facit subtilitate iniuncti.C.de summa trinitate.l.j. Dyn.ibi talem.ꝭ.j. Sed ius patronatus superest in personam manumissi ratione cuius potest dici suus,scilicet libertus ꝛ sic existere non deficere videtur conditio.vt ibi patet in litera. Dynus. Uel dic secunduz Jacobum de bel.ꝙ ꝛ ibi accipiuntur conditionaliter.in prin.dicte.l.ꝛ sic concor.in fine.l.videtur contra. Sed dic ꝙ ibi manumisit vnde ad hoc dicitur suus.scilicet libertus hic vero alienauit in eum. Jacob.de bel.in eadem glo.in fine.quia ibi expressit conditionem que tacite inerat.vt ibi apparet que cum nihil operetur in eo:cui expresse adijcitur:nihil operatur in eo ad quod tacite videtur extendi.ar.ꝭ.de serui.rusti.predi.l.iij.ꝭ. fi. Dynus.in glos. hoc dic ibi.l.rem legatam illam distinctionem referas ad casum

a ¶ Relatiuū. Adde Bar. hic ꝛ l.l.j.ꝭ pi. ꝛ qmo.rei vē. qđ est verū distributiue nō collectiue.barto.in.l.si debitor.ꝭ.vosimile.in pmo notabili.ff.de cōtrahen.emp. vbi exponiꝛ quodqđ natū erit.l.quatenꝰ natū erit. Alexan.ꝯsi.xxvj. iiij.parte.bal. in.l.ij.C.ꝺ fal. cau.adie.leg.

b ¶ Relatiuū. Adde bal.l. l.fi.C.de impub. ꝛ alijs subsri.

in quo non adiecit conditionem vel id pro conditione habetur id est si dicat lego si meus erit vel qui meus erit:sed legauit simpliciter alias indistincte quatenus alienetur ipso iure non debetur.vt.ꝭ.de auro ꝛ argento leg.l.scribit.ꝭ.item scribit.in fin.alias incipit. Quintus mutius.in fi. Dy. ¶ In eadem gl.in fi.vbi verba cū petiero non faciunt stipl'.cōditionalem. Sed ibi dilatio procedit ex voluntate stipulantis vnde habetur perinde ac si pure stipularetur vnde tacite inerat cum petiero.vt.ꝭ.de act.empt.l.ratio.ꝭ.mora expressum.ergo non facit conditionem.vt.ꝭ.de conditio.ꝛ demonst.l.cōditiones.ꝛ.l.aliquando.ꝛ.ꝭ.eo.l.hec vba. dy. Uel dic ꝙ ibi cōditio fuit solutioni non aūt obligationi adiecta vnde non hꝫ obligationem suspendere sed differre.arg.ꝭ.C. quādo dies lega.ced.l.ex his. Pet.vel dic secundū Jaco.de bel.ꝙ hic rei adiecte in legato fuerunt apposita verba.s.qui meus erit iuncta cum illis verbis tamen moriar.inducūt conditionē:ꝛ sublato de medio hoc verbo erit non est conditio:vt hic patet in litera.ibi vero rei deducte in stipulatū nō fuerunt apposita talia verba.est ergo ibi alius casus vnde ꝛ ibi si permitterem tibi.x.numos qui in arca mea erunt cum moriar dicerem illam promissionē esse cōditionalem nec videꝛ posse dici ꝙ ibi dependeāt ex volūtate duo

4 b rum hic vnius tm̄. Jac.de bel.† Sed nunquid relatiuum [b] quod iungitur verbo preteriti temporis faciat cōditionem:vt quia dixit testator stichum qui meus fuit lego.dic vt.ꝭ.eo.l.si sic.ꝭ.j.

1 ☞ Legatum nō est dño acquisitū ante mortē testatoris.
2 Legatum monacho factum repudiari potest per monasterium.

1 **Legatum.** In glo.ibi.l.legatū.ratio est † q2 ante mortem testatoris legatuz non est dño acquisitū ꝛ ideo sibi adimi nō potest post mortē vero est sibi quesitum ꝛ ideo repudiare pōt.ad quod.ꝭ.de succe.edicto.l.j.ꝭ.decreta. Pe.in fi.ꝙ etiā viuēte patre videꝛ dñs filius.vt.ꝭ.de libe.ꝛ posthu.l.in suis. Dyn.hoc nō videtur verum iure isto cū siue loquimur in profectitio siue in aduentitio oia querebanꝛ patri adeo qđ vno momēto nō erāt penes filium duratura.vt.ꝭ.de acqui.here.l.plꝫ.quare dic ꝙ ibi loquiꝛ in hereditate in qua pater non hꝫ ius anteꝙ filius adeat iussu suo: secus in legato vt hic Jac.de rauē. Uel dic ꝙ solu.glo.ꝛ Dy.est vera nec ob.ratio Ja.q2 ꝛ isto iure erat aliqua differētia inter aduētitia ꝛ pfectitia vel ppendi pōt ex notatis di.l.is qui heres.ꝭ.

2 fi.† Itē facit ꝙ legatū monacho possit repudiari p monasteriū.

1 ☞ Legatum principale ad legatariuz ptinet ꝛ augmentū eius.
2 Immunitas que ciuitati conceditur ad villas postea quesitas extenditur.
3 Testatore heredes suos onerante sub disiunctione quilibet insolidum tenetur.
4 Legatum disiunctim duobus factū vtriqꝫ fieri cēsetur insolidū.
5 Miles habens vigintiquinqꝫ rusticos qui debent semel operari in anno vel decem soluere solidos an possit partē petere in pecunia ꝛ partem in operibus.

1 **Si ex toto.** Contrariorū eadē est regula.h.d. Uel clariꝰ sicut † ad legatariū ptinet legatū principale ita ꝛ augmentū legati ꝛ ecōtra. ꝛ est arg.ꝙ ille cui prestita est immunitas p ciuitatē vt ad collectas nō teneatur nō debet teneri etiā ad illas q̄ augenꝛ occasiōe guerre.ad idē.ꝭ.de vaca.mune.l.in honoribus.ꝭ.q nūerus.ad idē deseruit.vz.pre.l.si seruitus.ij.rñ.cū similibꝰ. In contrariū qđ teneatur est ar.ꝭ.de auro ꝛ arg.le.l.si ita.ꝛ de ꝯtrahē.emptl.ꝛ vē.l. in lege.ꝛ.l.rutilia.ꝛ dicta.l.si seruitus.j.rñ.ꝛ de trāsac.q cū tutoribus.ꝛ.l.eū agliana.dicas ꝙ teneaꝛ.vt.C.vt in cōpatiōe specierū nemini se liceat excusare.l.j.lib.x.ꝛ a qbus mune.ꝛ prestationibꝰ nemini se liceat excusare.l.j.ꝛ ꝭ.eo.li. Dy.alij tenēt ꝯtrariū:q2 collecta est munꝰ extraordinariū.C.de supindicto.l.j.ꝛ ibi nota.licet cōtrariū no.ꝛ male.C.de indictionibus.sup rubrica.ergo iste ad illud nōteneꝛ. ar.C.de vaca.mūeris publici.l.j.lib.x. Sed huic rñderi posset qđ ibi nō habebat vacationē ab ordinario.ꝛ iō vt cōcessio aliqd opeꝛ hēat ab extraordinario hic aūt cōcessio operabitur in collectis que erāt tpe ꝯcessionis:ꝛ p hoc de immunitate ne

2 mini ꝯce.l.j.eo.l.de decur.l.vacuatio. Item facit hic.l.ꝛ ꝙ immunitas cōcessa ciuitati extēdatur ad villas postea quesitas:ꝛ vꝫ ꝙ no.ꝭ.de excu.tu.l.sed ꝛ reprobari.in gl.de hoc dixi.C.q̄ res pig.ꝛ qđ dixi in simili.ꝭ.de legibꝰ.vltimo folio.versicu. vlterius querit Guil.in glos.animo adimendi habeat.gl.intelligas quando testator nō adiecit cōditionē vel id qđ pro cōditiōe habetur.sed demōstrationē.vt.ꝭ.l.pxi.ij.rñ.al's si ꝯditionē legato adiecisset tūc siue ex volūtate siue ex necessitate alienasset videꝛ adēptū.vt.ꝭ.de aur.ꝛ arg.legato.l.scribit.ꝭ.fi.nec esset locus distinctiōi legum al' legatarū.in glo. Dy.ꝛ vide etiā ꝙ dixi.ꝭ.e.l.serui electione.ꝭ.fin.

Si ita

3 **Si ita scriptum.** Scilicet his verbis alterna-
tiuis. Dy. † ⁊ quando testa-
stator onerat sub disiunctione heredes suos quilibet tenetur in-
solidum tanquam duo rei promittendi. h. d. c. ⁊c. ¶ Uel breuius
quando ab heredibus disiunctiue legatur duo rei debendi inso-
lidum videtur. Dynus. ibi. aget insolidum. Dynus. ibi. actum
sit insolidum. Dyn. ibi. ⁊ solutum insolidum. Dyn. ibi. obligati
fuerunt in contractu. Dy. ibi. partē quia ab altero pars petitur.
Dyn. ibi petierit in iudicio. ⁊ exegerit. Dyn. ibi. soluisset sponte
extra iudicium. Dynus in glossa prima. ibi. quod potuit. s. eos in
4 solidum obligare. Dyn. ibi. sin autem ad deficientis. si † duo-
bus disiunctim legatur vtiqꝫ videtur legatum insolidum. ergo
idem contra cū a pluribus legatur in diuersis orationibus ver-
borum. Dy. ¶ Jn gloss. ij. ibi. l. si creditores. nota qꝛ hoc recipit
animo eligendi non animo diuidendi. Dyn. in fine adijcitur dis-
iunctiua. Sed predicta solutio non videtur bona: qa lex predicta
penultima loquitur expresse in tutoribus quos non constat non
esse oneratos sed honoratos. Sed dic ꝙ quo ad tutores est ibi
speciale fauore pupillorum: nec res eorum medio tempore depe-
reant. vt colligi potest. eadem. l. circa finē. Old. Sed ⁊ contra pre-
dictam solutionem glos. est. j. titu. proxi. l. si titio aut seio. Sed ibi
solues. Dy. Et pro declaratione huius. §. dic aut testator expres-
sit nomina propria tantum: ⁊ tunc quilibet heredum tenetur pro
virili portione. vt. j. eo. l. turpia. §. fina. ⁊ de duobus reis. l. sine a-
ctis. Et hoc verum quando eos expressit copulatiue dicendo ti-
tium ⁊ seium heredes meos damno dare decem. Et si disiuncti-
ue dicendo sicut dictū fuit in isto. §. tūc quilibet tenetur insolidū
tanquā duo rei debendi: vt hic patet. nam ⁊ in testamēto duo rei
fieri possunt. vt. j. de duobus reis. l. eandem. Sed si expressit pro-
pria ⁊ appellatiua simul. siquidem primo propria pro viribus.
si primo appellatiua pro hereditarijs tenentur. vt. j. de stipula-
tione seruorū. l. si communis seruus. Dy. Uel dic secundū Jaco.
de are. cum plures tenentur insolidum vni ⁊ vnus soluit partē.
Et queritur an ille idem possit ad aliā partē cōueniri. aut soluit
partē dicens soluo pro parte mea: ⁊ creditor hoc modo recipit. ⁊
tūc est diuisa obligatio inter oēs. Nec potest amplius ab isto pe-
tere nec ab alijs nisi pro partibus eorum. vt dicta. l. si creditoris.
C. de pactis. aut simpliciter dicit. accipe istam pecuniam. Et aut
erant tales qui gaudebant beneficio diuisionis de equitate vt fi-
deiussores. ⁊ tunc si alij sunt soluendo non poterit amplius con-
ueniri iste. vt. j. de fideiussori. l. inter omnes. §. j. Si vero non ha-
bent beneficium diuisionis: vt sunt plures rei olim, et etiam ho-
die si renunciauerint beneficio: tunc poterit soluens partē nihilo-
minꝰ cōueniri vt hic Ja. Et de hoc late dixi dicta. l. si creditores.

Si ita. Legatum circa idem vel circa diuersa que ratio-
ne connexitatis reputantur: ideo non admittitur
variatio. hoc dicit Dynus. ibi. in homines singulos. id est pro
singulis hominibus. Dy. ibi. certam pecuniā puta decem. Dy.
ibi. nolet legatarius subaudi lego. Dynus. ibi. alterutra causa. i.
pro vtraque causa vnum est legatum in tota pecunia vel in omni
bus seruis. Dynus. ibi. an coniuncta ponatur pro diuisa positū
est exemplum. s. in princ. §. de coniuncta. sequitur. Dyn. ibi. ser-
uis fugitiuis legatis. Dyn. ibi. mancipiorum: quia quamuis cō-
iuncta sint corpora diuersa tamē cōnexa sunt in legato. Et ideo
5 varietas reprobatur. Dyn. Et † facit quod si aliquis miles ha-
bet. xxv. rusticos qui debent sibi operari semel in anno vel solue-
re sol. decem quod nō possit partem petere in pecunia ⁊ partem
in operibus. sed totum in altero eorum. Dy. Jn glo. prima in fi.
imo debet dicere stipulationem. Dy. Jn glos. s. de act. empti. cō-
tra in fi. contra hoc quia vna sola etiam videtur pro toto tempo-
re. vt. j. de verbo. obliga. l. stichum. §. stipulatio. Sed illud quan-
do species temporū non exprimuntur. alias secus. vt eo. tit. l. plu-
ribus. §. j. ergo hic esset variatio circa id quod ratione cōnexita-
tis videtur idem ⁊ ideo reprobatur. vt. s. de minor. l. in cause. ⁊ de
admi. tuto. l. cū queritur. ibi. circa diuersa prorsus que tolerātur.
vt. s. rerū amo. l. de rebꝰ. ⁊ ibi plene dixi. ⁊. j. de leg. ij. l. si duobus.
Dynus. Jn glossa si dicas. ibi. §. stipulationes. imo debet dice-
re stipulationem. Dynus. ibi erit contra ad id quod iuuaretur.
scilicet vtroqꝫ duo. Sed in altera vnum cum in. l. si illud. dicatur
quod in vtraqꝫ est vnū tantum. Oldr. Jn glossa vltima. ibidem
duobus reis. iste due leges faciūt ad precedentem. §. non ad istū.
Jaco. in fi. adde expressionem. alias esset imperfecta locutio.

Id ꝙ apud hostes. Jn gloss. l. liber
homo. i fi. imo
dic melius: vt ibi no. Dynus. Sed Petrus dicit glos
sam istam veram ⁊ illam falsam. ⁊ aliā que est. j. de re-
gulis iuris. l. in testamentis. Et ideo hanc tenet propter impedi-
mentum regule catoniane cuius effectus habetur. j. e. l. j. cetera. ⁊
de regula catoniana. l. j. Petrus. ⁊ de hoc plene dixi dicta. l. liber
homo. ⁊ facit de act. empti. l. fi.

1 ☞ Dominiū per electionē nō transfert ante aditā hereditatem.

Julianus. ¶ Jn glossa prima ibi. vel ibi
per suam prouisionē hec vera.
Dynus. Licet quidā approbent proxime precedentē.
1 Jn glossa vltima. in fine. † Nam ante aditam heredi-
tatem per electionem dominium non transfertur ergo electio nō
consumit. argu. j. de oper. lib. l. ij. ⁊. l. apud aufidium. Dynus.

1 ☞ Quartam trebellianicam quis detrahere possit.
2 Liberis nostris omnia nostra ex voto parantur.
3 Pater quartam detrahere potest quando filio restituere rogat.
4 Fideicommissum extraneo relictum capit vires ex persona filij.
5 Fideicommissum vniuersale pure relictum ad heredem fideicom
missarij quando transeat.
6 Hereditas non adita non transmittitur nisi suis.

Cum filio. Ad euidentiā premitte quod
omnis percipiens cōmodum
ex vltima volūtate per se directo: vel p mediam per-
sonā alias pōt onere fideicōmissi grauari. ¶ Et ex
1 hoc pendet prima pars secūdo † qd is tātū detrahit
quartā trebellianicā q rogat vt heres nō vt alius: ⁊ ex hoc pēdet
secūda pars. tertio ꝙ si heres rogatur de restituēdo post mortem
⁊ moritur fideicommissarius viuente herede remanet hereditas
penes heredē rogati ⁊ non heredibus fideicōmissarij. Et ex hoc
pendet tertia pars. Dy. ⁊ vide quod dixi. j. e. l. a filio. ¶ Deinde
diuide legem in tres partes. secunda ibi denique. tertia ibi ⁊ ideo
si filio. Jn prima ergo dicit si instituto filiumfamilias vel seruū
vel eis lego possum grauare partem vel dominum onere fideicō-
missi. Et si rogo de restituēdo capit vires ex persona filij vel ser-
ui. si vero seruo vel filio capit vires ex persona patris vel domi-
ni. Sequentia patent ⁊ ex precedentibus pendent: si recte inspi-
ciantur. Nam primo pater rogatus de restituendo extraneo de-
trahit quartam: si vero rogatur de restituendo filio post mortem
suam ⁊ filius premoritur viuente patre totum retinet. Dynꝰ. Li-
teram expone ibi. datur id est relinquitur. Dy. ibi. vel domini po
test. id est onus fideicommissi eis imponi potest. Dyn. ibi: ex per-
sona eorum patris vel domini rogatorum. Dynus. ibi: capit si fi
lium emancipat vel seruum manumittit. Dy. ibi. cum ipsis: scili-
cet filio vel seruo. Dy. ibi. relinquitur. sed quando relinquitur fi-
deicommissum prestandum extraneo tunc capit vires ex persona
filij. Uel secundum Dynū in subtili ratione: id est valde subtili.
vt. s. de liberis ⁊ posthumis. l. gallus. §. ille casus indifficilis. Et
ista subtilis ratio ponitur ibi quoniā ex persona filij. ⁊c. Dyn. ibi
ex trebelliano alias extraneo: ⁊ dicit tunc. id est alij quam filio he
redi instituto. Dy. ibi. ex persona filij qui est heres scriptꝰ. Dyn.
ibi. ipso vero filio cui pater est rogatꝰ restituere. Dy. ibi: non ad-
missa falci. s. restituet hereditatem. Dy. ibi. ex persona sua. id est
suiipsius filij. Dyn. ibi. ⁊ ideo. s. quia quando capit vires fideicō
missum ex persona patris: scilicet quando rogatus est restituere
ipsi filio. Dy. Uel dic secūdū Jacobū de aret. quod. s. loquitur
quando rogatus est restituere hereditatē in qua non veniūt fru-
ctus. vt. s. de vsuca. l. in fideicommissa. §. cū polidius. ¶ Et dic ꝙ
hic tractat de compendio fructuū. ⁊ expone literā sic ideo quia
pater rogari videtur quod ad se peruenit etiam fructuū nomine
secundum alium gloss. intellectum. Jacob. ibi: omnimodo hoc so-
lum vbi pater grauatur filio restituere. secus si extraneo rogetur
pure restituere: quia tunc si extraneus moriatur ante restitutio-
nem sibi factā debet fieri restitutio heredi eius. vt nota. j. ad tre-
bellia. l. apud. §. vtrum. Jacobus ibi: ad retenturum subaudi et
non aliter retinebit compendium fructuum quoniā. ⁊c. ⁊ sic ista
ratio refertur ad subauditum. Jaco. ibi. Ex persona patris qui
2 habet filio prouidere. † Nam omnia nostra liberis ex voto parā- ☞ Oia parantur liberis ex voto.
☞ tur. vt. j. de bonis liber. l. nihil. ⁊ vnde liberi. l. scripto. Jacobus
ibi. si filio heredi instituto ⁊ in eius potestate constituto. Dyn.
ibi. post mortem suam: scilicet patris. Dyn. ibi. isqꝫ scilicet filius
cui erat restitutio facienda. Dy. ibi. Jd retenturum tanꝙ roga-
tum non tanꝙ heredem filij: quia quilibet rogatus de restituen-
do post mortem suam retinet premortuo fideicōmissario. Dyn.
Exposita litera quere circa textū quis est heres vel filius vel pa-
ter. ⁊ dic vt in glo. Deinde opponitur ꝙ non possit restituere fi-
lio suo quia habet eum sit heres: vnde non potest amplius eius
fieri. Sed dic ꝙ non videtur habere cum non duret. vt. l. placet.
de acquirenda hereditate. ¶ Secundo oppo. ꝙ non possit cogi
restituere cum lis nulla. ⁊c. vt. s. de iudicijs. l. lis nulla. Solutio
tribꝰ modis vel quod sit speciale vel cogatur officio iudicis re-
stituere: vel quod spōte restituat non autem coactus. ¶ Tertio
op. ꝙ inutilis sit restitutio cum etiā momento nō duret penes fi-
liū. vt. d. l. placet. s. de acquirenda hereditate. ⁊ solue. vt in glosa

sa. ¶ Quarto opp. q si rogetur restituere extraneo non tenetur ex persona serui vel filij sed ex sua. vt. j. titulo proximo. l. si alienus. et qualiter probatur dic vt ibi ¶ Quinto op. q non consistat in voluntate domini quando rogatur restituere seruo. vt. j.
3 titulo. j. si idem seruus. Solutio ibi speciale. vt in glos.† ¶ Sexto op. q possit quartam detrahere quando rogatur restituere filio. vt. C. ad trebellianum. l. iubemus. vt. j. ad trebellianum. l. j. §. et solue vt hic. vt ibi not. falsam differentiam inter fideicommissarium singulare et vniuersale quam dicit glo. et eam reproba. vt in suppletione eiusdem. In glos. prima ibi. sed vt heredi et vt patri. Dynus. in fine. imo in vltimo casu videtur dicere text⁹ quod rogatus erat pater de restituendo post mortem suam. Dy. In gl. secunda que incipit. alias pater ibi. §. et heredis. imo debet dicere. §. et hec disponimus. Dynus in fine. ibi. §. sed seruus. debet dicere. si seruo. Dyn. in glos. i. patris vel domini: ibi. quod est verius: nam quando extraneo restituere rogatur ex persona filij vires capit. Dyn. ibi vna manu det. scilicet filio. Dy. ibi. queratur ei. scilicet patri. Dyn. ibi. Item cogitur per officium iudicis non iure actionis. Dyn. ibi. vel dic pure hec vera secundum. Dyn. ibi enim est ergo tacita conditio. vt. j. de. l. iij. l. fideicommissaria. §. si filio. Dyn. in eadem glo. in fi. et isto modo soluitur contrarium quod fit de. l. lis nulla. s. de iudicijs. Dy. in glo. nunc dicit. in fin. et dic q vtilitas est scire vtrum filio an extraneo restituere debeat. Jaco. est enim vtilitas in retentiõe quarte et fructuum. vt. s. dixi in glos. ergo vt heres ibi relictum a patre vel domino ipsius filio vel seruo. Dy. in glos. i. non retenta. in fi. q dic vt ibi no. in ea. l. §. j. secundum. H. Oldr. in glos. ideoq; pater. in fi. et ar. l. si heres institutus. eo. tit. Dy. in glos. i. vltimo. ibi. legatario qui nihil retinet: quia rogatur vt minister. nam non est vere legatarius cum sibi nõ fuerit directe legatum nec penes eum remaneat. Dy. ibi. restituere rogatus: et sic vt heres. Dyn. ibi. Respondeo hic. dic filius. scilicet q sic heres: et hoc si colligitur quia cum relinquitur
4 fideicõmissum extraneo capit vides fideicommissum ex psona filij q non esset nisi aliquid cõmodi ex testamento exciperetur: puta legatum vel hereditas. vt. C. de leg. lex ab eo. et. j. de. l. ij. l. sed et si sic. Dy. ¶ Sed quomodo filius poterit fieri heres per patris restitutionem cum iam sit heres. Respondeo q non fit iterũ de nouo heres per patris restitutionem sed transfert ad eum cõmodum quod pater habebat. Nam qui semel est heres etc. Dy. ibi videtur habere cum instituitur filius. Et querit pater. Dyn. ibi. pro hoc q filius si sit heres. Dy. ibi. §. quidam. per rationem ibi positam. hoc optime probatur. Dyn. in glo. not. ab vno. in fi. facit hec glo. ad talem questionem dixit dominus vasallo concedo vineam et fundum fructibus plenum queritur an per hec verba videatur concessisse vindemiam vinee. Ista glossa et omnes leges allegate in ea sunt arg. q non. quia in eis dicitur q duobus singularibus adijcitur plurale. vt ad omnia precedẽtia referatur. aliter videtur in dubio referri solum ad proxime dictum. vt. j. eo. l. talis scriptura. vt. j. de auro et argẽto legato. l. plautius. vbi de hoc dixi. Econtra q vindemia videatur concessa: quia est pars vinee. vt. s. de rei venditio. l. fructus pendentes. vnde si totũ conceditur et quelibet eius pars videtur concessa. arg. j. de regul. iuris. l. in toto. et. l. si quis cum totum. Et de exceptione rei iudicate. et ar. optimum. j. de fundo instructo. l. seio. §. gaio. Dyn. hanc vltimam tenet Rayn. potissime per dictum. §. gaio. et de act. empti. le. iul. §. si fructibus. de iure fi. l. fina. §. j. in gloss. et sic ipsum. ibi eius commodo cedit. scilicet patris rogati. Dy. in gloss. idem etiam in singulari: et ibi. et. §. antistia. et dic vt ibi no. Dyn. ibi. Sed et hic. i. in bonorum possessione in casu huius. l. Dy. Ibi. cum antiquioribus. vbi de hoc plene dixi. Et secundum Dy. dic imo ve-
5 rius dicas† q etiam fideicommissum vniuersale pure relictum transit ad heredem fideicommissarij mortuo fideicommissario ante restitutionẽ et post aditam hereditatẽ. vt. j. ad trebel. l. postulante. in principio. et. l. quidam. et. l. cogi. §. idem metianus. et de conditio. et demonst. l. a testatore. et. l. apud iul. §. vtrum respondeas. vt ibi nota. et ad hãc respõdeas q hoc nõ erat pure relictũ: sed post mortẽ patris. Et ideo mortuo fideicommissario viuente rogato et sic pẽdẽte die incerta retinet pater sicut quilibet rogat⁹ nõ tanq successor filij. vt. j. de cõditio. et demonstra. l. heres meus. ij. rñso. et quando dies leg. ced. l. si cum heres. Unde quãtum ad hoc inter vniuersale et fideicõmissariũ et singulare nulla est diffe-
6 rentia. Dy. ratio autẽ † quia hereditas non adita non transmittit nisi suis. Sed si aliquod ius haberet illud bene transmitteret. vt dicta. l. cũ antiquioribus. de iure deliberandi. in fideicommissario vero vniuersali aliud est quia statim adita hereditate per heredem cõpetit ei actio ex testamento: et ideo merito eam transmittit sicut quãlibet aliã actionẽ que sibi competet. vt. j. de reg. iur. l. ex hoc iure. de actio. et obligatio. l. depositi. Et de conditio. et demonst. l. titio fundi. in fi. ibi fideicommissarius extraneus quia debebitur extraneo si viuat tempore mortis rogati. Dy.

a ¶ Lega. Adde in arg. no. in. l. cũm. et ibi Bal. C. de lega. Bar. in ꝯsil. qdã sibi filios heredes. i l. cũ quis heredes. ꝟ lega. iij. nota. in. l. gai⁹ de pig. act. et j l. suadones. §. j. ff. de execu. tuto. et ins. eo. §. itẽ pter. bal. i marg. ver. ꝯcedẽs. bal. l. c. j. de proh. feud. alie. per lo. i titu. j. de prohi. feu. alieñ. p se de. et i. l. certũ. C. vnde cog.

Si mihi et tibi. Ibi die legati cedente scilicet post mortem testatoris instituti in heredem. Dyn. ibi tibi collegatario. Dy. ibi. acquiram legatum. scilicet totum. Dynus. ibi ad me pertinere subaudi ita. et dic pertinere et consecutus fuero. Dynus. Et argu. huius. l. in principio. dicũt doctores quod ille cui cesse sunt actiones tenetur exprimere vtrum agat directa nomini cedentis vel vtili nomine suo. ad idem. j. de sol. l. duo. alias si duo. cum similibus et videtur expressum. s. de edil. edicto. l. cum mancipium. in fi. et ibi. in glo. que est singularis et notabilis. nam alique exceptiones possent cõpetere contra directam non contra vtilem: et non contra. In contrarium est quod quidã effectus est vtilis et directe. vt. s. de nego. gestis. l. actio. ergo non debet astringi ad expressionem alterius cum non intersit aduersarij. vt. C. de probatio. l. ad probationem. Dy. De hoc satis no. in speculo de procurato. §. sequitur videre de procuratore in rem suam. versic. sed queritur an talis libellus. et versicu. sed nunquid agens ex iure cesso. Et in Margarita galeoti de procuratore in rem suã. versicu. pone q aliquis agit et plene dixi. C. de heredi. vel actione vendita. super rubrica. In gloss. prima: ibi. vel dic disiunctim. i. in diuersis oratiõibus verborum. Dynus. In glo. partim iure hereditario partim iure meo. Dynus. ibi: quando disiũctim non: quia vnum solum videtur esse legatum. Dynus. ibi meo iure q sic quasi duo sint legata. Dy. In glo. videtur q partem ibi. So. vt ibi. vbi dicitur q põt peti ex causa non repudiata: sed ex repudiata non. Sed dic q hic non repudiauit aliquem. Dynus.

1 ¶ Legatũ nõ vitiat per impossibile qđ ab initio fuit possibile.
2 Legata ad instar bone fidei habentur.
3 Legatum quibus rationibus vitiari possit.
4 Uoluntas vltima derogat prime.
5 Statutum superueniens an preiudicet priuilegio precedenti.

1 Si quis seruos. † Id quod est ab initio possibile si post fuit impossibile non vitiat legatum. h. d. Dyn. ibi. triduo: id est intra triduũ post mortẽ suã. Dy. ibi quo pro vt: et vt p postq. Ol. ibi nocere subaudi quãdo ab initio valebit legatũ. licet ex postfacto impossibilitas acciderit. Dyn. in gloss. prima breuitatem: ibi. impossibilitas vitiat imposita persona heredis nominatim. Dy. ibi. romã duci: hec vera. Dy. ibi. §. idẽ ait. dic q in conuentionibus bone fidei angustia tẽporis nõ vitiat. vt. s. locati. l. in lege. §. j. nec in his que habent instar bone fidei vt sunt legata: vt hic.
2 ¶ Et † qđ legata^a habentur ad instar bone fidei probatur. C. in
a quib⁹ causis in integrũ restitutio nõ est necessaria. l. in minorũ. in stricti vero iuris vitiat. vt. §. loca. pe. in eadẽ glo. in fin. Sed si ibi nocet. i. nõ prodest vt aliũ in mora cõstituat. Dy. Uel sm Jac. de bel. nõ nocẽt angustie tẽporis: vt hic. nec ibi vt vitiẽt legatum vel constitutum. Sed petitori si staret per eũ pter angustias tẽporis vt reũ cõstitueret in mora: vt ibi. et idẽ est dicẽdũ hic. et sic concor. Uel dic q ibi angustie tẽporis nõ fuerũt statute ab initio. Sz casu acciderũt ex post facto licet ab initio fuerũt statute: sed remoueret. i. vitiaret. vt. s. hac glossa. et hoc placet. Jac. de bel.

Regula. Quidam habẽt regulã negatiuã et habent in litera nõ possum⁹ sed cõmuniter habet affirmatiua: et est litera possumus. Sed tunc contrario sensu resultat negatiua si nõ potest dño nec seruo: vt hic. et. s. de heredibus instituẽdis. l. neq;. Sed contra. s. de acquiren. hereditate. l. si seruus eius. Et. j. de leg. ij. l. si deportato. in principio. Solutio: dic aut prohibetur legari domino et tunc etiam eius seruo: vt hic. et. C. de apostatis. l. hi qui. aut prohibetur dominus ascriptum capere: et tunc obtinet lex contraria. vt si seruus sit liber tempore cedentis diei capere non possit. Jacobus. ¶ Et pro declaratione textus
3 et glosse † dic quod aliquando vitiatur legatum ratione persone cui non potest legari: vt quia Judeus: aliquando ratione rei que nõ potest legari quia sacra et tũc obtinet: nec regula quia cui non potest legari nec eius seruo. Aliquando impeditur iusta ratione: scilicet rei et persone. vt quia mihi res mea legatur. quia lex. si mihi negata legari possit tamẽ quia mea mista ratiõe rei et persone mihi legari non potest sed seruo meo sic. vt in glossa. Dyn⁹. Et de hoc dixi. j. de lege. ij. le. si debitor. §. seruo alieno.

4 In legatis. † Ultima voluntas derogat prime nisi prima sit expresse derogatoria secunde. qz tũc non valet prima nisi secunda specialiter et expresse reuocat primam. j. de. l. iij. l. si quis in prin. testamenti. que statim allegatur in glo. Dy. Et ibi plenissime dicetur de istis derogatorijs. et ad declarationẽ huius. §. vide qđ notaui. C. de pac. l. pacta nouissima. ibi. vel idẽ: qz diẽ mutat. Dy. ibi in cõditionẽ: quũ conditionẽ mittat. Dy. ibi. vel in totũ qz i totũ adimit diẽ vel ꝯditionẽ. Dy. in fi. scz vtrũ vltimum vel primũ. in glo. j. ibi arg. contra. imo

concor.

concor.in fi.vbi repudiando hereditatē legitimā videor id pmo fecisse qd facit locū legitime repudiasse testamentariam. Sic ergo adimēdo sub cōditiōe videor id fecisse qd facit locum ademptioni id est legasse. Sed arg. cōtra.ī.de adimē legatis.l.legata inutiliter.z.ī.e.l.legata inutiliter.ij.rñso.dy.vnde ista glo.nō procedit fm Pe.qr illud qd facio ad vnū effectum nō dz cōtrariū operari vel dicas cum ergo adimendo sub conditione habeam intentionem adimēdi si legare viderer efficerer cōtrarius mee intentioni: qd esse nō dz.vt.s.de acq.her.l.fuit qōnis.nō ob.q lz cōfitear diuortiū esse factū bene cōfiteor q psumit matrimoniū.vt.s.rerum amo.l.si cōcubina. Sed p hoc nihil insurgit contrariū intentioni mee. Hoc idez sentire videtur Jacobus de are. qui in fine ipsius glo.sic addit.z.s.de repudiis leg.iul. Sed videt contra.ī.de cōditione z demō.l.cū tale.§.fi.de adimen.lega.l.legata.z pro hoc s.de here.institu.l.ex facto.nam non videtur datum qd fuit adēptum.vt.ī.e.l.si ita. Jaco.in glo.nisi expresse ibi.l.diuus. alias diui.dy.in eadē gl.in fi.de hoc plene dicetur.d.l.si quis. in princip. z de hoc no.in speculo de instrumentorum editione.§.cōpēdiose. ver.sed quid. Sed in priori testamento z ver.se.in.gloss. ergo et hic in fin.z nota.ī.e.l.talis scriptura. Ultimo adducit dynus.ad talem questionem.imperator concessit quibusdam cōmunitatib' qd possent creare tabelliones qui possent conficere instrumēta in quacunqz ciuitate nō obstāte antiquo statuto vel consuetudine: demū post talē cōcessionē factū est statutū in aliqua ciuitate q instrumenta a nullo tabellione confecta: valeant nisi habeant licen-
5 tiam a cōmuni ipsius ciuitatis.dubitat † an istud statutū factū superueniēs preiudicet priuilegio dictarū cōitatuz: z videt q sic. qr cōcessio principis effectū pricipium statutorū tm̄ z nō futurorū tollere videt.vt.ī.de verbo.obliga.l.si stipulatus.§.cum stipulamur.z.l.si a colono.z arg.ī.de auro z argen.lega.l.si ita.z de cōtrahē.emptio.l.in lege.z.l.rutilia.z dicta.l.iij.his verbis in cōtrarium est quia omnis effectus cuiuscūqz statuti etiā in futurū obuiantis sit sublatus.ar.s.de liberis z posth.l.placet.nam impera tor tollere potuit effectū statuti futuri.arg.hui'.§.z dicta.l.si qs in princ.de leg.iij.dico finaliter q in dubio sustulisse videtur etiā ea que in futurum obstare potерāt.ar.s.de seruitutib.vr.pre.l.si seruitus.scdo respon.dyn.z.C.de furtis autē.nauigia.z cōia de successio.aut.oēs peregrini.cautius est tamen ad omne dubium tollendum q in rescripto dicat non obstāte aliquo statuto edito vel edendo.s.z ita sepe apposui in rescriptis que dictaui.

1 ☞ Species nulla obligatur in legato generis.
2 Ratum qualiter habere possim qd meo nomine gestum non est.

a
1 **Cum incertus.** a† In legato generis nulla species est in obligatione.h.d.z ad hoc allegatur fm Dy.vel sic inde finita verificatur ex quolibet de suppositis.vel sic solutione speciei legitime facta legatuz generis extinguit.z vide q no.ff.de peculio.l.si noxali.§.est autē qstionis.in gl.q incipit trib' modis in fi.glo.q est notabilis in glo.prima in fi.z melius.ī.eo.l. legato generaliter.dyn.in glos.alioqui ibi seruus imo si seruus debetur in gl.stichus ergo legatus non erat: z sic non erat in obligatione.dy ibi onus eū vbi innuit in obligatiōe esse.dy.ibi alias sint in obligatione.vel dic fm Pe.q nulla species determinata est in obligatione legati sed indeterminata sic que determinat p solutionez.vt.ī.q z a quib' ma.liberi nō fiant.l.iij.pe.z vide.ī.ti. proxi.l.meui'.§.ex duobus.z.ī.e.l.legato generaliter. Itē op. qr hic dicit q si traditio est facta seruo etiā sine volūtate mea z post
2 ea habeo ratū q possum.† Sed quō possum habere ratum non meo nomine gestū.vt.ī.de precario.l.cū seruus.z.s.de nego.gest. l.si pupilli. Sed si ego: z extra de regulis iuris.c.ratuz. ¶ Sz rñde q ad meam vtilitatem non possum vt in contrariis. Sed ad meū preiudicium sic vt hic.naz hic liberatur aduersarius ex mea rati habitione.simile habes.s.de pigno.act.l.si aliena.z de pign. l.si fundus.§.si me sciente. Et de hoc vide quod plene not. dicto c.ratum.per dy.z alios.

1 ☞ Scriptura vltima valet cui prima non derogat.
2 Testatore alterū equorū vni legante z alterū alteri vter optionē habebit.
3 Legatarius electionē habebit quando legatur incertū de certis.

1
b **Si ita sit ascriptū.** † Ultima scriptura b valet nisi prima derogatoria sit secunde.h.d. Et de hoc dictum est.s.§.proximo in legatis.in.l.si mihi. ¶ Uel dic clarius ibi dispositioni est standum qui alterius est derogatorio siue precedat: siue sequatur. Item illud qd est datum z ademptuz non videtur datum: z in ambiguis minimū est sequendum. hoc dicit ibi vnum.s.fundum. Dy.ibi idem.s.testator. Dy.ibi cetera legata preter vnum vel vno excepto.dynus.ibi. Sed qd.s.legatū. Dynus.ibi nō enim appareret.s.ex verbis testamenti.dy.in fi.et sic maius videtur adēptum.dy.adducit ista.l.per dyn.ad talem
2 questionem. ¶ † Quidā miles in vltimis constitutus habebat duos equos.z dixit vnū de equis meis relinquo templo vltramarino, alium fratrib'.pdicatoribus modo discordia inter eos quia procur.templi vult eligere meliorem z fratres predicatores similiter.z videtur q fratres debeant habere meliorem quasi tēplo primo nominato qd minimū est in dubio videat legatū. arg. istius.l.in fi.z.ī.e.l.apud iul.§.scio.z de lega.iij.l.numis.si templo quod est minimuz. ergo superest fratribus qd est maius econtra qd sit electio templi qr primo nominatum fuit.ar.s.de vsufr.l.si quis seruū.§.si inter duos.vel eius q primo litē cōtestat.ar.ī.eod.
3 l.si pluribus.† Si certum est q in his legatis qn legatur incert' de certis est electio legatarij.vt.ī.e.l.qui duos.eius ergo videtur esse electio q primo noiatus fuit.ar.dicte.l.quoties.s.de vsufru. cū simili.z optime.ī.e.l.si ita legatum.in princi. Dy.in glo.quasi nec datū.nisi ergo aut tacite: aut expresse adimit: z si expresse aut in eadez volūtate aut in alia: si in alia aut in solēni aut minus solēni. Old. Itē huic glo.adiungas oppositionē de.l.scribit.§.idez scribit.de auro z arg.lega.quā habes circa finem sequentis gl.in glo.not.extingui ibi semper in obscuris vbi de hoc plene not. Et dixi z per Dyn.z alios extra de regulis iuris.c.in obscuris.z.c. inspicimus.lib.vj.ibi hac in rebus.erat ergo ambiguitas in personis tantum vel in rebus tantū. ¶ Et dic plene vt not. dicta.l.si fuerit.de rebus dubijs. ¶ Sed si esset ambiguitas in reb' z psonis siue incertitudo circa ademptionē tunc ademptio nihil operatur qr nihil videtur ademptū.vt.ī.de adimēdis legatis.l.iij.§. si duobus. Dy.ibi so.ibi.quia ibi certū erat quid legatum qr minor.dy.ibi So.ibi nam illud propter legatarij dignitatem. Dy. ibi.l.scribit.§.item.So.vt ibi: qr ibi aderit tacite z illud non desinit ipso iure deberi. Sed ope exceptionis.vt in precedenti gl. dy. ibi.l.idemqz.alias incipit idem.alias intantum.alias non est lex per se: sed finis legis quod traditū z sic communiter. Dy.

1 ☞ Uoluntati statur si de errore scripture constet:
2 Scripture semper statur nisi de errore probetur.

1 **Qui quartam.** † Si de errore scripture cōstat statur volūtati et non scripture secus si de errore non constat quia tunc statur scripture.z vide.C.de testamentis.l.errore. et quod ibi no.z dixi ibi legare voluit.i.in animo disposuit. Sed nō expressit. Dyn.ibi scripsit per errorem z potest de errore probari a Dyn.ibi inesset dimidie.quasi dicat hec fuit testatoris voluntas cui verborum significatio nō repugnat.ī.e.l.ab omnibus.in principi. Oldra.ibi scripta sunt per errorem z de errore probari potest. Dy.ibi legatū valebit in minori summa que fuit ascripta.dy.ibi z minus scrisit per errorem z de errore tū pbari nō pōt. Dyn.in glo.scz in minus ibi plus zc.nā lz disposuerit plus in mēte legare non tū expressit z sic error probari nō potest: z sic statur scripture Dyn.ibi hic steterat in finibus ibi nō receditur a vbis.vt.ī.de lega.iij.l.non aliter.nā in.l.quoties.fuit error scribentis non testantis proferentis verba vt ibi apparet hic autem testantis de quo probari non potest per verba ab eo prolata. Dy.si contra hoc vi
2 detur.ī.eo.l.cū proponebat.vbi vterqz error parificatur.† z ideo dic q semper statur scripture nisi de errore probetur ibi.§.si plures.z facit hec lex ad questionem ibi notatam. Dy.

Si quis vnam. Qui nō admittitur ad partem nec spes est q admittatur ad totum z portio hereditatis alteri defecta alteri accrescit cum onere suo.h.d. Et vide plene.ī.e.l.hmōi.§.si tibi,z not.q dicat filiab' quod est verbū collectiuum super quo si disponat rōne coniūctionis hz locū ius acrescendi.videtur eñ cōiuncti propter vnam verborum cōceptionem.arg.ī.titu.j.lege.z.l.grege.s.de hered.institu.l.interdum.z de verbo oblig.l.scire debemus.z est bene notandum neminem: ibi si ea: scilicet posthuma. Dy.

Si duobus. Ibi coniunctim re z verbis. Dy.ibi nō fuerit tēpore mortis testatoris futurus tamen sperabatur. Dy.in glos. b prima ibi dz dari cū sit p non scriptum. Dyn.secūduz R.hec vera. Dyn.ibi.§.fin.vnde interim partez facit.vt.ī.de possessione bonorum cōtra tabulas.l.j.§.si.ex tribus. Old.ibi.s.minium. Sed ea non nata habet solidum.vt.s.§.proxi. dy.ibi Sed tempore testamenti sic: nam confiscatur alia pars scdm hec iura. dy.vt.s.de petitio.here.l.item veniunt.§.pridie. Old.ib.§.si coniuncti.z dic plene vt ibi notatur. Dy.

1 ☞ Substitutus prefertur coniuncto.

☞ De hac questione vide p alex.hic.

☞ Questio notabilis.

¶ Cū icert'. Ista.l.in.§.interdū.allegatur ad hoc q habet i.c.j.cū gl.sup ve.' o mortis.extra qd met.cau.

¶ Scriptura valet. Ad de Bal.i tracta.d schisma vi.columna.

Heres adiecto. Sed quomodo potest ad eum ipsa pars nõ peruenire cũ3 ius accrescendi sit inter coniunctos.vt.C.de caducis tollen.§.his ita
1 respon.nõ semper.vt.š.de acquirẽ.heredit.τ.l.si minor. ¶ †Uel dic quod ideo potest peruenire quia habebat substitutum qui prefertur coniuncto.vt.ĵ.de bonorum possessione secundum ta.l.ij.§.si duo.τ.in autē.de here.τ falcid.§.si vero institutio.vel dic.vt in glo. vtpote.τc.Ol.in gl.sic.š.ibi celsus alias incipit pater.τ plene dic vt ibi. ¶ In glo. vtpote.in fi.pone ergo casum quod quatuor vel tres ad minus instituit τ duos cõiunxit re τ verbis Et illos coniunctos damnauit:vel põt esse φ tantum duos instituit τ coniunctum τ tamen portio repudiantis non peruenit ad coniunctum quia erat alius substitutus qui coniuncto preferetur.vt.š.de iniusto testamento.l.penul.Dy.

Si titio. In prin.huius.§.fm glo.erant re tñ coniuncti in ver.sʒ τ si testamento re τ verbis cõiuncti in versiculo.vel etiam verbis tñ coniuncti.vnde expone literam. Si titio.s.primo et posthumo.s.ij.vt sint tñ re coniuncti Dy.ibi legatum sit sub audi alia oratione verborum τ sic coniuncti re tantum.Dynus.ibi. sed si testamento titio τ posthumo coniunctim re τ verbis. Dy.ibi voluisset τ ita cõiunxit eos re τ verbis. Dy.ibi.idem expressisset.s.φ habeant viriles coniungendo verbis tñ.Dy.in glo.vt haberent ibi τ proculo.imo dic vt ibi no.φ ibi erat coniunctio verbis legis que non admittit ius accrescẽdi in proprietate secus in vsufructu.vt dicta.l.j.de vsufru.accrescẽdi.hic autem erat coniunctio hominis.

1 ¶ Relictum filiabus posthumis quando debeatur eis.
2 Legatum ratione meriti datur.
3 Promissio dationis tutoris nemini nocet.
4 Promissio concepta singulis distributiue singulorum personas insolidum comprehendit.

1 **Ubi filiabus.** †Relictum filiab⁹ posthumis non debet nisi de ipsis aliquid testator disposuerit.h.d. Quid in institutione heredis. dic vt.š.de libe.τ posthu.l.si titius in gloss.j.ibi affectionis q̃ non habetur ad nondum natam de qua nulla facta est mentio.Dyn.ibi filiationis ratione datur.Contra hoc est ar.ĵ.de coll.bo.l.penul.dic ergo φ illa est ratio quia in tutoris datione non tam aliquid nouum inducitur quam iure disposita peruenitur vt τ als.ĵ.ad le.falcidi.l.cũ quo de peculio.§.vlti.si a parente quis fuerit ma.l.j.§.si parens.qδ secus in legato ap-
2 paret.Old.†Item legatũ ᵃ datur ratione meriti.vt.š.pro socio
a l.nec adiecit.vel dic latius ante est certum testatorez nesciuisse de posthuma.τ tũc etiã in datione tutoris ap.filiorum non trahitur ad posthumam aut est dubiũ τ tunc distingue:vt distinguit hec glo.quia in legato nõ cõtinetur quo ad perceptionem legati licet quo ad nomen cõtineat.fallit in casibus.primo si fecit mentionẽ.posthume:vt hic.Item si patrimoniũ patris erat magnum τ legatum modicũ.ĵ.titu.ij.l.filie.fm Jacob.de are.Item fallit si testator fuit locutus in plurali:quia dixit filiabus τ habebat vnã filiam tantum:qz tunc videtur sensisse de posthuma.arg.ĵ.ad trebell.l.iul.pheb.š.e.l.qui quartã.in fin.Item si sciuit vxorem pregnantẽ.at.C.de testamento militis.l.si cũ.vel in vtero in datione tutoris videtur omnibus puidere vt dicto.§.fi.τ dicta.l.si quis
3 filiabus.τ est ratio:†quia dicta puisio dationis tutoris nemini nocet:hoc vero noceret filiabus si ad legatuʒ admitteret posthu.quia earum legatum per hoc diminueretur.Iteʒ si in testõ essent instituti extranei extẽderetur ad posthumã.C.cõmunia vtriusqȝ iudicũ.l.fi.τ de inofficio.testamento.l.iiij.τ vide.ĵ.de verb. signi.l.non inde filiarum.vbi glo.videtur tenere contra.l.istam.

4 **Si quis ita legauit.** †Promissio singulis distributiue cõcepta insolidũ comprehendit singulorum personas.h.d.vel sic verba indefinita eqpollent vniuersalibus.τ singularis numerus resoluit in pluralẽ.vel sic distributiuũ si quis ficut actũ primi verbi attribuit pluribus insolidũ τ sic τ commodũ ad istum actũ se referẽs in testamento postea subsecutũ ibi ita accipiendũ vt singulis debeatur.dy.ibi contraria voluntas contrarium eius quod hoc.§.credit Jac.de are.si filius sit per testatorẽ heres institutus τ ipse testator non sit ita diues vt cuilibet filiarum verisimiliter tantuʒ dedisset in doteʒ.arg.eius qδ dicitur φ dotes sunt constituende fm facultates τc.vt.ĵ.de.l.iij.l.fi.si filie pater.Jaco. Et facit hec l.ar.ad questionẽ de duobus simul ingredientibus castruʒ ita φ non apparet quis primo: videtur eum φ quilibet tñ premium a cõmuni ordinatuʒ habere debeat insolidũ arg.huius.§.τ in proemio.ff.§.discipuli.In contrarium φ nullus.ĵ.de rebus dubijs l.si fuerit.τ.l.si duo.τ.l.si quis ex pluribus.Et φ qlibet habeat p parte facit.ĵ.titu.pri.l.si qs titio.§.fin.dic φ omnes insolidũ ar. huius.§.τ quia quilibet videtur prim⁹.arg.ĵ.de suis τ legitimis l.ij.§.hereditas.vel φ nullus ar.ĵ.l.si fuerit cũ concor.Dy.vel dic vt plenius in glos.hoc facit caritas.ibi sunt verba que referri possunt ad personas plurium.Sed tunc rationẽ incertitudinis videtur nulluʒ valere.arg.l.si fuerit.de rebus dubijs.τ ideo prima verior.Dy.Alij tenent secundam τ reprobant primam per.l.virum.τ.l.cuʒ inter.que allegatur in glo.non ob l.si fuerit.per dy.allegata quia ibi non potest referri ad omnes:hic sic.in fine glos.imo debet allegare si pars hereditatis pe.qa.l.illud.que est in titulo de petitio.here.nihil facit.

Si vni ex heredibus. Fuerit legatũ.i.p legatum Dy.ibiei hereditateʒ adeunti.Dy.ibi abstinuerit τ repudiauerit.Dy.ibi cõse.p actio.ex testõ.i gl.vlt.ibi si,tale imo incipit si qua legatorũ.

1 ¶ Hereditatem adire nemo põt τ legatuʒ consequi.

1 **Et quidem.** In glos.prima ibi in extraneo:quia non videtur φ possit adire hereditatem τ legatũ consequi.dyn.hoc non valet per.d.§.duobus.Oldr.ibi.vel dic vt ibi:imo verius dic vt no.ĵ.e.l.filio pater.qz p parte pro qua instituitur videretur cõditionale.s.si repudiauerit.Nã si morit anteφ adeat vel repudiet hereditateʒ non transmittitur p parte illa quia conditionalis.p parte vero coheredis est purum τ ideo transmittit τ not.dicta.l.filio.nõ autem dicas φ habeat cõditionem.l. si heres non erit secundũ qδ no.dicta.l.miles.§.j.qz tũc in ipsa morte heredis impleretur cõditio cũ amplius immutabiliter heres esse non põt.vt.ĵ.de conditio.τ demonst.l.heres meus.cum si.Et iõ ad heredes p ea parte tanquã purificata transmittitur qδ est cõtra mentẽ:τ verba illius.§.Ol.ibi.l.fi.§.fi.Soluč.ibi qz hereditas τ legata ibi fuerunt sub eadem conditione que defecit τ ideo ab vtriusqȝ petitione repellitur.Dy.τ ita no.C.de le.l.cum responso.ibi.§.quid ergo.Sed si detrectabat ad implendum voluntatem defuncti τ ideo constituit se indignum aliquid ex ea cõseq vt ibi patet.Dy.Sed τ hic nõ adimpleat voluntatẽ defuncti repudiando vel ibi vnicus erat institutus hic habebat coheredem q adiuit.τ hec so.pbatur.š.de acquir.here.l.quesitum.Uel secũdũ Jaco.de bel.ibi heres.ideqȝ fideicõmissarius perdidit quartam facto suo qui coactus adiuit hereditatem hic autem nullum eius factum interuenit propter quod admittere debeat.τ hec so.est eadem effectu cum so.Dy.in glo.vlti.in fi.quia heres τ libertus nõ sunt opposita sicut heres τ legatarius.Dy.

1 ¶ Repetitio inutilis legatorum per verbum amplius confirmationem inducit.
2 Confirmans an dicatur dare vide remissiue.
3 Uerbum amplius repetitionem inducit.
4 Factum ad vnum effectum non debet operari contrarium.
5 Cõe an censeatur approbare acta per consules τ alios consules.
6 Legata redduntur inutilia pter defectum solennitatis.
7 Expresso non valente non valebit tacitum.
8 Dispositio equaliter adaptate ad extrema que respicit.

1
b **Legata inutilis.** †Repetitio legatorum per verbũ amplius ᵇ inducit confirmationẽ legatorum inutiliter relictorum.Sed prorogatio hoc nõ inducit quia repetitionẽ intendit testator de nouo dare:per prorogationeʒ vero nõ intẽdit dare sed detrahere.Dy.vel sic.Idẽ effectus legata inutilia quacũqȝ rõne p repetitionẽ vtilẽ factam ab eodem vel ab alio cõfirmant repetitiõis tẽpore impedimẽto sublato:sed prorogatio solutionis hmõi legata inutilia nõ cõfirmat.h.d.vel fm Jac. de are.dic φ in prima pte.l.q cõfirmat,nõ dat:sʒ hoc totũ ex voluntate cõfirmantis pcedit vt hic.τ in auten.de defen.ciui.§.sed inte
2 rim.Jaco.†Et de hoc an confirmans videat dare vel nõ plene dixi.ĵ.de verb.signi.l.lege obuenire ibi iutiliter data ex quacũqȝ cã sint inutilia dũmodo postea codicilli solẽnes secuti sunt. Dy.ibi in codicillis solennibus.Dyn.ibi hoc amplius τ vltra illud φ in testamento datum est.Dy.†τ sic verbũ amplius inducit repe
3 titionem vide.ĵ.e.l.si ita legatũ.de verbo amplius idẽ.vt.ĵ.de liber.legata.l.aurelius.§.testõ.lo.ij.ibi heres meus dato si tempore codicillorum cã legatũ vicinis est amota.Dy.ibi:τ diuersum esse in illa scriptura que seqtur etiã si sit solẽnis.Dyn.ibi egisse testatorẽ per verba prorogatiua supra expressa τ repete putat labeo.Dy.ibi progaret.s.testator.dyn.iure idẽ.s.quod dictũ est in prin.l.nã iste ver.loquit eo casu quo in princi.l.Dynus.ibi impubi instituto a patre.Dy.ibi.hoc debeat.s.legatuʒ a pupillo inutiliter relictum.dy.ibi.si hoc amplius.id est vltra id qδ a pupillo inutiliter erat relictum.Dyn.ibi impubes decessit.s.in pupillari etate

a ¶ Legatuʒ. Adde vbi et qñ legata debentur Bar. τ Bal.in.l.cã quã de fideicõ.Bar.i.l.sʒ C.de dona.inter vir.τ vxo. Bal.in.l.i.C. si quis omis. cau.testa.τ in auč.hoc amplius.C.de fideicomis.τ iõ do tibi cautelam φ additio debet fieri Bar.in dicta l.cã quã i.l.j. C.de sacro.ec cle.ĵ.l.si filius de.vul.τ pupil.nisi sint facta ad pias cãs.Doc.i dic. l.j.τ dic.l.eaʒ quã.Pau.in cõsi.ccclxxxij.

b ¶ Amplius. Adde Bart. hic τ.l.si tibi pure.ĵ.de leg. iij.τ in.l.q itã ĵ.de dot.ple. in.l.si seruus legatus.§.si ita scriptum ĵ.eod.

4 etate Dy. Exposita litera collige ex ver. idem † ꝙ qñ aliqd fit
ad vnū effectū nō dꝫ operari ei⁹ cōtrariū. Et p hoc de adimē. le
gatis. l. legata inutiliter. ⁊ p hoc reprobaui gl. q̄ est. s̄. e. l. si mihi
5 ⁊ tibi. §. in legatis. q̄ incipit apponēdo diē. ⁊ faciūt p̄dicta † qđ
cōe nō videat̃ approbare ea q̄ acta sunt p cōsules vel alios offi
ciales ciuitatis licet quedā rep̄bēt expresse ex gestis per eos: et
idē pōt dici de statutis factis per statutarios ad idē. j̄. de cōdi.
et demon. l. cum tale. §. fi. de manumissis testō. l. titio. §. fi. ⁊. s̄. de
here. insti. ex facto. in contrarium ꝙ quedā expresse reprobādo
videant̃. alia nō rep̄bata tacite approbare facit. s̄. đ testō mili
tis. l. tribunus. §. j. de testi. l. eo. Et de iudic. l. cū p̄tor. vbi de hoc
cū si. potest dici ꝙ si oīa fuerūt p̄posita ⁊ notificata cōmuni tūc
quedā reprobādo alia videat̃ approbare. al's secus in gl. j. in fi.
⁊ in hoc differt a primo: quia in primo repetijt ab eodeꝫ hic ab
alio. Dy. in glo. ij. ibi. l. apud. §. fi. hoc. verū est si causa impedi
mēti durauit in persona legatarij ⁊ relegata tēpore codicillorū
alias secus si causa impedimēti remota esset ar. ⁊ de testamēto
rumpuntur codicilli. vt. C. de codicil. l. j. Itē si hereditas nō ad
dit̃ ex testamēto in quo etiā codicilli nō cōfirmant̃ expresse codi
cilli nō valent. vt. s̄. de iure codicillorū. l. si quis cū testamentuꝫ.
§. vltimo. Sed dic vbi ab initio codicilli p se vires assumūt ar.
s̄. de lib. ⁊ posthu. l. ⁊ si pepercerit. §. fi. dy. ¶ Et dic ꝙ ista gl. nō
6 bene dicit † ꝙ legata essent inutilia p̄pter defectuꝫ solēnitatis
quia tunc relicta ab instituto nō cōfirmarent̃ in substituto qr si
ex defectu solēnitatꝫ nō teneret restitutio. vt. s̄. de vul. ⁊ pup. sub
sti. l. ij. §. quisquis. vnde alij dicūt qđ erāt inutilia per verba ine
pta: vt sequit̃ in gl. sed nec hoc placet p̄pter naturā hui⁹ dictio
nis hoc amplius. Et ideo dic ꝙ erant inutilia propter personā
legatarij vel qualitatē rei qđ tñ impedimentū erat sublatū qñ a
substituto legat̃ vt dixi vel dic s̄ꝫ Ja. de ra. qđ ab īpubere erāt
inutilia p̄pter defectū conditiōis. ⁊ s̄m eū pone casum per. l. j̄.
eo. seruo. §. si ab impubere. Ja. in gl. exheredato. in fi. glo. repro
bat casum Roge. Sed Jac. de ra. ⁊ Dy. dicūt qđ casus Roge
rij est ver⁹ ⁊ valēt legata relicta a substituto exheredati qñ ille
q fuit substitut⁹ fuit heres patris. vt. j̄. ad treb. l. ita tñ. §. a pa
tre. ⁊ ad legē falci. l. in ratiōe. §. fi. ⁊ ideo dicit in textu impubere
nō fuisse heredē quia nō potuisset esse nisi per querelā ⁊ tunc ni
hil in testamēto ascriptuꝫ valeret. vt. s̄. de inof. testō. l. titia. Ja.
⁊ Dy. Et pro declaratione dic aut pupilli⁹ fuit heres institut⁹
aut exheredat⁹. primo casu aut ab eo vtiliter legat̃ aut inutili
ter. Si quidē vtiliter legata valent ex p̄mis tabulis. Si pupill⁹
adiuit hereditatē ⁊ tūc substitutus ex vigore repetitiōis nō dꝫ
sꝫ tāq̄ heres pupilli. Si vero pupillus nō adiuit hereditatē tūc
a substituto initiū capiūt. vt. j̄. e. l. si fundū. §. si pater. ⁊. l. seruo. §.
si ab impubere. Si vero inutiliter legatur pupillo tunc idē. aut
sunt exp̄sse repetita aut nō. primo casu a substituto capiūt ini
7 tiū vt hac. l. ver. idem eodē loco. s̄m gl. † Scđo casu nō fit repe
titio qr si nō vꝫ expressum nō tacitum. vt. s̄. de serui. rusti. p̄dio.
l. ij. §. fin. Et qđ not. in. d. §. si pater. Secundo casu principali qñ
pupillus erat exheredat⁹ dic aut substitutus pupillo fuit heres
⁊ ab ipso legari potuit: vt dicta. l. in ratiōe. §. fi. j̄. ad legē falci
diam. ⁊ ad trebel. l. ita tamē. §. a patre. Et hoc casu est vera opi
nio Roge. vt predixi. ⁊ pro hoc. j̄. eodē. l. plane. ij. responso. Aut
substitutus pupillo nō fuit heres patris ⁊ tunc ab ipso legari
non potuit. vt. C. de leg. l. cū quidam. Et hoc casu recte reprehē
deretur Roge. si ita intellexisset dynus. in glo. ⁊ pro vel ibi siue
non sit heres ⁊ tūc ex vulgari. dy. ibi ⁊ decedat impubes ⁊ tūc
ex pupillari. Et tenet repetitio quādo prius inutiliter data fue
rūt al's si vtiliter non valet repetitio quantū ad hoc vt debean
tur ex vi repetitionis: nam nō debētur vt sequitur eo casu quo
esset heres impubes. Old.

8 **In legato.** † Dispositio respiciēs duo extrema eq̄li
ter ad illa adaptat̃. h. d. Ibi pater adie
cte expresse vel tacite. dy. a testatore. ⁊ hic tollitur contraria. ibi
eque. l. equales. dy. in glo. ibi vel tacita. de ista pone exemplum
si quosdam coniūgant. vt infra eadem. l. plane. primo ⁊ secūdo
responso. Dy.

1 ☞ Electio est de certis legatarij in legatis incertis.

1
2 **Quidam duos.** † In legatis certis de certis le
gatarij[a] est electio. h. d. Et hoc
nisi appareat p aliqua indicia de quo testator sense
rit: vt qr serui nomē expresserit sed tūc nō esset incer
tus ⁊ adducitur hec lex ad talē questionē eligit̃ aliquis a duo
bus ad officiū publicū nec apparet qs primo elegerit. hic est ar
gu. qđ electi sit electio ex cui⁹ electiōe velit officiū acceptare ad
idē. j̄. de lega. ij. l. lucio. cū si. Econtra qđ nulla valeat ratiōe du
bitationis de testa. tute. l. duo sunt titij. ⁊. l. qui soluēdo. de here.
insti. cū si. Alij qđ maioris iducti sit electio. ar. j̄. de re iudi. l. duo

⁊ de lega. ij. l. si qs seruum. §. si inter duos. cum si. Dy. Pro de
terminatione vide. s̄. de excu. tuto. l. si duas. ⁊ qđ no. in gl. C. de
incolis. l. ciues. li. x. In glo. a principio etiā ibi sed. R. cui⁹ opi
nio reprobat̃. j̄. e. l. si seruus legatus. §. cū homo. ⁊ de optio. le
ga. l. ij. debet. Et vtrobiqꝫ no. ibi sed in genere hoc autē incertū
de certis. dy. ibi alternatiue qđ tamen modifica per ea q̄ not. j̄.
de leg. ij. l. lucio. dy. Et per modū oppositionū tradas glos. op
ponendo de. §. si quis plures. ⁊ dic aut incertū de certis. Secun
do oppo. de. §. si sciens. Tertio de. l. penul. de acti. empti. dy. ⁊ vi
de qđ no. s̄. fami. her. l. heredis. §. si incerto.

1 ☞ Augmenta legata relicti sub nomine collectiuo qñcūqꝫ ob
uenientia sequuntur legatarium.

1 **Grege.** † Augmēta legati relicti sub nomine
collectiuo quandocunqꝫ obueniētia se
b quuntur legatarium. h. d. Oppo. qđ accessiōes[b] de
beātur tm̄ ex tp̄e more. vt. s̄. de vsuris. l. equis. Et dic
aut legant̃ singulares vel singularia capita ⁊ tūc ex tēpore mo
re vt in cōtrario. aut vniuersitas ⁊ tūc ex legati vt hic ⁊. d. l. eqs.
§. equitio. ⁊ istitutio de legatis. §. si grex. ⁊ hoc si res legata erat
aliena. sed si sua erat debent̃ accessiōes ex tp̄e adite hereditatis
vt patet. j̄. e. l. si tibi homo. §. cum seruus. ⁊. l. quesitum. §. fi. ⁊ no.
s̄. de vsuris. l. herēnius. ibi accedūt vel qr postea nascunt̃ vl' per
substitutionem. Dy. ⁊ vide. C. de vsuris ⁊ fructibus legatorū.
per Azo. in summa eo. titu.

a ¶ Legatarij. Adde. bar. ⁊ alex. hic bal. cōsi. xliij. ij. volu. Lud. Ro. cōsi. ccccxxxix.
b ¶ Accessiōes. Adde. pe. et Cy. i. l. fi. C. q̄ res pig. obli. possit bar. et bal. hic.

1 ☞ Legatuꝫ vniuersitatis nō extinguit singulorū mutatio vel
particularis interitus.
2 Collegio monachorū excōicato an duret excōmunicatio in per
sonis successorum.
3 Sententia excōmunicatiōis non cadit in vniuersitatem.
4 Iuramētū vniuersitatis vel collegij an transeat ad successores.
1 **Si grege.** † Legatū vniuersitatis vel corpo
ris integralis nō extinguit singu
lorꝫ mutatio vel particularis interit⁹. h. d. ibi videri
⁊ ideo ad legatariū pertinent. Dy. ibi vel pro saltē.
Dy. ibi eum. s. bouem. dy. ibi cōbusta etiā viuēte testatore. dyn.
Et est argu. hec lex ad q̄ōnem qua queritur si collegium in quo
sunt homines compromittat ⁊ rediguntur ad quinqꝫ vel septē
pendente cōpromisso an cōpromissuꝫ extinguat̃ ⁊ videt̃ ꝙ sic.
vt. s̄. de arbitris. l. diem proferre. §. j. ⁊. l. sed si interpellatur. §. si
ab alter. ⁊ ad idē. §. quadrige. j̄. de lega. ij. ⁊. l. quid tñ. §. fin. qui.
modis vsusfru. amittat̃. cū si. Sed dic cōtra ar. huius. l. si gre
ge. ⁊ preallega. l. peculiū. ⁊ instit. eo. §. si grex. ⁊ de iudic. p̄pone
2 batur. ver. nā si legionē ⁊c. Ad cōtraria patet r̄ñsio. dy. † Itē
ad aliā si excōmunicet̃ collegiū monachorꝫ an duret excōicatio
in personis successorū ⁊ est hic ar. ꝙ sic cū predictis concor. ⁊. j̄.
de sol. qui res. §. area. ⁊ de verb. obli. l. inter stipulantē. §. quod
si nauis. In cōtrariū sunt predicte alie leges pro alia parte alle
gate. ⁊. s̄. de vsuf. l. qui vsuf. ⁊ quia forma rei mutata mutatū vi
detur esse rei. vt. s̄. ad exhibē. l. iulianus. §. sed ⁊ si quis. ⁊. l. repe
ti. §. rei mutatione. Preterea omnia capita per se censeri viden
tur. vt. j̄. de vsuf. l. rerū mistura. in fi. dic ꝙ si successiue sunt mor
tui ⁊ alij in locū eorū sint subrogati videntur ijdē sed simul om
nibus mortuis ⁊ alijs postea substitutis nō viderent̃ esse ijdē et
sic non duraret excōmunicatio: vt dicto. §. sed si nouis. i. l. inter
stipulantē. ⁊ dicta. l. proponebatur. versi. itaqꝫ. ⁊. j̄. e. l. si ita. §. fi.
⁊. l. quod in rerū. in fi. Dy. Sed nō video quomodo questio pre
dicta possit procedere qr isti monachi nō potuerūt excōmunica
3 ri † qr sententia excōmunicatiōis nō cadit in vniuersitatē. vt ex
tra de s̄nia excōmunicationis. c. ro. §. in vniuersitatē. lib. vj. Et si
dicam⁹ eos singulariter excōmunicatos ex p̄prio facto vel de
licto nō video q̄re trāsire debeat ad successores. Unde questio
p̄cederet in sentētia suspēsiōis vel interdicti que cadere possunt
in vniuersitatē ⁊ collegiū vt eo. tit. de s̄nia excōi. c. si ciuitas. ⁊. c.
4 si s̄nia. lib. vj. ¶ † Facit etiā an iuramentū vniuersitatis vel col
legij trāseat ad successores. de quo vide in questionibus. Bart.
brix. xxxviij. q. que incipit bononienses. ⁊ dixi. C. de iureiu. super
rubrica. Querit Iaco. de ra. in. l. marcellus. s̄. de rei ven. l. i gre
ge. xx. q. vna sola ouis est mea ⁊ ita nulla pars gregis ē mea le
5 go illū gregē credēs esse meū. † Et sic legatū nō valet quādo te
stator legat rem alienā credēs esse suā. vt. C. de legat. l. cū alienā.
nunquid saltē valet in illa oue que mea est. quidā dicūt ꝙ nō cū
legauerit gregē in quo nullā partē habebat p dictas. ll. marcel
lus. ⁊. l. cū alienā. In cōtrariū multū facit extra de rescriptis. c.
corā te. vbi mādatū capitulo exequi tenet̃ etiā vn⁹ sol⁹ de capi
tulo sup hoc habens potestatē. Item querit qui econtra si ha
beo gregē totū meū vna oue excepta ⁊ hoc bene scio in testamē
to meo lego gregem illum nunquid in legato continebitur illa

buis aliena ꝛ videt ꝙ sic ex quo testator sciebat alienā ꝛ heres tenebitur eā a dño emere ꝛ legatario tradere. vt dicta. l. cū alienā. ꝛ. ĩ. e. l. si res. in cōtrariū est q꞉ legato grege nō est legare capita singularia. vt. ṡ. hac. e. l. in princi. ꝛ de rei ven. l. i. §. fi. ꝛ. l. ij. aliter nō soluit. Sed hāc vltimā credo veriorē ꝛ in ista ꝛ in p̄cedēti qōne. s. ꝙ ouis nō veniat in legato. In gl. ij. ibi ꝛ ille. s. vsufructus. Dy. In gl. imo nō deest. ibi ꝑpter res vel ꝑpter alia iura vniuersitatis q̄ ꝑ vnū retinent. dy. ĩ fi. ibi numer⁹. i. vniuersitas q̄ cōsistit in nūero quare si vn⁹ tm̄ superest finit numer⁹ ꝛ sic vniuersitas. nā cū ad vnū redeat redijt ad nō numerū cū vn⁹ nō sit numerus sed principiū numeri. vt. ĩ. de gradib⁹. l. iuriscōsult⁹. §. affines. Dy. Uel dic fm̄ Petrū qđ remanet aptitudine: vt in cōtrario. Sed nō actu ꝛ ita hic sic ꝛ alias de aptitudine habet. ṡ fa. hercis. l. si filia. §. familie. Pe. in gl. vltima. in fi. q꞉ ibi cōbusta. refecta hic aūt cōbusta ꝛ nō refecta. Uel dic ꝙ ibi interuenit factum testatoris per qđ iudicatur legatuꝫ reuocatū: hic vero nō interuenit pe. Item op. de. l. peculium. §. quadrige. ĩ. titu. i. ꝛ solu. vt ibi dicam.

1 ☞ Fructus legatarium sequuntur ex tempore mortis in legato generali.
2 Argumentum a solitis est validum.

I quis bonorum partez.

1 † Legato generali fruct⁹ cōsequunt legatarium ex tpe mortis. h. d. Op. ꝙ fruct⁹ veniāt etiā ante morā vt. §. nōnunꝙ. Sed dic aut testator precepit expresse restitui fructus ꝛ tūc est planū. vt. l. i. fideicōmissi. ij. rn̄so. Aut nō p̄cepit expresse ꝛ tūc distinguit cuius cā fideicōmissaria differat si nō apparet si vtit verbis vniuersalibus vel geminatis vt rogo qđ ꝛc. quātūcunqꝫ ꝛc. ꝛ veniunt fruct⁹. vt. l. balista. ꝛ. l. cum quis. §. vltimo. ꝛ dicto. §. nonnunꝙ. hic in glo. allegatis. Si vtit simplicibus vt rogo restituas partē bonoꝝ que ad te puenit, vel similia quāta pars peruenit ꝛc. nō veniūt fruct⁹. vt. l. deducta. §. penul. ĩ. ad trebel. ꝛ ibi. Dy. Item qđ hic dicit fructib⁹ ab herede sec⁹ si essent sati a testatore. vt. ĩ. ad. l. falcidiam. l. placuit. secus si in
2 diez fuisset legata. vt ifra ad trebellia. l. mulier. §. si heres. † Itē nota. arg. ab eo qđ consuetū est fieri. ṡ. de legibus. l. nō est nouū. de arbi. l. item si vnus. §. fi. si cer. pe. l. certi conditio. §. nummos. de pactis. l. iuregentium. §. pactoꝝ. de pig. act. l. si pignore. §. fi. ꝛ ṡ. de suspectis tuto. l. i. in prin. Jac. in glo. vlti. ibi. §. nonnunꝙ. iste. §. ꝛ. l. cū quis. §. fi. de dote prelegata. ꝛ. l. balista. ad trebel. ad idem veniunt ꝛ soluunt in illa parte glo. vbi dicit qđ verborū cōceptiōe ibi. §. cū pollidi⁹. ad idem venit. l. si ita relictū. §. pegasus. de leg. ij. ꝛ soluuntur ex illa parte glo. ꝛ legatarij affectiōe.

1 ☞ Spes in legatum deducitur sicut ꝛ res.
2 Legatum mere personale nullius est momenti.
3 Diminutio ꝛ argumētum rei legate post testamentū sequitur legatarium.
4 Fratres humiliati a visitatione ordinarij sunt exempti.
5 Legatum nauis ipsa resoluta non soluitur.

1 Uod in rerum. † Spes in legatū deducit sicut ꝛ res hoc dicit. Et dic ꝙ quedā sunt in rerū natura quorū est cōmerciū in cōmuni ꝛ illa possunt legari: quedaꝫ non sunt sed esse sperant ꝛ illa similiter legant vt hic. Quedam nō sunt nec esse sperant nec esse possunt ꝛ in illis est legatū inutile. Quedam sunt sed earum non est in cōmmuni cōmerciū et illa non legantur ꝛ in hoc stat effectus principij huius. l. ꝛ glo. Dy. ibi legari posse cōstitit qđ est. ĩ. Dyn. ibi. peperisset. s. futurum ꝛ sic respicit futurū tps ꝛ facit si testator instituit posthumum. si vxor sua pregnans esset quod nō solū ille videatur qui eo tempore sperabatur sed etiā filius nō est natus tūc ſꝫ postea dum testator superuixit. naꝫ omnis posthumus pōt institui: vt ṡ. de libe. ꝛ posthu. l. placet. Ja. in gl. sed speratur ꝛ per hoc cessat cōtrarium de. l. si stipuler. ĩ. de ver. ob. ibi tale legatū quo ad transmittendum. arg. ĩ. de condi. ꝛ demon. l. cōditiones que extrinsecus. sed quo ad petitionem sic in legibus hic in glos. allegatis. Ray.

2 Si vsumfructum. † Legatum mere psonale nullius est momēti vel aliter qđ non transit in successorem vniuersalē nō est transibile in singularem. h. dicit. in glo. vt ꝛ. C. ibi vel dic ꝛ illa est veritas. Dy. ibi ab adita hereditate quia extunc potest constitui. Dynus. quasi dicat regulam catonianā habet in legatis quorum dies cedit a morte testatoris. Secus in his quorū dies cedit ab adita hereditate: sed vbi testator acquisiuit ꝑprietatem nūqđ ipsa ꝑprietas debebit legatario videtur ꝙ sic. vt. ĩ. §. pri. ꝛ. ṡ. eo. l. si ex toto. in prin. Pe. tenet contrarium cū proprieta. non sit pro vsufructu: sed contra. vt. ṡ. de vsufru. non obstāt cōtraria quia loquuntur in accessionib⁹ rei legate quod hic non est. ꝛ vide. ĩ. de vsufructu lega. l. sticho. in fine.

3 Si quis. Post testamentū † diminutio ꝛ augmentum rei legate sequit legatariū. h. d. ibi destinauerat etiā solo animo. Dy. ibi. ꝛ maxime. s. videtur augeri legatū per aditionem. dy. ibi. ex fundo titiano legato. Dyn. ibi ꝛ alij fundo non legato. Dy. ibi partē detractā. dy. ibi petitus sit. i. peti potest. Dy. ibi an hos minus. s. petiturus sit. Dyn. ibi nostra destinatiōe etiā sola. Dy. ibi fundorū nomina ꝛ dom⁹. s. nomina. ꝛ dic ꝙ idē in domo ꝛ fundo quo ad nominis impositionē ꝛ appositi detractionē. sed quo ad modū differt dom⁹ a fundo. vt. ṡ. cōia prediorū. l. si quis duas. §. si quis partē. ibi nō natura sed hominis facto. Dy. ibi destinatū est. s. facto vel ani
4 mo tantū. dy. † Et facit ista litera pro ordine fratrum humiliatoꝝ existentiū in diocesi mediolani quod nō debeāt visitari per archiepm̄ mediolani cū ex priuilegio habeāt magistrū generalem qui eos visitare debet. nā qđ alij destinatū est alij ademptū videt vt hic. ꝛ. C. vbi cause fiscales. l. cū collatiōis. ꝛ. ṡ. de admi. tut. l. si duo. Argu. tamen cōtra in eo. tit. l. quoties. §. fi. Jaco.

5 Et si nauem. † Legatuꝫ nauis nō soluitur naue resoluta camera eadē remanēte. hoc dicit. In glo. si enim simpliciter ibi in fundo secus quia quando lego fundum simpliciter non valet legatum. Dy. in glo. vlt. ibi. §. area. hoc est verum quando vno impetu esset nauis dissoluta. sed quando per partes tūc siue camera remaneat siue nō eadem semper dicitur nauis. vt. ĩ. eo. l. si ita legatum. §. fin. ṡ. de iudicijs. l. proponebatur ꝛ quibus modis vsufruct. amittat. l. quid tamen. §. si nauis. Et quod dicitur in textu per partes eaꝫ refecero subaudi maxime. vnde dic aut nauis est dissoluta per partes ꝛ sic successiue. Aut vno ipetu ꝛ momēto. ¶ Primo casu cedere videt nauis siue camera remāserit siue nō. vt dictis legibus. Secūdo casu aut est dissoluta remanente camera. id est fundo nauis aut nō. primo casu est eadē nauis ꝛ ita intelligatur iste. §. arg. l. lucius. ṡ. de rei ven. Secundo casu aut dissoluta fuit eo proposito vt ex eisdem tabulis reficeret ꝛ tūc eadem est nauis. Aut proposito conuertendi tabulas in aliū vsum ꝛ tūc non est eadem. vt. ĩ. de verbo. obli. l. inter stipulantem. §. sacram ver. ꝛ nauis vbi de hoc notaui ꝛ dixi. de sol. l. qui res. §. aream.

1 ☞ Legatum relictuꝫ patri a filio tenet si tempore hereditatis adite sit sui iuris.
2 Legatum an valeat quare sit tempore testamenti inspicitur.
3 Pater quando filio legari possit ꝛ quando filius patri.
4 Patri an possit a filio legari.
5 Obligatio ciuilis non nascitur inter patrem ꝛ filium.

1 Filio. † Legatum relictū a filio patri tenet si tēpore aditionis hereditatis est sui iuris secus est in eius potestate. h. d. Et sic dic a filio in potestate patris cōstituto ꝛ instituto ab alio extraneo quā a patre. dy. ibi etiā pure ꝛ non dicatur sui patris legatum inutile. Jac. ibi. in potestate sit esse in potestate patris filiū scriptum heredem tēpore testamenti vel tempore mortis non nocet legato. quod ergo in duobus tēporibus dicitur in termino aditiōis negatur. illo enim tempore esse in potestate nocet ꝛ ad hoc infertur illud igitur ꝛc. Jac. igit. s. quia erat in potestate patris ꝛ pro hoc ista illatio igitur ꝛc. venit ad casum subauditū. dy. ibi sit hereditas ꝛ consequenter patri acquisita ꝛ sic legatum inutile factū. dy. ibi. in falcidiā. s. vt falcidia remoueatur non inducant. Dy. In glo. prima ibi tunc tota est plana. Petrus tamen tenet ꝙ de iure nouo precedere nō potest ne obligatio oriatur inter patrē ꝛ filiū cōtra. l. frater a fratre. ṡ. de cōdit. indebi. ꝛ hic. ĩ. in distinct. in glo. vt ꝛ. ĩ. e. l. in fiñ. Sed que est ratio respondeo q꞉ filius nō est heres nec etiā pater partiū anteꝙ
2 iubeat. † Et sic valet legatū inspecto tēpore testamēti. Itē in suspecto tempore mortis sed cū iussus sequitur pater quantuꝫ ad effectum est heres ꝛ ideo legatuꝫ ex postfacto inutile redditur. Sed econtra cū pater instituitur ꝛ filio existenti in sua potestate legatur sibi patri legari videt cū statim ex sola agnitiōe possit sibi queri hereditas non expectato alterius iussu vel ipsius obediētia. Unde cum sit inutile ab initio pure relictū ex postfacto nō conualescit impediente regula catoniana: vt colligit in dicto. §. ex contrario alias ex diuerso. Primo enim casu non est aliqua persona eadeꝫ ꝛ eodem tempore heres ꝛ legataria vere vel iuris fictione. in secundo sic. Dynus. Predicta credo locuꝫ habere in seruo ꝛ domino: vt dicto tit. de legatis in institutio. §. an seruo. ꝛ. §. ex diuerso. non aūt in patre ꝛ filio. nam ꝛ a filio potest

potest legari patri vt hic. ꝛ a patre videt̃ posse legari filio. vt. s. eo. l. cũ filio. vbi loquit̃ taꝫ in vniuersali quã in singulari fideicõmisso. vt. j. de lega. iij. l. fideicõmissaria. §. si filio. ad trebel. l. vbi pure. ꝛ. C. ad trebel. l. iubemus. Et est ratio qꝛ huic legato inest tacita conditio si fiat sui iuris. vt dictis. ll. Et sic non obstat regula catoniana. Sed quare tacita predicta cõditio nõ interest in legato relicto domino seruo. Rñdeo quia forte existentia sui heredis ꝛ de contingentibus in filio ante est de necessarijs ꝛ necesse est filium futurum sui iuris saltem post mortẽ patris q̃ cer

3 ta est. old. Et hic clare ad materiã huius. l. † dic aut querit̃ vtrũ a patre possit legari filio. Aut ecõtra an a filio possit legari pri. Primo casu aut a patre simplr legat̃ filio aut apponũt̃ verba quorũ natura dilationẽ capit ad tps quo erit fm iura. Primo casu aut loquimur de iure veteri ꝛ tunc aut legatũ est in diẽ vel sub cõditione ꝛ tunc valere põt si añ euentũ diei vel cõditionis filius reperiat̃ sui iuris: alioq̃ secus vt insti. de lega. d. §. an fuo. Et qd no. j. qñ dies lega. ce. l. cũ legato. Aut legatur pure ꝛ tũc legatum non tenet. vt. d. §. an seruo. ꝛ dicta. l. cum legato. fm cõmunem opi. glo. Dy. ꝛ Oldra. tenet hoc esse verum in seruo secus in filio fm eum vt. s. dixi. Aut loquimur de iure nouo ꝛ tunc glosse tenent qd valeat cum hodie ꝓprietas filio acquiri possit. vt. C. de bonis que liberis. l. cum oportet. ꝛ ita no. j. eodem. l. q̃situm. in principio. Pe. tñ tenet cõtrarium. vt pdixi ne obligatio ciuilis oriatur inter patrem ꝛ filium vt. s. de conditio. indebi. l. frater a fratre. Scdo casu principali videlicet quando sunt adiecta verba quorũ natura dilationem capit in tempꝰ quo filius erit sui iuris tunc aut pater est heres institutus idemq̃ rogatus ei tunc valet iure veteri ꝛ nouo vt dicta. l. iubemus. C. ad trebel. ꝛ. l. cogi. §. si pater. j. ad trebel. aut pater est rogatꝰ sed filius heres institutus iuxta formã. vt. s. e. l. cum filio. ꝛ tunc dic aut loquimur de iure veteri. ꝛ tenet cum videatur conferri in tẽpus quo erit sui iuris: vt dicta. l. cum filio. ꝛ ibi dixi. Aut loquimur de iure nouo. ꝛ glo. dicit qd non tenet vt dicta. l. cuꝫ filio. tu dic vt ibi dixi quod tenet in vsufruc. spectante ad patrem cuiꝰ legatum videtur esse dilatum in tempus quo erit sui iuris. ar. l. vbi pure. in prin. j. ad trebel. ꝛ. j. de leg. iij. l. fideicommis. §. si cui.

4 Scdo casu principali quando queritur nunquid † a filio legari possit patri aut hereditas delata filio est castrensis peculij aut profectitij aut aduentitij primo casu legatum tenet ar. j. de castrensi peculio. l. quinta. ꝛ ad macedo. l. ij. Secundo casu dic vt dicam in tertio casu quãdo hereditas est peculij aduẽticij. Circa quod dic aut loquimur de iure veteri aut de iure nouo. primo casu aut tempore quo aditur hereditas filius est sui iuris ꝛ tunc valet legatum. aut est in potestate ꝛ non valet vt in hac. l. Scdo casu antiqui tenent quod legatum teneat cũ hodie possit acquiri proprietas filio vt dicta. l. cum oportet. de bonis que liberis. ꝛ sic non reperitur vere vel ficte eadem esse persona heredis vel legatarij. vel fm pe. quod etiam de iure nouo non tenet

5 ne ciuilis obligatio † nascatur inter patrem ꝛ filium contra dictam. l. frater a fratre. s. de conditio. indebi. alij vero ꝛ forte male reprobant pe. ꝛ tenent opi. antiquorum. ꝛ quod non sit necessarius actus patris in hereditate aduentitia cũ enim filiꝰ adire possit inuito patre. C. de bonis que liberis. l. si. §. vbi autem. multo fortius eo ignorante. vt ibi. j. de reg. iur. l. qui potest inuitis. ad. l. frater a fratre. responde p gl. q̃ est. C. de inof. testa. auf. vnde ꝛ si parẽs. q̃ tenet qd hodie inter patrẽ ꝛ filiũ oriat̃ ciuilis ꝛ econuerso in glo. per hoc ptꝫ nisi. glo. hic nõ bene innuit. qꝛ lꝫ in testamẽto nulliter nõ habeat locũ falci. vt. C. ad. l. falci. l. in testamento. hic non querimus de falci. detrahẽ. ex testamẽto nullitatis. Sed illius q̃ filiũ heredẽ instituit ꝛ talis hereditas potest esse peculij castrẽsis lꝫ sit delata per paganũ. bene tñ verũ ẽ qd dicit glo. in principio. qd nõ loquit̃ de castrẽsi vel quasi peculio i quo nõ est necessariꝰ iussus. nã cũ possit adire patre inuito vt. C. de bonis q̃ liberis. non soluꝫ. multomagis eo ignorãte vt. j. de reg. iur. l. q põt. Dynus. in glo. vltima ibi. l. ex asse. in fi. ꝛ. l. quoties. Dy. ꝛ. l. in ratione. in principio. Dynus.

Non amplius. Tantũ cõmodi quis capere videtur quãtũ sibi
a superest deducto ere alieno[a]. h. d. dicit. ibi videt̃ quãtũ ad hoc vt possit onerari fideicõmissa. Dynus. in glo. prima. ibi intelligitur in legato. q. d. non per respectum ad eum qui dedit. vt. j. ad. l. fal. l. nensenius. Dy.

1 Debitor liberatur interitu speciei sine dolo ꝛ culpa debitoris non morosi.

2 Estimatio vel res certa prestari potest legatario si certa pars bonorum in genere relinquatur.

1 Si certum. Interitu speciei sine dolo ꝛ culpa debitoris non morosi † debitor liberatur. h. d. vel sic ꝛ idem recidit interitus rei legate proueniẽs sine mora ꝛ culpa heredis pertinet ad legatarium. Ibi nec fecerit. id est non fuit in mora tradendi quia non fuit interpellatus. Dy. ibi legatarij conditio quia extinguitur legati petitio interitu speciei. Dy. in glo. hic autẽ. qui ibi fuit heres in culpa. imo in. §. qui quinq̃: fuit in culpa: in. §. si seruus. in mora vt ibi patet. Dy. in fi. so. hic loquitur de dãno improprie. ibi: de damno proprie qd est diminutio patrimonij vt eo. j. titu. de damno infecto. l. damnum. Dynus. ibi aliter cõpetebat ius agẽdi ad lucrum. ibi vero secus ꝛ dic vt dicto. §. merito. ꝛ dicta. l. proculus dixi.

2 Cum bonorũ. † Relicta parte bonorum in genere estimatio legatario vel res certa potest prestari. Sed hoc si sibi expediat ꝛ heredi. hoc dicit cũ l. sequenti. Et dic quod cum alicui pars bonorum relinquitur non habet locum trebellianum quia heres deducit qd debetur ratione eris alieni. instituto. de fideicõmissa. here. §. si quis vna. secus si legeretur quarta pars hereditatis vel rerum hereditariarum quia tunc onera hereditaria sentit ꝓ quarta. vt. j. de verbo. significatio. l. heredis appellatio. ꝛ no. j. ad trebellia. l. militis. §. si. qnod est bene notandum. ibi siue estimationem eo modo qui sequitur. Dynus. Et hoc verum quando recipiunt commodum diuisionum. Dynus. vt sequitur ibi diuidi possunt et que recipiunt commoda diuisionum. Dynus. vt sequitur ibi in diuise sunt. id est nullam recipiunt diuisionem vt boues equi et similia ibi vel sine damno. id est non commodum. Dy. ibi estimatio totius partis legate. Dynus. Ibi omnino alias penitꝰ. Sed nõne heres poterit omnes res dare ꝛ eligere ad opus sui et estimationẽ partis bonorum videtur quod nõ cum hic dicat omnino seu penitus. Dyn. in fi. nisi velit tot res dare quarũ estimatio equiualeat parti legate: ꝛ hoc subijcit. in. l. sequẽti potest autem ꝛc. Dynus. in glo. vlti. ibi. de iure dotium. mulier. qꝛ dixit bonorum in genere non rerum singularium vt statim sequitur. Dynus. ibi: non rerum singularium tunc enim ad illas res non estimationem teneretur. vt. l. linea. s. in gloss. allegata. ꝛ institutio. de donatio. §. perficiuntur. ꝛ ita intelligitur. l. ij. §. mutui. si certum petatur. aut ergo est relictum in genere non repositum in certa specie ꝛ aliud pro alio potest solui vt hic ꝛ. j. de auro ꝛ argento. l. j. vbi de hoc dixi ꝛ. l. cum certum. Secus si est repositum in certa specie vt. j. de solutio. l. paulus. vnde plene aut necessitas suadet vnum pro alio solui aut non. primo casu aliud pro alio solui potest vt. s. de dolo. l. arbitrio. §. si tamen. de constituta pec. l. promissor stichi ꝛ. j. de verbo. obli. l. si seruuꝫ. §. effectus. Scdo casu aut aliquid debetur in quantitate aut in specie aut in genere. primo casu aliud pro alio solui non potest vt. s. si certũ petatur. l. ij. §. j. vbi de hoc. ꝛ. C. de solu. l. eum a quo Scdo casu aut id quod soluitur habet functionem cũ eo quod debetur aut nõ. primo casu aliud ꝓ alio solui potest. ꝛ est ratio quia non tam fingitur aliud quam idẽ vt dicta. l. ij. §. j. s. si certum petatur. Secũdo casu principali aut illud quod debetur in genere est in certa specie repositũ ꝛ tunc aliud pro alio solui non potest vt dicta. l. paulus de solutionibus. aut nõ est in certa specie repositum ꝛ tunc aliud pro alio solui potest vt hac. l. ꝛ dicta. l. j. ꝛ. cum certum. j. de auro ꝛ argẽto legato. ꝛ vide quod dixi. j. eodẽ. l. talis. ibi. §. si. nisi sit iusta causa: ꝛ hoc sequitur in concordantijs. Dynus.

1 Alienatio facta conditione pendente an valeat.

2 Domum communem habẽs cum alio si delictum commiserit an publicetur tota domus.

3 Delictum vnius non debet alteri nocere.

✠ Potest. Ibi: estimauerit contradicetur legatario. Dynꝰ. ꝛ hec lex continuatur cũ precedenti ibi in omnibus rebus hereditarijs Dy. in gloss. ij. ibi fa. ercis. l. filium. vbi de hoc plene not. et dixi. C. ad. l. falci. l. ij. ꝛ quãdo ꝛ quibus quarta pars. l. y. lib. x. Quidam dicũt aut est filius ꝛ potest deducere in vna re vt dicta. l. filium. aut extraneus ꝛ rogatus pure non potest. in vna re deducere vt hic cum concor. aut alienus ꝛ tũc potest deducere
1 in re alienata. nam † alienatio valet pendẽte cõditione vsq̃ ad quartam suaꝫ. C. communia de legatis. auf. res. ꝛ quod ibi no. In glo. qui considerat. s. iudex communi diuidundo. Iaco. Et
2 bene facit hec. l. ad questionem antiquam notatam. † Si aliqs habens domum communem vel turrim cum titio ita qd pars inferior sit sua ꝛ commisit delictuꝫ propter quod bona eius debeãt deuastari, vtrũ tota debeat destrui ꝛ estimatio dari socio pro cõmunione an vero pro parte tantũ ꝛ ad hoc. s. so. ma. l. si marito. in prin. Dy. tenet domum totam non esse destruendã cum iudex debeat eligere quod expedit nõ quod nocet vt ꝛ. s. communi diuidundo. l. meuius. §. fi. Dyn. Et facit etiam si delinquens habeat domos communes cuꝫ alio quod nõ omnes

a ¶ Ere alieno: Adde Bart. et Bal. hic ꝛ post eos Alexan. et Andr. barb. in addi. ad bar.

✠ ¶ Uide bald. hic quia Bald. nihil loquitur.

destruătur: sed quedam assignentur integre non delinquenti: ⁊ alie delinquentis destruantur ⁊ pro hoc dicta .l. meuius .§. vlt. ⁊ .l. si quis putans .§. si fundus. ⁊ .§. idem iuli. ⁊ .C. communi di-
3 uidundo .l. iij. ⁊ quando ⁊ quibus quarta pars .l. ij. li. x. † ⁊ ne delictum vnius noceat alteri. C. ne vxor pro marito .l. ob maritorum. ⁊ de inoffi. testamento .l. si quis in suo. in contrarium. est. ĩ. ad .l. fal. l. plautius. ⁊ .l. in quātitate. §. si quorum. vel. l. j. §. si qs de adulterijs .l. si postulauit. §. haberi de eo. ⁊ .§. iubet. ⁊ .§. rō. et quia in toto inest pars vt .l. in toto. de reg. iu. vnde cum statutū dicit quod destruatur domus ergo idem in parte. s. de rei vē. l. que de tota. ⁊ de pecu. leg. l. si peculium. ij. responso. Dyn. Et de ista questione plene dixi. s. de operis. no. nunt. l. j. ver. ⁊ predicta faciunt ad antiquam questionem: ⁊ tāgitur cōmuniter per doctores. communi diui. l. si is cum quo. in glo. s. legitimam. l. al's. s. legatam ibi .l. ij. ad hoc facit quod no. s. de rei ven. l. que de tota. §. j. Dy. in fi.

1 ☞ Legatum nullius est momenti nullam legatario vtilitatem afferens.
2 Testator an possit legatariū grauare quādo legatur id quod debet ⁊c.

a ¶ Si creditori. Adde bar. Bal. ange. ⁊ Alexan. hic ⁊ singu. Andre. Barb. in apostil. ad Bar.

a
1 **Si creditori.** a † Legatum quod legatario vtilitatem non affert nullius est momenti hoc dicit cum .l. seq. ibi exceptione perpetua vel temporali vel dic perpetua tantum vt differat a sequenti que de temporali loquitur. Dy. quid si tutus erat pluribus exceptio. dic. quod omnes remisisse videtur. ar. ĩ. de succes. edicto .l. j. §. quibus. ⁊ quod ibi no. pe. ibi id quod ei debeo expressa quātitate vel specie. Dy. ibi honoraria ⁊ sic temporali vt redhibitoria. Dy. ibi quia ciuilis ⁊ perpetua. Dy. ibi honoraria. q. d. actio ciuilis ⁊ ppetua adijcit actioni honorarie q̃ est temporalis. Dy. in ver. marcellus. ibi mihi debes in diem vel sub conditione. Dy. in fi. vltra commodum representationis. Dy. in glo. vt de peculio. ibi ius agētis ne aliter inutile sit legatum. ar. ĩ. de le. ij. l. titia. §. j. ⁊ .l. meuius. circa prin. Item hic non successit in locum prime sed durat etiam prima vnde in eius electione est quam preponat vt. ĩ. de. le. ij. l. lucius. §. j. ⁊ . ĩ. hac eadem glossa. Idem per omnia in actione de constituta. Dy. vñ in contrario loquitur de subrogatione hic de tumulatione sed contra hoc est. ĩ. vt legato. nomine caueatur .l. j. §. si qs. So. ibi vna actio cumulatur alteri. tanquā accessoria principali. de q̊ vide quod no. per cy. ⁊ dixi. C. rei vxo. acti. l. j. ibi cum ius ciuile in testamentis. hec solutio videtur innuere quod testamēta semper recipiant robur a iure ciuili sed certe quandoqꝫ a iure ptorio vt. s. de iniusto testamento .l. posthumus. Item hoc attēto legatum non faceret aliquam vtilitatem quare teneas primam sol. glo. ibi sed ciuile per pretorium hoc non referas ad speciem imo intelligas pretoriū in genere vt .l. ius ciuile. que statim allegatur in glo. non pure in fi. ⁊ tunc exponas. i. validū ⁊ fructuosum ⁊. ĩ. l. proxima inutile. i. infructuosum quia non plus est in legato quam debito aliquo dictorum illorum modorum quibus aliquid dicitur plus institu. de actionibus. §. plus validum tamen est propter quoddam extrinsecum commodū quod debiti substantiam non auget vt dixi in. §. si rem quis. in glo. allegato licet glo. teneat contrarium ⁊ male. institu. de lega. §. econtrario. ⁊ hoc in specie debita legata. nā in pecunia generis vel quātitatis simpliciter locum habet nec .l. ⁊ sequens sinautem. quia tunc commodum de quo dicitur in. §. si rem quis. locū habere non potest. Old. in glos. vlti. in fi. op. quotiescunqꝫ lego aliquid sub aliqua causa cessante causa. cessat ⁊ illud. ĩ. de dona. l. ij. §. fi. ⁊ de iure patro. l. adigere. §. quamuis. sed si lego tibi in diem ⁊ testatore viuente veniant dies debet cessare relictum cum esset causa commodi representationis propter quod valet legatū. Respondeo duplex est causa vna propiqua ⁊ alia remota: propinqua. s. voluntas testatoris. ⁊ hec non cessat licet veniret dies vt. s. e. l. si mihi ⁊ tibi. ⁊. ĩ. e. l. penultima. Sed remota que est cōmodum medij temporis die veniente bene cessat ⁊ sic soluit cō-
2 trarium. Pe. extra glo. †. quero nunquid quādo legatur id qd debet acti. pretoria ⁊ temporali possit. testator grauare talē legatarium glo. tenet quod non. ĩ. de. le. ij. lege. si depositi. §. fi. itē an eo casu quo dicit valet legatum propter dominium acquisitum vt. §. apud marcellum. nunquid potuit tunc legatarius grauari. glo. tenet quod nō. ĩ. de lega. iij. §. j. quas glo. teneas cordi.

1 ☞ Clausula generalis ad omnia refertur.
2 Uerbum futuri temporis futurum respicit ⁊ futura capit.
3 Precedentia an porrigantur ad sequentia.
4 Sequentia an porrigantur ad precedentia.
5 Commodum ad omnia refertur ad que potest.
6 Legatum dotis valet in commodum representationis si purum sit.
7 Clausula generis non porrigitur ad specialiter prouisa.

Talis scriptura. Clausula progās solutionē pecunie pure relicte comprehendit legata quātitatis pura tā precedentia quam sequentia non autem diem vel cōditionem habentia. h. d. ibi quibus. s. pecunijs. Dyn. ibi appositus non est. s. expresse. Dy. ibi ad corpora. i. legata relicta in specie. Dy. ibi ad ea tantum legata prorog〈a〉nda. Dy. ibi presētia id est presenti die prestanda. Dy. ibi dabuntur secundum viā prorogationis. Dy. ibi an vero presenti. s. die. Dy. ibi. hec adiectio scilicet presentis: siue presenti die. Dy. Ibi legati statū exigendi in substantia. Sed in qualitate relicti. Dyn. ibi pficiet adiectio presentis diei. Dynus. debeatur ⁊ sic diem videatur habere annexum ⁊ per consequens in prorogatione legatorū non includitur. Ol. ibi. ⁊ initium. i. temporis certitudinē. Dynus. ibi habeat clausuram cessarē. s. prorogationis q̃ videtur ⁊ ad diem conditionem habere. vt. ĩ. eo. l. si cui. §. hoc autē legatum. Dy. ibi ad vniuersa precedentia ⁊ sequentia. Dy. Exposita litera dic quod lex ista allegatur ad talem questionē. Statuto ciuitatis cauetur quod robatores strate ⁊ falsarij monete ñ possint exire de banno etiam si ab offensis pacem habuerint. in alio postea condito dicitur omnes banniti extrahantur de bāno habita pace ab offensis si soluent solidum vnū de qualibet litera quantitatis comprehense in cōdemnatione: dānatus seu bannitus in robaria vel falsa moneta pacem hꝫ ab offenso questio est an ex forma vltimi statuti eximi possit de bāno. est ar. qd sic finis huius .l. ⁊ de alimentis legatis .l. liberis. in princ. in contrarium est lex ista in ver. ⁊ ad ea tantū. Et ad idem. ĩ. de verb. obli. l. doli clausula. vbi de hoc satis dixi ⁊. C. de legibus .l. leges ⁊ constitutiones. ⁊ de penis .l. sanctio legū. de leg. iij. l. vxor. §. felicissimo. ⁊ de alimentis leg. l. alimenta. §. basilice. ⁊ hoc dico verum ar. l. seius nutricis circa princi. eo. titu. de alimentis le. Dy. item ex ver. huius .l. qui incipit item si legeretur fuit soluta questio talis. Quidam legauit in testamēto suo titio centum que habebat penes talem campsorem. Et si heres ea non solueret iussit prestare legatario quandam eius vineam. contigit qd ista que erant penes campsorem heres expēdit: quo facto legatarius petit vineam heres vult alia centum soluere queritur an possit. determinatum fuit qd nō ⁊ qd legatarius deberet habere vineam. Quia in casu huius questionis legata fuit pecunia vt species. argu. huius litere vt sicut nō liberatur alia centū dādo vt. ĩ. de solu. l. paulus. Sed videtur casus in contrariū. ĩ. e. l. quidam testamēto. Sed dic quod cum nummi legantur vt species non recipiunt commutationē vt. ĩ. e. l. sed si certos. vbi vr casus exp̃ssus ad .l. qdā testō. rñde qd ibi nō dixit qd legaret illaꝫ que erant in illis legatis. Sed demonstrabat heredi vnde accipere deberet quātitates legatas. Dy. Itē secus si legaret nō ex specie eiusdem corporis puta q̃ dicit centū que mihi dꝫ tal' cāpsor lego q̃ tunc ius qd hꝫ legasse videt vt. ĩ. de le. ij. fideicōmissaria. §. si rem. Iaco. quidam etiā in precedenti q̃stione distinguit vtrum heres ex necessitate expenderit an ex voluntate p dictū
1 §. si rem. Item no. qd finis huius .l. sepe allegatur qd † clausula generalis refertur ad omnia. de hoc no. de iurisi. om. iudi. l. si idē cum eodem in fi. ⁊ extra. de rescri. c. causam que. ⁊ de ap. c. scdo requiris. in speculo de instrumētorum editione. §. nunc autē videndum. ver. item excipe qd talis clausula ⁊ de disputationibus ⁊ allegationibus. §. post hec. ver. vl. in principio ⁊ facit qd notaui dicta .l. doli clausula. de verborum obl. ⁊ eo. ti. l. titia. §. idem respondit. quandoqꝫ tñ sequens clausula non ita refert ad oia sicut precedens vt no. ⁊ dixi. ĩ. de. l. iij. l. quisquis. ⁊ q̃ circa hec plura sunt iura interdum dicentia precedentia capere sequētia interdum sequētia precedentia interdum tātum proxima: iterdum tantum remota: ideo per omnē declarationem sic dicas aut precedentia ex suo significato habent respectum ad sequētia aut sequentia ex suo significato habent respectū ad pcedētia, quā sequentia simpliciter sunt prolata. primo casu videlicet qñ habent precedentia respectum ad sequētia tūc dic aut querimus nunqd capiant sequētia aut nunqd capiāt precedētia. q.
2 d. cū esset adiectū † verbū futuri temporis qd habet respectum ad futurū ⁊ futura capit vt. s. eo. l. si mihi ⁊ tibi. §. fin. ⁊ .l. si ita scriptum. vtrum autē capiat pterita dic qd sic: aut pōt capere sm iuris iterptationē aut nō. primo casu capit vt .l. plautia. s. de iure codicillorū. ⁊ secūdū hoc sequitur .l. verbū erit. ⁊ .l. verbum oportebit. ĩ. de verbo. signi. Si vero secūdū iuris interpretationem non pōt capere non capit vt. s. de ali. iudi. mutan. causa facta .l. ex hoc edicto. §. j. Secundo casu principali quando sequētia habent respectum ad precedentia nunquid porrigātur ad ea. quod

ea.quod contingit quando adijcitur in dispositione verbū pre teriti temporis ⁊ tunc aut querimus nunquid trahantur ad p̄terita ⁊ dic quod sic.vt hac.l.aut nūquid porrigant̄ ad futura. Et tunc aut secūdū iuris interpretationē porrigi possunt ⁊ por rigunt̄ vt hac.l.vxorem.§.j.ff.de lega.iij.Tertio casu principali
3 scʒ quādo verba simpliciter proferunt̄ aut queritur † nunqd p̄cedentia porrigātur ad sequentia aut nunquid sequētia porri gātur ad precedentia primo casu aut sequentia porrigūtur ad precedentia ex interuallo.Et nō porrigūtur ad ea.vt.C.de vsu ris.l.per retentionem.fm vnam solutio.⁊ argumen.s̄.de pa ctis.l.iurisgētium.§.quinimo.Et qd̄ not.ff.de rebus dubijs.l.j. si autē sequunt̄ incōtinēti ⁊ tunc aut per repetitionē p̄cedentiū in sequentibus ampliaretur odiū aut nō primo casu precedentia nō porriguntur ad sequentia vt dicta.l.per retentionē.secū dum aliam solutionem secūdo casu aut per retentionem prece dentis in sequētibus sequentia vitiarentur.aut non primo casu precedētia non porriguntur ad sequentia vt dicta.l.titia.§.j.de verbo.obli.⁊.ff.e.l.seruo legato.§.si ab impubere.⁊ arg.ff.eo.l.si quis a filio.Secūdo casu precedentia porrigant̄ ad sequentia. vt.s̄.de eden.l.si quis ex argētarijs.§.si initium tabularum.et ad.l.aqui.l.queadmodū.§.fi.⁊ instituto.eodem.§.perinde.Et hoc si queraт̄ nunquid precedētia porrigantur ad sequētia.Si
4 vero ecōuerso nunquid sequentia.† Si vero econtrario nunqd sequētia porrigantur ad precedentia tūc dic aut q̄ritur nunqd porrigātur ad omnia precedētia vtrū porrigātur ad proxima vel remota primo casu aut per repetitionem seu relationē seque tiū ad oīa p̄cedētia induceret̄ repugnātia ⁊ tūc ad oīa nō trahit̄ vt dicta.l.si idē cū eodē.in fi.s̄.de iurisd.om.iudi.Idē in illo mō resultet primus intellectus.vt.s̄.ex quibus causis maiores.l.et qui data.§.j.⁊ de postulan.l.j.§.eum qui.aut per repetitionem non insurgit repugnantia nec alio modo prauus intellectus ⁊ tunc aut sine repetitiōe sequentium in precedentibus preceden tia non tenerent:aut tenerent sine repetitiōe primo casu sequen tia porrigunt̄ ad p̄cedentia.vt.ff.de leg.iij.l.q cōcubinā in p̄nc. ⁊.§.cū testō.Scdō casu aut verba exprimunt̄ generalia ex suo significato.⁊ tunc sequētia porrigūtur ad precedentia.vt.ff.de rebus dubijs.l.fi.aut exprimūtur verba vnū ex precedentibus tantū capientia.⁊ tūc ad illud dūtaxat ius porrigunt̄ ⁊ nō ad omnia precedentia.vt.ff.quādo dies.le.ce.l.filium.cū ibi not.et s̄.ad leg.aquil.l.si seruus seruum.§.inquit lex.Secundo casu p̄n cipali videlicet si sequētia nō porriguntur ad omnia preceden tia an porrigant̄ ad proxima vel remota dic aut cōgruenti⁹ por rigunt̄ ad proxima ⁊ tūc ad proxima porrigūt̄.vt.d.l.si idē cū eo dem.in fi.de iurisd.oīm iudi.⁊ dicta.l.j.§.eū q.s̄.de postulādo. aut congruentius referunt̄ ad remota:⁊ tūc ad illa referuntur. vt.s̄.ex quibus causis maiores.l.sed ⁊ si per p̄torem.§.de iudi.
5 Ray.†.Si vero ad oīa cōmodū pōt referri ad oīa refert̄.vt hic ⁊.s̄.de testamētis.l.heredes.§.sʒ si notā.⁊ de adoptiōe.l.in ado ptione.⁊.ff.de lega.iij.l.heres meus.§.vxori.vbi de hoc:⁊ vide etiam.ff.de auro ⁊ argen.leg.l.plautius.vbi etiā de hoc no.⁊ di xi in glo.cōtra ibi hic pecunias.hec nō procedit:qꝛ ratio diuer sitatis bene reddi nō pōt inter pecunias ⁊ summas:ergo nō debet esse ius diuersum.vt.s̄.de iniusto testamēto.l.ij.vnde dic quod ex eo quod ibi postea legauit corpora seu res corporales apparet summe appellatione etiam corpora comprehendere. Dy.in eadem glo.in fin.Sed hic solu.non procedit qꝛ quid ad rebū:ponatur verbū futuri tēporis vel preteriti quātū ad am pliandum significatuʒ huius verbi summas.vt in cōtrario vel restringendum significatum huius verbi pecunias.vt in hac.l. iteʒ licet apponatur verbū preteriti tēporis tamen extendit̄ ad futura.vt in fi.istius.l.Et ideo dic melius fm Pet.⁊ Iaco.de are.qd̄ fauor legatariorū tollit contrariū ⁊ pꝑter legati fauorē hic ⁊ ibi verbū pecunie ⁊ verbū summe diuersimode accipitur. nam hic in fauorē legatarij verbū pecunie stricte intelligitur vt aliarū rerū puta legata nō differant̄.sed ea statim habeat lega tarius.in.l.cōtraria.fauor legatorū suadet.vt verbū summas extēdatur ad corpora legata hic ergo accipit̄ stricte qꝛ est vtile legatario ibi large quia ibi est vtile legatario.est ergo vtrobiqʒ fauor legatarij.Iaco.⁊ Pe.vel dic vt dixi fm Dy.quid in con trario ex voluntate presumpta propter dispositionē septē reruʒ significatiua verbi huius summas precedētis.vt ibi patet in fi l.Dy.vel posses dicere qd̄ hic tractatur solum de qualificando legatū ⁊ non de substātia legati:vtrū valeat ⁊ ideo ibi amplia tur significatū verbi summas vnde est casus diuersus non ad uersus.in glo.sic accipitur.in fi.Itē hic in quantitate consisten tia facilius diuisionē recipiūt quam corpora.Dy.Sed hoc fal sum esse patere potest.ff.hac.e.l.versic.item si leget̄.⁊ ideo ratio gl.videt̄ procedere.Dy.in glo.qꝛ huic dies ibi saltē a lege hoc
6 nō valet:† qꝛ eo ipso qd̄ legatū est puꝝ valet legatū dotis pꝑter commodū representationis.vt in toto titulo de dote pꝛ celegata in fi.nā ibi est existētia legati solūmodo in cōmodū representa tionis medij tēporis ne ergo cōstituat̄ legatū inutile diei adie ctione ad illud nō refert̄.Dy.in fi.glo.id est nō pure ibi.i.pro gatione.id est vt in prorogatiōe nō veniat sicut pura legata.Ol. ibi ⁊ in.l.extrinsecus hic in qualitate ī qua nō sunt pares.Dy. quasi dicat non videt̄ habere diē quo ad suspēdendum substā tiam obligationis:sed quo ad designādum diē solutiōis bene habet:vel dic qd̄ fauore legatarij ibi habet̄ pro die:vt hic nō ē fauor nō habet̄ vt ibi ⁊ sic ibi ad fauorē hic ad diminutionem vel modificationem legatorum fiebat hec adiectio.Ia.in glo. etiā que sequunt̄ ibi sceuolis.R.alias est sub.l.malū.§.vltimo. eo.ti.Old.ibi.l.senatus.illa est magis contra Dy.ibi sed quā tum ad fructus fm notata.C.de inoffi.donatio.l.ij.⁊ in dicta. l.donatiōes.no.cōtrariū ⁊ male.in.l.si mortis causa.ff.de dona tionibus.causā mortis.ibi solā adducit qualitatē qd̄ est facilius vt.s̄.eo.l.legata inutiliter.⁊.l.si mihi ⁊ tibi.penul.respon.Dyn. vel dic quod ibi fuit commemoratio negotij habiti inter viuos ⁊ non trahitur ad futurum.hic fit cōmemoratio eius quod fa ctum est in eodem testamēto:nam eodem tempore cedit dies le gatorum postea relictorum quo etiā primo relictorū omnia em eodem tēpore videtur relicta isto casu sicut in simili.C.de testa men.tute.l.iij.Iaco.ibi s̄.de iudi.adijcit ibi non dicit preteritū
7 non trahi ad futurū.† Sed qd̄ clausula generalis nō porrigit̄ ad ea de quibus specialiter est prouisum.Et ideo nihil ad rem. Dy.ibi enim erat specialiter dispositū de aliquo precedenti vnī sequēs clausula generalis ad illud nō porrigitur in eadē gl. in fi.Solu.ibi non poterant verba commodū iure pmittēte refer ri ad oīa:⁊ ideo ad proxima fit relatio.vt.s̄.de iurisd.oīm iudic.l. si idē cum eodē.in fi.⁊ no.Dy.hic vero clausula ḡnalis cōmo dum poterat ad omnia referri.

Sed etiam. Ad ea ī gl.ibi.§.fidei tue v̄ nihil facit quia ibi erat v̄bū futuri temporis quod omnia comprehendit.vt.ff.de ver.sign.l.verbum oportebit.⁊.l.verbum erit.ff.de ver bo.obliga.l.si ita stipulatus.§.cum stipulamur.Dy.⁊ iudicatū solui.l.nouissima.Old.

1 ☞ Substitutus ad legata non tenetur.
2 Heredis est interpretatio si testator sensit de certo.

Si quis a filio. Legata repetita a sub stituto pupillariter ibi repetisset[a] expresse Dy.ibi scds heres:id est substitu
1 tus.Dy.ibi qd̄ ita:scilicet † qd̄ substitutus nō debeat legatum.Dy.ibi ad eum modum his verbis que sequūt̄.Dy. ibi heres meus.i.substitutus.Dy.ibi dato ⁊ p hec verba condi tionem repetisse videtur quia ⁊ in legando per diē conditionē inclusit.vt.ff.quando dies le.ced.l.si titio.⁊ ideo legatum nō va let:quia cōditio iam deficit.Dy.ibi sed si ita repetita fuerint.vt sequitur ⁊ sic simpliciter nō repetendo diem vel conditionem. Dy.ibi presens id est pure.Dyn.in glo.j.ibi.l.si fundus.imo si fundum.Dy.in glo.i.sub eadem conditione ibi nugatio:id est verbum sine vtilitate:id est trussa.sed certe non est nugatio:sed cōditionis defectus.Iac.in gl.quasi dicat nō cōditio⁹.ibi non vitiaret legatum maxime:nam idem si non vitiat vt.ff.eodem.l si cui serui.§.j.⁊.l.si fundum.§.si fundum.⁊.§.pater.de hoc quā do repetitio fit ab homine:secus si a lege:quia tunc videtur re petita.vt.ff.titu.j.l.cum pater.§.ab instituto.⁊ dic vt ibi nisi cer ta ratio fuerit relinquendi a primo que cessat in secundo. vt.ff. e.l.licet.Iaco.⁊ Dynus.

2 Si quis[b] plures. † Si testator sensit de certo heredis est interpretatio: vel sic quando legatur certum de certis ⁊ apparet per aliqua iudicia quod testator sensit de certo electio pertinet ad heredē hoc dicit.Dy.in glo.puta decē ibi electionē dant.ista gl.corru pta est quia falsum est qd̄ hic detur electio legatario vnī debet dicere que heredi dant electionē.Dy.in fi.illa.l.pcedit in electi one:sed ista loquitur de interpretatiōe voluntatis defuncti:⁊ ideo poterit interpretari etiam interiorem sicut potuisset defun ctus fm Pe.sed certe imo ⁊ hic de hoc electus loquitur qd̄ pa tet qꝛ textus dicit heres elegerit.Dy.ibi quando non sensit de certo quia tunc fm eum post morā heredis tantum est electio legatarij.Dy.vt no.s̄.e.l.qui duos.sed eius opinio probatur.vt ibi dixi ibi remanet questio.Sed quare magis certo iudicio in tutela quam in legato.Dy.ibi si esset ille:scilicet tutor.Dy.Ol. ibi.l.j.in.fi.So.ibi tempus profertur a lege ⁊ ideo relinquit̄ ar bitrio ministri legis.i.iudicis.hic aūt prefertur legatum a testa tore ⁊ ideo electio permittit̄ heredi testatoris fm Iaco.de bel. sed contra hanc solu.est.C.de fideicommis.l.voluntatis.sed hic de electione ibi de verbi dubij significato ⁊ interpretatione.Et

a ¶ Repetis set. Adde: Bar.⁊ Bal dus. hic et Paul.de ca. cōsi.xlj. inci piēte:in cau sa capture.

b ¶ Si quis: Adde Bar. ⁊ alexan.⁊ vl tra eos Ab ba. consilio. xxxvj.ij.lib.

dic plene vt ibi notaui. ꝛ ibi etiã in glo. ꝛ. s̄. fa. ercis. l. heredis. §. incerto. in fi. ꝛ ideo sic legatarij electio. Dy.

Si parti. Ibi compẽdium. id est commodum siue honorẽ ꝛ de vtroqꝫ pone exẽpla. vt. j. eo. l. ciuitatibus. Old. ꝛ allegatur. l. qđ pars lambertatiorum que erat expulsa de bonis posset constituere syndicum nomine ciuitatis. de quo dic vt dixi de captiuis ꝛ postli. reuer. l. si quis in gemina. §. in ciuilibus detentionibus.

1 ☞Legatarij eiusdem rei cum effectu ad viriles partes admittuntur.
2 Legans secundo videtur adimere primo.
3 Iure eodem pluribus competente quis potior censendus sit
4 Iura si se compatiantur vno agente non ꝓhibetur alius agere.
5 Conditionum alia est suspendens alia extinguens.

☙Uide pro elucidatione huiꝰ. l. Bar. Bal. ꝛ Ale. ꝛ Dynũ. ꝛ Ray. ꝛ post eos Ange.

1 **Si pluribus.** †Legatarij eiusdem rei coniuncti vel disiuncti ad viriles partes tantum cum effectu admittuntur nisi contrarium constet tacite vel expresse ex voluntate testatoris. h. d. vel clarius si duobus eadem res cõiunctim vel disiunctim legatur quilibet habet virilem partem nisi constet qđ testator primo voluit adimere quia tunc solus vltimus habebit legatum vel nisi constet testatorem noluisse vtriqꝫ legare insolidũ qꝛ tunc vnus habebit rem alius estimationẽ ꝛ electio datur illi qui primo litem fuit contestatus qua electione facta nõ est locus penitentie ꝛ quod dictũ est vbi adimere voluit primo qđ sibi non dentur verũ est etiã si ex defectu persone legatum non constet in persona scđi. Si vero coniunctim ꝛ disiũcti cõmisti sunt coniuncti illius loco vnius habentur. hoc dicit cum prin. l. plane que continuatur cũ ista ibi. sed si quidẽ coniunctim re ꝛ verbis fuerit legata. dy. ibi vendicetur. i. rei vẽdi. rem legatam petat. dy. Et dic separatim. vt. j. eodẽ. l. duobus. al's si duobus. nã si coñcurrerent ita petendo repellerent. vt. j. e. l. huiusmodi. §. fi. Iaco. ibi qđ si separatim. i. in diuersis orationibus verborum. dy. ꝛ sic disiunctim quo ad verba. Dy. ibi ad scđm legatum. i. in secundum legatarium legatum transtulisse. dynus. ibi posteriorem scilicet legatarium. dy. ibi apparere potest quod voluit primo adimere. dy. ibi tunc em̄. s. apparet voluisse vtrunqꝫ habere insolidum. dy. ibi seruanda ei. s. legatario. dy. op. ad ver
2 sic. sui autem. de. l. sicut. j. de adimen. lega. †vbi legando alij videtur priori tacite adimere. ꝛ hoc dicit qđ in dubio videtur vtrique relictum. so. aut testator relinquendo fecit mentionẽ de legato relicto prio ꝛ tũc videtur adimere priori vt ibi: aut nõ fecit mẽtionẽ ꝛ sic hic pro hoc facit. s̄. ar. quia prima volũtas tollitur per secundã sed in. l. dicitur. vt. j. de conditio. ꝛ demõ. l. non ad ea ver. ꝙ si pure. ergo ꝛ hic a simili. dy. de hoc dixi. j. de adimen. lega. l. iij. §. fi. item no. qđ hec. l. sepe allegatur qđ ille prefertur qui primo litem est contestatus circa qđ dic secundum dy. si dubitatur de prelatione duorum iurium videndũ est si se cõpatiantur adinuicem ꝛ tunc qui primo venit ad sententiam prefertur vt s̄. noxa. l. si quis a multis ꝛ de peculio vel si vero. Si autẽ se nõ compatiuntur adinuicem tũc qui primo litem contestatur prefertur vt hic ꝛ dicta. l. pluribus. s̄. de procur. vel dic qđ in iure efficaciter querendo sufficit cõtesta. vt hic ꝛ pluribꝰ de procu. vbi de hoc ꝛ pluribus de ver. ob. l. si titius. vbi de hoc satis dixi in quinto iure preferendo desideratur sentẽtia. vt. l. si quis a multis ꝛ de peculio. l. si vero. sed contra hanc so. est. j. de duobꝰ reis. l. ex duobus vbi in quesito sufficit contestatio sed cum tractatur de iure quesito preferendo aut plures pretendunt cõmunem actionẽ iam quesitam aut plures actiones iã quesitas prio casu occupare dicitur qui primo litem contesta. vt dicta. l. ex duobꝰ. secundo casu qui primo venit ad sententiam ꝛ sic intelligatur qđ
3 dictũ est. vel dic secũdũ Pe. de bel. †Si vis scire quãdo pluribꝰ cõpetit idem ius qs sit potior distingue aut tractatur de preuẽtione officij vel iure actionis aut de preuẽtiõe debiti pricipalis. primo casu ille dicitur preuenire qui primo litẽ cõt. vt dicta. l. pluribus. s̄. de procuratori. vbi de hoc ꝛ in dicta. l. qui prior. scđo casu subdistingue aut agitur cõtra aliquẽ nõ obligatũ vt in realibus vt institu. de acti. §. j. sicut in noxalibus ꝛ inspicitur q prio ad sentẽtiã puenit vt. s̄. de rei vẽditio. l. si is. ꝛ dicta. l. si ꝓ. s̄. de peculio. ꝛ de iureiu. ꝓso. l. sꝫ dicẽdũ aut agitur ꝯ obligatũ ꝛ tunc aut est idẽ debitũ numero aut diuersa. Si diuersa tũc ĩspicitur q prio ad sentẽtiã peruenerit vt. j. de re iudi. l. inter eos. Si nõ idẽ debitũ tũc inspicitur q primo litẽ cõtest. vt hic nam hic testator legauit eandem rem duobꝰ vt quilibet haberet insolidum. habebit vnus rem alius estimationem. Et electio est eius qui primo litem contestatur vt hic rationes diuersitatis per se patent. Petrus. Uel dic fm Old. quod hic loquitur de iure quesito preferẽdo cũ legatũ a morte testatoris vtriqꝫ q̃ratur insolidũ: sꝫ dic non esse quesitum ante litis cõtesta. qꝛ est cõditionale in persona vtriusqꝫ: scꝫ si prio litẽ cõtestetur fm Io. sꝫ negari non potest quum vt. s̄. de procura. l. pluribus que loquitur in iure q̃sito preferendo ꝓpter qđ latius dic aut loquimur de iure nouiter q̃rendo aut de iã q̃sito preferendo. Primo casu sufficit cõtestatio. vt hic. ꝛ dicta. l. si titius. de verbo. obliga. Scđo casu aut prelatio vtitur circa excusationẽ officij ꝛ tũc idẽ. vt. l. pluribus. s̄. de ꝓcura. Separate em̄ sunt officiorũ executiões. vt. s̄. de officio consulis. l. j. aut de ordinatione iudicij. ꝛ tunc ille dicitur occupare qui primo ad iudiciũ venit. vt. s̄. de iudicijs. l. qui prior. aut circa excusationẽ cõmodi ꝛ tunc est necessaria sententia. vt. s̄. de noxa. l. si qs a multis. ꝛ dicta. l. si vero de peculio. ꝛ ista parum discrepat a distinctione. dy. ꝛ pe. Item cõtra predictã distinctio. dy. videtur qđ facilius fm eũ ius de nouo queritur: scꝫ per litis contestaquam iã quesitũ conseruetur quia opꝫ expectari sentẽtiã qđ videtur absurdũ. vt. C. de acquirẽda possessione. l. vltima. Sed dic qđ hoc ideo est qꝛ facilius impeditur qs in iure querẽdo ꝙ quesito retinendo: vel preferẽdo argu. C. de vsuris. l. si põt. Old.
4 ratio predictorũ est†qꝛ quãdo iura se compatiuntur vno agente alius agere nõ prohibetur ꝛ cõseq sibi debitũ: sed vbi iura non se cõpatiuntur, vt est in casu huius. l. cũ similibus: tunc peruenire dicitur qui primo litẽ contestatur qꝛ tũc simul agere nõ posset nec eiusdẽ rei dominiũ habere. vt. j. eodẽ. l. huiusmodi. §. fi. cõmodati. l. si vt certo. §. si duobus. ꝛ de precario. l. duo. idem in pluribꝰ procu. vt. s̄. de procura. l. pluribus. ꝛ duobus reis. ꝛ dicta. l. si titius de verb. obli. de accusatio. hi tamen. §. ab alio. ꝛ. C. de accusatio. l. qui de crimine. vel sic ꝛ est idem effectus: aut loquimur de vnico iure aut de pluribus. primo casu dicitur occupare qui litem contestatur. vt dicta. l. pluribus. s̄. de procuratori. Scđo casu aut loquimur de pluribus iuribus cõpetentibus cum effectu aut iam cõpetentibus. primo casu dicitur occupare q primo cõtestatur. vt hac. l. si titius. de ver. obl. secundo casu aut de pluribus iuribus habentibus connexitatẽ aut non primo casu dicitur occupare qui primo venit ad sententiam. vt dicta. l. siquis a multis. de noxa. de peculio. l. si vero. ꝛ de re iudica. l. inter eos. Et ex predictis satis potest colligi solutio q̃stionis inquisitorũ heretice prauitatis quorũ vnus primo inquisiuit alius primo ad sentẽtiã peruenit quis ipsorum debeat habere bona heretici cõdẽnati de qua questione plene dixi dicta. l. si titius. de ver. obli. in glo. nisi sint quidã. in fi. imo dicas qđ tãtũ habẽt alij cõiuncti quantũ vnus de disiunctis. vt hic patet in textu. ꝛ not. in glo. j. l. prima. ꝛ. s̄. de heredi. institu. l. titium. ꝛ. s̄. de vsufruc. accrescen. l. si quis titio. ꝛ C. de impuber. ꝛ alijs substituti. §. fi. dy. in glo. vlti. ibi insolidũ: id est si ante litis contesta. debetur. ꝛ sic vtriqꝫ. dy. ibi quesitum. scꝫ pure. sed pro alia parte cuiqꝫ sub conditione. vt sequitur. dynus. ibi scđm. Ioã. ꝛ ita pars cuiqꝫ
5 quesita pendet ex contestatione alterius†non quasi ex cõditione suspendente, sed quasi ex conditione extinguente. Sic em̄ distinguuntur conditiones. vt nota. s̄. de seruituti. l. iiij. Old. vñ hic opinio Io. satis procedit. quia pro qua parte tibi pure mihi sub cõditione queritur. ꝛ econtra. Uel dic clarius qđ arg. Io. procedit in dominio qđ non potest insolidum ad plures pertinere. vt dicta. l. s̄. commo. si vt certe. §. si duobus. de pcario. duo ꝛ de castrensi peculio. l. hereditatem. §. pater. Sed in obligatione ꝛ actiõe personali. ex ea descendente non videtur procedere: qꝛ potest ad plures insolidũ pertinere. vt. j. de verb. obliga. l. ij. §. ex quo quidem. ꝛ fa. ercis. l. heredes. §. an ea. Sed certe etiam in actione non potest effectus actionis ad plures insolidum pertinere: nam vno agente insolidũ cõsequẽter tollitur vtriusqꝫ actio. vt. j. de duobus reis. l. ij. Item qꝛ Io. si deberet cuilibet sub cõditione insolidum. Si primo litẽ cõtestetur ergo sub tacita cõditione. Et si tacita ergo non suspendit legatum ꝛ consequenter: nec obligationẽ pro legato contrahendã quia conditiones q̃ tacite insunt non suspendũt legata. vt. j. de cõditio. ꝛ demon. l. conditiones. ꝛ. l. aliquando ꝛ quãdo dies leg. ced. l. titio. alias si titio. §. quedam. ꝛ. l. si dies. §. vlt. ꝛ. s̄. eo. l. hec verba. Sed respondeo verum est quod non suspendunt quantum ad impediendam transmissionem. Sed quantum ad impediendã natiuitatem obligationis ꝛ dominij translationem bene suspẽdũt. vt not. s̄. de pactis. l. item quia conuentiones: ꝛ ideo vera est opi. Ioan. Dynus.

1 ☞Legatum an possit primo adimi ꝛ secundo dari.
2 Iudex delegatus committens vices suas non capaci an perdat iurisdictionem.
3 Legatum speciei quando multiplicari possit.
4 Legatum duobus factum ad quem deueniat.
5 Coniunctio non facit partem eius quod nullo modo ad partem admittitur.
6 Exheredatus est pro mortuo habendus.

Electio

7 Electio ad quem spectet in legato alternatiuo.
8 Modus legato adiectus ipsum limitat & restringit.
9 Legatum extinguitur si seruus legatus absq; heredis culpa manumittatur.

Plane. Ubi in nouissimum.id est vltimũ legatarium.Dy.& expone plane pro sed vl' pro certe.ibi tametsi.i.quis.Dy ibi non constiterit id est non valuerit.Dynus.ibi.at sc; coniunctim re & verbis.disiuncti re & verbis re tamẽ cõiuncti.Dy.Op.†.q2 nõ
1 videtur qd legatũ adimatur primo ex quo transmittit in scdm nõ capacẽ cui nõ querit vnde videt obstare.s.ex quib' causis maiores.l.nec vtilem.sed dic qd ibi loquit in iure iã efficaciter q̃sito quod mihi nõ aufertur:nisi alii querat:hic in iure nõdũ q̃sito q2 legatũ nõ grit:nisi mortuo testatore.itẽ ñ ob.qd solet dici vtile per inutile non vitiari.de quo dic.vt no.per Dyn.extra de regulis iuris.c.vtile.lib.vj.& plene dixi.j.de aq quoti.& esti.l.j.§.querit.itẽ non ob.qd nõ prestat impedimẽtũ qd de iure non sortitur effectũ de quo vide p eũdẽ Dy.& alios extra de reg.iuris.c.non pstat impedimẽtũ.li.vj.Itẽ nõ ob.s.si certũ pet.l.certi cõdictio.§.qm.q2 illud pcedit in his q̃ depẽdent ex volũtate duorũ hic in his q̃ depẽdẽt solũ ex volũtate legãtis.itẽ collige
2 ar.ex isto pri.† Qd si iudex delegat' a papa amittat vices suas simplr alicui nõ capaci qd amittat iurisditionẽ:grũ tñ ẽ verũ. nã cũ sit res integra & iste nõ capax pcedere nõ possit prim' iuridi.nõ amisit:sed vti poterit sicut pri' vt expsse no.extra de officio delegati.c.sup q̃stionũ.§.si vero duo.in gl.ptz ex isto.§.q2 res dicitur integra donec citatio pcessit.vt eo.titu.de officio delegati.c.gratũ.&.c.relatum.citatio autẽ per istum non capacẽ fieri non potest:& vide qd not.per arch.extra de prebẽ.c.penul. lib.vj.in glo.sc; id solum.ista glo.continet veritatem & falsa est glosi.que est.s.l.proxi.que incipit nisi sint quidam.vt ibi dixi. Dynus.

3 Si eadem res. †Legatũ speciei volũtate vnius multiplicari nõ põt sec' in volũtate duorũ legatũ qo quãtitatis mltiplicari pt.h.d.ibi peti nõ pt quia presumitur testatorẽ errasse nisi legatarius cõtra pbet.Dy.sed quantitas eiusdem hoĩs testamẽto diuersis tñ scripturis relicta puta testamento & codicillis sepius debet.vt.s. de pbatio.l.quiquagita.Et vide qd plene dixi.j.de le.ij.l.si pluribus.§.si ita legatis.Et de leg.iij.l.si quis i principio testamenti.Et est ratio diuersitatis que subijcitur iure eiusdẽ q̃ rei rõ &c. nam qñ in eadẽ scriptura idẽ est in specie & quãtitate q2 legatario pbante qs debet alias nõ vt hic &.j.e.l.qd ergo.§.j.&.j.titu.pri.l.sempronio vt hic cõtinua ver.s; si ñ corp'.& dimitte qo.
8 S; si duorũ:Ol.Sed qd si legat primo res a scdo estimatiorei i testamẽto eiusdẽ ar.qd nõ debeat vtrũq;.j.de dote plegata.l.ij.§.mella.Dy.Sed in grũ est valde.s.de vsu.l.si aliij.§.j.&.iij.§. mella.legata fuit primo res:scdo estimatio rei cõtemplatiõe et pter ipsam rem debitã.Et ideo vtrũq; pter idẽ legabat.ar.j.eo.ti.l.cũ qs.§.hec ampli'.Ol.& hoc est verius.In ver.sed si ñ corpus.ibi:sed quãtitas eadẽ.Si vero esset diuersa quãtitas in dubio vere duplicare voluisset & totã h; legatarius nisi ostẽdatur qd primã adimere voluerit.ar.s.e.l.si ita sic.ar.j.de alim ẽ. legatis.l.iij.§.cũ titio.& sic d; intelligi.eo.ti.l.cũ centũ.licet glos. ibi aliter dicat & male. Jaco.ibi ostendatur per legatariũ.Dy. ibi idemq; in fideicom.cõstituit.s.inter speciẽ & quantitatem sepius eodẽ testamento legatã.Dy.ibi eadem summa & quãtitas vt pluries debeatur.dynus.ibi credo vt sic nõ debebatur quã semel.dy.ibi comparandũ vt pluries debeatur.dy.ibi.si quidẽ aliud est.i.sepius relictũ quod est.j.dy.ibi testator voluit & a legatario voluisse probetur.Dy.in ver.quod si rẽ legatarius adeptus legat ex alia hoc solum cõsequit qd ei abest vel absfuturũ est:hoc dicit isteversiculus.Dy.ibi si duobus testamentis id est duorum testamentis.dy.ibi sum pstaturus & ideo eatenus consequor ex testamento alterius.dy.Et no.quod mihi abest.i.in quo sum obligatus alteri vt.s.de nego.ge.l.si quis mandato ex gl.op.de.l.si cui fundus.j.ti.j.dic vt ibi dicam.In glo.legatarius ergo ibi.Sed in vna non ergo diuersitas volũtatis. S; identitatis scripture legatario probationem imponit.dyn'.in glo.ab alio.ibi actio.ex empto non actione ex testamẽto.dy.in glo.vt.&.s.e.in.§.si cui.So.vt no.s.e.l.amplius in prin.dyn.vel dic sm Jaco.de bel.qd quãtum petende legatarius est fundi totius vt ibi.Sed in veritate abesse videt alij qd ei prestaturus est vt hic &.s.de nego.gest.l.si quis mandato.vl' dic qd ibi ẽ legatarius in toto fundo.sed quid si nõ quo ad lucrum vt hic et adde quod ibi no.Jaco.de bel.

Si coniunctim. Qui de rigore vel de equitate admittuntur ad partẽ alium faciũt particularẽ.item qui admitti speraret spe cõuersa in rem similiter propter cõcursum aliũ facit particularem.h.d.ibi ab initio secus vbi disiunctim res pluribus relinquerent q2 tũc non fiunt ab initio partes sed cõcursu.vt.C.de caduc.tollen.l.j. §.vbi aũt legatarũ.&.§.sui aũt disiunctis.&.§.sui aũt nõ omnes. &.j.e.hoc.e.§.qo.sed si in pupillari.Et quis sit effectus differentie dic vt no.in eadẽ.l.§.finautẽ ad deficiẽtis.Old.& per hoc facit.j.de lega.iij.l.cõiuncti.&.l.re coniuncti.& cum hac determinatione debet intelligi prima glo.huius.§.que allegat institutũ de legat.§.si eadem.que loquitur de disiunctis verbis & re cõiũ
4 ctis qui a princ.nõ habent partes sed concursu vt predixi† aut ergo in eodem testamẽto legatur duobus & tunc si vterq; est capax vterq; pro parte virili vocatur.Si vnus est capax alter nõ ille qui est capax vocatur in partem tantũ vt.s.eo.l.si duobus. Dy.ibi constituit & valuit legatum. Dy.ibi seruo proprio.s.testatori.Dy.ibi sine libertate legetur qd legatũ quãtum ad personam est inutile vt statim dicam in suppletione gl.ibi eandez rem legauit & sic fuit legatum disiunctũ.Dy.ibi.nos habere cũ substituto habebit effectum.Dy.ibi interim igitur.i.anteq̃ incipiat deberi ex pupillari substitutione. Dy.quia nõ ab initio sed concursu fuerint partes.s.cum ex substitutione debebitur & conditio substitutionis pendens impedit cõcursum.vt.j.de assignãdis libertis.l.sub conditione.Ol.ibi habebit partẽ quam habiturus est collegatarius in conditionis euentum.Old. In glo.j.in fi.vt.s.eodẽ.l.si plurib'.ver.sui aũt.Dy.in glo.ij.ibi nõ titũ q2 tũc valeret.Dyn'.ibi.C.de leg.seruis.Quidam habent seruus & male.Dy.ibi omnino inutile etiam ratiõe hoc casu facit iste seruus partem vt sic collegatarius ad totũ nõ admittatur:quãuis enim sit inutile quo ad quid vt dicta.l.quidam.S; j.pro.§.si duobus legatum omni iure & tẽpore inuenitur inutile vnde ibi heres cui legatur non facit partem. Sed ad totum collegatarius admittit & hec est pbabilis ratio & vt plene scias quãdo qui non admittitur ad partem,faciat partem. Dic aũt legatum est inutile in persona collegatarij ratiõe rei quia est ei' propria & sic nõ potest sibi legari aũt ratiõe persone legatarij. Et eius a quo legatur aut iuncta ratione legãtis & legatarij vt quia legatur seruo proprio primo casu facit partem qui nõ vocatur ad partem vt.j.eo.l.huiusmodi.§.si titio.cum similibus. Secundo casu aut propter persone delictum ex causis que sunt in.§.legari.instituto de legatis.vel vitium quia seruus testatoris:& tunc idem quod facit partem qui nõ vocatur ad partẽ vt hoc versi.nec solum.&.j.de lega.ij.l.si titio & et. Aut pter defectum vt quia mortuus qui sperabatur viuere vel non natus q sperabatur nasci & tunc nõ facit partem & collegatarius vocat insolidum vt.§.in primo.C.de cadu.tollen.&.s.eod.l.qui quartam.§.vlti.&.l.si duobus.§.si titio.vel factum superueniens vt quia post testamentum moritur vt.§.pro secũdo.dicta.l.j.de cadu.tollen.&.s.eo.l.si duobus in principio no.vel q2 repudiat vt instituto.de leg.§.si eadem res.tertio casu quia legatum heredi a seipso missa ratione est inutile vnde non facit partem vt.§.si duob'.in quarto casu facit partem qui non vocatur ad partẽ vt hoc.§.versi.non solũ.alias nec solum contra predicta est lex. si post mortem.§.liberi.j.de contratabul.Sol.ibi non vocatur ex virtute relicti & iure accrescẽdi.Sed ex potestate legitime seu legis:per contratabulas questionum.Jaco.butriga.que est.lv. in.l.magno questionum disputatarũ & in opere quidã habens duos fratres & matrem.in glo.vlti.ibi si sub cõditione.nã qua ratione potest heres pẽdente conditione vsusfructus, ali dare licet si spes quod in euentu conditionis pertinebit ad aliu; eadẽ ratione & iste legatarius pendente conditione alterius hãc partem habebit licet sit spes quod in conditionis euentum ad alium pertinebit. Dy.

a ¶ Estimatio. Pro hoc ad de hic Dy.q tangit hanc q̃stionẽ & post eũ bar.& Andre.Bart.in apostillis.

¶ Uide h bar. Bal.& Alex.

5 Si duobus. † Coniunctio partem non facit eius qd nullo mõ ad partẽ admittit.h.d. ibi heres institutus sic solus & insolidum.Dy.ibi legatus sit p testatorem a legatario.Dy.ibi vnciarum.i.heredis instituti ex xj.vncijs.Dy.in.ver.plane istum.ver.referas ad prin.huius.§. Dy.& ibi legas.qo.omisso.idem dicitur ibi heredi post aditã decedenti.Dy.ibi nõ ideo minus quia cepit tenere locum heredis per quod inutile videtur quare acciderit in eũ casum a quo incipere non poterat vt.j.de pro nõ scrip.l.si in metellum.s; hoc nõ obuiat quia non est nouum &c.vt.j.de regul.iuris.l.in ambiguis.§.j.Ol.Et vide qd dixi.j.e.l.cetera.§.j.& per Dy.de regu.iuris.l.nõ firmat.libro.vj.Et allegatur iste.§.quod si vnus ex tribus filijs exheredatur quod alij debẽt habere trientem in solidum sm formam autẽ.de triẽte & semisse.in prin.&.§.j.colla. iij.Et ad idem institu.de successi.liberto.§.sed nostra.j.de bonis libertorum.l.si necẽ.§.si deportatus.de contratabulas.l.j. §.filium &.l.si post mortez.§.lib.&.s.de lib.& posthu.l.gallus.§. & quid si tamen.ar.contra.§.proxi.j.de le.ij.l.si titio.& ar.de liberali causa.l.liberis.§.si duo.sed primum verius est vt in auf.

de naturalibus liberis in curia deputãdis.§.quod si legitimorum.iste ti.non est in auť.licet quidam dicãt esse post ti.de cõsulibus.multos libros examinaui ⁊ in aliquo nõ inueni. gloss.tñ ipsum ti.allegat.in auť.vt iudices sine quoquo suffra.§.j.Et iõ credo quod Dy.voluit allegare in auť.quib⁹ modis naturales efficiãť sui.§.si quis autẽ legitimos.ꝟ.si vero aliquid col.vij qui bene facit ad ꝓpositũ.ita quod ista allegatio corrupta est
6 vitio scriptorũ.Itẽ pro hoc † quia exheredatus habeť ꝑ mortuo vt.ĩ.de coniungen.cum emanci.lib.eius.l.j.§.si pater emãcipa.in fi.§.dubitabilior questio est.si ponas quinq; esse filios ⁊ vnum vel duos exheredari an alij debeant habere ĩtegrũ semissem sicut quinq; habuissent an trientẽ tantũ qa exheredati habenť pro mortuis vt dictũ est ecõtra qδ semissem per dictũ.§.si quis autẽ legitimos.dubitatio aũt ideo est maior quia in precedenti qõne nihil assequũť alij ꝓpter personam exheredati cũ etiam eo non existente habituri erãt trientem hic autem ex persona exheredatorũ cõsequantur quod eis nõ existentibus consecuturi non fuissent.Dy.cũ triens ⁊ semis detur pro numero liberorum vt dicto autẽ.de triẽte ⁊ semisse.puto quod debeat habere trientẽ tm̃ ⁊ nõ semissem qa petẽdo semissẽ oportet eos allegare quintũ filiũ si viueret petendo ipsum semissem integrũ oporteret quod dicant exheredatum haberi pro mortuo ⁊ sic sunt sibi contrarij ⁊ ideo repellendi.C.de fideius.l.j. habebunt tamen ipsum trientem integrum non diminutũ ex persona exheredatorũ per dicta proxi.questiõis in glo.ĩ.ibi.ĩ.e.legato.§.j. debet dicere legatũ ⁊ statim parũ.in glo.vbi similiter dicit legato.§.j.debet dicere legatum.Dynus ibi secundum vnam lecturam ⁊.ĩ.eo.l.si cui.§.si titio.⁊.l.seruus vni.§.si ex pluribus.Dynus.in glo.alicuius ibi cura insolidum hoc verum si legatum est in specie secus si in quãtitate vt.ĩ.e.l.ab omnibus.§.si a titio ibi.§.si duobus ƒm primum intellectum.Dy.ibi Sol. ibi quia ibi pro virilibus debetur quia relictum fuit expressis nominibus.Dy.in fi.Sed ibi ptз so.ex distinctiõe litere quia ibi fuerũt ꝓpria nomina heredũ expressa ⁊ iõ viriliter tenentur. Dynus. hic appellatiua ⁊ ideo tenentur pro hereditarijs sic vtraq; dic vt no.ĩ.ad trebel.l.nonnunquam.

7 **Si ita titio.** In legato alternatiuo illi⁹ est † electio ad quẽ dirigũtur executiõis ꝟ
8 ba.† Et modus adiectus in legato ipsum limitat ⁊ restrĩgit.h.d.Et vide quod plene no.ĩ.de leg.iij.l.lucio.Dy.ibi si habeto ꝑ hoc patet quod verba executionis dirigebantur ad legatariũ in glo.sic.ĩ.ibi speciale imo dic non esse speciale cum nõ sit dare rationem specialitatis.Sed vtrobiq; si verba dirigãtur ad eũ cui queritur obligatio semper eius est electio vt.ĩ.eo.l.j.l.si titio ⁊ no.dicta.l.lucio.in ver.sed si quis.in gl.vlti.ibi.So. ibi. Sed ibi in.l.soluit ⁊ eodem modo dimittitur non solutum dictum contrarium.ĩ.eo.l.apud iul.§.seio.Sed ibi solui.Old in fi.nihil facit ad hunc.§.Sed ad precedentem ⁊ dubium hoc.§.esse poterat quia legando fundum deinde partem videbatur sibi cõtrarius.Sed textus respondet quod pars fundi appellatur fundus.

9 **Si heres.** † Manumissio serui legati absq; heredis culpa legatũ extinguit.h.d.⁊ dic aut heres manumisit inter viuos seruum legatum ⁊ nõ valet manumissio ⁊ ideo legatarius habebit seruũ.vt.ĩ.de manumis.l.seruũ si vero manumisit in vltima voluntate valet manumissio ⁊ legatarius estimationem habebit.ĩ.ad trebel.l.quidam.

Adde hic Bar. Bald. ⁊ Ale. ⁊ Andre. Bar. in apostill. ad Bar.

1 Excipere ⁊ excipiendo legare ⁊ non excipere paria sunt.
2 Species generi derogat.
3 Exceptio obscura habetur pro nulla.
4 Religionem mendicantium cessare voluit Bonifacius octauus, sed quo spiritu ductus cogita.
5 Obligatio ad speciem interimitur ipsa specie interempta.

a Obscura. Adde. bart. hic ⁊ i.l.j.C.de condi.ob causam. Cepo.intra.de simula.cõtra.in.xxvj.presumptione: tñ bene põt declarari Bal.in.l.fin.C.de fideicõ. angel.are.c.iij.loco.ĩ.de publi.

Questio notabilis.

Titie textores. Alias titio.sз cõmuniter titie.
1 † Excipere ⁊ excipiendo legare ⁊ nõ excipere paria sunt.h.d.vl' si duabus speciebus diuersis separatim legatis qδ in vtraq; specie participat legatarijs est cõmune nisi a legato singulorum clare ⁊ aperte sit excepta.h.d.Op.quod non cõmunicetur.vt.l.in argẽto.§.j.in fi.ĩ.de auro ⁊ argẽto legato ⁊ dic vt ibi dixi.Et dic secundũ dy.quod in primo casu quidã erant verne tantũ ita quod non textores.quidam textores tantũ ita quod non verne.Quidam verne ⁊ textores in secundo casu idẽ ⁊ in vtroq; sunt communes in tertio non.⁊ est ratio in prĩo qꝛ excipiendo a legato vnius legauit alteri vel verius legatũ alteri relictum vel relinquendum exposuit ⁊ declarauit in secundo de nullius legato excepit.⁊ ideo merito vtriusq; legato cedunt in tertio vero ideo nulli cedunt qui sunt verne ⁊ textores qa de vtriusq; legato excepit.⁊ nulli legauit.nã in primo dixit preter quos alij legauerit lego in scδo nihil dixit.in tertio dixit preter vernas nec repetijt quos alij legaui lego ⁊ sic tantũ exceperit. non autem alij legauit ⁊ sic colligitur quod dixi ĩ casu summario quod excipere ⁊ excipiendo legare ⁊ nõ excipere paria sunt. Dy.pro hoc.š.si vsus petatur.l.fundus.detracto vl' dicit.Dy. excipiendo legare melius diceretur legatũ declarare vt no.ĩ.e. l.si ita legatum.in principio.positio autẽ glo.stare non potest ideo quia si omnes essent textores illi q essent verne ⁊ textores
2 cederent illi legatario cui legate essent verne: † qꝛ species generi derogat vt.ĩ.de leg.iij.l.seruis vrbanis.§.vlti.Oldr. ⁊ extra de regu.iuris.c.generi.libro.vj.vt ibi.de hoc per Dy. ¶ Sic ergo ƒm Dyn.Excipiebat a legato relicto titie ⁊ excipiẽdo legabat: vel ƒm alios hec verba non sunt apta legatum inducere cũ sint narratiua,ad honorandum legata.vt hic.ĩ.de vsufruc.leg.l.generali.in principio.intellige ergo qδ testator plocie pri⁹ legauit textores postea dicit titie oẽs textores lego preter quam quos alij legaui.idem in scδo exemplo.vt primo legauit titie vernas subsequẽter plocie omnes vernas preter quã quos alij legauit alioquin nisi sic intelligatur nihil videatur exceptũ.vel dic scδз Iaco.de are.⁊ de ra.⁊ pe.qδ exceptio facta ab vtroq; legato ẽ obscura.Et ideo perinde habeť ac si nõ esset posita ar.š.de interrogato.actio.l.de eta.§.qδ pretor ait.de ⁊ cõtrahẽ.em.l.in.l. nam ꝙ ita scribitur ⁊c.vt.ĩ.de his que pro non scriptis habẽť. l.ij.⁊ hunc intellectum videtur innuere tex.ĩ.vbi aliter apparere possit ⁊c.quod apparere nõ põt in his qui communiter sunt verne ⁊ textores ⁊ ideo sunt communes.vt.ĩ.sequiť.vnde colli
3 ge ƒm ipsum Iaco.de are.† qδ exceptio obscura[a] ꝑ nulla habe
a tur vt.š.dixi. ¶ Itẽ no.qδ quoties aliqd se habere põt ad regulam ⁊ exceptionem qδ trahere debemus ad exceptionẽ.Ibi vernas verne dicunť qui nascunť ex ancillis vt.C.de rei ven.l. cum super vernis.⁊ instituto de lega.§.si quis ibi noĩe qδ si cognitum no.ergo qδ obscura exceptio pro nulla habetur vt predixi.Et ex hac ratione collige rationem diuersitatis inter primũ ⁊ tertium casũ non ꝑ rationem glo.qꝛ videtur cõtra.l.tale. §.fi.ĩ.de condi.⁊ demon.ibi quos eorum.s.textorum.Dy.ibi intelligi potest hic soluit questionẽ.Dyn.ibi.hoc enĩ iuris est.s.vt sint communes verne ⁊ textores.Dy.ibi ⁊ si neutrius.Sed simpliciter sint legati vni verne alij textores.Dy.ibi p̃ter textores ⁊ sic excipiendo nulli legauit.Dy.ibi neutri fuisse legatum qꝛ de vtriusq; legat.excepti esse videnť.Dy.vñ in primo casu exceptio obscura fuit in scδo nulla fuit facta exceptio in tertio exceptio fuit facta clare ⁊ aperte ⁊ allegať hec lex ad determinationem talis questionis que fuit de facto bononie:due cõmunitates contendebant de possessione cuiusdã nemoris cõtingit qδ vtraq; ꝓbauit intentionẽ per.xviij.testes dubitabať qd iuris esset.Et determinatũ fuit qδ cuilibet adiudicari debeat dimidia possessio illius nemoris.ar.hui⁹.l.vbi videtur verne ⁊ textores sunt communes vtriusq; legatarij.Dy.⁊ per hoc.š.eo.l.si pluribus.⁊.ĩ.vti possidetis.l.si duo.in contrarium est qδ vnusquisq; videť probasse impossibile qꝛ ambe partes non potuerunt simul ⁊ semel insolidũ possidere.ĩ.de acqui.posse.l.iij.§. econtrario.š.cõmo.l.sicut certo.§.si duobus.Et de p̃cario.l.duo.impossibilis aũt probatio non releuat probantem vt.š.de interrogatio.actio.l.cõfessionibus.§.j.⁊ per hoc.ĩ.de fundo instructo.l.q̃situm.§.si quis.Dy.inclinauit in primam partem ꝙ vtriq; adiudicetur alij quod pronuntiari debeat vti possidetis ita possideatis sicut fit in interdicto vti possidetis vel qδ iudex p̃cipiat ꝑtib⁹ qδ intentẽt petitoriũ.sed si appareret aliquã artium fungi partibus rei tunc in paritate probationum videtur ipsi ꝑti adiudicari vt extra de testi.c.in presentia.cum ibi notatis istã q̃stionem tangit glo.C.vti possidetis.l.j.que glo.nõ est alibi ⁊ facit qδ no.ff.vti possi.l.si duo.⁊.l.j.§.interdictũ.⁊ vide ꝙ not.per Inno.extra de ꝓbatio.c.lз ⁊ per Roffre.⁊ libello vti possidetis.versi.item quare.inducitur etiã lex ista ad aliam questionẽ.
4 † Bonifacius papa octauus cassauit ordines mendicantiũ extra de religiosis domibus.c.j.li.vj.erant quidam ordines q ꝑtim mendicabant ⁊ partim de proprio viuebãt:querebatur an sub cassatione venirent ⁊ videtur quod non quia isti participãt de vtroq; ergo per se sunt species diuersa a mendicantib⁹ sicut hic diciť quod vernis textoribus videtur cum in istis concurrant due cause quarum vna prodest alia nocet inspicere debemus illam que ꝓdest.ĩ.de iure fi.l.iij.si quis palã.licet qñq; inspiciatur illa que nocet.de liberali causa.l.fi.di.tenet quod inspici debeat de quo magis viuunt an de proprietate an de mendicitate ⁊ ƒm illud qδ preualet iudicare.ar.j.de leg.iij.l.legatis seruis.§.si vnius.š.de sta.ho.l.queritur.in dubio videantur cassata qm̃ vita est indiuidua vt.š.de vsu ⁊ ha.l.vnius pars. Itẽ facit si aliqua villa erat in cõfinio duarum prouinciarũ nesciť cuius prouincie sit qδ intelligatur de vtraq; ꝓuincia quo ad p̃

scriptionem

scriptionem z alia pro hoc.C.de prescriptio.lon.tẽpo.l.cũ lõgi z quod no.in glo.C.de agrico.z censi.l.quẽadmodũ.lib.xi.Itẽ facit ad q̃stionem disputatã per.d.Iaco.butr.si testator legauit mercatoribus lane.z artificibꝰ lane.x.z vnꝰ erat mercator z artifex q̃uo debeat participare legato qd est mihi. lvj. in lib. magno q̃stionũ disputatarũ.¶ In glo.prima in fi.ista gl.nõ bene ponit casum z reprobatur per Dyn.z alios doctores vt.s. dixi z dicam statim in supplemento alterius gl. In glo. Sz sic simpliciter ibi.so.ibi q: ibi omnes sunt verne z quidã .ex vernis cursores vnde generi per speciem derogatur vt ibi hic autẽ q̃dam erant verne z non textores:quidam textores z nõ verne. q̃dam verne z textores z sic non magis vni speciei quã alteri accedunt z ideo communes sunt.Dy.nõ ergo hic erat genꝰ. Et hoc reprobatur casus gl.q: esset contra.l.illam seruis vrbanis. §.vltra.z ideo illa glo.prima huius.l.vacare debet.dy. Ibi seruo manumisso.quidam habent in eo z male.dy.z ibi derogat pars toto.dyn.ibi dissimilis casus est quia ibi magis accedebat ad vnũ legatũ seu artificium quã ad aliud vñ illi cedit.dy.

Nihil distat. Quantum ad inducendum coniunctionem verbalẽ in per onam legatariorum.dy.ibi coniunctum re z verbis.dy.in glo.sic.s.in fine. Sed dic qd in coniũgẽdo idem operant̃ dictiones z ,z cũ.Sed quantum ad separandum z diuersa legata vel deposita cõstituant non idem.dy.vel dic qd differunt q̃ñ vnũ est accessorium alterius sed q̃ñ duo legant̃ vnũ quorũ non est alterius accessorium tunc non est differentia z sic potest intelligi.§. iste:vel ꝟm Iaco.de bel.Solutio in qualibet earũ not.z de vsufr.leg.l.illi. vel dic vt plenius notaui.ff.de sta.libe.l.si seruo sub cõditione.z C.de impuberũ z al.substitu.l.i.de vsufruc.l.illi.in fi.vel dic secũdum pe.cum querat̃ an sit differentia inter z et cum quantum ad coniunctionem faciendam dic qd non.vt.s.de vsufru.accre l.si quis titio.ad fi.aut quantum ad aliũ effectũ z tunc aut ponitur inter res quarũ natura est vt vna alteri non accedat z tũc inter z,z cum non est differentia.nã cum natura hominis non sit qd accedat alij vt.s.de edil.edicto.l.iustissime z ideo non refert siue dicatur lego titio z seio sic intelligatur iste.§.aut ponit̃ inter res quarũ natura est vt vna alteri accedat zc.z est differẽtia.nã peculiũ accedit seruo z instrumentum fundo z sic intelligãtur contraria z.ff.de peculio leg.l.secunda.nam dictio z cõiungit principaliter:dictio cum accessorie.pe.in effectu parum hoc tamen differt a predictis.

Si alteri. †Obligatio speciei interempta specie interimitur.h.d.ibi interpelleret.s. heres. dy.ibi ab alio legatario.dy.in fi.cum in mora non fuerit.dinus. z vide de ver.obli.l.si ex legati causa.¶ In glo.in fi.sed cũ modo hoc casu ceperit alteri teneri ad estimationẽ sticho ab vno electo vt di.l.si pluribꝰ.z de le.iu.l.si res mihi ergo interemptione rei non liberat̃ vt.C.si cer.pe.l.incendium.dicas qd nõ teneatur ad estimationẽ ꝓcise si rẽ nõ det vt.s.de acti.z obliga.l.is q. z ideo re perempta liberatur ab estimatione vt.s.de noxa. l. si ad libertatem.§.j.dy.z.s.e.non amplius.§.j.dy. de quo potes colligere quod vbi quis tenet̃ ad estimationem ratione speciei liberatur interitu speciei vt dixi dicta.l.si ex legati causa.

1 ☞ Species mediocris debetur in legato generis.
2 Electio est debitoris in debito quantitatis.

1 **Legato generaliter.** †In legato generis debet̃ species mediocris.Et si testator sensit de tertio heredis ẽ electio.h.d.Et de hac materia vide ꝙ no.per dy.extra de regulis iur.c.in obscuris.li vj.z in gl.s.de iure do.l cum post gener.ibi accipiat̃.i.accipi possit per legatarium quantũ ad optimũ vel accipi necesse sit quantum ad pessimum.Old.hoc est legatarius nõ potest eligere optimũ nec heres dare pessimũ ibi actorẽm.i.castaidionem cuius electio totiꝰ hereditarie domus aduersionem induceret vt.s.de officio p̃sidis.l.fi.Old.ibi legauit siue testator senserit de certa siue nõ.dy. In fi.quia in genere isto nihil inuenitur omnino inutile vñ heres dando minimũ liberat̃ sed in princi.le.fuit legato in eo genere in quo potest inueniri omnino inutile z ideo dic vt in principio glo.magne in glo.pria in.fi.s.e.l.qui duos.vbi de hoc no. in glo.idẽ in ceteris ista est notabilis glo.in ista materia lz in aliquibus defectiua vt statim subijciam ibi vtputa animalibus vł dic vt no.s.mã.l.fideiussorem.dy.ibi in ceteris nempe.s.rebꝰ quas habere semper expedit.dy.ibi.l.minus.secundum.R .vt ff.§.pri.si de certo in.fi.dy.ibi in genere inferiori qd apud dialecticos species appellatur.dy.ibi de seruitu.l.sicui. iuncta.l.si via.de seruitu.rusti.co.predio.Ol.ibi ecõtra semꝑ legatario.ar. huius.l.z.ff.e.l.si seruꝰ.§.cũ homo.z de op.leg.l.ij.dyn. ibi tunc heres eligit.i.declarat de quo sensit testator.Iaco.ibi de vino
2 tritico z oleo legato.l.iij.in prin.z.l.iiij.he due nõ faciunt † q: loquũtur in quantitatibus in quibꝰ licet sit in genere debitum est electio debitoris z põt minimũ prestare.vt.ff.de leg.iij.l.qui concubinã.§.cum ita.z.l.minus.s.man.l.fideiuss.z ibi no.sz adduci potest.ff.e.l.huiusmodi.§.si cui homo cum similibus.Dy. ibi si domus primo rñso.hic in speciebus in quãtitatibus vero sequimur minimũ vt.s.dixi p.l.minimus.cũ cõcor.ff.de leg.iij. z in obscuris de reg.iur.lib.vi.in gl.vnde secũdũ cõmunẽ ibi vt s.pri.§.§.iste in prin.sui non facit quia non in genere in primo casu sed certum legauit vt ex verborũ expressione patere põt.in secũdo casu legauit in eo genere in quo nihil inutile inueniebat̃ z qd inutile sit habere vt no.s.in glo.que incipit.idẽ z incertis vel sensit decerto z ideo interpretatio est heredis.vt.s.eodem. l.si quis a filio.§.si quis plures. Dynus.ibi sed sensit de titiano vno ex pluribus nõ determinat̃ puta dicendo vnũ determinate.Old.ibi in seruis cum legat̃ incertꝰ de certis. Dy.in fi.de quo sensit sed ista glos.non est vera imo hoc casu interꝑtatio est heredis vt.s.e.l.si quis a filio.§.si quis plures.Dy . ibi sz sensit de titiano vno ex pluribus non determinate puta dicendo vnũ de titianis.Old.ibi in seruis cũ legat̃ incertus de certis.Dy.in fin.de quo sensit sed ista glo.non est vera imo casu interpretatio est heredis seu electio tamen q: testator non habebit in patrimonio vt.l.iiij.ff.de vino tritico z oleo legato.tamen q: sensit de certo per expressionẽ proprij nominis quo casu est electio seu interpretatio heredis vt.ff.e.l.apud iul.§.seio.z.l.si quis a filio.§.si quis plures.s.eo.vbi de hoc z hic posset esse casus huiꝰ §.Dy.z vide quod not.s.fami.ercis.l.heredes.§.si incerto.

1 ☞ Diuisio prohibetur circa idem legatũ in persona legatarij que in heredibus admittitur.
2 Debita conditionis implende causa non sunt in obligatione.
3 Legatum repudiatum fingitur non relictum.
4 Seruus in fuga legatus cuius requiratur sumptibus.

1 **Legatarius.** †Diuisio circa idez legatũ in persona legatarij inhibetur licet in eiꝰ heredibꝰ admittatur.hoc dicit in gl.j. de conditio.z demon.l.vnus heredũ.alias inuitꝰ detineretur in communionem quod esse non debet.vt.s.de cõditioni.indebiti.l.si non sortem.§.si centum.Dynus.z sic in.l.cui loquitur de eo quod causa conditionis implende est dandũ:z
2 est ratio diuersitatis:† quia que causa conditionis implẽde debentur non sunt in obligatiõe.vt.s.si quis sub conditione.sed exigitur nudum z meruz factũ.z ideo debet impleri ad vnguẽ. vt.s.si certum petatur.l.penulti. coniuncta.l.tutor.§.lucius.s. de vsuris.pe.z ex hoc potest colligi solu.ad.l.si testamento.§.ex duobus.ff.de fideiusso.que videtur multum contra istam gl.ibi res legata sic vel dic.vt ibi quia hic actiue ibi passiue hoc est hic de heredibus actoris ibi de heredibus rei.z pro hoc arg.ff.iudicatum solui.l.iam tamen.§.penul.Sed tollitur in eadem.l.ij.§. si tamen hominem.de verb.obli.z ideo prima ꝓbabilior. Dy. vel dic qd ex persona heredum non mutatur natura obligationis circa rem que debet prestari.nam vbi hominem debes in genere heredes tenentur ad integrum hominem sicut z tu. Sed in modo agendi z conueniendi heredes bene mutantur.vt hic. Pe.Et de hac materia dic vt ibi plene not.z dixi.in fine quidã habẽt si alij.sed debet dicere si aliena.§.sceuola.vbi aliud iuris heredem in persona defuncti seruatur sicut z hic.Dy.

3 **Si legatum.** †Legatum repudiatum fingit̃ nõ relictũ.hoc dicit ibi.z ideo quia fingitur non legatum z dominium nõ quesitum.Dynꝰ.ibi futuri actio repudiato legato serui furis.Dy.ibi si seruus qui furtuz fecerat.Dy.ei.s.legatario ibi cuius nomine.s.serui.Dy.ibi furti.s.noxali contra testatorem. Dy.

4 **Cum seruus.** †Seruus legatꝰ in fuga vel in lõginquo cõstitutus tempore testamẽti sumptu heredis requiritur.z prestatur.h.d.cum princip.l. sequentis.que continuatur ibi . vt eam rem.i.seruo legatum. Dy.in glo.s.per legatarium.ibi z cum in alieno z sic hereditario qui ante aditam hereditatem est alienus.Dyn.Et vide qd
a no.ꝰ dicta.l.si quis seruum.in prin.ff.tit.proximum.z facit.ff.eodem.l.cum res.§.sed si alienus seruus.

a ¶ Vid ꝙ no. acordat tex. i.l.si seruꝰ rẽ. ff.e.ti.z Bar. in.l.cũ res.ff. eo. Barb. in apostillis hic ad Bart.

1 ☞ Heres ad quos fructus legatario teneatur ex tempore more.
2 Pensiones in domo recipiuntur equales.
3 Pensiones domorum non veniunt appellatione fructuum.
4 Testator legans rem pro qua consequẽda ius habet illud ius legasse videtur.

Apud iul. Ibi fruct⁹ hic tractat̃ ad quos fruct⁹ ꝛ accessiões teneat̃ heres legatario ex tempore more. Dy. ꝛ licet glo. videatur velle continuare cum precedentibus ꝛ obscure dicit quod hic est. §. per se. ꝛ dic fructus. s. rei legate. ꝛ vide q̃d notaui de istis fructibus. C. de rei vendi. l. certum

1 †Et potest breuiter dicere q̃d fructus tam percepti quã percipiendi veniunt ex tempore more q2 tunc heres est male fidei ꝛ desinit habere tit. vt. s̃. de rei vendi. l. si nauis. ꝛ. l. fructus. vbi de hoc plenissime dixi: secus si habeat ti. vt. C. de rei vendi. l. si fundũ. vbi de hoc fallit. s̃. q̃d metus causa. sed ꝛ partus. vt. C. de fide. instrumẽ. ꝛ iure haste fis. l. ij. idẽ in vecturis ꝛ operis. vt. s̃. de petitio. here. l. sꝫ ꝛ si lege. in fin. ꝛ. l. seq. veniunt etiam vsure ex tempore more. vt hic ꝛ. ĩ. titu. proxi. l. qui solidum. §. etiam. ꝛ. l. si quis seruo. It em de interitu. vt hic ꝛ. ĩ. eodem. l. cum res. in fi. s̃. depo. l. si in asia. in fine. ꝛ si certum petatur. l. cum fundus. idẽ in sti. vt. ĩ. de verborum obligatione. l. si seruum. §. sequitur. ꝛ in omnibus obuentionibus. vt in fine huius. §. ibi in petitione ex tempore more. Dy. ibi non quos heres percepit. s. tantum. Dynus. ibi dicendum est. s. q̃d teneatur heres ex tempore more inquantũ potuisset legatarius percipere. Et not. bene textum istum q̃d vbi quis tenetur de percipiendis non tenetur de his quos ipse percipere potuit. sꝫ de his quos percipere potuisset petitor ad hoc. s̃. de rei vendi. l. si nauis. ꝛ dixi. C. de rei vẽdi. l. si fundum. ꝛ. l. certum. sed contra hoc videtur expresse. C. de rei vendi. l. domũ. vbi expresse dicitur quod teneatur de his quos ipse possessor percipere potuit. Dixerunt quidam quod aliud in domo aliud in fun

2 do†quia in domo communiter recipiuntur pensiones equales tam per petitorem quam per possessorẽ nõ sic in predijs ꝛ ideo in pensionibus teneatur possessor quãtum ipse percipere potuit ĩ fructib⁹ fundi quantum potuisset petitor percipere tamen iudicio meo hoc est falsum q2 etiam in pensionib⁹ domorũ pl⁹ percipit vnus quã alter: vel ꝑpter diligẽtiã vel ꝑpter potẽtiaꝫ quia inquilinus sperat ab eo defendi. ar. in vsibus feu. de capitulis conradi. c. j. ꝛ in autẽti. de defen. ci. §. finali. ꝛ ideo crederẽ concordando iura predicta quod sit in electiõe petitoris quod velit petere vtrum illos quos ipse percipere potuisset a possessore propter malam fidem ipsius possessoris. vel dic vt dixi dicta l. fructus. de rei vendi. ver. si quero. cum dictum sit. s̃. Dynus. ibi quod in fructibus dicitur: scilicet quod debeantur ex tẽpore more. Dy. ibi hoc etiã in pensionibus quas legatarius honeste percipere potuit. vt. s̃. de petitio. heredi. l. ꝛ ancillarum. §.

3 fi. ꝛ vide quod ibi not. de rei vendi. l. fructus. Jac. ꝛ collige†q̃d appellatione fructuum non continentur pensiones domorũ cũ hic ponat̃ pro specie distincta ꝛ separata a fructib⁹ de hoc vide in alphabeto dictione fructus. ibi iudex igitur colligunt aliqui ꝛ non male ex ista litera quod probata consuetudine super aliquo negotio nihilominus debeat ferri sentẽtia diffinitiua super ipsa consuetudine ꝛ idem dicũt super manifesto ꝛ notorio ibi interitum ꝛ rei estimationem secuto interitu post morã. Dy. ibi sicut in stipulatione no. argui de contractibus ad vltimas voluntates de quo dixi. ĩ. eodem. l. seruũ filij. §. eum qui. ꝛ. C. de lege fusia canina tollen. l. vnica. ibi ad quesitũ post moram heredis. Dynus. quando erat heredis. vel etiam sine mora. vt. ĩ. eodem. l. si tibi homo. §. cum seruus. Jaco. in glo. ratione fuge. in fi. vel dic quod ponit nouum casum quando fuit legatus fundus ꝛ heres fuit in mora. ꝛ sic est hoc. §. ꝛ non loquitur de materia precedenti quod patet per versicu. sequentem. Et idem in operis seruorum. Jaco. ibi facit. s̃. ibi. ꝛ. l. herenni⁹: ꝛ dic vt ibi. Dynus.

4 Si titius. †Si testator legat rem ꝑ qua consequenda habet ius illud legasse videtur. hoc dicit. Et loquitur totus. §. quando emptor legat rem emptam venditori sequens. §. idem iul. scribit quando alij non venditori. ꝛ iste. §. tres casus ponit. nam primo legauit anteq̃ traderet̃ ꝛ pretium solueret. Secundo post traditionem nondũ soluto pretio. tertio post solutionem pretij re nondũ sibi tradita. Oppo. quod primo casu non valuit legatum quia res mea inutiliter mihi legat̃ etiã si desinit esse mea. vt. ĩ. eo. l. cetera. §. j. versic. queãdmodum. Sed dic valuisse ratione iuris q̃d habebat testator in ea. vt. ĩ. de lega. ij. l. meuius. §. fundo. dyn. ibi ꝛ pretium repetere deinde decedat ꝛ legatum non recipit. Dynus. ibi per legatum. l. ex causa legati. dy. ibi quam tradidi q2 valet legatũ ratione iuris quod in ea habebat testator. Dy. ibi solutum mihi pretium res tamen tradita erat. Dy. ibi ex testamento vero me acturũ. Iul. scribit. Dy. ibi recipiaꝫ ex causa legati ibi erat solutnm tẽpore mortis vel testamenti. dy. ibi liberationem cõsequi ab actione ex empto. dynus. ne cogat rem tradere. vel interesse prestare quia non tradam. dynus. in glo. prima ibi locati. si tali. §. fi. debet dicere. l. si in lege.

Adde hic Bar. Bald. ꝛ Ale. ꝛ bal. consil. cxxiij. j. lib.

1 Uendens nomen prestare debet eum esse debitorem.
2 Legatum personale non transit ad heredem legatarij.
3 Heres per legatarium actione ex testamento cogitur.
4 Heres an soluere teneatur tributa an vero legatarius.

Idem Iul. Scribit. s̃. proximo. §. quãdo venditori legata fuit hoc qñ alij ibi emerat anteq̃ sibi traderetur. Dyn. in fi. sꝫ ibi tradita erat tunc cogitur heres mihi tradere ex causa legati. dy. Sed quis soluet pretium si non est solutum per defectum videtur q̃d heres. argu. ĩ. de leg. iij. l. qui cõcubinã. §. qui

1 hortos. item quia sic video in vẽditione nominis. †nam ille qui vendit nomẽ debet prestare eum esse debitorem. ꝛ sine exceptione. vt. s̃. de heredi. vel actio. vendita. l. si nomen. sed iste venditor habet exceptio. nisi ei pretiũ offeret̃. vt. s̃. de actio. empti. l. iulia. §. offerri. ergo videt̃ q̃d non ꝑstet ƒm q̃d debet licet cedat actionem cum legatarius repellatur exceptio. ꝛ hoc verũ cum in testamentis sit plenior interpretatio facieñda. vt. ĩ. de regu. iuris. l. in testamentis. Jaco. ꝛ pro hoc bene. ĩ. e. l. si res obligata.

2 Si quis. Alicui. Ibi lapidem cedere cõtemplatione persone legatarij non fundi. dy. ꝛ†sic legatum personale non transit ad heredem legatarij. Dy. ibi negat ꝛ bene. dy. Oppo. de lege. s̃. queãdmodũ seruitus amittatur. l. iura. ꝛ so. vt hic in glo. quia huic fuit legatum cõtemplatione ꝑsone legatary. Old. ꝛ dic vt plene not. in. l. pecoris. hic in glo. al legata. Item allegatur iste. §. q̃d si alicui cõcedat̃ res in emphitheosim: vt feudum sibi ꝛ heredibus suis q̃d pater nõ possit renunciare in preiudicium filiorũ. ꝛ est argu. ad hoc. ĩ. de verbor. obliga. l. stipulatio ista. §. si quis stipulatur. C. de vsufruc. l. cum antiquitas. ꝛ plene nota. in. l. gallus. s̃. de liberis ꝛ posthumis. dy. versi. quinto potest queri. ꝛ ad hoc in vsibus feu. de eo q̃ sibi ꝛ heredibus suis masculis ꝛ feminis inuestituram accepit. c. j. ꝛ iste. §. non facit. quia hec nulla fuit renunciatio. Oppo. extra gl. s̃. de pigno. actio. l. si necessarias. §. de vendẽdo. solu. ibi ius personale continebat certum hic incertum quod facit ad q̃stionem si aliquis concessit alicui q̃d de nemore suo accipiat centũ plaustra lignorũ: ꝛ iste anteq̃ acciperet mortuus est an heres eius accipere possit: ꝛ videt̃ quod non quia est ius personale. vt hic dicitur. in contrarium facit. s̃. de probatio. l. si pactum. ꝛ de pactis. l. iuregentium. §. paternorum. vbi de hoc satis dixi. ꝛ hec vltima est vera. ꝛ ad hunc. §. respondetur quia hic erat q̃d interminatum: ꝛ ideo ad heredem non transit: in questione ꝑposita erat quid determinatum ꝛ certum: ꝛ ideo ad heredẽ nõ transit. vt dicto. §. de vendendo. Quid si testator dixit: lego titio ꝛ heredi suo quo possit cedere lapidem: nunquid transibit vltra primum heredẽ: dynus tenet quod non per. l. antiquitas. C. de vsufruc. in contrarium facit. C. de legatis. l. in annalibus dicunt quidam aut testator dixit heredibus ꝛ ad oẽs transit aut heredi. ꝛ tunc ad primum tantum ꝛ pro hoc. ĩ. ad trebel. l. iulius phebus. sed hanc distinctionem tollit. l. j. de verb. obligationi. stipulatio ista. §. si ita. ꝛ quod ibi nota. vbi verbum heredi extenditur ad omnes heredes non ob. l. antiquitas. quia ibi ideo est quia alia proprietas redderetur inutilis. vt ibi dicitur. Si autem proprietas non redderetur inutilis tunc ad omnes heredes transiret: vt si legarem vsumf. fundi tibi ꝛ heredi trãsiret ad omnes heredes. vt argumẽ. l. a nobis. de annuis legatis ꝛ sic patet opinionem dyni non fore veram in casibus in quibus cessat. l. antiquitas. Si autem ex fundo nulla alia perciperetur vtilitas nisi cedendi lapidem idem esset quod in vsufruc. per hũc etiã. §. reprobatur opinio dicentium quod aut ius personale appositum in legato apponit̃ in modum conditionis. ꝛ non transit ad heredem. argumen. ĩ. de conditio. ꝛ de. l. si heredi. aut apponitur similiter ꝛ transit ad heredem. institu. de leg. §. optionis. de quo potest opponere ad istum. §. ex quo vide. s̃. predictam distinctionem falsam esse: quia hic est ius personale in legato adiectum sine aliqua conditione. ꝛ tamen non trãsit ad heredem. vt hic patet. quare dicas aut ius personale adiectũ in legato vel contractu quod continet quid certum ꝛ trãsit ad heredẽ siue sit negatiuum siue affirmatiuum. vt dicto. §. de vendendo. licet pe. in negatiuo dixerit cõtra: ꝛ nota bñ aut nõ continet quid certum. ꝛ tunc non transit. vt hic. Sed vbi continet certũ posset distinguere. aut fuit adiectũ simpl'r ꝛ transit ad heredem. vt dicto. §. optionis. aut conditionaliter ꝛ tunc nõ vt dicta. l. si heredi. ꝛ hec sunt noua ꝛ notabilia.

3 Heres cogitur. †Per legatariũ actiõe ex testamẽto. ꝛ ita soluit̃ ꝫrũ ibi soluere legatario ꝛ legatari⁹ soluet fisco. dy. ibi aq̃ formã. i. ꝑ aq̃ductu vt q2 ad fundũ ꝑueniebat aq̃ ex forma aque publice. dy. Et facit iste. §. ꝯtra vẽditores q̃d tenebant̃ soluere ficta ꝑterita vel decimas

vel decimas non solutas ꝛ canonē preteritū si res erat emphiteotica ꝛ ꝓ hoc qd etiā tpe futuro teneant̄ soluere facit q2 psonalis actio nō sequit̄ fundū.vt.ȷ̄.ad trebel.l.j.§.si heres.s̄.de cōtrahēda emptio.l.vlt.§.fi.ꝛ.C.si aduersus cre.l.ij.de acq.vel here.vēdi.l.j.in 2riū est.C.sine cēsu vel reliqui.l.pen.ꝛ fi.ꝛ.s̄.de publicanis.l.imperatores.vbi de hoc satis dixi.s3 primū est veri⁹ qd vēditor soluere teneat̄ si aliud nō cōuenit.sed si nō soluatur emptor cadat a iure emphiteotico nec eī alteri⁹ iuris est apud emptorē q̄ fuerit apd vēditorē vt.C.si mācipiū ita fuerit alie.ne ꝓstituat̄.l.prefectus.s̄.de minori.l.in cause.§.fi.de cōtrahē.emptione.l.si qs sub hoc de piculo ꝛ cōmo.rei.vē.l.necessario.§.fi.de pig.l.grege.§.j.ꝛ.C.si pignus pignori datū sit.l.j.Dy.ꝛ facit quod no.C.de iure emphi.l.ij.in fine.glo.magne ꝛ qd dixi.s̄.de impensis in res dotales factis.l.neq3 stipendium.in glo.prima vbi cogitur a legatario ꝛ legatari⁹ a fisco ꝛ hoc ideo quia prediū est tacite obligatū ꝓ istis ꝓstationibus.vt.C.in quib⁹ causis pignus tacite contrahitur.l.secunda.s3 cū testator legat rez suam aliȷ̄ obligatam heres tenetur luere ꝛ prestare.vt.ȷ̄.eod.l.si res obligata.ergo ꝛ hec tenetur soluere vt hic patet.Jacob.ȷ̄ fine.glo.imo est contra quo ad tempus futurum quia ibi soluit heres sed dic vt ibi.hodie puto hunc.§.ꝛ alia iura determinari per auten.sed periculum.C.sine censu vel reliquijs. Et ideo dic
4 cum queritur † an heres vel legatarius teneatur soluere tributa aut loqueris quo ad fiscū ꝛ indistincte tenetur possessor vt dicta l.imperatores de publicanis:nisi legatarius minus fuisset idoneus tempore acquisitionis legati secus si postea factus fuisset minus idoneus vt dicta autentica.ꝛ not.in glo.quā alibi nō recordor.C.de predijs ꝛ alijs rebus nauiculari.l.fi.lib.xj.aut queritur quis finaliter ꝛ in effectu teneatur ꝛ dic qd pro pteritis tenet̄ heres vt hic in futuris dic aut fructus equparantur tributo ꝛ heres soluere tenetur:q2 alias esset legatū inutile vt dicta.l.q concubina.§.qui hortos.q2 nō presumitur testatorē hoc voluisse.ȷ̄.ti.j.l.titia cum testamento.§.j.aut tributū est minus q̄ fructus ꝛ tenetur legatarius.ȷ̄.de vsufructu lega.l.quero.

Scio. In dubio minor fundus videtur legatus.h.d.in glo.sed si vellet heres dare maiorē quam dare expedit.Dy.ibi.l.leuissimam.debet dicere leuissima.Dyn.ibi gaius sed ibi vnicum erat prediū licet ad culturā diuisum.Et dic plene vt no.p.Dy.extra de regulis iuris.c.in obscuris libro.vj.in eadem gloss.in fine.So.vt no.in glo.s̄.eod.si quis a filio.§.si quis plures.Dynus.vel dic quod ibi est regulare hic casuale vt notat̄.ȷ̄.de rebus dubijs.l.qui duos circa principium Jacobus de beluiso.

Constat. Ibi comparari possint.i.si earū commerciū est in cōmuni.Dy.ibi difficilis non tamen impossibilis vel quasi impossibilis ꝛ hoc sequitur si vero ꝛc.et facit.C.eodem.l.cum alienam.cum ibi notatis ibi nec estimatio.q.d.nec res nec estimatio sibi nisi aliud appareat ex volūtate testatoris tacita vel expressa vt not.ȷ̄.e.l.si qs inquilinos.not.etiā institut.eo.§.sed si talis.Dyn.ibi non nisi iussu principis ꝛ sic quasi impossibile reputatur cum non possit fieri non ꝑ principem ad hoc facit glo.ȷ̄.de verbo.obli.l.cōtinuus.§.cum quis.de minori.l.si ex causa.§.fi.ꝛ.l.se.ꝛ qd no.per.Dy.extra de reg.iur.c.qd semel deo dedicatū.lib.vj.idē dicas in re ecclesie cum ꝛ illa cum multorum cōsensu solenniter alienatur vt.C.de sacrosanctis eccle.autenti.hoc ius porrectum.ꝛ de hoc not.per Innocentium extra de testamentis.c.filius.in re dotali dic vt.s̄.de testamento militis.l.dotalem in gloss.contra ibi posse vendi.scilicet rem patrimonialem. Dy.

1 ☞ Miles non potest aliquid possidere in loco vt militat.
2 Fratres minores non possident immobilia.

Sed si res aliena. Quādo cōmerciū est in cōmuni. Dy. ibi legatarius grauatus emere ꝛ alij prestare ꝛ subaudi maxime.Et dic vt not.ȷ̄.ti.ij.l. patronus. Jac. ibi non habet quia in eo loco in quo est res prohibetur emere vt
1 s̄.de pignori.l.in quorum.Jacob.ibi ei puta militi † qui nō potest aliquid possidere in loco vbi militat.ȷ̄.de re militari.l.milites.Jaco.ꝛ sic ex conditione persone nō propter eius delictuz. Dy.ibi relinquatur ab eo q scit cōditionē legatarij. Dy.ꝛ dic pro declaratione qd interdū legat̄ res ꝛ estimatio cedit in legato ꝛ non res vt quādo legatur militia vel censura vt.ȷ̄.tit.j.l.titia seio.in prin.ꝛ.l.mortuo.§.j. nisi in casu quando legat̄ seruo militia quia tūc distinguitur vtrum sciēs an ignorans vt.ȷ̄.tit.ij.l.fideicom.§.si seruo.sic ꝛ estimatio est in legato qū legātur affixa edibus.vt.ȷ̄.l.proxi.§.si duobus ꝛ.ȷ̄.ti.ij.nutu.§.fi.item ꝛ in alio vt.ȷ̄.e.l.si quis inquilinos.item vbicūq3 legatarius non potest capere rem sed potest estimationē ꝛ sic potest intelligi.l.ista ꝛ.ȷ̄.e.l.filiusfa.§.si quid.secus dicerē isto casu in stip.que est stricti iuris vt.ȷ̄.de ver.obli.l.multum ꝛ ibi de hoc in glo.nec est bonum exemplum glo.que ponitur in iudicio quis ipse nec rē nec estimationes pōt capere.vt.C.de iudicijs.l.j.ȷ̄.de duobus reis.l.cum senatus.nec credo tempore harū legum differentiā fuisse inter iudeos ꝛ alios xpianos q2 christus nondum venerat in beatam virginem tempore harum legum nec erat populus iudaicus reprobatus sed electus.interdū res est in legato sed estimatio soluatur vt quando pluribus legatur ꝛ.l.non ampli⁹.§.
2 fi.Jac.† ꝛ facit hec.l.pro fratribus minorib⁹ q nō possunt possidere immobilia vt si eis legatur res immobilis l3 non possint habere rē habeāt estimationē de quo plenissime dixi.C.de sacr.eccle.autē.ingressi.ver.Item cōsueuit queri quid erit de ingredientibus ordinē minorū in glos.ibi.§.si quis seruo.d3 dicere si seruo.Dy.ibi.l.senatus.§.fi.ꝛ.l.si quis inqlinos.in principio.ȷ̄.ea.l.ꝛ dic vt ibi no.institu.eo.§.non solum.Nam si res erat estimabilis valet vt estimatio debeatur vt dic.l.si quis inquilinos si inestimabilis estimatio non debetur.vt.s̄.l.prima.§.fi.Dyn.ibi propter delictum vel secte diuersitatem. Dyn.ibi hereticus hoc est propriū delictum sed in iudice est secte diuersitas.Dyn.in glo.vltima ibi.legaretur ꝛ secundum hanc non sunt in litera illa duo verba ius possidendi. Oldra.

1 ☞ Legatum a principio inualidū nō cōualescit ex postfacto.
2 Heres quando est necessarius nullum est medium inter aditionem et mortem.
3 Affixa domui quando ad aliam domum transferri possint.
4 Ingrediens religionem cum pacto q̄ possit retinere fundū valet pacto vitiato.
5 Ciuitas quelibet restituitur sicut ꝛ respublica romanorum.
6 Porticus venit edium appellatione.

Cetera. Quorum est cōmerciuz in communi. Dy.ꝛ hoc tollitur contrariū de.l.monumentorum.C.de religiosis ibi preter hec nominata.s̄.proximo.§.Dy.ibi videamus possint legari vel non.Dy.ibi seruitutes reales ꝛ personales.Dy.ibi edibus locilicite edificat scilicet ꝛ per hoc tollitur contrarium de.l.fideicōmis.§.si quis illicite.ȷ̄.ti.ij.ibi senatus cēsuit.ꝛ de isto senatuscōs.vide in libello Roffre.circa fi.in tractatu senatuscōsultorū ꝛ per hunc textum reproba glo.que est.ȷ̄.de regula.cato.l.fi.que dicit eam non habere locum in senatusconsultis tanq̄ legib⁹ nouis ibi.si quando.i.aliquo tempore viuente vel mortuo testatore.
1 Dy.ꝛ iste.ver.tractari d3 breuiter.h.d.† legatū quod a prin.nō tenet ex post facto non conualescit per regulam catonianā que nō extendit ad conditionalia legata. Et dic cōditionalia cōditione expressa.secus si tacita vt no.ȷ̄.de regula catoniana.l.j.in glo.magna ꝛc.ibi conualescat per regulam catonianā.Dy.ibi.ꝛ siquidem ꝓ quia.Dy.ibi. Legatum debebitur ex causa legati.Dynus.ibi.Sed si sub conditione legetur mihi res mea. Dy.ibi.Purum igitur legatum facto. Dy. ¶ In gloss.vt eī debentur.in fi.hec glo.continet veritatem cum qua concor.alia que est.ȷ̄.§.si duobus.licet contrarium notetur ꝛ male.s̄.solu.ma.l.qui dotem.In glo.imo videtur ibi.§.suos.ꝛ dic vt ibi no.et eo.tit.§.an seruo.Dy.Et glo.est corrupta quia debet dicere.§.sed si rem.In gloss.cuius dies cedit.in fi.ꝛ hoc ideo quia ibi tempus aditionis ꝛ mortis est idem vt.ibi.ꝛ.ȷ̄.eo.l.si post mortem.Dynus.In gloss.cuius dies cedit.in fin.Et ratio est ibi.
2 † quia quādo est heres necessarius inter aditionem ꝛ mortē nullū est mediū.vt.ȷ̄.l.si post mortē.ꝛ ideo perinde h3 locū catoniana in legato relicto seruo sicut haberet locum in legatis quare deberēt a morte testatoris:vnde qd dicitur catonianam locum nō habere in legatis q̄ cedūt ab adita hereditate verum est nisi sit heres necessarius vt ꝑdixi quod est notabile. In glo.vt.ȷ̄.de verb.ob.l.si rē meā.vbi de hoc satis not.ꝛ dixi. ¶ Quero si res mea fuit legata titio ꝛ anteq̄ solueretur sibi legatum post mortē testatoris ꝛ ante aditā hereditatē ipse instituit me heredem ꝛ morit̄ an legatum expiret:videtur textus qd sic.ȷ̄.ad trbell.l.si res aliena.in prin.in contrariū vr̄.s̄.e.l.plane.§.si duobus ver.plane ꝛ maxime quod iam erat isti adquisitum legatū ꝛ actus erat perfectus vnde nō d3 vitiari licet deuenerit ad casuz a quo incipere nō potuit:ꝛ hoc credo verum.Et si res potes respōdere qd ideo ibi nō trāsit in fideicōmissariū q2 nō spectat heredi vt heredi s3 iure ꝑprio vel ꝭm alios l3 nō restituat ibi rem quia dominiū nō erat in bonis testatoris actio tamen ex testamento q̄ sibi cōpetebat bene trāsit in heredē ꝛ ꝑ ꝯñs in fideicōmissariuz. In glo.quorū cōditio ibi.ꝑ catonianā vitiat̄.hoc verū si est sua tempore mortis:l3 postea desinat esse sua.ꝛ est ratio.conditio simul cum tempore mortis deficit.secus si non esset sua tempore mortis.vt.ȷ̄.de regula catoniana.l.j.

3 **Item queri potest.** †Affixa domui ita demum in alia domo licite transferūtur si idem sit dominus ⁊ possessor vtriusq;. h.d. Et colligit hic Jac. de are. quod propter interpositionem alias interpretationem repetendo est questio. pro hoc. ff. de vulg. ⁊ pupil. substi. l. fina. §. j. ⁊ de minori. l. verū. Jaco. ibi. alteras legauerit ⁊ alias retinuerit. Dy. ibi. monet questionem. scilicet quia videtur legatum valere. Dyn. ibi. Licet. id est licitum est. dyn. ibi. In alias edes nostras similiter. dyn. ibi. Possessoribus. i. dominis. Dy. ibi. Futuris. scʒ nobis. dy. ibi. Et legari possit aliquid adiunctum domui retente. dyn. ibi. Negandum erit. s. posse legari. Dy. ibi. Nō est possessor. id est domin⁹ vtriusq; edis. dyn. In glo. vt. C. eo. melius diceret. C. de edifi. priuatis. ⁊ ita habēt quidam in glos. scʒ vtrumq;. ibi: constitui seruitus. scilicet quia consummatione traditionis actu nō est futurus dn̄s vtriusq;. Dy. ibi: Binarum ⁊ cōmunia prediorū. l. in tradendis. in principio. ⁊ l. si cū duas. dyn. Et qd ista glo. est obscura eā declara. dicit qd in traditione potest constitui seruitus. dic licet res sua nemini seruiat. vt. ff. de seruitutibus. vrb. pred. l. in re communi. ⁊ quando dominus tradit fundum adhuc est domin⁹ ⁊ tamē valet cōstitutio seruitutis: quia per traditionē futurus est nō dominus ita ⁊ hic inspicere debemus tempus quo futurus est non dominus id est tempus acquisitionis legati quo tempore inspecto non potest iniūctum in vna domo auferre ⁊ importare in alia. ⁊ hec voluit dicere glossa. ¶ Item glo. allegat pro cōcorda. l. fideicommissaria. §. si quis illicite. j. tit. ij. que vere est cōtra. sed solue vt ibi no. ⁊ dixi. ff. in princi. huius. l. ⁊ vide quod dixi. ff. de contrahen. empti. l. se.

Si duobus. Domum eorū q̄ domib⁹ sunt affixa iure legari vel extractiōis detractio phibet̄ lʒ eorū estimatio debeat. h.d. ibi ei. soli. dy. ibi. An valeat. ⁊ videtq; qd valeat: q2 dn̄s ⁊c. vt sequit̄. dy. ibi. Legatarius. s. vnius p pte ⁊ alterius insolidū. dy. ibi. In hereditate supplēda nūquid valebit dispositio detractionis. Oldr. Sʒ melius solutio vtriusq; q̄stionis. Dy. Ibi detractionē. i. facultatis detrahendi dispositionē. Oldr. ibi. Ualebit quo ad hoc vt estimatio debeatur vt sequitur. dy. ibi. Eorū. s. marmorū q̄ debebāt scdm

¶ Uis bar. hic.

4 dispositionē testatoris detrahi. dy. Et colligit hic Ja. de are. † q si aliquis dedicat se cū pacto qd possit in se retinere fūdū qd lʒ pactū nō valeat: valet tn̄ ingress⁹. Et p hoc de adim. lega. l. j. ⁊ ff. si vsufr. petatur. l. j. §. ij. Sʒ q vitiet̄ ingressus facit. j. de regulis iuris. l. vbi repugnātia. de vsu ⁊ ha. per seruū. ⁊ not. extra de conditio. apposi. c. fi. ⁊ p hoc. ff. de testa. tute. l. certarum. et. l. seq. Ja. De hoc plene no. ⁊ dixi. C. de sacrosan. ec. auf. ingressi. versi. sed nunquid ex tali pactio vitietur ingressus.

Sed si quis. Ad opus affixa domib⁹ vel alij edificio vrbano ciuitati in cui⁹ territorio sita est legari permittit̄: alteri vero ciuitati ppter debitū publicū phibetur. h.d. cū. §. seq. hec senatus in glo. opus reipublice cuiuslibet ciuitatis. Dy. ibi in cuius territorio est domus ex qua fit detractio. Old. ibi. nō esse pmittēdū de vna ciuitate ad aliam. Dy. ibi. in domū eiusdē. s. trāsferētis. dy. in quē casū. in fi. Sed contra. C. de operibus publicis. l. nemo. Sed vbi de publico ad publicum transferre volebat. Dy.

¶ Ads hic Bar. ⁊. Ale. post eum.

Hoc senatuscōsultum. Id est huius senatusconsulti p

5 missio ⁊ phibitio. dy. ibi. ciuitates. Et sic est ar. † q quelibet ciuitas restituatur sicut respublica romanorū. vt. C. ex qbus causis maio. l. publica res. vbi de hoc plene dixi. ibi denegauerunt contrarium seruatur Bononie. dy. ⁊ in Longobardia. ⁊ facit quod non valeat statutū de domibus diruēdis. de quo dic vt dixi in questionibus statutorum tertia parte.

1 ¶ Porticus Ads ba. hic ⁊ post eū pa. d ca. q q̄rit si statutū dispo nat q nullus possit capi in domo an et intelligatur de porticu. ⁊ eiusdem vide cō si. xliiij.

6 **Hoc senatuscōsultum.** Ibi. portic⁹ no. ap. edi. nō etiā porticus cōtineri. ⁊ sic est arg. qd statutū loquēs si quis fecerit assaltum ad domum locū habeat etiam in porticu: de quo plene dixi. C. de his qui ad eccle. cōfuge. l. pn̄ti. vltra prici. Et pro hoc quia aliud est facere ad domū aliud in domū. vt. j. de iiur. l. lex corneli. ⁊ l. itē apud. §. conuiciū. ⁊. ff. de officio procōsul. ⁊ legati. l. meminisse. Et hoc est verū fm Jaco de are. lʒ quidā dicant cōtra: q2 domus certo fine limitatur. vt. ff. finiū regūdorū. l. iiij. in fi. ⁊ j. de vsuca. l. eum qui edes. ⁊ institu. qbus modis ius p. a. po. sol. §. ij. Et faciunt etiā pdicta siquis sit inuētus sub porticu de nocte sine lumine quod non incidat in penā statuti quo cauetur qd inuentus extra domū sine lumine puniat̄. ⁊ per hoc j. tit. ij. l. pdijs. §. antepenul. ⁊ fina. Ja. Et idē posset dici de omnibus statutis loquētib⁹ de domo vt extēdātur ad porticū ibi qd. id est aliquod. dy. ibi. colūne domui affixe. dy. ibi. non tamē fistule. Quidam habēt in litera tn̄ quidā tn̄: ⁊ tunc nō habeas infra. Sed ⁊ fm hāc literā dic q inherebant parietibus. Dyn.

ibi. imp siti sunt alias impositiū super edificiuʒ non tn̄ affixi. Dy. ibi. dubitari pōt vtrū debeant̄. Dy. ibi adequata. i. edib⁹ affixa. Dy. ⁊ ibi. ⁊ hec parata nondū translata. Dyn. ibi. Sed si ea nōdū adiūcta edibus. Dy. ibi. non extingui legatū. Dyn. in gl. i. hostia. in fi. Uide in alphabeto dictionē cancellit. In gl. sigilli. in fin. ff. de act. empti. l. fundi. §. castella. Et facit iste. §. q qn̄ vendit̄ domus qd apposita in ea vt ibi sint perpetuo lʒ non sint affixa cedēs emptori. p hoc dicta. l. fundi. d pigno. l. debitor Et de religiosis. l. diui fratres. Jaco. in glo. sic. j. de auro ⁊ argēto legato. in fi. Sed ibi nō desijt res extare hic desijt: q2 per se nō cēsetur. vt. j. de acq. poss. l. qui vniuersas. ⁊ de vsuca. l. eū q edes. q2 materia cū trāsit in materiatū desinit esse materia. vt. j. de le. iij. l. lana. Dy. vel secundum Jaco. de bel. ibi. ex necessitate alienauit hic ex ppria voluntate iniūxit. al's legatuʒ non extinguaretur sed suspenderetur. ar. ff. de rei. ven. l. in rē act. §. fi. Jac. de bel. ⁊ vide qd notaui in questionibus statutorū secūda parte. Sic. Item quero duas pulchras questiones.

1 ¶ Heres an excusatur ab expensis propter iustam ignorantiam.

Siue sciuit. Scilicʒ heres illa esse legata. Dy. in gl. in fin. So. vt ibi. vel dic fm Ja. de bel. qd hic hr̄s sentit lucrū ex eo q relegatā iniūxit edib⁹ Et iō nō est mirū si tenet̄ etiā ignorās. al's forte esset sec⁹. vt. j. e. cū res. §. i. ij. iij. ⁊. iiij. Ibi etiam accipiēs tenet̄ in eo qd lucrū sentit. ⁊ sic cōcor. vel dic q hr̄s graui⁹ oneratur. vt ibi no. Jac. Uel. dic q ibi loquit̄ ex facto defuncti qd ex testō nō depēdet qd hr̄s pōt pbabilit̄ ignorare. vt. j. de regu. iur. l. q in alteri⁹. hic in facto qd ex testō pcedit i quo hr̄s nō pbabilit̄ errat. ⁊ est rō q2 nō dʒ adire nisi testm̄ īspiciat ⁊ totū inspicere dʒ nō solū illā ptē q̄ faciat p se. ar. ff. de trāsac. l. d his. Et de legib⁹ ⁊ senatuscō. l. inutile. ⁊ facit. j. de liberatiōe leg. l. cū he-

1 res. ⁊ qn̄ ibi no. † De pmo ergo facto hr̄s excusat̄ etiā a cōdēnatiōe expēsaꝝ ppt̄ iustā ignorātiā ⁊ sic dn̄t itelligi gl. q hoc dicūt vt. d. l. q in alterius. in auf. de iud. §. opʒ. Et no. j. ti. pxi. l. q solidum. §. etiā. Pe. Et plene dixi dicta. l. qui in alterius.

1 ¶ Statutū prohibens vendi nō subdito an habeat locum si detur in solutum.

2 Redēptus ab hostib⁹ quo ad ipsi⁹ liberationē sibi legari pōt.

Senatus. Ibi hec autē que erant separata ab heredibus tempore testi. Sed postea iūcta per heredē ibi. Sed si detraxerit. s. heres ea que edib⁹ ipse iūxerat cū nō deberet dtrahere. Sʒ eorū estimationem prestare. Di. ibi. Sed vt soluat. Et sic facit

1 iste tex. † qd phibitio statuti prohibentis non vendi nō subdito locū habeat etiā si detur in solutū. secus si prouocatus ad indicium ⁊ cōpulsus per iudicē dare in solutum. argu. eorū que notaui. j. de fideicommi. libe. l. cū fidei heredum. ⁊. C. de fun. dota. l. ij. de hoc dixi in questionib⁹ statutoꝝ scd'a parte. primo folio. ver. ex predictis. ⁊ de ista materia vide q dixi. ff. de contrahen. empti. l. senatus.

Marcellus dicta. Uide i alphabeto. ibi. nec ad hoc. s. vt impediat̄ detrahere. Dy. ibi. obfuturū. s. senatuscōsultū. Dyn. Querit. Pet. si ita dicta fuisset facta in ciuitate an haberet locū iste. §. ⁊ tenet qd nō p. l. in rē. in fi. ff. de rei ven. ⁊ idē. Ray. cōtra puto cū hic loquat̄ de dicta q̄ auferet̄ sine lesione dom⁹ vel orti quo casu valet legatū etiā de his q̄ in domo sunt. vt. j. de leg. iij. l. nutu. §. fi. non ob. q hec litera dicat orto p qd colligūt qd loquat̄ in villa q2 et in ciuitate esse poterat iste ort⁹ ⁊ lr̄a nō distinguit in ciuitate vel villa. Itē qd dom⁹ posita in villa appellat̄ pdiū vrbanū. fm verā opinionē. q2 pdiū vrbanū nō loco sed qualitate secernit̄. C. ne prediis minorū. l. si prediū. lʒ aliqua gl. dicat ɔtrariū ⁊ male vn̄ attēdo hūc. §. habere locū tā in ciuitate quā i villa q2 etiā cessat ratio phibitionis q2 vrbis per hoc ruinis non deformatur.

Legatum. In aliena aut legatarij vel heredis. Dy. aut extranei voluntate expressa. sec⁹ si tacita. Dy. in glos. s. legatarij. Dy. Sed expone vt ibi quia ibi nō libera non reducatur ad arbitriū boni viri. Dy. ⁊ vide q ibi no. ⁊ dixi. ⁊. j. eo. l. si ita. §. illi si volet.

2 **Qui ab hostibus.** † Ille qui redēpt⁹ est ab hostibus quo ad ipsiusliberationē sibi legari pōt. h.d. Et no. casuʒ cōtra regulā q̄ no. ff. e. l. sʒ si res. s. qd liber homo cui⁹ cōmerciū nullus hʒ legari pōt h.d. Ol. iste casus alibi nō est fm dy. ibi. ⁊ pficiet legatū. i. hui⁹ erit effect⁹. Dy. aliq voluerūt itelligere q iste redēpt⁹ possit alij legari. ⁊ tūc ius qd i re hʒ redimēs trāsibit i legatariū: sʒ iste itellectus

lectus repugnat textui dñ dicit legatarijs ibi poterit.⁊ iõ ver⁹
intellectus est quod ipsi redemptori põt legari liberatio vinculi
in quo tenebatur illi q redimit.s.seruitij qualisqualis vel redẽ-
pte redẽptiõis ⁊ vide ꝙ not.s̃.de here.isti.l.sꝫ si in cõditiõe.§.fi.

2 Legatũ in castrẽsi peculio valet ratione iuris qꝺ hꝫ pater.
2 Iure datoris resoluto ex causa que retrofingit̃ ius acceptoris
resoluitur.
3 Cessio quando noceat cessionario.
4 Legatum acquiritur per actum tacitum.
5 Res quando ad statum pristinum reduci possit.
6 Superficies solum sequitur.
7 Debitum videt̃ ex chirographo legatũ ex legato nominis.
8 Traditio ⁊ instrumenti cessio paria sunt.
9 Principale non remittitur accessorio remisso.
10 Interpretatio plenior fieri debet in testamentis.
11 Legatum libertatis inutile non vitiat legatum serui vtile.
12 Heres astringi nõ debet vltra id quod legatum est.
13 Heres que adminicula prestare debeat.

1 **Seruum filij.** †Ratiõe iuris qꝺ hꝫ pa-
ter valet legatũ in castrẽ-
si peculio filij.h.d.ibi castrens̃ peculij.i.seruũ q erat ĩ
castrensi peculio.Dy.ibi:legari põt.Et videt̃ lega-
re respectu iuris qꝺ hꝫ.Iac.Sed qñ legatũ habeat effectũ seq-
tur.Dy.ibi:mortu⁹ sit testõ nõ facto vel facto sꝫ nõ adita here
ditate. dy.in gl.j.ibi vel filius testet̃ vel in patrẽ vel in aliũ.nam
modo pater nõ hꝫ iure ꝓprio sꝫ iure cuiusdã extranei.⁊ ideo nõ
valet q̃ rõne iuris quod habet vr̃ legasse.Et facit qꝺ si qs dñs
in fundo ius emphiteoticũ legauit mihi illũ fundum.Et postea
effectus sit dñs qꝺ nihil habeã:cũ mõ alio iure sit effectus dñs
⁊ factus suus fundus nec obstat.s̃.e.l.qꝺ in rerũ.§.j.vbi confir-
mat̃ acqsitione ꝓprietatis:q̃ illud ideo q̃ nihil erat in legato
quia vsusfruct⁹ legari nõ poterat hic aũt erat aliqd in legato.
sic ⁊ al's sit ista ratio in solutione cõtrarij qui satisda.cogant̃.l.
iul.⁊ iudicatũ solui.l.si aũ ⁊ facit.C.de legatis.l.si vxor.ibi.§.fi.
⁊ est casus de castrensi peculio.l.proponebatur.Dy.

2 **Si quis rem.** †Resoluto iure datoris ex cã q re
tro fingit̃ resoluit̃ ius acceptoris
h.d.ibi ignorãs.s.sibi esse legatum.dy.ibi.adhuc legauerit alij.
dy.ibi.postea cognouerit.i.sciuerit.sibi legatã esse.dy.ibi.lega-
tum a se relictũ.dy.ibi.repudiauit.sed agnouit. dy.ibi.retro ip-
sius.s.legatarij.dy.ibi.ex quo hereditas.s. legãtis.dy.ibi. fuisse
heredis ⁊ nũquã legatarij ita qꝺ legatũ a legatario relictũ ex-
tinguit̃.vt.ĩ.de adim.lega.l.rẽ legatã.dy.Sꝫ q̃rũt Iac.de are.
et.dy.nũquid hoc vltmo casu valeat legatũ ita ꝙ hr̃s teneatur
ad rẽ redimẽdã vel saltẽ ad estimationẽ ⁊ ista est subtilis ⁊ pul-
chra qõ.Et arguit dy.qꝺ nõ.q̃ illud ius qꝺ habuit legasse vide
tur.vt.s̃.e.l.apud.iul.§.si titius.⁊.§.idẽ iul.⁊.l.si tibi homo.§.
valet.⁊.l.si domus.in fi.⁊ pro so.huius qõnis.facit.ĩ.e.l.si sic.§.
fi.cũ ergo repudiat volũtario suo facto videt̃ adimere sicut qñ
donat.vt.ĩ.de adim.lega.l.rẽ legatã.⁊.l.cũ seruus.⁊ ideo nullo
modo debet̃ estimatio ⁊ ita interlineauit hic.dy.Alij dicunt q̃
⁊ ꝙ dicitur qꝺ videat̃ legasse ius qꝺ habeat veruꝫ est cũ sciuit
vel credidit se ius habere in re quã legat.vt.ĩ.e.l.si dom⁹ in fi.de
vsufru.l.l.sticho.⁊ not.C.de le.vxor.hic aũt nullũ ius credebat
se habere ⁊ ideo ius ꝙ habebat nõ videt̃ legasse cũ illud ignora
ret.vt.s̃.de inof.testõ.l.mr̃.⁊ ideo vt aliene rei valet legatum.vt
C.e.l.cũ alienã.vnde si postea sciat ius sibi cõpetẽs ⁊ repudiat
videt̃ remãsisse in ea volũtate quã a principio legãdo habuit ⁊
sic valebit legatũ tãquã rei aliene.Iaco.de are.hic tꝫ ꝙ legatũ
nõ valeat.Et ꝙ videat̃ legasse solũ ius qꝺ habebit vt sit plus in
veritate quã in opinione ⁊ ꝑ hoc instit.e.§.siqs rẽ suã.nã ista re-
pudiatio ẽ alienatio q̃dã.vt.s̃.de reb⁹ eoꝝ.l.magis.§.q̃dã . ⁊ sic
3 nõ valebit.Iaco.Itẽ allegat̃ iste.§.in ar.† ꝙ cessio precedentis
noceat ei cui facta est cessio tenẽdo p̄dictã opinionẽ qꝺ ĩ estima
tione nõ valeat legatũ:al's nihil faceret iste.§.ar.ꝯ.s̃. quemad-
modũ seruitus amittat̃.l.si partem.§.fi.Quidã distinguunt an
ille cui facta est cessio habeat regressum de euictione ꝯ cedentẽ
⁊ tũc sibi noceat eius cõfessio:an nõ ⁊ tũc noceat ⁊ allegãt.ĩ.de
act.⁊ ob.l.fi.Ego dico indistincte nõ nocere.ar.ꝑall.l.si partem
locati ⁊ cõducti.l.qui fundũ.i fi.ad trebe . l.facta.§.si heres scri
ptus.Alij dicũt.dy.postea tenuisse qꝺ idẽ per oĩa in cõfessione
qꝺ dicit̃ in pacto.s̃.de pactis.l.si cũ emptore.dy.⁊ plene dixi.
C.de ꝓcura.l.fi.¶ In gl.j.ibi agnoscere hoc verũ mortuo testã
te qui legauit:nã eo viuente nullũ habeat ius legatarius.Et sic
4 etiã expressum legatũ nõ posset agnoscere.dy.† ⁊ qꝺ per tacitũ
actũ requirat̃ legatum facit.ĩ.de fideicom.libe.l.si debitor.⁊.l.si
quia.q̃ statim allegat̃ in hereditate loq̃t̃.In gl.hec vnitatẽ.ibi:
§.cũ seru⁹.ꝓ hoc est q̃ hr̃s ⁊ legatari⁹ eq̃parant̃. vt.ĩ.d vsuca.

l.id tẽpus.§.j.Sꝫ de her̃.cõstat.vt.ĩ.de acqui.poss.l.cũ heredes
verũ iuris fictione ⁊c.vt.ĩ.de regu.iur.l.oĩa.⁊.l.omnis.Dynus.

Si pocula. Si materiatũ per heredẽ ⁊ hec per gl.
vel dic etiã per defunctũ qñ certũ ẽ ꝙ
mutare voluerit voluntatẽ ⁊ sic intelligat̃ qꝺ primo subijcit̃ ad
materiã sic reductũ vel ecõuerso nõ extinguit̃ legatũ.h.d.ibi.vl'
cõtra.s.legauit massam ⁊ facta sunt pocula de ea.Dy.ibi.ex ea
fiat per heredẽ.Dy.ibi.nõ mutauerit voluntatẽ.i.certũ est non
5 mutasse.†Nã in hoc casu p̄sumit̃ mutasse voluntatẽ q̃ res non
põt reduci ad pristinũ statum vt in legibus hic allegatis.in gl.
collegi potest.Sed in inferiori nõ sic p̄sumit̃ mutasse volũtatẽ:
quia potest res reduci ad priorem statuꝫ.Dy.ibi:mox poculũ.
s.fecerit.Dy.ibi:durãte q̃ hoc casu durasse p̄sumit̃.vt.l.lana.in
fi.de le.iij.Dy.⁊ de auro ⁊ argẽto leg.l.seia.Dy.In glo.prima
ibi hic heres hoc facit.imo videtur ex hac litera ⁊ sequẽti.§.ꝙ
testator hoc fecerit cũ dicit si nõ mutauit volũtatẽ.sꝫ dices si nõ
mutauerit voluntatẽ:sꝫ dices si nõ mutauerit.i.certũ est nõ mu
tasse:q̃ denuo cõfirmauit.in dubio eñ mutasse videt̃ vt in ꝯtra
rijs.Dy.⁊ Iaco.Et hoc quãtũ ad scđm casum quo res nõ põt
reduci ad primũ statũ:vt dixi nõ quãtũ ad alios ⁊ sic verbũ ad
diuersa relatũ diuersas hꝫ significationes.vt de officio ꝓcõs.⁊
legati.l.ij.Old.Et vide quod ĩ no.⁊ plene dixi.s̃.de pigno.actio.
l.si conuenit vt nomine.§.si quis cauerit.

¶ Vide ad istuꝫ.§.doc. ĩ c.cõmissuꝫ.et in.c. indicãte de testa. Io. de imo . et q̃ ibidem apostillaui . hic An . barba. in additio . Bar.hic.

6 **Si aree.** †Superficies sequitur solum.h.d.ibi.dabi-
tur:scꝫ domus.ibi mutauerit in dubio non
presumit̃ mutasse.vt.ĩ.de leg.ij.l.si aree. Dynus. In glossa q̃
eadem ibi deciderit ⁊ refecta fuerit.alias esset cõtra.s̃.e.l.si gre
ge.in fi.Dy.⁊ Iacob.

Eum qui. Chirographũ.† Ex legato nominis siue
7 chirographi videtur legatum debituꝫ ex
chiroprapho.h.d.⁊ idem.ĩ.tit.ij.l.qui chirographum.ibi lega-
uit ipsi debitori.Dynus.ibi.debitũ.i.ius debiti qꝺ in ipso chi-
rographo cõtinet̃.Dy.ibi.ꝯtabulas in quibus cõtinetur ꝓba
tio.Dy.ibi:veneant.i.vendantur.Dy.ibi.legetur alicui non de
bitori.Dy.ibi:accipiendum est.id est legatũ videt̃.Dy.ibi cre-
dantur legatario per heredem.Dy.Querit Dyn⁹.si cedo tibi
rei ven.vel facio te procuratorẽ in rem tuam cum habeas vtilẽ
8 actionem an videar in te trãsferre dñium ⁊ videtur qꝺ sic: †nã
traditio ⁊ instrumẽti cessio sunt paria vt hic.⁊.ĩ.de leg.iij.l.qui
chirographũ.⁊.C.de donatio.l.j.ergo si cedo tibi actionẽ in rẽ
transfero dominiũ ad idẽ quoties volo vnũ ⁊ id qꝺ sequit̃ ad
illud ⁊c.vt.s̃.de acqr.her̃.l.illud.Et.l.nec is.§.fina.ergo omnia
videor velle.nam aliter cessio nõ haberet effectum nisi transfer-
retur dominium.vt.s̃.de rei vendi.l.in rem ergo ⁊c.Et econtra
videtur nã ⁊c.vt.familie erciscũde.l.plane.⁊ ibi not.Sed si ius
debiti remanet in personali penes cedentem ergo ⁊ in reali.nã
sicut debitum est causa actionis personalis sic ⁊ dominiũ actio
nis realis ad idem.s̃.de iure dotiũ.l.si sponsalia.§.fin. Itẽ do-
miniũ nõ põt ⁊c.vt.C.de pactis.l.traditiõibus.ergo ⁊c.Et hoc
credo verũ vt nõ transferatur dominium hac ratione quia do-
minium est causa causans actionem in rem.vnde perinde se ha
9 bet dominiũ ad actionẽ sicut principale ad accessoriũ.† Sꝫ cõ
stat qꝺ remissio accessorio non remittitur principale.vt.ĩ.de fun
do instructo.l.fundi.§.fi.⁊.s̃.qbus modis pignus vel hipo.sol-
uitur.l.lucius:sed tamen remisso principali bene remittitur ac-
cessorium.Dy.vt.ĩ.de regulis iuris.l.cum principali.⁊ extra de
regulis iur.c.accessoriũ.lib.vj.de predicta questione plene no.ꝑ
Dy.extra de regu.iur.c.ꝑ possessore in fine.lib.vj.⁊ plenissime
dixi.C.de rei ven.Glo.magna.s̃.de eden.l.j.videt̃ tenere cõtra
rium eius qꝺ tenet Dy.sed cõmuniter reprobat̃ cõtingit mira
bile quod non est dominus aget rei vẽ.cõtra.l.in rẽ.de rei ven.
quod est notandum.l.seruum item dicit hic gl.no.arg.quod no
taui instituť.de lege fusia canina tol.illud autem ar.est quod li
ceat argui de contractibus ad vltimas voluntates ⁊ econtra
quod ar.colligitur hic dum dicit argumento est venditio ⁊ idẽ
ar.tolli potest.s̃.eo.l.apud iul.§.in vsurarum.ibi sicut in stip̄.⁊
C.de.l.fusia cani.tol.l.j.vbi de hoc dixi ⁊ latius.C.de ver.signi.
l.cum quidam in fi.⁊ de lega.l.vlti.sed istud argu.tollitur per
regulam iuris in testamentis quasi nec a simili nec a pari liceat
10 argumentari de vno ad alterum †cum in testamẽtis plenior fie
ri debeat interpretatio sed dic quod vbi per omnia est certa et
par ratio vtriusq̃ꝫ.i.eius quod inter viuos agitur ⁊ vltime vo
lũtatis arg.procedit a simili ⁊ a pari ⁊ ita loquitur hic in pre-
dictis concor.⁊.ĩ.de leg.iij.qui chirographum de verbo.oblig.
l.ita stipulatus.ver.id que defendi.⁊ de regulis iur.l.in iure ci-
uili vbi no.ratio est dispar.siquidem maior sit ratio vltime vo
luntatis q̃ꝫ contractus licet argui de contractu ad vltimaꝫ vo
luntatem affirmando vt dic.l.vlti.C.de.lega.Et de vlti.volun-
tate ad contractum negãdo vt.ĩ.de acti.⁊ obli.l.obligationuꝫ

¶ Vid bart. hic ⁊ ad elucidationẽ.§. Bald. consi. lxxv. Pau.d cast.ꝯsi. xcix.

fere.§. placet si sit maior ratio cõtractus tunc econtra vt .s̄. de pac.l.pactum.⁊.C.vt in poss.lega.l.scire.⁊ colligi potest ex duabus legibus.s.ex.l.q de bonis.§.fin.⁊.l.potest heres.ĩ.ad.l.falci. sed vbi est dubia interpretatio plenius in testamentis quã in cõtractibus interp̃tamur ⁊ in his loquitur dicta regula iuris ĩ testamentis vt patet per eius exempla.⁊ est simpliciter verum licere argumentari de contractu ad vltimam voluntatem affirmãdo quasi de minori ad maius ⁊ ecõtra de vltima voluntate ad contractũ negãdo quasi de maiori ad minus.Dy.de hoc tãgitur per eundẽ. Dy.extra de regulis iuris.c.qꝺ semel placuit.li.vj.ver.licet argumentari in glos.aliĳ non debitori in fi.quia legãdo ea que sunt indomo vel in tali patria nõ videntur legata nomina debitorũ ad quod accedat.ĩ.de leg.iĳ.l.vxor.§.legauerat ibi erant ad tempus ⁊ ideo nõ cedant legato ar.ĩ. de leg. iĳ.l.si fundus.⁊.l.quintum.§.fi.Dy.

11 **Si idem seruus.** †Legatũ serui vtile per legatum libertatis inutile nõ viciatur hoc dicit ibi interdũ quasi.d.regulariter ñ valet libertas sed in tribus casibus qui sequunt̃ valet legatum.Dy.ibi data erat libertas per legatũ.Dy.ibi data erit libertas.per legatum autem nõ fraudãtur creditores.Et facit.ĩ.ti.j.l.si idem seruus. Jaco.sed quomodo per libertatẽ fraudãtur creditores ⁊ ideo nõ valet ⁊ per legatũ factũ de seruo non fraudant̃ ⁊ ideo valet legatum.Glo.satis obscure rñdet primo quod hic erat legatꝰ seruus si legatariꝰ daret heredi decẽ ⁊ ita nõ fraudabãtur creditores q̄r heres pro seruo recipiebat decẽ sed istud est diuinare nec de hoc aliquid colligitur in textu ⁊ ideo tene secundã responsionẽ qꝺ q̄r libertas nõ defalcat̃ ⁊ iõ nõ fraudant̃ in totum: q̄r heres retinet falcidiã ⁊ hoc voluit gl.l3 obscure ibi venierit.i.vẽditꝰ sit.Dy.in gl.qꝺ fieri põt aliĳ hñt:qꝺ fieri nõ pot ⁊ vtrũq̄ bene diuersis respectibꝰ q̄r affirmatiua refertur ad pactum qꝺ sit in perpetuam seruitutem qꝺ fieri potest si habes negatũ referas ad legatum libertatis quod eo fieri nõ potest.ol.ibi hic expresse fuit legatus.imo dic melius vt ibi no.in glo.specialiter ibi.quia ibi generaliter imo dic melius vt ibi in glo.

C Uis Ba. ⁊ bal. ⁊ Alexan. hic.

12 **Si statu** Liberũ.†Ultra id qꝺ extitit legatũ heres non debet astringi.h.d.ibi heres testatoris libertatẽ sub cõdictione relinquentis.Dyn.ibi expediet heredi heredis.Dy.ibi: etenim estimationem.Si estimationem velit ꝓstare.Dy.ibi prestabit.i.prestare debet si estimationem soluere velit.Dy.ibi ipsum vero scilicet statuliberũ.Dy.ibi existente cõditione libertatis.Dy.ibi sentiet dammum q̄r nõ conuenietur ad estimationem.Dy.⁊ hoc sequitur.

13 **Si duobus.** In fi.†nã adminicula debet heres prestare sine quibus vsusfructus esse non potest vt supra si vsusfructus petatur.lege prima.§.primo. ⁊ de seruitut.rusticorum prediorum.l.tertia.§.qui habetur ⁊ argumenrum supra de iuris.omniũ iudicũ.l.secunda cũ ibi notatis.⁊ quod hic dicitur qꝺ redimere debet subaudi nullo ꝑtio dato vt in gl.⁊ hoc verum quando iã tradidit legatario. Sed antequam tradat potest sibi cõsulere.vt.ĩ.de vsufruc.leg.l. dãnas esto.§.j.in gloss.vlti.ibi.sed ⁊ si me.§.cum inter. Dy. ibi.instituto.e.§.si rem suam.in fi.Sed cõtra.ĩ.de seruituti.l.j.sed illa inseruitute leg.l.j.Sed ista in seruitute expressa.Jac.Itẽ glo.allegat pro concor.l.imperito.s̄.de seruit.vr.ꝑ.si seruit.vend.l.testatrix. ⁊ dictã.l.dãnas.§.j.de vsufr.l.q̄ magis sunt ꝯ.⁊ dic vt in eis no. Itẽ glo.q̄ dicit idem si alienaui ꝑdiũ ad quẽ erat aditus ꝑ aliud meũ ꝑdiũ qꝺ tenear viam ꝑstare quidã tñ tenent cõtrariũ per.l.in vendẽdo.s̄.de cõtrahẽ.empti.primũ cõmuniter approbat̃.⁊ vide qꝺ dixi dicta.l.damnas.de vsufr.legato.§.j.

1 ☞ Meum qñ desinat esse meum.

1 **Si a substituto.** †Superueniente causa legati:q̄r qꝺ meum fuit ex causa emptionis desinit esse meum, incipit ex noua cã legati valere.h.d.ibi.siue alienariꝰ maxime Dy.Et facit istud principium ꝓ q̃stione quãdo substitutꝰ emit aliquid ab instituto grauato restituere si decedat sine liberis vt postea eo sine liberis decedẽte ꝑtiũ datũ veniat in restitutiõe ꝓ hoc facit:qꝺ not.ĩ.de verbo.ob.l.qui rome.§.si.Jac.in glo.maxime.in fi.ꝓ hoc.s̄.de act. em.l. curatores. Et ꝙ etiam si sciens emit hanc actionẽ ad preciũ facit.C.cõia de lega.l.fi.§.pe. s̄.eo. l.plane.§.j.versi.qd si rem.Jac.

C Uide hic Dy.⁊ bar.

Heres suum. In legato generis quia heres latiorẽ habet potestatem durius astrĩgitur secus in legato speciei.hoc dicit cũ.l.sequen.que de legato.Dynus.

Quae de legato. Facit hec lex quod ar. de vltimis voluntatibꝰ ad cõtractus ꝓcedat de quo dixi.s̄.e.l.seruum filĳ.§. eũ qui.in fi.ꝓut referas ad legatũ in genere,dic dare ꝓprie .i.accipiẽtis facere.ꝓut ad legatũ in spẽ dic dare ĩꝓprie i.accipiẽtis facere.ꝓut ad legatũ in specie dic dare.i.tradere.⁊ sic improprie:non autẽ cures de eo qꝺ dicit glo.q̄r nõ refert ⁊ sꝑ procedit.Dy.in glo.i.tradere.in fine.clarius expone vt dixi:q̄r si loquatur de genere improprie accipitur verbũ dare.Si de legato in specie tũc improprie.i.tradere.⁊ s3 vtrũq̄ potest esse distinctio legis vel hominis.Dy.

1 ☞ Heres a quo tẽpore debeat legatario vtilitatẽ prestare.
2 Usure an debeãtur specie legata.
3 Legatũ in specie prestari debet vbi res relicta extitit.
4 Possessor non valens rem prestare qñ ad estimationẽ teneatur.
5 Legata debentur in aditione hereditatis.
6 Quantitas si ratione speciei debeatur specie perẽpta debitor liberatur.
7 Damnum in re legata contingens ad quẽ specet.

1 **Cum res.** †A tẽpore more heres prestare debet vtilitatẽ legatario.h.d.id est si est in quãtitate vsuras:si in spẽ fetus fructꝰ ⁊ ꝑtus.ĩ.titu.proxi.l.mortuo boue.§.labeo.⁊.l. titia.§.vsuras.Et dic ꝙ p̃mo ponit vbi solui debet res legata vsq̄ ad ver.itaq̄ si stichus.Secundo dicit.si seruus legatus sit in fuga vel nõ appareat ad quid tenetur heres.vsq̄ ad ver.culpa aũt. Tertio dicit qualiter culpa heredis estimetur circa rem legatã vsq̄ in fine.Prima subdiuiditur in duas. Primo enim dicit vbi de hoc prestari species relicta vsq̄ ad ver.s3 si id petat̃.Secundo si quãtitas vsq̄ ad versi.itaq̄.Dy.Et ꝓ intellectu huiꝰ l.dic vbi petẽda vel prestanda.Op.
2 †ꝙ vsure nõ debeantur spẽ legata.Op.ꝙ nõ debeat cauari op.de leg.stichum aut pãphilũ.de sol.nã ibi culpa promissoris ⁊ ideo superstes tãtum debetur.Op.de.l.si ad libertatẽ.Op.de le.si quis de noxa.Itẽ op. de.l itẽ si verberatum.in fi.s̄.de rei ven.Op.de.l.si plures.§.fi. s̄.depositi.Op.de.l.vlti.§.j.ad.l.rho.de iactu.Opp.dupliciter. de.l.si cũ excep.§.ꝙ si homo.s̄.qꝺ metus causa.op.de.l.iul.s̄.q ⁊ a quib.manumissi liberi nõ fiãt ⁊ omnia sol.vt ĩ glossis ⁊ supletionibus earũ ibi ⁊ copiã eius habet heres, quia est in loco vbi petitur.nã si non haberet copiam liberaretur estimationẽ prestãdo.vt.ĩ.tit.j.l.mortuo boue.§ labeo.dyn.ibi.vt relicta est id est extitit tẽpore testamenti.Dy.ibi.testator voluit.s.prestari.ibi dolo malo eius.sc3 heredis.dy.ibi.peti potest de iure qꝺ est tribus locis.vt in glo.Dy.ibi cõdẽnabitur ad estimationẽ Dy.ibi:quo transtulit.i.ad.dy.ibi.certum corpus ⁊ sic vt species.Dy.s̄.locutus est quãdo legatur species hic quãdo legagatur quantitas.Dy.vt species ibi certa species.i.non fuit relictum vt species:sed vt quãtitas.dyn.ibi.vbi petitur.idest peti
3 potest de iure.dy.Et breuiter.h.d.ad versi.s3 si res hucusq̄ †legatum in specie debet prestari vbi res relicta extitit nisi de volũtate testatoris aliud appareat.Si vero legatũ in genere tũc vbi peti potest de iure in versi.itaq̄ si stichus.si culpa heredis fuga cõtingit teneatur ad estimationem alioqui ad cautionẽ. h.d.vsq̄ ad versi.Sed si stichus.ibi sit legatꝰ in specie ⁊ simpliciter.dy.ibi.⁊ culpa heredis interueniẽte.Dy.ibi.non appareat sc3 ipse stichus.Dy.ibi.debebit.scilicet heres. dyn. ibi.sed si nulla culpa.s.heredis.dyn.ibi.idem.scilicet ꝙ non condemnetur ad estimationem:sed sufficiat sola cautio quando nõ est in culpa.dy.ibi.in rem in actionibus q̄ ꝓ re legata ꝓponerentur. Dy.ibi.idem dici potest.sc3 vt sufficiat cautio de prestando cũ habebit.dy.ibi.culpa addmitti.i.cõmitti. dy.seu coniuncti ibi: cauebit autẽ.sc3 quãdo non fuit in culpa heres.dy.ibi:aut ipse.scilicet seruus legatus.Dy.ibi:aut estimatio si legatarius recipere volet.vt.ĩ.e.l.qui domus.§.qui ꝯfitetur.⁊ no.s̄.e.l.seruũ filĳ.§.penul.vel cum locatur alieno hic dño nolẽte vẽdere.vt.ĩ. de leg.iĳ.l.nõ dubiũ.§.fi.⁊.l.qui ꝯcubinã.§.vlt.Oldra.ibi.quod sc3 dictũ est in seruo in fuga cõstituto.Dy.in versi.sed si stichꝰ. breuiter.h.d.vsq̄ ad versi.item si res.in legato alternatiuo electio est heredis si apud ipsum dirigãtur verba executoria nisi ex tali electione morã esset facturus legatario.dy.ibi:vel in fuga sit sine culpa heredis.dy.ibi:electio de duobus alternatiue relicti.Dy.Et dic cum ad eius partẽ verba executiõis erãt directa.alioqui non esset electio vt plene no.ĩ.de leg.ĳ.l.lucio.ibi nõ est facturus legatario:q̄r vterq̄ est presens vel vterq̄ est absens.dyn.ibi:querent.i.quia non est electio heredis qñ alter tñ est absens.dy.quia legatario est mora iniectura ergo mlto fortius cũ est legati substantia peremptura vt in casu q sequit̃.dy. ibi.⁊ si aliter de duobus alternatiue relictis. dyn.ibi. decesserit sine culpa heredis.dy.ibi.fortassis philosophicũ est tẽperamentum.Dy.ibi:nõ ira cauendum.s.erit.dy.ibi.ambo redirent .sc3 ꝙ prestet̃ vnus vel estimatio.Dy.ibi:vel aliter.s.de seruis ĩ potestate redierit ibi vel ipsum.s.redeũtẽ.dy.in glo.nisi actor con-

trariame

trarium.glo.habes in dicta.l.ꝙ legaᷓ.sed hec verior. Dyn.qđ
dic vt ibi dixi.in glo.ratione fori.in fi.s.de iudic. Dy.in gloss.si
ipsum apprehēderent.in fin.So.vt in qualibet earum nota.vel
forte quando teneᷓ ex cōtractu vel quasi celebrato vtriusq; vel
eius qui cōuenitur tunc indistincte locus est cautioni:vt hic.et
s.solu.ma.l.si filio.§.si quis.dotaliū ꝛ mandati.l.procurator.§.
vltimo.cum si.quando gratia actoris nō grauatur cautiōe:q2
lucrum nō sentit.vt.s.depositi.l.si fine.ꝛ hoc in psonali:in reā-
li similiter possessor cauet siue habet ꝛ distinguitur sit in culpa
vel non.vt dicta.l.si a bonefidei.ꝛ.l.si vero. Dy. Uel dic secūdū
Jacobū de bel.ꝙ non sunt cōtraria imo cōcordant. nam ibi si
possessor est in culpa debet estimationem prestare si non est in
culpa debet cauere de restitutione serui s; non de eo persequen-
do.ꝛ idem dicitur hic. Jacobus de bel.in glossa sed cum viuen
te ibi.vel sol.vt ibi. Et distingue circa hoc.cuius electio erat.vt
no.ibi.nā hic erat vt not.ibi. Nam hic erat debitoris ꝛ alter de
cesserit siue culpa ad ibi culpa debetur solum superstes:vt in cō
trario. Dy. Uel dic pleniꝰ fm Oldradū aut loqmur in actioni-
4 bus realibus aut mistis aut psonalibus primo casu.† Aut pos
sessor desijt habere facultatem rei restituēde dolo vel culpa sua
ꝛ tunc statim condemnatur ad estimationē.vt.s.de rei ven.l.si
culpa.ꝛ.l.is qui dolo.aut sine dolo vel culpa.ꝛ tunc absoluitur.
cauere tamē debet de restituēda si ad eum peruenerit nō tamē
de ea persequēda.vt.e.ti.l.si a bonefidei.ꝛ.l.si vero.§.iul. Secun
do casu idem vt.s.ad exhibendū.l.celsus.§.finali. Tertio casu
aut est talis actio in qua venit solus dolus:ꝛ tunc siquidem do
lo damnatur. In estimatione si sine dolo absoluitur ꝛ nō cauet
vt.s.depositi.l.si fine.aut est talis actio q̄ includit etiam culpā
ꝛ tunc si fuit in culpa statim cōdemnatur in estimatione vt hic
si sine culpa aut est contractus vtriusq; gratia celebratus ꝛ tūc
cauere debet de restituēdo ꝛ persequēdo.vt.s.soluto matrimo
nio.l.si filio.§.si qui dotalium.aut gratia actoris tantū est cele-
bratus ꝛ tūc cauet de restituendo non de persequendo.vt.s.de
conditione ob causam.l.si pecunia.§.si quis.ꝛ mandati.l.si pro
curator.§.fin. Et hic licet quidam dicant hic contractum cele-
5 bratum seu quasi contractū gratia vtriusq; † quia legata debē
tur in aditione hereditatis aditio autem fit nō solū ad cōmo-
dum legatariorum.sed etiam heredis:ꝛ hoc verum.vt.j.eo.l.si
seruus legatus.§.cum quid.ꝛ ideo etiam de persequendo caue
bit.vt.j.eod.l.si seruo legato.§.fina.quinimo quidam plus di-
cunt vt videatur celebrari gratia heredis tantum. Sed hoc nō
puto verum. Oldradus.vt nota.j.§.proximo. Ibi inter contra
videtur enim qđ liberetur extincto altero. Dynus ibi.sc; seruꝰ
qui deliquerat ꝛ propter cuius delictum erat in obligatione et
estimatione dāni:vnde extincto delinquente extinguiᷓ delictū
ꝛ consequenter obligatio super estimatione cōtracta occasione
delicti. Dynus non est tamen verū quod dicit ista glossa qđ
seruus esset in obligatione imo estimatio damni propter domi
num.vt dicta.l.miles.§.decē. Et sic alterū propter alterū vnde
si alterum perijt sine dolo ꝛ culpa.siue nō tenetur sicut in simili
6 C.de iure emphiteotico.l.j.† Et qū debeᷓ q̄titas ratiōe debite
speciei spe perēpta liberaᷓ debitor.vt.s.loca.l.in naue saupheli
ꝛ supra eo.l.titie textores.secundum vnum intellectum sed hic
vtrunq; principaliter erat in obligatione ꝛ ideo non liberatur
vnius morte. Jacobus. Dynus ꝛ Oldradus.

7 **Item si res.** † Damnū contingēs in re legata pre-
ter dolum ꝛ culpam heredis pertinet
ad legatarium:secus si heredis interueniat dolus vel culpa.h.
d.cum.§.se.ibi vel hereditaria subaudi legata. Dy.ibi non cō-
pareat quia in fuga est vel apud aliū. Dy.ibi eum oportebit.s.
heredem de restituendo si ad eum perueniunt. Dy.ibi sed si cul
pa etiam leui. Dy.ibi dānatus est ad estimationem rei perēpte.
Dy.ibi que dolo.pxima.i.lata. Dyn.vt.s.depositi.l.qđ nerua
ibi diligentiā circa custodiendam rem legatā. Dy.ibi quod ve
rius est.s.quod teneatur de vtraq; culpa q̄ in faciendo ꝛ nō fa-
ciendo.i.negligēdo cōsistit. Dy.in gl.j.vt faciat ibi bona simili-
tudo.s.de legato ad contractū celebratū gratia vtriusq;. Dyn.
ibi sed hic.hoc dixit istud est truffa. Dy.in fi. S; per verba gl.
non soluitur cōtrariū de enic.§.si heres vbi dicitur heredem
teneri tātum de dolo ꝛ lata culpa ꝛ materia ista sequitur mate
riam cōtractuū vt.d.l.si seruus legatꝰ.§.cū qd.j.eo.ꝛ dic quod
si maius cōmodum sentiat heres quam legatariꝰ tunc de dolo
lata culpa ꝛ leui, ꝛ leuissima tenetur. Si vero maius cōmodu;
sentiat legatarius quam heres tūc teneatur heres solum de do
lo ꝛ lata culpa.vt.d.§.si heres. Si vero vterq; sentiat equale cō
modum tunc tenetur de dolo lata culpa ꝛ leui qui sic est in ɔtra
ctu.vt.s.commo.l.si vt certo.§.nunc videndum. Ray.ꝛ de hoc
not.d.§.si quis heres.

Item si fundus. Ibi perierit sic casu fortuito.
ꝛ dic fundus.s.legatus. Dy.
ibi id euenit subaudi s; si post morā heredis iterierit ad estima
tionē teneturꝛ ad hoc sequitur:potuit eīm ꝛc. Dy.i gl.ideo ibi
hic nō ꝛ distingue plene vt ibi not. Dy.ibi si plures.§.si.sol.ibi
q2 ibi habuit iustā cām litigandi ppter impēsas.ibi.l.fi.§.j.sol.
ibi.q2 aliud est esse in mora aliud in culpa ꝛ pbat. So.facit.s.
de impēsis in res dotales factis.l.ꝛ in totū. Dy.iunctā.l.si filio
§.si post.solu.ma.ol.ibi dic vt ibi q2 ibi in vno grauaᷓ ꝛc.q2 di-
lationē a lege habuit. Dy.ibi de arbitris sicuti.imo.l.si in tres.
Jac.ibi q ꝛ a quibus.iul. So.aut precessit delictū culpa vel mo
ra:ꝛ tūc spectaᷓ vt hic.ꝛ.s.de neg.gest.l.diuortio.§.sed si face-
re vbi de hoc no.al's secus:ibi de hoc etiā not.s.sol.ma.l.ij.§.j.
Jaco.de bel.ꝛ de verbo.obli.l.inter stipulā.§.sacram.ꝛ vide ad
istam materiā quod no.j.de solu.l.qui decem.in prin.

1 ¶ Actio furti legatario cōpetit ppter factum serui.
2 Factum coheredis interimentis rem legatam coheredem lega
tario non astringit.

Si heredis. Si seruus heredis rem lega-
tam subtraxit huiꝰ.l.h.d. Ibi
in factū dandā actionē:ꝛ actionē ex facto seu ppter
factū fm. Dy.ibi vel noxe det dominus si legatariꝰ
reprobat factū scdm:ꝛ vult agere furti noxali. Dynꝰ ibi vel ex
peculio si vult secundum factū approbare ꝛ cogere negotioru;
gestorem de peculio. Dy.ibi ex vēditione.si ratā habet. Dy.in
glo.imo furti noxalē.ibi so.inspecta vniuersitate not.istam so-
lu.quā alibi nō reperies ꝛ eā approbat pri.ꝛ allegat.s.de exce.
rei vendi.ꝛ tradite.l.j.§.si seruus. Rar vero reprobat quia duo
nō possunt insolidū esse dñi.e.tpe.j.de acqrē.possess.l.iij.§.ex cō
trario ꝛ cōmo.l.sine certo.§.duobus. S; opinio huiꝰ gl.posset
pcedere ante aditā hereditatē quo casu legatariꝰ est l.si cōstā-
te.§.si maritus.ꝛ ficte dñs.vt no.s.e.l.seruū filij.§.j.ꝛ.j.e.l.si ti-
bi homo.§.cū seruus.ꝛ.s.de peculio.sed si dānū.§.ij.non ob.qđ
duo nō possunt esse dñi q2 verū est. S; vnus potest esse dñs ve-
re ꝛ alius ficte.vt.s.so.ma.l.diuortio.§.si maritus.ꝛ.§.penul.nō
ob.l.seruū filij.§.j.q2 ibi ideo adita hereditate ꝛ repudiatione
secuta.vt ibi patet.ꝛ in fi.huius glo.declaratur opinio textus ꝛ
vide qđ no.ꝛ dixi.d.l.a titio.j.de furtis.ibi in factum pōt dici
q2 ex facto oriūtur. Dy.de primis duabus patet instit.de obli-
gationi.ex delicto.in prin.de alijs.s.de curatore furiosi.l.consi-
liū.§.vlti.ol.ibi ꝛ fm hoc diuidit.i.separat actiones siue modu;
agēdi ponēdo effectū earū. Dy.ibi vel dic in factū hanc. Dy.in
fi.nō veteri cōtractione:sed ex noua postea sequēti.vt ibi patet
ꝛ.l.interdū.e.ti.ꝛ.l.si is qui rem.§. Dyn.vel dic qđ ista loquitur
qū volo agere nō tāquā de re mea facta per aditionem qđ pos-
sum sed tanquā de mihi debita qđ possum.vt.j.ti.j.l.cū filius.§.
varijs. Jaco in gl.vel cōdictione furtiua ibi.§.ex furtiua:ꝛ tūc
dices de peculio.i.quatenus locupletatū est peculiū.vt.s.rerum
amo.l.iij.§.si filio.sed in seqnēti actiōe stat pprie. Old.ibi re p-
empta habendo ratū s; tūc nō ageret furti. Dy. S; hoc nō pla
cet quibusdā q2 ageret neg.gest.de peculio tunc ageret insolidū
ad peculiu;.s; qđ agatur quatenus locupletatū est peculiū hoc
habet locū tantū in quibusdā casibus specialibus.vt.s.de pecu
lio.l.iij.§.ex causa.cum hic dicat textus agi quatenus de pretio
peruenit apparet qđ hic nō intētabatur actio.nego.gest.de pe-
1 culio.dic ergo fm eos † qđ in prima parte ppter factum serui le
gatario cōpetit actio.furti:cōdictio furtiua quā pōt noxaliter
resarcire vel seruū p noxa dare.s; in ver.vel ex peculio dic ꝙ age
baᷓ cōditione furtiua nō noxali.s; de peculio qđ pōt quatenꝰ
est peculiū locupletatū.vt dicta.l.iij.§.ex causa.s.de peculio.

2 **Si vnus.** † Factū coheredis interimentis rem lega
ta; coheredē legatario non astringit.hoc
dicit ibi occidisset ante morā. Dynus occidens tamen teneᷓ
vt.j.de verbo.obliga.l.si seruum. Jaco.

1 ¶ Annus completus post testm̄ exigitur in legatis in certam
etatem collatis.
2 Tempus prestationis faciende qū numerari incipiat.
3 Expressum inutile non vitiat tacitum.
4 Fideiussor testis esse potest in causa principalis.

1 **Si cui legetur.** † In legatis in certam
etatem collatis annus cō-
pletus post testamentum exigitur:vel ante ipso testa-
tore ignorante.h.d. Et an requiratur annꝰ cōpletꝰ vel sufficiat
inchoasse not.s.de minori.l.iij.§.minorem.ꝛ satis dixi.j.de mu
neri.ꝛ ho.l.ad rem publicam.ꝛ de verbo.obliga.qui hoc anno.
ibi tūc quo ad legatum prestandum. Dy.ibi trima die scilicet
dato. Dyn.ibi mortis tempore:scilicet testatoris. Et not.hunc
versi.qui alibi nō reperitur qđ legatū relictū annua bima trima
die debeᷓ i fi.cuiuslibet āni de hoc dixi.C.qū dies legati cedat.
l.j.in fi.ꝛ de verb.obli.l.qui hoc anno.ꝛ vide qđ dixi.j.de cōdi-

tio.z demon.l.si in diem.ibi presens legatū erit:id est purum .z hoc ideo quia numer⁹ annorū est cōpletus. Dy. ibi si vero scit scilicet testator legatariū esse maiorē.xiiij.annorū. Dy. ibi et ideo scilicet quia est conditionale.i.quartūdecimū annum. Dy. ibi decesserit:z sic conditione pendente. Old. ibi certe postea et sic conditione existente.sed die petitionē differēte. Dy. ibi filius idemque legatarius. Dy. prestationis scilꝫ faciende. Dyn.ib. statiꝫ cedere quasi dicat nō expectata morte testatoris. Dy. ibi aliud sentientis tunc enim eius voluntas seruatur.vt.ī.de ꝯdi tio.z demon.l.in conditionibus. Dy. ¶ Oppo.ad ver.si vero scit vbi dicitur quod ex die testamēti numerabimus quia vide tur cedere debere z numerari a die mortis.vt.ī.quādo dies le.
2 ce.nec semel.§.itē celsus.solu.† aut testator reliquit annuum le gatum simpliciter.vt lego titio decem quolibet anno nō deter minando certum tempus ex quo prestetur z tūc tempus faciē de prestationis numerari debet a die mortis:sed petitio demū cōpetat adita hereditate.z ita loquitur dicta.l.nec semel.§.iteꝫ celsus.quia etiam pure relictuꝫ demuꝫ adita hereditate petit. vt.ī.de leg.ij.l.omnia.in prin.hic autē determinauit ex quo tem pore numeretur dies faciende prestationis . vt cum peruenerit ad.xiiij.annum.z tunc aut erant cōpleti quatuordecim anni tē pore testamenti z tunc a tēpore testamenti cedit vt hic aut non erāt tēpore testamēti cōpleti.xiiij.anni z tūc a tempore testamē ti cedit:vt hic aut non erāt completi.z tunc tempore quo icipit esse maior.xiiij.annorum cedit.vt.ī.e.ver.qꝫ si testamenti:quia similiter est cōtra:z hec vera si querat quo tēpore cedat. Dies autem petitionis vsqꝫ ad diē aditionis differtur.vt dixi. et di cta.l.omnia de leg.ij. Dy. in glo.prima ibi.l.qui filium §.j. hoc est contra textum dicte.l.nō putabaꝫ. Old. vnde potest dici qꝫ ibi dixit peruenerit.z ideo sufficit inchoare.h.d.fuerit z non vi detur esse nisi toto cōpleto:sed peruenisse videtur si inchoauit vt.s̄.dixi. Dy. Sed z ista solu. Dy. est cōtra dictam.l.non pu tabam.vbi est verbum peruenisset.z ideo seqnēs sol'.melior.sci licet quod ibi fit specialis fauore liberorum z ita indicat ibi tex tus circa fin.ibi motus z equitate rei zc.in eadem glos.in fi.sed hic est fauor publicus sicut z in superiori fauor liberoruꝫ. vt di cta.l.qui filium.§.j. Dy. Uel dic fm Jac.de bel.qꝫ hic est regu lare ibi casuale.vt ibi not.z de hoc not.s̄.de minori.l.iij.§.mino rem. Jaco.z.ī.de manumissio.l.j.in glo.lego.xxx.subaudi dan da annua bima trima die:scilicet in glo.elapsis.in fi.hec sol.ni hil valet per.l.nec semel.§.nouissime.ī.quando dies legatorum cedat.z ideo dic quod hic tempus erat adiectū gratia credito ris:z sic vt per tempus debituꝫ multiplicetur.que solu.probat dicta.l.nec semel.§.j.z.l.si cum prefinitione.quando dies lega. Et eodem modo solu.contrariū de lege lecta.ver.conuenit.s̄.si certum petatur.ad dictā.l.nec semel.reprobata glos.quam ha bes.ī.quando dies le.ce.l.j. Quam Dy. reprobat per.l.euꝫ qui. §.qui ita.ī.de verbo.oblig.in glos.vt z.ī.de conditio.z demon. nisi quia ibi distulit petitionem cūm purū esset legatum. Dyn. vel dic quod ibi hoc tempus cum ad legitimum statum perue nit erat adiectū prestationi quod apparet quia fuerunt ibi due conceptiones verborū hic vero hoc tempus cuꝫ peruenerit ad quartumdecimum annū fuit adiectū dispositioni.

3 **Si titio** decē.† Expressuꝫ inutile nō vitiat tacitū qꝫ tacite venit ad expressuꝫ nō vt pricipale sed vt accessorium.hoc dicit cum.l.sequenti ibi nihil interest inspe cto commodo quantitatis. Dy. ibi ne eum.heredem. Dy. ibi ꝓ pter hoc scilicet interesse heredis. Dy. ibi legatuꝫ.i.fideicōmis sum legatario iniunctum. Dy. ibi sub fideiussore debuit z sic le gauit z legatarij fidei commisit vt.s̄. Dy. ibi heredi testatoris legantis. Dy. ibi conuentum ex stipulatione z soluentem . Dy. ibi actionem intendere contra mandanteꝫ. Dy. ibi soluēdo sic ꝙ iste casus alibi non reperitur z argumen.huius.s̄.dicunt qui
4 dam† quod fideiussor potest esse testis z etiam iudex in casu rei principalis est soluendo.ad idem adducūt.ī.de furtis.l. itaqꝫ. §.fin.sed.§.iste nihil facit imo videtur contra in fin.z ꝙ no.ī.qn ap.sit.l.procuratorio in glo.item est argumentum ꝙ si debitor dedit fideiussorem in contractu z dicit postea contractum ficti tium z simulatū z super hoc fideiussor delegatur iudex an pos sit sic recusari.nam nemo in sua causa zc.sed hec videtur cā fi deiussoris ar.ī.de appel.l.ab executore.ergo zc primo interest si deiussoris.vt sit liberat⁹ siue principalis sit soluēdo siue nō.ar. huius.§.in contrarium est quia non spectat ad eum damnū cō siderato effectu vt.ī.quādo ap.sit.l.j.§.in propria . recuperat ei ꝙ soluit vt.ī.iudicatum solui.l.iam tamē.§.in hac. Dy. ad hoc facit extra de testi.c.insu.per.z in speculo.de teste.§.j. ver . quod de fideiussore z dicit.ī.de fideiusso.l.si stipulatus esset.z pleni⁹ C.de procura.l.fin.in fi. Et de testib⁹.l.omnibus iure propria. Et circa hunc.§.sic distinguitur secundum Jacobū de are.aut debitor legauit creditori id quod debet aut est extrane⁹.primo casu si legat simpliciter nullum est legatum nisi aliquam vtilita tem habeat creditor secundum formam.l.si creditori.s̄.eo.z.l. se.z.ī.titu.j.l.meuius.§.debitor.aut legat ab vno ex heredibus z tunc est vtile quantum ad coheredes vt.s̄.fam.ercis.l.si filia. §.papi.z.ī.e.l.seruo alieno.§.cum testator.z ꝙ contingit quod daꝫ mirabile isto casu quod creditor actione ex contractu quā sui natura contra vnumquemqꝫ heredem pro hereditaria por tione debebat intentare nunc potest intendere insolidum cōtra illum solum grauatum vt.ī.titu.j.l.cum ab vno.aut legatur cre ditori a legatario cui aliquid reliquit z tunc aut relinquit cōtē platione creditoris z creditor aget aut ꝯtēplatiōe heredis z tūc heres aget ꝯ legatariū vt.ī.de liberatiōe legata.l.iij.§.fi.aut du bitat cui⁹ cōtēplatiōe legauit.z tūc ꝓsumit qꝫ cōtēplatiōe hr̄dis sit relictum. Et ipse agit z non creditor vt hic nam ista litera de bet intelligi in dubio vt magis contemplatione heredis sit reli ctum quia magis eius interest vt hoc.§.si titio.aut est extrane⁹ qui relinquit creditori meo quod debeo. Et tūc aut relinquit cō templatiōe creditoris z ipse agit aut mea z tūc ego ago.aut du bitat z tunc presumitur contemplatione mei debitoris.vt.ī.de lega.iij.l.fideicommissaria.§.interdū. Et in prealle.l.de liberatio ne legata. Ja.in glossa seio imo debet dicere sempronio. Dy. vt concordet cum prima gloss. In.glos.imo in fi.ī.titu.interest sua quia ex legato habet hipothecam vt.C.commu.de leg.l.j.z pre ualet hipothecaria cū alijs personalibus prefatur vt.C. qui po tior.in pig.ha.l.eos.vnde dic nō interest inspecta quantitate sed inspecto iure sic quia per hypothecariam modo aget. Jtē inter est qui plures habet debitores vt dixi. Dy.

1 ☞ Tacitum z expressum eadem est ratio vitiandi.

Si fideiussor. Summata est cū preceden ti ibi nihil interesse quoad cōmodū quātitatis. Dy. ibi ipsius debitoris. Dy. ibi nō poterit actione mandati. Dy. ibi.titio extraneo. Dy. ibi.z fideiussoris heres.q.d.non solum debitor vt.s̄. Dyn. ibi cum titio legatario. Dy. ibi ex causa fideicomissarij legata rio iniuncti. Dy. vt soluat creditori. Dy. ibi quia vtriusqꝫ scilicꝫ principalis debitoris z heredis fideiussor. Ol. in gloss.actione mandati ibi sine spe actionis mandati nunquid in dubio pre sumitur eo animo legasse vt heres non agat mādati. Ray.tenet quod non argu.eorum que not.s̄.so.ma.l.que dotis : quod nō puto verum quia est contra casum.l.tribus.z quod ibi no.s̄.de vsufru.earum rerum que vsu consumuntur.qui casus alibi non reperitur non ob.ī.§.proxi.quia in venditiōe loquitur que sum ptio esse non potest vt.s̄. de contrahenda emptione.l. iij. in fin. sed ibi propter repugnantiam iuris expressum est inutile vt .s̄. de donati.inter virum z vxorem.l. si sponsus §.j. z dic vt ,l.j.§. j. qui. modis pignus vel hipo. sol.sed hoc nihil est quia z in di cta.l.j.qui.modis pign⁹ vel hypo.soluitur.expressum erat inuti le propter repugnantiam iuris quod prohibet donationes in ter virum z vxorem:vnde dic quod hic expressum non erat om nino inualidum vt dictum est supra.§.proxi.in gloss.imo saltē. Dy. vel dic secundum Jaco.de bel.quod hic expressum scilicet creditoris legatum concessum fuit ei propter tacitaꝫ id est debi toris fauore vt patet in litera z no.in gloss.z ideo licet non vale at expressum valere debet tacitum ibi non tacitum sequi opor tet ad positionem expres.sed expressum est inualidum de iure cō mu.ergo z tacitum. Jac.z dic vt ibi no.per eundem Jaco.qꝫ posui.s̄.de testa.tute.l.quero.§.lucius.vnde dic tacitum se ha bet ad expressum tanquam principale in contrarijs tanꝙ acces
1 sorie vel dic ibi† eadem ratio vitiandi tacitum z expressum z tunc vitiato expresso vitiatur tacitum vt.C.de remisso.pigno.l. debitum z.s̄.quod metus causa.l.metum.§.cum auteꝫ. z in fi. z.l.se.et.l. si cum excep.§.labeo.aut non est eadem ratio vitian di tacitum z expressum vitiatur ratione speciali. Et tunc nō vi tiatur tacitum vt dicta.l.j.§.j.s̄.qui.modis pignus vel hipo.sol ui.secus si vitietur ratione communi:z tunc aut tacitum se ha bet ad expressum tanꝙ principale aut tanquam accessoriū.pri mo casu vitiato expresso non vitiatur tacitum.vt hac.l. Secun do casu aut vitiatur expressum cum est inferius aut postꝙ ex pressum z tacitum fuerunt in esse perfecto primo casu vitiato z presso vitiatur tacitum.vt dicta.l.item si sic.§.fi.de seruitut. ru sti.predio.z de donatio.inter virum z vxorem.l. si sponsus.§. si maritus. ¶ Secundo casu licet vitietur expressuꝫ nihilominus remanet tacitū.vt.s̄. de senato.l.filiam.z.s̄.de pact.l.fi.nec ob. ī.de bonis auto.iudicis possiden.l.cuꝫ vnus.quia licet quo ad debitum ibi alij creditores sint vt pincipales tamen quo ad hi pothecariam sunt vt accessorij pe.

1 ☞ Dispositio testantis secundum propriam verborum natu ram intelligi debet.
2 Emptio non potest esse pretio.

Meminisse

1 Meminisse.† Secũdũ propriã verborum naturam debet intelligi testantis dispositio ibi vẽdere ptio nec determinato. Dy. sed nunquid statim habetur perfecta venditio quãdo testator damnat heredem vendere. Respõdeo sic cũ nõ stet per legatarium quando venditio fiat pretium offerẽdo q2 quoties ⁊c.vt.s.de cõtrahẽ.emptio.l.labeo scribit mihi bibliothecam.sed an legatario offerente pretium transfertur in eũ dominiũ rei ⁊ sic tanq̃ ex causa legati an sit necessaria traditio tãq̃ ex venditione. Quidam tanq̃ ex causa venditionis dicũt necessariã traditionẽ hac ratione quia testator dãnat heredem vẽdere ⁊ sic videtur eum dãnare ad factum.vt.s.de cur.furioso.l.cõsilio.sed si venditio habetur pro completa impletum est factũ ergo non poterit agi ex causa legati. Sz dic quod datur in rez actio.vt.j.de leg.iij.l.vxorem.§.agri plagiã.vbi dicit dari petitionẽ:sed petitio dicitur in rem actio.vt.j.de actio.⁊ obligatio. l.j.actione in personã.ergo dñs est:alij eñ nõ datur rei vendi.vt s.de rei vẽdi.l.in rem actio.⁊ ita dicũt. Dixit Dy. in scholis se consuluisse in glo.j.iste due leges q̃ allegantur nihil faciunt:sed glo.noluit allegare de in integ.restitu.l.iij.⁊ instit.ex quib⁹ causis ma.non licet.semel ver.expositione vera.i.iusta. Ja.de ar̃.tenet primã opi.primo allegatã qd sequit̃ Cy.C.cõia de legatis l.j.vbi de hoc dixi.dñs Bar.sequitur Dy.per.l.in conuentiõalibus.§.j.⁊ ver.ob.⁊ qd ibi no.⁊ in glo.magna.in prin.in.l.certi condictio.s.si certũ pet.ille gloss.parũ faciunt.nisi addas qd no.Dy.dicta.l.in cõuẽtionalibus.itez dicit dñs Ray.se defendisse quẽdam scholarẽ suũ quẽ pater in testamẽto grauauerat quod faceret chartã vẽditionis tertie partis bonorũ suorũ cuidã nouerce sue qd non teneretur facere nisi percepto pretio per hunc.§.sed forte dici posset aliud in hoc.§.⁊ aliud in questione nostra in qua dãnauit eũ facere chartã vẽditionis q̃ charta nõ põt fieri nisi recepto pretio vel habita fide de ipso.C.de fide instrumẽtorũ.l.cõtractus dãnando,ergo eum qd faciat chartam
2 videtur dicere sine pretio.primum credo verius:† quia emptio sicut dictum est non potest esse sine ptio ergo testator cõtra hoc non potest disponere.j.eo.l.nemo.⁊ volũtas testatoris non debet intelligi ita qd fiat contrari⁹.vt no.s.eod.l.talis scriptura. sed responderi posset quod non exigitur pretium numeratum sed sufficit confessatum.institu.de emptio.⁊ vendi.§.pretiũ. vnde heres ex voluntate testatoris tenebitur cõfiteri se pretiũ recepisse primum tñ credo verius itẽ facit iste.§.qd si testator damnauit heredem emere titio fundũ quod emere debeat de pecunia legatarij ⁊ prestare nudum ministerium in emendo. de hoc notat Guillelmus.s.de iudicijs.l.sed ⁊ si susceperit.§.j.

Si seruus Plurium. ista.l.tota est notabilis cui aliquid legatur non expressione dominorum. Dynus.

1 Si hereditatis.† Sẽtentia lata p̃ substituto vel legitimo cõtra institutũ q causẽ defensioni nõ adfuit vel collusit vel iniuste succubuit legatarijs nõ nocebit.h.d.vel expone hereditatis iudex.i.qui cognoscebat de hereditate. Dy. ibi nõ agente.i.nõ defendẽtẽ.Dy.ibi.vel lusorie agẽtẽ.i.per collusionẽ defendẽtẽ.Dy.ibi nihil hoc nocebit legatarijs.s.ipso iure q2 nihilominus petẽt legata eis in testõ relicta. Dy.ibi fuerit p̃nũtiatum ꝯ heredẽ scriptũ.Dy.ibi prouocauerit.s.ipse heres Dy.ibi nõ nocebit legatarijs:sc3 ipso iure q nihilominus petẽt eis legata ac si nõ foret p̃nuntiatũ. Dy.culpa in omissione appellationis cõmissa ad solutionẽ ipsorum legatorũ ipsum heredẽ vrgẽtẽ.vt.s.mã.l.si ignorãtes. Jac.ibi.p̃nũtiet.s.iudex. Dy. ibi.an ille scil3 substitutus. Dy.ibi.qd attinet. Dy.ibi.teneatur sc3 ipse substitut⁹ ⁊ subaudi ⁊ videtur qd sic.nec eñ ⁊c.Et istud nõ est alibi.Dy.ibi.causari.i.allegare. Dy.ibi.rñdebit igit̃ sc3 q2 nõ põt allegare sñiam p̃ se iniuriose lataz. Dy. Collige ergo
2 effectũ huius.§.per quatuor casus.† Primus est qñ heres nullo modo causam defendit ⁊ tunc legatarij agunt cõtra ipm heredem scriptũ q2 non obest eis sententia vt in primo rñso huius §. Scõs est quando dolose causam defendit cũ aduersario colludendo:⁊ tunc idẽ vt in.ij.rñ. Tertius est quando per iniuriaz cõtra ipsum heredem defendentem fuit p̃nuntiatum ⁊ nõ prouocauit:⁊ tunc etiam ipse heres conuenitur p̃pter culpã omisse appellationis vt in tertio responso. Quartus casus est qñ heres ad defendendam causam nõ venit nõ in fraudẽ legatariorũ sed volens sumptus litis ⁊ labores euitare.⁊ tũc similiter nõ nocet legatarijs:verũtamẽ hoc casu nõ agẽt cõtra heredem sed cõtra legitimũ p̃ quo est lata sñia ⁊ qui hereditatem possidet. Et iste casus est.j.de ap.l.qui perlusoria.§.quoties.vbi de hoc tetigi.Sed videtur qd legatarijs preiudicet.vt.s.de inofficioso testamento.l.pap̃.§.fi.Sol.ibi.fecit qd potuit hic non defendit. vel si defendit collusit vel per iniuriam cõdemnatus fuit. Itez op.de.l.si superuacuus.§.j.s.de pig.⁊ so.vt in gl.⁊ in suppletione eiusdẽ. Item nota pulchrũ textũ quẽ dicit Dynus,alibi nõ
3 reperiri.† scilicet quod quis improbe nõ põt allegare sentẽtiaz p̃ se latam fore iniustã quod est expresse contra id quod notat Innocẽtius extra de immunitate clericorum.ca.q2 plurimi vltra principiũ vbi tenet qd si victor cõfitetur sententiam iniustã q̃ nõ mãdatur executioni. Item nota q̃ sñia collusoria nõ nocet tertio p̃ hoc de legit.l.j.⁊ de collusione detegẽda.l.cũ nõ iu-
4 sto.⁊ extra de collusiõe.per totũ.cũ ibi nota. Itẽ no.† q̃ iniuria
a facta heredi nõ nocet[a] legatarijs nec facta liberto nocet patrono.j.de bonis libertorũ.l.q cum maior.§.qd si tñ.nec fideiussori reo vt.j.de fideiuss.l.exceptis.vbi de hoc dixi.nec facta emptori. nocet vẽditori.vt.s.de euic.l.si per imprudẽtiã.⁊.C.de rerũ permu.l.j.Sed facta socio omniũ bonorũ nocet cõsocio.vt.s.p̃ socio.l.cũ duobus.§.fin.Sed videtur qd iniuria facta vni noceat tertio.vt.s.si qs cautio.l.ij.§.fi.Sed dic aut queritur an iniuria facta vni noceat alteri quo ad hoc vt cedatur actio cõtra euz: aut vt det̃ exceptio. Primo casu dic qd non noceat. vt dicta.l. si per imprudentiam.⁊.C.man.l.si pro ea. Secũdo casu dic aut passus iniuriã fuit in culpa aut nõ primo casu etiam quo ad exceptionẽ alij nõ nocebit.s.cõmuni diuidundo.l.si is cũ quo.locati.l.si merces.§.culpe.Et solu.ma.l.penultima.Si non fuit in culpa aut iniuria fuit facta per magistratum ⁊ tũc alij ad exceptionẽ nõ nocebit.vt dicta.l.ij.§.vltimo si quis tãtũ aut per priuatũ.Et tunc aut erat realis ⁊ tũc idẽ.vt.s.de cõtrahen.empti. l.quod sepe.§.si res.aut erat personalis ⁊ tunc secus vt dicta.l.
5 ij.§.fi.si quis cautio.† Et est ratio:quia maior requiritur custodia circa personas q̃ circa res.argu. C.de sacros.ec.l.sancim⁹. Pet.de bel. Ultimo p̃ declaratione materie huius.§.scdm Jacob.de are.distingue cuz queritur an sñia lata cõtra scriptũ heredem pro legitimo preiudicet legatarijs.Refert vtruz lata sit per contumaciam vel collusionem scripti heredis aut non. Primo casu non preiudicat siue inofficiosum siue irritum pronuntietur vt hic.⁊.s.de inofficioso testamento.l.si suspectam.⁊ l.qui repudiantis.§.fi.C.de pigno.l.preses.⁊.j.de collusione detegẽda.l.cũ nõ iusto.⁊.s.de euic.l.si ideo.⁊ sic personali scriptũ ⁊ reali legitimum cõuenient.vt no.dicta.l.qui repudiantis.Secundo casu.aut cessauit culpa scripti heredis ⁊ tũc preiudicat siue inofficiosum pronuntietur.s.de inofficioso testamento.l. pap̃.§.fi.⁊ de vulg.⁊ pupil. substitutione.l.in substitutione.siue irritũ.vt.s.de petitio.here.l.fi.j.ad le.falci.l.in ratione.§.j.idem si falsum p̃nũtietur.vt.C.de legatis.l.si in fraudẽ. Nec ob.j.ad trebel.l.si petitioni.§.fi.quia repetitum fuit a venientibus ab intestato.nec ob.j.de exceptio.rei iudi.l.j.quia nõ contra heredẽ ibi fuit pronuntiatum aut non cessauit culpa heredis ⁊ tũc nõ preiudicat quominus personali cõueniri possit vt hic:quia dãnum quod quis sua culpa ⁊c.vt.j.de reg.iur.l.damnum. Quero ergo que culpa est:dic si iudicem prouocauit contra se.vt dicta.l.excep.j.de fideiussori.vel sciẽter appellare ab iniuriosa sententia omisit vel legitimam defensionẽ omisit.vt.s.man.l.si p̃cur.§.fi.reali autem contra victorem non vtetur cum sit tut⁹ p̃ sententiam.argu.s.de iustitia ⁊ iure.l.penul.⁊ dicta.l.si superatus.si vero pro substituto sit lata aut legatarij innitũtur sñie vt substitutũ conueniant ⁊ possunt vt hoc versi.si tamẽ aut repellere querunt vim ⁊ virtutem sñie quia eorũ legata a substituto non debentur.vt.j.licet.Et tũc idem qd in articulo legitimorũ dictũ est cũ sit eadem ratio Jaco.de hoc statim dicã in suppletione glo. Jacob.secundum Dynũ ⁊ Oldra.in gl.quia ageret ibi.j.§.proxi.in fi.cum ista glo.concor.gl.que est in dicta.l.qui repudiantis.⁊ facit textus.j.§.proxi.s.ver.sed si subiecit. Contrarium no.in auf.de here.⁊ falci.§.si vero.coll̃.j.pro qua glos. facit.j.de appel.l.si plusorio.in fi.⁊ ideo dic fm Dyn.qd prior locum habet in colludẽte,vel in fraude collegatariorũ nõ defendente.Si vero institutus nõ colludat vel in fraudẽ legatariorũ defensionem non omittat:tunc habent locũ secundo allegata vt legitimos cõueniant.Dy.Dic ergo aut heres scriptus non

Aduerte hic lector quia hic legat Bar.credo istũ esse apocryphum ⁊ putat allegasse doctorem alium.

Dictũ singulare.

a Non nocet. Adde Barto. hic ⁊ Bald.cõsil.cccxcviij.in quarto volumine.

cōparuit ad defensionē ⁊ tunc legatarijs non pĳudicat.vt pmo rn̄so huius.§.aut cōparuit ⁊ collusit ⁊tunc idem vt ibi aut com
6 paruit ⁊defendit fideliter.†Et sn̄ia non fuit per iniuriam lata ⁊ preiudicat.vt.s̄.de inofficioso testamēto.l.pap̄.§.fi.Si autem p iniuriam non preiudicat vt hoc.§.versic.quid ergo.Dy.⁊ vide quod no.s̄.de trāsac.l.controuersia.vel dic f̄m Oldra.Si queratur vtrum institutus vel qui nunc possidet conueniendus sit ⁊ aut loqmur de legatarijs aut de creditoribus.Primo casu aut heres agit causam contumaciter aut collusorie⁊ tunc eis nō nocet vt hic ⁊ dicta.l.qui repudiantis.§.fi.de inofficioso testamento.⁊.ī.de collusiōe detegēda.l.ij.⁊ fi.aut sine collusiōe ⁊ cōtumacia:⁊ tunc aut fuit in culpa,vt hic ⁊ idē.culpā aūt intellige siue ab iniuriosa sn̄ia nō appellauit:vt hic.⁊.s̄.de euict.l.si p imprudentiā.siue iudicē contra se prouocauit.vt.ī.de fideiuss.l.excep. ⁊ his tribus casibus cōuenitur heres scriptus ,ppter dolū suum vel culpā.vt.ī.§.pri.⁊ not.dicta.l.qui repudiantis.§.fi.Aut nō fuit in culpa,⁊ tūc aut fuit perlata querela⁊ tūc omnib⁹ preiudicat.vt.s̄.de inofficioso testamēto.l.pap̄.§.fi.Aut nō fuit perlata culpa:⁊ tunc dicuntur quidā qđ legata ruūt⁊ non debent nisi a legitimis fuerint repetita.vt.C.de fideicōmis.l.eā quā.cuz si.⁊ hoc credo me adno.Jacob.de are.Tu dic ꝙ a vincente petūtur.vt dicta.l.si perlusorio.§.fi.ī.de ap.Scd'o casu pncipali cū queritur de creditoribus dic ꝙ credita nō pereunt. Sed a quocūqȝ possidente vt herede vtilibus actiōibus peti possunt quas in verū heredē haberet directas.vt.s̄.de cōstituta pecu.l.si post constitutam.in fi.⁊.ī.de statulibe.l.statuliberi a ceteris.§.j. Oldra. hec parum discrepant in effectu a predicta distinctiōe dn̄i Jacob.nisi quoad formā verborū.In glo.cuius causam pbuit heres ⁊ ideo ipse cōuenitur.Dy.in glo.eniuero impleuit esse in fi.Et hoc inquantū ille.§.obstat.j.⁊.ij.rn̄so.huius.§.inquātum vero obstat huic.iij.rn̄so.Dic ꝙ ibi loquitur agente filio ⁊ rem ad cām intestati.Sed hic ad gradum substitutorum deuoluit ⁊ sic debentur legata etiam ab instituto relicta.vt.ī.e.l.licet.⁊iō hic dicitur legatarijs non preiudicari.Dy.

7 **Siquis ante.** †Confiscata hereditate ,ppter delictū heredis nō colludētis legatorum petitio cōpetit contra fiscuz si hereditatem agnoscit alias contra heredē.h.d .Et dic si quis scz heres scriptus.Dy.ibi.nō defendit.i.nō vindicauit.⁊ ,ppterea hereditas fuerit sibi ablata ⁊ confiscata.Dy.ibi.ad heredē cui hereditas erat in penā adēpta.Dy.ibi.Sed si subiecit.s.heres in fraudē legatorū.Dy.ibi defendit causam in fraudē legatorū.Dy.Et dic causā delationis de se facte.Dy.ibi.exonerat quominus conueniatur a legatarijs.Dy.ibi.litigauit.i.litigando succubuit. Dy.ex versi.sed subiecit.colligit Jacob.de are. qđ factū me non ,pcurante mihi nō ,pdest.pro hoc.s̄.de cōdictio.furti.l.si seruus.solu.ma.l.si ab hostibus.§.j.ex quibus cau.maio.l.⁊ qui data opera.fiquis caute.l.ij.§.plus.qđ metus cā.l.metū.§.sȝ qđ.si cui plusꝙ per.l.falci. l.iij.§.si legatarius.⁊.C.de seruis fugitiuis.l.quicūqȝ.Et potest valere ad multa.Qđ intelligas vbi in,pcurāte interuenit delictū vel aliqua turpitudo alias magis deberet mihi ,pdesse factū me ,pcurāte.arg.eius qđ no.s̄.e.l.iul'.ī.de capti.l.si qđ ī libello.⁊ que infra ti.j.l.pupillus.in fi.⁊ allegabā hūc.§. ad arduā questionē testamēti Benigni de forestis ciuis Bergomi q instituerat sibi heredē filiū putatiuū q reuera erat suppositus⁊ substituerat in certa parte vnū ex supponentib⁹ q postea detexit suppositionē ⁊ petebat partē sibi assignatā ex substitutione ꝙ nihil hr̄e deberet ⁊ per hoc bene di.l.si ab hostib⁹.§.j.s̄.so.ma.⁊ vr̄ expssuȝ.ī. de bonis dāna.l fi.i fi.Jac.Op.ꝙ legata nō pstent.vt.ī.ti.j.l.cū filius.§.fi.sȝ dic ꝙ ibi ,ppter delictū defuncti fuit hereditas confiscata hic ,ppter delictū heredis qđ legatarijs nocere nō debet. in gl.nā qđ ei⁹ odio.in fi.⁊ no.eo.ti.§.si vero instituto.⁊.§.illud. ver.initiū vero.Dy.Sed tamen iste.§.paruȝ facere videtur qm̄ hic ideo heres tenet qꝛ indignus est eo ꝙ adiuit ante vindicatam necem defuncti.Sed in qōne ,pposita hoc nō erat in dicto §.si quis autem nō implēs.⁊.§.si vero institutio.de hoc satis dixi.C.de fideicōmissis.auf.hoc amplius.

8 **Si numerus** Minor.† Uolūtas dubia circa qlitatē relicti ex cōiecturis multipliciter ,pcedentib⁹ declarari pōt.h.d.Et ad declarationē materie huius.§.vide qđ plene no.,p Dy. ⁊ alios. extra de regulis iur. ca.inspicimus.⁊.c.in obscuris.lib.vj.⁊ bene not. ⁊ dixi.C.de fideicōmissis.l.volūtatis.ibi.quales sint legati.idest qualis sit volūtas testatoris.Dy.ibi.ante oīa.i.ante oēs alias ɔiecturas ex quo de volūtate testatoris nō apparet.Dy.ibi.Sed mēs patrissa.repete exquirenda ⁊ ista pfertur oibus alijs:si de ea constet. Dy.¶ Modo ex isto.§.autētico.⁊ q sepe allegat in causis aliqua vtilia colligamus.Et dic ꝙ primo spectatur volūtas testatoris.ī.de condit.⁊ demō.l.pater.§.cōditionū.de rebus dubijs. l.in ambiguo.⁊.C.de liberis pteritis.l.iij.Secūdo recurritur ad

✱ Questio notabilis.

coniecturas.vt.ī.de regulis.iur.l.semper in stipu.de rebus du-
9 bijs.§.cū in testamēto.⁊.s̄.e.l.cū res.ij.rn̄.†Coniecture autē sumūtur ex his scz ex cōsuetudie regiōis dignitatis legatarij charitate necessitudine scripturarū vicinitate vt hic apparet in textu ⁊ in glo.Tertio recurritur ad significationem.vt.ī.de le.iij.l. nō aliter.Quarto si verborū significatio nō est certa sequimur qđ est minimū.vt.ī.de leg.iij.l.numis.⁊.l.qui concubinā.§.ij.et. s̄.eo.l.si ita scriptū.§.vlti.⁊.l.apud iul'.§.seio.⁊.ī.de regul. iur.l. semper in obscuris.vbi de hoc.Quinto si nō appareat qđ sit minimū nihil valet.vt.ī.de reb⁹ dubijs.l.si fuerit.⁊.l.si quis ex pluribus.de manumiss.testamēto.l.cū ex plurib⁹.⁊.s̄.de testa.tute. l.duo sunt titij.Dy.⁊ ita etiā notatur per eūdē Dy.dicto.c.inspicimus.de regulis iuris.li.vj.Et ad declaratoinez huius.§.videas.ī.titu.,primo.l.cum pater.§.cū imperfecta.Et qđ per cōiecturas declaretur voluntas testatoris benefacit.ī.tit.,pri.l.cū ,pponebat.de ānuis legatis.l.annua.§.j.Item quaten⁹ hic dicitur attēdi cōsuetudinē patrissa.dicit glo.itelligi debere ex cōsuetudine loquēdi non de consuetudine vtendi seu expendēdi ne sit cōtra.ī.de vino tritico ⁊ oleo legato.l.cum certuz.Sed videt quod etiā consuetudo vtēdi sit attēdenda.vt.ī.de vsufruc. legato.l.damnas esto.de ali.⁊ cib.leg.l.penul.s̄.de vsuris.l.qui semisses.§.j.⁊ de pig.act.l.vniuersorum.Sed dic f̄m.Dy.cū dubitatur an sit legatū ⁊ quātū cōsideratur cōsuetudo loqndi vt hic.Dy.Hec solutio vera ē quo ad dictā.l. peū.de ali.lega. Sȝ quo ad.l.dānas esto.nō ideo dicit Pe.ꝙ recurrēdū est ad ɔsuetudinē vtēdi nisi ea inspecta legatū redderet inutile.vt dicta.l. damnas.⁊ de vino tritico ⁊ oleo legato.l.ex vsu.vel dic plenius Aut est dubium circa quid:aut circa quātum,aut circa quale. ¶ Primo casu ad cōsuetudinē non est recurrendū.vt.s̄. eo. l.si quis in fundi vocabulo.¶ Secūdo casu ad cōsuetudinē vtendi est recurrēduȝ.vt dicta.l.vlti.ī.de ali.⁊ ci.leg.¶ Tertio casu aut alias non teneret legatū nisi recurrerem⁹ ad consuetudinē vtendi ⁊ tūc ad ipsam recurrimus.vt dicta.l.damnas esto .§.j. de vsuf.legato al's nō.¶ Tertio casu aut qualitas est expressa sȝ non declarata.Et tunc recurrimus ad cōsuetudinē vtēdi.vt d.l.ex vsu.ī.de vino tritico ⁊ oleo legato.aut nulla est expressa⁊ tunc nō est recurrendū ad cōsuetudinē vtēdi.vt.ī.de vino tritico ⁊ oleo legato.l.cū certū.ī numis aūt ɔsideratur ɔsuetudo loquēdi:vt hic.⁊ ratio diuersitatis inter numos ⁊ vinum ⁊ oleuz est quia numi nō sunt apud omnes eiusdem qualitatis qđ non cōtingit in vino oleo frumēto ⁊ similibus generaliter.vt no .d. l.cum certū.vel dic f̄m Jaco.de bel.ꝙ ista.l. et dicta.l.ij.de ali.⁊ cib.legatis.cōcordāt:quia indistincte dicunt patrissa.cōsuetudinē exquirendā.Sed tunc ex contra dictā.l.cum certum.Sed dic ꝙ ibi loquitur cū dubitatur de qualitate tm̄ vbi nō spectat cōsuetudo vtēdi sȝ loquēdi sic vt ⁊ hic dicerem ⁊ dic vt ibi.In dictis aūt.ll.ɔtrarijs hic signatis i glossa dubitabatur de quātitate vel an sit legatū.Et ideo ibi spectatur cōsuetudo vtendi. ⁊ hoc placet ipsi Jacobo.Uel f̄m Jacobuȝ de are.aliud est in oleo aliud in alijs.vt.eo.ti.de vino tritico ⁊ oleo legato.l.ex vsu. Jaco.Item ad id qđ dicit regiōis cōsuetudinem exquirendaȝ facit.s̄.de officio ,pconsulis ⁊ legati.l.si in aliam.⁊.s̄. de vsuris l.j.alie etiam cōcorsunt in glo.¶ Item ad id ꝙ hic dicit de dignitate legatarij facit.ī.de actio.⁊ obli.l.fi.in fi.Et alie ɔcordātie sunt in glo.ad illud qđ dicitur de charitate id est amicitia ⁊ necessitudine.i.ɔsanguinitate.bene facit.s̄.de ,pbatio.l. procula.de donationi.inter virū ⁊ vxorē.l.vtrū.de ali.⁊ cib.lega.l.penul.in prin.C.de legatis.l.cū alienā.de auro ⁊ argento le.l.quitus in fi.⁊ de libera.laga.l.aurelius.§.titius testamēto.cū glossa ibi posita que optime ad hoc facit.Item ad id qđ dicit ī fi.
10 ꝙ†pcedētia declarāt sequētia ⁊ ecōtra bene facit.ī.de verborū signific.l.si cum funduȝ.⁊ ibi est bona glossa ad hoc ⁊ sic talia sunt predicata qualia subiecta permittūt.ad qđ bene cōcor .C. fami. ercis.l. quoties.in fi.vbi de hoc satis dixi.De hoc etiam nota.⁊ dixi.s̄.de testamētis.l.heredes palam.§.sed si notam.⁊ satis dixi.s̄.e.l.talis scriptura.⁊ bene etiā facit.s̄.de edendo .l. j.§.si initiū cū ibi notatis.aliquando scriptura sequēs ampliat precedentē.vt.l.si stipulatus.s̄.de vsuris.⁊ meli⁹ de auro ⁊ argēto legato.l.si quis ita.aliquādo scriptura pcedēs ampliat sequentē qđ est mirabile.ī.de fundo instru.l. ɔsitum .§. placet.et no.dicta.l.si cū fundū.aliqñ restringit ⁊ limitat.vt.ī.ti.j.l.legaturuȝ.§.qui plures vbi de hoc.Ultimo potest induci .§. iste ad duas questiones quaruȝ vnā habui de facto tempore electio-
✱ nis officialiuȝ ciuitatis bergomi.Elect⁹ fui ad quoddā offiū lāfrā.fugitiui duo erāt qui vocabātur tali nomine ⁊ petebāt se admitti ad dictū officiū:ille quē ego iuuabam erat consanguineus electoris:ali⁹ nō.vnde feci probari de cōsanguinitate et
11 obtinui,†quia cōiectura capitur ex amicitia ⁊ consanguinitate:vt hic dicitur ,p hoc etiā supra de vulgari ⁊ pupillari substitutione.l.si plures.§.ad substitutos.⁊ dicta.l.vlti.de actio.⁊ obligatio.

ligatio.&.j.ti.proxi.l.si quis seruum.§.si inter duos.elector etiam bene protestabatur q elegerat illum consanguineum suum & nõ alium. Et eius declarationi & interpretationi in dubio standum esse dicebam.argu.j.de pretori.stipu.l.interpretor. Et de regu.iuris.l.in ambiguis. Secunda questio est. cõpromissum fuit in quẽdam tanquam in arbitrum & arbitratorem. iste pronũciauit eius arbitriũ petebatur reduci ad arbitrium boni viri tãquã iniquũ. si enim pronunciauit vt arbiter non vt.s.de arbitris.l.diem proferre.§.itari.si vt arbitrator tunc sic.vt.s.pro socio.l.si pro societate.§.arbitrorum.in dubio ex precedentibus coniecturaui vtrum processerit more arbitri vel arbitratoris.argũ.huius.§.& dicte.l.heredes palam.§.sed si notam.s.de testamentis.de acqui.here.l.illud.&.C.de testamentis.l.non codicillũ.vbi de hoc plene dixi. Item quere si testator primo legauit vni libras decem imperiales. Secũdo legauit.lx.alteri nec declarauit de qua moneta. Tertio legauit alteri.lx.bagatinorũ de qua moneta habebit medius legatarius cuius moneta non est specificata.vtrum de imperialibus an bagatinis. Jacobus de ra.dicit inspici debere precedentem monetam:scilicet imperialem.arg.j.de stipu.seruorum.l. seruus cõmunis ita. Petrus vero dicit semper inspici debere minores siue precedat siue sequatur per prealle.l.s.e.l.apud iul.§.seio.&.j.de leg.iij.l.numis.& hanc puto veriorem.idem etiam puto vt precedentia & sequentia discordarent:quia sequeretur minimũ.

12 In gloss.nota.ex septem.ibi secundum Ray. Et est ratio† qr numi apud omnes sunt eiusdem qualitatis.sed in vino & in oleo illud non contingit generaliter. Dy.quia in qualibet regione vinũ & oleũ est vtile legatario.sed in numis potest esse secus:quia forte non expenduntur in alia regione. In fine.de quo dic & melius vt notaui:& dixi.C.de fideicommissis.l.voluntatis. Dynus.

1 ☞ Pecunia vt species legata permutationem non recipit.

1 **Sed si certos.** †Pecunia legata vt species non recipit permutationem.h.d.& hec.l.determinat questionẽ quã notaui.s.e.l. talis scriptura.versi.item ex versicu.huius.l. Itẽ continetur in legato. Dyn.ibi.permutationes & alia pecunia pro ista soluatur. Dy. ibi.corporis.i.speciei legate. Dy.in fi.& ideo nõ potest habere locũ questio que fit in precedenti.scz de qua pecunia senserit. Dy.

1 ☞ Diminutionẽ nõ dz inducere quod ad augmentũ fctm̃ est.

2 Prepositiones que significationem augeant.

3 Coniunctiones que significationem augere censeantur.

4 Testatore legata repetente quando debeantur.

1 **Si cui illud.** †Quod fit ad augmentũ nõ debet inducere diminutionem.h.d. sic econtra.s.titu.eodem.l.legata inutiliter.& vtrunq; se-

2 pe allegatur. †Et nota q hec prepositio cum auget verbi significationẽ vt hic. Idem in prepositiõe pro:vt.s.de postulando.l.si cui eorum. Idẽ in prepositione de:vt depositi.l.j.in principio. Idem in prepositione per:vt.j.de verborum significatione.l. vrbana.§.pernoctare.& de adulterijs.l.iij.responso. Idem in prepositione in:vt supra de liberis & posthumis.l. gallus.§.ille casus.

3 †Idem in coniunctione seu:vt.j.de auro & argẽto legato.l.si qs ita.idem in coniunctione que.vt. j.de le.iij.l.tamen adiectio. Idẽ in coniunctione &:vt.s.de here.insti.l.si ita. Sed relatiuum quod restringit.j.de vino tritico & oleo legato.l.cum certus. Jacob.& de istis & alijs prepositionibus & coniunctionibus satis dixi.C. de procura.auten.quod ius.& in alphabeto. In glossa prima.in fi. Sed ibi verba testatoris taxationem inducunt.vt ibi patet qd tollitur contrarium. Dyn.quia hic augendi causa ibi taxandi.

4 **Si a filio.** †Si testator repetat legata & nõ cõditionẽ a substituto pure debentur. Sed qñ lex repetit sub conditione sub qua fuerant ab instituto sub conditione relictum a substituto pupillariter repetitum expresse ex primis tabulis debetur superfluum nõ ex secũdis tabulis. Sed si in repetitione persona extranei sit adiuncta pars tãtummodo debetur hic dicit cum principio.l.seq.quid ergo.ibi impubere subaudi pure instituto. Dynus. Et ei fuit titius substitutus ibi.mortuus est in pupillari etate & adhuc pendente conditione legati ibi. pure: id est simpliciter. Dynus.ibi. Statim si sub conditione habente effectum & non ex peccato conditionis euentu. Dyn.ibi. Pẽdente secus si iam existente conditione decessisset pupillus. Jacob. In glo.subaudi maxime.ibi:hec concedit si institutus non adijsset. Dynus. In gloss.vlt.ibi.quod si expresse petijt legata verbis specialibus.nam si verbis generalibus puta que ab instituto dari nolo eodem modo videtur repetita conditio.vt.j.de fideicom. libertati.l.fin.secundum Pet. Sed hec distinctio non est bona.& reprobatur.s.e.l.si quis a filio.versi.si ita.& ideo tene gloss. Item op.q videantur repetita sub eadem conditione. vt.j.titu. proxi.l.j.§.ab instituto. Dic aut repetuntur ex potestate legati aut ex verbis expressis testatoris:& tunc aut simpliciter aut cum verbis eiusdem diei vel conditionis adiectione. Dynus.ibi. Vitiat legatum.dicit enim non expectatur conditio:quia vitiatur legatum de presenti. Dyn.vt.j.e.l.seruo legato.si ab impubere.& ibi no.& probatur per dictam.l.si quis a filio.in prin.&.j.e.l.licet.& vide p Dynum.de regulis iuris.c.rationi non congruit.lib.vj.& quod no.j.e.l.si fundum sub conditione.§.si pater.

1 ☞ Legatum speciale multiplicatur per voluntatem personarum & diuersitatis.

2 Heres qñ legatario ad estimationẽ rei legate interẽpte teneatur.

Quid ergo. Summatũ fuit istud pncipiuz cum.§.precedenti cum quo cõtinuatur.ibi a substituto reliquit eidem persone. Dy. Et dic maiorem quam ab impubere qui mortuus est purificata conditione legati. Jaco. Et subaudi vtrum debeatur ex secundis tabulis aut ex primis. Dy.ibi:quod excedit quantitatem ab instituto relictam.& hic soluit questionem. Dy.ibi:relictum est.id est quod ex substitutione debetur. Dy.ibi:Superioribus tabulis.i.in testamento principali. Dyn.ibi: Inde debebitur.id est ex priori testamento seu substitutione si substitutus adierit. Dy.ibi: Cum alio subaudi.scilicet forte &c. Dy.ibi:mihi debeat.scilicet substitutione effectum habente. Dyn. In glossa prima.in fi.& ab vtroq; pure quia si ab instituto sub conditione decederet institutus ex sola substitutione debetur.vt.j.eo.le.si fundũ.§.si pater.in fin. Vel si dicas sub conditione ab instituto reliquerit:vt superiori casu.dic q viuente instituto extitit conditio legati a se relicti. Et inde cepit deberi p predictũ.§.si pater. Old. In glo.i.ex primis.ibi.l.quod si alterutro &.l.in duplicibus. Jaco. In gloss.vni fundi.in fi. Vel dic cum aliũ:id est cum aliquem. Jac. In glo.etiam viuente.ibi.§.si cõiunctim.imo insolidũ. cum simus disiuncti & alterius cõditio pendeat ad similitudinẽ institutorum.vt.s.si pars her.petat.l.si ex pluribus. Preterea vt a diuersis:& diuersis debetur si ponas impuberẽ adijsse & sic nõ sunt collegatarij.vt.s.de vsufruc.accrescend.l.penulti. Dynus.

1 **Si quis duos.** †Personarum & diuersitatis voluntas legatum multiplicat speciale.hoc dicit ibi:solidat rem eandẽ. Dy.ibi: Et filio mei legatarij. Dyn.q.d.sicut diuersitas oneratorũ diuersitatẽ legatorum & multiplicandam prestationẽ inducit:licet vtrũq; sit ex eadem hereditate seu patrimonio exoluendũ sic & diuersitas oneratorum: licet vtrũq; sit eidẽ patrimonio applicando. Old.ibi. Legatum & vnicuiq; insolidũ. Dy.ibi:vtriusq; vt habeat rem & estimationẽ.vnũ ex persona sua aliud ex persona serui vel filij.vt.j.eo.l.seruus.§.j.per Jac. In gl.ibi si pluribus.qr ibi in duabus volũtatibus eiusdẽ.s.testamento & codicillis. Et ab eodẽ erat prestandũ relictũ hic a diuersis. Dyñ. Vel dic q ibi etiã debebat prestari a pluribus sicut & hic:sed simpliciter & non insolidum.& ideo perinde est ac si legatum fuisset ab eodem & in eadem voluntate.arg.j.tit.j.l.lucius.§.impuberem.& de hoc.j.eo.l.si tibi homo.§.j.

2 **Si heres.** †Si propter culpã dolũ vel factũ heredis res legata interierit vel extare desierit tenetur legatario ad estimationez.h.d.cũ.§.sequenti.ibi.occidit ante a ☞ Ad q̄stionem. Adde Bar. & alex. hic bal.consi. ccxxj.ij.volumine.

a morã. Dy. Et facit ad questionẽ[a] quã notaui.j.de ver.obli.l.qui seruũ.ibi:noxe dederit alicui cõtra quẽ deliquerat. Dy.ibi:puto teneri quãto magis expediebat estimationẽ deberi quam pro noxa dare. Dy.ibi: Carnem prestet.i.volens prestare liberetur nã in veritate nõ liberatur. Dy. In glo.imo ad carnẽ.i.post aditã hereditatẽ:alias nõ ageret rei vendicatione cũ solũ ab adita trãseat veritate inspecta.vt.s.e.l.si tibi homo.§.cũ seruus. Old. In eadẽ glo.in fi.vel dic vt prestet.i.prestando liberetur conueniri tñ posset si hoc vellet legatarius vt cõtrarius. Dy. Itẽ si edes.ibi:possidere ex secundo decreto. Dyñ.ibi. Repromittere si hoc magis expediebat. Dy.ibi. Patrẽfa.i.testatorẽ. Dy.ibi:cum alio. i.alio loco. Dy.ibi. Nõ teneatur.s.ad legatum. Dy.ibi: Paterfa.i.testõr. Dy.ibi: Illo.i.i illo loco. Dy.ibi. Nõ tenebitur.s.ad pretij loci prestationẽ. Dy.ibi:q legauit & si inferre nõ iussit i locũ legatũ. Dy. ibi: Vel alio.s.loco. Dy.ibi:ipse nõ occidit.s.hr̃s. Dy.ibi:sua mala mente.s.seruo. Dy.ibi: Estimatio.i.estimationis pstatio. Dy.

1 ☞ Legatũ p nõ scripto habetur si ipsi i specie turpitudo adijciatur.

2 Testibus in specie deponentibus magis creditur q his qui in genere.

3 Conditio quando pro impleta haberi debeat.

1
Turpia. †Turpitudo adiecta legato i spẽ facit legatũ haberi pro nõ scripto.h.d. Et dic turpia.i.turpibus verbis relicta. Dy. Vel breuius legatũ ad infamiã legatã nõ valet.secus est in impossibili.vt.j.de cõditio.& demon.l.obtinuit. Et instituto de leg.§.si impossibilis. Et talis testator q turpibus verbis legauit tenetur iniuriarũ si viuit.vt.C.de iniur.l.si nõ cõuicij:& hoc si dolose als nõ.vt.j.de iure.l.illud. Itẽ si mortuus est heres nõ tenetur.vt.j.de iniuri.l.si iniuriarũ.in prin.ibi.denotãdi.i.vituperandi. Dyn. In gloss.prima.similiter ptinet ad malũ & odiũ.sed legatũ ad bonũ cõmodũ & datur ratiõe meriti.vt.s.p socio,l.nec adiecit,cum

ergo testator descendit ad spēm turpiter nō videtur meritū ⁊ ita
2 videtur quedā repugnātia. † Itē allegatur istud principiū quod si multi testes dicant in genere titiū esse bonū hominē ⁊ alij duo deponāt eū furē ⁊ adulterū: qđ magis credatur istis duobus q de ponūt in specie ꝙ multis deponētibus in gñe. ⁊ ꝓ hoc. l. his ꝟbis. ⁊. l. quoties. §. si quis nomē. de her. instit. hic allegate in glo. Dy.

3 **Si tiē legatuz.** † Si per aliū deficit conditio cōsistēs in facto eius ꝓ impleta dʒ haberi. h. d. ibi. Relictū est sub conditione que sequit. Dy. ibi: decessisset cuius arbitrio nubere debebat. Dy. ibi. Sed si serui more cōtingēs ante morā. Dy. In glo. vt ⁊. ⁊. in fi. al's est. §. rescriptū. Dy. Sʒ si hodie relinquit vidue sub hac conditiōe nō remittit cōditio. vt. C. de indicta viduitate. auf. cui relictū. Jac. In glos. sed per casum ibi: occidit vino testatore. imo si mortuo: ⁊ ideo glo. est corrupta ⁊ dʒ dicere nō viuo vt patet. Jaco. in fin. hoc verū nisi occisor esset nō soluēdo quia tūc in subsidiū cōditio haberet pro impleta. argu. ṡ. de eo per quem factū est. l. fi. ⁊ no. in glo. dicto. §. idē ait. al's incipit idē iul. scribit. In glos. not. haberi pro facto. ibi: ꝙ ꝓ alio ergo ⁊ facilius percipit cōmodum. Dyn.

Si pars heredem Nominata: scʒ expressis ꝓprijs nominibus. Dy. ibi: Si vero omnes non expressis nominibus proprijs sed appellatiuis. Dyn. vtroqʒ inspicitur quod precedat. ĩ. de stipul. ser. l. si communis seruus. vbi de hoc. Sed ad primū responsum op. quia videtur esse falsum. vt. ĩ. de statuli. l. si quis pecunia. ⁊. l. si quis te stamento. Solu. illud ideo quia cum ipsi sentiant onus in seruo quem manumittunt pro hereditarijs portionibus sic ⁊ emolumētum consequuntur licet propria nomina sint expressa. al's secus: vt hic. ⁊ hec solutio probatur. ĩ. ad trebel. l. quoties. ⁊. l. nonnunquā. Pet. ⁊ Jaco. de rauē. Et vide qđ notaui. ṡ. e. l. si ex toto. §. j.

1 ☞ Testator leges certa principia alicui partium non tribuentes beneficium immutare non potest.
2 Testator an possit derogare legi catoniane quo minus locuʒ habeat in legato per se relicto.
3 Obligatio heredis ad tempus esse potest.
4 Uoluntas testatoris non tollit dispositionem legis nec pactum.
5 Pactum quod creditor facit cum debitore ꝙ sibi nō obijciet aliquam prescriptionem an valeat. ⁊ num. 6.
7 Preiudicare an possit quis sibi ꝑ pactum circa ius querendum.
8 Testator an possit confectionem inuentarij remittere.
9 Compromittentes in arbitrum an ex pacto possint ab eius sententia appellare.
10 Testator qñ facere possit ne leges in suo testamēto locū habeāt.

a ☞ Nemo potest. Adde bartolo. hic ⁊ Ale. qui tangit an legatum de latere possit cās committere sūmarie. Angel. consil. cclxxxj. Abbas cōsil. cx. Lud. Rom. cclxiiij. ⁊ consil. cclj.

Nemo potest. a Substātiam testatoris ⁊ ea que ꝑtinent ad ius publicū ꝑ testatorē immutari nō pōt. h. d. 1 † Uel sic testator immutare nō pōt leges hn̄tes certa principia vel certā formā nō tribuētes alicui parti beneficiū. ⁊ dic nemo. s. legibus subiectus. Et cōcor. ad hāc. l. C. de testamētis. l. testādi. ⁊ extra de testamentis. c. requisisti. cū ibi not. ⁊. ĩ. de annuis leg. l. iij. in fi. ꝑ quas potes ponere casum i. l. ista. ibi in suo testamēto. i. in vltima volūtate cū effectu disponere ibi leges. i. legari solennitates in testamētis adhibite. Dy. ibi: nec tpe minore quā per leges determinato. Dy. ⁊ qđ. ṡ. dixit in gñe hic ꝓbat ibi spē ibi finiri ipso iure lʒ testōr voluerit dispōere. Sʒ obstat exceptio eo casu quo testōr voluit cōueniri heredē. Dy. ibi: Legatorū noīe contracta. Dy. dic ergo ꝙ primo gñal'r loquitur scdo ostendit illud gñale premissum verū esse descendēdo ad spēm. Dy. Scđa ibi: qz ⁊ no. hic colligi arg. de loco ad tēpus sic. ĩ. si certū petatur. l. vnū. Op. ad gñale primo de. l. codic. §. fi. ĩ. ti. ꝑxi. Itē de. l. ij. C. vt in poss. legatorū. vt le. no. ca. l. ⁊ vtrum. solu. vt in gl. Item op. ad idē extra
2 glo. ⁊ istud est pulchrū cōtrariū † testōr pōt facere ꝙ regula catoniana locū nō habeat in legato ꝑ eū relicto. vt no. glo. ṡ. de here. insti. l. pōt. ⁊. l. in tēpus. in princ. ⁊. ĩ. de regula catoñ. l. fi. Sol. si testōr expresse dixit cessat regula cato. ex eo qz videt illi relinquere in tēpus quo erit capax. vt. d. l. in tps. Itē videtur relinquere sub cōditiōe si impedimentū deficiat ⁊ sic catoniana nō vēdicat sibi locū in conditionali legato. vt. eo. ti. l. j. licet ad istud obstet qđ ibi not. in glo. que notabilis est. ⁊ ideo tene primam so. Itē opponit. Dy. ⁊ nō solū de. l. fi. C. arbit. tute. l. fi. vbi testator remittit confectū inuētarij ⁊ tñ nō est sui fauore inductū sed pupilli sed dici potest qđ ibi loquitur in iure publico autoritate sed vtilitate priuata: hic in iure vtroqʒ modo publico ⁊ de hoc dicetur. ĩ. in questionibus. Itē opp. de. l. j. C. de vsufru. ⁊ quod ibi no. Si ibi remissio induceret delictū vel ad delinquēdū. Itē op. ad scđm responsū qđ
3 † obligatio heredis possit esse ad tēpus vt. C. de le. l. fi. puta. si testator legat ad trienniū. Respōdeo. testator non potest facere qđ obligatio heredū tollatur ad tēpus contra. l. sed potest legare ad certū tempus. Sed per hoc actio nō finitur cōtra. l. sed secundū. l. scilicet vt vltra triennium non teneatur heres vel nō potest tolli

ipso iure vt dixi sed ope exceptiōis sic vt in glo. no. Item op. ad idē de. l. si stichū. §. stipulatio. de ver. ob. ⁊ so. vt in glos. Itē querere exempla de tēpore loco ⁊ cōditione. Deinde opp. quod circa cōditionē nō procedat. Et primo proba. de expressa. Secundo de tacita postea collige ar. quod prescribitur libertas seruitutis cō
4 cesse non obstant ꝙ pacto nōne prescribatur. † Nā volūtas testatoris non tollit dispositionē legis ergo nec pactū cū vtrūqʒ sit lex ad idem. ĩ. eo. l. plane. §. fi. ⁊. l. se. ⁊ de operis libertorū. l. cerdonem. cū similibus. Econtra quod non prescribatur: nā per pactū tēpora legalia ⁊ augentur ⁊ minuūtur. vt. ṡ. de edil. edic. l. quod si nolit. §. si quid ita. ⁊ de pactis. l. si vnus. §. quod si ipse primo pactū posset inducere nouā seruitutē ergo multo magis inductā sustinere potest ne pereat. ar. l. pluribus. §. fin. ĩ. de verbo. obligat. preterea pactū tollit cursum inchoate prescriptiōis vt. C. de prescriptio. xxx. annorū. l. cū notissimi. §. sed si quis. ergo multo magis impedit inchoandam. arg. C. de vsufruc. l. si per te non stat cū si.
5 † Dico quod in prescribenda libertate requiritur bona fides: vt ṡ. communia prediorū. l. si precario. ver. ceterū ⁊. ĩ. de itinere actuqʒ priuato. l. iij. §. si quis. vnde cum hic cesset propter scientiā quam habet ex pacto ⁊ in suo facto nō pōt errorē precedere ar. l. quāꝙ ṡ. ad velle. non procedit prescriptio. Dyn. Ex predictis insurgit
6 alia questio sepe currens videlicet. † Nūquid valeat pactum qđ facit creditor cum debitore quod sibi nō possit obijcere aliquam prescript. triginta annorum. l. cum notissimi. §. eo. iure. Et hec lex facit quod nō: qz si hoc nō potest testator qđ in testamento leges locū nō habeant ergo multominus pacta contrahētium. ar. ĩ. de regulis iur. l. in testamentis ad idem facit. ṡ. de pactis. l. ius publicum. de operis libertorū. l. cerdonem. C. de iura. calum. l. ij. §. sʒ quia veremur. de reg. iur. l. neqʒ pignus. ⁊. l. nec ex pretorio. nam prescriptiones ⁊ vsucapiones bono publico sunt inducte vt. l. de vsucapi. l. j. primo illud non tenet ipso iure per quod tollitur ne lites secundum diffiniantur cum hoc pertineat ad publicam vtilitatē vt. C. de iudicijs. ꝑperandū. vt ibi no. de iustiniano codi. cōpo. in principi. si cer. peta. l. quidam estimauerūt. Et quod not. in auten. vt sine prohibitione matres debitrices ⁊ creditrices. §. fi. sed prescriptio est huiusmodi vt. ĩ. pro suo. l. fin. ergo ⁊c. preterea nos loquimur de prescript. triginta anno. que est odiosa vt. C. de edic. diui adria. tollē. l. fi. i. de annali except. l. j. ergo dicemus qđ per pactū creditoris tolli nō possit sicut diximus de macedo. vt. ṡ. ad mace. l. qz. ⁊. C. ad mace. l. fi. preterea circa ius de futuro acquirēdo non potest renūtiari. ṡ. de acqui. her. l. is qui. ĩ. de. l. ij. l. si ita. ⁊ de succe. edicto. l. j. §. decretalis. in cōtrariū est qz si hoc pactuʒ non teneret induceretur debitor ad delinquendū ita pro hoc qđ teneat est: quia tēpora legalia per cōtrahentes possunt immutari vt dicta. l. qđ si nolit. §. sed ⁊ si quid. de edil. edic. ⁊ de pactis. l. si vnus. §. qđ in spē. preterea pactū ⁊ prescript. videntur paribus passibus ambulare vt. ṡ. de seruitu. vr. pre. l. si edes. ⁊. ĩ. de iniuri. l. sed si vnus. §. si ante. ⁊ de adult. si maritus. §. si negauit. Sʒ prescriptio tendit vt acquirat liberatio debitori prescribenti: pactuʒ vero tendit vt seruetur ius suū creditori: ergo pactum magis debet seruari qa facilius est seruare quesitū ꝙ de nouo querere vt. ĩ. de acquir. possessi. l. iij. §. in amittenda. ⁊ si hoc preualet magis dʒ attēdi: quia si aliquid nocet ⁊ aliquid prodest si id qđ prodest preualet debet attendi. vt. ĩ. de iure fisc. l. non intelligitur. §. si qs palā. preterea per pactū etiā circa ius quesitū potest debitor preiudicare sibi vt. C. de pactis. l. si quis in conscribendo. Et videas que ibi notaui. multo magis ergo circa querēdū per perscriptionē. arg. ĩ. de vsufruc. le. l. sempronius. Et. C. de vsufruct. l. si per te non stat. ⁊ supra de inofficioso testamento. l. papi. §. si conditio.
7 † Et quod circa ius querendū possit quis sibi preiudicare per pactū probatur. ṡ. de pactis. l. ⁊ heredi. §. filia. C. de pactis. l. j. ⁊ ibi no. ⁊. ṡ. de minori. l. iij. §. si quid. preterea qđ pōt lex potest pactuʒ vt. l. nō impossibile. ṡ. de pactis. ⁊ quod not. C. de decretis decurionū. li. x. Sed lex pōt tollere prescriptionē in casu si vult. vt. C. de prescript. xxx. annorū. l. cōperit. ergo idē erat in pacto. Item lex impedit prescriptionē inchoataʒ. vt dicta. l. cum notissimi. de prescrip. xxx. annorū. ergo fortius inchoandā. Dy. Sed soluendo videtur dicere quod aut debitor simpliciter renunciat prescriptioni ⁊ tunc nō valeat per dictā. l. is qui. ṡ. de acqui. heredi. cum si. Aut pactū fecit cū creditore ⁊ tunc aut pactū fuit quod ꝑscriptio. xxx. annorū extēdetur ad quadraginta vel qnquaginta: aut pactū est quod nullo tēpore obijciatur prescriptio. Primo casu puto pactum tenere per secundo allegata. ⁊ hec distinctio probatur per. l. in hoc iudicio. in fi. ṡ. communi diuidundo. Item addu
8 citur hec lex ad infra scriptas questiones. prima est † vtrum testator possit remittere confectionem inuentarij huius. l. argumen. quod nō. ⁊ de libe. l. si quis rationes. Et de admi. tut. l. quidā decedens. ⁊ ita dicitur fuisse bononie terminatū per marcil. ⁊ male secundū. Dyn. In contrariū est. C. arbi. tute. l. vltima. vbi de hoc satis dixi. ⁊. ṡ. de admi. tut. l. tutor qui repertoriū. ⁊ ratio pōt esse: quia ibi

quia ibi loquitur in iure publico autoritate sed vtilitate priuato
hic. Circa quod dicit Dy. Aut remissio potest esse damnosa te-
statori tm̄. ⁊ pōt remittere. ar. C. vt in poss. legatorū. l. penul. ⁊ l. ij.
sed heredi tantū ⁊ non potest. ar. C. de vsufru. l. j. Aut est dubiū
vtrum possit nocere testatori vel heredi. Et tunc valet quia veri-
simile est quod testator volens vtilitatem heredis ⁊ sciens condi
tionem patrimonij sui voluerit eius patrimonium publicari nec
inuentario poni ne noceret pupillo heredi quia forte exiguū erat
patrimoniū vel alia de causa. ⁊ sic intelligatur dicta. l. vlti. C. ar-
bitrium tutele. argu. ad hoc a simili. ff. de nouatio. l. nouare. §. pu
pillus. quia in dubio ⁊c. Dynus. De hoc tamen latius dixi di-
cta. l. vlti. C. arbitrium tutele. ⁊ not. in gloss. ff. de suspec. tuto. l. iij.
9 §. tutores. Secūda questio est q̄ fuit disputata Bononie. † vtrum
compromittentes in arbitrum possint pacisci vt possint a senten-
tia arbitri appellare. Et primo videtur ꝙ non quia lex dicit qꝺ
appellari non potest. vt. C. de arbitris. l. j. vbi hoc dixi. ⁊. ff. de ar-
bitris. l. j. vbi hoc dixi. ⁊. ff. de arbitris. l. diem proferre. §. stari. ⁊
ideo contrarium paciscendo videtur pacisci. Quod leges in suo
compromisso locum non habeant. Sed cum hoc non liceat in vl
timis voluntatibus vt hic multominus in contractibus vel ar-
bitrarijs. vt. ff. de regulis iuris. l. in testamentis. Item quia a sen
tentia arbitri ideo non appellatur quia ex ea non nascitur actio.
vt dicta. l. j. C. de arbitris. sed si valeret pactum quod posset ap-
pellari videretur facere ꝙ actio nasceretur ⁊ ita daretur iurisdi-
tio nullam iurisditionem habenti quod facere non possunt. vt.
C. de iurisditi. om. iudicum. l. priuatorum. Et ex predictis tene-
bat quidam doctor bonoñ. ꝙ non possent sic pacisci. Sed domi-
nus Lambertinus rampoñ. contrariū determinauit ⁊ bene secū
dum communem opi. modernorū potissime infra scripta ratiōe.
Certū est quod litigantes possunt pacisci ne appelletur a senten
tia a qua alias posset appellari. vt. C. de tēpo. ap. l. fin. ergo ⁊ pa
ctum in oppositū debet valere cū contrariorū eadē sit disciplina.
Et pro hoc videtur casus. ff. de app. l. ex consensu. Mihi tamē vi
denti opiniones aliquorum subtiliū modernorū in cōtrarium vi
detur prima opinio verior. scilicet ꝙ pactū non teneat. Nec ob. l.
ex consensu. quia ibi iudex fuit datus ab ordinario qui potuit iu
risditionē dare saltem delegatā. Sed in casu questionis propo-
site priuati darēt iurisditionem quod esse nō potuit vt predictū
est. Sed contra est vt si darent interdictionē. alias habenti. puta
quia ordinaretur ad ordinarium. vt dicta. l. priuatorum. Predi-
cta possent adduci ad multas similes questiones pro quorum o-
mniū declaratione si vis scire an testator vel contrahentes facere
possint ne leges in testamento vel contractū locū habeant: distin-
10 gue ⁊ coniungam distinctiones pluriū doctorū. † Aut queratur
de iure naturali aut iure positiuo. primo casu nec testator nec cō
trahentes possunt. l. illam tollere. vt. ff. de regulis iuris. l. iura san-
guinis. ⁊. ff. de pactis. l. ius agnationis. Et est ratio quia a natu-
ra prinutiua inducta sunt ⁊ ita non possunt per conuentionē ho
minum tolli: quia nihil tā naturale ⁊c. vt. ff. de regulis iuris. l. ni-
hil tam naturale. Secundo casu aut est ius publicum aut priua-
tum. Si ius publicū prout ius publicū proprie sumitur nec con-
trahentes nec testator potest tali iuri publico derogare. vt. ff. de
pactis. l. ius publicum. proprie sumitur nec cōtrahentes nec testa
tor pōt tali iuri publico derogare. vt. ff. de pactis. l. ius publicum.
⁊ l. iure gentium. §. si paciscar. vel est priuatum ⁊ tunc omnino
queritur de iure priuato circa principia. apparet enim quod ha-
bent sua propria limitata. Et tunc dico quod nec cōtrahētes nec
testator potest facere ne tales leges locum habeant in suis cōtra
ctibus vel testamentis. vt instit. de inutilibus stipu. per totum. ⁊
ff. de ver. obliga. l. j. ⁊ in l. ista. Aut queritur de iure priuato in a-
lio quā circa prin. Sed circa actus hominū ⁊ tunc aut confertur
alicui beneficiū a iure ⁊ tunc si ille cui cōfertur vult renūciare po-
test. vt. ff. de pactis. l. pacisci. ⁊. C. de pac. l. si quis in conscribendo
cum sit. Aut aliquis vult renunciare ⁊ non pōt. vt de magistra.
conueniendis. l. j. §. si inter. Pe. de bel. parti. in testatore distinguit
quia aut vult testator remittere ius pro herede inductum ex qua
remissione oritur materia delinquendi. ⁊ vt dicta. l. j. C. de vsu-
fruc. ⁊ idem in pacto. vt. ff. de pac. dotal. l. questio venire. aut vult
remittere ius ex quo non oritur materia delinquendi ⁊ quod est
possibile redundare in vtilitatem heredis ⁊ tunc potest remitte-
re. vt dicta. l. fi. C. arbi. tute. Item etiam si non sit possibile redun
dare in vtilitatem heredis ⁊ potest remittere. vt. ff. titu. j. l. vnum
ex falcid. §. si rem. Si vero sit introductum gratia vtriusque vt est
falcidia tunc olim remitti non poterat. vt. ff. ad falcid. l. ꝙ de bo-
nis. hodie sic. vt. C. autent. sed cum testator. Alij vt Oldr. distin-
guunt quia sunt quedam leges considerantes formam inducen-
di vt in testamentis contractibus ⁊ alijs: ⁊ tunc illi iuri renūciari
nullo modo potest. vt hic. C. de testamentis. l. testandi. ⁊. ff. titu. j.
l. codicil. leges cōsiderantes formā seu effectum legis iā inductū.
Et tūc aut inducit permissionē: aut prohibitionē primo casu aut

vult renunciare ille in cuius fauorē est inductū. ⁊ tūc potest. vt. ff.
de codicil. l. fi. §. fi. ⁊ de pactis. l. pacisci. Aut non est inductum in
eius fauorem sed alterius odiū ⁊ nō potest. vt. ff. ad macedoñ. l. si
pater. §. fi. Secundo casu aut vult renunciare prohibitioni ⁊ non
potest. vt. ff. de fer. l. j. Aut alteri: ⁊ tunc si in eius fauorem inuen-
tum potest. vt. eo. tit. l. si feriatis. Aut alterius ⁊ non potest vt. ff.
de postulan. l. j. ⁊ l. quos prohibet. Old. vel secundū Jac. de are.
distingue. Aut sunt preceptoria. aut prohibitoria. aut permisso-
ria. si sunt preceptoria subdistingue. Aut propter iuris rigorē ⁊
tunc non potest testator facere quod in testamēto suo locū nō ha
beāt vt hic ⁊. C. de testamentis. l. testandi. aut propter sui fauorē
principaliter ⁊ tūc pōt facere qꝺ locū nō habeāt. vt. C. vt in poss.
lega. l. ij. ⁊ l. scire. Idem in substitutione extranei heredis. argu.
instit. quibus alie. licet. in presentia. ⁊ quia isto casu potest facere
ne leges in suo testamēto locū habeāt. vt. C. ad leg. falci. aut. si cū
testator. Et est ratio quia quod sui fauore ⁊c. vt. C. de pactis. l. pe
nult. aut propter fauorē alterius: vtputa filio instituto. ⁊ tunc nō
pōt. vt. C. de liberis preteritis. autent. non licet. hec vera quando
certū sit quod preceptū legis sit in fauorē alterius inductū. Ubi
autē esset dubiū tūc potest disponere ne habeāt locū leges. vt. C.
arbitrium tute. l. fi. Secundo casu quādo sunt prohibitoria aut
lex stat in finibus prohibitionis ⁊ sufficit legi sic prohibere. vt. C.
de legibus. l. nō dubiū. ⁊ hoc siue sit propter impossibilitatē. vt. ff. e.
l. apud iu. §. fin. in princip. siue ratione cultus humani vel hone
statis. vt. ff. de admi. tuto. l. quidā decedēs. siue iurauerit. vt. ff. e.
l. si quis inquilinos. §. fin. Si vero non statur in finibus prohibi-
tionis. Sed vltra procedunt adhuc dico quod non potest facere
quin locum habeāt secundū quod prohibuerūt secundū tamē ꝙ
permiserūt valebit. vt. ff. eo. l. si res. §. j. ⁊. ff. tit. proxi. l. mortuo bo-
ue. §. labeo. tertio casu quādo sunt permissoria subdistingue. aut
vult facere quod nō habeāt locū in se. aut in alio si in se assistat in
finibus vltime voluntatis. Aut nō sistat ⁊ durat in eadē volūta
te nō pōt. vt. C. de sacrosan. ec. l. j. ⁊. ff. eo. l. si mihi ⁊ tibi. §. fi. Aut
non stat ⁊ bene potest. vt. ff. de assignandis libertis. l. j. §. assigna-
re. ⁊ l. assignare. ⁊. ff. de testamentis. l. heredis palā. §. j. Si in alio
tunc subdistingue quia aut vult facere ne habeant locum circa
ea que coherent persone ⁊ nō potest vt hic. Aut circa ea q nō co
herent ⁊ bene potest vt est videre in donatione. vt. C. de legatis.
l. vlti. Jaco. In glo. prima ibi specificet. s. in illis capitulis in qui
bus non vult habere locum legū solennitatē. Dyn. in fi. vnde pe-
titur ibi. sicut ⁊ alias in testamentis. Dy. In glo. accipe. ibi opera-
tur quicquā. s. de rigore. s. vt obligationē contractā finiat ipso iu
re. Dy. ibi. ꝙ si legatarius. Jac. de are. ⁊ Ray. habebant in glo.
ꝙ si heres. ⁊ tunc dicas quod testator legauit fundum titio si da
ret. x. heredi ⁊ sic heres habet actionem contra legatarium quam
nō potest facere testator finiri breuiori tēpore quā ius disponat.
Item potes ponere exemplum in casu speciali qui nō inuenitur
alibi. ff. vt leg. no. cap. l. j. §. sed si sub conditione. vbi actio ex testa-
mento competit heredi cōtra legatarium quam non potest ab-
breuiare testator: sed communiter in gloss. haberetur ꝙ si lega-
tarius ⁊ tunc est plana. ni. ibi. De equitate potest dici contra
hoc verum. scilicet sine dolo mutauit forum. Dy. alias secus: quia
dolus suus ⁊c. vt. ff. de dolo. l. elegāter. ibi in alio articulo dixi. cla-
rius est exemplum si dicat testator nolo heredem cōueniri ad le-
gata nisi eo loco quo domicilium habet. nam de rigore iuris ni-
hilominus poterit conueniri vbi est maior pars hereditatis, ⁊
vbi est res legata. vt. ff. de iudic. l. quod legatur. ⁊ l. fideicommis-
sum. ⁊ l. sed ⁊ si susceperit. §. si heres. Sed propter voluntatem
defuncti obstat exceptio: vt dictum est. Dyn. ibi. De conditioni.
⁊ demonst. l. si titio vsufructu. Item ⁊ in tacita non nascitur ob-
ligatio ante conditionis euentum. vt. ff. de conditioni. ⁊ demōst.
l. j. in fi. ⁊ no. ff. de pactis. l. item quia conuentiones. ⁊ ideo non po
test dici finiri: sed impediri natiuitas sicut in expressa nisi dicas
primo anno aliquid natum ⁊ per hoc obligationem nasci inso-
lidum sed impediri exercitium eius pro eo ꝙ in presenti natum
nō erat. vt. l. inter stipulantem. §. sacram. in versi. pro quo ⁊c. vn-
de impeditur effectus eius. Sed non finitur nisi testator ad eam
finiendam conditionem apponat: quia tūc finitur ope exceptio-
nis conditione adueniente. Dynus. In expressa etiam condi-
tione non videtur procedere. nam aut adijcitur a principio con-
ditio ⁊ tunc impediret obligationem nasci: non dissolueret con-
tractum quia nulla est contracta. vt. ff. de verborum signifi. l. cede
re diem. De conditioni. ⁊ demonstra. l. legata. ⁊ l. qui heredi. §.
vlti. Aut ab initio relinquitur pure ⁊ sub conditione adimitur ⁊
tunc idem. vt. ff. de adim. lega. l. si legatum pure. de cōditio. ⁊ de-
monst. l. aliquando. ⁊. ff. e. l. si post mortem. §. si pure.. Item si pu-
re relinquatur sed ex post facto cōditio relicto adijcitur tunc quo
niam quandocunque adiecta impedit obligationem nasci nō tol-
lit natam quia nulla est nata antequam adeatur hereditas. vt. ff.
de conditioni. ⁊ demonstr. l. quibus diebus. §. quidam titio. ⁊. ff.

de conditioni.institutio.l.penul.respõdeo procedit si ponas legatum annuum relictum pure ꝛ dimissum gratia exonerandi heredem quo casu statim obligatio parit ꝛ transmittitur.vt.ĩ.qñ dies legati cedat.l.nec semel.§.sed si quotannis.ꝛ.l.si cũ prefinitione.ꝛ.l.firmio.ꝛ ponas cõditionem adiectam ad finiendũ legatũ nam non finitur ipso iure sed ope exceptionis.Dy.

1 ☞ Stipulatio quando legati naturam sapere dicatur.
2 Stipulationes ꝛ clausule in contractibus apposite restringi debent secundum naturam contractus.

1 **Si legati serui.** †Si id qđ est legatũ deducitur in stipulationem stipulatio sapit naturã legati.h.d.in fi.ibi.pati.i.pati intelligitur ex legato.Dy.Et nota ꝙ stipulatio nihil operatur sicut.C.de pactis pignorũ.l.fi.ꝛ.ĩ.de damno infecto.l.fluminum.§.vitiũ.ꝛ.l.si edibus.ꝛ pro hoc.ĩ.de peculio legato.l.si legatum peculiũ.§.j.qꝛ cautio videtur cõtra naturaꝫ negotij ꝛ per hec videtur gloss.male dicere que dicit forte.secus forte si ab herede sciente quã,etiã ab herede sciẽte interposita non valet per iura predicta.sed Dy.saluat glo.ꝛ dicit quod ista stipulatio nõ est cõtra naturam negotij,sed preter.ꝛ ideo distinctio glo.inter errãtem ꝛ scientem est vera.nam quis potest stipulari de euicti.pro re donata vel legata.vt.l.aristo.ĩ.de dona.s.de pact.l.pacisci.C.de euic.l.ij.ꝛ vide.s.fami.hercis.l.qui erat heres ex parte.Jaco.Item no.ꝙ
2 †stipulationes ꝛ clausule que apponuntur in contractibus ꝛ rescriptis intelligi ꝛ restringi debent secundum formam ꝛ naturã cõtractus ꝛ negotij de quo agitur pro hoc.s.de euict.l.luci⁹.Et ibi in gl.ꝛ not.ꝛ dixi.s.locati.l.si vna.§.sed si verbo donationis.ĩ.de reg.iur.l.nõ videntur data.ꝛ.C.de donatio.ante nup.l.si cũ autẽ.In gl.vt ꝛ.s.in fi.in additionibus.Dy.cõmuniter hoc habeť.ꝛ.ĩ.de iure fisc.l.in fraudẽ.§.qui ꝑ alio.sed male quia ille.§.nihil facit ad istã materiã.Et ideo dꝫ esse in fi.vltime gl.sequẽtis.l.ad quã bñ facit ille.§.ꝛ hic in fi.dic vel hic per errorẽ ibi nõ.Dy.

1 ☞ Heres quibus astringatur ad luendam rem legatam.

1 8 **Si res obligata.** †Testatoris scientia legatarij cõiunctio onus eris alieni rei pretio equipollens ad luẽdum rem legatã heredẽ astringunt.hoc dicit ꝛ obligata specialiter.Alij dicũt generaliter.ar.ĩ.de dote prelegata lege.licet.Jaco.ibi.alio animo fuerit nisi appareat eum voluisse cõtrarium.Dy.ibi:Si nesciat.s.obligatam.Dy.ibi:Nisi vel si habeat quo casu imposuisset heredi onus luendi vt in premissis.Dy.ibi:Uel aliam eque bonaꝫ.Dy.ibi:Superfluum iure vel rei estimationem.Jaco.ibi pertinere voluerit quod presumitur ex quo scit obligatam.Dyn.ibi.Aperte.i.verbis expressis.Dyn.ibi:Exhibet.s.contra heredem.Dy.ibi:Suo tempore.i.tẽpore solutionis vel ante.Dy.ibi:Per iurisditionẽ.i.per officiũ iudicis.vt.ĩ.de iur.fisci.leg.in fraudẽ.§.qui pro alio.ibi id ei prestabitur.i.actionis cessio,fiet contra heredem.Dy.In glo.quod presumitur.ibi.l.ꝙꝙ.Solu.not.ĩ.de nouationi.l.si quis delegauerit.Dy.In glos.repete.ibi diuisum.i.pro duabus partib⁹ accipiũtur illa verba nisi si.Dy.Ad hoc.s.de senato.l.femine.ꝛsi quis cauti.si eũ.§.fi.In gl.vltima.ibi.l.modestinus.hec videtur vera:ꝛ dic vt ibi plene dixi.ꝛ probatur.s.de admi.tuto.l.si minoris ibi.Uel dic etiã post solutionẽ habeat.Dy.ibi:Magis enim ꝛ ideo artificiose loquitur litera que dicit non expressisse quod manet per heredẽ quãuis eo animo fuerit:nã si expressisset nõ videtur soluisse pro sua obligatione.Jaco.in fine.ꝛ.ĩ.de iure fisci.l.in fraudem.§.qui pro alio.Dy.

1 ☞ Sũptus circa rẽ legatã facti ꝑ doli exceptionẽ pñt cõseruari.

1 **Domos** Legatas.Post mortẽ heredis vt in litera patet ꝛ dic†sumptus facti circa rem legatã per heredẽ possunt conseruari per doli exceptionẽ que tamẽ si fuerit omissa adhuc cõsulitur heredi per cõditioneꝫ incerti.sumptus autẽ facti per legatarium nõ repetũtur ab herede.h.d.cũ tribus.ll.sequẽtibus secundũ vnã lecturã leg.sumptus.que etiã alio modo legitur vt patet in gl.ꝛ intellige hãc legẽ secũdũ Jac.de are.quod heres in reficiẽdo domũ expẽdit forte centũ.postea vixit plurib⁹ annis ita qđ edificiũ non potest durare nisi forte duobus annis ꝛ estimať modo quãtũ valet pro eo tẽpore quo potest durare nõ quãtũ heres expendit.Jac.ibi extructas.i.refectas.Dy.in glo.alias estimatis ibi.so.ibi nihil aliud vult dicere nisi quod hec impendit in rem suaꝫ ibi in alienã.Et sic facit ad id qđ no.s.de rei ven.l.emptor.Jac.ꝛ vide quod no.ꝛ dixi.C.mandati.l.etiã ꝛ facit hec.l.expresse ad questionẽ sepe occurrẽtẽ.rogatus est aliquis restituere hereditatem si decedat sine liberis facit expensas in res hereditari as certe adueniente conditione heres eius habebit expensas.

Quod si nulla. Ibi iuncti cõditio:id est sine causa per quam re uoco possessionem quã reuocata consequor intentum id est retentionem propter expensas.Dynus.ꝛ vide quod no.C.de rei ven.l.si quis sciens.ꝛ supra de condictioni.indebiti.l.si in archa.ꝛ.l.qui except.§.si quis.

Sumptus. In glo.ibi cum res.respon.Et dicas heredem fecisse sumptus secundum Ray.Dynus.Et secundum hoc deficit in litera a legatario vel si est sine prepositione a:ꝛ est datiui casus vel si habeas in litera a legatario habeas.ĩ.nõ reputãdos.Old.ibi vel dic hanc.Dy.in fi.ꝛ secũdũ hoc fecit legatarius sumptus vt in prima glo.Ol.ꝛ fecit necessitate domus exigente ne corrueret ꝛ de ista necessitate rei dixi.s.de impẽsis.l.ꝛ in totũ.

8 **Si ancilla.** Ubi duo sunt principalia.Si vnuꝫ deficiat nõ propterea deficit aliud.h.d.ꝛ dic liberis:id est filijs.ꝛ de significato huius prepositionis cum vide quod dixi.s.e.l.si cui.secundum omnes ꝛ.l.titie textores.§.nihil.ꝛ.ĩ.l.proxi.

1 ☞ Homo non potest esse hominis accessio.

Si ancillas. Idem dicit in summa quod superior.l.ibi negat deberi ꝛ male.Dy.ibi puto quia non habetur loco accessionis
1 sed principaliter legatus est.Dyn.†quia homo propter dignitatem non potest esse hominis accessio.vt.s.de edili.edi.l.iustissime in fi.ꝛ ideo nõ valet quia quodlibet videtur principale legatum ꝛ ideo non impeditur deberi propter defectũ alterum.Dy.Sed op.ĩ.de fundo instructo.l.si cui.Sol.modus loquendi ꝛ natura rei faciebat legatum instrumenti alterius.scilicet fundi accessorium hic autem nec natura rei nec modus loquẽdi faciebat vnum legatum alterius accessorium.vt.ĩ.de peculio legato.l.iij.Ol.ꝛ verba cõtraria ad fi.hui⁹.l.vide.ĩ.eo.l.ab oib⁹.

1 ☞ Legatum factum pauperibus secundum electionem prioris predicatorum an valeat.
2 Indignuꝫ preferre potest digno is cuius simpliciter relinquitur arbitrio.

1 **Captatorie.** id est in liberã ꝛ expressaꝫ voluntatẽ alterius collate:nã in tacita põt vt.s.e.l.senatus.s.j.ꝛ.ĩ.tit.proxi.l.j.†Sed qđ si dicat testator.lego centũ distribuẽda inter illos pauperes quos elegerit prior predicatorum videtur non valere legatum vt hic ꝛ in concor.in glo.allega.sed dico valere quia nõ substantia legati.i.an debeat committi eius arbitrio sed sola electio pauperum.ar.ĩ.de rebus dubijs.l.vtrum.§.j.de.l.ij.l.vnum ex fa.§.rogo ꝛ.§.si de fal.Et.l.cum pater.§.hereditatis.ꝛ.§.a filia.Dy.Et per hoc bene.ĩ.de manumis.vindicta.l.pater.Ol.sed an possit ipse prior cũ ex multis pauperibus aliqui qui sint pauperiores ꝛ aliqui minus pauperes eligere minus pauperes.Dy
2 nus tenet quod sic†quia cum simpliciter committitur eius arbitrio põt preferre indignum digno vt.ĩ.ti.pro.l.vnum ex fa.§.rogo.ꝛ.l.cum quidam ita.vbi de hoc dixi.ꝛ.C.de epis.ꝛ cleri.l.nulli.cum similibus.non obstat.C.de epis.ꝛ cle.l.si quis ad declinãdam.quia illud cum datur electio a lege hic ab homine.

1 ☞ Exceptio legatum perimit limitat ꝛ restringit.
2 Relatiuum quantitatis pro relatiuo numeri quãdoqꝫ ponitur.
3 Legatũ conditionale dicitur quod in expressam voluntatem legatarij confertur.
4 Conditio apposita in personam legatarij non reddit legatũ cõditionale.
5 Electio an vitietur morte eligentium.
6 Judex factum predecessoris rescindere non potest.
7 Forma rei perempta perimitur eius esse.

1 **Si ita legatum.** †Exceptio legatum perimit limitat ꝛ restringit.h.d.Et dic quod hec dictio preter ponitur exclusiue iõ qꝛ testator non intendebat derogare primo legato per secundũ.Dy.ꝛ ideo ista.l.parũ facit ad questionẽ quã notaui.s.eo.l.si ita scriptum.qꝛ hic testator expresse voluit vt preferatur primuꝫ per verbum preter.Et de significato huius dictionis preter qñ exclusiue:ꝛ quãdo inclusiue dixi.C.de procu.auť.quod ius.ꝛ in alpha
2 beto dictiõe preter.ibi in tãtos.†no.quod relatiuũ quãtitatis ponitur pro relatiuo numeri.Jac.sed op.qđ debeãtur.x.etiã si non habeat vt.s.e.l.legato generaliter.Sed dic qđ titio legauerit.x.ex his qui erant in patrimonio.vnde dicendo postea preter etiã de his que erãt in patrimo.intellexisse videatur.Et iõ nulli debenť.vt.ĩ.e.l.si seruus legatus.§.quicũqꝫ.Jac.Et facit.ĩ.e.l.si quis legauerit in glo.j.in fi.l.ista nihil facit.qꝛ ibi erant ꝟba futuri tꝑis hic preteriti.que cõditionẽ nõ inducũt sed demõst.cuius defect⁹ nõ vitiat leg.sed pro gl.adduci põt.ĩ.de cõditio.ꝛ demõ.l.cũ talis.§.vl.Dy.qꝛ inducta ad diminutionẽ ꝛc.Sed cõtra gl.facit.ĩ.de dona.l.ex hac scriptura.ꝛ ibi per quã Ray.reprobat hãc gl.Ol.defendit eã dicẽs ꝙ in.l.ex hac scriptura.fuit fcã cõmemoratio ꝑteriti act⁹ dispositiue hic enũtiatiue.ꝫ salua ei⁹ pace imo ꝛ ibi enũtiatiue.Sed glos.sustineas per notata in dicta.l.ex hac scriptura

scriptura.z secūdū Ray.ista glo.non reperitur alibi sed similis glo.est.j.de cōditio.z demō.l.quib⁹ diebus.§.dñs.glo.tamē que est in dicta.l.titia.la pma.j.tit.j.q̄ distinguit inter pteritū z futurū.vt.s̄.dixi p Dy. Nota i gl.scda.i fi.z de act.emp.l.penul.§.fi.

3 **Illi si volet.** †Legatum collatū in expressam voluntatem legatarij conditionale est:z ideo z iste.§.alibi nō reperitur secundū Dy.z nō habet locum in donatione causa mortis.vt no.j.de dona.causa mor.l.si cui.alias si ei cui.ibi voluerit.i.se velle declarauit.Dy. In glo.legatarij ibi arbitrio cū hic tm̄ ex voluntate legatarij pēdeat in.l.contraria vtrisq3.Dy.ibi.l.sicut hec non est bona q2 sic est in ptāte emptoris nō recipere rem emptā sicut legatarij nō recipere legatum.ideo dic q̄ hec cōfertur in volūtatē legatarij cui obligatio contratab. debetur ibi in volūtate obligādi ideo nō valet.vt.j.de act.z obl. l.sub hac cōditione.Pe.vel dic secūdū Jac.de ar.q̄ in illis contractib⁹ agitur de mutua obligatione ɔtrahēda.vnde nō d3 esse in volūtate alteri⁹ tm̄.vt.s̄.de eo qd certo loco.l.nō vtiq3.z dicta l.sub hac cōditione.At hec cōtra est.Jac.in eadē glo.in fi.q2 nihil videt̄.vt.j.qñ dies lega.ce.l.si dies.§.sed si sub cōditiōe. Dic ergo q̄ hec cōditio est apta legatū suspēdere post aditā hereditatē z illud cōditiōale reddit in cōtrario z ideo cōditionale nō reddit.vt.j.qñ dies lega.ce.l.si titio.§.quedā.Et dic vt no.j.de conditio.z demō.l.aliqñ.Dy.Sed opinio glo.videtur posse sustineri z reduci ad distinctionē predictā.nā vbicūq3 certū est he edem existēte cōditione debitū iri:siue legata deberi.ibi conditio legatū nō suspēdit.vt dicto.§.si quis sub cōditione.Sed cū conditio apponit̄ in personā heredis z nō legatarij certū est quod ɔditione existēte z herede adeunte legata debent̄ nullo modo suspēditur.ergo bene dicit glos.cū dicit quod si cōditio apponit̄ in psonā heredis nō suspēditur legatū.z hic etiā dicit preal.§.z si sub cōditione.in fi.Si aūt apponatur legatario.h.d.gl.z bene qd talis cōditio adiecta legatario nō permittit esse certū ante aditam hereditatē legata debeant̄ vel nō anteq̄ ɔditio existat vt hic.bene ergo sequit̄ quod cōditio adiecta legatario reddit legatū cōditionale z tanquā cōditionale ad heredē nō transinittitur. Nō

4 ob.ergo dict⁹.§.sed si sub conditione.vbi d2 q̄ cōditio apposita in personā legatarij nō reddit cōditionale legatū:q2 ibi fuit apposita ea cōditio in personā legatarij que apposita,erat in persona heredis.vnde certū erat adita hereditate debitū iri z legatu3 deberi.vt dicta.l.aliquando.de conditio.z demon.vnde sic intelligendo glo.potest saluari.z concordat cum predicta opi.Dyn. Sed nōne expressio eorū que tacite insunt nihil operatur.vt.s̄.e. l iij.z dicta.l.aliqñ.nota.iste tamē text⁹ est multū cōtra dictā solutionē.Jn gl.vt.j.de ɔditio.z demō. ibi.z.l.si die.§.seruo.Dy.

Si domus. Resolutio facta in totū rei legate p testatorē eiusq3 reparatio extinguūt legatum.secus si per partes resolutio fiat.hoc dicit.ibi resecta sit per testatore3 vt aliqua sit dubitatio.Dy.ibi.Legatū manere quia semper eadē domus videt̄ manere.vt.s̄.e.l.si grege.z.l.quod in rerū.in fi.Dy.ibi:destructa vsq3 ad areā.Dy.Et facit hic.§. ad questiones.quas notaui.s̄.eo.l.si grege.†Jtē ad aliā simile ecce

5 quod quidā est electus Archid.a quibusdā canonicis oēs sunt mortui.z alij de nouo creati.petit electus cōfirmari electionē.canonici de nouo creati contradicunt.z dubiū est an impedire possint confirmationē videtur quod nō:q2 morte eligentiū nō debet vitiari electio sicut nec morte iudicis vitiatur sententia.ar.C.de re iudi.l.si.Jtem succedunt eligentibus ergo zc.vt.C.de resti.militar.l.qui a patre.s̄.de euic.l.vendicante3.z.j.de iure fisci.l.cum quidā.§.fiscus.s̄.de minori.l.emili⁹.z.C.de his qui.vt indignis. l.polla.z de liberali causa.l.si ab eo.preterea idē collegiu3 esse videntur.vt.s̄.quod cuiusq3 vniuersitatis.l.sicut municipū. Et de iudicijs.l.proponebatur ergo contra factū suum zc.Preterea si edificiū est destructū z restitutū idē videtur vt eade3 seruitus duret.vt.s̄.de seruituti.vrb.pre.l.seruitutes.§.si sublatū.ergo z hic durat eadē electio ad idem.j.de ver.obl.l.inter stipulantem.§.sa

6 cram.versicu.q̄ si nauis.z de sol'.l.qui res.§.area†preterea iudex factum predecessoris rescindere non potest.C.sententiam rescin. non posse.l.j.Et ad hoc.j.de leg.j.l.peculium.z de fundo instructo.l.tabernā.Et ad id quod vocantur canonici sicut primi ergo impositio nominis eos idem facit censeri ar.s̄.de dona.inter virū z vxo.l.si donate.§.si sponsus.Econtra videtur quia suspect⁹ est electus se ingerens inuitis canonicis.vt.s̄.de procura.l.que omnia.Preterea nō videntur idem sicut nauis composita.vt dicta.l.qui res.§.areā.z.s̄.qui.modis vsusfruct⁹ amittatur.l.quid

7 tamē.§.si nauis.†Jtem forma rei perempta perimitur eius esse. vt.s̄.ad exhi.l.iul'.§.sed z si quis.sed forma rei mutata est ergo z esse eius.Jte3 pro hoc q2 medicus semel approbatus ab eadem re publica reprobatur.vt.s̄.de excu.tuto.leg.sed z reprobari.dic quod ius est ei quesitum ex electione.vt.l.hi qui ad ciuilia.C.de app.z in aut.de collatore.z ad hoc.z in glo.z vide ibi Jacob.de bel.illud ergo non potest ei auferri per eos qui heredes esse videntur.vt.d.l.proponebatur.s̄.de iudic.Dy.Et per hoc bene q2 nec ipsi idem qui elegerunt possent resilire.vt extra de electione.c.publicato.z.j.de decur.l.penul.§.fina.quidā tamen dicūt quod electio nō querit ius electo.vt.s̄.de militari testamento.l.ex eo.nisi sint maximi magistrat⁹ vt imperator senatores z similes.vt.C. de quadri.prescrip.l.bene a zenone.vbi de hoc satis dixi.z not.p dic.ū Jaco.de bel.dicto.§.ad hoc.vt in auf.de collatore.Jn gl. prima.ibi est.cōtrarius casus nō tamen per omnia.Dy.Q2 hic distraxit z edificauit ibi solū edificauit.z.§.iste destruit glos.que est.s̄.de vsufru.l.qui vsufruc.vt ibi dixi.Jbi de dāno vitādo vel meli⁹ ibi.creditor hēbat firmū ius ad hec legatari⁹ nō nisi a morte testatoris.vt.j.ad.l.falc.l.lineā.z.l.i quā.itatē.§. magna. Dy.

1 Legatū de emēdo vel vēdendo iusto precio de iure validū.

1 **Et si equo.** †Legatū de vendēdo vel emēdo iusto pretio est validū de iure.h.d.z dic si.id est quanuis.Dynus.ibi.Venderet. id est vendere vellet.Dy.in fi.nūquid ijs duobus casibus legatum affert commodum certe sic z ideo valet. Old. Et idem crederem si heres esset damnatus vendere rem maiori pretio quam valeret vel emere minori propter rationem que est hic in textu.z vide quod not.z dixi.s̄.eo.l.si.fideiussor.§.meminisse. (3 Justo pretio.Adde q̄ idē t3 Bart. hic.)

1 Procurator meus ad mortem damnatus non debet puniri ante redditionem rationis.

2 Expressio nois proprij partes viriles facit competere oneratis.

1 **Seruus vni.** Arg. est hec lex† quod si qs sit dānat⁹ ad mortē qui fuit meus procurator tutor vel negotiorū gestor nō debet ante puniri quā mihi reddat rationē si hoc petitur o ad idem.j.eo.l.seruo legato.§.seruus. Et est expressum.C.de bonis proscriptorum.l.j.Dyn.in contrarium est.C.de penis.l.cu3 reis.

2 **Si ex pluribus.** †Expressio propriorum nominum viriles partes competere facit oneratis.h.d.Et vide quod notaui.s̄.eo.le.si ex toto.§.j. ibi legata sit a coherede vel a legatario expressis nominib⁹ proprijs eorū qb⁹ legabatur.Jn gl.j.ibi.si autē res z a testatoris legato ab vno heredū alijs duobus heredibus.Dynus.ibi.Jā in parte.s.rogati.Dy.in fi.z est ar.j.eo.l.si fundū.§.si liberto.Dy. Jn glo.cū proprijs nominibus.in fi.q2 nulla esset legis dubitatio:z quia hoc est contra textū qui dicit ex disparibus.Dy.Op. de.l.ij.j.de fundo instruc.nisi etiā appellatiuis nominibus diuiditur pro virili.Sol. vt ibi not.z est notabilis so. Si autem propria z appellatiua simul.dic vt.j.de stipu.seruorū.l.si cōis seru⁹.

1 Filio z seruo legari potest domino z seruo legatis.

2 Medium dari non potest inter mortem z aditionem.

3 Morte nihil certius est hora mortis nil incertius.

1 **Si post mortem.** † Filio et seruo post mortem domini z patris potest legari.Et si seruus remanet in seruitute heredi dñi acquirit legatū si vero in testamēto dñi sit liber esse iussus et dies legati cedat ante diē libertatis per ipsu3 acquiritur hereditati.si vero eodē tēpore cedat meli⁹ est ad eū pertinere quā ad heredē.h.d.ibi.legetur ab aliquo extraneo.Dyn.ibi. pertineat: q2 eo tēpore quo cedit dies legati est sui iuris.Dy.ibi.relictū legatū est ab extraneo.Dy.ibi.durauerit.i.seruus in seruitute remāserit ibi idē iuris est.s.vt legatū relictū seruo pertineat ad heredem dñi.Dy.ibi.iussus fuerit subaudi nō necessario herede a dño instituto.Dy.ibi.cedit dies legati subaudi:q2 in morte dñi. Dy.ibi.q̄ aliquid heredis Et sic p oñs dies libertatis nō cedit q2 cedit ab adita hereditate.Dy.ibi.ad eū.s.heredē dñi. Dyn⁹. ibi:ptineat.s.legatū.Dy.ibi:pter q̄ si seru⁹ al's si seru⁹.Dy.ibi: tūc eni.s.q2 instituto necessario herede nō est dare mediū tempus inter mortē testoris z aditionē hereditatis z itelligas qd seru⁹ ille nō erat testatoris sed extranei z sic si bñ aduertat̄ nihil facit.§. in nouissimo q p ɔtrario allegat̄ q2 est ali⁹ casus prorsus ab isto extrane⁹.Ol.ibi:cedat†q2 inter mortē z aditionē nō est medium vt est dictū.Dy.ibi.ad ipsum seruū q nūc est manumissus. Dy. ibi.cōsequit̄ q2 dies legati z libertatis cedit eodē tēpore: z sic incipiūt simul tpe sed hñt inter se ordinē iuris dispositiōe.vt z.s̄.de acqui.here.l.illud dubitatū.Dy.Querit Dy.q̄ est rō qd fili⁹ cui legatū est post mortē patris semp cōsequit̄ legatū dicit q2 dies legati cedit per mortē patris.vt.j.qñ dies leg.ce.l.si vsuf.§.fi.Dy. Sed an ista lex locum habeat si institutus est heres suus vt inter mortē z aditionē nō videatur mediū hoc videtur innuere textus quod sic q2 disiunctiue dicit suus an necessarius z sic alterū sufficit de verbo.signi.l.hec verba.alij tenēt oppositū z exponunt aut pro et:z ita exponit hic gl.de hoc sunt varie opiniones doctoru3 et glo.vt dixi.j.de cōditio.z demō.l.iul'.noster. ibi videas. Jtem querit Pet.an habeat locum vltimus versiculus si heres voluntarius statim adeat vt legatum relictu3 seruo post mortē domi-

(Vlti.bar. hic z Bal.)

(Questio dubia. z de hac p Dy.z Bar.hic.)

ni ad seruũ pertineat dicit quod nõ q2 oportet quod scit dare medium inter mortem z aditionem q2 viuo testatore adire nõ potest. vt.§.de acquiren.her.l.nemine. Item ad fi.princ.hanc.l.opponit Pet.quod non sufficiat cõditionẽ esse in fi. Sed oporteat quod sit in facto.vt.ſ.de condi.z demonst.l.qui heredi.§.fi.dicit quod hic est duplex acquisitio vna in psona domini z illa fit postq̃ facta est in personã serui conditio quantum ad euz est.in fi.quo ad acquisitionem fiendam domino est in facto. Sed cum tunc non inueniatur dominus qui rem auferat seruo.q2 iã est liber remanet penes eum z faciunt predicta ad probleuma philosophicum pone quod habebã seruũ dixi quod si crastina die mane prim⁹ cui obuiaret in ponte esset seruus ipse esset liber: alius dixit seruo suo qd si primus cui obuiaret cras mane in põte esset libert⁹ ipse efficeretur liber.contingit qd isti duo serui sibi inuicẽ obuiauerũt queritur quis eorũ sit liber an vterq3 an vnus.de hoc dic vt dixi.§.de sta.ho.l.aretusa. In glo. dño ibi. dies legati.i.immediate post mortẽ dñi.Dy.ibi.Hereditas dñi. Dy.ibi. z pecuniarium relictum a dño.vt.§.in nouissimo.Sed si referas ad casum istius legis.dic quod valeat.idest seruo acquiratur.Dy.

Si pure. Si seruus pure legatus sub conditione liber esse iussus fuerit sub cõtraria conditione valet legatum et pendente conditione mortuo legatario ad heredẽ non transmittit.secus si pure legatus ex die vel post mor-
3 tem titij liber esse iussus fuerit.Et no.ex fi.illud quod dicitur † q̃ nihil certius morte^a z incertius hora mortis ibi iussus fuerit directo.Dy.ibi.z ideo.s.quia sub contraria conditione debetur legatum.Dy.ibi.Existente conditione libertati adiecta.Dyn.ibi. Legatum perimitur:idest species legati cum efficacia debendi. ipsum enim legatũ proprie non perimitur cũ nec ceperit.vt.ſ.de condi.z demon.l.si titio.Old.ibi.Et ideo.s.q̃ sub contraria conditione debetur legatum.s.quia non debite libertatis.Old.vnde ait.quia inutile est legatum quando certum est diem libertatis venturã.Dy.in gl.vlt.i fi.z.ſ.de statulibe.l.sticho do lego. Iac.

a ¶ Morte. Ad de qd mors dr esse triplex. prima dr immatura scz iuuenu3:alia acerba.s.infantiũ.tertia matura z naturalis.s.senum. Card.in cle.j. vt lite pendẽ. z qd mors ciuilis z naturalis equiparentur. Uide doc.in.l.insulaz.§.so.ma.bart.in.l.deo nobis.de epi.z cleri. Alex.in.l.si decesserant.q satisd.cogan.qd est verũ in casib⁹ a iure expressis. Rota i decisio.ccclxxix.dubitauit. Notat i.c.susceptum.de rescript.in.vj.z ibi Pet.danc.z q̃ ibidẽ dixi in.c.si eps a paganis.de supplẽ.negli.prela.Pet.de anc.in cõsi.incipiẽte in xpi nomine amẽ. Jo.and.in.c.fi.de dona.īnter virum z vxo.

1 ¶ Legatum seruo legato relictum sequitur legatarium.
2 Heres rem legatam sub conditione potest alienare.
3 Difficilius conceduntur que difficilius reuocantur.
4 Petitio legati cui concedatur.

1 **Seruo legato.** † Legatũ relictũ seruo legato sequitur legatariũ h.d.Et vide.ſ.e.l.quesitum.§.penl.ibi receptum est a domino.Dy.ibi.sequitur legatarium cui seru⁹ erat legatus.Dy.ibi.Legatum.i.res legata.Dy.In glos.i.res legata ibi:tali seruo legato.Dy.ibi:dies legati.i.quo moritur is qui legauit.dy.ibi:dies legati.i.quo moritur is qui legat.dyn.ibi:qd seruis.Et vide quod ibi no.q2 licet hereditati acquirat restituit postea legatario.dy.vt.ſ.eo.l.si tibi homo.§.cum seruus. Iaco.

Si seruum. Per alienationẽ vel factũ heredis le-
2 gatũ extingui nõ põt.h.d.ibi vẽdicari.s.seru⁹.dy.Et patet hic quod heres † potest alienare rem legatã sub conditione.Sed dicit gloss.q̃ hodie est hoc innouatũ.per autẽ.res que.C.cõmunia de legatis.vbi de hoc no.z dixi. Et de hoc vidi multas questiões de fctõ esse.testator legauit res quasdã sub cõditione:heres alienauit pendente cõditiõe nũquid trãsferatur dñium meũ cui facta est alienatio.Et videtur quod non p hãc glo.z per aliã que est.ſ.de regu.iur.l.plerũq3.in vltima colũna.vbi etiã de hoc dixi.z per aliã.C.de leg.l.fi.z idem no.ſ.ad trebel.l.marcellus.§.res.z.ſ.de cõdi.z demõ.l.si fundũ.Sed alia glo.et etiã text⁹ videtur dicere cõtrariũ.s.qd valeat alienatio medio tpe z trãsferat dñium.nã dr q̃ conditione adueniente pinde vẽdicatur ac si nulla esset facta alienatio.vt in auf.de resti.z ea q̃ parit.§.j.col.iiij.z de leg.ij.l.cũ pater.§.libertis.z ibi dicũt glo.qd tenet alienatio.Sed quãcũq3 teneas semper põt vẽdicare.Et faciũt predicte gl.ad questionẽ quã vidi de facto.testator reliquit alicui domũ restituẽdã sub cõditione z iussit qd nõ deberet alienari sub certa pena:heres alienauit cõditiõe pẽdẽte:agit contra eũ ad penã cõditione existẽte nũquid debeat cõdẽnari:videt qd nõ.nã nõ videtur alienasse q2 dñiũ nõ videtur trãslatũ p glo.§.allegatas que hoc tenẽt.z alienare est dñiu3 trãsferre.vt.C.de fundo dota.l.j.Ecõtra videtur per alias glo.que tenẽt qd dominiũ trãsferatur quid cõsulerẽ nõ dico q2 adhuc pendet de facto. Dyn.Credo quod medio tẽpore teneat alienatio.Pe.z Ray.z cõmuniter alij doc.de hoc no.z dixi per Iac.de bel.dicta.l.fi.C.cõia de legatis.quicquid sit parũ videt vtile ad legatariũ q2 saltẽ possessio semp trãsit ita quod incũbit legatario onus vẽdicãdi ad possessorẽ.Sed quo ad pene petitionẽ bñ pdest scire.q2 secundũ ynã opi.pena esset cõmissa secũdũ aliã nõ.In glo.sed manumittere nõ põt inter viuos i vltima volũtate põt.vt.ſ.ad trebel.l.quidã.§.si quis filiũ.Sed que est ratio qd inter viuos alienare põt z manumittere nõ põt q2 deberet esse ecõtra.vt.ſ.de reg.iur.l.si libertas.dic.s.q2 si manumitteretur nõ posset libertas amplius retractari.vt instit.ex quibus cau.ma.nõ l3.§.semel.z de minori.l.si ex causa.in fi.z sic tolleret ius legatarij sed alienatio reuocari
3 põt in cõditionis euẽtũ:z sic legatarius h3 ius suũ † z q̃ difficili⁹ reuocãtur difficilius cõcedũtur.vt.ſ.de reg.iur.l.plerũq3.nec ob.qd manumitti possit in vltima volũtate per dictũ.§.si quis filiu3.q2 estimatio debetur legatario:vt ibi p3 z p hoc notata per Iac.de ar.ſ.de manumisso.l.seruũ.Op.q̃ etiã inter viuos possit manumittere.vt.l.possessores.C.de fundis patrimo.li.xj.sed ibi non erat sub cõditione grauatus.Ol.in fi.cõtrariũ huius no.in auf.de restit.z ea q̃ parit.§.j.col.iiij.Dy.Et de hoc satis supra dixi.

¶ Uide ad huius.l.faciliorem intellectũ Bar.hic.qui late trac.materiam.

4 **Si testator.** † Legati petitio illi cõceditur cuius cõtẽplatiõe fit dispositio.h.d.Ibi actionũ ex testamẽto ex causa legati.S3 ex antiquo ɔtractu sic.Dy. Uel possit distingui legauit cõtẽplatione creditorum vel nõ.Et facit.C.fa.ercis.l.licet.z de pactis.l.pacto successorum.in gloss.sic.ſ.tit.ij.ibi hoc legatũ.z ratione diuersitatis ibi dixi.Ibi allega.est casus.vel sol.vt no.§.eo.l.si cui.§.si titio.Dynus.

Si fundus. In legato speciei d3 res pstari talis q̃lis est tpe testamenti nisi spũaliter contrariũ appareat de voluntate testatoris.h.d.ibi.impositã hoc iõ dicit q2 qdã sunt seruitutes nõ imposite in quib⁹ est minor dubitatio.puta q̃ debent ex agrorũ natura.vt.ſ.de aqua plu.ar.l.j.in fi.z.l.in suã.Old.In gl.prima in fi.z.ſ.de verb.sig.l.nõ tm̃ Dy.

Seruus qui i negotio fuerit. Id est q dñi negotia administrauit.z vid qd notaui.§.e.l.seru⁹.

Si res. Ibi officio iudicis corã quo petit legatu3.z de ista cautiõe vide qd plene dixi.§.e.l.cũ res contra.in fine,vt nõ ante iubeat eũ tradere quã ratiões reddat.Dy.

1 ¶ Res heredi per testatorem legata si erat obnoxia non prestatur nisi ratione damni habita.

1 **Si seruus titij.** † Si heredi res per testatorem legata erat obnoxia nõ ante prestãda est legatario quã dãni fuerit rõ habita.h.d.ibi apõ titiũ.s.existẽs.Dy.ibi.seruiebat. Quid ecõtra dic vt.ſ.eo.l.huiusmodi.§.edes.ibi legatus tibi fuerit a me herede instituto.Dy.sub conditione vel in diẽ.Dy.ibi.qui oẽs.i.procu.z emptor.Dy.ibi.recipias per nouã cõstitutionẽ:nã per aditionẽ hereditatis fuit prior seruitus extincta.Dy.ibi.quare.i.q2 ratio habetur.s.agente procuratore vel emptore. Dy.In gl.ſ.ã fi.nã si pure nullo modo extinguitur ɔditio furtiua vel actio furti.vel seruitus cõpetẽs heredi:q2 nullo tẽpore est dñs rei legate.vt.§.e.l.legatarius.§.j.ſ.de furti.l.a titio.z not.§.de seruituti.l.papi.Dy.In glos.s.mihi heredi.Dyn.In glo.redit ad primũ casum de seruo legato.S3 is differt a primo:quia ibi seru⁹ testatore viuẽte furtum fecit hic eo mortuo z hereditate nõ adita.Old.Ista glo.nõ est vera si referatur ad casum hui⁹.l.q2 illud dictũ locũ habet demũ ratione furti facti ante aditã hereditatẽ.vt.d.l.j.in princ.z.§.sceuola.post aditã autẽ teneret furti vt qlibet extraneus:vt ibi patet.z maxime ipsa.l.j.versic.quinimo.Old.extra gl.op.de.l.vnũ ex fa.§.si rẽ.ſ.tit.j.vbi valet legatũ rei heredis ergo z hic videat legare ius qd habet heres.So.ibi testor nõ habebat aliqd ius in re z ideo legatũ cõsistit in re heredis alias legatũ esset inutile:hic aũt testator habebat ius in re z ideo valet legatũ in re ipsi⁹ testatoris z nõ est psumptio qd ius heredis legare voluerit.bar.sed p hoc nõ est rũsum ad.§.cũ dñs.de.l.cum filius.ſ.tit.j.vbi testor legauit rẽ in qua heres habebat vsufruc.z videt legare ipm vsuf.heredis z tñ legatũ poterat valere z in ,pprietate testõnis.rũde per ea q̃ dicent.ſ.l.,pxi.§.fi.Ric.

1 ¶ Legatũ domus irrisoriũ est si testator domũ non habebat.
2 Domus differt a fundo.
3 Legatum vestis non valet quam testator non habet.
4 Legatum rei non existentis est inualidum.
5 Re legata legatario pstita ad cautionem nõ remanet officium.
6 Partes iudicis an debeãt statim post confessionem interuenire.
7 Excipiẽs z proponẽs iustã causam post confessionem auditur.
8 Affectionis ratio in quibus habeatur rebus.
9 Legatum simpliciter relictum ad ius quod testator in re legata habet restringitur.
10 Emphiteota ius quod habet in emphiteosi legare potest.

1 **Si domus.** † Legatũ dom⁹ est derisoriũ si testator domũ nõ h3 in patrimonio alioqui sec⁹.h.d.ibi q̃ dom⁹ quidam hũt in textu.s.circa nomẽ tñ nõ expressit.Dy.s3 vacare d3 q2 gl.subaudit.Dy.z dic q̃ vbi testor legat domũ nec designat certã:hic h3 vnã tm̃ illa debetur in dubio.ar.ſ.de reg.iur.l.quoties.Si h3 plures nec appareret de qua senserit heres eligit vt hic:alias esset electio legatarij:vt.§.e.l.q duos.si nullã tũc legatũ est derisoriũ vt hic scdo rũso. Nec ob.ſ.de verb.ob.l.ita stipulatus.vbi de hoc no.z dixi qd.ibi.nomẽ est adiectũ fundo:hec loquit i domo z est rõ vt no.§.e.l.legato ge-

gato gñalr.r p Dy.de regu.iur.c.in obscuris.li.vj.z de iur.do.l.
cũ post.§.gener.Et sic gl.in.d.l.videt facere dñiam inter domum
2 z fundũ.cõtrariũ tz Pe.†Et dicit quod nõ est differẽtia inter do
mũ z fundũ.Sed dñia est in forma legãdi:nã si testõr simpliciter
legat domũ siue fundũ cũ nõ habeat vtrobiqz nõ tenet.sed cũ le-
gat vnã de domib⁹ suis qz nõ est verisimile testatorẽ ita strictas
domos hr̃e in suo patrimonio vt sint inutiles tũc locũ hz dispo-
sitio hui⁹.l.ita z videtur sentire gloss.dicto.§.gener.Querit Pe.
quõ intelligem⁹ qd testõr senserit de certa domo z non appareat
de qua dicit qz domũ vnã ex domib⁹ meis lego:sec⁹ si dixisset do
mũ tantũ qz tunc esset idẽ qd in vltimo versiculo.qz legatũ nõ va
let z allegat.l.q̃ pluribus.ĩ.de ver.obl.z hic sequit Ray.z Cy.sz
certe licet nõ videt pcedere p ea q̃ no.s̃.eo.l.si quis a filio.§.si qs
plures.qz dicẽdo vnã de domib⁹ nõ videtur sentire de certa z sic
nõ esset heredis electio sed legatarij p dictã gl.z dictã.l.q duos.
quã gl.oẽs sequũt.pone ergo exẽplũ qd habebat plures domos
seianas z dixit domũ seianã lego nec appet de qua z sic sensit de
certa electione heredis.vt.d.§.si quis plures.nõ ob.l.qui ex plu-
3 rib⁹:nã ibi nõ ponit vbũ vnũ qd hz inducere dubiũ.dic.†Quid
si testator legauit vestẽ z nullã habebat ĩ patrimonio vr̃ qd non
valeat legatũ per hũc tex.in cõtrariũ facit glo.instit.mã.§.in sen
tentia.z videtur expressum.ĩ.de auro z argẽ.leg.l.titia.§.j.in fi.
primũ approbatur qz vestis sit destinatione patrisca.cum aliquo
facto sicut z dom⁹.vñ si nõ habebat in patrimonio nõ valet lega
tũ.z p hoc.s̃.e.l.qd in rerũ.§ fi.z quod dicã in sequẽti questione.
nõ ob.qd no.in.d.§.in summa.qz ibi fuit facta promissio procura
toris z sic videt facta fuisse serui determinatione seruitij qd ipse
fecit ita qd nõ poterat esse penit⁹ derisoriũ.sicut eñ dr de dote p-
missa.vt.d.l.cũ post.§.gener.in legato vo vestis nõ hz quicquid
se referat:nõ ob.dicta.l.titia.§.j.de auro z argen.lega.qd ibi fuit
expresse data electio legatario z sic legatũ non põt esse derisoriũ.
alias secus vt in eadẽ.l.in pñ.z pro hoc facit dictũ Bar.in simili
4 questiõe†quid si legauit tibi capsam vel coffanũ z nullũ habet in
patrimonio an valeat legatũ dicit q nõ:z habes gl.cũ text.s̃.e.l.
quod in rerũ.§.fin.z per pdicta habes qd legãs domũ vel fundũ
si nõ hz in patrimonio qd si cõcedat electio legatario qd valeat
legatũ p di.l.titia.§.j.de auro z argen.l.iiij.z facit.eo.tit.l.q vxo-
ri.§.j.Et faciũt predicta quod si comes promisit dare feudũ mi-
liti z nõ apparet ex qz comes hoc nõ declarauit distingui debeat
an comes habeat feudũ:vel nõ:si nõ hz nõ valeat pmissio vt hic:
si hz tunc valeat.ar.dictarũ.l.ita stipulatus.de verb.obl.z de iur.
do.l.cũ post.§.gener.z argu.bonũ.ĩ.de alimẽ.lega.l.cũ alimenta.
in prin.Et tunc dari debeat feudũ secundũ qualitatẽ persone cui
pmissum est vt si erat nobilis z potens miles habeat melius feu
dum.si vilis vile feudum.ar.ĩ.de rebus dubijs.l.vtrũ.§.fi.Dyn.
z de annuis leg.l.cum.In glo.j.in fi.alias videtur electio legata-
rij.vt.s̃.eo.l.qui duos.Dy.ne derisoriũ esset legatum.vt.ĩ.de au
ro z argen.lega.l.titia.§.j.z ibi no.Ol.In glo.qm̃ nõ natura ibi
vel generibus quia illa habent certos fines designatos a natura
saltem communi mensura.Petrus de bella pertica.
5 **De euictiõe.**†Si res legata sit legatario pstita
ad cautionẽ nõ supest officiũ sed a-
ctio ex testõ si fuerit euicta.secus si cautio petita.h.d.ibi.z regu-
lariter ad aliud rñdet nõ directũ ad propositũ ibi euincitur in iu
dicio al's non debetur euictio.vt.s̃.de euictioni.l.nõ tñ.Dyn.ibi.
vt sic.i.cũ petere possit.Dy.In gl.nec eñ põt.in fi.argu.C.depo
siti.l.iiij.Sed hoc est falsum qz cũ sit prestandũ ius cautionis qd
respicit totam rẽ adhuc põt peti tota res ob hoc ipsum vt cautio
prestetur.vt.ĩ.de sol.l.etiã.Et de verb.obl.l.iul.§.qui fundũ.Et
ad dictã.l.quartã.C.depositi.respondeas quod ibi accessorium
qd erat soluẽdũ pẽdebat ex principali soluto: pñcipale vero nul-
lo modo ex eo sed hic in preallegatis legib⁹ firmitas z effect⁹ pn
cipalis soluti pẽdebat ex cautione q̃ prestãda supererat.Itẽ hec
determinatio videtur loqui de tpe quod est post eius cautionez
quo agit ex testamẽto cautione non prestita sz ea pstita ageretur
ex cautione:lz inquirẽdo loquatur de tẽpore ante euictionẽ.Itẽ
in versi.ceterũ loquitur de tpe ante euictionẽ.Dy.z Jac.In gl.
z nihilomin⁹ ibi.z.l.nemo enim.hoc istud quod sequit est diuer-
sa glo.a prin.gl.Et debet esse gloss.per se qz fuit diuersorum do
ctoz est notabilis z plena in materia sua secũdũ Dy.z est obscu
ra z eã declarabo ex sequẽtib⁹.Ol.Ibi azo.hoc placet.Dy.ibi.
magis ex qualitate quasi nõ soluerit.Ja.qz dãnat dare ergo do
miniũ trãsferre quod apparet nõ trãsiatũ euictiõe secuta.vt.ĩ.de
leg.iij.qui concubinã.§.si heres.de hoc sed qz hec ratio locum ha
beret etiã in specie.iõ dic magis ex qualitate zc.z magis ideo qz
debitũ in genere quã debitũ ex causa legati.Dy.vt.d.l.si a substi
tuto.in fi.ibi frustra quereretur qz si euinceretur fieret iniuria lega
tario.q̃ nõ noceret heredi z per 9sequẽs de euictiõe nõ ageret.vt
s̃.de euict.l.si per imprudẽtiã.Dy.ibi.§.sed si rem.z.s̃.eo.l.si res
obligata.clarius.ĩ.tit.j.l.meuius.§.iste.Dy.z Jac.ibi tacente eo
de cuius sciẽtia vel ignorãtia qui pro ignorãte habet vt not.s̃.e.
l.res obligata.Dyn.z sic legatari⁹ cui legat si res aliena hz pro-
bare quod testator sciuerit alienã.ibi cause nullius.i.q̃ nulla est
z credebat testõr subesse quod credebat se habere aliquod ius in
ea z nõ habebat.dy.vt quia emerat a minore credẽs valere talẽ
emptionẽ vel meli⁹ posset dici quod.l.cũ alienam.loquitur qñ te
stator ignorat.z.l.scire loquit qñ errat.Jac.Et vide qd ibi not.z
plene dixi.i.l.cũ aliena.C.de leg.ibi vel etiã finite.i.que iã suberat
z adhuc credebat testator subesse cuz tñ finita esset qz habuit ali-
quod ius.Sed finitũ est morte.vt.s̃.eo.l.qd in rerũ.§.j.dyn. ibi.l.
gnt⁹.z.l.q tibi z.l.vxori.Dy.in fi.z.ĩ.de dona.l.aristo.§.fi.Oldr.
6 **In pecunia.**†Post cõfessionẽ nõ debet statim in-
teruenire partes iudicis. Sed modi
cum tempus eius arbitrio dari debet.h.d.ibi confiteri ante libel
li dationẽ.Sed si post libelli dationẽ debitor cõfiteretur sentẽtia
esset ferẽda.dy.de hoc no.vt dixi.ĩ.de rei vendica.l.deberi debi-
toribus.z de iudicijs.l.si debitori.z not.in glossa.C.de execu.rei
iudicate.l.fi.Ibi obseruare.i.statuere.Dyn.in glo.ibi de succes-
sorio edicto.l.i.§.licet.debet dicere in principio.§.largius. Jaco.
7 **Qui confitetur.**†Post confessionẽ audit ex-
cipiẽs z proponẽs iustã cau-
sam quare nõ prestet id quod in cõfessiõe deductũ est:sed estima
tionẽ.h.d.ibi prestare nõ posset sic rẽ legatã.dyn.ibi. audiendus
volẽs iustã estimationẽ prestare.dy.ibi neget qz heres.dy.ibi he
reditarium alicui legatũ.dy.in glo.habet ergo ibi actoris vt pro
pterea plus condẽnetur reus quod ipse reus habet affectionẽ ad
rem petitam:vt ibi not.dy.ibi sed rei sit vt hic imo z ad vtilitatẽ
actoris vt.s̃.man.l.cum seruus.z de seruis exportãdis.l.seruus.
ea.l.So.aut querit nũquid habeatur ratio affectionis volunta-
rie aut probabilis.primo casu nõ habetur ratio.vt.s̃.de operis
seruoz.l.fin.scdo casu aut loquit ex parte rei aut actoris.primo
casu nõ habetur rõ vt hic scdo casu aut querimus nũqd habeat
vt det actio an vt crescat pretiũ.primo casu rõ affectionis habet
vt.d.l.cũ seru⁹.s̃.mã.z.l.seru⁹.ea.l.de seruis exportandis.secũdo
casu nõ habetur.vt.s̃.de in litẽ iurã.l.i.z.s̃.ad.l.aquil.l.si seruuz.
in fi.ibi si certũ peta.l.ij.z plene dixi.s̃.e.l.nõ amplius.§.fi.
8 **Cum alicui.**†In alijs rebus q̃ in hominibus nõ
habetur ratio affectionis.h.d.ibi po-
culũ certũ.dy.ibi separari qz delectabat euz in eo bibere.ibi alia
enim no.habet textũ ibi probauimus.s.qd liberetur estimationẽ
prestãdo.dy.in glo.ibi de auro z argento.l.iij.imo.l.j.in fi.dy.
9 **Si fundus.**Iste.§.notabilis est†legatum simplici
ter relictũ restrigitur ad ius qd habet
testator in re legata.h.d.vel clarius legãs rẽ in qua ius hz videt
legare solũ illud ius siue leget dño siue extraneo.Et cõcor.s̃.eo.
l.senatus.§.i.de contrahen.emptio.l.qui tabernas.z de iure pa-
tronatus extra.c.qd aũt.Et ibi in glo.z de donati.c.pastoralis.in
glo.que incipit qui ergo concedit.Et.C.si pignus pig.datũ fue-
rit.l.j.in glo.sz nũquid.vñ habẽs domũ cõmunẽ.solã partẽ lega-
re videtur.s̃.eo.l.serui electio.§.fi.z.l.seq.Et facit etiam.ĩ.de leg.
iij.l.iul.alias incipit testatorẽ que precedit.l.nõ aliter.ibi munici-
pũ iure directi dominiũ.dy.per qd videbat legatum nõ tenere.vt
s̃.e.l.cetera.vo si.queadmodũ.Et.l.apud iul.§.si titius.Ol.Et sic
10 nota†q emphiteota ius qd habet potest aliũ legare.vt hic.Et.ĩ.
de ver.signi.l.in cõuẽtiõib⁹.Idẽ donare saluo iure affectus vt
C.de fundis patrimo.l.j.z vide.ĩ.de reg.iuris.l.cui ius est donan
di.z quod ibi no.z in vsib⁹ feu.qualiter feu.olim poterat aliena-
ri.§.donare.Itez pignori obligare.vt.s̃.de pignora.ac.l.tutor z
de pigno.l.vectigali.z institu.locati.§.adeo.nõ autẽ vendere nisi
domino denũtiet.vt.C.de iure emphi.l.fi.vbi de hoc.nam cum il
la.l.facit de pretio patet quod loquit tãtũ in venditione vt.C.de
predijs curialiũ.l.fi.Item not.quod duo insolidũ diuersum pos-
sunt habere dominiũ.Sed nõ idez vt.ĩ.de castrensi peculio.l.he-
reditatẽ.Jac.ibi proprietatem rei lega.i.directũ dñium.Dy.ibi.
sed id ius.i.vtile dñium dy.in glo.vlti.ibi prorsus.i.pleno iure ita
quod legãs non habeat in ea aliqd ius.z vide quod no.ĩ.titu.ij.
l.meuius.§.fi.ibi.§.qui confitetur.melius.§.de euictione.ibi: ali-
quod ius in re vt hic siue p re qd idẽ est vt.s̃.eo.l.apud iul.§.idez
iul.dy.in eadem glo.in fi.z licet ius illud morte legãtis finiat ni-
hil debet legatario.vt.ĩ.de vsufr.leg.l.sticho.z.s̃.eo.l.qd in rerũ.
§.j.dy.Et p declaratione hui⁹ glo.z materie interdũ res legata
est legãtis interdũ legatarij iterdũ heredis iterdũ extranei.pmo
casu tenet legatũ vt p totũ hũc ti.z.ĩ.de furtis.l.a titio.C.cõia de
legatis.l.j.Scdo casu aut pleno iure est legatarij.Et tunc non te
net legatũ.vt.C.de lega.l.proprias.Aut aliquod ius sibi deficit
z tũc legatũ valet z restringit ad illud ius.vt in pnc.hui⁹.§.Ter-
tio casu tenet legatũ.vt.ĩ.de.l.ij.vnuz ex fa.§.si rẽ.Quarto casu si
in illa re extranei testator hz aliqd ius aut nullũ. Primo casu le-
gatũ restringitur ad ius debitũ testatori.vt.ĩ.ti.pri.l.meuius.§.
fundo.z in fi.hui⁹.§.si nullũ hz ius aut legat 9iuncte persone aut

Ais hic Jo. de imo.z ante eum Bart. z bal.z andreã barb.in add. ad Bar.

Ais hic bar. q̃rit an heres teneat de euictiõe rei legate.z p abb. 9sil.xlv.in.ij. volu.

extraneę. Primo casu valet legatū in estimatione rei. vt. C. de le-
ga. l. cum alienā. Secundo casu aut testator scit alienā: aut igno
rat. Primo casu valet similiter in estimatione. Secundo casu ad
estimationē nō tenetur heres. sed sufficit si eā prestet talē qualis
est. vt. d. l. cū alienā. ꝛ. s̄. eo. l. si res. et. l. si a substituto. Quod si te-
stator legauit rem quā habebat cōmunē cū herede nunqd videt
legare totū an solā partē quā habeat in ea. ꝛ videtur quod partē
suā tātū. ar. hoc. §. ꝛ. s̄. e. l. si seruus titij. ꝛ quod ibi not. ꝛ dixi pro
hoc. j. de fun. instruct. l. fundus. Guill. de cu. in. l. alienā. C. de le-
gatis dicit. aut dixit lego rē meā talē ꝛ videatur ius suū tantū le
gare. aut nō dixit meā sed simpliciter: ꝛ tunc videatur totū lega
re. vt. j. ti. j. l. cū filius. §. dominus. ꝛ quod ibi no. Si aūt habet cō
munē cū extraneo etiā simpliciter legādo videtur legare solū par
tem suam: licet contrarium no. ꝛ male. s̄. e. l. serui electione. §. j.

1 ☞ Exceptio nihil facit cuius conditio deficit.
2 Exceptio non valet iuris quod quis non habet.

1 **Si quis legauerit.** †Nihil operatur exceptio cuius defi
cit cōditio. h. d. in fi. ꝛ per cōsequens exceptio nihil opera
bitur: ꝛ sic apparet ꝙ app. vineę nō cōtinetur solū vbi non est vi
nea ꝙ verū est si tēpore dispositionis vites nō erant in fundo: a-
liās secus. vt. s̄. de seruit. rusti. pred. l. certo gñ. Pe. Qd si vineę
erāt tēpore testi sed postea auulsę sunt per testatorē vel aliū nun-
quid debebit solū vbi erāt vineę credere idē qd in domo legata:
vt si testōr nō reposuit vineas solū in quo erāt debeat legatario.
vt. s̄. e. l. si grege. in fi. si aūt reposuit vineas tūc aut particulatim:
ꝛ exceptio locū habebit: aut simul ꝛ semel ꝛ locū non habebit. s̄.
2 e. l. si legatū in fi. Ni. †Et sic no. ꝙ vbi quis excipit ius qd nō hꝫ
exceptio nihil valet. ¶ Et facit ad qōnem si aliquis vendidit mi
hi fundū saluo iure partiarij coloni. si nullus erat colonus ſꝫ iste
vēditor coluerat nūquid debeat hr̄e medietatē fructuū: certe nō.
nā cū nullus fuisset colonus nulla fuit exceptio vt hic pro hoc. s̄.
de contrahē empti. l. pacta. §. fi. ꝛ hoc iō cū nullū sit ius qd possit
seruari nihil valet exceptio. vt. s̄. de vsuf. l. sub cōditione: cōia pre
diorū. l. si in venditione. Et sic intelligit de euict. l. si minor. §. fin.
ꝛ. l. fundus cuius. ꝛ de act. empti. l. fundus nihil ꝛ ꝑ hoc eo. tit. l.
si mercedē. Jac. In gl. vlt. ibi demōstrationē ꝛ hec nō vitiaret le
gatū. Dy. vt. C. de falsa causa adiecta le. ꝛ. j. de cōditio. ꝛ demō.

1 ☞ Heres dānatꝰ vt aliꝰ habeat certā quātitatē ad illā tenetur.
2 Exceptio rei que non est nihil operatur.

1 **Si heres damnatus.** †Facere vt alius habeat certā quantitatē astringitur ad ipsam soluēdā. h. d. ſꝫ fa
cit hec lex in ar. Si accipio rē meā in emphiteosim vel locationē
eo animo vt transferā dominiū in locantē ꝙ per hoc nō transfera
tur: quia non do sed accipio. arg. pro ꝛ contra. s̄. de acqui. pos. l.
si rem aliquā. Dy. vbi de hoc satis dixi. ꝛ. C. locati. l. qui rē pro-
priam. Et vide. j. de adi. le. l. legata inutiliter. Sed licet Dyn. et
Ray. hic tangāt istā questionē non video quod ista. l. aliquid fa
2 ciat. sed. l. ꝑcedens melius facit †quia sicut ibi exceptio rei que
nō est nihil operat sicut si accipio ius qd nō habes a te nil opera
tur ꝛ ideo nō transfert in te dominiū ꝛ meliꝰ facit hec lex ad que-
stionē si heres dānatꝰ est emere equū titio quod sua pecunia eme
re teneatur de quo dixi. s̄. de iudi. l. sed etˀ si susceperit. §. si liber-
tus. ꝛ de le. iij. l. his verbis. §. fi. In glo. prima in fi. vel dic et me-
lius vt in cōtrarijs no. Dy. ꝛ Ja. qꝛ hic fuit iussus facere vt lega
tariꝰ haberet in cōtrarijs promisit facere vt esset sibi tm̄. ꝛ iō dā-
do ex ꝑmisso re locupletē liberat. ꝛ so. glo. q̄ dicit aliud in contra
ctibꝰ ꝛ aliud in vltimis voluntatibus falsa est. vt. s̄. eo. l. seruū fi-
lij. §. eū qui. Vitijs per se pꝫ. ꝛ adde. j. ad municipa. l. q ex voto.

1 ☞ Verba in dubio sunt attendenda.
2 Relicta a substituto non censentur repetita ab instituto.
3 Multa dicuntur tria ꝛ tribus plura sed non pauciora.
4 Voluntas dicitur euidens ex coniecturis apparens.
5 Conditio que in institutione apponitur an in legato repetatur.

a ¶ Licet imperator. Ad de Alex. post Jo. de imo. q dicunt an pos sint eligi duo imperatores. ꝛ de hac materia vide per Old. cōsil. j.

Licet imperator. a Ab instituto videt a substitutoˀ re
petitum nisi hec presumptio cesset ex voluntate testa-
toris coniecturata. h. d. Et de hoc vide quod no. ꝛ di
xi. C. ad trebel. l. non iustā. ꝛ de vulg. ꝛ pupil. sub. l. qui proles. et
1 fallit hec regula in casibus que hic notantur. †in dubio tamē nō
receditur a verbis. vt. j. de conditio. ꝛ demonst. l. publius. §. ibi id
est voluntate. i. cum contrarium non apparet ex cōiecturis. Dy.
2 †Sed econuerso relicta a substituto non videntur repetita ab in
stituto. vt. C. de fideicommiss. l. quoties. ij. Et de ista repetitione
precedentium in sequentibus habetur. xxxij. q. vij. c. capitulus. et
plene dixi de ver. obli. l. titia. §. idem respondit. C. de cadu. tol. l.
j. §. pro secundo. ver. sed oēs. in glo. que incipit. vt. ff. de vsufru. et
per Dy. extra de regu. iur. c. ratiōi cōgruit. li. vj. ꝛ vide quod no.
et dixi. j. e. l. seruo alieno. §. penul. ꝛ. C. de impube. ꝛ alijs substit.
le. j. Ibi ex multis colligitur vt ex tribus exemplis. j. subijcitur
3 †Et sic not. multa dici tria. Jacob: de hoc in alphabeto dictiōe
4 multi. Item no. †quod euidens dicitur volūtas que apparet ex
coniecturis vel argumentis. Jaco. ibi: non reliquerat. nō videbi-
tur a substituto repetitū legatū ꝛ sic subaudies in quolibet ca-
su sequēti Dy. ibi. Reliquerat fideicommissum subaudi legatū
relictū ab instituto non videtur repetitum a substituto Dy. ibi.
In obscura igitur voluntate. i. cum contrariū non apparet ex vo
luntate expressa vel ex coniecturis. Dy. in fi. relicta tamen ab vno
herede nō videtur ab alio repetita. vt. s̄. de testamento militari. l.
querebatur. §. vlti. l. centurio. ꝛ est ratio qꝛ duo testamēta nulla se
rie cōtinuationis se coniungūt sed potius sunt contraria: nam si
vnū valet aliud nō pōt habere effectū. sed institutio ꝛ substitutio
sic vt. j. si cui plus ꝙ per falci. l. nisi. §. itē si ipse. Et de hoc no. di-
cta. l. centurio. de testamēto mili. Itē cōtra. j. e. l. si fundū. §. si pa
ter. sed dic vt ibi et. l. seruo alieno. §. si quis a primo. versicu. sed si
pater: Dy. Itē ꝙ habet locū hec. l. videtur relicta ab instituto vi
deri. i. repetita a substituto si relicta sunt sub nomine hereditario:
secus si sub nomine proprio puta qꝛ instituerat titiū heredem et
dixit dāno titiū vt det. x. sempronio non trāsibit onus ad substit.
arg. j. de le. iij. l. si plures gradus. Quod si legauit ab instituto si
sibi placuerit quod pōt. vt. j. l. proxi. nunquid substitutus tenebi-
tur dic quod sic. ꝛ est casus. j. de fideicōmis. libe. l. lucius. ꝛ atten-
detur voluntas substituti non instituti quod mirū videtur quod
in repetitione tacita nō videtur qualitas adiecta que erat ꝑ here
de: sed illud habet locū in expressa secus in tacita. vt. s̄. e. l. si cui. in
fi. ꝛ ibi no. ꝛ. j. ti. j. l. cū pater. §. ab instituto. Quid si testator lega-
uit a primo herede si heres esset: ille nō fuit heres nūquid substi-
tutꝰ tenebitur ad legatū dic ꝙ sic. j. e. l. ab exheredato. §. j. ꝛ ꝑma
facie quilibet diceret cōtrariū alia etiā exēpla possunt poni in qui
bus ex cōiectura volūtatis relicta ab instituto non videntur repe
tita a substituto. vnū est si ab instituto legauerat rē eiꝰ ꝓpriā qd
potest. vt. j. tit. proxi. l. vnū ex fa. §. si rem. non est presumptio qd
tale legatū voluerit deberi a substituto. Itē si institutus erat bo
nus scriptor. C. de caduc. tol. §. sin autem. Itē si institutꝰ erat ex-
traneus substitutus filius vel coniunctus non est presumptio qd
voluerit grauare coniūctos sicut extraneū. j. vñ liberi. l. scripto: ꝛ
de bonis damna. l. cū rō in princip. Quid si fecit gradus institu-
torū ꝛ substitutorū postea dixit titio lego. x. nunquid tenebuntur
instituti ꝛ substituti: dic quod sic. vt. j. de ma. testamento. l. ij. Itē
quid si instituit vnū ex heredibꝰ sub conditione. ꝛ eidē legauit cē
5 tum †nūquid conditio apposita in institutione videatur repetita
in legato dic ꝙ sic. j. de doli. excep. l. fi. ꝛ de cōditio. ꝛ demō. l. auia:
Itē an cōditio apposita in persona vnius cōiunctorū videtur re
petita in personā alterius dic ꝙ non. per. l. si duobus. s̄. eo. Item
nūquid cōditio apposita in vno legato videat apposita in alio:
dic ꝙ non. vt. d. l. auia. Itē si in primo testamento legaui sub cō-
ditione ꝛ mutaui testamētū ꝛ feci idē legatū ꝛ de cōditione nihil
dixi nūquid videt repetita cōditio videt qd sic. s̄. de probatio. l.
cū tacitū. dic cōtra: vt ibi no. ꝛ ibi est in odiū accōmodātis fidem
non capaci. ꝛ pro hoc. l. de conditio. ꝛ demonst. l. nā ad ea. §. fin. ꝛ.
l. seque. Item an ista repetitio locum habeat in contractibus. dic
ꝙ non. j. de verb. ob. l. fi. §. j. ꝛ quod ibi no. Et facit princ. huius. l.
ad questionē que fuit bononie. testator instituit filium impuberē
et vxori alimēta reliquit ꝛ ipsam ꝛ fratrē suū eidē impuberi sub-
stituit mortuo impubere vxor dicit se habere debere alimēta fra
ter negat: dicendū est ꝙ habere non debeat per hanc. l. Dy. versi.
vel quidam si substituit. vbi est casus ꝛ tene menti qꝛ pulcher est.

1 ☞ Legatum factū seu collatū i merā heredis volūtatē est inalidū.
2 Acquisitio possessionis impeditur ratione incertitudinis.
3 Legatum debiti alternatiui continet cessionem actionis.
4 Electio ratione contractus competens transit in quemlibet suc-
cessorem.
5 Minor bona immobilia sine decreto alienare non potest.
6 Electio transit ad quem transit ius obligationis.

1 **Si sic.** †Legatum collatum in meram volunta-
tem heredis non tenet secus si vt viro bo-
no est commissum. h. d. Et dic meram. i. id est liberam.
Dynus. Et vide quod dixi. j. de leg. iij. l. fideicommis-
saria. §. si sic.

Si mihi. S. ꝛ. L. ex vna parte ꝛ. M. ex altera casuū di
uersitatē inducūt. h. d. Ol. sic ꝛ alias. s̄. tollit
contrariū. s̄. de adult. l. quāuis. §. j. vel clarius si creditor putati-
uus legat debitori vel alij legatū est inutile idistincte. secꝰ si debi
tor putatiuꝰ certā quātitatē expressim legauit creditori. h. d. ibi:
debeat testatori leganti. Dynꝰ. ibi. nullum esse legatum cū nihil
debeat. Dy. ibi. quantum fuerit legatum ꝛ si nihil: Dy. al's vale
ret. vt. s̄. e. l. siue autē. ꝛ. l. si debitor. dy. ibi. falsa demōstratio. nota
textum qui cōtinue allegatur ibi: nā ꝛ si bene nō dixi quod non
adiecta quātitate nō valet. Et als video quod si legatū nō valet
sine adie

fine adiectione quātitatis qđ valeret si quantitas fuisset adiecta
vnde bene sequitur ⁊ si ⁊c. Iaco. ibi. nullum esse legatum si nihil
debet. Dy. ibi: legauero adijciendo certā quātitatē. Dy. ibi: Ti-
tius debet lego eidē titio vt differat a sequēti vbi legauit alij. Ol.
ibi sine causa cuius pretextu motus fuit ad legandum al's non le-
gaturus. Dy. ibi: secus debet cum nihil debeat. Dy. ibi: nullum
erit legatum qꝛ in hoc legato inest tacita conditio si seius est de-
bitoꝛ. ⁊ sic no. quod verbū p̄sentis tēpoꝛis iunctum relatiuo facit
conditionē qđ alias nō faceret sed demonstrationē. vt. s̄. eo. l. sti-
chum qui meus. Ia. ibi extingueretur legatū ergo multomagis
non valet legatum qñ nunꝗ ab initio suberat debitū. Dy. vt. s̄.
Dy. ibi: cogeretur subaudi: sed cū nihil deberet seius frustrato-
ria esset cessio. ergo bñ sequit̄ qđ legatū sit inutile ⁊ si testoꝛ legat
qđ sibi debet̄ si per verba tertie vel scđe ꝑsone. siquidē quātitate
non adiecta nō tenet si quātitate adiecta tenet si vere sit debituꝫ
si vero per verba prime ꝑsone quantitate nō adiecta non tenet qñ
tenet sit vere debitū vel non. ⁊. h. d. in effectu iste. §. Dy. Et est ar.
ꝙ si ecclesia ꝓferat instrumentum in quo continet̄ ꝙ talis comes
donauit ecclesie omne ius suū qđ habebat in tali castro vel curia
iam sunt centū anni nō per hoc querat̄ ius ecclesie nisi ꝓbet̄ ius
2 donātis † qꝛ ratione incertitudinis impedit̄ acquisitio possessiōis
⁊ consequēter effectus prescriptionis. vt. s̄. de acqui. poss. l. titij. in
§. incertā. ⁊. l. locus. §. j. ⁊. l. si quis fundum. pro emptoꝛe. l. emptoꝛ
fundi. ⁊ de vsucap. l. si fur. §. in certā. Dy. de hoc satis dixi. C. de
edēdo. auf. si quis in aliquo documēto. ⁊ in speculo de instrōꝛum
edi. §. nunc aūt. ver. j. In glo. refert ergo ibi. in prima persona vt
qꝛ dico lego qđ debeo. Dy. ibi certaꝫ quātitatē vel certā speciem
ostēdat. Dy. ibi. ⁊ est rō hāc. Dy. ibi ad cessionē actionis hoc no.
j̄. de libe. leg. l. legaui. Dy. ibi. nisi ad liberationē ⁊ sic ad factum
vñ si hoc casu diceremꝰ heredē teneri ad dandū cum non subesset
vere debitū teneret̄ ad aliud ꝙ defunctus eū voluerit obligare.
Dyn. ⁊ hic iunge ver. q est. j̄. idē si certe. al's glo. faceret te errare
ibi at cū in prima. s. persona loquit̄ testatoꝛ. dy. ibi. In glos. falsa
demonstratio ibi impꝛopꝛie dꝛ cōditio. dy. ibi nō erat legaturus
qꝛ tūc falsa cā qꝛ equipollet cōditioni. Sed si alias legaturꝰ erat
tūc falsa cā equipollet false demōstrationi vt. j̄. de cōdi. ⁊ demon.
l. demonstratio. §. qđ autē. dy. ibi. §. falsam. Et ideo defectꝰ cau-
se assimilat̄ defectui cōditiōis. dy. in fi. Sed quare cum in vtroqꝫ
casu videat̄ legatū coꝛpusqꝫ in reꝝ natura nō est. vt. j̄. e. l. si seruꝰ
legatꝰ. §. qcūqꝫ. ratio est. s̄. pri. glos. q̄ incipit refert ergo. dyn. in
gl. vt. j̄. tit. ij. ibi. §. heres. sed hoc nō substātia sub. debiti ibi sub-
est licet actionis titulus sit mutatus. dyn. vt ibi no. ibi. §. dicimus
imo. §. dñs. dy. ibi. §. cuilibet. imo. §. ciuibus. dy.

3 **Si quis ita.** † Debiti alternatiui legatū cū electio-
nis cōmodo cessionē cōtinet actio. re-
rū ꝓ legatarū restringit̄ ad ius debitū testatoꝛi quo extincto si-
ne facto testatoꝛis perimit̄ vel inualidum iudicat̄ ⁊ si creditoꝛ al-
ternatiuus vni leget vnū ex alternatiuis alterū alteri heres vni te-
net̄ ad rem alteri ad estimationē. h. d. cū. l. seq. Ibi vtrum ego sti-
pulatoꝛ. dyn. ibi legauerit cuidam tertio non pꝛomissoꝛi. dyn. ibi
actionē contra ꝓmissoꝛem. dy. ibi. aut decē deberet ⁊ erat electio
ꝓmissoꝛis nō stipulatoꝛis. dy. ibi. incerti actio. i. ex testō q̄ datur
hic ad incertū. i. ad factū. dy. ibi. experiri ⁊ sic ad factum. dy. ibi.
consecutus fuerit heres. dy. prestabit enim. s. legatario. dyn. ibi.
nihil consequatur. s. legatarius. dy. ibi. fm qđ. i. qꝛ ita demum de-
bet stichus si per ꝓmissoꝛem soluat̄. dy. Ex isto. §. no. fm Iac. de
4 ar. primo † ꝙ electio q̄ cōpetit ratiōe contractus transit in quemli
bet successoꝛē etiā singularem vt hic. ⁊. j̄. de ver. ob. l. si stipulatus
fuerim. ⁊. l. fi. in pꝛinc. Iste due leges faciūt cōtrariū vt in quali-
bet no. ⁊ per eas aliqui tenent qđ non transit ad singularem suc-
cessoꝛem: ⁊ ad istum. §. rñdent qđ hoc trāsit ad successoꝛē vniuer-
salē ad quē transire pōt. vt institu. de legatis. §. optionis. ⁊. d. l. si
stipulatus. ⁊. l. ꝙ si stipulatus. ⁊ merito postea de vniuersali trās-
it ad legatarium qꝛ semel exiuit ꝓhibitionē ⁊ ꝓ ista opi. facit qđ
notaui fm Guil. s̄. de iur. om. iu. l. imperium. ꝙ lꝫ merū imperiuꝫ
delegari nō possit. vt. l. j. §. q̄ vero. de officio eius cui mandata est
iurisditio. tñ si pꝛinceps delegauit qui hoc potest eius delegatus
poterit subdelegare vt ibi dixi fm ipsum Guil. ⁊ ꝓ hac etiā opi.
facit. C. de impo. lucra. descri. l. j. in fi. li. x. opi. Ia. credo verioꝛem.
s. ꝙ immediate transeat ad legatarium ex persona testatoꝛis qa
non video rationē quare magis transeat ex persona heredis quā
testatoꝛis cum sint eadem persona. in auf. de iureiu. a moꝛi. pꝛe-
stito. nec ꝙ dicitur ꝙ semel exiuit pꝛohibitionem qꝛ hoc nūquam
exiuit qꝛ nunquam transiuit electio ad vniuersitatē heredis imo
ad legatarium. vt litera dicit ⁊ per hoc etiaꝫ nō obst. qđ dicit̄ de
mero imperio qui ibi exiuerat semel pꝛohibitionem per delega.
pꝛincipis non ob. l. fi. de ver. ob. quia ibi nullus erat successoꝛ sed
pater vel dñs ad quos factum serui vel filij transire nō potest. vt
ibi no. ⁊ pꝛobat̄ insti. de stip. seruoꝛū. sed cum factum. bene est er-
go vera opi. Ia. quod transeat ad singularē successoꝛē per istū. §.
qđ alibi non memini ⁊ ideo notandum. Itē facit ver. pꝛoinde. ad
5 talē questio. † minoꝛ nō potest alienare immobilia sine decreto:
pecuniā ⁊ mobilia sic. C. de ad. tu. l. lex que tutoꝛes. ⁊ no. §. ad tre
bel. l. j. §. fuit quesitū. quidam erat obligatus minoꝛi dare. j̄. aut
domum. minoꝛ cessit iura cōtra eum sine decreto nunquid valet
cessio. dic aut debitoꝛ soluit. x. ⁊ confirmatur cessio. aut domum ⁊
infirmatur per istū ver. pꝛoin. Sed pone quedā villa pꝛomisit ti-
tio purgare quēdā riuum ad arbitriū ipsius titij qui mihi postea
vēdidit ipsum riuū. Querit̄ an teneat̄ meo arbitrio purgare. Et
videt̄ qđ sic. per istum. §. ecōtra iure qđ non. s̄. locati. l. si merces.
in pꝛin. de pꝛocu. l. si is qui stichum. Et ꝓ hoc. j̄. de ver. ob. l. si sti-
pulatus sum. nec obstat qđ ista loquatur in vniuersali successoꝛe
qꝛ idē in singulari. ar. s̄. de iureiu. l. etiā si in rem. ⁊ de dam. infec.
l. fluminū. §. adijcitur. Item non obstant. ll. pꝛimo allegate quia
ille loquuntur quando quis electus est vt minister. Et ita de fa-
cto est obtentuꝫ. scilicet quod arbitriū purgandi transeat ad pꝛe-
toꝛem per istum. §. Et idē qñ quis pꝛomisit resarcire damna ar-
bitrio meo: Et ego alij cessi iura alij dicūt hoc esse concedenduꝫ
ex personis ⁊ causis vt. j̄. de act. ⁊ ob. l. fi. Secundo collige quod
quandoqꝫ ago vt agas sic. s̄. locati. l. cum in plures. §. messem in
spi. j̄. de act. ⁊ ob. l. fi. ⁊ ad. l. rho. de iactu. l. ij. ar. ibi plene dixi. C.
de iudeis. l. iudeoꝛū pꝛimates. ⁊ de exacto. tributo. l. missi opina-
toꝛes. ⁊ debet agere sumptibus suis. arg. eius qđ not. C. de litig.
auf. nunc si heres ⁊. s̄. e. l. apud iul. in pꝛinci. qđ est notandum. et
cōmo. l. vnde querit̄. li. x. titio pꝛo declaratione materie huius. §.
dic qđ stipulatus duo alternatiue interdū legat qđ sibi debetur
interdum species in stip. cōpꝛehensas. Pꝛimo casu cedet̄ actio ⁊
si erat electio stipulantis erit ⁊ legatarij vnius vel plurium vt in
pꝛin. huius. §. vbi testatoꝛ cuilibet legauit insolidum qđ sibi de-
betur vt. j̄. ti. j. l. qui duos. Et. j̄. e. l. nō quocūqꝫ. §. qui gaiū. sꝫ vbi
omnibus simul legat ⁊ discoꝛdāt in eligēdo foꝛte dirimitur ⁊ ob-
tinet. C. cōmunia de le. l. fin. Si nō erat electio pꝛomissoꝛis dabit
qđ volet qꝛ in alternatiuis ⁊c. vt. s̄. de iure dot. l. plerisqꝫ ⁊ de eo
qđ certo loco. l. ij. ⁊ extra de re. iu. c. in alternatiuis. scđo casu pꝛin-
cipali aut legauit ambas species aut vnam tñ. si ambas aut sine
discretione vni vel pluribus legauit puta stichū aut pamphilum
quos stipulatꝰ sum lego titio vel lego titio ⁊ sempꝛonio ⁊ tūc idē
qđ actiōes cedunt̄. ar. s̄. e. l. apđ iul. §. idē iul. aut discretiue vnā ti
tio alterā seio. Et tunc aut testatoꝛ habeat electionem ⁊ obtinet.
l. sequēs qđ si quis vt heres vni cedat ad speciem sibi legatam ⁊
alteri estimationē pꝛestet aut pꝛomissoꝛ habeat electionē. Et tūc
heres agit. Et qđ exegerit dabit ei in cuius legato erat et alteri
vel vt. j̄. tit. pꝛoxi. l. si titius alias est. §. j. sub. l. vt heredibus. Si
vnam tantum legauit aut electio erat testatoꝛis eiusdemqꝫ stipu
latoꝛis ⁊ cedet actiones heres ad eam petendam vt. l. se. quod si
quis. aut erat electio ꝓmissoꝛis ⁊ tūc heres agat. Et si eam conse-
quatur p̄stabit al's nō vt hoc. §. fi. Ia. in glo. secus ibi si stipula-
tus. §. verum. ⁊ male. dy. ibi. imo idem quātū ad leg. dy. ibi ⁊ non
posset. s. in leg. dy. in fi. ⁊ dic melius vt ibi not. ⁊ dixi. dyn. in gloss.
6 s. legatario. nec ob. j̄. de ver. ob. l. fi. in pꝛin. † qꝛ electio bñ transit
ad aliū ad quē transit ius obliga. vt hic ⁊ de ver. ob. l. si stipulatꝰ
sim in pꝛin. sed ad eū ad quē nō trāsit ius obligationis nō: vt in. l.
cōtraria. dy. in gl. s̄. loquit̄ ibi qđ sibi debet̄. legauit vnde. s̄. no-
men hic rē ex stip. debitā. Old. in gl. hoc adiecto vel nō adiecto.
Ol. ibi. §. j. ⁊. l. apud iul. §. idem iul. dy. ⁊ not. glo. istam q̄ pulchꝛa
est in. e. glo. in. fi. sed nonne hꝫ ius pꝛo sticho cū stichus sit in obli-
gatione vt. j̄. de verb. ob. l. si duo. ergo illud cedi debet vt. s̄. eo. l.
apud iul. §. idem iul. so. illud verum si simpliciter testatoꝛ ius ha-
beat in re legata sed hic in sticho legato simpliciter ius non habe
bat separabile ab eo iure qđ habet ꝓ decē. dy. vel foꝛte posset re-
sponderi qđ ꝓ solo sticho cessio esset inutilis qꝛ petere plus cau-
sa vt insti. de ac. §. p̄terea scđo pꝛo sticho ꝓ aut. x. cessionē voluit
fieri testatoꝛ ⁊ sic dubiū litis euētū ꝓ sticho ꝑ heredē mouēdū le-
gasse videtur vt in pꝛima gl. Ol. in gl. i. ex testamento hec ꝓa. dy.
Et ideo dꝛ incerta qꝛ agit̄ ad factū qđ est incertū vt. j̄. de ver. ob.
l. vbi autem non apparet. §. qui id qđ. dy. hic enim agitur con-
tra heredem ad factum. s. vt agat. dy.

Uod si quis. Summata est cum prece-
denti. §. qđ dicit stipulatꝰ
dic scilicet qđ ipse stipulatoꝛ vellet. dyn. in gloss. j. ibi ⁊
alteri mihi quia in eo legasse videtur dubium pꝛose-
cutionis euentum vt supꝛa no. dy. in fi. ⁊ hec solutio pꝛocedit per
legē illam si titius licet quidam ⁊ male non videantur curare cu-
ius sit electio in casu istius legis. dy.

1 ☞ Fideicōmissum relinqui potest ab oī debitoꝛe ⁊ a legatario.
1 **SI pecunia.** † Ab omni debitoꝛe ⁊ a lega-
tario fideicommissum reling
potest. h. d. cum. l. se. licet nō continuetur ibi pꝛestaret
scilicet alicui alij. dyn. ibi id scilicet debitum. dynus

ibi debitori.id est depositario qui est debitor. Dyn. ibi que res. id est tacita remissio debiti. Dyn. ibi cum ita se habeat scilicet qd onerado debitorem videatur remittere debitū. Dy. ibi ab oī debitore tanq̄ a percipiente cōmodū ex legato tacite liberationis seu debiti remissionis. Ol. in gl. contra ibi. vt ibi. vel. s. vt ibi not. in vltima solutione qz ibi non erat debitor. Dy.

1 ☞ Fideicommissum proprie quid dicatur.

1 **Fideicōmissum.** †Nota qd fideicommissum est proprie qd legatario relinquit. opp. d. l. si quis pecuniam. §. quāq̄. s. si quis omissa causa testamenti. Sol. ibi dolo fecit quominus perueniret ꝛ ideo puenisse videtur. ĩ. de reg. iu. l. parem. cū simili. ꝛ dic circa hoc: aut legatarius legatū agnouit ꝛ percepit ꝛ tūc tenet fideicōmissum prestare. vt hic ꝛ. ĩ. ti. j. l. imperator. §. j. aut agnouit. sed nō percepit ꝛ tunc tenet fideicōmissario cedere actionē ad rem ipsam si illa sit fideicōmissario relicta. vt. d. l. imperator. de lega. iij. l. si legatarius. aut nec agnouit nec percepit ꝛ tūc ipse legatarius aliquo modo nō tenetur sed remanet penes heredem cū onere fideicōmissi vt. ĩ. de vsufructu legato. l. si ab eo. Ja. ꝛ. ĩ. de leg. ij. l. celsus. ꝛ. C. de caducis tol. l. ista. §. pe. qd est notandum.

1 ☞ Dena dictio proprie sumpta quid significet.
2 Quina dictio quid importet.
3 Legatorum diuersis relictorum pro rata fit prestatio.

Si quis testamēto. Ibi q decem dixit. Et ideo quilibet legatorum petet sola quinqz nō decē. Dy. quasi dicat si dixisset dena qlibet haberet. x. sed quia dixit x. sola quinqz. Secus si non vna conceptione verborum sed diuersis dicēdo titio. x. lego: ꝛ postea a seio. x. lego: qz tūc quilibet. x. haberet. fm Ray. qui nihil allegat: sed potes allegare glo. ĩ. de leg. iij. l. vxorem. §. j. ꝛ. l. si pluribus. de leg. ij. ꝛ. s. eo. l. si duobus. non ob. ĩ. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. cum quesita. quia illud in contractibus arg. l. in testamētis. ĩ. de reg. iu. ¶ †Nota ergo qd hec dictio dena proprie sumpta significat. x. ꝛ. xj. xx. vt hic ꝛ. s. in pꝛemio ffoꝝ. §. hec autem tria. ꝛ ibi ꝛ gl. ꝛ. C. de episcopis ꝛ clericis: autē. causa que fit cum monacho. in glo. in auf. de litigi. §. ad excludendas. in glo. quas glo. tene mēti. cōtraria glo. C. de muilegulis. l. qui discerni. li. xj. de in diem adiectione. l. cū duo. Quādoqz improprie ponitur p. x. tantum vt. ĩ. de ver. ob. l. si ita stipulatus fuero si titio cōsul. ꝛ ibi in glos. ꝛ. C. de agentibus in rebus. l. fi. ꝛ de annuis legatis. l. iij. dena reddi habet. C. de cursu publico. l. vti agendi. ꝛ exponit. i. xx. ꝛ dic fm grāmaticos qd dena potest esse denominatū ab hoc nomine decem significans tm̄ quantum decima vel decena. ꝛ nomen distinctum. vt hic est distincte ꝛ diuisim ordinatū quomodo habet relationē siue respectū ad plures inter pares. i. equales numeros distributos. vnde Priscian9 in maiori sexto de nominatiuo. s. ꝛ genitiuo dicit qd talia nomina tātū pluraliter declinant. vt singuli bini trini quaterni ꝛ similia.
2 †Quina ꝛ accipitur pro quinqz ꝛ quinqz. i. decē. vt. d. l. cū duo. de in diem adiectio. ꝛ de condi. inde. si non sortem. §. fi. in fin.

3 **Apud iul.** Al's est lex marcellus iul. † legatorū diuersimode ꝛ diuersis relictorū. p rata fit prestatio. h. d. qd intelligas si in legatis scdo relictis non dixit se nolle propterea legatū primi diminuere. qz hoc esset adiectum tūc titi9 primus haberet integra triginta ꝛ alij duo nihil haberet. vt. s. e. l. si ita legatū. in prin. Jac. quid ergo faciet heres qui non habet fal. dic qd de quolibet legato detrahet. vt hic. C. ad. l. fal. l. ij. cum ibi notatis. ꝛ. ĩ. e. l. potest. ibi ex his. id est ex quolibet predictorum legatorum. Dy.

1 ☞ Dispositio heredis non tollit dispositionem testatoris.
2 Personam duorum representans pro duobus habetur.
3 Dominiū rei legate iussu testatoris de vno in alium potest ambulare.
4 Legatum libertatis prefertur legato facto de seruo.
5 Edificij retentio sine solo quid operetur.
6 Uendens arborem incidendam an censeatur vendere pullulationes ex ea ortas.
7 Re hereditaria ab vno heredum legata tenetur ipse p pte sua.
8 Dare censetur qui remittit.
9 Dare ꝛ accepto ferre paria sunt.
10 Legatum primum transit in scdm qd habet ab eo causam.
11 Dominium rei legate transit in legatarium.
12 Legatum ex primis tabulis debitum si expresse in scdis repetitū fuerit nunq̄ ex eisdem peti poterit.
13 Repetitio tacita locū habet vulgari tacita in pupillari inclusa locum habente.
14 Legatū debet si post duo copulata aliud copulatum sequatur.
15 Legatum de seruo conditione statulibertatis deficiente.

1 **Si fundū sub cōditione.** †Dispositio vel factū heredis nō tollit dispositionē testatoris. h. d. in fi. qz quātū ad heredē legatum testatoris est ēs alienū. vt. C. de bōis auto. iudicis possidē. l. j. ꝛ qz alienari nō pōt res sub cōditiōe legata. vt. C. cōia de lega. l. fi. §. fi. ꝛ auf. res q. ꝛ dixi plene. s. e. cōia de lega. l. fi. §. fi. ꝛ auf. res q. ꝛ dixi plene. s. e. l. seruo legato. §. j. habebit ergo scds legatarius estimationē. ar. s. eo. l. plane. §. j. ꝛ vide textum ꝛ glo. ĩ. de statulib. l. si quis ita liberta. in princ. q glo. notabilis est.

2 **Si seruo.** †Un9 represētās personā duorū reputat vt duo. hoc. d. ibi repellere ꝛ portio repudiata nō accrescit alteri qz nullo iure sunt coiūcti. vt. ĩ. de le. ij. ꝛ pculo. Dy. ꝛ ibi no. sec9 in vsuf. legato. qz facili9 accrescit. Dyn. vt. s. de vsuf. accrescē. l. j. §. si seruo cōi. ibi quasi duo. i. sicut sunt duo serui duoꝝ dn̄orū quoꝝ singulis legata sit pars ꝛc. Et no. q ratiōe pluriū personarū q̄ in seruo cōi representant vnū legatū. p duob9 accipit. vt. ꝛ. ĩ. de stipu. seruoꝝ. l. seruus cōis. ꝛ. ĩ. de cōdi. ꝛ demō. l. q heredi. §. si duorū seruo. Jac. in gl. sic in stip. in fi. ꝛ est ratio qz seruus nō est capax iure suo. sz inspecta psona dn̄i. vt. s. e. l. si mihi ꝛ tibi. §. regula. ꝛ ideo magis inspiciunt psone dn̄orum q̄ sunt due quam persona ipsius fm tm̄ pe. quid in duobus heredibus eiusdem legatarij quorū vnus potest acceptare ꝛ alter repudiare vt. s. e. l. legatarius. in prin. nunquid pars per vnum repudiata accrescet alteri dic qd nō per hanc gl. que allegat dictam. l. legatarius. ꝛ sic videtur velle qd idem sit in duob9 heredib9 legatarijs ꝛ pro hoc preal. ꝛ proculo. ꝛ quod ibi nota.

3 **Stichum.** †Iuxta iussum testatoris dn̄ium rei legate pōt de vno in alium ambulare. h. d. ibi iuris esset. i. quis esset effectus dispositionis predicte. Dyn. ibi totum. i. plenū dominiū stichi. Dy. in glo. imo videtur in fi. imo cōstitutio videt habere locum quādo de seruo post tempus manumissionis nihil disponit. sed hic dispositum erat: vt pertineret ad titium. arg. s. de here. institu. l. iij. §. j. vbi de hoc no. ꝛ. l. quoties. §. fi. ꝛ de testa. tute. l. qui tutelam. §. j. Dy. predictā primā sol. Dy. reprobat pe. per. l. si idem. ĩ. ti. pri. sed Ray. tenēdo. Dy. respon-
4 det qd illud est verū† qd legatum libertatis preferat legato facto de seruo vbi tam libertas q̄ legatū essent data a testatore sed vbi libertas datur a lege vt in casu nostro per cōstitutionē tunc legatū factū a testatore in illud tēpus debet preualere dispositioni legis per. l. filius. §. erit. ꝛ qd ibi not. ĩ. de fideicō. liber. ꝛ facit. ĩ. eo. l. iul. ꝛ de captiuis. l. si qs in bello. ꝛ dicit Ray. qd istud est duri9 cōtrariū qd sit in infortiato. ꝛ qd so. gl. sunt diuinare. vel dic qd hic nihil curat dispositū deliberate sed dictū erat in vi conditionis. ar. s. si qs omissa causa testamēti. l. si quis sub conditione. Dyn.

5 **Qui fundum.** †Edificij retentio sine solo retentionem circa habitationis commodū tantum operatur eo vero simpliciter. i. cū solo retento pprietatis ꝛ seruitutis iure retinetur: hoc dicit ibi excepto edificio qd erat in fundo. Dy. ibi. aut id est aliquando. Dyn. ibi exceperit ꝛ excipienda cogitauit. Dy. ibi vendicatur per legatarium. Dyn. ibi in villa. i. edificio. Dy. ibi iter quoqz. id est facultatem eundi ꝛ agendi non seruitutem verā. Dyn. ꝛ hoc tollit contrarium ibi. in ea. i. eadem. Dy. ibi solum quod est fundamentum edificij. Dy. ibi exceptum fuerit ꝛ hoc constet. Dyn. ibi villa. i. solo ꝛ superficie ville. Dy. ibi ꝛ seruitus ipso iure. s. vt seruitus vera non quod habeat tantum facultatem eundi. Dy. ibi nō secus predicta probat per simile. Dy. ibi inclinandū. i. in dubio dicendum. Dy. ibi de solo excipiendo nō solū de superficie. Dyn. Et videtur iste. §. decidere questionē que no. s. de dāno infec. l. damnum. §. si is qui edes. ꝛ meli9 de act. ꝛ obli. l. obligationum fere. §. placet. ꝛ ibi de hoc dixi que questio talis est vendidi tibi fundum excepta quadam arbore puta vite vt hic tangitur in glo. si arbore incisa post
6 eā pullulet ad quē pertineat hmōi pullulationes. ¶ †Et primo videt q pullulationes non videant excepte qz de his nō videtur cogitatum sed solū de re pñsenti arbore. vt. s. de cōtrahen. emp. l. rutilia. ꝛ. l. in lege. de trāsac. l. cū agliana. ꝛ. l. qui cū tutoribus. de auro ꝛ argē. lega. l. si ita. ꝛ si seruitus vē. l. fi. Econtra qd pullulationes videant excepte. nā excepto edificio videt exceptum solum super quo est edificium. vt. s. de rei vend. l. solum. §. ergo idem in casu nostro item appellatione arborum continent etiā vites. vt. ĩ. arborū furtim cesarū. l. vites. Si quis vellet tenere primam opi. dicere posset q licet sit verum qd videar solum tacite excepisse: arbore tm̄ excisa ius soli videor perdidisse. vt. s. queādmodum seruitus amittatur. l. labeo. glo. varijs modis determinat et primo aut pulli nascuntur super trunco: ꝛ tunc videntur excepti ꝛ tunc ad venditorē pertinēt aut nascunt extra tuncū de terra ꝛ tūc excepti nō videantur ꝛ cedēt emptori. ar. hic. ꝛ. ĩ. arboꝝ furtim cesarum. l.

rũ.l.arbor.z.l.si gemina.aliq̃ tenẽt q̃d aut pulli nati erãt durante prima arbore z tũc vident excepti z ptinere ad vẽditorẽ:aut ea excisa z tũc ad emptorẽ.ar.l.q̃ bñ facit.j.de suis z legitimis here. l.si vno.z.l.seq.j.vnde agnati.l.si qs p̃rimio.z de inniusto testamento.l.si quis exheredato. Dy.in dubio videtur excipere soluz sine quo edificium vel arbor stare nõ põt.vt hic z arg.j.de itinere actuqz priuato.l.veteres.de hoc plene not.et dixi.d.l.obligationũ fere.§.placet.in glos.sine his eni.in.fi.qñ cũ heres non sit dñs sed solã habeat habitationem seruit⁹ ei cõstitui nõ põt.vt.s̃.cõia prediorũ z cũ sit in dñio legatarij q̃z superficies solũ sequit̃.vt.s̃. pri.glo.sequit̃ q̃d talis res legatarij ei seruitutẽ debere nõ possit cũ res sua nemini seruiat.vt.s̃. qb⁹ modis vsusfruc.amittat̃.l.vti frui.§.j.Dy.in glo.i.equissimo.q.d.sine constitutiõe ibi sine liberis q̃nq̃z reprobant hãc gl.per legẽ si partẽ.§.j.queãd.seruitutes amittant̃.vbi acqrit̃ seruit⁹ ip̃o iure sine alia ɔstitutiõe.z ad.l.si tibi librũ.rñderet q̃d loquit̃ in contractu.Ray.tenet glo.z ad.l.si partẽ.rñdet q̃d loquit̃ vbi seruitus debebat̃ p̃ rẽ testatoris hic p̃ rem legatarij:sed certe text⁹.in.d.l.si ptẽ.§.j.loquit̃ vbi debebat̃ per rem legatarij sicut z hic:z vide ad hãc materiã.j.de vsufruc. legato.l.damnas.z de adimen.lega.l.iij.§.si loci.z q̃d ibi not.ibi ex voluntate testõris presumpta.Dy.ibi al's nõ valet habitatio idest inutilis esset.Dyn.ibi non apparet expresse vel coniecturis Dyn.ibi non cauit.ar.C.de peculio eius qui libertatẽ meruit.l.j. Old.in gl.s̃.de seruit.ibi excepisse videtur ne plus operetur exceptio in accessorio quã in principali.ar.s̃. queãdmodum seruitus amittatur.l.labeo.Dy.z de serui.ru.pre.l.iij.§.fina.in fin.item facit ad ea que notant̃.s̃.de seruitu.rusti.predio.l.certo generi.z finem huius glo.intelligit Bar.qñ excepit nucẽ rõne fructuũ vt videat̃ etiã viam excepisse secus si ratione ligni tãtũ accepit q̃z tũc nõ debet habere viam.z allegat dictam.l.damni.§.si is.j.de dã no infecto.

Si libertus. Iste casus fm̃ Ray.alibi nõ reperitur z vide.j.de verb.obli.l.eum qui.
7 §.j.†Res hereditaria ab vno heredum legata p̃ parte sua tenetur in qua testatoris estimationi nõ statur quo ad falcidiam deducendã sed iusto pretio estimatur.h.d.ibi seruos hereditarios non alienos vel heredis.Dyn.ibi quincuncem.i.quinq̃z vncias. Dy.Opp.de.l.si tibi homo.§.j.z.j.e.licet glo.alleget pro concor. vbi vnus heres grauat⁹ totũ dz p̃stare s̃z põt dici q̃d hic fuerunt grauati noĩbus appellatiuis nõ p̃prijs vel hic habuit respectum tñ ad actionẽ realẽ sed agẽdo p̃sonali poterit cõseq. vt ille heres grauatus redimat z totũ p̃stet.vt ibi Ja.vel veri⁹ fm̃ Dy.hic loquit̃ in seruis hereditarijs nõ heredis vel alienis q̃z tũc debentur insolidũ ab herede dãnato.vt in contrario z in textu interlineari z vide q̃d no.j.ti.j.l.meuius.§.eũ q.s̃z cõtra hoc op.de.l.cũ quare. §.cũ plures.j.de fideicom.libe.vel.l.spẽs hereditaria z tñ tenetur in totũ.so.ibi loquit̃ in libertate q̃ est indiuidua hic est alia res diuidua.Itẽ op.de.l.si tibi homo.§.pe.j.eo.vbi res erat heredis et tñ tenet̃ solũ p̃ pte.so.aut grauat̃ ille sol⁹ heres cui⁹ erat res z tenet̃ insolidũ aut ipse z alij coheredes z tũc v̄r solũ p̃ pte hereditaria nõ in contrario ɔtra hoc op.j.de fideicõ.liber.l.fideicõ.liber. §.seruũ peculij.vbi legata fuit res heredis ab oĩbus heredibus et tñ ille heres cui⁹ est sol⁹ tenet̃.so.ibi testator credebat eã suã z sic noluit alios onerare.z distinguit aut testator legauit ab vno herede quãtitatẽ z tenet̃ insolidũ.j.e.l.ab oĩb⁹.z rõ est ibi in gloss.et ibi satis dixi aut spẽm hereditariã aut alienã vel heredis si hereditariã aut erat res diuisibilis vt libertas z heres grauat⁹ tenet̃ insolidũ per.d.§.cũ plures.j.l.cũq̃z.de fideicõ.li.aut erat hereditaria diuidua z tenet̃ p̃ parte vt hic.aut erat aliena vel heredis tũc aut legat̃ ab illo herede solo cuius erat z ille tenet̃ insolidum vt.d.l.si tibi homo.§.j.j.e.aut ab oĩb⁹ rẽ vni⁹ heredis vel alienã tũc oẽs tenent̃ si testator sciebat alienã.vt.d.l.si tibi homo.§.penul.si credebat eã suã cũ esset vnius heredũ licet ab oĩbus fuerit legatũ ille solus videtur grauat⁹ cuius res erat.vt.d.l.fideicõ.§. seruũ peculij.z ista bona distinctio colligit̃ ex glo.dictarũ legum quã etiam pleni⁹ posui fm̃ Guilielmũ.s̃.de pac.l.auus.Itẽ op. z istud est durũ cõtrariũ ad fi.hui⁹.§.de.l.vl.§.j.j.ti.pri.vbi stat̃ estimationi testõris.so.ibi verba estimatiõis sapiũt naturã fideicõ.vt.e.ti.l.peto.in prin.hic nõ vel ibi p̃pter v̄ba q̃ ibi sequuntur cõteti sitis zc.q̃ sapiunt naturã fideicõ.vt.d.l.peto.vel verius ibi enũtiatiua p̃ferunt in vtilitate tertij z iõ pro dispositiõe habẽtur hic in nulli⁹ vtilitate sed simpl'r p̃ferunt̃:z iõ p̃ dispositione non habent̃ p̃ hoc.C.de fal.cã adiec.l.j.z.j.de dona.l.ex hac scriptura.Dy.z p̃ hunc.§.l.cũ pater.§.p̃r q̃ filio.determinat̃ q̃stio talis. Quidã testõr dixit.vxori mee relinquo vestimẽta ad ei⁹ vsum parata q̃ estimo valere libras cẽtũ reperit̃ q̃d valẽt ducẽtũ.vult heres petere centũ:que plus valent:dicẽdũ est q̃d non per hunc.§.et econtra si minus valerẽt mulier nõ põt petere supplementum q̃z talis estimatio nihil operatur.Dy.in glos.a patrono ibi et facit ad id quod de estimatione per testatorem facta in litera sequitur.

z ad hoc.C.arbitrium tute.l.j.z ad.l.fal.q̃d de bonis.Et hoc nisi testator iurasset.vt.C.de probationibus.l.rationes.z auten. q̃d obtinet.

8 **Titio.** †Debitũ remittens dare videtur.h.d.Vel sic†pa
9 ria sunt dare z acceptũ ferre:vel sic remissio z solutio equiparantur.Dy.

10 **Si titius.** †Primũ legatũ in scdm̃ ab eo cãm habẽs trãsmittit̃ ip̃o iure.h.d.ibi no repudiauerit maxime.Dy.in glo.s̃z qñ.in fi.vere eni repudiatio non tenet vt dictũ est.z.j.de bonis libertoz.l.liberto.octoginta.secus si testator repudiasset.vt.C.e.l.seruũ filij.§.j.q̃z in ptãte sua erat adi
11 mere nõ aũt heredis.Dy.z no.ex isto.§.† q̃d dñiũ rei legate trãsit in legatariũ et si possess.non sit penes testõrẽ q̃d forte alibi non inuenies.

12 **Si pater.** †Si legatum expresse repetitum in secundis tabulis debebatur ex primis nunq̃ peti poterit ex secundis alioqui secus.hoc dicit.vnde iste.§.tractat quando legatum relictum ab instituto repetitur a substituto et queritur an debeatur ex institutiõe.Et ponit tres casus.In primo loquitur quando ab impubere z eius substituto erat pure relictum.In scdo quando ab impubere instituto relictum erat pure ab eius substituto sub cõditione.In tertio econtra quãdo ab impubere instituto sub conditione z a substituto pure.secunda quare z si pure.Tertia ibi contra autem.Dy.dic ergo quod si legatum in personam instituti sumat effectum non intelligitur in personam substituti facta eius repetitio tacite nec expresse facta aliquid operatur vt debeatur ex ea secus econtra quãdo non sumit effectum quia tunc ex ea sola repetitiõe tacite vel expresse in substitutione facta debetur.Et hec est veritas et effectus huius. §.Oldra.Et ratio huius.§.est quia testator non videtur voluisse legatum duplicare vt.s̃.de probatio.l.quinquaginta.Et quia due cause lucratiue zc.vt institu.de lega.§.si res.Et quod hic dicitur quod legatarius potest repudiare legatum intellige vt no. z dixi.s̃.§.pro.x.Oppo.quod debeatur a substituto ex vi repetitionis vt.s̃.eod.l.seruo alieno.§.si quis.Oppo.quod ex vtroq̃z debeatur.vt.l.quid ergo.s̃.eo.Oppo.de.l.nam ad ea.j.de conditio.z demonstra.Dyn.ibi legauit scilicet pure.Dyn.ibi eidem titio.scilicet pure.Dy.similiter z sic ab vtroq̃z pure vt differat a sequentibus.dyn.ibi non poterit per legatarium.dyn.ibi repetita per modum repetitionis:dyn.ibi legata essent ab eodem.scilicet ac si in testamento.si in testamento vnius hominis fundus pluries esset legatus vni homini.quia tantum semel debet̃.dyn. vt in glre.no.vel supple.Sed si repetita essent legata nihil debetur a substituto nisi quod non potuisset legatarius capere ab instituto vt.s̃.eod.quicquid ergo.bene ergo sequitur casus huius §.dyn.ibi legatum fuerit z filius impubes adiuit.dyn.z sic incipit deberi legatum pure scilicet relictum ibi omnia seruabũt quasi dicat ex quo est pure legatum non expectatur cõditio vt detur a substituto.Sed datur a pupillo pure nam si non existat conditio anteq̃ sit locus substitutioni debetur ex substitutione tantum z hoc sequitur contra.aut.zc.ibi decesserit z post aditam hereditatem vt sit aliquod dubium.dyn.ibi valebit.quia nunq̃ cepit ex institutione deberi.dyn.in gloss.ab instituto ibi de leg.cum questio.§.si.hec vera.dyn.ibi expressa repetitione ex quo pupillus adiuit.dyn.ibi debetur si non repudiasset.Jac.ibi.§.si quis. ij.responso.de quo dic vt ibi not.scilicet vt debeatur vt ab herede heredis non ex repetitione aliqua tacita vel expressa.dyn.ergo hic dicit gloss.ex tacita repetitione aliqua tacita repetitione deberi non est verum quia quandocunq̃z aliquid exprimitur ab homine quod alias tacite inesset per hominis expressionem scilicet.l.tacitus intellectus.vt.s̃.de vulga.z pupilla.substitu.l.cum filio.§.filio.in fi.Vel dic quod ibi loquit̃ in vulgari hic in pupillari in glos.si habuit.in fi.z.s̃.eodem.l.quid ergo. in princip.Ex quo ponimus pupillum institu.adijsse.i.ab eo debere cepisse vt dicta.l.seruo.§.sed si pater.z dicta.l.quid ergo.z not.s̃.eodem.si cui a filio.dyn.in gloss.hoc ideo.ibi.l.homini.§.fina.confiteor quod repetitio tacita locum non habet.Sed non per rationem gloss:sed quia tacita leg.repetitio.scilicet vbi est expressa hominis repetitio vt dixi.s̃.in alia gloss.ibi repetitionem expressam. Quod est si non incipiat deberi ex institutione.dynus.ibi:an non vt quia incepit ex instituto deberi.dyn.ibi que est contra. imo concordat q̃z sic vbi debetur ex sola repetitiõe quia non cepit deberi ab instituto ita et hic in tertio casu huius.§.dyn.ibi per.l.hic sit.gloss.similiter innuit hic falsum quod facta expressa repetitione per hominem locum habeat tacita de quo dic vt dixi in alia gl.nõ obst.l.in contrarium allegata q̃z ibi legabat̃ ab eodẽ gradu hic a duobus:a gradu institutorũ z substitutorũ.vñ ibi relinquit̃ ab eadẽ p̃sona prestandũ hic a diuersis z a secũdo.
13 dy.ibi ergo mala argumentatio gl.quia sequeret̃†q̃d vulgari tacita in pupillari inclusa locum hũẽt tacita repetitio locũ non ha

Casus singularis.

beret quod est falsum vt dicta.l.seruo.ff.eo.§.sed si pater. idem si pupillus institutus a quo est aliquid sub conditione relictū pendente conditione decederet quia intelligitur facta repetitio sub eadem conditione vt no.s.eo.l.si cui.§.j.Et ideo dic ex sola substitutione quasi non ex institutione vel non ex tacita repetitione tunc enim tacita locum habet quādo expressa facta non est.Old. in eadem glos.in fi.vel dic quod hic dicit obtinere vbi quod a filio legauit sub conditione legata substituto vbi intelligitur conditio si a filio deberi non ceperit que conditio non potest intelligi nisi ab eodem eidem leget testator pure & sub conditione non potest intelligi:sic ergo refert vtrum ab eodē pure leget testator & conditionaliter idē & eidē.Et tunc aut per modū repetitionis. vt quod titio legaui id heres meus si nauis ex asia venerit dato:& tunc sub conditione debetur aut per modum legati vt ecce fundum titio do,lego.eundem si nauis ex asia venerit ei lego.Et tunc aut ex interuallo sic sub conditione legauit & debet ex secundo legato conditionali non primo aut incontinenti & tunc est in electione legatarij ex puro vel conditionali consequatur legatum vt in.l.contraria.nam ad ea de conditio.& demonstra. aut legat ab instituto pure a substituto sub conditione quo casu preest cōditio si ab instituto deberi non ceperit:& ideo si cepit ab instituto deberi a substituto ex persona sua non debetur alias secus vt hic.Jaco.

14 **His verbis.** †Si post duo copulata sequatur aliud copulatum distributiue conceptum iuxta ordinem litere legatum debetur & vltima copula resoluitur in disiunctiuam.hoc dicit.ibi dixi & legatum habere velit.Dyn. in gloss.ex ordine litere hic colligitur:scilicet quod nullus solus admittatur donec ambo supersunt et nolunt legatum quasi illa disiunctio capue an habeat locum non superstitibus ambobus nec heredi videatur per illa verba testator dedisse facultatem eligendi personam legatarij.vt dicto.§.penulti.& sic aditio domini.Dy.locum non habet.Oldr.in fi.cum verba sunt disiūctiua hic copulatiua nec ob.l.eum quidam.C.de verbo.signi.vt not. dicto.§.penulti.Dyn.& per hunc.§.videntur posse impugnari omnes processus qui fuerunt facti per iudices vel executores qui impetrantur in curia romana cum clausulis quod si non oēs.vel cum clausula quod omnes aut duo vel vnus mandatū apostoli cum exequantur quia eis viuentibus omnes debeant procedere & vnus solus vel duo procedere non possint:sed dic qd est casus extra de officio delegati.c.cū plures.lib.vj.& vide ibi notata per oēs.& in.c.prudentia.e.ti.maxime p Jnno.& vide etiā qd not.et dixi.ff.de re iudic.l.duo ex tribus.&.l.si vni.alias incipit pomp.& pleñ.ff.ad treb.l.heredis.§.fi.

15 **Cum statuliber.** †Si deficiat conditio statulibertatis legatū d seruo tenet. alias secus.h.d.ibi vtile fit.i.fieri posse incipit existente conditione legati.Dyn.ibi dies eius cesserit. quasi dicat libertas conditionalis nō perimit legatum:& hoc quia ipsa libertas perimens nondum est legatum de cuius interitu agitur nondū subsistit. vt perimi possit.vt.ff.de condi.& demon.l.si titio.de nouatio.l.si stichum.§.legata & quoties.de regu.iuris.l.is damnum.§.quod pendet.Ol.

A filio. Jn primo casu legatur seruus ab impubere et a substituto relinquitur libertas eidem & refert an moriatur pupillus in pupillari etate an non.Jn secundo casu legatur seruus a pupillo sub conditione et a substituto relinquitur libertas ipsi seruo.Dyn.et dic a filio instituto. Et nota casum subtilē.Dy.& ibi legatus scilicet pure.vt differat a sequenti.Dyn.ibi peruenit & sic substitutio expirauit & per consequens sublata est spes consequende libertatis.Dyn.ibi mortuo autem pupillo intra quartūdecimum annum.Dyn.ibi longe magis si existentia libertatis a substituto sperate legatum purum tollit multo magis conditionale contrahi efficaciter impedit.Oldra. ibi legatus & a substituto liber esse iussus pure.Dyn.& communiter in additiōibus Dy.habetur super isto verbo. vel additionem per hec verba videtur vulgariter substituere tacite.vt.l.titius & seius.s.de vulgari & pupillari substitu.quā additionē non puto veram tum quia non facit ad propositum tum quia ista lex non est in dicto titulo in fin.& sic pupillaris substitutio effectum habuit & locum habet spes consequende libertatis.Dyn.in glo. scilz seruus.ibi seruo legato imo debet dicere seruo alieno.Dyn. ibi aliquando in fi.&.s.eo.l.si post mortem.§.si pure.Dyn.ibi inde est quod debetur.quidam habēt quod non debetur.si non habes non dic debetur scilicet libertas.si habes non,dic debetur. scilicet legatum.Dy.& dictio nisi ponitur pro si nō.simile.s.e.si res obligata.& vides quod iste.§.habet duas lecturas sed secunda verior.

1 ☞Cause due lucratiue si nō cōcurrant si ex vna sit facta mea et auelli possit agere possum ex alia.

2 Stipulatio ex causa donationis interponi potest.

3 Tradens remquando liberetur.

4 Legatum quando teneat in re legatarij.

5 Legatarius qualiter legatum sibi factum de re aliena consequi possit.

6 Obligatio semel extincta non potest reuiuiscere.

7 Quesita iure accrescendi videntur haberi eo iure quo habetur illud cui accrescit.

8 Legatum debiti duorum conreorum an sit multiplex vel vnum.

9 Cause due lucratiue in diuersis speciebus possunt concurrere.

1 **Non quocunque.** †Licet in eadē re due lucratiue cause nō cōcurrant tamen si ex vna causa est facta mea et auelli possit non impedior agere ex alia.& hoc dicit. Uel sic idem est effectus si res mihi debita per vnum ex causa lucratiua soluatur mihi ex causa lucratiua per alium primus liberatur dum modo a me auelli non possit.hoc dicit.Dy.ibi facta fuerit etiam ex causa lucratiua.Dy.ibi legata si a quodā non domino.Dy. ibi per traditionem ex causa lucratiua.Dy.ibi ab eo heredi.scilicet vero domino.Dy.ibi agam adueniente conditione sub qua legata erat a vero domino.Dyn.ibi stichus debeatur & non do-

2 mino ex causa lucratiua.dyn.†Et sic not.quod stipulatio potest interponi ex causa donationis & causa lucratiua.contrarium no. glo.s.pro socio.l.verum.§.si seruo communi.quā alibi non memini:& tamen falsa est per istum.§.necesse est enim stipulationem hic interuenisse:& ex causa necessaria.vt hic apparet.& pro hoc C.de dona.l.si quis argentum.§.j.&.ff.de stipu.seruorū.l.proinde. ibi legatus sit a vero domino.dyn.ibi factus fuerit meus ex causa lucratiua.dy.ibi existente conditione legati a dño relicto.dyn. ibi agere potero contra titiū non dominū:qui primo promiserat. dy.in glo.s.etiam ibi idē si ante etiam si postea desinat esse sua vt.ff.ti.proxi.l meuius.§.duob.Ol.in glo.vel statim & tunc estimatio ei soluetur dubij euentus sicut & alias fit.s.fa.hercis.l.propter spem.Ja.in eadem glo.in fi.vt infra statim & in fi.sed contra.ff.de sol.l.cum quis.§.qui hominē &.l.qui.x.§.q hominem. potes dicere qd ibi erat debitū genus hic species.dy.primam tenet glo. ff.de ver.ob.l.inter stipulantem.§.si rem in gloss.quia existente &c. vbi etiā de hoc dixi illā glo.reprobant Ja.de ra.& Pe.& remittūt

3 adnotata.s. de cōdi.indebi.l.neratius.Et dic si vis scire † quando quis tradēdo rē liberatur aut res redditur mutata forma aut in eadem.primo casu non liberatur tradēs.vt.s.ad exhiben.l.iul.§ sed si quis.vbi de hoc plene dixi.Secundo casu regulariter liberatur in totū si totum tradat:vt insti.quibus modis tollitur obligatio. in prin.vel pro parte si pro parte tradat vt.ff.de solu.l.si stipulatus.§.j.& fallit in quatuor casibus.Primus quando creditor tradat quod auelli potest hoc tradat irreuocabiliter vt.ff.de acqui. pos.l.non videtur.& de solu.l.si rem.Secundus est quando aliqd ius deficit rei tradite veluti cautio de euicti.nam nihilominus poterat conueniri prima propter illud ius qd deest vt.ff.de ver. ob.l.iul.§.tamen fundū.& de solu.l.etiā.Tertius est quando aliquid mihi deest pre mihi tradita vt.s.eo.l.plane.§.qd si rem.&.ff. eo.l.huiusmodi.§.qui seruum.Quartus est quando redditur deterior facta.Et isto casu aut res mihi debetur ex contractu bone fidei aut stricti iuris.Primo casu non liberatur vt.s.commo.l. iij.§.si reddita.& depositi.l.j.§.si res.Si aūt debetur ex contractu stricti iuris tunc aut sapit naturā bone fidei tūc idē:vt.ff.eo.l.huiusmodi.§.edes.vbi de hoc tetigi.Si autem est mere stricti iur. tūc liberatur a prima verūtamē tenetur ac.de dolo ppter damnū datum in re:& iste est casus.s.de colla.eleganter.§.non solū.Et de ista materia no.insti.de leg.§.sed si res.qd aūt actio ex testamento sit stricti iuris pz qr in ea nō iuratur in litē.vt de in litem iuran. l.alias.dy.& vide ad istam materiam qd notaui.ff.§.fundum ver. & fa.iste.§.quia melius cadit hic.

4 **Si ex bonis.** †Jn re legatarij a quo dominium p in integrū restitutionē est recessurum tenet legatū.h.d.ibi legata sit a quodā non dño.dyn.ibi euincatur restitutione concessa vero dño qui absens erat tēpore vsucapionis.dy.ibi dari oportere.s.ab herede.nā domum qui mihi legauit vt consequar estimationem ipsius rei.dyn.in gloss.vl.in fi. vel dic vt plenius not.dicto.§.euictio.& dixi.s.e.l.si domus.§.de euictione.&.d.l.cum alienam.C.de legatis.

5 **Fundus.** †Si res aliena legata est a testatore scienter vel coniuncte persone ab herede consequitur legatarius actione ex testamento tātū quantum sibi adest ratione acquisitionis facte a vero dño.h.d.ibi legatū est a quodam non dño.dy.qui sciebat ibi redemi a vero domino detracto vsufr.dy. si non habes in litera ibi venditam idemqz vsufructuarius.dyn. ibi pertinere cepit ex causa lucratiuā.dy.ita qd pro vsufruct.mihi abest.dy.ibi egero cōtra heredem mihi legātem.dy.ibi aberit in quātum dedit.dy.ibi marcellus subaudi ait.dy.ibi & si parte rei in

rei inlegate a non dño. Dy. ibi redemero a vero dño. Dy. ibi legata esset a vero dño. Dy. ibi partẽ em̃ quã redemi. Dy. ibi petere debeo. Et cõsequar pretiũ qd dedi pro illa pte. Jaco. ibi mille subaudi ait. Dy. ibi: habere. ꝛ id nõ est liberatus heres eius qui partũ legauit. Dy. ibi: argumẽtũ rei est. s. qd non videar ex cã lucratiua ptũ habere. Dy. ibi: actio ex empto cõpetit ergo emisse videt non ex cã lucratiua habuisse melius facit. s. in priu. huius l. Dy. Et facit iste. §. quod ille ad quẽ peruenit vsufru. iure consolidationis videt hr̃e cãm lucratiuã lz ꝓprietatẽ habeat ti. one roso qd alibi non memini. §. ad questionẽ qua querit. Si accepi pecuniã mutuo ꝛ dedi fideiusso. et postea dedi quandã rẽ creditori insolutũ ꝛ res ei euincat: nunquid cõtra fideiusso. resuscitetur
6 actio ꝛ obligatio pro fideiusso. est †quia semel obligatio extincta ꝛc. vt. ff. de sol. l. qui res. §. areã ꝛ. l. eius qui. ꝛ quod videtur agi ex empto nõ primã resuscitari vt. l. si predium de euic. ꝛ de pig. acti. l. eleganter. Cõtra fideiusso. est qꝛ videt prima resuscitari vt. ff. de sol. l. si quis aliaz vbi de hoc satis dixi ad trebel. l. debitor. de sol. l. creditor. Et. l. qui res in prin. vbi de hoc. ꝛ qꝛ nõ videt data cum euicta sit vt hic ad idẽ. vt. ff. de excep. rei iudi. l. ex sextante. §. latinus. Solue per. l. sed reuocata. ff. de iure fi. Dy. in glo. videbatur ibi. §. si cui. vel dic quod obtinet vicẽ dñi. s. partis dominij nõ totius ꝛ propterea dicit pars dominij vt dicta. l. iiij. sicut ergo habita parte ex causa lucratiua peto ꝛ cõsequor aliã partẽ vt infra proximo respon. sic habito vsufru. ex causa lucratiua peto ꝓprietatem vt consequar estimationẽ eiusdem que mihi abest: non autem vsumfructum vel estimationem eiusdem. dy. in gl. ꝛ plus propter partum vtranqz estimationẽ. dy. imo debet dicere part⁹ estimationẽ. Dy. Al'q hñt verã estimationẽ. Alij verũ iteresse ꝛ vtrũ qz bene. ꝛ. l. hic allegata. sz qd ex pãphila dz signari in sequẽti gl. ꝛ nõ est contra imo cõcordat ad ver. iul. Sed videt cõtra ad princi. huius. §. ꝛ eodẽ modo videt contra iul. qꝛ idem videt dicendũ de partu ꝛ vsuf. ꝛ tũc procedit so. que est in. d. l. quod ex pãphila: sed si habes vtriusqz estimationẽ ꝛc. ꝛ tũc refert ad casum huius §. ꝛ superioris marcell⁹. al's non posset gl. sustineri. Jac. vel posses dicere quod vtrũqz estimat. s. ancilla ꝛ partus vt melius scri possit estimatio partus. vt. s. fa. ercis. l. meuius. in fi. sed sola estimatio partus petitur. vel dic qd petit estimatio ancille a venditore si euicta est ꝛ estimatio partus euicti ab herede legantis. Ex
7 glo. op. †illud quod habet iure accrescẽdi videat hr̃i eo iure quo habet illud cui accrescit vt in casu notabili. ff. de fideicõ. libe. l. generaliter. §. si qs alienũ. posset dici quod aliud in iure consolidationis de quo hic loquit aliud in iure accrescendi vt in contrario vel dic quod prima causa fuit lucratiua ꝛ sic concordauit cũ secũda hic prima fuit onerosa ꝛ scda. s. cõsolidationis lucratiua ꝛ sic discordant ꝛ ideo secũdã inspicimus ibi quecũqz inspiciatur semper est lucratiua extra glo. Op. quod nõ sufficiat actionis cessio. sed debeat heres agere ꝛ exigere: vt. s. e. l. si sic. §. fi. dic vt ibi.

8 Qui gaium. †Licet debitũ duorũ cõreorũ sit vnuz tñ ad multiplicationẽ tñ conreorꝫ ꝛ legatariorũ distincta locutione cõprehẽsorũ insurgit multiplicatio legati. h. d. vbi reos hẽbat isolidũ obligatos. Dy. alteri actiones no. ar. qd q̃ cessit vni legatariorũ mutãdo volũtatẽ nõ posset cedere alij. ꝛ si cedat nõ valet ꝛ ꝑ hoc. ff. de libera. leg. l. si dãnat⁹. ꝛ. ff. ti. j. l. q duos. ꝛ. ff. e. l. huiusmodi. §. si titium. ꝛ. s. cõia pre. l. receptũ. Ja. ibi litis estimationẽ. i. quãtitatẽ debiti. Dyn. Quid si vni eidẽ persone legauit qd gaius dz ꝛ quod lucius cũ ãbo essent ad eãdẽ pecuniã obligati insolidũ. rñ. idẽ quod hic nisi qd ꝓbatio incũbet legatario qd testor hoc voluit. vt. s. e. l. plane. §. si eadem res. ver. sed si nõ corp⁹. Dy. ibi gaio q est vnus de reis debẽdi. Dy. ibi acceptũ fecerit ꝛ ꝑ hoc substãtiã debiti i vtroqz extinxerit. vt. ff. de libe. le. l. iiij. §. nũc de effectu. ꝛ ar. de acceptil. l. ꝛ per iusiurãdũ. §. vlti. ꝛ. l. si ex pluribus. ꝛ de duob⁹ reis. l. iij. in gl. prima in fi. quidã hñt ꝛ male. ff. e. ti. s. dz dicere in. e. ti. s. j. ti. pxi. sol. ptz quod hic heres hẽbat electionẽ cõueniẽdi quẽ volet sicut. s. e. quod si quis hẽbat electionẽ petẽdi quẽ vellet ꝛ id vnũ petẽdo cũ ꝑcludat sibi viã petẽdi aliũ per eũ fit quo min⁹ alterũ pstare possit ꝛ ꝓpterea sibi imputat. vt. ff. eo. l. plane. §. si tibi stichus. sed ibi erat electio debitoris. Dy. sed solue vt. s. e. l. si sit legatũ. §. vlti. ꝛ l. se. vel secũdũ Jac. de bel. sol. vt in contrario no. nã in primo responso est cõtra. sz rñde quod hic sunt duo rei eiusdẽ pecunie ibi est vnus reus duarũ rerũ. Itẽ ibi testator viuus recipit a debitore vnã rẽ hic nõ. ꝛ id in herede dic vt ibi no. ꝛ. d. l. si quis. s. e. Ja. de bel. in glo. qꝛ videt testator ibi mutare extinguendo substãtiã debiti ꝛ per consequens rem vtriqz legatã. Old.

9 Cum mihi stichus. †In diuersis specieb⁹ possunt due lucratiue cause concurrere. h. d. Et facit. ff. e. huiusmodi. §. si titio. ij. ꝛ ratio dubitãdi erat qꝛ sicut ex cã lucratiua debite rei solutio liberationẽ inducit sic ꝛ res debita ex vna lucratiua causa ad creditorem proueniens. vt. ff. de ac. ꝛ obli. l. oẽs. sed si obligatus alternatiue ad duo solueret actori liberaret ab vtroqz ergo ꝛ vno de alternatiuis perueniẽte ex cã lucratiua qd tollit iste. C. Ol. ibi petere possum ex testamẽto qꝛ due lucratiue cause nõ concurrũt ad eandẽ rem sed ad diuersas ꝛ sic nõ offendit regula. Dynus.

Titius stichi. Partem legauit simpliciter non facta demonstratione ad rẽ vel ad ꝑsonã. Dy. vel dic qd nõ est vis in hoc nisi intelligeres qd ambo legauerũt eãdẽ partẽ et sic esset cã lucratiua in illa parte ꝛ demõstratio oparet hoc casu vt cõsequi nõ posset nisi ex vno testamẽto. ar. s. qd. x. in prin. ibi legauit simplr: ꝛ sic de alia pte sensisse videt fm Ray. intelligas istud ṽbũ simplr qd nõ legauit ptẽ quã legauerat alius sed dixit partẽ lego exprimendo partem: alioqui totũ videret legatũ licet leget simpliciter ꝛ sic posset legatarius ex testamẽto scdo petere totũ seruũ ꝛ in hoc est dr̃a vtrũ legat simpliciter an partẽ tantuz ꝛ nisi sic intelligas apostilla posset te deducere in errorem in fi. s. dimidiã ex vno testamento ꝛ aliã dimidiã ex altero. Dy.

1 Onus legato adiectum non vitiat ipsum.
2 Dictio tunc extremitatem temporis importat.
3 Legatum speciei nõ multiplicatur in testamẽto plurũ vt vnius sicut nec in testamento vnus.
4 Debitor liberatur si post rei oblationem ipsa per moram creditoris perimatur.
5 Tradi non dicitur qd plene non traditur.
6 Equus locatus cuius cedat periculo casu quo ꝛc.
7 Species legata si sit ab herede empta causa emptionis effectum non sortietur.
8 Dominium rei legate in diem interim non transit in legatarium.
9 Dos promissa ꝛ postea per patrem legata semel tantum debet.
10 Creditor debitori soluendi ad duo tenetur.
11 Debitor se liberatum probare potest.
12 Legatarium particularẽ facit qui iure actiõis ad partẽ non admittitur sed iure retentionis.
13 Eligens semel amplius eligere non potest.
14 Voluntates vltime non possunt in pendenti esse.
15 Mutare qñ liceat in alternatiuis.
16 Solita esse in loco perinde habentur ac si semper ibi sint.
17 Cause plures lucratiue possunt in diuersis speciebus cõcurrere.
18 Pluralis locutio resoluitur in suas singularitates.
19 Judex discordias sedare debet.
20 Judex ad pacem cogere potest guerram habentes.

1 Huiusmodi. †Licet onus adiectum legato eidem sit, equipollens nihilominus legatum est vtile. hoc dicit. Ibi quemadmodum: sed ꝛ istud est vtile vel valet grauamen quod alicui ꝛc. Dy. ibi hoc quoqz legatum: id est res legata sic. s. eo. l. seruo legato. princi. Oldr. in gloss. prima ibi videtur plus grauari subaudi quã honoretur. Dyn. ibi quam centum accipe quod est contra legem ab eo. C. de fideicõ. Dyn. ibi petere potest
2 centũ titius. †Sed hoc non videt admittere dictio tũc. ff. in textu posita in proximo responso que dictio tunc extremitatẽ tẽporis notat. vt. ff. de vsufruc. le. l. vxori. et. s. de testa. tute. l. penulti. dic ergo qd ante potest grauari si legatarius vult. vt sequit. nam ꝛ si heres nollet etiam ante soluere nõ cogeret legatarius. vt in fi. huius glo. non ob. leges allegate: quia ibi impossibile erat ante cõditionem impleri. istud ergo ideo est ꝛ contingit ex natura conditionis adiecte quã prius debet implere quod aliquid cõsequitur. vt. C. de his que sub modo. l. fin. ꝛ. ff. de conditio. ꝛ demon. l. ꝛ heredi. §. si. leges ergo ille non faciunt ad hoc. alij. vt Ray. dicunt qd hic non erat conditio sed modus qui non debet impleri ante preceptũ legati per. l. j. C. de his que sub mo. ꝛ ratio diuersitatis inter modum ꝛ conditionẽ ibi not. sed contra hoc facit dictio si: hic in litera posita que facit conditionem. s. de condi. indebiti. l. qui promisit. pro opi. Ray. facit. ff. de cõditio. ꝛ demon. l. quibus diebus. §. fin. alij dicunt qd dato qd hic fuerit conditio: tamen qꝛ legatarius hic nullã vtilitatem cõsequit debet habere legatum anteq̃ impleat conditionẽ: in contrarijs vero ex implemento conditionis cõmodum consequebatur. ꝛ hec est satis bona: sed contra. ff. ad. l. fal. l. j. §. si fundus. cum. l. sequen. sed ibi cauit se heredi daturum hic autem cauit heredi se daturuz meuio. Ja. ibi sit vt valeat ne itercidat volũtas testatoris. Ja. ibi. de negl. pẽ. vel dic qd interest heredis qꝛ ei⁹ interest volũtatẽ defuncti seruari ꝛ executiõi mãdari. Dy. vt. ff. ti. ij. l. fideicom. ꝛ stipulatio valet vbi interest stipulãtis alteri dari. vt. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ꝛ licet nõ valeat hoc non dz curare. nam dz implere cõditionẽ fm qd testator voluit. ar. ff. de cõdi. ꝛ demon. l. meuius. Ja. in eadem glo. ibi idem quod si titius qui erat fideicõmissarius simplex qꝛ nullum cõmodũ remanebat penes eum.

sic not. qȝ fideicōmissarius simplex nō cōpellit̃ ad fideicommis. de quo dic vt not. per. Dy. ĩ. de leg. ij. l. j. ol. ⁊ dixi. C. de episcopis ⁊ clericis. l. nulli. ver. ſʒ nūquid possint compelli. ibi plene videas in eadē glo. in fi. sed remanet apud heredē cum onere suo. vt. ĩ. de leg. ij. l. celsus. Dyn. ⁊ sic nō cogitur precise. sed causatiue nam si non agnoscat perdit relictum ⁊ sic debet intelligi dicta. l. nulli. C. de episcopis ⁊ clericis. ⁊ quod ibi no. Oldra.

3 **Si sempronius.** †Queādmodū in testamēto vnius nō multiplicat̃ legatū specie: ita in testamēto duorum quod reputat̃ vt vnius hoc dicit. ibi titi⁹ deinde heres sempronij primi testatoris. Dyn. ibi ab heredi. titij heredis primi testatoris. Dy. in glo. j. in fin. ⁊ ĩ. ti. proxi. l. meuius. ver. debitor autē. Dy. in glo. q̃m testator ibi nec potuit simpliciter legando. Dy. si eñ expresse voluisset duplicare potuisset. ar. s̃. e. l. plane. §. j. ⁊ l. quid ergo. §. j.

4 **Si cui homo.** †Debitor oblata re et perempta post morā creditoris interitu rei liberat̃ ⁊ dic homo in genere ab eo qui nullum habebat in familia seu patrimonio. Dy. ibi mortuo sticho sine dolo ⁊ culpa heredis. Dy. al's secus. vt. s̃. e. l. cū res. §. itaqȝ. ibi exceptio doli mali que locum hʒ vbi alia exceptio deficit. vt. ĩ. de doli excepť. l. q̄ equitate. ⁊ l. ij. §. generaliter. Dy. in glo. heres virgo. in fi. al's legatarius vt. ĩ. e. l. si seruus. §. cū homo. Dy.

5 **Edes.** †Res tradita nō videt̃ que plene tradita non est. hoc dicit. Uel clarius si per aditionez hereditatis seruitus debita rei legate sit cōfusa et extincta ipsam seruitutem heres cōpellit̃ de nouo imponere. h. d. Et de hoc vide quod plene dixi. s̃. e. l. nō quoqȝ. ibi legata sunt sub cōditione. al's nō esset confusa seruitus q̄ legatū recta via trāsiret in legatariū. vt. ĩ. de furtis. l. a titio. Dy. ibi ex testamēto agere ad ipsam domum vt seruitus cōstituatur immo de dolo. vt. s̃. de dolo. l. eleganter. §. non solū. ad solutionē huius cōtrarij distingue. Si res deterior data fuerit aut debebat̃ ex cōtractu bonefidei tūc agi pōt actiōe ex eo cōtractu. vt habeat̃ ratio deteriorationis vt. s̃. depositi. l. j. §. si res. et cōmo. l. iij. §. si reddit̃. Si stricti iuris vt est actio ex testamēto qȝ ex eo ꝓbat̃. q̄ in ea nō iurat̃ in litē. vt. s̃. in litem iuran. l. al's. ⁊ in actione bonefidei iurat̃. vt. e. ti. l. in actio. q̄ tū hʒ instar bonefidei. vt. C. in quibus causis in integrū restitutio non est necessaria. l. in minorū. ⁊. ĩ. tit. ij. l. titia seio. §. vsuras. tunc agit̃ act̃. ex testamēto ad rē. vt deteriorationis rō habeat̃ vt hic. et. ĩ. e. l. si heres. et. ĩ. ti. pxi. l. meuius. §. in fundo. aut nō sapit naturā actionis bone fidei: ⁊ tūc aut erat in rez aut in psonā. si in rē vt cōfessoria. vel rei ven. tunc adhuc cōpetit prima actio hec estimationis ratio habeat̃. vt. s̃. de rei ven. nō solū. aut in personam. ⁊ tūc aut deteriorat̃ ante litis cōtesta. aut post. Si post tūc prima actio locū hʒ. vt. ĩ. de sol. l. qui sibi. §. j. si ante litis cōtest. tūc nō hʒ locum pria actio sed actio de dolo. vt. d. l. ⁊ eleganter. §. nō solū. de dolo.

6 pe. ⁊ de hoc ēt plene dixi. s̃. eo. l. non quocūqȝ si qd. † si aliqs locauit equū alicui volenti restituere equum deterioratū locator petijt post noluit deinde equ⁹ perit cuius periculo perijt locatoris vel cōductoris: videt̃ qȝ cōductoris qȝ in culpa fuit eū deteriorādo. ĩ. de ver. obli. l. si ex legati cā. Dy. tenet cōtrariū. q̄ non constaret de estimatiōe deteriorātiōis debuit recipe sub ꝑstatione. ar. s̃. si cer. pe. l. qdā estimauerūt. ⁊ ad hoc. C. ad exhibē. l. exhibitionis. ⁊ qȝ ibi not. plene per Cy. ⁊ dixi. s̃. ad exhi. l. iul. §. ſʒ si qs rē deteriorē. i. gl. nā oportet i fi. vt. s̃. e. l. si seru⁹ titij. ij. rñso. Dyn. vbi de hoc no. in gl. inspecta vniuersitate hec verba sunt in gl. s̃. e. l. si heredis seruus. quā videas. vt hāc melius intelligas. Ol. in eadem glo. in fi. ⁊ dic vt ibi no. Dy.

Questio in praxi cōtigēt quā de facto habui aureliis

7 **Qui seruum.** †Si species legata ab herede sit cōparata cā emptiōis nō sortit̃ effectū ſʒ ipsa spēs peret̃ ex testamēto. Si eā spēm nō hʒ legatari⁹ vel nō habere fingat̃. h. d. ⁊ dic qȝ primo casu res non erat tradita nec pretiū solutū: ſʒ res non tradita. tertio pretiū solutū ⁊ res tradita tertio ꝓtiū solutū ⁊ res tradita. Dy. ibi seruū accepit ex cā legati. Dy. ibi actiōe ex vēdito qua tenebat̃ ad pretiū Dy. ibi absolui dʒ. id est nō cōueniēdo. Old. ibi qȝ si pretio soluto re nō tradita. Dyn. ibi agere instituerit legatarius. Dy. ibi recuperabit qȝ videat̃ res euicta. dy. ibi recuperet. scʒ pretium. dy. ibi. qȝ si iudicio ex empto hic soluat pretium ⁊ rē fuerat consecutus. dyn. ibi ⁊ agat ex testamento ⁊ petat seruū sibi legatū occasiōe pretij quod sibi abesset ⁊ ideo petet seruū qui cū ꝑstari nō poterit pretium cōsequatur. dyn. ibi absolui oportebit ab actione ex testamento. dy. ibi actoris fecerit. i. factum ex causa emptiōis relinquerit fm verā lecturā. vt no. in fi. gl. magne in gl. prima ibi nulla eēt emptio ⁊ sic nō posset habere locum actio ex empto de qua. i. subijcit. Ol.

8 Et sic no. ex ista glo. † quod rei legate in diē siue certā siue incertam interim dominiū nō trāsit in legatarium. vt. ĩ. de leg. ij. l. si ita §. sub conditiōne. cū ibi notatis licet glos. s̃. de conditio. indebiti. l. qui excipit. §. si pars. videat̃ innuere quod rei legate in diē certā interim transeat dominiū qȝ tū nō est verū ꝑ dictū. §. sub conditione. ⁊ ex fi. huius. §. ⁊ ex glo. collige qȝ rei heredis legate recta via nō trāsit dñiū in legatariū nisi facta traditione per heredē. vt. s̃. de seruituti. l. papi. ⁊. s̃. e. l. si heredis. ⁊ subtiliter colligitur. s̃. e. l. si tibi homo. §. si fundus. vbi de hoc dixi. ⁊ not. ĩ. ad leg. falci. l. hereditatū. §. fi. ſʒ glo. aliter dicat ⁊ male. C. cōia de lega. l. oē verbū. vbi de hoc dixi in gl. s. a venditore ibi licet nō fuerit actū excep. doli opposita. dy. in glo. ad rem in fi. q̄ nō expectata sñia pretiū fuit solutū ⁊ res tradita. Ol. in gl. vlti. ibi in. l. si cui res. hec so. approbat̃ in. d. l. fundo. q̄ licet sit vera in se tū quātum ad casum huius. l. nō est vera. q̄ hec euict̃. ab heredi. vt in litera patet ibi ex empto. §. j. hoc aūt fiet ꝑ patiētiā q̄ operatur effectū traditionis. vt. ĩ. de acquirē. re. do. l. qua rōne. §. interdū. Ol. ibi ſʒ ab alio emptus nō ab herede q̄ solu. stare nō pōt per ver. qȝ si pretio vbi heres tenet̃ ex empto ibi actione testamēti. hec sol. nō ꝓcedit q̄ a verbis nō est recedēdū. vt. ĩ. de le. iij. l. nō aliter. ibi nō dicit qȝ de iure poterit agi. ⁊ fm hunc casum iste ver. erit exemplū qualiter actiones cumulent̃. Jaco. ibi ſʒ nō pactū ⁊ sic ꝑsistit adhuc in prima ex empto intētata ꝑ re ⁊ cōsequit̃ estimatione ⁊ ita ⁊c. Ol. ibi quā petitū est qȝ esse nō dʒ qñ id qȝ petit̃ possum conseq. vt. s̃. cōi diuidundo. l. cū fundus. ⁊. C. de fideicommis. lib. l. fi. ⁊ ideo hec so. nō ꝓcedit ibi vel dic plenius. hec placet dy. ⁊ non superiores. dy. ibi ſʒ seru⁹ vēditus ⁊ est rō q̄ ſʒ emerit ab herede tū in ei⁹ electione esse dʒ an agat ex testamēto ad rem vt hic an actiōe ex empto ad pretium argu. s̃. de tributo. l. qȝ in heredem. §. eligere. pe. sed quō potest petere seruum cū ipse habeat contra. §. eque si agat. in fi. institu. de actio. dic qȝ licet in veritate habeat tamen fingit̃ nō habere ex quo pretiū sibi abfuit: ſʒ adhuc oppone quod agit ad seruū. male ergo dictū est qȝ consequit̃ pretium per dictā. l. vt fundus. cōmuni diuidundo. So. dic qȝ ipse agit ad seruū quem in veritate hʒ: sed fingitur nō habere ⁊ q̄ re vera habet seruum ⁊ sic impossibile est qȝ ipse seruus prestetur sibi cum ipē habeat: ideo consequit̃ pretiū. vt. s̃. de dolo. l. arbitrio. §. nō tamē ibi. i. factū reliqt ⁊ hec est bona expositio. dyn. in fi. ⁊ nihilominus possit. agere ex empto quasi re euicta. vt. s̃. de act̃. empti. dicta. l. cui res alie. si cui res. dy. hʒ ergo electio. legatarius qua act̃. experiri velit cōtra heredē. nā existēte cōditione q̄ sub conditione fuit legatū in casu huius. §. causa legati superueniēte videtur res euicti ex cā emptionis: ⁊ ideo pōt agi ex empto quasi re euicta. vt in. l. contraria. Jtē ago ex empto ad pretium q̄ quāuis rem habeam nō tamē ex cā lucratiua. Et ideo ⁊c. vt. s̃. eodē. l. plane. §. quod si rē. Sed et res que in me erat translata ex causa emptionis remanebit penes me ex causa legati. dy.

9 **Cum pater.** †Si quantitas dotis nomine promissa fuit per patrē legata amplius quaz semel non debetur. h. d. ibi instituit. Simul eodem tempore. dyn. ibi cōuenire. i. concordare. Et dic aut primo legat ⁊ postea dotat et extinguitur legatum quatenus cū dote concurrit vt. ĩ. titu. proximo. l. lucius. Et. C. de legatis. l. filia. Aut econtra primo dotat postea legat. et tunc aut dotem tūi promisit aut dedit. primo casu obtinet iste. §. vt in dubio non videatur duplicare vt dicit glos. in secundo obtinet glos. que est in ꝑallege. l. filia. C. de lega. Old. et no. qȝ dicit litera centum. eadem legasset. quod ergo si quantitates non concurrerēt sed essent vt diuerse: dic quod tūc sec⁹ vt. ĩ. de cessi. dotis. l. si pater. ⁊. s̃. e. l. plane. §. sed si non corpus. Et dic qȝ interdum pater primo legat ⁊ postea dotē dat ⁊ tūc obtinet. ĩ. ti. proxi. lucius. Et. C. e. l. filia. Et vide quod vtrobiqȝ dixi interduz primo dotē dat ⁊ postea legat ⁊ tunc aut dotez dat hoc modo filie in eo dotem lego. ⁊ tunc hoc legatum operatur vt filia habeat dotem precipuam. quod si hec verba non dixisset deberet cōferre fratribus. C. de collatio. aut ex testamento: aut legat corp⁹ quod dedit in dotem ⁊ tūc debetur ei estimatio. C. de legatis. l. cum alienam. institu. eo. §. non solum. Et est expressum. ĩ. tit. j. l. cum pater §. pater certam. aut legat rē alienā vel quātitatē ⁊ tunc illud habebit ⁊ nihilominus dotem vt. ĩ. de colla. dot. l. si pater. interdum legat dotem promissam ⁊ tunc aut genero ⁊ nō valet sicut qñ debitor legat̃ creditori vt. s̃. de iure dotium. l. cum pater. ⁊. ĩ. de conditio. ⁊ demon. l. titio. §. titio. Jac. vel potes dicere plenius quando dos fuit tātum promissa ⁊ postea legata q̄ aut legatur diuersa quātitas aut eadem. primo casu vtrunqȝ debet̃ vt. ĩ. de col. dotis. l. si pater. Scdo casu aut vterqȝ agit videlʒ filia ex testamēto ⁊ maritus ex promissione. Aut vnus tantum. primo casu habet locum iste versi. si gener. Secundo casu aut aget filia tunc cauere debebit de indemnitate prestanda si contingat maritum experiri aut maritus et tunc cautionem prestare non cogitur vt. l. cum pater. s̃. de iure dotiū. Et sic hoc casu non debebitur nisi semel vt hic. §. in principio. in gloss. vltima ibi secus in iure. ⁊ que sit ratio differende vt dixi. s̃. solu. matr. l. si cum dotem. §. si pater.

a **Si ita** Cui. Legatū redditionis tabularū continet debiti liberationem. h. d. ibi chirographi mei. i. contra me manu mea confecti. Ol. in quo continebatur me obligatū fore. Dy. ibi hanc vim habet que sequitur. Dyn. ibi satis fecisse creditur dato quod reddat tabulas. Dyn. ibi interciderint sine culpa creditoris alias contra. ff. eo. l. ab omnibus. §. j. Jac. Et fa-
10 cit iste. §. † qd creditor tenetur ad duo debitori soluenti. s. facere instrumentum de soluto ad qd. C. de condictione ex lege. l. dissolute. z ad exhibendum. l. fi. Jac. Et de hoc notaui dicta. l. dissolute. non ergo videtur quod sola redditio tabularū impleat conditionem. Sed contra videtur quod talis redditio liberet debitorem vt. s. de pactis. l. labeo. Sed hoc ideo quia non liberat ipso iure sed ope exceptionis. vt. ff. liberat. leg. l. iij. z melius est libe-
11 rari ipso iure. Item allegatur iste. §. † qd debitor probare possit se liberatum pro acceptilatione non obstante pacto apposito in instrumento crediti quod liberatio probari non posset nisi per instrumentum crediti redditum vel incisum pro hoc quia non refert quod ex equipollentibus fiat vt. C. de institutio. z substitutio. l. si mater. Et quia probationū facultas angustari non dz. vt C. de hereticis. l. penulti. Dy. Sed non assertiue. de hoc dixi. C. de episcopis z clericis. l. si quis in conscribendo. ver. etiam queri consueuit de pactis. z ver. sequenti in glo. prima ibi. Item facit. s. e. l. legatum imo dz dicere. seruū filij. §. eū qui. Ol.

12 **Si titio.** † Qui non admittitur ad partem iure actionis sed iure retentionis facit legatarium particularem. h. d. Et vide. ff. de rebus du. l. vtrum. ibi ad legatū non admittatur quia erat dominus stichi legati. dy. Sed pone quod testator legauit centum titio z postea seruum titij valētem quinquaginta legauit titio z meuio. Queritur vtrū titius faciat partem licet nō admittatur ad partem in glo. que oēs sunt huic contrarie. z fm hoc vsqz conclude. in glo. quod iste legatarius partē facit z non faciet alium admitti insolidum. fo casu dic qd ille qui non admittitur ad partē aliū nō facit particularē vt. s. e. l. q quartam. §. fi. z. l. si duobus. §. fi. z. in. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. cū similibus. Ibi z seruo tuo. s. tui testātis si habeas legat̃ si habeas legas: tūc gl. est plana in glo. ibi. l. cū pat. §. liberi. fo fm ia. de bel. z fm py. Aut est quis exclusus perpetuo vt qr repudiauit vel alio modo aut ad tempus. z est certū. Aut dubitat̃. primo casu q nō vocat̃ ad partē facit partē vt hic cū cōcor. et videas in brocardis py lei iac. Et de hoc no. z dixi. ff. qui. ad liberta procla. nō lz. l. fi. vel dic aliter qd cōtraria nō obstāt qr hic ille qui non admittit̃ ad partē iure act. saltē admittebat̃ iure retentionis quod ius erat vetusti⁹ legate: z circa hoc dic plene aut qs nō admittit̃ ad partē ipso iure seu iure actionis nec retētiōis nec in effectu. primo casu aut ius retentionis est vetustius legato z tūc qui nō admittit̃ ad partē facit alium particularem. vt hoc. §. z. ff. de stipu. seruorū. l. per nde. §. si seruus. aut nō est vetusti⁹ legato z tūc qui nō admittit̃ ad partē nō facit aliū particularē. sz facit eū admitti ad solidū. vt. s. e. l. plane. §. si duob⁹. vbi de hoc qd coniūgas cum ista distinctio. scdo casu qū nō admittit̃ ad partē iure actio. nec iure retētionis aut nō admittit̃ nec ipso iure nec in effectu. primo casu q nō admittit̃ ad partē facit aliū particularē. vt. ff. ti. j. l. si titio z ei q cape. vbi de hoc videas: z est rō qr legatum valet in effectu z debet̃ fisco. vt. s. de vul. z pu. substitu. l. ex facto. §. vlti. z de inofficio. testō. l. pap. §. meminisse. secundo casu aut ille qui non admittit̃ ad partē nō admittit̃ de rigore sed de quadā benignitate nō habēte cām annexā iure necessitatis qui nullo mō admittitur. primo casu ille q non admittit̃ ad partē nō de rigore sed de quadā benignitate bñ facit aliū particularē. vt. s. eo. l. plane. §. si coniunctim. Scdo casu qū nō admittit̃ ipso iure ad partē nec in effectu nec partē suā pōt habere iure retētionis tūc sperat admitti in futurū z facit ptē vt. s. e. l. si duob⁹. in princi. z. l. plane. §. si coniunctim. vbi de hoc dixi z hic cōiūgas z habebis plene hāc materiā aut nō admittit̃ nec admitti sperat̃. z tūc aut collegatari⁹ admittit̃ ad ptē suā de iure spāli z tūc facit partē q nō admittit̃ ad ptē. vt. ff. de leg. prestā. l. iij. §. ij. aut de iure cōi. z tūc non facit sibi partē q non admittit̃. vt. s. e. l. si duob⁹. §. fi. z. C. de caducis toll. §. in primo. z. §. scdo rō qr potēti⁹ est ius cōe quā spāle vt. s. de testamēto militū. l. ei⁹ militis. §. vlti. z in autēti. de non alie. §. qr nō vero simile pe. z vide. s. p socio. l. verū. §. si seruo cōi. cū ibi notatis.

13 **Stichum si debetur.** † Semel eligens amplius eligere nō potest. h. d. ibi vtrū. i. quā. Dy. ibi velle dare qd si dixit absente legatario corā testib⁹. rñdeo idē: qr cū ipse possit eligere eo presente et inuito multo magis pōt absente z. ff. de fideicom. liber. l. ergo. §. j. z qr ista lrā nō distinguit vtrū eo pñte vel absente. Jac. ibi vtrū i. quā. dy. in glo. ibi in stipulationib⁹: sec⁹ ista rō est bona: sed non procedit nisi in reb⁹ pprijs testōris: secus in reb⁹ heredis vel alienis qr tūc cessat rō illi⁹. l. apud aufidiū. z. ff. ti. j. l. vnū ex fa. §. si rez.
14 Ja. z. s. e. l. §. q seruū. z iō dic qd illa est melior rō fm Dy. z pe. † b qr vltime volūtates nō possunt esse in pēdēti vel suspenso sz contract⁹ minorū sic. vt. s. cōia pdior. l. fi. z qr reipublice interest vltimas volūtates impleri. vt. s. quēadmodū testā apiant̃. l. iij. Dy. z pe. ibi. de sepul. vio. l. iij. §. pen. so. vt not. C. de act. z obli. l. sicut. quia ibi tpe pēitētie ñ erat ius alteri efficacit̃ qsitū hic sic: vl dic fz Ja. de bel. qd ibi ipsi⁹ intererat agere nec ab alio erat lis cōtestata z iō post penitētiā pferr̃ aliūs: lz ab alijs ius agēdi fuerit acqsitū vt. e. l. in pn. hic vō interest heredis: vel dic qd hic heres pter electionē amisit suū ius. sz ibi ptē tm̄ amisit vel so. vt no. s. de condic. ob cām. l. si pecuniā. in prin. z plene dixi. d. l. C. de act. z obli. Ja. de bel. ibi eū q certarū. §. j. so. vt primū cōtrariū qr hic in legato. dy. z. Jac. de bel. vel dic vt ibi no. z dixi. ita op. de. l. vnū ex fa.
15 in prin. ff. ti. j. so. vt ibi no. in glo. q notabilis est. † z dicit qd in alternatiua rerū nō lz mutare vt hic in alternatiua psonarū mutare lz vt ibi. rōnez diuersitatis nō video. z iō forte prima sol. q ibi traditur verior est z placet: Dy. vel dic vt in contrario. Dy.

16 **Legatum.** † Illa que solēt esse in loco perinde habentur tāq ibi sint licet alibi sint in fuga. hoc dicit ibi enixa est circa fundum. Dyn. ibi huic consequens. scilicet ex quo debet̃ mater. Dyn. Et facit iste. §. in. fi. arg. pro pluribus habere debentibus decimas ibi nascentium si bestie aliquo casu in aliam plebem sint trāslate forte propter guerraz. vt ibi sint ad tēpus z ibi ediderint partus: quia nihilominus ibi plebs in qua esse debebant debeat habere decimam ac si ibi nata essent vt hic z pro hoc. s. de seruis exportandis. l. si titius. nam res que extracta est vt iterum reponatur dicitur esse edium. vt. ff. de verborum obligatione. l. inter stipulantem. §. sacram. de actio. empti. l. fundi. §. fina. z. l. sequen. de captiuis. z postl. reuer. l. nihil. z. ff. de fundo instructo. l. quesitum. §. idem quesitum. al's idem quesijt. z. §. idem. R. domo pro fideicommis. Jaco. z vide quod notaui. C. de verbo. signi. l. prima. Item facit quod si ciuitas florentie habeat represalias contra pisanos: si aliquis est bannitus de ciuitate pisana quod ipse z eius bona teneātur ad represalia quia videtur ibi esse vnde abest per fugam. per iura predicta facit etiā qd si aliquis ducebat vxorem suam de peregrinatione z ipsa peperit in aliqua ciuitate in itinere quod partus non sit ibi incola: sed in domicilio mariti vnde recessit. Et vide quod dixi dicta. l. si titius. de seruis exportandis.

17 **Si titio.** † In diuersis speciebus plures cause lucratiue concurrere possunt. hoc dicit. z concor. s. e. l. non quocunqz. §. fin. z quod ibi dixi. ibi donauit inter viuos. Dyn. ibi in obligatione contrahenda ex causa legati. Dynus. in glo. ex hoc not. ibi data esset electio ad hoc. ff. eod. l. si quando. §. j. in eadem glos. in fine. sed contra. ff. de leg. ij. lucius. solu. ibi testator totum quod legauerat tradiderat legatario hic partē tantum. vt dicta. l. lucius. dicitur. versi. quod si non totum. Dynus. Notandum tamen est qd trahendo illud cuius traditione facta per heredem liberatur coheres non extinguitur legatum. Dy.

18 **Quibus.** † Pluralis locutio geminat singularitates. h. d. Pro hoc de conditioni. z demon. l. falsa. §. fina. ibi singulos. hec dictio ducit separationem legatorum. scdm Dyn. ibi in eundem seruū. licet eū videant̃ cōiuncti verbis tamen non sunt pter sequentē distributionē. Dy. in fi. z ideo nō habet locū inter eos ius accrescendi. cum nō sit collegatarij. Dy. secundum Bar. sed testator legat titio fundum.

19 **Si is cui legatum.** † In discordātijs debet iudex iminere vt ad cōcordiam reducat. h. d. ibi nisi consenserint qua actio. agant vtruz reali vel personali: z vide quod not. ff. eo. l. si seruus. §. cum homo. Dyn. ibi iudice imminente. i. ad concordiam compellente. Dyn. z not. argumentum quod iudex possit cogere arbitros discordātes vt intra certum tempus concorditer ferant sententiam p hoc. institu. de satis. tuto. §. siue autem. z de arbi. Item si vnus. §. vsitatum ad idem. quod dicitur de patre q cogitur consentire filio agenti. vt. C. de bonis que liberis. l. in. fi. §. necessitate. cum ibi not. z qd dicit̃ de muliere que cōpellitur cōsentire. s. de ventre inspici. l. j. §. quid ergo. vbi de hoc facit iuris remedijs. vt. ff. ad leg. iul. peculatus. l. cū eo vbi de hoc dixi. Sed contra est. C. communia de leg. l. fi. dic vt ibi not. z dixi qr forte iudex debet interuenire scdm
20 formā illius. l. faciēdo qd res forte dirimat̃. vt ibi dicitur. † Item facit qd iudex possit cogere habentes guerrā ad pacē faciendaz pro hoc. s. de vsufruc. l. equissimum. vbi de hoc in glos. secus si separatum. vel dic fm Dyn. idem si separatim z solue contrarium quod aliud in principalibus de quibus in. l. seq. aliud in heredibus legatarij de quibus hic loquitur.

Duobus cōiunctim. Qui admissus est ad partem estimationis rei legate in speciei legata facit alium esse particularem. h. d. z de hoc plene dixi

a Legata. Ul. ð bar. h z pan. ð ca. ɔsi. lxiij. Ange. consil. lxxviij. bal. cōsil. ccccl vj. iiij. volu.

b Ultime volūtates Ad bar. hic z do. Abba. i cōsil. xj. ij. volu.

s.eo.l.proxi.§.si titio.ibi abstulit no.abstulisse dicitur per iudicem sic.j.titu.j.l.meuius.§.eũ qui.z de furtis.l.qui vas.in principio:z facit ad questionem quã ibi notaui.ibi voluit.i.voluisse presumitur in dubio.vt.s.e.l.si pluribus legatum.Dyn.

1 Legatum rei mee valet in qua filius ius habet.

2 Legans pignus quare non presumatur debitum legare.

3 Legatum speciei non multiplicatur per diuersitatem volũtatis eiusdem in personam eiusdem.

Vide hic bar. q dicit φ rei legate ẽ dñiũ trãsit ab adita hereditate.

4 Oratio tota est negatiua negatione vniuersa signũ sequente.

5 Dominium rei legate z eius accessiones hereditate adita ad legatarium pertinent.

6 Dominium rei legate est legatarij ficte a die hereditatis adite.

7 Legatum rei vnius heredis relictũ ab oibus eos astringit pro hereditaria portione.

8 Heredes tenentur pro portione hereditaria ad debitum quantitatis defuncti.

9 Dominium vtile legari potest dñium directum habenti.

10 Filia vasalli retinet domũ quam pater edificauit in solo feudali.

1 **Si tibi homo.** †Legatũ rei mee.in qua filius ius habet valet.h.d. ibi ab alio quã a creditore z sic tollit contrariũ.Dyn. ibi aduersus heredẽ legãtis.Dy.z iste casus alibi nõ reperitur secũdũ Dy.In glo.ibi.l.meuius.§.penultimo.sed dic vt ibi not.Dynus.vel dic secundũ Jaco.de bel.qd hic testator reliquit legatario rem legatarij ab ipso obligatã:ibi vero testator legauit rem ipsiꝰ legatarij nemini obligatã z in qua testator nullum ius habebat.z dic plene.vt ibi not.Jacob.de bel.vel vt omnia tollantur distingue aut res obligata legatur a creditore:aut ab extraneo.Si a creditore aut constat qd habuĩt animũ remittendi debitũ:z tunc restituitur res z tollitur debiti obligatio:aut constat qd noluit debitũ remittere z tunc tenetur heres reddere rem aut solutionem debiti:aut dubitatur z in dubio presumitur tantum ius pignoris remisisse z nõ ius debiti.vt.j.de liberatiõe legata.l.j.§.j.secus si chirographum legasset qz tũc videtur debitum legasse.vt.s.eo.l.seruũ filij.§.eũ qui chirographum.

2 † sed q̃ est ratio qd legando pignus nõ videtur nec presumitur debitũ legare:sed legando chirographũ sic.rñdeo quedã ratio assignatur.s.de pactis.l.labeo.z.l.postφ.sed melior ratio est qz ad remissionẽ principalis cõsequitur remissio accessorij sed non econtra.vt.s.qui modis pignus vel hipo.soluitur.l.lucius.z argu.s.de vul.z pu.sub.l.ex pupillari.vnde ad remissionẽ pignoris qd est accessorium non sequitur remissio debiti quod est.s.chirographi sequit̃ remissio accessorij.i.debiti.vt.j.de regulis iuris.l.cum principali.z.j.de fideiusso.l.fideiussor.z.l.si stichum.§.a titio.in fin.Si vero legatur ab extraneo res obligata tũc heres luere tenet̃ vt hic dr.Dy.querit bar.si testator ignorabat rem pignoratitiã an habeat locũ hec lex.z dicit qd legatũ nõ valet per legem quo loco.in fin.s.de here.institu.z ista est pulchra questio.quid si credebat alienã nunquid valebit legatũ saltẽ quo ad luitionem pignoris:tenet qd sic per.l.cũ alienã.C.de lega.quid si librũ meũ valentẽ.x.pignorauerã titio pro.xij.titius eũ mihi legauit nunquid valet legatũ etiã quo ad debiti remissionẽ:tenet qd sic per l.qui habebat.de leg.ij.z fm hoc debet intelligi distinctio Dy.supra posita z ad hoc facit quod no.per doctores.C.de rebꝰ ali.non alien.l.fina.

3 **Si testamento.** †Eiusdẽ volũtatis diuersitas in psonã eiusdẽ legatũ speciei non multiplicat.h.d.z dic stichus proprius heredis vel alienus non hereditarius.al's si dãnatus eẽt solus heres pro parte institutus pro parte hereditaria tm̃ teneret̃ z nõ insolidũ vt.s.e.l.si fundũ.§.si libertus.ibi de hoc.sed quãtum ad casum istius.§.non est vis cũ oẽs fuerint in codicillis dãnati nisi in eo quod hic dicitur qd estimationẽ cõsecutus fuerit dãnato in testõ quod nõ poterat de iure cõtingere si fuisset hereditarius.Dy.ibi z eidem scz meuio.Dy.ibi ab heredibus oibus.subaudi legatꝰ fuit quo casu ab vno tantũ a quo legatũ erat in testõ debet̃ legatum.vt.j.ti.pxi.l.legatorum.§.j.vel forte ab oibus.vt.j.ti.pxi.l.meuius.§.eũ qui.si tñ ab vno soluat̃ ab alijs nõ petitur.vt hic sequitur z dicto.§.eũ qui.Dy.ibi estimationem litis.i.rei legate.Dy.ibi consecutus fuerit ab illo herede qui dãnatus fuerat in testamento.Dy.querit Jaco.de are.si testator grauauit vnũ de heredibꝰ pstare corpus hereditarium alicui nunquid possit cogere heredes vt prestent sibi partes suas tanφ ex fideicõmissario tacito.vt sic prestetur legatario totũ videt̃ quod sic.vt.j.de leg.iij.l.post emãcipationẽ.j.e.l.si seruus.§.penul.j.ti.j.l.cum pater.in prin.z hac l.§.vlti.sed tu dic contra imo habebit necesse redimere a coheredibus.vt.j.de fideicõ.libertati.l.cũ quasi.§.si plures.C.de fideicõ.libertati.l.si te.z hic z sic debet intelligi.j.ad.l.falci.l.z.nec obstant leges in contrarium allegate qz ibi illud contingit in recompensationẽ oneris iniuncti vni.Et pro hoc facit dictus.§.penul.

j.hac.e.l.Jac.in glos.j.ibi eadẽ res hoc dicto qd quilibet ad solidam rem teneretur ne obstet.j.ti.proxi.l.meuius.§.eũ qui.vnde hoc intellige fm distinctionẽ notatã.j.ti.proxi.l.si pluribus.§.j.old.in glo.qz nullũ cõmodũ ibi itẽ cõtra imo nõ est cõtra.sed con

4 cor.† qz vbi pcedit signũ vniuersale z sequitur negatio tota oro sequit̃ negatiua.vt.s.de officio procõsulis z legati.l.nec qcquã.§.vbi decretum.s.de auto.tuto.l.obligari.de admi.tuto.l.si plures.z de legitimis.§.an ergo.argu.contra.s.si quis caut̃.l.si seruus.§.j.ibi eñ dicit ab heredibus oibus dominium non querere.i.a nullo querere.Jaco.

5 **Cum seruus.** †Hereditate adita dominiũ rei legate z eius accessiones pertinẽt ad legatariũ agnoscentẽ legatũ.h.d.z dic seruꝰ proprius testatoris.Dy.ibi fm status id est ius z dominiũ nam de statu eius nõ agitur qz constat eũ esse seruum.z ideo ita exponatur.Dy.ibi attingunt post aditionẽ hereditatis nõ ante.vt.s.e.l.si post mortẽ.dy.ibi fuisse videbitur.not.ergo quod repudiatio retrotrahit̃ z paria sũt nõ cõpetere z repudiare.ibi si nõ repulit.sz agnouit.Dy.ibi eius.s.legatarij.ibi fm hanc regulam.i.fm premissam distinctio.vtrum legatarius agnoscat vel repudiet.Dy.ibi vt vel heredis eo casu quo ipse legatarius repudiauit.Dy.ibi vel legatarij eo casu quo ipse legatarius agnouit.Dy.Op.ad hunc.§.de le.j.e.l.quesitum.§.si mihi seruus.z dic aut seruus legatus acquisiuit añ mortẽ legãtis aut post mortẽ.Si ante mortẽ tunc illud dz remanere penes heredẽ nec dz pertinere ad legatarium:z sic loquitur preall'.§.si mihi serꝰ.si remanet penes heredez aut agnoscit legatũ z tũc legatario acquiritur.si vero erat alienus tũc hz locũ.d.l.quesitũ.§.si.j.e.qz aut tractat̃ de acquisitione facta anteφ heres eẽt in mora z tũc nõ pertinet ad legatariũ aut de acqsitione facta post morã heredis z tũc pertinet ad legatariũ.z ad istã distinctio.reducunt̃ oẽs leges.z oĩa que tãgunt de ista materia.z hoc tangit̃ lz dubitabiliter.C.de vsu.z fructibus legatorũ.l.j.z in glos.z ibi plene z de vsu.l.herennius.z qd dixi.s.de vsuf.l.si vsufru.legato.§.j.Dy.z facit.j.tit.proximo.l.quod seruus.cum ibi notatis.z.j.eodem.l.quesitũ.§.si.in glo.j.ibi a titio.z ibi

6 plene not.z dixi.Ne.† dicit quod dominium rei legate a die adite hereditatis est ficte legatarij z vere agnitione secuta vnde dicit duo tẽpora vnũ a tẽpore mortis testatoris vsqz ad agnitionez legati z tunc legatarius est ficte dñs etiã agnitione secuta aliud ab agnitione inantea z tunc est vere dñs lz glo.cõiter teneant qd agnitione secuta sit vere dominꝰ a die adite hereditatis z de hoc s.eo.l.huiusmodi.§.edes z.l.si heredis seruus.in glo.Rogerij in glo.non ob.j.e.legatum.§.fin.vbi non videtur suspendi sed esse in dominio heredis quod apparet que sit confusio seruitutis vt ibi Ol.in fin.ad idẽ op.de.l.preceptum.s.communia prediorũ.z vtrumqz melius solueφ dicat glo.qd considerato tempore presenti res non est in suspenso imo legatum statim est acquisitum a legatario sed considerato futuro res est in suspenso.simile habes.j.de stipu.seruorum.l.si seruus communis meuij.§.fina.

7 **Si fundus.** †Legatum rei proprie vnius heredis ab omnibus heredibus relictum eos astringit pro portione hereditaria.h.d.z dicit iste casus non est alibi fm dy.Et vide.s.ea.l.§.si testamẽto.ibi heredis esset z hoc sciret testator.al's si hereditarium forte ille solus heres cuius est fundus legatum prestare tenetur vt.j.de fidei.libertate.fideicõ.libertas.§.j.z dixi.s.eodẽ.l.fundum sub conditione.§.si libertas.z istud est durum contrarium:z vide etiam quod in contrario dixi.Ol.ibi suã prestabit.z per hoc apparet quod rei heredis legate dominium non transit in legatarium sine traditione ipsiꝰ heredis alioqui ipse conueniretur insolidum vt.s.de rei vendi.l.si possessor.de hoc tetigi.s.eo.l.huiusmodi.§.qui seruum.Et ideo male dicit glo.que est commu.de leg.l.omne verbum.vbi etiam de hoc dixi pro opi.tamen illius glo.facere videtur.j.tit.proxi.l.vnum ex fa.§.si rem.ibi sunt enim magis zc.vbi appellat res heredis ipsius testatoris sed illud locum habet ad hoc vt valeat legatũ iure heredis non autem vt dominium statim transferatur.Et ideo melius dicit alia glo.que est.s.de seruituti.l.pap.ibi te

8 nebuntur.† Not.ergo quod si defunctus erat debitor quantitatis heredes tenentur pro hereditaria portione vt.C.si certum petatur.l.j.z.j.de ver.obli.l.in executionibus.§.prima species.super qua.l.dicit glos.idem si erat debitor speciei.sed contra hoc op.s.depositi.l.si duo.cõmo.l.iij.§.heres.z.j.s vi z vi ar.l.si plures.vbi insolidum tenentur heredes.sed hic agitur actione reali.vt s.de rei vend.l.si possessor.alias.cum possessor.hic personali.sed hoc non valet quia actio depositi z commodati z interdicta sunt personalia vnde distingue in personali aut tenetur rem dare aut restituere.primo casu tenentur heredes pro hereditaria portione etiam si penes eum sit tota res vt hic.si autem restituere tunc tenetur insolidum vt in contrarijs.dy.de hoc etiam not.j.de pretori.stip.l.ij.z facit etiam ad id quod not.C.de heredit.acquirẽ.

l.ij.z

l.ij.z in hoc etiam potes respondere ad.l.fundū.§.si tu ex parte. ī.ad.l.fal.que est contra.

9 **Valet legatum.** †Utile dominium seu ius alteri competens potest legari habenti directū dominium.h.d.superficies legatur. Dy.in glos. sed nonne ibi excepit non obstante:q2 non poterit conueniri utili in rem qua poterit ante conueniri.vt.d.§.quod ait. Dyn.z.§.cum in suo.de superfici.l.vlti. Oppo.quod superficiarius non habet seruitutem cum sit vtilis dominus.s.de rei vendi.l.z superficiario z in re propria non potest quis habere seruitutem.vt.s.de seruitut.vr.pre.l.in rem communem.sed dic quod hic seruitus improprie ponitur nec superficiario competit confessoria pro superficie sed rei vendica.vt patet per dicta iura.pro seruitute autem debiti superficiei bene competit vtilis confessoria vt not.si seruitu.ven.l.ij.z quod superficies non sit serui.not. in glossa.s.de seruituti.l.seruitutes quam quidam reprobant per istum.§.z

10 male.z facit iste.§.arg.ad questionem.† Si vasallus edificauit domum in solo quod tenet in feudo z moriatur relicta filia que non succedit in feudum quod ipsa filia habeat retentionem contra dominū feudi pro expensis factis in ipsa domo z hoc habet expresse in vsibus feud.titulo hic finitur lex.z consuetudines regni incipiunt.§.si vasallus.

1 ☞ Suus z emancipat⁹ non perdunt prelegata a coheredibus per recusationem hereditatis paterne.

2 Filius an possit feudum retinere repudiata patris hereditate.

1 **Filio pater.** †Suus z emācipatus recusantes hereditatem paternaz prelegata a coheredibus simpliciter vel cū repetitione non perdūt nisi secus appareat ex volūtate patris expressa vel assignata ratione presumpta.h.d.cum.ll.sequentibus

2 vsqz ad legem quesitū.z facit ista.l.ad ti.in vsi.feu.†an agnatus vel filius possit feudum retinere repudiata hereditate.ibi legatum.i.prelegatuz.Dy.ibi reliquit z dubitatur vtrum hereditate repudiata possit ipsum prelegatū petere. Dy.ibi:num enim ibpugnatur.Respondet tacite obiectioni quam faciebāt tenentes contrariā opi.z que procedit ex.l.filium.§.omnibus.ī.de leg.prestandis z de bonis libertorum.l.in seruitute.§.si quis bonorum.z.s.de inofficioso testamento.l.papi.§.meminisse.Dy.si enim iudiciuz defuncti impugnaret iusta esset causa priuationis prelegati sibi:vt.s.de acqui.pos.l.quesitum.Oldr.Et continua hic.l.nā nec.que est.ī.Jac.ibi:iudicium.i.testamentum patris.Dy.in gl.prima ibi.§.si quis.dic vt ibi.Dy.ibi:non valet quando lega.alicui ex heredibus legatum est pro parte coheredis purum et illaz partem si decedit transmittat ad heredes suos:pro parte vero qua ipse legatarius fuit,heres institutus est conditionale.scilicet si hereditatem repudiet legatarius:z ideo illam non transmittit ad heredes suos si decedat anteq̄ repudiet suam portionem:vt.ī.ti.proxi.l.miles.Dy.ibi:eo viuo z impleta eo decedente:vt.ī.e.l.ab omnibus.Jac.ibi:trāsmittit vt ibi:z per hanc glo.que notabilis est,z cōtinet veritatē declara.quod no.s.e.l.z quidē.Dy.in eadez glo.in fi.itē contra.ī.ad trebel.l.si patronū.§.quid ergo.Secundo hic habuit coheredem.z sic eo repudiante propterea non deserit:nec deficit testamentū patris sed addit coheres.vt.ī.ad trebel.l.ita tamen.§.qui suspectam.Dy.

1 ☞ Filius non potest legatum habere omissa hereditate.

Sed si ibi eum. Filium pro parte institutū.Dynus.ibi soluēdo esse hereditas.z sic nō adiuit. Dyn.ibi:z hoc ita

1 est.z.s.† quod non possit habere legatum hereditate omissa.Olds.ibi:expresserit.i.nō prelegauerit sub cōditiōe.scilicet heres erit.Dyn.ibi intellexisse ex voluntate presumpta.scilicet quod voluit testator legatum sine hereditate haberi.Dyn.vt.ī.eo.l.quid ergo.Jaco.ibi:approbetur id est probetur per coheredem non repudiantem q2 si repudiaret legatum non valeret.C.de fideicicom.l.cum quam.

1 ☞ Tempus medium an possit dari inter mortem testatoris z aditionem.

2 Suus z necessarius an sit ipso iure heres nulla immixtione probata.

Nam nec emancipatus. Subaudi pro pte institut⁹ z ostēdit qd argumētū de emācipato ad euz qui est in potestate recte procedit. Dy.ibi:pretor enim.no.pulchram rationē que sequit ibi in psona eorum existentiū in potestate.Dy.ibi qd.s.ius.Dy.ibi:futurum esset.i.haberent.Dy.in fi.qui in potestate fuerunt.Dyn.et hec lex expresse determinat duas questiones que sunt de apicib⁹ iuris z que mouentur per multas glo.z tamen nō allegant hāc l.☙ Et nota ipsa questio prima.ī.de conditione z demonstra.

1 l.iul.noster.z questio est † an instituto filio qui est suus z necessarius sit dare aliquod medium tempus inter mortem testatoris z aditionē.z.glo.tenent qd sic.z videtur hic textus expressus si bene aduertatur ibi pretor enim zc.vbi dicitur qd pretor permittendo his qui sunt in potestate abstinere ab hereditate paterna manifestum fecit tribuere ius in eorum persona quod futurum esset si nō esset in potestate:ergo sicut in emācipato vel extraneo est dare z inuenire medium tempus inter mortem z aditionē:ita z in suo:z necessario cum idem ius habeat suus z necessarius in abstinendo qd habet voluntarius z extraneus z videtur etiā expressum:sed ad sylleianū.l.ij.§. si pater ab hostibus.vbi de hoc tetigi.z.ī.e.l.quesitum.§.i.☙ Secunda questio est dependens ex

2 prima † an suus z necessarius sit ipso iure heres etiam non pbata aliqua immixtione.z videtur q̄ incumbat probatio dicēti qd immiscuerit.vt.C.si vt ab hereditate se abstineat.l.ij.z ibi in glos. Glos.cōiter tenent qd non sit ipso iure heres nisi probetur de immistione z quod onus probandi qd immiscuit incūbat hoc dicēti:z hoc tenet glo.dicte.l.j.si vt ab hereditate se abstineat.vbi de hoc plene dixi.s.de acquirend.heredita.l.in suis.z pro hoc facit etiam hec lex.que videtur ponere mediuz tempus inter mortem z immistionem,vt dixi.nam pretor concedendo beneficium abstinendi videtur eum facere sicut extraneum quo ad immistionem:ergo in eius libera voluntate dependet immiscere vel non immiscere. Multi etiam moderni tenent oppositum. vt dixi.d.l.j.C.si vt ab hereditate se absti.

☙ Concordat huic.§.l.domus.i fi.s.eo.Bart.

Questio.

1 ☞ Heredem posse vel non posse prelegatum habere omissa hereditate pendet ex testatoris voluntate.

1 **Quid ergo.** †Q2 heredē posse vel nō posse habere prelegatū hereditate omissa ex testatoris volūtate depēdet qd ergo zc. Ol.ibi legauit:scz pater ibi prioris casus:scz quādo legatum erat relictum simpliciter:q2 in dubio videtur pater filio prouidere voluisse vt sic posset habere legatum repudiata hereditate non grauamen inducere.nam pater in dubio presumitur filio prouidere non eum onerare.vt hic z.ī.de liberatio.legata.l.aurelius.§.penulti.z de annuis lega.l. quintus.circa finem. Jaco.ibi filij prouidentiam.scilicet vt possint omissa hereditate legatum amplecti.vt predixi.Oldr.in ver.plane habent ver.non continui alibi in glos.prima.in fi.vel dic hoc esse propter voluntatem presumptam ratiōe assignationis.vt.ī.in glo.que incipit.scilicet presumpte.Dyn.in glos.hoc intendit.hec est glos.noua z idem dicit qd superior antiqua:z ideo superuacua.Dy.in glos.sed non omnia.in fin.vel dic qd omnia diuisit.z sequitur.Dy.in glos.s.presumpte quasi portio quam erat habiturus iure prelegati ex diuisione defuncti verbis legati facta succedat in locum portionis quam habiturus erat iure hereditario diuisione non facta.vnde sicut nō facta diuisione nihil esset habitur⁹ si hereditatē repudiasset:ita z ea facta nihil habeat z si repudiet q2 portio substituta illius cōditiones assumit in cuius locum substituitur.ar.ī.de lega.ij.l.imperator.§.fi.z.l.se.de cōdi.z.demon.l.filie §.z a titia z de do.inter viruz z vxo.l.si donate.§.si spōsus.Dy.

☙ Adde hic Bar. post eū Paulum de castr.consilio xiiij.

1 ☞ Patri directo z per obliquum legari potest.

2 Seruo libertate donato legari pōt pure z sub conditione.

3 Inesse videntur ea que incontinenti fiunt.

4 Accessiones rei legate legatarium sequuntur.

5 Donans hereditatem an censeatur bona sua donare.

6 Fructus fundi legati ad quem spectent.

7 Remittens simpliciter omne ius suum remittere censetur.

8 Legatarius consentiens vēditioni rei legate qn̄ sibi preiudicet.

9 Presentia legatarij facit qd heres vendens transferat dominiū.

1 **Quesitum a filio** †Pōt legari patri directo z p obliquū.h.d.ibi.Institutus fuisset a quodā alio extraneo.Dy.ibi.in aliena ptāte z eiusdē hois.Dy.ibi.ab eo filiofamilias instituto.Dyn.ibi.fratri ipsius.s.filij instituti.Dyn.ibi:vel filio.s.instituto.Dy.heredis q est in ptāte aui.Dy.ibi etiā seruo vt legatū nō dicat̄ inutile a sui prin.Ja.in gl.imo videt̄ ibi.sed patris heredis hoc nō valet imo erat filij ipsi⁹ heredis.Sed nō i eius ptāte s3 aui vt ex litera ptz.Dy.ibi.legatario filio.hoc nō tenet fm Pe.q2 tūc sequeret̄ qd hodie inter patrē z filiū posset habere locū ciuilis obligatio.Ʒ.l.frater a fratre s.de condi.inde.z dixi.s.e.l.filio.z ideo melius dicit q̄ a patre filio existenti in eiusdez ptāte legari nō pōt vt in cōtrario a patre vero filio existenti in alterius potestate videlz aui potest eo modo quo auo.vt.d.l.filio.s.eo.Ray.

2 **Presenti.** Quod dic †data libertate suo pure eidē legari pōt pure z sub conditione hoc primo data libertate sub cōditiōe q̄ poterat impleri ante aditam hereditatem vtile est legatum non necessario existente herede necessario aūt herede existēte inutile est legatum.h.d.iste.§.ibi presenti die dic.i.pure ibi.data fuerit z legatū pure.Dy.ibi alias.i.quā

doqꝫ ibi. existere ⁊ vere existat. Dy. ibi. Conditio libertatis ante aditā hereditatē: ⁊ sic ante diem legati cedentem. Dy. ibi. veluti titio here. Dy. ibi. inutile legatū efficiet qꝛ nō possunt ante aditā hereditatem existere eo qꝫ nō est aliqꝫ mediū inter mortem testatoris ⁊ aditionē hereditatis. Dy. ibi iplerī pōt alias sui natura. dy n. impleri tñ morte necesse est. vt. ꝭ. de cōdi. ⁊ demon. l. conditionem. dy n. in glos. ⁊ vtriusqꝫ in fi. ⁊. ꝭ. qñ dies leg. ced. l. si dies. §. fi. Jaco. in gl. imo ibi. quandoqꝫ. a. vel dic vt ibi. dynus. Et hec gl. signat cōtrariū ꝑut est ibi in litera inutile siue nō: ⁊ illa signat ꝑut est ibi nō Oldr. In glo. sed non implere. ibi. testatore mortuo. hoc non videtur procedere secundum opinio. eorum qui tenēt qꝫ non sit dare mediuꝫ tēpus inter mortē ⁊ aditionē: de quo dixi. s. eo. l. nā nec. vel posses saluare glo. fm Pe.
3 † quia ea q̄ incōtinenti fiunt inesse videnť. vt. s. si certū petať. l. lecta. ⁊ ideo eodem tpe seruus iste cōsequitur libertatē quo necessarius heres hereditatē adquirit. Et per ꝯñs ille cui est legatū erit potior herede. vt. s. eo. l. si post mortem. ibi. adhuc eo viuo hoc est falsum: quia he cōditiōes potestatiue de qb᷒ hic loquiť testatore viuēte impleri nō possunt. vt. ꝭ. de cōdi. ⁊ demō. l. cōditionuꝫ. ⁊. l. ij. sed casuales pōt. vt. di. l. conditionum. Sed de his textus non loquitur expresse. si autē de eis intelligas tūc gl. procedit ⁊ saluari pōt vt. C. de insti. ⁊ substi. l. si quis heredem. ⁊. d. l. conditionum. dynus.

Duobus. Legatuꝫ relictū seruo legato sequiť ipm factū liberum viuēte testatore vel illum q dñz habet i seruo die legati cedēte.
4 † Et rei legate accessiōes sequunť legatariū ex tpe more. h. d. iste. §. cū sequētibus. vsqꝫ ad fi. l. ibi. alteri heredū. dy n. ibi. ei sticho manumisso. dy n. ibi. nam insoliduꝫ. id est per eū cui erat legatus ⁊ solidū capi poterat iure legatum. ⁊ sic habeť pinde ac si seruo legato extraneo legasset testator qꝫ constat valere. vt. s. e. l. seruo legato qꝫ ꝓbat. hic ibi. hoc quoqꝫ ⁊c. in quo tolliť oppositio que fieri poterat ad ꝓbādū qꝫ legatū relictum sticho pro dimidia esset inutile quasi relictum ab herede seruo proprio: vt insti. de lega. §. seruo. Ol. ibi. in eius non heredis cui prelegatus erat presertim vt heredi. ⁊ hoc ꝓbat hoc quoqꝫ ⁊c. Oldr. ibi: non adysset. id est repudiasset. dy n. In glo. ꝭ. tit. j. in fi. ⁊ melius. s. eo. l. filio. Old.

Seruo legato. Summatus est. s. §. pxi. ⁊ quod subicit datū est dic ab alio q̄ a testatore post alienatiōnē. dy n. ibi. Alienatus s. voluntarie ita ꝙ per hoc extinguiť legatū fm dy n. vt. s. eo. l. si ex toto. ꝭ. de adim. lega. l. cū pr. ⁊. l. rē legatā. ⁊. ꝭ. de legat. iij. l. fideicōmissaria. §. si rē. Sed ꝯ videť. ꝭ. de peculio legato. l. j. ⁊. ij. Sed ibi vnū est alterius accessorium. vt ibi ptꝫ hic vtrunqꝫ principale lꝫ iuris necessitate ⁊ status legatarij qualitate cui acquirať primū ⁊ fm tāq̄ ꝑ hominem in alterius potestate positum acquirať. Ol. ibi ptinebit legatū nō tñ in eius ꝑsona cū cōsistit. vt. s. §. proxi. Old.

Cum seruus. Titio legatus a testatore. dy. ⁊ summatus est. s. in. §. duobus.

Si mihi seruus. Sūmatus fuit. s. §. duobus. dic aut seruus queritur ante mortem testatoris ⁊ obtinet iste. §. q forte non est alibi. aut post mortem ⁊ ante aditam hereditatem: ⁊ obtinet. s. e. l. si tibi homo. §. cū seruus. ⁊ hoc in ꝓprio testatoris legātis in alio obtinet. ꝭ. ti. proxi. Jac. ibi. cesserit per mortē testatoris legantis seruo. Et no. ex isto textu ⁊ glo. vltima terminari questionem quā dicūt Pe. ⁊
5 Jac. fuisse vltra mōtes. †. quidā dixit alteri dono tibi hereditatē meam. nunquid videatur donasse bona sua: videť qꝫ nō ⁊ ꝙ talis donatio nihil valeat. qꝛ heredi tas nō est viuētis. vt. s. de here. ven. l. j. ⁊ nom. natio vni᷒ appellatiui aliud nō includit. de supel. leg. l. labeo ꝯtrū tenēt ꝑ istū. §. ⁊ qꝛ ista appellatiua hereditatis: ⁊ bona sunt similia. ⁊ ideo vnū potest includi sub alio. ꝭ. de leg. iij. l. librorū. §. quod tamen cassius. ⁊ hoc etiaꝫ tenet Bar. ⁊ pro hoc ꝭ. eo. l. filiusfa. §. vt quis. dy.

Cum homo. Alienus nō testatoris. dy. Al's omnia ista venirēt ex tēpore adite hereditatis vt. s. e. l. si tibi homo. §. cū seruus. dy. ⁊ no. C. de vsuris et fructibus legatorum. l. vlti. ⁊ de vsuris. l. herēnius. dy. ⁊ summatus fuit iste. §. s. eo. §. duobus. ibi: causa eius. i. vtilitas. s. de vsuris sup rubrica. ⁊. C. de partu pig. ⁊ omni cā. Ja. ibi. iterim post
6 litē contestatam. † Et dic aut fundus legatus fuit testatoris seu hereditarius: ⁊ tunc fructus sunt legatarij post acquisituꝫ ei ex cā legati dñium: lꝫ nulla mora precesserit. vt. s. de vsuris. l. herennius. nisi ille qui obligatus est ad prestādū eos bona fide cōsumpserit. vt. s. de acqui. re. do. l. questitum. aut fundus est heres vel extranei: ⁊ tunc fructus debenť legatario a tempore more inducte: siue per litis contest. vt hic: siue alio modo. vt. s. eo. l. aliud. sic diciť in vsuris. ꝭ. de leg. ij. l. si quis seruo. illud autē cōstat ꝙ fructus percepti ante aditā hereditatem lꝫ post mortē legatario nō restituūtur. vt. C. de vsuris ⁊ fructib᷒ legatorū. l. fi. vbi de hoc. et ꝭ. tit. j. l. si quis seruo. nisi heres in fraudē distulerit adire. vt. s. de vsufruc. l. si vsusfructus legatus. Ja.

a ¶ Si titio. adde imo. hic. ⁊ i. l. qb᷒. §. seruili᷒. de cōdi. et demon.

Si fundum ꝑ fideicōmissariū. Ob es alienū rei legate facta venditione legatarius consentiens
7 circa rē non circa pretiū sibi preiudicat. h. d. †. Et nota ꝙ q simpliciter remittit omne ius suum remittit. vt. s. quib. mo pignus vel hypo. soluitur. l. sicut re corporali. §. non videť. secus si consentiat saluo iure suo: vt ibi. ⁊. l. si debitor. §. in venditione. ibi. secundum reditū. No pro vltramontanis qui estimant fm reditū: cōcordantie sunt in glo. ⁊ pro hoc. ꝭ. de iure fisci. l. diui. §. diui. ibi. ob es alienū qꝫ tñ aliūde solui poterat al's nullū cēt fideicōmissariū. vt. ꝭ. e. si filius. §. diui. de leg. iij. l. pater. in principio. dy. ibi. Assignate ibi: cōsentiēte saluo tamen iure suo. dy. ibi. Non fundum: scꝫ ex necessitate. ibi Marcellus notat determinando vel probādo non corrigendo. sic. ꝭ. de pretor. stipu. l. Pau. notat. dy. Et de officio eius cui mādata est iurisditio. l. j. §. qui mandatam. in fin. no. ꝙ qui tenetur ad pretium prestando rem liberatur. dy. Et est argu. iste. §. cū cōcor. qꝫ si euict᷒ est tibi fundus ⁊ agis ad duplā ⁊ venditor velit prestare fundum qꝫ liberetur contarium tamen no. ꝭ. de doli excep. l. fideiussor. Jaco. in gl. imo videtur ibi: vt nō perderet fideicommissarium. ⁊ sic saluo iure suo. Et ideo media via eligitur. s. vt pretium petat nō funduꝫ. sed si simpliciter cōsentiret venditioni nihil peteret: sed si nullo modo ꝯsentiret tūc fundum peteret. dy. ibi. Uel vt ibi: vel sic ꝯsensit. ⁊ ꝑsens fuit. ibi cōsensit nō tñ ꝑsens fuit: vt ex litera patet. dy. ibi. Cū pr. §. libertis.
8 imo melius dic fm Petrū † quod ista vēdicatio facta fuit ꝑpter necessitatem eris alieni vt apparet in textu per cōsequēs fideicōmissarius non presumitur liberalis. vt. ꝭ. de adim. legatis. l. res legatā. secus si nulla necessitas vt in cōtrario. ⁊ ideo dic plene interdum fit cōditio rei legate tm̄ presente legatario interdum ꝑsente ⁊ consentiente. Primo casu dic vt no. in. l. gaius. que statim allegatur de pigno. actio. ⁊ de regu. iur. c. qui tacet. ⁊. c. is qui tacet. lib. vj. Secundo casu aut legatarius cōsensit eo animo vt sibi preiudicaret in re ⁊ non in pretio ⁊ hic constat: ⁊ tunc sibi preiudicat in re tantum vt probatur. ꝭ. de leg. ij. codicil. §. j. Aut dubitatur de animo legatarij consentientis. Et tunc aut venditio fit innuēte necessitate eris alieni: ⁊ sibi ꝑiudicat i re sꝫ nō in ꝑtio: vt hac. l. aut nulla necessitate innuente. ⁊ tunc simpliciter consentiēdo preiudicat in totū. vt. ꝭ. eo. l. nihil proponitur. §. j. Ray. Dominus Barto. dicit quod in contrarijs legatarius non erat dominus imo heres vēdens qꝛ debeat legatario post mortem restituere: ⁊ ideo legatarij presentia nihil aliud poterat operari nisi qꝫ videatur renuntiare fideicōmissario. Sed hic legatarius erat do
9 minus ipso iure vt. s. eo. l. si tibi homo. §. cum seruus. † ⁊ sic sua presentia operatur qꝫ heres vendens transferat dominium qꝫ alias non transferretur. vt. s. de contrahen. emptio. l. rem alienā. ⁊ sic in pretio sibi non preiudicat quod petere pōt act. mādati qꝛ heres vēdendo eo presente videtur vendere eius mandato. vt. s. mā. l. qui patiť ⁊ ista est pulchra so. ⁊ opinio ⁊ facit iste. §. qꝫ si dominus cōsentiat vasallo qꝫ alienet feudū qꝫ non ꝑiudicet sibi in pretio ꝑ hoc vide in vsibus feu. q succes. e conuerso teneantur. c. j. ⁊ idem est si vasalus cōsentiat dño qꝫ inuestiat aliū de feudo in cōtrarium facit. s. so. ma. l. ⁊ deānit. vbi de hoc tetigi in gloss. vlt. in fi. cōtra hoc est. ꝭ. de diuersis ⁊ tēporalibus prescrip. l. de accessionibus. §. fi. ⁊ ideo dic qꝫ illud accidit ꝑpter vinculū fraternitatis ⁊ cōmunionis cuius nomen debet bonam fidem: vt ibi not. Old. ⁊ dic vt not. ꝭ. tit. proximo. l. codicillis. §. j. ⁊. s. mandati. l. si vero remune. §. idem papi.

1 ¶ Defectus modi per factum alienum non vitiat legatum.
2 Conditio extinguitur altero mortuo ex quorū facto pendebat.
3 Bona puberis vel impuberis cuius fidei possint cōmitti.
4 Pater filio impuberi in codicillis substituere potest.

a
1 **Si titio.** [a] Defectus † modi ꝑ factū alienuꝫ vel per casum cōtingentē legatū nō vitiat h. d. ibi alienū seruū ⁊ sic apparet qꝫ legatū fuit relictū sub mō. vt. ꝭ. de. l. iij. l. si tibi. dy. ibi: fuisset seruus qui erat manumittendus: a dic. titio nō existente in mora manumittēdi. dy. ⁊ sic no. qꝫ vbi per me nō stat quominus faciā relictū cōsequor nisi testator alias voluerit me habere cū si fecerim. vt. ꝭ. ti. j. l. si quos ⁊ de cōditio. ⁊ demon. l. si quis ei. Ja. in gl. vlt. in fi. §. quisquis. old. sed cōtra de cōditionibus incertis. l. legatū. sol. no. vt. d. l. de inst. ⁊ subst. qꝛ hic erat mod᷒ ibi cōditio ꝯtra hac so. est. ꝭ. de cōditio. ⁊ demō. l. titio. y. si cū ante nup. nā ibi: nō erat ꝯditio quod patet qꝛ peti potest vt relictum pure prestita cautiōe vt ibi
2 subijcitur. in ver. sed tātū ante nuptias. † ⁊ tñ mortuo altero de his ex quorū facto pēdebat cōditio extinguiť vt ibi dicit sꝫ certe rei ibi erat cōtemplatione relictū q̄ fuerat finalis causa: ⁊ ideo spe illius cause sublata illud tollatur. vt. ꝭ. de ali. leg. l. alumne. §. heredi.

§.heredibus.z ar.j.de do.l.ij.§.vlti.z.l.generaliter. Dy.hic autem erat impulsiua.z ideo ea cessante non cessat legatū vel aliter z in idē recidit ibi nō erat alias relicturus hic sic in dubio autez presumo causam impulsiuā nō finalē.vt.d.l.ij.§.fi.j.de do.Jac. de bel.sz q̄ est ratio diuersitatis inter modū z cōditionē dic q2 legatum sub modo magis est debitū quā cōditionale vt no.in gl. C.dē his que sub modo.l.j.quā tene mēti.extra gl.op.de.l.si cui j.de fideicō.libertati.sol.vt ibi.no.in glo.

3 **Sicuti.** †Fidei ipsius pōt cōmitti ad quē bona ipsius puberis vel impuberis ab intestato sunt puētura.h.d.cū.l.se.in prin.l.plane.z no.qd ista parificant.scz aliqd alicui relinquere z nō adimere qd sibi pōt obuenire cū possit adimere. Dy.z hic casus non est alibi ita plane. Dy.z facit multū ad materiam substitutionū z facit.j.e.l.ab exheredati.ver. qd z legatū ibi.fideicō.dare q2 vsqz ad pubertatē poterā pupillo non vltra z auferre legitimis bona ergo post.xiiij.annos non videor eis aliquid dare nec p cōsequēs ab eis possum relinquere. Dyn. In glo.instituti ibi legitimis filijs z male. Dy.z not.ex scda so.
4 glo.†qd pater pōt substituere filio impuberi i codicillis qd alibi non memini imo videt̄ ꝯ.s.de vulgari substitutio.d.l.ij.§.prius.

1 Dare vel non adimere paria sunt ad hoc vt quis onerari possit.

1 **Quod fideicō.** Ibi hacten⁹.i.tūc ibi q̄ten⁹ z qū. Dy.i.fi.† naz hec duo paria sunt ad hoc vt aliquē possit onerare.s. dare vel non adimere vt dixi.s.ti.proxi.z p hoc.j.de leg.iij.l.j.§.sciendū.sicut ergo possum legare ab instituto quia si bi non adimo.vt.s.de iure codicillorum.l.cōficiunt.in prin.quia ipsis non adimo dū ipsi pupillo nō substituo vnde videor eis dare. Dy.z hac etiam ratione pōt legari z fideicōmitti a legitimis impuberis qbus mihi relinquit q2 videor eis dare sz nō ab ipso impubere cui nihil reliqui vt.s.de vulg.z pu.substi.l.coheredi.§. si fideicō. Dyn.in fi.z enim vsqz ad id tēpus impubere mortuo vtpote intestabili vident̄ legitimi impuberis ex tacita voluntate testatoris eligētis ab intestato decedere ad impuberis hereditatem venire.vt.s.de iure codicillorum.l.cōficiunt.post idē ꝟotē pus cū fact⁹ sit testabilis magis ex voluntate filij instituti qui testari volūt cū possent ꝙ exprimi testamenti voluntate percepisse videt̄ z ideo onus primo testamēto impositum nō agnoscit. Ol.

a **Plane.** a Ibi legitimus heres impuberis. Dy. ibi nisi idem.scilicet legitimus heres impuberis. Dyn.

1 Onus hereditati impositum soluere tenetur precium hereditatis habens.
2 Grauari non debet non honoratus.
3 Legare potest is cui pecuniarium legatum relictum est.

1 **Qui rogatus.** †Qui habet pretiuz hereditatis tenet̄ ad onus hereditati impositum.h.d vel breuius pretiuz succedit loco rei.ibi si dominus. scz quondā. Dy.in glo.vlti.ibi.l.fi.in prin.z vide qd ibi plene dixi.z quod no.C.de heredi.vel act.ven.l.ij.in eadē glos.ibi iussu dūi z sic adijt proprio arbitrio.vt.l.si alienus.ver.quod si ante.que statim allegatur. Oldr.

Si cui. Si p legatariū est factum quominus id qd p fideicōmissum restituere tenet̄ habeat nihilominus tenet̄ tanꝙ habuisset.h.d.ibi.Electione legatario data.hoc tollit ꝯriū.de.l.si sic.in fi.z.l.seq.s.eod.ibi.pluris est dama quam stichus. Ol.ibi redimere z fideicōmissum prestare. Dy.in fi.i.in fi
2 deicōmisso cōtinebat̄. Dy. In gl.est z alia.in fi.† q2 quis nō dz grauari anteꝙ sit honoratus.vt.C.de fideicom.l.ab eo.

3 **Qui testamento.** †Ab eo demū cui pecuniarium legatū est relictū pōt legari.h.d.cū.l.sequē. Dy.ibi.Bis em̄ ratio vtriusqz casus. Dy. ibi.sequit̄ q2 rē consequit̄ que in pecuniam pōt cōuerti. Dyn. et casus huius.§.alibi nō inuenit̄.z declarat multas.ll.de hac materia loquētes. Gl.opponit.de.l.libertas.§.hec scriptura.de ma. testamēto.z.l.meuio.z soluit.sz dic meli⁹ qd ibi erat onus appositum in modū conditionis qd fieri pōt etiā in libertate:vt ptz p totū:it.de statuli.hec aūt loquit̄ in onere apposito p modū fideicōmissi qd fieri non pōt z eodē modo nō tollit̄ ꝯriū de.l.nihil.§. j.de inof.test.q2 z ibi appositū fuit onus in modum cōditionis.z ibi no.in glo. I. em op.de.l.quesitum.§.cū seruus.s.e.z so.p glo. que est hic que incipit nō perseuerauit. Itez op.de eo qd no.C.si aduersus libertatē.l.j.So.si teneas opi.vltimā gl.nō est ꝯtra.vel dic qd ibi loquitur in onere imposito a lege z fauore pupilli hic ab hoīe. Item op.de.l.deniqz.§.fi.de act.empti.sol.vt no.in.l.naturalis.§.fi.de prescri.verbis.q2 hic manumisit satisfaciendo voluntati testatoris ibi sua spōte. Cōtra hoc.opp.de.l.si vero negotium.s.solu.ma.dic vt ibi.

Videndum. Ibi imposite iuris beneficiuz ignorāti:secus si sciret z sponte pmitteret.vt.j.de opis libertorū.l.campanus.z est glo.in.l.vt.iurisiurandi.e.ti. Ol.imo vī ꝙ bū possit fideicōmiti eius.vt.j.e.l.qdā.§.fi.de statuliberis.l.statuliberum. z C.de cōdi.inser.l.cū quidā.cum fi. Sed si dicas qd hic erat pura libertas data vū cū libertas sit inestimabilis.instituto qui manumittere nō possunt.§.cū vero.ita posset grauari i vna ciuitate sicut in decē liberis:z sic ratione impossibilitatis non valebit. sed in.l.cōtraria libertas fuit data sub conditione nō pure. Jac.

1 Legatum nō extinguit̄ per cōsumptionem pecunie ex qua testator legatum solui voluit. ¶ Text⁹ singularis.
2 Cōditio in quo differat a demonstratione.
3 Fiscus succedēs tanꝙ heres respondere tenetur.
4 Debitor quantitatis respectu speciei liberatur ipsa specie interempta.
5 Heres fideicōmissarias preuenire potest i legatis distribuendis.
6 Potest per obliquum qui directo potest.
7 Legatarius rogatus de eadem re quam accepit de restituēdo si diminuatur:rem aliā diminutam non restituet.
8 Legari potest res ab hostibus capta.

1 **Quidam.** †Cōsumpta pecunia ex qua testator voluit solui nō extinguitur legatū.h.d.ibi.Pāphile dari volo sic ergo a principio fuit relictū in gn̄e quātitate nō inspecta z hoc est qd soluit ꝯriū ea.l.his ꝟbis.j.de leg.iij.z.l.fideicōmissaria.§.si rem. Et ꝟba sequētia nō fuerūt de legato sz fuerunt ostēdētia ex qua pecunia fieri dz solutio. Dy.ibi.quos habeo tot cum ministerio. hec ꝟba fuerunt adiecta verbo executiuo.secus si essent adiecta ꝟbo disputatiuo:vt.s.eo.l.certos.z facit hec lex ad q̄stionē quaz
2 tetigi ibi.† z sic no.differentiā inter cōditionē z demōstrationē: q2 conditione deficiente deficit legatū.secus in demōstratiōe:q2 non perimit legatū sit vera vel falsa nisi aliud voluerit testator. vt.j.de cōdi.z demon.l.tale.§.falsa.z.s.fa.ercis.l.heredes.§.fi.in summa.de qbus ostēdit solutionē esse faciēdā. Dy.ibi.quadringētos a pn.tanꝙ quātitatē legatos. Dy.ibi.s.ꝙ fideicōmissariū. Dy.ibi.pure datū z in q̄titate scriptū. Dy.in glo.sic.j.titu.j.lucī⁹.in prin.hoc est ꝯ. Ol.in.fi.hec duo sunt contra.sed hic fuerat a principio certa quantitas legata lz postea demonstraret vnde cōmode solui posset.ibi vero nomen vel vniuersitas reliquorū q̄ cū p exactionē desinant esse finit̄ legatū.vt.s.e.l.si sic.§.j.z ibi.nā z si vnus zc.z.j.ti.j.lucius.ij.§.ciuibus. Jac.z Oldr.

¶ Uide pro declaratione. isti⁹.l.Bal.in l. si arrogator. de adoptio.

b 3 **Quoties.** b Fiscus†tanꝙ heres tenet̄ respōdere.hoc dicit ibi.Ad fiscuz cui pertinet nō propter delictū testatoris.alias nō debent̄.vt.j.ti.proxi.l.cum filius.§.fi. Dy.Et dic ꝙ cōfiscata fuerunt:q2 heres adiuit hereditatē ante vindicatā necē defuncti.vt.s.e.l.si seruus.§.si quis aūt. Ja. Sed cū fiscus nō habeat ex testamēto.vt.j.de iure fisci.l.j.§.an bona. non videtur ad legata teneri ne forēt ab intestato repetita.vt.C. de fideicōmissarij.l.eā quā.dicūt quidā qd hic repetita fuerunt. tu dic ꝙ est speciale ne fiscus de auaritia possit redargui.s. ad fil.l.cum fisco.

a ¶ Plane adde ꝙ Bal. notat istū textū.in.l.j.in fi. C. eod.

b ¶ Quoties. Adde istum tex.esse intelligendum sm Dy.qū bona publicātis p pter delictuz heredis. sec⁹ qū ppter delictū defuncti. et ita Pau.

4 **Si tibi seruus.** †Debitor quantitas respectu certe speciei interitu speciei liberat̄.h.d.Et iste casus nō est alibi sm Dy.in gl.anteꝙ legatum agnoscens.hoc nō tenet q2 sumpto ar.a ꝯrio hui⁹.§.sequeretur. qd si viueret seruus legatari⁹ teneret qd est ꝯ.l.s.de minori.l.minor.xxv.annis.seruum.ibi.de re iudi.l.miles.§.j.z melius.s.de noxa.l.si ad libertatem.§.j.z.j.si cui plus ꝙ p.l.fal.l.j.§.fi.z.l.se. Oldr Uel dic clarius hic quātitas erat in obligatione respectu certe speciei.z ideo interitu ipsius speciei liberatur:vt dixi i casu summario.sic.z alias.C.de iure emphi.l.j. Ja.

¶ Iste ē tex. singularis quē nota.

c **Si scriptus.** c Pro parte heres institutus z volūtatis executor dat⁹ legatarijs cauere dz legata soluere cōditione adueniēte.h.d.ibi pcipare alias percipere.i.aū ptē capere.ibi:id qd.hic soluit qōnē. Dy.ibi. Interim vero cōditione existēte. Dy. Et hoc ideo q2 cuiuscunqz eorū fiat solutio cōtingit liberatio ab vtroqz.vt.j.de annuis legatis. l.liberto.§.pen.z de bonis libertorum.l.libert⁹ sub cōditione.§.j. Ol.z ꝙ dicit satisdare dic coheredes grauati. Old. Et sic no.ex
5 isto.§.cū cōcor.†ꝙ heres in distribuēdis z soluēdis legatis pōt preuenire fideicōmissarios seu executores in soluēdo z p hoc dicta.l.libertus sub cōditione.§.j. Itē allegatur iste.§.qd executor seu fideicōmissarius hz actionē ꝯ heredē Sed ꝯtra videt̄ qd nō habeat actionē.vt.j.ad treb.l.lucius.§.j.Sed dic ꝙ ibi non erat

c ¶ Si script⁹. Uide Bald. in.l.ex verbo. C.de fideicō. libe.

ad pias causas hic sic.⁊.C.de epis ⁊ cleri.l.nulli.vbi de hoc dixi ver. Sz an possunt agere.⁊.l.si qs ad declinādā vel dic qd refert vtrum dicat testator volo qd pecunia de qua sunt soluēda legata sic in deposito penes talē vt soluat legata.⁊ tūc ille nō hz actionem: vt ibi.q2 natura depositi nō est trāsferre dñiū.vt.s.deposi.l.lz.§.rei deposite. Item illa.l.lucius.loquitur in fideicōmissario vniuersali in quo testator fuit sibi cōtrarius. Aut dixit volo talē percipere pecuniā ⁊ soluere legata: ⁊ tunc vr cū hre velle iure dñij ⁊ tanq̄ legatariū: ⁊ ideo habebit actionē vt hic.⁊.j.e.l.si a pluribus.⁊.l.si seruus.⁊ illo tpe quo existet fideicōmissum prestabit si tñ deficiant legata nō remanebit q̄modū penes istū si fuit vt simpliciter minister alias secus.vt.j.tit.proxi.l.si quis titio.vbi de hoc no.in glo.⁊ lega.ñ.in.l.si legatarius. Jacob.

6 **Cum ita tu liber.** † Quod possum directo possum p obliquū.h.d. Dy.vl clarius a mortis causa capiente possum relinquere fideicommissum. hoc dicit.

Si mihi stichus. Grauatus alternatiue intrinseco ⁊ extrinseco si agnoscat extrinsecū nō diminuit fideicōmissum licet sit sibi legatū diminutum. Si vero agnoscat extrinsecū quantū in eo qd ad eū pue-
7 nit restituet fideicōmissario.h.d. Vel dic clarius fm Dy.†.qñ legatarius rogat de eadē re quā accepit de restituēdo. Si sibi diminuatur p falci.vel alio mō ⁊ diminuat̄.nō.ppter hoc rē aliā diminutā restituet. Et hoc mō loqtur Jūri. Dy.ibi.redderem titio. Dy.ibi. Pāphilū totū nulla facta detractione q2 onus est extrinsecum. Dy.in fi.deducto eo heres detraxit.ppter falc.q2 onus est extrinsecū. Dy.in glo.vlti.ibi.in relicto q̄titatis qd nihil est quia etiam in relicto quātitatis si heres deducit legatario ipse tñ nō deducit fideicōmissario.vt.j.ad.l.fal.l.maritus.§.a liberto. vnde dic ⁊ melius qd hic grauatus fuit alternatiue extrinseco vel intrinseco onere.⁊ ideo non diminuitur fideicōmissarium si agnoscat extrinsecū idem si agnoscat intrinsecū quantū est in eo qd ad eum peruenit q2 rogatus erat eū totū restituere.secus si partem vt in cōtrario.vt.j.de leg.ij.l.cum pater.§.j.⁊ ibi.no. Dy. Et dixi in casu summario: vel dic clari9 interdū grauat̄ legatari9 onere intrinseco tñ interdū extrinseco tantum. Interdū alternatiue intrinseco ⁊ extrinseco.primo casu quādo onere itrinseco tātū grauat̄ tūc si heres detrahit vel diminuit legatario pro rata legatarius diminuit fideicōmissario.vt.l.penales.§.fi.ad.l.falci.secūdo casu quādo onere extrinseco tñ grauat̄ dic q̄ lz heres diminuat legatario nihil tñ legatarius diminuet fideicommissario.vt.j.de annuis legatis.l.liberto.§.j.⁊.d.l.maritū.§.a liberto.j.ad.l.fal.⁊ hac l.prout iste legatari9 soluit pāphilū. Tertio casu qñ alternatiue extrinseco ⁊ intrinseco grauatur ac legatarius subit onus extrinsecum. Et tūc licet heres sibi diminuat ipse tamē nihil diminuit fideicōmissario vt hac.l.aut subit onus intrinsecū. Et tūc dic aut legatarius est grauatus in toto eo qd ad eū peruenit atqz in parte.primo casu illud qd peruenit totaliter restituet. Scdo casu pro rata qñ heres sibi diminuit ipse diminuit fideicōmissario.vt.d.l.penales.⁊.j.ti.prox.l.cū pater.§.eorū.⁊.§.si pars.⁊ facit qd no.j.de cōdi.⁊ demon.l.plautius.§.fin.⁊ ad treb.l.facta.§.si titius. Dy. In glo.seruo eius coniunctim verbis.⁊ sic nō ob.s.eo.l.plane.§.si coniunctim.secundum Azo.

8 **Seruus ab hostibus.** †Res ab hostibus capta legari pōt.h.d.ibi. Hoc enī.s.q̄ res ab hostib9 capta possit legari. Old. In glos.prima.ibi.l.illa.alias est sub.l.nō minus.§.vlti. Oldra.in fi.⁊ dic vt ibi notaui. Dynus. Vel dic fm Ja.de bel.q̄ hic loquitur in seruo meo ab hostibus capto.ibi in fundo hostiū q nunq̄ fuit noster non potest in stipu.deduci. Sed noster in stipulatum ⁊ legatū potest venire.vt.s.de actio.empti.l.si.vbi de hoc notat̄.⁊ d.l.liber homo: Jac.de bel.

1 Legatarius emptionis rē alij legatā specialiter eligere pōt
2 Generi an ⁊ quādo per speciem derogetur.
3 Voluntas est verbis preferenda.
4 Confirmari prohibetur quod ab initio inutile repetitur.
5 Species derogat generi qñ vni genus ⁊ alteri species legatur.

6 C Si domino. Add. ad istā l. Joā.de imo.post do.in.l.plane.§.si coniūctim.s.eo. Bal.in.l.si.§.j.C cōia de leg.⁊ per. Bar.hic.

1 **Si domino.** a Legatarius emptiōis †rem alij spāliter legatā pōt eligere ⁊ per cōcursuz faciet sibi partē.h.d.⁊ not.ex.l.ista qd speciei per genus non derogatur sed speciei per speciē bene rogatur. Dynus. Vel dic quod contrarium obtinet quando illud id quod deductum est in legato deductum est in fideicōmissario.hic autem loquitur quādo alternatiue illud ⁊ aliud. Si vero aliud tantundē deducit̄ in fideicōmissum tunc obtinet.j.de annuis legatis.l.liberto.§.j.⁊.j.ti.pxi.l.cum pater.§.j.q2 aut legatum cōtinent fideicōmissario: ⁊ tunc totū aut nō: ⁊ tūc sicut defalcatuz est pstatur. Ja.ibi.optio data ⁊ libertas eidē relicta. Dy. ibi.pertinere.s.interim anteq̄ sit certū vtrū ille eligat vel nō. Dy. Vel dic ptinere irreuocabiliter ⁊ reliquā ppendere qd possit ⁊c.
2 Ja.ibi manumissus idēqz legatarius. Dy. C Op.† q̄ generi p speciē derogetur.vnde q̄ vtraqz species lz vni certa alteri incerta. Op.de.l.cū ita.§.j.de opt.legata.dic ibi in libertate aliud i legato. Tertio op.vt in gl. Ol.⁊ vide dy n.extra de regu iur.c.generi.li.vj. In gl.s.vt optet.ibi.cuz duo tñ essent. Et sic vnō de legato optionis subducto optionis legatū in alio tñ proprie verificari non posset.arg.eorū q no.j.ti.j.l.meuius.§.eū qui.⁊.l.cū ita.§.fin.eo.ti.vt ibi no. Ad.d.l.seruo manumisso.dic vt dixi.d.l.si heres. q2 ibi vnum legatū est speciale aliud gñale hic vtrunqz spāle.nam ⁊ legatū optionis est speciale: vt ptz.j.qui ⁊ a qbus ma.liberi nō fiant.l.ij. Pe.ibi de tota familia ⁊ erāt i familia plures q̄ duo.dy. Sed hec opi.nō placet Pe.quia est contra dictam.l.si heres.pe.
3 Sed fm.R.ille idē optare nō posset † q2 magis est attendēda voluntas q̄ verba.vt.j.de cōdi.⁊ demō.l.pr seuerinā. Sz hec opinio vt dixi nō vr vera.vt d.l.si heres. In eadē.gl.in fi.verū est qd nō pertinet ad ea q̄ hūt cōditionē exp̄ssam sz ad ea hūt tacitū legatū optionis hū pertinet.vt.j.de opt.leg.l.optio.⁊ no.de regula catoniana.l.j. Vel dic fm pe.q̄ legatum optionis est hodie puruz.vt d.§.optionis.insti.de lega. Dic ergo qd ratio est q2 legatū est in-
4 utile mixta rōne legātis ⁊ legatarij.† Et ideo cū nō valeat a pncipio phibet̄ confirmari p regulā catonianam: vt.d.l.j.de regula catoniana.in gl.de rigore verborū ibi.vt dixi. Sed hmōi expositiones nō placent: vt.d.l.si heres.j.de optio.lega. quia aliquādo testator legat omnes seruos titio ⁊ vnū tñ petro: ⁊ sic loquuntur ll cōtrarie.aut vnū tantū titio ⁊ aliū titio quem elegerit. Et tunc vtrunqz legatū spāle ⁊ vni p aliū derogat̄: vt hic dy n. Vel dic latius fm Ja.de are.differentiā esse vtrum legat̄ genus siue vniuersitas vni ⁊ alij spēs vt q2 dixit lego titio omnes seruos meos ⁊ sempronio lego stichum ⁊ alij optionē seruorū ⁊ obtinet litera ista vt ille cui legata ē optio possit eligere seruū alteri legatū simpliciter vt sic cōcurrant in isto seruo q2 hoc.d.l.si heres.j.de opt. Et est ratio.q2 legatum simpliciter vt sic cōcurrāt in isto seruo.p hoc.d.l.si heres.j.de opt.leg. Et est ratio: q2 legatum optionis singulos seruos respicit singulariter.nam singuli videntur relicti singulariter.vt institu.de legatis.§.optionis.⁊.j.qui ⁊ a quibus l.ij. C Illud tamen notandum est qd de legato optionis licet singulos seruos singulariter respiciat vnde singuli vident̄ legati si eligant̄.vt.d.§.optionis.excipiunt̄ serui quibus est legata libertas q2 in dubio preualet legatū libertatis.vt.d.l.cum ita.§.j.de opt.legata. Et facit ad id qd no.extra de prebendis.c q2 cūctis.
5 li.vj. Ja. In eadem gl.in fi.imo dic melius fm dy.† q2 qñ legatur vni genus alteri species: ⁊ tūc generi per speciem derogatur. Et ita intelligat̄.d.l.in toto.de reg.iur.⁊ e.ti.c.generi.lib.vj. vbi de hoc plene per eum. Sed quādo vni legatur species pure ⁊ alteri sub conditione: ⁊ tunc habet locum hec lex quia legatum est conditionale.vt.d.§.optionis.instituto eo. Dy.

Si mihi sempronius. Ibi legauerit aliquā rem.dy n.in fi.q2 legatū heredis nō valet cū nullā afferat vtilitatez.dy.si tñ habere volo ex testamento heredis possum.ar.s.e.l.si mihi ⁊ tibi.in prin. Old.

1 Jure qd qs ignorat sibi cōpetere non presumitur renūciare.
2 Regula catoniana locum non habet quando legatum inutile est propter personam ⁊c.

1 **Si seruo meo.** † Quis nō videt̄ renūciare iuri qd ignorat sibi cōpetere.h.d.q2 rōnes duplici ⁊c.vt.j.de re.iu.l.quotiens.dy. Est ⁊ alia rō.q2 ignorās nō renūciat.vt.s.de inof.testa.l.mater.⁊ si sciret idem esset.vt.s.l.mihi pure. Oldra. j.ti.proxim. Old.

Si ei. Qui in hostium.in fi.s.co redeūte.dy.ibi.in gl.ibi p non scripto fictione le.cornelie q̄ fingit eum mortuū preambula hora captiuitatis: ⁊ sic fingit̄ mortuus tēpore testamenti sic.l.q̄ legatū.C.q pro nō scrip. C Sed op.ad id qd hic dicitur posse cōfirmari de regula catoniana.lz hoc operat̄ fictio p quā iura ciuitatis nō opprimunt̄ sed in suspenso remanent.vt.s.
2 de here.insti.l.illa institutio.§.q apud hostes.vel potes dicere † qd regula catoniana non habet locū quādo le.est inutile ppter psonam leg.tñ.vt.j.de leg.iij.l.si deportati. Dy.

1 Legatū ratione libertatis datū nō vz libertate non valēte.

1 **Si minor.** † Si nō valet libertas nec leg.cōtemplatione libertatis datū.h.d. Dyn in gl.vl.ibi corā iudice imo non tenet̄ ibi corā iudice si in testamento

testamēto religt libertatē.vt.C.de testamēto militis.l.si rufinus. Ja.in.e.gl.ibi.ad libertatē q̄r nō tenuit ab initio mixta ratione legatis ꝛ legatarij vt ptz ex litera:ꝛ ideo impeditur cōfirmari ꝑ regulā catonianā vt institut. de lega.§.an seruo,Dy.

In tacitis. Jd est in his q̄ tacite ꝛ secrete relinqui cōsueuerūt.ꝛ nō capacibus ꝛ dic cū qs grauat̄ restituere aut intercessit do mestica cautio aut nō.si intercessit de prestādo legato vel fideicō.alteri se obligat aut capaci.p̄mo casu nō peccat ergo nō punit̄:vt.C.de penis.l.saucimus.Et de delatori.l.j.li.x.si non capaci aut fideicōmis.deductū i cautione nō apparet per testm̄: q̄r nihil cōtinet̄ i testō vel apparet obscure:vt q̄r dixi rogo quod facias id q̄d scis:ꝛ tūc fit fraus ꝛ punit̄ vt hic.ꝛ.j̄.de iure fisci.l. nō intelligit̄.§.si quis palā.si ꝟo nō itercessit cautio secreta tūc si rogat̄ exp̄sse de restituēdo capaci nō patit̄ penā.vt di.l.nō intel ligit̄.§.tacite.ꝛ sic patet q̄n in secreta cautione se obligat de re stituēdo nō capaci.Ja.in gl.expresse ꝛ euidēter ita q̄d appareat ex verbis testamēti qd ꝛ cui est restitutio facienda.Dy.in fi.nō euitat penā.vt.j̄.de iure fi.l.ita fidei.ꝛ.j̄.e.lucius.§.fi.Dy.

1 ¶ Onus quātitatis quos respicere censeatur.
2 Testator an possit vnū de heredibus grauare.
3 Pupillus vnum de tutoribus liberare non potest in preiudiciuz aliorum.
4 Conditio impossibilis adiecta legato ipsum suspendit.
5 Legari pōt res penes hostes exīstēs postliminij ratione.
6 Prelegatū quātitatis ab omnib⁹ heredibus vni vel ecōtra pro coheredum portionibus tantum valet.
7 Dominus domus cōbuste ad refectionē cum alijs de villa par tem suam tenetur contribuere statuto stante ꝛc.
8 Canonicis dantibus aliquibus ptātem eligendi ep̄m an eligere possint ex se ipsis.
9 Legatum quod dependet ex defectu institutionis purificatur ipsa deficiente.
10 Conditio que substitutioni inest ex qua legatum pēdet diem le gati cedere non impedit.
11 Es alienum de hereditate deducitur ante omnia.

a
1 **Ab omnibus.** a †Onus quātitatis so lū heredes grauatos in solidū respicit̄.h.d.ibi illi⁹ q̄ ꝓhibit⁹ erat dare.Dyn. in fi.alibi dr̄ ecōtra.s.q̄d nec ꝟbis nec volūtati defun cti accōmodata est hec sn̄ia.vt.s̄.eo.l.ancillas.Ol.Et facit istud prin.ar.ad questionē si statuto cauet̄ q̄d dāna data in villis de beāt restitui ꝑ villas plebis seu plebatus ꝛ vna villa plebat⁹ sit exempta seu priuilegiata nihilomin⁹ alie ville tenent̄ insolidum emēdare nō deducta portione que cōtingēret illā priuilegiatam. Ja.Op.ad istud prin.de.l.eū q.§.te ꝛ titiū.de ver.ob.Sol.ibi lo quitur de obligatione contrahenda ꝛ initianda in personā defun cti hic vero in personā heredis ꝛ ꝑ declaratoine dic q̄d interdum q̄rit̄ nungd testator possit vnū de heredib⁹ grauare interdū vtrū possit vni ex heredib⁹ ꝓuidere.primo casu aut tractat̄ de obliga
2 tione iam c̄cta aut de ipsa ꝯtrahenda.†Si de c̄cta vnum de he redib⁹ grauare pōt respectu aliorum coheredum mediāte ac.fa. herc.nō respectu creditoris:vt.s̄.eod.l.si sero.§.lz si testator.ꝛ fa. herc.l.si filia.§.pap.sed contrahenda aut de ipsa initiāda in ꝑso nā defuncti aut in ꝑsonā heredis ita ꝙ nō in ꝑsona defuncti pri mo casu grauari nō pōt vt di.§.te ꝛ titiū.scd̄o casu aut in legato venit quantitas aut species videtur hereditaria aut species non hereditaria.primo casu vnuz de heredib⁹ grauare pōt.vt in p̄n. hui⁹.l.scd̄o casu idē.vt.s̄.e.l.sicut homo.§.j.tertio casu vltra por tionem hereditariam nō pōt grauare:vt.s̄.e.l.si fundū sub cōdi tione.§.si libertus.vbi de hoc.scd̄o casu principali vbi agit̄ de ꝓ uisione aut loquimur ex parte debitoris aut creditoris.primo ca su vni ex heredibus potest ꝓuideri:vt.s̄.de pactis.l.auus.cū ibi notatis.scd̄o casu aut loquimur de obligatione cōtracta aut cō trahenda primo casu aut heredi pōt ꝓuideri:vt.C.de except.l.j. fm̄ verā lecturā scd̄o casu aut cōtrahit̄ obligatio in dādo aut fa ciēdo.primo casu vni de heredib⁹ nō pōt ꝓuideri de rigore sz de equitate sic scd̄o casu pōt prouideri de rigore ꝛ de equitate.vt.j̄. de ver.ob.l.cōtinu⁹.§.fi.cū ibi notatis in gl.ibi so.ibi:q̄r ibi in spe
3 cieb⁹ hic in quātitate.Dy.ibi.si † pupill⁹ liberauit vnū de tuto ribus q̄d nō potuit in preiudiciū aliorū:vt.j̄.de duob⁹ reis.l.siue a certis.Dy.hic vero testator vnū ex heredib⁹ grauare potuit: vt.j̄.de re.iu.l.ex qua ꝑsona.ibi.l.cū ab vno hic est casus cōuers⁹ non aduersus.Dy.in fi.ꝛ.j̄.de sol.l.in his.§.j.Old.

4 **In testamento.** † Cōditio impossibilis suspen dit legatū adeo ꝙ interim de functo legatario trāsmisso ad hr̄dē impedit̄ in possibili ꝟo sec⁹. h.d.ibi decessit:ꝛ sic an̄ cōditionē impletā.Dy.ibi.si tabule fuis sent.i.in rerū natura extitissent ꝛ sic possibilis erat ꝯditio.Dyn. ibi.iul.no.addēdo nō corrigēdo.Dy.ibi nulle fuerint in rerū na tura nec alicuius obligationis substātia.Ol.ꝛ sic ꝯditio impossi bilis erat ꝛ legatū valz vt purū.vt.j̄.de ꝯdi.ꝛ demō.l.obtinuit. Dy.ibi.Titio deberi pure.ꝛ per ꝯn̄s in heredē transmitti.Dy. ibi.ꝙ ꝑ q̄r.Ol.in gl.hoc est grecū.in fi.no.quo ad acceptilationez faciendam.dic ergo ꝙ superest obligatio lz nō tabule quod libe rari dz.al's ꝯditio nō vr̄ impleta.vt.d.§.si ita.si nec tabule nec ob ligatio supersunt conditio habetur pro non adiecta.vt.j̄.de dote prelegata.l.qui dotem.Dy.

5 **Etiam.** †Ratione postliminij res nr̄a penes hostes exi stens legari pōt.h.d.Et rō est q̄r licet in presenti non sit eius commerciū esse poterit in futurū.Et ꝙ dicit rē hostiū expone.i.rem nostram in potestate hostium existentem.

6 **Si titio.** †Prelegatū quātitatis ab oib⁹ heredib⁹ vni vel ecōtra solū tenet ꝑ portionib⁹ coheredū ab ipsis nō econtra sibimet.h.d.ꝛ q̄dā hn̄t in lr̄a si titio:alij hn̄t si a titio.Et sic habes hic eodē mō habeas.j̄.tex.ꝛ semꝑ est nomen ꝓprium titio vel a titio.Dy.Et gl.diuidit hūc.§.in tres partes. ꝙ dic vt in fi.gl.que incipit impsonaliter.ibi a titio hr̄ de ꝓprium nomē.Dy.ibi a titio alias titius.Dyn.ibi quisqs.i.oīs.vt.s̄.de here.insti.l.hoc articulo.Ja.ibi.dabit al's dz:ꝛ sic ꝑ se in heredū numero computatur:vt hic.ꝛ.j̄.de ꝯdi.ꝛ demō.l.q heredi.Et sic etiā ꝯ se vt in p̄mo rn̄so huius.§.ꝛ arg.s̄.de excu.tuto.l.amicissi mos.§.luci⁹.Old.Jn gl.s.ipse.ibi:sec⁹ si in specie nō hereditaria. Ja.ꝛ Ol.ibi.l.in quarta.vel dic ꝙ hic vniuersaliter ab heredib⁹ legauit vni ibi aūt a q̄busdā alij.Pet.ꝛ no.ꝙ iste.§.est valde ar
7 gumentabilis.Et ꝑ eū determinant̄ infinite q̄ōnes.†p̄ma est sta tuto ciuitatis cauet̄ ꝙ si domus fuerit combusta ꝛ illi de illo loco nō ceperint malefactores teneant̄ domū restituere.iste.§.ꝙ dn̄s domus combuste debeat ꝯtribuere partē suā.ꝑ hoc etiā.s̄.ad le. rho.de iactu.l.ij.ꝛ.l.j.no.ꝛ dixi.ꝛ fa.herc.l.heredes.§.in ea.Et ꝑ eundem modum facit si statutum est in ciuitate q̄d si malefactor nō capiat̄ ꝑ hoīes loci vbi fit maleficiū:ꝙ illi de dicto loco teneā tur restituere damnū spoliato q̄d portio sua debeat deduci.ꝛ ita teneat̄ cū alijs ꝯtribuere.Et eodē mō si vn⁹ rusticus litigabat cū cōi ville sue ꝛ cōmune succubuit ꝛ cōdēnatū est in expensis an te neatur cōtribuere ad istas expēsas.Et hic est argumentū q̄d sic: ꝛ vide q̄d dixi.s̄.de tute.ꝛ ra.distra.l.imperatores.Jtem facit si statuto alicui⁹ collegij caueat̄ ꝙ quilibet intrās dictū collegium teneat̄ dare.x.ipsi collegio ꝑ introitu q̄d ipse debeat habere par
8 tē suā de illis decē.†Jtē est ar.q̄d si canonici dederūt potestatem alicui vel aliq̄bus eligēdi ep̄m ꝙ possint eligere ex seipsis.in ꝯrīū est.s̄.de tut.ꝛ curato.da.ab his.l.ptor.de officio ptoris.l.fi.ꝛ.C. de sacrosan.ec.auc.q̄buscūqz signata sup.l.iubemus.s̄.man.l.si mandauero.§.si centū.vbi de hoc q̄d teneat electio facit.s̄.q̄d cu iusqz vniuersitatis.l.plane.vbi hec questio no.in gl.ꝛ de hoc etiā satis no.extra de elec.c.cum in iure peritus.

9 **Cum quidam.** †Legatū dependens ex defectu institutionis ipsa deficiēte purifi cat̄ ꝛ trāsmissio nō impedit̄.h.d.Jbi ei.s.p̄mo heredi.Dy.ibi.vi ua matre decessisset:ꝛ sic ꝯditio instōnis deficit ꝛ conditio legati extitit.Dy.ibi.siue pure.i.cōditione nō exp̄ssa.Dyn.q̄r conditio semper tacite inerat.Dy.Jn gl.sic ergo institutionis cōditio de ficit.i.dies incerta instōni adiecta viuēte instituto non venit q̄d operatur idē q̄d adiecte cōditionis defectus.vt.j̄.de condi.ꝛ de mon.l.heres meus.ij.rn̄so.Ol.in gl.vlt.ibi anteꝙ ꝯditio extet.i.in certa dies veniat.Ol.sub qua.i.culus euētu.Old.ibi mater deces serit:ꝛ sic videtur legatū eadē cōditione habere sicut ꝛ institutio ex qua pendet.ar.j̄.ti.pri.l.q concubinam.§.cū testō.Old.ibi q̄n dies leg.ce.l.heredis.imo non pendet ex instōne sed ex defectu in stitutionis collate post mortem matris.cum ergo morit̄ institut⁹ viua matre:ꝛ sic instōne nō habēte effectū ex substitutione incipiē te habere vires nō trāsmittit legatū quasi purificatū: vt ex litera
10 patet.ꝛ.j̄.q̄n dies le.ce.l.fi.†Cōditio ergo que inest substitutioni ex qua pendet legatū nō impedit diē legati cedere.ꝛ ꝑ hūc modū pōt allegari.d.l.heredis.j̄.quādo dies leg.cedat.Dy.in fi.sol.hic cessit dies legati ibi nō secūduz Ja.de bel.vel fm̄ Dy.dic ꝙ solu. patet ex.l.heres meus.in p̄n.j̄.de cōdi.ꝛ demō.Jtem hic legatū nō erat collatū post mortē alicuius sed institutio sola ꝛ legatum relictū sub ꝯditione si nō esset heres vū q̄r certū est eū non futurū heredem ex quo morit̄ viuente matre sequit̄ q̄d transmittat:vt dictum est.Dy.

11 **Si socero.** †Es alienum ante oīa de hereditate de ducit̄.vel sic fm̄ Dyn.heres a quo est le gata portio hereditatis pōt deducere sibi debitū.Dy.Jn dedu cta dote quod fieri potest.vt.j̄.ad treb.l.mulier.§.fi.hanc eniz do tē non tā accepisse quā recepisse vr̄.vt.j̄.de dote plega.l.cuz quis vxori.§.mulier.ꝛ de leg.ij.l.lucius.§.inpuberem.Old.ibi.ea de ducta ꝑ parte quā alij restituit nisi adiuerit hereditatē cū bene

dd iij

a ¶ Ab oib⁹. Adde q̄ dixit Bar.i.l.iij.§. si actor.s̄.d re iu.Jo.an.i.c. nō min⁹.de i mu.ec.Pet.d anchar.in cle. p̄nti d sensib. Abb.in.c.ac cedētes.de p̄scripti.

Lficio inuentarij.vt.C.de iur.delibe.l.fi.§.in cōputatio
ne.vbi de hoc no.ꝛ dixi.Old.

Legatum. Debiti legatū cōtinet actionis cessionem.h.d.

Si in testamento. Defect⁹ aliquorū verborū cū cōstāt
de voluntate nō viciāt legatū.Dy.Uel sic orō impfe
cta ex legis dispositiōe in vltima volūtate supplet in
gl.ibi de heredibus insti.qui neq3.debet dicere.l.j.§.qui neq3.dy.

1 Executor mixtus a legatarijs cōuenitur.
2 Fideicōmissarius simplex cauere non tenetur.

C Adde ad hāc leg.tex.in l.neminē.ĵ.e. ꝛ p Bar.hic.

1 **Si a pluribus.** †Executor mixt⁹ a legatarijs ꝯuenit ꝛ ꝯ cohere
des experit dū tñ eis de indēnitate caueat.h.d. Et vi
de qd plene dixi.s̃.e.l.qdā testō.§.si script⁹.ibi.legata
sint.s.relicta.dy.ibi.ea ergo nō pluries fuit legatū.dy.ibi ꝑcipere
iubet.i.ante partez capere tanq̄ fideicōmissari⁹ q electus est a te
statore vt volūtatē suā expleat ꝛ exequat ibi a singulis heredib⁹
cōueniendo eos ꝓ hereditaria portione.ꝛ ar.est hic qd heres sol
uēdo cōmissario seu executori vltime volūtatis nō liberetur. ar.
cōtra.ĵ.de annuis legatis.l.liberto.§.largi⁹.dy.ꝛ.d.§.si scriptus.
l.quidā testō.s̃.e.ibi.itaq3 qꝛ nō liberant heredes soluendo fidei
cōmissario.dy.ꝛ sic possent cōueniri ꝛ ex cōuentione damnu3 pa
ti.Old.in gl.sic ergo bis legauit.Uel dic verius qd semel tantum
quoq3 vnus tanq̄ fidelior fuit elect⁹ vt minister qꝛ distribueret.
Dy.vt.d.l.qdā.§.si scriptus.s̃.e.ibi.§.ij.ꝛ hec faciunt qd not.vi
deatur multiplicare legatum.Et ꝙ hoc bene.s̃.e.l.si tibi hō.§.j.
Old.ibi.§.idē pap.hec faciūt ꝙ cauere debeat coheredib⁹ de cō
seruando eos indēnes.old.in fi.hec faciūt qd tali electo fideicō
missario cōpetat actio.old.sed op.ꝙ satisdatio non prestet.ĵ.de
annuis legatis.l.liberto.§.largius.Sed dic vt ibi no.dy. Itē ad
2 idem opp.ĵ.si cui plus q̄ per.l.falci.l.diuus† Sed distingue aut
erat simplex fideicōmissarius seu executor ꝛ non tenet cauere vt
ibi.Aut talis q percipiebat cōmodū ex voluntate defuncti:ꝛ tūc
tenetur cauere.vt hic.dy.Et de hoc.ĵ.de leg.ij.l.si quis titio.in fi.
melius facit.s̃.e.l.si tibi homo.§.j.

Si quis seruum. Conditionale legatū seruo pure legatū capit vires cu3
conditio extiterit.h.d.ibi.Leget.s.pure.dyn.

1 Liberationē nō parit si seruo detur qd domino debetur.
2 Electio est legatarij in eligēdo actionē ꝛ rem legatam.
3 Legatū relinqui nō pōt personis incertis.
4 Causa duplex lucratiua cōcurrere nō pōt in eadē re cū effectu.
5 Repetitio inutilis non viciat legatum.
6 Legata ad fauorē legatarij sunt intelligenda.
7 Interpretatio largior fit in legatis q̄ in cōtractibus.
8 Legatum vtile nō vitiatur per libertatem inutilem.
9 Quis vel qui dictio quādo conditionē ꝛ quādo demonstratio
nem faciat.
10 Tempus mortis ꝛ nō testamenti inspicitur.
11 Contractus equiparatur vltimis voluntatibus.
12 Fideicōmissum quo ad quid a creditore ꝛ quo ad quid a debito
re relinqui potest.

Si seruus legatus. De materia huius pn. vi
de qd dixi.s̃.e.l.cū res.ibi dicatur sine culpa heredis.
Dy.ibi viuo testatore post testm̄ factū.oldr.ibi reddi
d3 vbi reperiret nō aūt d3 reduci ad locū petitiōis qm̄ ꝛc.Ja.ibi
sit relicta.i.existebat cū legatū ascriptū fuit.old.In gl.vt herede
in fi.vt.s̃.e.l.cum seruus oldr.cum ibi nō.

1 **Si id quod.** †Si illud qd debet dño sit traditum
seruo liberationē nō parit.h.d.Sed cū
pecunia in vtilitate domini eiusdem q3 creditoris pueniat videt
liberari.vt.s̃.de neg.gest.l.si liber hō.cū si.constat autē dominiū
dño p seruū acqri etiā inuito.vt.ĵ.de acq.re.do.l.etiā inuito.ergo
ꝛc.S3 dic ꝙ licet dominiū acqrat p seruum dño nō sequit si res
seruo tradit ꝙ sit in vtilitatē dñi cōuersa.Si enim hoc constaret
debitor liberaret vt in ꝯtrio.ol.ibi alioqui.i.si alio donāte contin
git liberatio.dyn.qꝛ si p vēditionē rei ad creditorem ex titulo lu
cratiuo habito ab extraneo debitori liberatio contingeret mul
to fortius cū peruenit ab eodem.old.ibi.Nec solutione in qua de
dissolutione obligationis agebatur qd in superioribus nō erat.
oldr.ibi.facta.scilicet seruo meo.dyn.

2 **Cum homo.** †Legatarij in eligēdo actionē ꝛ rē le
gatā est electio.h.d.Uel sic fm oldr.
in cuius ptāte est finis in eiusdē ptāte est mediū cōueniēdi ad fi.

ibi legatus ab illo q hoīes ī patrimonio seu familia nō habebat
al's esset heredis elec.vt.s̃.e.l.si qs a filio.§.si qs plures.dyn⁹.ibi.
Legatarius.in fi.Sed dic vt ibi no.ꝛ.d.l.legato.dyn.ꝛ oldr.

Huiusmodi legatum. Prima facie ob
scurum ꝛ inextrū
qd p conditionis euentū clarificat vtile iudicat.h.d.ibi.euidenti
argumento:qꝛ obscuritas que est in ꝑcedēti est.ꝛ in hoc dubita
tio aūt esse poterat:qꝛ alternatio q̄ precedit prima facie obscuri
tatē parit.vt.ĵ.de iniu.l.pretor edixit.S3 hec obscuritas declara
tur ex euentu conditionis q̄ sequitur in textu.Uel dic clarius qd
3 ratio dubitatiōis:†qꝛ legatū non pōt relinqui incertis personis:
vt institut.de lega.§.incertis.s̃.de here.institu.l.quoties.§. heres
ita vnde cum hic incertum esset qs primo ascēderet ideo videba
tur inutile esse legatū.sed tñ nō est qd licet ab initio sit incerta ꝑ
sona,puta quis primo ascēdat,tñ si speratur per euētum cōditio
nis certificari.sic.ꝛ.ĵ.de bonoꝝ posses.fm tab.l.ij.§.si ita.dy.Du
bitatio ergo erat solū ꝓpter incertitudinem s3 nō vitiat qꝛ icertū
de certis bene pōt legari.vt.ĵ.de rebus dubijs.l.qdā.Ja.ibi ꝙ
cōstet iste casus habet.ĵ.de rebus dubijs.l.quoties.Ja.ibi idem
quod talis incertitudo non vitiet.Ja.

4 **Stichū.** †In eadē re cū effectu duplex causa lucrati
ua cōcurrere nō pōt.secus si vna non lucrati
ua censeat.h.d.ibi.de te.id est a te dño.dyn.Similis expositio cō
mo.l.si vt certo.§.si de me petijsses.ibi siqdem nunc soluit. Dyn.
ibi stipulatio intercessit iste textus facit ꝓ opi.gl.ĵ.de doli excep.
l.ij.§.circa.s.ꝙ stipulatio sine cā nō teneat.de quo ibi plene dixi.
ibi inutile esset legatum.i.fieri ad effectum: qꝛ facta solutione ex
vna cā cōtingit ex altera liberatio.alioq daret electionem:vellem
agere ex vna cā vel ex altera.dy.ibi.Utile post cōsecutionem rei
ex stipulatione. Ja.ibi.prestari possit ex duabus lucratiuis cau
sis.dy.ibi fideicōmissu3 sic:nā quatenus alij ꝑstare debeo ad me
peruenisse non vr̄.vt s̃.e.l.plane.primo.§.qd si rē.ꝟ.ꝛ multoma
gis.dy.In.gl.pma.in fi.S3 istud qd hic dicit d3 intelligi secūdū
determinationē eoꝝ q̄ ibi notant.Uel dic ꝙ tūc legatū est inuti
le cū ꝯsecut⁹ fuero rē ex stipulatione ex cā lucratiua interposita.
sed ante est vtile ꝛ est in electione mea ex quo iure petam.vt in cō
trario.dy.dixi.s̃.in expositione.l.rē.vnde hanc fm illam intelli
gas quādo pmo essē3 rē cōsecutus.si aūt primo peterē estimatio
nē ꝛ cōsequerer tunc adhuc possum petere rē ex alia causa.dyn.
Et de hoc no.institu.de legatis.§.si res.

Si ita. Uerbum implicatiuū legati ꝑcedētis repetitionē
5 nō inducit.† Et inutilis repetitio nō vitiat lega
tum.ꝛ.h.d.Et dic qd in primo casu legauit fundum meū:deinde
subiecit amplius titio.x.ꝛ dicit qd titi⁹ nullā pre3 h3 in fundo in
secundo,subiecit,ꝟbū hoc amplius ꝛ dicit ꝙ titi⁹ habebit dimidiā
in fundo:ꝛ hoc cōtingit ꝓpter ꝓnomen hoc qd repetitionē indu
cit.vt.ĵ.de leg.iij.l.si scit.nā ipsum relatiuū hoc implicita h3 in se
relationē.Et sic se habet referre ad precedētia:qꝛ ita fit omnis re
latio.vt.l.si idē cū eodē.s̃.de iuris.om.iudi.ad primū op.de.l.qui
ita.ĵ.de dote ꝑlegata:vbi verbū amplius etiā sine ꝓnomine hoc
6 inducit repetitionem.sed ibi repetitio nocebat soli heredi.† Et
ideo admittēda qꝛ legata fauorabiliter sunt intelligenda pro le
gatario.s3 hic noceret repetitio primo legatario,ꝛ ideo non ad
mittitur ne vnu3 alteri cooperet.ꝛc.vt.C.qui potiores in pi.ha.l.
assiduis.§.excep.dic ergo aut testator legat cū adiectione huius
pronominis hoc:ꝛ tunc semꝑ inducit repetitionem:ꝛ fit inclusio
primi in secundo sine preiudicetur heredi siue legatario.vt.ĵ. de
leg.iij.l.si sic.ꝛ.l.si tibi pure.Si vero nō adijciatur hoc pronomē
hoc,tunc aut agitur de preiudicio generando heredi ꝛ fit repeti
tio ꝛ primi in secundum inclusio:ꝛ ita loquitur.l.qui ita.de dote
prelegata:aut agitur de ꝑiudicio legatarij ꝛ tunc nō fit repetitio
nec primi in scdo inclusio.ꝛ ita loquit iste.§.Ja.Et de significa
to huius ꝓnominis hoc,vide plene in alphabeto in tertio casu q
est in versi.si ei cui.dic ꝙ cum primo titio nihil legasset dixit hoc
amplius q̄ titio legaui decem lego.nam nihil videtur repetitum
7 cum nullum legatu3 precessit.†Et ideo multominus hoc casu in
cōtractibus vbi nō fit tam larga interpretatio sicut in legatis.ꝛ
ex hoc apparet qd glos.que incipit participat etiam primo non
procedit.vel dic ꝙ his duobus non vult arguere de vltima volū
tate ad contractum s3 de ꝟbo hoc amplius.Et ideo dicit multo
minus Tho.for.ibi.Amplius sine adiectiōe huius pronominis
hoc.Nā si esset adiectū ꝓnomē hoc,tūc secus.vt infra sequitur.nā
vsitatum ꝛc.Oldra.ibi:maneat.scilicet integrum. dynus.ibi. de
beat.q.d.secundus legatarius non cōmunicat cum primo dyn.
ibi vsitatum no.qd attēdit id qd vsitatū est.s̃.de arbitris. l.ite3
si vn⁹.§.fi.ꝛ in alphabetico.Ibi.sic legare qū testator vult ꝙ se
cundus legatarius habeat partem legati primo relicti.dy.in.ꝟs.
si ei cui.qd differt iste ver.a superioribus.R̄ū.in superiori queri
tur an legatarius cui legatum est per verba hoc amplius cōmu
nicet cū primo legatario hic vero queritur an valeat legatum re
lictum

lictū ꝑ verba hoc amplius tali lego cū nihil ante legasset. Dyn. ibi. debeaꝛ quia falsa demonstratio nō vitiat legatum vel stipulationē. Dy. collige ꝙ attēditur qđ vsitatū est vt in gl. j. ibi ꝟbū hoc tollit contrarium. verū est qđ tollit contraria preterꝙ de dicta. l. qui ita. ĵ. de dote prelegata. Et ideo ad dictū contrarium dic. vt. s̄. dixi ibi. admittūtur hec verba. Dy. in gl. ar. de hoc plene dixi. s̄. e. l. seruum filij. §. eū q. in glo. pricipat ꝛ hec glo. nō procedit vt. s̄. dixi. Et ideo dic quod nulli ante legauerat et sic est contra. Jaco.

8 **Si seruus.** †Libertas inutilis non vitiat legatū vtile. h. d. vel sic fm Old. nō prestat impedimentum qđ de iure nō sortitur effectum ibi iussus directo. Dy. ꝛ no. ar. qđ si quis impetrat rescriptū eo tacito qđ si fuisset expressum nihilominus impetrasset qđ nō vitiatur de hoc plene extra de rescriptis. c. super literis. Ibi legatꝰ in spē. Dy. ibi. nā cū libertas. seruo alieno relicta. Dyn. Et rñdet tacite obiectioni que fieri posset de. l. si idē. ĵ. de le. ij. Ja. ibi. alioqui. l. alias. Oldra. in glos. vl. Circa. fi. ibi. qui. mo. testa. infir. §. j. ibi fm testamentum erat vtile qđ sufficit ad reuocandū primū licet ex eo non adeaꝛ hereditas. Secus si omnino esset inutile. vt ibidem in. e. glo. in fi. Sed ibi secūda erat vtilis lȝ ex ea agi nō posset. Secꝰ si omnino esset inutilis. vt. s̄. eo. ti. §. qđ autē dicimꝰ. ꝛ. ĵ. de noua. l. nouatio. Dy. Et de isto brocardico. vide qđ no. s̄. de arbi. l. parui. ꝛ extra de regu. iur. c. vtile. lib. vj. ꝛ plene dixi. ĵ. de aqua quo. ꝛ esti. l. j. §. Item queritur.

9 a **Qui quinꝙ.** †Hec dictio ᵃ quis vel qui adiuncta speciei facit conditionem: sed adiuncta quātitati demonstrationem. h. d. Dy. ℂ Vel sic non tenet legatū certi corporis qđ in rerum natura nō apparet. Et vide ꝙ dixi. s̄. e. l. si certos. Et de ꝟ. obl. l. si ita stipulatꝰ fuero hanc summā quā in arca habeo supple do lego. Dy. ibi. legatum videtur alias videbatur. Et ideo legatū inutile. Dyn. ibi. deperierit cul-

10 pa heredis. Dyn. Et no. ex isto. §. †qđ spectaꝛ tps mortis ꝛ non testamenti ꝛ ꝑ hoc qꝛ verba presentis tēporis trahunꝛ ad futurū. vt. s̄. eo. l. talis scriptura. ad fi. ꝛ est ar. qđ qñ maritus dixit lego vxori mee frumentū qđ habeo in granario meo ꝛ postea superuixit ꝛ cōsumpsit si tpe mortis sit aliqđ frum. in granario ꝙ vxor illud habere debeat. Ja. in gl. j. nullo modo. ibi dolia. vnde qꝛ decepit contrahentē secū: tenetur. Dy. ibi. legatarius hec verba ꝛ ratio differentie est qꝛ legatū ex liberalitate daꝛ: vt. ĵ. ti. ꝓx. l. legatū. Et ideo nō est verosimile testatorem velle heredē grauare de corpore qđ nō est in rerū natura. in fi. quia ibi est quātitas. Dyn. in glo. culpa heredis ibi. in ratione. in prin. ꝛ in ver. ceteris vero corporibus. Old.

Si seruus. Legatus in specie. Dy. ibi: si debile forte etiā sine culpa factū ex quo post morā: vt. s̄. e. l. apud iul. circa prin. Et. l. cū res. §. vl. ꝛ de ver. ob. l. si ex leg. causa. Ol. ibi. teneaꝛ actione ex testamēto. Dy. Et ꝑ hoc apparet quādam opi. gl. ꝙ est. ĵ. e. l. si heres esse falsam. Dy.

Cum quid. Que celebraꝛ gratia vtriusqȝ venit dolus ꝛ lata culpa ꝛ leuis. Si gratia vniꝰ tantum: dolus tantum. h. d. ꝛ lata culpa ibi si mihi. preterea. Ol. si nihil capias preter id quod restituere debes vel ibi duntaxat

11 ꝛ latā culpam † ꝛ no. equiparari contractus ꝛ vltimas voluntates: vt. s̄. e. §. si ita scriptū. ꝟ. si ei. ꝛ plene ꝛ dixi. s̄. e. l. seruum filij. §. eū qui. ibi alioqui. i. si aliud capias ex testamēto. Ol. ibi. culpa. scilicet leuis prestetur. quod est. ĵ. Dy. ibi. si vnius. scilȝ cōmoduȝ versetur quod est. s̄. Dyn. in gl. vt. ĵ. de regu. iur. ibi. si tibi rez. in prin. alias est sub. l. si gratuitam. Old. ibi. nō vult agere ꝛ agnouit legatum. Dyn.

21 **Qui margaritam.** †A debitore ꝙ ad qđ ꝛ quo ad qđ creditore fideicō. relinqui potest. h. d. ℂ Vel sic fm Dy. legatū relictum ab alio intelligitur ab herede relictū q potuit onerari. Ibi ex ea scriptura nunc soluiꝛ. Dy. Ibi a fratre eodēqȝ herede. Dyn. Ibi: vt his. s. frater idēqȝ heres. Dy. ibi. aduersus debitorē nunc qui prius fuit creditor. Dy. ibi. ei. s. sorori. Dy. ibi. ꝙ pro qꝛ. Oldra. Ibi excedat valuit ad fideicōmissum tanꝙ a debitore relictum. vt. s̄. e. l. si pecuniā. Dy. ibi. acceptis nō expresso a quo tū accipiet ab herede ex voluntate defuncti. Dy. ibi. Cum herede acturum ad centum. Dyn. ibi. Vel seruo in primo casu. Oldr. ibi. vel sempronio in casu. Oldr. In glo. l. creditorem. in fi. id est si agnoscat legatū liberationis. Ja. In glo. sic. ĵ. tit. ij. in. fi. Sed ibi non fuit ex testamēto ꝑ heredē scripto adita hr̄ditas. Et ideo fideicōmissarium non valet cum alius succedat quā qui succedere sperabatur. arg. ĵ. de leg. iij. l. j. §. vlt. Dy.

1 ℂ Verba debent aliquid operari.
2 Lex in casu superuacuo non debet esse prodita sed aliquid debet operari.
3 Pactum retentionis bonorum an vitiet religionis ingressum.
4 Impetratū specialiter plus timetur ꝙ quod generaliter.
5 Electio est heredis in legato alternatiuo.
6 Testatore vxori decem legante ꝛ si heres nō daret centū legante an admittatur mulier ad petenduȝ decem etiam herede volente centum dare.

1 **Si quando.** †Verba debēt intelligi vt aliquid operenꝛ: ꝛ confirmatio validi nihil operatur. h. d. ibi alioqui. i. si ab initio valuerunt. Ibi atqȝ. id est sicut. Dyn. collige ergo quod dixi in casu summario ꝙ verba testatoris debent aliquid operari idem in stipul. ĵ. de vsuris. l. si ita stipulatus. idez in priuilegijs. extra de priuilegijs. c. ex ore. ꝛ eo. titu. papa. §. j. lib. vj. Et ad mu-

2 nicipales. j. in fin. †Item ꝛ lex debet aliquid operari nec debet esse ꝓdita in casu superuacuo. vt. ĵ. ad carbo. l. qđ labeo. ꝛ de cap. ꝛ postli. reuersis. l. iiij. §. vlti. in fi. alias eñ talia superuacua frustra occuparent mēbranas. xviij. dist. si romanorū: vbi de hoc. in glos. ꝛ ad hoc quod verba non debent esse superuacua sed debeāt aliquid operari cōcordant. ĵ. scripta iura. extra de priuilegijs. c. in his de deci. ad audientiam. de dona. c. pastoralis. ꝛ bene. xviij. q. j. c. sicut enim. vltra mediū. ꝟ. si. item. vbi ait. ꝛ ibi de hoc in gl. ꝛ bene ꝑ archi. idē extra de maio. ꝛ obe. de soluti. ꝛ ibi in gl. que incipit. quod quādoqȝ. C. arbi. tute. l. cū indicte. s̄. de conditioni. §. vlt. ꝛ. l. verba. hic cum multis si. In cōtrariū videtur qꝛ aliquando adijcitur qđ nihil addit. vt. ff. ꝓ socio. l. sed si adijciatur vbi de hoc. Item si adijciatur aliqđ quod est contra substantiā eius quod principaliter agitur nō valet adiectum nec vitiat principale negotiū. vt. ĵ. de peculio legato. l. si legatū. Et de vsu ꝛ ha. l. ꝑ

3 b suum. ꝛ not. in auт. ingressi. †quod pactum retentionis bonoruȝ nihil operatur nec vitiat ingressum. ᵇ Item verba multiplicata non vitiant substantiā. vt. ĵ. de auro ꝛ argen. legato. l. pediculis. §. labeo. ĵ. de l. ij. l. titia. §. qui inuita. ꝛ. §. lucius. ij. vbi de hoc dixi. ꝛ. C. de fideicō. l. ij. Et que dubitationis tollende cā contractibꝰ inseruntur ius cōmune non ledunt. vt. ĵ. de reg. iur. l. q dubitationis. Et abūdans cautela non nocet. C. de testamentis. l. testiū. vbi de hoc dixi: ꝛ clausula superuacua aliquādo ponitꝛ in rescripto. extra de etate ꝛ qualitate. c. accepimus. ꝛ ꝓ hoc. C. de fideiussori. l. non recte. quid ergo in tanta iurium varietate tenebimus. Archi. in. c. sicut enim. xxviij. q. j. sic soluit qđ hoc dependet ex voluntate quandoqȝ. Et non est miruȝ si aliquoties ex superabūdāti clausula opponatur. v. d. l. qui dubitationes. de reg. iur ꝛ man. l. q mutuā. ꝛ aliquoties tota litera est supflua: vt patet. extra de

4 procu. c. qui in causis. nisi † quia plus consueuit timeri quod specialiter impetratur. xxiij. dis. quanꝙ. extra de hereti. c. si aduersꝰ. vt. ĵ. de iniu. l. item apud labeonē. §. hoc edictum. Regulare est tamen fm eum quod clausula ꝛ verba debeant aliquid operari vt in iuribus. s̄. ad hoc allegatis. Et qđ dicit ꝓdicta decretalis accipimus ex superabundanti ꝛc. nō rēspicit superfluitatē. sed gratiā. q. d. de gratia hoc facimus. vt ibi patet ex verbis precedentibus ꝛ sequentibus: vt ibi no. Hosti. Archi. vbi. s̄. dixi. Jaco. de bel. in. d. l. sed si adijciatur. aliter notat vt dixi etiā. l. q sic. ĵ. de verbo. oblig. ꝛ ideo hic non repeto sed ibi recurraꝛ in gl. no. scripturam: ibi. ꝛ. l. qui sic. sed in stipulatione strictius quā in legatis accipiuntur verba. Dy. vel fm Jaco. de bel. ꝛ in idē recidit. hic agitur de fauore ibi de odio. vel posses dicere quod ibi erant verba generalia obscura: ꝛ ideo contra stipulatorem sunt interpretanda. vt. s̄. de pac. l. veteribus. hic vero aperta ꝛ clara. ꝛ vide quod no. in. d. l. ꝙ sic.

5 **Heres.** †Si in alternatiuo legato heredis est electio ꝛ si vnum offeratur alterius per iudicem inhibetur persecutio. h. d. fm glo. vel Jac. de are. in alternis soluendi facultas prestatur ipsa prestatio rei in legatum deducte inhibet persecutionem. vel secundum Dy. si legatum fundi debet transfundi in legatum de centū ante morā heredis est electio. post interpellationem vero factam super fundo eo non prestito tantum in centum condemnandus est heres. hoc dicit. Dy. non hic erat legatum alternatiue sed vt fundum daret ꝛ si fundum non daret centum daret. Dy. ibi. Mihi si fundum aut centū daret alternatiue fm glo. Vel fm Jaco. ꝛ Dy. fundum legauit principaliter ꝛ si fundum non daret ꝛ sic alterum. id est centum propter alterum propter fundum fuit deductum in fideicommissariū vt possit solui ꝛ sic fundus est in legato centuȝ in solutione. ꝛ facit. ĵ. de dote prelegata. l. cum scriptū. ꝛ de operis libertoruȝ. l. si ita stipulatus. in fi. Jaco. ꝛ per hoc apparet qđ trāslatio fuit in legato ꝛ pecunia in solutione. Jaco. ibi. cū electio ei. s. heredi ibi relinquatur. s. a testatore non a lege vt glo. dicit ꝛ male: ꝛ dic relinquatur ante interpellationem factam. super fundo post interpellationeȝ vero tantum centum. vt. ĵ. quando dies leg. ce. l. si penum. vel dic etiam eo cōueto ad fundū si morā vel cōtumaciā in dādo fundū,

a ℂ Quis. Ad de qđ dictio qs iūcta ꝟbo futuri tpis facit cōditionē. l. qui liberis. ĵ ꝑncipio. ꝛ ibi bar. ff. de vul. ꝛ pu. Bar. in l. j. de cōdit. ꝛ demō. not. i. l. stichū q meꝰ erit de leg. j. Bar. in. l. hoc articulo. ꝟ. q̄dam sunt distributiua. ff. de here. insti. ꝛ i. l. si necessarias. §. si an nua. ff. ð pig. actio. Bal. in l. fi. C. de ipu. ꝛ alijs substi. Barto. i. l. ex duobꝰ. §. filiū. ff. ð vul. ꝛ pu.

b ℂ Ingressū. Add Alber. de rosate i. d. aut. igressi et ꝙ ibidem dixi post eum.

Adde Bar. hic ꝛ Bal. in l. j. in fin. C. vt actio. ab her.

cū possit nō precessit. nā demū ꝑ contumaciā cessantis. i. morā dā
di fundum cū posset tansfundit legatum fundi in centū. vt. d. l. si
penum. ĩ. quādo dies leg. ce. que contumacia post alienationem
fundi sine dolo pōt deprehendi ⁊ rē alienā non pōt dare dn̄o no
lente nec alienare ⁊ sic est condemnandus in estimatione. vt. s̄. e. l.
si domus. §. qui cōfitet. que estimatio hic erit centū vt facta a te
statore si vero possit redimere ꝑ interpellationem fit mora ⁊ trā
fusio primi legati in centū: sic ad centū est cōueniendus. ⁊ ante li
tem contestataꝫ est electio eius dādi fundum vel centū non antē
post. vt. ĩ. de penu. lega. l. j. ⁊ de solu. l. si quis stipulatus fuerit. x.
in melle. Et hoc si translatum fuit sed nō fuit trāslatio sed presta
tio facultatis alterius soluēdi tūc solus fundus est petēdus etiā
actione in rem. Sed solum parti vere facta tenebitur causā lega
ti in fundo nō plene sortita effectuꝫ. ⁊ ita fuit hic. Ja. ibi. vtrū. t.
quam. Dyn. ibi. Solidum emptor debet esse eiusdem conditio
nis cuius heres idemqꝫ venditor. Dy. ibi. Fundi ꝓsecutionē qꝛ
legatarius cepit agere hypothecaria cōtra titiū possessorē. ibi qn̄
id est quo casu. Old. ibi. ipsum heredē alternatiue conuentum. vt
institu. de act. §. huic. ⁊ qꝺ. ĩ. dicit nō prestaret. expone. id est p̄sta
ri negaretur quo casu nō variabit reus inuito actore. vt. s̄. eod. l.
huiusmodi. §. stichū lꝫ secus in stipulationibꝰ. vt. ĩ. de verb. oblig.
l. eum qui certarum. §. j. vbi de hoc plene dixi nec pōt dici in alte
rum in obligatione ⁊ alterum in solutione quia post litem conte
statam sublata est ptās solutionis eius quod in obligatiōe non
fuit. vt. ĩ. de penu legata. l. j. ⁊. ĩ. de solu. l. si quis stipulatus fuerit
x. in melle. vel dic heredi cōuento ad fundum simpliciter. Et ſm
hoc legatarius cuius est eligere vult fundū vel centū. vt. s̄. l. pxi.
§. ij. ⁊. ĩ. titu. pxi. l. lucio. si heres soluit qꝺ vult: vel dic melius cum
duo proponantur in legato quorum alterum est prestāduꝫ. Aut
in legato vertitur alternatio vt illud aut illud: aut tāslatio vtpu
ta heres meus fundum dato ⁊ nisi dederis centuꝫ dato aut alte
rius soluendi facultatem p̄stato. vtputa funduꝫ illi des aut pro
eius estimatione cētuꝫ ei soluas. Primo casu etiam si spēs heredi
taria sit deducta in legatū ⁊ de medio subducatur sicut in lega
to optionis nō potest loqui litera ista cum electio sit heredis. Et
ante electioneꝫ vendicetur a possessione per legatarium. Sed hoc
casu locum habet. l. lucio. cum ibi nota. ĩ. titu. pxi. Secundo casu
sola pecunia post moraꝫ petitur ⁊ non fundus si legatario mora
fiat per heredem: secus si eius heredi. vt. ĩ. qn̄ dies leg. cedat. l. si
penum. ⁊. l. si cum prefinitione. ⁊ ad. l. fal. l. j. §. item si ita. Et si an
te interpellationem heredis legatarij heres alienauit potest peti
a possessore sed pecuniam dare vt hic. Sed si post moram heres
alienauerit sola pecunia petetur ab herede ⁊ non fundus a pos
sessore. vt. ĩ. de penu legata. l. j. ¶ In tertio casu vbi fundꝰ est in
legato pecunia in solutione obtinet iste. §. ⁊ quādoqꝫ pecunia sol
ui potest etiam si agatur contra principalem puta heredem. arg.
s̄. de acti. empti. l. j. de verb. obli. l. ita stipulatꝰ. §. fi. ⁊ vbi de hoc
no. ⁊ dixi. Verius est tamen ante litis contestationeꝫ non potest
detur hec facultas. Et ideo caute hic ponitur in litera titius offe
rat ⁊ inhibeat ⁊c. ⁊ ad hoc. d. l. ista stipulatus. de verb. oblig. Ja.
id est iudicis ordinarij ⁊ arbitri. id est iudicis delegati. Oldr. In
glo. etiam post alienationem. i si. sed illa regula reprobatur in le
gatis vbi testator cōcessit. vt. ĩ. titu. j. l. lucio. ⁊ dic vt ibi no. ⁊ ideo
dic ꝙ heredi fuit data electio a testatore. Jac. In glo. vlti. in fin.
erat ergo secundum hoc hic fundus in solutione non in obliga
tione. vt. ĩ. de penu lega. l. j. §. j. ⁊ dices agi hypothecaria contra
possessorem non personali vel rei vendi. Item contra heredem si
militer hypothecaria vel si personali ex testamento petebantur
centum que erant in obligatione non fundus. vel si dicas alter
natiue legatum ⁊ agebatur personali petebatur vtrumqꝫ alter
natiue ab herede non ab emptore cum successor in rem personali
non teneatur. vt. ĩ. ad trebe. l. j. §. si heres. Sed tunc non procede
ret ꝙ sententia ferreretur super estimatione tantum. vt hic dicit.
sed super vtroqꝫ: vt institutione de officio iudicis. §. j. Et not. de
actionibus. §. curare. nisi diceres quod heres ante sententiam eli
geret estimationem. Dynus. Et collige ex ista glos. bonum reme
dium ad materiam legis eum qui certarum. §. j. de verboruꝫ obli
ga. sed quomodo debeat ferri sententia ⁊ fieri executio in alter
natiuis obligationibus: de quo ibi plene dixi. Et ex predictis
6 etiā colligi potest solutio questionis † si testator legauit vxori de
cem corbes frumenti: ⁊ si heres non daret legauit ei centum an
mulier admittatur ad petitionem frumenti, licet heres velit da
re centum. Et videtur quod sit in electione mulieris: quia quod
teneatur dare centum videtur in penam ipsius heredis apposi
tum. argu. s̄. eod. l. si seruus plurium. §. si quis ante. Et pena an
debet alicui immunitatem prestare. vt. ĩ. de interdi. ⁊ relegat. l. re
legatoruꝫ. §. ad tempus. Sed dici potest argu. huius. §. quod de
beat petere centum ⁊ non frumentum: qꝛ sola centū sunt in obli
gatione ⁊ petitione iuris quasi cuiusdam transfusionis seu cuius
dam nouationis. Et pro hoc videtur expressum. d. l. si penum.

¶ Nota istō
dictū qꝺ sepiꝰ
contingit in
praxi.

ĩ. quando dies legati cedat. Dy.

1 Damnatus ad dandum seruum in genere non liberatur
noxium dando.
2 Actio ex testamēto stricti iuris est sapiens tamen sapit naturam
bone fidei.

1 SI heres. † Damnatus dare seruum in gene
re non liberatur dādo noxium. h. d.
ibi de dolo malo. i. actione ex testō nomine doli com
missi. Oldr. In gloss. i. ex testamento: ibi. §. actionum.
Item probatur ex eo qꝺ in actione ex testamēto non iuratur in
litem. vt. s̄. de in liteꝫ iurando. l. alias. ⁊ no. ĩ. ad. l. falci. l. cū pater.
2 §. legato. hec tamen sol. falsa est: qꝛ licet actio ex testamento sit
stricti iuris tamē sapit naturā bone fidei vt dictū est: ⁊ ideo ex ea
agit non de dolo. vt. s̄. eo. l. huiusmodi. §. hr̄des. ⁊. l si seruus alie
nus. ⁊. ĩ. de leg. iij. l. meuius. §. fundo. ⁊ ideo primam expositionē
approbo. dy. In gl. ibi voluerit legatariꝰ hec bona. dy. ibi. l. fi. §.
fi. in p̄n. Circa hoc dic vt ibi. no dy. ibi. litis estimationem. imo vi
detur seruandū idē qꝺ in ꝯctibꝰ. ar. s̄. e. l. si seruus legatꝰ. §. cū qd
⁊. ĩ. e. l. si quis inqlinos. §. j. Et ideo p̄ma verior. Dy. Sꝫ qꝺ aliud
sit in ꝯctibus bn̄facit. ĩ. de furtis. l. si seruus. §. ꝙ si sciēs. vel dic se
cundū pe. aut tradit seruū noxiū cā decipiēdi: ⁊ tūc dat actio ad
solidū aut tradit nō cā decipiēdi sꝫ se liberādi: ⁊ tunc tenet dare
seruum ꝓ noxa. vt. ĩ. de so. l. si cū. auf. reū. Pe. Itē innuit hec glo.
ꝙ seruus noxiꝰ sit in obligatiōe ⁊ vr̄ ꝯtra. l. miles. §. decē. ĩ. de re
iudicata. Itē videtur qꝺ si vna res soluat ꝓ alia creditori volē
ti qꝺ ipso iure tollatur obligatio. vt inst. quib. mo. tollit oblig. in
prin. ⁊. s̄. de consti. pec. l. j. §. an pōt. ⁊ ſm hoc hec glo. nō bene di
cit que dicit liberari ope exceptionis.

1 Delinquit in totum in partem indiuidui delinquens.

1 ETiam si partis. † Deliquēs in par
teꝫ indiuidui delin
quit in toto. h. d. ibi. tutor datus ad partē bonoꝝ. vt
s̄. de test. tute. l. si tn̄. In glo. plus sit. C. de plus peti.
l. j. Jac. ibi. de admi. tuto. l. si duo. Sed hic totū presumit relictū
occasiōe partis tutele delate a qua se excusat: ⁊ ideo a toto ꝑuatur.
vt. s̄. de excu. tuto. l. nensenius cū. l. sequen. Dyn. Vel. sic ſm
Pe. qꝺ istud ideo est: qꝛ si reuocaretur legatum pro parte tantuꝫ
iam legatarius q nō pōt directo diuidere legatū. ĩ. e. l. legatariꝰ.
⁊. ĩ. ti. pxi. l. neminē. diuideret per obliquuꝫ. ꝯria ergo loquuntur
in his que sunt diuidua sui natura ⁊ effectu. Sed legatū indiui
duum est effectu: vt dictū est. Pe. ⁊ ad. l. repe. rn̄deas ſm Jac. de
bel. ꝙ hic non erat relicturus legatū nisi in totū administraret. ⁊
ad. l. si duo. rn̄det vt ibi notaui ſm euꝫ. Et de hoc etiā notaui. s̄.
ad sil. l. iij. §. si qs tabulas. Et dic ꝙ istud legatū applicatur pu
pillo. vt. l. pe. C. de legat. in fi. q̄ hic allegat. Et faciūt p̄dicta ad
questionē socij delinquentis q habebat turrim cōmunē vtruꝫ to
ta turris debeat destrui vel pars de qua satis dixi. s̄. de operis
noui nun. l. j. §. j.

1 Legatuꝫ indiuisibile estimatur ⁊ loco ipsius estimatio pre
statur legatario.
2 Obligans se ⁊ sua ⁊ heredes ⁊ eorum bona an eo mortuo talia
sint obligata.
3 Coniunctio cū tam inter personas ꝙ inter res operatur pariter.
4 Testator qui iurauit testamentum se mutaturum ipsum muta
re poterit.

1 SI quis inquilinos. † Legatum
propter sepa
rationē impossibilē re ipsa estimat vel loco ipsiꝰ esti
matio legatario p̄stat. h. d. In gl. exp̄sse ibi alicui hic
autē nō erat inutile ꝓpter rē sꝫ ꝓpter qualitatē rei: ⁊ ideo estima
tio debetur. vt. ĩ. e. filiusfa. §. si qd alicui. ⁊. s̄. e. l. certā. §. si duobꝰ.
in. fi. Pe. ibi nō erat cōmerciū est sed nō tale ꝓpter qꝺ separatio
inducatur. Old. Et ideo dic aut legatū nō valet rōne cuius non
est cōmerciū: vt cāpus Martius. ⁊ tūc nō valet. vt. s̄. e. l. iul. §. fi.
aut legatū nō valet rōne qualitatis rei: et tunc lꝫ non valeat iure
valet tamen in estimatiōe: vt hic. ⁊. s̄. e. l. cetera. §. si duos. versi. ⁊
quidē si quis. poterāt enim hic ascriptitij cū solo legari. vt. C. de
agrico. ⁊ censi. ꝑ totū: aut nō valet ꝓpter ꝑsonam legatarij: ⁊ tūc
distinguitur sciēs ab ignorāte. vt. d. l. filiusfa. §. si quid alicui. ĩ. e.
⁊ de le. iij. l. fideicōmissaria. §. si rē. Andr. de pisis. ibi testator vo
luisse. scꝫ cū rem ⁊ estimationem legauit. Dy.

Cum seruum. Factum meum vel illius qui ha
bet a me causam meum deputa
tur. h. dicit. ibi. In eius estimationem quia tenet libertas ex quo
apparet

apparet qđ rei heredis legate non transit dominium in legatarium ipso iure, seu recta via. vt nota.s̃. de.seruituti.l. papi. licet contrarium notetur & male.C.communia de legatis.l.ij. vbi de
2 hoc dixi.† Item facit si quis obligauit se & bona sua & heredes suos & bona heredum, an eo mortuo ex tali conuentione sint obligata. Et est hic argu.ꝙ non: quia qui potest dominiū trāsferre & obligare. Et econtra.vt.C. que res pignori obligari possunt l.qui filios. Sed dominium rei heredis non potest transferri: vt hic: ergo nec pignori obligari.dy.de hoc dixi.C.qui potiores in pigno.ha l.assiduis.ver. quid si maritus.pe.tenet quod possit obligare bona heredis per.l.vnū ex fa.§.si rē.j̃.ti.pxi.Ray.ꝯtra. per.l.si titio.s̃.de pig.vbi de hoc ad.§.si rē, respōdet quod bñ valet legatū vt ibi nō tamen transfertur dominiū ipso iure vt hic in glo.vt insti.in.fi.& hec plenior vel planior.dyn.Sz videtur quod heres ad nihilum teneatur: qui manumisso similis est vt de sol.l. si alienū.& de furtis.l.inter omnes.Sz si esset mortuus sine dolo & culpa eius nō teneretur vt.s̃.e.l.nō amplius.§.j.ergo nec hic teneri dz.Sz dic qđ cū seruus ꝑuenit ad libertatē facto hr̃dis proinde est ac si cū occidisset quo casu ꝑpetuo tenereť vt.j̃.d ver.ob. l.si seruum. Et sic hic teneri dz & vide.s̃.e.l.siue scierit. Sed nunquid petetur estimatio. Respon.nō sed seruus & estimatio prestatur vt dicta.l.si seruum.§.fi.de verbo.obli.Iaco.

3 **Si ita legatum.** † Coniunctio cū pariter operatur tā inter personas quā inter res.h.d. Et de ista dictione cum vide qđ dixi.s̃.e.l.si cui seruiens. Itez no.qđ ar.de rebus ad personas est validū pro hoc.j̃. de ver.ob.l.si duo.& dicit Ray.qđ rō hui⁹.ar.colligiť ꝑ hoc etiaz s̃.de statu ho.l.qui furē.vbi de hoc dixi & in vsibus feu.de vasallo qui cōtra cōstitu.lotharij.c.j. Item gl.allegat ꝑ concor.hic.l. si quis titio de vsufru.sed debet dicere de vsufru.accrescendo.

Si quis. Scripserit dispositio testatoris vel iuramentum contra legem non valet.h.d.cū.§.sequē.

Diui seuerus. Ibi in testamento scriptum vt a testatore prestituz vt.j̃.ti.pxi.l. cū pater.§.filius matrē.de leg.iij.cū qs decedēs.§. codicillos vel ab alio prestandū.vt.s̃.de condi.institu.l.que sub conditione.Oldr.
4 Et facit iste.§.ad questionē † si testator iurauit non mutare testamentū qđ nihilominus mutare possit ꝑ hoc.s̃.de dona.inter virum & vxo.l.cum hic status.§.penitentia.de iure codicillorū.l.diuus.§.licet.s̃.e.l.nemo potest.j̃.de.l.iij.l.si quis in prin.testamēti. C.de legibus.& consti.l.non dubium. Et de sacro.eccle.l.j.vbi de hoc latius dixi.in contrariū videť q: iuramentū seruandū est qđ seruatuz nō vergit ad interitū salutis eterne.extra de iureiuran. c.cū contingat.& c.debitores.& extra de pact.c.ij.li.vj.& de iureiuran.c.penul.cum notatis in dict.cc.& vide eo.ti.c.non est obligatorium.cum ibi nota.ꝑ omnes in glo.ibi.§.filius a patre.iste.§.videtur contradicere huic.§.q: ibi sacramentuz confirmat qđ erat inualidum.So.aut est inualidū propter turpitudinem & non firmatur per sacramentum vt hic aut alia de causa: & tunc sic vt ibi vel ſm dy. Et in idem recidit ille.§.filius matrem.loquitur in voluntate q̄ erat preter legē nō cōtra legē.dy. Ibi que sub cōditiōe nisi in duobus casibus ibi nullum est speciale.imo ibi iurabatur de preterito vel de presenti quo casu sacramentuz nō remittitur secus si de futuro vt dicta.l.que sub conditione.ibi & ad hoc istā partem glo.referas ad hoc quod iuramentum non firmat quod erat inualidum propter turpitudinem vt in auť.scenicas.§.non solum.et extra de iureiuran.c.quemadmodum. Si autem ex alia causa foret inualidum non confirmaretur vt dicto.§.filius matrem. Iacob.

1 ☞ Legari potest alieno seruo licet non proprio.
2 Legatum quantitatis multiplicatur per diuersitatem personarum eiusdem gradus.
3 Conditio in secundis tabulis non censetur repetita si legatum vitiet.
4 Voluntas testatoris ineptum continens per modum dispositionis non seruatur.
5 Socius non communicat socio ea que consequitur ex delicto.
6 Curato an debeatur quarta portio.
7 Quarta portio de quibus debeatur parochiano.
8 Consuetudo a iure approbata per decēniū validatur.
9 Sepultura libera quid importet.
10 Fratres mendicantes possunt processionaliter & cuz cruce ire ad corpora assumenda.
11 Ius sepeliendi habentes possunt per alienos vicos corpora deferendo transire.
12 Quarta portio non debetur curatis de relictis ab his qui apud mendicātes eligunt sepulturam.
13 Quarta portio an debeatur curato de relictis fratribus affectione sanguinis.
14 Quarta an debeatur curatis de relictis ab his qui apud fratres non eligūt sepulturam.
15 Ecclesia parochialis de quib⁹ relictis portionē quartā recipiat.
16 Funeralia non dicunť nisi q̄ ratiōe sepulture obueniunt.
17 Verba rescripti & legis particularis sunt ad ius cōe trahenda.
18 Fratres minores nec in communi nec in particulari proprium habere possunt.
19 Quarta portio de quibus relictis debeatur curatis.
20 Curati quartam de manibus mendicantium recipere debent.
21 Quarta non debetur de legatis inter viuos.
22 Quarta an debeatur de pecunia ad certum vsum relicta.
23 Testatore legāte fratribus triginta & ecclesie sue parochiali decem an debeatur quarta de illis triginta.
24 Quarta an debeatur si fratri aliquid ratione parentele legetur.
25 Quarta an debeatur de relictis sepultorum tēpore interdicti.

1 **Seruo alieno.** † Alieno seruo potest legari ꝓprio nō ad libertatem perducendo medio tempore alimēta recte legauit.h.d.vsq; ad.§.si quis a primo. Et quod dicit, obtēperādū dic officio iudicis. Et ad hoc facit.s̃.de relig.& sumptibus funerū.l.si quis impediat.& de pe.here.l.hereditas.§.j.& ar. huius.§.& dictarum legum dicunť fratres predicatores & minores & alij qui non possunt habere proprium & per cōsequens non possunt petere sibi relicta qđ saltem officio iudicis eius debebantur & pro hoc de alimen.& ciba.lega.l.seruos.& de annuis lega.l. quintus.& extra de ver.sig.c.exijt q̄ seminat.§.ad hec quia fratribus.li.vj. Et de liberali causa.l.cū affirmes.extra de testa.c.nos. c.iudicate & c.si heredes.& c.tua & ad hoc facit quod no. Inno. & hosti.extra de proba.c.in presentia.in glo.officio iudicis in fin. hic loquitur in legato alimentorum secus in alio legato vt ibi.cōtra hoc facit glo.C.de necessarijs ser.hered.institu.l. penulti.§.illo.qui hic allegatur in glo.quam quidam approbant per.l.ibi allegatam de liberali causa.l.seruos. secundum vnam lecturam. Sed & glo.verior est per istum.§.quia interim ante aduentum libertatis heres est domin⁹ vt.j̃. de fideicomis.liber.l. generaliter. §.fi.& no.j̃.de regu.iur.l.quod nostrum.

Vide i.l.ciuitatibus.s̃.e.& an seru⁹ sit capax alimētor legati. vide ꝑ Fede.cōsi.clj. & hic in addi. ad Bar.

Ad.d bar. hic & i.l.sigs. de lega.iij.

2 **Si quis a primo.** † Diuersitas personarum eiusdem gradus multiplicat legatum quantitatis: secus in diuersis gradibus quia tunc si incipiant deberi ab instituto non debentur a substituto hoc dicit ibi a secundo instituto. Et est proprium nomen. Et repete legauerat.Dy. Ibi.repetierit quia dixit legata omnia prestari volo a quocunq; successore meo.Dy. Ibi: substituit. Et ab eo legatum relinqt ibi heres steterit & sic ceperunt legata deberi ex institutione.Dyn. Ibi.non valet id est nihil operať.Dy. Ibi semel debeatur scilicet legatum.Dy. In glos.prima ibi.ab eo.scz substituto.Dy. In gl.vltima ibi.sine expressa quando expresse repetuntur.Dyn. Ibi tacita quando expresse non repetuntur.Dy. Ibi vt dixi.s̃.e.l.si fundum sub conditione.Dyn.§.si pater.ibi essent relicta & decessit institut⁹ pēdente cōditione legatorū.Dy.

Questio notabilis.

3 **Si ab impubere.** † Conditio legatum vitiās in secundis tabulis non intelligitur repetita.h.d. Ibi repetitum simpliciter sine conditione predicta.Dy. Et facit iste.§.ad talē questionē. Testator plures heredes instituit & ꝓhibuit ne fundū alienarēt adiecta cā al's nō valeret.vt.j̃.e.l.filiusfa.§.diui.postea fecit nouū testm̃ nō repetita prohibitione vel predicto pmo testō aliquos substituit & non repetijt prohibitionē: vel si repetijt cām dubitatur vtrum videatur repetita prohibitio vel causa. Et videtur ꝙ sic.vt.j̃.de iure fisci.l. statius florus.de lega.ij.l.cuz pater.§.ab instituto.& s̃.de probatio.l.cum tacitū. Ecōtra ꝙ nō.ar.hui⁹.§.& s̃.e.l.si quis a filio.& j̃. l.si cui.§.si is.& hoc est verum. Et qđ in legibus contrarijs dicit nō est ideo ꝙ fingatur repetitio in secundo eius ꝙ dictuz erat in primo sed q: ꝑ secūdū testm̃ nō videť reuocasse tacitū fideicōmissarium de q̄ erat sibi accōmodata fides in quadā scriptura pua ta nō in pmo testō q: tūc sec⁹: vt modo dixi.Dy. Alij dicūt aut fuit facta repetitio spāliter & expresse in personā substituti & nō expressa cā & tūc nō videatur repetita causa.vt.d.l.si cui.§.fin.s̃.eo. aut gn̄aliter q: prohibuerat multas alienatiōes cū causa postea subijcit easdem alienationes ꝓhibere etiam substituto: & tunc videatur repetita cā.vt.d.l.si quis a filio.& de fideicō.li.l.fin.§.fin.& iste.§.nō facit: q: loquitur de repetitione q̄ vitiaret voluntatez testatoris & q̄stio loquiť de repetitiōe q̄ validaret.& gl.allegat pro concor.insti.ad.l.aquil.§.ceterū.dz allegare.hoc tamen capite.

Vid hic bar. & qđ dr i apostillis.& tāgiť de sepulturis. & an religiosi possint habere sepulturas.

4 **Ineptas.** † Voluntas testatoris ꝑ moduz dispositionis continens ineptum non seruatur.h.d. Opponit glo.de.l.non opz.C.de his qui.vt indignis: dic vt ibi. Item opponit de.l.meuius.j̃ de conditio.& demon.So.vt in gl. & declara q: hic percepit testator aliquid ineptum per modum dispositionis in contrarijs per modum conditionis que implen-

da est sicut voluit testator cũ modis factum importet. vt dicta. l.
meuius. z de verbo. obli. l. quidam. Contra hoc op. de. l. quidam
de cõdi. institu. vbi apponitur in modum cõditionis z tamẽ non
seruatur volũtas defuncti q2 inepta. so. illud propter humanita-
tem z q2 illa conditio est contra religionem scõm Pe. qd mẽti te
neas: z vide quod dixi ibi veluti vestes. hoc enim simpliciores ho
mines faciunt. vt. s. de reli. z sump. fune. l. z si qs impediat. §. im-
pẽsa. Et facit iste. §. z dictus. §. impensa ad questionez sepe occur
rentem p decretalẽ. super cathedrã. in clementinis de sepulturis.
§. hmõi quoq3 statuto. vbi dicitur de q̃stionib9 obuẽtionibus fu
neralibus debetur quarta parochialibus sacerdotibus. ponam9
ergo quod aliquis miles sepelitur ad locum predicatorũ more
solito cum indumentis cingulis z equis coopertis: presbyter pa-
rochialis petit quarta autoritate dicti. §. fratres dicunt quod
non. Et pro fratribus faciunt iste. §. z dictus. §. impensa: qui in-
nuunt q talia non dicantur funeralia sed inepta z facta per ho
mines simpliciores. z pro hoc etiam. xxiij. qõ. ij. c. anime defuncto
rum. ¶ Item pro hoc facit alia ratio quia primo sepelitur cor-
pus vestitum deinde expoliant ipsum. Et sic committunt crimẽ
sepulchri violati. vt. C. de sepulchro violato. l. ij. §. fina. ergo non
5 tenentur istud cõmunicare sacerdoti parochiali: † quia socius ea
que ex delicto consequitur non communicat socio. l. quod autez.
z quia quod doti accidit non preterea dotale efficitur. s. de iure
dotium. l. in fundo. §. si fundus. in fi. in contrarium videtur quia
equi z vestimenta corpus sequuntur z cum corpore ad sepultu-
ram deferuntur ergo idem esset quod in principali. vt. s. commo.
l. si vt certo. §. vsq3 adeo. z extra de regu. iur. c. accessorium. libro.
vj. z pro hoc etiam euidenter facit. s. nau. caupo. stabularij. l. ij. §.
fina. vbi dicit quod nauta tenetur non solum de mercibus sed
etiam de vestibus. dicit glo. quia z hec deferuntur pro hoc etiaz
facit: quia iure canonico videtur concessum z tradit qualiter de
beant indui cadauera seu corpora laicorum episcoporum z p̃sby
terorum in decretis. de consecratione distin. j. c. nemo per igno-
rantiã. Et ibi de hoc p archidia. sed archidiaconus non dicit ibi
de talibus vestibus. sed de cilicio vel alia vili veste que indicet
penitentiam z humilitatem non superbiam vel inanem gloriam.
ibidem etiã tenet Archi. q in die resurrectionis z iudicij erimus
nudi sicut natus fuit Adam quid dicemus in questiõe predicta
6 inter parochianũ z fratres. dñs Richard9 malũbre tenebat † qd
parochiano deberetur quarta per iura. s. ad hoc adducta. dñs
Oldra. tenebat oppositũ z sic arguebat nõ est dubiũ qd sicut di
ctum est vestis cilicia vel similia que indicant penitentiam et hu
militatem est cõcessa. vt dicta. l. si quis. §. impensam. z. l. funeris.
de religiosis. z dicto. c. nemo: de consecratio. di. j. si ergo mutato
more hodie pannus aureus vel alius deferatur debebit funera-
libus annumerari sicut in iure dicitur quod olim supellectili an-
numerabantur vasa fictilia hodie vero per vsum peritorum ali-
as imperatorum etiam argentea annumerantur. vt. j. de suppel
lectili leg. l. iij. in fi. parua enim res vel magna in iure non facit di
scretionem. vt. j. de cõiugẽ. cum eman. liberis eius. l. j. §. illud non
interest. z vt in posses. legatorum. l. quanuis minima. si cui plus
quam. p leg. falci. l. j. §. cum igit. z de dãno infecto. l. si proprieta-
7 rius. Et qd de istis omnib9. s. vestibus z equis quarta portio de
beat videt expressum extra de sepulturis. c. in nostra. vbi est spe
ciale in hospitalarijs in equis z armis pp̃ter subsidium terre san
cte in alijs relinquit in oppositum ius cõmune: z videtur etiã ex
pressum de pannis z vestibus extra de verb. sig. c. cum inter vos.
pro opi. do. Richar. qd quarta non debeat bene facit forma lite-
rarum romane curie que talis est. conquesti sunt nobis parochia
ni talis ecclesie quod rector eiusdez ceca cupiditate seducere mor
tuorum vestimenta ab heredibus eorum contra iustitiam exigit
z extorquet in sue salutis dispendium z scandalum plurimoruz.
Quocirca mandamus qd si ita est dictum rectorẽ qd ab hac hu
iusmodi exactione desistat monitione premissa p cẽsurã ecclesia-
sticam. ap. remota compellas. z ita obtinuit existente questione
de facto. Et q2 ex dicta decretali. super cathedram. multa dubia
z questiones sunt, orte pro eius declaratione hec intra subijciaz.
primo enim licet in ipsa cõstitutiõe seu decretali expresse dicatur
quod fratres dictorum ordinum liberam habeant sepulturam.
Et in priuilegijs etiam ipsis fratribus a sede ap̃lica concessis ex
presse contineantur hec v̾ba: sepulturã quoq3 in locis cimiterijs
z ecclesijs vestris concedimus. Et eam liberam esse censemus vt
eorum deuotioni z extreme voluntati qui se illic sepeliri delibera
uerint nullus obsistat z dicta etiam decretalis super cathedram
expresse cassat omnes consuetudines conuentiones z pacta que
obuiarent huiusmodi fratrũ libere sepulture prelati tamen z re-
ctores seu curati non permittunt ipsos fratres ire libere ad acci-
piendum corpora defunctorum qui apud eos eligunt sepeliri
imo interdum ipsos fratres compellunt ipsa corpora deferre ad
cathedrales vel parochiales ecclesias z ibi quandoq3 faciunt

Nota qd pa-
rochiano de-
betur quartã
de iure z ita
semel obti-
nuit de cura
mea protho-
rijs.

solennem missam cantare. Et fratres z populum ibi diutius ex-
pectare z oblationes omnes recipiunt quandoq3 quartam cano
nicam excedentes z quãdoq3 pannos z lectos qui cum corpore
deferuntur accipiunt z corpus nudatum fratribus reliquunt: z
nihilominus de omnibus obuentionibus quas fratres suscipiũt
tam de funeralibus q̃ de quibuscunq3 relictis quartã extorque-
re nituntur. ¶ Secũdo licet sedes apostolica statuerit infra hec
verba decernimus vt omnes ecclesie dictorum fratrum vbi cõuẽ
tus existunt conuentuales vocentur. Et inter honorabiles con-
gregationes habeantur z tam de iure q̃ etiam de consuetudine
possent dicti fratres ire ad assumendum corpora illorũ qui apud
illos elegerant sepeliri processionaliter z cum cruce, tamen in nõ-
nullis partibus prelati seu rectores curati prohibent dictis fra-
tribus ne vadant ad assumendum dicta corpora processionali-
ter z cum cruce. ¶ Tertio licet dicta decretalis super cathedrã.
innuat quod de relictis fratribus per eos qui apud eos eligũt se
peliri quartam dare sacerdotibus z ecclesiarum rectoribus tene
antur: z glo. Jo. monachi ibi posita z aliorum doctorum opinio
nes z sententie quod de relictis ipsis fratrib9 per illos qui apud
eos non sepeliuntur dare quartam non teneantur tamen predi-
cti prelati z rectores de talibus relictis conantur quartam ab
ipsis fratribus extorquere. ¶ Quarto licet ipsa decretalis sup
cathedram expresse loquatur de relictis solum ipsis fratribus
quibus competit ad sepulturam recipere sit actus nulli singula-
ri cõuentui sed collegio z tam ex verbis q̃ ex mente dicte decre-
talis pateat quod solum de relictis ipsis fratribus pro sepultura
in communi ad quos spectat ad sepulturam recipere quartã de-
beatur ipsi tamen prelati seu rectores contrã dictam decretalem
z doctorum sententias nituntur quartam exigere de relictis non
pro sepultura. sed ratione parentele vel amicitie vel deuotionis
cuilibet fratri singulari. ¶ Quinto licet dicta decretalis expres-
se dicat de relictis necnon datis vel qualitercũq3 donatis in mor
te seu mortis articulo in infirmitate donantis vel dantis de qua
decesserit z tam ex ipso textu q̃ ex glo. posita C. de sepulturis ex
tra. eo. c. relatum. que incipit in egritudine zc. expresse pateat qd
de relictis ante infirmitatem de qua decesserit qui sepulturam
elegit quarta non debeatur curatis tamen eam ab ipsis fratri-
bus exigere conantur. ¶ Sexto licet dicta decretalis expresse
dicat quod parochiani ecclesie z ipsorum curati debito benefi-
ciorũ sine causa defraudent statuim9 z ordinauim9 zc. sic causa
quare statuit fratres dare debere quartã fuit ne ipsi curati frau
dentur debitis beneficijs sequitur quod vbi defunctus qui eligit
sepeliri apud fratres reliquit ipsis rectoribus seu curatis tantuz
quod ascendit ipsam canonicam portionem que de toto iudicio
detrahenda est. extra de sepulturis. c. j. z. c. cum si quod z. c. rela-
tum. tamen dicti rectores quantumcunq3 sit eis per testatorez re
lictum nullatenus computato vel compensato quod eis relictuz
petunt integram quartam ab ipsis fratribus sibi solui quod est
expresse contra rationem z mentem ipsius decretalis z cõtra gl.
ibi positam. ¶ Septimo licet ipsa decretalis non dicat de omni
bus obuentionibus simpliciter z absolute. sed determinate scili-
cet tam de funeralibus q̃ de quibuscũq3 relictis: z no. nisi de his
que defunctus ordinauit quarta debebatur vt expresse patet ex
tra de sepulturis. c. j. in textu. z glo. z. c. seq. z. c. de his. z. c. cum su
per. z. c. in nostra. z ex dicta decretali super cathedram que licet
dicat in prin. de omnibus obuentionibus postea determinat de
quibuscunq3 modo relictis. scilicet in vltima voluntate. vt patet
cuilibet intuenti. z Jo. and. no. ibidem. ipsi tamen prelati z recto
res contra mentem z verba ipsius decretalis nituntur extorque-
re quartã a dictis fratribus z de his que nõ sunt p testatorẽ or-
dinata z que p̃pinqui z amici qui veniũt ad exequias defuncti
de bursa sua offerunt super altari vel ad missas. ¶ Octauo licet
mortuaria a funeralibus distinguantur. vt no. per Innocen. et
Hosti. extra de excessibus prelatorum. c. tanta. in. glo. signata su
per verbo post interdicti violationem hinc est qd s̃m ipsum In-
no. quarta mortuariorum sicut nec decimarum debet de iure cõ
muni sicut ipse notat extra de officio ordi. c. conquerente. prelati
tamen z rectores ipsam decretalem extendentes ad mortuaria
indebite ab ipsis fratribus quartam de mortuarijs exigere sata
gunt. ¶ Nono licet dicta decretalis super cathedram aperte di
cat quod fratres quartam ipsam de funeralibus q̃ de quibus-
cunq3 relictis ipsis rectoribus largiri integre teneantur. Et qd
ab eis vltra portionem huiusmodi nihil exigere valeant vt am-
plius ipsi fratres impendere sint astricti. ex quibus verbis clare
patet q dicti rectores dictã quartam ab ipsis fratribus debent
petere z ab eis recipere ipsi tamen rectores z curati in aliquibus
partibus vt grauent defunctorum heredes z per consequens ali
quando aliqui retrahantur ne apud ipsos fratres eligant sepeli
ri anteq̃ corpora illorum qui elegerũt sepulturam apud fratres
tradi permittant ecclesiastice sepulture contra dictam decre.

compellun.

compellunt ipsos heredes ad solutionem quarte predicte vel ad
satisdandum de ipsa eis soluēda ⁊ compellunt coram exhibere te
stamenta ipsorum defunctorum. ¶ Decimo cum in priuilegijs
dictis fratribus per apostolicaȝ sedem cōcessis sint hec verba di
strictius inhibemus ne de his que in ornamentis vel pro eis aut
libris seu fabricis luminaribus anniuersarijs septimis vicesimis
⁊ tricesimis seu alijs ad perpetuum cultuȝ diuinum ecclesijs vel
locis nostris in vltima voluntate legantur canonica portio ab
aliquibus deducatur dummodo in fraudem huiusmodi legata
non fiant ⁊ dicta priuilegia non tollantur per dictam constitu-
tutionem cū non sint contraria his que in ipsa cōstitutione cōsti-
tuuntur cum ibidem statuatur solummodo de relictis ipsis fra-
tribus ad vsus eorum: relicta autē ad cultum diuinum ab ipsis
fratribus ad eorum vsum relicta dici non possunt ⁊ ideo de ipsis
quarta aliqua non detrahatur ipsi tamen prelati ⁊ rectores de
huiusmodi relictis ad cultum diuinum ab ipsis fratribus seu he
redibus decedentium quartam exigere contra dicta priuilegia
⁊ iura ⁊ dicte decretalis sententiam moliuntur. ¶ Undecimo cō
tra verba ⁊ mentem dicte constitutionis ⁊ contra omnia iura in
aliquibus partibus ⁊ maxime in partibus saxonie quidam pre-
lati ⁊ rectores ecclesiarum de his que ipsis fratribus inter viuos
amore dei dantur donantur seu offeruntur ⁊ etiam de eleemosy
nis ostiatim mēdicatis quartam ab ipsis fratribus auferūt ⁊ ex
torquent. ¶ Duodecimo licet decretalis de vxore. §. j. extra de
sepulturis cōcedat quod pater impubes filios: si consuetudo id
habeat: possit vbi voluerit sepelire: ipsi tamen prelati ⁊ rectores
maxime in ciuitate Mumon. vbi est dicta cōsuetudo quod pa-
rentes possunt pro filijs impuberibus vbi voluerūt eligere sepul-
turam de facto prohibent ne impuberes pro quibus parentes
elegerunt sepulturam apud fratres ne apud eos sepeliantur ⁊
ipsorum impuberum corpora violenter rapiunt: ⁊ faciunt in eo-
rum ecclesijs parochialibus sepeliri. ¶ Decimotertio licet secun
8 dum quod no. per compost. extra de consuetu. c. vlti. sufficiat † ꝙ
talis cōsuetudo a iure approbata sit seruata per. x. vel. xx. annos
⁊ obtenta tamen ipsi prelati ⁊ rectores volentes probare consue-
tudinem longi temporis ab huiusmodi probatione repellunt as-
serentes quod consuetudo prescripta per tantū tēpus cuius me-
moria non existit vel saltē longissimi tēporis est pbāda. ⁊ sic p hu
iusmodi vias fratres a sepultura impuberuȝ conanᵗ excludere.
¶ Decimoquarto aliq plati aliqñ sic arctāt numerū fratrū pre
sentatorū eisdē ⁊ tot casus de facto retinēt in qbusdā potestatem
absoluendi sibijpsis solūmodo reseruant ⁊ in absoluendis in ca-
sibus huiusmodi reseruatis p eos excōicationis sententiam pfe
runt quod potestas ⁊ autoritas dictis fratribus per sedē aplicā
circa audiendas confessiōes cōcessa euacuaᵗ aut nimiū eneruaᵗ.
Et de predictis casibus seu articulis queritur quid sit iuris. Et
9 circa primuȝ videtur p fratribus sentiendū † quia verbū liberā
sepulturam notat quandā prerogatiuā absoluiā ⁊ dominiū sup
actum cui adijciᵗ. s. de procur. cui libera. de iureiuran. l. iusiuran
dum quod ex cōuentiōe. §. fi. de peculio libera. ⁊ extra de electio-
ne cū nobis olim in fi. constat aūt qꝺ non habet dominium super
actū de quo agiᵗ qui quotiescunqȝ illum exercere vult. aliquali-
ter impediᵗ: omnis nāqȝ phibitio siue perpetua siue ad tēpꝰ cō-
tradicit libertati simpliciter cōsiderate vt. s. de sta. ho. l. libertas.
liber dicitur qui nullius alterius iurisditioni vel potestati subie-
ctus est vt. j. de capti. ⁊ postli. reuersis. l. nō dubito. §. populꝰ aūt
liber. sic ergo ⁊ illa sola sepultura dicitur libera que nulius est
potestati supposita sed si necesse haberet ad alium locum vel aliā
ecclesiam declamare videreᵗ aliqualiter alterius iurisditioni sup
posita ergo ⁊c. preterea ꝙ directe ad debitū locū nō puenit leuiꝰ
⁊ magis tenue peruenit. s. de seruitu. vr. pre. l. seruitutes. j. stillici-
dium. Cōstat autē hoc libere sepulture detrahere. Constat enim
quod fratres plus consequerentur de ꝫmodo tēporali in expedi
tione velociori: Si directe ad eorum domos funera portarentur
quam si alibi deponātur, ergo ⁊c. vt. j. ad. l. fal. l. qui quadringen
ta. §. fi. preterea verbū libere omnē conditionem ⁊ moram exclu-
dit extra de preben. c. extirpande. §. fi. e. ti. c. si beneficia. lib. vj. et
de o: fi. ord. c. ordinarij. §. qꝺ si forte. ⁊ ibi de hoc per Jo. andr. et
archi. ⁊ de homicidio. c. pro humani. lib. vj. Et ſm hoc talis con-
suetudo vt pote contradicēs vel aliqualiter detrahens libere se-
pulture videtur sublata per. §. vlti. dicte decretalis super cathe-
dram. spoliatur vero fundus anteꝙ ad domos eorum apporten
tur debēt taliter ablata fratribus restituere ⁊ in eis quartā per
dere ad similitudinem heredis res hereditarias subtrahentis
qui in eis perdit quartam trebellianicam ⁊ iure institutionis de-
bitā: quā erat alias detracturꝰ. j. ad. l. falci. l. paulus. rñ. ⁊ de his
qui. vt indignis. l. rescriptum. vltimo certum est qꝺ istud corpus
arcetur in itinere ergo prohibetur libera sepultura iuxta textum
l. dicen. prohibere inferre sepulchrum siue prohibeatur in itine-
10 re siue in locū deferre. vt. s. de mortuo inferē. l. j. §. phiberi. † Cir-

ca scōm videtur qꝺ liceat fratribus etiā processionaliter et cum
cruce ire pro assumendis corporibus. Et primo sic cui concedi-
tur finis videnᵗ concessa ea per que peruenitur ad finem vt. s. de
procura. l. ad rem. ⁊. l. ad legatū. ⁊ cui conceditur haustus ex fon
te conceditur similiter iter ad ipsum de seruitu. rust. predi. l. iij. §.
vlti. ⁊ cui relictum est hortum ad qꝺ per domum peruenitur re-
lictus videtur et transitus per domum. s. de seruitu. vrb. pre. l.
olimpico. Item si legatus sit fundi vsufruct. iter si aliunde ire
non potest legatum videtur etiamsi testator phibuit. vt. s. vsu-
fru. quemad. ca. l. j. §. vsufru. ⁊ de vsufru. legato. l. damnas esto. et
si dicatur non licet inuito rectore per parochiam etiam transire:
sic nec inuito domino lȝ pcedia eius ingredi vt. s. de ser. ru. predi.
l. diuus. Rñde. quod imo licet propter finem concessum qui ali-
ter haberi non potest vt ⁊ alias lȝ domuȝ alienā inuito domino
intrare ⁊ pauimenta frangere p cloaca purgāda vt. j. de cloa. l.
j. §. ait pretor. Et pro hoc. j. de glande legenda. l. j. ⁊. ij. Et dic pro
deo quod interesse pretendunt curati si funus quod est fratrum
per eos exportetur vel processionaliter societur certe nullum nisi
sola inuidia eos moueat. Quibus dicendum est ⁊c. imo etiā ali-
quod incōmodum portare debent vt fratres maximum damnū
euitent vt. j. ne quid in loco publico. l. j. §. sunt qui putant. pstat
etiam de his argumentum qꝺ licet de ciuitate non liceat ad vil-
lam transferre marmora vel columnas tñ de villa ad villam per
mediam ciuitatem licitum est ac si lex aperte dicat transactioneȝ
esse illicitam ratione rei que transfertur ⁊ loci a quo transfertur
non autem ratione loci per quem trāsfertur vt. C. de edifi. priua.
11 l. si quis post hac. ¶ † Ultimo videᵗ casus qꝺ illis qui sepelien-
di ius habent licitum ⁊ ius sit per alienos vicos ⁊ territoria fu-
nera seu corpora ipsa deferre vt. j. de sepul. viola. l. iij. §. non per
petue. Et si dicunt rectores: placet qꝺ portent sed non processio-
naliter nec cum cruce. respondetur quod si eis deportatio est cō-
cessa videtur cōcessa ſm consueuerunt deferri vt. j. de aqua plu
arcen. l. si presens. §. placuit. s. de edili. edicto. quod si nolet. §. qꝺ
si assidua. de euic. l. si fundus. ⁊ de pig. act. l. si pignore. §. fina. sed
secūdū laudabilē vsum ⁊ cōsuetudinē funera cōsueuerūt sic pro
cessionaliter ⁊ cū cruce ferri ergo ⁊c. de hoc etiam vide quod no-
tau. C. de alee luso. ⁊ relig. ⁊ sump. funerum. super rubrica. ver.
12 item vidi dubitari ¶ † Circa tertiū indubitanter videtur quod
de relictis ab his qui apud eos eligunt sepulturam quarta non
debeatur. primo quia cessat ratio constitutionis. s. electio sepul-
ture ergo ⁊c. vt. j. de iure patrona. l. adigere. §. quāuis. de adul. l.
si postulauit. de pactis. quod dictum relictum ei ecclesie in qua
quis eligit sepulturam propter sepulturam relictum videtur vt
s. de excu. tuto. l. nēsenius. ⁊. l. se. preterea illa est regula quod ille
solum ad collationem alteri faciendam vrgetur per cuius cōcur
sum iniuria alteri irrogatur. j. de lega. prestan. l. filium. §. ⁊ hoc
sit cōsequens. ⁊ de colla. dotis. l. si fuerit filia. sed fratres nullam
iniuriam irrogant rectoribus quando apud eos non est sepultu
ra electa. ergo ⁊c. sicut dicit Joan. monachus fortunatus esset
rector curatus si haberet subditum qui summam centum mar-
charum fratribus legasset vnde hic interpretatio esset admodū
captiosa sicut dicitur de vasculario ⁊ fabro argentario qui vxo
ri mundum muliebrem reliquit: cedit eñ legato solus mundus
ad vsum vxoris deputatus qꝛ si totus in legatum cederet esset
captiosum. j. de auro ⁊ argento legato. l. si vxori. in prin. Et hec
etiam erat cōmunis opi. ante constitutionem seu decretalem su-
per cathedram. s. qꝺ de legatis relictis alijs ecclesijs nulla quar-
ta debetur. sed de relictis solum illi ecclesie apud quā eligiᵗ sepul
tura. extra de sepulturis. c. j. ⁊ no. per glo. in. c. nostra. ⁊ ibi not.
per Innocen. ⁊ Hostiē. nec obstant verba dicte decretalis super
cathedram vbi diciᵗ de quibuscunqȝ relictis ipsis fratribus di-
stincte vel indistincte ad quoscunqȝ certos ⁊ determinatos vsus
quia hec verba res legatas ⁊ modos legandi respiciunt non au
tem personas legatariorum ampliant vel augent. Sed iure com
muni relinquunt ⁊ h c est casus. j. de alimentis lega. l. a filio. §. fi.
⁊ per dicta iura probatur. non obstat etiam ꝙ predicti prelati ⁊
rectores dicunt quod relictū singulari fratri acquiritur cōuetui
quia persona id est cōuētus qui fingitur vice persone. vt. j. de fi-
deiussori. l. mortuo est causa quare quarta debetur. Sed causa
est sepultura vt ptȝ ex textu dicte decretalis. Et ideo dicta opi-
nio non pcedit secundū Oldra. cuius fuerūt oia suprascripta in
ista materia. Si enim persona. i. cōuentus esset causa deductio-
nis puta qꝛ statutum esset qꝺ vltra certum modū capere nō pos
set tunc sequeretur ⁊ procederet. argu. vt. j. de bonis libertorum.
l. queritur. ⁊. s. eod. l. si mihi ⁊ tibi. §. regula. sed ibi incapacitas
eius cui queritur non est causa. Sed aliud vt in proposito. arg.
13 acquisitiōis cessat. vt. j. de leg. ij. l. debitor. §. fi. ¶ † Circa quartū
videᵗ dicendū qꝺ de relictis fratribꝰ affectione sanguinis amici
tie vel meriti debeat dari quarta: cōsiderato qꝺ quicqd qrit fra
ter querit cōuentui extra de offi. ordi. c. quarta. ⁊ no. p Inno. ple-

ne extra de priuilegijs.c.quanto amplius.attendi debet ergo cui queritur non cui relinquitur.vt.ff.de iure patro.l.qui contra de bonis libertorum.l.in seruitutem.§.si patroni.z.l.queritur. vnde scriptum est quod capacitas serui ex domini cui queritur capacitate agnoscitur de lega.j.l.si mihi z tibi.§.regula.z de seruitute lega.l.si maxime.Et huic videtur assentire tempus dicti.c.super cathedram.dum dicit distincte vel indistincte ad certos determinatos vsus de quibus quarta seu canonica portio zc. Sed contrarium videtur verius ad quod intelligendum est sciendum q̄ quidam actus sunt qui ita conueniunt singulis quod nullo modo vniuersitati vt audire diuina percipere sacramenta. extra de sententia excommunicationis.c.si sententiam.lib.vj. Et quidam sunt actus qui cōueniunt soli vniuersitati ita quod non singulis.vt creatio syndici z similia.j.de mune.z hono.l.vlti.§. defensores.C.de cura.l.ij.lib.x.Et extra de elect.in genesi recipere nō ad sepulturam religiosis singularibus vt singularibus non cōpetit sed vt conuentui ergo nec quarta que propter sepulturam inducta est in singularibus fratribus vel eis relictis locum habebit sicut interdictum predictum ad tollendum impedimentū nauigandi in flumine non nauigabili locum non habet quia hic actus flumini tolli non conuenit.vt.ff.de fluminibus. z ne quid in flumine publico.l.j.§.non tamen.vnde quarta videtur fratribus relicta vt collatio.vt.j.de rebus dubijs.l.ciuibus.non vt singularibus.vt.eod.titul.cum senatus.tales enim cause naturam relictorum immutant z faciūt secundum ipsarum varietates legatū ipsum ascribi nūc paganico peculio nūc castrēsi.vt.j.de castrensi peculio.l.si forte.z.l.si vxor.z.l.castrense.z tale legatum ob talem causam relictū nō tā dicit lucrum quā debitum. Et ideo in societatem lucri z questus non venit.vt.§.pro soc.l.nec adiecit. z.l.seq.z istis sub liberalitatis appellatione debitum naturale persoluitur.C.de impo.lucra.descript.l.j.supra mandati.l.si vero non remunerandi.§.idem papi.z de petitio.heredi.l.sed z si lege §.consuluit.nec obstat quod dictum est quod queritur conuentui.vt.§.dixi q2 incapacitas fratrū nō est causa quarte quia tūc procedunt argumenta:sed sepultura que cum in singulari fratre locum non habeat legatū sibi aliquo modo relictum non minuit nec defalcat sicut dicitur in patre dato tutore qui se a tutela excusat legato sibi in testamento dato priuatur z tamen filius in eius potestate manens legatum capit sibi in eodem testamento propria affectione relictum.vt.ff.de testa.tute.l.qui tutelam.ij.respon.z de excu.tuto.l.tutor petitus.§.j.nec obstant verba constitutionis.§.posita quia vt dixi res legatas z modum legandi respiciunt non autem ampliant legatorum personas quia semper referuntur ad legata fratribus.vt collatio.vt dicta.l.de ali.lega. l.a filio.§.vlti.de leg.iij.quesitum.§.j.ij. responso.z calumniosa est argumentatio per quam transitur de quali ad quod.vt.j. de leg.ij.l.debitor.§.seruo.Oldra.qui nunc tenent opinionem cōtrariam:z verba dicte decretalis sic large intelligunt sicut prima facie sonare videntur decipiuntur per fallaciam simpliciter z secūdum quid seu per fallaciā consequētis.nō enim sequit:fratres tenent soluere quartā de oibus obuentionibus z funeralibus relictis zc.ergo soluere tenentur de omnibus generaliter sicut non sequitur ois homo vere fidelis saluabitur:ergo ois homo saluabitur q2 antecedens est verū z consequens est falsum.nunq̄ enim inuenitur q̄ de omnibus funeralibus teneantur soluere quartā nisi ipsa funeralia sint relicta z iudicata.Est etiā fallacia simpliciter z secundum quid dicere fratres tenentur soluere quartā de omnibus obueniētibus relictis distincte vel indistincte ad certos vel determinatos vsus de quibus etiam quarta dari non consueuit.ergo fratres non tenentur dare quartā de omnibus simpliciter z indistincte siue relicta sint siue non,z de quibus quarta dari non consueuit de iure. ¶ Cū opinione prefati dñi Oldra.concordant dñi Petrus de ferro z paripermo iure professor Rayñ. abbas de podio bonoñ.decretorū doctor.z Bernardus de moresio decretoz doctor.Et in romana curia famosi aduocati:z deinde auditores quorum consilium vidi sub eorum sigillis z quorum allegationes tales erant. Licet existat litera bone memorie reuerēdi patris domini matthei de aquasparta portuesi.epi cardiñ.in qua testatur se declarationem questionis proxime premisse audiuisse a dño Bonifacio papa.viij.qui dictam decretalem super cathedram edidit:z cuius litere verba talia sunt.fratres dictorum ordinum non tenent soluere quartā de his que relinquūtur eis ab illis penes eorum ecclesias nō humant nec de his que deuotionis abstinentie vel confessionis causa fratribus singularibus relinquuntur siue apud ipsorum fratrum ecclesias siue alibi tumulentur corpora defunctorum sicut nobis constat ex viua ci memoria z ex ore sanctissimi patris z dñi nostri dñi Bonifacij predicti recolimus.hucusq3 sunt verba litere ipsius.ergo romani pontificis declarationem z interpretationem sequi oportet cum eius interpretatio seu declaratio ius faciat.C. de legib9.l.j.

z fi.extra de sententia excommunicationis.c.inter alia.z de verborum signi.c.in his.in textu.z glo.z.xi.q.j.§.ex his.z assertioni dicti cardi.credendum z standum est sm Inno.extra de priuile. c.olim alias cum olim essemus.in glo.ipsius Inno.posita super verbo assertiones.z p hoc de appel.c.cū pati.de elec.c.innotuit. xcvij.di.nobilissimus.in fi.vbi de hoc in glo.z per Archi.z not. etiam per Hostien.de testi.c.cum a nobis.Et etiam dñs Joannes monachus cardi.qui multū fuit fauorabilis rectoribus et curatis in apparatu suo quē fecit supra dicta decretali super cathedram.§.huiusmodi.super verbo quartam dicit in hec verba.

Sed † nūquid quarta debebitur curatis de relictis fratrib9 etiā

14 si legantes apud ipsos non eligant sepulturam. ¶ Dic q̄ non sicut.no.extra de sepulturis.c.j.quia tamen contra hoc ius dat electio sepulture in vltima voluntate dicunt.vt data electio predicta fieret sine iniuria curati z ob hoc canonica portio q̄ quandoq3 erat tertia quandoq3 quinta quandoq3 dimidia hic limitatur z taxatur vt sit quarta.z si curatus in questione proposita de omnibus relictis haberet quartam:esset fortunatus si haberet subditum qui centum milia marcharum legasset. ¶ Item legatarius integrū habere debet legatū z ideo defalcationē eius denego.nisi vbi est in iure expressum.argu.j.de regu.iur.l.j.presertim.ne vltime voluntates que pro lege seruande sunt in autenti. de nup.§.disponat.minuantur.z vt vltima voluntas prorsus sit libera.C.de sacrosan.eccle.l.j.hec dominus Joan.predictus.sed supposito q̄ dicta declaratio dñi Bonifacij nullatenus appareret adhuc ex rationibus z opinionibus doctorū clare patet q̄ in dictis duobus proximis articulis fratres non tenent soluere quartam quod sic probatur primo p dō.Inn.qui extra de sepulturis.c.relatum.exponens textū ipsius.c.vbi dicitur omnium rerum quas pro salute anime sue decreuerit disponere medietatē ecclesie ad quam noscitur pertinere relinquat sic dicit ecclesie.Si enim consanguineis vel amicis vel pauperibus aliquid pro anima sua relinquit nullam partem habebit ecclesia quia personis singulariter relinquitur.j.de verbo.signi.c.ex parte.z non pro ecclesia.habet eñ locū hec canonica portio tantum in relictis ecclesie vbi sepelitur vel ad quam transit se conuertēdo vel alio modo vt hic z.§.titu.proxi.z.j.e.de his vbi no.z hoc ideo ne alias ecclesias sue preferat.z.j.in fi.addit.item nō videtur quod de relictis pro anima sua puta pauperibus:vel alijs ecclesijs vbi non sepelitur nec alia recipit sacramenta debeat p parochiali ecclesia equā portionem recipere nisi forte relinquat ecclesie vbi sepelitur.tunc enim constat quod quomodocunq3 illi relinquatur portionem habebit ecclesia.§.de testamentis.c.requisisti.z hic.z.c.de his.et est hoc ideo quia vel ecclesiasticis sacramentis videtur relinquere vel his que sunt annexa ecclesiasticis sacramentis hucusq3 verba Innocen.versicu.etiam dicto.c.j.de sepulturis.idem sentit sic dicens super verbo iudicii scilicet quod relinquit illi ecclesie i qua eligit sepulturam z non alijs locis religiosis.j.eodem.in nostra.z Rofre.in suo libello iure canonici de sepulturis.§.sed nunquid. predictam opinionem sequitur dicens quod illa ecclesia vbi in vita sua audiuit diuina z habuit pabulum siue recepit ecclesiastica sacramenta totius illius iudicij quod relinquit illi ecclesie ad quā elegit ad sepulturam debet habere canonicam portionem z est ratio predictorum q2 cum ecclesie parochiali fiat iniuria de corpore quod alibi sepelitur fit sibi recompensatio q̄ illa ecclesia in qua sepelitur det quartā oim rerū que ei testator pro anima sua legauit.z predictam sententiā tenent doctores cōmuniter z glossatores antiqui z moderni.vt Archid.extra de sepulturis.c.cū quis. lib.vj.in glo.que est sup verbo canonicam portionē vbi pbatur ipsam sententiam apertis rationibus esse verā.Et eā dicit esse tenendam reprobata opinione Hosti.qui ad primum articulum legatorum ecclesie ad quam nō elegit sepulturā discrepat a sententia Innoc.z aliorū dicto extra de sepulturis.c.relatum.z.c.cum

5 super. † q̄ parochialis ecclesia non solum de his que occasione sepulture relinquūtur.sed etiā de omnib9 relictis alijs ecclesijs:seu etiam proprijs locis sententia non percipit portionem quartam aut ad secūdū articulum de relictis fratribus singularibus causa cōsanguinitatis vel affinitatis.cōcordat in dicto.c.relatum.cū Inno.z sequētibus dicēs:vt super vbo disponere scilicet ecclesijs conferēdo secus si cōsanguineis vel amicis vel pauperibus etiā pro anima relinquatur.de talibus enim non deducitur canonica portio cum personis singulariter sit relictum.j.de verbo.signi.c. ex parte.iij.§.j.ver vel de his de testamentis.requisisti.§.illud autem.hic Hosti.in dicto.c.relatum.z in summa de sepulturis.§.de quib9 dicit quod quarta debetur de legat.seu relictis pro anima dum tamen obtentu seu ob deuotionem ecclesie vel pij loci relicta fuerint secus si obtentu persone quāuis ecclesiastice: dum tamen in fraudem non fiat de testamentis. officij.z.c. requisisti. z dicto.c.iij.ex parte.de verbo. significa.hoc Hostien.in summa dicto.§.idem etiam not.de testamentis.c. vlti. super verbo pijs

locis.

Quartā an debeat curatis de relictis fratribus.

locis. Ex predictis itaq3 satis clarent predicti duo primi precedentes articuli. scilicet q8 de relictis ecclesijs vel pijs locis apud quos nō eligitur sepultura vel de relictis singularibus personis quorūcunq3 locorū obtentu suarū psonarū quarta aliqua exigi non potest ꝛ maxime vbi loca sint exempta. vnde Innocē. dicto c. in nostra. de sepulturis. dicit nos dicimus q8 de legatis locis exemptis nullam portionem habebit ecclesia parochialis nisi ibi eligat sepulturam. ar. ad hoc de testamentis. c. officij. ꝛ c. requisisti. de sepulturis. c. j. ꝛ c. de his. ꝛ hoc. c. in nostra. ꝛ est ratio quia ea que reliquit ecclesie tantum pro sepultura relinquere videtur. ꝛ ideo de illo parochialis ecclesia suam percipit portionem. sed ea que sunt separatim hospitali exempto relicta non videntur relicta pro sepultura: sed alias p anima. quare de alijs nihil est de ducendum. ꝛ idem quod dictum est de hospitali dicimus si quis eligat sepulturā in alia diocesi. si vero is de quo agit apud hospitalitatem, non ex electis nec alias de iure: sed de facto sepultus est: tunc de relictis nec totum nec partem reddet parochiali ecclesie. sed corpus tantum ꝛ oblationes omnes que occasione sepulture facte essent. s. eod. ex parte. ꝛ hec Innocen. que etiam Hostien. recitat dicto. c. in nostra. sup vbo relinquo. predictā opi. Inno. ꝛ sequaciū satis sequi videtur Bonifacius dicto. c. super cathedram. §. huiusmodi quoq3 statuto. vbi verba illa ibi apposita tam de funeralibus q̄ de quibuscunq3 ꝛc. relictis fratribus ipsis secūdum precedentia necesse est intelligi tantum de relictis fratribus in cōmuni p illos quos receperūt ad sepulturā q8 ptz ex pluribus. primo qz cā i dicta decretali, expssa ex qua fratres astrin gūtur dare quartā est ne parochiales eccl'ie debitis ꝛ necessarijs bñficijs fraudent vt dictū est. nō autē fraudat parochialis ecclesia si de relictis fratribus apud quos defunctus non eligit sepeliri vel si de relictis fratribus singularibus rōne amicitie vel alia causa ipsi ecclesie parochiali est recompensatio quam tenetur facere ecclesia apud quā eligit sepeliri parochiali ecclesie dando quartam omnium obuentionum tā funeraliū q̄ aliorū quā ipse testator reliquit ipsi ecclesie ad quā sepelit vnde cū ipsum debitū ꝛ beneficium ecclesia parochialis recipit aliunde ꝛ sic cessat causa ipsius decretalis cuius effectus nō debet extēdi ad casus in quibus causa non reperitur. extra de appel. cum cessante. cum simi. Et hac rōne motus dicit. D. Joā. monachus super dicta decretali expresse quod fratres predicatorum ordinis non tenentur dare quartam relictorū per eos qui apud eos nō eligunt sepulturam vt predictū est. Scdo ex eo quia verba posita in dicta decretali super cathedram cū dicitur copulatiue quod fratres tam de funeralibus q̄ alijs relictis quartam dare teneantur expresse demonstrat q8 loqtur de relictis per eos quos ad sepulturam rece
16 perunt. † funeralia eñ non possunt dici nisi que ratione sepulture obueniunt extra de sepulturis. c. cum liberum. circa fi. ꝛ c. iniuria ver. eisdem. Item qz verba in textu ipsius decretalis posita cum pluraliter ibi dicitur fratribus ipsis q̄ determināt omnia pmissa. scilicet relictis necnon datis ꝛc. intelligi necesse est de legatis siue relictis in cōmuni fratribus loci vbi qs sepelit nō aūt de relictis fratribus singulariter quia pluralis locutio non infert suā singularitatē vbi ex tali illatione fieret contra ius cōmune vel iuri aliorū preiudicaret vt pbat expresse per simile vel extra de priuilegijs. c. vt priuilegia. iuxta fi. in textu ꝛ glo. constat autem quod contra iura communia foret si diceretur quod de legatis relictis fratribus singularibus obtentu cōsanguinitatis vel alia de causa parochiales possent exigere quartā partem vt. s. probatum est ꝛ ideo non est credendum papam vno verbo tot ꝛ tanta iura subuertere voluisse extra de electione. c. ecclesia vestra. ij. iuxta fi.
17 ꝛ de inoffi. testamento. C. l. si quando. † Et quia verba rescripti ꝛ legis particularis sunt ad ius commune trahēda extra de rescri pt. c. causam que. j. de muneribus ꝛ honori. l. vt gradatim. §. ꝛ si lege. cum si fieret etiam enorme preiudicium testatoribus quorū voluntas est quod legata his quibus legatum integraliter debeantur. si defalcarentur ꝛ minuerentur in casibus a iure non expressis vt predictum est iniquissimum etiam foret dicere quod legatum factum per patrem filio fratri alicuius ecclesie vel alij cōsanguineo vel propinquo vel pro tunica sibi emenda vel ad aliā eius necessitatem defalcaretur p parochialē ecclesiam. igitur dicta verba ipsis fratribus arctanda ꝛ restringēda sunt ad relicta fratribus in cōmuni siue cōuentu non aūt ad relicta fratribus in singulari. verba eñ decretalis pdicte pdite in fauorem sacerdotū parochialiū intelligi debēt sine cuiusq3 iniuria ꝛ quod nō derogent iuribus aliorum extra de puilegijs. pastoralis. ꝛ c. vt priuilegia in fi. de offi. or. c. l3. de offi. ordi. c. super eo ꝛ. C. de emanci. liberorum. l. nec auus. vt. j. ne quid in loco publico. l. ij. §. si quis a principe. verbum etiam ipsis positum in dicta decretali super cathedrā quod est adiectiuū ꝛ relatiuum hoc declarat. cum enim s. locutus fuerit de fratribus in quorū locis ꝛ ecclesijs testantes eligunt sepulturam ꝛ quibus competit sepulturam recipere ꝛ qui funeralia recipiunt ꝛc. huiusmodi loca ꝛ ecclesie siue vsus eorum non dicantur fratrum singularium. Sed fratrū in communi. s. de in ius vocando. l. sed si hac. l. §. qui manumittit. ꝛ recipere ad sepulturam ꝛ funeralia non spectat ad singulares fratres s3 ad conuentū siue ad prelatum nomine conuentus fratrum patet per verbum ipsis quod suum antecedēs ꝛ substātiuū q8 loquit de relictis fratribus in cōmuni siue cōuentui aut moñ. fratrum. nec obstat si dicatur q8 ius ꝛ proprietas eorum que relicta sunt singularibus fratribus professis acquiruntur conuentui ex quo videret quartam deberi per conuentum sacerdoti parochiali ꝛ vere non obstat qz licet hoc argumentum nō procedat in religiosis qui nec in cōmuni nec in particulari possunt habere propriū
18 † vt sunt fratres minores qui nihil ad proprietatem in cōmuni vel particulari habere possunt vt pbatur extra de verbo. signifi. c. exiit qui seminat. §. porro. lib. vj. ꝛ §. ad hec cū fratres. nihilominus tamen ad legata eis relicta soluenda heredes testatorum cōpelluntur vt dicto. c. exiit. §. ad hoc qm̄ fratribus. ꝛ §. eod. l. seruo alieno. §. j. vbi de hoc tetigi tamen nō refert cui id quod iuris est i. proprietas acquiratur. nā cum ipsi fratres capiunt vsum facti rerū eis necessariarum tā ad vite sustentationē quā ad officiorū suī status executionem vt dicto. c. exiit. §. porro. Et de legatis eis in singulari factis ꝛ ipsis in huiusmodi necessarijs prouidendū quorum sunt capaces cum potius in facto q̄ in iure consistant vt. s. de capitis diminutione. l. legatum. in textu ꝛ glos. ꝛ dixi plene. C. de sacro. eccle. auf. ingressi. ꝛ licet eis ad hoc petendum in iudicio actio non competat tamen prelati ex eorum officio tenentur secundum voluntatē defuncti hoc facere adimpleri. ar. C. de liberali causa. l. cum affirmes ꝛ dixi dicta. l. seruo alieno. §. j. s. e. ꝛ est rō quare de legatis singulis personis nō debet dari quarta fm Inno. ꝛ Hostiē. sic ex eo q8 talia legata nō sunt facta intuitu moñ. seu loci in quo sepelitur legans. Sed intuitu ipsarū singulariū personarū. v. s. probatū est. Et patet per ea que no. Innocen. in summa de sepulturis dicto. §. ꝛ de quibus. ꝛ ita subsit in relictis factis fratribus singularibus dictorum ordinum sicut in relictis alijs personis singularibus sequitur quod de talibus legatis siue relictis factis fratribus singularibus que debent integraliter in vtilitatem eorum conuerti non est quarta aliqua detrahenda ꝛ beneficium datum curatis vt quartā habeāt de relictis ecclesie vel conuentui fratrū per eos qui ibi eligunt sepeliri non debet de relictis factis fratribus singularibus in eorum grauamen extendi. vt dicta. l. nec auus. C. de emanci. liberorum. cū similibus. nec obstant predictis verba posita in dicta decretali super cathedrā cū dicitur fratres dictorū ordinū de quibuscunq3 ꝛ quantūcūq3 relictis distincte vel indistincte ad quoscunq3 certos vel determinatos vsus de quibus etiā quarta siue canonica portio dari siue exigi consueuit vel non debet de iure ꝛc. Ex quibus verbis arguitur quod videtur sensisse q8 de relictis singularibus fratribus de qbus alias nō debebat ante ipsā decretalem dari quarta autoritate ipsius decretalis sacerdotibus parochialibus personaliter. Et vere non obstant nā in predictis verbis nō est determinata sententia. Sed vbi. j. subiungit fratribus ipsis vel alijs per eisdem quartam partē sacerdotibus largiri integre tenētur ꝛ verba illa fratribus ipsis ꝛc. vt. s. plene probatum est non inferunt suam singularitatē nec diuisim sed coniunctim accipiuntur siue voluisset intelligi de relictis fratribus ipsis ꝛ dixisset vel alicui illorum aut in speciali vel communi vel similia verba sicut determinauit verbum relictis dicendo distincte siue indistincte ad quoscunq3 determinatos vsus sint facta. nā distincte ꝛ indistincte directe ꝛ indirecte potest fratribus in communi relinqui. cum ergo hoc non expressit ad relicta fratribus singularibus verba ipsa non debent extendi. argu. extra de decimis. c. audientiam. de transla. c. iiij. §. sed nec illud. de verbo. signi. cum in partibus. ibi cū autē in priuilegijs de regno vel prouincia nihil expresse. dicatur ꝛc. ꝛ. C. de cadu. tol. l. vnica. §. si vo. ¶ Quare autem subiungat de quibus etiam quarta siue canonica portio exigi nō cōsueuit vel non debet de iure ꝛ patet quia fratribus in cōmuni ante ipsam decretalem fuisset per illos qui apud eos elegissent sepeliri aliquid relictū nō pro sepultura seu occasione sepulture: sed alias pro anima vel ex alia iusta causa de tali relicto nulla quarta debebat exigi. vt. s. probatum est per illud q8 no. Innocen. expresse in prealleg. in nostra. extra de
19 sepulturis. ¶ † Circa quintum videtur dicendum quod quarta non habeat locum nisi de relictis fratribus apud quos eligitur sepultura in ea infirmitate relinquentis de qua decedit: sic enim dicunt verba ipsius decretalis in infirmitate donantis vel dantis de qua decesserit ꝛc. Et videtur hoc expressum. j. de alimentis legatis. l. alumne. §. vlt. cum glo. ibi signata. Sed adhuc videtur dicendum quod de donatis in vita quarta non debeatur quia dicta decretalis nō iubet quartam dari nisi de relictis cuius verbi significatio ea sola cōplectit que post mortē habuit effectum.

vt.j.de tabulis exhibendis.l.j.§.vlti.ꝛ no.institu.ex quibus cau-
sis manumittere non licet.§.si.ꝛ de dona.in infirmitate vnde a
verbis constitutionis non est recedendum.s.de exercito.l.j.§.si
is qui nauem.j.de leg.iij.l.ille aut ille.§.cum in verbis.ꝛ hoc ex-
presse indicant verba eiusdem decretalis dum.j.subijcit sed qd
in morte vel infirmitate huiusmodi ꝛc.vbi prohibet ne fratres
procurent sibi dari vel donari in sanitate qd erat in donantium
infirmitate donandũ. si enim vtriqꝫ actus.s. donatio in infirmi
tate ꝛ sanitate eodem modo subijcerent̃ quarte superuacua fuis
set ꝓhibitio talis fraudis ꝛ est expressum extra de sepulturis.c.
de his.de legatis non relictis in vltima voluntate condita ab eo
qui infirmus extitit ꝛ ex ea infirmitate non moritur videt̃ quar
ta deberi qꝛ illa verba in infirmitate de qua decesserit ꝛc.appo-
nuntur soluꝫ ad data vel donata de relictis vero iubet simplici-
ter quartam dare nedum quia omnis voluntas quodãmodo vi
detur ratione tẽporis eo tempore cõdi:quo cõdens decedit.vt.j.
de manumissis vindicta.l.fauia.de testa.tute.l.tutoribus ita da-
tis.ꝛ not.C.de testa.tute.l.si a patre.ꝛ est ratio quia testamentũ
in morte cõfirmatur.vt.s.de testamẽtis.l.j.ꝛ extra de celebratio.
missarũ.c.cum marthe.¶ Circa sextum videt̃ dicendum quod
si testator dicebat in testamento quod illud quod relinquebat
pro canonica portione ꝛ relictum illud ad quartam sufficiat qd
alteri quarte locus non sit ad similitudinem eius cui testator de-
dit in vita quantum ad falcidiã.l.sufficit qui amodo aliam falci
diam non petit.vt.j.ad legem falcidiam.cum quo de peculio.§.
vltimo.ꝛ patris a filio emancipato preteriti cui contra tabulas
denegatur si filius viuus quantum satis est contulit.vt.j.si a pa
rente quis fuerit ma.l.j.§.si parens.secus si non esset expresse di-
ctum quod relinqueret pro canonica portione.vt instituitur.de
inofficio.testamento.§.vlti.ꝛ.C.de inofficio.testamento.l.si quan-
do.§.fina.ꝛ ibi no.circa septimum videtur simpliciter pro fratri-
bus.sciendũ enim iure antiquo de relictis in vltima voluntate ꝛ
donat.in infirmitate de q̃ua quis decedit debebatur canonica
portio non auteꝫ de obligationibus que fiunt in anniuersario se
primo.xx.vel.xxx.die de his auteꝫ in sepultura fiunt sic extra de
sepulturis.c.j.c. cum super.ꝛ.c. in nostra.ꝛ ibi no.in gloss. super
verbo obligationibus.ꝛc.ꝛ in autẽ.de administran.officijs in sa
cris appellatio.§.vlt.C.de edifi.priua.l.proponebatur de testa-
mentis sancimus de appel.precipimus.ꝛ.j.de adimẽ.lega.l.alũ-
ne.§.qui filias.¶ Octaua questio videtur plana ex verbis consti
20 tutiõis seu decretalis predicte super cathedram. ¶ Circa no-
num videtur dicendum quod quartam debeant curati recipere
de manibus fratrum.argu.j.de lega.ij.l.si quis seruum.§.certã.
ꝛ ad trebell.l.filiam fratribus.in solutione contrarij de.l. fundi
trebatiani.j.de vsufructu legato ad leg.si ita quis.s.de vsufruc.
ꝛ ibi ꝛ hanc sententiam aperte tenet Inno.extra de sepulturis.
c.de his.in glos.que incipit ꝛ dicunt quidam ꝛc. ¶ Circa deci-
mum multi contra fratres sentirent de quo debentur ex virtute
alicuius voluntatis extreme propter generalia ꝛ nimis larga
verba posita in dicta decretali.d.§. huiusmodi quoqꝫ statuto.
vbi dicitur de qbuscũqꝫ relictis distincte vel indistincte ad quos-
cunqꝫ certos vel determinatos vsus de quibus etiã quarta siue
canonica exigi consueuit vel nõ debet de iure etiam.vt.s.de vsu-
fruc.earũ rerũ que vsu consumũtur.l.j.de penu legata.l.vlti.ꝛ ad
leg.falci.l.penales.§.annua. ¶ Ad vndecimam questionẽ patet
respõsio ex his que dicta sunt circa quintã questionẽ in qua ꝓba
21 tur† quod de legatis inter viuos ꝛ mortuos ꝛ in sanitate quoꝝ
dñiũ statim transit quarta non debetur imo certe ex hoc appa-
ret nimia auaritia curatorũ q excedunt suos terminos se ad par
ticularia extendẽdo ꝯtra legẽ.j.de bonis dãnatorũ.l.diuus.ꝛ iõ
fertur non multum absonum esse si per piam interpretationeꝫ a
non suis terminis excederent̃.C.de his que vi metus ve causa.l.
ij.ꝛ de edicto diui adriani tol.l.si. ¶ Quia circa.xij.videt̃ simpli
citer pro fratribus sentiendum qꝛ cũ cõcessa sit eis libera sepultu
ra passim ꝛ sine personarũ delectu oẽs quibus cõcessum est elige
re sepulturam potuerunt tã se q̃ꝫ alios quorũ sepultura in eoruꝫ
est electione apud eos eligere sepulturam sicut qui possunt libere
postulare possunt ꝓ se ꝛ alijs.s.de postulã.l.j.§.j.ꝛ colligitur per
decursum totius ipsius. ¶ Hec ob.verba decretalis dum dicit
apud eos elegerunt sepeliri ꝛc. ¶ Quia electio filij impuberis
facta per patrem ex quo consuetudo per se ꝓponit̃ videtur facta
per ipsum filiuꝫ sicut pupillaris substitutio facta per patrẽ dicit
filij testamentum.vt.s.de inofficio.testamẽto.l.papi.§.sed nec im
puberis.ꝛ de vulga.ꝛ pupil.substitu.l.patris ꝛ filij.ꝛ ideo dictũ
est in testamento patris ꝛ filij vnicam falcidiam obseruari.vt.j.
ad leg.falci.l.in rõne.§.quod vulgo.ꝛ hoc.C.de iure deliberan-
di.l.si infanti.ꝛ qd lex dicit vox patris vox filij.ꝛ econtra.C.de
impuberũ ꝛ alijs substitu.l.vlti.ꝛ ex quo talis cõsuetudo incerta
est seruanda est.vt extra de sepulturis.c.de vxore.ꝛ quantum ad
fratres seruabitur.ar.x.di.si in adiutorium ꝛ cum hec consuetu
do sit rationalis ꝛ a iure expresse approbata videtur sufficere
approbatã spacio.x.annorũ.v.C.que sit longa cõsuetudo super
rubrica.ꝛ.l.ij.j.qui ꝛ a qui.ma.liberi nõ fiant.l.sed fideicommissa
ria.§.aristo.ꝛ no.cõpostelanus extra de ꝯsuetudine.c.cuꝫ tanto.
Et archi.eo.tit.c.vlti.lib.vj.ꝛ ex his patet responsio ad.xiij.que-
22 stionẽ. ¶ †Circa quartumdecimũ quo queritur de pecunia ad
certum vsum relicta puta ad complendam ecclesiam de qua si
quarta detrahatur vsus impeditur ꝛc.an debeat quarta solui
videtur dicendum quod non exemplo pecunie alicui legate pro
seruo emendo.non enim de hoc legato falcidia detrahitur si per
hoc serui emptio impediatur.j.de fideicõ. libertatib.l. decem. et
ad leg.falci.l.si seruus.videatur ergo an idem fauor sit extenden
dus ad vsum pium aut standum verbis decretalis dicentis di-
stincte vel indistincte ad quoscunqꝫ certos leg.determinatos vsꝰ
ꝛc.ad id autem quod queritur an de legatis relictis fratribus
in testamentis cõditis tempore quo vigebat constitutio inter cũ
ctas debeat dari quarta ꝑ decretalẽ super cathedraꝫ an debeat
obseruari ipsa cõstitutio inter cũctas respondetur qd vltima vo
luntas fuit,confirmata morte condentis cum vigebat constitu-
tio inter cunctas tunc illa constitutio seruetur.vt in aut.vt cum
de ap.cogno.in princi.ꝛ in aut̃.hec cõstitutio interpretatur con-
stitutionem.ꝛc.vt.C.de testamentis.l. iubemus.ꝛ de legibus et
constitutionibus.l.leges et constitutiones.ꝛ ibi not.Si vero de-
cessit testator post.c. super cathedram. ꝛ sic anteq̃ꝫ testamentum
irreuocabilem sortiretur effectuꝫ tunc seruetur.c.super cathedrã
argu.optimũ.C.de vsuris.l.penul.Oldra.Jo.an.tamen in dicta
decretali super cathedram.§.huiusmodi.quo ad aliquos articu
los ex predictis videtur sentire cõtrariũ ex forma cuiusdam lite-
re quam dicit emanasse ab ipso Bonifacio papa.viij.in quadaꝫ
tamen aditione que dicitur fuisse eiusdem domini Joan.ꝛ que
est super dicta decretali super verbo de obuentionibus sit reperij
fore scriptum nõ simplex.sed si defunctus qui eligit sepulturam
apud ecclesiam dictorum fratrũ ordinauit illa in vltima volun-
tate tunc eiũ debet̃ quarta siue sint deplerij siue cerei siue cãdele
siue oblationes siue quecunqꝫ alia:ꝛ si defunctus illa non ordi-
nauit non debetur quarta extra eo.c.j.in textu.ꝛ gloss.ꝛ.c.ij.ꝛ.c.
de his ꝛ.c.super.ꝛ.c.in nostra.ꝛ hoc satis ptꝫ in ipsa decretali su-
per cathedrã que dicit de obuẽtionibus.ꝛ postea determinat in
ferius dum dicit de quibuscunqꝫ ꝛ quocũqꝫ modo relictis quod
intelligendum est in vltima voluntate vt ptꝫ intuenti. Si autem
defunctus leget aliqua fratribus ipsis:ꝛ nõ sepeliatur apud eos
nõ debetur.vt extra.e.c.j.in glos.que incipit.s.qd reliquit ꝛ si qs
facit testamentũ ante infirmitatem de qua moriat̃ ꝛ leget dictis
fratribꝰ.xx.ꝛ ꝓcedẽte tp̃e ĩfirmitatis eligat sepulturã apud eos
de predictis.xx.non debetur quarta.vt ptꝫ.e.titu.c.relatũ in glo.
que incipit in egritudine tamen et dicta decretali super cathe-
dram ibi in mortis articulo aut infirmitate de qua decesserit ꝛc.
23 ¶ Sed pone qd ipsis fratribus aliquis testator reliquit.xxx.et
ecclesie sue parochiali.x.an.de.xxx.libris relictis fratribus debe
tur quarta? dic quod nõ.Sed de toto iudicato.vt dicto.c.j.de se
pulturis.ꝛ.c.cũ super vbi dicit̃ qd de toto testamento seu iudicio
vel iudicato debetur quarta quod intelligi debet etiam de iudi-
cato sue ecclesie parochiali vt satis datur intelligi.eo.ti.c.relatũ.
alioqui sacerdos parochialis haberet vltra quartam qd habere
nõ deberet a minoribus vel a predicatoribus.vt ptꝫ dicta decre
tali super cathedram.sed.j.quartam habere potest puta si sit cõ
suetudo vt expresse ptꝫ extra.e.titu.certificari.Et ideo dicenduꝫ
sacerdoti parochiali tibi vel ecclesie tunc testator legauit decem
fratribꝰ vo.xxx.x.ꝛ triginta faciũt quadraginta:quarta de qua
draginta sunt.x.vnde cum habes quartam etiam debes esse cõ-
tẽtus.Si autẽ fratribus legasset.xxx.ꝛ sacerdoti octo dicenduꝫ
quod octo ꝛ triginta faciunt.xxxviij de tota hac summa debea-
tur sacerdoti parochiali quarta.ꝛ sic de alijs quantitatibus.
¶ Contra hoc tamen multũ facit extra de testamentis. c.officij.
24 Et qd no per Hof.in summa de sepulturis circa fi.† Sed pone
qd testator aliquid legauit alicui fratri rõne parẽtele vel ratione
deuotionis vel affectionis nũquid de hac debeatur quarta dici-
mus qd nõ qꝛ quarta debet̃ de his demũ que relinquũtur ratio
ne sepulture.vt.d.c.j.ꝛ.c.in nostra.extra de sepulturis.cum simili
bus.ꝛ iste testator legat nõ rõne sepulture:sed rõne consanguini-
tatis deuotionis vel affectionis ergo ꝛc.de his vero omnibus
que offerunt amici vel ꝓpinqui qui veniũt ad onerandum defun
ctum de bursa sponte q̃ offerunt super altari vel ad missas priua
tas non debetur quarta.vt patet ꝑ primã questionẽ positam in
prin.huius additionis Jo.an.Et etiam aduertendum qd dicta
decretalis super cathedram loquatur solum de fratribus p̃dica
toribꝰ ꝛ minoribꝰ ꝛ ꝑ cõsequẽs nõ sit ad alios extendẽda.vt etiã
ibi no.sm Jo.an.ꝛ ꝑ eundem extra de regu.iur.c.qꝛ iur.cõi ero-
bitauit lib.vj.tñ ex aliquibus scriptis autẽticis vidi qd Bonifa
cius in heremitis sancti Augustini hãc cõstitutionẽ voluit inte-
graliter

grauiter et inconcusse seruari. et ideo quo ad omnia in ipsa decretali contenta eam extendit ad carmelitas. vt habetur in conseruatorijs eiusdem frequenter an decretalis locum habeat in sepulturis tempore interdicti generalis. ¶ Ultimo quoad istam materiam quero questionem quam vidi in ciuitate bergomi que erat in generali interdicto supposita per papam Joan. xxij. propter delictum dni ci
25 uitatis: † quo interdicto durante multi parochiani in eorum testamentis eligebant sepulturam apud fratres predictos et multa legabant ipsis fratribus in commune eisque defunctis a parentibus eorum alijs secularibus de facto etiam contra voluntate et prohibitionem dictorum fratrum in ecclesijs vel cimiterijs eorum tumulabant et deinde heredes siue propinqui diuersas oblationes faciebant fratribus ante dictis vt orarent pro aiabus defunctorum. et querebatur vtrum de huiusmodi relictis vel oblationibus fratres tenerent dare quartam sacerdotibus parochialibus: dicendum est absque dubio quod non. nam certum est quod ipso interdicto durante nullus debet in ecclesijs seu cimiterijs sepeliri aut eligere sepulturam nisi hoc ex priuilegio reperiatur esse concessum probatur extra de priuilegijs. c. vt priuilegia. et ibi plene no. per Inno. et Hosti. in gl. signatis super verbo regularium. et eo. titu. c. cum et plantare. §. quod si templarij. et extra de penitentijs et remissio. c. quod multe. et omnes qui tempore interdicti in ecclesijs vel cimiterijs defunctorum corpora scienter sepeliunt ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt. vt habetur in clementinis de sepulturis. c. eos. et per hoc patet quod fratres non possunt corpora talium defunctorum in eorum ecclesijs seu cimiterijs sepelire nec pro sepultura eorum aliquid recipere ne forte videatur sepulturam illicite a dictis secularibus attentatam per subsequentem receptionem huiusmodi approbare. ar. j. q. j. c. constat in textu et glos. et xxxj. q. ij. Si verum. et ibi. in glos. Quis liceat ipsis fratribus pro talibus defunctis si in penitentia decesserint recipere mortuaria vt scilicet orent pro animabus eorum. xi. q. iij. c. quicunque etc. relicta ipsis fratribus in testamen. talium defunctorum vt plene no. per Innocen. et Hosti. extra de excessibus prelatorum c. tanta super glo. signata super verbo post interdicti violationem. cum igitur tunc demum fratres predicti secundum predictam decretalem super cathedram ad quartam soluendam teneantur cum per electionem sepulture legitime factam in eorum ecclesijs siue locis corpora parochianorum sepeliuntur quid iuris si non elegissent sepeliri apud eos forent in ipsis ecclesijs tumulanda vt in predicta decretali dicitur et supradicti doctores tenent et notant cum hoc fiat in recompensatione iniurie que parochialibus ecclesijs fit ne debitis beneficijs fraudentur: vt predictum est. sed predicti parochiani tempore predicto de iure non poterant eligere sepulturam nec sepeliri de iure in ecclesijs vel locis ipsorum fratrum nec in ecclesia parochiali vel etiam aliqua alia vt predictum est per dictum. c. eos qui. ergo ipsis sacerdotibus parochialibus nullum paratur preiudicium per id quod de iure nullum sortitur effectum. extra de iure patronatus. c. quod autem et c. illud et de regu. iur. non prestant impedimentum. li. vj. et no. de electione. c. auditis. in vltima glos. nec relicta et oblata pro mortuario fratribus et ab eis iuste recepta per electionem sepulture et quo ad sepulturam que nullius sunt momenti possunt quilibet defalcari. ar. s. e. l. si seruus legatus. §. si seruus alienus et l. fundus sub conditione. §. cum statulibe. de conditio. et demon. l. hec conditio. et xxvj. Dy. c. deinde in fi. et in casu predicto cessat causa predicta ex qua danda est quarta parrochiali. s. in recompensationem in iure qui vt dictum est nec in sua nec in aliena potest de iure sepeliri per consequens cessat effectus vt dictum est. concluditur ergo quod de relictis predictis vel oblationibus fratres predicti aliquam partem dare non teneantur. et si dicatur quod fratres predicti de facto sepeliant tales personas quas sepelire non licet, et pro funere funeralia multa recipiunt: respondetur quod si hoc esset quod absit ipsi pro tanto excessu tenentur satisfacere illis quorum violant interdictum vt dicto. c. eos qui in clementinis de sepulturis: et quod etiam in hoc casu non daretur quarta aliqua sacerdoti parochiali quia tunc solum quarta debetur quando in casu concesso sepeliunt alienum parochianum non autem quando in casu prohibito extra de sepulturis. c. ex parte primo in glo. Bert. et c. cum liberum. et c. in nostra. §. fi. vbi Inno. sic dicit si vero is de quo agitur apud hospitalarios non de iure sed de facto sepultus est tunc de relictis eis nec partem reddere parochiali ecclesie sed corpus tantum et oblationes que occasione sepulture facte sunt. s. eod. l. ex parte primo. et hec Innocen. ibi ex quibus patet et etiam si fratres contra ius sepelissent parochianum alienum nullo interdicto ecclesiastico subiectum qui de iure potuisset et debuisset in parochiali ecclesia sepeliri quod de relictis vel alias ablatis ipsis fratribus non sepultura vel occasione sepulture ipsi fratres nullam partem sacerdoti reddere tenentur sed tantum corpus et omnes oblationes occasione sepulture receptas et multo magis dicendum est eos non teneri de al-

cite receptis per ipsos occasione funeris de facto presumpta dari portionem aliquam sacerdoti cui nullo modo personam inter dictam competit sepelire et cui nulla fit iniuria ex tali sepultura de facto presumpta et receptione funeralium illicita et per consequens non competit sibi actio ad quartam cum male accepta seu ablata non veniant diuidenda. s. fami. her. l. cetere. §. sed si quid. cum si. sed potius illi contra cuius interdictum facta est iniuria pro tali sepultura est emenda et restitutio facienda et in hanc sententiam concor. fuerunt dominus Oldr. et predicti alij doctores et aduocati romane curie et hec de ista vtili materia sufficiant an illa decretalis locum habeat in alijs ordinibus non mendicantibus vel mendicantibus vide Joan. and. de reg. iu. cum exorbitate. libro. vj. et de ista materia de sepultis vide Gof. et Host. et specu. lator. in ti. de sepulturis et Archi. xiij. q. ij. vltima voluntas. et plenius. c. placuit. et extra de pactis. ca. j. lib. vj. cum ibi notatis.

1 ¶ Maius qui potest minus etiam potest.
2 Mater an habeat vsumfructum omnium bonorum filij stante statuto. etc.
3 Legatarius non potest in plus grauari onere fideicommissi quam receperit.
4 Legatarius rei legate incapax an possit estimationem capere.
5 Substitutio directa quando ad obliquam trahi possit.
6 Uerba directa a testatore prolata obliquantur in extraneo et maiore.
7 Potestas patrie estimari non potest.
8 Legatarius edium legatarum efficitur dominus.
9 Rogatus non subiacet oneri restitutionis ante diem fideicommissarij cedentem.
10 Filij exheredati excludunt fideicommissum relictum in defectum liberorum.
11 Conditio apposita intelligi debet sicut iacet.
12 Preceptum nudum testatoris est inualidum.
13 Aduocatus non tacens ad iussum iudicis an incidat in penam.
14 Ecclesia an possit alienare predium sibi legatum cum pacto ne alienetur.
15 Prohibitio facta filijs ne alienetur an ad nepotes extendatur.
16 Exheredati et non instituti admittuntur si fundus contra prohibitionem in testatoris extra familiam alienam.
17 Heres liberatur specie legata siue sua culpa interempta.

1 **Filiusfa.** † Qui potest maius potest minus. h. d. vel clarius licentia testandi a iure concessa etiam in onere trahitur ad causam intestati. h. d. Et vide quod no. s. e. l. si titio. §. fi. et l. seq. ibi potest fideicommittere et fideico. relinquere. Dy. Et collige ex textu et secunda glo. quod quando precedunt duo extrema que diuerso iure censentur dispositio sequens respicit illa secundum suum esse in glo. prima ibi. l. ij. vbi pater omnia occupat iure peculij. Dyn. Et ibi notat in glo. et male quod filiusfa. non potest facere codicillos quod falsum est vt hic patet in glo.

Si libertus. Ibi decesserit sine liberis. Dy. ibi debitas patrono. Oldra. Ibi relinquere quod pot distribui per testamentum et codicillos. Dy. facit iste. §. ad
2 questionem † si statutum est in ciuitate quod mortuo filio mater in bonis eius debeat habere vsumfructum partis legitime filius decedit an mater habebit vsumfruc. omnium bonorum an tantummodo sue legitime. et hic est arg. quod tantum legitime: quia si filius testamentum condidisset vltra legitimam onere fideicommissi eam grauare potuisset. vt hic. ergo non videtur plus ei debitum ab intestato non tamen dico quod hoc verius sit. Dy. et no. quod dictione vsque quam hic ponitur exclusiue de qua plene dixi. C. de pecur. auten. quod ius et in alphabeto.

3 **Apud marcellum.** † Legatarius non potest in plus onere fideicommissi grauari quam recipit. h. d. secundum Dy. vel sic legatarius onere intrinseco post tempus grauatur: alio extrinseco in eandem dilationem recte grauatur. licet purum onus extrinsecum repellatur. h. d. Et facit. j. de fideico. lib. l. generaliter. §. si rogatus. et de leg. ij. imperator. §. j. ibi quid iuris sit. i. an secundum fideico. sit vtile quoniam de primo non dubitatur. Dy. Ibi ait marcellus et bene. et j. in ver. sed si titij maledixit marcellus. et ideo corrigit. Dy. Ibi sed titij fideicommissarium. i. fideico. titio relictum. Dy. Ibi collatum sed simpliciter relictum. Dy. et pure ibi sed vix est. i. incredibile et corrigat marcellum tantum in prelibato. Dy. Ibi prestare. s. titio. Dy.

4 **Si quid alicui.** † Si legatarius rei legate non est capax propter sui causam non insurgentem ex delicto licet rem non capiat capit estimationem. h. d. Ibi fuerit relictum a testatore sciente vitium vel defectum legatarij. Dy. et hoc tollitur contrarium. Dy. Ipse scilicet legatarius. Dy. Ibi accipiet. s. ipse legatarius. Dy. In glo. vt muto ibi causidici. i. aduocati. vt. C. de postulan. l. quisquis. et istud est bonum exemplum ad id quod dicit de qualitate persone puta quia res legata est

talis que requirit certam industriā in legatario. Oldra. vt qꝛ ad uocatus annuatim ꝑcipiebat ꝓ eius patrocinio ꝛ aduocationibus certū quid a quodā monasterio ꝛ hoc ius legatur alicui muto vel illiterato. Jacob. De qualitate etiam persone posset poni exemplum. C. non licere habitato metrocomedie loca sua ad extraneum transferre. l. j. lib. xj. Et facit quod si aliquis prohibeatur alienare rem in, nō subditū qđ si legat, debeatur estimatio ꝓ istū. §.

a Bar. Jac. Jbi vel dic hoc est bonū exemplū,[a] ad id qđ dicit de vitio persone. Oldr. Jbi vt seruo qui seruus ad illam militiam industriā habet ꝛ possibilitatem nature sed ius ei nō assistit. Ol. Jn glo que causa. in fi. Cōsiderata possibilitate nature. Oldr. Et potes ponere exemplum vt qꝛ relinquitur fundus militi loco in quo militat. vt. ȷ. de re militari. l. miles. Jaco. Jn glo. vlti. in fin. ꝛ dic vt vtrobiqꝫ no. ꝛ. s. e. l. apud iul. §. fin. vel posset hoc poni in eo qui coactus est vēdere seruos suos ideo quia fame eos afficiebat qui eos habere non potest. vt. s. de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. ij. modo isti legetur seruus quem vendere coactus fuerit non habebit estimationem vel dic aut testator sciebat eius talem esse cōditionem ꝛ tunc debeatur estimatio alias non. vt. ȷ. de leg. iij. l. fideicom. §. si seruo. Jaco.

[a] Exemplū Adde albe. i trac. stat. i. ij. parte qō. ij. ꝛ Bar. ꝛ Andre. bar. i addi. hic.

5 **Ut quis heres.** †Hereditate rogantis vel rogati vsqꝫ ad cōmodū ex testamento receptū directa substitutio facta extraneo trahitur ad obliquam. h. d. Jbi rogari non potest hoc modo lego tibi fundum et rogo vt titiū heredem instituas. Dy. Et dic rogari. i. per rogatione cōpelli. Jaco. cū effectu vt cogatur rogatus illum sibi directo facere successorem. ꝛ est ratio vt no. ȷ. ad trebellianum. l. ex facto fm. H. ¶ Sed tale rogamen trahitur ad fideicōmissarium ꝛ rogantis hereditas in fideicō. venit vt hic i prin. nisi expresse de hereditate rogati dixisset testator. vt in. ij. rñso huius. §. vel tacite vt facias coheredem ꝛc. vt. ȷ. ti. pro xi. l. imperator. §. vlti. Oldra.

b Jbi hereditatis sue. s. rogati. Dy. Et dic hereditates. id est bonorum que destinatione futura est hereditas simile. s. eo. l. quesitum. §. si mihi seruus. ꝛ facit ad questionem quam ibi dixi. Jbi quatenus scilicet deducta falci. trebellianica ꝛ fructibus eius. vt

6 ȷ. titu. j. cū pater. §. titio. Jaco. que hic allegatur in glo. †Et no. quod etiam in extraneo ꝛ maiore verba directa a testatore prolata obliquantur. vt valeat fideicō. ꝓ hoc. ȷ. de leg. cū quis decedens §. seia. quod raro ita clare inuenies ꝛ ꝓ hoc. ȷ. ad trebe. l. sceuola sed que est ratio quod hoc nō valet iure directo dic quod auferret heredi liberā facultatē testandi quod esse non dꝫ. C. de sacro. eccle. l. j. ꝛ ita no. in glo. ȷ. ad trebel. l. ex facto. in prin. vel dic qđ ratio est q̄ no. in gl. C. de codicil. l. ij. s. qꝛ grauamē directū aufert totum heredi obliquum vero siue fideicō. relinquit sibi quartam.

b Lucius. Adde etiā in d. l. lucius. ange. ꝛ imo. ꝛ in l. ex facto. §. finali

7 **Secundum vulgarem.** †Patria potestas inestimabilis est. h. d. Ad hoc sepe allegatur ꝛ est estimabilis qꝛ sacra. vt no. glos. C. de col. l. filie licet in sacris. quā tene cordi. ꝛ vide qđ no. s. si quis omissa causa testamenti. l. mater. ꝛ institu. de ado. §. licet sic ꝛ libertas. vt. ȷ. de reg. iur. l. libertas. sic ꝛ liber homo. Et quod dicit secundum vulgarem formā. i. fm regulā que est vt nō possit qs in plus grauari quā honoretur. vt. §. apud marcellum. ꝛ. C. de fideicōmissis. l. ab eo. cum similibus. Jbi non cogitur iure actionis etiam si legatū acceperit: sed officio iudicis cogitur. vt. ȷ.

c de condi. ꝛ demon. l. sicut. ꝛ est ratio quia non debet plus grauari quam percepit. vt dixi. sed hic non potest fieri cōpensatio oneris ad emolumentum: ꝛ ideo non cogitur qꝛ hic grauatus erat filios relaxare de sua potestate que inestimabilis est. Dynus. Et vide ad hanc materiam quod not. s. de adoptio. l. non potest. de verbo. oblig. l. vtrum. C. de inofficio. testamento. l. filius matrē. ꝛ de fideicō. l. quis. ȷ. ad trebell. l. cogi. §. si pater. ꝛ. l. vbi pure. ꝛ. l. imperator. ꝛ intelligas istas gl. sicut dixi quod si pater agnouit legatum emancipare cogitur officio iudicis alias secus. vt not. etiam dicta. l. si cui. de condi. ꝛ demon.

c Alienatio Adde Bar. hic ꝛ ang. cōsilio. cxxxviij. Paul. de cas. cxxxiiij. Old. cōsi. ccv. ꝛ per Bald. consil. ccccxxxv. in. ij. volu.

Edes. Jn glo. prima ibi fm quosdam hec non conuenit litere quia loquitur de edibus legatis destruēdis ꝛ ideo dic vt sequitur in glo. Dy. ꝛ oldra. Sed nec ista bene con

8 uenit litere. Jtem videtur falsa † qꝛ legatarius effectus est dñs edium legatarū: ꝛ ideo posset eas destruere ꝛ in alias suas edes transferre vt. s. e. l. cetera. ꝛ. C. de edific. priuatis. l. si qs post hac. ergo testator poterit illud mandare cum non sit contra senatusconsultum: ꝛ ideo pone casum sicut litera sonat quod ego legaui edes cum conditione destruendi. talis adiectio nō valet quia est contra ius: puto tamen quod conditione remissa tanq̄ impossibili teneat legatum. vt. ȷ. de condi. ꝛ demon. l. obtinuit. secundum quam credo intelligi ꝛ determinari debere istum. §. ꝛ glos. j. §. proxi. cōmuniter est corrupta dum dicit. ȷ. de optio. leg. si pater filio. debet dicere si pamphilo.

9 **Diui seuerus.** †Ante diem fideicommissarij cedentem oneri restitutionis non subiacet rogatus sed subiacet oneri cautionis. h. d. Uel sic vbi fi li iosa. relinquit aliqd post tēpꝰ vr̄ tps eꝰ fauore adiectū ibi fratris sui. scilicet testatoris. Ja. Jbi posse restituere. i. restituendo liberari. Dynus. Jbi aliquis ex his cui erat restitutio facienda. Dy. ibi non omnibꝰ. sed superstitibus tantū debet restitui. Dy. ꝛ Jac. Jbi heredem posse. i. debere. Dy. Jbi possideant ꝛ detineant. nam nō dicitur possidere q habet pignus pretorium ar. ȷ. de acquiren possessio. l. iij. §. genera. in fi. §. Secus in eo qui habet pignus cōuentionale. vt. e. titu. l. j. §. per seruum. Dy. Jbi ꝛ seruus cui erat restitutio facienda. Dy. post tēpus. Dyn. Jn glos. prima in fi. impleta cōditione. Jacob. Jn. glo. si ergo emancipet ibi presumatur patri imo debet dicere patruus. Jacob. Jbi fauore filiorum si hoc esset verum ergo ipsi volentes possent fauori suo renunciare. vt. l. potest. ȷ. ad. l. falci. cuius contrarium dicit textus ibi nec quidem ex voluntate eorum. Et ideo dic quod fuit in patris odium ꝛ ideo voluntas ipsorum filiorum nihil facit. Oldra. hic enim erat adiecta conditio emancipationis in odium patris cui renunciari non potest. ar. eius quod dicimus de maced. C. ad mace. l. fi. pe. vel dic qđ aut in ꝓmatura restitutiōe vertitur vel verti posse speratur interesse alicuius alteriꝰ quā restituentis: ꝛ tūc fieri nō debet ꝛ facta non liberatur. sic asus existāt detegens interesse. si autē nullius alterius interest vel interesse pōt nisi restituētis habeat locū. l. post mortem. ꝛ sic etiam ad concordiā reducuntur. Oldra. Et dic vt no. ȷ. ad trebel. l. sed et si alio loco. §. si quis sub conditione. ꝛ plene dixi dicta. l. post mortem. in glo. scilicet possit in fi. vt. ȷ. ad trebel. postulante. ꝛ. l. cogi. §. idem metianꝰ. ꝛ. l. quidam. ꝛ. no. eo. titu. l. apud iulia. §. vtrum. ꝛ argu. ȷ. titu. pro xi. l. cum quidam. Old. ꝛ pro hoc etiam facere videtur. ȷ. titu. proxi. l. cum pater. §. hereditatem. sed ibi loquitur anteq̄ cesserit dies legati vnde dic vt ibi no. ꝛ. s. e. l. cū filio. in fi. Dy. Et hec additio Oldra. procedit ꝓut habes in glo. ꝛ dic secundū Azo. ꝯtra: sꝫ dñs Rai. habuit sicut ꝛ ego habui in glo. ꝛ dic fm Azonem etiā si decesserit ꝛ ideo reprobat glo. quia si decessit post diem legati cedētem transmitteret ad successorem. vt. s. eo. l. cum filio. sed glo. posset saluari etiā, sicut habuit Ray. ꝛ ego. si pater erat successurus istis premortuis quia testator nullum patitur ad hereditatem eorum peruenire nisi eis emancipatis. ꝛ ideo repellitur expressa voluntate testatoris etiam si moriantur post diem legati cedētem: secus si haberent alios heredes: ꝛ sic potest saluari glos. extra gloss. opponit Ray n. ꝛ facit magnum festum de isto contrario. C. de penis. l. j. vbi potest fieri restitutio ꝛ ante. sed ibi loquitur in pacto inter viuos hic in vltima voluntate. hoc est contra textum hic dum dicit nec quidem ex voluntate eorum. alij dicūt quod hic erat adiectū in fauorē filiorum q supstites essent tpe fideicōmissi. sꝫ tūc possent renunciare eorum fauori. vt dixi. ꝛ ideo dic qđ hic adiecta erat conditio in odiū patris vt predixi.

10 **Cum quis erit.** Alˀs cū erit. ꝛ subau. aliqs † filij etiam exheredati fideicōmissum relictum in defectū liberorū excludūt. h. d. in glo. etiam exheredati ibi. l. familiaria. ꝛ hec probatur. ȷ. ad trebel. l. ex facto. §. vltimo Jaco. Dy. ꝛ Oldra. Et de hoc dic vt plene dixi. C. de cōditionibus insertis. l. j. Et no. ꝛ tetigi. s. de heredi. instituē. l. lucius.

b [b] in vltima glo. in eadem gl. ibi esse possunt ꝛ pro hoc facit quod sit secus quando exheredatus quia idem non esse filium. vel esse. sed esse exheredatum. vt. ȷ. de cōiūgē. cū emanci. liberis eius. l. j. §. si pater. ꝛ institu. de succes. libertorum. §. sed nostra. sed tamen cōtrariū videtur verius. vt deficiat conditio siue sit heres institutus siue exheredatꝰ. vt dicit iste textus. ꝛ pro hoc faciūt. ll. hic in prin

11 ci. allegate in glo. Jtem quia conditio importat nudū † ꝛ qꝛ cōditio vbicūqꝫ apponitur debet intelligi sicut iacet vt. l. meiꝰ de cōdit. ꝛ demon. ꝛ. l. quidā cum filio. de verbo. obli. in eadem glos. ibi. sed tunc. s. quādo cōtēplatione filiorum verba erāt apposita. Dy. Jbi vtrūqꝫ requiratur ad excludendum conditionem fideicōmissi. s. quod supersint ꝛ sint instituti. Oldra.

12 **Diui seuerus.** †Nudum preceptum testatoris nō valet. h. d. fm dy. Et ad hoc sepe allegatur vel clarius ꝓhibitio alienationis facta sine causa vel non expressa persona ad quam testator velit rē pertinere alienatione facta non valet. h. d. iste. §. secundum Oldra. Sed si alie

c natio [c] ꝓhibeatur fieri certe persone bene valet prohibitio. ȷ. de leg. iij. l. vxorem. §. agri plagam. vel sic prohibitio alienationis in vltima voluntate certe cause vel respectu persone valet non tamē preiudicat hereditario creditori sed facta simpliciter vitiatur. h. d. Et vide questionem quam dixi. s. e. l. seruo legato. §. si ab impubere. ꝛ. s. hac eadem. l. §. si quid alicui, ibi id fieri velint. i. ab alienatione abstinere. Dy. Jbi nudum preceptum. i. sine causa. Dy. ꝛ pena seu persona adiecta: ibi talem legem. i. prohibitionē sine causa. Dy. Jbi dicere ita quod dicenda habeat effectum. Dy. Jbi significarent. i. alienationem prohiberēt. dy. Jbi neqꝫ fisco q est de numero creditorum. Dy. Jbi fraudi. i. damno. Ol.

Jbi nam

ibi.nam si heredis bona.quod est.j.r dic quod de p̄senti bona sunt heredis fuerunt tamē hereditaria.Dy.ibi sequunť.i.eadē cōditionez patiuntur sicut r alij.Et ita patiuntur venditionē si aliunde de bonis hereditarijs solui pōt nō possint.vt.j.de lega.iij.l.pater.in prin.Dy.collige ergo ex isto.§.illud ad quod sepe allegatur:vt dixi in casu summario.s.qd preceptum nudū testatoris nō valet ad qd cōcor.j.tit.proxi.l.peto.§.predium.r l.cū pater.§.libertis.r.l.codicillis.§.ij.l.pater.§.iul'.agrippa.r.l.is.qui cum plures.r.l.lucius in autentico de restitutio.fideicōmissa.per totum.colla.x.Et de ista alienatione facta contra ꝓhibitionem testatoris vel legis vel contra pacta contrahentiū satis nota.r dixi.C.de rebus alienis non alien.l.vlti.r de cōdi.ob causam.l.eadem.l.r facit iste.§.cum concor.ad questionem

13 ecce†qd quidā aduocatus allegabat coraz iudice.iudex precepit ei qd sub pena.lib.x.deberet silere aduocat⁹:nō obtemperauit precepto nunquid aduocatus incidat in penam.hic est arg. quod nō q: preceptū iudicis fuit nudum r sine causa.r q: iuris executio nō hʒ iniurias vt.j.de iniurijs.l.iniuriarū.§.j.r licitum est allega.vt.s̄.de neg.gest.l.at qui natura.§.cum me.et de iure nec iniquo precepto iudicis est obtemperandum.vt.C.de iure fisci.l.ꝓhibitū.li.x.nec videtur culpā cōmittere q facit fm ius.s̄.de peti heredit.l.si qd possessor.imo etiā officiales iudicis puniuntur si non resistant iniquo precepto iudicis.vt.C.de ap.l.qm̄ iudices.r de defen.ciuitatis.l.oēs.incōtrarium est.s̄.ex quibus causis maiores.l.sed r si per pretorē.§.sʒ si cū decreto obtēperauerit.l.j.communi diui.l.is cū quo.r ad leg.aquil'.l.quemadmodum.§.penulti.r quia iudex dicitur ius facere etiaʒ si inique decernat.s̄.de iustitia r iure.l.penulti.Et pro officio iudicis presumitur.vt dicta.l.iniuriarum.§.ij.j.de iniurijs alias frustratoria essent precepta iudicum quod esse non debet.vt.s̄.de iudicijs.l.cum pretor.r ne quid in loco publico.l.finali.Consueuit dici per doctores quod si iudex fecit preceptū cum cause cognitione r ex iusta causa aduocatus inciderit in penam alias nō.p hoc.C.de postulādo.l.j.r cū ibi notatis r de modo mulctar.l.eos

14 cum his que ibi notantur r dixi maxime circa fi.l.†Itez cōsueuit hic queri si aliquis dedit vel legauit prediū suū ecclesie sub conditione quod nō posset alienari r si cōtra fieret posset reuocari an ex iusta causa ecclesia possit alienare de ista questiōe:dic vt no.in questionibus bartholo.brix.quarta questione r in gl. extra de conditio.appositis.c.verū r dixi.C.de sacro.eccle.auť. hoc ius porrectum.ver.sed vltra p̄dicta quero.Itē querit.Dy.

15 †an prohibitio facta filijs ne alienetur extendatur ad nepotes r videtur qd sic q: filij appellatiōe rc.vt.j.de ver.signi.l.iusta.r l.liberorū.vbi de hoc in contrarium videtur quia nepotes ap.filiorū in propria significatione nō cōtinentur vt institu.q.dari tuto.possunt.§.fi.r.s̄.de testa.tute.l.qd si nepotes.vbi de hoc dixi sed solum ex interpretatione que interpretatio hoc casu non videtur habere locum cum odiū cōtineat.s.qd liceat cuiqʒ de suo facere quod vult vt.C.mandati.l.in re mādator.r dic quod casus est nepotes nō cōtineantur in auť.de resti.fideicō.§.nos igitur.coll'.ix:r vide quod dixi.de leg.iij.lucius in prin.in glo.sed nōne gratia heredis ibi admittendus ad reuocationem.Ol.in fi.quia hic pure relictum:sed alienari prohibitum quod sine cā non valet ibi sub modo relictum vt emeretur r non alienaretur de quo implendo cauetur etiaʒ si causa non sit inserta vt.j.de.l.iij.l.si tibi legatum r no.C.de conditio.insertis.l.j.non autē tollit contrarium affectio eius cui sit preceptum vt pater.j.de leg.in.l.pater.§.iul'.agrippa.Ol.in glo.j.si bona ibi separatione petita a creditoribus hereditarijs.Dy.ibi si bona heredis ꝑ aditionem facta.Dy.ibi bona defuncti hec vera.Dy.in gloss.s.isti ibi superat es alienum r aliunde solui non potest ne sit cōtra.j.de leg.iij.l.pr̄ in prīci.Dy.ibi hic defuncti r hec vera.Jac.r.dy.

16 **Cum pater.** †Si fundus alienetur extra familiaz contra prohibitionez testatoris exheredati r non instituti admittuntur ad reuocationem si vero in familia manet:nō est locus reuocādi.h.d.ibi alienaret adiecta causa sequitur.Dy.r vt rc.que est iusta causa prohibitionis et sic valida.Dy.ibi filius r ideo exheredatus poterit reuocare ꝑ tertia.Dy.ibi petere fideicō.pro duabus partibus que eos cōtingunt sed tertia que contingit scriptum heredem penes legatarium remanet vt.j.de.l.j.l.vnū ex familia.§.sed si vno.r.§.fe.si duos.Dy.ibi.qd euenit.s.qd possit reuocari.Dy.ibi.'alienasset extraneo cōtra ꝓhibitionē testatoris.Dy.sufficit eīn qd fuerint de familia tempore testamenti vel tempore mortis aui.vt j.titu.proxi.l.peto.§.fratrem.r.l.cum ita legatur.§.v.Dyn.in gloss.institutum in fin.r melius.j.titu.proxi.l.vnum ex fa.§.sed si vno.Old.vbi dicitur quod reuocant solummodo partes suas.Jac.in glo.vt fundum in fi.r hoc.ideo quia sufficit tempore testamenti vel mortis testatoris fuerunt in familia vt dixi in expositione litere.

17 **Interdum.** †Interitus speciei legate sine culpa heredis ipse heres liberatur.h.d.in gloss.nam primo ibi liberetur forte ea ratione q: res mortua amodo non poterit estimari.Dy.in fi.r.s̄.e.l.titie textores.§.fi.Dy.r.j.si cui plus q̄ per.l.fal.l.j.§.fi.r.l.sequēti.Dy.

1 Uerba equipollentia idem operātur quod propria.

1 **Et hoc modo.** †Uerba eqpollētia idē operanť q̄ ꝓpria ꝑ hoc C.de sententia q̄ sine certa quantitate.l.hec sentētia in glos.ibi.de vsufruc.legato.l.generali.hoc est contra r ideo solue vt ibi no.Jac.

1 Datio particularis inducit vniuersi diminutionem.
2 Legatū heredi factum nō valet pro ea parte pro qua est heres.
3 Coheredi a seipso non potest legari.

1 **Legatum.** Ibi qua.i.propter quam.Dy.Et ponit diffinitionem legati.r no.†qd particularis co.seu datio vniuersi diminutionem inducit r hoc dicit istud.prin.in gl.j.diminutio hec verba.Dy.ibi.proprie sed tūc deliberata causa propter heredes deliberatur aderat vel non.Dy.ibi.in legando sed certe nihilominus valet legatum si testator nō debeat.Dy.

2 **Heredi a semetipso.** †Quādo heredi legatur pro ea pte nō valet legatū ꝑ qua est heres r pro ea pte q̄ nō valet accrescit cōlegatario vt.s̄.e.l.plane.§.si duob⁹.Dy.ibi legatus sic r duob⁹ extraneis qd est.j.Dy.r dic duob⁹ extraneis expssis ꝓprijs noībus:alias secus vt.s̄.de here.insti.l.incerdū.Jac.ibi ad here.hic soluit.Dy.ibi sexta.quidaʒ habent ius r male.Dy.r dic sexta pars.s.tm̄.Dy.ibi nō pōt r ideo de parte ei contingente iure hereditario nihil retinet.Dyn.ibi extraneis.s.legatarijs.Dy.ibi tertia semissis.Dy.ibi trientē singulū.i.triētes.Jac.r sic trientē totius fundi.Dy.dic qd vno modo legiť fm Jo.r azo.qd testator instituit duos r vni ex heredibus fundū legauit r duob⁹ ex

3 traneis r qriť q̄s partes habeant in legato r respondeť†qd coheredi a seipso legari nō pōt sed a coherede tm̄ r sunt tres legatarij r heres hʒ in fūdo tertiā semissis.i.duas vncias duo vero extranei habent sexuncias.i.totā partē heredis legatarij.itē ab alio herede triētē ptis sue r sic duo extranei habebūt dece vncias i fundo.r heres legatari⁹ duas vncias:r alio mō fʒ R.q dixit vereor ne huic interpretationi voluntas testatoris cōtradicat:r ideo dixit fundū debere sic diuidi q: heres legatari⁹ ī sua pte habebit duas vncias iure institutiōis r in parte coheredis duas iure legati:r sic habebit q̄tuor vncias r duo extranei octo r sic erit eqlitas:sʒ opi.Jo.r Azo.ē verior q: a seipso seu de sua pte nihil capere pōt r ideo collegatarijs accrescit.vt in gl.not. in gl.i.in quib⁹.in fi.So.vt ibi no.r.s̄.e.l.plane.§.si coniunctim. r.l.huiusmodi.§.si titio.Dy.Jac.de bel.r Ol.q: hic legatari⁹ idemqʒ coheres non erat capax ipso iure licet non in effectu.vt plene dixi.j.dicta.l.huiusmodi.§.si titio.

Alienus seruus. In gl.ibi ipse heres al's ip se dñs r est planior.Jac.

Seruo hereditario. Id est alicui⁹ hereditatis iacentis.

Fundus. Ibi fundo heredis.s.debuit seruitutē.Dy.ibi confusione dominij quia heres fact⁹ est dominus predij seruientis r dominantis.Dy.

Si quid. Alias siue.r dicit qd legatuʒ relictū ciuitatib⁹ gratia honoris vel ornatus est validū r concor.j.eodē.l.ciuitatibus ibi in distributione.s.vt distribuatur inter ciues.Jac.

Et eo modo. Uerba que sequūť primaz institutionē inducūt fideicommissum.hoc dicit.Et dic precedēte institutionez sic nō obstat.C.de testamentis.l.qm̄ indignum.

1 Prohibitio rationū reddendarum quid operetur.
2 Peculium legatū seruo deducitur qd dño debetur.

1 **Si seruus vetitus.** †Prohibitio rationum reddendarū negligētie remissionē nō reliquorū vel fraudē inducit.h.d.Et idē pōt dici in tutore liberato a reddi tiōe rōnū de q̄ satis dixi.s̄.de admi.tuto.l.qdā decedēs.ibi rationes r liber esse iussus.Dy.ibi r ideo id est q: nō sequiť vt non reddat qd hʒ apud se.Dy.Sʒ qd ꝓdest hoc seruo legare nam si māsit seru⁹ legatū nullū est.vt.s̄.e.l.si minor.r.C.eo.l.seruis.

Adde bart.adhanc.l.iij.sili in.l.j.de no.ope.nun.

Questio notabilis quaz ego B.r.habui de facto coram dño locumtenente isti⁹ ciuitatis lugduñ.nā cū patrocinarer ꝑ qdā scholastico detēto i carceri b⁹ regijs ipo sūt mihi silētiū locūtenēs sub pēa.xx.librarū r allegabat q̄ detēt⁹ debebat rñdere sine patroni ministerio ego appellaui:q̄scie bā vbi iacebat hec singl'aris q̄stio q̄ venit causi dicis apprime cōmēdanda.

Si liberū esse iussit nō tenetur reddere rationē. vt. s. de neg. ge. l. que vtiliter. §. qui pure. si fideicommissariā libertatez reliquit nō tenetur de eo qd nō hz penes se. ī. de fideicō. libertati. l. si pu re. ita qd de fraude non tenetur etiam ex generali clausula. vt. s.
2 de nego. gest. l. eū actū. z l. at q natura. §. j. †vbi seruo legatū pe culiū deducit qd dño debet vt. ī. de pecu. l. si peculiū. §. sui autē. z. s. de peculio. l. sz si dānū. §. peculiūz debito ex causa ciuili dñs cōparatur. vt. s. de peculio. l. nō solum. §. fi. ergo si dñs seruū ge storē in testamēto liberū esse iussit z peculiū ei legauit deduceret oē quod ex causa gestionis naturaliter debet dño z omne illud quod deberet si iussus gessisset proficiet ergo seruo si ratiōes sit vetitus reddere. nam nō fit diminutio peculij sibi legati ob hoc quod dño est debitū ratione neglecte gestionis: sed demuz si de beret ob fraudem qd non intelligitur remitti. vt hic z. ī. de libe ratione legata. l. aurelius. §. sticho. Itē pficiet ad remissionē ob ligationis naturalis qua tenebatur ex gestione dota quod nul lum peculium sit legatum ideoqz habet suum determinatū effe ctum hoc legatum ne rationes reddat. Jac.

1 ☞ Testatore legante alimenta de aliquo fundo prestanda he res pōt fundum vendere salua legati causa.
2 Alienationi consentiens perdit ius in re sibi cōpetens.
3 Legatarius colono prestare non tenetur.
4 Cum dictio inter personas posita copulatiue equipolet.

1 **Nihil z oponitur.** †Si testator le gat alimenta de aliquo fundo prestanda heres potest vendere fundū salua causa legati. h. d. z qdā habēt nihil pponi po test in gl. prestādi. in fi. dic aut res ex qua dz pstatio fieri adijcit cā demōstrādi vñ fiat pstatio nō aio obligādi rē ipsam z hoc cō stat: z tūc nō est res obligata. vt. s. de cōtrahē. empt. l. vlt. §. fi. z l. liberto. z l. fundi. hic alleg. in glo. aut aio ipsam rem obligādi p pstatione z hoc cōstat z tūc qlibet possessor tenebitur. vt. d. l. ha cten⁹ circa prin. s. de vsufru. hic in gl. allegata aut dubitat quo aio z tūc psumit voluisse rē obligare siue obligatā ee. vt arg. ī. de ann. legat. l. gaius. z ibi no. nisi fauor legati puta alimentoz aliud inducat. vt dicta. l. hacten⁹. z. ī. de ali. legatis. l. ij. z. l. luci⁹ z ibi no. hodie pō est obligata tacite p legato sic z alie res testa toris z sic nō ratione prestationis: sed rōne tacite obligationis omnium bonorū pro legato. vt. C. communia de lega. l. prima.

2 **Omnibus.** †Alienationi consentiens ius in re sibi cōpetens perdit. h. d. ibi. relictū est hoc modo prohibeo talem rem alienari z si alienetur volo quod ad talem perueniat si consentiat ille ad quem debebat peruenire fi deicommissum facta alienatione tenet alienatio. Dy. in glo. ibi in pretio id est in excussione pretij consensit non in venditione quod non consonat illi litere dum dicit z assignate zc. vel ex ra tione in pretio sibi non preiudicat iure sicut hic. Ol. vel aliter vt ibi not. z dixi.

a
3 **Fructus.** a†Legatarius nō tenet prestare colono. sz colonus ex conducto agit ctra heredē hoc dicit. ibi ad ipsum scilicet legatarium. Dy. ibi. actionē ad inter esse suum. Dy. facit iste. §. ad materiam. l. emptorē. s. locati: sci licet an emptor teneat stare colono de quo ibi plene nota. z di xi. Item facit ad materiam. §. si vir in quinqueniuth. supra solu to matrimonio. l. si filio.

a ☞ Fruct⁹. Ad de bar. hic z in. l. si filio. s. so. matrimo.

4 **Si quis legauerit.** †Monosyllaba cū ca dēs inter psonas copu latiue ponitur z licet vna persona nō admittatur altera admit titur hoc dicit vel sic dictio cuz adiecta personis legatarioꝝ coniunctionē facit non conditionem. vt z supra. eodē. l. titie ter tores. §. j. z. ī. de man. testamēto. l. si ita. in. fi. Idem si rebus lega tis. vt supra eodem. l. huiusmodi. §. quibus ita z. l. si cui secūdū omnes vbi de hoc plene dixi. z de significato huius dictiōis cū si vero actui alicuius verbi adijciatur hec dictio cuz. puta cum venerit zc. tūc facit cōditionem. vt supra de cdictione indebiti. l. qui permisit. ī. de verborum obligationi. l. quodcūqz. §. fi. z. ī. de leg. iij. l. fideicommis. Ol. z no. etiam quod possumus argue re de verbis legis ad verba testatoris. Jac.

b ☞ Ciuitatib⁹ Ad de bal. in autē. hoc am pli⁹ fideicō. dicētē q per statuta ciui tatis possit deputari exe cutores testa mētoꝝ bal. ī auf. ingressi. de sacro. ecle. z albe. ibidē z que post euz dixi.

1 ☞ Ciuitatibus que legare possint.
2 Portio hereditatis pro non scripta coheredi cum suo onere ac crescit.
3 Heres qui non adiuit pro non scripto habendus est.
4 Legatarius cui legata est species non potest in plus grauari q valeat res grauata.
5 Estimationē rei sue nemo psumitur ignorare.

b
1 **Ciuitatibus.** bAd ornatū pertinent que permanent: ad honorem pertinent actu trāseuntia. vt in exemplis probatur. Ol. † z talia possunt ciuitatibus legari hoc dicit ibi puta senioribus no. quod seniores z pueri z puelle dicūt infirme etatis. z p hoc q dicitur de senibus facit. C. de proximis sacroꝝ rum scriniorū. l. certe quid lib. xij. z de coartal. l. ordinariorum. Ol. sed an ciues vtantur legato ciuitatis equaliter vel secundū quod sunt digniores z ditiores dic vt dixi. s. de rerum diui. l. in tanto. §. vniuersitatis circa finem versi. sed adhuc quero.

2 **Lucius.** †Portio hereditatis pro nō scripta accrescit coheredi cum suo onere hoc dicit. Dy. ibi. he res non extitit existere tamen potuit quia erat in rerum natura alias esset pro non scriptum z non accresceret cū onere z ita lo quitur. l. celsus. §. fi. ī. ti. proximo que hic signatur contraria se cundum vnam lecturam licet z aliter ibi notet. Old. ibi. nam se ium qui nō extitit heres. Dy. ibi pro non scripto habendum. i. quasi heres scriptus non esset ex quo repudiat non tamen pro prie dicitur scriptuz quod sic nō accresceret cū onere vt. C. de ca duc. tol. l. vnica. §. in principio z ita exponitur ibi litera ista in
3 glo. imo super. Old. z sic no. †quod heres qui non adiuit, habe tur pro non scripto. z hec potest esse ratio quia ille heres qui nō adiuit habetur pro nō scripto qui prelegatum consequitur si nō adeat hereditatem. vt. s. eodem. l. qui filiabus. §. fi. z. l. sequenti. z. l. filio. z. l. quesitum. §. duobus. Jaco. debebit hoc verum quā do ab omnibus heredibus vel simpliciter fuit relictum secus si ab vno z ille nō adierit pro hoc. ī. titu. prox. l. celsus. §. j. cum ibi notatis. z. s. e. l. si duobus. §. heres.

4 **Cum.** †Si legatur alicui species non potest in plus gra uari quā valeat res legata lz legatū agnouit. h. d. secus si quantitas legetur z grauat dare rem suā propriā plus valentē z ita loquūtur cōtraria z est ratio diuersitatis qz quādo legatur sibi species potest ignorare valorem z pretium ei⁹ z iō merito vltra quā valeat onerare nō debet. sed si legat quātitas z grauatur rē ppriā nō potest pretēdere ignorasse valorē rei sue vt. C. de rescin. ven. l. quisquis. quare sibi imputet quod legatuz agnouit. videt eū rē suam tantum estimasse quāta est quātitas sibi legata z ita dicunt oia contraria circa hoc intelligi. Jac. et pe. ibi iussus est z nō vltra. Dy. ibi. fideicō. alteri legatum non heredi in fi. simile verbū. ī. de damno infecto. l. inter quos quar to responso. Ol. in glossa. vt omnia contraria ibi nō sunt in leg. z heres non est legatarius. Jac. in fi. ac in nostro casu nō potest agere cōtra me z qd dicit literā eū expone. l. is z accipere legata rius qd est. ī. etiā secūdum glo. Jac. vel dic z melius qd iste lega tarius vltra tenet q debet dare heredi causa condictionis iplē de erat grauat⁹ de prestādo aliquid alicui extraneo vt in expo sitione litere dixi. sed contra hoc fortissime facit dicta. l. impera tor. §. j. ver. enimuero. ī. ti. proxi. sed ibi est casus conuersus non aduersus. ibi enim legabat pecunia z legatarius in propria re
5 seu specie grauabatur †vnde cum nō est verisimile quod estima tionem rei sue ignoret vt dicta. l. quisquis. de rescin. vē. ideo de bet sibi imputare vt predictum est. hic vero legabatur spēs here di. z in pecunia grauabatur cui⁹ rei estimationē potuit ignora re. vt. ī. de regulis iuris. l. qui in alterius z ideo sibi imputatur. vel dic fm. Old. aut ante consecutionē rei legate vel commodū legati esse vacuatū aut post. primo casu loquitur. §. iste. nā visus est legatarius prestare centū si vult consequi fūdum z sic ante oia adimplere dz conditionē. vt. ī. de condi. io. z demon. l. qui he redi. §. fi. Secundo casu videlicet quando post cōsecutionē rei le gate z tunc secus. nam forte ante quā ipse restituat cōmodū ali quod consequi posset z ita loquūtur contraria. Old.

1 ☞ Debitum pro ea pte extinguit p quo creditor debitor est.
2 Preceptum obscurum in testō penā fideicōmissi nō excludit.

1 **Lucius.** †Si debitor creditor est pro ea par te tātū extinguit debitū pro alia ve ro non nisi sit factū animo cōpēsandi. hoc dicit. Ibi hereditatis mee. id est eius portionis que ex heredi tate mea ad vnūquēqz peruenit. Oldra. Vel posset dici qd vnū ex filijs instituerat in besse aliū in residuo: vel posset dici qd etiā si institutus fuisset pro dimidia potuisset grauari in besse pp ter fructus quos percipere potuisset. vt. s. de inofficio testamento. l. papi. §. sed si parēs. z ar. ī. ti. pri. l. imperator. §. j. prima tū expo sitio verior z planior est ibi. bessem. i. viij. vncias sui semissis. Dy. i. duas partes q sunt quatuor vncie. z sic tertia totius heredi tatis. Ol. ibi fratribus. i. fratri. Dy. ibi fratri decedens. s. sine li beris. Dy. ibi ex dodrante. i. nouē vncijs sui semissis. Dy. ibi lu cy titij primi testatoris. Dy. ibi debuisset testator qui est graua tus. Old. ibi coheres institutus pro quarta. Dy.

2 **In testamento.** †Preceptum obscurū in testa mento penā fideicōmis. non ex cludit. h. d. vel sic vbi p verba nō appareat persona cui sit resti tutio facienda videtur testator in fraudem relinquere velle vel sic si nō apparet cui relinquitur fideicōmissarius presumitur in fraudem legis relictum z ideo cōfiscandū. h. d. fm Dy. ibi red das. i. dixi sibi per hec verba sine vlla zc. Dy. Ibi an tacitum non

nõ obstantibus predictis verbis testatoris. Ja. ibi accõmodas set per domesticã cautionẽ. Ja. in gl. dũmodo. in fi. q2 nec põt. vt. j. de iure fis. l. nõ intelligit. §. tacite. z dz pbare illũ non capacẽ. vt. s. de pba. l. ab ea parte. Jac. in glo. vlti. ibi sz alias in secreto qd detegit q2 apparet chirographũ in quo accõmodata et prestita est fides vel per confessionẽ rogati. vt. j. de iure fis. l. non intelligitur. §. tacite. z debet probare illum non capacẽ. vt. s. de probat. l. ab ea parte. Ja. nõ intelligit. §. tacite. Ol. ibi. z ibi no. melius. j. de iure fisci. l. edicto. §. extat. Oldra. Et vide quod dixi. s. e. in. l. in tacitis.

SI heredes noiatim. Id est pro prijs nominibus expressi z dic quod nominum propriorum expressio ad viriles appellatiuorum ad hereditarias grauatos astringit. hoc dicit ibi non essent proprijs nominibus sed appellatiuis. Dy.

1 ☞ Onus annexum emolumento diminuit pro rata ipso emolumento diminuto.

1 **SI heres centũ.** †Emolumento diminuto per contratab. pro rata minuit ei onus annexũ. h. d. vel clari⁹ rupto testamẽto p cõtratabulas p rata minuit ei onus annexũ. h. d. Vel clarius rupto testamẽto p cõtratabulas sunt minuta legata z ita ea que dicta sũt gratia cõditiõis iplẽde. h. d.

1 ☞ Fideicõmissum a substituto exheredati relictũ est inualidũ.

a

1 **AB exheredati.** a† Fideicommissum relictum a substituto exheredati vel a legitimo nõ valet. h. d. ibi legitimi. i. ab intestato venientes. dy. ibi sz si cõmittente. i. aperiẽte edictũ p ꝯtratabulas eo qd preterit⁹ erat. dy. z iste ver. declarat per. l. j. de leg. testãtis contra bonorũ posses. petita. l. filiuz quis. ibi scriptus. i. exheredatus. dy. ibi legata a se substituto relicta. dy. in glo. s. bessem personis exceptatis. z dic pro besse eius qd peruenit ad impuberẽ ab intestato per cõtratabu. nã in triẽte sibi hodie debito iure nature que est vltra bessem non potuit grauari. vt. l. qm̃ in prioribus. C. de inoff. test. Dy.

HEredi posthumo. Pro dclaratione huius. l. vide quod nota. z dixi. s. de liberis z posthumis. l. gall⁹. scz an alien⁹ posthumis possit instituti oliz vl' hodie.

SI tutor. Op. de leg. ea que. C. de donat. ante nupt. z dic ibi dixi quia hic capit vt quelibet ibi vero non capit vt sponsa que sponso non est item contra quia videntur esse in arbitrio decepti: vtrũ velit valere id in quo deceptus est vel non vt supra de iure dotium. l. si res estimata. §. j. z. C. de transac. l. transac. finita. sed dic aut deceptus sciẽs se deceptũ põt facere valere cõtractũ vel actũ in quo deceptus est z obtinent contraria: aut nõ pnta matrimonium non dato quod mulier vellet matrimoniũ tenere tamen nõ teneret z tũc obtinet quod hic dicitur. z. s. de ritu nup. l. a diuo pio. Jaco.

¶ Explicit liber. xxx. Incipit. xxxj. De legatis z fideicommissis secundo.

1 ☞ Legatũ dupliciter cõferri põt in arbitrium alterius.
2 Noiatio specialis pluriũ rerũ plura inducit legata.
3 Legatarius partẽ amplecti non potest.
4 Legatum non vitiatur in residuo parte rei legate deficiente.
5 Legatarium sequitur qd fundo legato adijcitur.
6 Legatum multiplicatur personis multiplicatis.
7 Legato alternatiue facto duobus in electione heredis vni soluendo ab vtroqz liberatur.
8 Reddendi verbũ per se dãdi hz significatum.
9 Patronus grauari nõ põt in re sibi debita in bonis liberti.
10 Legare non põt vt manumittãtur qui manumittere nõ põt.
11 Testis esse potest quis in contractu super re in qua ius habet.
12 Seruus legatus ante aditam hereditatẽ hereditati acquirit.
13 Femininum venit masculini appellatione.
14 Legatario z donatio cã mortis substitui põt.
15 Legatarius quo tempore capax esse debeat.
16 Legatum principi non extinguitur eius morte.
17 Electionem factã an possit mutare is cui cõpetit electio.
18 Verba dispositiua ad quẽcunqz prolata fideicommissi petitionem inducunt.
19 Dominium rei prohibite alienari non trãsit.
20 Emens matrẽ grauidam partum habere debet.
21 Actoris est electio si ad idem plura cõpetãt auxilia.
22 Rogatus post mortem restituere an teneatur si monasteriũ ingrediatur.
23 Naturales veniunt filiorum appellatione.
24 Alienans ficte an cadat in penam.
25 Ordo scripture seruari debet si volũtas testatoris nõ apparet.
26 Emptor rei legate securus est qñ creditor solẽniter vendidit.
27 Predia plura non constituuntur per diuisionem factam cum cultura.
28 Voluntas testatoris id operatur qd autoritas legis.
29 Fideicommissarius consentiens alienationi rei sibi relicte sibi preiudicat.
30 Conditio que in personã vnius legatarij apponit in personaz alterius repetita non censetur.

SUper rubrica. Quare dicat de legatis secundo dixi. s. tit. proxi. b super ru- b

brica †quod legatum possit conferri dupliciter in arbitrium alterius. scilicet in vim conditionis. z in arbitrium boni viri. j. eodem. l. j. z quod tunc debet summa taxari secundum facultates patrimonij testatoris z an cogatur arbitraria. z si non arbitret an receda- 1 a

2 tur a persona. †Qd pluriũ rerum facta specialis nominatio inducat plura legata. j. eodem. l. quoties. qd legatum possit cõferri in tacita voluntate heredis. j. eodem. l. si ita legetur. ¶ †Qd legatarius non possit partem amplecti. j. eodem. l. neminem. secus in diuersis rebus in. l. sequenti. idem quod dictum est i vna re est in grege vel alia vniuersitate. j. eodem. l. grege. an vero capax propter delictum vel vitiuz persone licet non admittat ad partem faciat partẽ. j. eodem. l. si titio z ei qui capere i satis plene de ista materia quod fuga sm legati contigens culpa heredis imputetur. vt. j. eodem. l. si quis seruum. z quam cautionez teneatur heres prestare vtrum de inquirẽdo vel restituẽdo. Si plura legantur sub temporum alternatione cẽsent plura lega- b

3

4 ta. eadem. l. §. si ita legetur. ¶ †Quod licet pars rei legate deficiat vel non sit in rerum natura non vitiet legatum in residuo. eadem. l. §. si quis legauerit. quando sit locus gratificationi in incertis: z quando non. eadem. l. §. si inter duos. si plures petant legatũ z nõ appareat alicuius calumnia debetur primo nominato non substituto. eadẽ. l. si certam. z an legatarij si velint possint petere de manu heredis: z non cõmissariorum. legatum certe partis hereditatis sequuntur onera hereditaria. secus in le-

5 gato certe partis bonorum. eadem. l. §. fin. z. l. sequenti. ¶ †Qd adiectum fundo legato sequatur legatarium. j. eodem. l. cũ fundus. sicut seruo suo non potest sine libertate legari ita nec statu libero nisi sub conditione libertatis. j. eodem. l. statuliberum. si quid disponitur ad tempus videtur post tempus eius cõtrariũ dispositum: z qui semet eligit amplius eligere non potest. eadez l. §. stichũ. z an dato procuratore ad tempus videatur post hoc tempus reuocatus. z quod electore negligente eligere conuertatur electio ad alium satis plene: si quãtitas legata nõ est in patrimonio tenet legatum secus in specie. z an adiens hereditatẽ cum beneficio inuentarij teneatur vltra vires quo legatum relictum in morte heredis intercidat: si autem moriat legatarius eadem. l. §. quod ita. ij legato nomine debitor facto heredis liberetur tenetur legatario ad estimationem. j. eodem. l. qui duos. z an cessione facta contra vnum ex reis debendi cõpetat actio cõ-

6 tra aliaum. ¶ †Quod ad multiplicationem personarũ multiplicetur legatum. eadẽ. l. §. si is qui. quod in dubio preualeat legatum libertatis seruo legato relicto. j. eodem. l. si idem seruus quod dominus serui heredis per alium instituti possit rogari de libertate dãda. ea. l. §. seruo alieno. quod in alternatiuo legato debeat fieri solutio in vno vel altero nõ in parte vnius: z par-

7 te alterius. vt. l. si quis duobus. ¶ †Quod in alternatiuo legato facto duobus in electione heredis vni soluendo liberetur ab vtroqz. j. eo. l. si titio. z an ille cui solutio facta est teneatur partẽ dare collegatario: si fideicommissariuz deficiat in persona fideicommis. cedat lucro legatarij non heredis. j. eo. l. si quis titio. z an executores testamẽti habeãt act. cõtra heredes z quot. z an legatarij habeant act. cõtra ipsos executores si concessa est heredi electio vnius ex libertis qui det legatum omnibus libertis e. l. §. si heres. quod legatum rei mee teneat in casu quo deficiat esse mea. j. eodẽ. l. heredem. si heres in alternatiuo legato soluat vnum ad quod putat se teneri non repetit. j. eodem. l. si cui. al's is cui. z an error impediat translationem dominij. an inter coniunctos a lege non ab homine sit locus iuri accrescendi in pprie-

8 tate vel vsufruc. j. eodem. l. z proculo. ¶ †Quod verbum reddendi habeat significatum per se dandi. j. eodem. l. cum quidam. si testator soluat legatario quod sibi legauerat quod ampli⁹ peti non possit. j. eodẽ. l. lucius. z an si mater donauit vel donare pmisit filio quantum dimitteret vni ex heredibus suis si euz insti

a ¶ Ab exheredati. Adde istũ tex. esse limitandũ vt p bal. i. l. cũ quidã. C. de lega.

b ¶ Sup. Ad § qd ista rub. est p modũ sũmarij toti⁹ tituli: iõ eã non sũmo q2 ibidẽ esset reiteratio.

tuat pro dimidia possit amplius petere. ⁊ si pater legauit filie du
centa pro ea dotanda postea viuens eam dotauit ⁊ dedit solũ
centum. An mortuo patre possit petere alia centũ. cuius sit ele-
ctio in alternatiuo legato simpliciter vtrum heredis vel legata
rij. ff. eodem. l. lucio. ⁊ ibi optima gloss. de hoc si testator reliquit
legatum libertis quos elegerit heres vel quos dignos putaret
⁊ heres nõ elegerit quid iuris ⁊ an tale legatũ trãsmittatur ad
heredes. ff. eodem. l. cum quidam. ⁊ quod amicus est qui non of
fendit inimicus qui nõ diligit ⁊ gratus qui nõ probatur ingra
tus. an vendens fundum cuꝫ iuribus suis in quo habebat deci
mam videatur vendidisse decimam si eam nõ specificauit. ff. eo
dem. l. is cuius. legatum alternatiuum est vnuꝫ quo ad solutio
9 nem plura quo ad nominationẽ. ff. eodem. l. si illud. † Patron⁹
non potest grauari in re sibi debita in bonis liberti, sed hoc pri
uilegium personale eius personam non egreditur. ff. eodem. l. cũ
patronus legata quasi caduca transeunt cuꝫ onere. ff. eodem. l.
celsus pater. ⁊ an idem habeat locũ in parte hereditatis cadu-
ca vel pro nõ scripta. ⁊ an impubere mortuo viuẽte patre extin
cta sit substitutio pupillaris in totum. ⁊ de eadẽ materia. eadẽ
l. §. j. ⁊ si. qđ legatum incerte quantitatis relictum ad pias cau
sas valeat ⁊ certificetur iudicis officio. ff. eodem. l. quidam in te
10 stamento. † Qui nõ potest manumittere nõ potest legare vt ma
numittantur. ff. eodem. l. si quis. purum legatum cedit adita he
reditate. ff. eodem. l. omnia. sub conditione non cedit nisi imple
ta conditione. eadem. l. j. ⁊ appellatione rerum etiam manci-
pia continentur. eadem. l. §. si. quod inducitur in horreum testa
tore ignorante nõ cedit legato horrei. ff. eodem. l. cũ aliquod ita
legatur. ⁊ ita legato camere facto vxori inducta in cameraꝫ te
statore ignorante heres legatarij tenetur ad id quod tenebatur
legatarius. eadem. l. §. j. si species legata non reperitur in matri
monio sine culpa heredis heres nõ tenetur. eadem. l. §. species
in fideicommisso relicto familie, ⁊ si res alienetur qui admittan-
tur ⁊ an gradatim. eadeꝫ. l. in. §. fideicommisso. quando plures
ab initio tenentur pro partibus inopia vnius nõ arguat alios
secus si teneatur ab initio insolidum. ⁊ habeant beneficium di-
uisionis. ff. eodẽ. l. legatorum. quod sequentia restringãtur per-
precedentia ⁊ econuerso. eadem l. §. qui plures. vnde si testator
primo eligit sepulturam in certo loco licet postea det executori
bus suis potestatem circa sepulturam nõ possunt locum muta
re. quod legatum incertum ratione rei nõ tenet ⁊ per cõsequẽs
nec onus annexum. ff. eodem. l. titia. ⁊ an sit differẽtia vtrũ per
verba futuri temporis vel preteriti: ⁊ an falsa causa vel demon
stratio vitiet legatum: vtrum prelegatuꝫ rei hereditarie valeat
11 in totum vel pro parte. eadem. l. §. lucius. † Ex eo quod quis est
testis in aliquo contractu qui fiat super re in qua habet ius sibi
nõ preiudicatur. eadem. l. §. lucia. ⁊ an presentia cum taciturni-
tate operetur consensum quod per verba enuntiatiua ⁊ negati
ua quibus dixit maritus se nihil habere penes vxorem non in-
ducatur fideicommissum si contrarium reperiatur nisi probetur
de voluntate testatoris. eadem. l. §. caius. quando nõ stat per le
gatarium quo minus impleat conditionem nõ perdit legatũ.
eadem. l. §. si ea conditione. si filia repudiet fideicommissarium
si appareret a patre relictum animo compensandi cum dote ꝑ
eum exacta dotem petere poterit a marito. eadem. l. §. qui inui-
ta. quod verba adulatoria non depositiua non inducũt fideicõ
missi petitionem. eadem. l. §. lucius. ⁊ incertitudo oneris impo
siti illud vitiat ⁊ quãdo verba debeãt aliquid operari. vel nõ qđ
verba dispositiua ad quemcunqꝫ dirigantur inducant fideicõ
missarium. ⁊ vsufructuarium an valeat ⁊ quid operetur. ⁊ si cõ
cedo fundum fratribus predicatoribus in vsum an videar con
cessisse proprietatem. quod verba testatoris debeãt intelligi in
proprio significato. eodem titu. l. legãtis. ⁊ ibi que dicãtur gra-
tia vxoris parata ⁊ ibi tãgitur. si egi contra furem nulla propo
sita actione an videat intentasse cõditionem furtiuam vel con-
ditionem actione furti. ⁊ an sit infamis vel non. An legatum
assimiletur donationi causa mortis, ⁊ in quibus eodem titu. l. le
12 gatum. † quod seruus legatus ante aditam hereditatẽ acqui-
rat hereditati. eodem titu. l. quod seruus. area legata edificium
postea factuꝫ cedit legato. eodem titu. l. si aree. in legato duob⁹
seruis vnius dñi ita habet locũ ius accrescẽdi sicut si essent ser-
ui duorum dominorum. eodem titu. l. si duobus. de coniunctis
re tantum quomodo habeat locum inter eos ius. eodem titu. l.
meuio. an legata dote videãtur legate impense necessarie. eadẽ
l. §. j. legatum non capaci vt alij restituat valet. ff. eodem. l. cũ ei.
si relictum sit quantum quintus heres habebit tantũ habebit
legatarius quantum omnes heredes ⁊ iste casus nõ est alibi: si
autem quantum vnus de heredibus tunc quantum ille qui ha
bet minus. ff. eodem. l. si ita relictum ⁊ ibi vide quando est mini-
mum in obligatione: si in fauorem heredis opponitur dilatio
fructus nõ debentur. eadem. l. §. pegasus. ⁊ ibi an ⁊ quando qs
possit soluere ante diem vel conditionem. in alternatiuis quãti-
tatis vel temporis debetur minimum eadem. l. §. fin. an ⁊ quan
do indefinita equipolleat vniuersali plene. ff. eodem si pluribus
quod quãtitas eadeꝫ duplicata videatur quando relinquitur
a diuersis heredibus. ff. eadem. l. §. si ita legatum. ibi plene quã
13 do duplicata videatur quãtitas legati † ⁊ qđ ap. masculini cõtinet
femininum non econtra. ff. eo. si ita scriptum quod iuri futuro re
nunciari nõ possit eadem. l. §. si sub conditione. ⁊ an ex contra-
ctu in diem celebrato statim oriatur obligatio. si legatũ relictũ
est tempore nuptiarum ⁊ iam erunt contracte testatore ignorã
te legatũ est purum secus si eo sciente eadem. l. §. si pater. quod
verba presentis temporis nõ extenduntur ad futurum. ff. eodẽ
titu. l. si ita scripsisset. ⁊ facit quod clausula si nõ valet iure testa
menti ⁊c. nihil operetur que postea rumpitur natiuitate posthu
mi. Si in duabus vltimis voluntatib⁹ que habentur loco vni⁹
diuerse quantitates relinquuntur debetur minor. ff. eodem. l. sem
pronius. an partus percepti ex re legata sint legatarij. ff. eodẽ. l.
lucius curator dementis data sibi bonorum possessione tenetur
soluere legata. eadem. l. §. bonorũ. an mortuo boue legato debea
tur legatario corium ⁊ caro. ff. eodem. l. mortuo boue. si legatuꝫ
nõ potest mensurari ea mensura qua voluit testator debetur esti-
matio eadẽ. l. §. si titio. vtile est legatum licet heres non habeat
cõmercium rei legate sed legatarius eadẽ. l. §. labeo portio vni⁹
14 defecta alij accrescit cũ onere. eadem. l. §. fina. † quod legatario
⁊ donatario causa mortis possit substitui ⁊ quomodo plene. ff.
e. l. vt heredib⁹. si quis legat alteri quod est sibi alternatiue lega
tum euentu solutionis redditur legatum vtile vel inutile. ff. eod.
l. si titius. ex legato nominis agitur vt actiones cedantur. eadẽ
l. §. cum ita. capacitas superueniens facit ampliari legatum. ff.
eodem. l. si ita quis. quod filij adoptiui excludant fideicommis.
relictum nõ extantibus liberis. not. eadem. l. §. is cui. ⁊ an actus
ciuilis equipolleat naturali ⁊ an si cõcessum est feudum titio ⁊
filijs intelligatur de adoptiuis ⁊ quid si dixit ex se natis ⁊ an feu
15 dum vel emphiteosis transeat ad monasteriuꝫ dedicati. † quo
tempore debeat legatarius esse capax vtrum tempore testamẽ-
ti vel cessionis legati. ff. eodem. l. non oportet. ⁊ an clericus debe
at esse capax tempore impetrationis vel vacationis si legetur
ab vno heredum vxori pro dote animo compensandi ⁊ ipsa re
pudiat legatum ille solus tenetur dotem soluere. ff. eodem. l. cuꝫ
ab vno. ⁊ an habeat locũ falcid. quod nostra interest bonos cõ
fines ⁊ vicinos habere. ff. eodem. l. si cui fundus. si eadem res ex
diuersis temporibus ⁊ iuribus mihi competat possum vno iu-
re repudiare ⁊ altero retinere. ff. eodeꝫ. l. si titio. quod hereditas
ante aditam hereditatẽ sustineat vicem defuncti ⁊ ea adita vi
16 cem heredis. eadem. l. §. primo. † quod legatum principi morte
eius non extinguatur sed transeat ad successorem. ff. eodeꝫ. l. qđ
principi legatum indiuisibile agnitum pro parte in totũ agno
scitur. ff. eodem. l. si cui res. si mihi ⁊ seruo meo eadem res sit le-
gata possim ex vno iure repudiare ex alio amplecti. ff. eodẽ. l. si
mihi pure. si fideicommi. relictũ a fideicommissario deficiat re-
manet penes legatarium non penes heredem. ff. eodem. l. si a fi
lio. si pars non grauata accrescit portioni grauate augetur peti-
tio legatorum. ff. eodem. l. si titio ⁊ meuio. portio repudiata ac-
crescit coheredi cum onere eadem. l. §. iul. is ad quem emolumẽ
tum hereditatis peruenit fideicommis. prestare tenetur. ff. eodẽ
l. si alienus. fideicommissaria substitutio potest probari ꝑ legi-
timum numerum testium licet omissa sit scribi. ff. eodem. l. cum
proponebatur. ⁊ facit qđ scriptura testamẽti ꝓbari possit per te
stes. peculij legati augmentum ⁊ diminutio sequitur legatariũ
ff. eodem. l. pecul. legatuꝫ quadrige deficit vno ex equis quadri
ge deficiente eadẽ. l. §. quadrige. legatum serui alteri legati ⁊ li-
bertatis eidem relicte eodem die cedit scilicet adita hereditate.
eodem titulo. l. titio. si testator duobus coniunctim rem legauit
⁊ heres alius vni ex legatarijs ampliatur legatum ⁊ aliaꝫ par
tem legasse videtur. ff. eodem. l. meuius. ⁊ ibi plene quãdo ⁊ qua
liter valeat legatũ factum per debitorem creditori. quãdo due
lucratiue cause possunt simul concurrere eadem. l. §. duobus. et
facit an dominus recipiendo pensionem post triennium possit
emphiteotam repellere si heres sepeliat testatorem in fundo le-
gato ad quid teneatur heres. eadeꝫ. l. vt. §. in fundo. multiplica
tio verborum non inducit multiplicationem legati eadem. l. §.
eum qui. ⁊ est cõtra aduocatos verbosos vt eorum allegatiões
nihil operentur. si legatur fundus cum vsufruc. erat alienus vel
aliud ius in eo quid petatur fundo tradito eadẽ. l. §. fundo. vsu
fruct. legatus municipibus non vtendo finitur eadem. l. fina.
17 † An ille cui competit electio personarũ vel rerum possit muta
re electionem factam. ff. eodem. l. vnum ex familia. ⁊ quid in cõ
tractib⁹ nominatis ⁊ innominatis, ⁊ quid in iudic. ⁊ confessio
nib⁹. ⁊ quod illud quod prestat heres ex volũtate testatoris nõ
est liberalitatis. eadem. l. §. si de falcid. ⁊ quid de legato relicto
vni ex

vni ex familia quem heres elegerit: z quo deducatur falcid. qd
vni ex pluribus de familia dari debuit quem heres elegerit nõ
possunt alij petere si nullū eligat tunc omnes admittuntur. ea
dem. l. §. rogo. z facit ad plures expectantes in eadē ecclesia qd
repudiatio primi non obsit secundo. si testator legat rē heredis
quā credit suam tenet legatum secus in re aliana. eadem. l. §. si
rem. licet verba fideicommissi deficiant si de mente apparet te-
net fideicommiss. eadem. l. §. si omissa narratiua ad grauatum
relata inducunt fideicommiss. eadem. l. §. vlti. que non veniunt
per directum in dispositione: non veniunt etiam per obliquum.
j. eodem. l. sequens questio. z eadem lex reprobat opinio. Azo.
18 que est. l. C. fal. ercis. l. filium quem habentem. † verba dispositi-
ua ad quemcunqz prolata inducunt fideicommissi petitionem.
j. eodem. l. peto. z ibi plene de verbis enuntiatiuis dispositiuis
demonstratio z causa. si heres propter es alienum per ipsum
contractum alienet rem alienari prohibitam tenet alienatio in
eius vita z post mortem reuocatur eadem. l. §. prediū. z facit ad
materiam auten. res que subiacent. z si ex delicto vasalli publi-
cetur feudum an preiudicet domino. z an domin9 teneatur sta
re diuisioni facte per vasallū. Relictū tutori sub nomine appel
latiuo tutoris videtur relictum pupillo z ideo etiā si non sit le
gitimus tutor tenet legatum. eadē. l. §. mater. z facit quod si im
mediatus actus tenet de immedietate nõ curetur z quod si de
legatus citauerit z impeditus nõ dimisit subdelegatum quod
citatus tenetur comparere coram subdelegato. Alienatio ꝓhi
bita in vltima voluntate ad singularem z vniuersalem successo
rem refertur. eadem. l. §. fratre. z quod sub ap. familie ordo gra
duum debet seruari in his qui erant de familia tempore testamē
ti z de prohibita alienatione a testatore a lege a pactis cõtrahē
tium z a iudice plene z an tunc impediatur translatio dominij
z an ꝓhibitus alienare possit heredem instituere. z an possit re-
19 periri mod9 in contractibus. † Quod rei prohibite alienari nõ
transeat dominium quod quis nõ potest in plus grauari ꝙ sit
honoratus. j. eodē. l. imperator. z an vasallus z emphiteota pos
sint se liberare a seruitijs: vel prestatione cautionis dimittendo
rem feudalem z emphiteoticam. z an fideicõmissarius seu exe-
cutor vltime voluntatis cogi possit eius officiū exequi. in lega-
to quantitatis non potest quis in plus grauari quā honoretur
secus ī re propria ipsius grauati. z an habeatur ratio lucri qd
legatarius percepit ex re vel extra rem. z quod dictū est in lega
to quantitatis idem in eo quod loco quātitatis habetur. eadē
l. §. cum quidam. quod subrogatur in locum alterius eius cõdi
tiones assumit. eadem. l. §. vlti. vbi pretiū succedit loco rei. z. ll.
20 sequentibus. † Quod emens matrem grauidā iudicatur eme
re partum: z non habere ex causa lucratiua. j. eodē. l. si quod ex
pāphila. prolatio diei legatorum extenditur ad diem habētia
j. eodem. l. titio. verba dispositiua relata ad honoratum oblig.
inducunt. j. eodem. l. miles. prelegata non veniūt in substitutio
nem vulgarem. eadem. l. §. pro parte. z quādo transmittatur le-
gatum ad heredes rupto testamento per querelam pro parte le
gata z prelegata que diuisionem recipiūt pro parte debent ser-
uitutes autem z libertates in solidū. j. eodem. l. cum filius. in le
gato hereditatis commoda z incommoda sequunt legatariū.
eadem. l. §. lucio fa. vsufruc. est fundi portio. certe seruitutes no.
eadem. l. §. dominus. falsa demonstratio legatum non vitiat ea
dem. l. §. heres meus. z non potest dici in totum falsum quod iu
uatur primordio veritatis. z facit an instrumentū pro parte fal
sum sit falsum in totum: z si vasallus commisit feloniā an feu
dum transeat ad fratrem. verba dispositiua relata ad honora
tū inducūt fideicommissum cui tamen maior quantitas debeat
ei9 arbitrio moderatur. eadem. l. §. pater. propter adulteriū cū
domina commissum perdit seruus libertatem z legatum. eadē
l. §. seruus. si tutori non iure dato legatur: licet non sit tutor ha-
bet legatum. eadem. l. §. nõ iuris. qui facit contra cautionē mu-
tianam rem cum fructibus restituere teneatur. eadē. l. §. qui mu
21 tianam. † Si ad idē competūt plura auxilia actoris est electio.
eadem. l. §. varijs. z an admittatur talis libellus dico sententiā
nullam: z si qua est appello. iterato testamēto ex delicto defun
cti legata soluta repetuntur. eadem. l. §. vlti. heres instituta pro
parte z restituere rogata retentis centum: z predio centum reti
net in parte sua. z prediū de communi. j. eodē. l. cum pater. a do
natorio causa mortis potest fideicommissum relinqui quod de
falcatur sicut alia legata excepto legato alimentorum. eadē. l.
§. eorum. z facit si pater dedit filio emācipato omnia bona sua
pacto quod solueret eius debita. z xx. daret annuatim pro ei9
alimentis si pater diminuit de dicta donatione an pacta tollan
tur in totum vel pro parte vel in totū remaneāt. donatari9 cau-
sa mortis in totum potest grauari si falcidie locus non sit: si au
tem sit locus falcid. detrahitur de donatio. eadem. l. §. mater. z
an cautio prestita pro se z filijs suis extēdatur ad spurios lega
tum surdo z muto ignorantibus acquiritur. eadem. l. §. surdo.
mors ciuilis non equipollet naturali. eadem. l. §. hereditatem.
22 quod facit † an rogatus post mortem restituere teneatur si igre
diatur in monasterium. alienatio predij dotalis facta a marito
cõfirmatur per legatū pereum factū vxori animo compensan-
di si ipsa legatum agnoscat. eadem. l. §. qui dotale. mādatū mor
te finitur z ideo sciens mandantem mortuum nõ liberatur sol-
uendo mandatario: secus si ignorans. eadē. l. §. meuio. z ibi sa-
tis bene de ista materia coheredibus z substitutis defertur por
tio deficiens cum onere. eadem. l. §. cum pater. an per legatum
agatur de euictione z quando. eadē. l. §. euictio. si pater filie ex
heredate relinquit centum pro ea dotāda si minori summa do
tetur superfluum sibi debetur. eadē. l. §. pater certam. z non est
alibi iste casus: z an stipulatio penalis apposita in locatione lo
cum habeat in tacita reconductione data electione filie vt resti
tuat cui velit ex liberis si vni in vita donauit vt habeat pro ele
cto. eadē. l. §. pro filia. appellatione libertorum defuncti conti-
nentur manumissi ex causa fideicõmissarij. eadem. l. §. fidei here
di. si testator in rogando vtatur verbis vniuersalibus. z futuri
temporis precedentia z sequentia veniunt in fideicommisso. ea
dem. l. §. fideicommiss. z quod prelegata veniant in restitutio-
23 ne ſap. filiorū continentur naturales. eadem. l. §. velle. sed fidei-
commi. est inutile z dilatio ei adiecta. eadem. l. §. curatoris. z si
dilatio est adiecta in alterius fauorē potest agere ante tempus
legatum relictum videtur sub eadē conditione a substituto re-
petitum. eadem. l. §. ab instituto receptio legati mense cum cau
tiõe indemnitatis equipollet emptioni. eadem. l. §. mensē. part9
ex ancillis nati sequuntur fideicommissarium z donatariū. ea
dem. l. pater filie. rogati restituere possunt inter se diuisionē fa-
cere. eadē. l. §. hereditatem. z facit an fratres diuidentes videā-
tur renunciare fideicommisso. fructus consumpti per testatorē
non veniunt in legato. eadem. l. §. filia. limitata ratio restringit
dictum generale precedens. eadem. l. §. dulcissimis. z commu-
nio est causa discordie. verba inductiua consilij. non inducūt fi-
deicommissi petitionem. eadem. l. §. pater pluribus. z. j. §. man-
do. z quid operetur clauium traditio. legatum in scriptura iper
fecta relictum valet si dictio scriptum congruat. eadem. l. §. cū
imperfecta. ex testamento nõ solenni iuramento vallato deben
tur legata a venientibus ab intestato. eadē. l. §. filius matrem.
qui libat presumitur dignus. eadem. l. §. rogo. z quod compara
tiuum z superlatiuū quandoqz non retinet eorum naturam. nõ
refert cum quo testator de supremis suis loquatur, sed in quem
eius intentio dirigatur. eadem. l. §. donatiõis. z an donatio cau
sa mortis fieri possit inter absentes prohibita alienatione extra
familiā libertorum qui admittantur ad reuocandum: si contra
fiat z si omnes consentiant quod nullus reuocet. eadē. l. §. liber-
tus. z facit quod si omnes canonici eligāt indignum quod nul
lus possit eligere. Itē facit si emphiteota conuenit soluere pen-
sionem sub pena rato manente pacto an pena soluta possit ex-
24 pelli. † z an ficte alienans cadat in penam z si pater rogauit fi
lios si sine liberis decederēt superstiti restitueretur an possit alie
nans partem suam admitti ad petitionē alterius postea dece
dentis sine liberis z facit ad materiā autēti. res que subiacēt.
Item prohibita alienatione si seruus cõsentiat primo alienan-
ti an sibi preiudicet in portione tertij postea alienantis sine ei9
consensu. qui prohibet alienari ex familia libertos videtur etiā
prohibere heredem extraneum instituere non autem legitimū.
eadem. l. §. cum inter libertos. si quis creat ab intestato vnicum
successurū z duo succedant prestabit solū dimidia legatorū que
sunt diuisibilia. eadem. l. §. pater qui filio. Si creditor a debito-
re instituatur non animo compensandi z rogat restituere reti-
net quartam z debitum: si autem animo compensandi compē-
25 sat quartam cum debito. eadē. l. §. titio. ¶ † Ordo scripture ser
uatur si testatoris voluntas vel iuris dispositio non apparet. ea
dem. l. §. a te peto. licet testator qui legauit viros dixit se specifi-
caturum fines z formam certaminis quod fieri volebat non vi
tiatur fideicommissarium licet hoc nõ declarauit. eadem. l. §. fi-
na. z facit quod si arbiter communi diuidūdo abiudicauit vni
rem, z sibi reseruauit pronuntiare de estimatione alteri dāda li
cet postea non pronuntiet de estimatione quod nihilomin9 va-
leat adiudicatio rei alteri facta. an post litem contestatā possit
mutari libellus consentiente aduersario. j. eodem. l. qui soliduū.
si predium euincatur legatario iure speciali z pretiū perueniat
ad heredem debetur legatario. eadem. l. §. cum post. respublica
tenetur ad vsuras z sumptus litis ex mora nisi iusta fuerit cau-
sa litigandi: administrator tamē tenetur ad indemnitatē reipu
blice. eadem. l. §. etiam. z an iuramentum calumnie excuset a cõ-
26 demnatione expensarum. † Si creditor rem legatam vendit so-
lenniter securus est emptor. eadem. l. §. fina. error iuris non pri-
uat aliquem. eo. titu. l. que fideicommissa. dominium rei legate

recta via transit in legatarium.ĩ.eodem.l.legatū.⁊ ibi plene de
hoc iterato testamento per capitis diminutionē testatoris le-
gata in eo relicta nō debentur nisi ab intestato fuerint repetita
hoc dicit. Et an hoc sit correctum per autēti.bona damnatorū.
Si debitor post annum legat creditori non solum interusuriū
medij temporis, sed etiam debitum principale legare videtur.ĩ.
eodem.l.debitor.vtrum substitui teneātur ad legata.eadem.l.
§.si primo.si relinquitur legatū seruo cuius legati dominꝰ nō
sit capax: speciali capacitate considerata.sed generali sic legatū
valet nō obstāte calūniosa.argumentū de quid ad quale.eadē.
l.§.seruo alieno.⁊ est falcidia figure dictionis seu accidentis et
pulchra distinctio circa hoc.vitiatur legatum ex re tantū vel ex
persona tantum vel mista ratione.conditio libertati adiecta vi
detur substitutio eiusdem serui.ĩ.eodem.l.latinus.quando eo-
dem tēpore cedit dies libertatis ⁊ legati serui relicti tenet lega-
tum.ĩ.eodem.l.si quis seruo.⁊ qui facit moram in precedentibꝰ
presumitur facere in sequentibus.debitor legans creditori i du
bio nō videtur legare animo compensandi.ĩ.eodem.l.credito-
rem.exclusio de parte vnius videtur inclusio in partē alterius
27 ĩ.eodem.l.gaius.†diuisio facta cum cultura non cōstituit plu-
ra predia.eadē.l.§. titius.⁊ facit quod minor possit prouocare
ad diuisionē causa culture.si alicui legatur res in genere ⁊ ali-
quam rem ex eodem genere, cōsequatur ex causa lucratiua nō
extinguitur legatum.ĩ.eodē.l.titia seio. etate finita ob quā cō
ceditur priuilegiū finitur priuilegium.eadem.l.§. vsuras. ⁊ de
significato huius verbi perpetuo.⁊ si statuto caueatur qđ vxo
res bannitorum perpetuo sint bannite quod marito nō intelli
gantur bannite.quod verbū substituo aptetur ad fideicōmis
sum.eodem.l.seia.⁊ an si duo sint grauati restituere tertio post
mortē vno mortuo debeat fieri restitutio eius partis an demū
vtroqꝫ mortuo.inofficiosa donatio qualiter ⁊ inquantum reuo
cetur ⁊ qua actione.eadē.l.§.imperator. pater potest grauare
fideicommisso filium cui contulit donationem inofficiosam. ea
28 dem.l.§.lucius.†quia illud quod operatur legis autoritas ope-
ratur etiam testatoris voluntas.pecunia exacta ⁊ in eadē cau
sa conuersa fideicōmissum cadit.ĩ.eodem.l.lucius. simplex mi-
nister nullum commodum debet habere.eadem.l.§.a te peto.⁊
facit si volens ire ad sepulchrū: ⁊ infirmatus nō potuit ⁊ lega-
uit reditus vnius possessionis alicui qui iret pro eo vtrum sta-
tim debeat habere reditus an quādo rediuit.grauatus ad one
ra tenetur ad soluenda nō ad soluta.eadē.l.§.qui a marito. im
peditus implere modum per casum ad legatum admittitur. ea-
dem.l.§.quisquis impugnans personam heredis nō perdit le-
gatum.eadem.l.§.sempronius.heres sponte soluens aliqua le-
gata nō propterea tenetur soluere alia.eadem.l.§.testator.lega
tarius specialiter nominatus pro virili admittitur cū alijs.ea
dem.l.§.luciꝰ.duplicatio legatorum nō pertinet ad legatū do-
tis nec specierū: sed legata quantitatis.eadem.l.§.impuberem.
legato chirographo sufficit qđ heres cedat actio. eadē.l.§.ci-
uibus.legata que relinquuntur in defectum institutorum ⁊ sub
stitutorum videntur relicta a venientibꝰ ab intestato.eadem.l.
§.filiam.si aliquid relinquitur vt debitum licet vere debitū nō
sit debetur fideicōmissario.eodem.l.quisquis.⁊ est ibi expressū
quod confessio facta sine causa in vltima voluntate inducit fi-
deicōmissum quod est singulare ⁊ notabile, si testator legat ali-
menta liberis.illis nō videntur legata quos per offensam licen
tiauit de domo.eadem.l.§.lucius.appel.liberorū ⁊ filiorum cō-
tinentur etiam naturales.eadem.l.§.dame. Si fideicommissū
a legatario ab initio sit inutile ⁊ sit concertatio potior est cōdi-
29 tio possidentis.ĩ.eodem.l.codicillis.†si fideicommissarius sim-
pliciter consentit alienationi rei sibi relicte sibi preiudicat in to
to: si autem consentiat saluo iure suo preiudicat sibi in re nō in
pretio eadem.l.§.insulam.prohibitus alienare in vltima volun
tate potest ad modicum tempus locare nō autem pignori obli
gare eadem.l.§.instituto.ille cui prohibetur ex testamento ⁊ ab
intestato succedere eadem.l.§.mater.⁊ qđ ex cōtentione rerum
pecuniariarū quādoqꝫ oriuntur homicidia ⁊ quod sit grauiꝰ
crimen vtrum homicidium an adulterium.⁊ quid sit concurbi
tare. Si adiecta est in testamento clausula si nō valet iure testa-
menti valet iure codicillorum, legata debentur etiam si testamē
tum sit imperfectum eadem.l.§.lucius.voluntas tacita seu taci
te derogatoria a cōtrario sensu facilius reuocatur quā expres
sa.ĩ.eodem.l.fina.verba presentis temporis referuntur ad tem
pus testamenti: futuri autem seu estimatio patrimonij ad tēpꝰ
mortis.eadē.l.§.qui indiuisam ⁊ an si dico tu habes vnū ocu-
30 lum subaudiatur tātum quod valet ad dicta testium.†cōditio
apposita in personam vnius legatarij non intelligitur tacite re
petita in personam alterius eadem.l.§.seio.iussus hereditatem
communicare tenetur dimidiam per fideicommi.restituere ea-
dem.l.§.lucius.⁊ quod testator potest percipere heredibus qđ

stent in communionem ⁊ an partis dimidia continetur si vnus
coheredem emat ⁊c.hereditariam a creditore emptio non tenet
eadem.l.§.quatuor. substitutio fideicommiss.potest fieri in do-
te quatenus excidit debitam iure nature.eadem.l.§.filie si plu-
res rogant restituere post mortem an vno mortuo debeat resti
tui eius pars statim an expectari mors amborum.eadem.l.§.fi
lium ⁊ filiam.res que subiacet restitutioni potest alienari per il
lum qui iuste ignorat eam subiacere ea.l.§.fi.

1 ☞ Legatum in extranei arbitrium simpliciter cōferri pōt.
2 Mors nulla legatū suspendit.
3 Voluntatis vltime fauore executioni mādante receditur a per
sonis.
4 Legatum quare non possit conferri in voluntate expressa ex-
tranei.

1 **In arbitrium.** †Legatum potest cō
ferri in arbitriū extra
nei simpliciter in vim conditionis qui summā incer-
tam prima facie taxare debebit secundum vires pa-
trimonij.h.d.vel secundum dy.legatum potest conferri duplici
ter in arbitrium alterius vel in vim conditionis vel in arbitriū
boni viri. Dy.⁊ pro declaratione vide quod dicam.ĩ.titu. pro
ximo.l.fideicommi.§.q̃q̃.⁊ quod latissime dixi ⁊ nota.C.de cō
trahen.emptio.l.in vēden.⁊.l.fina.⁊ diuide hanc.l.in duas par
tes in prima fuit expressa quantitas in secūda non: sed cum ita
alterius extranei vel etiam heredis vt puta lego titio .c. si seius
capitolium ascenderit. Dy.ibi.veluti vt sicut. Dyn.ibi conferri
certa summa determinata id est differat a sequen. Dyn.ibi con
ditio potest scilicet conferri. Dyn. ibi quid enim interest quan-
tum ad valorem legati. Jaco.ibi.mihi legetur sub conditione.
Dy.ibi an si voluerit id est si volūtarie arbitratus fuerit. Dy.
ibi legatum sit supple valet legatum. Dy. ibi. pupillo vel cuicū
qꝫ alij. Ja.ibi.arbitrio tutorum subaudi do lego.⁊ dic arbitrio
tutorum id est quantum arbitrabuntur tutores. Jac.⁊ sic quā
titate vel specie non expressa. Dyn.ibi.neqꝫ mora legalis.quasi
2 dicat non est in diem sed purum ibi.†que enim mora id est que
dilatio suspendit legatum vel obligatio.in legato relicto ad ar
bitrium boni viri quasi dicat nulla. Jaco.sed quo ad solutionē
habet moram quousqꝫ arbitretur ⁊ hoc tollit contrarium. Dy
ibi.exprimit.i.certe quantitatis expressionem inducit. Dyn.ibi
patrimonij.s.testatoris qui predicto modo legauit.q.d.sicut va
let legatum relictum ad arbitrium boni viri. Dyn.⁊ nota.bene
hic fina.huius.l.in gloss.secunda que incipit.s. quilibet alia ibi.
scilicet arbitrari ista est glo. Joan. Dyn.ibi non memini me le-
gisse sed ar.quod non.C.communia de lega.l.fin.§.sed ⁊ si quis
vbi de hoc ⁊ dixi sed argu.cōtra in autenti.de ecclesiastic.§.sui
autē hoc qui facere.⁊ quod nota.C.de episco.⁊ cleri.l.nulli. sed
verum est quod compellitur causatiue.s. quia priuatur sibi reli-
ctis per testatorem si voluntatē non exequitur sed alias nō co
gitur vt dicto.§.sed ⁊ si quis.⁊ no.s̃.titu.proxi.l.huiusmodi. in
prin.⁊.ĩ.eodem.l.cum ita legatur.§.ĩ.⁊.s̃.de ventre inspi.l.j.§.
de inspiciendo.versi.apud eum.vbi pupillus educari debeat.l.
quamuis.⁊.ĩ.eodem.l.imperator.⁊ ita debet intelligi gloss.que
est dicta.l.nulli.de episcopis ⁊ clericis.s.quod cogitur causatiue
Dy.vel dic quod si suscepit tenetur alias non: vt.C.de arbitri.
l.tertia.§.tam ⁊ si.secundum pe.argu.eodem.titu.l.litigatores.
⁊.l.non distinguere.§.j.de hoc etiam vide quod dixi dicta.l.vlt.
C.de contrahenda emptione.⁊.ĩ.de ver.oblig.l. si quis arbitra
tu.ibi nihilominus tamen valet licet non cogatur. Dynus ibi.
§.generaliter.⁊ dic quod ad legatarium cōmittitur electio vel
arbitrium.vt dicto.§.sed ⁊ si quis.in.l.vltima.C. communia de
legatis.sed arbitrari debet vt bonus vir.vt ibi patet.sed quare
magis eo nō arbitrāte receditur a psona i vltimis volūtatibꝰ quā
3 in contractibus.†Respondeo fauore vltime voluntatis execu
tioni mandande.contrahentes eīn sibi prouidere possunt licet
non arbitretur qui debuit arbitrari: testator autē sibi post mor
tem prouidere non potest. vt. C. de sacrosanc. ecclesi.l.j. ⁊ ideo
lex sibi prouidet per quem voluntas sua executioni mandetur.
Dyn.ibi.de conditio.⁊ demon.l.si ita expressim. Oldr.quod nō
refert conferat in eius liberam voluntatem vel non vt.ĩ.de ado.
legata per totum ⁊.s̃.titu.proxi.l.senatus.§.leg.in princi. Dy.
ibi.ad arbitrium ⁊ sic arbitrio boni viri. Dy.ibi si voluerit ⁊ sic
in eius liberam voluntatem. Dy.ibi secundo nonnunq̃ ratiōe
non potest substantia legati conferri.vt.l.a titio.§.j.de ver. ob.
eadem ratione ⁊ hic. Dy.ibi.senatus.§.penultimo ⁊ .l. si sit. in
princi. Oldra.ibi.si in emptione.§.penulti. ⁊ de hoc latius dixi
dicta.l.in vendentis.C.de contrahenda emptione.ibi.si autem
extranei aut in liberā volūtatē expressam ⁊ nō valet vt.s̃.ti pro
ximo.l.captatorie.vbi de hoc: aut tacitam ⁊ valet.vt.ĩ.eodem.l.
si ita

fi ita legatum.⁊ idem si arbitrio boni viri.vt hic vnde idem per omnia in contractu quod in herede dictum est.s̄.dynus.ibi qd hic dicit scilicet quod valet.Dy.ibi quod hic subijcit quia legatum valet.Dyn.in glo.vt differatur obligatio quia statim nascitur.Dyn.ibi dici cessio quantum ad petitionem quia statim peti potest adita hereditate.Dyn.in glo.vlti.ibi heredis arbitrio.idem esset si testator declaret opus in quo volebat expendi etiam incerte quantitatis relictū.vt.j.eo.l.quidam in testamento.⁊ idem vbi est fauor religionis.vt.C.de episcopis ⁊ clericis.l. si quis ad declinandam.⁊.j.de ali.⁊ cib.le.l.seruos. quod ergo l.cōtraria dicit est regulare.sed in predictis casibus speciale est in eadem glo.in fi.Item est contra.j.de cōditio.⁊ demonstra.l. nonnunꝙ.sol.hic confertur quantitas legati non ipsū legatū. item hic nō libera volūtate.Dy.sed vt boni viri ibi in libera vo-
4 luntate.Old.†Sed quero que est ratio qd nō potest conferri in voluntate expressa extranei sed tacita sic vltramontani dicunt non posse reddi rationē.do.Ray.dicit qd ratio est quia in primo casu volūtas expressa respicit substantiam obligationis intrinsecam tacita respicit extrinsecam.

1 ☞Expressio rerum pluralitatem inducit legatorum.
2 Jurisditio delegata in aliquo loco perpetuata an censeatur in alijs perpetuari.

1 Quoties.†Expressio rerum inducit pluralitatē legatorum.h.d.vel secundū Dy.Et idem est effectus pluriū rerū nominatio specialis plura facit relicta generalis vero vel vniuersalis nominatio rerum plurium vnū tantū.Dy.ibi. Exprimūtur per copulatiuam.vt no.j.qn̄ dies le.ce.l.cū illud.ibi instrumentum aut alia quelibet vniuersitas continens plura corpora sub se.Dy.in fi.quia licet sint plura in legato cōprehensa nō tamē
2 fuerūt nominatim expressa.Dy.Itē allegat̄ hec lex qd†si iurisditio est delegata alicui in aliquo loco ⁊ ipse perpetuauit iurisditio.in vna causa an videatur perpetuasse in alijs:quia si delegauit sub vniuersitate puta iurisditio.paduanā videt̄ in omnibus perpetuasse quia vna censetur.si sub pluribus nominibus tunc non per hanc.l.⁊ pro hoc.s̄.titu.l.si ex toto.§.si ita legatū ⁊ vide quod dixi.ff.de iurisdi.omnium iudi.l.more.ver.sed pone aliquis erat delegatus ad vniuersitatem causarum.

1 ☞Conditio heredi incerta quando extare dicatur.

Si ita legatur.Legatū in tacita volūtate heredis potest cōferri in heredis aut legatarij arbitrium negatiuum. Dy.de hoc satis not.⁊ dixi dicta.l.s̄.ead.l.j.ibi non ascenderit,scilicet heres.Dyn.ibi in potestate eius sit:scꝫ here-
1 dis.†Sed quando dicetur extare conditio si heredi sit incerta. Respondeo cū incōmutabiliter sit verū heredē nō ascēdisse. vt. j.de verborum obli.l.quicquid.§.fi.⁊.l.ita stipulatus.alij dicūt cum potuit ascēdere ⁊ omisit.vt.j.ad leg.falcid.l.j.§.fi.⁊ de con
8 ditionib⁹ ⁊ demonstrationib⁹.l.hec cōditio.[a] Ia.⁊ licet glo.exemplificet tribus modis tene primā qꝛ cōmuniter approbatur.

1 ☞Variatio circa idem non debet admitti.

1 Neminem.†Circa idē non admittitur variatio.Sed circa diuersa cōnexitatē nō habētia bene admittitur.hoc dicit cū duabus legibus sequētib⁹.vel f̄m Dy. eiusdē rei legatenō pars:sed tota aut nihil capitur.Dy.in gl.ibidē caducis tolleā.vel ibi in hereditate.⁊ dic.vt.s̄.de acquir.here.l.si ex asse.

1 ☞Legatis duabus rebus sine onere vna capi potest altera repudiata.

1 Sed duobus.†Duab⁹ reb⁹ legatis vna capi altera repudiari pōt si vtraqꝫ est si onere.h.d.do.dy. ibi.Respondetur si vtrūqꝫ est sine onere dixit.⁊ hoc:scilicet onerosum.dy.ibi.Repellat̄:id est repudiat̄.Ol.Ibi nō idem dicendum quia repudiatio non tollit onus legato annexū. Dynus ibi heres habet quia legata excedunt dodrantem.Dy.ibi ex decem que legatarius agnouit.Dy in glo.sic.j.ad leg.fal.l.plane.debet dicere.⁊ l.sequenti in princip.⁊.§.j.licet quidam habeant ⁊ male.⁊.l.j.in princi.⁊.§.j.quia illa nihil facit ad hoc.Oldra.

1 ☞Res plures si vt vna legentur vna capi ⁊ altera dimitti nō potest.

1 Sirege.†Reb⁹ multis vt vna legatis vna accipi ⁊ altera dimitti nō pōt.h.d.dy.ibi idemqꝫ dicim⁹.s.vt vna species repudiari altera retineri nō possit qꝛ vnum est legatum.Dy.in fi.id est quā:ūcūqꝫ vniuersitate in qua plura corporea cōtinentur. d.y

1 ☞Legatarius non capax licet ex se non admittatur collegatarium tamen particularem facit.
2 Partem quando facere possit qui ad partem non admittitur.

1 Si titio ⁊ eius.†Nō capax ꝓpter delictū ꝑsone lꝫ ex se nō admittat̄ ad ꝑtē tn̄ collegatariū facit ꝑticularē.h.d.Et vide qd plenē dixi.s̄.tit.ꝑxi.l.huiusmodi.§.si titio.⁊ dic titio:id est capaci ibi capere nō pōt ꝓpter vitiū vl' delictū ꝑsone.Dy.⁊ dic capere nō pōt ad vtilitatē suā tamē ad vtilitatē fisci capiebat ⁊ ita cessat tota gl.Ray.que nō bn̄ intellexit hāc.l.⁊ cessant etiā cōtraria gl.qꝛ nō loquunt̄ in nō capace nec ad suū nec alienū cōmodū.⁊ vide qd no.s̄.de testa.tut.l.q tutelā.§.j.⁊.s̄.tit.ꝑxi.l.legatū est deliberatio.§.j.ibi damnat̄.⁊ sic capax volūtatē defuncti nō habet nisi in quinqꝫ ⁊ iō plus petens repellit̄.vt.j. de doli excep.l.apud celsū.§.ꝑterea.⁊ sic nō fit pars ex cōsensu sed ex testatoris volūtate defectu.Ol.ibi titio.s.capaci.dy.in gl.pma ista gl.est intricata:⁊ iō eā declara.vt sequit̄ ibi corrigitur qd dicit̄ in.l.si duob⁹.f̄m itellectū rogerij.dy.ibi titie si non nupserit ibi cōditio deferat.⁊ iō vtrūqꝫ legatū iure cōmuni inutile.sꝫ mulier admittit̄ ex ꝑuilegio speciali.⁊ iō cū habeat legis vocatione nō testātis dispositione nō est ibi ius accrescēdi nec habet quicꝙ cōe illa.l.cū ista.vt ista.vt ibi no.Oldr.ibi penu.qꝛ quo ad quid seruus est capax.Dy.⁊ dic vt no.dicto.§.si coniūctim.ibi item illius.l.huiusmodi.§.si titio.ibi .l. antepenul. que est contra.sed sol.vt ibi no.f̄m Oldra.ibi ergo solū istud quod dicitur in hac.l.ibi.l.fi.§.scio.sed dic vt ibi no.⁊ dixi ibi qm̄ autem quartā ibi poterat agere ⁊ sperabat̄ qd ageret al's idē esset qd hic.⁊.e.ti.l.repudiantis.⁊ no.in dicto.§.qm̄ aūt quarta. Ol. Et licet de ista materia plene dixerā dicta.l.huiusmodi.§. si ti-
2 tio.potes tamē sic dicere f̄m Dy.†cum queritur qn̄ qui nō admittitur ad partem faciat partem dic aut legatū est inutile i ꝑsona collegatarij ratione rei quia est eius ꝓpria ⁊ sic nō pōt sibi legari aut ratione persone legatarij aut in mista ratiōe collegatarij ⁊ eius a quo legat̄.¶ Primo casu facit partē qui non vocatur ad partem.vt dicta.l.huiusmodi.§.si titio.cum similibus.¶ Secūdo casu qn̄ propter persone debitū ex causis que numerantur.instituf.de legat̄.§.legatarij.vl' vitium.vt quia seruus testatoris,tunc idem quia facit partem qui nō vocatur ad partem.vt.s̄.titu.proxi.l.plane.§.si coniunctum.versi.nec solū. ⁊ hac.l.aut propter defectum.vt quia mortu⁹ est qui viuere sperabatur aut non natus qui nasci sperabatur:⁊ tūc nō facit partem.vnde collegatarius vocatur insolidū.vt.C. de caducis tollen.§.in primo.⁊.s̄.titu.proxi.l.qui quartam.§.fi.⁊.l.si duobus. in princi.no.vel quia repudiat.vt institu.de legat.§.si eadē res. ¶ Tertio casu quādo legat̄ heredi a seipso:⁊ inutile est mista ratione non facit partem.vt.s̄.titu.proxi.l.plane.§.si duob⁹.sꝫ contra predicta est.j.de contratabulas.l.si post mortem.§. liberi.sed ibi non vocatur vt virtute relicti ⁊ iure accrescendi.sed ex legis potestate pro contratabulas.Dy.

[a] ¶ Hec conditio.Addobal. hic ⁊ tex.meliorem in.l.j. §.fi.itē.ad legatum. ad legem falcid.

1 ☞Fuga serui legati culpa heredis cōtingēs ipsi imputatur.
2 Legatum sub temporum alternatione multiplex cēsetur esse.
3 Legatū rei nō existētis in rerum natura est inualidum.
4 Legatariorū incertitudo heredi tribuit potestatē eligendi.
5 Gratificatio locum nō habet vbi tantum vni debetur legatū.
6 Vasallus duorū dominorum an possit vni gratificari.
7 Directum est obliquo preferendum.
8 Actio fideicommissaria in quibus detur casibus.
9 Onera sequuntur legatum certe partis hereditatis.

1 Si quis seruum.†Fuga serui legati contingēs culpa heredis sibi imputatur secus si sine eius culpa contingat.hoc dicit.Ibi interponēde sunt ab herede.Dy. ibi reducitur qꝛ testatore viuente nō tenet̄ heres de culpa.vt.s̄. titu.j.l.cum seruus.vbi de hoc.Dy.¶ Op.de.l.cū res.s̄.ti.proxi.quia nō de reducendo sed de restituēdo.dic qd hic nō fuit in culpa ⁊ dic plene.vt ibi dixi.¶ Secundo op.ergo debet teneri in estimatione rn̄de quod hoc est in electiōe legatarij ⁊ hoc quādo post mortem.Si autem viuente testatore fugiat nulla fit distinctio culpabilis non culpa futuri heredis qꝛ eo tempore nullus ius quesitum erat legatario.argu.s̄.ad leg.aquil.l.inde ne

ratias.ꝛ quando post mortem non curo post aditā hereditatē vel ante quia semper idem. vt culpe distinctio habeatur. vt no. s̄.titu.proxi.l.cum seruus.licet glo.hic contrarium innuat. Ol. in glo.culpa heredis ibi de reducendo prout eliget legatarius. vt in sequenti gloss. Oldra. ibi alioqui id est si non sit in culpa. Oldra.in gloss.cauet enim ibi non de prosequendo sumptibus suis sed sumptibꝰ legatarij.si fugisset post factum testamentū. Jac.ibi eo tempore.id est viuente testatore. Oldra.ibi in re aliena quia legatarij.dynus ibi nec heres quia eo tempore nec heres erat nec esse poterat. Oldra.in fin.imo idē siue sit adita hereditas siue non.ꝛ.l.inde neratius.ponit alium casum. vt nota. s̄.titu.j.l. cum seruus. ꝛ dixi.s̄. in expositione litere. Oldra.Si ita legetur.

2 **Si ita legetur.** †Si plura legātur sub temporum alternatione cēsentur esse plura legata.hoc dicit. Ibi duo vnum purum scilicet primū:ꝛ transmittitur secundum conditionale ꝛ non trāsmittitur.vt.j. quando dies le.ce.l.si penum. Jac.ibi contentus esse debebit. ꝛ hoc respectu dicitur vnum.dy.in glos.ibi quod non placet imo placet. Dy.ibi dic ergo ideo.scilicet esse duo. Oldra.ibi quibus modis vsufruc.amittatur.l.si duobus.sed contra.j.eodē.l.si illud.ij.responso vbi videtur vnum legatum ꝛ tamen nō possunt in idem tempus concurrere sub contrarijs.ꝛ.l.lucio conditionibus relic.vnde prima verior ꝛ approbat.s̄.titu.l.si ex to.§.vlti. ꝛ dicta.l.si illud.j.eodem. Dy.ꝛ.l.lucio.

3 **Si quis legauerit.** †Legatum rei que nō est in rerum natura nō tenet.hoc dicit. Uel clarius secundum Dy.pars rei legate deficiens non facit residuum rei desinere esse legatum. hoc dicit. Ibi capitur per legatariū ex causa legati.dy.ibi quia quodā modo in fin.sed contra.s̄.titu.proxi.l. quidam.in princi.sed ibi post perfecta verba legati in quantitate relicta ostēdit testator vnde percipi debet. Dy.ad soluendum.

4 **Si inter duos.** †Si ꝑpter nominis idētitatē legatarius est incertus in potestate est heredis cui velit prestare legatum licet ipsi ad inuicē se impediant.h.d. Uel breuius ſm Dy. incertitudo legatariorum potestatem heredi tribuit eligendi ꝛ cui velit gratificari. Dy.ibi amici testatoris pari amicitia.Secus si vnus nō est amicus alter sic cum propter meritum ꝛ amicitiā legetur.vt.s̄.pro socio.l.nec adiecit. Jac.Et facit ad id quod notaui.s̄.titu.proxi.l.si seruus plurium.§.fi.ibi defendatur contra alium cui non soluit. Dy.in glos.ibi aliquod esse sed impediri ratione incertitudinis que est in persona. Dy.licet glo.teneat quod nullum sit ex toto.j.pro legato.l.ꝑ legato.s; ista gl.verior est:eam no.ꝛ vide Dy.de regulis iuris.l.obscuris.li. vj.ibi.§.scio.ꝛ.l.si ita.i fin. Dy.in fi.aut scio.sed ibi est locus similiter gratificationi anteꝗ̄ alius preoccupet ꝛ sic prosequuntur iura oino paria. Old.dicit ergo ſm dy.qꝺ vbi oino deprehēditᷣ paritas est locus gratificationi.dy.de hoc dic.vt plene not.s̄. de relig.ꝛ sumptibꝰ funerū. l.vlti.vbi soluēdo brocardum sic notat Ja.de bel. so. hic cōpetit electio gratificationi simpliciter. sed in contrarijs nō simpliciter.sed ſm quid.vel dic qꝺ si dubitatᷣ qs sit potior in iure locꝰ est gratificationi vt hic al's secus vt in contrarijs. Uel dic secū
5 dum Py.†vbi debetᷣ vni tantū nō est locus gratificatiōi.vt.s̄. mandati.l.si ꝑcurator.§.fi.vbi vero debetur pluribus alternatiue tūc locus est gratificatiōi.vt.s̄.de condi.indebiti.l.plane.vbi debetᷣ pluribus correis credēdi locus est gratificationi.vt.j.de duobus reis.l.ij.vbi debetᷣ pluribus nō cōrreis ꝛ sic alternatiue ꝛ vnus solus istat locus est gratificationi.vt.s̄.locati.ꝛ.l.in naue saufelli.de bonis auto.iudi possi.l.si non expedierit.ꝛ que in fraudē creditorū.l.pupillꝰ.ꝛ facit qꝺ no.s̄.de cōdi.indebiti.l.tutores.ꝛ hoc etiā no.ꝛ extra de iure patro.c.cū aūt.de rescriptis.
6 c.si duobus.cū ibi notatis.li.vj. †Et faciunt predicta an vasallus duorū dominorū possit vni gratificari.ꝛ ad alias similes q̄stiones quas notaui.s̄.ad silleia.l.iij.§.si cum omnes.

7 **Certam pecuniam.** †Directum preferetᷣ obliquo hoc di.secundum Dynum.vel sic.legatarū ꝛ eidem substitui.si in eis manifesta calumnia non apparet heres prestat primo nominato quā substituto. vel sic si plures petāt legatum ꝛ nullus in calumnia appareat debetur primo ꝛ non substituto. Ol.ibi.si ꝛ legatariꝰ primus.dy.ibi ꝛ substituti.per fideicommiss.dynus. Uel dic secundum iacobum dic substituti directo vt si primi noluerint habeant secundi.sic.C.de lega.l.si legata.ꝛ si repudiant primi secūdi habeāt.vt.C.de impube.ꝛ alijs substitu.l.his.si eni essent sub stitu.per fideicō.non haberent act.ante restitu.sibi factā a legatario.j.ti.ꝑxi.l.si legatarius.ad trebel.l.restituta ꝛ no.s̄.ti. ꝑxi. l.ciuitatibꝰ.§.fi.ꝛ hanc etiā sequitur ꝛ reprobant gl. Dy. sequitur glo.ꝛ pro ea facit.s̄.de acquiren.here.l. quādiu. ꝛ ad cōtra
8 ria Rū.†qꝺ in multis casibus datᷣ actio fideicō. aut restitu.C. ad trebel.l.penul.ꝛ maxime qū imminet periculū ei cui est restitutio facienda.vt no.j.ad trebel.l.marcellus.§. res que ꝛ hoc al leg.hic per fideicō.vt in vltima gl.iac.de ra. ibi petent ex causa fideicō.dy.ibi cui primū.i.primo loco.dy.quid ergo si hi quibus restituendū est concurrāt cū cōmissarijs ꝛ velint potius sibi solui de manu heredis ꝗ̄ cōmissariorū videntur repelli arg.huius §.ꝛ aliarū hic allegatarū in glo.sed dic contra per.l.si a pluribꝰ in prin.s̄.de leg.j.ꝛ ad hunc.§.Rū.qꝺ hic non erat minister simpliciter sed legatarius. Dy.in glo.vlti.ibi.§.eo tempore.ꝛ.j.ad trebel.l.imperator. Dy.

9 **Si cui certam.** †Legatū certe partis hereditatis sequūtur onera secꝰ i legato bonorū.h.d.cū.l.se.vel ſm dy.qꝺ idē est pars hereditatis cū onere transit:pars vero bonorū sine onere.dy.ibi manumissorū in vltima voluntate.dy.ibi impensa funeris debita alij qui funera uit defunctū sed heredibus debet cauere de parte sua soluēda ar.j.e.l.cū filius.§.j. Jac.in fi.anteꝗ̄ prestetᷣ pars legata que cū onere solui debet.dy.in gl.vlt.ibi ſm Azo.hoc placuit dy.ibi.l. cū filius de ver.sig.l.here.appellatione.dy.sed si dixi testator rogo heredē vt oia mea bona restituat hoc casu ap. bonorū continentur onera.vt.j.ad trebel.l.nā qꝺ.§.fi.ꝛ.l.seq.ꝛ ita intelligas l.j.j.de bonorum poss.ꝛ ita sol.azo.est vera ꝛ vide quod nota.j. ad trebel.l.mulierem.§.fi.

Cum autem. Sūmata est cū precedēti. §.ibi.do.i. relinquo certā partem ibi manumi.i.eorū que testator percepit emi ꝛ manumitti. Dy.in glos.j.ibi qꝛ protinus.i.istā.dy. in glo.vl.ibi ex illa dictione aūt que est aduersatiua ꝛ aliud ius statuit in sequentibus ꝗ̄ in precedentibus.vt.s̄.de damno infecto.l.hoc amplius.§.de his ꝛ ibi no.ſm Dy.

1 ❧ Res rem sequitur cui ipsa adijcitur.

1 **Cui fundus.** †Res alteri adiecta illā sequitᷣ.h.d. vel ſm dy.accessorium sequitᷣ principale.h.d.de hoc per extra de regu.iur.c.accessoriū li.vj.ibi si quis alias si gd. Dyn. ibi eam partē de nouo emptā dy.non ob.j.de auro. ꝛ argen.lega.l.si ita.qꝛ ibi in principali hic in accessorio augmenta et vide quod dixi.s̄.ti.proxi.l.qꝺ in rerū.§.si quis.

1 ❧ Legare nemo pōt seruo suo nec statulibero sine libertate.
2 Concessum ad tempus eo transacto prohibitum censetur.
3 Procurator datꝰ ad certū tempus eo finito censetᷣ reuocatus.

1 **Statuliberum.** †Nedū seruo suo qs sine libertate lega. nō pōt imo etiam nec statulibe.suo nisi sub ea cōditione sub qua fuerat libertas relicta.h.d.dy.ibi.no.tūc quidem quare dicat nedum post defectum conditionis nō potest legare sed nec pendente conditione.dy.ibi ex testamento libertas.i.pendente conditione libertatis.dy.ibi legatum valet quia dies legati ꝛ libertatis cedit eodē die. Dy.ib.ab herede legari posse quia libertas relicta cum legato concurrit.ibi si ex testatoris.s.testamento.dy.in gl.prima ibi fallit.i. non valeret qꝛ ibi per legatū efficitur hic ipso iure.vt ibidē.vt.s̄.de militari testamento.l.lucius.§.j. Ol.ibi vt liberti decetero.§.si quis vbi similes legat seruo hoc ipso videtur libertatē legare. Dy. ibi seruos.ibi.speciale fauore alimentorū. vt.s̄.titu.ꝑ.l.seruo alieno. in principio.ꝛ.§.j.ꝛ ibi dixi.ibi plautius.in fi.s.quando legatur seruo legato alij.vt.s̄.ti.j.l.seruo legato.in prin.ꝛ his duabꝰ legibus non est falc.quia cedente die legati non est futurus seruꝰ heredis vel extranei legatarij cui legari potest vt supra titu. ꝑxi.l.seruo legato. Oldra.

2 **Stichum aut pāphilū.** †Qꝺ ad tempus concedi tur post id tempus prohiberi videtur. h.d. vel sic cum aliquid disponitur de aliquo intra certum tempus eius contrarium videtur esse dispositum vltra illud tempus ꝛ electio semel facta amplius fieri nō debet.hoc dicit ꝛ ad hec duo sepe allegatur et nescioꝰan habeat casum alibi. Ibi vtrū.i.quē.dy. ibi si nō dixit eligēdo.dy.ꝛ hic Rū ibi mortuo post electionem.dy.ibi cedentem.s.post dū tamen ante electionem.dy.est ergo arg.iste.§.†qꝺ
3 si quis det procuratorem vsq; ad certum tempus quod post illud tps videatur eū a procuratione reuocare nō tamē dico qꝺ verius sit.dy.ꝛ pro hoc.j.e.l.titia.§.fi.quia qꝺ ad tempus cōceditur ꝛc.vt dixi in summario ꝛ pro hoc de vulg.ꝛ pupil.sub.l.si quis de legibus.l.cum.l.de pactis si vnꝰ.§.penul.ꝛ no.s̄.de serui.l.seruitutes.scđo allegatur ꝛ sepe iste.§.quia.ꝑpter negligētiā

primu

❧ Si inf duos. Adde ad hāc materiā istius.§. imo. [illegible] non contratio falsa. de condi.ꝛ de monstra.bal. in.l.si quis a filio.§.j.s̄.e.ti. bar.hic.

❧ Questio notabilis.

primi non eligentis et videtur electio ad aliuz pro hoc.ĩ.e.l.cũ quidam ita fideicom.⁊.l.peto.§.fratre.⁊ qḋ no.per cõpo. extra de electio.cum in cunctis.ver.itez quid si aliquis est electus.ad hoc etiã facit quia si filia denuntiat patri qḋ exigat dotẽ ⁊ ipse negligit exactio querittur ad eã.in auten.de equalitate dotis.§.j.⁊.§.fui aũt.facit etiaz qḋ no.s̃.de seruitu.rustico.predio.l.si via. Item si canonici non corrigunt excessus.ĩ.terminum ordinatum eps postea corrigere potest extra de officio ordi.irrefragabili.§.excessus.not.per Hostiẽ.in summa eiusdẽ titu.§.quid
4 pertinet ver.deses presul.† Item si primus in gradu nõ facit ꝙ facere debet trãsit in secundũ in gradu.s̃.de iofficio.testamẽto.l.penulti.ĩ.de bo.possessio.fm tab.l.ij.§.defertur.⁊ de successo.edicto.l.ij.⁊.iij.Et ad istam conuersionem electionis de vno in alium bene facit.ĩ.de arbo.bene ceden.l.j.§.ait pretor.⁊ ibi in glo.que incipit not.de conuersione electionis.⁊ no.qḋ etiã no.C.de fideicõmis.l.quoties.in prima glo.⁊ ad hoc bene extra de prebendis.c.⁊ si pluribus.libro.vj.de concessio.preben.c.nulla.⁊ ibi in glõ.pro hoc de appella.significãte.de electiõe.c.quãꝗ.lib.vj.C.qui ad bonorum possessio.possunt.l.vt bonorum.⁊ ibi in gl.de his qui.vt indignis.l.si sororẽ.ad tertull.l.j.§.si mater.de adulte.l.si maritus.§.si negauerit.de executio.l.nõ solum.§.si libertus.de nego.gest.l.diuortio.de statu libe.l.si peculiuz.§.fina.cum similibus.Primo autẽ nõ existente negligente secundus non admittitᷣ.C.de edicto.diui adri.toll.l.j.s̃.de acquirẽ.hereditã.l.ij.⁊.l.quandiu.de iure deliber.l.si plures.⁊.C.qui ad mitti ad bonorum possessio.possunt.l.fi.in fi. Si autẽ tẽpus nõ esset adiectum primo iudex potest statuere vt.s̃.de heredib⁹ instituen.l.si quis instituatur.⁊.C.de ingenuis manumissis.l.diffamari.⁊ ibi de hoc in glo.prima ibi ex tunc dare hoc nõ videtur dicere textus:vnde posset mutare.Si ante testamenti recitationem elegisset.vt.ĩ.eodem.l.cum pater.§.hereditate.⁊.§.a filia.Iaco.ibi inutile esset:immo valet.vt.s̃.de legat.j.l.huiusmodi.§.stichum.⁊ in simili not.ĩ.de verbo.obliga.l.eum qui certarum.Iaco.in glos.vlti.ibi de verbo.oblig.l.si quis sti.fuerit.vide ibi quod ibi plene de hoc dixi.ibi de hoc verbo vellet quod est futuri temporis.dy.ibi illa in contractibus hec vera.dyn.ibi quã volet vt primum magis sit estimatiuum seu executiuũ.⁊ denotet tempus:scdm vero non.dy.ibi.§.qui stichuz.quod nihil est.vt no.dicta.l.huiusmodi.§.qui stichuz.vnde prima verior.dyn.vel dic vt plene notaui.in.l.contraria.

1 ☞ Quantitas legari non potest que in hereditate non est.
2 Heres cum beneficio inuentarij adiens soluere tenetur.
3 Legatum non transit ad heredes legatario ante legati cõditionem moriente.

1 Si pecunia. † Quantitas q̃ in hereditate nõ est legari põt vt quãtitas nõ vt species.hoc dicit.dy. Uel sic si legatũ generis nõ reperiatur in hereditate nõ propterea heres liberatur a prestatione.hoc dicit.Et concordabis infra de adimẽdis lega.tis.l.pater.⁊ quod dicit legata dic vt quantitas.vel in quantitate.qꝛ si vt species non teneret legatũ:si in patrimonio non esset.vt.s̃.titu.proximo.l.si seruus legatus.§.qui quinque.
2 Dy.Et est hec lex argumen.† quod heres adiens cũ beneficio inuentarij teneatur soluere.vt hic heres.⁊ pro hoc.C.si certũ petatur.l.j.vel forte non tenetur cum nullũ dãnuz habeat sentire vt.C.de iure delibe.l.scimus.§.sed ⁊ si prefatam.nec per omnia est heres.vt eadem.l.§.in computatione.ver.si vero.⁊ ipse Iac.in glo.prima.in fi.qꝛ ibi.vt species.Dy.
3 Quod ita legatum. † Legatarius moriẽs ante legati conditionẽ non transmittit ad heredes suos.hoc dicit.dy. Uel sic.legatuz relictũ in morte heredis intercedit antea mortuo legatario.ibi si pro quia.dy.ibi decesserit.scilicet legatari⁹.dy.in glo.scꝫ ipse heres ibi cum titius:scilicet legatarius non intelligas de titio extraneo quod idem esset sicut cum legatur.si heres moreretur per rationem que est hic in textu.in fine. Sꝫ que est ratio respõdeo quia per mortem legatarij extitit euent⁹ inserte diei.licet si relinquitᷣ cum morietur heres ⁊ moriatur legatarius viuẽte herede adhuc pẽdente die inserto moritur:vnde sicut pendẽte cõditione non transmittit ita nec hic.dy.in glo.⁊ sic est conditio.in fi.quia ibi extitit conditio legati:eo ipso quod moritur institutus cui erat legatum sub cõditione si nõ esset heres.vt.ĩ.quãdo dies leg.ce.l.vlti.Dy.

1 ☞ Heres in legato nominis ad estimationem debiti tenetur si eius facto debitor liberetur.
2 Legatum multiplicatur personis multiplicatis.
3 Legato totius derogatur per legatum partis.

1 Si duos. a † In legato noĩs si facto herede is debitor fuerit liberatus ad estimationẽ debiti tenetᷣ.h.d.⁊ hic casus nõ est alibi sic ad literã fm dy.imo.s̃.tit.pri.l.nõ quocũqꝫ.§.qui gaiũ.ibi hꝫ.s.in solidũ ⁊ subaudi.s.dy.ibi medio reo debendi eidẽqꝫ legatario.dy.ibi facto ei⁹ liberat⁹ eo ipso qḋ p cessionẽ cepit esse meui⁹ creditor p cõsequẽs desijt esse debitor qꝛ idẽ apud se obligatus esse nõ põt.dy.vt.ĩ.de fideiusso.l.stichus.⁊ qḋ dicit facto eius dic.s.heredis cedẽtis nec eñ excusatᷣ qḋ cessionẽ fecerit volũtate testatoris:⁊ ideo non videatur sibi iputare.ar.s̃.si qs omissa causa testamẽti.l.q aũt.ver.plane.qꝛ cedere sine voluntate poterat etiã soluere pecuniã. Itẽ qꝛ ex volũtate testatoris tenetᷣ vni cedere alteri estimationẽ pstare.vt.d.§.sꝫ qrit Ia.de are.si vnĩ cessa sit actio cõtra meuiũ nunqd sibi cõpetit cõtra titium.videtur qḋ sic.arg.ĩ.de leg.iij.s̃.de hereditate vel actio.ven.l.q filij.sicut ⁊ qñ vendit nomẽ etiã pignor psecutio videtᷣ vendita.vt.C.de act.⁊ obliga.l.si insolutũ.⁊.l.si a creditore Ia.in glo.etiam addendũ ibi si sit.§.j.in fi.⁊.l.legatũ.Ol.ibi cedendo seio cõtra meuiũ.Old.ibi.§.fi.⁊.l.se.⁊.l.plane.§.si cui.Dy.
2 Si is. † Quo ad multiplicationẽ pluriũ psonarũ multiplicatᷣ legatũ.h.d.ibi legasset ⁊ legando secundo nõ habuit animũ adimẽdi primo qḋ in dubio psumitᷣ.vt.s̃.de leg.j.l.si pluribus.dy.in glo.j.ibi so.vt ibi qꝛ ibi in specie legata separatim duobus qḋ nihil est.vt.s̃.tit.pri.l.si pluribus.dic ergo qḋ ibi legauit secundo partem de eo qḋ primo legauerat to
3 tum † vnde legato totius videtur derogasse per legatuz ptis in ea parte sicut per legatum speciei derogatᷣ legato generis i ea specie.vt in eadẽ.l.vxorẽ.§.felicissimo.⁊.C.codicillis.⁊ est expressum.C.de legatis.l.cum questio.Dy.ibi sed loquitur alio casu scilicet cum solus vnus erat legatarius.Dy.

1 ☞ Legatũ libertatis in dubio prefertur legato relicto seruo.
2 Dominus serui qui heres instituitᷣ de fideicõmissaria libertate danda rogatur.

1 Si idem seruus. † In dubio preualet legatum libertis legato relicto seruo.h.d.Ibi ostenditᷣ ⁊ sic solus ordo scripture non sufficit.ar.ĩ.de verbo.oblig.l.si qs stipu.sola cũ testatoris volũtas bñ sufficit.ar.s̃.tit.j.l.heredẽ.⁊ vide qḋ no.s̃.de his q̃ in testõ delẽtur.l.pri.in fi.⁊ de liberis et posthu.l.si ita.§.regula dicit.in gl.eidẽ libertas ibi.§.si idẽ.⁊.l.si seruus legatus.§.si seruus alienus.dy.in fi.⁊ dic.vt ibi not.
2 Seruo alieno. † Dñs serui heredis instituti rogari potest de fideicõmissaria libertate danda.h.d.Ibi cui scꝫ domino.dy.in glo.prima ibi cũ filio imo videtur contra.sed dic.vt ibi notatur.
Si quis duobus. In alternatiuo legato debet solutio insolidum fieri in vno vel in alio non in parte vnius ⁊ pte alterius.hoc dicit.

1 ☞ Heres liberatur soluendo vni alternatiuorum legatariorũ.
1 Si titio. † Si duob⁹ alternatiue legetur put elegerit heres solutio facta vni liberat heredem vtroqꝫ.h.d.Et no.fi.huius.l.q̃ sepe allegatur.ibi videtᷣ heres volenti hec verba tollũt ne disiũcta hic posita resoluatᷣ in coniunctaz in glo.j.ibi electio hec data heredi.dyn.in glo.sunt ergo ibi debẽdi.i.quibus debetᷣ.⁊ sic credendi.dy.ibi occupantis.s.qui primo litẽ contestatᷣ.dyn.ibi sed ille qui exegit tenetur imo nõ videtᷣ teneri.vt.ĩ.ad leg.fal.l.lege falci.hoc seruandũ esse.Iac.⁊ ita nota.ĩ.de sol.l.qui hoiez.§.j.Unde si glo.ista referatᷣ ad casum hui⁹.l.nõ est vera sed simpliciter intelligẽdo vera est.⁊ ideo dicit qḋ aut cõis pecunia puenit ad debitorẽ ⁊ tũc gl.ista ꝟa est.⁊ ita itelligo.gl.C.de duobus reis.l.j.aut sunt duo rei ex causa lucratiua.⁊ tũc est ꝟa gl.que est dicta.l.qui hoiez.§.j.⁊ de hoc dixi.C.de duob⁹ reis sup rubrica.in eadẽ glo.in fi.sꝫ hic dãnatus est alternatiue dare illi aut illi in cõtrario simpliciter prohibet ⁊ ideo vnicuiqꝫ pro pte prestat.Dy.vt.ĩ.e.l.vnum ex fa.§.rogo.

1 ☞ Fideicõmissuz in persona fideicõmissarij deficiẽs cuius lucro cedat.
2 Executores testamenti an habeant actionem cõtra heredem.
3 Legatarij an actionẽ habeant contra executores testamẽti.

1 Si quis titio. † Si fideicõmissum in persona fideicõmissarij deficiat cedit lucro legatario vero heredis.h.d.Ibi mortu⁹ post testm̃ viuus tñ erat tpe testamẽti.dy.ibi cedet siue penes se habeat siue petiturus sit ab herede.dy.ibi vt ministrũ titiũ elegerit.s.testator.dy.Sꝫ qñ dicitᷣ elect⁹ aut minister rñdeo qḋ nullũ lucrũ dꝫ inde sentire.vt.s̃.de donatᷣ.iter viꝝ ⁊ vxorẽ.l.mlier al's icipit publici⁹.Ia.ibi idẽ vt seruetᷣ pdicta distictio.dy.ibi viuz fructũ legatũ titio:vt restituat meuio.dy.qꝛ vbi est legatarius

Qui duos. Adde ad hãc le.Bal.i l.ex legati.C. de lega.⁊ per Bar.hic.

Et proculo. Adde Bar. z Bal.l.j.§. vbi aût de cadu.tollen.z q̄ ibidez dixi in lectura mea valentina.

a ¶ Legatariũ. z Adde Bal.in.l. q̄d pauperib⁹.z de episc.z cle. in.l.si qs ad declinandã p bar.C.e. Jo. And.ad specu.in.ti.de instru.edict.§. nũc vo.ij.co. Bal.i.l.ex ho... fidei.uer. Paul. de ca. aliqua tetigit.consilio.cxlvij.

b ¶ Lucius. Adđ bal.i.l. ij.C.de don.i iij.col.Bart. hic.

2 apud eum remanet:si minister apud heredez.allegatur ɔtinue l.ista.†qñ queritur vtrũ executores testamentorũ habeant ack. cõtra heredem q: aut sunt simplr ministri z nõ habent ack.aut non z habẽt vt hic regula est ergo q̄d ack.nõ habẽt vt.ĵ.de ali. z cib.leg.l.filio.§.mater.vbi de hoc z ad trebel.l.luci⁹.§.j.fallit inpñs causis.vt.C.de episcopis z cleric.l.nulli.z.ĵ.de ali.z cib. leg.l.alio.z.l.seruos.at qui habet commodũ vel partẽ legati bene hʒ ack.vt hic z.ĵ.de leg.iij.l.si legatarius.in prin.š.ti.pri.l.q̄dam.§.si scriptus.vbi de hoc.z.l.si a plurib⁹.z per hoc bene extra de testamẽtis.c.tua nos.z.c.Johãnes.sed qua ack.agẽt his casibus quib⁹ ipsis cõpetit actio dic q̄d si ad pias causas z sũt ministri simplices agũt officio iudicis.vt extra de iudicijs.c.dilecti.z pscript.ver.quoties.vel conditio.ex illa.l.nulli.C.de epis z cleri.vel cõditio.ex canone per dictas decretales tua nos.z.c. ioannes.vel officio iudicis.vt.C.de agricolis z censitis.l.si coloni.si autẽ non est simplex minister agit actione ex testamento de vtraq; q̃stione vide q̄d plenius dixi dicta.l.nulli.in glo.j. ibi cõmissarijs.i.executoribus testamentorũ.Dy.Et de istis intelligitur.š.tit.pri.l.si seruus legatus.§.cũ quid.Oldr.ibi.l.nulli. q: tunc hʒ cõditio.ex.l.illa.Dy.ibi.s.alio herede.q: tunc hʒ iudicis officium.dyn.vel nisi fuerit sibi a testatore mandatuʒ dicendo volo z mando q̄d talis distribuat quasi post mortẽ hoc casu sit mandatum collatum.dy.quo casu durat post mortẽ.vt š.mandati.l.si vero non remunerandi.§.fi.z.l.se.cum similibus. Ibi vt ministro.sed vt legatario vñ legatarius bene hʒ ack:etiã si nullũ cõmodum hʒ ex testamento.vt.š.ti.proxi.l.si seruus legatus.§.cum quid.z not.in.l.hmõi.eod.tit.sed minister simplex non nisi in casibus hic notatis in prin.gl.sed nungd†legatarij^a
3 habent actionem ɔtra executores testamẽti.dic vt no.ĵ. quando dies leg.ce.l.firmio.§.cũ ab heredib⁹.dy.sed in hac questione distingue sicut z hic qñ queritur an ipse executor hʒ actionẽ ɔtra heredẽ q: aut percipit cõmodũ ex vltima volũtate aut nõ z tũc aut legat̃ in pias causas aut i alimẽta aut in alijs causis. Dy.in eadẽ glo.in fi.de quo dic.vt ibi plene notat̃ q: nõ cedit eius cõmodo quãtũ ad hoc vt possit petere.sed retinere potest vt ibi patet.dy.Et de ista materia executorum testamentorum plenissime notaui dicta.l.nulli.C.de epis z cleri.z in speculo de instrumentorum editione.§.nunc vero aliqua. Albericus legũ doc.excellentissimus.

Si heres. Ibi vni ex libertis quẽ heres eligeret.dy. ibi non constituerit statim cũ cõmodũ potuerit.vt.ĵ.eo.l.cũ quidã.scđm Dy.ibi heres.s.heredis.dynus. in gl.ibi.§.si inter.sed hic mortu⁹ erat q̄d gratificari potuerat: scʒ heres fm vnum intellectum.Et ideo ius gratificationis videtur extinctum.dy.ibi si titio cõtra imo ista cõcor.nam hic neminem elegit z ideo eos petũt.vt ibi si simul veniant alias melior est conditio occupãtis.vt.ĵ.eo.l.cũ quidã.z ibi no.z.l.vnum ex fa.§.si duos.nõ declarat̃ iste.§.Item cõtra.š.ti.pri.l.q filiabus.§.j.so.vt ibi.item contra.ĵ.si cui plus quam per leg.falci.l. hic autem.§.si duo.so.vt ibi.no.item contra.ĵ.de vsufruct.legato.l.qui plures.sed ibi patet so.Dy.z Oldra.

Heredem. Legatum rei mee in tẽpus quo definat esse mea de iure sortit̃ effectũ.hoc dicit.Ibi non erit q tuus erat tempore testamenti.dy.vel fm Old.erat dubium an suus esset tempore testamenti.z no.quod si aliquid fit tempore prohibito z confertur in tempus promissum valet q̄d agit̃.vt hic.z.š.de donat̃.inter virum z vxo.§.fi.z.l.se.sic z ecõtra.vt.š.ad leg.aql. l.q: in eũ.z.C.de donat.ante nup.l.quod sponse.

1 ☞ Purgatio locũ habere nõ põt iure dñij si in penã resoluit̃.

Si is cui. In alternatiuo legato solutione vnius ad q̄d heres dũtaxat se putat teneri tanquam indebitum non reuocatur.h.d. Ibi cum stichum tantum.Dy.ibi alterutrum.i.vnũ vel alterum dare.dy.in fi.quia translatum est dominium illius
1 rei cum esset in obligatione.dy.z allegatur a.dyn.l.ista†q̄d vbi ius dominij resoluitur in penã q̄d nunq̄ possit habere locũ purgatio secus vbi ius obligationis in glo.vlti.in fin. vel dic ibi in stipu.hic in vltima voluntate:vel ibi in genere hic in specie.s.stichum aut pãphilum.vel aliter ibi tenetur ad incertum de incertis:hic dʒ incertum de certis.Item op.q̄d error ipediat trãslationem dñij:sed hic est error in causa.credebat.eñ purã esse q̄ erat alternatiua:z sic nõ videtur impediri translatio.vt.š.de acqrendo re.do.l.cũ in corp⁹.imo videtur error in dñio rei.credebat eñ vnã rem simpliciter legatum z sic illius dominiũ in legatarium translatũ.Preterea z si in causa error non erat eam traditurus ex alia causa quam ignorabat subesse:z sic videtur impediri translatio vt.š.si certuʒ petatur.l.si ego.Dy.

1 ☞ Jus accrescendi non admittitur in legato proprietatis.
2 Jus accrescendi non procedit vbi nulla prorsus est coniũctio.

Et proculo. †In legato ꝓprietatis ɔiunctio legalis nõ admittit ius accrescendi.Dy.ibi omitteret.i.repudiaret relictum seruo cõmuni.Dy.ibi non eñ cõiuncti p hoiem.sed bene sunt coniuncti per legem que coniunctio nõ admittit ius accrescendi in ꝓprietate sed secus in vsufru.vt in gl.ibi sʒ ptes dominicas quas in seruo habent.dy.ibi vendicarent z legata peterent.dy.in fi.ergo non faciunt ptes concursũ z sic nõ sunt coniuncti q̄d vnusquisq; cõiunctorũ habere deberet partem virilem vt.ĵ.de leg.iij.coniuncti.vnde si nullo modo cõiuncti sunt cessat eis ius accrescẽdi.dy.sed videt̃ q̄d hec lex nullo modo ꝓ
2 cedere possit.†nã vbi nulla prorsus est cõiunctio nõ ꝓcedit ius accrescẽdi i vsuf.vt.š.de vsufr.accrescẽdi.l.j.z vbi alia ɔiunctio est siue verbalis tãtũ siue realis tñ locus est iuri accrescendi in proprietate.vt.š.de here.instit.l.ita qui se.z.ĵ.de leg.ij.l.re coniuncti.cum similibus.ergo necessario vel dices.l.contrariã.de vsufructu.accrescen.male dicere.vel dices.l.istã non posse procedere.sed dic quod z hic z ibi est coniunctio legis non testatoris que inducit ius accrescendi in vsufru.vt ibi no.in ꝓprietate vt hic sed que est ratio huius.Rñ.vt in glo.q: facili⁹.zc.sed quare facilius.dy.ad hoc non rñdet.dyn.sed Cy.C.si seruo nupserit mulier.auk.q̄d locum soluit z rationẽ reddit q̄d redditur in glo.vñ dicta auk.sumitur.C.de nup.§.de augmẽtis col.iiij. In glo.q̄ incipit sed quare.secus in proprietate. In glo.ibi.ius cõiunctionis recipiat vel hic omnes non nominãtur ibi z sic z cõiunctim verbis dicendo seruo titij z meuij.in fi.nam ibi est conuersus casus q: ibi duob⁹ seruis vnus hic vni seruo cõi duorũ dominorum.Item contra de here.insti.l.si ita quis.sed ibi erat coniunctio verbalis hic nulla.Dy.

Cum quidam. Uerbũ reddẽdi habet etiãs significationeʒ p se dandi.h.d.z finitur hic punctus fm puncta q̄ dabant̃ doctorib⁹ bononie ibi.reddidisset ɔstante matrimonio ex causa ꝓbabili ita q̄d liberat⁹ erat de qbus aliqua sunt.š.de iure doti.l.mutus.§.manente.z so.ma.§uis z dixi.C. si cõstãte matrimonio dos reddita fuerit.l.j.ibi.deberi quadringenta ex causa legati.dy.in fi.sed verbũ dare non recipit significationẽ verbi reddendi vt.l.cuʒ pater.§.fidei tue cõmitto.z.l. antepenultima.§.impuberum.

1 ☞ Legatum extinguitur si per testatorem viuentem res legagata traditur.
2 Legatum vires non capit nisi post mortem.
3 Legatario si solutũ sit legatum an testatore voluntatẽ mutante repeti possit.

b 1 **Lucius.** b†Si per testatorẽ viuentem prestatur q̄d in testamẽto relictũ tradit rẽ legatario in totũ extinguitur legatum in totũ:si partem pro pte.ꝓ residuo vero superest petitio nisi heres probauerit q̄d testator mutauit voluntatẽ.dy.z vide q̄d plene dixi.š.eo.l.legatum.ibi militiam z reditũ sic ponit̃ in auk.de equalitate dotis.§.his consequens.ibi pecuniam eius.i.estimationem eius quecunq; zc.dyn.ibi.iterũ eñ pretiuʒ integruʒ.dy. ibi relinqui vltra illud q̄d a testatore datũ est.dy.ibi.fideicommissariũ.i.fideicõ.prestationẽ.dyn.op.de.l.š.tit.pri.l.hmõi.§.si titio stichus.z sol.vt ibi notaui.sed dyn.alleg.l.istam cum concor.hic posita in.gl. ad questionẽ qua querit̃ si mater donauit vni ex filijs quãtũ habebit vnus ex heredibus suis:postea eũdẽ filiũ donatariuʒ instituit z alium in alia dimidia z iste donatarius velit vigore donationis medietatẽ partis coheredis exigere q̄d nõ possit z nihil ɔsequat̃ preter partem hereditatis quã in eũ cõtulit mater iure institutiõis q̄d cõferre destinauerat ex causa donatiõis in cõtrariũ est quia ipse donatarius ꝓbari potest hereditarius creditor ex illa donatiõe seu ꝓmissione ex causa donationis sibi facta per matreʒ per.l.j.de bonis auto.iudi. possideo.l.hereditariũ z ad.l.fal.l.iponẽda.z ideo nõ extinguitur nisi ꝓ ea medietate in qua instituisset nisi fuisset institut⁹ aio cõpensandi q̄d in dubio nõ presumitur nisi probet̃ vt.ĵ.e.l. creditorẽ.z ar.C.e.l.iij.z.š.tit.proxi.l.lucius.non obstat illud prin
2 cipiũ†q: legatũ nõ capit vires nisi post mortẽ z ideo nõ potest dici creditor ante.vt.ĵ.e.l.fal.l.plautius z.l.linea.dy. Iteʒ facit ad aliam questionẽ in glo.hic posita que incipit presumitur. ergo que questio talis est pater primo legauit filie ducenta ꝓ se maritanda postea viuens eaʒ maritauit z dedit sibi sola cẽtũ: mortuo patre filia petit alia centũ sibi legata querit̃ nũqd possit.z videt̃ q̄d sic per hãc.l.ij.rñ.sʒ hec.l.nõ facit q: hʒ relictũ erat simpliciter sed in questione pdicta ob causam dotis vnde ipleta causa videt̃ tolli relicti petitio.ar.ad hoc.š.de proba.l.quinquaginta z.ĵ.de alimẽ.leg.l.libertis.in prin.dyn.tenet primam opi.s.q̄d filia possit residua centum petere p.l.ĵ.e.l.cuʒ pater.§. pater certã.z q: debitũ vel legatuʒ certum non arctat̃ ex causa vt.ĵ.de

vt.ĵ.de alimen.ꝛ ci.leg.l.quero ꝛ ꝫ.man.l.creditoꝛ.§.si inter maritum.Old.ꝛ ad hoc faciūt que notaui ꝛ dixi dicta.l.huiusmodi.§.cū pater.ſ.ti.pxi.ꝛ dicta.l.filia.C.de leg.in gl.presumiť ergo.ibi nisi contrariū liqueat aūt.ſ.si illud pretiū ꝛc.dy.Itē quē

3 rit.Dy.si facta solutiōe legatario testatoꝛ mutauit voluntatē nunqd repeteret qđ solutū est obtētu legati vñ cū legatum esset demum post mortē repetere poterit.vt.ĵ.ad.l.fal.l.cū quo.§.si.sicut ꝛ donatio causa mortis reuocať per penitētiā.ĵ.de dona.causa mortis.l.marcellus ꝛ.l.senatus.§.j.ex quo eñ isto modo agebať haberi dꝫ pro expresso.ſ.si certū peta.l.cū quid.ꝛ hoc tenet Iac.de ar.cōtrariū tenēt gl.ꝛ dy.ĵ.e.l.legatū est donatio.

1 ☞Legatario quando spectet electio in legato sub alternatione relicto.

1 Electio. †Legato relicto sub alternatiōe simpliciter nō referēdo ꝟba magis ad heredē quā ad legatariū in dubio est electio legatarij.

2 ª.h.d.ꝛ vide.Dy.ꝛ alios extra de regulis iu.c.in alternatiōis.lib.vj.Et plene de eo qđ certo loco.l.ij.al's.iij.§.q sti chū dixi.ibi.qđ facere.scꝫ vnū repudiare ꝛ aliud āplecti.dy.ibi.Fundus legatus est.scꝫ pleno iure seu plena ꝓprietate.dy.In glo.pma.ista gl.est melioꝛ de corpoꝛe iuris in ista materia.Dy.ibi.Tibi rem istā.ſ.legatario.dy.ibi.Sed si dicat lego ꝛ sic verba nō magis ad legatariū quā ad heredē referebat seu dirigebat nec ecōtra.dy.In gl.vlt.in fine ꝛ.ſ.de legatis.j.l.si ex toto.§.fina.Dy.ꝛ vide.ſ.titulo proximo.l.si quando.§.j.

1 ☞Amicus quis dicatur ꝛ quis inimicus.
2 Conditionale dicitur quod ex alterius electione vel confirmatione dependet.

Cum quidam. Primo quatuoꝛ dicta Marcelli i primo secūdo ꝛ tertio bene:in quarto male.Sꝫ ibi at si ita certū ibi idē ait.Quartum ibi plane ꝛc.Scđo ponit responsio sceuole.Tertio respōsionis rō que colligiť ex ꝟbis Marcelli.¶Quarto illius reprehēsionis modificatio.dy.ibi.Quibus voles vñ valet legatū qꝛ substātia legati non est eius arbitrio collata sed electio vt no.per Dy.ſ.titu.proxi.l.captatorie.Dy.ibi.Marcellus putauit ꝛ bene.dyn.ibi.Si neminē eligat alias elegerit.scꝫ heres:id est si fuerit in moꝛa eligendi neminē eligēdo statim cum potuerit.Jaco.ꝛ Dy.vel eligat indignum eo casu quo nō pōt ibi p̄senti dic datuꝫ sit supple.dyn.ibi.Nec vlli offerat heres morā purgando.Jaco.ibi.plane hoc solum male dixit Marcellus.dy.ibi.Defuncti post moram heredis.Dy.ibi.Superstiti tantū.Dy.ibi.Uel heredi eius vltimo decedentis.Dy.ibi.Sceuola aūt notat reprehendendo Marcellū in eo qđ dixit in ꝓximo versi.plane.dyn.ibi.Petere potuerunt:qꝛ nullus effectus fuerit.dy.Sed heres fuit in moꝛa eligēdi ibi noluerint.i.nō agnouerint non tamē repudiauerint similis expositio.ſ.vnde liberi.l.qui se patris.Oldr.ꝛ Jaco.ibi.transmiserunt quasi dicat non video quia purificatum est legatum nomine electi.dy.ibi.Utiqꝫ.ſ.verū quia transmittat ita quod heres non possit moram purgare.dy.ibi.Uno petente in iudicio per litis cōtesta.Dyn.ibi.Arbitrari.i.sentire.vt.ſ.eo.l.versi.idē ait.Dy.ibi.Nisi offerat post moram electionis.Jac.ibi.Cui heres velit.ſ.dare ꝛ supple heres petētis sine dubio petere potest.Jac.hec additio innuit alium intellectū quā superioꝛ.Old.ibi.Interuallo magno.dy.ibi.Cum igitur omnibus cōpetat petitio fideicōmissum.dyn.ibi.Notatus est.i.reprehensus Marcellus.Dy.ibi.Quam iustū tēpus lege non determinatum.dy.i.anteq̄ heres sit in moꝛa eligendi.Jac.ibi.quo.i.in fine qđ.dy.ibi.Ceteri decesserint qꝛ tunc defertur superstiti tm̄ qꝛ vsqꝫ tūc videtur cōditionalis.Et ideo p̄cedentes nihil ad heredes trāsmittunt.dy.Collige ex ista.l.vnū ad qđ sepe allegatur.ſ.qđ quilibet dicitur amic⁹ illi⁹ quē non offendit.Et pro hoc.ĵ.eo.l.cuꝫ

1 pater.§.rogo.alibi diciť †qđ nō videť amicus qest leui amicitia notus.vt.ĵ.de verbo.signi.l.late.§.amicos.vbi de hoc.sic etiam dicitur quis inimicus hoc ipso qđ non diligit.extra de accus.c.inquisitionis.diciť etiā qs meritus hoc ipso qđ nō est imeritus.ĵ.de lega.iij.l.fideicōmissaria.§.q̄q̄.Et de fideicōmissa.liber.l.fideicomissis.§.libertas.de mandato testamento.l.seruos.ꝛ.C.de fideicōmiss.liber.l.cū pꝛoponas.ꝛ de inofficioso testamēto.l.oīmodo.vbi de hoc.ꝛ faciunt p̄dicta qđ si legatū sit alicui si seruierit qđ videať seruisse eo ipso qđ nō offendit ꝛ sibi debeať legatū.in gl.scꝫ si eligat indignos.ibi.§.q̄q̄.vel si nullum eligat eo casu quo dixit dignos elegeris.dy.ibi.Habet locū qđ sequitur verū est cū dixit quos velles vt i pꝛimo casu nec vlli offerat.Dy.In glo.ſ.Marcellus ꝛ male.imo bene nec reprehēdiť isto casu per sceuolā.sed solū in quarto casu qui est in versi.plane.vt

dixi in expositiōe litere.Dyn.In glo.ſ.superstitis.in fi.ꝛ male.Dy.In glo.i.nō agnouerūt ꝛ repete sed ꝛ dic si pꝛo q̄uis.aliū noluerunt.i.non potuerunt.Jaco.in glo.scꝫ habeat ptātem in fi.cū non sit ratio quare non trāsmittant ꝛ vtiqꝫ trāsmissa est petēdi falcultas ad heredē premoꝛtui cū effectu ꝛ impurgabiliter:qꝛ heres nō hꝫ facultatem postea eligendi si vno petēte ꝛc.Ja.in glo.ſ.de superstitib⁹.in fine.hec vera videť arg.ĵ.e.l.vnū ex familia.§.rogo.ꝛ.ĵ.ti.pꝛoxi.ꝛ.ſ.e.l.si qs titio.§.heres.arg.contra ſ.e.l.si titio aut seio.sed dic vt ibi ꝛ dic vt dixi in dicto.§.rogo.pꝛeterea quid transmitteret aliis si per vnius petiōe excluderetur.dyn.In glo.maxime.ibi contingit.scꝫ qđ cōpetat petitio

2 oibus.Dy.In glo.vlti.no.bene glo.istā†qđ illud qđ depēdet ex electione vel ꝯfirmatione alicuius est cōditionale vsqꝫ ad electionē vel cōfirmationem ꝛ facit qđ no.ĵ.e.licinius.in pꝛin.circa.fi.glo.magne.Item inducit Dy.hanc.l.in ar.qđ si testatoꝛ dixit lego pauperib⁹ xp̄i quos talis elegerit qđ iste possit eligere quos voluerit etiam non pauperes.secus si dixisset quos dignos putaueris.vt in versi.ac si ita.Sed certe.l.ista nō ꝓbat q̄ possit eligere nō pauperes qꝛ hic semper eligebat de libertis lꝫ nō eligeret digniores:vñ bene ꝓbat qđ nō teneať eligere pauperiores.pauperes tñ eligere teneť.vt dixi.sed quod teneať eligere pauperiores pauperes videť per.l.si qs ad declinādaꝫ.C.de episcopis ꝛ clericis.sed ibi electio fit a lege hic ab homine:ꝛ de hoc dixi.ſ.titu.proxi.l.captatoꝛie. a

Si tamen. Quibusdam absentibus cum heres nullū elegerit ꝛ transiuerit tēpus electionis faciende q̄riť an trāsmittať.Jac.ib.Petať postq̄ heres fuit in moꝛa eligendi.Dyn.Et dic petāt.i.petere velint.dy.ibi.Presenti dic relictū.i.cū habendū sit pro pure relicto.dy.qꝛ heres fuit in moꝛa eligēdi.dy.ibi.In glo.scꝫ si talis.in fine.nisi p restitutionē ex iusta causa.vt.ſ.de here.institu.l.si quis instituať.in fi.ꝛ ita posset intelligi opinio.R.ꝛ Dy.

1 ☞Decimam in fundo suo ab ecclesia habēs si vendat fundū nō tñ expresso dicto de decimis an veniant in vēditione.
2 Usufructus formalis quis dicatur ꝛ qs causalis.
3 Decima formalis que sit ꝛ que causalis.
4 Legatum alternatiuū quo ad qd plura sit ꝛ quo ad qd vnū.

Usus cuius. Ibi:pꝛoprietas.scꝫ nuda.Dy.ibi.fructuario illius.fm Oldr.ibi.Heres idemqꝫ fructuarius.dy.ibi.Uellet pleno iure.Dy.ibi.Heredi eius.scꝫ legatarius vel sui legātis.Et tunc fac punctū post verbum heredi.dy.¶In glo.pꝛima.ibi.duas res.i.duas ptes eiusdē rei.Dy.Et vide qđ no.ſ.e.

1 l.hmōi.§.edes.Et facit hec lex ad questionē de qua q̄riť.†si aliquis habens decimā in fundo suo ex inuestitura in eū facta ab ecclesia cui ipsa decima spectabat vendat fundū ipsuꝫ alicui cū oibus iuribus suis nō tamen expresso dicto de decima veniat in dicta vēditione ꝛ ista.l.est arg.qđ sic.ꝛ.ſ.de seruitutib⁹ vrba.prediorū.l.olimpico.ꝛ de actio.empt.l.iul.§.per contrarium.in cōtrarium est.ſ.eo.l.lucio.ꝛ.ĵ.de lega.iij.l.qui concubinam.§.si fundum.¶Quidā in hac questione distinguūt ꝛ dicūt aut de

2 cima est formalis aut causalis.sicut dicitur de vsufructu.†naꝫ vsufructus formalis est ille quē quis hꝫ in predio alieno.vt.ſ.de vsufruc.per totum.causalis dicitur quē hꝫ dñs in predio ꝓ

3 pꝛio in quo hꝫ plenā ꝓprietatē.l.vtifrui.†Sic potest dici de decima vt illa decima dicať formalis q̄ a iure statuta ē ꝛ formata sicut est illa decima q̄ debetur ecclesie parochiali de p̄diis sitis in ipsa parochia.vt extra de decimis cum contingat.ꝛ.c.nō est in potestate.decima vero causalis dicatur illa quā pcipit laic⁹ ex predio suo quod dedit in feuduꝫ vel emphiteosim cū pacto qđ sibi debeatur decima fructuū.Primo ergo casu si ecclia vēdat funduꝫ in quo hꝫ decimā formalē decima nō cadat in venditione qꝛ diuersa sunt iura ꝛ diuersis iuribus acquisita ꝛ ita intelligať iura pro hac pte allegata.Scđo casu decima cadat i vēditione ꝛ ita intelligantur alia iura.ꝛ argu.bonuꝫ ad hoc.ſ.de lega.ij.l.plane.§.vltimo.de ista q̄stione latius dixi.C.de vsufructu.l.in rem antiquam.ꝛ tetigi etiā.ĵ.de verbo.oblig.l.q vsufructu.in pꝛincipio.

4 Si illud aut illud. †Legatū relictū alternatiue semper est vnuꝫ quo ad p̄statione:plura quo ad nominatione siue eidē p̄sone siue diuersis siue ab vna siue a pluribꝰ relinquať.h.d.dy.ibi.Arbitramur ꝛ tñ in vnū tēpus nō cōcurrunt in esse ꝛ nihilomin⁹ vnum videť legatum propter vnā prestationem que fieri debet.Dy.et ideo est falsa glo.que est.ſ.eod.l.si qs seruum.§.j.ĵ.ibi diuersas personas quia nihilominus erit vnū legatum tm̄.Dyn.ibi Titio.scꝫ alij.Dy.In glo.in fi.soluitur fm Ray.vt solutuꝫ est

a ¶Legatarij.Adđ bal.ꝛ Jmo.i.l.q duos.ſ.tit.j.ꝛ ibi Barto.Jas.insti.de actio.§.huic aūt.in pꝛincipio notať in l.cū ꝓponas ab ea.C.de transactio.Jmo.i.l.cuꝫ es.§.si stich⁹.ſ.tit.j.

contrarium precedēs. Dy. Et ibi glo. allegat. l. plane. dic ideo ⁊ vbi dicit. §. fi. debet dicere penulti.

1 ☞ Patronus grauari non potest in eo quod sibi debetur ex bonis liberti.

a 1 **Cum patronus.** †[a] Nō potest grauari in eo qd sibi debetur ex bonis liberti. Et tunc priuilegium non extenditur vltra personā patroni. Dy. ibi. Si omiserit institutionē. i. repudiauerit si patron⁹. dy. ibi. Qui vt cōheres su⁹. Dy. ibi. Eam partē pro nō relictā ⁊ fideicōmissaria oneratā. Dy. ibi. Uēdicaret iure accrescēdi. dy. ibi. Retinendam. scilicet coheres patroni. dy. Et dic eodem modo. scꝫ vt nō teneaꝝ ad fideicōmissariū. Dy. ibi. illius persone. scꝫ patroni ex priuilegio personali ⁊ attento immediate ⁊c. Solutio. fauore persone. vt notatur per Dy. extra de regulis iuris. c. priuilegium personale. libro. vj.

a ☙ Cū patron⁹. Adde ꝙ ꝑ istā. l. limitat hic Ang. l. qm̄ i prioribus de inofficio. test.

1 ☞ Legata quasi caduca cum onere accrescunt sed nō pro nō scripta.
2 Substitutio legati non extinguitur si is cui facta est viuente testatore moriatur.
3 Uerba impersonalia nō sunt ad certam personam claudēda.
4 Portio hereditatis etiā pro nō scripta cū onere suo accrescit.

Celsus. Pater. d. Ray. dicit glo. non intellexisse hanc. l. nec sequentem. §. Dyn. tenet glo. ⁊ Ray. nihil addit substātiale: ⁊ hoc princi-
1 piū dicit. † Legata quasi caduca accrescūt cum onere pro non scripta aūt sine onere. h. d. ibi. in sententiā suam: que snia sequitur vt ⁊c. Et construe hāc dictionē vt cū verbo cogeretur qd est. ꝭ. Dy. ibi. ab eo. s. liberto. dy. ibi cōcubine ipsius scꝫ testatoris vel liberti nō est vis. Dy. ibi. Uiuo testatore ⁊ post te-
2 stamentū ⁊ sic est quasi caducū ideo remāsit cū onere† nō ergo extinguitur substitutio legati: lꝫ is cui facta est substitutio moriatur testatore viuente: ⁊ sic est arg. qd si pater instituit ipuberem ⁊ si decesserit in pupillari etate substituit matrē ⁊ in certis rebus fratrē: qd si moriatur impubes viuente patre admittaꝝ mater ex substitutiōe patris quasi habeat vires. Et ad idē. C. de caducis tollendis. §. pro secūdo. econtra quod repellatur. ꝭ. de capti. ⁊ postli. reuer. l. qd si filius. ⁊. s. de vulg. ⁊ pup. substitutione. l. lex cornelia. cū similib⁹. dyn. De hoc plene dixi dicta. l. qd si filius. ⁊ dicta. l. lex cornelia. Et plenius sup rubrica in materia substitutionum in tractatu vulgaris. versi. si autē moriꝝ filius. ⁊ versic. predicta vendicāt sibi locū. Sed quid in alia questione pone qd testator vnicum heredem instituit ⁊ rogauit eū de restituendo per fideicommissum vel de legato dando moriꝝ viuente testatore poterit nec ille cui erat restitutio faciēda petere aliqua dicunt quod sic per. l. istam. ⁊. §. pro secundo. C. de caducis tollen. Sed contrarium est verum qd isto casu institutio fuit inualida ⁊ pro nō scripta. vt. ꝭ. §. proxi. sec⁹ si institutus posset adire. vt. ꝭ. ad trebe. l. apud iul. §. antistia. Sed si ab alio quā ab herede tūc secus vt hac. l. ⁊ dicto. §. ꝑ scdo. dy. In gl. ꝭ post testamētū ista gl. ponit veritatē text⁹. dy. ibi. in pro nō scripto. Et est ratio qꝛ nullū initiū habuit. dy. ibi. Cepit deberi vnū ⁊ eo finito finitur onus fideicōmissi. Dy.

b ☙ Quidā. Adde Bar. i l. ita stipulatus. de verb. obli.

c ☙ Si quis. Adde Bal. in. l. ab eo. in vlti. col. de fideicom.

Qui alicuius. Hic mutatur casus quia iste. §. ⁊ sequens loquūtur in pro nō scripto. Dy. ibi. Dari voluisse. i. ab eo vel alio cui accrescit. dy. Et
3 no. † quod verba impersonalia nō claudunꝝ ad certam ꝑsonā. vt. C. ad vell. auf. siue a me siue ab alio: ⁊ hoc est ꝯtra opinionē domini Petri de bella pertica. q aliter ponit casum in istis duobus. §. Et qualiter dicatur nominatiꝫ. vide. ꝭ. de leg. ij. l. nominatim. ⁊. l. si plures. in fi. ibi extitisset. id est existere potuisset: qꝛ fuisset in rerum natura tempore testamēti. dy. al's non qꝛ portio sua esset pro non scripta ꝭm veritatem. ⁊ vide qd. no. ꝭ. tit. j. l. preemācipato. in prin. ⁊. s. tit. j. l. ciuitatibus. l. lucius. ⁊ plene. ꝭ. de cōditio. ⁊ demon. l. q̄ conditio in glo. ex hoc. ⁊ sequenti. §. iste glo. in sui prin. cotinet veritatem. Dy. ibi. Sol. hic sequiꝝ hanc.
4 Dy. ibi. cui accrescit prestat. vel dic† qd portio hereditatis etiā pro non scripta accrescit cū onere suo, arg. s. de iure codicil. l. quidam referūt. in fi. ⁊. C. de caduc. tollē. §. is ita. ⁊ ibi no. ⁊ de hoc ibi plene dixit. Nec obstat. §. iste. licet hic dicat non deberi ab eo herede qui deficit nō tamen negat quin debeatur ab eo herede cui accreuit. nec obst. §. sequēs si filio. quia ibi filius habuit bona contra voluntatem patris ponendo casuꝫ quod filius fuit exheredatus duobus institutis ⁊ contra vnū exegit querelam ⁊ obtinuit ⁊ alter a quo fideicōmissarium relictū erat suaꝫ partem repudiauit licet illa pars accrescit filio non tamē legata ꝑstat qꝛ cōtra voluntatē admittiꝝ. Et hoc innuit verbū ibi positū in litera iure antiquo. i. ab intestato per. l. xij. tabularū. Petrus. Sed cōtra hoc videꝝ. C. de cadu. tollen. §. in primo. vbi ꝑ

d ☙ Colligiꝝ. ad hoc facit expresse. s. ti. ꝑxi. l. si post mortē in fi. ꝭ dic vt ibi dixit Alb. qꝛ ꝭ erat libertas fideicōmissaria prestāda post tēp⁹: ibi directa.

e ☙ Oia. Adde Bar. hic. ⁊ post eū dñ Benedi. de vad. i apostil lis. adbarto.

non scripta accrescunt sine onere. sed potes dicere qd ibi in legatis loquitur hic in hereditate cui magis imminēt onera. Tho. for. ⁊ hoc videtur innuere glo dicta. l. que cōditio. vel posses aliter soluere: vt plene dixi. eo. §. his ita posset etiam alio modo intelligi iste. §. vt ibi dixi ibi: cum dicitur nominatim ꝯtra hoc est s. ti. ꝑxi. l. ciuitatib⁹. §. j. nisi respondeas qd etiam is qui successit nominatus fuit hic nō qd nō videꝝ ꝓcedere. vt. ꝭ. e. l. si titio ⁊ meuio. §. iul. vn̄ prima opinio planior est. Dy. ibi. Tertiū vt rogerius. imo prima opinio dicit fuisse rogeriū. vt not. dicta. l. non iustam. C. ad trebel. vbi etiam de hoc not. ⁊ dixi in eadē gl. in fine. Sed cōtra hoc est aperte pricipiū hui⁹. l. vbi loquiꝝ in quasi caduco ⁊ tn̄ remanet cū onere. prima ergo ꝓcedit verosimili⁹ ⁊ approbaꝝ etiā. s. in scda glo. istius. l. q̄ incipit: ꝭ post testamētum ⁊c. Dy.

Si filio. Pro declaratiōe vide qd notaui. s. §. prox. nā etiam iste. §. loquitur in pro non scripto ꝭm veritatē. lꝫ Pet. aliter intelligat. vt. s. §. primo. ibi: ꝑs eius qui mortu⁹ erat tēpore testamēti ⁊ sic ꝑ nō scriptū. dy. ibi. qd scꝫ legatum cū alijs reb⁹ hereditarijs. dy. ibi. Capit. id est caperet si non esset heres institut⁹. Dy. In gl. vlti. ibi. §. sui autē. vl' dic plenius melius. vt no. s. de acqui. heredit. l. seruus communis.

1 ☞ Legatum etiam incertū ad pias causas relictū est validū.
2 Quantitas legati incerta iudicis officio determinatur.

b 1 **Quidā in testamento.** † Legatū relictum ad pias causas lꝫ incertū valet. h. d. Dyn. Uel sic legatū prima facie incertū qd certificari pōt valet in pias causas ibi: propemodū. i. quodāmodo. dy. ibi. Et id est vie reficiēde ibi in mediocritate. i. paupertate. sic. s. de excus. tu. l. athlete. §. de rusticis. ⁊. ꝭ. de fundo instructo. l. si. dy. ibi. Tunc eni. i. cū ex ꝯiecturis apparet sufficientē quātitatē nō esse legatā
2 ad vie refectionē. dy. Et sic no. † qd quātitas legati icerta. i. certificanda officio iudicis determinaꝝ ꝭm vires patrimonij testatoris ⁊ legati: ⁊ facit ad has ꝯiecturas. s. tit ꝑxi. l. si seru⁹ plurium. §. Et qd ibi not. ⁊ dixi in gl. vlti. ibi. cuꝫ post. §. gener. Uel dic qd ideo hoc valet: qꝛ incertū pōt reduci ad certitudinē propter verba testatoris. scꝫ ad vie refectionē. ibi vero nō pōt aliq̄ designatiōe certificari ꝭm Pe. ⁊ And. Pi. quod tene menti.

1 ☞ Legatum de seruo manumittendo non valet si ob serui delictum manumitti non potest.

c **Si quis.** [c] Ibi manumitterentur a legatario. Dy. in fi. quo ad ius agendi quo ad ius excipiendi sic. ar. ꝭ. e. l. codicillis in prin. alias nō posset defendi. l. ista ꝭm Ray. videꝝ eni̅ ꝯditionaliter
1 legasse vt nō aliter habeat nisi possit manumit. † sed qꝛ ꝑpter intrinsecū delictū serui nō poterat manumit. legatū de seruo nō valet. ꝭ. de cōditio. ⁊ demon. l. a testatore. Sꝫ vbi esset factū extrinsecū qd ꝑhibet manumis. tunc locū haberet ꝯtrariū de. l. si qs eni. de cōditio. ⁊ demon. ⁊ facit. s. ti. ꝑxi. l. seruū filij. §. si idem seruus. ⁊ dic vt ibi in gl. j. ibi interdū tenet legatum vt si ꝑ legatum creditores non fraudenꝝ. dy. ibi. quandoqꝫ non vt quando fraudanꝝ ꝑ vtrūqꝫ. dy. ibi qd etiam in primo. s. quando non in fraudem creditorū. dy. ibi nō sed hic cū hic primo fuit legatū ergo nō fuit vt minister. vt no. s. e. l. si quis titio. dic ergo ꝙ
d ibi debebat libertatē prestare post tēpus hic aūt statim ꝙ[d] colligitur in. l. cōtraria dū dicit cōmodo pe. nec ob. ab hac. l. C. de leg. l. ab administratiōe. qꝛ ibi cōditio impossibilis erat implenda de alio: hic vero de eodem pe.

1 ☞ Legatum pure ab adita hereditate cedit.
2 Legatū sub conditione non cedit nisi ipsa impleta.

e 1 **Omnia.** [e] † Legatū pure cedit ab adita hereditate. h. dicit quid in stipulationib⁹ dic vt institu. de verbo. oblig. §. omnis. de inutil. stipu. §. fi.

2 **Fundum.** Sub cōditione legatum ⁊ dic† qd legatū sub cōditione non cedit nisi cōditione impleta. h. d. ibi detentū ꝑpria autoritate in glo. j. ibi nō autē per rei vēdicatiōnē qꝛ dñium iā erat tūc trāslatū. dy. in legatarius. Dy. ꝑ conditiōis euentū ⁊ qd dicit gl. est verū si est loc⁹ fal. al's secus vt no. dicta. l. ista. C. quorū leg. ⁊ tūc crederem qd vsqꝫ ad quantitatē fal. repeti posset rei ven. qꝛ fal. resecat ipso iure vt. ꝭ. ad. l. fal. l. lineam margaritarum.

1 ☞ Persone veniunt quandoqꝫ rerū appellatione.
2 Legato nō cedit qd in horreū testatore ignorante inductū est.
3 Uerba generaliter prolata restringuntur ad verisilr cogitata.

Heres

4 Heres legatarij tenetur ad id quod ipse tenebatur.
5 Officium executoris ultime voluntatis ad heredē trāsmittitur.
6 Heres nō tenetur si species legata sine eius dolo non reperiat.
7 Fideicōmissum agnationi vel cognationi relictū ad quos primo deveniat.
8 Agnati et cognati quo ordine ad fideicōmissum sibi relictum admittantur.
9 Scilicet dictio taxatiue et expositiue poni potest.

a 1 Cum ita. a†App. rerū etiā persone ɔtinent. h.d. Dy. et de significato hui⁹ verbi: hoc ampli⁹ vide qd dixi. s. ti. proximo. l. si seruus legatus. §. si ita scriptum.

2 Quod alias. Cum ita legatur † quod inducit in horreum testatore ignorante non cedit legato. hoc dicit. et similis casus est. j. de legatis. iij. l. nomen §. j. et faciūt ad id quod sepe occurrit quod testator legat vxori omnia que habet in camera sua vt tale legatum extendat solū ad illa q̄ ex consuetudine tenere consueuit in camera non autē ad instrumenta vel alia ad cameram nō pertinentia vel ad delata in ipsa camera testatore ignorāte ibi. et is cui idem si alius argu. j. de auro et argē. lega. l. penulti. in fi. an. pi. et sic no. ex hac
3 l. cū cōcor. in glo. nota. † quod verba generaliter prolata restringuntur ad ea de quibus est verisimile cogitatum fuisse. dy. itē facit istud prin. quod talis libellus admittatur peto fundū vel domū cum omnibus que in eis sunt nec dicat incertuz ad hoc facit quod no. per Inno. extra de resti. spol. cū ad sedem.

4 Quod a legatario. †Id ad qd legatari⁹ tenetur et heres eius. h.d. ibi heres quoqz eius. s. legatarij. Dy. ibi. debebit. s. fideicō. dyn.
5 et est ar. iste. §. † quod officiū executoris vltime voluntatis transmittatur ad heredē. pro hoc. j. de ali. leg. l. a filio. §. idē quesijt. et. l. alimenta. et. l. cum vnus. sed contrariū est verius. ar. s. de curatore furioso. l. cuius bonis. et no. et dixi. s. de tutelis. l. antepenul. et ad hanc. l. et similes. potest responderi qd hic non erat simplex cōmissarius seu executor sed vere legatarius qui ius habebat in re sibi legata et ideo illud ius trāsmittit ad heredes. dy. et facit de actio. et obliga. l. depositi. de hoc satis dixi. l. iul. C. de episcopis et clericis.

6 Si species. †Si species legati non reperit sine dolo heredis: heres nō tenetur. h.d. et hic est bona glo. cui incūbat onus probādi dolum vel casuz fortuitum de quo plene dixi. C. de pig. acti. l. si creditor. et. s. de edēdo. l. si quis ex argentarijs. §. prohibet. vbi est gl. que cōmuniter reprobatur et vide in speculo de pig. §. j. ver. et no. et ver. seqntibus. ibi. nō reperiantur ante moram heredis. Dy. in gl. secus in pecunia quia pecunia vt genus perire nō potest: vt. C. si cer. pet. l. incendium et ibi dixi.

7 In fideicommisso. † Ad fideicommissum cognatiōi vel agnationi relictum admittunt primo a defuncto nominati his deficiētibus debēt admitti sequētes fm ordinez gradus nisi testator voluerit remotiores preferri. h.d. Vel dic in terminis fm Dyn. testator cognationi sue domū relinquit dixit tamē volo qd ta-
8 les cognati mei in petitione preferātur. † Queritur quo ordine cognati et agnati admittātur. Solutio primo nominati secūdo proximiores nisi testator alios etiaz vlteriores vocari voluerit h.d. Dy. ibi. Familie. id est agnationi vel cognationi defuncti Dy. ibi. Possunt. id est debēt. dyn. ibi. Nominati sunt a testatore. Dyn. ibi. Aut post eos. scz nominatos. dyn. ibi. Extinctos. id est mortuos. dyn. ibi. Ex eo nomine. i. agnatiōe vel cognatione. Dy. ibi. Moreretur vel etiaz tempore testamenti licet tēpore mortis esse desierint: et ita soluit contrariū de. l. si cognatis. j. de rebus dubijs. Dy. Et dic non omnes sed per gradus vt sequtur. dy. ibi. Et qui subaudi et hi non simpliciter omnes sed fm ordinem graduū vt sequit. dyn. ibi. Ex his agnatis vel cognatis defuncti. Dyn. ibi. Procreati sunt isti primo debent vocari quam remotiores nisi et c. dyn. ibi. Ad vlteriores gradus vel psonas. Dy. in fi. preferēdo posteriorē priori vel ad cōcursuz nominādo. Old. Tunc eni ille gradus vel persona vlterior admitteretur propter defuncti voluntatē. Dy. In glo. accipe. in fi. scz pro agnatione vel cognatione vt in expositiōe litere dixi. Dy. In gl. quid est quod dicit ibi. scz. Peto Ioannē et Azoū. hoc non videretur procedere quoniā aliquos sic postea nominādo videretur ad illos tantuz nomine familie cohabitasse. Et ideo casus iste nō procederet. argu. j. de supplectili legata. l. legata.
9 in prin. et. ij. rū. Jacob. de are. † Et quia dictio scz. ponitur expositiue et taxatiue. vt. C. de nouo. codi. componēdo. circa princi. ibi. scilicet ex hermogeniano et c. Old. ibi. Omnibus alijs preferuntur. sed videtur quod omnes simul debeāt vocari. vt. s. e. l. cum quidam. §. quidam ait. Solu. ibi omnes erāt pares et ideo ordo nō attendit qr dixit testator rogo vt restituas vni de fratribus meis vel de libertis. vt. j. e. l. vnum ex familia. §. rogo. sed vbi nō sunt pares conditione attēditur ordo. vt hic. vt priores gradu preferantur. Dy. ibi post hos. s. nominatos. dyn. ibi. sed predicti. s. consobrini. Dyn. ibi. sed hodie hec differentia agnationis et cognationis qd hic dicit non videt pcedere. nā de iure veteri nō quia agnati prefebant cognatis. vt. j. vnde cognati. l. j. et tamē hic textus videt innuere qd cognati preferāt iure nouo nō qr tunc oēs vocarentur qr subiata est differētia agnationis. vt in auf. de here. ab intestato. so. quidā habent in textu ex nomine et tūc oppositio non procedit: alij habent ex eo noie et tunc procedit: sed dic qd istud facit voluntas testatoris q hoc facere potest. Dyn. ibi. Planius ante hanc. dyn. in. e. glo. in fi. et est pro nobis vt proximiores vel precedentes admittātur post nominatos. naz licet precedentes repellantur a petitiōe pter voluntatem defuncti qui alios nominauit tamen eo impedimēto. dy. excluso vel sublato redditur ad ius cōmune vel ex legibus hic allegatis colligitur. dy. in glo. imo et tempore testamenti in fi. hec non videtur bona so. vt. j. e. l. peto. §. fratre. in fi. §. nā ibi vocantur per ordinē sic hic. vt. e. §. ibi. quid ergo et c. vū expo nas qd ibi dicitur postea. i. post mortem prohibentis et sic intelligitur illa fm istā vel qd verius credo dicas qd ista intelligat secundū illam vnde cum hic dicitur moreretur subaudi vel tēpore testamēti. vt dicta. l. si cognatus. et ad leges que dicūt considerari cōditionem legatarij tēpore mortis dicas qd loquant de cessione ratiōe prohibitionis cōmunis: vt patet ex dicta. l. si cognatis. si bene inspiciātur dū dicit i ciuitate autē maneāt et c. Dy. In glo. scz cōsobrinus in fine. premitte ex his verbuz qui: et dic ex his. s. existentibus in familia tēpore mortis admittuntur illi qui de proximo gradu procreati sunt et qui erunt in primiori gradu ad defunctū, et sic fm ordinez graduū: vt dicto. §. fratre. j. eo. l. peto. Oldr.

a Cum ita. Adde ad istā. l. bal. in. l. j. s. de statu ho.

1 Grauari non pōt alter ex inopia alteri⁹ si ab initio teneant pro partibus.
2 Species precedens restringit genus subsequens.
3 Precedētia quādo declarent per sequentia aut econtra.

1 Legatoruz petitionibus. Alias est. §. idē rū. et hic dicit † qd quoties plures ab initio tenētur pro partibus et ex inopia alteri⁹ alter nū grauatur. Sed ecōtra. j. de iure fisci. l. aufertur. §. vbi licet a principio pro partibus teneātur tamen ex inopia vnius alter oneratur. Sed ibi est vnuz pro eis introductum. scz quod teneātur pro pte cuz alias fures teneantur insolidū. vt. j. de furtis. l. vulgare. §. vlti. ergo aliud contra eos. vt. s. de iureiur. l. ɔtra eū qui. Dy. Et dic legatarij. scz diuiduorū: seu que diuisionem recipiunt. dy. Si eni erunt indiuidua quo ad heredem teneretur insolidum. vt. j. cit. proxi. l. fideicommissa. §. penulti. ad. l. falcid. l. si is qui. §. fi. et de verbo. obliga. l. in executionibus. §. scda species. Dy. Et hoc declarat hāc. l. ibi nō opz: regulare est qd quoties plures ab initio pro partibus tenētur: inopia vni⁹ nō grauat aliū, vt hic. secus si ab initio oēs insolidū teneantur: sed diuisionis habeāt beneficium. vt. j. de fideiussori. l. inter fideiussorem. dy. In glo. nisi nominauerit ibi. §. fi. et. l. si heredes nominatim. Dy. Et qd hic dicitur verum est in personali ex testamento: et idez in hipothecaria que prelegato pponitur vt parte tm proponatur. vt. C. cōmunia de legatis. l. j. circa fi. vbi no. Dy.

2 Qui plures. † Preceptum speciale precedens restringit et limitat preceptum generale et indistinctum subseqns. h.d. iste. §. dyn. ibi. Legata dicendo volo qd oia legata soluas. Dy. ibi. Quero q̄ legata vtrū ea q̄ in testō an ea que in codicillis scripta sunt. dyn. ibi. Debeant ab heredibus nominatis in testamēto. dyn. ibi. Munere. id est prestandi necessitate. dy. Et ex isto. §. dicit Pe. qd si testator precepit in prima parte testamēti quod deberet sepeliri in cemiterio sancti dominici: postea in alia parte elegit cōmissarios quibus dedit potestatē circa sepulturam suam et ipsi commissarij vellent eum sepeliri facere in alio cemiterio seu ad quā aliam ecclesiam quod nō possint. Pet. In glo. precipiens. in fi. hoc non videtur verum, qr tūc legata per verba codicillorū trāslata essent ad oēs heredes quod fieri potuisset vt institutiōe de adimē. legatis. et quod ibi not. et. s. de testamētis. heredes palaz. §. si qs. vnde dic quod in codicillis non dānauit omnes heredes licet ad omnes codicillos scripserit: vt in sequēti glo. dicta fm dyn. In gl. vlti. in fi. de hoc dic vt no. et dixi dicta. l. quoties facit habere. Vel dic quod ibi sequentia declarāt et limitant precedentia: at hic precedētia limitāt sequentia. et sic non est contra sed econtra. Sed hoc non est soluere sed casuz diuersificare. et ideo dic qd in cōtractibus vbi fit interpretatio cōtra proferentē hic

in vltimis volūtatib⁹. Item hic non dicit qd̄ dānauerit omnes in codicillis sed quod scripsit codicillos ad oēs, ꝛ ad hoc. ȷ̄. l. ꝓxima. §. licius. Dy. Uel dic ſm Jac. de bel. †aut potest capi cōiectura ex loquētis mente ex ꝑcedentibus ad sequentia aut ecōtra. Primo casu sequentia declarātur ꝛ restringūtur a precedētibus. vt hic. Secundo casu precedentia declarātur ꝛ restringūtur ꝑ sequentia: vt ibi. ꝛ dic plene vt notaui dicta. l. quoties. C. fa. ercis. Jaco. de bel.

1 Legatum incertum inutile reputatur.
2 Legatum rei non demonstrare censetur inutile.
3 Causa falsa quando vitiet.
4 Uerba enunciatiua ꝑpter se emissa dispositionem inducunt.
5 Uoluntas testatoris sic est intelligenda vt sit valida.
6 Testis contractui accedens non censetur renūciare iuri sibi cōpetenti in re in contractum deducta.
7 Uerba enuntiatiua dispositionē non inducūt negatiue ꝑlata.
8 Fideicommissum sibi relictū nemo perdit absqꝫ sua culpa.
9 Filia fideicommissum sibi relictū potest repudiare ꝛ dotem petere.
10 Uerba enuntiatiua oneris incerti dispositionis non sunt inductiua.
11 Uoluntatis interpretatio in fideicommissis preferturverborū rigori.
12 Legatum valet hoc modo factū: relinquo vxorem meā dominam ꝛ vsufructuariam.
13 Proprietas an censeatur concessa per concessionē vsus.

1 **Titia legatum.** †Propter incertitudinem redditur inutile. Dy. Uel clarius legatū incertum ratione rei ꝑ quecunqꝫ verba relictum nō tenet ꝛ onus ei⁹ cōtemplatiōe impositū vitiatur. h. d. ꝛ est pulcher casus ꝛ tota. l. notabilis. ibi petijt mevia in codicillis. dy. ibi. In hec verba que sequūtur. Dy. a te aūt ꝛc. Ibi ministerio tuo. i. seruitio. dyn. ꝛ sunt verba cōditionis qua deficiēte deficit legatū ibi legauero in futurū. Dy. ibi. Cum vt: lege recte vsqꝫ ad versi. modestin⁹ rn̄dit. ꝛ ibi reassume literā. Quero quid his verbis. si eīn aliter ordinares superabundaret dictio cū: vel dictio vt. dy. ibi. Nihil relictum sit. id est nihil distinctum. dy. ibi. Qd̄ prestet mācipium aliquod certū. Dy. ibi habere qꝛ nō fuerūt expressa capita mācipiorum ideo errās expressa. Dy. ibi. Dare compelli quia nō extitit cōditio sub qua erat relicta libertas. Dy. In glo. suum ꝑpriū. ibi conditionem que deficit. dy. In glo. repete ꝛ cautum sit mancipia ꝛc. Sed quomodo fuit cautū cum nulla mētio facta fuerit de seruis hereditatis dic qd̄. s̄. dixit ꝑ equis partibus ꝛ ita nec erant serui in patrimonio testatoris qd̄ debet ꝑsupponi ad hoc vt questio habeat magis dubiū certe idem si erant hereditarij qꝛ non sufficit nisi heres habeat iure prelegati cū ita esset dictū in conditiōe. dy. In glo. qd si dixerit ibi expressa specie vel quātitate qꝛ vsus est testator verbis tēporis futuri. Dy. ibi. Re exp̄ssa. i. specie vel quātitate. Dy. ibi. Ex hac secus in specie vel quātite non expressa qꝛ nō valet etiā si testator sit vsus verbis preteriti tēporis vel ꝑsentis. dyn.

2 †Est ergo hic ratio: qꝛ legatum est inutile re nō demonstrata. vt. ȷ̄. de auro ꝛ argen. leg. l. quintus. ꝛ. s̄. de iure dot. l. cū post. §. gene. Et ideo si ob hanc causam rogetur cui nihil relinquitur non cogitur. vt. ȷ̄. de conditio. ꝛ demonstr. l. in conditionib⁹. quia in eum tātū casum videtur rogatus non aliū in eadē glo. in fi. nam non videtur legare etiā quantitate expressa ex verbis preteriti tēporis: sed ibi fuerunt ꝟba volētis adimere. ar. ȷ̄. de adim. lega. l. legata inutiliter. dy.

3 †Uel dic falsa causa non vitiat de presenti vel ꝑterito, vt ibi. sꝫ de futuro sic vt hic. nā h̄ erat ꝟbū legauero qd̄ est futuri tꝑis: vl̄ pōt dici qd̄ de presenti vel preterito vitiat qd̄ qn̄ res certa nō est adiecta alias nō vitiaret: vt ibi. ꝛ facit ad hoc. s̄. de leg. j. l. sicut ꝛ dicta. l. quintus. de auro ꝛ argento legato. Uel dic ſm Jaco. de bel. qd̄ in dicta. l. cum tale sunt tres. §. q incipiunt falsam. vñ si contrariū formatur ad primum. §. falsam causam. Rn̄de qd̄ hic cōditio vera ibi falsa. si autem formatur contrarium ad. §. falsam legati demōstrationem. rn̄de qd̄ ibi est demonstratio vt cōditio. sed si contrarium formetur ad verba huius glo. rn̄. ad §. falsam legati demōstrationem. quod licet testator ibi expressserit quantitatē ꝛ verba in preteritum non tn̄ habuit animum titio legandi sed adimendi vel diminuēdi. Sed scio debetur legatum ibi. qꝛ falsa demōstratio ei non nocet. vt ibi ptꝫ in litera. Jaco. de bel. In gl. scꝫ de capitib⁹. ibi. hic rigor. imo dic qd̄ ibi fuit expressa species ꝛ verba ꝑteriti tēporis hic vero futuri tēporis nec species fuit expressa. dy. Uel dic ꝙ hic fuerūt verba preteriti tēporis cū dicat litera legauero ꝛ legasse in preteritū. qua

4 re dic †qd̄ ibi verba enuntiatiua emissa sunt ꝑpter se vñ dispositionem inducūt hic propter alium. s. vt seruus manumittatur vñ dispositionē non inducunt. arg. s̄. fa. ercis. l. qui familie. Pet. ꝛ de hoc vide qd̄ nota. ꝛ dixi dicta. l. ex hac scriptura. s̄. de dona. In eadē glo. ibi. l. vj. Uel dic qd̄ hec non fuit falsa causa quasi exprimatur in persona onerati qd̄ ab eo relinquitur: vitiatur. secus si in persona onerati vel alteri⁹. vt. ȷ̄. de cōditio. ꝛ demōstra. l. cū tale. §. falsam. Arg. ad hāc solu. institut. de lega. §. fi. C. de his q̄ pene nomine. l. j. ad fi. ꝛ. s̄. de cōditioī. instituti. l. j. ꝛ qd̄ ibi notat. Pe. ibi. non inducūt conditionē sed volebat ibi quātitati legati adijcere vel clarius diceret hec glo. qd̄ hic scriptura erat imperfecta qꝛ species legati nō erat exp̄ssa. sed ibi erat ꝑfecta quātum ad substātiā legati qꝛ res expressa in personā legatarij tn̄ qualitas oneris qd̄ intēdebat legato adijcere nō fuit expressa. valet ergo nihilominus legatū. vt. C. de institutio. ꝛ substitutionibus sub conditione factis. l. si testamentum. Dynus.

5 **Lucius.** †Uoluntatē testatoris ita interpretari debemus: vt poti⁹ valeat quā pereat. h. d. ꝛ est notabilis casus ibi cōtineat ꝛ non videtur cōtinere hereditariā causā cū inutiliter ꝛc. Dy. ibi. Inutile fiat. debetur ergo totū fideicōmissū nō pro ꝑte hereditaria tn̄ etiā partim iure hereditario ꝑtim iure legati debetur. dy. ibi. videatur ꝙ verū est. vt. s̄. dixit. Dy. ibi. Pretio illato ꝛ coheredi soluto. dyn. ibi. Uoluerit. i. voluisse videatur. Dy. ibi. Fideicōmissarium eundēqꝫ coheredē. Dy. In glo. innuit hāc scripturā vbi vel non hec est secūda interpretatio. dy. ibi. a se nunꝙ legatur ne eadē persona videatur sibi ipsi obligata. dy. vt. ȷ̄. ꝛ de fideiusso. l. vrānius. ibi sua autoritate ingrediatur nō habeat partem glo. quā alibi nō recordor ibi ꝛ sic hic non intelligitur. partem eīn recipit iure hereditario ꝛ partē a coherede. vt. ȷ̄. ad. l. falci. l. titia. ꝛ talis interpretatio est facienda vt legatum sit potius vtile. Jaco.

6 **Lucia.** †Accedens ꝯtractui tanꝙ testis renuntiare in dubio nō videtur sibi iuri cōpetēti ex vltima voluntate in re q̄ deducitur in contractū. h. d. Uel clarius ſm Dy. si res legata seruo meo diuidatur me ꝑsente ꝛ nō exp̄sse ꝯtradicēte nō preiudicat mihi. dy. Et notabilis est iste casus ꝛ allegatur ad hoc qd̄ si quid fiat me presente qd̄ nō pōt per meā contradictionem impediri nō preiudicat mihi. Dy. De hoc no. s̄. de pigno. actio. l. gaius. ꝛ ꝑ Dy. ꝛ alios extra de regu. iur. c. q tacet. lib. vj. ꝛ. c. is q tacet. ꝛ dixi etiā. s̄. so. ma. l. ij. §. volūtate. ibi etiam domum seruo relictam. Dy. ibi. Fideicōmissarij. i. cui fideicommissum erat relictū. dy. ibi. Testis aufugit ꝛ diuisioni non contradixit. Dy. ibi. Eo. id est ideo. dy. ibi. repudiari qdem pōt. i. repudiari videtur per talē penitētiā. Dy. ibi. Omittēdi. id est repudiādi. Dy. ibi. Fecisse. i. diuisioni non ꝯtradixisse. Dyn. In glo. tria nota ibi remanet fideicōmissari. qꝛ ibi cōsensit ꝛ tacuit vt ille posset fundū vēdere ꝛ ita ꝓordinauerat cū vēditore. Ja. Et ideo preiudicatur sibi solū in re vēdita non autē in pretio.

7 **Gaius.** †Uerba enūtiatiua negatiue nō assertiue plata nō inducūt dispositionem. h. d. Uel sic contra ꝑpriam significationem verborū verba enūtiatiua ī vltima volūtate dispositionem inducūt si de voluntate testatoris hoc appareat. h. d. ibi. Prescribi. i. exceptio opponi. dyn. Coheredibus vēdicātibus res illas in pretoriū trāslatas. Dy. ibi. Pertinere voluit. i. voluisse ꝓbetur. Dy. In glo. qd̄ ꝛ verū erat ibi ꝙ possunt. s. ꝓbare contrariū. dy. in fi. coll'. quinta. dyn. In gl. nō ergo ibi cū ita legatur. §. falsam. ij. al's incipit. l. cū tale. ꝛ sic communiter. dy. ꝛ. l. quibus diebus. §. q dotalem. Uel dic qd̄ ibi fuit vsus verbis affirmatiuis hic aūt negatiuis. Ja. ibi. neutrū fuit vel ibi qꝛ de scientia: ꝛ vide qd̄ not. s̄. de rei vē. l. emptor. §. ancilla testatoris ꝓbatur per vxorē. ꝛ sic concor. cū fi. huius. §. sufficit enim hic vxori ꝓbare sciētiam testatoris. argu. C. de falsa causa adiecta legato. l. j. Adnr. de pi.

8 **Si ea conditio.** †Culpa carens nō perdit fideicōmissum. h. d. ibi. A filijs eius. scꝫ patroni. Dy. ibi. Eum. s. liberatū. dyn. ibi. Inculpatus id est sine culpa. dy. Similis expositio. s̄. de vsuris. l. pecunie fenebris alias fenebris pecunie. §. fi. in glo. in fi. ꝛ de alimen. leg. l. gaio. §. fi. ꝛ. l. stichus. §. vlti. Dy. Et facit iste. §. cū predictis concor. qd̄ si maritus est adeo iniuriosus vxori qd̄ ipsa nō pōt morari cū eo ꝙ teneatur sibi ꝑstare alimenta extra domū. ꝛ ꝑ hoc ēt s̄. pro socio. l. si cōuenerit. Item non ob. ad istū. §. ȷ̄. de conditio. ꝛ demon. l. in testamēto. qꝛ hic est persona representans: ꝛ facit ȷ̄. eo. l. peto. §. mater. ꝛ non ob. l. si ea. C. de conditioī. insertis. qꝛ ibi stetit per eū hic secus ꝛ vide qd̄ nota. ꝛ dixi. C. de legatis. l. j.

9 **Qui inuita filia.** †Si filia fideicōmissum sibi relictum a patre animo ꝯpēsandi repudiat dotem profectitiam ab eo indebite exactā petere poterit a marito: ipsum vero fideicō. agnoscens debet altero esse contenta dum tamē in illo qd̄ per alterū excedit actio referuetur. h. d. ibi. de dote ageret ꝛ dotem cōsecutus fuerat. dy. ibi consequi

consequi debeat vtrū dotē vel legatum aut vtrūqꝫ. Dy. ibi. in primis est .s. querēdū ꝛ soluendū. dy. ibi non cōsenserit sed cōtradixit. Dy. ibi. ignorans sed sciens ꝛ cōtradicēs ꝛ iustā cām contradicēdi habēs. dy. ibi. illius quātitatis q̄ excedit legatū. Dy. ibi. cōtenta agēdo contra maritū actione de dote. dy. ibi. compensatio .i. cōputatio quedā. dy. ibi. qꝺ excedit quātitatem dotis. Dy. ibi. preterea abūdat. dy. in gl. j. ibi alias .i. si nō contradicat vel causam ɔtradicēdi nō habeat. dy. ibi. Mutat casum ꝛ dic eīn ꝑ certe. Jac in gl. s. qñqꝫ ibi. nā bene dico tātūmodo vt in textu dicit. Jac. in gl. imo certū in fi. certe. Idē i extraneo. vt. s. so. ma. l. si cū dotē. §. si pater ꝛ ad. §. sciēdū. rñde vt ibi no. ꝛ. s. ti. j. l. hmōi. §. cū ꝑ filia. Oldr. in glo. per qꝺ appareat ibi testator .i. inspecta opinione testatoris. Old. ibi. ꝛ. l. stichū. §. fi. iste due. ll. faciunt ad precedentem. §. non ad istū. Jaco.

10 **Lucius.** †Verba enūciatiua dispositionē incerti oneris nō inducūt. h. d. vel sic fm dy. verba adulatoria ꝛ non dispositiua a testatore prolata non inducūt fideicom. petitionē. itē incertitudo oneris nō impositionem inutilem reddit hec duo dicit. Dy. ibi. institutis ex disparibus ptib⁹. vt. j. ptē. dy. ibi. capitulū alias caput ꝛ sic habuit glo. Dy. ibi. vel dare īcipit ab oib⁹ heredib⁹. Dy. ibi. dedi. s. tibi. dy. ibi comparauiqꝫ. s. ꝑ pte filie. dy. ibi. qꝺ ampliorem .i. amplam vel ampliorem quā tibi fi. re ibi honorauit .i. honorasse videat. dy. ibi dari debeant ꝑ hereditarijs portiōibus. dyn. ibi. excipiat .i. recipiat vel respōdeat. dy. in glo. ecce qꝺ q̄stionem inducebat in fi. sꝫ ibi sunt verba quorum significatio potest aliquid certum inducere hic autē nō: quia simpliciter dixit onera. sicut enim incertitudo reddit inutile onus. ar. j. eo. l. cum pater. §. vlt. dy. vel ibi verba sunt dispositiua q̄ debēt aliquid operari vt. s. ti. proxi. l. si quādo. vbi de hoc plene dixi hic enunciatiua que nihil debēt operari vt hic ꝛ dicta. l. pediculis. Jac de are. vel dic fm. Jac. de bel. quod ibi volūtas contrahentiū est certa. vel si dubia mens contrahentium ad hoc tēdit vt verba addita augeāt sensum ꝛ aliquid operent: hic vero est dubia ꝛ mens testatoris ad hoc tendit. vt patet per precedētia in quibus grauauit eū solum ad onera legatorum que declarāt ꝛ restringunt sequentia vt. s. eo. l. legatorum. §. qui plures. alias est sub. l. omnia ꝛ dic vt not. s. pro socio sed si adūciatur. Jac. de bel.

11 **Lucia.** Notabilis est iste. §. ꝛ. h. d. †in fideicō. magis attenditur interpretatio voluntatis quā verborū rigor. h. d. vel sic. verba dispositiua adquecūqꝫ directa inducūt fideicom. petitioni. Dy. vel sic. verba dispositiua in trāslatione dominij ad quecūqꝫ prolata tempore relicti finito dispositionem inducūt. vel clarius. verba dispositiua ad quecūqꝫ directa inducunt fideicō. petitionē. Item si testator voluit aliquē pertinere legatario ad tempus videtur voluisse ptinere ad heredē ipsius testatoris si post illud tēpus: ꝛ ad illud vltimum facit. s. eo. l. statuliberum. §. stichū ibi volo dari ꝛ sic dūm fieri vt insti tu. de actio. §. sic itaqꝫ. Si per id quod subijcit ad vsufru. restringitur verbum dari fm. Dy. licet glo. sentiat contrarū ibi post mortem eius scꝫ mariti. dy. Ibi legauit. s. in codicillis vt infra patet. Dyn. ibi ex quibus .i. ex quorum rigore. dyn. ibi propter voluntatem presumptā ꝛ ex quadam interpretatione tacite intellectam. dy. Et ex isto. §. colligit. Dy. ar. †quod tale legatum 12
valeat. relinquo vxorem meam dominam ꝛ vsufructuariā. Et operantur hoc verba vt in vita sua habeat plenam proprietatē cum vsufru. ꝛ est hoc verū. ar. hic ꝛ. j. de vsufru. l. si alij fundus ꝛ. l. si titio fundus ꝛ eodem ti. l. vxori in fi. l. ibi omnia pertinere ꝛ. s. tit. proxi. l. plane. §. fi. Sed vbi alternatiue diceret dominam vel vsufructuariam est in electione sua vel eligere vsumfructum sibi legatum. Et tūc habebit vsufru. solū donec viuet vt postea redibit ad heredes legantis vel eligere legatum dominij ꝛ tūc habebit fundum pleno iure casus est in preall. si titio. j. ꝺ vsufr. leg. nec. ob. quod propter perplexitatem legatum videat inutile: qꝛ licet sit perplexitas non tam est indissolubilis vt. s. de cōditio. institu. l. si titius sicut in regula iuris. vbi repugnātia. nō eīn potest esse domina ꝛ vsufructuaria tamē potest eligere. Et ideo talis perplexitas nō reddit legatum inutile. glo. tamē que est. C. si scdo mulier nupserit. dicit in curia bul. interpretatū esse quod ex predictis verbis seu predicto legato mulier cōsequat alimēta. questio occurrit sepe ꝛ cōmuniter aduocati sunt in errore ꝛ sequuntur dictā glo. sed multoties cōsului super hoc nō fm dictā glo. sed contra per iura predicta de hoc notatur per. Jac. de are. j. de alimētis leg. l. liberum. ꝛ plene dixi dicta. l. C. si secundo nupserit mulier. in glo. qui enim ibi qui duo. ij. Item quia in legatis magis causa ꝛc. vt. j. eo. l. cū pater. §. dulcissim⁹. Sed causa fuit vt maritus dum viueret haberet vsumfructum ergo magis quam verba debeat attendi nō ergo proprietas: sꝫ vsufruc. tantum. Dynus. ibi. Ubi autē. §. fi. ꝛ. j. de alimen. lega. l. modos. ꝛ. l. alimenta. §. fi. Jaco. ibi. Post mortem ergo videtur in eum trāslata proprietas ꝛ hec vera. Et est ar. ad questionem. †Si concessi fratribus predicatoribus fundum ad vsum 13
eorum quod concessa videat proprietas vt no. s. de iure do. l. si mulier. ꝛ facit. j. de dona. l. donationes in concubinam. §. speci es. vbi videtur casus. dy. In ea gl. in fi. ꝛ de fundo instructo. l. filios. Jaco. dy. Uidetur sentire qꝺ habeant vsufr. tantum. pro quo facit textus hic dum dicit ad vite vsufr. Jac. videt tenere cum gl. qꝺ habeat proprietatem pro quo facit textus dum dicit post mortem erant tua ergo a cōtrario sensu in vita nō erant si lie sed mariti. dicūt quidam qꝺ aut illa verba ad vite vsufr. fuerint opposita post legatum perfectū ꝛ erat, aut in ipsa narratione legati ꝛ tunc erit vsufructuarius per doct. j. de auro ꝛ arg. l. cum anno. pro. glo. facit. j. de vsufr. l. qui fruct⁹. ꝛ ad. l. q duo. potest respōderi. vt no. s. de vsufr. earum rerum que vsu consumuntur. l. fi. quia illud propter verba precedentia. fm andr. de pisꝭ. ꝛ ista est pulchra ꝛ notabilis questio.

1 ☞Verba testatoris sunt intelligenda in significatiōe ppria.
2 Marito vxori legante omnia mobilia sua de quib⁹ mobilibus sit censendum legatum.

Legatis. Al's est sub. l. ꝑcedēti ꝛ breuiter. h. d. †Uerba testatoris intelligi de- 1
bent in propria significatione. dy. ibi. non pertinere hoc quando habebat aliquos paratos gratia pro priū vsus vxoris. Sed si demū communis vsufru. gratia tūc credo qꝺ ille debeātur. ar. j. tit. pxi. l. si quis seruos. ꝛ. l. seruos aūt. §. fi. Jac. de auro ꝛ argen. legato. l. pediculis. §. item cum quereretur. ꝛ qꝺ ibi no. ꝛ per hoc etiam potest terminari questio que 2
sepe occurrit †qꝺ si maritus legauit vxori omnia mobilia sua i telligatur solū de illis que sunt ad vsum propriū mulieris allegatur etiam sepe ad id qꝺ dixi in summario qꝺ si verba possūt intelligi fm proprium significatum non debent trahi ad impropriū. pro hoc. s. si ager vec. l. j. §. j. ꝛ. C. ex quibus cau. maio. l. respublica. ꝛ est hec lex arg. ad questionem. Si egi contra furē nulla proposita actione qꝛ sic forte erat de consuetudīe quod actio non ederetur condemnat⁹ est: querit an sit infamis si dicatur proposita furti actio nō est dubiū qꝺ est infamis. vt. j. de furtis l. nō potest. si dicatur proposita certi condictio generalis q̄ concurrit cū actione furti ꝛ cum alijs. vt. s. si certum petatur. l. certi condictio. certū est qꝺ non est infamis qꝛ conditiōes non infamant. vt. j. de act. ꝛ obliga. l. cessat. Quidam dicunt videri propositam cōditionem. ꝛ sic nō infamari: quia in dubio ꝛc. vt. s. de penis. l. si preses. ꝛ. l. penulti. Sed tu dic qꝺ videt proposita actio furti. nā vbi est aliquid qꝺ se habet cōmuniter ad plura. Et aliquid qꝺ se habet ad vnū tantum illud videtur deductū qꝺ cause magis appropriatur: vt hic. Nec obstāt. ll. cōtrarie. qꝛ locum habent quādo verba non possunt trahi magis ad odiū quam ad fauorē qꝛ tunc in dubio ꝛc. s. de legibus ꝛ senatuscōsultis. l. in ambiguis. Sed vbi verba magis se habent ꝛ appropriantur ad vnā causam quā ad aliam ad illā causam trahi debent cui magis conueniūt. Et hoc est etiā qꝺ dicit dicta. l. si preses. versi. qꝺ si ꝓ distinxerit. j. de penis. dyn. Et vide qꝺ ibi plene notaui. ꝛ. j. de legatis. iij. l. item legato. Ex hoc etiam videtur posse reprobari glo. que est. s. de ꝓcura. l. pomp. §. sꝫ ꝛ his. vbi dicitur qꝺ si iudex pronūtiat rem meā non valet sententia qua si incerta cū possit ꝑ parte mea esse. sed hoc non est verum: vt hic patet. ꝛ. j. ti. j. l. hoc legatum. Petrus ꝛ Tho.

1 ☞Relinqui potest in epistola ꝛ codicillis.
2 Causa legati debet attendi non ipsa traditio.

Legatum. In testamēto. id est mēte testa- 1
toris †pōt etiam in codicillis ꝛ epistola relinqui. vt. C. de fideicommissis. l. ꝛ in epistola. Old. in glo. prima ibi. ꝛ hec est vna. s. legatum. Dy. ibi. Differt prima. scꝫ legatum. In glo. vlti. in. fi. ꝛ tūc non obligat sed dissoluit spem obligationis future nisi dicas obligari de dolo. Si interuenerit quasi per illam traditionē sibi assumat naturā donatiōis inter viuos i qua donās tenet de dolo vt. j. de dona. l. aristo. §. vlt. dyn. Sꝫ an tūc assumat speciem nouam. s. donationis questio est ꝛ huius questiōis effect⁹ est multiplex. nam tunc si assumat nō potest reuocari ex penitētia nec detrahetur falci. vt. j. de donationi. causa mortis. l. vbi ita dōatur. Item nec reuocaretur tacite per subsequentē offensam. vt C. de reuocādis. l. vlti. qꝺ secus est in legato. vt. j. de adim. lega. l. iij. §. vltim. ꝛ. l. ex pte. ꝛ. j. de his qui. vt indignus. l. si inimicitie. ꝛ in precedēti glo. innuit quod assumat speciē nouā ꝛ incipiat 2
esse donatio inter viuos. dy. Ray. hoc reprobat †qꝺ causa legati ex qua fuit facta traditio debet attendi nō ipsa traditio. j. de donatio. l. per id qꝺ. de actio. ꝛ obliga. l. obligationū substātia. de in rem verso. l. filius querit ꝛc. s. titu. pri. l. si domus. §. j. nec

ob.ĩ.de regulis iuris.l.cuius per errorem.ibi vltima causa fuit
in traditiõe expressa hic fuit expressa causa vltime volũtatis q̃
in suis terminis non transit ad cõtractus inter viuos.secꝰ si ter
minus varietur.vt dicta.l.vbi de donat.causa mortis.⁊ de assi
gnandis libertis.l.j.§.assignare.

Qui testamento. In glo.postea.ibi leget ibi seruus cui
postea reliquit libertas inutiliter.Dy.qd hic nõ ap
probat.Dy. Et vide qd no.in.l.seruũ filij.§.si idem.
⁊ de fun.instru.l.iij.§.si minor.que hic allegatur in glo.

Quod seruus. Legatꝰ etiaꝫ pure.Dy.
ibi.ante aditam heredi
tatem quam adire heres in fraudẽ nõ distulit alias
secus.ar.s̃.de vsufruc.l.vsufruc.legato.Dy.in gl.pri
ma ibi.l.nihil.§.fi.vel dic hoc casu nil reddit cuꝫ acquisiuit an
te aditam hereditatem sed post ante aditam hereditatem acq
sita reddit.vt.s̃.de vsufruc.l.herẽnius.⁊ hoc casu loquuntur.ll.
allegate hic ⁊.ĩ.eo.l.licinius.Iaco.Et vide quod dixi.s̃.ti.px.
l.si tibi homo.§.cum seruꝰ.⁊.l.quesitum.§.penulti.Iaco.⁊.l.ser
uo legato.in princi.

1 ☞ Ius accrescẽdi locũ hꝫ in legato facto duobꝰ seruis vniꝰ.

1 **Si duobus.** †Si testator legat reꝫ duobꝰ
seruis vnius habet locum ius
accrescendi sicut si legasset duobus seruis diuersorũ
dominorum.h.d.Dy.in glo.vlti.ibi.sed dominicas
nec verbis quia nomina non fuerunt expressa.D.

1 ☞ Ius accresendi locum habet in legato facto duobus re tã
tum coniunctis.
2 Dotis legate nomine quando veniant etiam expense.

1 **Meuio.** †Si plures sunt legatarij re tantuꝫ cõ
iũcti portio vniꝰ defecta accrescit alijs
pro rata portione legati.h.d.Dy.ibi.seio parteꝫ di
midiam.s.eandẽ quam in primo legauerat ⁊ sic erãt
re coniuncti ⁊ verbis disiuncti.Dy.ibi.titio lego ⁊ sic titiꝰ etiã
erat re coniunctus ⁊ sic omnes re cõiuncti sed verbis disiuncti.
Dy.ibi.decessit anteq̃ dies legati cederet. Dy.ibi que cessat.i.
vacare incipit seu deficit ⁊ in qua habet locum ius accrescẽdi.
Dy.ibi.pro portione legati ⁊ sic nõ pro virili sed pro rata lega
ti.Dy.ibi:separatim.s.quantum ad vba.Dy.in gl.prima ibi.
partes portionibus vt hanc glo.salues dicas qd hec fuit cõiũ
ctio non testatoris sed glossatoris.Old.ibi.l.cõiuncti ⁊ secũduꝫ
hoc primi inter se erãt cõiuncti verbis sed re disiuncti titio ve
ro erant cõiuncti re tm̃ sed verbis disiuncti alias si re ⁊ verbis
preferret titius quia in duplici iure cõiunctus vt dicta.l.re cõ
iuncti.Dy.ibi.qd nõ est verũ vt hic hec positio nõ ꝓcedit quia
si ponat titium verbis cõiunctum cũ coniunctꝰ sit etiam re eo
quod tutus fundꝰ erat sibi legatus preferri debet alteri ꝯiun
cto re tantũ.vt dicta.l.re cõiuncti. Dy.in fi.⁊ disiũctim verbis
verborũ orationibꝰ fuit legatũ.Dy.⁊ secũdũ hoc exponit seio
partẽ.s.eandẽ.Dy.in litera exposui.Dy.in glo.titio ibi de leg.
cũ questio.imo etiaꝫ scd̃m primũ videt accrescere titio in duas
cũ primi verbis ꝯiuncti habeantur loco vnius ⁊ sic admittunt
ad vnã solaꝫ dimidiã totius vt.s̃.de vsufru.accrescen.l.si qs ti
tio.⁊.s̃.de lega.j.l.plane.j.⁊.ij.respõso ⁊ lex cuꝫ questio nihil qr
ibi.in pma pte loqtur qñ primo totũ legat scd̃o dimidiã in scd̃a
qñ vni sepius alteri semel legat eandẽ rẽ quorũ qlibet apte pa
tet ad casum nostrũ nõ ptinere.Dy.pro gl.facit.C.de cadu.tol
len.l.vnica.§.vbi autem.⁊.§.sed vt manifestum vbi accrescit.

1 ☞ Legatarij Adde i simi li.l.q rome.§. flauiꝰ i gl.ma gna.ĩ.de ver bo.obliga.

2 **Ame.** †Si legat dos habito respectu ad tẽpus ꝯstitute
dotis etiã quasi expense necessarie videntur lega
te sed si legetur habito respectu ad tẽpus presens nõ intelligũ
tur legate expense.h.d.Dy.vel sic si maritꝰ vel alius legat do
tem siquidem facta relatiõe ad tempus dotis dationis nõ de
bet haberi ratio impẽsarum:sed simpliciter debet haberi.h.d.
⁊ qd dicit a me scilicet marito.ibi herede instituto scilicet ab
alio.Dy.ibi.seius heres meus idẽq; maritus.Dy.ibi.titie vxo
ri sue.Dy.ibi.qd ⁊ qr.Dy.ibi peruenisset facta relatione ad tẽ
pus date dotis nõ ad tẽpus testamẽti.Dy.ibi impensarũ.s.ne
cessariarũ q̃ dotẽ minuũt.Dy.ibi.vxori sue.s.heredis. Dy.ibi.
impẽsarũ.s.necessariarũ.Dy.ibi.in testamẽto viri qr forte non
legat per talia verba alias idẽ esset.Dy.ibi.vxori legauit dicẽ
do lego dotẽ.Dy.ibi.Hic eñ.i.in testamẽto alterius ꝑ illa ver
ba quicquid ad te peruenerit.Dy.ibi.taxatiõis ⁊ ideo nihilo
minus debet quã fuerit datũ qd potẽtior est vniuersalis oratio
quã indefinita.Iaco.ibi illic aũt.i.vbi vxori legat maritꝰ dotẽ
simpl'.Dy.non adijciendo quicqd ad me peruenit. Oldr.⁊ sic
differentia est inter verba legãtis.nõ aũt inter personas.in glo.
simpl'r ibi ⁊ ita inter legata tãtũ ⁊ vba in legando expssa.Dy.
ibi.per personas.s.legantiuꝫ.Dy.⁊ sic no.qd potentior est vni
uersalis oratio quam indefinita.Iaco.

Cum ei. Ibi legatuꝫ esset vltra quam capere
poterat.Dy.ibi.vt alij q capere po
terat.Dy.in fi.inspecta potiꝰ persona cui est restitu
tio facienda quã rogati.Dy.⁊ facit.ĩ.ad trebel.l.co
gi.§.hi qui soliduꝫ.Dy.Iac.in glo.vlti.in fi.⁊ dic vt plene no.
C.de fideicõmis.l.eam quam.Dy.vbi determinatur quis nihil
capere potest ⁊ rogatus est alij restituere.

1 ☞ Indefinita vniuersali equipollet.
2 Numerus quando in obligatione censeatur.
3 Fructus quando veniant in restitutione.
4 Fideicõmissum añ diem vel conditionem an sit restituendum.
5 Fideicõmissario inuito an possit rogatus restituere.
6 Emphiteota vel conductor an possit soluere pro pluribꝰ annis
futuris inuito domino vel locatore.
7 Minus quod est in obligatiõe deducitur in alternatiua quã
titatis vel temporis.
8 Indefinita quando vniuersali equipolleat.⁊ nu.10.fo.11.
9 Indefinita an equipolleat vniuersali scd̃m propriam significa
tionem verbi.
12 Uerbum quodlibet limitationem recipere potest.
13 Omnis hoc signum quandoq; collectiue ⁊ quandoq; distribu
tiue capitur.
14 Quantitas a diuersis heredibꝰ bis legata cẽsetur duplicata.
15 Testator non presumitur legatum duplicasse.

Si ita relictum est. Iste casus non
est alibi secũdũ.
Dy.ibi.minor pars.tantũ habet legatarius quan
tum habet heres ex minori pte institutus.Dy.in gl.
prima in fi.⁊ est idem qd in primis literis.vt.ĩ.ti.proxi.l. si plu
res.⁊.ĩ.l.proxi.Iac.in glo.⁊ est ratio ibi.qr qlibet hoc.dic vt.s̃.
de vul.substituti.l.qui plures ad fi.⁊.l.qui cum plures ad fin.et
Iac.ibi.portio videt legata qr quilibet est heres ⁊ ideo nõ po
test apparere de quo magis dicat ⁊ sic ad omnes refert. Dy.
ibi.ĩ.ti.j.l.minus ⁊.l.qui cõcubinã.§.j.Dy.ibi.⁊ sic oẽs compre
1 hendit:†qr indefinita equipollet vniuersali.ĩ.e.l.si pluribus.vi
des ergo quod.s̃.facit differentiam inter quintus ⁊ vnus qd re
probat pe.qr sicut vnus potest dici de quolibet eorum ⁊ ratum
accipitur ille qui habet minorẽ partem ita ⁊ quilibet eoruꝫ põt
dici ⁊ qui videtur ⁊ sic debet accipi ille qui habet minorem par
tem:debet ergo esse in textu quisq; secundũ euꝫ vel quis vel po
tes dicere qd si ipse nominaret plures heredes sub nomine ap
pellatiuo vt omnes filios meos:tunc glo.posset sustineri. Sꝫ si
nominauit ꝑ nomina designatiua numeri puta instituo primũ
secundũ,tertiũ,quartũ ⁊ quintum:tũc absq; dubio debebit ha
bere partẽ quã hꝫ quintꝰ tm̃ ⁊ non partes aliorum.arg.s̃.eo.l.
cum ita.§.in fideicõmisso.⁊ ita declara hanc glo.que est obscu
2 ra ⁊ subtilis.⁊ dic ꝫm Pet.†si vis scire quãdo numerus veniat
in obligatiõe dic aut alternatiua ponit inter res quarũ vna nõ
est maior altera estimatiõe vel affectione:⁊ hoc ꝯstat vel est du
bium ⁊ tunc vtrũq; est in obligatione.vt.ĩ.de verbo.obliga.l.si
duo rei.cum si.Aut alternatiua ponitur iter res quarũ vna est
maior altera estimatione vel affectiõe. Et tunc aut electio dat
creditori vel legatario ⁊ tunc vtrũq; est in obligatiõe.vt.s̃.tit.
proxi.l.plane.j.§.vltimo.⁊ no.s̃.e.l.lucio.Aut debitoris vel he
redis ⁊ tunc minimuꝫ est in obligatiõe:vt hic.Pet. De hoc ꝑ.
Dy.extra de regulis iuris.in obscuris.⁊.c.inspicimꝰ.libro.vj.⁊
dixi.C.de verbo.obliga.l.cum quidam.in fi.Dy.Et per hoc.ĩ.
ea.l.§.fi.vbi quidam habent signatã hanc additionẽ.Petrus.
3 **Pegasus.** †Si in in fauorem heredis apponit dila
tio tunc fructꝰ nõ debent in restitutioneꝫ
a venire si in fauorem legatarij[a] tunc venirẽt.h.d.Dyn.ibi.Di
stinguere cum queritur an fructus medio tempore precepti ve
niant restituendi.Dy.ibi.Cuius causa.i.cuius fauore.Dy.ibi.
Utrũ ne heredis qd in dubio presumit.vt.ĩ.de regulis iuris.l.
cum tempus.al's cuꝫ in tempus.⁊.ĩ.ad trebel.l.in fideicõmissa
ria.Dy.ibi.Antecedẽtis temporis.i.medij tẽporis vsq; ad de
cẽnium.Old.ibi.Uel eius tẽporis qd antecedebat pubertateꝫ.
4 Dy.†Et si queratur an fideicõmissuꝫ ante diẽ vel cõditionẽ sit
restituenduꝫ.dic aut queritur an rogatꝰ ꝯpellatur restituere:⁊
dic qd non.vt.ĩ.de verbo.signific.l.cedere diem.aut querit nun
quid possit volens soluere ⁊ fideicõmissarius recipere.Et tunc
aut queritur nunqd possit in preiudiciũ tertij.⁊ dic.qd nõ.vt.ĩ.
titu.j.l.vxorem.§.seia.Aut queritur nunquid possit fieri restitu
tio quantum ad hoc vt transeãt ea que ex potestate restituẽtis
dependent,puta vt dominiũ transferatur.⁊ dico qd sic.vt.§.in
fideicommissi.l.post mortem.vbi de hoc plenissime dixi.⁊.ĩ.de
verbo.obliga.stipulatio ista.§.incertum.vbi etiam de hoc dixi.
Aut vt trãseant ea q̃ in potestate nr̃a sunt vt actiones trãseãt
nõ depẽdet ex potestate heredis sed ex potestate legis.vt.ĩ.ad
trebel.

trebel.l.j.z tunc heres ante diē vel conditionē restituendo non
5 illas.vt.j.ad trebel.l.sed si aū.z dic vt ibi.† Aut queritur nūqd
fideicommissario inuito rogatus possit restituere ante diem:et
tunc aut dilatio apponitur fauore fideicōmissarij tantum:aut
fauore rogati tantū:aut fauore vtriusqz:aut est dubium si fa-
uore fideicōmissarij.in primo casu non potest ante restituere.vt.s.de vsuris.l.
in fideicommissi.§.polidius.si fauore rogati tunc potest ante re
stituere.al's esset in mora fideicommissarius si nō reciperet:nam
qui plus facit quā facere debet videt facere id qd debet.vt.s.
de in litem iurā.l.cum furti.Si fauore vtriusqz tunc non potest
ante restituere.arg.s.de postulan.l.quos prohibet.si est dubiū
presumitur fauore rogati:z sic intelligitur dictus.§.inter cer-
tam.z.l.eum qui cal'.§.quoties.eo.tit.Et de hoc est bona gloss.
dicta.l.cum tempus.de regulis iur.Pet.vbi tetigi questionem
6 an emphiteota inuito dño possit soluere fictū pluriū annorum
futurorum volendo sibi puidere ne res aperiatur in dominiū.
z.C.de iure emphiteotico.l.ij.ṽ.sz qd si emphiteota dubitans.
faciūt etiā predicta ad questionē quam vidi de facto bergomi
vbi cōmune locauerat vectigalia seu datia ita qd cōductor sol
ueret quolibet mense libras mille pro soluendo stipendium po
testati.Querebatur vtrū ipse cōductor posset soluere communi
ante terminum dicebatur qd non quia tempus erat adiectum
fauore vtriusqz vt solui posset stipendiarijs z potestati.In gl.
ibi.C.e l.de fideicommissis.ibi.de annuis legatis.l.eum.et al's
incipit iabolenus.Dynus.

7 **Si ita scriptum.** † In alternatiua quātitatis vel temporis qd minꝰ est in obligatione deductum.h.d.Et vide qd de hoc notaui.s.
hac eadem.l.in prin.ibi potestas intelligendo cōsiderata natu
ra obligationis alternatiue.secus si consideretur natura z ei in
obligatione deducte:quia tunc qd minus est debeatur.vt no.j.
de verbo.obli.l.inter stipulantē.§.si stipulante.z per illam glo.
reproba istam.Ray.Uel dic ꝙ aliud est in summis seu quanti
tatibus z aliud in speciebus.Jaco.

a
8 **Si pluribus.** a Indefinita equipollet vniuersali.h.d.fm Dy.Uel sic† indefinita ab homine plata z ad personas relata in materia non odiosa
equipollet vniuersali vel clarius.si testator damnat heredē suū
indefinite omnes videtur dānati non quilibet.h.d.Quandoqz
tamen potentior est vniuersalis quam indefinita colligitur.et
9 dixi.s.l.meuio.§.j.z circa hoc plene dic.† Aut queritur nun-
quid indefinita equipolleat vniuersali fm propriā significatio-
nem verbi.z tunc dic qd non:quia non sunt paria homo currit
et omnis homo currit:quia vbi dicit omnis homo currit falsi-
ficatur si vnus homo nō currit.z vbi dico homo currit nō fal-
sificatur.vt.j.de rebus dubijs.l.si is qui ducēta.§.vtrum.Aut
queritur de iuris interpretatione z tunc aut profertur dispositi-
tiue aut enuntiatiue.si enuntiatiue non equipolleat vniuersali.
Sed in propria significatione seruatur:nā omnis conditio secū
dum propriā cōditionē seruāda est.vt.j.de ɔditio.z demōstra.
l.meuius.z.l.qui heredi.in fi.z.j.de ṽbo.oblig.l.quidam.Aut
dispositiue profertur z tunc aut a lege ab homine.si a lege equi
pollet vniuersali vt patet cum dicitur obligatio est iuris vincu
lum quia perinde est ac si diceret omnis obligatio.Item cum
dicitur vsusfructus est ius vtendi zc.id est omnis vsusfructꝰ:et
etiam dum dicitur venditor debet rem tradere.perinde ac si di
ceret omnis venditor predicta pbant.institu.de oblig.in prin.
s.de vsufruc.l.j.z de actio.empti.l.iul.§.offerri.z est ratio:quia
si non equipollerent vniuersali.argu.z scientia nostra non esset
certa que certa esse debet.C.de nouo codi.cōpo.circa mediū ibi
10 certas z breui sermone zc.aut ab homine profertur.† Et tunc
aut refert ad res aut personas.si ad res aut p verba pluralia
aut p verba singularia:si p verba singularia tūc nō equipollet
vniuersali vt si dico fundū cornelianū lego non sequit qd omne
fundū cornelianū videar legasse.sic.s.tit.pxi.l.apud iul.§.scio.
aut per verba pluralia vt obligo tibi bona mea vel lego tūc aū
omnia particularia que cōtinentur sub vno vniuersali de quo
queritur equipollent:z procedunt fm eandē equitatē aut per
diuersa.primo casu indefinita equipollet vniuersali.Secundo
non:sed habet locū solum in illis in qbus potest eadē equitas
seruari puta obligo tibi bona.l.dicit omnes res ad quas habet
parem affectionem videtur obligasse.sed si nō habet parē affe-
ctionem.sed maiorem puta ad concubinam z liberis tūc nō vi-
dentur illa contineri.vt.s.de pign.l.obligatione generali.z.C.
que res pig.obligari possunt.l.j.z fi.aut refertur ad personas:
z tunc aut in casu odioso pferunt z nō equipollet vt exheredo
filium vel filios meos.nam nō est tūc idem ac si dicerem omes.
argu.s.de liberis z posthumis.l.nominatim.de ventre in pos-
11 sessionem mittendo.l.j.§.item querit.† Aut in casu fauorabili
quia dico filijs meis do tutorem z hoc perinde est acsi omnibꝰ
dedissem.vc.s.de testa.tute.l.si quis ita.§.j.z de lega.j.l.qui fi-
liabus.aut profertur ad personas nō in casu fauorabili nec o-
dioso sed in casu cōmuni fauoris z odij:z tūc aut p ṽbū ppriū
id est per appellationem ppriā aut per verbū vniuersale.Pri-
mo casu puta dico lego titio centum cum sint duo titij tunc nō
equipollet.vt.s.eo.l.si quis seruum.§.si inter duos.z.s.de testa
men.tute.l.duo sunt titij.aut per nomen vniuersale.vt.j.de a-
ctio.z obliga.l.nihil.z tunc equipollet vniuersali:vt hic.z.j.ti-
tu.j.l.si plures nominati.z.s.e.l.si ita.Petrus.sed certe iste vl-
timus casus videt cōprehendi in materia nō per Dy.de regu.
iur.in proemio lib.vj.z ibidem per Joan.and.z per eūdē.extra
de electio.c.vt certa.lib.vj.In glo.omniū vniuersaliter.z ibidē
per Cardi.in glo.ergo cū indefinite.z p Archid.xix.dist.in.c.se
cundariorū.in fine.z in alphabeto dic indefinita.Et licet petrꝰ
hic clarius distinguat effectus tamē parum discrepat a ṽbis.
Dy.positis vt dixi in pemio.de regul'.iu.libro.vj.quibus inhe-
reas sz contra eum multum videtur.C.de auro z argento.leg.
l.cum aurū.sed dic vt ibi dixi z de serui.vrba.pre.l.si seruitus.z
vide etiā qd plene dixi fm Jaco.de bel.s.de pigno.acti.l.si ne
12 cessitas.§.si annua.† Ex predictis satis colligi pōt qd nullū ver
bū est adeo indefinitū vel vniuersale qd ex circunstantijs limi-
tationem non recipiat.vt dicta.l.obligatione.de pig.de huitu.
sicui.de peti.here.l.z non tantū.§.qd si peremptorie.z ibi not.z
qd vi aut clam.l.j.§.deniqz.z ibi similiter no.In glo.j.not.hāc
glos.qz nō inuenies aliā ita planā ibi.l.j.responde.z.ij.hoc verū
fm quilibz esset insolidū damnatus al's simplr qlibet pro virili
tenetur.vt dicta.l.z de re iudi.l.paulus.qd est verū si taliter eēt
formata petitio cui debet cōformari sentētia.vt.s.cōmuni di-
uidundo.l.vt fundus.de hoc tamē dic vt dicta.l.j.z.ij.not.z di
13 xi ibi fert lapidē.¶ † Sciendū est qd signū omnis quandoque
ponitur collectiue vt omnes apostoli sunt.xij.Quādoqz distri-
butiue vt oīs homo mēdax.primo modo sumendo vera sunt
que dicit glo.secūdo modo falsa.Dy.ibi.Nam fm dico ṽbum
quilibet.que sequūtur in glo.sunt argu.ꝙ si cōcedo duobus vl'
pluribus fratribus possessionē in feudū vel ad fictum vt mihi
prestent singulis annis quatuor operas z vnū quaternum bo-
uis qd aut dicit qd omnes prestent aut quilibet aut est dubiū.
Et in dubio teneant omnes solum ad vnum quaternum i qua
tuor opas.dy.ibi.Nec eñ spēō dicit semp propter.l.si duo.§.si
plurium.s.si quis cautio.ibi.impleat ɔditio in psona sua.Dy.

14 **Si ita legatum.** † Duplicata vr quantitas eadem a diuersis heredibꝰ bis legata.h.d.dy.Uel sic pluralitas psonarū grauatarū indu
cit pluralitatē legatorum ibi.nisi titius heres primo grauato.
Dy.Oppone de princ.l.sed ibi dānauit indefinite equipollet
vniuersali.vt ibi dixi.Sed tunc op.ꝙ singulariter damnati te-
neant viriliter vel p hereditaria portione vel si insolidū quod
vnus soluendo liberat alios.vt.s.titu.prox.l.si ex toto.§.si ita
scriptum.z.j.de legat.iij.l.ille aut ille.Sed dic aut damnauit
vniuersaliter aut indefinite aut singulariter.primo casu tenerē
tur p hereditaria portione.vt.s.ti.px.l.turpia.§.vltimo.Secū-
do idē vt in pn.huiꝰ.l.Tertio casu aut damnantur in eadem o
ratiōe verborum:aut in diuersis si in eadem:aut copulatiue et
tūc p virilibꝰ.vt.s.ti.pxi.l.si heredes noīati.aut indistincte aut
tunc insolidū z vnus soluēdo non liberat alios:vt hic.z.s.titu.
px.l.si seruo alieno.§.si quis a primo.Dy.Et dic aut quātitas
aut species legatur sepius si quantitas:aut ab vno herede:aut
a pluribus insolidū debet aut a quolibet:vt hic.z.s.de leg.j.l.
si pluribus.z.l.seruo alieno.§.si qd a primo.si ab vno:aut in ea
15 dē scriptura aut in diuersis.si in eadē in dubio semel debet† qz
nō est verosil'e testatorē voluisse duplicare legatū nisi legatariꝰ
contrariū probet.s.de leg.j.l.plane.§.sed si non corpus.z.j.de
alimē.legat.l.cū sanctum.si in diuersis aut repsentant eandem
volūtatē:aut diuersas si eandem vna sola debetur quātitas z
si dispares sint debet minima.vt.s.de lega.ij.l.sempronius.Si
diuersa aut se compatiuntur:aut est relictum simpliciter z in
dubio debet vtrūqz.vt.s.de probatio.l.quinquaginta.vbi de
hoc dixi.aut ob cām z tūc videtur p secundū a prīo recessisse.vt
j.de alimen.lega.l.libertis quos.in prin.si spēs aut in eadē vo-
luntate aut in diuersis.si in eadē z ab vno herede tm̄ semel de-
betur.vt.s.de lega.j.l.plane.§.si eadem.Si i diuersis aut eius-
dem aut diuersorū si eiusdem aut ab vno herede tm̄:aut a plu-
ribꝰ si ab vno tantum ipso iure semel tantū debet.arg.j.e.l.me-
uius.§.eū.si a pluribus in eadē volūtate vel diuersis:aut simpli
citer:aut a quolibet insolidū si simplr semel debetur.vt.s.de le
ga.j.l.si tibi homo.§.j.z.j.eo.lucius.§.impuberem.si a quolibet
insolidum idem dicam seruari quando in testamentis prorsus
diuersorum.vt.infra.de legatis.j.l.quid ergo.§.si quis duos.

ff

¶ Si pluribus. Adde bar.h.z p bal dū.in.l.ea q.C.cōmi.vel e pisto.vbi tangit de dictione quilz.Jo.an.in.c.vt circa de ele.l.vj.bald.in.l.iij.de li.z posth.z ibi angel.Bar.in.l.j.§.fi.de ven.in pos.mit.bal.consil.cxxx.libro.j.

si diuersorum aut habetur vnius loco pone quod legatur in testamento defuncti ⁊ in testamento heredis: ⁊ tunc perinde habetur ac si sepius legaretur in testō vni⁹.vt.s.de lega.j.l. hmōi. §.si sempronius.qd videt̃ verū esse si aliquā vtilitatem affert secūdō legatū: puta remissionē dilationis.secus si nullā quia tūc videt̃ idē qd testamentis extraneorū.ar.j.e.l.meuius.in princi. ⁊.l.si mihi sempronius. Aut prorsus diuersorum. Et tūc si prio consequatur rem ex testō vnius tollitur petitio ex testamēto alterius.sed si sequatur estimationem ex testō vni⁹ cōsequi potest rem ex testamento alterius.vt institu.de legatis.§.si vero. ⁊ ita intelligatur.s.de lega.j.l.plane.§.sed si duorū.⁊.l.si seruus legatus.§.stichum.⁊.j.co.l.meuius.§.duorum.Dy.

1 ☞ Masculinū concipit femininū: nō autē econuerso.
2 Sētētia legis ⁊ hominis in masculino lata femininū cōphēdit.
3 Hominis nomine venit tam masculus ꝙ femella.
4 Iuri de futuro renunciari non potest.
5 Obligatio seu actio non nascitur ante diei euentum ex contractu in diem celebrato.
6 Dominiū speciei certe in diem legate non transit ante diem.
7 Legatum purum censetur relictum in diem nuptiarū si tempore testamenti nuptie contrahantur.

a ☞ Masculinū. Adde ad istā materiā bar.hic ⁊ iul. l.j.de ver.ob. cy.in .l.quicūque. C.de seruis fugit.

1 Si ita scriptum sit. † a Masculinū a cōcipit femininū: sed non econuerso. Dy.de hoc satis dixi.C.de seruis fugiti.l.quicūqz.⁊ ad hāc.l. bene cōcor.j.tit.pri.l.seruis legatis.⁊.l.q duos mulos. † 2 Itē sententia legis ⁊ hominis lata in sexu masculino comprehendit femininū.vt.j.de verborū signi. l.pronūtiatio.quādoqz tamē masculinū resoluitur in femininū vt manumissus.id est manumissa.vt.C.de liber.⁊ eorū liberis.l. ij.⁊ equis.i.equabus.vt.s.de vsuris.l.equis. † 3 Item appellatione hominis continetur masculus ⁊ femina.vt in auc.de nupt.§. quia vero hactenus.sed de iure lombardo appellatione masculi non continet̃ femina vt in lombarda de eo qd pater hz filijs necessitate relinquere.l.a nobis.ibi legatum videatur ⁊ videtur qd sic.nam si ita ⁊c.dy.ibi.qd nō est modo determinat.dy. In glo.arg.cōtra.in fi.Sol. ex significatione verborū nō continentur vt hic ex mente legis ⁊ eius ex interpretatione sic ⁊ hoc itellige quando lex cōsistit in phibendo ⁊ est in masculo eadem vl' maior ratio phibitionis quā sit in femina: vt ibi.secus dicerē si lex cōsisteret in permittendo vel concedendo per.l.istam qd est notabile. Iaco.de bel. Uel dic ꝙ in contrario est speciale fauore sobolis procreande.argu.j.de cōditio.⁊ demon.l.hoc modo cum similibus.⁊ in contrario dixi. In glo.q2 qd minus ibi nō continet.sed econtra sic. Iacob.ibi Data in coniuncta glo.debet dicere generi ⁊ posteris vt dicit lex.quam allegat casus antequā glo.ponit nullū dubiū hz.Old.in fi.sed ratio ibi patet in textu. Dy. Uel dic sm Iac.de bel.ꝙ ibi est alia ratio in femina ꝙ in masculo q2 opere feminis indecore a femina nō prestatur Et ideo masculinum nō cōcipit femininū. Iac.de bel.

b ☞ Sēpronius. Adde.ang. ⁊ imo.in l.eū q.s.de acqui.her. bal. in.l.scripture C.de fi.instr.

4 Si sub conditione. † Iuri non q̄sito sed de futuro renuntiare non possumus.h.d.⁊ dic expresse vel tacite.vt.j.quibus ad libe. pcla.non licet.l.licinius.⁊ ibi nota.nec ob.s.de heredi.instit.l. iam dubitari.in fi.vt ibi nota. In glo.j.in fi. Et est ratio q2 pactum nititur autoritate duorum: repudiatio vnius tantum vt no.dicta.l.j.C.de pactis.vbi de hoc plene.⁊ p hoc.j.de regulis iur.l.qui potest.§.j.tamen ꝙ simplex repudiatio teneat sup iure futuro videtur.vt.j.a quibus ap.non licet.l.j.§.siquis pfessus. ⁊.s.de acquir.here.l.in plurium.sed in illis repudiatio facta fuit corā iudice.vt no.eo.tit.de acqui.hered.l.is qui heres.⁊.j.de cura.bonis dando.l.j.⁊ ibi no.vel ibi repudiatio conferebatur in euentū diei vel conditionis. Item est hic arg.p opinione illorum qui dicūt † 5 ex contractu in diem celebrato obligationem ⁊ actionē nō nasci ante diei euentū: ⁊ hoc patet hic dupliciter primo q2 parificat conditionē ⁊ diem sz ex cōditionali certum est obligationē nō nasci ante cōditionis euentum.vt.j.de condi.⁊ demō.l.legata. Et quādo dies legatorū cedat.l.si dies.ergo.⁊c. Secūdo qd ad nos ptinere dicit̃ qd ex aliqua obligatiōe nobis debet̃.vt.j.de ver.signi.l.verbū illud ptinere.sed hic vero dicit̃ pertinere ante diem ergo non est obligatio cōtracta tamē certū est ex cōtractu in diem statim obligationē nasci sicut ex puro ⁊ ideo dicit̃ obligatio presens.vt.j.de verbo.obli.l.cētesimus. in prin.⁊ de verbo.signi.l cedere diem. vbi de hoc plene dixi.sz petitio refertur.vt.j.de verbo.obli.l.eum qui kal.§.quoties.⁊ ibi nota. ⁊ ideo dubium remanet de agendi formula non de obligationis substātia. Dy. Imo nec de agendi formula est dubiū quia certū est eam statim natam sed ante diē agēs exceptio repellitur.vt.s.quādo dies vsufruc.lega.ced.l.j.§.fin. Et hoc siue loquamur de die expressa siue de tacita.vt instit.de exceptio.§. temporales. Ol. De hoc plene no.per Cy.⁊ dixi.C.vt actio ab heredibus ⁊ contra heredes.l.j.⁊ dixi.j.de verbo.oblig.l.stipulationes nō diuidunt̃.in versi.secūdo quero.⁊ ver.x.quero.⁊ ex quibus causis in possessionē eatur.l.fulcinius.§.si in diem.⁊ §. seq. Unum etiam hic dicit Iac.de are. quod si iste legatarius renuntiasset in presentia heredis se non petiturum legatum, se credere qd hic induceret pactum vt amodo petere non posset. vt.C.de pactis.l.pacta nouissima.s.de pactis.l.vlti. Et p hoc j.de curato.bonis dando.l.j.⁊.s.de acquir.hered.l.in plurium. nam presumuntur omnia solenniter acta vt.j.de verbo.obliga. l.sciendum. Nec obst.hec litera quia hec renuntiatio fuit solius animi.secus quando pñs presenti renuntiat. Idem ⁊ si corā iudice renuntiares.vt dicto titu.de acqui.here.l.is qui heres. Iaco. In glo.quo ad conditionale ibi: alij vt Ray.hec placet dy. 6 Et nota hāc glo. † qd si legata est species certa in diē certā non transit dñiū añ diem ⁊ est casus.j.de vsufructu .l.sempronius.

7 Si pater. † Si legatum relictum fuerit in diem nuptiarum ⁊ tēpore testamēti nuptie erāt cōtracte legatum censetur purum si hoc ignorauit.secus si scit ꝙ tunc alias nuptias expectari oportet.h.d.ibi. Filie sue emancipate.dy.ibi. Hoc ignorabat.scz eam nuptam.dy. In glo.paulus. Rñde ⁊ propterea cōditio pro non impleta habetur cū de iure impleta non fuit.vt.j.de condi.⁊ demonst.l.hec conditio.⁊ quando dies leg.ce.l.qd pupille. Dy.

1 ☞ Uerba tēporis presentis non sunt ad futurum extendēda.
2 Clausula si non valet iure testamenti ⁊c.locū non habet si testamentum natiuitate posthumi rumpatur.

1 Si ita scripsisset. † Uerba presentis temporis non extēduntur ad futurum.h.d. Ibi eam quoqz pecuniā in diem debitam que nondum venerat. Quid autē in stipulationibus ⁊ iudicijs.dic vt.j.de ver.obligatio.l.si stipulatus fuerim.§.j.sm Dy. In glo.vlti.ibi.§.heres.⁊ de legatis.iij. l.his verbis.ibi hoc no.prima non procedit quia ⁊ hic p hanc interpretationem legatum inutile redditur nec hic secunda q2 ⁊ hic non solum habuit principium veritatis sed in instanti veritatem habet quia in diem debitor est.vt.s.de cōditione indebiti.l.in diem.s.eodem.si ita scriptum.§.si sub conditione.⁊.j. de verbo.significa.l.cedere diem.vnde dic ꝙ hic legabatur id qd erat in exigēdi potentia ⁊ nihil erat tale: ibi cogitatum fuit de sola substantia debiti: ⁊ ille bene suberat licet esset obligationis titulus immutatus. Oldra. In eadem glo.in fi.⁊.l.cum stipulamur. 2 Et est argu. † ꝙ si dicat testator si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum qd si postea rumpatur natiuitate posthumi non habeat locum clausula nec valet iure codicillorum quasi testator intellexerit qd de defectu presenti tantum non de futuro. Et ideo debet dici si non valet vel non valebit. arg.s.de liberis ⁊ posthumis.l.j. Sed de hoc dic vt dixi. C.de liber.prete.auten.ex causa: vbi de dicta clausula plene tractaui.

b Sempronius. b Pulcher casus si i duabus scripturis que obtinēt vim vni⁹ due q̄titates relinquant̃ minor debet̃ h.d.dy. Ul' sic si eiusdē volūtatis sint perfecte bine scripture variā legati quantitatē continentes minor quātitas debetur,hoc dicit ibi salutē ⁊ questionē que sequit̃. Dy.ibi. Habitur⁹ sit an tantū quinquaginta qd verū est.dy.ibi parendum quā legatario subueniēdum. Dy. Et vnde ꝙ plene dixi.s.eo.l. si plib⁹.§.si ita legatū. In gl.vl.due scripture.s.eiusdē hois.dy.

1 ☞ Legatario non spectant partus percepti de re legata ante diem legati.
2 Curator dementis tenetur respondere legatarijs.

1 Licinius locusta. † Partus percepti de re legata ante diē legati nō debent esse legatarij.h.d.vel clarius si mācipia estimata in dotem data legauit maritus vxori vel,eorum estimatiōnē ptus interim editi non sequūt̃ vxorē ibi saluēt ⁊ infrascriptā qōnē. Dy.ibi.ꝙ postea.i.post constitutam dotē ante electionē. Dy.ibi. Locuste.i.repetit nomen pprīū licinio: ⁊ sic facit p literis ⁊ rescriptis in quib⁹ in principio ponitur nomē propriū ⁊ appellatiuū.qd si in sequētib⁹ ponatur appellatiuū tm̄ nō vitiet rescriptū ibi debebūtur: q2 ante electionē legatū erat cōditionale.vt.s.ti.pri.l.si ita legatum.§. illi si volet.⁊ partus cōditione pendente pcepti ad heredem ptinent nō ad legatarium.vt.s.de vsuris.l.herēnius.dy. In gl. sic.s.ibi

fic.s.ibi.q2 mācipia haberet.vt.C.de rei vxo.actiōe.§.sciendū. Dy.ibi.Post aditā hr̄diatē nascerēt. Sl.ista sentit ꝙ fructus percepti ex re legata ante aditā hereditatē sint heredis :cōtrarium videtur sentire glo.s.e.l.ꝙ seruus.z dic vt ibi nota. In ea dē glo.in fi.sed ibi ptz sol.Dy.q2 hic erat legatū certarum specierum puta mācipiorum ⁊c.habito respectu ad tēp' datiōis. s.e.l.meuio.§.ibi vō erat legatū vniuersitatis.s.peculij qd crescit per adiectionē:vt.ī.e.l.peculiū crescit.z ideo nouū nomen z eius vsura in rationibus peculiaribus posita venit in legatum Old.vel solue vt in contrario not.

2 **Bonoꝝ possessionē.** †Curatori demētī data bonorū posses sione ipse tenet rn̄dere legatarijs ab ipsis tn̄ cautione oblata. h.d.ibi.defendit.i.defendere dz.Dy.ibi.Euicta fuerit q2 furiosus mortuus est in furore.vt.ī.de bonorū poss.furiosi nomē.l.j. Dy.in fi.seqntibus in gradu ꝓximis q nō videntur hoc casu esse nati.s.de iure codici.l.qgraui.z.ī.c.pr.l.j.§.fi.In gl. accepit ergo.de hoc no.s.de auto.tuto.l.si ad'pupillum.z hoc in extraneo secus in suo.vt.C.de cura.furio.l.finali.§.j.Jaco.

1 ☞ Relegata viuēte testatore perempta an debeatur legatario eius estimatio.

2 Estimatio debet si legatū metiri nō possit sicut testator voluit.

3 Portio vnius defecta alij cū onere acrescit.

Mortuo boue. Uiuente testatore.Dyn. Et dic aut moritur testatore viuente:aut eo mortuo.Si eo mortuo aut ante aditam hereditatem aut post:z si post aut ante moram heredis aut post:si añ aut erat ꝓprius aut alien'.Si ꝓprius cessat personalis z dat rei vēdicatio.si alien' cessat vtraqz si post morā heredis aut ꝓprius z dat realis z personalis aut alienus z datur personalis z nō realis.Dy.In ista distinctione dn̄i.dy.colligit effectus gl.licet obscure.Et ideo dic clarius

1 aut bos morit viuo testatore aut eo mortuo.†Primo casu potest loq.l.ista.s.ꝙ legatario nihil debeatur.Scdo casu quando moritur ante moram heredis.Et tunc aut erat testatoris aut extranei.si extranei nihil debet z ita potest intelligi hec.l. z ad hoc.s.titu.proxi.l.titie textor.§.fina.z.l.si heres. ratio istorum est:quia nullo tempore legatarius habuit ius lega . Si autem fuit testatoris tūc tenetur reali actione ad corium z carnes.argu.s.de rei ven.l.solum.§.j.z de cōditione furtiua.l.si seruus.§. boue.a personali aūt liberatur cum non sit in mora.si autē heres fuit in mora tūc aut erat testatoris aut alienus.primo casu tenet actione personali.vt.s.titu.pr.l.apud iul.§.ipsius.z.l. cū res.§.itaqz.z etiam reali cum iam ius habeat in re.argu .dicti. §.boue.si autem erat alienus tunc tenetur personali tantū:quia nullo tempore legatarius habuit ius in re ante traditionem vt dicta.l.cū res.§.sed si alienis.In glo.prima.ibi ante conditionem.vt.ī.de nouat.l.quoties.in princip.z.s.de periculo z commo.rei.ven.l.ꝙ si pendente.Jaco.ibi.Uel non erat legantis et sic non transiuit dominium.vt.ī.eo.l.vnum ex familia.§.si rem z liberatus est interitu.vt.s.titu.j.l.nō amplius.§.j. cū concor. sed isto casu nō posset peti corium z caro per personalem actionem quia non est in obligatiōe.arg.s.tit.j.l.quid ergo.§. si heres vbi de hoc.Jac.ibi.§.si domus.z.l.si grege.in fi.Jac. ibi.l. antepenulti.§.fi.Dy.z de leg.j.l.non amplius.Jac.

2 **Si titio.** †Si legatum non potest metiri ea mensura qua voluit testator estimatio debet . z idem si legatarius nō sit capax rei legate ex inhabilitate sue persone ibi decesserit postquā dies legati cessit z mortuo testatore.Dy. ibi vel militia cui' nō habet cōmercium ꝓpter inhabilitatem ꝑsone sue quā sciebat testator z hic tollit omnia contraria.Dynus.ibi.Extingui quasi ius ꝑsonale in eo verset.Jacob.in fine quā tessere vl' militie cōmerciū ipediebat absqz delicto suo.dy.

Labeo. Si heres non habeat cōmerciū rei legate sed legatarius sic vt ille est legatū in re vel estimatione.h.d.ibi comerciū nō habes per delictū tuū .dyn'.ibi heres non hz quacūqz de causa erat tn̄ cōmerciū in cōi al's non deberet.vt.s.ti.p.l.apud iul.§.fi.z no.in.l.sequenti dictū.§.dy.Itē op.de.l.nemo.ī.pro legato.sol'.vt ibi.

3 **Si testator.** †Portio vnius defecta accrescit alij vna cū onere.h.d.dy.Et de hoc vide qd no.z dixi.s.e.l.celsus pater.ibi iussisset ab vno herede q moriatur vel repudiet anteꝙ adeat.Dynus.ibi.Eos coniunctos vtroqz modo ei cuius portio deficit.Jaco.ibi.Cetera legata a seipsis relicta.Dy.

1 ☞ Substitutio fieri pōt legatario z donatario causa mortis.

2 Donatio causa mortis assimilatur contractui.

3 Actio ex testō vtilis pro donatione causa mortis intentatur.

1 **Et heredibus.** †Legatario z donatario cā mortis pōt substitui.h.d.dy.Expone vt.i.sicut:ibi substitui potest directe per fideicōmissum.dy.ibi.cā mortis donabit hoc modo.dy.ibi.Ille scz primus donatari'.Dy.ibi.alteri secūdo donatario.Dy.ibi.qd magis est scz rogati substō predicto nō facta valeat.dy.Et hec.l.mirabiliter bn̄facit ꝑ opinio. Odof.q tenuit qd donatario cā mortis nō possit substitui simpliciter sine stipulatiōe.Et ꝑ hoc.ī.de dona.cā mor.l.si cui.vbi de hoc dixi.Cōtrariū videt sentire gl.hic.z.ī.de do.cā mor.l.senatus.§.dōatio.z de dote ꝑlegata.l.seia.dy.Reducēdo ꝑdicta ad ꝯcordiā distinguit:an fiat substō directo vl' ꝑ fideicōmissuz. vt pri̇o casu habeat fieri ꝑ stip.vt hic cū cōcor.z ita intelligatur opi.Odof.q2 magis attendit ꝯctui ꝙ vltime voluntati:vt.d.l. seia.de dote ꝑlegata.vn̄ qua rōne alieno ꝯctu alteri actio nō

2 acqrit †eadē rōne nec ex substōne facta donatario cā mortis cū cōtractui assimiletur vt dixi.Scdo casu qn̄ substituit ꝑ fideicōmissarium fieri pōt simpliciter sicut fieri pōt heredi vel legatario.Et sic intelligat opinio glo.q est.z.C.de don.cā mor.l.vbi de hoc plene dixi:z.d.l.seia.ī.de dote ꝑlegata.z.ī.eo.l.cū pater. §.eoꝝ.dy.In glo.ibi:sine stipulatione ꝑ fideicōmissariū nō directo.vt.s.dixi.dy.ibi obligat donās arg.ꝯ.q2 eius reuocatio z ei' substātia ex libera volūtate donātis depēdet.vt.ī.de don. cā mor.z.l.si morte.z.l.si q alienā.z.l.senat'.z.s.si certū petat l.nō oēs ⁊c.ergo ⁊c.hui' donatio nō vr̄ obligatoria . arg.s.de leg.j.senat'.§.legatū.z.ī.de leg.iij.l.fideicōmissa.§.si sic fideicōmissum.de act.z obl.l.si sub hac.z de verb.ob.l.stipulatio non

3 vz.z.l.a titio.§.vlt.† Itē q2 ꝑ donatio.cā mor.ꝓponit actio et testō vtilis.vt no.C.de dona.cā mor.l.j.Sz illa ꝓcedit ex obligatione quā parit quasi ꝯtractus qui ꝑ aditionē heredis celebrari videt:vt institu.de obligatione ex quasi ꝯtractu.§.heres.z.ī. de act.z oblig.l.ex maleficijs.§.heres.ergo nō cōtrahit obligatio ex ꝑsona donātis cū viuēte testatore heres adire non possit. Sed circa hoc dic vt dixi.ī.de dona.causa mortis.l.j.Dyn.Et facit.s.e.l.legatum est donatio.z quod ibi no.

1 ☞ Legans alteri qd sibi legatū erat alternatiue ex euentu solutionis redditur legatum vtile vel inutile.

2 Actio non datur ex legato nominis conditionali.

1 **Si titius.** † Legans alteri qd est sibi alternatiue legatū ex euētu solutionis reddit vtile vel inutile legatū.h.d.ibi.Legatus fuerit z ꝓmissor habebat electionē.dy.In gl.Si em̄ ibi tollit hoc diuersum.s.inter primū intellectū z fm.Dy.Ordina. glo.opponendo sic solutione vnius extinguitur totum debitū ergo z legatum.vt.ī.ti.j.l.fideicōmissaria.§.si rem. Sed distingue inter exactionem z spontaneam solutionē.primo tamē oppone ad principium quia videtur ꝙ.x.soluit. Si illa salua sint legatum non extinguatur.vt.§.si rem.Solutio ibi nomen fuit legatum.z illud tamen attende quod hoc principium semper loquitur in solutione facta testatori non heredi.vnde obstat q2 videtur quod sicut acceptilatio in vno extinguit vtrunqz legatum.vt.s.titulo proximo.l.non quocunqz.§.qui gaium.eo qd totam obligationē extinguit.ita vera solutio vnius quia z per vnius solutionem tota tollitur obligatio:sed ibi obligatione extincta nihil apud testatorem erat.sed hic erat res soluta et vide quod not.s.eo.l.qui duos.Oldradus ibi.si domus.§.fin.he due solutiones videntur in duabus cōtrarie.primo:quia ibi dicitur ꝙ fideicommissum extinguitur hic non in re soluta.Et tūc prima so.facit.secundo est ꝯtra q2 ibi nō extinguitur hic sic in re non soluta.z tunc secunda solutio bona.Petrus.

2 a **Cum ita.** †Ex legato noīs ꝯditionali nō agit añ existētiā cōditionis:ex puro autē sic saltē vt actiones cedātur.h.d.ibi.si sub conditione.scz illa qn̄ exigetur que non intelligit nisi exprimatur vt no.in glo.querit glo.quid in dubio respō.vt in glo.z facit.ī.de conditio.z demon.l.in cōditionibus.§.j.nec ob.ī.quādo dies leg.ce.l.cū illud.§.fi. q2 ibi cōditio depēdet ex facto debitoris hic ex facto heredis z sic statim hic agit ne sit in potestate heredis an legatum extinguat z facit qd no.s.ti.in.l.si sic.§.j.ibi.sub conditione legatum est.s. si exigatur.Dy.ibi.pōt agere statim adita hereditate vt actiones cedantur vt sequitur.Dynus . z non expectata exactione heredis.

a ☙ Cum ita. Adde not. Bar.hic.z in l.j.circa fi.in ver.videam' de relatiuo. ī.de cōdit.et demō.qd ibi dē not.est.

1 ☞ Capacitas superueniens facit legatum ampliari.

2 Actus ciuilis naturali non equipollet.

3 Ius emphiteoticum non transit in monasterium quod ingreditur emphiteota.

a ¶ Si ita qs Adde Bar. in.l.si ita. de auro z argē. leg. Inn. i.c. dilecti.de exce. Bal. in.l. eū quē. de fideicom.

a
1 **Si ita quis.** a†Testō capacitas superueniēs facit ampliari legationem.h.d Dy.ibi accipere.i.capere.Dy.ibi vr̄ ei relictū lz nō eēt capax tpe testi.Dy.ibi.idē erit dicendū.s.ꝙ valeat legatū si fiat capax lz tpe testi capax nō fuit.Dy.in glo.i.qñcūqꝫ quasi lega to in tpˢ amplioris capacitatis relicto.vt.s.de hered.insti.l.in tpˢ.z sic erit multū vt no.in.l.qd seruus.s.de cōdi.cā datal. que hic allegatur statim.Ol.hoc tñ intelligas qñcūqꝫ z vsqꝫ ad tēpus mortis testatoris nō autē vltra nisi hoc testator expresse: vt.j.de op.legata.l.si.Dy.

2 **Is cui.** †Actus ciuilis nō eqpollet naturali.h.d. z nota.est iste casus ibi in tpˢ liberorū z eo tpe quo liberos habuerit.Dy.in glo.vl.in fi.so.fm Pil. aut cogitauit qs de effectu tm̄ aut de genere seu mō faciēdi.pmo casu sufficit ciuiliter fieri vt in cōtrario.scdo no.vt hic cū cōcor.z dic vt plene dixi.d.l.ex ea pte.§.insulā.z.d.l.si.C.de his q ve.eta.ipe.z est hic ar.qd si ecclesia vel alius concedit prediū mihi z filijs meis qd nō trāseat ad filios adoptiuos infeudēdo.z p hoc in vsib. feu.si de feu.cō.fue.c.naturales.itē p ingressū monasterij nō extinguat petitio fideicō.relicti sub cōditione si decesserit sine liberis sed casus est in cōtrariū qd extinguat petitio fideicō.relicti sub cōditione si decesserit sine liberis sed casus est in ɔtrariū qd extinguat.C.ad trebel.auf.nisi rogati.z est hoc verū fm dynū etiā si expresse dixisset de liberis ex senatis lz qdā contradixerūt:nā si appellatiōe filiorū simplr loquendo continentur solū ex se nati:vt hoc.§.z illo casu monasteriū vr̄ esse filiorū loco:idē dz esse etiā si fuerit expressum ex se natis:qꝛ quātitate inest si exprimatur nihil operat.vt.s.ti.pri.l.iij.z.l.ab exheredati. cū si. dñs Richar.tenebat oppositū.vt plene dixi.d.auf.nisi rogati.
3 z faciunt etiā predicta ꝙ†ius emphiteoticū nō trāseat in monasteriū qd ingreditur emphiteotica:sed est casus in auf.de alie.z emphi.§.j.si vero cōtigerit.col.ix.Dy.z no.z dixi in auf. ingressi.C.de sa.san.ec.etiā nō ob.ad hūc.§.s.de lib.z posthu.l.si quis posthumos.z de bo.liber.l.si filius q patri.vt z eis not.

1 ☞Capacitas attenditur solum in legatario tempore hereditatis adite.
2 Clericus inhabilis tēpore impetrationis an consequat si tēpore vacationis sit factus habilis.

Non oportet. In glos.vlt.ibi capax: qd ergo hac.l.dicitur de quadam inquisitione facti loquitur nō iuris.dy. hoc tñ
1 quibusdam nō placet z forte bene:†qꝛ in legatario videtur cōsiderari habilitas z capacitas solū tēpore adite hereditatis.vt.j.de iure fi.l.non intelligit.§.qñ aūt.z ibi in gl.z.s. de do.cā mor.l.in morte.z iura in cōtrariū alle.que loquūt de capacitate tribus tpibus loquunt in herede nō in legatario.de hoc etiā no.in.l.si cognatis.que statim allegatur in glo.z.l.si alienū.§.j.s.de here.insti.z insti.de here.quali.z diffe.§.in extra-
2 neis.†Itē facit hec.l.ad questionē si clericus erat inhabilis tēpore impetrationis beneficij si tempore vacationis est habilis an sibi debeatur beneficium:z hic est ar.ꝙ sic.de hoc satis not. p arch.lx.di.c.innouamus.sed hodie est expeditū qd dz esse habilis etiam tempore impetrati seu date literarū:vt extra de rescrip.c.si tempore.li.vj.z ibi de hoc.

1 ☞Responsio talis intelligi dz qualis pcessit interrogatio.
2 Actio de dote est bone fidei nō stricti iuris.
3 Obligationis origo potius attēditur ꝙ causa.
4 Heredes qñ pro portionibus hereditarijs teneantur.

Cum ab vno. Si testator ab vno heres de legat vxori p dote aīo compensandi:repudiato legato per vxorē ille solus tenetur ad dictam solutionem.idem si mulier animo compensandi sit heres instituta z repudiet quia in substitutū actio dabitur z quolibet casuum predicatorū duos computabitur vt es alienum nec defalcabit quo ad mulierē sed quo ad coheredes sic.h.d.z diuide.l.in tres partes.i prima loquit in legato:in secunda in heredita.in tertia in computatione falcidi. secunda ibi eadem.tertia ibi sed delega.ibi maluit.i.magis voluit.Dy.ibi in omnes heredes.i.contra omnes.Dy.ex necessitate.Jaco.ibi in eum.i.contra eum.dynˢ. ibi actio ei.s.mulieri volenti eum conuenire ad totum.dy.ibi nam aut suo iure z petitione dotis per actionem de dote.dy.ibi aut a iudicio mariti i.legato pro dote a marito relicto.q.d.vtrūqꝫ simul non potest. dy.ibi esse debeat:subaudi vtroqꝫ aūt casu onus sit grauati licet vno casu principaliter altero per consequentiam.Ja. vt.s. fa.hercis.l.si filia.§.si pater.z.§.pap.ibi in eum primum qua cōueniat coheredes.q.d.non in subsidium tantum contra hunc actio datur sed etiā ab exordio.Jaco.ibi eris alieni. i. dotis ꝗ est es alienum.Dy.ibi reliqua parte dotis.i.quatenus dos excedit legatum.ibi ab heredibus.s.omnibus p hereditarijs portionibus.dy.ibi ei prestanda.s.mulieri.dyn.ibi heres instituta dotis contemplatione.dy.ibi pro dote.i.volens magis consequi dotem.dy.ibi omiserit hereditatem. i.hereditatis partem in qua erat instituta.dy.ibi. In substitutum actio:dic in substitutum.s.in parte in qua instituta erat vxor.dy.ibi in ere alieno detrahendo ante solutionem legatorum.dyn.ibi computare z de legatis falcid.detrahere.dy.ibi ꝙ sane.scilicet vt totā dotē in ere alieno computet z de legatis falcid.detrahat.dynus ibi habere videtur aduersus mulierem falcidiam tamen detrahet a coheredibus:qꝛ tantum videtur eis esse legatum inquantum sunt liberati a dote.In glossa.ex stipulatu .ibi si mulier vult nō alias:nam si vult mulier bene poterit agere etiam cōtra alios. dy.ibi speciale in dote.hoc approbatur.C.de hered.actio.l. ij. vbi de hoc est bona glo.Dy.In ea.gl.in fi.sed ista actio ex testamento que proponetur muliere non agnoscente legatum sed repudiante vt hic fecit.potes respondere ꝙ videatur mulieri legatum contemplatione coheredum.arg.s.de leg.j.l.si cui.§.si titio.z.§.iulianus.Et ideo dicas actione ex testamēto posse cōpelli a coheredibus sed hoc nō videtur posse procedere. †quia 1
talis debet intelligi simpliciter responsio qualiter precessit z debet determinare interrogatio:vt insti.de inuti.stipu.§.preterea. sed questio precessit in actione de dote.ergo responsio in ea debet intelligi nisi respondeas questionem esse.Sed expone de dote.i.pro dote:sed hoc non patitur glo.ibi signata.dyn.Uel dic
2 ꝙ hoc procedit ideo†quia actio de dote est bone fidei:vt institu. de actio.§.fuerat.vnde cum testator hunc solum ad dotem grauauerit videtur designasse eum tantum dotē possidere:z ideo actio de dote potest institui contra eum tantum.arg.s.pro socio.l.verū.§.si cōis.Pe.In glo.no.vnum.in fi.vbi de hoc.z e.ti. l.si fundum sub conditione.§.si libertus.In glo.s.vt sit contenta.in fi.imo dic plene:vt litera iacet.dy.In glo.puta duo.in fine.habebit ergo sola quatuor z ex illis detrahet quartam, sed nonne quantum ad coheredes quatuor saltem de octo legatis nomine dotis videntur legata ipsis coheredibus.Et sic de eis detrahēda falcidia.vt.s.de leg.j.l.si seruo legato. §. si testator:
3 cū similibˢ.†Sed respondeo considerari potius obligatiōis originem quā causam quare solus conuenitur vel verius videt dicendum.vt no.d.§.pap.j.fami.hercis.l.si filia.z.j.ad.l. falci.l. in lege falcidia.eris alieni.scilicet ꝙ soluat totum mulieri falcidia non detracta:vt hic.quia quantum ad eam totum es alienum:sed a coheredibus consequitur falcidiam eius videtur esse
4 legatum.vt.d.§.pap.dy.†Et dic cum queritur an heredes teneantur pro hereditarijs portionibus.sic distingue:aut nullus de heredibus reperitur possidere rem z tunc pro portionibˢ hereditarijs conueniuntur.vt.C.de pactis. l.pacto.aut reperitur vnus vel omnes possidere rem.Et tunc aut agitur reali.z tunc ille solus qui possidet conuenitur vel quilibet pro parte p qua possidet.vt.j.de pretoria stipula.l.ij.z de vi z vi arma.l.si plures s.de rei vendica.l.si possessore.aut agitur actione personali:z tunc si est stricti iuris quilibet conuenitur pro portione hereditaria.vt.C.de heredita.actionibus.l.pro hereditaria.z dicta.l. pacto.si bonefidei vel quasi cum si alter tantum possidet ille solus conuenitur ex eo contractu:z idem in officio iudicis quod bonefidei dicitur.vt.s.commod.l.iij.§.heres.de edendo.l.si qs ex argentarijs.§.j.sic z actio de dote bone fidei dicitur.vt institu de actionibus.§.fuerat.Si ergo maritus disponit quod vnus solueret dotem quodammodo designauit eum possidere eam quantitatem quam iussit eum soluere z ideo primo conuenitur.z hoc dicit hic.Et dicit etiam lex alibi actio pro socio est bonefidei.vt institu.de actionibus.§.actionum.vnus solus pecuniam designatam solutioni possidet sed dicite quod ille primo conuenitur sic intelligitur hic cum destinata fuit ista dos soluenda ab vno.argu.s.pro socio.l.actione. §. si communis. Petrus z alij reprobant hanc solutionē.quia.ll.contrarie indistincte loquūtur nec distiguūt ɔtractus bonefidei a ɔtractibus stricti iuris.Item.l.j.cōsiderat tñ de depositiōe oneris nō trāslatione possessionis.In gl.vl.ista glo.debet vacare fm dyn.qꝛ idē dicit quod superior.dy .Et fuit additio facta.Jaco.

1 ☞Uicinū bonū vel malū habere multū interest.
2 Legatum quando vtile z quando inutile dicatur.

Si cui fundus. Nostra interest cōfines fundos etiam iusto pretio emere.hoc dicit.Et huius ratio esse potest vltra
1 illas rationes ꝗ reddūtur in gl.†qa habere vel non habere

habere malum vicinum multum interest.vt.ff.de contrahend. empt.l.qd sepe.§.vlti.z.C.de agricolis z mancipijs dñicis vel fiscalibus.l.vlti.lib.xi.vbi non tantũ vnus qui forte nõ cõsorti-bus suis grauis ac molest⁹ existat zc.Ad hoc facit qd no.ff.so.ma.l.ij.ij.respon.Et ad hoc etiam facit vulgare bergomatum qui dicunt qui habet malũ vicinum hz vicissitudinem z malum matutinũ.Et ꝙ dicit dynus dic.s.cõmuni estimatione.Opp.de l.plane.j.§.ꝙ si rẽ.ꝑsic.multo magis.vbi videtur tale legatum peruenire ad legatariũ ex cã onerosa potes soluere ꝑ ea que di-xi sm Dy.in contrario.z no.ꝙ hec.l.optime facit quõ possit ꝓbari interesse singulare:de quo plane dixi.C.de senten.que ꝓ eo

2 qd interesse ꝓfe.l.j.Dy.In gl.prima † in fi.nã ispecto cõmuni ꝑtio legatum est inutile z ideo nõ potest onere fideicõmissi gra-uari:vt ibi.Sz inspecto singulari interesse legatũ est vtile vt hic.Dy.In glo.secunda ibi libertus qui soluendo.z.j.si in fraudẽ patroni.l.j.§.videamus.Dynus.

1 ☞Res eadẽ si mihi diuersis iuribus competit eã possum vno iure repudiare z accrescet alteri parti.

2 Hereditas non adita vicem defuncti sustinet:adita vero vicez heredis.

Si titio z mihi. Alias si mihi z titio.

1 † Si eadem res ex di-uersis iuribus mihi competit possum vno iure repu-diare tñ alteri parti accrescit.h.d.ibi.Placere video tcz in mente z intellectu:z sic sensus visus continet alios sensus corporis.pro hoc.ff.de his que in testa.delentur.l.j.z facit ad hoc quod notaui.C.de testi.l.testium.qd testes debẽt deponere de visu qd intelligãt de quolibet sensu corporis:vt ibi dixi.z qd videre dicat quis in in mente vide in alphabeto ibi defecisse ex causa ex qua repudiauit.dy.In gl.pma ibi.Et deficit ex psona legatarij defuncti.Dy.ibi.z accrescit ex persona mea.Dy.In ea.gl.in fi.Itẽ ideo qz nõ trãsmitteret al's ad heredez:z sic nec repudiari nec apprehendi posset ex causa hereditaria.Dy.In glo.repudiatã:ibi si duobus seruus.z.j.e.l.si pure.Dy.

2 Si cohere de istituto. † Hereditas an-te aditionem su-stinet vicem defuncti,post aditionem vicez heredis.h.d.ibi qui nihil:vt quia superius.Dy.ibi vel non totũ:puta filio natura li extantibus legitimis.vt.C.de naturalibus libe.l.ij.Et auf.li-cet.ibi signata.Dy.ibi capere potest ab eo qui seruo heredita-rio legauit.Dy.ibi accipere potest.i.capere.Dy.in gloss.velut domine.in fi.Nam ibi obtinet.i.fingitur obtinuisse aditione se-cuta.vt.j.de reg.iu.l.omnia fere.z hic in fi.patet.Dy.Et sic pa-tet ꝙ iste.§.ad concordiam reducit omnia iura loquẽtia de ista materia quarum aliqua dicunt ꝙ hereditas sustinet vicez per sone heredis z aliqua dicũt persone defuncti.Naz sicut dixi in casu summario ante aditionem sustinet vicem persone defuncti post aditionem persone heredis.

1 ☞Legatum dignitati factũ non extinguitur morte.

2 Uxores radijs maritorum coruscant.

a
1 Quod principi. a Quidam vt Old.z Pe.dicunt hic j digni tati fuisse legatuz z propterea morte nõ extinguitur quia imperiũ semper durat.in auf.quomodo opor.ei.in fin.sicut z papalis dignitas.extra de rescipt.c.si gratiose.lib.vj.quia succedenti in eadẽ dignitate debetur.vt.j.de annu.lega.l.annua.§.fina.z arg.eius quod no.ff.de pac.l.pactum tã le.§.vlt.z extra de offi.de leg.c.quoniam abbas.in sequenti ve-ro.l.dicunt legatum fuisse persone expresso nomine proprio:et sic nullum speciale est hic.Dyn.Posset etiã dici ꝙ dato ꝙ in.l.sequenti nomine Auguste nõ fuisset nomẽ propriũ vxoris impe ratoris nõ tñ est nomẽ dignitatis.Sed quedã coruscatio qua quelibet vxor imperatoris vocat Augusta sicz imperator Au

2 gustus.† corruscãt enim vxores radijs maritorũ nõ aũt habẽt dignitatem:vt.ff.de sena.l.femine.z in auf.de consu.§.si vero.Pe.z Oldra.Et ideo dicit quidam si causa committatur ali-cui comitisse non transit ad successorem comitissam.secus in co mite vide quod no.z dixi de comitissa.C.de arbi.l.fi.Et qd se-quitur in litera anteꝙ dies legati cedat.dic scilicet quo ad peti tionem veram z dominij translationẽ cesserat tamen quo ad trãs missionem ad heredes quod testatore mortuo decesserat prin-ceps legatarius z sic nullum hoc speciale in principe.nec ob.j.l.proxi.qz ibi nec quo ad transmissionem nec quo ad petitionez cesserat dies legati qz viuo testatore decesserat legataria.Dyn.ibi ab honoribus al's ab hoibus.In glo.ibi princeps sic.z sic est speciale in principe.Dy.

b Si auguste. b Ibi desierit ante testamentum vel post testm̃ ante mortem testa-toris.Dy.Et dic vt dixi.s.l.pxi.In glo.in fi.vel in.l.s.proxi.decessit mortuo testatore hic eo viuente.vt.ff.dixi.Dy.

Si mihi pure. Si seruus viuat z ex perso na eius legatum agnoscã.Dy.ibi.Omnimodo.i.in totum.Old.ibi equus esse videtur.s.vt totum fiat meũ partim iure meo,partim iure accrescendi.dy.in fi.ita ꝙ cuilibet pars.dy.In glo.in eius dem testamento.in.fi.Item dic legata simpliciter nõ vt vnusqs que pcipiat insolidũ alias actũ deficeret ex persona vnius z to tum peteret ex persona alterius.vt.ff.de le.j.l.si plurib⁹.z no.j.eo.tit.l.si mihi z tibi.in prin.z.ff.eo.l.si titio z mihi.in prin.dyn.Item non ob.ff.ti.proxi.l.plane.§.si coniunctim.et ibi not.

1 ☞Fideicommissum relictũ a legatario deficiens penes quẽ manere debeat.

1 Si a filio. † Fideicõmissum relictũ a legata-rio deficiens remanet penes lega-tariũ nõ penes heredẽ.h.d.z dic istitutõ a patre.dy.ibi.fideicõmissum eius.s.seu legatarij.dy.ibi sub con-ditione.s.aliqua.dy.ibi Deficiens ex persona legatarij ex post facto.vt.j.e.l.codicillis.q̃ est cõtra.ibi apud seium legatarium.dy.ibi.qz fideicõmissis.i.fideicõmissoꝝ petitione z solutorum retentione.Old.ibi.Habere eũ legatarium quã heredẽ scriptũ.dy.In glo.vl.in fi.sol.vt ibi.dy.Quia hic nõ fuit vt minister ele ctus sed vt legatarius:vt hic.z ibi no.Jaco.de bel.

1 ☞Legatorum petitio augetur parte non grauata,grauata ac-crescente.

2 Portio repudiata coheredi cum suo onere accrescit.

1 Si titio. Si pars non grauata accrescat por-tioni grauate † augetur petitio lega-torum.h.d.dy.ibi.institutis equaliter.dy.ibi.Neqz meuius a quo nihil erat noiatim relictũ.dy.ibi.He-reditatem adierit subaudi sed titius solus:z sic accreuit portio nõ grauata grauate.Dy.ibi.Trecenta.s.integra falci.nõ dedu cta qz aucta fuit portio grauata ꝑ non grauatam que idẽ ac-creuit.dy.In glo.prima.ibi rñdeo idem.scz ꝙ debetur sed de-falcata:sed titio debebat sine defalcatione qz gñ portio plena seu nõ grauata accedit grauate legata pstant integra.sed nõ ecõtra.vt.j.ad.l.falci.l.j.§.id qd.z.l.in singulis.§.fi.z.l.seq.Jac.Et ideo dic melius vt no.j.ad.l.falci.l.j.§.si coheredis.z.l.ꝙ si alterutro.dy.Et de hoc dixi dicta.l.nõ iustã.ad.§.j.prox.potest rñderi ꝙ licet ibi dicat qd portio rẽpudiata accrescit coheredi cum suo onere tñ non dicit ꝙ illa portio esset grauata vltra vi-res ipsius portionis.dy.

2 Julianus. † Portio repudiata accrescit coheredi cũ suo onere.h.d.Et de hoc vide.ff.eo.l.celsus pater.ibi ex legitimis heredibus in eodẽ gradu existẽti-bus.dy.ibi ab eo.s.noiatim.dy.ibi portionẽ eiũ.s.deficientem.dy.ibi quasi substitutus.i.quasi ad similitudinem substituti.dy n⁹.In glo.hec est cõtra.ibi.dic ergo hãc.dy.In gl.j.placet.vel dic ꝙ bona est secũda solutio:nã in.l.si quis in graui.z.l.peñ.reliquit legata simpliciter a successore ab intestato z ideo debẽt etiã qui ceperunt obtinere ꝑmũ locũ successionis ab intestato post testamẽtum:sed in.l.j.in fi.j.de leg.iij.reliquit ab eo noia-tim q tpe testi erat ꝑmior vt patet ibi i tex.vñ nõ debet ab eo qui postea successit z successurus non sperabat.Et hoc etiã no.d.l.j.§.fi.j.ti.pxi.in presenti aũt.§.sperabat successurus vtrqz:lz ergo nõ succedat ille a quo noiatim fuit relictum nihilomin⁹ debet a succedẽte:vnde ex distinctione diuersitatis casuum ap paret bonã esse secundam.dy.qd tene menti.

1 ☞Fideicommissum prestare debet is ad quem peruenit emo-lumentum hereditatis.

2 Heres qui nõ est directo nec per obliquũ non tenetur.

1 Si alienus. † Is ad quem emolumentum hereditatis peruenit fideicom missum prestare compellitur.h.d.z est pulcher casus ibi nec seruus subaudi.idem debet.Old.Et dic seru⁹ scilicet quondam.nunc aũt liber qz manumissus z heres fact⁹.Dy.ibi itaqz amissa glo.dic itaqz nota.tex.z omissa glo.Dic itaqz.i.quia grauamine iniungendo demonstrata est persona.s.domini vt futuri heredis per seruum z non est:sed ipse seruus vel nouus dominus itaqz zc.Et pro hoc.j.de verbo.obligati.l.eum qui.§.te z titium.Jac.de are.ibi vt is.s.manumissus.dyn.ibi hoc casu.s.quando manumissus adducit.dy.In glo.suban

a ☞Qd prin-cipi.Adde.bal.in ru.C.de iur.fi.z in hac materia adde not.ꝑ glo.in.l.z qz.de iur.om.iu di.Bal.in.l.hac cõsultissi ma.q test.fa.pos.bar.in.l.cuilibet de re bus dub.

b ☞Si augu-ste.Adde qd no.hic in ad di.ad Bart.

di:ibi si sic primo responso.sed certe he subauditiones nõ sunt
2 necessarie:nõ enim dicit heres institut⁹ sed heres factus †quo casu ex quo heres non est directo vel per obliquũ nullo modo tenetur.Jaco.ibi.§.scilicet quia dominus ex persona eius tenetur non ex sua.Dy.ibi rogatus esset ipse seruus.Dy.z no.hãc glo.quam dicit Ray.alibi nõ esse in qua dicitur quod licet seruus adeundo heredi.faciat dominum heredem:ipse tamen seruus remanet naturaliter obligatus.z vide.j.de vsuca.l.sequit.§.seruus.z.s.ti.j.l.cum filio.z.l.lega.§.alienus.in glo. qz equũ.l.j.§.fi.vel dic hic demonstratiue.ibi discretiue,Ja.Item hoc si alij quereretur per eum,Dy.

1 ☞Substitutio fideicommissaria legitimo testiũ numero probari potest.
2 Scriptura de testamento nuncupatiuo facta an faciat fidem.

a ¶ Cũ pponebat. Adde singu. qd dixit Bal. c. j. §. idẽ si vasallus. si d in ue. ɔtra. fue. Lud. Ro. in l. admonẽdi. de iurei. bal. in. l. ij. C. de se cũ. tab. in fi. z qd no. Bal. i c. si qs feudũ si de inue. inter do. z vasal. lis ori. z i l. si fortidianũ. C. de leg. z i. l. error. C. de testa.

a 1 Cum proponebatur. a† Fideicõmissaria substitutio per legitimum numerum testium probari põt si per errorẽ in scriptura fuit omissa.h.d.z hic proponebatur ab aliquo.Ja.ibi substitutio fideicommissaria.Dy.ibi substituerit filio suo directo pupillariter.Ja.z Dy.ibi expressit.s.se fecisse.Jaco.ibi voluntate manifestari.not. z concor.s.titu.proxi.l.licet imperator.ibi substitutionis.i.fideicommis.Jaco.ibi z enim.i.si non fuisset error expressus omisse substitutionis in fideicommis.Dy.ibi vtcũqz dato qd non expressisset in secundis tabulis vel dic vtcũqz z qualitercũqz per solennem numerum testium.Dy.ibi quereret.i.probaretur.Dy.ibi coniectura.i.legitima probatio voluntatis per septem testes secundum casum Jo.qui veritatem continet. Dy.ibi potuit ex secundis tabulis.Jaco.in glo.j.in fi.pro hoc.s.de rei ven.l. emptor.§.si ancillam.fa.hercis.l.ex parte.§.j.de here.institu. l. qui volebat.Ol.in glo.j.inueniret ibi z sic est contra.nam si vellet p alias etiam per scripturam nuncupatiuam testari posset secundum eos.dy.in fi.quia.ibi in institutione heredis hic in fidei-
2 commisso.dy.Et facit hec lex ad questionem†an scriptura facta de nuncupatiuo testamento faciat fidem vel debeat probari per testes de quo no.z dixi.C.de fideicõ.l.fi.z pro hoc z qd faciat fidem,facit hec.l.que dicit pupillarem scripturã si omissa est probari posse:ergo si omissa non esset fidem faceret.Item p hoc in concor.autẽ.de fide instrumentorum.§.si autẽ.z pro hoc etiam.C.qui testamen.facere possunt.l.hac consultissima. vbi scriptura equipollet testibus in ea scriptis.de hoc dic vt dicta l.vlt.C.de fideicommis.

1 ☞Legatarium sequitur peculij legati augmentum vel diminutio,
2 Legatum sub nomine multiplicatiuo factum desinit esse illo desinente.
3 Legatum stichi legati titio ab hereditatis testatoris aditione cedit.
4 Legatum quod seruo relinquitur ea conditione qua est ei relicta libertas suspenditur.

1 Peculium. †Peculij legati augmentum z diminutio sequitur legatariũ.h.d.z idem est in familia legata ibi eadem sunt.s.vt augeatur z diminuatur vt legatum per adiectionẽ ipsorum.Dy.

2 Quadrige. †Legatum relictũ sub nomine multiplicatiuo:illo desinẽte desinit esse.h.d.ibi credũt.s.in totũ.dy.z male.vt.s.e.l.si grege.ver.ij.vel habemus dicere quod loquatur in vsufruc.vt.s.qui.mo.vsufruc.amit.l.quid tamen.§.vl.Dy.vsufruc.enim facilius petit.vt not.d.l.si grege.sed hoc non bene consonat litere.z ideo primam veriorem credo.z nisi sic exponas nunq̃ tolles contrarium de.d.l.si grege.ad istũ.§.z so.quã facit hic glo.prima quod hic mortuus fuit equus in vita testatoris in contrarijs post mortẽ non est vera quia etiam ibi viuo testatore vt patet expresse.d.l.si grege.z no.in.l.seruum filij.§.si aree.vbi de hoc ibi suppleatur per testatorem:z quod dicit medio tempore.i.post testamentum z ante mortem.Dy.in glo.quia erat ibi aliud in peculio cuius legatum non extinguitur per diminutionem.Dy.ibi.z.l.vbi sed non peculium nec area.Dy.

b ¶ Titio. Adde ad istũ.§. Imo.i.l.post mortẽ.§. fin. titu.s.j.

b 3 Titio. b†Legatum stichi legati titio cedit ab adita hereditate testatoris ipsi vero legata libertas eidẽ illo die competet.h.d.ibi post mortem titij competet ab ipso titio prestanda.Dy.ibi moriente titio z in actu mortis existente.dy.ibi eo defuncto.s.titio.dy.z scdm glo.z dy.seruus libertatẽ accipit per fideicõmis.secus si esset directa libertas.z ita soluas contrarium de.l.si post mortem.in fi.s.ti.proxi.here. prestandam.vel secundum Jaco.de are.dic directo relictã libertatem
4 post mortẽ:vt in fi.§.†sed legatũ seruo relictũ eadẽ cõditione suspẽditur sub qua est ei relicta libertas:vt.j.ti.pri.l.q cõcubinã.§.cum testamento.al's si pure legasset inutile esset legatũ.vt.s.ti.j.l.quintum.§.j.z punctabis post verbum z legatũ.ita intellige totum.§.in libertate directa relicta seruo legato relicto seruo z nihil erit contra Jac.in gl.hic incipit responsio.ibi.z.§.vsque adeo.quia ibi ab extraneo post mortem domini dandum seruo fuit lega.z ideo statim a morte dñi tanq̃ existẽte cõditione cedit dies:hic autem ab ipso domino fuit legatum.Ja.magis videtur contra in eadem.l.§.vltimo.sed so.vt ibi no.sed hic z old.ibi non valet pecuniarium ita acquiratur seruo sed hereditati z per eam heredi futuro.Old.imo potest pũctari post dictionem z legatum z incipiet responsio ibi z adita hereditate z quod dicit z libertas subaudi z legatum.ar.j.ti.j.l.qui concubinam.§.cũ testamento.z.s.dixi.Ja.ibi:vt ibi.s.i.l.si post mortem.ver.adeo.Dy.in fi.qz hic erat prestanda legatario licet sciret certam conditionem extituram.Dy.in glo.quod.dixi in fi.z de col.bo.l.j.§.si emancipate.Old.

1 ☞Dispositio heredis subsequens dispositionem testatoris p̃cedentem ampliat.
2 Legatum non valet in ea parte in qua heres est debitor.
3 Legatum creditori per debitorem factum non semper vtile est.
4 Legatum in principali inutile in accessorio censebitur inutile.
5 Dñs emphiteosis recipiens pensionẽ ab emphiteota an sibi p̃iudicet ita vt eum expellere non possit.
6 Tolli vel auferri non potest quod non est in rerũ natura.
7 Locus an efficiatur religiosus per sepelitionem mortui.
8 Legatum non multiplicatur per verborum multiplicationem
9 Fundo cuius vsusfructus erat alienus legato an petet vsusfructus ab herede ipso tradito.
10 Heres legatarium possessorem facere debet.
11 Legatum valet quando testatori est obligata pignori res legatarij.

1 Meuius. †Dispositio heredis sequens ampliat dispositionem testatoris predentẽ h.d.dy.Vel clarius si testõr duobus coniunctim rẽ legauit deinde heres ipsius vni ex legatarijs legauit aliam partem legasse videt.h.d.Et dic breuius quod ponitur thema questio z eius determinatio remotio duarum obiectionum vel vnius tñ z probatio determinatiõis.z fm istã diuidit in quatuor ptes.Secũda ibi volũtatis tñ.Tertia ibi sane constitutio.Quarta ibi debitor aũt ibi heres aũt ei⁹.s.meuij.dy.ibi.Verendũ est.i.dubitandum z alias vidẽdũ est.dy.z hic ponitur q̃stio ibi existente cõditione ab vtroqz adiecta.dyn.scz a testatore z eius herede ibi pars eadẽ dicit eadem quantitate Sed alia numero fm glo.vel dic proprie eadẽ numero.s.dimidia.vt dicit.j.in versi.volũtatis.ibi vt eadẽ portio zc.z accipio in hac glo.numero fm dialecticos.Ol.Ibi. Ex vtroqz testõ.s.meuij z heredis eius.dy.ibi.Volũtatis est scda pars vbi incipit respondere.dy.ibi.Incredibile.s.in dubio cum non constat de volũtate.dy.ibi.Id egisse heredẽ secũdo legando.dyn⁹.ibi.De altera pte q̃ nõ debet ex testõ p̃mo.dy.ibi.cogitasse nõ ob.l.stipulatio ista.§.eũ qui.hic legatũ esset inutile si aliter diceremus ibi stipulatio vt est inutilis ibi sane constitutio.hec est tertia pars in qua rñdet tacite obiectioni ibi non onerare heredẽ qz semel prestãdo liberatur.vt.s.de lega.i.§.si eadem res.dyn⁹.ibi ad vnũ testm̃.i.vnius hois.dy.Non ad diuersorum hominũ testã:qz tunc ex quolibet deberet put esset legatũ si modo vt legauit legare potuit.debitor autẽ zc.Jaco.ibi debitor aũt zc.alias tñ.dy.Et est quarta ps in qua pbat determinationẽ.ibi in spẽ legati q̃ in substãtia debiti.dy.ibi futurũ est.q.d.nullũ: z iõ interpretari debemus vt de alia parte senserit ad hoc vt lega-
2 tum sit vtile.dy.†Patet ergo q in illa parte in qua heres erat debitor non valet legatum.z sic altera pars tantum videt legata.dy.In glo.possibile tantũ est.in fi.qz non tenetur amplius q̃ semel.sed solue ex vtraqz tamen promissione orit obligatio.dy.Et pro declaratione vltimi responsi ibi debitor autem. vbi
3 dicitur q†legatum factum creditori per debitorem non semp est vtile.imo videtur quod semper sit vtile saltem quantum ad sumptus vnde videtur obstare.j.ti.proxi.l.iij.§.si rem.vnde ad omnium contrariorum solutionem:quia glos.non aperuit dic aut debitor rem suam quam pure debet pure legat.z tũc vtile est legatum quantum ad rem principalem.Et quantũ ad sumptus qui in lite pro ipsa repetenda fieri possent: z ita loquitur preallegata.l.iij.§.si rem.j.titulo proximo. quantũ enim ad rẽ est vtile:qz cum res debetur ex contractu ante traditionẽ non

transfert

transfertur dominium:vt.C.de pac.l.traditionibus.⁊ de verb.
oblig.l.vbi autẽ tpe moꝛtis vt.ĩ.eo.l.legatum.⁊ de fur.l.a titio.
Idẽ dico si rẽ quã sub ꝯditiõe dꝫ sub eadẽ ꝯditiõe legat:si aũt
legat quantitatẽ quam debet tunc inutile est legatum quantũ
ad rem pꝛincipalem ⁊ quantum ad tempus: quãtum ad rem
ideo:quia antequam quantitas tradatur non trãsfertur domi
4 nium siue debeatur ex contractu.siue ex vltima voluntate.†cũ
ergo in pꝛincipali inutile est legatum: ergo in accessoꝛio ⁊ in
sumptibus:vt.ĩ.de libe.legata.l.petitoꝛ.in fine.⁊ ita debet in-
telligi iste ver.debitoꝛ autem.⁊ hoc verum quando pecunia vt
quantitas relinquitur que debetur.secus si vt species.vt.s̃.de
lega.j.l.si talis scriptura.⁊.l.si certos.⁊.l.si seruus.§.qui quan-
doqꝫ.si autem alias debeat mihi rem alienam ⁊ eam mihi le-
gat similiter inutile est legatum ⁊ quantũ ad sumptus eadem
ratione quia rei aliene legate non transfertur dominium ante
traditionem vt.s̃.ti.j.l.si domus.§.qui confitetur.⁊ si non va-
let legatum in pꝛincipali nec in accessoꝛio:vt.d.l.petitoꝛ.Dyn.
¶ Ultimo dicit Ray.se respondisse questioni sibi facte in pꝛi-
uata examinatione per pꝛincipium huius.l.⁊ questio est talis.
habebam rẽ communem cum titio: sempꝛonius vendidit vel
legauit mihi ipsam rem:an videatur totam vẽdidisse vel legas-
se vel solũ partem sociꝭ:dicit ꝙ solum partẽ sociꝭ ⁊ hec questio
est sine dubio qꝛ rei sue nõ est emptio.s̃.de ꝯtrahen.em.l.rei sue
nec legatum.s̃.de leg.j.cetera.quid aũt econtrario si vẽditoꝛ
habebat rem communem cum alio ⁊ simpliciter dic ꝙ tenetur
pꝛo tota nisi certioꝛauerit emptionem.l.cum vendens.

** Duobus. Alias duoꝛũ.⁊ ita sepe allegat̃ in glos.⁊
subtilissimus est iste.§.⁊ eiꝰ subtilitas con
sistit.⁊ aduerte qꝛ obscurũ est ibi eadẽqꝫ ħ adducit casum simi
lem in stipulatione.Et dic ꝙ cũ dicit hoĩs enim,reddit rationẽ
dicti pꝛecedentis:non autem intelligas quod velit assignare
rationem diuersitatis inter secundam partem ⁊ tertiam.nam
illa ratio est in pꝛõptu qua in secundã parte:ideo potest solui
pars pꝛimo soluta quia nõ potest demõstrari ad oculũ qð due
lucratiue cause cõcurrant in eodem homine vnde ista ratio est
inter pꝛimum ⁊ tertium casum:⁊ in hoc vidi aliquos errare ibi
hominis enim legatum in genere relictum.Dy.Dicendo ho-
minem lego.ibi singulos homines continet indeterminate: qꝛ
licet quilibet homo videatur esse legatus sub quadam modifi-
catione si soluatur:vt.ĩ.q ⁊ a qui.ma.libe.non fiant.l.ij.tamen
vnus indeterminate est in obligatione determinandus ꝑ solu-
tionem,vt.s̃.de leg.j.l.cum incertus.ibi vt quia.expone vt.i.si-
cut.⁊ qꝫ,pꝛo quia.ibi legatarij fuerũt tempoꝛe testamẽti.Dyn.
ibi adeptꝰ est ex causa lucratiua subaudi.Dy.ibi eẽ desijt post
diem vtriusqꝫ legati cedentem.Ol.id quod statim dicã in que-
stione glo.que incipit bene dicit postea.Nã quod impedit ab
* initio ⁊ postea.Dy.Ultimo attendendum ꝙ dy.allegat istum
5 §.ad questionem qua queritur.†an dominus recipiendo pẽsio
nem postremum ab emphiteota pꝛeiudicet sibi in eo quod non
possit eum repellere.Hic enim est ar.ꝙ sibi pꝛeiudicet qꝛ actio
est semel extincta ergo resuscitari non potest.vt hic cum cõcoꝛ.
In contrarium est quod quia quandoqꝫ obligatio extincta re
suscitatur.vt.C.de pac.inter empto.⁊ ven.l.commissoꝛie.⁊ s̃.de
mino.l.emilius.Soluit ꝙ siquidem scienter recipiat sibi pꝛeiu-
dicet.secus si ignoꝛauit:vt.s̃.de acquiren.here.l.si is ad quem.
⁊.l.nec is.§.heres.de inoffi.testamẽ.l.mater.§.sed vtrũ.⁊ de pe-
titione hereditatis.l.legitima.dyn.De hoc tamen plenius di-
xi.C.de iure emphi.l.ij.ver.item querit glo.si lapso triẽnio.In
glo.pꝛopter regulam.in fi.⁊ de sol.l.quoties.Iac.In glo.bene
dicit.in fi.qꝛ tunc erit reperire duas causas lucratiuas cõcurre
re diuersis tempoꝛibus non eodem qð nõ est pꝛohibitum.dy.
Et est ratio:quia viuente altero testatoꝛe non competat sibi
actio ex testamento pꝛo legato.de leg.j.l.si tibi homo.§.j.ergo
6 tolli non potuit†qꝛ quod non est:tolli non potest.s̃.de inu.tes.
l.nam ⁊ si sub conditione.ver.rumpendo.In.gl.male dicit.ibi
solui posse eandem partez.i.non ob.hoc sequitur ꝙ aliquis de
consoꝛtibus dicere possit aliquem locum fundi suum insolidũ
lꝫ dixerim ea ad partẽ posse solui.Dy.In gloss.s.qð.s̃.dixi.ibi
alius liberatur circa obligationem tollendam idem est effectꝰ
vtriusqꝫ qꝛ nec in pꝛecedenti nec in sequenti tollitur vtraqꝫ obli
gatio:sed circa solutionez impediendam diuersus est effectus.
dy.In gl.puta si sim stipulatus.ibi si ab vno vel etiam a duo
bus:dum tñ vtraqꝫ causa nõ sit lucratiua.dyn.ibi.Qui meus
fuerit tempoꝛe pꝛesenti.vt in.§.stichum.vel postea vt in.l.si qs
duos.Old.In glo.quantum ad solutionem ibi ⁊ legatũ stichi
cum similitudo non inter diuersa in aliquo conuenientia.dyn.
vt.s̃.depositi.l.quod nerua.

In fundo. Ibi ad pꝛecium.hoc verũ si non tradat̃
sed si tradatur locũ habet qð sequit̃.dy.
ibi alienatũ.i.dedicatum:qꝛ per dedicationẽ factã ꝓpter sepu-
turam videt̃ alienatus.Dy.In glo.imo in factũ.ibi alioqui.i.
7 si non poterat alibi cõmode sepeliri.Dy.† Sed nõ videt̃ verũ
qð poterat alibi ita cõmodũ sepeliri:qꝛ tũc nõ esset ille locus re
ligiosus factus:vt.s̃.de religio.l.si locus.sed dic vt ibi.vel dic
fm Pe.ꝙ ex quo locus est factus religiosus ꝑ illationẽ moꝛtui
vt.l.ij.§.de relig.⁊ sum.fune.⁊ reliquis partibus integre solu-
tis contingit liberatio: ⁊ aget̃ solũmodo ad illã partẽ in qua se
pultus est testatoꝛ secundum eũ tu potes tueri glos.ꝓpter par
tem in qua sepultus est relique partes sunt effecte minoꝛis pꝛe-
tij:⁊ ideo totus fundus estimatur ⁊ petitur.ar.l.meuius.§.fi.s̃.
fa.hercis.⁊ hoc videtur sentire pꝛima glo.huius.§.

8 Cum qui ab vno. †Multiplicatio verboꝛũ
nõ inducit multiplicatio
nem legati.h.d.Dy.ibi oneratus fuit in testamẽto.Dy.ibi spe
ciebus iuris.i.testamẽto ⁊ codicillis que dicunt̃ species iuris vt
fuit in casu isto.Dy.ibi legare.i.legati iure ascribere.s.vt sepius
debeatur in dubio.Dy.ibi sepius loqui allegatur cõtra verbo
sos aduocatos ꝙ qñ multiplicãt verba non dicunt̃ allegare sꝫ
loqui.Dy.In glo.pꝛima in fi.Sed illud quando appellatiuo
nomine fuit grauatus secus si pꝛopꝛio:nam tunc ad totum te-
netur:vt no.s̃.ti.pxi.l.si tibi homo.§.j.⁊ vide qð plene dixi.e.ti
tu.l.si fundũ sub cõditione.§.si libertus.In gloss.i.accipit.⁊ sic
verbum abstulit sumitur licite qð facit ad id qð dixi in.l.q vas.
§.j.statim allegato.Ia.In gl.nũc respõdet ibi fuit sponte solu
tũ.imo dic ꝙ nõ poterit peti ab alijs sed remanet apud eũ esti-
matio totius ab vno pꝛestita.Si ponas eũ totius estimationez
soluisse non enim tenebatur insolidũ:sed pꝛo parte hereditaria
si res legata erat hereditaria.Dy.Ut dictũ est supꝛa in pꝛima
gl.⁊ hoc dicit litera ab omnibus nõ querere.i.a nullo querere.
sic ⁊ al's.s̃.de legi.tutu.l.legitimas.§.in legitimis.⁊ ibi no.⁊ de
auto.tuto.l.obligari.Tho.In glo.i.non pꝛesumitur ibi.l.pla-
ne.§.j.⁊.s̃.eod.l.si pluribus.§.j.Dyn.Et ibi plene dixi ibi desi-
gnatos in testamento qui erant plures.Dy.Glo.intelligit qñ
ad traditionem pꝛoceditur post pꝛestitam estimationem.sed te
xtus non videtur loqui quãdo pꝛoceditur ad traditionẽ.Dy.

** Uis hic ample Bar.q facit magnum apparatũ et est.§.difficilis.

9 Fundo legato. †Si leget̃ fundus cuius vsufr.
alienus erat tradito fundo peti
tur vsufru.ab herede:si aũt aliud ius erat alterius ꝓpter illud
ius adhuc petitur fundus secus in seruitutibus pꝛedialibus ⁊
si res mea mihi leget̃ inutile est legatũ.h.d.ibi vsusfructus enĩ
scilicet foꝛmalis.Dy.Et hic respõdet tacite obiectioni:diceret
enim quis Uerone habet totum fundũ:vt.ĩ.de ver.sig.l.recte.
Respondeo vsufruc.continet emolumentum.vt.s̃.de vsufruct.
l.iij.vnde fundum non habet:vt.ĩ.de verbo.obliga.l.qui vsum
10 fructum.Et no.ex hoc.§.† ꝙ heres tenet̃ legatariũ facere pos-
sessoꝛem.Iac.idem in dona.quia legatum est donatio:vt.s̃.e.l.
legatũ.⁊ tenebit̃ donatoꝛ ꝯditiõe ex.l.si qs ageret.C.de dona.
ibi in iure.i.quadã specie seruitutis.Dyn.ibi nõ in parte.i.licet
non sit vere pars rei.Iuris tamen intellectu quantum ad emo
lumentum est pars ⁊ hoc sufficit.Pet.ibi fundus pignoꝛi da-
tus.hunc casum determina per ea que habes.s̃.ti.pꝛoxi.l.si res
obligata.Dy.Oppone ꝙ non petatur vsusfructꝰ quasi videa-
tur legasse solam pꝛopꝛietatem que sua erat:vt.s̃.titu.pꝛoxi.l.si
domus.§.vlti.⁊.l.senatus.§.finali.⁊.l.quod in rerum.§.j.Sed
dic ꝙ testatoꝛ sciebat vsumfructum alienuꝫ vel legatarius erat
coniuncta persona:vt.s̃.e.si res obligata.⁊.C.de leg.cum alie-
nam.Item oppone ad fi.§.ꝙ quando seruitus debetur testato
ri iure legatarij valeat legatum saltẽ vt videatur remittere ser-
uitutem:vt.s̃.ti.pꝛoximo.l.si tibi homo.§.valet.⁊.l.si domus.
§.fina.⁊.l.apud iul.§.si titius.⁊ dic vt in glo.vl.Itẽ oppone ꝙ
pꝛopter seruitutes alij debitas non teneatur:quia qualis erat
videtur legatus:vt.s̃.ti.pꝛoxi.l.seruo legato.§.si fundus.⁊.l.le-
11 gatum.§.fundus.⁊.dic vt in glo.† Item opp.ꝙ quãdo erat te
statoꝛi pignoꝛi obligata res legatarij valeat legatũ:vt.ĩ.de li-
beratione legata.l.j.§.j.⁊ dic vt in glo.vlti.Dyn.In glo.passi-
ue.in fi.sic etiam parte rei tradita ageretur pꝛo alia parte:vt.s̃.
ti.pxi.l.nõ quocũqꝫ.§.fundus.In glo.pꝛedialibus in fi.hoc in
telligo in fundo legato in vẽdito dic vt.d.l.ꝙ ad seruitutez.Et
no.ĩ.de ver.sig.l.q vti optimus.Dy.In glo.qꝛ testatoꝛ.no.hãc
gl.q̃ est pulcherrima in ista materia.ibi refert hoc ad pꝛimuꝫ.s.
de vsufructu.Dy.ibi pꝛimũ.s.de p̃dialibus seruitutibus.Dy.
ibi vel ꝑ re legatarij imo vsufru.hꝫ ius in re sicut creditoꝛ ⁊ sup
ficiarius:vt.ĩ.de dã.ĩfe.l.eoꝝ.⁊.de noxa.est ergo rõ in vsufru-
ctu q̃ videt̃ notari.s̃.in pꝛin.huius glo.⁊.s̃.ti.pxi.l.qð in reruꝫ.
§.j.dy.ibi.l.si tibi hõ.in pꝛin.⁊ hoc si legat̃ ab eo q hꝫ ius hipo-
thece vel vtile dñium idẽ videtur ⁊ si ab alio.vt.d.l.si tibi hõ.in
pꝛin.Dy.ibi de cõtrahẽ.emp.l.cũ hos.vbi de hoc.In glos.not.
ibi habere ius in re.vel dic ꝙ hoc ius nõ debet̃ ꝑsone sed rei:sed
cũ dicit lego tale est acsi diceret a me abdico qð ptꝫ nõ cõgrue-
re reali seruituti.Pet.

** Questio notã que singulis dieb' i praxi cõtingit ⁊ eã habui in factum.

A municipibus.

Ibi pōt ⁊ vtile est legatum Dy. in fi. l. ꝓprietati cōsoli
daret ⁊ sic legatū ꝓprietatis nō esset semꝑ sine vsufru. Dy. In
glo. in fi. imo si vsufructu mun icipibus. Dy.

1 ☞ Debet verbū necessitatē quandā importat.
2 Mutare qn̄ quis possit in contractibus ⁊ quando in vltimis voluntatibus.
3 Cause plures lucratiue an possint simul in eadem persona concurrere.
4 Solutio nulla esse potest vbi nulla est obligatio.
5 Hic hec hoc pronomen est demonstratiuum ad oculum.
6 Obligatione vna existente in genere qđ soluitur per legem fingitur ab initio fuisse in obligatione.
7 Cause due lucratiue non dicuntur concurrere si eadem pars indiuisa legatarij effecta ipsi iterum soluatur.
8 Receptis pluribꝫ in aliqua ecclesia sub expectatiōe an admittatur primus.
9 Legatum valet si testator rem heredis leget quā suā putabat.
10 Fideicommissuꝫ tenet si mens testatoris ad hoc colligi potest.
11 Verba que ad grauatuꝫ referri possunt ex mente testatoris fideicom. inducunt.

a ¶ Vnū. Adde hic qn̄ electio est facta incerta ꝑ executorem. ⁊ de hoc vide bal. in l. si ad declinādā. C. de epi. ⁊ cle. bar. in l. quidam. de re. du.

Vnum[a] ex familia.

a Ista. l. ꝓsequit̃ duas materias
vnā vsqꝫ ad. §. rogo. ibi secunda. Et in isto prin. vsqꝫ
ad. §. si de falcidia. ponit tres qōnes. prima vsqꝫ ad
ver. ⁊ ei ibi. secūda vsqꝫ ad ver. vtrū ergo ibi. tertia ibi heres vi-
uens vel in actu moriēdi existēs. et sic tollitur contrarium de. §.
rogo. ĩ. ea. l. ibi eligere dꝫ vt voluntati defuncti satisfaciat. Ja
1 cob. Sed an necesse habeat eligere videtur qđ sic † qꝛ verbū de-
bet necessitatem importat. ⁊ pro hoc. ĩ. §. si de falcidia. ibi non
enim facultas ⁊c. s̃. eodem. l. cum quidam. econtra quod non
ĩ. eadeꝫ. l. §. rogo. dic quod si de presenti rogatur restituere vni
de familia quem elegerit de presenti potest cogi per officium iu
dicis. argu. C. de iudi. l. apertissimi. de bonis que liberis. l. vlti-
ma. §. necessitate. ⁊. ĩ. de annuis legat. l. quintus mutius. ⁊ si nō
eligat cum eligere possit constituitur in mora et incipit compe-
tere petitio omnibus sed quousqꝫ aliquis litem contestetur he-
res potest eligendo moram purgare: ⁊ ita loquitur dicta. l. cuꝫ
quidam. s̃. eodem. ibi rogatur restituere vni quem elegerit cum
morietur anteꝗ̄ ad actuꝫ morte peruenit nō potest cogi, ⁊ si eli
gat electionem habet effectum irreuocabilem: vt. ĩ. eodē. l. cum
pr̃. §. a filia. nec datur alicui de familia petitio fideicō. ⁊ ita loq
tur. §. rogo. sed in actu moriendi existens necesse habet vt hic ⁊
dicto. §. si de falcidia. quia in id tempus delata erat eligendi fa
cultas. Dy. opp. ad versiculum sui tamen de. l. s̃. e. statuliberū.
in fine. sed respondeo quod aut heres habet electionem rerum
aut personarum. si rerum non mutat vt econtrario: si persona-
rum mutat vt hic. ratio diuersitatis est quia vbi mutat in ele-
ctione rerum malitiose videtur facere: ergo ei facere non conce
ditur. arg. s̃. de pignora. actio. l. si seruos. sed vbi est electio per-
sonarum non presumitur malitiose facere: quia forte primo eli
git indignum: vt. s̃. eodem. l. cum quidam. vel posset dici ꝙ aut
legatur ab herede pure aut sub conditione vel in diē. primo ca
su non mutat: vt in contrario. secūdo sic vt hic qꝛ hic fuit dies
2 incertus: vt. s̃. de conditio. indebiti. l. nam si cum moriar. † ⁊ ad
declarationem huius materie ⁊ ad solutionē cōtrariorū quan-
do quis mutare possit vel non: dic aut loquimur in cōtractibꝫ
aut in vltimis volūtatibus aut in iudicio. primo casu refert aut
recedit a contractu aut a re: si a contractu aut est nominatꝫ li-
cet recedere omnibus integris nisi aduersarij intersit: vt. s̃. de
conditio ob causam. l. dedi. §. j. fallit in transactio. C. de trāsac.
l. si quis. vel ibi res non erat integra: si vero contractus est no-
minatus regulariter non licet recedere: vt. C. de actio. et oblig.
l. sic in declaratione textus ⁊ contrariorum ⁊ summarie hoc di
cit si due cause lucratiue eadem. l. ad intellectum designate cō-
currant. so. facta ex vna extinguit obligationem in totū nec re
suscitatur perempta sed nō intelligibiliter ⁊ indesignate facta
solutione ex vna obligatione in totum nō extinguitur. homine
aut in genere legato vel promisso non est dare duas causas lu
cratiuas in eandem speciem etiam si designate possent concur-
rere. ⁊ ideo facta solutiōe ex vna nō potest fieri solutio ex alia.
3 ⁊ hoc dicit iste. §. Dy. † vel dic due cause lucratiue ab initio non
concurrunt in eadeꝫ persona vel parte indiuisa certificata per
demonstrationeꝫ certe persone secus si ratione dominij penitꝫ
sit incerta hoc dicit. ⁊ principalis vtilitas ⁊ materia huius. §.
consistit in declaratione predicte regule an due lucratiue cause
possint concurrere in eadem persona ⁊ parte quod hic subtilis
sime declaratur, ⁊ vide etiaꝫ quod plene dixi. ĩ. de verborū ob-
ligati. l. si stichum. ⁊ diuiditur in tres partes. in prima ponitur
thema ⁊ determinatio duarum questionuꝫ que pendent ex the
mate. in secunda aliud thema ⁊ determinatio duarum questio
num per oppositū ad primas ⁊ ratio determinationis. tertio
aliud thema ⁊ determinatio alterius questionis pendentis ex
themate. ⁊ extēsio ad stipulationes. ⁊ ratio prima loquitur de
parte certa legata secunda de incerta. tertia de homine relicto
in genere. secunda ibi. sed si pars. tertia ibi. nō ideꝫ premitte ad
euidentiam quod testatores legantes sciebant reꝫ alienam le-
gabant coniuncte persone, vt. C. de lega. l. rē alienaꝫ. alias non
procederet quod hic dicitur. Item pro declaratione tertie par
4 tis † no. quod vbi non est obligatio non cōsistit solutio: vt. ĩ. de
verborum obligationi. l. si duo. ⁊ de solutioni. l. qui decem. §. sti-
chum. ⁊ istud multum confert ad declarationem huius. §. ibi
pars. s. certa per demonstrationem persone cuius erat ibi. fun-
di. s. certi, alias nō valeret: vt. s̃. de iure doti. l. cum post. §. si ge-
ner. ibi non inelegāter. hic incipit respōdere ibi. obtingere quia
alius heres erit liberatus: ibi alienata per legatarium cui solu
ta erat. ibi reuocare. id est resuscitare. ibi sed si per. hic est secun-
da pars principalis in qua ponit casum oppositū ad precedē
tem in iure ⁊ in facto: ⁊ rationem reddit. ibi legetur in duorum
testamentis. Oppone ꝙ idem fit in primo ⁊ secundo casu cum
nullo eorum possit ostendi ad oculum pars in qua due lucrati
ue cause concurrant sed non potest dici nisi quod hoc operetur
designatio persone in eius competit dominium partis qui po
test ostendi ad oculuꝫ: ⁊ quia pars ab vno ⁊c. vt in glo. ⁊ est ra
tio, sed contra hoc in ista: quia si ita est ꝙ demonstratio habet
operari quod in eadem re non possunt due lucratiue cause con
currere: ergo idem est in secunda parte: nam facta solutiōe illa
res soluta est demōstrata ⁊ tn̄ in secūda parte nō hꝫ locum re-
gula de duabꝫ lucratiuis causis quare sol. Dy. nō valet dic ꝙ
tūc demōstratio inspicitur qn̄ est necessaria. ar. eius qđ no. ĩ. de
condi. ⁊ demon. l. demonstratio. ⁊. ĩ. titu. j. l. nuper. Sed solutio
facta de parte meuij in prima parte huiꝫ. §. fiebat necessario de
illa qꝛ aliud pro alio ⁊c. vt. ĩ. de au. ⁊ arg. lega. l. j. Sed in secun-
da parte huius. §. nō fiebat necessario illius partis: qꝛ poterat
tam pars meuij ꝗ̄ sempronij solui: ⁊ ideo licet ista solutio par-
tem demonstret non tamen necessariam: ⁊ ideo nō attendit̃ qꝛ
nō fuit facta necessaria in illa parte: ⁊ ista sunt pulchra ⁊ subti-
lia. Itē op. ꝙ idē sit in scđo ⁊ tertio casu ⁊ solue vt in gl. itē op.
ꝙ actio semel extincta resuscitet̃ in simili. vt. s̃. si ex noxali cau-
sa agatur. l. ij. in fine. Sed ibi non videtur cum effectu eius fuis
se ex quo per restitutioneꝫ aufertur quia non videtur adeptus
⁊c. vt. s̃. de acquiren. posses. l. non videtur. ⁊ non videtur exclu-
sus ⁊c. vt. s̃. de in integrum restitutione. l. nemo videtur. et de
hoc vide quod nota. ⁊ dixi. ĩ. de solu. l. qui res. §. aream. Item
oppone ꝙ ille possit solui qui tempore stipulationis fuit stipu-
lator. vt. ĩ. de sol. l. qui decem. §. stichum. solue vt in gloss. Item
oppone ꝙ si ab initio constitit stipulatio vel legatum: quia res
erat aliena non vitietur licet incipiat esse stipulatoris vel lega-
tarij argumen. ĩ. de verbo. obliga. l. estimo. sed dic vt ibi sub cō
ditione legatur vel promittitur non vitiatur vbi precessit pro-
missio generis si speciei distinguitur. Item oppo. de. l. nemo du
5 bitat. s̃. de heredibus instituendis. † vbi dictio hic est demōstra
tiua rei ad oculum. cum ergo hic dicat textus ꝙ soluere potest
hanc eandem parteꝫ patet ꝙ talis pars demōstrari potest ad
oculum. dic vt in gl. que incipit male dicit. ⁊ declara ꝙ licet de
proprio significato dictionis hanc sit demonstrare ad oculum
si sint res corporales: in presenti tamē potest etiā demonstrare
partem intellectualem vbi non est pars ad oculuꝫ. vt institut.
de rebus corporalibus ⁊ incorporalibus: ⁊ tamen eis adiungi
tur dictio hic. s̃. de calūniato. l. hec actio. ⁊ de seruitut. l. j. expe-
ditis oppositionibus prime ⁊ secunde partis. Opp. ad tertiaꝫ
qđ idem sit in illo casu qđ est in precedenti vt sic cōtra nō libera
tur vnus per solutionē alterius ita nec in casu isto sol. vt in glo.
⁊ est ratio, ⁊ declarabo in expositione textus. Contra hoc opp.
de. l. si quis duos. vbi eadem pecunia q̄ potest ad oculū demon
strari si semel soluta desinat esse creditoris potest sibi iterū sol-
ui. Sol. ibi loquitur in quantitate que in eodem genere recipit
functioneꝫ ⁊ ideo regula de duabus causis lucratiuis locū nō
habet in quantitatibus pro hoc. ĩ. eo. l. titia seio. in prin. ⁊ quod
ibi not. Item opponit glos. qui decem. §. stichum. de sol. ⁊. l. si
quis duos. ⁊ aduerte contraria pulchra sunt ⁊ forte alibi non
inuenies. Glo. soluit dupliciter. prima ꝙ erant due obligatio-
nes ibi vna tantum. ⁊ hanc sequitur Dy. ⁊ And. Pi. licet Dy-
nus eam in quadam interlineari reprobare videatur ⁊ contra
ipsam sol. op. de. l. scire debemus. de ꝟbo. ob. in prin. So. ibi fue
runt plures conceptiones verbo in legibus allegatis per glos.
vna tantum. ⁊ facit. s̃. eodeꝫ titu. l. pluribus. sed licet fugias di
ctum contrarium est tamen contra textum istū ibi. hominis em̄

legatum

legatum ⁊c. quare coniungas ambas sol'. gl. ⁊ cõcludas quod aut erãt due obligationes ⁊ tunc homo qui semel fuit me⁹ nec de rigore nec de equitate poterit solui ex aliqua istarũ obligationum. aut fuit tantũ vna obligatio hominis in genere ⁊ tũc de rigore nõ potest solui homo qui semel fuit meus. vt hic in fi. de equitate sic vt in cõtrario. Sed que ratio est diuersitatis dic ⁊ notabilis est quod sicut dixi euidentiali vbi non est obligatio
6 non consistit solutio. ac† vbi vna tantum est obligatio in genere homo qui soluitur fingitur per legem ab ipso principio fuisse in obligatione ⁊ ideo si desinat homo esse meus licet de rigore non posset solui quia nõ fuit in obligatione de equitate lex tollit fictionem suam ⁊ potest solui: sed vbi debetur ex duab⁹ obligationib⁹ in genere oportet q̃ lex fingeret circa duo. s. circa tollendam regulam q̃ due cause lucratiue non possent in idẽ concurrere. Item q̃ tolleret fictionẽ suã qua fingitur hominẽ solutum fuisse ab ipso princi. in obligatione ⁊ lex non inducit duo specialia vel duas fictiões circa idem. C. de dot. pmi. l. j. ⁊ ꝟ. de conditio. ⁊ demonst. l. mulier. cum si. cõtra hoc adhuc oppo. de l. si stichum. de verb. obli. vbi debebatur ex vna obligatione tãtum ⁊ tamẽ si desinat esse meus potest solui ⁊ istud est pulchrũ contrariũ. Glo. que est in ɔtrario videt̃ dicere q̃ de eq̃tate possit solui nõ de rigore: illa tñ cõmuniter reprobatur q̃ ſm eã nõ esset differentia inter obligationẽ in genere ⁊ alternatiuam q̃ tamen ibi vult textus expressus: vnde oportet dici quod ibi nec de equitate solui possit. Responde ergo ad contrariũ quod ibi nec de equitate possit solui nõ de rigore. illa tamen glo. cõmuniter reprobatur quia ſm eam nõ esset differentia inter obligationem in genere ⁊ alternatiuaʒ quod tamẽ ibi vult textus expresse vnde oportet dici quod ibi nec de equitate solui possit. Respõde ergo ad contrarium q̃ in obligatione alternatiua que pcedit ex facto cõtrahentium ab ipso principio vtrunqʒ est in obligatione. vt. ꝟ. eo. l. si duo. sed in obligatione gñis fictione iuris a principio fingitur fuisse in obligatione ille cui soluit̃ nõ ex facto stipulantium: ⁊ ideo obligatiõe alternatiua tollere nõ põt obligationẽ pcedentem a facto cõtrahentiũ ad q̃ facit q̃ no. bul. C. si aduersus vendi. l. j. ⁊ q̃ not. ꝟ. de fideic. libe. l. si filius. §. erit. ⁊ de leg. j. l. iul'. ⁊ tene ista menti ⁊ vide etiaʒ q̃ plene notaui de duabus lucratis in dicta. l. cõtraria. si stichũ. de verb. obl. Itez op. gl. vlti. de. l. cũ incertus. s. ti. px. q̃ declara al's nõ intelliges istud contrarium ibi. omni facit similitudinem inter legatum hominis in gñe ⁊ legatũ sciti ⁊ per hoc ptʒ q̃ nõ est idẽ q̃ nihil est idem cũ eo cui simile est. s. deposi. l. q̃ nerua. Gl. soluit duobus modis vno modo in prin. alio in fi. ibi. in versic. sed si pars iste versic. differt a prin. §. q̃ ibi pars fundi erat designata per demonstrationem certe persone, scʒ meuũ: hic nõ ex testamento. Dy. ibi. Alterã actionẽ ex testamẽto que cõpetebat cõtra heredem alterius testatoris. ⁊ y. ibi. Eandem partẽ iuris intellectu. dy. nõ demõstratione facti ad oculũ visibiliter ibi suã factã. scʒ heredis secundi testatoris q̃ forte emit eam a legatario cui fue
7 rat soluta ab alio herede. † Et licet eadẽ pars indiuisa q̃ al's ex causa lucratiua fuerit facta legatarij soluatur iterũ ipsi legatario nõ ppterea cõcurrũt due cause lucratiue circa eandẽ rem cũ in prima solutione partis indiuise solute facta nõ fuerit diuisio seu demonstratio visibiliter ad oculum q̃ tamen est necesse vcʒ q̃ in prima solutione istius partis indiuise que nunc secũdario soluitur facta fuerit diuisio visibiliter ad oculum ad hoc quod possit dici duas causas lucratiuas in eadẽ re ɔcurrere ⁊ ita nõ offenditur regula. vt. ꝟ. de acti. ⁊ obli. l. omnes. ⁊ hoc intẽdit litera proxima. neqʒ enim plures ⁊c. dy. Et dic plures. i. singuli plurium. Jaco. ibi. Neqʒ enim plures ⁊c. Aduerte quia in hoc pendet magna pars difficultatis hoc. §. ⁊ hic probat̃ precedẽs determinatio fore vera questio domini si eadẽ pars quo ad intellectum solui nõ potest hoc esset propter impedimentum regule disponentis duplicem causam lucratiuã in eãdem rem cõcurrere non posse que regula hic non offenditur nec locum habet cũ hic nõ sit dare certam partem certificataʒ in qua duplex causa lucratiua possit cõcurrere q̃ apparet: quia quoties plures habent rem communem pro indiuiso nõ facta diuisione ipsi⁹ rei nullus põt directe partis dñiũ habere qua possit ad oculum demõstrare. ⁊ hoc in effectu dicit gl. que incipit male dicit opinio Jo. ⁊ R. est eadẽ in effectu. ibi dñiũ singulos spectans. Ja. ibi. nõ diuisiõe. i. anq̃ fiat corporũ diuisio. dy. ibi. Obtineret ita q̃ aliquis possit se insolidũ dñm dicere in aliqua parte sui. dy. ibi. Homo legat̃ eidẽ. dy. ibi. Soluẽte altero de duabus heredib⁹ a quibus legatus erat homo in gñe. dy. ibi. solui nõ poterit q̃ esset demõstrare ad oculũ rẽ in qua due cause lucratiue cõcurrerẽt: ⁊ sic offenderet̃ regula q̃ est in dicta. l. oẽs. de act. ⁊ obl. ibi. non idẽ. hec est tertia pars in qua loquit̃ de homine legato in genere ⁊ dic nõ idẽ quantũ ad solutionẽ impediẽdã: sed bene est quantũ ad actũ obligatiõis tollẽdũ ⁊ hoc dicit in effectu gl.

hic signata. nic. vera. dy. in fi. Hoc verũ est in reb⁹ a testatore p fideicõmissum rogãte pueniẽtibus: vt eodẽ. l. j. §. j. Et hoc disponimus sed hic fundus nõ puenit a relinquẽte in electũ sed a sempronio pmo testatore. vt. s. §. si de fal. vnde intelligo. §. istuʒ quando heres vni de familia relinquit spãliter fundũ nõ curo instituit eũ vel nõ. imo magis presumo q̃ nõ instituerit ⁊ eũ rogauit q̃ illũ fundũ restituat alij: ⁊ propterea necesse habes dicere q̃ dñium aliquo tpe pertinuit ad eũ cui relinquitur ⁊ p hoc videtur electus: sed qñ instituit̃ aliquis de familia ⁊ legat̃ fundus extraneo nõ videtur institutus electus q̃ nullo tẽpore dominium est penes eũ. lʒ eũ dñium rei ab herede legate vel per fideicõmissum transeat ⁊ nullo momẽto sit apud heredem. vt. s. de peculio. l. sed si damnũ. ⁊ ꝟ. de furtis. a titio. tñ cum per fideicõmissũ relinquit̃ a legatario nõ immediate in fideicõmissariũ trãsit sed primo in legatariũ ⁊ postea in fideicõmissariũ. vt not. C. cõmunia de legat. l. ij. In glo. magna quã verã puto. dy. In gl. i. in estimatione que debebit̃ legatario cum ab illo de familia fuerit euictus. dy. In glo. s. legatarij. ibi ab eo ⁊ ipse habeat pretiũ ppterea relictũ. dy. In glos. i. quãuis. ibi volũtate q̃ hoc opatur. s. vt cautio nõ pstetur: sed an hoc casu possit hoc opari questio est. dy. Ultimo dicit dy. q̃ iste. §. si de falci. est expressum arg. cõtra tẽplarios in qõne tali. hñt eñ quoddã priuilegiũ q̃ oĩa que relinquũtur pijs locis nõ expresso certo loco possunt petere ⁊ vendicare. pone ergo q̃ testator relinquit centum pijs locis. ⁊ voluit illa pia loca appellari que nominaret vel eligeret guardianus minorum: emplarij petũt tale relictum autoritate dicti priuilegij: iste. §. expresse facit q̃ non possint: quia quoties electio personarum in aliquem cõfertur, perinde est ac si ipse testator nominasset quo casu non vocarentur ergo nec nunc dy. Pro hoc facit quod notaui. s. tit. proxi. l. captatorie. ⁊ quod cu ius. vniuersitatis. l. item eorum. §. si decuriones.

Rogo. Thema ex quo eliciũtur tres questiones ⁊ terminant̃ q̃ vni ex pluribus dari debuit eligente herede eo viuẽte nullus petere potest si nõ sit elect⁹ post mortẽ heredis oẽs peterẽt. h. d. ibi. Ex libertis al's ex liberis. Dyn. ibi. pferri alius põt q̃ est quãdiu viueret heres. dy. ibi. Peteret oẽs superstites. Dyn. In glo. ex primo testõ ibi oẽs petent. imo videt̃ q̃ etiã vnus petere possit ⁊ q̃ melior sit occupantis conditio. vt. s. e. l. titio aut seio. Rñdeo hic vni ex pluribus erat dandum quo casu nemine electo petitio datur omnibus ⁊ viriliter. vt. s. eo. l. si quis titio. §. vlti. in cõtrario vero alternatiue illi aut illi ⁊ ideo nullo electo cuilibet debet̃ insolidũ. argu. s. tit. j. l. si ex toto. §. j. Sed cõtra hãc solutionẽ est aperte. s. eo. l. cũ quidã. ibi vtiqʒ scʒ vno petẽte ⁊c. forte distinguerent̃: vt not. in. l. ibi sequẽti.
8 sed si tamẽ. dyn. ibi. faciũt predicta vt quãdiu vnus põt pferri aliũ nõ admittant̃. † Et sic facit qñ plures sunt recepti sub expectatiõe in aliqua ecclesia q̃ prim⁹ nõ admittatur. Jaco. Et si prim⁹ nõ acceptauit primũ vacantẽ. q̃ nõ nocet secũdo quominus habeat postea vacantem Arg. tñ q̃ primus possit hanc secundam habere. C. de primis sacrorũ scriniorũ. l. vnicuiqʒ. libr. xij. Jaco. dic vt extra de preben. c. si clericus. lib. vj.

a
9 **Si rem[a] tuam.** † Si testator legat rẽ heredis putans suã tenet legatũ. sec⁹ in aliena. h. d. ibi. legatũ heredis quia hoc est verum quando testator legat rem heredis credens esse suam. Dy. In gl. nam in aliena. ibi. si quis inglinos. §. j. sed si testator possidebat vel quo modo non erat in hereditate dabit eam talẽ qualis erat: vt hic ⁊. s. de euic. l. si rem. ⁊. s. tit. proxi. l. si legati. ſm Jaco. in fi. Sol. vt no. d. l. si domus. §. j. ⁊ dicta. l. cũ alienã. Dy. ⁊ Jac. de bel. itẽ allegat hũc. §. ad defensionẽ. gl. que tenet q̃ res heredis legata transeat ipso iure sine traditione in legatariũ que gl. est. C. cõia de legatis. l. ij. sʒ falsa est ⁊ cõiter reprobatur. iste. §. magis facit contra gl. q̃ pro ea. ⁊ hic dic vt dixi dicta. l. ij. ⁊ ꝟ. ad l. falci. l. hereditatum. ⁊ in glo. ⁊ ideo tene glo. que est in. l. pap. de seruit. et proba. C. de testa. manumissione. l. seruo tuo.

a ¶ Si rẽ. Ad de qñ cõmunis res legat̃ in. l. serui electiõe. §. j. ⁊. ij. s. tit. j. imo in l. si heredis seruus. de legatis. j.

10 **Si omissa.** † Licet fideicommiss. deficiant tamen si colligi potest mẽs testatoris tenet fideicommiss. hoc dicit. Unde hic propter omissionẽ insequenti propter propriationem aliorum verborum vel secundum proprias significationem non conuenientium ibi sint etiam a testatore fideicommissarium relinquente. Dy. ⁊ facit. s. e. l. cũ proponebatur cum ibi notatis ⁊ tene mente secundam lecturam gl. ibi. nescilicet nota textum ⁊ sequẽtem quod imperator dicitur prouidentissimus ⁊ vide in alphabeto dictione imperator.

11 **Item marcus.** † Uerba relatiua ad grauatuʒ relata inducunt fideicommis. ex mente testatoris ⁊ qualitatis personarum. h. d. ibi. liberorum ⁊ verbis communibus seruanda. dy. in glo. vltima ibi. so. ibi. quia non inducunt fideicommissarium inter se sed quo ad filios. dy. et continua. l. sequentem.

1 ¶ Dispositio non concernit per obliquum que directo cõcernere non potest.
2 Dominium rei donate filio existẽti in potestate nõ trãsfertur.
3 Donatio inter viuos post mortem effectum sortiri potest.

a **SEquens questio est.** a .i. ex pñdictothemate pendet. Dy. z breuiter hoc dicit† que nõ veniũt in dispositione directo non veniunt etiam per obliquũ. Ubi per donationẽ q̃ ab initio non tenuit: sed morte confirmat. vt.C.de donat.inter virũ z vxo.l.donationes.dy.ibi: Ueniant ex verbis predictis non dubitare se zc.positis.s.§.proximo.donata quorum donatio non tenuit a principio: vt predixi. Dy. ibi. Herede existente nec habet ex vltima volũtate sed ex donatione que demũ post mortẽ confirmatur z ideo in fideicõmisso non cadit.vt.j.ad trebel.l.debitor.§.vltimo.dyn. Contrarium tamen eius qd hic dicitur in textu videtur sentire gloss.z male. j.de legatis.ij.l.si mulier.ij.responso. Oldradus ibi. Ut ea.scilicet donata quarũ donatio non tenuit ab initio sed morte cõfirmatur.dynus. Item nota quod hec lex est contra opinionẽ Azonis z.H.que est.C.fami.hercis cun.l.filium quez habentez. vt ibi dixi. Nam si non cadunt in fideicommissum ergo in quartam non computantur cum in quartam imputari z in fideicõmissum vniuersale cadere paria sint.vt.j.ad trebel.l.in fideicõmissaria.§.vlti.z ibi nota. Respondent quidã quod aliud est in
2 eo quod donatur filio existẽti in potestate:† quia ibi nec tẽpore donatio.transfert dominium nec ex postfacto trãslatũ fingitur in preteritũ z ideo in fideicõmissariũ cadere.vt dicta.l.filiũ. Sed in donatione vxori facta dicũt eam retrotrahi quantũ ad translationez dominij z ideo in fideicommissarium vniuersale non cadere.vt hic.quod est falsum: quia ex qua causa tradente non domino impeditur vsucapio eodez casu tradente domino impeditur dominij translatio z econtra.vt nota.j.de acquirẽ. possessi.l.pomp.§.si iussu.sed viro nõ domino tradẽte vxori ex causa donatiõis impeditur vsucapio z vsucapionis fictio.vt.j. pro donato.l.j.§.si inter virum.ergo viro domino tradente ex causa donationis vxori impeditur dominij translatio z trãslationis fictio. Alij respondẽt qd nõ sequit̃ nõ cadit in fideicommis.ergo non in quartaz cõputetur qd prima facie falsum esse ostendi põt per ea que de prelegatis dicunt̃.j.ad.l.fal.l.i quarta z.l.nesennius.z.l.titia.z ad trebel.dicta.l.in fideicom.§.vlti. Ray.saluat lecturaz azonis dicens quod in.l.filium res donata fuit prelegata in vltima volũtate hic nõ ar.j.e.l.cuz pater.§. pater filie mancipia.z.s.ti.j.l.si quando. Itẽ est ar.in eo.quod hic dicit qz habitura esset zc.qd prelegata pro nulla parte in fideicommis.cadunt quia ea esset habiturus alio existente insolidum here.vt.s.de leg.j.l.z quidẽ totũ z cum falsum est qd quãdoqz insolidũ qñqz pro hereditaria parte quãdoqz pro quarta hereditarie portionis veniunt in fideicõmis.vt.j.ad trebel.l. marcellus.§.quidã.z.l.in fideicommis.§.vlt.z ad.l.fal.l.titia.et
3 l.in quarta.hoc addatur ad rationem hic positã.† qz nõ hz ex vltima volũtate sed ex donatione inter viuos que effectuz post mortẽ capit.ar.j.ad trebel.l.si res aliena.in princ.z qd ibi dixi in gl. ibi.ab alia substãtia.nã separauit hic in vita existẽs vñ quãtum ad mortẽ suã nõ videtur cogitatũ de his rebus.ꝓpterea in fideicom.generalibus non videtur contineri ea de quib⁹ testator non cogitauit.dic ergo qd dispositio inter viuos operatur hoc secundũ Dy.alij dicunt qd hic rogata fuit restituere quod sicut heres cepisset.vt patet in prin.l.z ideo donata non veniũt que non capit vt heres z hoc innuit ibi.quia ea zc.secũdũ istos in glo.ibi.hoc nempe.s.in bonis z ex bonis. Dy.in fi.hec ratio nulla est quia nõ trahitur retro quãtũ ad dominium.vt not.C. de inoffi.dona.l.pater z dicta.l.donationes.z dic vt ibi dixi.

¶ Sequens. Ad d Cals. i.l.ei cui.ff.de do.cã mort. Cas⁹ singul. i.l.j.ff.de his q sine ma.ad lib.p Jason i.l.fi.de do.cã mor.bar.in.l.in mortis.j.e. Ang.i rep.l.tã.C.d fide cõ.bart.in.l. post legatuz. §.pe.d his q. vt dig. Jasõ in.l.filie.s.fa mili.hercis.

1 ¶ Uerba dispositiua fideicõmissi petitionem inducũt ad quẽuis prolata.
2 Papa dicens: volo quod firmiter tibi habeas censetur tituluz concedere.
3 Socius esse nemo cogitur inuitus.
4 Uolo verbum dicitur confusum.
5 Mutare quando quis possit.
6 Heres ex testamento testatoris prestãs non censetur liberalitatem conferre.
7 Fideicommisso familie simpliciter relicto gradatim admittentur hi de familia.
8 Grauari non potest qui in nullo honoratus est.
9 Fundo ad extraneuz peruenięte an admittãtur ceteri de familia electo viuente.
10 Generi quandoqz per speciem derogatur.
11 Uerba enunciatiua quando dispositionem inducant.
12 Alienatio rei prohibite alienari facta per heredez ob es alienũ quando valeat.
13 Uasallo delictum committente ob quod eius bona publicãtur ad quem deueniat feudum.
14 Testamentum ingressi religionem an valeat si partem det monasterio extraneo herede instituto.
15 Actu mediato existente certo non curatur immediatus.
16 Relictum a tutore censetur relictum a pupillo.
17 Familie nomine veniunt per ordinem hi qui tempore testamẽti fuerunt in familia.
18 Prohibitio legis an differat ab ea que est testatoris vel pactionis contrahentium.
19 Filius an preferatur nepoti patre dicente filium z nepotem mihi heredem instituo.
20 Alienatio inter viuos equiparatur heredis institutioni.
21 Uoluntas sola inter viuos dominium non transfert.
22 Prohibitio alienationis a quibus fieri solita sit.
23 Alienatio prohibetur fieri titulo singulari sed non titulo vniuersali.
24 Alienationis prohibitio facta cõtrahentibus an sit seruãda.
25 Alienatio prohibita ab herede fieri potest propter es alienum
26 Dominium an possit non transferri in contractibus.

1 **HEro.** Glo.diuidit in tres partes z bene. † vba dispositiua ad quẽcũqz prolata inducũt fideicõ.petitionẽ: h.d.ibi placuit.id est videtur ꝑ hec verba relinquere fideicõmis.lucio titio.dy.ibi ita locutus est heredi instituto pro parte.dy.ibi partem hereditatis delate ipsi lucio titio ex institutione.dyn.ibi.precipiente.i. ante partem capiẽte lucio titio.i.ꝑ herede grauato. dy.ibi hoc probare.s.z iste casus nõ est alibi.dy.s.qd fideicõmis.secundo casu valeat.dy.ibi.petatur ab his passiue z his qui conueniũt ad fideicõmis.dy.ibi.idẽ dicemus qd fideico.valeat.dy.z iste casus non est alibi.dy.ibi.ita loquatur dirigendo verba ad scriptum
2 insolidũ.dy.in glo.ij.in fi.z est ar.† quod qñ papa concedit priuilegium ita dicens,volo qd firmiter tibi habeas saltem videatur cõcedere titulum. Jac.in glo.scz.heredibus ibi. vt hic.z iste casus in.l.ista dy.ibi.§.diuinã.videtur dispositio nuda cum nõ expressit cum contemplatione verba fideicõmissarij proferret. dy.ibi.so.ibi.qz ibi fideicõmis.esset inutile. Old.ibi ꝓhibitiõis: idest dispositionis.dy.ibi.coheredib⁹ z merito coheredib⁹.nam zc.dy.ibi.qd esse põt z hoc nõ vr̃ esse cõtra regulã qz hoc contingeret ex postfacto nõ ab initio.vt.s.de inoffi.testa.l.certa.z.l.filius.z.l.nã z si parentibus.§.filius.sed hic fieret ex volũtate defuncti in cõtrarijs cõtra voluntatẽ. dy.z pro declaratione presentis materie dic aut verba sunt dispositiua aut demonstratiua aut causatiua.primo casu siue referãtur ad heredem siue ad quemcunqz inducunt dispositionem.vt hac.l.j.z.l.miles.z.l. cũ pater.s.de lega.j.l.z es modo.C.de testamen.vbi de hoc dixi satis.z de contrahenda emptione.l.non idcirco fallit in deposito quod fit gratia deponentis supra depositi.l.j.§.penultimo z in mandato re integra supra de ꝓcurato.an litis.z institu.mã. §.recte. Item fallit in precario.vt.j.de precario.l.cum precario.
3 † Item fallit in societate qua quis non detinetur inuitus. vt supra.de conditio indebiti.l.si non sortem.§.si centum.si autem vult recedere a re vt quia tenet̃ alternatiue ad duo z vult mutare.dic aut habet tacitam electionem aut expressam.si tacitaz aut in alternatiuis potest eligere.vt supra de iur.dotium.l.plerumqz.et mutatur.vt.j.de verborum obligationi.l.eum qui certarum.§.cum pure.vbi de hoc not.et dixi sicut et in homine in genere vbi potest mutare.vt supra de conditio.indebiti.l.cum is.§.penultimo si expressam vt quia stipulator dixit quem eligam aut quem volam tunc licet mutare.vt.j.de verborum obligationi.l.si stipulatus.in vltimis voluntatibus.aut vult mutare circa dispositionem aut circa immutationẽ et tunc aut rerum aut personarum primo casu licet mutare.vt.s.de iure codicillorum.l.dum.§.licet et.j.de lega.tertio.l.si quis in principio testamenti.si circa renuntiationem seu repudiationem vt quia agnouit legatum vel hereditatem et peniteret refert quia
4 aut dixi volo adire z tunc non nocet † quia verbum volo est cõfusum.vt.j.ad tertullia.l.filij.alias dixi repudio vel non agnosco z amplius non mutat quia sufficit semel voluisse vt.C.de repudianda heredita.l.sicut.nisi sit minor. vt. C. de minori.l.z si sine.§.restitutus.si vult mutare circa res ante a se relictas aut sibi primo casu quia dixit lego stichum aut pamphilum si heres vnum eligat non mutet.vt in.l.contraria.vt supra.vt eodem statuliberum.in fin.z sic vltime voluntates differunt in hoc a contractibus sicut z in multis alijs.vt.j.de regulis iuris.l.in te
5 stamentis † si circa res sibi relictas puta quam elegeris non licet mutare si electio tenuit.vt.s.de legatis.primo.l.apud aufidium

dium alias licet.vt.eodem titulo.l.secunda.z.ſ.de col.bo.l.non nunquã.ſi circa perſonas poteſt mutare vt hic:z eſt ratio quã ſupra dixi.Si autem quis vult mutare in iudicio: aut ante litẽ conteſta.z poteſt.vt.ſ.de rei vendicatione.l.qui ſe li.falliteo dem titu.l.ſin autem.in principi.Item ſi malicioſe hoc faciat. vt.ſ.de dolo.l.ſi.vel poteſt mutare ante litis conteſta.z poſt ni ſi interſit aduerſarij.vt.ſ.de interroga.act.de etate.§.celſus.et poteſt intereſſe.vt.ſ.de rei vendicatione.l.fina.ſi. poſt lit.conteſta.non poteſt.ſ.de donationibus.l.quidã.ſ.de nox.l.electio. §.neq3.vel ſi pro bo.errorem.vt.C.de iuris z facti ignorantia.l. error.z.ſ.an actio de peculio eſt annalis.l.queſitum.z de interrogato.actio.l.de etate.§.celſus.vbi de hoc. Et hic vide quod notatur per Dyn.extra de regulis iuris.c.quod ſemel placuit. z cap.mutare.z per Archidiacon.xij. queſtio.j.cap.certe.z plene dixi dicta.l.ſicut de actio.z obligatio.ibi fruſtra.id eſt inutiliter.Jacobus.Electione ex teſtamento primi teſtatoris durante.nec ob.ſ.de heredi.inſtituen.l.iij.§.penul.vt ibi not. ibi non conſtitit.id eſt nõ valet.Dy.ibi.Quod datur ſubaudi idem z dic datur.id eſt ab herede relinquitur.Dy.ibi.Voluntas in eligendo.Dy.ibi.Comparabitur ille qui fuit electus. Jac.ibi.nõ fuiſſe creditor z ideo nõ valet tale legatũ. Dy.ibi. Siue mutet aliũ eligendo quod fieri poteſt ſemper viuente eo qui habet eligere vt dicta.l.cum pater.§.a filia.ſ.eod. Oldra.ibi.Competit. ſcilicet primo electo. Oldra. In gloſſa.nam etiam ſi nõ legaret ibi ageretur.ſed tunc nõ vnus ſolus ſed omnes agerent. Jaco. In gloſſa vltima.ibi morietur heres ſed in cõtrario de preſenti collatũ erat ius eligẽdi ſ3 hec videt falſa.vt.ſ.eo.l.ſtatuliberũ. §.ſtichũ.Sed dic vt ibi dixi vel quod ibi dixi eligendi facultas limitata erat vſq3 ad diem hic aũt erat in diem collata.Dyn⁹.

6 **Si de falcidia.** Secũda pars z dic†heres preſtans ex teſtamento teſtatoris non intelligitur libertatem conferre.h.d.Et quod dicit falcidia dic.ſcilicet detrahenda vel non detrahenda.Dy.non enim facultas reſpectu electi.Dynus ibi.Neceſſarie electiones reſpectu alicuius in genere.Oldra.Vel dic neceſſarie.id eſt in mente heredis.nam poſſet agi contra heredem z compelli vt eligeret. Jacobus de ra.ibi videatur relinquiſſe heres illi electo.Dy.q. d.nihil quia zc.Oldra.ibi.Itaq3 quia neceſſe habet heres eligere.Dyn.Vel quia videtur ei primo teſtamento legatum qui poſtea electus eſt.Jac.ibi in diſpari gradu ad hoc contra.ſ.e.

7 l.cum tale.§.in fideicommiſſo.† Sed dic ꝙ ſi fideicommiſſum fuit relictum familie ſimpliciter per gradus vocatur vt ibi:hic vero non ſimpliciter ſed vni quem heres elegerit vnde hec verba debent aliquid operari.dyn.ibi.Reliquiſſe.id eſt vnum elegiſſe vt per hoc alij excludantur.dynus ibi.Paritum eſt voluntati eligendo vnum. Dynus ibi. Ceteri conditione deficiunt communi que eſt ſi nullus eligatur. Oldradus.Et propterea non admittuntur ad petiones fideicommiſſi.ibi.Sed ſi vno tertia pars.dynus ibi. Herede inſtituto inſolidum. dyn⁹ ibi.relictus eſt inſolidum.dynus ibi.Ex illo teſtamento.ſcilicet primi teſtatoris.dynus ibi. Petetur per alios duos de familia. dynus ibi.De familia primi teſtatoris.dynus ibi.extitiſſet ſed non omnino perinde z ideo ſequitur verum zc. dynus.ibi.Verum is de familia.dynus ibi.Qui heres ſcriptus ab herede.dynus.ibi.Ratione doli exceptionis.id eſt oppoſita doli exceptione ſi poſſidet.dynus ibi.Facere partem virilem.dynus ibi. Nã que.ratio quia ſunt de familia.dynus.Et nota iſtam rationez ibi ceteros non inſtitutos.dynus ibi.Admittit ad reuocationem.dynus ibi.eadem.ſcilicet ratio. dynus ibi. Compenſationem.id eſt retentionem. dynus. Sed computationem ibi. Si duos quarta pars.dynus.ibi.Non equis maxime idem ſi eqs. dynus ibi.Extero.id eſt qui non eſt de familia . dyn.ibi. Iure hereditario.id eſt per delationem hereditatis tamen vt relictum a primo teſtatore.vt patet.ſ.ad.l.falc.pater filium. Old. In glo.non petetur per alios de familia nec per ipſos inequalitatis ratione allegata z horum vtrũq3 probat nõ magis zc. et probetur.ſ.titu.proxi.l.filiusfa.§.cum pater.penul.reſponſo. Old.ibi.Pro altera vero parte.ſcilicet quarta.dy.ibi.Cõpẽſatione.i.retentione.dy.Sed z ſi fundum quinta pars vſq3 ad.§.

8 ogo.dy.†Et primo quero quare non valet ſi nihil relinqt. Rñdeo q2 quẽ nõ honoro zc.Secũdo op.qꝺ nõ valeat etiã ſi relinquat electo nolente legatũ apprehendere.vt.ſ.de mino.l.ſi minor.xxv.annis.ſed dic q2 cũ eligi poſſit eũ grauare tantundez propterea relinquendo.Item op.qꝺ etiã ſi vnus capiat teneat vt in ver.ſed ſi quid verum eſt poſtꝙ agnouit.Tertio op.quod nõ potuit relinquere.vt in princi.l.ſed relinquendo videtur eligere.Quarto opp.qꝺ nõ teneat alijs de familia euincentibus poſt mortem electi quia legatum fuit in ſpecie relictũ ſed hic a ſciente. item contra q2 videtur relinquere ſolum ius qꝺ habet licet illud morte finiatur.vt.ſ.de lega.j.l.quod in rerum.§.j.z.l.ſi

ſticho.ſed hic contulit fideicõmiſſum in tempus quo certũ erat eum nullum ius habere:ſed ſolum legatariũ electum. Quinto op.quod nullo modo poſſit extrane⁹ petere:ſed ceteri de familia etiã ſi tantũ fuerit relictũ quantũ erat,in pretio fundi.vt.ſ.

9 ver.ſed ſi vno.ſo.vt in glo.z rationẽ quere.†Itẽ cũ fundus perueniat ad extraneũ videt qꝺ ceteri de familia admittant viuente electo.vt.ſ.e.l.cum pater.§.libertis.ſed poteſt dici qꝺ viuente electo petitionez impediat aliqualis neceſſitas electo impoſita per heredem ſicut z al's.ſ.e.l.peto.§.predium.dy.ibi heres primi teſtatoris.dy.ibi reliquerit ſpecialiter z pro hoc videtur euz elegiſſe.dy.Et per hoc trãſfertur in eũ dominium nõ aũt in fideicõmiſſariũ extraneũ ſine facto eius.dy.ibi extero.i.ei qui nõ erat ꝺ familia primi teſtatoris.dy.ibi ab extraneo.i.ꝑ extraneũ. dy.ibi ſi preterea.i.preter fundum.dy.ibi tantũ eidem de familia cui erat fundus relictus.dy.efficiat al's non poſſet per extraneum peti.dy.ibi in expedito fore:nam extraneus habebit rez cũ effectu nec poterit ab aliquo de familia aduocari.dy.ibi qꝺ ſi talia verba fuiſſent a primo teſtatore prolata.dy.ibi.qꝺ in exterũ.i.eum qui de familia nõ eſt.dy.ibi oneratũ intelligi ad eſtimationem fundi extraneo fideicõmiſſario.dyn.ibi deinceps.i. poſt mortẽ eius cui erat legatum quod.de familia exierat.dyn. Qualicũq3 grauati diſpoſitione huic nequaꝙ obſtante.Oldr. ibi cautionibus.i.interpoſita cautione.dy.in gloſ.ideoq3.in fi. Oppone qꝺ ſi locus eſt detractioni falcidie ex teſtamento ſempronij ſaltẽ portio que detrahatur per falcid.debeatur ex teſtamento titij.ſ.ea.l.meuius.in prin.qꝺ concedi põt z illud defalcetur.vt ex teſtamento titij.ſed in relictis ab eo locus eſt falcidie.arg.ſ.ad leg.falcid.l.j.§.ſi quis creditor.z de dote prelegata.l.ij.§.idẽ iul.querit.dy.in glo.ij.que incipit nõ eñ.in fin.z.ſ. de rebus dubijs.l.vtrum.Old.in glo.nõ etiã ibi.iij.reſpõſo.z.l. ſi quis titio.§.vlt.Old.in gl.hoc eſt.ibi detraheret falcidiã heredis.Old.in glo.ideoq3.in fi.ſ.qꝺ ſi cõmitto alicui electio.qꝺ eligere videor.z facit ad id qꝺ dixi.ſ.de procura.l.j.an poſſit cõſtitui procura.ad conſtituendum alium procur.z.qꝺ dixi.ſ.de hered.inſtitu.l.ſed ſi in conditione.§. ſolemus.in gloſ.neceſſe habet heres eligere.vt.ſ.ad trebel.l.heredes.§.fi.Jaco.in glo.j.petent ibi ex teſtamento contra heredem titij.dy.in glo.hoc videtur falſum.in fi.ſed ſi eum inſtituiſſet nec alteri legaſſet fundum videretur eum elegiſſe. arg.ſ.tit.j.l.filiusfa.§. penul.C.de ſcdis nupt.l.ſi quis prioris.ver.certũ.z.ſ.§.pri. Jac.in eadẽ gloſ.ibi apud heredẽ remaneat.ergo non habet ꝑ electo cũ aliquo tꝑe nõ fuerit penes eũ dñium vnde alij ad petitionem admittunt. dy.in glo.que tranſit ibi pro vna parte.alias ꝓ ſua.dyn.in glo. eſt aũt hec ratio:ibi rei ven.nõ actione ex teſtamẽto z ſic nõ eſt proprie cõpenſatio:q2 qꝺ tenetur rei ven.nullo iure eſt obligatus.inſti.de act.§.j.dy.ibi ſed ſi vnus ex alijs nõ inſtitutis.dy. in glo.i.hoc ipſo.ibi heredes rogati.i.titij qui fuit rogatus.dy. in fi.dicit ergo hereditario.i.ꝑ delationẽ hereditatis tũ vt legatũ a ſempronio:vt patet.ſ.z.ſ.ad.l.fal.l.pater filio.dyn.in glo. eſſet de familia in fi.ſo.colligitur ex eo qꝺ no.ſ. de acqui.here. l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.dy.vel dic ſm Jaco.de bel.qꝺ.ibi

10 eſt ſpecies z genus†tunc generi per ſpeciem derogatur:vt.ſ.de regu.iur.l.in toto.z vt ibi no.hic aũt eſt genus tantũ z argumẽtatur hic de ſpecie ad genus z tunc dic vt no.ſ.de admi.tuto.l. ſi duo.Jac.de bel.in glo.ſi ſimul variant.in fi.vel dic vt no.ſ.l. cum quidã.dy.in glo.ſecus ſi minus.ibi qualitercũq3 varies ſcilicet ſumendo eas preterea ſiue propterea.Old.in glo.cum determinatione ibi ſecundo herede vel non herede:vt dixi circa textum.dyn.in glo.quia tunc ibi vt z ibi not.hoc approbat.dyn. ibi vel attende an propterea eſt ergo differentia inter preterea z propterea.dy.ibi non propterea z male.dyn.ibi alioqui.z ſi propterea preſumeretur inſtituiſſe.dyn.ibi.§.ſi duos.z ſm hoc in ver.petituris.electus ſiue heres ei⁹ dato ꝙ ſit de familia nõ facit partem alijs.Old.ibi quia alijs.i.ſi propterea non legat. dyn.ibi diceretur nullum grauamen.dyn . ibi a fideicommiſ. imo in hoc dic.vt no.C.communia de leg.l.quaſ gloſ.puto verioren.l.qm̃ indignuz.z cõia de leg.l.oẽ verbũ.ſi non ſunt inepta vel continentia impoſſibile.vt.l.impoſſibilium.de reg.iur. z.l.ſeruo.§.fi.de leg.j.Secundo caſu ſiue demonſtratio ſit vera ſiue ſit falſa non impedit diſpoſitionẽ niſi al's non eſſet legatarius ſi falſam ſciuiſſet:vt.ſ.de conditio.z demonſtrationi.l.demonſtratio.z.l.cum tale.§.falſum.Tertio caſu aut cauſa eſt de preterito:aut de futuro.primo caſu idem qꝺ dixi in demonſtratione:vt.l.ſi ita.dicta.l.cum tale.de conditio.z demonſtra.ſecundo caſu non inducunt fideicommiſſarium:vt.ſ.eo.l.titio.in

11 prin.†Quarto caſu principali aut ſunt enunciatiua incidenter ꝓpter aliud z nõ inducũt diſpoſitionem.vt.C.de teſta.milita.l. ex his verbis.niſi in milite:vt ibi.z.C.de proba.l.non.epiſtolis. z de iure patro.l.caius.z ita poſſet intelligi dicta.l.titia . aut ſunt prolata principaliter propter ſe:z tũc aut queritur nunqꝺ

inducant dispositionem cōtra propriam significationē. Primo
casu dic qd nō.vt.s.eo.l.titia.§.caius.secundo casu aut incerta
incerti hominis:aut certa.primo casu non inducunt.vt dicta.l.
titia.§.lucius.secundo.s.eod. Secundo casu aut proferūtur in
vltima voluntate. Et tunc dic aut in preiudiciū tertij, z fauorē
suū vel heredis aut in fauorem heredis:sed nō in preiudiciū ali
cuius aut in preiudicium heredis z in fauorē legatarij vel alicu
ius alterius,aut nihil tale continetur. Primo casu nihil operā-
tur.vt.C.de testamentis.l.verba.vbi de hoc no.z dixi. Secūdo
casu nihil operantur cū magis sit consiliuz.vt.j.e.l. cū pater.§.
mando.l.verba.vbi de hoc no.z dixi. Tertio casu aut proferun
tur ad legatariū z nō inducunt fideicommissariū cū sint blandi
cie.vt.j.de vsufruc.leg.l.generali.in prin.z vide quod dixi: aut
proferuntur ad heredem:z tūc inducunt disposit.vt.j.de dona
tio.l.ex hac scriptura.vbi de hoc no.z satis dixi.z.s.e.l. vnū ex
fa.§.fi.z.j.e.l.lucius.§.quisquis.z de leg.iij.l.pamphilo. Quar-
to casu nihil operantur.vt.C.cōmunia vtriusq; iudicis.hec scri
ptura. aut inter viuos:z tunc aut in iudicio z dispositionez in
ducunt.vt.s.de interroga.act.l.de etate.§.si quis.aut extra iu-
dicium,z tunc aut ad obligandum z non inducūt.vt.s.deposi
ti.l.publia.aut ad liberandum.z inducunt.vt.s. de donatio.l.
quidam.z de pactis.l.tale.z de hoc dixi.C.de nō numera. pec.
l.generaliter.z de probatio.l.rationes.

Text⁹ iste est singularis. 12 **Predium.** Iste casus nō est alibi. Dyn.z notabilis
est † si heres rem alienari prohibitaz alie-
nat propter es alienū qd ipse contraxit eo viuente tenet aliena-
tio z eo mortuo reuocatur si extraneus heres per heredem fue
rit institutus.h.d. Dyn. Uel sic.si necessitas alienandi insurgit
ab herede alienatio necessaria in ipsius vita tenet non obstāte
prohibitione alienationis facta a testatore.h.d. Ibi quod noīe
familie.i.quod prohibitum est extra familiā alienari. Dyn.ibi
veneant.i.vendantur propteres alienum ab herede contractū.
Dyn.in glo.j.in fi.eris alieni heredis quo casu habet locum.§.
iste z hereditarij.z eo casu nullo tempore reuocatur si aliūde sol
ui nō poterat.vt.s.de lega.j.l.filiusfa.§.diui.z de hoc dixi.s.de
lega.j.l.pater.in princi.z.§.iul. Dy.z de ista alienatione neces-
saria vide qd notaui.C.de fundo dotali.l.ij.z.s.tit.prox.l.filius
fa.§.diui.scdo.z.j.eo.§.fi.in glo.tūc em̄ ibi quod si talia ibi fuit
necessaria propter dispositionem heredis quod videtur mirabi
le. Dy.in gl.i.testatore.z per creditores heredis. Dy.in fi. z qd
ibi no.in glo.institutus ibi mutat casum quia supra fuit aliena
ta hic nō sed solum extraneus heres institut⁹. Dy.ibi ne exeat
de familia.z fm has duas habeas in litera quia z extrane⁹ zc.
Dy.ibi vel dic tertio habeas. Dy.ibi quando z ipse institutus
primus. Dyn.ibi habeat heredem qd est verū si institutus esset
proximior in gradu al's primiores in gradu vocarētur.vt in.§.
fratre.dy.ibi qui erat de familia z fm hoc nō habeas in litera.
z. Dy. Ultimo attendendū est qd iste.§.multum allegatur per
13 aduocatos in practica maxime in questionib⁹ feudalibus † pu
Nota istud singulare dictum. ta si vasallus cōmittat delictū propter qd bona debeant publi
cari qd bona feudalia veniāt ad fiscum z fiscus recipiat fruct⁹
viuente vasallo z eo mortuo feudum reuertetur ad vasallū.dy.
arg.huius.§.z pro hoc etiā quod no.C.communia de legatis.
l.ij.autenti.res que subiacent.vbi dicitur quod si res que subia
cent restitutioni alienētur tenet alienatio cōditione in vita alie
nantis postea non secundum opinionem vnam ibi notatam in
cor.vnde sumitur. Et pro hoc etiaz.j.de adulterijs.l. si postula
uerit.§.iubet.z soluto matrimonio.l.si filio.§.si iure. z vtrobiq;
dixi.z de iure fisci.l.statius.l.cornelia.vbi etiam de hoc dixi. nā
tamdiu defenditur hic emptor quandiu venditor tenet z pro
hoc.j.e.l.qui solidum.§.j.de leg.j.l.filiusfami.§.cum pater. z.s.
de pigno.l.nec lex.vectigali.z.l.grege.§.j.z de hoc dixi.C.de he
reti.auf.si vero dominus temporalis.idem posset etiam dici in
emphiteota.ad hoc etiam facit quod no. extra de dona.inter
virum z vxor.l.si donate.§.sponsus. Itē faciūt predicta ad qd
14 no.C.de sac.san.ecc.auf.si qua mulier.† si ingressus mona.insti
tuit extraneum z monasterio certam partem an teneat testamē
a Mat filio. Add qd iste. tum,videtur enim quod teneat in vita testatoris postea redeat
§. facit ad q- ad monasterium.vt ibi dixi.si vasallus fecit diuisionem cū alio
stionē fz bal. cum quo habebat rem feudalem communem an dominus ad
hic de qua in quem reuertitur feudum habeat stare diuisioni vide quod dixi
l.si vrbana de in simili dicta auf.res que subiacent.circa finem.
cōdit.indebi. a 15 **Mater filio.** a † Si mediatus actus est certus de
immediato non curatur.h.d.media-
b Allegabi- tus est pupillus immediate est tutor z sic est ar. quod si pubes
lis. Add bal, iurat⁹ in contractu super banco qd valeat sacramentū qd dic.in
in,l.nō solū.§. auten.sacramenta.vel sic vbi relinquitur alicui sub nomine ap
morte,de no- pellatiuo videtur esse relictū ab illa persona que representatur
ui.oper.nūti, per illud nomen vnde qd si iudex delegatus citat qd debeaz ve
in principio, nire coram eo ante tertiaz.z impeditus mittat subdelegatū qd
cogar coram eo respondere quia subdelegatus representat per
sonam delegati qui citauit sub nomine appellatiuo .petrus .p
hoc facit qd no.s.qui satis.cog.l.sciendū.§.tutores.z de.proc.l.
quacunq;.vel dic clarius fm Dy.legata relicta a tutore vel cu
ratore pupilli vel adulti,vidētur esse relicta ab ipso pupillo vel
adulto.dy.licet tutor datio.non tenuit.z vide in speculo de in-
strumentorū edit.§.nunc vero aliqua.ver.quod si fenerator. ibi
facto testamento quo ad dationem tuto.sed ad alia valebāt z
sic cessat cōtrarium.dyn.ibi.idem in curatore dato a patre vel
a matre z dic idē.s.vt relictū a curatore videatur relictuz a pu
bere.dy.ibi.quibus certe casibus.s.qñ moritur quando excusa
16 tur z quando inutiliter datur.dy.ibi placuit † qr relictū a tuto
re videtur relictum a pupillo. Dyn.ibi.extero.i.extraneo ibi.nō
ab ipsius.s.tutoris.dy.in glo.imo potest ibi sine inquisitiōe imo
semper cū inquisitiōe.vt no.s.de testa.tutel.l.ij.z videtur casus.
s.q petāt tutor.l.fi.§.fi.in fi.hec placet.dy.in gl.s3 qño hoc in fi.
z hec vera quantū ad hūc casuz.dy.in glo.vt qr maior ista glo.
cōiter est male signata qr cōiter est signata super primo verbo
recte dat⁹:sed debet esse signata super secūdo datus.dy.in glo.
sed quomodo.ibi vel dic testamētū hec vera fm dy.in gl.si igit
hic valeret z hic glo.cōiter est male signata qr cōiter est signata
super verbo quod a pupillo z d3 esse legata super verbo pupillo
quod est.
b **Fratre.** Iste.§.est pulcher z allegabilis. b alienatio pro
hibita in vltima voluntate ad singularē z vni-
17 salem refertur. † Itē appellatiōe familie ordo graduum debet
obseruari in his qui fuerunt in familia tempore testamēti.z in-
tellige hunc.§.z similes quod non possit alienari nisi in familia
emere voluit.z.j.de ver.obli.l.qui rome.§.coheredes . dyn. in.l.
voluntas.C.de fideicōmis.et qui contineantur ap.familie .dic
vt.C.de ver.signi.l.vl. Dy.z ad materiam hui⁹.§.bene facit.j.
e.l.codicil.§.instituto.z dic quod iste.§.continet sex dicta circa
thema z casus.thema est quia testator fratrē heredē insti.z do
mum alienari prohibuit extra familiam.dicit ergo primo quā-
do vocetur familia quia vocatur duob⁹ casibus.sc3 facta alie-
natione inter viuos vel instituto herede extraneo. Scdo quo or
dine vocētur qr si sunt omnes eodē gradu vocātur oēs simul:si
non eodem vocatur proximior in gradu. Tertio qualiter vocē
tur qua prestita cautione qua de re restituēda familie post mor
tem suam vel si alienetur. Quarto quo iure z ad quid consula
tur cautione non prestita.quinto quo iure consulatur pro cau-
tione ante traditionem.sexto qui admittantur z vtrum etiam
qui post testamentuz desierant in familia esse.habet ergo.§.iste
septem particulas in prima thema in sequentibus tres questio
nes ex themate premisso pendentes:z determinationes earum
circa primā partem oppone quod possit instituere heredem ex-
traneū.vt.j.de leg.iij.l.pater.§. fundū.z dic quod alienatio ibi
fuit prohibita filio viuente vnde post mortem nō videt prohi-
bita,sed permissa.vt.s.e.l.statulibe.§.j. Itē op.quod nō vide-
tur prohibita heredis institutio.vt.j.de acqui.re.do.l. quidaz.
z de fundo dotali.l.j.z dic qd ibi quando alienatio prohibetur
a lege hic quando a testatore vel contrahentibus:vel hic prece
pit in familia retineri ibi simpliciter prohibetur alienare vnde
instituendo heredem nō videtur alienare. Item op.quod etiaz
nisi testator phibeat alienari extra familiā transeat etiā ad he-
redem extraneū.vt.j.ti.prox.l.pater.§.quindecim sed ibi trans-
eunt ad heredez partes empte a quolibet.tantū de quib⁹ nō vr
rogatus.quarto euidenter op.quod transeat ad heredē extra-
neū quia dicit lex qd heres extrane⁹ reuocat partes alienatas
per alios.vt.j.e.l.qui solidū.§.penul.sed ibi nullus supererat de
familia z omne ius recidit in vltimum decedentem z ille trans
mittit omne ius etiā ad heredem extraneū.z de hoc an heredē
instituēdo videatur alienare vide quod not.z dixi.C.de secun-
dis nupt.l.si quis prioris.§.j. Quinto op.quod in heredem ex-
traneum transeat dominiū:sed agatur ad interesse.vt.j.d ver-
bo.obliga.l.si quis ita.§.ea lege .z.C.de condic.ob causam.l.ea
18 lege.vbi de hoc not.z dixi sed facilis est:z consueta solu. † nam
aut a lege aut a testatore aut a pactione contrahentiū prohibe
tur alienatio.sed oppone quod inter istas phibitiōes nō sit di-
uersitas.vt.C.de rebus alienis nō alieñ.l.vlti.sed dic pares esse
dictas phibitiones quo ad casus phibitos:sed diuersas quan
tum ad effectū prohibitionis.vt ibi not.z plene dixi. Sexto op.
qd instituendo heredem extraneum nō videatur alienare.vt.s.
de alie.iudicij mutan.causa.l.ex hoc edicto.§.sed herede.sed il-
lud quo ad illud edictum. Circa secundam partē oppo.qd vi-
dentur omnes de familia vocari non cōsideratis gradib⁹.sed
dic aut relinquitur familie simpliciter aut omnibus de familia
aut certis tātū aut simpliciter familie sed voluit certos prepori
de quo dic.vt.s.eo.l.vnū ex familia.in princi.z.§.rogo.z.l. cum
quidam. Circa tertiuz oppone qd cōsulatur re tradita ad cau
tionem

tionem per condic.sine causa.vt.§.de vsufruc.earũ rerũ que vsu
consumunt.l.hoc senat⁹.§.si pecunie.dic vt hic in gl.ꝛ subsequẽ
ter distingue duplicem cautiõis speciem.Item oppo: quod si
nullus superest nõ debebat caueri quia cautio est superuacua.
et dic.vt in gl.Circa sextum videtur considerandum qui erant
in familia tempore mortis.vt.§.eo.l.cũ ita legatur.in.§.fideicõ
misso.ꝛ sol.vt ibi no.Item collige argu.ex eo quod hic dicitur
qđ proximus primo loco videatur inuitatus ad questionẽ que
19 no.§.de liberis ꝛ posthumis.l.gallus.§.quidã recte † qua que
ritur si pater ita dicat filium ꝛ nepotẽ mihi heredes instituo.qs
primo admittatur videtur qđ simul ambo ꝛ equaliter.ꝛ.j.titu.
proxi.l.coniunctim.sed dic qđ per gradus admittunt:ꝛ sic fili⁹
primo vt patet in textu.d.l.gallus.licet obscure.ꝛ ibi plene dixi.
Dy.ꝛ a simili facit in vsibus feud.de successio.feudi.§.filia ve
ro.ꝛ de eo qui sibi ꝛ heredibus suis masculis.ca.j.ibi alienaue
rit inter viuos ꝛ qui contractus contineãtur alienationis ver
bo.dic vt dicta.l.vlt.C.de rebus alienis non alienandis.Dyn.
20 ibi.extraneo herede instituto.† no.qđ alienatio iter viuos ꝛ he
redis extranei institutio hic equiparant.Dy.de quo dic vt di
xi dicta.l.si quis prioris.§.j.C.de secundis nupt.ibi fideicõmis
sum petens.i.domũ per fideicõmissum relictã ꝛ hoc verũ ꝙ oẽs
admittãtur quãdo omnes sunt in pari gradu.si autẽ in dispa
ri statim sequit in ver.quid ergo.ꝛ ex eo qđ dicit peteret dat in
telligi qđ loquitur de act.in rem quia petitio in rem est.vt.j.de
actio.ꝛ obliga.l.actio.ꝛ de verbo.signi.l.pecunie.§.petitionis.
ꝛ pro hoc.j.eod.l.cum pater.§.libertis.Dy.ibi.qui i familia fue
runt:scʒ tempore testamenti.Dy.ibi.inuitatus ad petitionem
rei de familia discedentis.Jaco.ibi.nec tamen ideo.i.licet pro
ximus preferatur.Dyn.ꝛ dic quod hic loquitur post traditio
nem sequens ver.ante traditionem ibi sequentiũ.id est qui sunt
posteriores in gradu.Dy.ibi propter superiores.id est in gra
du precedentes.Dy.ibi.ledi debet.vt nunquam admittantur.
Dy.ibi sed ita proximus.id est in gradu precedens.Dy.ibi se
familie posteriori offerenti ad receptionem cautionis.Dy.ibi
desiderata.i.nec petita.Dy.ibi eo nomine.i.pro cautione petẽ
da.Dy.ibi ad exterũ.i.extraneũ nõ de familia.Dy.ibi quãdo
qʒ.i.quãdocũqʒ.Dy.ibi peruenerit titulo singulari vel vniuer
sali.Dy.ibi cõpetit rei ven.j.e.l.cũ pater.§.libertis.Oppo.de.l.
pater.§.fundũ.j.titu.pxi.ꝛ so.vt eadẽ.l.§.xv.ibi doli mali exce
ptione opposita ante traditionẽ:qꝛ post traditionẽ dictũ est.§.
ver.qđ si cautio.Dy.ibi vlterior.i.vltra illum qui percipit fidei
cõmissum ꝛ qđ dicit supersit.i.in rerũ natura sic superesse tamẽ
speratur in eodem gradu vel posteriori: ꝛ sic cessat gloss.ibi fit
postea.i.fit post testamentum ante tamẽ mortẽ testatoris.Dy.
ibi emãcipati ꝛ sic desierunt esse agnati.Dy.ibi quoqʒ q erant
de familia tempore testamenti licet postea desierint.Dy.sʒ nũ
quid legare poterit dic qđ non.vt.§.quibus modis pignus vel
hypo.soluitur.l.sicut re corporali.§.venditionis autẽ.hunc ta
men.§.intelligas in alienatione volũtaria non necessaria.vt.§.
eo.l.predium.j.titu.proxi.l.pater filium.ꝛ ibi gloss.ꝛ.§.de leg.j.
filiusfami.§.diui.ꝛ ibi de hoc in gloss.ex hac.l.ibi.Joan.tamen
dicit ꝛ bene.Dy.ibi ad extraneũ institutum licet alienatio pro
hibita fuerit in testamento.Dyn.ibi qđ est verius hic lege ver.
qui est.j.in glo.ibi Itẽ ad.l.quedam.Oldra.ibi ꝛ siquidem sem
per.id est siue sit prohibit⁹ alienare in vita siue simpliciter.Ol
dra.ibi fundum no.imo.§.iul.agrippa.Oldra.ibi ea.lege.et est
21 ratio † quia inter viuos sola voluntas non transfert dominiuʒ.
ergo ꝛ sola transferri nõ impedit.arg.§.de pactis.l.ab emptio
ne.ꝛ quod ibi no.pe.ꝛ.l.traditionibus.secus est in vltima volũ
tate.vt.j.eod.l.cum pater.§.surdo.ibi secus si testamento facto
vel ibi quando alienatio prohibetur a lege nec ob.l.si quis prio
ris.§.ceterũ.qꝛ ibi nõ erat prohibita.sed permissa.Preterea et
illa corrigitur per autẽ.ibi positam.ꝛ item ꝛ melius dic qđ hic
nõ prohibuerit alienationem simpliciter imo etiã preceperit in
familia remanere.Dy.ibi.illud edictum qđ requirit dolũ.Dy.
in fi.respõdeas.vt ad leg.quedam.Dy.vel dic fm Jac.de bel.
quod ibi phibetur alienatio a lege fauore certe persone ne dos
pereat ꝛ ne mulier laboret inopia:sed ab herede transit dos eo
dem iure ꝛ modo:ꝛ de manu eius vxor debet recipere doteʒ.vt
C.solu.matri.l.dotis actione.ꝛ ideo ibi transit dominium in he
redem.siue marit⁹ decessit ab intestato siue ex testamẽto hic au
teʒ prohibita est a testatore alienatio simpliciter ꝛ fauore certa
rum personarum ad quas voluit omnino peruenire:ꝛ ideo hic
non trãsit dominium.ꝛ dic plene.vt not.dicta.l.si quis prioris.
de secundis nupt.§.j.Jaco.de bel.in glos.incerti ibi secus imo
hoc falsum quia ibi alio modo consulitur ad rem.vt patet.in.l.
si vsufruc.nomine.§.vsufru.quemadmoduʒ caueat.Dy.ꝛ ideo
ibi interponitur cautio quia ibi est certum cuius interest hic au
tem nõ est certum quis erit proximior istius.petrus ibi non in
terest.sicut ibi.Dy.in fi.vel dic vt ibi.Dy.in gl.illam.scilʒ de
restituenda ipsi dãti.Dy.ibi qđ si talia in ver.ꝛ ideo in vltima
glo.Dy.in gl.nec superesse speratur ibi in eodem gradu.ꝛ hoc
inuicem sibi cauebunt qđ glo.antiqua hic signata vicariã cau
tionem appellat.Old.in fi.vel dic nõ superesse fm naturalẽ ve
ritatem:sed tamen credebatur superesse.Jaco.in gloss.vlti.ibi
de heredi.ꝛ falcid.imo de heredit.ab intestato.§.nullum vero.
Oldr.Ulti.pro declaratione materie huius.§.que continua.ꝛ
vtilis est vide qđ no.ꝛ dixi.C.de conditio.ob causam.l.ea lege.
de fideicommis.l.quoties.ꝛ.l.volũtas.vbi sunt due bone gl.de
hoc in vsibus feu.in summa qui.modis feud.amittatur.§.ꝛ qđ
dictuʒ est.ꝛ quod etiam no.ꝛ plene dixi.C.de rebus alienis nõ
alienã.l.fi.ꝛ de acquirẽ.possess.qui absen.§.j.ꝛ per Inno.extra
de testamẽtis.c.raynaldus.ꝛ.j.tit.proxi.l.pater filium.in prin
ci.ꝛ.§.fundum.ꝛ.§.iul.agrippa.vbi Dy.ponit bonam ꝛ vtilẽ
❧ distinctionẽ cuius effectũ statim subĳciam ꝛ vt omnia plene cõ

❧ Distinctio. Dy.in prohibitiõe alienationis que ẽ notabilis et obseruãda.

22 plectatis † dic qđ interdum prohibitio alienationis fit a lege in
terdum a cõtrahentibus inter viuos interdũ a testatore inter
dũ a iudice.sed si phibitio fiat a lege tũc aut fit alienatio neces
saria aut volũtaria.Primo casu permittit.vt.§.de fundo do
tali.l.j.§.fa.hercis.l.alienatiões.ꝛ de rebus eorum qui sub tute
la vel cura sunt.l.iij.§.idẽ queri potest.Secundo casu quando
alienatio est voluntaria ꝛ dic quod isto casu ꝛ si sint plures ta
men inter se nõ potuerunt alienare.vt.l.cum his.§.sed si pluri
bus.ff.de transac.ꝛ not.in dicta.l.voluntas.C.de fideicommis.
nec dicas qđ in dicto.§.sed si pluribus.fuerit phibitio facta a
testatore qꝛ imo nihil dixit testator sed solum reliquit alimen
ta vnde lex supplet quod alienari nõ possint sine decreto.vt di
cta.l.cum hi.in prin.si tamẽ qđ intelligeres qđ testator phibuis
set tunc forte esset in speciale contra istum textũ.ꝛ.dicta.l.volũ
23 tas:sed dic vt no.dicto.§.si plene.per Alberi.dicunt quidam †
aut loquimur de alienatione que fit titulo singulari ꝛ illa phi
betur aut vniuersali ꝛ illa permittitur.vt.j.de acquirẽ.re do.l.
quedam.cũ ibi notatis.tu dic qđ notanda est regula ꝛ instãtia
regule ista est qđ que nõ transeunt titulo singulari non trãseũt
etiam vniuersa.vt.§.de officio ei⁹ cui mandata est iurisdictio.
l.j.in princ.de pigno.l.obligatione.ꝛ de peculio.l.qui peculij.et
pro hoc optime facit.l.si operarum.cõiungendo eã cum.l.ope
re in rerum.j.de operis libertorum.ꝛ.j.ad trebel.l.proinde.ꝛ.l.
si patroni.ꝛ si cõtrarium reperiatur speciale est ꝛ instãtia cõtra
dictam regulam:ꝛ ita intelligi debet dicta.l.quedam notat re
gulam esse in contrariũ.vt ibi dixi.ꝛ probat.§.de iure codicillo
rum.l.quedam.ꝛ de ista alienatione phibita a lege tractat di
24 cta.l.vlt.C.de rebus alienis nõ alieñ.† Secundo casu principa
li quando phibitio alienationis fit a contrahentibus inter vi
uos dic aut queritur si fiat contra an impediatur trãsitus do
minij ꝛ dico qđ nõ.vt dicta.l.ea lege.C.de condi.ob causam da
torum vbi de hoc plene not.ꝛ dixi aut queritur nunquid cõtra
faciens obligetur:ꝛ tunc aut pactum prohibitiõis fit super re
que est penes te.aut super re mea quaʒ tibi trado.Primo casu
nihil operetur prohibitio.vt.§.de pactis.l.nemo.Secundo ca
su aut interest mea alienationeʒ nõ fieri aut nõ interest mea nec
tertij.Si mea interest aliena.communẽ nõ fieri tũc aduersarius
alienans tenetur mihi ad interesse.vt.j.de verb.obli.l.si ita qs.
§.ea lege.vbi de hoc not.ꝛ dixi.ꝛ.l.ea lege.C.de condi.ob cãm.
Scđo casu qñ interest:ꝛ hoc alteri p alterũ acquirit actio vt.C.
de dona.q sub mõ.l.quoties.Tertio casu qñ nulli⁹ itereſt phi
bitio nihil opat.vt.d.l.nemo.§.de pactis de hoc ẽt vide qđ no.
C.de pac.in emptorẽ ꝛ vẽ.l.vlt.aut ista phibitio facta filiis ex
tẽdat ad nepotes dic vt no.in.l.volũtas.C.de fideicõ.p Albe.
Tertio casu principali quãdo fit phibitio alienationis a testa
tore tunc cadit distinctio.Dyn.que est in dicto.§.iul.agrippa.
quã tamẽ pleni⁹ ꝛ magis ordinate sic capias qꝛ aut loquimur
alienatione necessaria aut voluntaria.Primo casu aut necessi
tas insurgit a testatore ꝛ sic fit alienatio propter es alienuʒ he
reditariũ:ꝛ tunc alienatio valet perpetuo ꝛ nõ reuocat si aliũ
de solui nõ poterat.vt.d.l.pater filium.in princ.ꝛ.ĳ.responso.j.
25 titu.proxi.ꝛ.§.titu.pxi.l.filiusfami.§.diui.secũdo.in fi.† Si au
tẽ necessitas insurgit ab herede:ꝛ sic alienatio fit pter es alie
nũ heredis:seu ab herede cõtractũ:tũc tenet alienatio in vita he
redis sʒ eo mortuo reuocatur alienatio.vt.§.hac.e.l.§.prediũ.
cũ cõcor.Si vero loquimur de alienatione voluntaria tunc dic
aut facta fuit prohibitio alienatiõis testatoris sine alicui⁹ cau
se expressione aut cum cause expressione.Primo casu aut est si
gnata persona ad quam voluit testator post alienationẽ debe
re puenire:ꝛ tunc valet phibitio ꝛ si cõtra fiat psona illa reuo
cabit rem alienatam quasi causa videatur expressa ex quo ẽ de
signata persona.vt.j.de leg.iij.l.pater.§.quindecim.aut perso
na nõ est designata ꝛ tunc prohibitio nihil operatur qꝛ nuduʒ
est preceptum.vt dicta.l.pater.§.quindecim.ꝛ.§.iul.agrippa.
et eo.titu.lucius.in prin.ꝛ.§.titu.pxi.l.filiusfami.dicto.§.diui.

Secundo vero casu quando facta fuit prohibitio cũ cause ex-
pressione tũc aut alienatio fit inter viuos aut in vltima volun-
tate instituẽdo heredem extraneum. Primo casu non valet et
impeditur dominij translatio. vt in isto. §. ꝛ. ĩ. eod. l. cum pater.
§. libertis. Secundo casu quando fit alienatio heredez instituẽ
do tunc aut instituitur legitimus: aut extraneus. Si legitimus
id est talis qui al's successurus erat ab intestato tũc aut ille qui
instituitur erat expresse prohibitus ꝛ non valet nec capere pote
rit imo competit reuocatio. vt. ĩ. e. l. codicillis. §. matre. ꝛ no. di-
cta. l. si ita quis. §. ea lege. de verb. obl. aut ille qui instituitur nõ
erat expresse prohibitꝰ. ꝛ tũc aut erat de suis aut alio modo ne
cessarius ab intestato q2 forte proximior agnatus vel cognatꝰ
nõ videtur alienatio ꝛ per ꝯsequens nõ fit contra voluntatem
testatoris. vt. s̃. de liberis ꝛ posthumis. l. ĩ suis. si nõ erat de suis
licet fiat alienatio tamen hoc casu tenet ꝛ nõ reuocatur. vt. ĩ. e.
l. cum pater. §. cuz inter libertos. ꝛ not. in vltima glos. istius. §.
aut iste talis qui est institutus nõ erat successurus ab intestato
sed extraneꝰ: tũc dic aut nulli supersunt de familia qui possint
ꝯuocare ꝛ causa familie erat facta prohibitio. vt ĩ isto. §. ꝛ tunc
institutio heredis facta de extraneo tenet. ĩ. e. l. qui solidũ. §. pre
diuz. aut aliqui de familia supersunt ꝛ tũc aut simpliciter est fa
cta prohibitio alienatiõis cũ cause expressione aut est facta ne
alienetur in vita illius cui prohibetur. Primo casu nõ tenet in-
stitutio facta de extraneo ꝛ reuocat̃ ac si esset facta alienatio ĩ-
ter viuos vt hic. Scdo casu tenet institutio ꝛ nulla cõpetit reuo
catio q2 cũ prohibitũ sit sibi alienare in vita videtur concessum
post mortẽ. vt. d. l. pater. §. cũ funduz. ĩ. ti. proxi. Quarto ꝛ vlti-
mo casu pricipali qñ facta est prohibitio alienatiõis a iudice ꝑ
eius p̃ceptũ vel sententiã habent locuz notata ꝑ Inno. dicto. c.
raynaldus. extra de testamẽtis in gl. que incipit pactũ em̃ vide
licet qd̃ p̃ceptũ vel sententia iudicis vel arbitri nõ impedit trã
lationẽ dominij: saluo qd̃ in beneficijs ecclesiasticis impedit̃ col
26 latio vel translatio dominij vt ibi not. † Si aũt possit modus re
periri qd̃ in cõtractibꝰ nõ trãsferri possit dñiũ: dic qd̃ sic. vt di-
xi. d. l. ea lege. C. cõdi. ob cãz. ꝛ Ray. etiaz hic dat formam que
satis cõcordat cũ illa. dicit em̃ qd̃ ita debet poni in ꝯtractu ven
do tibi sub ꝯditiõe qd̃ nõ alienes ꝛ si ꝯtigerit te habere ꝓpositũ
alienãdi vel interponẽdo quoquõ alienationẽ volo qd̃ ex nunc
ꝓut ꝛ tũc res sit inempta ꝛ extũc ꝓut exnũc res ad me reuerta
tur vel eã dono tali. itẽ q̃re si testõr ꝓhibuit in testõ filijs suis ne
diuiderẽt in ꝑpetuũ hereditatẽ suã volẽs qd̃ bõa eiꝰ ꝯseruarent̃
ꝛ si cõtra facerẽt adiecit ꝑsonã in qua alienata ꝑuenirẽt an va
leat talis ꝓhibitio vel ea nõ obstãte possit fieri diuisio. ꝛ dic ple
ne pro ꝛ ꝯtra ꝛ solue. vt dixi. C. cõmuni diuidũdo. l. in cõionem.

1 ☞ Grauari nõ potest quis in plus q̃ sit honoratus.
2 Vasallus vel emphiteota an possit se liberare a prestatiõe cano
nis vel seruitij renũciando feudo vel emphiteosi.
3 Executor vltime voluntatis an possit cogi ad officium suuz su
scipiendum.
4 Onerari potest quis in plus q̃ sit honoratus in legato quanti
tatis.
5 Grauamen fideicõmissi nõ debet excedere emolumẽtũ legati.
6 Legatarius nõ potest in rebus proprijs grauari.
7 Interesse extra rem quãdo consideretur.
8 Legatarius quãtitatis non potest in plus grauari q̃ ꝑcipiat
emolumẽti sic nec in legato quod habetur quãtitatis loco.
9 Subrogatum eius naturam ꝛ cõditiones assumit in cuiꝰ locũ
subrogatur.

1 Imperator. Pulchra lex est ista † nõ po-
test qs grauari in plus quã
sit honoratus. h. d. Itẽ op. quod nõ cõueniatur lega-
tarius sed heres ꝛ so. vt glo. ibi. legatarium onere fi-
deicõmissi grauatum. Dyn. ibi accepit non tamen repudiauit
sed agnouit legatum. Dyn. ibi. posse cedere. i. cedendo liberari.
Dyn. ibi. nec cogẽdũ soluere. s. fideicõmis. dyn. ibi. abstineat eo.
id est nõ petat. Dy. ibi. qd̃ ratio suadet. s. vltimũ vt teneatur ce
dere tantuz vsq3 ad partẽ in fideicom. contentam. Dy. ibi. per
cepit in quantitate vel specie vel rẽ vel tempore. vt. ĩ. de bonis li
bertorum. l. si patroni. in princip. ꝛ hic intelligas vbi legatari-
us ex causa transac. minus recepit quã habere debebat q2 tunc
ad illud totũ qd̃ habere debebat tenetur fideicõmis. vt. no. s̃. de
trãsac. l. cũ hi. §. si integra que gl. notabilis est. ꝛ facit quod no.
supra tit. proxi. l. plane. ij. §. si cui. ꝛ allegatur hec. l. ij. §. proxi. in
2 fi, ad questionem qua queritur † vtrum vasallus vel emphiteo-
ta possit se liberare a prestatione canonis vel seruitiorum renũ
tiando feudo vel emphiteosi ꝛ dimittendo rem feudalez vl' em
phiteoticam hic est ar. quod sic ꝛ. ĩ. prox. §. in. fi. quod nõ. Azo.
in brocardis determinat qd̃ nõ per. l. C. de ac. ꝛ obli. l. sicut. vbi

a ¶ Cũ qdaz. Add. Ludo ui. ro. ꝯsi. cel. xvj. An. bar. hic i additio. ad bar.

de hoc satis dixi in fi. ꝛ hoc verum est de iure cõmuni distingue
tñ aut quis tenetur ꝑsonaliter ex facto alieno ꝛ tunc sufficit qd̃
cedat ac. vt hic. ĩ. de aqua plu. arcen. l. is cum quo. de vsufru. l. si
cũ fructuarius. ꝛ si seruitꝰ vẽ. l. ꝛ si forte. aut personaliter ex fa-
cto suo. vt emphiteota ꝛ tunc nõ liberatur. vt. C. de fundis pa-
trimo. l. quecũq3 libro. xj. ꝛ de cõtrahen. empti. s̃. l. fi. d. l. si is cuz
quo. de aqua plu. arcen. quod possit se liberare facit. C. de edifi.
priua. l. si vt proponis ꝛ pro socio. l. cuz duobus. §. idem respon
dit ꝛ videt̃ expressuz in vsibꝰ feu. de vasallo qui cõtra cõstitutio
nẽ lotharij. c. j. ꝛ de capitaneo qui curiam vendidit. c. vlti. ꝛ no.
de prohibita alienatione feu. per fede. l. imperialem. §. calidis.
de hoc plenissime dixi. C. de iure emphiteotico. l. ij. ver. Itẽ que
3 ro nũquid vasallus. † Itẽ facit hec. l. an fideicõmissa. seu execu
tor vltime voluntatis cogatur officium suũ suscipere ꝛ exequi ꝛ
hic est ar. qd̃ nõ ꝛ de ventre inspiciẽ. l. j. §. de inspicien. ꝛ institu.
ad. l. fal. §. ex diuerso ar. contra. ĩ. titu. proxi. l. si legatarius. sed
dic vt no. ti. proxi. l. huiusmodi in principio. ꝛ supra eodem. l. j.
Dy. ꝛ dixi plene. C. de episcopis. ꝛ clericis. l. nulli.

4 Si centũ legatis. † In legato quantitatis
nõ põt plꝰ aliqs onerari
secus in re seu specie propria legatarij. h. d. ꝛ distingue aut pure
post tp̃s rogatus restituere ꝛ tũc habetur ratio vsurarum com
munium nõ alterius communis extrinseci ꝛ hoc si legatur quã
titas ꝛ de quãtitate rogatur: sed si rogatur de specie sequit̃ sta
tim in ver. em̃ no. ibi rogatus sit pure. Dy. ibi. ad summam seu
quantitatem. Dy. ibi. constitisse. i. fideicommiss. effectum assum
psisse. Dy. ibi. admittetur. s. vt in tantũ teneatur quantum rece-
pit nomine vsurarũ ꝛ nõ in plus. Dyn. ibi. mutanda sententia
erit vt per hoc dicamus legatarium in plus teneri quaz sit quã
titas legata ꝛ vsurarũ eius. Dy. ꝛ iste ver. nõ est alibi ꝼm Dyn.
ibi. cõsecutus est. sc3 legatarius. Dy. ibi. hoc ita. sc3 qd̃ nõ tenea
5 tur vltra legatũ vel vsuras. vel dic hoc ita. sc3 † qd̃ grauamen fi
deicommi. nõ potest excedere emolumentũ legati. vt. s̃. in prin. §.
Old. ibi. si quãtitas legata. Dy. ibi. cum quantitate in fideicõ-
mi. deducta. dy. ibi. conferatur ꝛ si quantitas legatur ꝛ de quã
titate restituenda rogatur. Dy. vel quod ibidez recipit si pecu
nia sit legata ꝛ pecuniã sit rogatus restituere. Dyn. quod nõ te
neatur vltra quã percipit secus si species esset ei legata quia tũc
in eius estimatione posset decipi nõ vltra eius estimationem nõ
teneretur quod in numis non est quorũ estimatio semper est vt
certa est. vt. s̃. de in litem iur. l. numis. ꝛ. ĩ. de fideiussori. l. si ita.
Iac. ibi. pecuniã acceptã per legatarium. Dy. ꝛ facit iste. §. eui-
6 denter in fi. qd̃ institutus † vel legatarius nõ possit grauari in
suis rebꝰ proprijs ita qd̃ ipse res sint obligate fideicõmissa. vel
transeat in eum dominium pro hoc. s̃. de vul. ꝛ pu. substitu. l. co
heredi. §. cum filie. ꝛ ibi in glo. que incipit reddit ad primum. ꝛ
vide. s̃. ti. proxi. l. si quis inquilinos. §. ĩ. Idem contra si legatũ
cõsistat in specie ꝛ onus in pecunia. vt. ĩ. e. l. creditor. de quo dic
vt ibi. ꝛ vide qd̃ no. s̃. ti. prox. l. ciuitatibus. §. fi. ꝛ. ĩ. eo. l. cum pa
ter. §. quidotalẽ. ꝛ. s̃. man. l. hereditatem. ibi quod si expone si. i.
quamuis. Dy. in gl. sic. s̃. de ac. ꝛ emptio. in fi. in illis ratiõe mo
re debitoris habetur ratio eius damni quod petitor incurrit et
lucri qd̃ percipere potuit. hic vero mora non precedente nõ ha-
betur ratio lucri quod percipit vel damni imminentis qd̃ debi
tor euitauit. Dy. vel dic ꝼm Iaco. de bel. q2 ibi petitur interesse
ex contracto propter moram debitoris hic petitur legatum a le
gatario ex quasi contractu ꝛ propter lucrũ quod ipse a testato
re percipit immediate vel percepturus est ex re legata seu ex rei
accessione vt vsura que est rei accessio. vt. s̃. de vsur. l. vsure. ꝛ. s̃.
prox. ꝛ ideo nõ consideratur damnum vel lucrum superueniẽs
quod legatarius grauatus consecutus est vel euitauit vt ꝓpter
ea potuit plus grauari quam fuerat honoratus modo p̃dicto
quia hoc cõtingit extra rem ꝛ non ex re vel accessione rei ꝛ quia
nõ est in mora ꝛ quia illud dicitur percipere ex sua ĩdustria. ad
hoc supra titu. proximo. l. plane. §. fina. ĩ. ad legem falcidiam. l.
iij. s̃. ad legẽ rhod. de iactu. l. ij. §. portio. vbi de hoc notauit. vel
dic quod dicitur quod habetur ratio lucri ꝛ damni verũ est fa
uore eius de quo tractatur hic vero esset eius odium: ꝛ ideo se-
7 cus secundum Petrum. † Et not. quod tale interesse extra rem
consideratur nisi quãdo interuenit delictum culpa vel mora. ꝛ
dic plene vt notaui, C. de sententijs. que pro eo quod interest. l. j.
Iaco. de bel. Item facit iste. §. in fi. ad questionem quam nota-
ui de emphiteota ꝛ vasallo. s̃. ea. l. in prin. ꝛ dic vt ibi dixi in glo.
sic ergo no. ibi si minor. xxv. annis seruum. in his duabus legi-
bus est idem casus qui est hic. Dyn. in fin. §. mense. sed ratio ibi
patet. Dyn. ibi. §. si cui. ꝛ ibi similiter pt3 litera. ꝛ ex litera. ꝛ ex. l.
qui duos. s̃. eo. Dy. ibi. de ali. vel al'. de adimen. le. ꝛ male. Dy.
Casus pulcher.

a 8 Cum quidam. a † Scut in legato quantitatis
nullus potest grauari vltra quã
recipit

recipit sic in eo quod loco quãtitatis habetur.h.d.dy.Ibi filiũ suum.scilicet rogantis:scilicet dyn.ibi filijs suis:scilicet rogati. Dy.ibi quam fratris.dy.rogantis.Dy.ibi patruus rogatus: Dynus.ibi plus esset in virili portione patrui ꝙ hereditate rogantis.dyn.ibi non secus.id est non aliter.Dy.ibi restituere.nã hic habetur ratio vsurarũ medij temporis.vt.s.§.proxi. Dy. Et vide quod no.s.eo.l.vnum ex fa.§.si de falcidia.

a 9 **Cum autẽ rogatus.** a † Quod in locũ alteri⁹ subrogatur ei⁹ conditiones assumit.h.d.Dy.ibi alias scilicet res. Dy.in fi.et ideo res empte quasi in locum venditarum succedentes veniũt in restitutionem.vt.j.l.proxi.dy.in glos.est ergo ibi.§.j.ij.ꝛ.iij. Quid si hic emisset suo nomine videtur teneri ad pretium.si extat in patrimonio.ar.j.e.l.idem seruandũ.ꝛ.d.l.sed ꝛ si lege.§.j.dyn.ibi hodie autem si totum habet ꝛ nihil consumpsit tamẽ vltra quartam non teneatur.vt ibi no.Iaco.ibi so.ibi nam propter rationem legandi que restringit legatũ nõ videtur legasse quod cõmune esse desierat.dy.Et continua duas.ll.sequentes.

Sed quod inde. Id est ex pecunia rerũ hereditariarum venditarum.Dynus.

Idem seruãdum. Scilicet quod non diminuat restituere pecuniam solutam.Dy.ibi ex ea pecunia hereditaria.Dyn.ibi dimiserit.i.proprijs creditoribus soluerit.dy.sic.j.de separati.l.debitor.circa finẽ.ꝛ de cura.furio.l.si priores.ꝛ.C.de his qui in priorũ credi.loco succedunt.ꝛ.s.de cura.f.furio.l.consilio.§.j.ibi in corpore patrimonij heredis.dy.in fi.i.qꝛ in proprijs creditoribus soluit heres qua dicitur esse retentio cum ipso sit liberatus a creditoribus.dy.in gl.j.in fi.nam ibi desierat esse reliquũ quod in patrimonio fuerat conuersum ꝛ ideo in legatũ nõ cedit hic autem fingitur nõ desinere esse heredis quod in locum hereditarij substituitur.Dy.vel dic ſm Iaco.de bel.qd ibi testator pecuniã exactã extincto legato conuertit in patrimonium:hic heres pretium rei hereditarie in patrimonio retinuit vel dic breuiter quod ibi testato cõuertit extincto legato hic heres durante fideicommis.Iaco.de bel.in glo.fictione.in fi.vel dic retinetur in corpore patrimonij.scilicet heredis illud quod creditoribus proprijs soluit de pecunia hereditaria.nam tantum retinetur in patrimonio eius cũ primo antequam solueret tantũ minus videbatur habere i bonis inquantum creditoribus tenebatur.vt.C.de bonis que liberis.l.vlti.§.sin autem es alienum.Dy.

1 ☞Partus an veniat ex causa lucratiua in emptione matris grauide.
2 Mulier pregnans maiori penditur precio ꝙ non pregnans.

1 **Si quod ex pãphila.** † Emẽs matrem grauidam non videtur habere partum ex causa lucratiua.h.d.in fi.Pone emi pro duodecim matrem pregnantem modo post partum valet octo consequar ergo quatuor ꝓ
2 estimatione partus ꝛ no.† qd mulier pregnans est maioris pretij quam non pregnans in glo.ergo videor in fi.ꝛ tũc nõ potest dici quod emerim matrem cariorem propter partum quod est cum ancilla grauida comparatur.dy.in glo.secunda ibi.ancille ꝛ supra de public.l.si ego.§.partus ꝛ pro suo.l.si ancillam.

Tritio. In glo.ratio contra alphenum ibi ꝓlatum ꝛ tunc dic propriũ id est ex dilatione appropriatum.Dy.in fin.so.vt not.dicta.l.talis.scriptura.dy.ver.quod si forte in contrario.Alberi.

1 ☞Uerba dispositiua obligationis sunt inductiua si ad honoratum sint relicta.
2 Prelegata non veniunt in vulgarem substitutionem.
3 Conditio que tacite inest non suspendit.

1 **Miles.** † Uerba dispositiua relata ad honoratũ obligationem inducunt.h.d.Uel sic ſm Dy.non refert cũ quo quis ex supremis suis loquatur.Sed in quem voluntatis sentẽtia dirigatur.dy.vt.j.e.l.cum pater.§.donatiõis.ꝛ dic quod in prin.est ratio positiua subsequenter ratio remotiua.sic ꝛ alias.vt.s.de captiuis ꝛ postli.l.qd si filius.ꝛ de fideiusso.l.marcellus.ꝛ de acf.ꝛ obli.l.qui seruum.Dy.in glo.prima.in fin.vel dic in milite.vt.s.de testamento militis.l.lucius.ꝛ.C.eo.l.militis.ibi donare.id est ꝓ fideicommissum relinquere.vt.j.patet.Dy.

b 2 **Pro parte.** b † Prelegata nõ veniũt in substitutione vulgarẽ.h.d.vel sic.Prelegata relicta heredi pro parte instituto ꝓ parte tenẽt si cõtingat aũ adita hereditatẽ ante repudiatã.dy.ibi placuit iure substitutiõis.Dy.in portiões.i.que debebãt esse in parte istius pro portione que pro parte ꝛc.i.que ꝯstiterũt ideo qd habuit coheredẽ i partem.Iaco.ibi constiterunt.i.valuerunt iure prelegati etiam ab initio.dy.ibi heredes eius morientis.dy.in fi.subaudi insolidũ ꝛ sic traho literam istam ad cõtraria al's ista cõtrarietas solui non posset.Iaco.ibi altero.i.legatario eodemqꝫ herede.in glo.vlti.ibi iure legati etiam ab initio sine aliqua conditione.Dy.ibi repudiante partem hereditatis.Dy.ibi altero legatario eidem que heredi.dy.ibi coheres non decens:sed adiens.dy.ibi habebat ille decedens.dyn.ibi portio preceptionis.i.illi⁹ coheredis qui debebat ante partẽ aliquid capere iure prelegati.Ol.ibi auferebatur ꝛ ius ſm hoc ius substitutiõis erat potẽti⁹ iure accrescendi.vt.j.de secũdis tabulis.l.ij.§.si duo.ibi qꝛ repudiat imo sub cõditione si repudiat partem suam hereditatis:vnde si moritur antequam repudiet moritur conditione pendente ꝛ propterea non transmittit.vt hic.ꝛ si inesset conditio si non erit heres impletur per mortem eius.ꝛ ideo transmitteret.vt.j.quã do dies le.ce.l.vlt.ꝛ.s.de leg.j.l.ab omnibus.§.cum quidam.et hoc approbatur in glo.s.tit.pxi.l.filio pater.dy.qd quidam re- a
3 probant dicentes † qd hic conditio videtur inesse tacita:ꝛ sic nõ suspendit.vt.s.titu.pxi.l.iij.vt.j.de conditio.ꝛ demon.l.conditiones.sed dic quod hic inest conditio si voluerit heres esse vel nõ esse quantũ ad partẽ quã iure hereditario erat habiturus.ꝛ ideo oportet qd conditio impleatur in vita legatarij que nõ impletur cum moritur ꝛ ideo nõ transmittit.vt tit.e.l.si ita legatũ.§.illi si nollet.pe.vel dic ſm Iaco.de aren.vt dixi in expositione textus qd ista intelligitur ſm determinationem illarũ qd transmittit in totum.Iaco.ibi iure legati.Item op.qd prelegata veniant in substitutionem.sed dic quod verum est in substitutione fideicommissaria.vt.C.de fideicõmissis.l.cum virũ.ꝛ in vulgari secus vt hic.ꝛ in.l.sextilam.j.tit.proxi.Old.de hoc an prelegata veniant in substitutione.no.ꝛ dixi.d.l.cum virũ.ꝛ fa.hercis.l.filium quem habentem.ꝛ.j.eo.l.cum pater.§.fidei tue.

a ¶Cuz autẽ. Adde Ioã. andr.i addi. ad Spec.i ti. de emptio. et vẽdi.§.iij.loco.v.si autez habens ius i fideicõmis.

1 ☞Sententie diuerse ferri possunt in querela inofficiosi testamenti.
2 Querela quandoqꝫ actio dicitur.
3 Legatarij est electio testamento pro minori parte rupto.
4 Legatum vniuersitatis cum suo transit onere.
5 Usufructus est pars fundi:non autem seruitutes alie.
6 Legatum non vitiatur per falsam demonstrationem.
7 Falsum penitus nõ dicitur quod primordio veritatis iuuatur.
8 Uasello feloniã ꝯmittẽte an feudũ trãseat ad fratrẽ an ad dñz
9 Seru⁹ cũ dña adulteriũ cõmittẽs legatũ purũ ꝛ libertatẽ ꝑdit.
10 Actus morientium pendere non possunt.
11 Fideicommissum inducitur per verba dispositiua ad filiã oneratam relata.
12 Adimplere dicit' is per quem nõ stat quo minus efficiatur.
13 Rem legatam cum fructibus restituere tenetur contra cautionem mutianam faciens.
14 Legatarius vnũ de auxilijs sibi cõpetentibus eligere debet.
15 Libellus non admittitur in quo dicitur dico sententiam nullã et si qua sit appello.
16 Onus sententie velle euitare est quedam exceptionis species.
17 Libellus sub disiunctione propositus admittitur quandoqꝫ.
18 Legata soluta repetuntur si testamentum ex delicto defuncti irritetur.
19 Bona hereticorũ confiscantur ex die criminis commissi.

Cum filius. Rupto testamẽto per querelam pro parte legata ꝛ prelegata que diuisionẽ recipiunt debentur pro parte:ser-
1 uitutes aũt ꝛ libertates insolidũ.h.d.vel sic.† in querela inofficiosi testamenti possunt diuerse ferri sententie diuersum effectum habentes:vel sic rupto testamento per querelã ꝓlegata heredi nõ debẽtur sicut nec legata extraneis libertates debentur ꝛ prestantur insolidum.personales actiones seruitutum durant insolidum qꝛ sunt indiuidue:sed exceptio in parte obstat nisi prestetur pars estimatiõis sicut in leg.falcid.hoc dicit.quere rõnẽ in quolibet.Opp.qd nõ potuit decedere ꝓ parte testatus ꝛ pro parte intestatus.vt.j.de regu.iuris.l.ius nostrũ.sed istud ex postfacto.Secũdo op.qd libertates nõ debeantur quia res deducta ꝛ ad causaz intestati.vt.s.de testa.tute.l.si nemo.Tertio oppo.circa seruitutes quod nõ possit insolidũ dari actio contra heredem partis.Item quod nõ possit prestari pars quia res indiuidua:ꝛ sic erit quedã perplexitas.Quarto op.quod rupto testamento libertates nõ debeantur.vt.s.de inofficio.testamento.l.papi.§.fi.ꝛ dic aut in totuz rescinditur aut

b ¶Prelegata Adde Alb. in rubr.s.de vulga.ꝛpup. substitu.vbi ample.

pro parte & dic ius nouū autem ex causa. Op. de. l. iudicate. de exceptio. rei iudicate. & dic quod hec fm illam. Item op. d. l. pe. ff. de iure codicillorū. Itē op. qd rupto testamento per querelā debeantur legata: vt in auten. ex causa. dic aut inseritur causa nō legitima & sic non valet institutio. & legata assumunt vires ex se ipsis & debent. vt ibi. aut inseritur causa legitima: & valet institutio, & legata pendent ex ea. & rupta institutione que est principalis rumpūtur legata sicut accessoria. argu. ff. de liberis & posthumis. l. & si pepercerit. §. fina. & j. si sub conditione. secundum quosdam. & est bonum arg. ff. de iure codicillorū. l. si quis cū testamento. §. fi. & l. ab intestato. sed hec solu. videtur tolli per. l. j. de legatis prestandis. l. in potestate. in prin. sed aliquaten⁹ posset defendit per. l. filio. ff. de iniusto testamento. Dy. de hoc plenissime dixi dicta auten. ex causa. ver. dominus autē Azo. ibi cuz

2 filius a matre preteritus. Dy. ibi actionem † no. qd querela hic dicitur actio. alij dicunt qd nō est actio: de quo vide qd no. ff. de inoffi. testamento. l. posthum⁹. §. si quis institutus Dyn. ibi per tulisset. i. proposuisset. dy. vel dic. i. ad finē perduxisset. j. de verbo. sig. l. iudicasse. ibi extitissent qui vnus pronuntiauit pro vno herede alius contra alium heredem. Dy. ibi legatario. ff. subaudi habituros. dy. ibi sed libertates insolidu3. dy. ibi litigasset. i. litigando obtinuisset. dy. ibi qd nō erit qd dictum est in libertatibus vt ipso iure cōpetant directe vel prestentur insolidū fideicommissarie non erit trahendum ad seruitutes vt ipso iure cōpetant vel prestentur insolidum. manumissus ergo ex testamento per querelā rescisso siquidē directo ipso iure liber est. Si per fideicommissariū per manumissionē scripti qui obtinuit liber sit prestito officio iudicis ante de indēnitate victori. j. de re iudica. l. iudicare. quod in seruitute nō obtinet. nā obtinens impositionez seruitutis in fundo communi nō afficiet seruitute fundū cōmunē licet ipsa sit idiuidua vt libertas quid ergo erit plane &c. Jac. ibi minui nō posset per qd similes libertatibus videbant. Dy. ibi qui filiū vicit cum ex testamento sit heres. Jaco. ibi prestabitur ab herede qui obtinuit contra filiū qd in libertate contra est. Jac. & dic prestabitur si filius qui obtinuit in querela cōsentiat in seruitute constituenda qz tunc habet locuz qd sequit ibi fili⁹ qui in parte obtinuit. dy. ibi pretio accepto a legatario. dy. ibi seruitutem prebere. i. consentire prestari a scripto. Jaco. ibi partis estimationē ad filiū pertinentis. Dyn. ibi exemplo. i. ad similitudinē. dy. ibi legis falcidie de seruitutib⁹ indiuiduis detrahende. dy. in glo. & obtinuisset. i. pro parte illius qui obtinuit in querela. dy. in. glo. f. qd dixi ibi pro parte liberatū est. scz illius qui obtinuit in querela. dy. ibi in constitutione al's in confusione. cōfundi em̄ potest pro parte indiuisa, licet nō constitui. dy. ibi pro parte condēnatio phibentis de seruitute pro ea pte pro qua obtinuit fili⁹ in querela. dy. & melius staret pro par

3 te ademptio & ita est in gl. antiqua. & intellige fm Pe. † qd si testamentū esset ruptum pro minori parte tūc sit electio legatarij an velit sibi prestari legatū seruitutis integrū an ipse partē estimationis prestare. Si vero pro maiori parte sit ruptum tunc sit electio heredis conuenti. arg. C. de donat. l. sancimus. §. ne autē. si autez pro equali parte sit ruptū tunc sit electio legatarij fauore vltime volūtatis vt hic ibi pro parte extinguatur. oportet ergo fm glo. te ponere seruitutem constitutam fuisse insolidum ante remissionē testamenti: nisi dicas seruitus. i. legatum seruitutis. & hoc habes necesse dicere propter sequentē glo. sed & post cōstitutionem remanet actio vt lex corruptionē. ff. de vsufruc. & ideo nō est necesse. Dy. ibi ad interesse fm Azo. hoc credo falsuz nec hoc intendit dicere textus imo qd legatarius agēdo cōtra heredem scriptum petit integram seruitutē & si filius non cōsentiat in seruitute constituenda potest integram prestare & ideo liberabitur heres conuentus prestando legatario partē estimationis totius seruitutis: sed si filius consentiret in cōstituenda seruitute repelleretur legatarius per doli exceptionē si nō offeret estimationem partis ad filiū pertinentis sicut reperitur per doli exceptio. si nō offerat estimationē partis per falcid. detrahēde. vt subijcit hic & arg. j. ad leg. falcid. l. lege falci. interueniente. Dy. in eadē glo. ibi per querelam rumpitur quod nihil est. vt. eo. tit. l. qui graui. dic ergo quod ibi nō tenet ad seruitutes qz grauaretur preter defuncti spem qui sperabat euz insolidū successurū al's nō grauaturus. hic autem prestat partem estimatiōis quia in ea intēdebat eum grauare defunctus. argu. j. de leg. iij. l. post emancipationem. in libertatibus autez idem hic & ibi. vt dicta lex qui graui cum. l. sequenti. Dy. in glos. scz herede. ibi passiue. id est legatarius petet ab herede. Dy. in glo. vlti. ibi animo nouandi pro hoc. j. rem ra. ha. l. procur. ad exhiben. §. j. Old.

Lucio. In legato hereditatis commoda: & incōmoda sequuntur legatarium. h. d. Uel. sic quod in idez recidit

4 † legatum vniuersitatis transit cū suo onere. vt. j. eo. l. pater. §. mēse. j. de donat. l. hereditatē. ff. e. l. si quis seruū. §. fin. & j. eo. l. lucijs. §. ij. Jaco. ibi meuiane legate nō ergo onera hereditatis luciane. Old. & ideo dicit ea demum. q. d. nō huius testatoris. dy. ibi potuerunt nomine meuiane hereditatis. dy. in gl. promittendo creditoribus nisi legauerit ei hereditatez quia est vniuersitas iuris & sic cōtinet commoda & incōmoda. dy. in gl. lucij sempronij. imo dic eius. scilicet legātis & ista gl. est additio noua & nihil valet. dy. nec dy. habet in libro suo in glo. p cessionem ibi. i. ex legato. sed hoc est verum vbi legat actionem singularem secus si vniuersitatem. vt hic. & j. ad trebel. l. facta. & l. restituta pe. vel dic vt gl. quia hic est singulare non vniuersale. vt ff. eo. titu. l. cogi. §. si heres. ver. & quāuis Tho. ibi sed & sine altijs sed & si quis non: & sic communiter. dy. in eadē gl. in fi. Sed oppo. quod teneatur etiam ad onera titiane quia succedit i bona que ceperūt titij esse per aditionē. Respōdeo non videt in vniuersū succedere habito respectu ad titiū. vt. j. ad trebel. l. cogi. §. si heres. ver. & quāuis. Dy.

5 **Dominus.** † Usufruc. fundi portio est cetere serui tutes nō. h. d. Dy. Ibi sub conditione idem si pure. vt no. ff. e. l. istius. ibi retineat. non ob. j. de vsufruc. le. l. si pure. vt ibi no. per dy. ibi seruitutibus qz nō afficiunt dominium rei seruitutem debentis. ff. si seruitus ven. l. loci corp⁹. & no. textum qui sequitur qm̄ vsufru. &c. Opp. q nō teneat heres ad vsumfruc. cū videatur legasse soluz ius qd habebat & nudā proprietatē. ff. titu. j. l. si domus. §. fi. sz so. patet per. l. ff. e. l. vnum ex familia. §. si rē. Dy. sed huic solutiōi obstat. l. meui⁹. §. fundo ff. eo. pe. vel dic vt dixi. §. de legatis. l. cū alienā. & no. gl. vlti. que est hic: nisi ibi dicas vsufr. alienū nō heredis vel testatoris. Ol. in glo. i. sicut ibi. ff. eo. dz dicere sicut. ff. e. l. is cui⁹. que de vsufru. dici & ff. ti. j. l. si seruus titij. & l. legatū. Dy.

6 **Heres meus.** † Falsa demonstratio legatū nō vitiat. h. d. & facit. ff. e. l. meuio. §. j. j. de dote prele. l. j. §. adeo. & de fundo instru. l. scie. §. ōdia. Item

7 no. & ad hoc sepe allegat qd hic in fi. dicitur † quod nō videtur in totum falsum quod iuuat primordio veritatis pro hoc. j. de sol. l. eum qui. §. fi. in contrarium. videtur qd totū reputetur falsum ratione partis vt. C. de veteri iur. enucle. l. ij. §. penultimo. vbi de hoc tetigi & latius. C. de transac. l. si ex falsis & cōtra hoc quod dicitur videt quod dicitur a veritate omnis fallacia est penitus aliena. extra de celebra. missarū. c. in quadaz. circa me

8 dium. Itz allegat Dy. hunc. §. ad questionem † si frater vasallus cōmisit felloniā an feudum transeat ad fratrē vel ad dominum. distinguit eniz an feudū fuerat antiquum an non. primo casu frater succedat secundo nō vt in vsibus feudorū de fratrib⁹ de nouo bñficio inuestitis. c. duo fratres & pro hoc facit iste §. vbi dicitur originem spectari & pro hoc. j. de fideiusso. l. tutor in principio. & de peculio licet. §. idem scribit. dy. de ista questione no. ff. de senatori. l. emancipatum. §. vlti. & plene dixi. C. de libert. & eorum liberis. l. ij. j. de interdictis & releg. l. iij. & no. etiam de successione feudi. §. in glos. j. que incipit quid igitur & de vasallo decrepite etatis. c. j. in glos. not. quod origo ibi. §. fi. is. imo debet dicere. l. j. §. siue. sed ibi prima causa totaliter redierat ad non causam hic autē licet esset titulus obligatiōis mutat⁹ substantia tamē debiti semper suberat vt in superiori gl. Old. ibi. §. codicilli hec concor. sed allegare potes pro cōtraria. ff. de peculio. l. iij. §. si filius. Ol. ibi. de here. ven. l. j. sed ibi quod vendebatur non erat in rerum natura sed quod hic legabatur sic lz nō sub titulo nominato vel ad omnia predicta cōtraria dic secundum Jaco. de bel. vt in brocardis Azonis de iureiuran. & quātum ad psens contrariū potes sic soluere. aut origo petit cū vitio res tñ deuenit ad vitiū quia mutata est cōditio psone vel cā deuenit ad nō causam & tunc cōsiderātur exitus nō origo vt in cōtrarijs & addē quod nota. in dicta. l. si fili⁹. ad mace. & l. qui id quod. de donationibus.

9 **Seruus.** † Propter adulteriū cū domina cōmissuz

a [a] seruus perdit libertatē & legatum puruz hoc. d. ibi adulterij cum domina commis. dy. ibi extrinsecus nō per cōditionem conditionis opposite in testamento que additionem suspēderet. vt. j. e. l. si quis seruo. & j. ti. prox. l. qui concubinam. §. qui testamēto. Ol. ibi pure data secus in conditionalibus quorum conditio cedit post libertatem contingentē fm R. sed secunduz primum casum subaudiendum est maxime cū libertas vtiliter sit relicta. Jac. in glo. cū domina ibi vt R. secūdum R. erant serui patris vel matris adultere ei in ministerio

10 concessit vt dicit lex. prospexit. Jac. ibi quod hic † quia actus morientium pēdere nō possunt. dyn. ibi. tempore pene & sic erāt capaces tempore quo relinquntur. Dyn. ibi. primo legata. i. ea que legata fuerunt tempore impedimēti. Dy. ibi. secus si ex senatuscōsulto nō excipit adiecto. R. quia idem esset dictū & exceptio sed excipit a casu. §. dyn. vel dic qd in glo. debet esse sicut & nō secus. Ol. ibi. suspenderetur ille decedens qz tūc deberent. Dyn.

Adde Bar. & Joa. de imo. hic qui dicūt qd nō vr esse falsū qd iuuatur pmordio veritatis. & hic cōcor. Albe.

a Seruus. Adde qualiter seruus qui se imiscuit cū dña puniat. text⁹ & doc. i. l. j. C. de ser. qui se cū suis do. imiscue. vbi ē pēa enormis.

Dy. in glo. subaudi R. secundum primum intellectũ nõ R. Old.

11 **Pater.** †Uerba dispositiua relata ad filiam oneratam inducunt fideicõmis. quantitas tamen maior ei⁹ arbitrio moderatur. h. d. ꝛ est pulcher casus ꝛ no. textus in hono rem nominis mei ꝛ facit. ĩ. ad trebel. l. facta. §. si in danda. in glo. quia vocatio ibi. restitui ꝛ hoc propter naturã huius verbi plus qđ est comparatiuum ꝛ presupponit positiuum. vt. ĩ. de ver. obl. l. vbi autem. §. j. pe. ibi. dummodo parum ꝛ istud parum conside ratur respectu quantitatis siue portionis virilis. vt not. per ber. extra de locato. c. vl. ꝛ. ĩ. de ver. sign. l. hec adiectio. ꝛ ibi. s̃. eo. cum quidam. quia ad modicum referebatur ꝛ ideo de hoc non est cu randum. vt. s̃. de in integrum resti. l. scio. secus si magnum fieret preiudicium quia tũc transfertur arbitrium in legatarium. ꝛ ita intelligatur glo. s̃. eo. l. j. ꝛ. C. communia de leg. l. fi. secundũ ãnd. de pisis. sed hoc non placet qꝛ imo de modico curatur. vt. ĩ. de cõ iungen. cum emanci. liberis. l. j. §. illud. preterea istud modicum potest esse magnum respectu aliarum partium per quos haberi debet consideratio. vt. s̃. dixi. ꝛ ideo dic qđ hic recurrendũ est ad arbitrium boni viri iudicis. nam iudex habet se interponere filia non arbitrante. s̃. e. l. j. ꝛ ibi not. nõ ob. d. l. cum quidam. quia ibi omnino erat incertũ cui. hic autem erat certum cui plus dari vo lebat. Item non ob. l. triticum. qꝛ illa in contractibus in quibus non receditur a persona. vt. l. si quis. ar. e. ti. de ver. ob. Old. ibi. vt in. l. plus habebit. hec vera. Dy.

12 **Non iure.** Quod ꝑ me non stat adimpleuisse videor. h. d. Ibi si cõsentiat ꝫ si se excuset licet sit non iure datus amittit legatum. vt not. s̃. de confir. tutore. l. mu lier. Dy. ibi nõ idoneum cessante malitia ipsi⁹ dati vt qꝛ per eta tem vel infirmitatem non erat idoneus. Ja. ar. ĩ. de annuis lega tis. l. meuia. Ol. ꝛ sic nõ ob. l. quid autẽ. s̃. de excus. tuto. in gl. non ergo stat per eum ibi ꝛ tunc quod hic qđ nihil est. s̃. de excusa. tu to. l. sed hic. nimium scrupulosa. Dyn⁹. ꝛ. s̃. titu. j. l. si fundum. §. iul. ꝛ hoc quia relictum fuit sub modo: secus si sub conditione qꝛ tunc repelleretur si non esset tutor. vt. C. de conditio. insertis. l. le gatum.

13 **Qui mutianam.** †Qui contra cautionẽ mu tianam facit rem legatã cũ fructib⁹ restituere tenetur. hoc dicit. Ibi fecerit ꝛ sic cõmittitur cautio mutiana. Dy. ibi fructus quoqꝫ non solum rem legatam. Dy. ibi in initio: id est cum legatum prestatur ꝛ cautio interpo nitur. Dyn.

14 **Uarijs.** Si ad idem competunt plura auxilia autoris est electio vnum eligere. h. di. Uclarius †lega tarij quibus competunt plura auxilia vnum ex eis eligere debet ibi non potest contra eundem heredem. Dy. sed nunquid possit personalis que hipothecaria simul in vno libello proponi dic qđ sic. vt in auẽ. de fideiusso. in fin. prime colũne. ꝛ pro hoc. C. de ac. ꝛ obli. l. est in arbitrio. Jac. ꝛ no. per Dy. de reg. iu. c. nullus pluri bus. lib. vj. in glo. qđ fieret ibi rei ven. ista glo. loquitˀ bñ quia iste §. non loquitˀ de hipothecaria sed iure nouo. C. cõmunia de leg. actio. qꝛ ẽm hec iura non cõpetebat hipothecaria ꝓ legatis. l. j. nã simul cuꝫ personali bene põt ꝓponi in eodẽ libello. vt insti. de actio. §. seruiana. l. proxi. ꝛ. l. si pluribus. ꝛ not. in. l. huiusmodi. in fi. ꝛ. l. seq. eo. tit. sed hoc videtur tolli per. l. creditoribus. ĩ. de sepa ra. vbi de hoc dixi in fi. idem si plures sunt legatarij nam vnus potest agere reali alter personali. vt. s̃. de lega. j. l. duobus. ꝛ. l. si

15 pluribus. Dy. Item allegatur iste. §. †quod si dico sententiam nullam: ꝛ si qua est appello qđ nõ recipiatur talis libellus ꝛ ista questio etiã not. per Dyn. s̃. de excus. tuto. l. qui testamento. ꝛ qꝛ ꝓpono varia vnde eligere debeo ad idem facit. l. hic allegata. in glo. s̃. de tributo. l. quod in heredem. §. eligere. ꝛ. ĩ. de reg. iur. l. ne mo ex his. §. quoties. item qꝛ contraria sunt debet dicere nullam ꝛ petere rescindi: ergo qui ea proponit repellẽdus est. vt. C. de fur tis. l. j. de codicillis. l. vlti. ꝛ quando ap. sit. l. ij. s̃. sed si alius. Econ tra qđ admittatur qꝛ sub alternatiõe ꝓponitur. vt. ĩ. quorũ lega

16 torum. l. j. §. qui autem. idem †quia exceptionis quedã species es se videtur velle euitare onus sententie ergo eodem contextu vi detur permissum proponere diuersas ꝛ contrarias. vt. d. l. nemo. de regu. iur. ꝛ. eo. ti. c. nullus pluribus. li. vj. vbi de hoc per Dy. ꝛ de excep. l. nemo. Preterea videtˀ casus. C. de excep. l. si quid. di co qđ si appellat reus videtur esse exceptionis species ꝛ ideo ta lis appellatio admittitur per. l. si quid. secus si actor appellat qꝛ tũc videtur esse species petitionis ꝛ actor non potest vti diuersis vel contrarijs actionibus. vt hic institutis de excep. §. in actoris. cũ similib⁹ etiã si sub alternatiuis ꝓponat. vt. ĩ. de iniurijs. l. pre tor edixit. §. qđ autẽ. ꝛ de iudici. l. nõ quemadmodum. nec potest dici quod cum reus appellat videatur loco actoris. naꝫ actor in causa principali obtinet vices actoris etiam in causa appellatio nis: siue ipse siue re⁹ appellet. vt no in gl. in cor. auẽ. de ap. §. illud. ꝛ. ĩ. de ap. l. iij. ꝛ. C. eo. hi qui ad ciuilia. Dy. contrarium credo qꝛ cum sola appellatione interposita insit tacite etiam cognitio nul litatis. vt. s̃. fa. hercis. l. quedam mulier. ꝛ de iure patro. l. vl. ꝛ ex tra de ap. c. delicto. cum ibi notatis per Inno. Si hoc exprima tur non vitiat. vt. s̃. tit. proxi. l. iij. et de conditio. ꝛ demonstra. l. si

17 in diem. †ꝛ quia talis libellus sub disiunctione ꝓpositus videtur admitti peto cõtractũ nullũ pronuntiari. et si quis esset peto me in integrum restitui aduersus ipsum tanquã minorem ꝛ lesum vt extra de in integrũ restitu. c. constitutus. ꝛ ibi per Innoc. de pre scrip. auditis. ꝛ hanc opi. vsus iudiciorũ admittit ꝛ seruat conti nue tam in foro ecclesiastico quã seculari. Ol. hoc etiã videtˀ sen tire gl. C. quãdo prouo. nõ est necesse. l. j. vbi de hoc dixi. ꝛ specu lator de sententia ꝛ his que eam sequuntur. §. iuxta. ver. sed nun quid talis libellus.

18 **Repetundarum legatorũ.** †Irrita to testa mento ex delicto defuncti legata soluta repetuntur. h. d. Et qđ in fi. dicitˀ illatum dic. i. propositum ꝛ qualiter formetur sententia dic vt no. insti. de heredi. ab intestato. §. per cõtrariũ. Dy. ꝛ vide. s̃. de acqui. heredi. l. pantonius. §. rei perduellionis. Opp. ꝙ non repetantur imo si soluta nõ fuerint teneatˀ fiscus soluere. vt. s̃. ad sillei. l. cum fisco. ad treb. l. marcellus. §. fi. ꝛ. s̃. ti. proxi. l. si seruus pluriũ. §. si quis ante questionẽ. sed si ꝓpter delictũ heredis pu blicantur bona obtinet cõtraria. si ꝓpter delictum defuncti obti a

19 net qđ hic dicitˀ. Dy. Item facit iste. §. †qđ ª bona hereticorũ sint a confiscata ex die commissi criminis de quo dixi. s̃. de publicanis l. cõmissa. ꝛ est expressum extra de hereticis. cũ in leges. lib. vi. in gl. j. vbi. s. fisco ibi repetit vel detrahit de hereditate ꝛ actionẽ ce dit in gl. nã si postea. i. post illatũ crimẽ in gl. vl. in fi. ꝛ. C. de gla diatoribus tollendis. l. j. lib. xj. Dy. in vsibus feudorum de pace tenenda. §. si miles rusticum.

a ¶ Hereticorũ. Adđ bal. in. l. decernimus. C. de sacros. eccle. vbi allegat istum text. qđ tyrannus nõ potest testari.

1 ¶ Falcidia an habet locum in donatione causa mortis et an in alimentis.
2 Diminutio ab herede per falcidiam facta non minuit alimenta.
3 Filius in donatione causa mortis quãdo in totũ grauari possit.
4 Spurius venit quandoqꝫ liberorum appellatione.
5 Muto ꝛ ignoranti cum onere potest queri.
6 Mors ciuilis differt a morte naturali.
7 Filij premortuorum qñ cum superstitibus sint admittendi.
8 Legatum vxori factũ ꝛ agnitum animo compẽsandi confirmat alienationem predij dotalis.
9 Soluens mandatario non liberatur si sciat mandantem mor tuum esse.
10 Dominium rei aliene non potest quis tradendo transferre.
11 Donatio inter viuos valet nudo pacto.
12 Portio deficiẽs cum suo onere defertˀ coheredibus ꝛ substitutis.
13 Actio de euictione non datur pro legato.
14 Legatario quare potius subueniatur ꝙ heredi.
15 Lex remedium introducens censetur remediũ agẽdi ꝛ excipiẽdi introducere.
16 Stipulatio pene que pro primo anno locationis interponitur ad annos sequentes reconductionis non extenditur.
17 Manumissus ex causa fideicommissi venit familie appellatione.
18 Fideicommissum vniuersale quando prelegata precedentia ꝛ se quentia comprehendat.
19 Prelegata precedentia ꝛ sequentia quãdo veniant in restitutiõe fideicommissi.
20 Prelegata an sint in falcidiam computanda.
21 Ordo scripture nõ curatur n de voluntate testatoris constet.
22 Naturales veniunt filiorum appellatione.
23 Fideicõmisso inutili existente non tenet dilatio ei adiecta.
24 Adultus curatorem habens testamentum condere potest.
25 Legatũ a substituto sub eadẽ cõditiõe repetitur qua relictũ fuit.
26 Fideicõmissum mẽse receptũ ab herede cum indẽnitatis cautio ne emptioni assimilatur.
27 Partus ex ancilla natus fideicommissarium ꝛ donatarium se quitur.
28 Legata sunt fauorabilia ꝛ ex interpretatione trahi possunt ad futura.
29 Fideicõmissarij vniuersales de restituendo rogati possunt inter se diuisionem facere.
30 Communio discordie mater est ꝛ origo.
31 Petitio fideicommissi non inducitur per verba inducta causa consilij.
32 Legatum valet in scriptura imperfecta relictum.
33 Legata a venientibus ab intestato debentur ꝛ ex testamẽto non solenni vallato iuramento.
34 Uerba que consilij causa inducuntur fideicommissi petitionem non inducunt.
35 Iudex non tenetur sequi consilium consiliarij.

36 Episcopus debet eligi optimus.
37 Uoluntas testatoris attenditur: ꝛ non cuz quo de suis supremis loquatur.
38 Canonicis in eligendo indignum pariter peccantibus in nullum ipsorum recidit eligendi ius.
39 Uerba contra proferentem sunt interpretanda.
40 Alienatio facta medio tẽpore rei subiecte restitutioni an valeat.
41 Alienatio prohibita extra familiam libertorum intelligitur inter viuos.
42 Onus ab vno relictum quando inter duos sit diuidendum.
43 Fideicõmissum nullam vtilitatem afferens censetur inutile.
44 Creditor a debitore institutus si restituere rogetur quartã deducet debitum.
45 Hereditas nõ ẽ estimatio hr̃ditatis sicut nec q̃titas quãtitatis.
46 Uoluntate testatoris non apparente seruatur ordo scripture.

Cum pater. Heres institutus pro parte et rogatus restituere retentis centum in predio: centum retinet in parte sua et predium de cõmuni. h.d. ibi in portionẽ tuã. i. pro portione tua. Dy. ibi matri tue modo queritur ex quibus hominibus filia debeat habere fundum thusculauum centũ aureos ꝛ ad hoc sequitur respõsio Dy. ibi de cõmuni. i. de tota hereditate. Dyn. ibi de parte sua tantũ ꝛ nõ de tota hereditate. Dyn. ibi retenturã quod onus sue parti potuit imponi ꝛ ideo habet impositũ cum habetur emolumẽtum ꝛc. Jac. in glo. imo videtur in fi. pone quod tota cẽtũ non sufficiant ad quartã Dy. in gl. quare secus ibi mater videtur et etiam coheredes. Old. ibi de parte sua expone de parte. i. matris ꝛ tunc dic sed quomodo de parte ꝛc. Old. in fi. sed nõ est quia predium ꝛ pecunia quartam constituunt: s̃m distinctionem positam. ĩ. ad leg. fal. l. in quarta. Old. in gl. quare secus ibi apparet so. nam est dubia vnde interpretamur deberi solã partẽ hic certa de toto. Itẽ ibi legabat ab herede hic voluit sibi ipsum retinere. Dyn. vel dic quod ibi vno herede expresse subducto ab onere alios subiecit grauari hic aũt sine alicuiꝰ subductione per hanc verborum dispositionẽ. vt acceptis ꝛc. omnes pariter grauasse videtur. vt. s̃. eadem. l. peto. ꝛ. ĩ. ti. j. l. post emancipationem. §. vlti. Old.

1 **Eorum.** † A donatario causa mortis post fideicommissuz relinquitur q̃d defalcatur sicut alia legata sed si ab eo relinquantur alimenta in ipsis alimentis cessat falcidia. h.d. ibi quoquo tempore. i. omni tempore in ipsa donatur. vel post. Oldr. ibi fideicommissarium. i. donationẽ q̃ in fideicommiss. cadit seu cui onus fideicõmissi impositũ est Dy. nam an fideicõmissum defalcetur sequitur statim in ver. si pars. Dyn. ibi donationibus mortis causa. Dy. ibi si pars donati. i. rei donate. Dy. ꝛ nõ debet hic esse. §. licet quidam habeãt. Dyn. ibi fungetur. i. diminuetur per falcidiam dic falcid. imposite in donatio. causa mortis. Dyn. ibi prestari voluit a donatario causa mortis et sic grauauit eum onere extrinseco. Dyn. ꝛ idem si quodcunq̃ onus extrinsecum quod nõ sit pars rei legate. Dy. ibi collationis. i. p̃stationis alimẽtorum. Dyn. ibi residuo si residuum donationis ad alimenta integra sufficit alias secus. vt. ĩ. de ali. leg. l. lucius. §. j. ꝛ ad leg. falcid. l. maritum. §. j. de annuis legatis. l. liberto. §. j. Jacob. ꝛ Dyn. ibi donationis defalcate. Dyn. ibidem maiori pecunia q̃ fuit res donata vel legata quia ꝓpter donatio. de toto patrimonio donatarij vel legatarij voluit prestari alimenta nõ tantum de pecunia donata vel legata quia per hãc donationem totum donatarij patrimonium voluit onerare ad alimẽta prestanda. Jaco. quasi dicat testator non habuit respectum vt de re vel pecunia donata tantum solueretur q2 tũc esset onus intrinsecuz.

a ¶ Mors ciuilis. Adde q̃d mors ciuilis equipollet naturali alex. in. l. si qs. ff. so. ma. gl. in. c. susceptam. de re scrip. in. vj. gl. i auc. de nup. §. scdo occasionẽ bart. i. l. deo nobis. C. de episc. ꝛ cle. Alex. i. l. si de cesserint. ff. q satis. cogã. q̃d verũ in casibꝰ a iure expressis. s̃z Ro. in decisione. ccclxxxix. no. i. c. si eps a paganis de sup. negligen. p̃lat.

2 Tho. † diminutio ergo per falcid. facta ab herede non diminuit alimenta nisi donaui titio. pro recitatione glo. Oppo. q̃d legatarius legato grauatus non detrahat falci. vt. ĩ. ad leg. falcidiam. l. lex falcid. si interuenerit. §. nunq̃. ꝛ dic vt in ista glo. Item opp. quod de legatis alimentorum detrahatur falcid. sicut de alijs. vt ĩ. ad leg. falcid. l. hereditatum. ꝛ dic vt in sequenti glo. in fi. quod donaui nõ detrahit ad suum cõmodũ sed heredis. ꝛ hec est eadẽ in effectu cum precedenti. Old. in gl. re aliqua ibi sed ea est ratio scilicet quod alimenta non minuãtur. Dy. in gl. i. sine dubio ibi emolumentum ex donatione proueniens falci. detracta. Oldra. ibi quã donatio a toto principio etiam nulla falci. deducta. Old. ibi donatarius quando grauamen est extrinsecũ. Old ibi si mihi stichus ꝛ dic vt ibi no. Dy. ꝛ facit quod not. s̃. eo. l. imperator. in princ. ꝛ. §. j. in fi. imo circa hoc distingue plenius. ĩ. de condi. ꝛ de-

Questio.

mon. l. plautius. ꝛ ad treb. facta. §. si titius. Dy. Ultimo inducitur iste. §. ad questionem talem. pater filio emancipato dedit bona sua titulo dona. hoc pacto vt debita ipsius patris solueret ꝛ eidez pater pro alimentis lib. xx. annuatim postea pater aliquid diminuit de dicta dona. queritur an dicta pacta in totum tollantur vel in totum remaneant vel pro rata. ꝛ iste. §. facit. arg. q̃d pactiones seruentur in totũ. sed q̃ ꝓ parte seruentur facit. ĩ. ad leg. falci. l. penalis. §. si titio. ꝛ. l. maritum. §. j. ꝛ de annuis legatis. l. liberto. §. j. ꝛ de leg. j. l. si mihi ꝛ titio. credo q̃d ꝓ illa parte qua diminuitur donatio tollantur pactiones. per leg. s̃. de vulg. ꝛ pup. substi. l. ꝛ si cõtratabulas. ĩ. de leg. iij. l. fi. in fi. ꝛ de cõdi. ꝛ demon. l. plautius. Dy.

3 **Mater.** † Filius donatarius causa mortis in totuz potest grauari: si fal. locus non sit. Si autem falc. locus sit detrahitur de dona. causa mortis. h.d. Ibi non interuenerit quia relicta a matre non excedunt dodrantẽ. Dyn. ibi ideo quia daretur petitio si dos esset penes filios naturales. Dyn. ibi alioqui. i. si legata excedant dodrantem. Dy. ꝛ not. quod hoc casu ago vt agas. pro hoc. s̃. de lega. j. l. si sic. §. fi. ꝛ ibi dixi. ꝛ loca. l. cum in plures. §. messem inspiciente colono. Jac. ibi falcidie partem sic ordina literam istam falcidie partem dotem esse quod est ĩ. reddendam per in factũ actionẽ heredibus a filijs ꝛc. Et adducitur per quosdam iste. §. ad questionẽ ad quã nihil facit. statutũ est in ciuitate florentie quod magnates teneantur prestare satisdationem de nõ offendendo populares quo cautio extẽdat etiã
4 ad liberos ipsorũ magnatum † aliquis filiꝰ spurius alicuius magnatis offendit aliquem de populo nunq̃d cõmittat ista cautio. dicunt quod iste. §. est argu. q̃d sic: quia vulgo quesiti hic appellantur filij: sed contrarium est verum quia appellatione filiorum non continentur spurij. vt in autenti. quibus modis naturales efficiantur sui. §. fi. ꝛ de statu ho. l. vulgo. ꝛ hic de matre loquitur in qua secus est vt. d. l. vulgo. colligitur etiam. C. ad orfici. l. fina. in gloss. j. in fin. ꝛ not. plene. C. ad orfici. l. si qua mulier. ꝛ dicto. §. nouissime. Dy. in glo. donationis ergo. in fin. hoc intelligo quod non reuocauerit expresse quia tunc perinde esset ac si filius nunquã dedisset ꝛ sic frustra quereretur agerent vt filij vel non: s̃z heredes tantũ ad falci. agerent sed pro tanto dicit penituisse q2 mater eos grauauit de restituẽdo vt dicit textus. ꝛ gl. sequens in gl. i. si falcidie. in fi. prima vera. Old. in glo. vl. ibi. l. ei cui. alias incipit. si cui Old.

5 **Surdo legatum.** † Surdo ꝛ muto ignorãtibus acquiritur cuz onere. hoc dicit. ad hoc sepe allegatur quod ignoranti legatum querit ꝛ in lega. quia contrahitur vide q̃d no. ꝛ dixi. s̃. si certuz petatur. l. proinde. ꝛ facit q̃d commissarius testamenti non perdit cõmissarium dato q̃d banniatur ad hoc. ĩ. ad trebel. l. ex facto. l. si quis cogatur.

6 **Hereditatem.** † Mors ciuilis nõ equipollet naturali. h.d. ibi quo. s. filio instituto herede ꝛ de restituendo rogato. Dyn. ibi inter ea. i. ante mortem naturalem. Dy. ibi deportato ꝛ sic ciuiliter mortuo. Dyn. ꝛ facit q̃d commissarius testamenti non perdat commissariũ dato quod banniatur ad hoc. ĩ. ad treb. l. ex facto. §. si quis rogatꝰ ibi pro pena. i. per penam deportationis Dy. ibi nec fideicommiss. in quo rogatus fuit restituere filijs: duo enim sunt. vt. s̃. l. proxi. §. pater Jacob. ibi existere ꝛ ideo si premoriatur electus reliqui viuentes cum filius moretur admittentur vt sequitur. Jac. pro hoc. s̃. de lega. tertio. l. filiusfa. §. diui. ꝛ. ĩ. de lega. iij. l. vxor. §. seia. Oldr. ibi inter eos filio mortuo ꝛ nomine electo. Dyn. ibi. qui eo tempore quo rogatur naturaliter moritur. Dy. quasi dicat non heredes seu filij mortuorum ibi cum de alijs premortuorum nepotum filijs. Dyn. ibi potestas non fuit sic. arguit hic textus illi debent nulla facta electione admitti qui possent per heredem viuentem eligi. vt. s̃. eo. l. cum quidam. tertio respondeo si filij premortuorum non possent eligi vt hic in fi. ergo ꝛc. Oldr. ꝛ allegatur iste. §. ad questionem si aliquis rogatur post mortem hereditatem restituere ꝛ ingrediatur monasterium an statim teneatur restituere ꝛ videtur q̃d sic quia habetur pro mortuo. vt. C. de episco. ꝛ clericis. l. deo nobis. vbi ad hoc ꝛ in auc. de sanctissimis episcopis. §. si vero. iste. §. est arg. quod non nisi eo mortuo naturaliter ꝛ. ĩ. de iure fis. l. statius. §. cornelio. Dyn. ꝛ. ĩ. de conditio. ꝛ demonstra. l. fideicommissarium ꝛ. s̃. eo. l. ita quis. §. fi. ꝛ de ista ma-
a teria anᵃ mors ciuilis equiparetur naturali not. ꝛ dixi. ĩ. de verb. oblig. l. ex ea parte. §. insulam. ꝛ. d. l. deo nobis. in glo. quod bona restituantur filijs nullo electo. vt. s̃. eo. l. si quis titio. §. j. ꝛ. l. cum quidam. ꝛ sic ista glos. intelligit textum de conditione communi in personam omnium filiorum si nullus eligatur. sed alia gl. que est. ĩ. super verbo existere intelligit de speciali cuiuslibet si eligatur: est enim duplex conditio. vt not. §. eo. l. vnum ex familia. §. si de falcidia. ꝛ vterq̃ intellectus bonus. Oldra. in glo. incommutabiliter ibi. ꝛ post mortem. de quo dic sic vt ibi not. ꝛ. ĩ. hac eadem. l. §. a filia. Dy. in glo si neminem. ibi. §. pater differre tamẽ videtur iste. §. ab illo. §. pater. quia hic omnino erat incertum cui ille filius magis vellet sed ibi erat certum cui volebat plus dari propter quod posset dici quod si ibi filia non arbitraretur vxpo

te mortua

te mortua quod iudex se interponeret.argu.s.eod.l.j.in glo.quia sit mortuus ibi qui eligere debuerat secundum hoc expone cum l.quando.Old.ibi.de his qui ante apertas tabulas.sed illa in relictis pure vt ibi plene no.contrarium tamen no.j.de act.z oblig. l.is cui.in prin.vbi dixi de hoc.Item contra.in auf.in successio-
7 ne.z auf.cessante.C.de suis z legitimis heredibus.†vbi filij premortuorum admittunt cuz superstitibus sed illud in successione ab instituto hic autem in successione testamentaria ad quã ex persona patris sui non vocantur quia decessit conditione pendente vt.s.dictum est ex sua non quia eis non fuit relictum.Item si velint venire ab intestato z rumpere testamentum proaui non possunt quia cum filij primi gradus instituuntur.s.heredes sequentes ex eis descendentes preteriri possunt.vt.s.de libe.z posthu.l. gallus.§.in omnibus.in fi.z.j.de coniungen.cum emanci.liberis eius.l.j.§.si pater in potestate.Dy.z ista sunt notabilia.

8 **Quid dotale.** †Alienatio predij dotalis facta a marito cõfirmatur per legatum animo cõpensandi factũ vxori si legatũ agnoscat.h.d.ibi vendidit minori pretio quam valebat in dimidiam tñ iusti pretij.Dyn.ibi dedit animo cõpensandi cũ dote.Dy.ibi emptoris qui soluerat pretiũ conuentum.Dy.marito scdm eorũ intellectũ.Dy.ibi.amplius z id quod deest ad iustum pretium.Dy.ibi.oblato pretio.i.eo qd deest ad iniustum pretiuz: habita etiam ratione legati a marito relicti.Dy.ibi.exceptis ex tacito fideicõ.ne petat fundum cum ei pretium legauit.Jaco.in glo.imo põt ibi iusti pretij z sic emptor non erat debitor qz pretiũ soluerat.Dy.in fi.item potest opponi quod consequendo legatum repellatur a petitione predij z minus sit in legato quã in estimatione predij.vt.s.eo.l.imperator.§.si centum.hoc ita si quantitas sol.patet quia expresse voluit testator suppleri quod deerat ad iustum pretium post pceptionem legati.Dy.z dic quod prima so.est bona quando emptor nõ soluit pretium:vltima vero quando soluerat.

9 **Meuio.** †Mãdatum morte finitur z ideo sciens mandantem mortuum soluẽdo nõ liberat̃ secus si ignorans.h.d.z remotis ambagibus glo.dic quod mandaui de bitori meo qz solueret titio cui volebaz mortis causa donare: debitor soluit post mortem meam aut sciens me mortuum z non liberatur nec detrahitur fal.qd titius non percepit ex dona.causa mortis cum debitor non sit liberatus:sed est donatio inter viuos facta a debitore soluente scienter indebitum aut soluit ignorans me mortuum z tunc bene liberatur z si locus est falcidie heredes mei repetent a titio quatenus sufficiet ad falcidiam.z.h. d.Opp.quod si delegaui debitorem meum titio volens ei donare me mortuo quod debitor possit z necesse habet soluere z soluendo liberetur qz non ex mea modo sed ex sua stipulatione debetur titio.vt.j.de sol.l.vlt.primo responso quidam quod ibi delegauit volens inter viuos donare hic causa mor.quod videtur falsum ex litera.l.contrarie nisi dicas illa verba post mor.meam que sunt in primo responso determinare verbum soluitur nõ verbum stipulatur hoc innuitur ibi cum postea dicit ideo z.Alij qd hic simpliciter mandaui non delegaui ibi delegaui z hec videtur vera qz simplex mandatum morte finitur non delegatio. Scdo op.si demandaui volens mortis causa donare vt.j.de donatio.causa mor.l.mortis causa.§.titia.Sed dic qd ibi mandatum fuit collatũ post mortẽ z ideo morte nõ finitur.vt.s.mã.l.si vero nõ remunerandi.§.vl.z.l.seq.hic autem simpliciter mandatũ fuit:z ideo morte finitur.Tertio op.qz videtur qd nõ transferat dominiũ z ideo nõ liberet̃ etiã ignorans.ar.j.de donatio.l.ij.
10 §.si pecuniam.solu.ibi†tradens non erat dñs pecunie tradite z ideo non trãsfert dominiũ z ignorans liberat̃.vt hic.z.j.de solu. hoc iure.§.si qs dederit.z.l.cũ quis.§.j.cõtra hic opp.qd nõ dñs ignorãs de morte mãdantis transferat dominiũ.vt.j.de acquir. posses.l.fundi.§.j.sed ibi traditio fundi consistebat in necessitate hic vero donatio causa mortis cõsistebat in mera volũtate.Itẽ op.de.l.iniquissimũ.s.de iuris z facti ignoran.solu.z dic qd titio nõ prodest ignorantia meuij debitoris soluentis sed volũtas donatoris qui nõ reuocauit expresse donationẽ:sed si reuocasset expresse ignorantia prodesset meuio debitori qz liberaretur nõ autem titio donatario qz sibi solutũ insolidũ reuocaret̃ per conditionẽ sine causa ab ignorante vel a sciente fm formã dicte.l.cum quis.§.j.j.de solu.Ultimo opp.de.l.si quis argentum.§.fi.C.de dona.causa mortis.sed nihil ad rũbum qz loquit̃ in donat.inter viuos hic aũt de dona.causa mortis.vt patet in textu z iste est verus intellectus huius.§.z vere solutiones contrariorũ.Dynus. ibi mandauit simpliciter non conferendo mandatũ post mortez. Itẽ nõ delegando.Dy.z p hoc soluunt̃ duo prima cõtraria de l.vlt.de sol.z de.l.mortis causa.§.titia.de donatio.causa mortis. ibi donabat.i.donare intẽdebat.Dy.ibi dominiũ.i.creditorem. Dy.ibi meuius debitor.Dy.ibi consistit quia sciebat vel scire debebat reuocatũ esse mandatũ.Dyn.ibi si meuius debitor.Dy.ibi actionem solidi.id est condictionem sine causa ad soliduz vel in factum ratione falcidie.vt.s.§.mater.Ja.ibi cepisse nõ videt̃ sed donatio inter viuos a meuio debitore sciẽte soluẽte in eũ collata.Dy.ibi diuersum quantũ ad factum z ius z sic quantũ ad omnia.Dy.ibi si meuius debitor idemqz mandatarius.Dy.ibi dominum.id est creditorem mandantem.Dyn.ibi reuocaretur per heredes creditoris qz factum tunc habet mortis causa donator.de qua falci.detrahitur.Dy.vt.s.§.mater.z.§.ad leg.falcid. l.in donatio.in glo.promittendo.ver.item non audeo dicere.imo dic qd mandauit.vt solueret incontinenti z sic incipit a preceden te mandato z pro hoc.C.de act.z obli.l.si quidem.Jac.ibi secun
11 dũ Azo.†quia cum hodie donatio inter viuos valeat nudo pacto.vt institu.de donatio.§.perficiuntur.z.C.de donatio.§.perficiuntur.z.C.de donatio.l.si quis argentum.§.sinautem.valet in presentia vel absentia mediante organo vt dici solet.C.de donatio.causa mortis.l.j.z.l.vl.Ray.ibi.§.fi.distinguo tamen verum expedierit fieri vel non.vt ibi in glo.ergo sciebat.in fi.z in hoc casu datur conditio indebiti scienti.vt dicitur in sequenti gloss.in gloss.heredibus rei stipulandi:ibi sciens soluit indebitum.argu. s.de conditio.indebiti.l.cum is qui.§.fideiussor.z.l.fideiussor. Dy.z est expressum.j.pro emptore.l.qui fundũ.§.seruus.ver.qd si scierit.Old.z hoc verum quãdo soluerit nomine suo sed si nomine mandantis tũc aut heres habet ratũ:aut non.vt.C.si certũ petatur.l.si absentis.in glo.per heredes not.hanc glos.que tenet l.si quis argentũ.locũ habere in donationibus causa mortis.de quo.no.per Cy.z dixi.C.de dona.causa mor.l.j.ibi iniquissimũ. sed dic vt dixi.s.in solutione contrariorũ ibi ignorabat meuius mortuum mandatorez.Dy.ibi cum ille scilicet titius donatarius Dyn.ibi reuocata donatio z fm hoc reus stipulandi nihil promisit titio cui volebat mortis causa donare.Oldra.ibi sciuit meuius.tunc enim licet sit reuocata quantum ad creditorem procedit tamen a debitore sciente.Dyn.ibi de solu.l.fin.ij.responso: sed primum discordat sed dic vt ibi.Dyn.z dixi.s.in solutione contrariorum.

12 **Cum pater.** †Coheredibus z substitutis defertur portio deficiens cum onere suo hoc dicit.Dyn.Uel sic si filia instituta repudiat portionem hereditatis sibi relicte contẽplatione prediorũ ex causa fideicommissi sibi relictorum nihilominus potest admitti ad fideicommissariuz hoc dicit.Ibi compensaret:id est computaret quasi dicat hereditate reconuenta predia restitueret.Jaco.ibi fideicommis.prediorum. Dy.ibi accipet filia.i.accipere poterat ex testamẽto patris.Dyn. ibi reddiderat iure accrescendi.Dyn.in glo.quod potuit.in fi.nec tenentur ad predia legata exheredato nisi pro hereditaria parte.vt.s.de leg.j.l.tibi homo.§.si fundus.Dyn.in fi.quod falsum videtur qz hic nõ alienatur in vita eius cui restituendum erat vt ex litera patet.z.s.eo.l.vnum ex familia.§.sed si fundum.z.§.sed si vno.Dy.

13 **Euictis.** †Pro legato non agitur de euictiõe secus in diuisione quam faciũt fratres inter se vel per iudicantem vel arbitrum.hoc dicit.z quod dicit euictio.dic ante diuisionem hereditatis.Jac.z an z quando agatur de euictione pro legatis vel prelegatis vide quod dixi.C.fami.hercis.l.fi. cogitatione.ibi qui se dominum illorum prediorum.Dyn.ibi crediderat forte non leui presumptiõe.ar.j.de vsucapiõe.l.vt iusto. §.si filius.Jacob.ibi filio.s.soli.z idem in extraneo fm pe.secus si omnibus filijs vt in ver.si tantũ.ibi cum fructibus nihil erat prelegatum.Dy.ibi actio erit.z sic iudex fa.her.huiusmodi considerationẽ non habebit Jaco.ibi.diuisionem fecit.i.plegata similiter reliquit.Dyn.ibi.arbiter.i.iudex.coram quo petunt alij prelegata.Dy.non euicta ibi eum cui partes prelegate sunt euicte.Dy. ibi.conseruare fratri satisfaciendo de pretio partis euicte.Dy.in glo.refert ibi quo casu agit̃ sed imo non agit ope exceptiõis subuenitur vt ex litera patet z in seqũti glo.que incipit cui prelegata zc.Dyn.ibi.hic speciale hec vera.Dyn.ibi.vel vt ibi vel dic aut ille contra quem agitur de euictione est eque coniunctus defuncto sicut legatarius z tunc obtinet litera ista aut non z tunc obtinent contraria vel dic quod hic credebat suam esse non leui presumptione z sic presumitur quod induxit eum ad legandum nõ legaturus alias.ar.j.de vsufru.leg.l.sticho.Jaco.vel ibi erat extraneus institutus vnde rem alienam relictam coniuncte persone que non est alias honorata defendere tenetur sed hic rem alienam coniuncte persone legauit quam alias honorauerat z alios coniunctos.scilicet istius fratris instituit, z ideo non teneantur sibi.z ratio est quia non habet tantum istud legatum:sed etiam alia bona quibus honoratus est z quia alij sunt tam coniuncte persone vt ipse non teneretur sibi quia non debet vnum altare cooperiri z aliud discooperiri.vt.C.qui potio.in pignore hab.l. assiduis.§.excep.z.§.penul.ibi.secundo ibi quod in fauorem testamenti ne agatur querela.Dyn.ibi.sol.ibi.vel dic quod refert

an coniunctus qui vult agere de euic. aut tantum legatarius aut simul legatari⁹ et coheres. primo casu agit prout no. s. ti. j. l. si do mus. §. primo. in secundo refert an sit tantum legatum vni heredum an omnibus. primo casu non agitur vt in primo responso: in secundo datur exceptio. distingue tamen vt distinguit gl. et est ratio in primo et secundo quare magis subuenitur ei qui minus
14 habet. s. †legatario quam heredi quia magis habet saltem presumptione et ad solutionem contrariorum distinguendum videtur aut queritur de prelegatis inter heredes et distinguit aut vni tantum est prelegatum aut omnibus. primo casu non debetur euictio secundo casu datur exceptio vt hic. nec refert vtrum filii sunt heredes vel extranei aut queritur de legatariis et tunc aut coniuncte persone et aget vt. C. de lega. l. cum alienam. aut extraneo et tunc aut scienter aut ignoranter. vt supra de legatis primo. l. nō quocunque modo. §. j. et dic vt ibi. et est ratio quare magis legatari⁹ q vltra rem euictam nullum habet commodum quam in heredibus quia habituris debet subueniri secundum Jac. de ra. nec quod de inuidia expellendi placet tamen ei in omnib⁹ heredibus sic. ratio. scilicet inuidie. ĩ. expellende in glo. cui prelegata ibi quod ha
15 beat actionem ad hoc facit †quia quoties lex introducit remedium videtur introducere remedium agendi et excipiendi. vt. ĩ. de acq ren. rerum domi. l. statuas. sed dic quod verum est nisi lex exprimat quod ad excipiendum tantum inducit tunc enim non introducit ad agendum vt hic et supra de condi. indebi. l. si in arca. in fi. pro quo facit. supra soluto matrimonio. l. si vero. §. de viro. Dy. ibi. quod est veri⁹ et est ratio quia capit a testatore iure legati in specie relicti pro quo de euictione que obtinet locum emptionis. vt. C. communia vtriusque iudicii. l. prima. et ideo cum videaris dimidiam cuiuslibet rei tibi assignate a me habere ea euicta agitur contra me de euict. vt nota. ĩ. de verborum obligatione. l. qui rome. §. duo fratres. Dy. vel est ratio secundum Pe. quia testator potest diuidere equaliter vel inequaliter sed iudex non. Dyn. in fin. et C. fami. her. et l. si familie. et l. si cogitatione. Jac. vbi de hoc satis dixi.

Pater certam. Iste casus nō est alibi secundum Dy. ibi reddendum actionem ex testamento. Dy. ibi recte petituram agendo contra fratrem. Dyn. et consequenter auferre Jaco. ibi. vt actio stipulationis. i. ex stipu. pro dote. Dyn. ibi. prestaretur sibi contra maritum vel heredes eius. Dy. ibi. quo pro vt. Dy. si postea. i. post primum matrimonium dissolutum. dy. ibi. cautionem. i. cautionis siue stipulatio
16 nis interponendo potestatem filie concessam. Old. et est ar. iste. §. † quod stipulatio pene interposita pro primo anno locationis non extendatur ad sequentes annos in quibus facta est reconductio tacite. ar. contra. s. locati. l. item queritur. §. qui impleto. ibi videantur eandem locationem renouasse etc. Dy. in glo. subaudi propterea ibi non valeret sed contra hoc videtur esse textus huius. §. quia incertis non certis etc. vt. ĩ. de verborum obligationi. continuus. §. cum ita Jaco. ibi de pactis dotalibus. l. ij. ibi loquitur de pacto inito cum marito a quo dos non procedebat hic autem de conditione apposita per patrem a quo dos procedebat vnde rei quando, legem dico quam volo vt. §. de pactis. l. illa persona nihil ad propositum. Old. in fi. sed illud mea filia que non est iuste exheredata Jac. si enim est iuste exheredata nihil relinquere tenetur vt in auf. de heredi. et falci. §. exheredatos. et de immensis dona. circa fi. et ibi no. Dy.

A filia. Uide quod notaui. s. e. l. vnū ex familia in principio et l. cū quidam. ibi. ex liberis suis filie. Dy. ibi. predia fideicommissi. i. predia que in fideicommisso continebantur. Dy. ibi donauit et iste decessit matre viuente Ja. ibi non esse electionem validam. i. electionem effectum irreuocabilem nō habere. Dyn. et facit supra pro hoc eadem. l. §. hereditatis. ibi propter certum diem. cum enim sit hoc fideicommissum conditionale in personam cuiuslibet si eligatur: et in personam omnium si nullus eligatur. vt. s. eodem. l. vnum ex familia. circa princip. versic. itaque. l. si cum forte. et l. cum quidam. merito dicitur hoc fideicommissum incertum diem habere quia dies incertus. et. s. de leg. j. l. talis scriptura. Old. ibi. certe donationis. id est collationis in vnum facte. Ja. ibi destinatio. id est matris electio. Dy. ibi habiturus est. quasi dicat qui est de superstitibus. Dy. in fi. id est si mater neminem elegisset. Dyn. in gl. prima ibi. l. sufficit. hoc credo verum arg. s. de condi. indeb. l. cum quis. et de vsuris. l. videamus. §. i. ij. responso. Old. ibi post mortem. et dic vt plene dixi. ibi incognoscibilem personam fideicommissarii incognoscibilis immutabilis esset voluntas. vt. ĩ. titulo proximo. l. fideicommissaria. Old. in fi. vel dic quod bene tenet electio si non mutet voluntatem et electus superstit tempore mortis. Jac. et vide quod no. per archidiac. extra de rescrip. c. gratia. in fi.

17 Fidei heredem. †Appellatione familie seu libertorum testatoris cōtinetur ille qui ex causa fideicommissi manumittitur. hoc dicit. Dyn. Ibi inuitatos ad reuocandum si alienetur. Dyn. extra familiam ibi reddiderunt ex volūtate defuncti. Dynus. alias enim manumissi non ex voluntate defuncti essent liberti heredis et non defuncti instituto. de singulis rebus per fideicommissum relictis. §. penultimo.

18 Fideitue. †Si testator in rogando vtatur verbis vniuersalibus et futuri temporis omnia prelegata que precedunt et que sequuntur veniunt in fideicommissum vniuersale. hoc dicit. dyn. Contra videtur. C. fami. hercis. l. si cogitatione. sed hic erant verba vniuersalia et futuri temporis. vt dixi ibi peruenerit ex iam dispositis: et hoc forte faciebat dubitationem. argumen. s. de contrahen. emptio. l. in lege. Jacob. ibi. nam ordo quia primo grauauit postea honorauit. Jacobus ibi causam iuris: id est certam iuris dispositionem: vel testatoris certam intentionem que est vt eodem tempore cedant relicta in codicillis et in testamento. Jaco. Et no. ex isto. §. quod glos. que est C. de fideicommissis. l. cum virum. male dicit. nam dicit aut precedit prelegatum grauamen aut sequitur. Si sequitur dicit illa glos. quod non venit in fideicommissum nec restitui debet quod est falsum. vt hic patet: et ideo dicendum est quod aut testator vtitur verbis generalibus et futuri temporis. et habet locum iste. §.
19 quod prelegata precedentia et sequentia veniant in restitutione aut verbis simplicibus et que ad presens tantum tempus referuntur et tunc habeat locum dicta glos. quia aut prelegata precedunt fideicommissum aut sequuntur. Si precedunt aut rogauit eum simpliciter vt portionem restitueret, non adiiciendo hereditatis: et tunc et prelegata tenentur restituere. vt. ĩ. de legatis. iij. l. si titius. ad trebellianum. l. in fideicommissaria. §. vltimo. et l. marcellus. §. quidam. Si autem dixerit portionem hereditatis tunc quia non videtur sentire nisi de eo quod iure hereditario capit non debent prelegata restitui. vt dicta. l. marcellus. §. quidam. ibi quia non portionem etc. Et per hoc cum queritur an prelegata veniant in
20 fideicōmissum. †Si autem queratur an cōputentur in falcidiam. dic aut detrahitur volūtate testatoris: et tūc nō cōputantur nisi quod hereditario iure capit. vt. ĩ. ad. l. falcid. l. titia. aut contra volūtatem quod est ex eo ipso quod nihil dicitur de ea detrahenda. et tūc totū imputat. vt. d. l. titia. in fi. et hoc cū tractatur de substitutione seu restitutione fideicommissaria: si autem de substitutione directa tunc illam solam partem habet substitutus quam habebat institutus iure hereditario: vt. s. eadē. l. miles. §. fin. vbi de hoc. et. ĩ. titu. j. l. sextiliam. dyn. Et plene dixi de ista materia. C. de fideicommissis. dicta. l. cum virum. et fami. hercis. l. filium quem habentem. Ultimo no
21 ta. quod iste. §. soluit brocardicum. †vtrum ordo scripture seruetur vel non quia cum testatoris voluntas patet vel iuris dispositio non curatur de ordine scripture. vt hic et. ĩ. de solu. l. nec enim. vbi de hoc dixi. Si supradicta non patet statur ordini scripture vt. ĩ. eadem. l. §. vlti. dyn. et de hoc dixi. s. de execu. tuto. l. si duas. et. ĩ. e. l. a te peto. in glo. quid miri. in fi. imo dic quod ibi vsufruc. fuit verbis preteriti tēporis. dyn. in glo. ordo in fi. dic vt no. supra de vulgari et pupillari substituti. l. ij. §. eius. in gloss. quā dari. in fi. et dic vt ibi. dy.

22 Uolo. †Appellatione filiorum continentur etiam naturales. hoc dicit. de hoc dixi. C. de nup. l. si vicinus. et ad leg. iul. maiestatis. l. quisquis. versic. iij. et pro hoc. ĩ. eodem. l. lucius. §. dame. in glo. est filius. ibi. §. illud. alias est in princip. tituli de seruili cognatione. et sic communiter. dyn. vt. ibi. et dicit. §. sequens rogatus. dy. in eadem glo. ibi qui paterfa. et male non qui erat in potestate patris. vtpote serui: et in alterius potestate positi. Old.

23 Curatoris. Iste. §. allegatur ad duo. primum si † fideicōmissum est inutile dilatio adiecta fideicommisso non tenet. et si dilatio adiicitur in fauorem alicu
24 ius potest agere etiam ante tempus. dyn. †Item ad tertium scilicet quod adultus habens curatorem potest facere testamentū: nec ad hoc indiget autoritate curatoris: et ita tenet glo. ĩ. de liberatione leg. l. aurelio. §. gaius. et allegat hunc. §. ibi rationem reddent quia etiam tunc hoc teneretur. dynus ibi ad statum suum, id est etatem. xxv. annorum. dyn. ibi actionem inserere. i. proponere contra curatorem. dyn. in gloss. infert nota. ex eo quod nullū est nullus resultat effectus pro hoc. ĩ. de vsucap. l. non solum. §. si rem. Oldr. ibi de annuis lega. l. eum. alias incipit Jabolenus. dynus.

25 Ab intestato. †Legatum relictum sub eadem cōditione videtur a substituto repetitum. hoc dicit. dyn. ibi cum moreretur ipse extraneus institutus. dyn. ibi substitutum vulgariter. dyn. ibi sed coniectura. i. ex coniectura. dyn. in dubio cum de voluntate non appareat. dyn. in gloss. i. substituti ibi de heredi. institu. sub conditio. vel vt ibi not. substitutio habet suam conditionem tacitam vnde non porrigitur ad

tur ad eam expressam.argumen.hic legatum nullam tacitam cõditionẽ habet. Ray.in fi.ↄ ita distingue aut fit repetitio ab hoc vel a lege. Dyn.vel dic aut emolumẽtũ sub cõditiõe confertur in aliũ quã cui primo fuerat datũ ↄ tũc aut per modũ substitutiõis ↄ non intelligitur conditio repetita vt in.l.contraria.aut non per modum substitutionis:sed vere translationis ↄ tunc sub eadem conditione videtur datum.vt infra.de adimen.lega.l.legatum sub conditione.aut cum onere dandi emolumentum in aliũ trãsfertur.ↄ tunc aut in aliũ confertur per legẽ ↄ obtinet litera ista.ↄ s.§.cũ pater.ↄ in.l.si titio.§.iul.s.de leg.j.sed vt eadẽ conditio videat repetita aut a testatore ↄ tunc nõ intelligitur repetita.vt.s. ti.pri.l.si fundum.§.si pater.ↄ.l.si qs a filio.ↄ.l.si cui serui oẽs.§. j.Jacob.

26 **Mense.** †Fideicommissum mẽse cũ cautione indemnitatis ab herede receptum equipollet emptioni. h.d.in glo.ibi.§.pe.ↄ locati.l.item si pretio.§.vl.Old.in gl.j.ibi.l.si quis seruũ.§.si.coniuncta.l.seruo legato.§.ij.s.ti.j.ↄ.l.si cui.§.fi.ↄ qd ista no.in secunda glo.heredes aũt absq3 dubio creditoribus tenebuntur.vt.d.l.patet.

27 **Pater.** †Partus ex ancillis nati sequuntur fideicõmissarium ↄ donatariuz.h.d.Et qd dicit filie dic in potestate constitute.Dyn.ibi dedit.id est inter viuos donauit. Dy.ibi donationibus in eam collatis a marito constante matrimonio.Dy.in glos.prima ibi quia id est mariti:est enim maritꝰ dominus rei dotalis ẽm veram opiniõ.Oldr.que not.C.de iure do.l.in rebus.ibi an non.id est si non essent pro ea in dotem data illa mancipia tunc non debetur ipsa estimatio:sed alterũ tantum.Ray.in fi.ergo refert ẽm euz an primo in dotem det ↄ postea leget:an econtra.Dyn.de quo dixi dicto.§.cum pater donauit filie in potestate existenti simpliciter vnde non tenuit donatio.sed postea confirmatur ↄ retrotrahitur ↄ est videre simile in vxore vt sequitur. Et ẽm hoc dic dedit id est inter viuos donauit ↄ dicas quod trahitur retro quãtum ad fructus:ↄ ea que loco fructuum habentur non quantum ad dominium.vt.C.de donatio.inter virum ↄ vxorem.l.penulti.nota.ↄ.s.titu.proxi.l.talis scriptura.C.de inofficiosis dona.l.pater.Dyn.Sed hocnon videt procedere quia ad hoc vt fictio procedat requirit duo extrema vt solet dici.C.de sententiam passis.l.fi.ↄ dixi.s.de liberis ↄ posthumis.l.gallus.§.si eius.ↄ probatur.s.ad legem aquiliã.l. huic scripture.sed cum hic deficiat vnũ de extremis:scilicet mancipia ergo ↄc.dic ergo quod hic debetur partus iure legati non iure donationis ẽm Pet.ↄ prodest quia legatum non debet conferri:sed dos sic.vt infra de colla.dotis.per totum:vel dic eodem tempore cedit donatio que fit inter virũ ↄ vxo.quo ad legata.nec trahitur retro questio ad dominium bene probatur dicta.l.talis scriptura.ↄ ibi in glos.Dyn.vnde dic quod.§.vxori.qui ibi allegatur.in glo.loquitur de donatione odiosa.quia lex eam reprobat saltem viuentibus coniugibus non ergo sic ei sic fauetur vt verbum preteriti temporis trahatur ad futuras donationes:hic
28 autez loquitur de legatis† que sunt fauorabilia sicq3 benignius interpretantur vt trahantur ad futura legata.vt dicta.l.talis.in fi.nec dicas rationem que tangitur in glo.dicta.l.talis.in fin. de substantia ↄ qualitate.vt primo non trahatur.vt.§.vxori.secundo sic vt ibi cum expresse dicat hic contra cum hic de tali legato dicat dato in codicillis quod adijcit in substantia.in glo.contra. infra titu.j.ibi vt hic fuit imo ibi a legante proueniunt:quia erat in hereditate heredi relicta ↄ fideicommissario restituenda quare ad hoc vt precedens contrarium dic quod ibi post mortẽ erãt legata quare partus medio tempore non pertinet ad legatariuz propter tempus appositum hic aũt simpliciter ↄ nulla erat ancilla tempore testamenti:ne ergo legatum pereat debentur partus ex ea nati.arg.s.eodem.l.titia.§.lucius.ẽm Petrum.in glo. contra.infra titu.j.in fine.super hoc dic vt nota.C.soluto matrimo.l.j.Old.ibi a legante matre id est partus nõ fuerunt nati viuente testatore qui matres legauit vel cum vniuersam hereditatem restitui iussit.Oldra.pluribus annis ↄ fructus ex eo percepti si postea.vendo tibi videtur actum qd fructus quos percepisti penes te remaneant facit quod vi aut clam.l.is qui in puteuz. §.si postea.

29 **Hereditatem.** †Fideicommissarij vniuersales post mortẽ restituere rogati possunt inter se diuisionẽ facere ↄ valet.hoc dicit.Et est argumẽ.qd heredes emphiteote possunt inter se diuidere ↄ si vnus cessat in solutione quod nõ noceat alijs de quo notaui et plene dixi supra communi diui.l.communi diuidundo.ibi rogati inuicem vnus alteri:ↄ secundum hoc est casus illius questionis qua queritur si duo fratres inuicem de restituendo rogati diuidant hereditatẽ inter se an videantur renuntiare petitioni fideicommissi vel dic rogati restituere.scilicet alij.ↄ tunc nihil facit ad questionem illam sed dic de ea.vt dixi.j.de verbo.obli.l.qui rome.§.duo fratres.Dy.ibi que prediorum singulos per diuisionem obtingentium periculo astringuntur.Old.ibi cum permutatio.id est diuisio que portionem inuicem assignatorum quandam permutationem inducit.vt.s.fami.hercis.l.si filia.§.si pater.Oldr.ibi discernens id est diuidens.Dyn.in gloss.prima ibi.§.si enim.quod dic vt ibi not.in fin.nam si vnus decedat ante alium ↄ fideicommissarius dicat non potuisse eos diuisisse in sui preiudicium et ideo velit ab alio consequi ac si diuisio facta non esset non poterit hoc dicere vnde bene tenuit diuisio inter se nec dicitur alienatio.vt.C.de litigi.l.fi.ↄ qd ibi no.ↄ dicitur permutatio.vt ibi notaui.Jaco.

Filia. Ibi medio tempore post testamentum et ante mortem Dyn.ibi assumpsit.i.consumpsit.Dyn.in gloss. tunc enim.in fi.quia hec voluntas nuda in contrario testator ꝓcessit ad actum.

Dulcissimis. Limitata ratio dictum precedens limitat ↄ restringit:ↄ communio solet discordias incitare.hoc dicit.Et ad hec duo sepe allegatur. Dy.ibi ne quem.id est aliquem.dyn.ibi manserunt.id est perse-
30 uerauerunt communia.Dy.¶†Nota ergo qd dixi in casu summario qd cõmunio est mater ↄ origo discordie et ad hoc sunt concor.in glo.ↄ ideo nemo compellitur stare inj communione vt supra de conditio.indebiti.l.si non sortem.§.si centum.ↄ de hoc dic vt.j.eodem.l.gaius.§.titius.vicinitas agrorum inducit multas questiones ↄ discordias in speculo de iudicijs.§.sequitur videre de communibus.ↄ predicta maxime oriuntur:ↄ facilius inter fratres.vt.C.de bonis que liberis.l.cum oportet.§.penulti.in gloss. maxime.in fi.solu.vt dixi supra.eodem.l.imperator.§.vlti.Oldra.scilicet quod ratio sequens restringit generalia verba adiecta in legato.vt sola ea que manserunt communia que venire debeant in legato ↄ nõ alia.alias idem dicendum esset hic ↄ ibi.Jaco.de bel.ↄ facit.j.de legatis.iij.l.nomen.§.fin.ↄ quod ibi dixi.in glo.j.sicut id est ad hunc testatorem melius staret ad hanc testatricem.Dy.

31 **Pater plurium.** †Verba inducta consilij causa non inducunt petitionem
a fideicommissi hoc dicit.Dyn.ↄ quid operetur traditio[a] clauium hic habetur ↄ no.extra de consuetudine.c.j.Dy.ↄ dixi.j.de acquirenda possessione.l.j.§.si iusserim.plene in glo.refert ergo in fin. nam aut intendit legare aut custodiã committere aut est dubiũ. Dy.ↄ in dubio presumitur custodie causa tradere vt hic patet. pe.per hunc.§.non intelligit in casu dubij ↄ dicit quod illa verba custodie causa fuerunt verba testatoris non legis.ↄ quod.j. dicit libertum assignauit licet testator causa custodie et hoc dicit ipse Pe.quia que in prefationibus dicuntur in subsequentibus repetita intelliguntur.j.de verborum obligat.l.titia.§.idez. R.ergo si hic aliud ageret filia maior natu res haberet ꝑcipuas argumen.supra de contrahenda emptione.l.clauibus.ↄ de acquiren.possess.l.j.§.si iusserim.sed hic presumitur quia equalis debet esse dilectio erga filios.vt.s.de ritu nupt.l.non solum.§.j. Item ideo quia maiori natu dedit et sic vt conseruaret argumẽ. s.de fide instrumentorum.l.fina.ↄ sic no.quod vnus ↄ idẽ actus secundum diuersas intentiones operantis inducit diuersos effectus.Oldra.

a ¶ Traditio clauiũ. Adde tex.i.l.clauiũ. s.de ꝯtrahẽ. emp.ↄ vendi. bar.hic in prima oppositione.

32 **Cum imperfecta.** i.Semiplena ↄ impropria ↄ dic† legatum vel fideicõmissum in imperfecta scriptura relictum valet si dicto scriptum congruat hoc dicit ibi assumitur.i.trahitur ↄ valet Dy.ibi congruat ex vsitatis subauditionibus.R.in apparatu antiquo.Oldra.in glo.j.id qd non fuit scriptum in secunda parte testamenti tamen fuerat scriptum in prima ↄ hoc est qd litera dicit scriptum scilicet in prima parte testamenti cõgruat dicto in secunda testamenti parte vt in exemplo apparet.Old.

33 **Filius matrem.** †Ex testamento non solenni iuramento vallato debentur legata etiam a venientibus ab intestato.hoc dicit.ibi tabulas id est testamento.Dyn.ibi legitimam heredem.id est ab intestato succedente.Dy.ibi enixe.id est cum iuramento prolate.Dy.seu firmate.

34 **Mando.** †Verba prolata consilij causa non inducunt fideicommissi petitionem hoc dicit Dyn.et concor.supra eadẽ.l.§.pater pluribus ↄ nota quod ex hoc verbo sollicitus colligitur quod fuit consilium testatoris non fideicommissum ↄ quod pater est sollicitus de salute filiorum sic supra de excusa.tut.l.amicissimos.de iniur.l.sed si vnus.C.de condictio. furtiua.l.fina.ↄ supra quod metus causa.l.isti quidam Jac.ibi. liberos tollat id est pariat.Dyn.sic.s.de pactis dotis.l.si liberis.ibi quod pro quia.Dy.ibi testari subaudi voluit in sorores. nam hoc bene potuisset vt supra ti.primo.l.filiusfami.§.vt quis.

ꝛ supra eodem.l.imperator.§.cum quidam.ꝛ.ī. ad trebellia.l.ex facto.Jaco.vel dic testari.scilicet prohibuisse videtur ipsam filiam Dyn.in gloss.licet ante.ibi solu. vt ibi quia ibi fauor filiorum ꝛ odium fratris hic fauor filie tantum.dyn.in gloss.scilicet prohibuit id est prohibuisse videtur.Dyn.in fi.nam ibi precepit hic consuluit quod patet dum hic dicit pro salute sollicit⁹ ꝛ cete
35 ra.dy.ꝛ allegatur iste.§.†quod iudex non teneatur sequi consilium consiliarij de quo in speculo de requisitione consilij ꝛ dixi.plene.C.de legibus.l.humanum.

Rogo. Quilibet presumitur dignus hoc dicit. Dyn.ad hoc supra eodem.l.cum quidam ꝛ ibi no.ꝛ dixi ꝛ extra de scrutinio in ordine faciendo.c.j. cum ibi notatis ibi vt quisqꝫ hec verba videtur notare quandā cōparationē distinctionem videlicet vt qui plus meruit plus consequatur et cum omnibus qui non offenderunt videtur equaliter relictum ꝛ sic comparato talis vim ꝛ naturam comparatiui nō retinet.sic supra de tuto.ꝛ curato.datis ab his.l.diuus.in verbo honestissimum quia sufficit si sit bonus.vt arg.s̄.de suspectis tutoribus.l. suspectum. ꝛ optimus debet eligi abbas vt in autenti.de monachis.§. vltimo.et tantum sufficit quod non sit malus.xvj.q.vlti.monaste
36 rium.†ꝛ optimus debet eligi episcopus.xviij.dist. metropolitano.ꝛ tamen sufficit quod sit bonus vt plene nota.viij.q.j.licet ꝛ extra de elect.cum inter canonicos.que omnia faciunt ad statutum padue de proximioribus subrogandis ad consilium loco mortuorum. Oldra.ibi quibus filijs.Dy.ibi cessante id est matre neminem eligente.Dy.ibi sufficit vt vocentur ad fideicommissum.Dy.ibi.si soli quasi dicat si alij non electi promeruissent. id est seruiuissent ipsi admitterentur vna cum electis. Oldra.ibi non admitti.id est repelli.dy.in gl.quo casu in fi.sed oportet promeruisse.Dyn.

37 **Donationis.** † Non refert cum quo testator de supremis suis loquatur sed in quē voluntatis intentio dirigatur hoc dicit pro hoc supra eo.l.miles.ibi epistolam in qua continebatur quod filio predium donabat.Dyn. ibi misit continentem quod sequitur ibi instrumentum.i.dictam epistolam.dyn.ibi intestato.venientibus ab intestato.Dyn.post mortem suam ibi intellige hic.ꝛ vide quod not. s̄.eo.l.peto.in principio ꝛ de vsufru.l. generali. ibi⁹ loquitur disponendo de bonis suis.dyn.allegatur.§.iste quod donatio causa mortis fieri possit inter absentes.Et videtur quod non quia magis videtur accedere contractui quam vltime voluntati vt solet notari.ī:de dote prelegata.l.ij.et videtur expressum.ī. de dona.causa mortis.l.inter mortis.ibi que presens presenti vbi de hoc dixi.ꝛ notaui ꝛ dixi.C.de donatio. causa mortis. l.j.in contrarium est iste.§.dic aut donatio causa mortis fit in testamento vel vltima voluntate et fieri potest inter absentes vt hic quia assimilatur legatis.et.s̄.eodem.l.miles si autem non fiat in vltima voluntate quia tunc magis assimilatur contractibus non valet. vt dicta.l.inter mortis.Dy.ꝛ vide quod notaui.C.de sacrosan. eccle.l.illud.

Libertis. Notabilis est iste.§.in materia sua et quicquid dicat glos.§.iste diuiditur in quatuor partes.primo loquitur quando omnes alienauerūt ꝛ simul vno excepto. Secundo quando omnes simul nullo excepto.Tertio quando omnes alienauerunt sed non simul.Quarto quādo nullus alienauit.Sed vltimus mortuus est sine liberis.Scda ibi alioqui.Tertia ibi ceterum.Quarta ibi at si nemo.dyn.et vide plene.s̄.eodem.l.peto.§.fratre.ibi vtriqꝫ.alias atqꝫ.dyn.ibi vendiderunt simul.Dyn.quicquid dicat gloss.ibi mutasse:scilicet testator dyn.ibi paruerunt abstinendo ab alienatione. Dynus. ibi alioqui:id est si omnes simul alienent quicquid dicat gloss. Dynus.ita quod nullus paruit voluntati testatoris.ibi:sed hoc ita scilicet quod omnes repellantur a reuocando. Dyn. ibi alienent scilicet omnes. dyn.ibi ceterum. id est si omnes alienauerunt:sed non simul.dyn. ibi posterioribus:id est postea alienantibus.dyn.vel nullo modo alienantibus.Oldra.ibi in superioribus partibus. id est in reuocatione partium superius siue prius alienatorum.Oldra.ibi vita decesserit.et sic heredem extraneum reliquit.dyn. ibi non supererit quia non est qui petat vel reuocet cum nullus de familia supersit.dyn. alias si superesset admittetur ad reuocandum.vt.s̄.eodem.l.peto.§. fratre. Dynus. Oppo.ad hunc.§.de verborum obligatio. l.continuus.§. cum quis.sed forte ibi ideo quia res non erat alienabilis.dynus. Et
38 not.ex versic.alioqui argumen.†quod quando canonici pariter peccauerunt in eligendo indignum quod in nullum recidat ius eligendi de hoc nota.extra de postulati.prelatorum.c.gratum. Jaco.ꝛ ad hoc extra de electio.c.quanqꝫ.ꝛ.c.si compromissari⁹.lib.vj.Item collige argumen.ex hoc.§.quod non vtitur beneficio voluntatis defuncti qui contra eam commisit ad hoc extra de regulis iuris.c.ex eo.libro.vj.cum ibi notatis. et sic est argumen.ad id quod not.C.de iure emphiteoti.l.ij. quod emphiteota conuenit soluere pensionem sub pena rato manente pacto ꝛ cesset in solutione:ita quod dominus velit eum expellere ipse autē dicat se nō posse expelli propter clausulā illam rato manēte pacto:hic est argumen.quod non seruauit contractum.ꝛ pro hoc supra de inofficioso testamento.l.si instituta. in contrarium est qr effectus illius clausule rato manente pacto pariter ad vtrūqꝫ contrahentium debet extendi ne contractus claudicet.vt.l.vltima.
39 C.de fructibus et litis expensis.†et quia verba prolāta fuerunt a stipulante ergo contra eū facienda est interpretatio.vt.l.veteribus.supra de pactis.et.l.labeo.de contrahen. emptio. et extra de regulis iuris.c.quia eum.libro sexto.dic quod non audiatur. vt supra locati.l. quero.§.inter locatorem.nam ibi rigor pacti de non expellendo ita demum habet effectū si ex altera parte seruetur fides contractus.vt nota.ꝛ dixi dicta.l.ij.de iure emphiteo. versi.item querit glo.si emphiteota.sed an ficte alienando cadat in penam dic quod non est alienatio.vt.s̄.de contrahen.emptio. l.nuda de regulis iuris.l.imaginaria.C. de transactio.l. cum ea. ꝛ plus valere quod agitur.per totum.Item facit iste.§. ad questionem.si pater habens duos filios instituit heredes ꝛ rogauit quod si vnus sine liberis decederet restitueret superstiti. vn⁹ partem suam alienauit alius postea sine liberis decessit queritur an alius qui alienauit admittatur ad petitionem partis istius fratris sine liberis defuncti.Et videtur quod non vt hic quia non paruerit voluntati defuncti sed alienauit.in contrarium est quia non fuit prohibitus per testatorem alienare ergo non fecit contra voluntatem testatoris:et ita determinat hic gloss.sed contra glos.videtur.C.communia de legatis.autenti.res que subiacent restitutioni.Et quod not.ī.ad trebellianum.l. marcellus.§. res que.sed dici potest quod ista gloss.respexit ius antiquum.§. di
40 cta.l.vlti.C.communia de lega.§.penulti.ꝛ fi.†vbi tenebat alienatio medio tempore rei que subiacebat restitutioni:hodie vero iure auten.videtur alienatio tenere etiam medio tempore vt dicta auten.res que not.supra de legatis primo.l.seruo legato. §.j. ī.de condi.ꝛ demōstra.l.si fundum.ī.de regulis iuris.l. plerūqꝫ. sed certe etiam iure auten.videtur tenere alienatio medio tempore si adueniente tempore fideicommissarij declaratur non renuisse:vt videtur dicere textus expresse in corpo. auten.vnde sumitur dicta auten.res que.scilicet de restitutione et ea que parit.§.j.et ibi etiam not.vnde cessante causa impedimenti.i.premoriente altero non alienante confirmaretur irreuocabiliter. argumen.ī. de vsucap.l.cum vir.ꝛ ad trebellia.l.filiam fratribus.vnde ista glos. ꝛ illa que est dicto.§.j.de restitutiōe et ea que parit,sunt vere,alienon.Dyn.de hoc satis notaui dicta.l.vlti.C.communia de legatis.ꝛ dicta auten.res que.ibi signata.item facit iste.§. ad aliam questionem.Pone quod quatuor sunt quibus fundus debetur ex causa fideicommissi.ꝛ qui debebat in familia retineri primus istorum vendidit et secundus ei consensit.postmodum vendidit tertius cui predictus secundus noluit cōsentire.Quero an quia consensit primo preiudicauerit sibi in omnibus.ita quod nō admittatur ad partem tertij reuocandam.cū quarto videtur quod sic.vt hoc.§.in contrarium.quod non preiudicauerit.C. ne vxor pro marito.l.fina.de excusa.tuto.l.voluntarie.ī. quorum leg.l.j. §.si due res.ꝛ de his qui.vt indignis.l.rescriptum.Dynus.ꝛ ita sentit hic glos.que incipit.i.non alienauerunt facit etiam quod si plures fecerunt pacem cum pena et vnus frangat et sic incidat in penam quod non possit petere penam a secundo postea frangēte pro hoc.ī.de regulis iuris.l.cum par.§.illi vbi de hoc et in vsibus feu.de pace iure fir.l. hac edictali.§.qui pacem. in gloss. forte aliud ibi alterius partem reuocauit ex causa fideicommissi Dyn.in gloss.vnus post alium vel dic melius simul. nam in primo casu alienauerunt omnes simul.vt.s̄.in princip.ꝛ in diuisione.§.dixi.Dynus.in glossa. sed si consensit. in fine. sed dic vt ibi not.Dynus.in glos.id est non alienauerunt ibi vt hic innuit. ꝛ argumen.C.ne vxor pro marito. rei fi. et de excu.tuto.l. voluntarie.Dynus.ꝛ de hoc.s̄.dixi ibi renuntiare.vt.s̄.de legatis primo.l.nihil.§.j.ibi sine se.i.sine consensu suo. Dynus. in eadem glo.in fi. sic ergo aut alieno ante alios aut post:ꝛ si post aut consentit omnibus primo alienantibus aut quibusdam tantum aut nullis.Dy.

41 **Cum inter libertos.** †Qui prohibet predium alienari extra familiam libertorum videtur prohibere inter viuos et heredes extranei institutionem non aūt legitimi.hoc dicit ibi quod scilicet legatum.Dy.ibi heredem liberte filium ex testamento vel ab instato.Dyn.ibi visum est quia qui prohibetur alienare non prohibetur legitimum heredem instituere.vt.s̄.eodem.l.peto.§. fratre.ꝛ.ī.de legatis.ij.l.pater.§.fundum.Dyn. in gloss.forte cum libertum.ibi:quasi dicat quia mater:scilicet est admissa: ideo in eam partem

eam partem matri obuenientem succedat filius. Dyn. ibi sed argumen. contra. s. eo. §. addictum. in glos. dum dicit siue admittatur mater siue non. Dyn. in fin. preterea ibi instituit extraneuz non legitimum. vt ibi nota. Dyn. vel dic quod filius liberte non est proprie de familia eius. vt institu. de adoptio. §. femine. tamen est improprie. vt hic et. C. de libertis et eorum liberis. l. fin. secundum Pe.

42 **Cum estimaret.** †Si quis credat ab intestato vnum successurum cum sint duo onus ab vno relictum inter ambos diuiditur si sit dimiduũ. hoc dicit. Dyn. Et dic estimaret: scz aliquis faciens codicillos. Dy. ibi peruentum ab intestato. Dy. ibi iure successionis ab intestato. Dy. ibi rationibus equitatis et: est ista equitas quia diminuto emolumento diminui debet onus. dyn. ibi perpetui edicti in quo illa equitas continetur. Dyn. ibi dimidia legatorum que diuisionem recipiunt. Dy. ibi releuandam. Respondeo sed nunquid alter heres tenetur ad dimidiam. R. non argu. eius qd sequitur z pro hac. s. titu. ij. de iure codicillorum. l. qui graui vtero. z legibus sequentibus. z. j. ti. j. l. fi. Jaco. Dy. tamen videtur sensisse contrarium. s. in positione casus summarij. vbi dicit qd diuiditur inter ambos: sed. j. in suppletione glo. statim tenet contrarium: z ideo ille casus non est verus nec fuit. Dyn. sed cuiusdam orani ibi damni causa. id est diminutionis quam patitur consobrina preter spem z voluntatem defuncti. Dyn. in gl. id est generalis. in fi. hec vera. Dyn. nam ibi sciebat testator alium successurum cum illo quem grauauit. Dyn. in glos. i. ea ratione innuit in gloss. alia relicta ab vtraqz prestari quod falsum est vt. s. de iure codicillo. l. is qui vnum. sed dic quare non diuiditur sicut fideicommissum z ad hoc sequitur. respondeo zc. Dyn. Et expone quod dicit gloss. cur non prestatur: id est quare inter vtrumqz prestatio nõ diuiditur sicut fideicõmissi prestatio. vel id est quare non diuiditur sicut fideicommissio pecuniarum. Oldra. z pro declaratione materie huius. §. distingue aut legata relinquũtur a scriptis aut a legitimis. Primo casu aut testamentum insolidum rumpitur de iure ciuili: aut pro parte vt. j. eo. l. si quis testamento. z. s. eo. l. cum filius. Secundo casu aut simpliciter aut nominatim simpliciter planum est: quia debentur quicunqz succedat. vt supra de iure codicillorum. l. si quis cum testamentum et l. conficiuntur. si nominatim aut sciebat testator alium successurum cum nominato aut ignorabat. Si sciebat debentur indistincte insolidum a nominato tantuz legata z libertates. vt. j. de lega. iij. l. post emancipationem. vbi de hoc. et si portio nominati accrescit alij existenti in eodem gradu, vt quia nominatus moritur vel repudiat debẽtur ab eo cui accrescit quasi a substituto. vt supra eodem. l. si titio z meuio. §. iul. z. C. de caducis tollendis. §. pro secundo. si ignorabat aut successit alius tãtum aut nominatus vna cum alio. si alius tantum nihil debebitur de legatis. vt. j. de legatis. iij. l. j. §. vlti. si nominatus vna cum alio, aut legata erat diuidua. Si diuidua prestantur pro parte nominati. vt. s. de iure codicillorum. l. is qui. j. responso. z ita intelligatur primum responsum huius. §. si indiuidua videtur regulariter nihil prestandum. vt dicta. l. is qui. in fin. l. fallit in libertatib⁹. vt in fin. huius. §. et dicta. l. qui graui vtero. de iure codicillorum. licet quidam aliter dicant. Dyn. in eadem glos. ibi non prestetur. sed libertas. Dy.

43 **Pater qui filio.** †Quando fideicõmissum nullam affert vtilitatem poti⁹ debet iudicari inutile quam vtile. hoc dicit dyn. ibi se. id est dimidiam ibi quadrantes: id est quartam pro qualibet earum ibi frugi: id est bone vite et opinionis licet glos. aliter exponat z vide in alphabeto ibi tutele male administrate. dy. ibi quandocunque. dy. ibi prescriptione id est exceptione ibi demonstrate quantitatis id est estimate per testatorez quasi dicat reddet ratione tutele secundum veritatem patrimonij non secundum istam demõstrationem z facit. j. e. l. fi. z quod ibi no. Dy.

44 **Titio.** †Si creditor a debitore instituat z rogatur restituere z institutus sit nõ animo compensandi deducit quartam z debitum. Si autem sit institutus animo compensandi quartam cum debito compensat. hoc dicit. Dy. Et diuide. §. in duas partes pone casum vt in gloss. et circa secundam dic triplicem iniquitatem occurrere. prima quia non consequitur debitum z falci. sed alterum tantum. vt. C. ad leg. falcidiam. l. imponenda. z. l. irritum. Secunda quia nõ detrahit duas quartas cum due sint hereditates. vt. j. ad legem falcidiam. l. in ratione. §. quod vulgo. glos. sed due sunt inspecta origine vna tantũ inspecto fideicommisso. secundo argu. supra de acquiren. heredita. l. ij. z. s. de iure deliberan. l. quidam elogio. Tertia quia non obseruatur voluntas seij qui voluit eam habere precipuam. Oppon. quod debeat lucrari fructus et non computare in debitum vel in quartam. j. ad trebellia. l. mulier. §. si heres. sed hic percipiebantur iudicio testatoris ibi negligentia non petentis vt nota. eod. titu. ad trebellianum. l. in fideicommissa. Secundo oppo. quod etiam si non tantum percepit ex fructibus meuiane teneatur restituere seianam. vt. s. eodem. l. imperator. §. j. ibi enim not. zc. solu. patet. Tertio oppo. quod primo debeat modus impleri. vt. l. qui heredi. de conditionibus. z demonstra. Quarto videtur qd non sit iniquitas si quartam sibi computet in debitum. vt. j. ad legem falci. l. si debitor. z. l. lucius. §. maritus. sed dic est iniquuz: id est contra dispositionem iuris communis: sed non est iniquitas quia dolus non infertur volenti vnde si sponte adeat imputet sibi vt in contrarijs. Quarto oppo. si quis omissa causa testamenti: sed solu. patet ex litera. in fin. Dyn. ibi sempronio restitueret subaudi. z titius vult hereditatem seij. vt es alienum deducere siue detrahere z etiam quartam trebellianicam de hereditate meuij: queritur an possit. z respondetur cum ex fructibus zc. dy. ibi medio tempore: id est post aditionem meuiane z ante mortez titij. Dyn. ibi debitam quantitatem. id est quantitatem equipollentem estimationi seiane in fideicommissum deducte. Dyn. ibi percepisset idem si non tantum percepisset dum tamen falcidia sufficeret ad valorem fideicommissi quia hoc modo datur cum onere. vt. j. ad trebellianum. l. lucius. §. maritus. sed si non sufficeret deducitur quod petit deducere. vt. j. ad legẽ. falcidiam. l. qd de bonis. §. in fideicommis. Jacob. ibi fideicommis. s. hereditatis seiane. Dyn. ibi idem ratione compensationis. i. per compensationem que fit de fructibus meuiane ad hereditatez seiane. Dy. ibi heredẽ constituat z grauet eũ de restituẽdo statim. Dyn. ibi falci. i. quartam trebellianicam. Dy. ibi. sufficeres posses. Dyn. ibi. sed iniquitatẽ occurrere in vtroqz casu siue sufficiat siue non: z dic iniquitatez. i. a iure communi exorbitantẽ equitatẽ. Old. qz de iure cõmuni detrahere deberet qd sibi debetur z nihilominus habere falcidiã. Dy. z ideo consulitur vt sequitur prudenti⁹ zc. ibi dolo fecisse. vt per hoc incidat in edic. si quis omissa causa testamenti. Dyn. z Jaco. in gloss. prima in fin. i. antequam adeat ex testamẽto meuij. Dy. in glo. i. fruct⁹ hereditatis meuiane. Dy. ibi. vel etiam totam subaudi continet estimationẽ fructuũ nõ solum dodrantem. Dy. ibi. sed contra videtur. s. qd etiaz si nõ tm̃ percepit restituat totam seianam. Dy. in fi. sed fideicommissum hereditatis que est vniuersitas magis est simile fideicõmisso quantitatis quam speciei. vt. eo. l. imperator. §. cum quidã. z sic in plus grauari non potuit quam percepit vt eadem. l. imperator. §. sed si legatum z. §. si centum. Dyn. imo videtur quod sit similis speciei. vt. j. ad trebel. l. ita tamẽ. §. trebellianicã. ibi ac si fundum zc. vel dic fm Jac. de bel. quod ibi legauit pecuniam z rogauit speciem restituere et ideo tenetur grauatus in totũ videt et estimasse rem suam. vt. j. ad. l. falcid. l. sed si non: hic autem testator reliquit et heredem rogauit restituere hereditatem et ideo hoc casu non potest in plus grauari quam fuit honoratus si cum quanti

45 tas cum quantitate confertur. vt dicto. §. j. †nam sicut quãtitas non est estimatio quantitatis sic nec hereditas hereditatis quia species pecunia estimatur. vt. j. de fideiussori. l. si ita. sed non ecõtra preterea genus generi comparatur cum equiualet z non aliter sicut quantitas quantitati. vt. s. eodem. l. vnum ex familia. §. sed si titio. z nota. C. de compensanti. l. fina. in principio. Jacob. de bel. hec tamen est eiusdem effectus cum predicta solutione domini Dyn. hoc idem dicit Jacob. de are. in hec verba sed illud cum grauatur in quãtitate secus si in specie vel in re propria maioris pretij grauatur z testator adiecit se animo compensandi instituisse vt dic. s. §. pater quia tunc ipsa falci. deducitur in compensationem z cum onere hereditario. idem si talis animus presumatur. vt. s. eodem. l. imperator. §. cum quidam Jaco. de are. in gloss. id est computationis. in fin. ad. l. si debitor. dic quod eodem modo intelligatur sicut ista scilicet quod voluntas defuncti seruatur in hoc scilicet vt concurrentis summe cum falcidia fiat compensatio per. l. lucius. §. maritus. l. ad trebellianum. et sic ibi nota. apparatu antiquo azonis. Oldra. in gloss. quo casu ibi. vel solus quando erat solus institut⁹. Dy. ibi. l. mutiane. hic aũt non fit conditio. Dyn. ibi mutiana. vt. s. eodem. l. cum filius. §. qui mutianam. z dicta. l. mutiane. Dyn. ibi. cum in testamento z de conditio. z demonstra. l. quibus diebus. §. vl. Dy. in glos. que ex bonis ibi debet dici meuiana eo casu quo iussit meuius seianam non detrahi. Dy. in glos. quam falci. meuiane. in fin. vel dic l. eum patrem. loqui in falcidia debita iure institutionis et dic tunc defalcari et hodie cum testator hoc exprimat vel debitum sibi a defuncto in computatione falcidie nõ detrahat. vt. l. si debitor. Item grauat hereditatem restitui alicui et eo quod proprium est grauari. vt. l. lucius. §. maritus. quod ei soli pficit non legatario. j. ad. l. falci. quod de bonis. §. auus. non autem datur cum onere eo quod institutum grauat propriam pecuniaz dare. Jacobus.

46 **At peto.** †Scripture ordo seruatur si testatoris voluntas seu iuris dispositio non apparet.hoc dicit dyn.de hoc vide.s.eadem.l.§.fidei tue.z dic quod hic ponitur disiunctiua inter personas inter quas est affectio ordinata id est non par vel equalis z ideo non resoluitur in coniunctiuam alias secus vt in cōtrario:z ista voluit hic intelligere.R.dum dicit ex sermonis conceptione zc.Dyn.z isto.§.z glo.posita supra de liberis z posthumis.l. gallus.§.j.sumas quod si priuilegium conceditur alicui z suis filijs z nepotibus supersunt filij z nepotes quod quamdiu supersunt filij nō possunt nepotes vti illo priuilegio z videtur expressum.C.de priuilegijs eorum qui in sacro pallatio militāt.l.ij.li.xij.Ray.in gloss.not.de ordine ibi fidei tue sed ibi apparet de voluntate testatoris per verba Dyn.z dic vt supra de vulgari z pupil.substitu.l.secunda presens ibi personarum affectione que maior est ad liberos z ad propinquos quam ad libertos sed hec videtur falsā.nam maior est ad propinquos proprios quam mariti, z tamen propinqui mariti preferuntur. Quid ergo sed bene dicit nam si copulatio non attenditur in primis nec in sequentibus.Dyn.in eadem glo.in fi.quia vbi est par affectio ad legatarios disiuncta accipitur pro coniuncta z ita loquitur.l.cum quidam.vbi autem non par sed dispar obtinet iste §.Dynus.

a ¶Cum post mortē. Adde p faciliori intelligētia istiꝰ §.doc.in.l. C. quod me.cā.

Vicos. Ibi deberi placuit imo pure debent.Dyn.z est argumen.iste.§.quod si arbiter cognosceret de iudicio communi diuidundo adiudicet vni rem totam z sup estimatione alteri prestanda sibi reseruet arbitrium z moriat anteq̄ super estimatiōe arbitretur quod nihilominus valeat arbitrium sup re alteri assignata ad idez.C.de institu.l.penult.vbi inseritur textus huius.§.z.C.q testamenta facere possunt.l.si is.sed in contrarium est.j.de vsufruc.l.q plures.de heredi.instit.l.quoties.C. de contrahen.emptio.l.vlti.de verbo.obligatio.l.si quis arbitra. s.de testamentis.l.si is.z fa.hercis.l.in hoc iudicio.licet quidam distinguāt an fuerat arbiter an arbitrator.Dy.de hoc etiaz dixi dicta.l.penulti.C.de institu.z substitu.prima vera non ob. iste.§. quia ibi deficit substantia hic sola qualitas in gl.prima: scriptura ibi.l.qui cum plures.qr ibi non apparet: quia legatarij certa persona hic sic.Dy.ibi sed z si quis pro centum.nam hic fuerūt verba que conditionem inducunt:preterea species legati hic est expressa:ibi non.Dyn.vel dic quod illa concor.cum ista fm verū intellectum.

1 ¶Libellum quēcunq; an liceat mutare vel emendare.
2 Pretium predij a legatario euicti cui debeat dari.
3 Respublica tenetur ad vsuras z sumptus litis ex mora.
4 Juramentum credulitatis non facit causam iustam.
5 Jus reuocandi partes alienatas p consortes cedi potest emptoribus mee partis.

b ¶Valde hic bar.z Jo. de imo.q ample tractāt materiam istius.§.

Vi solidum. Ibi interim.i.donec appareat an sit locus falcidie. Dy.ibi in eam.scilicet partē quā constat deberi etiā si falcidia locum habeat.Dynus z facit ad materiam
1 l.edita.C.de edendo.hic enim videtur† q liceat quemcūq; libellum mutare z emendare sed dic quod hoc fiebat ad petitionem aduersarij fm Jacob.de are.vel dic qd hic in prin.vsq; ibi si partem zc.loquitur in petitione extra iudicium facta z ab inde vsq; ad.§.cum post. loquitur de petitione in iudicio. an autem quis possit causam positam in libello mutare z alias addere dic.vt.j. de ap.l.iij.§.fi.Jaco.in glo.vlti.ibi credebat vel credere debebat. z vide.s.eo.l.quod seruus.z.s.tit.j.l.seruus legato.in prin. z qd vtrobiq; nota.

a
2 **Cum post.** a†Si predium a legatario relictum iure euincatur speciale z pretium predij perueniat ad heredem, legatario pretiū debet dari.h.d.Dyn.vel sic qd statuitur in pluribus rebus separatis si res ille vel illud qd earuz loco fungatur reducat ad idem est iure seruandū. h.d.fm Pet. ibi de pecunia.i.pretio predij sibi legati.Dyn.ibi estimationis id est pro rata prediorum.Dy.in glo.ab heredibus ibi ex testamento.argu.s.titu.j.l.si domus.§.de euict.Old.in glo.que subtiliter. in fi.imo videtur qd z hic legauerit alienā.argu.s.de in integrū restitutio.l.nemo.z de acquir.posses.sed non videtur vnde potest dici quod refert qr aut ille qui euicit nihil prestat ei a quo euicit z obtinet.l.contraria.z de legatis.l.cuz alienam.aut prestat pretium z obtinet.l.ista quasi istud loco rei succedat pro hoc.s.eod. l.imperator.§.fina.z.l.sequen.Jaco.z non videbatur teneri quin euictio erat iure speciali.vt.j.rem ratam ha.l.cum minor.Dyn. z per hūc.§.fuit terminata talis q̄stio disputata in ciuitate senarū.Monachi cuiusdā monasterij debebāt hr̄e oblatiōes in diebꝰ dn̄icis z abbas vel por in die festiuitatis istiꝰ monasterij.s.in die scti martini:ɔtigit q festū scti martini fuit ī die dn̄ica z q̄stio erat de oblatiōibꝰ:determinatū fuit qd monachi hr̄e deberēt tā tum quantum consueuerant alijs diebus dominicis z prior vel abbas residuum per hunc.§.z de hoc plene dixi.s.de officio proconsulis z legati.l.fi.

b
3 **Etiam.** b†Respublica tenetur ad vsuras z sumptus litis ex mora si ratio litigandi non fuit sed administratores tenentur reipublice damnum resarcire z idem in tutoribus.h.d.Dy.z qd dicit res publica dic etiam cuiuslibet ciuitatis.Et dic instituta z rogata fideicōmissariū restituere.Dy. ibi.ex ea re mora.Dy.ibi secutum.i.rempublicā.Dy.ibi post dictam sententiā id est latam vel antequā mora precesserit sententiam.Dy.ibi in litis sumptibus factis ab administratoribus de pecunia reipublice fm Pe.z fm hoc nō facit.§.iste quod victus victori condēnetur in expensis.nam iure isto non erit hoc introductuz fm per Dy.de hoc no.z dixi.j.titulo primo. l.si mulier. §.si rem.vel factis in lite ab ipso victore fm glo.Ibi ratio litigādi:z nisi iustam causam habeant litigandi:quia tunc non tenere ad expensas ad hoc allegatur continue iste.§.in iudicijs per aduocatos.allegatur etiam quod licet sit iuratum de calumnia nihilominus fieri debet condemnatio in expensis fm Jaco.Contrarium tn̄ no.in auf.de iudi.§.oportet.col.vij.z pro hoc.s.si mulier ventris noīe.l.j.in prin.sed ibi loquit de sacramēto veritatis.
4 primū verius† qr hoc iuramētū credulitatis non facit causam iustam z hoc est qd dicit ignauiam eīn zc.Dyn.de hoc plene notaui.C.de iudicijs.l.pperandū.§.sinaūt alterutra.z in speculo de expensis.ver.in summa.ibi ignauiā.i.stultitiā.Dy.ibi probat dānum quod si ex eorū mora pupillus accesserit debeant resarcire. vt dicta.l.properandum.§.vlti.C.de iudicis.Dyn.in glo. scilicet rempublicā administrantibus:qr debent bonam fidem agnoscere.vt.s.de admi.tuto.l.quoties.§.sicut.

Predia. Iste.§. est de materia. s.eo.l.peto.§.fratre.ibi
5 plene dixi. z est iste.§.arg. † qd ius reuocandi partes alienatas a consortibus meis contra formam legis municipalis possit cedi emptoribus mee partis.argu.illius.§.fratre. nam ibi parificat in prohibitione institutum heredem extraneuz z singularem.ad idem.s.de admini.tuto.l.si minoris.argumen. contra.eo.ti.l.si ex pluribus.cum similibus.vbi de hoc puto cedi possit sicut z rei ven.C.de heredi.vel actio.ven.l.fi.vbi de hoc dixi.z per Dyn.extra de regulis iuris.c.pro possessore.li.vj. ibi supremus.id est qui vltimo morit.Dy.ibi petere potuit qr partem suam non alienauit post omnes alios.Dy.vt.s.eo.l.cum pater. §.libertis.ibi actionem que datur ad reuocandum alienata per alios.Dy.

Si creditor. Ibi domū acceptā an testamētū vel post.Dy.ibi vendidit z emptori tradidit.dy.ibi non ignorauit:scilicet emptor.dy.ibi in glo.z est ratio in fine eo casu quo soluere debuit.Dy.

1 ¶Debito vero non priuatur quis per errorem iuris.

1 **Vae fideicōmissum.** †Error iuris non priuat aliquē vero debito.h.d.dy.Sed quasi debito sic subaudi illa mulier que fideicōmis.zc. Ibi lapsi. scilz liberti mariti premortui.Dyn.ibi. Fideicommissum vsufructus qd vxor reliquerat.Dyn.ibi inter ceteros scilicet mariti z vxoris libertos.dy.ibi fideicommissi a marito relicti.dy.in gloss.vlti. ibi vere debitum vnde non perditur propter iuris ignorantiam:sed quasi debitum vt sic dixi in summario z singularis est ista gl. in ista materia.z pro gloss.facit quia istud debetur ex dispositione hominis:illud ex dispositione legis vnde est fortius arg.eius qd not.j.de fideicommis.liberta.l.filius.§.erit.z de falsis.l.si quis legatum.contra solu. tamen gl.videtur expresse textus.j.de donatio.l.si patronus.solut.ibi loquitur in patrono excipiente z de damno certante cōtra quod facit.l.si patronus.j.si quid in fraudē patrona.ibi loquitur in patrono agēte fm quosdā.vel dic aliter:vt ibi dicam.ibi solut.vt ibi. nam viuens posset resilire:z ius suum relinquere.vt.s.de inofficioso testamento.l. mater. sed post mortem ipsius heres suus non potest quia non habuit in mente adire:z sic nō transmisit ad heredem.vt.§.in nouissimo.de caducis tollendis.Pet.vnde ibi amisit hereditatem per mortem non per iuris errorem.

1 ¶Dominium rei legate in legatarium recta via transmittitur.
2 Dies incertus conditio quedam est.

1 **Legatum.** †Dominiuz rei legate recta via transit in legatarium.hoc dicit. Et dic legatum id est voluntas vel dispositio legantis.dyn.ibi rei pure legate.dynꝰ ibi facit eo casu quo

dominium

dominium erat penes testantem. Dy. ibi. vt id est sicut. Dyn. ibi
eo pertinet: id est hunc effectum habet. Dyñ. in glo. ij. ibi solu. vt
ibi quia in illis sub conditione. Dyñ. ibi. papi. sol. ibi quia z ibi
sub conditione erat legatum: z ideo pendente conditione domi-
niũ est penes heredem. vt. s. de leg. j. l. seruo legato. §. j. z. l. si fun-
dum. j. de conditio. z demonstra. Dy. in fi. quia illud inspecta ve
ritate. vt. l. seruum si. §. j. Dyñ. s. de lega. j. distingue ergo aut le-
gatur res pure, aut sub conditione: aut sub certa die: aut sub in-
certa. Primo casu dominium rei legate transit a tempore mor-
tis fictione iuris. vt hic z. j. de furtis a titio. C. de caducis tolleñ.
l. j. §. cum igitur. sed veritate inspecta tantum ab adita heredita-
te vt dicta. l. seruum filij. §. j. s. de lega. j. l. si tibi homo. §. cum ser-
uus. Secundo casu non transit dominium nisi tempore existen-
tis conditionis. z ideo ante non transmittit ad heredes. vt dicta
leg. de caducis tollen. §. sui autẽ. Tertio casu non transit domi-
nium nisi adueniente die licet ante transmittat si decedat. Quar
2 to casu non transit dominiũ † quia dies incertus appellatur con
ditio. vt. s. tit. prox. l. talis scriptura. circa fi. res corporalis lega-
tur: sed si incorporalis tunc sunt opiniones. vt. s. quemadmodũ
seruitutes amittantur. l. si partem. §. si per fundum. Dynus. Et
de hoc vide quod dixi dicta. l. a titio. j. de furtis. z vide quod no.
s. titu. proxi. l. si heredes. et. l. huiusmodi. §. edes.

1 ☞ Legata non debentur si testamentum per capitis diminu-
tionem irritetur.
2 Codicillos facere quis possit.

1 **SI quis testamento.** † Testamen-
to facto irri-
to per capitis diminutionem testatoris legata in eo
relicta non debentur nisi ab intestato fuerint repetita.
h. d. Dy. Ibi non vt a legitimis hoc est quasi a non venientibus
ab intestato sed ex testamẽto et hoc semper est presumendũ quã-
do eos instituit in testamento. Dy. ibi factum sit per capitis di-
minutionẽ testatoris z sic cessat glo. Dy. Primo opp. quod ru-
pto testamento debentur legata. vt. s. de inofficioso testamento. l.
posthumus. z. l. filio. sed ibi testamentũ firmum remanet de iure
pretorio hic ruptum erat vtroq; iure. Dy. Itẽ op. de auf. ex cau
sa. z so. vt in glo. Item op. de. l. vlti. s. de rebus eorum qui sub tu-
to. sed ibi ad commodum heredis hic ad onus. item op. de. l. qui
liberis. §. testamento. j. de bonorum posses. secundũ ta. sed ibi ces-
sauit causa impediens, z superuenit confirmans: hic secus argu.
eius quod no. per Dy. extra de reg. iuris. zc. nõ firmatur. lib. vj. in
glo. imo exceptio ibi testatoris vnde non corrigit. l. istam. Dy. vt
z plene dixi in auf. ex causa sed an iste hereditatem codicillis da-
2 re posset per fide: commissum dicit quod non † quia ille demum
codicillos facere potest qui potest testari. vt. s. de iure codicillo-
rum. l. diuus. §. codicillos. z. l. conficiuntur. §. j. sed an homine. et
s. de iniusto testamento. l. si quis exheredato. §. irritum. sint cor-
recte per auf. bona damnatorum. que est. C. de bonis rescripto-
rum. z videtur quod sic quia cessante causa cessat effectus. sed ibi
dicitur bona hodie ex delictis non confiscari ergo zc. Dyn. tenet
quod non corrigantur quia quotiescunq; due rationes cõcurrãt
vna cessante alia nõ cessat vt instituto de nup. §. affinitatis. et. §.
sequen. sed ratio quare non possunt tales testari non est illa sola:
quia bona amittant sed quia perdunt ea que sunt iuris ciuilis vt
instituto quibus modis testamenta infirmãtur. §. j. z in damna-
to in metallũ subest tertia ratio. quia efficiatur suus pene. vt. j.
de penis. l. quod ad statũ. sequitur ergo quod licet vna cesset alia
non: z ideo non testatur nec codicillatur. Dy. de hoc satis nota-
ui dicto. §. irritum. z dicta autenti. bona damnatorum.

1 ☞ Debitore post annum creditori legante quid veniat huius le
gati nomine.
2 Usura quandoq; interesse dicatur z quandoq; pena.
3 Legatum seruo factum valet non obstante domini incapacitate.
4 Domino in genere capace non existente potest seruo legari.
5 Legatum seruo vel libero factum semper est validum si libertati
vel seruituti non sit contrarium.

a 1 **DEbitor.** a † Si debitor post annũ legat credi-
tori non solũ interusuriũ medij tẽpo-
ris legari videtur, sed debitũ principale. z idẽ in dote
prelegata. h. d. Licet contrarium no. z male. j. de dote
prelega. l. iij. vt ibi dixi. Oppo. institu. eod. §. ex contrario. solu. vt
in glo. Secundo op. quod solum commodum videtur esse in le-
gato. vt. l. j. §. si creditori. ad leg. falcidiam. dic aut tractatur de le
gato defalcãdo z habet locũ cõtrariũ aut de iure legati z habet
locũ quod hic dicitur. Dy. ibi debebat vnde legatũ valet propter
dilationẽ amotã. Dy. ibi tantum cõmodũ. i. pecuniã legatã vsq;
ad concurrens interesse quantitatis. i. interusurij medij tẽporis.
Jac. ibi tota decem. q. d. non autem partẽ ad ratã interusurij cõ-
currẽtẽ. Dy. ibi si interim. i. post mortẽ ante litẽ super legato pe-
tendo inchoatam vel eã pendente. Dy. ibi. totã eã. q. d. non autẽ
partem ad ratam interusurij tẽporis concurrentẽ. Jaco. ibi si in-
teresse. i. si pro rata interusurij medij tẽporis solummodo debere
2 tur quantitas legati. Jaco. z sic no. † quod vsura appellatur in-
teresse. alias ponitur pro pena. vt. s. si certum petatur. l. lecta. ali-
quando ponitur pro reditu pecunie. j. de alimentis legatis. le. a-
lumne. aliquando dicitur vicem fructuum obtinere: alibi dicitur
quod vsura nõ est in fructu. vt. j. de verbo. signi. l. vsura pecunie.
ex ver. nec tollitur. collige quod licet cessante causa cesset effectus
nõ tamẽ cessat occasio. aliud est enim causa aliud occasio. vt. j. de
ruis. Andre. de pisis. z in alphabeto dictione occasio. in fi. et sic
inueniretur totũ legatũ inutile quod est absurdũ z ideo tot⁹ fun-
dus peteretur. Dy. in gl. i. vsura pro hoc. s. de vsuris. l. in fideicõ-
missi. §. vlti. Ol. in glo. i. sine cõmodo. z sic non detrahitur falci.
Dy. in fi. quod nihil est q; iure veteri seruabatur illud quod dr
in. §. ex contrario. vt. j. ad leg. falcid. l. verbis legati. z ideo prima
videret̃ verior licet cõtrariũ no. z male de acquirẽ. possess. l. iij. §.
ex plurimis. vt ibi dixi: imo nõ esset vtile si poneres legatẽ stati mo
ri z iõ ꝑpter regulã ipediri vñ approbãdũ vr̃ qd ibi notat Dy.

SI primo. Ibi instituto z si primus non esset heres
fuit sibi institutus quartus z si secundus
non esset heres fuit substitutus secundus. Dynus. ibi vtriusque:
id est primo z secundo Dyn. ibi omittentibus. id est repudianti-
bus. Dyñ. ibi ab vtroq;: id est a substituto vtriusq; z vtriq; de-
bentur cum vtriq; questioni respõdeat glo. dicat contrariũ. Dy.

3 **SEruo alieno.** † Si relinquatur legatum seruo
cuius legati dominus non sit ca
pax speciali capacitate considerata sed generali sic legatum va-
let in persona serui non obstante calumniosa argumentatione in
qualitate legati. h. d. Dyñ. Et dicit quod ratione decisionis sin-
gulorum casuum format regulam generalem z quasdam allega
tiones sophisticas cõtra regulam apparentes remouet: quia ille
in qualitate legandi regula non datur seu fundatur in legati sub
stantia z hoc probat per quoddã consecutiuũ inconueniens. z cõ
cludit vltimo per inductionẽ singulariũ regulã verã esse et casus
in principio positos recte decisos. prima vsq; ibi calumniosa est
enim zc. secunda vsq; ibi ex illo igitur. tertia vsq; ad fi. in prima
igitur parte tria facit. primo determinat duos singulares casus
vsq; ibi cum enim. secũdo ponit rationem determinationis eorũ
vsq; ibi. z ideo. tertio ex illa ratione format regulam generalem
vsq; ibi calumniosam zc. in secunda parte duo facit. nam primo
remouet calumniosam reprehensionem regule vsq; ibi alioqui.
secũdo probat seruo alieno legari posse quandiu seruiat: quia si
aliud diceretur inconueniens sequeretur. tertia patet vt predixi
vel clarius secundum eundem Dy. z idem in effectum diuide in
tres partes. in prima determinat duos dubitabiles casus: in secũ
da remouet quandam calumniosam argumentationẽ contra re
gulam z probat per deductionem ad inconueniẽs. in tertia par-
te cõcludit regulam veram esse. z per adductionem si nullum pro
bat casus in prima parte positos bene determinatos partes pa-
tent. vt. s. Item prima diuiditur in tres. primo ponit predictam
determinationem dictorum casuum. secundo adnectit rationem
determinationis. tertio ex illa ratiõe firmat regulam. partes pa-
4 tẽt. vt. s. z breuiter. h. d. † si dominus est capax in genere illa res
potest legari eius seruo que non potest legari domino ratione iu
ris quod dominus habet in ea dummodo illa res seruo facto li-
bero possit lega. Ray. ibi testamẽti factio in genere secus in spe-
cie z hoc sequitur vel dic testamenti factio z si dominus sit talis
qui ex testamento capere possit inspecto iure communi nõ habi-
to respectu ad hanc rem que legatur. Dyñ. ibi. z ideo: id est quia
ex persona serui nõ domini valet legatum habito respectu ad rẽ
legatam. Dy. ibi ex prima serui habilitate domini concurrente.
Dyn. quasi dicat debet esse posita talis res in legato que cade-
ret in eum si liber esset. Jac. alioqui zc. ibi constitit legatum sub-
audi quãtum ad rem legatam Dyñ. ibi. id demũ z illa sola res.
Dy. ibi. aduocatio. argumentatio que fit cõtra regulam per mo
dum qui sequitur. Dy. ibi. vires accepit habito respectu ad rem
que legatur. Dy. ibi alioqui. id est si diceremus non posse legari a
seruo quandiu seruiat alioqui zc. vel dic si diceremus cõsiderari
qualitatem extrinsecam legato appositam eadem ratione consi-
derari debet qualitas extrinseca ꝑsone legatarij apposita quod
si esset falsum esset quod sequitur: sed cum non sit falsum conside
rata legati substãtia sequitur quod sit aduocatio falsa. Dyn. ibi
aduocaremus reprehenderemus. Dynus. ibi. possunt acquire-
re si ergo acquirunt patet quod radicatur acquisitio in persona
serui z per eum medium acquiritur domino. nam seruus dicitur
legatarius z heres. vt. s. tit. j. l. cũ filio. Jac. ibi ex illo igitur pre-

a ¶ Debitor. Add bal. l. iij. §. ex pluri b⁹. z d acqrẽ. possess. vbi tra ctat de mate ria huius §.

cepto a iure.i.regula generali.Dyn⁹.ibi.serui inspici personam quantum ad rem que legatur.Dy.ibi.ita id est ex quo verū est personam serui non domini inspici quantum ad rē que legatur. Dy.ibi.ei debetur etiam pure.Dyn.in gloss.nec hoc domino in fi.non ergo consideratur specialis rei legate capacitas sed an dominus generaliter ex testamento capere possit.Dy.in gloss.vt liber factus in fi.vel dic ab initio vtile fuit imo nō esset vtile si ponas legantem statim mori ꝛ ideo per primam impediri vnde approbandum videtur quod ibi not.Dy.vel dic quod ꝛ si sit in potestate domini tempore cedentis diei legati tamen legatū est vtile quo ad hoc vt estimatio domino debeatur sicut si res aliena sibi legata fuisset.argu.ꝭ.de leg.tertio.l.non dubium.§.fi.ꝛ.ſ.de leg.primo.l.si seruus legatus.§.j.secundum Pe.tu tene glos.per l.cetera.in principio supra titu.proximo ꝛ quod ibi no.in gloss. sed non omne ibi.Item est bonū exemplum imo nō nvidetur bonum que ratio que est in seruo sic esset in libero.ꝛ in libero non va
5 leret legatum.Dy.ibi.ꝛ si maxime.† imo semper valet legatum seruo vel libero si legatum libertati vel seruituti non cōtradicat ꝛ hoc vult dicere.versic.calumniosa ꝛ versi.alioqui.Pe.in gloss. vt sciam ibi.§.regula.ꝛ dic vt ibi no.Dy.in glo.mala ibi ꝛ econtra hoc est falsum imo dixit id demum ꝛ pro hoc videtur regula falsa.nam seruo legari potest quādiu potest seruire sed non libero:ergo falsa est regula qua caueatur id demum posse legari seruo quod posset legari seruo.id quod possit legari libero: nā hic reperitur posse legari seruo quod nō posset legari libero:ergo regula est falsa.sed responde calumniosa est argumentatio.nam regula loquitur in substantia legati hoc est in re que legatur vt illa demum legetur seruo que posset legari libero:sed argumentatio procedit in modo legandi seu qualitate legato adiecta hoc est dicere aliter potest legari seruo.quam libero sed non alia res.Dy. ibi respondeo nō valet ista ratio est bona propter sequentē versic. alioqui ꝛ cetera vbi nō infert de quid in quale.ꝛ ideo dicas quod id demum potest legari seruo quod posset legari libero si nō aduersetur libertati ꝛ exemplum est in versicu.calumniosa vel non aduersetur seruituti vt in exemplis notatis.ſ.proxi.glo.sed non esse ꝛc.Pet.Dy.de quid ad quale ꝛ sic est fallacia figure dictionis.Dyn̄.seu secundū accidens de qua fallacia no.etiam in glos. ꝭ.de acqui.poss.l.iij.versic.ꝛ enim incertā.ꝛ de rei ven.l.que de tota ꝛ.l.vendicatione in glo.nā ꝛ hic ibi ex persona secundū respectū rei in glo.vlt.in fi.vt distinguatur an prohibeatur domino legari ratione persone tantū vt q꞉ nō capax aut ipsa ratione rei tātum vt q꞉ res legari non potest aut mista ratione persone ꝛ rei vt q꞉ res est sua valet:hic nō reperitur defectus in persona quia talis est cui potest legari nec iure quia talis est que potest legari sed procedit iste defectus ex eo quod est domin⁹ rei ꝛ sit mista ratione non potest domino legari in casu isto sed suo seruo sic ꝛ valet in persona serui si tempore quo cedit legatū inuenitur liber quia iste seruus ad istam rem acquirendam medio tempore non prohibetur nisi ratione sui tantū ꝛ propterea eo facto libero nō obstat regula catoniana ꝛ isto casu loquitur iste.§.alijs duobus loquitur.d.l.si mihi.§.regula.dic ergo aut legatum est a prin.inutile ratione rei que legatur ꝛ tunc tractu tēporis non conualescit impediente regula catoniana.vt.ſ.de lega.ꝭ.l.cetera.§.tractari. aut propter personam legantis tantum:ꝛ tunc idem.vt.ꝭ.de leg. iij.l.j.§.sed ꝛ si seruus.aut propter personam legatarij tantum: ꝛ tunc bene capit relictum non impediente regula catoniana dū tamen capax sit ante mortē testatoris.vt.ꝭ.de lega.iij.l.si deportati.vt.ꝭ.de rebus dubijs.l.si cognatis.si autem inutile sit legatum mista ratione legantis ꝛ legatarij tunc non confirmatur regula catoniana impediente.vt.C.de leg.l.seruus.ꝛ.ſ.de leg.primo.l.plane.§.si coniunctim.si autem est inutile mista ratione legatarij ꝛ rei legate vt fuit in casu huius.§.tūc licet inutile a principio non vitiatur per catonianam,sed expectatur.vt hic.

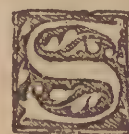
1 ☞ Conditio libertatis fideicommisso relicto seruo adiecta censetur in substitutione eiusdem repetita.

b ¶ Sal⁹.Ad d bal.i.l.ij.C. q̃ res pigno. obligari pos. vbi decidit q̃stionē notabilem.

Latinus largus. Iste fuit ille latinus largus vt puto de quo habetur.ꝭ.de excep.rei iudicate.l.si ex sextāte.§.latinus.ꝛ breuiter.h.d.
1 †Conditio libertatis adiecta in fideicommisso relicto seruo in substitutione eiusdem serui intelligitur repetita.Dynus.ꝛ textus obscurus est ꝛ videtur sibi contrarius sed in textualibus declarabo ibi species talis.id est questio talis.Dy.ibi restitueret sub conditione que sequitur. Dyn̄.ibi substituit vulgariter non repetita die vel sub conditione.Dy.ibi adierunt defuncti hereditatem sequitur.Dy.ex substitutione vulgari que vires non habebat ex defectu conditionis que tacite repetita videtur.Dyn̄.ibi petere:ꝛ determinat quod non sed succederent ex substitutione vulgari directa.ibi repetitū a patrono.Jacob.ibi hereditatem ex vulgari.Dyn̄.ibi liberas effectas.Jaco.ibi vocari ꝛ ideo ante libertatem iussu domini adire non potuerunt.Jaco.ibi cum enim ecce totum effectum omnisi predictorū.Dyn.ibi pure.i.non repetita conditione libertatis ꝛ hoc sequitur.Dy.in glo.scilicet ancillis ibidem dicitur:vel hoc ideo quia per aditionē eorum factam in seruitutē patronus non fit heres ꝛ ideo non tenetur ad fideicommissum si ipsi postea non possint adire.Jaco.in fi.vnde cum adierint ex substitutione ante existentiā cōditionis nō tenuit aditio:vel dicitur quod ideo nō videtur repetita conditio in casu isto quia substitutio effectū nō habuit vt ex litera patet:sed de nouo adeunt ꝛ sibi acquirūt. Dy.in glos.si sunt libere ibi dies substitutionis:sed hoc necessarium.scilicet liberas esse alias nō cederet vt ex litera patet.Dyn.

1 ☞ Moram faciens in precedentibus facere censetur in subsequentibus.

Si quis seruo. Ibi dicunt ꝛ male ibi ab herede manumitti et sic cedebat dies legati ante libertatem ꝛ ideo videtur inutile.vt.ſ.titu.proxi.l.quesitum.§.j.Jacob.ibi ad fideicommissum quasi adhuc sint in potestate heredis vel melius quasi cedat dies legati antequam libertas.Jacob.ibi dies cessit
1 ad hoc vt debeatur non tamen competit.†.Et no.quod qui facit moram in precedentibus intelligitur facere in subsequētibus pro hoc.ꝭ.quod vi aut clam.l.vim facit.ꝛ si quis aliquē testari prohibuerit.l.iij.Jacob.ibi ꝛ vsurarum ex die more.Dy.ibi medio tempore.id est post moram heredis.ꝛ ante libertatis prestationem.Dy.ibi domino.id est heredi qui est dominus.Dyn.anteq̃ manumittat.Dy.ibi restitui oportere post manumissionē cōditione fine causa.Dy.ꝛ vide.ꝭ.ti.j.l.qui cōcubinā.§.cū testamento.alias est sub.l.qui quatuor.in glo.ꝭ.ibi quesitū.§.j.dic que est cōtra sed solu.vt habes.d.§.cā testamento.qui.§.cōcor.cū ista.l.

1 ☞ Debitor non censetur in dubio creditori legare compensandi animo.

a ¶ Creditorez Ads bar.i.l. huiusmodi.§ cū pat.§.ti.j.

a
1 Creditorem. a †Si debitor creditori aliquid legat in dubio nō videtur legare animo compensandi.h.d.Dy.in fi.nam in dubio non videtur velle compensare:vt dixi in casu summario.Dy.in glo.id est non est opus querere etiam si voluerit compensare.Dy.imo videtur opus esse.vt.ſ.de leg.ꝭ.l.ciuitatibus.§.vlti.sed ibi quando grauat onere fideicōmiss.alij restituendi hic autem secum compensandi.ar.ꝭ.ad leg.falc.l.sed et si seruus.ꝭ.ꝛ.ij.responso.Dy.ꝛ de materia huius.l.dic.vt scripsi secundū Jacob.de ar.ſ.sol.ma.l.si cum dotem.§.si pater.Ray. ibi.§.si centum.q꞉ ibi loquitur cū honoratur in quantitate ꝛ grauatur in propria specie.at hic econtra ꝛ ideo forte residuum petit cum vltra grauari non possit quem non fuerit honoratus.Jac.

1 ☞ Exclusio de parte vnius cēsetur inclusio in partem alterius.
2 Diuisio causa culture facta non constituit plura predia.
3 Legati petitio non extinguitur si legatarius rem illius generis consequatur.
4 Priuilegij causa dicitur finita si finiatur etas ob quam cōcedit.
5 Substitutionis verbum aptari potest ad fideicommissum.
6 Querela donationis inofficiose ad instar inofficiosi testamenti inducta est.
7 Auia non habet nepotem in potestate.
8 Solicitus nemo esse debet de viuentis hereditate.
9 Uoluntas testatoris id operatur quod autoritas legis.
10 Filius non potest grauari ratione donationum quas capit inter viuos.

b
1 Titius. b †Exclusio de parte vnius videtur inclusio in partem alterius.hoc dicit.Pi. vel sic secundum Dynū qui excipit domum cum omnib⁹ que ibi sunt ea sola videtur excipere que ibi sunt gratia perpetui vsus.Dy.ibi non cōtineri in predicta exceptione facta per testatorem:facta per testatorem ab institutione pronepotis.Dynus.Sed omnium facultatum sic vt ecōtra ꝛ de iudicijs.l.si fideicommiss.Jacob.in ceteris scilicet argento ꝛ supellectili que ibi erant causa perpetui vsus.Dynus.ꝛ facit hec lex cum similibus quādo testator legat vxori sue omnia que sunt in causa sua quod nomina ꝛ instrumenta non veniāt.Dy.Itez facit quod si aliquis in domum conductam instrumentum debitoris sui inducit quod non sit tacite obligatum creditori pro pensione.in contrarium est institut.de actio.§.item seruiana.ꝛ vide quod ibi no.in gl.ꝛ per Dynū ꝛ plene dixi.C.locati.l.certi.in gloss.nec

gloss.nec enim ibi nec minuunt consideratis ipsis corporibus rerum non vniuersitate. Dynus.in fin.quod hic non excipit chirographa expresse.ibi vero fuit legatum speciale.vel dic vt nota.j.titu.j.l.vxoris.§.legauerat.Dynus.

2 **Titius.** †Diuisio que est facta causa culture non cōstituit plura predia.hoc dicit.Dy.Et iste casus non est alibi:ꝛ facit quod frater minor possit prouocare maiorez ad diuisionem causa culture ꝛ perceptionis fructuum de quo dixi.C.de sacrosan.eccle.l.iubemꝰ.ꝛ de predijs minoruz.l.inter oēs.

3 **Titia.** †Si alicui legetur res in genere ꝛ legatariꝰ ex causa lucratiua consequatur rem vel speciem illiꝰ generis legati petitio non extinguitur.hoc dicit.Dynus.Oppone quod non videatur estimatio in obligatione.sed ipsa res.vt.j.de verbo.obliga.l.si seruum.§.effectus.Respondeo aut testator legat rem aut pretium:aut mandat rem comparari.Primo casu ipsa res est in obligatione.vt.s.titu.proximo.l.si domus.§.si alicui.Secundo casu sola estimatio.vt.j.de nouatio.l.fundū cornelianum.tamen si vellet rem prestare auditur debitor.vt.s.e.titu.l.si fundum per fideicommissum.Tertio casu videtur esse in obligatione quoddam factum scilicet comparatio rerū quia effectus comparatio.ad quantitatem tendit.gloss.dicit quod videtur esse estimatio.Dynus.ibi tale fideicommissum quando voluit tesseram comparari.Dynus.ibi quam in corpore specie non specificata.Dyn.ꝛ Old.ibi consistit.id est magis videtur quantitas.id est rei estimatio relinqui.Dynus.Quid si testator legasset tesseram in genere nec apparet vtrum tesseram vel estimationem dari voluerit.dic secundum conditionem persone deberi.argum.s.de vsu ꝛ ha.l.plenum.§.equitij.an.Pi.ꝛ dixi.s.de iudicijs.l.sed ꝛ si susceperit.§.si libertis,in gloss.id est vas ad confirmandum ibi:sed in specie licet in genere.declara hec verba obscura hoc modo quod esset legatum in specie quo ad solutionē quia non posset aliud solui ꝙ ipsa species.id est tessera legata.quantitas enim in legato nō erat ꝛ quod subijcit licet in genere suppleas quātum ad obligationez quia in genere est obligatus:ꝛ ideo solutione cuiusque tessere mediocris liberatur:sed in casu nostro non fuit legata tessera,sed damnatus heres ad eam emēdam.ibi prestatur ꝛ post moram est pretium in obligatione.vt.j.tit.proximo.l.patronus.Jacob.in fi.si legatur capaci si non capaci tūc estimatio.vt.s.eo.l.mortuo boue.§.j.Dynus.ꝛ vide quod not.ꝛ dixi per Guill.s.de iudicijs.l.sed ꝛ si susceperit.§.j.ꝛ.j.titu.j.l.penulti.§.alumno.

4 **Usuras.** †Etate finita ob quaz conceditur priuilegiū dicitur finiri causa priuilegij.hoc dicit.Dy.Et ad hoc sepe allegatur.ibi mora facta est:scilicet de iure communi per interpellationem nouam factam.Dy.alias non deberentur ibi constitutum vt refertur.j.de fideicommis.libertati.l.si vero.§.apparet.Dyn.ibi omnino.id est etiam nulla mora communi.seu interpellatione.Dy.scilicet moram communem.Dyn.ibi semel de iure communi.Dy.ibi perpetuo.id est quādiu mora perseueret secus si purgetur secūdum.l.C.de vsuris.l.acceptā.Simile perpetuo habetur.j.q.j.c.reperiuntur.in fin.ꝛ.j.ad carbon.l.ideoqꝫ in fin.ꝛ.j.de bonis.§.j.ꝛ dixi in alphabeto.ꝛ per hoc terminatur questio.Si statuto cauetur quod vxores bannitorum perpetuo sint bannite quod banno finito per mortem mariti vel alio modo non intelligatur vxor bannita quia intelligitur quandiu vxor manserit ꝛ hoc propter verbum perpetuo hic positum pro hoc.s.de donatio.inter virum ꝛ vxo.l.quintus.de auro ꝛ argen.lega.qui tibi de capitis diminutione.l ij.§.fi.item alia ratione qꝛ vbi interposita est pena nomine agnationis finiuntur tutele que deferūtur agnat.s.de capitis dimi.l.tutelas.ꝛ ꝑ hec.C.de infirmandis penis celibatus.l.j.j.de adul.diem suum.ꝛ de contratabu.l.si emancipatus.§.fi.Ja.ibi.debeantur donec mora purgetur.Dyn.Oppone qꝛ priuilegium debet esse perpetuū.vt in aut.cōstitutio.que de dignitatibus.§.illud.extra de regulis iuris.c.decet.libr.vj.ꝛ.C.de diuersis rescriptis.l.ij.sed dic quod illud quādo sine alterius lesione:vel dic quod illud est verū quādo causa priuilegij durat.secꝰ ea finita.vt hic.Dy.Et de hoc vide plene per Dy.dicto.c.decet concessum.ꝛ.xxv.q.ij.c.vlti.in glo.ꝛ per Archi.in gloss.prima.in fi.ꝛ perpetuo.postea concurrunt vsqꝫ ad purgationem more vt hic dicitur.Dynus.

5 **Seia.** †Uerbum substitutionis aptari potest ad fideicōmis.hoc dicit.In effectu ibi vere ꝛ sapide propria nomina sunt.Dynus.ibi ne eum scilicet fundum.Dy.ibi eumqꝫ scilicet fundum.Dynus.ibi infra manumisi not.quod vbi prepositio futuri temporis iungitur cum verbo preteriti temporis prepositio trahit ad se verbum ꝛ assumit significatum futuri temporis vnde hic exponitur manumisi.id est manumittam propter prepositionem infra ibi qui ne ex his omnibus.sed omnes viuebant vel etiam vbi si vnus tantum viuit ꝛ hoc sequitur.Dyn.ibi eos substituit quibus legauerat.Dyn.ibi ad alterum collegatarium superstitem.Dy.ibi gradus substitutionis.scilicet fideicommissarie.Not.quod dixi in casu summario quod verbum substitutionis aptatur ad fideicommissum ibi alterum:scilicet gradū.Dy.ibi nouissimus.i.vltimo decedens.Old.in gloss.ex hoc patet ibi substitui.vt no.s.e.l.cum pater.§.libertis.ꝛ not.j.e.l.codicillis.§.instituto.sed cōtra est aperte.j.titu.proxi.l.pater.§.mater. ☞ Casus singularis.
sed solue:vt ibi dixi.Dy.ꝛ ista gloss.dicit quod verba illa ne eum vendatis inducunt substitutionem non autem illa verba eumqꝫ qui ex nobis ꝛc.Et hoc dicit vt euitet contrariū de lege vel singulis.de vulgari ꝛ pupil.substitut.sed tu dic quod vtraqꝫ verba inducunt substitutionē ꝛ hoc innuit textus ibi quero cū nec in prima parte:ꝛ ibi in secunda tamē ꝛc.ita quod textus ibi innuit expresse contrarium eorū que glo.dicit ꝛ quod illa verba substitutionē inducant probatur quia eo ipso quod rogat nouissimū voluisse videtur quod ad eū insolidū perueniat.vt.s.titu.proxi.l.si seruus legatus.§.qui margaritā.ꝛ ad.l.vel singulis.respondeas quod ibi nō rogauit nouissimū sed voluit facere substitutionē directā quod nō potuit per illa verba sed fideicōmissaria fit vt hic.Dy.in gl.hic de alio ibi nō posset quod videretur fctū si sapidus vltimo decederet.Dyn.ibi vel alius puta berillus.alias verillus.Dy.ibi restitueretur quod videretur factū.si berillus vltimo decederet.Ol.vltimo collige ex isto.§.quod si duo sunt grauati restituere tertio,quod per mortē vnius nō debeat fieri restitutio.sꝫ solū per mortē vltimi:pro hoc.j.de vsufru.legato.l.codicillis ad trebel.l.lucius.§.gaio.de vulga.ꝛ pupil.substitut.l.qui duos.et ad leg.falcid.l.pater.ꝛ determinatur ꝑ ista parte p.l.penul.que incipit.cū quidā.de impuberū ꝛ alijs substituti.Dyn.ꝛ ibi plene notaui in contrarium facit.j.e.l.fi.§.penul.qui incipit filium.

Imperator. Ibi verbis salutem.Dyn.ꝛ illud quod sequitur ꝛ dic quod donatio inofficiosa reuocatur.hoc dicit.Ibi pro dimidia eius quod fuit.Dyn.in gloss.dicas quod auia ibi inducta aliquoties.ita argumentatur
6 glo.† querela inofficiose donatio.est inducta ad instar inofficiosi testamenti.vt.C.de inofficio.donatio.l.penul.sed per querelā inofficiosi testamenti reducitur res pro parte ad causam intestati ergo ꝛc.alij ita dicunt,Querela inofficiose donatio.est inducta ad instar querele inofficiosi testamenti rescindit testamentum in totū ergo ꝛc.ad contraria soluēda dic aut instituit vnus de filijs cū extraneo ꝛ alter exheredatur ꝛ tūc pro parte tantū rūpitur testamētū.vt.l.cū duobus.de inofficio.testamēto.ꝛ tunc vēdicat sibi locū primū arg.glo.aut instituitur extraneus tātū,ꝛ filiꝰ exheredatur ꝛ tunc in totū rescinditur.vt.s.de inofficio.testamēto.l.papi.§.ex causa.ꝛ habet tūc locū secūdū ar.glo.Dy.ibi in qua.s.querela inofficiosi testamēti.Dy.ibi inoffi.testamento.l.j.ꝛ.ij.dz dicere.de inofficio.donat.ibi.l.si mater si teneas istā opinionem.Oppone ad eā de.l.si vnquam.ꝛ.l.si liqueat.e.tit.de inofficiosis donat.Itē quia hec ad similitudinē querele inofficio.testamenti est inducta.vt eo.titu.l.penul.ꝛ inofficiosi testamenti querela deducit rem ad causam intestati.Item quia hic loquitur indefinite dū dicit id quod donatū est ꝛc.ergo vniuersaliter qꝛ indefinita equipollet vniuersali.ar.s.eo.l.si pluribus.vnde dic quod reuocatur in totū.vt dicta.l.si liqueat.ꝛ.l.precibus.e.ti.de inoffi.dona.Dy.Itē quero quid si diuersis tēporibꝰ.itē quero iure reuocetur.Dy.ibi hec extraneo hoc est cōtra textū dū dicit in nepotē
7 factis.Dy.sed potest respōderi quod hic loquitur † in auia que nō habet in potestate.vt instit.de adopt.§.femine.ꝛ ideo extranei dicuntur.vt.C.de rei vxo.actio.§.extraneū.sed certe in.l.si totas.eo.ti.de inofficiosis donat.patet quod de emācipato loquitur ꝛ ideo videtur hic intelligēdū de extraneo.i.nō coniuncto ibi in quinta questione sed mihi videtur ita dicendum aut pater donauit ante natiuitatē filiorū reuocare volentiū aut post:ꝛ si ante aut donat filijs ꝛ tunc reuocatur tātū debitū iure nature aut donat extraneo ꝛ tunc reuocatur in totū:ꝛ est ratio quia non videt tunc filios consilio fraudare cū tunc nati nō essent sed cuz extraneo donat lex presumit ꝙ nō donasset si filios habuisset.ar.C.de reuo.dona.l.si vnquam.si autem donat post natiuitatē filiorum credo habere locum distinctio.domini.Hug.qa aut donatio est inofficiosa re ꝛ consilio aut re tantum ꝛc.ꝛ hoc videtur confirmari per finem huius.§.vbi indistincte respōdet ibi id quod donatū est ꝛc.Dy.de hoc satis no.ꝛ dixi dicta.l j.C.de reuocandis donat.in eadem glo.ibi mortuo so.istud quod dicit est verū quando donatio ab initio non erat inofficiosa sed factū fuit propter liberos superuenientes.l.si vnꝙ.C.de reuoca.donat.secus si ab initio fuisset secundū Pe.in eadem glo.in fi.vel dic aut precedentes donationes per quas inofficiositas nō apparet ab initio tenuerunt vt quia collate in extraneos vel in filios emancipatos ꝛ tūc licet per sequentes donationes appareat inofficiositas nō diminuūtur nec reuocantur precedentes sed sequentes tantū.ar.j.de iure patro.l.si libertus.§.vlti.ꝛ.§.plane.aut a prin.nō tenuerunt sed indigent confirmatione per mortē:vt quia collate in filios in

potestate

potestate constitutos vel in vxore z tunc idem seruatur quod in legatis z fideicommissis.vt.C.ad.l.fal.in.l.in don.z ideo precedētes per sequentes minuuntur.vt dicta.l.in quantitate.§.sed si legata ad.l.fal.z.e.tit.l.penales.§.annua.z.l.plautius.Dynus.de hoc plene no:z dixi dicta.l.j.C.de ioffic.dona.z de sacro sā.eccle. auten.hoc ius porrectum.vers.Item querit predictus Bartolomeus si episcopus fecit plures donationes.Item querit vtrum reuocet ipse pater vel auia in vita sua gloss.quod non.in.l.si to-
8 tas.C.de inoffic.dona.idem tenet Jaco.de ra.† quia non debet quis esse solicitus de hereditate viuentis.Item nec ipse donator quia veniret contra factum suum sed certe hoc durum videtur:vel ponas omnia bona donata quia sic egebunt filij ad que respondent quod onus alendi spectabit ad illum in quem donatio est collata vt ibi sit onus vbi est emolumentum vt regula iur. secundum naturam.z de hoc tangitur.j.§.proximo.

9 **Lucius.** †Illud quod operatur legis autoritas operatur etiam testatoris volūtas.h.d.Dynus.vel clarius pater potest grauare onere fideicommis.filium cui donauit inofficiose.h.d.ibi.vnum filium subaudi.s.gaium zc.Dyn⁹. ibi.implorat quia fideicōmissaria ab eo relicta excedunt dodrantem eius quod in testamento eius relictum est.Dy.ibi.cum sanctissimus impator.sic.j.de natalib.restit.l.querit.ibi ex donationibus.s.in eum per patrem colla.Dy.ibi post literas imperatorum de quibus fit mentio.s.§.prox.Ol.ibi pro his.s.filijs.Dyn. ibi.intercidit grauatur ergo filius.Dyn.ibi.intercidit grauatur ergo filius non solum in eo quod hereditario iure capit:sed etiā in donatio.in vita patris reuocandis per querelā inofficiose donationis poterat reuocari z tenetur actione ex testamento quasi nō interiit sua qua autoritate cōueniatur.vt.s.ad velle.l.quāuis.§.si mulieri.versic.plane.z de nego.gest.l.antepenult.Jaco. ibi.sed si.id est quamuis.Jac.ibi.falcidia lex intercidat habito respectu ad id quod erat in testamento relictum non ad id quod erat inter viuos donatum.Dyn.ibi.insolidum non deducta fal.
10 Dy.ibi donationum inter viuos factarum.Dy.op.†quod non possit filius grauari ratione donationum:quia eas non capit ex vltima voluntate sed inter viuos.vt.s.e.l.vnum ex familia.§.sed z si fundum sed dic quod non irrecuparabiliter ceperat z ideo grauari potest.vt.s.e.l.sequens questio.Item op.quod non possit venire cōtra factum suum.vt.s.de adoptioni.l.post mortem. so.vt ibi.Dy.in glo.venit ibi quod iure scilicet factum.Dynus.

1 ¶Pecunia exacta in fideicommissum cadit in eandē pecuniam conuersa.
2 Minister simplex nullum commodum sentire debet.
3 Legatum sub modo relictum statim peti potest prestita cautione de modo implendo.
4 Grauatus ad onera ad soluenda tenetur non ad soluta.
5 Legatarius modum legato adiectū impeditus implere admittitur ad legatum.
6 Procuratores duo si constituantur z ante lit.contestationē vnus moriatur an possit alter in causa procedere.
7 Legatum an perdat qui heredis personam impugnat.
8 Tutor faciens sibi relinqui quod testator volebat pupillo relinquere inquantum teneatur pupillo.
9 Heres de restituendo rogatus post tempus si quedam ante tempus soluerit non cogitur residuum soluere ante tempus.
10 Legatarius specialiter nominatus pro portione virili cum alijs vocatur.
11 Legatorum duplicatio ad que trahātur legata.
12 Duplicatio legatorū quare nō extendatur ad legatum dotis.
13 Heres actiones cedere dz contra debitorem chirographo legato.
14 Legata in defectum testamenti relicta a venientibus ab intestato relicta censentur.
15 Confessio ex falsa causa in volūtate vltima inducit fideicommissi petitionem.
16 Uerba generalia in beneficijs sic restringuntur ne odiosi comprehendantur.
17 Naturales in seruitute concepti veniunt liberorum appellatiōe.

1 **Lucius.** †Pecunia exacta z in eandē pecuniā conuersa in fideicommissum cadit.h.d.ibi concessi nō ad id quod dicetur.j.tit.prox. l.vxor.§.fin.ibi.habeatur hucusqz sunt verba testatoris z sequuntur verba iuris consulti ibi calēdarum fecerat.s.ante testium.Jacob.ibi.dicta est inter istum filiū z alios heredes in iudicio fa.hercis.z subijcit placuit.s.iudicanti.Jac.ibi.remanserat:id est quod crediū erat nomine filij z nondū exactū.Dy.z idē videtur etiā si pater non prelegasset nam mutuando nomine filij videtur sibi donare.vt.j.de dona.l.fina.§.fi.z sic morte confirmatur.vt.C.de donat.causa mortis inter virum z vxorē.l.donationes z de inoffi.dona.l.ij.Jaco.ibi.z deberi hoc filius allegabat.Ol.ibi.non etiam hanc partem sententie coheredes ipsius filij contra ipsum filium allegabant.ibi conuertisset:id est nomine filij mutuasset Ol.z facit hec.l.ad questionem notatam.C.fa. hercis.l.filie.si aliquis emit rem nomine alterius quod videatur sibi dona pro hoc.j.de dona.l.nuda.l.z de solu.l.si cum corneli⁹.

2 **At te peto.** †Simplex minister nullum commodū debet habere li.de op.quod nō reddat.vt.s. man.l.antepenultima.§.si inter.op.quod nō liceat sibi minus expendere.vt.j.de verbo.signi.l.cum testamento.z dic vt ibi not.et dixi z no.etiam.s.de neg.gest.l.aliena.§.libertas.vel dic quod in l.cum testamento iniunxerit heredi qui videtur in fraudem minus expendere cum remaneant penes eū hic alij.vt not.s.de peti.heredi.l.hereditas.§.si defuncto.Dyn.vltimo no.quod iste.§. allegatur ad questionem ambasiatorū quibus pro ambasiata solutio facta erat pro vno mense z ipsi expediuerunt z redierunt ad.xv.dies an teneātur pro rata temporis restituere:hic est enim argu.quod sic.Dy.z pro hoc.j.de verb.ob.l.continuus.§.cum ita.vbi de hoc dixi vel dic quod aut salariū est eis datum gratia oneris vel pro suo labore aut gratia expensarū z primo casu non refundant.vt.§.si inter man.l.antepenul.secundo casu sic.vt.l.sed in princ.de annuis legatis.Guil.de suz.in suis questionibus statutorum.vltimo folio.versi.pone statutū est ꝙ quilibet ambasiator dicit determinatū fuisse per dictum.§.si inter.quod restituere non teneantur.sed ꝙ prius dixi verius credo z vidi seruari.Pet.Item facit ad questionem si quis vouit ire ad sepulchrū z infirmatus nō potuit transire:sed in testamento ordinauit ꝙ reditus cuiusdā predij daretur titio vt iret pro eo.legatarius statim mortuo testatore petit legatū.heredes dicunt quod haberet demū cū redierit.iste.§.facit pro heredib⁹ z pro eis.z etiā facit.s. de iure dot.l.tali facta stipulatione.z de verb.obli.l.eum qui certarum.in princi.cum ibi notatis z in contrarium est pro legatario.j.de alimentis legatis.l.seruos.z videtur expressum.j.de cōditio.z demon.l.quibus diebus.§.si.per quem.§.terminat.Dy.
3 †Et qz est relictū sub modo ergo statim peti potest prestita cautione de modo implēdo.vt.C.de his que sub modo.l.j.z.ij.Dy. Ipse tamen tenet contrarium dicta.l.quibus.§.finali.

4 **Que a marito.** †Grauat⁹ ad onera tenet ad soluenda nō ea que soluta sunt. h.d.ibi.Percipitote:id est ante partem capiatis.Dynus.ibi.boni sue ibi facultatibus.Dy.ibi.domini mei no.quod vxor vocat maritum dūm sic econtra.j.titu.j.l.vxorem.in prin.ibi solui.scilicet ergo vxor.Dy.de proprijs bonis ibi agnoscatis ibi soluatis vel ratum habeatis.Dy.ibi.Fructus cepisset de bonis mariti.Dyn.ibi.Dedisset.i.creditoribus soluisset.Dyn.ibi.superessent cum reliqua essent soluta.Dyn.De fructibus hereditatis mariti.Dyn.Non ob.j.de conditio.z demō.l.quibus diebus.§. j.vt ibi not.In gloss.vlti.ibi.Sed bene potest poni Azo.z ideo quia percepit de re sua ideo sibi non computat.sic.s.sol.matri.l. diuortio.§.impendia.z.l.insulam.§.j.z nota.s.de rei vendi.l.emptor.Secus aūt si de re aliena percepisset licet esset bonefidei possessor.vt.s.de rei vend.l.sumptus.Jacob.

5 **Quisquis.** †Impeditus implere modum per casum ad legatū admittitur.h.d.ibi.Herede sue erunt subaudi que infra legauero valere volo.Dyn.ibi.Lucius antiquus heres pro parte.Dy.ibi.vna cum pamphilo.l.simul.z est aduerbiū congregandi vt simul vna pariter:z profertur accentu graui.z vide.s.de iniusto testamento.l.certū.z quod ibi not. z in alphabeto dictione vna ibi pertinuit iure accrescendi.Dyn. Quasi dicat nō ad pamphilū legatariū qz inter cōiunctos diuerso iure nō est locus iuri accrescendi:vt hic.z.j.de bonorū posses.l. sed cū patrono.z.C.de fideicom.l.eam quam.ibi pamphilus collegatarius.Dy.ibi.Responde admitti.s.ipsum pamphilum ad petitionē instrumēti.dyn.¶ Oppone primo ꝙ pamphilus consequatur totū cū in legatis sit locus iuri accrescendi.vt.§.is ita. C.de caduc.tollen.¶ Secundo oppone ꝙ nihil consequatur qa impeditur implere modum per casum in personā collegatarij cōtingentem.vt.j.de conditio.z demon.l.in testamento.So.aliud in modo:vt hic.z.s.titu.prox.l.si fundū per fideicommissarium. §.iul⁹.z aliud in conditione:vt ibi.z no.C.de institu.z substitu.l. j.Imo dic ꝙ hic modus non fuit causa finalis relicti sed impulsiua que in dubio presumitur.vt.j.de donatio.l.ij.dyn.Allega-
6 tur iste.§.†quod si constituo duos procur.ad vnā causam z vn⁹ moriatur ante lit.contesta.an superstes possit procedere in causa.z hic est ar.ꝙ sic.Et idē potest dici si moritur vnus de duob⁹ cōmissarijs seu executoribus vltime voluntatis z est casus extra de testamentis.c.vlti.§.si.libro.vj.z dixi in.l.nulli.C.de episcopis z clericis.z pro hoc etiam facit.j.de fideicōmis.libertati.l.si legatario.§.si duob⁹.vbi de hoc dixi.z de solut.quod si forte.§. sunt quidam.In glos.prima ibi.l.seia.§.vxori.z.j.titu.proxi.l.si sic.z.l.

sic.z.l.si tibi pure.z.§.titu.proxi.l.si seruus.§.si ita.Jaco.ibi.Ex parte hec in hereditate vbi offensa non nocet:z ideo male dicit hec glo.ibi non in legato dicunt nocere offensam.Jac.ibi.de sti pu.l.ij.sed dic vt ibi not.Jac.vel dic q ibi loquitur in contractib' inter viuos qui plures diuersis temporibus reputantur.vnde plus capit sepius nominatus hic in vltimis volutatibus que vno tpore reputantur.scilicet mortis z sic non pluries capit sepius nominatus.vt.§.e.l.meuius.§.eum.Pet.in glos.quia pamphilum ibi.secundum Azo.hanc tenet Pe.Sed opponitur eis.§.tit.proxi.l.plane.§.duobus.z.l.legatum.§.heredi.secundum quosda ibi.§.pro secundo.vel dic q aliam habet totam iure accrescendi.ar.§.de lega.j.l.plane.§.si duobus.z.l.legatum.§.heredi.Jac.ibi.Alij dicunt tota dimidiam:sed hoc no videtur procedere:q2 pamphilus erat coniunctus re z verbis in re legata:vt patet ex litera dum dicit vna cum pamphilo.z.§.de legat.j.l.titie textores.§.nihil.Dy.preterea coheres habet partem que continebat lucrum iure hereditario sine coiunctione.vt.C.de caduc.toll.l.vnica.§.his itaq3.Et ideo oppi.ad eam q2 cum pars lucri habebat onus z isto modo non potest impleri per pamphilu videtur quod pamphilus no habeat q2 cum labor diuiditur:alias diminuitur z emolumentum.vt.§.de auro z argento legato.l.seio.in princ.Sed non obstat q pars accrescit cum onere si onus potest impleri alias sine onere venit:vt dicta.l.§.sui autem in faciendo.z hoc dicit iste.§.in fine.secundum Pet.ibi.ad coheredem imo illa ad collegatarium spectat.vt.§.tit.j.l.plane.§.si duobus.et.l.legatum.§.heredi.Jac.primam approbant Dyn.z Oldra.

7 **Sempronia.** †Impugnans personam heredis no perdit legatum sibi relictum.et similem modum legandi habes.§.tit.proxi.l.ab omnibus.§.j.Jaco.ibi.Si heres non esset sempronia.Dyn.ibi.Accepit destinatione testantis ibi mouit.scilicet sempronia.Dynus.ibi.q pro quia.Dyn.ibi.Dolo eius.s.instituti.Dy.ibi:eam semproniam.Dy.ibi.q2 non impugnauit testamentu sed persona heredis:vt dixi in summario.z hoc tollit cotraria z eode modo sol.j.de his qui.vt indignis leg.cum tabulis vel aliter.vt.j.dicam.In gloss.actione de dolo:ibi.§.z hic peruenit.hoc no veru nec ob.§.z hoc peruenit.loquitur in administratore quia a die administrationis sibi commisse tenetur alienam vtilitatem procurare hic in extraneo prorsus.Et est ratio quia cui plura committutur zc.vt.§.de episcopis z clericis.l.prescriptis.hanc opi.Dyn.sequitur.Pet.Sed tamen ista glo.concor.gloss.que est in auf.vt cum de ap.co.§.causas.z incipit gloss.que dicunt in eadem glos.est in dicto.§.z hic peruenit vt nulli iudicum.hic in glos.allegato quas glos.sequitur Guil.C.si quis aliquem testari prohi.l.j.z.§.de in integ.rest.l.omnes.pro opi.Dy.facit textus dicti.§.z hic peruenit.du3 dicit extraneis licet factos zc.per quod patet q loquitur in administratore seu officiali pro glos.facit ipse.§.dum dicit.aut alij cuilibet quia cum prin.l.est generale tota est generalis.§.de iur.z facti ignora.l.regula.§.fina.Dy.Opinio communiter approbatur z quod sequitur in gloss.quod confiscantur intelligas cum proximior defuncto prohibuit testatorem testari si vlterior secus.vt dicta.l.j.§.si quis aliquem testari prohibuerit.Et nota q per
8 hanc gloss.determinatur questio sabbatina.†Si tutor fecit sibi relinqui quod testator volebat pupillo relinquere inquantum pupillo teneatur z formatur in glo.z non soluitur.C.de admi.tuto.l.pupillorum.arbitriu tutele.l.quicquid.vbi plene dixi.z.j.ad municipales.l.titio.Dy.Et eode modo si papa volebat facere gratia alicui z alius impediuit q sibi teneatur.in cotrariu facit.j.de iniur.l.iniuriaru.§.si de honoribus.In glos.imo perdit ibi que sunt cotra.z.§.de inofficioso testamento.l.pap.§.meminisse.Ja.z extra de regulis iuris.c.ex eo.lib.vj.de hoc per Dynu3 z alios ibi:contra testamentu:nec obstat ad hanc sol.j.de his qui.vt indignis.l.cum tabulis.quia ibi legatarius accusauit heredem de tali crimine quo probato testamentu non teneret hic secus.Pe.in fin.z no.in auf.vt cum de ap.co.§.sed coniunctus.

9 **Testator.** Heres sponte solutionem an differre possit h.d.Uel sic†si heres rogatus dare post tepus quedam sponte soluit ante tempus residuum soluere ante tepus non tenetur.Dy.Et sic est duplex lectura:ibi.sua sponte:id est ex certa scientia.per quod apparet eum renuntiasse dilationi.Dy.ibi.Representationem.i.commodum representatiois illius medij temporis.Dy.ibi.Legati eidem persone relicti.Dyn.ibi.Debere integrum nulla diminutione facta.Dyn.In glossa casus ita ponitur ibi.secundu.R.hec positio magis conuenit litere q Azoni:sed vtraq3 casus positio de iure continet veritatem.Dy.Et dic q secundu Azo.est in litera:an ob id quod ante die zc.vt.j.de reputare.secundum.R.est in litera an eius quod ante die zc.vt.j.reputare.z ista est comunior litera.Ol.ibi preiudicauerit quod remouet.z pro hoc.C.de excusa.tuto.l.voluntarie.cu ibi notatis.Jaco.ibi.tempore plus soluit.Item ibi subtiliter agnouit vires substantie hereditatis:vt ibi dicitur.Dynus.

10 **Lucius.** †Legatarius specialiter nominatus vocatur pro portione virili cum alijs.h.d.Dyn'.Uel sic dispositum sub nomine comprehendente plures cu signo demonstratiuo facit singulos viriliter admitti.h.d.ibi.de nemine familie mee.hec verba manifeste ostendunt contemplatione familie relictum non contemplatione seie.alias ipsa in dimidia vocaretur.Dy.ibi.Perspicuam esse.i.apertam z claram.Dynus.In gloss.vlti.ibi.ij.responso.hec sol.est contra textum huius.§.Dynus.ibi.Uel dic hec vera.Dynus.ibi.vel aliud equipollens:scilicet illud verbum portionem.Uel dic verius vbi legatur pluribus sub vna enumeratione generali z alij sub enumeratione speciali:si illa enumeratio generalis profertur sub signo distributiuo:puta quisquis zc.tunc omnes admittuntur ad virilem:alias specialiter nominatus habet tantum solus quantum omnes alij.et ita loquitur contraria nisi signum demonstratiuum apponatur:vtputa libertis quos testamento manumissi zc.quia tuc admittuntur omnes in virilem z ita hic quia demonstratio vice nominis fungitur.vt.§.si certum petatur.l.certum.vnde videntur omnes specialiter nominati secundu3 Pe.Contra hanc so.Pe.facit dicta.l.si pater.de vulg.substitutione.vbi dixit quos mihi institui:z q2 hic est copula quare communiter tenere.sol.Dyn.et de hoc etia not.§.de heredi.insti.l.liber homo.§.titius heres.In fi.ibi no inuenietis in glo.sed notari solet p doctores.vt ibi dixi.

11 **Impuberem filium.** †Duplicatio legatoru trahitur ad legata que consistunt in quantitate non ad ea que consistut in specie.h.d.Uel clarius z in idem recidit.duplicatio legatorum non pertinet ad legatu dotis nec specierum:sed ad legatum quantitatis.h.d.ibi.Et si impubes hoc est substitutio.Dyn.ibi.ab heredibus substitutis.Dy.ibi.sensisse siue dos erat in specie siue in quatitate quia testator volebat duplicari ea que dederat.vt.§.ibi quicunq3 primis tabulis zc.sed dos non videtur dari.vt.§.eo.l.cum pater.§.fidei tue committo.Dyn.¶Oppone.de.l.quid ergo.§.si quis duos.§.de lega.j.Sed ibi diuerse erant persone heredum separatim damnate sed z hic diuerse q2 institutus z substitutus.Sed dic q quantum ad hoc grauamen presumendum habentur loco vnius.vt.§.de legatis.j.l.si cui serui omnes.§.si a filio.z.l.quid ergo.z nota eo.titu.l.seruo alieno.§.si quis a primo.Dynus.ibi.possidebantur per legatarios que erant ab impubere soluta.Dy.ibi.Substitutis passiue.Dyn.ibi.peti posse per legatarios.Dy.In glo.aliquos extraneos:vnde non videt dos
12 dari sed reddi.vt.§.e.l.cum pater.§.fidei tue committo.†Et hec potest esse ratio quare duplicatio no extendatur ad legatu dotis quia verba testatoris duplicantis non porriguntur z sic non refert quantum ad casum huius.§.consistat dos in quantitate vel in specie:sed in alijs legatis refert:quia due cause lucratiue in eadem specie zc.Dy.vt instituto de legatis.§.si rem z patet ex fi.huius.§.z sic intelligas sequentem glo.vbi etiam commodum posset ista aditio adiri.vel dic secundum Petrum q legando dote3 videtur legatum commodum medij temporis.vt no.§.eo.le.meuio.§.j.quod commodum non potest duplicari nec aliud commodum.de quo dixi dicta.l.meuio.§.j.z pro declaratione totius materie istius.§.vide quod notaui.§.eo.l.si pluribus.§.fin.

13 **Quibus.** †Legato chirographo sufficit q heres cedat actiones contra debitorem.h.d.In glo.sic.§.in fi.sed dic q ibi legatum perfectum precedit postea sequitur demonstratio vnde debeat solui.z tunc obtinet.l.contraria.z.j.titu.j.l.paulo.§.fi.Si vero in actu legandi testator demonstratione vtitur tunc illa demonstratio est coarctata iuris legandi ad rem demonstratam:vt hic.z.j.titu.j.l.necessarium.§.vni.tunc solum actionem legare intelligitur siue quod habet.vt.§.e.l.vt heredibus.§.fi.z.§.tit.j.l.si sic.§.j.z apud iul.§.si titius.argumen.contra.j.quando dies legati cedat.l.si vno.in princ.Jaco.de are.Dynus autem in fin.eiusdem glos.sicut addit.Sed hic primum erat quasi species relictum.z ideo secundum in eius locum succedens est eiusdem nature.vt.§.de donatio.inter virum z vxorem.l.si donate.§.si sponsus.z.j.de conditionibus z demonstra.l.filie.§.a titia.ibi autem erat relicta quantitas.Et ideo per demonstrationem postea subiectam non diminuitur.Preterea dici posset q etiam secudum fuit hic vt species relicta propter designationem cotra quod est preallegata.l.quida.Uel dic q hic secundum legatum substitutum erat loco primi:vnde ide ius seruari debet in substituto quod seruaretur in illo cuius loco substituitur:sed in illo primo heres cedendo actionem liberatur ergo z in isto.Dyn.Uel dic secudu Jaco.de bel.q ibi testator legauit pure quantitate certa z postea demostrauit vnde sine incomodo heredum solui poterat hic aute testator primo loco legauit chirographu.Et per conseques actione:postea loco eius iussit ex alterius debito dari vnde videt secdo sicut z primo legasse actione:

Ista.l.est notabilis ꝛ ꝑ eius declaratione vide Bart.ꝛ Jo. de imol. hic.

quia substitutum sapit naturam eius cuius loco substituitur: vt hic ꝛ.ĩ.de cõditio.ꝛ demon.l.si filie.§.j.Jaco.de bel.omnes solutiones sunt bone ꝛ ad eundem effectum tendentes.

14 **Filiam.** †Legata que relinquũtur in defectu testamenti hoc est institutorum ꝛ substitutorum videntur relicta a venientibus ab intestato.h.d.ꝛ per hoc confunditur gloss.posita in auk.ex causa.C.de liberis preteritis et exheredatis et quod ibi not.et dixi ibi plene. Item not. quod verbum pertinet trahitur ad fideicommiss.pro hoc.ĩ.de vsufructu.leg.l.codicillis.vnde est argu.quod si filius meus decesserit in pupillari etate volo quod ad tales pertineant bona mea quod ista nõ sit pupillaris substitutio directa sed fideicommiss.Dyn.de verbo peruenire dic vt dixi.ĩ.ad trebel.l.heredibus.

Quisquis. Cum legetur per fideicommis.debetur ex causa fideicommiss.licet in vnitate debi-
15 tum non existat hoc dicit Dynus.vel sic.†confessio ex falsa causa in vltima volũtate fideicommis.petitionem inducit.ibi:sciatur hec confessio fuit indiscreta.Oldr.id est sine causa.Oldr.ibi: et deposita hec fuit discreta ꝛ cum causa.Old.ibi.ꝛ deposita que etiam protinus reddi ꝛ solui iubeo sed quid si ista verba nõ fuissent apposita dic quod idem esset et locum haberet iste.§.arg.ĩ.de dona.l.ex hac scriptura.ꝛ pro hoc quia sufficit si iudex pronũtiet aliquem debere licet eum non condemnet.vt.s.de iudicijs.l.si pretor ꝛ de edili.edicto.l.quero.ꝛ sic minus est scriptum ꝛ plus dictum sic.C.de arbitris.l.ne in arbitris.s.de here: institu.l.j.ĩ.ad municipales.l.j.et.s.eo.l.vnum ex fa.§.sed omissa.ꝛ Jacob.et no.bene.§.istum quia non memini alibi ita clare quod si testator confiteatur in testamento se debere centum titio:ꝛ non exprimat ex qua causa quod licet non possit peti videtur debitũ si nõ probetur:potest tamen peti vt fideicommis.ꝛ hoc sepe occurrit mihi et mirabile et notabile videtur ꝙ ex confessione ad obligandum sine causa agatur et petatur vt fideicommiss.de hoc notaui.C.de probatio.l.rationes.et de non numerata pecunia.l.generaliter.ꝛ de falsa causa adiecta.l.j.ꝛ bene.ĩ.de lega.iij.l.cum quis decedens.§.codicillis in glossa prima in fi.sed hic est nuda scriptura non vallata consensu recipientis.et.ĩ.de dona.l.nuda ibi fuit cõsensus recipientis confessionem.Old.vel secundum Jaco.de bel.ibi loquitur de confessione inter viuos hic in vltima voluntate. Item ibi prestante aduersario hic eo absente vel dic vt no.dicta l.generaliter.Jacob.de bel.in glos.vt.ꝛ.ĩ.de dona.in fi.ꝛ distingue quia si ad alium liberandum dic vt dicta.l.j.C.de falsa causa adiecta.si ad se obligandum aut capaci aut nõ capaci aut iurat aut simpliciter cõfitetur aut quantitatẽ certã aut nõ vt dicta.l.ratione.cum ibi notatis.ꝛ.ĩ.de dote prelegata.l.prima.§.penult.

16 **Lucius.** Si testator leget alimenta libertis non videtur eis legasse quos licentiauit.h.d.Dynus.†et no.quod verba generalia etiam in beneficijs restringuntur vt odiosi non comprehendantur.Jacob.Item potes etiam sic summare offendentibus non probantibus sequens meritũ non debetur legatum.sed opp.de.§.rogo.s.e.l.cum pater.sol.patet ratione precedentis offense.Dyn.ibi an dame ꝛ pamphilo qui propter offensam testatoris de domo licentiat erant vt predixi.Dy.ibi.Prestetur ex actibus nempe viuentium ꝛ deficientium voluntates colligũtur:quare libertorum communi nomine nequaquã indignatione.et offensa manente creditur:eos significasset testator quibus alimenta viuens denegauit iratus.R.Oldr.

17 **Dame.** †Appellatione liberorum continentur etiam naturales in seruitute concepti.h.d.pro hoc.s.eo.l.cum pater.§.volo ꝛ ibi dixi ibi naturalis erat pamphili cui erat relicta directa libertas ꝛ fideicommiss.Dynus.ibi fundi.s.scripti a patrona relicti.Dy.ibi filie sic.scilicet pamphile.Dyn.ibi.Pamphila manumissa et primo testamẽto.Dynus.ibi Claudius predicta cõfirmans per rationem que sequitur.Dynus.in glo.que est in fi.imo debet allegare.l.si vsufruct.mihi legatur in glo.vlti.in fi.iste.§.ꝛ ista glo.sunt ar.quod si concedo tibi ꝛ filijs tuis rem in emphiteosim quod etiam naturalibus.vide ar.concessisse ar.contra.s.de his qui sunt sui vel alieni iur.l.filium.§.j.distingue.vt.ĩ.ad trebel.l.ex facto.§.si quis rogatus.Dyñ.ꝛ de dona.inter virum ꝛ vxo.l.si donate.§.sponsus.ꝛ.ĩ.de conditio.et demon.l.filie.§.titia ibi.l.generaliter.§.fi.ꝛ dic vt ibi no.ꝛ dixi.

1 Possidentis melior est semper conditio.
2 Legatarius obtinet si fideicommissarius sit incapax.
3 Fideicommissarius consentiens alienationi rei sue quando ꝛ in quo sibi preiudicet.
4 Locare potest ad tempus qui alienare est prohibitus.
5 Succedere non potest cui aliquid relinqui prohibetur.
6 Uasallus occidens sororem domini non priuatur feudo.
7 Adulterium an sit grauius homicidio.
8 Homicidium dicitur enorme delictum.

1 **Codicillis.** †Si fideicommis.ab initio inutile sit ꝛ cõcertatio oriatur sine heres siue legatarius possideat melior est cõditio possidentis.h.dicit.ibi vt ancille cui nõ erat libertas legata.Dy.ibi non est.vt.s.determinatum est.Dy.ibi legatum si illud non possideat.Dyñ.ibi posse.s.ab herede.Dy.opp.quod petere possit.vt.ĩ.tit.primo.l.pater.§.tusculanus.Item opp.quod etiã si perceperit restituat.vt.ĩ.de adimen.lega.l.filio.§.matri cum similibus.item op.C.de cadu.tol.l.j.§.j.vbi remanet apud heredẽ sine onere sed hic est inutile propter fideicommiss.est inutile ab initio aut ex post facto restituit.vt.s.e.l.si qs titio.ꝛ dicto.§.mater in primo casu aut est inutile legatũ tantum et tunc refert aut pro non scriptum aut caducum aut quasi caducũ si fideicõmis.tantum est inutile aut ab initio aut ex postfacto ꝛ tunc si ex postfacto melior est conditio legatarij si ab initio melior est possidentis conditio vt hic.Dy.in glo.hanc regulam no.hanc glo.quam non habes alibi ita plene.ibi habita sicut erat in casu huius le.Ol.ibi.ꝛ ibi no.ꝛ.eo.tit.l.si a filio.Ol.ibi.§.pro secundo. Interdum vtrunqꝫ est aliquod sed legatarius vel fideicommissarius nõ est capax.ꝛ tũc aut fuit legatarius vt minister ꝛ non habet:aut vt legatarius.ꝛ tunc percipit ꝛ sic loquũtur.ll.allegate in fiñ.huius gloss.per.R.de inofficioso testamento.l.papini.ꝛc.Jacob.et de hoc satis notaui dicto.§.pro secundo.ibi propter rem vt contin-
2 git.s.titu.proxi.l.apud iul.§.fina.Jacob.ibi.cui fideicommiss.relinquitur voluit dicere.R.†quod vbi fideicommissarius non est capax,legatarius habeat,si ipse est capax alias non.si legatarius est non capax ꝛ fideicõmissarius capax tunc legatarius habeat vt restituat ꝛ hoc volũt dicere.ll.ĩ.allegate per.R.Jaco.ibi l.in seruitute.§.si quis bonorum.versicu.nonnunquam.et.s.e.l.cum ei.ꝛ.ĩ.tit.proxi.l.si fidei mee.Dynus.In eadem gloss.in fine ꝛ etiam actione si fideicommissum ex postfacto deficiat.vt.ĩ.titu.prox.l.pater.§.tusculanus.ꝛ.s.eod.l.si quis titio.ꝛ.l.si a filio.Dyñ.Si autem a principio est inutile tunc legatarius habet solum exceptio.non actio.ꝛ hoc alibi non reperitur.

3 **Insulam.** †Si fideicommissarius consentiat alienationi rei sibi relicte per fideicommissum si simpliciter amittit ius petendi iure ꝛ pretio:si saluo iure suo petit pretium:ꝛ non rem.h.d.Dy.ibi.Simplum:id est tertiã partem.Dy.ibi.ex consensu omnium.s.libertorum ꝛ libertarum.Dy.ibi.Nisi ea mente expressa.Dy.In glo.tunc ergo ibi loco rei succedat vel ideo quia cum actio ex testamento habeat instar actionis bonefidei ideo hic venit pretium:quia bonũ ꝛ equum est ꝛc.vt institutio.de ob.ex consensu.in fine.ꝛ est verum quod pretium loco rei succedat nisi in vniuersalibus:vt solet dici.C.de rei ven.l.mater.vnde dic ꝙ agetur actio.ex testamento informata ex pacto.sic.s.de actio.empti.l.tenetur.cum ipsa actio ex testamento sapiat naturam bonefidei:vt dixi et probatur.C.in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria.l.in minorũ.ꝛ sic potest saluari glo.que bene dicit.licet male sonet.

4 **Instituto.** †Prohibitus alienare in vltima voluntate potest locare ad modicum tempus et pensiones creditoribus delegare.h.d.ibi.Ex eo filio.dyn.ibi emancipatis simpliciter institutis.dynus.ibi.Locatis edibus cuiusdam alteri ad modicum tempus.dy.In glos.non obstat.in fi.ꝛ.s.so.matri.l.si filio.§.fi.Jac.Sed contra quia per locationem ad modicum tempus transfertur dominium vtile ergo est alienationis species.vt no.ĩ.de superficiebus.l.j.§.quod ait.ꝛ.s.si ager vectigalis.l.fi.Nec obstat iste.§.qa dicit locatis simpliciter.vnde referam ad tempus modicum.dy.Et pro hoc expresse in auk.de non alie.§.alienationes.col.ij.de hoc not.Archid.xij.q.ij.ab batibus.et pro hoc extra de rebus alie.non alie.l.vlti.ꝛ.ĩ.de loco publico fruendo.l.j.Item quero si coheredes volũt emere vel fenerari nunquid tunc poterunt alijs vendere:videtur quod sic.vt.ĩ.de verb.obli.l.qui ratione.§.coheredes.et pro hoc extra de locato.c.finali.ꝛ.s.fami.hercis.l.fundum mihi.

5 **Matre.** †Ille cui prohibetur aliquid relinqui prohibetur ex testamento ꝛ ab intestato succedere.h.dicit.dyn.ibi occidisse.Old.habet in textu dum ei rapinam faceret.et ego sic habeo:sed communiter non habetur.Old.Ex quo nota quod ex contentione ꝛ litigio rerũ temporalium sepe oriuntur criminales.C.de iudici.properandum.et rixa et litibus ꝛ cõtentione oritur.ĩ.de actionibus ꝛ obligationibus.l.seruis.Item nota ex illis verbis:sed ꝛ alia mihi deteriora facit ꝙ aliquod crimen ꝛ aliqua iniuria fieri potest alicui grauius homicidio: sed quod potuit esse illud dicit Jaco.de are.ꝙ eum conturbauit:id
6 est adulterium cum vxore cõmisit.pro hoc facit†qꝛ si vasallus occidat sororẽ domini non amittit feudũ:sed si carnaliter agnoscat sic.pro hoc in vsibus feudorũ:quibus modis feudũ amittatur.§.j.Et ibi in glo.ꝛ bene in summa eiusdem titu.§.ꝛ quod dictum est.et.§.sequenti.Uel dic ꝙ dicit deteriora exponi debere.i.mala vel pessima.

vel pessima. Uel dic q̄ hic ideo est deterior conturbatio quia iste erat frater vxoris quam carnaliter cognouerat ꝛ sic duo crimina concurrebant: scilicet adulterium ꝛ incestus. vt. ī. de adulterijs.
7 l. si adulterium cum incestu. Iac. †Ex predictis ergo videtur colligere posse quod adulteriuz sit grauius crimē q̄ homicidium: in cōtrarium videtur. ī. de publicanis ꝛ vectigal. l. finali. §. j. vbi de hoc tetigi. ꝛ extra de indi. l. at si clerici. cū ibi notatis per omnes. Quod sit grauius videtur sentire gloss. ī. de adulte. super rubrica: vbi de hoc dixi. et Azo. in summa eo. tit. circa principium. et quia dicitur enormius post heresim. vt. xxxij. q. vij. c. qui in omnibus. ꝛ ibi in glo. ꝛ per Archid. Ad hoc etiam facit quod dicitur quod metus stupri vel adulterij est maior q̄ met⁹ mortis. s. quod metus causa. l. isti quidem. dicendū puto q̄ crimen homicidij sit maius adulterio: ꝛ ita not. dicto. §. c. qui in omnibus. et vbicunq; dicitur adulterium fore grauius homicidio exponendum: id est facilius generalius vel communius q̄ homicidium. vt no. di.
8 cto. c. qui in omnib⁹. ꝛ dicto. c. at si clerici. †Et pro hoc quod homicidium sit graui⁹ est q: appellatur enorme delictum. vnde homicida siue occultus siue manifestus et sine egerit penitentiā siue non nunquam potest promoueri. l. di. c. miror. adulterium autem periurium falsum testimonium ꝛ furtū appellantur mediocria crimina respectu criminis homicidij. vt no. per Host. in summa de tempori⁹ ordinationum. §. is cui. versic. enorme delictuz. ꝛ versic. q̄ autē vocatur. ꝛ que delicta dicantur leuia nota eodem §. versi. ꝛ quamuis. De hoc etiam nota. xxxiij. q. ij. c. si quod verius. ꝛ vide etiam qd no. xxij. q. j. predicandum. ꝛ bene per Raymundum in summa de penitentijs ꝛ remissionibus. §. de tertio mō. Et de hoc etiā tetigi. C. de adulterijs. sup rubrica: ibi. ab eo fratre ab intestato succedente. Dy. ibi: hic potest subaudiri ibi. ꝛ si vis hoc est falsum vt sequitur. Dy. in fi. Item nō obstat in eadē. l. §. cum inter. ꝛ quod ibi notatur ꝛ quod not. i. §. titio. ꝛ quod no. in. §. fratre. q: hic legatarius erat nominati prohibitus. Dy. Et in contrarium eius quod hic no. est in glo. ī. tit. j. l. ij. in fi.

1 ☞ Legata valent ex testamēto īperfecto in quo posita est clausula si non valet iure testamenti ꝛc.

1 Lucius. †Si adiecta est in testamento clausula si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum legata debentur etiam si testamentum sit imperfectuz. hoc dicit. Et de ista clausula plene notatur. C. de liberis preteritis. autent. ex causa. ꝛ vide etiaz quod dixi. s. de vulgari ꝛ pupillari substitutione. l. cum ex filio. ibi. legitime. id est aliter quam leges precipiunt. Dynus ibi. bonorum possessionem petitam: quia testamentum de iure non tenuit. Dy. ibi. Portiones ascripte heredibus in illa scriptura institutis. Dy. In gl. vlti. in fine. arg. s. de iure codicillorum conficiuntur. §. vltimo.

1 ☞ Uoluntas testatoris tacita facilius reuocatur q̄ expressa.
2 Uerba presentis temporis a testatore prolata ad tempus testamenti sunt referenda.
3 Conditio que in personam huius legatarij ponitur in personam alterius repeti non censetur.
4 Partis appellatione venit dimidia in testamentis.
5 Emptio rei hereditarie non valet facta per vnum coheredum a creditore.
6 Substitutio fideicommissaria in dote fieri potest.
7 Pater filie in dote potest per fideicommissum substituere.
8 Creditore debitori succedente non extinguitur debitum pro parte in qua non succedit.
9 Ignorantia iusta quandoq; facit inualidum valere.

a
1 Testator. a Alias †testatoris voluntas tacita seu tacite derogatoria a contrario sensu intellecta facilius reuocatur quam expressa. hoc dicit Dy. ibi. cum testamēto primo facto. Dyn. ibi signauit. scilicet antequā predictā epistolā prescripsisset sic procedit so. Dy. de. l. si quis. in princ. ī. titu. proxi. q est huic contraria. Dyn. ibi an que stipuler cā. Dy. ibi Constaret. i. si apparet epistolam factam a testatore cū numero quinq; testiū licet non sit signata seu sigillata. Dy. Uel dic si constet eā a testatore factā vel missam licet nō sit obsignata. sic. s. de fide instrumentorū. l. penul. Ol. In glo. alias recepisti ibi nō signatā. arg. s. de iure codicillorū. l. conficiuntur. §. vlt. Dy. ibi. Si quis in principio. facilius ergo tollitur voluntas tacita a contrario sumpta q̄ tollatur expressa vt dixi in casu summario. Dy. Unde dic q̄ hic prior voluntas derogatoria non erat expresse contraria secunde sed ex quodaz argumento sumpto a cōtrario sensu q: dixi volo valere q̄ dedi in epistolam obsignata. ergo a contrario que dedit in non signata videtur non voluisse valere: vnde facilius tollitur prima voluntas derogatoria secunde quam per solam dispositionem prime contrariam. Dy. Item facit hec lex q̄ si quis in articulis elegit probare per testes ꝛ instrumenta: puta quia dixit ꝛ predicta me offero probaturū per testes ꝛ instrumenta quod nihilominus possit probare per confessionem aduersarij ꝛ alijs modis legitimis in contrarium facit. C. de pactis conuen. l. fi. Sed ibi legis prouisio erat de iure speciali ꝛ ideo tollitur per prouisionē hominis quam si esset de iure communi. ar. eorū que nota. C. de iure emphi. l. ij.

Qui in diuersam. Uerba presentis temporis a testatore prolata referuntur ad tempus conditi testamenti non autem extenduntur ad fu-
2 turum. h. d. Dyn. Uel sic †verba presentis temporis referuntur ad tēpus testamenti verba autē futuri seu estimatio patrimonij ad tēpus mortis ibi superuixit. s. testator. Dy. In glos. prima in fine. hoc non placet. Pet. quia tunc tempus mortis inspiceretur cum sit nomen vniuersale. ar. ī. de fundo instruc. l. penul. ibi tempus testamenti ista non placet. Pet. quia siue sint verba presentis temporis siue futuri vnū tempus consideratur. vt. ī. ad. l. falcid. ī. lineam. cuz similibus. Sed hoc ita est hic quia testator fuit locutus sub nomine generali sub quo plura diuidua continentur non sub nomine appellatiuo collectiuo. vt. ī. de auro ꝛ argēto legato. l. medico. licet iurisconsultus in repetitione facti ponit nomen vniuersale: sed non consideratur nisi dispositio testatoris. secundum eum. In gl. quasi dicat ibi subaudiunt tantuz hec subauditio. scilicet tantum nō est bona. vt. s. de actio. empti. ꝛ vendi. l. vēditor onus. ꝛ. ī. tit. proxi. l. seruos. secundum subauditionem gloss. Old. Et de hoc in alphabeto dictione tantum: ꝛ possent valere dicta testium qui sepe taliter testificantur ibi sic ergo si plures alias est in gloss. pluris ꝛ tunc debet esse. ī. etiam si augmenti. Ol. licet communiter habeatur nisi augmenti ꝛc. In gloss. scilicet auctum. ibi. §. ij. debet dicere. §. iij. ꝛ sol. vt ibi. Dynus. In glo. alias oblationem. in fiū. si fideicōmissarium onere grauauit. vt. ī. titu. pxi. l. fideicommissa. §. cum esset. ꝛ ibi nota. ꝛ. s. eo. l. peto. in princ. estimauit non grauando. Old.

3 Seio. †Conditio apposita in personam vnius legatarij non intelligitur tacite repetita in personam alteri⁹. h. d. Dynus. ibi: heres extiterit et sic deficit conditio legati in persona sua. Dyn. In gloss. putabatur ibi in textu patet q: primo fuerūt premissa nomina legatariorū ꝛ postea apposita conditio: vnde ad oēs videtur relata: sed hic post nomē vnius premissum fuit apposita conditio vnde ad eum solum videtur relata. vt patet ibi. seio si mihi heres ꝛc. Dy. Refert ergo an conditio ponatur post numeratione legatariorū an in medio. Ol. Sed certe cuz hic fuerit legatum sub vna conceptione verborum videtur conditio repetita. vt. ī. de conditio. ꝛ demonst. l. iul. Paulus. in principio ꝛ in fine. secūdū Pet. Et ideo dic q̄ hic non videtur repetita conditio quia in persona seij non fuit conditio aliqua. nam talis conditio inerat hic de natura rei ergo eius expressio nulla in persona sua. vt. s. titu. proxi. l. iij. secundū eum. sed tunc instatur de eo quod not. s. titu. proxi. l. si filio. ꝛ. s. eo. l. miles. §. fi. Sed dic vt in eis dixi quid si cōditio est apposita inter res legatas eidem persone nunquid refertur ad vtrāq; dic vt. ī. tit. j. l. si tibi pure.

Lucius. Iussus hereditatem communicare partem dimidiam tenetur per fideicommissum restituere. h. d. Old. vel secundum Petrum verba enuntiatiua in codicillis prolata quandoq; dispositionem inducunt. Item nota qd testator potest precipere communionem pro hoc. s. de conditio.
4 institu. l. iiij. †Item no. q̄ etiam in testamentis appellatione partis dimidia continetur. Iacob. pro hoc. ī. de verborum significatione. l. nomen filiarum. §. portionis.

5 Quatuor. †Si vnus coheredum emat rem hereditariam a creditore cui per eos fuerat obligata emptio non tenet. h. d. Dy. vel sic vnus coheredū ad emptionem rei obligate ꝛ alij prelegate non admittitur sicut extraneus. ꝛ sic no. arg. de tanq̄. de quo no. in gloss. ibi. mutuam acceptam ab alio creditore. Dy. ibi posteriori creditori. Dy. ibi Obligauerunt predia legata. Dyn. ibi. Qui. s. secundus creditor. Dynus. ibi lege pignoris. i. autoritate legis prodite super venditione pignorum. vt. s. de pig. actio. l. si conuenit. ꝛ. C. de iure impetrando. l. si ibi ab eis qui reuocare intendunt. Dynus. In glo. prima. ibi valet tamen legatum etiam vbi vnus solus erat omnibus legatus quod videbatur non valere: tamen equaliter caperent iure hereditario sed tamen valet propter rationem que sequitur quia etiam si repudiet ꝛc. Pet. In glossa. sed que est contra hec actio circa finem. ibi quia ibi non fuit alicui de heredibus prelegatum hic sic. Et ideo ex causa prelegati petitur. Dynus. Uel hic coheredes erāt fratres ibi vero coheredes quia hic constabat hereditarium esse ibi non. Dynus. in fin. vel hic non consenserint coheredes venditionis. Dy. Licet consenserunt obligationi.

a ☞ Testator. Adde bal. i. l. humanū. C. de legib⁹. ꝛ in l. filiuz. C. fa. ercis. vbi allegat hūc text.

6 **Filie.** Iste casus notabilis est et nõ est alibi ita clare † substitutio fideicõmissaria potest fieri in dote quod intelligo in eo quod est ultra debitum bonorum subsidium: nam in illo grauari nõ posset. ut. C. de inofficioso testamẽto. l. quõniam in prioribus. Dy. ubi de hoc plene dixi. et secũdum Dy. hic fuit instituta in dote tñ scdm morte simul equaliter cũ fratribus et grauata in dote ibi cautionẽ: sed cui erat hec cautio facta patri an filie et videtur quod filie ibi alij nupta decessit ante cautionẽ renouatam. Dy. ibi. Respondi posse contra. s. eo. l. cum pater. §. pater certã. potest dici quod ille. §. intelligitur secũdũ instrumẽtum: scilicet ut licet soror non possit compelli pati fratrem stipulari in secundis nuptijs tamen ea mortua sine liberis petitio fideicommissi in rebus dotalibus locum habeat vel ibi simpliciter hic in casu morte voluit stipulari. et hanc approbat Jacob. in glos. quia interpellato. in fine. Item contra. s. eodem. leg. cum pater. §. pater certam. Sed hic voluit filium stipulari post mortem filie sine liberis. et ideo verosimile est quod voluerit filie prouidere. Dyn. vel dic quod hic est speciale propter moram mulieris: ut in litera patet arg. j. de usufru. le. l. si usufructũ mihi in biennium. licet finis illius legis aliquantulum sinat. Old. Item not. quod ex

7 hoc. §. videtur † q pater possit per fideicõmissum substituere filie in dote. et arg. s. eo. l. cum pater. §. pater filie. in contrarium videtur. j. ad trebel. l. balista. et l. seq. et l. mulier. §. cum proponeretur. sed dic ut dixi secundum Dynũ. q potest si dos excedit legitimã. in legitima non per. l. quoniã in prioribus. sed Marcellianus qui hanc questionẽ disputauit tenuit cõtrariũ: et questio incipit quidã paterfa. et ad istũ. §. respondet q hic filia fuit equaliter instituta cũ fratre: unde sicut dotẽ cõfert etiã si nihil dicatur a patre. ut. C. de coll. autẽ. ex testamento. sic potest et in ea grauari per patrem qr ultra debitum bonorũ subsidium et ultra dotẽ hoc commodum habebat ex hereditate paterna. secundum eũ. Jac.

Filium et filia. Si pluribus res legãtur et rogantur restituere post mortem suam alteri et unus premoriatur superstite altera pars premortui debet restitui statim non expectata morte alterius. h. d. Dy. vel sic substitutio fideicommissaria pluribus facta post mortẽ eorũ in persona decedentis alijs superstitibus sortitur effectum. h. d. vel se-

8 cundum Pet. † si creditor debitori succedit pro parte in qua nõ succedit non extinguitur debitum. pe. ibi eorum que. s. libertorũ. Dy. ibi. a nobis o liberti. Dy. ibi. partẽ penes coheredẽ residentem. Jac. ibi libertus decessit unus de predictis superstite altero legatario. dy. ibi respondi eius ar. quod filius succedens cum extraneo habeat feuda ante partẽ. Jac. sed cõtra. s. e. l. titia. §. seia libertis. ubi de hoc sed ibi erant verba. qui ex vobis ultimus decesserit. et vide quod notaui. C. de impuberum et alijs substitutio. l. cum quidam. in glo. pro besse in fi. quidam habent meius sed debet dicere lucius. Item arg. contra. j. ad. l. fal. l. pater. §. duobus. so. ut ibi et. l. heredes. §. cum ita. infra ad trebel. Item contra. s. e. l. titia seio. §. seia libertis: sed ibi fuerunt verba per que apparet quod rogati fuerunt in vitam substituti. Dynus.

a C Maritus. Adde. bal. in auf. ei q. C. de bo. aut. iudi. possi. in autẽ. res que. C. de legi.

9 **Maritus.** a † Iusta ignorantia facit valere quod alias non valeret. h. d. vel clarius rei q̃ subiacet restitutioni facta venditio ab absente non tenet: sed a iuste ignorante sic licet pretium restituere teneatur ei cui erat restitutio facienda hoc dicit nec corrigitur iste. §. secundum Dynum. et Jac. de are. per autẽ. res que subiacẽt. que est. C. communia de lega. in fi. §. ultimo. illa auf. per istum. §. determinatur. s. ut locum habeat in eo tantum quia sciebat se rogatum de restituẽdo alias valeret alienatio et restituatur pretium: ut hic quia non est nouũ q posteriores leges ad priores trahantur per determinationem. ut. s. de legibus. l. non sed et posteriores. Jaco. et Dynus.

C De legatis tertio. Rubrica.

C Ista rubrica sũmat totũ titulum quare eã non summo. et in hac rubrica. vide Jo. de imo. hic ãple.

Super rubrica. In gloss. ipsius rubrice in fine. vel dic quod in primo titulo principaliter tractat de legat. iniunctis heredi in secundo de iniunctis legatario in isto de utroque iniunctis et de significatione verborũ. vel dic quod in primo tractat ut dicit in glos. sed et ibi tractat quis posset legare. ut eo. titu. l. ij. in secundo tit. de effectu legatorum et fideicommissorum. ut. l. unuz ex fa. et alijs multis legibus eiusdem titu. et ideo difficilior est iste tractatus quia in eo vertitur dispositio iuris in isto titulo tractatur quis et

1 a quo et de significato verborum Jaco. † quod incertus de statu suo siue erret in facto siue in iure nõ possit condere testamentuz.

2 j. e. l. ij. in principio † et quod dubitans an sit excommunicatus interim non debet se immiscere diuinis. quod testamentum filijfa. non confirmetur eo emancipato sed codicilli sic ex noua voluntate. e. l. §. si filius. et ibi plene de hoc. An deportatus ab eo qui ius deportandi habet possit condere testamentum eadem. l. §. hi quibus. et an deportatus ab eo qui non habet ius deportãdi ante sententiam deportationis per principem confirmatam possit

3 testari. et an damnatus ad mortem possit testari † et an testamentum factũ per hereticũ postea catholicũ valeat vel econtra: et que est ratio quod preses prouincie nõ potest deportare quod est minus cum possit in metallũ dare quod est plus. allum possum grauare cui aliquid relinquo vel non adimo cum possim adimere eadem. l. §. sciendu. grauatus per fideicommissum si non succedat: sed alius non tenetur nec etiam ipse succedens. j. e. l. §. ulti. et ille videtur dare qui non adimit cum possit adimere. a filio preterito nõ potest fideicommissum relinqui etiã si postea heres existat. eo. l. ex filio. quod mortis causa donatarius possit fideicommisso grauari. j. e. l. si mulier. propter fructum medij temporis potest quis fideicommisso grauari. e. l. §. iul. si debitor rei ex stipulatione leget eam creditori non potest eum grauare. si fructuarius legat usufruc. domino proprietatis potest eum grauare. si creditor legat liberationem pignoris nõ potest eum grauare. isti tres casus sunt eadem. l. §. fi. et primus non est alibi secundum Dy. et an iu-

4 re isto victus victori condemnaretur in expensis † a parte vel domino relictum debetur a filio vel seruo emãcipato vel manumisso. j. e. l. a patre. ab herede heredis legatarij põt relinqui sub nomine appellatiuo. sub nomine proprio secus. j. e. o. l. si fuit. §. j. et l. si seruus deportati. et facit quod legatũ fratribus minoribus acquiratur ecclesie Romane. legatarius a quo fideicommissum relinquitur tenetur ad id quod exigit vel ad cessionem actionũ. j. e. l. si legatarius. et ibi de hoc satis et quis dicatur simplex minister. fideicommissi a patre relicti petitio extẽditur in tempus mortis patris eadem. l. §. fi. et qñ dispositio respicit duo extrema respicit ea uniformiter si testator relinquat ab omni successuro ab intestato etiam si is succedat quem non credebat successurũ tenetur. j. e. l. si ita fuerit. et no. de generalitate et illud quod fit ad ampliandũ ampliat. si pluribus relinquitur coniunctim uno deficiente alij to-

5 tum habent. j. e. l. si tibi. et ibi de iure accrescendi quod omnis lingua siue greca siue latina siue alia sit habilis ad fideicommissum relinquendum. j. e. l. fideicommissa. et per totam. l. agitur quibus verbis et qualiter relinquitur fideicommissum quo tempore debeatur cui detur fideicommissi petitio contra quos, inquantum et ad quid et quando debetur legatum, quando estimatio scriptura testamenti ordinata si non legatur coram testibus nihil valet. eadem. l. §. quoties. Et iste casus nõ est alibi. et facit q si instrumentum sententie appareat nec dicatur quod fuerit lecta et pronuntiata per iudicem quod fidem nõ faciat quod verbũ cõmẽdo seruum nõ inducat fideicommissariam libertatem eadem. l. §. si ita quis. cõheres rogatus restituere partem suam certa quantitate recepta tenetur restituere oblata sibi quãtitate eadẽ. l. §. cũ esset. verba potestatiua in ultima voluntate dispositionem inducunt. eadem. l. §. si quis ita. et an idem sit in rescriptis delegato nisi heres voluerit

res voluerit ꝛ an ꝛ quando valeat.eodē.l.§.si fideicōmissum.Et ꝙ dicatur plenum arbitrium.ꝛ an potestas habens plenum arbi-
6 trium teneatur sequi formam iuris.† verba prima facie enuncia tiua iudicantur dispositiua fauore liberorum.eadem.l.§.hec ver ba.non refert quid ex equipollentibus fiat eadē.l.§.si filio.plene de hoc:si testator de necessitate alienat rem legatam vel exigat rem debitoris legatam an extinguatur legatum.ea.l.§.si rem. Et qđ debitor est seruus fenerantis ꝛ qui voluntatem testatoris mutatā dicit hoc probat hoc tamen ꝑbaṫ ꝑ cōiecturas puta si postea inimicitie sunt exorte ꝛ de alienatione voluntaria ꝛ neces saria:ꝛ qđ exigere est ab inuito extorquere licet quādoqꝫ etiam a sponte soluente.illicitum dicitur quod fit contra leges vel con stitutiones.eadem.l.§.si quis illicite.ꝛ non videtur factum quod non est duraturum.fideicommissum est si heres rogatur mutua re pro certis vsuris.eadem.l.§.si heres.Et an cautio de restituen do sit prestanda si legatarius ex defectu persone nō sit capax.rei legate estimatio debetur ead.l.§.si seruo alieno.ꝛ an aliud pro alio inuito creditore solui possit ꝛ an repetita possit fieri condem natio in estimatione.ꝛ an militia possit seruo legari.si testator le gauit decem ꝛ si legatarius perderet rursus legauit intelligitur repetitum si semel tantum perdat non sepius.eadem.l.§.si quis decem.ꝛ ibi de significato hui⁹ verbi rursus ꝛ de significato ver
7 bi iterum ꝛ verbi quoties.Et de infirmitate vitanda vel nō † re lictum ad liberationem non inducit quantitatez relicte pecunie. eadem.l.§.si quis.interesse videtur omnium cum in totum sin gulari vt rei stipulandi habeant actionez. eadem.l.§. plerunqꝫ. ꝛ notabilis presumptio est quia legatum videtur eius contēpla tione cuius magis interest in legatis indiuiduis quilibet here dum tenetur insolidum.eadē.l.§.si in opere ciuitatis.Et an duo filij hominis mei teneantur insolidum ad operas ad quas pa ter tenebatur vel pro virili vel hereditaria portione heres iussus opus facere precise facere tenetur nec liberatur pecuniam dan do.ea.l.§.si.Et ibi an campsor vel alius precise teneaṫ ad factū. Et no.legatum de artificio docendo valet:licet incertum:ꝛ certi
8 ficabitur per iudicem.ꝭ.eo.l.stichus.†Et nota ꝙ ex artificio vi ctus queritur:ꝛ differentia inter officium ꝛ artificiū:verba hoc amplius inducunt repetitionem precedentis legati.ꝭ.eo.l.si hic. alias si sic.ꝛ ibi de significatione horuz verborū hoc amplius.re lictum mulieri si nō nuberet ꝛ rogata restituere in omnem euētū restituet licet a iure remittatur cōditio non nubendi.ꝭ. eo.l. non dubium ꝛ idē de herede cui remittitur cōditio iureiurandi.quod cui remittitur qualitas non remittitur ipsum quale.eadē.l.§.he res.heres rogat⁹ rem emere ꝛ legatario dare si domin⁹ nolit iu sto pretio vendere dabit estimationem.ea.l.§.fina.Et paria sunt nolle vendere vel non iusto pretio.ꝛ econtra res existens in pro
9 fundo maris potest legari.ꝭ.eo.l.heres.† Cōmodum alluuionis spectat ad legatarium.ꝭ.e.l.sepe.res future legari possunt.ꝭ.eo.l. etiam legata relicta in testamento solēni non reuocantur ꝑ scđm minus solenne.ꝭ.eo.l.si pure.legatum sub modo relictum statim debet solui prestita cautione de modo implendo.ꝭ.eo.l.si tibi le gatum.ꝛ an si heres soluat nō exacta cautione possit cogi lega tarius iudicis officio implere modum.ꝛ an executor vltime vo luntatis teneatur cauere si res sit relicta per fideicōmissum. pri mo vni deinde alij non animo cōmunicandi re vni soluta alteri debetur estimatio.ꝭ.e.l.si res mihi.ꝙ nutu valeat legatum ꝛ de quo nutu intelligatur.ꝭ.eo.l.nutu.Si fideicōmissum ex causa lu cratiua peruenīat ad legatarium perimitur legatuz.ea.l.§.j.le gatis columnis vel tignis edium ea sola debentur que fine do mus destructione auferri possunt.e.l.§.fina. Et facit ꝙ non va leat statutum vel cōsuetudo qđ ꝑpter delictū amoueaṫ ostiū vel dom⁹ destruatur.An prima volūtas vltime derogatoria tolla tur ꝑ secundā nisi in secunda fiat expressa mētio ꝛ reuocatio pri me plenissime.vide.ꝭ.e.l.si quis in principio testamenti.Et an qs sibi possit legē imponere in vltima voluntate vel cōtractu a qua non possit recedere.ꝛ an voluntas tacita derogatoria seu a con trario sensu tollatur per secundam si non fiat eius mētio.Et an rescripta contra legē concessa valeant nisi dicatur specialiter nō obstante tali lege vel sufficiat generaliter dicere non obstāte ali qua lege.Et statutum habent verba derogatoria an tollatur ꝑ subsequens statutum.ꝛ si aliquis ꝓposuit vel iurauit non fide iubere:si postea fideiubeat an valeat si nō dicatur nō obstāte iu ramento.Et an si quis se obligauit cum pacto qđ nō posset sibi fieri pactuz de non petendo nō facta mētione prioris an valeat. ꝛ an quādo multiplicet legatuz bis vel pluries factū alicui ꝛ ple nissime si in primo testamento dixit testator non se posse penitere nec mutare an mutari possit si non fiat specialis mentio verbo rum derogatoriorum contentorum in primo. Item quid si testa tor iurauit non mutare primum testamentum an mutare possit non obstante iuramento.Et an in testamento possint fieri con
10 tractus vel alij actus inter viuos.† miles damnatus de crimi ne capitali pōt testari si sibi reseruatum sit in snīa.ea.l.§.miles.ꝛ an tunc testari possit iure cōmuni vel militari.Et an iudex possit reseruare famā tabellioni condemnato de falsa cōfessione instru mentorū.damnum mortis rei legate ante morā spectat ad lega tarium.ea.l.§.fi. Ex imperfecto testamento non debetur legatū imperatori.ꝭ.eod.l.ex imperfecto.ꝛ facit ꝙ arbitrium potestati concessum restringatur ad ius commune ꝛ quod arbitrium ini quum possit peti reduci ad arbitrium boni viri.creditori potest legari indebitum si solutum.ꝭ.e.l.creditori.Si damnatus est ille aut ille heres dare decem legatario potest legatarius ab vtroqꝫ petere.ꝭ.e.l.si ille aut ille.quādo in verbis non est dubitatio non admittitur voluntatis questio.ea.l.§.cum in verbis.Et exempla
11 sunt ibi.ꝛ arg.† ꝙ iudex in causa non dubia non teneatur habe re consilium sapiētis:qui fideicommissum debet tenetur ad fru ctus ꝛ omne damnū post moram.ꝭ.e.l.si is qui fideicōmissum.ꝑ legatum secundo patri relictum non derogatur relicto filie pri mo relicto.ꝭ.eo.l.paulo callimacho.Verba derogatoria testato ris fauore filie ad presens restringuntur non ad futurum exten duntur.eadē.l.§.pom.Si quis legat mihi id quod sibi debetur a titio nō propterea est mihi titius obligatus.ea.l.§.iul.ꝛ facit be ne ad questionem Lambertatinorum bannitorū de Bononia: quoniam debitores compulsi fuerunt soluere cōmuni bononie an ipsi debitores fuerunt liberati.Item si lego decem ecclesie sol uenda ex fructibus possessionis mee an ecclesia possit agere con tra colonos ipsius possessionis pro ipsis decē legatis:ꝛ an heres meus possit alienare ipsam possessionem. Si relinquatur alicui plus quam capere possit ꝛ rogetur de restituendo alij valet fidei commissum.ꝭ.eo.l.si fidei mee.ꝛ facit ꝙ possim constituere procu ratorem ad faciendum alium procuratorem.lꝫ primo constitu tus non possit esse procurator.Si legantur vxori eius causa pa rata in legato veniunt etiam parata pro prima vxore ꝛ idem in
12 concubina.ꝭ.e.l.qui concubinam.†In legatis minor quantitas debetur.eadē.l.§.j.Illud videtur ad heredem ꝑuenire qđ superest deductis oneribus hereditarijs.ea.l.§.cum ita.Si legatum reli ctum in genere euincatur heres de euictione tenetur dum tamen legatarius denūciauerit ante snīam.ea.l.§.si stichus. Qui legat paria vasa vtruz debeātur duo vel quatuor.ea.l.§.qui quatuor. ꝛ de significato huius dictionis paria.qui legat fructus ortorū a repub.conductorum obligat heredem ad soluendum mercedē reipublice.ea.l.§.qui ortos.conditio adiecta libertati videtur re petita in legato eidem seruo relicto.e.l.§.cū testamento.ꝛ q in pre cedentibus dicuntur in subsequētibus repetita intelliguntᷣ. Dā natus vendere fundum certo pretio non potest excipere fructus.
13 eadem.l.§.si fundum.† Habēs fundū in societate ꝛ legās fundū suum solum suam partem legare videtur.ea.l.§.qui funduz. Et sic appellatione sui ꝛ mei non continetur nisi pars:licet totus sit meus cum sim obligatus partem socio tradere.si legatur vxori dum cum filio steterit:ꝛ per eam non stetit si per filium debetur sibi legatum.si per eam stet non debetur ꝑ eo tempore ꝛ quantū sufficit stare cū filio quolibet anno.eadem.l.§.vxori.damnatus dare rem alienaz si non potest iusto pretio emere liberatur prestā do estimationem.ea.l.§.fi.Qđ prelegata non veniant in substitu tionem vulgarem.ꝭ.ea.l.sextiliam.Si maritus legat vxori partē domus in qua habitare consueuerunt ꝛ non appareat illa pars ratione incertitudinis tota domus debebiᷣ.ꝭ.eo.l.vxori.Verba preteriti temporis non extenduntur ad futurū.i.tempus mortis sed restringuntur ad tempus testamenti.ea.l.§.vxori.ꝛ ibi de pre terito perfecto ꝛ imperfecto an ad futurum trahantur:ꝛ vide ibi pulchras questiones.Si post tempus vel contractum muta tū moneta vel mēsura:de qua moneta vel mensura fieri debeat solutio.ꝙ per verba donationis in vltima voluntate prolata pre sumatur donatio inter viuos nisi contrarium ꝑbetur.ea.l.§. cuz seius legato nomine sors ꝛ vsura videᷣ legata.ꝭ.e.l.nomen.Pro pter fraudem legatarij ꝛ consuetudinem testatoris verba futuri temporis restringuntur ad tempus presens vnde legatis filio no minibus.xx.que elegerit ex calenda.intelligitur de nominibus q̄ erant tempore testamenti non depostea facti.eadem.l.§.filio.Es alienum de reditibus certorum prediorum soluendum ꝛ rediti bus non sufficit de alijs bonis testatoris solui non debet.ead.l.§. vni ex heredibus.ꝛ ideo si pater onerauit soluere debita ꝛ le gata vt portio relicta filie esset integra tenetur filius ad omnia ex quacunqꝫ causa prouenientia.ratio verborum a testatore pro latorum magis attenditur quam verba. eadēz.l.§.pater.si lega tarius moriatur post moram heredis transmittit ad suos here
14 des petitionez legati.ꝭ.e.l.patronus.†Et si non pōt legatarius capere rem capit estimationē ꝛ cōmodū qđ ex re habuisset nō au tem vsuras estimationis qđ est mirabile.error qui est in confini bus vel in regione fundi non vitiat legatum dummodo de cor pore cōstet.eadē.l.§.sempronio.Et de significato dictionis vsqꝫ. an ponatur exclusiue vel inclusiue.ꝛ si vēdo fundum vsqꝫ ad do

mum an domus includatur in venditione. de errore regiõis fun
di quod non vitiet. eadem.l.§.libertis.vsu balnei legato omnia
necessaria ad vsum balnei legata videntur.eadem.l.§.codicillis.
⁊ facit ꝙ similes cõcessit alicui quod faceret domũ in fundo suo
in qua eum reciperet dum iret venatum vel aliquis ꝓmisit dare
sextam.x.frumenti pro quodam molendino destructa domo vel
molendino vtrum concedens an ille cuiᵉ concessa sunt reficere te-
neatur. legata relicta a venientibus ab intestato non debentur a
filio qui obtinuit in querela inofficiosi testamenti.eadẽ.l.§.apud
sceuolam. quia quasi furiosus habetur pater qui tale condidit
testamentum.si non valet legatum nec onus fideicõmissi adiectũ
legato.ĩ.eod.l.cum quis decedens.si aliquis se obligat inter vi-
uos respectu emolumenti quod sperabat ex vltima voluntate
cessante emolumento cessat promissio. eadem.l.§. qui testamen-
to.⁊ facit qꝺ thesaurarius vel gastaldio respectu officij promit-
tat soluere creditori qꝺ finito officio non teneatur. directa adem
ptio hereditatis facta in codicillis trahitur ad fideicommissuꝫ.
15 eadem.l.§.seiam. Et vide ibi pulchra de ista materia, a debito-
re potest legari ⁊ fideicõmissum relinqui. ead.l.§. pater emanci-
pato. ⁊ an donatarius potest grauari, ⁊ an adhibitus ad stipu-
landum videaᵗ adhibitus vt minister vel vt donatarius. statur
codicillis cum sacramento etiam si alias nõ probetur de debito.
ea.l.§.codicillis. Et ibi plene an confessio facta in vltima volun-
tate ad obligandum valeat vel non. si quis confitetur se debere
nõ capaci non valet si debitũ non probetur.ea.l.§. titia. Uerba
testatoris debeãt ampliari potius quã restringi.ea.l.§.fi. Prohi
bitio alienationis in vltima voluntate nõ trahitur ad alienatio
nem necessariam puta pro solutione eris alieni.ĩ.eod.l. pater fi-
16 lium.† Appellatione libertorum testatoris nõ continẽtur liberti
libertorum.ea.l.§.duobus.mortuis omnibus vno excepto quo-
rum contemplatione alienatio erat prohibita ille solus admitti-
tur ad reuocandum.ead.l.§.filiam. Alienatio prohibita in vita
videtur post mortem permissa.ead.l.§.fundum.nuda prohibitio
alienationis non valet.eadem.l.§.agrippa. Rogatus restituere
de parte sua tantũ,videᵗ rogatus non de ea quã emit.e.l.§.quin
decim. Si fideicõmissum reddaᵗ inutile ex post facto magis de-
bet pertinere ad legatarium quã ad heredẽ.ea.l.§.tusculanus.⁊
quod priuilegia concessa hospitali extinguuntur extincto hospi
tali ⁊ si reedificetur nunquid resurgãt.si alienatio est ꝓhibita in
ter plures dispositum est ad quam debeat ꝑuenire.inter ꝓhibi-
tos fideicõmissi petitio locũ nõ habet e.l.§.mater.alˢ pater.sub
nomine heredis põt quis fideicõmisso grauari.ea.l.§.vlti. In fi
deicõmissis magis attenditur voluntas fideicõmittentis ꝙ ver-
ba ⁊ ꝟba pñtis tẽporis non extenduntur ad futuruꝫ.ĩ.e.l.pam
philo verba extensiua volo relinquere inducũt fideicõmissum.e.
l.§.ꝓpositum.⁊ facit si dicam volo emere ⁊ tu dicas volo vende-
re an sit contracta venditio.⁊ si dicaꝫ nolo adire an videar repu
17 diasse. † adempto legato videatur ademptum onus fideicom-
misso adiectum.ead.l.§.duas filias.si credo duos mihi successu-
ros diuersis iuribus ⁊ eodem iure succedant legata ab vno reli
cta debentur ab eo insolidum.ĩ.eadem.l.post emancipationem
institutus pro parte ⁊ de restituendo rogatus retentis hortis re
tinet hortos insolidũ.eadem.l.§.seiã.⁊ ista verba retentis hortis
inducunt fideicõmissum in ipsis hortis.si testator prohibet vnuꝫ
ex heredibus aliquam partem non vendicare precipuam non vi
detur illam partem alijs prelegare.ĩ.ead.l.vxorem.⁊ facit quod
si habens fundum communem cũ alio legat parteꝫ fundi sui an
videatur totam suam partem legare vel dimidiam tantũ legato
toto si pars postea alij legetur de toto legato videtur detracta.
eadem.l.§.in testamẽto generi generalissimo ꝑ genᵒ subalterna-
tiuum derogatur vel generi per speciem derogatur eadem.l.§.
codicillis.⁊.§.felicissimo.⁊ facit quod si fama sit instrumentum
18 esse falsum ⁊ fama quod tabellio qui confecit erat legalis † qꝺ
fama specialis instrumẽti falsi deroget gñali legalitati tabellio
nis ⁊ si testator reliquit filie centum ad nubendũ postea dixit qꝺ
legata per eum prestari debeãt demũ post mortẽ heredis qꝺ nõ
intelligantur de legato filie sed illud debeatur tempore nuptia-
rum. verba presentis temporis referuntur ad diem dicti testa-
menti.eadem.l.§.testamento.appellatione filiorum nepotes cõ-
tinentur.eadem.l.§.concubine.si testator legat alicui. quicquid
possidet in aliqua patria legare videtur etiam possessiones illi
patrie adiacentes non tamen nomina debitorum eadem.l.§.le-
gauerat.⁊ facit si quis vendit legatum vel vendit possessiones
suas an legare vel vendere videatur boues vel alia animalia q̃
ibi habet ⁊ quod admittatur talis libellus peto castrum cum ꝑ
tinentijs ⁊ ibi sunt verba.s̃. responsum est si legatarius conse
quatur legatum ex alia causa quam ex testamento onus eidem
appositum euanescit.eadem.l.§.testamẽto.⁊ hic subauditur quõ
dam ⁊ facit quod si in instrumento dicatur titius filius marti-
ni ⁊ martinus sit mortuus: qꝺ non sit falsum instrumentum sed
subauditur quondã: non tenet rogatio qua quis rogatur alium
adoptare.eadem.l.§.heres.si vnus legatariorum nolit petere le-
gatum alter nihilominus petet ꝓ parte sua ⁊ pro parte sustinet
onus non insolidum eadẽ.l.§.agri plagam.⁊ facit si testator gra
uauit heredem vendere fundũ certo pretio an oblato pretio sta
tim transit dominium sine alia traditione. Iteꝫ facit quod si po
testas precepit duobus qꝺ satisdarent de parendo eius mãda-
to sub pena librarum centum ⁊ vnus fugit qꝺ alter teneatur so-
lum pro quinquaginta. Item si condemnauit aliquem in centũ
sub pena quarti ⁊ soluit quinquaginta an teneaᵗ ad quartã to-
tius vel solum partis non solute. Item si heres emphiteote sol-
uat partem suã an res aperiatur in dominũ ꝓ sua parte alijs nõ
19 soluentibus.† grauatus restituere post tẽpus nõ tenetur restitue
re fructᵒ medio tẽpore perceptos.e.l.§.sorori.qꝺ pater non tenea
tur dotare filiã naturalem.ea.l.§.pater. Et an habeat filiũ natu
ralem in potestate qui teneᵗ restituere sub cõditione non liberaᵗ
restituendo ante conditionis euentum.eadem.l.§.sceuola.⁊ facit
quod gratia concessa ad voluntatẽ concedentis expiret per mor
tem.fideicõmissum simpliciter relictum remissa cautione rogato
de restituendo statim potest peti non expectata morte rogati.ea
dẽ.l.§.vltimo.licet sollicitudo monumenti extruendi conferatur
in personam vnius heredum expense tamen solum debentur ab
omnibus pro hereditatis portionibus.ĩ. eodem l.titius. si sta-
tuto caueatur quod filie non succedant sed dotari debeant in
quanta quãtitate dos debeat constitui.ĩ.e.l. si filie pater. appel-
latione eoruꝫ que sunt in fundo non cõtineᵗ que ibi posita sunt
ad tempus.ĩ.eo.l.si fundus.signũ indefinituꝫ equipollet vniuer
sali ⁊ illud quod communiter est propositum proprie se non ha-
20 bet ad alterum tãtum.ĩ.eo.l.hoc legatũ.† qꝺ dictio qualitatiua
habet restringere subiectum cui adijcitur.ĩ.e.l.tamen adiectio.⁊
quando dictio que auget vel diminuit ⁊ quando falsa demon-
stratio vitiet legatum.de significato verborum emptum ⁊ para
tum.ĩ.e.l.si quid.§.j.⁊ quod assignari accipitur ꝓ tradere ⁊ an ge
nus insit speciei vel totum parti: si oppositum in opposito ⁊ pro
positum in proposito.ĩ.eod.l.nam nec: ⁊ an emphiteota vel vasal
lus qui rem alienauit si eam recuperet excusetur ã pena si actum
est contra furem nulla expressa actione an actũ intelligatur actio
ne furti vel conditione.ĩ.e.l. Iteꝫ legato.⁊ quod vocabula quod
se habent ad plura debent intelligi secunduꝫ propriũ significatũ
de legato facto vxori quod eius causa paratum erat eadem.l.§.si
vxori ⁊.§.se.⁊ quod vxor de iure cõmuni non est in potestate viri
secus de iure lombardo.quod conditio relata in personam intel-
ligi debeat secundũ cõditionem ipsius persone.ĩ.e.l.cũ filio.⁊ de
significato istorum verborũ in eius tutelã filius peruenerit ⁊ qꝺ
intelligentia dictorum ex causis sit assumenda. dicendo legatis
libris quid debeatur.ĩ.e.l.librorum.⁊ an charte debeantur extra
ordinarie puta summa Azonis ⁊ similes an ordinarij tm̃.⁊ qꝺ le
gata materia non debeᵗ materiatũ ⁊ qꝺ ex cõsuetudine loquẽdi
receditur a proprio significato vocabuli.⁊ lecto legato quid de-
beatur ⁊ an debeantur linteamina ⁊ culcitre ⁊ maxime de syn-
done aut purpura ꝙ dictio hoc amplius indicat precedẽtis lega
ti repetitionem.ĩ.e.l.si tibi pure.ligno legato quid contineatur.e.
l.ligni appellatione.⁊ ibi notabile verbũ pro excusatione glossarũ
⁊ ibi sunt plura notabilia ⁊ sunt peregrina ⁊ legato genere non
intelligi legatur qꝺ proprium ⁊ speciale nomẽ assumpsit ⁊ refert
an aliqd fiat directo an per mediũ.legato chirographo relicta vi
dentur ea que ꝓbantur ꝑ chirographum.ĩ.e.si cui chi.⁊ an tra-
dito instrumento videtur cessa hypo.⁊ legatis omnibus videaᵗ
legatum quod debet colonis pro futuris annis agnis legatis
qui debeãtur ⁊ qui intelligãtur agni.ĩ.e.l. cum quereretur. Lino
⁊ lana legatis quid debeatur.ea.l.§.lana. Que cedant penu le-
gata.predio legato cũ his que empta ⁊ parata sunt eius colen-
di causa quid debeatur.e.l.§.fi. Et ibi ponuntur tria vniuersa.s.
21 colere: ordinare: ⁊ custodire.† Mutatio facta de artificio ad ar
tificium non facit perire legatuꝫ.ĩ.e.l.textoribus. Quod ap.ma
sculini contineatur femininum.ĩ.eo.l.qui duos.⁊ facit si statuto
caueatur qꝺ mulier nõ succedat filijs an possit succedere filiabᵒ.
⁊ an statutum recipiat interpretationem extẽsiuam. Quod di-
ctio item continuationem ⁊ precedentium repetitionem inducat
ĩ.e.l.in repetendis.sed an repetita videatur dies vel conditio. qd
videtur testator legare calendariuꝫ legando videtur excipere ca
lendarium excipiẽdo.ĩ.e.l.qui filium. Et sic quod operatur con-
cessio in concesso operatur exceptio in excepto qui dicantur ne-
gotiatores.ĩ.e.l.legatis. Et an dantes ronsinos ad vecturam cõ
tineantur ap.negociatorum.⁊ an piscatores sint negociatores.⁊
q dicãtur obsonatores.quod mutatio de artificio ad officiũ non
extinguat legatuꝫ.ea.l.§.si ex officio. Et quid sit artificium.quid
officium.⁊ quid ministerium. Et si ludens ad scachos conuenit
vincere ludum cum vna pedite an sufficiat.si vincat cũ pedite fa-
cta regina.habens plura officia vel artificia.cedit illi ĩ quo plus
versatur.

versatur.ead.l.§.si vnus.⁊ facit qđ ille q habet plures parochias
teneatur illi in qua plus cōuersatur:⁊ si aliquis est de pluribus
collegijs quod cedat in quo ille magis versatur quod per exerci
tium suscipitur incrementum.ea.l.§.ornatricibus.⁊ ꝙ per artifi⸗
cium homo potest sibi querere victum ⁊ carior reputatur.⁊ ꝙ ex
pense fiunt in addiscendo artificium ⁊ quod omnis homo natu⸗
ra scire desiderat.Quid debeatur pecoribus ⁊ quid contineatur
appellatiōe agnorū.ea.l.§.si auibus legatis.an debeātur dome⸗
stice.ī.e.l.auibus.Quod appellatione eorum que sunt in fundo
continentur ea sola que ibi sunt causa perpetui vsus.ī.e.l.qui sal
tum.qui omne dicit nihil excipit.ī.eod.l.iul.Et an qui relinquit
omnem partem quā habebat in fundo videatur legasse partem
sibi pignori obligatā.qđ vba enūciatiua non inducāt fideicōmis
si petitionē.ea.l.§.ex his.qđ cōmune est non est meum insolidum
eadē.l.§.seruos.Uerba presentis tēporis restringuntur ad tem⸗
pus testamenti non ad postea illata.e.l.§.pdijs.in dubio non est
recedendum a proprio significato verborū nisi aliud appareat
ex volūtate defuncti.ī.e.l.nō aliter.Quis dicatur iuuenis ⁊ quis
senex.ea.l.§.titius.qđ verba in testamentis large sunt accipiēda.
Quid continetur appellatione lane lini versicoloris ⁊ purpure.
ī.e.l.si cui lana.⁊ quod signum vniuersale pura comprehendit.
Quod indefinitum.quid contineatur appellatione suorum.⁊ an
ea in quibus habemus vsumfru.vel que bona fide possidemus.
ī.e.l.si suos.⁊ an qui obligat bona sua videatur obligare nomi⸗
22 na debitorum.† nummis legatis minores debentur nisi ex consue
tudine patrissa.vl' more regionis aliud appareat.ī.e.l.nummis.
Quod appel.legatorum contineantur libertates.ī.e.l.cuz in sub
stitutione.Que casu absunt abesse non videntur.ī.e.l. quesitum.
qđ facit pro clericis in studio existentibus vt residere videantur ⁊
ꝙ licet parochianus propter guerram non audeat habitare in
parochia nihilominus sit ibi parochianus.quid debeatur fun⸗
do legato cum inhabitantibus ⁊ familia.ead.l.§.meuij.⁊.§.seq.
quid contineatur argenti ⁊ marmoris ap.ea.l.§.illud. Et quod
appellatio proprij nominis non eximat rez de legato sui generis.
eadem.l.§.cocum.res estimate in dotem date non continentur le
gato empti vel parati.eadem.l.§.cum vir.Legato choro ⁊ fami
lia quid debeatur.ī.e.l.si chorus.Si legantur mobilia q̄ ibi erāt
quid debeatᷣ.ea.l.§.his verbis.area legata ⁊ postea edificata de
inde iterū destructa vel seruo manumisso postea in seruitutem re
dacto an cedant legato.ea.l.§.area.quid sit legari vel heredem
institui coniunctim.ī.e.l.coniunctim.⁊ ibi de coniunctis re tm̄ vel
verbis tm̄ vel re ⁊ verbis.qui dicantur pueri ⁊ ꝙ masculinum cō
cipit femininum.an fundo legato vt instructus debeatur seruus
in fuga existens si apprehendatᷣ.ī.e.l.seruus.fructus non veniūt
23 in restitutione fideicōmissaria.ī.e.l.qđ his.† Qđ ap. posterorum
contineātur filij vel liberi non autē liberti.ead.l.§.idem testator.
legatis que rome erant debentur reposita in continentibus edi⸗
ficijs.ī.e.l.cui rome.hoc verbum meum adiectum verbo p̄sentis
temporis an inducat conditionem vel demonstrationez tm̄.ī.e.l.
nuper.Et quid si adijciatur verbo futuri temporis.legata domo
⁊ que in ea erunt non debentur muri exacti vt alijs nominibus
collocarentur.ī.e.l.si ita ap.legati continentᷣ fideicōmissum:⁊ do
natio causa mortis.ī.e.l.⁊ fideicōmis.Legata lana vl' naui nō de
beturi vestis vel armariuz ex eis facta:sed legata massa scyphi ex
ea facti debentᷣ.ī.e.l.lana.inter cōiunctos re ⁊ verbis vel verbis
tantū vel re tm̄ qs sit potior in pte deficiēte plene.ī.e.l.re coniun⸗
cti.Quid sit nominatim legare.ī.e.l.noiatiz.Quod ap.reliquoz
non cōtineantur exacta per testatorē.ī.e.l.predijs.⁊ legatis pre⸗
dijs non debentur reliqua colonorum.ea.l.§ ex his taberna pur
purea legata nō debetur pretiū purpure credite neqz reliqua de⸗
bita.ea.l.§.pater.Legatis predijs seianis sicut cōparata fuerūt
debentur alia cum eis empta.ea.l.§.titio.Et an per instrumenta
probentur fines plebatuum.Legatis domibus an debeantᷣ bal
nee adiacētes.ea.l.§.balnea.Et facit si fratres diuidant domos
cōmunes.⁊ nihil dictum fuit de curia adiacente ꝙ cedat illi do⸗
mui iuxta quam magis erat.⁊ si ex consuetudine filio primoge
nito debeatur domus paterna qđ orti ⁊ alia adiacentia debean⸗
tur. ⁊ si quis habebat domum in duabus parochijs ꝙ intelliga
tur vicinus illius p quē intratᷣ in domum.Appellatione domus
domuncula adiacens continetᷣ.ea.l.§.fin.Fundo prelegato cum
omnibus que ibi erāt.⁊ cū agris cōiunctis ⁊ mancipijs quid de⸗
beatur.ī.e.l.si mihi menia.Si testator legat domum cum causa
instrumento ⁊ repositis nullo excepto non debentur pecunia nec
nomina debitorum.ea.l.§.his verbis.⁊ facit ꝙ statuto vel rescri⸗
pto contineatur nulla exceptione obstante quod tamen exceptio
nes legitime admittantur.nudum preceptum de non alienando
24 alienationem nō impedit.ī.eo.l.lucius.¶ Et an si testator prohi
beat heredē alienare videatur ꝓhibere heredē heredis.⁊ an filio
prohibito ꝓhibeatᷣ nepos:⁊ si nepos concessit feudū ita ꝙ si feu
datarius decedat sine herede ex suo corpore ⁊ decedat relicto fi⸗
lio ⁊ filius relicto extraneo an feudum aperiatur in regem.si fe⸗
ratur sententia absolutoria cōtra agentē ex vna causa nō obstat
exceptio rei iudicate agēti ex alia cā.ead.l.§.sempronio. Legatis
predijs vt possessa sunt an debeantur serui.eadem.l.§. quidam.
Appellatione fratris soror continetur.eadem.l.§.quesitū.⁊ ideo
relictum fratribus iunioribus debetur ⁊ sororibus.Legato fun⸗
do vt optimus maximusqz est non debentur que ibi erant gratia
patrissa ⁊ non fundi.eadem.l.§.collegio.legato predio tribus li⸗
bertis ⁊ prohibito ne de nomine suo exiret etiam alij liberti qui⸗
bus non erat legatus admittuntur.ī.eo.l.is qui.⁊ non est alibi
iste casus.appellatione summe ⁊ quantitatis continetur etiā spe
cies.ī.e.l.quisquis.Et ibi de significato dictionis summe ⁊ quā⸗
titatis ⁊ dictionis quodcunqz quod sequens clausula non ita re
fertur ad omnia sicut precedens.in grauamine hereditatis resti
tuēde fideicōmissum nō venit.ī.e.l.titius.Appellatione reliquo⸗
rum non continentur exacta p testatorem:sed exacta per heredē
sic.ī.e.l.aufidius. Et quod iudex appellatiōis potest ꝓ partē cō
firmare primam sniam.⁊ an iudex posset supplere de iure vel de
facto testator damnando heredes simpliciter videtur omnes dā⸗
nare.ī.e.l.si plures gradꝰ.⁊ facit si statuto cauetur quod occisor
occidatur nisi habuerit pacem ab herede.si erant plures heredes
an sufficiat habere pacez ab vno.Seruis vrbanis legatis qui de
25 beantur.ī.e.l.seruis vrbanis.† ⁊ rusticus dicitur qui moratur in
villa ⁊ ciuis qui in ciuitate.artificium superat officium.ea.l.§.le⸗
gatarijs officijs legatis seruis omnibꝰ in eodē genere sed nō spe⸗
cie vel genere ⁊ specie qui debeantur.ea.l.§.si alij.verbū reddēdi
significationem habet retro dandi:recipit tamen significationez
que non est in dando.ī.e.l.heres meus. Prouisio generalis non
extenditur ad ea in quibus specialiter est prouisum. eadem.l.§.
due statue.⁊ ibi de hoc pulchre.Et si primo exprimantur indiui
dua deinde subijciatur genus restringitur genꝰ:in dubio ad om
nia est facienda relatio.eadē.l.§.vxori. Et relatiuum singularis
numeri refertur ad pluralitatem quod est contra grammaticos.
Corinthijs vasis legatis que vasa debeātur.ead.l.§.corinthia.et
cui testudinea que debeantur.ea.l.§.si predijs.qui habet legata
an debeantur sibi obligata.ī.eod.l.qui habebat. Et ibi de dulci
amore patrie in verbis ita vti est non continentur reliqua colono
rum.ea.l.§.peto.Uerba preteriti temporis restringuntur ad tem
pus testamēti.ī.e.l.his verbis.Qui legauit lances leues cū habe
ret solum graues tenet legatum nō obstante falsa demōstratiōe.
sumptus qui fiunt pro acquirenda re legata spectant ad heredē
puta circa militiam acquirendā.ea.l.§.alumno.Et ꝙ aliquid sit
26 consuetum solui pro introitu militie ⁊ collegij:⁊ facit ꝓ quod epi
scopus teneatur donare consueta tempore consecrationis. an a
substituto exheredatis possint legata relinqui.ī.e.l.si pater. Au⸗
cta portione filij per contratabu.augetur petitio legatorum.ea⸗
dem.l.§.si filius.

1 ¶ Diuinis nō debet se immiscere q se excōmunicatū dubitat.
2 Error in conditione defuncti an vitiet legatum.
3 Filius an possit legare ⁊ mortis causa donare.
4 Deportati nec testari possunt nec codicillari.
5 Testamentum vitiatur si testator hereticus efficiatur.
6 Testamentum heretici ad ecclesiam reuersi an conualescat.
7 Grauari quis possit per fideicōmissum.
8 Grauatus per fideicōmissum si non successerit non tenetur.

Incertus. Qui incertus est de statu seu
cōditione sua siue erret in fa
cto siue in iure non potest legata relinquere.h.d.et
1 dic incertus errans in facto. Et est arg.† ꝙ dubi⸗
tans se excōmunicatum interim nō debeat celebra
re diuina cum maius sit periculuz q̄ condere testm̄.fm Pet. De
hoc extra de clerico excommunicato ministrante.c.si celebrat.ibi
non pōt ⁊ ideo nec legatū nec fideicōmissum relinquere ibi p erro
rem iuris. Dy. In gl.nisi sit miles.in fi.⁊ sic est speciale in milite:
vt hic no.⁊.d.§.j.Sed que est ratio specialitatis forte quia miles
priuilegiatur in quibusdaz ergo ⁊ in istis.sz certe hoc non placet
Pet.qr de statu ex quo non possit testari:vt hic dr.Sz qñ dubita
tur de tali statu in quo existens possit testari in quocunqz esse vt
quādo miles dubitat an sit in statu existē.ie sui iuris an in pote⸗
state ⁊ tūc testari possit in quocūqz statu de pdictis esset testaretᷣ.
sed si dubitaret an esset seruus hostium vel latronū non posset te
stari:quia si esset in statu illo quod esset captiuus non testaretur
etiam miles ergo ⁊c.vt.ī.de castrensi peculio.l.si filiusfami.miles
captus.in principio.⁊ sic est speciale inutile. In gloss.sic aliquis.
in fi.de hostibus non bene dicit quod statim dicit ꝙ se putat ni⸗
hil a captiuo differre. Dy. Et alias est in textu vel legatus simi⸗
liter plana:nam testari potest:vt dicta.l.qui a latronibus.sed ra⸗
2 tio incertitudinis impedit:vt hic. Dyn. ¶ Opponitur ꝙ error

de cōditione defuncti non vitiet legatum: quia nec institutionem
ex qua pendet legatum. vt. s. de acqui. hered. l. quod si dubitet.
solu. patet. Dy. quia ibi neuter casus impedit testamenti effectū
hic autem alter poterat impedire. Oldra. In gloss. vlti. ibi. §. cur
autem. ⁊ dic vt ibi no. dyn. Et est ratio: quia actus aditionis nō
est ita solēnis sicut actus testandi cū ille sit priuati iste publici iu-
ris. vt. s. de testamentis. l. iij. secundum Pe.

Sed si filius. Si filiusfa. vel seruus faciant codicil-
los postea manumittantur legata
sumunt vires ex voluntate noua. nō idem si faciant testamentum.
h. d. Dy. Uel sic. ⁊ idē est effectus: codicilli quacunqꝫ ratione in-
utiles possunt ex noua voluntate confirmari testamentum non:
ibi: non valet ab initio. Iaco. eo. existente in potestate. Dynus.
Ibi manumissi proprie quoad seruum improprie quoad filium
ibi constanter. i. firmiter. Dy. Ibi. Relictum videri. id est effectū
habere. Dy. Ibi. Hoc vtiqꝫ. scꝫ ꝙ ex posteriori volūtate cōfirmē-
3 tur relicta inutiliter in testamento. Dynꝰ. ¶ † Oppone ꝙ filius
possit legare quia potest mortis causa donare. vt. s. de donatio.
causa mortis. l. cum his. si testari est publici iuris vnde non debet
ex alieno pendere arbitrio. vt. s. de here. instit. l. illa institutio. do-
nare autem est priuati iuris vnde potest ab alio robur assumere.
¶ Oppone quod sit idem in legato ⁊ institutione vel testamēto
⁊ codicillis qꝛ nullum confirmatur nisi voluntate noua ⁊ vtrūqꝫ
confirmatur voluntate noua: vt hec probantur de codicillis ⁊ te-
stamento. j. de bonorū posses. sm ta. l. qui ex liberis. §. ex testō. er-
go nō diuersum. dic ergo si testm̄ nō tenuit ab initio aut propter
conditionem defuncti vel heredis non confirmatur. vt. s. de testa-
mentis. l. si filius. ⁊ institu. quibus modis testa. infirmetur. §. non
tamen. ⁊ hoc dicitur. j. de regu. iur. l. penulti. aut propter aliquod
extrinsecum vitium vt propter preteritionem filij ⁊ confirmatur.
vt. s. de iniusto testamēto. l. filio. aut testamētum tenuit ab initio
⁊ confirmatur pone preterito posthumo. vt eo. titu. de iniusto te-
stamento. l. posthumus. aut capitis diminutione: ⁊ confirma-
tur etiam in voluntate que non sit eiusdem solennitatis. vt dicta
l. qui ex liberis. §. testamento. de bonorum pos. sm ta. sed codicilli
quacunqꝫ occasione ab initio non tenuerunt confirmant volun-
tatem nouam: vt hic. ⁊ est ratio quia in legatis que relinquuntur
in codicillis vel epistola sufficit relinquentem ⁊ cum cui relinqui-
tur capacem esse ⁊ testabilem tempore mortis. vt. j. de iure fisci. l.
j. §. si quando de donatio. causa mortis ⁊ de rebus dubijs. l. si co-
gnatus. sed in testamento inspicitur quod testator fuerit testabi-
lis ⁊ heres capax tempore facte dispositionis. vt. s. de testamen-
tis. l. filius ⁊ de hered. instit. l. si alienum. §. in extraneis. Dynus.
dicas tn̄ secundū Ia. de are. qd̄ si qn̄ filiusfa. vel seruꝰ sunt facti
sui iuris fecissent sibi legi testamentū in potestate vel seruitute fa-
ctum corā. vij. testibus ⁊ dixissent velle illud valere quod bene va-
leret nec diceretur vetus testamentū sed de nouo factum ar. s. de
inofficioso testamento militis. l. si tribunus. ⁊ C. qui testamēta fa-
cere possunt. l. hac cōsultissima. Ia. in glo. qd̄ deberet apparere ꝑ
aliquod iudicium vnde dicit iudicium ⁊ non indicium per id qd̄
no. d. §. testamento. ⁊. j. eod. l. si quis plane. ⁊ dicto. §. non tamē cū
ho. sed per quot testes debet probari hoc iudiciū. id est ista noua
voluntas quedam glo. dicūt qd̄ ꝑ quinqꝫ. vt no. C. de codicillis. l.
j. ⁊ dicta. l. qui ex liberis. §. testamento. j. de bono. pos. sm tab. alij
dicunt quod per duos. vt. s. de testamentis. l. heredes palam. §.
sed si notam. sed distingue aut volo ostendere voluntatem q̄ priꝰ
erat inutilis confirmatam ⁊ tunc quinqꝫ testes requiruntur. aut
volo declarare voluntatē in se vtilem ab initio ⁊ tunc duo: ⁊ est
ratio quia qui confirmat aliquid inutile videtur de nouo dare.
vt. s. de heredi. insti. l. asse. de verbo. signi. l. lege obuenire heredita-
tem. ⁊. s. de testa. tut. l. testamento. Dyn. ⁊ in aut. de defen. ci. §. in-
terim in glo. quandoqꝫ tamen ibi. l. posthumus ⁊ etiam si nō va-
luit ab initio assumit vires. vt. eo. titu. l. filio. dy. In glo. puta co-
dicillis in fi. s. voluntate noua vel consensu sed dic non confirma-
ri solo tractu temporis. Dy.

4 **Hi quibus.** † Deportati ab eo qui ius deportandi
habet nec testari nec codicillari possunt:
deportati tamen ab his qui non habent ius deportandi anteꝙ̄
princeps sententiam confirmet possunt testari ⁊ codicillari. h. d.
Dy. ibi apolides. Dy. Ibi. quis ciuitatis si damnatus ad penā
deportationis per presidē. dy. Ibi. si ante decessisset deportatꝰ.
Dy. Ibi. quā sentētiā a preside ꝓlatā. dy. Ibi. statim. id est lata
snīa anteꝙ̄ mādet̃ executioni: qꝛ talis snīa trahit secū executionē
vt. j. de penis. l. qd̄ ad statū. l. q vlti. ⁊. l. in seruorum. §. q ex causa.
dy. Ibi ⁊ ideo. s. qꝛ perdit ciuitatem ⁊ testamenti factio est de iu-
re ciuili. vt. s. de testamentis. l. testamēti factio. dy. Ibi. durauit.
id est si durasse declarauit. dy. iste. §. adducit̃ ad questionē dāna-
ti ad mortē an teneat eius testm̄ ⁊ gl. j. huius. §. innuit qd̄ nō ꝑ
5 l. s. de testamētis. l. eiꝰ. §. j. de quo dic vt ibi plene dixi. † Item fa-
cit qd̄ testamentū ante heresim factū vitiet̃ ꝑ heresim superuenie-
tem ⁊ ꝓ hoc dicto. §. j. in. l. eius qui. de iniusto testamēto. l. si quis
ex hereditate. §. irritū ⁊ de leg. ij. l. cū filius. §. vlti. ⁊ qd̄ no. C. de sa-
crosan. eccle. aut. si qua mulier sed ar. contra. s. de testamentis. l.
is cui. ⁊. j. de bono. pos. sm ta. l. j. §. si quis autem. sed in istis casi-
bus causa ꝓhibitionis superueniēs nō sumpsit originem ex deli-
cto ꝓhibiti in questione nostra ⁊ in primis cōcordātijs. secus cir-
6 ca quod dic plene vt no. dicto. §. si quis autē. dy. quid ecōtra si
hereticus qui fecit testamentum reuertat̃ ad fidē an cōfirmabit̃
testamentum dicendū est qd̄ nō qꝛ ab initio nullū fuit ꝓpter cōdi-
tionē testantis. vt. C. de hereticis. l. manicheos ⁊ ideo postea nō
confirmat̃ lꝫ impedimentū amoueat̃ vt hic. ⁊. s. §. ꝓxi. j. de regu.
iur. l. omnia que ex testamēto. ⁊. l. penul. ⁊. s. de testamentis. l. si fi-
lius. Old. Sed q̄ est ratio ꝙ p̄ses ꝓuincie nō pōt deportare ⁊ ta-
men potest in metallū damnare ꝙ est maius. vt. s. de officio pre-
sidis. l. illicitis. §. qui vniuersas dic vt ibi no. ⁊ plenius dixi. j. de
penis. l. ij. §. j. C. de interdictis ⁊ relegatis. l. relegatorum.

Si quis plane. Si deportatꝰ faciat codicillos
⁊ fuerit indulgentia principis
restitutus valerent fideicōmissa ex voluntate noua. h. d. dy. ibi. si
fecerit. l. in penā deportationis constitutꝰ. dy. Ibi. durauit alias
durabit. i. durasse declarauit vel durasse appareat ⁊ ꝓbetur. dy.

7 **Sciendum.** † Illum possum ꝑ fideicōmissum gra-
uare cui aliqd relinquo vel nō adimo
cum possim adimere. dy. ibi ꝑuenturū ex dispositione morientis
tacita vel expressa secus si inter viuos vt no. j. e. l. quod dic vt ibi.
⁊ not. quod dare videt̃ q nō adimit quod pōt adimere quod est
notabile sm Pe. ibi. nobis fideicōmittētibꝰ. dy. In gl. dat̃ here-
di in fi. ⁊ de iure dotis. l. adoptiuū. §. j. ⁊ vide quod no. s. ti. j. l. im-
perator super verbo amplius. ⁊ de leg. j. l. cum filio.

8 **Illud certe.** † Grauatus per fideicōmissum si non
succedat sed alius. non tenet̃ non succe-
dens nec etiam ipse succedēs. h. d. dy. Ibi. eū q est in sequēti gra-
du ad quā bona sunt deuoluta. Dy. Ibi. eius. s. patroni ibi reli-
ctum per libertū. dy. In fin. s. qd̄ filius suo iure veniens ad bona
alibi nō teneatur ad fideicōmissum in glo. imo videt̃ in fi. vel dic
quod ibi a coherede reliqt ⁊ ideo cū aliꝰ ex volūtate defuncti suc-
cedat ⁊ ideo nō tenet. vt. j. e. l. sed ⁊ si sic. pe. vel hic a proximioribꝰ
ibi simpliciter ab intestato sed nōne ꝓximus est quem nemo p̄ce-
dit vt. j. de ver. sig. l. ꝓximus. ergo primo repudiante iste reperit̃
proximior sꝫ ꝯsidero tp̄s dispositiōis nō futurū in verbis p̄sentis
tēporis vt. s. ti. j. l. fi. §. j. dy. etiā facit iste. §. qd̄ si testis in vno capi-
tulo reddat rōnē dicti sui, qd̄ illa rō nō extēdat̃ ad alia nisi sunt
de eadem materia. Item nō ob. huic. §. j. e. l. a p̄re. vt ibi dicam.

1 Validum ab initio facilius retineri potest ꝙ̄ inualidum con-
firmari.

Ex filio. Ibi heres erit. i. licet dicat testamētum
nullum. Et succedat patri ab intesta-
to sm tertiū casum qui est Azonis expone ex filio. i. a
filio. dyn. Ibi heres erit. dicēdo testamētū nullum in
glo. ibi dic ergo mater extranei hoc nō valet qꝛ est contra literam
cum filius non sit suus heres matris. Pet. vt. j. de suis ⁊ leg. l. in
suis ibi vel pone in emancipato hoc vero ꝓcedit eadem ratione
qua ⁊ prima Pe. vt ibi vel tertio hoc nō ꝓcedit qꝛ est ꝯtra textū
qui loquitur in fideicō. relicto a filio p̄terito. Et sm istū casū fuit
relictū a nepote instituto. ibi a quo. s. filio preterito. dy. et Oldra.
Ibi natus ex filio. i. lꝫ instituatur natus ex fideicōmis. ⁊c. non au-
tem dicas quod sit suꝰ heres. i. admittat̃ ad succedendū vna cū
filio quia filius precedit eū in gradu. ⁊ sic in successione. vt. s. de
liberis ⁊ posthumis. l. gallus. §. in omnibus. ⁊. j. de suis ⁊ legiti-
mis. l. j. in aut. de hereditate ab intestato. §. j. dyn. ibi vel quarto
hec est planior. dy. ibi alium filium in potestate existentem. dyn.
In fi. no. fi. huius glo. sed an corrigatur per aut. ex causa. respō-
deo non. quia illa loquitur quando relinquitur legatum simpli-
citer vel ab instituto vnde ab initio saltem aliquas vires possunt
assumere hic autem a preterito fuit relictum ⁊ sic ab initio ipso
iure nihil valet relictū: ⁊ lꝫ postea quodam casu bona deuoluan-
tur ad preteritū tn̄ relictum ab ipso preterito nullas vires assu-
mit vt patet in casu simili. j. e. l. sed si sic. in ver. sic autem. ⁊ no. C.
1 de fideicōmis. l. quidam. † na facilius est retinere quod ab initio
valet quam confirmare quod non valet. dy. vt. s. de his qui sunt
sui vel alieni iuris. l. patre furioso. cum simi.

1 Donatarius causa mortis ꝑ fideicōmissum grauari potest.
2 Grauari potest quis propter fructus medij temporis.
3 Debitor legans stipulatori non potest eum ex hoc fideicommis-
so grauare.
4 Debitum non dicitur remissum per remissionem pignoris.

1 **Si mulier.** † Mortis causa donatarius potest
fideicōmis. grauari. h. d. ibi det. scꝫ
martinus. dy. Ibi videt̃ quatenus ex liberatiōe vxoris
ad eum

ad eum puenit. Dy. Ibi ab eo. s. marito. Dy. In glo. quia nihil interest ibi enim hoc enim. s. qd aliquid pcipiat ille qui grauatur Oldra. In gl. qd sit inter viuos ibi secundũ quosdã & bñ. Dy. vt s. de leg. ij. l. sequẽs qõ. Dy. Ibi qd exigit. s. qd habeat ex vltimo iudicio. Dy. In fi. hoc est falsum vt. d. l. sequẽs qõ in fi. de leg. ij. preterea donatio q̃ nõ tenuit potuit reuocari. Et p reuocationez adimi qd erat donatũ. vt. s. de do. inter vir. & vxo. l. cũ hic status. §. ait oratio. & si non adimit qd adimere potuit certũ est qd in eo potuit onus fideicõ. imponere. vt. s. e. l. j. §. sciendũ. Et ad. l. sed & si sic. rñdeas qd ibi rogat⁹ nõ percepit qd expressa vel tacita volũtate rogãtis hic autẽ pcepit ex tacita vt dicta. l. cum hic stat⁹. §. ait oratio. Dy. & Pe. idẽ. ar. C. ad. l. fal. l. in donationibus. Dy. in gl. simul cũ pacto ibi cã mortis vel dic redient vt fm formam pacti vir lucret dotem. dy. In fi. vel simpliciter primaz dotẽ augẽdo in qua pactũ de lucrãdo interuenerat qd in augmẽto intelligit repetitũ vt. s. de pactis dotis. l. iuris. §. cũ mater. Oldra.

2 Iulianus. †Propter fructuz medij temporis potest quis fideicõ. grauari. h. d. Ibi in diem. s. rogatus secundum Dynum.

* Sed rem. Iste casus non est alibi ita bene. dy. & prima facie rñderet ad cõtrarium & breuiter.

3 h. d. † debitor rei ex stipu. si rẽ legat stipulatori nõ põt euz ex hoc fideicõ. grauare sed si vsuf. legat vsumfructũ dño pprietatis sic: & si creditor pignus liberat ex hoc nõ põt grauare debitorẽ fideicõmiss. h. d. vsqz in fi. ibi ex stipulatu etiaz pure. Dy. Ibi quod p q: dy. ibi statim sine traditione. Dy. Et vide qd dixi. s. de le. j. l. si creditori. Ibi qs dicat & bñ. Dyn. ibi nequaquam licet valeat legatũ quo ad predicta ɔmoda. dy. ibi quã substinet subaudi cõsequet ab herede. dy. ibi mortis causa. s. donãdo dy. ibi nequaqꝫ respõdet tacite obiectiõi. dy. ibi cogitem⁹. Et ideo valet vsqz ad quantitatẽ illi⁹ cõmodi vltra nõ. dy. ibi liberauero debituz tamẽ non remisi. dy. al's valeret vsqz ad quãtitatẽ debiti. vt. s. de le. j. l. si pecuniam. Dy. Ibi & eius. s. debitoris. dy. In glo. tẽperamẽtũ ibi psonalẽ p actionẽ. vt. j. de acti. & obli. l. obligationum substantia. dyn. ibi de liberatione legata. petitor. sed hoc est falsum q: de hoc nõ cogitauit testator vt. l. petitor. nec obstat hec litera q: intelligitur quia sumptus factus in lite petatur ex testamẽto: sꝫ intelligitur qd p legatũ exoneret a sumptib⁹ quos haberet facere in probando si ageret ex stipu. qd nõ habebit necesse facere q: pbatio erat clara ex testamẽto fm Pe. ibi rõnez litigãdi. tu dic quod secũdum hec iura vict⁹ victori nõ cõdẽnabatur in expẽsis. Sed p iura. C. hoc fuit inductũ primo in clericis per. l. cum clericis. C. de epi. & cle. postea gñaliter in omnib⁹ vt. d. §. sin autẽ alterutra in. l. properãdũ de quo dixi etiã. s. ti. pxi. l. qui solidũ. §. etiam. Et de hoc no. & dixi. d. l. pperandũ. §. sui aũt. Et in auẽ. de iudi. §. opz in glo. si autem commodum. in fi. de leg. j. l. qd in rerum. §. j. ibi vnde hic deficit. hꝫ Dy. ibi qñcunqꝫ ar. s. de eo qd certo loco. l. centum capue. Et. l. vlti. & C. depo. l. iiij. dy. filis rõ no. s. de rei vend. l. non solum. Oldra. & notabilis est hec pars gl. In. gl. vlt. in. fi. imo nõ

4 est ɔ sed p: q: nec hic nec ibi dr qd fit donatio. † Et debitum peti potest remisso pignore q: nõ vr̃ in dubio remittere debitum liberando pignus. vt. j. de liberatione le. l. j. §. iul. dy. & Iac. de bel.

A Patre. Ibi eos manumissum vel emancipatum. dy. in gl. p filiũ. Ibi sed si adũisset in potestate existens. dy. In gl. vlti. in fi. videt cõtra q: relictũ ab vno nõ debet ab altero successore vt s. l. j. in fine. Sed ibi succedit alius preter volũtatem defuncti hic secundum voluntatem. Dy.

1 ☞ Heres heredis vel legatarij potest per fideicõmissum relinqui . . . appellatiuo nomine.

1 SI fuerit. In. §. si quis. † ab herede heredis vel legatarij potest per fideicõ. relinqui nomine appellatiuo proprio autem non. hoc dicit vsqz ad. l. si deportati. dynus. ratio diuersitatis inter primum & secundum est quia in primo certum est qua habebit heredem saltem fiscum. vt. j. de iure fi. §. an bona & ideo fideicommiss. est certum: sed in secundo non. nam heres heredis est incert⁹ quia heres secũdus forte morieť viuẽte primo & quia astringeret certũ heredẽ instituere qd est absurdũ. vt. j. ad treb. l. ex facto. Dy. In glos. i. quasi de equitate ibi idem si relinquat in hoc scdo casu bene dixit. R. p. l. j. pxi. ℣. sic autem & qd. j. dicit idẽ in vtroqꝫ expõe vt ibi dicã. Ibi in vtroqꝫ casu quãdo pus honorauit & qñ post nõ in alio casu gloss. posite in ver. idẽ si relinquat nõ est idem vt. j. l. proxi. no. Old. Ibi vt & ibi not. qd in. §. si prius fuit exheredatus. dy. & cõtinua. l. sequentem.

SEd & sic. Sũmata est hec lex. s. pxi. §. ibi. sic aũt dꝫ esse ꝟsicul⁹ nõ. §. fm dy. In gl. institui sciñ ibi vel si deest heres & scdz hoc habeas factus & non habeas heres iussu eius. Dynus. Ibi & eius iussu adeat hereditatez: vnde cum nec hereditas nec aliquid aliud ad eum perueniat testatoris iudicio sed ex suo cõtractu q: forte emit seruũ qui iussu eius adijt hereditatem non potuit eum grauare. dy. ibi si alienis. Et fm hunc casum est ɔtra. s. de leg. j. l. plane. §. qui rogatus. in fi. sed rñdeo quod ibi ab initio fideicõm. erat vtile q: erat impositũ ei cui poterat imponi. naz lꝫ alij acquiratur hereditas facto illi⁹ cui erat impositũ nõ ideo expirat oneris impositio. ar. s. e. l. a patre. & de leg. ij. l. si alienus. Sed hic ab initio fuit inutile & iõ nõ cõfirmatur vt no. s. e. l. ex filio. Dyn.

1 ☞ Bona omnia deportatorum pertinent ad fiscum.
2 Deportatis relictum an dicatur pro non scriptum.
3 Fiscus quo iure bona deportati dicatur capere.

** SI deportati. Ibi ad fiscũ pertinere hoc ideo q: nõ põt acqrere deportato. † Sed acqri fisco ad quẽ omnia bona deportati debẽt puenire. Iac. ibi restituit. s. dñs deportati viuo testatore. dy. Oppone qd nõ attẽditur tẽpus mortis vt. l. si cognatis de rebus dubijs. secũdo op. quod seru⁹ nõ possit alienari vt. l. deportatorũ. C. de penis & sol. vt in glo. Item op. vt hic opponit & soluit p dy. Et allegat Ja. de are. hãc. l. in ar. si relinquatur fratribus minoribus qui non possunt habere proprium in particulari nec in cõmuni qd illud queraẗ ecclesie romane cuius sunt omnia eorũ bona vt. s. de acquiren. heredi. l. seruus communis. & j. de stipu. seruorum. proinde. vt sic in eorũ personis representetur papa vt dñs in suo. vt. j. de opt. legata. l. si pãphilo. &

1 (margin) ** Vide bal. p materia hui⁹ l. i. l. j. C. d his qui ad lib. pue. non pos.

2 ita est interpretata eorum regula per ecclesiam romanam. † Alij dicunt quod illud quod est eis relictũ sit pro non scriptum sicut dicitur de dãnatis in metallũ. j. de his que pro nõ scriptis habẽtur. l. si in metallum. & de penis. l. quidam sunt serui pene. nisi ad alimenta relinqueret. vt. j. de alimentis legatis. l. seruos. Jacob. de hoc plenissime dixi. C. de sacrosan. eccle. auẗ. ingressi. ver. item consueuit queri quid erit de bonis ingredientium in gl. j. ibi vel ad nonum dominiũ. Sed oppo. j. de regu. cato. l. j. sed illa regula non habet locum quando legatum deficit propter personam legatarij. Dy. ibi quia subaudi. ibi & mortis vel dic vt ibi & vt dixi. s. de leg. ij. l. cum ita. §. in fideicõ. dyn. ibi de bonis prescriptorum. l. ij. sed op. ꝙ querat ei non fisco sed verum est ex contractib⁹ qui sunt iurisgentium. Sed ex vltimis volũtatibus que sunt iuris ciuilis non: vt. j. de penis. l. quidam. & vide quod no. s. man. l. si mandauero. §. is cuius. & s. de testamẽtis. l. cũ lege. † Item q̃ro

* (margin) Casus singularis.

3 quo iure capiat fiscus rñ. quia aufertur vt indigno. dy. vt. C. de his qui. vt indignis. l. hereditas. Et quasi per totum.

Si miles. Ibi eum. s. deportatum. dy. Si quis creditori ibi timorem. id est remissionẽ exceptionis quam timebat. dy. in fi. & pure lego. dy. In gl. vlti. in fi. quia vt possit grauari necesse est pecuniarium cõmodum ɔsequi vt. s. titu. proxi. l. plane. §. fi. Oldra.

1 ☞ Successores eadez exceptione repelluntur qua eorũ autores.
2 Minister simplex quis dicatur.
3 Determinatio, sequens duo determinabilia vniformiter determinat ipsa.

SI legatarius. Ibi si non culpa alias sine non. Dyn. ibi lis. id est instantia litis. dy. Primo op. qd qui non possit agere non possit cogi. Et dic vt in princi. glo. tertio op. quod superuacua sit cessio quia defertur sibi actio contra heredem suo iure. vt. s. de leg. ij. l. celsus & l. si quis seruum. §. penult. dic si certum est quod repudiat remanet apud heredem cũ suo onere: si certum est qd agnosceret tenetur actione ex testamento legatũ prestare si exegit vel actionem cedere si nõ exegit vt. C. communia de leg. l. j. §. Et hoc disponim⁹. & ita intelligatur prin. huius. l. si dubiũ nõ tenetur ex testamẽto q: non agnouit & nõ daẗ fideicõ. actio contra heredes quia legatarius non repudiauit sed officio iudicis compellitur agnoscere vel repudiare vt. C. de iure delib. l. si curatoris & s. de heredibus institu. l. si quis instituatur. §. j. & l. si heres. j. de

1 bonis auto. iudi. possiden. Quarto op. qd cessio sit inutilis. † nam qua exceptione repellantur autores et eorum in idem ius successores. vt. j. de excep. rei iudi. l. excep. si legatarius repelli potuit exceptione rei iudi. ergo & fideicommissarius cui ceditur actio. preterea per sententia sublata fuit ciuilis, ceditur ergo sola naturalis que est inefficax. sed dic quod perijt lis. i. litis instãtia. vt expo sui in litera al's secus. dyn. sed videẗ qd litera loquaẗ de interitu totius cause nõ solũ instantie. p hoc enim ꝙ dicit eũ excusari si nõ fuit in culpa ergo includit qd si fuit in culpa teneat. sꝫ tñc ad qd dicemus eũ teneri cũ nullũ ex hoc damnũ fideicõmissarius patiatur q: põt instantiã reuocare. Oldra. Quinto op. qd non teneaẗ de culpa leui & si retineat cõmodum vt. j. ad trebel. l. mulier. §. si

heres. Quidam dicunt vt ibi no. tu dic quod tenet̃ de leui culpa si pcipit ex voluntate defuncti sed ibi ex beneficio legis etiam cõtra volũtatẽ vt ptꝫ. C. ad. l. falci. l. si vt allegas. Dy. in gl. i. ibi mi
2 nister tm̃, no. qꝺ simplex minister est q nõ sentit cõmodũ nec agere põt vt pbat̃ p. l. vt. j̃. de alimentis ꝛ cibarijs le. l. pecunie licet huius ꝯriũ no. j̃. de adimẽ. lega. l. filio. §. mater. ſꝫ hic meliꝰ. Old.

Cum ita. Fideicõmissi a patre relicti petitio extenditur in tempus mortis patris. h. d. Dyn. vel
3 sic† quoties vna determinatio sequitur duo determinabilia que potest simul cõprehendere illa duo determinat vniformiter. h. d. secundũ Pe. ꝛ concor. s̃. de vulga. substi. l. iam hoc iure. vel sic dispositio que respicit extrema vniformiter illa respicit. cum enim certum sit quod bona patris non sint ad filium peruentura nisi post mortem patris: ideo etiam aliorum restitutionẽ distulisse videtur ꝛ hoc ppter inequalitatem vitandã. vt. j̃. de impuberum ꝛ alijs substitutionibus. l. quãuis. ꝛ. j̃. eo. l. fideicõ. §. si filio secundũ quosdã Ray. ꝛ. l. filium de auro ꝛ argeuto legato.

1 ☞ Generalitas ad presentia ꝛ futura referri debet.

Si ita fuerit. Si testator relinquat fideicõmis. ab omni sibi successuro ab intestato si succedat is qui tempore testamenti succedere non credebat valet fideicõ. hoc dicit. dyn. ꝛ no. qꝺ gñaliter dꝫ intelligi vt. j̃. de le. p̃standis cõtratabulas bo.
1 pos. petita. l. j. §. ꝛ gñaliter. † Item gñalitas refertur ad presentia ꝛ futura. s̃. de ser. vr. p̃dio. l. si seruitus. Itẽ nota qꝺ illa q̃ ad ampliationeꝫ ponunt̃ ampliãt. vt. s̃. e. ti. l. si ita qs fm Pe. ibi ꝛ eius quoqꝫ. s. videt̃ fideicõ. Dy. Ibi nõdũ tpe testamenti. Dy. ibi qui postea. i. post testamentũ nõ aũt post mortẽ qꝛ tal' ad successionẽ nõ admitteret̃. j̃. vnde cognati. l. j. §. si quis pximior. ꝛ. s̃. de iniusto testõ. l. si quis exheredato. §. j. Oldra. Ibi sed postea. s. nupserit. Dy. ibi eo casu. s. videt̃ huius nouiter nup. quo ꝛc. Oldr.

1 ☞ Ius accrescendi an habeat locuꝫ si disiunctim sit aliquid legatum.

Si tibi ꝛ ei. In glo. vlti. in fi. habet ergo solam partem iure suo aliam iure accrescendi ꝛ sic totum vt no. dicto. §. seio. Dyn. Sed vbi disiunctim tunc tota cẽtum haberet iure suo. s. nõ
1 decrescendi vt hac gl. Dy. † Sed certe imo videtur quod multo fortius debet habere locũ ius accrescẽdi vbi disiunctim legasset. verbi gratia lego tibi fũdũ: eundem fundũ lego seio si nauis ex asia venerit. conditio deficit certa habebis fundum quia per cõcursum alius non facit partem vt. j̃. de conditio. ꝛ demonstra. l. si patronus. §. si qs legatum. sed gloss. vult dicere quod vbi sunt coniuncti re ꝛ verbis deficiente conditione in persona vnius aliꝰ habet totum non per ius accrescendi: ꝛ sic intelligatur dicta. l. j. de caducis tollen. que prima facie videtur contraria. naꝫ in casu quando sunt coniuucti re ꝛ verbis cuilibet totum datum est fm Jacob. de are. Sed vbi coniucti sunt verbis tantum partem habet vnus iure suo partem autem collegatarij non potest habere nisi iure accrescendi: illa auteꝫ non accrescit quia deficit conditio sub qua relinquitur sed istud non placet. nam dico quod hec verba qui ex tribus liberis ꝛc. non sunt apposita vt faciant conditionem ꝛ ideo totum habebis partem iure accrescendi quasi pure relictum sub quadam designatione sicut ꝛ si titio ꝛ seio ab heredibus relinquo centum cum non capiat titius. seius totum habebit ar. s̃. de leg. j. l. si duobus. §. j. secundum Pe. ꝛ ratio dubitandi in ista. l. fuit quia legatum in persona tua conditionale videbatur quod dictio qui relatiua infert conditionem. vt. s̃. de leg. j. l. stichuꝫ sed non est ita quia conditio ista in persona non repetitur vt. s̃. tit. proxi. l. fi. §. seio vbi de hoc ꝛ vtile non debet per inutile vitiari Jaco. de ra.

1 ☞ Legatum in quauis lingua relinqui potest.
2 Scriptura dicens sententiaꝫ excõmunicationis ferri in aliquem an talis sit excõmunicatus licet publicata non fuerit.
3 Cõmendo verbum fideicõmissi petitionẽ non inducit.
4 Coheres rogatus de restituendo partem suam an teneatur accepto pretio restituere.
5 Uerba potestatiua in vltimis voluntatibus sunt dispositionis inductiua.
6 Arbitrium plenum nõ hꝫ qui iniquuꝫ equo preferre nõ potest.
7 Legatum an valeat testatore sic dicente: heres mi si videbitur cẽtum titio dabis.
8 Uerba prima facie enunciatiua disponunt in fauorẽ liberorum.
9 Referre quando dicatur quid ex equipollentibus fieri ꝛ nu. seq.
12 Conditiones intrinsece in quibus differant ab extrinsecis.
13 Uoluntatem testatoris mutatã dicens hoc ipsum probare dꝫ.
14 Exigere quid significet proprie.
15 Illicitum dicitur quod est contra leges factum.
16 Seruo legatario rei legate incapaci debetur estimatio.
17 Solui non potest aliud pro alio creditori inuito.
18 Iudex non debet vltra petitum condemnare.
19 Rursus dictio pro secunda capitur.
20 Quoties dictio qualiter sumatur.
21 Relictum ad liberationem quantitatis relicte non inducit petitionem.
22 Heredum quilibet insolidum tenetur in legatis indiuiduis.
23 Scribere promittens ad scribendum tenetur precise.

1 **Fideicõmissa.** † Omnis lingua est habilis ad legandum. h. d. Dy. ꝛ dic q. s̃. quis ꝛ a quo hic quibus verbis ꝛ qualiter ꝛ quo tempore debeatur ꝛ cui videtur fideicommissi petitio contra quos ꝛ inquantum ꝛ ad quid ꝛ quando debeatur legatum ꝛ quando estimatio quoties debeatur ꝛ cui det̃ fideicõmissi petitio. dyn. ꝛ ista tota notabilis est.

Quoties. Iste. §. nõ est alibi. dy. ibi quam testetur. i. illa scriptura coram testibus legat̃. dyn. ibi quasi codicillis. i. nõ solũ nõ valet iure testamẽti sed nec etiam iure codicillorũ. dy. ꝛ hoc sic pbo fieri velit p talẽ scripturã secus si per testes. s̃. de testamẽtis. l. heredes palã. au. pi. ꝛ p hoc vide qꝺ notaui. C. de testamẽtis. l. hac cõsultissima. §. fi. ꝛ facit ad questio
2 nem talẽ: reperitur quedã scriptura sic dicẽs † nos tales ferimus sententiam excõmunicationis in talem: ꝛ habet sigillũ non tamẽ probat̃ qꝺ fuerit publicata querit̃ nunqd ille p hoc videat̃ excõmunicatus. videt̃ qꝺ non vt hic ꝛ. s̃. d estatulib. l. ex ea scriptura. nã prius dictatur postea legit̃. vt. C. de sententijs ex periculo recitandis. l. ij. al's si non legeret̃ non valet. vt. e. ti. l. arbiter pro hoc j̃. que sententie sine ap. rescin. l. j. §. itẽ cũ ex edicto. ꝛ ideo tabelliones qui scribunt sententias dicũt dñs talis iudex duplicauit sententiam talem coram testibus in fratres sic dicens. Jaco.

3 **Si ita.** † Uerbum cõmendo nõ inducit fideicõmissi petitionem. Dyn. ꝛ est ratio qꝛ verba non sunt apta. Item species vel quantitas non expressa nec persona cuius arbitrio sit exprimenda commissa. dyn. In glo. prima ibi. l. ex illa debet dicere. l. ex verbis.

4 **Cum esset.** † Coheres rogatus partẽ suã restituere accepta certa quãtitate restituere cogit̃ parato quantitatem prestare. h. d. Oppone quod rogatꝰ nõ possit petere certum qꝛ fideicõmissum nõ est obligatoriũ. vt. j̃. ad trebel. l. facta. §. rescripto al's ex rescripto si quis omissa causa testamenti. l. si quis sub conditione. ꝛ ad. l. fal. in ratione secundo. §. tã ꝛ si ibi quo loco ꝛc. sed hic erat talis qui poterat onerari vt Dy. §. tam ꝛ si. ꝛ ibi not. item nõ ob. qꝺ no. s̃. e. l. si legatarius quia ibi in fideicõmisso singulari in quo nõ habet locum coactio at hic in vniuersali argumentum. s̃. si quis omissa causa testamenti. l. si qs omissa remuti. vel ibi non agnouerat voluntate defuncti hic sic. iteꝫ opp. quod non stetur estimationis testatoris. vt. s̃. de le. j. l. si fundum sub conditione. §. libertus. so. vt in glo. vel dic quod hic in residuo onus fideicommis. induceret ꝛ ideo statur. dy. Ibi portionem coheredibus. dy. ibi acepta a coheredibus. dy. ibi. vltro. i. quamuis ipse fideicommissarius nõ conueniat̃ a coheredibꝰ ad portionem quã rogatus erat restituere. dy. ibi. deliberationis. i. proprã deliberationẽ requirit. Dy. ibi. cũ qs de heredibus institutis. dy. ibi si nõ petat quãtitatem. dy. In glo. testator instituit ibi suã partẽ titio, vel etiã ipsis coheredibus. dy. In gl. hic fideicõmissuꝫ ibi. q̃ loco ꝛc. Tu dic vt ibi no. hoc pmisso ꝛc. s̃. qñ quãtitas alicui legatur p fideicõ. Aut scribit̃ in modũ cõditionis ꝛ tunc non est in obligatione ꝛ p cõsequens nec in petitiõe quia ea que dãtur cã ꝯditiõis implẽde ꝛc. vt. s̃. si qs omissa cã testamenti. l. si quis sub cõditione. Aut scribitur quãtitas in modũ relicti non in modum conditionis ꝛ tunc aut rogatus ꝛ ille cui erat restitutio fienda erat talis qui poterat onere fideicõmissi grauari aut non vt ibi no. dyn. ibi vel dic hec vera. Dy. hoc fideicõmissuꝫ in fi. vt ibi ꝛ. s̃. de le. j. l. si fundum sub conditione. §. si libertus hic vt in residuo onus fideicommissi induceret ꝛ ideo statur argu. s̃. de lega. ij. peto ꝛ no. in. d. §. j. Dyn. facit iste. §. quod si alios producit testes in causa ꝛ eis publicatis velit ipsiꝰ renunciare quod aduersarius possit eis vti qꝛ testificari debent p vtraqꝫ pte. C. de epi. ꝛ cleri. aut̃. si iudex ꝛ pro hoc. C. de tempori. in integ. restitu. l. petende. Item facit qꝺ si statuto caueat̃ quod filia non succedat cũ filio sed teneat̃ eã dotare ꝛ ipse velit eam admittere ad successionem ꝛ ipsa velit se dotari quod teneat̃ eam dotare.

5 **Si ita scripserit.** † Uerba potestatiua in vltima voluntate dispositioneꝫ inducũt. Dy. ibi fideicõmissuꝫ est. id. est fideicõ. valet. dy. In gl.

certe et

certe et certus. Ibi. §. gener. et vide. s. de leg. i. l. legato generaliter in fi. Sed ibi nõ fuerunt verba dispositiua. Dy. Sed in eius potestate collata et ideo necessitatem non inducunt vt. s. de iudi. l. non quicquid hic vero non fuerunt dispositiua. vel dic ẽm Jac. de bel. ꝙ ibi loquit̃ in scriptis q̃ sunt restricti iuris. et sic restringẽda sꝫ in vltimis volũtatibꝰ q̃ sunt fauorabiles et sic ampliãde vt. j. de regu. iur. l. in testamẽtis et de hoc no. in. l. cõtraria. et C. de peti. bonorum sublatorũ. l. j. li. x. et. s. de cõsti. prin. l. beneficiũ. vbi de hoc. et extra de rescriptis. c. significante. Jaco. de bel.

Si sit fideicommissum. Not. q̃d idem sit vbi dicit nisi heres meus noluerit vt vbi dixit si noluerit quia due negationes etc. vt. j. de verbo. signifi. l. duobus verbis negatiuis. et sic videtur contradicere prin. huius. §. ad ver. ꝙꝙ. q2 hic in prin. valet et exigit primã voluntatẽ: ergo idem debet esse dicto ver. ꝙꝙ. sed vt statim dicã in expositione litere op. ꝙ inter si et cũ nulla sit differẽtia. itẽ op. q̃d. nõ sufficiat semel velle vt. l. si quis stipulatus. de verbo. obli. l. vltimo distingue opponendo. d. l. senatus. §. legatũ. de lega. j. Dyn. Et vide ꝙ plene notaui dicta. l. centesimis. §. vlt. ibi noluerit. id est vbi heres meus se noluisse declarauerit. Dyn. Ibi quasi. bene dicit quasi. naꝫ illud dicitur cõditionale ꝙ ab initio relinquitur sub cõditione hic autem non videtur datum sub conditione sed pure datum sub cõditione autẽ ademptum. vnde si heres moriatur anteꝙ declarauerit se nolle debetur fideicommissum q2 ab initio fuit pure datum nec extitit conditio sua qua erat ademptum: et sic non ob. j. e. l. in versi. ꝙꝙ. vbi dicitur q̃d si lego si heres noluerit q̃d nõ valet vbi videbat̃ idẽ seruandũ ꝙ hic q2 in vtroqꝫ casu videt̃ conferri legatũ in voluntatem heredis sꝫ ibi ab initio in mera voluntate confertur quia sub conditione si noluerit hic ab initio pure confertur licet sub conditione adimatur. s. si voluerit. Dy. In gl. i. si noluerit tacita tamẽ q2 est legatũ purũ sed ademptum sub cõditione cõtraria si heres nolit vt. j. de adimẽ. legatis. l. legatũ. et ar. j. de conditio. et demon. l. non nunꝙ. et sic non obstat. l. senatus. §. legatum: quia ibi voluntas expressa Ray. ibi primã voluntatẽ ad existentiã conditionis. Jaco. et dic voluntatem heredis ꝙ semel velit. Dy. ibi decesserit. s. heres. dy.

6 Ibi constituat. s. se velle. Dy. ibi plenum arbitriũ † no. hic nõ dici quẽ habere plenũ arbitrium qñ nõ hꝫ potestatem ꝓferendi iniquum equo vt hic dicit̃: liberũ eñi arbitrium dicit̃ ꝙ nulli iuri cõi subnixum est vt. s. de procura. l. ante litẽ et ꝓ hoc. j. titu. ꝓxi. l. cum quidẽ. vel arbitriũ liberuꝫ est ꝙ nullo cogente imperio. sed libero arbitrio et libera voluntate fit. vt. C. de transactio. l. si quis maior et facit si concedatur potestati liberum arbitrium quod nõ teneatur ad obseruantiam iuris communis de qua dixi. j. de dona. l. filius fami. et C. de inoff. testamento. l. si quãdo. et mã. l. creditor. §. j. ibi fideicõmissariũ et ideo nõ trãsmittit. Dy. ibi non debeatur nisi prima voluntate interueniat et sic nõ ob. prin. huius. § ibi heredi

7 dedit. id est nõ posuit in volũtate heredis mera. † Quero quid si testator dixit heres mi dabis centum titio si videbitur nũquid valeat dic ꝙ sic. j. de fideicõ. libertati. l. fideicommissa libertas ita sed textus ibi innuit ꝙ sit in libertate speciale. Quid si dixit heres mi si tibi placebit dabis. x. titio nũquid valeat. dic ꝙ sic vt. e. ti. l. thays. §. sorore. et. §. lucius. quid si dixit iudicio tuo heres cõmitto vt des. x. titio: dic ꝙ non valet nisi heres velit vt eadem. l. thays. §. lucius. sed q̃ sit ratio diuersitatis inter hũc casum et precedentes ignoro nisi q2 sic placuit legislatori. quid si in contractibus apposita sint hec verba si approbamꝰ si estimamꝰ vel iustũ putamus vel similia. nunqd videbit̃ collatũ in arbitriũ boni viri et sic valeat contractus: an in meram voluntateꝫ et sic non valeat vt. C. de contrahenda emptio. l. in vendẽtis vbi de hoc satis dixi videt̃ ꝙ in arbitriũ boni viri vt hic cũ concor. et sic valeat contractus et pro hoc etc. s. de contrahen. emp. l. hec venditio et pro hoc facit. glo. s. e. l. si sic in princ. que allegat ꝓ cõcor. dictam. l. hec vẽditio in contrarium est veritas vt. d. ti. s. de contrahen. emp. l. q̃d sepe. §. j. et. s. eo. tit. l. fi. nõ ob. l. hec venditio. q2 loquitur in accessorijs venditionis non in substantia contractus. Dy. In glos. j. dare volui ibi in stipulationis hec vera. Dy. In gl. Sed que est differentia inter primũ. s. si volueris. Dynus. ibi. et secundum. scꝫ si equum putamus. Dynus. In gl. i. dare noluerit in fi. Et hec ꝟba scdm Dy. et Pe. et sic cõcordãt circa hec iura cõtractuũ et vltimarum voluntatũ licet Jac. de ra. dicat ꝙ illa in contractibus et sic soluitur contrarium vt primo no. hac glo. Et hec faciunt ad materiã et questiones que notantur. C. de cõtrahend. emptione. l. fi. ibi So. vt ibi q2 quantum ad faciendam conditionem equipollent quia quilibet facit conditionem: sꝫ quantũ ad effectum conditionis non q2 conditio si heres noluerit substantia legata videtur eius arbitrio relicta et ideo non valet. Sed si dico cum nouerit non tamen ita tempus videtur estimatum. Dy.

8 Hec verba. † Illa verba que videntur prima facie enunciatiua iudicantur dispositiua fauore liberorum. h. d. Dyn. Ibi consilium quantum ad rigorem verborum. Dy.

9 Si filio. † Nõ refert quid ex equipollentibus fiat. h. d. Dy. et dic ꝙ dictio filio est casus datiui. et dic filio. s. heredis scripti. Dyn. ibi instituto ab alio. Oldra. Ibi efficietur morte patris vel emancipatione vel alio modo. dy. in. §. sic imo contra videbatur ibi sui iuris ꝓpter rõnẽ dilationis dy. ibi imo statim et statim agit vtili ex testõ ar. j. eo. l. nõ dubiuꝫ. sꝫ post mortẽ patris directa q2 et quantũ ad verba extitit conditio et bene dico quod agit directa q2 adhuc tenebat̃ pater quodã vinculo vt. C. de ingratis liberis. sed non efficitur plene sui iuris sic. C. de donatio. inter vir. et vxoreꝫ. l. res vxoris. ꝙ metus cã. l. si vi. et. j. de cap. l. in bello. §. si quis. scdm Jaco. dic ergo ꝙ statim admittitur ad petitionem fideicõmissi ẽm Jac. sed certe iste textus videtur repugnare ꝙ admittat̃ solũ post mortẽ patris: et ideo petrus intelligit ꝙ quantũ ad existentiam cõditionis non referat qualiter impleatur vtrũ ꝑ mortẽ vel emancipationẽ sed quantũ qualitatẽ cõditionis refert vt qualitas siue exactio differat̃ vt hic et sic cedit dies non tñ venit vt. j. de verbo. signi. l. in illa stipulatione. et. l. cedere. et ad. l. mulier. que videtur expresse contraria. Rñde quod ex volũtate defuncti cõstat ꝙ ex qualitate nõ curabat cuꝫ filios diligeret et maritũ a quo diuerterat odio habebat et ideo statim reperiat̃ fideicõ. non attenta qualitate cõditionis. sed regulariter cõtra. refert ergo secũdũ eum inter cõditionẽ intrinsecã simplicẽ et conditionem qualificatam vt in primo simpliciter nõ referat qd ex equipollentibꝰ fiat. in scdo ꝟo. refert quantũ ad existentiã conditionis sed refert quo ad ipsam qualitateꝫ vt hic pe.

10 in eadem glo. in. fi. † Sed impetrare veniã etatis est de iure spãli sed quẽ fieri sui iuris morte vel emãcipatione est de iure communi: vnde in his q̃ sunt de iure cõmuni nõ referat qd fiat ex eqpollentibus sed in his que nõ sunt de iure cõmuni sed specialia bene refert qd fiat ex equipollẽtibus vt in cõtrario. vel sol. scdm Jac. de bel. vt in cõtrario no. vt. s. ti. j. l. si ita qs. §. i. Jac. de bel. de hoc etiã not. et dixi. dicta. l. iij. C. de institutio. et substitutio. et not. per archi. et Joan. an. extra de rescriptis. c. susceptis. li. vj. vel so. istud brocardũ ẽm Dyn. aut idem effectus ex equipollentibus et tunc

11 non vt hic cuꝫ si. † Aut nõ insurgit ideꝫ effectus et tũc refert vt in contrarijs et de hoc no. in gl. s. de liberis et posthumis. l. gallus. §. et quid. vel dic latius secundũ Pe. aut queritur vtrũ referat in cõtractibus aut in cõditonibꝰ: si in contractibus tunc non refert vt s. man. l. vlti. §. fina. si in conditionibus appositis distingue aut sunt conditiones extrinsece vt ille que non sunt necessarie. Et quibus non impletis posset res aliter fieri et res conditionata aliter adimpleri vt cum legatur sub cõditione si nauis ex asia venerit. aut sunt conditiones intrinsece sine quibuꝫ res conditionate nõ possunt aliter impleri vt cum legatur filio aliquid vt si sibi queratur quod non potest queri patria potestate durante vt. s. de acqui. hered. l. placet. primo casu refert quid fit equipollentibus. nam oportet istas conditiones impleri in forma sua vt. j. de conditio. et demon. l. qui heredi. in princip. secundo casu aut conditiones intrinsece non tunc qualificate sed sunt simplices et tunc simpliciter non refert quid ex equipollentibꝰ fiat vt. j. quãdo dies le. ce. l. si ita. cum si. si sunt qualificate non refert regulariter quid ex equipollentibus fiat quantum ad ipsam conditionem sed refert quantum ad ipsam qualitatem et ratio diuersitatis inter contractus et conditiones est quia contractus iuris ministeriũ recipiũt vt not. in. l. non dubium. de legibus. et quantum ad ius idem est

12 effectus equipollentiuꝫ. † ratio diuersitatis inter conditiones extrinsecas et intrinsecas est quia intrinsece non sunt proprie conditiones vt. s. de lega. j. l. iij. et ideo earum naturam non habent sed extrinsece proprie sunt conditiones et ideo oportet quod in earũ forma impleãtur vt dicta. l. qui heredi. de condi. et demõstra. pe. Sed contra premissa facit. j. de annuis legatis. l. liberto. §. finali vbi in conditione extrinseca non videtur referre quid ex equipollentibus fiat sed dic quod illa conditio videtur quasi intrinseca non videtur referre quid ex equipollentibus fiat. sed dic quod illa conditio videtur quasi intrinseca quo ad pupillum et quo ad administrationem bonorum fiendam per tutores que finitur quo ad tutorem de quo ibi loquitur finita tutela per mortem tutoris sicut per pubertatem minoris. Dynus. vel dic quod hoc facit ibi coniectura voluntatis testatoris necessitudo seu coniunctio personarum in gloss. scilicet proculdubio in fi. quasi tunc plenissime liberatus cum tunc nulla via reduci possit in potestatem quod autem possibile fuit per ingratitudinem vt. C. de ingratis liberis. l. j. et si post mortem agit directe hic vero vtiliter ex mente Jacobus.

Si rem. Duratio extincto legato ex perseuerantia et mutatione testatoris dependet que colligitur ex necessaria alienatione rei legate et nominis legati estimatione hoc dicit. Et q̃d dicit si reꝫ suã. scilicet testatoris et vide ꝙ dixi. j.

de auro ⁊ arg. le. l. scribit. §. idē scribit. ibi alienauerit. scilꝫ ipse testator. dy. Ibi quis, scꝫ testator. dy. ibi deberi ſi ꝓbetur ꝑ legatarium testatorē adimere voluisse al's non in dubio. dy. ibi interest inter hunc casum ⁊ ſupiorē. dy. i. inter alienationē corporis legati ⁊ exactionē nominis debiti. Ibi hic enim. s. quādo exigitur debitū. dy. ibi ipsa constātia debiti al's instantia: ⁊ ideo in dubio videtur. scilicet testator. dy. ibi exegisset a debitore sponte soluente extra iudicium. dynus. ibi alienata sit in dubio non videtur reuocatū legatū ⁊ ideo ꝓbat heres. dy. offerēte ipso. s. debitore. dy. In glo. s. rationabiliter. ibi seruus ⁊ feneirantis ad hoc in auf. de hered. ⁊ fal. §. hinc nobis. Oldra. ver. illo adiecto. ⁊ l. si debitor de sol. quam gloss. allegat non facit ad hoc sed ad textum huius. §. Et sunt verba salomonis contra qd est. C. de actio. ⁊ obliga. l. obes. vltimo no. qd iste. §. sepe allegatur ꝓpter duo. primū est quod

13 qui dicit volūtatem † testatoris mutatam tenetur ꝓbare. concor. sunt in glo. ⁊ talis ꝓbatio mutate voluntatis posset fieri etiam per cōiecturas vt si postea inimicitie sint exorte inter testatorem ⁊ legatarium vt. j. de adimen. lega. l. iij. §. fin. ⁊ l. ex parte. vel si legatarius postea adulterasset vxorem testatoris vt no. ⁊ dixi. C. de fideicom. l. fideicōmissum. sed ad quod allegatur est quod exi

14 gere in † propria significatione idē est quod ab initio extorquere. ⁊ de significato huius dictionis exigere vide per cardina. extra de iudi. c. iuris ambigui lib. vj. Et quomodo intelligitur exacta pecunia habetur. j. de ver. signi. l. exacte. ⁊ C. de exacto. tributorum. l. apparitores. lib. x. Quandoqꝫ tamē verbū exigere intelligitur a sponte soluente vt etiam hic ptꝫ ver. cum tamen quidaꝫ ⁊. j. de sol. l. hoc iure. ⁊ C. de furtis. l. falsis. ⁊ an procuratori dato ad exigendum possit extra iudicium sponte solui. not. in dicta. l. hoc iure. Quandoqꝫ exigere ponitur. id est distinguere vt nō exigit senatus. i. non distinguit. s. de pet. hereditatis. l. iteꝫ veniunt. §. a quo. ⁊ de isto verbo exigere quid importet vide. s. de contrahen. emptio. l. si cui fundum. in prima gloss. ibi de rei vendi. l. non idcirco debet dicere de rescindenda venditione. ⁊ vide ad materiam huius. §. quod notat. j. de fundo instruc. l. predia. §. liberto. de auro ⁊ argento lega. l. seia. ⁊ s. de leg. j. cetero. §. fina. ⁊ de adimen. leg. l. rem legatam. facit etiaꝫ iste. §. ad questionem notataꝫ in glos. s. man. l. qui mutuam. §. non ideo.

15 **Si quis illicite.** † No. quod illud dicitur fieri illicite quod fit contra leges vel constitutiones vt. s. de publicanis. l. licitatio. §. quod illicite. Et non reputatur factum quod non est duraturuꝫ. pro hoc. s. de in rem verso. l. si pro parte. §. versum. in glo. prima ibi. l. finali hoc non est verum indistincte ⁊ ideo distingue quia aut opus nō potest stare sine preiudicio rei publice ⁊ tunc non destruitur sed saltem imponitur vt dicta. l. ij. §. si quis nemine prohibente secundū Pe. in glo. edificio ibi. s. titulo. j. debet dicere sic ⁊. s. titu. j. l. filiusfamilias. §. edes.

Si heres. In glo. vlti. in fi. Et argu. s. de vsufru. earum rerum que vsu consumuntur. l. tribus versū. illud. dyn. in glo. vlti. in fi. imo nulla prestatur nisi ex causa vt si persona sit suspecta ⁊ tunc cuꝫ fideius. vt. s. qui satis. co. l. si fideiussor. §. fina. ⁊ sic intelligitur dicta. l. in omnibus.

16 **Si seruo.** † Si seruus legatarius ex persona sua non sit capax rei legate debetur estimatio ex cōiectura voluntatis testatoris. hoc dicit. Opp. quod si hec militia potest legari libero ergo ⁊ seruo propter regulam que est in. §. seruo. in. l. debitor. s. titu. proxi. Sol. vt hic ⁊ ibi. secundo opp. quod vbi res nō potest prestari: nec estimatio prestatur vt. s. de lega. j. l. apud iul. §. fi. ⁊ l. cetera. so. dic ꝙ aut res nō potest pstari ꝓpter impossibilitateꝫ nature ⁊ iuris ⁊ tūc daꝛ nihil. vt ibi. aut propter difficultatē ꝑsone debētis ⁊ tūc debetur estimatio. vt. j. e. l. nomen §. fi. s. ti. j. l. si dom⁹. §. ij. ⁊. §. si alicui. tertio op. quod sit impossibile de iure seruum habere militiam ⁊ solue vt dicam in supletione glo. ibi. ꝑsecutio debet quātum ad rē ⁊ quātum ad estimationē. Dy. ibi. non relinquisset prescriptionē iuris. dy. verisimile est qd relicturus non erat. dy. ibi. quod relictū est si pōt. Dyn. Ibi prestari potest ⁊ tenet legatū. s. quādo sciuit. dy. itē ex ver. ex his ap-

17 paret collige determinationē duarū regularū: pma est † qꝛ aliud pro alio inuito creditore solui nō pōt vt. s. si cer. pe. l. ij. vbi ⁊ hoc ⁊. C. de sol. l. eum a quo qd dꝫ intelligi si illud qd debeꝛ solui pōt ꝑ hunc. §. de quo plene dic vt plene dixi. s. de le. j. l. non ampli⁹. §.

18 fi. secūda regula est † ꝙ vno petito nō dꝫ iudex ex alio condēnare imo fatuus dicitur si vltra petita ꝓnunciat. vt. s. cōmuni diui. l. vt fundus ⁊. C. de fideicōmis. libertati. l. vlti. vbi de hoc satis dixi quod debet intelligi qn sup petito potuit fieri cōdemnatio qꝛ petitum prestari pōt ꝑ hūc. §. ⁊. s. tit. j. l. cum filio circa prin. dy. ⁊ de ver. obli. l. si seruū. §. vlti. ⁊ ibi de hoc dixi ⁊ nota conditio consueuit. §. de triticaria. l. in hac. ⁊. s. si cer. pe. l. vnum. ⁊ no. in glo. j. que snīe sine ap. reci. l. fin. in gloss. sed hec militia ibi que est contra vbi dicit. quod pōt seruo legari existēti in seruitio ⁊ pōt legari libero. potest legari suo vt hic. ⁊ hoc est ꝙ ibi dicitur id demū ⁊c. dyn. In glo. huic verbo ibi. ⁊ non impossibilitatis imo videꝛ qd hoc sit impossibile qꝛ de iure nō potest seruus habere militiaꝫ vt C. qui mi. nō. l. sup seruis ⁊ ea que de iure nō possum⁹ nobis sunt impossibilia. vt. s. de condi. instit. l. conditiones ⁊ l. filius. rn̄de. si ius resisteret propter priuilegiū vel cōditionē ꝑsone. i. eius odio non debeꝛ al's sic. dy. vel forte non loquitur de militia militari ſꝫ de quadā militia seu stipendio de quo videꝛ loq. l. C. de pignore. l. fi. ⁊. s. de leg. j. l. filiusfami. §. quid aliquādo. ⁊ ibi in glo.

Si quis decem. Si testator legauit. x. ⁊ si legatarius perderet rursus legauit intelligitur si semel tm̄ ꝑdat legatum non plus. h. d. ibi. salua fore. x. primo soluta. Dy. Ibi cautionem exigendā a legatario.

19 Dy. ibi posterius. i. scdo lo. relictum. dy. † ⁊ no. de significato huius verbi rursus qꝛ intelligiꝛ de scda vice tm̄ vt hic ptꝫ: quia talis iteratio intelligaꝛ. sic. j. de bonis auto. iudi. possidē. l. fi. ⁊ qd dicitꝛ etiā ꝙ obijciens exceptio excōmunicationis in vna cā nō pōt in ea amplius opponere nisi semel vt extra de excep. c. pia. lib. vj. ad hoc. j. de ꝟ. sig. l. boues. §. hoc sermone. ⁊ de significato huius dictionis rursus vide in alphabeto dictione rursus. hec autē dictio iterum, multiplicationē significat quoties opus erit vt. s. de edē do. l. veluti. §. hec vox. ſꝫ dici posset ibi equitas suadet quod sepi⁹ daꝛ hic aut qd semel tm̄ qn̄qꝫ tn̄ hec dictio iterū accipiꝛ ꝓ tm̄. vt C. vt nemini liceat in vna eadēqꝫ cā tertio ꝓuocare. l. j. ⁊ de significato ipsius dictionis iteruꝫ vide in alphabeto ⁊ qd hoc. §. dicitur verū est in legato ꝓprietatis vt videaꝛ semel tm̄ repetitum secus in legato vsufru. q quoties perdiꝛ toties videtur inuocari. vt. s. qui. modis vsufruc. amittatur. l. sicut in annos. ſꝫ ibi hoc apparet ex voluntate defuncti qui reperere sic potuit vt. eo. ti. l. repeti vel vt hic dicit gloss. ibi dictio quoties hic rursus ita quod dictio quoties videtur magis apta ad multiplicandū legatū ꝙ di

20 ctio rursus. qn̄qꝫ † tn̄ hec dictio quoties videꝛ intelligi de scda vice tantuꝫ vt decretis. q. vj. omnes episcopi ⁊ ibi in glo. ⁊ de ap. c. sua nobis. ⁊ ibi in glo. ⁊ per Hoff. in summa de ap. §. appellaꝛ. ⁊ de significato huius dictionis quoties dixi in alphabeto. vltimo hic agiꝛ ⁊ no. de infinitate vitanda de quo vide ꝙ plene dixi C. de sacro. eccle. l. fi. ⁊ de dam. infec. l. qui bona. §. fi. pe. autē sic distinguit ꝙ quedam sunt q̄ nullo fine taxationē cōcludūt ⁊ in his approbatur infinitas a iure ciuili qd est perfectū ⁊ finitū: quedaꝫ vero sunt q̄ certo fine vel taxatione cōcluduntur ⁊ tunc toleratur vt patet in iuramento in litem vbi pōt in infinitū iurari taxatione iudicis ꝑmissa vt. s. de in litē iur. l. videamus. §. iurare. quidam moderniores sic dicunt aut infinitas est super actu liberatorio ⁊ tunc toleratur. vt. C. de excep. l. si pactū aut super actu obligatorio ⁊ tunc aut infinitas est cōprehensa a lege vel a cōuentione per eū ⁊ tūc nō reprobatur. vt. s. de in ius vocando. l. quinque §. parentes. ⁊. d. l. si ita stipulatus. de fideiusso. ⁊ l. si finita in prin. aut nō est cōprehensa a lege vel conuentione contrahentiuꝫ ⁊ tūc actus desiderat sui natura infinitatem ⁊ tunc approbatur. vt. s. de seruitu. vrb. predi. eum debere. aut non desiderat ⁊ tunc an infinitas est tolerabilis ⁊ reducibilis ad finitatem ⁊ nō reprobatur vt dicto. §. iurare. aut non ⁊ tūc reprobatur vt hic ⁊ dicta. l. fin. C. de sacrosan. eccle. que solutio satis placet in glos. contra ibi. §. iurare dic vt ibi Dy. In eadem glo. ibi hic dixit rursus. quia est verbum multiplicatiuum quantum ad iuris interpretationem ⁊ idem si hic diceretur quoties sicut dicitur rursus ad contrariuꝫ rn̄dētur quod ideo ibi aliud quia non potest esse infinitas ita tam onerosa cum vsufruc. finiatur morte legatarij sed hic esset onerosa vt dicta. l. apud iul. §. penulti. quia omni die plus posset peti secunduꝫ Jacob. de ra. sed hec sol. nō. placet pe. quia supponit quod si heres legatarij ꝑderet quod tibi deberetur quod nō est verum. quia conditio que nudam personam continet ad heredem non extenditur vt. j. de verbo obliga. l. cum. quidam ergo mortuo legatario conditio in personam legatarij adimpleri non posset. vt. j. de conditio. ⁊ demonstratio. l. qui heredi. ⁊ l. eum qui datur ⁊ sic non extenditur ad infinitum sicut nec in vsufructu cū vtrobiqꝫ morte legatarij conditio extinguatur. preterea contra hoc expresse. j. de fideiussorio. l. si ita stipulatus. et ideo gloss. bene dicit quod refert multū inter verbum quoties ⁊ verbum rursus. nam verbum quoties multiplicationem importat: verbum vero rursus vel iterum nō importat multiplicationem sed vnicam iterationem vt hic. sed contra hoc videtur. s. de eden. l. veluti. §. hec vox iterū. sed dic quod aliud est in statutis iuris positiui que fiūt ex certa causa vt ibicunqꝫ ⁊ qn̄cūqꝫ ⁊ est ratio ibi vt statutuꝫ locū habeat sed ratio ibi qꝛ interest aduersarij qꝛ sine culpa amisit vt secūda fiat editio ⁊ eadem ratione vt fiat plus ar. j. de iure patro. l. adigere. §. quāuis. aliud est in dispositionibus defunctoruꝫ vel contractibus hominum. nam ibi inspicitur ca' que est sola voluntas testantiū vel contrahentium: ⁊ non est verisimile ꝙ velint se vel heredes suos in infinitū obligare vt. s. de probat. l. cum de

indebito

ni habito & de leg.j.l.meuius.§.eum.& sufficit semel consequi post primam amissionem pe. Item contra.§.de seruitute vrb.pre.eum debere.so.vt ibi.

21 **Item si quis.** †Ad liberationem relictum nõ inducit quantitatis relicte petitionem hoc dicit Dynus.ibi cui.id est alicui.ibi nec velit ille fideicõmissari⁹. dy.ibi:gan debitoris.dy.ibi:rescripsit.& ideo doli exceptio. repellitur.Dynus.

Plerunq; euenit Interesse videtur in totum cum in totum singul' vt rei stipulandi habeant actionem.hoc.dicit Ja.& dic.plerunqz scilz in dubio.& dic quod primo loquitur quando legatur contemplatione vnius de reis habendi.scdo quãdo contemplatione omniũ rerum stipulandi.Tertio quando creditori.nã aut ratione debiti,seu contemplatione debitoris aut creditoris seu contemplatione creditoris aut est dubium.& non notabi'e presumptionem vt gratia eius presumatur legatum cuius magis interest.Jaco.de ra.Oppone quod in secundo casu pro parte.solũmodo cõpetat actio sed dic hoc cõtingere propter naturã obligationis alteri⁹. secundo op.quod superuacua sit cautio quia etiam sine ea cõtingit liberatio si vni de duobus reis stipulandi soluatur. sed illud quando agitur actione prima & ex ea obligatiõe soluitur:hic autem quedam media via eligitur.dyn.ibi.persecutionẽ.scilz legati omnium cõtemplatione relicti ibi multorũ interesse.id est ad multos pertineret.dy.ibi.honore habitum:& tunc dat̃ illi soli petitio. Dy.persecutionẽ.i.petitionẽ.dy.ibi.& si omniũ.i.q̃uis omnium. scilz creditorum.dy.ibi consequatur & interesse videt̃ oim̃ q: oẽs honorauit.dyn.interesse em̃ videt̃ ptinere ad quẽ creditor:sed quilibet est creditor insolidum ergo vnus insolidum agit.Jaco.ibi occupat.id est ante alios petit litẽ contestãdo.vt.§.de le.j.l.si plurib⁹. dy.ibi. defensurum eum.s.heredẽ.dy.interdum cõmuniter allegatur.pro.§.tamen de precedẽtis.§.materia est:op.de.§.titio genero.& sol.vt ibi in genere.Oldra.ibi sed ipse.C.titius debitor.Dy. ibi pro eo.id est cuius contemplatione.Dy.ibi.intelligendum in dubio quando non apparet cuius contemplatione:dyn.ibi. priuati causa.i.titij debitoris.dy.ibi.queratur.id est queri prima facie videtur.dy.& non inspici cuius contemplatione quid fiat pro hac.§.de vsufruc.l.sed & si quid donetur.§.j.sol.matri.l.si vero.§. item quicquid.& de vulg.sub.l.sed si plures.§.in arrogato.C.de vsufruc.l.fin.Jacob.in.glo.& pone exemplum ibi legatur liberatio & in casu isto remittitur eo modo quo alijs non prodest scilicet nudo pacto non autem per acceptilationem ad hoc vt aliũ nõ sequantur emolumentum.vt.§.de liberatione legata.l.iij.§.fina. secundum Petr.Et allegatur iste.§.quod si retuli verba iniuriosa ad titium qui ex hoc non iniuriabatur sed alius qui erat ibi quod ille qui iniuriatur possit agere iniuriam licet verba non fuerint ad eum relata,sed ad alium.Si autem verba iniuriosa referantur ad multos omnes agent iniuriarum.§.de hoc iniuri.l. pater.

22 **Si in opere.** †In legatis indiuiduis quilibet heredum tenetur insolidum hoc dicit & q̃ dicit faciendo dic scilicet ab heredibus.nam intelligo quod testator voluerit heredes facere opus & in id expendere centum alias si legasset solummodo centum ad opus quilibet tantum: pro pte teneretur.pro hoc.§.titu.proximo.l.mortuo.§.vltimo.& l. legatorum petitio.Ja.ibi pro parte eius.s.coheredis.opp.qd opus diuisionem recipiat cũ vna domus diuiditur in duas.vt.§.cõmunia prediorum.l.si quis duas.§.primo.sed dic quod opus perfectum diuidit̃.sed operis faciendi executio non diuiditur.Itẽ oppo.quod teneantur pro parte.vt.§.de ver.obli.l.stipulationes nõ diuiduntur.versi.celsus.Sed ibi loquitur de petitione & diuisione interesse quod petebatur quod factum non erat quod fieri debebat. Oldra. & dic plene vt ibi.no.& dixi.item querit dynus an duo filij hominis mei insolidũ teneantur ad quatuor operas ab eo debitas vel pro portione virili vel hereditaria:videtur quod insolidũ quia indiuidue.vt.§.de operis libertorũ.l. operas. & l.libertus.& §.de verb.obli l.stipulationes non diuiduntur vbi de hoc & de regu.iur.l.ea que in partes.cum si. Item quia diuisio predij &c.vt.§.queadmodum seruitus amittatur.l.nam satis.§. penul.ergo etiam q̃ pro virili teneantur videtur.vt.§.de operis libertorum.l.vt iureiurandi.§.si liberi.Et.§.de le.j.l.si heredes et ibi no.preterea si insolidum tenerentur vno prestante alter non liberaretur quia opere vnius non sunt alterius.& sic aliud quam debitum solueretur.hoc esset iniquum quia ex persona heredis variaretur obligatio conditionis:vt.§.de regu.iur.l. inuitus.§. cum quis.& de verb.obliga.l.ij.§. ex his.vbi de hoc dixi.l.& latius.eo.ti.l.eadem.§.cato.quod pro hereditaria teneantur.§.de stipul.ser.l.si communis seruus.& instituto de stipul. seruorum. cum si.preterea debitor operarum videtur esse debitor qualitatis.vt.§.de operis libertorum.l.si quando.ergo sequitur necessario quod diuidatur in personas eorum.vt.C.si certum petatur.l. §.& de annona & tributis.l.j.lib.x.& de pactis.l.si pacto.& l.ij.& §. de verbo.obliga.l.in executionibus.§.prima species.dico debere fieri diuisionem numero.vt.§.de verb.oblig.l.in stipulationibus. §.operarum.Dynus.vbi de hoc satis dixi ibi noluerũt.id est noluisse constet vel est verosimile.Dy.

Si quis opus. Heres damnatus quid facere precise ad factum si liberetur interesse prestando.vt.§.de re iudi.l.si quis ab alio.& de verb. obli. l.quoties.so.hic erat electa industria persone.vt.C.de cadu.tollẽdis.l.j.§.ne autem.vel illud regulare fallit in casu huius.§. fauore publice vtilitatis.Dynus.& est argumen.† quod scriptor qui scribere promisit precise teneatur ad scribendum nec liberetur prestãdo interesse de quo not.& plene dixi.§.de operis noui nũc. l.stipulatio.fine.§.dy.in gl.in fi.Et de muneri.& honori.l.estimationem.Dy. 23

1 Legatum per iudicem certificandum est validum.
2 Victus & alimenta sunt ex artificio querenda.

1 **Stichus.** †Legatum incertum valet & certificabitur per iudicem vel arbitrum h.d.ibi:vide in quo mediante.Dyn.ibi:fideicõmis' secundo relicto.dyn.ibi.ait male & mediate sequitur ratio quia dicebat inutiles pter incertitudinem.dy.ibi. sumptib⁹ suis.s.heredis.dy.& facit ad id quod.§.ti.j.l.titia seio.fm̃ Jn. oppo.quod non valeat q: incertũ.& so.vt in glo vel dic q̃ hic nõ est incertum omni incertitudine q: certificatur arbitrio iudicis ex coniecturis que sumuntur in litera pe.item op.q̃ nõ iudicis sz heredis sit estimatio vt.§.de leg.j.l.si quis a filio.§.si quis plures. sed dic vt ibi.nã an debeatur & quantũ.&.§.quod tempus dz esse in estimatione iudicis q interpretatur voluntatẽ sequẽdo significationem verborum & cõsiderando qualitatem persone vt hic dicitur:sed quãdo dubitatur quod debeatur pluribus certis legatis tũc interpretatur heres.vt in.l.contraria:quia magis est verosimile quod ipse sciat voluntatem defuncti.& ideo permittitur sibi interpretatio.dy.in gl no.ex ingenio.in fi.vnde versus. Quosdaz sic hebetes prorsus natura creauit.Qui summis studijs discere nulla valẽt.Cõsuluit his ratio qd opus cõe retentez.Ne sua p rempus (al's p requiẽ) corpora dẽt vitijs.alias otijs.Dyn.& Jaco.† item no.q̃ ex artificio queruntur victus & alimenta & p hoc §.e.l.seruis legatis.§.ornatricib⁹ vnde cato.Si tibi sint nati nec opes tunc artibus illos Instrue:quo possint inopem defendere vitam.& est differentia inter officium & artificium.§.de manu.testamento.l.nominati. 2

Si sic. Hec verba non amplius inducunt repetitionem precedẽtis legati.h.d.& de significatione huius dictionis hic amplius vide quod plene dixi.§.de lega.j.l.si seruus legatus.§.si ita scrip.& §.de dot.prelegata.l.iij. & in alphabeto ibi fundam certũ. Dynus.ibi.fundi partem.scilicet dimidiam.Dynus.ibi.x.scilicet integra.Dynus.in glossa. vlti.ibi soluit contrarietatem quod demonstratiuum est precedẽtis legati.Dy.

1 Quale non remittitur qualitate remissa.
2 Vendere nolle vel iusto pretio paria sunt.

Non dubium. In hac.l. legatum erat mulieri si nuberet & rogata fuit restituere in omnem euentum.id est siue nubat siue non nubat videbatur non valere grauamen sibi impositum de restituendo:& sic quod penes eam legatum remaneret quia ipsa non consequitur legatũ ex dispositione que conditionem legato appositam remittit sed tamen dicitur quod nihil ominus valet fideicommissi onus vt in simili casu qui sequitur heres quoqz &c.Nec obst.l.quoties.§.de conditioni.& demonstrationi.quia non fuit ademptum legatum in fraudem legis que conditionem remittit quia in omnem euentum est ademptum:sz in.l.cõtraria secus.dynus:dubitatio ergo huius.l.erat quia mulier non adimplendo conditionem non debeat iure cõmuni admitti sed demum ex quadam dispensatione sic vtiliter remissa sibi conditione.& ideo cum mero iure non admitteretur ad legatũ dicebat mulier se non teneri ad fideicõmissum quasi deficiat q̃ remouet hec.l nam & si in totum defecisset remaneret penes heredem cũ onere.vt.§.ti.proxi.l.imperator.Et casum sequentem inducit ad probationem huius primi casus. Jaco.hec tñ additio Jaco.eiusdẽ est effectus cũ precedenti additione.dyn.licet discrepet in verbis ibi rogata simpliciter nubat vel non nubat. dyn. alias contra.§.de conditionibus & demon.l.quoties.Jac.de qua op.ad.l.istam.Ol.ibi si.i.quãuis.Ja.in gl.prima ibi cũ tale debet

dicere cū ita legatus. ⁊ fuit vitiū scriptoris. Dyn. ⁊ ista prima lectura non placet pe. q ista lex antiqua referatur ad ius nouum. Tertia etiaz lectura sibi non placet q̄ in effectu est aut loco pene apponitur fideicōmissum: ⁊ non valet vt in contrario: aut nō loco pene ⁊ valet vt hic: q2 quomodo scietur vtrū loco pene nec ne. Et ideo hec lectura non placet: vnde ipse dicit q legatū fuit relictum bene sub cōditione si non nupserit: fideicommissuz aūt fuit relictum simpliciter ⁊ indistincte. ⁊ ideo indistincte debetur siue nubat siue non. ⁊ sic nō ob. l. quoties. q2 ibi in casu viduitatis hic simpliciter. Et in hoc concor. ipse pet. cum Dy. ⁊ Jaco. de are. ⁊ videbatur q fauore matrimonij si nuberet non prestaret fideicō missum: ⁊ ista erat hec ratio dubitandi ibi iuxta verbuz est quod est post dictionem cogendam. Jaco.

1 **Heres quoqz.** †Licet qualitas remittaẗ ipsum quale non dz remitti. h. d. fm Pe. ibi quoqz. q. d. nō solū mulier cōmittit cōditio. nō nubēdi de qua dictum est. s̄. in prin. l. tenetur ad fideicōmissuz. sed heres quoqz ⁊c. Dy. ibi: fideicō. q iureiurādo annexum q iuramētū lz remittatur nihilominus ad fideicommissum teneẗ. Ja. Oppo. de lege municipibus. j̄. de condi. ⁊ demon. ⁊ de manumissis testō. l. si qs libertatis. ⁊ so. vt in eis no. ⁊ in. l. que sub cōditione. §. quoties. s̄. de conditionibus institutionum.

2 **Sed si cui legatum.** †Collige ex hoc. §. q nolle vendere vel non iusto pretio paria sunt sic ⁊ ecōtra nolle iusto pretio emere vel nō emere paria sunt. s. si in causa iudicati pign⁹ captum sit. l. ij. ⁊ ad hoc facit q dicitur quis impedire venditiōem qui animosiorem querit. s̄. man. l. si fundum. ⁊ l. sequenti. ibi nō vēdat. i. vēdere nolit. dyn. ⁊ facit q si mandeẗ alicui officiali q aliqd faciat quod intelligatur si honeste ⁊ decēter facere potest ⁊ q hoc concor. que sunt in gl. ⁊. j̄. e. l. si domus. §. qui cōfiteẗ ⁊ de verb. si nepos ,pculo. vbi de hoc sed officialis tunc debet rescribere superiori quare honeste fieri non possit. vt extra de rescrip. c. si quando.

Heres. Alias heredes. in fi. q2 testatoris erant lz essent in profundo maris. Dy.

Sepe. Ibi ager legatus. dynus. inter me. scilicet forent. Dynus.

Etiam. Ibi nata. i. nascitura. Dy. ibi. seruitus quoqz seruo quasi dicat non solum libero homini ⁊ quod sequitur habenti dic. scilicet in peculio. Dynus.

1 ☞ Legata in testamento solenni relicta non reuocantur per secundum minus solenne.

1 **Si iure.** †Legata relicta in testamento solenni non reuocantur per secundum minus solenne hoc dicit: nam in primo testamento solenni legauit. x. in secundo minus solenni nihil: vel idem vel aliud dicitur. non ademptum relictum in primo. dyn. non iure. i. non solenniter. dyn. ibi. in quo. scz secūdo dy. relinquā tibi relictū in primo. dyn. ibi. non sit relictū aliquid in scdo testamento. dyn. non solenni. dyn. ibi. nuda voluntate sine solennitate. dyn. ibi. si vix. id est nullo modo. dyn. ibi. obtinere potest vt non sit ratum id quod relictū est in primo. dyn. ibi. ex posteriore testamēto. scilicet non solenni. dy. op. primo ad fi. l. s̄. de testamento militari. l. milites. §. veteranus. sed ibi nolebat mori intestatus per quod apparet q8 legata prestari nolebat: ⁊ dic vt ibi no. ⁊ dixi: ⁊ videtur q bene no. C. de fideicōmissis. l. fideicōmissum. Item op. quod non possit agere ex primo. vt. j̄. de his quibus vt indignis. l. cum quidam. sed ibi erunt alij instituti in secūdo. vnde primi non habent voluntatem supremam at hic ijdem erāt instituti in vtroqz. Preterea ibi secūduz erat solēne licet instituti nō essent in eo capaces. Item opp. quod possit vtrunqz peti. vt. s̄. de probati. l. quinquaginta. sed ibi voluntates compatiebantur se ad inuicem vt testamentum ⁊ codicilli hic non. alij dicunt non posse peti ex posteriore quia non solenne peti tamen potest ex priore a quo per minus solenne non videtur dicere: ⁊ iste sit casus istius. l. sed tunc obstat j̄. de adimen. lega. l. ex parte sed ibi subest alia causa post mutationem testamenti. s. inimicitia superueniens que per se sufficiēs est ad reuocationem legati. vt. e. titu. l. iij. §. fi. sed adhuc videtur obstare prima gl. huius. l. Sed expone quod semper presumitur q8 fideicōmis. secundo relictum valeat vt q2 testamentū scdo fuerit vtile vt. j̄. si cui plus q̄ p. l. fal. l. nō dolo. §. itē si ipse al's secus. vt hic in litera. itez videẗ obstare litera que hic dicit. Sed vix. ⁊c. sed expone vix. id est nullo modo vt in litera expositum: sic exponiẗ s̄. de. l. j. l. si seru⁹. §. qui quinqz. ⁊. j̄. de ver. sig. l. alienatiōes. ⁊ hec lectura videtur magis cōmuniter approbari q̄ prima. Dyn.

1 ☞ Legatum sub modo relictum quando prestari debeat.
2 Executor testamenti an debeat cauere.

1 **Si tibi legatum.** †Legatuz relictum sub modo dz incontinenti prestari prestita cautione de implendo modo: h. d. Dyn. Et q dicit vti expone. id est vt ibi heredis. Sed forte cuidā voluit aliquid fieri a legatario. dy. ibi: futurū. i. facturū. dy. sed qd si heres voluit legatū sub modo non impleto modo nec exacta cautione an legatarius possit compelli officio iudicis modum implere. distingue. Aut modus fuit adiectus relicto ex interuallo. Et tunc non pōt compelli. vt. j̄. de manu. testō. l. imperatores. aut incontinenti: ⁊ tūc liceat. e. tit. l. si libertātē q̄. §. pe. ⁊ fin. ⁊. l. meuia. vbi de hoc dixi. Ray. in glos. vlti. vbi minister

2 erat ⁊ sic. no. q cōmissari⁹ vel executor †testamenti nō cauet: circa q dic q aut est legitimus executor vt est eps ⁊ tunc cauet. vt l. nulli. C. de eps ⁊ cleri. vbi de hoc dixi. Sed nunquid dabit aut datus a iudice ⁊ cauet. vt. j̄. de ali. ⁊ cib. le. l. solent. ver. debebat. ⁊ ibi de hoc dixi aut est testamētarius: ⁊ tunc non cauet ad instar tutoris. vt. s̄. de testa. tute. l. testamēto. ⁊ instituto de satisda. tuto. in princi. Ja. de ra. ⁊ Pe.

Tres. Ibi danda al's dandam ⁊ sic cōiter tamen etiam dāda potest stare. dyn. ibi sit soluta re integra. dynus. ibi qui duos al's qui duas ⁊ male. Dyn.

1 ☞ Legatum permittitur si res legata ex causa lucratiua ad me perueniat.

Nutu. Pro declaratione vide q8 notaui. s̄. de lega. j. l. si qs i fundi vocabulo. ibi eloqui potest a natura nisi morbus superueniens eū impediret vt sequitur: ⁊ dic nutu quando respōdet ad interrogata. vt. j̄. ad trebel. l. seruo inuito. §. si pupillo. ver. non si auditus ⁊c. dic ergo nutu. per quem possit colligi consensus alias secus. ar. j̄. de penis. l. cogitationis fm Pe. Quid in heredis institutiōe nūquid possit fieri nutu. dic vt no. ⁊ plene dixi. C. de testa. iubemus.

1 **Fideicōmissum.** †Si res mihi legata ex causa lucratiua ad me peruenit perimitur legatum. h. d. dyn. ibi. estimationem quoqz non obstante quod habeat rem. dy. In gl. j. ibi. So. ibi quia in his quorum amotione domus deseratur vnde cōsuetudo que est vel statutū quod domus ,ppter delictum diruaẗ vel hostiuz amoueatur est contra. l. fm Jac. de ra. ⁊ pe. cōtra puto q2 statutū pōt tollere in hoc ius cōmune. vt. l. oēs populi. ff. de iustitia ⁊ iure. ⁊ maxime vt delicta puniantur. l. ita vulneratus. ff. ad. l. aqui.

Columnis. Ibi nulla estimationis. i. non liberatur heres prestando estimationem. dyn. ibi iniuria. lesione auferri possunt illa vero que auferri non possunt sine domus lesione non debentur. Sed eorum estimatio. vt. s̄. de leg. j. l. senatus. Dy.

1 ☞ Volūtas prima preualet secūde cui est derogatoria expresse.
2 Legez an possit quis sibi imponere a qua non liceat ei recedere.
3 Verba ad augmentum posita nō debent diminutionē inducere.
4 Voluntas an presumatur est sola scientia.
5 Rescripta iuri contraria non valent nisi dicant non obstante tali lege.
6 Genus tantum operatur quo ad genus quantum species quo ad speciem.
7 Species vel quantitas bis legata an debeatur tantum semel.
8 Voluntas defuncti ambulatoria dicitur.
9 Rescriptum principis dicitur iniquum testamenti factionem auferens.
10 Testamentum primum tollitur per posterius.
11 Arbitrium est in homine libero variabile.
12 Imperare aut prohibere sibiipsi nemo potest.
13 Testator per verba voluntatem suam ligare nō potest.
14 Legatum bis relictum quare non valeat.
15 Verba derogatoria disponunt ⁊ adimunt.
16 Princeps quare in rescriptis debeat dicere non obstāte lege.
17 Testator an possit testm̄ mutare q se nō mutaturum iurauit.
18 Juramentum non valet q sit contra bonos mores.
19 Juramentum magne autoritatis ⁊ virtutis est circa testamēta.
20 Modus an possit dari per quez quis recedere a primo suo testamento non valeat.

1 **Si quis in principio testamēti.** Si pma volūtas †fuerit expsse derogatoria scde prima preualet nisi in secūda fuerit pma specialiter reuocata

nocata.h.d.Dy.Et de materia hui⁹.l.vide qd dixi.C.de testis.
l.sumus.in.fi.Et p dy.de re iu.c.qd semel placuit.li.vj.Si autez
voluntas prima esset solū tacite derogatoria p arg.a ꝯrio sensu:
tūc illa facilius tollit̃ p secūdam.vt.s.pxi.l.fi.in princ.z ibi dixi z
sepe allegat̃.l.ista ibi sciēs scripsisse in pnc.testamenti.Si cui bis
legauero zc.nā si p errorē relictū nō teneret.vt.j.de supel.legata
l.labeo.dy.ibi.suprema.id est vltima.Oldra.ibi nemo eniz vsq3.
hucusq3 est questio z eius determinatio modo subijcit rationem
z bene cōcor.s.de do.in.vir.z vxo.l.qd aūt.al's est sub.l.id⁹.Ibi
locū habebit.sc3 qd suprema seu vlti.voluntas potior habeatur.
z est hic tertia pars in qua est determinationis declaratio.dyn.
ibi dixerit.s.testōr.dy.lex ista quo ad literam nullā h3 difficulta-
tem.Sed quo ad eius materiā in qua multū variauerūt docto-
2 res difficilis est.†Op.primo qd quis possit sibi legē imponere a
qua non pōt recedere:nā ab initio voluntariū est cōtrahere post
cōtractū aūt nō l3 recedere.vt.C.de actio.z obli.l.sicut.de rescin.
ven.l.cōtractu.z de cōtrahen.emp.l.nō idcirco.Sed dic qd hoc
est verū cōtrahēdo vt dictis.ll.Sed vltimā voluntatem cōdendo
nō:z ita loquit̃ hec lex.Scdo op.hic eñ dicit̃ q scda volūtas ita
demum preualet si testator dicat se penitere prime volūtatis sed
lex videtur velle q etiā si verba derogatoria precedāt qd vltima
ꝑualeat.si eñ testō z in ꝯfirmādo codicillos dicat se nolle codicil
los valere nisi essent subscripti manu sua si non sint subscripti
nihilominus valēt.vt.s.de iure codicillorū.l.diui.§.l3.Glo.soluit
pluribus modis:prima.sol.non est bona q2 est cōtra textū illius
l.vbi d2 codicillos in effectu valere z sic nō ob.exceptio.scda etiaz
so.nō est bona q2 est ꝯtra textū illi⁹.l.ibi facti codicilli zc.z quia
distinctio hec glo.nō probat̃.l.aliqua.in aut̃.de triente z se.§.cō
sideremus.co.ij.dy.tñ t3 qd illa intelligatur ꝼm istā.na3 qñ vna
l.loquitur simpliciter alia cū determinatione illa q̃ simpliciter lo
quitur trahit̃ ad intellectū illius que loquit̃ cū determinatione.
est ergo intelligenda.l.illa quādo testōr in secūda dixit se penitere
prime al's prima derogatoria preualeret.vt.s.de le.j.l.si mihi z
ibi.§.vlti.z.l.si ita sit ascriptū.l3 ista sit in se vera cum ita intelli-
gendo.l.contraria nulla3 haberet dubitatione cōtra.l.qd labeo.
j.ad carbonianū.Sed quidā moderniores Iaco de are.z Ol.di
cunt q in.§.l3 testōr volebat mutare z alterare solēnitatem iuris
publici addendo formam codicillorum extra formā iuris cōmu-
nis.ideo per contrariū actum solum receditur a tali solēnitate cū
de facili res ad suā naturā reuertatur:vt.s.de pactis.l.si vn⁹.§.
pactus.hic aūt volebat solū arctare ptātez legandi qd pōt de iu
re cōi.Sed cōtra hoc est q2 per illa verba ostenditur q aliter nō
consentit testōr cū protestatio precedens ostendat consensum nō
accedere.vt.s.de pactis.l.iurisgē.§.q fere.z de religio.l.at si qs.
§.plerique.sed omnis dispositio vltima pendet ex consensu.vt.s.
de sacrosan.eccle.l.j.Ergo non potest sic rñdere.Et ideo tene so-
lu.que ibi nota.z facit quod dicetur in sequenti contrario.Item
op.ad idem q l3 testōr non reuocet primam derogatoriam tamē
secūda preualeat.vt.s.de leg.ij.l.viri.dicebā ibi z dico quod aut
prima voluntas est expresse derogatoria secūde aut tacite.primo
casu op3 q prima reuocetur expresse al's secūda preualet.Et ita
loquitur ista.l.Secūdo casu per vltima3 partē contrariā tollitur
prima volūtas tacite presumpta z derogatoria etiam si nō dica
tur exp̃sse.z ita loquitur.l.contraria.Ibi enim dixerat testōr.Si
cui legauero in scriptura manu mea signata volo valere a cōtra
rio sensu:colligitur quod si scriptura nō esset signata eius manu
nollet valere si postea relinquat scripturam licet non eius manu
signatam valet nō obstāte dicto cōtrario sensu q2 facilius tollat̃
prima voluntas a contrario sensu sumpta quam expressa.z ita
intelligitur.l.cōtraria.Sed hec so.non placet pe.q2 tātum tacitū
operatur sicut expressum.vt.s.si certu3 pe.l.cū quid.vnde dic ꝼm
eum q in cōtrario dixit testōr si cui legauero in scriptura manu
mea signata valere volo.nō tñ dixit q alia non valeret.Et ideo
3 sequitur ibi ar.a contrario sensu† q2 verba illa fuerūt ad augmē-
tu3 posita vñ nō inducūt diminutionē.Sicut nec ecōtra.s.de le.
ij.l.cū pater.§.curatoris.z de cōditio.z demō.l.cū tale.i fi.Si vis
saluare glo.dic q tñ operat̃ tacitū in tacito quantum expressu3
in expresso.s.de his qui sunt sui vel alieni iur.l.j.vnde sicut hic re
quiritur expressa mutatio volūtatis q2 prima fuit expresse dero-
gatoria ita d3 sufficere solū tacita vbi prima fuit tacite deroga-
toria.ar.s.de admi.tut.l.si duo.non obli.l.cū quis.allegata per
pe.per ea q̃ dicta fuerūt.s.de le.j.l.iij.Et facit q dixi in precedēti
cōtrario pe.Itē q2 q si testōr donat cā mortis eo pacto qd nō li
ceat reuocare nō potest penitendo reuocare.vt.j.de do.cā mor.l.
vbi ita donat̃.ergo testōr etiā in vltima voluntate pōt sibi lege3
imponere a qua non pōt recedere.Sed dic q ibi non stabat in fi
nibus vltime voluntatis.Sed trāsibat z sortiebatur vires dona
4 tionis inter viuos.z ideo nō reuocat̃.†Ite3 op.q ex sola scia p-
sumat̃ voluntas.vt.s.de vsu z ha.l.plenū.§.equity.z.C.de testa-
mento militis.l.sicut.Sed dic q scientia inducit tacitam volūta-
te3 vbi non reperitur ꝯdictio expressa que hic erat.nā in incertis
non certis locus est cōiecture.vt.j.de ver.obli.l.continuus.§.cu3
ita.sed cōtra.s.locati.l.cū in plures.§.locator.vbi p pactum solū
videtur renūtiare ꝑcedenti cōtradictioni expresse.sed dic q illud
propositū de quo ibi loquit̃ non fuerat verbis exp̃ssum vel ibi se-
quēs obligatio vires assumit ex volūtate duorū hic prima z scda
ex volūtate vni⁹ tñ.dy.vnde fortior est illa q̃ assumit vires volū
tatis duorum per ea q̃ no.C.de pactis.l.j.vel dic ad solutionem
dicti cōtrarij.de.§.equitij.vt ibi no.p Iac.de bel.q hic prima vo
luntas fuit secunde derogatoria ibi vero nulla volūtas deroga-
bat scientie q2 ibi semp presumitur illud voluisse q scit.z ideo ibi
non regulatur nec coarctat̃ secūdus actus a primo vel dic q hic
presumit̃ ignorantia q patet q2 testatoris volūtas cepit in prin-
cipio testamēti z testator diffidens z dubitans de sua scientia et
constantia dicta verba scripsit ar.in aut̃.de here.z falcidia.§.si
non absunt.in.fi.§.z de triente z semisse.§.illud.C.q testa.facere
possunt.l.hac consultissima.§.at cū humana.z de peculio eius q
libertatē meruit.l.j.in cōtrarijs vero sciētia cepit alibi qua3 in vl-
5 tima voluntate.Iac.de bel.deinde collige ar.p † rescrip.iuri cō-
trarijs q non valeant nisi dicant non obstāte tali.l.l3 dicatur ge
neraliter non obstante aliqua.l.z hoc indicat verbū si specialiter
quod est hic.in hoc tamen variāt doctores z glo.na3 q̃ est hic vi
detur sentire q specialiter debeat dici non obstante tali.l.ad hoc
etiam facit q notat Dy.extra de regulis iuris.c.q semel lib.vj.z
pro hoc facit quod no.C.de iura.calum.l.ij.§.sed quia veremur.
circa fi.glo.mane per archi.xxv.q.ij.in summa z ibi in glo.z per
eundem de constitu.c.j.li.vj.per Innocen.extra de offici.legati.
c.ex parte secūdo.C.de transactio.l.causas.vel lites in vltima gl.
z ita etiam sentire videt̃ gl.z.C.dof.C.de incestis.nup.aut̃.ex cō
plexu.in fin.vltime glo.z ar.in summa de naturalib⁹ liberis.ver.
quid si imperator.z.gl.j.de fluminibus.l.quominus.C.de testa-
mentis.aut̃.hoc inter liberos.que est signata super.l.hac ꝯsul.§.
ex imperfecto.z ꝓbatur.s.si quis cau.l.sed z si quis.§.quesitū.z
de hoc etiam in glo.C.de aque ductu.l.omnes.li.xj.sed quod suf
ficiat generaliter dicere non obstante aliqua lege tenet glo.C.de
nuptijs.l.imperialis.§.si miles.de naturalibus liberis.l.j.de te-
stamentis.l.si non speciali.z non videtur bonum ar.de testatore
ad principē q2 princeps h3 omnia iura in scrinio pectoris sui.vt.
C.de testamentis.l.omniū testamētorum.testator autē non sic de fa
cili verisimiliter recedat de his que disposuit in primo testamen-
to forte pluribus annis confecto.Ite3 quia testator disponit cir
ca res proprias princeps autem circa vtilitatem cōmune3.z hāc
vltimam communiter tenēt doctores z vidi eam similiter cōmu-
niter seruari z de hoc no.in speculo.de rescrip.presentatione.§.fi.
ver.Item quod est contra ius diuinum.z ver.se.z de instrumēto
rum editione.§.nunc aūt videndum.ver.z scias.z in libello.ba-
galocci de fugitiuis rubricella contra rescriptum in principio
imo qd plus est.Cy.in.l.vlti.C.si contra ius vel vtilitatē pu.vbi
etiam de hoc no.in gl.z per azonē in summa formans questionē
predictam tenet̃ predicta opinio z adijcit q si ex forma rescripti
apparet imperatorem voluisse rescriptum concedere contra ius
quod sufficiat eius certa scientia etiam si nō dicat̃ nō obstāte ali
qua.l.z ponit exemplū in.c.statutum.extra de rescriptis libro.vj.
vbi cauet̃ q nullus etiā rescripto vltra vnā dietā trahatur.Sed
esto q princeps vel papa concedat quod possit quis vocari vsq3
ad tres dietas nec dictum est in rescripto non obstante di.c.sta-
tutum.dic q valebit rescriptū quia de mēte z voluntate concedē
tis apparet.si autē diceretur q possit vocari mediolanum vel in
aliquē alium certū locum tūc non valeret q2 possibile est q conce
dens ignorabat talē locum distare vltra forma3 dicti.c.statutū.
z ideo videtur voluisse ipsum.c.tollere.vt.C.de inofficio.testamē
to.l.si quando.hec opinio fuit Iaco.de ra.qui hoc tenet.s.de ex
cu.tuto.l.idem vlpi.alias incipit sed in hoc rescripto.§.finali.vbi
de hoc dixi de hoc etiam satis dixi.C.de precibus imperato.of-
6 feren.l.quoties.in fi.z pro ista opinione bene facit † quia tantu3
operatur genus quo ad genus quantum species quo ad speciē.
vt.s.de ad.tuto.l.si duo z.C.de quadrienij pscriptis.l.ij.z ad hāc
materiam vide hostiē.in summa de rescriptis.§.quod an preiudi
cet.z Gof.in summa de priuilegijs.§.priuilegium autem.de re-
scriptis.c.j.z de confir.vtili vel inutili bone.vlterius dicit Dyn.
collige ar.pro statutis z vltra non procedit sed credo quod dice-
re voluit quod si statutum habeat verba derogatoria quod tol-
li non possit p secundū nisi de primo fiat mētio specialis.pro hoc.
C.de furtis aut̃.nauigia z cōmunia de succe.aut̃.oēs peregrini
z de vsuris.l.eos.§.ceteros.de hoc recurras ad questiones statu
torum Guido.de suza.primo folio.ver.questio talis est:sepe iu-
rant ciues z Iacob.de are.versi.sed quid si ciues fecerunt vnum
statutum z cum iuramento z de hoc etiam notaui.C.de testa-
mentis.aut̃.hoc inter liberos vbi plene de ista materia tracta-
tur z in meis questionibus statutorum prima particula.Item

dicit Dyn. nota. argu. pro fideiussore ⁊ vltra non procedit credo
quod voluerit dicere si aliquis proposuit vel iurauit non fideiu-
bere pro aliquo vel ꝑdixit creditori: quod si fideiuberet nolebat
teneri iste hoc non obstante fideiussit non tamen dixit non obstã
te proposito primo vel iuramento an valeat talis fideiussio. ⁊ de
ista questione potest queri dupliciter primo an sit licitum propo
situm vel iuramentum de non fideiubendo pro aliquo: secundo
an si fideiubeat valeat non obstante proposito vel iuramento.
de primo dic vt notaui. C. de rebus creditis. ⁊ iureiurando su-
per rubrica. Item si aliquis obligauit se mihi cum pacto quod
si facerem sibi pactum de non petendo quod non valeret. postea
feci pactum de non petendo ⁊ an valeat nisi expresse dicatur nos
penituisse pignoris pacti ⁊ ad multa alia similia de quo dixi in
l. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. ⁊ C. eod. l. pacta nouissima: de se
cundo credo quod fideiussio teneat ar. dic. l. cum in plures. §. lo-
catorum. ff. locati. ⁊ ff. de acquirend. hered. l. qui in alienam. §. ca
sus. extra de constitutis. c. cum. M. ferrariensis cum ibi notatis
per omnes redeundo ad principalem materiam nostre. l. videa-
tur quod. l. ista superuacua sit cum dicit cui bis legauero ⁊c. q̃r
dato quod ista verba derogatoria non procedant si sepius leget
non debetur amplius quã semel. vt. j. de adimen. legatis. l. cũ cẽ-
tum. ⁊ de alimentis. ⁊ cib. leg. l. libertis. in prin. ff. de leg. primo. l.
plane. §. si eadem res. vbi de hoc not. ⁊ dixi ⁊ plenius de legatis
ij. l. si pluribus. §. si ita legatur. ex quo apparet quod verba dero
7 gatoria in primo posita nihil operant̃. Ad hoc põt dici: † aut le
gatur sepius eadem species aut eadem quantitas: primo casu se
mel tantum debetur nisi euidenter appareat quod testator vo-
luerit multiplicare legatũ: tũc eñ deberet heres rem ⁊ estimatio-
nem. ⁊ tunc loquitur. d. l. plane. §. si eadem res. ⁊ de leg. ij. l. meui⁹.
§. eum qui. Secundo casu aut in eadem volũtate aut in diuersis.
sed in diuersis plures debentur nisi heres probet quod testator
noluerit multiplicare legatũ: vt. d. l. cum centuz. de adimen. lega.
⁊ de probatio. l. quinquaginta. si in eadem semel tantuz debeat̃.
⁊. d. l. plane. §. si eadem res. versic. sed si non corpus. ⁊ hoc verum
quando legatur simpliciter. Si autẽ ob causaz per secundũ vide
tur primo derogatũ: vt. d. l. libertis. de alimentis leg. patet ergo
quod ꝑma voluntas derogatoria nõ est supuacua. imo operat̃
qd tantum semel debeatur. modo restat formare antiquã ⁊ rota
tam questionẽ que hic format̃. in gl. ⁊ sepe occurrit de facto. ecce
qd testator condidit testamentũ: ⁊ in eo dixit quod valebat istud
testamentum perpetuo posse mutari nisi in alio testamento esset
scriptum pater vel aue maria vel tota biblia vel similia verba de
rogatoria: postea condidit scd̃m testamentum in quo dicit velle
ipsuz secundũ valere nõ obstãtibus verbis derogatoriis apposi
tis: in primo qd valebat primũ an fm gloss. tenet quod scd̃m Dy.
dicit istã qõnem fore dubiã. Et hanc qõnem hic tractat vt late ⁊
diffuse. extra de re. iuris. c. qd semel placuit. li. vj. ⁊ ibi post multa
allegata videt̃ determinando sentire quod specialiter reuocari
verba derogatoria in primo apposita cuius allegationes ⁊ de-
terminationẽ omitto causa breuitatis: ⁊ q̃r illud opus cõiter ha-
betur. Et ipsius Dy. opi. sequit̃ odo. C. de sacrosan. eccl. l. j. ⁊ ar-
chi. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. Et per Cy. ⁊ Ja. de ra. satis no.
d. l. j. C. de sacrosan. eccle. Sed hic in additionibus suis aliqui ha
bent aut testator q fecit secũdum testamentũ retulit se ad certum
testamẽtũ dicẽdo volo hoc meũ fm testm̃ valere nõ obstãte ꝑmo
testamẽto ꝑ me al's cõfecto ⁊ scripto ⁊ rogato ꝑ talẽ notariuz: ⁊
tunc fm tollat primũ: ⁊ ita intelligat̃ in auf. de testamẽtis imper
fectis. §. si qdẽ. aut dixit gñaliter volo istud fm valere nõ obstan
te aliquo alio testõ per me facto: ⁊ tũc non tollat̃ primũ. Dy. sed
subijcio aliorum opiniões ⁊ allegationes quod sufficit gñalis re
uocatio videt̃ sentire gl. xxiij. dist. c. qm̃. hãc eandẽ qõnez format
Cy. C. de testamentis. l. sancimus vbi de hoc dixi ⁊ dicit qd opi-
nio. Dy. cõiter tenet̃ ꝑ gl. ⁊ verũ dicit. hoc eñ no. in gl. ff. de leg. j. si
mihi ⁊ tibi. §. in legatis. in gl. que incipit nisi expresse. ⁊. ff. fa. herc.
l. ex pte. §. fi. in. fi. In auf. de testamẽtis imperfectis. §. ⁊ si quidez.
a Et in brocardis. de ver. sig. rubricella ꝑiudicant vltima [a] primis
dicit tamen ibi ⁊ verũ est quod Ja. de are. tz cõtrariũ cuius ꝟba
hic posita hec sunt circa suppletionẽ glo. vltima ibi q rome. §. fla
uius. Sed certe videt̃ qd hoc casu valeat fm testamentũ etiã si in
secũdo nõ sit facta mentio de verbis derogatoriis in primo posi
tis. nã certũ est qd si testõr procedit ad fm testm̃ faciendum ipse
vult qd valeat ar. C. cõmunia de leg. nec eñ propter primum fa-
ctus est intestabilis q̃r nõ reperio istuz ꝑ hũc modũ factũ intesta
bilẽ. nã nõ põt qs ⁊c. vt. ff. pro socio. l. cũ duobus. §. idẽ rñdit so-
cietatẽ. ergo si non est intestabilis dz fm valere. ⁊. d. l. scimus. C.
de testamentis. ⁊. l. hac consultissima. Et pro hoc ti. pxi. l. fin. ⁊ de
iure codicillorũ. l. diui. §. lz. Itẽ si aliquis sit testabilis vel non est
iuris publici. ff. de testamẽtis. l. ij. quod tolli non põt ⁊ voluntate
alicuius priuati. vt. ff. de leg. j. l. nemo potest hic. ⁊. C. de testamẽ-
8 tis. l. testandi. † Cum ergo voluntas defuncti sit ambulatoria.

a ¶ Ultima l. Adde Ol. cõ silio incipiẽte qdã paterfa. vbi tz ꝙ vltia restringũt ꝑcedentia.

vt. C. de sacrosan. eccle. l. j. ⁊ scd̃m testm̃ tollat primũ. vt. d. l. sanci-
mus. non põt quis per ꝟba derogatoria adimere quod non pos
sit testari. Scd̃o tertio ⁊ quotiens vicibus voluerit cum hoc sit sibi
datum auf. publica. vt predictũ est. nõ ob. hec lex. hic eñ non di-
citur ꝙ testamẽti secũdi factio tollatur ꝑ primũ, sed quod legata
sequẽtia adimũtur q̃r dare vel nõ dare est in voluntate solius te
stantis sed testamentũ facere posse facere vel nõ: vel certo modo
facere non dependet ex mera voluntate testantis: sed ex disposi-
tione iuris publici. vt predictum est. refert ergo an testator inten-
dat adimere qd scriptuz erit quo casu obtinet. l. ista. an intendat
sibi adimere facultatẽ testãdi. ⁊ hoc non potest. vt. d. l. cum duo-
bus. §. idem respondit. ꝓ socio. Sed si primo intendit declarare
voluntatem quã habeat in testãdo. Secũdo vt quia dicat in pri
mo nolo meũ secundum testamentum valere quia dico qd erit si
mulatũ ⁊ fictitie factũ ad executionẽ mei a propinquis meis nec
ꝑ illud intẽdo aliqd dare alicui certe hoc casu põt dici secũdũ nõ
valere ⁊ ꝑ hoc appareat illud simulatũ ⁊ nõ valet quod simula-
te fit. vt. C. plus valere ꝙ agit̃ ꝑ totũ. nã ista ꝓtestatio in ꝑmo fa
cta declarat voluntatẽ quã habebat in scd̃o sicut ⁊ arg. ff. de ac-
quiren. here. l. qui aliena. §. fi. ⁊ pro hoc quia protestatio declarat
animum ꝓtestãtis. vt. ff. de concubinis. l. in concubinatu. ⁊ de re
ligi. ⁊ sumptibus funerũ. l. at si quis. §. plerique. ⁊ si primum decla
ratur quod non habuit animum testandi in secundo. ⁊ quod de
ficit voluntas eius in secundo quia cuius voluntatis olim fuit
hodie esse presumitur. ff. de probatio. l. cum tacitum. ⁊ ideo qui
voluntatem dicit mutatam probare debet. ff. titu. proxi. l. lucius.
⁊ de probatio. l. eũ qui. ⁊ ideo facit quod prima voluntas poste-
riori imponitur. Concludit ergo quod aut testator intendit adẽ-
ptionem legatorum facere. Et obtinet. l. ista. ⁊. ff. de lega. j. l. si mi-
hi ⁊ tibi. §. fi. ⁊. l. si ita scriptum. aut sibi vult legem dare circa te-
stamenti factionem vel facultatem testandi adimere: ⁊ non põt.
vt. d. l. diui. §. licet. de iure codicillorum. ⁊. d. l. cum duobus. §. idẽ.
Rñ. ff. pro socio. nam cum procedit testator ad alterius testamẽ-
ti factionẽ nõ est dubiũ voluntatem esse mutatam. vt. ff. eod. l. si
iure. facto testamento ⁊ voluisse illud valere. vt. C. communia de
legatis. l. j. ⁊ nihil interest declarare quis voluntatem suam ver-
bis an rebus ipsis ⁊ factis. vt. ff. de legibus. l. de quibus. in fin. et
de edili. edicto. l. si tamen. cum similibus. Preterea cum testamẽ-
tum sit lex. vt in auf. de nup. §. disponat. tollitur primum per se-
cundum iure perfectum. vt instituto quibus modis testamenta
infir. §. posteriore. ⁊. C. de testamentis. l. hac consultissima. §. fina.
⁊. l. si vnus. in hoc ergo non potuit sibi preiudicare. vt. d. l. testan
di. C. de testamentis. ff. de lega. j. l. nemo. ⁊ de ami. tuto. l. quidam
decedens. ⁊ si non potuit illi preiudicare quomodo ex vacuo te-
9 stamento preiudicatur secundo certe nullo modo. ¶ † Et pro
ista opi. bene facit quod iniquum dicitur esse principis rescriptũ
quod aufert testamenti factionem homini sane mentis. vt. ff. de
vulgari. substitut. l. ex facto. §. j. non ob. ista. l. ⁊ similes. quia circa
testationem vel ius testandi nullam sibi legem imponere voluit:
sed timens ne cui sepe ascribatur quod facile posset contingere
ex proconcepto proposito ei legandi. argu. ff. de minori. l. denique
§. scio. ⁊. C. ad velleia. l. si mulier. consulte sibi prouidit dicendo si
cui bis legauero ⁊c. vt hac. l. dicitur hic enim prima scriptura
per secundam non erat adempta vel sublata in totum quod in
testamentis contingit: ⁊ sic nihil valet ibi ascriptum. vt. ff. eod. l.
iij. §. ij. non ob. in auf. de testamentis imperfectis. quia illud spe-
ciale in testamento inter liberos confecto. Jacobus de are. Jac.
autem de bel. in questione predicta quã in scholis publice dispu
tauit ⁊ incipit. questio queritur vtrum testamentum continens
in se verba derogatoria ⁊c. Post subtiles allegationes pro ⁊ con
tra quas gratia breuitatis omitto soluendo sic dicit cogitans
ad solennẽ ⁊ antiquorum ⁊ modernorum opinionẽ, quorũ vincu
la calciamentorũ soluere dignus nõ essem tremiscens ad solutio
nem dico qd prius testamentũ cõtinẽs in se verba derogatoria
tollitur simpliciter per secundũ testamentũ: ⁊ si in eo nulla de ver
bis derogatoriis sit habita mentio per iura pro hac pte allega-
ta q̃ in effectu sunt ista. ⁊ q̃si omnia fundant̃ sup libero arbitrio.
10 ¶ † Primo tamẽ allegat quod posteriore testamẽto tollit̃ ꝑmũ
ad trebellia. l. si quis priore. ⁊. d. l. sancimus. C. de testamentis. ⁊
quia que postea geruntur ⁊c. vt. d. l. diui. §. licet. de iure codicillo-
rum. ⁊. C. de pactis. l. pacta nouissima. Item quia testamentum
vltimum est primo contrarium: ⁊ se non cõpatiũtur q̃r nemo pri-
uatus potest decedere duobus testamentis cõditis. que valeãt.
vt. ff. de testamento mili. l. querebatur. quia ad positionez vnius
contrariorum sequitur destructio alterius. vt. j. de verborum si-
gnifica. l. hec verba. cuz similibus. Ergo sequitur quod posterius
tollit primum simpliciter. item omnis homo liberum habet ar-
bitrium a natura ⁊ a iure. vt. ff. de statu. homi. l. libertas. sed ius
naturale est immutabile. vt institutio. de iure naturali. §. sed
quia naturalia. ergo liberum arbitrium hominis circa testa-
menta

menta vel alia legari non potest. Item liberū arbitrium habet in se velle ꝛ nolle: ꝛ tamē sequitur nolle: post hoc velle tollitur statim velle. vt. ſ. de regulis iuris. l. eius est velle. ergo secundū testamentum siue contineat velle siue nolle simpliciter tollit primum.

11 ¶ † Item liberū arbitriū est in se variabile ꝛ immutabile sicut libero homini. vt. d. l. libertas. institu. de act. §. recte. C. de appel. l. si quis libellos. cū similibus. Si ergo legem mihi impono repugnantem postea voluntati mee eam possum pro libito dissoluere. cum igitur secūdum testametū perfectionē cōtineat volūtatis indubitanter ꝛ simpliciter tollit primū. Item qui legem facit ea lege solutus est etiā si ꝓfiteatur se ea lege viuere velle. C. de legibus. l. digna vox. ſ. eo. l. ex imperfecto. ꝛ. s. de legibus. l. princeps. nullus ergo potest se sua lege ligare quin ab ea recedere possit. vt hac. l. item liberum arbitrium in homine semper seruatur adeo quod etiam si seruus efficitur nihilominus secundum naturam retinet arbitrium liberum ꝛ libertatem nisi vi aut a iure prohibeatur. institut. de iure personarum. §. j. ꝛ ibi de hoc. ꝛ. s. de iustitia ꝛ iure. l. manumissiones. ꝛ ibi not. ꝛ. C. de heredi. institu. l. cum proponas. ad fi. ergo licitum est cuiqꝫ a quocunqꝫ vinculo quod sibi imposuit se dissoluere. Item arguit sic cum homo leges sibi impōit aut dicemus quod lex eū nō ligat: aut quod eum ligat: si dicamus quod eum ligat aut ligat quia lex est sibi bona ꝛ vtilis ꝛ hoc casu debet tandiu manere ligatus quandiu vult ꝛ sibi placet quia quando non placet sibi nō videtur esse bonū nec vtile. vt institu. de act. §. huic. ꝛ. s. de vsu. ꝛ ha. l. fi. aut non est sibi bona nec vtilis. ꝛ ideo eū nō ligabit. in auc. vt iudices sine quoquo suffragio. §. cogitatio. si vero lex eum non ligat ipse se ligare non potuit. ꝛ ideo quacunqꝫ volūtate tolli potest. ꝛ ad hoc iura multa suffragant quia ambulatoria est voluntas ꝛc. vt. ſ. de adimē.

12 lega. l. iij. §. fi. cum concor. † Item quia nemo sibi potest imperare neqꝫ sibi prohibere. vt. s. de arbitris. l. penultim. nihil est enim quod magis hominibus debeatur ꝛc. vt. C. de sacrosan. eccle. l. j. igitur quocunqꝫ sibi placet a prima voluntate recedere potest. Item voluntas testatoris est. l. in auc. de nupt. §. si disponat. sed posterior. l. tollit priorē. vt. s. de legibus. l. non est nouum ergo ꝛc. Item hominis propositum per actum contrarium tollitur. vt. d. l. cum in plures. §. locator. s. locati. ergo ꝛ posterius testamentum simpliciter tollit primum. Item arguit sic ab absurdo cum testamentum posterius condidit ꝛ perfectū aut dicemus testamentum primū reuocare ꝛ posse de iure: aut dicemus quod non vult reuocare: sed non potest de iure. primū ostēdit. s. ꝙ vult reuocare. ꝛ potest de iure quod patet qꝛ testamentum scdm est perfectum ratione voluntatis ꝛ solennitatis. ꝛ est oppositum primo ideo tollit primum simpliciter qꝛ in ambiguo sermone non vtrū ꝙ dicimus simpliciter. sed id dūtaxat quod volumus. ꝛ. ſ. de rebus dubijs. l. in ambiguo. sed testator vult secūdū testamentum quod est perfectum ergo non vult primum. secundū ostenditur quia per verba testamenti secundi contrarium demonstratur a quibus non est in dubio recedendum. de legatis. iij. l. non arbiter. Tertium etiam non ostenditur quia nulla. l. illud probatur imo omnia iura repugnare videntur: ꝛ ideo dici non debet. C. de colla. l. illam. ꝛ. ſ. de preuaricatoribus. l. iij. ꝛ qꝛ contra bonos mores est libertatem ꝛc. vt. d. l. cum duobus. §. idem respōdit. pro socio. ꝛ de donatio. inter virum ꝛ vxorem. l. idemqꝫ. §. vxori. ꝛ quia volūtas etiā tacita tollit primā expssā. ſ. de adimen. legat. l. iij. §. fi. ꝛ. l. ex parte. Item vna est legis intentio imperfectum ex imperfecto declarare quod facit posterior voluntas quia priores volūtates renouat ꝛ emendat: ꝛ quod deest addit, quod superfluum est abscondit. in auc. de non alie. in prin. ergo testamentum secun

13 dum perfectum tollit primū simpliciter. † Itē quod testator suā voluntatē ligare non possit per verba est expressum ꝛ videtur casus. l. d. l. diui. §. licet. s. de leg. ij. l. fin. ꝛ quia etiam ad suum bonū nullus cogendus est. C. de pactis conuen. l. hac lege. extra de iudeis. c. sicut. xxiij. q. v. ad fidem. Item constat quod pactum stipulatio vel iusiuran. de iure ciuili non ligant nec impediunt libertatem testādi. vt. C. de pactis. l. pactum. ꝛ. l. fi. ꝛ. C. de colla. l. pactum. ꝛ ibi de hoc ergo multo minus sola voluntas verbalis licet derogatiua hoc facere poterit. nam ꝛ presentia ꝛ confirmatio principis non operatur. vt. C. de testamen. l. omnium. ergo ꝛc. Ad hoc quia nullus videtur eligere genus testandi ad suum iudicium impregnandum ꝛ liberum eius arbitrium ligandū. vt. s. de testamento militis. l. si miles. ergo ꝛc. Itē pro hoc facit argu. a contrario sensu: hec lex que loquitur in eodem testamento quod si dixit cui bis ascripsero ꝛc. Ergo secus videtur a contrario sensu. Si in secundo testamento legasset bis ꝑ hoc mand. l. si procurator. §. si ignorantes. quia quod de vno dicitur de alio negetur. de iudicijs. cum pretor. Item pro hoc bene facit quia si testator dixit se appositurum conditionem in legato vel institutione ꝛ sic se ligare in hoc voluit dato quia conditionem non ascribat valet legatum ꝛ institutio. vt. C. de institu. ꝛ substitut. l. penulti. ꝛ. s. tit. proximo. l. cum pater. §. vicos. Et si hoc est in eodem testamēto multo fortius in duobus. Item quia de facili possit falsitas in testamentis committi apponendo verba derogatoria in testamentis ignorantibus: ꝛ ita postea mutari non posset. tales autem falsitates ꝛ insidias in testamētis tollit. l. vt. ſ. eo. l. auditus. ꝛ. C. de testamētis. l. iubemus. Item vltima voluntas debet seruari. xiij. q. ij. vltima volūtas. ꝛ de celebratio. missarū. c. cum marte. ꝛ ex his cōcludit quod secundum tollat primum simpliciter ꝛ indistincte etiam non habita mentione verborū derogatorioꝝ q̄ erant in primo. ad cōtraria sic rūdet ꝛ primo ad istā. l. q̄ est fundamentū tenētiū ꝯtrā opinionē. dic eīn ꝙ hec verba cui bis legauero ꝛc. sunt ꝟba dispositiua ꝛ adēptiua futurorum legatorum ex quo apparet quod nō sunt sibi imponēde leges ſꝫ volūtas di

14 sponēdi. vt. ſ. de adimē. lega. ꝑ totū. † Item legatū postea bis relictū, ideo nō valet qꝛ prius fuit adēptum ꝛ qd est ademptū nec datū videt. vt. s. de leg. j. l. si ita sit ascriptū. que lex declarat hāc legē si quis in principio: ꝛ dicit se credere quod si iste due. ll. fuissent simul iuncto quod apparatui antiquorum cessasset. item. l. ista si quis. in prin. loquitur quandoqꝫ eodem testamento testator postea bis legauit. nā tūc non valeat qꝛ prius adempta fuerūt vt dictū est: sed si in secūdo bis relinqueretur valet etiā nulla mētiōe facta de primo qꝛ scdm nō dependet a pmo sed vires assumit a seipso. disposita autē in pmo sumunt vires ab eo ꝛ heredis institutione. vt insti. de le. §. ante heredis. Itē testator q hic apposuit dicta verba videtur dubitasse ꝛ diffidasse de sua memoria ꝛ cōstantia: que ratio cessat in secundo qꝛ ademptū est eodē pūcto tēporis quo relictū. vt. d. l. sit ita si ascriptū. ꝛ ar. ſ. de nouati. l. si stichū. §. si quis ita. ꝛ. l. quoties. ꝛ de accepti. quod in diē. ꝛ ideo oportet necessario testatorem penitere prioris voluntatis ꝛ dicere quod velit valere legata bis ascripta que prius erāt adempta quod etiā sic probatur. esto eīn quod testator dixisset cui bis legauero sibi deberi volo si postea bis legasset nonne deberent certe sic: qꝛ hic secūda voluntas nō est prime cōtraria ſꝫ cōcordans. vt

15 d. l. si ita sit ascriptū: ergo patet † quod verba derogatoria sunt dispositiua ꝛ adēptiua vt predictum est. ad hoc etiā facit quod testator bis legās in eodē testamēto videt hoc facere ex obliuiōe que cōtingit propter mortis angustias. in auc. de triēte ꝛ semisse. §. j. ꝛ. C. qui testamenta face. possunt. l. hac consultissima. §. at cū humana. que ratio cessat in confessione secundi testamenti. ar. C. ad vel. l. si mulier. Itē non obstat auc. quod sine subscriptione. ꝛ auc. hoc inter liberos. C. de testamentis. qꝛ speciale est fauore liberorū ꝛ ꝓpter solēnitatē: in primo adhibitā: ꝛ ad hoc ꝓbandum querit si testator q fecit primū testamentū inter liberos sua manu scriptū faciat sed eo modo ꝛ eadem solennitate nunqd tolleret primum ſꝫ de eo nō sit facta mētio in secūda gl. dicit forte sic. ipse aūt audacter dicit quod tollit primū. in auc. de testamentis imperfectis. §. hic si qd. ꝛ ibi in gl. q̄ incipit hec solēnitas ꝛ est etiam notandū. quod in. d. auc hoc inter liberos. sufficit ad hec vt primum tollat hoc expressum significare ꝛ etiā generaliter nō autē est de necessitate quod specialiter. nā expressum comprehēdit genus ꝛ speciē. vt. no. C. de nego. gest. l. pe. ꝛ. s. de procu. tutorum: ꝛ qꝛ est verbum generale quod generaliter debet intelligi. ſ. de legatis prestandis. l. j. §. ꝛ generaliter. ꝛ qꝛ in. d. auc. subditur. qꝛ ꝛ si fecit quādā talē voluntatē que dictio talem de natura sui comprehendit genus ꝛ nō speciē. C. de verb. sig. l. fi. in prin. ibi. talem habere ꝛc. ꝛ ver. j. ibi nulla speciali ꝛc. ꝛ de ista materia etiam sa

16 tis notaui dicta auc. hoc inter liberos. ¶ † Ultimo nō ob. quod dicit quod princeps in rescriptis dꝫ dicere non ob. l. qꝛ hoc non est ex eo quod princeps sibi legē imposuit se impetranti qui impetrat cōtra leges quod est ꝓhibitū. C. de preci. imperatori offerē. l. nec damnosa ꝛ ad refrenandū importunitatē petētiū. C. de peti. bonorum sublatis. l. j. li. x. ꝛ qꝛ rescriptū est minoris solennitatis quā. l. qꝛ. l. continet ius cōmune: sed rescripta in ius singulare ꝛ in alterius ꝑiudicium. ꝛ. l. est scripta in corpore iuris rescriptum nō. Ja. de bel. cui⁹ opi. puto de iureiurā. ꝛ cōcor. cum Jaco. de are. ſꝫ cōmuniter totus mūdus sequat opi. gl. ꝛ Dy. quā etiā sequit. Ja. de rauē. ꝓpter rōnem quā. s. tetigi. s. qꝛ testamentum secūdum simpliciter factū nō hꝫ cōsensum testatoris quod requirit. vt. C. de sacrosan. eccle. l. j. nā ꝓpter ꝓtestationē ꝑcedentem seu verba derogatoria deficit consensus. vt. s. de religi. at si qs. §. plerīqꝫ. ꝛ. ſ de act. ꝛ obli. l. iij. in fi. nō ob. qd dicit quod non pōt sibi auferre ꝑtātē testādi qꝛ ista ꝓtestatio seu verba derogatoria nō auferūt in totū potestatē testādi qꝛ in secūdo faciat mentionē de ipsis verbis derogatorijs seu de ipsa ꝓtestatione: tamen

17 bene valet ar. ſ. de re. iur. l. quidquid calore. ¶ † Ulterius queri consueuit si testator iurauit non mutare testamentum an mutare possit de ista questione tenet hic. Ja. de are. qd mutare possit non obstante iuramēto qꝛ iuramētum nō est de casib⁹ in quibus adimatur alicui facultas testādi qui habent instit. qui nō est per missum facere testamētum. ꝛ in summa eiusdē ti. si eīn non potest

quis sibi per pactum adimere potestatē alienandi ergo nec testā
di:⁊ que quis non pōt per pactum nec per iuramentū.ad hoc.s̄.
de pactis.l.nemo.C.de reb⁹ alienis nō alienādis.l.fi.C.de cōdic.
ob causam.l.ea le.⁊ ar.C.de pactis.l.pactū.C.de col.l.ꝑ pactum
⁊ bene.d.l.cū duob⁹.§.idē.R.s̄.pro socio.Preterea ex hoc iura-
mento aut diceremus testatorē alteri obligari aut sibi.alteri nō:
qꝛ ṽba contraxerunt ⁊c.vt.ī.de ṽ.sig.l.verba.contraxerunt.⁊ qꝛ
hoc esset cōtra bonos mores vt quis obligetur alicui circa dispo
sitionem vltime voluntatis.vt.ī.de verb.obliga.l.stipulatio hoc
modo.⁊ si quis aliq̄ testari prohibuit per totū ⁊ dato qd̄ hoc cō-
cederetur sola persona,⁊ nō patrimoniū esset effecta qd̄ nō impe-
diret ipsum testamentū.ar.d.l.nemo.s̄.de pactis no. ar.s̄.de leg.
18 j.l.cū filio.de arbi.l.fi.⁊.d.l.cū duobus.§.idē rn̄d.s̄.ꝓ socio.† Itē
qꝛ iuramentū qd̄ est cōtra bonos mores nullū est.s̄.e.l.j.l.si quis
inquilinos.§.fi.⁊.C.de legibus.l.nō dubium.restat ergo iuramē
tum nō impedire secūdi testamēti ꝯfectionē. Ita ista questio no.
in glo.sed nō firmat pedē.xiij.q.ij.c.vlti.volūtas.vbi de p̄cedē-
ti questiōe.⁊ ista no.ꝑ archi.⁊ plures recitat opiniones ⁊ plures
tangit remissiones sed nec ipse firmat pedē hec etiam questio.no.
in glo.in vsibus feu.de pace iuramēto firmanda.§.itē sacramēta
puberum.in gl.hic q̄ro.§.sed qd si qs iurauit nō venire contra te
stamentū.⁊ ibi clare tꝫ gl.qd̄ si iurauit nō venire cōtra propriū te
stamentū nō teneat iuramentū sꝫ possit ꝯtrauenire:si aūt iurauit
nō venire ꝯtrā alienū testametuꝫ:tūc distinguit vt ibi patet:⁊ de
hoc etiā tetigi.d.aut.sacramēta q̄ est signata.C.si aduersus ven.
super verbo sup̄ cōtractibus.ver.cōsueuit etiā queri.hāc eandem
questionem disputauit.Barto.brix.in questionibus suis.xiij.q.q̄
incipit quidā mortis articulo vbi tāgit hāc questionē incidēter.
⁊ allegat multa q̄ possunt adduci ꝓ ⁊ cōtra:finaliter tamen nihil
de hac questione determinat de ista etiam questione no.in Spe.
de instrumētoꝝ editione.§.cōpendiose.ver.v.qd si quis iurauerit
vbi post multa allegata tenet qd̄ fm̄ iuristas ciuiles tenet scd̄m
testamentuꝫ nō obstāte iuramēto fm̄ canonistas sꝫ nō teneꝰ iura
mentū seruare.ad hoc etiā possent adduci que dixi.s̄.de statuto
iuramento an possit ꝑ fm̄ tolli.de quo etiaꝫ satis dixi.d.auꝰ.hoc
inter liberos.C.de testamentis.hāc etiam questionē tāgit Hosti.
in summa de sepulturis.§.an licitū.ver.qd si qs eligat.⁊ videtur
sentire id qd̄ speculator ⁊ forte speculator inde traxit quod scri-
19 psit.Pro veritate huius questionis habenda:est aduertēdū† ꝙ
etiā de iure ciuili circa testamenta iuramentū est maghe auctori-
tatis ⁊ virtutis.vt ptꝫ de leg.ij.l.cū pater.§.filius matrem.ī.eo.l.
cū quis decedēs.§.codicillis.⁊ in auꝰ.de iureiu.a moriente presti
to.circa principium.sed quantū ad questionē predictā dicūt qui-
dam ꝙ questio predicta est vi furata.nā aut queriꝰ vtrū qui iu-
rauit non mutare testamentū sit ꝑiurus si mutet:aut queritur si
mutet ⁊ fm̄ cōficiat an valeat nō obstāte iuramēto.de primo di-
cunt qd̄ si testeꝰ cōtra iuramentū qd̄ est periurus:⁊ ita possunt in
telligi oia iura canonica q̄ allegan̄ ꝙ testamētū nō teneat.Et est
opinio ipsorum canonistarū.de secūdo dicunt qd̄ licet sit periur⁹
tamē fm̄ testamentum valet sicut etiā valet venditio dato qd̄ qs
iurauerit non vēdere.vt no.ꝑ Inno.ex̄ de preben.c.dilecto.in gl.
que incipit no.ꝙ si in aliqua ecclesia vbi videtur sentire Inn.qd̄
solū in spiritualib⁹ locū habeat qd̄ gesta cōtra iuramentū nō va
leāt ꝓ hoc etiā qd̄ canonici possunt venire cōtra consuetudinē iu
ramento firmataꝫ si necessitas exigat.vt not.xj.dist.in his.⁊ sic
posset intelligi opinio iuristarū ciuiliū ⁊ qd̄ sacramentū nō valeat
per.l.nō dubiū.C.de legib⁹.⁊ de leg.j.l.si qs inqlinos.§.vlti.cum
similibus.Sed cōtra predicta multū facere videꝰ.extra de iure-
iur.c.cū cōtingat.e.ti.c.lꝫ.li.vj.⁊ de pactis.l.quāuis.vbi per iura
mentū prestitū in tēporalib⁹ ꝯfirman̄ que al's erant inualida de
iure ciuili:ergo idem videꝰ in testamēto qd̄ ꝑ iuramentū tollatur
reuocādi potestas nō licet arguere de cōtractibus ad testamēta.
vt.ī.eo.l.qui chirographū.sꝫ ad illas decretales posset responde
ri qd̄ in aliqua earū nulla versabaꝰ turpitudo nec alicuius ma-
li parabaꝰ occasio licet inspecto iure ciuili sacramentum prestare
tur super ꝓhibito.Itē in illis iurabaꝰ alteri ⁊ sup̄ pacto cū alio
inito hic non.sed sibiipsi,inter q̄ multū refert.vt no.de regu.iur.l.
quoties.⁊ melius.s̄.de his q no.infamia.l.lucius.posset ⁊ aliter
responderi ad ipsas decretales.vt no.ꝑ Io.an.in nouella sua de
regu.iur.c.qd̄ semel placuit.lib.vj.vbi post oēs tangit plene pre-
sentem q̄stionē ⁊ etiā precedentē:⁊ finaliter videtur sentire qd̄ te-
stator qui iurauit nō debeat facere scd̄m testamentū ⁊ qd̄ illud fa
ciendo sine nulla causa sit ꝑiurus.dic tamē qd̄ si fecerit fm̄ ꝙ va
let.⁊ quo ad secundū cū ipō cōcor.dn̄s Bonatin⁹ quo ad primū
nō:imo dicit talē testatorē nō fore ꝑiurū qꝛ iuramentū fuit teme-
rariū quo iurauit meli⁹ nō facere.nec eīn fm̄ euꝫ datū:est homini
tam bene facere qn̄ possit facere meli⁹ per.d.decretalē cuꝫ marte
de celebratio.missarum ad ar.in ꝯtrariū ibi.rn̄deꝰ q̄ oia omitto
causa breuitatis:sed ibi recurraꝰ arch.extra de sepultu.c.j.li.vj.
dicit ibi esse casum hui⁹ q̄stionis ⁊ ei stādum esse ⁊ ipsum capi.fa

ctum ad declarationem p̄dictoꝝ.vt ibi not.ꝑ eū sꝫ Io.ā.an.illi.c.
rn̄.⁊ ꝙ est ibi speciale in odiū elicientiū ad sepulturam eligendaꝫ
20 cū iuramēto.† ¶ Ultimo q̄ri ꝯsueuit nunqd scit dare modū ali
quē ꝑ quē qs recedere nō possit a testamēto ꝑ eū cōdito. Dy.in
d.c.qd̄ semel in fi.dicit qd̄ nō si steꝰ in finib⁹ ⁊ ṽbis testamenti si
autē trāsiret ad formā ꝯct⁹ puta qꝛ donauit causa mortis cū pa
cto qd̄ nō liceat reuocare:nā tūc trāsit ad donationē inter viuos.
vt.ī.de do.causa mortis.l.vbi ita donaꝰ vel cōdit testamentū ⁊
dicat ⁊ si ꝯtingeret me velle mutare ex nūc dono oia bona mea
heredi scripto vel vēdo ⁊ sum ꝯtēt⁹ de p̄tio certe tūc reuocare nō
posset:ꝯctus eīn ⁊ act⁹ inter viuos fieri possunt in vlti.voluntate
⁊ econtra.ī.de assignandis libertis.l.j.§.assignare.⁊.l. assignare
⁊ solet notari.s̄.de testamentis.l.heredes palam.§.fina.in fi.dy.
quidā repetētes hāc.l.adducūt hic materiā ꝓtestationū de qua
satis no.ꝑ Io.calde.extra de re iur.c.in generali.li.vj.ꝑ archi.de
of.deleg.c.si de leg.de maio.⁊ obe.c.ij.⁊ de preben.c.in illis ⁊ no.
per omnes.d.c.cū.M.ferrariensis.extra de constitu.⁊ satis dixi.
C.de rei ven.l.si fundum.

Miles. Ibi testamēti faciēdi sꝫ an iure militari vel iure cōmuni videaꝰ ꝯcessum qdā qd̄ tm̄ iure cōi arg.
C.de inoffi.testō.l.si qn̄ qd̄ nihil est:qꝛ cū ꝓuilegiū alicui cōcediꝰ
videꝰ cōcessum.fm̄ ꝯditionē ꝑsone ei⁹ cui ꝯcediꝰ vn̄ iure militari
potest testari.vt.s̄.de iniusto test.l.si qs exheredato.§. quoties.⁊
de testamēto militari.l.ex militari.⁊ est iste.§.cum cōcor.in gl.no-
tatis ar.ꝓ tabellione damnato de falso cui iudex voluit in s̄nīa
reseruare famam ⁊ officiū tabellionatus ad idē.s̄.de cur.l.gene-
raliter.ij.rn̄so.ar.ꝯtra.ī.de furtis.l.nō pōt vbi de hoc tetigi et vi-
detur casus fm̄ vnū intellectū.ī.de iniurijs.l.diuus vbi de hoc di
xi ⁊ ad munici.l.ordine.videtur recurrendū ad distinctioneꝫ aut
cū cause cognitione hoc fecerit vel nō.vt no.s̄.de his q no.infa.l.
qd ergo.§.pena grauior.⁊.C.de his q notā.infa.l.⁊ si seuerior ⁊
l.si possidoneū.Dy.de hoc plene notaui.C. de testa. militari.l.⁊
militibus que glo.hic allegatur.

Mortis. Ibi mora fiat per heredem.Dy.

1 ☞ Arbitrium potestati concessum non absoluit eum ab obser
uantia iuris communis.

Ex imperfecto. Pro declaratione vide quod notaui.C.de legi
bus.l.digna vox allegaꝰ hec.l.⁊.s̄.de le.j.l.nemo po-
test quod si cōpromissum sit in arbitriū ⁊ arbitratorē
⁊ renunciatum quod eius arbitriū non possit peti reduci ad arbi
trium boni viri quod nō obstan.renūciatione: si est iniquū possit
peti quod reduciꝰ.de hoc no.ꝑ Dy.extra de reg.iur.c.scienti.lib.
1 vj.⁊ plene dixi.C.de arbitris super ru.† Iteꝫ allegatur quod ar
bitrium potestati cōcessuꝫ nō absoluat eum ab obseruātia iuris
cōis ad idē.s̄.de peculio le.l.qui peculio infra que in fraudē cre-
ditorum.l.si pater.vbi de hoc tetigi.s̄.de cōdi. indebi.l.si procu.
de pac.l.ꝯ iura.§.filiusfa.vbi de hoc plene dixi.C.de inoffꝰ.testa.
l.si quando.⁊ per Io.an.in cle.de verb.signifi.c.sepe contingit.⁊
vide quod dixi.s̄.e.l.fideicōmissa.§.q̄ ꝙ.al's est versicu.sub.§. sic
fideicommissum.

Creditori. Ibi indebitum ei solutum.Dy.in glo.ibi debitum putatiuum
vere tamen indebitum.Oldra.⁊ concor.s̄.de lega.j.l.
creditori.

1 ☞ Dictio aut copulatiue ⁊ disiunctue capi potest.
2 Iudex qui est certus non tenetur consilium requirere.

1 **Ile aut ille.** Gloss.dicit † qd̄ dictio aut poniꝰ ꝓ ⁊:hoc est falsuꝫ imo
proprie poniꝰ pro disiunctiua.nam si pro copulatiua
accipitur tunc teneretur pro virili non insolidum. vt.
s̄.tit.pxi.l.legatorum si ex premissis nominibus proprijs dam-
narentur.vt.s̄.de leg.j.l.si heredes nominatim.⁊.l. turpia.§.vlti.
⁊ no.ī.de duobus.l.siue a certis.Dy.⁊ Iac.itē quod diciꝰ.d.l.
C.de ver.sig.qd̄ disiuncta accipitur ꝓ cōiūcta habet locū vbi po-
nitur inter ꝑsonas honoratas secus si inter oneratas.vt ibi not.
⁊.s̄.de leg.j.l.si ex toto.§.ij.

Cum in verbis. No.quod primo statur verbis vt hic.⁊.s̄.de exercito.l.j.§.si is
qui nauē.ver.igitur iure dubia ⁊ potest poni exemplum si testa-
tor habens libros iuris canonici ⁊ ciuilis legex alicui omnes li-
bros suos non est interpretandum vt alterius tantum iuris li-
bros legauit quia verbum omnis tollit dubitationem. Dynus.
nam qui omne dicit nihil excipit.vt.C.mā.l.a procuratore. Iteꝫ
potest poni exemplum per.l.ī.e.l.vxoris.§.j.⁊.l.iul.§. fina.⁊.s̄. de
2 le.j.l.si qs testamēto.⁊ ē ar.† qd̄ iudex nō teneaꝰ habere ꝯsiliū qn̄
est certus

est cert⁹ p hoc.j̃.de auro ꝛ ar.le.l.pediculis.§.argēto.Jaco.ꝛ est expressum in auč.de iudicijs.in prin.col.vj.qđ est notandum.

Is qui fideicōmissum. In glo. vl.in fi.nā eius ratio nō habeť traditione nō facta cū sit interesse.extra rem.vt.s̃.de ac.emp.l.si sterilis.§. cū per venditorem.ꝛ ibi.no.Dy.

1 ☞ Uerba generalia testatoris ad tēpus presens magis debēt restringi fauore filie q̃ ad futurum extendi.
2 Interpretatio benignior fit in vltimis voluntatibus q̃ in contractibus.
3 Fideicōmissum a debitore relictum quando.
4 Obligatio personalis non sequitur fundum.

Paulo callimacho. Lego filie i testamēto patri in codicillis lʒ nō repetā legatū filie debeť vtrunqʒ.h.o.vel qđ in diē recidit p legatū secūdo patri relictū nō iure esse derogatū legato filie primo relicto. Dy.ibi.legauit testator. Dy.ibi.reliquerat testator erat. Dy.in gl.nā pretor hic in fi. ꝛ mutare non p̃sumit in dubio si volūtates se cōpatiuntur.vt.s̃.de prob.l.quinquaginta. Dy.ꝛ ideo dictio maxime abūdat ad qđ facit qđ dixi.s̃.e.l.si quis.in prin.testamenti.ver.redeūdo.ad principalem materiam.ꝛ de lega.ij.l.si pluribus.§.licet gloss.hic innuat contrarium.

1 **Pompo.** Gñalia v̄ba trahūť ad ea q̃ pcipere debuit fratre viuēte.h.o. Dyn.vel sic† v̄ba gñalia testatoris fauore filie magis debēt ad pñs tēpus restringi q̃ ad futurū extēdi. Pe.p hoc.s̃.de liberis ꝛ posthumis.l.titius.ꝛ de testa.tute.l.si qs filio.§.j. Jac.ꝛ est rō hic qꝛ v̄ba in codicillis apposita q̃ ademptionē ɔtinēt videnť apposita in fauorem filij sed eo mortuo vel bonis eius ad fiscū deuolutis tolliť ille fauor.tho. ꝛ no.q fiscus succedēs nō habeť loco vni⁹ ex liberis.ibi ad fiscū peruenerāt qꝛ dānatus erat ad mortē vel in metallū secus si esset deportat⁹.vt.j̃.ad treb.ex facto.ꝛ de iure fis.l.statius.§.cornelio. Ja.in gl.imo sed certe ꝛ futura q̃ habitura erat post mortē fratris. Dy.ibi.fideicōmissi futuri.i.pcipiēdi post mortem. Dy.ibi.vel hic benignus hec placet. Dy.ibi.imo ardēti alias:id est ardēti ꝛ sic cōmuniter.dy.i fi.vel dic qđ illa non obstat:sed cōcordat.vt pbať.s̃.de trāsactio.l.qui cū tutoribus.nec ob.§.duo species. qꝛ ibi iudex pronūtiauit fideicōmissum futurū non deberi ꝛ male ꝛ sic illa sñia iniusta facit ius in principali.vt.j̃.de re iudica.l.diuus.l.p̃ses.ꝛ.l.cū prolatis.ita in accessorio vt cōmittatur pena postq̃ appellatum nō fuit.arg.s̃.qbus modis pignus vel hyp.soluitur.l.si deferēte.ꝛ de rei vendi.l.ex diuerso.§.vbi autem. Pe.
2 de hoc plene no.ꝛ dixi.d.§.duo fratres.ibi.§.cū autē.† Itē qꝛ in vltimis voluntatibus benignior fit interpretatio.q̃ in contractibus.vt.l.in testamentis.de reg.iur.sed hoc nō placet qꝛ idē in cōtractibus ꝛ alijs casib⁹.vt.d.l.qui cū tutoribus.ꝛ ad.§.duo fratres.rñde.vt.s̃.dixi.licet ergo ius futurū possit p pactum remitti vt.C.de pactis.l.j.in dubio tamen nō p̃sumiť remissum:vt hic.ꝛ d.l.qui cum tutoribus.

3 **Julia.** Casus pulcher.† Fideicōmissum a debitore relictū non debetur ab ipso debitore,si non agnoscat legatum tacite liberatiōis sibi relicte.h.o. Pet.vel sic si quis id quod sibi debeť mihi legauerit nō est ppterea mihi debitor obligat⁹. Dy.ibi ab eo.s.mauro colono. Dy.ibi:adde qʒ:expone qʒ p ꝛ. Dy.ꝛ istud nihil facit ad qōnē.§.ibi.cum de hereditate.s.iul.feueri. Dy.ibi.maurus colonus. Dy.ibi:alūno legatarius. Dyn.ibi heres eius/alūni: Dy.ibi:ab herede mauri coloni. Dyn.ibi.nō videri ei⁹ scʒ mauri. Dy.ibi.accepisse posset:s.heres.vel.alūn⁹ legatarius:ꝛ facit iste.§.multum bene ad questionē lābertatinorum q fuerunt bāniti de bononia ꝛ eorū debitores fuerūt coacti per potestatē ꝛ cōmune bono.soluere ipsi cōi bono.qđ ipsi debitores fuerūt liberati nec potuerūt postea cōueniri per ipsos lābertatinos redeūtes ꝛ restitutos.ꝛ hoc credo verū:a ꝛ est pprie casus.j̃.de annuis leg.l.liberto.§.lucius.in cōtrariū est fortis ratio qꝛ iniuria illata ipsis debitoribus a cōi cogente eos soluere inuitos nō debet nocere alijs. Ad hoc respondendum qđ illa iniuria est eis illata ppter culpam ꝛ iniuriam ipsorū lābertatinorū vnde dʒ eis obesse.vt.s̃.locati.l.si merces.§.culpe. Dy.de hoc no.plene dixi.j̃.de so.l.creditor. Itē facit ad qōnē si aliquis legauerit.r.eccle q̃ solū voluit ex reditibus talis possessionis qđ ecclia nō pōt cōuenire colonos illius pos.vt sibi de reditibus satisfaciant lʒ agat ɔ̃ heredes defuncti sed nunqd heres poterit alienare pos
4 sessionē illā† rñ.sic qꝛ psonalis obligatio nō sequiť fundū.s̃.de ɔ̃hē.emp.l.fi.§.fi.nā es alienū diminuit totū patrimonium diminuit cum obtineat locum heres alieni.vt.s̃.de iudi.l.fideicō.al's si fideicō.ꝛ.l.sed ꝛ si susceperit.ꝛ đ annuis le.l.gai⁹.fm Albe.pa.

ꝛ ibi.de hoc ꝛ de alimē.le.l.luci⁹ ibi heres eius qui fisco soluerat pēsionē. Dy.in.gl.siue i quarto.i fi.le.dic qđ nō erat subiect⁹ oneri fideicō.vt dicit tex.sed solūmodo demōstrať vñ hr̃s cōmodi⁹ soluere posset. Ja.ibi p iudicē soluere:sed tūc ob.qꝛ iniuria sibi p iudicē illata nō dʒ nocere alijs.vt.s̃.de euict.l.si p imprudentiaʒ.vt innuit hic gl.qđ procu.fisci fuerit hic iudex inter fiscū ꝛ priuatū.ɔtrariū sentit gl.C.de iure fisci.l.facultas.ꝛ.l.iustas.lib.x.dic ergo q hic loquiť de pcuratore cesaris.vt.C.vbi cause fiscales.l.ad sicum.vbi de hoc.ꝛ si aduersus fiscum.l.ij.

Si fidei mee. Argu.huius.l.dicit pe.ꝛ.j̃.ad treb.l.cogi.§.hi q.ꝛ qđ possum facere procu.illum qui esse non potest procu.ad faciēdum alium procuratorē.in cōtrariū multū est in clemētinis de procu.c.pe.qđ incipit religiosus cū ibi no.p Joan.in vlt.gl.ibi capere.i.accipere.vt.j̃.de v̄b.sig.l.aliud est capere.ꝛ ratio huius text.ꝛ similium est.j̃.l.pxi.§.cum ita.ꝛ facit.j̃.de cōdi.ꝛ demō.l.quia.§.titia.de here.instit.l.si quis,solidum.ꝛ si qs aliquem testari prohi.l.j.§.j.

1 ☞ Dignitas non attenditur vbi verborum interpretatio fieri debet.
2 Quantitas minor in legatis debetur.
3 Heres de euictione teneť si legatū a legatario enincatur.
4 Pluralem locutionē geminare singularē qualiter intelligatur.
5 Conditio adiecta libertati in dubio censetur legato adijci.
6 Lex vel statutū non censetur in casu superuacuo proditum.

Qui cōcubinā. In legato vxori eius causa parata veniunt etiā parata cā pme vxoris:ꝛ idē i cōcubina ꝛ idē i famula ꝛ qualiber alia.h.o. Dy.ibi cā ɔparata ꝛ iste se
1 cūde ad vsum tradita.† ꝛ no.q vbi est v̄boꝝ interp̃tatio faciēda nō habeť ɔsideratio dignitatꝭ. Ja.ibi negat ꝛ male. Dy.i gl.q.d.nō dʒ vxori qꝛ maior affectio dʒ haberi ad vxorē q̃ ad ɔcubinā:vñ tūc nō seqreť qđ ius cōcessum vxori extēdereť ad cōcubinā. Dy.in.gl.j.in fi.vñ hic lʒ male respōdeť tacite obiectioni que fit in tali relicto.s.vxoris p̄oris vestē suis vsibus cōcessam cōtineri quo posito in cocubina ɔ̃riū asserebat trebatius ꝛ male. Ray.in gl.quasi dicat.in.fi.ꝛ sic omnibus debebuntur. Dy.

2 **Cum ita.** † In legatis minor q̃titas debeť.h.o. Dy.ibi:inesset.vt.s̃.de in litē iurando.l.cū futuri.ꝛ de arbi.l.diē pferre.§.si plures.in fi.s.qđ minor summa debetur. Dy.ꝛ facit iste.§.q si ɔduxi operarios diuersis p̃tijs postea conducā vnū aliū dando sibi q̃tū habent alij operarij qđ teneat sibi dare q̃tū do illi qui minus hʒ fm Dy.in cōtrarium facit.s̃.mā.l.ita.ꝛ qꝛ in cōtractib⁹ fit interp̃tatio ɔ̃ pferentē.s̃.de pact.l.veterib⁹.nō ob.iste.§.qꝛ hec voluntas dubij defuncti pmittitur interpretari heredi.vt hic plene.s̃.de le.j.l.legato generaliter.

Cū ita legatum. Nō videť ad heredē puenisse qđ alij restitur⁹ est.h.o.vel sic illud videť ad heredē peruenire qđ superest deductis onerib⁹ hereditarijs. Dy.ibi.negat ꝛ male ibi ego cōtra.no.pulchrū tex.in fi.tenetur ergo legatarius cauere qꝛ legatū est ei qđ ad testatorem peruenerat. Dy.

a
3 **Si heres.** [a] † Si legatū relictū in gñe euincať a legatario teneť heres de euictiōe dū tñ legatarius denūtiet ei añ sñiam.h.o. Dy.ibi:idēqʒ stichus. Dy.ibi iudiciū accipitur.i.lis ɔtestať.tūc eñ iudiciū dr accipi.vt in auč.de exhibēdis ꝛ introducendis reis.in pn. Dy.vel dic iudicium accipiatur.i.sñia.sic accipitur.C.de ep̄ali audientia.auč.signis litigātum.ꝛ ita sentit hic gl.ibi aliter feceris si nō denūciareris. Dy.et facit iste.§.qđ si vendidi titio fundū:ꝛ ex aliquo pacto ad me reuertať qđ nō sit obligat⁹ creditorib⁹ titij.ꝛ p hoc.s̃.pxi.expressum de in diem adiectione.l.vbi.§.sʒ ꝛ marcellus.in gl.vel etiā p misso.in fi.cōiter habeť.l.q̃ legata.sed dicere dʒ.l.q̃ de lega. Dy.in gl.hec magis.in prin.l.magis.qꝛ est debitū in gñe quam qꝛ sit debitū ex cā legati. Dy.nam p legato in specie non augeť de euictione.ꝛ hic voluit dicere glo.s.tali casu.§.euictis.so.ibi quia ibi in specie. Dy.ꝛ de hoc vide qđ ibi dixi ibi:si sticho.ibi quia ibi in specie:ꝛ qꝛ videtur voluisse legare solū ius qđ habebat in re.dy.p hoc.s̃.de leg.j.l.si domus.§.de euictione.vbi de hoc.in gl.non videť dari ad hoc.s̃.de act.emp.l.rō.in fi.primi rñsi.ꝛ ibi in glo.ꝛ.j̃.de acqui.pos.l.nō videť.in gl.i.sñia ibi vel dic.vt ibi vel illud qñ erat de euictione agendum ex cā nō lucratiua hic ex lucratiua.ꝛ ideo ibi latius puidetur qꝛ nō est par eadenqʒ ratio ꝛc.C.de codicillis.l.fi. Dy.prima solu.approbatur.in glo.s̃.de euict.l.heres seruum. Dy.

a ☞ Si heres. Adde Bar. ꝛ imo.hic ꝛ q̃ ibidē dixi.

b
4 **Si stichus.** [b] † Pluraľ locutio gemiat singľarē.i.opať id q oparenť due singularitates diuisiʒ accepte.h.o.ibi labeo putat ꝛ male.dy.i gl.s.maxime ibi adimere legatū ꝛ sic legatū ꝛ libertas i idē ɔcurrere.dy.ibi.significationē simpľr.i.idē opať qđ due singularitates separim seu di

b ☞ Pluralis Cōcor.tex.i.l.falsa.et ibi Bar.de ɔdi. ꝛ demon.

nissimi prolate.vt.s.ti.pxi.l.vlt.§.filiū.Dy.j.de ꝯdi.z demō.l.fal sa.§.si.vbi de hoc.z.j.ad treb.l.lucius.§.gaio.in fin.sed dic vt ibi. qz illud propter inequalitatē vitandā.Dy.Et dic vt no.s.de cō dictio.inser.l.ij.Jac.de bel.z de vulga.substi.l.iam hoc iure.z de here.insti.l.hec articulo.

Qui quatuor. Al's est lex ibi oleagina.i.oleuz re cipientia.Dy.ibi:paria.i.equalia. Dy.ibi:bina paria.i.quatuor.Dy.primo quero cum ista dictio prima possit sumi substātiue z adiectiue querit an hic accipitur in adiectiuo z nō in substātiuo.rñdeo qđ in dubio debem' ad mi norē summā interpretationem facere.vt.s.l.proxi.§.j.scdo quero que sit rō diuersitatis inter istos duos cas' q hic ponunt.rñdeo vbi bina paria legant quatuor debent.qz bina duo sunt.sz duo nō importāt nisi vnū par.Op.ꝙ imo vbi legat duo paria nō ni si duo debeant.vt.s.de serui.vr.pd.l.binas.cū si.rñdeo vbi hoc verbū coniungit cū ꝟbo congruo importat quatuor z est videre cū iungitur cū ꝟbo paria.nā bis paritatē important z bina pari tas quatuor significat.sz si cū alio verbo cōiungat nō importat nisi duo fm Pe.vt.d.l.binas.z de le.j.l.si qs testamento.in prin. ibi vnū par.z sic.s.dictio paria est adiectiuum z exponit.i.equa lia:hic autem est substantiuum.

a ¶ Qui ort. Vide Bart. in.l.apud iu. §.si titius.s. tit.ij.vbi alle gat istuz tex. notabilem.z Bal.in.l.pe dia.C.de fi deicōmis.

Qui ortos. a Ibi heredē testatoris legātis eiusdēqz cōductoris.in glo.vlt.ibi imo conductor aut legatari' cui legata a cōductore.Dy.qz conductor mortu' erat ibi vt ibi hec so.non ꝓcedit vt colligi pōt.d.l.hactenus.z de impensis.l.neqz cōiuncta.cū.l.ager.§.j.de ver.sig.z ideo pma ver ba.Dy.ibi.an fructib' ex eodē fundo ꝑceptis.dabat enim certā partem fructuū ꝓ pensiōe.Dy.ibi.si res cū ergo onus est equale emolumento vel quasi ꝑtinet ad legatarium.vt.j.de cōditioni.z demon.l.quibus diebus.§.quidā fm.Pe.ibi.§.fi.z dic vt ibi.dy. in fi.vel dic esse differentiam vtruz onus immineat rei z obtinēt ll.contrarie.an non immineat rei sed ꝑsone vt qz est obligatus ex contractu propter rem:z tunc heres tenetur.vt.s.de leg.j.l.apud iul.§.heres.alia autem onera rei immmentia bene debet agno scere legatarius.Jaco.

5 **Cum testamento.** † Adiecta ꝯditio libertati videt in dubio z adiecta legato.h.d.Dy.z no.ꝙ q̄ in sequētib' dicunt i ꝑcedētib' itelligū tur repetita z hoc ideo:qz nisi sic intelligeret legatū ꝑcedēs esset inutile.vt.j.qñ dies le.ce.l.filiū.ac ibi non vitiaret precedēs secus qz non est verosimile qđ ea q̄ simpliciter iaz formata sunt debeāt aliam formā nouā accipe z ꝑ hoc pz dr̄a inter precedētia z sequē tia z per ea q̄ dicunt.j.de ver.obli.l.titia.§.idez rñdit fm Pet.z ibi de hoc plene dixi.s.z est satis notabile.z facit ꝙ si ante litem cōtest.affero instr̄m ꝓcurationis mee.sz postea nō ꝓducāt in ter mino ꝙ videar in termino obtulisse ꝓ hoc.s.ti.pxi.l.si qs seruo.

Si fundum. Ibi fructus naturales vel industria les in ipso fundo pendētes z facit.j. de vsufr.leg.l.si alij.

Qui fundum. Ibi in societatē vt haberē partē z ipse partē z nota ꝙ hic appellatio ne mei nō totus fundus cōtinet sz totus foret me' sz demū pars remāsura.Ja.ibi illi.s.cuidā alteri.Dy.ibi.amplius quā partez ipsius testatoris non iure mandati debitam.Jac.

Vxori mee. Ibi dū cū filio meo ista verba inducūt vt singulis annis videat legatū etiā si non exprimit.vt.j.de annuis leg.l.legatū.in prin.ibi vna.i.simul. Dy.s.de iniusto te.l.certū.z ibi in gl.z in alphabeto ibi supua
6 cuo.no.expressum † qđ lex vel statutum nō dz intelligi ꝓductū in casu supuacuo.j.ad carbo.l.qđ labeo.z de cap.l.postliminiuz.in fi.no.etiā ꝙ ista verba dū donec z quoad inducūt conditionē ꝓ hoc.j.de cōdi.z demō.l.demōstra.z.l.pe.z ꝑ hoc reproba gl.que est.C.de leg.l.j.vbi de hoc.z no.ꝙ vtilis est iste.§.z est de materia l.j.C.de leg.vbi de hoc no.z dixi.z dic quod in primo casu stetit capue sed non cū filio ꝓpter defectū filij cōsequitur legatū.Scdo casu transiuerūt aliud municipiū z non cōsequitur legatū nisi ꝓ vno anno tātum quo aliquo tpe simul habitauerūt.Tertio casu remansit ꝑ filiū puta ꝑ eius vagationē.z ꝯseqtur legatū z ꝓ hoc bñ.j.de operis libertorū.l.qđ nisi.§.j.z facit bene ad qōnē sepe oc currentem quādo testator relinquit vxori vel famulo vsumfruct. alicuius rei vel alimēta si lectum suum honeste custodierit cum filijs quando debeatur tale legatum vel non ad hoc.j.de alimen tis leg.l.seio.§.j.

Siedes. In gl.vlt.ibi vlti.de in litē iurādo.l.sed.cer te in actiōe ex testō nō iurat i litē.vt.s.de in litē iurando.l.in actiōib'.z.l.se.nō ob.ꝑ alle.l.cuz pater.ad le.fal. qz ibi loquitur in rei vē.in qua iam bene iuratur in litem:z iō bñ videtur hic ꝑstādo estimationē liberari.Jac.Ray.Dyn.ꝙ tene tur ad interesse legitime probatur vt per iuramentū in litem ꝑ.l. j.C.de sententijs que pro eo quod interest profe.

1 ¶ Prelegata non veniunt in substitutionez vulgarem.

1 **Sextiliā.** † Prelegata nō veniunt in substitu tionē vulgarē.h.d.Dy.z ad hoc cō tinuē allegatur.sz cū in ꝑlatis ꝑtē qs capiat iure insti tutiōis ꝓ sua ꝑte ꝑtē iure ꝑlegati.s.ꝓ coheredis ꝑte. quare pars q̄ iure institutionis capit non venit in substitutionē vulgarē vt alia hereditas.sed dic ꝙ aut heres cui prelegatuz est moritur anteq̄ hereditatem repudiet:z tūc illa portio q̄ captur' erat iure hereditario retinet appellationē hereditatis:z ideo ca dit in restitutionē:vt.s.de leg.ij.l.miles.§.fin.si ꝟo morit postq̄ hereditatē repudiauit.vt ita fuit in casu huius.l.capit totū ꝑle gatū sibi debitū iuris legati:z ideo non cadit in substitutionez vt l.qui filiab'.z.l.s.e.s.de le.j.Dy.z de istis ꝑlegatis qñ veniāt in restitutionē dic vt dixi.s.ti.pxi.l.cuz pater.§ fidei tue z.C.de fi deicō.l.cū virū.Item op.ꝙ veniat in restitutionē quasi nō possit ea capere si substitutionē repudiet.vt.s.de le.j.quid ergo.sed ibi omnibus ꝑlegauit diuidēdo inter eos ibi in quadrāte.i.ex.trib' vncijs.Dyn.ibi.substituit vulgariter.Dyn.ibi.ex substitutione vulgari.Dy.ibi.defuncti.s.martij.Dy.in glo.hoc in substitutio ne vulgari vel potest intelligi secundū quosdā in fideicōmissaria. z ideo veniūt qz sequunt fideicō.vt.j.ad le.falc.l.titia.Dy.z hoc ex ordine textus patet.Dy.

1 ¶ Totum venit appellatione partis ratione incertitudinis.
2 Verba preteriti temporis non sunt ad futurum extendenda.
3 Legata omnia pure relicta ad idem tempus sunt referenda.
4 Bonitas intrinseca in quibus attendatur z in quib' extrinseca.
5 Reges an licite possint monetam mutare.
6 Donatio inter viuos presumitur ex verbis in vltima voluntate prolatis.

1 **Vxori.** † Rationē incertitudinis appellatiōe ꝑtis continet totū.h.d.Dy.z ꝓ hoc.j.de ꝟ.sig. l.virili z facit.s.de vsu z ha.l.diuus.§.lz.Dy.ibi.eaz omnē partē.s.legasse videt.Dy.in gl.nō ergo horrea ibi cōtinent tali relicto sed certe z illa cōtinentur si non sunt sepa rata.nihil enim videt exceptū cū nihil locare cōsueuerat.Ja.ibi. z facit.Item facit.s.de vsu z ha.l.diuus.§.licet.

2 **Vxori.** † Verba ꝑteriti tēporis nō extēdunt ad futuruz i.restringūtur ad tēp' testamēti nō extēdunt ad tēpus mortis.h.d.z facit ad qōnem an priuilegiū cōcessuz eccl'e. extēdat ad capellas vel res postea q̄sitas de quo dic vt plene di xi.C.q̄ res pig.ob.possunt.l.vl.j.de dāno infec.l.dāni.§.si is q vi cinas.z de auro z arg.leg.l.si ita.ibi cōsueuisset.z est rō qz legatū nō vr̄ stricte interpretari fm Pe.z no.ap.partis totum contine ri.vt.j.de ver.sig.l.virili.Ja.in gl.a quib' nō recedit ibi.cū pater. §.filij.quidā habēt hic in gl.z facit.s.de vsu z ha.l.si ita.§.lz sed ista glo.est corrupta z dz esse iste ꝟ.s.in prox.gl.qz facit ad ꝑsen tē.l.vt ibi dixi nō ad istū.§.est tñ etiā male allegatum:qz debet di cere.l.diu'.§.lz.ista ergo dz sic esse sz ꝯ.s.tit.j.l.cū pater.§.fidei. so.ibi.z ibi soluit qz ibi sunt ꝟba futuri tēporis.Dy.hic aūt ver ba ꝑteriti q̄ nō extēdunt ad futurū nisi illud futurū reputet ꝑte ritū iuris fictione seu interpretatione.legata eñ eodē tpe facta vi dent.z ideo zc.vt.s.ti.ij.l.si mihi.§.fi.z.l.talis.z.j.ad.l.fal.l.lineā z.l.plauit'.z de iure patro.l.si libertus.§.fi.fm Pe.ibi.z facit ad prin.l.ibi.so.vt.de.l.talis.in.§.nā hic cōtra ius:z ideo ad eas nō trahitur iuris fictio.vt.C.de condi.inser.l.cū patrē vel dic qđ ibi
3 nō videt esse prioritas vel posterioritas in effectu.† cū oīa legata pure relicta referant ad idē tps.Dy.in.l.mella.§.sz si alimenta. Dy.ibi.euidēter apparet:sz z ibi in ꝑteritū loquebat.z ideo dic vt ibi.Dy.vel ibi in ꝑterito imꝑfecto.Pe.nā ꝑteritū ꝑfectum ad futuruz trahi nō pōt.z iō ꝟba dedi z donaui q̄ sunt hic ad ꝑteri tas tm̄ donatiōes extēdunt sz ꝑteritū imꝑfectū quodā mō respi cit tps ꝑteritū z futurū:z iō ad futurū pōt referri maxime in ca su fauorabili alimentorū vt in ꝯrio.z de hoc plene dicit.d.l.talis scriptura.sz hec so.videt tolli ꝑ.l.aurelius.§.titio.de liberatione legata pe.vel dic qđ aut variatio interuenit circa idē vel circa di uersa:primo casu ꝑsumit mutata volūtas:z ideo ꝟba restringū tur ad tps mortis.vt.l.mella.§.sz si alimē.sz circa diuersa tūc hz locū ꝙ h dr Dy.itē op.j.de emptiōe le.l.fi.vt ibi.no.vlti.q̄rit.dy. qd si mutet moneta vel pōdus vel mēsura intra diē solutiōis cū aliqd ꝓmittitur in diē qđ ꝯsistit pōdere numero vel mēsura z vi det inspici tēpus ꝯtractus.ar.hui'.§.z.j.e.l.nomē.§.filio.j.eo.l. vxor.§.testamento pueros.de libe.le.l.vl.in.fi.de auro z ar.le.l.si ita.si cer.pe.l.cum quid.z insti.qbus modis re ꝯhit obligatio.in prin.cū si.de cōtrahē.emptio.rutilia pola ecōtra qđ dies solutio nis faciende:vt.s.si cer.peta.l.vnum.de triticaria.l.si res.de ver bo.obli.l.quoties in diem.z.l.si calēdis.de re iudica.de optione leg.l.vlt.de conditio.z demō.l.filie.§.vlti.de leg.ij.l.imperator.§. fin.de furtis.l.inficiando.§.infans.de pig.l.cum tabernā z quoꝝ

legatorum

legatorum.l.diuersum.cũ si.sol.dico spectari tempus cõtract⁹
ar.j.de auro ꝛ ar.leg.l.medico.in pn.ꝛ qua forma mutata vide
tur interẽpta substantia rei.ꝛ sic id qđ reddit nunq̃ idez esse vi
detur.vt.s.de exhiben.l.iul.§.sed ꝛ si quis.ꝛ propterea nõ con
tingit liberatio q2 aliud pro alio ꝛc.vt.j.de re iudi.l.iiij.l.ait pre
tor.si cer.peta.l.ij.§.j.ꝛ de sol.l.paulus ꝛ ad.l.vnũ.ꝛ.l.si res ꝛ.l.
quoties cum si.contrarium allegat̃ rñd.q2 ibi agebat̃ de bonita
te extrinseca.i.de estimatiõe rei ꝛ ideo spectatur dies solutiõis
q2 tunc incipit esse in mora debitor.hic autẽ agitur de bonitate
intrinseca ꝛ ideo spectatur tempus contractus.vt.d.l.cuz qđ.ꝛ
institu.quibus modis re contrahitur obligatio.in prin. Dy.de
hoc videtur casus extra de censi.c.olim ꝛ.c.cum canonicis.vbi
approbatur opinio.dy.ꝛ de offi.ordi.c.conquerente ꝛ ibi in gl.
ista questio per multos est notata.domin⁹ enim guido de sum.eã
tangit in questiõibus suis statutorum octaua charta.ver.sed po
ne lucius titius locauit fundũ suũ vt sibi prestetur certa modia
tio bladi:postea cõmune ordinauit nouã mensurã ꝛ qđ sub cer
ta pena nullus mensuraret ad mensurã veterẽ ꝛ querit ad quã
mensuram soluere teneatur cõductor.ꝛ post multa allegata idẽ
tenet qđ.Dy.s.qđ so.fieri debeat fm mensurã veterem vel eius
estimationẽ idem videtur sentire py.in questionibus suis q̃ est
xxxv.q.ꝛ incipit quidã creditor boñ.ꝛ plenius.q.lxxxix.que in
cipit lucius titius fundũ meuio locauit.ꝛ vide qđ dixi.d.l.cũ qđ
si certum peta.ꝛ speculator etiã format q̃stionem de sol.§.nũc
quoq3.in fi.ꝛ in pecunia debita ex cõtractu sensit idẽ Dy.sed si
pmissa esset alicui officiali p salario suo vel si aliqs esset condẽ
nat⁹ a tpe solutiõis est mutata moneta videt̃ sentire qđ fieri de
beat de scđa moneta vt ibi pt3.de hoc est etiam gl.or.C.de iure
do.l.si inter virum.q̃ videt̃ sentire qđ si sit vilior vel carior mo
neta in pretio sed nõ substantia qđ attendatur pretiũ q̃ tñ glos.
cõmuniter reprobatur per docto.vt ibi notaui.cy.etiam.C.in q
bus causis in integrũ restitutio non est necessaria.in.l.minorum
tangit hãc questionẽ hoc modo vbi hoc dicit qđ ergo si tenebat
ad certã monetã ꝛ imperator vel rex vel alius super hoc habẽs
autoritatem talẽ monetã destruxit nunquid liberat⁹ ero vel ad
qđ teneor.dicunt qdam qđ teneor ad illam monetã q̃ currebat
tempore cõtractus.vt.d.l.cũ qđ.si cer.pe.vel ad aliam in ea bo
nitate.alij vt Ja.ꝛ Odo.qđ soluere teneor monetã modo currẽ
4 †tem q2 q̃dam sunt in quib⁹ attendit̃ bonitas intrinseca respe
ctu materie vt vinũ bladum ꝛ similia q̃da3 in quibus attendit̃
fm vsum sicut moneta.p hoc.j.de ver.signi.l.labeo ꝛ sabin⁹ vbi
dicit̃ qđ quedã sunt res que magis in arte quã in substantia cõ
sistunt p ista opinione bene facit l3 no alleget.xxxij.q.iiij.c.quis
ignorat ꝛ ibi in glo.ex quo enim ista vltima moneta currit ꝛ expẽ
ditur autoritate publica principis vel alterius sup hoc potesta
tem habentis videt̃ excusatus debitor eã soluẽdo cui⁹ dolo vel
facto nihil factum est circa mutatiõem monete ꝛ p hoc etiã fa
cit.s.de cõtrahen.empt.l.imperatores.ꝛ de sol.creditor.ꝛ bene
in tex.in gl.extra de maledictis.c.ij.vbi.d3 qđ vasallus moneta
solui d3.ꝛ in clemẽti.de decimis.c.ij.dicitur ad monetã commu
niter currentẽ.pterea eadẽ ratio videt̃ hic qđ in obligatiõe spe
ciei qua perempta vel diminuta sine culpa debitoris debitor li
beratur.vt.j.de ver.ob.l.si ex legati causa.ergo cum bonitas sit
diminuta nõ quantũ ad vsu3 ꝛ sine facto debitoris d3 liberari
sed cõtra hanc rationẽ videt̃ qđ d3 genus perire nõ posse.vt.C.
si certum pe.l.incendiũ.sed illud est verũ de gñe generalissimo.
vt si debeo hoiem in gñe istud perire nõ põt:ꝛ sic loquitur.l.in
cendiũ.si itaq3 debeo vnũ ex seruis testatoris.si oẽs pereũt libe
ratus sum.j.ad le.falc.l.in rõne.§.incerte.sic ꝛ in pposito.s.erã
debitor in gñe subalterno qđ perire põt ꝛ p ei⁹ interitũ debitor
liberatur.sed adhuc cõtra pdicta videt̃ occurrere ratio iniqta
tis vitande q̃ est qđ solui põt moneta reproba qđ esse non d3.vt
s.de pig.act.l.eleganter.§.qui reprobos.sed dic qđ nulla est ini
quitas.vt.pt3 in simili.pone qđ emi equũ tuũ ꝛ solui bona3 mo
netã perit equ⁹ apud te sine culpa tua periculũ ptinebit ad me
sic ꝛ in pposito q̃uis creditor bonã pecuniã numerauit ꝛ eadẽ
sibi reddã licet reprobatã liberaret.Cy.tñ tenere videt̃ prima3
opi.de hoc etiã satis bñ notaui.C.de iure emphiteotico.l.is.§.
deinde q̃ro si emphiteota pmisit soluere in certa moneta fm.dy.
ꝛ Jaco.de are.q̃ tenet predictam opi.qđ tempus cõtractus at
tendit̃.ꝛ.j.de verb.obliga.l.quoties in die3.de hoc dixi.de hoc
etiã no.per host.in summa de censibus.§.ex quibus causis.ver.
qđ ergo si ramõd.al's papieñ.ꝛ ver seq.ꝛ ver qđ si moneta mu
** tetur ibi videtur distinguere vtrũ moneta sepe mutet̃ an sit lõ
5 go tempore prescripta †ꝛ ibi etiã habetur an rex francie.vel alij
reges licite possint moneta mutare ꝛ sine peccato:d3 hoc videas
de ista mutatione monete habet̃ extra de iureiurãdo.c.quãto.
ꝛ de mutatione mense extra de cẽsibus.ex parte.de hoc etiã ha
betur in brocardis de cõtractib⁹ rubricella minimũ debetur in
eadẽ moneta vel mensura de hoc etiam no.in glo.C.de donat̃.l.

si quis argẽtũ in prin.ꝛ brocardis py.ver.iiij.de obligationib⁹
ꝛ solutionib⁹.ꝛ in q̃stionibus roffre.xl.q.dñs.Old.de ista mate
ria sic scripserit.primo enim querit̃ si per arbitrium fuit pronun
tiatũ inter aliquos qđ vnus daret alteri.lib.xxv.turoñ.paruorum
tunc tẽporis turoñ.grossus expẽdebat̃ pro.xv.paruis tempore
autẽ solutionis valebat ꝛ expendebat̃ solum pro.xij.vtrũ credi
tor teneat̃ recipere fm qđ currebãt ꝛ expẽdebant̃ tẽpore lati ar
bitri.ꝛ fm cursum ꝛ consuetudine3 fm q̃ tunc expẽdebatur mo
neta ad hoc allegat de leg.j.l.si seruus plurium.§.fi.de lega.iij.l.
nummis.de fundo instructo.l.cum de lanionis.§.asinam.ꝛ de te
stamentis.l.heredes palã.§.sed si notã.ꝛ de here.institu.l.q non
militabat.§.lucio.scđo querit̃ si testator in testamẽto suo lega
uerit cẽtũ p anima sua deinde vixit.x.annis.ꝛ mutata est mone
ta an debeatur de currente tẽpore testamẽti cõditi an tempore
mortis:ꝛ determinat qđ de moneta que currebat tẽpore cõditi
testamenti ꝛ dicit qđ est casus.j.eo.l.vxorem.§.testamẽto.de au
ro ꝛ argen.le.l.modico.ꝛ ibi no.de liberat̃.legata.l.aurelius.§.
testamento.ꝛ.§.titius.ꝛ sic videt̃ etiã in cõtractibus per.d.l.cũ
quid si certum pet.ꝛ.l.imperatores.de cõtrahen.empt. tertio q̃
rit q̃stionẽ q̃ fuit de facto in curia romana q̃ talis fuit.Bonifa.
papa.viij.ordinauit inter abbatẽ cisterciẽ.ꝛ abb.clareuall.qđ
ipse abbas cisterci.daret pro certis reb⁹ ipsi abbati clareuall.li.
x.milia turoñ.paruo3 incõtinẽti ꝛ singulis annis in festo natiui.
dñi.li.ccc.perpetuo tẽpore dicte ordinatiõis.in regno frãcie cur
rebat debilis moneta ita qđ turoñ.gross⁹ valebat solidos.iij. p
uorũ.ꝛ de illa moneta soluebat pdictas.lib.x.milia.subsequẽter
ordinatiõe regia mutata est:ꝛ facta bona moneta ita qđ turoñ.
grossus nõ valebat nisi turoñ.xiij.paruos.nõ tñ fuit dicta mo
neta debilis reprobata:sed currebat ꝛ expendebat̃ ita tamẽ qđ
tres de illis paruis dabantur pro vno de istis nouis.Et statuit
rex si aliquis tempore quo expẽdebat̃ illa debilis moneta obli
gauerat se ad soluendos reditus perpetuos durante tempore
debilis monete quod teneretur soluere bonam monetã.ꝛ dicta
prima ordinatio pape facta fuit .M.ccc. secũdo ex quo tẽpore
abbas cisterciẽ.continue soluit abbati clareuall.de bona ꝛ no
ua moneta predictam annuam pensionem.ex predictis q̃rit̃ pri
mo vtrũ dict⁹ abbas cister.de iure scripto teneat̃ soluere predi
ctam annuam pensionem de bona moneta vel ante soluẽdo de
bilem monetã seu eius estimatione3.Scđo querit̃ si de iure con
muni sufficiat soluere debilẽ monetã vtrũ statutũ regni de quo
fit mentio in themate vẽdicet sibi locum inter pdictos religio
sos ita qđ teneantur obseruare supposito qđ res sup q̃bus pces
sit ordinatio pape ꝛ in quibus dicta annua pensio soluitur sint
in regno ꝛ aliq̃ earu3 sunt speciales aliq̃ tẽporales. Tertio peti
tur cõsilium si ita sit qđ abbas cisterciẽ.h3 ius in predictis qui
soluit.xviij.annis dictam annuã pensione3 in bona moneta in
instante termino deneget soluere bonã monetam ꝛ offerat se so
luturum debilem vtrũ abbas clareuallis possit habere recursu3
contra dictũ abbatem cisterciẽ.per aliqđ interdictũ possessoriũ
ꝛ specialiter ex beneficio canonis.ij.q.j.reintegrãda ad.j.q. rñ
detur qđ solutio d3 fieri de illa moneta que currebat tẽpore or
dinationis papal̃.vel de noua habito respectu ad valorem illi⁹
veteris.vt.d.l.vxorem.§.testamento.j.eo.agitur enim de bonita
te intrinseca vt.d.l.cũ qđ.si certum petatur.ꝛ est casus.d.c.cum
canonicus.de cẽsib⁹ ꝛ in casu econuerso.e.tit.cũ olim.al's olim.
ex quo põt argui ad casu3 propositum.ar.j.de solu.l.peñ.ꝛ de
hoc no.hosti.d.c.quanto.de iureiur.ꝛ azo.in brocardis de men
sura ꝛ moneta.ad scđ3 rñdetur qđ quantũ ad id de quo querit̃
statutum regni nihil facit.noluit enim obligationẽ augere sed de
quali moneta d3 solutio fieri demonstrare.ar.s.de le.j.l.quidã.
ꝛ si voluisset nõ potuisset.xcvj.dist.bene qdam.ꝛ extra de cõsti
tu.c.q̃ in ecclesiarũ.ꝛ.c.ecclesia sancte marie.cũ similib⁹. Ad ter
tium rñdetur q̃ cõsilium põt adhiberi aut per repetione3 inde
biti q2 cõstat vtroq3 iure indebitũ.vt no.C.de iuris ꝛ facti ign.l.
cum quis.aut p cõpensatio.vt.s.de neg.gest.l.iiij.§.pupillus.
cum similibus. Ad quartum respondetur qđ in hoc casu nullũ
interdictum locum habet vt dicit In.extra de restitutione spo
liat.c.in literis.nemo possidet actionem nisi is cui vere compe
tit.preterea simul constabat de petitorio ꝛ possessoris q2 ꝛc.ꝛ ex
tra de causa possessionis ꝛ proprietatis.cum dilectus.de diuor
tijs de repudijs.c.significasti.ꝛ no.per Inno. extra de fil.pres
byterorum.c.constitutus.

6 **Cum seius,** †Ex verbis donati. in vltima volũtã
te prolatis psumitur donatio inter vi
uos nisi probet̃ cõtrarium.h.d.dy.ibi positũ voluerit.al's pro
positum voluerit.dy.in stipulatũ gl.habuit in re stipulatũ.ꝛ di
cit qđ est litera pisana ꝛ exponi re p ꝛ. ꝛ stipulatũ.i. stipulatio
nẽ.ꝛ qdã habẽt in glo.vel p ꝛ:ꝛ male q2 in litera nõ est.vel ibi si
i.q̃uis.Dy.ibi qđ psumptũ q̃ videat̃ soluisse aio donãdi. Dy.
Opp.de.l.ex hac scriptura.j.de donat.de libera.le.l.legaui.ꝛ.l.

** Reges an possunt mutare suas monetas.

ii

lucius.§.sempronie.sed dic qđ illa.l.loquit̃ eo casu qñ testator profitet̃ in vltima voluntate se inter viuos donasse sed tñ traditio facta nõ erat vnde nõ p̄sumit̃ facta donatio ꝛ ideo fideicõmi.ex v̄bis testatoris inducit̃ sed hic processerat ad traditiões maritus.soluerat eñ creditori ꝛ ideo verba in testamẽto qb⁹ dixit se donasse inter viuos inducũt presumptionẽ qđ precedẽs facta fuerit donatio nisi cõtrariũ ꝓbetur. Dy. in gl. vltima ibi est tñ contra.s.qđ nõ donatio.sed fideicõmis.ibi.l.si donatio. solu. ibi nõ ꝓbatur p̄cedens traditio hic sic q̃ occasione verborũ presumit̃ ex causa donationis. Dy. ibi verbis ei⁹.s.testatoris.dyn. ibi vel ideo hec vera.vt no.in.l.si filijs.s̃.de donat.inter virũ et vxorem.ꝛ.l.si vxorẽ filius.dy. Itẽ no. qđ verbũ cõcessit inducit donat.cõtrariũ no.ĩ.de donatio.l.fi.Guil.in.l.qs ergo casus.s̃.de peculio dicit qđ ante verbũ cõcedo apponit̃ in tali re in qua nõ põt transferri dñium:ꝛ tunc verbũ cõcedo nõ importat dñij transla.vt.d.l.fi.aut addicit̃ rei in qua põt dñiuz trãsferri ꝛ tũc videat̃ dñium esse trãsla.ar.huius.§.ꝛ p hoc.ĩ.de bonis dãna.l.fi.ꝛ.s̃.ti.pri.l.lucius.ꝛ vide in alphabeto.ꝛ.ĩ.eo.l.vxor.§.in testamento.ꝛ si ingenuus esse dicatur.l.j.§.j.in fi.

1 ☞ Legatum nõis quo ad principale cõtinet cessionẽ actiõis.
2 Verba futuri temporis que a testatore proferũtur ad tempus mortis restringuntur.
3 Dolus legatarij inspicitur potius quam rigor verborum.
4 Es alienum de certis reditibus soluendum non debet de alijs bonis testatoris solui.
5 Ratio seu mens potius attendi debet quam verba.

a Nomen debitoris. a Accessoriũ sequit̃ p̃ncipale.
1 h.d.vel clarius † legatũ nois continet cessionẽ actõis quo ad p̃ncipale,ꝛ quod ad vsuras.vl' sic sortẽ legãdo debitũ ꝛ vsuras occasiõe sortis debitas videor legare.dy.sꝫ cõtra.ĩ.de vsufr.le.l.vxori.sed dic vt ibi no.ibi itẽ rñdeo q̃ro.no. hic ampliari legatũ vltra id qđ testator credebat ſm Pet.ibi ptineat.i.ptinere debeat.dy.ꝛ facit hec lex ad questionẽ notatã in.glo.s̃.de seruitu.rusti.pred.l.certo generi.in prin.

a ¶ Accessorium. Concordat tex.i.l.fi.ꝛ ibi bar.C.p quas psonas no.acquir.itẽ sequit̃ naturam ei⁹ card.in cle.ij.de õb.vbi ecclesia sequitur naturam hospitalis cui annectitur ꝛ an accessorium vestiat principale.vide Bar.in.l.lecta.ff.si cer.pet.ꝛ.l.petens ver. quero vtrum pactum nuduz.C.e.ꝛ qđ accessorium non licet si principale nõ tenet vide per specu.in.ti.de arbi.§.sequitur.ver.sed nunquid processus.ꝛ in.ti.de empt.ꝛ vẽ.§.iij.ver.si in casu.l.cum principale.de re.iur.

2 Filio. † Verba futuri tpis a testatore ꝓlata restringũtur ad tẽpus mortis.h.d.vl' sic.ꝑpter legatarij fraudẽ ꝛ ꝯsuetudinẽ testatoris verba futuri tpis restringũt' ad pñs vl' sic tpis trãscurius cõsuetudo patrissa.
3 † ꝛ dol⁹ legatarij poti⁹ inspicit̃ quã verboꝝ rigor.dy.vel sic ratio verboꝝ a testatore prolatorũ magis dꝫ attẽdi q̃ verba.vel sic v̄ba posita ad declarationem dubij verbi diminutionẽ nõ faciunt.pe.ꝛ facit iste.§.ad q̃stionẽ mutationis monete de qua plene dixi.s̃.l.ꝓxi.§.vxori. ibi q filius. Dy. ibi annis.x.al's annos.ꝛ sic cõmuniter glo.dy. ibi fecit.s.ipse filius post testamentũ ibi vt.xx.subau.an. Dy. in glo.s.ipse fili⁹.in fi.s̃.dolus presumpt⁹ legatarij.ꝛ cõsuetudo p verba pa.fa. Dy. in glo.ergo ꝛ cõtra volũtatẽ no.ex cõsuetudine volũtatẽ p̄sumi. Old. in gl.sic.ĩ.ibi ꝛ dolus suus hoc nõ placet. Ja.de ra.nã etiã si filius ignorasset q̄ si testamẽtũ esset clausum idẽ esset:dic ergo qđ hoc operat̃ ꝯsuetudo testatoris ſm eũ. vel dic ſm pe.qđ.§.iste loquit̃ qñ p̄ter volũtatẽ testatoris noia erant cõtracta:ꝯtraria vero loqtur vbi ipsemet testator vel ali⁹ eo assentiente cõtraxit vel aliquid noui acceptauit post testamẽtũ vt colligit̃ expresse.s̃.ti.ꝓxi.l.cũ ita.ꝛ de auro ꝛ ar.le.l.si vxori. pe.in fi.vel in illis factũ fuit per testatorẽ hic p legatariũ sine voluntate testatoris.vt dicit litera ꝛ ꝓbatur.s̃.ti.ꝓxi.l.cum ita.in prin.ſm pe.ꝛ vide quod ibi dixi.

4 Uni ex heredibus. † Es alienũ de reditib⁹ certorũ predioꝝ soluendum si reditus non sufficiãt de alijs bonis ipsius testatoris solui nõ dꝫ.h.d. Ray. vel sic cui concedit̃ redituũ dispẽsatio in certam causam etiã si reditus nõ sufficiant rerũ substãtiã nõ attingit.h.d. Old. Ibi itẽ q̃ro al's rogo ꝛ sic cõmuniter.dy. ibi ex reditib⁹ si hoc nõ dixisset testator iste heres ad totũ es alienũ teneret̃ cũ hoc legatũ vniuersitatis ad legatariũ trãseat cũ suo onere.vt.s̃.ti.j.l.cũ filius.§.lucio.ꝛ.l.cũ pater.§.mense.ꝛ est rõ non tenet̃ ad solidum sed demũ ad partẽ hereditariã q̄ cũ testatrix dixit vt de reditibus solueret̃ vr̃ dixisse vt si reditus nõ sufficiãt iste nõ teneat̃ ad illud residuũ.ar.C.de pactis.cõuen.l.fi. Item contra.s̃.e.l.paulo callimacho.§.fi.so.vt no.s̃.ti.ꝓxi.l.lucius.§. ciuibus. Jac. ibi dꝫ agnoscere ad petitionẽ coheredũ q eum de ꝓpria soluere cõpellere volunt. Jac. in glo.istius testatoris melius diceret testatricis.soluet̃ ergo de bonis aretonis a fideicõmissario hac dispositione nõ attenta. vt.s̃.de le.ij.l.cũ filius.§. lucio.ꝛ.s̃.e.l.q concubinã.§.cũ ita.Scđo. Dy. sed si bona aretonis nõ sufficerent ad es alienũ videtur qđ oẽs heredes testatricis teneant̃ vt.s̃.de le.ij.l.cũ ab vno.cũ is cui bona aretonis p̄legata sunt nõ sit iussus aliqđ dare de ꝓprio vt hic. sed contrarium dispositũ videat̃ alias si simpliciter hereditatẽ vel bona aretoni prelegasset esset secus q̄ tũc ipse solus teneretur. vt.s̃. de leg.ij.l.si quis seruũ.§.fi.ꝛ.l.cum pater.§.mense. Oldr. ꝛ vide ĩ.ti.proxi.l.legatum.§.vini falerni.

5 Pater. † Ratio verboꝝ a testatore ꝓlatorũ magis attendit̃ q̃ verba.h.d.ꝛ pro hoc.s̃.de leg.ij.l.cuꝫ pater.§.dulcissime. Dy. vel sic rõ adiecta ampliat legatuꝫ ꝛ sic rõ dictũ declarat.facit.ĩ.e.l.cũ qs decedẽs.§.titia.ꝛ de fundo instruc.cũ delationis.§.sabin⁹. Opp. qđ nõ teneat̃. vt.s̃.de leg.ij.l.j.§.ij.sed ibi fuerũt verba adulatoria nõ directa ad oneratũ.sꝫ ad filiã ar.ĩ.de vsufr.leg.l.gñali.dy.in gl.p filia erat ibi itegrũ ad eã. Itẽ legatũ purũ ergo nõ minuit̃ ex facta supueniẽti p̄ter volũtatẽ defuncti. Itẽ cũ semel ceperit iteresse illud solui nõ potest ex post facto iteresse minui.ꝛ vt.s̃.de euict.l. bonitatis. dy. ibi sic alius noĩatur meli⁹ staret aliud noĩatur:ꝛ aliud legat̃.

1 ☞ Legatarius post moram heredis ad suum heredem trãsmittit legati petitionem.
2 Solui non potest aliud pro alio quando certum quid in specie legatum est.
3 Error in finibus non vitiat legatum si de corpore constet.
4 Usqꝫ dictio quandoqꝫ inclusiue ꝛ quandoqꝫ exclusiue capitur.
5 Libellus admittitur sub hac forma,peto omnes possessiones a tali loco vsqꝫ ad talem locum.
6 Error in regione legatum non vitiat.
7 Usus nomine veniunt omnia ad vsum necessaria.
8 Sumptuũ appellatione veniunt tantum sumptus vsitati.
9 Legata a filio non debentur que a venientibus ab intestato relinquuntur.

1 Patronus. † Si legatari⁹ moriat̃ post morã heredis ad suũ heredẽ trãsmittit petitionẽ legati ꝛ totius interesse.h.d.ibi eũ et sic expensis heredis.arg.s̃.e.l.stich⁹.ꝛ dixi.s̃.tit.ꝓxi.l.titio seio.ꝛ facit.ĩ.eo.l.his verbis.§.alumno.ꝛ circa istud principium sic scribit Oldr. in militia in re affixa ꝛ inseparabili qñ non licet legatario possidere sed estimationem sic quando obtẽtu experiente personas species est apposita in legato ꝛ heres in mora ꝛ legatarius mortuus eius heredi nõ expedit rem tradi. Old. ibi statim.i.post mortem. Dy. in continenti. Oppo. quod ipsam tribũ ꝛ nõ estimationem debeat prestare.vt.s̃.si certum petatur.l.ij.§.mutui.ꝛ.s̃.eo.l.non dubium.§.fin.ꝛ.l.fideicõmiss.§.fi.respõdet glo.q̄ certe persone vt liberto voluit emi ideo ꝛc. Et hanc rationẽ confirmat Jaco.de are.ꝛ addit rationẽ q̄ nõ poterat transire ad heredem cũ eadẽ integritate cũ qua ad defunctum.sic.s̃.de vsufr.l.qui vsumfructũ.§.fi.ꝛ.l. quesitũ. Jac. sed certe hic nõ legauit cũ esset ius proprium personale sed imo
2 legauit tribũ emi sicut quasdã alias res. Dy. vt idẽ † dic qđ vbi certũ quid legatur in specie aliud p alio solui nõ potest vt in cõtrarijs vbi in genere sufficit estimationẽ p̄stari.vt hic ꝛ sic intelligitur.l.ista.ꝛ.ĩ.de auro ꝛ argen.lega.l.j.§.fi. Et no.s̃.de lega.j.l.non amplius.§.cum bonorum.pe. Distingue ergo tres casus. nam aut testator legat rem aut pretiũ:aut mandat reꝫ cõparari. Primo casu res est in obligatione ꝛ petitione.vt.ĩ.de verbo. obliga.l.cũ seruum.§.fin. Secũdo casu sola estimatio est in obligatiõe.vt.ĩ.de noua.l.fundũ cornelianũ. Tertio casu videt̃ esse in obligatiõe quoddã factũ.s.cõparatio seu emptio.verũ q̄ effectus ad quãtitatẽ tẽdit videt̃ esse in obligatiõe estimatio vt no. s̃.tit.ꝓxi.l.titia seio tesserã. Pe. breuit̃ se expedit.nã dicit q̃ hic ꝛ in dicta.l.titia est in obligatione quantitatis post morã q̄ nõ legatur in specie sed in genere ꝛ sic intelligit̃ ista.l.ſm eũ.vt.ĩ.de auro ꝛ ar.lega.l.j.§.fi.ꝛ no.ex fi.ibi rñdi qdquid ꝛc.mirabile qđ agit ad estimationẽ ꝛ dimittit rẽ ꝛ capit vtilitatẽ q̃ ex re habuisset qđ mirãdũ est qđ estimationis quã hꝫ nõ petit vsuras ꝛ rei quã nõ hꝫ vtilitatẽ. Dy. ꝛ no.etiã q̃ hic venit interesse qđ est in lucro ſm Jac.de ar.de quo plene dixi.C.de sentẽtijs.q p eo qđ interest.l.j.in gl.sed quare ibi doluit eñ certitudo persone nihil facit si habeat testatorẽ:pcepit eñ ipsum tributũ non dari Dy. ibi.estimatio ꝛ hoc ideo q̄ nõ poterat transire cũ eadẽ integritate ad heredem cum qua ad defunctũ sic ꝛ alias.s̃.de vsufru.l.qui vsufru.§.fi.ꝛ.l.quesitum Jac.

3 Sempronio. † Error qui est in finibus nõ nocet nec vitiat legatũ dũmodo de corpore cõstet.h.d.qđ est multũ no.p libellis in qb⁹ sepe errat̃ in coherẽtijs qđ p hoc nõ vitient̃ ꝛ vide.ĩ.§.ꝓxi.hic ergo no fuit falsa demõstratio nec error in coherẽtijs sed omissis ꝓximis coherentijs lõgiores ꝛ remotiores fuerũt demõstrate ibi ad prediũ alias vsqꝫ ad p̄diũ ꝛ sic habuit glossator ꝛ cõmuniter habet̃ vsqꝫ.dy.ibi gaius.al's gaias.q.d.nõ solũ gaias ꝛ sic vsqꝫ ponit̃ inclusiue de quo statim dicaꝫ ibi villici primi nomẽ ꝓprium villici qui vocabatur

q vocabať pm⁹ibi.si capadocie q̄ ipa sit circa galathiā ſm gl.ſʒ certe ſiue ſit citra ſiue vltra non eſt ius ex quo ſunt villici primi quia erroꝛ in cõfinibus non nocet.vt dixi in caſu ſummario.ꝛ ꝑ
4 hoc.C.de teſtamẽtis.l.ſi in nomine.Jac. de ra.no ergo†quod
a hic[a] vſqꝫ ponitur incluſiue.ſic ꝛ.ſ̄.de leg.ij.l.quidā alias cũ qui dam.de dolo.l.j.C.de pcu.auf.quod ius.vbi de hoc plene dixi. quandoqꝫ excluſiue vt.ſ̄.de leg.j.l.filiuſfa.§.fi.ꝛ.ī.an per alium cauſa ap.l.j.§.ſed ſi ea.qd ergo ſi dicat venditoꝛ vendo tibi vſqꝫ ad talez domũ vel ad talē foueā dic qδ domus ꝛ fouea veniāt in venditione.arg.huius.§.vt in dubio cõtra venditionem.vt.l. veteribus.ꝛ de pactis.l.labeo.de cõtrahen.empti.ꝑterea ſi hoc eſt in legatis ergo ꝛ in contractibus.vt.l.ſeruum filij.§.eum qui ꝛ.l.ſi ſeruus legat⁹.§.cũ quid.de leg.j.ſed credo diſtingui cui eq pollet pretium.ar.ī.de rebus dubijs.l.j.ꝛ.l. vtrũ.§. queſitũ et.ſ̄. de leg.ij.l.qui ſolidũ.§.j.de dolo.l.ſi oleum.§.fin.ꝛ.l.ſe.ꝛ de hoc no.per Cy.C.de nup.l.a caligato.ꝛ ꝑ Dy.ī.ad treb.l. quoties.q̄ bene facit pro determinatiõe predicta ꝛ plene dixi di.auf.quod ius.C.de procura.ꝛ de natura ꝛ ſignificato hui⁹ dictionis vſqꝫ no.p Jac.de are.ī.ad le.fal.l.j.ꝛ guil.de cuno.in.l. meminiſſe. de officio proconſul.ꝛ legati.plene dixi.tu potes dicere aut dictio vſqꝫ pꝛofertur a.l.aut ab homine pꝛimo caſu aut terminus cui addiť eſt precedẽtis ſubiectiua ꝛ eadē rõ ꝛ hoc conſtat.aut nõ hoc cõſtat aut dubitať.pꝛimo caſu accipiť incluſiue.vt.ſ̄.δ ſenatoꝛi.l.fi.ꝛ di.auf.qδ ius.ſ̄.de his qui nota.infa.l.ij.in pꝛinc. ſecundo caſu accipiť excluſiue.vt.d.l.filius.§.j.ſ̄.de leg.j.ꝛ.d.l. j.in pꝛ n.ī.ad.l.fal.ꝛ an ꝑ alium cauſa ad.l.j.§.ſed ſi ea.tertio caſu accipiť incluſiue ꝑut fauoꝛ vl odiũ pſuadẽt vt fauoꝛ amplietur ꝛ odiũ reſtringať.vt.d.l.idē.cũ ibi notatis.ſ̄.de dolo.ſcδo.caſu pꝛincipali quando ab onere ꝑfertur tũc aut addiciť termino q hꝫ certā iuris limitationē aut nõ pꝛimo caſu accipiť incluſiue aut excluſiue ſm iuris limitationē.vt.ſ̄.de tutel.l.q̄ſitũ.in fi. ſecundo caſu aut ex vicinis ſcripturis apparet aut nõ.pmo caſu accipitur incluſiue vel excluſiue vt ex vicinitate ſcripture apparebit.vt.ſ̄.de le.ij.l.quidā teſtamento.ſcδo caſu aut nõ apparet in quā partē inclinat fauoꝛ vcꝫ vt accipiať incluſiue vel excluſiue aut non.pꝛimo caſu accipitur in eā partē in quā fauoꝛ inclinat.vt.ſ̄.de actio.ꝛ oblig.l.obligationũ fere.§.j.ꝛ de ver.oblig. l.eũ qui ita.ſcδo caſu aut ex aliquibus cõiecturis poteſt apparere vtrũ accipiať excluſiue vel incluſiue.verbi gratia in ꝑdicta queſtione vendo tibi tale prediũ vſqꝫ ad talez domũ vel foueaz ex qualitate eni predij ꝛ ſumma pretij colligi põt vtrũ accipi debeat excluſiue vel incluſiue.vt.ī.de reg.iur.l.ſemper in obſcuris. cum ibi notatis in gl.ꝛ per Dy.ꝛ per me.ꝛ.ſ̄.de leg.ij.l.qui ſolidum.§.j.ſcδo caſu ſi non apparet ex coniecturis accipitur incluſiue vel excluſiue prout magis facit contra pꝛoferentē.vt.d.l.veteribus de pactis.ꝛ.l.labeo.de contrahē.emptio. ꝛ extra de re. iur.c.contra eũ lib.vj.per Dy.ꝛ alios.Jtem collige ar.ex iſto.§.
5 †qδ talis libellus admittať pero omnes poſſeſſiões q̄ ſunt a tali loco vſqꝫ ad talem locum ꝛ ita videmus continue fieri in petitione decimarum ꝛ ad hoc vide extra de reſtitu.ſpoliatoꝛum.c. cum ad ſedem.ꝛ ibi Jnno.ꝛ hoſtienſis.

6
b **Libertis.** Erroꝛ coherẽtiarũ non obeſt vel ſic†erroꝛ in regione[b] legatũ nõ vitiat.h.d.Dy.ꝛ facit.ſ̄.§.proxi.ꝛ.ſ̄.de hered.inſtitu.l.his verbis.§.fin.vel ſic erroꝛ qui eſt in nomine regionis nõ nocet.legauit eni teſtatoꝛ fundũ ſacrinianũ poſitum in regione niſana reperitur qδ nõ eſt in illa regione ſed in alia nihilominus valet legatuꝫ ibi ꝛ de eo ſenſiſſe.ſ.ſacriano ꝛ nõ errauit in coꝛpoꝛe ſed in regione ſeu confinibus deſignandis.dy.pone ergo qδ papa in reſcripto ſuo ſic dixit qm̄ titius bernardi de ſenis moleſtat gaium in tali pꝛebēda committimus talibus qδ de ipſa cauſa cognoſcāt titi⁹ bernardi de ſenis nõ reperiť in rerũ natura imo eſt de floꝛẽtia nũquid iudices nõ obſtāte tali erroꝛe potuerũt de cauſa cognoſcere.videť qδ ſic ar.hui⁹.§.ſed dic qδ hic loquiť in vltimis voluntatibus vbi procediť per coniecturas vt.ſ̄.tit.pꝛi.l.cũ querebať ꝛ de leg.j.ſi ſeruus pluriũ.§.fi.pꝛeterea hic fundus ſacrian⁹ ita demum debeť ſi cõſtet qδ teſtatoꝛ de eo ſenſit vt in litera diciť.pe.

7 **Codicillis.** †Uſu balnei legato oĩa neceſſaria ad vſũ balnei legata videnť.h.d.Dy.ibi. de his quoqꝫ.ſ.ſũptib⁹ qui neceſſarij ſũt refectiõi ꝛ purgatiõi nõ ſolũ calefactioni.dy.vel dic ratio verboꝝ a teſtatoꝛe platoꝝ magis attendiť quā verba.vel ſic ꝟba poſita ad declarationē nõ debẽt diminutionē inducere.ſm pe.vt.ī.de fundo inſtructo l.queſitum.§.pe.vbi de hoc ibi.aut deniqꝫ a ſummo ſint ſoliciti qδ eſt infra.dy.†ꝛ no.qδ q teneť facere ſumpt⁹ teneť facere ſolũ
8 vſitatos:ex quo dicũt qdā q vir in fundo dotali nõ teneť ſubmittere vices qδ eſt falſum.vt.ſ̄.de ipẽſis.l.iij.ꝛ.l.ꝛ in totũ. ꝛ facit iſte.§.ad multas queſtiões.ecce qδ qdā nobilis ꝯceſſit cuidā qδ faceret domũ in fundo ſuo in qua eum recipe tenereť quādo iret venatuꝫ:vel aliqs cõceſſit mihi domũ ad habitādũ toto tẽpoꝛe vite mee vel aliqs ꝑmiſit mihi dare.x.modios frumẽti de quodam molendino domus vel molẽdinũ deſtruiť qs tenebiť reficere vtrũ q cõceſſit an ille cui ē facta cõceſſio:ꝛ videť q ille q cõceſſit.ar.huius.§.in ꝯrũ videť.ſ̄.de vſufr.l. hactenus. ꝛ.ī.de vſufru.le.l.fundi.in fi.ꝛ.l.q̄ro.cũ ibi not.pe. in his q̄ſtionib⁹ diſtingunt aut ille q cõcedit vel dat dicit qδ ſuo ſumptu ꝛ tũc ipſe teneť reficere qꝛ verba ſuo ſumptu hoc impoꝛtant.vt hic ꝛ.ſ̄.de leg.j.l.ſi qñ.aut concedit ſimplr aut ꝑ conceſſionē conſtituiť ius in re aut in perſona tñ.Pꝛimo caſu nõ teneť ille q cõceſſit ſꝫ cui cõcediť.vt.d.l.hactenus.ꝛ.l.fundi.§.fi. aliud tñ in eo q cõcedit ſeruitutē oneris.vt.ſ̄.de ſeruitu.vrb.pdi.l.eũ debere.Scδo caſu qñ cõſtituiť obligatio pſonalis tñ aut eſt cõtracta obligatio in genere nõ habito reſpectu ad certā rē aut eſt cõtracta habito reſpectu ad certā rē:vt ex illo fundo.Pꝛio caſu ſiue ſufficiat ſiue nõ ſemp teneť ꝑmiſſoꝛ.vt.ſ̄.de leg.j.l.qdā.in pn̄.ſ̄.e.l.paulo callimacho.§.fi.Scδo caſu.ſ.qñ habeť reſpect⁹ ad rē certā.vt.ſ̄. de cõtrahē.empt.l.ſi debitoꝛ.ī.veroſimile. ꝛ.ī. de vino tritico ꝛ oleo legato.l.ex eo.tũc refert aut indiget refectione pꝛopter culpam debitoꝛis aut non vt dicta.l.fundi.§.fina.ſm eum.in gloſ. quidam habent hanc gloſſ.coꝛruptam habent enim ſi fierent poſt teſtamentum ꝛ tunc eſt falſa.glo.qꝛ tũc demum erat neceſſaria cõfirmatio codicilloꝝ qñ fiebāt ante teſtm̄ ſecus ſi poſt vt ſ̄.de iure codicil.l.aũt.ꝛ ibi no.ꝛ ideo debes habere in glo.fieret poſt teſtamẽtũ vt dicas q ita demũ indigẽt cõfirmatiõe ſi poſt. i.poſtea fiat teſtamentum.

9 **Apud ſceuolam.** †Legata relicta a veniẽtib⁹ ab inteſtato nõ debẽťa filio q obtinuit in q̄rela inofficioſi teſtamẽti.h.d.Dy. vel ſic ſi propter vitiũ qδ facit perſonā teſtatoꝛis eſſe inhabilē ad teſtādũ legata nõ tenet ſimiliter eoꝛũ repetitio facta ab īteſtato nihil operatur.foꝛte hodie nõ ſic eſſe.nā hodie nõ dānareť eius iudiciuꝫ tanq̄ furioſi.vt i auf.ex cauſa.ibi ideoqꝫ.ſ.qꝛ quaſi furioſus habeť cui interdicta eſt factio cuiuſlibet vltime volũtatis.vt.C.de codicillis.l.nec codicillos. ꝛ qꝛ codicillos ꝛc. is demũ ꝛc. vt.ſ̄. de iure codicilloꝝ.l.diuus.§.pe.Old.Op. qδ debeant ex vi repetitionis.vt.C.de fideicom.l.eam quā.ſed illud qñ ꝑnũciatur nõ ſolēne hic inofficioſum.nam hic ꝑnunciať de vitio pſone teſtatoꝛis ibi de effectu ſolẽnitatis extra pſonā.Scδo op.de auf. ex cauſa.ſed illa qñ teſtamẽtũ nõ valuit ipſo iure qꝛ nõ inſeriť legitima cauſa vnde legata debẽť qꝛ ex ſeipſis vires aſſumũt hic qñ inſeriť ꝛ rũpiť per q̄relā qꝛ cauſa non ꝑbatur.dy.vel dic qδ iſta coꝛrigitur per illam ꝛ idem foꝛte qδ hic dicitur locuꝫ habet in contratabulas.ſ̄.e.l.ex filio.Ja.

1 ¶ Legato non valente non valebit onus fideicommiſſi legato adiectum.
2 Fideicommiſſum legato adiectum reuocatur legato reuocato.
3 Hereditas in codicillis per fideicommiſſum dari ꝛ adimi põt.
4 Legatum in teſtamento relictum an poſſit in codicillis adimi.
5 Debitoꝛ legare ꝛ fideicommiſſum relinquere poteſt.
6 Donatarius quando de reſtituendo grauari poſſit.
7 Scripture cum ſacramento creditur licet al's debitum nõ pꝛobetur.
8 Juramentum defuncti legat heredem.
9 Confeſſio facta in vltima voluntate an pꝛobet.
10 Licitum quare ſit aliquid inter viuos quod non in vltima voluntate.
11 Uerba teſtatoꝛis potius ampliari quam reſtringi debent.

1 **Cum qs decedens.** †Si non valet legatũ nec onus fideicommiſſi legato adiectũ.h.d.Dy.n.vel ſic quē nõ honoꝛo nõ onero ita tradidit.ſ.iſta ſeia.Dy. ibi pterea.i.pter fundũ ꝑpꝛiũ matris.dy.ibi cepiſſet ex volũtate defuncti.dy.quaſi dicat ꝑfeſſio quā fecit mater nihil facit ad eſſe legati:nihil eni repetit de ea ſolutione q̄ſtionis. Old.in glo. hinc q̄ſtio oꝛiebať.in fi.ſed hic ꝑfeſſa fuit ſub conditione q̄ defecerit in cõtrarijs pure.Dy.ꝛ dic vt notaui dicta.l.ex ſnia.Dy. Alij dicũt qδ hec confeſſio fuit de futuro q̄ nõ valet in iudicio ſ̄.de iudicijs.l.nõ quēadmodũ.alia qδ facta fuit abſẽte aduerſario.ꝛ ideo non valet.ī.de cõfeſſis.l.certum.§. ſi quis abſente.

2 **Qui teſtamento.** †Adẽpto vel reuocato legato reuocať ꝛ fideicõmiſ. ſuꝫ legato adiectũ.h.d.dy.vel ſic.ſi aliqs ſe obligat īter viuos cõtẽplatiõe emolumẽti qδ ſperat ad ſe pueturũ ex vltima volũtate ſi emolumẽtũ deficiat nõ teneť ꝑmiſſionē iplere.pe. vel q in idē recidit ſi cõtẽplatiõe emolumẽti legatari⁹ ſe obligat ad fideicõmi.pſtandũ finito emolumẽto finiť ꝛ onus.ꝛ ar.ſ̄. de ad. tuto.l.cũ poſt moꝛtē.§.j.ꝛ eſt ratio qꝛ hec ꝑmiſſio hꝫ tacitā ꝯditionē.ſ.ſi legatũ habeat cui⁹ ꝯtẽplatiõe ꝑmittebať.ar.ī.qñ dies

a ¶ Uſqꝫ. Adde de hac dictiõe Bal.in autē.hoc ampli⁹.C.de fideicõ.ꝛ i.c.j. §.decedẽte q feu.dare poſ. ſpec.i.tit.δ diſpu.ꝛ alleg.§. poſt hec.ver. itē dictio vſqꝫ. ꝛ i ti.de accu. §.ſequiť vide re.ꝟ.ceterũ.ꝛ i ti.de cita.§. j.ver.itē excipiť qδ citatio gl.et doct.i.l. j.ꝛ.ff.de pig. act.tñ eſt aduertēdũ qꝛ gl.nõ loquiť de dictione vſqꝫ:ſꝫ δ dictiõe pter i.l.a caligato. ꝑ bal.C.δ nu. bar.i.l.ſemp. i ſtipul.δ reg. iur.archid.i. c.ſi gratioſe. δ reſcri. gemina.in.c.ſtatutũ.de reſcrip. Ol.cõſi.xlix. icipiẽte ꝯſueuit dubitari. Alex.in.l.j.§. nũtiatiõi.i ꝟ. q̄rit etiā Jo. de imo.ff.de ope.no.nũ.ꝛ i l.ij.de vulg.ꝛ pu. ample ꝑ bar.hic.

b ¶ Jn regiõe. Adde ꝑ hoc tex.in.c.ſignificāte δ reſcriptis.ꝛ in.c.de monſt.de cõdi. ꝛ demõſt.

lega. cedat. l. j. Op. qd translato' fit etiā trāslatio oneris qd inhe rebat legato. vt. j. de a'imētis ⁊ cib. le. l. gaio. rñ. aut fit trāslatio legati de vna psona in aliā ⁊ tūc obtinet cōtrariū aut ~ e vna p sona in eandē psonā ⁊ tūc obtinet qd hic dr. vt. j. de adimē. le. l. si tibi certā. al's hoc casu scriptura nihil operaret. Dy. itē op. qz si mādo tibi vt pmittas alicui etiā post meā reuocationē rema nes obligatus. vt. j. de solu. l. fi. sed certe in hac ep'la nihil aliud cōtinebat nisi repsentatio vltime volūtatis vñ reuocata illa vlti ma volūtate reuocat hui⁹ pmissio cui⁹ causa facta erat. sed i. l. fi. pmissor fuit ex cōtractu obligat⁹ q nō pōt reuocari ex penitē tia cū nō sit simplex mādatū sed delegatio. Dy. ibi vt centū da ret hic habēt qdā grecū in quo cōtinent pp'ia noīa mulierū in qbus fideicom. erat relictū ⁊ vna vocabat cadētia alia claudia alia alapidia: ibi ad eas cadentiā ⁊ alapidiā ibi codicillos qb⁹ ducēta legata meuio reuocauit. vt segtur. Dy. vel dic qd accepit pdiū p ducentis. vt. j. ptz in fi. litere ⁊ facit optime ad id qd no. s. e. l. paulo callimacho. §. fi. ibi platū al's platū. Dy. ibi ducen ta accepit in testamento nō in codicillis. facit iste. §. ad qōnē. fit actor vel gastaldio seu thesaurari⁹ vel dispēsator alicui⁹ dñi vel vniuersitatis pmisit soluere aliqbus creditoribus dñi postea re uocatus sit a tali officio nunqd post finitū officiū possit cōueni ri. ⁊ hic est ar. qd nō. in ɔ̄triū videt. s. de pcura. l. pcur. g. p euictio ne. Doctores distinguunt inter administratorē voluntariū ⁊ ne cessariū vt no. d. l. pcur. ⁊ ibi de hoc dixi. sed ista distinctio est cō tra istū. §. nam hic voluntari⁹ legatari⁹ se obligauit sed hic cau sa pmissionis nō erat cōsummata nec pfecta in contrario sic fz ray. pe. distinguit inter volūtariū ⁊ necessariū administrantē vt necessarius nō teneat. vt dictū est. ⁊. s. de admi. tu. l. cū post mor tem. §. fi. in volūtario subdistinguit aut obligauit se cōtēplatio ne officij ⁊ tūc finito officio nō tenet. vt. s. de institut. l. fi. aut cō tēplatione psone sue tm: ⁊ tunc tenet. vt. d. l. pcur. de hoc no. per doc. ⁊ dixi. C. qd cū eo. l. ei q. ⁊. d. l. cū post mortē. §. fi. ⁊. s. e. ti. l. ij. in glo. qbus ad heredes. in fi. sed qz volūtas nō pseuerauit si ac cipiant cōditionaliter nō tenet pmissor deficiēte cōditiōe. vt. j. de ver. sig. l. cedere. si vero accipiant causatiue vt qz respiciant p teritū deficiente causa obstat exceptio sup legato meuio dator aliū reddēdo sicut in pmissione dr. j. vt le. no. ca. l. j. §. si qs sub cō ditione ⁊ ideo nō tenet. ⁊ qd ista verba ita accipi possint duob⁹ modis facit extra de v'b. sig. c. abbate. C. de cura. l. qlibet. lib. x. de excu. munerū. l. negotiatores. ⁊ de epis ⁊ cle. l. j. Jaco.

a Seiā. Ad de p faciliori itellectu isti⁹ §. Ang. in. l. j. cū seque. de i iust. rup. ⁊ ir ri. testm. pau. de castr. cons. cclvj,

3 Seiam. a Directa adēptio hereditatis facta in codi cillis trahit ad fideicommis. h. d. Dyn. vel sic † hereditas in codicillis p fideicōmis. pōt dari ⁊ adimi: vel ali ter fm Pe. nō refert cū quo qs de supremis suis loquat. sed in quē volūtatis intētio dirigat. sic. s. ti. pri. l. cū pater. §. donatio nis. ibi codicillos futuros. Dy. ibi qbus codicillis. Dy. ibi lu cius. ecce tenor codicillorum ibi essevelle. ista sunt verba fideicō missaria fm Jac. de are. Ray. dicit qd directa p. l. qm̄ indign⁹ C. de testamētis. ⁊ ibi de hoc ⁊ de codicil. l. ij. sed trahūt ad fidei cōmissum. vt hic ptz etiā in adulte. qd est notandū ⁊ vix alibi in uenies. nā. l. sceuola. ad trebel. loquit in pupillo. ibi vt oimodo. i. nō ex substitutione vulgari ⁊ facta i testamēto. sz ex vigore co dicillor vt. s. apparet. Dy. in fi. ibi peti qz v'ba fuerūt pceptiua ⁊ ideo nō refert ad qd ipsa v'ba dirigant. vt. s. de le. ij. l. petō. in

4 prin. ⁊ l. miles. Dy. Op. † qd in testamento relictū non possit in codicillis adimi. vt. s. de iure codicillorū. l. diui. circa pn. ⁊. j. ad trebel. sceuola sz dic qd si in testamēto est ascripū iure institutio nis non pōt adimi in codicillis iure directo sed p fideicōmis. sic vt hic. ⁊ directa ademptio trahit ad fideicom. vt hoc. §. sed iure legati vel fideicom. testō ascriptū bene pōt in codicillis adimi. vt. j. de adimē. leg. l. alūne. Jtē op. qd legata in codicillis succe dāt in locū legati in testō. vt. j. de cōdi. ⁊ demō. l. a titia. sed dic φ hoc relictū in codicillis nō succedat in locū relicti in testō: qz quoties due sunt scripture quarū vna est derogatoria alteri le gatū in vna nō videt i altera repetitū. vt. j. si cui plus φ p le. fal. l. nisi. §. itē si ipse. in gl. j. p̄ronū. in fi. sic ⁊ vxor appellat maritum dñm suū causa honoris. vt. s. ti. progi. l. luci⁹ q̄ a marito ⁊ facit iste. §. ⁊ gl. vlti. hic posita q̄ incipit nō a seia ad qstionē talē ma ter istituit filiā suā impuberē sibi heredē, qñcūqz decederet sub stituit cōuentū fratrū pdicator in dimidia: postea cōdidit codi cillos ⁊ dixit volo testamētū meū manere ratū in oib⁹ nisi in ea pte qua disposui dimidiā ptē puenire ad pdicatores qz volo φ illa dimidia perueniat ad heremitas q distribuāt eā p aia mea. morit filia, pdicatores petūt illā dimidiā ex substitutiōe: qrit an habere debeāt. ⁊ videt φ sic: qz hereditas eis data i testō nō po tuit adimi in codicillis. in cōtrariū facit iste. §. ⁊. j. ad trebel. l. sce uola. qz adēptio trahit ad fideicō. vt hic ptz. dicebāt qdam fra tres pdicatores admitti debere ⁊ de eor manu debere fieri resti tutionē fratrib⁹ heremitis qz ista adēptio est fideicōmissaria vt pdixi. in cōtrariū est v'itas φ fratres pdicatores nullū i⁹ habeāt

b Sacro. Ad de bal. i repe ti. l. j. C. de sa crosan. eccle. ⁊ in. l. fin. C. de nō nu. pecuñ.

qz substitutio de eis facta p illa v'ba qñcūqz decesserit oī tēpore est fideicom. vt no, ⁊ dixi. C. de impuberū ⁊ aliīs substit. l. ocibus si est fideicōmissaria ergo potuit directo tolli in codicillis qz fi deicōmissuz in testō relictū bene pōt adimi directo in codicillis lz hereditas nō sit in gl. vlt. ibi ex benignitate tñ. ad scōm rñde qd nō fuerūt verba depcatiua sed pceptiua vñ nō refert ad quē dirigant. vt. s. de le. ij. l. peto. in prin. ⁊. s. dixi. Dy. in eadē gl. ibi so. vt ibi qz hic trāstulit ad aliū non solum ademit. Dy. in fin. sed a quo petet legatū vini meui⁹ videt φ a sempronio. vt. s. de leg. ij. l. cum ab vno. tu dic quod ab vtroqz: quia neminem speciali ter damnauit. secundum Pe.

5 Pater emancipato. † A debitore pōt le gari ⁊ fideicō. relinq. h. d. ⁊ iō dicit emācipato qz si esset in ptāte donatio nō teneret. C. de inofficio. dona. l. ij. fallit in cā dotis. s. fa. her. l. pōpo. phila delph⁹. ⁊ in cā alimētorū in auт. de imēsis donat. qd est no. ibi lucius titi⁹. Ecce forma stipulatio. ibi nec heres extiterit de iu re ciuili. Dy. ibi ab his qbus relictū est fideicōmissum. Dyn. in fi. i. induxit. s. qd a debitore posset legari ⁊ fideicōmissuz relinq. Dy. in glo. prima ibi al's. i. si donasset causa mortis. Dy. in glo. vlti. in fi. si habeas sicut dic qd lex sicut non est titu. si habeas si cui illa nihil facit: si habeas sceuola illa etiam nihil facit ad istū §. sed ad precedentem.

Nuptura. Si ali⁹ stipulet dotē sibi restitui in casuz soluti matrimonij de muliere mādato in muliere pōt onere fideicōmissi grauari. h. d. vel. sic si mulier per mittit aliū stipulari dotē in casu soluti mrimonij sibi restitui po test illū onere fideicōmissi grauare: ⁊ iubēs aliquē esse cōtentuz certa portione videt illā sibi p fideicōmissum relinqre qd est no tādū ⁊ hoc dicit Ray. ibi mādauit nō aio donādi sed tāqz mini stris. Dy. ibi qñqz. i. qñcūqz. Dy. ibi. se tueri p pte. dy. ibi ⁊ an vltra. i. etiā si fili⁹ ipsum maritū non cōueniat. Dy. ibi ei. s. mari to. Dy. ibi rñdi solu. prime qstionis. Dy. ibi vtile fore p parte. Dy. ibi ⁊ vltro. solu. scōe qstionis. Dy. ⁊ vltro. i. dato qd marit⁹ non cōueniat a filio. dy. ibi peti posse. s. vt liberet a dote p parte Dy. ibi de reliqua dimidia cui⁹ liberatio nō erat a marito lega ta. Dy. ibi aduersus filiū q fuerat stipulatus dotē mādato mu lieris. Dy. ibi claudi⁹ subijciēs rōnē q̄ predicta cōfirmat. Dy. ibi qm̄ in his literis. dy. ⁊ dic aut ɔ̄stat qd is q fuit adhibit⁹ ad

6 dotē stipulādā fuerit adhibit⁹ aio donādi: † ⁊ tūc aut cōstat qd voluit donare inter viuos ⁊ tūc nō pōt postea reuocare nec do natari⁹ grauari. vt. C. de iure dot. le. ij. ⁊. s. de pact. dotal. cū ma ritus. §. fi. nisi pactū fuisset appositū in donādo. vt. s. §. pri. aut cōstat qd voluit donare cā mortis ⁊ tūc pōt grauari donatari⁹ vt. s. de le. ij. l. cū pater. §. j. aut dubitat an voluerit donare cau sa mortis vel inter viuos ⁊ tūc aut v'ba donationis nō cōferant post mortē ⁊ psumit donatio iter viuos: ⁊ ideo grauari nō pōt. vt. j. de donat. causa mortis. l. seia. §. fi. si vero cōstat cū adhibitū ad stipulādū tāqz pcur. vel ministrū nō aūt aio donādi pōt gra uari quāqz qlibet debitor. vt. s. ti. ij. l. si pecuniā. ⁊. l. si seru⁹ lega tus. §. q margaritā. ⁊. s. §. primo, si vero dubiū sit vtrū sit adhi bitus ad stipulādū tanqz pcura. seu minister an tāqz donatari⁹ nō presumit causa donationis adhibitū. vt hoc. §. manifeste p bat. ⁊ in vltima glo. ⁊ no. etiā ⁊ dixi, s. solu. ma. l. q decē. ⁊. C. de iure dot. l. ij. Dy. in glo. quasi a debitore. in fi. hec non est cōtra. sed cōcor. Dy. in glo. que incipit grecū. ista glo. ⁊ sequens debet esse signata. in. §. sequenti. ⁊ non hic. Oldra.

7 b Codicillis. † Stat scripture cū sacramēto b etiam si al's nō pbet de debito. h. d. dy. ⁊ φ ma gis delinquat q venit ɔ̄ sacramentū facit. s. de testō militū. l. ex

8 militari. Et no. φ † iuramētū defūcti arctat heredē. vt. s. ti. pri. l. cū pr. §. fili⁹ matrē. Scōo no. φ cōfessio ɔ̄ se fidē facit. vel clari⁹ si testor cū iuramēto cōfitet ex certa causa alicui se teneri lz debi tū aliter nō probetur ex ea cā debitū peti pōt. h. d. Et hoc si reli ctū fuit capaci. vt. §. sequēti. dy. ibi ei abūdat ⁊ quidā nō habēt Dy. Op. φ nulla differētia sit iter simplicē loquelā ⁊ sacramētū xxij. q. v. iuramēti. de hoc p Hosti. in summa de pac. C. de qb⁹ re bus. v. j. Jtē op. i auт. vt spōsalitia largitas. §. rursus, q est. C. de edēdo. auт. si qs i aliquo documēto. ⁊ solue. vt. C. de donatio. l. si donatio. q glo. nō est alibi vel hic sunt verba obligatoria ⁊ obli gationez nouā inducentia in scōa scriptura. Et si non apparet prima ibi autem agitur ex vigore prime tantum propterea ibi actio inducebat aduersus negatiuā al's negantem: hic autē nō negat. imo cū iuramēti cōmemoratione fatetur φ est notandū ⁊ dicta auт. de hoc plene dixi. solu. op. C. de pbatio. l. rationes. ⁊ l. exemplo. ⁊ so. vt hic in glos. Tertio cōtra solutionē istam glo. oppone φ nō videt qd etiā cōtra se pbet. vt. s. ti. j. l. titia. §. gaius. So. confessio in testō emissa alia est iurata, ⁊ hec facit fi dem vt hic, alia non iurata ⁊ illa nō pbat. vt ibi. Quarto cō tra hoc opp. de. l. publiq̄ meuia. §. vlt. s. depositi. dicūt quidā qd ibi loquitur

ibi loquitur in contractibus inter viuos: secus est in vltima volū tate ratio: q2 magis turbatus est testator. arg. C. qui test. facere pos. l. hac consultissima. §. at cū humana. sed cōtra hoc est: quia testator videtur magis deliberat⁹. nam legatū est deliberatio &c. vt. s. de le. j. l. legatum. Et ideo dicūt quidā, vt Pet. q̄ ꝓficit ad ꝓbandum tn̄ heres pōt probare cōtrariū: & tūc nisi probaretur qđ testator scienter confessus fuerit legatarius: vel habebit. & sic ꝓ
9 batur in dicto. §. gaius. Alij moderniores dicūt q̄ etiā ad pro bandum cōfessio emissa in vltima voluntate nō prodest: & sic nō potest legatarius seu ille ad cuius cōmodum fit confessio agere ex cā debiti & ꝓbare per confessionem factam in testō. c. fi. sed iu dicio meo illud. c. magis facit contra q̄ pro hoc, quia confessio facta per archipresbyterū facta fuerat eo existēte frenetico & nō sane mentis: vt ibi pz. Adducūt etiā q2 ex quo testator se noluit obligare dū viueret p̄sumitur q̄ in vltima volūtate dicta forte cō fitebatur vt falcidiā excludat & ceteris legatarijs tāq̄ creditor p̄ feratur. Item si talis cōfessio valeret ad ꝓbatiōes iam posset testa tor filios & ceteros alios successiōe & debito bonorū subsidio re seruare qđ esse nō dz. C. cōia de leg. l. j. nō valet igitur talis cōfessio quo ad hoc vt faciat fidē de credito. Sed solū sicut vltima volū tas ne sit apta via volētib⁹ suas malitias palliare. vt extra ec clesiastica beneficia. c. j. i fi. Et cōcederetur p obliquum qđ directo nō cōcedit. vt. s. de tut. & cur. datis ab his. l. scire. de cōdi. & de
10 mō. l. heres meus. † Licitū est ergo aliqđ inter viuos q̄ nō lz in vltia volūtate, vt extra de sepulturis. c. de his. & ibi de hoc. Et ē rō, q2 ꝓniores sumus ad obligādum alios. i. heredes quā nos. ar. s. de ꝓbationib⁹. l. cū de indebito. & ideo maiorē solēnitatē exigūt in vltima voluntate quā inter viuos. vt. C. de codicil. l. fi. hac ratione facilius impediuntur & tutius reuocantur ea que fiūt in vltima volūtate quā ea q̄ fiunt inter viuos. vt. j. si qđ in fraudē patroni. l. j. §. j. & l. vn⁹. & s. de ꝓba. l. patronus. vbi de hoc plus dicunt moderniores, q2 si in extremis agens confiteatur intelli gatur facta in vltima voluntate lz illud nō sit dictū: vt colligitur dicto. c. vlti. extra de succe. ab intest. & extra de testamētis. c. iudi cāte. & ex predictis pūt terminari multe q̄stiones. Primo illa si quis confiteatur in testō se habuisse vsuras an possit si conuale scat super ipsis vsuris cōfessatis conueniri. Ad qđ faciūt dicte ll. C. de ꝓbatio. l. rōnes. & de nō numerata pecunia. l. generaliter vbi de hac questiōe: & vtrobiqz de ista materia satis notaui. Sz nunquid in casu huius. §. possit agi ex cā debiti & ꝓbari ex con fessiōe hic videtur dici qđ sic. sed tn̄ heres ꝓbare posset contrariū q2 hic testator nō iurauit in testō sed solū dixit se iurasse patruo suo tpe depositi. & sic facit exꝓsse ꝓ opiniōe pe. cōtra p̄dicta: sed dici pōt qđ hic iurauit sed hoc nō patitur litera. Uel dicendū qđ huic scripture credēdū est quo ad hoc vt fideicōmissum ip̄ortet q2 falsa cā vel demōstratio nō vitiat legatū. Et sic videtur sentire hic dy. in fi. vltime glo. & de ista materia etiā no. & dixi. s. de leg. ij. l. lucius. §. qsquis. scđo in gloss. vlti. ibi arg. contra. j. ꝓxi. §. sed ibi nō capaci fuit cōfessus debere. dy. In eadē glo. in. fi. valet er go vt fideicommissum: q2 falsa causa vel demonstratio in preti um non vitiat legatum. Dy.

Titia. Si testator cōfitetur debere ex certa causa, alicui nō capaci si debitū non ꝓbetur peti nō pōt vt debituz nec fideicōmissum q2 p̄sumitur fraus. h. d. Dy. In glo. qđ semp p̄sumitur si relinquatur nō capaci in glo. q̄ sit idonea ibi q2 ibi. s. i superiori rūso seu. §. Old. vn̄ nō potest petere sicut mercedem q2 presumitur in fraudē relictū nec ex causa fideicōmissi q2 capax non erat. fm Dy. Et no. etiaz qđ in honestissima persona cadit fraudis suspicio quod est notandum.

11 **Ex his verbis.** † Uerba a testatore ꝓlata debēt ampliari potius quaz restringi. h. d. pro hoc de regu. iur. l. in testamentis. Et no. qđ licet ista ver ba siue qbuscūqz alijs &c. videatur referri solum ad tabulas vlti me voluntatis tn̄ etiam ad factas inter viuos porriguntur.

1 ☞ Alienatio in vltima voluntate prohibita ad alienationez necessariam non est trahenda.
2 Familia mea continetur tantum appellatione meorum.
3 Prohibitum ad tempus censetur permissum post tempus.
4 Prohibitio nuda testatoris est inualida.
5 Alienatio libertis inter extraneos prohibita inter eos censetur permissa.
6 Rem restitutioni subiectam marito datam in dote poterit ipse maritus alienare.
7 Fideicōmissū ex postfacto inutile redditū ptinet ad legatariū.
8 Priuilegiū hospitali concessum extinguitur hospitali extincto.
9 Cōcessio priuilegij eadē ratiōe ad futura nō trahitur q̄ obligatio
10 Nomen heredis fideicommissi est inductiuum.

1 **Pater filium.** † Prohibitio alienationis in vltima voluntate nō tra hitur ad alienationem necessariā. h. d. vel sic. si prediuz est alienari prohibitum cum tamen ob es alienū a defuncto cō tractum obligetur tenet obligatio si solui nō poterat aliunde. dy. Et sic qn̄ alienatio prohibetur de voluntaria intelligitur nō de necessaria. Et de ista materia satis dixi. s. de leg. ij. l. peto. §. fra tre. & §. prediū. ibi pignori dare al's podere: & sic cōiter. Dy. sed cōseruari: hec fuit cā ꝓhibitiōis. Dy. ibi. Dimisso hereditario creditore. i. solutione facta hereditaria ex legitima causa aliena ri ꝓhibita. Dy. ibi. p̄dia hereditaria alienari ꝓhibita. Dy. ibi. vt dimitteret hereditarios creditores. i. vt soluerentur hereditarijs creditoribus. Dy. Et hoc soluit cōtrariū illi⁹. §. predium. s. tit. ꝓxi. l. peto. Dy. ibi. bene emerint. i. secure vt nō potuit ab eis re uocari. Dy. Si non erat aliud &c. vt in litera sequitur qđ est notā duz. in glo. quasi secundus. in fi. & de rebus eorū. l. si pupillorū. §. vlti. Dy. In glo. i. solui. in fi. & de rebus eod. l. magis. §. si fun dus. & §. si pupillus. Dy.

Duobus. Appellatione libertorū testatoris nō conti nentur liberti libertorū. h. d. Dy. Et pro hoc j. de verb. sig. l. modestin⁹. ibi: de noīe meorū. i. de familia. fm gl.
2 † Et sic ap. meorū ꝯtinetur familia qđ est no. & facit qn̄ qs dicatur ser uorū iniuriaz ꝓsequi. de quo no. & dixi. C. ad turpi. l. si femina. & q ac. nō pos. l. negāda. ibi: fundi alienari ꝓhibiti. ibi. cū liberti q erāt de numero familie testatoris. Dy. Ibi. in filio liberte q est legitimus heres. Dy. ibi. Et futuro. i. q nō erat libertus tpe con diti testamēti. Old. ibi. apparet solutio. nā ibi nō ideo debentur ali mēta q2 ꝯtineantur, sed q2 ex ꝯsuetudine viuētis p̄sumitur volūtas morientis. vt. j. de vsufr. legato. l. dānas esto. §. j. Dy. & s. eo. l. no mē. §. filio. & qđ ibi no. in fi. q2 ibi manumissi erāt de voluntate te statoris. Dy. & vide qđ no. j. de ali. leg. l. ij.

Filiam. Mortuis oib⁹ excepto vno quorū cōtēplatio ne alienatio erat ꝓhibita ius ꝑcipiēdi illi soli cōpetit: vel sic. & est idē in effectu si res cōtēplatione pluriū alie nari ꝓhibetur ad eum solū q supest tpe alienationis tota ptinere debebit ibi. & legatarijs vernis al's legatarios vernas. dy. ibi. q remāserit de numero vernarū. Dy. ibi. virilē id est totū ex quo so lus supest. dy. In glo. al's est ad legatarios in fi. Itē op. qđ por tio vni⁹ accrescit alteri. vt. C. de caduc. tollen. l. j. §. ꝓ socio. So. hic voluit ꝑuenire ad vnum tm̄. vt. s. titu. ꝓxi. l. cū pater. §. filie. & §. libertis. imo dic melius: vt in glo. Dy. ibi. §. collegium. & l. vxo ri. in princi. Dy.

3 **Fundum.** Alienatio ꝓhibita in vita videtur post mor tē ꝑmissa. h. d. Uel sic † q ꝓhibet ad tēp⁹ vi detur ꝑmittere post tēpus. Dy. ibi. quoad vixerit lz tollit ꝯtraria ibi. heredes scriptos q erāt extranei. Dy. & in eo fundo: quasi di cat nō solū in alijs rebus. Dy. Opp. qđ illa verba ita em &c. in ducāt alijs de familia fideicōmissi petitionē: q2 inducūt futurū effectū & rō legandi & ꝓhibendi magis spectatur quā ꝟba. vt. s. ti. ꝓxi. l. cū pater. §. dulcissimis. l. nomē. §. vlti. s. eo. & l. fideicommis sa. §. hec ꝟba. rūderi pōt qđ ꝟba futuri effectus dispositiua fidei cōmissum inducūt vt in cōtrarijs, sed ꝟba futuri effectus enūtia tiua nō vt hic. & j. eo. l. nul. §. ex his. & de vsufr. l. gn̄ali. Dy. Et vi de qđ no. C. de condi. ob causam. l. ea lege. in distinctio. glo.

4 **Iulianus agrippa.** † Nuda prohibitio fa cta a testatore non va let. h. d. & facit. s. de lega. j. l. filiusfami. §. diui. & de leg. ij. peto. §. fratre. vbi posui distictionē bonā circa ista materiā quā hic po nit. Dy. & ideo ibi recurras de ista materia & expone agrippa. i. subito cōgregās fm Hieronymū in expositione verborū grecorū bibli. ibi reliquias glo. exponit. i. monumētū. Alij exponūt reli qas. scz rationū ad q̄ tenebatur q ei⁹ negocia administrauerat. sz expositio glo. magis placet ibi alienaret: & causā ꝓhibitiōis nō habebit. Dy. ibi. q neptis. Dy. ibi. nudū q2 causam ꝓhibitiōis nō habebat. Dy. aliqn̄ dicitur nudū mādatū iudicis qđ sine scri ptura emanauit. C. de castrēsianis & ministerianis. l. añ oia. lib. xij. Old. In glo. vlti. ibi. fm Io. vt. s. de lega. ij. l. cū pater. §. cuz inter. & no. hac. l. §. duob⁹. in solutione ꝯrij dicti. §. cū inter. Old. Sed dato qđ ꝑceptū habuisset causaz adiectā valeret alienatio q2 talis ꝓhibitio nō extēditur ad nepotes. in auf. de restitutio. fi deicōmissi. §. nos. col. viij. ibi. sed cōtra scz ad dictum glo. Dy.

Quindecim. Rogat⁹ restituere de pte sua videtur rogatus nō de ea quā emit. dy. Uel clarius † si p̄diū libertis relictū ꝓhibetur alienari inter extraneos
5 inter eos ꝑmitti videtur. Et vnusqsqz videtur ꝓhibit⁹ tm̄ de illa pte quā hz ex cā legati nō de illa quā aliūde q̄rit. h. d. Dy. Et no. qđ ex quo res semel exijt causam prohibitiōis ampli⁹ nō cedit ad illā ad qđ bene facit. C. de impo. lucratiuorū descriptiōe. l. j. lib. x. Et cōtra cautelā q̄ cōiter colligitur ex hoc. §. & C. de fideicōmis. l. volūtas. s. q ꝓhibiti alienare possint inter se alienare. multum facit. s. de transa. l. cū hi. §. si vni. ij. rn̄. Old. ibi. Alij q non sit de numero supra scriptorū libertorū: nā iter se alienare pn̄t. vt. j. sta tim pz. Dy. ibi. Uendiderūt q̄ facere potuerūt q2 ꝓhibiti fue

rant ex familia alienare. Dy.ibi.Ex eodē corpore ꝛ sic venditio
tenuit:vt p̄dixi. Dy.ibi.Que venierūt.i.q̄ vēdite fuerūt. Dy.ibi
extraneū heredē illoꝝ emptoꝝ.dy.ibi.Claudius p̄dicta confir
mans ꝛ rōnē adijciens.dy.ibi.Sed emptorū.s.ꝑsona inspicien-
da est:ꝛ sic hn̄t ex ꝑsona alioꝝ qđ ex sua nō posset hr̄e. Et est rō
q2 ꝑtē illā nō hn̄t ex testō sed ex cōtractu.ꝭm Pe. Itē no. qđ ex
isto.§.determinat Iac.de ra.pulchra q̄stionē quā notaui.C.de
secū.nup.auť.si qs ex his.ꝛ dic vt ibi dixi. Itē facit si qs instituit
plures filios ꝛ grauauit decedētē sine liberis restituere supstiti-
bus ꝛ vnus decessit ꝛ alij successerūt postea moriēs scđs vult ꝙ
habuit a primo relinq̄re extraneo qđ possit.dy.hoc esse verū in
casu certi,vn̄ dicit aut fuerūt rogati restituere q̄dquid ad eos ꝑ
ueniret ꝛ tūc alienare nō possit.C.de fideicō.l.cū virū.ꝛ.ī.ad tre
beł.luci⁹.§.fratres hi heredes.aut vt restituat portiōi heredita
tis ꝛ tūc poterit alienare ar.hui⁹.§.ꝛ.ī.ad trebeł.l.marcellus.§.
quidā.aut simpl'r vt restitueret portionē suā:ꝛ est idē ꝑ hunc.§.
aut sunt verba gn̄alia ꝛ obscura:vt q2 dixit substitutis p̄morię
tib⁹ veniat ad supstites ꝛ tūc erit idē.vt dicta auť.si qs ex his.ꝛ
de annuis legatis.l.titia.in p̄n.Ray.facit etiā ad q̄stionē nota
tā in gl.s̄.de alie.iudicis mutādi cā.l.iij.§.opus. In gl.sed ipso
rū ꝑtes.ibi eā partē q̄rat:q2 in ea nihil est factū cōtra volūtatez
defuncti qđ est verū vbi aliūde nō occasione ꝑtis.sc3 ꝑ ius accre
scēdi obuenit q2 tūc iure legati fingiť vt res ꝓpria.vt.s̄.de vul.
substit.l.si in testō.in fi.qđ est notabile ꝭm Pe.Et arg.huius.§.
6 pōt dici.†qđ si res q̄ subiacet restitutiōi fuerit data marito ī do
te qđ marit⁹ pōt alienare. Itē si habeo rē cōem cū aliquo,ꝛ ip
se mecū diuidit:qđ ꝑtē ꝙ habeo ab eo possim alienare ꝛ ipse idē
l3 esset res alienari ꝓhibita q2 videor hr̄e a socio nō a testatore il
lam partē.in cōtrariū facit.ī.de verbo.obli.l.q ratione.§.fi.cum
ibi notatis.Et ꝭm hanc forte iudicaretur.vber.de bo.

a ¶ Tusculan⁹. a Adde Bal.i proe.ffoꝝ q al legat hūc.§.ꝛ ī.l.sicut.§.de curiōibus.ff. qđ cuius.vni.

Tusculanus. a†Si fideicōmissum reddať iutile
7 ex post facto magis d3 ꝑtinere ad
legatariū quā ad heredē.h.d. Dy.ibi.Cuiusdā tēpli quē nomi-
nauit. Dy.ibi.postea.i.post mortē testatoris vel post factū testa
mentū. Dy.ibi.dissolutū ꝛ ꝑ cōsequens tēplum.al's obstaret.ī.
de annuis legatis.l.annua.§.a titia.ꝛ de cōdi.ꝛ demon.l.ij.Et
8 est arg.iste.§.†qđ priuilegia cōcessa hospitali extinguantur eo
extincto.ad idem.s̄.qui.modis vsufr.amittať.l.si vsufru.vbi de
hoc videas.ī.de reg.iur.l.nominibus.ꝛ de fideiussori.l.mortuo.
ꝛ de censi.i.forma.§.q̄ꝙ.ꝛ qđ ibi no.Quid si reedificetur in eo-
dē loco an priuilegia resumūt vires.ar.qđ sic de seruit.vrba.pre.
l.seruitutes.§.si sublatū.ꝛ.l.eū.ꝛ.l.si testō.ꝛ si seruitus ven.l.ꝛ si
forte.§.etiā. Itē ꝓpter idētitatē nōis esse vr̄.vt.ī.de condi.ꝛ de-
mō.l.filie.§.a titia. Item subrogatū est in locū alterius ergo per
oīa eius cōditiones assumit.vt.s̄.de dona inter virum ꝛ vxorē.
l.si donate.§.sponso.al's si sponsus.preterea non tm̄ de presenti
actū videť.vt.s̄.de liberis ꝛ posthu.l.ideoq3. Itē sic concedi vr̄
vt ad posteros trāsmittatur.vt.ī.de censibus.l.forma.§.quāꝙ
Itē hospitale vr̄ extinctū q2 maxima pars.s.area superest.vt.ī.
de solu.l.qui res.§.aream.in cōtrariū est.ar.s̄.de leg.i.l.si ita.§.
si preterea ius semel extinctum ꝛc.vt dicto.§.areā.ꝛ.ī.de iure fis.
9 l.eius.§.penul.†Preterea qua ratione obligatio ad futura nō
trahiť eadē ratione priuilegij concessio.vt.s̄.de pig.l.fideiussor.
§.lucius.Preterea pōt adduci.l.qui vsufru.ij.rū.s̄.de vsufruc.
ꝛ quia mutata forma substantia videť mutari.vt.s̄.ad exhibē.
l.iulianus.§.s3 ꝛ si qs. Dy.Sol.pōt distingui.aut hospitale ex-
tinctum fuit ex necessitate,tunc priuilegia vires reassumāt aut
ex voluntate ꝛ tunc non.s̄.de pig.acti.l.soluit.in princ.ꝛ.§.j.Et
quod ibi no.ꝛ.ī.de donatio.l.alium.Tho. De ista questione te
tigi.C.de epīs ꝛ clericis.l.omnia priuilegia.ꝛ plenius.ī.de ver.
ob.l.inter stipulantem.§.sacram.Glo.ī.de aqua.co.ꝛ esti.l.hoc
iure.§.si aquam.videtur distinguere an sit destructū subito an
paulatim.ad hoc.xvj.q.vij.c.ꝛ hec dicimus.alias ꝛ hoc scripsi-
mus q2 videtur verum quando destructu3 esset mandato supe
rioris vt tūc pereant priuilegia alias secus ꝛ facit quod no.xxv.
q.ij.c.fi.extra de operis noui.c.ij.ꝛ de ver.signi.c.abbate.¶ In
gloss.sed per casum ibi.si quis titio.ij.responso. Dy.ibi.Sed vt
ministro:hoc non est verum:quia ibi non est legatarius, vt ibi
patet in litera.Sed solue quod ibi fideicommissum deficit pro-
pter factum testatoris.ꝛ ideo reuocatur legatū hic sine facto te
statoris.ꝛ ideo secus.Petr.nam cum alicui legatur ꝛ ideo fidei
committitur nūꝙ est iste minister,sed ille est minister quando te
stator sic dicit volo ꝙ talis sit executor mee vltime volūtatis vt
probatur.s̄.de legatis.ij.l.si quis quos.versic.nisi.ꝛ ad trebel.l.
lucius.§.meuia.cum similibus.Oldra.ibi.Solu.vt ibi:quia ibi
deficit fideicōmissum ab initio hic autem ex postfacto. Dy.ibi.
§.finali. Imo debet dicere.§.j.ibi.ꝛ ibi vt ministro, hoc non est
veru3 imo fuit vt legatarius,vt ibi patet. Dic ergo quod aut le
gatur sub modo qui ab initio est possibilis aut non est possibi-
lis.vt nota.dicta.l.codicillis. Item opponit.ī.de conditionib⁹

b ¶ Propositū.Adde an.bar.hic in addi.ad Bar.q alleg.lud.ro.ad declarationez isti⁹.§.cōsilio.cccij.

ꝛ demōstratio.l.titio.§.vltimo.solue vt ibi per Dyn.no.ꝛ.s̄.de
legatis.j.l.si fundū ꝑ fideicōmissum.§.j. Uel dic ꝭm Pet.ꝙ hic
nō est modus q pēdet ex facto alteri⁹.vt solet dici.C.de his que
sub modo.l.j.ꝛ ideo dic vt ibi.ꝛ.l.iuł.al's incipit si a filio. Dy.

Mater. Al's pater.Si alienatio est ꝓhibita inter plu
res in vltima volūtate ꝛ depositū est ad quem
alienatione facta debeat peruenire inter ꝓhibitos fideicōmissi
petitio locum non habet.hoc dicit Dy.Et potest intelligi trib⁹
modis.¶ Primo qđ ista verba nō inducunt fideicōmissum.s̄.
quo ad matrē.vt in.§.hec verba.¶ Secūdo modo qđ nō indu
cūt fideicōmissum inter se sed quoad successores.vt vnū ex fami
lia.§.fi.¶ Tertio qđ nō inducunt fideicōmissum viuētibus fi-
lijs vt successores possint petere donec instituti heredes viuunt
si eis mortuis petent ibi.deque ea re.i.de non alienando sed cō
seruando. Dy.ibi.Relicta videantur sibi inuicē. Dy.in fi.inter
filios. Dyn.Sed quoad filios filiorum sic. Dy. In glo.quoad
verba:ibi.l.vnū.§.fi.ꝛ de hoc quoad filios suos nō inter se.imo
videtur qđ etiam inter se.vt.s̄.ti.pxi.l.titia seio.§.seia.Et qđ no
tatur eo.ti.l.codicillis.§.instituto.sed ibi qn̄ non adijcitur fidei
commissum immediate precepturus. Dy.

10 Ex parte. †Nomen heredis est aptū ad fideicommis
sum inducēdū.h.d.Licet em̄ hec verba pu
to vt heredem ꝛc.non sapiant legatum tamen hanc interpreta
tionem patiuntur licet improprie.arg.ī.eo.libertoꝝ.§.qđ tn̄ cas
sius. Iac.ibi.hoc amplius.i.vltra portionem hereditatis. Dy.
In glo.ibi.lucius.§.fi.vbi habes hunc casum de verbo ad ver-
bum.in fine.s̄.enunciatiua hic dispositiua. Uel dic qđ ibi sunt
verba futuri euentus enūciatiua que nihil important,vt nota-
ui.s̄.eo.l.fundum. Dy.

1 ☞ Mens testatoris est preferenda verbis.
2 Inductum ad vnum effectum non debet operari contrarium.
3 Legatum verbis extensiuis factum est validum.
4 Onus quod fideicommissi legato adijcitur legato adempto adimitur.

Pamphilo. In fideicōmissis magis atten
di debet voluntas fideicōmit-
1 tētis quā verba.h.d. Uel sic†mens testatoris p̄ualet
verbis.vel sic verba enūtiatiua ad honoratū directa
fideicōmissum inducunt.ibi fideicōmisit.i.fideicōmisisse videa-
tur.dy.ibi.Fideicōmissum subaudi esse.dyn.Oppone ꝙ omnia
veniāt in fideicommisso etiam data in codicillis:sed dic quod
verba presentis tēporis non extēdunť ad preteritū vel futurū.ī.
de auro ꝛ argē.leg.l.si ita.Sed nōne per hec verba hoc ampli⁹
videť repetere p̄cedentia ꝛ de nouo relinquere.vt.s̄.eo.l.si sic.ꝛ
ī.eo.l.si tibi pure.Rn̄deo hec repetitio non affert cōmodum er-
2 go nec incōmodū.†Item qđ inducitur ad confirmandū nō de
bet inducere cōtrarium effectū.arg.a contrario.ī.de adimē.le.
l.legata inutiliter.dy.Alij dicūt ꝙ cum oīa trahantur ad vnu3
tempus.s.mortis.vt.ī.ad.l.fal.l.meuij.ꝛ.l.plautius.qđ oīa etiā
in codicillis relicta cōprehendantur,sed de his non erat dubiū
sed de centum.alias certum.

b
3 Propositum. b†Licet testator in legādo vtatur
verbis extensiuis nihilomin⁹ tenet
legatū.h.d.dy.ibi.Accersitis.i.notatis.dy.ibi.Dicta.i.verba
ibi in testatore.i.coram testibus.dy.ibi.Destinata essent.i.ante
destinationem ꝛ etiam verborum extensionem in gaium ꝛ seiū
collata.dy.Et est arg.iste.§.ꝑ gl.que est.C.de contrahen.emp.
l.in vendi.qđ si dixi volo emere ꝛ tu dicis volo vēdere qđ sit cō
tracta venditio.l3 gl.videatur innuere cōtrariū.s̄.de legatis.j.
l.serui electione.in prin.Sed dic ꝭm Pet.vt dicta.l.in ementis.
Et rn̄de ad istū.§.et facit etiā ad illud qđ notať.C.de iuris ꝛ fa
cti ignorā.l.ij.si dixi nō adeo vel nolo adire an videar repudias
se.de quo dic vt ibi.ꝛ.C.vn̄ liberi.l.q se patris.ꝛ.ī.ad tertuł.l.fi-
lij.In gl.sc3 q2 dixit in fine.imo forte dubium erat q2 fuerāt ver
ba extensiua velle relinquere.vt.ī.ad tertullianū.l.filij.sed tn̄ va
let,vt hic.C.communia de legatis.l.ij.dy.

4 Duas filias. †Adempto legato videť ademptū
onus fideicōmissi legato adiectum.
h.d.dy.ibi.Heredes fecerat aliqs.dy.ibi:ab eadē filia cui prele
gauerat.dy.ibi.fundi sibi prelegati.dy.ibi.restitueret per qđ vi
detur in effectu reuocatū esse p̄legatum.dy.Oppo.qđ prelega-
tū non sit in eo ademptū ergo nec onus.Sed dic qđ est adēptū
totu3 qđ percipiebatur iure prelegati:alia em̄ dimidia percipiť
iure hereditario.Sed dic qđ est ademptum totum qđ percipie-
bat iure p̄legati.Scđo op.qđ onus remaneat saltē rōne portio-
nis hereditarie.vt.s̄.eo.l.j.§.sciendu3.ꝛ.l.qnta ꝛ sexta.Et solue
q2 relictū erat vt a legatario nō vt ab herede.vt.s̄.eo.l.paulo.§.
iuł.ꝛ.l.cū quis.§.vlti.dy. In glos.cū em̄.ibi:ꝛ partē sc3 dimidiā.

dy.Et

Dy. Et legas cũ sequentibus nõ cũ precedentibus ibi ei⁹. s. prelegati ibi. aliud dic vltra dimidiã prelegati ibi p eo qd est .s. s. vltra dimidiã plegati: z sic gl. est clara q̃ erat obscura. In ea gl. in fi. hoc non placet. imo põt vltra grauari in oĩ eo qd nõ hz iure hereditario dũ tñ integra qrta sibi reseruet. non ob. iste .§. qz est hicrõ qz rogãdo filiã cui fũdũ plegauerat de dãdis .xx. sorori voluit recõpẽsare. sed postea rogãdo eã de restituẽda pte fundi vr eas voluisse ad equalitatẽ reducere vñ cessat rõ quare voluerat ei .xx. dare. Sed qd si rogaret solũ de tertia pte fundi. Respondeo secus. nam nihilominus daret .xx. Jac. de ra.

1 ☞ Institutus in parte z grauatus de restituendo retentis hortis eos insolidum retinebit.
2 Verba ista: retentis tibi hortis. fideicommissum inducunt.

Post emãcipationem. Si credo duos mihi successuros diuersis iuribus z eodẽ iure succedãt ab vno legata relicta debent ab eo insolidũ. h. d. ibi potuerat. Et dic qd erat emãcipata a pre, al's nõ potuisset facere codicillos nec habuisset heredẽ iure isto. vt .j. de dona. cã mor. l. tã his. ibi agros specificatos z noiatos. Dy. ibi. ad vtrũqz tũc. i. patruũ z auũculum. Dyn. ibi. p bonoz pos. vñ cognati. Dyn. ibi. dederit i. dãda relinqt. Dy. ibi. ab eo. s. patruo. Dy. ibi. pstari a patruo tñ. dy. In gl. ergo in codicil. i fi. Sed tñ pariter ab intestato patruus z auũculus succedunt. vt in auf. de here. ab intesta. §. reliquũ. Dy. In gl. vlti. ibi vr esse respõsum arg. insti. de inuti. stip. §. preterea. z quod no. per Dy. z de le. ij. l. cum ab vno. Ray. ibi cum estimaret. z dic vt ibi. Dy.

1 **Seia.** † Institutus p parte z de ea restituenda grauat⁹ hortis retẽtis ipos hortos dz insolidũ retinere. h. d. vel sic. testator voluit p vnũ heredẽ hortos hereditarios reti-
2 neri vr voluisse qd retineant insolidũ. z sic no. † qp ista verba retẽtis tibi hortis zc. relata ad vnũ de heredib⁹ fideicõ. importãt. vt .s. e. l. fideicõmissam. §. si qs. z. l. cũ pater. §. donationis. z no. de significato hui⁹ verbi retinere z vide in alphabeto ibi dñt. vel p parte tñ. p qua est heres. Dy. Et dic circa hoc cũ qrit qñ defunctus sperat vnũ succedere z alius cũ eo succedit pter intentionẽ defuncti an ille teneat legata soluere insolidũ vel p parte. distingue aut sunt legata libertatũ aut aliarũ rerũ: si libertatũ insolidum pstat. vt .s. de iure codicilloz. l. q grauat. §. fi. z. l. se. si aliarum rerũ tũc aut res sunt indiuidue aut diuidue si indiuidue. in solidum prestantur. vt .j. eodem. l. fina. si diuidue tunc aut testator qui heredem onerabat volebat qd totã hereditatẽ haberet z tũc p pte tñ quã obtinet: vt dicta. l. fi. z. l. cũ pater. §. cũ estimaret: aut volebat qd totã haberet: z tũc integra legata pstabit, licet alio tramite portio sibi accipiat quã testator sperauerit: vt hic fm pe. de hoc latius dixi dicto. §. cum estimaret.

1 ☞ Grauatus de parte sua non deducenda ipsam habebit iure hereditario.
2 Maritus vxorem dominã appellare potest.
3 Pars legata de toto legato videtur detracta.
4 Generi per speciem derogatur.
5 Tabellio presumitur legaliter suum gessisse officium.
6 Clausula generalis non debet extendi ad legata specialia quibus dies est apposita.
7 Verba presentis temporis a testatore prolata ad diem conditi testamenti sunt referenda.
8 Nepotes an contineantur filiorum appellatione.
9 Legans quicquid habet in patria censetur legare possessiones illi patrie adiacentes.
10 Libell⁹ admittitur hoc modo: peto talẽ rem cũ ptinẽtijs suis.
11 Possessionum nomine an veniant mobilia in eis existentia.
12 Fideicommisso extincto extinguitur onus ei adiectum.
13 Adoptare nolens an perdat hereditatem vel legatum.
14 Partis solutione an liberetur quis a pene prestatione.
15 Accessiones legati non veniunt in restitutione pendente die vel conditione.
16 Pater filiam naturalem dotare non tenetur.
17 Pater filio naturali ciuiliter potest obligari.
18 Restitutio fideicommissi an teneatur ante conditionis euentũ.
19 Beneficium ad voluntatem concedentis collatuz finitur morte concedentis.
20 Fideicommissum simpliciter relictum quando peti possit.

1 **Vxorem.** † De parte sua nõ deducẽda grauatus ipsam partẽ habebit iure hereditario. h. d. vel sic. si testator phibet vnũ ex heredib⁹ aliquã partem nõ vẽdicare pcipuã nõ videtur partẽ alij plegare. Ray. ibi vendices iure pprio. Dy. z hec verba sapiebãt qd vxor nullã partẽ haberet qz ista verba sic exaudiunt qd nulle partẽ vendices zc. partẽ dico q̃ declarat p verba que sequũtur cũ scias zc. vñ nisi ista verba fuissent apposita nihil de-
2 beret in fundo vxori. ar. .j. e. l. nõ aliter. Jaco. de ra. † Et not. qd maritus appellat vxorẽ dñam. de hoc dixi. .s. de leg. ij. l. luci⁹. §. q̃ marito. z. .j. de annuis lega. l. titia. §. q marco. z. .s. eo. l. cũ quis §. seiam. Itẽ qd maritus dz habere dilectionẽ z pietatẽ ad vxorem. ibi vendices iure pprio. Dy. ibi. voluerit. i. voluisse videat p verba pdicta peto zc. Dy. Et facit hic lex qp si aliqs habebat fundũ cõem cũ titio z in testamento suo dixit pte fundi mei lego sempꝛõio: qritur vtrũ debeat habere totã partẽ quã habebat p inde ac si dixisset simpliciter lego fundũ meũ. nã tũc totã partez haberet. vt. .s. tit. pxi. l. serui electione. §. si. aut solũ ptem partis quã videt habere. ar. hui⁹ litere. z ar. .j. de dãno infec. l. si plures. sed contrariuz fuit iudicatum de facto qz in testamẽtis zc. vt. .j. de reg. iur. l. in testamẽtis. Et p hoc. .s. ti. pxi. l. luci⁹. §. filiã. vbi exponit partis q̃ est dimidia. Jac. de are. z p hoc. .s. e. l. pater. §. filiã. In gl. s. dimidiã suo iure. Dy. ibi. haberet dimidiã iure hereditario. dy. ibi. z reliqua. i. tres partes. dy.

3 **In testamento.** † Legato toto si ps postea fuerit legata a toto videt de legato detracta. h. d. ibi cõcedi volo. hoc verbũ cõcedo trahit ad dominiũ. de quo dic vt dixi. .s. e. l. vxori. §. fi. ibi alio capite. i. alia pte testamẽti cõtinebat qd seqtur. Dy. ibi legato. i. estimationez partis seu partiũ fortunio legate. dy. in fi. qz quãtum relinqtur scdo: tñ videt ademptũ primo. vt. C. de lega. l. cũ qd. dy. In gl. vlti. ibi. si pluribus. §. j. z. .s. eo. l. si res. dy. In ea. glos. in fi. fortunius ergo habebit dietã cũ cellario nec alij habebunt estimationem: nec fortunius aliqd habebit in legato generali. ar. .j. de ali. lega. l. alimẽta. §. basilice. Et sic speciale legatum relictum fortunio derogat generali. Ja. Op. qd admittat tñ ad cõmune relictum oim libertoz. vt. .j. de ali. leg. l. libertis. sed ibi pcessit speciale z sequit gñale hic econtra. Preterea vtrũqz relictũ erat ob eandẽ cãm hic simplr. Dy. Itẽ ibi fm relictũ nõ habebat se ad primũ sicut pars ad totum hic. Oldr. z ideo pars eximitur de suo toto. Oldra.

Codicillis. Generi gñalissimo p genus subalternũ derogat. h. d. Dyn. Vel sic † genari per
4 speciẽ derogat: vñ si legat vni species alij gen⁹ ille cui legat genus nihil pcipiat de legato speciei z. h. d. Dy. z idẽ in. §. seq. ibi oĩbus z si fuit gñale legatũ. Dy. ibi. Volui pertinere in pteritũ. Dy. ibi. Legauero in futurũ. Dy. ibi. Tuscie not. hic tusciam in textu z qd dicit piceno exponit. Ray. i. pistorio. In glos. vlti. ibi derogat generi, z iste est casus. dy. in fi. Et sic vult dicere gl. ista qd legatũ relictum libertis de liberis eoz erat speciale, z sic derogat generi: vnde etiã si liberi libertoz fuissent hic legati extraneo idez esset. nã ideo legatũ magis est speciale fm Jac. de ra. sed Pe. intelligit qd legatum de liberis si gñale tñ propter duram separationẽ nõ derogatur fm eum, z hoc indicat text⁹ dũ dicit pietatis intuitu. z de hoc no. .j. de fundo instru. l. quesitũ. §. vlt. z plenius per Dy. z alios extra de reg. iur. c. generi. lib. vj. z de reg. iur. l. in toto.

Felicissimo. Sũmatus fuit. .s. §. pxi. qz idem dicit in effectu: z facit extra de rescriptis. c. si propter tua debita. lib. vj. z vide quod plene not. .j. de fun. instru. l. qsitũ. §. penul. de vsufr. leg. si alij. z facit iste. §. ad qõnẽ talẽ pducit instrumẽtũ quoddã, qp cũ fama dr esse falsum. alia fama sĩr est cõis qp tabellio q illd cõfecit est legalis psona. qrit cui fame credatur. hic est ar. qp p famã qua dr falsum instrumẽtũ derogetur tanqp p speciale illi fame q̃ tabellio dr legalis psona qd illa fama sit gñalis ad oẽs alios actus illius tabelliõis. dy. In cõtrariũ est qp prestantius est priuilegiũ bone fame. vt extra de accusa. c. lz in beato petro. z no. in glo. magna. e. ti. c. qualiter z
5 qñ. † Et qz psumptio est p tabelliõe qd legaliter gesserit officiuz suũ vt extra de pscrip. c. ad audiẽtiã. Itẽ est ar. ad aliã qõnẽ: ecce testator dixit qp relinquebat cuidã nepti sue cẽtum ad nubẽdum z multa alia legata relinquit z vxorez sibi heredẽ instituit z dixit qp legata ab eo relicta volebat pstari: demuz post mortẽ vxoris modo puella est nubilis etatis z vult nubere nũquid statim possit petere centũ an debeat expectare mortẽ vxoris. hic ẽ ar. qp statim possit agere nec videatur testator cogitasse d illo legato spãli cũ dixit oĩa legata pstari debere post mortẽ vxoris
6 ad idẽ. vt. .j. de pecu. lega. l. seruo. † Itez clausula gñalis ad legata specialia quibus erat dies apposita nõdz extẽdi. vt. .j. de ver. obl. l. doli clausula. z. .s. ex quib. cau. maio. l. sz z si in pretorem. §. deinde. z ad idẽ. .s. de leg. j. l. talis scriptura. sed z illa. l. posset adduci in contrarium, qz ibi dixi testtor legata quibus diez nõ apposui dari volo tali die: vñ pter testatoris volũtatem illud ibi contingit econtra qz qui oẽ dicit nihil excipit. .j. de auro z argẽ. legato. l. plauti⁹. C. mã. l. a procu. z qz facile erat dicere testatori excepto tali legato nepti mee si volebat. vt. C. de cadu. tollẽ. l. j.

§.penul. Itez standū est voluntati defuncti nec est recedendum a verbis. j. eo. l. nō aliter. precipue cū nulla sit ambiguitas. vt. s. eo. l. ille aut ille. §. cum in v̄bis. ꝛ q2 in certis nō incertis loc⁹ est coniecture. j. de verbo. obli. l. cōtinuus cū ita. Sed primū videt̃ verius precipue illa rōne q2 nō debemus facere repetitionē que faciat legatum inutile. vt. s. de le. j. l. seruo. §. si ab ipubere. ꝛ de leg. ij. l. titia. §. j. hoc autem faceremus si solū post mortē vxoris puella debet habere legatū: q2 forte ante moreret̃ neptis quaz vxor. Item q2 fauorabiles debem⁹ esse matrimonio. vt. s. so. ma. l. j. ꝛ in ambiguis pro dotibus rn̄dere. vt. s. de iur. do. l. in ambiguis. lz adhuc nō sit dos sed destinata doti. dy. Item si dicere mus qd idus non excederet legitimam seu debitū bonoꝝ subsidium ipsi⁹ neptis tūc nō potuisset testator aliquā dilationē apponere. vt dixi. s. ti. pri. l. fi. §. filie. ꝛ plenius. C. de inoffic. testō. l. qm̄ in prioribus. Itē facit qd si emi possessionē a titio ꝛ plurib⁹ alijs deinde eam locaui eidē titio deinde in testō legaui eaz ipsi titio: per hec verba lego possessionē talē titio quā ab eo emi ꝛ eidē locaui vtrū videat̃ legata tota possessio an vero sola pars ab eo empta: q2 v̄ba sequētia videant̃ restringere legatū, dubia est questio ꝛ multa possent allegari ꝑ ꝛ ꝯ. sz forte fauore vltime voluntatis tota videbuntur legata ꝛ verba sequentia magis sint demonstratiua quam restrictiua.

¶ Casus singularis.

8 ¶ Testō. Ad de qd istū tex. allegat notabilē Ioā. de imo. i. l. hmōi. §. cū pater. s. de lega. j.

7 **Testamento.** †Verba p̄sentis tēporis referunt̃ ad diē cōditi testamēti. h. d. dy. ibi dn̄o meo quōdā ad hoc. s. e. l. cū qs. §. seiā. In gloss. imo mortis ibi solutio, ibi. nā ibi ꝓpter factū defuncti augentis vel minuē tis ꝛ naturam relicti inspicit̃ tēpus mortis. dy. Vel ibi nō sunt verba presentis temporis sed preteriti imperfecti. s. que vni p̄stabam, ꝛ ideo ꝛc. vt predixi. s. e. l. vxori. §. j. s̄m Pet. ibi filie. §. fin. ibi ꝓpter noui noīs impositionē. ꝛ q2 ibi fuerunt verba futuri tēporis q2 dixit qui mei erūt cū moriar. Dy. ibi. l. penul. ibi, in accessorijs inspicit̃ tēpus mortis. Dy. hic principali. Dy. vel s̄m Iac. de bel. ad. l. filie. §. fi. Rn̄de qd ibi substitutio sapit naturaz illius in cui⁹ locū substituit̃. ꝛ ideo s̄m qd videtur trahi ad tempus testamēti: sed inspecta alia re in cuius locū substituitur que fuit eiusdem noīs ꝛ extabat tp̄e testamenti. vel dic ꝛ melius ibi fuerunt verba futuri tēporis ꝛ substitutū succedit loco alteri⁹. iac. Item op. de. l. vlti. j. de optio. legata, sz ibi fuerunt verba futuri temporis que referuntur ad tēpus mortis. Vel ꝛ hic tempus mortis inspicitur q2 dicit relinquerētur q̄ referūtur ad tempus mortis vt. j. de tabul̃ exhibē. l. j. §. fi. dy. vel relinqueret̃, dz exponi. i. ascribētur: ꝛ iste fuit intellectus huius litere. Item facit si mulier ꝓmisit in dotē equū triū annoꝝ qd tēpus debeat cōputari a die promissionis: in contrariū qd a tempore nuptiarū. facit. s. de iure dotium. l. tali.

8 **Concubine.** †Appellatione filioꝝ nepotes continentur cum de separatione a parētibus facienda tractat̃. h. d. dy. in fi. ꝓpter durā separationem et facit ad questionez an vxor debeat ali per filiū in domo patris vel extra de qua no. ꝛ in speculo qui filij sint legitimi. versic. sed nunquid vxor. ꝛ versi. sequenti.

9 **Legauerat.** †Si testōr alicui legat qcqd possidet in aliqua patria legare videt̃ possessiones illi patrie adiacentes nō tm̄ videtur legare calendarium in quo continentur noīa debitorum. Item nec pecuniā q̄ ibi erat gr̄a fenerandi. h. d. dy. ibi. calendarij. s. i scriptura q̄ est infra. Et facit iste. §. ad questionē si testator legauit fratrib⁹ minorib⁹ fructus oīm possessionū suaꝝ vsqz ad qnquenniū testator ibi habebat boues, oues: ꝛ multa alia aīalia, nūqd fructus istorū aīaliū ꝑtineant ad ipsos fratres. ꝛ est hic arg. ꝙ sic. nā si testator legat possessiones nō continentur mobilia vt calendariū ꝛ pecunia d̄posita in illis possessionib⁹. Et rō est, q2 non sunt ibi gratia perpetui vsus poss. l. iij. §. nerua. Ex quo colligit̃ differētia inter naturalē possessionē ꝛ ciuilē etiā circa rem mobilē. ad idem. e. tit. l. rem q̄ nobis. ꝛ. l. pap̄. ꝛ. l. j. §. ꝙ ꝑ seruum. contrarium not. C. vti possidetis. l. j. vtrubi. l. j. Sed verum est qd res mobiles improprie dicunt̃ possideri. Item ꝯ. j. ad municip̄. l. filij. §. qui fenus.

10 Dy. Item facit arg. iste. §. qd †admittat̃ talis libellus peto talē rem cū ꝑtinentijs. Dy. Et facit ad idē qd no. j. de verb. sig. l. rei appellatiōe. vel talis libellus peto quidqd possides in tali villa. de quo no. ꝑ galleotū de libelli oblatione. penul. versiculo seu penulti. q̄one. ꝛ in speculo de actio. seu petitio. §. j. versi. qd si peto. ꝛ de relig. do. §. j. versi. qd si recte. ꝛ ꝑ hoc. j. de penu leg. l. nā ꝙ §. penul. ꝛ qd ibi no. de offi. p̄fec. vrb. l. j. §. cū vrbē. ꝛ. C. de bonis vacan. l. cum qn̄. lib. x. ꝛ de hoc etiā tetigi. s. eo. l. patronus. §. j. ꝛ de operis noui nunti. l. de pupillo. §. qui nūtiat. ꝛ est expressum extra de restitu. spol. c. cū ad sedē. ꝛ de sepulturis. c. in nostra. et vtrobiqz per Inno. ꝛ Hosti. in fi. Simile verbū. j. e. l. §. pater. et. de edil. edic. l. quero. Iac. Et hec v̄ba sunt aliquātulū obscura ꝛ dicit glo. s. non deberi, q2 ibi erant ad tempus. Et eodē modo potest dici deberi q2 ibi erāt perpetuo. dicit Iac. de ra. qd salua pace glo. calendariū siue sit ibi perpetuo siue ad tempus nō debetur. pone eñ quod calendariū esset scriptū in loco vñ non posset amoueri, certe scripta in eo nō venirēt in legatū: quō ergo dicit glo. responsum esse vñ, potest dici qd ista responsio colligitur hoc modo qd sicut instrumenta redacta in calēdario nō cedūt legato ita nec pecunia q̄ est destinata calendario: q2 nō est pecunia q̄ stet perpetuo cū cōtinuo feneretur nec patiat̃ eam esse officiosam. ¶ †Facit etiā ad q̄onem rustici vendentis possessiones

11 suas nunqd videat̃ vendidisse mobilia q̄ sunt in possessione. Sz in hoc etiā posset etiā aduerti consuetudo loquendi: rustici eniz consueuerunt sic loq nec credunt noīe possessionis mobilia cōtineri s̄m Iac. de ra. ꝛ idē pe. in. l. fi. C. de cōpensat. ꝛ de cōmun. ū rerum ali. l. j. ꝛ ibi in glo.

a **Testamento.** [a] Si testm̄ desinit esse in cā relicti ꝛ onus relicto adiectū euanescit. h. d. Vel sic. si legatarius cōsequatur legatū ex alia cā quā ex causa

12 legati onus ei annexū euanescit. dy. Vel sic. †quoties extinguit̃ fideicōmissum extinguit̃ ꝛ onus eidem adiectū. h. d. ibi quotiescunqz. iō hoc dixit vt ad secundas nuptias stipulatio extēderetur qbus non dictis nō extenderet̃. vt. s. ti. j. l. cū pater. §. pater in fi. dy. ibi. instituerat qdam testator. Dy. ibi. Mortu⁹ testator. nā si viueret primo ꝯpeteret sibi actio. s. so. mat. l. gaius. ꝛ ꝙ ibi nota. qd menti tene. Dy. ibi. p̄sentib⁹ ꝛ cōsentientibus. sec⁹ forte si per mulierē stetisset. vt. s. ti. pri. l. fi. §. antepenul. Iaco. ibi. q etiam scz mater. Dy, ibi. eius. s. filie. dy. ibi marito. s. tertio. Dy. ibi. Ex cā legati cū extinctum fuisset patre dante dotem in vita. Dy. ibi. An heres maritus tertius. Dy. Et collige ex isto. §. ibi heres extiterit filius ꝛc. qd subaudiendū est. s. quondam: nam pater iaz erat mortuus. vñ facit ad questionē si tabellio confecit instrumentum in quo cōtinetur ꝙ titius ꝓmisit dare centum sempronio filio seij ꝛ seius pater erat tunc mortuus qd propter hoc nō dicatur instr̄m falsuz. ꝛ qd subaudiatur quondā. ꝑ hoc. j. de publicanis. l. confessio. §. si eā rem. vbi dixi: ꝛ in speculo de instrumentoꝝ editiōe. §. restat videre. ver. quid si ita cōtinet̃. ꝛ ꝑ hoc. s. de iureiu. l. cum ꝓponas. s. locati. l. ex cōducto. in fin. ꝛ. l. seq. ꝛ de dam. infec. l: si finita. §. si forte. in fi. In gl. ꝙ facere potuit ibi ex stipulatione patris. cōtra. j. de ver. ob. l. eū qui. §. qui sibi. ꝛ de solu. l. stichum. §. quesitum. vbi videt̃ filius adiectus ad solutionem tm̄ non ad actionē. sed ibi pater stipulabat̃, cuius noīe nō cōpetebat actio filio hic ꝯpetebat: q2 cōis est actio patris ꝛ filie si nulla interueniat stipulatio, ꝛ hic pōt esse rō stipulantis in dote, vt no. in. l. gaius. q̄ statim allegat̃. Dy. In gl. tribus modis ibi stipulationez omiserūt. sed hoc q̄no cum iure futuro renūtiari simpl̃r nō possit. sed dic ꝙ talis renūtiatio in presentia habet vim pacti sic ꝛc. vt. C. de pactis. l. j. Iac. de ra.

Heres. Non tenet rogatio quo ad actionē vel coactionē qua quis rogat̃ aliū adoptare. h. d. ibi. Si alias fecerit. i. si nō adoptauerit. dy. ibi. Cōpetat. s. vt adoptet̃ vel, det̃ ad interesse. dy. ibi. ex fideicōmisso. i. ꝑ fideicōmissuz cōsequendo si nō adoptetur. dy. In glo. ad hoc. s. ibi expone vt ibi no. Vel dic refert vtrū ponatur in cōditiōe ꝛ obtinet. l. cōtraria aut in rogatione ꝛ obtinet. l. ista, q2 non hz actionē ad cogēdū eū adoptare. sicut in simili d2. j. de condi. ꝛ demō. l. cū ita. ꝛ. C. de

13 inutil. stipu. l. libera. †sed nunqd iste qui nō vult adoptare amittit hereditatē vel legatū. Rn̄deo sic si nō erat inhonestū habere talē in filiū. ar. C. de hisq̄ pene nomine. l. j. ꝛ de fideicō. l. fi. ꝛ. j. de condi. ꝛ demō. l. cū ita. licet glo. videatur innuere cōtrariū. ray. qui tenet qd legatū pure debeat̃ habita cōditione ꝓ nō adiecta q2 turpis. Ia. in ea. glo. in fi. sed dic ꝙ si ꝯtrium referatur ad textuz ibi loquitur in emācipatiōe hic in adoptiōe. Item ibi d2 qd non cogitur hic nō dicit̃ an cogatur vel nō. si vero cōtrariū referatur ad gl. tūc solue vt hic. ꝛ ibi no. Ia. de bel. ibi facit iste. §. ad pulchrā q̄onem: testōr reliqt vxori vsumfru. fundi, ꝛ si heres eaz turbaret ꝙ priuaretur hereditate. heres eā turbauit an hereditas applicetur ibi vxori an venientib⁹ ab intestato. iste. §. est ar. quod ipsi vxori. de hoc vide per Ia. de bel in auc. de nup. §. que vero. in fi. col. iiij.

Agri plagam. Si vnus legatarioꝝ voluit hr̄e legatū: alius nihilominus potest legati partē petere. ꝛ ꝑ ea parte tantū quā consequitur dz on⁹ subire nō insolidū. h. d. dy. Et qd sit plaga vide. C. ad. l. fal. de plagiarijs. super rub. ꝛ. s. ad. l. aquil. l. si ex plagijs, ꝛ vide in alphabeto, ibi. sub pena centū. no. verbuz vulgare sub pena ꝛc. sic s. fami. hercis. l. heredes. §. in illā. ꝛ vide ꝙ ibi dixi. Iac. ibi. Permittant legatarij supradicti. dy. ibi. petere oblato p̄tio, ꝛ hic hz rei. ven. q2 petitio est in rē vt. j. de actio. ꝛ obliga. l. actio in personā s̄m Dy. ita rn̄dit de facto consultus. Dyn. Et ita ex hoc. §. determinatur q̄o, qd si testator grauauit heredem suuz vendere predium ꝑ centū qd facta oblatione pretij possim agere rei ven.

ad predium

ad predisi nec habeo necesse agere ɔtra heredē actiōe ex testō vt tradat ⁊ ꝓbat hoc.§.dy. Alij tñ dicūt ɔtra: vt dici solet. C. cōia de lega.l.j. vbi de hoc dixi.⁊.ff.de lega.j.l.fideiussoꝛ.§.meminisse sibi alter prosequi nolit.rō dubitationis erat: q2 minus vēditur pars quā totū.vt.s̄.fa.hercis.l.meuius.§.fi.⁊ sic heredes grauati tur in hoc q2 forte nō erant partē vendituri: sed hoc ē ex volun tate testatoꝛis.arg.s̄.de lega.ij.l.neminē.⁊.j̄.de cōdi.⁊ demō.l. cui fundus.fm Jaco.de ra.⁊ Pe. Itez q̄situm iste ꝟ.est ar.ꝙ si potestas mādauit iudici maleficioꝝ vt a petro ⁊ martino male factoꝛibus reciperet satisdatiōnē de parēdo mādatis ⁊ stādo iuri sub pena cētū ⁊ vnus eoꝝ aufugiat ꝙ alter nō teneatur satisdare nisi de quinquaginta.ad qđ facit.j̄.de cōdit.⁊ demō.l.cui fundus.⁊.l.legata.§.fi. Itē facit ꝙ si ptās cōdemnauit aliquez in ducētis soluēdis.j̄.decē dies sub pena quarti sicut fit cōiter ⁊ iste cōdēnatus ante decē dies soluit centū libꝛ.⁊ alias centuz nō soluit an teneat ad penā quarti oīm ducentarū ac si nihil soluisset, an solū ad penā quarti solum centum nō solutarū. Et est hic arg.ꝙ teneatur ad penā solum cētum non solutarum. In contrarium est.j̄.de penu le.l.j.de ꝟb.obli.l.stipulationum alie.§.si forte fami.hercis.l.heredes.§.i illa. Itē pro hoc est illud qđ
14 solet dici cōiter p gl.† qđ a pene prestatiōe nō liberat quis prestando partē.vt no.s̄.si qs cauti.l.si fuus.§.si plurium. In gl. magna.que incipit caute ⁊c.dy.in scholis. Itē facit ad q̄onem si heres emphiteote soluat partē suam qđ res non aperiatur in dominū ꝓ illa parte de qua satis dixi.j̄.de ꝟbo.ob.l.ij.§.ex his. Itez facit ꝙ heres vasalli possit iurare fidelitatē pro parte sua in contrariū est qđ insolidum.j̄.de ali.lega.l.cum vnus. cum similibus. vbi de hoc dicam ⁊ vide in vsibus feu.si de feudo controuersia fuerit.c.omnes filij.

Soꝛoꝛi. Grauatus de restituēdo post tempus ad fructus perceptos medio tpe restituēdos nō co-
15 gitur.h.d.dy. Uel sic.†accessiones legati pendēte die vel conditione non veniūt in restitutionē. Et loquitur iste.§.de fructibus perceptis ante existentiam cōditionis .s.vt in restitutionē non veniāt.vt.j̄.ad trebel.l.in fideicōmissaria. Sed quero quid de fructibus extantibus tempoꝛe aduenientis conditiōis an in restitutionē veniāt.⁊ videtur qđ nō:tali rōne legatum annuum simile est legato vsufruc.vt.j̄.de annuis legatis.l.in singulos.s3 in annuo legato ita est qđ si legatarius decedat iaz incepto anno cōsequitur integrū legatū.vt.j̄.de annuis leg.l.a nobis.ergo sic erit ⁊ in fructibus vt s3 cōditio veniat fructibus pēdentibus fructus integre remaneāt apud heredem.s3 istud arg.tollit dicta.l.in singulos.in vltimo ꝟsi.in cōtrariū ꝙ fructus pēdētes veniat in restitutione est glo.s̄.de vsuris in fideicommissi.in princ. In glo.magna q̄ incipit esset aūt.sed qd iuris sit non dico ad pn̄s q2 pēdet de facto.dy.in scholis facit ꝓ hac parte.s̄.e.l.qui cōcubinā.§.si fundū. Ray.ibi an agnata.i.nata.dyn. In glo.s.q2 nec sunt relicta ibi presumitur:q2 nati eo viuente ƀ aūt post moꝛtem.ol. In ea gl.in fi.vel dic vt ibi dixi.quia pater donauit filie ⁊ donatio retrotrahitur quantum ad fructus ⁊ partus.vt.C.de donatio.inter virum ⁊ vxoꝛem.l.donatiōes. Dyn. vel dic vt ibi dixi.

16 Pater naturalis. †Pater nō tenetur dotare filiā naturalez.h.d.vel sic si pater naturalis dat dotē pro filia videt in dubio nō dedisse de bonis ꝓprijs s3 de bonis ipsius filie.h.d. Uel sic.si debitoꝛ meus in negotia mea impendat quātū est debitū ⁊ ratū habeā: si postea debitū petam exceptiōe repellar.h.d.fm pe. Et not.ex
17 hoc.§.†Patrem obligari filio naturali ciuiliter.secus in legitimo.vt.l.frater a fratre.de cōdi.inde. Ja.ibi.marito.s.scđo.dyn. ibi.dedit nō mādato mulieris.dy.ibi.facere stipulatiōne cuius euētus adhuc pendet.l3 filiā suscepit:q2 moꝛi pōt:ibi .s̄. rn̄sum similis rn̄sio.s̄.e.l.§.legauerat. Et facit qđ respōsiōib9 positionum si semel est responsum vel dependeant ab his quibus est responsum qđ nō debeant amplius rn̄deri ibi dederat sub conditione q̄ sequitur.dy. Et est ar.iste.§.ꝙ si pater pro filia dedit dotem ⁊ stipulatus est eā sibi reddi vel filijs si illa sine liberis moriatur ita demū sibi mulieri in legitimā computet si fratres parati sunt remittere stipulationem. Et ꝓ hoc.j̄.de col.dot.l.ij.circa prin. Et fuit ista qđ de facto in ciuitate padue. Jaco.de are. In gl.ratū autē.ibi al's.i.si nō remittat stipulatio.dy.ibi.cū in eius datione bn̄ dico ꝙ cogitur si pater remittit cuz in eius datione ⁊c.ol. In ea.gl.in fi.sed hic erat naturalis q nō copellitur dotare:vt ex isto.§.colligi pōt manifeste ⁊ alibi non repitur: et ideo bn̄ notādū.l3 an pater naturalis h3 filiū in ptāte.dic ꝙ nō vt.s̄.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.fi.⁊.s̄.de vul.⁊ pup.l.p̄fa. Et ista est rō quare de suo non videat donare qđ credo vex nisi sciēs hoc faciat al's alo donādi.ar.s̄.de admi.tut.l.cū post moꝛtem.§.j.⁊ ad similitudinē alterius extranei:vt.C.de dot.ꝓmissiōe.l.fi. Uel hoc ideo q2 stipulatus est ꝑ qđ apparet ꝙ nō animo donādi.al's aūt dic in hoc vt in alio extraneo:sed qđ teneatur dotare vr̄ q2 tenet eā alere.in auť.qb.modis naturales effi.sui.§.si quis vero.⁊ dos videt dari ꝓ onere alimētoꝝ.C.de iur.dot.l.ꝓ oneribus.sed dic ꝙ ar.non procedit.nā ⁊ filius tenet matrem alere.s̄.de libe.agnoscē.l.si quis a liberis.in prin.nō tñ dotare.s̄.de admi.tuto.l.tutoꝛ.§.in soluendis.

Seia. Qui tenet restituere sub cōditione si restituat añ cōditionis euētū nō liberat.h.d.vel sic.rogat9 pluribus restituere sub contrarijs cōditiōib9 restituēdo vni añ ad
18 uentū cōditionis nō liberat.dy. Uel sic.†nō t3 restitutio fideicōmissi facta añ cōditionis euentū si fideicō.cōditio deficiat.h.d. ibi.cōtigisset q2 moꝛeret alūna anteꝙ maritus.dy. In glos.qđ decederet ibi relicta.s.vni ꝑsone nō diuersis sub ɔtrarijs conditiōib9 vt hic erat.dy. In gl.vñ deficit.in fi.⁊ sic adhuc differt petitio.vt.j̄.de cōdi.⁊ demō.l.publius.§.j.⁊ de verb.obl.l.in illa.⁊ possibile erit totū fideicōmissuz extingui.sed si moꝛiatur valeria nus viuēte rogato.vt.j̄.de cōdi.⁊ demon.l.heres meus. ⁊.s̄.de leg.j.l.cū filio.in fi.⁊ dicta.l.si iussa.§.diuus.

Sceuola. Rogatus cuz volet restituere videt rogatus post moꝛtē.h.d.claudius predicta cōfirmās.dy.ibi datū:q2 tunc desinit velle.dy.ibi.interim.i.quam
19 diu viuit.dy. Et est arg.iste.§.ꝙ si bn̄ficium conferat alicui ad voluntatē cōcedentis qđ finiat moꝛte ipsius cōcedētis ad idē. s̄.locati.l.locatio.⁊.j̄.q sine ma.ad libertatē puenire pn̄t.l.fi.et est expressū.extra de rescrip.c.si gratiose.lib.vj.⁊ ibi ƌ hoc ⁊ notaui.C.de cadu.tol.l.j.§.⁊ cū triplici. Ja gl.al's.§.ibi post moꝛtez.s.rogati.q2 extitit dies ⁊ cōditio.dy.ibi.fm diuersas literas Et huic concoꝛ.j̄.de m.i.testō.l.fuos.old.ibi. Tacite vt q2 post moꝛtē.ol.ibi suspēdit fideicōmissuz valeriani ⁊ dic nō suspēdit quantū ad obligationē q2 extitit cōditio s3 bene suspēdit q̄tū ad petitionē q2 nondū venit dies vt in superioꝛi.§.no.Ol.
20 Heredis. †Fideicōmissuz simplr̄ relictū etiā cautiōe de restituēdo remissa rogato statim pōt peti etiā nō expectata moꝛte rogati.h.d.dy.ibi. Fideicommiserat subaudi marit9.dy.ibi restituas simplr̄ nō adiecta die.dyn.ibi rē auctā.i.restitutionem facturā.dy.ibi detrimento facturā.i.restitutionem impediturā.dyn. In glo.j.in fin.⁊.j̄.ad trebel.l.j.§.inde nerati9.dy. In gl.vl.in fi.dixit em̄ ibi facias peruenire ⁊c. que verba designāt restitutionē fieri post moꝛtē rogati.ar.s̄.eo.l.fideicō.§.si filio. Uel verius ibi grauata erat nurus restituere eidē a quo accepat.⁊ iō si statim restitueret vtrūqz fideicō.esset inutile,ideo merito vt vtrūqz valeat post moꝛtē intelligitur esse collatū.ol.vñ ibi ex mente rogātis hoc colligit:vt ibi p3 magis quā ex verbis.l3 glo.hic dicat ꝙ ex verbis.dy.

1 ☞ Sumptus monumenti ab omnibus heredibus debent prestari.

1 a Titius. a†Licet solicitudo monumēti faciēdi conferat in ꝑsonā vni9 heredum sumpt9 tñ debēt pstari etiā ab alijs heredib9 pro hereditarijs poꝛtionibus.h.d.dy.ibi.cū duodecima parte vxoꝛi delata.dy.ibi.i hac scriptura.i.ꝑ hāc scripturā.dy.ibi voluerit.i.voluisse videat.dy.ibi.instituēdū.i.in monumēti extructionē impēdēdū.dy. In gl.vlt.ibi pꝛincipis autoꝛitate simile. C.de his q.vt idig.l.nō op3.ibi emolumēti ꝑuenietis ex hꝛ̄ditate.dy.⁊ ista de glossis rogerij q vetuste ⁊ obscure iocut9 est.

1 ☞ Filie lege municipali non succedunt patri sed debent dotari.

b 1 Si filie. bIbi.queadmodū.i.qualr̄.dy.ibi.apparet.i.apparere pōt.dy.in fi.i.q̄titatē dotis estimare.dy.†Et no.ꝙ fere in omnibus ciuitatib9 cauet lege municipali qđ filie non succedant patri s3 dotari debeant de bonis patris. vñ in dote constituenda seruabitur foꝛma hui9.l.dy. Itē cauet etiā iure lōbardo.vt in lōbarda de successionib9.l.si pr filiā.⁊ ɔcoꝛdat bn̄ ad.l.istā.j̄.de fun.instruc.l.q̄situm.§.s3 ⁊ ipse pap.ol.⁊.C.de her̄.l.cognomus.§.fi.circa hoc etiā foꝛte attendēdū est vtrū maritus sit nobilis ⁊ diues vt ei det maioꝛ dos,⁊ si paup ⁊ ignobilis minoꝛ:⁊ hoc colligi pōt ex.l.quero hic in glo.allegata vbi dicitur ex dignitate mariti dotē constitui.⁊ ꝓ hoc.xxiij.dist.c.fi.cuz ibi not.in glo.⁊ p Arch.in glo.j.ibi sol.vt ibi quia ibi dos certa vel incerta nō fuit promissa,sed scriptū erat foꝛte ꝓmissū:cui scripture non statur q2 cōtrarium constabat hic aūt dos incerta fuit legata:⁊ sic debita videt arbitrio boni viri.dy.

Si fundus. Hec lex facit ad materiā.l.j.C.de ver.sign.⁊ vide qđ ibi plene dixi. Et qđ etiam dixi.s̄.de le.j.l.hmōi.§.legatuz.⁊ dicit hec

☞ ✠ ❡ Uiđ bar. hic.⁊ qđ dicitur i magna postilla.

a ❡ Titi9. Adde bal.l.j.§.ne aūt de cadu.tol.

b ❡ Si filie. Adde bal.l.l.fi.de sen.que fi.cer.quē

lex hoc in effectu appellõne eorũ q̃ sunt in fũdo nõ ɔtinentˀ q̃ ibi posita sunt ad tp̃s nec pecunia ibi posita gratia feneradi.dy.n.

1 ☞ Cõmune pluribus ad alterũ tm̃ non dꝫ proprie referri.
2 Priuilegio scholariũ nõ gaudet qui est in studio ex causa promiscua.

a
1 **Hoc legatum.** [a] Signũ indefinite equipollet vniuersali.† Itez illud qđ cõiter est positum ad plura proprie se non habet ad alterum tantum.h.d.Dyn.Et vide quod not.per Guil.ꝛ dixi.§.de peculio.l.id vestimentuꝫ.ꝛ dictio magis.ĵ.posita accipitur electiue nõ compatiue.vt.no.ĵ.de auro.ꝛ argen.lega.l.plautius.ꝛ iste casus non inuenitur alibi.ibi generale est qꝛ oĩm rerũ gñã aptũ est cõprehendere vel quia cõprehẽdit gñã singularum rerum vt sequitur.dyn.ibi.in legatis vxoris.i.vxori relictis.dy.ibi promiscui vsus no.ꝙ qñ aliquod verbum significat vnũ ꝑ prius ꝛ reliquũ per posterius debemꝰ intelligere per prius hoc est ꝑ ꝓpriũ significatũ nisi aliud appareat de mẽte ꝓferẽtis.vt.ĵ.de ꝟ.sig.l.in.l.cẽsoria.ꝛ.§.si ager vectigalis.l.j.qđ põt facere ad multa.ꝛ primo ad id qđ dixi.ĵ.ea.l.Itẽ ꝑ legato.ꝟsi.ꝓinde.Itez.l.cauetur qđ de rebus ad vsuꝫ propriũ nõ soluatur pedagium.vt.C.de vectigal.ꝛ cõmissis.l.vniuersi.aliqs portat res ex cã promiscua.i.q̃ parti sunt ad vsũ propriũ ꝛ partim ad aliuꝫ vr̃ ꝙ soluere debeat.Itẽ clerici q̃ sũt in studio percipiunt fructꝰ ꝑbendarũ suarũ.vt extra de clericis
2 nõ residen.c.tue.† Si aliquis sit in studio ex ꝓmiscua cã qđ nõ gaudeat priuilegio.iac.de ra.ꝑ hoc.C.de sacrosan.ec.l.q sub ꝑ textu.ꝛ.§.ex qb.cau.maio.l.nõ ꝟe.ibi.dũ id.s.vxori assignatum dy.ibi proprie ita qđ desijt esse in vsu mariti.dy.

1 ☞ Dictio qualitatẽ importãs restringit subiectũ cui adijcitˀ.
2 Uerba posita demõstrandi cã nõ restringunt.

1 **Ea tamen adiectio.** † Dictio q̃litatiua hꝫ restringere subiectum cui adijcitur.h.d.Et ad hoc allegatur ꝛ dic quod quando hec dictio que adiũgitˀ vni speciei nõ diminuit:sed quãdo adiungitur pluribus rebus vel vniuersitati tunc diminuit.argum.ĵ.de auro ꝛ argen.leg.l.Quintus mutius.dyn.Hec additio.dy.non ponit casum in.l.ista.Sed per eã soluitur ɔ̃riuꝫ qđ posset signari.dy.de dicta.l.quintus mutius.ꝛ iste casus nõ est alibi ꝓm dyn.ibi sit scriptũ est adiecta copula quoqꝫ.vt sequitur.dy.ibi.Comprehẽsis.i.a testatore expressis.dyn.ibi.diffiniuntur.i.declarãtur contineri
2 in legato.dy.Sed videtˀ † ꝙ hec vltima verba q̃ cã demõstrãdi adijciũtur nõ restringunt primũ legatũ quasi falsa demonstratione legato adiecta.vt.ĵ.de cõdi.ꝛ demõ.l.falsa demonstratio ꝛ.l.demõstratio.in pri.sed dic ꝙ aut legatur vniuersitas ꝛ tũc falsa demõstratio.ĵ.ꝟba sequẽtia restringũt primũ legatũ: aut legatur certa spẽs ꝛ tũc falsa demonstratio seu adiectio non vitiat legatum:.ꝛ hec sol.ponitˀ in textu dicta.l.quintus mutiꝰ.ĵ.de auro ꝛ argẽ.lega.In gl.s.copula.in fi.nam videtur adimere nominata que non sunt parata ipsius cause.Dy.

Si quid earum. Ibi continentur si tñ fuerunt ibi vxori ad vsuꝫ tradita ꝛ eius vsui deputata vt sequitˀ in.§.px.Dy.In gl.empta pretio no.hãc gl.q̃ ponit differentiã inter emptũ ꝛ cõparatũ.ꝛ vide i alphabeto in dictiõe emptũ si est emptũ.est paratũ:ꝫ nõ cõuertitur.h.d.dy.ibi.i emptorũ quasi in specie.dy.ibi paratũ inesse tãꝙ genꝰ.dy.ibi.Emptũ quasi species.dy.ibi veluti ꝓbat gñalius esse paratum quã emptũ: ꝛ ideo posito ꝑatum non sequitur emptũ.dyn.ibi.paruisse videtur.cedunt ergo legato parati sed nõ empti.dy.ibi.Assignata non sunt.not.quod assignare est ꝛ accipitur pro tradere.Iac.In glo.prima:ibi.quod totũ est in parte verũ est in toto quod est genus sub quo spẽs indiuidue vt in partes predicamẽtales continentur.dy.de hoc.ĵ.de vsufruc.leg.l.j.

1 ☞ Contrariorum altero mihi nocẽte alterũ proderit.

1 **Nam nec.** Si oppositũ in opposito ad hoc alˀs allegatur.vel sic† si vnum cõtrarioꝝ mihi obest aliud dꝫ prodesse.Et allegat dy.hanc.l.ad qõnem.si emphiteota vel vasallus vendidit rem emphiteoticã vel feudalem dño irrequisito ꝛ ita cadũt a iure suo.vt.C.de emphi.l.fi.ꝛ i vsibꝰ feu.de ꝓhibita alienatione feudoꝝ per fidericũ.l.imperialem decet clemẽtiã.si postea redimãt ꝛ recuperent qđ excusentur pena sicut hic nõ videtˀ legatum qđ est ademptũ.ꝛ ꝑ hoc.ĵ.de vsuca.l.sequitur.§.idẽ labeo.vbi de hoc:ꝛ de alie.iudic.mutan.causa facta.l.ex hoc edicto.§.si quis contra emptorũ.in contrariũ est de furtis.l.qui ea mente.§.de edil.edic.l.quis sit fugitiuus.ĵ.de vi bo.rap.l.penu.ꝛ.§.depositi.l.j.§.si rẽ.qd iuris sit plene.ꝛ dixi.ĵ.de fideicõmis libertatib.l.quidã.ꝛ.l.rogo.ꝛ de vasallo est expressũ in vsib.feu.tit.qd iuris est si vasallus post alienatio.feudi illud recuperet.

1 ☞ Cõe ad plura scđꝫ propriũ significatũ intelligi debet.
2 Assignare verbũ quandoqꝫ pro tradere capitur.
3 Uxor non est in viri potestate sed patris.

Item legato. In ꝟ.ꝓinde.dy.allegat ver.istuꝫ ad qõnem qua queritur.Si egi cõtra furem actione ñon specificata ꝛ cõdemnatus est vt sciatˀ sit infamis nec ne:q̃ actio videatur proposita qđ condictio certi gñis qꝛ benignior.arg.ĵ.de penis.l.si preses.vbi de hoc plene dixi.ꝛ.l.interpretatione.itẽ vt euitetur odium.vt.ĵ.de actio.ꝛ obliga.l.arrianus.ꝛ.§.de liberis ꝛ posthu.l.cũ quidã.sed actio.furti videtur intentata.qꝛ magis propria.facit dicta.l.si preses.ꝛ quia lex factum notat.vt.§.de ritu nup.l.palaꝫ.Dico ꝙ illa videtur proposita in qua conclusum apparet ex verbis.vt dicta.l.si ꝓses.ꝛ.§.de liberis ꝛ posthu.l.gallus.§.j.Si hoc nõ appareat dico ꝙ magis ꝓpria.
1 †nam que cõmuniter se habent ad plura intelligi debent ꝓm ꝓpriũ significatũ.vt hac.l.ꝛ.§.eo.l.hoc legatuꝫ.ibi magis ꝛc.ꝛ.ĵ.de auro ꝛ argento legato.l.inter vestem.ꝛ.l.quintus.§.de legatis.j.l.legatis.vbi de hoc dixi:ibi.mutuari.i.in cõmodatum accipere ab vxore ꝛ per hoc tollitur contrariuꝫ.de.l.incommodato.ĵ.rñ.§.ɔmodati.Ray.ibi.Empta vero:meliꝰ diceret emptũ cuꝫ supra dixerit pratis.ꝫ dic ꝙ ponũtur materialiter.dyn.ibi vtroqꝫ autẽ legato.scilicet empti ꝛ parati.dyn.ibi.Assignaturus si vixisset.contra.quia destinatio nõ debet haberi pro actu.vt.§.de leg.j.l.cetera.§.si.ꝫ dic vt ibi dixi:ꝛ illud verũ vbi agatˀ de re in aliuꝫ transferẽda quia tunc destinatio nõ habetur pro actu completo.vt.ĵ.e.l.ligni.§.si lignum.Et hoc nor.Ja de ra.ĵ.eo.si cui lana.§.finali.Sed tamen eadem responsio cum precedenti locum habet.scilicet quia ibi agitur de mutãdo statu rei scilicet de materia transferẽda in materiatũ:vt ibi patet expres
2 se.Ray.de hoc etiã dixi.ĵ.e.l.librorum versi.quid ergo.† Et no.ꝙ verbum assignare hic ponitur pro tradere.pro hoc.ĵ.de assignandis libertis.l.j.§.assignare.

Si vxori. Ibi manet.i.in bonis reperitur.dy.In gl.vlti.in fine.quia ibi fauore ventris.dy.
3 **Legatum.** In glo.vlti.no.gl.† ꝙ vxor nõ est in potestate viri sed patris.Ol.Et idem not.C.de conditio.insertis.l.si vxorem.vbi de hoc plene dixi in institu.ad tertul.§.j.de iure lombardo,secus est.vt in lõbarda qualiter viro alie.permissum est.l.j.

1 ☞ Conditio que ad personam referˀ scđm conditionem persone intelligitur.
2 Intelligentia dictorũ ex causis dicendi debet assumi.

1
b **Cum filio.** † [b] Cõditio relata ad ꝑsonã intelligi debet ꝓm cõditionem ipsius persone.h.d.ꝛ ad concor.§.de testamento militis.l.ex militari.Et dic qđ de quatuor conceptionibus verborũ legatis adiectorũ tractat hec.l.vsqꝫ in fin.De primaꝰ vsqꝫ ibi autẽ sic.De secunda vsqꝫ ibi ego quidem.De tertia vsqꝫ ibi idemqꝫ.De quarta vsqꝫ in fine.In prima dicit si ɔcipiãtur verba in eo q est in potestate patris si erat impubes regulariter intelligitur de tempore pubertatis ꝛ fallit si persona patris sit suscepta qꝛ tunc intelligitur de tempore quo de pr̃is potestate exierit.si autẽ sit pubes vel maior.xxv.annis in dubio intelligitur de tempore quo liberatur a patria potestate ꝛ hoc dicitur in prin.l.vsqꝫ ibi.ꝙ si quis.ꝟs.ex his.alˀs ex huiusmodi.si erat sui iuris aut impubes.Et intelligitur de tẽpore pubertatis aut pubes.Et intel.igitur de tempore maioris etatis.aut furiosus aut ꝓdigus.Et intelligitur tempore quo sanã mentẽ vel sanos mores recuperauit.ꝛ hoc dicitur in dicto versi.ꝙ si quis.vsqꝫ ad dictuꝫ versũ.ex his.Sequentes aũt tres ꝑtes per se patent.dy.Et dic cũ filio.s.impuberi.dy.ibi.Leget.s.predicto modo cũ in tutelam suam peruenerit.dy.ibi.Sentiendũ est.i.tenen dum.dy.ibi.Ceterũ.istud ceterum elicitur ex verbo plerũqꝫ.dy.
2 ibi.ꝛ paterfa.esset.no.† ꝙ intelligẽtia dictorũ ex causis est assumẽda dicendi.vt extra de reg.iur.c.intelligẽtia.Ol.ibi.De pubertate impuberis.dy.ibi.sensit in dubio.dyn.ibi.ꝛ de.xxv.annis impubere.dy.ibi.iam puber.ꝛ paterfa.dyn.in versiculo sic autem.Secunda conceptio verborum.dy.ibi.continet quando ille cui allegatˀ erat i aliena potestate.dy.ibi.Ego qdẽ:tertia cõceptio verboruꝫ.dy.ibi.caret in itegrũ restitutiõe ꝛ illa est etas xxv.annorũ.naꝫ pro gestis.xxv.annorũ etiã.ĵ.quadrienniuꝫ qđ datur

a ❡ Hoc legatuꝫ.Uide ad hũc tex.l.titie textores.ꝛ ibi bal.ꝛ bar.§.de leg.j.

b ❡ Cuꝫ filio.Addꝫ ang.in l.seruꝰ.ff.de cõdit.ob caus.vbi est casꝰ similis.Andr.barba.hic in additio.ad Bart.

datur ad restitutionē petendā nō restituit̃.vt.ĩ.de nouat.l. do li.versi.reuersum.⁊ in tractatu in integrū restitutiōe.hoc nō fal lit.C.de repu.her̃.l.si.vbi restituitur de gestis in tēpore quadriē nij sed forte ibi propter hereditatem paternam debitā filijs hic vero de bonis damna.l.cum ratio in ꝟsic.idemqꝫ.⁊ si quis cōce ptio verboꝝ.dy.In glo.ad hoc.s̃.ibi si que ac.⁊ in prin.huius. l.⁊ in versic.quod si quis.dyn.ibi.sic legatur.vt in versi.ex his. alius huiusmodi.dy.ibi.Sic legauerit.vt in ꝟsi.ceteruꝫ.dy.ibi. Diuiditur.alias clauditur.dy.ibi.in adulto patrefa.vt ĩ ꝟsi.in terdum.dy.vt in fi.in versi.Item si furioso.Dy.

Si filio. s̃.l.proxi.dixit de filiofa.impubere.hic de filiafa.impubere.Dy.et vide ꝙ no.⁊ dixi.ĩ.quando dies leg.ce.l.ꝙ pupille.

1 ☞ Librorum nomine quid veniat.
2 Libri extraordinarij nō veniunt in legato librorum.
3 Inchoatū esse aliquid nō sufficit nisi perficiatur.
4 Contentū non venit in legato continentis.
5 Lintheamina an veniāt in legato lecti.

Librorum appellatione.

1 †Libris legatis debent̃ oia volumia ĩ quacūqꝫ ma teria scripta qb⁹ tñ ꝓ libris testõr vtebat̃.B̃ dicit vs qꝫ ad.§.si cui.vbi dr̃ legaui tibi centū libros centum volumina libroꝝ debent̃ ex legato non aūt cōputabitur ꝓ libro quilibet liber q est in vno volumine:⁊ ponit exēpluꝫ in homero qui con tinet.xlviij.libros.⁊ tñ nō cōputabitur nisi pro vno.Sed si lega ui tibi homeꝝ ⁊ nō habeo nisi partē nō debebit̃ nisi qd̃ habeo ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad.§.liberis ibi dicitur qd̃ in legato contenti non venit continens:⁊ in legato materie non venit materiatū. ⁊ ad hoc allegatur.⁊ hec vera nisi volūtas testatoris aduerset̃. Et forma talem questionē:aliquis legauit omnes suos libros legales alicui:querit̃ an debeat̃ sūma Azo.brocardica ⁊ alij li bri extraordinarij iuris ciuilis quos testõr habebat an solum li bri ordinarij corporis iuris ciuilis.⁊ dicit Jac.de ar.ꝙ Alber
2 tus pap.tenebat† ꝙ libri extraordinarij nō venirēt in legato: sed solū ordinarij.qꝛ extraordinarij nō sūt libri legales sed libri ad legū intelligentiā ⁊ memoriā.⁊ ꝓ hoc.C.de qōnibus.l.diuo marco.hoc veꝝ nisi vsus loquēdi aliter se hr̃et.arg.eius qd̃ not. statim.ĩ.ꝟsi.qd ergo.⁊ de fundo instru.cū delaniōis.§.asinaꝫ.⁊ de ꝟb.sig.l.amicus.ibi.in quolibꝫ corio cuiuscūqꝫ alteri⁹ aialis nō solū p̄dictoꝝ.dy.ibi.Codicillis.i.puis libris.dy.ibi. increas tis facit ad id qd̃ not.p.G.⁊ dixi.s̃.commo.l.incōmodato.§.si sicut.ꝟsi.igit̃ si pupillares.ibi membranas.i.libros scriptos in mēbranis.dy.ibi.cetera.i.libri in alia materia scripti.dy.in ꝟsi. si cui.ibi.Metitus est.i.diuidit tractatus.dyn.in ꝟsi.si homeri corpus.id est libri ab eo cōpositi.sicut dicimus corpus iuris.C. de rei vxo.act.in prin.⁊ dicit glo.ꝙ debent̃ illi libri homeri qui sunt in vsu hoim lꝫ testõr non haberet in bonis.arg.s̃.de lega.j. apud iul.§.cōstat.Iteꝫ dato ꝙ esset veꝝ qd̃ glo.dicit inspici de bere tp̃s testamenti non mortis.s̃.e.l.vxorē.§.testõ.ĩ ꝟsi.libri. ibi sabinus scribit ⁊ bñ.dy.ibi.cōtineri appellatiōe libroꝝ.dy.ĩ ꝟ. ꝙ tñ cassius.propter ꝯsuetudinē loqndi recedit̃ a ꝓpria signifi catione verbi seu vocabuli ad hoc sepe allegat̃ itē allegat̃ ꝯiun ctim cū glo.ꝙ vnū dicendo cōtrariuꝫ negat.ol.Sic ⁊ ecōtra.vt extra de p̄sumptionib⁹.c.nōne bñ dicim⁹:vbi de hoc:ibi charte pure.i.nōdum scripte.ol.ibi.⁊ hic.i.in legato chartarum.dy.ibi vꝛserit volūtas ad dicēdū qd̃ debeant̃ libri chartis legatis.dy.
3 ibi puras.i.nōdū scriptas.Dy.Et no.ex hoc ꝟsi.qd ergo.† qd̃ nō sufficit aliquid destinatū vel inchoatū esse:requirit̃ ꝙ sit per fectū ⁊ cōsummatū.Sꝫ ꝯtra.ĩ.de auro ⁊ argē.leg.l. ⁊ si nō sint. §.argēto.ver.qd ergo.gl.non soluit.sꝫ dic ꝙ appellatiōe argēti cōtinet̃ argentum iperfectum qꝛ cū exiuit nomē rudis materie etiā argenti ap.cōtinet̃:sꝫ si leget̃ vestis nō cōtinet̃ vestis iperfe cta:nō eñ est vestis nec appellatiōe vestis cōtinet̃ ⁊ iō nō debet̃ vel dic vt ĩ ꝯtrario dixi.Itē op.de ꝟ.s̃.e.l.ꝟsi.sꝫ si homeri.sed ibi non dixit ꝙ sub noie libroꝝ legauerit.Jac.de ra.ibi.vñ nō ma le.s.qꝛ libri nō cedūt legato chartaꝝ.dy.ibi.an contineant̃ in le gato libroꝝ.dy.ibi pscripti.i.pfecte scripti.dy.ibi.detexta.i.fa cte texta.dy.ibi.Sꝫ ⁊ mēbrane.s.scripte.dy.ibi.cōtinebūt̃ in le gato libroꝝ.dy.ĩ ꝟ.chartis.appellōne materiati nō ꝯtinet̃ ma
4 teria.† Itē legato cōtinētis nō cōtinet̃ ꝯtētū nisi cōtraria mēs sit testātis.dy.ibi.nōdū pfecte inchoate tñ.dy.ibi. continebun tur appellatiōe chartarū.dy.ibi.an vero libri ĩ armarijs existē tes.dyn.ibi.senserit.⁊ merito qꝛ appel.bibliothece triplex est:et hoc sequit̃.dyn.ibi. bibliothecā emisse.i.libros q in bibliotheca erant.dy.ibi.qd̃ igit̃ qꝛ bibliot.pōt seq libros qd̃ igit̃ ⁊c.dyn.et vide ꝙ dixi.ĩ.de fun.instru.l.qñtum.§.sed ⁊ ipse pap.ibi mēbra narum armaria.i.armaria in quibus erāt mēbrane.dy.ibi.vel

affixa solo.dy.Et ad hoc.ĩ.e.l.heres meus.§.peñ.ibi hoc auteꝫ scꝫ ꝙ debeantur anuli.dy.ibi.Sequuntur non appareat cōtra ria volūtas.dy.vtilia huius.l.⁊ ad q allegatur.tetigi in lr̃e ex positiōe vno excepto quod colligitur ex versi.qd̃ tamen cassius videlicet qd̃ appellatiōe libroꝝ continentur mēbrane quando testator nō habebat alios libros sed tm̃ membranas qꝛ tūc ad aliud nō pōt referri hoc legatū.Ad qd̃ concor.ĩ.de fun.instru. l.fundus qui.in fi.vbi legato fundo instructo debetur instrumē tum qd̃ ibi habebat colonus si testõr nullū instrumentum habe bat qꝛ de alio instr̃o intelligi non pōt.vt.s̃.de libe.⁊ posthu.l.ij. vbi tenet exheredatio filij etiam noie non expresso.quando ex heredans vnicum filiū habebat qꝛ ad alium nō possunt verba referri.sec⁹ si plures haberet.ad idem ēt facit extra de sñia excō municationis.c.si sñia.lib.vj.vbi interdicto populo singulares de populo videntur interdicti:qꝛ populus nō audit diuina vt populus.sed singulariter ad hoc etiā.s̃.de iureiur.l.sed ⁊ si pos sessori.§.sed si reꝯ.⁊ quod dixi.ĩ.eod.suos.In gl.qꝛ appellatio ne.in fi.notabilis est hec glo.⁊ sepe allegatur ꝙ lex succūbit au toritate Oratij ⁊ Prisciani.Et qñ consuetudo loquendi se ha bet in contrarium.Oratius enim in poetria ponit hos versus. Multa renascētur que iam cecidere cadentqꝫ.Que nunc sunt in honore vocabula si volet vsus.isti versus ponūtur in gl.ĩ.de supel.lega.l.labeo.Priscianus vero in maiori dicit.tabi tabo a lias voces recusandas esse puto nisi propter vsum authorum qui est in omnibus emulandus.i.sequēdus.Et vide.ĩ.e.l.lega tis.in fi.⁊ qd̃ ibi no.⁊ dixi.Priscianus etiam in maiori alibi di cit oportet eñ scire rationē analogie vsum tñ authoꝝ magis emulari.Et Gaufred⁹ anglic⁹ in sua poetria ait:sapias vt pau ci.loquaris vt plures.cū veneris extra ĩ commune foꝝ placeat cōmunib⁹ vti.In gl.vt eboree melior grāmatica esset eburnee. dy.In glo.s.cū meus:ibi.serui primū hec vera.dyn.idē pap.ibi claustra.i.seras cū quib⁹ formant̃ ⁊ claudunt̃.dy.vel aliter ex
5 pone vt exponit̃.s̃.de act.empti.l.fundi.†Quid dicem⁹ de lin theaminib⁹ ⁊ cultris.R̃ndit alber.pap.ꝙ nō debētur nisi exp̃s sim fuerint legata.vt.ĩ. de supel. legata.l.fin.⁊ hoc qñ testator legauit lectum simpl̃r.Sꝫ qd si aliquis miles legauit vxori sue lectū munitum sicut sepe cōtingit iste miles habebat cultras ⁊ pulchra munimenta a lecto quoꝝ aliquib⁹ vtebat̃ cōtinue aliq bus aūt pretiosis ⁊ pulchris vtebat̃ ĩ festis vel qñ ibat extra in ambasiatis vxor petit etiā illas p̄tiosas nūquid sibi debeant̃ ⁊ legato cōtineant̃.ꝯtra vxorē est.l.ĩ.de ānuis legatis.l.seio.§.me dic.⁊.ĩ.de auro ⁊ arg.lega.l.fi.§.j.⁊.ĩ.e.l.q saltum.s̃.de pig.l.de bitor.Itē si quis vellet interp̄tari ꝙ vxori deberent̃ summa es set captio ergo vitāda.ĩ.de auro ⁊ argen.leg.l.peñ.j.rñ.Iteꝫ ꝓ est.s̃.eo.l.hoc legatū.⁊.ĩ.de auro ⁊ argē.leg.l.quint⁹.in prin.pro muliere est.ĩ.de auro ⁊ argē.leg.l.pediculis.§.quidaꝫ.⁊.l.plau tius.⁊.l.vxori.vbi de hoc.⁊.l.vlti.§.j.s̃.de fuit.vꝛb.p̄di.l.si serui tus.§.j.⁊ qꝛ presumptio est quod videantur legata ꝓpter mari talem affectum.s̃.eod.l.vxori.§.finali.⁊.l.vxorē in princi.⁊ deli berat.lega.l.aurelius.§.titius scd̃o.s̃.de lega.j.l.si seruus pluri um.in fi.⁊.ĩ.de alimen.lega.l.peñ.in fi.primi rñsi.⁊ .ĩ. de supel. leg.l.legata.§.j.pro ⁊ contra posset adduci.ĩ.de vino tritico et oleo legato.l.iij.§.j.Ubertus de bobio sensit contra mulierem qꝛ non est verosimile ꝙ reliquerit mulieri vidue qd̃ sibi nō cōue niret.vt.ĩ. de ali.lega.l.peñ.in prin.Et si dicere vellet bñ conue niūt mihi ꝙ volo nubere qꝛ tūc nullo modo verosimile est ma ritū sibi reliqsse.dy.cōtra dictū Ubertū est expresse.ĩ.de ꝟb.sig. l.verbo victus.⁊.l.instratū de auro ⁊ arg.leg.l.quāuis.Sed in hac vltima qōne attēdere dignitatē ⁊ cōditionē p̄sonarū:ar.s̃. de iudi.l.sꝫ ⁊ si susceperit.§.j.cū similibus.R̃ay.in vtraqꝫ qōne tenet qd̃ debeātur per hanc.l.⁊ dicta.l.instratum.

Argento. In fine.Si aliud non appareat de voluntate testatoris in oibus istis exēplis al's deberent̃.vt.s̃.l.pxi.Dy.ibi.Pacti a othece expone.vt.s̃.l.pxi.cir.finem.

1 ☞ Dictio amplius precedentis legati repetitionē inducit.

1 a Si tibi pure. †Hec dictio amplius a indu cit precedentis legati repeti tionem.⁊ hoc ꝓbat per tria exempla.h d.in fin.sub audi vna cū titio quasi dicat seius solus habebit fū dum in integrum ⁊ qnqꝫ diuident̃ inter titiū ⁊ seiū nō aūt sei⁹ solus habebit qnqꝫ itegra alioq esset cōtra.s̃.e.l.si sic.vl'ibi erat primo legata spēs hic q̄titas.ad qd̃ facit.s̃.de ꝓbat.l.quinqua ginta.⁊ s̃.tit.ij.l.si plurib⁹.⁊.l.plane.⁊ sic debes declarare hanc l.q obscura est.In gl.⁊ etiam cōditio.in fin.sed opi. Hugolini p̄ualere videtur.ar.ĩ.de cōdi.⁊ demō.l.nō ad ea.dy.qꝛ relinqn do scd̃m facit cōmemoratiōnē primi ⁊ ideo p̄ualet fm̃ pro.R̃.ꝓ stat ar.l.si.§.seio.s̃.ti.j.⁊ qd̃ ibi not.ĩ.eod.l.in repetendis.⁊ ad.l.

a ☾ Amplius. Addo ꝙ ē di ctio iclusiua ⁊ augmētati ua.l.cū ita.⁊ ibi bar.ff.de dot.p̄leg.spe cul.in ti.d al leg.⁊ dispo.§. post hoc ꝟ.⁊ not.p bar.in l.si seru⁹.§.si ita script̃.ff.de leg.j.⁊ i.l.j.§. hec verba.ff. si cui plus q̃ p l.falc.

quia.potes respondere qd ibi fuit apposita conditio in precedē ti legato hic in sequenti.ꝛ facit.§.cod.l.qui concubinam.§. cuz testamento.

1 ☞Lignum quid proprie dicatur.

1 **Ligni appellatione.** †Lignum est coburendi causa paratū a terra separatū,ꝛ alteri nemini nō subnixū nisi mens testatoris vel consuetudo regionis aliud inducat:ꝛ hec est sūmaria intētio huius.l.que tota notabilis est.Jac.vel ſm dy.appellatione ligni vel lignoꝝ ea sola ꝯtinenł q̄ parata sunt ad cōburendum principaliter ꝛ per se non per medium ꝛ cōtra in spāle non vel nō cadant vel sint parata ad cōburendū nō tñ principalr sed per mediū nō continenł appellatione ligni:hoc dicit tota lex ista.dyn.ibi.sic separatur.i.a sapientibus distinguił.dy.ibi.Lignū stricte specialr ꝛ pprie sūptuz.dy.ibi.si cōcisum sit.i.incisum minutatiz.dy.ibi nō sit.s.cōcisum minutatim subaudi q̄ritur.dy.ibi.si non cōburēdi.expone si ꝑ quia.ꝛ qd subijcit ad eū dicit.scz.heredē.dyn.ibi.ꝯñs est no.bonū v̄bum ad excusationē glossarū.Jac.ibi.nō appellanł secus si habeat nomē spāle:ꝛ de hoc subijcit exēplum veluti ꝛc. Dy.ibi.nōdū cōcisas.i.nōdū minutatim cesas.dy.q̄ proprie arbores dicunł anteq̄ succidātur:postea vero lignū.vt not.§.pro socio.l.illud.ibi cōciduntł.i.cōcidi debēt.dy.ibi huic rei.s.ad cōburendū.dy.ibi.cōtinebuntur dū sint a terra separate.dyn.ibi calcem an appellatione lapidis contineał calx seu calcina dic q̄ non.vt plene not.in questionibus Py.nona qōne que incipit in alia qōne qua querił.In gl.fuit tñ hac gl.declarata ꝑ precedentē q̄ incipit cōcisas ibi primum curat.s.q̄ sit separata a terra:ibi.tertiuz nō curat.s.q̄ sit minutatim incisa.

1 ☞Materiatū non venit materie appellatione.
2 Genere legato nō censetur legatū qd speciale nomē assumit.

Servus. †Appel.materie non ꝯtinenł materiatū si non possit ad primam spēm reduci.vt.ī.e.l.q̄situ.§.illud fortassis.In gl.que alio noīe.ibi.§.lignoꝝ.hec vera.dy.In glo.vulgarē thuscorum al's rusticoꝝ.ꝛ est etiā vulgare lōgobardoꝝ.Old.

Si lignum. Ibi an suo gñi pprio a lignoꝝ ꝛ carbonum noīe separato.i.dicere an habeant propriū genus ꝑ se.ol.†Et no.q̄ si legał genus nō intelli
2 gitur legatū qd spāle nomen assumit.Item no.inspici finē proximū ad qd res est parata:nā illa q̄ sunt parata ad ꝯburenduz nō imediate vt parata ad carbones non vidētur parata grā cōburendi ꝛ ideo non cōtinentur app.lignoꝝ.Jac.de ra.

1 ☞Dehinc ꝛ sicut dictiones quid proprie significent.

1 **Cum vxori.** †Ibi dehic iitiū tpis d̄notat hec dictio,sicut dictio tūc extremitatē.vt.ī.de ꝯdi.ꝛ demō.l.iiij.§.fi.Et de significato huius dictionis hic vide i alphabeto dictiōe hinc cadūt.§.l.ligni.circa fin.ibi.diffinitionem q2 nō cōtinebunł appellatione lignoꝝ.dy.In gl.ꝫ ꝑ mediū:in fi.no.q̄ refert an aliquid fiat ad aliud directo an per mediū.Ol.destinatio an patrissa.facit videri actum ꝑfectū.§.e.l.ligni.v̄.so.aut.

1 ☞Chirographo legato cēsentur legata oīa per ipsuz ꝑbata.
2 Actio in rem ceditur contra pignoꝝ possessores.

1 **Cui chirographū.** †Legato chirographo ꝛ ea que probanł ꝑ chirographū relinquunł.h.d.dyn.ꝛ est arg.qd tradito instr̄o videatur cessa actio.ꝺ quo dixi.C.ꝺ dona.l.emptionū.Et qd hipothecaria videał cessa cesso
2 noīe:vel instr̄o tradito.†Itē ar.qd videał cessa actio in rē ꝯ pignorum possessores.vt.C.de act.ꝛ obliga.si a creditore.ꝛ ē in ꝑtāte eius vel petere ꝑ exp̄ssum cessionem sibi fieri vel agere ex tacita.ſm dy.ꝫ pone q̄ testor legauit oīa noīa debitoꝝ loca uerat fūdū ex quo ꝑstabāt.x.annua ꝑ ficto.nūqd illud cōtineatur i legato:ꝛ ꝯtineał facit.ī.de v̄b.sig.l.ois.ꝛ.l.rei appe.ꝛ.l.creditorū.ꝛ.l.creditores.ꝛ.l.si cui.in ꝯrium est.ī.de auro ꝛ arg.leg.l.fi.de legat.ij l.si ita scripsisset.de v̄bo.sig.l.hmōi stipulatio.ꝛ.l.cētesimus.de v̄b.sig.l.cedere diē.ꝛ.ī.de dona.cā mor.§.fina.l.senatus.§.fi.ꝛ insti.de v̄b.ob.§.id aūt.dyn.Pēdet hec qō ab illa qōne an ex obligatiōe in diē statim nascał obligatio.de quo satis dixi dicta.l.cedere diē.ꝛ dic aut testor legauit vniuersaliter

vt lego calēdariū meū vel librū rōnū:ꝛ vr̄ legare debitū ex calendario.vt.ī.e.l.q filiū.aut ḡnaliter vt lego oīa si sunt in tali loco tūc nō vr̄ legare noīa debitoꝝ.vt.l.gai⁹.§.ti.px.cū legatuz aliā vtilitatē cōtineat aut legat chirograp.ꝛ hꝫ locū.l.ista cū cōcor.

1 ☞Copinarius quis dicatur.
2 Colere ordinare ꝛ custodire differunt inter se.

Cum quereretur. Ibi quatenus.i.cui⁹ tēporis.dy.ibi. Aiebant ꝛ male.dy.

Lana. Ibi reliquisset.scz testator in domo sua.dyn.ibi ad vsum vxoris specialiter.dyn.ibi.Deliberatiōnē ad casum q sequił.dy.ibi.diffudisset.i.simul miscuisset.dy.ibi vt ex eo penu.dy.ibi.op⁹.i.necesse.dy.ibi.ea.s.mulier.dy.ibi partum esse.i.qd ad āni vsuz ei sufficeret.Dy.ꝫ an ꝑ vno anno tm̄ an singulł ānis dic ꝑ vno tm̄ dic vt.ī.de penu leg.l.nā qd.§.itez si quis.Jac.de ra.In glo.vlti.in fi.melius dic vt ibi dixi ꝛ not.ī.de auro ꝛ argen.leg.l.pediculis.§.itē cū quereretur.

1 **Predijs.** Ibi copinariuz ꝫ glos.aliter exponat.forte †copinarius est qui de p̄dijs occidit quedā aīalia q̄ vocanł talpe.ibi saltuariū.s.seruuz.dy.ibi.ordinādi.s.p̄dij cā.dy.ibi opilionē.i.custodē illarū ouiū.dy.ibi curaret.i.si cu
2 raret illas oues i agro positas cā stercorādi.Dyn.†Et no.tria diuersa colere:ordinare:ꝛ custodire.Oldr.vñ no.q̄ q promittit predium colere non tenetur facere sepes nec foueas nec spinas purgare:contrarium diceret quelibet prima facie.

Textoribus. Mutatio facta de artificio ad offīm nō facit perire legatum.h.d.dy.ibi.ex his textorib⁹.dy.ibi.ad aliū vsuz id est ad alium officium.dy.

1 ☞Femininuz continetur masculini appellatione.
2 Statuto dictante mulierem filijs non succedere an possit filiabus succedere.
3 Statutum non recipere extensiuam interpretationem qualiter intelligatur.

1 **Cui duos mulos.** Appel.masculini †cōtinenł feminīnū.h.d.de hoc.ī.ꝺ v̄.sig.l.j.plene.dixi.C.de ser.fug l.qcunqꝫ.ibi plerūqꝫ.i.cū nō appet cōtraria volūtas testōis.dy.Et facit h.l.ad qōnē.si statuto caueał q̄ nulla mu
2 lier possit succedeř filijs†supstitib⁹ patruis filioꝝ an possit succedeř filiab⁹ ꝛ ꝯ matrē est hec lex.ꝛ.ī.e.l.luci⁹.§.q̄situ.ꝛ.l.fuis.§.sed pueris.§.de leg.ij.l.si ita scriptum de iur.om.iu.l.si qs id q̄.§.j.de nego.gest.l.j.de consti.pec.l.j.§.j.de iure fisci.l.ait diuus.di.l.j.de ver.sig.ꝛ.l.inł stuprū.ꝛ.l.pnūtiatio ꝑ matre est.ī.ꝺ ventre in pos.mittēdo.l.j.§.quare.ꝛ si ita exheredał ꝛ q2 statutū est stricti iuris:ꝛ q̄ masculinū cōcipiat femininū nō ꝑcedit de simplici ꝛ absoluta significatiōe vocabuli ꝫ ex mēte ꝛ interp̄tatiōe.vt.ī.de v̄.sig.l.qs ergo ꝛc.p̄terea qd tacite iest nō solet matrē a successiōe excludere.vt.C.ꝺ ipubeꝝ ꝛ ali.substi.l.fi.ꝛ.l.pcib⁹.dy.
3 †Quāuis tñ sit veꝝ qd statutū nō recipiat interp̄tationē extēsiuam hoc tñ intelligo qd nō extēdał ad alios casus in iure terminatos.de q̄ est exēplū in qōne.j.ꝫ ad cas⁹ nouos in iure non determiatos bñ extēdił statutū vt si statutū loquał qd feia nō succedat in feudū extēdił etiā ad monachū vel filíos qui nō p̄nt seruire feudo propter idētitatē rōnis.vt no.§.de legi.l.de qbus.ꝛ.ī.de reg.iur.l.q ꝑpter necessitatē.ol.de ista interp̄tatiōe statuti satis dixi.ī.de muneri.ꝛ honori.l.ꝛ gradatim.§.ꝛ si lege.ꝛ de public.l.cesar.In gl.vlt.i prīn.similez instātiā habes ex duab⁹ legibus.§.qd met.cā.l.si mulier.§.j.ꝛ.§.C.qd met⁹ cā.l.ij.Jac.

1 ☞Item dictio quid operetur.
2 Conditio adiecta primo legato an censeał repetita in secūdo.

1 **In repetendis.** Al's ē.§.ꝛ breuił.h.d.h†dictio itē cōtinuat ꝛ p̄cedētū repetitionē inducit.vel sic v̄ba q̄ inducūt repetitionē substātie p̄cedētis repetūt ēt ei⁹ qualitatē Vel clarius v̄ba q̄ inducūt repetitionē p̄cedentis inducūt etiā repetitionē diei ꝛ ꝯditionis q̄ p̄cedenti fuerunt adicere legato.dy.Et ꝑ declaratiōe huius.l.vide qd notaui.C.de legi.ꝛ ꝯstit.l.leges ꝛ constitu.v̄.ad tertiū articulū.ꝛ dic ſm dy.lego martino:si imparator venerit in taliā p̄diū rusticū.itē predium vrbanū
2 †querit an ꝯditio adiecta primo legato videał repetita.i scdo dic vt ibi est idētitas rei ꝫ personaꝝ diuersitas:vt lego titio.x.sub conditiōe vtroqꝫ casu vtriqꝫ legato inest cōditio in pmo ex vi repetitiōis.in scdo rōne cōtextus ꝛ ꝯtinuatiōis;ꝛ ita potest intelligi

intelligi.l.ista.⁊ omitte exēplū glo.qꝛ hic non fit mētio de repeti
tione facta p hec verba hoc amplius,sed p cōditionē:exēplū tn̄
glo.veritatē cōtinet p.ll.quas allegat sȝ nō p hanc.l.⁊ ibi est. p
sonaꝝ diuersitas ⁊ rei idētitas idē qꝛ translatū videt̄ in fm̄ cuȝ
ea cōditione q̄ primo adiecta fuerat.vt.ī.de ↄdi.⁊ demō.l.lega
tum.sed vbi est psonaꝝ ⁊ rerū diuersitas:aut ꝟba inducūt cōti
nuationē,aut repetitionē.si repetitionē tunc cōditio repetita vr̄.
vt.s̄.e.l.si tibi pure.sȝ si cōtinuationē tūc nō inducit repetitionē
sȝ cōtinuationē:vt hic innuit̄ in gl.dy.Et tūc dicas aut erat ea
dē persona.⁊ erit idē qđ in hac.l.idē si esset diuersitas persona
rū sȝ idētitas rerū.vt.ī.de ad.leg.l.legatū sub cōditione.aut ver
ba inducūt copulatiuā cōiūctionē:⁊ tūc ex virtute copulatiōis
inducit̄ repetitio.vt.ī.đ fun.instr.l.seie.§.gaio.Cōcludēdo ergo
dic aut est idētitas rerū ⁊ psonaꝝ aut diuersitas psonaꝝ:si idē
titas rerū primo casu aut ascriptio scđi legati fit incōtinēti aut
ex interuallo.si ex interuallo,tūc petit̄ ex vltio tm̄ siue primū pu
rū.⁊ scđȝ cōditionale siue ecōtra.qꝛ ī legatis ⁊c.vt.s̄.de leg.j.l.si
mihi ⁊ tibi.§.ī legato.⁊.ī.de cōdi.⁊ demō.l.ꝙ traditū.⁊ si incōti
nēti aut ī scđo legato,fit cōmemoratio p̄mi aūt nō vt distingui
tur ī textu.ī.đ ↄdi.⁊ dem̄.l.nō ad ea.Scđo casu aut ↄditio ascri
bitur remunerat̄ in psonam eorum ⁊ habet locum lex ista: aut
post ⁊ hȝ locū.l.j.de cōdi.⁊ demō.l.mulieri.⁊ titio.aut citra per
sonas ⁊ hȝ locum.s̄.ti.pxi.l.vlt.§.seio.Tertio ⁊ quarto casu hȝ
locū.l.auia.ī.de cōdi.⁊ demō.Uel sic.p̄mo casu cōditio apposi
ta in primo bn̄ intelligit̄ repetita.In scđo vero dic vt gl.huiꝰ.l.
⁊.ī.de vsufruc.leg.l.codicil.in princ.Tertio casu dic aut ↄditio
apposita est post legata etiāsi sit talis q̄ attribuat̄ psone vnius
legatarioꝝ tm̄:⁊ tūc illiꝰ cōditionis effectus trahit̄ ad oīa lega
ta ⁊ ea deficiente oīa deficiūt.vt.ī.de condi.⁊ demō.l.mulieri ⁊
titio.aut post legatū vniꝰ apponitur statim ↄditio ⁊ postea nō
exp̄ssa cōditione seu nō repetita expresse eadē res aliꝫ legatur ⁊
tunc cōditio apposita in psona p̄mi legatariꝫ nō intelligit̄ repe
tita in psona secūdi.vt.s̄.de leg.ij.l.vlt.§.seia.Ultimo casu con
ditio ⁊ dies apposita legato intelligitur in secūdo tacite repeti
ta ⁊ hic est casus huius.l.dy.ī gl.vlt.ibi.ar.cōtra sed hic loqtur
qđ est personarum identitas.Dy.

1 ☞ Exceptio id operatur in excepto quod cessio in cesso vel cō
cessio in concesso.

1 Oui filium. †Quod operat̄ cessio in con
cesso operatur exceptio ī exce
pto.vn̄ dicit Ja.de ra.qđ opatur ppositū in ppo
sito opatur oppositum in opposito.p hoc.s̄.de vul.
sub.l.⁊ si cōtra.vn̄ ꝙ testōr vr̄ legare legādo calēdariū vr̄ exci
a pere calēdariūa excipiēdo.h.d.vel sic,calēdariū noīatim legari
vl' noīatiȝ excipi paria sunt.vn̄ si de legato noīatiȝ excipit̄ calē
dariū qd videat̄ eē exceptū ⁊ certe idē vr̄ esse exceptū ꝙ videret̄
esse legatum si calendariū legaret̄.i.noīa debitoꝝ q̄ in calēda
rio ↄtinētur ⁊ pecunia a debitoribꝰ calēdariꝫ exacta vel etiā ali
unđ redacta ⁊ eidē calēdario destinata.dy.Et hic habes opti
me qd sit calendariū:ibi.de pecunia nūerata nepti leganda fm
primū casuȝ ⁊ tūc dic videbat̄ ⁊ bn̄.vl' dic de pecunia legato ne
potis excipiēda.⁊ tūc dic videbat̄ ⁊ male.ol.ibi.quēadmodū.i.
sicut.dy.ibi collate.i.in calendariū ꝟse seu iteꝝ mutate.ol.ibi.vt
nō mō.i.tm̄modo.dy.ibi redacte.i.simul.collecte.dy.In glo.vl
ti.ibi.exceptum videtur:⁊ qđ cedit calendario excepto ⁊ qꝛ nō
videtur esse in fundo cuȝ sit ibi ad tp̄s vt feneretur.vt.s̄.e.l.vxo
re.§.legauerat.⁊ si fundus.ol.Est ergo calēdariū cōtractus no
minis qui fit sub terminis calendariū.Jac.de ra.

1 ☞ Locatores equorum dicunt̄ negotiatores ⁊ tenētur ad col
lectas.
2 Piscatores an dicātur negotiatores.
3 Legatū nō extinguit̄ mutatione artificiꝫ ad officium.
4 Ars hominis vitam non deserit vnq̄.
5 Parochianus plurium ecclesiarum legans sue ecclesie de qua
intelligi debeat.
6 Sciētia per lectionis exercitiū continuū acquiritur.
7 Sentiendū vt pauci sȝ loquēdū vt plures putat Aristoteles.

Legatis. Ibi legati exercēdi cā.i.cōtractuū
celebrādoꝝ cā.dyn.ibi.locādū.Et
1 sic collige † qđ locatores rōcinoꝝ ad vecturā sūt ne
b gotiatoresb ⁊ deberēt soluere collectas cū pratico ne
gotiatoꝝ.Jac.de ra.pro hoc facit gl.ī.eo.l.suos signata super
verbo locabat.⁊ Ol.ibi obsonatores.i.cantores vel pulsatores
2 instrumentoꝝ dn̄o in mēsa.dy.ibi.Piscatoribꝰ.⁊ † sic no.ꝙ pi
scatores non sunt negotiatores qđ est verū quādo dn̄o tantum
piscātur.Jac.secus si vt venderent pisces quia tunc dicerentur
negotiatores.vt in prin.l.⁊ an caupones sint negotiatores.dic
vt.ī.de fundo instructo.l.taberne.

3 Si ex officio. † Mutatio de artificio ad officiuȝ
nō extinguit legatuȝ.sȝ ecōtra.h.d.
Aut mutat̄ de artificio ad offm̄ ⁊ nō extinguit̄ legatuȝ:aut de
officio ad artificiū ⁊ extinguit̄:vt hic.Aut de artificio ad arti
ficiū ⁊ simil'r extinguit̄.vt.s̄.e.l.textoribus.ibi:nō em̄ ⁊c.a cōtra
rio sensu.Aut de officio ad offm̄ ⁊ sil'r extinguit̄.vt.s̄.de leg.ij.
l.peculium.dy.ibi.ecōtrario.s.cū de artificio trāsfertur ad offm̄.
dy.Et per istū.§.determinat̄ qō talis ludētes ad ludū scacho
rum cōuenerūt inter se sicut sepe fit ꝙ vnus deberet vincere lu
dum:alteri de vna pedite quedā pedes fuit effecta regina:⁊ cū
ista vicit ludū.q̄ritur vtrum videatur vicisse fm qđ ↄuenit: ⁊ p
istū.§.determinatur ꝙ non.qꝛ offm̄ peditis est mutatū in aliud
officiū.s.in reginam.⁊ ita not.Cyn.C.de suspe.tuto.l.ij.⁊ dicit
fuissē opi.Jac.de are.De hoc tn̄ hic nihil est in additionibus
suis.in glo.j.in fi.§.j.⁊.§.fi.dy.ibi.Itē fm.R.⁊ bn̄ dy.In glo.j.
artificiū ibi pōt dici officiū ⁊ sic nō incipit hr̄e nouū statuȝ.dy.
ibi.ppetuitate animi discūtur.rōnē.R puto verā:⁊ pbat̄ p Ca
4 tonem dū dicit.† Ars manet vitāqȝ homis nō deserit vnq̄.Et
Boetius.Has saltem nullꝰ potuit puincere terror.Ne nostruȝ
comites psequerent̄ iter.In glo.nomen em̄ officiꝫ:ibi.Itē ↄtra
ī.pxi.§.sol'.ptȝ.dyn.vt ibi no.In glo.nā nō:ibi.lecticarius esse.
sic ergo paria paribus vel minora minoribus tolluntur.sed nō
ecōtra maiora maioribus.vt.ī.de auro ⁊ ar.leg.⁊ si nō sint.§.p
ueniamus.⁊ de acq.re do.l.quidqd.§.j.sed qđ offm̄ tollatur nō
credo.Jac.de ra.qꝛ de officio ad officiū nulla est mutatio.⁊ rō
superius notata in glo.i.artificiū.fm Roge.facere videt̄ cōtra
hanc gloss.dy.tn̄ opprobat glos.vt statim subiꝫciam.⁊ eiꝰ opi.
credo veriorem p.l.peculiū.ij.rn̄.de leg.ij.quam allegat sed huic
repugnat.l.gn̄aliter.ī.de fideicōmis.cuȝ si.⁊ qꝛ par in partē ⁊c.
vt.ī.ad trebel'.l.ille a quo.§.tēpestiuum.sed rn̄deo ꝙ ibi habue
runt duo diuersa initia ⁊ ideo non vitiant̄ quāq̄ in eadē psona
reducant̄:at hic semper in eadē persona cōcurrūt.vn̄ ppter pa
ritatē se impediūt.arg.cōtra ad hanc sol'.ī.de verbo.ob.l.q bis.
lȝ glos.aliter intelligat.l.illam.sed tn̄.l.illa videt̄ tollere so.istaȝ
cum fm intellectuȝ doctoꝝ prima stipulatio remaneat valida
⁊ scđa nihil operat̄:at hic scđa cā annullat primā.sȝ rn̄dere po
tes qđ ibi tēpore secūde obligationis prima erat perfecta ⁊ cō
summata at hic secus ⁊ facilius impeditur fiendū ⁊c.vt.l.patre
furioso.s̄.de his q sunt sui vel alie.iur.Ra.in fi.nā cū sint paris
potentie primum p fm videt̄ extinctū.vt.s̄.de leg.ij.l.peculiuȝ.
ij.rn̄.dy.Et qꝛ desiꝫt esse in illo offō.arg.s̄.de capit.di.l.tutelas.
⁊ hec omnia intellige qn̄ sub nomine appellatiuo sunt legati.se
cus si sub nomine pprio sunt legati.dy.qꝛ tūc nō extinguit̄ lega a
tū mutatione artificiꝫ vel officiꝫ.Jac.⁊ vnus notabil' est iste ꝟs.
ibi,⁊ aliꝫ.s.legatario.dy.ibi.Coci.s.subtiliū ciboꝝ.Dy.ibi.ple
5 rumqȝ.i.plurimūqȝ,siue plurimū.ol.† Et est ar.ꝙ si quis est pa
rochianus plurium ecclesiaꝝ ⁊ legat eccl'ie sue parochiali qđ
videatur illi quā magis frequentabat.⁊ p hoc.ī.de aqua coti.
⁊ estiua.l.j.§.duo autē.idem potest dici de eo qui scriptus est in
duobꝰ collegiꝫs vel praticis vt debeat habere officia ⁊ honores
in eo in quo magis versatur.de hoc.ī.de collegiꝫs illicitis.l.j.in
fi.Et hanc materiā possūnt adduci q̄ notaui.C.de tēpo.ap.l.j.
⁊ si de cōsuetudine nō apparet,vt dixi.s̄.eo.l.cū querebat̄:facit
etiā ꝙ scholaris audiēs leges decretal' cōueniri debeat sub illo
doctore cū quo magis cōuersat̄ ⁊ cuiꝰ lectiones magis studet.
Itē ad id qđ no.s̄.đ iudi.l.si locū.⁊ facit ad hanc materiā.ī.de
fun.instru.l.q̄ sint.§.si qs.de cōdi.⁊ demō.si qs legauerat.ī.e.l.
q saltem.⁊.l.seruis vrbanis.§.penulti.

Ornatricibus. Ibi aliꝫ.s.dicebant.dy.ibi.incre
mētū recipit sepe alleg.iste tex.
6 ad quē cōcor.† ꝙ dr̄ qđ p continuū exercitiū lectiōis acq̄rit̄ scie
margarita.extra đ renūtia.c.post trāslationē.§.j.nescit hō tm̄ ꝙ
nō possit p exercitiuȝ adhuc discere:vt hic pȝ.Et p artificiū hō
vēdit̄ carius.vt.s̄.de rei vē.l.nisi venale.Itē p artificiū hō pōt
sibi q̄rere necessaria.vt.s̄.e.l.stichꝰ.Itē expense fiūt ad discēdū
aliqđ artificiū.s̄.de rei vē.l.cetèꝝ.in fi.in gl.q̄ affectat ī fi.⁊ in p
hemio metaphysice.vbi dr̄ oēs hoīes natura scire desiderant.

Jumentis. In fi.al's si de consuetudine non appet
vsqȝ ad annū continet̄ appel.agnorum
post annū appellōne ouiū.vt.s̄.e.l.cū q̄ret̄.dy.In gl.vsuȝ sumē
7 dū ibi ⁊ normā loquēdi.R.† Et aristoteles p̄mo topicorum lo
quēdū vt pl'es sentiendū vt pauci. Item pe.clie.teneamꝰ vsum b
ne videamur isanire.⁊ ꝟsus.Nō eris illusus si tu fuaueris vsus.
de hoc no.⁊ dixi.s̄.e.l.librorum.§.libros.versi.quid ergo.

1 ☞ Aues domestice non veniunt in legato auiū sed syluestres
tantum.

a ☞ Calendariū. Adde.ꝙ calendariū ↄtinet noīa debitoꝝ.bar.ī l.pdiꝫs.§.secūdo isto.tit.al le.ī.l.si filio.§.fin.ff.sol.ma. bar.hic q dicit esse meliorē tex.⁊ ꝙ calēdariū venit in legato oīȝ bonoꝝ vide tex.i.l.vxori.de vsufruct.lega.Alex.in di.l.si filio.§.fi.solu.ma.

b ☞ Negotiatores. Adde q dicant̄ negotiatores vt p Bar.in rubri.C.de naub.lib.x.

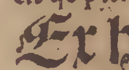

1 **Avibus legatis.** No.† qđ auib⁹ legatis nō debētur domestice ſ3 ſylueſtres tm̄.vt.ĵ.de penu leg.l.nāq3.ſ3 tū qꝛ in vſu loquēdi etiā domeſtice appellant̄ aues dicit. Jac.de ra.ēt eas deberi.ar.ſ.l.pr.ſ.fi.ꝛ.l.librop.ſ.ꝙ tū caſſius cū vtrobiq3 notatis. In glo.j.ibi ptz ꝑ ſeqntia dum dixit de caueis qꝛ ſaluie domeſtice cōiter nō tenētur in caueis: ibi ſubijcit de aſture imo d3 dicere de paſtore ꝛ ita eſt3 textu alio q magis faceret ꝑ ſcđa opi.quā ꝑma. Itē nō ob.ſ.eo.l.argento vbi non debet̄ arcula hic aūt debent̄ auiaria ſiue gabie qꝛ i argēto ceſſat ratio q̄ hic ponitur in gloſ.qꝛ aues ſine auiarijs leuiter fugerent.ꝛ vide.ĵ.eo.l.heres.ſ.penul.ꝛ qđ ibi not.

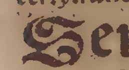

Quiſaluū. Ap.eoꝝ q̄ ſunt in fūdo ea tm̄ cōtinet̄ q̄ ibi ſūt ꝑpetui vſus cā nō ad tp̄s.h.d.cōcoꝛ.ſūt i gl.ꝛ ꝑ hoc.C.de ꝟ.ſig.l.ij.vbi de hoc dixi.ꝛ facit.ſ.e.l.ſi fundū.cū ꝯcoꝛ ibi notatis.

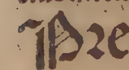
1 ☞Excipit nihil qui totum dicit.
2 Verba que fideicōmiſſi petitionem inducant.
3 Cōe qđ eſt non inſolidum meum eſt.

☙ Caſ⁹ ſingularis ꝛ ī eo ꝯcoꝛdat bar. hic.imo.in.l.domus.ſ.de leg.j.t3 ēt eu3 ſingularem.

1 **Ulianus.** Al's viuianus ꝛ breuiter.h.d.†Qui oīa dicit nihil excipit.ꝛ iſte caſus nō reperit̄ alibi.ad qđ cōcoꝛ.ſ.man.l.ꝑcura.vbi de hoc dixi. In glo.j.in fi.ibi.ꝛ.vj.ſ.j.ꝛ dic vt ibi no.ꝛ dixi.i fi.ꝛ.ſ.eo.l.q cōcubinā.ſ.q fundū.ol.ibi.legaſſe vr̄ vel verius ꝛ tunc partē q̄ ſibi obligata eſt legaſſe vr̄ rōne iuris ꝙ habet in ta.ar.ſ.de leg.j.l.ſi dom⁹.ſ.fi.Ja.đ ra.ſi debitoꝛ ſoluat heredi legatarius poterat petere pecuniā ſolutā.ad qđ facit qđ plene no.ꝑ dy.ſ.de leg.j.l.ſi tibi hō in prin.diſpoſitiua.

2 **Ex his.** †Verba enūtiatiua ꝛ nō diſpoſitiua nō inducūt fideicōmiſſi petitionē.h.d.dy.de hoc no.ꝛ dixi.ĵ.de donat̄.l.ex hac ſcriptura: ibi fiet.i.fieri poterit.dyn.in fine.qꝛ verba ſunt enūtiatiua nō diſpoſitiua: vt ꝑdixi in gl.de rigore verboꝝ: ibi.ſ.pen.imo illa per oīa cum iſta cōcoꝛdat ſ3 diſcoꝛdat.ſ.e.l.fideicōmiſſa.ſ.hec verba.ſed dic vt dixi.ꝛ ibi not. Old.qꝛ ibi fuerūt verba diſpoſitiua hic enūtiatiua.fic.ſ.eo.l.pater.ſ.fundum.ꝛ no.ĵ.de vſufru.lega.l.generali.

3 **Seruos.** †Qđ commune eſt meum nō eſt inſolidū. Dy.ibi.Senſit.i.ſenſiſſe ꝑbetur.Dyn.ibi.eius.ſ.teſtatricis.dy.ꝛ vide.ĵ.e.ſi quis ſeruos.

Predijs. Verba p̄ntis tempoꝛis reſtringunt̄ ad tp̄s teſti.h.d.dy.vel clarius verba p̄ntis tp̄is a teſtatoꝛe prolata ad tp̄s ꝯditi teſtamēti referunt̄ nō ad poſtea illata.vt.ĵ.e.l.his ꝟbis.ibi acceſſerunt ſubaudi cedūt.dy.

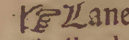
1 ☞Significatū verboꝝ ex voluntate defuncti pōt iꝑpꝛiari.
2 Juuenis quis pꝛopꝛie dicatur.

a ☙ Nō aliſ.vi đ.ꝑ limitatione iſti⁹.l.bar.in.l.ſ.fi.ſ.de procu.

1 **Non aliter.** a†Ex volūtate defūcti ꝟba q̄ hn̄t ꝑpꝛiū intellectū ſiue ſignificatū aſſumunt iꝑpꝛiū.h.d.tota.l.iſta.Dy.Exemplum pone ſm̄ dyn.teſtōꝛ legat chartas pure charte tm̄ debent̄ ſi nō appareat teſtōrē aliud ſenſiſſe.vt.ſ.eo.l.libroꝝ.ſ.ꝙ tū caſſius.ſm̄ iac.de are.pone exēplū.ſ.l.pr.ſ.fi.ꝛ de lega.ij.l.ſi ita ſcripſiſſet.Jac.ꝛ cōcoꝛ.ad hanc.l.xxxj.diſt.c.omnino.xxxj.q.j.quō de virginibus.de cōſecra.diſt.iij.c.ſi qs preſbyter.xxxiiij.q.j.ꝛ ſic em̄.ꝛ extra de trāſ.at.epoꝝ.c.inter coꝛpalia.ꝟba enim ſunt accipiēda ſm̄ veꝝ intellectum ꝛ ꝑpꝛium ſignificatū xxxvij.diſt.c.delatū.ꝛ no.in aut̄.vt iudices ſine quoquo ſuffragio.ſ.hec oīa.In gl.tūc ei ibi.l.iiij.vbi ꝛ ſi cōſtet aliud teſtōrem ſenſiſſe tm̄ voluntati nō ſtatur cum verbū ꝑlatū mēti coaptari non poſſit.ol.ibi.voluntate ꝛ dic plene vt ibi no.dy.

Titius. Ibi iuuenes ſeruos.dy.ibi.ꝛ in qua.i.vſq3 ad quam.dy.ibi.deſcendendum eſt nota in teſtamentis verba eſſe large accipiēda.dy.ibi.abuſiue loquant̄ ſimile.ſ.de peculio.l.nec ſeruis.ꝛ.ĵ.de ſuis ꝛ legitimis.l.item pretoꝛ. Old.ſ.quemadmodū teſtamenta aperiantur.l.ij.ſ.teſtamentū ꝛ extra de conſuetudine.c.penulti.ꝛ.ĵ.de verbo.ſignifi.l.bona 2 ciuitatis.Item no.ex fi.huius.ſ.†quis dicatur iuuenis b q̄nq3 b dicitur iuuenis donec compleuerit etatē.xxv.annoꝝ.C.de alimētis pupillo preſtandis.l.fi.Q̄nq3 qui iuuenilibus deſiderijs inſiſtit.xxiij.di.c.j.ꝛ plene vide in alphabeto dictione iuuenis. quis aūt dicatur ſenex.hic no.in glo.ꝛ plene dixi.C.qui teſtamēta fa.poſ.l.ſeniū.ꝛ qui etate.l.j.ꝛ de his quis nō impletis ſtipendijs.l.ij.libro.xij.

b ☙ Juuenis. Adđ bar.i.l.j.C.de emē.ꝑpi.Ey.l.ſi in fanti de iure delib.

1 ☞Lane noīe venit omnis lana non tincta nec texta.

2 Pelles lanee continent̄ appellatione lane.

c ☙ Pro đclaratiōe. Adđ old.ꝯſilio.clxviij.in prin.

Si cui lana. Quatuoꝛ habet partes hec lex.Primo dicit qđ noīe lane contineatur.Scđo qđ nomine lini.Tertio quid nomine verſicoloꝝ3.Quarto qđ noīe purpure.ſcđa ibi lino aūt.Tertia ibi de verſicoloꝛib⁹.Quarta ibi purpure.dy.ꝛ 1 breuit̄.h.d.†Appellōne lane oīs lana ꝯtinet̄ niſi ticta ꝛ niſi facta rit.i.in tela: lino tm̄ legato oē cōtinet̄ linū ſiue tinctū ſiue in tela 2 dy.ibi ſ3 an ꝛ pelles.No.caſu3 pulcherrimū ꝛ mirabilē qđ†ap. lane ꝯtinent̄ pelles lanee ꝛ ꝑma facie qlibet diceret ꝯtrariū.ar. appellatione lane cōtineat̄ pilus bouinus vel ſilis.credo ꝙ nō qꝛ pilus ponit̄ ꝑ ſpē diſtincta a lana.inſti.de reꝝ diui.ſ.in petēdu3.ꝛ vide in alphabeto dictione lane appellatiōe.ꝛ quod.ĵ.dicit de legato purpure hodie locu3 habere nō poſſet niſi legaretur a pꝛincipe cū ſolus pꝛinceps vtatur purpura.C.de veſtib⁹ oloberis.l.tēperent.li.xj.ſed ꝯ dictā.l.vtunt̄ purpura etiam viles milites ꝛ mulieres ibi diuerſis coloꝛib⁹.diuerſi coloꝛis ſunt illa quoꝝ coloꝛ mutat̄ verus in accidentale3 ibi tincta nō ſunt. ſc3 accidentaliter.Et ſic nō ob.pꝛinc.hui⁹.l.in fi.ꝛ ſic pt3 ꝙ ſola deſtinatio nihil oꝑatur cū lana deſtinata purpure tingende nō contineat̄ appellōe purpure qđ eſt verū ſi ſit remota a diſpoſitione purpure.ſecus ſi ꝑpinqua ꝛ ſic pōt loqui pꝛin.huius.l.et ꝑ hoc.ſ.e.l.cum vxoꝛi.ꝛ.l.item legato.qđ eſt notandu3.vel dic tūc ide3.vt.ſ.de teſtō militari.l.pen.ꝛ de act.empti.l.fundi.in fi. Ja.de ra.ſed illa.l.penu.eſt ꝯtra ſed ibi oꝑatur deſtinatio vt ꝑbatur in eadem.l.fundi.ꝛ de verb.ſigni.l.viuaria.ibi.Eatenus id eſt vſq3 ad eū modū.dy.In glo.no.appellatione.in fi.hec ſo. eſt bona quo ad legē.ſ3 ſi ex meis.ſm̄ Jacob.de ar.ſed ad.ſ.labeo.dic ꝙ ibi eſt ſignū vniuerſale: ꝛ ideo plura cōpꝛehendit ꝙ indefinitū.ar.ſ.e.l.iul'.in pꝛ.vt.ĵ.e.l.heres.ſ.j.cōiuncta.l.queſitu3.ſ.illud.iā.ꝛ dyn.ꝛ no.per dy.in pꝛoemio de regu.iur.lib.vj. In glo.ij.in fi.vel ad filandū.dy.In glo.qꝛ lana.not.rationem diuerſitatis inter lanā ꝛ linum.Old.

1 ☞Obligās oīa bona ſua nō cēſet̄ obligare debitoꝝ nomina.
2 Ciuem eſſe aliud eſt ab eo quod eſt haberi pꝛo ciue.

Seruos autē. Ibi fructuarij.i.in qbus habebat teſtōꝛ vſufr.ſine ꝑpꝛietate.dy.Et ꝑ declaratiōe hui⁹.l.vide ꝙ bn̄ notaui.ĵ.de acq.re.do.l.in bonis.ꝛ de auro ꝛ argē.leg. l.ſi ita.ꝛ.ſ.de condi.inſti.l.quidā.ibi voluit cōtineri qđ p̄ſumit̄. ſi eos habebat in nūero ſuoꝝ.vt.ĵ.e.l.nup.ꝟ.ſi ꝟo.Jaco.ibi ne 1 quaquā hec.l.facit†ꝙ ſi aliquis obligat bona ſua qđ ꝑ hoc nō videat̄ obligare noīa debitoꝝ.in ꝯtrariū eſt qꝛ cū poſſint ſp̄aliter obligari: ergo veniūt in obligatione generali.vt.ſ.de pig.l. obligatione.ꝛ.C.q̄ res pig.ob.p̄nt.l.nomen.ſ.de pig.l.grege.ſ. cū pignoꝛi.ꝛ de ꝟb.ſig.l.bonoꝝ.ꝛ i eoꝝ.l.ꝛ hic eſt ꝟitas.Et erit effect⁹ talis obligationis vt colligit̄.ſ.de pig.act.l.ſi cōuenerit.ꝛ hec.l.nihil facit qꝛ hic teſtōꝛ referebat ſe ad coꝛpoꝛa i.nomine aūt nō eſt coꝛpus ſed ius.vt dicta.l.bonoꝝ.dy.ibi.credendum eſt.no.bn̄ hāc literam.ꝛ hoc foꝛte cū habebat alios ꝛ al's qꝛ inutile eſſet legatū tūc foꝛte debent̄.Argu.ĵ.de reb⁹ dubijs. l.quoties.de fun.inſtruc.ꝛ inſtrō legato.l.fundo qui.ꝛ de auro ꝛ argento leg.l.pedicul̄.ſ.ite cū quererent̄.ꝛ dixi.ſ.e.l.libroꝝ ad finē.In glo.ſ.exꝑſſim: ibi.i teſtis.vel dic ꝙ iſti debēt tradi legatario ꝑ heredē.ſed eis euictis heres de euictione nō tenetur vt ibi: ꝛ ita notant doctoꝛes.ĵ.e.l.nup.al's eēt cōtra.C.de legatis. l.cū alienā.Ray.ibi.ad ſi.l.j.ſ.j.Sol'.Heſt fauoꝛ legati.dyn.vel dic vt ibi no.Ite3 ſi ibi haberetur loco dn̄i fieret p̄iudiciū vero dn̄o hic vero nulli ſit p̄iudiciū.ꝛ dic aut p̄iudicatur vero dn̄o. aut rei: aut vtriq3: aut nulli.in glo.ſic.C.in fin.ꝛ.ĵ.qui ꝛ a qbus. l.gn̄aliter.ꝛ.ſ.de edil.edic.l.quis ſit fugitiuus.ſ.ſeru⁹.Jacob. In glo.vt tn̄ ꝑ dies.in fin.ſed ibi nō dixit ſuos ſed vſus ſui cā paratos.In glo.ex interpꝛetatione.in fin.Scđo mercis.vel dic vt ibi not.qꝛ aliud eſt eſſe mercē vt ibi aliud loco mercis: vt hic Ja.hoc intellige qn̄ habebat alios ꝑatos ad vſu3.nā ſi aliquos alios nō habebat credo ꝙ iſti debēt̄.vt.ĵ.de reb.dub.l.quoties ꝛ de reg.iur.l.in teſtis.iac.ꝛ faciūt pꝛedicta ſi ſtatuto cauet̄ qđ 2 ciues poſſint cōpelli ad cōpunctandū de litibus ſuis.†nūquid poterūt cōpelli illi q ex ſtatuto vl' ꝑuilegio habent̄ pꝛo ciuibus. l3 non ſint vere ciues ꝛ vr̄ ꝙ nō qꝛ aliud eſt eſſe ciuē aliud hr̄i ꝑ ciue ſicut aliud eſſe mercē aliud haberi ꝑ merce.Et ad hoc facit.ĵ.de adulte.l.ſi maritus ſit in magiſtratu.ſ.j.Ray.ꝛ vide in q̄nibus tuis ſtatutoꝝ pꝛima parte.

Si quiſeruos. Ibi cōtinetur ꝛ id tātū debetur qꝛ ſuum eſt non aūt inſolidu3.dy.vt colligi pōt ex.l.In glo.allegata et vide qđ notaui.ſ.de condi.inſtitu.l.ij.

c **Nemis.** Pꝛo declaratione c materie huius.l. vide qđ no.per dyn.ꝛ alios.extra de regu.iur.c.inſpicimus.ꝛ.c.in obſcuris.libꝛ.vj.ꝛ vide glo.de leg.j.l.legato gn̄aliter.ꝛ.ſ.mā.l.fideiuſſoꝛem fa.hercīſ.l.heredes.ſ.ſi incerto.ꝛ iſtit.de leg.ſ.ſi gn̄aliter.Et de hoc etiā tetigi.C.de ꝟb.ſig.l.cū quidā.in fi.ꝛ facit qđ not.Arc xxxiij.diſt.

xxxiiij.dist.c.habuisse.z c.precedenti.z qd no.z dixi.j.de re.iu. l.semp in stipulatioib⁹.z cōcor.bñ ad istā.l.extra de cēsib⁹.c.ex pte.cū ibi notatis.In glo.locutionis.in fi.s3 hic erat dubiū de qualitate legati:hic de qualitate diui.dy.vel so.vt no.s.de leg. j.l.si seru⁹ pluriū.§.fi.z vtraq3 sol.bona.fm Jac.de bel.

Um in substitutione.

In gl.ibi l.j.§.impe rator d3 dicere imperatores:z al's est.l.iij.

1 Clerici existentes in studio habentur acsi in suis ecclesijs re sideant.
2 Parochian⁹ iusta causa absens a parochia sua nihilomin⁹ est parochianus.
3 Farina an veniat frumenti appellatione.
4 Legatum quibus restringi possit.
5 Res estimata in dotem data non venit in legato empti vel pa rati.

a **Uesitum.** a Utilis ē tota hec lex.Que ca su absunt abesse nō videt. h.d.
1 Dy.†Et facit p clericis existentib⁹ in studio vt itel ligant residere i ecclesijs suis.p hoc.extra de cler.nō residen.c.relatū.Jac.Et p hoc.C.de incolis.l.ij.li.x.cū ibi not.
2 Itē facit q si parochianus† ppter guerrā vel aliquē aliū casū nō audeat habitare in parochia sua nihilominus sit parochia nus illi⁹ parochie z ibi d3 soluere z decimas z alia que debent parochie.Et p hoc bñ.j.de capti.z postli.reuersis.l.postlimi niū ius.§.captus.Idē puto de clerico qui ppter ptialitates vel aliū iustū metū nō audeat in ecclesia residere.qd p presidēti ha beat z p hoc est extra de cleri.nō residē.c.isto.li.vj.cū ibi no.per Jo.and.i nouella.In gl.mala videt grāmatica imo bona si v bum reuersuz ponatur impersonaliter.Dy.

Illud fortasse. Cauet statuto ciuitatis q si qs extraxerit frumentuz ciuitatis
3 soluat penā centū aliquis extraxit farinā certe nō tenet:†nā fa rina nō tenet appel.frumēti cū ipsa specificata nō possit redire ad rudē materiā frumēti.arg.isti⁹.§.z similiū.z vide plene in q stionibus meis statutoꝝ scda parte.ver.itez querit si statuto p hibeatur bladum:ibi legatum esset indefinite.sec⁹ si vniuersali ter oē marmor.vt.j.e.l.heres meus.§.j.dy.

4 **Meuij.** †Ratio limitatio z exceptio restringūt legatū. h.d.dy.ibi.dederā.al's dederim.dy.ibi.nō debe ri.s.filio.dy.ibi.eū iudicē.dy.In glo.j.in fi.z.s.e.l.cū qs.§.nu ptura.In gl.sed quid in dubio:ibi.nā q.§.si.vbi per excep.spe ciei restrigit z determinat significatio gnis.dy.p hoc extra de reg.iur.c.de gnī.vbi de hoc plene in ea gl.in fi.Itē propria.j.e. l.heres.§.j.Et est ipsa veritas p.l.vl.§.si cui dulcia.ij.rñ.j.de vi no triti.z oleo leg.dy.z.s.tit.j.l.titia.§.gaius.Ray.z3 secūdam opi.gl.per.l.qsitū.§.pe.allegata in gl.ad leges.dy.z gl.rñdet q hic testator expssit spēs indiuiduas ibi idiuidua speciei opi.dy. credo veriorē z vidi eam approbari per doctores ad.l.quesitū. §.penul.dic vt ibi dicetur.

Predia. Legato predio cū his q ibi sunt debent lega tario ea q ppetui vsus cā ibi erāt nō ad tēp⁹ vt.j.§.pxi.z.§.fi.z.s.e.l.q saltū.C.de ver.sig.l.ij.vbi de hoc.ibi in die mortis cā ppetui vsus.dy.Et allegatur iste.§.si vendo tibi
b vinum b qtum valebit tēpore vindemie qd intelligatur de vlti ma die vindemie facit de verb.ob.l.eū qui certarum.

Peto. Idez dicit in effectu q supior.§.ibi.cetera v o.ibi sunt gra perpetui vsus.dy.

Illud. Ibi effugiant pulchra rō z notabilis:z no.dy.in proemio de regu.iur.lib.vj.z dic effugiunt.i.nun quam desinunt eius appellatione.

Locum. Impositio siue assumptio pprij nominis nō eximit rez de legato sui generis.h.d.ibi.quod minus.i.non minus.dy.

5 **Cum vir.** †Res estimate in dotē date nō cōtinent in legato empti vel pati si non fuerint ad vsuz mulieri tradite.h.d.dy.ibi.fideicōmissariū.i.iudicē qui de fidei cōmisso cognoscit.dy.ibi.nō sensisset z hoc si nō erāt ad vsū vxo ris tradite al's secus z hoc est qd sequit.dy.ibi.de his reb⁹ esti matis in dotē datis.dy.ibi eas res estimatas in dotē datas.et dic q petitur actio de dote nō act.ex mādato.vt not.in gl.not. C.de iur.dot.l.cū dotē.nec ob.l.plerūq3.§.fi.s.de iu.do.q2 fate or qd est ēptio verūtñ presumit vir breui manu vxori ptiū tra didisse z vxor illud sibi in dotē dedisse qd est notabile.

Rebus. Ap.eoꝝ q in fundo sunt cōtinent ea sola q ibi erāt cā perpetui vsus.h.d.p hoc.s.§.pdia.z.§. peto.vel sic q sūt ad tēp⁹ pñtia p absentib⁹ hntur:z facit hac.l. in prin.de here.z.l.si fundus.z de here.insti.ex facto.§.rerū.

1 Consuetudo rusticoꝝ qñ debeat attendi.

S I chorus. De multiplici significato hui⁹ verbi vide.s.de eo qd edicto.l. 1 cū ei.ol.in gl.ij.i fi.de iuris.om.iud.l.si familia.in his verbis ibi.rusticos senes†no.attendi cōsuetudinē ru sticoꝝ qd est verū i vsu loquēdi.vt.j.de fun.instruc.cū delanio nis.§.asinā.Ja.de ra.z notabilis est iste tex.no.ol.C.de agrico. z cēsi.l.dñi prediorū.li.xj.vt ibi no.z facit.s.e.l.legatis.§.fi.et.§. area.ibi medio tempore.i.post testamētū ante mortem.dyn.ibi. area sic al's facta sit.dy.ibi.q.q.tūc.i.edificio durāte.dy.ibi.nūc tū.s.edificio destructo z ad areā redacto.In gl.cōtra videt ibi plene not.z s3.h.d.q area erat aliena.z ideo nō debet medio tē pore q2 nō est verosimile testatorez voluisse grauare heredē suū in tantum.Jac.

Seruus. Ibi interim.i.post testamētū z añ mortez. dy.ibi.sic factus testōre adhuc viuēte.dy. ibi.peti non pōt ex veteri volūtate sed ex noua sic.dy.In gl.ibi. §.aream.vel dic quod hic loquitur in seruo alieno legato ptra ria vero in proprio testatoris.Jac. a ¶ Quesitū. A dō bar.i.l. i testō.j.d ali. leg.

1 Jus accrescēdi locū non habet in coniunctis.

1 **Oniunctim.** Hec lex intelligitur† quā do duo vel plures sunt cō iuncti re z verbis vel re tm vel si vnus repudiat ptez suā alius vel alij obtinent illā partem non iure accre scēdi s3 proprio.s3 qñ duo sunt piuncti verbis tm z vnus repu diat partē suā alius illā partē obtinet nō iure pprio sed iure ac crescēdi z in isto casu nō loquit.l.ista.dic ergo cōiūctim re z ver bis vel re tm.dy.ibi.Legari qtū ad rē z verba vl' qtū ad rē tm. dy.ibi.hoc est.i.effect⁹ realis z verbalis miste vel realis tantuz est qd videat singulis insolidū relictū:secus in verbali tm.vt.s. de leg.j.l.si duobus.§.si titio.z.j.e.l.re cōiuncti vbi plene tracta ui hāc materiā.l3 admittatur ad totū iure accrescēdi:vt dicto. §.si titio.z.s.de here.insti.l.si ita qs heredes.Ad qd autē prosit predicta distinctio no.s.de leg.j.l.si mihi z tibi.in prin.dyn.In gl.hoc aūt cōtingit.s.cōiunctim legari vel heredes institui.Ja. in fi.Sed certe qñ verbis tm sunt cōiuncti nunq videt q cōcur su faciāt partes:z sic falsa vr ista gl.in hoc.vt.j.e.l.re cōiuncti. ibi qm semper partes zc.dy.sed posses ibi eam saluare:vt dixi. q2 iure accrescendi admittatur ad totum.

1 Uerba statutorum non sunt amplianda.

S Eruis. Ibi.sed pueris qui dicantur pueri z qui viri.vide in alphabeto dictiōe hō
c z dictione puer c.Et qd no.in autē.de nup.§.p occa sionē.col.iiij.de pprio significato vir d3 adult vt no. s.e.l.cum quis decedens.§.codicillis.ibi ouibus no.hūc versic. q2:prima facie d3 cōtrariū.In gl.j.ibi.ex legis interpretatiōe vt j.de ver.sig.l.qsquis mihi.z.l.iusta.e.ti.no.non ergo expressa si gnificatione vocabuli appellatiōe masculini continet femininū b
1 vt preallega.l.†Et no.q verba statutoꝝ non sunt amplianda nec a verborū significatiōe recedendum est.vt.j.ad municipa.l. constitutionib⁹.dy.Et sic vr qd in statutis ap.masculini nō cō tineatur femininū.de quo vide qd dixi.s.e.l.qui duos multos. c z plenius.de seruis fugitiuis.l.quicunq3.z.j.de verb.sig.l.ij.In glo.vlti.in fi.z.l.legatis.§.fi.Dy.

S Eruus. Facit ad ea que notaui.C.de ver.fig. l.ij.z.s.e.l.que fint.z qd dixi.s.de leg. j.l.huiusmodi.§.legatum.

b ¶ Uinū.No ta istd qd sin gulis dieb⁹ i praxi ptigit.
c ¶ Puer.Ad dq pueri di cūt donec fi unt puberes i.l.mela.i pri. z ibi.bar.ff.d ali.z cib.leg. l.pueri.ff.de verb.sig.Ab bas i rub.de delic.pue.Et q pueri veni unt appel.vi roꝝ vid bar. hac.l.Et q puer non est apt⁹ ad ipe trādū pbēdā vid spe.in ti. de rescrip.§. rōe aūt impe trātis.v.itez qd impetrās prebendam

1 Fructus in fideicōmissi restitutione non veniunt.
2 Liberti non veniunt posteriorum appellatione.

1 **Uod his verbis.** †Fructus nō ve niūt in restōne fi deicōmissi.h.d.dy.ibi.de his quoq3.s.fructibus resti tuendis.dy.In glo.s.testōris ibi.z ex verbis eius vl' in.§.nōnunq.dixit quicquid superérit de bonis simplr:s3 hic.z j.ad trebel.l.heredes.dixit qcqd peruenerit de bonis meis vn de dictio meis videt restringere ad pñtia.vt.j.de au.z ar.le.l.si ita.z.j.e.l.his verbis.dy.In.e.glo.in fi.nā ibi apparet ex mēte contrarium,q2 legabat pro debito.dy.

2 **Idem testator.** †Appellatiōe posterioꝝ cōti nent fiij vel liberi tm nō liber ti vel alij z ptinent solū nati ex mascul'nō ex femis.j.d iur.imu ni.l.j.§.j.qd ē no.ibi.substitutiōe vl'gari vel fideic.ol.z.dy.In gl. ibi.ap.posterioꝝ.z iste ē casus i.l.ista.vt pdixi.dy.In ea gl.i fi. quidā hñt cū ancillis z male:sed d3 dicere:cū acutissimi.Dyn.

Q Uicq3 rome. Ibi extra vrbem in ɔtinētibus tm̄ edificijs. Ol. In gl. ibi nec hic debent vel dic q̄ ista debeant q2 cū erant extra vrbē in horreis cā custodie ad tps̄ i vrbe esse p̄sumunt. ar. s. e. l. q̄situ. §. fi. 7 j̄. e. si ita. 7 l. si choruss. §. j. Ja. Et vide qd not. s. de offi. p̄fec. vrb. l. j. §. in initio. ꝟ. 7 faciūt predicta.

1 Meum, pronomen quando demōstrationem 7 quando cōditionem importet.

1 S Uper. †Hoc pronomen meū adiectum ꝟbo presentis tpis 7 rei certe vl' simpliciter sine verbo adiectum demōstrationē cōtinet non cōditionē: 7 iō nō vitiat legatū etiā si res legata nō sit legātis. adiecta ꝟo vniuersitati determinationē seu taxationē3 īducit 7 iō vitiat legatū nisi vniuersitas legata sit legātis. Adiectum vero verbo futuri tpis semp ɔditionem importat. h. d. dy. ibi. corpus. s. certū: puta spēm certā. dy. ibi. demū. i. tātūmodo. dy. ibi. illa distinctio dato qd adijciat hoc verbu3 meū. dy. ibi ɔditionē si demōstrationē solā 7 iō l3 falsa sit demonstratio nō vitiat legatū. vt. j. de ɔdi. 7 demō. l. falsa. 7. C. de falsa causa adiecta legato p totū. dy. ibi. Fortiter. i. simpl'r. dy. Et absolute dy. ibi. q̄ nō puto. s. q̄ illa tm̄ q̄ illi⁹ sunt videant legata. dy. ibi seruo2 numero habuit l3 ꝟe nō fuerit i dn̄io legātis. dy. ibi plane. q. d. ve2 est q̄ dictū est. s. qn̄ adijcit ꝟbū p̄sentis tpis. si autē adijciat verbū futuri tpis sequit. dy. ibi. accipiēdū puto 7 iō cū nō ē i dn̄io testōris tpe mortis i legato nō cedit. dy. d3 ibi. Scribit 7 male. dy. in fi. q2 p ɔditiōe erit accipiēdū. 7 iō nō si dn̄ium rei legate nō ptinet ad legātē vitiat legatū. dy. In gl. q2 demū. in fi. vel meli⁹ q2 defect⁹ hui⁹ vocabuli meū nō facit cōditione3 si ɔ̄ria fuit mēs testōris. Jac. in glo. tpe testi. in fi. nec ob. s. eo. l. suos ꝟ. si. s3 q bona fide: q2 bōa fide possessi ab ignorāte bn̄ veniūnt in legato vt legatario debeant: vt ibi. s3 tm̄ heres de euictione nō tenetur: 7 ita intelligitur hec glo. Jaco. de ra.

S I ita ibi minus. Esset legatu3 si tm̄ fuerat deputatum ad perpetuū vsum dom⁹. dy. 7 facit ad ea q̄ notaui. C. de verbo. sig. l. ij. s. eo. l. quesitum.

e Et fideicōmissum. Scilicet singulare. Dynus.

L Ana. Ibi facta sit testōre viuēte. dyn. ibi neq3 materia q2 non fuit legata. dyn. ibi neq3 nauis q2 nō extat. dy. ibi. massa. quida3 habēt masse 7 male. dy. ibi. ex ea facti etiā testatore viuēte. dy. In glos. vltima. ibi in proprietate 7 ratione iudicij. s. de legatis. j. l. seruum filij. §. si aree.

1 Coniūctio re 7 verbis que fit 7 quid operetur.
2 Coniunctio realis cessat vbi per testatorem partium distributio facta est.
3 Coniunctus quis sit.
4 Coniūctus re tm̄ an sit potior cōiuncto re 7 verbis: 7 cōiunct⁹ verbis tm̄ coniuncto re 7 verbis.
5 Coniunctio propria est verbis facienda.
6 Coniunctio realis an sit potentior verbali.

a Bart. hic tāgit totam materiā iuris accrescēdi. 7 de hac materia vid p bal. C. qn̄ non petēt ptes. Jmo in. l. si mihi 7 tibi. s. ti. ij.

R E cōiuncti. †Re 7 verbis fit coniūctio ex qua insurgit partis deficiēte argumētatio ad quā ptes pariter admittunt. in disparib⁹ ꝟo ius duplex simplici' auf. ponit. h. d. l. j. cōiter reperit 7 vide plene in repetiōe. j. in fi. libri 7 diuidit fm pe. in quinq3 partes. In prima dicit q sint cōiuncti re. In secūda q sint ɔiuncti verbis. In tertia dicit qui cōiunct⁹ re 7 ꝟbis p̄ferk cōiūcto tm̄. In quarta dicit q̄ cōiūctus re tm̄ non prefert verbis ɔiuncto tm̄. In quinta 7 vltima dicit q̄ cōiunct⁹ verbis tm̄ prefert cōiūcto re tm̄. vel fm Jac. de are. diuide in duas ptes. in p̄ma ponit de forma coniungēdi vsq3 ibi p̄fert: ibi tractat de potestate ɔiūctiōis. Sed quero qs dicat cōiunctus re 7 verbis: q2 iste casus omissus est hic in textu. s3 gl. s. de vsufru. accrescē. ponit tale exēplū titio 7 seio lego fundū. pe. aūt 7 sequaces dicūt ho3 coniunctos verbis tm̄ tali ratione vbi est coniunctio re. ibi res cuilibet insolidū assignat: vt hac. l. in prin. 7. s. eo. l. ɔiunctim. s3 in dicto exēplo nō est ita ergo 7c. preterea coniunctio realis facit ius nō decrescendi cōpetere nō aūt ius. vt. C. de cadu. tol. l. j. §. si ꝟo. 7. §. finaūt. vbi d hoc satis dixi. S3 h̄ nō eēt in dicto exēplo ergo 7c. 7 iō ipe Pet. ponit tale exēplū titio lego fundū: 7 eūdē lego seio. s3 exēplū gl. p̄t defendi primo per. l. j. de ver. sig. l. triplici. §. videam⁹. scdo per rōne3 q2 ibi demum cessat
2 †coniunctio realis vbi distributio partiū per testōrem facta est expresse vt hac. l. p3 in tex. s3 i dicto exēplo gl. hic factū nō fuit ergo adest ɔiūctio real' de ꝟbali ɔstat. 7 sic vtriq3 adest. ad rōnes in ɔtrariū pt3 rn̄sio. q2 dico q̄ nullū est dubiū qd si dico titio et seio lego fundū qd videor dicere titio lego fūdū 7 seio eūdē fū. vt. s. de leg. j. l. si p̄libus. 7 isti. de leg. §. si eadē res. ergo si hoc ex primo talis expressio nihil opat q2 expssio eo2 7c. vt. s. de leg. j. l. hec verba. de cōdi. 7 demō. l. si in diē §. seruo. 7 dico q̄ in exēplo. gl veniēt p ius accres. Et forte ēt i exēplo petri cū testōr eos ɔiūxerit verbaliter. 7 si quodāmodo in vnū corp⁹ 7 sic cū onere nō per ius nō accrescēdi. 7 sic sine onere. Et no. in gl. d. §. finaūt a deficiētis. de cadu. tol. Ray. ibi sepatim. i. diuersis orōnib⁹ ꝟbo2. dy. ibi semp. i. ab initio nō p cōcursu3. quasi dicat iure accrescēdi nō inspecto s3 sola defuncti dispositiōe. dy. ibi. ptes vident solū legate. dy. ibi. p̄fert igit q re 7 verbis ɔiūct⁹ est vt statim seqtur. dy. Et hic incipit tractare de ptāte ɔcunctiōis: nā
3 s. tractauit de forma cōiūgēdi. Jac. ibi. †Cōiunct⁹ est coheres vel legatarius defūcti vel repudiātis. dy. ibi. nō posse portionē cōiūcto re 7 verbis. dy. vel verbis tm̄. fm pe. portio sit inhibēda parte deficiēte. 7 dicit potior sit cōiūct⁹ verbis tm̄ 7 sic euenit q̄ cōiūct⁹ qualiterciq3 p̄fert ei a quo legatū relictū ē. vt. C. de cad. tol. l. j. §. in primo. §. p. scdo. 7. §. is ita. iac. ibi. p̄ferat ɔiūcto verbis tm̄. dy. vel re tm̄. fm pe. In gl. s. ab initio. in fi. imo dic semp. i. ab initio 7 nō p cōcursu3: vt i lr̄a dixi. ol. ibi. in pte deficiēte ibi in qua. s. pri. casu. Ol. In gl. i. ɔiūcto verbis tm̄. in fi. nā ibi oēs erāt cōiūcti re. dy. ibi. duos casus ponit ibi. fm. Jo. 7 Azo. vel dic q̄ in versi. si vero verbis q̄ritur an cōiūctus verbis tm̄ preferatur ei a quo legatū est relictū. 7 rn̄det q̄ nō solū cōiunct⁹ re 7 verbis 7 ɔiunctus re tm̄ ei p̄fertur. Et expone literā vt exposui 7 est planior aliqua alia expositione 7 nihil est superfluū in litera: 7 de his no. s. de vsufru. accrescēdi. l. j. 7. j̄. de verbo. sig. l. triplici. Ja. ibi. 7 dicit q̄ sic. q hoc dicebāt mouebāt hac rōne q2 testator cū eos realiter ɔiūxit cuilib3 partē suā assignauit nec voluit i pl⁹ admitti vn̄ b3 eos ɔiūct⁹ re quasi ex volūtate defuncti p̄ferri d3 cōiuncto verbis quasi contra volūtatē defuncti petat admitti. dy. Sed ista lectura reprobat fm Pe. p. l. s. de here. instit. l. si quis ita heredes instituit. pe. ibi. re tm̄ cōiuncto hos mouebat hec rō q2 verbis ɔiunctus est expresse a testatore coniunctus s3 per reale tacita inducitur ɔiunctio 7 plus debet opari expressa q̄ tacita. vt. s. de vulga. 7 pup. substi. l. cū ex filio. §. si filio. cū simi. dy. ibi. de leg. ij. meuio. fm vnū intellectū. dyn. sc3 tm̄. In ea glo. in fi. de plano pcedit textus si ponas q̄ p q2. Et hi duo casus qui sequunt: sunt declaratio precedentis versiculi p̄
4 fert igitur 7c. †Nā primo dicit qd re tm̄ cōiūctus nō est potior cōiuncto re 7 verbis. Scdo q̄ cōiunct⁹ verbis tm̄ nō est potior cōiuncto re 7 verbis. imo coniunctus re 7 verbis est potior eo. dy. Ista lectura est vera in se tamē nō est de mēte litere: q2 talis declaratio vr̄ superflua qd esse nō d3 q2 in iure nihil d3 esse supfluū. vt. C. d no. co. cōp. circa mediū. Et iō teneas tertiū itellectū gl. cui applaudet lr̄a a cui⁹ verbis est in dubio recedendum. vt s. e. l. non aliter. preterea. l. dicit q̄ coniunctio que verbis fit procēdit ex volūtate testātis. ar. j̄. de cōditio. 7 demō. l. in conditio
5 nibus. †Preterea ppria est ɔiunctio que fit verbis. vt. C. de cadu. tol. §. si vero. ver. vbi aūt 7 q2 reputant idē corpus. vt. e. l. ꝟ. hoc ideo. preterea qui grauatur i vno 7c. vt. s. de iureiur. l. cū q. sed coniūcto verbis accrescit cū onere coniuncto re sine honore. vt. j̄. de condi. 7 demō. l. hec scriptura. in fi. 7. l. si separatim. Preterea volūtas defuncti deberet interpretari, vt potius valeat q̄ pereat. sed si cōiunctus re p̄ferret vel veniret equaliter extingueretur fideicommissu3 cū tunc desinat fideicō. cū venit ad coniunctū re tm̄. al's nō: vt dictū est ergo 7c. vt. s. de his que in testō delētur. l. pxi. §. in re dubia. p̄terea videt tex. hic in fi. v' dic q̄ in ver. qd si re tm̄. querit an coniunctus re tm̄ preferat cōiuncto verbis tm̄: 7 rn̄det q̄ nō s3 equaliter admittunt in versiculo: si vero verbis. 7 q̄rit an ɔiunct⁹ verbis tm̄ preferat ei cui est legatū relictū. 7 rn̄detur q̄ non solu3 coniunct⁹ re 7 verbis 7 cōiunctus re tm̄ ei prefertur: s3 etiā coniunctus verbis tm̄. 7 expone lr̄am vt exposui 7 est planior aliqua alia expositiōe 7 nihil ē supfluū in lr̄a. Jac. defendēdo gl. dicit coniunctū re tm̄ non preferri coniuncto verbis tm̄ nec econtra: sed simul cōcurrere quia non refert quis coniungat re an verbis. ar. s. de legibus. l. de q̄
6 bus. in fi. †Et q2 cōiunctio realis videt esse potētior q̄ verbalis quia in reali res singularis insolidū assignatur in verbali solu3 pro pte. vt in prin. huius. l. 7 tm̄ coniunctus re tm̄ nō p̄fertur. vt hic. ergo multominus coniunctus verbis tm̄ ea rōne q2 cōiunctus re tm̄ venit suo iure per ius non decrescendi. coniunct⁹ vero verbis venit alio iure. s. iure accrescēdi: vt dicto. §. sinautem ad deficiētis. de cadu. tol. ad cōtraria rn̄deo primo ad hanc. l. q2 eam intelligo fm Jo. 7 Azo. nec est aliquid superfluū cū vnū ponat ad declarationē alterius: nā 7 alias aliquid reperit vt addatur vel declaret. non ob. secunda rō q2 dico q̄ verū est qd coniunctio realis est incidēs sc3 quo ad cōionem q2 ex ea resultat cor-

tat cōmunio incidēs ⁊ nō cōuētionalis.vt.§.pro socio.l.vt scit.⁊.l.seq.Sed tn̄ cōiunctio talis fit ex volūtate defuncti qui rē singularis insolidū designauit.vt in prin.hui⁹.l.Nō obst.tertia rō ita dr cōiunctus verbis verbaliter sicut re ɔiunctus realiter:nā quilibet ipsorū dicitur cōiunctus.vt pꝫ in prin.l.Nō ob.quarta ratio:q2 illa ratio procedit in parte accrescēte coniuncto verbis tm̄ q2 illa bene vadit cū onere.sed hoc idē esset in particula ipsi accrescente nō in tota parte deficiēte cū sua portiuncula remanere debeat cōiuncta re tm̄.Nō ob.vlima ratio:q2 defectus istius fideicōmissi ꝓcedit ex tacita voluntate defuncti:q2 re cōiunctus rem tn̄ insolidum assignauit ⁊ sic cū voluntas sit certa ex iuris dispositione non debet ad coniecturas recurri.vt.C.de caduc.toll.§.sed vt varietatis.Ray.

a **Nominatim.** [a] Necessaria fuit hec lex ad expositionē legū.§.de leg.ij.l.celsus pater.§.pen.⁊.ff.ad.l.falc.l.j.§.id qd.⁊.ff.e.l.si plures.⁊.§.de liberis ⁊ posthu.l.nominatim.Oldra.

1 ☞ Exacta per testatorem non veniunt ad reliquorum appellationem.
2 Hortus seu porticus iuxta domum domui cedit.

1 **Prediis.** † Appellatiōe reliquorū nō cōtinētur exacta p testatorē.h.d.pn.dy.ibi in eadē cā mānserunt.i.nō fuerūt per testatorē exacta.dy.ibi.Alioqui.i.si nō manserūt restringit.ibi.ꝓpter adiūcta.i.q2.§.dixit prediis ⁊c.Unde restringit ad reliqua nomine redituū eorūdem prediorū cōtracta.d.In glo.per testatorem aliud si per heredem.vt.ff.eo.l.aufidius.in fi.Dy.

Ex his. Ibi nō debentur:q2 appellatione predictorū verborum comprehendi non possunt.Dy.

Pater filie. Ibi credite.i.in statione deposite.dy.al's est i textu cōdita:⁊ sic habuit glossator ⁊ istud inducebat dubitationē.dy.ibi.argumētū emptionis ad dicendū qd predia gabiniana cedāt in legatū.dy.q2 fuerit simul vno pretio empta.dy.In gl.no.instra emptionū:ibi.l.optimā.dic vt ibi:vel so.vt dicta.l.cū aliqs.q2 quo ad ɔhentes ꝓbant.vt.l.optimā.quo ad alios nō vt hic.⁊.l.cū aliquis.dy.et vide qd dixi dicta.l.cū aliquis.⁊ dicta.l.optimā.vel dic sꝫ Jac.de bel.ꝙ argumentū ⁊ presumptionē faciūt sm quid id est quo ad acquisitionem.vt no.dicta.l.optimā.sed probationem nō faciunt quo ad dn̄iū vel liberalē causā vel similia:vt hic.⁊ di.l.cū aliqs.Jac.de bel.de hoc extra de censi.cū olim.⁊ de ꝓba.cū causam.In glo.i.significarentur ibi de rebus dubiis.l.j.⁊.iij.et §.tit.proxi.l.gaius.§.fi.⁊.ff.de fundo instructo.l.seie.Dy.

Balneas. Usui priuato ascriptas.dy.Et not.balneas in feminino:ibi cōstat qn̄ erāt i vsu patrissa.tm̄.dy.Et pro hoc legato cedūt:⁊ dicit glo.ꝙ facit ad questionē facti nescio de qua questiōe loquatur gl.sed ⁊ est ar.
2 isti⁹.§.†ꝙ si duo fratres diuiserūt domos quas habebāt cōmunes ⁊ vna vni altera alteri adiudicata fuerit nec de horto vel spacio qd erat añ areā aliqd dictū fuerit ꝙ ei videat cedere domui iuxta quā spatiū erat.⁊ ad hoc.ff.de fun.instr.l.seie.§.tyrāne.Si vo neutra dom⁹ habebat aditū ad hortū tūc cedat vtriqꝫ.ar.§.de leg.j.l.titie textores.Dyn.Facit etiā ad aliā qstionē sm Jac.de ra.Cōsuetudo est in aliqbus partibus ꝙ filius maior seu primogenitus habeat domū paternā principalē an habere debeāt ⁊ alias appēdicias vt hortos ⁊ similia:⁊ dicit ꝙ sic ar.iurium predictorū.⁊.ff.§.pxi.In gl.s.dicēdū est.ff.habeas in litera cōstabat ista glo.supuacua est in glo.s.cōi.ad qōnem facti ex eo qd dicit inspici vnde aditus habeatur ad domū.ar.ad questionē quod si domus alicuius est in duabus parochiis seu viciniis qd teneat subire onera ⁊ honores cū illa parochia seu vicinia per quā est aditus seu ingressus in domū per hūc.§.cū cōcor.⁊.§.e.l.si cui edes.⁊.ff.de dāno infec.l.ꝙ cōclaue.iac.⁊ ol.⁊.ff.§.pxi:Si vero est adit⁹ ad vtrāqꝫ tunc in illa per quā sepi⁹ ingreditur.§.e.l.legatis.§.si vnus.si vero pariter ingrediat ad vtrāqꝫ tunc habet locum quod not.C.de colonis.l.ciues.li.x.⁊ facit etiam qd no.de agricolis ⁊ censi.omnes profugi.lib.xj.et quod dixi de acquiren.re.do.l.adeo.§.similia.

b **Qui domum.** [b] Uide qd no.⁊ dixi.§.§.pxi.ibi in cū.s.hortū.Dy.In glo.ibi.l.si partem.imo iste due sunt cōtra.sed rñde ꝙ in dicta.l.si.que incipit olympico nō erat hortus domui iūctus nec aduersus domum vt ibi not.⁊ ad.l.si partē.dic ꝙ ex vsu ⁊ destinatione ꝓsumitur voluntas:vt hic.⁊.ff.de vsufruc.legato.l.dānas esto.⁊ in his que a sola vnius volūtate depēdent sicut a testatore legatū illa volūtas ex vsu ꝓsumpta seruat.in his aūt que nō depēdēt ex volūtate vnius sicut est emptio ⁊ venditio nō seruatur vnius voluntas ex vsu ⁊ destinatiōe presumpta sed iuris cōmunis dispositio que est vt singulis partibus fundi debeat seruit⁹ ⁊ cuiuslibet partis alienationē sequatur.vt eo.tit.l.via.§.quecūqꝫ.Ol.

Appellatione domus. Insulā.i.domūculam.Dyn.

1 ☞ Testatoris dictum iuris interpretationē recipere potest.

Si mihi meuia. Ibi alio casu.i.ti.dy.ibi.Noia debitorū.s.sunt in tabulario ꝑdicto.dy.ibi.Cōmunia sint.s.heredum subaudi vel cedant in prelegatorum.Dy.

1 **His verbis.** † Testatoris dictū quātumcunqꝫ precisum ⁊ largū iuris tn̄ interpretationem recipit.h.d.ibi.eū.s.legatarium.dy.ibi.pecunia numerata ꝙ erat ibi ad tēp⁹ nō causa perpetui vsus.dy.Et bn̄ facit iste.§.ꝙ si statuto vel rescripto dicatur nulla exceptio.obstante ꝙ tn̄ legitime exceptiones ⁊ que de iure cōpetūt admittant ⁊ solū friuole repellantur.pro hoc extra de offi.dele.c.ex parte.cū ibi notatis ⁊ plene dixi.ff.de adulteriis.l.si maritus.§.l.iulia.⁊ in alphabeto dictione nulla except.non ob.In glo.ex hoc verbo et ex eo quod subiicit cum omni instrumento.Old. a

1 ☞ Preceptum nudum non est alienationis impeditiuum.
2 Feudum quando vasallo mortuo reuertatur ad dominum et quando non.
3 Soror continetur fratris appellatione.

1 **Lucius.** † Nudū ꝑceptū alienationē nō impedit.h.d.dy.ibi.Ad heredē quantūcūqꝫ extraneū.dy.in fi.i.cām ꝓhibitiōis non hn̄s annexā.dy.A cōtrario ergo si cā fuisset adiecta videret illā fuiā nō potuisse alienare.Et sic not.ꝙ testator simpl'r ꝓhibēdo heredē alienare vr̄ ꝓhibere etiā heredē heredis,q2 heres heredis ⁊c.C.de here.insti.l.vlt.⁊ de reg.iur.l.q ꝑ successionē.Old.cōtra hoc vr̄ in auf.de resti.fideic.§.nos igitur col.ix.sed iac.de ra.in hoc distinguit.aut testator ꝓhibuit impersonaliter sic dicēdo ne heres alienet ⁊ tūc nō posset alienare heres heredis.aut loquitur personaliter referēdo se ad certā ꝑsonam vt q2 dixit volo ꝙ tu heres nō alienes ⁊ tūc ꝓhibitus nō potest sed alius sic ⁊ ita fuerit hic sm eū.Et ita intelligitur hec.l.sꝫ ꝙ testator precepit eū causa est precipiendo ne alienaretur ad certā personā se retulit:⁊ sic heres ei⁹ nō prohibet.Et qd dicit lr̄a nudū ꝑceptū dꝫ exponi.i.ꝑsonale tm̄ vel nudū.i.vnicū hoc est ad vnā tm̄ ꝑsonā relatū.Ad hoc vide qd tetigi.§.de leg.j.l.filiusfa.§.diui.Et vide expressum ꝙ filio ꝓhibito alienari nō ꝓhibeat nepos alienare.in auf.de restitu.fideicom.§.nos igitur.coll.ix.Sed contra predictā distinctionē Jacob.facit.ff.de liber.lega.l.nō solū.§.tale.⁊.§.se.⁊.§.de pact.l.iure gētiū.§.pactorū.sed potes respōdere.ꝙ ibi agitur de liberatione inducenda que est fauorabilis:hic de prohibitione alienatiōis que est odiosa.argumen.§.de pactis.l.nemo.et.C.de ɔtrahen.emptio.l.dudum.Et pro hac responsione bene facit.ff.de actio.⁊ obliga.l.arrianus.
2 cū fi.Ray.Et faciūt predicta ad aliam qōnē.† Si rex vel baro dat castrū in feudū ita ꝙ si decedat feudarius sine herede de corpore suo procreato feudū reuertat ad dn̄m.quod si feudatarius decedat relicto filio ⁊ filius relicto extraneo herede nō reuertat feudum ad ip̄m dn̄m.imo trāseat ad heredē.vt.C.de impuberū ⁊ aliis substitutio.l.penul.in fi.secus si dicetur filio qd feudum transeat ad alium heredem quam de tuo corpore procreatum.vt.§.ti.pxi.l.cum pater.§.libertis.Jaco.de ra.dy.autem sequitur primum intellectum ⁊ exponit nudū preceptū.i.sine causa ꝓhibitionis:vt in litera dixi.In glo.ij.in fi.sed dic vt hic ⁊ ibi nota.Et an heredem instituendo videatur quis alienare.dixi.C.de secundis nup.l.si quis prioris.§.j.In glo.al's.iul.ibi remanere debet dicere reuocare.Dy.

Sempronie. Si feratur diffinitiua sententia absolutoria contra agentem ex vna cā:nō obstat exceptio rei iudicate postea agēti ex alia.hoc dicit.Dy.Et si testator cōfiteatur se debere ex certa causa.licet ꝓbari non possit debet ex causa fideicōmissi.ibi petens ex causa mutui que primo proposita fuit.Dy. b

Quidam. Ibi fuerunt gratia instruendi fundum vel patremfa.dy.⁊ perpetuo nō ad tēp⁹.§.eo.l.vxori.§.legauerat.

3 **Quesitum.** † Appellatione fratris soror cōtinet.h.d.Si igitur relinquatur fratrib⁹ sancti francisci ⁊ sorores continentur.Dy.

Collegio. Ibi fuissent subaudi gratia patrisfamil.⁊ nō fundi.Dynus.ibi.defixa sunt.id est non affixa sed a solo separata.Dy.in fin.Alibi dicitur id com

¶ Noiatim Adde bar.i l.j.§.de lib.⁊ posth.⁊ in.l.turpia.§.fi.§ le.j.

¶ Pro facliori hui⁹.l.intellectu.vide bal.in.l.olim pic.ff.de fui.vr.pre.And.barb.hic in addi.ad bar.

muni legato cedere q verbis comprehēdisset.ff.de fundo instructo.l.predia.§.fi.Old.

Ex parte. Impropria verborum locutio non impedit dispositionis effectum.hoc dicit. Dy. In glos.in fin.quia ibi verba enuntiatiua hec dispositiua Dy.

Is qui cū plures. Iste casus nō est alibi.dyn.ibi.de noīe suo.i.de familia libertorū.dy.ibi.cū liberto cui nihil erat legatū.Dy.ibi.si alij in legato nō noiato. Dy.ibi.q si nulli dedisset.s.partē de legato sibi obuenientem. dy.ibi oib⁹ etiā q in legato noiati nō erāt.dy. Op.q inter eos seruet ordo prelatiōis vno mō.per.l.j.de vsufr.accrescēdo alio per.§.fratre.s.tit.pri.l.peto.z est leuis solut.dy.q hic erāt oēs in eodē gradu.s.libertorū.z ideo nō dz vnus alij preponi ibi āt erāt in diuersis gradibus vñ merito vr pretulisse priorē in gradu.dy.Itē op.q vr noiatos preferri.vt.s.de leg.ij.l.cū ita.§.in fideicō.Sed illud verū in pte principalr legata hic in pte accrescendi iure delata qd ius accrescendi in pprietate post acqsitionem cessat vt hic in glo.q notabil est:z vide quod plene dixi.s. e.l.re coniuncti.

1 Quantitas dictio ad pecunias legatas z ad species referri potest.
2 Summa dictio ad species z res mobiles referri videtur.

1 Quisquis. Appellatio sūme:† Itē hoc verbū qtitas nō solū referr ad pecunias legatas sz ēt ad spēs.h.d.dy.Et primo ponit dictū qd pbat tribus rōnibus siue articul.Jaco.de ra.ibi.Contineri.q.d.nō solum qtitates.dy.ibi.argētū etiā in specie relictū dy.ibi.accipi vt etiā species cōprehēdat non solum pecuniam numeratā.dy.ibi.relata essent.vt.s.ti.pri.Dy.ibi.voluntatem psumptā.Dy.Et no.q sequit ibi res corpalis subaudi verosimile est.dy.Collige ergo qd dixi in casu summario:q ad hoc sepe allegat hec lex.z cōcor.ad hoc.C.de epis z cle.l.cū clericis.§.q similis.z ibi in gl.z i aut.gnaliter ibi posita.z de act.z ob.l.j.in pria gl.z vide etiā qd no.ff.ad treb.l.balista.z.s.de leg.j.l.talis scriptura.z.C.de sentētijs q pro eo q interest pferuntur. In gl.q incipit:vt si debes mihi.de iure deliberādi.l.fi.§.sinautem dubius in qtitatē rerū.hoc etiā verbum res qnqz ponit p quantitate.vt.ff.de confessis certū.§.j.Istud tñ vbū quodcūqz videtur solam pecuniā comprehendere.de legatis.ij.l.luci⁹.§.impuberem.in fi.Item no.q sūmma pecunie z quātitas pecunie idē est quod est satis notandū.vt.ff.de dote prelegata.l.the

2 opōpus.†Et ista dictio summa refert ad spēs z res mobiles. vt.s.ad.l.rhodiā de iactu.l.ij.§.si.iacture summā.z qnqz refert ad vnā solā quātitatē.vt.s.mā.l.diligēter.§.seruo quoqz.z qui potiores in pig.ha.l.grebat.z.C.de sportul.l.ij.z in clemētinis de magris.c.vlt.z idē est certa summa z certa qtitas.vt.ff.de rebus dubijs.l.vlti.de leg.j.plane.in.§.j.z de leg.ij.l.quidā in testamento.de alimentis lega.l.gaio seio.z de ver.ob.l.si ita stipulatus fuero hanc summā.z qualr intelligatur summa vide. s.de pact.l.si plures.Exponitur etiā summa.i.quātitas.C.de in litē iurando.i.summa.z.xij.solidi sunt vna summa.C.de seruis fugi.l.mācipia.z summa dr qtitas qnquaginta sol. C. de defen. ci.l.j.z vnū ptiū vnius rei vr vna summa.s.de edili.edi.l.ediles. §.sed si forte.z.§.cū aūt.z faciunt pdicta q si petita est in libello aliqua.s.certa spēs z iudex dicat in snia cōdemno.qtū petitū est q snia bñ valeat z istud verbū quātū referri possit ad speciē nō solū ad quantitatē.pro hoc.ff.de re iudi.l.ait ptor.§.si iudex. z extra de ver.sig.c.in his.Et ita no.p Host.in summa de re iudicata.§.qualis debeat esse snia.§.si.circa hoc distinguendū est. stricte tñ sumēdo vocabulū quātitatis nō cōtinet spēm siue corpus:sed solū pecuniā numeratā:vt colligi potest z not.p Ol.ff. de excepti.rei iudicate.l.cum querit.z.l.sequen.In glo.j.not.ex hac glos.q sequēs clausula nō ita refert ad oīa sicut precedens Oldr.vel sic.maioris efficacie est scriptura precedens ad determinationē sequentis.ol.In ea.glo.in fi.vel dic aut scriptura fit ad restringendū z obtinet.l.ista fauore legatorū.Jaco.Quidā tamen habent hanc additionem in glo.Accursij.

1 Fideicommissum non continetur hereditatis appellatione.

1 Si titius. †Appellatione hereditatis fideicōmissum non continetur:z ideo non venit in restitutione fienda per eū qui rogat⁹ est de hereditate restituēda.h.d.Uel sic.in grauamine hereditatis restituēde fideicōmissum nō venit.h.d.ol.vel sic rogatus restituere hereditatē nō vr rogat⁹ restituere eā partem quā capit ex cā fideicōmissi.dy.Et si ponas testatorē pmo rogasse titiū quā ei plegasse.z quare nō veniāt plegata i restōnem ponit.ff.ad.l.fal.l.titia.z ita ponit casum dñs Uiuianus:sed h in.fi.assignatur alia rō que vt pprie pcedat pone q primo plegauit titio a coherede gaio postea rogauit eū vt meuio hereditatem restitueret cui prelegatū nō restituet q appellatione hereditatis zc.z facit.ff.ad trebel.l.marcellus.§.quidā.z dic vt ibi no.ibi debere restituere nisi partem quā habet iure hereditario ff.ad trebel.in fideicō.§.vl.quā etiā computat sibi in quartā. vt C.fa.herci.l.filiū quē habentem.dy.nec ob.§.e.l.cum paf.§.qndecim.q hic fideicōmissum psens ibi futurū.ar.ff.de auro z argen.leg.l.si ita.Ray.In glo.vlt.ibi.marcellus.§.quidā. Dyn.

1 Reliquorum triplex genus reperitur.
2 Iudex ad quem potest sententiā iudicis a quo partim approbare z partim infirmare.

Aufidius. Pulchra z notabilis est hec l.appellatiōe reliquorū nō cōtinētur exacta per testatorē nec deposita penes gastaldionē ad vsum patrissa.sz bñ cōtinent exacta p
2 heredē.h.d.dy.Et dic† q iste libertus triplex gen⁹ reliquoz petebat.primū quicqd ex administratiōe sua z colonorū suorū iā soluerat testōri: sz quidqd testōr penes eū deposuerat.Et i istis duobus male petebat.vt.ff.ptz.lz preses prouincie pro eo pnuntiasset z male tertiū gen⁹ reliquorū erat quicqd post mortem testatoris soluit heredib⁹:z in hoc bñ.vt in fi.l.ptz.dy. ibi. actori suo.i.gastaldioni.dy.ibi.Libertate.i.relicta.dy.ibi.cā sua.s. reliqua.dy.ibi.legatarius petēs reliqua ab herede.dy.ibi.pferebat subaudi scripturā.dy.ibi.reliquarū.i .scripturam manu patrissa.factā i qua cōtinebat cōputationē esse factā z reliqua assignata.dy.petebat qd iā soluerat aufidio noīe suo z coloni. Et probat p scripturā manu aufidij factam z in hoc male petebat q p solutionē desierāt esse reliqua.dy.ibi.In eadē scriptura manu patrissa.facta vel ab alio eius voluntate.vel dic. i. libello conuentionali porrecto a liberto legatario petēdo reliq dy.ibi.in hūc modū.s.erat.dy.ibi.Itē eorū als est i lra quorū. Dy.ibi.in credito .i.in causam depositi.Dy.ibi.Habuerat penes libertum gastaldionem.Dy.ibi.Ad ipsa.s.valeriana.dy. ibi.dicebat.scilicet ipse libertus omnia predicta esse in numero reliquorum.Dyn.ibi.obtinuerat z male z appellatū fuit ad imperatorem.Dy.ibi.cū diceret in causa appellationis corā imperatore.dy.ibi.Labeo liberto legatario.dyn.ibi.Nec propria scz reliqua.dy.ibi.in credito essent.q illa nō continentur noīe reliquorū.dy.ibi.Querendi causa.i.inuestigādi veritatē.Dyn. ibi.Pone inquit imperator de cā cognoscēs appellatiōis z interrogabat antiochū.libertū.dy.vñ expone.pone tu antioche. ibi in credito.i.i cā depositi.i.dy.ibi.q in vsu.s.patrissa.dyn.ibi. Diceres.s.tu antioche.dy.ibi.suggestū est.i.corā impatore allegatū.dy.in.fi.q hoc cōtinet appellatiōe reliquorū.Dy.Exposita litera collige aliqua ad q sepe allegat hec lex . primo illud qd colligit gl.qd iudex pōt opponere pro veritate inuestigāda Itē pōt per oppositionē partē deducere ad inconueniens vel absurdū sicut hic fecit impator.vñ pōt ar.ab absurdo sumi.vt. ff.de bonis libertoz.l.nā absurdū.Itē doctores allegāt hac.l. ad materiā positionū:ibi.pone inqt zc.z dicūt q ex h vbo pone hortū habuit modū quo fiunt positiones dū dr talis ponit zc.Et p hoc.s.q potio.in pig.ha.l.claudi⁹.ibi:pone primā creditricē zc.sz certe hoc est multū a remotis.de hoc dixi.C.de iu
2 ra.cal.l.ij.i tractatu positionū.¶†Ultimo no.q iudex appellatiōis pōt primā sniam pro parte approbarē z p pte infirmare vt hic fecit impator.i fi.l.ad qd.s.fa.herci.l.qdā leg.z.ff.de iu repatro.l.cornelia pia.z de appellatiōe.l.appel.arg.§.s.fa.her. l.in hoc iudicio.dy.sz ibi loquit in iudicio pncipali nō appellatiōis.z dic vt ibi.z in speculo de snia.§.qliter.§.i iudice. In gl. s.libelli quētionalis:ibi.vel dic hec vera.dy.In glo.sz posse: ibi sed falsa est positio q illa duo nō iuste petit.Dy.in fi.z fm hoc no subaudies maxime.dy.In gl.s.aufidiū:ibi.z de facto qnqz s.qñ est sibi notū:vt iudici.dy.Et circa hoc dic aut vult supplere i his q sunt ad cause ordinationē:aut in his que sunt ad cause cognitionē siue decisionē.primo casu pōt.vt.l. quos phibet. s.de postulā.z extra de excep.c.excep.z eo.ti.c.pia.li.vj.in fine. Scdo casu aut de mero iure:z pt.vt.C.vt q desunt aduocatis. l.vlt.vbi de hoc plenissime dixi.sup rubrica.Si de facto tūc aut de his q sibi sunt nota vt iudici.vt per inspectionē actorū z tūc pt.vt.C.de tēpo.appel.l.ij.§.fi.Et de his que sunt sibi nota per testiū vel instrumētorū pbationē.vt.s.de fer.l.ij. Si est sibi notū vt priuato tūc aut vult supplere inducēdo iudicialē indaginem:z pōt.vt.s.de interrogat.act.l.penul.Et not.in glos.C.de app.l.ampliorem.Aut vult supplere stando ei quod est sibi notum vt priuato ac si esset probatum.z nō potest.vt.s.de offi.presidis. l.illicitas.§.veritas.z ibi no.Ol.Et p hoc patet rñsio ad ea que

ta que no.s.de procur.l.filiufa.§.milites.In glo.herede.in fi.⁊ probatur.j.iudicatū solui.l.penul. Old.

1 ☞ Indefinita quando vniuersali equipolleat.
2 Pax ⁊ remissio vnius tantum operatur quantum omnium si factum sit indiuiduum.

1 **Si plures gradus.** †Indefinita equipollet vniuersali cū est eadē rō particulariū.h.d.dy.ita bñ sicut aliqua alia.de hoc plene dixi.s.de le.ij.l.si pluribꝰ ibi itaqꝫ.s.damnādo heredē simplr videt oēs dānare.dyn. Et lex ista p quosdā aduocatos allegabat ⁊ male ad talē questionē statuto cauet qd qui occidit occidat nisi habeat pacē ab herede interfecti:occisus dimisit plures heredes,occisor habet pacē ab vno heredū. Modo queritur si capiat an debeat occidi an nō quasi habuerit pacē.illi aduocati allegabant hāc.l. qd occidi debet quasi verbū heredē intelligi debeat de oibꝰ heredibꝰ: vt h.s.de leg.ij.l.si ita relictū.⁊.l.si pluribꝰ.sꝫ magis videt contrariū debere dici qꝛ statutū loquit in singulari ab herede non dixit ab heredibꝰ sufficit ergo pacē hre ab vno cū singularis locutio verificet in vno determinatū fuit qd occidi nō dꝫ ⁊ sufficeret sibi habere pacē ab vno heredū tali ratione ius vēdicādi necem defuncti.indiuiduū.est apud vnūquēqꝫ heredē insolidū cōsistēs ergo ⁊ ius remittēdi vindictā:qd eius cōtrariū insolidū vnicuiqꝫ heredi cōpetit.sufficit ergo vnius soliꝰ remissio in diuiduis.vt.s.de serui.rusti.predio.l.via.§.si.j.de seruitute legata.l.vltima.⁊.s.fa.hercisc.l.heredes.§.an ea.ad instar etiā tutorū inter quos nō ē diuisa administratio vbi valet factū ab vno acsi esset factū ab oibus.vt.C.si vnus ex pluribus tutoribꝰ.per totū.⁊.s.de ad.tuto.l.decreto.§.fin.⁊.l.iij.in pn.qꝛ ius administrationis indiuiduū est.vt.l.inter tutores tutela diuisa.eo.ti.de
2 admi.tut.ergo ⁊ in questiōe nostra pax† ⁊ remissio viuꝰ tm̄ operetur q̄tū remissio omniū cū ius remittendi indiuiduū sit: sed cōtra hoc est multū.s.de seru.rust.predi.l.per feudū.⁊.l.si vnꝰ.eo.ti.⁊.C.cōia prediorū.l.receptū est. Sed potes rūdere q ibi loquitur de seruitute imponēda corpi hereditario puta pdio hereditario vel de seruitute debita corpori hereditario. ⁊ hoc nō pōt vnus sine alio sed vindicādi necem defuncti vel remittēdi vindictā nō peruenit ad heredes vt corpus hereditariū:vñ vr q vnicuiqꝫ insolidū cōpetat. Ol.⁊ dy. Sed cōtra hāc determinationem facit.j.de cōdi.⁊ demō.l.cui fundꝰ.sed respōdeas q vnus pluriū heredū volebat negotiū indiuiduū experiri qd p parte nō pōt:sed insolidū bene pōt:vt hic. Ray.⁊ facit.s.de vētre inspic.l.j.§.denūtiari. In glo.ij.ibi.§.peñ.⁊ si.interdum licet nominatim vnus grauetur tenet oēs.vt.j.de le.prestādis.l. nō nūq.§.si. Ja.in fi.⁊.j.ad.l.falci.l.j.§.id qd ex substitutiōe. ⁊ ita ptꝫ q lex.lꝫ impator.s.de leg.j.⁊ de leg.ij.l.cū pater.§.ab instituto.⁊.C.ad trebel.l.nō iustā.loquunt qñ instituti sunt grauati noie indefinito siue vniuersali vel distributiuo.secus quādo nominatim sunt grauati qꝛ tunc substituti nō tenētur.vt hic. Ja.

1 ☞ Rusticꝰ dicitur qui in villa:⁊ ciuis qui in ciuitate moratur.

Seruis vrbanis. Ibi.qdā seruātes interptatiōnē propriā vocabuli. Jac.ibi.dicēdū est aūt al's vidēdū. Et dic si ex opa nō appet.dy.in ℣.eū q natꝰ ibi.interim i.donec nutriat in villa.dy.ibi. In neutris.i. nec in vrbanis nec in rusticis. Dy.ibi.putant ⁊ male. Dy.ibi.magis placet.s.vt intelligāt de numero vrbanorum qꝛ in villa ad tēpꝰ erat.s.donec nutriretur.dy. Et not.ex versi.venatores.ibi moraretur.argu.
1 †q rusticus dicitur qui moratur in villa.⁊ ciuis qui in ciuitate. arg.s.e.l.in prin.j.de verb.sig.l.vrbana.⁊ de supel.le.l. quēadmodū. Jac.⁊ pro hoc bñ in auť.de armis circa mediū.col.vij.⁊ C.si curial.relicta ciuitate rus habitauerit p totū. In gl.s.e in fi.qꝛ ibi erāt deputati ad opa rustica.vt.ptꝫ hic in litera . Dy.

Lecticarijs seruis. Ibi ⁊ coquus viliū seu grossorum ciborū:⁊ sic erat i officio q artificio superat.⁊ iste est casus summariꝰ huiꝰ §.vt.§.e.l.leg.§.si ex offō.secꝰ si vtrūqꝫ eēt artificiū qꝛ tūc id seqret.in quo plerūqꝫ versat.vt dicto.§.si ex offō. Old.⁊.§.si vnus.

Si alij. In isto.§.fuerūt legati serui.in pria pte q oēs erāt in eodē gñe sed nō specie. In scda i eodē gñe ⁊ spē erāt oēs. Dy.ibi.verne ⁊ cursores sed alij verne tm̄ ita q nō cursores:ibi.derogat cōcor.sunt in gl.⁊ extra de reg.iur.c.gñi.li.vj. Et ibi plene de hoc p dy.⁊ alios ibi.si in spē eadē dy. qꝛ oēs cursores sunt.dy.ibi.aut pro ⁊.dy.ibi. In gñe.s.eodē. qꝛ oēs verne. Dy.ibi.vtriqꝫ.i.oēs.dy.ibi.plerūqꝫ.i.si aliud nō appareat ex volūtate defuncti. Dy. In gl.i.illi ⁊ isti ibi legati cursores.⁊ fm hoc dic vtriqꝫ.i.oēs ⁊ pone aut p ⁊.nā oēs erāt i eadē spē:qꝛ oēs cursores. Itē in eo.gñe.qꝛ oēs verne dixit ergo fꝫ hoc totus.§.si oēs sunt in eodē gñe sed non in eadē specie.spēs derogat gñi.sed qñ in eodē gñe ⁊ in eadē specie cōmunicantur. Dy.in fi. Que lex debet intelligi qñ omnes erāt verne ⁊ textores.⁊ sic omnes cōmunicantur:vt in fi.huius.l.alias secus quia cederent legato textorū.vt in prin.huius.§. Ray.

1 ☞ Prouisio non extenditur ad specialiter prouisa.
2 Clausula generalis sequens quādo extendatur ad precedētia.
3 Uerba sequentia ad restringendum posita referūtur ad omnia precedentia.

Heres meus Hoc verbum reddendi significationem habet retrodandi tamen recipit significationez que est in dādo. hoc dicit. Dynus.

1 **Due statue.** †Prouisio nō extendit ad ea in qbus spāliter est prouisum.h.d. Dy.vel clarius si enumerat aliqua īdiuidua speciei ⁊ subijcit clausula gñalis illa clausula nō porrigit ad alia expssa nec ad i eadē spē cōtēta. Dy.ibi.noiatim subaudi legauit. Dy.ibi legatū subaudi eidē. Dy.ibi.cōtra ⁊ male. Dy.ibi.qꝛ duas statuas.secꝰ si duas statuas nō legasset. Jac.sꝫ simplr oē marmor. Jac.ibi.legādo. scꝫ spāliter.dy.ibi.in marmore.i.marmoris appellatiōe.dy.cōtra.s.si qs caut.l.sꝫ ⁊ siqs.§.qsitū. Sꝫ dic q hic enumerant idiuidua speciei cōtēte sub gñe:vñ ad illa legata vel alia in eadēz specie cōtēta nō porrigit gñalis clausula qꝛ in eā spāliter puisuz est.vt.j.de ver.ob.l.doli clausula.vbi de hoc plene dixi.⁊ de penis.l.sanctio legū.⁊ de ali.leg.l.alimēta.§. basilice.⁊.l.stichus
2 nutricis.at cōtrario enumerant spēs quedā.† vñ clausula gñalis postea subiecta ad oia porrigit gñaliter postq ad enumerata hoc dicerē si enumerent qdā modi cōtigētie alicuiꝰ casus.nā nō crederē clausulā gñalē extēdi ad alios modos cōtingentie eiusdē casus cū eo spāliter sit puisum p enumeratiōnē quorūdā modorū.arg.istiꝰ.§.j.de aur.⁊ arg.le.l.j.iij.rū. Item vr ob.s.e. quesitū.§.illud.sed signū vniuersale hic positū tollit ɔ̄riū.ar.j. de auro ⁊ arg.leg.l.pedicul.§.labeo.et.s.e.l.si cui circa pnc.dy. De primo no.p Dy.extra de reg.iur.c.gñi.li.vj. De scdo.e.tit.i pemio.⁊ in hoc.§.statua est spēs marmor genꝰ:due statue sunt indiuidua speciei. Sꝫ cōtra pdicta hic notata p Dy.facit expsse.j.de vino tritico ⁊ oleo leg.l.fi.§.cui dulcia. Sꝫ dic vt ibi dixi. vt autē clarius videas,in primo dicto pone tale exēplū lego stichū ⁊ pāphilū ⁊ oē aliud aīal:ista clausula restringeret vt nō extēdatur ad alios hoies sꝫ solū ad animalia irrationabilia per hunc.§.⁊ que hic notant:⁊ pbatur expresse prima distinctio scꝫ qd si exprimant indiuidua speciei cōtente sub gñe ⁊ genꝰ exprimatur genus restringit vt nō cōtineat alia indiuidua eiusdem spēi.j.de fun.instr.l.cū delanionis.§.cui fundū.⁊ eo.ti.l.quesitū. §.vlti.fm intellectū rogerij.⁊ de vino tritico ⁊ oleo legato.l.fin. §.cui dulcia.⁊ de rebus dubijs.l.j. In glos.⁊ bñ ibi.qꝛ hic dixit oē sed ibi simpliciter dixit marmor. Dy. In gl.s.testato⁊.ibi videtur phibere.i.videt velle,qd in gñali ⁊ vniuersali legato plura eius speciei nō cōprehendant q sint enūerata.dy. Albericꝰ.

3 **Uxori.** In dubio ad oia est faciēda relatio.h.d.dy.vel sic.†Uerba sequētia posita ad restringēdū gñaliter ad oia pcedētia referunt nisi aliqua cōtrarietas inueniat: tūc eni ad pxima tm̄ fit relatio.vt.s.de leg.j.l.talis scriptura.§. si.dy.vbi de hoc plene dixi.⁊ no.q relatiuū singulariter positū refert ad pluralitatē qd est cōtra grāmaticos.⁊ alibi non inuenitur.dy. In gl.⁊ sic sequētia ibi significatiōnē. Et sic no.q verbū sequēs restringit oia precedētia licet salua rōne recti sermonis nō possit ad oia pcedētia referri cū dicat in singulari ⁊ neutro qd est notand. Sꝫ ob.j.de auro ⁊ argē.le.l.plautiꝰ.sed so.vt ibi Jac.de ra.nec ob.de vino ⁊ oleo leg.l.cū heres.vt ibi no.⁊ vide vt no.eo.ti.l.fi. Cui corinthia minꝰ pretiosuz cedit magis pretioso qd est verū nisi haberet se ad illud vt eius pars:vt hic.⁊.j. de auro⁊ argēto leg.l.si nō sint.§.si. Jac.de ra.ibi habuit ⁊ erāt de alia materia.dy.ibi.si enee.⁊ sic nō eiꝰ materie cuiꝰ est spēs legata.dy.ibi nō aūt corinthie.i.de vitro.dy. Et dic aut erāt in nūero vasorū si nō erāt eiusdē materie nō cedūt ⁊ ita debet intelligi finis huiꝰ.§. Scdo casu aut erāt pretiose materie ⁊ nō cedūt legato ar.s.e.l.librorū.§.penul.⁊ si.si aūt erāt vilis materie ⁊ cedunt.vt.j.de vino tritico ⁊ oleo le.l.si cui.§.j.⁊.l.vino.⁊.l.vinuz. qd intellige si erāt mobilia ⁊ ad tēpus vt ibi dr. Dyn. In glo.j. ibi.sic dicta vt in epla Pauli ad corinth.facit ad qōnē si duo.

1 ☞ Nidus cuiqꝫ suus est aui pergratus.
2 Uerba preteriti temporis nō extenduntur ad tempus mortis.
3 Demonstratio falsa legatum non vitiat si de corpore constet.

kk ij

4 Legato vno legantur media ad illud.
5 Heres dānatus rem emere de propria pecunia emere debet.

a ¶ Qui habebat. Adde Angel. & imo.in.l.si tibi hō.ff.de lega.j.bal.in.l.j.C.de fideic. bar.in.l.legata.§.fi.de supellec.lega.

b ¶ Alūno. Uide Bal. qui allegat hūc.§.in.l.ꝑdia. C. de fideicōmis.

Qui habebat. a Probationes ꝓmiserūt sibi sub certa pena nō emere vel acquirere in districtu suo deinde alter mutuauit pecuniā & accepit ꝑ pecunia hypothecā nunqd sit cōmissa pena: & videt̄ qd nō ꝑ hūc.§.&.ff.de pi.l. in quorū finibus.& q2 nō videt̄ alienatū qd nō est alīj acqsitū.vt.ff. ex qbus causis maior.l.nec vtilē.in contrarium est.q2 verba alienationis cōtinet oīs alienatio.vt.j.de statuli.§.quint⁹.C.de nox.l.si seruus.§.j.de rebus alie.nō alie.l.fi.vbi de hoc dixi. Jacob. de ra.dicit ꝙ si eēt tāta pecunia mutuata qd nō subsit spes luitiōis qd ex q̄titate & lnitiōe ꝑsonaꝝ ꝓsumit̄ factū ꝯtra q2 tūc vr̄ alteri acqsitū:vt hic.& inter sua adnūerari dz pro hoc. j. de supel.lega.l.legata.§.vlti. Jac.de ra.de nox.l.si seruus.de penis §.j.C.de leg.l.iij.in prin.§.idē rescripserūt ibi.i ꝓpria habeo iure dn̄ii vel quasi & sic stricte.dy. In gl.j.in fi.vn̄ versus † Nidus aui stat cuiqꝫ su⁹ ꝑgratus vbiqꝫ: Cespite natali qlibet optat ali. & in Ouidio de pōto sūt ifrascripti ꝟsus. Rursus amor patrie ratione valentior omni: Quod tua fecerūt scripta retexit op⁹. Nescio qua natale solū dulcedine cūctos Ducit & īmemores nō finit eē sui.de isto amore patrie tetigi.j.de cēsib⁹.l.j. Jtē ipiū est relinquere patriā.vt.C.si curial' relicta ciuitate rus habitauerit.l.j.li.xj.& de captiuis.j.l.postliminiū.§.filius. Et Seneca. lib.ix.epl'aꝝ prima epistola circa medium dicit. Nemo enim patriam amat q2 magna est:sed quia sua.& ad h̄.C.de abolitio.l. fallaciter.circa fi.& i gl.& qd dixi an sit magis obediēdū patrie vel patri.ff.de iusti.& iur.l.veluti.ver.nūc trāseam⁹.& in alphabeto dictione patrie statutis. In glo.not.ꝙ testor ibi hic facta vn̄ videt̄ obstare.ff.e.l.iul.in prin.vbi signo vniuersali apposito debetur etiā pars obligata.sed dic ꝙ ibi signum vniuersale nō ꝓprie poterat referri nisi ad eā partē que erat obligata. ſꝫ hic ad alia ꝑdia poterat referri q2 plura ibi dn̄ia testor habebat. dy.vt.ff.de le.ij.l.cū ita legat̄.§.fi.&.l.meui⁹.§.eū q.& qd ibi not. dy.in gl.ibi.s.fm.R.& fm hoc expone ferre cessanter quasi totaliter non soluendo facto debitore.vel ferre sit infinitiuum.i.cessanter luere. Ol.ibi.eleganter pro hac opi.facit.j.de acquirē.re. do.l.si is qui.§.ꝙ si creditor.vsqꝫ in finem.

Peto. In verbis istis ita vtile nō cōtinent̄ reliqua colonorū.h.d.dy. Ibi fuerūt ad vsum fundi.dy.ibi.legata q2 reliqua nō debent̄.ideo q2 ibi sint coloni:ſꝫ q2 sunt ꝑsonaliter obligati q̄ ꝑsonal'obligatio nō respicit certū locū vt.ff. de iudi.l.fideicōmissum.§.tractatū. Jac.de ra.ibi:cetera vero q̄ ibi ad perpetuum vsum fundi. Dy. Et q̄ sunt ibi tpe testi.vt.ff. e.l.iul'.§.fi.vel tpe mortis cū hoc sit vniuersale legatum.vt.j.de fundo instructo.l.si mancipia.&.l.penul.& ibi notatur. Jacob.

c ¶ Si pater. Adde ꝙ ista l.est notabilis & ꝑ ea vide Jmol.i.l. & si cōtracta. ff.de vulg.& pup.ꝑ And. bar.hic i addi.ad bart.

2 **His verbis.** † Uerba preteriti tēporis restringuntur ad tēpus cōditi testamēti nō aūt ad tēpus mortis.h.d.dy.ibi cōditū erit al's cōditū fuit:& bene & tūc nihil obstat q2 attēdit̄ tēpus testi:al's ꝯditū erit & sic cōiter sed nō est ita clara & tūc difficultate saluat̄ cū sit futuri tpis & sic videretur trahi debere ad tēp⁹ mortis.sed dic ꝙ trahit̄ ad tēp⁹ testamēti ꝓpter verbū scriptis qd sequit̄ qd denotat preteritū.dy. Uel expone eūti superit vt sit tertiū adiacēs.vt.ff.so. ma.l.si cū dotē.§.fi.& de leg.j.l.cū res.ij.rn̄.i sequēti.ecce verbū ꝑteriti tpis qd nō patit̄ extēdi ad futurū hāc dispositionē. Dy. ibi. Cōtinebunt̄.s.mihi deberi tpe mortis. Ja.ibi.trāslata sunt. id est erūt.dy.ibi. Hic.s.marit⁹ testor.dy. ibi . Chirographis.s. istis q̄ erāt reposita in literalib⁹.dy.ibi. Qua pecunia.i.aliqua. dy.vel.i.quorū chirographorū pecunia. Jac.ibi.erogata.s. est. dy.ibi.pecunia.s.alia.dy.ibi.essent & tpe testamēti nō erāt. Dy. ibi.scriptis post testm̄.dy.ibi.cōtinent̄.s.nūc tpe mortis nō aūt tpe testamēti. Ja.& dy.& ſꝫ hoc fit talis verborū interpretatio. Et qdqd cōditū.s.nūc fuerit in eis tpe mortis & quecūqꝫ mēbranis manu mea scriptis.s.iā cōtinebunt̄ deberi. Jac.ibi.emptiones.i.instr̄a emptionū. Ja.ibi.cōdidit post testm̄ & ante mortē. Jac.dy.ibi. Si ea mente ꝓbata per legatariū al's nō debet̄ .vt ff.e.l.si mihi meuiā. Ja.ibi. Emptiōes.i.instr̄a prediorū emptorū.dy. In gl.i.vasa deposita.in fi. Uel dic ꝙ exigat & ꝯsumpsit i.post cōsumptionē reuersus instr̄a emptionū & pecuniā posuit in vasis:& hoc vr̄ innuere l'ra. Dy. In glo. anterior ergo ibi de auro & argento lega.l.si ita qd vr̄ falsum q2 ꝟbū in ea fuit adiectū verbo futuri tpis vn̄ inspicit̄ tēpus mortis.vt.ff.e.l.nup.nisi dicas hoc euenire ꝓpter verbū scriptis qd statim seq̄t̄ qd est preteriti tpis.dy. In gl.aū testm̄.in fi.quare ergo nō debent̄ ꝑdia.vt.ff.eo.l.q chirographū.& C.de dona.l.j. R̄ndeo q2 nō fuerint noīatim legata instrumēta vn̄ nō cōprehēduntur in ḡnali vt.ff.e.cū dixit quidqd in his cōditū erit.vt.ff.eo.l. si mihi mepia.dy. Sed nōne nominatim legauit cū dixit q̄ mēbranis &c.

R̄ideo nō:q2 ista his cōditū erit instrumēta erāt publica non manu testatoris scripta. Jtem facit principiū huius.l.ad qōnē talē:quidā in vltimis cōstitutus fecit testm̄ in quo disposuit qd oīa legata que cōtinebātur in quadā scriptura posita in sacristia fratrū minorū debeāt solui & ꝑstari:querit̄ an talia legata valeāt & debeāt ꝑstari vr̄ ꝙ sic per istud principiū.in cōtrariū facit.C.de fideicō.l.fi.cū ibi notatis.& facit etiā qd no.& dixi.ff.de testamētis.l.heredes palā.§.j.nō ob.istud princ.q2 responde vt hic in tertia gl.& ad hoc.j.de cōdi.& demon.l.si ita scripsero.

3 **Paterfami.** † Falsa demōstratio nō vitiat legatū dū tn̄ de corpore cōstet.h.d.dy.ibi.de singularib⁹.i.ab illis mercatorib⁹ dy.ibi.leues qdē in ꝓpria significatiōe.expōe hoc ꝟbū.dy.ibi lāces graues tn̄.dy.ibi.an he lāces.s.ḡues.dy.ibi.nullas.s.leues.dy.ibi.deberi eas.s.ḡues.d.

b 4 **Alumno.** b † Cui est aliquid legatū vr̄ legatū id sine quo ad legatū ꝑueniri nō pōt.h.d.dy.n.vel sic sumpt⁹ q fiūt in re legata ꝑtinet ad on⁹ heredis.dy.ibi.militiā.nā ille qui erat de collegio poterat vēdere & dare & cedere a lij suo loco & recipiebat̄ ab illo q ꝑcipiebat.C.de collegiatis.l.j. li.xj. Jac. Et dic militiā.s.cōpari.dy.ibi.si semproni⁹.s.legatari⁹ dy.ibi.pro introitu erogari solet. Not.pro introitu aliqd dari. & est ar.ad matriculā. Jac.i.ad statuta collegiorū & practicorū qb⁹ cauet̄ qd pro introitu & matricula certū qd soluat̄. Jtē ar. est qd ep̄us qū cōsecrat̄ debeat dare cōsecranti & capellanis pro ꝑtijs & alijs munera ꝯsueta. Ja.quā militiā liberto legatā .dy. & ista sunt verba iuriscōsulti nō testōris.dy. In gl.vlti.ibi.§.heres.de his que fuerit habito iā legato subdistingue aut fruct⁹ excedūt & tūc sumpt⁹ fit ꝑ legatariū aut sumpt⁹ excedūt fruct⁹ & tūc sumpt⁹ fit per heredē.vt.ff.e.l.q ꝯcubinā.§.q hortos.dy.n.

5 Jtē facit iste.§.† si heres est dānatus rē emere qd debeat emere de pecunia sua nisi forte per industriā heredis presumeret̄ de volūtate testatoris cōtrariū.ff.ꝑ socio.l.si non fuerint. ad hoc facit.ff.ti.pxi.l.titia seia.in prin.& qd no.ꝑ Gui.ff.de iudi.l.sed & si susceperit.§.j. Jtē facit qd re euicta vēditor teneat̄ emptori ad oēs expēsas factas occasione emptiōis puta pro seuero vel ꝑ gabella.vltimo no.ꝑ hoc.ff.de edil.edic.§.fi.ff.de ali. iu. mutā.cā facta.ꝙ heres emphyteote debeat ꝑstare laudamētū & ꝑ hoc.C.de fundis patri.l.j.li.xj. Jtē facit qd scriptor erat aduocatus & ꝑstitit ꝑrocīniū in cā euicti. rei empte qd debeat ꝑcipe salariū qd dedisset alteri aduocato si ñ fuisset aduocat⁹.ꝑ hoc ff.locati.l.si dom⁹.j.de fideiuss.l.si stipulatus.& plene dixi.C.de iudi.properandum.§.sinautem alterutrum.vbi plene tractaui istam materiam expensarum.

1 ¶ Substitutus exheredati filij impuberis quando teneatur legata prestare.
2 Prestatio legatorum augetur portione filij aucta per bonorū pos.contratabu.
3 Substitutio pupillaris duas includit personas.

1 **Si pater.** c † Substitut⁹ exheredati filij īpuberis nō tenet̄ legata a p̄re relicta ꝑstare etiā si exheredatus patri succedat per mediā ꝑsonā & postea substitut⁹ succedat exheredato.ex hoc dicit.dy n⁹.ibi. Substituit pupillariter.dy.ibi.extraneū.& qdā aliū nō hereditatē & ab illo legata & fideicōmissa reliquit.dy. ibi. & heres fact⁹.scꝫ fili⁹ īpubes exheredat⁹. Et dic heres.s.illi⁹ extranei.dy. ibi.legata relicta ab ipso substituto vel filio exheredato īpubere.dy.ibi. Quia nō directo.i.q2 nō ex volūtate testatoris.dy.ibi Sed per successionē.scꝫ extranei & cōtra volūtatē defuncti patris.dy.ibi. In fratre instituto a patre insolidū.dy.ibi. Fratrē impuberē.dy.ibi. Ac nec quidē repete legatum debetur. Ol.ibi Fratre mortuo.dy.ibi. Successit frater impubes exheredatus. dy.ibi. Nō principaliter.i.ex volūtate directa defuncti patris: & sic nihil obstat.dy. Opp.ꝙ heres heredis testatoris est heres. vt.C.de heredi.insti.l.fi.sed hic relictū est a principio inutiliter. & ideo licet postea casu bona deueniāt ad eū nō cōfirmatur relictū.arg.ff.e.l.ſꝫ si sic.ij.rn̄.&.l.si ex filio.dy. In gl.prima ibi: fratrē minorē.dy.ibi.a titio vt substituto q2 de relictis ab eo vt instituto nō est dubiū. Ol.ibi.a substituto pro ista opinione est:q2 a substituto exheredati pōt fideicōmissum relinqui si idē substitut⁹ extiterit heres patri.vt.j.ad.l.falci.l.in rōne.§.vlt. ad tre.l. ita tn̄.§.a patre.&.ff.de lega.j.l.plane.§.j.dy.& Oldra. Sed illud cū substitutio habuit effectū:ita qd ex ea adiuit vel adire potuit substitutus.at hic ꝓponit̄ decessisse viuēte impubere:et ideo hic adiuit nec adire potuit ex substitutione pupillari. Et ideo relicta quantū ad illū premortuū vidētur inutilia cū sint a substituto impuberis relicta.dy.in fi.imo nō fallit:q2 hic a certa persona reliquit.s.ab exheredato vel eius substituto qui post ea casualiter heres heredis efficitur:vn̄ nō valet,vt dicta.l.ſꝫ si sic.ij.

sic.ū.rū.s̄.eod.z.l.ex filio.Ja.vnde legata a titio instituta bene prestabit substitutus:q2 illa ab initio valida fuerūt.Ray.

2 **Si filius.** No.est iste.§.declarat multas.ll.infortia ti.† Aucta portione filij per bonorū possessionē cōtratab.augeť prestatio legatorū z ea diminuta diminuitur pstatio legatorū.h.d.dyn.ibi institutus z alter pteritus ita q per eū cōmittitur edictū.Dy.ibi cōmisso edicto de cōtratabulas per filiū preteritū.dy.ibi ex vncia tm̄ in quā fuit impubes institutus.Dy.ibi an vero ex semisse.i.ex dimidia quā per contratab.habuit.dy.ibi olbus.s.legatarijs tenetur.Dyn.ibi liberis z parētibus.s.tenetur.Dy.ibi cōtratab.quoqz.q2 augeť portio instituti per preteritū petentē contratab.hic vero diminuitur:z ideo dicit cōtratab.quoqz.Dy.ibi cōmisso edicto per fratrē preteritū.Dy.ibi quoquo modo.i.sicut.Dy.in fi.quā in portione ascripta in institutione primeua:vt in primo casu huius.§.Dy.In glo.a quo saltē.in fi.secus si expresse:vt no.in glo. s̄.de leg.j.l.ab exheredati.In glo.nam non eo minus.in fi.hoc est falsum:q2 si adijsset non augereť eius portio nisi per restitutionē.nā si esset minor posset restitui.vt ar.j̄.de bo.liber.l.si vero §.fin.z.j̄.de contratab.l.ex duobus.vnde dic q introductum est in fauorē impuberis vt nō admittatur substitutus:lʒ fit ruptum testm̄ sed seruantur legata cōiūctis personis per edictuʒ de contratabulas:vt.j̄.de contratabu.l.non tantū.§.emācipatus.Ja.ibidem fm̄ dy.imo z si in totū rumperetur testamentū patris per contratab.nihilominus pupillare valet:vt.d.l.si ex duobus.§.fi.z.l.seq.vnde dic plene vt ibi no.z.d.§.sed nec impuberis.z.j̄.de bono.pos.fm̄ tabu.l.vt bonorum.dy. In gloss. quinqz vncias quas habuit per contratab. Dy.in glo.vt in secundo casu ibi cuʒ principio hui⁹.l.nisi in hoc:quia vbiqz agiť de substituto impuberis an z qn̄ z inquātū debeat legata.Sʒ in principio loquitur de substituto exheredati:hic autē de substituto instituti.Dy.ibi nec sit mimor:vnde aut diminutio vel augmentū interuenit quantū ad numerū vnciarū sicut hic z habet locum qđ hic dicitur:aut quantū ad substātiā patrimonij: z tunc habent locum contraria.Dy.ibi de alio augmento ibi dicit.s.de augmento z diminutione contingente in corpore rex hic in numero vnciarum.Item op.q substitutus omnib⁹ prestet vt.j̄.de lega.prestan.l.filium.Sed dic vt ibi q2 hic loquitur de legatis relictis ab impubere ibi de relictis a substituto impuberis.Item op.q.§.iste stare nō possit quia aut filius in vncia tm̄ institutus hereditatē adiuit aut nō.si adiuit eius portio augeri nō pōt.vt.j̄.de cōtratabulas.l.si duob⁹.si nō adiuit destitutū est testamentū:z pupillaris substitutio euanescit.vt.s̄.de vulga.z pupill.substitu.l.ij.§.quisquis.Quid ergo dicem⁹.rū deo ipsum nō adiuisse ex cuius aditiōe pōt substitutio locū habere:vt dicto.§.quisquis.z pbatur.j̄.de priuileg.credito.l.pater.Itē op.q pupillaris substitutio nō valeat:q2 cōtratab.deducit testm̄ ad causam intestati quantū ad omnia alia que nō debenť liberis z parentibus.vt.j̄.de legatis prestādis.l.j.z.l.filium.Sed iste substitutus est de numero personarū exceptatarū.scʒ de liberis vel parētibus ergo zc.So.†substitutio pupillaris duas includit personas.s.pupillū cui fit substitutio: z illum

3 qui substituitur z vtriusqz fauore cedit:nā z pupillo est puisuz. vt instit.de pupil.substi.in prin.z.C.de inofficioso testamento.l.ex tribus.pupillus aūt est de liberis ergo substitutio in ei⁹ fauorē per cōtratab.reseruatur.z p cōsequēs in psona substituti cū aliter substitutio locū habere nō possit cū ista sint correlatiua sint cōtratab.etiā reseruat oīa illa que nō possunt irritari si ne iniuria exceptatarū personarū.vt.l.filiū.§.vlt.j̄.de cōtratab. z melius.j̄.de legatis prestandis cōtratab.bonorū posses.petita.l.si emancipato.in fi.secus ergo si esset alia substitutio. Old. ibi.s̄.eo.l.cū patronus.imo est.s̄.tit.proxi.dy.ibi.vbi pup.edu. debeat.l.iiij.in fine.debet dicere.l.iij.z facit ad id qđ dicitur de augmento z diminutione oneris z lucri alias nihil faceret.

1 ☞ Legatum in singulos annos quando z vbi possit peti.
2 Legatum annuum primi anni est purum z sequentium est cōditionale.
3 Legatum ad alienata valet licet incertum.
4 Legatum ponderis ad numerum prestiti an valeat.
5 Legatum ad certum quid faciendū si non fiat restitui debet.

¶ De annuis z menstruis legatis z fideicommissis. Rubrica.

Super rubrica. De legatis in genere dem̄ est s̄.modo sequiť in specie vsqz ad ti.de alimē.legatis.z quia in annuis legatis sunt quedā specialia ideo de eis pmittiť. Et dicit dyn.q est vtilior ti.de corpore iuris.fm̄ sui quātitatē.dy.

1 † Legatū in singulos annos sine loci adiectione quolibet loco congruo peti potest.j̄.eo.l.j.sicut z debitū ex stipulatione.heres damnatus sinere me frui fundo,si in prin.anni non patiatur p toto anno teneť.j̄.e.l.ij.sicut qui promisit diurnas operas si a sexta hora laborat pro toto die tenetur.z vide quādo committatur in stipu.faciendi vel non faciendi interesse vel pena in totū vel pro parte.De legato relicto alicui annua bina die qualiter solui debeat.j̄.eo.l.iij.q modus legitimus vsurarum excedi non possit in vltimis voluntatibus.eadē.l.§.j.†Legatū an-

2 nuum primi anni est purum sequentiū cōditionale.j̄.e.l.si in singulos.z ideo ad heredē nō trāsit.z an salariū doctorū vel aliorum debetur heredibus post mortem:z in quibus differūt z cōueniūt legata annua z stipulationes.in annuo legato si moriatur legatarius ante finem anni debetur pro toto anno. j̄.e.l.a nobis.licet annuum legatuʒ finiatur morte heredis testōris q superesse debebat dispositiōe eidē.j̄.eo.l.annuam .vbicūqz pro relicto a testatore non competit actio dať officio iudicis.j̄.eo: l.quintus.Et an officium iudicis sit actio z qđ vtilitas pupilli plus attenditur quam voluntas testatoris.An annuū legatū pereat capitis di.sicut vsufru.j̄.eod.l.in singulos.qđ pign⁹ pretorium z conuentionale possint concurrere.j̄.eo.l.fundus.z an iure antiquo bona testatoris forēt obligata pro legato.Et si testator specialiter obligauit rem aliquā pro legato:an alia bona sint obligata si non stat per legatariū quominus totā cōditionem adimpleat implendo partem consequitur partē legati.j̄.eo.l.seio.z legatum relictū fauore heredis eius morte finitur:z diminuto onere diminuitur legatū pter onus relictum. Et an salariū annuū aduocati trāseat ad heredē . z q scutifer quatuor scholariū duobus recedentibus non habeat nisi medietatem salarij.verba a testatore prolata intelligunť solū de ordinario nō de extraordinario. eadem.l.§. medico.z facit qđ qui vendit fundū liberum a prestatione decime nō intelligatur de decima ordinaria,sed extraordinaria.z q quis non teneať nisi de solitis non autē de insolitis de significato dictionis preter.eadem.l.§.vxori.Et his verbis de prediis lucianis prestari volo vontianis certū qd non est seruitus constituta:sed annua prestatio que morte legatarij finiť.j̄.e.l.gaius.z quo iure agať ad decimam z an possit auferri propria autoritate.Et si qs legauit decē super fundo:an fundus sit pignori obligat⁹:z qđ prestans annuatim corbē frumenti non per hoc sit fidelis si legatarius impeditur implere conditionē per eū in cuius persona est implenda:pro impleta habetur.j̄.eo.l.meuia.z qđ remotus ab officio pter fraudē vel imperitiā priuetur salario suo an liberti teneatur sequi vxorem.ea.l.§.vxor.Et an vxor teneatur sequi virū peregrinātē.Et an aduocatus teneať ire ad lo-

3 cum vbi est causa. legatū ad alimenta licet incertū valet.j̄.e.l. si cui.z quale beneficium debeatur impetrāti qđ sibi puideať de beneficio cōpetenti:an debitor vel emphyteota possit soluere ante tēpus inuito creditore vel domino.j̄.e.l.eum qui.al's in cipit iabolenus plene habeť.legatum filie donec nubat videť singulis annis relictum.j̄.eo.l.legatum.Et de significato huius dictionis done:,qđ inducit repetitionē nō z continuationē temporis qđ facit si venditor constituit se meo nomine possidere donec apprehendam corporaliter si semel apprehendi z cecidi a possessione z peruenit ad eum quod meo nomine possideat legatum.si legatū est de vino qđ nascitur in tali vinea si vno anno nō nascitur.Et alijs sic suppletur de annis quo natū est eadem.l.§.vini falcem.legatū annui dimissuʒ per tēpora causa exonerādi heredem transit ad heredem legatarij.j̄.e.l.codicillis ministro nō petente legatū legatarius statim petere potest. ead.l.§.sticho.finito legato finiť onus legato adiectū.j̄.eodē. titia.an z qn̄ generi per speciē derogať vel ecōtra plene.e.l.§.q

4 marco. †Si testator legat ad pond⁹ qđ prestabat ad numerū nihilominus valet legatū.e.l.§.lucio.mortuo eo cū quo legatari⁹ morari tenebať nihilomin⁹ debeť legatū.j̄.e.l.annua.legatū relictū sacerdoti debeť ecclesie.e.l.a titia.z legatum annuum simpliciter relictū est perpetuū.z an cōmissio facta archidiacono trāseat ad successorē z qđ ecclesia nō moritur z an sindicus constitutus a prelato eo mortuo finiatur.alienato fundo cui⁹ redditus erat legatus nihilomin⁹ debeť leg.j̄.e.l.liberto.Si legatarius grauat⁹ onere extrinseco patiať falcidiā nō detrahit fideicōmissario.e.l.a liberto.qui rogatur restituere partem hereditatis an teneatur restituere solum qđ hereditario iure capit vel etiā partē quā habet ex fideicōmisso.e.§.filium.z si dilatio apponitur gratia legatarū fructus debetur si legatari⁹ nō implet modum z testatore adiectum restituere teneť legatum

5 eadem.l.§.lucius.†z ideo si legatur fratribus ad dormitorium faciendum:z non faciant tenetur restituere legatum:z an legatum ad certū vsum possit in alium vsum cōuerti . Et quod debitores bannitorū coacti soluere fisco sint liberati vtrū soluens

¶ Ista rubrica sūmat totū titulum succincte q̄re eā nō sūmo.

executori testamenti sine satisdatione liberetur.eadem.l.§.largus.cessante causa dilationis cessat dilationis effectus.ea.l.§.ff.relictum in diem proprie reiterabilem videtur annuum legatum puta in die natalis sui:secus si in die exequiarsi:q2 tunc semel tantum debetur.i.e.l.cum quidam.

1 Uerbum a lege prolatum fm iuris dispositionem limitari debet.
2 Argumentum de vltimis voluntatibus ad contractus est validum.

1 Cum in annos. †Uerbum.l.indistinctũ debet limitari secundum iuris dispositionem ne cadat in absurduz.h.d.concor.C.de decur.l.neminé.lib.x.ibi quo loco detur nec apparet per verosimilia quo loco dari voluerit.Dy.ibi quocunqz loco congruo tamen dy.ibi.petetur.i.peti de iure poterit.Dy.ibi sicuti.s.quocunqz competenti loco peti põt.dy.ibi.facto.i.contracto ex alio ɔtractu ꝙ stipulationis.dy.ibi pe
2 tatur.s.debitum in annos singulos.Dy.†Et facit qd licitũ sit arguere de vltimis voluntatibus ad contractꝰ de quo dixi.s.de leg.ij.l.meuius.§.eum qui.Item facit ꝙ valeat pactũ ꝙ qs possit vbiqz conueniri.de quo dixi.s.de admi.tu.l.titium ꝛ meuium.§.j.

1 Obligatio ad interesse cõmittiť post morã in obligationibus faciendi vel non faciendi.
2 Interesse totale quando committi dicatur ꝛ quando non.
3 Promittens in iudicio sistere sub pena si prima die conueniatur incidit in penam totalem.

In annos singulos. Ibi moraz fecerit.scilicet heres:ꝛ sic fecit qd facere nõ debuerit.ꝛ ideo cõmittitur obligatio ad totale interesse.vt.j.de ver ob.l.stipulationes non diuidunť.§.fi.ꝛ.l.si ita stipulatus essem ab se pe.ibi lz postea.s.elapso tẽpore idoneo ad culturã.dy.ibi.q2 cultura casus ablatiui.Dy.ibi tenebiť q2 nihil videtur dedisse
1 cum totũ nõ det.Dy.ibi det.i.dare paratꝰ sit.Dy.†Et not.ꝙ in obligationibus faciendi vel non faciẽdi obligatio cõmittiť post morã ad interesse.vt hic.ꝛ.s.locati.l.si in le.§.colonus.ꝛ de re iudi.l.si qs ab alio.§.pe.ꝛ ibi de hoc ꝛ hec mora qñ purgetur.vt plene no.ꝛ dixi.j.de verb.obl.l.si insula.ꝛ.l.si ita quis.§.seia.sed potest opponi ꝙ statim legatarius nõ potest agere.sed demum expectato fine anni:q2 vbi factum successiuũ permittiť nõ tenetur ꝓmissor ad interesse totale sed particulare.vt.j.de v.
2 ob.l.si ita stipulatus essem abs te.in fi.cũ similibus.†rñdeo aut mora cõmittitur in obligatione faciẽda:q2 fit qd fieri nõ debet aut q2 non fit qd fieri debuit.Primo casu ad interesse totale cõmittiť.vt.d.§.colonis.ꝛ hic.Secundo regulariter nõ cõmittiť in totum.vt.d.l.si ita.fallit in iudicio ꝛ arbitrijs:nã si iudicio sisti promittas factũ est successiuũ.vt.j.de fideius.l.grege.§.post litem.ꝛ tamen si fueris in mora statim ad totale interesse vł ad totã penã cõuentã teneris.vt.j.iudicatũ solui.l.iã tñ.§.in hac ꝛ l.conquerebať.§.ꝓinde.ꝛ.s.si qs cauti.l.si duos.§.fi.sed que ratio diuersitatis iuris facere ꝛ nõ facere rñdeo q2 facere est grauius:ꝙ nõ facere:ideo ꝛc.vt.s.de ĩpensis in res dotales factis.l.ꝛ in totũ.ꝛ ad.l.aquil.l.ita vulneratus.Itẽ q̃ est rõ fallendi in iudicijs rñdeo ꝙ in extraiudicialibꝰ est certum tps:sed in iudicio est tps incertũ.vñ q2 non põt taxari exitus, committitur in totũ a pri.sed dices imo taxatus est exitus in iudicio vsque ad trienniũ.vt.C.de iudicijs.l.ꝓperandũ.rñdeo ꝙ ibi est ius nouum.vel dic verius ꝙ trienniũ cõputať ꝛ tempore litis contest.sed an potest diu durare ꝛ interesse vel pena ɔmitti.ꝓpterea triennio durat instãte parte alś posset durare imperpetuũ secundum Pe.ꝛ de hac materia plenissime dixi in.l.insulã.de verbo.
3 ob.ꝛ ex predictis ptz†ꝙ si qs promittat sistere ĩ iudicio sub pena ꝛ prima die conueniať.ꝙ incidit in penã totalẽ fm Pet.de hoc vide.C.de fideius.l.sancimꝰ.sed p̃dicta distinctio pe.reprobari vř per fi.huius.l.vbi cõmittiť mora in nõ faciẽdo qd fieri debet.ꝛ statim ɔtrahiť obligatio ad totale iteresse nisi rñdeas ꝙ non vř prestari qd debeť operando in parte diei cũ opera sit diurnũ officiũ.vt.j.de operis libertorũ.l.j.ergo ꝛc.Preterea in prin.huius.l.legatarius excluditur a cõmodo totius culture propter moram:ergo non virũ si a dotale interesse obligatio committatur.Ray.

1 Legatum annua bima trima die relictũ prestari debet per annuas legales prestationes.
2 Reus non expectata litis contestatione dz exceptiones dilatorias prop̃onere.
3 Usurarum modus legitimus non debet excedi in vltimis voluntatibus.

1 Si legatum. Sit relictũ sub.ex forma que sequitur.dy.†Et dic legatũ relictum annua bima trima die dz prestari per annuas legales prestationes nisi alia voluntas testantis appareat:h.d.ꝛ nõ est aliqua lex in corpore iuris q̃ ita bene clarificet verba annua bima trima die sicut ista ibi forte hĩ incipit rñdere dy.vel posses pũctare post istud verbũ forte:ꝛ rñsio tunc incipit ibi dena.i.decẽ.Dy.ibi an ergo debeanť in pri.superiori casu tm̃ relicte sunt inequales.dy.ibi.ꝓ portiõe alś dispositione.Dy.ibi pẽsiones.i.pstãde q̃titatis diuisiões.Dynꝰ.ibi trima die ꝛ ñ dixit annua bima:sed omisit ꝓpter celeritatẽ loquẽdi.ar.s.d he.insti.l.j.§.si qs ita.fm dy.ibi voluit ꝛ hoc nõ cõmisit arbitrio alicuius.dy.ibi vtrũ pensionibꝰ.i.factis diuisionibus pro singulis annis.dy.ibi sic accipiendum in dubio.ibi sensisse ꝓponať.vñ sicut triginta diuidunť in tres equales partes:ita ꝛ decẽ vt quolibet anno pstetur tertia pars.dy.ĩ gl.intolerabili no.istã gl.q̃ optime declarat.l.nepos.quã statim al legat.s.ꝙ intelligiť de intolerabili incõmodo.in glo.s.dicéremꝰ
2 ibi trienniũ finẽ:ꝛ sic est ar.fm pe.†ꝙ reus debeat exceptiões dilatorias quas hz paratas stati ꝓponere nõ expectata litis cõtesta.licet alś hoc posset vt.C.de ꝓbatio.l.excepť.pe.ꝛ extra de excepť.c.pastoralis.ꝛ per dy.de regulis iuris.c.indultũ.lib.vj.

a
3 Sicui. a†Sicut in cõtractibꝰ nõ põt excedi modꝰ legitimꝰ vsurarũ:ita nec ĩ vltimis volũtatibꝰ.h.d.dy.ꝛ est bñ notabile ꝛ est rõ q2 nemo põt facere qd leges in eius testamẽto nõ habeãt locũ.s.de leg.j.l.nemo põt ibi prestari ab here.dy.ibi hactenus.i.vsqz ad eã quãtitatẽ.dyn.in glo.scz certas.in fi.cõtrariũ.no.j.de vino ꝛ oleo leg.l.quidã.ꝛ.l.in glo.allegata in contractibꝰ loquũtur secꝰ in vltimis volũtatibus.

a ¶ Si cui. Adde bal.ĩ l.j.C.de his q̃ pe.not.an autem papa possit vsuras concedere.vide per bal.in c.bñficiũ.de regu.iu.in.vj Bar.in.l.cũ isti.de verb.obli.bal.in.l.cum allegas C.de vsuris.

1 Legatum annuum primi anni est purum ꝛ sequentiũ conditionale.
2 Legatum annuum non transfertur ad heredes.
3 Legatum quando extinguatur morte legatarij.

1 Si in singulos. †Legatũ annuũ pro primo anno est puz, pro sequentibꝰ cõditionale.h.d.ibi si viuat.s.legatarius.dy.ibi ꝛ ideo q2 cõditionale est.dy.ibi legatũ annorũ sequentiũ nõ inceptorum tñ anni inchoati nõdũ finiti integrũ legatũ ad heredẽ trãsit.vt.j.l.pri.dy.Op.prio de.l.post duos.dy.Secũdo op.de.l.nec semel.l.cũ si prefinitiõe.ꝛ l.firmo.§.fi.ꝛ so.vt in glos.vel aliter vt in suppletione eiusdẽ dicã.Tertio op.de.l.stichuz.§.i.ꝛ.l.senarus.§.fi.ꝛ dic ꝙ aliud in stipul.aliud in legato.ꝛ vt plenꝰ scias dic ꝙ stipulatio ꝛ legatũ annuũ in duobꝰ cõueniũt ꝛ in duobus differũt.pmo ɔueniũt cõceptioñe:q2 vtrũqz est vnũ q̃tũ ad cõceptionẽ.scdo cõueniũt in pmo anno q̃tũ ad obligationem:q2 in vtroqz est obligatio pñs ꝛ pura.ꝛ differũt primo penes inspectionẽ psonaꝝ:q2 in legato annuo oĩ anno inspiciť
2 persona legatarij an sit capax.vt.j.e.l.ĩ singulos.†Secũdo differunt intermissione q2 legatũ annuũ nõ trãsmittiť in heredes.vt.C.de leg.l.in annalibꝰ.sed stipulatio annua sic.vt.d.l.stichũ §.stipulatio.rõ diuersitatis de primo est:q2 legatũ annuũ sunt plura legata.ꝛ stipulatio vna ꝛ perpetua ꝛ quare pluries inspiciť ɔditio legatarij q̃ stipulatoris ꝛ quare nõ trãsit legatuz in heredẽ.sz stipulatio sic:no.d.l.senatus.§.fi.in glo.secus in aduocatis idem in doctoribꝰ electis ad salariũ.ad heredes aũt alio rũ nõ p.l.post duos ꝓ hoc.s.de vsuf.l.lz ꝛ si qs.§.si qs operas.ꝛ.l.si operas.ꝛ.j.de sti.ser.l.si seruus cõis meus.Iac.in.§.fin.de
3 hoc plene dixi.d.l.post duos.ibi prima vera.†aut ergo certum est ꝙ grã exonerãdi heredẽ diuisit per tẽpora ꝛ tũc nõ extinguitur legatũ morte legatarij.vt.d.l.nec semel.aut certũ est ꝙ grã cõstituendi plura legata:ꝛ tũc extinguiť.vt hic.ꝛ.j.e.l.in singulos:aut est dubiũ ꝛ tũc si relictũ est in causa alimentorũ extinguitur morte legatarij:q2 alimenta cũ vita finiunť si simpliciť nõ extinguiť:sed ad coheredẽ transit.vt colligiť.d.l.si cũ prefinitione.ꝛ.l.finito.§.fi.qñ dies leg.ce.vt.j.e.l.codicil.in princ.ibi eñ vř diuisum fuisse ꝓpter naturã rei q̃ erat prestãda ꝛ hoc aũ in legato pfiniť tẽpus:sz si legatũ annuũ simplr relinquať non prefinito tẽpore tẽpore mortis morte legatarij finiť vt.d.l.cũ si ne pfinitiõe innuiť.ꝛ ita loquiť.l.j.ꝛ.l.ĩ singulos.ꝛ.l.gaius.j.eo.dy.vel dic ꝙ qñ legatũ relinquiť ab ĩitio diuisum tũc sunt plura:qñ vero relinquiť summa per tẽpora soluenda:tunc est vnũ ꝛ purũ legatũ:ꝛ ita intelliguntur.ll.contrarie.fm.Ia.ꝛ pet.prodest scire si sint vnũ an plura pp repudiationẽ.vt.s.ti.ij.l.iij.et iiij.ibi morte stipulatoris.s.ipso iure.sed ope excepti.repellitur eius heres

eius heres: qꝛ tūc nō est modus inducende obligatiōis.vt.ȷ̄.de ac.ꝛ obli.l.obligationū fere.§.placet vsum.ꝛ vide qd no.ꝛ plenissime dixi.d.l.stichū.§.j.de ver.ob.ibi cū notissimi.§.pe.vbi de hoc satis no.ꝛ dixi.sed dn̄a p̄dicta circa p̄scrip.nō plꝫ:imo reiecta distinctiōe gl.ꝛ opinione bul.teneas opin.M.q̄ est verior fm Ia.de ra.ꝛ pe.p quibus est.ȷ̄.de operis libert.l.si bona.Ultimo inducit hec lex.in ar.ad q̄nē qua querit̄ si emphyteota cessauit soluere per.xl.annos an ecclesia possit petere pensionē saltem preteriti tēporis.de quo dixi.C.de prescrip.xxx.anno.l.male agitur ꝛ.l.cū notissimi.§.fi.

1 ☞ Legatarium de principio anni attigisse sat erit in annuo legato.

1 **A Uobis.** †In legato annuo sufficit legatariū attigisse de principio anni.h.d.ꝛ est notabile in gl.ibi vel sol.vt ibi.s.in.d.l.si operas ꝛ eodem modo rn̄de ad.l.defuncta.e.ti.Dy.in fi.autem.sed vt ibi no.Dy.ꝛ.s̄.de assesso.l.diem functo.

1 ☞ Legatū annuū non finitur morte heredis testatoris.
2 Legatum annuū morte finitur quemadmodū ꝛ vsusfructus.

1 **Annuā.** †Licet legatū annuū finiatur morte legatarij tn̄ finit̄ morte heredis testatoris q̄ presidere debeat dispositione eiusdē.h.d.ꝛ istum casum nescio alibi nisi hic.dy.ibi ad ludos.s.licitos.dy.ibi heredes sub nomine appellatiuo secus si pprio.vt.ȷ̄.e.l.seio.in pn̄.ibi ad tps.i.donec p̄siderēt heredes.Dy.ibi quot annis.i.singulis.dy.in gl.j.ibi de spectacu.l.j.imo de mamua.l.j.li.xj.in gl.vl.ibi fm.R.hāc tꝫ dy.ȷ̄.e.l.in singulos.ꝛ dic qd nō est plenā ꝛ legatū annuū eo tpe finit̄.s.cētū annis sicut ꝛ
2 vsufructus.†nā sicut vsuf.finit̄ morte ita ꝛ annuū legatum.vt ȷ̄.e.l.in singulos.cū ergo vsufr.centū annis finiatur non solum morte ergo ꝛc.nec ob.litera dū dicit i perpetuū.nā intelligo in perpetuū fm naturā rei de qua agit̄.s.fm naturā legati.ar.s̄.pro soc.l.j.Ia.de ra.sed dy.cōtra.vt.d.l.si vsufru.notatur pro quo facit.ȷ̄.e.l.annua.§.fi.ꝛ de vsufru.l.an vsufructus.

1 ☞ Officiū iudicis dat̄ vt defuncti voluntas seruetur.
2 Officium iudicis loco actionis deficientis datum an possit dici actio matrem habens obligationem.
3 Uoluntas patris seruari non debet si pupillo non expediret.

1 **Quintus.** †Ubicunqꝫ pro relicto a testatore nō cōpetit actio dat̄ officiū iudicis vt defuncti volūtas seruet̄.h.d.dy.vel dic dispositio que respicit soli⁹ testatoris autoritatem nullam obligationem vel acti.parit:sꝫ qd per officiū iudicis executiōi mandet̄ offendit per tria exēpla ꝛ vide qd no.C.de his q.vt indignis.l.nō opꝫ.ibi esse nollet istud est primū preceptū.dy.ibi.eisqꝫ apud quos alij dicunt.vt.ȷ̄.sequit̄.dy.ibi aureos.x.istud fuit secundū p̄ceptū.dy.ibi si tutores dati filijs impuberis.dy.ibi:nam ea res.i.dispositio testatoris.dy.ibi.eo pertinet.i.hūc effectum hꝫ.dy.ibi.sine periculo dare omittat.ver.pōp.ꝛ hic legas ver.itaqꝫ vsqꝫ in fi.l.dy.ibi.qd autoritatis.i.q̄ equū est seruari pter autoritatē defuncti seruādā.dy.ibi.dūtaxat.i.q̄ magis sunt seruanda ex defuncti autoritate q̄ ex obligatiōis virtute.Ol.ibi.ascripsero.i.te dānauero vt monumētū facias.dy.ibi.interest illi⁹.s.coheredis q̄ facias.dy.ibi ad autoritatē.s.seruandā tn̄ ita obligationē nō parit.dy.ibi.scriptura.s.ista que sequitur liberi ꝛc.dy.ibi.nullā obligationē.i.liberi nō cōpelluntur stare vbi mater elegerit.dy.vt vbi iussit.i.vbi mater elegerit.dy.ibi.morari iussit.s.p.dy.ibi.significat̄.i.siue hoc legatū relinquat̄ cōtēplatione eoꝝ apud quos ꝛc.dy.ibi.debeatur ga filioꝝ cōtēplatiōe relictū.dy.ibi.ꝛ magis est in dubio.dy.ibi puidētia filioꝝ.i.ad hoc vt filijs puideret.dy.ibi fecisse videatur.s.decē relinquere singulis annis noīe alimentoꝝ.dy.ibi autoritas sola.i.nō dispositio que obligationē variat.dy.ibi.si interuentu iudicis.iudicis officio.dy.exposita litera collige vnū ad qd sepe allegat̄.l.ista ꝛ ex quo apparet solutio q̄stiōis quā
2 Azo disputauit in brocardis.s.†vtrū officiū iudicis qd dat̄ loco deficiētis actiōis sit actio ꝛ habeat matrē obligationē:vt est officium quo petit̄ in integrū restitutio:vt.s̄.de mino.l.q̄ si minor.§.fi.ꝛ q̄no petunt̄ salaria aduocatoꝝ ꝛ similiū de quo hr̄.ȷ̄.de varijs ꝛ extraor.cognitio.l.j.hic em̄ aperte colligit̄ q̄ nō est actio dū dicit nullā obligationē parit:certum est aūt actionē oriri ex obli.vt.s̄.de pcu.l.ꝫ.ea obligatio.ꝛ.ȷ̄.de excep.rei iudicate.l.ꝛ an eadē.§.actiōes.orit̄ ergo ex equitate ꝛ nō ex obligatione.pro hoc.s̄.de actio.empti.l.q per collusionē.§.j.de religio.si quis sepulchrū.ꝛ de peti.here.l.hereditas.§.j.ꝛ.ȷ̄.ad treb.l.deducta.in prin.q̄ etiā loquunt̄ de officio qd inheret actioni ꝛ concludunt q̄ nō sit actio.Itē p hoc.qꝛ officiū loco deficientis actionis ppositū nō est exceptio.vt.s̄.de peti.her e.l.plane.ꝛ de hoc satis no.per dy.insti.de actio.in princ.in lectura sua.Item no.arg.q̄ vbicūqꝫ.l.dicit p relicto a testatore nō cōpetere actionem.vt.ȷ̄.ad treb.l.lucius.§.meuia.cū simil.vbi de hoc intelligi debet de ac.q̄ ex obligatiōe descendit:officiuꝫ aūt qd ad sui esse obligationē non requirit vr̄ habere locū vt defuncti autoritas conseruet:vt hic pꝫ.dy.ꝛ faciūt p̄dicta an petēs officio iudicis debeat dare libellū de quo dic vt in specu.de resti.in inte.§.j.R.vlt.ꝛ plene dixi de officio pcōsul.l.nec qcq̄.§.vbi decretū i scd'a lectura ꝛ no.ꝛ dix.s̄.de interro.act.l.j.ver.itē quali officio offe-
3 ratur libellus.†Itē no.q̄ nō semp volūtas patris seruat̄ si appareat nō expedire pupillo imo pupilli vtilitas attēdit̄.vt ꝛ.s̄.de confir.tut.l.vtilitatē.ꝛ in concor.ibi notatis in glo.hec est duplex.i.duobus modis pōt intelligi.ȷ̄.dy.in.e.gl.ibi.duo precepta primū psequitur in ver.itaqꝫ scd'z in ver.si aūt p cibarijs.dy.in ea gl.ibi vbi morari ꝛ an istud preceptū sit seruādū.R.et q̄ nō semper vt dicto ver.itaqꝫ.Ol.in fi.ꝛ an pro istis alimētis cōpetat petitio rn̄det dict.ver.si aūt.Ol.in glo.imo pontificali ibi cogēdus sꝫ nō iure actiōis.dy.in gl.qꝛ ibi.sepeliet̄ alias sepeliet ꝛ male.dy.in gl.etiā si ei⁹ cōmodū in fi.alias icipit ausidi⁹. ☞ Casus singularis.
dy.in gl.qd pōt p̄sumi ibi supabūdabit ꝛ sic si min⁹ expēdit pupillus redit.vt.s̄.de leg.ij.lucius.§.j.ꝛ no.in dubio presumi ob filij prouidentiam relictum vt.s̄.de leg.j.quid ergo secundum Iaco.

1 ☞ Legatū annuū nō extinguitur per capitis diminutionem
2 Usufructus simpliciter relictus an pereat minima capitis diminutione.

In singulos. In quo differt legatū annuū ab vsufru.legato hic agitur ibi capitis dimunuitiōe etiā minima fm iura digestoꝝ.dy.ibi.nō finit̄ legatū annuum.dy.ibi.cū vsufr.relict⁹ simpliciter nō diuisus p tēpora.dy.ibi.finiat̄ etiā minima capitis dimi.Dy.ibi legari ita potest ita qd repetitio vtilitatis cōtinet.dy.ibi.ei do.que adiectio seu repetitio in an-
1 nuo legato nihil operatur†cū legatū annuū capitis diminutione nō extinguat̄.vt.s̄.prox.dy.n.ibi ampli⁹.s.quā in vsufruc.dy.ibi:in hoc legato annuo.Dy.ibi legatū in integrum.Dy.n.ibi:ꝛ eos fructus quātūcūqꝫ maturos.dy.ratio est qꝛ legatū annuū est momentaneū ꝛ iō cū mométo ius eius sit percipiendū statiꝫ cedit.s̄.eo.si in singulos.sꝫ vsufruc.est successiuus iō ꝛc.ꝛ sic intellige.l.istā.ꝛ.s̄.de vsufruc.l.defuncta.§.j.ꝛ facit qd sacerdote mortuo fructibus nō collectis qd fructus heredi nō debeātur pro hoc.C.de annona ꝛ tribut.l.j.lib.x.ꝛ plene dixi.s̄.sol.mat.l.diuortio.ver.itē quero.Itē no.qd hic dꝫ simile qd etiā in pluribus discrepat qd cōueniat qd est notandū pe.in glo.s.legatū in
2 fi.dicas†qd olim vsufru.simpliciter relictus peribat etiā minima capitis di.fm glo.que est.ȷ̄.de vsufr.legato.l.j.in fi.sed textus videt̄ cōtradicere qd relictus in singulos annos nō peribat capitis dimi.quacūqꝫ pter repetitionis autoritate que deprehenditur ex cōmemoratione temporis.vt.s̄.qui.modis vsufr.amittatur.l.j.§.vl.ꝛ.l.ij.ver.si nō morte.dy.in glo.vt ꝛ.s̄.in fin.sed non lapsu temporis centum annorum quod secus esset in vsufru.vt ibi no.ꝛ de hoc dixi.s̄.e.l.annuam.

1 ☞ Pignus pretorium ꝛ conuentionale quis potest habere.
2 Bona omnia defuncti an sint pro legato obligata.

1 **Fundum.** Ibi recte petet̄.†No.quē posse hr̄e pretoriū pign⁹ ꝛ cōuentionale qd est notabile.Ia.ibi hoc admittēdū.s.qd legatari⁹ mittatur in possessio.si nō caueat̄ de legato soluēdo.
2 dy.†an aūt alia bona defuncti sint obligata p legato iure antiquo videt̄ qd nō nisi ea tm̄ que testator obligauit.vt hic ꝛ.s̄.de transact.l.cū hi.§.vni.ꝛ.ȷ̄.e.l.gaius.sed iure nouo dicūt quidaꝫ qd nō solum ea que testator sp̄aliter obligauit,sunt obligata sꝫ etiā oīa alia bona ei⁹.vt.C.cōia.de lega.l.j.vbi de hoc ꝛ de separatione.l.creditoribus.ꝛ.ȷ̄.vt in posses.leg.l.is cui.§.post q̄.sed certe posset dici qd cū generalis obligatio sit inducta in fauorē defuncti.vt eius volūtas seruet̄ si testator puideat, speciali obligatione q̄ gn̄ali cuius fauore inducta renūtiasse videatur.vt.C.de pactis couen.l.vlt.dy.in cōtrariū multū facit.C.de pigno.l.ij.ꝛ qd dixi.ȷ̄.de fundo instructo.l.quesitum.§.penulti.

1 ☞ Legatū eius morte extinguitur cuius fauore relinquitur.
2 Legatū qd ob causam relinquitur fm eandem determinatur.

3 Aduocatus an debeat habere totum salarium sibi si clientulus transegerit.
4 Uerba testatoris indefinite prolata ad quid referri debeant.
5 Statutũ quod villa debeat emendare incendium in villa ortũ an habeat locum in incendio ex fulmine orto.
6 Preter dictio, quandoqꝫ includit ⁊ quandoqꝫ excludit: ampliat ⁊ restringit.
7 Legans que in vita prestabat non censetur legare ea que sui ipsius causa prestare solebat.

Seio amico. Si nõ stat per legatarium quominꝰ totã cõditionem adimpleat adiplẽdo partẽ ꝯsequit̃ partẽ legati ad 1 h allegat̃. Itẽ ad aliud. s. † qꝺ legatũ relictũ fauore heredis eiꝰ morte finit̃. Uel sic diminuto onere diminuit̃ emolumentũ qꝺ ꝯtemplatiõe illius oneris erat relictũ. h. d. Dy. Et est notabilis casus. ⁊ no. qꝺ labor ⁊ pecunia diuisionẽ recipiũt aut ergo grã legatarij aut gratia filiorũ aut est dubium: ⁊ tũc aut stat per eũ ꝑ casum cõtingẽtẽ in ꝑsonã filiorũ. dy. ⁊ vide. C. de legatis. l. j. ⁊ ibi ꝑ Cy. ⁊ me ꝑ dy. extra de reg. iuris. c. imputauit. li. vj. ibi recipit vnde cũ labor sit diminutus ⁊ pecunia cõtẽplatione laboris relicta diminuitur. dy. Not. ergo quod iuris est de toto quo ad totũ ⁊ de parte quo ad partẽ. vt ⁊. ĩ. de cõdi
2 ⁊ demonstra. l. penul. ⁊. s̃. de rei vendi. l. que de tota. † Secundo no. ꝙ legatũ ob causam relictum determinatur scꝺm causam sibi submissam. nam licet legatũ annuũ sit perpetuũ cã simpl'r relinquitur. vt. C. de legatis. l. in annalibus. ⁊. s. l. pri. tñ si relinquatur ob causam. s. vt gerat negotia filiorũ fm causam determinatur vt cessante causa cesset legatũ. ar. ĩ. de iure patro. l. adigere. §. quãuis. sic ⁊ cõtractus ob causam determinatur fm causam vt. ĩ. de doli except. l. ij. §. si quis. ⁊ de cõditio. ob causã ꝑ totũ. ⁊ est arg. ad qõnẽ si miles promisit salarium annuum aduocato vt defenderet hoies suos ⁊ moriatur: an heres eiꝰ debeat habere salarium ⁊ videt̃ qꝺ sic qꝛ debitũ annuũ inter viuos transit in heredes. vt. s̃. e. l. si in singulos. no. ⁊ dixi. i. l. a nobis. sed dic ꝑ hãc. l. qꝺ nõ qꝛ cessat causa, ⁊ ideo hec promissio determinat̃ ꝑ causam. vt dixi. Jac. de ra. de hoc etiã dixi. C. de aduocatis di
3 uersoꝝ iudiciũ. l. post duos. ⁊ de suffragi. l. j. ⁊ etiã arg. † quod si clientulus ꝓmisit aduocato certũ salariũ ꝑ causa sua ⁊ trãsegit qꝺ habere debeat salariũ pro rata laboris de quo. ĩ. de ver. obli. l. cõtinuus. §. si ab eo. ⁊ plene no. ⁊ dixi dicta. l. j. C. de suffrag. Item est argu. contra seruientes scholariũ qui tantũ salarium petunt a duobus scholaribus quantũ percipiebãt a quatuor quorum duo recesserunt. In glo. nõ etiam morientium ibi contemplatione heredem lex illa loquitur in casu dubio: qꝛ si in casu certo nulla esset dubitatio. Dyn.

a **Medico.** a † Uerba a testatore prolata indefinite ad
4 ea sola referri debent que certã erogatiõis formã ⁊ ordinẽ habuerũt nõ extraordinariã ⁊ incertã. h. di. Et pro hoc. ĩ. tit. j. l. sempronio. qꝺ facit ad questionẽ si monasteriũ cõcessit cuidã clerico fundũ ⁊ ꝓmisit eũ liberũ ab exactione decimarũ postea presbyter parochialis petit decimã, nunquid monasteriũ defendere teneatur: ⁊ videtur qꝺ sic vt hic: qꝛ ordinariam nõ ꝑstare videt̃ ꝓmittere. ſꝫ cõtra qꝛ extraordinariã tãtum videtur permittere ar. s̃. de cõtrahẽ. em. l. fistulas. §. frumenta. nõ ob. istẽ. §. nã hic legãdo q̃ vnꝰ prestabat duplex erat interpretatio qꝛ cõtinue cõsueuerat quedã prestare: ⁊ qdã nõ cõtinue: ideo in dubio videtur potius ad ea se referre que continue prestabat. Jac. de ra. facit etiã ad aliam questionem que fuit de fa
5 cto padue vbi est statutum † qꝺ ville teneantur emendare dãna que fiũt in eoꝝ locis ꝑ incẽdiũ: accidit qꝺ in loco de motagnana district' padue ortũ fuit incẽdiũ vi fulminis ita qꝺ magna pars ville fuit cõbusta dubitabatur an locꝰ esset forme statuti ista. l. est ar. qꝺ non quasi statutũ noluit obligare ad insolita: ⁊ pro hoc. ĩ. de dãno infecto. l. fluminũ. §. vitiũ. in contrariũ est dictus. §. frumenta. Itẽ est ar. pro rustico iurãte se prestaturũ filio que pater prestabat qꝺ ad id solũ tenebitur qꝺ ex forma obligationis debebatur. dy. in fi. i. illa que prestabit ex forma cõuẽtionis nõ ex liberalitate. dy. in gl. ibi vel similia sed in habitatione secus vt. ĩ. §. fi. qꝛ erat certa. at hic loquitur de incertis.

6 **Uxori.** † Preter inclusiue. dy. in glo. facit. s̃. in fin. itẽ. ĩ. de penu legata. l. nam qꝺ. §. fin. vbi dictio preter restringit non ampliat: sed precesserat genus cuius significatio restringitur hic species in qua continetur postea expressum: ⁊ eodem modo ponit̃ inclusiue. vt. s̃. de pigno. act. l. j. ⁊ hoc precedente oratione affirmatiua precedẽte negatiua potest poni iclusiue si primo nominat̃ totũ negatiue ⁊ postea pars affirmatiue. ⁊ collige arg. ad questionez, dixit imperator cõcedo castra que habeo in comitatu bonõ. nam etiã illa que sunt in comitatu boñ. videbantur concessa: quia dictio preter auget hic nõ excipit, cum exceptio debeat esse de regula. Dy. ad hoc in speculo delegato. §. videndũ. ver. quid si indulgent ⁊ de ista dictione preter. vide qꝺ no. ꝑ arch. xiij. q. ij. ebrõ. ⁊. xxiij. q. v. c. nõ est nostrum. ⁊ plenissime dixi in alphabeto dictione preter.

b **Libertis.** b Si testatrix legat quod viua prestabant nõ videt̃ ea legare que sui ipsius causa prestare solebat. h. d. dy, quod est mirabile ⁊ notabile ibi. ⁊ ideo qꝛ ea non cedunt legato que sui causa prestari solita erant. Dyn.

a ℂ Medico. Uide ꝙ not. hic i apostilla magna ad Bar.

b ℂ Libertis. Adde bald. in. l. j. C. de le. qui reputat istũ textũ singularem.

c ℂ Uxore. Adde quod dixit bal. per istum text. in l. acceptã. C. de vsur.

1 ℂ Legatum annuum morte legatarij finitur.
2 Decime quo iure peti possint.

1 **Caius.** † Annuũ legatum morte legatarij finitur. h. d. vel clariꝰ per hec verba ex prediis pontianis prestari volo nõ videtur seruitus cõstituta sed magis annua prestatio que mortuo legatario finit̃ ⁊ per hoc. s̃. de cõtrahẽ. emp. l. fin. §. fin. ⁊ lectura R. est vera ⁊ illa Jo. falsa. ⁊ cõtra textũ ibi legatũ nõ adimi: vt solitũ. dy. ibi defuncto legatario cui legatũ erat prediũ vineatum Dy. ibi predia vineata. dy. Op. qꝺ sit seruitus. vt. s̃. de vsufruc. leg. l. si quis ita. so. hic testator voluit heredẽ prestare nõ autem pati qꝺ legatarius acciperet: ⁊ ideo non est seruitus qꝛ natura seruitutis est vt consistat in patiẽtia nõ autem vt aliquid deberetur. vt. s̃. de seruitu. l. quoties. §. seruitu. Preterea seruitꝰ personalis persone conceditur: sed hic non ad personam sed ad rẽ fuit sermo directus. Secundo op. de. l. veluti. s̃. de seruit. rusticorum prediorum. solu. eodem modo potest esse ⁊ alia. ſꝫ qꝛ seruitutes respiciunt rei dominantis indulgẽtiã quod hic nõ fuit ⁊ ideo nõ est ius personale nec reale. vt eo. ti. de seruituti. rustic.
2 predio. l. ergo. §. fi. Ex predictis colligitur † quo iure agatur ad decimas quod si ius decime consistat in patientia. s. quod rusticus pati teneatur sacerdotẽ decimam accipere egetur cõfessoria si vero non consistat in patientia sed rusticus ipse consueuit prestare agetur conditione ex canone fm pe. ⁊ ad hoc qꝺ no. ⁊ dixi. s̃. de vsufruc. l. si quis ita. alij dicunt qꝺ petat̃ officio iudicis: de hoc no. xv. q. j. moderamine. ⁊ roffre. format libellum super hoc in libello iuris canonici qua act̃. petatur decima: ⁊ speculator format similiter in titulo de decimis: ⁊ facit quod no. extra de decimis. c. tua nobis. ij. in gl. j. ex quibus colligitur quem nõ posse capere decimam ꝓpria autoritate de quo dixi. C. de iudeis. l. nullus. circa fin. ⁊ vide etiã qꝺ notaui. ĩ. de pollicitat. l. si quis rem. §. si decimã. sed pone qꝺ quis ꝓmittat annua. x. super fundo nunqd pignoris fundus tenebitur videtur qꝺ nõ. vt hic C. de legatis. l. vlt. in fi. Tu dic indistincte ꝙ sic siue inter viuos siue in vltima volũtate. nã dictio super, obligationẽ iportat vñ supponere est res obligare. ar. huiꝰ. l. ⁊. s̃. de rebus eorum. super rubrica ⁊ de lega. ij. l. codicillis. §. j. ⁊. §. instituta. Jaco. de ra. et pet. ⁊ in auc. vt immobilia ante nup. donat. §. j. vide etiã qꝺ notaui de operis noui nũtia. l. fi. Ultimo collige arg. fm dynũ. qꝺ licet ꝓbetur aliquẽ obligatũ esse ad prestandum corbẽ frumẽti qꝛ diu prestitit qꝺ ideo nõ presumatur fidelis sed precessisse psonalem obligationẽ. dy. in gl. si annue. in fi. prima vera. dyn. siue dicat ex predio pontiano. vt. d. l. fi. §. fi. de cõtrahen. empt. pe. in glo. s. propter illam ibi exposcit. vt. s̃. de seruit. rustico. pred. l. ergo. in fi. old. in fi. hoc verũ iure isto hodie vero diceremus obligatum esse qꝛ oĩa bona testatoris sunt obligata pro legato. vt. C. cõmunia de lega. l. j. Jac. ⁊ dyn. de hoc dixi. s̃. c. l. si fundus. dy. Qꝺ verũ nõ credo in re alij legata. nam illa nõ esset obligata alijs legatis. vt. dicta. l. j. C. cõmu. de legatis. ne quod vni cõceditur ⁊c. vt. C. qui potio. in pigno. ha. l. assiduus. §. exceptis.

1 ℂ Legatarius legitime impeditus conditionem legati implere nihilominus consequetur legatum.
2 Aduocatus locum cause non tenetur sequi si remotus sit.
3 Rusticus obligatus ad capos annuos ad domũ domini eos portare tenetur.
4 Peritus qualiter in dubijs respondere debeat.

1 **Mevia.** † Si legatarius impediatur implere cõditionem per eum in cuius persona est implenda nihilominus consequitur legatũ. h. d. dy. ibi publius aũt meuiꝰ. s. nepos ille. Ol. ibi si nõ propter fraudem. nam tunc secus esset: ⁊ sic est ar. cõtra assessorem qui remouetur ab officio propter fraudez vel imperitiã. vt non consequatur salarium. dy. vt. no. C. de assessio. l. de functo. in fi. de quo plene dixi. C. de officio prefecti pretorio orientis ⁊ illyrici. l. si quos. ibi iustam causam. vt quia imperitus. dy.

c **Uxore.** c Ibi ea aũt. s. vxor. dy. ibi dirimenda est. s. vtrũ sit iusta causa vel nõ. dy. vñ si habet iustã causam ꝓficiscendi liberti eam sequi tenẽtur al's nõ: ⁊ hoc erit arbitrium

trium boni viri. Dy. ibi rñdit nõ poſſe. no. ꝙ nõ põt reſpõderi ſimpliciter vbi res exigit diſtinctionẽ ibi cũ proficiſcẽs ex iuſta cauſa. Dy. in fi. in hoc aũt nõ ſolũ ſpacij lõginquitas ſed etiã itineris difficultas attenditur puta per loca montoſa. vt. xxiiij. q. j. pudenda. ⁊ eſt iſte. §. arg. an vxor teneatur ſequi virũ peregrinãtem quocũqꝫ vadat. de quo nota. xxxiij. q. j. ſi quis neceſſitate. ⁊ extra de coniu. lepro. c. peruenit. ⁊ plene dixi. C. de vxo. milit. l. j.
2 Item ar. ꝙ † aduocatus nõ teneatur ſequi locum cauſe ſi remotus ſeu longinquus fuerit. pro hoc. ſ. de procu. l. ſed ⁊ hec. §. nõ ſolum. ⁊ C. de ſuffra. l. j. Itẽ pro fidelibus imperij vt non teneãtur ſequi imperatorẽ ſi reditus feudi non ſufficiunt ad expẽſas itineris niſi ſupplet expenſas. pro hoc in vſi. feu. de pace tenen. §. fi. ⁊ dixi. ſ. de leg. l. de quibus. ſed quid eſt qđ committitur arbitrio boni viri. ⁊ dic an iuſta cauſa proficiſcatur ⁊ an prope vł longe ⁊ an ſemel vel ſepius. iſtud enim cõſiſtit in facto. vt. ſ. de ſta. ho. l. arethuſa. ⁊ an debeat dare ſumptus ſm Pe. Item facit ꝙ ſi vir reliquit alimenta extra domũ ſi nolit ſtare in domo: q2 hic eſt arg. ꝙ nõ niſi habeat iuſtam cauſam recedẽdi. ad hoc
3 facit. C. de leg. l. j. ⁊ quod ibi dixi. † Item facit ꝙ ruſticus qui tenetur preſtare capones annuatim teneaꝛ eos deferre ad domũ domini. nec ob. ſ. de tranſact. l. cuꝫ hi. §. in cauſa. quia heres nõ ſentiebat aliquod commodum a legatario. ruſticus autem habet rem a domino propter quam preſtat capones. de hoc plene dixi. C. de epi. ⁊ cle. l. iubemus. ⁊ facit. ſ. de conſti. pecu. l. itẽ illa.
4 ⁊ qđ hic inſtruitur † peritus qualiter debeat in dubijs reſpõdere q2 non preciſe nec abſolute ſed cuꝫ diſtinctione. pro. hoc. ſ. de lega. l. fideicommiſſa. §. cũ eſſet. ⁊ de poſtu. l. ij.

1 ☞ Legatum alimentorum valet q̃uis incertum.
2 Legatum annuuꝫ p̃ſumitur in cauſam alimentorum.

1 **SI cui.** † Legatum alicui relictum ad alimenta licet incertum bene valet. h. d. Dyn. ibi relictuꝫ. ſ. ad alimenta. Dy. ibi mela ait ⁊ male. Dy. ibi ſi minus. i. ſi non erat ſolitus teſtatori aliquid preſtare in fi. ⁊ ex valore patrimonij: vt. ſ. vbi pu. educ. debe. l. iij. in prin. Dy. ⁊ eſt arg. l. iſta pro impetrantibus quod eis ꝓuideatur de beneficio competenti vt extra de preben. c. cuꝫ ſꝫ apoſtolum. ⁊ c. pro illorum. quod prouidendum eſt eis ſꝫ cõditionem perſone ſue. vt hic ⁊. ſ. de vſufruc. l. ſed ⁊ ſi quid. §. j. Iaco. de ra.
2 in gl. vlti. ibi quantumcũqꝫ incerto dicentes † ꝙ omne annuum legatum preſumitur in cauſaꝫ alimentorũ ſed prima tutior eſt, Ia. de ra. ibi de leg. iij. l. quidam. imo eſt de leg. ij. ⁊ vide qđ not. in glo. ĩ. de ali. ⁊ cib. leg. l. libertis. §. pe. ibi approbatur ſecunda ſo. huius gl. ⁊ eam ſequitur Ray. per. l. quidam. de vino ⁊ oleo lega. Un. de piſis. ⁊ ad. l. j. ſ. ti. ij. reſpondent ꝙ ibi legatuꝫ erat omnino incertum nec poterat ad certitudinem reduci. Pe. etiã dicit ꝙ licet glo. hic innuat ꝙ ſit ſpeciale fauore alimentorum ⁊ vltime volũtatis ꝙ legatum incertum valeat qđ hoc non eſt verum nec hic eſt aliquod ſpeciale q2 hic nõ erat legatum incertũ: nec in. l. quidam. ſ. ti. ij. q2 poterat ad certitudinẽ reduci.

1 ☞ Emphiteota an poſſit domino penſionem ſoluere pro futuro tempore.
2 Debitor ante tempus an poſſit ſoluere inuito creditore.

a **TEm qui.** [a] Al's incipit Iabolenus ſi dilatio adijciaꝛ heredis fauore heres ante ſoluẽdo liberaꝛ. ſi aũt ĩ fauorẽ legatarij ante ſoluẽdo nõ liberaꝛ niſi res ſalua ſit. h. d. tex. ⁊ glo. Dy. ibi capiẽtis. i. in fauorẽ eius cui erat reſtitutio faciẽda. Dy. ibi ꝑdito. ſ. veroſimiliter vel q poſtea poſt reſtitutionẽ ꝑdidit. Dy.
1 ⁊ no. ꝙ q facit plus q̃ dꝫ legẽ adimplet. ⁊ eſt hec. l. ar. † ad qõnẽ an emphiteota poſſit ſoluere penſionẽ ꝓ tpe futuro volens ſibi ꝓuidere ne res aperiantur in dñm per ceſſationẽ ſolutionis, et videtur ꝙ nõ q2 cõgruo tpe dꝫ fieri ſolutio. vt. ĩ. de ſol. l. ſi ſoluturus. Preterea ſi nõ cogiꝛ ſoluere ergo nec eccleſia cogi dꝫ recipere. preterea videtur expreſſum. in. l. qui rome. ĩ. de verb. obl, vbi de hoc dixi. ecõtra qui plus facit q̃ dꝫ videtur facere qđ dꝫ. ad idẽ. ſ. cõi diui. l. is cũ quo. ⁊. l. ſi arborẽ. ſol. ſm quoſdã qđ nõ liberetur: vt. ſ. de conſti. pecu. l. item illa. ego dico ꝙ libereꝛ. vt ĩ. de ſtatulib. l. iij. §. ſtichus annua. Dy. vbi de hoc dixi. ⁊. C. de iure emphi. l. ij. ver. ſed quid. Si emphiteota dubitãs circa hoc
2 cũ queritur † an debitor ante tempus poſſit ſoluere creditore inuito, diſtingue aut quis tenetur in diẽ aut ſub cõditione: ſi ſub conditione ſoluendo ante exiſtentiam cõditionis non liberaꝛ: vt. ĩ. ad trebel. l. ſed ſi ante. ⁊ eſt ratio q2 ante conditionis euẽtũ nulla eſt nata obligatio. vt. ĩ. de ver. ob. l. cedere diem. ergo nulla potuit tolli per ſolutionem ſed adueniẽte conditione ĩcipiet obligatio ⁊ liberatio oriri ſi in diẽ aut dies erat appoſita fauore debitoris ⁊ hoc eſt certum ⁊ tũc ante diem ſoluendo liberaꝛ. ⁊ poteſt ſoluere creditori inuito. vt hac. l. vl. rñſo. ĩ. de ſolu. l. qđ in diem. ⁊ de act. ⁊ ob. l. qđ quis. de ver. obli. l. cũ qui. §. quoties. de re iudic. l. intra dies. ⁊. C. de fideicõ. l. poſt mortẽ. vbi de hoc. aut fauore creditoris: ⁊ eſt certum. ⁊ tunc nõ põt creditori inuito ſolui ante diem. vt hac. l. in prin. ſ. de leg. ij. l. ſi ita relictum. §. pegaſus, vbi de hoc. ⁊ de vſur. l. in fideicõmiſſis. §. cũ polidius, aut fauore vtriuſqꝫ ⁊ tunc non põt ei inuito ſoluere niſi offerat omne interuſuriũ medij temporis: vt. d. l. qui rome. de ver. obli. aut dubitaꝛ cuius fauore ⁊ tunc preſumitur adiecta dies in fauorẽ debitoris. vt hic in glo. vnde poteſt ſoluere ante diem creditori inuito. vt. ĩ. de reg. iur. l. cum tempus. vbi de hoc no. ⁊ dixi. ⁊ de ver. ob. l. quoties in diem. Dy. ⁊ In. ĩ. qñ dies leg. ce. l. ſi cum prefinitione.

SEruus. Ibi interim. i. ante. x. annos ⁊ ante q̃ libertatẽ cõſequatur. Dy. ꝑ hoc ĩ. de ali. leg. l. cũ vnus. §. verbis. in gloſ. vl. in fi. prima verior. Ol. hoc non credo ſi teſtator id voluerit videlicet vt exiſtente conditione libertatis virtus eius trahatur retro ad tempus mortis vt nõ ſoluꝫ pro excurrẽtibus annis poſt exiſtentiã conditionis ſed etiã pro preteritis a die mortis poſſet peti legatũ iure actionis: ſed iſte caſus nõ eſt coaptabilis litere vnde primam credo veriorem lꝫ ⁊ iſte in ſe verus foret ꝑ. ll. illas. vel ibi ſtipulabatur talis perſona que erat capax tpe cõceptionis ſtipulationis ⁊ tpe exiſtentis conditionis: hic aũt legabatur tali qui nõ erat capax legati tpe mortis ſꝫ exiſtẽte demũ conditiõe vnde nõ põt retrotrahi ad id tp̃s quo capax nõ fuit: ſed ſm primũ intellectũ. l. iſta dicit ꝙ pendente conditione legatum nõ petit ſed alimẽta ſibi ab herede p̃ſtare. Ol. vel fortẽ dic ꝙ etiã interim petet legatũ ſibi relictũ in ſingulos annos q2 videtur in dubio alimẽtorũ cã relictũ. vt. ſ. e. l. ſi in ſingulos. ⁊ no. ĩ. ti. j. l. codicillis. ſed officio iudicis tñ vt hic dicitur cum ſimilibus. ⁊ hoc dicitur in litera alimẽta preſtari ⁊c. ⁊ expone ⁊ legatum annuũ ad alimẽta relictũ: adueniẽte aũt cõditione põt peti iure actionis ꝓ ſequẽtibus annis: ⁊ ſic diuerſificanꝛ effectus q2 plura ſunt lega. vt. ſ. e. l. cum in annos. Old.

1 ☞ Legans filie decem donec nubat ſingulis annis legare videtur.
2 Donec dictio, repetitionem ſeu continuationẽ tpis inducit.
3 Quoad dictio, repetitionẽ importat.

LEgatum. Iſte eſt caſus pulcher ⁊ nota. ⁊ vide Iac. de bel. in auꝛ. de nup. §. q2 vo. col. iiij. ſi lego filie. x. donec nubat videor ſingulis annis legare. h. d. Dy. ibi preſens ⁊ ſemel. Dyn. opp. d. l. numis. ſ. eo. ibi relictis numis exiguiores debentur et ſic qđ minus eſt accipit: ergo ⁊ hic qđ min9 eſt accipi deberet. ſ. vt vno anno tñ debeat ſol. ſm Ia. de ra. ſpeciale eſt in teſtamẽtis vt plenior fiat interpretatio. vt. ĩ. de reg. iur. l. in teſtamẽtis. ⁊ q2 etiam fauor dotis hoc ſuadet ⁊ cõgruitas verborũ hoc deſiderat: ſi em̃ ſemel tñ preſtaretur nõ eſſet bona ꝯueniẽtia: vt. ĩ. de aur. ⁊ ar. leg. l. plautius. ⁊. ſ. de vſufru. defuncta. §. fi. ſm Pe. ⁊ idẽ dicit Ia. de ra. ĩ cõtractib9: vt. ſ. de leg. j. l. ſi qñ. ⁊ de vſur.
1 l. ſi ſtipulatus. † ⁊ no. ꝙ hec dictio donec, inducit repetitionem ſeu cõtinuationẽ tpis: ⁊ ſic eſt ar. bene validũ in qõne illa: qdaꝫ vendidit mihi domum ⁊ conſtituit ſe meo noĩe poſſidere donec corporaliter poſſeſſionẽ acquirerẽ: concedens mihi poteſtatem eam aprehendendi propria autoritate: ego apprehendi eam ⁊ tenui aliquo tpe proceſſu tpis: cecidi a poſſeſſione ⁊ peruenit ad illũ venditorẽ: modo eſt queſtio an meo noĩe poſſideat: ⁊ per cõſequens poſſidebam eius miniſterio ⁊ poſſim iterũ propria autoritate apprehẽdere. videꝛ ꝙ nõ quaſi illa verba donec corporaliter apprehẽderẽ referebanꝛ ad primã vicẽ tñ. ar. ĩ. de verb. ſig. l. boues. §. hoc ſermõe. vñ cũ ſemel apprehẽderim expirat virtus illorũ verborũ qbus cõſtituit ſe meo noĩe poſſidere. in ꝯtrariũ eſt. l. iſta vbi verbũ donec inducit repetitionẽ vt ſic quoties ad eũ ꝑuenit videaꝛ ſe cõſtituiſſe ꝓ me poſſidere. ⁊ ꝑ hoc. C. de
2 iure deli. l. fi. §. donec. ⁊ bene. ſ. de excu. tuto. l. titius. vbi † verbũ quoad, qđ equipollet huic verbo donec: repetitionẽ ĩducit: imo qđ plus eſt quandã cõtinuationẽ inducit. Dy. facit etiã ſi teſtator reliquit vxori vſufruc. vel alimẽta donec moraretur cũ filijs ſuis quo tpe debeanꝛ: de quo. ſ. tit. proxi. l. cõcubinã. §. vxori. et C. de leg. l. j. ⁊ ibi de hoc ⁊ de ſignificato huius dictiõis donec: vide in alphabeto dictione donec.

b **Uini falerni.** [b] Ibi domi naſcere. i. vnica domi poſita. Dy. ibi quotannis. i. ſingulis annis. Dynus. ⁊ eſt argumentum pro eo qui locauit prebẽdã. Dy. vt ſi vno anno nõ potuit cõductor affictũ ꝑcipere qđ nihilominus teneaꝛ ſi ſequẽtes vel precedẽtes anni ſufficiũt ⁊ ad

a ☞ Eũ'q. Adde Bar. in. l. ſi ita. §. pegaſus. ſ. de leg. j.

b ☞ Uini faler. Adde angel. pulchre ĩ l. fideicom. §. tractatuꝫ. ſ. de iudi.

hec faciunt concoꝛ.que ſunt in glo.⁊ maxime.l.cum certis.de vino tritico ⁊ oleo.⁊ vide quod ibi no in glo.i.ſimilis expoſitio.ꝭ.de ver.ob.l.vbi aũt non apparet.in glo.vl.iſta gl.allegat duas concoꝛ.que ſunt contrarie.ꝭ.de vino leg.l.cũ certus.⁊.l.ex eo. et ideo dic vt in eis no.

1 ☞ Legatũ annuũ in heredẽ trãſit ꝓpter naturã rei legate.
2 Legatarius põt ſtatim legatũ petere miniſtro nõ accipiente.

1 **Codicillis.** †Annuũ legatũ ꝓpter naturã rei legate tranſit ad heredẽ.h.d.dy.vel clarius:petitio legati annui diuiſi ꝑ tẽpoꝛa exonerationis cauſa tranſmittitur ad heredem.⁊ eſt nota.caſus:ibi.vel ex his.ſ.filũs natis.dyn.ibi a quibus.ſ.liberis.dyn.ibi ad annos.xxxv.iſta prefinitio certi tpis tollit contrariuz.de.l.ſi in ſingulos.ſ.eo.vt patet.ꝭ.qñ dies leg.ce.l.ſi cuz prefinitione.ibi a titio teſtatoꝛe.dyn.op.de.l.in ſingulos.⁊.l.ſi in ſingulos.ſ.e.ſo.patet.dyn.vel dic qđ teſtatoꝛ legauit heredi ſuo noĩe heredis ⁊ heres heredis ⁊c.vt.C.de hered.inſti.l.fi.nec ob.ſ.de vſufru.l.cũ antiquitas.vbi de pꝛimo herede tm̃ intelligitur:qꝛ ibi in vſufru.ne pꝛopꝛietas reddatur inutilis pꝛopꝛietario.vel verius dic ꝙ hic teſtatoꝛ taxauit tẽpus:⁊ ideo dictuz tempus cuilibet heredũ datur.vt.ꝭ.qñ dies leg.ce.l.fi.cũ prefinitione.Ja.de ra.

2 **Sticho.** †Miniſtro non accipiẽte legatũ ſtatim non expectato tpe põt legatarius petere.h.d.ſed quare illo medio tpe non eſt apud heredẽ rñ.qꝛ hic dilatio erat appoſita in fauoꝛẽ legatarij cui erat reſtitutio faciẽda.dy.ibi ex medio recipias ⁊ de heredita.commu.quouſqꝫ legatarius ſeu legatarij habeant.xxv.annos.dy.ibi centum ſemel tantum preſtanda.dy.ibi cõmendatos.i.quouſqꝫ cõmendatos habere volueris dictos alumnos.dyn.itẽ facit iſte.§.ꝙ ſi mater legauit filio aliqua vaſa que voluit ad eũ pertinere poſt certũ tẽpꝰ ⁊ medio tpe remanere penes patrẽ ipſius filij ſi ipſe filius intrat monaſteriũ qđ ſtatim abbas poſſit ipſa vaſa petere.in cõtrariũ facit.ꝭ.de condi.⁊ demon.l.publius.§.j.Pe.⁊ Cy.dicũt ꝙ cogitãduz eſt ſuper ſolutione ſed potes dicere aut dilatio erat fauoꝛe patris ⁊ habet locũ.l.publius.§.j.⁊ in dubio pꝛeſumitur fauoꝛe patris debitoꝛis.vt.ſ.eo.l.eũ qui.al's incipit iabolenus.ſi erat dilatio fauoꝛe filij tũc ſtatim peti põt vt hic.

1 ☞ Onus fideicõmiſſi adiectũ legato finitur ipſo finito.

1 **Titia.** †Finito legato finitur onus fideicõmiſſi quod erat legato adiectuz.h.d.dyn.ibi quotannis.i.ſingulis.Dyn.ibi pleno iure.i.quo ad ꝓpꝛietatẽ ⁊ vſufr.qđ facit ad ea que dixi.C.de epi.⁊ cle.l.raptoꝛes.ſuper verbo pleno dñio.ibi debeantur per heredem titie ad quam redit.vſufru.cũ pꝛopꝛietate ſolidatus.dyn.ibi relicta fuerit ſed vſufr.eſt finitus per moꝛtẽ fructuarij ergo finitum eſt onus pꝛeſtandi alimenta.dyn.vt dixi in ſummario ibi ⁊ rei.ſ.pꝛeſtatione alimẽtoꝝ.dyn.in glo.tunc enim.in fi.vbi de hoc dixi:⁊ hoc ideo qꝛ pꝛecedit oꝛatio negatiua ſecus ſi ꝓcederet affirmatiua qꝛ tũc exciperet ſiue negaret ꝫ quoſdã tu dic ꝙ ſemper excipit de pꝛecedentibꝰ ſed exceptio qñqꝫ opatꝰ affirmationem vt qñ pꝛecedit oꝛatio negatiua.interdũ negationem vt qñ pꝛeceſſit affirmatiua,⁊ ſic foꝛte pꝛedicta cõſiderãt effectũ.Ol.⁊ dic vt in alphabeto dictiõe niſi:in glo.al's ea.rei ibi q̃ eſt contra:ratio qꝛ ibi onus nũꝙ̃ recipit in perſona grauati hic ſic ⁊ ideo non fit tranſlatio oneris perſonalis.ar.ſ.de vſufru.l.ſed ⁊ ſi quis.§.operas.Ray.⁊ concoꝛ.cũ iſto.§.⁊ quaſi eſt idem caſus.ꝭ.de ali.leg.l.ſtichus.§.titia.

1 ☞ Species generi non derogat ſi legatum ſpeciale ſequatur:⁊ generale pꝛecedat.
2 Maritus vxoꝛem ſuam ſanctiſſimam quandoqꝫ vocat ⁊ quãdoqꝫ reuerendiſſimam.
3 Codicilli non tenẽt diſpoſitionẽ teſtamenti.
4 Generi per ſpeciem qñ derogetur.
5 Teſtatoꝛe legãte cuilibet fratrũ decẽ ⁊ pꝛioꝛi bibliã an habeat pꝛioꝛ vtrũqꝫ.
6 Legatũ ad pondus valet pꝛeſtitum ad numerum.

1 **Qui marco.** Al's.§.⁊ breuiꝰ.h.d.†Si legatũ generale pꝛecedat ſpeciale ⁊ vtrumqꝫ ſit legatuz eidem perſone generi ꝑ ſpeciem non derogatur.h.d.vel clarius:legatariꝰ ſpecialis admittitur nihilominus ad legatum generale ſi eũ ſignificatio verboꝝ admittat.Ol.ar.cõtra.ꝭ.de ali.leg.l.alimẽta.§.baſilice.⁊.l.alio.§.fi.ſed ſol.vt in gloſſ.j.ibi generale legatũ erat ob eandẽ cauſam.Ol.⁊ vide no.ꝑ dy.extra de reg.iur.c.generali.vi.Et qđ no.ꝭ.de ver.ob.l.doli clauſula.in fi.⁊ no.ꝙ
2 †maritꝰ vocat vxoꝛẽ dñam ſãctiſſimã alibi reuerendiſſimã in auc.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.hoc oĩno.col.ij.⁊ vide.ꝭ.ad trebel.l.heredes.§.peto.ſ.ti.pꝛoxi.l.vxoꝛẽ.in pꝛin.⁊ in alphabeto dictiõe vxoꝛ:in terminis potes ponere caſuz ſic.quidã habebat plures amicos iter quos erat marcus hõ doctus cui certa annua ꝓ̃ſtabat:puta decẽ aureos inſtituit ſibi heredẽ vxoꝛẽ ſuã ⁊ ab ea petijt de amicis ſuis curã habere ne qđ eis deeſſet,deinde legauit marco octuaginta.Queritꝰ nũquid marcus ex generali legato habebit que ſibi teſtatoꝛ ĩ vita ꝓ̃ſtabat nõ ob.legato ſpeciali.⁊ rñdetꝰ ꝙ ſic:⁊ cõcoꝛ.ꝭ.de ſtip.ſer.l.ſi ſeruus cõis ſibi. Et no.ꝙ ꝑ iſta ꝟba ne qđ deſijt:videtꝰ legare q̃ ĩ vita ꝓ̃ſtabat ex ꝓ̃ſumptione vt.ꝭ.ti.j.l.ſempꝛonio.§.fi.Op.de ali.lega.l.alimẽta.§.baſilice.ſol.vt.ſ.dixi.ſed ſo.Dy.nõ videtꝰ ꝓcedere ꝑ.l.libertis.in pꝛi.eo.ti.de ali.leg.ſed ipſe rñdet vt ibi ſpãle ⁊ gñale exprimebatur in diuerſis voluntatibus.⁊ in.§.baſilice.exprimebatꝰ vtrũqꝫ in eadẽ volũtate:ſed foꝛte iſta ſo.nõ eſt vera qꝛ codicilli reputantꝰ pars teſtamẽti ⁊ legata in codicillis vt ex teſtõ petuntꝰ:vt.ſ.de
3 iure codicil.l.ij.§.vlti.nec video rõnẽ diuerſitatis.†Preterea ſequeretur ꝙ codicilli tenerẽt diſpoſitionẽ teſtamẽti qđ eſt falſuz:vt.e.ti.l.ſi quis cũ nullũ.⁊ ideo alij vt Pe.⁊ ſequaces dicũt qđ hic pꝛeceſſit gñalis enumeratio pꝛimo ſed in.§.baſilice ſpãlis,ita etiã in.d.l.libertis.nã enumeratio libertoꝝ manumiſſoꝛum in teſtõ erat ſpãlis reſpectu enumeratiõis oĩm libertoꝝ q̃ poſtea facta fuit⁊ eſt rõ ꝫm eos qꝛ nõ eſt veroſimile ꝙ q ſpãliter enumerat aliqua poſtea ſubijcit clauſulã generalẽ qđ ſpãliter enumerata velit cõpꝛehẽdere ſed vni pꝛius eſt ꝓpoſita gñalis poſt ea ſequitꝰ ſpecialis,tũc vtrũqꝫ videtꝰ cõpꝛehẽdi ſed iſtud eſt ꝯtra l.quinquaginta.ſ.de ꝓba.Itẽ aliud vere ſunt codicilli aliud teſtamẽtũ:vt.C.de codicil.ſi idẽ.vel dicẽdũ ꝫm eũ qđ in.§.baſilice.⁊.l.libertis.erat legatũ nõ reiterabile.ſ.legatũ alimẽtoꝝ qđ nõ recipit iteratiõnẽ:vt.ſ.de vſufru.l.dñs.⁊ ideo cũ queritꝰ qñ eadẽ ꝑſona bis noĩatꝰ ſub gñali ⁊ ſpãli enumeratiõe vtrũ virtute vtriuſqꝫ admittatꝰ refert aut legatũ eſt reiterabile aut non.ſi eſt iterabile aut ꝓ̃cedit gñalis ⁊ ſequitꝰ ſpãlis aut ecõtra vt.ſ.dictũ eſt.Si nõ eſt reiterabilis tũc ſemel tm̃ accipit:ſed vtrũ accipiat gñale tm̃ vel ſpãle tm̃ de hoc eſt dubiũ nec ꝓ̃dicta ſunt ꝯ̃ diſtin.dy.poſitã.d.c.gñi.circa mediũ vbi dicitꝰ ſiue ꝓ̃cedat genus ſiue ſequatꝰ ſemꝑ ſpẽs derogat gñi qꝛ illud verũ qñ diuerſis ꝑſonis legatur vni in gñe alij in ſpecie hic qñ eidẽ.collige ergo ſic ꝫm Dy.aut legatũ gñale ⁊ ſpãle relinquitꝰ in diuerſis volũtatibus aut in eadẽ.pꝛimo caſu vltima tenet ſiue in vlima ſit ſpẽs ſiue genus.vt.d.l.legatis.vt.ꝭ.de ali.⁊ ci.leg.Scđo caſu aut re-
4 linquitꝰ ob eãdẽ cãm aut ob diuerſas aut ſimpl'r.†Pꝛimo caſu gñi ꝑ ſpẽm derogatur.vt.ꝭ.de ali.leg.l.alimẽta.§.baſilice.Secũdo ⁊ tertio caſu nõ vt hac.l.q marco.vel ꝫm pe.aut generale ⁊ ſpãle relinquitur ob cãm non iterabilẽ.Pꝛimo caſu tm̃ ſemel debetꝰ:vt.d.§.baſilice.⁊.d.l.libertis.nã cauſa alimentoꝝ nõ eſt iterabilis.vt.l.dñs.§.j.ſ.de vſufru.Scđo caſu aut gñale pꝛecedit ⁊ ſequitur ſpãle.aut ecõtra.pꝛimo aut vtrũqꝫ debetur,vt hic ⁊.l.ſi ſeruus cõis.de ſtipu.ſer.ſcđo caſu generi per ſpẽm derogatur:vt.d.l.doli clauſula.de ver.ob.⁊ rõ eſt qꝛ qñ generale pꝛecedit ꝫm ſui naturã iam cõpꝛehẽdit oĩa ſub ſe cõtẽta:⁊ ideo ſpãle ſubſequẽs nõ eſt ſic potens vt poſſit derogare in his q̃ iam ſunt cõpꝛehenſa:ſed qñ ſpãle pꝛecedit ⁊ poſtea ponitur generale qꝛ appoſitio pꝛimi ſpecialis impeditur oĩa cõpꝛehendere verũ eſt illud qđ ſolet dici qđ facilius impeditur faciendũ q̃ iam factũ:vt.ſ.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.l.patre furioſo.ſed contra hoc op.de.l.ſeruo manumiſſo.ꝭ.de pecu.leg.Itez qꝛ verba trãſpoſita idem ſignificant.vt.C.de teſta.l.pꝛepoſteri.ſol.illud pꝛocedit quando ſpecies vni ⁊ genus alteri ſed ſi eidem tũc habẽt locum verba Petri.Et vide quod no.ꝭ.de vſufru.lega.l.alij.et de auro ⁊ argento lega.l.in argento.§.j.Ultimo facit iſta.l.ad
5 queſtionem.†ſi teſtatoꝛ legauit cuilibet fratri conuentus pꝛedicatoꝛum decem.deinde pꝛioꝛi legauit bibliam an pꝛioꝛ debeat habere decẽ non obſtante ſpeciali legato biblie ſibi facto.⁊ iſta lex facit quod ſic.de hoc dixi.C.de leg.l.cũ queſtio.⁊ per Guil.C.de epi.⁊ cle.l.pꝛeſbyteros.⁊ vide etiam de iſta materia quod no.ꝭ.de reg.iur.l.in toto.de alimen.leg.l.alio herede.in glo.pꝛeſumenda.in.fine.pꝛeterea ibi generale ⁊ ſpeciale ob eãdem cauſam.Dynus.

6 **Lucio.** †Si teſtõꝛ legat ad põdus q̃ ꝓ̃ſtabat ad numerũ nihilominus valet legatum.h.d.Dy.ibi tria ſubaudi:⁊ ſic ſũt duo legata.Ja.ibi an eadẽ.ſ.que viua ꝓ̃ſtabat ꝭ.de ver.ob.l.cũ ſub vna,vel dic eadẽ.ſ.tria pondo auri.ar.ſ.de leg.j.l.ſi ſic.§.j.Jaco.

1 ☞ Legatum nõ extinguitur moꝛtuo eo in cuius perſonã erat implenda conditio.

2 Legatum quod sacerdoti relinquitur contemplatione ecclesie
fieri censetur.
3 Ecclesia christi nunꝙ̃ moritur: synagoga autē satane destruet.
4 Papa vices suas alicui committente an trāseat ad successorez
talis commissio.

1 **Annua.** † Mortuo eo in cuius personā erat implenda conditio nihilominus debetur legatū. h. d. Et concor. C. de leg. l. j. ⁊ quod ibi plene no. ⁊ dixi. ⁊ glo. hic allegat pro concor. l. in testamento. de condi. ⁊ demon. que vere est cōtra ⁊ dic vt ibi. ⁊. s̄. eo. l. seio.

a
2 **A titia.** a † Legatum relictum sacerdoti videt̃ relictū ecclesie. h. d. Dy. ⁊ legatum annuum sine prefinitione temporis simpliciter relictum perpetuo videtur esse relictum. Pe. Et vide qđ not. C. de sacrosan. ec. l. j. ⁊ per Jo. an. in nouella. de reg. iur. c. priuilegiuz personale. quod posui. j̃. de re. iuris. l. in omnibus. Item post obitum. s. mei testatoris. Dy. in glo. ij. in fi. vbi de hoc, ⁊ facit quod no. C. de aduo. diuer. iudi. l. restituende. extra de offi. deleg. quoniam abbas. de testa. requisisti. ⁊ per Inno. ⁊ de priuileg. cum olim. ⁊ in Specu. de instru.
3 editione. §. nunc vero. ver. quid erit in prelato. † Item no. ꝙ ecclesia nunꝙ̃ moritur. vt. xij. q. ij. c. ecclesie liberti. ⁊ pro hoc extra de rescrip. c. si gratiose. lib. vj. qđ facit si canonicus vel prelatus vel administratores ciuitatis constituant syndicum nomine ecclesie vel ciuitatis quod durat mandatum etiam post mortem eorū de quo no. per Inn. extra de foro compe. c. dilecti. contra-
4 rium tamen est hodie. vt in cle. de procu. c. vlti. vbi de hoc. † Si papa committat vices suas alicui archidiacono an talis cōmissio transeat ad successorem vide Barth. brix. cvj. q. que incipit. esto quod dñs papa. ⁊ communiter dicitur ꝙ si sub nomine appellatiuo ⁊ tunc transeat si sub proprio nō si sub vtroqz inspicitur quod cesserit. de hoc extra de offi. deleg. c. quoniam abbas. ⁊ dixi plene. C. de sac. san. ec. l. j. ⁊ quod dixi. s̄. de leg. ij. l. licinius locusta. facit etiam ad questionem ambasiatorū mediolaneñ. de qua vide qđ dixi. s̄. so. ma. l. si vero negotium. ⁊ facit. j̃. e. l. cū quidam. ⁊ l. seq. sed cōtra predicta qñ apponitur nomen ꝓpriū ⁊ appellatiuum qđ inspici debeat qđ precedat. multū facit. j̃. de penu lega. l. nam qđ. §. si ita legetur. vt ibi dixi.

1 ☞ Legatum in reditu fundi consistens valet: fundo etiam ꝑ heredem alienato.
2 Legatarius onere extrinseco grauatus falcidiā nō deducit cōtra fideicommissarium.
3 Fructus veniunt in restitutionem dilatione in fauorem legatarij data.
4 Legatū solutum reuocat̃: legatario modū adiectū nō implēte.
5 Legatū ad aliquid faciēdum relictum si nō fiat est auferendū.
6 Minister electus ad distribuendum non tenetur satisdare.
7 Executor liberatur si qđ soluere debebat per alium soluatur.
8 Debitores an liberentur soluendo procuratori effecto deceptori qui tempore constitutionis erat fidelis.
9 Effectus cessat causa ipsa cessante.

1 **Liberto.** † Alienato predio ꝑ heredez cuius reditus erat legatus nihilominus tenet legatuz in reditu ea forma qua fuerit legatus. h. d. Dy. Op. de. l. si fundū. s̄. de leg. j. vbi nō videtur posse rem alienari sine consensu legatarij sed ibi res legata alienabatur hic aūt nō erat res legata sed certa quātitas fructuū rei. Itē videt̃ cōtra q̄ ibi nō petit̃ res legata sed pretiū sed ibi erat res alienata cōsensu legatarij seruātis tñ sibi ius petēdi p̄tium. vt. s̄. de leg. ij. l. codicillis. §. insula. Et no. d. l. si fundum. Old. ibi vēdiderunt forte magno pretio vnde legatarius illius pretij forte petebat vsuras sed nō auditur q̄ industria heredis fuit ꝑceptū pretiū. vt. j̃. ad. l. fal. l. iij. Dy. in gloss. que tñ. ibi titu. j. l. fundi. q̄ solā personalē obligationē habet legatarius. vt. s̄. eo. l. gaius. vbi plene no. Ja. ⁊ ideo ab heredibus venditoris p̄stant. ⁊ per hoc. s̄. de leg. j. l. nihil. ⁊ qđ ibi no. in glo. vl. in fi. ⁊ vide qđ ibi no. in gl. qnquagesimas legatas ⁊ debitas esse. Dy. j̃. §. pri. in glo. s. debere. al's si reditus ibi ad plus quartā cū testator nō excedit in legādo substātiā bonoꝝ al's secus. vt. l. in quātitatis. §. fi. j̃. ad. l. fal. Dy. in glo. no. legatarium ibi in qualibet earuz. no. certe. imo. no. i. l. ij. illius ti. Dy. ibi. l. fi. §. j. q̄ ibi diminuitur vnciarū numerus hic ipsa res legata. Dy.

2 **A liberto.** † Legatarius grauatus extrinseco onere ⁊ si falcidiā patiatur non tñ ipsam deducit contra fideicōmissariū si tātū remanet in legato qđ ad onus fideicōmissi sufficiat. h. d. Dy. ⁊ Old. ibi annua. x. erat ergo onꝰ fideicommissi extrinsecū non intrinsecū. Dy. ibi ex reditu. i. occasione reditus que pertinet ad legatariū. Dy. ibi qui. s. reditꝰ. Dy. ibi abstulit qđ esse nō debet sed solū quartā sed ita fuit de facto. Dy. ibi ꝓbaret̃. s. qđ diminuto legato relicto liberto dñi ⁊ onus fideicō. Dy. allegat̃ iste. §. si cōuenit ibi vēdere fundū ꝓ decē libris minus ꝙ̃ alicui alteri ⁊ fundꝰ tūc valebat quinquaginta hodie nō valet nisi. xv. ꝙ tenear eū dare tibi ꝓ quinqz. in cōtrariū facit q̄ magis est donatio ꝙ̃ vēditio q̄ donarem. x. ⁊ nō reciperē nisi. v. ⁊ sic debēt denoīari a potētiore vt. l. queritur s̄. de sta. ho. ⁊ sic esset donatio ⁊ nō vēditio. ⁊ ꝓ hoc. s̄. de cōtra hen. emp. l. si ex causa. primā tenent Rof. ⁊ Cy. ꝑ istū. §. ⁊ ad cōtraria respondent ꝙ quo ad dijudicandū eā vēdit ⁊ nō donationem attendi debet pretium qđ valebat tp̄e promissionis. s. quinquaginta ⁊ hoc respectu est venditio non donatio. pro hoc s̄. de leg. j. l. si quis testamento. §. j. ⁊ vide que dixi. d. l. queritur. s̄. de sta. ho.

Filium. Qui rogat̃ hereditatis partē restituere heredi videt̃ rogatus restituere quatenꝰ deest ad a
3 dimidiā cōputato eo ꝙ heres detrahit ꝑ falcidiā. † Itē si dilatio adijcit̃ in fauorē legatarij fructus debēt venire in restitutionē. h. d. Dy. ibi eiqz. s. filio. Dy. ibi ei restituere. s. nouercā. Dyn. ibi si aliquā. i. quartā partē alterius vncie. ⁊ vide in alphabeto. Dy. ibi semissem. i. dimidiam totius hereditatis. dy. ibi an qđ: expone an. i. ideo: qđ. i. q̄. dy. in glo. qđ erat. in fi. sed videtur qđ sit restituēdū demū illud qđ iure hereditario cepit nouerca nō iure fideicōmissi: vt. s̄. ti. j. l. titius. penul. char. sed dicas sic presumi ex mēte testātis: ideo qđ etiā filiū grauauit vt nouerce restitueret. ar. ꝓ hoc. s̄. mā. l. si vero nō remunerādi. §. idē petrus. ⁊ Ja. ⁊ facit qđ no. j̃. e. l. quod pater.

a ¶ A titia. Adde ꝙ iste §. facit an relictum ꝑsone sub noīe dignitatis videat̃ relictū dignitati vl' ꝑsone. ⁊ vide per bal. in. l. hac cōsultissima. C. q testa. fa. pos. ⁊ no. in. c. reqsisti. de testa.

4 **Lucius.** † Si legatarius nō implet modum a testatore adiectum legatur sibi solutū reuocatur. h. d. dy. ibi ꝑcepit subaudi ⁊ quedā nouauerūt vt patet ex sequētibus. Ol. ibi adiudicauit. ⁊ sic per iniuriā iudicauit: q̄ aut fuerunt ita centū relicta sub modo quod videtur quo casu nō debuit noīa adiudicare nisi prius cautione exacta. vt. s̄. tit. pri. l. legatū. quod non fecit. aut sub conditione ⁊ tunc nō debuit adiudicare nisi conditione impleta vt. j̃. de condi. ⁊ demon. l. q heredi. §. fi. ⁊ tñ dicitur debitores liberatos. vt. j̃. patet ibi conditionibus. i. modo. vt. j̃. de manumis. testa. l. meuia. dyn. ibi adimendos contra rempublicā. dy. ibi soluerūt reipublice. no. casum expressum ꝙ debitores bannitorū si soluāt fisco coacti sunt liberati. dy. de quo plene dixi. j̃. de solu. l. creditor. ⁊ pro hoc. s̄.
5 ti. proxi. l. paulo callimacho. §. fi. Old. † Itē est ar. ꝙ si relictum fratribus aliquid vnde faciāt dormitoriū ⁊ nō faciāt qđ eis debeat auferri relictū. pro hoc. C. de leg. l. si legatarius. ⁊. j̃. ti. j. quidam. Ja. in glo. i. efficaci. ibi. j̃. de expen. ba. imo est. C. li. xj. in fi. vnde in alios vsus conuerti non pōt cōtra voluntatē defuncti. in aut. de nō ali. §. sanctissimas. Ja. de ra. tu dic ꝙ aliqñ relinquitur aliquid reipublice in certum vsum an possit in alium cōuerti refert an vsus in quē destinatus est fit inhonestus vel inutilis ⁊ tunc in aliam causam conuertitur. vt. j̃. eo. l. j. l. legatum. vbi de hoc aut est honestus ⁊ vtilis ⁊ tunc aut potest fieri de pecunia legata. ⁊ tūc nō conuertitur in aliā causam nisi autoritate principis al's repetit ꝑ heredes ⁊ sic intelligitur iste. §. aut nō pōt fieri q̄ a prin. vel ex post facto per. l. falci. diminuta nō sufficit ⁊ tūc pōt in aliā causam cōuerti: vt probatur. j̃. de admi. rerū ad ciui. perti. l. legatā. ⁊ est ratio q̄ cū possit ex pecunia relicta fieri in totum pro parte nihil fieri posset q̄ deficeret forma que ex consummatione contingit: vt. j̃. ad. l. fal. l. si is qui. §. quidaz. Petrus.

6 **Largus.** † Minister ad distribuēdū electus satisdare nō debet nisi fiat pauper testatore ignorāte. h. d. dyn. pro hoc. j̃. si cui plusꝙ̃ per leg. fal. l. diuus. vel sic non imputatur heredi si soluat commissario ad distributionez electo nisi ipse cōmissarius post testū viuente testatore fiat non soluendo pro hoc in Specu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. quid si heres. ⁊ dixi. C. de epi. ⁊ cle. l. nulli. Opp. de. l. pecunie sortē. ⁊ sol. vt ibi. dy. ibi ⁊ alūno meo iste titius erat libertus ⁊ alūnus suus. dy. Ultimo allegatur iste. §. qđ heres soluendo fideicōmissario seu executori testamēti liberetur siue ex actione cautionis ad idem. s̄. e. l. quintus. in prin. ar. contra. s̄. de leg. j. l. si a pluribus. sed dic aut pōt imputari heredi culpa cautiōis omisse ⁊ tūc hz locū qđ ibi dr̄ aut nō ⁊ tūc hz locū qđ hic dr̄. cautionē aūt exigere dz quotiescūqz ille cui soluit ꝑcipit cōmodū a defuncto: vt coheres vel legatarius: vt. s̄. tit. pri. l. si tibi. de ali. leg. l. pecunie. de condi. ⁊ demō. l. titia. ⁊. d. l. si pluribus. al's non nisi ignorante testatore ad paupertatem vergeret. vt hic ⁊. j̃. si
7 cui plusꝙ̃ ꝑ leg. fal. l. diuus. Dy. † Credo ꝙ solutio facta ei qui debebat de manu executoris percipere liberet executorem. vt. j̃. de bonis libertorum. l. libertus. §. si titio. ⁊ de dote prelegata. l. ij. §. idē iul. vbi de hoc dixi. ⁊ vide etiā qđ dixi. s̄. de in rem verso.

l.iij.§.⁊ idem labeo.in fi.etiã eo caſu quo executori daṫ actio et
facta executori ſimiliter liberet ab eo cui debebat reſtitutio fie-
ri niſi poſſit culpa ĩputari omiſſe ſatiſdati.vt hic.qñ aũt poſſit
culpa imputari hꝫ locũ diſtinctio pdicte additiõis. Dy.ibi nu
da aũt cautiõe locũ nõ hꝫ qꝛ illã ſemꝑ debẽt heredes exigere a
ſimplici miniſtro.vt,ĩ.qñ dies leg.ce.l.firmio.§.j. ſed contra vi-
deṫ.ĩ.de cõdi.⁊ demõ,l.qbus diebus.§.ſi,ſed dic ꝙ ibi fuit lega
tũ ſub mõ.vt no,e,ti.l.eas,in vlti.glo.eſt ⁊ qdã alia cautio de re
ſtituendo hereditatẽ fideicõmiſſario ꝓ parte decedẽtiũ in qua q
dã idẽ dicũt ſicut ĩ ſuperiori vez ꝙ ſimplex pſteṫ cautio.vt.ĩ. de
ali.leg.l.iij.⁊ de adi.leg.l.iij.§.ſi qs ita. ⁊ ad legẽ falc.l.pe.§.j.ſa-
tiſdaṫ.ꝓ cũ fideiuſſore nõ vt is cui ꝑ leg.fal.l.diuus. ⁊ ſic tene-
bat Ja.de are.qꝺ glo.tenet in.l.diuus.qꝺ oĩs tam ſatiſdatio ꝙ
cautio ceſſet in hoc caſu.Ol.Itẽ facit iſte.§. ad queſtionẽ q̃ no,
8 ĩ.de ſol,l.ſi cũ corneliũ.qꝺ ſi feci† pcuratorẽ generalẽ qui eſt di-
ligẽs ⁊ fidelis ⁊ factꝰ eſt baratator qꝺ debitores ei ſoluẽtes nõ
liberentur.pro hoc.s̃.de confir.tuto.vel cura,confir.⁊.C.de fur,
l.falſus,in vlti,queſtione.

9 **Pater duos.** †Ceſſante cã dilationis cõceſſe ceſ-
ſat dilationis effectus fideicõmiſſo
adiecte.h.d.Dy.ibi anniuerſaria adiectiuũ pcedẽtis verbi ſeu
ſubſtãtiui cõditio.Dy,ibi ꝑcipiẽdi reditus ⁊ tunc habeas oĩm,
Dy.ibi pſtareṫ ſi habes.s̃.reditus,ſed ſi habeas redituũ:tũc de
bes hic habere preſtarenṫ.Dy.ibi preuentus.⁊ ſic finita fuit tu
tela.Dy,in glo,hec verba,in fi.⁊,s̃.hac.l.§.filium.Dy.

1 Teſtator qñ cognoſcatur aliquid annuatis relinquere.

1 **Cum quidam.** †Nota ꝙ vbi teſtator
reliqt aliqd preſtãdũ ĩ
diẽ reiterabile vr̃ annuatim relinquere.vt ⁊.s̃.e,l. an
nua.§.fin.⁊ hoc verũ cũ ꝓprie ⁊ eque vno anno ſicut
alio eſt reiterabile.Secus ſi nõ ꝓprie.vbi ergo teſtator relinquit
die ſuarũ exequiarũ.x.ſacerdoti ⁊ ſacerdos habuit tpe mortis
ſeu exequiarũ nõ audiaṫ ſi petat ſequẽtibus annis:qꝛ ꝓprie in-
telligiṫ de die quo traditur ſepulture ſed de aliis annis impro-
prie.ar.cũ verbũ põt ꝓprie ⁊ improprie accipi in dubio in pro-
pria ſignificatione accipiṫ.vt.s̃.ſi ager vec.vel emphi.l. j. Pet.
Itẽ facit ꝙ immunitas conceſſa ſimplciter intelligatur perpe-
tua ad hoc facit.l.ſequẽs.⁊.s̃.de conſti.prin.l. bñficiũ. cũ ibi no.
⁊.s̃.de reg.iur.c.decet.li.vj.in gloſ.i.die tali.in fi. ⁊ facit qꝺ not,
inſti.de inge.§.ſi.

1 Homo liber in perpetuum operas ſuas locare poteſt.
2 Uſuſfructus per tempora diuiſionem recipere poteſt.
3 Heres non poteſt demolire fructuario prohibente.
4 Legatum ad calicẽ emendũ conuerti põt in emptionẽ librorũ.
5 Ius futurum renunciatione tollitur.
6 Uſufructuarius ad reedificationem conferre tenetur.
7 Tunc dictio,temporis extremitatem importat.

De vſu ⁊ vſufructu,⁊ habitatione,⁊ operis per lega
tum vel fideicommiſſum relictis. Rubrica.

Iſta rubr.ſũ
mat ſubſeqn-
tem titulum.

Super rubrica. De ſignificato
iſtorũ verborũ
vſufruc.reditꝰ habitationis ⁊ operis vide in al
phabeto ſub ſingulis literis,⁊ vide.ĩ.de v. ſig.
l.frugem.cũ ibi no.ꝙ ſeruitus ſeruitutis eſſe nõ
poſſit.ĩ.e.l.j.⁊ an ſeruitutes ſint ĩ bonis ⁊ extra
bona ⁊ an poſſint legari vel pignori obligari,⁊ de argumẽto a
toto vniuerſali ⁊ integrali qualiter pcedat affirmatiue vel ne-
gatiue:⁊ alia vtilia de ſeruitutibus realibus ⁊ pſonalibus.dif-
ferentie inter legatũ vſufruc.⁊ operarũ. ⁊ habentur. ĩ,e.l. hoĩs
1 ope.†ꝙ liber homo poſſit locare in perpetuũ operas ſuas ,ĩ.e.
l.hoĩs quoqꝫ.ꝙ legatũ vel ſtipulatio non poſſit incipere a caſu:
in quo inchoata extigueret.ĩ.e.l.vſumfructũ.ſi ſtat per heredẽ
quo minus vſufr.legatũ preſtet tenetur ad eſtimationẽ ſicut ⁊
debitor rei perempte poſt morã.ĩ.e.l.ſi vſufr.mihi.⁊ an re perem
pta ſit petẽda ipſa res vel eſtimatio ⁊ qui tenetur ad factũ vſqꝫ
ad certũ diẽ ⁊ nõ fecit an peti debeat factũ vel itereſſe.⁊ ſi famu
lus fugit a dño per aliquos mẽſes an liberetur ſeruiendo toti-
2 dem mẽſibus vel teneatur ad intereſſe.†⁊ qꝺ vſuſfru. recipit di
uiſionẽ per tꝑa ſecus in aliis ſeruitutibus ꝙ famulus infirmus
debeat recipere ſalariũ vel nõ.ĩ.e.l.opere.qꝺ vſufru.relictꝰ mu-
nicipibus finiṫ centũ annis qꝺ eſt longiſſimũ vite hoĩs tp̃s.ĩ .e.
l.ſi vſufr.municipibus.⁊ an idẽ in eccleſia.⁊ de aliis modis qbꝰ
finiṫ vſuſfr.⁊ qñ verbũ refertur ad caſus quorũ vnus eſt ſingu-
laris numeri ⁊ alius pluralis:qꝺ põt eſſe pluralis ⁊ ſingularis
numeri:⁊ eſt bona grammatica quod legatũ caducũ vel quaſi
tranſeat ad heredem cũ onere.ĩ.eo.l.ſi ab eo.quod copulatiua
cadẽs inter res non ſimul compaſſibiles reſoluatur in diſiun-
ctiuam.ĩ.e.l.ſi titio.⁊ facit ad queſtionẽ ſi teſtator reliqt vxorez
dñam maſſariã ⁊ vſufructuariã.ſi legaṫ habitatio ſingulis an
nis vel certa quantitas pro habitatione qñ ſolui debeat.ĩ.eo.l.
3 habitationis† phibẽte fructuario heres nõ põt demolire ſed ſi
ante phibitionẽ demoliaṫ nõ puniṫ.ĩ.e.l.heres.⁊ ſic nõ oẽ illici-
tum puniṫ.⁊ no,de virtute denũtiationis.⁊ ſi duo placẽtini ve-
lint ſe ſubmittere iuriſditioni parmeñ.ꝙ poſſunt prohiberi per
placentinos:ſed ſi ante prohibitionẽ ſeu ſubmittant valeret ꝙ
vſufru.ſit diuiſibilis alie ſeruitutes non:licet habeant interual-
la.ĩ,e.l.cum vſufru.ſi duobus ſeparatim relinquitur vſufru.qli
bet habet inſolidum non cõiter.ĩ.e.l.duobus.legatum habita-
tionis quoad viuet vnum eſt forma ingrediendi ⁊ tranſeũdi ꝑ
fundum ſeruatur ſm conſuetudinez teſtatoris:ſi ciuitati legaṫ
4 ad opus illicitum debet reduci ad licitũ.⁊ eſt ar.†ꝙ legatũ ad
emptionem calicis poſſit conuerti in emptiones librorum:⁊ cui
legatum eſt vt vadat vltra mare ⁊ impeditus vadat ad aliũ lo
cum quod cõſequatur legatũ: ⁊ an heres poſſit intereſſe diſtri-
butioni commiſſarii:⁊ an modus impoſſibilis in dando vitiet
legatum relictum libertis in codicillis nominandis non valet
ſi poſtea non nominentur.ĩ.e.l.qui plures.interduin valet ſcri-
ptum plus ꝙ actuz.ĩ.eo.l.ſi alij.⁊ vtilia de materia an generi ꝑ
ſpeciem derogetur ſi plura legata ſunt alternatiue vnuꝫ pure
aliud ſub cõditione:effectus cõditionis trahitur etiam ad pu
re relictũ.ĩ,e,l.titio.ſi fructus dari debẽt de manu heredis non
eſt proprie vſufru,ĩ.eo.l.patroni.dictio tãtuꝫ excludit qñqꝫ nõ
oẽs caſus ſed aliquos tantũ.ĩ.eo.l.licet.an vſure nominum de-
beantur legato vſufr.bonorũ.ĩ.e.l.vxori.⁊ an publicatis bonis
publicẽtur noĩa:⁊ an vſufructuariꝰ facit fructus ſuos ante ſa-
tiſdationem preſtitam de vtẽdo arbitrio boni viri ⁊ an credi-
tor qui accepit pignus inſolutum ſolẽnitate ſtatuti nõ ſeruata
lucretur fructus ſaltem tanꝙ bone fidei poſſeſſor:an eos cõpu-
tet in creditũ ſi teſtator in reliquendo fideicommiſſum erret in
iure credens vſufru.morte non finiri inutile eſt fideicõmiſſuꝫ .ĩ.
e.l.qui fructus,ſicut perimitur res ſic ſpecies rei habende.ĩ.eo.
5 ſempronius.†⁊ facit vt ꝑ renũciationẽ tollatur ius futurũ.duo
coniũcti habenṫ loco vnius.e.l.§.ſi.vſufru.relictꝰ vxori ſcienti
matrimoniũ non tenere nõ valet.ĩ.e.l.vxori,tributa ⁊ indictio-
nes incũbũt fructuario per legatariũ perit morte fideicõmiſſa-
rii non legatarii,ĩ.e.l.ſi quis vſufru.heres ſoluẽdo partẽ vſufr.
vel ſatiſdando liberatur.ĩ.e.l.cui vſufru.⁊ facit ꝙ heres emphi
teo.ſoluẽdo partẽ nõ cadat ab emphiteoſi licet coheres nõ ſol-
uat:ſi colono legetur vſufru.fundi quem tollit agit vt libereṫ
ab actione locato.e.l.§.ſi.diuiſio predii fructuarii facta per he-
redem non preiudicat fructuario.ĩ.e.l.is qui.verba adulatoria
ſeu enunciatiua nõ inducũt fideicommiſſuꝫ.ĩ.e.l. generali.⁊ ibi
plene de hoc ſubſtitutus vſufructuario prefertur illi ad quẽ ve
nire debet iure conſolidationis,e.l.§.filium,ap.eorũ que ſunt in
domo vel fundo nõ cõtinenṫ mercis cauſa parata.e.l.§.vxori.⁊
an in obligatiõe generali veniãt mercimonia.⁊ quod licet exce
ptio cõfirmet regulã nõ tamẽ eaꝫ extendit ad caſus ſui natura
6 nõ cõprehẽſos ſub regula.†Uſufructuarius tenetur cõferre ad
reedificationẽ.e.l.§.lucius,ceſſante cauſa impulſiua legãdi non
ceſſat legatũ ſecus in finali.e.l.§.duas filias.legatum vſufruc.
ſubſtitu.in locũ annui legati ſapit eius naturaꝫ.ea.l.§.heredis.
heres ſoluendo eſtimationẽ certe partis vſufru.liberatur ⁊ ſol-
uere tenetur deductis oneribus.e.l.§.ſi.an generi per ſpecieꝫ de
rogetur.ĩ.e.ſempronio.an debeatur habitatio ſolita preſtari le
gatario ſi alij legata eſt domꝰ ⁊ quid debeatur legatario ꝑ ver
ba que viuus preſtabã.e.l.§.qui per totũ.verba que inducũt re
petitionẽ legati inducũt etiã cõditionis legato adiecte.ĩ.e.l.co-
dicillis.⁊ ſi aliquis cõceſſit duobus in emphiteoſim.vt eis mor
tuis ad eũ reuertatur an vno mortuo portio eiꝰ reuertatur ad
dñm.fideicõmiſſum relictum a curatore inutiliter dato valeret
7 e.l.§.qui ſemproniam.†Dictio tũc extremitatẽ tẽporis notat.ĩ.
e.l.vxori.error facti preſcriptionẽ nõ impedit ⁊ qui legauit rem
videtur legare ius qꝺ in ea habet.ĩ.l. ſticho.legato vſufru.bo-
norũ de oĩbus intelligitur.ĩ.e.vxori.⁊ facit ſi teſtator reliqt vxo
rem dñaꝫ maſſariã ⁊ vſufructuariã vbi nõ eſt ingreſſus nõ põt
eſſe regreſſus.ĩ.e.l.filios monoſyllaba:⁊ equipollet monoſylla-
be cũ.ĩ.e.l.illi cum illo.fructus annuos legare vel vſufru.paria
ſunt.ĩ.eo.l.cum ita.an fructus immaturi ſint fructuarii.ĩ.e.l.in
fructu.quod facit pro heredibus ſacerdotum infirmorũ q col-
ligunt fructus inmaturos.Et an fructus ſati ꝑ colonũ debeã-
tur ſibi poſt terminum vel dño refert legetur vſufruc.quote an
certarum rerum.ĩ.e.l.vlti.

1 Seruitus de iure ſeruitutis eſſe non poteſt.
2 Partiũ poſitio ſequitur ad poſitionem totius.

Seruitus realis differt predicamētaliter ⁊ seruitute personali.
4 Usufructus est inalienabilis.

1 NEc vsus. †De iure seruitus seruitutis esse nō potest sed si fuerit de facto cōstituta legatario per incerti conditionem eidem cōsulitur aduersus heredez vt de facto vsus seruitutū prestetur.h.d.Et diuiditur.l.ista in tres partes. Primo ponitur quoddam dictum.Secūdo respondet tacite questioni.Tertio remedium adhibet ad primū dictū.secūda pars ibi nec erit vtile.s.legatū predictū.Dyn.ibi.q2 id.i.seruitus seruitutis.⁊ sic non colligitur hic qd quidā colligūt ⁊ male.s.qd seruitus nō sit in bonis nostris nec extra bona q2 hic loquitur de seruitute:sed de seruitute seruitutis.⁊ no.bene hūc tex.qui alibi non est.⁊ vide qd no.s.de vsufru.earū rerū que vsu consu.l.postq̄.in gloss. ab eo qui debentur.vel dic q aliquis vicinus legauit simpliciter vsumfructum vie vel itineris ⁊c.⁊ dicitur q non habet istaz seruitutem q2 nec est in bonis legātis nec extra bona q2 res sua nemini seruit:sed heres tenetur vt prestet facultatem eundi ⁊c. ⁊ per hoc consequitur legatarius:vt aut illud prestetur aut seruitus constituitur cautione exacta.vt.C.de vsufru.l.cū antiquitas.⁊ vide quod ibi no.⁊.s.de serui.rusti.pred.l.cū essent.in fin. Ja.ibi ⁊ argumentatur a toto.s.integrali.fm dy.sed saluo ho
2 nore suo hoc est falsuz:imo a toto vniuersali.†nā fz dialecticos ad positionem totius integralis sequitur positio eius partiuz: vt si domus est ergo ⁊ eius partes.ad remotionē toti⁹ integralis non remouētur eius partes:non enim sequitur nō est dom⁹ ergo nec partes:potest enim remanere vna pars vt partes:⁊ tū domus non erit.ad destructionē enim solius vnius non partis sequitur destructio totius integralis:sed totum oppositū est de toto vniuersali q2 ad positionē totius nō ponitur pars licet ad positionē partis ponatur totū sed ad negationē totius bene sequitur substantia sed hic non posset legari integra seruitus ergo nec eius pars minor probat̄ p̄ seruitutē sine p̄dio ad alium non transit:vt insti.de serui.§.ideo.⁊ per hoc non posset legari seruitus seruitutis:vt hic negatio vt si nō est animal nō est hō: ⁊ hoc dicit phs.ij.topicorū.⁊ magister Petrus hispanus i tractatibus dialectice.c.de locis.dicit eīm q locus a toto vniuersali tenet negatiue ⁊ a toto integrali affirmatiue:cū igitur hic arguat tex.huius.l.negatiue.sequitur q arguit a toto vniuersali: nō eīm a toto integrali cōclusio sequeret̄.Orandi.Tu dic quod dñs Dy.bene dixit:⁊ dñs Orādinus non bene reprehendit eū. dñs eīm Dy.cōsiderauit partes put sunt in suo toto remouent̄ eius partes vt partes totius:nā remota domo ⁊ remanente pariete non est paries sicut paries ⁊ pars domus cū dom⁹ nō existat:sed phs ⁊ Petrus hispanus considerauerūt partes prout sunt extra totuz quo casu remoto toto nō sequitur vt certe partes remoueant̄ qm̄ fm diuersos respectus quilibet bene dixit.⁊ q̄t sint partes tractaui de exceptione rei iudicate.l.si mater.§.si quis iter.in ea.glo.ibi cōia prediorū.l.j.q.d.aut consideramus seruitutē in abstracto aut in cōcreto si in abstracto put est separata a re in qua est tūc in ea nō pōt cōstitui q2 nullaz hz vtilitatem:vt.d.l.videamus.s.de vsu.si in cōcreto prout est in contractu ⁊ applicata ipsi rei tūc est id q2 si posset cōstitui hoc nō esset rōne sui vt dictū est:sed rōne rei sed illa nō est sub dñio dñantis
3 ergo ⁊c.†Est ⁊ alia ratio q2 seruitus realis ⁊ seruitus psonalis sunt sub diuersis predicamētis.i.sub diuersis generibus seruitutis contrarijs qd apparet tam inspecta origine q̄ inspecto iuris effectu origine qd seruitus realis nō pōt cōstitui nō habenti prediū:vt.d.l.j.cōia prediorū.⁊ insti.de serui.§.ideo aūt.at vsufru.pōt cuiuscz cōstitui effectu q2 seruitus realis est indiuidua. vt.s.de serui.l.iij.at seruitus personalis est diuidua.vt.j.ad le. fal.l.j.§.si vsufru.absurdū est ergo dicere q habēs prediale tantum possit constituere personalē cuz nemo plus iura ⁊c.vt integra iure non ob.q habēs tantū causalē transfert formalē vsuz fructum q2 vterqz subest eidem predicamēto quasi illud contingat q habens causalem habet potētius ius hic non sic.Old.in eadem glo.in fi.Preterea quō pōt cōstituere personalē cum habeas realē.Opp.q sit seruitus vsufru.vt in.§.cōfessoria.in.l.loci corpus.si ser.ven.⁊.l.videamus.⁊ fi.de vsu.op.qd possit constitui in loco seruiēti.Op.q semper sit in bonis ⁊ illud pba duobus modis.Dy.in glo.imo in alienis.ista pars glo.cōis est ad reales ⁊ personales.dy.ibi.§.ideo aūt.q.d.illud cuius alienandi facultatē nō habemus in bonis nostris non est:vt.d.l.iul.sed seruitus predialis est hmōi q2 non habenti predium nō potest
4 alienari:vt.d.§.aūt ergo ⁊c.⁊ hoc ar.†multo magis pcedit in vsufru.cū eius alienatio sit oibus interdicta vt insti.de vsufru. §.finitur.⁊ hoc statim subijcit in hac gloss.non ergo simpliciter sunt in bonis nostris nec simpliciter extra bona sed fm quid q2 interdū assumūt naturā ⁊ cōditionē eorū que sunt extra bona.

Oldr.de hoc no.in glo.insti.de rerū diui.circa prin.in gloss.que incipit talis diuisio:iste seruitutes possint pignori obligari statim subijcit in glo.⁊ de hoc vide qd no.per Hostieñ.in summa de pigno.§.que res.ver.huic aūt.⁊ vide etiaz in Spe.de cā pos. ⁊ proprie.§.pe.ver.⁊ est ratio q2 seruitutes.⁊ per Gof.in summa de pig.§.itē seruitutes prediales.⁊.§.se.ibi item prediales. ista glo.specialis est ad reales tm̄ seruitutes.Dy.⁊ vide etiā qd no.j.de ali.l.mella.§.fi.

1 Legatū operarū in tribus differt a legato vsufructus.

1 HOminis ope. †In.l.ista ponuntur tres drīe inter legatum operarum ⁊ legatū vsumfructum.⁊ fm hoc.l.diuidit̄ in tres partes.Scda ibi ⁊ quia.Tertia ibi sed seruo. Dyn.ibi capitis diminutione.s.legatarū.Et dic maxima vel media.vt.j.patet. Dy.ibi accipe ab ipso seruo.dyn.ibi locare poterit.s.aliū extraneo.dy.ibi idē.s.qd legatari⁹ percipiat mercedē ex operis.dy. ibi tenebit̄ legatario ad interesse suū.dy.ibi vsucapto ab extraneo in quo relicte erant mihi opere.dyn.in gloss.vl.ibi aliarum differētiarū q̄ sunt inter vsumfru.⁊ operā sed dic vt.d.§.pprietarius.dyn.⁊ vide qd dixi.j.ad.l.fal.l.j.§.si vsufru.sed licet illa glo.que est in.d.§.pprietarius.cōiter teneatur nō videt̄ esse pfecta cū nō habeat locuz in vsucapi.⁊ morte.vides enim hic qd opera morte legatarū cui est legata nō finitur ⁊ cū vsufru.finit̄: vt insti.de vsufru.§.finitur.⁊ inspecta rōne dicte glos.que est in d.§.proprietarius.debet esse totum oppositum ⁊ sic ratio non est bona q2 debet locum habere vbicūqz locum habet dictum. vt.s.de leg.l.non omnium.vnde in hoc cogita ⁊ facit etiam qd no.s.de pig.l.j.§.cum predium.in vlti.glo.

1 Homo liber operas suas in perpetuum locare potest.

1 HOminis q̄uoqz. Do.Ray.dicebat q hic est casus† qd homo liber pōt locare opas suas i ppetuū ⁊ ad illd qd in cōtrariū dr q est quedaz spēs seruitutis rñdeo nō esse verū q2 pōt seruire p substi.qd nō pōt seruus.de hoc no. C.de vsufru.l.antiqtas.Itē est alia rō nā ex isto contractu locationis operarū resultat quedā obligatio ex parte vtriusqz.s. locantis ⁊ cōducētis hoc expresso per testatorem.

SI pure. Ibi pprietas.s.⁊ tunc dic pueniet sine vsufru.alias si simplr ponas legatā rē cuius vsufru.ptinet ad heredē dic puenit.s.vna cū vsufr.vt.s.de leg.ij.l.is cuius.⁊.l.cū filius.§.dñs. Dy.⁊ vide.s.de leg.j.l.si heredis.⁊.l.hmōi.§.edes.

VSumfructuz cū moriar. Legatū vel stipulatio nō icipit a casu in quē inchoata interciderit.h.d.ibi legato vsufructu.Dy.

1 Heres ad estimationē tenet̄ per quem stat quominus vsufructus legatus prestetur.
2 Famulus fugiens a dño aliquo tpe eidem ad interesse tenetur pro illo tempore.

1 SI vsufructus. † Si per heredē stet quo min⁹ vsufru.legatus prestet̄ tenet̄ ad estimationē sicut ⁊ rei perempte post morā.h.d.ibi qd qs.s.heres.dy.ibi non possit referas ad prin.l.⁊ dic quantū ad effectū cōsecutionis q2 nō vsufru.sed eius estimationē cōsequor:ipse aūt vsufru.est in petitione:vt.j.de ver.ob.l.si seruū.§.effectus.nec ob.s.de cdi.fur. l.in re furtiua.q2 ibi erat in obligatione aliquid fieri hic aliqd dari.Ol.sed dy.⁊ Ja.de are.hic aliter notant.dicunt enim no. q si res legata perit post morā heredis ita q prestari non pōt debet peti estimatio non ipsa res vt hic ⁊ pro hoc.s.de constit. pecunia.l.promissor stichi.vbi de hoc not.opi. Ol.veriorem puto per dictum.§.effectus.vbi de hoc not.⁊ dixi ⁊ plene per Dy. j.de dona.cā mor.l.si filio.deinde colligit hic dyn.q si aliqs tenebat̄ ad factū vsqz ad certū diē ⁊ nō fecit qd interesse sit i obligatione ⁊ debeat̄ in libello peti nō factū q2 si factū peteret̄ iaz sequeretur absurduz q2 illud quod debebat facere ad diē faciē do etiam post diem liberaretur q2 fm formam petitionis cōdēnaretur ad factū ⁊ quod interesse sit in obligatione ⁊ petitione nō factū probatur.j.de ver.ob.l.stipulationes nō diuiduntur. §.celsus.dy.vbi de hoc plene dixi.⁊ de hoc not.⁊ dixi de re iudi.l.si quis ab alia.§.fi.xxxij.oppositione ⁊ in scda questione et de hoc etiā no.fm dy.j.de dona.cā mor.l.si filio. Item colligit hic Ja.de are.quod si famulus stetit aliquibus mensib⁹ quod

a Copulatiua. Adde bar. l.i.ff.de insti. z iu. Fra. de are.i.c.h.de libel.obla.

dño seruire noluit sed fugit qd teneat dño ad interesse p illo tẽpore nec sufficiat si velit seruire tãto tpe quãto fuit absens lz secus sit in libertate legata.vt.j.de statulib.l.iiij.§.fi.z not.in e.ti. cum heres.§.fi.z.l.stichuz.§.dãnas. Ja.ibi bina.i.quantum valuit duobus annis.dy.in fi.in petitione z cõdemnatione. dyn. in glo.j.in fin.secus in alijs seruitutibus:vt.s.de serui.l.iiij.z est rõ qz qd recepit diuisionẽ in substãtia sui recipit diuisionem per tpa qd nõ recipit diuisionẽ p se nec p tpa vt pz ex quatuor legibus.s.de testa.mili.l.si miles vnum.z.l.si miles ita.§.z qz diximus.de reg.iur.l.ius nostrum.z.s.de here.insti.l. hereditas ex die.sed vsufruc.recipit diuisionẽ in se nõ cetere seruitutes.vt.j. ad leg.fal.l.j.§.si vsufru.z.l.si is qui.§.vlti.z.l.sed si vsufruc.z iõ recipit diuisionem per tpa sed nõ alie seruitutes.dy.pro hoc.j. e.l.cum vsufruc.alterius.

1 Famulus an debeat salariuz habere pro tempore quo fuit infirmus.
2 Impedimentũ contingẽs in personã vnius nõ inducit obligationem in personam alterius.

Opere. s.incerte.dy.ibi seruus fuerit subaudi queritur.dy.z colligũt ar.Jac.z dy.q
1 seruiens seu famulus debeat habere salarium p eo tpe quo fuit infirmus.glo.tñ determinat q post finitũ tps locationis operarum teneat restaurare tps infirmitatis vt no.s.locati.l.itẽ si vno.§.itẽ cũ qdã.in glo.magna.dyn.quod nõ possit restaurare sed teneat ad interesse.facit.s.l.px.q debeat salariũ percipere.facit.s.de vsufruc.l.arboribus.§.de illo.et qd ibi no.de statulib.l.cũ heres.§.stichus.vbi de hoc plene dixi z locati.l.qui operas. Ja.de are.tenet q salariũ habere nõ debeat per.d.§.itẽ cũ quidã.z de cõsti.pecu.l.itẽ illa verba.z idem tenet.Ol.z ad.l.istã respõdẽt q hic legatarius tractabat d lucro.Ja.z Ol.z ad.§.stichus.qz ibi est speciale fauore libertatis Tho.z ad.§.de illo.rñ.qz ibi loquitur in vsufruc. vt videat ibi seruire quo ad hoc vt retineat vsufr.z p opi.q nõ debeat habe
2 re salariũ facit qz nõ reperitur iure cautũ qd casus impedimẽti contingens in personã vnius inducat obligationẽ in psonaz alterius ad aliquid dandũ vel faciendũ impeditur.z.l.ista cuz concor.hic alleg.loquunt de impedito eximẽdo ab obligatiõe vel lucro perdẽdo ab eo cui erat prestandũ nõ aũt de obligatione contrahẽda in personã alterius.Ol.

1 Verbũ ad duos casus relatũ quoz vnus est singularis z alter pluralis põt esse singularis numeri z etiã pluralis.

Si vsufructus. Municipibus.ibi quousqz.i.vsqz ad qd tps. Dy.ibi tuendi sunt.s.municipes.Dy.ibi perpetuo. id est ineternũ sine aliqua tpis pfinitione.vt .C.de sacrosan.ec.auf.ppetua.z auf.si quas ruinas.z ibi not.q signate sunt sup.l.iubemus nulli. Jac.z Ol.ibi qui.s.cẽtũ anni.dy.in fi. al's essent z bñ.vnde vers. Cũ diuersoz bo rectus numeroz Interponat vtrolibet egparat.dy.hoc volũt dicere isti vsus.
1 q verbũ qd refert ad duos cas quoz vnus singularis numeri z alius pluralis numeri ipsuz verbũ põt esse numeri singularis z pluralis.z iõ hic põt esse esset z essent:qz refert ad verbuz qui:qd est numeri pluralis z verbũ lõgissimus qd est singularis.z facit p rescriptis in qbus sepe ponit tale latinũ vt nõ vitietur sed vtraqz sit bona grãmatica extra de rescri.c.ad audiẽtiã.in gloss.ibi in singulos.primũ verius qz cessat rõ hui l. dy. in fi.glo.ibi tenet contrariuz.s.q finiat centũ annis.sed posses istam glo.intelligere sm illam referẽdo gl. ad.q.s.prime factã hic in glo.nõ ad casum tex.huius.l.z facit.C.de vsufru.l.antiqtas.cũ ibi no.z vide qd no.d.l.an vsufruc.s.de vsufr.z quidam etiã in hac glo.in fi.nõ habẽt rñdeo nõ.sed habent rñ.vt.d.l.an vsufru.z ita ista glo.cõcordaret cum illa.

1 Legatum caducum vel quasi caducum cũ suo onere penes heredem remanet.

1 Si ab eo. Legatũ caducũ vel quasi caducum etiã in testõ militis remanet apud heredẽ cũ onere.h.d.dy.ibi non puenerit aliquo tpe.dyn. ibi remanet vna cũ ppietate.dy.ibi qd.s.qd predictum est.dy.i fi.nã semp remanet penes heredẽ cũ onere fideicõ.dyn.in gloss. vlti.ibi.§.j.z q sit rõ drie dic vt no.e.l.§.p scdo.z.s.de here.insti. l.ij.Ray.ibi.l.gaio z hec concor.Ol.

1 Copulatiua qñ sit in disiunctã resoluenda.
2 Prouisio generalis in fundo ad vsumfructũ trahitur.

a Si titio. a Copulatiua cãdẽs inter res inter
1 quas non est cõpassibilitas. resoluit in disiunctã.h.d.de hoc no.z dixi.j.de verb.sig.l.sepe z.C.de ver.sig.l.cũ quidaz plene.incompassibilia enim sunt fundus z vsufru.vt.s.si vsufru.pe.l.vti frui.z facit bene.l.ista ad illam qõnem si testator reliquit vxorẽ dñam massariam z vsufructuariam quid importẽt hec verba:de quo plene dictum fuit.s.de leg.ij.l.titia.§.titia.per Dyn.z plenissime no. z dixi.C.si secũ.nup.mu.l.j.ibi plenam proprietatem.Not.ergo
2 q generalis prouisio in fundo trahitur ad vsumfr.in quo specialiter est prouisum.z sic est ar.contra.j.de ali.leg.l.alimenta. §.basilice.z de ver.ob.l.doli clausula sol.põt colligi ex no.j.eo. l.si alij.Old.ibi repulerit.i.repudiauerit ibi vsumfructũ formalem.Dyn.in glo.j.ibi casualem.nam fundi appellatio vtrunqz complectitur:vt.j.e.l.si alij.z.s.de vsufru.earum rerum que vsu consu.l.si tibi.x.Oldra.

Habitationis. In glo.j.in fi.imo si legatur quantitas certa in singulos annos pro pensione habitationis soluenda non in principio anni videtur relictum sed eo tempore quo soluenda est pensio:vt.j.qñ dies lege.ce.l.nec semel.§. si in habitatione.vnde refert legẽt habitatio,z tũc in principio anni.vt hic an aliquid pro habitatione z tunc tempore quo soluenda est pensio.vt.§.si in habitatione. Dy.in glos.vl.ibi secus esset qz vnum certum esset legatum.Dy.

1 Heres demoliri nõ põt post vsufructuarij prohibitionem,

1 Heres. Heres prohibente fructuario non potest demoliri sed si ante phibitionẽ demoliatur non punitur heres h.d.z est forte ratio qz ipse fecit.vnde est arg.q procurator possit tollere qd acquisiuit dño ignoranti.in contrarium est.j.de ver.ob.l.qui rome.§.callimachus.Ja.de ra.z dic phibuit per denũciationem z sic no.de virtute denũciatiõis.Ja.de quo plene dixi.C.de rei ven.l.si fundũ.z no.sm Jac.de ra. q si duo placẽtini volunt se submittere iurisditioni iudicis parmẽsis qd placẽtini possunt occurrẽdo phibere sed postq se subiecerint nõ possunt p hoc.s. de serui.rusti.pre.l.diuus.insti.de rerũ diuisione.§.fere.z.j.de acqui.rerũ do.l.iij.Ja.in glo.vlti.in fi.z melius.j.de sepul.viola.l.iij.§.non perpetuo.Dy.vel dic q hic non erat illicitum cuz fiat.l.permittente.

1 Jus eundi continuum est nullum patiens interuallum sicut z ipsa seruitus vie.

Cum vsufructus. Ibi in seruitute alternis annis legata.Dy.in fi.i.interualla quo ad vsum. Dy. in glo.ij.ibi qñqz intermissionẽ: intermissio est i qua
1 si possessione vie.vt.l.seruitutes.q statim allegat sed ipm ius eũdi semp cõtinuũ est z de sui natura interuallũ nõ hz z ita intelligit hic.dicas ergo z in idem recidit q ipsa seruitus vie in se cõtinua est z intermissionẽ nõ hz sicut nec cetere seruitutes sed vsus seruitutis nõ est cõtinuus:z ista glo.est necessaria put habes in fi.no. Dy.in ea.glo.in fi.secus in alijs seruitutibus:vt.s. de vsuf.l.iiij.z est ratio qz qd recipit diuisionẽ in substãtia sui recipit diuisionẽ per tpa z qd nõ recipit diuisionẽ in se nec p tpa patet.s.de testa.mi.l.si miles vnũ.z.l.miles ita.§.z qz diximus. de reg.iur.l.ius nostrum.z.s.de here.inst.l.hereditas ex die.sed vsufr.recipit diuisionem in se non cetere seruitutes.vt.j.ad.l.fa. l.j.§.si vsufru.z.l.si is qui.§.fi.z.l.sed vsufru.z ideo recipit etiaz diuisionem per tempora sed non cetere seruitutes. Dy. vt dixi etiam.s.e.l.vsufru.mihi.in fi.

Duos separatim. Id est nõ eadem oratiõe verboz. dy.ibi vterqz p eo tpe quo cõiter vsi sunt.Ja.ibi habere voluit.z hoc expressit.dy.ibi vti frui ineret. nã non vtitur vnus eo loco quo alius.simile.s.de acqui.pos.l.iij.§. ex contrario.ar.contra.s.commo.l.si vt certo.§.si duobus vehiculum.Ja.ibi ideoqz.qz patiendo vnum pro parte vti frui videtur alterum pro ea parte prohibere.Dy.

1 Forma transeundi de vno fundo in aliũ que seruari debeat.

Damnas esto. In glo.j.in fi.z lz sit vnũ tñ ex vigore hoz verboz repetitionẽ habere videt:vt.s.qb.mo.vsufru. amit.l. iiij.§.vnde tractatum. ergo perinde habendũ est ac si relinqueretur in singulos annos:vt.s.titu.proxi.l. legatũ. in prin.

princ.que est cōtra.so.rc.qꝛ hec de legato rei idiuidue:vt.s̄.eo.l. cū vsufruc.in contrario vero de legato rei diuidue.Dy.in glo. vlti.j.§.pri.ibi binas alias incipit.l.gaius.ꝛ dicit vt ibi not.de hoc.j.de adi.leg.l.iij.§.si loci.Ray.

1 **Quidam duos.** †Forma transeundi de vno fundo ad alium seruari debet q̄ viuo testatore ob tinuit.h.d.Ray.Dy.itē ob.j̄.ti.j.l.pater.vt ibi no.Itē facit ad ea q̄ tetigi.s̄.de leg.j.l.seruū filij.§.fin.si habebā duos fundos ꝛ vnū vēdidi ad quē non poterat haberi aditus nisi ꝑ alterum an cogar sibi cōcedere iter per eum.iste.§.facit ꝙ sic.contrariū tenet Dy.per.l.binas.s̄.de seruitu.vrba.predio.sed nunqd saltem cogar ipsum iter sibi vendere.videtur ꝙ sic per.l.si quis.s̄. de relig.sed pōt dici ibi speciale fauore religionis.vt.e.tit.l.sunt persone.de hoc habes in glo.d.l.seruū filij.§.fi. Dy.hic non firmat pedes sed allegat qd vēdere tenear.s̄.de ser.rusti.predio.l. via.§.j.ꝛ.cōia pred.l.in tradēdis.in fi.ꝛ hoc dicit tenuisse Azo. per.l.in vendēdo.C.de cōtrahē.em.Od.tenet cōtrariū ꝛ ad.l.in vendēdo.rūdet ꝙ ibi loquitur iure seruitutis.

1 ☞Legatum relictum ad opus illicitum reduci debet ad op⁹ licitum.
2 Heres interesse pōt distributioni quā faciūt cōmissarij.

1 **Legatum.** †Si ciuitati legat̃ ad opus illicitū dꝫ reduci ꝛ ordinari ad licitum.h.d.Dy.ꝛ est ar.l.ista ꝙ relictū ad emptionem calicis possit conuerti in emptionem librorū vel ecclesie fabricam quod falsum est:vt.j̄.de admi.rc.ad ciui.per.l.legatā.ꝛ de hoc plene dixi.s̄.ti.pri.l.liberto.§.lucius.ꝛ facit.j̄.l.pri.item est ar.si legat̃ alicui vt vadat vltra mare ꝓ aīa sua ꝙ si ꝑpter guerram impeditur cōsequat̃ eūdo ad aliū similē locum.ad hoc facit qd no.simile de cōmutatione voti extra de voto.Itē est arg.ꝙ he
2 res†possit interesse distributiōi quā faciūt cōmissarij.arg.cōtra C.de epi.ꝛ cle.l.nulli.vbi de hoc ver.querit Iacob.de are.Et in margarita de commissarijs.ver.sed pone ꝙ heres.ꝛ ver.se.ꝛ ꝑ hoc.C.de dona.l.si quis ꝓredēptiōe.sed ibi erat volūtas testatoris licita hic illicita ad illicitā reducēda.ꝛ lꝫ glo.dicat ꝙ hic respublica nullo vtat̃ priuilegio tū negari nō pōt qn̄ aliquo priuilegio vtatur:nā alias de iure cōi impossibilis cōditio remittitur ꝛ sic legatū cēset̃ purū ꝛ nō erogat̃ in aliā cām vt pꝫ in.l.j glo.alleg.Dicūt tū quidā ꝙ ibi pōt apparere volūtas testatoris lꝫ modus vel cōditio sit impossibilis tū dꝫ adimpleri i equiualenti:nā per hoc qd hic voluit vt ludi fierēt in memoriā suā colligit̃ ꝙ volūtas sua fuerit vt in alio licito impleat̃ qd ad memoriā celebret̃.ar.s̄.mā.l.fi.§.fi.ego dico ꝙ respublica vtit̃ hoc priuilegio:nam si esset in priuato talis modus impossibilis in dando vitiaret legatū.Ia.de ra.ꝛ vide qd no.s̄.de cōdi.insti.l. j.item facit hec.l.ꝙ si leget̃ fratribus predicatoribus pro missis cantandis ꝛ ciuitas sit interdicta ita ꝙ nō possunt eas publice cantare qd nihilominus cōsequent̃ legatū.pro hoc.C.de lega.l. ab administratione.ꝛ ad oia predicta vide in Specu.de instru. edi.§.nunc vero.ver.quid si quis mihi.per Innoc.de testa.nos quidem.c.iij.

1 ☞Legatū reipublice relictū in licitā causam admitti debet.

1 **Quidam.** †Reipu.relictū in cām licitā admitti debet.h.d.ꝛ vide qd dixi.s̄.l.proxi.vbi quot annis.i.singulis annis.Dy.ibi fructus ꝑceptos ꝛ extantes:nō enim fit cōpensatio de specie ad quantitatem vel aliā speciē.Ia.ibi non erogatos dic ꝛ erogatos non ſm defuncti volūtatē.Ol.sed in aliā rē cōsumptos.Ia.ibi que debentur.s.reipublice.Dy.de muscello.

1 ☞Legatū personale in scriptura imperfecta est inutile.

1 **Qui plures.** Ibi nō existēte.s.persona. Dy. Et breuiter dicit†ꝙ personale legatum in incerta ꝛ imperfecta scriptura est inutile in glo.j.in fi.quare ergo est ꝙ hic oibus libertis non prestatur sicut ibi forte:quia ibi concessit electionem heredi vnde nullo electo vocantur oēs vt.e.ti.vnū ex fami.§.rogo.Dyn.in glo.ij.ibi sol.vbi:nā hec scriptura erat ꝓsus imperfecta:qꝛ non apparet an relictū sit:ibi vero perfecta quātū ad substātiā legati qꝛ psona ꝛ res expressa fuit lꝫ omissa fuerit cōditio.Dy.ꝛ vide qd not. s̄.de here.insti.l.si ita quid scripserit.

1 ☞Scriptura qn̄qꝫ plus estimat̃ ꝙ id qd agitur.
2 Legatum generis non vitiatur si vna species ex eo estimatur.
3 Menti testatoris errantis non statur sed scripture.

a
1 **Si alij.** a†Interdū plus valet scriptura ꝙ qd actum est.h.d.ꝛ est casus nota.ꝛ contra quē cōiter responderetur ibi eo proposito sed tū de proposito nō apparet. Dyn.sed videtur vsufr.insolidum pertinere ad legatarium qꝛ species derogat generi ꝛ eximitur de suo genere.vt.s̄.de leg.iij.l.vxori.§.felicissimo.de ma. testa.l.si peculiū.extra de reg.iur.c.generi.li.vj.que sunt contra so.species siue pars subiecta eximit̃ de suo genere siue toto vniuersali vt in contrarijs sed pars integralis non eximitur de suo toto integrali:vt hic ꝛ.j̄.e.l.sempronio.in prin.de verb.ob.l.qui vsufru.ver.ex contrario.ꝛ ver.se.de vsufru.accre.l.inde nerati⁹. §.non solum.de vsufr.earū rerū que vsu consu.l.si tibi.ꝛ.s̄.e.l.si titio.est enim vsufru.pars integralis fundi.vt.s̄.de vsufru.l.iiij. ꝛ no.j̄.de ver.signi.l.recte dicimus.ꝛ pōt esse ratio predictorū qd totū vniuersale resoluatur in quālibet sui partē:ad qd facit
2 s̄.de leg.iij.l.si quid.§.interēptū.†vnde si vna species siue vnū indiuiduū eximatur de genere non vitiat̃ legatū generis:quia eius significatio verificatur in reliqs speciebus siue indiuiduis nō exceptis sed totū integrale requirit ad sui essentiā cōcursum oīm partium:ꝛ ideo cū eius significatio non possit verificari in quibusdā tū si quis legat specialiter nō admittit̃ a primo.ꝛ iō vterqꝫ cōcurrit vt hic.ꝛ ar.s̄.de leg.ij.l.legatorū.§.qui plures.ꝛ l.meuius.§.cū qui.ꝛ ibi no.de leg.ij.l.iul.in prin.cōiuncta.l.qui habebat.in prin.e.titu.ꝛ vide etiam qd dixi.s̄.e.l.j.sed ad predicta videtur ar.cōtra.s̄.de leg.j.l.vj.§.j.ꝛ.ij.vbi videtur ꝙ significatio totius integralis verificet̃ in partes:sed dic pars fundi pro indiuiso est pars subiectiua quodāmodo cū quelibet pars fundi possit dici fundus destinatione patrisfa.vt.s̄.de legat.j. qd in rerū.§.j.vel qd idē est nō dn̄s totius:nā tūc totū ꝑdicatur de qualibet sui parte tanꝙ de parte subiectiua:vt ibi ptꝫ:ꝛ.d.l. recte dicimus.de ver.sig.ꝛ insti.de here.insti.in prin.cū si.Oldr. ꝛ vide.j̄.e.l.sempronio.qn̄ nō derogat̃ generi per speciē:vt.j̄.de opt.leg.l.si heres.vel est ratio in hac.l.qꝛ vsufru.est emolumētū totius proprietatis vnde in dubio a legato proprietatis nō videtur exceptus.ar.s̄.de leg.ij.l.is cuius.ꝛ.l.cum filius.§.dn̄s.et l.cum meuius.§.fundo.ꝛ cōcor.ad hanc.l.dic.l.si heres.sed ob. l.felissicimo.sed dic vt.d.l.si heres.Ray.in gl.i.actū dicit in fin. opi.Rog.credo veram esse cum verbū fundi videtur ad plura trahi posse:vt.d.§.iul.l.ꝛ puto.fa.cer.ꝛ de leg.iij.l.non aliter.et l.librorū.§.qd tū cassius.ꝛ de suppelle.leg.l.labeo.§.sed de his. Dy.ꝛ Pe.Ia.de ra.tenet opi.Io.dicens ꝙ in casu isto est spe
3 ciale†qꝛ testator errabat in noīe appellatiuo vnde non stamus menti testatoris sed scripture.

Si titio. Effectus conditionis adiecte vni de duobus leg.alternatiue relictis extēditur ad aliud.h.d.dy.vel clarius si plura legata relinquunt̃ alternatiue vnū pure alterū sub conditiōe effectus conditiōis vni apposite trahit̃ etiā ad pure relictū ꝛ facit hec.l.ꝓ opi.qd in alternatiua sit heredis electio:sed hic erat sibi data a testatore sed dic vt.s̄.de leg.ij.l.lucio.ꝛ iste casus alibi nō reperitur ſm Dy.ꝛ notabilis est.

Patrimonij. Ibi dari volo de manu heredis ꝛ ꝑ hoc apparet qd nō est vsufr.vt.j̄.e.l.fundi trebatiani.ꝛ.s̄.e.ti.l.gai⁹. ꝛ no.s̄.de vsuf.l.si ita quis.Dyn.ibi arist.respondit per locum a diuisione.Dy.ꝛ sepe allegatur ꝙ legatarius debet recipere leg.de manu heredis.

1 ☞Tantum dictio quid operetur.

Licet. Ibi post capitis diminutio nē.s.le.Dy.ibi debetur ex vi repetitionis. Dy.ibi locum scilicet qd intelligatur tacite repetere.Dy.sed videtur falsum qd hic dꝫ tunc tantū locum esse tacite repetitioni cū ꝛc.
1 vt.s̄.qui.mo.vsufr.amit.l.sicut.§.j.sed dic†ꝙ dictio tantum excludit solūmodo casus qn̄ relinquit̃ simpliciter non qn̄ cū adiectione tp̄is certi vel incerti vt ibi dicitur.

1 ☞Vsure qn̄ ꝛ a quo ꝛ quibus restitui debeāt noībus vel a defuncto vel ab herede contractis.
2 Noīa debitorū veniunt appellatione bonorum.
3 Remittere dicitur is cuius fauore inductū est aliquid si eo aliū vti permittat.

1 **Vxori.** †Si noīa fuerūt a defuncto cōtracta vsurei ꝑcepte ab herede ante morā heredis ꝓstabant̃ legatarie ꝛ sup eis restituēdis cauetur:si aūt fuerūt cōtracta ꝑ heredē aut vsure ꝑcipiunt̃ añ morā heredis ꝛ tūc non datur legatario sed cedūt lucro heredis.

a ☞Si alij.Ad de ꝓ faciliori huius.l.itellectu Bal.in.l. volūtatis.C. de fideicō.ꝛ i l.quoties.C. fa.her.ꝛ i ɔs. ccvij.iij.vol.ꝛ istā.l.cōmendat An.bar. hic in addi. ad Bar.

Aut post moram ꝛ tunc datur legatarie neq; super eis restituẽdis cauet᷑.h.d.vel dic primo dicit vsuras simpl'r legatario pre
2 standas.secũdo que ꝛ qualiter sint prestande. Dy.†.ꝛ no.ꝙ ap. bonoꝝ cõtinentur nomina debitoꝝ.pro hoc.C.de sen.pas.l. si ademptũ.qñ facit vtruz publicatis bonis ex forma statuti videãtur publicata nomina debitoꝝ,de quo dixi.ĩ.de dona.l. fi.ꝛ de ver.sig.l.mouentium.ibi igitur quod dictum est per modum illationis declarat. Dy.ibi relictoꝝ a defuncto contractoꝝ. Dyn.ibi ab herede factis super pecunia hereditaria. Dynus.ante moram heredis.dynus.ibi dabuntur.vsure aut non dabuntur nisi post morã heredis ꝛ super illis cauetur ꝛ ꝑ hoc subijcit. Ol.ibi super his.s.vsuris ex mora hereditatis ibi cauebitur heredi a legatario. Dy.in gl.de reddendo in fi.ꝑ opi. alleg.facit hec.l.dũ dicit post impleas cautionẽ.q.d.nõ ante.et ĩ.de vsucap.l.si hominem.cũ ibi no.ꝛ eaz tenet glo.s.de rei vẽ. l.ex diuerso.in prin.glo.magne.pro opi.Azo.est arg.s.de peti. here.l.sed si lege cor.§.cautionis cum prestanda necessitas ꝛc. vt.ĩ.de dote preleg.l.pater dotẽ a nuru acceptam.penul.respõ. nec hec.l.loquitur in fructibus.vt.ĩ.de ver.signifi.l.vsura pecunie.simile no.C.de pac.conuen.tam super dote.l.vlti.ꝛ pro hac opi.facit.ĩ.de col.bono.l.preter.in prin. Ol.ꝛ hanc opi.Azo.vidi in iudicio seruari.ꝛ eam tenet Ddof.C.de vsufruc.l.j.vbi de hoc no.ꝛ dixi.ꝛ.l.vsufruc.constituto.ꝛ Rofre.in libello de acti. ex stip.que datur proprietario contra vsufru.ver.sed videtur ꝙ non sit vsufru.ꝛ ti.se.ver.itẽ queritur an iste vsufruc.itẽ pro hoc bene qꝛ ista cautio non est de substantia vsufru.vt no.in glo.s. de vsufru.l.j.ꝛ vsufru.quemadmo.ca.l.si vsufru.mihi.§.plane. ꝛ videtur expressum de vsufru.earũ rerũ que vsuconsu.l.hoc senatus.§.si pecunie.vbi re tradita fructuario sine conditione cũ
3 dicitur cautio ꝛ res tradita:ꝛ nihil dicit de fructib⁹.† heres eñ in cuius fauorem inducta est cautio patiẽdo vsufructuariũ vti frui tacite remittere videtur ipsam cautionẽ ꝛ fauori suo renũciare qd potest:vt.C.de pac.l.si quis in conscribendo.ꝛ pro hoc s.si cer.pe.cum quid.ꝛ pro hoc qd remittere videatur ꝛ imputetur heredi si non petijt facit.s.de leg.ij.cũ filius.§.q mutianam. de iureiu.l.iusiurandũ.ꝛ ad pecunias.§.q iusiurãdũ.ꝛ de dã.infec.l.iiij.§.hoc aũt iudiciũ.ꝛ opinio alia intelligat᷑ qñ petita nõ prestat᷑:tales enim cautiones nõ sunt offerẽde sed sufficicit.§.nõ extremis.ꝛ quoꝝ leg.l.fi.§.j.eas prestari si petant᷑.pro hoc.ĩ.si cui plusꝙ per.l.falci.l.nisi dolo.§.fi.ꝛ bene.ĩ.vt in pos.lega.l.j.ꝛ ita videtur sentire glo.s.de vsufru.l.si cuius.§.j.ꝛ circa hoc vide pulchrã questionẽ quã no.C.si secũ.nup.mu.l.j.ver.itẽ quero questionẽ quã habui Bergomi de facto.ꝛ facit hec glo.in arg. ad questionem talez statuto cauetur ꝙ si debitoꝛ voluerit dare pignus in solutũ creditori qd certe solẽnitates seruent᷑ q̃ nõ seruarent᷑ de iure cõi datum est pignus in solutum ipsis solennitatibus nõ seruatis post aliquod tp̃s petit debitoꝛ fructus ꝑ creditorẽ receptos in debito computari per.l.de partu pignoris ꝛ oĩ causa per totũ ex aduerso dicit creditoꝛ ꝙ dʒ fructus lucrari lʒ non tanꝙ emptoꝛ:qꝛ venditio nõ fuit solẽniter facta tamẽ tãꝙ bone fidei possessoꝛ ipsos fructus dʒ lucrari.arg.huius glos. primũ credo hoc idẽ terminat᷑ in questionibus statutoꝝ in questione que incipit.Itẽ quero si statuto caueat᷑ ꝙ certe solennitates debeãt seruari in datione in solutũ fiẽda creditori verius ꝑ l.C.de fide instru.ꝛ iure ha.fis.l.qd in libello.ꝛ.l.pe.li.x.ꝛ si propter publicas pen.l.penu.ꝛ de mino.l.si minoꝛ.xxv.an.cui fidei commissum in glo.nõ aũt vsure.ibi de sua enim.s.heredes. Dy. in glo.potest dici ibi ſm aliam literam.non est ergo duplex litera.s.cauebit ꝛ cauebitur. Dy.

¶ Quero. Ad de Abb.con fi.cxxix.vbi al legat istaz.l. notabilem.

Scropium. Al's incipit seruũ ꝛ iste casus est pulcherꝛ ratio dubitãdi fuit ex eo qd dicit seruare quod nihil est aliud ꝙ seruus esse vt.s.de prescript. ver.l.naturalis.sed non sic est hic sed per verbum seruire videt᷑ relinqui vsufruc.ꝛ non proprietas quod est notandum ꝛ alibi non recordoꝛ.

Qui fructus. Si testatoꝛ relinquendo fideicommissum in erroꝛez liberat᷑ fideicõmissum fit inutile.h.d.dy.ibi post moꝛtem eius.s.vxoris.dy.predia testatoris quoꝝ vsufr. legauerat.dy.ibi nullũ nec quantũ ad ꝓprietatẽ nec quãtũ ad vsumfru.ꝛ hoc sequitur:valet tñ quo ad actionẽ ex testõ vt no. s.de leg.ij.l.debitoꝛ.i prin.dy.ibi neq; fructus ꝑteriti tp̃is. Dy. ibi reditus futuri post moꝛtẽ vxoris.dy.in fi.cũ dicit ꝑdia cum reditibus. Dy.in glo.s.ꝑteriti tp̃is.ibi ad treb.l.in fideicom.sed dic vt ibi. Dyn.qꝛ ibi apparebat de cõtraria voluntate testatoris.ꝛ Ja.in glo.sic ergo ibi al's secus.qꝛ ꝓprietas videret᷑ vxori legata ꝛ rogata restituere. Dy.vt.ĩ.e.l.filios.

1 ☞ Re perempta perimitur spes rei habẽde.
2 Perimẽs rem perimit ipsius rei spem.

1 **Sempronius.** † Sicut perimitur res sic spes habẽde rei.h.d.dy. vel clarius quod perimit vsufru.perimit spez vsufr. habẽdi.ꝛ primo ponit thema ꝛ questionem.secũdo allegat pro parte legatarij in ver.illo mouet me postea alleg.ꝑ parte heredis.in ver.rñdi.tertio omissis allegationibus q̃stionem decidit in ver.sed his casibus.dy.ibi fundũ in italia.s.positum.dy.ibi mouet me ad dicendũ ꝙ plenius fundus dari debebat.dy.ꝛ sic allegat ꝓ legatario ibi de fideicõ.post decẽniuz relicti.dyn.ibi pertinere poterit moꝛtuo legatario intra decenniũ.dyn.ibi cesserit nõ quo ad trãslationẽ dñij:vt no.s.de lega. ij.l.si ita sit scriptũ.§.fi. Ray.ibi moꝛtuo herede ꝛ sic anteꝙ inchoaret᷑ vsufru.in persona sua.dyn.ibi respondi.s.allegãdo pro parte heredis.dy.ibi cedit statim quantũ ad hoc vt sit debituz statim ꝛ certũ ꝛ etiã quantũ ad transmissionẽ.dyn.ibi ꝑstiterit. scilicet heres legatario.dy.ibi ex ꝑsona eius.s.heredis.dynus. ibi sed his casibus.mõ sequit᷑ rñsio et corrigit qd dixit ĩ vtroq; casu.s.qñ legat ꝓprietatẽ post tp̃s deducto vsufru.ꝛ qñ legat ꝓprietatẽ sub ꝯditione deducto vsufru.dyn.ibi sensit.i.in dubio sensisse videt᷑. Dy.ibi necplus trãsmittit.s.heres primus.dyn.
2 ꝛ no.ex.l.ista† ꝙ illud ꝙ perimit illud qd est in re foꝛtius perimit illud qd est in spe ꝛ ad hoc sepe allegat᷑ qd facit ad ea q̃ dixi s.de acqui.here.l.is qui.qd renũciatio que tollit ius de presenti cõpetẽs tollat etiã ius de futuro inquantũ est in spe de quo dic vt ibi.ꝛ no.ĩ.de reg.iur.l.qui potest facere.secundo responso.in glo.ratione mera ibi sed de equitate.secus.s.quo ad rẽ sed quo ad spem sic vt.ĩ.e.l. Ray.ibi non perit quo ad rem.sed quo ad spem sic vt sequitur.itẽ non ob.ĩ.ad tertul.l.j.§.fi.q; ibi loq̃tur spe pendẽte hic ea defecta.itẽ nõ ob.C.de ꝑscrip.xxx.anñ.l. cum notissimi.§.illud.qꝛ ibi loquit᷑ in prescrip.in qua requiritur negligẽtia nõ petẽtis que cessat ꝯditione pẽdente:vt.C.de annali excep.l.ij.in fi.qd est notandum.

Si fundus. Duo ꝯiũcti habent᷑ loco vnius.h.d. dy.ibi alij.s.separatim.dy.ibi nõ trientes.i.tres partes.dy.ibi fructuarij simul ꝯiũcti.dy.ibi ꝓprietas.s.plena.dy.inter eos.s.cõiũctos.dy.in fi.aliquo eoꝝ supstite ꝛ ad ius accrescẽdi admitti volẽte.

Vxori. Scienti matrimonium nõ tenere.dyn.ibi possedit.i.possidendo percepit.dy.in fi.eo casu qñ sciebat mulier matrimonium non iure contractum.dy.ꝛ hic repeti per fiscuz tanꝙ ab indigna vt.s.de inoffi.testa.l.papi.§.confici.in glo.ibi imperfectus.ꝛ de lega.j.l.vlti. Dy.

1 ☞ Onera ordinaria ꝛ extraordinaria legatario vsufructus incumbit.

a
1 **Quero.** a† Dia onera ordinaria ꝛ extraordinaria incũbũt legatario vsuf.h.d.dy. ibi qd iuris sit.i.cui incũbat on⁹ soluẽdi.dy.ibi in vectigalib⁹ ꝑpetuis ꝛ ordinarijs.dy.de quib⁹ habes C.de susce.ꝛ arc.l.modios.li.x.ibi onus.hic.s.soluendi indictiones tpales ꝛ extraordinarias.dy.ꝛ sic allegat᷑ hec lex vsufructuarius feudatarius ꝛ emphiteota teneat᷑ ad fodra ꝛ onera q̃ imponunt᷑ rõne rei feudatarie emphiteoticarie ꝛ in qua hʒ vsufru.ꝛ vide.s.de leg.iij.l.patronus.§.codicil.ꝛ qd ibi no.ꝛ.ĩ.eo.l. generali.§.lucius.ꝛ.§.fi.

Si quis vsufru. Usufru. restitut⁹ per fideicommis.a legatario moꝛte fideicommissarij vel legatarij moꝛte perijt ꝛ finitur.h.d.dyn.ibi eumq; fideicommissarium cui erat restitutio facienda.dy.in fi.quantum ad hoc vt cum eius persona duret ꝛ finiatur. Dy.

1 ☞ Pena hominis in volentes:pena autem legis in inuitos ꝓcedit.

Qui vsufru. Satisdatio pro parte ꝑstita vel oblata ꝛ nõ recepta ꝓ ea parte extinguitur vsufru.h.d.dy.ibi ei.s.vxori.dyn. ibi dotis.s.nomine.dyn.ibi pro ea parte.s.heredis satisdantis.dyn.ibi idem est vt extinguatur vel desinat vsufruc. vxoris pro parte heredis cautionẽ offerentis. Dy.ꝛ hec lex videtur discernere solutionẽ questionis. Dy.que fit in glo.s.communi diui.in prin.vbi de hoc plenissime dixi.s.ꝙ frater q suam partẽ canonis soluit cadat ab emphiteosi si alter frater cesset ĩ solutione sed recte intuenti ſm dyn.hec lex modicũ facit qꝛ hec obligatio cepit ab hr̃de:in qõne aũt ꝓposita cepit a defuncto ꝛ ideo nõ dʒ variari ĩ ꝑsona hr̃dũ.vt.ĩ.de ꝟ.ob.l.in.l.§.ex eis.vñ sicut defunctus soluẽdo ꝑtẽ ꝛ ꝑtẽ nõ caderet ab emphiteosi ita videtur

videtur in heredibus cũ vnius persone in cuius locũ successerunt vicefungantur. vt. j. de condi. ⁊ demon. l. si cui fundus. ⁊ pro hoc bene. s. de cõtrahē. emp. l. fistula. §. qui sufficit fundũ. sed in. l. ista ab ipso initio ius istius constitutus vsufru. fuit in persona duorũ ⁊ eodē modo solue. ll. que videntur huic cõtra. s. de pig. act. l. si necessarias. §. vnius quia ibi obligatio ex vnius tantum persona peruenit in plures ⁊ ꝓ hoc. j. de publicanis ⁊ vectigali. l. fraudati. cũ si. Dy. de questione predicta plene dixi. C. de iure emphiteotico. l. ij. vbi de hac insurgit alia. sꝫ licet homo sit in pena onus tñ in pena legis videtur indistincte dicēdũ quod aliud in heredibus ⁊ aliud in persona defuncti cũ mitius agatur cũ. l. quaꝫ cum homine. vt. s. de arbitrijs. l. celsus. sed certe imo durius agitur vt
1 j. de iure pa. l. si libertus. sed alia ratio videtur hoc adiuuare† qꝛ pene hominis procedũt in volētes ⁊ pena legis in inuitos ⁊ ideo difficilius debet pena cõmitti cum procedit a lege ⁊ sic põt intelligi dicta. l. fraudati. §. fi. ⁊ ad hoc quod difficilius obligantur inuiti ⁊ mitius agat̃ cũ eis. s. qui satis. co. l. si fideiussoꝛ. §. si necessaria. de procu. l. procur. qui pro euic. fami. hercisc. l. qui erat. ⁊. j. de his qui. vt indignis. l. tutorē. Old. in glo. secunda in fi. hec. l. nihil facit sed debuit allegari ne fideiusso. dot. dentur. l. prima. Et hic fuit opinio Azo. ibi approbata secundũ ho. Jac. ⁊ Bald. distinguũt aut datur fideiussoꝛ pro dote saluāda ⁊ tũc nõ tenet̃ ⁊ sic intelligitur dicta. l. j. cũ si. aut datur pro dote restituenda. ⁊ tunc tenetur cũ cõferatur in tēpus soluti matrimonij quare cessat ratio dicte. l. j. ⁊. ij. eo. tit. ⁊ ita intelligitur. C. de dote caut. l. vlti. ⁊ de rei vxo. act. l. j. §. sed vt pleniꝰ. ⁊ ad hoc. s. so. ma. l. si constante. §. quoties. vbi de hoc ⁊ hanc tenuerunt odo. ⁊ Dy. de facto consulti de hoc dic plene vt not. ⁊ dixi dicta. l. j. ne fideiussores dotiũ dentur.

Colono. Ibi Jac. id est ab actione ex locato. Dyn. in glos. ibi in culturam gratia rei non fructuum presentis anni. Dynus. in fiñ. quod intellige vt ibi no. Old.

1 ☞ Heres diuidēs preciũ fructuarij nõ preiudicat fructuario.

1 **Is qui fundum.** †Diuisio ptij fructuarij facta per heredem non preiudicat fructuario. h. d. Dy. ibi respondisse ⁊ male. Dy. ibi eius. s. partis. Dy. ibi eam. s. vxorem fructuariam. Dy. ibi ego. scilicet iabolenus. Dy. ibi alteriꝰ. id est vxoris que erat fructuaria. Dy. in glo. vlti. in fi. cõtra. s. de iur. dot. l. cũ in fundo. §. vl. de act. emp. l. iul. §. idem celsus. ⁊ communi diuidũdo. l. cõmuni diuidũdo. §. si debitoꝛ. sol. dic quod ibi nõ preiudicat qꝛ iste nõ debuit prouocare. arg. s. de cõ. furtiua. ⁊ ideo. vel dic ꝙ mulier non fuit prouocata que debuit prouocari. Jac. qꝛ possidebat. in contrarijs autē qꝛ possidebat prouocatur.

1 ☞ Caput generale testamenti quod dicatur.
2 Uerba testatoris que ⁊ quando fideicõmissi petitionē inducant.
3 Libertas non debetur ex testamento pagani.
4 Uerba legis que a testatore proferuntur sic intelligi debēt vt aliquid operentur.
5 Legato non cedunt que mercis causa parata sunt.
6 Exceptio a regula regule naturam non ampliat.
7 Usufructuarius pro rata sua conferre tenetur ad reedificandam rem in qua habet vsumfruct.
8 Legatum non extinguitur causa impulsiua legandi remota.
9 Subrogatum eius naturam sapit cuius locum capit.
10 Usufructus prestari debet oneribus deductis.

Generali. Uerba narratiua seu adulatoria ad honoratũ seu legatarium directa non inducunt fideicommissi petitionē. h. d. Dy. ⁊
1 dic† ꝙ gñale caput est illa pars testamenti qua testõꝛ cauet velle seruari oĩa in testamēto disposita. Dy. ibi vt amici sitis no. quod expedit habere amicos in fi. q. verba non fuerunt dispositiua sed adulatoria que inducũt fideicõmissi petitionem: vt dixi in casu summario. ⁊ ꝓ hoc. s. de le. ij. l. titia cũ testamento.
2 in pñ. §. luciꝰ. vbi de hoc dixi. Dyn. ⁊ circa hoc sic distingue† aut a testatore proferunt̃ verba dispositiua ⁊ iducũt fideicõmissi petitionē. vt. s. de leg. ij. l. titia. §. pe. ⁊. l. peto in prin. aut enuntiatiua ⁊ tunc aut proferũtur ꝓpter alios aut propter se: primo casu nõ inducunt fideicommissi petitionē vt. s. de leg. ij. l. titia. in princi. ⁊ C. de milit. testamēto. l. ex his. secũdo casu aut verba diriguntur ad oneratum siue heredem ⁊ hoc constat aut ad oneratũ siue legatariũ ⁊ hic ꝯstat aut dubitatur an verba primo casu aut principaliter proferuntur in fauorem heredis ⁊ inducunt fideicõmissi petitionem vt. s. de leg. ij. l. cum pater. §. mando. aut principaliter in fauorem legatarij. ⁊ tunc inducũt fideicommissi petitionē vt. e. tit. l. lucius. §. quisquis ⁊. C. de falsa causa adiect. leg. l. j. secũdo casu quando constat quod ad legatariũ tunc non inducũt petitionē fideicõmissi vt hac. l. tertio casu quãdo dubitatur vident̃ directa ad oneratũ siue heredē ⁊ inducũt fideicõ. petitionē vt. s. de lega. ij. l. vnũ ex fa. §. fi. pe. contra hanc distinc. pe. que communiter cõmendatur ⁊ contra dicta Jac. de are. ⁊ Dy. in ista materia mirabiliter facit. j. de fideicommiss. liber. l. si alienus. §. Paulus. in expositione greci que ibi fit in gloss. vbi expresse colligitur quod verba adulatoria seu enuntiatiua directa ad oneratum inducunt fideicõmiss. petitionem dicunt aliqui quod ibi speciale fauore libertatis cuius fauore multa sunt inducta cõtra iuris rigorem vt. e. tit. l. generaliter. §. si quis seruo. sed hanc so. tollere videtur. l. ex his verbis. C. de testamento militis. que in libertate lo-
3 quitur† ⁊ dicit libertatē non deberi ex testamēto pagani ⁊ speciale tunc testamento militis. sed dici posset qꝺ in. d. §. Paulus. verba erant prolata principaliter propter se in. l. ex his verbis incidenter ꝓpter aliũ. sed contrariũ innuit. d. le. ex his. nec video quare in libertate magis debent operari in vno casu quã in alio. nisi forte fugiēdo dicamꝰ qꝺ hec verba ad oneratũ directa erãt obscura ⁊ dubitatiua vnde dicit puto te felicē ⁊c. in. §. Paulꝰ. erant magis clara ⁊ certa ⁊ iõ ibi disponunt licet fuerũt directa ad honoratũ hic non. sed nec ista sol. bene me satiat ⁊ adhuc dubito de isto contrario pe. de hoc plenissime dixi. C. de testamētis. l. verba testamenti. ⁊. j. de dona. l. ex hac scriptura ⁊ de le. ij. l. peto. ij. rñso.

4 **Filios.** †Uerba legis a testatore prolata sic interpretari debemus vt aliquid operent̃ alias dispositio foret inutilis. h. d. Dy. vel sic substitutus vsufructu. prefert̃ illi ad quem venturus est iure consolidatiõis. h. d. ibi constituit mater. gl. non habuit hanc dictionē mater. ⁊ iõ subaudit Dy. ibi pertineat: scꝫ vsufru. Dyn. ad filiam. pro alijs ad premortui filij heredes ibi pro portiõe hereditatis. i. prõ ea parte qua est heres. Dy. ibi in vicē portionũ. i. ſm portionē partiũ hereditatis Ol. ibi. qꝺ. i. qꝛ dy. in gl. s. oim. dy. in fi. sed dic vt ibi. ⁊ tãgit̃ in gl. C. de inof. testã. auf. nouissima. Dy. Et Jacob. de bel. in glo. hec responsio. in fi. non iure substitutionis dy. in gl. vl. in fi. ꝓuenit ergo ad filiã iure substitutionis cum filia superstes sit. Dy.

5 **Uxori.** Usufruct. †mercis causa parata non cedũt legato ⁊ posteriora derogãt prioribus. h. d. vel sic appellatione eorũ q̃ sunt in domo vel in fundo nõ continent̃ ea que sunt ibi causa mercandi: sed tantũ ea que ibi sunt ad perpetuum vsum hoc primo. verba posteriora in testamento prolata restringũtur precedētia ⁊ eis derogãt hoc secũdo Dy. ibi sensisse testatorē nisi omnia ibi essent vendibilia seu mortis causa ⁊ nulla erãt vsus perpetui causa quia tunc secus vt. j. de auro ⁊ argento leg. l. pediculis. §. idem cum sequeretur ⁊ facit ad hanc. l. C. de verbo. sign. ⁊ quod ibi no. ⁊ dixi. item est hic argumentum quod in generali obligatione bonorum non veniãt res quas quis habet pigno. causa pro hoc. s. de le. ij. l. suos. ⁊ de pign. l. cum tabernam. Jacob. Et hic satis dixi. C. de iur. dot. l. vbi adhuc. versic. querit Jacob. de are. deinde collige ex versic. respondi excepto argento
6 †quod exceptio a regula nõ habet ampliare naturam regule. exceptio enim facta in legato non facit vt in generali legato contineantur ea que de sui natura in generali legato non cadunt. licet enim exceptio confirmet regulam in non exceptuatis non tamē ampliat vt faciat sub ea comprehendi que de sui natura nõ comprehenduntur. nam quanuis hic exceperat argentum tantũ non tamē propterea cedũt legato mercis causa parata que exceptuata non sunt quia de sui natura non cedunt. pro hoc. j. ad trebel. l. lucius. §. pe. ⁊ sic est argu. pro statuto quo cauetur quod infantes ⁊ pupilli non admittantur ad accusandum nunquid per hoc videatur alijs permissum qui de iure communi non admittuntur ⁊ certe non. Old. itē facit iste. §. quod si testatoꝛ legauit vxori vsum fructũ omnium bonorum ⁊ alijs legauit aliquos duos fundos quod in illis fundis vxoꝛ non habeat vsumfruc. ⁊ qꝛ species derogat generi ⁊ pro hoc de fundo instructo. l. quesitum. §. fi.

7 **Lucius.** †Usufructuariꝰ tenetur conferre ad reedificãdam rem per ratã vsufruc. h. d. Dy. vel sic vsufructua. tenet̃ conferre ad expensas domus facte gratia fructuũ colligendorum. h. d. ibi edificauit. i. reedificauit Dyn. in glos. j. in fi. quidam habent titius testamento. sed dicere debet titius meuio. in glos. pro rata in fi. Op. quod non agat vt. C. de rei ven. l. si quis sciens. sed ibi impendit nomine suo proprio hic suo. i. fructuarij. ⁊ eodem modo respōde ad. l. in hoc iudicio ⁊. l. si quis cuꝫ estimaret. s. communi diuidundo. dy. ⁊ de hoc. s. de vsufr. l. titiꝰ.

a 8 **Duas filias.** a †Remota causa impulsiua legãdi nihilominus durat legatũ sed si esset finalis finiret̃. h. d. ⁊ ad hoc facit. j. de alimē. lega. l. alũne. §. ab heredibus Ol. in glo. quod forte ibi inspicias. dixit eñ ꝓ eo. ꝓ quo tibi ⁊c. Dy. ibi qꝺ cõtrariũ nõ ꝓbat. ⁊ ſm hoc ista fuit cã fin. qua finita extinguit vsuf. nisi ꝓbet cõtrariũ. vel dic ſm Dy. ꝙ fuit cã impulsiua q̃ i dubio ꝓsumit̃ vt. j. de dona. l. ij. qua finita nõ finit̃ vsuf. nisi manifestissime ꝓbat̃ ꝯtrariũ vt lr̃a dicit ⁊ sic stat lr̃a ꝓprie.

a ☞ Duas. ad de ad elucidationeꝫ istiꝰ. §. Andr. bar. in addi. ad bar.

9 **Heredis.** †Legatũ vſufr. ſubſtitutũ in locũ annui legati eius ſapit naturã. h.d. Dyñ. ꝛ trahitur iſte. §. per glo. ad duos intellectus. ſecundũ primũ dic quod dixi in caſu ſũmario. ſecũdũ hoc dicit ſi moriatur legatari⁹ cui relictũ eſt annuũ legatũ pro vltimo anno trãſmittat ad heredez petitionẽ legati. ibi defuncto eo. ſ. filio. Dy. ibi reliqua. i. ea que erant debita pro pẽſione illi⁹ anni quo moritur fili⁹. Dy. in gl. vlt. ibi percepit. ſ. heres ſeie. Dy. in fi. vnde vſuf. hic fuit ſubſtitutus loco legati ꝛ ſic ei⁹ naturã ſequit̃ ꝛ ſecũdũ ei⁹ naturã tranſmittit̃ vt. ſ. ti. px. l. in ſinglos ꝛ. l. a nobis. ſ꜡ cõtraria de vſuf. ſimplici loquũt̃.

10 **Vſufr.** Certe partis. †vſuf. debet preſtari deductis oneribus. h.d. Dyn. vel clari⁹ ſoluendo eſtimationẽ ei⁹ quod legatũ eſt liberatur heres ꝛ eã preſtare debet deductis tributis et aliĵs oneribus. h.d. Dy. in fi. i. ante ſolutionem quantitatis legate detrahendã. Dy. in glo. vlti. in fi. Et per hoc videtur ceſſare oppoſitio quod vſuf. ſoluere debet vt. ſ. e. l. quero. preterea ibi quãdo vſufructuari⁹ poſſidet ſ꜡ pcepit eſtimationẽ. Dyñ.

Sempronio. In fin. ibi ſempronio ab illo herede cui erat domus prelegata Dy. in glo. ſ. ſemprõnio ibi. l. ſi aliĵ. ꝛ per hoc pt꜡ o. ꝯrĩ de. l. diuus. §. l꜡. ſ. de vſu ꝛ ha. Dy. ſ꜡ vr̃ qđ per legatum domus quod eſt ſpeciale derogetur legato ſemproniĵ quod eſt generale vt. ſ. de le. iĵ. l. vxorem. §. codicillis ꝛ. §. feliciſſimo. ſed dic quod aliud continetur in generali legato ſemproniĵ ſcilicet habitatio. ꝛ aliud in legato ſpeciali: ſc꜡ proprietatis domus licet ap. domus cõtineatur etiã habitatio. arg. ſ. eo. l. ſi titio ꝛ. l. ſi aliĵ. ꝛ ſic minus operatur tacitũ quã expreſſum ar. contra. ĩ. de auro ꝛ argento le. l. iĵ. j. reſponſo. ꝛ ideo dic vt dixi. d. l. ſi aliĵ. ſ. e. ſicut enim vſuf. eſt pars integralis domus ſic fructus dom⁹. Ol. ꝛ not. quod in toto integrali generi per ſpeciẽ non derogat̃ ꝛ ad hoc ſepe allegat̃ ꝛ no. etiã glo. que incipit. ſ. ſempronio.

Ex his verbis. Que ſequuntur. Dyn. ius facit. ſ. ibi ſeio. alias ſei⁹ ꝛ male Dyn.

1 Legato repetito repetitur ei adiecta conditio.
2 Ius accreſcendi in contractibus locũ nõ hr̃e qualiter intelligat̃.
3 Ius accreſcendi quando locum habeat inter viuos et in vltima voluntate et quando non.
4 Fideicommiſſum a curatore inutiliter dato relictũ eſt validum.

1 **Codicillis.** †Verba que inducunt repetitionem precedentis legati inducunt etiã repetitionem conditionis precedenti legato adiecte. h.d. Dy. ibi. ad nouiſſimum. i. ad eum qui vltimo deceſſit Dy. ibi vti. i. ſicut Dy. ibi quo ad. i. donec Dyñ. et eſt ar. iſte. §. in fin. ꝙ ſi concedatur aliquibus emphiteoſis eo pacto vt poſt mortẽ eorũ reuertatur ad dñ꜡ quod vno mortuo portio eius non redeat ad cõcedentem ad idem q꜡ pluralis elocutio nõ verificatur in vno vt. ſ. de teſti. l. vbi numerus ꝛ q꜡ cum ſignificatio ſumitur ex vniuerſo ꝛc. vt. ĩ. de rebus dubiĵs. l. ſi is qui ducenta. §. vtrũ ad idem. ſ. de vſufr. accreſcen. l. inde neratius. §. nõ ſolum ꝛ. l. ſi mulieri de hered. inſtitu. l. liber homo. §. cum quis. de impuberũ ꝛ aliĵs ſubſtitu. l. penul. ꝛ vide quod ibi plene not. et dixi. de le. iĵ. l. qui concubinam. §. ſi ſtichus. ꝛ pro hoc. ſ. de le. iĵ. l. titia ſeio. §. ſeia commum diuidun. in princ. ꝛ de vul. ſubſtitu. l. qui duos econtra quod redeat quia quod iuris eſt in toto ꝛc. vt. ſ. de rei ven. l. que de tota ꝛ pro hoc ad trebel. lucius. §. gaio. de leg. iĵ. l. vlti. §. filium. ꝙadmodum ſeruitus amittatur. l. aquam. de cõditio. ꝛ demonſtr. l. falſa. §. ſi. vbi de hoc. de iniuſto teſta. l. penulti. et de here. inſtitu. l. hoc articulo. preterea facta videtur conceſſio pro virili: vt. ĩ. de duobus reis. l. reos et. C. ſi plures vna ſentẽtia fuerint condemnati. l. j. ergo non eſt locus iuri accreſcendi. vt. ĩ. de verb. ob. l. ſi mihi ꝛ titio. vbi de hoc dixi ſolui poteſt queſtio predicta per. l. idem erit ꝛ. l. ſe. ꝛ. l. vtrum portio. in prin. ĩ. de aſſignan-
2 dis libertis. de leg. iĵ. l. titia. §. ſeia. non ob. †quod in contractibus non habeat locũ ius accreſcendi vt. d. l. ſi mihi ꝛ titio vbi de hoc dixi plene q꜡ verum eſt quo ad proprietatem non quo ad vſumfru. qui potius accreſcit rei ſeu alteri parti quam perſone ar. ĩ. de excep. rei iudi. l. ꝛ an. e. §. j. ꝛ de vſufruct. ꝛ. l. ſi titio. §. j. ꝛ iſte cõtractus videtur ſimilis vſufr. conſtituto inter viuos vbi habet locu꜡ ius accreſc. vt. ſ. de vſufr. accreſc. l. j. §. j. ꝛ ibi no. Dyn. ad hoc vide quod no. ꝛ dixi. d. l. pe. C. de impuberũ ꝛ aliĵs ſubſtit. ꝛ vide in ſpeculo de locato. §. nunc aliqua. verſi. lxix. predicta etiam faciunt ad ſimilem queſtionem quã dicit Ray. ſe habuiſſe de facto. eccleſia conceſſit fundum titio et filiĵs ſuis in emphiteoſim: vnus ex filiĵs deceſſit poſt mortem patris: queritur an pro ſolido alteri fratri accreſcat an eius portio reuertatur ad eccleſiã. ſuper qua queſtione ſic diſtinguit ꝛ per hoc dicit haberi an inter viuos locũ habet ius accreſc. de quo no. ſ. de vſufruc. accreſc. l. j. §. interdum et plene dixi. d. l. ſi mihi et titio. de ver. ob. ꝛ. C. quando non petẽtiu꜡
3 partes petentibus accreſcant. l. j. †dicit enim aut loquimur ĩ his in quibus poteſt fieri plena acquiſitio ꝛ tunc aut loquimur in caſu quo iam facta eſt aut in caſu quo adhuc facta non eſt. primo caſu ceſſat ius accreſcendi ꝛ inter viuos ꝛ in vltima volũtate. vt d. §. interdum. et hoc caſu in queſtione noſtra ad partem fratris mortui alter frater per ius accreſcendi admitti nõ poteſt vt. d. §. interdũ ſed bene poteſt admitti iure ſucceſſoris vt in vſibus feu. de vaſallo decrepite etatis. ſi vero adhuc acquiſitio non eſt facta tunc in vltima voluntate habet locum ius accreſcendi vt. d. l. j. C. quando non petentium partes ꝛ. ſ. de leg. iĵ. l. re coniuncti. ſi autem inter viuos tunc aut queritur an habeat locum ius accreſcẽdi ꝛ tunc regula eſt quod in cõtractibus locum non habet vt. d. l. ſi mihi ꝛ titio. de ver. ob. fallit. C. ſi imperialis libertatis ſocius ſine herede deceſſerit lib. x. ꝛ. ĩ. de aſſignandis libertis. l. vtrum. nec his obſtan. hec notata per. Dy. quia verius eſt quod no. per eum. d. l. ſi mihi ꝛ titio ꝛ. d. l. luci⁹. §. gaio. ad trebel. vel alia queſtio. Dy. formatur vt poſt mortẽ eorum ad eccleſiam rediret vnde hoc caſu videntur duo dicta ad inuicem repugnantia vnũ eſt quod pluralis locutio reſoluitur in ſuas ſingularitates. vt. ĩ. de conditio. ꝛ demon. l. falſa. §. ſi. ꝛ facit pro eccleſia ꝛ. l. hoc articulo. ſ. de heredibus inſtituendis adeſt quod pluralis locutio non eſt vno contenta vt. d. l. vbi numerus. ſ. de teſtamentis ꝛ ad veritatẽ pluralitatis nõ ſufficit vnũ eſſe. vt. ſ. de conditio. inſtitutis. l. ſi heredi plures: ꝛ hic faciebant pro alio fratre ita quod verba Dy. non obſtant in glo. per hec verba in fi. videtur etiam repetere illud quod dictum eſt. ſ. quod ad nouiſſimum perueniat ꝛ ex hoc ſequitur determinatio vltime queſtionis. Dyn. in glo. conditio ergo ſcilicet quod ad nouiſſimum perueniat. Ol. ibi repetita creditur ex virtute illorum verborum hoc amplius que precedentium repetitionem inducunt conditionum ꝛ dierum. vt. ſ. de leg. iĵ. l. in repetendis ꝛ. l. ſi ſit ꝛ. l. ſi tibi pure. ꝛ ſic non ob. de lega. iĵ. l. fi. §. filium que videtur obſtare. licet. ĩ. allegetur pro concor. Ite꜡ propter copulam ꝛ que inducit repetitionem precedentium. vt. ĩ. de vino tritico ꝛ oleo leg. l. ſi cui. §. cui dulcia. Old.

4 **Qui ſemproniam.** †Et fideicommiſſum relictum a curatore inutiliter dato valet. h.d. Dy. ibi. an tertias quamlibet tertiã. Dy. ibi. acceptus ſit. i. confirmatus. Dyn. ibi: confirmaſſe quia confirmatione non facta idem iuris eſſet. vt. ſ. de leg. iĵ. l. peto. §. mater ꝛ vide que ibi no. ꝛ facit: ſ. de cõfir. tut. l. ſi. Old. in glo. vlti. ibi. l. ſi heredes. §. ſi. ꝛ. l. turpia. Dyn.

1 Dictio tunc temporis extremitatem ſignificat.

1 **Vxori.** †Dictio tunc denotat temporis extremitatẽ. h.d. Dyn. ꝛ hoc vide in alphabeto dictione ꝛ. ĩ. de condi. ꝛ demõ. l. iiĵ. tunc ibi eſſe deſierit ꝛ hoc fuit non tantum cõditio ſed etiam dies que expectantur vt. ĩ. de ver. oblig. l. in illa vſufruc. ibi petitio iam. i. ſtatim non expectato quinquennio. Dy. in glo. vl. in fi. ꝛ. ſ. titu. j. l. liberto. §. ſi. Dy. ſed dic vt ibi no. ꝛ ad. l. aliquando. §. fin. reſponde quod ibi euẽtus ꝛ medium tempus nihil operatur quia nõ erat perſona cui acquireret̃ cum effectu actio contra mulierẽ hic autẽ eſt perſona heredis cui poteſt acquiri medio tẽpore. Iac. vel dic quod ibi improbatur tote obligationis ſuſceptio vt. e. ti. l. ſi mulier contra ſenatuſconſul. ꝛ ideo debitor ex prima obligatione remanet obligatus hic autẽ ante diẽ pactum nullũ ius petendi habet propter dictionem tunc que extremitatem temporis denotat vt dixi in caſu ſummario ꝛ probatur. ĩ. de cõditio. ꝛ demon. l. iiĵ. Ol. ad. l. fundus reſpõde quod ibi legatũ proprietatis fuit ꝛ pure relictũ. Ia. de bel. vel dic quod illa videtur cõcordare. nã ꝛ ibi vſuf. ꝛ penes illũ penes quẽ reſidet proprietas ꝛ hic idẽ eſt. Old. item no. ĩ. ad trebel. l. filio. §. ſi. vt ibi no. per Dynum.

1 Vſucapio non impeditur per facti errorem.
2 Eſtimatio rei aliene legate an debeatur.

1 **Sticho.** †Error facti vſucapionẽ non ĩpedit. hoc pmo. ſcđo dicit qđ q h꜡ ius in re rẽ legãdo vr̃ legare ſolũ ius qđ h꜡ ꝛ nõ aliud ꝛ illo iure cũ pſona extincto legatũ fit inutile. h.d. ibi ꝛ cũ is. ſ. ſtichus. Dy. ibi. lucio titio q mortuus fuit anteꝙ ſtichus faceret teſtm̃. vt in. ſi. l. pt꜡. Dy. ibi acquiſiuiſſe. ſ. dñium vtile p pſcriptionẽ. Dy. ibi auferri poſſit q꜡ nõ preſcripſerũt Dy. ꝛ ſic poterat auferri per heredes primi teſtatoris vt in fin. l. Dyñ. prima eñ queſtio eſt an poſſint preſcribere. ſcđa ſi ablatus eſt eis q꜡ nõ preſcripſerunt an habeãt regreſſum cõtra heredes ſtichi legantis. Old. Ibi reſponſum eſſe. ſ. qđ acquirere poſſunt preſcribẽdo. Dyñ. ibi acquiſitio ceſſaſſet q꜡ fuerũt cõuenti ante preſcriptionẽ cõpletam
2 Dy. Op. pmo †quod re aliena legata eſtimatio debeat̃. ſcđo op. qđ ea euicta de euictione agat̃. tertio oppo. qđ cum legauerit cõiunctis perſonis ꝛc. que omnia expediuntur in vltima gloſ. Old.

Indefinita

1 ☞ Indefinita eqpollet vniuersali in legato vsufructu bonorū.

a **Vxori mee.** a Legato vsufructu bonorū in-
definite debetur omnium bono
1 rū vniuersaliter † ꝛ sic indefinita equipollet vniuersa
li.h.d. Dy. ibi oīm.s.vsumfruc. Dy. in fi. que sunt vl
tra debitā iure nature. Dy. ꝛ facit hec lex qđ si ma
ritus cōstituat vxorem dominā ꝛ massariā ꝛ vsufructuariā quod
debeat habere vsumf. oīm bonorū ꝛ rerū quod tamē nō est verū
vt plene not. ꝛ dixi. C. si secundo nupserit mulier. l. j. ibi videas in
glossa. j. ibi eadem. l. scimus debet dicere in eodem tit. l. scimus.
§. de inof. test. ꝛ pro hoc. C. de excu. tut. l. cum tutores in fi. ꝛ ibi in
glo. ꝛ. s. de vsufruct. l. omnium bonorum. ꝛ ibi dixi.

1 ☞ Usufructus non differt ab annuo fructu: vterqꝫ enim morte
finitur.

Fundi. Quatuor questiones per ordinem po-
nit ꝛ earum decisiones. Dy. vbi lega-
1 tario. i. vxori testatoris. Dy. ibi reficere predium. i. do
mū que erat Dy. ibi que distat. i. in quo Dy. Opp.
quod aliud pro alio solui non possit vt. s. si certum petatur. l. ij. ꝛ
dic vt ibi no. ꝛ. C. de solutio. l. eum a quo. ꝛ plene dixi in. l. nō am-
2 plius. §. fi. de leg. j. que hic allegatur in glo. vlti. ibi in suum preiu
dicium ar. s. eo. l. is qui. venditio tamen videtur tenere etiam pro
hibente fructuario vt no. j. de doli excep. l. apud celsum. §. quesi-
tum. Dyn. ibi. vt in eis no. quia hic de manu heredis ibi a seipso
vsumfr. percipiebat. Dy. op. de. l. cū ita. j. e. ꝛ. s. de vsufr. l. si quis
1 ita legauit. † sed dic ꝙ inter vsumfr. ꝛ annuū fructū non est diffe
rentia qꝛ vtrūqꝫ morte finitur sed refert vtrū percipere debeat de
manu heredis an a seipso: nam primo casu pōt heres vendere vt
hic ꝛ. s. e. l. patroni. scđo casu non in primo casu refectio pertinet
ad heredē in scđo ad fructuariū vt. s. de vsufruc. l. hactenus. ꝛ. s.
e. l. generali. §. lucius. itē primo casu est obligatio personalis non
confessoria vt. s. si vsufruc. peta. l. vti frui.

Filios. Ubi non est ingressus non potest esse re
gressus. h. d. Dy. Opp. s. eo. l. g fructus
sed hic legauit res ibi fructus rerum. Dy.

1 ☞ Dictio ꝛ, dictioni cum equipollet.

1 **Tali cum illo.** † Monosyllaba ꝛ, ꝛ mona
syllaba cū equipollent quā
tum ad inducendū coniunctionem verbalē. h. d. Dy.
inter personas legatariorum ꝛ vide. s. depositi. l. j. §.
que deposit. ꝛ. C. de impuberum ꝛ aliis substitut. l. fi. cum ibi no-
tatis. ꝛ de le. j. l. titie textores. §. nihil ibi gl. vlt. ibi de vsufr. leg. l. si
cui imo est de fundo instructo ꝛ instrumento legato. Dy. ꝛ dicit
glo. sol. ibi sed certe ibi non inuenies hoc contrarium solutum li-
cet so: colligi posset ex gloss. j. ibi posita ꝛ ex notatis dicto. §. nihil
in. l. titie textores. vel posses dicere quod aut monosyllaba ꝛ, vel
cum: ponitur inter res quarum natura est quod vna accedat alii
ꝛ tunc est differentia inter ea vt. j. de peculio leg. l. ij. ꝛ. iij. alias se
cus vt hic secundum an. pi. vel dic aut ponuntur inter personas
aut inter res: ꝛ ista duo membra persequere vt dixi. d. §. nihil. aut
adiunguntur actui alicuius verbi tunc, aut intrinseco circa sub-
stantiam obligationis ꝛ differtur quia si fit per ꝛ: non valet si per
cum sic vt. j. de verb. ob. l. centesimis ꝛ. s. de leg. iij. l. fideicommis-
sa. §. si sit. sed ibi non loquitur de et ꝛ cum: sed de si ꝛ cum, si circa
actum extrinsecum tangentem substantiam obligationis nō dif
fertur vt. s. de con. indeb. l. qui promisit si actum executionis aut
tacite intelligitur ꝛ tunc differunt vt in. ll. allegatis in gloss. in di-
cta. l. qui promisit alias secus secundum Cy. in. d. l. qui promisit
item opp. de. l. fi. §. titia. de libe. le. ꝛ so. vt ibi.

Cum ita. Fructus annuos fundi legare vel
vsumfruc. legare paria sunt. Dyn.
ibi do lego secus si dixisset dari volo quia tunc nō es-
set vsufruct. dixi. s. e. l. fundi ꝛ sic cessant contraria qꝛ
hic recipiebat manu propria non de manu alterius.

1 ☞ Fructus per colonum in fundo sati an post terminū effician
tur domini.

1 **In fructu.** In gl. prima ibi. §. vis maior. ꝛ
sic videt † quod fructus qui fue
rint in fundo sati per colonū post terminum locatio-
nis sint domini. pro hoc. s. si certum petatur. l. si quis
nec causam. §. penult. ꝛ. j. de fur. l. inficiando. §. fi. ꝛ si vltra termi-
num suum non colliguntur fructus licet infra terminum sint sa
ti. Jac. in. eo. glos. in fi. notabilis est in glo. hoc credo verum si fe-
cit vt in domino noceret vt. j. de aqua plu. arcē. l. j. §. deniqꝫ. si au
tem fecit vt sibi prodesset nō tenetur vt hic. sed quid si de vtroqꝫ a
considerauit. scilicet vt sibi prodesset ꝛ dño noceret rñdeo si plus
nocet dño quam sibi prosit tenetur. si vero plus sibi prosit quam
dño noceat non tenetur. pro hoc. j. de riuis. l. labeo. Jacob. ꝛ pro
hoc. j. ad trebel. l. ij. §. tractatum ꝛ facit hec lex ad id qđ sepe vidi
de facto qñ sacerdotes infirmantur quod heredes dubitant de
morte colligunt fructus immaturos.

a ¶ Uxori Ad de bal. in. l. fi. de indi. vidui. tollen.

¶ De seruitute legata vrbana ꝛ rustica Rubrica.

1 ☞ Uia legari potest fundum communem habentibus.
2 Domini capacitas debet attendi in legato quod fit seruo.

Super rubrica. Habens duas
domos quarū
vna ferebat onus alterius si ambas legat vnā
vni alterā alteri, tenet inferior onus ferre sicut
1 prius. j. e. l. j. † qđ legari possit via habētibus fun
dū cōmunem. j. e. l. ij. quatuor casus in qbus nō
tꝫ legatū vie quia sui natura est indiuisibilis ꝛ non pōt deberi in
dño predij. j. eo. l. si fundus. si qs habens duas domos habētes
mediū interiectum parietē eas legat duobus paries est cōis nō
2 iure seruitutis. j. e. l. si quis duas. † in legato relicto seruo specta
tur capacitas dñi: quantū aūt ad rē legatā persona serui. j. e. l. ꝛ
si maxime. seruitus realis contēplatione persone relicta extingui
tur extincta persona. j. eo. l. pater. in seruitute vie legate quilibet
heredum tenetur insolidum. j. eo. l. fi.

Qui duas. Ibi num. i. an. Dy. ibi cōtinen-
tur. i. an inferior debeat superio
ri seruitutem oneris ferendi. Dyn. ꝛ legas sic vt expo
nas contineret. i. includeretur loco. i. in legato superio
ris taberne oneri ferendo. i. ad onus ferendū siue seruitutē oneris
ferendi. Old. ibi ne hoc. i. an hoc. s. qđ inferior debeat seruitutē su
periori. Dy. ita. i. demū Dy. ibi imposita a testatore legante vtrā
que domū. Dy. in fi. subaudi ꝛ verū est vtroqꝫ casu. Dy. in gl. ij.
ibi in eo qđ alias ita qđ. Dy. in glo. vlt. ibi in princ. huius. l. secus
forte in seruitute vie que non vr̄ eo ipso imposita qñ fundus est
retentus vt. s. si ser. ven. l. si testatrix ꝛ de le. j. l. seruū filij. §. vlti. er-
go si ambo fundi sunt legati non hꝫ vnus actionem ꝯtra alium
vt ibi colligitur. Jac. quod forte verum est si aliunde viā habebat
alias secus vt. s. tit. proxi. l. damnas. §. j. in eadem gl. in fi. ꝛ. s. de
leg. iij. l. si cui edes Jaco.

Fundum. Quod commune est meū est. h. d.
de quo dic vt dixi. s. de leg. j. l. ser
ui electione ibi. habentibus pro indiuiso. Dy. ibi stipu
latur ad fundū communē dominorū. Dy. ibi extite-
rint etiā ante constitutionē vie. Dy. in glo. vltima ibi per partes
etiam indiuisas. Dy. ꝛ vide. j. eo. l. ꝛ si maxime.

Si fundum. Quatuor ponit casus. pmus
si primo legat fundum cum
via. secundo eundem fundum sine via in quo distin-
guitur. Nam si concurrat secundus ad legatū fundi
erit inutile legatum vie relictum. primo si nō repudiat: valebit le
gatum vie. secundus casus est si legat viam pure ꝛ fundū sub cō
ditione. tertius casus est si partem fundi pure ꝛ partem sub con
ditione: ꝛ viam pure ꝛ his duobus casibus si cesserit legatū vie
conditione pēdente inutiliter cedit. Quartus est quando vni de
duobus consortibus legat viā pure ꝛ alteri sub conditiōe: ꝛ pen-
dente cōditione moritur ꝛ in quolibet patet propria ratio. nam
primo casu concurrente secundo ad legatum fundi reperitur pri
mus cui legata est via: dominus partis pro indiuiso tantum cui
non potest acquiri seruitus. Si repudiat secūdus primus est do
minus fundi insolidum totius ꝛ ideo potest ei acquiri seruitus.
in secundo casu est ratio quia inutiliter cedit dies vie legate cum
ille cui legatur non sit dominus predij conditione pendente. in
tertio casu est ratio quia pendente conditione alterius partis est
dominus partis tantum pro indiuiso cui non potest acquiri ser-
uitus fundo communi. Dyn. ibi fundum cessurum quia meuius
legatarius vie habet dominium fundi solum pro parte diuisa.
Ray. ibi per partes incertas ꝛ indiuisas. Dy. alteri cui erat fun
dus sine via relictus. Dynus. ibi omisisset. i. repudiasset legatum
fundi ꝛ alias est in litera emisset. Dy. ibi magis videbatur quia
per omissionem videbatur ei nunꝙ fuisse legatum sed solum pri-
mo vt. s. de le. j. l. seruum filij. §. j. ꝛ sic meuius legatarius vie hoc
casu dominium fundi legati habebat insolidum. Ol. ibi legasset
etiam in initio. Dy. ibi viam pure. s. eidem persone. Dyñ. ibi pro
parte incerta ꝛ indiuisa. Dy. ibi pro parte sub conditione subau
di legasset idem persone. Dy. ibi pendente ea scilicet conditione
fundi legato adiecta. Dyn. ibi legati vie. Dyn. ibi dies cessisset
quia adita fuit hereditas. Dyñ. ibi vie legatum quia cedit eo tē

pore quo dominium fundi non pertinebat ad legatarium Dyn.
vel dic aut inuenietur quesita sine fundo cui debebatur vt in pri
mo casu contra.l.s.communia prediorum.l.j.aut quesita parti
fundi pro indiuiso:vt in secũdo casu contra regulam.s.de serui-
tuti.l.pro parte.Oldr.ibi.ꝛ pendente conditione adiecta legato
vniꝰ.Dy.ibi decessisset testator supple ꝛ postea adita fuisset he-
reditas.Dy.ibi:alterius legatarij prima cui erat via sub condi-
tione legata ꝛ in eius persona cõditio non extiterat.Dy.in fi.qꝛ
cum alterius conditio nondum extiterit per vnũ solum puta per
eum cui est pure legata via,queri non potuit vt.s.de seruituti.ru
sti.pred.l.si vnus.Dy.in gl.scꝫ testator ibi.l.in fi.sed iste loquun
tur quãtum ad petitionem principij gl.quo ad transmissionem.
Nec obstat quod de seruitute personali dꝛ quia illud est iõ quia
ille non possunt trãsmitti ad heredes vt.s.tit.proxi.l.sempronius
Jac.vel dic ſm Jaco.de bel.quod fictione iuris cedit a morte vt
hic:sed veritate inspecta ab adita hereditate vt.d.l.si.vbi de hoc
Jac.de bel.in fi.ꝛ ibi tenet gl.quod idem est in realibus quod nõ
est verum.Dy.ꝛ dic vt ibi plene dixi licet glo.notat contrarium
ꝛ male.j.eo.l.fi.

1 ☞ Jure tenere dicitur qui rem cum alio communem habet.
2 Res communis nemini dominorum seruit.

1 SI is qui duas. †Qui habet rem com-
munem cum alio dici-
tur iure tenere.h.d.ibi ideoqꝫ:scilicet quia prohibitio
iure seruitutis non vendicat sibi locum.Dy.ibi de ea
re:id est de cõmuni pariete.Dy.in glo.siue domibus ibi in tigno
protenso:nam illud est commune pro indiuiso.Dy.in gl:subau-
2 di in fin.†nam res communis nemini dominorum seruit vt.s.de
seruituti.vrban.pre.l.in re communi Dy.

1 ☞ Persona serui inspicitur quantum ad res que legantur.

a ET si maxime. a Ibi ex ꝑsona duorũ
inspecta capacitate vł
impedimento ꝑsone dñi.Dyn.ibi sic†qꝛ quantum
1 ad res que legant̃ inspicit̃ persona serui vt ita de-
mũ valeat si res legata posset ei libero legari.Dy.
in fi.qa nec ei libero posset legari qa extraneo ad predium extra-
nei non põt seruitus legari.Dy.in gl.vlti.ibi que sunt ꝫ ꝛ que sit
ratio diuersitatis dic vt no.C.de condi.inser.l.si vxorem ꝛ de leg.
j.l.iul.in fi.ꝛ est ratio quia in stipu.interuenit factum serui etiam
vr̃ interuenisse factum dñi vt insti.de inuti.stip.§.post mortẽ:sed
in legatis non interuenit serui nec dñi factum.Dyñ.

a ¶ Si maxi-
me.Adde ad
hoc.l.ꝓcedat
in ꝫcti.vt per
tex.in.l.proin
de.§.fin.de sti
pula.

1 ☞ Seruitus que persone contemplatione relinquitur cum per-
sona extinguitur.
2 Seruitus predialis denominatur a predio dominante.
1 PAter. †Seruitus ꝑdialis contẽplatione per
sone relicta extinguit̃ cum ꝑsona.h.d.
Dy.ibi:alioqui.i.si vir per domum transire prohi
beat̃.Dy.ꝛ no.quod iura personalia pertinentia
ad vxorẽ vel eorũ vtilitas transit ad virum viuen-
te vxore vt hic ꝛ de vsu.ꝛ ha.l.ceteruꝫ.§.j.qd facit ad questionẽ.
Si concessum est mulieri qd habeat vitã suam in quodã mona-
sterio si accipiat maritũ ꝙ etiam maritus debeat habere.Jaco.
in gloss.i.in rem.in fin.vt de seruituti.vrban.pre.l.j.Et dic aut est
seruitus personalis ꝛ certe persone cõtemplatione relicta ꝛ tunc
extincta persona extinguitur seruitꝰ.vt.s.de annuis leg.l.in sin-
gulos.ꝛ instituto de vsufr.§.finitur.alias est predialis ꝛ contem
platione predij imposita ꝛ non finit̃ lꝫ persona finiatur vt.s.quẽ
admodum seruitu.amit.l.iura prediorũ.aut est seruitus que de
sui natura est predialis tñ contemplatione certe persone relinqui
tur ꝛ tunc extincta persona extinguitur vt hic ꝛ de serui.rusti.pre
dio.l.pecoris.ꝛ plene tractabitur.j.de gli.lega.l.mela.§.quidam.
2 Dy.in glo.i.in rem in fi.†quia seruitus denominatur a predio
dominante vt not.s.de serui.vrb.predi.l.j.in fi.ꝛ facit.j.de aqua
plu.arcen.l.j.§.apud labeonem.in gl.vlt.ibi si fundus dꝫ dicere.si
fundum sub conditione Dy.ibi.l.qui binas.istud qui nõ debet
esse quia lex incipit binas.Dy.
CUm a pluribus. In fi.scꝫ insolidũ
in gl.vlti.in fi.ista
glo.male dicit vt no.ꝛ dixi.d.l.si fundum.Dyñ.

¶ De dote prelegata. Rubrica.

1 ☞ Dotis prelegato inest quod actioni de dote inerat.
2 Filius ex prelegato dotis non tenetur ad onera hereditaria.
3 Dos ꝑlegata non retinet̃ ꝓpter res donatas vel vtiles impẽsas.
4 Amici sunt in maritandis filiabus consulendi.

SUper rubrica. Difficilis est
tit.iste hic fi-
1 nit̃ quartus pũctus.Dy.†in ꝑlegato dotis
inest quod actioni de dote inerat.vt.j.l.j.ꝛ an
propter liberos extantes possit ex pacto fieri
deterior ꝯditio dotis.cõmoda dotis prelega
te habent̃ eadẽ.l.§.verũ est.ꝛ qd tacita reuo-
catio donationis inducat̃ propter offensam que remissa vr̃ ex le-
gato subsequenti:ꝛ an expense corpora rerum dotaliũ vel dotalẽ
dotem an teneat leg.tale centũ que in arca habeo:vel que apud
me deposuit si nihil sit depositũ vel in arca:ꝛ qñ falsa demõstra
tio vitiet leg.vel non.rem sufficienter demonstratam amplius de
monstrari frustratoriũ est non tñ ex hoc vitiatur legatum.ea.l.§.
si.qñ legat dotẽ nurui qñ marito,ꝛ quando extraneo prosequi-
tur in.l.ij.vsqꝫ ad.§.idẽ iul.ꝛ an actio de dote nascatur constan-
te matrimonio.an in dubio videatur legare ius actionis de dote
vel dotalẽ pecuniã,ꝛ an marito nõ heredi patris detur actio fa-
her.pro dote,ꝛ an do.causa mor.equiparet̃ cõtractibus vel vlt.
2 voluntatibus.†ex prelegato dotis nõ tenetur filius ad onera he
reditaria:sed ex leg.peculij tenetur libertus ad onera peculiaria
ea.l.§.per cõtrariũ.an heres soluẽdo legatarijs liberetur ab exe-
cutoribus testamẽti.ea.l.§.idem iuł.quando dos legatur extra-
neo vt restituat mulieri an sit locus falcidie.ea.l.§.idẽ querit ꝛ ꝙ
quis amittit vna via recuperat alia sicut quod amittitur in sylla
bis recuperatur in temporibus:si dos prelegatur vxori ꝛ rogat̃
restituere extraneo an valeat fideicommissum.ea.l.§.idẽ iuł.que
rit si dos bis prelegatur semel tãtũ debetur ꝛ an vxor vel legata
rius teneatur stare colono.si dos ꝛ aliqd vltra legatur vxori ea-
tenus potest grauari quatenus percipit vltra dotẽ.j.eo.l.cũ qs.
ꝛ quod in fideicõmissum non venit quod quis non habet de sub
stãtia testatoris.mulier cui legata est dos ꝛ aliquid vltra ꝛ roga
ta restituere tenetur restituere quicquid habet vltra dotẽ cũ fru-
ctibus.e.l.§.mulier ꝛ quod differentia est inter accipere ꝛ recipe-
re quod dictio amplius ꝛ hic amplius repetitionẽ inducunt pre
cedentium.j.e.l.qui.ita ꝛ de multis alijs dictionibus que repeti-
tionẽ inducunt.prolongatio dierũ legatorũ non extenditur ad le
3 gatũ dotis.j.e.l.cũ vulgari†quod dos prelegata non retineatur
propter res donatas:vel impensas vtiles ꝛ quod minuatur pro-
pter necessarias.j.e.l.dote.sicut se habet maius ad minus ita ali-
quod ad nihil.j.eo.l.cum scriptũ.quando dos legatur filio exhe
redato.j.eod.l.pater dotẽ ꝛ quatuor casus ponit circa hoc ꝛ an
vxor fructuaria lucret̃ fructus non prestita satisdatione ꝛ si non
est soluendo in subsidiũ datur actio cõtra filiũ:ꝛ qui ꝓmittit de-
fendere tenetur suscipere iudiciũ ꝛ an actio de dote nascat̃ con-
stante matrimonio.fundus inestimatus trãsit cum vniuersitate
qui alias non transiret.j.eo.l.vxori quod detrahitur a legatario
vxoris noie falcidie accrescit mulieri.j.eo.l.si seie dictio.s.repeti-
tionẽ inducit.j.eo.l.seia ꝛ cum fit mentio mortis presumitur do-
natio causa mortis secꝰ si infirmitatis:ꝛ refert adhibeatur quis
ad stipulandũ vt procu.vel animo donandi ad hoc grauari pos
sit ꝛ quod in donatiõe causa mortis possit sine stipu.substitui le
gato relicto sub conditione partim possibili ꝛ partim impossibi-
li sufficit parere possibili.j.e.l.qui dotẽ heres filijfa.non gaudet
beneficio quod condẽnetur inquantũ facere potest.j.e.l.paulus.
an dicto vnius credatur.j.e.l.theopõpus ꝛ an testis presumatur
4 iuratus si dicatur talis testis iuratus.†ꝛ quod amici sint consu-
lendi in maritandis filiabus ꝛ qd quis debeat habere bonũ pro
amicis.ꝛ quod expedit habere amicos ꝛ an vnus testis faciat se
miplenã probationẽ ꝛ pulchra de semiplena probatione ꝛ an va-
leat pactũ quod stetur sacramẽto vel dicto creditoris de damno
expensis ꝛ interesse si vendidisti mihi rem obligatã ꝛ ego tibi re-
uendo an tenear de euictione si euincatur ex ipsa obligatione.j.
e.licet quod quis nõ debet duplici onere grauari.j.e.l.qui dotẽ
quod nõ obest narrãdi diuersitas vbi eadẽ dicunt̃.j.eo.l.vlt.

1 ☞ Dotis conditio non debet fieri deterior propter liberos.
2 Reuocatio donationis que ex offensa inducitur per prelegatio-
nem dotis remissa censetur.
3 Expressio quantitatis etiam si nulla subsit legatum valere facit.
4 Demonstratio falsa quando preiudicet in legato.
5 Demonstratio expressior non vitiat legatum.

CUm duos. Circa hãc.l.sic procedas pri
mo op.ad ꝑn.duobꝰ modis.
vt in.j.gl.scdo.op.quod pacto nõ sit standũ.vt.s.sol.
ma.l.si ab hostibus.§.fina.tertio opp.quod pactum
sit superuacuũ:aut iniquũ si sit superuacuũ quia videtur habere
locũ quando culpa mulieris tantũ fit diuortiũ.vt.l.consensu ini-
quũ si culpa viri quãdo inuitaretur ad delinquẽdũ sed dic ꝯtra.
qꝛ in alijs casibus locũ habet.quarto qd nõ possit habere locum
in casu

1 in casu diuortij q̃ diuortiū fieri non debet.†qnto quod propter
liberos nō debeat fieri deterior cōditio dotis.vt.l.inter socerum
ꝛ.l.si pater.ff.de pactis dotalibus.Dy.quid de donati.propter
nup.dic.vt.C.de bonis que liberis.l.iij.vbi est casus:ꝛ qui casus
ꝛ gl.alibi nō reperiunt̃ vt est in donatiōe ꝛ in pactis eorū in aut.
de equalitate dotis que est posita.C.de pactis conuē.tam super
dote.aut equalitas tñ cōmuniter vidi.d.gl.approbari ꝛ rationē
diuersitatis:quare aliud est in dote q̃ in donatione dixi.d.l.iij.q̃
incipit quod sitis ibi hec probari ꝛ sic not.quod opinio martini
que est in.l.dos a patre.C.so.ma.videlicet vt nō existentibꝰ libe-
ris cesset dotis restitutio:locum hꝫ qñ vxor p̄decedit secus si vir
p̄decedat vt hic ꝛ hanc questionē habui de facto.Ray.ibi dete-
riorē conditionē per pactū liberis existentibus.Dy.in glo.ij.ibi.
sed si vxori.ꝛ vide quod ibi no.ꝛ quod dixi.ff.de le.ij.l.meuio.§.
si a te ꝛ.i.hac.e.l.§.vl.Dy.in glo.s.oriri generaliter in fi.non con
siderando pactū contra naturā actionis adiectū in gl.i.si nō est
dos.Dy.habuit in gl.ꝛ si non est dos ꝛ ideo dicit si debet vaca
re in glo.non autē ibi cōuenire ꝛ.ff.sol.ma.l.si ab hostibus.§.fin.
Dy.ibi superfluum efficeretur sed si cōmuni cōsensu vel cōmuni
culpa diuortium fieret tūc pactū haberet vires efficaciter. Dy.

Verum est. Ponit cōmoda dotis prelegate ibi an
nua die.i.post annū hodie.C.de rei vxo
ri.act.l.j.§.exactio.olim annua bima trima die vt.ff.de pactis
dotalibus.l.attilicinus.Dy.ꝛ vide notabilem gl.que est institu-
to de le.§.sed si vxori.ꝛ ponas exemplū de representatione vt.i.
l.prox.§.idē iul.secūdo in glo.quā ad falcidiā veritu dic ibi.pre
staretur.s.eo casu quo nō esset prelegata.Dy.ibi est ꝛ illud.s.ar-
gumētū quod valeat dotis legatū.Dy.ibi ob res donatas qua
rū donatio nō tenuit.Dy.ibi per senatusconsultū qd tacitā con-
firmationē donationis inducit.Dy.ibi exactio.i.retentio dotis
vel.i.repetitio rerū donatarū.Dy.ibi nō mutauit.s.expresse do-
2 tis substantiā ꝛ per cōsequēs dotis legatū.Dy.†tacite enim re
uocatio donationis que ex offensa inducitur vt.i.de adimen.le.
l.iij.§.vlti.per prelegationē dotis remissa videtur quasi in ami-
citiā redierint vt.i.de adimen.lega.l.iiij.ꝛ.ff.de dona.inter virū
ꝛ vxorē.l.cū hic status.§.penitentiā.ꝛ si prodest hic prelegatum
dotis magis p̄ viā cause.ꝛ vide.i.e.l.dote ꝛ quod dixi.ff.so.ma-
tri.l.diuortio.§.ob donationes ꝛ.C.de rei vxo.actio.§.taceat.qr
glo.hic posita vt continet veritatē.Ol.ibi impense autem.s.neces
sarie.Dy.ibi minuunt ꝛ ideo eatenus continet̃ in dotis legato
quatenus superest necessaria impensa deducta.Dy.ibi impēsis
scilicet necessarijs.Dy.ibi corpora.in dotē data.Dyn.ibi ad di
uersitatē totius dotis.Dy.ibi cōtinet.i.quod peti poterat actio
ne de dote.Dy.ibi si vranius.s.maritus.Dy.ibi eā.s.dotē.Dy.
ibi licet.i.licitū est dotē soluere constāte matrimonio.Dy.ibi sol
uerit.s.cōstante matrimonio.Dy.ibi demortua sint sine dolo ꝛ
culpa mariti.Dyn.ibi qui promiserit mulier.s.marito.Dy.ibi
nulla sint.s.in arca vl' deposita.Dy.Op.quod impense minuāt
corpora rerū dotaliū vt est quod dicitur in.l.si is.ff.de iure dot.
Op.quod nō procedat in dote commodū ex effectu donationis
nō reuocate.Op.de leg.cū filius.§.heres.ff.de le.ij.Item op.de
3 l.vir vxori.i.eo.†Itē op.quod expressio quantitatis faciat vale
re ꝛ deberi legatū etiā si quātitas nulla subest.Dy.Et oīa expe
dias vt in glossis ꝛ earū suppletionibus in gl.i.ibi perspecta ra
tione ꝛ ideo valet hoc legatū solū in re mobili ꝛ non immobili vt
no.i.§.fi.Ray.in gl.s.commodū in fi.forma ar.sic.si tacita volū-
tas inducit donationis de iure inefficacis retentionē multo for-
tius expressa dabit dotis vere debite repetitionē.Ol.ibidē imo
verū est cōmodū in legato qr quando non legatur dos datur cō
tra retentio pro rebus donatis vt.ff.solu.ma.l.rei iudicate.§.he-
redi:sed quādo legatur nō datur retentio.vt.i.e.l.dote.Dy in
gl.hic aduersatur ibi impensas:sed huic dicto est contra.i.eo.l.
iij.in prin.ꝛ de le.ij.l.meuio.§.j.so.vt.i.eo.l.dote.Ray.in glo.qui
sunt in si.sed hic precessit vere debitū ꝛ adhuc supererat licet in
alia specie obligationis trāslatum.Dy.vel secūdū Iaco.de bel.
quod tamē in eadē recidit hic maritus idēqꝫ debitor soluit vere
ibi nec vere nec ficte licet titulus actiōis mutatus fuerit.Iac.de
bel.ibi.q.d.Si non valet in fin.ꝛ sic respondet ad oppositionem
que fieri posset ex quo nullū commodum est in prelegata dote vl
tra quam esset in actiōe de dot.ergo ꝛc.vt.ff.de leg.j.l.si autem
neqꝫ.ꝛ de le.ij.l.meuius ver.debitor autē.Ol.in glos.imo contra
ibi.§.qui quinqꝫ.iste.§.debet allegari in princi.glo.ꝛ.l.lucius.ibi
allegata debet hic allegari.Ol.ibi vt dictū est glo.videtur facere
differentiā inter verbū preteriti tēporis ꝛ futuri sed textꝰ contra
4 dicit dū dicit deposuit.Ol.dic clarius†quod ibi falsa demōstra
tio adijcitur quātitati vt lego centū que accepi ab vxore in dotē
tunc nocet:si autē adijcitur corpori tūc aut illud corpus est in re
rum natura vt verbi gratia.fundū titianū quē recepi ab vxore in
dotē ei lego tūc idē.vt.i.§.proxi.Aut illud corpus nō est in rerū
natura ꝛ tūc nocet:verbi gratia centū q̃ in arca habeo lego.hic
enim corpus legare videtur vt.ff.de le.j.l.si seruus legatꝰ.§.qui
qnqꝫ.ꝛ ideo si nihil est in arca nihil debetur.sed huic sol.obstat.
l.j.ꝛ de.leg.ij.lucius.§.quisquis.nā in his dicitur qd testātor dixit
centū q̃ apud me deposuit titius sibi legato licet nihil valet de-
posuerit tñ legatū cū natura depositi sit vt ī corpe nō in summa
cōsistat alias suos terminos excedit vt.ff.depositi.l.luciꝰ titius
sempronio.sed dic qd in.§.quisqs constabat qd testator se referē
bat nō ad corpus sꝫ ad pecuniā:in dubio aūt presumit̃ quod ad
certū corpus se retulerit.cū natura dispositi sit qd in corpore cō-
sistāt vt dictū est.Iac.de ra.ꝛ Ol.in eadē gl.ibi quod magis nō
designandi istud nō debet vacare ꝛ debet dicere animo in fi.opi
nio R.est vera in quantitate deposita legato sine commemora-
tiōe loci vt dicta.l.lucius.§.quisqs.ij.sed si esset legata sub com-
memoratiōe loci tūc est vera prima opinio vt hic ptꝫ in text.Ol.

Si quis vxori. Ibi his verbis additis in lega-
to quod iā erit certū.Dy.in fi.i.
superuacuū est.Dy.in gl.s.plus ibi quod adijciat plus imo per
illa verba fundū titianum lego nō erat necesse quod adijceret.is
5 enim ꝛc.†Et ideo si adiecit ad expressionem demonstrationē fa
ciendam superuacuum fuit ꝛ legatum nō vitiat vt.i.de auro ꝛ
argento le.l.pedicul.§.labeo.ꝛ de ver.ob.l.que extrinsecus.Old.
ibi.§.qui pro rei.vbi de hoc.ff.de ven.inspi.l.j.§.quanuis.ꝛ ple-
ne de in inte.restit.l.j.ꝛ.C.de in col.l.ciues.libro.x.

1 Actio de dote non nascitur matrimonio constante.
2 Heredes marito dotem soluentes non liberantur ab vxore.
3 Actio familie herciscunde quomodo detur marito ꝛ nō heredi.
4 Maritus quare de dote nō teneat̃ libertus autē de peculio sic.
5 Heres soluendo legatarijs liberatur a fideicommissarijs.
6 Falcidia locum habet sine effectu in quantitate dotis.
7 Fideicommissum non valet in quantitate dotis.
8 Heres nō ante prestat fundū legatū legatario q̃ sibi cautum sit.

I socer. Notabilis lex als.§.celsus
primo qñ legat nurui ꝛ hic
p̄sequit̃ vsqꝫ ad.§.per ꝯtrariū.scdo qñ legat ma
rito ꝛ hoc vsqꝫ ad.§.idē querit.tertio quādo
extraneo vsqꝫ ad.§.idem iul.ꝛ colligit̃ hic ex
1 presse arg.†qd actio de dote nō nascat̃ con-
stante matrimonio.Dy.de quo no.C.de pre
scrip.xxx.an l.cū notissimi.§.illud ꝛ.i.eo.l.pater ibi voluit p̄lega
re.q.d.habeāt actiōes de dote relaxare.Ia.ibi nullius momēti
interim vt no.i.de legatis p̄standis.l.sed si is.§.j.ibi Dy.nupta
est ꝛ sic actio de dote nō erat nata.Dy.ꝛ dic quippe.i.qr.Dy.ibi
dotalē pecuniā.qñ aūt ius actiōis de dote voluit legare ꝛ qñ do
talē pecuniā colligi pōt ex his q̃ not.ff.sol.ma.l.si prior.de leg.ij.
meuio.§.j.Ol.ꝛ hoc vr̃ sentire Dy.i.l.seq.in prin.ꝛ gl.i.eo.dote
sed quid in dubio dic quod vr̃ legasse ius actionis de dote ꝛ qd
inerat actioni de dote vt.ff.l.j.in prin.ꝛ sic legatū erit inutile sed
ar.ꝯtra.i.de rebus dubijs.l.quoties Iac.de ra.ꝛ hoc tꝫ Iac.de
are.ꝛ p̄ hoc.ff.de leg.ij.l.titia.§.lucius.ibi vtile erit legato ꝛ vbi
ꝯ heredes soceri.actio de dote nō cōpetit.Dy.ibi.hec.s.nurus.
Dy.ibi.recepit ab heredibus soceri eo casu quo non dos sed pe
cunia dotalis fuit legata.Iac.ibi.siue nō.s.fuit institutus sꝫ pre
teritus.vt.ff.de iniusto testamento.l.filio exheredatus nō mala
mente.ar.i.de bonis libertorū.l.si cū patronus.§.si qs non mala
mente.Iac.ibi.voluit.i.voluisse presumitur ibi aduersus maritū
ostendēdo sibi solutū.vt.ff.de peti.here.l.si quis possessor.ꝛ in eo
casu quo dos penes virū periclitaret̃ propter sui p̄digalitatem.
vt.i.de iure do.l.vbi adhuc.Ia.ibi ergo ꝛ maritꝰ agens contra
heredes patris fa.herc.directa vel vtili.Dyn.ibi.defensum iri.s.
heredē.Dy.ꝛ si omissa fuerit ista cautio dic.vt.i.eo.l.pater.in fi.
2 ꝛ sic vides qd lꝫ soluta sit dos marito p̄ heredes nō tñ liberant̃
ab vxore.i.ad.l.fal.l.titia.licet gl.no.ꝯtrariū ꝛ male.i.ad.l.falci.l.si
dos cōtra istū tex.ꝛ.i.eo.l.pater ꝛ.ff.fa.hercis.l.si filia.§.si filius.
qd teneas cordi.ꝛ pro ordinata traditione glo.j.op.de.l.mortis.
ff.de dona.inter vi.ꝛ vxor.scdo de.l.sed ꝛ si pro dote.§.si nurū.i.
de leg.prestandis ꝛ dic qd ille.§.loquit̃ fm distinc.prin.huius.l.
qr aut legauit dotē aut pecuniā que ad se noīe dotis peruenit:
deinde quare qualiter fuerunt formata verba legati tā in p̄mo
quam in scdo casu:ꝛ dic qd in primo dotē in scdo pecuniā dota-
lem arg.eius qd not.ff.sol.ma.l.si prior ꝛ de le.ij.l.meuio.§.pen.
scdo quere eo casu quo tꝫ legatū contra quē cōpetat actio.ꝛ dic
qd ex testamento competit ꝯ heredes soceri legantis.prima au-
tē actio de dote cōpetit contra quē primo cōpetebat vt.ff.de le.
3 ij.l.cum ab vno.†Tertio quere quomodo marito nō heredi da
bitur actio fa.hercisc.dic q̃ erat preteritus in potestate qui ipso
iure dicit nullum vt.ff.de iniusto testamēto.l.filio.vel exhereda-
tus non mala mente vt.i.de bonis libertorū.l.si cum patronꝰ.§.
si quis non mala mente.ꝛ.ff.de liberis ꝛ post.l.multi.ꝛ dixi.ff.

in expositione text.alias si ponas emancipatum preteritum:vel
quēcunqꝫ exheredatum mala mēte nisi post testamēto deducto
ad causam intestati nō daretur ei fa.hercis.sed actio in factū ex
illa equitate.vbi dos esse debet ⁊c.vt.s̄.de iure do.l.si is.§.j.itez
quere quid si nullos habuit coheredes maritus institutus a pa
tre nec ipse adijt.⁊ dic vt in glo.que notabilis est ⁊ alibi nō repe
ritur:tñ Ray.eā reprobat ⁊ dicit qꝺ maritꝰ aget q sustinet one
ra matrimonij.ar.s̄.fa.hercis.l.si filia.§.j.⁊.l.si is.§.j.de iur.dot.
quā gl.hic allegat ⁊ facit quod no.ī.hac.e.l.§.idē iul.ij.in gl. pu
re licet ista gl.cōtinue allegetur.itē no.aliā gl. quod vtilis actio
fa.hercisc.datur nō heredi quod est mirabile.Old.in glo.⁊ iō ibi
donatio causa mortis collata a socero in nurū.Dy.ibi donatio
ni inter viuos.imo videtur potius declinare ad vltimas volūta
tes vt.C.de donat.cā mortis.l.fin.sed distingue aut donatio fit
siue relinquitur in codicillis vel alia vltima voluntate ⁊ tunc po
tius accedere videtur vltime volūtati:⁊ ita loquitur prealle.l.fi.
aut est cōtractus per se extra vltimā volūtatē.⁊ tūc potius acce
dit cōtractui hoc in gl.Ol.de hoc dixi.d.l.fi.⁊ vide etiā notata p
Dy.ī.de donati.causa mortis.l.j.⁊ tene cordi ista in gl.sed si nō
habuit ibi de psonali cōstat.s.qꝺ nō.Dy.in fi.⁊ est differētia in
ter istas actiones qꝛ actio fa.hercis.est bone fidei actio in factuz
est stricti iuris ⁊ iō ⁊c.vt.s̄.de prescriptis vbis.l.quoties. Ja.ꝺ
ra.Et dic qꝺ gl.debet dicere de marito.nā si nō est adita heredi
tas ipse implorabit officium iudicis vt in eū trāsferatur dos qꝛ
mariti dꝫ eā dos penes quē sunt onera matrimonij.Jac. de ra.

Per contrarium. Ibi legasset proqua erat obligatus.Dy.ibi defen
sum iri et vide notata.ī.e.l.pater.§.j.ibi nā quod eū directo ma
numissum.Dy.ibi cōpetit contra heredē soceri.Dy.ibi desierit
4 habere. †sꝫ que est rō quare maritꝰ nō tenetur de dote cū ad eū
trāseat dos sed libertus tenetur cū ad eū trāsit peculiū:rñdeo qꝛ
peculiū est vniuersitas iuris vnde onera peculiaria sequuntur il
lud:ideo qui habet peculiū tenetur creditoribus peculiaribꝰ se
cus in dote lꝫ sit qualisqualis vt.s̄.eo.l.j.§.sꝫ qꝺ diximꝰ.Jac.de
ra.sed qꝺ dos sit vniuersitas sicut ⁊ peculiū facit gl.s̄.de impen
sis in res dotales factis.l.quod dicitᷣ primo in principio magis
gl.dic rōnem diuersitatis dic vt no.C.an seruꝰ ex suo facto.l.ij.

Idem iulianus. Ibi socer qui receperat dotez a nuru.Dyñ.ibi mulier con
gruo tēpore qꝛ soluto matrimonio ⁊ sic onus desierat ad mari
tū pertinere.Dy.Et est ar.iste.§.⁊.l.libertus qui sub conditione.
5 §.fi.de bonis libertorū que hic allegatur in gl.†quod heres sol
uēdo legatarijs liberetᷣ a fideicōmissarijs seu executoribꝰ testa
menti:⁊ ad idē.ī.e.l.pater.ij.responso.Dyñ.de hoc dixi.s̄.de an
nuis legatis.l.liberto.§.largius in gl.mulieri ibi.sed si hoc non
placet:nam falsa est.cū filius non sit debitor mulieris ex quo do
tē nō recipit ab vxore nec extitit heres patri recipienti vt.s̄.pri.
§.et.s̄.sol.mat.l.si cum dotem.§.transgrediamur in fi.§. Dyñ.et
ideo tenet primam.so.glo.in glo.vltra commodū representatio
nis quod habiturus esset maritus vsqꝫ ad legale tempꝰ restitu
tionis de quo loquitur.C.de rei vxor.act.l.j.§.exactio.Ol.ibi ha
biturus hoc est falsum vt no.ī.e.§.idem iul.in fiñ.Ray.ibi si so
cer imo debet dicere heredes soceri Old.in gloss.quātum ad fal
cidiam ibi retinuit.de commodo representationis Dyñ.

Idem querit. Iste.§.loquitur quando dos lega tur extraneo ⁊ rogatᷣ restituere mu
6 lieri.†dicit enim in quātitate dotis locū esse falcidie sed sine effe
ctu qꝛ mulier actione de dote recuperat qꝺ detrahitur sed in cō
modo representationis locus est falcidie cū effectu sicut ⁊ mulie
ri dos legaretur.Dy.ibi si dos alij.s.extraneo non nurui vel ma
rito.Dy.ibi:sed quod minus est.i.quatenus detrahitur p falci
diā.Dy.ibi obseruentᷣ quantū ad falcidie,irreuocabilē retētionē
Dy.ibi puto habere.s.falcidiā locū in cōmodo representationis
ac si mulieri esset dos legata.Dy.No.ex isto.§.j.responso qꝺ qs
amittit vna via recuperat alia sicut dicūt grammatici qꝺ amisit
in syllabis recuperat in tēporibus.Jac.in gl.quātū ad falcidie
Ibi retineat vir.s.heres institutus a socero legante dotem.Dy.

Idem iulianus. Querit iste.§.primo loquitur quando legat mulieri ⁊ roga
7 tur restituere extraneo.† nam in quātitate dotis non valet fidei
cōmissum,nec est locus falcidie in eo quod excedit quantitatem
dotis:tenet fideicōmissum ⁊ est locus falcidie.secundo loquitᷣ qñ
prelegatur marito eidēqꝫ heredi instituto ex parte.nā detrahitᷣ
falcidia sed detractū recuperat per ac.fa.hercis.Dy.ibi an falci
dia locū habeat.s.ad damnū fideicommissarij:respōdeo qꝺ vide
batur attēta magis psona fideicōmissarij quā legatarie mulie
ris.ar.s̄.de le.ij.l.cū ei.Ol.ibi negat habere.l. falcidiā locū. Dy.
ibi quod si preterea.i.vltra dotem.Dy.ibi quid.i.aliquid. Dy.
ibi ex residuo in eo quod dotē excedit.Dy.ibi quod vtiqꝫ.l.fidei
cōmissum legatū dotis excedēs.Dy.ibi quod falcidia recidit.i.
quod p falcidiā detrahitur.Dy.ibi perciperet fa.hercis.iudicio
qñ nō esset plegata.Dy.in glo.alias est pure.ista glos.est corru
pta.vbi enim dicit grauatꝰ debemꝰ dicere grauata, ⁊ vbi dicit
rogatus debemus dicere rogata.vxor eñi fuit rogata ⁊ facit pri
ma expositio gl.ad ea que dixi.s̄.de le.iij.l.Paulo callimacho.
§.fi.in fi.vel dic fm primum quod hactenus valet fideicommis
sum dotis quatenus est legatū extra dotē.Ja.in gl.s.nurui in fi.
op.qꝺ nō statim fit debita viro vt.ī.eo.l.pater.sed sol.ibi patet.
Dy.vel dic quod filius erat exheredatus quo casu cōpetit mu
lieri actio cōtra heredes soceri.s̄.sol.mat.l.si constante.§.j.de le
gatis prestandis.l.sed si pro dote.§.j.Jaco.vel dic indebita ipsi
vno.s.tpe testamenti.pater eñi filij debitor nō erat in dote ⁊ ideo
vtiliter legat alias ꝯ.s̄.de le.ij.l.debita. Jaco.de ra.in glo.s.sta
tim ibi nihil fit.nō enim est a lege data dilatio restitutioni dotis
que fit filio patre mortuo sed statim fit.vt.s̄.fa.herci.l.si maritꝰ.

Mela scripsit. Ibi si fundus estimatus.Dy.ibi dos prelegata.s.sit.Dy.ibi si fun
8 dus in dotē.s.datꝰ.Dy.ibi in passuram idem potest dici† quod
heres legatario non ante prestet fundum legatum ꝙ sibi legata
rius caueat vt hic dicitur.⁊ pro hoc.s̄.locati.l.si merces.§.pmo
Jac.in fi.pro eo tempore quod est matrimoniū dissolutuz Dy.
in glo.prima not.ex ista gl.qꝺ etiā iure isto immobilia dotis sta
tim restituebantur.licet contrariū no.est male.s̄.solu.matri.l.de
diuortio.interdum ⁊ ibi dixi in fi.sed si ponas estimatum nonne
sequitur quod primo fundum secundo fundi estimationem lega
uerit:igitur idem est ac si sepius eandem speciem legasset vt not.
s̄.de le.j.l.plane.§.j.Dy.sed dic ꝙ legatū potest esse vtile ppter
id qꝺ not.ī.eo.l.vxori.item licet fundus esset in estimatione cum
legatum posset esse vtile quia heres teneretur insolidum vt alias
tenetur in dote inquantum facere potest vt dixi.s̄.e.l.j.§.j.⁊ no.
instituto de legatis.§.si vxori.alias si quis vxori in gloss. vltim.
ibi.l.si filio.§.fin.⁊ hoc approbatur in eo.ti.l.diuortio.⁊ ratio ibi
redditur.Dy.ibi deiecerit:id est deijcere posset.

1 ☞ Uxor legataria eatenus grauari potest quatenus ei vltra
dotem legatum est.
2 Uxor legataria quando ⁊ in qbus restituere debeat id quod si
bi vltra dotem legatum fuit.

1 **Cum quis.** †Si testator legat vxori do tē aut aliquid pro dote eate
nus pōt vxorē grauare quatenus habuit vltra do
tē.h.d.Opp.qꝺ impense in legato non cedant vt.s̄.
eo.l.ij.§.impense.idem opp.qꝺ in toto sit legata.non
in cōmodo representationis ⁊ remissionū impensarū.Itē op.de.
§.primum itaqꝫ.C.de rei vxoria actione.l.j.Dy.ibi.ex commo
do representationis.Dy.ibi estimabitᷣ.scꝫ vtrū valeat ⁊ inquan
tum.Dy.ibi amplius dici qꝺ dilatio solutionis.nā ⁊ illa venire
intelligitur in legatū.Jac.ibi accepit ⁊ sic ad preteritū tps se re
tulit ⁊ hoc tollit ꝯriū Ray.ibi posse fideicō.Dy.ibi:sꝫ ⁊ pro do
te hic expressa.Dy.ibi.aīo relictū ⁊ hoc probat.Dy.ibi.qꝺ inui
cē dotis tacite hoc acto vt in ver.hec amplius.Ol.ibi.⁊ ideo ar
guit de fideicōmisso singulari ad vniuersale.Ol.ibi.nā ⁊ si quis
probat qꝺ in fideicōmisso nō veniat qꝺ non a testatore sed aliun
de obuenit.Ol.ibi lucratus filius a patre de restituēdo rogatꝰ.
Old.ibi.matrimonij cā no.in fideicōmisso non venire ea ꝗ quis
hꝫ non ex substantia testatoris vt.s̄.de vulg.⁊ pu.sub.l.cohere
di.§.cum filie.Jac.in gl.hoc adiecto ibi quātitas prelegata: vel
dixit quod ad me peruenit dotis nomine.vt.s̄.de leg.ij.l.meuio.
§.j.dy.in glo.s.puram ibi fidei.eius committi imo in toto est le
gataria quantuz ad petitionem.vt.s̄.de leg.ij.l.debitor.sed non
quantum ad oneris fideicommissi impositionem.⁊ ita solu.glo.
ista.Dy.in glo.vlti.ibi perceptionis iure:id est causa ⁊ sic est in
apparatu azonis.Old.

2 **Mulier dotem.** †Si maritꝰ legauit vxori qnqꝫ animo compensande dotis
⁊ rogauit eam de restituendo quicquid ad eam peruenit ex here
ditate cum morietur tenetur restituere quicquid est vltra dotem
nō solum in rebus principalibus:sed etiam in fructibꝰ.h.d.Dy.
ibi in ducenta.i.pro ducentis.Dy.ibi.⁊ dedit insolutum. Dy.
ibi.in ducenta.i.pro ducentis.Dyn.ibi.rogetur efficaciter.Dy.
ibi.accepisse.s.legatum Dy.⁊ not.hunc textum.Dyn.ibi quod
preterea.i.vltra quantitatem dotis.Dy.ibi. extrinsecus.i. vltra
quantitatē dotis.Dy.in gloss.sunt enim in fi.sed ibi improprie.
Dy.⁊ large.Jaco.vt no.s̄.de le.iij.l.heres meus in princi.⁊ hoc
est ex voluntate defuncti.vt.s̄.de le.iij.l.librorum. §.quod tamē
cassius.Old.vel dic differentiam esse inter accipere ⁊ recipere vt
d.§.elegāter ⁊ hoc fallit vbi reddere ⁊ accipere apponuntur cir
ca actum spontaneum quo casu cum verbum reddendi non pos
sit propriam significationem tenere extenditur in glo.non lucre
tur ibi

tur ibi secus si speciem qz tunc etiam si fructus non equivalēt te
netur restituere:sed si species pro quātitate vsqz ad estimationē
speciei z fructuū eius tenetur vt.s.de leg.j.ciuitatib9.§.vlt.Dy.

1 Amplius dictio,repetitionem inducit z quando.z nu.2.

1 Qui ita. †Dictioa ampli9 repetitionem indu
a cit.h.d.z concor.j.de condit.z demō.
l.quis in prin.idem credo si dicat vltra vel supra dotē
nam hoc verbū supra est inclusiuū vt.s.sol.matr.l.di
uortio.§.itez si locatio.z.s.locati.l.si viro.§.sed si vxo.alias est.l.
ex cōducto.§.sed si labes z.j.eo.l.seia.idem si dixisset preter dotē
vt.s.de annuis leg.l.seio.§.penult.z de isto verbo preter vide in
alphabeto:z verbū vltra videtur inclusiuū.vt de fideiusso.l.si vl
tra z.j.de dam.infec.l.qui bona.§.si quis.Ja.Item verbū insu
per vt.j.de opt.leg.l.penul.j.de fundo instru.l.seie.z extra de te
stamentis.c.rainutius.z verbū itē addat.j.de fun.instru.l.taber
nam.z dictio preterea.vt.eo.titu.instrumenta.z de leg.iij.l.itē le
gato.in pn.z.§.j.quandoqz ponit similitudinarie vt.no.institu
tis de reruz diuisione.§.item lapilli.z verbum quoqz ponitur si
militudinarie.vt.j.pro herede.l.ij.§.filium quoqz z circa hanc.l.
2 sic distingue.†Aut adijcitur pronomen demōstratiuum hoc di
cendo hoc amplius:z tunc semper inducitur repetitio.vt.s.de le
ga.iij.l.si sic z.l.si tibi pure aut non adijcitur z tūc aut post hāc
dictionem amplius hoc exprimitur res vel quantitas generali
ter vel specialiter de cuius repetitione est dubium z tunc certum
est quod includitur in legato relicto vt hic:aut non exprimitur z
tunc non includitur in legato relicto cū adiectione huius dictio
nis amplius z ita loquitur.l.si seruus.§.si ita scriptum de leg.j.
Dy.z de hoc vide in alphabeto dictione amplius.Dy.

1 Testator dotem legans representare videtur.
2 Rescriptum contra ius commune impetratum est restringēdū.

Cum vulgari. Ibi diē.i.diei remissio
nē.Dy.in gl.secunda
ibi.§.lucius.dic quod iste.s.nihil facit ad hāc rōnē.
s.ne ad relictum euanescat sed facit ad hāc.l.qz sunt
quedā verba ibi apposita nihil operant sic hic ad
iectio diei quantū ad dotis plegatū nihil operat pe.sz salua pace
pe.ille.§.lucius.est pro ratione glo.z est in.l.titia cum testamen
to.vnde forte duplicata est ista additio qz sequēs de leg.qui fru
ctus vera est.Dy.ibi:qui fructus.hec lex facit quia qua ratione
nihil operatur hec vulgaris adiectio ad dotis prelegatuz eadē
ratione verba ibi apposita nihil operantur:sed ad rationem ad
1 quam adducit gloss.nihil facit Dy.in glo.vlti.in fi.vel†dic cum
testator legat dotem videtur representare.i.presenti die legare z
sicqz cum legatū dotis habeat diem.s.presentem nō prorogatur ex
clausula quia prorogata sunt legata diem non habentia vt.l.ta
lis scriptura.versi.quod si forte de legat.j.Jacob.z hec additio
idem dicit quod glo.licet clarius itez allegabatur hec.l.p quen
2 dam doctorem pro casu talis questionis.quidā imperauit†re
scriptū quod conueniri nō posset a creditoribus suis vsqz ad tri
ennium erat debitor alicuius in diez querebatur a quo tempore
computaretur trienniū vtrum a die impetrati rescripti an vero a
die obligationis videtur quod a die rescripti quia restringendū
est cum sit cōtra ius commune.z pro hoc.C.qui ad bonorū pos
ses.l.fiñ.in contrarium videtur expressum.C.de repu.here.l.fin.
z ita terminatū fuit.vt ibi plene dixi:z hec lex nihil facit nisi se
cundum primam expositionem vlti.glos.quam gloss.reprobat.

1 Dos prelegata propter necessarias impensas potest minui.

1 Dote prelegata. †Pro rebus dona
tis vel impensis vti
libus nō retinetur dos prelegata sed propter necessa
rias impēsas diminuitur hoc dicit Dynus.z est spe
ciale in dote eius fauore vt.C.de rei vxor.actione.l.j.§.sileat.al's
secus vt.s.commo.l.in reb9.§.possunt.Ray.ibi ob donationes
quarum penituit virum Jacob.ibi ob ea donata z reuocata ex
presse vt.s.eo.l.j.§.verum.versi.est z illud,alias nullum esset du
bium in impensa necessaria.

1 Aliquod ad nullum sic se habet sicut maius ad minus.
2 Scholaribus creditur de suorum doctorum opinionibus.

1 Cum scriptum. †Sicut se habet ma
ius ad minus sic ali
quod ad nullum.hoc colligitur ex .l.ista.z .j.ad.l.fa.
l.si pupillus in fin.Oldr.vel sic.si legatur aliquid pro
dote adiecta certa quātitate siue dos fuerit maior siue minor te
net legatum ibi quinquaginta vel facias pūctum ibi secundum
2 auditores†quod not.creditur scholaribus de opinionibus do
ctorum suorum.pro hoc.j.de fundo instruc.l.quesitum.ij.rñso.

1 Filius exheredatur cui dos legatur qualiter audiatur.
2 Petitio legati filio relicti nō differtur in diem dotis restituēde. a
3 Defendere promittens per iudicij susceptionē defendere debet.
4 Dies incerta quandoqz habetur pro conditione.
5 Matrimonio mulieris culpa soluto impeditur dotis repetitio.

a Amplius Adō bart.i.l. si seruus.§.si ita scriptū.s. de lega.ij.

Pater dotem. Ad euidentiorem in
tellectū diuide in qua
tuor partes.prima vsqz:ibi sed si lex.secunda vsqz
ibi sed si prius.tertia vsqz ibi si forte.quarta:vsqz
1 in fi.in prima dr†si filio exheredato legat dos nō
aliter dz audiri quā si caueat qd heredes conseruabit indemnes
aduersus mulierem:sed si dos mulieri restituatur anteqz filius
agat repellatur postea ipse filius si agat in scda dicitur si dos so
luta est filio detracta falcidia aut mulier habet ratum:z tunc ad
id quod detractum est per falcidiaz dabitur vtilis actio mulieri
contra heredes.aut non habet ratum z tūc tenetur filius defen
dere heredes vsqz ad quantitatem quam perceperat ex causa le
gati:z si sponte defendat insolidum tenetur actiōe in factū vsqz
ad quantitatem perceptam.pro alia vero tenebitur heres z hoc
si non est prestita cautio iudicatum solui.sed si esset prestita con
2 ueniretur ex cautione insolidum.in tertia dicitur † quod petitio
legati relicti filio non differtur in diem instituēde dotis.in quar
ta dicitur quod legatum filio solutum non repetitur vt indebitū
pretextu cautionis omisse:sed si heres non est soluendo dabitur
in subsidium actio mulieri aduersus filium eūdemqz maritum,
quero an actio de dote nascatur matrimonio constante.opp.qd
mulier non potuerit recuperare dotem cum nō habeat constan
te matrimonio.z dic quod matrimonium solutum erat alias nō
liberaretur heres a viro cum non soluisset congruo tempore:vel
dic vt in gloss.Oppo.quomodo soluendo alij liberetur. Tertio
opp.quod filio non detrahatur falcidia.Quarto oppo.quod e
tiam cautione interposita teneatur heres vt.§.per contrarium.
Quinto oppo.quod cōtra heredem defensum agatur insolidū.
Sexto oppo.quod filius non debeat pati dilationem.Dyn9.ibi
qz ei:scilicet heredi.Dyn.ibi.de idemnitate,id est quod indem
nis conseruabitur a muliere.Dyñ.ibi soluto matrimonio.id est
cum sit solutum quantum ad soceruz vt.s.de dona.inter virum
z vxorem.l.cum hic status.§.si socer Jaco.ibi legatum filio sol
ueretur petenti dotem ex causa legati.Dyñ.ibi recepit.alias re
cuperauit.z dic congruo tempore scilicet post matrimonium dis
solutum.Dyn9.Sed si lex hoc tractat de effectu cautionis pre
dicte.Jac.Et est secunda pars.Dy.ibi solutionem marito suo
factam.Dy.ibi retinuerit nomine falcidie.Dyñ.ibi heres a vi
ro,id est vir siue maritus tenetur heredem defendere pro tribus
partibus que ad eum peruenerunt sed si spōte insolidum defen
dat seu defendere velit.Quid iuris sit sequitur in versiculo.Qd
si totam litem.Dynus.Et quod dicit litera quod heres a viro
3 defendi debebit dic per susceptionem iudicij:z sic no.† quod qui
promisit defendere debet defendere per susceptionem iudicij.p
hoc.s.de petitione hereditatis.l.si quid possessor z.C.de in li
tem dando tutore.leg.ij.z.s.de euict.l.j.z not.per Jaco.de are.
de dam.infecto.l.damni.§.quidam.z dixi in alphabeto dictio
ne defendere.Jacob.qui scilicet vir.Dy.ibi defensurum.nā per
solutionem factam viro cū contingit liberatio licet contrariū no
tetur z male.j.ad.l.falcid.l.si dos.Ray.ibi quod si totam litem
cum teneatur tantum pro tribus partibus quas habuit Ja.ibi
subierit scilicet sponte.Dy.ibi actio iudicati,id est actio descen
dens ex sententia contra maritum lata.Dyn.ibi si tantum non
erit scilicet per maritum de iudicato soluendo.z hoc dicit qz no
uatio facta foret vt.j.de solu.l.solutionem.z no.s.de nego.gest.
l.si liberto.Et ideo contra primum dominum non daretur actio
iudicati.Jac.ibi petenda est,id est que remansit apud heredem
nomine falcidie.Dy.ibi.Sed si prius tertia pars.Dy.ibi non
dum possit inspecta exheredatione filij.Jacob.sed demum an
no elapso.Dy.hodie.vt.C.de rei vxo.act.§.exactio.quod intel
lige,vt dixi.s.e.l.ij.§.fin.Ibi a titio filij ex testamento que datur
ad legatum petendum.Dy.ibi.quia tunc hic respondet tacite
obiectioni que fit quod petitio legate dotis relicte filie differtur,
vt hic.sed hoc locum habet cum filius pro parte heres instituit,
nam non prius legatur dos quaz sit heres si diuortium interue
niat.Et sic non ob.princi.huius tertie partis.Dyñ.ibi.extitit z
dos sibi prelegata nō erat vt.s.proxi.Dy.ibi.Admissus est be
neficio legis.Dy.ibi.si forte quarta pars.Dyñ.ibi.Cautio quā
tenetur prestare filius.Dyñ.Et dic defensionis.id est de defen

dendo. Dy. ibi. prestande per filium. Dy. Et bene facit ista litera ad ea que notantur z dixi. s. de vsufr. lega. l. vxori. Primo ibi moratur. id est differt. Dy. z no. hũc textum ibi soluendo nõ sit eo casu quo soluta est dos filio cautione nõ prestita. Dy. ibi. mulieri dabitur subaudi z certe dabitur. Dy. In gl. agendo ex stipu. ibi. sed expone vt ibi. Item pro eo. j. de nouat. l. si pupill⁹. §. qui sub cõditione. sed ibi habet se ad esse tãtum sed hic poterat esse z non esse locus repetitioni dotis. quid enim si mulieris culpa matrimonium soluatur medius assimilari videtur conditionali obligationi: z sic non nascitur actio constante matrimonio regulariter. vt. j. de verb. sign. l. cedere diẽ. vel si assimiletur obligationi contracte in diẽ incertũ. sicut dicitur in. l. cũ notissimi. §.
4 illud. C. de prescript. xxx. an. †Et tunc similiter nõ nascitur: quia dies incerta pro conditione habetur. vt. s. de leg. j. l. talis. de condi. z demõ. l. dies incertus. z not. j. de reg. iur. l. in omnib⁹. Dy. Et ita notat Dy. instit. de act. §. fuerat. tenẽdo opi. Azo. quam etiam tenet glo. C. de iur. do. l. auia de rerum diui. l. ex placito. z j. de bo. dam. l. sed si alia. z Roffre. de act. ex stipu. pro dote. in fi. z dicũt quidam quod in apparatu antiquo hec fuit opi. Jo. licet glos. hic dicat contrarium. Contrarium no. s. de pact. l. iure gentium. §. quinimmo. versi. vtputa post diuortium. vbi videtur casus ad rationem siue argumentum. Dy. posset responderi ꝙ illud ar. impedit exact. dot. non autem exercitium actionis: z sic cõstãte matrimonio actio de dote nascatur sed sola exactio differatur: vt de obligatione cõtracta in diem dicitur. vt. j. de verb. ob. l. centesimus. in prin. Et no. eo. tit. l. eum qui calendas. §. quo
5 ties. †quia culpa mulieris posset matrimonium dissolui z dotis repetitio impediri non debet considerari: qz casus aduẽtitij zc. vt. j. qui z a quib. l. iul. z de verbo. obli. l. inter stipulantem. §. sacram. Si vis tenere cũ Dy. dic ꝙ prima responsio. s. facta non procedit qz ille. ll. loquuntur in obligatione cuius effectus in diẽ confertur certam at hic incertam. Secũda etiã responsio nõ procedit: qz z multe alie cause possunt interuenire que impediunt repetitionem dotis vt existẽtia liberorum pactum z similia. ad. §. quinimmo. dic ꝙ illud pactũ in continẽti post matrimoniũ contractũ parit actionẽ in spe nõ in re: z sic non obstat z ibi etiã tetigi. in fi. di. §. in suppletione glossarũ. Ray. In glos. s. heredes. in fi. nam nõ intercedente mandato non tenetur huius actiõe iudicati. Dy. In glo. s. iudicatum solui. in fi. sed ibi negat dari in dominũ ex stip. interposita per procuratorẽ non ex interposita a se ipso. Dy. Si eniʒ dominus veniat in iudicio z pmittat pro suo procur. bene conuenitur ex stip. Jacob. In glo. ex testamẽto: ibi filia differt alias filie. Dy. In gl. repete. in fi. sed nonnetũc onus alimentorũ ad eũ spectat. j. dilationẽ a lege cõcessam vt no. in. §. ex actio. ergo debet dotem percipere statim z si quesita actio. vt C. fa. hercis. l. ij. Sed dic ꝙ hic loquitur eo casu quando nõ sustinuit onera. Dy. z Jac. nepote qz filius non recepit dotẽ nec pater recipiẽti successit. Aut ergo mortuo patre matrimonium cõstat nec tẽpus petitiõis per se venit, z statim percipit dotẽ filius vt in glos. aut solutum fuit matrimonium viuo patre z tunc nullo tempore percipit sed remanet penes heredes patris: vel restituenda vel lucranda. vt. d. l. si maritus. z. C. fa. herc. l. ij. z ibi no. z dixi. C. fa. herci. l. fundus qui dotem. aut mortuo patre cõstan. matri. sed nunc tẽpore mortis petitionis est solutũ. z tunc differtur repetitio dotis in tẽpus restitutiõis faciende mulieri. vt hac l. Ol. In gl. vl. ista gl. cõiter est corrupta: cõiter enim habetur heres nõ esset soluẽdo: sed dicere debet heres nõ esset nõ soluendo.

a ¶ Theopõpus. Adð ad hãc legeʒ bal. in. l. in bone fidei. in ꝟ. sʒ dubitaẽ de titio. C. de reb. cre.

1 ☞ Fundus inestimatus iure legati transit cuʒ vniuersitate dotis: alias autem per se non.

1 VXori mee. †Hic trãsit cũ vniuersitate dotis iure legati fundus inestimatus qui alias per se transire non posset. vt. s. l. ij. §. fi. z hec fuit huius. l. dubitatio. Jac. ibi. estimata per hoc videbatur legasse estimata z nõ alia. vt. s. de le. iij. l. quesitũ. §. fi. Jac. in gl. i. inestimatũ. in fi. sed q̃ potuit esse dubitatio de fundo corneliano expressim legato. vt. s. e. l. ij. §. fi. Et iõ dic ꝙ aliuʒ fundum dederat inestimatum qui debetur ex illis verbis z que nuptura zc. vt duo videantur dixisse illis verbis primum z que nuptura obtulit reddi volo z estimata volo reddi in specieb⁹. Ja.

SI seie. Id quod detrahitur collegatario mulieris falcidie nomine accrescit mulieri. h. d. Dy. nõ ob. j. de condi. z demõ. l. mulieri. per ea q̃ ibi no. z casus huius legis est notabilis in prima facie quilibet diceret contrarium.

1 ☞ Onere fideicommissi potest grauari qui mandato mulieris dotem ipsius stipulatur.
2 Donatio presumitur mortis causa in qua mortis fit memoria.

1 SEia. †Qui mandato mulieris dotẽ ipsius stipulatur vt procurator vl' vt donatari⁹ causa mortis onere fideicommissi põt grauari. h. d. ibi stipulatus est qui sub hac conditione si morte zc. Dy. ibi. Supra dotẽ. i. vltra dotẽ. Dy. Et sic not. ꝙ dictio. s. eo. l. quita. Jac. ibi. cũ instituit. i. proposuit vel incepit. Dy. ibi. luciuʒ titium. s. maritũ. Dyñ. ibi. ex mandato seie. i. tanq̃ ex procuratore seie. Dy. ibi exceptione doli. Dy. ibi. videri eum quintuʒ mutiũ.
2 Dy. ibi. morte mulieris. sic ergo †no. ꝙ cum fit mentio de morte presumitur donatio causa mortis: nõ sic si de infirmitate qð est notandũ: z vide quod not. s. so. ma. l. que dotis. Roge. ibi. z ideo qz presumitur donatio causa mortis. Dy. Opp. ꝙ nõ possit grauari onere fideicõmissi. vt. l. cũ maritus. §. fi. s. de pact. dotalib⁹. cũ similibus. Op. ꝙ nõ p̃sumatur donatio causa mortis vt. j. de don. causa mortis. l. seie. Et distingue aut adhibet̃ ex causa donatio: aut inter viuos: aut causa mortis: aut est dubiũ. Dy. que omnia dicit vt in gl. z no. z dixi. C. de iure. do. l. ij. Item collige. arg. quod est in fi. vltime glo. In glos. vlt. ibi stipulari causa donationis in tẽpus vel post tẽpus mortis collate. alias colligit̃ inter viuos: vt prealleg. l. seia. in fi. de do. causa mor. Dy. ibi. substitui per fideicommissum directo modo: vt. s. de leg. ij. l. vt heredibus Dyñ.

QUi dotem. Si legatũ relinquatur sub cõditiõe partim possibili z partim ĩpossibili sufficit parere parti possibili. h. d. Dy. Et per hoc non ob. insti. de leg. §. impossibili. In glo. vtpote possibili sed per extinctis erat impossibilis. vt. s. de leg. j. l. ab oĩbus. §. j. Old. In glo. vlti. in fi. z sic nomen vniuersale oẽs quod est supra restringitur ad cogitatum. sic. s. de leg. iij. si mihi meuia. §. fin. Jaco.

SI filius. Alias incipit Paulus. In gl. vlt. que incipit solidum cõ heredẽ mariti. vt. s. so. ma. l.arituʒ. z. l. seq. Ray. z. l. si maritus. z. l. etiam . sc gl. non videtur loqui de isto priuilegio sed de eo quod habet filiusfa. factus sui iuris z tunc non habet locum suppletio.

1 ☞ Voluntas defuncti id operatur vt vnius testis dicto stetur.
2 Homini expedit amicos habere.
3 Testis vnicus probationem facit semiplenam.
4 Pactum quod credatur sacramento vel simplici verbo creditoris super damno z expensis est validum.

a THeopompus. [a]†Dicto vnius testis
1 stat̃ ex volũtate defuncti cuius solius voluntati staretur. h. d. Dy. Et ad hoc sepe allegatur. sunt z alij casus vbi dicto vni⁹ testis testatur quos notaui. C. de testibus. l. iureiurãdi. z dic theopompus: scilicet testator ibi iuratus. id est per iuramẽtum interrogatus q̃tum pater voluerat ei filie dare in dotem. Dy. z p̃sumitur iurasse. Et ad hoc allegatur. l. ista in practica talis testis iuratus quod p̃sumat̃ iurasse. pro hoc facit. C. de arbi. l. ne in arbitri. §. j. in glo. z. C. de aduoca. diuer. iudi. l. nemini. §. j. z de erogatione milita. anno. l. per hanc. §. adijcientes. lib. xij. z. s. de leg. iij. z. l. cum quis. §. codicillis. z de hoc in speculo de instrumẽtorum. §. restat. ver. in suam. quod tene menti sed cautum est ꝙ de iuramento specialis scriptura que non enuntiatiue sed dispositiue probet de iuramento z hoc contingit tum propter voluntatẽ testatoris tũ ꝙ expressit quantitateʒ in equalibus portionibus. Old. z quod dicit scripsit, id est scribi fecit deponendo dictũ suũ. Jacob. eandem quantitatem: id est in eãdem qualitatem: hoc est dato patrimonio: nam de quãtitate nõ est dubium. vt. j. de col. dotium. l. j. Jaco. ibi. precipua alias pecunia legata ergo fuerat dos. Jaco. Et not. ex. l. j. ꝙ amici z consanguinei requiri debent ad consulendum de maritando filias consanguineorum z amicorum suorum. Item debet quis habere vinum paratũ pro ami
2 cis. j. de penu lega. l. iij. §. sed diximus. †Item expedit homini esse amicum alterius. s. de vsufr. leg. l. generali. Item no. ꝙ sicut dixi in casu summario huius. l. continue allegatur quod vni soli creditur. pro hoc. lxxxij. dist. talia. viij. q. j. c. tanta. z. xcvij. dist. c. nobilissimus. z de hoc not. bene per Host. in summa. de testib. §. quotus numerus. z plene dixi dicta. l. iurisiurãdi. C. de testib⁹. Itẽ statur dicto vnius cum de facto eius queritur. C. de seruis fug. l. quicunqʒ. de questionibus. l. interrogari. de edil. edic. l. que
3 ro. z de proba. l. cum probatio. Jac. Secundo allegatur †ꝙ vn⁹ testis facit semiplenam probationem. z pro hoc bene. j. ad. l. iul. maie. l. in questionibus. xx. q. ij. c. presens. Et not. extra de testib⁹ c. licet. in fi. in vltima gl. Et istud scdm videt̃ cõtrariũ primo vbi dixi dicto vni⁹ stari. sed si recte inspiciatur neutruʒ dicit lex ista. nã quod hic stetur vnius dicto contingit ex voluntate testatoris

cuius

cuius solus dicto & dispositioni staretur. alias autem vnius dicto nō staretur. Hic eñ erat electus per testatorem vt arbitrator dotis nō vt testis: vt innuit litera fm. §. q vnus testis inducat semi plenam probationē nullo modo dicit hec lex. licet ad hoc allegatur per gl. & doctores & aduocatos nisi sustinendo dicas colligi hoc modo hic statur dicto vnius. Et plenam facit probationē ea ratione quia testator hoc voluit: vt predixi. ergo si non niteretur voluntate testatoris non faceret plenam sed semiplenam. Itē si duo faciunt plenam ergo vnus semiplenam: vt no. in glo. C. de rebus creditis. l. in bonefidei. vbi satis agitur de ista semiplena probatione. & ff. de iureiu. l. admonendi. & vide qd ibi dixi. Sed q vnus testis nō inducat etiā indiciū facit. ff. de questionibus. l. maritus: sed dic vt ibi notaui & dixi. & qz de semiplena probatione tetigi dic q per sacramentū quādoqz fit semiplena probatio. vt. ff. ad exhibendū. l. thesaurus. Itē multi testes singulares vel de auditu testificātes. vt extra de testi. c. tā literis. & de accus. inquisitionis. §. quesiuisti. & no. in speculo de acti. rubricella de inquisitionibus. §. nunc videndū. ver. sed per modū inquisitionis. in fi. Et vnus testis cū aliis admminiculis plene probat. extra de succes. ab intesta. c. cuz dilectus. ¶ Ultimo no. q hec lex bene facit† qd valeat pactū qd apponit in instrumētis qd credat sacramēto vel simplici verbo creditoris super damno expensis & interesse. de qua questiōe notaui. C. de epis & cle. l. si qs in cōscribendo. ver. & predicta etiā faciunt. isti eñ polliano non fuit arbitratū commissum vt reducere tur ad arbitrium boni viri sicut fit. ff. de leg. ij. l. j. sed suam dispositionē posuit in ore eius exponendā & declarandā & ideo eius dispositioni statur. vt. ff. de here. instit. l. asse. & de conditio. institutionum. l. institutio. vnde non ob. ff. de reg. iu. l. in personam. & pro hoc facit glo. hic posita q̄ talis est. scz tantā quantam habuit maior filia. & hoc ideo quia ea videtur esse patris voluntas qui voluit stari soli dicto pollionis & per eum solum cognosci defuncti voluntas.

4

Licet. Hic est ar. q si rem alienā mihi vendidisti aliū obligatā & eandē postea tibi vendidi si ex antecedente obligatione euincat tibi non tenear de euictione. vt. ff. de euic. l. fundū meum. C. de euictio ni. l. si fundū. & sic teneor demū de facto meo. vt. ff. de edil. edic. l. cū mihi. Ja. & ff. de bo. liber. l. patronus libertus. Old. in gl. ex ordine. i. iure ordinario siue cōi nō solum in aliquo legato speciali puta coniuncte parti relicto. Old.

1 ☞ Onere duplici non debet quis grauari.

1 Uel dotē. † Non debet quis duplici onere grauari. h. d. Dy. Uel clarius non est verosimile testatorem velle heredē duplici prestatione dotis onerare.

Uxori. Ibi e medio. Et nota q nō nocet narrāti diuersitas vbi eadez dicunt. vt extra de ver. sig. c. nihil. Old.

1 ☞ Optio seu electio quid sit.
2 Manumissus pure eligi non potest.
3 Legatū seruo sine libertate qñ confirmari possit.
4 Eligens semel valide non potest amplius variare.

¶ De optione vel electione legata. Rubrica.

Super rubrica. De ista materia vide plene. C cōmunia de lega. l. fi. vbi de hoc plene notaui: & iste titulus notabilis est & vide qd no. de auro & ar. lega. l. cum aurum. circa princ. & ff. l. si tibi. §. vnius. heres potest instare quod legatarius optet. ff. de condi. & demonst. l. iure ciuili. † Et dic quod optio siue electio est vnius de multis. not. per Archi. extra de postula. prelatorum. c. perpetuo. lib. vj. Et hoc titulo tractatur quis eligat & quis sit electionis effectus: alio modo sumitur electio. extra de electioni. per totum legata optione seruorum per verba pluralis numeri tres debentur fauore vltime voluntatis. ff. e. l. j. Si electio non tenuit mero iure potest iterum eligi. ff. eo. l. ij. Et facit ad electionem officialiū si non valeat vel repudiet an elector possit alium eligere. et de hoc plene dixi prefixo termino per iudicem ad eligendum vel instrumenta producēdū vel aliud faciēdum. an post terminum audiat. ff. e. l. mācipiorū būn: & nota solum ad instantiā heredis prefigitur tempus eligendum sed etiam ad instantiam collegatarij in l. si tibi electio. Si ex quatuor quis duo legauit cuz non habet nisi duo talis falsa demonstratio non vitiat legatum. ead. l. §. si ex quatuor. si duobus vnius hominis est data electio simul debent eligere. ea. l. §. vnius. Et facit ad questionem officialium qui eligunt: q si vltimus elector non possit habere vltimā sortez que sibi obuenit qd habeat penultimam & penultimus vltimā. legata

1

optiōe rerum depositarū possum agere cū depositario ad exhibē dum & cum herede vt agat cōtra eū. ead. l. §. fi. † Qd manumissus
2 pure non possit eligi nec manumissus sub cōditione ea pendente sed ea defecta sic. ff. e. l. cum ita. §. quesitum. si legatū est seruo alterius & manumittatur an sibi vel dño debeatur legatū. ff. e. l. si pāphilo. cui est legata optio seruorum pōt eligere seruū aliū legatus, & ita generi per speciē non derogat. ff. e. l. si heres. heredes coguntur consentire seruo gñaliter legato. ff. eo. l. seruo † Legatū seruo
3 sine libertate relictum potest cōfirmari existente herede volūtario: qz familia seruorū pōt reduci ad istum solū: secus si sit heres necessarius qz tunc est medium tempus inter mortez & aditionē. ff. e. l. si optio. & legatum seruo relictum cedit ab adita hereditate & in quibus legatis locum habet regula catoniana. ad instantiaz emptoris hereditatis pfigitur tēpus legatario ad eligendū. ea. l. §. fi. Et nota nouam responsionem q̄ fit per verba negatiua & hz effectū affirmatiuū sz heres nō possit venire contra manumissionem per eū factam etiā si non tenuit ab initio. ff. eo. l. si cum optio. & an electio si non tenuit ab initio. ff. eo. l. si cum optio. Et an electio facta de aliquo minore ad officiū vel dignitatē confirmetur eo facto maiore. si legatum est seruo sine libertate non debetur legatario ipsum optanti. ff. eo. l. seruo. añ aditā hereditatē non pōt optari & facta non valet. ff. eo. l. optione. Reliquorū ap. oēs continentur. ff. e. l. cum optio. homine legato in gñe vno repudiato iterum potest eligi. ff. eo. l. legatum relictum optionis alternatiuum
4 trāsmittitur ad heredē. ff. e. l. illud. † Qui semel eligit ita q valeat amplius variare non pōt in vltima voluntate. ff. e. l. apud aufidiū & rei legate sub cōditione transit ad dñium conditione existēte & electione acquirit ius electo. fructus vel partus percepti ex re restituenda post tempus nō pertinēt ad legatarium vel executorez vltime volūtatis sed heredem. ff. e. l. filium. vnde si pater legat filie vnā possessionez ad nubendū fructus mediī temporis nō spectāt ad eam & mulier potest esse executrix vltime voluntatis & arbitratrix. verba futuri tēporis in testamētis referuntur ad tempus mortis. ff. e. l. vltima.

a Oiuus. a Pluralis locutio tres cōprehendit fauore vltime voluntatis. h. d. ibi. electio per verba pluralis numeri. Dy. in fi. i. electos ex cā legati consequi. Dy. Et non memini istum casum alibi & vide extra de reg. iu. c. pluralis locutio. li. vj. cum ibi notatis & maxime per Jo. an. & qd etiam ibi notaui. ff. de reg. iu.

a ¶ Diuus. Ad de q hic querūt doc. an legatū optiōis sit genus: vel spēs vide bal. in l. fi. §. fi. C. cōia de legatis.

1 ☞ Elector an possit iterato eligere electo officium recusante.

Uoties. Quis eligat. quis eligat. & quis sit electionis effectus. Dy. Et vide. ff. ti. j. l. cū certū. & de verb. ob. l. ita stipulatus. ibi acciperet. i. accipere vellet. alias est in litera appet. i. apparere vellet. Dy. ibi. Pertinet eo casu quo serui erāt in patrimonio testatoris legādis. Dy. ibi. si qs. s. legatarius. Dyn. ibi. Optionē. i. ius eligēdi. dy. ibi. nō cōsumit & ideo poterit iterū eligere. vt. ff. e. l. apud aufidiū. Dy. In glo. qz non tenuit. in fi. sed ibi tenuit sentētia ipo iure. als idē esset qd hic. vt. C. quō & qñ iudex. l. si preses. & de accu. l. iiij. Dy. & dic vt in cōtrario no. Ja. de bel. Et per. l. istam po
1 test questio terminari † si aliqs habuit sortem eligēdi vnum officialem & electus recusat vel se excusat an possit iterate eligere qd aut valuit prima electio & nō poterit aliū eligere. vt. d. l. apud aufidiū. & ff. de leg. j. l. serui electiōe: vbi de hoc. & p hoc extra de electione. c. publicato. cū ibi notatis: aut nō valuit & tunc poterit iterato eligere: vt hac. l. & extra de electiōe. c. auditis: vbi de hoc satis per oēs no. & in questionibus Bartolo. brix. lxxix. q. que incipit quidā dederunt potestatē. & vide extra de electione. c. si cōpromissarius. li. vj. cum ibi notatis maxime per archi. & extra de concessione preben. c. constitutis. In glo. bñ. & de predicta questione plenissime dixi. ff. de leg. j. l. serui electione. & de ver. ob. l. eum qui certarū. §. j. vbi etiā habet. An in stipulationibus facta semel electio ne lz variare & etiā alie pulchre questiōes pertinētes ad materiā electionis. In glo. tertia: ibi. legato gñaliter: & dic vt ibi plene notaui & dixi.

1 ☞ Termino alicui per iudicem prefixo non auditur postea re non integra.
2 Testes & instrumēta an possint produci post terminum a delegato prefixum.

1 Mancipiorū. † Prefixo termino alicui p iudicē ad aliqd faciēdū post ea nō audit re nō integra. h. d. Et ad hoc sepe allegatur: nō ob. ff. eo. l. cuz optio. vt ibi no. ibi ne venditio p

heredē facienda. Dy.ibi.q̄nq̄z.i.quicūq̄z.Dyn.ibi.interpellet.i. impediat vel facta rescindat.Dy.ibi.si die a p̄tore statuto.Dy. ibi.vendicare.i.eligere post electionē vēdicare:ibi.ppter q̄d.s.dānum heredis vitandum.Dy.ibi.id solet.s.certū tp̄s p̄figere.ī.q̄d eligat.Dy.ibi.vel oēs quoꝝ emptionē ligauerat testor.Dy.ibi. tuebit̄ ꝛ certe tueri d₃.Dy.ibi.actio.i.electio.Dy.ibi.Idem est vt actio deneget̄ post tp̄s.Dy.Allegatur.l.ista ad id q̄d dixi in casu summario q̄ termin⁹ pōt p̄figi p iudicē vt dixi.ad q̄d cōcor. C.de ingenuis manumissis.l.diffamari.vbi de hoc satis no.ꝛ dixi:ꝛ qui accusare nō p̄nt.l.si ea.p Dy.extra de reg.iu.c.indultum li.vj.Et ad hoc bn̄ facit extra de conuer.cōiug.c.ex publico.ꝛ de clādesti.despō.c.cū inhibitio.ꝛ vt lit.contesta.q̄m frequenter.§.si vero.ꝛ per Host.in sum.de electione.ver.q̄d si elect⁹ nō vult consentire ex iusta cā tamen cā q̄nq̄z auditur quis etiā post terminū a iudice prefixū.vt.C.de adul.l.ob cōmissa.ꝛ argu.ī.de decre.ab ordine faciendis.l.fi.ꝛ de hoc no.per Inno.extra qui matrimonium accusare possunt.c.cū in tua.ꝛ lati⁹ per cōpost.extra de electio.cū noctis.iij.col.extra qui filij sint legitimi.c.lator.ꝛ ad hoc
2 s̄.de here.insti.l.si quis instantiā.vbi de hoc.†Et faciunt p̄dicta q̄ si delegatus statuit terminum partibus ad producēdū testes ꝛ instrumēta an post terminū possint p̄duci.facit hec lex cū ꝯcor. q̄ nō.ꝛ.ī.de accu.l.titia.vbi de hoc.in cōtrarium est.ī.de re iudi. l.iiij.§.si q̄s cōdēnatus.ꝛ q₂ a lege cōcessum est vsq₃ ad sn̄iam p̄duci ad instr̄a.vt extra de fide instru.c.cū dilectus.ergo nō debet per iudicē auferri.in auẗ.de nup.§.si vero.ꝛ dicto.c.indultū.de reg.iu.li.vj.ꝛ plene dixi.C.de iudicijs.l.iudices.

1 ☞Reliquorum appellatione qui veniant.
2 Demonstratio falsa legatum non perimit.

a ¶ Si tibi.Ad de q̄ not.bar. in.l.si insulā. de ver.ob.

Si tibi[a] electio. Non solū ad instantiā collegatarij.vt hac.l. Ol.Sed nunqd hoc casu possit emendare morā.Rn̄deo nō.q₂ statim post terminū quesitū est ius collega-
1 tario in oībus:† q₂ reliquorū appellatione oēs cōtinent̄.vt.ī.de ver.sig.l.ceterorū.s̄.de here.instit.l.q non militabat.§.fi.ꝛ l.se.Et pro hoc extra de elec.c.ne pro defectu.ꝛ.ī.eo.l.j.si cum optio.in prin.Ja.ꝛ l.cū optio.ꝛ ibi no.ibi certum tempus.ab ipso pretore determinatum.Dy.

2 Si ex quatuor. †Falsa demonstratio nō perimit legatum.h.d.Dy.ibi.Relicte sunt tp̄e mortis tn̄ tempore testamēti erant quatuor.Ja.In glo.ij.in fi.Ista est corrupta ꝛ debet dicere de leg.iij.qui cōcubinam.§.qui quatuor.

Unius hominis. Incerti de certis ibi.optassem hic simul ꝛ nō diuersis temporib⁹ debebam⁹ eligere ꝛ hoc faciebat hic electionē inutilē. sed prima trahit̄ ad scdam.vt.s̄.cōia predio.l.vl.Ja.ibi.decessisse ego qui primo elegi ꝛ postea tu eligis.Dy.in hoc casu quādo mortuus erat vel furiosus factus primus elector.Dyn.ibi.quasi semel.i.simul ꝛ eodē tp̄e.Dy.ibi.fiat cōis prioris voluntas reliquis etiā post furorē manentib⁹.vt.s̄.de his qui sunt sui vel alie. iur.l.patre furioso.Ol.ꝛ facit iste.§.in ar.quando plures qui debent habere breuia seu sortes eligēdi in cōsilio sicut cōiter fit in ciuitatibus,ꝛ vnum breue siue vna sors nō pōt cadere in vnū:alia aūt breuia siue sortes bene cadūt in eum ꝛ vltimo illud breue seu illa sors remanet in capello in quo ponunt̄ sortes siue breuia que nō pōt iste habere seu obtinere:ꝛ iste qui vltimus remāsit q̄d debeat habere breue seu sortē penultimi qui eū p̄cessit quasi cōsumpta fuerit electio cū deuentū fuit ad penultimum:vt sic illud habet ex necessitate.ꝛ p hoc.ī.e.l.si optio.in prin.Ja.In glo.quaz mutare:q₂ simul debuit eligere cū alio ꝛ ipse solus eligit:vt dixi in expositione tex.pro hoc.s̄.de instito.l.sed ꝛ si pupillus.§.conditio ar.§.s̄.de serui.rusti.pre.l.per fundū.Uel dic q̄ dubitatio erat q₂ electio debet esse cōis:ꝛ eiusdē hominis ꝛ eadē q̄d hic non fuit ꝛ ideo non valuit.Ja.Sed prima trahit̄ ad scdā.vt.s̄.cōia p̄dioꝝ.l.fi.Ol.quasi prima per vltimā confirmat̄.Ray.In gl.vt ar.s̄.locati.ibi.l.ij.§.fi.Sed dic vt ibi no.ꝛ.ī.de reg.iu.l.in negotijs.vel dic q̄ hic nō agit̄ de nouo cōsensu adhibēdo sed de antiquo continuando.vt.s̄.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.patre furioso:vt dixi in expositione tex.Old.vel dic ſm Ja.de bel.q̄d in contrario requiritur cōsensus tacit⁹ hic expressus:hoc est falsum p.l.q ad certū.s̄.locati.Itē ibi cōtradicere nō pōt nisi iustā cām habeat contradicendi:vt ibi no.Ja.

Si rerum. Ibi vt is.s.heres conuentus actione ex testō.Dy.ibi.p̄stet.i.prestari facit ꝛ vbi glo.allegat.l.in plus.s̄.locati debet dicere cum in plures,

1 ☞Manumissus an possit eligi.

2 Manumissio pura seruum efficit liberum.

1
Cum ita. §.q̄situ.†manumissis pure nō potest eligi manumissus sub conditione non pōt eligi conditione pendēte sed post eius defectum pōt.h.d.Dy.ibi iussit.s.testor.secus in herede vt.ī.e.si cū optio.in fi.q̄ est ꝯ̄ ibi.quid iuris esset.s.an possim eligere stichū.cui libertas erat sub conditione relicta.Dy.ibi.eū.s. testatorē.Dy.ibi.ꝛ ob tuitionē seruoꝝ.s.relinquat alij.dy.ibi.mutiane.i.mutij.Dy.ibi.ipa libertate.i.cōtingētia libertatis.Jaco. vel.i.cōpetēte.Dy.ibi.non datiōe.i.nō hoc ipso q̄d libertas sub cōditiōe dat̄.Dy.ibi.legatū erit vtile.q.d.efficaciam suam h₃ vt actio cōpetat ꝛ dn̄ū p aditionē trāseat q₂ eligi poterit per iudicē ac si nō fuisset data libertas.Sec⁹ si pēdeat cōditio libertatis cū aditur.nam tunc nō acqritur aditione dn̄ium sed efficacitate statuliberi.Ja.ibi.statulibertas.i.sub conditione relicta.Dyn.ibi. vires accepit si existat cōditio ante aditā hereditatē.Dy.Uel sic
2 †pura vires accipit vt liberū seruū efficiat.vt.ī.de manu.testō libertatis.statuta aūt.i.sub cōditiōe vires accepit ad suspendēdū ſm legatū q₂ demū ipa cōtingētia libertatis euanescit ſm legatū.Ja.Et sic idē est iuris in pure ꝛ cōditiōali purificato ꝛ ad hoc sepe allegat̄.ibi optare possim cui⁹ libertatis cōditio:deficit.Ja. In glo.s.optionis.i fi.vel loquit̄ in alio casu quē adducit ad p̄bandū ꝛ sic loquitur cū seruus legat̄ ꝛ liber esse iubetur.Jac.

1 ☞Dominus ꝛ seruus censent̄ eadē persona sed per manumissionem efficiuntur due.
2 Legatum optionis qn̄ sit puruz ꝛ quando conditionale.ꝛ nu.3.

Si pamphilo. Aut dn̄s eligit certū aut repudiat.dy.vel dic clari⁹:si ille cui⁹ seruo legat⁹ erat seru⁹ i gn̄e manumittat seruū suū legatariū post diē legati cedētē:sꝫ ipe dn̄s vēdicet seruū legatū seru⁹ legatari⁹ manumis.h₃ ip̄m legatū.Dy.ibi.legat⁹ sit scilicet a quodā alio.Dy.Et q̄d dicit generaliter dic vel quē elegerit.hec enim paria sunt.vt.s̄.eo.l.ij.Dy.ibi.Dominus scilicet lucius titius.Dy.ibi.eū.s.pamphiluz legatarium.Dy.ibi titius dn̄s pāphili.Dy.ibi.vēdicauerit ex legato gn̄ali relicto pamphilo.Dy.ibi.Pamphilū manumissum.Dy.ibi.Licet eī rō quare dn̄o vēdicāte repellit̄ manumissus a petitiōe legati vt dictū ē in Primo casu.Dy.Et no.hūc textū ꝛ respicit primū rn̄sum.Et no.
1 †q̄ dn̄s ꝛ seru⁹ reputant̄ eadē p̄sona sꝫ p manumissionē efficiunt due:ꝛ ad hoc quotidie allegat̄ ꝛ facit ad id q̄d no.C.q erāt.li.x.ꝛ nō recordor hūc casum alibi ibi quo repudiāte.s.titio quodā dn̄o Dy.¶Op.de.§.alienus institu.de leg.q₂ hic d₃ debere cōsiderari tp̄s aditionis.Sol.aliud est in hereditate de qua loquit̄.§. alienus.ꝛ aliud in legato de qua loquitur hic.ꝛ.ī.de reg.iu.l.q̄ legata.ꝛ est ratio q₂ legatū querit̄ dn̄o seruo inuito hereditas non C.de necess.ser.here.insti.l.cum p̄ponas.ꝛ hec ratio redditur in glo.ī.de bo.poss.ſm ta.l.ij.§.fi.sed tunc obstat q̄d hic d₃:quia hic loquitur in legato ꝛ tn̄ non cōsideratur tempus mortis oīno vt hic dicit̄.Sed p solutione huius oppositionis est videndum an legatū optionis sit purū vel cōditionale:q̄d sit purū facit.C.communia de lega.l.fi.§.j.insti.de lega.§.oppositionis.q̄d sit conditionale facit.ī.qui ꝛ a q̄b.lex p̄sperit.iij.gloss.non determinat p̄prie.sed dic q̄d est cōsiderare in tali legato ius eligendi ꝛ tunc videt̄ purū:vt preall.l.vlti.cū si.Et est cōsiderare ipsas res de qui
2 bus datur electio ꝛ est cōditionale p dictā.l.iij.† q₂ ergo legatuz optionis non est simpl'r purū nec simpl'r conditionale sed aliqua consideratione purū ꝛ aliqua conditionale:ideo istud seruatur in eo q̄d dn̄s possit eligere si vult:ꝛ si non tūc eligat manumissus
3 seruus vt hic.Dy.†Et sic legatū optionis est purum actiue sed conditionale passiue.Ray.in glo.s.expresse:ibi.vt legatum eum.s. manumis.Dyn.In glos.j.duo legatarij ibi.quo ad optionem.i. optionis effectū seu ex optione resultantē siue rem ex optione eligendā.Dy.ibi quo ad seruū.s.legatariū.Dy.ibi.ꝛ ecōtra.s.si eēt omnino cōditionale.Dy.ibi.si aūt esset manumissus.s.quā legatū cederet.Dy.ibi.etiā quo ad hoc.i.quātū ad optionē.Dy.ibi Secus ꝛ sic nō est vere conditionale.Dy.in fi.Ego dico q̄ in se legatū optionis est purū:sed quātuz ad res q̄ eligunt est cōditionale.q₂ videt̄ seruus.s.pāphilus sub cōditione legatus:videlicet si eligat̄.Dy.vt no.ꝛ dixi.s̄.de leg.ij.l.meui⁹.§.duobus.ꝛ ita intelligas.ī.eo.l.homine.

1 ☞Generi per speciem non semper derogatur.

Si heres. Proprium nomē serui.dy.ibi.iscz.scz meuius.Dy.ibi.erroreȝ optauerit q̄d pōt.nā cui fui optio legata est pōt eligere seruū alij legatū.vt.s̄.de leg.j.l.si dn̄o stichus.dy.q̄d est mirabile ꝛ

rabile ꝛ notabile ꝛ pⁱma facie rñdetur ꝗ ñ ibi pertinebit heres
1 aut non ad solum seu ꝭ cõis erit.†Et sic no.gñi nõ derogari per speciẽ.Ja.ibi.adire hereditatis tpe ꝛ sic eo tpe quo cedit dies legati fundi heroti seruo relicto.Dy.ibi.Js solus.s.seius.Dy.ibi.legatũ pertinere qꝛ eo tpe quo cedit dies legati fundi nullã ptez hꝫ meuius in fundo qꝛ nondũ elegerat nec eligere poterat heredi tate nõdũ adita.vt.ĩ.e.l.optiõe.Dy.ibi.cedente.i.tpe quo morit socius ille qui legat.Dy.Jn glos.j.ibi.cũ ita.§.1.Ad hanc dic.vt ibi no.ꝛ.ſ.pri.hac eadẽ gl.Dy.in fi.Et ad cõtraria dic ꝙ loquũ tur qñ ad vnũ voluit pertinere genꝰ ad alterꝫ spẽm hic ad vtrũqꝫ spẽm lꝫ vni designauerit certe alteri vero ius electionis commisit.Dy.Jn glo.i.acquiri.s.si adoptauerit.vt.ĩ.qui ꝛ a quibꝰ manumis.liberi non fiant.l.iij.Dyn.in.fi.quod pro parte saltem.vt.ſ.de lega.j.l.si domino.Dy.Jn glo.iam nunc.in fi.verum est.s.ꝙ si diceres ꝙ solidum herotis dominiũ ante electionem nemini pertineret qꝺ nõ est verũ qꝛ pertinet ad seium solũmodo pro dimidia vt.ſ.de leg.j.l.si dño.ꝛ ideo melius dicit qꝺ argumentatur a pari vel a simili.Dy.

1 ☞Regula catoniana in quibus legatis locum habet.
2 Legatum seruo relictum ab adita hereditate cedit.
3 Legatum optionis quo ad quid purum est,ꝛ quo ad quid conditionale.
4 Affirmatiua quandoqꝫ resultat ex verbis negatiuis.

a
1 Si optio.ᵃQuia istud principium est obscurum.† No.pⁱo regulã catonianam locũ habere i legatis q̃ cedũt a die mortis nõ a die hereditatis adire.vt.ĩ.de regula catoniana vel catonia.
2 Scðo not.†ꝙ legatum seruo relictum cedit ab adita hereditate.vt.C.de cadu.tollen.l.j.§.in nouissimo.Tertio not.qꝺ cum instituitur necessarius heres.nullum est medium inter mortẽ ꝛ aditionem.vt.ſ.de leg.j.l.si post mortem.his pro euidẽtia premissis dic aut extitit heres volũtarius ꝛ potest cõfirmari legatuꝫ seruo sine libertate relictum qꝛ põt anteꝙ adeat hereditas ad illũ solũ cui erat relictum legatũ redire familiam ꝛ sic perinde habebitur ac si ille esset prelegatus ꝛ ei aliquid ascriptũ:quo casu constat vtrũqꝫ legatum valere.vt.ſ.de leg.j.l.seruo legato ergo ꝛc.Aut est heres necessariꝰ ꝛ tunc qꝛ nõ põt anteꝙ adeatur hereditas ad vnũ redire familia cum inter mortem ꝛ aditionẽ nullũ sit medium:vt prediri.ꝛ ideo tunc legatũ est inutile.Dyn.ibi.sticho seruo hereditario nulli legato sed si postea nõ remansit alius in familia apparet mihi legatꝰ cui legato fuit optio seruo:ũ.ibi legasset ꝛ hoc legatũ inutile est.vt.C.de legatis.l.seruis.Dy.ibi.sequens legatum sticho sine libertate relictum.Dy.ibi.consistit.i.valere incipit.Dy.ibi.pure legato.s.sticho.Dyn.ibi vtiliter sit legatum qꝺ legatũ certũ est valere.vt.ſ.de leg.j.l.seruo legato.Dy.Et qꝺ dicit pure legato dic.i.noiatim.Dy.ibi catoniana q̃ inutiliter relicta impedit confirmari.Dy.ibi.familia minui.s.ad illũ vnũ cui erat legatũ redigi ꝛ consequẽter legatũ cõfirmari ꝛ qꝺ dicit ante aditã hereditatẽ:ꝛ sic ante cedat dies legati serui relicti vt supra dixi.Dyn.ibi.Necessarius heres ꝛ sic nullum est medium.inter mortẽ ꝛ aditionem nullum est dare mediũ tempus in quo medio tempore potuerit familia ad vnum redigi ꝛ cõsequenter nec legatũ sticho relictũ confirmari.Dy.Posito casu ꝛ exposita litera oppone de dicta.l.seruis.C.de lega.Jtem oppone qꝺ vitiet p catonianam.Jtẽ op.ꝙ non vitiet per catonianã si existat heres necessarius qꝛ conditionale est.vt.ĩ.qui ꝛ a quib.ma.libe.nõ fiãt.l.ij.ergo catoniana ad ipsum nõ pertinet.vt.ſ.de lega.j.l.cetera.§.j.Sed dic referre inter cõditionẽ tacitã ꝛ expressam.vt no.ĩ.de
3 regu.cato.l.j.Uel ibi in legato simpliciter cõditionali†lꝫ legatuꝫ optionis quo ad qd est conditionale ꝛ quo ad qd est purũ:vt dixi.ſ.e.l.si pamphilo.Jtem contra.ĩ.e.l.seruo.sed ibi erant in familia plures nec ad vnũ reducit familia anteꝙ hereditas adeat.Dy.Jn glo.pⁱma ibi.alij legatus cũ familia redit ad vnũ Dy.Jn glo.qui hereditatis.in fi.vt.ſ.de leg.j.l.quesitũ.§.j.ꝛ.l.si post mortẽ.Dy.Jteꝫ allegatur pⁱncipiũ huius.l.ꝙ si minor eligat ꝛ tempore confirmationis sit factus maior qꝺ valeat electio.in cõtrarium est textus.extra de electione,cum in cunctis.ĩ.l.pri.Sed melius cadit hoc.

Pomponius.Jbi oportet.ĩ.tps a iudice determinãdũ.vt.ſ.e.l.mãcipiorũ.Dy.ibi.nõ possit.s.eptor suo iure postulare.Dy.Et no.nouũ moduꝫ
4 rñdẽdi quẽ hic facit iuriscõsultꝰ†p vba negatiua ex quibꝰ resultat affirmatiua ꝛ ad talẽ rñsionẽ.ſ.ti.prori.l.si.in fi.ĩ.de fun.instru.l.sic.§.predia.vbi de hoc.ſ.de euic.l.herenniꝰ.§.j.in fi.ꝛ.ĩ.e.l.pe.§.fi.in fi.

Si cum optio.Heres nõ põt venire ꝯtra factum suum etiã si ab initio nõ teneat.h.di.Dy.De quo not.ſ.de emp.l.post mortẽ.ꝛ dixi.C.si aduersus rem iudicatã.l.ij.ibi.lega to cedit ꝛ sic libertas non valet.Dyn.ibi.aũt relictus.i.nõ electꝰ per legatariũ.Dy.ibi.tunc.i.eo tpe quo nõ eligit.Dy.Et est argu.ꝙ electio facta ad aliqꝺ officiũ de aliquo minore cõfirmet eo facto maiore ad idẽ.ſ.de pig.actio.l.si res.§.si mãdati.l.si tibi mãdauero vt a titio.ꝛ de inof.test.l.si pponas.in fi.ꝛ.l.si nõ mortis.in fi.ar.contra.ſ.de mino.l.iiij.§.j.de seruis expor.l.si minor.ꝛ vř pbari.ſ.de execu.tu.l.ij.ꝛ.ĩ.de bon pos.fm tab.l.j.§.exigit.Dy.Ad hoc vide extra de elec.cum in cunctis.ꝛ de pbendis capitulo si cui.li.vj.cum ibi notatis.

1 ☞Conditio que in optione includit nõ potest existere nisi hereditas adeatur.

Seruo.Jbi eundẽ legatum erat sine libertate relictũ.Dy.ibi.ad dũm.s.nouum qui factus est dñs p electionẽ.Dy.Jn gl.s.cũ plures.in fi.nam tũc perinde habeatur ac si pure legatũ esset:sed vbi plures remanent perinde habetur ac si legato sub conditione pure legetur.vt.ĩ.q ꝛ a quib.l.ij.quo casu distinguit q̃lis sit conditio vt.ſ.de leg.
1 j.l.quesitum.§.psenti.†conditio vero que in optione includatur non põt existere non adita hereditate.vt.ĩ.l.pri.ergo ꝛc.Ol.Et vide qꝺ dixi.d.l.si optio.Jn glo.vl.ibi possit.s.heredi.in fi.ſꝫ ibi seruus erat alij pure legatus.Dy.vt ibi no.ꝛ legatũ sibi relictuꝫ sub conditione.ᵃ

ᵃ☞Si optio.ad de bal.i.l.j.C.de cadu.tollẽ.vbi dicit hũc tex.nõ esse alibi.

Cum optio.Concordat.ſ.e.l.si tibi.

Domine.Jn gl.vl.l.ꝛ hoc in casu huiꝰ.l.Dy.ibi.determinat remissio vt valeat p eo de quo factum est pactuꝫ.Dy.ibi.p euicunqꝫ heredi vel legatario.Dy.ibi.expressum vt heredi.Old.ibi.tacite vt legatario.Dy.ibi.cum non potuit alias cũ non competit.Old.in fi.Tu dic breuiter ꝙ pãphilus repudiari non potuit qꝛ non debet:sed totũ legatũ optionis sic qꝛ est purum vt dixi.ſ.e.l.si phãphilo.Bona est ergo ista sol.ꝙ ibi in pacto hic in repudiatione sed in renuntiatiõe simplici refert an repudietur res an ipsum ius eligendi.Ray.ꝛ fm diuersas solu.glo.ista.l.habet diuersos intellectus.pⁱmus intellectus est ꝙ electio pertinebat ad legatariũ:ꝛ fm hoc iste est mirabilis casus ꝛ non est alibi ꝛ vide qꝺ dixi fm Gui.ſ.de pac.l.si vnus.ver.ſꝫ si generaliter.et quod not.ĩ.de acceptila.l.ꝛ per iusiurandum.§.si is qui hominem.et Ni.tenet tertiam solutionem huius glo.ꝛ dicit illum esse verũ intellectum huius.§.Jn glo.vl.circa fi.ibi:ergo ꝛ istud hic puncta.ibi concessa expressio vt in pⁱma opinione.ibi aut tacite vt in secunda opinione.

1 ☞Legatum optionis alternatiue relictum ad heredem transmittitur.

1 Illud aut illud.†Optionis alternatiue relictum ad heredẽ transmittitur.h.d.sed nonne videtur conditionale vt ſ.e.l.cum ita in prin.Rñdeo conditionale est quo ad res legatas non quo ad ius legati.vt no.ꝛ dixi.ſ.eo.l.si pamphilo.Jtem ꝛ quo ad res est conditionale conditione tacita non expressa ꝛ ideo non impeditur transmissio ad heredem vt.ĩ.quando dies legatorum cedat.l.cum illud.ꝛ de condi.ꝛ demon.l.conditiones.§.fi.

1 ☞Eligens semel ex vltima voluntate nõ põt amplius mutare.
2 Dominium rei legate sub conditione statim acquiritur.
3 Uariatio locum non habet in vltima voluntate.

1 Apud aufidiũ.†Qui semel eligit ex vltima volũtate amplius mutare ᵇnõ põt h.d.Et vide quod dixi.ſ.eo.
b l.ij.ibi.Triclinaria.i.qbus vtebat paterfa.in triclino.Dy.ibi.si is.s.legatarius.Dy.ibi.qꝛ res.s.electa per eum.Dyn.ibi.continuo.i.statim post electionem.Dyn.ibi.simulat.i.postꝙ
2 statim.Dy.Et no.†qꝺ rei legate sub conditione statim acquiritur dominium.existẽte conditione.pro hoc.ſ.de lega.j.l.si fundũ sub conditione.§.fi.Jtem no.ex electione acquiri ius electio.Nec ob.qꝺ hic loquatur in re corporali qꝛ idem est in dignitate.vt.ſ.de sta.ho.l.qui furem.ꝛ de iudi.l.si cum furiosus.Jac.ꝛ pro hoc extra de elec.c.publicato.de hoc no.ſ.de testamento mili.l.ex eo.ꝛ dicã.ĩ.de condi.ꝛ demon.l.publius.ꝛ lex ista nihil facit qꝛ hic querit ius eligendi qꝺ est fauore vltime voluntatis.ar.ſ.qrit an sola electio tribuet ius electo.ray.Et vide plene per hosti.in sum.de elec.§.vtrũ mutari.Jn gl.nisi esset.in fi.ꝛ.ſ.de leg.j.l.hmõi.§.stichũ.ꝛ de leg.ij.l.statuli.Jac.in glo.vlti.in fin.ꝛ videt ꝙ debeat

ᵇ☞Mutare.ad de an et qñ licẽat volũtatẽ mutare vt p.l.sicut.de act.ꝛ ob.vt per no.hic in addi.ad Bart.

intelligi qñ vestes erãt testõris ꝓpter rõnẽ q̃ est in textu q2 res 7c.
Nam si essent aliene 7 sic nõ essent facte sue obtineret.l.contraria,
nec alias vestes posset eligere. Ja. Alij vt Ja.de ra.7 Pe.tenẽt
3 indistincte † qd in vltima võlũtate non sit loc9 variationi.vt.h.§.
stichũ.q loquit̃ indistincte ergo 7c.vt.j.de lega.pstan.l.j.§.7 gñaliter.sed in contractib9 secus.7 ita loquunt̃ cõtraria rõ q2 reipu.
interest vt vltime volũtates cito exequant̃.vt.s.quẽad.test.aperiant̃.l.negare.7 q2 nõ debent esse in pendẽti.vt.s.cõmu.predio.
l.si.sed cõtractus pendere possunt ibi hmõi.§.stichum de lega.j.
Dy.Et vide extra de conces.preben.c.ne captãde.lib.vj.cum ibi
no.per Cardi.

1 ☞ Mancipia apud executorem vltime voluntatis natã nõ veniunt in restitutionem.
2 Mulier arbitratrix esse potest.
3 Mulier potest esse executrix vltime voluntatis.

Filium. Fruct9 percepti ꝓ re restituenda post
tps nõ debẽt pertinere ad executionez
vltime voluntatis nec ad legatarium cui erat restitu-
1 tio facienda.h.d.Dy.Vel sic.† mancipia nata apud
executorẽ vltime volũtatis nõ veniunt in restitutione nec cedũt lu
cro executoris s3 heredis ibi ex mãcipijs per matrẽ electis.Dyn.
2 Et sic est ar.† q mulier possit esse arbitratrix.in cõtrariũ est.C.de
3 arbitris.l.vi.7 dic vt ibi. Itẽ facit † q mulier possit esse executrix
vltime volũtatis de quo dixi.C.de epis.7 cle.l.nulli ver.idem dicunt de muliere ibi nõ pertinere ergo ex hac.l.q si pater legat filie ad nubendũ vnã pos.q interim heres habere debeat fruct9 nõ
filia.Ja.qd puto verum si legatũ excederet debitum bonorũ sub
sidiũ 7 quatenus illud excederet nã in debito bono.subsi.nõ posset modum vel dilectionem apponere.vt.C.de inoffi.testa.l.quoniã in prioribus.7 dixi.s.de lega.ij.l.vlt.§.filie.ibi pro solido sed
pro parte ad eam 7 ꝓ parte ad filiũ coheredẽ 7 sic interim nõ ad
filiam.vnde no.ad ministrũ seu executorẽ lucrum medij temporis
non pertinere.Jaco.

1 ☞ Verba futuri tpis in testamentis referri debent ad tempus mortis.

1 Maritus. † Verba futuri tpis ĩ testamẽtis referunt̃ ad temp9 mortis.h.d.Dyn.
in glo.in fi. Itẽ contra.j.de auro 7 ar.leg.l.vi.sed sol.
patet.Dy.q2 hic fuerũt verba futuri tpis.s.quas elegerit 7c.in textu.in fi.no.de his quas post mortẽ habere cepisset
7 vt.j.de auro.argen.lega.l.ij.7.l.apud.Dy.

1 ☞ Diminutionẽ non debet inducere quod ad augmentum est inductum.
2 Subiecta talia sunt qualia predicata permittũt.

❡ De tritico vino 7 oleo legato. Rubrica.

Super rubrica. An vino legato
debeatur acetũ
j.e.l.j. Qd spẽs derõget gñi.j.e.l.ij.qd itéresse sit
in obligatiõe 7 petitione ea.l.§.si rẽ tamẽ.si testa
tor legat rem primo videt̃ ea quã habet in patri
monio:deinde si nõ habet heres ei tenet̃ emere.
j.e.l.si cui vinũ.an vino legato debeant̃ vasa 7 q̃.eadem.l.§.si vi
num qd qualitas legati est incerta,puta olei an attendatur cõsue
tudo testatoris vel regionis.j.eo.l.cũ certũ.si legat̃ vinũ qd natũ
erat in tali vinea si non nascat̃ tm̃ quãtũ est an debeat in simplici
1 j.e.l.cũ certũ.† Qd adijcit̃ cã augmenti diminutionẽ non indu
cit.j.e.l.cum vinũ.An legato vino cũ vasis debeat̃ etiã qd est ex
tra vasa.Qd legatum certũ valeat fauore vltime volũtatis 7 in
definita eqpolleat vniuersali.j.e.l.quidã.7 ibi versus 7 vñ sit fal
sa impossibilitas nature vitiat legatũ.ea.l.§.lucio.vtrũ vinum le
gatũ possit heres effundere si legatarius nõ recipiat.j.eo.l.si he
res.qd contineat̃ ap.vini.j.e.l.si quis vinũ.7 ibi de ceruisia vtru3
vsus testatoris attendat̃ in legato.j.e.l.vsu.Qd vinum vel feudũ
dicat̃ vetus 7 qñ nõ esset finis si aliter intelligeret̃ in.l.sequenti.
Vino legato an debeant̃ vasa.j.e.l.vino.7.l.se.Talia sunt q̃ ver
bis gñalibus ꝓferunt̃ qualia sunt declarata per spẽs.j.e.l.fin.§.
2 cui dulcia.† 7 talia sunt subiecta qualia predicata permittant et
copulatio precedentiũ restringit significatum sequentium.Et an
genus restringatur ab indiuiduo speciei.

Cum alij. In glo.j.ibi q esset rome q2 tũc re
stringeret̃ p̃cedẽs nõ speciei lega
tũ perioris.Dy.In gl.qñ de toto ibi eximẽda 7 lega
tũ speciei puta vni derogat legato gñali.s.pen9.Dy.

a ❡ Indefinita.
Ad bar.i.l.
plures.d leg.
iij.7 in.l.si qs
ita d testã.tu
te.7 i.l.si fui
t9.de ser.vrb.
p̃d.dy.i rub.
de re.iu.i.c.si
romãor.xix.
dis.gl.7 car.
i.cle.j.vt li.pẽ
dẽ.Alex.ꝯsi.
xxv.iiij.volu.
bar.i.l.oẽs po
puli.ff.d iust.
7 iur.bald.in
mar.§.testõr
i fi.spec.i ti.d
ꝓcu.§.iij.§.s3
si ꝓcuratorẽ
ꝓbal.i.l.ij.d li
be.7 post.7 i.
c.j.d pa.iu.fi.
pau.de cast.
cõsi.cxlviij.

De hoc plene extra de reg.iu.c.generi.7 dixi.s.de vsufr.legato.
l.si alij.

Si centum. Arg.q interesse sit in obligatione.de
hoc.s.de vsufr.le.l.si vsufr.le.7 ꝑ Dy.
In glo.i.quantum.ibi tigni.§.si.qd falsum est:vt ibi patet.

1 ☞ Legans rem primo videtur legare de his quas habet in patrimonio.
2 Dolium quid sit 7 quid vas.

Si cui vinũ. Ibi nullũ vinu3 aut aliqd qd
ꝓ vino vteret̃.Dy.ibi.nume
ro fuit penes venditorẽ.Dy.In glos.sed in bonis ibi
1 cõiectura q2 ibi erat in bonis legãtis.Dy.† vnde no.
qñ testator legat aliquã rem primo videt̃ legare de his quas h3
in patrimonio suo 7 si nõ h3 heres emere debet.7 ꝓ hoc.j.de au.
7 ar.le.l.titia.§.j.7 dic vt ibi.7.j.e.l.quidã.Itẽ nõ ob.s.de le.j.l.si
domus.in prin.vt ibi no q hic loquit̃ in quantitatib9 vel generi
bus in bonis legantis.Dy.

Si vinum. Vino legato vasa ad portandũ nõ debẽ
tur s3 vasa apta ad cõseruandũ si sunt vi
lis materie 7 ex cõsuetudine regionis in 3ctum tendẽtia bñ debẽ
2 tur:si sunt p̃tiose materie nõ debent̃.h.d.Ol.† Et no.q dolia di
cunt̃ magna vasa:s3 vasa dicunt̃ parua.vt.no.j.e.l.cum vinũ.Et
an in vẽditiõe veniãt vasa:7 q̃ vide.s.de ac.empt.l.iul.§.fi.7.ll.
sequentibus.7 Azonẽ.in summa de periculo 7 cõmo.rei ven.7 fa
cit ad id qd dixi.s.de leg.ij.l.titio seie.in prin.

1 ☞ Consuetudo in vtendo nõ spectatur si de qualitate legantis dubitetur.
2 Genere legato an veniat quod minimum est.

1 Cum certum. † Si est dubiũ de q̃lita
te legãtis 7 gen9 7 q̃litas
est incerta nõ spectat̃ cõsuetudo habita in vtẽdo.h.d.
Dy.in fi.puto tñ q si oleũ oliue repiat̃ i patria qd te
neat̃ soluere oleũ oliue.ar.j.e.l.si qs vinũ.in prin.Op.q inspicia
tur cosuetudo patrisfa.vt.s.de annuis leg.l.si cui.7.j.de ali.leg.
l.cũ alimenta.sed ibi quantũ hic quale erat incertũ.cõtra hoc est
j.e.l.ex vsu dicas q ibi erat qualitas rei incerta sed gen9 certum
hic vtrũq3 incertũ sed cõtra.l.nũmis.s.de le.iij.s3 dic vt ibi.Ite3
op.qd inspiciat̃ consuetudo regionis.vt.j.de fund.instr.l.cũ de
laniõis.§.asinã.Sed ibi certa interp̃tatio verbor:vñ.hoc in vsu
vtẽdi ibi in vsu loquẽdi:7 est rõ quã dixi.s.de leg.j.l.si seruus plu
riũ.§.fi.Itẽ op.q sit electio legatarij 7 nõ heredis cũ incertu3 de
incertis legauerit.Itẽ op.q nõ vilissimũ s3 mediocre dari dẽat.
Vel ad ista vltimã cõtraria dic q testator reliquit vnũ in suo pa
2 trimonio.7 sic rñdet̃ ad p̃cedens cõtrariũ.† Ad vltimum dic qd
aut legat̃ in genere aut in specie in quo reperiunt̃ vel reperiri pos
sint res dino inutiles 7 tunc debet̃ minimũ vt ꝓbat̃.d.l.legato.in
fi.s.de leg.j.Et sic ẽt posset rñderi ad p̃cedẽs cõtrariũ.7 dic an et
quãtũ debeat̃ attẽdit̃ cõsuetudo vtẽdi quale aũt debeat̃ cõsuetu
do loquẽdi.dixi in gl.j.ibi.forma in vsu vel dic vt in gloss.Ja.Et
subaudi magis 7 dic 7 quãto magis.Ol.In.e.glo.in fi.ibi si nõ
inspiciat̃ vsus p̃ris legatũ redderet̃ inutile:vt ibi p3.Dy.in gl.vl.
in fi.veri9 vr̃ ecõtra.s.q nõ reliquit vt.l.legato generaliter.7.l.a
filio intelligit̃ vbi reliquit de certis certum.Dy.Et ideo gloss.est
corrupta 7 debet dicere testator nõ reliquit in bonis.

Cum cert9 numerus. Utilis ẽ
hec lex 7
sepe occurrens 7 pro eius declaratione vide quod ple
ne notaui.j.de verb.ob.l.inter stipulantem.§.sacrã.v.
item oppo.ad scdm membrum de vsufru.l.nera.§.i.de condit.7
demon.l.demonstratio.7.l.conditiones que extrinsecus.7.C.de
dona.l.si quis argẽtum 7.s.de legi.l.nulla ratio.Et no.si.quod
dictio quod iudicis taxationem 7 facit ad ea que no.per.G.7 di
xi.s.de legi.l.nulla.ver.hec.l.inducitur.

Quod vinũ. Qd causa augmẽti adijcit̃ dimi
nutionẽ nõ iducit.h.d.7 ad hoc
aliegat̃ 7 vide.j.ti.pxi.l.si mãcipia cũ ibi notatis ibi dã
natus est hic presentia:7 an vasa debeantur.vide.j.eo.l.pe.in gl.
vl.ibi.sed nõ est cõtra q2 si sunt de vili materia debentur:vt hic.
si de pretiosa non vt ibi.

1 ☞ Legatũ incertum valet voluntatis vltime fauore.

1 Quidã. † Legatũ incertũ valet fauore vltie vo
a luntatis 7 indefinita a eqpollet vniuer
sali.h.d.dy.ibi aiebat 7 male.Dy.ibi.putãt 7 bñ.dy.i
glo.j.in fi.nõ est cõpletũ nisi ponat̃ acetũ.In gl.quia
verbum.

verbū in fi.ꝛ de annuis leg.l.si legatū.§.vl.sed ꝫ.s̄.de leg.iij.l.cum querebaꝛ.§.lana.ver.lino.vbi debeꝛ quātū ad vsum vxoris legatarie sufficere posset: sed ibi erāt venalia mista cum vsualibus hic cū erant in vsu legantis: vt pꝫ.j̄.de penu legata.l.nā qꝺ.§.j.Dy. In glo.vl.in fi.illud odio vsurarum.

Lucio. Impossibilitas nature vitiat legatū.h.d.ibi.pondo centum qꝺ est impossibile tuentis.

Si heres. Ibi quominꝰ accipiat.i.differat accipere sed legatū non repudiat.dy.ibi.petentē vinum quod heres seruauit ꝛ non effudit. Dy.in glo.vlti.in fi.ꝛ hoc est fauoꝛ vltime voluntatis.j̄.de reg.iu.l.in testamentis.

Si quis vinū. Ibi ex tritico vel ex hordeo vnde ait primꝰ ꝟsificatoꝛ. Me piget hoc esse cū sit potare necesse. Uinum de messe qꝺ nos consueuimus esse. Ja. Et expone vltimum esse.i.comedere.vnde collige ꝙ vinum ex vinea est melius omni alio si acetum in glo.vl.ibi.in vsu patris propter translationem.ar.s̄.de aur.ꝛ ar.le.l.seia.ꝛ.s̄.de leg.iij.l.legatis.§.si ex officio. Ja.in textu ibi cui plena.i.acetum facere ex aqua quod qualiter fiat vide.s̄.de contrahen.empt.l.in emptionibus.in glos.ibi. Item si quis no.pulchꝛum casum.in glo.j.in fi.qꝺ ibi fuerūt verba futuri temporis.

Ex vsu. Oppone de.l.cum certum pondus.s̄.eo.ꝛ dic vt ibi dixi.

1 ☞ Uetus quid proprie dicatur.

1 **Uetus.** † No.ꝙ illud dicitur vetus qꝺ nō est nouū ꝛ qꝺ vetus de quo dixi.s̄.de legibus.l.nō est nouum ꝛ in alphabeto dictione nouū. Et no.qꝺ vini veteris dispendiosa erogatio est.C.de eroga.milita.annone.l.iubemus.lib.xij.

1 ☞ Collata verbis generalibus talia sunt qualia per species declarata.

Cui vinū. Ibi in amphoꝛis plana est si dicas.l.cū amphoꝛis. Jac. In gl.j.est eī quoddā castrū qꝺ est in cāpania.imo est ciuitas que vocaꝛ Surrentē iuxta neapoli.ad.xxx.milia. Ja.

1 **Cui dulcia.** † No.talia esse ea que ꝟbis generalibꝰ cōferunꝛ qualia sunt ea q̄ per spēs sunt declarata ꝑ hoc.j̄.ti.proxi.l.iij. Et sic talia sunt subiecta qualia ꝑdicata demōstrāꝛ seu permittūꝛ. Ja.ꝛ ꝑ hoc de leg.ij.l.legatorū.§.j.ꝛ.C.fa.her.l.quoties.vbi de hoc dixi.ꝛ no.j̄.ti.j.l.quesitum.§.si.fm Dy.qꝺ in idē recidit dic ꝙ copulatio precedētiū restringit significatū sequētiū.dy.ꝛ est notabilis casus ꝛ q̄ sepe allegaꝛ ibi.defructū spēs est potiōis.vt no.s̄.e.l.si qs vinum.§.j.ibi amineum grecū ꝛ sic nō expressit primo speciē.s.vinū sed indiuiduum ipsiꝰ speciei sc; certū vinū grecū.ꝛ iō sequēs legatū gn̄is restringitur vt alias spēs nō cōpꝛehēdat sed tm̄ alia indiuidua eiusdē speciei.ꝛ sic dulcia q̄ sunt ad bibendū apta nō ad comedēdum.ꝛ hic ꝑpter copulā ꝛ q̄ hꝫ copulare similia: vbi vero primo enumerasset spēm ꝛ postea genꝰ vt q2 legasset vinū ꝛ oia dulcia tūc sequēs legatū generis nō restringereꝛ,imo cōpꝛehenderet et alias spēs.s.dulcia ad comedendum apta.vt.j̄.ti.proxi.l.questitū.§.pe.ꝛ qꝺ ibi per Dyn.no.ad hoc.s̄.de leg.iij.l.heres meus.§.due statue.vbi de hoc.ꝛ q̄ videtur cōtra nisi intelligas hūc.§.fm illū.s.qꝺ expressio indiuidui hic pꝛio facta restringat genꝰ sequēs.s.vt nō cōpꝛehendat alia similia in eadē specie contēta: ꝛ sic nō cōpꝛehēdat alia vina nō dulcia sꝫ solū potiones dulces.ꝛ hoc est qꝺ dicit hec litera nisi qꝺ potiōis fuisset ꝛc. Ray. Itē vide notata per dy.extra de reg.iu.c.generi.li.vj.ꝛ vide qꝺ dixi.s̄.de vsufr.leg.l.si alij. In gl.vl.in fi.ꝛ de leg.iij.quesitum.§.j.Dy.

1 ☞ Fideicommissum tale est quale legatum.
2 Manumissio de facto legatum extinguit.
3 Reformatio in vno non habet locum in alijs.
4 Exceptio confirmat regulam in non exceptis.
5 Fundo legato cedunt ea que in eo esse consueuerunt.
6 Dispositum confirmari debet nature disponentis.

☞ De fundo instructo vel instrumento legato. Rubꝛica.

Super rubꝛica. Pro declaratione huiꝰ materie vide.C.de ver.sig.l.j.ꝛ.ij.cū ibi no. Quid sit fundus ager predium qꝺ possessio colligiꝛ.j̄.de ꝟ.sig.l.questio est.ꝛ.l.fundi appellatione.q̄ veniāt in venditione fundi integro statu venditi vel donati.vide.C.de.bo.vocan.l.ij.lib.x.ꝛ ibi per Od.ꝛ vide.s̄.de act.empti.l.iul.§.fin.ꝛ.l.sequē.legato fundo instruc.vel cū instr̄o duo sunt legata.j̄.e.l.j. Et an fundo alienato debeatur instr̄m legatario.ea.l.§.j.in prelegatis admittuntur ꝑ virilibus poꝛtionibꝰ.j̄.e.

1 l.cū pater.dotes ꝑdioꝛum dicunꝛ instr̄a.e.l.§.j.† Qꝺ tale est fidei cōmissū quale est legatū.j̄.e.l.fundū. Et an societas ꝯcta in aiali

2 bus duret in fetibꝰ eoꝝ.† manumissio de facto extinguit legatū ea.l.§.minoꝛ.ꝛ an facilius tollaꝛ tacitum quā expressum legatum duobus fundis instructis an debeanꝛ boues quibꝰ vtebanꝛ ad vtrūq; fundū.j̄.e.l.cum quidā ꝛ vide in.l.quesitum.§.quis eodem instrumento.an differāt legare fundum cū instrumēto fundi ꝛ instrumentū ꝛ fundū instructū.j̄.e.l.si cui fundū.an legato calēdario debeaꝛ legatario nomē debitoꝛis cōdēnati qui nō soluit.j̄.e.l.nepoti.ꝛ an nouatio fiat per sententiā legato cenaculo cū supellectili ꝛ exusto ꝛ hic reedificato an debeaꝛ legatario.j̄.eo.l.taber-

3 nam.† Itē reformatio in vno non habet locum in alijs nō refoꝛmatis ꝛ tacita voluntate legatum adimiꝛ q̄ sint instr̄a querendi fructum q̄ colligendi ꝛ q̄ conseruādi.j̄.eo.l.instr̄a. An grex ouium continē app.instr̄i.ꝛ an apes ꝛ aues.j̄.eo.l.de grege.ꝛ.l.sequen. An cibaria cultoꝝ debeanꝛ instr̄o legato.j̄.e.l.quesitū ꝛ diffinitio instrumēti qꝺ seruus ꝑpꝛius pōt teneri in fundo tanquam colonus extraneus.ꝛ ideo nō debeꝛ fundo instructo.ead.l.§.queritur. Que contineanꝛ ap.instrumēti.ead.l.§.saltuarium.si vasallꝰ venit in partē vni ex fratribus cum omni eo qꝺ tenet ꝛ possidet ꝛ tenebat fundū locatū an sit illius fratris.e.l.§.si aliqua pte anni. Uenatoꝛes ꝛ instrumēta ad venandū ꝛ aucupadū debenꝛ instr̄o legato.ead.l.§.si in agro si eodem instrumēto in pluribus agris vtebaꝛ testatoꝛ neutri debeꝛ nisi appareat ex volūtate testatoꝛis ea.l.§.si quis.supellex non est instr̄m fundi.ea.l.§.supellex.que cōtineanꝛ ap.instrumenti domus.ead.l.§.si domus.ꝛ qꝺ remedia possint fieri ad arcendū tēpestatē.an differant si legetur fundus cum instr̄o: an ita vt instructus est.ea.l.§.sed si fundꝰ.ꝛ ibi habeꝛ increscere ꝛ inualescere sniaꝫ: ꝛ qꝺ sit vestis stragula.ꝛ q̄ vtēsilia.qui adest ad tēpus non videꝛ adesse.ead.l.§.pap.an vina cedant hoꝛreis instructis legatis.ead.l.§.idem.rn̄.instructo. Quid contineatur legata domo ita vt instructa est ꝛ an idem ius sit in pu-

4 blico ꝛ in priuato: ꝛ quod exceptio confirmet regulam in nō exceptis quod in legatis non accipiatur cōiectura ex facultatibus testatoꝛis.ea.l.§.sed ꝛ ipse pap.qꝺ nō semper videatur pater donare filio ea que sibi concedit qꝺ significatio gn̄is precedētis nō restringitur ꝑ enumerationē speciei postea subsecutā.ead.l.§.si quis fundum.ꝛ ibi bene an generi ꝑ speciē derogetur.quid sit taberna caupona ꝛ eius instrumētū.j̄.e.l.taberne.ꝛ qꝺ tabernarū dicantur mercatoꝛes ꝛ sint de pꝛactico mercatoꝝ.legato balneo etiam balneatoꝛ debeaꝛ.ea.l.§.j. Que sint instrumenta pistrini.j̄.e.l.si ita testō. Quid debeaꝛ domo instructa legata.ea.l.§.domo. Quod agri ꝛ ville desiderant custodiā.ea.l.§.mulier. Et qꝺ damna data in agris ꝑsumanꝛ data a vicinis potius quā ab extraneis.quod sit instrumētū ville.j̄.e.ville qꝺ vinee legato fundo vt instructꝰ est qꝺ cōtineaꝛ legato.e.l.§.quondā. Que sint instrumēta beccarioꝝ.j̄.e.l.cū delanionis. Que sint instr̄a pistoꝝ.ea.l.§.j.qꝺ in dubiis vocabuloꝝ interpꝛetationibꝰ recurraꝛ ad vulgi opinionem seu consuetudinē regionis.ea.l.§.asinā.qꝺ facit quod maritus dicatur vergere ad inopiā.an villicus q̄ fide dn̄ica tollit cessat instr̄o.e.l.§.cum villico. De meta molēdinaria bubulco putatoꝛe ꝛ pastoꝛe in.§.se. Et de instr̄o medici enumeratio q̄rūdam indiuiduoꝝ a legato gn̄is precedentis eximitur species sub qua indiuidua enumerata cōpꝛehendunꝛ.ea.l.§.cui fundū.

5 † Que solita sunt esse in fundo ꝛ ibi moꝛari maioꝛe pte anni cedunt legato fundo cū his q̄ ibi sunt ꝛ facit qꝺ ciuis intelligatur qui stat in ciuitate maioꝛe parte anni que cedāt legato ita vt ipe possedit.ead.l.§.quidam.ꝛ facit ad materiā an generi per speciē derogetur.domo instructa legata an debeantur nomina debitorum que ibi sunt.ea.l.§.si.qꝺ sit causa augendi diminutionē non inducit.j̄.e.l.si mancipia.ville instr̄o legato quid debeaꝛ.ea.l.§.pau.rn̄dit.ꝙ seruꝰ interdū tollit vt extraneus.ea.l.§.seruū.ꝛ facit ꝑ eo qꝺ cistercieñ.locāt grāgias cōuersis suis sicut extraneis legatū relictū in testō restringitur per verba codicilloꝝ.j̄.e.l.seie. Et differt obliuio qualitatis ꝛ substātie.legato fundo ita vt instructus est vt debeꝛ seruus qui coluit vt extraneus.ea.l.§.liberto. Quod natura copulatiue faciat oia copulata similia.ea.l.§.gaio. In legato non videtur cogitatū de reliquis sup quibꝰ cautio est interposita conditione finita nec cedunt legato q̄ trāsferūt in fundo sine autoꝛitate testatoꝛis.ea.l.§.predia. Et no.nouum modum respondendi nihil ꝑponi cur cedant.seruus missus in studio cedit legato fundi cum instr̄o.ꝛ facit qꝺ clerici existentes in studio videanꝛ residere.ea.l.§.pamphile.pascua deputata ad vsum fundi legati cedunt in legatum.ea.l.§.tyranne. Et facit an fundo vēdito videaꝛ vēdita decima.grabbatꝰ in hoꝛreo repositꝰ causa custodie cedit in legato domus instructe in qua solitꝰ erat.

ea.l.§.instructis.an ista verba vti possedi equipolleant verbis sicut instructa est fundo sine instrumento legato quid debeatur.ī.eo.l.cum fundus.Quid debeaẗ legato fundo vti optimus maximus q̄ est.ī.e.l.fundo.An fundo legato cuꝫ omni instr̄o debeaẗ
6 peculiū vicarij defuncti.†dispositum se hꝫ fm̄ naturam disponentis.ī.e.l.cum queritur fundo legato cū instr̄o an debeatur instrumentum qđ ibi hꝫ colonus.ī.e.l.fundus.que oues debeanẗ fundi instr̄o legato.ī.e.l.fundi.⁊ qđ in instr̄o inspicitur non qđ fieri debuit sed quod factum est fundo vbi sunt figule legato quid debeatur.ea.l.§.quidā. Quid debeaẗ edibus legatis.ī.eo.l.dolia. Quid debeatur predijs maritimis legatis.ī.e.l.p̄dia.si predium legatum instructū legatur cū seruis serui per testatorē alio secum ducti cedūt legato ⁊ ap.reliquoꝝ non continentur fructus i fundo repositi.ea.l.§.affini.legato fundo instructo cum his qui ibi erunt tp̄e mortis,an vinū qđ ibi erat ⁊ ꝓ parte venditū per testatorēꝫ debeaẗ.e.l.§.liberto.Que debeantur legata parte fundi vt ita vt est ⁊ alia parte ita vt erit in die mortis.ea.l.§.ita legatum. Legatis fundi ita vt instructa sunt an debeantur salicta cum eis empta.ea.l.§.in vniuersali.l.legato inspicit tp̄s mortis nō testamēti.ī.e.lucius.sub instr̄o nauis nō contineẗ scapha.ī.e.fi.⁊ disponēs ⁊ dispositum nō se cōpatiuntur sub eodem genere.

Sive cum instrumēto. In.§.fūdo ibi alienato sine instrumento.Dyn.ibi.Instrumentum licet non sit alienatum.Dy.

Cum pater. Ibi coheredꝫ quibus nihil ꝓlegatū est.Dy.ibi.viriles.i.equales ꝓ numero personarum prediorū.vt.ī.e.l.seie.§.Dy.

Dotes. Id est instrumēta prediorū.vt.ī.e.l.seie.§.i.dy.ibi.nō instructa.i.nō habita mentione instructi nec etiā instr̄i sed simpliciter legata fuerūt in glo.vl.ibi si prediorum fm̄ vnā expositionē.Ol.ibi.§.tyranne.sed sol.pꝫ ibi.Dy.q2 ibi pascua ⁊ prata vsibus fundi erāt deputata ⁊ simul erant acqsita ⁊ effecta erant pars fundi hic vero dotes nō sunt fund⁹ nec pars fundi.Iac.de bel.

1 ☞Fideicommissum tale est quale est legatum.
2 Societas cōtracta in animalibus durat in eorum fetibus.
3 Manumissio de facto legatum extinguit.
4 Tacitum facilius tollitur q̄ expressum.

1 a **Fundum.** a† Tale est fideicōmissum quale est legatū.h.d.Dyn.⁊ facit.s̄.tit.pri.l.fi.§.i. ibi fetuum notorū animalibus que erāt in
2 str̄a fundi.Et est ar.† q̄ societas contracta in aliquibus bestijs duret in fetibus earū.pro hoc.s̄.socio.l.si id qđ.⁊ ibi no.Iac.ibi.contineri qa continetur ad estimationeꝫ rerū peremptarum rogatus si fuit in culpa.Dy.

a ¶Fūdū.Ad de text.i.c.iter dilectos.extra de fide instr̄o. bar.i.l.vinū.s̄.si cer.pet.maria.sozi.i.c.dilecti.de libel. obl.⁊ i.c.signi ficantib⁹.e.ti.

3 **Minor.** †Manumissio de facto legatuꝫ extinguit.h.d.Dy.ibi.p̄diorū.i.q̄ cōtinebanẗ instr̄o prediorū.Dy.ibi.Idē iuris.s.vt reuoceẗ legatum.Dy.In glo.vl.ibi.istru
4 cta.†No.ergo facilius tolli tacitū q̄ expressum.Ol.Sed ista so. reprobaẗ dicto.§.seru⁹.ol.⁊ merito fm̄ Pe.q̄ nō dꝫ plus operari tacitū quā expressum.vt.s̄.si cer.pet.l.cū quid.⁊ de leg.i.l.titie. In ea.glos.ibi.in eodem testō.⁊ hanc tenet pe.q2 i primo casu est interuallum inter vnam voluntatē ⁊ aliā:in secūdo volūtates sūt cōnexe ⁊ ideo nō presumiẗ mutatio volūtatis.vt.ī.de cōdi.⁊ demō.l.nā ad ea.Pe.⁊ Ol.Uel dic q̄ hic p̄cessit legatū ⁊ secuta est manumissio vn̄ apparet de pnia ibi econtra p̄cessit manumissio ⁊ secutum est legatum.Ia.⁊ Dy.cōtra hanc so.facit dicto.§.si idē ⁊ pro solu.gl.bene facit.de leg.i.l.si ita legatum.§.domus.

1 Mercator seu artifex citari debet ad locum in quo laborat.

b **Cum quidā.** bIbi legauerat diuersis ꝑsonis.Dyn.l.ex facto.§.rerum.s̄.de heredi.instit.⁊ vide qđ ibi dixi.si enim opus faceret in fundo vn̄ reuertebantur neutri fundo cederet.vt
1 ī.e.quesitū.§.si quis ex eo.¶Et facit hec lex q̄ notabilis est † qđ mercator ⁊ artifex debeat citari ad stationem in qua laborat nō ad domū in qua habitat pro hoc.C.vbi senator.vel clarissimi.l.ij.In contrarium est veritas.vt.ī.de ver.sig.l.in lege cēsoria.Et ad hanc rū.qa hic tractatur de instrumento non auteꝫ vbi dicaẗ mansionē habere.ibi.putat ⁊ bene.Dy.ibi.vbi.i.in eo loco.Dy. ibi.Cascellius contra:⁊ male.Dy.

b ¶Cū qdā.Ui de bar.i.l.iiij.§.p̄tor ait.ī.d dā.infec.⁊ in.l.i.§.i.de liber, agno.

Si cui fundum. Ibi quomodo leges altero de tribus modis q̄ sequuntur.Dyn.ibi.Fundo alienato siue instr̄o.Dy.⁊ ex volūtate al's sec⁹.vt.s̄.de leg.iij.l.fideicō.§.si rem.Ibi instr̄m nō alienatū eo q̄ vtrūqꝫ est principale.Dy.In glo.s.quantū ad hoc.in fi.quidam habēt vltimum ⁊ quidā vltra ⁊ vtrūqꝫ bene.Dy.In glo.vlti.ibi.male dicat.⁊ qd absurditatis cōtineat ista sol.nō video cū ⁊ posteriores leges ⁊c.vt.s̄.de legibus.l.sed ⁊ posteriores.Iac.ibi.de verbo.sig.l.ij.ibi videas:⁊ bene.Dy.extra de regu.iur.c.accessorium.lib.vj.

1 ☞Legatum an debeaẗ nepoti tanq̄ persone coniuncte satisfactione animo nouandi facta.

Nepoti. In glo.vlti.ibi.ex actione facta.nam si fieret nouatio per sententiam desineret cōtineri in legato.ī.eo.l.seio.§.predia.i.rū.Et pro hoc qđ nō fiat nouatio est exp̄ssuꝫ hac.l.⁊.s̄.de pig.l.si fundus.§.creditor.ī.de excep.rei iudi.l.si a te.§.si qs fundum. ad idem.s̄.solu.ma.l.si marito.§.si volūtate.de fideiussori.grece.§.i.Dy.sed q̄ nouatio pōt fieri ꝑ actionē non video cum hic nec transfusio nec accumulatio actionis fiat.Et ideo dic q̄ dubium fuit vtrū per satisfactionem q̄ fit per dationem fideiussoꝝ vel pignorum videaẗ facta nouatio q2 remanet substantia prioris de
1 biti.vt.ī.de re iudic.l.iiij.§.sed ex cōuentione.†sed quid si esset facta satisfactio ista aīo nouādi an debeẗ nepoti legatū tanq̄ cōiūcte persone:videtur hic Azo.sentire q̄ sic ray.⁊ vide qđ no.⁊ dixi dicto.§.si rem.s̄.de leg.iij.l.fideicommissa.in fi.sꝫ dic vt ibi no.⁊ dixi.Item contra.C.depositi.l.iiij.in fi.sed solutio patet.Dy.⁊ qđ nouatio non fiat per sentētiaꝫ vide qđ no.C.de iudi.l.i.⁊ de vsur.rei iudi.l.fi.

1 ☞Reformatio in vno non habet locum in alijs.

1 **Tabernam.** †Reformatio in vno non habet locum in alijs in quib⁹ nō apparet reformationē siue nouationē fore factam ad hoc allegatur:vel sic mutatio volūtatis etiā tacita inducit legati reuocationē:vel sic tacita voluntate pōt legatū pro parte adimi ⁊ pro parte firmū relinqui.h.d.Utruꝫ destructo hospitali ⁊ in eodem loco reedificato durent priuilegia antiqua:de hoc sunt leges ꝓ ⁊ contra hic in glossa:⁊ de ea questione plene dixi.s̄.de lega.iij.l.pater.§.tusculanus.

Instrumenta. Querendi fructuū causa instrumēta sunt q̄ faciunt ad fructū ꝓducendū: in esse colligendi sunt que in esse ꝓductos ad hominuꝫ vtilitatem conuertūt:cōseruandi causa sunt que in hominū vtilitatē cōuersos custodiūt ⁊ conseruant.h.d.Ol.

d **E grege ouium.** Utrum contineātur instr̄o fundi.Dy.

1 ☞Seruus proprius in fundo teneẗ tanq̄ colonus extraneus.
2 Propositio copulatiua requirit vtrāqꝫ partem veram esse.
3 Molendinum non est pars fundi.
4 Tempestas an possit licite certis remedijs arceri.
5 Utensilium nomine que veniant.
6 Pater non censetur donare omne id quod filio contulit.
7 Generis precedētis significatio nō restringitur per enumerationem speciei sequentem.
8 Genus qn̄ restringatur per speciem subsequentem.
9 Legatum generis non restringitur per genus subalternum.
10 Mandatum generale precedens an tollaẗ per mandatuꝫ speciale subsequens.
11 Generalitati statur in procurationibus ⁊ contractibus.
12 Legatū speciei quando deroget legato generis precedentis.

Quesitum. Cibaria cultoꝝ cā parata fundi instr̄o continenẗ ⁊ diffinitio instrumēti cōseruādi fructus cā que dicanẗ habētur in ver.cōseruandi.⁊.no.istud princ.⁊ diffinitionē instrumenti.⁊.s̄.e.l.instr̄a.ibi auditores.no.ad illud qđ dixi.s̄.de dote prelegata.l.cū scriptū.ibi nō placet ⁊ male.Dyn.ibi:accedit ad confirmationē eius qđ dictuꝫ est.Ol.ibi depositū est.i.ad tēpus positum.Dy.in versi.alphenus.ibi ait ⁊ male Dy.

1 **Queritur.** Ibi:i agro erat ⁊ dn̄s locabat ei tāq̄ extraneo.Dy.Et sic no.†seruum ꝓpriū teneri in fundo tanq̄ extraneum colonum.Old.

Saltuarium. Multos nominat qui cōtinentur fundi instr̄o legato ibi contineri: scꝫ fundi instr̄o legato.Dy.ibi.Hoc iure vtimur collige arg.qđ ciuitas ⁊ villa videaẗ h̄re territorium ⁊ cōfines vsqꝫ ad eas partes vbi faciūt per cāparios vel saltuarios custodiri.ꝓ hoc.ī.e.l. si ita

si ita testõ.§.fi.r.s̄.de vsu r ha.l.si ita legatus.§.j.Oldr.ibi.Sed instrumenti supple sunt instrumentum q: sunt instr̃a rusticorũ q̄ sunt instrumẽta fundi.vt.s̄.p3.Ol.in ver.vxores.ibi.qui istud relatiuum qui refertur ad dictionẽ eorum que est.s̄.Dy.

Si aliqua parte anni. Tempore diuisionis inter fratres cõuenit ꝙ talis vasallꝰ cũ tenumẽto r oĩ qd tenet r possidet cedat vni:qđ est an illi in partẽ cedat fundus cõis vasallo locatus iste.§.est arg.quod non.s̄.de leg.iij.l.qui saltuz.r.§.e.l.predia.§.j.
2 †Et q: ad verificationẽ ꝓpositiõis copulatiue nõ sufficit de copulatis alterum verum esse.vt.s̄.de condi.insti.l.si heredi plures.r.j.de ver.ob.l.si ita quis.r.l.si quis ita.sed hic licet vasallus teneat non tamen possideat.r q: videt̃ actum de eo qd habet iure perpetuo non ad tempus.ar.de leg.iij.si fundus.r.l.si ita.cum si. Econtra qd sic:q: conductor tenet.vt.C.cõia.de vsucap.l.j.Itez verba contra proferentem rc.Item ꝓ hoc.l.j.§.ꝙ autẽ.de vi et vi ar.r de ver.ob.l.stipulatio ista.§.hoc quoqz.r.§.habere cum si
3 milibus.Dy.†Item collige ex eo qd dicit molas molendini esse instrumentum ꝙ molendinũ non est pars fundi.vt.j.eo.l.cũ fundus.r sic cõputat̃ inter mobilia qd est notandũ r facit ꝓ restitutione rerũ dotalium q: mobilia restituũtur post annum r immobilia statim r sic molendinũ debet restitui post annum qd verum puto qñ molendinũ deputatũ erat solũ ad molendinũ familie rustice.vt.j.e.l.cũ delanionis.§.de rustico.r.l.dolia.§.fi.alias esset pars fundi:vt ea.l.cũ delanionis.§.asinam.ibi quia fundus no. ꝙ disponens r dispositũ non compatiuntur se sub eodem genere.vt r.j.e.l.fi.

Si quis eodem. Si testator vtatur instr̃o ad plures agros neutri cedit.Et no.cõtra sniam rusticorũ qui in dubio diuidunt per mediũ vt.s̄.de neg.gest.l.nesennius.r vide q̄ones quas dixi.s̄.de lega.iij.l.legatis.§.si vnus.r facit ad questionẽ si late sunt sententie ꝓ cõsuetudine r cõtra consuetudinẽ qd nõ inducatur cõsuetudo.de quo dixi.s̄.de legibus.l.de quibus.

Si domus. Instrumẽta domus cõtinentur q̄ sunt ad domus tutelam non ad voluptatez.h.d.Et de isto instr̃o domus loquit̃ vsqz ad.§.sed si fundus.ibi itaqz quia ea que voluntatis seu voluptatis temperantur non cedũt.Dy.ibi.centones al's funes r sic.Dy.Et no.ex isto.§.ibi.tẽ
4 pestatis arcẽde rc.†quod possunt fieri remedia ad arcẽdam tẽpestatem qd dicunt multi religiosi esse peccatum.de hoc dixi.C.de maleficijs r mathematicis.l.eorũ.r super rub.Et allegat̃ iste.§. per guilielmũ ꝯ Azonẽ r Dy.qui dixerũt ꝙ error r contumacia sunt de subiecto iuris nostri,dicit eñ hoc esse falsum per istum.§. q: illud qd extinguit aliud nõ est de ipsius materia sicut ptz hic de actio qd extinguit eũ.de hoc dixi super proemio.ff.veteris.et iste.§.multum a remotis facit pro Guil.

Papi.quoqz. De precedẽti materia tractat.scilz.de instrumẽto domꝰ.r vide.s̄.de lega.iij.l.predijs.§.vl.in gl.j.in fi.so.vt ibi.

Sed si fundus. Hic agit̃ an sit differẽtia leget̃ fundus cum instrumẽto an ita vt instructus est ibi increscere r inconualescere.Nota pulchrum notabile r dic increscere.i.valde crescere.s̄.de aqua plu.arcen.l.j.§.illud ibi vestis stragula.De ista veste habetur.j.de auro et
5 argẽ.lega.l.vestes.§.j.r fin.l.se.ibi vtensilium.†Nota hoc verbum vtensilium id est ad vsum patrissa.deputator qd multũ est in vsu pergamensium r raro inuenit̃ in iure sed habet̃ etiaz.j.de nundinis.l.ij.de decur.l.eos.ibi eo.scilicet loco.hoc est in fundo instructo legato.Dy.ibi.in apothecis vẽdidi vel custodie causa. Dy.ibi.quasi in horreo r sic custodie causa.Dy.in glos.sic.s̄.in fi.so.ibi no.Dy.

Papi.quoqz ꝑdijs instructis. Qui adest ad tp̃s non videt̃ adesse r qui abest ad tẽpus nõ videtur abesse.h.d.Et concor.s̄.de leg.iij.l.quesitũ.in prin.r.§.fi.r.l.si ita legatum.r.C.de ver.sig.l.hoc.r quod ibi dixi.

Idem r̃ndit. Instructis ibi vñ.i.ex quibꝰ.Dyn.et que sequuntur vtilia vsqz.in fi.

Idem r̃ndit. Domo ita vt instructa.Quod contineatur legata domo ita vt instructa est ibi cõmodabant̃ argumẽtabilis est ista lr̃a et simile habet̃.s̄.de here.instit.l.ex facto.§.rerũ.r facit ad q̄ones quas dixi.s̄.de lega.iij.l.legatis.§.si vnus.No.etiã ꝟba.s̄.in p̃n.§.posita.ibi cũ oĩ iure suo qđ importent.r vide.j.de.supel.leg.l.cũ qđã.C.de bonis vacã.l.si qñ.li.x.r qd no.per Inno.extra de resti.spol.c.cũ ad sedẽ.In glo.alias nõ põt videri ibi regulã firmare sed licet confirmet regulam tñ ipsa exceptio non auget ipsam regulam:vt dixi.s̄.de vsufru.leg.l.gñali.§.vxori.r.j.ad trebel.licinius.§.pluribus.Et ad hũc.§.concor.eo.ti.si.in fi.l.Ray.in ea.gloss.in fin.

sed ibi est eadez ratio in priuato q̄ in publico.r ideo idẽ ius.Dy. vt.s̄.de iniusto testõ.l.posthumꝰ.r ideo de publico ius trahitur ad priuatũ.ar.s̄.de legibus.l.nõ possunt.r de vi r vi ar.l.j.§.qd vulgo.Uel dic ꝙ ibi nulla fuit exceptio sed a principio manauit. l.edicto.in cã publica q̄ trahit̃ etiã ad causas priuatorũ cũ nulla sit ratio differẽtie.vt.s̄.ad macedoñ.l.nihil Oldr.Non ergo ibi ponit̃ exceptio sed verborũ senatusconsulti extensio r ampliatio ad causas priuatorum.Ja.de bel.

6 **Sed r ipse papi.** Pulcher r vtilis est.§.Et est ar.†ꝙ nõ omne qd pater cõtulit filio videat̃ donare sed hoc debeat coniecturari examinatis facultatibus r patrimonio p̃ris.Et per istũ.§.põt poni exẽplum in.l.volũtatis.C.de fideicõ.Ja.In glo.vt si sint pauce.s.alie res testatoris.Ol.r facit ad materiam.l.filie.C.fa.her.

Celsus scribit. Ibi vicarios extra prediũ cõstitutos.Dy.

Papi.quoqz. Ibi:et de seruis legandis.Dy.ibi videatur emptiones.i.commoditatem emptionaliũ instrumentorum quibus continetur emptio seruorum nõ autẽ ipsa instrumenta.vt.C.de fideicõmis.l.instrumenta.s̄.de act.emp.l.titius heres.r.l.creditor.Dy.licet contrarium teneat pla.d.l.instr̃a.r speculator de instrumentorum editione.§.nunc vero aliqua.ver.quero an heres.r dixi.d.l.instrumẽta.r.s̄.fa.her.l.iiij.§.fi.

7 **Si quis fundum.** †Significatio generis ꝑcedentis non restringitur per enumerationem speciei postea subsecutam.hoc intendit fm Ol.fm Dy.si testator legat alicui primo genus postea eidẽ speciem legatum generis non diminuitur per legatũ speciei r legatum speciei nihil operat̃.Dyn.sed si vni leget̃ genus aliũ species generi per speciẽ derogatur:r hoc dicit seq̃ns.§.vsqz.i fi.l.Dy. r vide hoc dixi.j.de penu legata.l.nam quod.§.vlti.ibi an vero non ita quod nihilominus species que sub genere comprehẽduntur sint in legato.Dy.ibi.minutũ vt ad species enumeratas tantum videatur restringere legatum.Dy.op.q: videtur quod legatum generis restringatur:quia generi ꝑ speciem derogatur.vt.j.de reg.iur.l.in toto.r extra de regu.iur.c.generi.lib.vj.solu.dicit glo.que est pulchra et notabilis in ista materia aut legat̃ vni genus r alteri species r tunc habet locum ꝑdicta regula aut vni eidem genus r species r habet locum.§.iste sed contra hoc opp. quia etiam vbi eidez legatur genus r species videtur qd habeat locum dicta regula.vt.j.eo.l.cum delanionis.§.cui fundum.sol. quicquid ibi dicatur in glo.dicas ibi fm Dyn.qd ibi non legat̃ species que vt indiuidua continetur sub genere sed legantur quedam indiuidua speciei que sub ipsa specie cõtinentur.verbi gratia in legato generali continentur plures species vt in legato instrumenti sub quo multa continentur inter que continentur serui ad seruitium fundi deputati:isti serui sunt vna species illiꝰ generis r ideo si fiat enumeratio de aliquibus hominibus seu seruis enumeratio illa operatur quod significatio generis non extendatur ad alios homines seu seruos quam illos enumeratos ad quod facit.s̄.de lega.iij.l.heres.§.duc statue vbi de hoc per Dy.Tertio oppo.de dicta.l.cum delanionis.§.quidam so.eodem modo fm Dy.alij dicunt qd ibi fuit quidã modus legandi per verba vti ipse possedi que verba genus non inducunt sed modum possidendi qui modus quedam comprehendit ex coniectura voluntatis defuncti.Quarto op.de.l.cum quidam.j.de supel. legata.so.fm Jac.de are.quia ibi instrumentũ fundi non habet se vt genus ad argentum escale q: argentum non est instrumentum fundi.vt.s̄.eadem.l.§.sed si fundus.sed sunt due species distantes r differẽtes.Quito op.nũc redeo ad glo.j.de supel.legata.l.legatũ.tertio Rñso.sol.disting.r vt latius omnia cõprehendas dic vt no.ꝑ Dy.Jo.an.r car.di.c.generi.de reg.iur.li.vj.q:
8 refert†aut legatur vni genꝰ r alteri species aut vni legat̃ vtrũqz r si eadez legat̃:aut extra legatũ generis enumerant̃ species eiusdem generis aut indiuidua eiusdẽ speciei r si enumerant̃ species eiusdem generis aut primo species r postea copulatiue genus aut econtra primo genus r postea species r hoc casu habet locũ distinctio huius glo.alij dicunt in hoc membro quod aut exprimitur species per modum declarationis aut per modum cõiunctionis si per modum declarationis vt quando ponunt̃ ista verba videlicet r tũc.habet locũ distinctio huius glo.scđo casu quãdo per modũ coniunctionis vt qñ ponuntur ista verba r cũ que tunc subdistinguunt aut exprimitur species generis aut indiuidua eiusdẽ speciei.vt.s̄.circa hoc dictum est sed tu teneas distin. Dyn.Ray.alij subtiliter intuentes ita distinguunt quia quãdo legatur vni genus postea species aut precedit positio specierum positionem generis aut contra primo casu adiectio generis ampliat r dilatat primum legatum.vt.s̄.titulo proximo lege fina.§.fi.de lega.iij.l.hoc legatuz.§.fi.r.l.sequen.r.l.heres.meus.§.j.

scdo casu aut exprimitur species per modum declarationis vt le-
go fundũ instructũ vcȝ mancipiũ suppellect.⁊c.aut per modũ cõ
iunctionũ vt lego fundũ instructũ ⁊ mancipia ⁊c.siue adiectione:
vt lego fundũ instructum cũ mancipijs ⁊c.primo casu aut legat̃
ab errante ⁊ tunc non minuit̃ significatio generis.vt.ĩ.de supelle
ctili legata.l.legata in principio.aut sciente ⁊ tunc minuit̃.vt.d.l.
legata.ij.rñso ⁊.ĩ.e.l.cũ delanionis.§.quidã.⁊.l.seie.in principio.
aut est dubiũ ⁊ tunc idem vt arctet̃ primũ legatũ.vt.ĩ.de supelle-
cti.legata.l.cum quidã.scdm intellectũ gl.⁊ q2 a verbis nõ est re-
cedendũ vt.C.de falsa causa adiecta lega.l.j.Scdo casu.s.qñ per
9 modũ cõiunctionis siue adiectiõis legato†aut legato gñis adijci
tur genus subalternũ ⁊ tũc non restringitur significatio gñis.vt
hic ⁊.ĩ.e.l.si mãcipia.in prin.aut adijciunt̃ indiuidua.⁊ tunc re-
stringit̃ vt.ĩ.e.l.cũ delanionis.§.cui fundũ.si vero vni indiuiduo
subditur aliud indiuiduũ nõ restringit̃ primũ legatũ.vt.ĩ.de ali.
⁊ cib.leg.l.verba.sed op.⁊ videt̃ etiã qñ post expssionem generis
generalissimi subijcitur enumeratio generis subalterni qd restrin-
gat̃ primũ legatũ.vt.ĩ.e.l.cũ delanionis.§.quidam.so.ibi non pre-
cessit expressio generis sed quidã modus adiectus fuit legato sȝ
vti possedi ⁊c.quicquid modus quidẽ sub se cõprehẽdit coniectu
ra voluntatis testatoris.vt.ĩ.e.l.seie ex parte.§.fi.sed certe ille.§.
videt̃ reprobare predictã so.q2 ibi dicit̃ per illa verba vti posse-
di ⁊c.videt̃ esse legatus fundus instructus sicut vt hic:vt patet.
Item ad idem contra.ĩ.de supel.lega.l.cum quidam.so.fm Ja.
de are.ibi instrumentum nõ habet se vt genus ad argẽtũ escale:
sed sunt due species distantes ⁊ differẽtes ⁊ quarũ vna nõ subia
cet alteri.Ol.⁊ de ista materia vide qd notaui.s̃.de vsufruc.leg.
l.si alij.de annuis lega.l.qui marco.⁊.ĩ.de verborũ obliga.l.doli
clausula satis plene.⁊ vide ad istam materiam qd no.s̃.de lega.
j.l.si domino.⁊ quod dixi de optio.leg.l.sic heres.⁊ de lega.iij.l.
vxorem.§.codicil.Item opponit Ray.ad omnia predicta de.l.
maritus.C.de procu.dic ibi genus precedens erat de iure specia-
li hic de iure cõmuni vnde concedit quod enumeratio specierum
restringat genus quod de iure speciali procedit qd est notabile.
10 ¶†Et faciunt pdicta ad questionem quã vidi de facto: aliquis
constituit procur.generalẽ ad omnes lites quas habiturus esset
cum aliqua persona postea subiecit.⁊ specialiter ad omnes lites
quas habebat cum titio nunquid per istam specialitatem videa-
tur reuocasse generale mandatum ad omnes alias lites ⁊ videre-
tur quod sic:q2 concedendo in vno ⁊ in alijs videt̃ prohibuisse.vt
s̃.de iudic.l.cũ pretor.⁊.C.de procura.l.maritus.vbi de hoc teti-
gi.⁊ pro hoc.ĩ.e.l.cum delanionis.§.cui fundum.⁊.§.penul.d.su-
pel.leg.l.legata.ĩ.de ali.⁊ ciba.lega.l.verba.⁊ facit ad qõnẽ quaȝ
not.⁊ dixi.ĩ.de penu leg.l.nam qd liquidũ.§.fi.⁊ ꝓ predicta opi-
nione facit de leg.iij.l.vxorẽ.§.felicissimo.⁊.C.de pactis cõuent.l.
vlti.⁊ in ista opi.d2 fuisse albertus pap.Contrarium puto verius
per istũ.§.qd illa verba ⁊ specialiter ⁊c.fuerũt adiecta ex abũdan
ti non ad diminutionem mandati generalis ⁊ vt ipse procurator
maiorem curam haberet de litibus quas habebat cũ titio:⁊ pro
hoc.ĩ.de iniurijs.l.item apud labeonem.§.hoc edictum.⁊ pro hoc
bene facit.s̃.de legatis.iij.l.titius heres.⁊ glo.ibi posita.⁊ de leg.
11 iij.quesitum.§.j.⁊ ibi in glo.†quia in procurationibus ⁊ contra-
ctibus statur generalitati.⁊ not.per compostel.extra de rescri-
ptio.c.scds.⁊ q2 si primo obligaui oĩa bona generaliter lȝ obligeȝ
aliqua specialr non tollit̃ obligatio gñalis.vt.C.de pign.l.ij.⁊ ꝓ
hac opi.ĩ.de auro ⁊ arg.leg.l.pediculis.§.fi.⁊ ad cõtraria potest
rñderi qd ibi genus poterat opari circa alias species non nomi-
natas in procuratorio autem nihil,posset opari nisi extẽderetur
ad personas nõ noĩatas loquitur ⁊c.vt.s̃.de leg.j.si qñ.ibi.§.cui
fundũ.quantũ ad istud cõtrariũ est bona ista so.nõ quãtũ ad pri
mũ.⁊ pro hac so.est.s̃.de leg.iij.l.heres.§.j.de auro ⁊ argen.leg.
l.⁊ sequens so.est bona quo ad.§.quidã.qui est in eadẽ.l.cũ dela-
nionis.ĩ.e.Dy.ibi.legata.ij.rñso.Dy.aut primo species aliquas
generis ⁊ postea genus ⁊ tũc generi nõ derogat̃ ꝑ species nec ar-
ctatur per eas.vt.s̃.ad leg.aquil.l.si seruus seruũ.§.inquit lex.⁊
s̃.titu.pri.l.fi.⁊.ĩ.e.l.fundo.§.fundo.Jacob.ibi.l.que dubitatio-
nis.sed quid si non appareat in dubio tenebo casum hui9.§.⁊.ĩ.
de rebus dubijs.l.j.cuȝ ibi nota.qd hic addas vt habeas claram
istam materiã.⁊.l.quoties.⁊.s̃.de pbat.l.eum qui.Jaco.⁊ Dy.
videbit̃ ergo causa dubitationis tollende adiectũ:⁊ ideo legatuȝ
generis non diminuit̃.vt hoc.§.⁊ not.ꝑ Dyn.d.c.generis.extra
de regu.iuris.imo nõ videt̃ causa determinationis species adie-
cta ex quo a sciẽte.h.d.argu.dicta.l.legata.ij.rñso.ĩ.de supell.le.
ibi speciẽ exceptã.i.species cũ genere nõ sit eadẽ legata.Old.ibi
si autẽ vniuersitas ⁊ pars legatur dic.s.vni ⁊ subaudi alternati-
ue vt ricardina istud est totũ ⁊ paganella hoc est pars ricardine
ibi videtur positum totum.s.ricardina sub qua concludit̃ totum
qd nõ clauditur sub paganella specialiter noĩata ⁊ istud mẽbruȝ
declara per notata dicta.l.j.ĩ.de rebus dubijs.ibi que pprio no-
mine caret expresso in legando q2 in legando pprium nomẽ non
expressit ⁊ qd predixit ricardina est nomen ville delectabilis do-
mini accursij.vt no.s̃.de annuis legatis.l.annua.§.a titia in ea-
dem glo.in fi.vel plenius distingue cũ primo genus ⁊ postea spe
cies eiusdẽ legatur pcedit huius glo.distinctio.sȝ vbi primo spe-
cies postea copulatiue genus videtur ampliare nec restringere le-
gatum.vt.s̃.de leg.iij.l.hoc legatum.⁊.l.ea tamen adiecto sȝ cõ-
tra hoc est.s̃.de vino legato.l.fi.§ cui dulcia.sed illud ibi nõ con-
tingit ppter enumerationẽ specierũ precedentem sed ppter natu
rã copulatiue ⁊ rei copulate vt ibi ptȝ dñ dicit.ex collatione.⁊ ar.
ĩ.e.l.scire.§.gaio.Dy.
12 **Idem papi.** †Si testator legat alicui genus primo
postea alij spẽm:legatũ spẽi derogat le-
gato gñis precedẽtis.h.d.Dy.ibi legatis a mre.Dy.in glo.vlti.
ibi gñi per speciẽ.i.non arctatur significatio generis precedentis
per speciẽ.Old.ibi nõ sit expressa.s.species generis cum non sit ea
dẽ legata.Ol.ibi seruis.§.fi.imo hic concor.Ol.ibi quesitum.§.j.
ibi per expressionẽ indiuidui precedẽtis arctatur significatio ge-
neris sequentis.Ol.⁊ no.istam glo.

i ☞Caupones negotiatorum appellatione continentur.

Taberne. Taberna caupona designat locuȝ
caupone negotiatiõis.h.d.Dy.ibi
estimat ⁊ male.Dy.ibi discrimẽ.i.differentiã.Dy.ibi
i negotiatiõis nomẽ.†No.ꝙ ap.negotiatorũ cõtinẽtur
caupones.Ja.⁊ sic tabernarij sunt de paratico seu collegio mer-
catorum cõi tñ bergomi ⁊ alibi faciunt paraticum seu collegium
per se ⁊ pro declaratiõe.l.dic aut legat̃ instrumentũ taberne cer-
te per coherentias designate in qua cõsueuit negotiatio exerceri
⁊ tunc instrm negotiationis exerceri in ea solite cedit in legatum
vt.ĩ.eo.l.cum querit̃.⁊.ĩ.de ver.sig.l.instructam.aut legat̃ instru
mentum taberne certe per coherentias designate in qua nõ con-
sueuit negotiatio exerceri sed sunt ibi res recondite et institores
deputati exerceant̃.⁊ habet locum distinctio hui9.l.q2 aut dixit
lego instrm tale mee taberne ⁊ tunc instrm loci tantum debetur
aut instrumentum caupone ⁊ tunc institores tanꝙ instrumentuȝ
negotiationis debentur vt hac.l.aut vtrumqȝ noĩe expressit sci-
licet taberne ⁊ caupone ⁊ tũc respice pprietatem vocabuli quod
precedit vtruȝ dicat taberne caupone an caupone taberne vt fm
precedentis vocabuli proprietatem interdum instrumentum ne-
gotiationis cedat in legatum interdũ non.arg.infra de stipu.ser
uorũ.si communis seruus.⁊ de condi.⁊ demonstra.l.cum ita da-
tur.Old.in glo.scilicet contineri.ibi operam prestant dño taber-
nam exercẽte.secus si serui ꝓ se exerceãt ⁊ in taberne negotijs im-
perẽt.Old.ibi putentur per operam.Ol.ibi inferant ⁊ ideo in le-
gatum non cedunt.
Instrumẽto. Pone casum in quodã testatore ter-
uisino legante balneuȝ seu thermas
cum instrumento.Ja.⁊c.

i ☞Apotheca legata an censentur merces legate.
2 Damna in agris ⁊ villis presumuntur a vicinis illata.

s **I ita testõ.** Ibi pristinum subaudi vel si ita
testamento scriptum sit pristini
i ⁊c.Jaco.Et facit†ꝙ legata apotheca videantur lega-
te merces in glos.ij.ibi scdos.i.scdarios pistores qui deseruiunt
principali pistori.Old.ibi non primos id est pncipales qui nulli
alij deseruiunt.Old.
Domo instructa. Scilicet legata.Ol.ibi non
etiam vina custodie cã exi-
stentia.Dy.in gl.contra.C.in fi.⁊ hec est vera.Dy.⁊ de hoc no.⁊
dixi in.l.contraria.
Mulier. Ibi sicuti saltuarius.s.continet̃ instro fundi.
Dyn.ibi non desiderat.no.pulchrum ibi illic
2 scȝ in agris.Dyn.ibi nequid.s.vicini.ar.†ꝙ dãna que dantur in
agris ⁊ villis magis videant̃ data a vicinis ꝙ ab extraneis sic ⁊
furta vt supra locati.l.dominus horreorum.Ja.ibi hic in villis.
Dy.ibi continetur repete occupent quod est supra.

Ville. §.vinea.ibi seruus rñ.⁊ male.Dyn.ibi qui
eum consulebat.no.ꝙ a pluribus sapienti-
bus queritur facilius ⁊ verius inuenit̃ sic.C.de fidei-
com.l.fi.Ja.
Quidam vxori. Ibi cõsultus.s.ego Ulpianus
legislator aut tot ibi qui legas-
set scȝ fundum vt instructus esset.vt in prin.§.

1 ☞Consuetudo regionis attendit̃ si in dubijs vocabulorum in-
terpretationibus de defuncti voluntate dubitetur.
2 Opinio vulgi qrit̃ si marit9 vergat ad inopiã ⁊ de hoc dubitet̃.

3 Solitum esse attenditur licet a casu non existat.
4 Ciuis dicitur qui ad maiorem partem anni in ciuitate moratur.
5 Significatio generis precedentis quando ad species enumeratas restringatur.

Cum delationis. §.j. ibi ipsi pistores scʒ serui. Dynus ibi exercuit scʒ per se ita ꝙ pistores erāt instrumentū pistrini. secus si ipsi serui per se exercerēt data domino mercede: ꝛ hoc sequitꝰ dy. Jaco. ꝛ Ray. ꝛ declaratꝰ ꝑ ea que no. s̄. ea. l. si ita. in. ij. glo. in fi. vt. s̄. de impensis. l. j. §. inter necessarias.

1 **Asinam.** † In dubijs vocabulorum interpretationibus cū dubitatꝰ de voluntate defuncti recurrēdū est ad consuetudinem regionis. h. d. ꝛ ad hoc sepe allegant ibi cacabos. i. lebetes seu chalderas vel stannatos. ibi hic in eneo. Old. ibi in illis. s. cacabis. ibi redigunt. i. instrō cōtinentꝰ. ibi non ꝓpriā verborū significationē. pleruꝗ enī ꝛc. vt extra de ver. sig. c. ꝓpterea. Ja. ibi in qua ꝑsumptiōe. i. in qua assumptiōe vocabuli ꝛ qualiter in regione intelligitꝰ vocabulū. Jaco. Et ex his
2 verbis colligitꝰ qđ dixi in casu summario ad qđ cōcor. † qđ dicitꝰ recurri ad vulgi opinionē: qđ queritur vtrū maritꝰ vergat ad inopiā. vt. C. de iure dot. l. vbi adhuc. ꝛ ꝙ recurrendū sit ad cōmunē opi. vt. C. ne de statu defunctorū. l. si mater. insti. de test. §. sʒ cū aliquis. ꝛ. C. de testi. l. j. ꝛ in summa auꝭ. de here. ꝛ fal. circa prin. ꝛ. s̄. de vsufru. l. si qui donaturus. ibi vsitatū est ꝛc. In gl. j. in fi. vel dic qui portabit bladū ad molendinū non cā familie. alias contra. s̄. e. l. quesitum. §. trebatius. Ja.

Cum de villico. Ibi si nō pēsionis quātitate i. si nō tanꝙ liber homo ꝛ colonus extraneus. ibi fide dn̄ica not. fidem dn̄o deberi. ꝛ idem tex. est. ĩ. eo. l. seie. §. liberto.

Cui fundum. Enumeratio quorundam indiuiduorum alias legato gn̄is precedentis eximit spēm sub qua indiuidua enumerantꝰ cōprehēduntꝰ legato in enumeratiōe in diuiduis valide existēte. h. d. Ol. ꝛ facit ad materiā an generi per speciē derogetꝰ de quo plene dixi. s̄. e. l. quesitū. §. penul. ibi mancipia. subaudi. s. quidā. Old. Et ex eo ꝙ dicit nominatim apparet ꝙ nō noīauit spēm sʒ idiuidua speciei. ꝛ sic nō obst. s̄. e. l. quesitū. §. pe. q: ibi species enumeratꝰ. ꝛ de auro ꝛ arg. leg. l. pediculis. §. j. l. ab eo ibi. ad numeratos esse ex eo ꝙ quosdā noīatim legauit. ar. s̄. đ leg. iij. l. heres meꝰ. §. j. ꝛ de auro ꝛ argē. lega. l. j. Dyn. in glo. sic ergo. ibi ꝓpria noia expressit hec vera. dy. ibi errorē. ꝛ sic indiuidua speciei nō autem spēm. Old. ibi. l. verba. Solu. ibi precipua quorundā cōmendatio nō tollit generale relictū oibus. Dy. vel ibi vnū indiuiduū ʒ subditur generi indiuidua speciei. Ja.

3 **Sabinus.** Si cui fundus. ibi solita sunt esse † no. ꝙ attēdimus qđ solitū est esse lʒ a casu non fit ꝛ facit istud prin. ad id qđ dixi. s̄. de leg. ij. l. cū ita ad libellū admittendū de. §. ibi dixi ibi maiori parte anni argu. ꝙ sit necessarium ciui stare in ciuitate maiori parte anni vt ciuis dicatur. Jac. ꝛ gaudeat priuilegio ciuiū. ꝛ ex hoc forte processit interpretatio collegij iudicū ciuitatis Bergomi qui interpretando ꝛ declarando statuta loquētia de ciuilibus ꝛ rusticis interp
4 tati fuerunt † ciues esse qui starent ad ciuitatē per maiorē partē anni. ɔtra hoc tñ est. C. de incol. l. ciues. lib. x. ibi cumularetꝰ ꝛ augeretur. Oldra.

Quidam cum ita. Ibi: ita vt ipse possedi. hec verba genꝰ nō inducunt sed modū ꝛ qualitatē possidēdi insinuāt: vt. ĩ. e. l. seie. §. fi. ꝛ. l. predia. §. pe. Ol. ꝛ fm̄ hoc non esset verus casus summarius
5 qui hic ponitꝰ ꝑ quosdā hoc modo. † Si post expssionē generis enumerantꝰ spēs cā determinatiōis significatio gn̄is precedentis ad spēs tñ enumeratas restringitꝰ. h. d. ꝭʒ eos sʒ fm̄ primos hic nō ꝓcedebat genus sʒ qualitas possidēdi vt dixi. ꝛ vide qđ plene dixi. s̄. e. l. quesitū. §. pe. qui est ɔtra. lʒ glo. alleget ꝓ cōcor. ꝛ. §. iste est multū cōtra distinctionē ibi positā nisi intelligas vt dixi. alij vt Ray. dicunt ꝙ hic cōstabat de voluntate testatoris expressa ꝙ adijciebantꝰ cā determinatiōis fiende: sed hoc nō colligitꝰ ex litera ꝛ est diuinare. ꝛ ideo dic vt dixi. ibi mēsis. he sunt species supellectilis ꝛ exponuntꝰ determinatiōis cā fm̄ Ja. ibi: libros ad vsum patrisfa. deputatos. Dy. ibi. enumerasset propter qđ dubitatꝰ vtrū gn̄is legatū seu significationē ad sola enumerata restringit testator. Dy.

1 ☞ Diminuere non debet quod ad augendū inductum est.
2 Instrumentum fundi vniuersitatem significat.
3 Seruus quandoꝗ vt extraneus dicitur colere.

1 **Si mancipia.** † Quod fit ad augēdū nō debet diminuere. h. d. Ol. vel sic cū fundus cū instrō relinquitꝰ nedū ꝑn̄tia sʒ ꝛ futura istā ibi postea posita veniūt in legato. vel sic si post expssionē gn̄is sequitꝰ enumeratio spēꝝ ꝑ modū adiectionis nō arctatꝰ significatio gn̄is ꝑcedēťs. Ol. ibi demōstrasset. i. demōstrare videat ꝑ vba in legādo expssa ibi: sed augēdi. talia enī vba nō nisi augmētū demōstrare pn̄t fm̄ R. vt not. s̄. tit. j. l. cū vnū. ꝛ facit. s̄. e. l. quesitū. §. pe. nec. l. ob. ĩ. l. pxi. §. predia. in fi.
2 vt in gl. j. in fi. ꝛ est roˀ † q: instrm̄ fundi vniuersitatem significat sicut peculiū ꝛ equitiū. vt not. s̄. e. l. iij. nō est ergo absurdū si oia ɔtineantꝰ. ar. s̄. de iudi. l. ꝓponebatꝰ. ꝛ de leg. ij. l. peculiū. Jac. et facit bene. s̄. ti. pxi. l. cū vinū. j. ꝛ. ij. rn̄. in glo. vlt. ibi gn̄alia imo vniuersalia. Ol. ꝛ notabilis est ista glo.

Paulus rn̄det. In fi. s. cū villa instructa legatur ꝛ sic cessat ɔtrariū. Old. in gl. ibi nec patrisfa. s. hoc casu cū nō erat deputatus ad ministerium fundi vel patrisfa. secus vt in contrarijs. Ray.

3 **Seruum.** Intellige vt dixi. s̄. §. pri. † ꝛ no. ꝙ seruꝰ interdū vt extraneꝰ colit ꝛ mercedes dn̄o ꝑstat: vt. s̄. eo. l. cū delanionis. §. cū de villico. ꝛ. l. q̄situm. §. q̄ritꝰ. ꝛ. ĩ. l. pxi. §. j. sic faciūt cistercien̄. q bona monasterij locant cōuersis monasterij sicut extraneis. Ol. in glo. vlt. ibi si seruo fructuario alias est. §. sub. l. sed ꝛ si quis. ꝛ incipit idem iul.

1 ☞ Legatum quod in testamento relinquitur per verba codicillorum restringitur.
2 Coniunctio copulatiua copulat similia.
3 Debitum in nouationem deductum quasi extinctum non cedit in legatum.
4 Uerba interrogatiua quandoꝗ affirmatiuam inducunt.
5 Scholares in loco studij domicilium non dicuntur habere.
6 Usus patrisfamilias in legato ampliando legato attenditur.
7 Jus decime non potest in laicum cadere.
8 Grabatus causa custodie in domo positus legato cedit instructe domus.

1 **Seie.** † Legatū in testamēto relictū restringitꝰ per verba codicillorum. h. d. ꝛ ad hoc allegatur. Dy. ꝛ dic ꝙ in hoc casu fuit obliuio circa qualitatē dispositiōis non error in virtute inclusionis ne obstet. ĩ. de supel. le. l. legata. j. rn̄. ꝛ dic si testator legat genus ꝛ postea enumerat quasdā spēs sub gn̄e cōtētas legatū generis restringitꝰ ad spēs enumeratas. Dy. ibi. dederat in testamēto. Dy. ibi. mihi venit in mēte simile verbum. s̄. de ad. tuto. l. maxime. que ibi in fundo fuerūt ꝛ in predictis nō sunt spāliter enumerata. Dyn. ibi. insuper. i. vltra hereditariā partem. dy. ibi. scripture habite circa instructionē fundi legati. Ja. in glo. sic ergo. ibi. l. verba. dicas ꝙ ibi precipua quorūdā cōmēdatio nō tollit gn̄ale relictū omnibus. dy. in. e. gl. ibi que est similiter contra. itē opp. quia. dicit ꝙ oblitus fecit ergo per errorē si per errorem non videtꝰ restringi significatio generalis. vt. ĩ. de sup. lega. l. legata. j. tñ. sed dic ꝙ obliuio erat circa qualitatē dispositionis: ꝛ ideo voluit hoc solummodo prestari vnde nō errauit sed in cōtrario errauit credens in genere non continere speciem vnde error fuit ibi in ipsa enumeratione hic non. Dy.

Liberto. Ibi cū dotibus in instrumentis prediorū. vt. s̄. eo. l. ij. §. j. ꝛ. ĩ. e. l. §. predia. ibi amplam summam. i. debitor cōstitutus in magna summa pro preterita cōditione. Dy. ibi. fide dn̄ica. i. nō tanꝙ seruus sed tanꝙ quilibet extraneus quod facit ad id quod dixi. s̄. e. l. si mancipia. §. fi.

2 **Gaio seio.** † Natura copulatiue cōiunctionis facit oia copulata similia. h. d. vel sic virtꝰ copulatiue ita se hʒ qđ natura vnius copulatorū alteri attribuitur. vel sic virtus copulationis talis est vt qualitas precedētis legati repetitionē inducat. Ol. sed cōtra hoc op. s̄. de le. ij. l. testator. §. seio. vbi copula: ꝛ: nō iducit repetitionē sol. si ibi repetitionem induceret vitiaret legatū. ꝛ ideo nō inducit repetionē. ar. s̄. de le. ij. l. titia. §. lucius. ꝛ de dote prelegata. l. cū vulgari. ꝛ qđ ibi no. ibi videri dedisse. ꝛ ita etiam instrumentū ꝑsone debetur vt differat a sequenti at si habitationis ꝛc. Old. in gl. j. in fi. qđ in diuersis legatarijs forte nō obtinet. vt. ĩ. de condi. ꝛ demon. l. Jul. Paulus alꝭ incipit quesiti.

Predia. Nō videtur cogitatū de reliquijs super qbus cōductiōe finita interposita fuerat cautio superuacuo. ꝛ vxor ꝛ filij actoris nominatim legati nō cedunt in legato nec q̄ trāsierūt in ꝑdio legato sine testatoris autoritate.
3 h. d. dy. Uel sic † debitū in nouationē deductū in legatum nō cedit quasi extinctū. Ol. sed cōtra. s̄. de le. ij. l. cū filiꝰ. §. heres. sol. ibi nouatio ꝓcessit legati ascriptionē vn̄ falsa demōstratio non

vitiat legatū ex quo cōstat de substātia debiti: hic aūt novatio fuit secuta per qd perpēdit mutatio volūtatis. Ol. vel ibi noīatim legauit debitū nouatū. hic sub appellatione reliquorum. ar. s. e. l. iij. §. minor. ꝛ q ibi no. ꝛ facit qd no. j. de lib. le. l. fi. j fin. ꝛ s. e. l. nepoti. ꝛ ꝓxīs. §. cōiunctū cū. d. l. nepoti. ꝓbat qd ꝑ fnīam nō fit nouatio vt ibi dixi ibi cū dotibꝰ. i. instrumentis prediorum. vt. s. e. l. §. liberto. ꝛ. s. e. l. ij. §. j. ibi de his reliqs in cautionē deductis. Dy. ibi. cur cedāt no. nouū modū rñdēdi: nam tm̄ est dicere aci diceret legato nō cedūt ita qd ex ꝟbis affirmatiuis sequit rñsio negatiua sic ꝛ ecōtra si diceret: cur nō cedāt seq̄ret affirmatio qd cederet sic: ꝛ al's rñdet iuriscōsultꝰ quare nō posset nō video. s. de optio. le. l. si optio. §. fi. ꝛ ad idē. e. ti. l. pe. §. fi. ꝛ de euict. l. herenīꝰ. §. j. in fi. ꝛ. j. tit. ꝓxi. l. si peculiū. §. sicuti. de alimentis legatis. l. testamento. in fi. ꝛ. l. libertis. §. manumissis. de liberatione legata. l. vlti. §. titia. ꝛ de neg. gest. l. si pupilli. §. fi. de here. insti. l. qui volebat. nam ꝛ talis stipulatio valet si interrogo promittis mihi. ꝛ rñdes quid: vt. j. de ver. obli. l. j. §. si quis.
4 ita † quandoqz etiam verba interrogatiue posita affirmatiuā inducūt vt cū dicit quis orabit ꝓ homicida: videret enim subaudiri nullus, sed tamē subaudit q2 sanctus homo orabit ꝓ eo vt in decretis de penitētia. dist. ꝛ. c. porro. §. qd aūt. al's est sub. §. sportuna. al's incipit. c. si sacerdos ibi ante mortē reuertere pōt. Dy. ibi. trāsire ꝓ trāsierit nec ob. j. ad municipa. l. assumptio. §. j. ꝛ. l. domiciliū. quia ibi in libero hic in seruo ar. j. de captiuis. l. in libello. §. in manumittēdo. ꝛ hic est pulchrū contrariū. ꝛ vide de quod no. Jac. de are. s. de execu. tu. l. idem vlpia. §. j.

Pamphile. Missus discipline seu studij cā nondū reuersus cedit legato fundi cū instru
5 mento hoc dicit dy. ꝛ facit † qd scholares non habeāt domicilium in ciuitate in qua student. vt. C. de incolis. l. ij. li. x. ꝛ qd clerici absentes causa studij habeant ꝓ presentibus. extra de clericis non residentibus. c. relatum.

Tyrane. Pascua deputata ad vsum fundi legati ce
6 dunt in legatū. h. d. vel sic † inspicit vsus patrissa. gratia ampliādi legatū. dy. ꝛ facit iste. §. ad q̄ōnem. Si aliquis hꝫ decimam in aliquo fundo ex iure sibi cōcesso ab ecclesia ꝛ emat p̄dictū fundū a dn̄o deinde alteri eū vēdat nūquid videat vendidisse ius percipiēdi decimā: ꝛ videt qd sic quasi cōfusio ꝛ cōsolidatio facta sit vtriusqz: ꝛ sic fundi appellatione vtrūqz trāstulerit ar. huiꝰ. §. ꝛ. j. e. l. predia. §. fi. ꝛ de le. iij. l. predijs. ꝛ §. pe. sed cōtra est qd nō obtinebit vtrūqz eodē iure. nā fundū recte possidebat. ius aūt percipiēdi decimā non ꝓpriam possidebat cū in talibus iuribus ꝓprie nō cadat possessio: vt. s. de ser
7 ui. vrb. pred. l. si edes. §. fi. † Itē q2 ius decime non cadit in laicū cū sit mere spūale: ꝛ nō trāsit etiā cū vniuersitate lꝫ secus sit in his q̄ sunt cōnexa spūalibus vt ius patronatus: vt no. extra de locato. c. vestrā. ꝛ de decimis. c. ꝓhibemus. Ol. de hac q̄ōne satis dixi. C. de vsuf. l. inter antiquā. itē facit si qs permutauit castrū nūquid videat permutasse iurisdictionē quā habebat extra castrū ꝛ videt qd sic ver hūc. §. s. de leg. iij. l. predijs. §. titio. de officio ꝓfecti vrbis. l. j. si seruitꝰ ven. l. testatrix. Ol. ꝛ vide circa hoc qd notaui. C. de iur. oīm iu. l. fi. in gl. prima ibi si partem so. vt ibi vel melius vt soluitur per Ol. d. l. p̄dijs. §. pe. ꝛ fin. ibi. l. ij. §. j. illā expone vt ibi q2 hic legauit cum instrumēto ibi nō: vel ibi in instrumentis hic in coniunctis fundo que sunt pars fundi in fi. sed illa expone vt ibi nota. vel ibi plures fundi qui sunt sub vna appellatione loco vnius computantur vt hic nisi cōiectura volūtatis defuncti capiat in cōtrariū vt ibi erat ꝓpter p̄tij diuersitatē. dy. vel scđm Ja. de bel. sol. omnia p̄dicta contraria'. primo em̄ ad. l. si partē. rñde qd ibi seruitꝰ erat cōstituta toti fundo: ꝛ ideo partem sequit nec inspicitur simpliciter vsus: hic aūt non interuenit seruitꝰ. ad. l. ij. rñde vt ibi no. ad. l. j. rñdi quod illud contigit rōne equipollentium alterius fundi. Jac. ꝛ vide quod no. j. e. l. predia. §. penul.

8 **Instructis.** † Grabatus in horreo repositus cā custodie cedit in legato domꝰ instructe in qua solitꝰ erat esse. h. d. ꝛ qd sit grabatꝰ ꝛ dic vt in glo. ꝛ Jn. ꝛ c. ibi tantisper. i. ad tēpus. Dy. ibi. quo tutiore loco simile verbū. s. e. l. quesitū. §. idem respondit domo per fideicō. relicta Jn. in fi. nec ob. l. iul. s. e. per eā que no. s. c. si mancipia. §. fi.

Quod adiecit. In glos. sed de facto. s. quid voluit testor per illa verba notare. dy. omne instrumētū. s. fundi ꝛ patrissa. vide qd not. ꝛ dixi. s. de cōstitu. prin. l. fi. dy. ꝛ vide. j. e. l. predia. §. ita. ꝛ no. quod ex modo legati qualitas ipsius declaratur.

Cum fundus. Ibi paucis exceptis vt sterquilinū stercorādi cā paratū. vt. s. de actio. empti. l. fundi. §. fundo. Jac. ꝛ facit qd no. s. e. l. quesitū. §. ea vero. ꝛ. l. instrumenta. §. conseruandi. ꝛ. l. dolia. in prin. q2 ista locū hñt vbi possunt moueri sine magna lesione prioris status alias secus.

Fundo. Ibi. §. fundo. in gl. j. in fi. etiā est ratio q2 ibi principale legatū extinguitur qd hic nō est. Jaco. q2 ibi peculiū est accessorium fundi instructi legati ꝛ non serui.

Cum queratur. Dispositū se habet secundum naturam disponentis ad hoc allegatur.

Fundus qui locatus. Verba debent aliqd operari. h. d. ibi Paulus distinguēs predicta. dy. ibi. testatoris fuit subaudi an legato cedat. Dy. in glo. tunc enim. in fi. ꝛ. s. de le. j. l. si res alienā. dy.

1 ☞ Factum attenditur ꝛ non quod fieri debuit.
2 Instrumentum in legatū fundi nō venit quo testator pro maiori parte anni vtebatur.

1 **Fundi instrūmento.** † Nō qd fieri debuit sꝫ qd factū est spectat. h. d. Jac. ꝛ hoc verū in his q̄ sunt facti: secꝰ in his q̄ iuris sunt ꝛ certos terminos hñt a iure. vt. s. de officio ꝓsidis. l. sed lꝫ. Ol. ibi mille oues. s. tantū ibi quas q̄. i. oēs. dy. ibi. estimabimꝰ ꝛ bñ in gl. nō qd fieri debuit in fi. sꝫ ibi in sentētijs ꝓferēdis hic in legatis acqrēdis. Ja. vel ibi qd factū erat nō tenebat de iure hic ꝟo nō tenebat lꝫ fieri nō debuerit. dy. vel hic in his q̄ depēdēt ex sola dispositione patrisfa. qui in re sua est moderator ꝛ arbiter. vt. C. man. l. in remādata ibi vero in iure quod non tollitur per exēpla cōtraria. vt. C. de sententijs. l. nemo. quelibet so. bona est.

2 **Quidam.** † Instrumentum quo maiore parte anni ad aliū fundū testator vtebat in legatum nō cedit ꝛ excepto principali delegato accessoriū vr̄ exceptū. h. d. ibi ad opus rusticū alterꝰ predij. dy. ibi. eiꝰ fundi in quo erāt figline. dy. ibi. instrumētū legauerat. s. tantū sine fundo. dy. ibi. ouiliones cōiter sic habet fm dy. dicit qd dꝫ dicere opiliones. dy. in gl. vlt. in fi. itē no. a quo excludit genus ꝛ q̄libet eiꝰ spēs. vt inst. de suc. cog. §. qd vulgo ꝛ no. j. de suis ꝛ le. l. j. §. j. dyn.

Dolia fictilia. Id est de terra facta. dy. ibi. putant ꝛ male. dy. ibi. perpetuo posita. i. ad vsum domus non alio transferenda. dy.

Molas. Ibi ait ꝛ male. dy. ibi. suppellectilis. i. supellectili cōtineri. dy. hoc verum si sunt operi rustico deputate alias secus. vt no. s. in. §. asinam.

1 ☞ Fructus in fundo repositi non veniunt appellatione reliquorum.
2 Comes omnia castra sua ciuitati principali applicare potest.

Predia. In. §. affini suo si prediū cum seruis legat instructū fm per testatorē alij se cū deducti cedūt legato: † ꝛ appellatiōe reliquoꝝ nō continent fructus in fundo repositi. h. d. ita legauit quedā mulier. dyn. in fi. nā nō recte petitur qd legatū non est. vt s. de le. iij. l. lucius. §. pe. ꝛ. j. ti. ꝓxi. l. denique. §. interdum. Jac. in gl. vlti. ibi debetur. s. fructꝰ. dy. in fi. ꝛ. s. eo. l. quesitū. §. si qua. dy. in glo. que sane liquet. ista glo. fuit. R. qui multum obscure locutus fuit. ꝛ ideo declarauit sequitur ꝛ quidā habēt circa prin. gl. is q legat videt ea. aliq nō habēt verbū videt ꝛ planius ꝓcedit. Sequit in gl. an̄ mortis tp̄e erūt. quidā hñt ꝛ male, an̄ mortis tp̄s. ibi legatis hic posita ibi ꝟborū tenori. fm strictā significationē vocabuli q̄ locū hꝫ nisi aliud appareat vt sequit sed liqdo ꝛc. i. si manifeste cōtraria volūtas appareat q nō ꝯtineatur oīa q̄ sunt in fundo licet fuerit factum legatū per verba supradicta que in fundo sunt ꝛc. ibi qualitas. s. ipsa charta ꝛ facit. s. e. l. q̄sitū. §. pap. ibi ꝯsuetudo hic p̄ūcta. ꝛ istud ꝓbat. j. de auro ꝛ ar. le. l. pediculis. §. argēto. ibi destinatio istud ꝓbat. de here. insti. l. ex facto. §. pe. ꝛ fi. ibi sentiāt istud declara per. l. cui fundū. in gl. alle. ꝛ ꝓbat plene ꝑ eā q̄ no. s. e. l. quesitū. §. pe. In gl. magna: ibi. angusta q̄ facit. i. ꝟborū stricta significatio. dyn. ibi. qualitas si habes. s. rei puta ꝛc. pone exēplū. s. e. l. cū qdam ꝛ hec bona vt indicat ꝟbū qualitas. si aūt habeas rei deposite dic ꝑ testatorē apud aliū ꝛ pones exēplū de le. iij. l. vxori. §. legauerat. ꝛ de. l. vl. in prin. in. tj. rñ. eo. ti. Old. ibi. qd etiā. i. qd videatur legato derogatū. dy. ibi. In re p̄nti. i. in casu huiꝰ. §. dy. ibi. Ne defregisse debet dicere fidem fregisse. dy. ibi. prerogatione id est solutione. Dy. ibi. probatur. s. derogatum esse legato vini. dy. ibi perpetuitatis actio. imo debet dicere perpetuitatis animo. dynus.

Ita legatum. Ibi septitie ppriũ nonen.dyn^o.in fi.ꝛ ſic cõtineat inſtrm fundi ꝯpatriſſa.ſicut ꝛ ſi legaret fundũ inſtructum.vt.ſ.e.l.queſitum.§.ſi fundũ.In gl.l.inſtrumenta.in fi.de periculo ꝛ cõmo. rei. ven.l.
2 id qd.§.j.Et no.gl.vlt.ꝙ eſt notabilis:ꝛ inducit̃ ſm Ra. †ꝙ comes poſſit omnia caſtra ſua applicare vni ex ciuitatibus ſuis tanꝙ principali ꝛ ſicut eius acceſſoria.Dy.

1 ☞Tempus mortis ꝛ non teſtamenti conditi attenditur in relicto vniuerſali.

1 **Lucius.** †In vniuerſali relicto inſpicit̃ tẽp^o mortis nõ tp̄s cõditi teſt.dy.ibi.medio tẽpore ꝛ poſt teſtm̃ ꝛ ante mortem.dy.ibi.peti cepit.i.poſt lit.cõteſt.ſup petitione fundi.dy.ſed cõtra hác.l.eſt.ſ.de auro ꝛ ar.le.ſi ita.ſed ibi forte ꝓpter illud ꝓnomẽ meũ:ſed certe ꝓnomẽ meũ nõ videt̃ hoc operari.vt pt3.ſ.de lega.ij.l.pecul.ij.rñ.ibi.familiã ſuã ꝛc.Unde videt̃ dicendũ ꝙ ibi loquit̃ in generali legato hic in vniuerſali.in gñali em̃ attendit̃ tp̄s cõditi teſtamenti.vt.ſ.de le.ij.l.ſi.§.j.ꝛ ibi no.ꝓ pe.ſed cõtra videt̃.e.ti.plauti^o.vbi dicit legatũ eſſe vniuerſitatis:ſed forte ibi loquit̃ de legato ornamẽtorũ vel in.d.l.peculiũ.nõ fuit verbũ teſtatricis ſed legis.In gl.vlt.ibi.vniuerſali legato.ſ.vt inſpiciat̃ tẽpus mortis non teſtamenti.dy.ibi.l.equis ſed ſi intriſecus accedunt hoc eſt ex rebus inſtrumenti quãdoqꝫ accedãt etiã poſt aditam hereditatem debentur.arg.ſ.tit.proxi.l.deniqꝫ.§.vtrũ. Iac.ibi.l.nomen.§.j.ꝛ dic vt ibi.

1 ☞Scapha non intelligitur ſub inſtrumento nauis.

1 **Si nauem.** †Sub inſtrumento nauis non intelligitur ſcapha.i.nauis parua.h.d.ibi.alteri^o generis ex hac litera aſſumit.dyn.ar.ꝙ diſponẽs ꝛ diſpoſitũ ſe nõ cõpatiunt̃ ſub eodẽ genere.vt no.per eum extra de reg.iur.c.mora.lib.vj.ver. preterea diſponens.ꝛ.ſ.de excu.libello.In gloſſa.vlti.ibi.vel ibi.hec plus placet.dy.

1 ☞Legatum peculij extinguitur extincto legato ſerui.
2 Es alienum domini minuit legatum peculij.
3 Peculio legato non debentur res que ante libertatem in peculio eſſe deſierunt.
4 Monaſterium tenetur pro debito per monachum contracto.
5 Filius in vita patris paciſcens cum debitoribus paternis tenetur ſeruare mortuo patre.
6 Pecunia filio legata ꝛ per teſtatorẽ mutuata cũ vſuris eſt filio debita.

De peculio legato. Rubrica.

Super rubrica. Quot modis accipiatur peculiũ,[a] vide.ſ.de peculio.in gl.rubrice.†extincto
1 legato ſui extinguit̃ legatũ peculij tãꝙ acceſſoriũ.ſ.e.l.ꝛ.ij.Sec^o ſi vtrũqꝫ ẽ pncipale.vt.ſ.e.l.iij.ꝛ.iiij.Legato peculio actiões peculiares cõpetũt heredi.ſ.e.l.peculio legato ꝓpter debitũ dñi diminuit̃ etiã ſi leget̃ nõ deducto ere alieno niſi domin^o ſibi debitũ remittat.ſ.e.ſi peculiũ.ꝛ pacta ꝯ naturã negotij non valẽt nõ tamẽ vitiãt qd agit̃.ꝛ ideo ſi ingrediẽs monaſteriũ ſibi aliqua ex pacto retineat nõ vitiat̃ ingreſſus.vicario legato peculiũ ei^o cedit legato.e.l.§.vicario.verba ſm voluntatẽ teſtõris ſunt exaudiẽda ea
2 l.§.ſi ſeru^o.†Es alienũ dñi minuit legatũ peculij:qd aũt dñs dz nõ auget.ea.l.§.ſicuti.rõ q2 qs nõ videt̃ aliquẽ ꝯ ſe puilegiare:ꝛ ſi ſtatuto cauet̃ qd minor nõ obliget̃ nõ obligat̃ etiã ſcribendo in rõnib^o ſuis.de peculio deducit̃ etiã heredi debitũ.ea. l.§. fi.ꝛ etiã pater arrogatori.vt.l.ſe.ꝛ ſi ſunt corpa in peculio minuunt̃ ſi ꝙtitas detrahit̃.ſ.e.l.deniqꝫ. ſi duob^o ſeruis leget̃ eorũ
3 peculiũ cõputat̃ qd alter alteri dz.e.l.§.j.†peculio legato res ꝙ rũt eſſe in peculio ante libertatẽ cõpetẽt nõ debet̃.ea.l.§. item querit̃ qd iuris ſi paciſcat̃ cũ ſeruo de libertate danda pecunia recepta.ea.l.§.his ꝯñr.an nomẽ debitoris peculiaris cedit legato peculij.ea.l.§.itẽ ſi ſeruo.Si teſtõr dedit libertatẽ ſeruo ſi heredi cẽtũ dediſſet peculiũ legatũ videt̃.ea.l.§.interdũ.referunt multũ leget̃ peculiũ ſeruo an extraneo q2 pmũ largi^o ſcd̃m ſtrictius eſt.ea.l.§.fi.de peculio ordinario nõ deducit̃ qd debet̃ vicario.ſ.e.l.id qd ſeruo.ſi cõſeruũ ſuũ vulnerat deducit̃ de eius peculio.ſecus ſi ſeipſũ e.l.§.j.Si legent̃ res ſingulares peculij nõ
4 deducit̃ domino debitũ.ſ.e.l.ſi peculiũ.†Et facit ꝙ monaſterium teneat̃ pro debito contracto per monachũ.nõ ſolũ plens ſꝫ etiã futurũ peculiũ legari pt.ſ.e.l.ei quoqꝫ.differt legatũ ſerui cũ peculio ꝛ legatũ ſerui veſtiti.ſ.e.l.tũc inutile.ꝛ.l.ſe.nõ refert leget̃ primo peculiũ ꝛ poſtea libertas vel ecõtra.ſ.e.l.qdaꝫ.nã de ordine nõ curat̃ cũ volũtas teſtõris appareat.omnis ancilla peculiaris eſt dñi ſꝫ nõ econtra:ꝛ ideo gñi p ſpẽm derogat̃.ſ.eo.l.ſeruo.Si ꝑ defenſione vicarij dñs aliqd ſoluat deducit̃ etiaꝫ ex peculio ordinarij.ſecus ſi vicarius ex alia cã ſit debitor dñi.ſ.e.l.ſtich^o.ꝛ facit ſi pr̃ ſoluit ꝑ maleficio filij qd fratres poſſint in diuiſiõe cõputare ſibi ſi legat̃ ſeruo peculiũ tenet̃ cauere heredi de iudicio peculij noĩe ſuſcepto.ſ.e.l.q peculiũ.ꝛ.l.ſe.res per ſeruum de peculio ſubtracte nõ debent ſeruo manumiſſo.ſ.e.l.cũ dñs.Idẽ videt̃ in vaſallo ſubijciẽte res feudales qd non cedat inueſtiturã.ſi ſeruo leget̃ peculiũ ꝛ poſtea inter viuos manumittat̃ petit̃ ex teſtõ.ea.l.§.j.manumiſſio filij de facto eximit ſeruũ
5 de peculio ſibi ꝑlegato.e.l.§.fi.† Et facit ꝙ fili^o pactũ faciẽs in vita patris cũ debitoribus paternis teneat̃ poſt mortẽ ſeruare. debitũ peculiare nõ detrahit̃ de vicario nominatim legato.ſ.e.l.ſticho.ꝛ nõ diminuit̃ qd in aliũ confert̃.ſol.here.qd dño debebant̃ res peculiares ĩtegre debent̃ ſeruo cui peculiũ eſt legatũ.ſ.e.l.dominus.Qui legat alicui rẽ ſimpliciter videt̃ legare ius qd habet in ea.e.l.§.j.Qui ſoluit ſuo nomine ꝑ debitorib^o pro quibus tenebat̃ põt petere iura ſibi cedi etiã ex interu allo.ſ.e. dominus ſticho.ꝛ differẽtia eſt inter prope ꝛ ꝓpter.ſi legat̃ ſeruo peculiũ id ſibi debet̃ qd impendit in rõnes domini ſi dominus reddere ſolit^o erat.e.l.§.teſtamẽto.Et no.de conſuetudine teſtatoris attẽdenda ſi teſtator ꝓhibeat ſeruis reddere ratiões per hoc nõ videt̃ legare res dominicas nec reliqua earũ nec pẽſiões ad qs tenebant̃.ea.l.§.ſeruis.ꝛ facit ꝙ ſi ciues ꝓmiſerunt ptãti qd non ſyndicaret̃ qd nihilominus teneat̃ reddere rõnez doli ꝛ rerum communis legato ſeruo non debetur peculium.ſ.
6 ea.l.ſi legatur†legato ſeruo peculio vicarij vicariorũ legato cedũt.ſ.e.l.ſi ſeruus.pecunia legata filio ꝛ per teſtatorẽ mutuata debetur filio cũ vſuris.ſ.e.l.ſi ſeruus.ſecus ſi nõ eſſet legata:q2 tunc eſſet cõis omniũ ſuorũ:vel ſic numeratio ſpecierũ non mutat ſubſtantiam generis.

1 ☞Acceſſorium extinguitur principali extincto.

1 **Seruo legato.** † Extincto principali extinguit̃ acceſſoriũ.ſecus ſi vtrũqꝫ principale.h.d.cũ.ll.ſe.q continuant̃ ibi cũ peculio ſec^o forte ſi ſeruus ꝛ pecuñ leget̃.ar.ſ.ti.pxi.l.ſi cui.Ray.ibi.alienatio ſine peculio ꝛ voluntarie.vt.ſ.de leg.iij.l.fideicõ.§.ſi rẽ.ibi.manumiſſ.ſine peculio.Dy.ibi.mortuo teſtatore viuẽte.Dy.in glo.vlti.in fi.nã ibi peculiũ nõ erat a lege acceſſoriũ ſerui ſꝫ principaliter erat legatũ.Dy.ꝛ vidẽ Dy. extra de reg.iur.c.acceſſoriũ.lib.vj.ꝛ.ſ.l.proxi.Item nõ ob.ſ.eo. l.cum dominus.§.j.ꝛ ibi no.

Namqꝫ. In glo.vlti.ibi.qd tamẽ.in pn̄.ſed lꝫ ibi ſi cuidã fuerit vtile acceſſio in acquiſitione principalis tamen erat in legato vſufru.fundi.de quo queritur.Iac.

At ſi ancilla. Al's ꝛ ſi ãcilla.ꝛ ſic cõiter.Dy.tñ habebat.at ibi manumiſſa ꝛ ſic extictũ erat legatũ quo ad ancillã.dy.in fi.i.vtrũqꝫ principale ꝛ neutrũ alteri^o acceſſoriũ.Dy.propter hominis dignitatẽ.vt in.l.ſeq.ꝛ ibi notatur.

Sed ꝛ ſi cum vica. In gl.humane nature.i.ꝓpter hoĩs dignitatẽ.dy.ꝛ.ſ.in gl.fuit aditio.dy.in fi.vel dic eſſe differentiã vtrũ leget̃ cũ peculio:ꝛ ſic cũ quodã intellectuali:ꝛ tunc mortuo hoĩe cui adherebat vel peũte extinguit̃ ius intellectuale.vt.ſ.eo.l.j.Et quãdo actio de peculio eſt annalis.l.j.§.annuis.ſi vero leget̃ ſeruus cũ quibuſdã ſpeciebus enumeratis vt cũ duobus vicarijs vel duobus aſinis tunc pereunte ſeruo legatũ ſpecierũ enumeratarũ nõ perijt vt hac.l. ꝛ.ſ.de capitis diminutione.l.tutelas.Ja.

Peculio. Ibi perſequi poſſe directa actione vtilis autem competit legatario.vt C.de legatis.l.ex legato nominis.ꝛ.ſ.de legatis.iij. l.nomen.ꝛ no.ſ.eo.l.ſi ſeruo.Et ſm hoc poteſt intelligi.ſ.e.l.dominus.§.j.ꝛ vide quod not.ſ.eo.l.ſi ſeruo.Iac.ibi. quod debeat vltra id quod exigit ab alijs.Dy.Et facit.ſ.tit.j. l.ſeie.primo rñſo.In glo.vlti.in fi.vel illud de debitis a domino hic ab herede ſuo nomine anteꝙ eſſet heres ſed contra eſt.ſ. l.proxi.§.fina.Oldra.

1 ☞Pacta contra naturam negotij de quo agitur adiecta pro non adiectis ſunt habenda.
2 Res ſingulares vẽdicantur ex legato vniuerſitatis ac ſi ſingulariter relicte eſſent.

a ☞Peculiuz. Adde bart.i l.peculiuz.de pecu.i rub.in noua lec.e.ti. Azo.i ſum.e. vbi dr qſi ꝑua pecunia. bal.in.l.fi. C. qd cũ eo.in.l. d po.§. pecu. de pecu. non dr niſi ſit conceſſum a pr̃e vel dño Ale. poſt bart.i.l. frater a fratre de cõdic. ide. Et qd peculiũ filij nõ venit i ꝯfiſcatione bonoꝝ pr̃is. vide ſingulariter per Bar. in.l.iij. §.ſꝫ vtrũ.ff.d mino. gl.no.i ꝛ.l. cũ filijfa. C.qui bo.ce. poſ. ꝙ dicit verũ i ꝑfectio q2 iaduẽtitio hodie nõ eſt dubium ꝙ ad ꝓprietatẽ ꝙ ad vſumfr. dicit Bar.eſſe dubiũ viuo patre. ꝛ vide Ale.in.l. finita.§.ſi de vectig. de dã.i fec.bal.i.l. diximꝰ.§.ſi pater. de excuſato.

3 Verba testamenti secūdū voluntatem testatoris debēt sumi.
4 Priuilegiare ꝙ alium contra se nemo presumitur.

SI peculium. Ibi ne inutile legatum fit. z videt ꝙ sic qa zc. dy. ibi. qd adijcit. sc3 non deducto ere alieno. Dy. ibi. contra na-
1 turā. † No. ergo ꝙ pacta z ꝑstationes facte cōtra naturā negotij de quo agit ꝓ nō adiectis habēt. Jac. ibi. non vitiare legatū: z sic est ar. expressum ad q̄ōnem ingredientis monasteriū z sibi ex pacto aliqua retinētis qd lз pactū de retētiōe nō valeat q2 est ꝯ naturā z substātiā regule: nō tñ vitiet ingressus. de quo no. z dixi. C. de sacrosan. eccl. auт. igressi. ibi. nihil ei adijcere q̄ꝫtum ad actionē. dy. sed q̄tū ad exceptionē sic vt sequit. dy. ibi. possessionē rez peculiariū sine vitio al's amitteret ius suū. vt. C. de leg. l. nō dubiū. Ja. ibi. vēdicātē res peculiares ꝓ rata debiti. Dy. ibi. quo deberet ipsi dño. dynus. ibi. Hic adiectio etiam quantum ad actionē z vt pignꝰ vēdicet peculiū. dy. Collige er-
2 go ex pn. l. † qd ex legato vniuersitatis vēdicāt res singulares, ac si singul'r essent relicte. z ꝑ hoc. s̄. de le. iij. l. si chorꝰ. Ja. in gl. s. sint in peculio ibi ceterū. i. si esset q̄titas cū speciebꝰ. dy. ibi. que sunt in peculio. ibi: z nō pro rata. Itē est ar. ꝙ cuilibet rei malefactoris pars sit destruēda. Et an quarta possit retineri in vna re. de quo no. i. l. filiū quē hñtē. C. fa. herci. In gl. corporū partē. in fi. So. vēdicare nō pōt heres: vt hic sed interdicto agere pōt vt ibi vel so. vt no. ea. l. §. redigunt. Ja. de bel. In glo. vlti. in fi. De hoc dicam. d. l. si peculium.

Vicario. In fi. q̄ sempꝫ aduersarij expresse videt nisi peculium leget. vt. j. e. l. antepenul. Dy. ibi. sic vicario suum vel dic ꝙ aliud quādo seruo ordinario legat vicarius z obtinet litera ista. Aliud quādo seruus cui legatur vt in contrarijs. nā z plenius interpretat legatū peculij si legetur ipsi seruo quā si leget extraneo. vt. j. eo. l. deniqз. §. vtrum. z insti. de lega. §. si peculium. Ja.

3 **Si seruus.** Scilз ordinariꝰ † z verba fm voluntatē testōris sunt audiēda. h. d. Old. ibi. nō cōmunicabit inter ordinariū z vicariū sed erit soliꝰ vicarij. Dy. non ob. j. eo. l. id quod. in prin. vt ibi no.

a **Sicut** [a] **aūt.** Ibi. qd ita est. i. cuiꝰ verba hec sunt. dyn. ibi. cedit ob hoc solū qd legatū est sibi peculiū. dy. ibi. voluntas testatoris. s. ꝙ debitū naturale, soluat seruo. dy. ibi. Certe lз non petere obstante rescripto. Et
4 not. argu. † ꝙ non presumit quē velle aliū cōtra se priuilegiare. pro hoc institu. de le. §. peculiū. Et facit qñ statutū dicit ꝙ minor non obliget qd nihilominꝰ possit obligari cōi z qd nō intelligatur excepta si scripsisset in rōnibus suis vt in sequenti exemplo. Jac. it. i. ꝙ eius. s. filie. dy. ibi. dare. non tamen erat obligatus. dy. In glo. j. ibi demōstratio z cōputatio facta inter patrē z filiam que demōstret quantitatem debitā. Old. In gl. cōpensationi ibi nō nolle. i. nō in necessaria volūtate expressa ad hoc vt seruus possit cōpensare sibi debitum a domino sed sufficit tacita. sed quo ad hoc vt petere possit seruus sibi debitū a domino exigitur expressa volūtas domini. z hoc sequit in gl. que est obscura nisi eā declares: vt dixi z fuit. R. z sic facilius cōpēsat quā petit. s̄. de cōpensa. l. si cū filio. z ibi no. Itē nō ob. s̄. de peculio. l. quam tuberonis. §. fi. z ibi. no.

[a] Sicut. Adde ꝓ isto tex. no. ꝑ bal. in. l. si certis. de ꝑcu. Barto. in. l. gerit. de acq. here. in auт. z oīno. C. ne vxor proma.

SI quis creditori. In fine, vt sicut heres detrahit sibi debitū. s̄. l. proxi. sic pater arrogator. Dy. In gl. ex cōtractibus. ibi. l. in arrogatore. sed de ante gestis si nō defendat fit missio in possessionē eorū q̄ habebat ante arrogationem. vt. s̄. de capitis diminutione. l. tutelas. §. pe. in fin. vsurtus.

1 Res que desierunt esse in peculio nō debent legato peculio.
2 Nomina debitorum z res corporales sunt in peculio.

DEniqз. Ibi interim. i. pendēte ꝯditiōe libertatis. dy. ibi. Ipso iure detrahi subaudi qñ in peculio erat q̄titas. dy. ibi. per hoc es alienum pēdēte conditione debiti cū herede ꝯcti. dy. ibi. diminui qñ in peculio erāt corpora z nō quātitas. dy. ibi. libertatē acceperit. s. seruus. dy. ibi. ante aditā hereditatē z sic ante quā esset liber. dy. ibi. minuetur per hoc debitum cū herede contractum. dy. ibi. nunq̄ fuerit. s. heres. Dy.

Qui stichum. Ibi eius. s. debitoris. dy. ibi. Alterius. s. creditoris. dy.

1 **Item queritur.** † Peculio legato res q̄ desierūt peculij esse ante cōpetentē libertatē seruo nō debent. h. d. Ja. Nec ob. j. e. idē qd in prin. vt ibi no. ibi. heredi de pecunia peculiari. dy. ibi. ei. s. seruo. Dynꝰ. ibi de peculio decedere debeāt. s. sub legato peculij cōtenta reddēda venire. Ol. ibi. hoc minus. s. ꝙ datū est heredi cā conditionis implende. dy. ibi. si statuliber. cui libertas est sub cōditione relicta z peculiū legatū. dy. ibi. hr̄di vēdiderit q̄ vēditio naturali vinculo tenet nō ciuili. vt. s̄. de ꝯhē. emp. l. inter patrē. z dic vendiderit conditione libertatis pendēte. dy. ibi. desinere eū. s. seruum peculiarem venditum.

His consequēter. Ibi de libertate. i. de pecunia ob libertatē dāda. dy. ibi. dederit ita ꝙ dñs in suam rōnem cōuerterit. Secus si in separato vt seruo redderet habuit. vt. j. de manumissio. l. seruꝰ. z. s̄. de le. ij. l. cū pater. §. filio. Jaco. ibi. Testamento alias testator. dy. ibi. cū peculio. i. eū peculiū eidē legando. dynꝰ. ibi. quod dño dederat. i. tradiderat animo transferēdi in dñiuз. dyn. ibi. apud eū. s. dñm. dy. In glo. z sic apud heredē. ibi. l. ꝑmisisse sed certe seruus nunq̄ tenet ciuiliter manēs seruꝰ lз ex pacto in seruitute facto liber factus tenet naturaliter: vt ibi patet. Ja. ibi. §. est aūt q̄ōnis. z. §. seq. z tūc expone in peculio esse. i. remanere. vt. s̄. de iudic. l. iul. de lib. z posth. l. gallus. z. j. de fideiussori. l. si mandato. dy. Vel dic ꝙ istud ideo est q2 dñs manumisit in testamento. Ja. in fi. hoc nō vr̄ verū. vt. j. de ver. ob. l. cū seruꝰ. dy.

2 **Itē si seruo.** In fi. a ꝯrio sensu etiā debitoris nomen esset in legato peculij † cū in peculio sint res corporales z noīa debitorū vt. s̄. de peculio le. quaз tuberonis. §. in peculio. Jaco. z. s̄. eo. l. peculio.

Interdum. Quasi dicat regul'r ꝯ. vt. j. e. l. antepe. dy. ibi. intulisset. i. centū heredibus soluisset. dy. ibi. deberi. s. regul'r. dy. ibi. si conditionibꝰ prescriptis. i. s̄. noīatis q2 rōnes reddidit z cētū heredibꝰ intulit. dy. ibi. voluisse ꝑsumptiue. dy. ibi. cētū inferre. i. soluere. dy. in glo. vlt. in fi. z dic vt. j. de adi. le. l. iij. §. fi. in prin. glo. magne.

Vtrum aūt. Ibi applicamꝰ. s. peculio. dy. ibi. detrahimꝰ. s. de peculio. Dy. ibi. alias i. aliter q2 largius in cōprehēsione z tardius in cessione. Dy. ibi. al's. i. aliter q2 strictius in cōprehēsione z largius in cessione. dy. z old. ibi. Si vero extraneo. s. legat peculiū. dy. ibi. peculiaribus prouenientia. dy. Et not. ꝙ alicui magis fauetur in hereditate que quādoqз fuit sua quasi nunq̄ fuisset z hic vult dicere gl. ibi peculiaribus ꝓueniētia. dy. ibi. ex operis suis. s. serui cui erat legatū peculiū. dy. ibi. vel ex alia cā. s. extra cām peculiarē. dy. ibi. in alterius. s. extranei. dy. ibi. appareat. s. ꝙ extrinsecum augmentum ad eum pertineat. dy.

1 Clericus percutiens seipsum non est excommunicatus.

ID qd seruo. Ibi in ipsius. s. ordinarij. dy. ibi. debet ab ordinario. dyn. ibi. qd ex legato ipsi ordinario. dy.

Si cū seruū. Ibi alioqui. i. si diceremus haberi rationē deteriorationis in seipsum
1 illate. dy. in fi. qd falsum est q2 nihil deducitur. dy. † Et facit ꝙ clericus seipsum percutiens non sit excōicatus. z ꝑ hoc. s̄. de peculio. l. sed si damnum. §. sed si ipse. de hoc vide in glo. per Archi. xxiij. q. v. c. de occidendis. in fi. z capi. sequenti.

1 Monasterium an teneatur de cōtractibus celebratis cum monacho ante ingressum monasterij.
2 Monasterium habetur loco vtilis heredis.
3 Muliere omnia bona sua marito in dotem dante non tenetur maritus ad debita ante contracta.

SI peculium. Ibi velis subaudi ita dy. ibi. spāliter. i. nominatim nominādo res. dy. vt no. s̄. e. l. peculiū. Et est argu. l. ista cū ꝯcor. ad causā cōuersi z monachi. de qua no.
1 in gl. s̄. e. l. si peculiū. s. † an monasteriū teneat de ꝯctibꝰ celebratis cū monacho vl' ꝯuerso ante ingressum monasterij z vr̄ ꝙ nō ar. s̄. de pec. l. in arrogatorē. z. qd no. j. e. ti. l. si sticho. In ꝯriū ꝙ teneat facit. s̄. de capi. dimi. l. tutelas. §. si libertate. C. ad. l. iuli. de vi. l. tutoris. z. s̄. sol. ma. l. si marito. cū si. Glo. distinguit aut cōtulit oīa bona: z tunc tenet aut res singulares: z tunc nō tenet. nā sicut in casu huiꝰ. l. onꝰ nō comitat eū cui legant res singule ita nec comitet monasteriū cū in ipm res singulares ꝯferūtur. ad idē insti. de fidei. here. §. siqs vna. z. C. de sniaз passis. l. si debitor. cū si. ꝑterea z al's aliꝰ est effectꝰ si cōferant res vt vniuersitas: aliꝰ si vt res singulares. vt. s̄. q. mo. vsuf. amit. l. qd tñ. §. quadriē. z de vsuf. l. quoties. §. fin. q̄ hic allegat in glo. vbi de
2 hoc veriꝰ tñ vr̄ † ꝙ monasteriuз indistincte teneat q2 heredis z vniuersalis successoris loco habeat vnde nō refert cōferant res vniuersaliter vel singulariter cū aliꝰ nō appareat successor vniuersalis. vt. C. de here. ist. l. j. §. si ex fūdo. z. l. ex facto. dy. Ja. de

are. z

are.⁊ Urbertus de cremona tenet q̄d indistincte monasteriū nō
3 teneat ꝑ pall.l.in arrogatorē.⁊.s̄.eo.l.si qs creditori.† Et qꝛ si
mulier dat marito oīa sua bona in dotē nō tenet maritꝰ ad cre
dita ante cōtracta.vt.s̄.de iure dot.l.mulier. Et ad hoc bene fa
cit glo.posita.j.de iure fis.l.nō intelligit.§.cū ex cā.⁊ q̄d dixi.s̄.
so.ma.l.si cōstante.§.fi. Itē si monasteriū teneretur nō cōuenire
tur monachus qui tn̄ conuenit.vt.C.de episcopis ⁊ cle.aut.cā
que fit cū monacho. Ja.⁊ vsurtus. Ad hoc facit q̄d no.ꝑ Inn.
extra de offi.or.c.quāto.in gl.⁊ sic videt hāc opinionē tenere gl.
in corpo.aut.de mona.§.cogitādum.versi.siquis aūt semel for
te dedicatus. De hoc etiā no.per Ber.⁊ Inno.extra de ꝓba.c.
in presentia.⁊ plenissime dixi in aut. ingressi.C.de sacros.eccle.
ver.cōuenit queri nunquid ex ingressu.

SI quoqꝫ. Ibi presens id q̄d est tempore testa
menti. Dy.

NAnc inutile. In fi.tenet post mortē te
statoris ⁊ ante aditā he
reditatē seruus decessit vt sit aliquod dubiū:⁊ vide
q̄d no.s̄.depo.l.j.§.qui depositis.

ALiter quoqꝫ. In fi.contra.s̄.titu.proxi.
l.si cui fundum.sed dicas
illam corrigi:vt ibi no.⁊ cessabit appositio. Ray.

1 ☞ Ordo scripture non curatur vbi voluntas testatoris repe
ritur.

1 **OUidam.** †Si de testōris volūtate apparet
de verborū ordine nō curatur.h.
d.vñ Oratiꝰ.Et mihi res non me rebus subijcere co
nor.dy.ibi.in cōiunctionibꝰ.i.orōnibus in vltima di
spositione vel alia voluntate prolata.dy.ibi.q̄d prius subaudi
⁊ videtur ꝙ nō.ꝙ.i.qꝛ prius ⁊c.dy. In glo.vlt.in fi.solu.vt no.
et dixi.s̄.de excu.tuto.l.si duas.in prin.⁊ dicta.l.ij.§.quisquis.
et de solutio.nec enim.

SEruo. Omnis ancilla peculiaris est dn̄i:sed
nō ecōtra ⁊ sic se habēt vt genꝰ ⁊ spēs
⁊ ideo gn̄i ꝑ speciē derogatur vel hoc ideo qui dixit
suas per q̄d videtur intelligere de his que in suo mi
nisterio sunt.vt.s̄.de leg.iij.l.cum sue.⁊.l.suos. Iac.ibi.alio ca
pite.i.alia parte testamenti.dy.ibi.vtri.i.vxori vel seruo. Old.

1 ☞ Pater soluens aliquid pro filij maleficio in hoc eum sibi
reddit obnoxium.

STichus. Aut expediebat defendi aut nō
⁊ idē est vt p̄stita litis estimatiōe
deducat de peculio vtriusqꝫ.i.vicarij ⁊ ordinarij sed
si ex alia cā vicarius debitor erat deducit solū ex pe
culio vicarij hec intendit ibi manumisit ⁊ ei peculium legauit
si nō habes i textu:ibi.vel stichi ordinarij.dy.ibi.p̄stitū sit a do
mino.dy.ibi.nō sufficit ad estimationē pro ipsiꝰ delicto presti
tā.dyn.ibi. Pāphilus vicariꝰ.dyn.ibi.ex peculio eius.s.vicarij.
dy.ibi.negauit aphricanꝰ.l.cōditor posse deduci.dy.ibi. Dedu
cendū de peculio ordinarij.dy.ibi.nihil debeat nisi quatenꝰ pa
titur peculiū pāphili vicarij:vñ sicut liber homo ex cōtractibus
serui tenet de peculio tm̄ ita ⁊ ordinarius tenet ex cōtractibus
vicarij solū quatenꝰ patit peculiū ipsiꝰ vicarij.⁊ iō pro debito
vicarij nō diminuit peculiū ordinarij sꝫ solū ipsius vicarij. Old.
1 Itē colligit Ja.d ar.ex ver.idē est.ar.† ꝙ si pr̄ soluit aliqd pro
maleficio filij q̄d in hoc eū sibi faciat debitorē vt sic fratres post
mortē patris ei possint cōputare tpe diuisiōis tāꝙ patri debitū
⁊ ꝑ hoc hereditati.nō em̄ vr̄ pater hoc ei donare cū ex quadā ne
cessitate faciat.ar.s̄.de dona.inter virū ⁊ vxo.l.si quis pro vxo
re.⁊ fa.hercis.l.si filia.§.neratius ar.cōtra.e.ti.l.ex parte.§.filius
⁊ facit.C.fa.hercis.l.certū.⁊.j.e.l.⁊ iac.in glo.ipsi ordinario ibi
expedire posset scilicet dari pro noxia.dy.

OUi peculium. Ibi peculiū motū per
creditorē peculiarē.dy.
ibi.eo noīe.i.ex cā peculiari.dy.ibi.de accepto iudi
cio.i.de indēnitate noīe accepti iudicij. Dyn.

SI seruo manumis. Id est ex cā fi
deicōmissi ma
numittēdo.dy.ibi in eū.s.manumissum.dy.in gl.imo
cōtra.ibi secus qꝛ vtiles transeunt.dy.directe rema
neat penes heredem.vt no.s̄.de peculio legato.l.si sticho.

1 ☞ Inuestitura vasalli non porrigitur ad res quas domino ce
lauit.
2 Impetratio dispensationis super beneficijs non porrigitur ad
beneficia non nominata.

3 Seruus de peculio eximetur per manumissionem de facto.

QUumdominus. Ibi ꝓfessionē al's
professiōi. dy.ibi.
atqꝫ ita.i. facta ꝓfessione peculiarium rerū.dy. Ibi
accepit inter viuos.dy.ibi.subtractas per seruū.dy.
ibi.aperuit ꝓpter fraudem a seruo cōmissam scd̄m casum. Ja.
⁊ dy.vt statim subijciā in suppletiōe glo.in.gl.a dn̄o.i fi.vel dic
subtractas per seruū q nō totū peculiū manifestauit dn̄o. Sꝫ ta
cuit ⁊ nō fuit ꝓfessus esse peculij timēs forte ne dn̄s q ꝓfessionē
id est scripturā de peculio petierat vellet ei peculium auferre:⁊
1 tūc ꝓprie ꝓcedit lr̄a iac.⁊ dy. Et est ar.scd̄m eūdē ia.† ꝙ qn̄ va
sallus aliquas res de feudo in ꝓfessiōe celauit,ꝙ inuestitura fa
cta sibi ad res celatas nō porrigat.ꝓ hoc cōtra.de trāsac.l.ꝑtū
2 tutoribus.§.j ⁊ de pact.l.tres fratres. Itē ar.† ꝙ si aliqs impe
trat dispēsationē sup bn̄ficijs nō porrigat ad bn̄ficia nō noīa
ta.⁊ si ipetrat absolutionē ab excōicatiōe q̄d non porrigat ad
tacita. Ja.in fi.gl.prime q dicit.s.iter viuos.sed quō consequit
ex testamēto peculiū cū habeat hoc ipso q̄d manumittit inter
viuos.vt.s̄.de peculio eius q libertatē meruit.l.j. Rn̄deo hic ex
presse fuit legatū peculiū ⁊ iō ipsum sequit tacite manumissum
ibi tacite sequitur ad manumissionē ēt si nō leget.iac.in gl.reli
quum peculiū.in fi.melius conuenit litere si dicas vt predixi ꝙ
per seruum edentem professionē fuerunt subtracte.⁊ ideo pro
pter fraudem serui non videtur tacite concedi. Dy.

TEstamēto. Ibi legauerat.s.dn̄s.dy.ibi.manumi
serat.s.inter viuos videat esse conces
sum quō ex testō agit vt hic i fi.dr̄. Rn̄deo qꝛ pleniꝰ legatū:vt
pꝫ.s̄.d le.iij.l.mulier.§.si rē.vl' dicas ꝙ hoc casu cessat tacita cō
cessio inter viuos ꝓpter expressam factā in vltima voluntate.
ar.j.de ver.obliga.l.doli clausula ⁊ in.l.j.C.de peculio eius qui
libertatē meruit nulla interuenit expressa concessio. Uel dic se
cundum dy.quod cū manumisit inter viuos ademit peculium
ptꝫ inter eius interlineari:⁊ ideo solum ex testamento petitur.
3 **Filiusfa.** †Manumissio de facto eximit seruū de pecu
lio.h.d.dy.ꝓ hoc q̄d sufficiat fieri de facto fa
cit.s̄.de op.leg.l.si cū optio.iac.ibi.manumisit de facto.dyn.ibi
seruus de facto manumissus.dyn.ibi.destinationem.i. propter
manumissionē de facto factā a filio.dy. Et collige ar.ꝙ si fi.ius
fa.pacificat cū debitoribꝰ pr̄e viuēte q̄d eidē p̄iudicet post mor
tē pr̄is ad idē.ad.l.si cū op io.s̄.de op.lega.de le.j l.fau filij.i fi.
s̄.e.l.deniqꝫ §.itē querit.ibi:plus ait sabinꝰ.j.ad trebel.l.fi.iam
fratribꝰ.⁊ de vsuca.l.cū vir p̄diū.ar.s̄.j.quoꝫ le.l.j.§.q̄d ait pre
tor.de dona.l.qdā.§.vl.de le.ij.l.si ita.§.si sub cōditione. de pig.
l.j.v̄si.in spē. Et de hoc est gl.C.de captiuis.l.nec nos preterijt.
dyn.⁊ vr̄ expressum.s̄.de pac.l.⁊ suum heredem.in prin. Ray.

NIhilqꝫ interest. Ibi legatus.s. suus.
sub appellatiōe pecu
q al's legatū.s.pecl'm. Ja.ibi. An.s̄.i.primo inutilit
manumissus postea legatꝰ. In gl.j.ibi de ma.te.duo
filij.imo est in ti.de manumis.⁊ gl.ibi.i scd̄a positiōe dicit s̄ tex
tū huius.l.ibi manumiserunt filij.⁊ sic tenuit manumissio.dy.

1 ☞ Species quando dicatur excepta de legato generis.
2 Diminui non dicitur quod in alium confertur.

SI sticho. Premitte ad euidentiā ꝙ corpora
peculiaria ꝓ rata minuunt occasi
1 one eiꝰ q̄d dn̄o debet.¶ Itē premitte ꝙ si vni sit lega
tum genus alij spēs sub eo de gn̄e contēta semꝑ spēs
dr excepta de legato gn̄is.his p̄missis sic pone casum.Tuo ma
numisso legaui peculiū ⁊ seruū peculiarē cuidā alij peculiū de
bebat cētū mihi dn̄o:q̄rit an de istis cētū debeat aliqd soluere
ille cui seruus peculiaris est legatus ⁊ dr ꝙ nō ordīus ibi seruꝰ
peculiaris.i.seruus vicariꝰ q est peculij noīati.dy.ibi. q̄tum pe
culio.i.de quolibꝫ corpore peculiari ⁊ ꝑ s̄ns de seruo peculiari
legato titio.dy.ibi.detractū erit.i.q̄tū detrahendū est de re le
gata ꝓpter es alienū dn̄i.dy.ibi.qui vicarius.i.de vicario nihil
detrahet.dy.in fi.vñ id q̄d erat diminuēdū a vicario ꝓpter de
bitū dn̄i cedit legato spāliter q̄d noīatim erat relictū ⁊ sic nō di
minuēdū titio.vt.s̄.eo.l.si peculiū seruo,⁊ sic integer seruus vi
carius ad legatariū ꝑtinebit nō obstāte eo q̄d dn̄o debet.dyn.
2 †Et no.nō diminuit q̄d i aliū cōfert.dy. In gl.ij.ibi.fm. R.hec
expositio ē i totū s̄ria sequēti.⁊ fm istā dic detractū erit.i.sepa
tim remāserit ob id.⁊c.i.soluto eo q̄d dn̄o debet ⁊c.ol. seqns le
ctura cōiter approbat ⁊ illa. R.q est ex toto cōtraria reprobat.
1 ☞ Legans rem simpliciter ius q̄d in ea habet legare censetur.

DOminus seruū. Ibi oēs eas res.
i.integras res pe
culiares dy.ibi.ordino.i.directo manumisso.dy.ibi.si
pecuniam domino debitam.dy.

1 **Dñs seruū.** †Qui legat alicui rem simpliciter videtur legare ius qd habet in ea.h.d.i. ol.z dic seruum.s.ordinarium.z idem in venditione.vt.s.de cō traben.empti.l.qui tabernas.ibi.ei.scz ordinario manumisso. dy.ibi.Reliquam partem quartam vna cū dimidia peculiari. z sic tres partes.dy.In glo.j.ibi.Circa idem cōsueuit dici aut repetitio sit difformiter aut vniformiter.Sed contra hanc distinctionem est expresse.s.de dote prelegata.l.ij.§.vlti. Et ideo tene verba glo.old.ibi.qui concubinam.§.stichus. hucusqz bene dictum est sed que sequuntur sunt derisiones.dy.

1 ☞Soluens creditoribus suo nomine potest actiones sibi cedi petere.
2 Consuetudo vigens viuente testatore z mortuo seruari debet.
3 Dictiones pro z propter discrimen inter se habent.
4 Voluntas ex consuetudine coniecturatur.
5 Dominus prohibens seruos rationes reddere non per hoc cēsetur peculia legare.

1 **Dominus sticho.** † Qui soluit suo nomine creditoribus pōt ex iteruallo petere sibi actiōes cedi.hec prino.scdo dicit †z ꝙ cōsuetudo q̄ seruabatur testatore viuente seruari debet eo mortuo.z.h.d.ol.cū.§.se.Et hic est ordo z ista ē.l.obscura.nā primo gessit seruꝰ negotia liberti:secundo decessit libertus z instituit patronum pro dimidio:tertio decessit patronus z seruo libertatē dedit sub cōditione si rationes dederit de his que gessit in bonis liberti.quarto redditis rōnibus z reliquis solutis decessit seruus ad libertatem perductus.questio est an heredes patroni teneantur cedere actiones heredibus gerētes cōtra debitores pro quibus soluit:z dicit ꝙ tenetur.dy.ibi.quibus negotijs.scz liberti.ei que sticho. dy.ibi.reliquatus erat id est in quibus erat debitor.dy n.ibi.ex calendario id est ratione mutui de pecunia liberti cōtracti ibi.
3 pro quibus id est propter quos z sic etiā ex gl.hic posita.†Not. ꝙ differentia est inter pro z propter.old.ibi.refuderat quod facere teneatur quia forte male crediderat quia debitores erant nō soluendo.Sic ergo collige ꝙ si gestor negotiorum soluit domino propter culpam suam vt quia male mutuauit vel nō debito tempore exegit quod eius heredi pōt cedi actiones ex interuallo.pro hoc.s.de admi.tut.l.si minoris.de lega.j.l.si res.§. fi.z de sol.l.stichum.§.si mandato.Jac.z plene dixi.j.de solutionibus.l.modestinus.z tene ista menti.

Testamēto. Si testator legat seruo cum peculio libertatem id cedit in legatum qd impendit seruus in dominicas rationes.scz cum dominus redde
4 re fuit consuetus.dy.Et sic no.†ex consuetudine presumitur voluntas.iac.ibi.An quod amplius.s.quam ad eū peruenerit ex pecunia domini.dy.ibi.vt quicquid amplius ꝙ percepisset ex pecunia dominica.dyn.In glos.vlti.exprimitur id est exprimi videtur.dy.ibi.cum incertum.sol.vt ibi no.z.j.de leg.j.dicta. l. si seruus plurium.§.j.Jaco.

5 **Seruis.** †Dominꝰ testator si prohibeat seruos reddere rationes nō videtur legare peculia nec res dominicas nec reliqua earum nec pensiones.h.d.z est arg. cū cōcor.in vltima gl.positis ꝙ si alicui rhetori fiat pactuz per ciues quod non syndicabitur quod nihilominus teneatur reddere rationem doli z si quid habuit de bonis communis.Jac. z qd dixi plene.s.de ad.tuto.l.quidam decedens ibi non scrutatos.i.volo ꝙ non debeant scrutari nec reddere rationes ibi pēsiones,repete retinere possint.dy.Et facit ad id quod dixi.s.de lega.iij.l.vxorem.§.legauerat.

1 ☞Pater filio in potestate dicitur in peculium cōcedere quod mutauit eius nomine.

a **Titij.** a Si testator legat pecuniaz filio z postea mutuat noie filij illam pecuniam vsure percepte cedunt commodo filij.h.d.dy.z vide quod dixi.s.e.l.stichꝰ ibi.e medio.i.de medio.dy.ibi. exercuisset.i.exercuisse pbari potest.dy.†Et not.ꝙ illud ꝙ pater mutuat nomine filij in potestate positi videtur ei concedere in peculiū z ita si pater decedat ei non prelegato peculio erit cōe omnium filiorū.vt.C.fa.her.l.certum.secus si mutuaret nomine emancipati qz tunc videt donare.vt.j.de don.l.si.in gl.melius diceret in fi.vel vt iacet litera.dixit enim se debere filio suo centum z earum vsuras.Jac.in gl.vlti.ibi.ex secundo facto quia nomine filij mutuauit.Old.

1 ☞Legatum extinguitur penore extincto.
Possidere non presumitur qui olim possidebat

a ¶ Titij. Adde ad materiam istius.l.bar.in.l.quoties q dotis. ff.sol.ma.z l.si donationis.C.de col. z bal.in.l.cū vitiū.C.de fideicom.

b ¶ Vxori. Adde ad hāc.l.limitationem bal.in l.et si post tres.§.si qs cau.per bal. in.l.si insulā. in.iiij.q.de obliga.

¶ De penu legata. Rubrica.

Super rubrica. Si legatū penale a precedēti dispositione incipit legatum in prestatione.pena vero in petitione siue legatū sit simplex siue annuum quo casu etiam primo anno mora p heredem commissa committitur pena in totū nō pro rata.j.eo.l.j.z an sit vnū solum legatum vel duo z an penꝰ sit in obligatione vel petitione.Et ꝙ non omne quod est in petitione est in obligatione:z an idem sit in contractibus quod
1 hic dicitur in legatis.†extincto penore extinguitur legatum in accessorijs penoris.j.e.l.ij.Quid debeatur legato penore.j.e.l. iij.z quod acetum prodesse potest ad ignem extinguedū:z qd quis debet separare vinum pro amicis de turri cuius inferior pars est delinquentis:an tota debeat destrui.j.eo.l.nō quod.talia sunt predicata qualia subiecta permittunt.ea.l.§.fi.Et an exceptio restringat regulā z de significato dictionis preter z quo
2 modo intelligatur.†qui olim possedit hodie non presumit possidere:z an suspiciens in se periculum preterꝙ incendij teneat de omni periculo:an medicine frangant ieiuniū.j.e.l.nō omne. Et qui omne dicit nihil excipit.j.eo.l.vlti.que sit penus rustica z que vrbana.j.de supellectili legata.l.quemadmodum.

1 ☞Legatum penale quando sit in prestatione z pena in petitione.
2 Dūtaxat dictio est aliorum nō expressorum exclusiua.
3 Obligatio subest in legato in diem.

b
1 **Vxori sue.** b†Si legatū penale incipit a precedenti dispositione legatum est in prestatione:pena vero solum in petitione siue legatum sit simplex siue annuum:quo casu etiam primo anno mora per heredem commissa committitur pena insolidum nō pro rata portione dūtaxat. h.d.ray.Et dic vxori sue.s. testatoris.z vide quod no.z dixi.j.de ver.obli.l.ita stipulatus ibi penoris aliqd.i.aliqd de rebꝰ q̄ cōtinent i penore.dy.ibi.iussus est pure z sic cepit legatū a precedenti dispōne.dy.ibi.dānatus est heres.dy.ibi.in prestatione id est electione heredis.s.vt penu p̄stita heres liberetur non autem peti possit per vxorem.dy n.ibi. vt si non prestetur.i.si heres sit in mora prestanda.dynus ibi.in prestatione esse.q.d.non in petitione sed in obligatiōe bene est. vt not.j.ad.l.fal.l.j.§.item si ita.Ol.in prestatione.ergo est quo ad consecutionis effectum sed bene est in petitione quo ad vo
2 cationis effectū vt dixi dicto.§.item si ita.†dictio ergo duntaxat que statim sequitur excludit ꝙ non sit in petitione quo ad cōsecutiōis effectū sed quo ad penā cōmittendā:sic itē quo ad impendiendū purgationē more.z ita sentit old.in dicto.§.itē si ita.z ita intelligatur glo.que est.j.de act.z oblig.l.obligationū fere.§.fi.que videtur huic textui contraria.Et vide quod not.z dixi di.l.ita stipulatus.j.de ver.obli.ibi peti posse ex eo tēpore quo heres fuerit in mora p̄stādi penū vt qz interpellatus nō dederit.dy.ibi.obligationē.i.facultatē siue ius offerendi penum zper dūs euitādi prestatione legati pecuniarij relicti noīe pene. dy.ibi.de pecunia relicta noīe pene.dy.ibi.p̄ritit qz tunc post illud tēpus a testōre p̄fixum nō esset licitū morā purgare etiā anteꝙ lis sup pecunia cōtestet.dy.in.§.ꝙ si in singulos ibi penꝰ legata sit z pena sit apposita p singulos annos.z in hoc differt in effectu a sequenti versiculo.ibi.adhuc quāuis vnius anni legatū penoris in pecunia sit transfusum.dy.ibi.si minus.i.si penus nō prestetur.dy.ibi.summe relicte noīe pene.dy.ibi. si vna summa legata sit noīe pene p̄statiōe omniū annorum.dy.In gl.z primo scz anno.dy.ibi.trāsfusio in legatū fim relictū noīe pene quasi iure cuiusdā nouatiōis.dy.ibi.heres dare penū etiā primo anno.dy.ibi.coerceda.vt heredis indeuotio coerceatur. dy.nec est spāle in vltima volūtate imo idē est in cōtractibꝰ vbi pena apponit dationi.vt.j.de ver.obli.l.stiplōnum alie.que est l.quinta.§.fi.z de hoc dixi.e.l.ita stipulatꝰ.Exposita litera oppone ꝙ vnum solum sit legatum.z sol.vt in gl.z ad solutionem gl.oppone ꝙ vnum sit ꝙtū ad omnia:z distingue aut precedit cōditio aut legatū contra hoc quia inter hec nulla videtur esse differētia.vt.j.ad.l.fal.l.j.§.itē si ita.in fi.§.z dic vt in gl.Oppo. ꝙ penus sit in petitione quia est in ciuili z naturali obligatiōe. rn.nō sequit.Opp.qz cū factū sit penale nō videtur locꝰ purgationi more.Opp.ad fi.huius.l.quia vbi nulla petitio nulla mora.Oppone ꝙ primum legatum sit in petitione.vt.l.si penu. in fi.j.qū dies leg.ce.sed illud verū mortuo legatario ante interpellationem:vt ibi patet.dy.Item hic format vna qō.s.an penꝰ sit i naturali z ciuili obligatiōe:z volūt quidā dicere ꝙ non qz si nō est i petitiōe nō est in obligatiōe.vt.s.de pcur.l.licet.§.

ca obligatio

3 ea obligatio. Sz hoc est falsũ: † qz ĩ obligatiõe in diẽ subest obli gatio ƒm cõmunẽ opi. non tñ actio ante diem. vt. ĩ. de verbo. si gni. l. cedere. vbi de hoc dixi. Item ꝙ non sit in obligatione pro bat̃ qz legatũ sub cõditione ademptũ sub cõtraria cõditiõe vr̃ datũ. vt. ĩ. de adi. lega. l. si legatũ ergo ⁊c. Sed hoc ar. hz locum in conditionibus q̃ se habẽt ad esse ⁊ hñt suspendere legatum post mortem sed hic non suspendit. vt. ĩ. qñ dies lega. ce. l. si pe num. ergo ⁊c. In glo. puta. x. ibi. si vero penũ nõ dederis ⁊ sic in cipit a ꝑcedenti cõditione sz superius incipit a presenti dispõne dy. In gl. sed certe ⁊ tũc idem. s. quantum ad hoc vt penus sit in ꝑstatione nõ vt admittat̃ purgatio more. nã ibi operatur di ei adiectio qd hic cõtestatio litis vt ptz. s. ꝑx. ⁊. ĩ. de act. ⁊ obli. l. traiectitie. ⁊. C. de zhen. ⁊ cõ. stipu. l. magnã. dy. In glo. i. non in petitiõe ibi petij voluit. primum eñ esse voluit quodãmodo conditionẽ secundi ⁊ ƒm esse conditionẽ ademptionis primi. vt dicta. l. si penũ. dy. In glo. vt qz voluit. in fi. vel quia tẽpus fuit adiectũ in alijs legatis. vt. s. de leg. iij. l. in repetendis. iaco. In factũ diuersum. in fi. qd intellige. vt. s. ꝑxi. dixi. dy. In glo. vni ca summa in fi. nec est spãle priuilegiũ legati: nam idem vbicũqz quãtitas addit̃ pene noĩe. vt. ĩ. de ver. ob. l. quesita. que incipit stipulationum. ⁋. fi. ⁊ dixi. s. in litere expositione. in fi. Dy.

1 ☞ Qualitas subiectum restringere debet.
2 Homo vinum pro se ⁊ amicis separare debet.

a Uel penum. a Declarat q̃ cõtineant̃ in legato penoris ibi: q̃ harũ. s. rerũ. Et dic illa ex ꝑdictis cõtinet̃ applõne penoris que harũ. i. de his q̃ parate cã vsus patrisfa. ⁊c. iaco. ibi. Sz per ea. i. eis mediatib⁹. dy. Et allegat̃ istud prin. ꝙ idem iuris est in cã finali ⁊ efficienti ꝓ hoc. ĩ. e. l. ⁋. finaute. i fi. ⁊ quod ibi no. ĩ. de aqua plu. arc. l. si aũt. ⁋. fi. de fluminib⁹. l. quomin⁹. ⁊ ĩ. e. l. nõ oẽ. ⁊ facit qd no. ĩ. de verbo. obli. l. cũ filius. ⁋. j. † Item al

1 legatur qñ qualitas hz restringere subiectũ. simile de le. iij. hrs meus. ⁋. vxorẽ. ⁊. l. hoc legãtũ. cũ sequentibus ibi. qz mel esse. i. co medere. dy. ibi. oia hec. s. q̃ principaliter comedim⁹ ⁊ quib⁹ me diantibus alia comedimus. dy. ibi. eaqz eẽ. i. comedere. dy. ibi. ꝑ quẽ eẽ. i. comedere. dy. ibi. legauerit. i. legasse videat̃. dy. ibi. pe nori acetũ etiã penori poculẽta legata. ⁊ no. acetũ ꝓficere ad ex

2 tinguendũ ignẽ in ꝟ. sz qd diximꝰ ibi ⁊ amicorũ. † No. ꝙ hõ dz separare vinũ ꝓ se ⁊ alijs amicis ibi significare vt eorũ cibaria cõprehendat̃ legata penu per exclusionem operatiũ. Ia. i ver. seruius aũt ibi chartas eplãres in quibus mittebat eplãs ami cis. dy. ibi. nulla dubitatio est ƒm distinct. q̃ sequitur. dy. Et ta lia cedunt vbicũqz sint etiã extra penũ. vt. ĩ. e. l. fi. ibi arcule ex pone. vt. s. de leg. iij. l. argento. In gl. quo numero ibi non ope ris. scilicet rustici. concor. cum seruit. Old.

Nam quod liquide. Secus vero i materia ari da vt. s. l. ꝑxi. in fi. ⁊ est ar. i ꝑn. hui⁹. l. ad qõnẽ delin quẽtis cui⁹ bona dñt deuastari qd si in turri hẽat ꝑ tẽ inferiorẽ ⁊ soci⁹ superiorẽ qd tota destruat̃ quasi ps inferior trahat ad se superiorẽ. dy. de qua qõne dixi. s. plene. s. de opis. no. nũt. l. j. in ꝑn. ꝟsi. ⁊ predicta faciũt ad antiquã qõnẽ. dixi eti am. s. ti. ꝑxi. l. peculiũ: ibi. nõ legata vide qd no. s. de pe. le. l. j. ⁋. q̃ depositis in ver. itẽ siquis. s. q̃ penũ legat. dy. ibi. legato cedet fa cit ad qõnẽ quã notat Guil. C. de ferijs. l. fi. ibi solebant. facit ad id quod dixi. s. de vsufr. leg. l. gñali. ⁋. vxor. super ꝟbo vena lia ꝑ qd determina istũ tex. ⁊ ꝑcedẽtẽ: qz si ipse nõ hr̃et in penu aliqua vsualia viderẽtur legata illa que essent causa cõmercij.

1 ☞ Promittens aliquem non offendere in ciuitate non incidit in penam offendens in districtu.
2 Subiecta sunt talia qualia demõstrant predicata.
3 Exceptio declarat ⁊ firmat regulam in non exceptis.
4 Periculum quod quis in aliquo contractu in se suscipit est ad casus fortuitos referendum.
5 Preter dictio exceptiue ⁊ exclusiue capi potest.

Si ita legetur. Ibi fere omnes. i. quasi oẽs. ⁊ id dicit fere: quia sunt qdam ciuitates que non hñt muros ibi finiri q̃ sit rõ dic vt no. ĩ. de verb. signi. l. ij. ⁊ vide qd ibi dixi ibi romã nõ intelligas qd velit facere differentiã de ciuitate ro mana ad alias qz idẽ esset in qualibz ciuitate. de leg. iij. l. vxorez ⁋. legauerat. vbi loquitur de patria seu ciuitate gradibus sed vult facere drãm inter ꝓpositum nomen ciuitatis ⁊ appellati uum ibi vrbem romam. No. ꝙ ibi apponitur nomen proprium ⁊ app. perinde est acsi fuisset tantum proprium nominatũ. ⁊ sic habes hic casum de eo quod querit glos. dicta. l. ij de ver. signi.

et facit ista litera multum contra dist. que traditur. ff. de stipul.

1 ser. l. si communis seruus. Item facit iste. ⁋. † ꝙ si quis promisit non offendere aliquem in ciuitate sub certa pena quod nõ inci dat in penam si ostendat in districtu ⁊ sic interdicta est ciuitas quod non sit interdictus districtus: de hoc dixi. d. l. ij. de verb. sig. ⁊ ad hoc extra de sent. excõ. c. si ciuitas. li. vi. cum ibi not. per omnes. ⁊ vide. s. de seruis expor. l. cui pacto. ⁊ quod ibi not. ⁊ vi de etiam. s. de excu. tut. l. sed ⁊ reprobari. ⁋. fi. cum ibi not. Jac. In glo. edificijs: ibi. cuiqz hec est. de leg. iij.

2 Si cui penus. † Talia sunt ꝑdicata qualia sub iecta demõstrant. h. d. Et iste ca sus non est alibi. dy. ⁊ est valde notabilis. Et not. ꝙ subsequens exceptio spãlis restringit gñalia ꝟba ꝑcedẽtia ibi preter vnum. hec dictio preter adiungit̃ speciei cõtente sub penu. ⁊ sic sub ge nere precedenti. Ray. ibi. excepto vino qz per speciem exceptaz genus legati restringitur ⁊ limitatur. Opp. ad dictionez preter

b b de. l. j. s. de pig. act. so. dicunt quidã vltramõtani ꝙ hec dictio preter ponit̃ exclusiue cũ refertur ad tale quid qd cõtinetur sub propositione affirmatiua. sed dic vt plenius dixi in alphabeto dictione. Item opp. ad sequens rñsum. s. de annuis lega. l. seio. ⁋. vxori. Et dic vt ibi per dyn. ibi. ꝙ rome erit: ⁊ sic dictio preter hec adiungitur indiuiduo speciei. ray. ⁊ per hoc restringit gen⁹ suum precedens: ⁊ facit qd no. ⁊ dixi. s. de fun. instru. l. quesitũ

3 ⁋. pen. in fi. † No. ꝙ exceptio dat intelligere regulã in non exce ptatis. talis ergo habetur regula premissa qualis exceptio sub secuta: ⁊ per hoc debet intelligi dictum gl. que est. C. de proba. l. siue possidetis. q̃ dicit ꝙ qui olim possedit nõ presumitur ho die possidere nisi qñ possidebat tempore litis cõtest. vel qñ cãm habebat in re. nã in istis casibus presumitur hodie possidere: et sic per istã exceptionẽ dz intelligi regula vt qui oliz possedit nõ intelligatur hodie possidere. s. qñ negat se possidere sed qñ dicit

4 se possidere bñ presumitur hodie possidere. † Itẽ est ar. ꝙ quan do aliqs recipit in se ꝑiculũ in aliquo cõtractu dicẽs suscipio in me periculũ preter quã incendij ⁊ naufragij qd periculum refe ratur ad casus fortuitos oẽs ⁊ vt de oib⁹ fortuitis teneat̃ ꝑter ꝙ de exceptis vt sic illa exceptio det intelligere qd sub vocabulo periculũ cõtineãtur casus fortuiti: ⁊ pro hoc. s. de pactis dota libus. l. inter socerũ. ⁋. cũ inf. de hoc not. s. si quis caut. l. sed et si quis. ⁋. qsitũ. ⁊. C. cõmo. l. j. nã cuius gñis res legato excipitur: eius gñis res legato cõtineri intelligit̃. vt hic. ⁊. s. de lega. j. l. si ita legatũ. ar. tñ cõtra. i eo. ti. l. si qs legatũ. sed ibi nihil eius ge neris cui⁹ excipiebat̃ remanebat: seu etiã testãt cõtineri vole bat in legato. iac. In glo. vl. ibi in testis sed illa vbi cõstabat de substãtia legati hic vero est dubiũ. Ray. vel dic vt not. C. de fi deicõmissis. l. volũtatis. ⁊. s. de leg. j. l. si seruus plurium. ⁋. fina. Jac. de bel. ibi. sic ecõtra sol. vt. s. de fun. instru. l. seie. circa prin. ⁊ vt notaui. C. fa. hercis. l. quoties. Jac. de bel. Sz hoc nõ videt̃ procedere qz nõ est de natura exceptiõis arctare regulã nisi in except. imo in alijs cõfirmat. vt. s. de fun. instr. l. quesitum. ⁋. idẽ rñdit domo instructa. in auf. de nõ alie. ⁋. vt aũt lex. vt not. ĩ. de regu. iur. l. j. in fi. gl. ⁊ ibi dixi. ⁊ ꝑ dy. ⁊ Card. sup. rub. li. vj. Non ob. hec litera qz hoc nõ hic disponit̃ virtute exceptionis arctan tis, sed ꝓpter obscuritatẽ locutionis: qz verba illa qd rome erit pñt referri ad penũ ⁊ ad vinũ: ⁊ ideo in ista obscuritate qd mi nimũ est debet̃. vt. s. de leg. j. l. apud iul. ⁋. seio. ⁊ de leg. iij. l. nu mis. Si eñ hoc ex virtute exceptionis arctantis procederet ar ctatũ fuisset legatũ penoris precedẽtis qd sui natura cõprehen dit q̃ sunt in vsu ⁊ potu. vt. s. e. l. iij. Solũ ad eã q̃ in potu consi stũt qz solũ vinũ excepit. vt fit alibi. s. de vino tritico ⁊ oleo lega to. l. vlt. qd hic nõ dz sed solũ de arctatiõe loci. s. rome dz quia cir ca illud tñ locutiõis obscuritas vertit̃. old. Uñ ƒm hanc gloss. ista restrictio non fit virtute exceptionis sed ꝟtute relatiui qd et loci adiuncti. s. rome. ar. s. de leg. iij. l. ea tñ adiectio. ⁊. l. heres. ⁋.

5 vxori. Communiter tñ tenent docto. † ista restrictio fit virtute huius dictionis preter, ⁊ sic virtute exceptiõis: qz dictio preter ponit̃ exceptiue ⁊ exclusiue: ⁊ qz in primo dicto huius. ⁋. adijci tur speciei cõtẽte sub genere ꝑcedẽti excepto solũ nõ aũt restrin git gen⁹ ꝑcedẽs ad alia indiuidua eiusdẽ speciei. ray. ⁊ d signi ficato huius dictionis ꝑter, satis dixi in alpha. dictione preter.

1 ☞ Medicine non veniunt penoris appellatione.
2 Bibens medicinas an dicatur ieiunus.

1 Non omne. † Not. ꝙ medicine q̃ bibũtur
2 nõ cõtinent̃ ap. penoris. † Sz nunqd bibẽs tales medicinas dz ieiunus vr̃ ꝙ no. ex tra de celebra. miss. c. ex parte. Quiũ est ar. hui⁹. l. Et qd no. p. Inn. de obs. ieiunio⁊. sup rub. circa fi. ⁊ facit ad hec. s. so. ma. l. si cum dotem. ⁋. finautem in seuissimo.

Penum. Qui oẽ dicit nihil excipit. h. d. ⁊ cõ cor. C. l. a ꝓcuratore. ⁊ qdã hñt i fi. tex. defectũ ⁊ nõ habent deberi sed esse deberi.

a ⁋ Qui penũ. Adde ꝙ di xi. in ista ma te. bar. i. l. ita stipulat⁹. in xij. col. de ver bo. oblig.

b ⁋ Pref. De hac dictione preter vide ꝑ bart. in. l. j. ff. de pig. actio. Ol. cõsil. xlix. bald. in. c. j. ⁋. sz ⁊ res. ꝑ qd fiat inuest.

1 Supellex quid communiter dicatur.
2 Res naturam eius sapere dicitur cuius gratia paratur.
3 Usus rerum magis attenditur q natura earum.

De supellectili legata. Rubrica.

1 S Uper rubrica. † Supellex in cōmuni vsu loquendi appellat vtēsilia.ꝭ.de cura.l.eos.ꝛ.ꝭ.de fun. instr.l.q̄sitū.§.ſꝫ ſi fundus.circa fi.ibi tñ innuit qd nomen supellectilis sit largius quā vtensilium: vñ alij dicūt ꝙ vtēsilia sunt vasa seu massaricie qb⁹ paterfa.vtit ad vsū suū ꝛ suoꝝ.ar.ꝭ.de le.iij.l.legatis.ꝛ de vsu.ꝛ hab.l.plenū.§.eqtū.diffinitio seu descriptio supellectil.ꝭ.e.l.j.ꝛ cōsistit i reb⁹ mobilib⁹ tm̄.vt.ꝭ.e.l.ij.ꝙ debeāt supel‑
2 lectili legata.ꝭ.e.l.iij.† Et ꝙ res sapit naturā ei⁹ cui⁹ cā parat ꝛ an argētea cedāt supellectili: ꝛ an error pncipis vl̄ cōis faciat ius.ꝛ qs error vitiet ius vl̄ ꝯsuetudinē.qd testor possit augere ꝛ minuere significationē vocabuli appellatiui i his q̄ dubia sūt ꝛ pūt ei⁹ significatiōi aliqualr cōuenire nō aūt in his q̄ sunt certa ꝛ nō pūt significatiōi conuenire.ꝭ.e.l.labeo.ꝛ vñ supellex trarit originē ꝛ vocabulū verbi grā. Et qd qs nō vr̄ dixisse qd mēte nō agitauit ꝛ ecōtra ꝛ pulchra: circa hoc.ꝛ nō est attēdēda autoritas dicētis ſꝫ veritas.ꝛ ꝙ ex morib⁹ ciuitatis ꝛ vsu
3 reꝝ mutat significatio vocabuli.† Et ꝙ vsus reꝝ magis attendit q̄ natura eaꝝ: ꝛ noīa attēdi debēt ſm vsum cōem nō singuloꝝ.ꝛ vocabula sunt inuēta ad exprimēdū volūtatē dicentis.ſi post expressionē gñis sequat spēs an restringat gen⁹.ꝭ.e.l.cū quidā.refert vtrū spēs enumerat a sciēte an p errorem.ꝭ.e.l.legata. An lecti ꝛ vasa argētea cōtineāt in supellectili.e.l.§.j. Et ꝙ vlisses fecit lectū argēteū i trūcis arboreis.an supellectili cedat argētū qd testator pignori habeat.e.l.§.fi. An vestis vxoris ex vsu loquēdi contineat in supellectili.ꝭ.e.l.q veste.an vasa aenea salientis aque cedant supellectili.ꝭ.e.l.vasa.que dicatur penus ꝛ supellex rustica ꝛ vrbana.ꝭ.e.l.quemadmodū. An app.supellectilis contiēetur habitatio.ꝭ.e.l.pen. Fundo legato vel domo legata non debetur supellex nec instrumentum.ꝭ.e.l.fin.

1 Supellex quid proprie dicatur.

1 S Upellex. Diffinitio supellectil.ꝛ add̄e huic diffinitioni. † ꝛ dicas ꝙ supellex est domesticū patrif.instrm ad quotidianū vsum patū ad certū gen⁹ artificij nō ascriptū ꝛ alteri spāli gñi nō subnixū.ꝛ p hoc.ꝭ.e.l.sup.iac.ꝛ ol.ibi.domesticū hoc dr̄ ad drīam viatoꝝ.vt.ꝭ.eo.l.de tapetis.§.j.ol.ibi.prīfa.hoc dr̄ ad differētiā instrī fundi: vt in.gl.no.ol.ad quotidianū vsuꝫ dr̄ ad drīaꝫ ei⁹ qd habet ad vsuꝫ delicatū.vt.ꝭ.e.l.vasa.ꝛ.l.labeo. §.j.Certū gen⁹ artificij hoc dr̄ ex.l.supel.ꝭ.e.l.alteri gñi nō subnixū.h.d.ex.l.labeo.§.tubero.ꝛ.§.veꝝ.ꝭ.e.l.ol.ibi.facto.i.ad speciē deducto.vt.ꝭ.de auro ꝛ ar.leg.l.cū aurum.dynus.

I D est res. Mobiles.quasi dicat immobiles: puta domus vel fundus.dynus.

1 Res quelibet sapit eius naturam cuius causa paratur.
2 Error quando ius facere dicatur.
3 Jus a iustitia ꝛ ratione deriuatur qd ab errore cōi nō pōt fieri.

S Upellectili. Ibi vulgaria.i.vilia: ibi attributa: tunc enim essent q̄ i immobilia. Jac.ꝛ planeta ex vocabulis nescio qd int sed credo esse aliqua vtēsilia ibi parata sunt.
1 † No.ꝙ res sapit naturā eius cuius causa paratur.ibi potoria nō ob.ꝭ.e.l.vas.ꝛ.l.cū quidā.quia ibi in vasis argenteis hic in alijs q̄ nō possent referri ad aliā spēm ꝛ facit.ꝭ.eo.l.labeo. Jac. ibi.fictilia.i.de terra.old.ibi.hoc.i.iure antiquissimo. Dy.ibi.se ueritatem alias sentētiā.dy.ibi argenti esse videtur: ꝛ sic succedit supellectili. Secus ergo si non adnumeretur argento: qꝛ tūc cedit supellectili etiam si hoc modo impatores per errorē vtantur: ꝛ hoc subijcit ꝛ error ꝛc.ibi ꝛ error.i.iperatoris.dyn.ibi ius facit.i.facit rē sub iuris vocabulo siue a iure certis limitibus limitato cōprehēdi que alias cessante errone p vsu nō cōprehenderet.ol.ꝛ dic errori excessus vtentiū qui ex errore procedit siue error quidā est.ol.ꝛ dic ꝙ fuit error in origine sed consensus in obseruatione vsus sic ꝛ alias.ꝭ.ad.l.fal.l.j.§.si legatarius.ꝛ sic non ob.ꝭ.de legibus.l.quod non ratione. Jtem quia cessabat causa videlicet defunctus argenti: ꝛ sic etiam si nō errasset idē cōcessurus erat ꝛ ideo facit ius p hoc.ꝭ.de acqui.here.l.qui in aliena.§.j.ꝛ.l.qui se.§.j.iaco. Jn glos.vlti.ibi ꝙ ratione.solu.vt dixi.ꝭ.proxi.secundum Jacob. Uel dic ista concor. secundum primam lecturam glos. Tho. Jn ea.glo.in fin.sed ibi in errore singularium personarum hic in errore totius populi vel impe
2 ratoris qui populum representat.vt.d.l.barbarius. Dy. † Uel dic aut princeps vel alij ad quos spectat ius constituere errāt in constituto.quia non faciunt animo constituendi ius: aut errant in ratione constituti.primo casu error non facit ius quia cum oē ius requirat consensum constituentis tam in scripto de quo pater quam in non scripto de quo pbat.ꝭ.de legibus.l.de quibus.error autē contradicit consensui: vt dicta.l.si per errorem.de iur.om.iudic.ergo ꝛc. Secundo casu quādo erratur in ratione constituti: aut non erratur in ratione presenti quia bene habet consentaneam equitatem sed in preterita: vt quia dicit princeps vel papa quia olim statutum fuit a predecessorib⁹ nostris quod tamen per consuetudinem est abolitum ideo illud reuocare volentes ꝛc.ꝛ tūc etiā si in hac ratione erretur.qꝛ verum nō sit sic hactenus per pdecessores fore statutū tñ inducit ius simplr nec per vtilem errorem impeditur iuris constitutio: vt hic.ꝛ est ratio qꝛ etsi sciuisset hanc rōnem non subesse nihilominus fuisset ius constitutum.ꝛ pro hoc bene.C.de ep̄is et cle.l.j.cum his que ibi scripsi.sed quando erratur in ratione psenti secus qꝛ si sciuisset contrariam equitatem ius contra eam non cōstituisset.ar.ꝭ.de acqui.her.l.qui putat.§.fi.ꝛ.l.qui in aliena.§.j.ꝛ ibi no.ꝛ.l.si is ad quē.e.ti.ol.ꝛ Ja.de ra.vel ſm Ja.de bel.dic ꝙ cōis sol.est ꝙ hic error est communis ibi singularis. Sed adhuc remanet contrariū de.l.quod non ratione.ꝭ.de le‑
3 gibus.ꝛ de.l.si per errorem.de iur.om.iudi.† Dic ergo quod error etiam cōmunis non facit ius qꝛ ius descendit a iustitia ꝛ ratione.vt.ꝭ.de iusti.ꝛ iure.l.j.in prin.sed vbi est error deficit consensus ꝛ ratio: ergo non est ius: vt dicta.l.si p errorem.ꝛ dicta.l.quod non ratione.ꝛ.l.de quibus.eo.ti.ꝛ.C.de legibus ꝛ const.l.humanū.non ob.hec lex: qꝛ hic interuenit error principis ꝛ in nomine appellatiuo.nam rerum vocabula lꝫ sint immutabilia vt.ꝭ.de le.j.l.iiij.immutant tñ per principē ꝛ cōem cōsuetudinē vt hic ꝛ ibi no. Jtem nō ob.l.barbarius.qꝛ ibi error ppl̄i causatur a facto populi. Et est ibi quedā presumpta volūtas que facit ius si concurrant simul cum cā pbabili error populi ꝛ publica ꝛ communis vtilitas: ꝛ maxime quia popul⁹ potuit de hoc facere ius ꝛ oēm defectū supplere.vt ibi ptꝫ: ꝛ de hoc satis dixi C.de sententijs ꝛ interlo.om.iud.l.si arbiter.iac de bel.ꝛ dicta.l.barbarius. Jtē nō ob.ꝭ.de vsuca.vbi lex de qua opponit glo.ꝛ non soluit qꝛ ibi non agitur de iure constituendi sed de lucro cum alterius iactura faciendo.vt eo.ti.l.nunq̄.ꝛ ad.l.si per errorem ad quā similiter gl.nō respondet.dic ꝙ ibi non agitur de iure cōstituēdo hic sic vl̄ ibi: circa idē: hic circa diuersa. Jtē ad l.ornamēto.de qua opponit gl.ꝛ nō soluit dic ibi ꝙ est rō singularis hic error communis: ꝛ qñ dicit gl.distingue tempora ꝛ cōcordabis scripturas dic simile nota.C.de furtis.l.apud antiquos.

1 Testator in quibus significationem vocabuli appellatiui augere possit.
2 Dicere quis non presumitur quod mente non agitauerit.
3 Ueritas nulla autoritate deseri debet.
4 Uoces sunt signa passionum que sunt in animo.
5 Nomina secundum vsum communem attendi debent.
6 Nomina ꝛ vocabula ad quid fuerint inuenta.
7 Homo cogitare debet quid loqui velit ꝛ debeat.

1 L Abeo ait. † Testor pōt augere significatione vocabuli appellatiui in his q̄ sunt dubia: ꝛ pūt ei⁹ significatiōi aliqualiter conuenire non possunt.h.d. Et notabilis est hec lex ꝛ maxime in medio ꝛ in fi. Et primo dicit vnde supellex traxit originem. Secundo eam describit ꝛ tacite obiectioni respodet. Tertio refert opi.seruij concordantis cum tuberone in his que diuersis gñibus conuenire possunt. Quarto ponit dictum tuberonis reprobātis seruium in his que tantum alij generi conueniunt. Quinto celsus approbat seruium ꝛ reprobat tuberonem: ꝛ illius reprobationis rationem ostendit.secunda ibi tubero hoc mō.tertia ibi sed de his.quarta ibi.idem tubero.quinta ibi. Sed ꝛ si magno opere.ibi.ꝙ.i.qꝛ. Dyn.ibi.locari solent appellata est ergo supellex quasi a supplemento.qꝛ per talem locationem supplebatur legatis seu ambasiatorib⁹ quod eis deficiebat ibi tubero.hic ponit descriptionē supellectilis quā plenius posui.ꝭ.e.l.j.ibi cum verbi gratia. No.vocabulum verbi gratia quod habetur etiam.ꝭ.locati.l.ij.ꝛ alias cōcor.in alphabeto dictione verbi gratia ibi aut domus nisi paterfa.his vteretur ad vsum quotidianum.ꝛ hoc sequitur ibi appellationem eius.s.supplectilis.dy.ibi fictilia ibi.dē terra.old.ibi.vtebantur ſcꝫ antiqui. Ol.ibi.deniqꝫ.i.ad plus ꝙ dñi nō pretiosiori materia.dy.ibi.vtuntur.s.moderni.dy.ibi.quare speciem.i.ad quem

vsum deputatũ deputate sunt ibi intueri oportet licet antea se cus foret. Ray. ibi. An argenti. s. e. l. iij. in fi Ja. ibi. An vestis. de hoc dic vt. s. eo. l. de tapetis. Jaco. ibi. quin in alio genere et non in supellectili. Dy. Ibi seruius fatetur tenens cum tuberone in his que sunt dubia ꝛ in his que sunt certa eum reprehendens. ibi sniam id est consuetudinẽ. Dy. Ibi. contineri nõ ꝑ seruio esse potuit: quia non incertis ſ; in dubiis loc⁹ est cõiecturis. vt. j. de verbo. ob. l. continuus. §. cũ ita in ṽsi. tubero. Idẽ redit ad suã opinionem ꝛ arguẽs contra reprobationem seruij quaz ipse seruius fecit in scõ o dicto tuberonis ibi. parũ sibi liquere. i. parũ sibi placere quod dixit seruius ibi. nam quorsum. i. quare. Dy. Ibi. Nomina inquã. i. dixit tubero ꝛ qd subijcit noĩa sub-
2 audi inuenta sunt ibi agitauerit sic a cõtrario† quod mẽte agitauerit dixisse creditur quãuis eius ꝑprio nomine non sit vsus ex quo concludebat tubero verba testatoris attendi debere nõ autem vsum eius dicens ex verbis eius mentem colligi. Et ad hoc facit illud quod dicit᷑ nunq̃ de ore monachi sermo turpis aut lasciuus egrediatur. his eñ signis libidinosus ostenditur ꝛ per exteriorem hominẽ interioris hominis vitia demonstrant᷑. ꝛ alibi dicitur impudicus oculus impudici cordis est nuntius: sed lʒ verba ꝑdicta sint colorata per tuberonem tñ or per vsum patrisfa. etiã in rebus certuʒ est alterius generis esse: habemus eius mentẽ ergo nõ est curãdũ de verbis in legãdo appositis et ideo tuberonis snĩa reprobat᷑ vt sequit᷑ ibi sed ꝛ si. i. quãuis magno opere. i. multũ ibi a seruio nõ dissentio. i. cũ ipso ꝯsentio re-
3 probata opinione tuberonis. † Et sic no. ꝙ ꝓpter autoritatem vel rõnẽ alicuius nõ est a veritate recedendum: ꝛ ideo dicit᷑ socrates est amicus veritas tamen magis: ꝛ non quis dicat ſʒ qd dicat attendi debet. viij. di. c. si consuetudinẽ. ꝛ c. fi. ibi. ꝛ sic arg. qd autoritate doctorũ non est necessarium ꝛ probabile de quo dixi in alphabeto dictione argumentũ ibi nam ꝛ voce vtimur. No. arg. ꝙ per vocem quis cognoscitur ꝛ pro hoc. s. ad sil. l. hic autem senatus. ꝛ facit ad questionez testatoris quãdo inter eũ et testes erat medius paries vel cortina. de quã not. ꝛ dixi. s. de aqua pluuia. arcen. l. in summa. §. idem labeo. interiora etiã per
4 vocem declarant᷑. vnde philosophus. †. Uoces sunt signa passionum que sunt in aĩo. Ibi dixisse estimat᷑ quare eñ qui ꝑprio noĩe nõ vtit᷑ in mente genere nõ videat᷑ sequit᷑ ꝙ per speciẽ prorsus extraneã appellatio supellectilis non augetur etiaʒ ex vsu loquẽtis quasi illud videat᷑ habere in mẽte nec dicere: ꝛ per hoc tollitur argumẽtũ. s. tuberonẽ adductũ. Exposita litera oppone de. §. quidã cũ. ꝛ. §. asinã. in. l. cũ delanionis. s. de fun. instru. Item de. l. legata. j. eo. Item op. de. l. iiij. s. de leg. j. q̃ incipit si quis in fundi vocabulo. Item opp. de. l. si quis vinum. s. de vino tritico ꝛ oleo legato. Itẽ op. de. l. inter vestẽ. j. de auro ꝛ ar. lega. Item opp. de. l. si alij. s. de vsufru. legato. que omnia solue vt in glo. ꝛ in suppletione earum. Ultimo distingue: vt in glos. si primo. Dy. Collige ex hac. l. quedã vtilia primo ꝙ ex morib⁹ ciuitatis ꝛ vsu rerũ mutatur significatio vocabulorum. Et ad hoc vide qd no. ꝛ dixi. s. de lega. iij. l. librorũ. versi. ꝙ tñ cassius. Scdo ꝙ vsus rerũ magis attendit᷑ q̃ materia qd est verum in
5 dubijs: in certis secus. † Itẽ ꝙ noĩa attendi debẽt ẜm cõmunẽ
6 vsum non ẜm vsum singulorũ. † Item ꝙ nomina ꝛ vocabula sunt inuenta ad exprimendũ ꝛ declarandũ voluntatez dicẽtis. Item ꝙ quis nõ presumit᷑ dicere ore ꝙ mente non agitauerit. ad hoc. j. de rebus dubijs. l. in ambiguo. vnde mala mens facit malã linguã. xij. q. ij. c. homines. ꝛ sic ꝑ exteriora hominis verba interiora hominis cognoscunt᷑. Et ad hoc facit qd dicit᷑ ꝙ vnctio exterior est signum interioris. extra de sacra vnctione. c. j. et ad hoc bene facit. extra de presumptio. c. ex studijs. ꝛ de clericis non resid. c. j. sed hodie proh dolor fallitas creuit in mundo qd vix est qui loquatur qd mente agitat. imo totum oppositum. et ideo propter talem malitiam excrescentem simplici affirmationi vel negationi vix creditur. extra de iureiuran. c. ꝛ si christus. in principio. ꝛ qd per exteriora acta quã per verba acta cognoscantur interiora facit instituto de re. diui. §. pauonum. ꝛ. §. seq. de edil. edic. l. si tamen. §. ei qui seruum. de conditio. institu. l. quidam. ꝛ. C. depo. l. si hominem. ꝛ ꝙ al's dicitur ꝙ os qd loqui-
7 tur debet cordi loquentis conuenire. xxiij. di. c. psalmista. † Et ideo dicitur ꝙ homo priusq̃ loquatur cogitare debet in mẽte quid loquatur. l. distin. c. ponderet. ꝛ facit ad hoc. xxvij. qõ. iij. cap. sciendum. xlj. distin. c. sicut. ꝛ quod not. in glo. j. ex quibus cau. in poss. eatur. l. fulcinius. §. quid sit latitare. In glo. que incipit nam volũtas. sermo etiã hominis sicut procedit ex ore ita ꝓcedere dʒ ex mente. exemplum de iureiur. c. ꝛ si xp̃s. in princip. ꝛ cor hominis dʒ seruire sermoni. xxiij. di. psalmista. ꝛ ꝑ sermonẽ hominis cognoscit᷑ ira sua. extra de ꝯuersio. coiu. c. dudũ. circa mediũ ꝛ ex vultu hoĩs cognoscit᷑ mẽs ꝛ delictũ eius iuxta illud. O quã difficile est crimen non prodere vultu. in decretis. l. di. c. in capite. ꝛ ar. C. de fide instru. aut. apud eloquentissimum.

terror eiũ pallor ꝛ vult⁹ multũ indicãt falsitatẽ testis. ff. j. de questionibus. l. de minore. §. tormenta. ꝛ no. s. de testi. l. iij. ꝛ faciunt predicta ad questionẽ quam notaui. C. qd metus causa. l. metũ nõ iactationibus. s. si aliquis minatus fuerit aliquem occidere ꝛ nõ breui reperiatur interfectus an presumatur ipsum in gl. j. ibi. que hic sequunt᷑ non continebunt᷑ in supellectili. Dy. in glo. s. constat ibi vnde versus. isti versus fuerunt oratq in poetria et vide qd no. ꝛ dixi. s. de leg. iij. l. librorum. §. qd tñ cassius in glo. vt ꝛ. s. e. l. iij. fi. ꝛ. e. j. l. legata. §. i. Dyn. In gloss. s. propria ibi figuratiua significatio. i. demonstratio per eam demonstrationẽ que proprij nominis vice fungatur vt. s. si certum peta. l. certũ. Oldra. ibi. §. quidam cum iste. §. nihil facit sed precedens bene facit. Dy. ibi. l. legata. sed ibi vsus erat erroneus. Dy. ꝛ in secũdo rñso erant verba limitatiua que limitant ea ad que referũt ibi aliter ibi dixit. s. qꝛ dubia est testatoris volũtas ꝛ illa verior dy. Ibi voluit augere aũt agẽdo solutus erat referre ea numero supellectilis que poterant aliqualiter supellectili conuenire aut nõ poterãt. Dy. Ibi. de le. j. l. iiij. sed ibi apellatiuũ nomen erat incõueniens ꝛ prorsus extraneũ ei de quo sensit testator vt dicit᷑. s. hac glo. hic nõ ꝛ pro hoc. d. l. librorũ. §. qd tñ cassius. et dic vt ibi si quis in prin. dʒ dicere si quis vnũ in princ. sed ibi significatio extendi potest ad id quod sensit testator. Dy. vel ẜm Jaco. de bel. ibi est incongrueñs ꝛ extranea significatio musti et ceruisie a significatione vini nisi vini numero testator ea habuit vt. s. hac glo. no. ꝛ dicto. §. quod tamen cassius. Jaco. in glo. sic s. de leg. iij. so. vt ibi no. ẜm Ray. Jaco.

De honesta te monachorum.

1 ¶ Genus precedens non restringitur per genus subalternuʒ sequens.

Cum quidam. Ibi: escale. i. in quo comeditur ibi potorium i. in quo potatur. ibi non deberi ex predicta verborũ serie nisi ꝛc. ꝛ tunc debetur ex eius inclusiue sub vocabulo instrumenti quod est genus ꝛ non ex vocabulo supellectilis vt dicta. l. proxi. in gloss. vlti. in fin. sol. ibi precessit signum vniuersale collectiuũ in. s. omnibus: et ideo non restringitur per sequentia quia esset contra mentem testatoris hic nõ est sic. Ja. de bel. vel expone vt ibi no. vel. sol. vt not. s. de le. iij. l. quesitũ. §.
1 j. in fin. vsum. † Item oppone quod si post expressionẽ generis adijciatur genus subalternatiuum quod apud dialecticos species appellatur non restringitur significatio generis precedentis vt. s. de fundo instructo. l. quesitum. §. penul. ꝛ fi. ꝛ. l. si mãcipia in prin. so. hic hoc non contingit ratione speciei post genus subsecute que restringat sed qꝛ argentuʒ escale non continetur sub instrumento cum instrumentũ sit apparatus fundi nõ patrisfa. vt. s. de fundo instructo. l. quesitum in princ. ꝛ. §. supellex. nec sub supellectili cum propriũ nomen habeat. vt. s. e. l. labeo. §. verum si ea. ꝛ ideo non habet se ad instrumentum vel supellectilem sicut species ad genus vel indiuiduuʒ ad speciem sed est species distincta a predictis ꝛ ideo predictorum in appellatione non continetur quod verum est nisi testator hoc senserit: tũc quidem continetur non tantum de supellectili vt dicto. §. verũ si ea. sed virtute instrumenti ad quod trahi potest. Oldra.

Legata. Ibi demonstrate. i. a sciẽte specialiter noĩate animo restrigendi genus ꝓcedẽs ꝛ hoc cõstat vt plene habuisti. s. de fundo instru. l. qsitum. §. penul. Dyn. Ibi idẽ seruabit᷑. s. quia distinguit᷑ vtrum species enumeratur per errorem an ex certa scientia. Dy.

Supellectilis. Ibi vt voluit homer⁹ ꝛ ouidi⁹ epistolarum in prima epistola.

Supellectili. In gl. vlt. in fi. ſʒ hoc hic opat᷑ volũtas dñi q̃ seruari dʒ. vt. j. de acq. re. do. l. q̃ rõne. §. ꝑ traditionẽ ꝛ insti. de rerũ. Dy. §. ꝑ traditionẽ ibi fuerit vsus nõ necessarius. ſʒ deliciarũ ꝛ amenitatũ qꝛ nõ cõsiderat᷑ vt. s. de opis seruoꝝ. l. fi. §. j. ꝛ. j. e. l. vasa. hic autẽ fuit necessari⁹: vel saltẽ vtilis. Jac. de bel. ꝛ de isto vsu testatoris an eo colligat᷑ ei⁹ volũtas vt no. s. de pig. ac. l. vel vniuersorum.

1 ¶ Contentum an dicatur legatum continente legato.

1 Fundo. Lex ista dicit econuerso ad. s. proxi. s. † qd qui legat cõtinens nõ legat cõtentum ꝛ facit ar. an legato lecto debeantur linthea mina ꝛ culcitre ꝛ videt᷑ quod nõ quasi sunt instrumẽ ta lecti ꝛ hoc dixi. s. de leg. iij. l. libroꝝ. §. fi. in glo. ibi. l. cum fundus. ꝛ. l. ij. §. vlti. e. ti. item non ob. s. de pig. l. cum tabernam per ea que no. C. que res pigno. ob. poss. l. fi. Oldra.

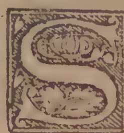
1 ¶ Judices quo ad alimenta libertos diuidere possunt.

2 Onus impoſitum legatario ad eius heredē trāſit.
3 Conſuetudo attendit que a tabelliōe dū viueret ſeruabat.
4 Legatum gñale alimentorū non conſequetur cui ſpecialiter ali-
menta relinquuntur.

¶ De alimentis ⁊ cibarijs legatis. Rubrica.

Uper rubrica. Uide in ſpe-
culo qui filij
ſint legitimi ⁊ ī margarita ꝺ alimē. ⁊ qꝺ no-
taui. C. ꝺ negocijs geſtis. l. alimēta ⁊ vbi ſint
alimēta p̄ſtāda vtrū in domicilio heredis vl'
legatarij dic vt no. ſ. de trāſac. l. cū hi. §. i cā.
⁊ ad iſtā materiā alimētorū vide. ī. de ꝟ. ſig.
l. verbo. victꝰ. ⁊ l. quos nos hoſtes. §. verbū viuere. cuꝫ vtrobiqꝫ
notatis: ⁊ vide ēt qꝺ notaui. C. ſi ſcꝺo nupſerit mulier. l. j. ⁊. ſ. de
liberis: agnoſcēdis. l. ſi quis a liberis. an q tenet ad alimēta te-
neat aquā p̄ſtare, ī. eo. l. j. app. libertorū ꝯtinent etiam ex cauſa
fideicōmiſſi manumiſſi. ī. e. l. ij. ⁊ an ſingularis ſucceſſor teneat
1 ad alimenta. † qꝺ iudices poſſint diuidere libertos quo ad ali-
menta ꝑcipienda ne minutatim petere cogantur. ī. e. l. ſolent. et
qꝺ cōmiſſarius datus a iudice cogatur ſatiſdare: ⁊ an iudex ſe-
cularis poſſit exequi vltimas voluntates: ⁊ qꝺ collecta poſſit i-
poni pro ſoluendo debito vniuerſitatis. Quinqꝫ vtiles qōnes
in iſta materia. ī. e. libertis. Et ſi relinquat vxori p̄diū in gaudi
mēto an habeat ꝓprietatē vel vſumf. qꝺ alimēta debebant lega
tario etiā ſi nolit morari cū heredibus. eo. l. ij. §. lucius. ⁊ ex hoc
colligit qꝺ vxor cui legata ſunt alimenta non teneat ſi nolit ſta
re cū filijs. ſpālis cōmendatio quorundā libertorū nō tollit ge-
nerale legatū relictū omnibus. ī. e. l. verba teſtamenti. ⁊ facit ad
materiā an generi per ſpeciē deroget. ſimplex executor tenetur
cauere ſꝫ habens cōmodū ex teſtō non. ī. eo. l. pecunie. an execu-
tor teſtamēti habeat actionē ⁊ an poſſit vēdere bona heredita
ria. ī. e. l. alio herede. ⁊ qd debeat ei cui legatū eſt qꝺ teſtator vi
uus p̄ſtabat ⁊ an ſi relictū eſt fratribus p̄dicatoribꝰ ſpāliter ad
2 mittant ad legatū generale relictū ad pias cauſas. † onus lega
tario impoſitū trāſit in eius heredē. ī. e. l. cū vnius. an ſacramen
tū fidelitatis ſit preſtādum oībus filijs dn̄i ⁊ an officium com-
miſſarij trāſeat ad heredē. in legato principali non inſpicit mo-
ra heredis ſed in vſuris. ſic eadē. l. §. verbis. relictis alimentis fi
lie arbitrio boni viri debent ſm quantitatem dotis ſibi relicte.
eadē. l. §. fi. dānato in metallum poſſunt relinqui alimēta, ī. eo. l.
is cui. ⁊ an valeat relictū fratribus minoribꝰ vel alijs non valē-
tibus habere ꝓpriū. ī. e. l. ſeruos. lꝫ predia obligent ad alimen-
tū, nō tm̄ per hoc debent de eorū fructibus. ī. e. l. lucius. legatuꝫ
ab vno legatario in aliū tranſlatū transfertur cū onere. ī. eod. l.
gaio. ſeio legatū relictū ſi cū filio moraret debet etiaꝫ mortuo fi
lio, vel ſi ꝓpter proteruitatē filij cum eo morari non poſſit. e. l. §.
imperatores. ⁊ qꝺ maritus teneat alere vxorē ſi recedat ab eo
ꝓpter eius ſeuitiā. ſi puero vel puelle relinquant alimēta vſque
ad quā etatē debeat. ī. ea. l. mela. Si legauit alimēta qꝺ viuus
p̄ſtabat ⁊ diuerſimode preſtabat ⁊ inſpicitur tēpus mortis. ea-
3 dē. l. ꝟſi. ſꝫ ſi alimēta. † Et facit qꝺ attēdat ꝯſuetudo quā ſerua
bat tabellio tpe mortis in explicādis ⁊c. imbreuiaturis ſuis. in
appellatione alimētoruꝫ contineat aqua. eadem. l. §. quidaꝫ. ⁊
an tunc ſi ſeruitus perſonalis vel predialis agnoſcat legatum
teneatur agnoſcere onus eidē adiectū ⁊ etiā heres eius. ī. eo. l. fi-
lio. ſi teſtator legat alimenta que viuus preſtabat non tenetur
heres preſtare. eadem. l. §. teſtator. Qui omnibus libertis reliqt
alimenta que viuus preſtabat licet aliquibus nō preſtaret om-
nibus tamen debentur. eadem. l. §. titia. Et qꝺ recurratur ad li-
brū rōnū vt ſciatur quibus ⁊ qualia preſtabat: ⁊ talis liber fidē
facit lꝫ nominatim ab vno heredū alimenta relinquant deben
tur etiam poſt mortē eius. ī. e. l. alimenta. an officium executo-
ris tranſeat ad heredē. ap. libertorū continetur libertus liberte
propter conſuetudinē teſtatoris. eadē. l. §. j. legatum ſpeciale et
generale ob eandē cauſam relinquitur. nō ꝑticipat gn̄alis cui
ſpecialiter eſt prouiſum. e. l. §. baſilice. ⁊ gn̄alis clauſula non re-
fert ad ea de quibus ſpecialiter eſt ꝓuiſum legatis alimentis q̄
teſtator viuus preſtabat debentur cōi liberto ſolum pro parte
ſua. eadē. l. §. fi. Et per qꝺ gn̄ale relictū in cā alimentorū videat
receſſum a ſpeciali in eadem cā relicto. ī. libertis. ⁊ eſt de mate-
ria an generi per ſpeciem derogetur ⁊ ibi de hoc dixi. alimenta
nō preſtita preteriti temporis pōt heres legatarij petere. e. l. §. j.
⁊ quod in libello poſſint peti alimenta preterita et futura. lega
tum cui apponitur tēpus nō in modū cōditionis ſed dilatiōis
tranſmittit ad heredem legatarij. Si moriat ante tēpus ead. l.
§. poſthumis. legatū relictū libertis morātibus ad ſarcophagū
teſtatoris nō debet his qui receſſerūt ſine licētia heredis eadeꝫ
l. §. fi. ⁊ quid ſit ſarcophagus ⁊ vnde dicat ⁊ quod heredes poſ
ſint dare licentiam libertis recedendi a ſarcophago. qui abeſt
4 ad tēpus adeſſe non videtur. e. l. teſtamento. † Cui legatum eſt
ſpecialiter ad alimenta nō admittitur ad legatum generale ali-
mentorum. ī. e. l. ſtichus incertis. finito legato finitur onus lega
to adiunctum. eadem. l. §. titia. alimenta relicta ſi moraretur cū
filio debentur etiam mortuo filio. eadem. l. §. fi. Quid debeatur
diarijs vl' cibarijs relictis. ī. e. l. diarijs. Si alimēta relicta ſunt
non taxata quantitatis qualia debeantur. ī. eodem. l. cū alimē
ta. legatis alimentis libertis heres ſi legat vineas vñ ſe paſcāt
videtur in compenſatione alimentorum relinquere. eadem. l. §.
qui fratris. ad quid teneat ille qui tenetur educare. infra eodeꝫ
l. vltima.

I alimenta. In fi. a contrario ergo ſen-
ſu. ſi aqua non vendi con-
ſueuit legato alimētorum non cedit ⁊ in ciuitate Ue
netiarum vendi ſolet aqua.

1 ☞ Liberti ex fideicommiſſi cauſa manumiſſi continentur ap-
pellatione libertorum.

1 I quis libertis. † Appellatione li-
bertorū continen-
tur etiam liberti ex cauſa fideicōmiſſi manumiſſi. h.
d. ibi ⁊ ſi legata ab eo qr alimenta reliquit. Dy. Ibi
ad fiſcum heredem vniuerſalem. Dy. Ibi ſucceſſorem vniuerſa
lem ſm glo. que eſt hic vel etiā ſingularem ſm glo. q̄ eſt. ī. e. l. lu-
cius ſed in hoc differt vniuerſalis a ſingulari qr contra vniuer-
ſalē agitur pſonali ⁊ hypothecaria: cōtra ſingularē hypotheca
ria tm̄ vt dicta. l. lucius in glo. iſti liberti al's ipſi liberti ibi foret
alij habent forte ſecus. alij foret ſecus. vt. ſ. de leg. iij. l. pater. §.
duobus. de verboruꝫ ſignificatione. l. modeſtinus. ⁊. ī. e. l. alimē
to. §. j. ⁊ ibi notatur. Dy.

1 ☞ Executor datiuus ſatiſdare debet.
2 Iudex ſecularis etiam quo ad pias cauſas poteſt exequi vlti-
mas voluntates.

Olent iudices. Ibi diuiderent vnꝰ
libertꝰ petat ab vno
herede ⁊ alius ab alio ibi petentes liberti p̄dicti. dy.
Ibi q̄ diuiſionem. ſcilicet a iudice factam. dy. Ibi ⁊
vnū de heredibus. dy. magis idoneū. Dy. ibi preſtentur omni-
bus libertis per iſtum heredem electum. Dy. Ibi iſtam rem. i.
alimentorum preſtationem. Dy. ⁊ quod dicit ſciens dic ſcꝫ ego
imperator minui heres. ſ. minutatim peterentur. Dy. Ibi per-
ducuntur. i. perducerentur. Si ſuper hoc non ꝓuideretur. Dy.
Ib i procuratoribus arg. quod ſufficit citari procurato. ꝓ hoc
ſ. de ventre inſpi. l. j. §. mulier. C. de dignitatibus. l. quoties ⁊ ex
tra de dolo ⁊ contu. c. cauſam que. Iaco. ibi an vni, de pluribus
1 heredibus. Dy. in ver. debiti autē. iſte ver. probat † qꝺ commiſ-
ſarius ſeu executor datiuus. i. datꝰ a iudice debeat ſatiſdare qꝺ
eſt notandum: de hoc vide quod plene dixi. C. de epiſ. ⁊ clerici. l.
nulli. ver. ſed nunquid ſatiſdabit. de hoc ⁊c. ſatis in ſpeculo de
inſtrumentorum editione. §. nunc aliqua de vltimarum volun-
tatum executoribus ꝟ. quid ſi heres dicit ⁊ ver. ſed nunqd iſte
agens ⁊ verſi. ſe. Et ꝟ. ſed quero an executor habet neceſſe caue
re: ⁊ de hoc etiam dixi. ſ. de leg. iij. l. ſi tibi legatum ⁊. ī. e. l. pecu-
nie ſortem. ibi redditurū ſe. ſ. tātū ex ſorte ⁊c. que eſt. ī. Dy. Ibi
pro portione liberti vel libertorū premortuorū. Dyn. Ibi pro-
rata diſtrictione argu. eſt qꝺ debeat fieri collecta inter vicinos
vniuerſaliter ipſius ciuitatis pro ſoluendo ſalario ſyndico vel
poteſtati vel ſimilibus. pro hoc. ſ. de vſufru. le. l. dn̄s. §. fin. Ia.
de hoc no. ⁊ dixi. ī. de re iudica. l. iiij. §. actor municipum. ſuper
glo. vt fiat exactio ⁊ facit. ī. de cenſi. l. cum poſſeſſor. de collegijs
illicitis. l. iij. ⁊ no. ⁊ dixi. ſ. quod cuiuſqꝫ vniuerſitatis. l. j. ⁊ opti
me facit. C. ſumptus iniuncti muneris ad collegas pertinere. l.
j. lib. x. ibi eo nomine. i. ex cauſa alimentorum. Dyn. Ibi ſeque-
tur. ſcilicet ceterorum priuatorum. Dy. Ibi partes eorum ſcili-
2 cet heredum. Dy. vltimo no. quod iſta lex facit qꝺ iudex † ſecu-
laris: poſſit exequi vltimas voluntates etiam quo ad pias cau
ſas de quo vide quod no. in ſpeculo dicto titu. de inſtrumento-
rū editione. §. nunc aliqua circa fi. ver. ſed nunquid iudex ſecu-
laris: ⁊ tene mēti. itē no. ex prima glo. huius. l. qꝺ ius patronatꝰ
⁊ indiuiduū idē tenet glo. ī. de aſſignādis libertis. l. ſub condi-
tione ⁊ in vſibus feudorū. ſi de feu. cōtrouerſia fuerit. c. omnes.
itē no. ex alia glo. hic poſita q̄ legatū alimentorū nō extinguit
deportatione vel amiſſione ciuitatis cuius cōtrariū vr in glo. ⁊
male. ſ. de arbi. l. non diſtinguemus. §. qui ꝓmiſſo. ⁊ vide. ī. eo. l.
eſtiui. vlti. nō. ex iſto caſu ⁊ glo. qꝺ in reſcriptis inſeri debet ſup-
plicatio ⁊ rn̄ſio ⁊ ſic hodie fit in curijs dn̄orū ſic ⁊ in fine inſeri-
tur libellus

tur libellus.C.de sentētijs ex peculio reci.l.ij.de falsis.l.nec exēplum.z insti.de fideicō.heredita.§.ideo.item notatur in glo.qđ iudex z testator equiparant̄ pro hoc.ĵ.de fideicō.libert.l.cū no.§.subuentum.z.s̄.de pigno.actio.l.non est mirum.

1 Legans vxori predia in gaudimento cēsetur proprietatem legare.

2 Legatum relictum pure debetur absq̧ aliqua conditione.

Libertis. Hic ponitur vnū thema ex quo quinq̧ oriunt̄ q̄stiōes.dy.Ibi in his proprium nomē loci.dy.Ibi ad hoc iste modus legatario non nocet q2 eius fauore adijcitur vt no.ĵ.e.l.lucius.Ray.ibi significationē.s.dicta verba.Dyn.Ibi ab herede z de manu heredis z nō p se.Dy.Ibi ꝓprietas relicta sit qđ verū est vt.ĵ.patebit.dy.Ibi patrone ꝑtineret.s.istud superfluū.dy.Ibi z sic mortui ante diē fideicōmissi cedētē vt differat a sequēti.dy.Ibi modestinus rn̄det solutio prime z scđe
1 q̄ōnis.dy.Ibi ipsa predia ar.† ꝙ si qs leget talia predia vel tales possessiones vxori sicut sit padue in gaudimento qđ videat̄ legare ꝓprietatē.ꝑ hoc.ĵ.e.l.pe.§.j.ſʒ si dicit dū viuet tunc post mortē redirēt ad heredes testatoris vt.s̄.de leg.iij.l.titia.§.fin. Ja.sed Oldr.hoc verū nō credit q2 hec adiectio in gaudimētū sit ꝑ viā determinationis afficientis ipsam legati substantiā et iō post mortē vxoris reuertit̄ proprietas ad heredes testatoris z finit̄ legatū ar.d.l.titia.§.fi.de le.ij.z qđ ibi no.z de vsufr.dominus.§.fi.de transa.l.cū.§.si pluribus z.§.sequēti z.§.penul.et fi.nō obstat lex ista.q2 talis adiectio facta fuit ꝑ viā modi vt in prin.l.apparet:idē si ꝑ viā cause puta si dicat testator relinquo talia predia q2 volo qđ habeat vnde se alat vt.d.l.pe.§.j.ĵ.eo.z ar.ĵ.de condi.z demon.cū tale.§.falsam.z insti.de le.§.longe.et no.ĵ.e.l.lucius.itē nō ob.C.de iure do.l.si mulier.q2 dic vt ibi et vide in speculo.q si.sint legi.ꝟ.ſʒ qđ ita dixit no.ibi z ideo sequitur determinatio tertie questionis.Dy.Ibi sed si decesserit solutio quarte questionis.Dyn.z dic decesserit.s.aliquis libertorū.Dy.ibi post diē aūt.solutio quinte q̄ōnis.dy.Ibi.si q mortui sunt.s.de libertis.dy.In fi.partem sibi contingentem. Dy.

2 **Lucius.** Licet gloss.aliter intelligat dic casum sic† legatū pure relictū debet̄ sine aliqua conditione.dy.vel clarius habens filios libertis legauit alimenta simpliciter nō adiecta cōditione si cuʒ liberis morarent̄:et expone agāt.i.degāt vel morent̄ fm dy.z Jaco.in glo.i.petāt.hec glos. mirabiliter somniauit fm dyn.qđ licet in se sit verū q2 glo.dicit tn̄ hec nō est intētio huius.§.imo dicit qđ ꝑstari z iussit alimenta a liberis qui soli erāt heredes simpliciter z sine aliqua conditione vel modo.sed q2 liberti nō morabant̄ cū liberis negabant eis prestare alimenta dicit̄ qđ ex hoc negari eis non possunt q2 sine aliqua ꝯditione fuerunt eis relicta z ideo possunt morari vbi volūt vt.C.de opis libertorū.l.q manumittunt̄.z iō expone agant.i.morent̄.i.stent al's si sub cōditione morādi cum liberis essent relicta secus essent vt.ĵ.de cōdi.z demon.l.is liberis.Jaco.z vide.C.de legatis.l.j.cuʒ ibi notatis.z iste.§.expresse tollit contentionē q sepe occurrit inter vxorē z heredes viri qui eidēʒ vxori legat alimēta qui dicūt qđ nolūt prestare eidē alimēta nisi moret̄ in domo cū eis:nam male dicūt contra ipsum.§.qđ est notandū in eadē glo.in fi.vnde est.arg.qđ si cōcedo fundum vt transeat ad heredem qđ etiā de extraneis intelligat̄.z ad ar.cōtrariū de.l.ex facto.§.si quis ita.dic qđ hic testator cogitauit đ heredibus ipsius testatoris:ibi cogitauit de heredibus filij rogati z est ratio vt ibi no.Ja.de bel.z vide in alphabeto dictione heredis.

1 Legatum generale omnibus relictum non tollitur per specialem commendationem aliquorum.

1 **Verba specialis.** † Cōmēdatio quorundam libertorūʒ non tollit gn̄ale legatum relictū oibus.h.d.Dyn.ibi arbitrio vestro.quasi dicat alimenta libertis legauit arbitrio heredum.dy.Ibi alio loco.i.alia parte testamenti reperiuntur verba que sequunt̄.dy.z est specialis commendatio sequentium libertorū.dy.Ibi debeant dari ex clausula generali q est in prin.l.ibi in his.s.tantū.dy.Ibi quoꝝ modū.i.quantitatē dʒ in glo.vlti.in fi.dic ꝙ hic nō fuit noiata species post genus sed indiuiduū post indiuiduū.nā post genus ad speciē sed vt libertus ad libertum nō se hʒ vt genus ad speciem sed vt indiuiduū ad aliud indiuiduū.Et ideo vnius significatio ꝑ alterius adiectionē nō arctat̄ vt.d.§.pe.fm Jac.de are.Uel dic ꝙ libertus se hʒ ad hunc vel illum libertū vt species ad sua indiuidua z predicatur de ipsis sicut species de parte subiecta z ad contraria responde q2 in.§.cui fundus post expressionem generis fuerunt enumerata quedam indiuidua sub vna specie cōtēta.z ideo ad illa z ad alia sub eadē specie cōtēta generis cōprehēsio nō porrigit̄ cum de ea spāliter est ꝓuisum.ĵ.e.alimenta.§.basilice cū similibus vt hic post expressionē speciei specialissime subiecta fuit quorundā indiuiduorū enumeratio quo casu speciei significatio generaliter ad oīa indiuidua porrigitur preter quā ad enumerata in quibus specialiter est prouisum:quia indiuiduum quod non est aptū plura comprehendere sed vnum tm̄ arctationis ratio locum hʒ.item ad.§.quidā respōde quod post expressionē generis fuerūt enumerate species hic post speciē indiuidua vel ibi determinationis causa hic remouende dubitationis vel specialis cōmendationis: vel hic fuit vniuersale vniuersaliter sumptum per adiectionem signi vniuersalis omnibus.ibi nō.vnde hic de toto in quātitatem ibi de toto vniuersali ar.eius qđ dixi.s̄.de leg.iij.iul.in prin. Oldra.

1 Minister simplex cauere tenetur non autem electus tanꝙ legatarius.

2 Executoris bona an sint tacite obligata.

3 Minister nudus ad distribuendū electus alio herede instituto quid facere possit z quid non.

1 **Pecunie sortem.** † Aut quis eligitur tanꝙ legatarius et nō tenetur cauere aut tanꝙ minister simplex et tunc hʒ necesse cauere.h.d.Dyn.de hoc.s̄.eo.l.solent dixi al's si cui prelegatur ad alimēta deputata non est nudus minister.Si cui mandatur alimentorū distributio nudus minister est z nullum cōmodum habere debet.Ray.ibi percipientem.i.ante partem capientem nō vt simplicem ministrum sed vt legatarium ibi deficientium.s.libertorū qui dicat partem deficientium non restituet sed habebit ex causa prelegati.ibi ob eā igit̄ speciē.i.pro pecunia predicta renouāda.Dy.Ibi nec vtilis dabitur.s.actio coheredibus aduersus istū ad cōmunicandā pecuniā quā pceperat.Dy.Ibi.diuersa causa est eius z in iure z in facto.hic enim sic dixit volo a talibus heredibus meis libertis alimenta prestari quorum distributionem tibi cōmitto:ibi diuisio nō prestatur vt in precedenti casu.Ray.z dic mandat̄ tanꝙ ministro non tanꝙ legatario.Dyn.Ibi nā ea res.i.diuisio alimentorū de qua dictū est.s̄.pxi.Dy.Ibi momentaneam curā quia cito z in momento expeditur distributio seu diuisio alimētorū.Dy.Ibi prebendo:z puta sic dixit talis heres prestet alimenta libertis perceptis a coheredibus suis centū vt in primo casu Ja.z dic necessitas.s.iposita tanꝙ legatario de qua dictū est in pn̄.ibi oneribꝰ mēstruis qn̄ alimēta sunt relicta ad tp̄s in centū ar.s̄.de liberis agnoscendis.l.fi.sed annua vt sequit̄ qn̄ ꝑpetua vel ad tēpus certū.arg.C.de epi.z cleri.l.si quis ad declinādam.hoc no.Jaco.de ar.dicta.l.fi.de liberis agnoscēdis ibi atq̧ annuis z sic nō astringit̄ cura momētanea.dy.Ibi astringit hoc est dicere repellit eos qui reuocare volūt dictā pecuniā vnde nō solū patiunt̄ damnū sed etiā verecūdiā q2 nō audiunt̄ Ray.in glo.onere eñ finito in fi.ſʒ ꝯtra.ĵ.de adimēdis legatis.l.alumne.§.ab heredibus.ſʒ ibi onus interpositum erat finalis causa relicti hic impulsiua qđ in dubio ꝓsumit̄.vt.ĵ.de noua.l.ij.z ibi no.z.s̄.de vsufruc.leg.l.generali.§.duas filias .preterea hic onus aliquo tp̄e exceperat ibi nullo inter q̄ multū refert.ptʒ s̄.de le.ij.l.si qs titio.in pn̄.z.l.si a filio.z.l.codicillis in princip.z ibi plene not.z de leg.iij.l.pater.§.tusculanꝰ.dy.In glo.vlti.
2 ibi nō tm̄ patrimoniū.quidā allegāt hāc glo.† qđ bona executoris sunt tacite obligata qđ alibi nō memini.alij tamen intelligunt z forte melius qđ astrictū est patrimoniū obligatione personali que totū patrimoniū respicit.s̄.de iudi.l.fideicommissuʒ §.tractatū.ibi lucrū hec placet.dy.sed Ray.sequēs z magis est amica litere ibi.§.pap.vbi videt̄ qđ teneat̄ heredibꝰ.dy.cauere.dy.Ibi.so.ibi.vel dicit̄ sed dic q2 ibi non cauet.de restituendo sed de coheredibus indemnibus z seruandis vt ibi.dyn.ibi §.matri.nā videt̄ qđ apud illum nō debeat remanere.dyn.In e.glo.in fi.sed contra.s̄.de annuis legatis.l.liberto.§.largius.z ĵ.si cui plus quā.per.l.fal.l.diuus.sed in illis nō erat reuersurūʒ ad heredem z ideo nō cauet minister electus:vel dic vt plenius dixi.d.§.largius.z.l.si pluribus in princi.de leg.j.per.dyn.z vbi glo.in fi.allegat si titio debet dicere si quis titio.

3 **Alio herede.** † Nudꝰ minister ad distributioneʒ electus alio herede instituto nō potest hereditaria bona vēdere ſʒ actionē habet pro legato ad alimenta relicto hic primo: itē cui legatur qđ testator vnius ꝑstabat ei debet̄ annuū z mēstruū qđ pcipiebat a defuncto viuete. hoc secūdo z vlt.Dy.z hic dicit̄ an possit distrahere z si nō pōt an possit petere:z dicit qđ potest illud qđ est cōuertendū in cau

sam alimentorũ residuũ nõ admittat ad gñale is cui relictũ est spãle q̃re qd si spãliter ꝓmisit posse vẽdere op.ꝙ non possit petere op.ꝙ repellat a gñali q2 assecut⁹ est spãle.vt.ĩ.e.l. alimẽta.§.basilice ꝛ collige arg.qd si testator reliqt fratribus minoribus ꝛ p̃dicatoribus centũ ꝛ alia centũ voluit distribuere inter pauperes xp̃i ꝛ opa pia inter priorẽ predicatoꝝ guardianũ minorum ꝛ ꝑ quosdã alios executores dubium est an predicatorib⁹ vel minoribus possit aliquid p̃stari de illis centũ relictis pauperibus ꝛ in opibus pietatis ꝛ videt qd nõ vt di.§.basilice.ꝛ.ĩ.eo.l.stichus. cũ filibus ecõtra qd sic lex ista.in fi.ꝛ.š. de annuis lega.l.titia.§.q marco vbi satis de hoc dixi ꝛ ad ꝯtraria dic qd locũ habet qñ speciale ꝛ generale relinquitur ob eandem cãm. Dy.Ibi quicqd qd de quantũcunq3.Ja.ibi.gaius seius cõmissarius simplex.Ja.intra fal.ꝛ detracta falcidia que habet locũ in alimẽtis.dy.vt hic patet ꝛ.ĩ.ad.l.fal.l.diuus ibi sed de super fluo.i.de relicto restituẽdo minus extra cãm alimentorũ l3 gloaliter exponat ꝛ male ẽm Dy.Ibi.ꝓbari nõ põt.s.qd ꝑ cõmissarium peti possit.vere eñ peti nõ põt vt.ĩ.ad trebel.l.lucius.§.meuia.Dy.Ibi fideicõmis.s.alimentorũ.Dyn.Ibi.qui.s.libertus.Dy.Ibi.acceptauit.i.frequẽter accepit.dy.In glos.qd si hoc ipsum ibi si qs ad declinandũ ꝛ.š.de rebus eorum qui sub tutela vel cura sunt.l.j.§.j.vbi de hoc dixi ꝛ.C.quando decreto opus nõ est.l.penulti.ꝛ ibi in glo.ꝛ mãdato.l.si vero non remunerandi.§.j.ar.in ꝯtrariũ est.l.ista.ꝛ.š.de sol.l.fi. Jacob. ꝛ tunc potest ponere manũ ad omnia bona hereditaria vt no.dicta.l. penultima quando decreto opus nõ est.de hoc no.in Speculo de instrumentorum editione.§.tunc aliqua.versi. sed an executor vltime volũtatis põt alienare ꝛ versi.seq. ꝛ plene dixi .C. de episcopis ꝛ clericis.l.nulli.ver.querit etiam.Jac.de are. ꝛ vide qd no.C.quando decreto opus non est.l.penul.in glo.i. probabiliter dici.s.qd caius possit illud petere ab herede.Dy.

1 ☞Heres tenetur subire onus legatario impositum.
2 Officium commissarij an transeat ad heredes.
3 Heredes mariti ẽm dotis quantitatem debent vxori alimenta prestare.

1 Cum vnus. †Onus legatario impositũ tenetur heres legatarij subire.hoc dicit Dy.Ibi.de hoc. š.e.l. solent.dixi vel sic cui prelegat ad alimenta deputata non est nud⁹ minister sed cui mandatur alimentorum distributio nudus minister est,ꝛ nullum cõmodum habere debet.Ray.ibi precipientẽ. i.ante partem capientem non vt simplicem ministrum sed vt legatarium ibi deficientium.scilicet libertorum qui dicat partem deficientium non restituet sed habebit ex causa prelegati ibi ob eam igitur speciem.i.pro pecunia predicta reuocanda.Dy.ibi. nec vtilis dabitur.scilicet actio coheredibus aduersus istu3 ad cõmunicandum pecuniam quam percepit.Dy.Ibi diuersa cã est eius ꝛ in iure ꝛ in facto.hic enim sic dixit volo a talibus heredibus meis libertis alimenta prestari quorum distributionẽ tibi cõmitto ibi diuisio non prestatur vt in precedenti casu ray. Et dic mandatur tanꝙ ministro non tanꝙ legatario.dy. Ibi nam ea res.i.diuisio alimentorum de qua dictum est.š. proxi. dy.Ibi momentaneã curam quia tacita ꝛ in momento expeditur distributio seu diuisio alimentorum.Dy.Ibi prebendorũ. puta sic dixit talis heres prestet alimenta libertis perceptis a coheredibus suis centũ vt in p̃io casu.Ja.ꝛ dic necessitas.s.imposita tanꝙ legatario de qua dictum est in princ.ibi oneribus menstruis,quando alimẽta sunt relicta ad tempus incertũ. ar. š.de liberis agnoscendis.l.fi.sed annua vt sequit quando ꝑpetua vel ad tẽpus certum ar.C.de epi.ꝛ cle.l.si quis ad declinandã.hoc no.Ja.de are.d.l.fi.de liberis agnoscendis ibi atq3 annuis:ꝛ sic nõ astrigitur cura momentanea.Dyn. Ibi astringit hoc est dicere repellit eos qui reuocare volunt dictã pecuniam vnde nõ solum patiunt damnũ sed etiam verecũdiã quia nõ audiũtur.Ray.in gl.onere enim finito in fi. sed cõtra.ĩ. de adimẽ. legat.l.alũne.§. ab heredibus.s3 ibi onus impositum erat finalis causa relicti hic impulsiua qd in dubio presumit vt.ĩ. de dona.l.ij.ꝛ ibi not.de vsufruct.lega.l.generali.§. duas filias.preterea hic onus aliquo tempore ceperat ibi nullo inter que multum refert:patet.š.de le.ij.l.si quis titio in principio et.l.si a filio.ꝛ.l.codicillis.in principio ꝛ ibi plene ibi ad perceptionem.i. ad aliud legatum.dy.Ibi haberet heres cui prelegata erat pecunia ꝛ onus alimentorũ impositum.Dy.Ibi domũ vnius heredis ad hoc.ĩ.de fideicõ.liber.l.nonnũ.§.cui per fideicommissum.š.de cura.furiosi.l.cui⁹ bonis.ꝛ mã.l.mãdato.§. distrahendorũ.Oid.ꝛ sumit ar.ex.l.ista qd iuramẽtũ fidelitatis prestandũ sit oibus filijs dñi ꝑ vasallũ q prestare tenet vt in vnib⁹ feudorũ de ꝓhibi.feu.alie.ꝑ Federicum.l. imperialem.§. ꝑterea. ꝛ ꝑ hoc.š.de vsufr.l.si cui⁹.§.fi.ꝛ.ỹ. sed si plures. ꝛ ibi in gl. vsufr. queãdmodũ casũ vsuf.§.fi.vel dic qd vni prestet noĩe omniũ3 s3 si nõ cõsentiũt tũc oibus ar.ĩ.de operis no.nun.l.stipulatio.§.q̃situm.de serui.l.vie.ꝛ fa.her.l.heredes.§.an ea.Dy.ꝛ qd vni tñ prestare teneat facit de opis no.nũ.l.de pupillo.§.si plurius.ibi de hoc dixi.ꝛ ꝑ hoc de exercito.l.ne in plures.videt expressum dicta.l.imperialẽ.§.ꝑterea ducatus.Et de hoc not.si de feudo cõtrouersia fuerit.c.oẽs filij.ꝛ de feudo hoc etiã dixi.ĩ.de ỹ.ob. l.ij.§.ex his.vbi de hoc in glo.ꝛ per cõsequens in fi.Dy.ꝛ videt
2 †qd officiũ cõmissarij nõ transit ad heredes vt.š.de tute.l.ante penu.vbi de hoc.ꝛ de cura.furiosi.l.cuius bonis:que sunt argu. contraria.s3 quidã dicũt aut hoc officiũ cõmittit vni ex heredibus ꝛ transit vt hic:aut extraneo ꝛ non transit vt in contrarijs s3 non video rõnẽ huius differẽtie ꝑ qua teneo cu3 dy.qd h nõ fuit electus vt simplex minister siue cõmissarius sed vt legatarius vt no.ꝑ dyn.ĩ.ꝛ.l.alimenta.ꝛ dixi.ĩ.e.l.a filio.Oldr.de hoc plene notaui.C.de epi.ꝛ cle.l.nulli ver.cõsueuit qri ad istud officiũ ꝛ in speculo de instrumentoꝝ editione.§.nũc aliqua.versi. sed si vnus erat tantũ.ꝛ ver.insuper querẽdũ est.sed ꝙ non trãseat est casus extra de testamẽtis.c.religiosus.c.j.li.vj.ꝛ ibi not. in glo.i.familiã ibi de bono genere.ꝑ hoc.C.de veteri iure enu. l.ij.circa mediũ.§.que omnia.vbi de hoc dixi.

Verbis. Citra fuerit heres in mora vel non si in vsuris sic hoc dicit.dyn.Ibi manumisso.id est manumittendo.dyn.Ibi in morã.scilicet cõmunem qd no.fuit interpellatum.dyn.Ibi oportet.i.vtru3 fuerit in mora vel non. Dy.In fi.s.principalibus.dyn.In glo.prima in fi.ꝛ facit.l.eo. l.libertis.§.dyn.In glo.scda in fi.ꝛ de annuis legatis.seruus.ꝛ de cõditio ꝛ demonstrationibus.l.si cui.Dy.item allegat iste. §.ad questionem si testator relinquit vxori aliquid annuu3 donec honeste vixerit sine viro ꝛ ipsa vixit honeste.x.annis deinde transiuit ad scda vota qd possit petere legatum pro.x.annis preteritis quibus honeste vixerit ꝛ pro hac.ĩ.e.l.libertis.§.manumissis.in contrarium facit.š.de procu.l.procula.sed responde vt no.in glo.dicti.§.manumis.Dy.

Alimentis. Iste casus non est alibi ibi pro modo. i.quantitate.Dy.in fi.oportebit enim ex hereditate ali.vt.š.vbi pu.educari debeant.l.qui filium.dy. licet Ray.dicit casum illum alibi non reperiri ꝛ tene lecturam.
3 h.ꝛ facit †quod heredes mariti qui tenentur prestare alimenta vxori vt.C.de rei vxoria acti.l.j.§.exactio.teneantur ea p̃stare ẽm quantitatem dotis quod est notandum:ꝛ vide in speculo qui filij sint legi.ver.in summa ꝛ ad id quod dicit de etate facit.ĩ.eo.l.alimenta.§.basilice.

1 ☞Damnatus in metallum admitti potest ad legatum.

1 Si cui. †Damnatus in metallu3 capit legatum hoc dicit.dicit ꝛ concor.ĩ.de cessio.bonorum.l.qui bonis.ꝛ vide quod notaui .C. de hered.institu.l.alimen.Executio etiam sententie nõ fit in stipendijs nisi in subsidiu3.C.de executione rei iudicate.l. stipendia.ꝛ damnato vel excõmunicato non sunt alimenta denegãda.xlij.di.quiescamus ꝛ.xj.q.iij.c.qm̃ multos ꝛ extra de app.pastoralis in fi.ꝛ ibi in glo.ꝛ vide ad hanc materia3 quod no.š.de arbitris.l.nõ distinguemus.§.satisdatio.item patri exuli ꝛ capto ab hostibus alimẽta.in auẽ.de incestis nup.§. si vero contigerit.col.ij.item damnatus in metallum dicitur simpliciter possideri in auẽ.de nup.§.quod autem prius ex legum ibi precedentium quibus fuit in penã metalli.dy.ꝛ quod dicit sequentium.s.post restitutionem.dyn.In glos.in fi.vel dic quod ibi cessauit causa finalis hic non:quia nec durante pena erat in ea causa qd alimenta relinqui nõ possent ꝛ debent vt.ĩ.de his que pro non scriptis habent.l.sed in metallum ꝛ dictum est.š. cũ ergo hic non cesset cã relicti nec relictũ cessare d3 in cõtrario cessat vero cã prescriptionis stipendiorũ ideo ꝛc.Dy.

Titius. Si testator legat libertis suis certã quantitatem nomine alimentorũ secundo obligat predia ex quorũ reditu vult alimẽta prestari:nõ.ob.hoc legatũ alimẽtoꝝ videt esse relictũ ad fructus prediorũ ex quorũ reditu vult alimenta prestari .h. d.Dy.Ibi quantitas in testamento determinata.dy.Ibi ꝛ si qñ.i.si aliquo tpe.dy.Ibi qz postea.i.posteriore pte testamenti Dy.in glo.h modus circa fi.ibi integra ꝛ nõ differẽda in sequẽtẽ annũ.dyn.In glo.vlti.ibi plus ꝙ natũ erit ꝑpterea hic erat annũ relictũ vt.e.ti.ex eo ꝛ de annuis legatis.l.legatum.§. vini. ꝛ no.d.l.cũ certus.dy.ꝛ facit cõtra id qd ibi dixit ista.l.

1 ☞Legatũ ab vno legatario cũ suo onere transfert in alium.
2 Uxor cui legata sunt alimẽta donec cũ herede morabit si heredis culpa nõ moratur nihilominus consequetur.

1 Gerosio. † Legatum ab vno legatario in aliū translatū transfert cū eodem onere nisi post fuerit sibi aliud impositum. h. d. Dy. in fi. sed ibi fiebat translatio in eandem personā hic in diuersam vnde ne ibi nihil operetur serui legatum operetur exonerationem oneris iniuncti sed hic in alium & sic cum onere fit trāslatio. Dy. & Jaco. de bel.

Imperator. Si testator relinquat alimenta libertis quādiu morentur cum filio suo nihilominus habent alimenta liberti ibi si ab eo discedant cum ipsis libertis ipse filius iure seruitutis vtatur. h. d. Dy. Et hec verba sunt. C. de leg. l. j. Et dic vt ibi plene not. & dixi ibi perpetuo. i. donec viuant liberti alimentati. Dy. sic exponitur perpetuo. i. donec. s. pro socijs. l. iij. ibi idem consultus. i. interrogat⁹

2 imperator. Et facit iste versi. † si testator reliquit vxori alimenta donec cū heredibus moraretur & heredes sint molesti vxori vel inhoneste vite & ex hoc nō vult morari cum eis qd nihilominus habere debeat alimenta. de hoc in speculo qui filij sint legi. §. j. ver. quid si dixit in testamento. itē facit ad aliam questionem maritus teneret alere vxorem cū eo cohabitantem siue habeat dotē siue nō vt. s. solu. matri. l. si cum dotem. §. si maritus & C. de neg. gest. l. quā in vxore. pone qd maritus est eidē multū infestus ita quod cū eo nō pōt cōmode habitare nunqd si recedat ab eo habebit nihilominus alimenta. iste ver. est arg. quod sic. Dy. de hoc no. in C. de his qui ad eccle. cōfugiunt. l. pe. in fi. & p hoc. j. de conditionibus & demonstratio. l. pater. §. socrus. & §. fi. p socijs. l. si ex conuentione. de le. ij. l. titia. §. si ea. de cōdi. et demon. l. si quesita. & s. de annuis leg. l. meuia. §. fi.

1 Instrumenta a tabellione cum imbreuiaturis confecta eo mortuo scdm eius consuetudinem sunt explicanda.
2 Seruitus predialis cum persona finitur.

Mela ait. Et male. Dy. Ibi reliquat simpliciter certū vel incertū tēpus non determinando. Dy. Ubi velit reling. i. velit interpretari relictum esse. Dy. Ibi varie q2 tpe testamenti minus tpe mortis plus vel cōtra. Dy. Ibi nouissima fuit. i. vlti-

1 ma vt. C. de cadu. tollē. l. j. §. in nouissimo. ¶ † Et facit ad questionē si tabellio cōfecit imbreuiaturas & apposuit &c. sicut cōsueuit apponūt qd eo mortuo. Si petantur exinde refici instrumēta qd illa vba etiā debeāt explicari vt cōtineant ea que sunt de natura cōtractus & fm cōsuetudinē tabellionis vt dictū fuit. s. de liberis & posthumis. l. gallus & inspici debēt alia instrumenta q explicauit ille tabellio vt scdm eius cōsuetudinē explicentur: & si sup hec fm diuersa tēpora tabellio habuerit varias cōsuetudines: qd seruet illa quā seruabat tpe mortis vt hic. Dy. Qd credo verū quo ad instrumenta confecta tpe illius vltime cōsuetudinis quo ad alia crederē seruari illā consuetudinē quā seruabat tēpore quo ipsa instrumēta cōfecit. Old. & p hoc bū facit. C. de vsu. l. de vsuris. Et de testamentis. l. iubemus. & de legibus. l. leges & cōstitutiones. & sic no. in alimentis pstandis attēdi cōsuetudinē testatoris tpe mortis. sed qd si testator dicat lego tales fructus fundi mei nūquid legatarius habebit p vno anno? tantū dic qd nō sed toto tpe vite sue ac si eidē vsufru. reliquisset vt. s. de vsuf. l. defuncta. §. vlti. & ibi in gl. qd est notādū.

Quidaz libertis. Ibi vt. i. sicut. Dy. Ibi cōsulebat de fideicommisso. s. aque vtrum esset vtile & quis esset eius effectus. Dy. Ibi res agi. i. qstio predicta tractari: & sic res ponit pro questione alibi ponit pro cā vt. C. de eden. l. is apud quem. vbi de hoc. & vide in alphabeto dictione rei appellatio. ibi vt sic fideicommisso aque Dy. Ibi quāto quis. s. fideicōmissarius. Dy. & facit. s. e. l. j. ibi nec videri mō rūdet tacite obiectioni. nā haustus aq de sui natura est pdialis ergo cū nō habeat vicinū prediū nō videt posse cōstitui. Dy. Ibi q in seruitute pdij. i. seruiture haustus aque q sui natura est pdialis. Dy. Ibi nō possessori. i. non dūo. Dy.

2 Ibi seruit⁹ psone. i. seruitus † pdialis q aliqñ cū psona finit vt q2 contēplatione psone relinquit. dy. Ibi inutiliter relinquitur qd sit seruitus predialis sed personalis. dy. Ibi vtēdi. nam ista oīa cū persona finiunt & ideo est ius quondā personale & cū psona finiendū cū contēplatiōe persone relinquat. Dy. In fi. q. d. non predio & ideo est quoddam ius persone qd cum persona finitur & non seruitus predialis. Dy. In glo. s. aliqñ ibi fm & pro rogerio est q2 nomen assumere dz ab eo cui debet vt. s. de serui. vrb. predi. l. j. item quia mutat naturam suā ergo & nomē. dy. et hanc approbat Pe. & de hoc no. s. de vsufru. l. si quis binas. C. de vsufru. super rubrica & in. l. pecoris in glo. allegata & s. de le. j. l. apud iul. §. si quis. in glo. scilicet seruitutes ibi vel vt non hec vera. dyn. In glo. vltima in fi. sed ius debitum actione personali. Dyn.

1 Mulier potest esse executrix vltime voluntatis.
2 Cibaria libertis a testatore legata non debentur pro tempore quo viuus non prestabat.
3 Testator si libertis leget que ipse viuus pstabat alimenta omnibus erunt debita.

Filio. Si legatarius agnoscat legatū dz agnoscere onus legatario adiectum item & heres legatarij. h. d. Dy. Ibi reliquerat que apud eaz remanere debebat. Dy. Ibi his verbis repete reliq

1 rat. Dy. facit. l. ista † qd mulier possit esse cōmissaria seu executrix vltime voluntatis & p hoc clare. j. de alimē. legatis. l. filio. §. mater. de hoc plene dixi. C. de episco. & cleri. l. nulli. versi. idem dicunt de muliere. & per Speculatorem de instrumentorum editione. §. nunc aliqua versi. quid de muliere & per Joan. and. extra de testamentis. c. religiosus. idem est arg. quod officium cōmissarij seu executoris transeat ad heredem & quod heres commissarij possit cogi distribuere & exequi quod tenebatur ille cuius est heres. de hoc dixi. s. e. l. cum vnus. & j. e. l. alimenta & pōt esse verū quando cōmissarius non fuit simplex minister sed sensit cōmodū a defuncto alias cōtra vt. s. de tute. l. tutela. & de cura. furiosi. l. cuius bonis. Ja.

2 Si testator. † Legat libertis cibaria que viu⁹ pstabat nō debent eis pro eo tempore quo viuus nō pstabat. h. d. ibi & his. s. mancipijs. Dy. Ibi semper. i. omni anno. Dy. Ibi delegata. i. missa. Dy. Ibi exponit s. de fun. instructo. l. predia. §. affini. ibi claudius pdicta cōfirmās & distinguēs. Dy. Ibi vrbanū qd pōt presumi si his indigebat in vrbano ministerio concubina vt. s. de vsu & habi. l. plenū. §. equitij. Ja. Ibi transferant. i. transferri voluit testatore p cōcubinā de ministerio rustico ad vrbanā. Oldra. ibi debebunt p toto anno. dy. In glo. j. ibi medicinā. est quedā villa comitatus boñ. i qua vadūt rustici ad flagellādū frumētū ad mercedē in glo. ab hac ibi pluralē numerū hec expositio non placet quia translatio cōcubine nō dz nocere heredib⁹. Oldra. & hec gl. pūctuauit post dictionem ab his sed potes punctuare ante & construere hoc verbum ad his cū verbo debebuntur & dices ab his s. ab heredibus testatoris. Oldra. ibi debeantur cū testator solitus erat omni tempore prestare ipsis alimenta. dy.

3 Titia. † Si testator legat alimenta libertis que ipse viuus pstabat tñ oībus alimēta debent. h. d. dyn⁹. Ibi quo viua ex hoc orit dubitatio. videbant eū hec verba restringere pcedēs vniuersale legatū vt. s. de leg. iij. l. ea tamē adiectio. sed rūde qd ibi verba sequētia erāt apta restringere precedēs legatū hic aūt nō q2 pdicta vba q viua &c. referūt ad alimenta seu cibaria & vestiariū tm & illa bñ restringunt vt debeātur solū que viua prestabat nō autē referunt ad psonas libertorū & ideo nō possunt restringere legatū precedēs vniuersale personarū libertorū ad quas nō refert qn omnibus libertis alimēta debeant tñ legata alimentorum bene limitāt & restringūt vt ea tantū debeant que viua prestabat quibusdā omnibus libertis omnibus tamē libertis talia alimēta debebunt. dy. Ibi qui rationib⁹ no. hic qd recurrit ad rōnes siue ad priuatā scripturā vt sciat quantū expensum est & quib⁹ libertis. p hoc. j. l. pxi. §. j. & s. de neg. gest. l. nesennius. Ja. de hoc plene dixi. C. de probatio. l. rationes in fi. non ob. j. l. pxi. §. j. in fi. vt ibi dicā in glos. scilicet heres in fin. so. bene restringit alimenta ad que refertur sed non personas libertorum ad quas nō refertur dixi in expositione textus & pro hoc. j. titu. proxi. l. si quis: & quod ibi notat. dyn. Uel fm Jaco. de bel. sol. vt in quālibet earum no. & s. hac eadem glo. dicitur. scilicet quod hic precessit signum vniuersale collectiuum scilicet omnibus. Jaco.

1 Officium commissarij transmittitur ad heredem.
2 Officium personale non transit ad heredem.
3 Clausula generalis non trahitur ad specialiter prouisa.

1 Alimenta. Ibi debeat. s. donec viuit. dyn. In glo. secunda in fi. & sic est argumē. quod † officium commissarij seu executoris vltime voluntatis transeat ad heredē ad idem. s. l. proxi. versi. idem quesijt. vbi de hoc dixi & l. cum vnus in princ. vbi etiam dixi: & de leg. ij. l. cum ita leg. §. j. sed argu. contra. s. de cura. furiosi. l. cuius bonis. & de tutel. l. antepenultima. & ibi not. & dixi & ad contraria omnia iura potes dicere quod non transit vt officium quia personale est sed vt quelibet personalis obligatio. dynus ac si dicat. dyn. quod si non est nudus minister sed cōmodum sentit ex volūtate defuncti quod tunc ad of

ficium cōmissarie est personaliter obligatus propter cōmoduꝫ
quod recipit a defuncto ⁊ talis obligatio personalis bene tran
sit in heredem ⁊ ita loquuntur.ll.ad hoc allegate.si autē est nu-
dus minister nullum cōmoduꝫ sentiens a defuncto ⁊ si nulla p
2 sonali obligatione astrictus est nisi ratione officij†tunc tale of
ficium est personale ⁊ non transit ad heredem sed cuꝫ persona
finitur:⁊ ita loquūtur alia iura ad hoc adducta ⁊ pro hac sol.
bene facit.s.e.l.pecunie.

Titis. Appellatione liberti continetur libertus liberti p
pter consuetudinem testatoris hoc dicit Dyn.ibi
publice.i.ad publicum.dy.Ibi.viua testatrix.dyn.Ibi nihilo-
minus lꝫ nō esset de numero libertorū testatricis sed paterni li
berti libertus.dy.In glo.vltima ibi pater.§.j.sed illa videt cō-
tra sed dic quod hic ideo debentur alimenta quod nō libertus
liberti paterni contineatur appellatione libertorū sed quia ex
consuetudine testatricis viuentis presumitur volūtas morien-
tis.vt.s.de vsufru.l.damnas esto.§.j.

3 **Basilice.** †Generalis clausula non extēditur ad ea
de quibus specialiter est puisuꝫ.h.d.dyn.⁊
de hoc vide qd dixi.j.de ver.obl.l.doli clausula ⁊ pro hoc.s.de
vul.⁊ pu.sub.l.coheredi.§.q patrē.vel dic clarius si legatū spe-
ciale ⁊ generale ob eādē cām relinquit nō pticipat generali is
cui specialiter est puisum ibi restituerentur.s.ipsa.x.dyn.Ibi ex
alio capite.i.in alia parte testamenti.dy.Ibi.hoc quoqꝫ.i.gnā
le legatū.dyn.opp.de.l.qui marco.s.de annuis lega.alias est.§.
sub.l.titia ⁊ dic vt ibi plene dixi.itē op.de.l.libertis.in prin.j.e.
sed dic qd ibi fuerūt verba vniuersalia p signū vniuersale om-
nibus hic indefinita inter q̄ ⁊ alia est differentia vt ptꝫ.s.d leg.
ij.l.quesitū.§.illud.⁊.l.heres meus.§.due statue.Ia.⁊ dixi ple-
ne de le.ij.si plurib⁹ vel dic vt.d.l.libertis.dicā.Itē nō ob.j.de
rebus du.l.fi.vt ibi no.Iteꝫ nō ob.C.de pigno.l.iij.qꝛ ibi gene-
rale erat de iure cōmuni hic de iure speciali.Item ⁊ ibi speciale
quo ad quid derogat generali vt ibi patet.Old.dic vt ibi dixi.

Qui societatem. Ibi petere possunt ab here
dibus mariti.Dy.In glos.
do lego hic cōmuniter habetur in textu.dy.⁊ iste est pulcher ca
sus ⁊ notabilis.

1 ☞ Legatum alimentorū relinqui potest non capaci.
2 Fratres minores qui nil proprij habere debent an possint iudi
cis officiū ad obtinenda sibi relicta.

a ℭ Seruos. a
Adde ang. 1
no.hūc tex.al
legantē in re
pe.l.eādē quā 2
C.de fideicō.

Seruos. a†Nō capaci pōt alimētorū legatū
relinq.h.d.ibi tēpli edificādi.dy.In
glo.vlti.ibi de annuis le.l.si quis posthumus. debet
dicere seru⁹ post.dy.In.e.gl.in fi.⁊ sunt p̄dicte .ll. et
ista in ar.† qd relicta religiosis qui possunt habere ppriuꝫ sicut
fratres minores p.c.exiui de paradiso.in clemētinis de vb.sig.
valeant ⁊ peti possint officio iudicis licet nō iure acti.quod ve-
rū est in distinctione in legato alimentorū vt hac.l.cū concor.in
alio legato videt distinguēdū vtrū testator sciebat vitium non
capacitatis an ignorabat p ea que no.s.de lega.j.l.apud iul.§.
fi.⁊.l.se.⁊ vide qd no.in Speculo de statu monachoruꝫ.§ j.ver.
tertio queritur.⁊ v.iiij.⁊ qd plenissime dixi.C.de sacrosan. eccl.
aut.ingressi.v.itē cōsueuit queri quid erit de bonis ingredienti
um.item no.ex textu ⁊ gl.q̄ incipit ⁊ sic serui qd heres pōt amit
tere dominiū rei legate licet legatario nō queratur.ↄtrariū no.
j.de regu.iur.l.id qd nr̄m.⁊ facit ad materiā.l.a titio .j.de fur-
tis.facit etiā hec.l.ꝙ legatū alimētorum valeat in psonā banni-
torū ⁊ p hoc de capitis dimi.l.legatum.

1 ☞ Legatum speciale alimētorū tollitur per generale.
2 Petere potest qs in libello ꝙ is qui ei annuatiꝫ aliqd debet cō
demnetur vt in futurum prestet.
3 Diminutio in testamento relictorum facta in codicillis nō per-
tinet ad alimenta in testamento relicto.
4 Sarcophagus quid sit ⁊ vnde dicatur.

1 **Libertis.** †Per generale legatum in cā ali-
mētorū vr̄ recessum a spāli in eadē
cā relicto.h.d.⁊ dicit Pe.qd h testator multiplicare
noluit ⁊ ideo liberti nō habebūt nisi ex vltimo:nam
legatū alimētorū nō est reiterabile.vt.s.de vsufru.l.dn̄s.§.j.⁊ sic
siue precedat gn̄ale ⁊ sequit speciale siue ecōtra nō debet nisi se
mel fm ipsuꝫ Pe.sed p hec nō rn̄det ad.§.basilice.s.e.l. alimen
ta.vbi speciale derogat de gn̄ali at hic ecōtra vn̄ teneas cū dy.
⁊ dic ad.§.basilice qd forte hoc ideo qꝛ hic erat signū vniuersa-
le.s.omnibus ibi indefinitū ⁊ hec solu.est expresse.j.e.l.stichus.
in prin.dic ergo qd hic in diuersis voluntatibus erat relictū ibi
in eadē.dy.sed q̄ est rō dic ꝙ nō est verisimile qd in eadem vo-
luntate voluerit se corrigere sed in diuersis sic ar.j.de condi.⁊
demon.l.nā ad ea.⁊ qd ibi no.tho.vlterius q̄ro an si vni primo
in vna voluntate speciē in alia alteri gen⁹ an videar ademisse
speciē primo legatam:⁊ est hic ar.cōtra.s.de lega.iij.l.vxoreꝫ.§.
codicillis.vbi primo speciē in codicillis vni.scdo genus in epi-
stola legauit alij ⁊ tn̄ generi p speciē derogat.dy. hanc probat
nec ob.hec lex.qꝛ hic loquit qn̄ eidē speciale gn̄ale fuit relictum
aliud qn̄ vni gn̄ale alteri spāle vt in q̄stione nr̄a supponit ⁊ ptꝫ
dicto.§.codicillis vbi de hoc dixi ⁊ plenius.s.de fundo instru-
cto.l.quesitū.§.penul.⁊ de regu.iur.in toto ⁊ p Dy.e.ti.c.gene-
ri.lib.vj.ibi legauerat ⁊ sic erat speciale legatum ⁊ habito respe
ctu ad id qd sequit.Dy.Ibi ⁊ ex codicillis libertis testamento
manumissis in quibus erāt alimēta relicta.Dy.Ibi.

Manumissis. Testamento. Ibi si cū matre ea-
dēqꝫ filia testatoris herede.Oldr.
Ibi dedit filius.Oldra.vel pater primus test ator.Dy.Ibi ces
sarēt.i.heredē nō interpellarēt.Dy.Ibi sed ⁊ filia soror filij pri-
2 mi testatoris.Oldra.Ibi quā futuri ar.†qd qs in libello possit
petere qd ille q ei annuatiꝫ aliqd dꝫ cōdēnet vt prestet in futu-
rū.p hoc.C.de fideicō.l.j.⁊ ibi de hoc vt no.de iudicijs.l.nō quē
admodū.Ia.In glo.vt qꝛ steterūt in fi.⁊ ideo facili⁹ vr̄ ibi pre-
teritorū remissio quā hic.Dy.⁊ ↄcor.ad.§.s.e.l. cū vnus.§.ver-
bis.itē facit iste.§.qd existentia cōditionis cōstituat quē in mo-
ra sine alia interpellatione sicut existentia diei in.l. magnā ⁊ p
hoc.s.de vsu.l.euictio.in contrarium quia existentia conditio-
nis purificat obli.s.qui potio.in pign.ha.l.potior. sed in pura
obligatione opus est interpellatione vt.s.si certū peta.l. quod
te sed quod existentia conditionis ⁊ obligatio pura nō equipa
ratur facit.s.ad sil.l.j.§.serui.⁊.C.de fideicōmis.liber.l.iij.de ista
questione vide qd no.⁊ dixi.j.de verbo.ob.l.ita stipulatus.

Ab heredibus. Ibi consecuto per aditionem
hereditatis factam ab vno de
heredibus scriptis.arg.j.de ma.te.l.testamēto.Dy.Ibi statim
mortuo seio.Dy.Ibi placet comparandum ergo determina-
ta est prima questio.s.ꝙ comparanda sit.Dy.Ibi tempus ces-
sisset.i.quo seius peruenisset ad.xxv.annum si vixisset.Dy.In
glo.vt ad heredem in fi.huius glo. respicit ius nouum vel si re-
spiciat antiquum ponit veram opi.quod etiam iure antiquo le
gatarij habebāt tacitā hypothecam vt dixi.j.vt in posse .leg.l.
is cui.§.postꝙ in glo.imo videtur ibi de leg.j.l.si cui. nā in con-
trarijs adiecit vt conditionem hic vt simplicem dilationem. in
dubio autem presumo conditionem arg.s.de leg.j.l.si quis a fi
lio circa prin.⁊ dicta.l.si ita scriptū.de manumissis testamētis.
Dy.vel in contrarijs illa verba cōditionis respiciunt personā
legatarij,hic heredis.Ray.sed verior est sol.glos.

Posthumus. Casus pulcher ⁊ prima facie rn̄de
retur contrarium sed fauor est ali
3 mentorum.†diminutio relictorū in testamento facta in codicil-
lis non pertinet ad alimenta in testamento relicta nec ad lega
ta in codicillis vel tabulis pupillaribus relicta. h.d. ⁊ concor.
s.de annuis leg.l.titia in princi.ibi patre ⁊ matre repete institu
to.Dy.Ibi peto ab his legatarijs vel fideicommissarijs.Dy.
Ibi pupillari substitutione inpuberi filie iam nate.dyn.vel dic
posthumus ibi libertas dedit.i. dandas reliquit a substitutis
pupillorꝫ.Dy.Ibi eo amplius.l. vltra id quod erat in testamē
to relictū.Dy.Ibi in numero ⁊ dic.in pecunia numerata.Dy.
Ibi dari voluit ab eis pupillariter substitutis ⁊ sic in tabulis
pupillaribus legatum relictum in testamento libertis impube-
ribus duplicauit preter legatum alimentorꝫ ibi de restituēda.
i.retinēda.vel dic restituēda a legatarijs.Dy.Ibi non videri ⁊
hoc propter verba testatoris si quid in testamento ⁊c.Dy.Ibi
deducta tertia que erat filio prestanda.Dy.Ibi legatorū illis
libertis impuberibus relictorum.Dy.Ibi computari debeat
pupillari substitutione effectum habente.dy.Ibi quibus codi
cillis.dy.Ibi legatorum relictorum in testamento.dy.Ibi inte
grum alterū tantum.dy.Ibi deberi integrū ergo duplicatū:nō
aūt due partes tm̄.dy.duas ergo q̄stiones determinat in hac
litera integrū deberi.s.substitutis vtrū debeantur integra.x. mi
lia diminutione facta ppter diminutionē priorum decem ⁊ re-
spondet qd sic.itē vtrū ex illis scdis deceꝫ deducat tertia,dāda
filie ⁊ rn̄det qd nō.Oldr.in glo.⁊ sic alimenta no.glo. istā qd le
gatū annuū presumit ad alimenta relictū ⁊ ad hoc.j.e.l.stichus
in tertia glo.in glo.al's eīn ibi lex .j.§.j. imo filius etiā olim adi-
re poterat ante aperturā testamēti vt ibi ptꝫ ⁊ vide qd not.j.de
bonorū pos.l.in bonorꝫ.in ea.glo.in fi.al's esset testamētū inuti-
le ⁊ sic nō deberentur legata iure isto rupto testō.s.de liberis ⁊
posthumis.l.inter cetera bonorum in gl.vlti.in fi. duas ex pre-
dictis questionibus soluit in litera dum dicit respōdi integrū
⁊c.aliam soluit ibi rn̄di non videri ⁊c. vbi dicitur qd relicta in
testamento diminuunt preter legatū alimētorꝫ eorꝫ fauore.In

aliis duabus qstionibus.s.de relictis in codicillis i tabulis pupillaribus que nō diminuunt est ratio q2 testator dixit qd fieret diminutio relictorū in testamento z sic nō refertur nec porrigitur ad legata in codicillis vel in tabulis pupillaribus.

4 **Libaria.** Ibi ad sarcophagum sepulchrum Dy.†.z dicit a sarcos qd est caro.z phagin qd est comedere quod ibi caro hominis a vermibus comeditur z cōsumit.ita no.s.de religiosis z sumptibus funerum.l.funeris sumptus.vbi est aliud vocabulum vnde in epitaphio boetij super sepultura dicitur scriptum.Hoc in sarcophago iacet ecce boetius an.ibi.quotannis.i.singulis annis.Ibi ad heredes accesserit z sic videt quod heredes possint licentiam concedere quod ab ipsis recedat quod est notandū.Ia.z nihilominus legatuz percipiant z pro hoc facit glo.vlti.z.j.l.priori.

Testamento. Qui abest ad tempus ab esse nō videt.h.dicit ibi acceperat.s.anteq abesse cepisset.dy.Ibi non acceperit z sic nō videbant deberi vt.s.e.l.mela.§.sed si alimēta.ibi cur nō.s.debeant subaudi nō video q2 aberat ad tempus vnde abesse non videbat vt dixi in summario z no.nouuz modū rñdendi quē sepe sceuola facit vt dixi.s.de fundo instructo.l.seie.§.predia.itē allegat hec lex q2 cleric9 absens de licentia episcopi vel capituli debeat habere quotidianas distributiones.pro hoc.s.e.l.filio.§.f.s.prior.l.C.de priori.sacro.script.j.hac.l.§.fi.li.xij.z de hoc vide p arch.de cleri.nō resi.c.j.lib.vj.

1 Legatum speciale derogat generali.
2 Legato finito finitur onus ei adiunctum.

1 **Stichus nutricis.** † Speciale legatū gnali derogat.h.d.dy.Vel clari9 cui specialiter legat ad alimēta ad aliud generale legatū alimentorū nō admittitur.h.d.Et dic vt dixi plene.s.de annuis legatis.l.qui marco alias est.§.sub.l.titia.Oldra.ibi dari volo pro alimentis.Dyn.Ibi interpositas nominibus quorūdā aliorū legatariorū quibus aliqua alia legata relinquit lz glo.aliter exponat ibi prestabat.i.legauit.Dy.Ibi alio capite.i.alia parte testamenti.Dy.Ibi pter suū legatum.i.sibi specialiter relictū dy.Ibi percipere possit ex gnali legato alimentorū.dy.Ibi q ei.s.reipu.Dyn.ibi his quoqz cōtubernalibus z liberis eius.dy.In glo.s.legauit eidem sticho.imo libertis ɔturbernalib9 alias nulla dubitatio esset cū idē in speciali legato qd in generali.Oldra.in glo.quando illi decem ibi.l.qui marco.quia hic vtrūqz ob eandē causam ibi vero simpliciter vtrūqz vel ob diuersas causas vt ibi plene dixi in glo.cū alias in fin.imo dic q cū hic separauerat stichum ab aliis libertis nō videt velle qd ei debeatur legatum a republica q tenet eis pstare quod remouet hec lex fauore alimentoz z vltime voluntatis.tho.vel dic quod eo ipso quod legauit eos pater videt eis dedisse libertatem vnde non debent habere alimenta sicut ceteri liberti:vel dic q leges cōtrarie loquuntur in his qui certant de lucro quibus minus fauetur.

2 **Titia.** †Finito legato finitur onus legato adiunctum hoc dicit Dy.Ibi heres ad quē redit vsufr. consolidatus cū ppietate.dy.Ibi finito vsufru. pstari solito.nam tunc prestabitur non simpliciter sed cū determinatione q sequitur.dy.In glo.videt ibi.l.titia vbi est idem tex.qui z hic.Old.

Mater Ibi paruisset q2 stetit cuz filio qdiu vixit.Et vide quod no.z dixi.C.de legatis.l.j.l diarijs in glo.j.in fi.imo est contra sed dic vt ibi no.

a **Ui alimenta.** a Ibi an omnia.s.cū nō constat de voluntate testatoris.dy.Ibi modus.i.quantitas.Dy.Ibi charitate subaudi z dignitate vt.s.de vsuf.l.sz z si quid ɔ.macipiorū.z vide qd no.in Speculo q filij sint legitimi.tit.fi.v.z in summa.z ver.se.in glo.al's saltē re ibi cūsvnus in prin.z.§.fi.op.qd nihil operet designatio rei vt.s.l.lucius.sed primo ibi simpliciter reliquerat arg.s.de le.j.l.quidā.vel ibi quantitatem nō expressit sz rē ex cui9 reditib9 deberet prestari.Dy.in eadem glo.in fi.sed ibi de qualitate hic vero de quantitate reuocabat in dubiū.Dy.vel so.ibi.vt no.z de le.j.l.si seru9 plurių.§.fi.Iac.

Qui fratris. Vineas illis libertis quibus tenebātur alimenta prestare z dic reliquisset animo compensandi z hoc constat alias secus vt.s.de leg.ij.l.creditoris ibi obligatione.i.obligatione qua tenebatur ex testamento fratris.Dy.Ibi id omissum fuisset.i.si heredes non liberauerunt.Dy.Ibi ex testamento.s.priori z qd subijcit agerent:scz ad alimenta.Dy.Ibi prelegandi.i.compensandi z sic non restringit legatum:z ideo proprietas vinearum non solum vsufru.videtur legata libertis z ad eos pertinet in gloss.vlti.in fin.

imo illa est contra sed dic quod hoc ideo est q2 precesserat obligatio ex qua testator erat astrictus ibi non.

1 Generi per speciem derogatur quando vni genus et alteri species legatur.
2 Alienatio voluntaria rei legate extinguit legatum.
3 Proprietas vxori donec viuit debetur que domina et vsufructuaria relinquitur.
4 Accessorium sequitur principale.
5 Meum dicitur quod vendicare possum.
6 Obligatus ad quantitatem soluere potest estimationem.
7 Lecto legato debentur apparatus quibus vtebatur festiuis diebus.

¶ De auro z argento mūdo ornamentis vnguentis vestibus vel vestimentis z statuis legatis. Rubrica.

1 **Super rubrica.** Ista rubrica singularis ē et tractat de pluribꝰ speciebꝰ vt in ea ptz.†si vni legaret genꝰ alij species.generi per speciē derogat.z enumeratio quorūdā indiuiduorū speciei restringit genꝰ vt nō cōprehēdat alia indiuidua eiusdē speciei.j.e.l.j.an legato certo pōdere argēti possit solui pecunia numerata z ita aliud pro alio.eadē.l.§.cū certū.verba futuri tēporis restringunt ad tempus mortis.z empta post mortem testatoris non cedunt in legatum.j.e.l.qui tibi.legatum relictum vxori racite reuocatur per diuortiū.j.e.l.vxori.legata purpura vxori debetur sibi empta viuo testatore.j.e.l.cum quidam.empta post mortem testa-
2 toris non debentur legatario.j.e.l.apud pamphilum.†alienatio voluntaria rei legate vel eius in aliam formā translatio extinguit legatum.j.e.l.seia.legatum statuarum fiendarū in publico valet.j.e.l.lucius.pronomen demonstratiuum meum non est adiectum verbo futuri temporis z adiectum vniuersitati rerum restringitur ad diem testamenti.j.e.l.si ita.z quādo inspiciatur tempus testamenti vel tempus mortis z an presens tempus contineat futurum vel econtra.satis plene.z qui iurat seruare statuta an referatur ad futura.z qui adiurat beneficiū in ecclesia an intelligatur de futuro.z qui remittit vsuras an intelligatur de futuris:z qui legat fructus predij.an intelligatur de presentibus vel etiam futuris.si relatio non pōt fieri ad omnia illa.ad que fieri potest salua ratione recti sermonis.i.salua bona grammatica.j.e.l.plautius.z an sit bona grāmatica quādo adiectiuū puralis numeri refertur ad substantiuuz singularis numeri.legato pondere argenti potest solui pecunia.j.e.l.cum certum.falsa demonstratio adiecta generi vel vniuersitati vitiat legatum sed adiecta certo corporali nō vitiat.j.e.l.quint9.z ex hoc colligit sol.brocardi an falsa demōstratio vitiet vl nō.relatio fit ad proxi.z species non astringit genera precedentia j.e.l.si quis legauerit.imagine legata si heres eaz abradat z tabulam soluat non liberatur.j.e.l.imaginem.Quid cōtineatur ap.mundi ornamentorū z vxoris cā paratoruz.j.e.l.vxori z qd parata cā famule debentur vxori z ita paratus cā famuli videtur paratū cā domini:z an legato vxori lecto debeatur apparatus lecti.legata statua debet brachiū ei adiectū.vt.j.e.l.si sta-
3 tuā.vsufru.sumit nō pprie sed p quadā vtilitate:† z facit qd si vxori relinquatur domina z vsufructuaria qd debeatur sibi pprietas donec viuit.legatum relictū filie per matrem a patre videtur extendi ad tempus existentie sui iuris.j.e.l.filio.si gemma legetur ex annulo de ipso eximitur z prestatur.j.e.l.si gemma.et quid sint emblemata.legans rem suam tanq legatarij propriam tenet legatum.z legans quicquid ex testamento suo ad vxorem peruenisset non videatur legare res proprias vxoris.j.eo.l.qui vxori.z facit si testator dixit quod filij recognoscerent rem aliquam in feudum a titio quod licet non esset titij videatur eam ei legare.legans multas species videtur legare eas solum que reperiuntur in eius hereditate non alienas.eadem l.§.mulier.auro vel argento legatō quid debeatur vide.j.eod.l.cum aurum z.l.seq.z an z quando indefinta equipollet vniuersali.quid debeat argento legato.j.e.l.z si non sint.§.argento.z an inceptū habeat pro completo.argentum escariuz quid
4 sit eadem.l.§.si cui z depanitio.† accessorium sequit principale z accessorium accessorij.z dicitur accessorium quod est alterius causa paratum.eadem.l.§.perueniamus z differentia est inter gēmas lapillos z margaritas z qd nō attendit que res sit preciosior sed que cuius causa parata si vni legatur species alteri genus z sit aliqd indiuiduum se habens cōiter ad vtrūqz debetur legatum generis.j.eodem.l.in argento.§.vnguentis.quid contineatur ap.vestimenti z ap.vestis.j.eo.l.vestimētū z.l.seq.

a ¶ Cui alimēta. Ista.l.venit limitāda singulariter i casu.l.si vnꝰ.§.alimentis.s.e.

z qd vir nõ potest vti veste muliebri siue vituperatione, z an p hoc sit infamis infamia facti z an repellatur a testimonio que cedant vestibus.j.e.l.argumento.z culcitre debeant legatis vestibus de mundo ornamētis mulieribus spectat id ad qd principaliter est res parata nõ per cõsequētiā.j.e.l.quāuis quid debeatur auro vel argento facto vel nõ facto legato.vt.j.e.l.quin
5 tus.† meū est qd vēdicare possuz nõ qd mihi debetur.e.l.§.argēto z an in obligatione me orū bonorū veniant nomina debitorz a quo remouitur diffinitio z diffinitū.e.l.§.cui aureum.diffinitio negatiua nõ est propria fm philosophū.eadem.l.§.fin.quid debeatur legatario cui legatū est argentum vsus testatoris cā paratum.j.e.l.cum in testamēto qd sit accessoriū vel principale probatur per vsum z consuetudinem patrisfa.j.eo.l.si qñ. z ibi de probatione per visum oculorū z.l.pediculis.§.neratius.z dictio seu auget non distinguit.vt.j.eo.l.si quis ita.z ibi de hoc. habens lancem maximā minorem z minimā z legans minorez videtur mediam legasse.j.eo.l.qui lancem.quid debeatur auro vel argento facto.j.eo.l.pediculis in prin.z.§.j.in incertis non certis locus est coniecturis.eadem.l.§.argento.ap.argēti escarij continetur qd habebat testatrix causa negociandi.eadem.l. §.Item cum quereretur.si testator legat primo genus deinde enumerat species non restringitur legatum generis quia verborum multiplicatio nihil operatur.eadem.l.§.labeo.z an verba superuacua aliquid operentur.quid sit mundus muliebris. eadem.l.§.si.vsus patrisfa.non natura vestis distinguit vestem muliebrem a virili.j.e.l.inter vestem.si vir legat vxori omne aurum suū an sibi debeatur qd marit⁹ habebat apud aurificē.vel quod sibi p stip.debeat.j.e.scribit z qd dictum testis potest esse p parte falsum z p pte verū si testator alienat partem rei legate an debeat legatario.eadē.l.§.idē scribit.z qd hec dictio est:p
6 sentis tpis est.† g tenet ad quātitatē pōt soluere estimationem z sic aliud p alio.j.e.l.titie z.l.titia.§.j.z qd cū amicis debemus viuere sine mendacio.poculo legato:si in hereditate non est sed alia vasa potatoria pōt vnū ex illis eligere.j.e.l.seie.z precedentia nõ restringi p sequentia vel substantiuū p adiectiuū.ornamētorū ap.qd ptineat.j.e.l.ornamētorū.z qd clerici nõ debeāt vti vestib⁹ delicatis vl ornamētis:z qd error heredis nõ mutat ius z qd positionibus iuris nõ est respondēdū z de vestib⁹ aduocatorū z alioz relictis speciebus intelligit de illis q̄ in hereditate reperiunt.z de ceteris cauēdū est si reperiant si heres iussus est facere signū dei in aliq̄ ecclesia, z ibi nõ fuerit signū nisi argētū.e.l.§.fi.z facit si legat calix fratrib⁹ mioib⁹ qd debeat de argēto:z an legatū ad vnū vsuz possit in aliū cõuerti:mūdo muliebri legato qd debeat j.e.l.si vxori.relicto argento qd domi erit cū moriar debet etiā illud qd esse solebat. e.l.§.j. z facit qd solitus tenere equū incidat in penā si nõ iuit ad exercitū. legato argento viatorio intelligit de viatorio tpē testamēti.j.e.l.medico z facit si auus iussit cõicari dotes vxorum z matrū z post testamentū vendicata est aliqua res materna an debeat cõmunicari argento balneario vxori legato.z etiā illud quo vtebat diebus
7 festiuis debet.e.l.§.j.z facit † qd legato lecto debeant apparatus quibus vtebatur diebus festiuis.si mulier legauit omnia ornamenta z iussit cū aliquibus ex eis se debere sepeliri si cum eis non est sepulta debentur legatario.eadem.l.§.fi.

a ¶ Cū quidaz Adde ad intellectū hui⁹.l.bar. z qd dictū est in apostillis i.l. si ita j.eo.

1 ☞ Genus restringit si aliqua indiuidia speciei enumerent.

b ¶ Si ita esset. Adde limitatioñē isti⁹.l.p Bar.in.l.cognatis.j.de re.du.z in.l.placet.ff.de lib.z post hu. Jo.de imo.in.c.indicante.de testa.

Si alij. Si vni legetur genus alteri species generi per speciem derogat. † Item enumeratio quorundam indiuiduorum speciei restringit genus vt nõ comprehendat alia indiuidua eiusdem speciei ibi vestimenta z sic genus.Dy.Ibi muliebris z sic species.Dy.Ibi in mūdo esset quod mulieri cedit.Dy.Ibi.due statue marmoree z sic indiuidua speciei q species esset si dixisset aliquā speciem marmoreā nõ designādo eā in glo.s.de argento in fi.vt.s.de peculio legato.l.seruo z op.vt ibi de ista materia plene dixi.s.de annuis legatis.qui marco.al's est.§.sub.l.titia.z de fundo instructo. l.quesitum.§.penultimo.

Cum certum pondus. Al's cui et melius z dic pondus in genere non reposito sub certa specie z sic cessabit glo. in glo.sic.j.e.l.in fi.vel dic latius aut debet genus z soluitur quantitas:z tūc aut habet causam lucratiuā z habet locū qd hic dicit aut onerosam z tunc loquitur.d.l.si quis argentum z.l.paulus.aut debetur quātitas z soluit quantitas sed in alia forma z tūc similiter loquit z no.d.l. paulus. an debet species z soluit quātitas z soluit species z tunc habet locum.d.l.eum a quo.C. de sol.z dic plenissime de ista materia vt dixi.s.de.leg.j.non amplius.§.fi.z.l.seq.z no.per doctores.d.l.eum a quo.z.s.si cer.petã.l.ij. plene dixi.

1 ☞ Uerba testatoris futuri temporis non extenduntur vltra tēpus mortis.

1 Qui tibi. † Uerba futuri temporis ad tēpus mortis restringuntur z vltra nõ extēdunt.h.dicit z idē dicit.j.e.l.apud.ibi.parata erūt z sic est verbū futuri tēporis z ideo ad tēpus mortis refertur z per hoc non ob.j.eo.l.si ita.quia ibi non erat verbum futuri temporis z ideo quidam hic habent erāt in litera z male.ibi deinde post mortem.s.mariti.dy.Ibi ea verba,scz parata erunt de quibus dictum est.s.dy.Ibi.inefficax quo ad omnia etiam quo ad empta ea viua.dy.Ibi.prius decessit quā pararentur.dy.In fi.z empta.post diuortium z idem si antea cum videantur reuocata nisi bona gratia diuortiū intercessit.vt.j.l. sequenti.que cum ista continuatur.dy.

Uxori. Ibi nõ deberi eius cā parata.dy.Ibi per cussus distinguens quo dictū est simpler ibi facta questio est.i.vtrum videatur reuocatum legatuz secuto diuortio vel non.dy.In fi.eo casu quo diuortiū bona gratia fit vt.s.de dona.inter virū z vxorē.l.z io. Dy.quod verū est iure isto.hodie eñ tale diuortiū fieri nõ pōt in aut.vt liceat matri z auie.§.quia vero.

a Cum quidam. a Ibi viuo eo.s.marito facit.s.e.l.ij.z.j.l.px.ibi emisset etiam post testamentum fm Ray.

a Apud. In hoc differt a.l.ij.s.eo.quia ibi vir vxori legauit hic vxor alteri.

1 ☞ Alienatio voluntaria rei legate legatum perimit.

1 Seia. † Uoluntaria alienatio rei legate vel trāsfusio eiusdē i aliā spēz adimit seu extinguit legatū.ornamētū quoddā est de lapidib⁹ ptiosis puta vna corona ibi soluit z dissoluit ibi reliquit vt puta quia alienauit.dy.Ibi in aliam speciem.i.in formā.dyn.Ibi nam quodāmodo eo ipso quod in aliam speciem transfert.dy. Ibi vt interim omittam color rhetoricus q appellat preoccupatio qñ dicit quis se omittere quod exprimit.sic extra de renūciatione.c.nisi cū pridē.§.verū si ppter.Jaco. Ibi voluntas legantis dy.In glo.vltima ibi.l.legata.§.penul.hoc est contra sed dic vt ibi no.dy.In.l.seruū filij.§.ij.sol.vt ibi no.Jaco.in eadem glo.in fi.so.vt hic videt desijsse res extare cuz facta est accessio alterius vt.d.§.si tū.instituto de rerū diuisione dy. vel secundū Jacob.de bel.z idem est effectus ibi species retinuit suā speciem siue formā hic fuit in aliā formā transl.ata z ideo volūtas mutata fuit.Jaco.item cõtra.j.e.l.statuā sed dic vt ibi dixi z vide quod no.j.de vsufru.l.sequitur.§.si ex lana.

Lucius. Ibi imagines.i.statuas non eñ p prie dicūt imagines vt no.C.d sta tuis z imaginibus.Jac.ibi intelligi enim hec est ratio quare valet legatum.Old.

1 ☞ Legans res suas solum videtur presentes legasse.
2 Bonorum oīm nomine veniunt tantū presentia.
3 Tempus mortis spectari debet in dubijs.
4 Transactio non extenditur ad non cogitata.

b Si ita esset b legatum. Pronomen demōstratiuum meū verbo presentis tēporis z vniuersitati rerū adiectū restringitur ad diem testamēti.h.d.dy. Uel
1 sic † qui legat res suas videtur legare solum presentes quas habet tempore testamenti z non futuras quia verbum presentis temporis non porrigitur ad futurum.h.d. Et pro declaratione huius materie vide questionem disputataz per dominū philippum de fuscaris que incipit quidā fecit.z qd notaui.j.de verbo.obli.l.si a colono z.e.t.l.si stipulatus fuerim.§.j. z de verb. significa.l.verbum oportebit z.l.verbum erit.Et.C.que res pigno.ob.possunt.l.fi.in fi.in hoc legato intelligit legare eas vestes z seruos qui sunt in vsu suo.Et non alios vt.s.de lega.iij.l. cum sue.et.l.suos seruos z.l.nuper.† et not.hanc.l. si quis ven
2 dat vel donet mihi bona sua intelligitur de presentibus nõ de futuris.argu.contra.C.que res pigno.ob possunt.l.fi. Jac.vbi de hoc dixi in glo.vlti.ibi.l.iul.§.pe.iste.ll. nihil concludunt de proposito glo.scilicet quod futurum non contineat presens sed verum est quod glo.dicit per.l.de verbo.signifi.l. nomen filiarū interdum aliter accipitur.vt.j.de verb.signifi.l.verbum erit.sed dic vt ibi z.l.verbum oportebit. Jaco.z Dy.Ibi.l.fi.sol. ibi qz hic versaretur damnum in diminutione substantie ibi non.dy. Et eodem modo responde ad.l.si seruitus.s.de seruit. vrb.pre. nec ob.

nec ob.l.nō modū.C.de seruituti.ꝛ aqua.vel agit de magno ṗ-
iudicio.s.de rebus principalib⁹ ꝛ futuris in.l.si seruitus.agitur
de accessorio.s.de futura fenestra.ꝛ facit de damno infec.l.dam
ni.§.si is.ꝛ eodē modo rñde ad.l.qd in rerum.§.si quis.ꝛ.l.si qs
ex toto.in ṗn.de le.j.ꝛ ad l.cū fund⁹.de le.ij.nec ob.s.de fundo
instru.l.si mācipia.ꝛ.l.luci⁹ vt ibi no.ibi apparet so.in fi.ipsi⁹.l.
propter verbum seruandi ibi a testatore expressuz vbi vxorē.§.
testamento.ꝛ hec cōcordat cū ista q2 expone relinquerētur.s.tē-
pore testamenti.Dyn.ibi aurelius.§.testamento.ꝛ hec concor.
dy.vt ibi no.ibi ꝛ.l.si quis societatem.so.vt ibi primū contrariū
dy.vel ꝼm Jac.de bel.hic in legato ibi in societate:ꝛ est rō quia
ibi cōtrahitur ad lucrum ꝛ questū captandū.vel dic qd ibi fuit
actū expresse vel tacite societatis.nā vt not.d.l.in fi.Jac.ibi quo
ties.§.fi.sz ibi extabat area q̄ est maxima pars dom⁹ vnde ibi
spectabitur tempus testamenti sicut ꝛ hic q2 area fuit in bonis
tēpore testamēti.dy.ꝛ Jac.de bel.ibi pater.§.fidei so.ibi q2 ibi
verbū futuri tēporis extendit ad tēpus mortis.vt.s.e.l.ij.Dy.
hic erant verba p̄ntis tēporis ibi quo ad illud edictum in quo
pretor locutus fuit per ꝟba futuri tēporis:hic testator per ver-
ba presentis ibi.l.tutoribus.sz illud ꝑpter dictionem tunc que
temporis extremitatē denotat vt.j.de cōditio.ꝛ demō.l.iiij.§.j.
dy.ꝛ iac.in fi.sz ibi propter augmentū ꝛ diminutionē ꝛ naturā
relicti q2 vni mō plus mō minus p̄stabat inspicitur tp̄s mortis.
dy.ꝛ vide in speculo q filij sint legitimi ꝟ.qd in premisso.sed pōt
fortius omnibus obiectionibus obijci q2 vniuersitas est legata
ergo inspicitur tēpus mortis.vt.s.de lega.j.l.grege.de lega.iij.
l.peculiū.de fundo instructo.l.lucius ꝛ quādo dies lega.ce.l.si
fundus.sz forte hic operatur ꝑnomē meū vt.j.e.l.medico in ṗn.
ibi de hoc dixi ꝛ hic innuit litera.dy.vl' dic vt dixi.d.l.luci⁹.sz cer
te.i.d.l.luci⁹.peculiū est ꝑnomē q2 ibi testō2 legauit familiā suā
nisi dicas qd ibi ꝑnomē suā nō fuit ibi adiectū a testōre sz a iu-
recōsulto sz tūc obst.vr̄.s.de leg.iij.l.qui habebat.§.fi.vbi testō2
dicit lego fundū meū vti est.i.fundū meū istructū:ꝛ tn̄ q2 est vni
uersale legatū cedit qd postea adiectū est vt.d.l.luci⁹.de fundo
instructo.videtur ergo referre an sit legatum gn̄ale ꝛ tūc opere
tur verbū seu pronomē meū vt extendatur soluz ad tēpus testa
menti vt hic:an vero sit legatū vniuersale ꝛ tunc addat ꝑnomē
meo,siue nō nisi operat q2 inspicit semper tēpus mortis vt.d.l.
grege cū concor.sz contra.l.proxi.ibi videt dicere qd sit vniuer-
sale legatum ornamentoꝝ sz dic secus in legato vestiū q2 est ge
nerale.ol.ꝛ hoc tz pe.s.de leg.ij.l.fi.§.j.Jtem op.de.l.nup.s.de
leg.iij.ibi pronomē meum ponit cum verbis p̄ntis temporis vt
lego qd meū est:verbū em̄ est tēpus p̄ns significat vt.j.eod.l.scri
bit.§.item scribit.aut absolute prefertur vt lego aurum meuz:ꝛ
istis duobus casibus extēdit ad diem testamenti nō diē mor-
tis vt hac.l.si vero pronomen meū ponat cū verbo futuri tēpo
ris vt lego qd meū erit,tūc extēdunt verba ad diez mortis vt.d.
l.nuper.dy.vel ꝼm iaco.de bel.ad solutionē oīum contrarioruz
distingue ꝼz Azonē aut volūtas testatoris est certa ꝛ seruatur
vt.j.de condi.ꝛ demō.l.cū in cōditionib⁹.ꝛ.l.pater in prin.aut
est dubia ꝛ tūc legatū aut est vniuersale aut singulare.si quidez
est vniuersale tunc spectatur tempus mortis vt.s.de fundo in-
structo.l.si mancipia.in princi.ꝛ.l.lucius.vbi de hoc.si vero est
singulare si quidē testator apposuit verbuz p̄ntis tēporis regu
lariter spectatur tp̄s testamenti.vt.j.de libera.leg.l.aurelius.§.
testator.cum concor.Jdē si apponant pronomina possessiua.s.
meū suum vel illius q2 tūc etiā spectat tempus testamēti vt hic
ꝛ.j.e.l.medico.in prin.cū cōcor.fallit q2 qn̄qz spectatur tempus
mortis lz appositū fuerit verbū preteriti temporis videlicet qn̄
verbū est extensiuum de sui natura vt.s.de leg.ij.l.si ita quis.in
prin.Jtem fallit in alimentis ꝼm iura vt.s.titu.pxi.l.mela.§.j.
itē fallit in accessorio,qd sapit naturam sui principalis.vt.j.tit.
proximo.l.aurelius,si aūt testator apposuit verbum futuri tē-
poris tunc spectatur tēpus mortis vt.s.de leg.iij.l.nuper.ver.
3 plane.ꝛ.s.eo.l.ij.† Jn dubijs semper tempus mortis est spectā
dū vt innuitur in iurib⁹ hic allegatis ꝛ vide in brocardis azo.
circa prin.brocardoꝝ rubrica de temporū cōsideratione,rubri
cella tēpus testamenti spectandū ꝛ rubricella sequenti ꝛ cōcor.
ad.l.istā.j.tit.proxi.l.aurelius.§.titius seio.item si quis legauit
omnē pecuniā quam sibi dz titius nō venit in legatis illa pecu-
nia cuius dies nōdum venerat.s.de leg.ij.l.si ita scripsisset ꝛ ibi
de hoc in glo.item si clericus iurauit seruare statuta ecclesie in
telligitur de statutis que erāt tempore iuramenti nō de futuris
extra de iureiurando.c.pe.qd incipit clericus.itē si aliquis ab
iurauit non petere beneficium in tali ecclesia intelligitur de be-
neficio solum qd in ea habebat tēpore iuramenti nō de futuris
extra de renūt.c.ij.itē scriptū impetratū ad lites non extenditur
ad lites futuras sed solum ad eas q̄ erant tp̄e rescripti extra de
4 rescrptis.c.vlti.† ꝛ transactio non extenditur ad non cogitata
s.de transac.l.qui cum tutoribus.sed quid si creditor remisit de
bitori omnes vsuras quas ei debeat debitor nunquid ista re-
missio extenditur ad futuras vsuras:dic quod sic vt dicam.j.
titu.proxi.l.vltima.in legibus autem verba etiā presentis tem
poris trahuntur ad futura quia de natura legū ꝛ constitutio-
num est dare formam futuris vt.C.de legibus.l.leges ꝛ consti-
tutiones.ꝛ de hoc vide quod bene nota.per cardi.extra de re-
gulis iuris.c.in gn̄ali.lib.vj.Et ex predictis potest solui questio
quam vidi de facto.Testator legauit omnes fructus q habe-
būtur ex quodā suo predio:hoc anno legauit omnes pecunias
que sibi debeātur in chartis:vixit per plures annos post testa-
mentum ꝛ mutuauit multas quantitates sub chartis:postea
decessit nō mutato ipso testamento:legatarius petit omnes pe
cunias in chartis debitas testatori tempore mortis ꝛ petit fru
ctus ṗdij qui percipiūtur illo anno post mortē testatoris:quere
batur quid iuris:in preallegatis possunt adduci multa iura ꝑ
ꝛ cōtra.determinatū fuit in vtroque attendi debere tēpus testa
menti ꝛ nō tp̄s mortis.hoc em̄ vr̄ fuisse eius intētio ex verbis te
stamenti vt probari potest ex iuribus supra ad hoc adductis ꝛ
ꝼm significationem verborū indicare debemus.j.de aqua plu.
arcē.l.s.iter.§.officiū.ꝛ si fructus illius anni nō extarent presta
bitur estimatio.alie etiam similes questiones possunt ex predi-
ctis decidi de quibus dixi.d.l.vlt.C.que res pig.oblig.possunt
de ver.ob.l.si stipulatus fuerim.§.j.Jdem si testator legauit ve
stes vxori verba presentis temporis.deinde emit ei alias vestes
quod debeantur solum ille quas habebit tempore testamenti:se
cus si per verba futuri temporis per iura predicta.

1 ☞ Relatio ad ea fieri debet ad que fieri potest salua recti ser-
monis ratione.
2 Figura nil aliud dicitur q̄ id quo vitium palliatur.

1 **Plautius.** † Si relatio non potest fieri ad
omnia fieri debet ad ea ad q̄ sal
ua ratione recti sermonis fieri potest.h.d. Dyn.ibi.
omnem vestem virilem ꝛ muliebrē.dy.ibi verba testa
menti secus ꝼm mentē que preualet ꝛ ꝑ hoc tollitur contraria
ibi derogasse adiectionē muliebria.dy.ibi accidere.i.ṗdicta con
tingunt ea ratione que sequitur.dy.in fi.i.faciendo bonum lati
num q2 verbū muliebria ꝼm bonā grāmaticaz nō potest referri
ad vestem nec ad mundū q2 est numeri pluralis ꝛ vestem ꝛ mū
dum singularis.ꝛ quia vestem est feminini generis ꝛ muliebria
neutri ꝛ sic discordarent adiectiuum ꝛ substantiuum in nume-
ro ꝛ in gn̄e.sed cōtra hoc videtur quia adiectiuū pluralis nu-
meri potest referri ad substantiua singularis numeri ꝛ videtur
bona grāmatica vt.no.s.de le.j.l.cū filio in glo.no.ad duo sed
forte hec est improprie ꝛ ideo.hec dicit recti sermonis.hec enim
locutio ꝼm veritatē nō pōt saluari nisi per figurā.sic etiā in di-
uina scriptura fit saluatio cū dicitur malleus ꝛ securis ꝛ omne
ferramentum non sunt audita in domo domini:ꝛ vbi est figu-
2 ra presupponit vitiū.Nam † figura nihil aliud est nisi excusatio
vel palliatio vitij:ꝛ hoc credo voluisse dicere iureconsultum in
fine huius.l.dū dicit salua ratiōe recti sermonis.ꝛ ex hoc vide-
tur quod possit solui illud brocardum an sit faciēda relatio ad
proxima vel remota:ꝛ no.curialem modum loquendi salua ra
tione recti sermonis ad qd.ix.dist.quorumlibet.ꝛ alibi dicitur
salua meliori sententia.s.qui potio.in pign.ha.l.claudius.Ol.
in glos.i.tantummodo ibi q2 expressa sunt.i.limitata per prono
men meam vesti adiectum ꝛ in mundo repetitum.Old.prima
tamen so.est vera vt patet in textu dum dicit omnem vestē secū a
dū verba testamēti ꝛc.rax.in fine.sed hic nō poterat referri ad
omnia salua ratione recti sermōis vt subijcit in fine.l.ꝛ de hoc
plenissime dixi dicta.l.talis scriptura.item contra.s.de lega.iij.
l.heres meus.§.vxor.ibi clausula qd eius cā factum paratum
que esset ad omnia precedentia refertur licet referri non possit
salua ratione recti sermonis.Oldra.sed solu.vt hic in glossa.ꝛ.
s.dixi quia hic ad omnia referre inspecta mente testantis vt in
principio dixi.

a **Cum certum.** a Jbi non materiam ex
necessitate.dy.ibi debet
id est potest. Dy.in glo.vlti.in fi.cum mora preces-
sit litis contestationem .Dy.

1 ☞ Demonstratio falsa quando vitiet ꝛ quando non.
2 Dictio aut quandoqz ponitur pro dictione ꝛ.

1 **Quintus.** † Falsa demonstratio adiecta ge
neri vel vniuersitati vitiat lega-
tū:adiecta vero corpori certo nō vitiat.hoc dicit ol.
vel sic non quod communis vsus sed quod proprij
causa paratum est videtur legatū si generaliter legatur:secus

a Certū. Jsta.l.facit ad dictū notabile qd si qs tenet mihi ad cētum ducatos ꝛ postea ducati fuerāt minorati in pretio qd debitor poterit mihi dare ducatos si nō fuit in mora ꝛ vide ꝑ hoc qd no.in.l.vnū.s.si cert.pe.i.c.quāto.de iureiur.in c.fi.de censi.bal.in.l.illud C.de sa.eccl.

si specialiter. ⁊ ex hac.l. potest colligi so brocardi falsa demõstratio vitiat vel nõ vitiat legatũ. dy. ibi. sed hoc verũ est. s. qd id cõmunis vsus est videaꝛ esse legatum. dy nus. ibi. sed quod queritur pompon. determinat ⁊ distinguit dicta per quintum ⁊ iste versicu. non est alibi secũdum dy. ibi. data sint vel sint in vsum communem. dy. ibi. si neque enim aliquo. dyn. ibi. aliud ex alia venditione nõ ex vẽditiõe titij. dy. ibi si legatũ fuerit in gñe vt sequitur dy. in fi. s. eo casu. s. quo specialiter designauit. dy. i gl. sed nõ vẽdi ibi si quis fundum sed que est ratio ibi patet. dy. ⁊ dic vt ibi. no. Jac. in e. glo. in fi. sed ibi non fuit quãtitas vel species expressa. dy. vt ibi. no. vel fm Jaco. de bel. ibi in primo responso non fuit adiecta quantitas vel species sed in secũdo responso fuit adiecta quãtitas vt corpus quod postea nõ apparet vt ibi no. Jac. in glos. vl. ibi. de leg. j. legatum. §. fi. sed ibi de qualitate legati qualiter dari debeat: hic de re ipsa legata an debeaꝛ. ol. ibi. ⁊. l. stichũ. sed ibi sub conditiõe quia dixit q meus erit ol. hic sub demonstratione. in gl. in fin. sol. ibi demonstrata quantitate legatum non inducitur qꝛ non erat intẽtio testatoris quantitatẽ demonstratam deberi sed ab ea quasi vere debita legatariũ liberari. ol. vel fm Jac. de bel. so. omnia p̃dicta cõtraria qꝛ hic fuit verbũ presens vel preteritũ ⁊ persona coniuncta ⁊ iõ falsa demõstratio nõ vitiat legatũ sed in. l. stichum ⁊ in l. legatum est alius casus ad. l. caiuz. R. qd ibi legauit rẽ debitã hic rem alienã ⁊ est hec ratio vt not. in princi. huius glo. Jaco.
2 Item not. ex gl. hic posita † quod dictio aut ponitur pro ⁊ quãdo profertur a lege de quo dic vt dixi. C. de ver. sig. l. sepe.

Si quis legauerit. In glo. vl. in fi. sed dic nõ poterat referri ad oĩa salua rõne recti sermonis. vt dixi. s. l. plauti⁹. ⁊. s. ti. j. l. a filio. §. fi. vnde ibi bene restringit id ad qd referꝛ aliud non qꝛ ad omnia non referꝛ. si eñ ad omnia referretur omnia precedentia restringeret. vel fm Jac. de bel. ibi in legato precessit vnum genus ⁊ cõsequenter species hic autẽ precesserũt plura genera. ⁊ dic vt plene no. ⁊ dixi. s. de fundo instructo. l. quesitum. §. viti. Jac.

Si imagine. Ibi derasit. i. abrasit. ibi soluit legatario.

1 ☞ Marito lectum vxori legante veniunt ornamenta quotidiana ⁊ quibus diebus festiuis vtebatur.

Vxori. Versi. idẽ quesijt qd paratur ad vsum familí videtur paratũ ad vsum domini ⁊
1 est ar. hec. l. † qd qñ maritus legat vxori lectũ qd ornamẽta ⁊ apparat⁹ lecti debeanꝛ nõ solũ quotidiana sꝫ etiã quib⁹ vtebãtur dieb⁹ festiuis sed hic erãt verba multum generalia ⁊ de hoc dic vt plene dixi. s. de le. l. librorum. §. fi. ibi lecticarijs expone. vt. s. de leg. ij. l. ite legato in prin. itẽ ex fi. l. ⁊ vl. gl. colligit ray. qd si domicelius doctoris induatur a recipiente conuentum sub ipso doctore qd videatur indutus cõtemplatione doctoris ⁊ possit sibi imputare in salario. pro hoc. s. de vul. sub. l. sed si plures. §. in arrogato. cum ibi notatis.

Si statuam. Contra. s. e. l. seia. vbi mutata forma extinguitur legatũ sed hic non fuit forma mutata sed statua in eadẽ specie ⁊ forma permanenti adiectum fuit brachiũ.

1 ☞ Vsusfructus pro quadã cõmoditate capitur quando ꝫ.

Species. Ibi tibi sufficiet. ista sunt verba q̃ dubitationẽ inducũt. dy. ⁊ † no. qd
1 vsufr. sumitur hic nõ pro iure vtendi ⁊ fruẽdi sꝫ pro quadã vtilitate ⁊ cõmoditate. pro hoc. s. de vsur. l. vl. q̃ incipit fruct⁹ rei est. ⁊ p. l. istã dicũt qdã innoc. tenuisse quod vxor q relicta est dña massaria ⁊ vsufructuaria debet habere proprietatẽ quandiu viuit de hoc dixi. s. de le. ij. l. titia cum testamento. §. fi. ⁊ plenissime nota. ⁊ dixi. C. si scdo nupserit mulier. l. j. ⁊ vbi innoc. teneat predicta non recordor. Itẽ contra fi. hui⁹. l. no. in glo. ⁊ male. j. ad trebel. l. lucius. §. heredũ. vt ibi dixi. ⁊ vide qd. s. de vsufru. le. l. qui fructus. ⁊ quod no. C. de iure do. l. si mulier. ⁊ de superficie. l. j. §. quod superficies.

Filia legatum. Quod p matrẽ a patre relinquit filie videtur cõferri in tẽpus existẽtie sui iuris. h. d. ibi substituit vulgariter. dy. ibi. bonis ei⁹. s. patr. dy. ibi claudius predicta cõfirmãs ⁊ rationẽ reddẽs que sequiꝛ. dy. in gl. vl. ibi si ita esset sed hic propter verbũ seruandi. ar. s. de. le. ij. l. si ita legatarius. §. fi. ol. vel fm iac. de bel. ex significatione verborum non intelligitur vt ibi. sed ex mẽte testatoris sic vt hic Ja. ⁊ de hoc dic vt plene nota. ⁊ dixi in. d. l. si ita esset ⁊ vide. s. de leg. j. l. cum filio.

Si gemma. Ex annulo scilicet eximenda. dy. in fi. scilicet legatario.

Titio rogo. Arg. est. l. ista. j. rñso qd si testõr i testamento dicat filijs: volo qd recognoscatis talẽ rẽ in feudũ a titio qd etiã si res nõ sit titij sed ipsius testõris tñ filij teneãꝛ a titio in feudũ recognoscere: qa vꝛ titio res legata ⁊ rogat⁹ filijs i fundũ dare. ol. Itẽ no. fm rñsum hui⁹. l. q est pulcher de quo fui interrogatus ibi si legato id est ex causa legati. dy.

Mulier. In fi. qꝛ quãtũ ad alia videꝛ legare corpus qd in rez natura nõ est vt. s. de le. j. l. si seruus legatus. §. qui quinqꝫ. dy. in gl. vl. ibi. al's eñ. i. si nõ inueniaꝛ in hereditate nunc vel postea in fine. ⁊ vide qd ibi no. ⁊ dixi. ⁊ facit. s. de leg. ij. l. cum ita legatum per species. ⁊. j. e. l. titia. in prin. ⁊. §. j.

1 ☞ Indefinita an equipolleat vniuersali quando non est eadẽ conditio omnium particularium.

Cum aurũ. Ibi relictũ sit in primo modo legatis. Dy. ibi. an replũbarit. i. a plumbo separari. Dy. ibi emblemata quid sint. not. s. eo. l. si gemma ibi eum. s. legatariũ ⁊ quod predixit in eo dic. s. affixo. Dy. ibi. quod ad speciem. s. ornandã. Dy. in fi. no. ergo quod ornamentum sequitur rem ornatam. ⁊ j. l. pri. §. perueniamus. Ja. no. etiã quod hec. l. in prin. videtur destruere illud qd no. dy. extra de re. iur. sup rubrica. lib. vj. vbi
1 dicit † qd vbi nõ est eadẽ cõditio oĩm particulariũ sub vniuerso cõprehẽsoꝝ sꝫ p aliqd accidẽs variata qd idefinita nõ equipollet vniuersali: ⁊ allegat de leg. iij. l. heres meus. §. due statue. ⁊. l. q̃situ. §. illud fortasse. nã hic erat cõditio variata. nã alia est conditio argenti facti ⁊ alia infecti: ⁊ tñ si legaꝛ indefinite argẽtũ cõtineꝛ factũ ⁊ infectũ: ⁊ idẽ si legetur vniuersaliter. sed hec. l. nõ ob. qꝛ hic nõ est oĩno variata cõditio argenti cũ argentũ factũ possit conuerti ad infectum: secus in marmore ⁊ lana: ⁊ hec sol. probaꝛ p textũ illius. §. illud fortasse in. l. quesitũ. de lega. iij. in glo. de quo argẽto no. hãc glo. cũ textu qꝛ glibet prima facie responderet cõtrariũ. in glo. s. in plumbũ. in fi. sꝫ hic plũbum erat pars vasis ⁊ ideo cedere deberet in legatum. vt. d. l. cum fund⁹ dy. in glo. facit. s. in fi. sꝫ ibi in acqsitione q̃ fit ex tpe per prescriptionẽ hic in ea que fit p specificationẽ: qꝛ idem erat dñs vtriusqꝫ. dyn. vel fm Jaco. de bel. hic agitur de fauore. s. de legato: ibi de odio ⁊ alterius preiudicio per prescriptionem generando. Jaco.
1 ☞ Trulla quod vas dicatur.
2 Accessorium quid dicatur.

Et si nõ sunt. Ibi cum sua erãt tamẽ vestimẽtorum causa parati. dy. ibi inaurata de alia tñ materia erant substãtia: lia puta de argento. dyn. ibi emblemata. id est ornamẽta. vt exponitur. s. eo. l. si gemma ibi habita nõ est per testatorẽ. dy. ibi habita sint a testatore. dy.

1 **Argento.** Ibi supellectilis sunt qꝛ quotidiano vsu
a non habenꝛ. dy. † Trulla[a] vas est vbi vinũ ferꝛ vñ versus. Trulla facit muros trulla fetet fert trulla vinũ scilicet nõ liquidũ. ibi repositoria in quib⁹ aliqd reponitur pro conseruãdo. dy. ibi nondum perfectũ id est nõdum ad aliquã speciem deductum. dy. ibi celabatur. i. deaurabaꝛ. dy. ibi. celati. s. appellatione. dy. in glo. nimis generaliter. in fin. solu. vt not. dicta. l. quinta. §. opere. de ver. sign. qꝛ hic speciale fauore vltime voluntatis. dyn. ⁊ dic vt ibi notaui. ⁊ vt no. per Jac. de are. nec habetur pro cõplexo etiã in vltima voluntate glo. in dicto. §. ope. qd hic loquiꝛ in re que est reducibilis quo casu. secus est q̃ solu. ẜa nõ videꝛ qꝛ potius deberet esse econtra sed ista so. esset bona ad. l. quesitũ. §. illud. de leg. iij. quare argẽti ap. continet argẽtũ iam factum: tunc enim succedit nõ qꝛ est reducibile ad rudẽ materiã: ⁊ de hoc etiã tetigi. d. §. chartis. ⁊ vere durũ cõtrariũ est nec bene sum declaratus de hoc. Itẽ nõ ob. ad istũ. §. l. silleianum. C. ad sill. qꝛ ibi loquiꝛ in statuto iuris quo casu ceptum nõ habetur pro facto hic in dispositione vltime voluntatis vt dixi. ⁊ de hoc etiam satis dixi. d. l. cum silleianum. vel dic secũdum azo. qd regula est qd acceptũ pro completo qd habeatur in contrarijs speciale. Jaco. de bel. ⁊ vide qd no. in glos. in stitu. de rerum di. §. cũ ex aliena. ⁊ de hoc an ceptum habeaꝛ p cõpleto dixi. j. de mũeri. ⁊ honori. ad rẽpublicã. ⁊ de manumissionibus. l. j. ⁊ vide etiã. j. ad trebel. l. penul. q̃ videꝛ huic cõtraria.

6 [a] Trulla alias trillis secundũ gloss. hic.

Si cui

Si cui forte escarium. Ibi ad esum est ergo escariũ vt genus potoriũ vt spẽs aquinariũ vt indiuiduũ vt hic ptz.ꝛ.ĵ.e.l.in argẽto.in prin.ꝛ.ꝟ.fi.i gl.vbi panitiũ de milio coquit: ꝛ sic ptz qð nõ solũ mediolaneñ.in hoc erãt sapiẽtes viri non aliũ volẽtes in mane potare dicebãt se potare vinũ medicinale puta vernatiã vel maluasiam mediolañ.vt possent potare inuenerant modum quia in panitio ponebant vinum ꝛ comedebant ꝛ vocabant pestum in vino.

2 **Perueniamus.** Accessoriũ sequit pncipale.† ꝛ est accessoriũ qð est inuẽtuz alicuius rei grã.h.d.vsq3 ad.l.in argento.ꝟ.vnguẽtis.dyn.ꝛ vide extra de regu.iuris.c.accessoriũ.cũ ibi notatis. ibi cuius est maioꝛi species.i.cuius gratia adhibet.dy.ibi auro argento ve scilz legato.dy.ibi ꝛ hec.s.coꝛone.dy.ibi mensis.i.cedẽt ꝛ sic collige qð accessoriũ seqt pꝛincipale.old.in gl.vl.ibi.ꝟ.si qs in aliena.s3 ibi in picturis q̃ apponũtur hic in specificatis que extinguuntur.vt dicto.ꝟ.si tamẽ.vt.s̃.eo.l.seia.in fin.dy.ibi queritur sed hic altera videtur esse pꝛetiosioꝛ ratione accessionis que per specificationẽ contingit.dy.vel fm Jac.de bel.ad.ꝟ.si qs in aliena.rñde qð ibi est speciale hic regulare cũ cõcoꝛ.ꝛ potest esse ibi ratio per picturã dat foꝛmã ꝛ pulchꝛitudinẽ tabule ꝛ nõ tabula picture ꝛ facit.eo.ti.dicto.ꝟ.si tamẽ.vbi de hoc ad.l.qrit rñde ꝙ ibi sexus in quo p̄ualet dat ei foꝛmã ꝛ esse ꝛ itẽm disponit in illud esse ꝑpter pꝛeualẽtiã sexus ꝛ ideo inspicit qð plus est ꝛ nõ qð est pꝛetiosius q2 masculus ꝛ femina oꝛdinãt ꝛ cognoscũtur p sexũ.Ja.itẽ nõ ob.ĵ.e.l.pedicul.ꝟ.neratius.per ea q̃ ibi no.

Si vt habiliter. Id est magis commode in glos.in fine. non ob.ĵ. de vsuca.l.rerum mistura.ꝟ.labeo.vt ibi no.

1 ☞ Manus non sunt necessario abluende quando bibimus.

In argẽto. ꝟ.vnguẽtis.in fi.ar.hui⁹.ꝟ.videt dicẽdũ qð spẽs si vni legetur ꝛ alteri gen⁹ ꝛ aliqð sit indiuiduũ qð cõiter se hz ad gen⁹ ꝛ speciẽ ꝛ illis ad aliã speciẽ nõ exceptã ꝙ illud sub gñis cõpꝛehẽsione remaneat:hz em se argẽtũ escariũ vt genus ad argẽtũ potoriũ.vt.s̃.e.l.ꝛ si nõ sint.ꝟ.si cui escariũ. et ibi dixi.ꝛ aquiuinariũ pariter se hz ad vsum ꝛ potũ: ꝛ videtur inter legatarios communicãdũ.vt.s̃.de leg.j.l.titie textores.cũ similibus q̃ sunt cõtra:s3 ibi loquit qñ due spẽs cõmunes q̃ diuersis legant hic gen⁹ ꝛ species qð aquiuinariũ pꝛincipaliter ad esum parat.arg.dicti.ꝟ.si cui escariũ.ij. rñso. ꝛ ideo escario cedit.arg.ĵ.e.l.quãuis.s3 si teneas pꝛimam que est rõ foꝛte quia quando legetur vni genus ꝛ alteri species quaten⁹ legatũ speciei derogat legato generis vertitur odiũ ꝛ ideo restringẽdũ in hac parte.ol.s3 hac.l.nõ pꝛobat imo ita est fauoꝛ in vno sicut in alio.C.qui po.in pig.ha.l.assiduis.ꝟ.exceptis.vltimo collige ex
1 fin.l.qð† qñ bibimus non est opus lauari manus: sed solũ quando comedimus quia argentum aquiuinarium cedit in argẽto escario ꝛ non potoꝛio ꝛ ita seruat consuetudo.

1 Uestimentum quid dicatur.
2 Uir indutus veste muliebꝛi efficitur infamis infamia facti.

1 **Uestimẽtum.** † Uestimentũ dicitur qð adhuc est in tela ꝛ nondũ a globo incisum.h.d.Et facit ad statutum loquens de vestimentis.ꝛ vide.s̃.e.l.ꝛ si nõ sint.ꝟ.argento.
2 **Uestimẽta.** Ibi sine vituperatione.arg.est hic† ꝙ vir poꝛtãs vestẽ muliebꝛẽ sit infamis infamia facti ꝛ sic repellatur a testimõio.id qð facit quod not. ꝛ dixi.ĵ.ad carboñ.l.iij.ꝟ.due cause.ray.in cõtrarium est.ĵ.eo.l. inter vestem.nec hec lex pꝛobat qð sit infamis:s3 vituperãd⁹ de hoc an infamia facti repellat testem.nota.in glo.s̃.de senatoꝛi. l.cassius.ꝛ.C.de summa trinita.l.j.in fin.ꝛ ibi plene dixi in glos. quasi pene nulla.idem nota.s̃.de supell.leg.l.labeo.in glo. al's oꝛnamentoꝝ al's non vestis sed oꝛnamẽti numero continetur. vt.ĵ.e.l.quãuis quedam.ij.responso.ꝛ de istis vestibus vide qð dixi.ĵ.eo.l.oꝛnamentoꝛum.

Argumento. Ibi item fistule separate a vestimentis ꝛ non parate cause vestimentoꝛũ.dy.ibi partẽ coꝛpoꝛis vestiũt. dy.ibi culcitre sed certe homines in vulgari vsu loquẽdi non credunt cõtineri culcitras legatis vestibus cũ sepe hoies abusiue loquãt.s̃.de leg.iij.l.nõ aliter.ꝟ.j.ꝑ hoc facit qð not.s̃.de leg.iij.l.libroꝝ.ꝟ.qð tamen cassius.ꝟ.quid ergo. ꝛ ibi in glo.signata super verbo.cõtinebuntur.Itẽ q2 mens testõris hec nõ fuit ꝛ mirabiles sunt iste leges q̃ dicũt appellatiõe vestiũ multa cõtineri de quib⁹ quilibet respõderet cõtrariũ:ꝛ credo ꝙ ex vsu antiquo multa cõtinerent appel.vestiũ q̃ his.ll.cõtinentur:que foꝛma fm vsum modernum non cederet sub legato vestium.arg.eius qð not.s̃.de leg.iij.l.libroꝝ.ꝟ.qð tamen cassius in tye testamenti ibi de leg.ij.vbi nuper imo in tit.de leg.iij.

Oꝛnamẽta. Ibi exemptibiles.i.separabiles oꝛnamento cui adherent.Dy.

Clamuis. Si petatur ad quid pꝛincipaliter est res parata non autẽ per consequentiam.Jac.ꝛ dy.hic finit quintũ punctũ legandi fm moꝛẽ bonoñ.ibi an adempta nescio quid sit.Dy.

1 ☞ Numi an veniant appellatione argenti.
2 Meum est quod vendicare possum.
3 Dominus dicitur qui rei vendicationem habet.

1 **Quintus mutius.** In.ꝟ.an cui † ap. argenti non continentur numi.Dy.ꝛ iste.ꝟ.coniuncta.l.cum aurũ.s̃.eo. vident pꝛobare quod indefinita ꝛ vniuersalis equipollent etiã vbi non est eadem ratio omnium sub indefinito compꝛehensorum ꝛ sic facit cõtra notata per Dy.extra de regulis iuris super rubꝛica.libꝛo.vj.sed dic vt dixi.dicta.l.cum aurum.

2 **Argento omni.** † Meũ dicit qð possum vẽdicare.h.d.dy.ibi suũ hic tollit contrariũ de.l.nominis.in pꝛin.ĵ.de verb.sig.ꝛ ita verbum suũ ꝛ meũ refertur ad dominium.vt.ꝛ.ĵ.eod.l.scribit.ꝛ.s̃.de rei ven.l. solum.ꝟ.meum.Item verbũ alterius.vt.s̃.de reli.ꝛ sumptibus funerũ.l.ij.ꝟ.in locũ alterius.qñq3 tamẽ verbum suum nõ facit dominiũ.vt.s̃.de heredi.instituen.l.talem.ꝟ.fi.ꝛ.s̃.e.l.argumento.ꝟ.si quis adiecerit.ꝛ.s̃.de leg.iij.l.suos.ꝛ.l.cum sue. ꝛ de hoc satis dixi.s̃.de acquir.re do.l.rem in bonis.ꝛ argu.huius.ꝟ.dicunt quidã qð aliqs obligauit omnia bona sua nõ veniunt in obligatione nomina debitoꝛum cum res nobis debite a nobis vendicari non possunt.vt.ĵ.de act.ꝛ obligatio.l.obligationum substantia.ꝛ de rei vend.l.in rem actio. ꝛ videtur expꝛessum.ĵ. eo.scribit.sed contra est quia licet res in obligationem deducte nõ sint creditoꝛis nomen tamẽ debitoꝛis est suum ꝛ ideo cadit in obligatione ad qð facit.s̃.de pigno.auf.l.si conuenerit.ꝛ.C. que res pigno.ob. possunt.l.nomen.ꝛ videtur casus.ĵ.rem pu. sal.foꝛe.l.cum pupillus.ꝛ vide qð notaui.s̃.de sta.hominũ.l.j.ꝛ
3 † not.qð ista sunt cõuertibilia habeo rei ven.ergo sum domin⁹. Item sum dominus ergo habeo rei vendi.vt hic ꝛ dicta.l.in rẽ actio.ꝛ ista fuit opinio Dyni. sed quidam moderniores contra:sed de hoc dic vt not.ꝛ dixi.C.de heredita.action.l.heredẽ. ibi in credito id est quod testatoꝛ alicui crediderat.Dy.in glo. pꝛima ibi vel dic econtra hec clara.Dy

Cui aurum. Argentũ factum est quo cõmodum vti possum⁹ ꝛ a quo remouetur diffinitio ꝛ diffinitũ.h.d.sic argentũ fractũ nõ factum.Dy.

Cui legatum. Ibi suum.meum est qð vẽdicare possum.h.d.l.testatoꝛis.Dyn.ibi distributio.i.alienatio.Dy.in gl.duob⁹ modis ibi de le.iij.nup nõ distincto alienauerit spõte vl'ex necessitate.ĵ.e.l.scribit.Dy.

Si factum. Ibi emblemata.i.oꝛnamenta vasoꝛũ sic exponitur.s̃.eo.si gemma.ꝛ argentum fractũ non continetur nomine argenti facti.h.d.ibi id videtur legatum esse:si igitur pa.fa.emisset scyphum vt ex eo candelabꝛum faceret,scyphus ille continetur sub nomine argẽti infecti.dy.ibi ita definierit definitione negatiua que non est ꝑpꝛia fm aristotelem libꝛo topicoꝛũ.Dy.in glo.scilz testatoꝛis ibi nomen imperatoꝛis vel foꝛte testatoꝛis.Dy.in fi. matricij imago dei ideo ꝛ ad hoc.C.de veteris numismatis potestate.l.fi.lib.xj.

Cum in testamẽto. Argentuz dicit vsus causa paratum quod victus causa paratum est nõ quo raro testatoꝛ vtitur vel commodare consueuit.hoc dicit.

Si quando. Ibi vltra idest que. Oldr.ibi. vtrius idest cuius. Old.ibi in vsu no.de ꝑbatiõe per visum. vt.ꝛ.ĵ.eo.l.pediculis. ꝟ.neratius.C.qui ꝛ aduersus quos.l.j.de minoꝛib⁹.l. minoꝛ.xxv. annis addito pꝛeside.finium regundoꝛum.l.si irruptiõe.ꝛ.C.de administra.tuto.l.lex que tutoꝛes.Jac.ꝛ no.sequẽtia de vsu rei ꝛ consuetudine patrissa.ad hoc.s̃.de vino tritico ꝛ oleo legato.l.ex vsu.

a ¶ Dictione seu. Adde no. i. l. si quis ita legauerit ff. de auro et arg. leg. bar. et bal. in l. cum quidam. et ibi Cy. de verb. signi. late per bar. i. l. si is qui ducenta. §. vl. de reb. dub. et in generali. C. de sac. ecc. archi. in c. ego. lxiij. dist. et i. c. statutum. §. cum vero. de rescri. i. vj. car. in cle. j. §. porro. de summa trinit. et fide. Abb. sicul. in c. inter ceteras. de rescript. Ang. de are. in rub. insti. de exce.

b ¶ Pediculi. Addeque pediculi sunt quedam vasa argentea prout dicitur in glos.

c ¶ Titie. bal post bar. i. l. pses. C. de sen ten. dicit istum tex. esse singularem in l. j. C. quando prouo.

Si quis ita legauerit. Ista l. in vtroque casu alibi non reperitur: et notabilis est dictio seu est ampliatiua non disiunctiua. de hoc no. extra de rescriptis. c. inter cetera. et c. sedes. et per archi. eo. tit. c. statutum. §. cum vero. libro vj. et lxiij. di. c. ego ludouicus. et de hoc dixi. C. de ver. signi. l. cum quidam. de procura. aut. quod ius. et j. de interdictis super rubrica. vt in alphabeto dictione seu a plenissime in glos. ibi, in verbo seu: coniunctio enim seu non est proprie disiunctiua. dy. ibi. vel secundum. R. hec nihil valet. dy.

Vilancem. Ibi relinquebat in bonis suis. dynus, in glossa. ibi vel non est hec vera. Dynus.

1 ☞ Argentum escarium quid sit.
2 Meum non dicitur quod habeo negotiationis causa.
3 Iudicari et probari potest per aspectum.
4 Legans genus et postea enumerans species non dicitur genus restringere.

b **Pediculis.** b §. j. ibi replumbari: scilicet separari. dyn. ibi tubero determinans et distinguens. dy. in glo. secunda ibi. s. meis. dyn. ibi alioquin. i. si non habentur a testatore auri numero. dy. **Quidam.** Ibi escarium quid sit vide. s. §. pri. in glo. in dubio ibi. §. si quis eodem instrumento. sed so. ptz per. §. si 1 cui escarium. s. e. l. et si non sint. dy. vel secundum Iaco. de bel. hic† legauit eidem persone argentum escarium simpliciter et ideo omne debet habere siue sit ad potum siue ad escam siue ad promiscuum vsum. ibi autem legauit agros diuersis veluti nec vni et ideo instrumentum nulli cedit quia nec debet diuidi, Iaco.

Idem cum quereretur. Legato ornamenta mulieri non debetur quod habuit testa- 2 trix negotiandi causa. h. d. ibi e medio. i. de medio. † no. ergo quod habeo gratia negotiationis non dicitur esse meum. quod facit ad questionem quam notaui. C. de iure dot. l. vbi adhuc. aut. hz locum in mercatoribus. et vide. s. de vsufr. le. l. vt generali. §. vxori. et no. glo. vlti. hic positam. quod si non hz nisi venalia quod tunc cedunt legato in gl. basilios. in fi. in stationibus inferioribus sicut patet rome in basilica sancti iohannis lateranensis que fuit basilica principis constantini: eo sic dicta quia barones in ea conueniebant. et vide in alphabeto dictione basilicarum. et in auth. de iudicibus. §. sedebunt.

Neratius. Ibi quantum ea. s. que ad quantitatem. sic et hic sequitur ibi in viro. i. in quo. Iac. et 3 no. per aspectum probari et iudicari† vt et. s. e. l. si quis et ibi dixi. Iac. in gl. nam videtur restringi ibi. sed quid si non habeat. s. in suo vsu. dy. ibi si cui serui. et s. de fundo instructo. l. fundus. qui locatus. dy. in gl. j. quod sit pretiosius in fi. l. quod alterius ornandi causa alteri adiecerit. dy.

4 **Labeo testamento.** †Si testator eidem primo legat genus et postea enumerat species non restringitur genus precedens quia ex abundanti et ad cautelam species enumerate videntur. h. d. ibi infectaque omnia etc. supple et querebat an lana non tincta sit in legato videbatur quod non quasi per adiectionem huius verbi versicoloria lana restricta esset ad tinctam tantum quod remouet dicens sed non mutat etc. ol. et predicta verba infectaque omnia tollunt contrarium multarum legum. dy. ibi. sed non mutat no. quod vbicunque res ita se habet ipso iure sicut per verba postea adiecta illa verba nihil operantur nec ad augendum nec ad diminuendum ibi lanam esse: sed tamen non desinit ibi debebuntur. cum ergo hoc verbum versicoloria ex abundanti sit appositum non debet restringere legatum lane vt comprehendat solum modo lanam tinctam: et ista est intentio huius. §. in gl. videbatur ibi. C. de testamentis. l. testamentum. vbi de hoc dixi et plene no. et vide etiam quod notaui. s. de le. j. l. si quis. et de ver. ob. qui sit in. fi. sed ibi non fuerunt verba superflua hic sic et ad cautelam. dy. in glo. vlti. ibi. quod preposuerat sic. s. de lega. iij. l. quesitum. §. illud. et l. heres meus. §. due statue: vel forte hic operantur illa verba infectaque oia. vt dixi in expositione litere in gl. quo indiget in fi. de hoc habetur. j. e. l. medico. §. j. in gl. vl. ibi. extractum esset. vt. s. e. l. seia.

Inter vestem. Usus patrisfamilias non natura vestis spectatur, h. d. Et vide quod dixi. s. e. l. vestis. §. j. ver. muliebria sunt.

1 ☞ Dictum testis pro parte potest falsum esse.
2 Nomina debitorum non veniunt in obligatione bonorum.

1 **Scribit.** Ibi pro parte falsum facit. s. de dolo. l. et eleganter. §. seruus pactionis. et est ar. † quod dictum testis possit esse ex parte falsum de hoc no. et dixi. C. de transac. l. si ex falsis ibi sine dubio scilicet est verum dictum quinti mutij. dynus ibi. illi. scilicet marito. dy. ibi. quod suum esset et sic testator se retulit ad verbum presentis vel preteriti temporis. ibi si aurum dedit aurifici. dynus. in glossa j. quia in fi. vel incipit sabinus et sic communiter. dy. et ista lex vi 2 detur expressa† quod in obligatione bonorum non veniant nomina debitorum cuius contrarium dixi et verum est. s. e. l. quintus. §. argento et ad hanc legem respondeo quod verum est quod non continentur sua appellatione auri sed sub appellatione bonorum sic.

Item scribet. Ibi paratum esset alias paratum est et hic melior. r. pter illud quod e. j. quoniam articulus est etc. ol. ibi venisset. i. vendita fuisset post testamentum et ante mortem. old. ibi articulus est hoc est illud verbum sed. dictio est posita scilicet si vxoris causa paratum est: et sic dictio est hic ponitur materialiter. ol. et significat presens tempus et futurum non comprehendit vt. j. de ver. signi. l. verbum erit et in alphabeto. ibi ex legato vxoris siue quod sumitur eo ipso quod testator sponte et voluntarie alienauit secus: si ex necessitate vt sequitur. Dynus ibi. et argumentum. i. conditionem quandam. dynus. ibi distinctione. s. vtrum ex necessitate. l. vel voluntate qua vsus fuit. s. verb. verum. et ver. sed si ex necessitate. old. in gloss. imo ipso iure. et de significato huius dictiones ipso iure vide plene in alphabeto dictione ipso iure.

1 ☞ Obligatus ad quantitatem an possit soluere estimationem.
2 Mendacium semper et maxime inter amicos est fugiendum.

c **Titie.** c † Ille qui tenetur ad quantitatem an liberetur soluendo estimationem. h. d. ibi si 2 ne mendacio dixi† no. quod viuere debemus cum amicis sine mendacio. et de mendacio vide in alphabeto dictione mendacium in glo. heredem titie imo heredem testatoris damnatum dare quinque pondo auri. dy. in glo. vlti. ibi possit soluit: et sic collige tacite responsionem quod pupillus non est lesus et per consequens non restituendus. vt. C. de restitu. in integrum. l. non videtur et. s. de iure. l. nam postea. §. si minor. e. glos. in fin. sed ibi legata erat species certa. s. peculium certum. hic genus. s. pondo auri. dynus. vel secundum Iaco. de bel. quod in idem recidit ibi erat legatum in specie hic in pondere vt ibi notatur. Iac. vltimo collige ex. l. ista quod vbi ex promissione leg. potest solui alterum de duobus iudex potest in vno condemnare et in executione poterit damnatus soluere quod voluit. pro hoc. j. de re iudi. l. miles. §. dicte. et vide quod dixi. s. e. l. j.

Seie dulcissime. Ibi cum omnia no. precedentia non restringi per sequentia vel substitutum vel adiectum et contra. s. de dote plegata. l. vxori mee. lz quidam dicant hunc casum alibi non reperiri et prima facie responderetur contrarium. ol. in glo. ibi restringit generalitatem: et est forte ratio quia illud verbum opponitur ad augmentum: ergo non debet diminuere nec restringere. ar. s. e. l. si quis ita legauerit: et de fundo instructo. l. si mancipia. ray. vel potest esse ratio ne legatum reddatur inutile. ar. s. de vino le. l. fi. et quod no. s. e. l. pediculis. §. item cum quereretur.

1 ☞ Mulieres et clerici non debent sumptuosis vestibus vti.
2 Confessio erronea in iure an teneat.

1 **Ornamentorum.** † De istis ornamentis quibus mulieres vtuntur et de iactantia vestium multum reprehenduntur ipse mulieres et magis clerici. xxj. q. iiij. in summa et extra de vita et hone. clericorum. per totum in clementinis. de vestibus ad vocatorum dixi. C. de suffragio. l. j. et in policrato de cultu vestium habetur istud morale. Demosthenes orator magnus cum nondum eius scientia nota foret operosioris vestis cultum optabat sciens quod purpura carior venderetur. cum autem eius scientia nota fuit toga contentus erat malens vestem ex viro cognosci quam virum ex veste sicut domum ex domino non dominum ex domo et allegatur. l. ista quod positionibus iuris non sit respondendum: et si respondeatur quod non nocet. de hoc notaui et dixi. C. de iuramen. ca. l. ij. §. quod obseruari. ver. Item repellitur positio que fit super his que iuris sunt: sed certe ista. l. videtur magis facere contra quia hic responsum fuit positioni iuris: scilicet an ap. ornamentorum vestis muliebris contineatur: sed hic ita contingit de facto non autem potuisset heres compelli respondere. vt dixi de hoc in spe. 2 depositi. §. vij. v. xiij. Item glo. † dicit confessionem erroneam in iure tenere. Ray. dicit quod aut est error expressus in confessione et non valet: aut non et valet. vt. C. quando prouo. non est necesse. l. ij. et de hoc. j. de confessis. l. non fatetur. ibi errorem heredis putantis ornamentorum

tis ornamentorum ap. vestem contineri. Dy in glo. ibi nō fatetur. sed si fateatur vestem contineri appellatione ornamenti nihil agit cum hoc ius respiciat ⁊c. vt est. ff. de interrogat. actionib⁹. l. is cuius. in fine. Jacobus.

1 ☞ Calix relictus fratribus minoribus dari debet argente⁹.
2 Christus nondum erat incarnatus tempore compilationis digestorum.

1 Ptia testamento. In gl. prima in fi. ⁊ ff. eod. l. qui vxori. §. j. Oldra. in. §. j. vide qd in. §. seia testamento. per istum. §. fuit determinatum † qd si aliquis relinquit fratribus minoribus vnum calicem qd debeat dari de argento cū cōiter ipsi fratres vtantur solum calicibus argenteis sed quid si aliquis eis reliqt. x. p vno calice emendo ⁊ calix non est eis necessarius vñ volunt cōuertere in aliā causaz: qd possint videt. ff. de vsufru. le. l. qd qdā. ⁊ l. legatū. vbi de hoc plene dixi ⁊. ff. de administratiōe rerū ad ciuitatē perti. l. j. ⁊ l. legatum. dic contra ar. ff. de opibus publicis. l. pecuniā. de hoc dic vt dixi. d. l. legatū. de vsufruc. lega. ibi in p̄ria mea. al's de mea. est de mea. ⁊ sic glo. q̄ subaudit sua tamē cōiter habet ⁊ tūc nō subaudit ibi ex libris. i. qd illud signū faciēdū respōderet cētum libras qr sic nō bene sequeretur. an heredes tenerent facere aureum an eneū cū nihil plus quā centū expendere tenerentur. Dy. ibi aut erea alias aurea. ⁊ tunc plana vt quod min⁹ est debeatur vel erea: ⁊
2 tūc erit spāle fauore religionis. vt i glo. & in vltio no. gl. † qd tpe ff. nō venerat xp̄s in beatā virginē: ⁊ sic iurisc ōsulti erant pagani ⁊ nō xp̄iani, colebāt tñ deū. vt. ff. ad. l. fal. l. ⁊ ad municipiū. de iustitia ⁊ iure. l. veluti. ⁊ dixi de hoc. eo. titu. super rubrica. sz qd fuerint xp̄iani videt expressum. ff. de excu. tut. l. spadonē. §. iam autē. sed potest dici qd illud fuit additū a compositoribus noui iuris tempore iustiniani. qui bene fuerunt xp̄iani.

1 ☞ Interpretatio sine captione fieri debet.

1 Si vxori. Ibi fore captionem. † no. bñ verba ita qr interpretatio fieri debet sine captiōe. Ol. ⁊ ad hoc facit qd dicitur non debere ius ciuile calumniari seu captari. ff. ad exhibendū. l. pe. ⁊ si nō pōt sine captatione iuestigari eligi debet qd min⁹ habet captionis. vt. ff. de regulis iuris. l. quoties. nihil sine captiōe vbi de hoc tetigi in glo. qui facit verba ibi largum verbum ⁊ sic vascularius ⁊ argentarius sunt noia adiectiua.

Cum ita legatum. Ibi esse solebat p istum §. fertur determīata fuisse questio talis. potestas parme proclamari facit qd omnes habentes equos deberent eum sequi sub certa pena: quidam solebat habere equum sed ipsum distraxerat sine licētia potestatis ⁊ ita equum non habebat: nunquid incidit in penam. dictū fuit quod sic per istum. §. quasi equum habere videatur ex quo habere solebat. ar. ff. de le. iij. l. quesitum. §. fi. ⁊ l. si ita. ff. de fundo instructo. l. predia. in prin. ⁊. §. j. ⁊ l. seie. §. predia. cum similibus. ar. contra. ff. de leg. iij. l. vxori. §. j. ⁊. ff. e. l. scribit. ibi quoniam articulus est ⁊c. Jaco. ⁊ hoc credo verius maxime qr statum seu edictum est penale ⁊ ideo restringendum.

1 ☞ Prediū ex matris successione vendicatū non debet cōicari. stante aui precepto quod ⁊c.
2 Ornamenta lecti veniunt lecto legato:

1 Medico. Argu. † si institutis filijs ⁊ nepotib⁹ precipiat auus communicari dotes matrem ⁊ vxorem ⁊ que inde habent qd predium postea vendicatum ex matris successione communicari non debeat ad idem. ff. de leg. iij. l. nomen. §. filio. ⁊ l. nuper. de verb. obli. l. si a colono. vbi de hoc dixi. ⁊ plenius. eo. titu. l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. ⁊ plene etiam. ff. eo. l. si ita esset. arg. contra. ff. de peculio legato. ei quoqz. de liberis ⁊ posthumis. l. placet. ⁊. C. q̄ res pig. ob. possunt. l. si. vbi etiaz de ista materia satis dici videtur. distinguēdum vtrum successerit auo dispositionis tempore vel non argu. l. habere. cū similibus. Credo qd Dy. voluerit allegare. ff. de euict. l. habere. in glos. not. in spici. in fi. so. vt plene dixi. ff. e. l. si ita esset legatum. Oldra.
2 Vxori. Nota arg. † qd qñ maritus legat vxori sue lectū qd ornamenta lecti debeantur non solū ea quibus quotidie vtebatur: sed etiam ea que in festiuis diebus tantum de hoc dixi plene. ff. de leg. iij. l. librorum. §. fi. Jaco.

Mulier. In gloss. vlti. ibi seruo alieno. §. fin. ⁊ ideo legatum primum non tollit. vt. ff. de legatis. iij. l. si in testamento. Oldra.

1 ☞ Liberatio debiti ex quacunqz causa potest legari.
2 Exactio nois per testatorē facta legatū liberatiōis extinguit.
3 Liberatio general' tutorū nō extēdit ad dolose administrata.
4 Dictio amplius ꝑpter verba sequētia est qñqz restrictiua.

De liberatione legata. Rubrica.

1 Super rubrica. † Liberatio debiti ex quacūqz causa potest legari. ff. e. l. j. Quis sit effect⁹ cū creditor legat pignus debitori. e. l. §. j. prohibitus petere a fideiussore econtra sic ⁊ heres heredis ap. heredis continetur. ff. e. l. ij. qui reddit chirographū remittit debitum. ff. e. l. iij. ⁊ quid iuris si instrumētū sit penes debitorē nec appareat. i. editū. ⁊ an q facit pactū de instrumento reddēdo videatur debitum remittere. si testator dederit instrumētū debitoris vt post mortē suā reddat debitori si reddat sibi viuente testatore nihilominus petet heres. ff. e. l. si qs decedens. qs sit effectus liberationis. e. l. §. nūc de effectu. ⁊ an liberatio vnius cōreorū porrigat ad alios qualiter subuenit heredi testatoris ex eadē causa obligatio creditori ⁊ debitori. ff. e. l. quid ergo: vtrum liberatio fideiussoris ꝓsit reo ⁊ ecōuerso. ff. e. l. si quis reū. ⁊ an duo rei videant inuicem fideiubere an liberatio patris obligati de peculio prosit filio ⁊ ecōuerso. eadez. l. §. idem iulia. ⁊ an marito existente nō soluēdo valeat legatū liberationis dotis. ⁊ an liberatio patris q tenebat de peculio ꝓsit filio post emancipa. ff. e. l. post emanci. sicut pōt totū debitū remitti ita ⁊ pars. ff. e. l. nec soli. quid operet liberatio legata sup
2 vno alternatiue debitorū. e. l. §. j. † exactio nominis facta p testatorem legatum liberatiōis extinguit. eadē. l. liberatio. sed etiaz alieno vt liberetur. ff. e. l. non solum. ad certum tempus potest liberatio relinqui quo pendēte nō currūt pene vel vsure. e. l. §. j. psonale legatum liberationis non trāsit ad heredē. ⁊ q ante tempus petit cadit ad act. fm hec iura. e. l. §. si tale. legatum generale liberationis ad heredem trāsit. e. l. §. si verba. ⁊ ibi pulchra de confessione ad liberandū in iudicio ⁊ extra. ⁊ ān valeat debitore absente iussus reddere rationes non satisfacit solutis reliquis nisi rationes edat. e. l. §. is qui. an generalis liberatio extendatur ad dolose administrata. ea. l. si heres. ⁊ an a futuro dolo possit quis liberari. ⁊ l. si qs rationes. que est notabilis ad hoc si qs vult liberare fideiussorē ⁊ non reum vel econtra. ff. e. l. si damnatus. magis interest liberari fideiussoris quam agere act. mādati. ff. eo. l. si debitor prohibitus reddere rationes non videtur liberatus a solutione reliquorum. ff. e. l. lucius. an valeat liberatio legata debitori tuto. exce. perpetua ⁊ fauorabilis vel odiosa. ff. eo. l. si debitor. ⁊ quid si in diem vel sub conditiōe in. l. sequēti damnatus non exigere etiam ab eius herede. ff. e. l. si qs in testament. osi colono sit legata liberatio ⁊ heres non sinat eū vti frui facit cōtra testamētum. ff. e. l. si cui. ⁊ retinere ⁊ petere paria sunt idem in legato habitationis. ff. e. l. cassius. in generali legato liberationis venit pecunia debita testatori nō autem seruo eius ex causa peculiari. ff. e. l. cum ita. liberatio psonalis donec viuit debitor non transit ad eius heredem. ff. eodem. l. aurelio.
3 † Generalis liberatio tutorum non extenditur ad dolose administrata vel aliqua. eadem. l. §. gaius. aut debitum extinguitur facto testatoris ⁊ nihil valet legatum liberatiōis aut facto heredis. ⁊ valet. ff. eo. l. si id qd mihi. ex legato liberatiōis oritur actio: ⁊ exceptio. ff. eo. l. qd mihi. procur. cui liberatio est relicta tenet cedere actiōes sibi tanqua procuratori q̄litas. ff. eo. l. ꝓcur. legatum liberatiōis extenditur ad debitū vsqz ad ad diē mortis testatoris ⁊ scientie heredis. ff. e. l. cum heres. si debitor legat debitum a creditore vel ecōtra quid operetur tale legatū. ff. eo. l. legaui. ⁊ quid si alij legetur debitum vel creditum qd non sub est ⁊ no. verba quotidiana enim hec sunt. Si pupillus sit paratus restituere legatum sibi relictum vt liberaret tutorem restituitur sibi actio pristina in integrū. ff. eo. l. tutor. si nihil erat in peculio quando fuit liberatio legata an valeat legatū. ff. eo. l. videamus. effectus liberationis relicte pupillo nō extenditur ad tutorem. ff. eo. l. aurelius. liberatio facta per verba presentis vel preteriti temporis non extenditur ad obligationem postea factam. ea. l. §. testamento. ⁊ confirmatio testamenti vel statuti fit in eo statu in quo pmo erat remissio seu liberatio facta pri contra tutorem extēditur etiam ad reliqua fauore patris. ea. l. §. ty
4 tius testamento. secus in alijs tutorib⁹. vt. §. seqn. † vbū ampli⁹ licet videatur ampliare tamen restringit propter verba sequentia. ea. l. §. testamento. vndē si quis promittat equum ⁊ hoc amplius. x. vsqz ad annū terminus anni extenditur etiā ad equum remittendo sortem videtur remittere vsuras postea excurrētes

eadem.l.§.legatū.ratio adiecta legato illud restringit.ea.l.§.sticho.ꝛ magis attenditur conclusio petitionis quā ipsa petitio. qui prohibet ad tēpus peti videtur vsum pecunie legare.e.l.§.centum.iudex iudicare debet fm ꝓbata.e.l.§.filias.ꝛ mēsa dicitur alicuius eo solo q̄d ipsam administrat q̄d facit ꝓ testibus q dicunt fundū esse illius qui colit.si lego quod debeo non valet si quod alter debet valet:ꝛ quis potest stare testamento ꝛ confessioni inquantū est ꝓ se nō in eo q̄d est cōtra se:in eo quod est debitum non valet legatū sed si succūbat petendo vt debitum petere potest iterum ex causa legati.ead.l.quidam.non capax quandoqꝫ capit propter capacem.j.eo.l.si is qui duos. ꝛ delinquenti quādo prodest innoxius:ꝛ mali propter bonos tolerātur.ꝛ no.modum relinquēdi bona sua filio spurio si expressum est inutile valet in tacito puta in expēsis litis.j.eo.l.petitor.Si testator a debitore exegit nō cadit nomine liberatiōis nō veniunt charte nec reliqua.eadem.l.§.inter cetera.h.d.etiā sequens §.ꝛ quod liberatio facta vni tutorum non extenditur ad alios legata liberatione sortis extenditur ad vsuras etiam finitas non autem ad debitum sortis postea contractum vel nouatū. e.l.§.fi. ꝛ an remittens vsuras sibi debitas videatur remittere etiam futuras.ꝛ an verba presentis temporis porrigantur ad futurum.

1 ☞ Accessorium remittitur remisso principali.

Omnibus. Debitoribus ex quacūqꝫ causa siue speciei siue quantitatis delicto vel ex contractu.vt.j.eodem.l.non solum.§.fin.Jac.ibi eorum id est earum rerum quas debēt.
1 Dy.†Remisso enim principali remittitur accessorium sed non econtra:sed cautio est ipsum principale ergo cautiōe remissa remittitur debitum.dynus.ꝛ legatum libertatis inducitur.s.de legatis.j.l.apud iul.§.si titius.in glos.secūda.in fi.que sunt contra.sed solu.vt in sequenti glos.ꝛ plenissime dic vt not.dicto.§.penulti.Ray.

Julianus. Ibi valere legatum remanet tamen debitor obligatus priore actione ꝛ hoc est quod sequitur in versi.si autem.Dy.ibi ꝛ habere eū scilicet debitorem.dyn.ibi testantis voluntas fuit.id est fuisse probetur: scilicet q̄d remittere voluerit debitum.dy.ibi ꝛ ad hoc:id est ad petitionem rei obligate quasi debitum sit remissum.dynus.ibi peruenietur vt videatur debitum esse remissum seu relictum. dyn.Quando autem legatur ab extraneo res data pignori debitori.dic vt.s.de legatis.j.l.si tibi homo.in princi.ꝛ dic vt ibi in gl. scilicet q̄d omnis in fi.imo melior est ratio:qa ad remissionem principalis sequitur remissio accessorij sed non econtra. argu.s.de vulga.ꝛ pupilla.substitu.l.ex pupillari.dynꝰ. Et circa hoc dic vt not.s.de leg.ij.meuius.§.penul.

Heredem. Prohibitus petere a reo non potest petere a fideiussore econtra sic ꝛ appel.heredis continetur heres heredis. hoc dicit.

1 ☞ Debitum remittit qui chirographum reddit.

1 **Liberationem.** † Qui reddit chirographum remittit debitum.hoc dicit.Ibi quasi per fideicommissum remissionis debiti.dyn.Quid autem si instrumētum crediti reperiatur pēnes debitorem nec appareat q̄d sit sibi traditum an ex hoc erit liberatus de hoc sepe vidi magnā contentionem ꝛ varias opiniones de quo plene dixi.C.de latina libertate tollenda.l.j.§.ille nouissimus.versi.sed ne furandi.in glossa ipsamet ibi causa mortis.vt.s.de legatis.ij.l.legatum.in fin.facit vt quando quis facit pactum de reddendo instrumento simpliciter quod per hoc videatur remittere debitum.de hoc not. s.de pactis.l.post ꝗ.Jaco.

1 ☞ Actiones plures habere nostra interest.

Si quis decedens. Alias est.§.iuli. ibi seio det:scilicet chirographum.Dynꝰ.ibi dederit:scilicet chirographum.dyn.ibi heres eius scilicet creditoris.

a **Nunc de effectu.** a Ibi legati scilꝫ liberatiōis hoc enim.§.agit de effectu talis legati.ꝛ vtilis est iste.§.ibi.possum agere actione ex testamento.dyn.ibi.consultum voluit.i.mei contemplatione tantū liberationem legauit.dy.ibi.debeam liberari ꝛ certe sic alioqui ꝛc.ne per obliquum concedatur quod directo prohibitum est ibi alioqui.i.si non liberaret per acceptilationem . Dynus.ibi.

g ¶ Nunc de effectu. Adde Bar.cōsi. cxj.incipiē te factū tale est.

b ¶ Si qs reū. Adde hunc tex.no.p Ja. de are.in postillis in.l.sꝫ si pater.§.nō solū.ad macedon.

inquietor.i.inquietari videor.dyn.ibi.pacto q̄d pactum correo non proderit quando non eramus socij.dynus.ibi per acceptilationem.s.debere me liberari vt per hoc liberetur ꝛ principalis seu correus ibi an ꝛ ille accipe q̄d est.j.cuius nomen ꝛc.dyn.ibi. pro legatario habeatur quātum ad hoc vt possit liberationem petere.dy.ibi qui non est scriptus.i.cuius nomen non est scriptū in testamento.ibi nam ꝛsi.i.quāuis.dy.ibi legatum a quodam alio.dyn.ibi.negabit legatarium licet nomen mei debitoris nō fuerit in legando expressum.dynus.ibi.ꝛ si soluendo exponesi i.quanuis.dynus.in fine.nota hunc textum qui sepe allegatur ad q̄d concor.q̄d dicitur q̄d ideo accipimus fideiussorem vt no
1 bis sit cautum institu.de fideiussori.circa princi.†ꝛ interest nostra plures habere actiones vt largior sit nobis potestas agēdi.vt.s.de leg.j.cū filiꝰ.§.varijs.ꝛ de actio.emphy.nō est nouū. in glo.q̄d semper presumimꝰ in fi.ꝛ facit iste.§.contra ea que ibi not.s.q̄d vbi correi non sunt socij si vnus soluat solidum non habeat regressum contra aliū ad q̄d.j.ad le.fal.in.l.falcidia hoc esse seruandū ꝛ de hoc etiā no.§.ad vel.l.vir vxori.§.fi.in glossa. sed nonne in prin.vt.s.de cōditio.indebi.l.si non sortē.§. adeo. ꝛ vt in poss.le.l.j.§.si debitori.Jaco.ibi.l.iij.vel dic aliquid operari qꝛ per pactū tollitur naturalis obligatio que per testamentum sublata non erat.vt.j.de sol.l.stichum.§.naturalis .Jaco. ibi.quibus modis tollitur ob.§.j.ꝛ.j.e.l.non solum.in prin . §.i. ol.in glos.omnium bonorum ibi societate contrahuntur.ꝛ.l.vt sic ꝓ socio actio.Jaco.ibi.si ex duobus.ꝛ qꝛ creditori agenti ad solidum obstat exceptio cedendarū actionum.ar.s.de ad.tu.l. si minor.ꝛ de sol.l.stichum.§.pe.ꝛ facit q̄d no.j.de fideicō.l.si stichū.§.fi.ray.ibi in aut.de duobus reis.in prin.sed illud aut.respicit effectum conuentionis non formam obligatiōis vt solet dici.j.de duobus reis.l.iij.ꝛ.l.res . §. cum in tabul.ray.ꝛ si vis plene de ista materia duorum reorum vide quod no.C.de duobus reis super rubri.

Quid ergo. Ibi qualiter subuenitur heredi.cum sit obligatus creditori ꝛ debitori.dy.ibi quam si caueatur per creditorem heredi.dy.ibi.vt eum.s.debitorem cuius contemplatione quantitas fuit relicta.dyn.

1 ☞ Pater non est debitor filio si nihil sit in peculio.

b **Si quis reum.** b Ibi ceperit cōuenire scilicet heres creditoris.dy. alia ratione.i.per obliquum seu per quandam consequentiam.dy.ibi.conuenitur hic tamen quod dictum est fallit in duobus casibus qui sequūtur.dyn.ibi.liberādus reus qꝛ rei non interest q̄d fideiussor non cōueniatur.dyn. ꝛ hic ponitur so.ad duos casus precedentes.dyn.ibi alioqui.i. alias regulariter.dy.ibi fideiussor liberandus ita q̄d liberatio principali non prodest.dy.ibi acceptilatione liberādum ita q̄d extendatur liberationis effectus etiam ad principalem. dynꝰ. ibi vere fuerit vt qꝛ pecunia peruenit ad ipsum.dyn.ibi. socius reus vt quia pecunia peruenit ad vtrūqꝫ.dynus.communiter. dy.in glos.personali.ibi.§.si ab ea.so.hic regulare ibi causale:ꝛ est ratio vt ibi no.ꝛ dic vt ibi.dy.ꝛ iac.de bel.in glos.vt si duo. ibi.propter societatem secus si nō esset societas inter eos qꝛ tūc non viderentur inuicē fideiubere:fm Jo.q̄d dic vt no.s.ad vel. l.vir vxori.§.fin.ꝛ per.dy.j.de duobus reis.l.reos.ꝛ dixi . C.de duobus reis.super rubrica.

Idem iul. Ibi pater eius qui solum de peculio tenebatur.dy .ibi.refert quantum ad hoc vt valeat legatū.dyn.ibi.necne qꝛ vtroqꝫ casu valet liberatio relicta patri.dy.ibi maritum qui obligatus erat actione de dote. dy.ibi.ꝛ hunc maritum ibi cedente.i.eo tpe quo vxor moritur.
1 dyn.ibi vtrūqꝫ.s.maritū ꝛ patrē.Dy.ibi.nōdum enim†not.q̄d pater nō est debitor si nihil sit in peculio.iac.ꝛ hic in glos.no.ibi maritū non posse.cui liberatio facta nō fuit fm verū intellectū ray.ibi quid.i.qꝛ.dy.ibi estimauerit ꝛ male eo casu quo nihil est in peculio.dy.ibi.quē debitorē cōditionalē.ibi q̄ res.i.acceptilatio facta filio.dy.ibi ne filius.s.tm̄.dy.ibi.tunc enim .i. quando apparet q̄d testator voluit filium tamen liberare.dy.ibi quasi fideiussor quo respectu insolidum tenebatur.dyn.ibi.hoc ita demū.s.q̄d liberetur ab obligatiōe vt fideiussor non quia tenebatur vt pater.dyn.in glo.j.ibi.cum alius imo.l.cū filius .Dy.ibi in glo.s.de peculio ibi poterat tunc agere.s.tpe rei iudicande si tunc sit in peculio ꝛ dic agere.s.vt liberetur per pactum in glo. imo.videtur.ibi de conditio.institu.l.si is cum quo.debet dicere de conditio.inde.in glo.sed cum liberatio ibi .vel dic quod hec vera ꝛ erat dubiū.qꝛ cum maritus facere non poterat videbaꝰ q̄d posset repetere.Ray.in fi.ꝛ hec vera hec eñ loquiꝰ de marito simplr nō de eo cui liberatio sit legata ray.ꝛ habēt quidam glo.corruptam

glo.corruptam.habent enim de conditio.insti.sed debet dicere de conditione indebiti.

Post emancipationē filij.

Ex cuius contractu pater tenebatur de peculio.dy. ibi prestaturus heredi. Item pater dyn.in glo.vl.in fi.z. s.de testamento militari.l.si a militie.§.vltimo.Dyn.

1 ☞ Pars debiti sicut totum potest remitti.
2 Nominis exactio per testatorem facta legatum extinguit.

1 **Non solum.** †Sicut potest totum debitū remitti z pars.h.d.Et sic qd iuris est in toto quo ad totum idē in parte quo ad partē.ad hoc.s.de rei ven.l.q de tota.cū ibi notatis. **Si is qui.** Ibi que res.l.acceptilatio interposita super sticho.dy.ibi.liberabit quasi dicat nō solum in sticho.Dy.ibi liberaretur scilicet in totum.dynus.ibi creditori hereditario.dyn.ibi ex testamento acturū contra heredem grauatum soluere vt soluat.dyn.in glos.sic.j.in fine. sed nec ibi soluitur z ideo solue.vt.d.l.qui hominem.dynus.in glo. s.coherede.in fi.z dic vt ibi.dynus.

2 **Liberatio.** †Exactio nominis facta per testatorez legatum liberationis extinguit.h.d.ibi id exactum z testatoris voluntate.dyn.ibi vnde scilicet qz exactio facta per testatorem legatum legationis extinguit z impubes respectu substituti quasi quidā testator habetur.vt.s.de inofficioso testamēto.l.papiñ.§.sed nec impuberis. Old.ibi substitutio pupillariter.dyn.ibi relicta debitori testatoris.dynus. ibi teneri ad restitutionem pecu..ie a pupillo exacte.dyn.ibi sustinere eius:scilicet heredis.dyn.ibi idemqz scilicet vt substitutus teneatur.dynus.ibi maneret scilicet existente cōditione.dynus in glos.scilicet substitutum ibi vel dic pupillari hanc expositionem reprobat sequens glo.z ideo non procedit z per hanc hic reprehenditur z prima expositio Joan.verior est in gl. per iusticiam al's instātiā petendi ibi cum possit petere interim dū viuit z de conditio.pendet.dyn.in fi.dic ergo ideo actionem remittit quia extitit conditio legati cum impubes in impuberitate sit mortuus.dyn.z vbi glos.allegat institu.de perpet.z temporali act.debet dicere de except.

1 ☞ Legatū psonale ad heredem legatarij nō potest transire.
2 Confessio facta absente parte quo ad quid teneat.
3 Confessio dispositionem inducēs inter presentes fieri debet.
4 Pactum de nō petendo factū debitori an trāseat ad heredē.

Non solum. Ibi legare possumus legando disponere. dyn. ibi nec liberare.ita quod liberatio habeat effectum irreuocabilem.dynus.vbi vel penas ratione tarde solutiōis promissas.dy.in glos.quia tunc videtur liberatio relicta ad illud tempus.in glo.hoc forte dicet ibi non per morā.vt.s.de seruis exportandis.l.seruus.ea.l.cum.l.precedenti.dynus.in fine. vel dic qd in.l.item.quia conuentiones debentur vsure ob beneficium concesse dilationis z ideo pendente dilatione currūt.hic vero propter moram tarde solutionis.vnde cum.j.dilationem concessam non sit in mora non debentur vsure.vt hic z dicta.l. lecta.§.cum z fortes.nisi actum foret qd mora intercedente debentur vsure etiam pro preterito tempore.vt dicta.l.lecta.in fi. dy.z arg.j.de donat.l.in edibus.ij.responso.

1 **Tale legatum.** †Legatum personale non trāsit ad heredē legatarij. Itē qui petit qd sibi debetur ante tempus cadit ab actione.hec duo dicit iste.Dyn.in glo.alioqui.s.ab initio.in fi.no.hanc glo.z posses arguere qd non cadat qz petit ante diem incertū qui equiparatur cōditioni.vt.j.de condi.z demon.l.dies incertus.z certum est petentem pendente conditione nō cadere a iure suo.vt. s.de pactis.l.in personam.§.si sub conditione z secundum hoc hec pure contracta:sed contra hoc est.s.si certum petatur.l.pecuniam.dynus.in glossa.si vsus z vsufructus.ibi.l.pecoris. sed dic vt ibi.z.s.de seruitute lega.l.pater.dynus.z de alimētis legatis.l.mela.§.quidam.qui in effectu concor.nam z ibi distinguitur coherea t rei persone. Jaco.

Si verba liberationis. Alias si liberatiōis verba ibi nihil addat vt per hoc magis videat vetitum ab herede peti. Ja.ibi adiectio heredis in legato liberatiōis. Jac.ibi atqz.i. sicut non esset adita liberatione legata non comprehēsa psona debitoris. Jac.ibi nō comprehensa persona heredis eius cui liberatio relinquitur. Jac.in glo.vl.ibi peti volo hoc nō est bonū exemplum qz textus nō loquitur de herede legantis sed de herede debitoris cui liberatio relinquitur.ol.qz hec glo.de confessione facta ad liberandum loquitur circa quam Jaco.de ra.tenet † qd confessio facta absente parte ad obligandū extra iudicium teneat:sed ad liberandū non absente parte.z est ratio fm eum:qz illa que fit ad liberandū dispositionem inducit.vt.j.de donat.l.quidam.z.s.de pactis.l.tale.z dispositiones non possunt fieri absente parte nisi interueniat nunti⁹ vel epistola vt.s. de cōstituti.pec.l.qui autem.§.fi.z de pactis.l.labeo.sed illa que fit ad obligandum extra iudiciū tātum inducit probationē nō dispositionē.vt.s.depositi.l.publia.in fi.z pbationes fieri possunt absente parte.vt.C.de testibus.l.nullū.tu dic qd nec ad obligandum parte absente fieri possunt z qd ad obligandum parte absente nō valeat sic probatur si teneret tunc ea pbatio esset acquisitio facta aduersario absenti:sed inter viuos nulle acquisitiones fieri possunt inter absentes nisi interueniat nuntius vel ep'la.vt not.C.de sacrosan.eccle.l.illud.in fi.glo.magne.z.s.de cōstitu.pecunia.l.q autem.§.fi.vlti.C.si qs alteri vel sibi.l.fi.z.s. de cōtrahen.empt.l.j.in fi.z propter hoc dico qd gl.bene dicit q est.s.de probatio.l.cum de indebito.que hoc tenet. Et not.etiā extra de cōfessis.c.ex parte.qd ad liberandum non teneat.tenet Jac.de ra.z alij vltramontani.vt predixi qz inducit dispositionem que nō valet inter absentes.vt predixi z bene probatur.s. de pactis.l.labeo.z de interrogato.actio.l.de etate.§.q.interrogatus.z facit qd no.s.de neg.gest.l.pompo.quo non ob.gloss. hic posita qz altero de duobus modis potest ītelligi.primo qd loquatur de cōfessione facta in iudicio z pro hoc facit.l.allegata hic in ipsa glo.scilicet.l.postqz liti.C.de pactis.cum ibi nota. vel potest intelligi scdo quando debitor est absens z interuenit eius pcura.quo casu debitori absenti non cōpetebat exceptio pact.sed doli.vt.s.de pactis.l.rescriptuz.§.fi.z ideo distinguit aut cōfessio fit ī iudicio aut extra iudiciū.primo casu aut ad obligandum aut ad liberandum:si ad obligandū.l.videtur indistincte dicere qd aduersarij presentia sit necessaria vt.j.de cōfessis.l.certū.§.si quis absente.z.s.de interrogat.act.l.fi.posset tamen distingui aut iudex recipit nomine patris absentis aut nō vt primo casu teneat.vt.s.de magistratibus conueniēñ.l.j.§.exigere.z.C.qñ mulier tute.officio fungi pōt.auten.mater z auie. z ibi not.z accedat qd dici solet iudicem representare partē.vt C.de euict.l.si ob causam.Scdo casu quādo iudex non nomine partis recipit tūc nō valeat z ita loquūtur.ll.preallegate: et est 3 ratio quā pdixi† qz qualis cōfessio dispositionē inducit q hz fieri inter pñtes scdo casu qñ ad liberandū tunc eodē mō distinguā z ita intelligat.l.postqz liti.cū ibi nota.C.de pact.z hāc glo.fm vnū intellectū.Scdo casu principali qñ extra iudiciū tūc aut fit ad obligādū aut ad liberādū.Primo casu aut fit in vltima voluntate aut inter viuos si in vtima volūtate absente parte tenet z est rō qz ɔtinet fideicōmissuz.vt.s.de leg.iij.l.lucius.§.qsqs.et fideicōmis.inter absentes fieri pōt.vt.s.de leg.ij.l.cum pr.§.surdo.si vo iter viuos tene opi. Accursij reprobata opiniōe vltramontanorū p ea q.s.dixi.Scdo casu qñ ad liberādū tūc aut in vltima volūtate:aut inter viuos.Primo casu valet inter absentes.vt hac.l.nō solum.in prin.s.e.l.j.in prin.z.C.de falsa causa adiecta.l.j.Scdo casu aut absente debitore iteruenit eius pcur. aut nuntius vel epistola aut nihil ex predictis.Primo casu ex tali confessione absenti debitori facta non detur exceptio sed doli.vt.s.de pactis.l.rescriptū.§.fi.z hoc mō intelligo hāc glos. fm vnū intellectū.s.tacitū.si vero iteruenia t nūtius vel epistola tūc dicta pacti exceptio dabitur debitori.vt.s.de pactis.l.labeo.z qd not.C.si quis alteri vel sibi.l.vlti.si vero nihil predictorum interueniat puto absenti talem confessionem nō prodesse. vt dicta.l.labeo.de pactis.z qd no.gl.dicta.l.pōpo.s.de nego. ge.de ista etiam materia vide qd satis notaui.C.de nō numerata pecu.l.generaliter.

Si heres. Ibi gessit sine mandato idem tamē si cū mandato.vt.j.e.l.procu.Dy.z dic gesserit iter preteritū z sic loquunt fere oēs leges de hac materia tractantes.Quid in gestione futura quidam dicunt idem p.l.quidam decedens.s.de admini.tuto.alij cōtra per eandē.l.vbi de hoc satis dixi.z.e.tit.q plures.ray.ibi obligatio id est ab obligatione liberatio.Dy.ibi prelegata subaudi nomine eorū que dolo zc.Dy.ibi sensisse.scilicet qd non liberetur ab his que dolose administrauit ibi procura.sine mandato. Dy.ibi incerti.i. ad certum hoc est vt liberetur a redditione rationū q gessit per fraudem qd est agere ad factum:z omne factū in incertū. Dy. vt.j.de verb.oblig.l.vbi autē non apparet.§.qui id qd in facien-4 do.z per hunc.§.tenet Ray.† qd pactū de nō petendo factū debitori transeat ad heredem vltramōtani cōtra per.l.veteris.C. de cōtrahen.z cō.stip.p opi.Ray.facit de probat.l.si pactum et de ver.ob.l.si sic.sed ipsi vltramontani intelligūt.l.si pactū.in

Not. hic de cōfessiōe ad obligādū seu ad liberādū absente pte.

Distictio notabilis z magistralis in materia cōfessionis.

pacto affirmatiuo nō in negatiuo qđ dicūt ad heredē nō transi re de hoc latius dixi.š.de pactis.l.iure gentium.§.pactorum.

¶ Si quis. Adde p istū a ter. qđ dixit Bal.in.l.fi.§. penul. de cō diti.inde.

Si quis. [a] Rōnes aliquas si habeas reliq̄s bñ stat:si hēas reliqua tūc hēas que. al's esset mala grāmatica.ibi reliquauit.i.in quibus se ratione male administrationis debitorē cōstituit ꝛ p hoc.C.de transact.l.si de certa.ꝛ.š.de pactis.l.tres fratres. ibi ꝛ hoc al's ad hec.s.dolosā administrationē vl' reliquoꝝ red ditionē.dy.in fi.idem si dicat damnas esto liberare eū qui etsi quid eū dare facere oportet ab eo nō exigere.vt.ꝫ.e.l.cū ita.dy. nec ob.ꝫ.e.aurelius.§.tytius testamēto.vt ibi no.etiā quidā ha bent aditionem signatam.ꝫ.e.l.aurelio.§.gaius.ꝛ bene pdicta vera sunt in eo qui iam erat obligat⁹ ex mala administratiōe: sed quid in eo qui nondum erat obligatus vt in tutore dato in testamēto ita qđ sit anologista ꝛ non teneat reddere ratiōes.de hoc tetigi.š.l.xxi.§.si heres.ꝛ plenius.š.de administra. tuto.l. quidam decedens. Itē quid si inter viuos fuit liberatio dic vt no.š.de pactis.l.si vnus.§.illud.C.de transac.l.actione.ꝛ pleni us.ꝫ.eo.l.aureli⁹.§.gaius.ꝛ vide.š.de peculio lega. l. dominus stichio.§.fin.

Si dānatus. Ibi qđ fideiussor debet sub audi ꝛ ab eo non petere vt in superiori casu conuerso dicitur.old. ibi acceptum fa cere subaudi debet ꝛ sic per consequēs liberatus erit fideiussor.vt.š.e.l.non solum.§.j.qđ esse debet.vt.š.e.l.ij.ꝫ.rñso. cum ergo sit liberatus videtur qđ testator voluerit tantum pre stari quantum debebat fideiussor.oldra.

Si debitor. Ibi inutile scilicet si fideiusso rem soluere contingat.dyn. ibi nam ex pristina sed hic interest potius agere vt li beretur quam postq̄ soluerit agere actio. mādati ꝛ vide.š.de legatis.j.l.si creditori. Jaco.

1 ☞ Liberatus non censetur a redditione reliquorū qui prohibi tus est rationes reddere.

1 Lucius. † Is qui prohibitus est reddere ra tiones nō videtur liberat⁹ a reddi tione reliquorum.h.d.dyn.ꝛ per hanc etiam.l. colli gi potest qđ qui iubet aliquid post temp⁹ fieri vide tur ante tempus prohibere.old.ibi subscriptionē meā pro quo videtur ante tēpus prohibuisse ab eo exigi rationē.ibi in eodē actu.i.administratione.dy.huic testator per errorem.dy.in fin. qꝛ per generalem remissionē non impeditur reliquorū petitio. vt.š.eo.l.si quis rationes.per hoc enim qđ iussit rationes reddi post tempus videtur remisisse seu prohibuisse ante tēpus.sic.ꝫ. ad trebel.l.sed si ante.ꝛ ad hoc vidi allegari.l.istam. Oldr.

Si creditor. Ibi exceptiōe ppetua ꝛ fa uorabili.nā si eēt tut⁹ odio sa tunc bene valeret legatum.sed quando fauorabi li si solueret.posset repetere.vt.š.de conditiōe indebi ti.l.qui except.ꝛ.l.si non sortem.§.adeo.sed quantum estimabit hoc legatum in cōputatione falcidie responde quantū vendi posset.vt.ꝫ.ad leg.falci.l.in quantitate.§.magna dubitatio.ꝛ p hoc qđ no.š.qđ met⁹ causa.l.si cū except.in princ. Ja.

Idem est. In fi.nam ꝛ hoc casu videtur vel le pure prestari.Oldra.

Si quis in testamēto. Ibi neq̄ i psum titiū debitorem.dynus.Et facit ad id quod dixi. š. eodē.l. non solum.secundo.§.si heres.

Si cui. Id quicquid hec sunt verba iurisconsulti. Oldra.ibi ꝛ vt hic sciuerit.hec sunt verba testatoris.Oldra.vel vt puto omnia fuerunt verba te statoris.in fi.nota.petere ꝛ retinere paria sunt.ꝫ.rem ratam ha beri.l.amplius.

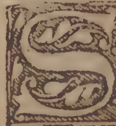
b ¶ Cum heres. Adde Bal. in auth. res que.C.cō munia de le ga.vbi. alle gat hūc tex tum not.

Cassius. Ibi conductione:id est pensione que occasione conductionis deberetur ol. ibi damnatur heres id est damnat⁹ intelligitur.ibi vix est id est nullo modo est.Oldrad.ibi quod seruus eius : scilicet testatoris qui legauit ibi debetur ab eo procuratore vel gesto re cui liberatio predicto modo relicta est.Oldradus in glos.pri ma ibi vel a gestore hanc. Dynus.in fine.hic enim dixit si quid ꝛc.Ibi autem cum prohibuisset rationes exigere subiungit eo que nomine ꝛc.Oldra.in glos.vltima.Ibi vel dic hec vera.dy. Cum ita not.textum ꝛ glos.ex quibus collige quod cum testa toris interesset heredem non exigere videtur remittere pecuni am ordinatam per eum quam per heredem quod est notandū ꝛ vide quod dixi.š.e.l.si quis rationes.

1 ☞ Administrata dolose nō veniūt in gñali tutorū liberatiōe.

Aurelio. §.gaius ibi rem enim : id est nego tia mea.dynus.ibi eo nomine scilꝫ propter dolosam administrationem ꝛ reliqua que 1 apud eos remanserunt.dynus.iste.§.notabilis † ad generalem liberationem tutorum ꝛ curatorum vt in ea non ve niant dolose administrata ad quod cōcord.ꝫ.eodem.l.aureli⁹. §.titius testamento.prout ibi dicitur speciale esse in patre quia pro hoc includit esse secus in aliis.Et hoc bñ facit.ꝫ.que i frau. creditorum.l.si pater.cum ibi notat.ꝛ de transact.l.a lege. cum geminiano.ꝛ plene dixi.š.de admini.tu.l.quidam decedens.sꝫ nunquid in generali remissione seu fine tutele vel cure includi tur debitum qđ debebit tutor vel curator ex alia causa quam ipsius administrationis dic qđ non ar.ꝫ.de actio.ꝛ obli.l.si is q ad trebel.l.marcellus.§.quidam ꝛ.l.in fideicommissum.ꝛ de.do li exce.l.apud celsum.§.Itē queritur in glo.no.ergo ibi secus in contractu qꝛ comparatur pupi.dy.vt.C.de in inte.restitutione l.curatorem.ꝛ ibi de hoc plene ꝛ.ꝫ.ad trebel.l.j.§.fuit quesitum. ꝛ no.hanc glo.que sepe allegatur in glo.imo videtur ibi in pa tre. preterea ibi remissa fuit actio ꝛ ideo remitti videtur ꝛ dol⁹. vt.š.e.l.si quis rationes.dynus.ibi.§.illud.so.vt precedens con trarium qꝛ ꝛ ibi fuit remissa actio.vel dic vt ibi.no.ibi quicquid ꝛc.ꝛ tamē actio remisit vel remitti iussit.dynus.ibi quas ratio nes.in fi.l.idem si dicas damnas esto heres meus liberare eum qui negotia mea gessit:ꝛ si quid eum mihi dare facere oportet ab eo non exigere vt patet.š.l.prox. Dynus.

Si id quod mihi. Aut debitū extin guit aut facto here dis ꝛ tunc non extinguitur.h.d.dy. ibi. liberatus a me fueris ita qđ nullius debiti aliqua supersit peti tio.vt.ꝫ.a.l.in fi.ꝛ ibi no.ray.ibi ꝛ si debitori cuius nomē erat le gatum.dyn.ibi vnde.i.qꝛ qualibet liberatione secuta extingui tur legatum ibi quia confusione.no.textum qui sepe allegatur. dy.ibi.at si.i.sicut.dy.ibi dato legato predicto debitori vel alij. dynus.ibi dici oportet.scilicet per eius estimationem non extin gui legatum liberationis.dynus.

1 ☞ Facultas exceptiōis obijciēde excludit ꝛ impedit interesse.

Quod mihi sempronius. De quo not.in speculo de sententia.§.iuxta. ver.nū quid ergo.ꝛ.š.de pactis.l.si vnus.§.pact⁹ in gl.ma gna in gl.ibi.§.si reus sed illud ideo qꝛ illa actio non datur nisi 1 intersit:vt eadem.l.§.si plures † facultas autem obijciende exce ptionis excludit ꝛ impedit interesse.ol.vel scđm vsufru.illa loq tur in actione que est penalis ex parte eius qui conuenit.at hic non nocet conuento qđ agat cōtra eū ad liberationem vel qđ exceptio repellatur vsufru.vel fm Jac.de bel.hec actio ꝛ exce ptio pducūt eundē effectum.s.liberationis ibi contrarios.nam ibi per actionem remanet in obligatione sed per excep.cōseque retur liberationem que inter se contraria essent cum ibi respici ant vnum medium.i.vnum debitum.vt ibi notaui. Jac. de bel.

Procurator. Ibi eoq̄ nomine.i.ne cessitate rationū redden darū.dy.ibi iure mandati idest actione mandati. dy.ibi.cogetur restituere ei exegi vel actiones pre stare vt sequitur ꝛ sic no.ex contractu procurato ris actionē domino nō queri.Ja.vt.C.per quas personas no bis acquiritur.l.j.ꝛ ibi de hoc in glo.pl. in fi.ꝛ.l.dolus.dy.

1 ☞ Heres id quod defunctus scire presumitur.

b

Cum heres. [b] Ibi suū.i.pprīū ipsius he redis.dyn.ibi mansit vsq̄ in diem mortis testatoris ꝛ scientie heredis.dy. ibi.añ apertas tabulas ꝛ sic anteq̄ heres sciret liberatio nem legatā.dy.ibi.post tabulas aptas subaudi etiā añ ꝛc.dy. ibi repeti pōt ab ipo debitore cui ipsa liberatio erat legata.dy. i gl.vsq̄ in diē vel dic vsq̄ in diē mortis testatoris ꝛ sciētie here dis vt.ꝫ.patet:ꝛ in expositione litere dixi.dy.ꝯtrariā glo.habui sti.š.de ali.le.l.libertis.§.posthumus sed falsa est vt ibi dixi in glo.vt indebitum.vt.š.man.l.si fideiussor.§.in oibus vel actio ne ex testamēto.vt.š.e.l.nō solū.§.fi.ꝛ.l.qđ mihi ꝛ so.ma.l.si pa ter ignorās. Jac.in fi.vel dic qđ cū hic loquat añ cedente diem 1 legati debet hic subandiri maxime. Ja.ꝛ no.hāc glo † qđ heres presumit scire id qđ defunctus locum habet demū post aditaꝫ hereditatem ante nō nisi pbet de scientia facit.š.de le.j.l.cetera §.fi.

§.fi.ꝛ quod no.ī.ad trebel.l.quidam ita.§.si quis filiuꝫ.ꝛ dixi de reg.iur.l.qui in alterius.

1 Legatum debiti factum debitori quando teneat.
2 Defectus debiti demonstrati impedit substātiam legati relicti a creditore debitori.
3 Legatum quando teneat inter creditorem ꝛ debitorem factū.

1 **LEgaui.** † Si creditor legat debitum debito
ri ita demum tenet legatū si vere de
bitum subest.si non subest omnino, nullū est legatū:
si vero ecōtra legat debitor creditori ꝛ vere subest de
bitum,nullum est legatuꝫ nisi auferat aliqđ emolumētū:si vero
nō subest debitū si quidē in legato certa quantitas vel species
est exp̄ssa legatū est validū alias vero est nullū.h.d.tota lex vel
2 breuius fm Ol.† defectus debiti demonstrati impedit substan
tiaꝫ legati relicti a creditore debitori sed nō ecōtra relicti a debi
tore creditori.Old.ꝛ dic qđ lex ista notabilis est ꝛ diuiditur in
quatuor partes.primo ponit vnam questionē in creditore legā
te:scđo aliā in debitore legāte. tertio soluit primā q̄stionē. quar
to scđam. scđa pars incipit ibi aut ex cōtrario tertia ibi rn̄di si
is quarta ibi contra aūt.Dy.ibi an debitū sit ad hoc vt legatū
sit vtile.Dy.ibi.quotidiana em̄ sunt no.verba.ad qđ bene ꝯcor.
ꝟ.de suspectis tutoribus.l.j.ꝛ.ꝟ.de legibus.l.iura constitui.ꝛ.l.
fe.ꝛ institu.de satisdationi.§.pe.ꝟ.si cer.pet.l.certi conditio ibi
quotidie ꝛc.C.đ fideiuſ.l.fi.circa fi.ꝛ.ꝟ.de vsufruc.sed ꝛ si qs do
natarius allegat etiam iste textus qn̄ ea frequentius cōtingūt
sunt plenius attingēda ad quod.ī.de ap.l.j.ꝛ quod ibi no.ꝛ.C.
de fide instru.l.cōparationes ibi.R.si is.s.creditor.Dy.mētio
nem fecisset.s.creditor.nā.ꝟ.proxi.nō fuit expressa certa quanti
tas vel species hic sic ibi potest dici.s.prima facie allegando vel
querendo.Dy.non determinando ibi sed pōt adijci hic.s.qđ le
gatum sit inutile.Dy.ibi tentari poterit qđ statim corrigit ibi
nequaquā placet qđ aliqd peti possit in aliquo p̄dictorū casuū.
Dy.ibi.estimauit multo minus in primo casu in quo dānauit
heredem non petere quo casu omnes concordāt legatum nō te
net.no.Dy.qđ si verum esset debitum heres non tenet ad dan
dum sed ad liberādū.ꝛ hec est ratio diuersitatis inter istū casuꝫ
ꝛ sequentē qꝛ in sequenti si debitū vere subesset heres teneret ad
dādū ꝛ hoc dicit hic dy.per longa verba,ꝛ tangitur hic in glo.
magna ꝛ.C.de falsa causa adiecta legato.l.ij.qđ tene menti ibi
contra autem pars.dy.ibi nulla vtilitas est quando verum est
debitum ꝛ purū.Dy.ibi ampliat vt qꝛ debitū sit in diem. Dy.
ibi si quidē debet:scꝫ pure ꝛ actione perpetua ne sit cōtra.ꝟ.e.l.
si debitor ibi cū demōstratione falsa quo casu valet legaeū.dy.
in glo.prima.ibi vel ab alio.iste casus nō est in textu sed ponit
ī.in glo.magna.Ray.in glo.hoc verum si dico.in fi.imo dic qđ
opinio.R.est vera quocūqꝫ modo leget nihil debetur si debitū
nō subest.vt ptꝫ.ī.ibi qđ mihi nequaꝙ ꝛc.dy.in glo.ad hoc.ꝟ.
ibi de cōditio.ꝛ demonstra.quibusdā.imo debet dicere quibus
diebus.dy.ibi de falsa causa adiecta.l.ij.ꝛ fi.vbi de hoc ibi cir
3 ca hanc partē glo.† dic aut debitor legat aut creditor ꝛ si debi
tor aut erat vere debitum aut non:ꝛ si nō aut in quātitate aut
in specie expressa:aut nō.si vero nec debitū erat aut purū ꝛ effi
cax:aut in diem ꝛ nō efficax.Dy.si vero creditor legat debitori
si vere debitum subest tenet legatum ꝛ liberari debet si nullū de
bituꝫ subest nullū ibi pure ꝛ efficaciter ꝛ actiōe perpetua. Old.
ibi sine effectu quia debitor est tutus exceptione vel naturaliter
tantum debitor erat,vt dicta.l.quibus diebus,§.domin9.de cō
ditio.ꝛ demonstra.Old.ibi in prima persona idem quando cre
ditor legat debitori vel alij tertio,Dy.ibi decē q̄ mihi debes et
sic creditor legat debitori vñ hic examinat primā partem.l.sed
ꝟ.proxime examinauit secundā scꝫ quādo debitor legauit cre
ditori.vt in ver.contra autē.Old.ibi dandi incūbit.ad id em̄ vi
detur testator obligasse heredem quādo non debitum legat vt
debitū ad qđ teneretur scꝫ debitum vere subesset.Old.ibi iniun
gere.vt det argumen.ad hoc.ī.eo.l.fi.ij.rn̄so.Dy.ibi sed quare
aliud hic dicit scꝫ prima facie quasi dicat quasi maxime in hoc
casu dubitauit paulus huius legis conditor examinādo hunc
casum.et in ver.quod si nihil.ꝛ in ver.qđ si sic.Si legantur pla
ne sed si legantur interrogatiue:tunc sequitur ibi determinatio
qđ mihi quidem nequaꝙ ꝛc.Si precedentia legātur plane tūc
ille ver.qđ mihi nequaꝙ legat correctiue ꝛ sic semꝑ idem deter
minat paulus isto casu qđ in alijs.dy.ꝛ Old.ibi. Item inducit
id est induceret cōpensationem si verum esset qđ debitor nō sub
sistente.ꝛ.essent in legato q̄ compensatio in alijs duobus casib9
superioribus locū habere no pōt ibi legē falcid.l.q̄rebat.ꝛ ista
est ratio quare videbat p̄cedere sed nō p̄cedit.vt in ver.sꝫ mihi
quidem nequaꝙ.Dy.ibi de peculio qđ debetur licet autē predi
cte ratiōes mouerint paulum ad dubitādū in casu finali tamē
exemplo duorum superiorum ipsuꝫ determinat vt in ver.qđ
mihi quidem nequaꝙ placet.nam re vera si debituꝫ subsisteret
non ad dādum:sed ad faciendum tenetur heres scilicet ad libe
randum.Ol.

TUtor decedens. Sed parat9 sit pupillus restituere legatum sub cōditione si heredes tutoris liberaret debet ei restituere actio.tutele per in integrum restitutionem.hoc dicit Dy.ibi sed eo nomine.i.nomine male administrationis.Dyn.ibi protulit.i.accepit vel pertulit.s.accipere ibi quod ei:id est quod agere possit contra heredes tutoris restituto legato quod accepit.Dy.in glo.vltima.in fi.nam iure cōmuni non audiretur licet paratus esset legatum acceptuꝫ reddere. vt.ꝟ.de leg.iij.l.imperatur.§.si centū.in fine.§.Dy.ꝛ vide qđ no. ī.eo.l.aurelius.§. meuia.

VIdeamus. Ibi loco habeatur ꝛ videtur quod nō at qui ꝛc. Dy.ꝛ dic at qui.i.propter hoc non videbatur legatarius. Ol, ꝛ construe sic.at hic nec procederet vt emolumentuꝫ aliquod ex legato ad eum perueniat qui nondum debitor fuit. Dy.ibi nunquid ergo subaudi potest esse in peculio ꝛ sic potest esse futurus debitor ratione futuri peculij nūquid ergo ꝛc.Ja. ibi qđ magis est.s.qđ sit in pendenti.dy.vnde si postea cepit esse in peculio vsqꝫ ad tēpus rei iudicate erit debitor ꝛ legatari9 alias non.Ray.in glo.vlti.in fi.imo videtur cōtra sed dic vt ibi not.vel dic melius si eo tēpore quo moritur creditor nihil est in peculio non habetur loco legatarij quo ad rem est tamen loco legatarij quo ad spem qꝛ pōt incipere aliquid esse in peculio.vt hic ꝛ ibi euidenter patet.Jaco. Dy.

1 ☞ Liberatio relicta pupillo non extenditur ad tutorem.
2 Liberatio legata per verba presentis temporis non extendit ad futurum.
3 Confirmatio que fit in secundo testamēto validat legata facta in primo.
4 Remissio administrationis facta patri a filio reliquorum inducit remissionem.
5 Legatum in testamento potest in codicillis restringi.
6 Usuras remittere censetur qui sortem remittit.
7 Legatum restringitur per rationem que ei adijcitur.
8 Judex scđm allegata ꝛ probata iudicare debet.
9 Legatum rei quam debeo est nullum.
10 Legatum rei debite non valet si succumbat petendo.

1 **AUrelius.** † Effectus liberatiōis relicte pupillo non extenditur ad tutorē. h.d.Dy.ibi anꝙ tēpus. Dy.ibi quando.i.p qꝛ.dy. ibi afflixerit habito respectu ad expensaꝫ que de substantia mei descēdit:ꝛ tamen tutor non sit soluendo.Jac.ibi aliquid prestitit p mala administratione tutoris:p quo fideiusserat. Dy.ibi ne exigerent agēdo actione tutele contraria pro impensis per eū factis in tutela.dy.ibi ab aurelijs.i.pupillis quorū vterqꝫ vocabatur aurelius.Old.in glo.vlt.ibi nego.gest.vel tutele contraria si ꝛ iste aurelius fuit tutor ꝛ fideiussor cū tutore siue non.dy.intellexerit:sed hoc non.vnde congruit litere quod aurelius nō fuerit tutor sed solum fideiussor tutoris aliquantū impenderat in negotia pupillorum non sicut tutor sed negotiorum gestor.Et ideo sto cum gl.qđ agi potuisset actio.neg.gest. non contraria tutele.

2 **Testamento.** † Facta liberatio legata per ꝟba
presentis tēporis vel preteriti tem
poris non extenditur ad eā obligationē que postea fit.h.d. Et
idem dicit.§.sequens.ꝛ in hoc solum differunt quia in hoc.§.fue
runt debita contracta post primū ꝛ secundum testamentuꝫ sed
in.§.sequenti post liberationem relictam non ante factum scđm
testamētū vel posses etiā sic ponere casum summarium in isto
§,ꝛ idem est effectus verba legati liberationis ad preteritū vel
presens tempus relata fuerunt ad debitum qđ extabat tempo
re testamēti nō autē ad cōtracta post testamentū:ꝛ de hoc quā
do inspici debeat tēpus testamenti vel mortis testatoris plene
dixi.ꝟ.de auro ꝛ argento legato.l.si ita.ꝛ vtruꝫ presens trahat
3 ad futurum vel nō.† Itē no.qđ confirmatio facta in secūdo te
stamento facit valere legata in primo eo modo quo valebāt:et
non aliter.ꝛ est arg.qđ quando statuta cōfirmātur qđ cōfirma
ta videātur in his casibus ꝛ eo modo quo loquebant ante cō
firmationē.Jaco.ꝛ ad hoc.ī.ad trebel.l.si quis priore.cum ibi
notatis in glo.i.cordula que cordule multe sunt.vt not.ī.de bo
norum possessione fm ta.l.j.§.si linum.Ray.in glo.per hāc re
petitionem ibi.§.si alienauerit debet dicere.§.si alimenta.sꝫ so.
vt ibi qꝛ ibi ex facto testatoris variat hic aliud omnino supae

niens post testamentum de quo non erat cogitatū argu.ī.e.l.creditor.§.vlti.dy.in eadem gl. in fi.sed ibi id qd cepit postea deberi erat successorium primi debiti vt ibi nota.⁊.ī.eo.l.vlt.§.gaio. Dy.vel sic ſm Jaco.de bel.solu.in contrariū qꝛ ad.§.sed alimēta.rūde vt ibi not.ad.§.legatū,responde qd ibi erat accessoriuȝ qd regulariter sequit̃ pricipaliter vt extra de regulis iuris.c.accessoriū.lib.vj.⁊ ideo cū sortis liberatio sit relicta eadē ratione ⁊ vsurarū.Jaco.Item facit ad q̄stionē.de qua dixi.s̄.de leg.iij.l.his verbis.in prin.Si testator dixit valere omnia legata manu mea scripta in quadā scriptura que est in sacristia fratrū minorum an legata debeantur de quo dic vt ibi dixi.

a Cētū. Ad de Bal.in.l.cum papinianus.C.de senten.

Titius seio. Verba preteriti imperfecti temporis futura non cōtinentur.hoc dicit. Et vide.s̄.§.proximo.

4 **Titius testamento.** †Remissio administrationis facta per filium patri inducit etiam remissionē reliquorū ꝓpter affectionē paternam.hoc dicit. Ibi quatenus accipi debeat.i.quatenus extendi debeat talis liberatio.dy.ibi vero est.i.iudicem de predictis cognoscentē.dy.ibi videri concessa in dubio.dyn. in glo. vltima ibi aurelio scȝ gaius vbi de hoc not.⁊ dixi.⁊.l.si quis rationes.⁊ per hunc.§.reprobatur glo.que est.s̄.de tutori.⁊ cura.datis ab his.l.is qui.que dicit patrem tutorem nō teneri reddere rationem quod falsum est.vt hic patet ⁊ ibi dixi.

Meuia. Ibi eo nomine.i.occasione reddēde rationis tutele.dyn.in glo.vlti.ibi.§.titita.prout est ibi litera affirmatiua:sed prout est negatiua est contra.dy. in fi.sȝ solu.patere potest.s̄.hac eadeȝ glo.qꝛ hic cōuenit̃ rei ven.a qua ſm verba testamēti non debuit liberari qꝛ obligatus non erat vt institu.de actio.j.§.dy.vel dic ſm Jaco.de bel.quod ibi loq̄tur in transact.que consensu duorum perficitur hic in liberatione que autoritate testatoris tantum.vel dic quod hic pecunia non peruenit ad tutorem tanquaȝ tutorem sed extra tutelā.vel dic ibi fuit sciens hic ignorans.vt ⁊.s̄.de pactis.l.tres fratres. quelibet solu.bona Jaco.

Testamento ita scripserit. Alias testatoris ⁊ breuiter.h.d.
5 †legatū in testamento pōt restringi in codicillis.dy.vel sic verba sequentia que addere vident̃ restringūt tamen significationem precedētiū vel sic verbū amplius quod videtur ampliare legatū illud restringit qꝛ per verba codicillorū est ꝑsonale:⁊ est arg.in annuo vt videat̃ terminus anni in oib⁹ prefixus.Jac.ibi donec viueret.ꝑ hoc apparet qd fuit personale legatum.ibi prestari volo.i.exactum restitui ⁊ no.mirabilē casum vbi creditor prestat vsuras debitori.dy.ibi habuerit.i.habuisse videatur per verba hoc amplius.dy.in glo.quo ad verba.ī fi.adiectio tamē que sequitur quo adiuuet reddi repetitionem inutilem.dy.in glo.propter illud verbum not.qd posterior derogat priori.dy.in fi.Sed hic non est ambiguitas. dy. in illa verba donec viuet vltimo loco posita.ll.autem contrarie loquūtur quando est dubium.Jac.in glo.vlti. ibi.l.que sint.§.fi.imo. §.penul.

6 **Legatum.** Qd iuris est in principali ⁊ in accessorio hoc dicit.vel clarius †remittendo sorteȝ videtur remittere ⁊ vsuras post testamentuȝ currentes.dy.in glo.in fi.solu.vt ibi.dyn.in glo.que incipit scilicet tempore vbi distinguitur inter accessorium ⁊ principale.vt dixi.s̄.ead.l.§. testamento.Jac.de bel.

7 **Sticho.** †Ratio adiecta legato restringit legatū.h.d.Et per hunc.§.dicit dyn.qd potius consideratur petitionis conclusio quam ipsa petitio.vt no.per eū extra de regulis iuris.c.nullus pluribus.ver.ad quesituȝ rūdeo. lib.vj.colligitur etiā qd talis debet esse īdeterminata rūsio qualis precessit limitata interrogatio ibi quam rationeȝ alias quē. ⁊ dic scȝ stichum ibi instrumēta alias instrumentū ⁊ dic.scȝ fundi quē administrauit.dy.ibi reliqua vt qꝛ male pecuniā domini imbursauit vel malo modo expendit.Old.ibi non teneri: scȝ ciuiliter scȝ iuris act.sed naturaliter sic.dy.ibi claudius ꝑdicta confirmans ⁊ rationem adijciens.dy.ibi ius debiti.i.ad actionem de debito.i.cōsultus fuit an pro reliquis actio.mādati vel neg.gest.teneatur.⁊ respondet sceuola quod non possunt peti: sed consulitur domino per retētionē vt sequitur in textu . Jac. ibi reliqua preter male expensa in fundo legato.dy.ibi deduci naturale debitum quod est inter dominum ⁊ seruū pōt per cōpensationē seruari ⁊ sic potest obtinere inter patreȝ ⁊ filiū eadē ratione.arg.s̄.de petitio.heredi.l.fi.Jaco.in glo. hec ratio ibi. §.hec actio.⁊ de lega.ij.l.cum pater §.dulcissimis . Dyn.in eadem glo.in fi.sed ibi in sequēti nō reperitur aliqua ratio ꝑ quā precedentia restringātur:at hic reperitur vt in principio huius glo.no.⁊ arg.dicte.l.cum pater.§.dulcissimis.de leg.ij. dyn.vel dic quod hic est causa cuius officiū est limitare. vt.dicto.§. dulcissimis ibi exemplum cuius officium nō est arctare: sed declarare.vt.ī.de dāno infecto.l.dāni infecti stipulatio pertinet.⁊.s̄. de excusa.tuto.§.fi.Old.vel ſm Jac.de bel.dic quod hec ratio sequens restringit generale legatū:ibi vero omnia verba sequētia sunt apta ad generalitatē.vel dic vt no.C. fa.hercis.l.quoties.Jac.in gl.cōsultus em̄ ibi durat qꝛ si nō pariat act.parit tamen retentionem.vt hic patet in fi.⁊.l.si id quod.

a **Centum.** [a]Prohibendo ad tempus peti videt̃ vsuȝ pecunie legare.hoc dicit in glo.ꝓ hoc videtur ibi filio depositario.scȝ postq̄ perueniunt ad etatem.xx.annorū.dy.in glo.vlti.not.hanc glo.que alibi non repetitur qd si creditor dānauit heredem non petere a debitore ad tempus nō solum habet debitor exceptio.sed actio.ex testamento:qd heredi imponat̃ silentiū.ad hoc extra de accusatio.c.veniens.in fi.⁊ de officio archi.c.viti.⁊ in alphabeto dictione silentiarij.

8 **Filias.** †Iudex iudicare debet ſm probata.h.d.⁊ concor.de officio presidis illicitas .§. veritas .ī. de actio.⁊ obliga.l.obligamur.⁊.C.de edili.act.l.iij. Jaco.in glo. prima.in fi.⁊ tamen testator appellat eam legatariū ⁊ sic est ar. ad id quod homines dicunt fund⁹ Joānis fertilis fuit hoc anno ⁊ tamen non est eius,sed per eum tollitur.simile.s̄. de origine iuris.l.ij.vltra princi.vbi de hoc no.⁊ dixi quod facit ad saluanda dicta testium rusticorum qui dicunt aliquid esse alteri⁹ vel qꝛ colunt aliquod ius in eo.

9 **Eum qui.** †Si lego qd debeo nō valet legatum,si lego qd alter debet valet legatum si parteȝ petat ex testamēto partē actione tutele auditur.h.d.ibi scripsit heredes subaudi testator quondam pupillus nūc adultus.dy. ibi in se ⁊ fratrē eius.i.in administratione negotiorum suorū et fratris sui.Dy.ibi ⁊ persona eius scȝ tutoris.Dy.ibi qm̄ illi scȝ fratri ibi cuius ⁊ ipsius,scȝ fratris.Dy.ibi cum suo debito,scȝ quinqȝ impenderat tutor in suis negotijs.in ver.idē quesijt: ibi qd pro qꝛ.dy.Quā ipse scȝ tutor ibi petere posset actione tutele contraria.dy.nisi hoc testator iurasset cum ipsum tutorē sibi heredē scripsisset.vt in auf de iureiurā.a moriente prestito. §.j. vel casu nō reperit̃ sacramentū dūmodo eum instituat aio compensandi.vt in glo.dy.⁊ facit finis huius.§.ad materiā.l. si quidem.C.de except.qd cōfessioni aduersarij mei etiā vno cōtextu facte possim stare quaten⁹ facit pro me ⁊ quatenus facit cōtra me non de quo dic vt ibi dixi in glo.ergo valet.in fi.Item ꝓ impensis in portione legantis si creditor hoc eligat vt hic ⁊.s̄. de leg.iij.l.mulier.§.si rem.dy.in glo.puta ad quinqȝ.in fin.sed ibi circa idē erit variatio hec circa diuersa vt plene notaui ſm dy. s̄.rerū amo.l.de rebus.Ray.vel dic ſm Jaco.de bel.quod ſm Azo.ibi est regulare hic casuale.vel hec variatio non nocet alteri parti ibi sic ⁊ dic vt ibi notaui.Jaco.de bel.

10 **Quidam in eo.** †Qd est debitum nō valet legatum si succūbat petendo vt debitum petere potest ex causa legati.h.d.dy. Ibi petierit ⁊ petēdo succubuerit quia non potuit probare debitum.dyn. in fi.ex hoc videt̃ qd mulier possit negare id qd fuit in alio iudicio ꝯfessa.Jaco.in gl.vlt.in fi.imo ista est cōtra sed dic vt ibi not. ⁊ di. in.c.nullus plurib⁹.de reg.iuris.lib.vj.allegat hūc.§.ad materiā cumulatiōis: vides em̄ hic qd actor in diuersis instātijs proponit actiōes cōtrarias qd est notandū.nec ob.C. de furtis.l.j. de codicillis.l.fi.qꝛ ibi in eadem instantia.

1 ☞Spurio suo qualiter possit quis bona sua relinquere.

Si is qui duos. Ibi liberet quasi dicat a se dimittat ⁊ separet.Jaco.ibi competit ⁊ sic liberabit eum a se ibi commodum debiti.Oldra.ibi perueniant per delegationem factam de eo qui non erat capax:⁊ ille qui est capax liberatur.vt sequitur.Dynus.ibi ⁊ ille non capax. Dynus. ibi per consequentiam.⁊ sic nota.quod delinquenti fauet innoxi⁹. vt.s̄.de statu ho.l.imperator.Nam propter bonos tollerentur mali.xxiij.dis.quam magnum.Jacob.ibi per acceptilationem alias illo non capace conuento alias incapax conueniretur per obliquum quod esse non debet.vt.s̄.eodem.l.si quis reum. ⁊.l. iiij.§.nunc de effectu.Ray.ibi id enim eueniet,scilicet quod capace per acceptilationem liberato per consequens liberetur nō capax.in fin.iussus esset.nam liberatio istius prorigitur ad non capacem.secus si iussus esset liberare non capacem:quia tunc liberatio eius etiam per acceptilationem facta non prodesset cōreo quia nō est ipse liberatus capax.si em̄ capax esset secus esset vt.s̄.eod.l.iiij.§.nunc de effectu.que videtur contra Ray. Iteȝ
1 not.qd per istum.§.dat Dy.consilium †qualiter quis potest relinquere bona sua filio suo spurio:scȝ qd faciat eum contrahere

societatem omnium bonorum cũ quodam amico suo postea illum amicum suum capacem: spurius ipse non capax ad capiendũ admittit̃ pro dimidia iure societatis.arg.huius.l. dy.alios pulchros modos posui.C.de naturalib⁹ liberis.l.humanitatis.

1 Tacitum erit inutile si inutile sit expressum.

a 1 Petitor. a †Si expressum est inutile erit inutile ꝛ tacitũ.h.d.Dy.ꝛ facit.ſ.de peculio leg.l.j.ibi sumptus litis.Old.in glo.vlt.ibi legaui.§.fin. item qꝛ inutile est expressum ergo ꝛ tacitũ.vt dixi in summario: ꝛ pro hoc.ſ.de donatio.inter virum ꝛ vxorem.l.si sponsus.§.j. ꝛ de seruitu.rusti.predi.l.item.§.qui habet.Dy.ꝛ ratio glo.non videtur bona qꝛ eius interest potius sibi deberi actiõe ex testamento quam iudicis officio quod expirat si eadem die non cõdẽnaret in expensis.vt.C.de fructibus ꝛ litis expensis.l.terminato.ꝛ pro hoc.ſ.de eo quod certo loco.l.centum capue.Jac.

1 Usurarius remittens vsuras preteritas censetur inhibere futuras.
2 Liberatio principalis extenditur ad accessorium.

b Creditor. b Ibi recepit alias accepit ꝛ dic postq̃ liberationẽ legauerat.dy. ibi rñdi prius quidem.i.in priori casu qñ soluta fuit pecunia post liberationem legatam.Dy.ibi.verũm posterius.i.in isto scdo casu quando soluta fuit pecunia anteq̃ liberationem legaret.ibi an consulto.i.ex certa scientia.Dy.

Inter cetera. In fi.ꝛ sic liberatus eo nomine nõ poterit conueniri.Ray.in gloss.scꝫ chartas.ibi reddere rationes:sed est de redditione rationuꝫ.vt ȷ̃.de manu.testamento.l.si ita.sed hic actus non includitur in legato liberationis sicut nec redditio reliquorũ.vt hic patet.Ol. in fi.ꝛ.ſ.eo.l.non solum.§.ñ is qui.Dy.

Titia. Ibi cum lacio hoc faciebat dubium:ibi ab eo scꝫ publico meuio.Dy.in glo.si habes.in fi.sed prout habes hic in litera non sunt contra.Dy.sed dic quod abundat non.vt.ſ.in glo.dictum est in glo.quod videbatur.in fi.sed non obst.quia hic non fuit coniũctio in legato remissionis:seu liberationis:sed in administratione tutele vt ex litera patet.dy.ibi eius debiti:scꝫ principalis ꝛ accessorij vsqꝫ ad tẽpus mortis cõtracti non autem principalis post testamentum cõtracti vt ptꝫ in seq.ver.ꝛ vide.ſ.de fundo instruc.l.seie.§.predia. Ray.

c 1 Gaio seio. c Iste.§.clare decidit questionem quã de facto habui.†quidã vsurari⁹ remisit debitori suo omnes vsuras quas sibi debebat ꝛ vixit pluribus annis:deinde decessit nõ mutato testamento:heredes petebant a debitore vsuras excursas post testamentũ vsqꝫ ad mortẽ testatoris ꝛ ego allegabam pro debitore quod nõ tenebatur per istũ §.habito consilio duorum magnorum aduocatorũ mediolani: scꝫ domini odonis de birago,ꝛ guidonis stamphei.pronuntiatum fuit pro debitore quod nõ teneretur per istum.§.ꝛ quia ex quo testator inhibuit exigi vsuras preteritas videtur ꝓhibere etiam in futurum.argu.ſ.de legibus.l.cum lex.in preteritum ꝛ pro hoc etiam.C.que res pign.ob.possunt.l.fi.cum ibi notatis. de leg.iij.l.nomen.in princ.ꝛ.§.j.ꝛ.l.qui chirographũ.de lega.. j.l.seruum filij.§.eum qui.ꝛ de lega.ij.l.debitor.sed in cõtrariuꝫ est multum.ſ.de lega.y.l.si ita scripsisset.ꝛ.ȷ̃.de verbo.obliga.l. si a colono.ꝛ ad istum.§.cum concor.posset responderi qd loqui
2 tur † quãdo sors principalis seu eius liberatio erat legata que extenditur etiam ad accessorium id est vsuras futuri tẽporis.q̃stio autẽ proposita fuit in eo qui legauit liberationem solius accessorij id est vsurarum per verba presentis temporis.Et ideo forte non debet extendi ad futurũ.de hoc vide quod notaui.ſ. eo.l.aurelius.§.testamento.ꝛ plenius de auro ꝛ argẽto legato. l.si ita.ꝛ questio in vsuris proposita non procedit: quia vsure sunt indebite tam pro preterito tempore quam futuro.vt.C.de vsuris.au.t.ad hoc.ꝛ no.ꝛ dixi.C.de summa trinitate.l.j.sꝫ posset proponi in interesse si testator liberauit debitorem ab omni interesse:in quo sibi tenebatur in glos.id est dissolutũ.in fin.solu. vt ibi not.Dynus ꝛ Jacobus in glossa.scilicet tempore testamenti ibi cum accepto tulit ex prima obligatione ibi.§.si stipulatus.coniuncta.l.si quis.ſ.eodem.vt procedat contrariũ.Dy. ibi murasse voluntatem.ꝛ ratio patet ex solutione sequentis cõtrarij.Ray.de optione legata.lege finali.solu.vt ibi non soluitur:sed dic quia ibi fuerunt verba futuri temporis quas lege gerit.Dynus,vel solu.vt nota.ſ.de legatis.iij.l.nomẽ.§.filio vsufructu.Item arg.contra.ſ.de fundo instructo.l.seie.§.predia. sed dic vt ibi dixi.

1 Ademptio itineris nulla est actu legato.
2 Legata data non confirmantur ademptione.
3 Institutio heredis non reuocatur tacita voluntate.
4 Scriptura posterior minus prefertur priori plus grauanti.

De adimendis vel transferendis legatis et fideicommissis. Rubrica.

1 Super rubrica. Uide ad declarationem hui⁹ tit.qd no.C.de legatis.l.datũ lega.†legato actu adẽptio itineris nulla est.ȷ̃.eo.l.j. fundo legato adimi põt vsufru.tñ ꝛ ꝓprietas tantũ qꝛ pars põt adimi de toto.ȷ̃.eo.l. ij.ꝛ qño põt separatim adimi qd coniunctuꝫ datur legatum quod pro non scriptum apparet per mortem legatarij potest in alium transferri.ȷ̃.eodem.l.iij.Quando heres obligatus est ex eadeꝫ causa duobus quomodo sibi cõsulatur. eadem.l.§.j.ꝛ.§.sequenti.et quomodo cõstituatur heres in mora ꝛ quando cedat dies fideicommissi vniuersalis:ꝛ quãdo singularis si quis plus adimit quam dederit valet in dato.eadeꝫ. l.§.si quis plus.legato vsufructu vel proprietate itineris adẽptio nulla est.eadem.l.§.si loci.si duobus titijs sit legatum vni adimendo vtriqꝫ videtur ademptum.eadem.l.§.si duobus .et est ibi similitudo per contrarium de qua ibi videas fundo legato pure ꝛ sub conditione:deinde simpliciter adempto in vtrũqꝫ casum videtur ademptus.eadem.l.§.si titio.an cõditio legato adiecta adimi possit.eadeꝫ lege.§.conditio.ꝛ an sensus magis quam verba sit attendendus.ibidem bene datum in testamẽto potest adimi in codicillis.eadem.l.§.cum titio.an legatum nuda voluntate etiã tacita adimi possit puta propter inimicitias superuenientes.eadem.l.§.fin.ꝛ.l.sequen.ꝛ an heredes possint excitare causam felonie contra vasalluꝫ:si dominus in vita sua tacuit.ꝛ an legata possint reuocari in voluntate minus solenni.et an idem in institutione heredis et an incidendo cordulas testamenti sit reuocatum ipso iure vel per exceptionem: ꝛ si testator mihi plura legauit deinde eadem legauit titio an videatur meum legatum reuocasse.Si ex forma statuti licet bannitũ offendere an pro hoc liceat occidere.ȷ̃.eodem.l.qd si rerum.et si pater exheredauit filium postea reconciliat⁹ est cum eo:an noceat exheredatio:ꝛ si testis inimicus deposuit dictum suum et postea cessant inimicitie an valeat eius dictum.Item si mandaui titio quod occideret seium inimicum meum,postea recõciliatus sum vel cõtraxi parentelam mandatario sciente deinde eũ occidat quod non tenear ex mãdato.ꝛ si aliquis impetrauit cõtra me iudicem inimicum meum ꝛ postea recõciliatus sum cũ eo an possum eum recusare suspectum:ꝛ an offensa dicatur leuissima.ꝛ an de leui offensa sit curãdum.ꝛ que dicatur leuis offensa illata in personaꝫ clerici vt absoluere possit episcopus:ꝛ que enormis vt absoluere possit solus papa:ꝛ que dicantur leuia crimina ꝛ que voluntas testatoris est ambulatoria:ꝛ quid si qs legauit mihi centum in primo testamẽto postea aliud fecit ĩ quo nihil dixit an videatur reuocatum primum legatum.Item qd si testator legauit centum que habebat penes campsorẽ ꝛ campsor promisit soluere legatario deinde testator reuocauit legatum an videatur reuocata promissio.vni dando videtur tacite adimere.ȷ̃.eodem.l.sicut.quod translatio fit quatuor modis.ȷ̃. eodem.l.translatio si in eadem volũtate sunt legate eidem plures quãtitates an omnes debeãtur vel vna adimatur per aliã ȷ̃.eodem.l.si centum legatum pure datũ ꝛ sub conditiõe ademptum videtur sub cõtraria conditione datum.ȷ̃.eo.l.si legatũ ꝛ an conditio que tacite inest impediat transmissionem si legatur titio ꝛ si sibi nõ detur sempronio mortuo titio ante diem legati cedentem debetur sempronio qui hominem legat ꝛ stichuꝫ adimit non extinguit legatum.ȷ̃.eo.l.qui hominem.si patronus q legauit liberto postea eum pessimũ nominauit videtur reuoca-
2 tum.ȷ̃.e.l.diui seuer⁹. † legata data ademptione non cõfirmãtur.ȷ̃.eod.l.legata inutiliter.quia quod fit ad confirmandũ nõ potest infirmare.ꝛ an ecclesia possit ꝓbare se dominam ex contractu emphiteotico ꝛ domin⁹ ex contractu feudi:ꝛ an faciẽdo treugam videatur non velle facere guerrã ꝛ quod oppositũ nõ vestitur ab opposito.quod datio ꝛ emptio eisdem regulis ꝓcedant.eadeꝫ.l.y.quibus ex causis.si res legata a testatore alienetur deinde redimatur non debetur legatario.ȷ̃.eo.l.cũ seruus. paria sunt adimere ꝛ cãcellare legatũ.ȷ̃.e.nihil interest prior scriptura quãdoqꝫ corrigit posteriorẽ.ȷ̃.e.nihil prohibet.res legata extinguitur ꝑ donationẽ de ea factã.ȷ̃.e.l.rẽ legatã.ꝛ in necessitatibus nemo liberalis existet ꝛ pulchra de necessitate ꝛ an dare eleemosynam sit necessitatis vel liberalitatis.legatũ reuocatum nõ remanet penes heredem sed penes fideicommissariũ.ȷ̃.e.l. modestinus.lꝫ legatũ transferatur in nõ capacẽ tñ ademptũ est

a Petitor. Bal.i.l.iij.C. fruc.ꝛ litis expen.põderat no.hũc textũ.

b Creditor. Bal.in.l.iij.i fi.C.de leg.al legat hũc text. pro nota.

c Gaio. Ad de Bar.i.l.si ita.ſ.d auro ꝛ argento legato.

primo.ff.e.l.ɀ si transferã.alias incipit licet legatum filio vel ser
3 uo non potest adimi patri vel domino.ff.e.legatum.†institutio heredis non reuocatur tacita voluntate propter inimicitias ſumpta sed legatuꝫ sic.ff.e.ex parte si pater.ex pecunia vni here di prelegata emit possessionem debetur ei cui prelegata erat pe cunia.ff.e.l.pater.legatum sub conditione datum sub eadẽ con ditione datum sub eadem conditione translatum videtur vt cõ ditio persone inhereat.ff.e.legatum si testator rem legatam ali cui postea donet vxori reuocatum est legatum licet donatio nõ teneat.eadem.l.§.pater.reuocato legato vni ex heredibꝰ facto videtur reuocatum ɀ aliud alteri coheredi facto animo cõpen sandi cum illo.ff.e.l.alteri.iste casus non est alibi.adempta liber tate ademptum videtur ɀ legatum eidem relictũ:sed si inter vi uos data sit libertas inutilis est ademptio ɀ ideo non videat ademptum legatũ.ff.e.l.si seruo.ademptio legati facti seruo va let etiam eo alienato.ff.e.l.si seruus.si lego tibi rem cũ onere de inde sine onere tenet scõm legatũ.ff.e.l.si tibi.si libertꝰ cui legatũ erat appellatur ingratus reuocatum est legatum.ff.eo.l.libertꝰ
4 †posterior scriptura minus grauãs preualet priori plus grauã ti.ff.e.l.alumne.posterior scriptura codicillorum derogat prime quo ad legata.eadem.l.§.titia.adempto onere videt ademptũ legatum oneris contemplatione relictũ.eadem.l.§.seia.diuisio bonorum a testatore facta reuocatur per aliã postea factã.qua tenus in secũda mutatur.eadẽ.l.§.qui filias.quod facit ad cor rectionem statutorũ.translatio legati facta occasione mortis separate de vna infirmitate nonvendicat locũ si ex alia infirmi tate moriatur.eadem.l.§.si transferendo rem in aliũ videt adi mere primo.ff.eodem.l.filio.ɀ quis presumitur recordari de his que disponit in testamento si fideicommissum reuocatur expres se non remanet penes honoratum.eadẽ.l.§.mater.si legatarius testatorẽ accusat de crimine capitali ɀ succumbat reuocatũ vi detur legatũ.eadem.l.§.seia.ɀ forma sententie que profertur de crimine post mortem accusati.exactio nominis legati facta per testatorem legatum extinguit.eadem.l.§.filie.facilius detrahit minutatim legato pecunie quã aliarum rerũ.ff.e.l.si.adempta libertate nõ est opus legatum ipsi seruo relictum quia tacite vi detur ademptum.eadem.l.§.si.

Qui actu legato. Ibi iter.i.cõmoditas itineris seu eũ di per viam vel terram.dy.ibi.sine itinere.i.sine cõ moditate itineris.dy.in glo.vlt.ibi de quo hec.d.ar. dicti.§.quod si de fructu.ij.rñso.Dy.ibi.de hoc adimendo.s.iti nere quod est commoditas.Dy.ibi.§.placet.sed.§.placet con tradicit huic.l.inquantum ibi obstat exceptio super viam ven dicanti ergo hoc idem in itinere esse deberet.sed respõdeo quod ibi solum sine superficie aliquam vtilitatẽ afferret:at hic actus sine itinere nullo modo vtilis esse potest.ar.ad hanc solutionẽ dicta.l.per seruum primo ɀ secundo responso.§.j.ray.in fi.ɀ de hoc per Cy.extra de regulis iuris.c.in toto lib.vj.

Fundo. Ibi proprietas scilicet nuda.dy.ibi relinquatur in legato.dy.ibi. Item pars subiectiua ratione querele ɀ per hoc non ob.l. precedens que loquitur subiectiua ratione cõmodi tatis ɀ facit qd nota.ff.de exceptio.rei iudica.l.si mater.§.si iter. alias si quis iter.ɀ quod nota.per dy.in.c.in toto.de regulis iu ris.libro.vj.in glos.vlti.in fi.sed quomodo separatim admitti tur quod coniunctim datur.ɀ.ff.l.proxi.§.si loci.ɀ.s.de liberis ɀ posthumis.l.si ita scriptum.§.regul.sed illud forte cum vnuꝫ dependet ex altero.ita qd sine altero remanens caret effectu.vt dicta.l.per seruum.§.j.ver.sed si de fructu.dy.

1 Mora ante aditionem hereditatis non potest committi.
2 Legatum vniuersale transit ad heredem postq̃ cessit dies eiꝰ.
3 Alienatio voluntaria ɀ non necessaria videtur esse prohibita.
4 Utile non vitiatur per inutile.
5 Fratres duos filios suos ad scholas miserũt quorũ vnus mor tuus est alter reuersus inuenit patrem ɀ auum mortuos ɀ nesci tur vtrius fuerit an succedat in bonis vtriusq̃.
6 Uerba debent intentioni seruire ɀ non econtra.
7 Priuatio habitum presupponit.
8 Heredes contra vasallum possunt excitare causam felonie quã dominus tacuit.
9 Institutio heredis non reuocatur tacita.

Si quis ita. Ibi mortuo eo, scilicet pri mo in glos.id est scio.in fi.sed quomodo cum non habuerit initium in persona pri mi legatarij,scilicet.titij.C.de caducis tollẽdis.l.j.§. in primo ɀ nota.s.de legatis.ij.l.codicillis.in princi.sub condi tione ab herede prestandum.dy.

Si quis titio. Iste.§.est obscurus sed declara bo per apostillas ibi titio dato maiori.xxv.annis.vt differat a versi.idem dicendum. Item hic in legato singulari ibi in fideicommisso vniuersali.ibi accipiat. id est accipere se velle declaret constituendo heredem in mora p interpellationem super hoc factam.dynus.ibi subtilitate ibi id est ɀ sempronio quasi conditio transl ationis extiterit eo quod rem legatam titius realiter non accepit.Oldra. ibi ɀ heredi ti tij quasi titio legatum. vtpote cuius dies cessit a morte testato ris ad suum heredem transmiserit. Oldr.ibi mera communis que fit per interpellationem.dynus.ibi facta est quia interpel latus heres nõ soluit.dynus.nulla mora:quia heres nõ fuit in terpellatus a legatario.dynus.ibi legati ɀ nõ titij heredes:hoc si titius decessit post diem fideicommissi cedentem. Si vero an te loquitur sequens versiculus.Ray.ibi legatum nõ obst.s.de legatis.ij.l.codicillis.in principio quia non debetur seio vt reli ctum a titio:sed vt relictum sub conditione ab herede prestan dum.ɀ eodem modo responde ad legem tertiã.in principio.s. de annuis leg.cum similibus.Ibi puero data minori.xxv. an nis vt differat a casu precedenti.Ray.ibi legati cedentem quã tum ad ius petẽdi quod est ab adita hereditate:ɀ quod ita de
1 bet intelligi:quia.ff.ɀ.s.†de mora fit mentio que ante aditã he reditatem cõmitti non potest cum ante non sit debitor:ɀ scõm hoc nõ obst.ff.ad trebellia.l.quidam in testamento.vbi dicit in secundum transferri legatum siue ante diem legati cedentem si ue postea primus decedat quia ibi loquitur de cessione quantũ ad transmissionem ad heredem hic quo ad petitionem quo ca su rem accepisse videtur.vt ibi dixi.Oldr.ibi titio dato ɀ sic hic legatarius:scilicet titius nihil habebat facere ex quo pẽdebat ei cessio:id est nõ requiritur quod ad heredẽ interpellet quia sta tim post diem legati cedẽtem transmittitur ad heredem eius: at in primo casu huius.§.requiritur factum legatarij. scilicet quod heredem in mora constituat,scilicet interpellando ɀ petẽ do:ɀ ideo sibi ante moram heredis non transmittitur ad here dem legatarij vt ibi dixi.dynus.ibi non cessisset quia mortuus est:vel effectus non capax ante mortem testatoris alias transit ad heredem titij etiam ante moram heredis defuncti ɀ in hoc differt a princi.dynus.in glossa.prima ibi in mora non est quia nõ est interpellatus.dynus.in eadem gloss.ibi dic planius hec vera.fm dynum.Alijs non placet quia tunc idem esset vbi titi us decederet post diem fideicommissi cedentem ante moraꝫ he redis quia ad heredem ipsius non transiret vt hoc eodem.§. versi.siautem nulla mora.Rayn.in fin.secundum hunc intelle ctum potest obijcere ɀ soluere vt predixi.in princi.l.scilicet cum non habuerit initium in persona primi non videtur habere lo cum in persona secundi in gloss.licet sic sit ibi heres sit in mora. Et secunduꝫ hoc planius exponitur accipiat:id est petat sic he redem in mora cõstituat quod faciendo videtur accipere quo ad agnitionem.Iaco.in eadeꝫ gloss.in fin.ɀ fm hoc nullum vi detur priuilegium pupilli de quo.ff.subijcitur,nisi dicas priuile giuꝫ esse quia ibi loquitur de fideicommisso vniuersali quod de iure communi non transmittitur mortuo fideicommissario an te restitutionẽ.vt.ff.ad trebellia.l.apud iulia.§.vtrum.ɀ.s.de le gatis.j.l.cum filio.circa finem.Et ibi nota.hic autem loquitur
2 de singulis,sed hoc falsum†quia ɀ vniuersale trãsmittitur ad heredem postq̃ cessit dies eius id est postq̃ adita fuerit heredi tas si erat relictus pure vel in diem certum.vt.ff.ad trebellianũ. l.postulante.ɀ.l.quidam.ɀ not.dicto.§.vtrum.dic ergo quod li cet alias quantum ad trasmissionem sit differentia inter vniuer sale ɀ singulare relictum qꝛ vniuersale demuꝫ post aditã,singu lare vero a die mortis transmittatur:tamen quantũ ad casum huius.§.nulla sit differentia quia ita demum transmittit lega tarius vel fideicommissarius primus si heres fuerit in mora iu re commmuni vel singulari quod demum post aditam heredita tem potest contingere ɀ secundum hoc est aliud priuilegium pupillari ɀ per hoc precedẽs opinio videtur verior sed argumẽ. contra.ff.eodẽ.l.si legatum pure.§.j.sed ibi subaudi vel post di em legati ante moram imo verius dic quod ibi nihil erat faciẽ dum per legatarium ex quo penderet legati cessio . Et eodem modo respondet ad versicu.sed cum quis.ff.eodeꝫ.§.in fine. dy nus.Sed in casu nostro aliquid erat faciendum per legatariũ quod accipere habebat vel non stare per eum an acciperet vt dicit textus.in princi.§.ibi si titius ante decesserit quam accipi at.Dynus.

Si quis ita. In gl.mutiana.in fi.non puto quod sit cautio mutiana quia legatum reli ctum titio non fuit conditionale sed purum ɀ sic cessat cautio mutiana

mutiana.vt.l.mutiane.sed est cautio quedam que interponitur ex equitate scilicet hac ratione ne legatarius afferat damnũ heredi a quo habet lucrum.argu.ĩ.de aqua pluui.arcenda.l.ĩĩ.
3 §.item varĩs.z.s̃.de euic.in creditorez hoc patet ex eo † quia voluntaria nõ necessaria alienatio videtur esse prohibita.vt.s̃. de legatis.j.filiusfa.§.diui.z.§ sequenti.z de legatis.ĩĩ.l. vnum ex fami.§.quod si talia.z.l.peto.§.predium.z nota.eadem.l.§. fratre.Ray.

4 **Si quis plus.** † Utile per inutile non vitiatur. hoc dicit Dy.ibi valet in eo qd dedit non in plus.Dy.

Si loci. Ibi iter adimat sine quo vsufr.procedere non potest argu.s̃.eodem.l.j.Dyn.ibi qui proprietatem scz cum itinere.Dy.in gl.sed nunquid ibi bona similitudo de legato vsufructu fundi quo casu iter videtur legari.vt.s̃. de vsufructu legato.l.damnas.§.si.ad legatum ꝓprietatis fundi de quo sequitur hic in textu sicuti zc.Rar.

Si duobus. Ibi legauerit diuersas res.Dyn.in glo.quidam habent ibi lazarus similiter mala ista autoritas est defectiua.Et ideo suppleas sic fili recordare qd recepisti bona in vita tua z lazarus similiter mala.z de ista similitudine per cõtrariũ habetur.C.de liberali causa.l.sicut.de testamento militis.l.sicut.ĩ.de acquiren.re.do.l.si epistolam.§.vlti.z pro suo.l.ĩĩ.ibi hic diuersa fuerunt legata sicut dictum est.s̃.in solutione cõtrariĩ.l.si fuerit.de reb⁹ dubĩs.
5 Dy.ibi † duo fratres erãt adeo similes qd vnus ab alio discerni nõ poterat:habuerunt duos filios eodẽ modo similes quos miserũt ad studium:vnus ibi mortuus est:superstes reuersus inuenit patrẽ z patruũ mortuos z ignorat cuius fili⁹ fuerit querebat an deberet habere hereditatem vtriusq; an neutrius:ſm literam negatiuam facit iste.§.quod neutrius.ſm affirmatiuaз quod vtriusq;:z hoc vltimum verum est de equitate arg.ĩ.de rebus dubĩs.l.qui duos.in eadem gl.in fi.sed ibi certum erat de iure vtriusq;:sed de prelatione erat questio hic erat de ipso iure vtriusq; questio.Dy.z facit iste.§.ad questionem.si mulier die mortis primi viri contrahat matrimonium cum secundo z eã transducat:deinde pariat filium cui succedat vtrum primo an secũdo an vtriq; an neutri de qua dixi.s̃.de statu ho.l.vij.

Si titio. Ibi ex nulla datiõe id est nec ex pura nec ex cõditionali.ex pura non quoniam per secũdam est sublata.vt.ĩ.de conditionibus z demonstrationib⁹.l. nam ad ea.secundo responso ex secunda conditionali nõ:quia per expressam ademptionem est extincta cum vltima voluntas spectari debeat similis ratio.s̃.de iniusto testamento.l.posthumi per virilem.§.ex his.Dy.z Old.ibi debetur quasi illa verba quam sub conditione non tam legati qualitatem respiciãt quã rei legate substantiam demonstrant z attendant.Old.

Conditio legati. Id est legato adiecta.Dy. ibi adimi possit subaudi sine legato.Dy.ibi libertatem id est non reddere libertatem pu ram.Dy.in glo.not.sensum ibi.si alĩ sed dic vt ibi Dynus.ibi s̃.eodem.l.j.sed ibi adimebat quod nec legauerat nec ascripserat.Dy.vel ſm Iac.de bel.dic quod hic est regulare † qd verba intentioni deseruire debent z nõ intentio verbis:z qd mens z voluntas magis sit spectanda quam verba vt hic cũ concor. z in.l.si alĩ.est specialis ſm Joannem .vel dic ſm Azonem et dy.quod ibi loquitur cum de volũtate non liquet quia in ambiguo nõ receditur a verbis.vt ibi nota.C.de fideicõmissis.l.voluntatis.z.s̃.de legatis.j.l.si seruus plurium.§.fi.z ad leg.primam.s̃.eodem.responde quod ibi sequeretur repugnãtia:quia cum quid volo zc.vt.s̃.de acquiren.heredi.l.illud.z.l.pro herede.§.papiñ.z de hoc etiam not.dictã.l.j.sed si verba voluntati coaptari possunt vtrũq; seruari debet.vt supra de legatis.ĩĩ.l. librorum.§.item z cassius.Si vero verba prorsus a sensu discrepant z ei sunt extranea non valet de quo sensu est vt notaui.C. de iure dotium.l.etiam si non dotem z not.z dixi.C.de liberis preteritis.l.ĩĩ.z vide Py .z Azo.in brocardis de verborum effectu rubricella sensum non verba spectari.z extra de verborũ
7 significa.c.cuз his.z allegatur iste.§.† quod priuatio presupponit habitum.pro hoc.s̃.de iustitia z iure.l.manumissiones.

a **Cum titio centum.** [a] Ibi codicillis etiaз non cõfirmatis in testamento ſm glo.vt not.s̃.de testamentis.l.heredes palam.§.j. z dic vt ibi dixi.Ray.z institu.de adoptio.legatorum.

b **Non solum.** [b] Ibi adimi possunt nisi testatore viuente sint tradita.z no.in glo.s̃.de legatis.ĩĩ.l.legatum de donatio.ibi z quidem nuda ab illa solennitate que requiritur in heredis institutione.Dy.ibi interpositis inter legatarium z testatorem.Dy.ibi tractamus scilicet legatum non deberi superuenientib⁹ inimicis .Dynus.z ex isto
8 §.multa vtilia colligi possunt.Primo enim est arg.† quod heredes possint excitare felonie causam contra vasallũ licet dominus in vita sua tacuerit z nihil dixerit.argu.contra.ĩ.l.prima.C.de inofficioso testamento.l.omnino.de donatio.l.j.in fin. l.his solis.z.l.generaliter.Dy.z in eis de leg.no.z dixi z maxime dicta.l.j.z.l.generaliter.de reuocatio.dona.z ad materiam huius.§.bene facit.iĩj.questione.v.c.accusatores.z ibi in glos.et de istis inimicitĩs grauibus z leuibus vide quod notaui.C.de testibus.auf.si vero dicatur.z statim dicam.ĩ.l.proxi.z nota.q gl.prima hic posita videtur sentire legata reuocari tacite puta per inimicitiam.vt hoc.§.item expresse.z in voluntate solenni: item z in non solenni.sed contra hoc est communis lectura que tenetur.s̃.de legatis tertio.l.si iure.imo non est contra quia ibi non expresse nec tacite presumendo in contrarium.Item nota.
9 quod hec gloss.videtur dicere † quod heredis institutio tacita voluntate non reuocatur.vt.ĩ.eo.l.ex parte:sed expressa z solenni sic vt.s̃.de iniusto testamento.l.ĩĩ.Item non solenni z tũc nõ ipso iure sed tanquam ab indigno aufertur hereditas sed in fi. istius glo.ibi quis habebit videtur aliud dicere.sed quod dicit hic auferri dicendum est verum esse si aliud interueniat scilicet inimicitia vel verba testatoris quibus videatur indignus z nõ mereri.vt lege.hereditas.C.de his quoib⁹ vt indignis.z nota. supra de testamentis.l.heres palam.§.j.item nota quod licet hic simpliciter dicat glo.quod si testator linum inciderit qd testamentum cessatur ipso iure.alibi distinguit an ante testamentum hoc faciat an eo perfecto.vt dicta.l.heredes palaз.§.si qd. de hoc nota.C.de legatis.l.datum de fideicommissis.l.fideicõmissum.de his qui.vt indignis.l.hereditas.z.s̃.de his que in testamẽto delentur.l.j.§.sed si consulto.z de hoc satis dixi.s̃.de testamento militari.l.militis.§.veteranus.z.C.de testamentis. l.scimus.z lege.nostram.z quia de tacita reuocatione facta est mentio.¶ Quero quid si testator plura mihi legauit postea eadem legauit titio nulla mentione habita de meo legato nunquid mea legata videãtur reuocata.ad hoc possunt adduci ꝓ et contra allegata in simili questione in speculo.de donationibus.vltra princi.versi.Item pone quod videãtur reuocata facit.ĩ.eodem.l.sicut in contrarium facit.s̃.de legatis primo.l.si pluribus.z dic vt ibi.dixi z.ĩ.eo.l.sicut.z vide quod not.z dixi. ĩ.de conditionibus z demonstrationibus.non ad ea.In glos. prima ibi linum cõcidendo:id est cordulas lini q̃ apponunt cũ sigillis incidẽdo ibi ab indigno aufertur si indignum eũ nominauit.Dy.in glo.non ergo.in fi.so.ibi casuale vt not.z facit.C. de reuoca.dona.l.fi.Ja.de bel.

1 ☞ Bannitum an liceat occidere stante statuto quod liceat impune offendere.z nu.2.
3 Mandans occidi aliquẽ si cum eo pace facta mandatari⁹ occiderit an teneatur.
4 Offensa leuissima dicitur offensa.
5 Offensa leuis leuiter indulgetur.
6 Iniuria parua non facit quem infamem.
7 Uoluntas defuncti ambulatoria est.

Quod si iterum. Ibi prioris offense scilicet capitalis vel grauissime:naз si fuisset leuis offensa etiã sine aliqua reconciliatione remanet firmum legatum.vt.s̃.l.proxima.ver.si autem leuis sed per verba generalia non remittit offensã.s̃.de legatis secundo.lucius.§.penultimo.z vide quod not.s̃.de arbi.l.licet.C.de his qui.vt indignis.l.sororis.z in speculo de iudice delega.§.excipitur.ver.sed nunquid tacite ibi penituerit scilicet expresse:secus si tacite quia tunc non reintegratur legatum ademptum vt.ĩ.eodem.l.filio.§.seia. Dyn⁹.quod
1 est notandum z sic hec litera est ar.bonum ad questionẽ † si il tutum est in ciuitate qd vnicuiq; liceat bannitum impune offendere quod etiam liceat interficere:nam offensa banniti est de iure municip.concessa ergo interficere concessum erit cum hic aperte videas appellatione offense contineri grauissimam z capitalem offensam.Dynus.arg.contra.s̃.de dona.l.donatio.§. species primum puto verius.z ita de facto obtinui post longaз disputationem in ciuitate bergomi quia ibi est statutũ qd offensa illata bannito sit impunita tempore donatio . domini federici de la schala.vbi erant magni periti in curia sua.z ideз dicit domin⁹ Odofre.fuisse obtentũ bononie in persona tomaxy de becadellis quod interfecerat Claudium de basacomatrib⁹ vt plene dixi.C.de his qui ad ecclesias confugiunt.l.si seruus.vbi etiam tetigi an ex forma iuris communis liceat bannitũ offendere:z predictam primam questionem an liceat bannitũ interficere bene tangit gandinus in opere suo in fi.vbi tenet quod de stricto iure vera sit opinio quam predixi.sed de equitate distin-

a ¶ Cuз titio. Adde notabilier bar.i.l. uз dos.s̃.de ce.eo.

b ¶ Non solũ. Adde bar.i l.q̃ritur.ff.de his qb.vt idigni.vbi videbis limitatione huius.§.z sic cõmenda memorie.

2 guatur† vtrum sit bannitus ex graui maleficio ex quo mors se qui debet ꝛ vera sit predicta opinio an ex leui ꝛ tūc not. ar. ꝯ. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt. l. si. hanc opi. hic sequitur ray. ꝛ multi tenent ꝛ vide in meis questionibus statuto rū quarta pte vbi agitꝰ de bannitis cum eod. Itez facit hec lex quod si pater primo exheredauit filiū ꝛ causaz inseruit postea reconciliato filio decedit testamēto nō mutato q̄ exheredatio non noceat filio quia ingratitudo videtur remissa ar. cōtra. ꝯ. e. l. filio. §. seia. sed ibi etiam post tempus codicillorum durabat ꝛ continuabatur causa tacite reuocationis. i. accusatio per priuignum eundemqꝫ legatarium proposita. Itez facit ad questionem que est in auḱ. de testibꝰ. §. si redeat in amicitia. an valeat eius testimoniuz ꝛ ibi determinatur quod non quia nō valuit

3 eius testimonium ab initio. † Item facit ad questionem. Titiꝰ mādauit seio quod occideret quēdam inimicum suum: postea fecit pacem vel parentelam cū ipso inimico suo sciente ipso seio mandatario, ipse tamen seius nihilominus occidit euz nunqd titius mandato tenetur. Inno. tenet quod non quia per pacez factam vel parentelam videtur tacite reuocatum mandatū ita no. per eum extra de homicidio. c. ad audientiam prima colūna. ꝛ vide ibi alia notata circa hoc ꝑ eum ad quod plene notaui. C. de accusati. l. non ideo minus. Item facit ad questionez si aliquis impetrauit iudicem quēdam inimicum meū postea reconciliatus sum cum eo vtruz possum eum dicere ꝛ recusare vt suspectuz: ꝛ videtur quod nō per hanc. l. sed dic cōtra quod de veteri inimico non est fidendum ineternum. iij. q. v. c. accusatores. extra de ap. c. proposuit. ꝛ ita notatur in speculo de delegato. §. superest videre. ver. Item quod quondam ꝛ de istis inimicitijs vide pulchra que dixi. C. de testi. aut. si testis dicatur alꝭ

4 incipit si vero dicatur ꝛ in alphabeto dictione inimicus. † Itez no. quod offensa etiaz leuissima offēsa appellatur. vt. C. de pig. l. seruū ꝛ de conditio. causa data. l. si pecuniā. §. sed si accepit. ibi propter fugaz offensus ꝛ. C. de libertis ꝛ eorum liberis. l. j. ꝛ vide que ibi notaui. refert tamen multuz inter leuem offensam et grauem: naz iniciens manum violentam in clericum leui offensa potest absolui ab episcopo suo. extra de sententia excōmunicationis. c. puenit. ꝛ ibi de hoc per Inno. si vero graui per solū papam absoluitur. vt. eo. tit. de sententia excommunicationis non dubium ꝛ. xvij. q. iiij. c. si quis suadente ꝛ ibi in glo. ꝛ per archi. ij. q. j. in primis in fin. ꝛ plenissime per hostiensem in summa de sententia excommunicationis. §. quis possit hanc sententiaz absoluere ꝛ in speculo delegato. §. nunc dicamus quando. versi. circa potestatem absoluendi. ꝛ ver. sequētibus de quo sepe a

5 me fuit quesitum. † Item leuis offensa [a] leuiter indulgetur extra de accusa. c. cum dilecti circa fi. ꝛ vide quod no. ꝛ dixi. ꝯ. de accusa. l. leuia ꝛ in alphabeto dictiōe leuia crimia ꝛ munusculū modicum non videtur in se habere delictum de edil. edicto. l. j. §. sed sciendum. ver. proinde offensa non videtur curanda. nam pro leui iniuria facta seruo non agit dominus iniuriaruz. insti. de iniurijs. §. seruꝰ. ꝛ de medico non curatur de ventre inspiciē.

6 l. j. §. fi. vbi de hoc. ꝛ de in integrū restitutio. l. seio. † ꝛ pro parua iniuria non notatur aliquis infa. extra de re iudica. c. cuz te. ꝛ ꝑ leui offensa nō reuocatur donatio. extra de dona. c. ꝑ modica. difformitas corporis nō impedit promouendum. extra de corpore vitiatis. c. thomas. ꝛ vide azo. in summa de edil. act. §. nec

7 distinguo. Item no. ex fi. huiꝰ. l. † quod voluntas defuncti est ambulatoria vsqꝫ ad vite supremum exitum ad quod cōcor. ꝯ. de donatio. inter virum ꝛ vxorem. l. cum hic status. §. ij. ꝛ. C. de sacrosan. eccle. l. j. ꝛ ideo morte confirmatur testamentum. extra de celebra. missarum. c. cum marthe. §. ceterum. quid ergo si qs fecit testamentum ꝛ mihi centū legauit postea fecit aliud ī quo nullam mentionem fecit de ipso legato nunquid erit reuocatū ipsum legatum dic quod sic. vt. ꝯ. eodez. l. si tibi. ꝛ est expressum in textu. ꝛ glo. ꝯ. si cui plus quā per legem falcidiam. l. iiij. §. itez si ipse. quid si dictum erat quod valeat iure codicillorū. an tūc valebit legatū videtur quod sic. vt argumen. C. de codicillis. l. fi. de hoc in speculo de instrumentorū editione. §. compendiose. ver. pone hic. ꝛ vide etiam que notaui. C. de testamentis. l. scimus. quid si testator legauit mihi predium postea ipsuz vendidit nunquid videtur ademptuz per hoc legatum dic quod nō. vt. C. de lega. l. qui post testamentum. ꝛ. ꝯ. de leg. ij. l. fideicōmissa. §. si rem. ꝛ. ꝯ. e. l. rem legatam. Item vide ad hanc materiaz. eod. titu. de. l. si forcidianum. ꝛ. ꝯ. de lega. j. l. si pluribꝰ. ꝛ. l. plane. Item vide de lega. ij. l. si pure. ꝛ vide etiam que notaui. ꝯ. §. proximo. l3 pone quod testator in suo testamēto sic dixit. Uolo qꝺ talis campsor penes quē habeo in deposito libras mille det de ipsis fratribus predicatoribus centum: fratres sunt soliciti por tauerunt testamentum campsori ꝛ requisiuerunt qꝺ si promitteret soluere ꝛ ipse eis soluere promisit pure ꝛ simpliciter testator postea reuocauit ipsum legatum nunquid ꝛ ipsa promissio campsoris erit reuocata dic quod sic. argumentum bonū. ꝯ. de legatis. iij. l. cum quis decedens. §. que testamento. ꝛ. ꝯ. de solutio. l. fin.

a ❡ Offensa. Adde qꝺ offēsa dr̄ qcquid mereṫ penaz text. i. l. testamēto. de manumiss. testa. bar. i. l. limitatio. §. q illicite. ff. d publi. Paulꝰ de ca. cōsi. cxcij. aliqñ ēt offensa penā non mereṫ bar. i. l. j. ꝛ in. l. cū te. ff. d his q. vt idig. Alexā. in vulga. §. chrisogonꝰ. ff. de ꝟbo. obli. in fi.

b ❡ Legata. Adde bar. i. l. ij. §. ꝛ q2. ꝯ. de inris. oiū iud. vbi allegat not. hāc legē.

1 ❡ Dans vni aliquam rem videtur alteri adimere eandem.

1 Sicut. † Uni dādo alteri videtur tacite adimere. hoc dicit. Et vide quod dixi. ꝯ. eod. l. iij. §. si. in fi. ver. ꝛ quia de tacita reuocatio. ꝛ. ꝯ. l. proxi. circa finem. ibi dixi ꝛ ita qꝺ nulli debeatur. Dy. ibi que res. id est translatio facta in seium. dy. in glo. vltima. in fi. vel dic quod isto casu videatur primo totum adimere ꝛ in secundum totum transferre. ꝛ ita loquitur textus. ꝯ. l. proxima. ꝟ si. sed ꝛ si id. ibi nam cum dico ꝛc. ꝛ hoc operetur cōmemoratio relicti primo: sed quādo relictum simpliciter vni relinqueretur, alij non facta commemoratione primi tunc in dubio videṫ vel le communicare nō in totum primo auferre. ꝛ ita loquiṫ dicta l. si pluribus. de leg. i. ꝛ argumentū ad hoc. ꝯ. de conditionibus ꝛ demonstrationibꝰ. l. non ad ea. iij. responso. ꝛ ita debet intelligi quod notꝫ. ꝯ. de his que pene nomine. l. ij. Dy.

Translatio. Ibi debitores quando disiūctiue dānati sunt. vt. ꝯ. de legatis. j. l. si ex toto. ꝛ de legatis. iij. l. ille aut ille. Dy. ibi esse legatum a persona titij: id est onus legati a ꝑsona ipsius titij primi legatarij reuocatum ita qꝺ solus meusꝰ secundus legatarius teneatur. dy. ibi videor dicere propter cōmemorationem precedentis a quo legaui. dy. in fi. cōcor. extra de celebratio. missaruz. c. cum marthe. §. ceterū. ꝛ. ꝯ. l. quod si iterum. alie concor. sunt in glo.

Quod si alij. Ibi videtur in dubio. dy. ibi omnimodo: id est siue extet conditio siue non. dy. ibi a primo ademptum etiaz si conditio non existat. dy. in gl. prima ibi pure. i. simpliciter non expresse pure. dy.

Cum centum. Quidā habent hic quādam additionem. dyn. quam posui. ꝯ. de legatis. ij. l. si pluribꝰ. §. si ita legatum. ꝛ ideo non hic repetas sed ibi recurras. ꝛ de legatis primo. l. si pluribus in gl. vltima. ibi. l. plane. §. sed si non. sed hoc casu videtur argumentum contra de legatis primo. l. si ita sit ascriptum. ꝛ. ꝯ. eo. l. iij. §. cum titio. Nec obstat. l. plane. qꝛ ibi loquitur quando eadem quantitas est relicta. Jac.

1 ❡ Cōditio que tacite inest naturaliter inesse dicitur.

Si legatum. Ibi pendente conditione ademptionis. Dy. ibi quamuis conditio adoptionis. Dy. Oppo. quod contra hoc quod dicitur in textu ꝛ glo. scilicet quod quando sub cōditione adimitur datur pure quod cōtraria illa si penum ibi quorum conditio ꝛc. sed respondeas. vt scripsi. ꝯ. ad le.

1 petatur. l. cum quid. sed oppone † quia cōditio que tacite inest, inest ex natura legati hic nō: sed persultat cōditionis intellectꝰ in casu contrario scilicet dationis vt glo. in fi. solu. vt no. dicta l. ij. de in diem adiectione. in gl. quid igitur si nō appareat. Jacobus. de bel.

Quod igitur. Legatur ibi ante diem legati hoc expone. vt dixi. ꝯ. e. l. iij. §. j.

Diui seuerus. In glo. vltima. in fin. sed hic beneficium a se collatum aufert ꝛ ibi intendebat penaz imponere. Dy. vt legatum reuocetur, sed non vt pena infligatur. vt ibi. Jacobus.

1 ❡ Confirmare non potest quod ad infirmandum factuz est.
2 Ecclesia ex contractu emphiteotico se dominam probare non potest.
3 Treugam facientes ad tempus non cēsentur velle guerraz habere post tempus.

b
1 Legata inutiliter. b † Quod fit ad infirmandū nō potest confirmare. hoc dicit. Et ad hoc sepe allegatur ꝛ iste casus dependet a quodaz alio casu qui est ꝯ. de heredi. institu. l. si socius. versi. plane vbi seruo heredis recte ab initio sub conditione legatur sed non pure. Dyn. ibi datum intelligitur vnde hic videatur confirmari propter ademptionem quia ab initio sub conditione recte legabatur. dy nus. ibi ꝛ ideo

ibi ꝛ ideo confirmatur:id est confirmari videtur quia seruo pro
prio sub conditione legari potest sine libertate sed non pure qđ
non placet.vt sequitur:sed vbi inutiliter legatum ademptio nõ
potest adimere ergo nec in cõtrario euentu potest id facere va
2 lere.Jaco.ꝛ allegatur.l.ista in argumen.† quod ecclesia nõ pos
sit probare se dominã ex contractu emphiteotico cum talis cõ-
tractus fiat principaliter ad diminutionem iuris ecclesie ꝛ trã-
lationem dominij.vt alias est in emphiteotam sed dic vt no.s̃.
de lega.j.l.si heres.Idem potest dici de domino ꝛ vasallo,vt si
aliquis cõfiteatur se habere feuduz ab aliquo an per hoc videa
tur quod probatum plene dominium:ꝛ ad hoc facit etiaz.j̃.de
acquiren.possessio.l.si rem aliquam.alias si aliquam rem.ꝛ.s̃.de
rei vendi.l.quedam mulier.Item est etiam argumentum.l.ista
3 †quod qui faciunt treugã ad tempus non videãtur velle ha-
bere guerrã post illud tempus.argumẽtum in auc.quibus mo-
dis naturales efficiantur legitimi.§.quoniam autẽ.colla.vj.nã
ibi faciendo repudium videtur confiteri matrimoniũ ergo ꝛc.
Dynus.de hoc dic vt dixi.j̃.de conditionibus ꝛ demonstratio
nibus.l.cum tale.§.fin.Item facit ad ea que no.C.de pactis.l.
petens.scilicet quod vnum oppositum non vestiatur nec infor-
metur ab altero.vt ibi dixi.ad hoc.s̃.de acquirenda heredita-
te.l.fuit questionis.

Quibus ex causis. Datio ꝛ adẽptio eisdẽ regulis indicantur.hoc
dicit.Et ad hoc.s̃.de heredi.institu.l.sed ꝛ si conditione.§.vlti.
ꝛ de testamento militari.l.in fraudem.§.j.ꝛ de seruituti.rustico
rum prediorum.l.tria.ꝛ ibi not.glo.

a **Cum seruus.** a In glo.secũda ibi liber esse iussus sit.nã tunc etiã
non probata noua voluntate debetur libertas.dy.
ꝛ facit.j̃.eodem.l.si seruo.ꝛ quod ibi no.Ray.in ea-
dem glo.ibi.§.fi.sed ibi fuerunt verba futuri temporis que respi
ciunt tempus mortis que ad legati substantiam sequens.l.po-
tius.concor.vsufru.Item non obstat.s̃.de heredi.institu.l.quo
ties.§.penul.vt ibi no.ꝛ vide quod not.j̃.eodem.l.si seruus leg.
et.l.si seruo.

b **Nihil interest.** b Ibi inducatur id est cancelletur.vt.C.de solutio.l.
inductis.

Nihil prohibet. In gl.vtima.in fine.vel ibi in eadem scri-
ptura hic in diuersis.vt nota.C.de fide instrumento
rum.l.scripture.Ray.

1 Uirtus hominis in necessitate approbatur.
2 Beneficium non facit qui coactus facit.
3 Uolenti nil difficile putatur.

Rem legatam. Ibi extinguitur etiaz si donatio sit inutilis.
vt.j̃.eodem.l.legatum.§.pater.Ray.nec ob.s̃.de le-
gatis.ij.l.lucius.primo vt ibi not.per Ray.ibi in do
natio.licet in alijs bene habeat locum hec distinctio.vt.s̃.de le-
gatis.iij.l.fideicommissa.§.si rem.Dy.in fi.not.hunc finem qui
sepe allegatur ꝛ bene concor.s̃.de legatis.ij.l.vnuz ex fa.§.si de
falcidia.non ob.C.de lega.l.iij.quia ibi pignorauit.alias dicit
1 †quod in necessitate virtus hominis approbatur quod veritas
in necessitate perficit in autẽti.quomodo oportet episcopos.§.
si vero nemo.ꝛ ibi in glo.Item illud qđ fit per necessitatẽ nõ est
stabile:illud autem.qđ voluntarie fit sic de consecratio.dist.v.c.
ad quid eñ.ꝛ qui facit gratiose nõ tenet grati⁹ reputari.xxviij.
quest.one.j.iam nunc.ꝛ qui ex necessitate aliquid facit non de-
bet remunerari vt ibi colligitur.ꝛ nota.extra de simo.ca.de hoc
autem.qđ incipit alias cõfesso.nam priuilegium qđ quis acqui
rit bene facit volens nõ coactus.C.de prepositis sacri cubiculi.
2 l.iubem⁹.circa medium.ver.hec omnia lib.xij.† nec dicitur face
re beneficium qui coactus facit.s̃.de heredibus institue.l.si ser
uo.ꝛ de ritu nupt.l.proxima.nam episcopi qui mutãtur inuiti
nõ dicunt mutare sꝫ mutari.si aũt spõte dicunt mutare ꝛ non
mutari.vij.qõ.j.c.scias fratri.ꝛ de⁹ diligit spõtaneũ ꝛ hilarem
datorem non inuitum.xxiij.qõ.vj.c.iam nunc.alias iam vide-
tur.§.ꝛ qui inuitus dat perdit quod dat ꝛ illum cui dat vt di-
cto.cap.item ille qui leto animo eleemosynam dat a deo merce
dem habet:inuitus aũt nõ.eodem.cap.ꝛ vtrum dare eleemosy
nã sit liberalitatis an de necessitate ꝛ sub precepto vide per ar-
3 chadia.xvj.distinctio.sicut hi.§.necesse.ꝛ cap.sequenti.† Item
res difficiles libenter facienti videntur faciles.ꝛ ecõtra vnde di
citur.Portatur leuiter quod portat quisquis libenter. Si fert
inuitus graue videtur onus.ꝛ de necessitate vide in alphabeto
dictione necessitas.ꝛ infra de his qui.vt indignis.l.post lega-
tum.§.aduocatum.in glo.vlti.ibi si ego non video que sit con-
tra ibi vt feneret nescio quare hãc questionem ponat cum sit ca
sus legum sequentium.Dy.in glo.allegatum.ꝛ not.j̃.eodem.l.
alteri.in secunda glo.

Modestinus. Alias incipit si adimẽdo in glo.ibi.l.gaio.in princi-
pio contra hanc.l.est expresse.s̃.de annuis lega.l.ti-
tia.in prin.ꝛ de alimentis lega.l.stichus.§.titia.vbi
legatum reuocatum redit sine onere ad heredes.solu.ibi onus
ceperat in persona legatarij quia mortuus erat testator hic nõ
quia ipse viuus reuocauerat.Ray.in glo.in fi.solu.vt ibi.Dy.
vel sm̃ Jaco.de bel.hic legatum fuit relictum vni ꝛ fideicõmis-
sum alteri ibi vero legatum ꝛ fideicommissum secundo relictuz
collata fuerunt in eadem persona.Jaco.ꝛ an adempto onere
fideicommissi debeatur legatum.dic vt.j̃.eodem.l.filio.§.ma-
ter.Jacobus.

Et si transferam. Alias licet trãsferam.Ibi licet
ei in quo est facta translatio.Oldra.ibi nec alij capa
ci.Oldra.ꝛ vide notata per Dyn.in.c.vtile.ꝛ.c.non
prestat de regulis iuris.lib.vj.

1 Legatum seruo relictum quando adimi possit.

Legatum. Nulli in gl.vltima.in fi.sol.ibi a prohibetur domino repudiare
hic prohibetur adimi domino:est ergo alius casus.
1 vt no.dicta.l.legatum.vel dic † aut relictũ est seruo
ipsius domini contemplatione ꝛ tũc potest adimi domino,aut
contemplatione ipsius serui,ꝛ tunc nõ potest.argumentum.s̃.
de vulgari ꝛ pupillari substitu.l.sed si plures.quia i arrogato. b
ꝛ.C.de vsufru.l.fi.ꝛ vtraqꝫ solutio bona.Jaco.de bel.

a Cuz seru⁹. Uide bal.in l.iij.C.de leg.ad qd alleget hunc textũ.

b Nihil iter est.Adde notata i.l.ẽptor §.lucius.ꝛ de pactis.

1 Institutio heredis non reuocatur ex tacita voluntate pre-
sumpta.
2 Hereditas adimitur per inimicitias superuenientes.

1 **Ex parte.** † Institutio heredis nõ reuocatur tacita voluntate presumpta sed le-
gatum sic.hoc dicit dy.Ibi etiam legatum id est p̃-
legatum.Dy.ibi potuisset secus si voluisset.argumẽ
tum.s̃.eo.l.quod si iterum in amicitiã.ꝛ.j̃.de falsis.l.qui falsaz.
Jaco.ꝛ vide quod not.s̃.de cõfir.tutorum.l.in cõfirmando.in
2 glo.vltima.glo.alibi tenet ꝛ male † quod hereditas adimat ꝑ
superueniẽtes inimicitias.C.de his qui.vt indignis.l.sororẽ.et
de lega.ij.l.antepenul.§.quisquis.sed ista glo.verior est.

1 Pater legans filio ea que in scholis cõsumpsit an videatur
libros legare.

Pater. Ibi accipere voluit ante partem.Dy.
ibi absumptum videtur:id est consum
ptum.dy.nota textũ.ꝛ est argumẽtum † quod si pa-
1 ter legat filio que consumpsit in scholis nõ videatur
legare libros quos habet.vt.s̃.de legatis.ij.l.imperator.§.fi.et
l.sequenti.Old.ꝛ vide.j̃.de conditionibus ꝛ demõstrationibus
l.quibus diebus.§.j.ibi versum est de pecunia in rem vel econ-
tra.vt.j̃.eodem.l.alteri.ibi superfluit:id est eius qđ excedit ipsa
possessio vltra trecẽtos aureos filie prelegatos.i.de residuo por
tionem hereditariã.Dy.in glo.in eam scꝫ possessionem.in fi.qꝛ
ibi precesserat institutio equalis vel ex certis rebus quod est idẽ
vt.s̃.de here.institu.l.ex facto.Dy.
1 Alienatio voluntaria rei legate legatum extinguit.

Legatum sub cõditione.
1 † Ibi cohereat vt coheret in casu qui sequitur.dy.in
in glo.prima.in fi.s̃.de pactis dotalibus.l.si liberis
sublatis.Dynus.

c **Pater.** c Alienatio voluntaria rei legate etiaz si de iu
re nõ valeat extinguit legatum.hoc dicit dy.
Ibi potior erit ꝛ sic reuocatum erit filie legatũ.Dy.ꝛ pulcher
est iste casus nec ob.s̃.de rescin.ven.l.si id quod.in princ.qꝛ hic
primum non erat perfectum ꝛ propterea per semiplenũ tollitur
ibi secus.vt ibi nota.

c Pater.Adde ang.i.l.seruum filij.§.si idez seru⁹.de leg.j.Bal.in l.filio.C.de lega.vbi allegat hũc text.

1 Prelegatum vni heredum si reuocetur reuocatum censetur
aliud alteri animo compensandi.

d **Alteri.** d † Reuocato p̃legato vni de heredi-
1 bus relictum videtur reuocatuz aliud
alteri coheredi animo cõpensandi seu coequandi cũ
illo relictum.hoc dicit Dynus.Et iste casus raro

d Alteri.adde ad hunc tex.Bar.i.l.i testamẽto.C.de testa.mili.in vlti.col.

alibi reperitur. Dy. ꝛ notabilis est. ibi dederit. id est predium prelegauerit. Dy. ibi ad eum finẽ. id est vsq; ad eã quantitatẽ per quam predium fuerat comparatum. Dy. ibi distracto voluntarie ꝛ per consequens legatum prediũ reuocatum. Dyn. in glo. secũda ibi sed tunc idem. scilicet quia alter nõ perderet suũ legatum. Dy. in gl. vlti. in fi. sed tacita reuocatio vnius sine offensa legatarij contingens inducit tacitam reuocationem in psona alterius presumptam propter paritatem prelegatorũ. Dy. vt not. ß. de legatis. iij. l. pamphilo. §. fi. Oldra. vel ßm Jaco. de bel. hic interuenit mutatio. ꝛ tacita reuocatio ratione inequalitatis vitande ibi nulla. Jaco.

1 ☞ Libertate adempta adimitur legatum.

1 Si seruo. †Si adimatur libertas ademptum videtur etiam legatum: sed si manumisso inter viuos adimatur libertas cum inutilis sit ademptio non videtur ademptum legatum. h. d. Et pro declaratione dic quod emptor dicebat sibi legatum deberi per leg. j. de conditionibus ꝛ demonstrationibus. l. si in diem. § seruo. ꝛ l. iul. de legatis. j. l. quesitum. §. seruo. ꝛ ĵ. quando dies leg. ce. l. cum seruo. sed heres dicebat ex ademptiõe libertatis legatum ademptum quia non videatur data libertas que adempta est ꝛ sic legatum sit inutile. vt. C. de legatis. l. seruis. sed legatarius hanc inutilem replicat quã vtilem esse auctor. l. ostendit ꝛ sic etiam legatũ ostendit ademptum sed in casu sequẽti quia nulla est ademptio libertatis cum casuz fortuite seruitutis spectare non liceat. vt. ĵ. de verbo. obliga. l. inter stipulantem §. sacram. ꝛ qui ꝛ a qui. l. iulianus. nec legatum adimit quia si nõ valet expressum nec tacitum. vt. ĵ. de bonis auc. iudicis possiden. l. cum vnᵘˢ. Ja. ibi dato legato casus ablatiui. Old. ibi inutiliter adimatur, scilicet libertas. Old. ꝛ dic q̃ inutiliter adimitur inspecto presenti tempore, ꝛ inspecto futuro q̃ põt esse vtilis vt sequitur ibi: constitit eñ ademptio. i. ademptio valuit libertatis. Oldr. ꝛ dy. ibi q̃ possit redimi ꝛ redẽpto debetur libertas sine noua voluntate. Dy. ibi sicut datio libertatis. Oldr. s. valet ibi iusserat ꝛ insup ei aliqd legauerat. Ol. ibi perdiderit legatuz ꝙ videat tacite ademptum. dy. ibi superuacua scriptura in qua continetur expressa libertatis ademptio. dy. ibi non nocet legato id est non inducit ademptionez legati. Old. quia in hoc vltimo casu ademptio libertatis est inutilis inspecto presenti tempore ꝛ futuro quod secus est in primo casu huius. l. opp. ad primum casum quod superuacua sit ademptio in libertate ꝛ consequẽter in legato sed dic vt dixi in expositione textus quod supuacua sit ademptio in libertate ꝛ cõsequẽter in legato inspecto presenti tempore: sed inspecto futuro non: quia redimi potest ꝛ conualescere hoc ipso libertas, ꝛ ideo ademptio non est superuacua. dy. queritur quare non tenet ademptio libertatis in liberorum in secundo casu sicut in seruo vt in primo casu: ꝛ quare per ademptionem libertatis in secundo casu non intelligitur reuocatum legatum sicut per alienationem in primo casu. Ol. in gl. ibi sunt reuocata si redimatur quia per alienati. fuerat extinctũ solum legatum ipsius serui alienati sed non aliud legatum relictum ipsi seruo alienato vt dicam. ĵ. proxi. gl. ßm Jaco. de are. licet glo. hic ꝛ ibi dicit contrarium ibi reconualesceret etiam sine noua voluntate. Dyn. in glo. scilicet libertatis ibi roboretur arg. ß. de militari testamento. l. tribunus. §. fi. Old. ibi. §. quod si alienatus sed certe nec legatuz adimitur tacite per alienationẽ de seruo factam. vt. ĵ. de conditio. ꝛ demon. l. si in diem. §. seruo ꝛ l. iul. imo quia legatum durat necessaria fuit. l. ista ꝛ ideo per ademptionem libertatis adimitur legatũ non per alienationẽ vt. ĵ. eo. l. fi. §. cum libertas. sed hic legatum ei adimitur per adoptionez libertatis hereditatis cum ei adimitur per nudam adẽptionem libertatis. vt. ß. de liberis ꝛ posthumis. l. si ita. §. ista. ꝛ ibi de hoc dixi. ꝛ de here. institu. l. sed ꝛ si in conditione. §. fina. Jaco. ꝛ sic male dicit glos. ista quatenus dicit reuocatum legatum per alienationem ꝛ eodem modo male dicit gl. prima que ponit casum ibi cum sit adempta ꝛ pro hoc impedita confirmari per redemptionem. Oldr. in fi. ar. ß. de heredibus institu. l. talem. §. j. Dy.

Si seruus. Ibi potest procedere ex noua voluntate non eo ipso quod redimitur. Ol. vel dic potest. i. posset si de noua testatoris voluntate nisi expressa ademptio hoc impediret ibi si redimatur idez si non redimatur quia pertinet ad emptorem. vt. ß. de leg. j. l. quesitum. §. si seruo legato. Dy. ꝛ de conditio. ꝛ demon. l. si in die. §. seruo libertatem ꝛ hec additio videt intelligere textum de legato fundi relicto seruo. posset etiam intelligi de legato ipsius serui alij relicto. vel dic maxime quia per alienationem fuerat extinctum solum legatum istius serui non autem aliud sibi relictum vt dixi. ß. l. pxi. licet glo. aliter intelligat in gl. scilicet expresse in fi. hic non placet. vt. ß. de leg. primo. l. quesitũ. §. seruo. dy. ꝛ dixi. ß. l. proxima. in glo. vltima. ibi non possit solui ꝛ quo soluatur. dy. ibi inerat obligatio. hec so. falsa est per. l. qui excipit. de condi. inde. vnde dic melius quã gl. q̃ non confirmatur lega. relicto seruo quia nõ reuocatur per alienationem ꝛ ideo debes subaudire ad literã maxime vt dixi in expositione litere.

Seruo legato. Cui seruo aliquid legatũ erat. Dyn. ibi, si legatũ ipsius serui. Dy. ibi. ademptio est cum per manumissionem extictum sit legatum. Dy. ibi igitur. s. quia nulla est ademptio legati facti de seruo quod legatum scõm valere facit legatuz seruo relictũ. ar. ß. de lega. primo. l. seruo lega. ꝛ l. quesitum. §. seruo. merito non extenditur ad legatum seruo relictuz. igitur cum non sit ademptum capiet legatuz ꝛc. Jaco. ibi in seruitute ceciderit cum temporis respectu videbatur ademptionem tenere quasi eo tempore posset legatum cõualescere. vt. ß. l. proxi. Old. ibi legatum eiᵘˢ id est ipsius serui alij legati. Old. ibi. nouus. no. pulcherrimum textum.

Si tibi in fi. Et ideo non teneris ad fideicommissum prestandum sed habebis sine onere non ob. ĵ. eodem. l. alumne. §. qui filios, vt ibi no. dy. in glo. vltima. ibi. l. gaio, in principio. ꝛ hoc ideo quia secundum legatum nihil operat ergo saltem ad emptiõi oneris. dyn. ꝛ sic solutio. ß. eodẽ. l. modestinus. alias incipit si adimẽdo ꝛ l. legatum sub cõditione ꝛ ibi diuersis hic eidez vel ßm Jaco. de bel. ad. l. gaio. solue quod ibi regulare hic casuale: ꝛ est ratio hic quia fideicommissum esset inutile vt predixi ꝛ ideo verosimile est quod testator onus voluerit adimere Jaco.

1 ☞ Legatum qñ censeatur cũ suo onere translatum.
2 Scriptura posterior codicillorũ quo ad quid deroget priori in testamento.
3 Usura redditus pecunie dicitur.
4 Onere legati adempto censetur ademptum legatum.
5 Legatum pro sepultura nõ debetur si legans alibi sepeliatur.
6 Diuisio bonorũ facta in testamento reuocatur tacite per aliã in codicillis factam.
7 Dispositio testamẽti circa legata potest in codicillis mutari.
8 Translatio legati in alium qñ sortiatur effectum.
9 Testamentum nõ valet si testator non decedat ex ea infirmitate quã dixerat se velle testamentum valere.

Alumne. Posterior scriptura minus grauans preualet priori plus grauanti. hoc dicit dy. vel sic †legatum non intelligitur cuz
1 onere suo transiatum si nouũ onus postea reperiat impositum. Old. ibi attici. i. acceri ꝛ est proprium nomẽ. oppo. de. l. supra eodem. l. legatuz sub cõditione ꝛ l. modestinus. alias incipit si adimendo. ꝛ de ali. lega. l. gaio in principio vbi fit trãslatio cum eodem onere: sed ibi secundus fideicommissarius in quem facta erat translatio non erat grauatus alio onere spãliter hic. sic ar. ad hanc sol. ß. de here. insti. l. sub ꝯditione. ꝛ de leg. primo. l. licet imperator. Ray.

2 Titia. †Posterior scriptura codicillorum derogat priori in testamento quo ad legata in eo relicta. hoc
3 dicit dy. ibi redditus ꝛ vsuras not. †q̃ vsura appellatur redditus pecunie. p hoc de leg. ij. l. debitor. in cõtrarium est de ver. signifi. l. vsura pecunie. vbi de hoc.

Seia liberta. Alias est in seiam libertam ꝛ legitur cum superioribus ꝛ incipit. §.
4 ab heredibus. ꝛ breuiter hoc dicit †adempto onere legati ꝛ legatum quod cõtemplatione oneris erat relictuz videtur adẽptum. dy. vel sic ꝛ idem est si onus adimitur in vi modi ꝛ cõmodum adiectuz adimitur. ibi reportare ꝛ sic onus fuit ademptũ Lucio Titio in heredes trãslatum: ꝛ tamen onus non videtur repetitum: sed hic fuit specialiter aliud repetitum. dyn. vel dic vt in contrario nota. quod hic fuerit onus appositum in vi modi ibi in vi conditionis: ꝛ eodem modo solue sequẽs contrariũ ibi ademptũ lucio. refert ergo vtrum adimatur totum vt in cõtrario an alij imponatur vt hic dynus. in eadẽ gloss. ibi. l. si q̃s eum. sed ibi onus impositum legatario erat inutile et ideo remanet penes eum legatum hic autem vtile: ꝛ ideo remanet penes eũ legatum quia onus in alium trãslatum. sed si erat inutile onus ab initio ergo reddiderat inutile legatũ ar. ß. de leg. ij. l. codicil. in prin. ꝛ dic vt ibi no. dy. dic ergo aut onus a princi. inutiliter imponitur ꝛ habet locum. l. si quis eũ de cõditio. aut

impositum

impositum transfertur ꝛ habet locum.ḋ.l.si quis seruū.de cōdi. ꝛ demō.Ol.vel dic fm Jac.de bel.qḋ hic legatū fuit relictū sub conditione ꝛ recompensatione oneris:ꝛ ideo adempto onere videtur adimi legatū.ibi aūt nō fuit legatum relictū sub cōditiōe licet onus libertatis dande imposuerit qḋ ab initio non valet tñ propterea non vitiatur legatū ꝛ ideo ꝑpterea ista no.ḋ.l.codicil
5 lis in prin.s̄.de leg.ij.Ja.Itē allegatur.§.iste†qḋ si testator legauit centū de fratribus minoribus pro sepultura sua qḋ si alibi sepeliatur legatum non debeatur.

Qui filias. Casus quātum ad res reformatas procedit vigore posterioris scripture quantum ad res non inuentas reformatas remanet vigor prioris vel
6 clarius.†diuisio bonorum in testamento facta tacite reuocatur per aliam diuisionem postea in codicillis factaꝫ solum in rebus postea specialiter reformatis seu in codicillis diuisis.vel sic prior scriptura tollitur per secundam quatenus inuenitur per eam reformata vel mutata:quatenus mutata nō inuenitur remanet in suo statu:sic est in legibus ꝛ statutis.quod enim non mutat̄ stat vt.C.de ap.l.precipimus.ibi pene.i.quasi.Oldr.ibi omnia quasi non diuisa.Dy.ibi.que nouissima.i.vltimo loco facta in codicillis.Dyn.ibi.reformasset.i.aliter in codicillis ordinasset.Dyn.in glo.sic.C.ibi.ꝛ eodem testamento:vel ibi ideo ne secundum legatum seu fideicōmissum reddatur inutile vt ibi.not.per.Dy.que ratio hic cessat Ray.in ea.glo.in fin.quidā habēt denuntiatione diuisionis sed melius stat de mutatione diuisionis. preterea hic res assignate ꝑcipiunt̄ vt prelegata vt.s̄.de here.insti.l.ex facto.
7 ꝛ de testamento militis.l.si certarū in prin.†sed circa legata potest dispositio testamenti etiā in codicillis mutari.vt.s̄. proxi.§. ꝛ in aut.de resti.fideicōmissarij.§.manifestum ꝛ not.in dicto.§.si quid post.Dy.
8
Cum post apertas. Casus pulcher†trāslatio legati in aliū facta occasione mortis legatarij de presenti infirmitate sperata ita demum habet effectum si ex eadem infirmitate legatarius moriat̄ non ex alia.h.ḋ.Dy.ibi testamenti matris.Dy.ibi humanitus ei contigerit id est si contingit ipsum filium meum mori.vt.s̄.eo.§.seia liberta.ꝛ depositi.l.publia in glo.vl.in fi.sol.vt ibi:quia ibi ideo ne testamē.rumpatur.Dy.vel ibi instituit posthumum simpliciter hic autem trāstulit si filiꝰ decederet ex presenti egritudine.Ja de bel.vltimo allegatur iste.§.per Jac.de are.s̄.de here.
9 institu.l.potest quis.†qḋ si testator dixit volo hoc meū testamentum valere si ex ista infirmitate decessero qḋ non valeat si decedat ex alia infirmitate.

1 ☞Memor esse quis ꝓsumitur eoꝝ q̄ in testamēto ordinauit.
2 Minister simplex commodum sentire non debet.
3 Legatarius nō admittitur ad fideicōmissum deficiens cōtra testatoris dispositionem.
4 Mulier executrix testamenti esse potest.
5 Legatarius qui testatorem de crimine accusauit legato priuat̄ si succubuerit.

Filio. Transferendo rem legatam videtur adimere legatario.hoc dicit Dynus.vel sic si seruus legatus transferatur a testatore in fundū aliꝫ legatuꝫ ad perpetuū fundi vsum videtur primo adēptus ꝛ ad secundum translatus ibi prefecit ꝛ sic ad perpetuum vsum transtulit.Ray.ꝛ per consequens ad filium pertinere voluit.s̄.de fundo instruct.l.predia.§.liberto ibi cum memor erat
1 no.pulchrum textum†quod presumitur quis esse memor eorum que fecit in testamento.pro hoc etiam.C.de contrahen.ꝛ cōmit. stipu.l.magnam.que in contractibus loquitur:sed ar.cōtra.j̄.de acquirend.possessio.l.peregre.posset distingui.vtrum sit factum recens vel antiquum vt primo casu presumatur recordari scḋo nō.ar.eoꝝ qḋ no.extra de ꝓba.c.tertio loco.ꝛ ꝓ hoc extra de prescrip.c.ad audientiam.ꝛ qḋ no.in speculo de dona.ver.ij.in glos. ij.in fi.sed nonne videtur filio legatū genus ꝛ vxori species ergo generi per speciem derogatur vt.s̄.de leg.tertio.l.vxoris.§. codicillis ꝛ.§.felicissimo.sed hic prelegatum alias prius legatum cepit esse sub genere:preterea nō fuit legata species eiꝰ generis vel clarius.hic illud operat̄ translatio que fit in predijs filij ꝛ ꝑ consequens in personam vxoris ad emptionem obtinet.s̄.de lega.j. l.quod in rerum.§.j.
2
Matri. †Simplex minister non debet sentire cōmoduꝫ.hoc dicit.Dyn.sed hoc est contra literam q2 hic mater erat heres instituta ex parte vnde dic si fideicōmissum ab herede vel legatario relictum reuocatur ex dispositione testatoris expressa non remanet penes ipsum honoratū.hoc dicit secundum verum intellectum quia mater hic non erat ministra sed le-
3 gataria vt patet in textu ꝛ ad cōtraria dicas†quod non admittitur legatarius ad fideicōmissum deficiēs cōtra dispositionem testatoris que colligitur per eius ademptionem expressam qua adimendo secundo videtur adimere etiam primo vt hic:ſꝫ ꝑter dispositionem testatoris sic.vt in contrarijs ꝛ hāc sol. collige ex prima so.hic posita ꝛ dixi fm Pe.s̄.de le.ij.l.si quis titio.licet cōtrarium teneat hec glo.ꝛ de hoc plene.s̄.de lega.ij.l.codicillis in prin.Ray.glo.posset saluari:quia nudus minister dicit̄ qui non sentit commodum ex legato.s̄.de ali.lega.l.iij.sed hic mater habuit prelegatum cum de quatuor fuit rogata soluꝫ duo restitue
4 re vnde opi.Ray.verior est.ꝛ scḋs hoc nō facit iste.§.† quod mulier possit esse executrix testamenti licet ad hoc allegetur.de hoc dixi.s̄.de alimentis lega.l.a filio.Ibi:legauit.id est prelegauit. Dy.Ibi restituet.ꝛ sic in his duobꝰ erat simplex ministra.Dy. Et ideo nullum debet habere commodum.Old.Ibi.ademit fideicommissum.per quod etiam mater ꝓsumitur ademisse.ꝛ ista est prima ꝛ vera solutio omnium contrariorum.Ray.In glo.j. ibi.instituto eodem.scilicet de ademptiōe legatorum.In gl.imo videtur.ibi.sol.ibi.fideicommissum.hec vera.Ray.Ibi alioqui. id est si perinde haberetur ac si secundo non esset datum fideicōmissum socero.Dy.

5 ** **Seia testamento.** †Si legatarius testatorē accusat de crimine capitali ꝛ succumbit legatum sibi relictum tacite videtur ademptuꝫ hoc dicit.per hanc enim accusationē resultat inimicitia.argu.s̄. de excu.tuto.l.propter litem ꝛ quod no.in auten.de testibus.§.si vero odiosus ergo ꝛc.vt.s̄.eo.l.iij.§.fin.Ray.ibi.decessit. scilicet ipsa seia nouerca.Ol.ibi.acta causa.i.terminata vt sequit̄. Dy. ibi.non esse interemptū alias interfectum ꝛ no.modū pronūtiandi cum pronunciatur de crimine post mortem accusati eū absoluendo.Ja.sic etiam pronūtiatur negatiue.C.de act.emp.l.si pater.Ol.in fi.quia reuocatum erat tacite per illam offensam.vt.s̄. in glo.incidenter ibi si ab hostibus hoc non procedit q2 litera dicit qḋ post accusat.institutam seia codicillos confecit.Ol.ꝛ ideo sequens verior est ꝛ principiū huius glo.non est alibi ꝛ dic vt.ḋ. l.si ab hostibus.§.fi. ** Uide andrei barba. hic in addi.ad bar.

Filie. Exactio per testatorē facta nomine debitoris extinguit legatū.hoc dicit Ray.ibi. idē.s.pater. Dy.ibi eodē nomine.i.pro pecunia exacta per patrem a debitore peculiari.Dy.

1 ☞Legatum ciuibus sub nomine appellatiuo ciuitati debetur.
2 Donatio vxori per maritum facta valet si ambo decedant.
3 Totum est falsum si pars falsa sit.
4 Interpretatio in dubijs fit vt res valeat.

¶De rebus dubijs. Rubrica.

Super rubrica. Uide Azo. in sūma pādectarū super isto tit.noīe totius pōsito parti per testatorē alternatiue ipsius tū alia re equiualente legato totius ad illud porrigit̄ alias vero ad partē restringit̄.j̄.eo.l.de materia.an gnū per speciē derogēt̄:ꝛ si vēdo fundum vsq3 ad domū an domus includat̄ in venditiōe cōsiderat̄
1 ex qualitate pretij.†legatū ciuibus sub noīe appellatiuo debet̄ ciuitati.j̄.eo.l.ciuibus.ꝛ an valeat legatum collegio ꝛ ad questionem donariorum factorū per imperatorē ambassiatori mediolanen.an acquiratur ciuitati ꝛ si aliquid relinquatur canonico qḋ acquiratur ecclesie.ꝛ si instrumento sindicatus cōtineatur eum constitu.a canonicis quod sufficiat.ꝛ in causis ecclesie in ambiguo sermone neutrum valet quia quod dicimus volumus ꝛ qḋ nolumus non dicimus.j̄.eo.l.in ambiguo.ꝛ de amphibologia dandū causa conditionis implende potest relinqui incertis personis.j̄.eo.l.paulus.§.j.legatum relictum nō expresso nomine legatarij vel eo quod nominis vice fungatur non valet.j̄.eo.l.paulus.secūda.fideicommissum relictum incerte persone postea certificande per alicuius cōditionis euentum valet.j̄.eo.l.quidam. an posthumo alieno possit legari ea.l.§.si tibi.ꝛ an posthumus faciat partē ꝛ qḋ si plures nascunt̄ ꝛ ꝙ vnico partu pūt nasci.si legatum conferat̄ per merū arbitriū heredis non valet:sed si cui velit det valet eadem.l.§.cum quidam.si coheredes sunt instituti ex disparibus partibus ꝛ vnus rogatꝰ partē suam alijs restituere vtrum pro hereditarijs an pro virilibus restituere teneat̄.
2 eadē.l.§.questitum.†si maritus donauit vxori ꝛ ambo simul decedāt tenet donatio.j̄.eod.l.si inter virū.si duo impuberes simul moriantur quorum vnus habebat substitutū an substitutus admittatur.j̄.eo.l.qui duos.ꝛ quid si non simul:sed successiue moriantur ꝛ an mater ꝛ alij venientes ab intestato excludātur per substitutum ꝛ an hereditas non adita transmittatur in ascēden

tes.eadem.l.§.cum in bello.si libertus cum filio simul moritur ex
cluditur patronus.eadem.l.§.si cũ filio.si maritus ⁊ vxor simul
moriũtur non committitur stipulatio de dote lucrãda si mulier
primo in matrimonio decessisset.si moritur pater cum filio pube
re presumitur patrem premortuum secus si cum impubere.eã.l.
§.si.incertitudo personarum vitiat legatum sed non ademptio-
nem legati.ĩ.eo.l.si fuerit.⁊ quis presumatur p̃mo natus mascu
lus vel femina si simul vno partu nascantur.⁊ quid si plures si-
mul cõcurrũt ad brauiũ vel ad castrũ introierũt legato vsufruc.
pluribus ⁊ ei qui vltimo vixerit proprietate valet legatũ.ĩ.eo.l.
quoties.interpretatio fieri debet vt res potius valeat ꝙ pereat.
ĩ.eod.l.quoties.ij.si depositario sunt legata ducenta penes eum
deposita ⁊ trecenta sibi debentur quinquaginta.ĩ.eo.l.si is qui
ducenta.si sic legatur.heres fundũ dato titio cum sticho seruo
meuĩ non ipsi seruo legatum videtur sed ipse seruus cũ fundo
legatus nisi ex alia causa contrarium appareat.eadẽ.l.§.si quis
leget.si stipulatio penalis incipit a precedenti conuentione copu
latiue concepta oportet vtrunqꝫ implerine penalis stipulatio cõ
mittatur.eadem.l.j.§.cum ita.si stipulationi precedenti coniun-
ctiue siue verbis affirmatiuis siue negatiuis subijciatur stipula-
tio alternatiua vel indefinita penalis ad penam euitãdam opor
tet vtrunqꝫ adimpleri vel neutrum fieri.eadem.l.§.verum: ⁊ ibi
plene de conceptione istarum duarum stipulationum.⁊ cum si-
3 gnificatio sumitur ex vniuerso † si quid est falsum totum est fal-
sum.secus si ex aliquo particulari: ⁊ subcontrarie possunt esse si-
mul vere non autem directo contrarie: ⁊ quod magis considere
tur ratio.l.quam ipsa.l.seu dictum.l.⁊ an positio pro parte falsa
impune tota possit negari.⁊ an maiori summe insit minor maio
re negatiua puta nego habere.xx.an videar negare.x.quomodo
si quis velit de pluribus vnũ fieri.eadem.l.§.si quis plura.si te-
stator instituit extraneũ si neqꝫ filius neqꝫ filia sibi nascatur an
sufficiat alterum nasci.legatum relictum his qui testamentum
signauerant valet.ĩ.eodem.l.si quis ita scripserit. quedam sunt
dubia ⁊ in pendenti a principio que postea certificantur.ĩ.eodẽ.
l.quedam.quod de pariter mortuis vt quis presumat̃ predeces-
sisse plene.ĩ.eodem.l.quod de pariter ⁊.ll. sequentibus. legatum
relictum cognatis eis debetur qui erant cognati tempore testa-
menti vel mortis.ĩ.eodem.l.si cognatus.⁊ facit si capax efficiat̃
non capax vel econtra.an collegio possit legari.ĩ.eo.l.cum sena-
4 tus † in dubijs fit interpretatio.vt res valeat.ĩ.eodem.l.vbi ⁊ se-
cundum argumenta ⁊ coniecturas hic colligitur.ĩ.e.l.cum in te
stamento ⁊.l.sequen.in dubijs contra stipulationem fit interpre-
tatio.ĩ.eodem.l.cum queritur.error in artificio non vitiat lega-
tum.ĩ.eodẽ.l.qui habebat.⁊ facit si habens.ff.vetus de litera no
ua ⁊ nouum de litera antiqua ⁊ leget.ff.vetus qđ videatur lega
re.clausula in fi.posita refertur ad omnia nõ ad proxima tãtũ.
ĩ.eo.l.fina.

1 ☞ Legatum generis aut speciei alternatiue relicte qualiter in-
telligatur.
2 Uendens predium vsqꝫ ad talem domũ an domus includat̃ in
venditione.
3 Uniuersitate legata an censeatur legari omnis species sub ea cõ
tenta.

Fundum. Nomine totius imposito parti
per testatorem alternatiue ipsius
cum alia re equiualente legato potius ad illud porri
gitur alias vero ad partem restringitur.hoc dicit se-
cundum Azo.vel clarius si testator nomen totius fundi impo-
nat parti deinde illum aut alium alternatiue leget eidem perso-
ne expresso proprio nomine fundi ita demum totus in legato
cedit si alius fundus alternatiue cũ isto legat⁹ equiualeat huic
toti alias solummodo pars debetur.hoc dicit vl' secundũ Ray.
1 generis aut speciei legatum alternatiue relictum in genere com-
prehenduntur solum partes in generali nomine residentes alie
vero speciali nomine demonstrate per speciem demonstratã nec
in legato generis continentur hoc dicit secundum ipsum.R.vel
clarius si genus aut species eidem alternatiue legetur appella-
tione generis non cõtinetur totum sed solum illa pars que caret
nomine speciali: appellatione vero speciei pars nominata nomi-
ne speciei comprehenditur.hoc dicit secundũ casum hoc esse po-
test: quia quatenus testator titium dilexit quo ad fundũ seianũ
eatenus ⁊ dilexit quo ad meuianum seu presumitur dilexisse.ar-
gu.C.de impuberũ ⁊ alijs substitutio.l.j.⁊ de fideicommis.auf.
hoc amplius.vel redde aliam rationem: vt in glos.secundũ vero
casum.R.huius potuit esse ratio: quia species nominata nomi-
ne speciali derogat generi innominato vt hic plene nota.in glos.
ibi.meuianum quod est nomen totius ⁊ partis secũdum Azo.
vel solum totius ⁊ non partis secundum.R.ibi aut seianũ qui
seianus non continetur meuiano secũdũ primum casum Azo.
sed secundum casum.R.nota ibi cetera predia.i.meuianum fun
dum totum seu maiorem secundum Azo.vel secundũ alios id
est ceteras partes que appellantur proprio nomine.s.seian⁹: ibi
cedere sub appellatione meuiani.Dy.ibi.sed fundi seiani alter-
natiue legatus erat cũ meuiano.Dy.ibi.a fundi meuiani.s.mi-
noris scđm casum Azo.vel.i.partis non nominate specialiter se
2 cundũ.R.⁊ bene facit hec.l.ad questionem † si vẽdo tibi prediũ
vsqꝫ ad talem domum vtrum domus includatur in venditione
hoc enim consideratur ex qualitate pretij vtrum equiualet p̃dio
⁊ domo vl' non de qua notaui.C.de procura.auf.quod ius.ver.
in venditione autem facti.⁊ no.per Dy.extra de regulis iuris.
ca.contra eum.lib.vj.⁊ ad hoc.ĩ.de reg.iuris.l.semper in obscu-
ris.⁊.l.semper in stipu.⁊ de lega.iij.l.patronus.§.j.vbi de hoc te
tigi in glo.prima.ibi de verbo.signifi.l.penulti.in fi.vel dic ⁊ me-
lius vt not.s̃.de lega.secundo.l.lucio.Dyn.quia hec gloss.mini-
me dicit hoc ⁊ in dicta.l.penul.ibi imposuit nomine specialiter.
Dyn.ibi.potest dubitari propter paritatem pretiorum.Dyn⁹.
ibi.testator certus quod deberet eligi quia vnum est longe maio
ris pretij ⁊ valoris altero ⁊ sic verosimile est quod legatarius eli
geret maius.Oldra.ibi.si ita.§.fi.de hoc oppone ⁊ solue vt not.
⁊ dixi.ĩ.de verborum obligationi.l.inter stipulantem.§.si inter
stipulantem.Dy.ibi si ponitur conditionaliter ⁊ dicit meuiani
scilicet particularis scđm literam negatiuam.Dyn ibi.i.quãuis
⁊ tunc dicas meuiani.scilicet vniuersalis: sed a particulari non
multum distinguitur ne sit contraria precedenti expositiõi.Dy-
nus.vel dic quod secundum hanc si ponitur pro parte.i.cõditio
naliter.Oldra.ibi.⁊.l.si ita in fi.expone nonne in alternatiue spe-
cierum vtrunqꝫ semper est in obligatione.vt.ĩ.de verborum ob-
liga.l.si duo rei.⁊ est electio legatarij vt supra de lega.ij.l.lucio.
Respon.verum est vbi res sunt certe at hic de rebus est incer-
tum ⁊ ideo ad hanc interpretationem recurrimus ex qua perci-
pimus quod sit in obligatione ⁊ consequenter cuius rei electio-
nem habeat legatarius.Dyn.ibi.⁊ in fin.habeas non ⁊ dic cete
ra.scilicet proprium nomen habentia.i.seianum ⁊ secundũ hoc
facit pro fine glo.que est.s̃.de fundo instructo.l.quesitum.§.pe-
nul.⁊ in.c.generi.de regulis iuris.per Dyn.libro.vj.sed oppone
3 † nonne cui legatur vniuersitas legari videtur omnis species in
vniuersitate contenta etiam propriũ nomen habens.vt.s̃.de pe
culio legato.l.seruo manumisso.⁊ de legatis.iij.l.si chorus.sꝫ re-
spondeo quia illud cum legatur sine specierum expressione: sed
aliud cum legatur speciebus expressis per modum alternatiõis
vel copulationis distingue ergo ⁊c.vt sequitur in glo.Dy.⁊ de
hoc dic vt dixi dicta.l.quesitum.§.penulti.de fundo instructo ⁊
instru.legato ibidem pro vt ergo habes in litera in fin.siue non
dicas meuianum accipi pro vniuersali possessione quam habuit
appellatione fundi meuiani.Jac.in gl.vl.que incipit alias deest
non secundũ opi.Azo.que cõmuniter approbatur ⁊ magis con
uenit litere licet vtraqꝫ sit vera.Dy.vltimo no.qđ lex ista videt̃
destruere vnum membrum distinctionis q̃ consueuit poni.C.de
verborum significatione.l.pe.⁊.ĩ.de verb.sig.l.sepe. videlicet qđ
disiuncta posita inter res si ponatur inter genus ⁊ speciẽ ponit̃
pro cõiuncta.nam secundũ casum rogerij hic ponitur disiuncta
inter genus ⁊ speciẽ seu inter totum ⁊ partem ⁊ non ponit̃ pro
coniuncta.

1 ☞ Relictum ciuibus an dicatur incertum: ⁊ per consequens
nullum.

Ciuibus. Quando sub nomine appellatiuo
legatum est debetur ciuitati vt vni
uersitati si proprijs nominibus expressis debet̃ vt sin
gulis vt infra eodẽ.lege cum senatus.sed cum relin-
quitur administratoribus tunc nõ est dubium.vel dic quod fuit
relictum ciuibus indefinite ⁊ dicitur quod ciuitati videtur reli-
1 ctum.Jaco.oppo.† quod non valeat tanquã relictum incertis
personis vt institu.de leg.§.incertis.sed dic quod licet sit incertũ
tamen reducitur ad certum oppo.de leg.collegium.C.de her.in
stituen.sed dic quod ibi loquitur de collegio illicito ⁊ de ista ma
teria: dic vt plene notaui.C.de sacrosanctis ecclesijs.l.j. Et hec
l.facit contra ambasiatorem mediolanen.in questione quã no-
taui.s̃.solu.matri.l.si vero.§.de viro.⁊ que nota.in glo.s̃.de pro
curatoribus.l.qui proprio.§.vt in ceteris.item est argu. quod si
aliqd relinquatur canonicis talis ecclesie quod isti canonici non
debeant tale legatum inter se diuidere sed debeat in cõmuni re
manere ac si esset relictum ipsi ecclesie de quo dic vt dixi dicta.l.
j.C.de sacrosan.eccle.s̃.de annuis leg.l.annua.§.a titia.item est
arg.quod si in instrumẽto sindicatus dicat̃ talis cõstitutus syn-
dicus a canonicis talis ecclesie qđ bene valeat ac si diceret con-
stitutus ab ecclesia.Old.

In ambiguo

a In ambiguo [a]sermone. Id est qui trahi pot ad diuersos intellectus. Dyn. ibi neqz id de fictiõe iuris in fi. supple iõ neutrum valet. Dy. ꝛ potes ponere exemplum in hac per. l. s̄. de auro ꝛ argẽto legato. l. pediculis. §. argẽto ꝛ. l. si non sint. §. si cui. ꝛ. ĩ. d suppellecti leg. l. labeo. §. sed de his. Ja. in glo. ibi nõ vtrunqz si diceres nõ vtrũ q̃z. i. nullũ. Dyn. ibi. l. veteribus. ꝛ plene de verbo. obli. l. quoties in stipulati. ꝛ dixi in alphabeto dictione ambigua res ꝛ dictiõe amphibologia ibi cum fi. huius. l. ꝛ sic videtur quod ibi nõ valeat quia erratur in nominibus appellatiuis ꝛ hoc sentit Jaco. delra. C. de fideicom. l. cũ virum. vbi de hoc dixi circa fin. ibi sz alterã consuetam at hic vnam solam significationẽ habet ꝛ d hoc plene dicta. l. labeo. de supel. le. c. Ray. in fi. sed hic fuit error intolerabilis et supinus ibi secus. Dyn. vel hic fuit error in verbi prolatione ibi in facti executione vel ſm Jacobum. de bel. dic quod si ibi errore minorem iudicem appellet non est contra imo concor. cum secundo responso huius. l. si vero parem vel maiorem iudicem appellauerit tunc responde quod ideo error non nocet quia iudex ei datur a lege et ideo iudex est certus: hic autem legatum est incertum nec ab alio venit certificandum. Jacob[9]. ibi incertis postea certificandis per testatorem et hic tollitur contrarium.

1 ☞ Conditio solum factum respicit q̃d in forma specifica impleri debet.

Paulus. In glo. vt lego tibi fundum in fi. ratio quia illud parit petitionem vt. s̄. si quis omissa causa testamenti. l. si quis sub cõditio-1 ne. † preterea conditio respicit solum factum quod in sua forma specifica debet impleri vt. ĩ. de conditio. et demõstra. l. qui here. in principio ꝛ. l. meui[9] Ray. vel dic vt dixi in expositione litere.

Paulus respondit. Cum nomen vel aliquid nomini equipollens. Dyn. in gl. ꝛ facit. s̄. de vsufr. in fi. gloss. solu. aut relinquitur fideicommissum vel legatum ab herede vel simpliciter non expresso nomine vel quasi: et tunc nulli debetur vt hic: aut relinquitur simpliciter ab honorato et tunc debetur heredi vt in contrario Jaco. de bel. itẽ hic nõ potest habere locum illa presumptio. Quia heres videretur dãnatus dare sibiipsi quod non valet. s̄. de legatis primo. l. legatum. §. j.

1 ☞ Fideicommissum a principio incertum q̃d tamen certificari potest validum est.

b 1 Quidam. b † Fideicommissum relictum per sone ab initio incerte certificandũ tamen per alicuius conditionis euẽtum validum est hoc dicit ꝛ facit. s̄. de lega. j. l. si seruus legatus. §. huiusmodi ibi sic quis alius cuius mentionem in testamẽto non habui. Dyn. in gloss. hic valet ibi non nominatis et sic incertis. de certis Dyn. ibi. §. sed nec ita. ibi nota. Dy. ibi scd̃m ius nouũ vel ibi non certificatur persona per alicuius actus appositionẽ hic sic per conditionis adiectionem arg. ĩ. de verbo. ob. l. vbi autem non apparet. §. illud. ꝛ questio. no. s̄. de hr̃. institu. l. quoties. §. si quis ita.

Si tibi. In gl. ibi de bon. pos. in prin. ꝛ. s̄. de le. j. l. post humo de testamentis filius. Dy. ꝛ de hoc plene dixi. s̄. de liberis ꝛ posthu. l. gallus. §. ille casus Dy.

Utrum ita. In glos. secunda in fi. hec sol. non est bona per. l. seruis. C. de legatis. ꝛ ideo solu. vt dicta. l. huiusmodi. §. si titio. de lega. j. In gl. hec vera ibi. ĩ. eo. l. si fuerit. nã ibi nullum videtur vocare de pluribus natis sed ibi constat quod vni legare intendebat sed hic est verosimile legaturum fuisse pluribus si plures nascituros estimasset. Dy. in eadem glo. in fi. ibi titius fundi ibi est arg. quod omnes nati seu nascituri in vnã partem vocentur. sol. patet quia verosimile est quia legasset pro pluribus separatim si estimasset plures ꝛc. vt dicta. l. qui filiabus. §. j. Dy. vel ſm Jacob. de bel. ad. l. si fuerit respond. quod ibi constat quod sensit de vno tantum: hic autem dubitatur quia simpliciter dixit posthumo et ideo hic intelligitur de omnibus natis ad. l. titius rñde quod ibi duos coniunxit et disiunxit hic autem posthumum alteri coniunxit vnde capitur hic coniectura quod ratione vno nato voluit eum admitti equaliter: eadem ratione voluisse videtur pluribus natis quemlibet pro virili portiõe admitti. vel dic illud de rigore hoc de humanitate vt et. s̄. d liberis ꝛ posth. l. si ita scriptum circa princi. ꝛ de lega. j. l. qui filiabus. §. j. Jaco. a

Cum quidam. Ibi omnino velit restituere q2 tũc relictũ non valet. Dyn. ibi si velit dare quo casu relictũ est omnino inutile Dy. in cõtractib[9] dic vt. C. de contrahen. emp. l. in vendentis. ꝛ no. hunc textuz ibi plurimum enim ꝛc. qui facit ad questionem notatam. s̄. de here. insti. l. illa institutio. s. q̃ valeat commissio q̃d aliquis ferat sentẽtiam de consilio sapientis de quo ibi dixi.

Quesitum. Ibi si coheredes eius qui rogatus erat partẽ suam eis restituere. ibi dedissent coheredes quibus erat restitutio faciẽda. Old. ibi equas partes Old. ibi congruere. i. conuenire. Old.

Si inter virum ꝛ vxorem. Ibi qui donauit. s. mortui sunt. Dy. in glo. vl. circa fi. ibi cessant cause ac ibi causa impedimenti supererat ꝛ sic facit ad id quod no. extra de regulis iu. c. non firmatum. li. vj. per Dy.

1 ☞ Posterius dicitur quid respectu prioris.
2 Mater quando admittatur cuz liberis.
3 Mater filio succedit in bonis eius.
4 Filius emancipatus an transmittat hereditatem patris in matrem.

Qui duos. Ibi perierunt ita quod nõ apparet quis prior nec quis posterior Dy. Et no. ex textu huius. l. plures notabiles et vtiles presumptiones ibi ꝛ cuius ista est scd̃a questio ibi si ordine id est vnus post alterum. Dyñ. ibi in eã tñ hereditatem vltimi morientis. Dyn. ibi habebit hereditatem tanquã bonorũ augmentum. Ol. ꝛ hoc casu mater defuncti succederet primo morienti cum fratre pro parte sua et ita intelligas gl. hic positam que alias esset falsa ſm Ray. ibi. cõpa-

1 ratio posterioris † no. posterius dicti respectu prioris. Dyn. ibi vtique heres sit hoc si mater non est in medio alias sec[9] vt in gl. Ray. ibi nam ꝛ qui vnicum ostendit hic quod veritas supremitatis non ex nullo precedente sed ex vllo sequente coniungitur Old. ibi neminem antecedit cum alius eum non precedat. Old. ibi ꝛ hic. i. in questione premissa. Dyn. ibi fuit. i. fuisse probatur Dyn. in gl. si etiam substitutus primũ dicatur in fi. ꝛ vtrunqz ex testamento vt inspiciatur proxima cã arg. ad hoc id quod no. s̄. de peti. hereditatis. l. iij. in gl. vlti. magna ibi quasi vterque vltio decesserit. vel dic quod in contrarijs erat personarum incertitudo hic erant certe persone in institutione et substitutione sed dubitabat quis primo fuisset mortuus et ideo substitutus admittitur et reuocatur: sed quomodo hereditas primo p̄mortuo trãsmittitur ad scd̃m in primocasu huius. l. contra. l. si a ma. C. de iure deliberandi. Dy. forte hoc facit. repentini casus iniquitas. ar. b C. de inoffi. testamento. l. iij. imo hoc iure substitutionis innittit̃ vt nota. dicto. §. fi. in. l. pater filiam. ĩ. ad. l. falcidiam. Ol. ibi vendidisset per auf. defuncto. C. de legitimis heredibus. Ol. ibi secũdũ Azo. si ergo inter liberos reseruatur a testatore ius legitimarum hereditatum ꝛ sunt alij legitimi pares cũ eis i gradu vt mater que est in pari gradu cũ fratre superstite succedunt ab intestato pariter fratri premortuo. Dyn. vt hac glos. hec ergo gloss.

2 innuit † quod si testator reseruat ius legitimarum hereditatum inter liberos, secundũ quod de iure communi venirentquod mater admittatur cum eis quod est notandum: sz in casu nostro expressa pupillaris matrem excludit. Oldra. vt. C. de impuberum ꝛ alijs substitutio. l. precibus. s̄. de inoffici. testamẽto. l. papi. §. sz nec impuberis ꝛ. ĩ. ad tertu. l. ij. impuberem sed rñderi posset q̃d illud quo ad bona illius cui ex substitutione sed non ab intestato succeditur: sed hec ratio est bona quantum ad casum vbi per ordinẽ ꝛ successiue impuberes decesserũt ꝛ sic ius legitimarũ hereditatum inter eos seruatur sed non ad casum sequentẽ vbi simul decesserũt. sed dic verum vbi casus substitutionis pro certo extendatur, sed hic erat dubium. vel dic hoc casu matrẽ a substituto repelli: nec obstat. ĩ. ad trebel. l. cũ. vt ibi not. in prima sol, que videtur verior vel ibi in substitutione fideicommissaria que non repellit matrem hic in pupillari directa que matrem repellit: sed certe et fideicommissaria matrem repellit in bonis que in fideicommisso cadunt in dicta. l. precibus ꝛ. s̄. de vulgari ꝛ pupillari substitutione. l. coheredi. §. cum filie. Raynar. de hoc plenissime dixi. s̄. de vulgari ꝛ pupillari substitutione super rubrica in materia substitutionum in tractatu pupillaris substitutionis. versicu. facta aliquali digressione et versiculis sequentibus.

a ☞ In ambiguo. Concordat huic. l. tex. in. c. fi. cũ glo. extra de postu. prela.

b ☞ Quidam. Adde Barsozi. et rap. cuma. qui ponderant istum tex. i ver. ꝛ ante decessero ad hoc q̃d ignoranti recte beneficiũ acquiri possit. tamẽ pau. de ca. põderabat. vers. ꝛ añq̃ id sciret ꝛ meli[9] ad hoc,

Cum in bello. Iste.§.videtur dicere quod hereditas et non adita transmittatur ad superiores vt.C.de suis et legitimis.l.apud hostes.vbi de hoc et no.ff.de iure fisc.lucius.et.C.de his qui ante apertas tabulas.
3 l.j.et quidam vt hugolinus et odoffred.intelligunt.§.istuz† quod mater succedat filio in bonis filij:tamen quia filius hic miles habebat bona castrensia in quibus ipsa mater succedat.in bonis autem patris succedunt alij agnati patris qz hereditas non adita non transmittitur nisi ad descendentes:et ita respondet huic.§.ne faciat pro opinione Azo.de qua solet tractari.C.de iure deliberandi et si infanti et ibi dixi ego dico quod mater succedit in omnibus bonis etiam que fuerunt patris:quia dato quod filius hic erat in potestate patris et vltimo mortuus secundum quod hic presumitur vnde factus fuit huic heres de iure ciuili et hereditatem sic quesitam transmittit in matrem.vt dicta.l.apud hostes.C.de suis et legitimis.et videtur casus.s.de testamento militari.l.ex militari.in fi.et.l.sequenti que incipit idem est et.ff.de castrensi peculio.l.hereditatis.§.filius.et sic intellige de iure fisci.l.filius lucius. vnde in filio constituto in potestate patris vtrum transmittat in
4 matrem non est questio sed† de emancipato an transmittat hereditatem patris in matrem vel maternam in patrem si est maior infante est questio et etiam hodie sub iudice lis est.Dy.et pro matre quod transmittat ad eam est dicta.l.apud hostes.s.de acquiren.hereditate.l.necessarijs.de liberis et posthumis.l.in suis insti tu.de here.qualitate et differentia.§.sui.de legatis.ij.l.si post mortem et.l.quesitum.§.presenti et dicta.l.lucius.ff.de iure fisci et.§. iste pro parte patris.l.si infanti sol.per le.ij.§.si quis ex liberis.ff.ad tertull.vbi de hoc not.Dyn.de hoc latius dixi dicta.l.si infanti. de iure deliberandi et.l.apud hostes de suis et legitimis heredibus ibi cum filio pubere.Dynus.ibi quasi postea.i.post mortem patris.Dynus.ibi patris,scilicet bona vendicarent.Dy.in gl.idem in matre.ff.ad trebel.eum vel lex contraria loquitur in filio impubere hic autem in pubere vt ibi not.Oldra.et de hoc plene notaui.ff.eod.l.quod de pariter mortuis.et cum isto.§.legit Dy.ff.§.vlti.

Si cum filio suo. Pubere vel impubere non enim distinguitur in isto casu.Dy.in fi.etiam si moritur existente matre qz patronus eam excludit.ff.de bonis liberto.l.si liberto.

a ¶Si marit.[a] Adde Bal. post gl.in.l.si possessor.§.j.s.de religio. et sumpti.fune.

Si maritus. [a] In glo.prima ibi vel.id est hec bona.Dy.in eadem gl.ibi item no.quod mulier.hoc non colligitur hic.nec videtur verum quod mulier prima presumatur mortua sicut patet.ff.eodem.l.quod de pariter in fin.vbi de hoc dixi.et ad.l.si fuerit.§.fina.dic quod illud contingit propter fauorem vt ibi patet.Dyn.ibi nec in ea non video quod sit contra.Dy.qz nihil dicitur ibi de duobus simul pereuntibus. Iac.de bello.

Si lucius. Ibi successoribus eius.scilicet filij.Dynus.

1 ¶Incertitudo personarum vitiat libertates sed non ademptionem legatorum.
2 Factum inutiliter non impedit vtiliter fieri.
3 Ingredientes primo et simul castrum an habeant omnes premium primo intranti promissum.

b ¶Si fuerit. Adde imo.ad intellectum huius.l.i.l.si ita scriptum.de leg.

Si fuerit. [b]† Incertitudo personarum legata et libertates vitiat sed non ademptionem legatorum:imo ademptio est valida in vtroqz hoc dicit et facit hec lex ad questionem per Dyn.notatam.s.de leg.j.l.qui filiab.§.j.de duobus simul castrum ingredientibus quod nullus debeat habere primum ordinate de hoc dic vt ibi no.facit ad aliam questionem similem de concurrentibus ad brauium si duo simul concurrant ambo debeant habere vel nullus.et primo videtur quod ambo habere debeant quasi dicantur primi ex quo nullus eos preuenit vt insti.eo.§.discipuli ibi quia quod primum est &c.et arg. ff.de verb.signifi.primus.vnde agnati.l.j.§.si quis proximum.de vulg.substi.l.ex duobus de iure dotium.l.dotis.et.s.e.l.qui duos. sed credo quod nulli debeatur vt hic.s.de donatio.inter virum et vxorem.l.cum hic status.§.si ambo.ibi non videtur &c.et argu.ff.ad trebellia.l.eum qui de testa.tute.duo sunt titij de vsufru.l.quoties.cum concor.nam hec fuit mens constituentium ludum vt vnus tantum et non plures obtinerent argu.huius.l.Quid ergo erit
2 respondeo iterum current argu.† qz inutiliter factum non impedit vtiliter fieri vt.s.de iureiur.l.qui per salutem de conditione indebiti cum indebitum de optione le.l.ij.§.debita et.§.fin.ff.de conditioni.et demonstratio.l.hec conditio.C.de accusatio.l.accusatoribus.extra de electio.c.ecclesia vestra.et de regulis iur.c.non prestat impedimentum.libro.vj.sed nunquid ibi soli duo current iteruz an etiam omnes alij credo quod etiam alij quia cum nullus fuerit victor ergo nullus victus vt.s.quibus causis maiores.l.nec vtilem.item quia ex persona alterius admittitur quia ex sua non admitteretur.s.de liberis et posthumis.l.fina.ff.vnde liberi.l.j.§. fi.de contrata.ff.l.filium et.s.quemadmodum seruitutes amittantur.l.si communem.Quidam tamen dicunt non esse iterum currendum quasi de primo cursu iam peracto sit cogitatum et sic non admittantur ad currendum iterato nisi ex noua voluntate communis vt hic.et.ff.de quibus causis manumissi liberi non fiant. l.matrimonij.de verborum significatio.l.boues.§.sermone.de re iudicata.l.iudex.et.C.quomodo et quando iudex.l.sivt proponis. et secundum hoc cessat vltima questio et istorum opinio de rigore videtur vera:sed de consuetudine vidi reiterari cursum et hanc te
3 net Oldra.in prima autem questione† de ingredientibus castrum videtur quod quilibet habere debeat premium ordinatum primo intranti quia hic vertitur remuneratio periculi que est faciendа vt.ff.de iure immunitatis.l.semper.§.negotiatores vt par periculum pariter remunerandum est.C.de palatinis.l.fi.libro.xij. et sic quilibet in integrum primum perciperet argu.dicte.l.qui filiabus.§.j.de lega.j.et.ff.de statuliberis.l.si quis filio quod hic omnes habent premiari et arg.dicti.§.discipuli.cum concor.s.al legatis ibi an impediatur legatum subaudi quia etiam est dicendum quod sic.Dyn.ibi plures fecerint nullus habebit legatum. Dyn.ibi maximus natu.id est maior etate.Dyn.ibi pares nec apparet quis prior.Oldra.ibi fuerit legatum.scilicet eadem res. Oldra.ibi queri potest et dicendum est quod valeat ademptio in vtroqz.Dyn.ibi est verius est solum ad omnia precedentia.Dy. ibi per subtilitatem iudicialem.nota iudices debere esse subtiles quod vtinam essent in bonum sicut sunt in malum hodie communiter in fin.ibi priore masculo quasi fortiori sisti contra.nam facilius expellit debiliora et sic mulierem:et ad hunc textum possunt respondere quod hic speciale fauore libertatis.et hanc sol.hic innuit textus dum dicit in ambiguis rebus &c.Ray.in gl.prima. in fi.vel dic vt dixi.s.eo.l.quidam relegatus.Dy.in gl.sic.ff.ibi difficilius detur et sume rationem ex eo quod no.in gl.s.de lega. j.l.si quis a filio.§.si quis plures.Rayn.ibi alij vt.Raynal.hec nihil valet.Dynus.in glossa.imo in nullo in fine.in legendo dic plene si est obscuritas quid iuris sit vt no.per Dyn.extra de regulis iuris capitulo in obscuris libro.vj. Item contra ad hanc l.s.de adimendis.l.iij.§.si duobus.prout est ibi in litera vtiqz sed dic vt ibi et in gloss.Et not.gloss.penultimam que alibi non reperitur inutile est in ista materia et eam ponit Dyn.ad literam extra de regulis iuris.c.contra eum.libro.vj.circa finem.sed que est ratio quod ademptio valet in vtroque et legatum non,dic quia ademptio potest ad vtrumqz referri cum eos ante nominauerit et talia sunt subiecta qualia predicata demonstrant.vt.C.familie herciscunde.l.quoties.in legato non est ita quia neuter eorum est nominatus vt talis possit habere legatum de quo testator non sensisset quod etiam iniquuz vt.s.de leg.j.l.si quis a filio.§.si plures et ibi no.Ray.

Quoties libertis. Ibi vtile est legatum etiaz in proprietate non tantum vsufructu non est dubium quando valeat.Dy.

1 ¶Interpretatio fieri debet vt magis res valeat quam pereat.

Quoties in actionibus. id est in contractibus ex quibus oritur actio vel exce
1 ptio.Dyn.et vtilis est hec lex et sepe allegatur quod† interpretatio fieri debet vt res magis valeat quam pereat ad quod s.communia predi.l.in tradendis.et concor.extra de verborum signifi.c.abbate.Et de fide instru.c.inter dilectos.versiculo ceterum memorati et ibi in gl.de priuilegijs.c.in his.et ibi etiaz in gl. et ad hoc vide extra de regu.iu.c.in obscuris.lib.vj.et per Dyn. et alios et.c.contra eum.

1 Interpretatio fit contra stipulantem in dubio.
2 Stipulatio penalis que alterum tantum requirat et que vtrumqz.
3 Stipulatio penalis quandoqz incipit a precedenti conditione.
4 Propositio particularis in toto est vera si in parte sit vera.
5 Propositiones subcontrarie possunt simul esse vere.
6 Significatio quando sumitur ex aliqua specie stipulationis si aliquid sit veruz tota oratio est vera.
7 Ratio est in omnibus preferenda dicto.
8 Principale debet accessorium regulare.
9 Contrariorum vno posito destruitur reliquum.

Stipulatio

10 Stipulatio penalis indefinite cõcepta in vniuersalē negatiuam
est resoluenda.
11 Summam maiorem continere minorem ꝛ minorem inesse maio
ri qualiter intelligatur.
12 Interrogationem limitatam si sequatur responsio indefinita
videtur esse responsum ad omnia interrogata.
13 Dictio si quid est signum indefinitum.
14 Respondere per indefinitam negatiuam ꝛ per vniuersalez ne-
gatiuam paria sunt.
15 Propositiones subcontrarie quare possint simul esse vere.

I is qui ducenta. In glo. scilicet
† tantū ibi accipi
tur pro ꝛ: iste est casus breuis. Dynus. in fine. vel dic
quod contraria loquuntur quando certum est de mē
te testatoris quod vnam rem tantum legare voluerit: sed dubiū
est de qua: hic autem certum est quod duas legare voluit. Old.
et per hunc textum determinatur questio si cõmodaui tibi duos
equos, postea dixi cum illis duobus quos tibi commodaui lego
tibi tres: quod debeas habere quinque. in contrariuz est gl. que
est. ff. de iustitia ꝛ iure. l. manumissiones vbi de hoc dixi secun-
dum Guil. et institut. de libertinis. §. j. ibi tria genera. sed ibi nō
erat dictio cum que est hic in litera et ponitur pro et, vt dicit hic
gloss. in. §. si quis leget hoc modo qui sequitur. Dy. ꝛ est nouus
casus. §. cum ita stipulationem: scilicet penalem. Dynus. ibi con
cipimus incipiendo a precedenti conditione disiunctiue seu al-
ternatiue ꝛ negatiue concepta. Dynus. ꝛ sic nulla precesserat in
conuentione disiunctiue siue alternatiua concepta ꝛ negatiua.
Dyn. ꝛ pone sic casum summarium si stipulatio penalis incipit
a precedenti conditione disiunctiue ꝛ negatiue cõcepta: vel a pre
cedenti conuentione vel conditione copulatiue cõcepta: oportet
vtrunqꝫ dari vel fieri ne penalis stipulatio cõmittatur. h. d. et est
ratio in primo casu qñ in disiuncta sufficit alteram partē veraz
esse. in alijs est ratio qꝛ cõiūcta requirit sic esse vt. j. §. vtrū. Ray.
ibi faciendum. i. dandū. Dy. ibi tenebit stipulatio in integris cē
tum id est committetur stipulatio quo ad penā. Dy. ibi idemqꝫ
est quantū ad effectū stipulationis penalis. Dy. ibi fieri volum⁹
ꝛ sic incipimus a precedenti conuentione copulatiue seu coniun
ctiue concepta ꝛ subijcit stipulatio penalis indefinite ꝛ ista est se
cūda pars huius. §. ibi decē dari. s. stipulamur qd est. ff. Dy. ibi
vel vt proprius. i. vt ponamus casum magis similem primo in
quo stipulatio a precedenti conditione incipiat. sed quid differt
hic casus a primo huius. §. nam ꝛ ibi incipit stipulatio a prece-
denti conditione sicut ꝛ hic. dic quod ibi incepit stipulatio a con
ditione coniunctiue posita. Dy. et ibi in dando hic in faciendo.
Ol. ꝛ hic est tertia pars huius. §. ꝛ ideo euz diuidas in tres par
tes secunda in versi. idemqꝫ. tertia in ver. vel vt proprius ibi ita
stipulationem penalem. Dyn. factam premittendo conditionez
alias conuentionem de facieudo vel etiam non premittendo: qꝛ
ex hoc magis conuenit primo casui. §. ibi omnes sisti oporteat. i.
oportet omnes sisti ne stipulatio penalis committatur ꝛ sic pre-
cedentes negationes affirmationem inducunt. Dyn. in glo. i. re
manet ibi et sic hic potest loqui ꝛ sic hec verba talem habēt sen-
sum si aliud aut illud dare omiseris decem dabis: quod si talia
essent si nec illud debebis decem tunc sufficit alterum tantuz da
1 ri † ꝛ in dubio contra stipulantem fit interpretatio. vt. j. eo. l. cuz
queritur. ꝛ quia in disiunctiuis sufficit alteram partem impleri
ꝛ esse veram vt. j. de conditio. ꝛ demonstrat. l. cum pupillus. §. j.
Jacob. ꝛ vide. j. §. proxi. In gloss. not. ex stipu. predicta siue po
nas aliam questionem precessisse siue non et an iste. §. corrigatur
per sequentem ibi videas.

Utrum. Iste. §. satis allegatur i practica ꝛ potissime
ad hoc quod si propositio seu significatio su
mitur ex vniuerso si aliquid sit falsum, totam orationem et pro-
positionem falsam reddit: si autez non ex vniuerso sed ex aliquo
tunc contra est: facit ad materiam positionum vt. j. subijciam. ꝛ
tractat. §. iste de duabus conceptionibus stipulationum ꝛ tot⁹.
2 §. procedit more dialectio. † Et breuiter hoc dicit: stipulatio pe-
nalis alternatiua requirit alterum. stipulatio vero indefinita et
negatiua requirit alterum. stipulatio vero indefinita ꝛ negatiua
requirit vtrunqꝫ ad hoc vt euitetur commissio pene hoc dicit. vel
sic stipulatio penalis alternatiua siue disiuncta negatiua si pre
cedat coniunctiua affirmatiua requirit vtrumque vt euitetur cõ
missio pene. vel clarius si stipulationi precedenti coniunctiue siue
verbis affirmatiuis siue negatiuis alia post concepta subijcia-
tur stipulatio penalis alternatiua vel indefinita ad euitandū de
bet vtrunqꝫ adimpleri vel neutrum fieri hoc dicit: vel sic secūdū.
Rayn. precedens copulatiua conuentio negatiue seu affirmati-
ue concepta penali stipulationi disiunctiue vel indefinite subie-
cta ad eius coniunctionem vitandam neutrum ex eis vel vtrūqꝫ
debet impleri est pulchrum summarium. Et recipe et lege versi-
culum animaduertendum tunc princip. §. postea legas versicul.
quod quamuis. Quia litera transposita est quia in versic. quod
quamuis ponitur ratio responsionis que est i versiculo animad
uertendum: ꝛ sic non precedit responsionez cum primo debuerit
poni responsio deinde responsionis ratio: ꝛ vide de materia hu-
ius. §. quod no. ꝛ dixi. ff. de pignora. ac. l. necessarias. §. si annua.
ꝛ pro declaratione. §. ꝛ euidentia dicendorum. ¶ Primo notā
3 dum est quod aliquando † stipulatio penalis incipit a preceden
ti conditione siue conditiones ponantur copulatiue siue disiun-
ctiue oportet omnia dari vel fieri que in expressione conditionē
precedunt vt euitetur commissio stipulatiõis penalis vt. ff. §. pro-
ximo cum ita in prima et vltima parte ipsius. §. et est ratio quia
quando copulatiue quia secundum copulatiuarum regulaz co
pulatiua ad sui veritatem requirit simul cõcurrere omnia copu
lata. vt. j. de verbo. obliga. l. si quis ita stipu. item quādo disiun-
cta est ratio quia cum due conditiones negatiue ꝛ disiunctiue
ponuntur quecunqꝫ earum non existat facit stipulationez com-
mitti vt preallega. l. si quis ita stipulatus de verbo. oblig. in secū-
do casu principali videlicet quando stipulatio incipit a precedē
ti conuentione aut precedens conuentio est conceptio copulati-
ue ꝛ tunc oportet omnia dari vel fieri que dari ꝛ fieri cõuenit. vt
dicto. §. cum ita. ij. responso. ꝛ hoc. §. vtrum. aut disiunctiue con-
cepta est ꝛ tūc sufficit alterum datū vel factum ad euitandū cõ-
missionem penalis stipulationis. vt. j. §. proxi. si quis autem plu-
ra. Secundo notari oportet si precedēs principalis concipiatur
p verba negatiua sequēs penalis debet formari p verba affirma
tiua vt si promittis non aduocare a me librum: sequens penalis
debet formari per vba affirmatiua: ꝛ si aduocaueris promittis
centū nomine pene: ꝛ econtra quando precedens principalis cõ-
cipitur per verba affirmatiua, sequens penalis concipi debet p
verba negatiua. sed cum simul concipitur verbis negatiuis ꝛ af
firmatiuis vt fieri ꝛ non fieri: sequi debet stipulatio penalis par
tim affirmatiue ꝛ partim negatiue vt omnibus partibus prece-
dentis stipulationis conueniant vt. j. de verbo. ob. l. cum quid ꝛ
l. sed continuus. §. pe. ꝛ institu. de verbo. obli. §. fina. Tertio nota
4 duas regulas prima est † si ppositio est particularis si pars ora
tionis est vera tota locutio est vera ꝛ equipollet illi cuz significa
tio sumitur ex aliquo si quid est verum vt est videre in disiuncta
ad cuius veritatem sufficit alteram partem esse veram. vt. j. hoc
e. §. ibi qꝛ cum significatio ꝛc. ꝛ. j. de verbo. sig. l. hec verba ille ꝛc.
secunda regula est cum ppositio vel oratio est vniuersalis si qd
in ea est falsum totū est falsum vt est videre in vniuersali affirma
tiua ꝛ negatiua. verbi gratia omnis homo currit si ponas seiuz
non currere tota est falsa. nullus homo currit si ponas seiuz cur
rere tota est falsa. Itez si quibusdam hic existentibus partiz pu
berib⁹ partim impuberib⁹ dicas oēs q sunt hic sunt puberes vl
oēs impuberes falsa est oīno. vt hic eo. §. ibi. sicut econtrario ꝛc.
5 † Quarto no. qd subcõtrarie simul possunt esse vere vt particu-
laris affirmatiua ꝛ particularis negatiua vt quidam homo cur
rit ꝛ quidam homo non currit: ꝛ nullum est falsum. vel si ponas
vnū esse factum. i. obseruatum puta rem non alienatam aliud nō
esse factum id est non obseruatū ponerem aduocatā. vt. j. hoc eo
dem. §. ibi. nam simul ea possunt ꝛc. sed contrarie directo vt vni-
uersalis affirmatiua et vniuersalis negatiua non possunt simul
esse vere sed simul false possunt esse: imo ad positionem vnius se
quitur alteri⁹ destructio vt omnis homo currit ꝛ nullus homo
currit. vt. j. hoc. e. §. ibi sicut ecõtrario vt qꝛ ꝛ est litera pisana ꝛc.
si enim vnus homo currat ambe sunt false quia nec est verū om
nem hominem currere nec est verum nullum hominē currere cuz
vnus currat ꝛc. Quinto no. ꝙ quidā vt. R. ꝛ litera pisana habēt
literam affirmatiuam si illud aut illud factum fuerit ꝛ dicit pre
cessisse stipulationem negatiuam per illud non fieri ꝛ si ꝛc. quod
licet sit verum secundum rectam stipulationis conceptionē. s. qd
precedēte negatiua sequi debet penalis affirmatiua vt. ff. dixi. ta
men textus huius. §. hoc non patitur quia ponit pro constāti in
ver. animaduertendum stipulationem penalem fuisse conceptaz
negatiue ibi nam cum ita concipio ꝛc. Item consequenter etiam
ponit precedentem fuisse negatiuam ibi illius effectus hic est ꝛc.
patet ergo vtranqꝫ fuisse negatiuis verbis conceptam alij habē
tes literam negatiuam ꝛ sequentes regulam. ff. in principio posi
tam dicunt primam stipulationem fuisse affirmatiuam et pena
lem negatiuam hoc modo promittis librū scribi et fossam fodi.
ꝛ si illud aut illd factū nō fuerit ꝛc. sicut ꝛ in sequēti nisi in stipu-
lati. penali id est in eius cõceptione. naz sicut in secundo casu pri
ma stipulatio fuit affirmatiua ꝛ copulatiua ita ꝛ hic. sꝫ differūt
in penali quia in primo concepta fuit alternatiue in secundo in-

definite quod falsum est:quia tunc prima sicut secunda exigeret
vtrunq; fieri,quod euidenter falsissimũ est:imo exigitur neutrũ
fieri vt in versiculo animaduertendum.ergo fuit negatiua.his er
go intellectibus extirpatis habeas literam negatiuam ꝛ diuide
§.in tres partes:in prima vsq; ibi quod quamuis ꝛ cetera.ibi se
cunda vsq; ad ver.animaduertẽdum.ibi tertia vsq; in fi.§.ĩ pri-
ma parte ponuntur due cõceptiones duarum stipulationuz pe
nalium.prima alternatiua ꝛ negatiua:secunda indefinita ꝛ ne-
gatiua:ꝛ dubitatur in quo differant.prima ponitur ibi si illud
aut illud ꝛc.secunda ibi.si quid eorũ ꝛc.et in prima dices precessi
se stipu.negatiuam, in secunda affirmatiuam vt in exemplis ap
parebit.in secunda parte principali vsq; ibi animaduertendum
ponitur euidens solutionis ratio per modum oppositiõis.in ter
tia ibi animaduerten.concludit ex supra dictis ad solutionez et
assignat differentiaz inter stipulationes predictas, ꝛ probat ibi
proinde si quis ꝛc. Item esse indefinita quod in vniuersali for-
ma : ergo sic pone casum stipulatus sum a te domino nõ fieri.s.
domum non alienari ꝛ a me aduocari:ꝛ si illud aut illud factũ.i.
obseruatum non erit,stipulatus sum nomine pene centum.Itez
stipulatus sum a te duo fieri.scilicet fossaz fodi ꝛ librum scribi:ꝛ
quid eorum factum uon fuerit centum nomine pene stipulatus
sum.dubium est que sit differentia inter predictas duas ꝯceptio
nes stipulationum.ꝛ respondet ibi animaduertendũ quod in pri
ma oportet vtrunq; non fieri vt euitetur commissio penalis sti-
pulationis:vnde si nullum obseruetur vel alterum tantuz, stipu
latio committitur ad penam.in secunda debet vtrunq; fieri ꝛ si
alterum tantum vel neutrum fieret vel cõmitteretur stipulatio
penalis.nam tunc concepta foret verbis indefinitis sed quid eo-
rum ꝛc.ꝛ ita equipollent ꝛ vniuersalibus.ergo si in ea reperitur
aliqd nõ factum tota oratio videtur falsa.sꝫ instatur circa alter
natiuã.nam si alterum est obseruatũ videt̃ sufficere ad veritatez
alternatiue quia verum est vnũ factum esse quod alternatiue na
tura desiderat.sed respondeo licet verũ sit altero obseruato hoc
casu istud aut id facto erit tantum altero non obseruato,iteruz
est hoc aut illud factum non esse.nam subcõtrarie possunt simul
esse vere.vnde cum hoc verum sit hoc aut illud factuz non esse ex
6 ea parte committitur stipulatio:†quia cum significatio sumitur
ex aliquo.i.ex aliqua stipulationis specie seu parte vt est ĩ alter-
natiua si aliquid est verum tota oratio est vera sed hic est aliqd
verum.scilicet vnam partem stipulationis non esse seruatam er-
go committitur stipulatio penalis.sed quando significatio sumi
tur ex vniuerso vt in vniuersali vel indefinita ꝛ copulatiua si ali-
quid est falsuz tota oratio falsa : ꝛ ideo simul possũt esse false,nõ
simul vere.nã in subiecto exemplo patet qui ponitur in textu ve-
luti si quis librorum ꝛc.oppone quod in primo casu huius.§. in
conuenienter concepta fuerit stipulatio penalis.nam ex quo po-
nis necesse est poni quod stipulatio principalis fuit cõcepta ver-
bis negatiuis:ergo penalis cõcipi debuit verbis affirmatiuis vt
institu.de verborum obliga.§.fina.ĩ.de verbo.obliga.l. cũ quid
ꝛ.l.continuus.§.penul.sed concepta fuit verbis negatiuis ergo
inepte.sed dic quod non facere ex interpretatione est facere.nam
non facere.i.obseruare vel abstinere est facere.vt.ĩ.de regu.iur.l.
qui non facit.ꝛ de verborum obliga.l.vbi autem non apparet.§.
qui id.ꝛ quod.ꝛ.s̃.de liberis agnoscen.l.necare.ꝛ patet quia q ab
stinet.i.patientiam prestat dicitur facere.vt.s̃.de vsufruc.l.iij.§.
date.vnde qua ratione precedente affirmatiua de faciendo dire
cte conuenienter sequitur negatiua que habet effectum affirma
tiue.quid enim est aliud rem non alienare vel non aduocare quã
abstinere ab alienando vel aduocando:certe nihil.vnde ꝓmittis
rem non alienare.i.abstinere ab alienando:ꝛ si quid factum.i.ob
seruatum non fuit promittis centum nomine pene.sed secunduz
hoc ll.contrarie videntur imposite verbis et non rebus contra.
l.omne verbum.C.communia de legi.sed dic quod.d.ll. cõtrarie
considerauerunt verba stipulationis ꝛ effectuz, hic considerauit
effectum tantum quod sufficit.s̃.de adimen.le.l.iij.§. conditio.et
hoc.bene facit ad declarationem huius.§.secundo oppone quia
in versic.quod quamuis videtur sibi litera contraria.dicit enim
primo:si vnum est veruz ergo nõ alterum:postea dicit simul pos
sunt esse vere. respõd.textus egregie dicit. verum est enim vnum
non esse consecutiuum alterius et veritatem vnius non pendere
ex veritate alterius necessario sed ꝯtingenter: quia ex separatis
non infertur.C.de dona.inter virum ꝛ vxorem.l.si marit⁹. si em̃
dico petrum non currere non sequitur quod martin⁹ currat vel
non currat:cõtingere enim potest eas de sua natura veras esse:
ꝛ hoc voluit Ioã.dicere duz dicit prima est vera affirmatiue. sci
licet quod alterum est factuz. secunda negatiue,scilicet quod al
terum non est factuz:ꝛ sic diuersimode.Tertio opp.quod ratio
7 videtur cõtraria dicto vnde videtur dictũ corrigere:†magis em̃
considerari debet ratio quam dictum.vt.s̃.de lega.iij.l.cum pa-
ter.§.dulcissimis.de lega.iij.l,nomen.§.fina.ꝛ argu.s̃.de calum-
niatoribus.l.hec actio ꝛ.ĩ.de acquir.posses.l.si is qui animo. di-
cit enim quod ex prima verborum conceptione si vnuz sit serua
tum ꝛ aliud non seruatũ quod stipulatio penalis committitur:
postea dicit cum significatio sumitur ex aliquo si vna pars vera
est totam orationez verã efficiet vt perinde habeatur ac si in to
tum esset seruata:ꝛ sic stipulatio penalis in nihiluz deducitur.re
spond.vera esset conclusio si poneres precessisse stipulationem af
firmatiuaz : sed hec stipulatio principalis que precessit fuit nega
tiua copulatiue concepta.quesiui natura requirebat neutrũ fie-
ri,ꝛ stipulatio penalis subiecta fuit alternatiue ad corroboratio
nem maioris prime principalis:ergo non debet aliquid detrahe
re.quia sicut quod fuit ad detrahenduz non debet addere.vt.s̃.
de adimen,legatis.l.legata que sub conditione.ꝛ.l.cum tale.§.vl
ti.ĩ.de conditio.ꝛ demonstra.ita econtra.quod fit ad addenduz
non debet detrahere.vt.ĩ.ad.l.falci.l.in ratione.§.tam et si ante.
q: ergo ex prima principali cõmittitur stipulatio si aliquid con-
tra fiat.ergo nõ obstante stipulatione penali alternatiue ꝯcepta
que fuit pro parte seruata ꝛ pro parte non ex ea parte q̃ nõ fuit
seruata penalis stipulatio committitur.talia enim sunt subiecta
qualia predicata permittunt.vt.s̃.de penu legata.l. nam quod.
8 §.fi.ꝛ.C.fami.herci.l.quoties.†ꝛ principale regulare debet acces
soriuz non econtra.vt.c.accessorium.de regulis iuris.libro.vj. et
eodem modo respondas ad.c.in alternatiuis.eo.tit.ꝛ de verbo.
signifi.l.hec verba.ꝛ ista oppositio ꝛ sol.valde declarat.§. istuz.
ꝛ quod statim subijcio.Preterea aduerte rationez ad quid hic
inducatur vtraq; pars stipulationis penalis altetnatiue fuit ne
gatiua:ergo si altera pars est vera in negatiua quia alterũ non
est obseruatum ex illa parte cõmittitur:q: significatio sumit̃ ex
aliquo.Quarto oppone quod in alternatiua sufficiat alterũ tm̃
dari vel fieri vt.ĩ.§.prox.si quis autem.s̃.de iure. do.l. plerũq;.
ꝛ.ĩ.de verb.ob.l.vbi aũt nõ apparet.§.qui illud.sed respon. hoc
cõtingit propter precedentẽ copulatiuã ꝛ negatiuã de cuius na
tura est quod vtrũq; nõ fiat vt.ĩ.de vetbo.obli.l.si ita quis.sicut
ergo prima exigit vtrunq; nõ fieri:sic ꝛ secunda ne cõmittat̃: q:
sit ad robur prime cui adijciatur nõ ad detrahendũ vt predixi.ꝛ
probatur dicta.l.in ratione.§.tam ꝛ si ante.ĩ.ad.l.falcid.Quin-
to op.qd in copulatiua debet vtrunq; fieri vt.ĩ.iudi.solui.l.cum
q̃rebatur.ꝛ.s̃.de condi.institu.l.si heredi plures.respondeo verũ
est in copulatiua affirmatiua sed in copulatiua negatiua opor-
tet neutrũ fieri.ĩ.de verb.oblig.l.si quis ita.nã sicut copulatiua
affirmatiua ad veritatẽ sui exigit vtrũq; fieri negatiua eius con
traria exigit vtrunq; non fieri:quia contrariorũ eadẽ est discipli
na.Sexto oppone qd euentus istarum conditionum et vtrunq;
esse factum tribuat robur stipulationi sicut euẽtus plurium con
ditionum institutioni adiectarum tribuit robur institutioni:vt
dicta.l.si heredi.de conditionibus institutionum.respondeo cõ-
sideratio adijcientis ꝛ ratio adijciendi tollit contrarium.in insti
tutionibus enim adijciuntur vt earum euentus faciat institutio
nez valere in stipulationibus penalibus , vt earum existentia cõ
mitti non faciat:vel dic quod contrarij sunt euentus et effectus.
9 †Septimo oppo.ad positionem vnius contrariorum sequitur
destructio alterius vt.ĩ.de verbo.signific.l.hec verba ꝛ.s̃.de p-
cura.l.pompo.§.sed ꝛ is.de instito.sed ꝛ si pupillus.§.si instito-
ria.vnde si ponas affirmatiuam sequitur remotã esse negatiuã
ꝛ textus dicit quia possunt simul esse in eadem parte stipulatio
nis sed in diuersis possunt.nam non potest simul esse factum et
non factum:sed illud factum hic ꝛ non factũ ibi esse põt:ꝛ sic in
diuersis partibus.vel dic illud verum in directe contrarijs, hoc
in subcontrarijs,quod in effectu ad idem tendit.Octauo oppo-
ne quia videtur inter has stipulationes nullam esse differentiã:
quia vtraq; exigit vtrunq;.vt.§.animaduertendum vt in prin.
§.dicit etiam differentiam vnde videtur textus sibi cõtrari⁹.dic
non esse differentiam in conditione quia vtraque exigit vtrũque
ꝛ sic quantum ad hoc non est differentia inter primam stipula-
tionẽ ꝛ secundam sed est differentia de effectu cõtrario : quia pri
ma exigit vtrunq; fieri negatiue,secunda vtrunq; fieri affirma-
tiue.item differunt in concepcione quia prima penalis alternati
ua,secunda indefinite:sed conueniũt in eo q: vtraq; principalis
copulatiua sꝫ pria negatiua scda affirmatiua:ꝛ sic exigit prima
neutruz scda vtrunq; fieri vt dixi in quinta oppositione.Nono
opponitur de.§.cum ita.s̃.proxi.sed licet glos.signet salua pace
signãtiũ signari non debuit quia concordat.sicut enim hic exigi
tur vtrunq; non fieri in alternatiua,ita ꝛ ibi exigitur vtrũq; da
ri quod concor.non discordat.sed signari posset pro cõtrario ad
sequẽtẽ.§.Decimo.op.d.§.Itẽ si pater p.ea l.ꝛ sol.vt ibi solui-
tur in gl.licet hic signari nõ debuerit,sed ad sequentẽ.§. potius.
quia ibi vt substitutio habeat effectum oportet vtrunq; seruari.
sed dic in hoc esse contra.hic enim vtrunq; exigitur propter pre-
cedentem

cedentem copulatiuam vt dixi.sed ibi nulla copulatiua precesse
rat vnde dic speciale ibi vt in glo.ibidem dicitur.Undecimo op.
de.l.si seruus.§.j.s̄.si quis cautio.sed illa in iudicio vbi de equi-
tate pro parte tantum cōmittitur penalis stipulatio s3 in cōtra-
ctibus insolidū etiā altero dato vel facto vel patre eius qd dari
vel geri cōuenit vt hic z.j̄.de ver.ob.l.stipulationum alie.§.si sor
10 tem.Dy.duodecimo oppone de.fin.§.qz sed.†scda stipulatio.s.
penalis fuit indefinite z negatiue concepta in scda cōceptiōe sti-
pulatiōis hic posita,ergo in vniuersalē negatiuam debet resolui
vt in fi.§.ergo ita demuz pena debet committi si nihil erit factū
z sic altero tantū facto non debet cōmitti z sic male dicit textus
in ver.animaduertendū.sol.hoc contingit ꝓpter primā conuētio
nem affirmatiuā que sicut exigit vtrūqz ita z scda penalis vt.s̄.
dixi.deinde quere quid facit iste.§.ad titulum z vide vt.s̄.§.pxi
mo.cum ita in glos.non ex stipulatione in fi.deinde not.ex ver.si-
cut ecōtrario ibi quia significatio sumitur ex vniuerso zc.Colli-
gunt aduocati illud practicum si positio sic facta in iudicio que
est duplex seu implicita continens duo vel plura copulatiue z ex
illis vnum sit falsum qd potest impune z secure tota positio ne-
gari qz vbi copulatiua equipollet vniuersali ratione partis totū
est falsum:z ita cum positio sit pro parte falsa tota falsa est z sic
tota pōt negari sine preiudicio periurij z iō petūt qd positio du
plex vel implicita debeat separari vt.C.de iura.cal.l.ij.§.qd ob-
seruari.Et ibi de hoc plene dixi in tractatu positionū ver.itē re-
pellit si est implicita z no.extra de confessis.c.j.lib.vj.in vlt. glo.
Jo.an.item si sit multiplex z pro hoc qd parte falsa totū sit fal-
sum.C.de veteri iure enucle.l.ij.§.vlti.vj.q.ix.c.pura z simplex.z
ix.dist.c.si ad sacras scripturas arg.contra qz nō potest dici fal
sum qd iuuatur primordio veritatis vt.s̄.de leg.ij.l. cum filius.
§.heres de hoc satis no.z dixi.C.de transac.l.si ex falsis.Quidā
tamen dicunt aut positio implicita cōtinet plura copulatiue vel
indefinite quorum aliqd est falsum z tunc habeat locū quod to-
ta possit negari quasi tūc significatio sumat̃ ex aliquo.i.ex par-
ticularibus vt hoc.§.z ꝑ hac opinione facit extra de rescriptis.
c.inter ceteras.z pro predictorum declaratione subijcio questio
11 nem quā notaui.j̄.de ver.obli.l.j.§.si stipulanti mihi†vbi dicitur
quod maior summa continet minorem sumpta oratiōe affirma-
tiua quid in oratione negatiua nunquid minor summa insit ma
iori puta debes mihi decē.z ego pono qd tu debes.xx.tu iuras
te.xx.non debere nunquid eris periurus.si verum esset qd maio-
ri summe inesset minor in ista negatiua respōsione tu es piurus:
si non inest nō es periurus :z primo videtur qd nō sit periurus.
nam non sequitur non habeo.xx.soli.in bursa ergo nō habeo de
cem.in oppositum videtur.s̄.de pactis.si vnus.§.si cū decem dic
fm Pe.aut loquimur fm verborum significationem aut fm iu
ris interpretationem primo casu minor summa non inest maio-
ri vt patet in exemplo.s̄.qd posui si non habeo.xx.nō sequit̃ nō
habeo decem.scdo casu quando loquimur fm iuris interpreta-
tionē aut loquimur in materia in qua aduersarius tenetur pre-
cise respondere vt in positiōibus in iudicio factis vt.s̄.de inter-
rogato.actio.l.j.z.l.de etate.de act.l.j.§.qui tacuit.z tunc minor
summa inest maiori adeo qd negando totā negare videt̃ quāli-
bet eius partez vt dicto tit.de interrogato. actio.l.si defensor.§.
qui interrogatur.z bene.j̄.de ver.sig.l.pupillus in fi.z de excep.
rei iudi.l.si quis cum totum.aut loquimur in materia qua nō te
net̃ precise respōdere nec aduersariū certificare z tunc aut ꝓfert
maiorem summam negatiue cōtractū ineundo vel alio mō pacis
cendo aut nullū contractū vel pactū ineundo.primo casu minor
summa continet̃ in maiori:nā si paciscar qd viginti nō petam vi
deor pacisci qd nec decē vt.d.l.si vnus.§. si cuz decē.s̄.de pactis.
secundo casu minor nō videtur cōtineri in maiori vnde negādo
totū nō videor negare quālibet eius partem vnde si dico nō ha-
beo.xx.non sequitur nō habeo decem:qz non probat hoc esse qd
ab hoc contingit abesse vt.C.vnde legitimi.l.non hoc.videtur er
go cōcludere velle petrus qd si aduersarius meus possit posside
re domū z vineam dato qd vinum non possideam qd sim periu-
rus si simpliciter nego quasi de quolibet videar negasse per di-
ctū.§.si cum.x.z hoc allegat quasi pro casu.s̄.sol.ma.l.si constan
te.§.fi.pro hoc etiā potest sic argui dispositio relata ad totū re-
spicit quālibet eius partem vt.s̄.de liberatione legata.l.non so-
lum.§.j.z.d.l.si quis cum totū.j̄.de excep.rei iudicate.z videtur
textus coniuncta glos.j̄.de verb.signi.l.pupillus in fi.vbi si dico
fundum non esse meum videor iurare de qualibet eius parte.in
oppositum est cōmunis opinio z mos iudiciorū quia cū ꝓposi-
tio sumitur ex vniuerso zc.vt p̄dictū est z ita dicit Signorol[9] de
homedeis de mediolano concordasse omnes doctores bonoñ.in
quadā priuata examinatiōe in qua erat per istū.§.verum z hoc
12 zc.ipse approbat z addendo sic arguit†qñ p̄cedit interrogatio
limitat z sequit̃ respōsio indefinita ad omnia in interrogatione
contenta prout ponuntur videtur esse responsum vt instituto.de
inutili stipu.§.preterea.C.de diuersis rescrip.l.j.z.j̄.de verb.ob.
l.titia.§.idē respōdit.si ergo copulatiue ponas me possidere do-
mum z vineam z ego simpliciter nego videor negare prout po-
suisti z sic copulatiue.preterea iste dictiones z cum equiparant̃
vt.s̄.de leg.j.l.titie.§.pe.sed si pono talis possidet domum cum
agro,ista est falsa si agrum non possidet vt.s̄.de leg.iij.l prediis.
§.fi.z de tuto.l.titium.ergo ita est in proposito ad.ll.in contra-
rium allegatas rñdet qd interdū negatur totū cuius partes nō
exprimunt̃ copulatiue interdum exprimunt̃ copulatiue.primo
casu rñsio relata ad totum refertur ad quālibet eius partē z ita
possunt intelligi iura supra ad hoc adducta z sic potest esse vera
opinio Pe.z sequaciū scdo casu vt est in exemplo proposito qñ
pono te possidere fundum z domū tunc secus:z sic intelligat̃ cō
munis opinio:z ratio est quia de natura copulatiue z est qd ve-
rificētur omnia copulata vt hoc.§.vtrum.z dicta.l.si heredi plu
res.de condi.insti.dic ergo breuiter cū querit̃ an in oratiōe nega
tiua h3 effectū affirmatiuū aut negatiuū p̄mo casu minor sum-
ma in maiori vt.d.l.si vnus.§.si cū decē.s̄.de pactis.habebat enī
ibi effectum affirmatiuū z liberatoriū vt.s̄.de liberatio.legata.l.
non solū.§.j.z.j̄.de sol.l.stichum.§.naturalis quo casu tanquaz
de ratione sumpta affirmatiue disponit̃ arg.eorū que no.de cō-
fessoria z negatoria.j̄.de operis noui nūtia.l.si prius.aut habet
effectum mere negatiuum z aut loquimur in his in quib[9] inter-
rogatus respondere tenetur aut nō.primo casu aut negatur to-
tum cuius partes non exprimuntur copulatiue z tunc negādo
totum videor negare vt ex p̄dictis patet aut loquimur in his in
quibus respondere non teneor z tunc negando totum nō videor
negare quamlibet eius partē:z sic oratiōe sumpta negatiue mi-
nor summa non continebitur in maiori an eorū que no.s̄.de iu-
stitia z iure.l.manumissiones.s̄.de conditio.institut.l.ij.§.fin.Et
j̄.de sol.l.vbi fideiussor.iuxta illud non probat hoc esse zc.vt. C.
de proba.l.neqz natales.deinde si quis repetere vellet hunc.§. q
satis repetibilis est posset colligere vltio loco vnā distinctionē ex
euidentialibus.§.proxi.positis per Dy.z ex notatis ex hoc.§.z
s̄.§.cum ita z.j̄.§.si quis autem.que satis faciliter colligi posset.
Sed quia magis esset subtilis z apparens quā vtilis cā quidaz
etiam repetentes hic adducunt materiam contrariorū de qua
no.z plene dixi.C.de furtis.l.j.z per Dy.de regulis iuris.c.nul-
lus pluribus.lib.vj.item adducunt materiaz.l.si seruus.§.j.s̄.si
quis cautionibus.z.l.eadem.§.cato.de ver.ob.z materiam etiā
l.s̄.si quis cautio.l.z si post tres.sed iste non sunt ꝓprie materie
huius.§.adducunt etiam materiā an indefinita equipolleat vni
uersali de qua dixi.s̄.de leg.j.l.si pluribus.z p Dy.in ꝓemio de
reg.iu.li.vj.omitto vltimo nō sine causa more solito omisso reser
uaui expositionem litere qz magis clarebit ex predictis z eā hic
subijcio z suppletionem glossarum in textu ibi vtrum in prima
parte huius.§.ponitur conceptio duarū stipulationum,z que-
ritur q̄ differentia sit inter ipsas:z primo dubitatiue z imperfe-
cte respondetur vsqz ad ver.animaduertendum qz dubia sunt z
hoc inducunt.ista dictio vtrunqz est no.dubitationi vt.s̄.de cō-
stituta pec.l.vtrum.Et per hoc facit iste.§.ad titulū.sed in versi.
animaduertendum satis clare respondet ibi ita.i.sub forma que
sequitur ibi cōcipias bene dicit cōcipias quia stipulatio est ver-
borum conceptio vt.j̄.titu.de verborum obligatio.l.stipulatio-
num.§.stipulatio.ibi stipulationem penalem p̄missa stipulatio-
ne principali negatiue z copulatiue concepta.Dynus.ibi illud
aut illud de qbus non faciendis copulatiue non cōuenerat.Ja
co.in precedenti stipulatione ibi factum non erit.id est obserua-
tum.Dy.z Jaco.z sic apparet stipulationem penalem fuisse ne
gatiuis z alternatiuis verbis conceptam vt probatur in versicu
lo nam cum ita concipio.z intelligas precessisse stipulationē ne-
gatiue z copulatiue conceptam secūdum veram lecturam.ibi si
quid earum per hoc patet indefinite conceptam stipulationem
13 penalem.†dictio enim si quid est signum indefinitum quam pro
bat.j̄.in versiculo proinde equipollere vniuersali ibi factum non
erit id est obseruatum.Dy.ibi que vt fierent z sic precessit stipu
latio affirmatiua z copulatiua hoc modo stipulor fossam fodi z
librum scribi z si quid eorum zc.Dy.hoc interest quid sit hoc in
teresse determinat.l.in versi.nam aduertendū.qz in prima debet
vtrunqz nō fieri in scda d3 vtrunqz fieri:z sic vtraqz facit vtrāqz
cōmitti stipulationē z hec est inter eas differentia.Dy.ibi quod
quāuis hic ponit rationē determinatiōis.Dy.per modū oppo
sitionis z continua hec.vt.s̄.dixi.versiculo animaduertēdum.z
postea resume istum ver.qd quamuis.Dy.dic ergo continuādo
hic dictum ver.animaduertendum quid in ipso versiculo poni
tur questionis reassumptio z eius aperta z perfecta solutio.assi
gnando differentiam inter stipulationes.s̄.in princi.§.positas
z probando indefinitam appositam in secunda conceptione sti

pulationis equipollere vniuersali. Dy. ibi de quo querit̃. i. qualiter stipulatio de qua queritur ⁊ in dubium reuocat̃ sit concepta Dy. ibi nam cum ita concipio stipulationem penalem. Dyn. ibi si illud aut illud factum non fuerit. i. obseruatũ. ⁊ hic apparet q̃ in prin. §. stipulatio penalis fuerit verbis negatiuis concepta ⁊ q̃ falsa est exceptio rogerij ⁊ eorũ qui dicunt affirmatiue cõceptas ⁊ qui dicunt quod debet esse litera affirmatiua. ibi factum non fit. i. aliquid non sit obseruatum. Dyn. ibi illius. s. negatiue stipulatiõis. Dy. ibi vt neutrũ fiat de his q̃ venerũt. dy. ibi hui⁹ aũt. s. affirmatiue stipulationis ⁊ effect⁹. Dy. ibi nec in illo. s. casu s. quo stipulatio ɔcipit̃ negatiue ⁊ copulatiue vt in. j. casu ibi ꝓdest ad euitandam penam. Jac. ibi aliquid non fecisse contra stipulationem. i. aliquid obseruasse de promissis negatiue. Dy. ibi nec in hoc. scilicet casu quo cõcipitur stipulatio affirmatiue ⁊ copulatiue. Dyn. ibi. aliquid fecisse. i. obseruasse repete prodest ibi proinde probat quod in secundo casu huius. §. stipulatio penalis fuit indefinite concepta ibi si quid eorum factum nõ erit ⁊ q̃ eius significatio sumitur ex vniuerso q̃a indefinita fuit ⁊ indefinita equipollet vniuersali sicut fuit in casu qui sequitur. Dyn. ⁊ dic proinde. i. prima stipulatio committitur aliquo facto contra promissionem de pluribus non faciendis. Jacob. ibi. si quis index orta disputatiõe vtrum sit cõmissa stipulatio nec ne interroget promissorẽ eorum queq̃ obijciuntur ⁊c. sed ſm placentinum alius casus est qui ad probationem predictorũ inducitur ꝫ suũ intellectũ dicentem stipulationem si quid eorum factũ nõ erit de qua ponitur. s̃. circa princi. §. committi. demum vtroq̃ facto cõtra stipulationem seu promissionem non aliter. Jacob. ibi ille. s. interrogatus. Dyn. ibi. neget. i. negare velit omnia que sibi obijciuntur. Dy. in hoc exprimere. Dy. si vult negare. Ja. ibi. i. nihil horum feci. i. nullũ feci ⁊ sic indefinita [a] equipollet vniuersali sic

14 ergo ⁊ in questione proposita ⁊ sic patet† q̃ paria sunt respõdere per indefinitam negatiuam ⁊ per vniuersalem negatiuã. Dy. ⁊ de hoc quando indefinita equipolleat vniuersali vide p Dyñ. de reg. iu. in proemio p Joan. an. de electione. c. vt circa lib. vj. in glo. omniũ vniuersaliter ⁊ ibi per cardi. in glo. ergo cum indefinite per archidi. xix. dist. c. si romanorum. §. fi. ⁊ plene dixi. s̃. de lega. ij. l. si pluribus. modo reassumamus ver. q̃ quãuis vbi ponitur contra determinationem ad primã stipulationem oppositio oppositionis remotio remotionis ratio rationis probatio in casu econtrario dicti contrarij exemplificatio probatio ibi altero facto. i. seruato puta quia rẽ alienauit sed alterum non seruauit quia rem aduocauit. Dyn. ibi. verum fit. i. sit efficax allegare ad penam committendam vt in primo articulo Jaco. ibi. non tamẽ verum est nec efficax allegare ad committendã penam in secũdo articulo. ⁊ attende: quia secundum eos qui dicunt corrigi ꝓcedentem. §. in similitudine vel identitate assignata ibi vtraq̃ stipulatione debet hic subaudiri minus: vt dicas non tamen minus verum erit ⁊c. quasi dicat licet sit verum altero solo facto hoc autẽ illud factum non esse ergo stipulatio remanet commissa ⁊ secundum hoc recte ⁊ plene subiungit̃: nam simul ea. s. qualibet oratione possunt esse vera ⁊c. ⁊ scdm hoc dices vtrũq̃ alias vterq̃ penalem subiectam stipulationem plura fieri continentem vt dicit litera factum non esse ⁊ tamen istud sufficit allegare in secundo casu. Jaco. ibi. nam simul ea possunt esse vera licet nõ efficax quelibet ad pene commissionem: sed vna tãtum. scilicet affirmatiua. Jaco. ibi. non ex vniuerso quasi dicat non ex cõiuncto. Jacob. ibi repugnantiam cõtinentes de eodem negotio assumpte. Jacob. ibi factum non fuit. i. obseruatum. Jaco. ibi queri debet ad commissionem penalis stipulationis. Jacob. ibi. hoc aut illud factum. i. seruatum. Dyn. ibi non illud tamen verum erit necessario quia non probat hoc esse quod ab hoc ɔtingit abesse. vt C. vnde legitimi. l. nõ hoc. ⁊ de proba. l. neq̃ natales. Item quia in separatis non infertur. vt. s̃. de peculio legato. l. iij. vult ergo dicere ista litera quod alterum non esse alienatum non est causa alterius non facti. i. obseruati. i. quod res non sit aduocata quia non sequitur hoc est factum ergo illud non est factum: sed nõ facti essentia est sui causa. scilicet quia factũ est. vt veritas eni vni⁹ non sequitur ex veritate alterius sed ex sui essentia cuꝫ facta sint cõtraria ⁊ circa diuersa simul possint esse vera aliquid esse factũ ⁊ aliquid non esse factum. tamẽ sint particulares vna affirmatiua altera affirmatiua ⁊ sic subcõtrarie: ⁊ hoc sequitur ibi. nam simul ⁊c. si potest esse verum illud aut illud nõ esse factũ ergo verum est stipulationem committi quia in ista stipulatiõe alternatiua sumimus significationem. id est effectum commissionis: ei⁹ ex aliquo. id est ex aliqua stipulationis parte. vnde si vera est altera pars. §. quia illud aut illud est obseruatum necessario verũ est stipulationeꝫ committi quia vt dixi in alternatiua sumimus significationem ex aliquo. nec obstat ad idẽ quod supra dixi q̃ factum. id est infectum posset esse simul. s̃. de auro ⁊ argento legat. l. ⁊ si non sint. §. quid ergo. vbi infectum habetur pro facto. quia illud verum est ⁊ locum habet considerata iuris dispositione ⁊ statuto: sed quo ad veritatem aliud est infectum quã factuꝫ Item nõ obst. l. sciendum. ex quibus causis maio. ⁊ in auten. de equalitate dotis. in princi. vbi facta non fingunt̃ quia in. l. sciendum. ex quibus causis. ideo est vt quis nõ faciat lucrum cũ aliena iactura. vt. j. de furtis. l. si quis vxori. §. penuiti. In alio contrario consideratur facta essentia prout cadit in factum hic autẽ in iuris dispositione. vel dic quod hic loquitur in fictiõe mediorum que nõ habent nisi vnum extremum ibi in fictiõe extremorum que ambo requiruntur per ea que notã. per docto. C. de sententiam passis. l. fina. Dynus. ibi. nam simul hic colligitur oppositionis remotio ibi possit esse vera. scilicet illud factum esse ⁊ illud factum nõ esse. i. obseruatum. Dynus. ⁊ dic quod possunt esse vere contingenter. i. contingere quod ambe simul essent vere per accidentiã facti hoc est dicere in diuersis subiectis nõ tamẽ veritas vnius sequitur ad veritateꝫ alterius imo in suo esse sint adinuicem contraria nec inuicem sunt compassibilia in eodẽ subiecto contrarie ⁊ subcontrarie vt hic sequitur quamuis in se contraria sint. i. diuersa vel subcontraria. i. quodammodo in genere suo sunt contraria q̃ꝛ vna est affirmatiua altera negatiua ⁊ affirmatio ⁊ negatio sunt contraria in genere: sed in specie nõ sunt cõtraria: ꝫ diuersa quia negationem ⁊ affirmationem est inuenire in diuersis subiectis vel speciebus non in eodem. nam in eodẽ se non compaterentur imo posito vno sequitur destructio alteri⁹. vt. s̃. de instito. l. ꝫ ⁊ si pupillus. §. si institoria. Dy. nã ſm philosophũ. de quolibet affirmatio vel negatio est vera. ⁊ facit q̃ not. de ver. ob. l. ita stipulatus. ver. sabinus. ⁊ q̃ no. de so. l. qui hominem. §. fi. ⁊. l. in numerationibus. in fin. ibi quia cum significatio hic ponitur remotionis ratio ⁊ dic significatio. veritas alicuius orationis vel propositionis seu stipulationis pro parte seu specie vt patet in alternatiua si illud aut illud factum non erit si aliquid inde sit verum. id est aliquid ex eo non fuerit obseruatũ nõ esse de his que obseruari conuenerat: ergo stipulatio penalis est commissa ad quam verificandum sufficit alterã partem eius esse

15 se veram. Dynus. ibi sicut econtrario cõtinua sic bene dico† q̃ due subcontrarie possunt simul esse vere: quia non continent contrarietatem directam: sed quando continerent directam contrarietatem vt quia esset vniuersalis affirmatiua ⁊ vniuersalis negatiua non possunt simul esse vere quia nõ compatiuntur se adinuicem: sed simul possunt esse false vt in exemplo quod sequitur in textu veluti si qui librorum ⁊c. ⁊ ista propositio vsq̃ ibi nã ⁊ hoc falsum erit ⁊c. non est propositio continens repugnantia: ꝫ est inductiua vel demonstratiua sequentem repugnantiã continentium. ⁊ continentes repugnãtiam incipiunt: ibi. nã ⁊ hoc ⁊c. ⁊ ratio quare simul possunt esse false subijcitur quia in istis vniuersalib⁹ significatio sumitur ex vniuerso. ⁊ in vniuerso si quid est falsum totam orationem falsam efficit. sed quare nõ possunt esse simul vere patet: quia sunt directo contrarie que se non compatiuntur: vt predixi. ⁊ vide quod not. s̃. de legi. tu. l. legitimos. Dy. ibi. veluti si qui. i. si aliqui. Dyn. ⁊ ista dictio veluti non est nota exemplificatiua orationum ad inuicem repugnantiam habẽtiũ sed magis est nota significatiua veritatis nec ibi sed false sunt. i. esse possunt. Dynus. quia semper altera pars falsa est vnde totam orationem falsam efficit. Oldr. ibi nam ⁊ hoc. hic ponitur exemplificatio illius dicti contrarij ibi ⁊ illud. scilicet falsum erit. Dynus. ibi omnes puberes decessisse. hic ponitur dicti exemplificati probatio. ibi ex vniuerso ⁊ quod est in vniuersalibus idẽ est et in indefinitis que secundum leges equipollent vniuersalibus vt. s̃. de legatis. ij. l. si pluribus. ⁊ de leg. iij. l. si plures grad⁹. Dy. ibi in quo scilicet vniuerso. i. in propositiõe vniuersali. Dy. in glo. prima ibi dabis centum ista non est bona conceptio vt dicam. j. in princip. sequentis glo. ibi est ergo sensus penalis stipulationis concepte hoc modo si illud aut illud factum nõ erit ⁊c. Dy. ibi poterit dici alterum factum non esse. i. seruatum non esse in altero facto. id est non seruato. Oldr. ibi quia factum. id est obseruantiam stipulationis. Oldra. ibi pro nõ facto ponitur. i. per non factum impletur. Oldr. ibi ⁊ altero non facto. id est non seruato. Oldra. ibi quod facere. i. seruare. Oldra. ibi altero nõ facto ac si dicat neutro facto de prohibitis fieri. Oldr. in fi. sed hoc nõ patitur textus in versicu. animaduertendum vt ibi dixi. alij dicũt quod vtraque principalis fuit affirmatiua et vtraq̃ penalis negatiua sed in prima verba fuerunt alternatiua in secunda indefinita. Sed ẽt hanc non patitur textus vbi dicit illius effectus est vt neutrum fiat ⁊c. Dynus. in gloss. istius. §. summa intentio ista glo. est additio noua et debet vacare secũdum Dynum. quia obscurior est quam precedens antiqua. Dy. ibi cum vero philosophista al's falso sophista ibi promisisti centum al's est in glo. dabis centum sed ista est falsa conceptio ex quo ponis procedere stipulationem

a ¶ Indefinita. Adde q̃ indefinita equipollet vniuersali ex iterpretatiõe non ex ꝓpria significatiõe bar. in. l. q edificiũ. ff. de ser. vr. ꝓdi. iteꝫ q̃n eq̃tas id dictat. ãg. in. l. pe. C. de impu. ⁊ ali. substitu.

pulationem negatiuam habeas ergo gloss. fine non id est factum erit vt dicas illa fieri ex interpretatione quia qui non facit facere videtur. vt. s. dixi. Dynus. ibi ita quod subaudi est verum quod non tamen sequitur &c. ibi ita cōprehendere debet &c. hic est gloss. defectiua iudicio meo & non habet perfectum sensum & ideo credo quod debeat sic suppleri ita comprehendere debet vt. j. proximo. §. In glo. secunda stipulatione in fine. Et prima in affirmatiua secunda in negatiua committitur. Jacob. in gloss. id est esse videntur in fin. & dic contraria in effectu: nam negatiua inducunt pene commissionem altera non quia cum significatio &c. Jacob. in gloss. not. due contrarie ibi veritatis negotij. id est accidentie facti. Old. in gloss. vlti. ibi inter no. secundum hanc opinionem & sequentem pone semper stipulationem negatiuam precedere vt rem non aduocare & non impedire quo minus liceat ire & agere & secundum opinionem istorum expone literā in ver. animaduertendum. ibi illius: scilicet si quid eorum factum non est. Oldr. ibi effectus hic est: scilicet vt euitetur pena. Oldr. ibi vt neutrum fiat. altero enim facto pena committitur. Old. ibi huius autē: scilicet illud aut illud factum non erit & subaudi effectus est vt pena committatur. Ol. ibi vt vtrūqz fiat quod fieri prohibitū erat q. d. si alterum tantū de prohibitis fit pena non cōmittitur. Old. ibi nec in illo. scilicet quod eorum factum nō erit. Old. ibi prodest scilicet ad euitandā penā. Ol. ibi aliquid me fecisse puta rem non aduocasse si tantum impediuit ire & agere. Ol. ibi aliud factū fit de prohibitis fieri. Old. ibi neqz in hoc. s. si illud aut illud factum non erit. Ol. ibi aliud fecisse repete prodest et subaudi actori siue stipulatori vt pena committatur. Oldra. Et dic aliquid fecisse de prohibitis fieri ibi. si aliquid factum nō sit de his que fieri debeantur. quasi dicat si in parte seruauerit et in parte nō seruauit stipulatio penalis in nullo casu committitur. Ol. in eadē glo. ibi nō sit factum. i. nō seruatū. Old. ibi neutrum factum. i. neutruz seruatum. Ol.

Si quis autem plura. Ibi fieri velit ꝙ semper quando precedit conuentio alternatiua. Dyn. in glossa prima in fin. contra. s. e. l. §. cum ita. sed dicas quod ibi stipulatio penalis cepit a precedenti conditione dicas quod ibi fuit copulatiua hec disiunctiua: vel si vtraque copulatiua fuit in prima conditio est alternatiua in secunda definitiua. item vtraque penalis negatiua aut fieri tantum aut non fieri aut vtrunque si fieri aut vnū aut plura. si plura aut precedit copulatiua & sequitur copulatiua aut precedit disiunctiua et sequitur disiunctiua: aut precedit copulatiua & sequitur disiunctiua aut econtra & idem in definitiua. Dyn.

Item si pater. Hic est casus specialis. Dyn⁹. ibi non satis. s. aperte Dyn. ibi concipi oportet. s. tunc qz vult extraneum demum esse heredē si neqz filius neqz filia sit heres ibi est necessaria. i. eo modo quo. s. formā da. Dy. ibi alter heres. s. solus ibi substituere. scilicet velit: et hoc certū est ibi sed proclamor est quando non constat de patris voluntate. Dy. ibi interpretanda propter fauorem liberorum. Dy. in glo. vlti. ibi que est contra imo videtur concor. & dic quod contrariū procedat qz hic nulla copulatiua precesserat: sed ibi precessit copulatiua propter quam requiritur vtrūqz adimpleri. Dyn.

1 ☞Testamentum incertum non statim vitiatur sed per testes confirmatur.
2 Legatarij quando non intersit testamentum valere vel non.

SI quis ita. Ibi quia ipsum testamētum. q.
1 d. †non vitiatur propter incertitudinem quia testamentuz confirmatur. id est existentiā recipit adhibitis testibus: tunc autem cum adhibetur certi sunt quibus legauit. Jacob. in gloss. prima ibi iure suo sed tu dic hoc committi iudicis arbitrio secundum qualitatem personarum et factorum vt in autenti. de testi. §. quia vero. & s. de testi. l. iij. §. idē diuus ibi magis scire potest &c. Dynus. hanc distinctio. appro
2 bo† quando talia sunt legata que non debeantur a venientibus ab intestato quia eo casu non interest legatarij testamentum valere. dicerem indistincte ei fidem adhibendam nisi alia causa cum repelleret in fi. vel dic quod ille. §. loquitur de incertitudine post testamentum hic autem erat certum ante mortem testatoris & etiam tempore confectionis testamēti nulla erat incertitudo cum testes ibi essent presentes qui signarent. Jacob. Old. & facit. s. eo. l. quidam. ibi inscribente quia meruit seruiendo Dy.

1 Judex iurisditionem quandoqz habet in pendenti.

QUedam. Ibi tradiderint legatario non cō sentiēte & ex causa apta ad dominium transferendum. Dy. ibi legatam in specie. Dy. ibi crediderit: id est mutauerit. Dyn⁹. in fin. sed quomodo ex euentu nonne vtroque casu tenet mutuuz respondeo sic: si in vno ex vi reconciliationis per consumptionem secutam. vt si certum petatur. l. nam & si fur. & ex tēpore consumptionis in alijs ex virtute dominij quod fingitur retro translatum & ex eo tempore vt eo. titu. l. prima. Oldr. & concor. ad. l. istam quod aliqua fuerint in dubio et in pendenti quod quandoque pendet electio an debeat confirmari vel infirmari extra de in integrum restitutione. c. ij. in fin. de frigidis & maleficiatis. c. fraternitatis. §. penulti. & fina.
1 † et iudex quandoque habet iurisditionem in pendenti quia nō habet excercitium extra de rescriptis. c. pastoralis. in fin. & etiam concor. s. qui potiores in pigno. ha. l. potior et. C. de iudic. l. rem non nouam. in fine. vbi de hoc dixi in gloss. quia in summa ibi dicendum erit quia si repudiat legatarius videtur heres propriam pecuniam mutuasse & ideo cum mutuum a principio tenuerit cōsumptio nihil operatur: si vero non repudiatur videtur alienam mutuasse & mutuum non tenuisse & ideo consumptione reconciliatur vt. s. §. si numos. l. statim allegata. Dy. ibi consumptione data quod alienam mutuasse videtur. Dy.

1 ☞Superuiuere non presumitur vnus alteri de pluribus simul morientibus.

QUod de pariter. Op. de leg. q. duos. s. eo. §. j. & ij. & iij. sol. distingue secundum Jaco. de are. aut queritur de lucro quod alter de pariter mortuis haberet querere de morte alterius: aut de lucro tertij. primo casu aut debuit resolui conditio lucri ex vnius superexistentia post alterius mortem: & tunc cum neuter fuerit superstes manet lucrum vt. s. eadē l. si inter virum. cum si. Aut debuerit pre morte et superexistentia vite alterius & tunc cū neuter predecesserit & neuter fuerit superstes non est commissa conditio lucri vt secundo casu principali cum queritur de lucro tertij tunc aut debuit cessare altero preueniente: & tunc cum non preuixerit ille in cuius vita cessabat committitur conditio lucri vt. s. eo. l. qui duos. §. si maritus. aut debebat committi ex persona posterius morientis & tunc aut moritur maior cum impubere aut cum pubere vt dicta. l. qui duos §. fina. Jacob. & hanc eandem distinctionem posui. j. de donationib. causa mortis. l. si hi qui. ibi mortua filia ipsa matre viuente Dynus. in gloss. forte hodie ibi. §. ex conditionali: aut ergo concedit quis post existentiam conditionis et transmittit ad heredes rem aut ea pendente & tunc spem tantum vt aut post ei⁹ defectum & tunc nihil. Old.

Sed et in illo queritur. Ibi necessari⁹ similiter impubes nec obstet. j. eodem. l. cum pubere et. l. sequē. et. s. eo. l. qui duos. §. fin. ibi an contra. scilicet quod alter simul non succedat ibi et vna: id est simul ibi heredes testatori defuncto ex institutione de eis facta. Oldra. ibi vel alter alteri ex substitutione pupillari. Dyn. ibi hoc. scilicet querendum. Old. ibi superuixisse. sed quādo non intelligimus dic propter debilem etatem premortuū pupillum vt. s. eodem. l. qui duos. §. fi. et. j. eo. l. si mulier. sed dic qđ ambo erant impuberes vt. s. in princi. l. dixi in fin. qui non presumitur seruos post decessisse: quia si post decessissent mors ad dānum heredis non legatariorum esset vt. j. ad. l. falcid. l. in ratio
1 ne & l. in quantitate. Dynus. in glossa. †Unde videtur vitiari in fin. not. quod de pluribus simul morientibus nunquam presumitur vnus alteri superuiuere vel predecedere nisi aut etatis imbecillitas aut parentum charitas aut patronalis reuerentia aut donationis fauor aliud iudicat vt probatur hic & s. l. proxima. et. l. quod de pariter. et. l. si inter virum. et. l. qui duos. per totam legē. Et de hoc not. per Dynum. j. de donationi. causa mortis. l. si hi qui.

1 ☞Personas ad legatum admittēdas significari sufficit in legato sub nomine appellatiuo relicto.
2 Filius ciuilis seu adoptiuus non venit filij appellatione.

a **SI cognatis.** a † Si legatum fuerit relictum sub nomine appel
1 latiuo sufficit personas que debent ad legatum admitti significari vel demonstrari vel tempore testamēti vel tempore mortis. hoc dicit & hic cognatis cognatione naturali secundum primam lecturam vel ciuili secundum tertiā lecturam ibi. in ciuitate autem. & sic potest capere ex testamento. Dy. ibi facilius. s. quam si prior qui erat cognatus tempore testamenti tantum & non tempore mortis. Dy. in gl. prima ibi naturalem causam habet in facto non iure consistit. Dy. ibi. C. de sententiam passis. l. j. & hec ve

a ❡Si cognatis. Adde ad istā materiaz Pau. d cast. consi. lxxvj. icipiēte in xpi noīe amen.

ra quantum ad distinctionem iurium cognationis. Dyñ. vt not. per eum. ĵ. de contrata. l. j. in fine. ꝛ l. ij. ꝛ facit. l. is qui. ĵ. vnde cognati ibi vel pone secundo hec expositio placet Dy. ibi vel pone hoc approbatur in glo. C. de heredi. instituen. l. j. sed Ray. nõ placet quia sic hic appellatione fratris contineretur frater ciuilis vt patet in secundo responso huius leg. hoc autem est falsum
2 †quia appellatiõe filij non continetur filius ciuilis puta adoptiuus. vt. š. de le. ij. l. si ita quis. §. is cui. nisi de ciuili expressa facta sit mentio. Ray. ibi licet ꝛ aliter dicat vel dic quod aliud est legatum a princ. inutile confirmari quod prohibet regula catoniana aliud quam de noua ad successionem notari quod hic cõceditur. Old. quod ibi eodem. §. de iure fisci. contrarium not. in dicto. §. quando autem de iure fisci sed ista verior. vt. ĵ. de regula catoniana. l. prima. Dynꝰ. ibi legatis ꝛ legatarij imo legatarij ꝛ eius a quo legatur. Oldra. vt patet pe. Dy. extra de regulis iuris. c. primo lib. vj. ibi peto. §. fina. vt ibi dixi imo illa concor. ꝛ ideo oppone de leg. cum ita. §. penultimo. eodem titu. de leg. ij. ꝛ sol. vt ibi. Oldra. vel dic ad omnia quod hic testator legauit per modũ cuiusdam designationis siue demonstrationis vt demonstraret siue designaret se velle legare. cognatis. nam sufficit quod vel tunc viuant vel modo sunt de cognatione ꝛ facit ad questionẽ que nota. š. de serui. rusti. predio. l. certo generi. Old.

Cum senatus. Ibi licet coire. i. simul cõuenire vt qꝛ collegiũ est a iure approbatũ ꝛ vide qđ dixi. š. e. l. ciuibus ꝛ. C. de sac. eccl. l. j. ꝛ de aduocatis diuersorũ iudicio. l. restituendam ibi debeatur quia bene debetur. Dy. in fine. ꝛ ita capiunt singuli quod non capit vniuersitas. ꝛ econtra. vt. C. de excu. munerum. l. maximarum circa principium. li. x. Ol.

Ubi est verborum. Ibi valet id est obtinet. Dyn. ibi quod actum est. Dy. ibi. stipuler. s. dari. Dy. ibi. ꝛ int plures. s. vnus tuus ꝛ alius vicini tui. Ja. ibi semper in dubijs quando dubitatur valeat vel nõ ꝛ not. quod hic loquitur quando cõtractꝰ demũ valere potest. s. in intellectũ vnius Jac. in gl. secũda ibi. §. si rẽ. nõ ergo sensisse videntur de eo qui est alienus ꝛ no. hunc casum quem de facto habui. Ray.

Cum pubere. Uide supra eadẽ lege quod de pariter vbi plene dixi.

Si mulier. In glos. in fiñ. ꝛ dicit vt ibi dixi in. l. cũ in testamento ibi perperam. i. val de obscure ꝛ vide quod not. C. de fideicõmis. l. volũtate.

Cum queritur. Ibi qđ actũ sit qꝛ stipulatio valere pót secũduũ intellectum stipulatoris ꝛ promissoris. vt no. š. e. l. vbi ꝛ vide quod not. per Dy. ꝛ alios extra de regulis. iuris. c. contra eum. li. vj. ꝛ l. quoties de verbo. obli.

1 ☞ Legatum non vitiatur si in artificio erretur.

1 **Qui habebat.** †Error in artificio legatũ non vitiat. h. d. Dy. ibi. ꝛ numerũ vtrũqꝫ. i. an vterque ibi an nomina. s. propria Dy. seruorũ. ibi ignota. s. nomina propria seruorum. Dy. ꝛ per hanc. l. determinatur questio talis testator habens. ff. nouũ scriptũ de lr̃a antiqua ꝛ. ff. vetus qđ erat scriptũ de litera noua legauit. ff. nouũ: queritur quod debeatꝰ legatario: ꝛ distingue quod aut testator habebat nota nomina librorũ forte qꝛ erat iurista ꝛ tunc debetur. ff. nouũ licet sit antiquum: aut nõ habet nota nomina ꝛ tunc debetur. ff. vetus licet sit nouum de litera.

1 ☞ Clausula generalis que in fine ponitur ad omnia precedentia refertur.

1 **Plures.** Casus pulcher. † clausula generalis in fine posita referꝰ ad omnia p̃cedẽtia non tantum ad proxima. h. d. ꝛ hoc verum si talis relatio fieri potest ad omnia salua ratiõe recti sermonis. vt. š. de auro ꝛ ar. legato. l. plautius ibi de hoc no. ꝛ dixi ibi ad statutam etatem. xxx. annorum.

De his que pene nomine relinquuntur. Rubrica.

Super rubrica. Dictũ est supra de relictis in quibus verba dubia ꝛ ambigua apponunꝰ nunc dicit de his in quibus pena apponiꝰ. vide qđ dixi. C. eo. tit. lege prima.

Filio. Ibi legatum esse pene rei illicite vel probrose adiecte. ibi in heredes. id est in heredum preiudicium. Dyñ. ibi talem penam. i. appositã ad puniendam contumaciam impendi rem illicitam vel probrosam. Old. ꝛ construe sic. non enim id solum nullius momenti habendum quod in heredes ꝛc. in. j. glo. ibi. l. multa. Dyñ. aliter intelligit. l. istam. vt ibi no. per eum in glos. vl. in fi. vel melius construe quod in cuiusqꝫ lucrum ex vltima voluntate. Old. ꝛ aduerte quia gloss. male intelligit. l. istam. sentit enim quod isto iure. ff. pena in legatis apponi non posset ꝛ idem no. š. de vul. ꝛ pu. substi. l. si is qui heres. ꝛ de condi. ꝛ demon. l. multa ꝛ male vt ibi dixi. arg. l. j. š. de penu le. ĵ. ad. l. fa. l. j. §. item si ita. quando dies. leg. ce. l. si cũ prefinitione. ꝛ l. plenum. ꝛ de hoc plene dixi. C. e. l. j.

Penam. Ibi voluntas. q. d. non verborũ cõceptio cum vtraqꝫ cõditionaliter fiat Jaco. in gloss. forte dicebat si primo disponebat dari vel fieri vel non fieri postea quod adijcitur pena. Dy. in gloss. j. ibi vel melius. i. commodius grauaretur si iturus esset quam si nõ iret. Ol. ibi. hec gl. R. istud quod sequitur aditio fuit ꝛ falsa qꝛ imo illa clarior est nec istã intelliges sine illa in glo. vl. in fi. quod intellige quãdo qđ in secũdo vel tertio fit cõmemoratio primi alias ꝛc. vt notaꝰ per Dy. š. de adimendis leg. l. sicut Ol.

De regula catoniana. Rubrica.

1 ☞ Regula catoniana vnde originem habuerit ꝛ a quo ꝛ vnde dicatur.
2 Legata non possunt dici inutilia.
3 Regula catoniana locum non habet inter viuos.

Super rubrica. Supra tit. pro. dictuũ est de aliquibus de legatis inutilibus puta relictis nomine pene: verũ quia regula catoniana de legatis inutilibus tractat ideo hunc tit. subijcit ꝛ iste est singularis titulus in toto corpore iuris tracta-
1 ti. Itaque de ipsa regula catoniana. †videdũ est primo vnde habuit originem ꝛ a quo ꝛ vnde dicatur. secundo qualis ipsa sit. tertio in quibus locum habeat ꝛ in quibus cesset. dic ergo quod originem habuit ex regula generalissima que est in. l. quod initio. ĵ. de regu. iuris. ꝛ denominatur catoniana a catone eius autore sicut ꝛ l. aquilia dicitur ab aquilio. qualis ipsa sit patet in prima. l. huius titu. in prin. s. quod legatum quod inutile esset si testator decessisset tempore facti testamenti nõ valeat quandocũqꝫ ipse testator decedat in quibus casibus locũ habeat ꝛ in quibꝰ cesset ad horũ euidentiã ꝛ declaratione dic quod legatorũ inutiliũ quedã relinquũtur pure quedã sub cõditione. ꝛ eorũ que pure relinquũtur quedã cedũt a morte testatoris qđã ab adita hereditate. vnde dic quod in legatis expresse sub cõditione relictis nõ habet locum dicta regula. vt. ĵ. e. l. j. ꝛ. ij. responso. ꝛ. l. iij. ꝛ de leg. j. l. cetera.
2 §. j. ꝛ est ratio† qꝛ legata non dicunꝰ nec dici possunt inutilia imo magis pendente conditione dici possunt non relicta si autem relinquuntur sub conditione tacita tunc bene locũ habet. vt. š. de optione legata. l. si optio quod est notãdũ: si vero relinquũtur pure aut dies eorũ cedit a morte testatoris aut ab adita hereditate, si ab adita hereditate in eis nõ habet locũ ipsa regula. vt. ĵ. e. l. iij. ij. responso. ꝛ. š. de leg. j. l. quod in rerum. §. j. quod verũ est nisi sit heres necessarius qꝛ tunc habet locum regula. vt no. gl. š. de le. j. l. cetera. §. j. que glo. incipit cuius dies cedit in fi. gloss. ꝛ ibi dixi qđ tene menti. ꝛ que sunt legata que cedunt ad mortem testatoris ꝛ que ab adita hereditate dic per exempla vt. C. de cadu. tollen. l. j. §. in nouissimo vsqꝫ ad. §. finautẽ aliquid. si vero cedunt a morte testatoris subdistingue quia aut sunt inutilia ratione rei legate tantũ ꝛ habet locũ ipsa regula qꝛ quãdocũqꝫ testator decedat legatũ esset inutile vt. d. l. cetera in princ. š. de le. j. aut ratione legantis tantũ ꝛ tunc similiter locũ habet si primã voluntatẽ nõ cõfirmauit. vt. š. de leg. iij. l. j. §. j. ibi hic vtiqꝫ nemo ꝛc. alias si confirmauit nõ habet locũ vt eodẽ. §. aut ratione legãtis ꝛ rei legate mistim ꝛ tunc similiter locũ habet vt instit. de lega. §. si rem. ꝛ bene dico mistim qꝛ rem quã legatario legare nolebat bene poterat alij legare. item mihi poterat alia res legari tamẽ hec ambo simul mista impediunt legatũ aut ratione legantis ꝛ legatarij mistim ꝛ tunc similiter habet locũ regula. vt. C. de leg. l. seruis. ꝛ ideo dixi mistim qꝛ sic iuncta impediunt legatum valere aut ratione legatarij ꝛ eius a quo legatur mistim ꝛ tunc similiter habet locum vt instit. de leg. §. an seruo. ꝛ mistim ideo dixi qꝛ iuncta simul impediunt legatũ valere quod nõ contingeret si nõ iungeretur: aut ratione legatarij tantum ꝛ tunc non habet locum regula. š. de legatis. ij. l. si deportati. in princi. ĵ. de legatis prestandis. l. interuenit. š. de rebus dubijs. l. si cognatis. ꝛ de iure fisci. l. iij. §. quando antẽ. cum si. item in hereditate locum non habet quo ad verba. vt. ĵ. eo. l. iij. sed quo ad mentem sic ꝛ. ĵ. e. l. placet a cõtrario sensu ꝛ arg. ad hoc. š. de here. instit. l. si alienum. §. j. item hec regula

ad nouas

ad nouas leges non pertinet.vt.ĵ.e.l.fiñ.de quo dic vt ibi no.hec recitata fuerũt per Dynum in scholis ⁊ recollecta per Petrum. Et de ista regula catoniana vide per Azoñ.in summa pandecta rum de regula catoniana:⁊ in summa institutionum de legatis.
5 §.in legatis.†Item hec regula non habet locum inter viuos vbi multa etiam non valent ab initio que ex post facto confirmantur vt no.⁊ dixi dicta.l.quod ab initio.

1 ☞Impedimentum rei fortius est quam persone.

a **Catoniana.** [a]Ponit regulã ⁊ exceptiões.scđa ibi q2 diffinitio ibi sic diffinit:id est breuiter tradit.nam diffinitio ꝓprie dicit substantiã ⁊ esse rei q8 hic nõ fit vt.ĵ.de re.iu.l.omnis diffinitio.Dy similis expositio fit.š.de op̃is no.nũti.l.de pupillo.§.sext⁹ ibi vbi legatum pure relictum.Dyñ.ibi non valere secus in conditionali vt in exceptionibus que sequuntur ibi non valere licet causa que impediebat legatum valere cessset.Dy.ibi que diffinitio:id est regularis traditio.Dy.ibi falsa est:id est locum non habet.q.d.fallit dicta regula in quibusdam casibus.Dy.ibi si quis ita legauerit:id est sub conditione que sequitur Dy.ibi an cauillamur:id est scienter falsum dicamus scilicet regulam locum habere hoc casu subaudi et certe non dicimus regulam locum habere.Dy.et de ista cauillatione et eius significato vide.ĵ.de regulis iuris.l.ea est natura cauillationis ibi.scilicet statim:id est tempore testamenti.ibi mortuus fuerit:scilicet testator ante calẽdas. hec enim conditio respicit personam testatoris.Dy.ibi legatus est fundus sub conditione que sequitur si eum viuo testatore alienaueris secundum vnam lecturam.Dy.ibi qui scribendi hec cõditio respicit personam legatarii.Dyñ.ibi tibi debetur si eum alienaueris viuo testatore.Dy.in fine.quia conditio non extrabat. Dyñ.item non ob.š.de testamen.tute.l.si hereditas.§.qui filium. de here.institu.l.liber homo.§.si heres ⁊.l.in tempus.vt ibi not. ibi in quibus non habet locum.scilicet regula catoniana.Dy.in
1 eadem gloss ibi propter rem legatam.†sic ergo fortius est impedimentum rei quam persone sed contra.ĵ.titu.j.l.iij.in fi.⁊ quod ibi not.solu.hic agitur de legato inutili confirmando ibi de legato vtili superuenientem casum vitando.Ray.ibi relinquentis et legatarij vel propter personam legatarij et eius a quo legatur de quo statim ponit exemplum per.l.seruis.C.de legatis.vel mista ratione rei legate ⁊ legatarij.vt quando legatur alicui res sua pure ibi.§.an seruo.imo in hoc.§.deficit legatum propter personam legatarij ⁊ eius a quo legatur.Oldra.scilicet heredis.⁊ idem si legem filio heredis.vt.ĵ.ad trebell'.l.ex asse.ibi magis inspicitur ibi illud:ideo quia vnum ab altero discerni non potest vt ibi patet.Dyn⁹.ibi quid ergo ⁊c.ibi effectus qui ex duabus causis sequitur quarum vna est iusta,alia iniusta est indiuisibilis:et ideo quod nocet inspicitur argu.ĵ.de aqua quo.⁊ estiua.l.j.§.itez queritur.⁊.š.ad falcidia.l.si quis in graui.§.vlti.et.l.qui posthumos. Dyñ.Et plene dixi dicta.l.si quis in graui.⁊ dicto.§.item queritur.in gloss.id est falsum scienter.in fiñ.id est de predicamento qualitatis ad predicamentum substantie.Dy.de quo vide.š.de legatis.ij.l.debitor.§.seruo.in gloss.pone secundum.R.ibi secundum Joan.hec placet.Dyn.ibi sub hac conditione vnde apparet nullum legatum pendente conditione et sic non vitiatur:sed argumen.contra.š.de iniusto testamento.l.nam et si sub conditione.j.et.ij.responso.et de vsufruc.lega.l.sempronius.sed inspexit substantiam legati de qua loquuntur verba regulariter et illa nulla est conditione pendente et ideo non vitietur.vt.ĵ.de verb. obliga.l.existimo.Dyn.et extra de regulis iuris.c.non firmatur li.vj.⁊ quod ibi not.per Dy.

Sed et si sic. Id est si filia mea q̃ ipubes erat tpe testamẽti.vt i fi.l.Dy.Et hec cõditio respicit euentũ casus fortuiti.Old.ibi nupta erit me viuo subaudi.Ol.in fi.⁊ sic nõ poterit nuptias cõtrahere.dy. ⁊ sic si locũ haberet catoniana nõ cõualesceret legatũ si fieret pubes ⁊ nuberet q8 nõ est verũ in gl.ibi.l.hec conditio d3 dicere.⁊.ĵ. de cõditio.⁊ demõstrationib⁹.l.hec cõditio.⁊.l.cõditionũ.⁊.l.iul'. quia omnes ipse.ll.sunt in dicto titu.de conditio.⁊ demonstra.

Catoniana. Quantum ad verba.Dy.sed quantum ad mẽtem secus secundum.Dy.ibi neque ad ea legata nec quantum ad mentem nec quantum ad verba.Dyn.in gloss.prima ibi mens regule hec placet Dyn.ibi.⁊.l.eius qui.⁊.l.si alienum. §.j.⁊.l.sed ⁊ si in conditione.§.solemus.Dynus.ibi tantum excipit.ergo innuit quod in pura locus habeat argumen.š.de fundo instructo.l.quesitum.§.idem responde.⁊ sic non est pro hac opinione sed contra.Dyn.in eadem glossa.in fin.quod falsum est vt.š.de heredi.instit.l.si es alienum.§.extraneus.⁊ ideo prima opi.approbatur.ĵ.eodem.l.placet.⁊.l.fiñ.Dyn⁹.licet contrariuz no.⁊ male.š.de heredi.institu.l.qui soluendo.⁊.l.potest.in gloss. vlti.in fin.quia in versiculo quod sit necessarius tempus mortis. ⁊ adite hereditatis est idẽ.vt.š.de legatis.j.l.si post mortem.dy.

Placet. In fin.nec quantum ad verba nec quãtum ad mentem.Dyn.in gloss.vlti.ibi š.l.proxi.not.contrarium not.simpliciter.š.de here. institu.l.qui soluendo.sed ibi potest aliud dici hec est verior per.l.penul.ĵ.de regulis iuris Ray.

1 ☞Filius semper institui debet institutione nepotis secundum Galli consilium facta.

Regula. Pone exemplum.š.de testa.tute.l.si hereditas.§.qui filium.Dyn.Et vide quod ibi dixi ⁊ dic ad nouas:id est specialiter contrarium statuentes.vt.š.de testamento milita.l.neq3 §.j.vel.id est ad posthumos qui ex nouis legibus admittuntur. vt.supra de liberis ⁊ posthumis:sed hoc exemplu3 non procedit
1 quia facta institutione nepotis secundum consilium galli vel prouisione velleie semper debet institui filius nõ preteriri.vt.dicta.l. gallus.§.in omnibus.nec ob.§.qui filium.quia aliter debet intelligi.vt ibi not.⁊ vere intelligendo ibi est verum exemplum istius .l.sed exemplum gloss.procedere potest considerata equitate pretoris.vt.š.de iniusto testamento.l.posthumus.§.idem ⁊ circa. Dynus.sed certe nec secundum equitatem procedit quia nec testamentum reconualescit de equitate nisi repudiauerit vt no.in.l. filio.eo.tit.per Jacob.de Ra.⁊ vide quod ibi dixi.et.d.l.posthumus.ibi.l.institutio talis.vel dixit volo deberi quibuscunq3 capacibus tempore mortis.Sed hoc non esset dubium quia deficeret ex persona legatarij ⁊ ideo regula locum non habet.vt.š. de leg.ij.l.si deportati.⁊ nota.š.eo.l.j.preterea valet iure communi legatum quod expresse in tempus capacitatis confertur.vt.š. de heredibus instituendis.l.an tempus.in princ.Dy.item quod dicit glossa quod non habet locum regula in senatusconsult. reprobatur per.l.cetera.circa prin.š.de legatis.j.

a ☙Catoniana. De regl'a catoniana vide p bal.ange.⁊ imo.i.l.si fili⁹ š.ð testa.⁊ dicit bal.i.l.j.in. x.col.C.ð sac. eccl.q8 regl'a catoniana nõ h3 locũ i filio fa.ð iure can. q facit testamẽtũ ad piãs causas sine ꝯsensu patris.

☙De his que pro non scriptis habentur. Rubrica.

1 ☞Actus non confirmatur per pene appositionem.
2 Instrumentum pro parte falsum potest esse.

Si quis hereditatem. Ibi improbasse videtur si enim approbata essent legitima pena cessaret.vt.C.ð adulte.l.gracch⁹.Azo.
1 ⁊ not.†quod per appositionem pene nonconfirmatur actus alias inutilis secus si adiciatur pena actui alias non prohibito.vt.š.de diuor.l.fiñ.que est argu.a contra.solu.de hoc not.⁊ dixi.C.de legibus.l.non dubium.ibi re-
2 c.tauit in futurum.Dy.†Et not.argumen.quod instrumentuz potest esse pro parte falsum.vt.ĵ.de falsis.l.fili⁹.§.fiñ.de quo satis nota.⁊ dixi.C.de transactio.l.si ex falsis.

Que in testamento. Concor.per omnia.ĵ.de regulis iuris.l.quo tutela.§.que testamento.Dy.

b **Si in metallum.** [b]Ibi dat⁹ subaudi testatore viuo.Dyn. in glo.vt.ĵ.de iure fis.⁊.l.si quis mihi bona.⁊ dic vt ibi.Dyn.in glos.non sit ibi que est contra solut.vt no.per Dy.extra de regulis iuris.c.actũ legitimo.li.vj.in eadẽ gl. in fi.solu.ibi erãt due actiões.Et impedimẽtũ tale q8 nõ cõuenit nisi prime ⁊ ideo nõ nocet altera licet prima deueniat in eũ casum ⁊c.vel ibi actio prima erat cõsumpta q2 in aliũ trãslata qñ impedimẽtũ superuenit ⁊ ideo nõ nocet.Ja.de are.vel dic scđm Jac.de b.l.q8 hic peruenit ad casum nullitatis.Ibi vero in casu3 a quo incipere non potest.⁊ dic vt ibi not.per ipsum Jaco.

b ☙Si in metallum.Adde ad hãc.l.Andre. barba.in addit.ad barr. hic qui allegat Bald.in l.j.š.de testa.

1 ☞Testamentum existẽtis apud hostes nõ valet etiã si redierit.

Si eo tempore. Ibi nõ erat q2 esse deficerat:nec obstat de posthumo institu.de legatis.§.posthumo.Oldr.ibi quo tpe ista est vera litera.Quidã tñ habent in tempore que
1 litera falsa est quia includeret†quod existens apud hostes si faciat testamentum ⁊ redeat quod testamentum valeret quod falsum est.vt.š.de testamẽtis.l.eius vnde legatarius hic erat apud hostes non testator:vnde si legatarius redeat ab hostibus valet legatum iure postliminij.

Uod quis. Ibi pro non scripto quantum ad personam illius qui sibi ascripsit. Dynus. Sed quomodo pro non scriptum cõmittatur onus cum regulariter pro non scriptum remaneat sine onere. vt. C. de caducis tollen. l. vnica. §. in primo. et §. pro secundo. respondeo. hic est speciale. vel dic quod hic est pro non scriptum propter delictum persone legatarij sibi ascribentis non propter persone defectum. Item videtur cõtra scilicet quod de manu legatarij sit prestandum & non de manu heredis. scilicet si quis aliquem testari prohibuerit. l. j. §. penulti. sed ibi habuit initium. Dyn⁹. quia pro non scriptum. & vide quod not. s. de legat. ij. l. celsus pater. in gloss. vlti. ibi. C. eo. scilicet de his qui sibi ascribunt in testamento. Oldra.

¶ De his quibus vt indignis legata auferuntur. Rubrica.

1 ☞ Libertus accusans patronum perdit legatum sibi relictum.
2 Indignus hereditate censetur qui circa testatorem infirmum negligens reperitur.
3 Excipere nemo potest de iure tertij.
4 Pater vel dominus accusans testamentum perdit legatum filio vel seruo relictum.
5 Accusator presumitur esse inimicus.
6 Premium a fisco non habent qui vt indigni remouentur.
7 Codicillos impugnans non perdit commodum testamenti.
8 Heredes priuantur hereditate impedientes testatorem testamentum mutare.

Uper rubrica. Uide Azo. in summa. eo. tit. & Rofre. in libello de senatuscõsulto sylleiano. Et an illud quod aufert ab indigno & applicat fisco applicetur ipso iure vel per sententiam. vt no. s.
1 fa. hercisc. l. his consequenter. §. j. † libertus accusans patronum perdit legatum sibi relictum sed habet premium a fisco. ĵ. eo. l. j. & sic eodem facto videtur consequi penam & premium: sed dic quod causa non est immediata heredi. hereditas aufertur filio emancipato petenti contra tabulas. & adeunti ex substitutione & fisco applicatur. ĵ. eodem. aufertur & ille cõtrahit per illicitas nuptias perdit omne commodum quod habuit a muliere: sed non econtra & ita est deterioris conditionis vir quam vxor: & quandoque econtra. & qui scienter donat bona cognati viuentis
2 hereditate priuatur. † ille est indignus hereditate qui negligens fuit circa infirmitatem testatoris non adhibendo medicos, & alia necessaria. ĵ. eodem. l. indignum. legatum relictum ab vno herede quem non inquietauit nõ perditur ex eo quod alios heredes inquietauit. ĵ. eodem. l. papinia. Et facit quod quis non possit alij imputare malitiam non contra se sed contra aliam commis-
3 sam † & quod quis nõ possit excipere de iure tertij post legatum acceptum de pignore legatarius testamentum arguere de falso: & non iure facto sed non inofficioso testamento. ĵ. eodem. l. post legatum. man autem ex hoc perdatur legatum. ead. l. §. j. Tutor se excusans perdit legatum si solum legatum est sibi. & non datus tutor: sed petitus a matre se excusat non perdit. eadem. l. §. amit-
4 tere. † pater vel dominus accusans testamentum perdit relictum filio vel seruo si ad eum spectet. eadem. l. §. si pater. factum domini seruo non nocet. eadem. l. §. si seruum. Si filius accusat testamentum in quo legatũ est patri non nocet patri. eadem. l. §. si seruus. Et an ipsi filio noceat in sibi legato si is cui restitui debeat hereditas falsum dicat testamentum restituitur fisco. eadem. l. §. si is cui. Si quis accusauit testamentum falsum & succedat legatario non perdit legatum. eadem. l. §. qui accusauit. Etati accusantis parcitur. eadem. l. §. etati. & perhibens testimonium contra testamentum & quomodolibet fauens accusanti testamẽtũ legato priuatur. Dyn. quod est contra vasallos accusantes vel testificantes contra dominos vt feudo priuentur: & quod dictũ te-
5 stis sponte deponentis valet. & quod accusator dicitur inimicus. & quod sententia lata in causa appellationis presumitur iusta. quod aduocatus fisci assistens accusatori testamenti sit excusat⁹ necessitate officij. eadem. l. §. aduocatum. Et an idem in aduocato priuati qui arguit testamentum patris arguit & tabulas pupillares: sed non econtra. eadem. l. §. qui principale. seruus testificans contra testamentum libertate priuatur. eadem. l. §. cui libertas. non prodest ad excusationem tutoris quod falsum dixerit testamentum sed legato priuatur eadem. l. §. ei qui. accusans testamentum non priuatur donatione causa mortis. eadem l. §. qui mor-
6 tis. † Qui remouentur vt indigni non habent premium a fisco. eadem. l. §. fina. Heres perdit falcidiam rerum quas occultauit. ĵ. eodem. l. rescriptum. actiones confuse non restituuntur heredi indigno. ĵ. eo. l. qui titij. §. j. Inimicitie superuenientes reuocant legatum. ĵ. eodem. si inimicitie. Et si legatarius dixerit verba infausta. id est iniuriosa testatori. si quis dicat aliquem non diligere vel nolit eum salutare presumitur inimicus: & si salutat amicus. Papa tamen salutando excommunicatum eum non absoluit. in fraudem facit qui tacita fide accommodat de restituẽdo non capaci scripto vel verbo. ĵ. eodem. l. in fraudem. promittens restituere capaci qui postea efficitur non capax non priuatur cõmodo. eadem. l. §. j. Si filius mandato patris tacitam fidem accommodat excusatur: quia habet parere necesse. eadem. l. §. finali. Heres tacitam fidem accommodans priuatur falcidia in ea parte in qua fraudem committit. ĵ. eodem. l. heres. Si in primo testamento sunt instituti capaces in secundo non capaces. primi instituti priuantur: quia non habent voluntatem testatoris licet primum testamentum non sit sublatum. ĵ. eodem. l. cum quidam. contrahens cum illa quam polluit per adulterium non potest eã instituere. ĵ. eodem. l. Claudius. & l. sequenti. & quod post ista iu-
7 ra in adulterio nõ erat pena mortis. † impugnans codicillos nõ perdit commodum testamenti. ĵ. eo. l. heredi. impugnantes testamentum vt habeant ab intestato si succumbant priuantur. ĵ. eo. l. cum tabulis. nolens esse concubina patroni quia aliam habebat non perdit relictum. eadem. l. §. j. Cancellatio nominis heredis non nocet legatarijs. eadem. l. §. finali. Heres non vindicans necem defuncti fructus perceptos & percipiendos restituit. ĵ. eodem. l. heredem. Tacitam fidem accommodans an teneatur restituere fructus cum vsuris ante motam cõtrouersiam vel post. ĵ. eodem. l. eum qui tacitum. bonis ad fiscum ab indigno peruentis tenetur fiscus ad onera hereditaria: actiones tamẽ confuse nõ restituuntur. eadem. l. §. hominis. Tacitam fidem accõmodans de restituenda sua parte hereditatis non priuatur prelegato sibi
8 relicto. eadem. l. §. pro parte. † Si heredes impediant testatorem testamentum mutare priuantur. ĵ. eodem. l. si scriptis. Qui mortem vxoris non vindicat dote priuatur. ĵ. eo. l. ei qui mortẽ. Omnes enim heredes officiose agere debent circa vindictam defuncti. ĵ. eodem. l. portiones. Tutor accusans nomine pupilli excusatur. ĵ. eodem. l. tutorem. Tacitam fidem accommodans de restituenda falcidia ipsa priuatur. ĵ. eodem. l. si quilibet. Et facit si quis instituat amicum suum & grauet quod de suo det centũ filio spurio quod non valeat. qui de iure disputat non videtur iudicium impugnare. ĵ. eodem. l. si testamentum. & facit quod aduocantes pro hereticis coram inquisitoribus non videantur fautores hereticorum. si gener socerum instituat cessat presumptio taciti fideicommissi. ĵ. eodem. l. finali. Si viuo testatore decedat non capax cui relictum erat confiscatur si remanet penes eum a quo erat relictum. eadem. l. §. fi. Dy.

Iuus seuerus. In glossa vltima: ibi. super mercibus delatio respectu vnius persone. id est fisci pariebat meritum ex eo progreditur primum respectu alterius: id est patroni pariebat delictum & ex eo progreditur pena: & sic idem actus non inuenitur immediata causa pene & premij: vt dixi. s. de suspec. tuto. l. decreto. Dy. ibi videas. Et vide plene per Dy. extra de regulis iuris. c. quod ob gratiam. lib. vj.

1 ☞ Uxor intra annum luctus non debet transire ad scda vota.

Ufertur. Ibi. Per cõtrarium eo casu quo mulier ignorabat matrimonium esse illicitum. Dynus. Uel etiam si scierit secundum Iacobum & Oldradum: vt patet ex notatis per eos. ĵ. de adulterijs. l. si adulterium cum incestu. §. j. ibi. illam. scilicet hereditatem. Dynus ibi. donauit sciens eum viuere. Dynus. ibi
1 aufertur. scilicet tota successio. Dy. In glossa sic. s. in fine. † Nam vxor tenetur post mortem viri expectare per annum antequam secundas ineat nuptias. vt. C. de secundis nuptijs. l. j. Sed vir mortua vxore non tenetur differre si sibi nõ placet. & ista glossa communiter est male signata. scilicet super verbo aufertur. & debet esse signata super verbo per contrarium.

1 ☞ Malitiam contra alium cõmissam nõ potest quis imputare.

Apinianus. In fine. sed bene aufertur relictũ ab eo quem inquie-
1 tauit. Ol. † Et no. ex hac. l. te non posse imputare malitiam non cõtra te sed cõtra alium commissam quod facit ad materiam illam vtrum quis se iuuare possit de iure tertij. Item facit quod vasallus duorum dominorũ si delinquat cõtra vnũ nõ priuetur feudo pro parte. expressum de vasallo qui cõtra constitutionem lotharij feudũ alienauit. c. j.

1 ☞ Fili⁹ sine patris cõsensu nõ põt accusare de publico crimine.

Testis

2 Testis testificans contra testamentum perdit legatum.
3 Dictum testis sponte testificantis an valeat.
4 Iudex procedens ex inquisitione ad expensas non tenetur si crimen non probetur.
5 Necessitas officij quem excusat.
6 Vasallus feudo priuatur qui contra dominum testificatur.
7 Querela falsi et inofficiosi testamenti testamentum principaliter impugnat.

Post legatum. Ibi factũ contendit antequam eligeret vel acciperet. Oldra. ibi. quod meruit quia non contra voluntatem sed contra solennitatẽ disputauit. sed si cõtra voluntatem disputaret tunc repellitur: vt sequitur. Iaco. nec obstat. ff. de except. rei iudi. l. si ex sextante. in principio. vt ibi no. Ibi nõ possit quia non fuit solenniter institutus. Dynus. In glossa puta quia destitit: ibi. Si dicat falsum vt ibi: et que sit ratio diuersitatis consueuit dici. C. eo. l. polla. et per Dyn. extra de regu. iuris. c. ex eo non debet quis fructum consequi. li. vj. quod videas pro declaratione huius principij.

Amittere. Ibi cõsecutus fuerit: scilicet legatũ. Dy. ibi. tantum meruit nõ autem tutor datus fuit. Dy. in testamento. scilicet a iudice: ibi. quod tutori qui se excusauit. Dy. In glossa prima. in fine. imo dic vt ibi. Dy. In glo. secunda. Ista glossa allegat pro concor. s. de confirma. tuto. l. fi. que vere est contra. sed dic vt ibi eodem modo est contra de liber. leg. l. tutor. quam allegat pro concor. sed solu. patet in fi. l.

Si pater. Ibi. si ad ipsos. scilicet patrem vel dominũ. Dy. ibi. in personas illorum vel serui vel filij vt quia rogatus est pater vel dominus filiũ emancipare vel seruum manumittere et eis legatum restituere. Iac.

Si seruum. Ibi. Legatum meruit et dominus illud testamentum de falso impugnauit. Dyn. ibi. Sed a fisco cui applicatur legatum istud tanquam ablatum ab indigno. argumen. ff. eo. l. si is cui. Oldra. ibi. nõ potest cogi. scilicet vendere. Dy.

Si filius. Sed quid si relictum erat ipsi filio an pater priuabitur eo dic vt. s. quod quisque iuris in alterũ statuerit. l. iij. §. si filius. Iacobus. et C. de bonis que liberis. l. cum non solum. §. j. Ray. Item iste. §. expresse reprobat glossam magnam que est in dicta. l. cum non solum. §. necessitate.
1 que dicit † qđ filius in accusationibus publicorum criminum eget consensũ patris. hic enim accusauit inuito patre vt dicit text⁹ dicto. §. necessitate. quidam tamen dicunt hunc. §. quo ad hoc esse correctũ. et ita no. in gl. ff. de adul. l. inf liberos. §. filius. vbi de hoc.
2 **Etati eius.** Versi. is vero qui testimonio. Nota mirabilem versic. † quod testis qui testificatur contra testamentum amittit legatum sibi relictum etiam si verum testificetur. et pro hoc. ff. eadẽ. l. §. an libertas. Et ad hoc concordat quod ille qui semel testificatur in causa criminali non potest postea in alia criminali contra eum testificari. iiij. questione. iij. ca. in criminali. in ciuili secus. de quo videas extra de accusationibus. c. cum. P. manconella. per Innocen. et in speculo de teste. versicu. Item in alia causa criminali. Et hoc verum si sponte testificatur: vt hic in glossa. secus si ex necessitate: quia tunc nõ perdit legatum. et pro hoc. ff. de tabulis exhibendis. l. locum. §. hoc interdictum. vbi de hoc dixi. Et in vsibus feudorum quibus modis feudum amittatur. Alias est rubrica que fuit prima causa amittendi feu. est bona gloss. ad totam istam materiam huius. l. et
3 ideo eam videas. et in summa eo. titu. et facit iste. §. † quod dictum testis sponte testificantis valeat: licet quidam dicãt cõtra de quo dicto. §. hoc interdictũ. no. etiam quod eo ipso quo quis accusat alium presumitur eius inimicus de quo dixi. C. de testi. autẽ. si vero dicatur. et pro hoc de accusat. c. meminimus. de restit. spol. c. item cum quis. et c. frequens. lib. vj. Ibi nec inermes contendere inimicis: id est accusatoribus. et de hoc ibi per cardi. in glos. forte male. in fin. solu. ibi facti contingentiam non ministerium iuris. Dyn. Vel dic secundum Iacob. de bel. quod in dubio presumitur iudex ap. bene iudicasse et est presumptio pro sua sententia qđ est notabile licet quandoque in penis referet vt in cõtrario dicitur Iaco. Item ex versic. quidã etiam collige argu. quod legatarius
4 potest esse iudex in causa testamenti. † Item facit quod iudex ex inquisitione procedens si crimẽ non probetur non teneat ad expensas. ad hoc. C. de delatori. l. omnes. et l. j. li. x. et ff. e. l. tutorẽ. de hoc dixi. C. de iudicijs properandum. §. siue autẽ alterutra. in fi.

Aduocatum. Ibi necessitas quia habet necesse cuilibet differentie sistere. vt. C. de delatori. l. oẽs. lib. x. Oldra. Sed nunquid idem in aduocato priuati dic quod nõ. vt. s. pxi. §. et ideo male allegatur iste. §. per multos quipsum allegãt: et audiui magnos aduocatos allegare dicentes quod aduocati priuatorum qui patrocinantur contra aliquos sint excusati. quia iste. §. non loquitur in aduocatis priuatorum: sed fisci qui ex necessitate officij excusatur. meli⁹ ergo possunt allegare. ff. de bonis libertorum. l. qui cum maior. §. si patroni filius. vbi dicitur quod aduocatus etiam priuati non accusat. Si tamen aduocat⁹ priuati cogeretur patrocinium prestare per iudicem quod fieri potest. vt. s. de postu. l. j. §. ait pretor. tunc pos
5 set etiã allegari. §. iste. et s. §. proxi. † Item not. quod necessitas officij quem excusat pro hoc. ff. e. l. in fraudem. §. fin. et l. tuto. ff. de public. et vec. l. vlti. §. si propter necessitatem. et ff. de bonis liber. l. qui cum maior. §. si libertus. et ibi in gloss. C. de calum. l. ij. iij. et v. lib. x. Alia de necessitate dixi. s. de adimen. leg. l. rem legatam.

Qui principale. Ille qui arguit et accessorium non econtra et facit. ff. eo. l. heredi. in gl. prima. in fi. sed ibi heredis hereditas ex voluntate impugnata nõ deferebatur: hic autem sic ex ea tanquam principali et confirmante. Oldr. vel ibi vtrũque principale et neutrum accessorium alterius hic secus. Dyñ. vel secundum Iacob. de bel. et in idem recidit hic vult recedere vel legatum vel quid aliud capere ex tabulis vel codicillis factis ab eo cuius voluntatẽ impugnabat: ibi vero ex alterius hereditate principali. Iacob.
6 **An libertas.** Iste. §. est argu. † contra vasallos ferentes testimonium contra dominos qui postea absoluuntur quod debeant feudis priuari. pro hoc. s. ea. l. §. errati. ver. is vero. Iacob. et hoc plene notatur quibus modis feudum amittatur alias est rubrica que fuit prima causa amittere beneficium. §. sed et qui delator. in glo. vlti. in fi. quia ibi interuenit simplex professio tantum non testificatio. Dy.

Ei qui tutor. Ibi de excusat. tutele. Dy. in gloss. vltima in fi. Quidam habent in glo. quod cuiuscũque vniuersitatis et male. sed debet dicere quod quisque iuris. et ff. de legatis prestandis. l. filium. §. si quis cõtra tabulas.

Qui mortis causa. Ibi a testatore nõ in testamento vel codicillis. sed stipulatione vel traditione alioqui testamenti vel codicillorũ naturam saperet et sic legatorum. et ideo priuari deberet. vt. s. in princi. huius. l. pro quo facit. ff. de bonorum possessione cõtra tabu. l. si sub conditione. §. j. et ita videtur sentire Iacob. de are. ff. de donatio. causa mortis. l. si alienam. §. marcell⁹. vbi de hoc dixi ibi in hac causa. Nota verbum in hac causa quasi in alijs equiparentur. Oldra. ibi heredi scripto accusanti testamentũ de falso. Oldra. ibi vt indignus propter delictum quia testamentũ falsum dixerit. Dy. ibi putauerunt si testamentum in quo scriptus erat de falso accusauit. Dyñ. oppo. de. l. sub conditione. §. j. et l. in seruituti. et solut. vt in gloss. et quare secus in contratabulas. et dic vt dicam in suppletione gloss. Item opp. institu. de donatio. §. j. et quere quare secus in donationibus quam in legatis. et dic vt in glossa. Oldra. in gloss. prima. ibi sed quare secus dic. vt not. dicta. l. etiam. s. de inofficioso testamento. Dyñ. vel clarius
7 † quia querela falsi et inofficiosi testamẽti principaliter testamentum impugnat a quo non dependet donatio causa mortis ac in bonorum possessione contra tabulas non principaliter disputatur de viribus testamenti: sed de bonis defuncti ex quibus processit illa donatio. vt. s. de inofficioso testamento. l. filio. §. contra tabulas. et not. s. de vulga. et pupilla. substitutio. l. ex duobus. §. fin. sed gloss. in dicta. l. etiam. non facit differentiam inter querelam falsi et inofficiosi. et contra tabulas. sed solum in hoc vtrũ donatio causa mortis sit confirmata in testamento: et tunc reuocetur quocunque modo vel iure testamentum per donatarium impugnetur. vt. l. in seruitutem. et. l. sub conditione. §. j. an non sit confirmata. et tunc non reuocetur vt hic. et secundum hoc patet ratio quia hic non dependet ex testamento ibi sic argumen. eius quod not. in fi. huius glos. Ray.

Omnes. Indigni ratione sui delicti. Dyñ. in gloss. vltima. in fi. quia ibi non ex dilatione rei sibi relicte habet aliquod premium: sed ex alia causa: id est ex dilatione facta fisco de mercibus illicitis.

1 Pena non debet excedere delictum.
2 Merces licite an sint cum illicitis publicande.

Rescriptum. Ibi non retinere in illis: in alijs secus. vt. ff. sequitur. Dyn⁹. Sed hodie contra quia aliquid subtrahendo totam falcid. perdit. vt in autent. de heredi. et falci. §. sancimus. coll. j. Ray. quod est not. licet aliqui tenent contrarium. C. ad leg. falci. auten. sed cum testator ibi reliqua. xxv. que habes debebat retinere si non subtraxisset ad hoc. ff. de falsis. l. si quis cum falso. in fi. ff. de donatio. l. quidam in fi. s. si quis omissa causa testamenti. l. et si non totam. et de legatis. j. l. etiam. et sepe alle

a ¶ Delictū. Adde sile i.l. fcimus.§.illo. de iure dlibe.

1 gatur iste finis† quod pena non debet excedere delictum,[a] C.de
a penis.l.sancimus.z facit ad questiones ducentis † merces illici-
2 tas cum licitis quod solum illicite publicentur:de quo dixi.C.de
nauti.fenore.l.cum proponas.z de publicanis.l.cotem.§.domi-
nus.z si vnus ex socijs habentibus turrim cōmunem delinquat
quod destrui debeat sola pars delinquētis.de quo dixi commu-
ni diui.l,si is cum quo.z de operis no.nū.l.j.circa princi.

1 ☞ Heres heredis qualiter sit heres testatoris.

1 QUi titij. †Not.ꝙ heres heredis non est he-
res testatoris quod intellige princi
paliter sed secundario sic.C.de heredi.institu.l.fi.que
determinatur per istū.§.indigno.ibi proñciato pro-
pter delictum suum scienter commissum.z hic tollit contrarium
in gl.vlt.in.fi.vel dic quando aufertur hereditas propter delictuz
heredis.vt dicta.l.si maritus,z argumē.s.de heredi.vel act.ven.
l.ij.§.vlt.z hec distinctio pbaꝛ dicta.l.heredem.j.eo.l.eum qui.§.
bonis.Dyñ.restituerentur ei sibi actiones,id est sine delicto fuis-
set.vt dicto.§.fiñ,

1 ☞ Legatum per inimicitias capitales reuocatur.
2 Inimicus presumitur qui alteri iniuriatur.
3 Inimicus presumitur qui aliquem se non diligere affirmat.

1 SI inimicitie. †Inimicitia capitalis in-
terueniens tacite reuocat
legatū.hoc dicit Dyñ.Et dic capitales siue.verbales
siue reales.vt not.s.de arbitris.l.licet.z vide.s.de adi-
mendis legatis.l.iij.§,fina.z.l,sequenti. z quod ibi nota. z dixi
quod etiaz not.in speculo,de arbitrio.§.excipitur.ver.item quod
inimicitie.z instituto de excu.tuto.l.inimicitie.ibi verosimile esse
cepit quod est in dubio presumendum.vt dicta.l.iij.§.vltimo.de
adimendis legatis.Dyñ.Et facit quod no.C.de fideicommissis
l.fideicōmissum.ibi male dixerit legatarius.Dyñ.ibi infaustas,
id est calumniosas:z sic in malam partem quandoqz sonat in bo
nam partem.vt.C.de metatis.l,hoc per suspectum.li.xij.Ibi ex
qua specie.§.sola.z vlti.seu hoc vltimo casu. Oldra.nam in alijs
2 duobus casibus remanet penes heredem.Old.†not.ergo quod
ille qui dicit infausta z iniuriosa verba presumitur inimicus.vt
hic qꝛ nō videtur dicere quod mēte;nō agitauit.vt.s.de supell.le.
l.labeo.z ad hoc.C.quod metus causa.l.si donationis.z facit ad
questionē quā notaui.e.tit.l.metū.z si aliquis dicat nō diligo ta-
3 lē presumitur †inimicus extra de accusa.c.inquisitionis.z ad hoc
facit quod no.extra de offi.delega.c.cum super abbatia,in gl.j.z
sic econuerso:si quis salutat aliquē presumitur ei⁹ amicus,z si nō
vult eū salutare presumitur inimic⁹.vt not.lxiij.di.c.cū adrianus.
Ex eo quod papa salutet excōmunicatū nō videtur eū absoluere
extra de sentētia excōicationis.c.vlti.in clementinis vbi de hoc.
IN fraudem. Ibi chirographuz.id est scri
pturam sup hoc manu sua fa
ctam:alias secus esset.vt,s.de leg.j.l.in tacitis.

1 ☞ Necessitas parendi excusat parentem.

SI quis ei. Qui capere possit scilicet tempore
testamenti.Dy.Ibi fraus eius sci-
licet rogati.Dynus.ibi.vt licet:id est.Dyñ.ibi:manere
debet.vt.j.e.l.fi.§.apud sceuolam.Ray.
Si pater. In fi.vnde velle nō videtur.vt.j.de regulis
1 iuris.l.velle nō videtur.†z no.quod necessi-
tas parendi eū excusat ad hoc.s.e.l.post legatum §.aduocatum
vbi de hoc dixi.z idem dicūt quidam in discipulo qui obediuit
magistro argum.eius quod no.in auꝛ.de tabel.§.nō autē.col.v.
HEres. Ibi non vtitur ad commoduz suum qꝛ
solutis legatis defalcatis falcidia illius
portionis in qua fidem tacitam accommodauit. z vt
indigno aufertur per fiscum vt.C.ad.l.falci.l.etiam.z
s.e.l.rescriptum.z vide quod ibi dixi:Ol.ibi de superfluo quod
plus institutione quam in tacite fideicommis.in fine,ad commo-
dum retinentis.Old.

1 ☞ Solennitatis vtilis z inutilis idem est effectus.

CUm quidam. Scripsisset heredes.
Casus iste non est ali-
bi in secundo testamento imperfecto z solenniter fa-
cto sed in primo etiā perfecto z solenniter facto ca-
paces in secundo non capaces.Ray.ibi non valet
quantum ad commodum institutorum.Dyn.ibi heredibus ta-
men.s.secundo loco scriptis vt indignis abstulit iam pridem zc.
z heredibus,scilicet primo testamento scriptis qui non habue-
runt supremam volūtatem zc.abstulit iam pridem zc.similis le-
ctura est.C.de epi.z clericis.l.placet.z.s.de adoptio.l.arrogator.
Iaco.vel dic planius heredibus tamen:scilicet scriptis in primo
testamento secundum Dy.ad quod facit litera que sequitur ibi
hereditatem fisco applicandam.z vide quod no.s.de testamētis
l.si is qui.ibi in eius persona heredis.Dy.ibi cuius nomen.s.he-
redis.Dy.ibi induxerat.i.cancellauerat vt.C.de sol.l.inductum
ibi ad prefectos erarij.i.de procur.fisci.Dy.ibi de pceptionibus
id est prelegatis predicto heredi datis.ibi z legatum.id est prele-
gatum.Dy.ibi non denegabitur imo integrum sibi prestabitur.
vt,j.e.l.eum qui.§.fi.z vide quod no.ad sille.l.si sequens.nec ob.
j.e.l.heredi.ij.responso vt no.d.l.eum qui.secundū Ray.in gloss.
quantū ad instituti commodū:vel dic quod fuerunt instituti qui
non possunt institui vel heretici.Iac.in glos.in primo testamēto
1 ibi de rei vxo.actio.in prin.†vbi videtur quod idē sit effectus vti
lis solennitatis z inutilis sed illud speciale fauore dotis vt.s.so.
matri.l.j.Ol.in eadem glo.in fi.vbi dicitur quod per secundā vē-
ditionem inualidam recedatur a prima sed non est verum quod
vtroqz casu erat valida habet in prima propter emptoris inopiā
non poterat pretium exigi.z in secunda pupillus erat naturali-
ter obligatus sed secus si secunda esset omnino inualida vt.e.ti.l.
vbi autem ar.ad hoc instituto quibus modis tollitur ob.§.pre-
terea.Ol.vel secundum Iac.de bel.quod hic testamentum secū-
dum valet mero iure ideo z primum rumpitur sic et distingui-
tur ibi vtrū secūda emptio sit aliqua an nulla vt hic z ibi notaꝛ.

1 ☞ Coitus quilibet extra matrimonium est illicitus.

CLaudius. Ibi damnat⁹ ad penam pecu-
niariam secūdum hec iura z ex
hac.l.forte tractus fuit ille titulus z eius mens colli-
gitur extra de eo qui ducit in matrimoniū quam pol
luit per adulterium.Nec ob.C.de concubinis.l.j.quia iam erat
in concubinatu priori hec autem non.z ideo aliud hic quam ibi.
z extra de eo qui duxit consanguineam vxoris sue.c.j.z fi.Iac.
facit.l.ista ad decisionem talis questionis: quidam habens libe-
ros de quadam muliere quam postea in vxorē duxit:demū libe-
ris ex ea susceptis liberos in testamento scripsit heredes z istam
vxorem dominam z massariam reliquit vt est moris z alia etiaz
ei legauit.mota deinde discordia inter istos filios z ipsam mulie
rem oppositum fuit sibi quod legata non valebant z sic pronun
tiatum per.l.istam Oldra.Quod intelligas vbi non potuisset es
se concubina alias matrimonium cum ea contractum teneret in
autenti.quibus modis naturales efficiā.legi.in princ.z.§.j.z de
incestu.nupti.§.dubitant.concubinatus enim iuri nostro nomen
assumpsit.s.de concubinis.l.in concubinatu.z ideo cōcubine de
iure ciuili possent relinqui.C.de naturali.liberis.l.licet.nō ob.hec
lex quia hic cōmisit adulterium.sed de iure canonico op.Old.in-
1 distincte credo veram esse†quod omnis coitus est illicitus pre-
ter matrimonium.vel dixi dicta.l.in concubinatu. ibi ad mulierē
cognitam per adulterum idem in stupro.vt.j.l.proxi Ray.in gl.
j.in fi.idem no.j.de re militari.l.qui cum vno.§.adulterij.z.s . de
his qui not.infamia.l.ij.§.miles.vel dic quod etiam hodie im-
ponitur pena mortis aut naturalis aut ciuilis secūdum ꝯditio-
nem persone vt.j.de questionibus.l.si quis viduam Oldra.z ibi
no.sed prime gl.veriores sunt.et sic hodie ista.l.nō pcederet in
ij.ibi.j.e.l.fi.item fallit in duobus casibus notatis.C.e.l.z in alio
quam habes.C.de epi.z cleri.auten.si captiui.
MUlierem. Ibi obierit z sic valebat milita
ri iure vt.s.d testamēto milita.l.
quod cōstitutū.Ol.in fi.ibi respōdi in.l.precedēti.Ol.
secus esset in pagano ar.C.de dona.iter virū z vxorē
l.ij.z quod ibi no.z.j.de dona.l.affectionis z gl.hic est corrupta
dz enim dicere de testamēto militari.l.quod cōsti.z.e.tit.l.miles.
HEredi. Ibi neque obtinuit ita succubuit ha-
betur.j.e.l.tutorē ibi a coherede puta
quia sic sibi aliquid legatum.Dy.ibi itaqz.s.quia de-
bet eo solo priuari quod capit ex codi.nō eo quod ca-
pit ex testamento.Dy.ibi inter heredes institutos in testamento
precedēti.Dy.ibi tenebit.s.heredē q codicillos d falso accusauit
et succubuit.Dy.alia vero que a coherede percepit iure prelega
ti auferuntur indigno z applicantur fisco z imputabitur sibi in
falcidia z hic sequitur.nec ob.j.eo.l.eum qui.vt ibi nota.secūduz
Rayn.ibi falcidiam detrahendam de portione coheredis ibi re-
cusaret quia ille partes cōpensate ipsius culpa debēt sibi in fal-
cidiā imputari ibi in amissis portiōibus z fisco applicatis.Dy.

1 ☞ Liberta nolens esse concubina patroni nō perdit legatum.
Cum ta-

Cum tabulis secundis. Id est substitutione pupillari. Dynus. postulassent quo iure dic vt. C. de falsis. l. j. vbi de hoc ibi secundum se dictã. si autem pro se fuisset dicta sententia tunc hereditatem parui haberent ab intestato non ex substitutione impuberis quia esset cassata cassato testamento paterno. Ray.

1 Quoniam stuprum. Sensus est † quod licet liberta nolit esse concubina patroni cum constat, per talem concubinatum stuprũ non committi non ideo tamen relictum sibi a patrono perdet qd eius non vult esse concubina ꝛ subaudi liberte que se ꝛc. ꝛ postea reuertere. s. quoniam stuprum. ꝛ erit ratio remotiua vt dicas nõ denegabitur ea ratione allegata quoniam stuprum in ea contra hi non placuit subaudi dato quod pateretur se esse concubinam patroni aliam concubinam habentis licet gloss. aliter intelligat. ꝛ dic in ea. id est cum ea in eius. scilicet patroni. Oldra.

Cum heredis. Induxisset. id est cãcellasset vt. C. de solu. l. inductum. ibi eam rem: id est cancellationem vel incisionẽ institutionis heredis. Dyn. ibi qui retinuerant. i. circa quos nõ apparet testatoris volũtatẽ mutatam. Old. in gloss. vltima in fi. ꝛ. j. eodem. eũ qui. §. bonis. Dy.

1 ☞ Ignorantia iuris quasi naturalis excusat.

Heredem. Ibi fructus omnes. scilicet perceptos ꝛ qui pcipi potuerũt. Dy. in gloss. secunda in fi. sed so. vt ibi no. vel dic secũdum
1 Jacob. de bel. † quod ignorantia iuris quasi naturalis non excusat vt hic. sed ciuilis sic vt ibi: est enim error iuris quasi naturalis hoc ignorare quod hic dicitur cũ a defuncto heres habeat successionem vt. j. e. l. portiones vel dic hic in vero herede. ibi in putatiuo. vel dic hic offendat in hoc defunctum quod est maius ibi legitimum quod est minus. prima so. Jacobi magis placet ad quod facit. C. de in ius vocãdo. l. venia. cum ibi notatis in gloss. vlti. in fiñ. de hoc dic vt ibi notatur ꝛ dixi. ꝛ. s. si ex noxali causa agatur. l. ij. in fi. ꝛ vide vnum ad quod gloss. allegat hanc. l. in auf. de here. ꝛ falci. §. ꝛ quid in gloss. Not. verbum relicti in fi. ꝛ facit extra de testamentis. c. si heredes. ꝛ in auf. de ecclesiasticis titulis. §. si autem. qui pro hoc facere videtur.

Cum qui tacitum. Ibi ante. scilicet motam controuersiam ibi restituenda respondi subaudi ꝛ male vt. j. patebit. ibi erit quasi dicat non vsuras ibi erit distinctio: id est non distinguendo vendiderit: an in vsus suos conuerterit. Item non distinguendo ante controuersiaꝫ motam vel post secundum Dy. in. §. bonis. gloss. allegat pro concor. s. eod. l. indignum que facit tantum ad illud quod de morte non offensa dicitur ad alia. melius facit. s. l. qui titij. §. indigno. quam credo glo. allegare noluisse.

a Pro parte. a Ibi in hereditate. scilicet tantum nõ in legato ꝛ sic in eo non intelligitur fraudem commisisse in fi. que fuit in totum habeat iure legati. Jaco. ꝛ facit ad hoc. j. de separatio. l. debitor. Dyñ. ꝛ notabilis est casus huius. l. ibi nec enim no. textum.

Si qui mortem. Uxoris non defendit id est non vendicat accusando occisores. Dy. in fi. quam forte ipse maritus lucrari debeat ex pacto. Ray.

Portiones. Ibi eorum: scilicet patronorũ ibi nõ defenderunt: id est non vindicauerunt. Dy. ꝛ concor. s. ad fille. l. si sequẽs gradus. in fi. ibi loco heredis sunt. nec ob. C. ad. l. iulia. de vi. l. ij. coniuncto eo quod not. j. ad trebell. recusare in princ. quia fiscus licet sit loco heredis habet tamen propter delictum alterius quare ꝛc. argu. dicte. l. si: sequens gradus. s. ad fil. ad id ꝙ hic dicit in lr̃a suspecto facit. s. ad fille. l. ij. ꝛ. l. j. §. fi. ꝛ. l. si qs i gra ui. §. j. item cõmuniter glo. vlti. huius. l. est corrupta communiter enim habetur sic econtra. e. l. j. ꝛ debet dicere. ꝛ sic est cõtra. s. e. l. j.

Tutorem. Ibi pugilli suo nomie: id est pro pupilli vtilitate suo namẽ nomie Dyñ. vt. C. qui accusare nõ possunt. l. ij. in fi. ibi ꝛ quasi patronus non exponas: id est aduocatus qa tũc secus. vt. s. eo. l. post legatum. §. etati. sed quasi sic ad similitudineꝫ cause ibi nisi a principe iudicante. nã ꝛ alius iudex iudicans potest ei restituere cum ꝛ ille princeps dicatur. vt. s. de excusat. tutorum. l. spadonem. §. si ciuitatis princeps. Jacob. ꝛ conseruata fuerunt de gratia speciali. vt not. s. l. prelega. §. etati.

1 ☞ Testamentum non valet in quo quis alium heredem sibi instituit ꝛ spurio centum dedit.

Si quilibet. Lex ista est argumen. † quod si quis aliũ sibi heredem instituit si det suo filio spurio centũ quod istud nõ valeat vt. s. eodem. l. in fraudem. in princi. sed videtur contra. s. de vulga. ꝛ pupi. substitutio. l. si is qui. sed primum verius vt. j. de donatio. causa mortis. l. quod conditionis vsufruc. argu. contra. j. titu. proxi. l. meuius. sed solue quod ibi non fit accipientis vt ibi patet ꝛ sic fiscus aufert illud quod erat solutuꝫ tali spurio: vel forte illis de quibus loquitur. C. de naturali. liberis. l. ij. in glo. vlt. in fi. sed ibi loquitur in re propria honorati in qua nullã causam a testatore habet hic in quarta falci. que de bonis honorantis proficiscitur ꝛ in qua ab eo causa habetur ꝛ sic quasi lucrum habetur. argu. ad hanc solu. C. de codicillis. l. fina. Ray. vel secundum Oldra. ꝛ in idem recidit ibi portionem suam erat habiturus patronus etiam a liberto preteritus ꝛ ideo proprie de suo dicitur donare falci. vero quis non habet nisi institutus. Ol. vel ibi loquitur in eo qui non potest grauari. vt ibi not.

1 ☞ Hereticus an censeatur qui iocando dicit deum de nobis nõ esse solicitum.

1 Si testamentum. † Quidam accusatus fuerat de heresi eo qd existens cum socijs suis dixit causa solatij. solatiemus et gaudeamus quia nihil habet deus de nobis facere. cum dubitaretur inter sapientes an iste esset hereticus iudicandus, quidam doctor allegando dixit istum non fore hereticum presumendum quia iocose magis quam ex animo presumendũ erat hoc dixisse, inquisitor statim cepit contra istum doctorem procedere dicens eum fautorem heretici. ego tunc allegaui. l. istam quod non erat fautor quod de iure disputando dixit non causa fidei improbande: non enim dicebat quod si ex animo illa verba per illum prolata fuissent quod non esset hereticus sed dicebat non esse presumendum quod ex animo dixisset. Oldra. pro hoc facit quod no. institu. de act. §. item mista. Oldra.

1 ☞ Fideicommissum in id tempus censetur collatum quo testator fieri iussit.
2 Casus superueniens quando delinquentem a dolo excuset.

Si gener. Ibi non admittit. i. non repellit secundum primam expositionem glo. Secundum aliã dic non admittit. i. non inducit. Old. in gl.
1 prima in fi. sed in. l. quamuis. † per emancipationem quam testator fieri iussit tacite videtur fideicommissum in id tẽpus collatũ: vel in. l. quãuis. fuit pater expresse grauatus restituere filio ꝫ hic de filia nulla mentio facta fuit. Oldra. in. l. pure debet allegare. l. vbi pure. sed dic quod ibi fuerunt expressa verba fideicommissuꝫ inducentia tacite vel expresse hic non. Dyn. vel quod in idem recidit ibi constat de aliquo rogato hic de nullo. Ja. de bel. a

Apud sceuolam. In gl. vl. ibi sed aliud mors quo casu remanet apd heredem. vt hic ꝛ aliud de non capace fieri capacem quo casu debetur legatario fctõ capaci. vt ibi ꝛ dic vt ibi plene not. Ray. ꝛ Dy.
2 Item allegatur iste. §. † quod casus superueniens ante obligationem cum effectu contractam a dolo delinquẽtem excusat. de hoc dixi. s. de impensis dotalibus. l. in totum.

a ☞ Pro parte. Adde qd iste tex. est singularis secũduꝫ bal. in. l. cũ virum. C. de fideicõ.

1 ☞ Conditio quid sit.
2 Testator apponens conditionem ex facto legatarij depẽdẽtem minus videtur grauare legatarium.
3 Conditio an possit in spiritualibus apponi.
4 Mater non priuatur relicto sub conditione si cum liberis moraretur ꝛ morari non possit.
5 Conditiones due disiunctiue quando pro vna sint reputande.
6 Conditio casualis impleri potest viuente testatore.
7 Testator simpliciter loquens de foro intelligitur de foro domicilij.
8 Solutio mera facti seruo fienda non transit ad dominum.
9 Legari non potest alicui in meram libertatem alterius.
10 Conditio in tempus liberorum apposita intelligi debet de liberis eiusdem matrimonij.
11 Operas suas in perpetuum nemo locare potest.
12 Rationes reddere tenetur qui ad restituendum obligatur.
13 Conditio in institutione adiecta in legatis censetur repetita.
14 Legata moram habentia non semper sunt conditionalia.
15 Legatum sub eadem conditione transfertur in alium.
16 Uoluntas testatoris in conditionibus prefertur verbis.

17 Conditio que tacite inest si expressa fuerit legatum non vitiabit.
18 Conditio que duobus adijcitur non intercidit si vnus moriatur.

¶ De conditionibus ⁊ demonstrationibus ⁊ causis ⁊ modis eorũ qui in testamẽto scribũtur. Rubrica.

Ista rubri. signat totum titulum.

Super rubrica. Uide q̃ notaui ꝟ. de tutelis. l. i-
uito. §. sub cõditione ⁊ quod bene dixi. C. de cõ-
ditionibus insertis. sup rubrica: ⁊ in alphabeto
dictione cõditio in quo differat ista materia ab
illa. ꝟ. de conditio. instit. dic vt ibi nota. super ru
brica q2 illa in institutionibus ista in legatis contra quod est. ꝟ. c.
l. multa. §. si seruos. vbi in institutione loquitur sed dic quod glo.
retulit se ad generaliter quia communiter hic in legatis ibi in in-
stitutionibus ⁊ aduerte quod quidaꝫ doctores reprobant defini
tionem quam hic ponit glo. de conditione ex eo quod dicit lega-
ti suspensio. ⁊ sic videtur excludere sententias ⁊ contractus quibꝰ
etiã potest apponi cõditio de sententijs apparet. ꝟ. quando app.
sit. l. j. §. biduum. de contractibus apparet. ꝟ. de contrahen. emp.
l. hec venditio. Itẽ reprehendunt in eo quod dicit suspensio quia
secundũ hoc quando euenit conditio euenit ⁊ suspensio si idẽ est
conditio ⁊ suspẽsio. item in eo quod dicit deficit seu confirmatio
pendet quia hec est diffinitio legati conditionalis non conditio-
1 nis: quare ipsi sic diffiniunt † conditio est conditionalis quidam
euentus futurus in quẽ dispositio suspenditur. per hoc quod di-
cit euẽtus patet q̃ quandoqꝫ conditio impleri potest de facto tã-
tum licet nõ impleatur de iure. vt. ꝟ. eo. l. multum. ⁊ ex eo quod di
cit futurꝰ excludit conditionẽ de presenti que non dicitur proprie
conditio. ꝟ. si certum petatur. l. cum ad presens. in eo quod dicit
in quem excludit diẽ incertũ qui non dicitur proprie conditio. vt
no. ꝟ. e. l. j. Circa demonstrationẽ vide. ꝟ. e. l. demõstratio ⁊ demõ.
et eam. ꝟ. subijciam. ⁊ vide etiam de his que sub modo: ⁊ vide etiã
quod dixi. C. de conditio. inser. super rubrica. In glo. rubrice. ista
gl. fuit tractata ab Azo. in summa de instit. ⁊ substitu. ⁊ vide q̃d
dicam. ꝟ. e. l. filie. §. j. ibi a legatario largius dixisset ab honorato.
Ol. ibi. ab initio non capitur ⁊ est ratio diuersitatis quia in con-
ditione implementum debet dispositionem precedere cum in eiꝰ
defectum contraria dispositio tacite colligatur in modo secus vt
patet ex descriptione conditionis ⁊ modi. ⁊ facit. ꝟ. eodem. l. de-
monstratio. §. j. ⁊ quod ibi not. Ray. ibi. de conditionibus inser.
l. si. ⁊ de institu. ⁊ substitu. l. j. vbi de hoc plene nota. ⁊ dixi. ⁊ vide
Azoñ. in summa ⁊. ꝟ. e. l. iulianus noster. ibi. de legatis. j. turpia.
secus in mista. vt. ꝟ. ea. glo. subijcitur. Et ratio diuersitatis patet:
2 † quia vbi testator apposuit conditionem que dependet solum ex
facto legatarij minus videtur voluisse grauare legatarium q̃ in
mista que ex eius ⁊ alterius facto dependet: ⁊ ita secundum cõie-
cturam mentis eius debet procedi. arg. ꝟ. eo. l. in cõditionibus. in
prin. ⁊. l. pater. §. conditionum. verba Ray. ibi de caducis toll.
§. sin autem. ⁊ not. ꝟ. e. l. quibus diebus. in princ. Dyñ. ibi. si vero
casualis vel mista. i. que dependet ex facto legatarij ⁊ casu. Dy.
Ratio diuersitatis est q2 testator apponendo conditionem po-
testatiuam. id est que pendet ex facto legatarij tantuꝫ videtur eã
considerasse secundum propriam naturam. id est secundum po-
tentiam ⁊ facultatem non secundum accidens extrinsecum. i. se-
cunduꝫ casum. Mistam vero. i. que partim depẽdet ex facto lega
tarij ⁊ partim ex facto alterius seu casualem apponendo secũdũ
suam propriam naturã. i. secundũ casum considerasse videtur. vt
ꝟ. de here. insti. l. suus quoqꝫ. §. puto. ibi. in mista vero que consi-
stit in facto legatarij ⁊ alterius. Dy. ibi. l. legatum. ⁊ de institu. ⁊
substitu. l. j. ⁊. ꝟ. e. l. in testamento ita tacite. Dyñ. Et est ratio di-
uersitatis quia dispositio penderet ex alieno arbitrio ⁊ sic posset
conditio impediri per factuꝫ alterius ex cuius facto penderet q̃d
esse non debet. vt. ꝟ. de here. insti. l. illa institutio. que ratio cessat
ꝟ. e. l. in testamento. Ray. ibi: quãuis falsa demõstratio quod est
verum si heres erat obligatus ad dandum. secus si ad cedẽdum
iura vel liberandum. vt. ꝟ. de liberatio. leg. l. legatum. ⁊ de lega-
tis. j. l. si sic. §. j. ⁊ quod ibi no. Ray. Et de hoc dic vt. ꝟ. e. l. demon
stratio. in prin; ⁊. §. q̃ autem iuris. ⁊. l. cum tale. §. falsam. Dyñ.
In glos. in fi. Ratio diuersitatis patet: quia in conditione est da
re suspensionem obligationis in alijs non: imo est dispositio sta-
tim perfecta. arg. ꝟ. e. l. cum tale. §. falsam causam. Ray. ⁊ quibus
fiat causa ⁊ modus: dic vt no. dicta. l. j. ⁊. ij. C. de his que sub mo-
do. ⁊ facit. ꝟ. eo. l. titio. §. j. ⁊ quod ibi no. Et de materia istius glo.
vide per Dynum ⁊ alios. extra de regulis iur. c. imputari. ⁊. c. cũ
stat per eum. c. decet concessum. lib. vi. Et in alphabeto dictione
conditio ⁊ per Cardi. quot modis sumatur causa. extra de iure-
3 iur. c. fiñ. lib. vj. Et plene in alphabeto dictione causa. † Utrum
in spiritualibus possit apponi conditio. vide extra de conditio-
nibus appositis per totum ⁊ per Goffred. ⁊ Hostien. in summa
eiusdem tituli. ⁊ per speculatorem eo. titu. ⁊. c. di. ca. in ea. vbi etiã
habes q̃ si non semper facit conditionem purum iudicatur lega
tum quod non est suspensum die certa vel incerta conditione ta-
cita vel expressa. ꝟ. e. l. j. ⁊ nihil certiꝰ morte ⁊ incertius hora mor-
tis que conditio impleri possit viuente testatore. ⁊ que non. ꝟ. e. l.
ij. plene conditio impossibilis de iure vel de natura vitiatur ⁊ nõ
vitiat. ꝟ. eo. l. obtinuit. ⁊. ꝟ. e. l. multa. §. j. Qui sentit onus legato-
rum sentit ⁊ commodum perceptionum. ꝟ. eo. l. his. Dictio tunc
extremum momentum temporis denotat. eadem. l. §. j. ⁊ ibi de si-
gnificato dictionis tunc. Conditiones que in facto consistunt pu
pillus potest implere. ꝟ. eo. l. conditionibus. Et an implendo con-
ditionem quis statim heres efficiatur. Utrũ mulcta vel pena lo-
cum habeat in testamentis. ꝟ. eo. l. mulcta. Et an confinatus per
iudicem vsqꝫ quo eũ reuocaret eo mortuo possit reuocari per iu-
dicem successorem. ¶ De cautione mutiana ⁊ eius effectu. ꝟ. eo-
dem mutiane. Et de conditionibus que implentur vltimo vite
spiritu. Et an per acceptilationem pene impleatur cõditio de nõ
4 petendo. Et quod aliter exponitur conditio affirmatiua. † ma-
ter non priuatur relicto sub conditione si cum liberis moraretur
dato quod ex iusta causa aliquo tempore non moraretur legatũ
annuum donec curaret negotia filiorum ⁊ expulsus sit de ciuita-
te: ita quod curare non potest quod non perdat legatuꝫ vxori re
lictum legatum si liberos habuerit de futuris intelligitur. ꝟ. eo. l.
solemus. An sufficiat cõditionem impleri viuente testatore ⁊ an
valeat si impleatur de facto licet non de iure. ꝟ. eo. l. hec conditio.
Et facit quod eligens officialem cuius electio de iure non tenuit:
iterum possit eligere si ea que fieri testator iniunxit iã facta erant
eo ignorante sufficit secus si eo sciente. eadem. l. §. j. ⁊. l. si iam. ⁊
conditiones promiscue. id est de facili iterabiles implere viuo te-
statore iterum debent impleri. falsa causa non vitiat legatũ. ꝟ. eo.
l. si ita legatum. an debitum pupillo possit ei solui. ꝟ. eodem. l. si
fundus debens ponere statuas in municipio excusatus est si lo-
cus a municipibus non assignetur. ꝟ. e. l. titius. alias si titius. ⁊ fa
cit pro debẽtibus assignare bladuꝫ ad camerã communis quod
excusati sint si non possunt: quia plene est: solus consensus facit
nuptias siue concubitu vel transductione. ꝟ. eo. l. cum fuerit. ⁊ an
trãsductio sit necessaria. vbi verba sunt certa eis statur alias ad
interpretationem recurritur. ꝟ. e. l. in his. Quid sit demonstratio:
quid causa: quid conditio: quid modus ⁊ an falsa causa vel de-
monstratio ⁊ an vitiet reformationes consiliorum puta si dica-
tur quod titio satisfiet de pecunia que est in camera cõmunis nul
la pecunia tunc sit in camera cõmunis illis prestatur cautio mu-
tiana ad quod debet peruenire hereditas vel legatum pendente
conditione. ꝟ. eo. l. is cui. voluntas testatoris regit conditiones. §.
eo. l. in cõditionibus. si heres damnatus est dare si heres erit nõ
est conditionale: sed demonstratio. nisi aliud appareat de volũ-
tate testatoris. ea. l. §. hec scriptura. patronus succedens per con-
tra effectum heres est. eadem. l. §. fiñ. conditio iureiurandi ⁊ alie
turpes remittuntur. eo. titu. l. non dubitamus. conditiones facti
impediunt aditionem hereditatis non autem conditiones iuris
ꝟ. eod. l. multum interest. conditio viduitatis mulieri remittitur ⁊
ademptio sibi facta in casum nuptiarum nullius est momenti. ꝟ.
eo. l. quoties. conditio adiecta legato nõ potest inter heredes pro
parte diuidi. ꝟ. eo. l. qui duobus. ⁊ portio deficiens accrescit cum
emolumento. sed cum onere non. ⁊ si doctor eligatur ad lecturaꝫ
libri ordinarij qui consueuerunt legi per duos debet habere sa-
larium quod habebant duo: et econuerso si eligantur loco vni-
us. ⁊ si heres infra annum non soluat omnia legata: sed partem
tantum an priuetur tota hereditate: si ille in cuiꝰ persona est im-
plenda conditio impediat impleri pro impleta habetur. ꝟ. e. l. iu-
re ciuili. Si maritus legat vxori si liberos habuerit intelligitur
5 ex eo non ex alio. ꝟ. eo. l. cum vir. † due conditiones disiunctiue ad-
iecte respectu finalis implementi reputantur pro vna: ⁊ licet con-
ditio iuramenti remittatur a iure non tamẽ remittitur quod erat
faciendum sub debito iuramenti. ꝟ. eo. l. hec scriptura. vno ergo
remisso non remittitur aliud. ⁊ facit si dedi tibi. x. vt capuam eas
⁊ hominem occidas an possim totum vel partẽ repetere. ius ac-
crescendi transmittitur in heredem coniunctum. eadem. l. §. j. Si
testator iussit fieri monumentum ad exemplum monumenti titij
quod est in ecclesia predicatorũ licet ibi nullum sit tamen fieri de-
bet arbitrio iudicis. ꝟ. eo. l. in testamento. quando conditio remit-
titur a iure si casus contingit in personam alterius legatum de-
betur. ꝟ. eo. l. filie. si testator legauit duos seruos qui sui erunt tẽ-
pore mortis: si vnum vendidit ⁊ alium comparauit cui simile no
men imposuit debetur legatario. ea. l. j. ⁊ quando extinguatur le-
gatum per alienat. ⁊ pulchra distinctio quando legatur sub con-
ditione ea non existente quando debeatur legatuꝫ ⁊ quando nõ
⁊ quãdo relinquitur cum causa aut est finalis aut impulsiua. cõ-
ditio consistens in facto legatarij statim debet impleri cum po-
test. ꝟ. e. l. hec conditio. ⁊ ibi plene quando quelibet conditio im-
pleri de

pleri debeat z an circa implementum conditionis possit mora purgari. z an quis possit cogi ad conditionem implendam si legatarij sunt coniuncti re tantum z verbis disiuncti. portio deficiens accrescit sine onere. ſ. e. l. si separatim. si cõditio potestatiua dependet ex facto legatarij z alterius casu fortuito impedit implere deficit legatum, secus si per eũ in cuius persona implenda erat. ſ. eo. l. in testamento. redditio rationũ debet fieri bona fide non dolose. ſ. eo. l. q̃uis falsa demonstratio non vitiat legatum. ſ. eo. l. falsa. pluralis locutio resoluitur in duas singularitates. ea. l. §. fi. z si maritus z vxor pactum fecerũt q̃ bona post mortem eorum deuenirent ad monasterium an vno eorũ mortuo bona perueniãt ad monasterium quid sit nominatim legare. ſ. eo. l. nominatim. differentia inter conditionem z demõstrationem. ea. l. §. fi. in libertatibus leuissima conditio attenditur:
6 z que citius ad libertatem perducit. ſ. eo. l. leuissima. † Conditio casualis potest impleri viuente testatore. ſ. eo. l. publius. z in officio publico tria requiruntur electio acceptatio z ingressus officij: z consules intrabant officiũ in calen. Ianuarij. Si legato adest dies z cõditio impleta conditione dies expectatur. ea. l. §. titia. si onus fideicommisso adiectum sit inutile nihilominꝰ legatum remanet penes legatarium. ſ. eo. l. si quis eum. ex scriptura prima disponente non ex secunda declarante agitur. ſ. e. l. si ita scripsero. generaliter in personis omnium heredum sit scripta cõditio ad omnes gradus refertur secus si ad personas
7 vnius gradus tantum. ſ. eodem. l. que conditio. † Testator simpliciter loquens de foro intelligitur de foro domicilij. ea. l. §. cũ ita. z facit si legatur fratribus minoribus non specificatis quibus intelligatur in loco domicilij. impeditus per tertium aliquibus diebus implere conditionẽ potestatiuam que impleri debebat intra certos dies excusatur nullis diebus duz tamen curet coram iudice tolli impedimentum. ſ. eo. l. quibus diebus. appellatione impensarum non continetur pretium rei. eadem. l. §. l. z facit si pater legauit filio impẽsas factas in studio an videatur legasse libros. in quacũq; parte testamenti opponatur conditio reddit legatum conditionale. eadem. l. §. quidam titio. et que est ratio diuersitatis. in vltima voluntate z contractus appellatione debiti cum loquitur de domino z seruo intelligitur de debito naturali. eadem. l. §. dominꝰ. z sic quando verba non possunt accipi proprie accipiuntur improprie cum de certa specie apparet. falsa demonstratio legatum non vitiat. eadem. l. §. qui dotalez. legatũ sub modo debetur prestita cautione de modo implendo. eadẽ. l. §. fi. z monosyllaba ad. habet modificare dispositionem cui adiungitur. Et facit si relinquatur alicui ad passagium vltramarinum an statim recipere debeat legatũ cõditionale. ſ. eo. l. legata. legatum seruo vel filio contemplatione patris vel domini videtur relictum. ſ. eodem. l. filio. si commodum diminuitur z onus nisi per falcidiam fiat diminutio. ſ. eo.
8 l. plautius. de hoc ibi satis dixi. † mera facti solutio seruo fiẽda non transit ad dominum nec econtra. ſ. eodem. l. qui heredi. hereditatis restitutio sol. heredi causa conditionis implẽde reuocatur, secus si euincatur. eadem. l. cum hereditas. si pars rei legate sit vsucapta parendum est conditioni solum pro parte nõ vsucapta. eadem. l. §. si pars. legatarius potest percipere legatũ suam partem deducendo eius quod dandum erat causa conditionis implende, secus est in heredi. eadem. l. plautius. z appel. heredum continetur etiam iussus dare pecuniã heredibus. Et facit ad questionem aduocati qui promisit soluere pretium rei que erit in prima causa quam obtineret quod si obtinuit in dicta causa cum venditore quod teneatur soluere. Item si consuetudo est in ecclesia q̃ canonicus nouꝰ debeat dare. xx. pro vno prandio alijs canonicis quod possit deducere partem suam. et non esse in prandio. z idem in socijs qui ludunt aliquid ꝑ prandio vel cena qui tenetur dare implet conditionem si liberatur ꝑ acceptilationẽ. ſ. eo. l. iulius. dies parendi conditioni incipiunt currere heredi ab adita hereditate. ſ. eodem. l. si in diẽ. si expressa cõditio nihil operatur in expresso nec in eo quod tacite inest eadem. l. §. seruo. z quando expressa vitient. z quando non: z de significato dictionis sepenumero cui relinquitur cum ad. xvj. annum peruenerit intelligitur de. xvj. pefecto. z sic ad. ponitur inclusiue. ſ. eodem. l. non putabam. z ibi quando ad. ponitur inclusiue vel exclusiue. z de prepositione iam habetur. l. seq. si in annos rationes reddere non solum est reliqua soluere sed instrumenta z rationes exhibere. ſ. eodem. l. si cui libertas. in libertatibus leuissima in alijs nouissima conditio attenditur. ſ. eo. l. sub diuersis. z an iussus dare heredi possit dare heredi heredis. et
9 an heres legatarij possit conditionez implere. † in meram voluntatem alterius. non potest alicui legari sed in eius factum sic. ſ. eodem. l. nonnunq̃. z quedam possunt fieri tacite non expresse z sic expressa nocent z an tacita pupillaris excludat matrez. sicut possunt adimi legata sic z conditiones. ſ. eodem. l. sicut seruum.

ista verba quibus dies adiectus non est referũtur ad legata pura nõ ad cõditionalia. ſ. eo. l. si quis legata. si duobus eadez res legetur coniunctim si. x. dederint vnus potest suam partẽ implere z habere partem legati, z aliam partem iure accrescendi. eadem. l. §. duobus. si conditio non potest impleri de iure satis est quod impleatur de facto. ſ. eodez. l. meuius. conditio vni adiecta non diuiditur, si pluribus sic. ſ. eodez. l. cui fundus. z quãdo legatum transeat ad heredem: z si mon. promisit molere alicui z familie sue z familia crescat an teneatur omnibus molere. vel si concessum est alicui talliare ligna in nemore pro se z familia crescat an possint omnes talliare. heres impedire potest seruum ne operas prestet quas prestando liber esse iussus erat. ſ. eodem. l. quesitum. z fallacia z astutia dicitur sapiẽtia. per ciuitatis amissionem legatum non perijt. ſ. eodem. l. intercidit. z an mors ciuilis equiparetur naturali in facto affirmatiuo z negatiuo, tribus modis conficiuntur conditiones. ſ. eodẽ. l. in facto. sicut portio deficiens accrescit cum onere apposito in vi condi-
10 tionis. ita in vi modi. eadem. l. ij. fiscus. † conditio apposita in tempus liberorum de liberis eiusdem matrimonij intelligitur nisi specialiter contrarium sit expressum. ſ. eodem. l. si vir. nõ videtur quis capere quod restituere cogitur. ſ. eodem. l. si hoc. §. j. conditio inducens viduitatem perpetuaz a iure remittitur, sed si temporalem non. eadem. l. §. cũ vir. z attendi debet quod principaliter attenditur non quod ex consequẽtia pertinet si conditio nubendi vel non nubẽdi potest honeste impleri debet impleri al's deficit legatum z vnius inclusio est alterius exclusio. ſ. eo dẽ. l. cum ita legatum. z ea possumus que cum honestate possumus z pulchra ad commendationez veritatis z de eius significato interdicere mulieri quod nõ nubat in sua ciuitate si nõ potest alibi facile nubere nõ est licitum. ſ. eodem. l. hoc modo. z fauor sobolis procreande est interpretatione iuuandus. z hic est lex contra fraudes z contra illos qui dant suspectos omnes iudices ciuitatis: z an quando factum est in fraudem sit nullũ mero iure vel annullandum. si heres moritur pendente conditione legati nihilominus debetur legatum. ſ. eodez. l. legatum sub conditione. liberalitas in vno actu non extendit se ad alium. ſ. eodem. l. heres. si fiat contra cautionem mutandam mutianam committitur stipulatio z fit restitutio quanti ea res est cum fructibus. z facit si duo doctores vel rectores successiue eligãtur. z vnus acceptauit z decessit an admittatur secundus. legatũ mulieri si nupserit que nupta erat testatore sciente de secundis nuptijs intelligitur. ſ. eodem. l. si ita legatum. legatum alicui si voluerit non debetur nisi declaret se velle. ſ. eodem. l. si ita expressum. z facit si mulieri relicta sunt alimenta si voluerit morari cũ filijs z si voluerit habeat fundũ quod fundus non debeat nisi declarauerit se velle. conditio emancipationis adiecta in heredis institutione videtur in legatis repetita. ſ. eo. l. duos modos. z legatarij commoduz pertinens indicabit impulsiuis ad alterius vero finalis z cauet legatarius de eo implendo. ſ. eodẽ. l. si centum, z facit si arbiter pronunciauit mihi fundum restitui z aduersarius restituit postea violẽter abstulit quod incidat in penam. z idem si pronunciauit quod pax fiat ꝑ partes pacez fecerunt si postea frangant quod incidant in penam spe lucri potest mulier ad matrimonium inuitari non metu pene. eadem. l.
11 §. titio centum. † Et facit quod quis non possit locare operas in perpetuũ, z quod non valeat promissio de non recedẽdo de ciuitate, z quod non valeat statutum de debitoribus carcerandis. si heres damnatur dare cẽtum filie causa dotis vtrum marito an filie competat petitio, z si per eum stat quod modus nõ impleatur impediat petitio legati: z an modus sit causa finalis vel impulsiua. si legatur mulieri si a liberis non recesserit debetur legatum prestita cautione de non recedendo: quia expectare mortẽ liberorum triste z onerosum est, z idem in liberto. de libertis patroni. ſ. eodem. l. cuz tale. si conditio non faciendo potest impleri viuente legatario cessat cautio mutiana. eadem. l. §.
12 titius. † Et no. q̃ qui tenetur restituere hereditatẽ tenetur reddere rationem z per consequens facere inuentarium: z si non facit deducit trebellianicam. Si legatum est mulieri si nupserit arbitratu titij potest nubere sine eius arbitratu z habere legatuz. eadem. l. §. rescriptuz. viduitas perpetua remittitur ad tempus not. eadem. l. §. meuie. Et si mulier promittat sub pena non nubere vsq; ad certum tempus si cõtra faciat an incidat in penã. an falsa causa vel demõstratio vitiat legatum: z an faciat legatum. eadem. l. §. falsa. z. §. sequens. z an facientes treugam videantur velle facere in futurum guerrã: z an ex instrumẽto emphiteotico probet ecclesia dominium. z quod fit ad vnum effectũ non producit contrarium. si legatũ est prestitum primo accepta causa mutiana, z facit contra eãdebetur secundo. ſ. eodẽ. l. titio fundus. z in petenda tali cautione debet heres esse solicitus portioni que obuenit: quia lex remittit conditionẽ, alia por.

tio non accrescit.ff.eodem.l.mulieri.et facit si extranei vel parẽtes promittant quod filii ipsorum contrahent nuptias sub certa pena an valeat promissio pene.dies incertus conditionez facit.ff.eodem.l.dies incertus. adoptiui filij non excludunt fideicommissum relictum si sine liberis decedat.ff.eodez.l.fideicommissum.Idem videtur de ingressu monasterii et non est eadem
13 fictionis veritas nec actu ciuilis et naturalis†conditio adiecta institutioni in legatis videatur repetita.ff.eodez.l.auia.magis inspicitur quod nocet ꝙ quod prodest.eadez.l.§.mutiana.si cõditio inducens viduitatem sit adiecta illi qui rogatus est restituere mulieri a iure remittitur al's secus.eadem.l.§.titio.cautio legatorum potest per testatorem remitti et datio tutoris potest esse modificata:nec per hoc intelligitur conditionalis.eadez.l.§.pater.pupillus vel tutor si impediant conditionem impleri habetur pro impleta.ff.eodem.l.cum pupillus.in disiunctis sufficit vnum impleri.eadem.l.§.j.legatum in morte heredis collatum quo ad transmissionem conditionale cẽsetur: secus si in personam legantis conferatur.ff.eodẽ.l.heres.et certum est omnes morituros.qui facit contra cautionem mutianam tenetur ad fructum.eadem.l.§.qui post legatum.vsufru. non potest cõferri in casu in quo debet extingui.eadem.l.quamuis.Et si pro
14 hibetur conditio que viduitatem inducit sic et celibatuz.†legata moram habentia nõ semper censentur conditionalia:et differunt legata conditionalia et sub modo relicta.ff.eodẽ.l.eas causas.et ibi de conditionibus de presenti de preterito et de futuro. licet conditio contra personam vnius legatariorũ apposita videatur repetita in personam alterius de rigore:de equitate tamen est contra.ff.eo.l.paulus.conditio libertati adiecta videtur in legato repetita.et reddere rationes est computare dominum instruere et reliqua soluere.ff.eodem.l.cum seruus.et facit ad rationem tutorũ.et de significato verbi tractatus.Et quod res incipit a facto et si pena adijciatur,siue suscipiatur perceptum in obligatione an videatur adiecta quãtitati vel facto et pulchra circa redditionem rationum tutorum appellatione probationis non continetur presumptio.ff.eodem.l.lucius.et quod difficilis est probatio filiationis et qualiter probetur.legatũ alimentorum libertis vt morarentur cum liberis debetur illis qui euz sociauerunt rome ad militiam et ibi de eius voluntate remãserunt: et an debeatur legatũ mortuo filio. Uerba admonitoria conditionem non faciunt.ff.eodem.l.titia.cõditio adiecta in libertate videtur repetita in legato.ff.eodem.l.iulianũ.noster.et an extinguatur conditio per manumissionem vel alienationem. et an suus sit heres ipso iure siue immistione. Quomodo intelligatur quod in libertate leuissima in alijs nouissima cõditio spectatur.ff.eodem.l.quod traditum.et ll.sequẽtibus.triplex est natura cõditionum de futuro.ff.eadem.l.conditionũ.pater agnoscens legatum relictum sub onere emancipationis tenetur emãcipare.Et qui vult primum velle videtur secundum cuius est preparatorium:et facit quod si pater suscipiat dotẽ soluto matrimonio quod cogatur filijs restituere.filius rogatus a matre filias emancipare vt habeant curatores,videtur rogare vt eas ad hereditatem matris admittat.ff.eodem.l.mater.si conditio consistat in dando:et casus fortuitus contingat in persona recipere debentis fauore libertatis statuliber nulli dando cõsequitur libertatis in alijs legatis deficit legati conditio.ff.eo.l.cum ita datur.et ibi bona distinctio circa istam materiam. an dãdo heredi heredis impleatur conditio.eadẽ.l.§.ex his.et an si scribitur potestati transeat ad successorem et de nomine proprio et
15 appellatiuo.†legatum de vno in alium translatum sub eadem conditione transfertur.ff.eo.l.legatum.quod non habet principium non potest habere finem.ff.eodez.l.titio.Fauorabilior est libertas ꝙ matrimonium.eadẽ.l.§.j.in administratoribus municipij representatur municipium.ff.eodez.l.municipibus.et an rectores ciuitatis possint agere et conueniri pro ciuitate.Et si eis denuncietur nomine vniuersitatis an sufficiat in legatis cõditionalibus attenditur dies conditionis existentis non tẽpus testamenti.ff.eodẽ.l.mea res.conditiones que tacite insunt non faciunt legatum conditionale quo ad transmissionem.ff.eodez l.conditiones.que extrinsecus si legatur mulieri si nupserit.cc. et si non nupserit centum:si nubat ducenta nõ trecenta debebũtur.ff.eodem.l.titie.Et facit contra emphiteotam qui primo negauit rẽ esse domini,postea vult dicere se habere in emphiteosim.et an exceptiones contrarie possint proponi.et eius est nolle qui potest velle et econtra.et mulier non viri potens non potest
16 velle nec nolle nubere.ff.eodem.l.pater seuerinam.†Et in cõditionibus attenditur potius voluntas testatoris ꝙ verba. et qd coniuncta persona nõ admittatur ad agẽdum pro minore.nõ est sine liberis qui vnum habet.eadem.l.§.j.verba in testamentis ad tempus retinent significationem propriaz et post tempus sumunt impropriam ex volũtate testantis.nam verborum tust

la accipitur pro cura.eadem.l.§.conditionum.Si conditio que est in non faciendo potest impleri viuente legatario cessat cautio mutiana.eadez.l.§.socrus.et quod bone mulieres tristantur de morte mariti male non.Circa diuersa admittitur variatio. eadem.l.§.finali.Cum quis decedens rogatur restituere intelligitur si sine liberis decedat.ff.eodez.l.cum auus.dies dispositioni adiectus expectatur licet cõditio sit impleta:et si legatarius moriens implet conditionem legatum transmittit ad heredes.ff.eodem.l.si ita legatum.in legato conditionali an legatarius sit capax spectatur tempus existentis conditionis.ff.eodẽ. l.eum qui.Dispositio heredis non infringit dispositionem testatoris.ff.eodem.l.si fundum.in conditione que potest impleri viuẽte legatario cessat cautio mutiana.ff.eodem.l.hoc genus.et s.eodem.l.pater.§.socrus.et plus tollit negatio ꝙ ponit affir
17 matio.†Cautio que tacite inest si expressa fuerit non facit conditionale legatum:et legatum purum sub conditione ademptũ sub contraria conditione datum videtur.Uerbum amplius repetitionem inducit.ff.eodem.l.libertis.Fideicommissum vniuersale a testatore sub conditione relictuz mortuo fideicommissario conditione pendente non transmittitur ad heredem.ff.eodem.l.a testatore.et ablatiui absoluti faciunt cõditionem. si statuliber inuitis heredibus dat pecuniam liber efficitur: sed pecunia repetitur.ff.eodem.l.si inuitis. Si tutor mutuauit pecuniam pupillarem non tenetur si debitor efficiatur non soluẽdo. ff.eodẽ.l.qui sub conditione.hodie tamen periculo suo mutuat. Et an libri dispendiorum tutoris faciant fidem.conditionesq̃ sunt in facto indiuidue sunt,et ideo pro parte impleri non pos
18 sunt.ff.eodẽ.l.tales.†Conditio adiecta duobus non intercidit per mortem vnius.eadem.l.§.item symphorus.Si duobus legatur non possunt.ff.eodem.l.est sub conditione. dandi partez vnus dando partem legati consequitur.eadem.l.§.de illo. An statuliber debeat ire ad dominum pro rationibus reddendis ex persona et loco consideratur.ea.l.§.priscus. Etas legitima est. xxv.anno.ff.eo.l.fi.

1 ☞Legatum quando dicatur purum.
2 Conditio quibus fiat dictionibus.
3 Morte nihil est certius,et hora mortis nihil incertius.
4 Homo semel tantum moritur.

1 Legatis.†Nisi legatũ suspẽdatur per diẽ certam vel incertaz vel conditionem tacitam vel expressam purũ iudicatur. hoc dicit ibi.presentia sunt.i.pura. Dy.ibi insit.s.tacite. Dy.ibi nondũ venerit,et sic nondũ peti potest.dy. ibi dies aũt incertus per quando sed per an certuz est quando enim moriatur incertũ est:sed an moriatur certũ est.et hoc sequitur Oldr.ibi cum morietur.s.ipse heres non autem legatarius, vt.ff.eodem.l.heres meus.in princi. secundum Ray. Si autem ponatur in personam extranei.s.cum morietur extraneus tunc glossa que est.s.de legatis secundo.l.si pecuniaz.tenet ꝙ fit idẽ acsi apponeretur in persona legatarij quod tamẽ non est verũ: vt ibi dixi.et vide ad materiam huius legis glossam pulchram
2 que est.s.de pactis.l.item quia conuentiones.† Itez conditio fit per si et per cum,et etiam per multas alias dictiones.de quibus dixi in alphabeto dictione conditio.ibi,aut decesserit quã moriatur heres.Dy.ibi inest autem.scilicet tacite.Dy.Et not.
3 ex hac lege illud quod dicitur.†Nihil certius morte et incertius hora mortis.Et pro hoc.ff.de legatis.j.l.si post mortem.Oldr. et.ff.eodem.l.heres meus.in princip.et.§.j.Mors communis est omnibus promittere quẽ non moriturum impossibile est.C.de
4 contrahenda stipulatione.l.non moriturum.Et† non moritur homo nisi semel.vt in glo.no.et incerti sumus de iudicio dei. in Lombarda de homicidio liberorum hominum.l.recolimus.in fine.Et mors est omnibus communis.s.quando actio de peculio est annalis.l.j.§.alienatio.Oppo.ad versi.dies autem.de.l. nam si cuz moriar.s.de condictione indebiti.Et sol.vt nota.in l.precedenti.que incipit sub conditione.In gloss.prima in fine. et.ff.eodem.l.heres meus.Dynus.In glossa.i. pure debentur: ibi.l.epistolam.§.finali.dic vt ibi nota.Dynus.et hic in fine. ibi que sunt contra in his duabus vltimis,est eadem ratio, vt patet ex eis.Dy.In glossa cum gratia:ibi de annuis legatis.l.eũ al's incipit iabolenus.Dy.et dic fm Dy.aut dies,aut cõditio: aut nec dies:aut conditio et nõ dies:aut dies aut non cõditio. Dy.In gloss.non tamen per omnia.ibi:vt.ff.eodem.conditiones que extrinsecus.Dy.

1 ☞Conditio casualis prodest si viuente testatore impleatur.
2 Conditio impleta an aliquando debeat iterato impleri.
3 Cõditio an cẽseatur etiã si is qui implet nõ faciat aio implẽdi.

Conditionum

a 1 Conditionum. a† Conditio casualis impleta viuente testatore prodest. secus in potestatiua que consistit in dando vel in facto facili ꝛ non sumptuoso. Hoc dicit ibi quandoqꝫ in est quandocunqꝫ. dy n. ibi conditioni potestatiue que facile iteratur. dy. ibi facto fecerit. id est casualiter ignorās conditionem adiectam. Dy. quasi dicat implens debet habere animum ꝛ voluntatem implendi. Et nota hunc text. ꝛ vide qd notaui. s̄. de legatis primo. l. quesitum. §. j. vbi per hāc legem reprobaui glossam ibi positam. In glossa prima ibi de legatis primo. l. quesitum. §. presenti. Dynus in fine. ꝛ l. conditionum. Dyn. Oppoñ. de. l. huius conditio. j. eodem. ꝛ distingue vt in glossa. Oldra. In glossa, titio extraneo. ibi, ꝛ etiam ignorante eo hoc est verum quo ad hoc vt dispositio censeatur purificata: sed tamen heres antequam sciat conditionem adimpletam hereditatem non potest adire: vt. j. eodem. l. multum. Et ideo modifica istam glossam per legem. C. de institutio. ꝛ substitutio. l. si quis heredem. cum glossa ibi posita ibi. l. si iam. ista. l. nihil facit cum ibi loquatur in casu vbi conditio erat impleta tēpore testamenti: quo casu dic vt ibi in glossa vltima ibi. l. cū seruus. respōde vt ibi notaui ꝛ dixi ibi. l. si duobus. sed ibi non requiritur factum hominis hic sic ibi. l. finali. solu. ibi in prescriptione que currit sine actu persone hic in actu in quo requirit factum persone quod non videtur intercedere in persona ignorantis. ibi. l. mulctā istā. expone vt ibi no. ibi enim in tacita conditione que est iuris hic in expressa que dicitur conditio facti. vel secūdum Iacobum de belui. ad omnia predicta contraria dic quod secundum Azonē hic cum concordantiis est casuale 2 in contrariis regulare. vel distingue† vtrum conditio sit casualis an potestatiua vt hic dicitur. ꝛ nota. xxiij. questione. vj. nūc notandum. ꝛ dic vt nota. C. de inofficioso testamento. l. scimus §. repletionem. ꝛ vt clareat huius legis materia. dic aut conditio erat impleta tempore testamenti aut est implenda. Primo casu aut scit testator esse impletā, ꝛ iterato est iplēda aut ignorat: ꝛ tunc secus, vt supra de legatis secundo. l. si ita. §. finali. et infra eodem. l. hec conditio. §. fina. ꝛ. l. si iaꝫ. Secundo casu aut conditio est casualis aut potestatiua. primo casu impleta diuo testatore prodest. vt hac. l. in principio. Secūdo casu aut ex verbis in conditione adiectio per testatorem potest apparere quo tempore debet impleri ꝛ tūc illo tempore impleta prodest ꝛ nō alio. vt supra de legatis primo. l. quesitum. §. presenti. aut non apparet, ꝛ tunc aut consistit in dando aut in faciendo. Primo casu impleta viuo testatore non prodest sed demum post mortem, vt hac lege. ij. responso. Secundo casu aut cōsistit in facto facili ad iterandum ꝛ non sumptuoso: ꝛ tunc iterato debet impleri. vt hac lege. ꝛ. j. eodem. l. si iam facta. aut difficili ꝛ sumptuoso, ꝛ tunc impleta viuente testatore prodest. vt dicta. l. si iā. ꝛ infra eodem. l. hec conditio. in principio. ꝛ. C. de institutio. et substitutio. l. si quis heredem. Et de hoc vide quod nota. xxiij. questione. v. c. remittuntur. in glossa. ꝛ per Archidia. Et facit supra quemadmodum seruitus amittatur. l. qui fundus. ꝛ vide etiam. C. de posthumis heredibus instituēdis. l. vltima. ꝛ infra eodem. l. solem᷑. vel dic secundum Iacobum de are. ad omnia contraria. aut illud quod erat faciendum est oppositū in facto certi hominis ꝛ tunc non sufficit fieri facto ꝛ ita intelligatur hec lex cum similibus. aut non erat appositum facto certi hominis ꝛ habent locum contraria. sed ista solutio est imperfecta: ꝛ quia non comprehendit omnia contraria, vt in eis patet: quare dic secundum dynuꝫ quod aut per illud quod fit facta vult aliqs admitti ad agendū ꝛ non admittitur: ꝛ ita loquitur hec lex cū similibus. aut vult seruare ius iam sibi quesitum, ꝛ tūc sufficit facto fieri. s̄. quēadmodum seruitus amittatur. l. si fundum. et infra de aqua quoti. ꝛ estiua. l. j. §. quesitum. aut quis vult euitare pene commissionem, ꝛ tunc ideꝫ quod sufficiat facto fieri. C. si man. ita fuerit alie. l. fi. vbi de hoc. ꝛ facit hec. l. ad questiones 3 quas ibi dixi ꝛ plene de verbo. oblig. l. cum seruus. † Item pro intellectu huius. l. quero quid si iste dedit. x. vel ascendit capitolium non tamen expressit quod hoc faceret causa cōditionis implende nūquid erit impleta conditio dic quod si sciebat sibi relictum sub tali conditione videtur implesse cōditionem licet nō expresserit. nam hic requiritur sola scientia non expressio vt patet in ver. nam vt paruisse.

1 ☞ Conditio impossibilis non vitiat sed vitiatur.
2 Obligari nemo potest ad impossibile.

1 Obtinuit. †Conditio impossibilis remittitur ꝛ dispositio remanet. h. di. Et dic impossibilis de iure vel de natura. ¶ Oppo. primo. j. de verbo. obliga. l. impossibilis. Secundo opponitur de. l. j. de his que pene nomine. ꝛ institu. de legatis. §. fina. in fi. vbi dicitur quod relictum sub nomine pene non valeret ꝛ sic vitiatur legatū non adiectio pene sol. vt. ibi dixi. Item oppo. de. §. si sub conditione. in. l. facta. ad trebellia. ꝛ dic vt ibi no. ꝛ pro declaratione materie huius. l. videas quod plene no. 2 per dy. ꝛ alios de regu. iur. c. nemo† potest ad impossibile obligari. lib. vj. ꝛ. s̄. de conditi. insti. l. j. in fi. competit tñ actio vtilis non directa ex quo impleri nō possunt vt in casu quē nō habes alibi. j. de ma. testa. l. si quis lib. fm Ray. ꝛ vide quod dixi. s̄. de iniu. testa. l. in secūdo. in fi.

a ¶ Cōditionū. Addeqꝫ iste tex. facit an tps iplēdi cōditionez curat ignorāt. vid p bal. i. l. j. C. d isti. ꝛ sub sti. Item facit an mētecapt᷑ possit ɔditiones iplere. de quo p ba. i. l. j. §. finaūt. de caducis. tol.

1 ☞ Commodum sentire debet perceptionum qui sentit onus legatorum.
2 Dispositio impleri debet si in fine tpis ponatur dictio tunc.

1 Sis. †Qui sentit onus legatorū sentire debet commodum perceptionum. hoc dicit Ibi nō erit. ꝛ sic cōditio erat extrinseca: ꝛ iō post eius iplementū expectatur dies al's secus esset. s̄. de verbo. obligatio. l. hoc iure. que est cōtra fm dynū. ibi mortuus sit nō relicta vxore pregnante: tunc enim adhuc posset impleri cōditio. j. quādo dies le. ce. l. si ei. in fi. no. tex. ꝛ hoc est veruꝫ vbi apponitur legato: secus si opponeretur institutioni heredis: quia tunc statim mortuo illo esset heres non expectato alio tempore licet in institutionē esset dictio tūc vt no. in glos. s̄. de acquirē. heredi. l. si quis heres ita. que notabilis est in glo. prima in fi. sed soluerētur heredi due partes ꝛ decē quia pro duabus partibus prestat legata. tertia vero pars que erat prestanda patrono remanet apud legatariuꝫ, vt. j. eodē. l. plautius. Dy.

2 b Si ita. †Si in dispositione adijciatur articulus tunc[b] in fine temporis dispositio debet impleri. hoc dicit in glossa vltima. ibi ꝛ. s̄. si quis cautionibus. imo de istis opponitur quia sine conditione tunc expectatur dies sed verū est si dispositio haberet conditionem ꝛ diem, sed hic non habebat diem quia dixit intra quinquennium vt. s̄. de ma. testa. l. si ita libertas. vnde hoc operatur dictio tunc secundum Pe. Aliquando hoc verbum tunc non tantum temporis extremitatē, sed totum tempus cui adijcitur respicit: vt extra de electio. c. qs quis. ꝛ ibi no. Et de ista dictione tunc vide plene in alphabeto dictione tunc.

b ¶ Tūc. Ad's de dictiōe tūc tex. i. c. pterea de appe. ꝛ io. an. i noucl. ff. bar. in. l. vxori. §. vsufr. vil le. de vsufr. le.

1 ☞ Pupillus sine tutoris autoritate potest obtemperare i his que in facto consistunt.
2 Heres quando quis efficiatur parendo conditioni.

1 Conditionibus. †Que infacto consistunt potest obtēperare pupillus sine tutore ꝛ filius vel seruus sine patris vel domini autoritate. hoc dicit. ꝛ facit. s̄. de cōditionibus institutio. l. si pupillus. ꝛ quod ibi no. tutor etiaꝫ solus potest implere conditionē: vt. j. eo. l. si fundus. ibi nec quāꝗ moueri. hic respondet tacite obiectioni, nā si pupillus est filiusfami. implendo cōditionē erit heres necessarius: sed hoc esse nō potest sine tutoris autoritate, vt. s̄. de acquiren. heredi. l. mere, hoc tollit hic iurisconsultus quia hoc non contingit ratione cōditionis implete sed ratiōe patrie potestatis. ꝛ hoc sequitur ibi. nam hoc scilicet. qd fiat heres. Dy. ibi potestatis quam defunctus habebat in euꝫ. Dy. in glo. prima in fi. quod dic vt ibi no. communiter hic deficit glo. ꝛ ideo allega. l. j. §. j. vbi de hoc no. in glo. argu. quod non statim in fi. ꝛ. s̄. de conditio. institutio. l. 2 si quis ita. al's ei qui ita. Dy. †nam aut erat necessarius ꝛ tunc statim parendo conditioni efficitur heres aut volūtarius: ꝛ tūc refert aut est certum eum voluisse esse heredē aut est dubium et in dubio aut pendebat purificatio cōditionis involuntate sua tantum aut in actu extrinseco. primo casu efficitur heres, vt. l. iam dubitari. secundo casu videtur in dubio solum velle purificare conditionem non adire, vt dicta. l. si quis ita hereditateꝫ. al's incipit, ei qui ita heredita. s̄. de ɔdi. instit. vbi de hoc in glo. vlti, in fi. ꝛ dic vt in contratio no. Dy. itē bene facit hec lex pro questione quē videtur in glossa. s̄. de pac. l. item quia conuētiones. ꝛ. C. de legi. tuto. l. fin. quod minor ꝛ eius bona tacita obligatione legali puta in dote possit obligari ꝛ eius bona, de quo etiaꝫ dixi. C. de iure dot. l. de adimen. ꝛ locati. l. certi. ꝛ plene di xi. d. l. qꝫ conuentiones.

1 ☞ Mulcta seu pena an committatur si voluntati vltime non pareatur.
2 Pena locū nō habet qñ arbitriū boni viri recurritur.
3 Conditio impossibilis pro adiecta habetur.

Multa nõ committitur.

1 † Multa si non pareatur vltimevoluntati maxime
propter defectum arbitratoris habet tamen locũ pe
na ordinaria de qua habetur in cor. autẽ. de heredi. ⁊ falcidia.
§. si quis autẽ non implens. col. j. ⁊. xvj. q. j. c. statuimus. vbi de
hoc bene per Archi. ⁊ Host. in summa de sen. ⁊ re iudi. rubricel
la de multa. ⁊ dixi. C. de modo mul. super rubrica facit pri. hu
ius. l. ad questionem quam no. fm Pe. C. de contrahen. emp. l.
fina. §. si iudex confinauit aliquam vsqꝫ quo eum a dictis cõfini
bus reuocabit in eo mortuo successor poterit reuocare, de quo
dic vt ibi dixi in glo. j. ibi. §. si a pupillo. debet dicere si pupillo.
Dy. in fi. vel dic ꝙ poterat etiam nomine pene adijcere etiam si
non adijciebatur rei turpi vel illicite vt no. a contrario sensu di
cte. l. j. ṡ. de his que pene no. ⁊. ĩ. eo. l. in testamento. ⁊ hoc patet
euidenter. ṡ. de penu lega. l. j. ĩ. ad. l. fal. l. j. §. item si ita. qñ dies
lega. ce. l. cum sine prefinitione. ⁊. l. si penum. Et sic superest pri
ma ratio tantum. Dy. de hoc dixi. ṡ. ⁊. C. de his que pene no. nõ
ob. insti. de lega. §. fi. quia ibi loquitur de iure antiquissimo non
de iure ffor. in glo. ideoqꝫ in fi. oppo. ꝙ recurratur ad arbitriũ
alterius: vt. C. communia de lega. l. vltim. §. sed ⁊ si quis. ⁊ dic
vt ibi: quia istud quo ad commissionem pene illud quo ad vali
dationem legati. nam ⁊ hic debet fieri nihilominus monumen
tum arbitrio titij cessante. ar. ĩ. eo. l. in testamento. j. Et hoc pre
stat argumentum. si compromissum est in arbitratorem sub pe
na, ⁊ ipse arbitratus est inique ⁊ eius arbitriũ reductum est ad
arbitrium boni viri per iudicem ⁊ vna partium non seruat hãc
reductionem quod non incidat in penam compromissi licet te
neatur seruare sententiam reductionis. ar. eius qđ dictuꝫ est. ṡ.
2 quod est notabile. † qꝛ quando recurrit ad reductionem ad ar
bitrium boni viri non videtur locum habere pena. ⁊ hoc vide
tur sentire glo. notabilis. ṡ. pro socio. l. in proposita. in glo. ma
gna i fi. ⁊ de isto recursu ad arbitriũ alteri⁹ satis dixi. ĩ. de ver.
obli. l. si quis arbitratu. pro soc. l. societatem.

3 **Si seruos.** † Impossibilis conditio habetur pro
nõ adiecta. h. d. de hoc. ṡ. e. l. obtinuit.
ibi ante mortuis. s. ꝙ testamentum fieret. Dyn. Et sic conditio
quo ad eos erat impossibilis de natura. ibi altera mortua. s. tẽ
pore testamenti. Dy. ibi eas conditiones. que dicte sunt a prin
cipio. §. hucusqꝫ. Dyn. ibi pro non scriptis esse quantum ad eos
qui mortui erat. Dyn. Quere si decesserunt omnes serui vel fi
lia ⁊ mater vtrum legatum debeatur. Et dic quod in casu hu
ius. §. sunt due conditiones vna casualis de qua loquitur se
cundus casus. Alia potestatiua de qua loquitur primus. in ca
suali deficit legatum in potestatiua dicendum est quod non de
ficit. sed contra. C. de condi. inser. l. legatum. ⁊ infra eodem. l. in
tento. ij. so. refert an cõditio potestatiua pendeat ex facto meo
tantum an meo ⁊ alterius. in glo. si heres ibi quod seruabitur.
scilicet dictum sabini ea deficiente qui superstes tempore testa
menti moritur ante calendas. Dyn. ibi potestatiua. s. quod lega
tum deficiat si conditio in persona superstitis non impleatur. l.
non manumittatur. ibi secus assignat differentia inter potesta
tiuam ⁊ casualem ibi qꝛ. s. in potestatiua. Ol. in glo. vlti. ibi non
deficit conditio vt per hoc perdatur legatum. Old.

1 ☞ Cautio mutiana nõ habet locũ in conditione legato adie
cta que impleri non potest ante vltimũ vite spiritum.
2 Voluntates vltime non debent tantum pendere sicut actus in
ter viuos facti.
3 Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates quãdo
locum habeat.
4 Heres semel presumitur heres semper.
5 Conditio negatiua aliter exponitur ꝙ affirmatiua.

Mutiane. A mutio inuentore sic dicte sicut
⁊ catoniana a catone vt dixi de re
1 gula catoniana super rubrica ⁊ breuiter. h. d. † in cõ
ditione adiecta legato vel hereditati que non potest
adimpleri ante vltimum vite spiritum vel cuius euentum expe
ctans est nullum al's malum al's triste. nulluꝫ locum habet cau
tio mutiana cuius euẽtus sit remissio cautione habita pro im
pleta hereditatis aditiõe. h. d. Et diuide in duas partes. in pri
ma ponitur prouisio cautionis mutiane. in secũda prouisionis
extensio. secunda ibi nec solũ. prima in duas. in prima ponitur
dictum. in secunda exemplum. secunda ibi. vt puta. item secun
da in duas. in prima ponit dictũ. in secunda exempla. secunda
ibi. vnde si vxor. ⁊ abinde vsqꝫ ad finẽ. l. habes quasi de verbo
ad verbũ. ṡ. de condi. insti. l. mulier. ⁊ expone cautionis. i. satis
dationis. nam fideiussores exigit, vt. j. eodem. l. cum sub hac. se
cundum Ray. ⁊ probatur. C. de indic. vidui. tol. auten. cui reli.
ctum. vbi habes formam huius satisdationis ibi si stichum in
telligas ꝙ iste stichus erat coniũctus legatario secus si esset ex
traneus. ĩ. eo. l. cum tale. in prin. ⁊ ibi no. ⁊ facit glo. hic signata
super verbo in similibus. circa mediũ ibi in non faciendo, que
non possunt impleri ante vltimum vite spiritum legatarij. arg.
ṡ. de here. insti. l. suus. §. fi. earum euentum sit durum expectare
ibi cõcepte sunt vel quo ad verba ⁊ mentem testatoris vel quo
ad mentem tantuꝫ vt colligi potest. ĩ. eod. l. pater. §. socrus. ibi
placuit vtilitas cautionis mutiane. Dy. ibi dotem promiserat
⁊ pactum fuit de dote lucranda, vt no. in glo. l. mulier. in princ.
ṡ. de cõdi. insti. vel erat dos mobilis ⁊ sic intererat viri propter
interusurium medium: vt. ĩ. rerum amo. l. ob res. ⁊ si titio. l. do
lo. de doli exc. ⁊ sol. ma. si socer. §. j. Ibi accepto facere esse istud
non est impletum. ⁊ no. ṡ. de pac. l. j. de transl. l. siue apud acta.
fm opinionem Azo. que est vera ibi non ascenderit. que non po
test impleri viuo legatario nisi in vltimo vite spiritu. Rayn. ibi
nõ manumiserit. ista potest impleri viuo legatario ante vltimũ
vite spiritum puta per morteꝫ stichi: sed ideo prestatur hec cau
tio quod esset durum ⁊ inciuile mortem eius expectare: vt not.
ṡ. de condi. inst. l. si quis ita. ibi vel cauere de dote non exigẽda.
Dy. ibi ⁊ ita. i. cautione prestita. Dy. ibi posse adire heredita
tem quia ista non potest impleri legatario viuo nisi in vltimo
vite spiritu sicut nec prima. Ray. ⁊ sic sicut impossibilis reijcit
⁊ dispositio remanet pura, vt no. ṡ. de condi. insti. l. si qui. in fi. ⁊
facit. ṡ. de leg. eo. l. si fundus. ibi videtur impleta cõditio ꝑpter
naturam eius quod successionem confundit ⁊ extinguit hac
ratione cessante in alia conditione iste deberet cauere legitimis
testatoris: vt. ĩ. eo. l. is cui. que est contra Ray. in fi. nec ob. d. l. is
cui sub conditione. ĩ. eo. vt ibi scripsi. sed illi. l. is cui. obstat. ṡ. de
condi. insti. l. si quis ita. so. vt ibi in gl. j. ibi vt alias inter viuos
2 cũ hac glo. concor. C. de pactis. l. j. in fi. glo. magne. ratio † quia
vltime voluntates non debent tantum pendere nec tantaꝫ mo
ram capere quantuꝫ actus inter viuos, vt. ṡ. communia predi.
l. receptũ. ⁊ quia reipublice interest voluntates vltimas imple
ri vt. ṡ. quemad. testa. ape. l. vel negare. Ray. Gui. in. l. iij. de cõ
ditio. cau. da. tenet quod habeat locum etiam in contractibus.
per. l. imperatores. ĩ. de appel. ⁊ si serui. vend. l. harum. ⁊ in auk.
de monachis. §. si vero intra triennij. Ray. tenet cum glo. hic. ⁊
Bart. de hoc dicetur. ĩ. eo. l. auia. §. mutiana. ⁊ tangitur in gl. ⁊
per docto. C. de transactionib⁹. l. siue apud acta. ⁊ communiter
doctores tenent ꝙ locum nõ habeat in cõtractibus ad. l. serui.
respondent ꝙ loquũtur de alia cautione legali. Et hoc probãt
per diuisionem positaꝫ in. l. vlti. de ver obli. ⁊ quia leges loquen
tes de cautione mutiana loquuntur tantum in vltima volunta
te. ⁊ cũ verba contractibus non conueniunt non debet mẽs ex
tendi. ṡ. de test. mili. l. quod constitutum. ⁊ de iurepatro. adige
re. §. quãuis. Non obstat. l. in omnibus. vt iudices. quia ibi lo
quitur in cautione que interponitur propter metum dilapida
3 tionis. † Nõ ob. ꝙ argui potest de contractibus ad vltimas vo
luntates. vt. l. seruum filij. §. eum qui de lega. j. quia hoc verum
vbi est eadem ratio vel maior vt ibi dixi. ibi. l. iij. in prin. ratio
nem diuersitatis collige insti. de verbo. obliga. §. ex conditiona
li. ⁊. C. de cadu. tollen. §. sin autem sub conditione. sed ista ratio
reprobatur per Ray. ⁊ bene per. l. vltim. ⁊. ĩ. eo. l. si ita legatum.
quia legatarius bene transmitteret legatum ad heredem etiaꝫ
cautione. l. mutiana non prestita: quia hic conditio impletur vl
timo vite spiritu. vt dixi in expositione tex. est ergo ratio quam
dixi. ṡ. proxima additione. ⁊ Ray. qui repetijt hanc. l. hic recita
uit notata in. l. fideicommissa. §. cũ esset. de leg. iij. ⁊. ĩ. ad. l. falci.
l. in ratione. §. eam. de leg. j. ciuitatibus. §. fi. ⁊. l. si quis sub con
ditione. si quis omissa causa testa. ⁊. l. cum his. §. j. ṡ. de transac.
⁊ vide quod dicam dicta. l. auia. §. mutiana. ĩ. eodẽ. Et aduerte
quia gloss. allegat hic pro concor. l. pater. §. socrus. ĩ. eodeꝫ. que
reuera est contra tex. ⁊ glo. quia ibi mulier expectat morteꝫ ma
riti. Sed dic ꝙ illud erat secundum naturã quia maritus erat
magis antiquus vt ibi dicam. Allegat etiam quo cõcordan. l.
fina. de manu. testa. sed illa forte obstat quia ibi nõ habet locũ
cautio mutiana, licet fuerit legatuꝫ sub cõditione negatiua. do
minus Ray. in sua repetitione soluit quod ibi est speciale fauo
re libertatis: ⁊ facit quod no. ĩ. eo. l. titio fundus. sed certe imo
esset in odium libertatis si bene inspiciatur casus. l. contrarie.
Sed potest dicere ꝙ illud ideo qꝛ que difficilius reuocãtur dif
ficilius dantur. C. de appel. l. ne causas. de regu. iur. l. plerũqꝫ. et
de noxali. l. ⁊ generaliter. cum ergo absurdum esset reuocari li
bertatem si postea capitoliuꝫ ascenderet ideo non prestatur. ar
gu. C. si aduer. liber. per totum. Item glos. allegat pro concor.
l. iij. §. si quis ita. de adimen. lega. que similiter est contraria: vt
patet per ea que ibi no. ⁊ dixi ibi etiam tetigi aliquid de repeti
tione huius. l. per dominum Ray. quibus habitis habes vti
lia ipsius repetitionis. Querit Bart. qđ si iste g erat institutus
cum alijs

ctum aliis sub cōditione negatiua interposuit cautionem post-
ea fecit contra ipsam cautionem quia ascendit capitoliū nun
quid priuabitur hereditate vel habebitur perinde acsi nunquā
fuisset heres. contrarium videtur velle tex. in prelegata. auf. cui
4 relictū licet ipse reliquerit sub dubio. † dic ꝙ ex quo semel fuit
heres non potest desinere esse heres quo ad nomen. ṡ. de mino.
l. ⁊ si sine. §. pap. al's sed quod papi. sed quantum ad effectū per
inde censebitur acsi nunꝗ̄ fuisset heres. arg. ī. eodem. l. heres se-
cundo. §. qui post. ⁊ facit quod nota. in auf. de heredi. ⁊ falci. §.
⁊ hoc quid. in fine gloss. magne. ⁊. C. de his qui. vt indignis. l. j.
Et in contractibus distinguitur: aut incepit stipulatio a prece
denti conuentione aut a precedēti stipulatione, vt infra de ver
borum obligatio. l. ita stipulatus. §. sabini. In gloss. secunda. in
fine. ratio quod ista facilius potest impleri ꝗ̄ illa que est in fa-
ciendo. vt infra eodē. l. hec conditio. Ray. In glo. que non pos
sunt ibi vel titius moriatur. rationē diuersitatis vide in dicto
§. ex conditionali. ibi eo viuo. subaudi ante vltimum vite mo-
mentum ita ꝙ legatarius viuens potest habere commodū ex
legato. al's non procederet ista glossa. nam ⁊ ista conditio si nō
ascenderit capitolium potest impleri legatario viuente. scilicet
in vltimo vite momento cum eo tempore certum sit eum decete
ro ascendere non posse: ⁊ ideo non expectamus id tempus qꝛ
legatarius in vita sua nullum perciperet commodū ex legato
sed interponit cautio mutiana, vt hic. Et ad hanc ratione fa-
cit supra de heredibus instituendis. l. suus quoqꝫ. §. fina. Et de
conditionibus institutionum. l. finali. ⁊ ideo non puto bonam
rationem quam supra assignant doctores per. §. ex conditiona
li. Et pro hoc dicto facit infra eodem. l. heres meus. §. quāuis.
Nec obstat versiculus vnde si vxor. hac eadem lege. quia illa cō
ditio non potest impleri ante vltimum vite spiritum considera
ta natura eius intrinseca: licet considerato actu extrinseco. scili
cet acceptilatione possit, sed hic extrinseca mutiana cautio nō
curauit. Ray. In glossa vltima ibi. l. mulier. ⁊. l. si quis ita. Dy
5 nus. † Et nota ꝙ aliter intelligitur ⁊ exponitur conditio negati
ua ⁊ aliter affirmatiua. vt in decre. v. q. j. c. quidam. ⁊ ibi in glo.
⁊ per Archidiaconum.

1 ☞ Dictio dum, non importat temporis continuationem.
2 Legatarius modum legati per tertium implere impeditus ob
tinebit legatum.

a **Si quis ita.** a Momentanea separatio dū
tamen sit consilium retinendi
secum filios non priuat matrē legato sub hac cōdi
tione dum esset cū filiis relicto. h. d. ⁊ facit quod no.
1 in Specu. qui filii sint lega. ver. quid si mater. † Et not. ꝙ dictio
dum. non designat continuationē temporis. de quo dixi in al
phabeto dictione dum. Et no. primam glo. huius. l. que vtilis
est ibi patronum. i. propter patronum. Dy. In glo. j. in fi. ⁊. ṡ.
de annu. leg. l. legatum ita. Old. ⁊ facit ad id quod dixi. ī. eo. l.
pater seuerinam. §. si. Item facit ad questionem si testator reli-
quit alicui. x. donec procuraret negotia filiorum: ⁊ si iste fuit ex
pulsus de ciuitate propter partialitatem quia erat gibellinus,
an possit petere ipsa. x. pro illo tempore quo stetit expulsus cū
per eum non steterit. ⁊ facit ista lex ꝙ sic. ⁊ pro hoc. ī. e. l. in testa
2 mento. Dy. tenet | ꝙ si impediatur quis per tertiam personā
qꝺ consequatur legatum per hanc. l. ⁊. ṡ. ad. l. aquil. l. inde nera
tius. §. idē iulianus. ⁊. C. de condi. inser. l. fin. ⁊ de insti. ⁊ substi.
l. j. cum ibi no. Dy.

1 ☞ Legatū in existentiam liberorū quando purificetur.

1 **Solemnus.** † Legatū relictum in existētiā
liberorū ratione presentium tē-
pore testamenti nō purificatur sed per euētum futu
rorum. h. d. Op. de. l. ṡ. de pac. do. l. inter virū. so. hic
sunt verba futuri tēporis. s. si liberos habuerit que ad futuros
liberos debent trahi. Ray. sed certe ex tex. huius. l. non colligit
ꝙ verba futuri temporis fuerint adiecta. licet glo. subaudiat. ⁊
ideo forte dici posset ꝙ hic legatum erat vxori in tempus libe-
rorum, ⁊ ideo verosimile est ꝙ testator tantum de futuris sense
rit in. l. si inter virum erat factum pactum de dote retinenda ob
vnum vel plures liberos. ⁊ ideo pactum verosimiliter extendit
tam ad presentes ꝗ̄ ad futuros. ⁊ vide qꝺ dixi. ṡ. eo. l. ii. ⁊ facit
ṡ. de leg. ii. l. si ita sit scriptum. §. j. ⁊ qꝺ no. ī. l. proxi.

1 ☞ Conditio consistens in facto difficili dispositionē purifi
cat impleta testatore viuente.
2 Conditio adiecta legato qñ impleri debeat ⁊ qñ non.
3 Conditio impossibilis non vitiat sed vitiatur.

1 **Hec conditio.** † Conditio que consistit
in facto difficili si viuen
te testatore sit impleta dispositionē purificat imple
mentum vero facti non sufficit nec per hoc tollit quo
minus de iure debeat adimpleri. Et vide quod dixi. ṡ. eod. l. ii.
ibi talis est. i. tunc effectum habet. ibi quandoqꝫ. i. quo tempore
nubat. Old. ibi nubendo postea de iure ⁊ legitime. Dy. ibi defe
ctam, licet fuerit impleta de facto. Dy. ibi benigne. i. de equita
te. Dy. In glossa argumento contra. in fi. sol. ibi speciale fauo-
re testamenti ⁊ odio preteritionis, vt ibi nota. Dyn. ⁊ Jac. In
glo. j. non omne matrimonium. in fine. Sol. hic erat talis condi
tio que requirit iuris effectum ibi non. Dyn. vel dic secundū
2 Jacobum de belui. † aut conditio potest impleri de iure aut nō
sed de facto tantū. Primo casu debet impleri de iure ita quod
iuris sortiatur effectū. vt hic cum concord. Secundo casu si qui
dem conditio est turpis tunc non oportet impleri, vt. ṡ. de con
ditio. insti. l. conditiones. si vero non est turpis tūc regulariter
oportet de facto impleri, vt in contrariis. ⁊ fallit in casibus. vt
no. d. l. meuius. Jac. Et nota quod dixi. C. si mancipiū ita fue.
alie. l. ea quidam. ⁊ de verbo. oblig. l. qui ratione. §. flauius. Itē
facit hec lex ad questionem si quis habebat potestatem eligen-
di officialem ⁊ eligit sed electio non valuit quod possit iterum
eligere, de quo dixi. ṡ. de optione legata. l. ii. ⁊. l. apud aufidium
⁊ facit extra de regu. iur. c. non prestat impedimentum. cum ibi
notatis. In glossa spreta illa distinctione, ibi si pater. §. pater.
hoc verum in promissione: at in prohibitione eius omnes non
solum prime. vt. ī. eo. l. hoc genus. in fi. l. no. Ray. ⁊. C. de insti. ⁊
substi. l. si quis ita.

Si sic. Si ea que per modum conditionis fieri debent
iam sunt facta ignorante testatore dispositionē
puram reddunt: si vero eo sciente iterato fieri debent, hoc dicit
cum. l. sequenti. in fine: vbi erit dicendum sciente testatore. Non
3 obstat. ī. l. proxima. in prin. † quia ibi in facto iterabili: hic non.
⁊ ideo ista conditio est impossibilis ⁊ sic vitiatur ⁊ non vitiat.
vt. ṡ. eod. l. obtinuit. ⁊. l. mulcta. §. fin. Et vide. ṡ. de legatis. j. l. si
cui. ⁊ quod no. ṡ. eo. l. ii.

b **Si iam.** b Ibi promiscuas conditiones. i. que
facile iterantur. Dyn. Et non promi-
scuas. nam facile non iterantur. Dy. Et breuiter di-
cit in ver. Item sciendum. Conditiones de facili ite
rabiles post mortem testatoris difficiles. Nota etiam ante mor
tem implere proficit. h. d. Et ibi in gl. j. allegat. l. si ita. Dic si ita
sit scriptum. qꝛ ibi sunt plures si ita.

a ¶ Si qs ita. Uide hic bal. ⁊. in. l. j. C. de ser. fugi.
b ¶ Si iā. Adꝺ ad hāc. l. qꝺ decidit bal. ī. l. fin. de sen. q̄ sine cer. quanti. Barto. in. l. hoc. articulo. de here. instit.

1 ☞ Causa falsa non vitiat legatum.

1 **Si ita legatum.** † Falsa causa non vi
tiat legatum. h. d. de
betur legatum etiam si non appareat filium maiorē
aliquid surripuisse in glo. vlti. ibi in stipulatione pe-
nali. vel dic ꝙ dubitatio erat qꝛ in penam maioris filii videbat
reliquisse qꝺ olim non licebat ⁊ hoc remouet hic litera ibi nāqꝫ
causa ⁊c. Jaco.

1 ☞ Debitor soluens pupillo quando liberetur.

Si fundus. Ja. glo. vlti. in fine. ⁊ est casus
ꝙ pupillo dari non possit in. l.
si seruus decē. eo. ti. de sol. ⁊ no. ṡ. eo. l. cōditionibus.
⁊ ad. l. si stipulatus. respondeas vt ibi no. Dy. Et dic
1 plene | aut agitur de liberatione inducēda in personam debito
ris pupilli, aut alterius non debitoris. primo casu soluēdo pu-
pillo non contingit liberatio. vt. ī. de sol. l. pupillo. ⁊ instit. qui.
alie. licet vel nō. §. admonendi. scꝺo casu aut soluitur pupillo vt
ministro puta qꝛ fuerat obligationi adiectus ⁊ tūc contingit li
beratio: vt. d. l. stipulatus fuero. aliud aūt nō vt ministro sed qꝛ
in eius rem sit vertendum ⁊ tunc non liberatur vt hic Ol. ⁊ glo.
videtur sentire qꝺ idem sit in adulto qꝺ sufficiat dari curatori
eius qꝺ falsum est: vt. ī. de ma. testa. l. lucius. ⁊ ratio est forte qꝛ
curator non habet tantā potestatē in persona adulti sicut ha
bet tutor in persona pupilli. facit qꝺ no. ṡ. de tuto. ⁊ cura. da. ab
his. l. ventri.

1 ☞ Implere dicitur is per quem non stat quominus aliquid
impleatur.

Si titius. Al's titius. allegaui hanc. l. Ber-
gomi cum esset facta tallia blaue
que consignari debebat ad camerā communis: cui
dam comiti erat facta tallia de certa quātitate ipsi⁹

blaue voluit ipſam blauam conſignare ⁊ ponere in dicta camera nõ potuit qꝛ camera erat plena:dicebatur ꝙ inciderat in penam:obtinuit ꝙ non per iſtam.l.ad hoc.ſ.locati.l.qui operas.
1 cum omnibus iuribus que dicunt† ꝙ per me nõ ſtat videoꝛ impleuiſſe.⁊ intellige ꝙ municipes poterant impedire de iure alꝛs ſecus eſſet.ſ.ad.l.aquil.l.inde neratius.§.j.⁊ vide quod not.C. de inſti.⁊ ſubſti.l.j.

CUm fuerit. Ibi atqꝫ.i.poſtꝙ.dy.⁊ breuiter dic ea que ſunt de eſſe conditionis ſi fuerint impleta ſufficit licet non ſint impleta ea que ſunt ad bene eſſe in gl.in fine. quia in caſu dubij dictio multum operatur,vt dicta.l.mulierem.⁊.l.cũ in te.vbi de hoc not.⁊ dixi.⁊ in auꝭ.de nup.§.nuptias.plene in glo.⁊.ſ.de ritu nup.l.deniqꝫ cina.⁊ de donationibus inter virum ⁊ vxorem.l.penul.

1 ☞ Voluntate teſtatoꝛis exiſtente dubia ad iuris interpꝛetationem recurritur.

1 **IN his.** † Volũtate dubia ꝑ obſcuritatẽ ꝟboꝝ ad iuris interpꝛetationẽ recurritur alꝛs verbis eſt ſtandũ.h.d.ibi extra teſtamẽtũ.i.extra teſtamenti ſolẽnitatẽ vt cũ querit̃ de volũtate defuncti ibi ex ipſo teſtamẽto.i.teſtamẽti ſuperficie ⁊ fingatur vt cũ de ſolẽnitate agitur.i.an ſit ſolenniter factum.Dy.in gloſ.j.ibi interpꝛetatio,qꝛ verba erant dubia.Dy.in glo.vltim. ibi pꝛolatio quoꝛum verba erant clara.Dy.

1 ☞ Demonſtratio falſa non vitiat refoꝛmationem.

1 **DEmonſtratio.** †Falſa cauſa ⁊ falſa demõſtratio nõ vitiant legatũ ſecus in defectu conditionis.itẽ modꝰ eſt de futuro.h.d.hic agit̃ qd ſit demonſtratio quid cõditio ⁊ quid modus.Et pꝛo declaratione huius.l.⁊ eius materie vide qꝺ no.ſ.de dote pꝛeleg.l.j.§.j.ver. nã ⁊ ſi quis ita.⁊.C. de falſa cau.adie.ſuper rubꝛica.⁊.l.ij.⁊.l.ſi nõ deſignata.⁊ de libe.leg.l.legauit.⁊ valet hec.l.cum ſimi.ad refoꝛmationes conciliorum.in quibus oꝛdinatur qꝺ aliquibus officialibus vel alijs ſatiſfiat de denarijs qui ſunt in camera communis tunc nihilo
2 minus eis debeat ſatiſfieri.† Et falſa demonſtratio non vitiat refoꝛmationẽ.⁊ vide.ſ.de leg.j.l.ſi ſeruus legatus.§.qui qnqꝫ. ⁊.l.ſi certos.⁊ quod ibi dixi ⁊ quod etiam dixi.j.de verbo.obli. l.ſi ita ſtipulatus fuero demonſtratione facta.de leg.j.plane.§. hmõi.inſtit.de legatis.§.huic pꝛoximo.⁊.§. ſequenti. faciũt etiã pꝛedicta ad clauſulas que apponuntur in pꝛiuilegijs cõfirmationũ ſicut pꝛoinde lata eſt vel ſicut iuſte poſſidetis extra de cõfirmatione vtili vel inutili.c.examinata.⁊ibi in glo.⁊ in ſumma Hoſtien.⁊ Goffre.eo titu.⁊ de falſa cauſa.vide.C. de iure dot. l.ſi mulier.in tex.⁊ gloſ.⁊ in ſumma argumẽ. de lega.§.poſſunt ergo legatarij.⁊ quod notaui ⁊ dixi.ſ.de vino tritico ⁊ oleo leg. l.cum cõtractus.⁊ vide quod etiam notaui.C.de pꝛoba.l.rationes.⁊ vide ſuper rubꝛica ibi ex arca non ſumpſit:vt.ſ.eodem.l. ſi ita legatum.⁊ vide.j.eodem.l.quibus diebus.§.dominus.cũ ibi notatis.

a In cõditionibꝰ. Adde ad hãc.l.ꝙ volũtas teſtõꝛis ĩ cõditiõe eſt dñatrix vltimaꝝ volũtatũ ĩ.l.fi. C.de teſt. hic eſt ꝙ volũtas teſtõris hr̃ ꝓ le. in auꝭ.de nup. diſponat.col. iiij.rõne enim volũtatis teſtõꝛis mutãt ꝟboꝝ ſignificatiões ĩ.l.nõ aliter.ff.de le. iij.facit ⁊ em ꝟtute teſtõꝛis vt ea directa ſunt efficiant obliqua.l.ſceuola.ff.ad trebel.

1 ☞ Cautio mutiana quibus ſit interponenda.

IS cui ſub conditione.
1 † Illis interponitur cautio mutiana ad quos legatũ vel hereditas peruenit cõditione deficiẽte.h.d.ibi hereditas ergo venientibus ab inteſtato vbi ſolus eſt inſtitutꝰ ſub conditione non faciendi ſed contra.ſ.eodem.l. mutiane.in fine.ſed ibi conditio impletur per aditionem hereditatis pꝛopter naturam eius hic non.item oppo.de leg.ſub hac conditione.j.ea.l.ſolue vt ibi dixi.Ray.item oppo.quod non debeat caueri legitimis teſtato.etiam in conditione que adita hereditate pendet.ſ.de conditionibus inſtitutionum.l.ſi quis ita.§.fin. ⁊ iſta eſt durum contrarium.Quidaꝫ dicunt quod ibi legitimi non ſupererant quibus caueri poſſet hic ſic. ray.in.l. mutiane. ſol.dicit quod ibi loquitur in tali conditione negatiua vbi erat pꝛohibitio ſine cauſa que attendi non debet:vt.ſ.de legat.j. ſi iuſſa.§.diui.⁊ de leg.iij.l.lucius.

1 ☞ Voluntas teſtatoꝛis dicitur conditiones repere.
2 Dictio ſi,non ſemper conditionem facit.
3 Patronus per cõtratabulas ſuccedẽs eſt heres in effectu.

a **IN conditionibus.** a † Voluntas teſtõꝛis regit
1 conditiones.h.d.⁊ dic conditionibus.ſcilicet licitis ⁊ not.iſtud pꝛincipium.Ibi moꝛtis tẽpus.id eſt nõ requiritur quod tempoꝛe moꝛtis fuerit impleta.Dy.ibi pꝛoduci hoc eſt etiaꝫ patre moꝛtuo nubat nihilominus debetur legatum.Dy.⁊ hoc quando cõſtat teſtatoꝛem voluiſſe quod nuberet eo viuente:⁊ tunc ita opoꝛtet fieri aut eſt dubium ⁊ tũc obtinet.ſ.eodem.l.hec conditio.dy.quod dicitur in litera regit cõditiones dic non vt alteretur conditionis ſubſtantia ſed ipſius effectus.ar.ſ.de ſupel.leg.l.labeo.⁊ de vſufru.ea.rerũ.l.ij. vnde alteratur ibi ſubſtantia hic accidens ſm̃ Ray.⁊ facit quod no. ſ.de leg.j.talis ſcriptura.

HEc ſcriptura. Ibi ſi pꝛimus qui ſolus erat inſtitutus ⁊ ſic non obſtat.j. quãdo dies leg.ced.ſi titio.in fine.Ray.⁊ locum habet hec lex in legato hoc modo dato ſecus eſſet in hereditate vt.ſ.de heredi.inſtituendis.l.iij.§.ij.⁊ patet ex gloſſa.l.ſi ita. ſ. de liberis ⁊ poſthumis.⁊ rationẽ diuerſitatis vide.d.l.iij.§.ſecundo. ⁊ vide qꝺ no.ſ.de legatis ſecũdo.l.ſi titius mihi.§.pꝛimo.l.Ray.Et pꝛimus eſt pꝛopꝛiuꝫ nomen ibi dare titio .x. appꝛime ibi facere cõditionem quo ad impediendam tranſmiſſionem.⁊ hoc tollit cõtrarium ibi ſecundus dare.duo ergo erant in caſu iſto heredes dy.in gloſ.imo videtur ꝙ non.ſ.idem in hoc caſu qꝺ in ſuperio
2 ri.Dy.in gloſ.ſed ſolus ibi.⁊ facit ad.§.ſ.† ꝙ dictio ſi, non ſemper faciat conditionem.Oldra.

3 **SI patronus.** †Patronus ſuccedens per contratabulas eſt heres in effectu.h.d.⁊ facit ad hunc.§.ſ.eo.l.ſi is.⁊ qꝺ ibi no.⁊ notab. eſt iſte caſus ⁊ contra quẽ de facili reſpondetur.

1 ☞ Ignoꝛans conditionem impletam eſſe,non poteſt hereditatem adire.
2 Conditiones caſuales an poſſint impleri teſtatoꝛe viuente ⁊ herede ignoꝛante.

1 **MUltum intereſt.** Pulchꝛa lex† expꝛeſſam conditionem ignoꝛans impletam hereditatem adire non poteſt:tacita vero aditionẽ non retardat.hoc dicit ibi conditio facti.id eſt a teſtatoꝛe expꝛeſſa.Dyn. ibi an iuris eſſet adiecta inſtitutioni heredis vel legato.Dy.⁊ dic iuris. id eſt a iure tacite intellecta ibi huiuſmodi conditiones a teſtatoꝛe expꝛeſſe facti dicuntur ibi impedirent heredem ſcientem conditionem eſſe inſtitutioni adiectam.Dy.ibi quãdiu ignotum heres
2 inſtitutus inſolidũ vel pꝛo parte.nec obſtat.ſ.eodem. l.ij. † vbi caſuales conditiones poſſunt impleri teſtatoꝛe viuente etiam ignoꝛãte herede quia illud verum quo ad hoc vt purificetur inſtitutio ⁊ pꝛo pura habeatur ſed illud quo ad hoc vt nõ poſſit hereditatem adire niſi ſciat conditioneꝫ impletam licet inſtitutio ſit purificata ⁊ conditio impleta eo ignoꝛante. Et dic vt dicta.l.ij.notaui ⁊ dixi ibi ex iure veniet.id eſt a iure tacite intelligũtur.Dy.ibi vt implete nt etiam ignoꝛante herede. dy. ibi ſe filiumfamilias cuiuſdã tertij nõ defuncti ⁊ ſic errabat in acquiſitione non in aditione ne obſtet his quẽ notantur.ſ.de acquiren.hereditate.in fine.ſolue vt ibi vel melius ibi ignoꝛabat conditionem eſſe appoſitam ⁊ ſic putabat inſtitutionem puraꝫ ⁊ ſic concurrebat veritas cum opinione quod eſſe debet:hic vero ſciebat eam appoſitaꝫ ⁊ ignoꝛabat eam impletam ſeu extitiſſe ⁊ ſic opinio diſcoꝛdabat a veritate.Dy.in glo.vlti.ibi etiam clauſis.ſ.tabulis.

1 ☞ Conditio reijcitur qua viduitas inducitur.

QUoties ſub conditione.
1 †Conditio viduitatem inducens remittit̃ ⁊ ademptio facta in exiſtẽtia nuptiarũ nullius eſt momenti.h.d.in glo.j.in fi.imo dic ibi vt no.⁊ dixi in gloſ. ij.ibi.§.que vero.que poſita eſt.C.de indicta viduitate.auꝭ. cui relictum.vt hic in glo.ſequitur.⁊ vide quod ibi no.⁊ dixi in fi. ⁊.j.e.l.cum tale.§.meuie.Dy.

1 ☞ Conditio que legato adijcitur in partes non diuiditur.
2 Poꝛtio deficiens cum emolumento accreſcit ſed non cum honoꝛe.
3 Heres non implẽs teſtatoꝛis voluntatem hereditate pꝛiuatur.

1 **QUi duobus.** †Cõditio adiecta legato nõ poteſt diuidi ĩ partes. h.d.Vel ſic.ſi ab vno in perſona duoꝝ heredum eſt implenda conditio ex pluralitate perſonaruꝫ nõ de
2 et con bditio diuidi.Ray.Et no.ex fine huius.l.† ꝙ poꝛtio deficiens accreſcit cum emolumento ſed non cum honoꝛe.No.vt.j. eo.l.

eo.l.hec scriptura.§.j.z.l.si separatim. Item collige ar. q si docto z eligatur ad legendum librum ordinarium z extraordinarium qd debeat habere tantum salarium quantum consueuerũt habere duo doctores legentes ipsos libros. pro hoc in auf. vt iudi.sine quoquo suffra.circa mediũ.Ia. z ad hoc bene facit.ĵ. de fideicõ.libe.l.thais.§.stichus secundo qui concor.cum ista.l. z idem ecõuerso.si duo eligantur loco vnius.vt.C.de aduo.diuer.iudi.l.binos.vbi de hoc dixi.ibi ne etiam legatum scindat quod fieri non potest:vt.š.de leg.j.l.si legatarius. ibi quãdoq prodest.s.in casu illius.l.si plurium.que statim allegatur:sed in casu huius.l.non prodest etiam ad exceptionẽ qz adhuc super est ratio ne legatum scindatur.sed dictus.§.loquitur in faciendo hic in dando. Item allegat Dy.hanc.l.ad duas questiões prima est si testator instituit heredẽ z legata reliquit z dixit q si heres legata non solueret intra certum tempus q hereditas ad quoddam monasterium perueniret: heres soluit medietatẽ legatorum queritur an perdat totam hereditatem an dimidiã tantum:videtur quod in totum vt hic:z.ĵ.de ver.oblig.l.stipulationum alie.§.fi. In contrarium quod pro dimidia tantũ. š. de his qui.vt indi.l.heres.z.l.scriptis.ĵ.ad trebel.l.paulus.rñ. quor lega.l j.§.si due res.z.š.de euic.l.rem hereditariam. Secunda questio est ex.§.si quis vero non implẽs.in auf. de here.
3 z falc.† in quo heres priuatur hereditate si non impleat volũtatem testatoris quid si pro parte impleuit potest allegari pro et contra:vt.š.quia ista secunda questio nõ differt a prima nisi q in prima est pena posita a testatore in secunda a lege. Dy. Litera que tenet q tota hereditate priuetur p iura ad hoc alle. z p hoc.C.de fidei.auf.hoc amplius.z vide quod ibi notaui quasi circa finem.glo.hic alleg.pro concor.ĵ. eo.l.penul.sed in.§.j. est contra.z ideo dic vt ibi no.

1 ☞ Conditio impedita per eum cuius interest non impleri pro impleta debeat haberi.

1 **Iure ciuili** Tam in cõtractibus q̃ in vltima voluntate.† Si cõditio impeditur per eum cuius interest cõditionem nõ impleri pro impleta debeat haberi.h.d.z ibi. Quibus exẽplis no.quod licitum est argui de vltimis voluntatibus ad cõtractus.de quo plene dixi.š.de lega.j.l.seruum filij.§. eum qui. Dy. In glo.vlti.ibi fm Io.vt.ĵ.de ver.obli.l.in executionib⁹. §.fi.z plene per Dy.z alios extra de reg.iuris.c.cũ constat per eum.z.c.imputari.libro.vj.in eadem gloss. in fi.Sed ibi stetit p casum fortuitum. Dy. Hic vero per eum in cuius persona erat implenda conditio.z dic vt ibi nota.z de institutionibus z substitutionibus.l.j.

1 ☞ Maritus vxori prouidens in tpe liberorum: de quibus liberis cogi.asse censeatur.
2 Monasterium pro filio habetur.

1 **Cum vir vxori.** † Maritus in tẽpore liberorũ vxori prouidẽs de his liberis cogitasse vr q ex suo matrimonio nascerẽtur.h.d.z facit.l.ista ad.q.de qua no.š.de le.ij.l.si ita quis.§.fi.an rogatus restituere hereditatẽ si decedat sine liberis ex suo corpore descendẽtib⁹ si intrat monasteriũ teneat restituere an videat ꝯditio defecisse: z ille.hec.l.hoc mõ qd videat defecisse ꝯditio qz si nõ expressisset suo corpore descẽdẽtib⁹ cũ hoc subintelligebat.per.l.istã: ergo expressio nihil operatur.š.de leg.j.l.ij.sed si illa verba non fo
2 rent expressa per introitũ monasterij conditio defecisset† quia monasterium habetur pro filio:vt.C.ad trebel.auten.nisi rogati.vbi de hoc notaui z dixi.Et hanc opinionem tenet Iaco.de bel.in corpore vnde sumitur. licet Raynaldus z alij teneãt cõtrarium.de hoc dic vt dixi dicta autenti.nisi rogati.z dicta.l.si ita quis.§.finali.

1 ☞ Coniunctiones due pro vna habent si respectu finalis implementi adijciantur.
2 Turpitudo repetitioni nocens magis attẽditur q̃ causa honesta repetitioni indulgens.
3 Ius accrescendi transmittitur in heredem coniuncti.
4 Heres si fideicommissario hereditatem restituit an ad eum pertineat quod postea accreuit.

1 **Hec scriptura.** † Si due cõiunctiones sunt adiecte respectu finalis implementi cẽsetur vna: z licet a lege conditio iurisiurandi remittatur nõ propterea remittitur id quod erat fiendum ex debito iuramenti.h.d.z vide quod dicã ĵ.eo.l.penul.ibi verbis edicti remittentis iusiurandum. Dy. vt š.de conditio.insti.l.sub conditione.z.l.non dubitamus.Et sic no.q sub vno contextu verborum fuerãt due cõditiones simul adiecte:z licet vna remittatur.alia nõ remittitur.sic z duo sunt precepta arbitri quorum vno impleto non intelligitur aliud impletum:vt.š.de arbi.l.celsus.vbi de hoc z sub vno mandato cõtinentur plura mandata.extra de restitutio.spolia.c.fina.z melius de dolo z contumacia.c.dilecti.pone dedi boue vt capuã eas z hominem occidas neutrũ fecisti an possit repeti quod est datum:z videtur quod sic:quia non debet delinquens esse melioris conditionis zc. vt in auf de restitu.z ea que parit.§.vnũ. z.ĵ.de reg.iur.l.non fraudantur.§.nemo.z si vtraq esset honesta:oporteret vtramq impleri nec sufficeret pro parte.vt.š.de itinere actuq priuato.l.iij.§.hec autem.z.§.fina. z. š. eodem.l. qui duobus.z.ĵ.eodem.l.qui fundus.de conditionibus institutionũ.l.si heredi plures. z de diuortijs.l. q ait.§. ait lex.preterea cum dicit vt hoc z illud zc.perinde habetur ac si diuersis tẽporibus zc.quia pluralis locutio zc.vt.ĵ.eodem.l.falsa. in fine de legatis.iij.l.qui concubinam.§.si stichus.in fine.§.z pro hoc š.de conditionibus institutionum.l.que sub conditione.§.si qs sub iureiurando.z.ĵ.de iure fisci.l.non intelligitur.§. si quis palam. Item pro hoc.š.de his quibus vt indignis.l.eum qui.§.p parte.Econtra quia vna etiam habeat plures partes vt hic:et negari non potest aliquid turpitudinis in se habere ergo in totum reprobanda:vt.š.eodem.l.si is qui ducenta.§.vtrum. Itẽ
2 quia deliquit in parte zc.vt.š.de leg.j.l. etiam si partis.† Preterea etiam magis est attẽdenda turpitudo que repetitioni nocet q̃ causa honesta que repetitioni indulget.vt.š. ad silleia.l. si quis in graui.§. vlti. z.l. qui posthumos. Preterea z si committatur stipulatio ex euentu conditionis nihilominus obstat exceptio propter diem.vt.ĵ.de verbo. obliga.l.in illa.cum similibus.Ergo licet committatur ob causam honestam: obstat tamen exceptio propter turpem:dicunt quidã q estimetur z restituatur estimationis pars.arg.š.de legatis.ij.l.cum filius.z ad legem falcidi.l.in lege falcidia.z.l.si is qui.§.fina.z de doli exceptio.l.pure. Azo. Idem in effectu quia propter delictum commissum in appositione vnius non debet attẽdi pena ad appositionem alterius que est licita argumen.de his quibus vt indignis.l.rescriptum.z.l.heres. Dy. Et predicta faciunt ad determinationem questionis que no.in glo.š.de condictione ob turpem causam.l.iij.si dedi partim ob causam honestam z partim inhonestam an repetã.z de hoc vide quod dixi.ĵ.de damno infecto.l.flumine.§.idem ait.de manumissio.l.iiij. in fine. z plene de reg.iur.l.in pari causa.z extra eo.ti.c.cum sint partium iura obscura.in glo.quantũ ad finem.in fi.z in legato alternatiuo.vt š.de leg.ij.l.si illud. Oldr. z vbi glos.alleg.l.iij.§.fi. de duo.reis. dic plene vt ibi no.

3 **Cum eadem.** † Ius accrescendi transmittitur in heredem coniuncti.h.d.i. Pro hoc š.de acquiren.heredi.l.qui patri.ibi deficiente conditione sub qua erat alij relicta. Dy. Ibi etiam heredi eius nedum ipsi cui relicta est pure hereditas:quia dictio etiam implicat.š. de iur. omnium iud.l.j.š.si pars hereditatis petatur.l.ij. sed dic quod glossa illa continet veritatem.z ad hunc textum respõde vt gl. quia habet per ius non decrescendi.z de hoc vide.š.de here.in
4 stitu.l.si quis.in prin.† Querit Bar.si heres restituit hereditatem fideicõmissario postea aliquid accreuit an pertineat ad fideicommissarium:z tenet quod sic.arg.l.z an eadem.§.qui cum partem.de excep.rei iudi.z de acqui.here.l.qui totam.in glo.vl a ti.ibi.l.ij.z dic vt ibi no. Dy.

☞ In testã: adde ad hãc l. Bal.in.c.j. qua. do.feu. pri.vbi facit istũ tex.sing. z decidit per hunc tex.pulcherrimam.q. in.l.id qd pauperib⁹.C.de epi.z cle.z in.l.j.C.de his q pe.nomi. z p Ro.consi.ccccvj.

1 ☞ Actus non valere dicitur qñ propter defectum z ineptitudinem forme res vitiatur.

a **In testamento.** a Si id ad cuius exẽplũ sub pena aliqd fieri debet non existat licet pena cessat tamẽ illud de equitate arbitrio iudicis fieri debet. Hoc dicit. Ibi demetrij.iste habebat quatuor nomina. Dyn. Ibi nullum momentum fecissent quia nescirent ad cuius exemplum facerent. Dy.licet quidam habeant in glo.innuit ergo ibi:sed forte speciale.hec placet Pe.in fi.vel dic vt dixi.š.eo.l.mulcta.in gloss.
1 vlti.ibi.l.hereditãs.z dic vt ibi no.in fi.sol.† vbi propter defectum z ineptitudinem forme res vitiatur non valet quod agit ad act.pariendam.vt ibi.secus quo ad iudicis officiũ quod ex quadam equitate conceditur vt hic petatur.

1 ☞ Defectus conditionis relicti que ipsum non suspendit petitionem eiusdem non impedit.
2 Succedens in locum alterius debet sapere naturam ipsius.

3 Obligatio pignoris consensu vtriusq; contrahitur.
4 Legatarius an legatum consequatur etiam si conditio non impleatur. ⁊ nu. seq.
8 Legatum cum causa relictum quodo debeatur causa non impleta.
9 Moneta si mutetur non mutata sed subrogata debetur.

Filie sue. Quando conditio remittitur a iure si casus fortuitus attingat in personam alterius legatum debetur. h.d. Ibi nupserit
cuidam alij. dynus. Ibi nupserat viuo testatore vel
1 mortuo ⁊ sine voluntate lucij titij. dy. Ibi deberi. † quia defectus conditionis relicti que ipsum relictum non suspendit non impedit petitionem eiusdem. Dy. Ibi in glo. j. ibi. §. rescriptū. ⁊ dic vt ibi. nam cum pendeat ex facto eius ⁊ alterius nō videt repelli si impediatur per casum in persona alterius contingentem: vt. ĩ. eo. l. in testamēto. sed in. §. rescriptum. patet solutio. qꝛ l. in testamēto. debet intelligi de cōditione que suspēdit legatū. hoc aūt non suspendit qꝛ per. l. remittitur. Dy.
Titia. Casus pulcher contra quem de facili respondere-
tur si verba testamenti referātur ad tempus mor-
2 tis tempus testamenti attendi non debet † ⁊ quod succedit in locum alterius illius sapit naturam. h.d. Oppo. de. l. cuz seruus. de adi. leg. ⁊. l. fideiussor. §. lucius. s̃. de pig. ⁊ de. l. nuper. de leg. iij. ⁊ possunt omnia solui qꝛ nō apparebat de voluntate hic sic. Pe. vel sol. vt subijciam in suppletione glo. In glos. ibi vxor. §. testamento. hic est contra. sed dic ꝙ ibi apponebātur verba p̄sentis temporis. hic verba relationem habētia ad tempus mortis, ibi. §. si quid post nil ad rem. Dy. Vel dic ꝙ non obstat qꝛ hic nihil detrahitur de verbis testamenti. imo cōcor. vt ibi not. ibi. l. cum seruus. Sol. ibi legatum consistebat in re certa ⁊ de p̄senti, ⁊ ideo illius rei alienatione extinguitur ⁊ redemptio sola non reintegratur. Hic autē non in re certa inspecto tempore presenti sed dirigebatur legati substantia in diem mortis. Dy. ibi. §. lucius. Sed ibi obligata fuerunt mācipia certa, ⁊ ideo obligatio ad postea redempta non trahitur. hic autez nō legabatur certa de presenti sed certitudo cōferebatur in diem mortis. Sed magis obstat quia verba qui meruerūt faciūt conditionē vt dicta. l. nuper. in fine. de legatis. iij. ⁊ de legatis. j. l. stichum. Respondeo verum est ꝙ conditionez faciunt: sed conditio extitit propter redemptionem eorum qui in dominio ⁊ patrimonio testatoris reperiūtur tempore mortis. ⁊ ideo valet legatū. dyn. Vel s̄m Jac. de bel. ad. §. si quid post. responde vt ibi no. ad. l. cum seruus. Respōde ꝙ hic ancille empte nomē imposuit Agathe: ⁊ ideo videtur subitituisse loco prime ancille que sic nominabatur. Ibi autem non apparet ꝙ per redemptionem voluerit confirmare legatū ad. §. lucius. Responde ꝙ ibi debitor spe-
3 cificauit mancipia. † pignoris obligatio contrahitur consensu vtriusq;. ⁊ ideo subitituta non tenētur pignori quia in eis nō cōsenserunt. hic autem consensus vnius tantum. s. testator sufficit qui ab initio ⁊ postea interuenit. Ja. Et dic cum quid alicui sub conditione relinquitur si vis scire vtrum ⁊ quando sub cōditione non existente debeatur legatum ⁊ quando non plenissi-
4 me sic distingue. † Aut relinquitur mihi sub cōditione aut mō aut pure aut cū cā. si sub cōditione aut potestatiua aut casuali aut mista. si sub potestatiua aut pēdet ex facto meo tm̄ aut meo ⁊ alterius. si meo tantum aut casu impedior implere ⁊ tunc habeo totum. vt. s̃. de condi. insti. l. que sub conditione. §. quoties nisi ante casum ego fuerim in mora. vt. ĩ. eo. l. pe. §. j. Aut p aliū ⁊ tunc aut per alium cuius interest conditionem impleri ⁊ tunc pro impleta habetur, vt. s̃. eo. l. iure ciuili. ⁊ de reg. iur. l. iure ciuili. ⁊ extra eo. ti. c. cum stat per eum. li. vj. Et ibi de hoc p Dy. ⁊ alios, aut per eum cuius non interest conditionem impleri: ⁊ tunc aut potest impleri cōditio ⁊ debeo implere si volo habere legatum: vt. ĩ. eo. l. quibus diebus. in prin. Sed si non potest de cetero adimpleri non consequitur legatum. vt. s̃. ad leg. aqui. l.
5 inde neratius. §. iul. † Sed impediens tenetur mihi isto casu s̄z qualitatem delicti aut. l. aquilia. aut furti aut actione in factū vt. d. §. idem iulianus. ⁊ de conditione fur. l. iij. §. fin. Sed impediente existente non soluendo equum erit me ad legatum admitti: vt supra de eo per quem factum est. l. fi. ⁊ de lega. j. l. pla-
6 ne. §. j. † Si vero conditio pendeat ex facto meo ⁊ alterius: aut est conditio que al's remittitur. ⁊ tunc consequor legatum nihilominus. vt. s̃. hac. l. in prin. ⁊. s̃. de leg. j. l. turpia. §. titie. Aut est talis conditio que non remittitur a lege sed suspēdit relictum. ⁊ tunc aut est legatum aliud ꝙ alimentorum aut alimentoruz. Primo casu habet locum distinctio que ponit in. l. in testamento. ĩ. eo. quia aut impedior implere per casum fortuituz in mea vel alterius persona contingentem ⁊ relictum non debetur: aut per illū in cuius persona conditio est implenda ⁊ tunc cōsequor relictum. Secundo casu aut alimenta sunt relicta cōtemplatione alimentarij, ⁊ tunc si impediat implere per casum in alteri⁹ persona contingentem nihilominus consequitur legatuz: vt. s̃. de annu. leg. l. annua. in prin. C. de lega. l. j. ⁊. ĩ. eo. l. illis libertis. in prin. Aut cōtemplatione illius cum quo stare debebat. ⁊ tūc si impediatur per casuz in illius persona contingentem non cōsequitur relictum: vt. d. l. illis libertis. in fine. ⁊. s̃. de annu. lega. l. seio amico. in prin. Aut dubitatur cuius contemplatione fuerint relicta ⁊ in dubio videtur relicta contemplatione alimentarij. ⁊ ideo relictum consequitur. vt. s̃. de ali. ⁊ ciba. legat. l. gaio.
7 §. imperator. † Si vero legatum relinquitur sub conditione casuali quocūq; modo deficiat conditio non consequor relictum: vt. C. de cadu. tollē. l. j. §. sin autem aliquid sub conditione. ⁊ de institutio. ⁊ substitutio. l. si pater. in mista idem ꝙ in casuali. vt dicto. §. sin autem aliquid. ⁊ de conditionibus institutio. l. suus heres. ⁊ no. s̃. super rubrica. Secundo casu quando legatum relinquitur sub modo siue modus pendeat ex facto meo tantū ⁊ impedior per casum consequor relictum: vt dicta. l. sub conditione. §. quoties. de conditionibus institutionum siue pendeat ex facto meo ⁊ alterius. vt. s̃. de legatis. j. l. si fundum per fidei-
8 commissum. §. iulianus. ⁊ de lega. ij. l. lucius. §. quisquis. † Tertio casu quādo legatum relinquitur cum causa siue contemplatione alicuius rei faciēde: aut causa est impulsiua, ⁊ tūc ea nō impleta debetur relictum: vt. ĩ. eodem. l. titio. in principio. Aut causa finalis ⁊ tūc ea cessante cessare debet effectus: ⁊ ideo causa non impleta relictum non debetur. vt. s̃. de adimendis legatis. l. alumne. §. ab heredib⁹. alias incipit. §. seia. ⁊ infra eodem. l. titio centum. §. titio genero. in versicul. sed cum ante nuptias. aut dubitatur vtrum sit impulsiua vel finalis. ⁊ in dubio presumitur impulsiua ⁊ non finalis. vt. s̃. de vsufructu legato. l. generali. §. duos. ⁊ ideo idem quod impulsiua. Dynus. Et ad istaz materiam vide quod notatur per dynuz ⁊ alios extra de regulis iuris. c. imputari. ⁊. c. cum constat. libro sexto. Et licet communiter ista additio. dy. hic sit signata, tamen iudicio meo melius signaretur. ĩ. eodem. l. in testamento. Vltimo collige argu-
9 mentum ex isto. §. † quod moneta mutata debeatur subrogata in locum prime ⁊ non prima. de quo plene dixi. s̃. de legatis. iij. l. vxor. §. j. ⁊ si certum petatur. l. cum quid. ⁊ facit. s̃. de legatis. j. l. si gregem.

1 ☞ Conditio que in facto legatarij cōsistit deficere dicitur cuz potest fieri ⁊ non fit. ⁊ nu. 2.
3 Legatarius qui conditionem non impleuit an moraz purgare poterit.
4 Legatarius in conditione cōtrahenda moraz contrahēs legatum petere non potest.
5 Cogi qn̄ possit quis ad conditionem implendam.

1 Hec conditio. † Si conditio consistēs in facto legatarij adijciat legatario deficere videtur cum potest fieri ⁊ nō sit. hoc dicit: ibi recipienda est. subaudi etiā. ⁊ quod ita debeat subaudi commode. vt not. infra quando dies legati cedunt. l. filiuz. ⁊ mortuo testatore. quasi dicat si nō adimpleat cum potest videtur deficere conditio. Et sic videtur hoc sentire glossa quod falsum est. Imo videtur quod quandocunq; possit impleri. argu. supra eodem. l. hec conditio. supra de heredibus instituendis. l. si quis instituatur. ⁊ de bonis autoritate iudicis possidendis. l. iiij. quibus dicitur debere per iudicem terminum assignari ad eam implendam. Solutio. hoc verum cum est difficilis. Et hec solutio probatur ex his que dicuntur supra eodem. l. ij. ⁊. C. de institutionibus ⁊ substitutionibus. l. si quis heredem. Et hic apparet ꝙ conditio erat in faciendo, ⁊ sic non obstat supra eodē. l. mutiane. Item erat facilis: ⁊ hic nō obstat dicta. l. hec conditio. s̃. eodē. ⁊ de institutionibus ⁊ substitutio-
2 nibus. l. si quis heredē. ¶ † Quare circa hoc sic dicas quia aut id quod debet dari vel fieri depēdet ex facto legatarij aut ex facto tertij. si ex facto tertij quandocunq; impleatur legatum est vtile, vt infra eodez. l. coheredi. ad finem. Aut legatum vel promissum pendet ex potestate honorati vt quia testator reliquit alicui si ascenderet capitolium tunc aut conditionē implere est sumptuosum vel onerosum aut non: si sumptuosum quandocūq; impleatur sufficit nisi terminus prefigatur. vt eadez. l. hec cōditio. ⁊ argu. infra eodem. l. qui heredi. Aut illud quod relinquitur non solum potest afferre emolumentum sed etiam onus: vt quia instituit testator me heredem si ascēndero capitolium: ⁊ tunc quia hereditas continet debita ⁊ credita: vt infra de verborum significatione. nihil aliud quandocunque potest impleri: vt supra heredibus instituendis. l. si quis ita instituatur. Et ibi in glossa. ⁊ ex quibus causis in possessionem eatur. l. si diu. Aut

ui. Aut solum commodum affert vt legatum.vt.s.mādati.l.he reditatis.& tunc statim cum potest debet impleri ne in penden ti sit vltima voluntas.vt.s.communia prediorum.l.finali.Petrus. ¶ Sed opponitur contra istam solutionem,quia etiā cū adijcitur heredi videtur debere impleri quā cito potest.vt.j.ad legem falcidiam.l.j.§.item si ita.Sed ibi loquitur quando con ditio adijciatur in penam heredis.secus in simplici conditione quia tunc locum habet quod dixi. ¶ Item opponit quia vide tur debere attendi tempus quo desinat posse dari vel facere.vt j.de verborum obligationi.l.ita stipulatus.versiculo sabinus. Secundo aut conditio consistit in non faciendo & habet locū contrarium: aut in faciendo & habet locum hec lex. Sed cōtra hanc solutionem instatur de lege si titius.j.de verborū obliga tiōi.& de fideiussori.l.fideiussor.§.finali.de manumissis testamē to.libertis.&.d.l.j.§.item si ita.j.ad.l.fal.sol.dicit gloss. quod in omnibus istis est speciale & ratio specialitatis not.in.l. & si post tres.s.si quis cautionibus.sed melius dic vt in qualibet dictarū. ll.colligi potest.& dixi dicta.l.ita stipulatus.de verb.oblig. Itē op.adhuc contra predictam sol.vbi dicitur quod si est in non faciendo expectatur tempus quo desinat posse fieri vnde vide tur obstare.s.eo.l.mutiane.sol.dic quod in conctractib⁹ non ha bet locum cautio mutiana.vt dicit gloss.& idem tenet glos.in.d. l.mutiane.C.de pactis.&.l.j.de trāsac.l.siue apud acta.s.de cō di.ob causā.l.dedi.& de hoc dixi dicta.l.mutiane.ex predictis ergo collige aut conditio est in non faciendo aut in faciendo. Primo casu aut in contractibus:aut in vltima voluntate.si in contractibus expectatur tempus quo desijt posse facere vt di cta.l.ita stipulatus.ver.sabinus.de verbo.obli.si in vltima volū tate locū habet cautio mutiane.Secundo casu principali quā do conditio est in faciendo tunc aut est adiecta heredi aut est le gatario.Primo casu aut conditio est adiecta in penā heredis & habet locum.l.j.§.item si ita.j.ad leg.falci.aut est simplex con ditio & tunc loquitur.l.vlti.s.de conditio.insti.& ꝙ not.s.de he red.institu.l.si quis instituatur.si vero adijcitur legatario tunc loquitur hec lex & sic apparet quod casus summarius tollit cō traria alij sic scripserunt hac.l.no.ex hac.l.qd cōditio potestati ua dz impleri quā cito pōt alias ɔtrahitur mora.vt.j.e.l.penul. §.j.sed huic.l.opponitur.s.e.l.hec conditio.&.C.de institu.& sub stitu.l.si quis.solu.aut conditio potest de facili impleri & tūc ha bet locum hec.l.cū similibus.aut nō pōt de facili & tunc ēt tar de pōt ipleri vt in cōtrarijs.sed huic solutioni obstat.s.de cōdi tio.institu.l.vlti.vbi tarde & vsq ad extremum vite spiritū pōt impleri talis conditio.solu.hic in legato ibi in hereditate.& ista solu.not.s.de here.institu.dicta.l.si quis instituatur.ratio diuer sitatis qz in hereditate versatur maius periculū & non minus arctatur heres quam legatarius.vt.s.dixi.& ne ex precipitatio ne subuertatur testamentū.argu.s.de adimen.lega.l.excepte. & de carbo.edicto.l.j.§.sed & si quis.Potest tamen heredi tardā ti prefigi terminus a iudice intra quod pareat cōditioni. vt di

3 cta.l.si quis instituat.& de cura.bo.dando.l.j.†Sed q̄ro cū hic dicatur qd legatarius debet implere conditionē quamcito pōt alias est in mora nunqd pōt talem morā purgare videt qd nō qz cōditione defecta legatū annihilat.vt.j.qui heredi.§.fi.Ecō tra videtur qd sic qz ɔditio & modus equiparant.vt.C.de his que sub modo.l.j.sed cōtracta circa modum purgatur trib⁹ cō currentibus ergo &c.j.de verbo.obli.l.si ita quis.§.seia.sol. aut cōditio est cōcepta in non faciendo,& tūc si factū sit contra non potest purgari qz facte cause &c.vt.j.de captiuis.l.in bello.§. fa cte.aut est concepta in faciendo & tūc refert aut habet p̄ceden tem dispositionem annexā aut non habet.Primo casu nō pot purgari.vt.j.quis ordo in bonorū possess.seruetur.l.penul.Secū do casu hz locū.s.de penu legata.l.j.j.quando dies leg.cedat.l. si penū.& qd no.C.de contrahen.& commit.stipu.l.magnā.hoc tamen qbusdā non placet.qz.l.j.de penu le.&.l.si penū.loquunt de purgatione fienda ex parte rei.questio autem predicta loq tur de purgatione ex parte actoris quo casu videtur dicendū,

4 †qd si legatarius in conditione implenda morām adhibuit nō possit moram purgare vt legatū petere possit.vt.j.de fideicom. liber.l.thais ancilla.§.si intra.sed contra hoc videt dict⁹.§.seia. sed dic qd ibi agit de act.iā quesita cōseruāda:hic vero de act. nouiter querenda:sed adhuc opponitur de.l.celsus.s.de arbi. so.aut agit de actione querenda sup accessorio & hz locū.l.cels⁹ aut super principali habet locū qd dixi per dictū.§. si intra.& iō ad predictā q̄stionē dic qd aut agit de purgatione more ex pte rei & nihil ad questionem.sed dic vt in.l.& si post tres.s.si quis cautionibus.& dixi in.l.si insulā.de verb.ob.aut de purgatione ex parte actoris vt in questione nostra.tūc aut agit de actiōe q sita conseruanda.& habet locū.l.si ita quis.§.seia.de ver.oblig. aut de nouo querēda.& tūc aut super accessorio.& admittit pur

gatio.vt dicta.l.celsus.aut super principali & non admittit. vt

5 dicto.§.si intra.& ita in questiōe nostra.†Secūdo quero an qs possit cogi ad implendam cōditionem:videtur quod nō quia non sunt in obligatione que per modū conditionis veniunt.vt supra si quis omissa causa testamenti.l.si quis sub cōditione. et nemo sine actio.experit.vt.s.de admini.tuto.l. quoties.§.si tē porali.econtra videt qd sic vt.C.de his que sub modo.l.ij. ibi si ue ad conditionem &c.so.dico quod precise non potest cogi di recto qz deficit actio & obligatio:sed indirecte refert aut est cō ditio cōcepta in faciēdo.Primo casu aut stat per eū qui debet implere & tunc non potest compelli.vt.s.de contrahen.emptio. l.cum ab eo.aut per eū in cuius persona deberet impleri & cō pellitur indirecte.vt.s.eo.l.iure ciuili.subdistingue tamen, aut consistit in voluntate illi⁹ tantum aut illius & alterius : sed per illum non stat quominus impleatur.Primo casu non compelli tur:vt dicta.l.cū ab eo.secundo sic.vt.j.eo.titu.l.labeo si biblio thecam.Secūdo casu quando est in non faciendo similiter cō pellitur indirecte:vt dicitur.s.e.l.mutiane.Tertio quero nun quid.l.ista habeat locū in contractibus dic quod sic vbi est con ditio simplex:vbi autem est penalis dic vt.s. si quis cautio.l. si post tres.In glo.ij.ibi.si fit stipulatio penalis incipiens a prece denti conditione.dy.in fine.sed ibi qn̄ conditio ponitur in penā heredis.de quo dic & melius vt no.dicta.l.& si post tres.s. si qs cautioni.alias sit conditio simpliciter potest impleri quando cunq nisi fuerit statutus terminus a iudice.vt.s.de heredi. in stitu.l.si quis instituatur.Old.sed contra hanc.l.est.j.eodē.l.cō ditionum que in futurū.in fi.Solu.hic in ea que de facili potest impleri:ibi non.vt & nota.s.eodem.l.ij.&.l.si iam facta.

1 ¶ Portio vnius legatariorum quando accrescat alteri.

Si separatim. Ubi habet locū ius non decrescendi & vna pars deficit:similiter deficit onus eidem annexū.h.d.dy.

1 Uel clarius†si legatarij sunt coniuncti tantū re & v̄ bis disiuncti portio deficiēs accrescit alteri sine onere.h.d. Dic ergo separatim quantū ad verba ibi conditionem tibi collega tario impositā.dy.ibi.Uendicatur⁹ eras conditione impleta. Dy.ibi.mihi accrescat.id est ad me insolidum pertineat.dy.

1 ¶ Legatū deficere dicitur si conditio potestatiua legato ad iecta casu fortuito impediatur.

2 Impeditus per casum conditionē implere quā lex remittit nō preiudicat sibi.

1 In testamento. †Si cōditio potesta tiua adiecta legato depēdeat ex facto legatarij & alteri⁹ si casu fortuito impedit adimplere deficit legatū.secus si per eum in cuius persona dependet.h.d.Et circa hoc vide distictionē quā posui.s.eo.l.filie.§.titia.que commodius hic posita esset.& vide etiam qd no.per Dy.extra de regu.iur.c.imputari.&.c,cū stat per eū.li.vj.&.C.de instit.& substi.l.j.ibi decessit.& sic ɔditio p ca sum deficit.dy.ibi.Stichi mortui.dy.ibi.remansuram. & sic to tum legatum vt caducū vel quasi remanebit apud heredē.dy. ibi.Illi.s.pamphillo.dy.ibi.legatum deberet & in totū qz facto stichi in cui⁹ personam erat collata conditio impedit eam im plere.Dy.ibi.inutilis fiebat quia facto suo impediebat imple ri conditio. Dyn⁹.ibi.Seia moriat ante nuptias contractas. Dyn⁹.ibi.transmittere:nec etiam heredibus seie debetur:quia casu impedit impleri conditio.Dy.In glo.j.ibi.si impedior p alium in totū vt non subsit amplius facultas conditionis im plende.alias sec⁹.j.eod.l.qbus dieb⁹.in princ.ol.ibi per quē fa ctū erit.l.fi.&.j.eo.l.titio.§.fi.Sed arg.ɔ de lega.j.l.plane si filiū. §.j.in fi.Dy.ibi.&.j.eo.l.illis.hoc verū in conditione quā lex nō

2 remittit.†sed in conditione quā lex remittit si impedior p casū non nocet.vt.s.eo.l.filie.&.j.eo.l.cū tale.j.responso. Dyn.ibi. in mista que pendet ex facto legatarij & euentu fortune de qua.s. e.super rubrica.dy.ibi.per alium cui⁹ non interat conditio nem impleri.vt.s.eo.l.iure ciuili.Dy.

1 ¶ Factū dicit bene qd fit bona fide.

2 Redditio rationum a quo incipere debeat.

a Quamuis rationes a Illud vi det bn̄ factū

1 †quod bona fide fit considerato effectu.h.d. Uel cla ri⁹ redditio rationum bona fide facta nō dolose pu rificat legatū libertatis sub tali cōditione relictū ibi soluere ɔsi

a ¶ Quāuis bal.in.l.j.C.si aduers⁹ solu. vbi al. hunc tex.p notabi li & bn̄ facit ad materiā calculi.

derato effectu.dy.In gl.vlti.ibi.bona fide faciat cū sciēti ꝛ consentienti dolus nō inferatur.vt.C.de transac.l.cum donatio.fz
2 Pe.sed ponet† ꝙ ille qui dz reddere rōnem vult incipere ad cōputandum expēsas ꝛ dñs vult incipere ab introitu qui erit domimus.Ray.hāc questionez formauit.j.de fideicō.liberta.l.thais.§.libertatē.ꝛ tenui qꝺ incipi debeat ab introitu ar.glo.ibi posite.ꝛ.l.cuz seruus.j.e.ꝛ ita dicit se de facto determinasse:sed qꝺ primo sit inchoādū ab expēsis facit.j.e.l.cū seruus.ꝛ glo.posita C.de apoc.publi.l.j.lib.x.sed cū hec qō videtur mihi modice vtilitatis ꝛ parum referre a quo incipiatur cuz vtrūqz necessariuz sit cōputari ꝛ totū approbari vel improbari.s.de ad.tu.l.queritur.ꝛ de neg.gest.l.pap.scribit.ꝛ depo.l.publia.§.fi.

1 ☞Demonstratio falsa legatū non vitiat.
2 Marito ꝛ vxore bona sua monasterio post mortem ipsorū conferentibus an statim altero mortuo deueniat ad monasterium ipsius portio.
3 Pluralitas quando sit in singularitates resoluenda.

1 **Falsa demonstratio.** †Falsa demōstratio nō vitiat legatū.h.d.Et de hoc dixi.s.e.l.demōstratio ꝛ hoc verum si testator obligauit heredem ad dādum legatario.secus si ad iura cedendum vel liberanduz quia tunc falsa demōstratio noceret ꝛ vitiaret.vt.s.de lega.j.l.si sic.§.j.ꝛ de liberatione legata.legaui.quod est notandum ibi non conditio mutata quia per hanc impetrationem nō desinit esse libertas.dy.in glo.ij.ibi nemo.§.j.ꝛ vide quod ibi not.in glo.ibi §.idem quoque.sed dic vt ibi.dy.ibi enim apparet sol. in textu quia al's ꝛ si sciuisset donaturus erat in glo.hec communiter est correcta:communiter eñ habetur de conditio.instit.l.in suam.§.id quoque.ꝛ debet dicere de conditione indebiti.l.in summa.§.id quoque.vel secundum Jaco.de bel.dic vt no.s.de here. institueñdis.l.nemo.§.qui frater vꝫ dic quod ibi est falsa causa hic demonstratio item ibi impulsiua hic finalis.quelibet sol.est bona.ibi so.vt ibi quia ibi de futuro ꝛ sic condicitur.item non fuit ibi species legati expressa hic vero expressa fuit persona legatarij ꝛ heredis.Dy.

Si quis legauerit. Ibi nec tūc.id est tempore mortis.Dyn.ibi. alienauit siue alienetur ex voluntate siue ex necessitate quia illa distinctio non habet locum quando adijcitur pronomen meuz vt.s.de auro ꝛ argēto legato.l.scribit in fi.dyn .ibi an vel alter
2 qui non est alienatus.Dyn.ibi atque.s.separatim† pone quod vxor ꝛ maritus in vno monasterio conuersabanꝭ hoc pacto vt post mortem eorum bona ipsorum ad monasteriuz peruenirēt questio est an vno mortuo statim perueniant eius bona ad monasterium an demū vtroque mortuo.ꝛ dico quod vno mortuo statim eius bona ad monasteriuz pertinent quia perinde est ac dixisset p duas singularitates quod bona cuiuslibet ad monasterium peruenirēt per hunc.§.ꝛ.j.ad trebel.l.lucius .§. gaio.s. de here.institu.l.pater ꝛ.l.articulo.ꝛ de leg.iij.l.qui concubinaz. §.stichus vbi de hoc vide quod notaui plene.s.de vsufr.le.l.codicillis ꝛ.C.de impuberum ꝛ alijs substi.l.cum quidam in glos. ibi significationem singulis.id est illud operatur quod operaretur singularis prolatio per se de quolibet dicta . vel.id est ad veritatem sui non requirit duo singularia.dy.ibi.§. annua. sed ibi propter signum vniuersale suā quaque die quia vniuersalis significatio si pro parte est falsa in totum est falsa.vt.s.de rebꝰ dubijs.l.si is qui ducenta.§.vtrum.Dy.ibi ꝛ.l.cum quidaz.hec duo vltima soluuntur in glo.dicte.l.hoc articulo de here.insti. Oldra.vel dic quod in.l.quāuis non videtur facta substitutio in vtrumqz casum etiam si singulariter esset facta filio ꝛ extraneo ratione equalitatis seruande:vnde etiā si resoluatur pluralitas in singularitatem est idē effectus ad.l.cum quidam respōdetur quod ibi est aliud ratione fraternitatis fm quosdam vel dic quod pluralis locutio resoluitur i duas singularitates vbi non repugnat quod signuz vniuersale quod est ibi propter verbum vterqz requirit vtrumqz verum esse vt.d.§.vtrum in.l.si is qui ducenta.s.de rebus dubijs ꝛ eadem ratione idem in dicto §.si annua.sz hec opinio videtur tolli.j.ad trebel.l.heredes .§.j. vbi est dictio vterqz.dic ergo vt dixi speciale ratione fraternitatis vel dic vt no.d.l.heredes.§.j.item vide quod no.ꝛ dixi.s.de
3 conditio.institu.l.ij.alij dicuntur† quod quando pluralis locutio refertur ad plura respectu diuersarum rerū sicut est hic geminat significatum singularis.si vero refertur ad vnā rē tantū tunc vt.d.l.quāuis ꝛ.l.cum quidam ibi refertur ad vnam rem id est vnam hereditatem ꝛ facit ad hanc materiā.s. de leg.ij.l. antepenul.§.quisquis.de acquirē.here.l.si seruum.§. ait pretor quod ibi no.ꝛ faciunt predicta quod in libello inferātur plures cause coniunctiue quarum quelibet sufficit ad victoriā actoris quod sufficiat probare vnam tantum.pro hoc in auten.vt cuz de appel.co.§.significatiōis.col.viij.extra de appel.c.significauit.de rescriptis.c.ij.ꝛ de probatio.l.licet causaz nisi se astringeꝛ ad omnia probanda vt.d.c.licet.

Nominatim. Uide quod plene dixi.s. de liberis ꝛ posthumis.l. nominatim.ꝛ in alphabeto dictione nominatiz.Et facit hec lex pro eo quod dicitur.j.de iure fisci.l.non intelligitur.§.si quis palam Jac.ibi nihil interest quantum ad hoc vt dicatur res certa.quantum autem ad aliquās qualitates bene interest ꝛ sic cessant ꝯtraria in gl.ibi ad trebel.quoties. vt circa coniecturādam mentem testatoris.nam refert tunc quibus nominibus res designetur vt ibi casum nō refert quantuz ad hoc vt dicātur certe persone ꝛ sic non fallit proprie.dy.ꝛ idē dicas in.l.nonnunquam.

Inter demonstrationem. Ibi facta rez.i. preteritam.dyn.in glo.vlti.in fi.ꝛ in illis est ratio vt no.s.e.l.demonstratio in principio.

1 ☞Conditio casualis ante mortem testatoris impleri potest.
2 Imperator non dicitur anteꝙ coronetur.
3 Officium consulum quanto durabat tempore.
4 Conditio ꝛ dies si i legato adijciantur cōditione existente dies expectatur.

1 **Publius meuius.** †Cōditio casualis potest impleri ante mortem testatoris.hoc dicit dy.ꝛ not.quod in officio publico tria desideranꝭ.scilicet electio acceptatio ꝛ ingressus officij ad hoc vt quis consequatur plenum officiū sic ꝛ in beneficio ecclesiastico de electione patet extra de electione per totum de acceptatione eodem titu.c.quā sit.libro sexto.de ingressu qui habetur per confirmationez ꝛ inuestiturā
2 eodē titu.quod sicut ꝛ.c.auaricie.libro.vj.ꝛ sic facit quod† imperator ante coronationem non sit imperator de qua questiōe no.ꝛ dixi.C.de quadriennij prescriptione.l.bene a zenone.dy.in gloss.quia ꝛ viuo in fi.ꝛ.s.eodem.l.si iam facta in fi.Dyn.item
3 not.quod consules eligebantur ꝛ durabat †officium suum in calendas ianuarij de hoc in autent.de consulib.§.hic autē a nobis.de ferijs.l.pridie calen.ꝛ durabant regimina per annum.s. de in ius vocando.l.vlti.de hoc no.ꝛ dixi .C. de aduocatis diuersorum iudi.l.per hanc.§.sextāte ꝛ quando incipiebat annꝰ ibi no.in gloss.ꝛ dixi.C.de ferijs.l.omnes dies.Et vide.j.de verborum significatione.l.si calūnietur.§.j.

4 **Titia codicillis.** †Si in legato adijciatur cōditio ꝛ dies.Si conditio existat expectatur dies.hoc dicit dy.vel sic. sublata conditione si superest dies superest ꝛ diei effectus vel sic siue ex parte actoris siue ex parte rei quale ius erat in predecessore tale censeꝭ in successore:hoc dicit ibi septitie heredes possent conueniri qꝺ est.j. Dynus in glos.facit.s.in fi.Soluti.ibi speciale vel melius imo concor.Dy.vel fm Jaco. de belui.ibi fiscus ab initio vtitur iure defuncti licet postea vtatur priuilegio sui vt ibi patet Jaco. ꝛ vide quod no.ꝛ dixi.C.de sacrosanc.ec.auten.quas actiōes ꝛ facit ad hanc.l.j.e.l.non putabam.ꝛ de.le.j.l.si cui.ꝛ glossa.vlti. que est.j.l.proxi.nihil facit ad illam.l.sed ad istum.§. puta esset plus tempore.allegationes tñ ibi sequentes faciunt ad ipsaz.l.

1 ☞Legatum penes legatarium remanet etiam si onus fideicōmisso adiectum sit inutile.
2 Legatum an valeat si pater tertio leget vt spurium alat.

1 **Si quis eum.** †Si onus fideicommisso adiectum sit inutile nihilominus legatum remanet penes legatarium.hoc dicit dynus.vel clarius si alicui legetur seruus vt manumittatur post tempus.si libertas impediatur de iure propterea non impeditur legatum. Ibi manumitteret forte post quinquennium ꝛ sic medio tempore percipere habeat legatarius commodum vt in fin.dicitur secus si statim debuisset manumittere vt.l.si quis titio.de lega. ij.ꝛ.l.si quis quos.eodem.
2 titul.ꝛ facit ad questionem.† si pater qui non potest relinquere alimenta filio spurio legauit alicui vt eum aleret quod valeat legatum quo ad legatarium nec teneatur alimenta prestare ꝛ pro hoc dicta.l.si quis quos.ꝛ hanc.l.intelligit glos.s. de lega. ij.l.codicillis in principio si legatarius possideat quod habet exceptio

exceptio.si non detur sibi actio quod videtur contra textu ibi non repellendum etc. et quod habeat etiam actionem videtur tenere pet. C. de caducis tollendis.l.vnica.§.in primo vbi de hoc dixi: et quod dicit in glo.actus manumissionis facit ad ea.q dixi.C.de conditio.ob causam.l.ea.lege.ibi aliquod commodum ex eo patet quod iste legatarius non fuit rogatus manumittere seruum statim sed post aliquod tempus vt ita medio tempore legatarius commodum haberet Jac.de raue.et pe.in glo.prima in fi.hec placet dy.et Jaco.de raua.et pe.et omnes predicte solutiones sunt truffe vnde secundum eos ibi legatarius statim rogatus fuit manumittere hic vero post aliquod tempus vt in fin.l. colligit et pro ista solu.facit.j.de donatio.aristo.in prin.et glossa vlti.huius.l.facit ad.§.precedentem vt ibi dixi etc.

1 Legatum intelligitur in scriptura confirmata non in confirmante.

Si ita scripsero. Ex scriptura disponente non ex declarante agit ad legatu.h.d.vel sic et ide est.
1 †legatu in confirmata scriptura intelligit legatu no in confirmate et vide qd dixi.s.de here.institu.l.asse.et facit bene hec.l.ad questionem si testator dixit volo qd legata scripta in schedula que est in sacristia fratru minoru debeatur quod reperta ipsa schedula valeant de hoc.s.de le.ij.l.his verbis.C.de fideic.l.fi.et.s.de testamentis.l.heredes palam.

1 Conditio in personis omnium heredum scripta ad omnes pertinet.
2 Conditio suspendens aditionem omnia ab ea dependentia suspendere censetur.
3 Onera magis hereditatem q legatum sequuntur.
4 Testator simpliciter de foro loquens intelligi debet de foro domicilij.
5 Vouens alicui prelato facere professionem intelligitur de illa cuius ipse est prelatus.

1 Ue conditio. †Si gnaliter i personis oim heredu sit scripta coditio ad personas ois gradus ptinet:si vero ad psonas vnius gradus tm ad illas tm ptineat.h.d.pone ergo casum vt in glo.et subaudi ea coditione que etc.ibi ad certas psonas.i.ad gradu certas personas continente.dy.ibi quo scz gradu.dy.Op.primo.C.de caducis tolle.l.vnica.§.j.ij.et.iij. so.quidam distingunt inter pro non scriptum et quasi caducum et vere caducu:sed huic so.videtur obstare.l.ciuitatibus.§.lucius. s.de le.j.et ideo glo.distingut aut est coiunctio verbis aut re sed hec no placet pe.vt in heredibus fiat talis distinctio sz dicit aut deferf no sub coditione sed sub onere simplr aut defertur non sub coditione sed sub onere coditionali.j.casu loquitur.§.lucius. scdo hic et.l.sub coditione de here.in.scdo op.ad predicta de.l.legatu sub coditione.de here.institu.Scdo opponitur ad predicta de.l.legatu sub coditione.s.de adi.lega.Sed dic aliud in legato aliud in hereditate vbi est maius periculu.vt.s.madati.l. hereditatem.Item non ob.l.licet imperator.de legatis .j. quia hic onus fuit impositu in vi dispositiois ibi no.et facit qd no.Archidia.extra de electio.c.j.lib.vj.et per dynum extra de regulis iuris.c.rationem congruit.Item licet Pet.dicat aliud in legato qua in hereditate.Alij tn dicunt idez per.l.celsus.de legatis.ij. et sic est vera secunda opinio glo.et tene glo.hic positam que melior est in ista materia q alia corporis iuris.licet glo.alia contradicat et male que est in.§.pro scdo.de caducis tollen.ibi ad genus personaru vt illa que conditioni hereditatis p quecunqz faciedum apponitur.Ex qua aditione omnes testametarie psone. id est ex testameto aliquid capietes generant et pedet.vt.j.de regulis iuris.l.si nemo.Old.ibi.totius esse testameti.i.omniu corum que in testamento scripta sunt:
2 †nam cu suspedit aditione ergo et omnia alia tanq ab ea dependetia.Old.ibi.atqz si coditio pone exeplu in hoc versi.per.l.s.de here.insti.l.sub coditione.Old.In gl.prima.in fi.vel expone vt in textu supra exposui. Old.iste tamen intellectus.Ol.quibusdam non placet.qz hic loquitur de coditione apposita ab homine no de ea que est sui natura a iure puta qd adeatur hereditas et ideo tenent intellectu glo.sed certe expositio et intellectus Old.bene potest procedere in conditione apposita ab homine.In glos.et omnes personas Ho.istam glo.quia vtilis est in sua materia ibi licet aliud sit in legato.i.q pro no scripto habetur quod no accrescit sine onere. vt.j.hac eade gl.Ray.ibi.pars deficiens vt in primo rnso.Ol. et ita loquitur.l.ciuitatibus.§.lucius.ibi impleant.vt in. ij.rnso huius.l.Old.ibi.vt dixi per.§.lucius. Oldr.ibi.qd no trasit per

3 §.in primo.de caducis tolle.Old.Et est ratio:†qz onera magis sequuntur hereditatem qua legatu.vt.s.man.l.hereditatez.ibi. fm.Ho.et hoc tenet Pe.dicto.§.his ita.de cadu.tollen.licet contra teneat.C.ad trebel.l.no iustam.ibi.Sed quidam dicut et verum dicut.dy.ibi.in hereditate nominatim relicta.dyn.ibi. dicto.§.in primo.et.s.de leg.ij.l.lucius celsus.vt ibi no quam opi. credo tutiorem.Ray.ibi.dicta.l.cum ciuitatibus.§. lucius. dy. ibi.vadit cum onere:vt dixi per predictu.§.in primo de cadu. toll.dy.ibi.§.si vero.s.eo.l.si separatim.dy.

4 Cum ita. †Cum testator simpliciter loquit de foro intelligitur de foro domicilij sui.h.d. Et iste casus non est alibi.Et dic q intelligitur de domicilio quod habebat tempore testamenti et si postea mutauit.s.de re.du.l.si cognatis.de lega.ij.l.peto.§.fratre.et de auro et argen.lega .l.cum ita.als si ita.no ob.s.de adi.lega.l.alumne.§. feia.als.§.ab heredibus.qz ibi fuit mutatio in ordinatione hic in loco:vel ibi legatum habebat cam annexa hic non.Et allegatur iste.§.in ar. q si quis legauit ecclesie centu milia no nominata ecclesia qd itelligat de ecclesia parochiali seu in qua habebat domicilium. Et est casus in auf.de ecclesiasticis titulis.§.si qs in nomie.coll. ix. Idem potest dici in multis similibus casibus:puta si legauit fratribus predicatoribus vel minoribus vel pauperibus no specificato quibus et prout etiam .s.de lega.iij.l.legatis.§.j.in fin. Item si in compromisso no est dictum quo loco debeat pnunciari intelligi debet de eo loco in quo factum est compromissum.
5 vt.s.de arbi.l.si cu dies.§.quid ergo.facit etiam.†q siquis vouit alicui prelato facere professionem regularem et non expressit religionem quod intelligatur de illa religione cuius est ipse prelatus.extra de statu monachoru.c.q dei timore.etia si testator disposuit erigi vnum hospitale:nec dixit quo loco intelligit de loco domicilij .pro hoc.ij.q.j.si peccauerit.De hoc no.i speculo de instrumen.editione.§.nunc vero aliqua.versic.quid n testator.et versi.sequentibus.et ad hoc.xxiij.q.iiij.fortitudo facit et iste. §.et.glo.hic posita ad questione qua habui de facto in quodam instrumeto no erat clare expressus locus.sed dicebatur in platea sancti Vincentij.et iste cotractus celebratus erat inter pergameu. vbi est dicta platea arguebam ex dicto.§.q intelligi debeatur de dicta platea.sancti Vincentij vbi domicilium habebant contrahentes.in contrariu prima facie facit glo.hic posita de quo notaui.C.de nouo.C.compo.§.quibus.super verbo ex hoc ordine da.et vide quod notaui.j.de accusa.l.libellorum.

1 Conditio potestatiua no habetur pro impleta impedimento ex facto tertij insurgente.
2 Impeditus conditione implere qua actionem possit intetare.
3 Pretium rei non continetur impensarum appellatione.
4 Legatum conditionale dicitur in quacunqz testameti parte coditio apponatur.
5 Obligatio statim oritur in contractibus sed in vltima voluntate a testantis morte.
6 Debitum ad personam serui et domini relatum de naturali intelligitur tantum.
7 Demonstratio falsa non vitiat legatum speciei in rerum natura existentis.
8 Legatum quod sub modo relinquitur statim cautione pstita debetur.
9 Dictio ad modificat dispositionem cui adijcitur.

Quibus diebus. In coditioe potestatiua i q adiecta sut certi dies inter quos pareri debuit si per extraneu impediatur talibus diebus illi dies no coputatur in pre
1 iudiciu parere debetis.vel aliter.†si coditio est potestatiua et impedimetu insurgat ex facto tertij coditio no habet impleta.h. d.ibi.vicinus tuus cuius no intererat coditione no implere vel impleri:als secus.vt.s.eo.l.iure ciuili ibi nec per te staret.na si per te staret quominus ageres tuc videris volens pati.arg.C.ne sacru baptisma iteretur.l.fi.extra de elect.c.vltimo.et.s.ex quibus causis maio.l.sed et si per pretore.§.j.ex ista.l.et dicta.l.sed et si p pretore.§.j.potest poni exemplu in regula iuris.j.de regulis iuris.l.qui potest facere vt possit.Jaco.ibi.Submoueas .i. repel
2 las.dy.†Ergo tenetur quis superiore adire et quatu in se est petere impedimetu tolli als sibi imputat.vt.s.vbi pupillus educari debeat.l.j.penultimo resposo.ex quibus causis maiores.l.sed et si per pretore.§.ait pretor.de cotrario iudicio tute.l.iij.§.vsuras.versi.quid ergo nisi forte talis petitio sola gratia inniteret vt.j.de bonis liberto.l.qui cu maior.circa princi.et no.glo.fm Azo.qui dicit q potest agere negatoria vel iniuriaru si alibi nescio et forte est speciale in testametis vl impediebat iure seruitutis.Oldr.ibi.conditio.i.dilatione dare ad conditione implen

dam.dyn. In glo.j.dilationi:ibi defectui vt habeatur p defecta z amodo impleri non possit. Oldr.ibi.vel affectui vt habeatur pro impleta. Old.ibi.fm vtramq; al's est fm vnam.sed melius stat fm vtramq; ibi implere potuisti vt quia transiuit tempus.j.quod debebat impleri.dy. Et vide quod nota.z dixi.s.eod.l.in testamento.

3 **Quidam ita.** †Appellatione impensaru; nõ cõtinetur pretiu; rei.hoc dicit. Et ad hoc allegatur z iste casus non est alibi fm dynum. Sed similis casus habetur.s.de actio.emptio.l.titius cu; decederet.circa finem.vnde forte.dynus intellexit de versicu.idem iulianus.quẽ alibi nõ recolo. Et nota q vbi ab homine fit mentio expensarũ intelliguntur fructibus non deductis.secus si a lege.vt.s.de rei vẽditio.l.sup. z de petitio.heredi.l.si a domino.§.fi.z ad hoc.s.solu.matrimo.l.fructus.vbi etiam est differentia an verbu; fructus proferatur a lege vel ab homine. Et arg.huius.§. dicunt quidam si pater filio existenti in studio legauit expensas quas fecit in studio nõ videat legasse libros seu pretia librorum.sz Pe.contra:quia debet interpretari legatu; vt potius valeat q pereat. sed si legatum predictum nõ referetur ad libros nihil operaretur cum impensas alias nõ teneatur ipse filius conferre.vt s.familie hercisc.de.l.que pater ergo zc.vt.s.de rebus dubijs.l.quoties.hoc aũt poterat valere ad aliud pro prima etiã facit s.de adimendis legatis.l.pater. Et de ista materia expensarũ z librorum satis notaui.C.de donatio.l.si donatio.ibi. Respõdeo haberi debeat.id est expense non deducuntur ex fructibus sed a legatario heredi prestantur quia ea videtur fuisse testatoris voluntas vt expense cum fructibus compẽsentur. In glos. quia ea videtur in fine.quia si expense deducerẽtur ex fructib⁹ cum communiter nõ soleat plus expendi quam sint fructus nihil solueret legatarius pro expensis quod esset in hoc.§.contra voluntatem testatoris qui talem conditionem apposuit quam obseruari voluit.vt.s.de manumissis testamento.l.si quis locuples. Dynus.

4 **Quidam titio.** †Apposita cõditio in quacunq; parte testamenti reddit legatum conditionale.hoc dicit dynus. Uel sic.legatum purũ sub conditione ademptum conditionale censetur ibi legauerat simpliciter z pure.dynus ibi. Ofilius respondit z male.dyn. Sed contra.j.de manumis.testamento.l.imperatores.sed hic in conditione:ibi in modo.vt dixi eo.titu.l.meuia.ibi:falsu; sit z vere falsum est.vt.j.sequitur:ibi esse legatum.z ideo ante cõditionẽ existentem legatario decedente legatum nõ trãsmittitur ad heredem. Opponit Bartolus de.l.ex his.C.quãdo dies legati cedunt.vbi dispositio sequens non videtur facere legatum cõditionale. Sol.ibi.dispositio cõferebatur in temp⁹ certũ hic in incertum.facit ad hoc.s.de legatis.j.l.si cui.z.j.ad trebellianum.l.seius saturnius.z vide quod dixi dicta.l.ex his. In gloss.cu; primo reliquerat ibi in contractib⁹ z est ratio diuersitatis potuit plene deliberare sed in his que fiunt in extremis non fit: et ideo idem est quandocunq; cõditio apponatur argumen.C.de peculio eius qui libertatem meruit.l.j.z.C.qui testamenta facere possunt.l.hac consultissima.fm Franc.ar. Sed hec ratio non
5 placet.vnde tu dic fm dyn.quod ratio diuersitatis est. † q; in contractibus statim oritur obligatio in vltima voluntate non nisi a morte testatoris z adita hereditate. Et ideo cum legatũ sit adhuc inualidum non mirum si conditio adiecta a testatore ex post facto reddat illud ex post facto nullum:quia difficilius impeditur nata obligatio quam nascitura.ar.C.de vsuris.l.si parte z.l.acceptam.dy.ite; nec obstat quod solet dici quod qñ dispositio est negatiua dictio nisi ponit.vt.s.de ferijs.l.si feriatis.quia dic vt not.per dy.extra de regulis iuris.c.petant libr.vj. z plene dixi in alphabeto dictione nisi.

6 **Dominus seruo.** †Appellatio debiti ad psonam domini z serui relata de naturali tantum intelligi debet hoc dicit dy.in glo.prima in fi.sed ibi sunt verba futuri tẽporis z incertitudo circa rem legatam z ideo contrarium determinauit. R.in glo.per.l.ex hac scriptura.j.de dona. Ol.in glo.impropriẽ tamen z per hoc no.quod quãdo verba nõ possunt accipi proprie trahuntur ad intellectum improprium z abusiuum.

a ¶ Qui dotalẽ. Adde alber.s.e.i.l.falsa demõstratio z Bal.z imo.hic.

Qui dotalem. [a] Falsa demonstratio non vitiat legatum.h.d.dy.vel sic z ide; est
7 †legatum speciei in rerum natura existentis falsa demõstratio non vitiat.

8 **Termilius.** †Legatum sub modo relictum debetur prestita cautione de modo implẽdo.h.d.dyn.ibi ita legauerat eo modo qui sequitur dyn.ibi ad monumentũ †no.quod monosyllaba ad.habet modificare dis-
9 positionem cui adijcitur vt z.s.de transac.l.cũ hi.§.si vni.z de

vsufr.l.domin⁹ z vide plene in alphabeto dictione ad.z hoc.§. sumitur ar.ad questionem si aliquis in testamẽto reliquit alicui centum pro passagio terre sancte nunquid debeat solui statim mortuo testatore z adita hereditate:z videtur quod sic.per istũ §.in contrariũ videtur quod solui debeat solum eo tẽpore quo fit passagium.nam si lego alicui.x.pro habitatione vel causa disciplinae eo tempore debẽt solui illa.x.quo pensio habitationis vel merces disciplinae solui debet z ita in proposita questiõe ar.j.quando dies leg.ce.l.nec semel.§.si in habitatione.z sic dixit z ad istum.§.potest responderi quod hic statim fieri poterat qd erat a testatore iniunctũ in questione proposita no.z vide quod no.in speculo de instrumentorũ editione.§.nunc aliqua.ver.sed pone quod testator.dy.contrariũ videtur sensisse ipse dyn.s.de leg.ij.l.luci⁹.§.a te peto.vt ibi dixi.z dic hoc legatum sub modo relictum.vt.s.de lega.iij.l.si tibi legatum al's si essent simplices ministri non satisdarent vt.s.de annuis legatis.l.liberto.§.largius.z.j.quando dies legatorũ cedat.l.firmo.z ita exponit gl. hunc.§.j.e.l.eas causas in vltima glo. Jac.z Old.in glos.vltima ibi titio.j.responso so.ibi modus erat impulsiu⁹ hic vero finalis ibi in cõtractibus stricti iuris.dyn.ibi.l.dedi.z.l.si heres. hec pars est vera indistincti vt.s.locati.l.insulam.§.fi. Nec ob. dicta.l.dedi.quia dic vt no.s.de iudi.l.in omnibus.dyn.z vide pro intellectu huius.§.quod no.dicta.l.si tibi legatum.

1 ☞ Conditionis natura que sit.

1 **Legata sub cõditiõe.** †Natura conditionis est suspẽdere dispositionẽ cui additur.h.d.ibi interim.id est pendente conditione.dyn.in fi.a legatario quia in dubio videtur legare ius suum vt.s.de vsufru.l.stichum in fin.dynus.licet si glos.sit corrupta z alleget.l.facto testamento.

1 ☞ Legatum quod filio vel seruo relinquitur patris vel domini respectu relinqui censetur.

1 **Filiofamilias.** †Legatu; filio vel seruo presumitur relictu; contemplatione patris vel domini. h.d. z vide.j.de dona.causa mortis.l.si filio.la. scda z not.quod vni legatur z alij datur petitio sic.s.de le.j.si cui legetur.§.fi.z.l.se. item no.quod legatum alimentorum seruo relictum soluit domino z non seruo quod tene menti.ite; oppo.quod prestari debeat cautio mutiana quia posset exire de potestate:s; dic qd ex cautiõe expectaret tristis euentus:sc; mors filij z ideo non prestatur vt.in.l.contraria no.ibi similiter domini legetur.sc; quãdiu manserit in potestate domini.dy.sed op.de.l.fin.C de vsuf. z dic vt ibi no.z dixi in glo.j.in fi.z sic quantum ad rem.dy.

1 ☞ Legati conditionalis diminutio quãdo fiat commodo diminuto.
2 Legati onus an semper minuatur minuto legato.
3 Cõditio adiecta legato nõ est eius remuneratio sed suspensio.

1 **Plautius.** †Si commodum est diminutu; z onus annexu; nisi per falcidi. fit diminutio legato conditionali relicto. hoc dicit. Et diuide.l.in duas partes.in prima legatu; fuit in vi conditionis, in secunda in vi modi:secunda ibi neratius scribit.prima subdiuiditur in tres.in prima fuit diminutum legatũ per contracta.intentatu; a plautio in scda per.l. falci.in tertia quia erat non capax.scda ibi diuersu;.tertia ibi itẽ scinditur ibi perceptis.x.in vi conditionis vt no.in fi.l.dyn.contra quod op. de leg.l.meuia.de ma.testamento vbi apponendo verbu; vt testator non facit conditionem licet exprimet imo modum nõ video aliud responsu; nisi quod testator hoc dicit expresse qd volebat facere conditionem vel aliquid per quod apparet eum facere voluisse conditionem quod facere potest vt.s.e.l.in conditionibus sed in.l.meuia.nõ dixit expresse velle facere conditionem licet verboten⁹ dixerit sub cõditione:alio modo nõ video posse respõderi ad.d.l.meuia.ibi patronus a liberto preteritus ibi postea.i.facta venditione vel restitutione hereditatis. dyn. ibi abstulerat illi cui restitutio facta erat.dyn.z sic pro illa parte fideicommissu; erat diminutũ.dy.ibi soluit.sc; fideicommissari⁹.dy.ibi auie q; pro ea parte irritatũ sit per contratabulas dy.ibi ita z ipse heres.dy.ibi cõditionẽ paretur.i.pareri debet per legatarium.dy.z bene facit conditioni q; secus esset si in vi modi esset relictum in fi.z contra casum huius ver.dicit gloss.j. de dona.causa mortis.l.ei qui.z male vt ibi per Dy.ibi prestare debere partem que erat dãda causa cõditionis implẽde.dy.

ibi tu

ibi tu.§.fideicõmissarius.dy.ibi certam summã dare & sic es gravatus in vi modi & onere extrinseco.ibi heres vtatur ita qd relictum diminutũ remaneat minus onere in gl.prima in fi.hoc placet dy. in gl.conditione ob casum ibi scdm aliam.scz literã id est si habeas in litera reuenderet. dyn.in glo.qui dat contra ta.in fi.quod teneatur heres coniunctus pro ea parte quã reuocauit patronus nec ibi nec alibi dicitur sed in patrono dicitur propter te quam reuocauit tenetur cõiunctis personis vt.s.e.l. si is.lz hoc sic correctum vt ibi no.dyn.in glo.§.de dato ibi & sic esset debitum quod in vi modi non in vi conditionis appositũ & est maius onus quã cõmoduz qz tunc eatenus minuitur onus quatenus & cõmodum.dy.ibi.§.si titius &.j.hac.l.in fi.q videtur huic rñso contradicere sed dic vt hic & ibi no.dyn.ibi dicit deberi.i.in cã legati remanere.dyn.quia remanet vtiliter debitum.C.ne vxor pro marito.l.cuz te.& de hoc no.C.de iuris & facti ignorãtia.l.cum quis.& si aduer.solutionẽ.l.indebito in glo. quia est filius ibi vnã vnciam communiter habetur duas vncias & male.dyn.in glo.§.substitutos.ista est vera tenendo scdam expositionem glo.precedentis sed tenendo primam expositionez de filio naturali ista glo.esset falsa.vt.C.de naturali.li.l.i.in gl.
2 imo nõ minus pro declaratiõe huius gl.†dicant legatũ est inutile a pncipio.aut ex post facto.si a pricipio semp pro qua parte minuit legatũ:pro ea parte minuit & onus siue in vi modi siue cõditionis si appositũ onus.vt.j.l.proxi.§.si pars &.§.fi.&.s.de leg.j.l.ab omnibus.§.si titio.sed si diminuatur ex postfacto tũc aut in vi modi aut cõditionis vt hic no.& ita scribit.dy.j.de dona.causa mortis.l.ei qui.ratio diuersitatis inter modũ & cõditionem patet qz legatarius obligatur heredi & heredes sibi:& sic mutua obligatio vnde vno exonerato exoneratur & alter ar.s. de adimen.leg.l.alumnę.§.seia.in condi.ione secus vt.s.si quis omissa causa testamenti.l.si quis sub conditione.& ideo secus in illa arg.j.ea.l.si quis seruum.& quod ibi no.est & alia ratio quia onus impositũ in vi conditionis est fortius quam onus impositum in vi modi vt patet.s.e.l.legata.&.l.quibus diebus.§.fi.& de lega.iij.l.si tibi cũ similibus itez qz modus est quedam remuneratio legati vt no.s.e.sup rubrica:&equũ est ergo quod vno
3 diminuto reliquum diminuatur.†sed conditio non est legati remuneratio sed eius suspensio vt eadem glo.super rubrica &.s. e.l.legata ibi si mihi stichus.&.j ad.l.falci.l.maritum.§.a liberto.dyn.ibi vt hic.& dicta.l.facta.§.si titius.j.ad trebe.& ibi plene no.dy.licet contrarium no.& male.s.de leg.ij.l.cum pater.§. j.in glossa penultima.

1 ☞Solutio mera facti fienda seruo non transit ad dominum.
2 Lex non dicitur facta certa fingere.
3 Restitutio hereditatis heredi gratia conditionis implende solutum non reuocat.
4 Heres vendens hereditatem an teneatur restituere emptori sibi datum causa conditionis implende.
5 Legatarius deducens partem eius quod dandum erat cã cõditionis implende potest legatum percipere.
6 Venditor nõ debet actionem cõsequi ex calliditate & improbitate sua.

1 Qui heredi.†Mera facti solutio suo fienda nõ transit ad dominũ nec econtra.hoc dicit.ibi quam seruo datur id est dãdũ est non autem domino.dy.ibi sed cum idem repetit. Dy.ibi dandum sit.id est dari sufficiat.dyn.hereditatis domino ibi debeat:id est possit.& est speciale.dyn.ibi qui domino debet causa cõditionis implende.dyn.in gloss.prima in fin. Oppo.de leg.si fundus.s.e.solu.ibi loquitur in tutore in quo representatur pupillus vt.s.titulo proximo.l.tutor hic in domino qui non representatur per omnia in persona serui vt.s.de seruitu.lega.l.& si maxime.dyn.in glo.sed hoc quomodo in fi.quod verũ est scdm Ray.quo ad ea que sunt iuris ciuilis,secus in his que sunt iuris naturalis.argu.s.de lega.ij.l.si alienus.quod alibi non inuenitur secundum eum.de hoc.s.de leg.primo.l.cum filio.Itez no.ex glossa.quod datio seu solutio est facta & sic coniungẽdo hanc glo.cum glos.que est in.l.quamuis.§.interdum.s.ad velleia.potes colligere quod lex siue scit certa facta fingit enim ibi solutiões intercessisse quod tene menti quia communiter docto
2 res dicũt.†quod lex nõ fingit certa facta.de hoc in alphabeto dictione ficto in gl.cum factum serui in fi.de hoc dic vt i dicto §.sed cum factum de stipulatione seruorum & dicta.l.stipulatio ista.§.hi qui.de ver.obli.& de solu.l.inter artifices.

a
3 Cum hereditas.a†Hereditatis restitutio solutum heredi gratia cõditionis implende non reuocat secus si euincatur.hoc dicit ibi restituta est.id est restituenda.dy.ibi ex causa fideicommissi.hoc verum si legatarius soluit de bursa sua secus si de pecunia hereditaria vt.j.de dona.causa mortis.l. quod statulibe. dyn.ibi suspectam adijt inuitus.dyn.ibi auferendum sit id quod datum erat causa conditionis implende.dy.ibi & ipsi.§.legatario . dy. in glo.imo videtur in fi.hec vera quia ibi nomine fundi hereditatis.dy.in glo.& hic est contra ibi gratia fundi qui nõ erat hereditarius imo ipsius heredis.dy.Querit bar.extra glo.si alicui est ablata hereditas tanquã ab indigno nunquid id qd soluendum erat causa cõditiõis implende debeat sibi solui & fisco: & dicit quod sibi per.l.ex facto §.iul.&.l.si is &.l.in substitutione
4 & de vulg.& pupill.substitutione.†item querit ñ heres vendidit hereditatẽ nunquid sibi datum causa cõditionis implẽde restituere debeat emptori:& tene quod sic cum habeat propter hereditatem vt.l.si nomẽ.C.de here. vel actio.ven.item querit si heres sit minor & beneficio restitutiõis abstineat ab hereditate nũquid debeat sibi solui dandum causa cõditionis implende aut heredi succedenti & tenet ꝙ sibi:quia nõ desinit esse heres vt.s. de minori.l.& si sine.§.sed quod papa.credo tamen quod restituere debat ꝓ heredi.ar.s.de ad.l.si minoris in.§. si duorum in glossa.ibi.l.cui fundus & dic vt ibi.&.l.si seruus.§.j.s. si quis cautio.

Si pars.Ibi parandum sit conditioni sub qua erat res legata.dy.ibi pro parte que non est alienata.dy.n.& si opponatur de leg.fideicommissaria .§. si rem de lega.iij.ꝙ ista non fuerit voluntaria alienatio responde imo est vere voluntaria.vix enim est vt non videatur alienare qui patitur rem vsucapi.vt.j.de verbo.significa.l.alienationis.di.in gl. ac si partẽ in fi.imo indistincte hoc casu diminuto relicto diminuitur onus quia est inutile a prin.vt.s.de leg.j.l. ab omnibus. §.si titio.Dy.

5 Plautius.†Legatum potest percipere legatarius partem deducẽs eius quod dandũ erat causa conditionis implende:secus in herede cuius institutioni talis conditio adijcitur.hoc dicit.ibi heredibus id est coheredibus.dy.Ibi quia nõ ante.ista est ratio diuersitatis inter hunc casum ad superiorẽ ibi admittetur superiori vero casu antequã daretur & ideo partem suam vt heres deducit.Old.collige ergo ex isto.§.quod appellatione heredum continetur etiam iussus dans pecuniam in heredibus:vnde est argu.ad questionem ad uocati qui emit prædium & promisit pretiuz soluere in prima tã quã obtinet & diu sterit quod in nulla obtinuit vnde hoc vidẽs venditor egit contra eum & succubuit quia contra formam cõuentiõis petebat vnde iterato egit dicẽs quod modo extiterat conditio petendi quia ip e obtinuerat.aduocatus autẽ allegabat quod nõ intelligebatur de ista victoria nec de ista victoria videbatur cogitatum.iste.§.est argu.contra aduocatuz vt.j.de verborũ obligatio.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.& quia iste pactum appositum fuit gratia ipsius aduocati emptoris ergo contra eum interpretandum vt.s.de pactis.l.veteribus . et de cõtrahenda emptio.l.labeo.& extra de regulis iuris.c.contra eũ lioro.v.j.In cõtrarium est.j.de excep.rei iudicate.l.eudẽ
6 ter.†Item quia iste venditor ex calliditate & improbitate sua non debet cõsequi actionem vt.j.de furtis.l.itaqz fullo . Item hoc quia in generali sermone non continetur persona loquens C.de sol.l.inquisitio.s.locati.l.qui insulam.§.si communia prediorum.l.quicquid.& de euictio.l.funduz.& de actio.emptio.l.si mercedem.§.vltimo.& de verborum obligatio.l.venditores.vbi Dynus tenet hanc vltimam fore veram per iura predicta istã questionem format marcus tullius in libro rhetoricorum & hugo in dissolubilibus in dissolubili quod incipit conuenit cum titio.Item facit iste.§.ad aliam questionem:consuetudo est in ecclesia ianuen.& etiã bergomate quod canonicus nouus seu de nouo receptus soluat.xx.libras pro vno conuiuio omnibus canonicis faciẽdo.queritur nunquid iste canonicus de ipsis.xx.libris possit detrahere partem suam & non interesse cõuiuio.per istuz.§.fuit terminatuz quod sic.Et idem dici potest in questione sepius recurrente quando aliqui socij ludum ad inuicez aliquam quantitatem que debeat expendi in vino vel cõuiuio qd perdens possit detrahere partem suam & ita seruatur.

1 ☞Dare & liberare non sunt ex toto paria.

1 Iulianus.†Liberare & dare non sunt ex toto paria.h.d.Querit Bart. quod si heres non vult liberari per acceptilationem dicit quod legatarius debet protestari & sic videtur per her eadem stetisse.j.de statu libe.l.iiij.§.heredi.

a ☞Cum hereditas.Adde imo.in.l.q li beris.§.hec ꝓba.ff.d vul.et pupil.vbi per hũc tex.reprehẽdit bar.b.

1 ☞ Dies parendi conditioni in persona heredis ab adita hereditate incipit.
2 Annus in cōtractu ad soluendū datꝰ quādo incipere debeat.
3 Expressio eius quod tacite inest si nihil operet in expresso non operabitur in eo ad quod tacite extenditur.
4 Expressio eorum que tacite insunt nihil operatur.

1 Si in diem. †Dies parēdi cōditiōi in pso na heredis icipit ab adita hereditate.h.d.ibi cōditiōi que cōsistit in dādo heredi. Dy.op.ꝙ currat a tpe testamēti.vt.l.qui duos.ꝭ.de manu.testō.So.ibi dies fuit apposita dispositiōi hic nō.vn̄ dic aut dies adijcitur dispositiōi ⁊ currit a tpe testamēti vt in ꝯtrario,nisi testator aliō sensisset vt.s.de leg.j.l.si cui.vbi de hoc.aut adijcitur cōditioni ⁊ tunc aut in persona heredis ⁊ tūc ab adita hereditate:⁊ ita loqtur hic aut in persona alteriꝰ ⁊ tūc a tempore mortis vt.ꝭ.de statu libe.l.iij.ꝭ.qui heredi.nisi sit tale quod qd sufficiat cōtigisse viuo testatore vt.s.eo.l.ij.
2 †Sed quid si in cōtractu sit datū tēpus anni ad soluendū qn̄ incipiat annꝰ dic ꝙ a tpe finiti cōtractus.s.de iure do.l.tali.⁊ dicta.l.si cui.

3 Seruo. Si expressa cōditio nihil operat ad certa capitula tanꝙ valida non refert.h.d.vel sic.†si expressio eiꝰ qd tacite inest nihil operatur in expresso nec in eo ad qd tacite extendit.rō dubitandi fuit qr oportet ꝙ conditio impleat:⁊ si nō fuerit impleta nō valet vt.s.eod.l.qui heredi.ꝭ.fi. Nō ob.s.de le.j.l.stichū.vt ibi not. Scdo op.ad.ꝭ.istū qr lex dicit ꝙ ꝯditio,ascripta in precedēti videt repetita in seqūēti legato.vt.ꝭ.eo.l.quia.in princi.So.dic ꝙ hic infrigit cōditio in expresso qd tacite inerat ⁊ si non fuisset expressum.⁊ ideo expressio nihil operat in legato vt faciat cōditionē.Sed tunc op.si conditio infrigit in legato ergo remanet purū:si remanet purū nō valet legatū,qr regula catoniana ipedit illud vt.C.de lega.l.seruis.So.hic erat cōditio ⁊ dies nō testator sic dixit.si meus erit scz cū moriar.vt.C.de his qui a nō dn̄o manu.per totū.vnde cōditio ⁊ tēpus inerat in legato;⁊ licet ꝯditio infringitur qr tacite intelligebat remanet dies videt repetita in legato vt.s.l.publius.ꝭ.j.de verbo.obli.l.in illa.⁊.s.si quis caut.l.si eū.ꝭ.j.⁊ sic qr legatum nō est purū valet si tpe mortis sit alienus.Op.ꝙ expressio eorū que tacite insunt operetur vt.s.de libe.⁊ posthu.l.iij.ꝭ.filius.cōiuncta.l.filiū.ꝭ.sed cū exheredato.ꝭ.de bono.poss.contrata.So.vt dixi in dicto.ꝭ.filius.abi si meus erit subaudi cū moriar.dy.ibi alienauit ita qd certū est libertatē nō deberi Dy.ibi dn̄o.s.nouo.dyn.ibi in libertate danda.s.certū dyn.ibi quo.i.cuius cōtrario.dy.ibi futurū erat.i.si eius non esset.dyn.ibi expressum nō esset qr inerat ⁊ ea que insunt nō vitiant actū. Sed perinde est ac si expressa ⁊ apposita non fuisset qr fallit aliquando vt sequit.sepenumero.i.in multis casibꝰ hoc est casua-
4 liter.q.d.regula est in contrarium.†Not.ergo ꝙ expssio eorū q̄ tacite insunt regulariter nihil operatur,ꝗuis casualiter fallat vt hic dicitur:⁊ habentur ista verba sepenumero.C.ne rei dn̄ice vel tēporū.l.j.⁊ de significato huiꝰ dictionis sepe.ibi mutatur.i.ꝗuis regulare sit ꝙ ea que tacite isunt si exprimant nihil operātur tn̄ casualiter est inuenire ꝙ mutatur effectꝰ rei.i.ꝙ dicta regula vitiatur.de hoc vide.s.de lega.j.l.hec verba.de here.institu.l.si quis semproniū.⁊ de regu.iur.l.expssa nocent.⁊.ꝭ.e.l.nonnunꝙ.in glo.j.in fi.i.in legato inerat tacite.dy.in glo.vlt.in fi.⁊ est euidens exemplum.ꝭ.e.l.si ita expressum.dy.

a ☙ Istā ꝓpositio in.Add de hac dictione ꝓ no.in.ꝭ.merito.C.de iur.C.confir.gallꝰ.ꝭ.ille casus.ff.de lib.⁊ posthu.i.l.j.ꝭ.in flumie.ff.de flu.⁊ i.l.j.ꝭ.hoc iterdictū.ff.d cloa.⁊ i.l.quibꝰ.ꝭ.termiiꝰ.isto titu.bar.cōsi.inci.in christi noie amē.flo.in.l.j.ꝭ.hec v̄ba.de hisqui die.vl ef.Sp.scit.de dispu.⁊ alleg.ꝭ.iiij.Old.qn̄.xlix.Alexan.cōsi.xxj.iiij.parte.

1 ☞ Ad prepositio adiecta accusatiuo accipitur exclusiue.

1 Non putabam. †Si prepositio ad iūgat accusatiuo accipit exclusiue.h.d.cū.l.seq.⁊ de significato huius prepositionis ad vide in alphabeto dictiōe ad. In glo.ibi speciale fauore liberoꝝ.dy.in fi.⁊ ibi de hoc dixi.⁊ eodē modo solue predicta duo contraria de.l.si cui.de leg.j.⁊ de.l.si ita fuerit.de man.testō.⁊ de hoc etiam not.⁊ dixi.s.de mino.l.iij.ꝭ.minores.⁊ satis plene dixi.ꝭ.de manumis.l.j.

1 ☞ In ꝓpositio aliter significat ablatiuo iūcta ꝙ accusatiuo.
2 Tempus legato adiectum an reddat ipsum conditionale.

Si in annos. Idem dicit qd superior.ꝭ.⁊ dic damnatus vnam quantitatem vel speciem semel tantum. In glos.vel secū da ibi ar.ꝯtra.sz ibi dixit anno hic annos:⁊ sic sunt casus diuersi nō aduersi.ratio diuersitatis colligitur ex hoc†qr
1 ista prepositio inª aliter significat quando iungitur cū ablatiuo ⁊ aliter quando iungitur cum accusatiuo.qr primo casu significat intrinsece secūdo extrinsece ex parte posteriori.vn̄ versus. In cāpo curro si sis bene dicis in illo.Si sis exterius in cāpū sit tibi cursus.Cum ergo libertas relinquitur in anno tunc in principio anni,cum autem in annū seu annos tūc in fi. Sed contra predicta facit.l.qui hoc anno.de verbo.oblig.tamē dic ꝙ qui debet in anno debet in fine anni.quia totū tempꝰ ad soluendum habet ⁊ sic in fine.in fauore sui autem nō est in mora ⁊ hoc in pecuniario debito sz in debito libertatis debetur i principio.⁊ in hoc est fauor ipsius libertatis ⁊ ita debet intelligi pre alleg.l.si ita fuerit libertas.Pe.in hoc variāt ⁊ errant glos.⁊ docto.⁊ ideo dic vt plene dixi in dicta.l.qui hoc anno ⁊ vide oīno
2 Innoc.extra de locato.c.propter.†Item quero tempus an faciat legatum conditionale.vide per tex.C.de fideicō.liber.l.cū testator.vbi tenet ꝙ si est tempus integrum certum facit conditionem alias nō.Sed cōtra hoc op.s.de ali.leg.l.libertis.ꝭ.ab heredibus.Jaco.de are.in.l.si ita.de ma.te.dicit ꝙ ibi fuit a testatore expressū:sed hoc nō habetur ex litera ⁊ ideo est diuinare.ideo dic ſm Bar.in.l.si cui.adijciebatur persone grauate in ꝭ.ab heredibus persone honorate.adhuc opp.dicta.l.si ita.de manu.testō.dic ꝙ ibi erat adiectū tempus tertie persone.⁊ ideo facit cōditionem alias non.nisi in libertate vt ibi patet. Item oppo.de.l.si seruus.de statu liber.vbi tempus certum facit conditionem,dic ꝙ ibi fuit adiectum tempus per si quod facit conditionē nisi in libertate vt ibi patet.⁊ de hac materia plene dic vt.d.l.seius.ad trebel.C.quando dies le.ce.l.ex his.

1 ☞ Rationes reddere quid importet.

1 Si cui libertas. †Rationes reddere: non est solum reliqua soluere sz instrumēta ⁊ rationes exhibere.hoc dicit.ibi arbitrium a cōsulibus.ex hoc reproba gl.que est.C.de offi.consu.l.j. In prima glo.que dicit consules habere tātum voluntariam iurisditionem.nam hic patet ꝙ habent etiā contētiosam.⁊ pro hoc supra de arbit.l.iij.ꝭ.fi.⁊ dixi.de offi.cōsu.super rubrica.

1 ☞ Conditio que in libertatibus attēdi debeat et que in alijs.
2 Conditio heredi heredis adimpletur sed ipsam non implet heres legatarij.
3 Heredi heredis an possit dare qui heredi iussus est dare.

1 Sub diuersis. †In libertatibus leuissima ꝯditio in alijs nouissima cōsideratur.h.d.⁊ facit.s.e.l.leuissima considератur.Dynus.

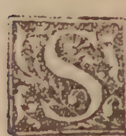
2 Heredi decē. †Heredi heredis adimpletur cōditio;sed eam nō implet heres legatarij.hoc dicit. Ibi quod non similiter.scilicet vt heres legatarij possit implere conditionem legatario impositam.in gl.vlti.ibi ſm Jo.ꝭ.de statu liber.l.si peculium.ꝭ.heredi.dyn.ibi deficit cōditio.vt.ꝭ.eo.l.intercidit.dy. In ea.glo.in fi.sed contra opinionem Jo est.ꝭ.e.cui fundus.Sed pro eo est.ꝭ.eo.l.a testatore.sed so.dic vt dicta.l.qui fundus.⁊ de materia huius glo.tractatur ꝭ.eo.l.cum ita.in princi.⁊.ꝭ.fi. In glo ⁊ per Dyn.⁊ comprehende per tres paruas conclusiones.
3 †Prima videlicet an iussus dare heredi an possit dare heredi heredis.vbi distinguit:aut sub nomine appellatiuo tantum ⁊ potest vt hic.aut sub nomine ꝓprio tm̄ ⁊ non poterit.aut sub vtroqꝫ ⁊ refert ꝙ precedat vt dicta.l.cū ita datur.ꝭ.fi.ꝭ.eo.⁊ ibi no.Secunda cōclusio est an heres legatarij conditionalis possit parere,vbi distinguit aut decessit legatarius post mortem illius cui dari debebat ⁊ poterit.vt dicta.l.cui fundus.in fi.aut ante ⁊ non poterit vt hac.l.in fi.ſm verum intellectum.⁊.ꝭ.eo.l.intercidit.j.rn̄.Tertia conclusio est an heres legatarij possit parere modo legati vbi refert.aut modus coheret psone ⁊ nō potest vt.ꝭ.eo.l.titio.ꝭ.ante nuptias.aut non ⁊ poterit vt.ꝭ.eod.l.a testatore.Rayn.⁊ vide quod dixi.C.de condi.inser.l.si plures.

1 ☞ Legari potest alteri in factum alterius.
2 Preses prouincie non potest expresse debitum ciuitatis remittere.
3 Expressum nocere ⁊ non expressum non nocere quando sit verum.
4 Mater sicut pupillari expressa excluditur,ita ⁊ tacita si intelligeretur.

1 Nonnunꝙ. †In factū alteriꝰ pōt alteri legari sz nō in merā alterius voluntatem.h.d.vel sic expressa nocēt nō expressa nō nocent.⁊ de hoc supra eo.l.si in diem.ꝭ.seruo.⁊ dic non nunꝙ

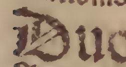
nunq̄ id est aliquando.q.d.regula est in cōtrariū.⁊ q̄d dicit offi ciant.i.noceāt.⁊ hoc patet in iuramento calumnie quod potest tacite remitti sed non expresse vt no.C.de iura.calum.l.ij.§.sed quia meremur.⁊ in libelli datione not.C.de lit.contesta. auten.
2 offeratur.⁊ ibi de hoc dixi.†Item preses prouincie expresse nō potest remittere debitum ciuitatis vt.C.de transactio.l.preses. Item prelatus expresse nō potest damnificare ecclesiā aliquid faciendo quia eius factum nō debet in damnum ecclesie redun dare.xvj.questione.vj.c.episcopus.⁊ de exceptioni.venerabilis sed tacite.i.omittendo sic vt notatur.xv.questione.iij.c.placuit ⁊ ibi in glo.illud aūt planum est q̄ legatum potest cōferri in vo luntatē heredis ⁊ eius voluntas intelligitur ⁊ reducetur ad ar bitrium boni viri.vt supra de leg.iij.l.fideicommissa.§.si sic. vbi de hoc.⁊ nota.⁊ dixi.C.de contrahen.emptio.l.in vendētis ali quādo si nō valent expressa nec tacita supra de dona.inter vir. ⁊ vxo.l.si sponsus.§.si maritus.⁊.C.si penden.appella.mors in terue.l.si is.⁊ vide de ista materia per Azonē in summa de ser uitute.§.haustus aque.⁊ de cōtrahen.emptio.§.in vltimis volū tatibus.⁊ satisplene in brocardis de tacitis ⁊ expressis. In gl. vlti.ibi in heredis autem imo idem in voluntate heredis q̄ ex tranei si ipsum legatū eius arbitrio committatur quod dic vt dicta.l.fideicōmissa.§.si sic.ver.q̄q̄.⁊ dicta.l.senatus.§.penul
3 ti.Ibi supra de vsufruc.vetus.†sed dic q̄ aut aliquid exprimi tur causa tollende dubitationis:⁊ tunc illud expressum ꝓdest ⁊ nō nocet vt supra man.l.qui mutuam.aut exprimitur gratia noui iuris introducēdi ⁊ tunc aut illud tacite non intelligeba tur ⁊ sic tacite intellectum nō proderat ⁊ tunc expressum ꝓdest vt dicta.l.vetus.⁊ supra pro socio.l.sed ⁊ si adijciatur.aut illud tacite intelligebatur ⁊ sic tacite intellectū proderat ⁊ tunc ex pressum nocet:q: cū tacitū perdere nō potest eius expressio ope rari effectū opatur ergo damnū vt hic.⁊ in regula iuris expres sa nocēt vbi de hoc.licet alij aliter dicāt vt Petr. Ibi sed in ex pressa sic.ita cōmuniter dicit glo.⁊ nostri moderni fm Pet.di
4 cūt.†q̄ sicut expssa pupillaris excludit matrē.ita ⁊ tacita ipam excluderet si intelligeretur.quia q̄diu locus est successori ex te stamento expresse vel tacite non est locus successori ab intestato vt.l.q̄diu.de acquirē.heredi.sed in casu vbi pater substituit pu pillo vulgariter vel in dubio presumitur q̄ voluerit sibi proui dere etiam pupillariter:hoc est verum nisi sit presumptio in con trariū.vt si mater sit in medio:tunc enim lex nō psumit q̄ tacita pupillaris ex mēte testatoris procedat nec intelligatur sub vul gari ⁊ ita intelligatur.l.precib⁹.C.de impube.⁊ alijs substitu.⁊ supra de vulg.⁊ pupil.substitu. super rubrica in materia vulga ris.⁊ dicta.l.precibus.ibi de donatio.l.finali. Ista non obstat quia ibi dicitur q̄ tantū operatur generale quantū speciale:hic vero q̄ nō tantū tacitum quantū expressum. Ibi si in diem .§.j. sed ibi loquitur de cōditiōe que tacite inerat ex legis dispositio ne hic vero secus ibi.§.cum quidam.Solu.ibi nō cōfertur vtrū debeat sed quantū debeat vt supra de lega.ij.l.vnū ex familia. ibi.l.iij.§.illa nō contradicit. In eadē glo.in fine solu.spāle.

1 ☞ Conditiones adimi possunt sicut ⁊ legata.

1
Si quis seruū. †Sicut possunt adimi le gata sic ⁊ cōditiones.h. d.dy.vel sic ademptio conditionis reddit dispositio nem puram in si.quasi pure relicta.dy.

1 ☞ Dictio cum magis solutionem solutionis notat q̄ suspen sionem dispositionis.
2 Coniuncti re tantum solidum habent.

Si quis legata. Uerba hec quib⁹ dies adiecta non est nō re 1 feruntur ad cōditionalia legata sed pura.h.d.i si.et sic†no.q̄ monosyllaba cum magis notat solutionē solutionis q̄ suspensionē dispositionis.

Duobus coniunctim. Re ⁊ verbis vel salte verbis.dy. In glo.imo ex toto in si.vt infra eodem.l.tales.§.de illo.⁊.l.cui
a fundus a Dy.In glo.vlti.†vbi habent solidum qui coniuncti
2 erant re tantum vt no.s.eo.l.que conditio.in prin.dy.

1 ☞ Conditionem de facto adimpleri sufficit.
2 Conditioni de facto parere sufficit.

1
Meuius. †Si conditio non potest de iure ad impleri satis est q̄ adimpleatur de facto.h.d.dicit.⁊ iste casus non est alibi ⁊ prima facie responderetur contrarium. Ibi accipiētis quia non erat capax.dyn.puta bannitus.non obstat.l.vbi autem nō ap paret.in fine.de verborum oblig.quia hic operatur recipientis conditio vt hic patet in litera in fin.sine effectu.vt notatur in.l. in omnib⁹.infra de dona.causa mor.Ray.⁊ vbi glossa hic op ponit d.l.seruo legato.de lega.j.debet dicere seruo alieno.⁊ dic vt ibi notatur.⁊ eodem modo nō obstat.l.iij.de fideiusso.vt ibi habes per dyn.⁊ per ea que dixi dicta.l.seruo alieno.§.fina.pa tet respōsio ad id quod notatur.C.de his que pene nomine.l. prima.vbi glos.dicit exemplificando puta damnatus est heres dare centum non capaci ⁊ si non dederit det cētum sempronio qui erat capax quod non valet.ratio em̄ est ibi quia erat relictū per modum dispositionis hic per modum conditionis:⁊ istud aliquando visum est mihi multum dubium ⁊ quesiui peritos quos nō inueni bene satisfacere.sed hec est veritas vt puto. In glo.secūda ibi fauore humane conditionis bene rēspondet. ibi pupilli ⁊ furiosi.hoc nihil est imo potest ibi sortiri expletio con ditiōis effectum iuris hic non. dynus.ibi.l.conditiones.sed ibi est prohibita quia mala.hic mala quia ꝓhibita.argu.infra.de verbo.significa.l.probrum. Dynus .vel videtur dicendum q̄ l.conditiones.loquitur de conditionibus quarum impletiōes prohibite sunt per aliquam iuris partem.vel quarum impletio nes sunt irrisorie.id est implentes irrisionē ⁊ facti quandam in famiam irrogantes.vt si nomen vespertilionis assumpserit vt ibi patet in exemplis.hic autem loquitur de cōditionibus qua rum impletiones prohibite non sunt nec implent infamiā vel notam irrogant licet implete quantum ad eum in cuius perso na implentur iura nō sortiantur effectum. Oldr.Uel dic q̄ dif
2 ferentia est.†vtrum legatarius non possit parere cōditiōi de iu re sed de facto tantum.⁊tūc sufficit parere de facto vt hic.⁊ in fra de statu liber.l.stichus.⁊ de cōditio.institu.l.mulier.§. si vsu fruct.Pro primo membro facit supra eodē.l.hec conditio. Ibi erat ineptitudo in dispositione hic in cōditione in fine.⁊ dic vt ibi dynus.Uel dic fm Iaco.de belloiusu. q̄ ibi iussit fieri ine ptas expēsas ex quo presumitur nō sane mentis vt supra de cō ditio.institu.l.quidam.hic autem iussit dari nō capaci qui for te meruerat ⁊ ei multum seruiuerat.Iac.In glossa vltima.ibi sed aufertur.⁊ sic non capit sed accipit.⁊ fm hoc solue.infra de donatio.causa mortis.l.quod conditionis.In eadem glo.in fi ne.contra sed solue vt ibi no.dy.

1 ☞ Legatum sub conditione impleri debet etiam si cōditio re mittatur.
2 Legatum conditionale non transit ad heredem pendente con ditione.

b
Titi fundus. b Ibi nūcrasset ⁊ si p tem tātū nō trāsit do minium.argu.de statu libert.l.ij.§.si iussis. Ibi sub cōditione diuidua alias secus.vt notat su pra eo .l.si qs.§.duobus.⁊ vide quod supra de acquirend.heredi.l.qui putat.in principio. Ibi ois numerus heredū.⁊ hoc cū fuit in mora ille in cui⁹ psona de bebat adimpleri ꝯditio.⁊ ita tollitur ꝯtrariū de.l.sub diuersis. §.j.⁊.s.eo.⁊.j.eo.l.a testatore. Ibi substituuntur scʒ per modum transiationis.j.ea.l.legatū sub cōditione.vel pone casum.per.l. s.eo.l.plautius.§.item scinditur.vt q: relictum est filio natura li vltra q̄ capere possit si centū dederit:nā si fratres habet trā
1 sit cū onere dandi vt dicitur hic.†Itē potest poni qn̄ alicui re lictum est sub conditione que remittitur.nā nihilominus pecu niam dare debet.vt.s.eo.l.hec scriptura.⁊ de conditio .instit.l. que sub cōditione.§.quoties.⁊ ideo si decedat pluribus heredi bus relictis heredes eadem forma debēt adimplere vt hic.naʒ ista litera simpliciter nō potest intelligi in legato relicto sub cō ditione.q: tūc si legatarius decederet ante impletam conditio nem nō trāsmitteret ad heredes vt.C.de caducis tollēdis.l.vni ca.§.sinūt sub cōditione ⁊.j.eo.l.si ita expressum.⁊.l.a testatore. Uel potest poni exemplum supra ad silleia.l.si quis in graui.§. si cōditione. Iaco.Posset etiā intelligi in legato simplr sub cō ditione relicto supposito q̄ fuerit in mora ille in cuius persona erat implenda conditio vt in principio dixi. In gloss.scʒ ex no
2 ua ibi.l.ij.hoc nō videtur procedere†quia regulariter legatum conditionale pendente conditione nō transmittitur ad heredē a vt.s.eodem.l.legata sub conditione.⁊.C.de cadu.tollen.l.vni ca.§.sinautem sub conditione.Et ideo hoc videtur intelligen dum de vno legatario in cuius locum directe substituti sunt per plures vt litera sonat.Oldradus. Ibi lege legatarius.que est contra . Solutio.ibi loquitur in legato hic in eo quod est dandum causa conditionis implende quod non est in obliga tione.vt supra si quis omissa causa testamenti.l.si quis sub con ditione.Cum ergo nō sit ius obligationis nō rescindit in per

b ☞ Cui fūd⁹. Adde ꝓ faci liori itellectu hui⁹.l.Bal.i.l.j.C.vt acti. ab heredib. imo.i.l.plane §.si cōiūctim. de legatis.j.

a ☞ Cui fūd⁹. Adde ꝓ faci liori itellectu hui⁹.l.Bal.i l.j.C.vt acti. ab here.imo. i.l.plane.§.si cōiunctiʒ.de legatis.j.

sonis heredum per legem decem tabularum.sicut scinditur ius obligationis .vel dic vt in cõtrario.Item opponitur ĩfra eodẽ l.a testatore.Solutio.dicas ꝙ hic fuit heres in mora vñ nemora ei⁹ preiudicet legatario permittitur heredi eius ĩplere.Petrus.In eadẽ glos.in fine.⁊ facit hec.l.ad primam questionem domini Azonis scilicet si concessuz est alicui ꝙ in aliquo nemore possit ligna talliare ꝓ se ⁊ familia sua ⁊ decedat relictis multis filijs:ꝙ vnusquisqz filiorũ non possit talliare quantum expedit sibi ⁊ familie sue ⁊ omnes simul talliare debeant tantum quantuz poterat pater ⁊ non plus.dyn.Idem potest dici in simili questione si aliquis dedit prediũ alicui monasterio vt perpetuo debeat molere sibi ⁊ liberis suis granum ad molẽdinum suum ⁊ liberi superexcreuerunt vtrum monasterium teneatur omnibus molere:de qua questione plene dixi.C.de sacrosan. eccle.auten.hoc ius porrectum.versic.vnam aliam pulchrã questionem.Et ad predicta etiam faciũt no.in dicta.l.ij.§.ex hijs.ĩ.de verb.obli.Itẽ facit ad questionẽ que no.s.de arbi.l.diẽ proferre.§.j.⁊ ad questionẽ emphiteote q decessit pluribus heredibus relictis quoꝝ vn⁹ cessauit in solutiõe.que questio no.in gl.s.cõmuni diui.l.cõi di.⁊ ibi plene dixi.Itẽ facit ad id qd no.ꝑ Card.extra.de elec.c.si qs.li.vj.⁊ allegatur etiã per quosdaz qd si in casu in quo admittitur testimoniũ de auditu decem testes deponant quod audiuerũt a bono quod omnes cẽseãtur loco vnius testis contra quod tenet glo.s.de proba.l.si arbiter.

1 ☞Sapientia cõsistere dicitur in calliditate astutia ⁊ fallacia.

1 Questum. Ibi sapienter faciet.†Nota ꝙ calliditas ⁊ astutia ⁊ fallacia dr sapientia.dy.Et ista tali sapientia hodie pro maiori parte vtũtur homines sed tamẽ finaliter male eis cõtingit in hoc seculo vel futuro.de hoc dic in glos.que dicit qd dicitur sapiẽtia ironice.i.per contrariuz quia tenetur extraneo ad interesse suum ex eo quod eum fraudauit operibus in glos. secunda ibi ironice.id est per contrariuz. nam faciens decipere non vult ⁊ decipi nõ potest.C.de ponderatoribus ⁊ auri.l.ij.li.x.de ironica locutione habes.C.de inofficioso testamẽto .l.fratres.⁊ alibi dicitur quod callida conuersatio facit aliquez esse suspectum.ĩ.de priuil.credito.l.creditores.

1 ☞Legatuz conditionale intercedit legatario naturaliter ⁊ ciuiliter mortuo.

2 Conditionis euentus attenditur si legatarius cõditionalis legati sit capax vel non queratur.

a 1 Intercidit. [a]†Legatuz cõditionale mortuo legatario naturaliter ⁊ ciuiliter intercidit,secus si ciuitas amittatur .h. dicit. Et dic legatum id est spẽs legati sub cõditione relicti,secus si sub modo.vt.ĩ.eodem.l.a testatore ⁊ ibi no.ibi decesserit pẽdente conditione.dyn.ibi deportatus est conditione pẽdente ibi quod probabilius.scilicet vt interim non extinguatur legatum.dynus.ibi statuta fuerit nec obsta.ĩ.de manumissis testamento.lege aristo.quia ibi est speciale fauore libertatis . in glossa secunda ibi admittitur sequens licet ista solutio sit vera de iure tamen non videtur soluere contrarium quia etiam in.l.contraria a lege per respectum ad personam deportati ius succedendi extinguit.ergo eodez modo extingui deberet ius legati per respectum ad personam legatarij.vnde dynus alio modo soluit quia hic legatum erat conditionale quod interim .id est conditione pendente perire nõ potest quia nullum est vt.s.de regula catoniana.l.j.sed in contrario bonoꝝ possessio erat pure delata durante deportatione.dynus.⁊ tũc dic hic non extinguitur legatum proprie non autem exponas.id est spes legati vt in princi.l.exposui omnia .sed certe solutio.dy.videtur bona

2 †quia quando legatum est conditionale vtrum legatari⁹ sit capax vel non attenditur euent⁹ conditionis.vt.ĩ.eodem.l.euz qui.⁊ quando dies legati cedat.l.si post diem.⁊ ita intelligitur hec.l.sed in.l.contraria bonoꝝ possessio erat pure delata ergo illud tempus attenditur:et ideo sequẽs admittitur.Jacobus.de areti.dicit qd habetur pro mortuo quo ad ea quorum dies non cedit eo in deportatione existẽte sed quo ad ea quorũ dies cedit pro eo non habetur vt mortuus vt hic:sed secus in dãnato in metallum.Iaco.ibi idem si restituatur vt.ĩ.de iure patronatus,l.siue.dynus.ibi:non possit ei legari quia cuz potest heres institui vt dicta.l.fina.vbi etiam dixi quando mors ciuilis equiparetur naturali ⁊ quando non.l.ex ea parte.§.insulam de verbo.oblig.que statim allegatur.⁊ tene menti hanc gl. qr non recordor.de simili.

a ¶Intercidit.Adde in l.j.in.xv.col. C.de sacros. eccle.

b ¶Cum vir. Add q dicũtur in postil. ad bar.hic in litera b.

1 ☞Conditio tribus modis conficitur in affirmatiue vel negatiue facto.

2 Portio deficiens cum onere apposito in vi modi obuenit sicut quando appositum est in vi conditionis.

1 In facto. †Largo modo ĩ facto affirmatiue ⁊ negatiue trib⁹ modis conficitur conditio.hoc dicit.Et dic in facto consistentes id est conditiones que nõ in sunt nisi apponantur ⁊ a testatore sic exponitur.s.eodem.l.multum.ibi nequid fiat alij non habent in litera quid hic nec in sequenti ⁊ ita habuit glo. Oldr.ibi vel retro.id est econtra quia supra affirmatiue hec negatiue .Dynus.in tertia species que dependet ab euentu tam in affirmatiua quam negatiua.dynus.in glos.prima ibi.§.si.et s.eodez.l.qui heredi.dynus.Et vide in alphabeto dictione . factum.

2 Fiscus. †Quemadmodum portio deficiens obuenit cum onere opposito in vi conditionis ita eodẽ modo obuenit cum onere apposito in vi modi.hoc dicit vel sic nõ refert vtrum in vi modi vel conditionis sit appositum legatum ibi cum suo forte imposito legatario in vi modi.Dynus. Item hoc verum quando peruenit ad fiscum propter casum secus si propter delictũ quia tunc non tenetur ad onera.C.de here.institu.l.j.ꝯm ray.quod est notandum.de hoc tamen dic plenius vt ibi dixi.

Sivir. Conditio apposita in tempus liberorũ eiusdem matrimonij est intelligendum nisi specialiter contra appareat.h.d.cum princi.l.sequentis ibi ad tempus liberoruz.id est si liberos procreauit.dy.⁊ vide quod sit gl.C.quando dies leg.ce.l.cũ vxori.

1 ☞Coactus restituere non dicitur capere.

2 Attendi debet semper id quod principaliter inest non quod cõsequenter.

Sed si hoc. Scilicz quod sentiret de liberis qui nascerẽtur post mortẽ dyn.

1 Quidam. †Ëaten⁹ nõ videtur capi quaten⁹ alteri quis restituere cogit ⁊ ad hoc.ĩ.de regulis iuris.l.non videtur quisquam id capere. vel dic ꝯm dyn.si legatarius qui non potest soliduz capere grauatur aliquid soluere causa conditionis implende. Dynus.et concor.l.iij.l.sic fidei.Et facit iste.§.ad ea que notantur ĩfra ad l.falcidiam.l.quoties.Dyn. Ibi portionis id est vltra portionem lege concessam.Dyn.Ibi quod eroget.id est quod necesse habet dare causa conditionis implende.Dyn.Ibi nec pro nõ. Ibi in personam eius id est respectu persone sue vt non cõsideretur quantum de bonis relinquentis discedit sed quantum legatarius irreuocabiliter capit.Oldra.In glo.vltima ibi.§.itẽ scinditur.imo manifeste contradicit hunc.§.nisi illuz intelligas ꝯm istum alias responsio esset difficilis.Ray.videlicet ꝙ ibi id quod dedit causa cõditionis non imputetur legato.sz per hoc non est adhuc solutum contrarium.qr ibi dicitur ꝙ implet pro ea parte tantum pro qua accipit :hic videtur dicere ꝙ impleat in totum quare dic sed hic non erat aliquis ad quez non peruenire deberet illud superfluum quod erat legatuz filio naturali vltra legis permissionem.Ibi non erant substituti vel coniuncti.⁊ per hunc.§.dicit Bartolus ꝙ si statuto caueatur ꝙ iudex faciens baratariam teneatur in duplum si emit fundum de pecunia baratarie ⁊ aliquid soluit ꝓ gabella ꝙ illud non debeat duplicari quia non videt accipere quod erogauit per hunc.§.

b 2 Cum vir [b] vxori. Multa valet ad tempus que non valent perpetuo.† Item quando duo insunt vnum principaliter aliud cõsequenter semper debet attendi quod principaliter inest.hoc dicit.Vel clarius cõditio que inducit viduitatem perpetuam a iure remittitur:illa autẽ que temporalis est non remittitur.h.d.Ibi ne nupserit.id est a liberis nubendo non recesserit.dyn.Et hic tollitur contrarium de.l.cum tale.in princip.infra eodem vt ibi notatur.Ibi quid iuris sit.id est an necesse sit conditionem seruare vt possit legatum capere an vero remittenda sit ista cõditio. Dy.Ibi si a liberis impuberibus ne nupserit.id est a liberis ⁊ impuberibus nubendo non recesserit.⁊ per hoc apparet ꝙ matrimonium prohibuit solum vsqz ad tempus certũ pubertatis. Et no.attendi quod principaliter intẽditur non quod ex consequentia prouenit.attenditur eñ principalter cura liberorum licet ex consequenti ad tempus sequatur viduitas.Oldr. Pro hoc supra de auto tutorum.l.j.⁊ de auro ⁊ argento legato.l.ꝙ uis quidam.vbi plene de hoc.

1 ☞Legatum deficit conditione honesta deficiente.

2 Posse dicimur tantum id quod salua honestate possumus.
3 Ueritas est maxime colenda.
4 Ueritas per iesum christum facta est cuius doctrinam omni ve-
neratione dignam omnes amplecti debent reiectis hominum nu
gamentis.
5 Ueritas ipsa Deus est.
6 Autoritas sine veritate nulla est.
7 Christus ad veritatem nos mouet mendacio contempto.
8 Ueritatē diligens pacem ⁊ gaudium obtinebit.
9 Supplicium pro veritate pati melius est quam pro adulatione ⁊ mē
dacio beneficium consequi.
10 Iudices in sententijs veritatem sequi debent.
11 Ueritas iuris subtilitate non est mutanda.
12 Ueritas triplex dicitur.
13 Ueritas virtus est opinioni preferenda.
14 Ueritas angulis non gaudet sed in plateis videri studet.
15 Ueritas vite in omnibus diminuta est hominibus.
16 Ueritas doctrine in magistris ⁊ doctoribus admodum dimi-
nuta est.
17 Ueritas iustitie in rectoribus iudicibus ⁊ principibus diminu-
ta videtur.

1 **Cum ita legatum.** † Ex defectu cō-
ditionis hone-
ste deficit legatum. Et vnius inclusio est aliorum ex-
clusio. h. d. Et vide de materia huius. l. infra eodem
2 l. mulieri. Ibi ⁊ quod sit honeste. † Nota quod ea possumus que cum
honeste possumus vt. ff. de verbo. significa. Ibi cuilibet potest es-
se. vna pars ⁊ due vt alias de heredi. institu. l. si heredi plures. §.
cuilibet. Ibi nubere alias secus esset. quia si non posset alteri nu-
bere deberet ista conditio remitti. argu. ff. l. proxima. ⁊ supra de
conditio. institutionum. l. filius. quia turpis esset ⁊ impossibilis
conditio. ⁊ facit quod notatur. ff. eodem. l. mulieri. l. nepos procu-
lo. vbi de hoc. Ibi si verum amamus. id est si veritatem recte cō-
sideramus. vel si id est quia. vt supra de iustitia ⁊ iure. l. prima. in
fine. Non obstat de operis noui nunciatione. l. pretor. in princi-
pio. quia ibi dispositio iuris repugnat veritati vel ipsam annul-
lat hic secus secundum Ray. Uel illud est propter autoritatem
pretoris conceptam supra de iurisdictio. omnium iudicum. l. si fa
3 milia. † Et nota veritatem amamus alibi dicitur veritatem coli
mus. C. de naturalibus liberis. l. prima. ⁊ de ista materia multa
tradidi in alphabeto dictione veritatis. ⁊ C. de edendo. l. secun-
da. Et quia multum est suffocata ⁊ falsitas sublimata ad defen
sionem ⁊ cōmendationem veritatis hic me delectat omnia alibi
4 sparsa colligere vt quilibet ad veritatem moueatur. † Primo
supponendo quod veritas per iesum Christum facta est extra
de purificatione post partum. c. vno. nam veritas est ipse deus.
bene dixit ego sum via veritas ⁊ vita. veritas vero humana dici
potest notitia certe rei maxime per visum vt not. in gloss. in cor.
autenti. de instrumentorum cautela ⁊ fide circa princip. licet au-
gustinus sic diffiniat veritatem. veritas est id quod est. id est sub
sistit. de consecra. distin. ij. c. corpus Christi. vbi de hoc pulchra
5 per archi. que infra subijciam ⁊ quod Deus sit † veritas habe-
tur. xxxv. q. vlti. fraternitatis. Matth. xxiiij. capi. ⁊ verbum veri-
tatis est organum vocis dei. extra de dolo ⁊ contumacia. c. ve
ritatis. de hac veritate sic scribit archi. dicto. c. corpus christi. de
consecra. distinc. ij. Nota quod veritas in omnibus primatum te
net ⁊ prerogatiuam primo: quia dicit Augustinus in sermone
6 de assumptione quia † autoritas sine veritate non valet. secun-
do respectu consuetudinis. vnde cyprianus nemo consuetudinem
veritati preponat. viij. distin. frustra. ⁊ c. veritatis. tertio respectu
opinionis quia opinio potest esse vera ⁊ falsa. veritas autem est
⁊ indiuisibilis secundum dionysium. opinio autem multiplex. ideo
turpe est nugas sequi ⁊ fonte veritatis omisso opinionum riuo-
los consequamur. de consecratio. distinctione. iiij. sicut in sacra-
mētis. Quarto ratione similitudinis quia semper circa verita-
tem est similitudo vt dicit augustinus. ⁊ ideo veritas prefertur
vmbre ⁊ figure ⁊ etiam imagini. hoc ibi archidi. veritas itaque
sequenda est. xxvij. distin. c. cum ad verum veniendum. xcvj. di-
7 stinctio. c. cum ad verum. † ⁊ Iesus dicit quod debemus verum
sequi. q. i. interrogo vos ⁊ mendacium est fugiendum. xxij. c. pri-
mum. ⁊ cum veritate ⁊ non per calumniam debemus procedere
in autentica vt defuncti seu funera. §. penultimo ⁊ in principio.
eodem titulo dicitur qui veritatem causarum conueniunt non
facile ad culpam veniunt ⁊ nemo debet negare veritatem. ff. de-
8 po. l. quod seruus. ⁊ qui diligit † veritatem, pacem ⁊ gaudium
habebit. lxxvj. distinctione ieiunium. vltra medium. c. ⁊ philoso-
phicum est abstinere a blandicijs ⁊ vti veritate in autentica. qui
bus modis naturales efficiuntur legitimi. §. illud quoque. in fin.
9 columna. vj. ⁊ melius pro veritate pati † supplicium quam pro
adulatione beneficium. xj. q. iij. c. nemo peritorum. ⁊ a tali verita-
te pre alijs indigent magni domini qui circa se hodie proh dolor
non habent nisi adulatores ⁊ blandicijs eisdem complacentes.
Et ideo dicit seneca de beneficijs quod vnum est quo multa pos-
sidentes indigent. scilicet qui verum loquantur. ⁊ hoc seruitium
possunt facere pauperes sicut ⁊ diuites: pauci tamen vel nulli
hoc beneficium impendere volunt sed sequuntur illos pessimos
versus. Quisquis ditari cupit sapiens que vocari. Discat adu
10 lari quia tales sunt modo cari. † iudices etiam in sententijs veri-
tatem ⁊ vestigia legum ⁊ iustitie sequi debent. C. de sententijs ⁊
interlocutorijs omnium iudicum. l. nemo iudex in fine. ⁊ veritas
occultari non debet extra de testamentis. c. primo. ⁊ in lombar-
da de testibus. l. vltima. item ⁊ fides veritatis verborum admini
cula non desiderat. C. si vt ab hered. se ab. l. prima. ⁊ fides verita
tis examinanda est. C. si pignus pignori datum fuerit. l. vltima.
⁊ fides veri illuminari debet. C. de accusatio. l. absentem. fides ve
ri a calumnia defendit. C. de minori. l. si non conuicij. ⁊ de his
11 qui. vt indignis. l. si sororem. † Item veritas non mutatur subti-
litate iuris. C. de iur. dot. l. in rebus. ⁊ ff. ad municip. l. in summa. ⁊
veritas aliqua imagine obumbrari non debet. C. de liberis prete
ritis. l. si quis filium. veritas sepius recensita magis splendescit
12 in lucem. xxxv. questione. viij. c. graue. † veritas triplex est vt colli
gitur ex notatis per Bernard. ⁊ Innocen. ⁊ Hostien. extra de
regu. iur. c. qui scandalizauerit. veritas extenditur ad visa indu-
bitanter. extra de iuramēto calumnie. c. igitur. Exodi. x. c. ⁊ viij.
distinc. consuetudo. veritati locum superfore ⁊ alias semper fore di
cit iurisconsultus. ff. de probatio. l. vltima. veritati non preiudi-
cat res iudicata in spiritualibus extra qui filij sint legitimi. c. la-
tor veritatem plenam ⁊ meram de accusatio. cum dilectus. ⁊ c.
qualiter in fin. veritatem modis omnibus querendam in auten-
ti. de tabelli. circa princip. ⁊ pro hoc. C. de eden. l. ij. vbi de veritate
13 aliqua tetigi. Et an † veritas sit virtus: ⁊ alia pulchra de verita-
te vide per thomam in secunda secunde de veritate. veritas pre-
fertur de consuetudine opinioni. viij. distinctio. veritate. ⁊ ibi in
gloss. ⁊ plene in glos. ⁊ per Innocentium. extra de bigamis. c. nu
per. ⁊ de hoc an veritas preualeat opinioni vel econtra dixi. ff. de
acquirenda hereditate. l. is qui putat. ⁊ de furtis vulgaria. §. si is
qui. ⁊ veritas in omnibus primatum obtinet. Et a quocunque
preferenda est. ij. q. vij. c. queritur. opinio enim potest esse vera ⁊
14 falsa sed veritas est immutabilis secundum dionysium. Et † ve
ritas non querit angelos sed se publice exhibet in plateis. ⁊ de
scismaticis. c. ad succedendos. prima columna libro. vj. ⁊ alibi se-
pe veritas vulneratur sed finaliter mori non potest: et falsa de-
monstratio veritatis nō mutat. C. de iuris ⁊ facti ignorantia. l.
cum falsa de ista veritate concludo cum psalmista qui ait: dimi-
nute sunt veritates: vbi scriptum inueni quod ideo loquitur in
plurali quia triplex est veritas scilicet vite de qua Thobie. vj. ca-
pitulo viam veritatis non deseruit. Secunda vero est veritas do-
ctrine de qua Exodi. xxvj. Pones in rationali doctrinam ⁊ veri-
tatem. Tertia est veritas iustitie. eodem. xviij. capitulo. Eligite
ex omni plebe viros potentes timentes Deum in quibus sit ve-
ritas ⁊ qui oderint auaritiam ⁊ constitue ex eis tribunos ⁊ cen-
turiones quinquagenarios ⁊ decanos qui iudicent populum.
15 † Prima veritas scilicet vite iam videtur diminuta in homini-
bus omnibus. Esaie. lix. Facta est veritas in obligatione. Secū-
16 da † veritas scilicet doctrine diminuta est in magistris et doctori-
bus. verificari enim nunc videtur quod dixit apostolus secunda
ad Timo. iiij. capitulo. Erit enim tempus cum sanam doctrinam
non sustinebunt sed ad sua desideria coacervabunt sibi magi-
stros prurientes auribus ⁊ a veritate quidem auditum auertent.
ad fabulas autem conuertentur. alio etiam modo est in eis hec
veritas diminuta quia licet multa sciant pauca tamen faciunt:
⁊ sic non est magna adequatio rei ad intellectum que veritas di-
citur. vnde Gregorius super Ezechiel. Omel. x. prime partis di
cit de talibus. quod intellectus eorum in spiritualibus emicat ⁊ ta-
men vita in factis carnalibus remanens intellectui non concor-
dat. Omel. xj. dicit vt seruetur veritas predicandi necesse est vt te
17 neatur altitudo viuendi. † Tertia veritas scilicet iustitie diminu
ta est in rectoribus iudicibus ⁊ principibus primo Machabeo.
vij. Non est in eis veritas neque iudicium: transgressi enim sunt
constituta ⁊ iusiurandum quod iurauerunt. Et esaie. lix. Conuer
sum est retrorsum iudicium ⁊ iustitia longe stetit quia corruit in
plateis veritas ⁊ equitas non potuit ingredi. Et sic patet quod
omnes veritates sunt diminute. vnde Esdre. iiij. dicitur. Non est
veritas ⁊ non est misericordia ⁊ non est scientia Dei in terra ma
ledictum ⁊ mendacium inundauerunt propterea lugebit terra
⁊ infirmatur omnis qui habitauit in ea. Hec scripta reperi su-
per dicto psalmo. Diminute sunt veritates filijs hominum. De
predicta triplici veritate tangitur in legendis sanctorum festo
beati Luce euange. ij. folio.

¶ Nota in hac. l. pulchra de veritate quam alibi non ita aperte inuenies.

1 ☞ Fauor procreãde sobolis iuuari debet.
2 Factum in fraudem an sit mero iure inualidum.

1 **Hoc modo.** † Fauor sobolis pcreande est interpretatiue iuuandus. h. d.
Ad hoc supra soluto matrimo. l. prima. ⁊ no. fraudeȝ
presumi quando mulier arcetur ab omnibus maritis
de ciuitate que de facili non potest alibi maritari. Et sic facit con
tra illud quod sepe vidi fieri quando dantur confidentes vel su-
specti coram aliquo iudice pro aliqua causa cõmittenda. ⁊ vna
partium dicit se habere suspectos omnes iudices illius ciuitatis
quod hoc dicere non possit maxime quando cum difficultate est
quod causa committatur extra ciuitatem ⁊ de hoc vide quod no
taui. C. de iudicijs. l. apertissime. circa finem. Itẽ facit cõtra frau
des que fiebãt bergomi contra quasdam communitates que ap
pellantur burgia ⁊ habent immunitatem quod non imponãtur
eis aliqua onera nisi sicut sustinent ciues ciuitates suburbiorum
bergomi: nam imponebant onera grauia ipsis burgis seu cõmu
nitatibus in quibus ciuitati ⁊ suburbijs parum imponebant. cõ
tra talem fraudem facit hec lex infra eodem. l. heres meus. §. fina
li. ⁊ supra de legibus ⁊ senatusconsultis. l. contra legem. cum ibi
2 notatis. ⁊ infra ad legem falcidiam. l. seius. in fin. † Sed an illud
quod factum est in fraudem mero iure non teneat vel teneat me-
ro iure sed reuocare possit quod non valeat mero iure. facit infra
ad municip. l. vltima. §. antepenulti. de excu. munerum. l. ij. §. qui
in fraudem. C. de his qui numero liberorum. l. cum facultates.
libro. x. ⁊ ibi in glossa. ⁊ C. de legatis. l. si in fraudem. In contra-
rium est supra de contrahend. emptio. l. si sciens. ⁊ dixi supra que
in frau. credi. super rubrica.

1 ☞ Herede moriente conditione legati pendente debet̃ legatum ab heredibus.

a ¶ Legato. a Adde Imo. hic qui hanc. l. esse limitandum per tex. in. l. penul. ĩ. e.

a **Legato sub cõditione.** 1 † Licet he
res pendente cõditione legati moriatur nihilominus
debetur legatum ab heredibus. Dynus. Conditione
adueniente. ⁊ allegatur quod si testator promisit heredi quod si
passagiũ fieret mitteret dominos balistarios: quod si heres mo
riatur ante passagiũ quod si postea fiat teneatur heres heredis
eos mittere. pro hoc infra quando dies lega. cedat. l. nec semel. §.
si in habitatione.

1 ☞ Libertas in vno actu non extendit suum effectum ad aliuȝ rei persecutorium.

1 **Heres statuliberum.** † Liber-
tas in vno
actu ad alium actum rei persecutorium suum effectũ
non extendit. hoc dicit. Ibi prestare debeat nõ expe-
ctato conditionis euentu. Dyn. Oppone hoc modo dicitur hic
in fideicommisso prestando expectatur conditionis euentus. sed
contra quia videtur ꝙ ex quo heres agnouit legatum libertatis
⁊ cito paruit, ideȝ debeat esse in fideicõmisso: quia qui in vno est
diligens ⁊ deuotus videtur in alio vt. C. de his quia non domi-
no ma. l. finali. Solutio vt nota. per Dyn. dicta. l. duos. in gloss.
ibi. l. fi. sol. vt no. s̃. de alie. iu. mutandi causa. l. item si res. in fine.
sed hic prematurius manumittendo non tam videtur voluntatẽ
agnoscere quam a seipso sponte beneficium libertatis conferre
vt. ĩ. ad trebel. l. si cui pure. §. primo. argumen. C. de operis liber-
torum. l. mater. Oldra. vel solu. not. dicta. l. duos. ĩ. eodem vel ibi
per emancipationem conditio est purificata quod non est in ca-
su huius. l. per manumissionem. Et concord. ad hanc. l. s̃. de leg.
ij. l. lucius. §. testator secũdum vnum intellectum. Oldra. Vel dic
secundum Iaco. de bel. ad primum vt no. dicta. l. fi. ⁊ dicta. l. itẽ.
in principio. de alie. iudi. mutandi causa. vel dic quod heres non
fuit negligens sed gratiam fecit in representatione temporis. ad
secundũ dic quod ibi non operat̃ agnitio sola sed existentia con
ditionis que existit in vtroqȝ vt ibi not. Iaco.

1 ☞ Stipulatio committatur si contra cautionem mutianã fiat.
2 Cautio mutiana prestari debet ei ad quem legatuȝ peruenturũ est conditione deficiente.

1 **Cum sub hac.** † Si fiat cõtra cautionẽ
mutianaȝ cõmittitur sti
pulatio ⁊ fit restitutio quanti ea res est. hoc dicit. et
dic conditione in nõ faciendo cõcepta vt statim subij
cit ibi si seruum non manumiserit qui erat coniuncta persona le
gatarij. ⁊ sic cessat contrarium ibi transiatum esset. primo tamen
debebat transferri in heredem: deinde de herede in ipsũm me-
uium ⁊ sic cessat contrarium de lege. is cui. s̃. eo. ibi de non deli-
berando. id est de non manumittendo ibi meuio legatario. secũ-
do ibi quanti ea res est restituet cum fructibus. vt no. s̃. eodem. l.
mutiane. ⁊ facit. l. ista. ⁊. ĩ. eodem. l. titio fundus. pro questiõe illa
duo fuerunt electi in potestatem successiue vnus post alterum:
primus acceptauit postea decessit. sunt hic arg. quod admitta-
tur secundus, quod acceptatio primi non habuit effectum pro
non facta habetur vt. ĩ. de fideiussori. l. si stipulatus. sed contra
dico quia eo ipso quod acceptauit primus, queritur sibi ius et
deficit conditio in persona secundi vt. C. de impuberum ⁊ alijs
substitu. l. post aditam. de leg. ĩ. l. legata. ⁊ de adimendis legatis
l. iij. §. si quis titio sed in hac. l. ⁊ dicta. l. titio nec extitit conditio
in persona primi nunc deficit in persona secundi nunc fuit sim-
pliciter substitutus quod patet per effectum cautionis mutiane
que interponitur conditione non impleta vt. s̃. eodem. l. mutiane
item pro hoc. s̃. de testamẽ. tute. l. penultima vbi de hoc dixi ⁊ vi
de ad hoc. lxj. distin. c. stadij. ⁊. liij. distin. c. quanto. vel potest dici
secundum Iacob. de are. aut fuerunt electi sub hac forma. eligi-
mus talem ⁊ habent locum primo allegata. aut dictum fuit si
non acceptabit primus eligimus secundum: ⁊ habent locum se-
cundo allegata: ac in dubio presumo electionem factam si non
venerit per iura predicta. nec ob. l. post aditam. quia loquitur
quando per acceptationem acquiritur plenum ius per ipsam ac
ceptationem vt patet. §. e. l. publius in princi. ⁊ argu. s̃. de officio
prefecti augustalis. l. j. Iacob. Ista questio fuit bonoñ. disputa-
ta in duobus doctoribus successiue electis ⁊ determinata per. ll.
pro prima parte allegatas: sed quod. s̃. dixi verius credo in glo.
2 prima. l. is cui. sed illa. l. is cui. est contra quia ibi dicitur † quod
cautio mutiana ei prestari debet ad quem legatum peruenturuȝ
est conditione deficiente, ⁊ hic fuit prestita heredi cum causa le-
gatum fundi sit peruenturum ad secundum legatarium. sed dic
quod hic testator expresse voluit quod deficiente conditione fun
dus rediret ad heredem ⁊ ideo ab eo prestaretur secundo legata
rio. vt. s̃. de adimen. leg. l. iij. §. si quis ita. alias nisi hoc expressisset
non heres sed primus legatarius oneratus videtur vt. s̃. de vsu-
fru. lega. l. codicillis. ij. responso. Et tunc erit prestanda cum cau
sa mutiana vt dicta. l. is cui. ⁊ pro hoc habes responsum ad hoc
quod no. C. de rebus alie. non alie. l. fina. post princip. magne gl.
que glos. notabilis est ⁊ singularis. ⁊ vide quod dicam. ĩ. eodem
l. titio fundus. Oldra. In eadem gloss. in fin. sed videtur hoc ca-
su non esse locum cautioni mutiane cum conditio possit impleri
viuo legatario puta per mortem serui vt. ĩ. eo. l. cum tale. §. titius
⁊. l. pater. §. socrus. potest dici quod hic seruus erat eius propin
quus ⁊ ideo dicitur non posse sine malo eius omine. i. sine mala
eius fortuna vt. ĩ. eodem. l. cum in tale in principio. ⁊ dic vt dicta
l. mutiane not.

Si ita legatum. Ibi nupta fuerit tem
pore testamenti. Dy.
⁊ vide quod no. s̃. eod. l. hec conditio si in capitulium
et. ĩ. eo. l. ex aliqua.

Si ita expressum erit. Casus pul
cher ibi si
voluerit. id est se velle declarauerit Dynus. et est ar-
gumẽ. quod si testator reliquit vxori sue alimenta si
voluerit cum filijs morari ⁊ etsi noluerit quod habeat fundum.
quod si mulier decedat antequam declararet se velle morari vel
non, quod non transmittat ad heredem legatum fundi. pro hoc
ĩ. quando dies legati cedat. l. cum illud. in principio. Oldra. In
gloss. ibi si accepit. hoc nihil est quia per hoc sequeretur quod si
decederet legatarius anteꝙ̃ caperet legatum postꝙ̃ tamen se vel
le declarauerit ꝙ non transmitteret quod falsum est vt dicta. l. si
ita. Et ideo dic quod per hoc verbuȝ si voluerit ponitur dies ces
sionis in voluntate legatarij quod alias nõ erat vt supra de leg.
ij. l. cum pater. §. surdo. ⁊ ideo verba si voluerit hic operantur vt
notatur infra eodem. l. aliquando. Dynus. ⁊ Iacob. Ibi in ven
dentis vbi de hoc dixi. ⁊ faciunt predicta pro questione illius cui
concessa est ecclesiarum taliter visitatio dicendo quod si decedat
non transeat visitatio ad successorem. ⁊ vide ad hanc. l. quod di-
xi. ĩ. de verbo. obliga. l. stipulatio non valet.

1 ☞ Conditio emancipationis que in institutione heredis adijci tur in legatis repetita censetur.

1 **Cum vos.** † Conditio emancipationis adiecta in
heredis institutione in legatis videtur
repetita. hoc dicit Dynus. In glos. vltima ibi heres
statuliberum. sed solutio patet ex solutione preceden-
tis contrarij. quia existit conditio in vtroqȝ per emancipationem
in contrario vero non existit per manumissionem. Dynus. vt
et in contrario plene notaui. In glos. penul. in fi. ⁊ dic vt ibi no. ⁊
ĩ. quando

ꝭ.quando dies le.ce.l.filium.

1 ☞ Modus pertinens ad commodum legatarij iudicatur esse finalis.
2 Spe lucri an possit quis licite ad matrimonium induci.
3 Statutum de debitoribus carcerandis est nullum.
4 Jus libertatis infringitur si certo loco quis domicilium habere iubeatur.
5 Petitio legati denegatur cuius causa finalis tollitur.
6 Uerbum videtur veritatem quandoqꝫ significat.

a 1 Titio centum. ᵃCasus pulcher †modus ad legatarij cōmodum pertinēs iudicatur esse finalis ꝛ per legatariū cauet de ipso implēdo.h.d.Ibi vt fundū emat sibi ipsi.Dy.ibi prospectum esse voluit id est prouidere voluit per emptionem fundi.Dynus.ꝛ allegatur hec lex in argu.si arbiter pronunciauit mihi fundū restitui per aduersariū ꝛ ipse mihi restituit:postea vero abstulit violenter quod cadat in penam in compromisso incertam pro hoc.Et facit supra de conditio.institutionum.l.iiij.in principio.Oldra Et eodem modo facit si de aliqua rixa fuit compromissum ꝛ pronunciatum quod pax fieret quod facta pace qui contra eam venit incidat in penā quia non sufficit facere nisi facta seruetur. Oldradᵒ.Et pro hoc supra de conditio.institutio.l.iiij.ꝛ.C.de institutioni.ꝛ substitutio.l.si quis.Oldradus.Et facit etiam ista lex an causa presumatur finalis in impulsiua.quia si est apposita tantum gratia eius cui donatur presumitur impulsiua si gratia alterius presumitur finalis.Dynus.De hoc notaui ꝛ dixi dicta.l.secunda.ꝭ.finali.de donationibus.ꝛ vide infra eadem.l.ꝭ.fictio ge.In glo.prima in fine.Solu.hic legatarij solius interest ibi alterius vt ibi notatur.Jacob.de bellouisu.Uel quod idem est ibi erat modus finalis hic impulsiuus quod apparet ex eo quod relatum est erat ad commodum legatarij vt.ſ.de conditio.ob cau.l.iiij.ꝭ.si seruus.

2 Titio centum. †Spe lucri ad matrimonium cōtrahendum quis legitime inuitatur licet metu pene ad istud faciendū quis illicite astringatur.hoc dicit ibi nec cautio de matrimonio contrahendo vel restituendo legatum eo non cōtracto.Dynus.Ibi non refragatur,id est non cōtradicit predictis quod non sequitur.ibi promittat nomine pene.Dynus.Ibi ad testamentum id est lucrum ex testamento obueniens.Dynus.Alij habent in litera ad matrimonium sed communiter habetur ad testamentum:ꝛ sic habuit Dynus.Et facit iste.ꝭ.pro opinione placentini contra gloss.in his que notantur.C.de transactionibus.l.cum donationis.Item facit iste.ꝭ.ꝛ melius sequens vbi commodius signaretur pro eo qui locauit operas in perpetuum ꝙ non teneat locatio.de quo notaui ꝛ dixi.C.de vsufructu lega.l.cum antiquitas.Item pro eo qui promisit in aliqua ciuitate stare non inde recedere ꝙ non valeat talis promissio quasi sit species seruitutis.pro hoc infra de libero homi.exhiben.l.ij.vbi de hoc notaui ꝛ dixi.Item ꝛ facit supra eodem.l.sed si hoc.ꝭ.finali.ꝛ que ibi notaui ꝛ communi diuidundo.l.in hoc iudicio.ꝭ.si conuenerit.

3 †Item facit ꝙ nō valeat statutum de hominibus carcerandis pro debito de quo notaui ꝛ dixi.C.de actionibus ꝛ obligationi.l.ob es.ꝛ.C.qui bonis cedere possunt.l.prima.In glossa vltima in fine.Solutio ibi lucrum defertur ex publico vt notatur dicta.l.proculus.de damno infecto.hic ergo tale lucrū auferri potest ab eo qui dedit qui potuit apponere legem quam voluit.

Titio centum. Casus pulcher modus per quē libertas liber hominis ifringitur a iure remittitur.hoc dicit.Uel sic

4 †ius libertatis infringitur si quis certo loco habere domicilium iubeatur.dic titio.scilicet extraneo non testatoris liberto.Dynus.Ibi cautioni de non recedendo a monumento vel de ciuitate.Dynus.In glos.prima in fine ꝛ dic vt ibi.vide quod dixi.ſ.ꝭ.proxi.Dy.

Titio genero. Iste.ꝭ.habet quinqꝫ ptes.in prima parte dicitur quis potest petere legatum:in secunda que incipit ibi si post diuortiū dicitur cui possit solui.in tertia que incipit ibi ante nuptias vero dicit si matrimonium non contrahatur vtrum legatum dotis possit peti.in quarta parte que est ibi sabinus autem dicitur vtrum vir debeat cauere.in quinta ꝛ vltima que incipit ibi quod si maritus petierit et succubuerit vtrum noceat mulieri oppo.tribus modis quod.ꝭ.iste non videatur procedere.nam aut vices relictum fuisse sub modo.ꝛ tunc casus contingens in personam titij non debet impedire petitionē legati vt.ſ.de lega.ij.l.lucius.ꝭ.quisquis.ꝛ de lega.primo.l.si fundum per fideicomis.ꝭ.iul.et nota.C.de insti.tu.ꝛ substituti.l.j.aut sub conditione ꝛ hoc est cōtra textum vt ibi sed cum ante nupti.quod purum ꝛc.aut pure ꝛ hoc non videtur procedere quia tunc nullus casus impediret petitionem eius imo legatarij transirent vt.C.de cadu.tollen.l.j.ꝭ.cum igitur.ꝛ.ꝭ.quando dies lega.ced.l.si post diem.ꝛ respondeas ꝛ dicas relictum fuisse pure contemplatione certe rei.id est matrimonij contrahendi cuiᵒ subsecuturi spes tollitur per mortem vnius ꝛ ideo non tollitur petitio legati.argu.ſ.de adimē.legatis.l.alumne.ꝭ.ab heredibus.cum simili.

5 †cum enim causa finalis legandi fuerit matrimonium contrahendum,restat quod eius spe sublata denegetur relicti petitio.arg.ꝭ.de dona.l.ij.ꝭ.vltimo.ꝛ.l.generaliter.Dynus contra hoc facit.l.pater.ꝭ.tusculanus.de lega.iij.vbi modus est causa finalis que respicit commodum tertij vt in princip.huius.l.ꝛ tamen si deficit per casum deficit relictum. Quare quidam recedunt a secundo dicto Dyn. Et dicunt idem in modo quod in conditione per omnia scilicet vt distinguatur an modus apponatur tantum gratia legatarij aut eius ꝛ alterius.primo casu non noceat casus secundo sic qd non placet quia in dicto.ꝭ.tusculanᵒ.loquitur de modo qui versatur in dando ꝛ fit gratia legatarij ꝛ illius cui debet dari vt in conditione simili patet.ꝭ.eod.l.cum ita.in principio.ꝛ de statulibe.l.peculium.ꝭ.cui iussus alias is cui iussus.ꝛ ideo hec opinio falsa est.dic ergo breuiter aut modus coheret legato necessario vt hic patet ꝛ.C.de donatio.ante nuptias.l.si cum ante ꝛ tunc noceat casus vt hic aut non ꝛ tunc non vt dicto.ꝭ.tusculanus.ꝛ l.si fundus per fideicommis.ꝭ.iul.ꝛ argumen.ꝭ.eodem.l.cum tale ꝭ.falsam causam.Ray.vel dic aut modus est causa finalis aut impulsiua:ꝛ tunc quid iuris sit certum est aut est dubium ꝛ tunc presumitur impulsiua vt.ꝭ.eodem.l.cum tale.ꝛ no.dicta.l.generaliter.Dynᵒ.Uel dic sm Pe.quod in dubio refert an impletio modi vel cause cōtinet aliquod pium vel fauorabile aut non.primo casu presumitur causa finalis vt.ſ.de iure do.l.si ego in princip.ꝛ dic secundo casu aut interest solius recipientis causam impleri ꝛ tunc presumitur impulsiua vt dicta.l.ij.ꝭ.vltimo.de dona.ꝛ.l.seruo legato de lega.j.cum simili.Aut interest alterius ꝛ tūc intelligatur esse finalis vt.ſ.hac eadem.l.in princip.ij.responso

6 Ex.Ibi genero presenti vel futuro.Dynus.Ibi videtur †nota quod verbum videtur veritatem significat sic.ſ.de heredibus instit.l.talem.ibi debeat vide quod nota.ſ.de leg.ij.l.titia.ꝭ.qui in vita ibi soluerit ignorans matrimonium solutum.Dynus.Ibi solutum.dynus.Ibi solutio conuertitur ꝛ per actio.de dote repetitur vt.ſ.solu.matrimo.l.si pater ignorans.Dynus.Ibi hoc enim.scilicet quod dos soluatur marito.dynus.in petitionē habere matrimonio ɔstante non obstante quod marito soluta fuisset.dyn.ibi quod ad mulieris expone quod.id est quantum.dyn. Ibi satisfactum intelligitur ꝛ ideo mulier admittitur ad petitionem legati ꝛ non totius ꝛ hoc sequitur.dynus.ibi peti potest sed an hoc casu actio quam maritus proponit sit priuilegiata.dyn. Ibi neqꝫ soluendo sit sed quare dicit neqꝫ soluendo sit.nā ꝛ vbi soluendo est videtur quod non obstet exceptio rei iudicate quia haberi videtur loco duorum reorum.Et sic non ob.exceptio nisi sint socij vt.C.de duobᵒ reis.l.ij.ꝛ.ſ.de vsuris.l.mora.ꝭ.finali.ꝛ ideo forte hic subaudiendum est maxime vt in fine.hic statim patet in responsione ibi fuerat destinata subaudi queritur.Dy.in glos.imo.mulier ibi.hoc vtriusqꝫ filio inspecto exitu finali.Et marito inspecto presentis temporis commodo vt patet.ſ.proxi.ibi consultum videtur et in versi.nam si quis ꝛ ibi not.Oldra.In glo.imo videtur in fi.imo forte idem quia mulieri talis conditio adijci potuit sicut cuicunqꝫ extraneo vt.C.de indicta viduitate.l.j.ꝛ.ꝭ.eodem.l.auia.ꝭ.titio.ꝛ notatur.ꝭ.eadem.l.mulieri.vltimo istum.ꝭ.allegat Guil.ad questionem quam notaui secundum eum.ſ.qui satisda.cogan.l.dedit.ꝭ.quid autem si maritus cecidit a possessione fundi dotalis et egit rei vendi.et succubuit quod vxori postea agenti soluto matrimonio obstet exceptio rei iudic. nisi in subsidium marito existente non soluendo licet alij subaudiant hic maxime vt dixi in expositione litere.

1 ☞ Cautio mutiana quando in legato interponatur.
2 Consanguineus naturaliter de consanguineo dolet.
3 Uxor virum lugere debet.
4 Cautio mutiana locum non habet quando conditio in non faciendo impleri potest viuente fideicomissario.
5 Prohibitio rationis reddende quid operetur.
6 Legatum purum censetur si conditio viduitatem inducēs adijciatur.
7 Mulier promittens non nubere vsqꝫ ad mensem an in penā incidat si contra faciat.
8 Conditio impossibilis futurum respiciens non vitiat legatum.
9 Conditio implicatiua dependet ex euentu.
10 Treugam facientes ad tempus non videntur velle guerrā post tempus.

a ☞ Titio centū Adde notabiliter Bart. in cōsi.inci.quidam nomine vanutius.

1 Um tale. Alias cũ ita legatũ.† Si cõditio in non faciendo consistat que viuente legatario possit impleri si ipsam expectare du-rũz esset interponitur cautio mutiana alioq͂ sec⁹.h.d. Ibi recte cauerẽ inspecto vigore regule. Dyn. Ibi liberis eius scilz patroni. Dy. ibi offerri ꝛ legatum de presenti prestari. Dy. Ibi expectare alias aũt qñ cõditio q̃ est in non faciẽdo põt extra re legatario viuente expectatur conditionis euentus nec presta-tur cautio mutiana vt sequitur in sequenti. §. Dyn. in glos. secus in non coniuncto cõtrariũ videtur notari supra eo.l. mutiane. in secundo exemplo nisi dicamus q͂ ibi seruus erat coniũctus lega tario vt ibi dixi. sed tunc obstat. ĩ.eo.l. pater. §. socrus. Sol. ibi nõ
2 est contra votuz quia secundũ naturã vt ibi no. Dy. † Itẽ no. q͂ coniunctus consanguineus naturaliter dolet de consanguineo ꝛ coniuncto. sed contra hoc videtur q͂ quis de morte cõsanguineo rum tristari non debeat vt. xiij. q. ij. quam per posterum. nã tales videntur desperare de resurrectione ꝛ de misericordia eadez cau sa ꝛ questione. c. sequenti quod incipit vbicunq͂z. de hoc dicit Salomon. Plores super mortuum: defecit enim lux eius. ꝛ alibi. modicum plores super mortuum quoniã iam requieuit. Ex quo videtur solui posse questio predicta vtrum sit plorandum ꝛ dolendum de morte charorum propinquorum ꝛ amicorum: quia sm carnem dolendum est: sm spiritu͂z si bene mortui sunt non dolẽdum: quia requiescunt. si male similiter dolendum quia defecit lux eorum. de hoc si quis pulchre habere velit recurrat ad senec. in libris de consolatione ad Martiam ꝛ Albinam matrez suã. de fetu ꝛ tristitia alterius quis gaudere non debet extra de priuileg. c. petijstis. Sed facere sicut apostolus dicit: Flere cum flentibus ꝛ ridere cum gaudentibus. ꝛ vide. xiij. questione. vltima. g
3 diuina. † Uxor debet lugere vtrum sed nõ econtra. supra de his qui notantur infa. l. solent. ꝛ. l. vxores. ꝛ vide eodem titu. l. liberorum. ꝛ q͂ vxor tristari debeat de morte viri vide. C. de iure doti. l. fina. ꝛ econtra vir tristari debet de morte mulieris vt de indicta viduitate. l. fi. in fine.

a ¶ Titi⁹. Ad de bal. in. l. iij. C. de arbi. vbi not. allegat hunc tex.

4 Titius[a] heredem. † Quandocunq͂z conditio in non faciendo potest impleri viuente fideicõmissario non habet locum cautio mutiana. h.d. Dy. ibi post mortẽ suam exponit glo. scilicet heredis. Ray. dicit q͂ tunc nullum esset dubium. ꝛ ideo ipse exponit de morte testatoris. Ibi conditio potuit vtputa mortuo herede viuente legatario seu fideicommissario. Uel etiam si remitteret cautionez nã ꝛ tũc esset impleta. Dyn. in ver. quid ergo supra fuit conditio
5 modi que fit per verbum ne vt hic patet. † Et nota q͂ prohibitio rationis reddende culpam non dolum remittit hoc dicit. Ibi modus adhibitus. Nota rogatũ restituere hereditatem debere fideicõmissario reddere rationes ꝛ sic est argu. ad inuentarium nouo iure faciendu͂z per. l. scimus. C. de iure deliberandi. quod si restituere rogatus illud non faciat non possit trebellianicam deducere. nam idem ius videtur in ea quod in falcidia. vt institut. de fideicõmis. heredita. §. penulti. Jacob. de hoc plene dixi dicta l. scimus. §. sinautem dubium. versi. item queritur si heres institutus sit rogatus Jaco. Ibi idemq͂z scilz vt videatur remissa culpa sed solus. Dy. In glo. i. ipsa cautio ibi cum solẽnitate interponebatur scilz ipsa cautio mutiana. Dyn. In gl. satisdat ergo ibi archimedoram ꝛ supra de lega. ĩ. filiusfami. §. idem princeps. Oldra ibi alias non inuenio iure nouo. Item nec inuenitur prohibitum nisi quando frater fratri vel pater filijs restituere rogatus. vt. C. ad trebellia. l. iubem⁹. ꝛ ideo in ceteris remanet ius antiquum. Et ideo dic vt notatur dicta. l. iubem⁹. Dynus. In gl. subaudi qdã decedẽs: vbi de hoc satis dixi. ꝛ de liber. leg. l. si qs rationes. s. an tutor ꝛ negotiorũ gestor liberatus a ratione reddenda videatur liberatus a dolo vel non.

b ¶ Rescripti ad hũc tex. bene facit q͂ dixit Paul. de castr. in consi. lxxxvij. ici. in xpi noie amẽ videt dicẽdũ.

6 Rescriptum.[b] † Conditio viduitatem inducens remittitur a iure ꝛ legatũ purũ esse iudicatur. h.d. vel sic. que legati cõditio precedens legati cõditionem nõ impedit ea conditio deficiens legati interitum non inducit. Dy. ꝛ ex isto casu decipiuntur laici qui in eorum testamẽtis apponũt q͂ filie nubãt cũ cõsilio fratrũ alias priuent hereditate. Ibi rñdendũ est q͂ talis cõditio per. l. remittit. Ibi inferat ꝛ p hoc apparet conditionẽ remitti. Ibi suspensa. i. dato q͂ penderet q͂ titius viueret. Dy. In glo. ideoq͂z ibi aut deterius vt q͂ iubet eam nubere alicui inhonesto. ibi titium in princip. ꝛ. l. quidam decedẽns. §. papi. sed hic speciale fauore publice vtilitatis. argu. s. eod. l. hoc modo. Dynus. vel ibi ponitur arbitrium in casu licito. hic vero in casu illicito. vel solu. vt in contrario no. vel dic cõditio fuit a lege remissa. ꝛ hic habetur pro non adiecta ꝛ remanet legatum purum. Dy. Ibi ꝛ sub conditione. s. si non nuberet ipsius arbitratu. Dyn. in fi. hoc falsum puto vt. s. eod. l. quoties. Ray. ꝛ vide quod ibi dixi. ꝛ quia non refert quando adiciatur cõditio vt. C. de insti. ꝛ substitutio. l. si testamentum. Item sub conditione ademptum sub cõtraria conditione videtur datum. vt. s. de adimen. lega. l. si legatum pure. ꝛ. s. e. l. quibus diebus. §. quidam titio. Item per obliquum saltem fieret contra mentem. l. perinde. ergo non valet ac si fieret directo vt. ĩ. e. l. heres meus. §. vlt. Dy. vel dic sm Jacob. de are. quod vitiatur cõditio ꝛ legatum quia conditio habetur pro impossibili. vt. s. de conditio. institutio. l. filius. sed cum impossibilis conditio apponatur onerato ꝛ remittitur conditio ꝛ legatum. vt insti. de leg. §. fina. ꝛ no. s. eo. l. obtinuit. Jacob. vel dic aut legatũ debet adimi in existentiã nuptiarum ꝛ sic in vi conditionis existentia nuptiarum est apposita et tunc glo. male dicit argu. dicte. l. quoties. s. eo. aut est conditio extranea forte si nauis ex asia venerit ꝛ tunc glo. bene diceret.

Meuie. Ibi cum moritur. per hoc apparet quod dies incerta fuit apposita substantie legati ibi incertus nec alius. scilicet quam mortis. Dy. Ibi fuerit ascriptus sine conditione que viduitatẽ inducat. dyn. ꝛ qui non sit in fraudẽ impediendarum nuptiarum appositus. vt dies mortis vt in. ĩ. gl. apparet. Oldr. ꝛ quod dicit legato fuerit ascriptus dic. id est substantie legati secus si cõditioni ꝛ sic no. ĩ. de verbo. obliga. l. nulla §. finali ꝛ vide quod no. ĩ. eadem. l. si ita. in glo. que notabilis est
7 quid de questiõe tali. † Quedam mulier promisit mihi quod nõ nuberet vsq͂z ad mensem sub certa pena nunquid incidat in penã si contrafaciat: videtur distinguendum inter viduam ꝛ virginez vt hic in gl. sed Ubertus de bobio de facto consultus dixit quod non incidit in penam vt. ĩ. de suis ꝛ legitimis. l. in testamento. §. si quis liberta. ꝛ de verbo. obliga. l. si ita stipul. §. finali. sed cõtra eum est. s. eadez. l. sz si hoc. §. fi. sed ibi speciale fauore libertoꝝ vt s. dixi ꝛ no. gloss. infra qui ꝛ a qui. l. quesitum. in gloss. sed cur in fine de quo dic vt ibi notatur. Dynus. ꝛ simile notatur. supra eodem. l. quoties.

8 Falsam causam. † Falsa causa. id est impossibilis conditio in futurum respiciens non vitiat legatum: ꝛ quod fit ad vnum effectum nõ debet operari contrarium. h.d. in effectum cum. §. sequentibus vsq͂z in fi. l. ibi nõ coheret cum ratio legati adiecta in dubio non presumatur finalis sed impulsiua. ꝛ. s. de vsufr. l. generali. §. duas. dy. in fi. quod probabit ex coniecturis. s. de hered. institu. l. libertis ꝛ. infra. de doli exceptione. l. apud celsum. in principio. ibi de doli exceptione. facit ad ea que notantur. supra de conditione indebiti. l. damus. ꝛ vide practicã quam ibi notaui secundũ Guil. de sum. in glos. scilicet vt ea cessante ibi. §. quamuis cõtra. supra qui ꝛ a quibus. l. prospexit. solu. aut est lex prodita verbis specialibus ꝛ tunc trahitur ad casus similes vt. s. de legibus. l. non possunt. ad. l. aquil. l. illud. ꝛ de verbo. oblig. l. a titio. aut verbis generalibus ꝛ tũc aut sumus certi de mente ꝛ habet locũ dictus. §. quazuis. aut non ꝛ habet locum. l. prospexit. Cynus. ꝛ not. glos. istam ꝛ de hoc dixi. s. man. l. prima ꝛ tangitur per Dyn. de regu. iur. c. viti. in fi. lib. vj.

9 Falsam conditionem. † Cõditio implicatiua ex euentu dependet. h.d. aut ergo relinquit sub conditione implicita. id est que implicat presens ꝛ futurum ꝛ tunc pendet ex euentu ibi impossibilẽ: ꝛ ideo habet pro nõ adiecta. Dy. Ibi intelligi ꝛ ideo libertatẽ: nõ deberi. Dy. In gl. i. ibi q͂d dixi. s. esse de presenti.

Falsam legati demõstrationẽ. Licet falsa demonstratio non vitiet legatum tamen non facit legatum. h.d. Dyn. Ibi scio dato. quo casu nihil debebitur titio quia quod fit ad vnum effectuz non operatur contrariũ ibi idq͂z scilz quod predicta verba non videãtur legare titio. Dy. allega-
10 tur. §. iste in ar. † quod qui faciunt treugam ad tempus non videãtur velle guerrã habere post illud tẽpus. ad idẽ. s. de adimen. lega. l. legata inutiliter. vbi de hoc ꝛ dixi ꝛ pro hoc institu. de ingenuis. §. fina. argu. contra in auc. quibus modis naturales effi. legitimi. §. quoniam autẽ. col. vj. in faciendo repudiũ videtur cõfiteri matrimonium. Dy. sed illa sunt correlatiua quorum vnu͂z presupponit illud. Item queritur an ecclesia possit probare dominium ex contractu emphiteotico ꝛ videtur quod sic quia sicut emphiteota habet ecclesiam dominaz pro se ita ꝛ contra se. arg. l. si quis testamento. nam vt eo quod ab ea recepit a dña videtur fateri eam dominam. arg. C. de latina libertate tollen. l. j. §. sed si quis. ꝛ de repudijs. l. vlti. Item semel confessus. vt. C. de non numerata pecu. l. generaliter. Item non potest referre controuersiã dominij ex quo causam habet ab ea. vt. C. de pigno. l. nec creditores. ꝛ locati. l. si quis conductoris. Item si dicit rem suam eam accipiendo in emphiteosim ecclesia transtulisse videtur vt nota. C. de donatio. l. quisquis. ꝛ supra de donatio. l. secũda. §. primo de donatio. inter virum ꝛ vxorem. l. iiij. §. sed si debitorem. ꝛ si certum petatur. l. singularia. pro emphiteota facit. §. iste quia iste cõtractus emphiteoticus est factus in diminutionem iuris ecclesie

ꝛ fauorem

⁊ fauorez emphiteotici ergo non debet contrariū operariū dicta l.legata inutiliter.vbi de hoc dixi.⁊ institu.de ingenuis.§.finali. infra de vsucap.l. ei à quo. de regu.iuris.§.neq3 pignus.et de legatis.j.l.si heres iussus.Dynus.⁊ vide in Specul.de probatio ni.§.videndum.ver.sed nunquid ꝓbatur.⁊ de reg.iur.c.exceptio nem.⁊ ibi per Cardi.

1 ☞Legatum prestita cautione prestitum si cōtra causa fiat resoluitur in personam primi.
2 Petitio cum instantia sufficit licet nō obtineatur quod petitur.

1 **Titio fundus.** †Si legatum est pstitum accepta mutiana cautione ⁊ postea cōtra eā fiat resoluitur in psonam primi.Et debet̃ scdo.h.d.Et diuide in tres ptes.in pma q̄rit cui debeat̃ pstari cautio heredi legatario.in secunda quicquid dicat glo.vtrum inopia fideiussoꝝ promissoris post cautionez ptineat ad heredem vel legatarium. In tertia vtrum aduenient die legati ante acceptationē si moritur secundus legatarius transmittat ad heredes.secunda ibi sed si cautio.tertia ibi si tamen.⁊ scdm hoc supuacue sunt gl.maxime glo.magna. Ibi idem scil3 fundus dy.ibi in omnibus cōditionibus in non faciendo conceptis.dy.ibi si postea.id est cautione prestita.Dy.ibi quod ex stipulatione que oritur ex cautione mutiana interposita.dynus.ibi medio tēpore.id est a die quo interposita fuit cautio vsq3 ad tempus quo titius venit in asia3. Dynus.Ibi defecerit quia ipse titius ⁊ eius fideiussores facti sunt non soluendo.⁊ sic litera est plana ⁊ glo.est superuacua.Ibi que scilicet cautio.dynus.ibi solicite fuerit exacta quia principalis ⁊ fideiussores erant tunc soluendo.Uel dic ꝙ petita fuit soli
2 cite licet nō exacta:⁊ tunc † no.ꝙ sufficit peti cū instantia ⁊ si nō obtineatur.pro hoc infra eod.l.auia.§.fina.⁊ tūc actio debet cedi ⁊ haberi pro prestatione:cum cedenti non possit obijci culpa. Iaco.Sed prima expositio magis placet quia nō debebat fundum prestare cautione nō prestita.dic ergo ꝙ fuit exacta a principio legati prestiti sed deficit medio tempore anteꝙ̄ titius veniret in asiam:⁊ sic effectus cautionis deficit quo ad exactionem quia titius factus est non soluēdo ⁊ inanis est actio ⁊c.vt supra de dolo.l.nauis.Uel si velis dicere ꝙ hec cautio fideiussores requirat vt innuitur infra eodem.l.hoc legatum.⁊ supra eodem.l. cu3 sub hac.vbi appellatur satisdatio posses dicere quod a principio fuit fideiussor dat⁹ ⁊ postea eo effecto nō soluendo solicite per heredem exactum fuit ꝙ alium idoneu3 daret quod peti potuit.vt legata nomine ca.l.si is a quo.§.vlti.⁊.l.sequen.⁊ de peti. heredi.l.si quo tempore.Et licet hoc fuerit per heredem petitum non tamen fuit obtentum.⁊ hoc casu cum non possit heredi culpa ascribi sufficiet cedere actionē ianē vt pdixi.⁊.C.de colla.auf. quod locum.Oldra.In glo.indebiti ibi vt titius caueat postꝙ̄ venit in asiam.Dy.Ibi deficiente actore ad exhibendum quod est quando heredi non potest dolus obijci.Dy.

1 ☞Portio non accrescit portioni que per legis dispositionem obuenit.
2 Specialia plura non concurrunt in eadem persona.
3 Ius accrescendi locum non habet interuenientes iure diuerso.
4 Ius accrescendi non habet qui speciali iure admissus est.
5 Minor restitutus ad legatū repudiatum habet ius accrescēdi.

1 **Mulieri.** Pulchra lex ⁊ vtilis.† Portioni q obuenit per legis dispositionez alia portio non accrescit.h.d.Uel clarius si mulieri ⁊ extraneo cōiunctim legatur ⁊ cōditio viduitatis vtroq3 apponat̃ hec ꝯditio extraneo nō remittit̃ s3 mulieri.§.sic ius tamē accrescēdi ipsi mulieri nō cōpetit: vel sic.cōcessum in casu vno videtur procedere in casu illo dūtaxat vbi percipit iure cōmuni non iure speciali.ad hoc bene facit.l.iij.§.j.ver.s3
2 si coniunctim.infra de lega.prestan.Itē allegatur hec.l.ꝙ † duo specialia non possunt concurrere in eadez persona.pro hoc.C.de dot.promis.j.prima de iure dotium.l.cum post.§.gener.⁊ not.in glos.prima de pollicita.l.si quis rem.hoc enim est vnum speciale quod mulier admittatur ad partem suam scripta cōditione nuptiarum.aliud esset si admitteretur ad partem socij quasi conditione impleta.de hoc dixi dicta.l.j.de dotis promissione. Item
3 allegatur hec.l.† ꝙ inter venientes iure diuerso nō est locus iuri accrescendi.pro hoc de bono.pos.l.sed cum patrono.⁊ de heredi. insti.l.ex facto glo.opponit de leg.j.in princip.s.de vsufru.accre. so.vt in glos.Uel dic quod ibi legatarius admissus fuit de iure communi hic de iure speciali per glo.facit.infra.de lega.prestan.
4 l.filium.§.si quis legatur.⁊ sic no.† ꝙ admissus iure speciali non habet ius accrescendi.Contra quod op.de dicta.l.filiu3.§.fi.sed dic quod ibi ille qui admittebatur ex volūtate defuncti hic ꝯ voluntatem ⁊ tene menti hoc contrarium q2 etiā doctor errare posset.Sed contra hoc op.de dicto.§.si quis lega.eodē.titu.l.iij.§.j. ver.sed si coniunctim.vbi admittitur ex voluntate defuncti et tamen non habet ius accrescendi. Sol.ibi ille a quo petebat erat admissus contra voluntatem defuncti.in.§.fina.secundū volūta
5 tem Bar.⁊ p hoc soluit questionem †si minor repudiauit legatū ⁊ restitutus fuerit ad ipsum petendum ꝙ habebit ius accrescēdi quia admittitur ex voluntate defuncti licet beneficio speciali. et pro hoc de colla.bono.l.j.sed adhuc contra istam distinctionem op.de leg.j.§.si quis ex nepotibus.de coniūgen.cum eman.libe. Sol.ibi loquitur in hereditate ⁊ premissa in legatis.in hereditate enim licet admittatur contra voluntatem defuncti ⁊ de iure speciali:habet tamen ius accrescendi ne testator decedat pro parte testatus,⁊ intestatus contra regulam iuris.ius nostrum.⁊ hoc verum nisi esset alius coniunctus ex voluntate defuncti vt.d.l. si cum patrono.⁊ per hoc ipse Barto.reprehendit Raynu.in quadam questione quam disputauit bon.de statuto existente ꝙ mulier non admittatur ad successionem.de hoc dixi in repetitione.l. reconiuncti.de lega.iij. Ibi statuerit.scil3.titius.Dy.Ibi habebit.scil3 mulier.Dy.In glo.j.hec gl.bene facit ad questionē quā no.C.de desponsa.l.mulier,scil3 si extranei vel parentes vel ꝓpinqui promittant curare ꝙ filius vel filia contrahat matrimonium cum tali cum certa pena an valeat talis promissio. de quo dic vt ibi dixi.In glo.scil3 duntaxat in fi.quia hic conditio fuit apposita post nominationem aliorum legatariorū.ibi nō fm dy.vel dic vt ibi dixi fm Pe.in glo.vel ibi per testatorē habet pro hoc optime infra de leg.prestan.l.iij.§.solum.ij.rū.Oldra. Ibi primo casu.scilicet.quando mulieri tantu3.dy.Ibi secūdo.§.qn̄.alteri tm̄. ibi habet dimidiam vt in auf.de nuptijs.§.vnde sancimus.vnde sumpta est.auf.cui relictum.C.de indi.viduitate. Dy. Ibi mulier cui relictum est pure.Dy.

a **Dies incertus.** [a] In glo.ibi transit ad heredes vt institu. de verbo.oblig.§.ex conditionali.⁊ dic vt ibi no.⁊.C. de cōditio inser.l.si vxori.dy.ibi quo ad aliud.id est quo ad differendam petitionem.Dy.

☞Dies icertus.Addo ad hūc tex.l.talis scriptura.s.d leg.j.vbi cōditio appellat̃ dies l3 icert⁹.

1 ☞Actus ciuilis naturali non equipollet.
2 Conditio fideicommissi non expirat per ingressum monasterij.

1 **Si fideicō.** †Actus ciuilis non equipollet naturali.h.d.de hoc dixi.C. de episco.⁊ cleri.l.fi.⁊ de verbo obli.l.ex ea parte.§.in insulam. Ite3 allegat̃ hec.l.ꝙ nō est eadē ficti ad id q8 veru3 est.nā quod admittere vel excludere pōt veritas admittere vel excludere nō pōt fictio vt hic ⁊.s.de leg.ij.l.si ita quis.§.is cui.⁊ arg.C.de his qui veni.eta.impe.l.fina.Oldra.vbi etiam de
2 hoc dixi.⁊ est etiam ar.hec lex †ꝙ per ingressum monasterij non expiret conditio fideicōmissi relicti si sine liberis decesserit.de quo plene dixi.C.ad trebel.auf.nisi rogati.Dy.

1 ☞Conditio que heredis institutioni adijcitur in legatis repetita censetur.
2 Attendi non debet quod nocet sed semper quod prodest.
3 Conditio viduitatem inducens non vitiat sed vitiatur.
4 Cautio legatorum quocunq3 testatoris iudicio remitti potest.
5 Datio tutoris non semper est conditionata sed modificata.

1 **Ouia.** †Conditio adiecta heredis institutioni in legatis videtur repetita. hoc dicit. in glo.no.de repetitione in fin.vel verius ibi in diuersis personis hic in vna vt ibi nota.⁊ vide quod dixi de leg.iij.l.in repetendis.
2 **Mutiana cautio.** †Quoties duo iungūtur quoru3 vnū nocet alterum non inspicimus q8 nocet.h.d.de hoc no.j.de iure fis.l.non intelligitur.§.si quis palā.⁊ dic mutiana cautio.id est ius offerēdi mutianam cautionē ⁊ consequendi legatum non impleta altera cōditione affirmatiue posita.dy.Ibi si per aliam conditionē affirmatiuam in dando vel faciendo conceptam.dynus. In glossa ibi si mulier non nupserit bonum exemplum quia hic conditio in extraneo bene tenet vt no.s.eo.l.mulieri.vel dic clarius ⁊ si nō ascenderis capitolium.Oldra.
3 **Titio.** †Si conditio inducens viduitatem sit adiecta alteri qui rogatus sit restituere mulieri a iure remittitur al's secus.h.d.ibi petet.s.titius vt restituat mulieri. dynus. ibi fideicōmisso.s.titius nō esset rogatus restituere mulieri.Dyn. ibi cautionis.i.nō consequit̃ legatum offerendo cautionem mutianam:dy. In glo.hic legitur ibi dominium transeat.considera

ta veritate non fictione. dynus. In glo. s. mulier si ab heredibus ꝛ hoc tenet Pe. per. l. s. de lega. ij. l. imperator. dyn. in glo. vlti. ibi ea nubente ꝛ eam existere. scilicet ea moriente. dyn. Ibi. s. e. l. cum ita. alias incipit cum tale. ꝛ sic cōmuniter. dynus. ꝛ dic ꝙ iste titiꝰ non erat coniunctus mulieri sed extraneus ita ꝙ poterit expectare mortem mulieris vt dixi. s. eo. l. mutiane.

4 **Pater.** †Cautio legatorum vel fideicōmissorum potest remitti quocunqꝫ testatoris iudicio ꝛ per talem remissionem non videntur tutores sub conditione dari. hoc dicit Ibi cum vxori heredi institute. dynus Ibi decies quinqꝫ communiter non habetur istud quinqꝫ sed glo. subaudit ꝛ bene quia alias non esset perfecta sententia. Ibi videbuntur dati sed videtur eis interim interdicta administratio de quinquaginta. Et sic

5 † not. quod interdum datio tutoris non est cōditionata sed modificata vt supra de tutelis. l. inuito. §. sub conditione. Jacobus. Ibi aliud scilicet quid alias si quid aliud quod erat restituendū a matre. dynus ibi interea. id est post mortem patris ꝛ ante mortem matris. dynus. ibi pro liberis. ab administratione fideicōmissi a matre relictis. dynus ibi cautio vero fideicōmissi per hoc qꝺ testator interim tutorez ab administratione fideicōmissi iussit abstinere. dy. ibi remissa videtur alias deest videtur ꝛ etiam deest enim ꝙ sequitur: ꝛ tunc habet locum gl. alias est superuacua. ibi conditio que non seruata dicatur quia petita fuit cautio licet nō prestita. dynus. ibi legato vel fideicommisso. i. petitiōe legati vel fideicōmissi. Oldra. ibi prescribatur. id est opponatur. dynus. ibi non secuto. i. cautione non secuta quia remissio cautionum facta a testatore legatū vel fideicommissum conditionale non reddit. dynus. ibi ꝙ scilicet onus accrescens. dy. in glo. filia petijt in fine. vel dic prescribatur. a testatore ne prestetur cautio. Et sic mutat casum loquendo generaliter. vnde si petat cautionem de facto ꝛ de iure non valeat non videtur defectus conditionis pro hoc. C. si mancipium ita fuerit alie. l. ea quidem. ꝛ infra vt legati nomine caueatur. l. licet. Jacob. querit Bar. quid si fuerit interposita cautio nunquid legatum defecit videtur ꝙ sic per. l. amplius. in fine. rem ratam habe. ipse tenet contrarium quia non potest amplius peti de iure vt supra dixi. ꝛ ideo si prestitit sibi debet imputare per dictam. l. ea quidem. cum ex voluntate sua prestiterit.

1 ☞ Implementum verum conditionis purificat legatum in persona pupilli.

Cum pupillus. Ibi conditionem in facto consistentem. Dy. ibi collatum. id est in psona pupilli implendam. dyn. ibi impedit scilicet implere. dynus. quasi diceret † in persona pupilli verum implementum purificat legatū ergo ꝛ fictū quod ex impedimento perueniente insurgere solet ꝛ eius in cuius persona conditio debebat impleri vt supra eodem. l. iure ciuili. ꝛ vide quod no. C. de repu. heredi. l. pupillorum.

Disiunctiuo modo. In disiunctiuis sufficit vnam impleri. hoc dicit in glo. ibi sui posite scilicet simpliciter. Ibi. l. quod traditur. ꝛ. l. sequenti. Item secus si copulatiue vt supra de heredi. insti. l. si heredi. Dy.

1 ☞ Legatum collatum in mortem heredis quo ad quid sit conditionale.

2 Morte nil certius mortis hora nil incertius.

3 Legatum vsufructus non tenet si conferatur in tempus quod debet extingui.

Heres meus. †Legatum in mortem heredis collatū quo ad trāsmissionem conditionale censetur: secus si in personaz legatarij cōferatur. h. d. Ibi existere quia oportet qꝺ viuens moriatur. infra quando dies legat. cedat. l. cum heres. Et idem si conferatur in mortem alterius tertij licet glo. notet contrarium ꝛ male supra de leg. l. ij. si ita. vt ibi dixi. Ibi cum ipse scilicet heres. dynus. ibi certum sit. Nota quod certum est omnes morituros † vnde nihil certius morte [a] nec incertius hora mortis. vt supra eodem. l. j. ꝛ ibi dixi. Ibi peruenturū quia ad ipsum non perueniret si legatarius decederet ante heredem. In glos. prima nota hanc glo. quod est purum quo ad transmissionez nō cum statim petitur ꝛ idem in stipulatione insti. de verbo. obliga. §. ex conditionali. contrarium notaꝛ in gl. j. de reg. iur. l. in omnibus. ꝛ insti. de inuti. stipula. §. post mortem sed cum ista gl. cōcordat. C. vt actio. ab heredi. l. j. ꝛ. j. de noua. l. si pupillus. §. qui sub conditione. ꝛ iste sunt vere ꝛ ibi approbatur per Dy.

Qui post. Qui facit contra cautionem mutianam tenetur ad fructus. h. d.

a ☞ Morte: Adde ꝙ mors est vltimū terribiliū. Bal. intra scisma. vj. col. ꝛ terret etiā cōstātissimos adde bal. in dicto trac. v. co. ꝛ quod mors oia soluit vide tex. i. l. i summa. ff. de re iudic. ꝛ i l. neratius de reg. iur. i auf. de nuptijs. §. deinceps. Itē mors est dissolutio corpis ꝛ anime. i. c. charitas. de pen. dis. ij. i. c. i qdā & cel. mis. Itē mors dicitꝛ a morsu primi hominis. car. in cle. j. vt li. pen. Hinc est ꝙ claudianꝰ de raptu proserpine dixit oia mors eqt nec regū dumqꝫ ptās eximitur. Ouid. serius aut citius sedem pperamus ad vnā.

3 **Quāuis vsufru.** †Si vsusfructus cōferatur in tempus quo debet extingui non tenet legatum sed si sub conditione nō faciendi remedio cautionis mutiane validum iudicatur ꝛ facit supra de vsufruc. l. titio cum morietur. ꝛ quod ibi no. in glo. ibi pater legatū queritur scilicet relictum filio sub conditione si pater vxorez non duxerit. dynus. sicut ergo prohibetur conditio que viduitatez inducit sic ꝛ illa que celibatum celibatus tamen non punitur vt. C. de infirmandis penis celibatus. l. j. in fin. ꝛ. l. auiam. §. titio. dyn. Quid si legatum est fratri vel patruo si soror vel neptis non nupserit nū quid remitteretur conditio. Barto. ꝙ sic. arg. eius quod not. s. in ius voca. vt eant. l. ij.

1 Legata cum mora non semper sunt conditionalia.

2 Legatum conditionale in quo differat a modali.

3 Legatum sub modo relictum peti potest cautione oblata.

1 **Has causas.** †Legata moram habentia non semper censentur esse cōditionalia. h. d. ꝛ fm gloss. hec. l. ponit differentiam inter legata conditionalia ꝛ sub modo relicta. Oldra. Vel dic secundū dy. ꝙ hec. l. diuiditur in duas partes. i pma ponit effectum conditionum de presenti ꝛ de preterito: quia si sunt false non debetur legatum sed ab ipso principio censetur inutile. si sunt vere legatum statim debetur vt purum. In secunda parte que est in versi. eas vero. assignat differentiam inter modum ꝛ conditionem de futuro quia legatum sub modo statim petitur prestita cautione de modo implendo legatum sub conditione nō

2 petitur nisi conditione impleta. h. d. †Que autem sit ratio diuersitatis inter modum ꝛ conditionem dic vt notatur. C. de his que sub modo. l. j. dic ergo secundū dy. aut legatum relinquitur sub modo aut sub conditione. Primo casu habet locum. l. ista in ver. eas vero. Secundo casu aut conditio est de presenti aut de preterito aut de futuro. Primo casu aut est falsa ꝛ habet locum principium huius. l. ꝙ non debeatur legatū sed si sit vera valet vt purum vt supra de iniusto testamento. l. cum in secundo. si conditio est de futuro aut affirmatiua aut negatiua. Si affirmatiua expectatur conditionis euentus vt supra codem. l. qui heredi. §. finali. Si negatiua aut potest impleri viuente legatario aut non. primo casu expectatur conditio vt supra: ꝛ habet locum isto ꝛ superiori casu finis istius. l. si autem demum mortuo legatario potest impleri non expectatur conditionis euentus sed habet locum cautio mutiana qua prestita debetur legatum vt supra eodem. l. mutiane. ꝛ. l. cum tale. §. titius. fallit eadem. l. cum tale. primo ꝛ secundo responso. dynus. ibi eas causas. id est conditiones de presenti vel de preterito conceptas. dynus ibi repellūt id est legatum a toto principio inutile reddunt et relictum nullo modo suspendunt vt cum relinquitur sub conditione de presenti vel de preterito. dynus. Et dicit quod protinus id est nullo facto vel impleto ꝛ attende quia hic queritur an omnis causa que repellit agentem sine aliquo a se dato vel facto sit conditio. Jacobus Ibi oportet. quia non suspendunt relictum vt vere conditiones sed a principio inutile reddunt vel faciunt valere vt purū vt supra de iniusto testamento. l. cum in secundo. dynus. Et supra si certum petatur. l. cum ad presens. Ibi eas vero scilicet causas. id est modos legatis adiectos. dynus. ibi cum sumptu. gl. habuit consumptam in textu. sed melius est cum sumptu qui fit in prestatione cautionis. dynus. ibi aliquis sumptus versatur. talis enim cautio prestatur cum sub modo relinquitur. Ibi cum monumentū fecerit. iste enim non admittitur nisi conditione impleta vt supra eodem. l. qui heredi. §. finali. ꝛ. l. legata. dynus in glos. per eum in fine. vel dic clarius vt supra dixi quod assignat differentiam inter conditiones de presenti ꝛ de preterito que si false sunt prorsus repelluntur nec pro conditionibus habentur vt dicta. l. cum in secundo. de iniusto testamento. ꝛ. l. cum ad presens. si

3 certum petatur. ꝛ conditiones de futuro. †legatū enim sub modo relictum peti potest cautione oblata in cuius cautionis prestatione aliquis sumptus versatur vt. s. eodem. l. is cui. ꝛ. l. titio fundus. relictum vero sub conditione que est de futuro nō petitꝛ nisi conditione impleta vt. s. eod. l. legata. ꝛ. l. qui heredi. §. fi. dy. ꝛ sic vides ꝙ gl. nō bene intellexit hanc. l. ꝛ ideo cōiter reprobatꝛ vna cum nota. ex glo. ꝙ vna cōiunctio potest poni ꝑ alia. ad hoc vide aliam gl. C. quibꝰ mune. ꝛ prest. l. j. li. x. ꝛ bñ dicit gl. si est necesse alias secus esset vt. s. de condi. insti. l. si heredi. ꝛ ibi no.

1 ☞ Conditio in personā vnius legatariorū apposita an in personam alterius censeatur repetita.

Tilius paulꝰ aufidio. Subaudi salutē. ꝛ breuiter. h. d. licet † de rigo. ꝯditio in psonam vnius

vnius legatariorum apposita in personam alterius videatur re petita de equitate tamen est contra. Dy. z tex. est satis obscurus Ibi in libertate repetit questionem vt soluat. Dy. Ibi videbuntur. §. stichus cum contubernali. dynus. ibi defecta videbitur cōditione hoc de rigore de equitate secus vt sequitur. dyn. ibi tunc demum. rñdet tacite obiectioni. diceret enim quis imo si vtriqz relictum videretur mulier tñ libera esset cū per alium steterit. Ja. in glo. i. affinitatē ibi hic in diuersis hanc ponit. dynus. j. eo. l. iulianus noster. z dicit vt nota. per eum. s. de lega. iij. l. in repetendis. sed contra solu. dynus. facit. s. e. l. mulieri. sed illā intellige vt ibi dixi in solutione. l. vlti. §. caio. de leg. ij. z allegatur hec. l. ad q̄stionē talē quidā dedit accusationem talē. accuso titium eo ꝙ cū ense euaginato insultū in me fecit cum seio z sempronio: queritur vtrum seius z sempronius videantur accusati de ense euaginato facit hec. l. expresse ꝙ non: quia dictio cum non semper facit coniunctionem: z pro hoc. s. de heredi. insti. l. sub cōditione. in contrarium facit. j. l. proxi. z. l. iulianus noster. z. l. illis liberis. s. e. l. auiā. in prin. sed ibi in eadem persona questio vero querit de diuersis. de hoc an dictio cum habeat copulare vel non. vide infra de ventre in possessio. mit. l. j. §. mulier. de leg. ij. l lucius. §. quisquis. z de iniusto testamento. l. certum. §. filia. z in alphabeto.

1 ☞ Rationes reddere est dominum de rationibus instruere cōputare z reliqua reddere.
2 Conditio adiecta legato si rationes reddiderit quando incipiat
3 Tutores qualiter rationes reddere debebent administratis bonis pupillorum.
4 Computationem ab expensis potest incipere qui rationem tenetur reddere.

Cum seruus. Cōditio adiecta libertati videtur repetita ī legato.
1 † Item reddere rationes est dominuz de rationibus instituere computare z reliqua reddere. h. d. dy. z hec lex z. s. eo. l. q̄uis. faciunt ad questionem quam notaui. j. de verbo. oblig. l. stipulatio ista. §. alteri ver. x. op: z ver. sequen. Ibi nullus tractatus. i. nulla questio. sic sumitur. s. de prescriptio. ver. l. naturalis. §. sed si facio. z de significato huius verbi tractatus
a vide in alphabeto dictione tractatus[a]. z vide questionem quā notaui. j. de adulte. l. z si amici domum. Ibi ecce putant in dubio. vt. s. de leg. iij. l. qui concubinam. §. cum testamento. Dyn[9].
2 Ibi quid ergo hic dicitur † ꝙ si legatur alicui si rationes reddiderit quod hec conditio primo incipit a facto z a computatione postea peruenit ad dationē pecunie sic ꝙ illa cōputatio rationis fit gratia dationis z sic est argu. iste ver. ad predictā questionem quā notaui in dicta. l. stipulatio ista. §. alteri. de verbo. obliga. ver. x. oppono. vcz ꝙ si aliquis accipit pecuniam mutuam z conuenit suscipere preceptum a iudice de ea soluenda ad petitionem creditoris sub pena centum librarum: si non suscipiat preceptuz valeat pene promissio. nam si dicamus eam appositam quantitati mutuate non valeret vltra duplum quia in fraudem vsurarum videretur apposita. Si autez dicamus appositā facto quātitatiqz sic valet vt. C. de vsuris sicut allegas: sed hoc casu videtur apposita quantitati. nam illud factum scilz suscipere ꝑceptū videtur appositum gratia quantitatis soluende. argu. huius. l. vbi computatio rationis. quod est factum fit gratia reliquorum soluendorum. z pro hoc supra eodem. l. q̄uis z. l. si cui. de hoc dic vt dixi dicto. §. alteri. Ibi si reliqua subaudi reddiderit. dynus. Ibi neqz conditionem supradictam. dynus ibi reddere solet domino viuenti. dynus. Collige ex hac. l. pulchra z vtilis.
3 † Primo quomodo tutores debeant reddere rationes pupilli z ad hoc supra de liber. leg. l. non solum hi. §. is qui reddere. z magna differētia est inter reddere z edere rationes. l. boues. §. inter reddere. de verbo signi. z ille qui rationes reddere debet potest petere arbitrium dari cuius arbitrio rationes reddat vt supra eodem. l. si is cui. z de manumissio. l. si quis dicat. z quid contineatur appellatione reliquorum vide de manu. testamento. l. si ita fiunt. §. penulti. z in alphabeto. z nota. C. arbi. tutele. l. tutores. z vide supra de tute. z ra. distraben. quasi per totum. z vide etiam nota. supra de admi. tuto. l. quidam decedens. z de liber. lega. l. aurelio. §. caius. z ista talis ratio debet reddi cum fide actus z fideliter z diligenter vt supra. l. proxima. z de manu. testamento. l. si ita fit scriptū. z ex predictis bene colligi potest quomodo debeat formari libellus contra tutorem vt reddat rationem tutele de quo dixi. C. de testameta tutel. l. si tibi pater. z arbitr. tute. l. quicquid. Item nota ex litera ibi incipit quidem a facto quod sepe allegatur per aduocatos quod incipiendū est a narratione facti. pro hoc melius supra ad legem aquil. l. si seruus seruum. §. inclino. z bene in autēti. vt defuncti seu funera. in principio. z ple
4 ne dixi. C. de transactio. l. vt responsum. † Item nota quod ille q tenetur reddere rationem potest incipere computationem ab expensis de quo dic vt dixi. l. q̄uis. supra eodem. Item not. ex ver. nam non vtiqz. ad questionez quam habui de facto. quidam debitor obtulit pecuniam creditori in vna bursa nunquid videatur obligatio recte facta: videtur quod non per literam istam. in contrarium facit infra de statuliberis. l. iij. §. si iussus. versicu. sed si plus. z est glo. in autenti. vt exactione instante dotis. §. illud. collatione. vij. que incipit coram testibus z habeat. tenet hic Dyn. tamen in contrarium fuit terminatum contra me. z pro intellectu huius legis vide quod notatur dicta. l. quesitum. §. j. de lega. j. z infra de manu. testamento. l. si ita sit. In glo. ibi supra. l. proxi. So. vt ibi z no. s. eo. l. auia. in prin. Dy. z Jaco. Ibi. l. si tibi. Solutio vt ibi dixi. Dy.

1 ☞ Presumptio non venit probationis appellatione.
2 Filiatio vix probari potest.
3 Parentela non potest de facili probari.

1 Lucius. Notabilis est ista lex ex qua colligitur † ꝙ ap. probationis non continetur presumptio. Aliud enim est presumptio z aliud probatio: z hoc colligi potest ex rubrica supra de probatio. z presumptionibus. z quia diuersi sunt ti. extra de probatio. z de presumptionibus. Et ratio huius. l. est quia conditio debet impleri secundum formam in qua scribitur vt supra eodē. l. q heredi. in principio. z. l. cum ita alias cum tale. probatio ergo simpliciter probata intelligitur de vera probatiōe. † Secundo not.
2 z ad hoc sepe allegatur ꝙ difficilis imo quasi impossibilis est filiationis probatio. z non potest bene probari nisi per cōiecturas de qua probatione notatur supra de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. filium satis late in glo. extra de filijs presbyterorum. c. michael. z latissime dixi. C. de nuptijs. l. si vicinus.
3 † Sic z parentela non potest de facili probari sed per coniecturas vt extra de testibus. c. licet ex quadam. z infra de gradibus cognationum. l. iij. z de istis presumptionibus z coniecturis dixi infra de penis. l. absentem. z. C. de probationibus. l. siue possidetis. z de ista probatione filiationis facit quod notatur supra de ritu nupti. l. nubere. per Hos. in summa qui filij sint legitimi. §. in summa. z de cohabitatione clericorum z mulierum. §. finali. ad hoc etiam. C. de testamen. l. neqz professio. cum ibi notatis. z de probatio. l. non nudis. extra de probatio. c. p tuas. qui filij sint legitimi per tuas remissiones. z de hoc plene dixi dicta. l. si vicinus. C. de nuptijs. Ibi cum lecturis z in summa Hostien. qui filij sint legitimi. §. sed qualiter probetur filiatio Specul. de notorijs crimi. §. j. vers. si. notorium presumptum. In glo. prima ibi habet tamen contra tabu. conditione deficiente. Dynus. secus ea pendente vt infra de bonorum possessio. contra tabu. l. tertia. §. sed si sub conditione. in fine. z dic vt infra de bonorum possessio. contra tabu. l. tertia. §. si quis ex liberis. z. §. sed si sub ea. Dynus. Et in casu huius. l. nulla debentur legata vt supra de iniusto testamento. l. qui vxorem.

a ☞ Tractat[9]. Idez vide in bertachino in discursu eiusdē dictionis.

1 ☞ Perseuerantia exigitur in conditione ex mente testatoris.

Talis libertis. Si conditio collata in personam legatarij z alterius cedat in fauorem legatarij per mortem legatarij non infringitur secus si cedat in fauorem alterius.
1 h. d. † Et not. ex mente testatoris exigi perseuerantiam in conditione vt z supra eodem. titio. C. quando dies lega. ced. l. cum vxore. Ibi adulescens accidentiam facti notat quia etiam impubes potest fieri miles. s. de excu. tuto. l. sed z milites. §. ideo autem. z facit. C. de testamento mili. l. finali. z ibi dixi. Ibi petentes pro tempore sequente post mortem. Jacobus. In gloss. prima ibi. §. imperator. vbi debetur post mortem. Dynus. ibi alimentariorū hec vera gratia filiorum. Dynus. Et quidam habent in glossa. gratia alimentorū z male. Ibi sex. id est vbi nō debent post mortem. Dy. Ibi in potestatiua imo mixta. vt supra eo. l. in testamēto. Dy. Et dic plene. vt ibi no. z vide de annuis le. l. annua. i. principio. z. C. de lega. l. j. Uel dic ꝙ ibi deficit propter mortem filij hic existit quia cum eo morati fuerunt licet non durauerunt. Jaco. In glo. non libertorum ibi tunc enim scilicet quando in vtilitatem libertorum vt supra proximo responso.

1 ☞ Uerba monitoria in vltima voluntate non inducunt conditionem.

1 Titia. † Uerba admonitoria conditionem non faciunt in vltima voluntate. h. d. Ibi cum ipsi potuissent z sic ista monosyllaba cū adiecta erat verbo executiuo. z tene primam lecturam glo. In gl. vlti. ibi in decem dic cū petiero: z vide quod ibi no. z contra hāc

l.multum facere videtur.s.de leg.j.l.si ita legatur.§.j.maxime cũ petere dicatur quis litẽ cõtestando vt.j.rem ra. habe.l.amplius. sed dic vt dicta.l.si.x.cum petiero.

1 ☞ Conditio que libertati adijcitur in legato repetita censetur.
2 Seruo herede instituto an sit dare medium inter mortem testatoris ꝛ aditionem hereditatis.

1 Iulianus noster. †Conditio adiecta in libertate videtur repetita que in ipso remanet licet per testatorem fuerit alienatus vel manumissus.hoc dicit.ꝛ dic iulianus noster.scilicet ait quod sequitur ibi.sed id tunc locum habet scilicet deinde impleta conditione libertati inserta legatũ debebatur.Jacob.Ibi impositum non sit.s.nominatim onus conditionis.ibi datum est hoc expresso ꝙ statim debeatur alias conditio adiecta libertati semper intelligitur in legato tacite repetita vt.s.de lega.ij.l.qui concubinam.cum testamento.ꝛ.s.eodem.l.cũ seruus.Dynus.Ibi manumisso quia legatum solum ꝑcedit ab adita hereditate vt.C.de cadu.tollen.l.j.§.in nouissimo ꝛ ꝑdicta vera sunt quando voluntarius est institutus quia tunc est inuenire medium tempus inter mortem ꝛ aditionẽ intra quod põt cõditio adiecta libertati impleri.secus si necessari⁹ heres sit institutus quia tunc nullum est medium tempus inter mortem testatoris ꝛ aditionem.ꝛ ideo legatum inutile cum conditio impleri nõ possit anteꝙ̃ dies legati cedat:ꝛ hoc sequitur Dynus.In glo.ij. in fi.voluit enim primo dari ꝙ̃ liber esset quod est de natura cõditionum affirmatiue vt.s.e.l.lega.ꝛ.l.qui heredi.§.fi.dyn.ꝛ per hoc responde ad.l.cũ tale.§.titius.s.eo.vbi dictio ita videtur modum.ꝛ vide i alphabeto dictione ita. In gl.quasi in legato nisi quia ibi erat diuersitas personarum.Dynus.ꝛ no.ꝛ dixi.s.eod. l.iulius paulus in glo.scilicet dicendum est in fine.op.quia si conditio extinguitur in libertate per manumissionẽ ergo ꝛ in legato in quo tacite inerũt vt supra.eo.l.si in diem.§.seruo.Sed ibi erat talis conditio expressa in libertate que tacitẽ inerat ꝛ si non fuisset expressa ꝛ ideo expressio nihil operatur in legato.sed hic non inerat. Item contra.s.de adim.leg.l.si seruo.vbi alienando videtur adimere libertatem ꝛ legatum ꝛ tamen hic dicitur legatum durare:sed dicas ꝙ ibi interuenit expressa libertatis adẽptio.ꝛ ideo adimitur legatum.vel si intelligas prout gloss.intelligit. scꝫ ꝙ reuocata sit libertas ꝛ legatum ꝑ solã alienationẽ.dicas ꝙ ibi fuit alienatio voluntaria hic necessaria. Dyn. In gloss.certe põt tenere in fi.ꝛ est rõ q2 regula cato. cessat in legatis quorum dies cedit ab adita hereditate vt.s.de regul'.cato.l. cato.sed huius legati dies cedit ab adita hereditate vt.C.de cadu.tollen.§.in nouissimo. In glo.vt circa fi.ibi siue ab hereditate se absti.l.j.Et ꝑ
2 hac opi.glo.scilꝫ † ꝙ seruo herede instituto inter mortem testatoris ꝛ aditionem sit dare mediũ.bene facit.s.ad filleia.l.j.§.si pater.ver.ꝙ etiam.vbi de hoc dixi.ꝛ de leg.j.l.nã nec emancipatus. vbi etiã de hoc dixi.Contrariũ tñ eius qd hic no.sentit glo. que est.s.de here.insti.l.si alienum.§.j.vbi etiam de hoc dixi. Est etiã expresse cõtra hãc glo.s.de leg.j.l.si post mortem.ver.postꝙ̃.vbi dicit idem in suo quod in necessario.ꝛ hec opi.per modernos approbatur.ꝛ hoc bene.j.de stipu.seruo.l.liber homo.§.j.ꝛ de hoc latissime dixi ꝛ.d.l.j.vt se ab here. absti.qdam tñ distinguunt:si agatur de cõmodo sui heredis tunc vera sit opi.ꝙ statim sit heres.si vero agatur de onere euitando tũc habeat locũ ista glo.cũ concor ꝛ vide qd no.ꝛ dixi.s.de leg.j.l.que sint.

Quod traditum est. Scꝫ in legatis relictis sub pluribus cõditionibus diuersis partib⁹ testamẽti ascriptis.Oldr. cõtra.s. de cõdi.insti.l.si heredi plures.Solu.vt ibi ꝛ facit ad hanc.l.s.eo.l.cum pupillus.§.j.ꝛ ibi dixi.ꝛ ẽm Ray.ista.l.cum tribus sequentibus non inueniuntur alibi sed salua eius pace hec.l.ꝛ sequẽs.ꝛ.l. per fideicommissum habent multa similia vt supra eod.l.leuissima cum fi.vnde forte intellexit de.l.non amica.cui non recordor similem.

1 ☞ Testes in dictis suis variantes non presumuntur corrigere sed potius mentiri.

Non ad ea. Ibi itaqꝫ q2 in legatis ꝑualet nouissima. Dy.ibi ex interuallo.i.cũ decessit ab ordine verborũ circa illũ legatarium prolatorum. Dy.ibi deinde pure.s.ex interuallo.dyn. ibi posterius valet.nec ob.s.de hered. insti.l.si te solum.ij.respon. q2 istud habet locum in legato secus in hereditate vt ibi ꝛ que sit ratio diuersitatis dic vt not.s. de condi.institut.l.si plures. Ibi idem legatũ esset.i.perinde debet haberi ac si posterior esset ad dita prime hoc expresso vt non derogetur prime per posteriores.

Ibi doli exceptio intentionis nõ iuris vt.s.e.l.legata.l.qui heredi.§.fi.ista tñ.l.ꝛ superior statim determinatur per.l.per fideicõmissum.j.ea.l.in glo.sed quid prodest. Ibi eligas vt purum.vt infra de verbo.obliga.l.si ita stipu.fuero.x.aut.xv. Dynus.ibi in continenti fecerat argumen.s. de heredi.institu.l.si ita scriptum. ꝛ de test.manumis.l.stichus.imo.ꝛ Pamphilus.sed ibi erant ver
1 ba expresse corrigentia.dynus.ꝛ sic facit contra † testes variantes ꝙ non presumant dicere corrigendo imo tanꝙ̃ varijs nõ credatur nisi sint verba expsse correctionẽ inducentia sicut est verbũ imo ꝛ similia.vide qd no.s.de lega.j.l.si fundum sub conditione. §.si pater.ibi de cõtrahẽ.emp.l.pacta.ꝛ est arg.ꝑ Azo.ad id qd ibi no.dy. In glo.vltima in fi.ista glo. ꝑcedit ẽm opi. Joan.que est falsa vt.s.e.l.si separatim.ꝛ dixi plene dicto.§. si coniunctim. sed secundum opinionem Azo.que est vera dic ꝙ primus hꝫ totũ pendente cõditione ipsa vero adueniente secundus totum habebit vt infra de assignandis libertis.l.sub conditione. ꝛ supra de adimen.lega.l.sicut.ꝛ de his que pene nomine.l.j.ꝛ facit ista glo. ꝙ si legaui titio aliquid postea illud legaui seio ꝙ non videatur ademptum nisi pro parte.ad hoc supra eo.si separatim.ꝛ quod dixi.C.de adimen.leg.l.ij.§.fi.

Per fideicõmissum. Lex ista determinat qd dictum est in duabus superioribus vbi dicitur ꝙ in libertatib⁹ leuissima spectatur conditio illud enim verum est in directo relictis:secus si per fideicommissarium vt hic quia tunc vltima.dynus.

1 ☞ Testes probantes mortem alicuius debent dicere se interfuisse eius sepulture.

Conditionum. Triplicem naturã cõditionũ in futurum declarat ibi vel certũ vt in scda specie.dyn.ibi in futurum tẽpus id est terminatum.dy.vt in prima ꝛ tertia specie.dynus.in fi.id est certũ tẽpus habet quo impleatur lꝫ quantũ ad existentiam.i.qñ dies illa existat incertum sit. Oldra.ꝛ hanc.l.
1 allegat Ray.† ꝙ testes qui debẽt ꝑbare mortẽ alicuius debeãt dicere se interfuisse sepulture.alij tenẽt quod sufficiat ꝑbari ꝑ famam qñ est mortuus longo tẽpore.de hoc plenissime dixi.C.de repudijs.auſ.hodie quantiscunqꝫ annis.

1 ☞ Pater agnoscens legatum sub emãcipationis onere relictum emancipare tenetur.
2 Rogans patrem ꝙ emancipet videtur rogare qd hereditatem restituat.

1 Si cui legatum. †Pater agnoscens legatum relictum sub onere emancipationis de equitate emãcipare tenet̃. Itẽ ꝙ̃ vult primum velle videt̃ scdm cuius ꝑparatoriũ est.h.d. Ibi ꝛ retineo scꝫ memorie hoc est recordor.dyn.ibi a petitione.id est petere nõ posse sunt actionis vt emancipent̃.dynus.ibi fideicõmissi relicti patri.dyn.ibi extra ordinẽ.i.officio in diẽ.sic exponit̃.s.si certum pe.l.si filius. Ibi cõtemplatiõe in dubio ꝑsumpta ar.s.de excusatuto.l.sed hoc nimiũ.ꝛ vide Rof.de offi.iudi.quo petitur filius a patre emancipari. Ibi legatũ.quo casu emãcipatio precedere deberet petitionẽ relicti vt.s.eo.l.q heredi in fi.ibi emanciparet ꝛ sic sub modo quo casu legatũ petit̃ ꝑstita cautiõe de modo implendo.s.e.l.qb⁹ dieb⁹.§.fi.dy.ibi hereditatẽ.i.portionem hereditatis ex qua isti nepotes fuerunt instituti nõ aũt ex qua ipse fili⁹ testatricis ideꝙ̃ pater nepotũ institutus est lꝫ gloss.in prima parte contrarium dicat ibi ꝛ male vt ibi dixi plene ꝛ vide.j.ad trebel.l. lucius.§.tres heredes.ibi restituere hereditatem.i.portionem hereditatis ꝛ vtriqꝫ ꝑ virili. Dy.ibi tardi⁹ faceret.id est emãciparet.dy.ibi morã restitutio ad hoc facit.s.de lega.ij.l.si qs seruo. Oldr.itẽ est hec.l.ar.ad qõnẽ si pr̃ dissipat dotem mortua vxore superstite filio ꝙ officio iudicis cogitur restituere.ar.j.ad treb.l. imperator.dyn.ꝛ de hoc dixi.C.de iure do.l.vbi adhuc.ꝛ not. ex hac.l.ꝙ q vult vnũ vult duo.nã vult illud cuius est preparatoriũ illud ꝙ voluit vt hic.ꝛ.s. de serui.rusti.pre.l.item.§.fin.ꝛ.j.l.pro-
2 xi.† Sic ergo rogando ꝙ emancipet videt̃ rogare ꝙ hereditatẽ restituat.ꝛ hoc est verum si emãcipauerit.sed an rogat̃ emãcipare breuiter dic vt no.j.ad treb.l.cogi.§.si pr̃.ꝛ plene dixi.s.de leg. j.l.cũ filio.dyn. In gl.causa emãcipatiõis.in.fi.lꝫ nõ credo ꝙ pr̃ cogat̃ restituere legatũ sibi relictũ ꝑ hoc ꝙ rogat̃ eos emãcipare debet eñ aliqd assequi ex voluntate defuncti quo ad ipsum patrẽ qd remaneat alias emãcipare nõ cogit̃ vt.j.ad tre.l.cogi.§.si pater.Nec obstat.l.ista ꝛ.C.de fideicõ.l.Quis.q̃ loquunt̃ de restitutione fideicõmissi relicti ipsis filijs.Oldr.ꝛ.Pa.in gl.vlt.ibi per filium querebat̃ dic vt no.d.l.cogi.§.si pater.j.ad treb.Dy.

Pater

1 Pater. Ibi pateret et hoc nō qr grauatus esset emancipare: sed qr coheredes erant sibi filie date. Oldrad. In glos. vlti. ibi querere potuisset et scdm hoc filie non repudiauerūt. Dy. et hanc secundam tenet Ray.

1 Statuliber qñ per legatum libertatem consequatur.
2 Heres legatarij quando teneatur conditionem implere.

1 Cum ita datur. †In conditione dandi si certa persona sit designata et in persona recipere debētis cōtingat casus fortuitus fauore libertatis statuliber nulli dando libertatē cōsequitur, in ceteris vero deficit legati conditio. h. dicit. Ibi qui non est heres maxime. Dyn. Ibi certa persona in quam est implenda conditio. Dy. Ibi iure constituto. i. inducto fauore libertatis. Dy. Ibi titius moriat siue legatarius habebit pecuniā paratā siue non tpe quo titius morit. et in hoc differt a libertate de qua dictū est. s. Dy. in gloss. secus scilicet singulari in fine. immo. l. si peculium. §. cui seruus. alias incipit. is cui. infra de statuliber. expresse dicit idem si postea cepit. Old. et Jaco. de are. In glo. destinatione. in fine. quia illud fauore alimentorū vt supra eodē. l. illis. et. l. in testamento. Dyn. Et distingue quando testator legat sub conditione que in dando consistit et alter moritur. distingue aut moritur legatarius ante impletam conditionem aut ille in cuius personam debebat adimpleri condi-
2 tio. † Primo casu heres legatarij non habet implere conditionem vt supra eodem. l. sub diuersis. §. heredi decem secundum. Joā. Secundo casu subdistinguit aut in persona extranei erat implenda cōditio aut heredis. si extranei alterius q̄ heredis. aut erat adiecta legato aut libertati. si legato: si ille moriat est iplenda conditio in eius herede quia certe persone dare debebat vt hac. l. versicu. diuersa causa. Si libertati est adiecta aut seruus habebat paratam pecuniam tempore mortis eius cui dare debebat aut non. Primo casu habebit libertatem secundo non. vt in pimo et secundo responso huius. l. tamen tenet idem si postea habere cepit. vt dicta. l. si peculium. §. si cui seruus. de statuliberis. si in personam heredis erat implenda conditio aut testator expressit propriū nomen heredis aut appellatiuū aut vtrumqz si propriū idē qd in psona alterius extranei. si appellatiuū videtur impleri cōditio dando heredi heredis vt hac ea. l. §. ex his verbis. si vtrūqz aut precessit nomē appellatiuū et tunc idem vt ibi patet aut propriū et tunc perinde est ac si solum ppriū expressit vt infra eodem. l. a testatore. et de stipula. seruo. l. si cōis seruus Dy. et vide qd dixi supra de annuis leg. annua. §. a titia.

1 Potestati si quid scribatur an ad successorē trāsmittatur.
2 Tutori soluitur quod pupillo debetur.

1 Ex his. Iste. §. facit ad questionez. †cū aliquid scribitur potestati pprio nomine vel appellatiuo expresso an transeat ad successorez. Oldra. de quo notatur extra de officio delegati. c. quoniā abbas. et plene dixi. C. de sacrosanct. eccle. l. j. et supra de annuis lega. l. annua. §. a titia. In glo. hoc priuilegium. in fine. imo. ibi notatur contrariū fm Joan. quod videtur sequi Dyn. vt not. per eum infra eod. l. a testatore. et sic in hoc casu nō est speciale in libertate scilz cū dandū est alicui nominato noie appellatiuo vt heredi qd quidē nomen est representatiuum p quo facit. j. de so
2 lu. l. stichum. §. vsufruc. et. s. eo. l. cui fundus † vbi qd dandum est pupillo soluit tutori qr tutor et pupillus vna repñtat persona sicut heres. vt in auß. vt nulli iudiciū. §. et hoc no. l. iubemus. nā heres heredis testatoris est heres. vt. C. de vsufru. l. antiquitas. et de hered. insti. l. si. et in psona heredis repñtat psona testatoris in auß. de iureiu. a mori. prestito. refert ergo an sub noie appellatiuo et tunc nō est spāle in libertate an sub noie proprio: qr alius legatarius deficit seruus si pecuniā habeat vt. s. hac ea. l. ij. rn. Dy. vel habere incipiat vt. d. l. si peculiū. §. cui seruus. Ol. et Ja. sed quō pōt quis decedere sine herede q nō habeat saltē fiscuz vt. C. vñ vir et vxo. l. j. dic vt no. C. a d trebel. l. j. cū aūt. et facit. s. de euic. l. habere litem.

a Legatum. a Ibi translatum simpliciter non repetita conditione adiecta in persona priorum. Dy.

1 Principium non habens fine carebit
2 Libertas est matrimonio fauorabilior.
3 Patre filie centuz legante si patruo consentiente nuberet et si eo inscio nubat legatum monasterio applicari volente an admittatur tale monasterium ipsa contrafaciente.

1 Ptio vsufr. †Quod nō habet principium non potest habere finem. h. d. ibi viuo testatore ita quod in persona eius nunq̄ inchoauit vsufru. Dyn. in glo. j. in fine. quia ibi incipere potuit licet nō inceperit hic nec incipe potuit nec incepit. Dy. et tene cordi hunc casum qr prima facie diceretur contrarium.

2 Serui vsufr. †Fauorabilior ē libertas q̄ mrimoniū. h. d. Dy. in glo. vlt. in fi. imo forte nō idē qr libertati talis conditio adijci potuit cum possit et cuiqz extraneo vt. C. de indi. vidu. tol. l. j. et. s. eo. l. auia. §. titio. et not. s. e. l. mulieri. Old. et p hūc. §. terminat gl. talē qōnem si relinquitur mulieri si nō nubat sine cōsensu titij remittit sibi cōditio. C. de in
3 di. vidui. auß. cui relictū. †pater legauit filie centum si nuberet de cōsensu patrui. et si cōtra faciat legatū applicet tali monasterio. illa nupsit sine consensu querit an monasteriū admittatur ad legatum. videt q nō sed sibi remissa sit conditio. vt. s. eo. l. filie. et. l. cū tale. §. rescriptū. et. l. quoties. ipe tenet cōtrariū vt iura cōtraria loquant qñ debet applicari persone nō priuilegiate secus in psona priuilegiata per hūc. §. quoniā de libertate loquit et p hoc. s. de relig. l. sunt psone. vñ eqtas priuilegij mulierem expellit. s. de execu. tuto. l. sed et milites. in princ. et. C. de fun. rei priua. l. eū qui. lib. xj. et q monasterium sit priuilegiatum pbatur in auß. de sanctissimis episcopis. §. sed hoc presenti. collatio. ix. et vide quod dixi dicta auß.

1 Uniuersitas per administratores de calūnia iurare tenetur
2 Rectores ciuitatum agere possunt et conueniri.
3 Magistratus ciuitatem quam regit representat.
4 Rector iurans aliquid facere si non faciat suo tempore an successor teneatur illud facere.

b Municipibus. b In administratoribus municipij repñtat ipsum
1 municipiū h. d. Dy. †et facit q vniuersitas teneat iurare d calūnia p administratores. pro hoc. j. ad municip. l. municeps. et. §. de iura. calū. l. ij. §. quod obseruari. et ibidem dē hoc not. et dixi. et fuit qstio disputata in qōnibus Pylei. j. qō. neque incipit bonum argu. tamen q tota vniuersitas debeat iurare et extra de here. excōicamus. §. adijcim. et ibi in gl. Et facit
2 bene. l. ista q ptātes † et rectores ciuitatum possint agere et cōueniri et iurare in causa ciuitatū quarū sunt rectores. nam vniuersis redditur q p voto oīm primatibus indulget. C. de aduo. diuer. iudi. l. restituēde. et prelati et alij clerici nō coguntur iurare nisi sit eis concessa administratio extra de iureiuran. c. nullus. et concordat ad hanc. l. s. quod cuiuscz vniuersitatis. l. itez eorum. §. si de curiones. et. l. fi. de acqui. pos. l. j. §. municipes quod vi aut clā. l. p
3 hibere. §. non tantū. vt. in pos. le. l. municipio. † et magistrat repñesentat ciuitatē quaz regit et administrat vt. C. de contracti. iudi. l. vna. et ibi in gl. et in summa Azo. eodem. ti. et ad hoc etiaz bene facit. s. eo. l. si fundus. vbi sufficit tutori implere quod debetur pupillo. et administratoribus equiparātur tutores. vt. C. de trāsac. l. preses. Sed an prelati sine consensu caplor possint agere et conueniri et in quib causis et plenissime no. extra de pcur. c. j. et de rescriptis. c. edoceri. per Inno. et Cōpostel. et verum iurare possint in aīas illorū de collegio vel vniuersitatis dic optime vt no. extra de testib. c. presentiū. p oēs et plene p cardi. lib. vj. Sed quid si aliquod denuntiamentum expediat fieri vniuersitati vel collegio. nunquid sufficiat si fiat rectori vel prelato videtur quod sic vt. j. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. idez ait. vbi de hoc dixi et no. extra de reg. iur. c. in gñali. lib. vj. per Cardi. ver. viso &c. et ad hoc facit qd dicitur q si litere pape presentari debent alicui capitulo sufficit q presentētur prelatis et minoribus capituli nota. per Cōpost. extra de rescrip. c. capitulum scte crucis. iiij. colum. ver. quid vbi collegio. et q sufficiat denuntiari rectori ciuitatis not. in summa quibus mod. feu. acquira. §. quid si vasallus. v. folio. et ibi de hoc videas. Item bene facit ad hoc quia non refert vtruz absoluendus ab excōmunicatione iuret parere mandatis ecclesie vel iudicis ecclesiastici quia iudex representat ecclesiam not. extra de sententia excōi. c. ex tenore. in glos. que incipit sic de snīa excōmuni-
4 catiōis. † sed an si rector vel prelatus iurat aliquid facere et nō faciat suo tpe sit periurus successor si non faciat. dic q non vt not. per fratrem Ray. in summa de iuramento et periurio. §. item pone q vniuersitas. et dixi. C. de iureiur. sup rubri. legatū ergo relictum ciuitati vel ciuibus pōt peti per rectores. j. ad tre. l. oibus. C. ad trebel. l. si p fideicommissum. s. de reb. dubijs. l. ciuibus. et de leg. j. l. ciuitatibus. In gl. vlti. ibi remittitur. ista est vera rō qr. l. q abhorret periuria vt. C. de indi. vidui. l. ij. non permittit iuramentuz vbi pōt de facili deierari sicut qñ iurat de futuro vbi pōt se pius iurans penitere et deierare. sz de pterito lz posset non esse verū et sic deierari nō tñ sic faciliter qr si verū est vel nō est amplius

a Legatus. Adde singulariter Bal. ī l. caio. ī pn. de ali. leg. et in. l. titie. §. serui.
b Municipibus. Addō ad materiā huius l. no. in addi. ad Bar. in. l. aut facta. §. fi. ff. de penis.

deierari nō pōt. Dy. ⁊ gl. ista innuit inpuberes infantia maiores debere iurare cum infantes tm̄ prohibeat. Contrarium tenet gl. ff. de libe. cau. l. fi. ⁊ C. si aduer. vend. auf. sacramenta. vbi de hoc. ⁊ vide extra de delic. pue. c. j. ⁊ Archi. de pac. c. Quis. li. vj. ⁊ vide in vsi. feu. de pace te. §. itē sacramenta.

Mea res. Dies cōditionis exītis attēdit i legatis. h. d. ibi in hmōi legatis sub cōditōe relictis. Dy. ⁊ vide de vb. obli. l. si rem in cā. cū ibi not.

1 Conditiones que tacite insunt non faciunt legatum conditionale si exprimantur.
2 Imputatur magis alicui quod ex suo facto dependet q̄ quod ex alieno.

a Conditio nes. adde q̄ ista. l. venit limitanda nisi talis cōditio inesset ex presumpta mēte testatoris. ar. l. legata. s. eo. secꝫ Imo. i. l. miles. §. j. de lega. ij.

b Conditionum. Adde ludo. ro. cōsi. xiiij. incipiēte idē videt cō cludendum.

a 1 Conditiones. a Extrinsec⁹. Casus pulcher † cōditiōes q̄ tacite insunt si exprimant̄ nō faciūt legatū cōditionale quo ad transmissionez. h. d. ⁊ dic extrinsecus. i. q̄ tacite insunt Dy. ibi venientes. hoc in his que dependent ex ptāte legatarij pro pte heredis instituti vt si hereditatez repudiet vt. s. de leg. ij. l. miles. §. p parte. ⁊ ibi p Pe. Ray. ⁊ p hoc potes rn̄dere ad contrarium. s. de le. j. l. filio. ⁊ erit ratio diuersitatis 2 † q2 magis pōt sibi imputari vbi dependet ex facto proprio q̄ vbi ex alieno si nō impleat cōditio. ar. s. e. l. in testō. ibi veniētes. p hoc tollas cōtrīū de l. aliqū. in fi. ff. e. ⁊ l. q̄ pure. qū dies le. ce. l. cōtrium. not. s. de vul. ⁊ pu. substi. l. fi. §. j. in glo. signata super verbo pure autem substitutus in fi. ⁊ ideo legatario interim decedente transmittitur. dy. sed quo ad implendū regulam cato. cōditionali cēsentur vt no. s. de regu. cato. l. j. ⁊ p Dyn. de reg. iur. c. non firmant̄. lib. vj. ⁊ dixi de leg. j. cetera. dy. ⁊ ad materiā huius. l. bene facit q̄ not. extra de iureiuran. c. queādmodū. circa prin. In gloss. que incipit not. ⁊c. in fi. ipsius glo. s. de in diez adiectione. l. quoties. de condi. appo. c. super eo. cū ibi no. ⁊ plenius p Card. extra de elec. c. in electionibus. lib. vj. In glo. signata sup verbo cōditionalia. In glos. vlti. in fi. sed an impediat actionē nasci dic vt no. s. de pac. l. itez q2 cōuentiones. Dy. ⁊ p dy. de lega. j. l. si pluribus. ⁊ tene mēti ⁊ Ray. hic sequitur scdm exemplum gl.

1 Contraria allegans non auditur.

1 Titie. † Allegans cōtria nō audit̄. h. d. dy. ⁊. est bonus ⁊ vide q̄ dicet̄. ff. ti. xxi. l. in rōne. §. si filio. ⁊ ē ar. hec. l. cū gl. ad qōnē emphiteote q pmo negauit rem ecclesie postea dicit se habere ab eā emphiteosim ad idē in auf. de triēte ⁊ se. §. studiū. ⁊. §. illud. ⁊ ibi de hoc cir. me. gl. mag. vn̄ sumit̄ auf. itē possessor negās. C. q po. in pig. ha. vbi de ista mate. no. ⁊ dixi. in cōtrīū est. l. nemo phibet̄. ff. de excep. ⁊. l. nemo ex his. de re. iur. ⁊ e. c. nullus pluribus. li. vj. vbi de hoc per dy. ⁊ alios. dic si sub cōditione pponat auditurus. vt. C. de excep. l. si qd. vbi de hoc. si simplr̄ tunc punit̄ in translatione possessionis si non pbat iustā ignorātie cām vt. d. §. illud quoqꝫ. de triente ⁊ se. dicta auf. itē possessor negans.

1 Velle eius est qui nolle potest.
2 Persona coniuncta non potest agere pro minore.
3 Liberis non caret qui vnum habet.
4 Uerba testatori ad tempus proprie capiuntur post tempus autem improprie.
5 Cautio mutiana locum non habet si conditio in non faciendo impleri potest veniente legatario.
6 Uxores quare de morte virorum tristentur.
7 Femina nulla bona.
8 Remissio conditionis in vno legato non est ad alia trahenda.
9 Alimentarius non potest transigere super alimentis.

c Fideicommissa. Adde notata p imo. i. l. cū testō. s. eo. post ex. ⁊ bal. i. l. j. C. de insti. ⁊ substitutio.

1 Pater seuerinam. Cas⁹ pulcher. † Eius est velle q
2 pōt nolle ⁊ ecōtra. h. d. Et est qualequale argumen. † q̄ cōiuncta persona nō admittatur ad agendū p minore ad idem. C. de procu. l. nō eo minus ⁊. l. exigendi ⁊. s. de procura. l. feminas de hoc vide in speculo de coniunctis personis et per ex. dicta. l. exigendi ⁊ dixi. ff. de procura. l. sed ⁊ hec. ⁊ videtur expressum. s. de minori. l. parti. ij. rn̄so ⁊ ibi requirebatur speciale mandatū q̄ possint tꝫ glo. s. de admi. tutorꝫ. l. tutores qui post finem in prin. vel potes dicere casum summarium planius ⁊ clarius. in conditionibus debet potius voluntas testatoris attendi quam verba ab ipso ad tempus prolata. Dynus. in glossa ⁊ sic contra in fi. solut. illud odio delinquentis vt. l. penul. in eodem titu. vel potes dicere quod ibi dominus velle potest hic mulier velle non potest vel solu. vt in contrario not. ⁊ dixi et de procu. filiusfami. §. inuitus. vel dic q̄ hic requiritur expressa voluntas propter existentiam conditionis ibi non. Jac. vel ibi erat capax voluntatis ⁊ nō voluntatis hic neutrius: vnde sicut presens ⁊ tacens ibi habetur pro negante ita tacens ignorans ad suum commodum habetur pro volente ne sua ignorantia sit damnosa sibi ⁊ taciturnitas vtilis delinquenti.

3 Ita fideicommisso. † Non est sine liberis q vnum habet. hoc dicit pro hoc. infra de verborum significatione. l. non est sine liberis. vbi de hoc. ⁊ expone vel pro etiam vel sic pluralis locutio verificatur in vno.

b 4 Conditionum. b † Uerba in testamento prolata ad tempus retinent significationem propriam post tempus impropriam secundum voluntatem testantis. hoc dicit. ibi. prescribuntur. l. apponunt̄ ibi pro voluntate. i. fm voluntatem testantis dy. in gl. vl. ibi. l. in pupillari sꝫ hic ex noua confirmatione que ibi interuenire non poterat post xiiij. annum. dy. vel secundum Jaco. de bello. ex mente testantis accipi potest proprie ⁊ improprie ibi nō quia substitutio fuit vna ⁊ directa ⁊ videtur voluisse testator eam fore directam pro omni tempore ⁊ ideo ibi accipitur proprie tantum ⁊ pro eo tempore tantum quo potest valere Jacob. ibi. §. sed cum antiquitas. sed hoc contingit propter voluntatem testatoris que talis presumitur vt s. dictum est vsbertus de cre. in fi. quidam habent sed ar. contra ⁊ male q2 non est contra sed pro.

5 Socrus nurui. † Si cōditio q̄ est in nō faciendo potest impleri viuente legatario cessat cautio mutiana. hoc dicit. ibi perseuerauerit resolue in negatiuam. id est si a viro non decesserit ⁊ sic fuit conditio in non faciendo. dy. ibi quia morte contingente vxore viuente. dyn. ibi. existere vxore viua. dynus. imo nec alias quia relictū erit sub conditione affirmatiua sed dic quod equipollet negatiue vt. s. in expositione litere Oldra. dynus. ⁊ in glo. secunda ibi cum ita melius cum tale. dy. ibi de morte maritorum sed tunc videtur dura consideratio respectu ipsius meriti sicut ⁊ respectu serui vt not. supra eodem lege mutiane. Quid ergo dicemus videtur dicēdū quod ibi seruus erat coniunctus legatario sicut dicitur de libertis patroni. supra eodem. l. cum tale. secundo responso sed tunc videtur obstare quia maritus est coniunctus vxori vel principiuꝫ coniunctionis de quo est idem iudicium vt. C. de procura. l. mari-
6 tus. hic videtur habere locum gloss. ista ibi vbi tristantur † sed dic quod non tristantur ratione mortis viri sed propter suum damnum vt quia sunt liberis onerate vel quia parem maritum habere non credunt vel dic quod bone mulieres sunt que tri-
7 stantur sed † quia regulariter femina nulla bona propter bonas que rare inueniuntur non debet fieri lex in autenti. vt matres debitrices ⁊ credi. §. j. ⁊ nota. s. de legibus. l. ex his. male vero non tristantur ⁊ ita intelligantur he gloss. ray. ibi deficere perseuerādo. id est existere legati conditio. dynus. ibi ⁊ culpa viri vt dicit litera ibi sine culpa viri ⁊c. Oldr.

c Fideicommissa. c Circa diuersa que ratiōe con-
8 nexitatis non sunt idez admittit̄ variatio. h. d. dy. vel sic † remissio cōditionis in vno legato nō trahitur ad alia legata futura in glo. relicte ibi cetere sunt remisse ad quam facit supra de annuis legatis. l. in singulos annos. dynus in fin. sed hic no. circa idem vt dictum est ⁊ de hoc dic vt no. ibi per dyn. s. rerum amo. l. de rebus. Et allegatur iste. §. quod si maritus legauit vxori alimenta si staret cū liberis ⁊ ista noluit stare primo anno quod posset penitere ⁊ stādo pro annis sequentibus percipere alimenta pro hoc. s. eodem. l. si quis ita ⁊
9 quod no. in speculo qui filij sint legi. §. j. ver. nunc dicamus. † itez facit quod licet alimentarius non possit transigere super alimentis potest tamen ea perdere non parendo cōditioni. per hunc. §. ⁊ ita tenet Gui. s. de transi. l. cum hi. §. vult igitur oratio. circa fi. s. eod. l. illis liber. ⁊ quod no. s. eo. l. si quis.

1 Rogatus restituere descendentibus hereditatem tacite intelligitur liberis.

1 Cum auus. Illa sunt fienda que forent facta si d eis fuisset cogitatū h. d. Uel clarius † cum rogatur aliquis descendentibus restituere hereditatem: si decesserit tacite intelligitur liberis. h. d. Dy. ⁊ an hoc locum habeat in liberis naturalibus ⁊ legitimis vel etiam in alijs. dic vt plene dixi. C. de institu. ⁊ substi. l. generaliter. §. cum autem. vbi de ista materia plene dixi ⁊ C. de fideicom. l. cum acutissimi. Ibi quam dictuꝫ fuerat. id est q̄ dictum fuisse presumatur. Dy. in fi. quaꝫ auus voluerit nepotes liberos substituto preferre sicut nepotem pretulit. argu. s. de heredi. insti. l. lucius. in fin. Dy.

Legatum

1 Legatum conditionale purificatum per mortē legatarij trā-
sit ad heredem.
2 Dies dispositioni adiecta expectatur licet conditio impleatur.

Si ita legatum. Casus pulcher cōtra quem diceretur primā facie. Dies dispositioni adiectus expectatur licet conditio sit impleta. Item si legatarius moriens implet conditionem legatum transmittitur ad heredes.h.d. Vel sic et
1 idem est † legatum cōditionale per mortem legatarij purificatū ad heredē transmittitur. In glo.sed an statim.ibi.l.iij.in fine.ista est contra quia ibi est articulus tunc.sed dic vt ibi dixi. Ibi in illa & .s.eo.l.publius.§.j. Ibi conditionalis vt.s.co.l.cū tale.§ me-
2 uie.Dy. In fi.rō † q: qñ apponitur dies & cōditio si cōditio eue nit expectatur dies vt.s.e.l.publius.§.j.&.l.cum tale.§.meuius.& no.ꝙ hec.l.loquitur secundū tpa q̄ erāt ante constitutionem satis date remisse. Ja.q: post eā hec cōditio legatū ꝯditionale nō redderet vt.s.e.l.auia.&.j.vt le.no.ca.l.Iz.Ol.& pro hoc.l.cum tale.§. titius.nō ob.§.pater.cū si.q: ibi nulla fuit apposita ꝯditio ſʒ simpliciter facta cautionis remissio hic secus.Ray.

1 Legatarius in legato cōditionali vt capax cognoscat tēpus existentis cōditionis expectatur.

1 **Cum qui.** † In legato conditionali an legatarius sit capax, spectatur tempus existentis conditionis.h.d. In glo.scda ibi interuenit.& de capti.postlimi.reuer.l.postli.§.si statu liber.&.§.de statu.de heredi.instituen.l.si liber homo.§.si heres.Oldr. inconditi testamenti imo tempus mortis vt notatur dicta.l.si interuenit.& in.§.in extraneis.de quo dic vt ibi.&.s.de regula cato. l.j.& de rebus dub.l.si conatis.& no.per.Dynum.j.de dona.cau sa mortis.l.in mortis.

1 Heres non potest infringere dispositionem testatoris.

1 **Si fundum.** † Dispositio heredis dispositionem testatoris non infringit.h.d. In glos.vlti.ibi colla.iiij.§.j.vel dic vt ibi nota.& supra de lega.ij.l.cum pater.§.libertis.& de lega. ij.l.seruo legato.§.primo.& ibi p dy. Et plene dixi dicta.l.sinautem.C.communia de lega.& autentica. res que ibi signata dixi plene.

1 Cautio mutiana cessat in ꝯditiōe que impleri potest legatario viuente.
2 Prohibitio negatiua cum tempore perseuerat.

1 **Hoc genus.** † In cōditione q̄ pōt impleri viuente legatario cessat cautio mutiana.h.d.ibi non nupserit si pōt alij commode nubere alias sec⁹.s.e.l.cū ita.in.glo.j.ibi quo ad qd.s. quo ad transmissionē ibi pmo titi⁹ vt.s.e.l. heres me⁹.in pn.&.j. quādo dies le.ce.l.si heres.& qd ibi no.in fi.adueniente cōditione non ante.dy.in gl.j.in fi.s.quādo legat si titio nō nupserit.dy. q: in mulieris mora verificat ꝯditio & ideo trāsmittit vt.s.e.l. si ita legatū sit titio in gl.crederet qs i pn.i phibitiōe nō de pmis sicut in pmissone.dy.ibi gñal' est accipiēda no.ꝙ plus tollit negatiue q̄ ponit affirmatiue.de hoc not.extra de ꝯsue.cū dilect⁹.in gl.suspensus &c.& probat bñ ex ꝯiūctiōe duaꝝ legū.j.de iur.pro.si iu-
2 rauero.& de iureiurā.l.eū q.§.si libert⁹.Ol.ꝙ est no.& est rō † quia cū phibitio sit negatiua pseuerat cū tpe in forma sua ppria absq̄ aliquo dispēdio heredis & labore.sed in pmissione est sec⁹ q: al terat ex cōtractu matrimonij ex quo ꝯctu heres grauat ad legatum prestandū & sic intellige glo.que est obscura.Dy.

1 Legatum purū censetur si cōditio q̄ tacite inest exprimatur.

1 **Aliquādo.** † Cōditio q̄ tacite inest si expressa fuerit nō facit ꝯditiōale legatum. Itē legatū purū sub ꝯditiōe adēptū sub contra ria conditione datum videtur. vel breuius pure relictum est conditionale & econtra.ibi sub ꝯditionale quo ad verba Dy.ibi purum intelligitur quo ad transmissionē.ibi purum dat quo ad verba.dyn.duplex em est acquisitio vna irrepudiabilis & huic nō inest ꝯditio si nollet.& altera repudiabilis huic bñ inest. Oldr.& vide.s.e.l.ꝯditiones q̄ extrinsec⁹.& de ꝯdi insti.l.si qs ita.

1 Conditio que vni legato adijcitur in legato alio eidē psone relicto repetita censetur.

Libertis omnibus. Verbum amplius repetitio-
1 nem inducit cū ꝯditiōe poris legati.h.d.vel sic † conditio vni legato adiecta videtur in alio legato eidem persone relicto repetita.& hoc quia ibi sunt verba que repetitionē inducunt & vide de leg.iij.in repetendis.

1 Ablatiui absoluti possunt per conditionem resolui.
2 Heres ante aditionē hereditatis nullum ius habet aliud a iure deliberandi: quod & transmittere potest.

A testatore. Sub ꝯditione relictū mortuo fideicōmissario conditione pēdente nō transmittitur ad heredē.h.d.ibi aut acepta monosyllaba ista vt adijcit ꝓuisioni relate ad heredē & p hoc cessat vnū ꝯriū.ibi & titia si decessit.Dy.& sepe allegatur
1 hec lex † qd ablatiui absoluti faciūt conditionem de quo dixi in alphabeto dictione ablatiui: & de istis ablatiuis habetur.C. de naufrag.l.subuersis.lib.xj.qñq3 faciunt modum.vt.j.ad trebel. l.facta.§.rescripto.vbi de hoc dixi in glo.q.d.& sic parebit heres. vt.j.qñ dies le.ce.si post diem.§.j.qd est verū qñ adijcitur oneri & ita intelligatur.s.e.l.eas causas.&.l.demōstratio.§.fi.& de lega. iij.l.si tibi ꝓ cōditione intelligit ea.R.sic.j.vñ liberi.l.si quis filiū. in ver.& si post.j.ad leg.falci.l.si heres.s de euict.l.euict.j.ad tre bel.l.facta.§.rescripto.& melius.j.de statu li.l.si quis ita.§.si duo Oldra.& pro hoc arg.j.de fideicō. liber.l.thais.§. libertatem. & §.fi.ray.ibi sequitur quod nō oportet.verba sunt philosophi primo phy sicorum & tantum important quantū quod dato vno in conueniēti sequit aliud vt pbat.l.ratas.q̄ statim allegat. innuit ergo ista glo.qd non trāseat ad heredem fideicommissum vniuer sale si decedat fideicommissarius ante restitutionem factā ꝙ falsum est.vt.j.ad trebellianū.l.postulante.&.l.qdā.apud iul.§.vtrū &.l.cogi.§.metian⁹.& ad.l.ex asse.rñdeas qd ibi loquitur in here-
2 de † q nullū ius habet ante aditam hereditatem preterquā ius deliberandi & sic illud transmittat & nihil aliud.vt.C.de iure deli beran.l.cum antiquiorib⁹.&.j.de acquir.re.do.l.traditio. hic autem hʒ actio ex testamento quā transmittere pōt.predicta vera sunt si fideicōmissum est purum: si vero esset cōditionale pendēte conditione fideicommissarius decedens non transmitteret: & ita pōt intelligi glo.ista & illa q̄ est.s.de leg.j.l.cum filio.que cum ista concor.& ibi etiaʒ dixi.ibi mortuo rogato vel post aditionem vel post iussum de adeūdo & restituendo.Dyn.ibi.§.si quis rogatus quod' intellige esse verū ſm ea q̄ notantur.j.ad trebel.l.ille a quo in ea.gl.in fi.sed ibi dicit preferri heredi quod non est prohibitū sed permissum.vt.s.e.l.sub diuersis.§.j.&.l.cum ita dat.§.fin.hic vero prohibet impleri p heredem qd est generale in vltimis volū tatibus.vt dicta.l.sub diuersis.&.C.de caducis tollēdis.§.sinautem.in contractibus secus vt institu.de verbo.obliga.§.ex condi tionali.& ibi ratio diuersitatis not.&.C.de conditionibus insertis.l.& si vxo.dy.& Oldra.

Si inuitis. Ibi sed titius cui erat dādum causa conditionis libertatis implende. Dynus.

1 Tutores pecuniā pupillarē mutuātes nō tenētur si debitores erant soluendo tempore mutui.
2 Expensum probare non sufficit nisi vtiliter expensum probetur.

Qui sub conditione. Ibi subtraxerit.i.celauerit q: in scriptura redegit notabilis est hec lex circa
1 redditionem rationis tutorū: fauet enim tutorib⁹ † ꝙ si mutuauerint pecuniā pupillareʒ non tenent si tempore mutui debitores erant soluendo licet postea efficiantur non soluendo & pro hoc.s.de admi.tuto.l.si res pupillares. Contrarium tenet glo.de admi.tuto.l.tutores qui post finem.in prin.& hoc est spe-
2 ciale in statulibero.† Iteʒ no.ꝙ nō sufficit probare expēsum nisi probet vtiliter expensum & facit qd not.j.si cui plus quam.p leg. falci.l.diuus.& ad hoc de in diem adiectione.l. imperator. quod est verum nisi fuerint negligentes ad exigendum.tunc enim tenerentur.vt.C.arbitrium tutele.l.ij.hodie tamen cum tutor mutuate seu fenerarē nō teneat videatur mutare periculo suo.vt not.in summa auten.vt hi q obliga.se habere perhibent res minoruʒ.c. qm coll.vj.que est posita.C.de administratiōe tutoꝝ sup rubrica vbi de hoc dixi.& est no.dignū. Itē videt fauere hec.l.tutorib⁹.in alio.s.quod scripture dispēdiorū suorū faciant fidem ibi per con textū scriptū &c. Sed in contrarium est in princi.ibi docere debet &c.de hoc dixi.C.de alimentis pupillo prestandis.l. fi.& facit qd not.in speculo de instrumentorum editione.§.nunc v ero.versi.qd si executio & facit.s.de tutel.& ra.distra.l.j.§.officio.

1 Conditiones indiuidue non possunt impleri pro parte.
2 Conditio non intercidit per mortem vnius eorum quibus adie-
cta est.

1 Tales conditiones. † Que sunt in facto sunt
a indiuidue & ideo non possunt p parte [a] impleri. h. d.
Ibi existere, i. nõ possũt p parte adimpleri: vt oẽs ad
legatũ admittant. dy. i gl. pma ibi sibi & alijs si testõr hoc voluit
sibi tm̃ pdest vt. s. de here. instit. l. paterfa. & hanc gl. dãnat rar.
quia est cõtra textũ. l. si ita. de ma. te. in dubio eñ pdest illi soli q
adimpleuit & p parte sua tantũ. vt. C. e. l. fi. & ibi no. nisi testator
expresse dixerit quod prodesset alijs. vt dicta. l. paterfami. & ita
posses intelligere istam glos. quia non est verosimile quod gloss.
diceret contra casum illius. l. si ita fuerit. quem allegat hic. & ideo
dum glo. dicit nõ habuit satis pareri p vnũ dic quod est eo ipso
qd non expressit argum̃. C. qui mili. non possunt. l. super seruis. &
subijcit glos. quod si vnus partez facit non prodest subaudi sibi
nec alijs ait dicta. l. si ita fuerit. & ita posses intelligere ipsam. l. in
versicu. idem in pictoribus. & per hoc tolles contraria dicte. l. pa-
terfami. de hered. institu. scilz quod in. l. paterfa. volebat testator
in totum pareri. & in. l. si ita fuerit. versi. idem volebat pareri pro
parte tantum licet sit satis contra illum textuz & quandam glos
sam paruam que est in principio dicte. l. si ita. quia intelligo eam
quod testator voluerit fieri in totum. & ideo ad solut. cogitabis &
vide in dicta. l. si fuerit. & qd ibi dixi. Jacobus ibi. l. penultim̃, vbi
de hoc.

a Pro parte. Adde qd notatur post bart. in apostillis in. l. si mihi & titio. j. de ver. obli.

2 Item si sumphoro. † Conditio adiecta duo-
bus nõ interdicit p mor-
tem vnius. h. d. Dynus. ibi. mortuo ante dationem sibi factã ibi
prestitisset subaudi extitisse videat cõditio legati. dynus. Et dic
si consideres effectum facti in conditione deducti habet locum
hoc, si modum faciendi habet locũ. C. de cõditio. insertis. l. si plu-
res. qr potest vnus insolidum cõditionem implere etiam alio ces-
sante & in dubio ad cõmodum suum tãtum implet vt ibidẽ. & de
testa. ma. l. si ita fuerit. oldr. Et per hoc quod dicit quisqz eorũ vi
ueret patet qd mortuo sumphoro anteq̃ sibi detur de rigore to-
tum legatuz extinguitur. sed de equitate secus vt sequitur ibi cõ
secuturum pro parte sumphori cõsequi nõ poterit quia cum fue-
rit nominatus proprio nomine non potest impleri cõditio in per
sona heredis sui. s. eod. l. cum ita & l. sub diuersis. §. fin. In gloss.
& sic pro dimidia: ibi. qd ibi fuit. vel dic q̃ ibi ambo quibus aliqd
dandũ erat causa conditionis implende erant superstites & ideo
dando vni medietatem non consequitur medietatem legati. hec
autem vnus tantum est superstes. Dy.

De illo. In glo. construe alteri ibi pro sua parte. s. iure suo & aliam iure accrescendi. vt. s. eo. l. si quis legata. §. fina. Ray.

b Priscus. b Ibi respõdit sed interim. s. aliquando. dy. In glos. vltima. in fine & s. de annuis legatis. l. meuia. §. finali. dynus. Et facit ad id quod not. dicto. §. fin. & s. soluto matrimonio. l. si mora. & de constituta pec. l. itez illa. in principio.

b Priscus. De materia istius. §. vide per bar. in. l. si peculiũ seruo de statulibe,

1 Rubrice ad. l. falcidiam quid subaudiẽdum sit.
2 Falcidia locum habet in testamẽtis eorum qui apud hostes mo
riuntur.
3 Seruitus quelibet indiuidua est adempto vsufructu.
4 Impensa sepulture semper necessaria est ideo vt es alienum de-
ducenda est.
5 Legatum rei indiuidue in falcidia deducenda computatur.
6 Falcidia vnica ex testamento patris & filij est deducenda.
7 Testator in suo testamẽto põt remittere falcidiam ex alio.
8 Legatum inutile in falcidia detrahenda non computatur.
9 Prestatio legatorum augetur portione non grauata portioni
grauate accedente.
10 Legatarius onere intrinseco grauatus falcidiam detrahit.
11 Debitum mihi ministerio alterius non cõputatur in quartam.
12 Heres ex suo delicto priuatur legis falcidie beneficio.
13 Estimatio non debet fieri ex momento.
14 Heres beneficio legis falcidie potest renunciare.
15 Substitutus pupillariter ex contributione grauatus falcidiam
retinebit.
16 Falcidia non vtitur qui dimidiam hereditatis partem habet iu
re hereditario.
17 Datum causa cõditiõis implẽde in trebellianicam cõputatur.
18 Officium executionis vltime voluntatis quando transeat ad
heredem.

Ad legem falcidiam. Rubrica.

1 Super rubrica. † Subaudi
vidẽdaz inter
pretandã & declarandã accedamus. & dicitur
de falcidio tribuno plebis: vt i decretis. ij. di.
c. qdã. Qd de legatis singularib9 detrahatur
falcidia & legatarij ipsis puẽt ppter fraudẽ.
j. e. l. j. in prin. & de origine leg. fal. & verbis & mẽ
te primi & secundi capitis. Et an lex falcidia sit beneficium iure
ciuilis vel pretorij. Et an legatarius propter fraudem legato pri
2 uetur. Et an dictio vsqz ponat inclusiue vel exclusiue. † In te-
stamentis eorum qui moriuntur apud hostes locum habet fal-
cidia. j. eadem. l. §. lex falcidia. Et vbi remittitur conditio iuran
rãdo vel legatur seruo proprio data libertate. Item in legato ei
qui est apud hostes vel nondum natus habet locum falcidia. ea
dem. l. §. ad eos. Item in legato municipum. eadem. l. §. ad muni
cipum. Et an si legetur deo vel imperatori & de alijs pijs causis
& si ecclesia est heres an si defalcet legata alteri ecclesie & non so-
lum in rebus proprijs testatoris legatis sed etiam in alienis. ea-
dem. l. §. non solum. Si legatum penoris incipit a precedenti di-
spositione penus est in legato & defalcatur. secus si a precedenti
conditione. eadẽ. l. §. item si ita. Et an penus sit in obligatione &
petitione & alia circa istam materiam. Et an de mortis causa ca
pione trahatur falcidia. Qualiter deducatur falcidia de vsufru
ctu & rebus diuiduis: & qualiter de indiuiduis. eadem. l. §. si vsu-
3 fructu. Et quod omnes seruitutes sunt indiuidue preter vsum-
fructum. Et vtrum opera sit ius reale & personale & differentia
inter vsum & operam. in commodo representationis valet lega-
tum debiti relictum creditori & ideo habet locum falcidia. eadem
l. §. si quis creditori. Quod solutum est legatarijs vltra dodran-
tem per heredem ignorantem facultas testatoris repetitur. ea-
dem. l. §. si legatarius. heredi dubitanti vtrum sit locus falcidie
subuenitur remedio cautionis & quando pars non grauata ac-
cedit grauate vel econtra an proficiat legatarijs ad falcidiam.
eadem. l. §. interdum. & §. sequentibus vsqz ad. §. si in annos.
In annuis legatis qualiter deducatur falcidia. eadem. l. §. si in
annos. An et qualiter computetur in hereditate naturaliter de-
bitum in patrimonio computatur quo ad falcidiam. eadem. l. §.
4 si debitor, † impensa sepulture semper est necessaria & ideo dedu-
citur vt es alienum. Impensa vero monumenti non semper est
necessaria, scilicet quando testator habet vbi poterat sepeliri. ea-
dem. l. §. finali. Et quantum liceat expendi in monumentis. & an
plus vel minus quam testator ordinauit, & quod modica impen
sa sit facienda circa sepulturam & circa monumentuz. vide bene
in. l. sequenti nec amplius quod lucretur heres ex diligentia sua
& alterius stultitia. naz prodest legatarijs nec econtra quod ami
sit ex eius imperitia eis nocet. infra eodem. l. si heres. & an filius
percipiens vsuras ex persona patris teneatur fratribus commu
nicare in annuo legato rei publice in singulos annos de futuro
defalcatur quantitas triplo maior quam si pure esset relictum.
eadem. l. §. item si reipublice. Et non est alibi iste casus & qua-
liter estimetur quando relinquitur ecclesie dispositio testatoris
purificata per existentiam conditionis insurgit dispositum he-
redis. infra eodem. l. fundo. de commodo representationis de-
falcatur. Et an casus superueniens vitiet legitime factum. Im
pensa funeris vxoris computatur pro rata portionis dotis quã
5 maritus lucratur & aliorũ bonorum vxoris. j. e. l. si vir vxori. † le-
gatũ rei indiuidue estimatur in falcidia deducenda. j. eo. l. q fal-
cidia interueniẽte ere alieno in ratione. l. falci. fructus seminati tẽ
pore mortis testatoris cõputãtur in partibus ancillarũ sec9. j. e. l.
lege falci. planũ. & qñ partus in vẽtre matris existẽs dicatur ani
mal seu homo. Spes substitutionis non auget legata relicta a
substituto. j. e. l. qd supra quadrantem. in rõne legis falcidie com
putatur quod nõ exit de hereditate. j. e. l. in rõne. Interitus post
mortem contingens ad heredis spectat incõmodũ nisi retro res
fingatur de hereditate subducta. eod. l. fi. §. si seruus. Diminuto
cõmodo diminuitur onus ei annexuz. ea. l. §. imperator. Si pars
dimidia bonorũ per sñiam fuit adempta & appellatur a tali sñia
& mortuo testatore fuit cõfirmata illa dimidia non cõputatur in
bonis. j. e. l. §. cũ quidã. Interitus seruorum post mortem testato
ris est periculo heredis nisi retro fingatur exiuisse de bonis. ead.
6 l. §. si seruus. † Ex testamento patris & filij vna solum falcidia de
ducitur & inspicitur tempus mortis patris ita q̃ diminutio vel
augmentum contingẽs penes pupillum nihil operat. ead. l. §. qd
vulgo. & an hrs teneat creditorib9 vel legatarijs vltra vires. an &
qñ fiat cõtributio legatoz relictorũ ab istituto & pupillariter sub
stituo ea. l. §. si filio. Item substitutio dicitur conditionalis insti-
tutio. si coheres pupilli est eidem pupillariter substitutus an fiat
legatorum cõmitio plene eadem. l. §. quesitũ. Et quãdo vna por
tio accrescit alteri quid iuris & ab intestato & pupillo exhereda-
to eidemqz substituto potest legari & fit oim legatorũ cõtributio
ea. l. §.

ea.l.§.vlti. Voluntas testatoris iubentis heredem nō producere debi. ū seruatur.ĵ.eo.l.si debitor. Seruus si pareat domino in tacito legato nihilominus deducit falcidiā.ĵ.e.l.tacitū. Filia a patre soluto matrimonio ante dotem exactam heres instituta ꝛ de restituendo rogata sibi dotem in quartā trebellianicā non cōpē-
7 sat etiā ex voluntate patris expressa.ĵ.e.l.pater filiam.† Falcidiā ex alio testamento debitam pōt testator in suo testamēto remittere.ead.l.§.q2 duob⁹ impuberib⁹ substitutis si vterqꝫ existit heres ambarū portionum fit cōtributio. Secus si ipse substitutus succedat solum vltimo moriēti.ea.l.§.duobus.ꝛ in hoc differunt directa substitutio ꝛ fideicōmissaria.quatenus est remissum debitori ex dispositione testatoris vltra rationem legis falci.catenus per replicationem potest reuocari.ĵ.e.l.quod de bonis.per testatorē dispositionis falcidie ꝓhibitio etiam cum penali vinculo nō procedit.ea.l.§.frater. Si heres per errorem soluat quedā legata integra non preiudicat sibi in alijs quo ad falci.ea.l.§.non idcirco. ꝛ idem si soluat partē de vno nō preiudicat sibi quo ad aliā partem. Et circa hoc plene distinguitur ꝑ fideicōmissariū vniuersale bonorum hereditatis ꝛ heredis nō impeditur deductio sibi debita a defuncto:in id tñ cōputantur fructus percepti iudicio testatoris.eadē.l.§.ꝙ auus. Filius a patre heres institutus animo compensandi cū falcidia vsqꝫ ad cōcurrentē quantitatem fideicōmissum sibi debitū cōpensat superfluum ex reliquo ꝛ dodrantem detrahit ea.l.§.cum fideicōmissum. Quod ex donatione tacita reuocatur ab herede debet tanqꝫ es alienum.ead.l.§.ex donationibus. Fructus prediorū sub conditione relictorū computātur in quartam ꝛ fructus quarte.e.l.§.fructus. Prelegata defalcantur nō autē in quartā imputātur.ea.l.§.fideicōmisso. Sicut directo nō potest testator prohibere detractionem falcidie ita nec ꝑ obliquum patrimonium suū plus estimando.ea.l.§.fina. Quod nō est defalcatum ex vna re vel parte soluta ex alia defalcat.ĵ.eo.l.si ex pluribus. Varie dispositiōes militis fm diuersa tēpora facte variū sortiuntur effectū.ĵ.e.l.si post missionem. Si pater sit rogatus per filium restituere eius castrense peculium habet locū trebellianica ꝛ eius remedia.ĵ.eo.l.filiussa. Si heres damnetur fundum valentem decē vēdere ꝓ quinqꝫ illa quinqꝫ imputabuntur
8 in falci.ĵ.e.l.si dignū.† Legatum inutile nō cōputat quo ad falcidiā detrahēdam sed quo ad eā perhibendā. sic.ĵ.eod.l.si seruos. Naturale debitū heredi solutum causa conditionis implende imputatur in falci.ꝛ non reperit licet videat ad nō causam redire.ĵ.e.l.si papillus. Portio delata seruo imputatur in falcidiā dño sed non econtra. Et portio non grauata obueniēs grauato prodest legatarijs nō ecōtra.ea.l.§.si ego. Prelegatum non computatur in falci.ab extraneis legatarijs detrahendam ꝛ non defalcatur. Si a coherede percipiatur aliquid equipollens falcidie inquantum equipollet falcidie de prelegato alias detrahendū proficit alijs legatarijs.ĵ.eod.l.nesennius. Si seruus alicuius instituatur ꝛ legata a seruo quam fideicōmissaria a domino ꝛ dominus institutus omissa causa testamenti patiat hereditatē ad seruum substitutū deuolui prius soluuntur legata a dño ꝙ a seruo relicta.e.l.§.seruo. Quilibet quo ad se est locuples ꝛ soluendo quo ad alios secus.ea.l.§.si debitori. Legato fundo ꝛ via fictio falcidie vtriusqꝫ estimationē excedit via perit ꝛ fundus integre debetur. Ecōuerso si vie estimatio excedit falcidiam neutrum legatū perit sed in pecunia prestatur.ĵ.eo.l.si fundus. Subtracta per heredem non debēt habere falci. Et an partus ancillarum ꝛ
9 fruct⁹ cōputent in ea.ĵ.e.l.paul⁹.rū.alias incipit lege falci.† Si portio nō grauata accedit grauato augetur legatorū ꝑstatio.ĵ.eo.l.maritum. Si legatarius grauatur onere fideicōmissi extrinseco diminuto legato non diminuitur onus.eadem.l.§.a liberto. Lex falcidia ipso iure resecat legata ꝛ per estimationem rei indiuisibilis falci.prestatur.ĵ.eo.l.lineam. Conditio apposita in fraudem.l.falci.nō detrahende ꝓ nō adiecta habet.ĵ.e.l.scius. Pater in legatis sibi a filio falci.patitur.ĵ.eo.l.pater. Id quod nō capit hereditario iure, nō cōputatur in quartā iure institutionis.ĵ.e.l.si a me tibi. Dāna cōtingētia sine culpa legatariorū ptinēt ad herede sicut ꝛ commoda.ĵ.e.l.in rōne.ꝛ ibi numerant multi casus fortuiti facti. Si heres grauat emere vel vēdere certo ꝑtio id solum intelligit esse legatū qđ prestat heres vltra iustūm pretiū vel sibi minus isto pretio prestatur in ipso solum habet locū falci.ea.l.§.vendere. Si legatū ꝯsistit in gñe vel in specie prorsus incerta damnum cōtingens post mortē testatoris sine culpa legatariorū pertinēt ad heredē.vbi vero cōsistit in specie certa vel incerta de certis vel in genere relicto vt spē ad legatarios ptinet.ea.l.§.prorsus.alias incipit ꝛ diligenter. Et genus perire nō pōt qđ ꝑ vēditionem rerū hereditariorū heres accipere iussus est in falci.imputat.ea.l.§.tam ꝛ si ante. Legata inutilia nō cōputantur in deductione falci.ead.l.§.cū lex. Heredi dubitanti ne vltra sit legatum subuenitur remedio cautionis.ĵ.eo.l.is cui. Actiones penales ꝙ non dantur cōtra heredē rei eo mortuo non minuunt bona eius

sic nec augent bona actoris ille ꝙ non dant heredibus.ĵ.eo.l.penales. stipulationes pretorie diuidue ꝓpter factum aliquorū heredū non cōmittunt insolidū sꝫ ꝑ parte.ea.l.§.iul. Qualiter de-
10 ducat falci.de legato annua bima trima die.ea.l.§.annua.† Si legatarius grauetur onere intrinseco detrahit falci.sꝫ si extrinseco nihil detrahit ꝛ diminuto onere legatarij diminuat ꝛ fideicōmissaria.ea.l.§.si titio. Et an legatarius singularis detrahit falci. fauore libertatis cessat falci.ĵ.e.l.si seruus. De legato tñ seruo cui libertas relicta est falci.deducitur.cū.ll.seq.ꝛ.si heres recepta pecunia rogatus sit seruū proprium manumittere recepto legato statim videt estimasse legatū seruari.ĵ.e.l.sed si nō seru⁹. Sed incertum est an libertas debeat interim cessat.fal.e.l.§.vlti. Qualiter in falcidia estimet seruus cui libertas sub conditione relicta est.ĵ.e.l.eius serui. Statuliber existente cōditione non videtur augere patrimoniū cōis seruus in patrimonio vtriusqꝫ dñi computat.e.l.§.cōis. Cuius vsufru.est alienus ꝯtinuat in dño ꝓprietatis pignori datus in dño debitoris sub.l.cōmissaria venditus in dño venditoris. ea.l.§.cuius vsufru. Pretia seruorū qbus libertas debetur vel q supplicio sunt afficiendi deducunt i pr̄imonio sicut es alienū.ĵ.eo.l.heres alieni. Lex falci.locū habet in testamēto veterani ꝛ datū cā cōditionis implende nō cōputat in fal.ĵ.e.l.veterani.ꝛ pulchra de significato huius ꝑpositionis ad. Si heres omittat cautionē alijs legatarijs recipe mota cōtrouersia hereditatis ꝑsumit in dolo.ĵ.e.l.dolo.ꝛ an ꝛ qñ dolus ꝑsumat. serui q erāt apud hostes si reuertant augēt pr̄imoniū.ĵ.e.l.serui. datū ꝑ statuliber.de bonis extranei causa ꝯditionis implēde nō cōputatur in falci.ĵ.eo.l.falci.interuenit in legato in diem interusurium medij temporis computatur heredi in falcidiam iustū pretium rerum in falcidiam computatur.ĵ.eo.l.in falcidia si heres promisit scienter legata integre soluere tenetur.ĵ.eod.l.quod per falcidiam. Quomodo detrahatur falci.in legatis annuis.ĵ.eo.lex falcidia si interueniat.ꝛ ibi plene de hoc legatarius vel fideicommissarius regulariter non vtitur beneficio legis falcidie eadem.l.§.nunquam odio pene.si emptor successit venditori vel ecōuerso ꝛ res vendita sit euicta non duplum sed simplum computatur in ratione falcidie.ĵ.eod.l.cum emptor. legatum seruo legato de quo nomine falcidia sit pars exempta in solidū tenet quatenus ratio legis falcidie patitur tanquam si seruo communi ꝑ vnū ex dominis sit legatum.ĵ.eodem.l.plautium. legata inutilia ab initio vel ex post facto in ratione legis falcidie non computantur.ĵ.eo.l.non est dubiū.ꝛ.l.se.ꝛ quod diminuitur non capa-
11 ci proficit alijs.ĵ.eodem.l.ex asse patronū.† quod mihi debetur alterius ministerio licet debeatur iudicio testatoris non cōputatur in quartam.ĵ.eodem.l.pater filium. legatum annuum viuente legatario tantum estimant quanti emptor reperitur:ipso vero legatario mortuo preteritorum annorum fit estimatio.ĵ.eo.l.titio. Augmentum peculij post mortem testatoris contingens prodest legatarijs heredi:ꝛ idem in augmentum factum tantū debitorem hereditarij prodest legatarijs non heredi.ĵ.eodem.l.cū quo de peculio. Si post tēpus directo libertas per fideicōmissum seruo sit relicta opere medio tempore percepte in falcidia computantur.ĵ.eadem.l.§.is qui bonis. Si heres ex permissione testatoris in vita eius habeat falcidiam amplius non deducit. eadem.l.§.finali. Si maritus legat dotem alteri vt vxori restituet non est locus falcidie beneficium etiam post tempus prodest etiam vt in
12 annuo legato.vt.ĵ.eodē.l.legatis falcidie.† Beneficio legis falcidie priuatur heres ex suo delicto.prelegata impuberi nō imputantur in falcidiam substituto.ĵ.eodem.l.cum pater.ꝛ quod prestat heres nomine contumacie non debet alijs in ratione falcidie computare.eadem.l.j. Quod heres prestat ratione stultitie sue non debet legatarijs imputare.ĵ.eodem.l.alienis. Obligatio correorum verbis contracta actiue vel passiue pro parte computatur in bonis vtriusqꝫ si sunt socij:in non socijs insolidum ascribit ex cuius bonis procedit solutio.ĵ.eadem.l.in.l.falcidia. Et iste casus non est alibi.pretia rerum hereditariarum iusto pretio non ex affectione estimatur.eadem.l.§.fina.ꝛ.l.sequen.ꝛ qualiter debent deponere testes super precio vel valentia alicuius rei debitore non existente soluendo.tantum dicitur creditor in bonis habere quantum exigere potest.eadem.l.§.cuius debitor. Diuersa sunt pretia rerum secundum diuersas regiones.eadem.l.§.finali
13 † Et ex momento non debet fieri estimatio sed cū aliqua perseuerantia:ꝛ ideo licet bladum vel vinum subito vel vna die carius efficiatur ad hoc non attenditur sed si perseuerat aliquibus diebus.si testator specialiter legauit legatario quantum minus capere potest per legem falcidiam non detrahitur.ĵ.eodem.l.si in testamento.interesse singulare non consistit in quantitate sed in specie:nam immunis non est affectio singularis.ĵ. eodem.l. si fundus.interusurium receptum de legato conditionali vel in diem facit videri minus esse in legato.ĵ.eod.l.circa legē legata. Et de donationi. causa mortis debentur deducto ere alieno. eadem

l.§.sicuti.Si legata sunt incerta ratione futuri euẽtus ⁊ temporis transcursus vt quia sunt annua quomodo falcidia deducatur.ff.e.l. hereditatis. Et est mirabilis computatio quanto tempore presumat homo viuere ẽm diuersitatẽ etatis.si heres contẽdat rem hereditariam esse propriam in eo non potest retineri falcidia.eadem.l.§.fina. Legato vsufructu bonorum de omnibus reduci debet falcidia.ff.eodẽ.l.vsufructu. Et an qui tenetur facere bonorum excussionẽ teneatur etiã facere de actionibus falcidie stipulatio cõmittitur cum extat cõditio legati vel debiti.ff.eod.l.
14 falcidie.† Heres potest renunciare beneficio falcidie.ff.e.l. potest. Quãtitas patrimonij intelligit̃ soluto pedagio qđ prestatur pro rebus venditis.ff.e.l.quãtitas.augmẽtũ cõtingens post mortem testatoris non prodest legatarijs nec diminutio nocet.ff.eod. l.in quantitate. Et an heres teneatur legatarijs vltra vires patrimonij quomodo debeant computari in ratione legis falcidie sub cõditione vel in diem relicta.ff.ea.l.§.magnam.prelegatum ⁊ mortis causa captum non imputatur in falcidia.ff.eo.l.§ autem. An datũ a statu libero vel alio causa conditionis implende,vel a coherede in falcidia cõputetur.ff.eo.l.id autem. Et an legatum inutile qđ remanet penes heredem in patrimonio cõputetur ratio legis falcidie computantur in singulis heredibus.ff.eod.l.in singulis. et si pars non grauata accedat grauate prodest legatarijs nõ econuerso.⁊ de hoc in.l.sequenti.qđ si alterutro plene distinguitur.legata patris testamento ⁊ secundis tabulis continebuntur ⁊ augmentum vel diminutio penes pupillum contingẽs non auget vel minuit legata ab ipso pupillo relicta.ff.eodem.l.in
15 duplicibus.† Pupillariter substitutus ex contributione legatorum in sua portione grauatus falcidiam retinebit lз non sit grauata portio alterius substituti.ff.eodem.l.si is qui quadringẽta. forma ex cõsummatione cõtingens dat esse rei.⁊ de legatis indiuiduis deducitur falcidia de ipso corpore de indiuiduis in estimatione.ead.l.quedam.in legato dotis ⁊ paratorum causa vxoris cessat falcidia.ff.eo.l.si vsufructu.§.dos. Et an maritus videatur donare vxori vestes eidẽ emptas.quando nomen debitoris alij legatur vel quando liberatio ipsi debitori relinquitur qualiter deducatur falcidia.ff.e.l.querebatur. Et quare in tres partes sit pars libri pro se diuisa si pater instituatur.a creditore cui obligatus est de peculio inspicitur quantum sit in peculio tempore adite hereditatis.ff.eod.l.si creditor.si tutor soluit legata omissa cautione licet pupillo non detur actio contra eum datur tamen eius substituto.ff.eod.l.reperit̃. Et est casus vbi plus iuris habet heres quã defunctus.anteq̃ soluant̃ legata deducitur es alienũ ⁊ anteq̃ filius est institutus insolidum patre pro eo dotem recipienti tunc deducunt solidam dotem vt es alienum aut pro parte hereditaria.ff.eo.l.si dos.institutus in triente in ratione trebellianice si ipsam retinet ex voluntate testatoris; quartam partem portionis hereditarie que est pars duodecima totius hereditatis imputat.si vero sine voluntate retinet tunc tota prelegati portio imputatur.ff.eodem.l.titia. De ista materia vide plene.ff. eodem.l.in quarta.⁊ iste casus non est alibi ẽm Dynum. Et quarta dicitur deduci contra voluntatem testatoris eoipso qđ nõ deducitur ẽm eius voluntatẽ. Et est hic notabilis casus vtrũ testator primo preleget postea roget de restituendo an vero primo preleget et postea roget de restituendo inter quos refert.vt hic notatur in glo. Illud quod capitur tanq̃ pretium rei legate regulariter videtur capi iure hereditario ⁊ ideo debet in falcidia cõputari. Et si vnus heredum damnatur alteri vendere minus iusto pretio quilibet partem capit iure hereditario partẽ iure emptionis
16 ff.eodem.l.qui fundum.† Qui habet partẽ dimidiã hereditatis iure hereditario falcidia non vtitur. eadem.l.§.item si is.sicut heres detrahit alijs debitum sic ⁊ sibi debitum. eadem.l.§.si quis heredem. Institutus ex varijs portionibus debet omnes commiscere nec expectatur conditio cuius euentus nihil operatur.eadẽ.l.§.si tu ex parte. Et an vnus heredũ teneatur pro portione hereditaria vel pro ea quam possidet.si portio grauata obueniat non grauato iure substitutionis vulgaris portionum fit contributio.si ex pubillari vero fit cõtributio ecõuerso quando grauata obuenit non grauate secus.eadem.l.§.qui filium.a substituto exheredati substituti filio instituto legari potest a substituto vero exheredati qui iure substitutionis paternam hereditatem non capit legari non potest.eadem.l.§.qui filios. Si portio vnus coheredis deferatur alteri ex substitutione vulgari fit bonorum ⁊ legatorum contributio inter substitutum vulgariter ⁊ pupillariter non distincto quod portio grauatur vel econtra. eadem.l.§.coheres. Et si portio minus grauata obuenit magis grauate siue iure substitutionis vulgaris siue pupillaris fit portionum contributio.⁊ est casus secundum Dynum: quod vulgaris tacita inclusa in pupillari expressa comprehendat etiam bona pupilli: ⁊ taliter succedens fit heres pupillo. Et de hoc hic plene si testator legat dodrantem sub illa conditione si non sit locus falcidie non tenet legatum quadrantis. Si vero vltra quadrantem sub simili cõditione relinquitur in eo solo tenet hic legatum quod superest deducta ex eo falcidia nomine ipsius legati ⁊ ceterorum.nam potest disponere testatore quod ex vno legato nomine omnium falcidia detrahatur.ff.eodem.l. qui quadringẽta. Et nota de tractatu apud dialeticos seu sophismate quod semper concludit respondentẽ falsũ dicere. qui pignus legatum percipit magis oneratur in falcidia detrahenda.eadem.l.§. qui ducenta.⁊ vsure per heredem post mortem testatoris percepte ex quantitate sub cõditione legata sibi in falcidia computantur ⁊ legatarius purus tanto plus confert ad falcidiam quanto plenius est legatum ipsius quam conditionalis de legato alimentorum falcidie detrahitur.ff.eod.l.diuus. Et nõ est hodie correctũ ⁊ talem pecuniam licebat olim dare ad vsuras hodie non.sed da-
17 tur mercatori vel cõuertitur in emptionem prediorum.† Datum causa conditionis implende computatur in quartam trebellianicam.ff.e.l.si heres.que iure institutionis capiuntur in falcidia computantur.ff.eodem.l.in quartam.que causa conditionis implende vel legati ab extraneo capiuntur in trebellianicã cõputitur.a coherede vero si fuerit corpus hereditarium pro parte.si vero pecunia totaliter imputatur. ¶ Et hic plenissime de quarta iure institutionis ⁊ quarta trebellianica ⁊ que computentur in eis. Et de quarta iure nature ⁊ que computentur in ea. Et an in ea possit pater substituere directo vel per fideicommissarium. Et quod quarta iure institutionis ⁊ trebellianica detrahitur de rebus singularibus ⁊ non potest regulariter in vna re detrahi. Et an debita iure nature hodie possit relinq quoquo relicti titulo an sit necesse relinquere iure institutionis ⁊ qualiter fiat restitutio per trebellianicã,⁊ an possit alienare res que subiacẽt restitutioni ⁊ alia pulchra circa restitutionem que fit ex trebellianica. Et de quarta que debet̃ filio arrogato ⁊ de pluribus alijs quartis. Et de quarta de morganica secundũ ius Lõbardũ: ⁊ quare sic appellatur ⁊ inquantum remanet obligatus creditori hereditatis ille qui restituit hereditatem ex trebelliano. In testamento militis post annum missionis habet locũ falcidia ante annum non.ff.eo.l.si miles. De mortis causa capione data per alium heredi non detrahitur falcidia.ff.eo.acceptio ⁊ acceptum a fideicõmissario ⁊ legatario restituendo non imputatur in trebellianicã. ⁊ si nõ est designata persona que dare debeat intelligitur quod de hereditate debeat retineri prelegatũ illi coheredi prodest qui dat ne aduersus ipsam falcidiam deducatur.ff.eodem.l.filio. Et si vtriq̃ heredum prelegatur neuter vtitur falcidia aduersus alium debitum ab herede rogato restituere hereditatem cadit in fideicommissum vniuersale ⁊ venit in restitutionẽ.ff. eodem.l. maritus.⁊ verbum relinquit trahitur quo ad institutionẽ. Qui deducit forte pro alimentis cauere debet de ea restituenda mor-
18 tuis alimentarijs.eadem.l.§.filie.⁊ facit quod † officium executiõis vltime voluntatis transeat in heredem si heres implorat beneficiũ legis falcidie legatarij possunt implorare iudicis vt edãt facultates hereditatis ⁊ rationes ⁊ instrumenta hereditaria.eadem.l.§.post aditam.⁊ facit pro opinio. Joan.quod reus teneatur instrumenta edere actori ad intentionem fundandam. Et an tutor teneatur in causa facere copiam totius inuentarij vel sufficiat facere de capitulo tantum ad causam pertinentem. si miles ante militiam fecit testamentum: ⁊ codicillos in militia in testamento locus est falcidie in codicillis non.ff.e.l.vlti.

1 ¶ Lex falcidia an sit beneficium iuris pretorij vel ciuilis.
2 Lex falcidia locũ habet solũ in testamẽto iuris fictione valido.
3 Institutus sub conditione impossibili a iure remissibili quo iure possit adire.
4 Crimen peculatus locum habet in rebus deo donatis.
5 Ecclesia vna si heres istituatur ⁊ aliquid alteri legetur an de tali legato possit prima falcidiam detrahere.
6 Potestas legis falcidie non mutatur ex qualitate rei legate.
7 Penus est in legato ⁊ de eo deducitur falcidia si legatum incipiat a dispositione precedenti.
8 Mortis causa capio multis capitur modis.
9 Tempus transmissionis quid sit.
10 Mortis causa capio non est legatum.
11 Conditio non suspendens legatum trãsmissionẽ non impedit.
12 Falcidia detrahitur de legato seruitutis diuisibilis.
13 Opinionibus veterum non semper est standum.
14 Opera non est ius reale.
15 Legatum debiti relictum creditori valet.
16 Heres repetere potest quod vltra dodrantem soluit per ignorãtiam facultatum testatoris.
17 Heredi ne vltra dodrantem soluat dubitanti remedio cautionis subuenitur.
18 Legatorum commissio quando fieri dicatur.

Debitum

19 Debitum naturaliter hereditati est in hereditate cōputandum.
20 Impensa sepulture semper est necessaria monumēti autē nō ita.
21 Impensa monumenti voluntaria circa deductionem nō est pre uilegiata.

Ex falcidia. In relictis singularibus qrit quarta p.l.falcidiaz heredi relinquit,tres partes legatarijs datur:propter fraudem eorum petitione priuat.hoc dicit vsqz ad.l.falcidia.Et pmo ponit origo.l.falcidie secūdo mēs z verba pmi capitis.Tertio secūdi capitis.secūda ibi q̄ ciues.tertia ibi secundo capite.tertia subdiuidit in quatuor in quibus primo confirmatur facultas concessa per primum. secundo limitatur.tertio delaratur modus percipiendi legatum ex parte legatarij.Quarto imponitur heredi necessitas soluendi legata:secunda ibi dum ita.tertia ibi eis quibus quarta ibi
1 vsque.Quere an † lex falcidia sit beneficium iuris pretorij vel ciuilis oppo.quod libera legandi facultas non sit inducta per.l. falcidiam sed per.l.xij.tabularum.z sic videtur Paulus autor huius.l.maledixisse.Oppo.quod in primo capite ne sit limitata potestas legandi sic videtur Paulus male dicere cum dicit vsqz ad dodrantem.Oppone.quod non omnis ciuis romanus possit legare: item quod non omnibus ciuibus romanis possit legari.Oppone.quod legatarius non priuetur legato z si fraudem cōmittat.vt.j.quorum le.l.j.§.rediguntur.Dy.ibi dedit datum per.l.xij.tabularuz.Confirmauit ibi vsqz ad dodrantē. ista non sunt verba primi capitis imo sunt verba Pauli hic adijcientis secundaz limitationē secundi capitis: z not.quod vsqz hic ponitur inclusiue.sic.C.de procura.autenti.q̄ ius.vbi de hoc plene dixi.sic etiam ponitur.š.de his qui no.infamia.l.ij.de legatis.iij. l.patronus.§.j.z.C.de aduocatis diuer.iudi.l.post duos alibi ponitur exclusiue.š.de lega.ij.l.filius fami.§.j.z de adopti.l.si arrogatur.z.j.an per alium causa appella.l.pria.sed dic hoc accipi ex mente loquentiuz sicut dicimus in coniuncta vt.infra de ver. signifi.l.alienationis.§.oratio.alias si est dubium tunc si est fauor quod ponatur inclusiue sic ponitur argu.š.de liberis z posthumis.l.cum quidam z pro hoc quod nota.š.de dolo.l.si oleuz. §.finali.z.l.se.z per hoc veruz nisi in inclusione vel exclusione lex offenderetur:quia tunc accipiam prout lex patitur.de hoc solet dici.C.de nup.l.a caligato.Jacob.de hoc etiam dixi in alphabeto dictione vsqz.z plene de officio proconsulis z le.l.meminisse ibi qui ciues romani.id est liberi homines z ciuilium actuum capaces vt not.š.de hered.institu.id est liber homo.§.si heres ibi rogatam a populo per falcidium.vt in princi.no.ibi vt lex.i.sicut z ordina cum verbo nollet quod est.j.z verba dare legare cum verbis ius potestasqz esto.Dyn.ibi nec vt hac.l.j.sicut in hac.l. sequenti capite.Dynus.ibi cōstituit.id est limitauit modū vsqz ad quem posset legari.dyn.ibi quicunqz hic incipiūt verba secūdi capitis ibi iure publico.id est iuris solēnitate in testamēto seruanda.dyn.ibi eam pecuniam large accipitur pro omni relegata vt.C.de constitu.pec.l.ij.in glos.a falcidio consule:vel dic tribuno plebis vt habetur in decretis.ij.distinc.dicto.c.quedam.Jac. ibi legare vt.j.de verbo.significa.l.verbis.legis.dyn.ibi ab alio ciuili dy.in glo.secunda in fi.z dicta.l.verbis. de verb.signifi.dy. in glo.hec est lex ex secundo in fine.z etiam ex primo dum dicit vt hac.l.se.licebit argu.š.de here.institu.l.ex asse de conditio.institutio.l.institutio talis.z.š.titu.proxi.l.si ita scripsero. Oldra. in glo.dare z legare pro eodem ponitur:z secundū hoc est inculcatio verborum vt alias.š.si certum petatur.l. certi conditio.in fin.sed hic considerauit quantitatem non qualitatem vel modū legandi dyn.in glo.j.huius.l.in fi.z per hec verba etiaz in primo capite potest colligi limitatio legatorum vt.š.titul.proxi.l. si ita scripsero.dynus.in glo.id est iure communi in fine.hoc est dicere testandi solennitate seruata.Dynus.in glos.nam si fraus in fin. quod intellige si legatarius subripuit vel occupauit post aditaz hereditatem z apprehensaz possessionem vt no.d.l.non dubium. z quorum leg.l.j.§.rediguntur.Dy.

a
2 **Lex falcidia** a † In testamēto solum ex fictiōe iure valido lex falcidia locuz habet.Et in relictis validis secundum veritatem vel fictionem de iure pretorio vel ciuili.item legatarij conditio seu dignitas z rei legate qualitas retentionem legis falcidie non impediunt.h.d.vsqz ad §.item si ita.ibi z eos.id est ad testamēta eorum ante captiuitatē facta.dy.ibi qd.id est qr.dy.ibi.ea lex.s.cornelia.dy.ibi fictionem s.legis cornelie que fingit in ciuitate decessisse z sic liberos fuisse z testamenta eorum valuisse ibi que tamen.s.leges.dy.

Ad eos. Ibi omissa causa testamenti in fraudem legatorum.Dynus.ibi non pertinet.lex falcidia in re ciuili inspecto cum eo iure legata non valeant hereditate non adita vt.C.de fideicommis.l.eam quam.ibi idem que est scilicet quod falcidia locuz non habeat inspecto iure ciuili sed pretorio. Dyn.ibi legauit valet legatuz z habet locū falcidia dy.ibi.locū habebit ne his casibus est necessarium pretoris edic.tum.Jac.in glo.prima si duo.versi.admonendi.dy.in gloss.a pretore ibi.l.qui
3 heredi.§.fi.z.l.legata sub conditione.dy.Et not.hanc glo.† qd institutus sub conditiōe impossibili que a iure remittitur non potest adire hereditatem de iure ciuili:sed tantum de iure pretorio pro hoc.j.de manu.testa.l.si quis ita.z de iniusto testamēto.l.ij. in glo.qui pro nato in fine.ista glos.videtur sentire quod isto iure posthumo alieno non posset legari:de hoc,vide.š.de lega.j.l. penul.in glo.cui relictum valet in fi.sed quomodo cum non sit capax tempore mortis vt.š.ti.j.l.eum qui.sed dicas hoc contingere propter fictionem postliminij quo omnia iura in suspenso retinentur non opprimuntur vt dicta.l.illa.§.j.Dy.z de leg.j.l.si seruo.§.fi.

b **Ad municipium.** b Quoqz legata.id est legata q̄ relinquunt municipi-
4 bus.Dy.ibi que deo relinquuntur:† sic z in donatis deo hz locum crimen peculatus vt.j.ad le.iul.peculatus.l.iiij.sed cui debetur tale legatum deo relictum dic vt in auf.de ecclesiasticis ti.§.si quis in nomine.z vide quod dixi.š.titu.j.l.que conditio.§.j.in legato etiam dotis locum habet falci.vt no.š.de iure dot.l.tali. in glos.celesti.ibi in terreno.id est imperatore qui est quodam modo deus terrenus.ibi.l.iiij.z quidaz habent pro quinta z incipit etiam ibi.§.siue autem.vnde assumpta est autez.similiter que est C.vbi de hoc no.z dixi ibi hoc corrigitur quod falsuz puto ante moram heredis z illa auf.loquitur demum post moram heredis ar.j.ead.l.§.item si ita.z eo casu quo heres fuit in mora intelligo dictam.auf.similiter.sed certe nulla fit mentio de mora heredis dicta.l.si quis ad declinandam.per glo.q̄ est.j.eadem.l.§.fin.z qz iste casus est specialis z sic ad consequentiam non trahendus cōtra glo.facit.j.eadē.l.diuus.ray.de hoc satis notaui dic.l.si quis ad declinandam ibi secus quod nullam diminutionem patitur.
5 Dy.Querit dy.† quid si vna ecclesia sit heres instituta z aliqd alteri ecclesie legatum:an prima ecclesia detrahet falcidiā de tali legato.Et videtur quod sic quis priuilegiatus admittitur contra priuilegiatū.C.ex quibus causis maior.l.fina.z de reb9 eorū qui sub tute.l.si pecuniam.in principio econtra quod non quia priuilegatus contra priuilegiatum non admittitur.š.de minori l.verum.§.item queritur.sed dic quod textus est in auf.de sanctissimis episcopis.§.sed hoc presenti.vbi dicitur quod si quis sit rogatus restituere hereditatem si sine liberis moriatur z intret monasterium qd monasterium est loco liberorum,z sic non est locus fideicōmisso nisi fideicōmissum debetur alteri monasterio qz tunc monasterium quod rogatus intraret non succedit loco liberorum, sic dico in questione premissa qd scda ecclesia non audietur contra primam quominus detrahat falcidiam.dy.ibi etiam notaui dicta.l.si quis ad declinandam. et faciunt que notaui in simili questione.C.de sacrosanctis eccle.auf.quas actiones.

Non autem solum. Ibi res pertinet. scilicet eo casu quo iure alieno legatum valet.Dyn et quo cogitur redimere vt.š.de lega.
6 iij.l.non dubium.§.fi.iac.ibi quod in omnibus est quasi dicat † ex qualitate rei legate non immutatur potestas vel regula legis falcidie.Dyn.in glo.non quolibet in fi.sed eius estimatio bene defalcatur vt.š.de lega.ij.cum filius.z.j.eo.l.falcidia.Et.l.si is qui. §.vltimo.z de doli excep.l.pure.§.j.Dy.

7 **Item si ita.** † Si legatum penoris incipit a precedenti dispositiōe penus est in legato z de eo trahitur falcidia si heredi non ascribitur mora alioqui penus est non in legato.quemadmodum si legatum inciperet a precedenti executione seu conditione.hoc dixit vsqz ad.§.si vsufructus.Et vide pro declaratione materie huius.§.quod no.z dixi.j.de verbo.ob.l.ita stipulatus.z per Inno.de testamentis. Raynaldus z diuide.§.in duas partes. Primo casu loquitur quando legatū penale incipit a precedenti conditione.prima pars durat vsqz ibi.idemqz ibi secunda vsqz ad.§.si vsufructus.sed q̄ro q̄ est differentia inter primū legatū z fm. R̄ndeo q̄ in primo casu illud qd disponitur est in obligatiōe autequā sit heres in mora sed post a moram est in obligatione pena quasi legatum iure cuiusdaz nouationis sit sublatū. Scdo casu legatum non est in obligatione sed prestatiōe.pena vero est in obligatiōe ex eo tēpore quo potuit dari datum non est.vt dicta.l.ita stipulatus.§.fi.de vb.obl.
8 † Item nota q̄ mortis cā capio dicit multis modis.vno modo b in larga significatione illud qd capit p mortē alicuius.z sic hereditas legati vel fideicommissi dicit mortis causa capio. Secundo modo sumit in stricta significatione vt cōprehendat illud qd capitur mortis causa z nō hz proprium nomē relicti: z hoc modo sumendo hereditas vel fideicōmissum nō dr mortis cā capio. z sic accipit non vt primo mō.dy.Opp.q̄ penus nō fit in lega-

a ¶ Lex falcidia.adde pau.de cast.q idu cit hūc tex.ad pulchrā.q.

b ¶ Ad municipiū.adde moder.i auf.similiter.C.e.adr.bar.hic i adde.z bar.

to.vt.§.de penu lega.l.j.sed dic ꝙ licet nō sit in petitione est tamē in legato ꝛ obligatione. Oppo.si est in obligatione ergo ꝛ in petitione:quod.l.illa negat dic ꝙ non sequitur vt apparet in obligatione in diem contracta.† Quere quid si tempus transmissionis dic duplex tempus vnius legati in aliud ꝛ illud est per interpellationem.vt.l.si penum.ĵ.quādo dies lega.ced.Aliud protestationis:ꝛ hoc est vsqꝫ ad litis cōtest.vt eo.ti.l.cū sine pfinitione.Quere ān de mortis causa capione detrahat falcidia:qre si sunt duo legata in primo casu quare primum:vtpote purum non pōt peti.vt dicta.l.j.de penu.vel dic vt in glos.que incipit ab initio quere in quo sit idē in vltimo casu qð in pmo.ꝛ dic vt in vltima glo. Oldr.ibi.Legatū sit incipiendo a precedenti dispositione ante legatum nomine pene.Dy.ibi.imputare.i.falcidie subijcere. Jac. ibi.si continent.i.ante interpellationem prelegatorum facta.ꝛ sic anteꝙ̄ heres cōstituatur in mora.Dyn.vel dic post interpella.vt ĵ.de coll.bo.l.si quis filium.§.stipulatio.Jac.ibi.imputari posse dupliciter.s.quo ad hoc:vt minuat aliorū legata:ꝛ vt de ipso legato detrahi possit falcidia.dy.ibi aliquo spatio.id est quousqꝫ heres interpelletur cōgruo loco ꝛ tempore.vt.ĵ.qñ dies leg.ce.l. si penum.Old.Et dic post preteritionē pretertisse enim ꝛc.vt.§. de nego.gest.l.diuortio.Jac.ibi.Soluerit heres penum quod facere potest qꝛ morā purgare potest vsqꝫ ad litis contest.vt.§. de penu lega.l.j.ibi.Nec in falcidia imputari posse:qꝛ non minuet alia legata nec ideo falcidia detrahet.dyn.ibi.Jam enī.i.p moram heredis.dy.ibi idemqꝫ.s.ꝙ penus nullo tempore sit in legato de eo falcidia derahatur:sicut in superiori casu qñ heres fuit in mora.dy.Sed ſm glo.idem est quo ad hoc vt quemadmodū in precedēti proximo dicto penus nō est in legato,ita nec hoc casu:est tamen diuersū quo ad quid.qꝛ in precedēti dicto propter morā heredis falcidia nō habet locū hic vero secus.sed ſm dy. idem est vt falcidia non detrahatur:vt in precedenti rñsō:ibi. datum sit incipiendo a precedenti cōditione.dy.vt sequitur:ibi nō est legata.s.quādo heres fuit in mora.dy.ibi.mortis cā capit sumendo mortis cā capionem stricto modo:ꝛ sic non ex causa legati.ꝛ subaudi ꝛ decem peti nō possunt.qꝛ ꝛc.dy.vt sequitur in gl.

10 †Non est ergo legatū qꝛ mortis causa capio stricte sumpta non est legatum:vt predixi.dy.In glos.i.computatione.in fi.ↄ̄riū no. §.de actio.ꝛ oblig.l.obligationum fere.§.fi.in medio glo.magne vnde dic ſm Oldra.Aut quero nunquid sit in petitione quo ad ipsam consequendam:ꝛ dico ꝙ non.Et ita intelligatur hec glo. aut nunquid sit in petitione quo ad transfusionem fiendā ꝛ tūc dic ꝙ sic vt.ĵ.qñ dies leg.ced.l.si penum.circa mediū. Aut nūqd sit in petitione quo ad purgationem more impediendā ꝛ dic ꝙ sic.ꝛ ita intelligatur alia glo.cōtraria.In gl.quod magis intellectu.in fi.dicas ꝙ in mora ↄstituitur eo ipso quod interpellatus penum nō soluit tñ mora cōmissa purgari pōt vsqꝫ ad lit.cōtest. super decem vt dicta.l.sine prefinitione.ꝛ.l.si penū:ĵ.qñ dies leg. cedat.ꝛ.§.de penu.leg.l.j.dy.Aut ergo querit de tēpore quo legatū penus est transfusum in decē.ꝛ tūc dic ꝙ cū heres erit interpellatus vt penum det elapso modico tēpore qð intellectu pcipit sit transfusio.ꝛ ibi ita intelligitur hec.l.ꝛ prima particula huius glo.Aut queritur de tēpore postꝙ̄ heres volēs purgare morā audiatur ꝛ illud est tps contesta.lit.vt.§.de penu lega.l.j. Et ita intelligatur secūda pars huius glo.In glo.i.nō detrahitur.in fi. quod est verū semp si dat ab herede alij.vt ibi ptꝫ.nisi in casu huius.§.ꝑpter morā heredis.sꝫ si dat ab alio heredi falcidia nō hꝫ locū.vt.d.l.acceptio.ꝛ hic ꝓa in his q̄ capiunt ex volūtate defuncti:sed in his q̄ sine voluntate nunꝙ̄ hꝫ locū falc.vt not.ĵ.de do. causa mortis.l.q ꝑtio.dy.In gl.ab initio ergo ibi nō est petitiōe. scilꝫ ꝙ̄tū ad eā ↄsequendā.ꝛ ita intelligas istā gl.sed ꝙ̄tū ad trāsfusionem inducendā ꝛ purgationem more impediendā bene est in petitione ꝛ ita intelligatur glossa contraria q̄ est.ĵ.de actio. et obli.l.obligationum fere.§.fin.vt.§.dixi.ꝛ plene dixi dicto.§.fin. illa magis est contra eos qꝛ vbi incipit a petitione sicut hic a dispositione.prima pura est ante commissionem.secūda si pura est ciuilem ꝛ naturalem paritꝛ:sed ꝓ eis videtur dicat.l.si penum. qñ dies lega.ced.in eo qð dicit legatum primum videri ademptum sub conditione si scōm deberi incipiat.nam si sub cōditione adēptum ergo sub contraria conditione datum videtur.vt.§.de adi. lega.l.si legatū.ꝛ.§.tit.pri.l.legata sub cōditione.Sed solutionē posses colligere.ꝛ dicta.l.si penum.si bene inspicias ibi dum dicit

11 quod quia cōditio ꝛc.ꝛ ibi euenit vt ademptio ꝛc.†Nā ibi videtur esse talis conditio que morte legatarij non suspendit legatum primū sub conditione ademptū sed purum reliquit ꝛ ideo trāsmissionem non impedit:vt ibi ptꝫ.sed si post mortē suspenderet tunc impediret transmissionem.vt dicta.l.si legatum pure.ꝛ idē esset per omnia vbi conditio ab initio adijceretur legato:si enim mortuo legatario suspenderet legatū impediret transmissionē: alias non.vt.ĵ.quādo dies leg.ced.l.si cum heres.ꝛ.l.vlti.ꝛ.§.tit. proxi.ꝛ.l.heres meus.ꝛ.C.de cadu.tollen.l.j.§.sin autem sub conditione.Item pro eis quia si ponas in ciuili ꝛ naturali ꝛ obligatione esse ergo ꝛ in petitione:qꝛ tamē ↄstat falsum esse.vt dicta.l. §.de penu.legata.Rñdeo non sequitur:vt ptꝫ in obligatione in diem contracta.nisi est ciuilis ꝛ naturalis nō tamē petitio.vt instit.de verbo.ob.§.id autē.ꝛ.ĵ.de verb.obli.l.cētesimis.ꝛ.l.eū qui cal.§.quoties.ꝛ ibi no.sed disputationis causa dici posset quod obligatio in diem contracta ante diem non videtur habere cōsensum.Et propterea nec naturalem obligationem qð tamen ꝑ plura argumenta ostendi posset non esse verū:ꝛ eo maxime qꝛ in diē debitor ante diem soluendo non repetit.vt.§.de condi.indeb.l.in diem debitor.ꝛ tñ si non subesset obligatio naturalis posset repetere.vt dicto titu.de,conditione indebiti.l.si non sortem.§.indebitum.ꝛ.§.adeo.Dyn.de hoc vide quod notaui plene dicta.l.ita stipulatus de verbo.ob.ꝛ de verbo.signi.l.cedere diem.In glos. si tamen mora:ibi non sit in legato.sed hic in primo casu non est in legato post transmissionem.Old.

12 **Si vsusfructus.** †In seruitute diuisibili legata de ipso legato detrahitur falcidia:indiuisibili vero de eius estimatione diuidua tamen estimatur quandoqꝫ nō vt detrahatur sed vt sciatur quantitas legatorū.Et hec est prima pars in qua tractatur in seruitute diuidua.h.d.Dy.Ibi diuidi potest per quātitates.Ja.ibi.nō sicut subaudi est indiuiduis vsufruc.Jaco.ibi.indiuidue sunt subaudi ꝛ dubitatur qualiter de legato vsufructu sit falcidia deducenda.Dy.ibi.putabant ꝛ male ibi recessit in eo qð dixerunt de estimatione vsufructus falcidiam detrahendā.Dy.ibi.sicut ex corporibus.i.sicut ex alijs rebus corporalibus.Jac.ibi.sꝫ operis serui legatis ab eo cuius legata dodrantem excedunt.Et hec est secunda pars in qua tractatur de seruitute indiuidua.Et dic ꝙ legatum operarum propriam habet naturam idem tamen in alijs quibuscūqꝫ seruitutibus que sunt omnes indiuidue preter vsumfructum:vt predictum est ibi.neutrū sentētia posita.§.in pnci.§. Dy.ibi.quia necessario.s.qꝛ non recipiunt diuisionem in partē. Dy.ibi.que sunt facti.id est ex omnibꝰ que sunt indiuidua.dyn. ibi.pars.scꝫ estimationis.Dy.ibi.imo ꝛ in vsufruc.Tertia pars in qua ingreditur ad tractandum de seruitute diuidua.Et sic dictum est.§.cum tractatur de falcidia detrahenda vsumfructum non estimari.h.d.ꝙ fallit in duobus casibꝰ in quibus estimatur non vt de estimatiōe detrahatur:vt falcidia.Sed vt sciatur quātum sit in legato.ꝛ per consequens an sit locus falcidie vel non.ꝛ ita etiam intelligitur glo.ꝛ bene Dynus.ibi.intelligi potest quia opere sunt indiuidue.Jaco.ibi.Capiat nomen legati estimationem faciendo ibi:ipsius.scilicet vsufructus solius.Jacob.ibi.reuertendum est quantum ad hoc vt fiat estimatio vsufructus:ꝛ sic sciatur quantum est in legato vt sic videatur an falcidia locū habeat nō autem vt defalcetur pars estimationis:vt supra dixi.

13 Jacob.ꝛ Dyn. ¶Nota ex isto.§.†ꝙ opinio veterum nō est semper sequenda:nam veteres in suis opinionibus sepe mentiuntur. Instit.de emptio.ꝛ vendi.§.sed si sabinus.ꝛ extra de sacra vnc. c.j.ad finem.argu contra.§.ad legem aquili.l.ita vulneratus.§.j. ꝛ in auten.de mona.§.vltimo vbi de hoc dicam.Secundo quere que est ratio quare magis potest diuidi vsusfructus quam vsus vel opera.Respōdeo quia vsusfructus similis est dominio.vt.§. de vsufructu.l.in multis.ꝛ.l.vsusfructus ab initio.vnde sicut dominium potest diuidi sic ꝛ vsusfructus.vt hic sed vsus plus habet facti quam iuris:ꝛ ideo pars in eo inueniri non pōt.vt.§.de vsu ꝛ ha.l.vsus pars.ꝛ ea que facti sunt non recipiunt diuisionē vt.ĵ.eod.l.si is qui.§.quedam legata.idem in opera que est in facto.ꝛ ideo de estimatione ipsius facti detrahitur falcidia. vt hic

14 dicitur.Jaco.Et ex isto versiculo probatur†quod opera nō est ius reale nec legatarius operarum habet ius in re sed in persona heredis vt patiatur seruum operari ad opus legatarij. Sed gl. dicit contrarium ꝛ male.§.de vsufruc.leg.l.hominis.ꝛ de operis seruorum.l.ij.dy.Et que sit ratio quare vsufru.est diuiduus ꝛ cetere seruitutes indiuidue.dic vt no.per dyn.ĵ.de verbo.obli.l.stipulationes non diuiduntur.ꝛ de stipu.seruorum.l. cum duorū.ꝛ dixi de verbor.oblig.l.eodē.§.caro.In glo.quo ad vsum hec est mala ratio.innuit enī qð si vnus consisteret in operis nō esset estimatio facienda quasi vsus esset diuiduus quod falsum est quia ꝛc.Dy.ibi.Causa differentie etiam assignande inter vsumfructū ꝛ operas.Dy.ibi.dissimilitudinis que est inter vsum ꝛ operam quantū ad sui substantiam ꝛ essentiā:qꝛ vsus non est opera nec econtra.sed quantum ad falcidiam detrahendam est similitudo quia vtrūqꝫ estimat ꝛ de estimatiōe defalcatur.dy.ibi.§.si quarta.ꝛ simile etiam habes.C.de seruis fug.l.j.ſm vnam lecturam. in fine.ꝛ que sit differentia inter vsumfructum.dic vt not. per. Jacob.de are.dicta.l.vsus pars.§.de vsu ꝛ ha.In glos. estimationis.ibi.partis estimationem.imo debet dicere partem estimationis.Oldra.ꝛ dic in contrario nota.In glos.hic est sensus.ibi. l.hereditatū.Op.qð habebit quartā in ꝓprietate ꝛ ideo non videtur

dat̃ ⁊c. Dy. ibi. Nec obstat in eo q̃d proprietas que remanet he redi inutilis in falcidia imputat̃. dy. ibi. De hoc legato vsufru ctus estimatur ergo vt fiat certũ q̃d est incertum nõ vt def̃ esti matio falcidie de certa. Dy. ibi. q2 in eo legato estimatiõe falci die detracta. Dy. ibi. a defuncto preterea hic est spes cõsequen di vsumfructũ per consolationem ꝓprietatis: ibi vero non est spes tam certa quã debitor postea facere possit qui facere nunc non põt. ⁊ facit q̃d no. in auf. de triente ⁊ semisse. §. ꝓhibemus. coll. iiij. Ray. in eadẽ gl. in fi. imo forte non est seruata quia for te ꝓprietas est alij legata: vel si non est alij legata forte nõ suffi cit ad quartã toti9 hereditatis cũ possibile sit omnes alias res hereditarias esse legatas. vnde d vsufructu sicut de alijs detra hendum est q̃d deest ad quartã. Sed gl. potuit intelligere quod vsufructus solus esset legatus cum iste testator nõ haberet nisi vsumfru. in primo ⁊ ipsum vsumfructum legauit. Dy.

15 **Si quis creditori.** † In cõmodo represen tationis valet legatum debiti relictũ creditori ⁊ in eo habet locũ falcidia. h. d. ibi eo cõ modo. s. tantũ, quasi dicat nõ in substantia debiti. Dy. In glo. vt. s. ibi. §. si rem. sed ibi nõ versatur cõmodũ in augmento lega to. Dy. licet versetur in alio. ⁊ vide de lega. j. si creditori.

16 **Si legatarius.** † Quod vltra dodrantẽ solu tũ est p heredẽ ignorantẽ facul tates testatoris repeti põt. h. d. ibi non põt auocari per heredez per interdictum quorũ legatorum q2 voluntate ⁊c. Dy. Et idẽ si volũtate testatoris nactus est q̃d potuit. vt no. in glo. s. de le gatis. ij. l. titia cum testamẽto. §. j. Dy. ibi dabit̃ actio id est cõ ditio indebiti. Dy. ibi. offeratur. s. ipsi heredi. Dy. In glo. i. cõ ditio indebiti hoc quando legatarius recipit vt sibi debitã. se cus si vt suam quia tunc petent per rei vendi. vt. j. eod. l. lineam. Jacobus.

17 **Interdum.** † Nec heredi dubitãti ne vltra dodrã tẽ soluat subuenitur remedio cautiõis. si pars nõ defecta accrescit defecte ꝓsit legatario. e cõuerso non idem nisi nominatim legata sicut relicta: ⁊ hoc quãdo iure sub stitutiõis vulgaris euenit. secus si iure accrescẽdi siue iure arro gationis. siue defecta nõ defecte. siue econuerso nunquã fit con tributio. hoc dicit vsq3 ad. §. id quod natura ibi sub conditiõe legata sunt subaudi quedam pure que p se considerata non ex cedunt dodrantem sed simul mista sic. Dy. ibi. paratus sit inte gra relicta pure. alias prestare. Dy. in versi. id quod ibi cohere dis cuius portio grauata non erat. Dy. ibi. ad coheredẽ cuius portio grauata erat. Dy. vltra dodrantem. Dy. ibi. pro pte in stitutus ⁊ pro parte substitut9. Dy. ibi. heredi instituto quo ca su partes cõmiscentur vel augentur legatorum prestatiõe. vt. j. eo. l. in ratione. §. quesitum. ⁊. s. de vulg. ⁊ pupil. substi. l. cohere di. §. coheredes. Dy. ibi. ab eo. s. herede. Dy. ibi. legata sunt vl tra dodrantẽ: ⁊ si grauata nõ grauate accessit. Dy. ibi. non au gebuntur per portionem substituti nõ grauati q2 nec prestant̃. Dy. Ibi mihi heres erit vel simpliciter. Dyn. in versi. si cohere dis ibi exhausta sit. i. vltra dodrantẽ grauata. Dy. Ibi ⁊ illam sc3 portionem coheredis mei. Dy. ibi vendicauero. s. iure accre scendi non iure substitutionis. Dyn. q2 tũc cõmiscerent̃ partes ⁊ augerent̃ legata. vt. j. e. l. qui fundu3. §. qui filium. Dy. ⁊ ideo male dicit glo. que dicit iure substitutionis. ibi cõfundendas in legatis que incumbebant heredi ex illis verbis quisq3 mihi he res erit ⁊c. vt. §. proxi. ibi estimat ⁊ male. Dyn. Ibi iudicasse. et male. dy. in ver. ij coheredẽ meũ cui9 portio grauata erat vltra dodrantẽ. in ver. si in annos. pone. xx. sunt in hereditate legata sunt q3 annua si legatũ durat p annũ integrũ debet̃ si vltra annũ tũc excedit dodrantẽ: ⁊ ideo qñ ꝓstat̃ ꝓ primo anno ꝓsta tur cautio: q̃d si p existentiã cõditionis sequentiũ que est si iurat legatarius apparuerit locũ esse falci. q̃d retro reddet ⁊c. Old. in glo. iure substitutionis hoc est falsu3. vt. j. e. l. qui fundum. §. qui filiũ. vt dixi in expositione litere nisi velis saluare glos. ẽm Jac. de ar. q̃d hic substitutio nõ fuit facta a testatore, sed a coherede

18 qui me instituit ibi vel dicit̃ melius. Dy. † q2 distinguit aut nõ grauata accedit grauate ⁊ tũc est planũ quocũq3 iure accrescẽ di vel substitutiõis deferatur q2 semp ꝓdest legatarijs ⁊ fit cõ mistio partiũ. vt. s. ꝓxi. versi. ⁊. j. e. l. q̃ si alterutro. vbi de hoc. et s. de leg. iij. l. si titio ⁊ meuio. aut ecõtra portio grauata nõ gra uate ⁊ tunc subdistingue aut iure accrescendi ⁊ nõ cõmiscentur vt hic ⁊. dicta. l. q̃d si alterutro. aut iure substitutiõis ⁊ tũc aut legata erãt relicta a quocũq3 herede generaliter ⁊ cõmiscẽtur. vt. s. ꝓxi. versic. in fi. aut nominatim ab eo cuius portio defert̃ ⁊ tunc nõ augentur q2 repetita esse videntur. vt. j. eo. l. qui fun dum. §. qui filium. de leg. j. licet. ⁊ de leg. ij. l. cum pater. §. ab in stituto. ⁊ hoc cum accrescit grauata nõ grauate ex substitutiõe vulgari si autẽ ex pupillari tu dic vt dicto. §. qui filium. ⁊. l. in ra tione. §. quod vulgo. ⁊. §. seq. si pars non grauata accrescit gra

uate semper augentur legata a substituto relicta vt dictũ est in primo mẽbro. sed si econtra aut succedit̃ ex vulgari tacita. Et tunc idem. s. q̃d fiat cõmistio legatorũ. vt dicto. §. qui filium. pri mo responso. aut pupillari expressa ⁊ tunc nõ fit cõmistio s3 oĩa separatim petũtur q2 non nomine suo sed noĩe pupilli q2 vltra dodranrem nõ poterat grauari vt dicto. §. qui filiũ. dy. ⁊ ratio diuersitatis est q2 vbi non grauata grauate portioni accedit af fert lucrũ ⁊ iõ tale lucrum debet contribui. at vbi grauata non grauate affert aliquod cõmodum. ergo per eam nõ debet quis onus sentire. Ray. in gl. ⁊ ita ibi accedit grauate vel iure accre scẽdi vel iure substitutiõis vulgaris vel pupillaris. dyn. ibi ser uanda est in hoc aliter glossatur ⁊ forte melius dicta. l. q̃d si al terutro. j. e. Dy. Ibi quid si ante. in fi. ⁊ hic indistincte dicas cõ tributionẽ cessare siue nõ grauata grauate siue ecõtra accedat q2 diuerse sunt voluntates. ar. j. e. l. in ratione. §. q̃d vulgo. ⁊. s. quibus modis vsufru. amittatur. l. si sub conditione. dy. Ray. ⁊. j. eo. l. si pupillus. §. si ego. separate eñ sunt vt relicta legata ex hac causa augmẽta accipiãt. Jac. in glo. nã primi anni. in fi. et est ratio. vt. not. j. de ver. obli. l. stichum. §. stipulatio. dynus.

19 **Idem quod natura.** † Id quod naturali ter hereditati debet̃ in hereditate cõputatur ẽm modificationẽ hui9. §. h. d. Ibi q dam putãt ⁊ male q̃d indistincte. dy. Ibi capi si a debitore sol uatur. dy. Ibi in restitutione fienda ex trebelliano. dy.

Si debitor. Ibi liberetur quod allegabat heres p se ibi consumi ipsum debitum. Jaco. se cundum ergo computationem istius hereditatis sic locupleta te tenebitur heres soluere legatarijs.

De impensa. Funeris vt es alienũ deducit̃ mo numenti non impensa ita demu3 si

20 est necessaria ad speciem modicam monumẽti. Uel sic † impen sa sepulture semper est necessaria, monumenti non semp: sed quã do testator nõ habet vbi possit alibi sepeliri. hoc dicit cu3. l. se quẽti. ⁊ dic monumẽti edificãdi ibi extruere in hoc contradicit marcellus quia non quarta facta est deducit̃ sed solum quan tum sufficiat ad speciẽ modicam monumẽti ⁊ circa necessariu3 in nullo alio discordat a sabino ibi ere alieno: id est tanquã es alienũ deducatur ⁊ non subijciatur falcidie. dyn. Ibi deducen dum licet pl9 testator taxauerit impleri debere ⁊ bene dixit de impensa funeris tantũ quia illa semper est necessaria. expensa autem monumenti nõ semper est necessaria: ⁊ hoc subijcit nam eius ⁊c. Et ideo quando nõ est necessaria falcidia detrahit̃ de legato ad illã expensam relicto. vt in versiculo idcirco. si vero est necessaria quia non habet vbi sepeliatur tunc ide3 quod im pensa funeris. vt. l. sequenti. ⁊ ẽm hoc nõ corrigit̃ sabinus per marcellum sic de tali necessitate sensit sicut marcellus nec ea de3 questio fuit ambob9 ꝓposita sed q̃stio ꝓposita sabino fuit. an expẽsa monumenti deducat̃ vt es alienum q̃stio ꝓposita mar cello. an quantũcũq3 taxauerit testator in es alienum compute tur. sed q2 q̃stio marcello ꝓposita ꝓsupponit primã ideo de ea dicit oldra. ibi. monumenti non necessarij. dyn. ⁊ sic volunta rie: q2 testator poterat alibi sepeliri. dynus. ibi. Ita monumẽti cuiuscunq3. dy. ibi. diuersam ab impensa funeris. dyn. ibi. idcir

21 co: † q2 impensa voluntaria monumenti nõ est priuilegiata cir ca deductionem. dy. Ad id q̃d innuitur quod non liceat plus impendere quã testator taxauerit ob. l. cu3 in testamento. ij. re sponso. j. de ver. signi. Sed dic q̃d plus licet in preiudiciũ impẽ dentis: vt ibi. non in preiudicium legatariorũ: vt hic. ad id q̃d innuitur q̃d licet minus impendere quã testator taxauerit. in versi. marcellus. ibi. quã funeris causa consumptũ ⁊c. ob. dicta. l. cũ in testamento, j. rñso. Sed dic q̃d ibi non excessit modum te stator: hic sic. ¶ Opponitur q̃d debeat seruari voluntas etiam si modum excedat ⁊ q̃d impendens repetat q̃d impendat. vt. s. de peti. here. l. hereditas. §. j. dic q̃d non habet aliquid cõmune cum isto. §. q2. hic minus impedit quã esset taxatũ ⁊ solum im pensum computat: ibi plus impensu3 repetit vnde 2cor. vt sem per ad id q̃d impensum est habeatur respectus tã q̃ in imputã do: vt hic quã in repetẽdo, vt ibi. generaliter autem dicas q̃d si in modico excessit testator seruãda est voluntas vt ibi si in ma gno nõ. vt in. §. equum. s. de reli. l. at si q̃s. Old. predicta clarifi cant glo. hic positas que sunt multum intricate: ibi. ad facien dum: id est vt faciat. Jaco. ibi. Legata sit alicui legatario. Ja. in fine. Sed legatũ funeris propter sui necessitatem non patit̃ falcidiam. Ray. In glo. nota differentiam ibi: cum in testamẽ to verum est in preiudicium impendentis sed non aliorum. dy nus. ibi solu. vt ibi. qui ibi testator nõ excesserat modum hic sic. dy. ibi deducitur falcidia de legato relicto: vt monumentum fi at. dynus. In gl. iussit: ibi. parcitate ⁊ sic parcitas ista heredis prodest legatarijs. vt. s. de auro ⁊ argento legato. l. vltima. §. fi na. Oldra.

1 ☞ Sepulchrum seu sepulchri impensa ad modicam debet esse expensam.
2 Pecunia ad impensam funeris legata non defalcatur.
3 Impensa funeris qualiter estimetur.

Ec amplius. Concedendū.s. deducere monumenti expēsas sine
retentione falcidie. dy. Uel dic non esse amplius cō
cedendum.s.quādo testator legauit ad fabricā mo
numenti non expressa certa quantitate.Jac.z dic monumenti.
scz necessariū.quia testator nullū habebat vbi posset sepeliri z col
1 lige vnum valde notabile videlicet † qd sepulchrū seu sepulchri
impensa debet esse ad modicam expensam:idem est in expensa
funeris:nam non debent ornamenta cum corporibus condi,
hoc enim simpliciores homines faciunt.vt.s̄.de religio .l .at si
quis.§.impēsa.in vtroqz tamē hodie erratur z maxime per no
biles z prudētes qui tam circa sepulturā quā circa funera mo
dum excedunt ad q̄ multum inducti sunt z inducūtur propter
cupiditatem ambitionem z auaritiaz clericorum z religiosorū,
redeūdo ergo ad materiam huius.l.z precedentis.§.dic qd pro
declaratiōe cōsiderāda sunt duo:primo an pecunia legata ad
impensam funeris vel monumēti defalcetur. Secundo quali
2 ter talis impensa estimetur. † Primo casu.s.qū loquimur de im
pensa funeris illa nō defalcatur:sed tanq̄ es alienum censetur
vt in precedēti.§.z.s̄.de inoffi.testamen.l.pap̄.§.quarta. Si ve
ro loquimur de impēsa monumenti aut testator nō habebat lo
cum vbi posset sepeliri z nō defalcatur cum sit quodāmodo im
pensa funeris.Et ita intelligatur hec.l.nā habebat vbi poterat
3 sepeliri z tūc defalcatur.vt.s̄.§.proxi.ibi.idcirco zc. † Circa fm
cum queritur qualiter impēsa estimetur dic aut testōr taxauit
quantitatem aut nō si non taxauit,Aut loquimur de impensa
funeris z tunc ex facultatib9 z dignitate impensa est fienda. vt
s̄.de religio.l.si quis sepulchrum.circa monumētuz vero quod
minus fieri potest est impēdendum.z ita intelligatur.l.ista. Si
vero testator taxauit z tūc aut queritur vtrum quātitas possit
minui:aut vtruz possit excedi:aut quid iuris si modus taxat9
seruatus est.z dic si testator modū excessit minui potest.,vt ver.
Marcellus,s̄.§.proxi.si modū nō excessit seruari debet.vt.l.cū
testamēto.j̄.de verborū significatione.si autē est modus a testa
tore taxatus tūc si non fit preiudiciuz aliis.dic vt.s̄,de negotiis
gestis.l.liberto.Si nulli fiat preiudicium tunc potest excedi. vt
dicta.l.cum testamento.Et vbi testator in taxatione modū ex
cessit non debet seruari.vt.s̄.de religio.l.sed z si quis.§ .equum.
alias sic.vt.l.hereditas.§.j.de petitione hereditatis.

1 ☞ Heres si ex sua industria aliquid lucretur hoc communicat legatariis.
2 Filius de pecunia patris vsuras percipiens non tenetur fratribus communicare.
3 Quantitas triplo maior computatur in annuo legato reipublice defalcando.

1

I heres. † Illud qd lucratur heres ex dili
gentia sua vel alterius stultitia nō
prodest legatariis.nec econuerso eis nocet qd sua im
peritia amisit.h.d.ibi.vera soluēdo non est heredita
ria creditoris. Jac.ibi.emptorem inuenit.facit quod not. s̄.de
rebus eorum.l.penul.in prin.ibi debebitur facit qd no.s̄.man.l.
si.in prin.ibi vendiderit alicui.videtur enim emere suo periculo
vt.s̄.de here.ven.l.ii.§.si cui.z.C.de here.ven.l.ratio iuris. Jac.
ibi.vera hic soluit dy.z hec.l.cum concor.in gl.notatis.z de he
2 redi.ven.l.venditor ex hereditatis.cū ibi notatis † qd filius per
cipiens vsuras de pecunia patris nō teneatur cōmunicare fra
tribus.arg.ad idem.C.de aduoca.diuersorum iud.l.fori.z.j̄.de
verbo.signi.l.vsura pecunie.Arg.contra.s̄.de iur.dot .profecti
tia.C.de coll.l.vltima.z instituti.per quas personas nobis acq
ritur.in princi.z.s̄.de vulga.z pupil.substi.l.sed z si plures.§.in
arrogato.z.C.de bonis que liberis.l.cū oportet.z dic vt ibi no
tauit Dynus,
3 **Item si reipublice.** † In annuo legato rei
publice defalcando cō
putatur quātitas triplo maior ac si pure relicta fuisset.h.d. Et
iste casus non est alibi.dy.ibi.legato puta.x.Jac.ibi.legata est
id est legata esse estimatur.dyn.ibi.Queratur.s. an habeat lo
cum z cuius quantitas detrahenda sit.dy.ibi.putat z bū dyn,
ibi.sufficiat.i.tāta summa videtur legata que equiualeat vsuris
trientibus.dy.ibi.eius summe.i.tante quantitatis quāta est le
gata.Jac.In glo.j.ibi.l.annua.z.l.penulti . z antepenultima.
dy.ibi.quantum sufficit.i.quantum valet.dy.ibi.que legata est
id est ea summa cuius triētes vsure equiparantur in anno sorti
legate.dy.ibi.quo ad falcidia.xxx.scilicet tantum semel. Dyn.
ibi.vl.x.annua.z sic quolibet anno.x.simile.C.de donationib9.
l.si quis argentū.§.j.quādo autem relinquitur ecclesie qualiter
estimetur,habes in aut.de ecclesiasticis titulis.§.sinautem lega
tum annale.ibi.in fine.j.rū.in versiculo.sic deniqz . Dynus.ibi.
Et respondeo tantum quantum subaudi tantum detrahendū
falcidie nomine quātum zc. Dynus.in glo.id est cuidam.in fi.
Respondeo non sed ex omnibus.vt.j̄.eo.l.penales.§.annua.et
l.lex falcidia.dy.

1 ☞ Dispositio successoris infringitur per dispositionem predecessoris.
2 Falcidia cessat in eo quod non capitur iure hereditario.

1

Undo. † Per dispositionem predecessoris
ipa purificata infringit dispositio
successoris.h.d.ibi.me instituit z ego hereditatē ad
iui.z per cōsequens fundū ex causa hereditaria q̄si
ui.dy.ibi.in falcidie ratione.scz detrahēda de legatis per me
heredez heredis eundemque legatarium.dy.in fin.quia in euē
tum cōditionis desino habere:vt heres . z incipio habere iure
legati. Dy.Et sic mutatur qualitas dominii noua superueniē
te causa z veteri sublata:z ideo in falcidia fundus non impu
2 tatur. † quia id solū imputatur in falcidia quod hereditario iu
re capitur.vt.j̄.eo.l.id autem.z.l.in quarta.Oldr.Et intelligas
quod interim erat meus iure hereditario licet dominiū esset in
pendenti propter dubiū existentie cōditionis: z ita intelligas.
C.de transactioni.l.siue apud acta.vbi hec.l.pro contraria alle
gatur:vt ibi dixi.Item non obstat.l.qd traditum.s̄.eod.z.l.nō
ad ea.quia ibi erāt testatores diuersi:z ideo primam volunta
tem inspicimus.In gl.vltima ibi.cum erit ab herede.Ista solu
tio falsa est.z reprobatur ibi in textu in glossa.Et ideo dic me
lius vt ibi notatur in vltima solutione.

1 ☞ Casus superueniens ad confirmationem pendens legatuz validum non vitiat.
2 Actiones plures ad idem competere possunt.

Erbis. De commodo representatiōis debi
ti defalcat z fidei ipsi9 legatarii po
1 test committi. † casus superueniēs pendens ad con
firmationem non vitiat legatum validū licet res sit
in fieri.hoc dicit ibi.quare.i.quia legatum non tenet quatenus
est in debito.dynus.ibi.legatariis poterit. Secundo casu quo
legatum nō excedit debitum.dy.ibi.Quod si dies indebite exi
stens.dy.ibi.Legatum fecerit.scilicet valere.dyn.ibi estimatio.
scilicet tantum.Dynus.ibi.Quod subaudi illud legatum.dy
nus.ibi.competiit.id est vtile fuit.Dynus.in glos.i. relictum in
fine.idē casus est.s̄.de legatis.ii.l.debitor.in principio.Dy.In
glo.vltima ibi.valet tamen.z hec vera.Dynus.ibi . ius vetus.
imo non est hic ius vetus.vnde prima verior.dynus in fi. Sed
dic vt dixi.j̄.de verborum obligationibus.l.pluribus.§.z si pla
ceat.z not.per dy.z alios extra de regulis iuris.c. actum legi
time.libro.vj.Quia hic casus superueniens tendebat ad confir
mationem:secus si ad annullationem . Et de solutione huius
Brocardi no.z male in glo.magna.s̄.de acquirend.possessio.l.
iii.§.ex plurib9.alias plurimis . vel fm Jaco.de bello.solu.con
traria hic signata.z ad.l.iii.respōde quod ibi res deuenit in ca
sum nullitatis z impossibilitatis:de iure hic vero in causaz nul
2 litatis tantum z non impossibilitatis † quia non est impossibile
quod ad idem competant plures actiones vt.s̄.de actio.emp.
l.non est nouum z ad.l.quia meum.responde quod ibi sequere
tur impossibile de iure hic non z dic plene vt ibi notaui fm Ja
cobum de bel.

1 ☞ Uxor pro qua ratione portionis dotis censeatur fenerata.

1

I vir vxori. † Pro rata portiōis dotis
que remanet penes virū z ce
terorum bonorum mulieris videtur vxor fenerata.
h.d.Et dic si vir vxori cum qua fecerat pactū de p
te dotis lucranda.dy.z glo.bene ponit casum ibi quasi heres z
ideo tantum nō deducit tanq̄ heres ab omnibus.dy .ibi lucri
ex vigore pacti cum marito adhibiti.dy.in glo.prima ibi gessit
se pro herede z hic dicit textus heres extiterit zc.

Ege falcidia. Ibi seruitus indiuidua
dy. ibi diuidi nō potest
scz ipsa seruitus.dy.in fi.i.pars estimationis.Dyn.
n glo.secunda ibi de parte sua quod falsum est ar.l.
cum pater.in princi.de lega.ij.Oldr.ibi conueniri possint con

ueniri a creditoribus.dy.in fi.l.z dicta.l.cu3 ab vno in fine z dic vt ibi dixi.dynus.

1 Fructus tempore mortis sati hereditatem locupletiore red dunt in ratione legis falcidie.
2 Fetus in vtero matris prius est animal q̃ homo.

In lege falcidia placuit.

1 †In ratione legis falcidie fructus seminati tẽpore mortis reddunt hereditatem locupletiorem in partu ancille secus.hoc dicit ibi postea id est post mortẽ testatoris dy.maturi idem z si non maturi sed solum seminati z ideo gl. subaudit maxime.dy.ibi illo tempore.id est tẽpore mortis.dy. ibi pretiosioris propter fructus qui eidem fundo coherent.dynus.ibi distinctione id est siue concipiat ante mortẽ testatoris, siue post mortem.na3 semper cedit lucro heredis in falcidiã nõ computatur.dy.ibi nondum editus sed fructus dicuntur fructus etia3 fundo coherentes vt.ĵ.que in fraude3 creditorũ.l.fi. §.vt fructus.z de rei vẽdi.l.fructus.dy.quod in partu dici non potest q2 cum nõ sit animal.vt.ĵ.vnde cognati.l.j.§.si quis proxi.non potest dici alterius pars ergo zc.Oldra.In contrariu3
2 facit quod dicit philosophus.xvj.de aialib9 vbi dz q8† embrio in matrice existens primo viuit vita plante ,secũdo aialis , tertio hois anima.de hoc notaui z dixi.ĵ.de extraordi.cri.l.diuus ad.l.corne.de sica.l.si mulierem.z dixi etiam.C.de sicarijs.l.penul.ibi dicitur simillem textum habes.C.de fideicõmis. libertati.l.cum veteres.z hec potest esse ratio quare partus qui est in ventre non dicitur esse in potestate.ĵ.de ventre in possessio .mitten.l.fina.z de colla.bono.l.fin.In glo.vltima ibi si quod ex pãphila.imo dic vt ibi nota.quia non agit quia emerit sed quasi videtur emisse.dyn.

1 Legata a substituto relicta non augentur per spem substitutionis pupillaris.

Quod supra quadrãtem.

1 †Spes substitutiõis pupillaris nõ auget legata relicta a substituto.hoc dicit sed si heres onere fideicõmissi grauatus vltra dodrantem nõ habet sibi cõputare in falcidiam spem substitutionis pupillaris.dyn.ibi potest perueniri ex substitutione pupillari nõ ex rebus defuncti z sic non ob. ĵ.l.proxi.in prin.Ray.ibi non onerat heredem quo minus possit falcidiã detrahere.Ray.in glo.i.possibile in fi.ibi satis placet imo displicere videtur.l.vt.ĵ.l.proxi.§.fi.z ad trebel.l. ita tamen.§.a patre.ex quo ponit substitutum exheredati institutum fuisse a patre nisi respondeas vt no.in dicto.§.vl.z statim in gl. que hic sequitur que incipit in primis tabulis zc.vel nisi dicas q8 ibi intelligitur quando iam adiuit ex pupillari hic autem nondum adiuerat sed hoc non videtur procedere per dictum. §.a patre.sed fugiendo dicere posses q8 ibi loquitur in fideicõmisso vniuersali ratione cuius adire compellitur hic autem in singulari propter quod compelli non potest.vt.ĵ.ad trebel.l.nã q8.§.non omnes.z.l.cogi.§.z generaliter.dy.

1 Computari debet in quadrantem quod non exit hereditatem.
2 Interitus post mortem contingens spectat ad heredis incommodum.
3 Commodo minuto minuitur onus ei annexum.
4 Factum quandoq3 tenet quod tamen fieri non debet.
5 Seruorum interitus post mortem testatoris cedit periculo heredis.
6 Contributio fit secundum regulam relictorum ab instituto z pupillariter substituto.
7 Falcidia vna locum habet in testamento patris z filij.
8 Tabule prime z secunde loco vnius sunt habende.
9 Legata nec augeri nec minui possunt.post mortem.
10 Diminutio superueniens an noceat heredi.
11 Legatarius an teneatur vltra vires.
12 Falcidia de ere alieno non detrahitur.
13 Iura tria reperiuntur antiquum scilicet nouum z nouissimu3.
14 Substitutio pupillaris quando valeat.
15 Substituti pupillariter quando falcidiam detrahant.
16 Substitutus falcidiam retinet ex persona sua cuius portio in secundis tabulis est exhausta.
17 Substituti ad intellectum institutorum sunt reducendi.
18 Legatorum z legis falcidie ratio separatim imponitur in singulis heredibus.
19 Substitutorum pupillariter si vnus vltra dodrantem grauet altero non grauato poterit grauatus falcidiam detrahere.
20 Testamentum patris z filij vnum est.
21 Contributio quando fiat inter coheredes.
22 Contributio non fit si ex pupillari succedatur.
23 Legari z contribui potest ab instituto z pupillo exheredato z substituto.

In ratione.

1 †Quod hereditatem nõ exit in quadrantem computatur hoc dicit ibi omnis temporis.i.legatorũ a principio vel ex facto inutiliter relictorum.Dy.

2 **Si seruus.** †Interitus post mortem cõtingens ad heredis spectat incommodum nisi res de hereditate mortis tẽpore subducta fingat.hoc dicit vsq3 ad §.imperator.ibi decessit post mortem testatoris.Dy.ibi quandoq3.i.quandoq3 post mortem serui.Dy.ibi perijsse ratio quia nunq̃ videtur peruenisse in dominiũ heredis sed videtur liber fuisse iuris fictione a tempore mortis.Dy.ibi.ratio trahi sc3 q̃ debeat perire heredi z nõ toti vniuersitati bonorum.Dyn.ibi fuisse videbitur subaudi videbit perijsse heredi.i.in tantũ debet computari ad damnum heredis quantum potuisset vẽdi pendente conditione libertatis.Dynus.in glos.secunda ibi si heres dolo sed ibi propter dolum heredis ɔtingit quo casu seruatur distinctio illius.§.z.l.electio.§.si is.eo.ti.hic autẽ neutrum interuenit.Dy.z Iaco.de bel.

3 **Imperator marcus.** Diminuto † cõmodo diminuitur on9 ei annexũ.h.d.ibi ablata propter delictum testatoris vel ꝑpter filios agentes ad supplementum quarte vel per filium emancipatum vel per patronum patẽtem cõtra tab.Dy.z pro hoc.s̃. de conditionibus z demon.l.plautius.idem si per querelã inofficiosi vt.C.de inofficioso testamento.l.cum duobus.vel posses ponere casum per.l.j.§.penul.ĵ.vt leg.no.ca.Iac.

Cum quidam. Ibi absconderet.i.nõ computaret in bonis sed pars confiscata detrahetur nunq̃ es alienum z sic nõ sit locus falcidie.Dy.ibi fuisse in bonis tempore mortis.Dy.ibi succurri debere heredi. Dy.in fi.q8 teneatur de rigore sed succuratur sibi de equitate. Dy.in gl.prima in fi.vel dic quod hec ademptio bonorũ nõ de
4 buit fieri sed facta fuit z tenet:z sic est casus in quo†q8 fieri nõ debuit tamen factum tenet.vt z.ĵ.quando ap.sit.l.j.§.biduũ in glo.vlti.in fi.z hic ideo q2 diminutio procedit propter casum z factum defuncti.

5 **Si seruus testamento.** †Seruorũ interit9 post mortem testatoris periculo contingit heredis nisi libertas ex dispositione testantis tempore aditionis viuentibus cõpetijsse videatur vel eorum delicto circa salutem domini commisso supplicio sint affecti.hoc dicit z glo.non bene intellexit hunc.§.vt.ĵ.patebit ibi manumissus.s.pure.dyn.ibi perijsse intelligitur prima facie.hoc tamen statim corrigitur.ibi sed cuius pretij zc.dynus. ibi non estimaretur.q.d.nullus z sic non perijt heredi licet contrarium sentiat z fm hoc iste versi.sed cui9 pretij z c.ponitur correctiue.Et corrigitur precedens dictum nec ob.s̃.ea.l.§.primo quia ibi loquitur in statu libero:hic quãdo pure iussus fuit esse liber.Iac.z dy.ibi tamẽ si postea id est post mortem testatoris: dy.ibi hereditati.i.vniuersitati totius non autem tantum heredi ita quod ad damnu3 legatarioꝝ moritur sicut heredis.dy. z sic fingitur de bonis exijsse viuente testatore ar.s̃.ad.l.aqui.l. ait lex.z de dãno infec.l.damni.§.saltem.dy.Et quod sequitur perijsse accipitur proprie licet glo.aliter dicat z male.dy.ibi necaretur.subaudi z ideo postea vltimo supplicio affecti sunt q2 dominum iuuerunt qui cum pereant licet post mortem testatoris z aditam hereditatem hereditati tamen z non heredi perijsse dicuntur.dy.in glo.cum aditur hereditas.ibi de dietis.l.fin. iste intellect9 reprobatur.ĵ.e.l.eris alieni.quod ergo dicitur in prin.l.corrigitur per literam illã sed cuius pretij zc.q.d.nullius estimabitur vt in sequẽtibus z ibi dixi in litere expositione.nec ibi obstat.§.j.s̃.eod.l.quia hic loquitur in pura libertate que ex aditione competit sed aditio ad tẽpus mortis cõiungitur.z.s̃. de acqui.her.l.heres qñq3.z.ĵ.de regulis iuris.l.ois hereditas z sic per qñs libertas quantũ ad hoc vt non videat fuisse tẽpore mortis i hereditate ibi aũt in statu libero seu libertatis cõditione naturali loquit.Iac.in eadem glo.in fi.tu dic contra imo perijt hereditati z nõ heredi vt.s̃.ad.l.aqui.l.liber homo.§.primo.Oldra.z.l.ait lex.z de dãno infecto.l.damni.§.sabini.vel si velles saluare intellectum glo.dic quod.l.eris alieni.ĵ.eo.loquitur de vero pretio:hic autẽ de eo quo potuit vendi talis existẽs nec aliud subest respõsum.Iac.in glo.pris heredi in fi.imo dic

hereditati.i.vniuersitati totius hereditatis vt.s.in.§.si seruus.
sub conditione ideo estimatur quia in conditionis defectuz do
minium pertinere potuit ad heredē.at hic nullo modo ꝛ ꝑ hoc
j.eo.l.eris alieni.dy.ꝛ intellectus gloss. nō videtur verus quia
tunc ꝛ similia nam ꝛ eos ꝛc.non essent bene posita quia non es-
seut similia sed opposita in glo.nam ꝛ hos.Ibi heredi ꝛ male
loquitur.j.eo.l.eris.dynus.

a ¶ Qd vulgo.Bar. hic dicit istū.§.esse terribilē et iuuenib⁹ horribilem.

6 Quod vulgo. a†Scdm vulgarē regulā eorū que sunt relicta ab instituto ꝛ pupilla-
riter substituto fit cōtributio secundū quam regulam eueniet
quod patris hereditas sit locuples ita qd remaneat quarta vl
plus legatuz non ex auita de legatis relictis in secūdis tabulis
quarta nō detrahetur.Itē ex dicta regula eueniet qd diminu-
tio vel augmentū bonorū cōtingens apud pupillū legata nec
7 minuit nec auget.h.d.vsqz ad.§.si filio.Uel sic†in tabulis seu te
stamento patris ꝛ filij tanꝙ in vno testamēto patris ꝛ filij vna
falcidia locū hz.ꝛ ideo fieri debet cōtributio legatoꝝ in vtrius-
que testamēto relictoꝝ ꝛ inspicit̃ in cōputatiōe falcidie solum
tempus mortis patris:vnde diminutio vel augmentū bonorū
post mortem patris penes pupillū contingens nō prodest lega
tarijs neqz nocet.Ray.Et diuide.§.in tres partes.qꝛ primo po
nit regulā.In scda duos effectus regule.In tertia respondet
ad tacitam questionē scda ibi.quāuis.tertia ibi.nec ad rez.secū
da subdiuiditur in tres partes.In prima ponit̃ vn⁹ effect⁹ re-
gule.In secunda alter.In tertia ponit̃ exemplū ad ſm effectū.
scda ibi.ſm q.tertia ibi.quid ergo.literam expone vulgo.i.regu
lariter.dy.ibi.patris ꝛ filij q ad filiū pater instituit impuberem
ꝛ ab eo legauit:ꝛ ei substituit pupillariter a substituto similiter
legauit.dy.ibi.seruari.i.vnā solā falcidiā detrahi.dy.ibi. Uidē
dum est ꝛ hucusqz est regula vulgaris.ꝛ est prima pars huius.
§.dy.ibi.quā potestatē.i.quē effectū.dy.ibi.quis em.hic incipit
secūda pars principalis huius.§.ꝛ ponitur primus effectus di
cte vulgaris regule.dy.ibi.quā a pupillo relicta sunt ꝛ non ex-
cedunt dodrantem.Iaco.ibi.heres extitit.i.hereditati pater-
ne se immiscuit:ꝛ probabiliter dicit qd heres extitit:nam si mor
tuus esset impubes anteꝙ hereditati se immiscuisset tunc nō de
berent̃ a substituto legata ab impubere relicta tanꝙ es alienū
cum nunꝙ fuissent debita sed debēt̃ ex vi tacite repetitiōis. de
legatis.j.l.licet.ꝛ ideo dicit cum filius heres extitit.vt.s.de leg.
j.l.si fundū sub cōditione.§.si pater.Sed hoc quomodo cū alijs
legatis sit substitut⁹ grauatus.vt.l.licet.in fin.de lega.j.Solu.
hic erant diuersis personis relicta ibi eidē:vt ibi ptz.Preterea
hic pupillus adiuit:vnde siue eidem ꝑsone siue diuersis dz tene
ri qd nō ex vi repetitionis sed ex persona impuberis debet.dy.
ibi.tabulis secundis.i.substitutioni in quib⁹ fuerat ab ipso sub
stituto relictum vltra dodrantem.dy.ibi. contributioni locus
est omnium legatorū tam in primis quam in secūdis tabulis re
lictorum vt simul contributa dodrātem excedāt omnia defal-
centur quādo bona sunt diminuta apud pupillū.vt.j.versiculo
primo exemplificatur.dy.pro hoc.j.e.l.§.quesitū.ꝛ.l.is cui.ꝛ.s.
lege.j.§.interdū.dy.Et dic locus est ex ꝑsona pupilli a quo de-
bentur tanꝙ legata secus ex persona substituti a quo debētur
tanꝙ es alienum.ibi.ſm que hic incipit secundus effectus regu
laris.ꝛ dic ſm que id est quia fit contributio omnium legatoꝝ
ꝛ vna falcidia detrahit̃:ac si relicta essent in principali testamē
to.dy.ꝛ inspicit̃ tempus mortis testatoris ſm Iac.de ra.ibi re
tineat de legatis relictis in testamento patris.ꝛ in pupillari sub
stitutione qd potest contingere eo casu quo bona sunt diminu
ta apud pupillum cuius exemplū statim ponit in versi,quid er
go.Oldr.ibi.hereditatis qd pōt contingere eo casu quo bona
sunt aucta penes pupillū.dy.Hic ponit exemplum secundi effe
ctus regule.Dy.in versicu.quid ergo.ꝛ dic hereditas.i.bona q
fuerunt tempore mortis testatoris.ꝛ de hoc statim ponit exem
plū.ibi pupilli hereditas ꝛ q patris fuit nō intelligas de bonis
aliūde pupillo obuenientibus.vt.j.eo.l.duplicibus.Ia.ibi.suffe
cisset eo tēpore quo morit̃ pater.dy.qꝛ hereditas paterna erat
locuples ex qua poterat plus quarta vel quarta retineri.dyn.
ibi de suo quadrāte quē habitur⁹ erat quia bona nō fuissent di
minuta penes pupillū.dy.ibi.legauit de suo.scz p̃rimonio suffi-
ciente ad integra legata.ꝛ nihilominus ad quartā heredi.dy.
ibi.Nec ad rem.hic respondet tacite obiectioni.ꝛ est tertia ꝛ vl-
tima pars principalis.hui⁹.§.dy.ibi.prestatur nomine legato-
rum vel fideicōmissorū.dy.ibi.vltra vires p̃rimonij.i.vltra do-
drantem ex testamēto pagani.dy.qd est verum inspectis bonis
que erant tempore mortis patris sed inspectis bonis diminu-
tis post mortem patris apud pupillum:secus est que diminu-
8 tio non attenditur.dy.ibi.intelligunt̃:†qꝛ prime ꝛ secunde ta-
bule habentur vnius loco.sed si in primo testamēto quedaz es-
sent relicta pure quedam sub conditione,diminutio superueni
ens post mortē testatoris legata non minueret ergo ꝛc.attēdi-
ergo tēpus mortis testatoris quo tempore hereditas locuples
erat ita qd legata tam in paterno testamēto quā in secūdis ta-
bulis pupillaribus integre poterāt solui.ꝛ sine deductione fal-
cidie.dy.¶ Exposita litera primo quere differentiā inter istum
§.ꝛ duos sequētes.ꝛ dic qd erat vn⁹ substituti.in.§.si filio erāt
duo.¶ Itez hic loquit̃ de instituto ꝛ substituto.in.§. quesituz.
9 loquit̃ de instituto ꝛ coherede.Secundo no.†ꝙ diminutio vel
augmētum bonorū post mortez contingens nō minuit nec au-
get legata etiaz sub conditiōe relicta.vt.j.eo.l.in ratione.ꝛ.l.in
quātitate.Itez ꝙ relicta in substitutione pupillari videtur sub
cōditione relinqui in testāmento patris.vt.j.e.l.in duplicibus.
Et ex his duobus procedit tertium qd diminutio vel augmētū
bonoꝝ cōtingens apud pupillum nō minuit nec auget legata
a substituto relicta.prout ꝓbatur in fi.huius.§.ꝛ.j.eo.l. in du-
plicibus.ꝛ.l.pater.§.fi.ꝛ.s.de vulga.ꝛ pupil.substi.l.qui duos.
¶ Oppo.ꝙ plures falcidie debeāt detrahi:qꝛ plura sunt testa
menta ꝛ plures hereditates.sed dicas ꝙ habētur loco vni⁹ vt
in fi.huius.§.ꝛ.s.de vulga.ꝛ pupil.l.patres ꝛ filij.ꝛ instituti.de
pupillari substitu.§.igitur.¶ Secūdo opponitur qd litera vi-
detur sibi contraria.Et dic vt in gl.que incipit sed videtur.quā
quidaz habent corruptam:ibi.Sed ideo an omnia quidaz ha
bent ante omnia ꝛ male.Et tene primam solutionem.ꝛ repro-
ba scdam ꝛ dic qd fieret directio ex vno testamēto tantū nō ex
vtroqz.preterea esset cōtra textum.§.quesitū.ꝛ.§.si filio.in fine.
Et declara ibi qd quādo adit pupill⁹ semper debentur legata
a substituto non deducta falcidia quādo bona sufficiūt qꝛ sunt
tanꝙ es alienuz sed quando bona non sufficiūt detrahet̃ falci
dia.ꝛ per hoc patet rñsio ad.l.j.C.de bonis auc.iudi.possi.ꝛ ꝓ-
batur.j.eo l.qui fundum.§.qui filium.ꝛ hec habent locum vbi
pupillus adiuit sed eo nō adeunte deberent̃ ex vi tacite repeti-
tionis.s.de legatis.ij.l.cuz pater.§.ab instituto.ꝛ sic non debe-
rent̃ tanꝙ es alienū ſm dy.¶ Tertio oppo.qd si debentur ex
alio testamēto ergo debētur vt es alienum.vt.C.de bonis auc.
iudi.possi.l.j.ergo non detrahitur quarta.Respondeo verū est
qd nō detrahit̃ ex persona illius cuius respectu habet̃ vt es ali
enū.¶ Quarto oppo.ꝙ substitut⁹ nō teneat̃ ad relicta in pri-
mo testamēto paterno ex quo in substitutione fuit grauat⁹.vt.
s.de leg.j.l.licet.Solu.hic non erat eidem persone relictum sed
diuersis ibi vero eidem persone:vt ibi patet.Uel hic pupillus
adiuit hereditatem paternam:vnde siue eidem persone siue di
uersis debet teneri.qꝛ nō ex vi repetitiōis sed ex ꝑsona impube
ris debet.¶ Quinto opponit̃ qd non fiat contributio legato
rum.vt.j.e.l.§.quesitum.ij.responso.Sed solutio ptz si recte in-
spiciatur:qꝛ ibi in scdo responso legata fuerunt relicta a substi-
tuto eodēqz coherede instituto in institutiōe.sicut ꝛ in primo re
sponso huius.§.at hic in substitutiōe sicut in primo responso il
lius.§.¶ Sexto oppo.de.l.nesennius.§.j.j.eo.vbi non fit con-
tributio legatorū.Solu.vt ibi.ꝛ est ratio qꝛ ibi concursus cau-
sarum succedendi nō cōpatiebātur se.verum est in scdo casu ta
men in primo se cōpatiebantur.Dic ergo qd etiā in primo casu
fideicōmissum non poterat cum legatis concurrere ꝓpter ratio
nem q ibi patet ꝛ ideo non contribuuntur,sed separatim ꝓstā
tur.¶ Septimo op.qd teneat̃ vltra vires patrimonij.vt.C.de
iure deliberādi.l.si re.vbi patris inopia filiuz nō excusat ab one
10 ore creditorum.sed dic vt in glo.¶ Octauo oppo.† qd diminu-
tio superueniens non nocet heredi vbi vnum est testamentum.
vt.s.ea.l.§.imperator.ꝛ.§.cum quidam.multominus vbi diuer
sa sunt testamenta.Solu.distingue aut habuit originem dimi-
nutio a testatore viuēto vel eo mortuo circa qd dic vt dicto.§.
imperator.ꝛ.§.sequēti.¶ Itē oppo.de.l.ad veterani.§.j.j.eod.
¶ Item oppo.qd vltra vires patrimonij quis grauetur.vt.C.
eodem.l.in testamento.sed speciale in milite.¶ Opponitur cō-
tra hoc qd miles nō possit vltra vires grauare.vt.j.ad trebelli.
l.j.§.is qui.dic aliud esse vltra patrimoniū ꝛ aliud vltra vires
11 patrimonij.¶ Oppo.etiā†quod etiam legatarius vltra vires
teneat̃.vt.C.de iur.delibe.l.fi.§.si vero nō fecerit.sed dic illud
nouum contra cōtemnētem beneficiū inuentarij conficiendi.dy
nus.¶ Ultimo collige arg.ad questionem de duab⁹ quartis.
dy.An filius possit detrahere duas quartas de quo no.ꝛ dixi.
C.eo.titu.ad legem falcidiaz.l.fine allegas,ꝛ plenissime dixi.C.
de inofficioso testamēto.auc.nouissima.¶ In prima ibi.tā ab
instituto.s.pupillo.dyn.ibi.quam a substituto.ꝛ sic ab vtroqz.
dy.ibi.vnum tantum.scz quadrantem.dy.ibi.l.patris ꝛ filij.Et
illud vltimum magis attenditur ne illa regula offendatur que
est in fine huius.§.videlicet qd legata q secūdis tabulis ꝛc.Et
alia,scilicet quod substitutus dicitur conditionaliter institut⁹
que est.j.pxi.§.si filio.Ray.ibi.Uel etiaz pone lz idem iuris sit
quocunqz modo ponatur casus tn̄ in primo maior est dubita
tio quā i ꝑsona ipuberis cepit habere locū falcidia.in scdo nō.
dy.ibi.Que falcidie detrahantur scz vtraqz ex vniuerso.Dyn.

ibi.nat

ibi.fiat detractio.sc; quadrantis.Dy.ibi.tunc non noceret.sc; quando esset vnum testamentum.Dy.ibi.l.in quātitatis.in pn. z.l.in ratione.Dy.In eadem glo.in fi.Item pro hoc.§.de inofficioso testamento.l.papi.§.si qs impubes.C.ad trebellianum.l.iubemus.familie hercisciunde.l.filium quē habentē.z in autē.de here.z falci.§.si quis autem non implens.ibi quantum lex ei dari zc.sed ille.§.posset adduci in contrarium a cōtrario sensu. Item pro hoc quia computat quicqd habet institu.iuris.Itez quia cedūt eodem tempore.vt.§.tit.primo.l.j.Interdu;.Dy.de hoc an deducāt due vel vna satis dixi dicta.l.si vt allegas. Et plenius de inofficioso testamēto.autentica nouissima.Et de hoc etiam nota.§.de inofficioso testamento.l.papi.§.meminisse.In glo.z sic nō est.in fine.z verum est qd detrahit:vt hic pt; z.§.l.j.§.interdum.z.§.ea.l.§.quesitum.ibi communi calculo zc. et.§.si filio.in fine.§.§.eodem.l.is cui.Dyn.In glo.sed videtur ibi omnia legata relicta a pupillo.Dy.ibi.S; ideo vt inspiciatur.Dy.in fi.qz fieret detractio ex vno testamento tantū nō ex vtroq;:preterea est contra textum.§.quesitum.§.eadem.ibi cōmuni calculo zc.Uel dic tertio z veri⁹ qd quando adiuit pupillus patris hereditatem semper debentur a substituto vt es alienum z falcidia non deducta quando bona sufficiūt sed si bona non sufficiunt detrahit falcidia.qz licet sit vt es alienū respectu substituti non tamen respectu impuberis a quo repetūt deberi z testantis a quo fuerunt relicta.vt.C.eodē.l.imponēda.z hic sed si pupillus non adiuit debentur ex vi tacite repetitionis tātum vt legata non vt es alienum.z ideo non mirū si detrahit ex eis falcidia si non sufficiunt bona.Dynus.vt.§.de lega.j.l.si fundum sub conditione.§.pater.In glo.dicunt quidam.ibi nō detrahitur plus.vel etiam simpliciter si ponas vt es alienu; de
12 beri † qz de ere alieno nō detrahitur falcidia tū de istis legatis bene detrahitur.vt.§.dixi.Dy.ibi.fuit contributio perinde est ac si eodē testamento fuissent relicta.Dy.in fine.Et statim sequitur.Dy.In gl.incipit secundus effectus regule.Uel dic meli⁹ qd secūdus incipit ibi fm que zc.Et hoc est exemplum illius secundi effectus precedit ex primo:vt continuatione litere patet. Dy.In eadem gl.in fine.Uel dic planius de suo quadrante.i. de quadrante quē quadrantem substitutus erat habitur⁹ si bona non essent diminuta apud pupillum.Dy.In glo.bene dixi vltra dodrante; ex testamēto pagani.fm Dynū.Uel dic vltra vires.id est vltra estimationem omnium bonorum fm Jaco.de ra.Et hoc videtur pbare litera que dicit ex nullo testamēto.nā voluit comprehendere etiam testamētum militis ex quo prestatur vltra dodrantem:vt sequit in glo.Jac.de ra.In eadē glo
13 in fi.Item cōtra.§.eo.l.nesennius.§.j.solu.vt ibi.Dyn.† Et breuiter collige tria tempora seu tria iura.sc; antiquū nouū z nouissimum.primo tempore tenetur heres creditoribus insolidu; etiam vltra patrimoniū.vt.C.de iure deliberādi.l.si te.An aūt legatarius teneatur dic qd vltra patrimonium non etiam in testamento militis.vt.§.ad trebellianum.l.j.§.is qui quadringenta.sed vltra dodrantē tenetur in testamento militis q; in eo cessat falcidie.vt.§.eodem.l.si post missionem.z.C.eo.l.in testamēto.in testamento autem pagani regulariter vltra dodrantē nō tenetur.vt.§.eo.l.j.Et quid si per totum hunc titulum.De secūdo tempore seu iure sic dicas aut heres nō facit inuentariū nec deliberationem petit z tūc creditoribus tenetur insolidum aduersus legatarios vtetur falcidia bene.vt.C.de iure deliberādi l.§.cum igitur.z.§.si vero postq̄.Aut vtrūq; fecit heres z tūc eo modo tenetur.vt dicta.l.finali.§.finautem.Aut deliberationem nō petit sed inuentarium fecit z tūc creditoribus vltra vires patrimonij nō tenetur z aduersus legatarios vtetur beneficio falcidie.vt dicta.l.fi.§.z si prefatam.si vero inuentarium nō fecit sed deliberatione; petit tūc vtroq; commodo priuatur.qz vltra vires patrimonij tenetur creditoribus z aduersus legatarios nō vtetur beneficio falcidie:vt dicta.l.fi.§.si quis autem temerario.De tertio vero tempore seu iure dic aut heres facit inuentarium aut non.Primo casu vtetur heres vtroq; beneficio qz creditorib⁹ nō tenebit vltra vires z aduersus legatarios vtetur beneficio falcidie.Secūdo casu vtroq; commodo priuat et ta; creditori quā legatario vltra mēsurā patrimonij tenebit.vt in aut.de heredi.z fal.§.si vero colla.j.Et circa hoc vide qd di
14 xi.C.eo.autē.s; cū testator.† Ultimo quero certū est qd ad hoc vt valeat substitutio pupillaris oportet qd fili⁹ sit in potestate instituto de pupillari substitutiōe.in prin.Item iure isto filiusfami.nō poterat habere aliqua bona que non essent quesita patri.§.de acqui.heredi.l.placet.z institu.p quas perso.nobis ad qui.Quero ergo quomodo potest locum habere iste.§.quaten⁹ loquit de hereditate pupilli.Dñs Bar.dicit q̄ hic forte loquitur in pupillo milite:qd esse pōt.vt.C.de bonis q̄ liberis.lege cū op;.Uel dic qd substitutio fiebat i bonis patris q̄ deuenire debebant ad ipsum post mortem patris.z hec est vera.

15 **Si filio.** † Si portio vnius pupillariter substituti ex eius persona sit legatis exinanita tanq̄ instituatur ex sui persona detrahit falcidiā.Si vero alterius pupillariter substituti ex eius persona non sit legatis exinanita:s; cōtribulatione facta eorū que sunt a pupillo relicta dodrantē excedunt tanq̄ institutus z substitutus omniū facta contributione falcidiam detrahit.Uel sic duo sunt eidē pupillo pupillariter substituti quorum vnus vltra dodrantem sue partis in secundis tabulis est grauatus:alius non sed cōtributiōe facta legatorum vtriusq; tabulis relictorū reperitur esse grauatus potest vterq; falcidiā retinere primus ex sua persona.Scōs vero ex psona sua z pupilli.h.d.z dic q̄ in scōo casu in versi.quid tū.
16 † substitutus cui⁹ portio est exhausta i scōis tabulis retinet falcidia; ex persona sua tm̄ de relictis in scōis tabulis:relictis vero a pupillo in primis retinet falcidiā ex persona pupilli tātum cuius ipse est heres pte dimidia q̄ aliū cōtingit.alius substitut⁹ cuius portio non est exhausta sed contributione legatorum facta reperitur esse grauatus retinet falcidiam non ex psona sua tātum nec ex persona pupilli tm̄ sed ex vtriusq; psona cōmista cū fiat cōtributio z cōmistio oīm legatorū vtriusq; tabulis relictorū.q̄ sola in psona istius inducit detractionē falcidie.vel dic qd primus substitut⁹ nō d; relicta a pupillo in primis tabulis cum ipse sit grauat⁹ in scōis tabulis vltra dodrantē sue ptis.z sic nō videtur qd teneat ad legata relicta a pupillo in pmis tabulis:z sic videt qd tātū ex sua persona deducat falcidiā i scōa vero ex sua persona z pupilli cōmista falcidiā retinebit vt pdixi.ray.Et dic qd iste.§.diuiditur in duas ptes principales.In prima ponit vnam questionem.in secunda aliam.Secunda ibi quid tamē dicimus.Iterum prima subdiuidit in quatuor qa primo ponit thema z questionem.Secūdo allegat pro vna pte Tertio ponit questionis determinationem.Quarto euidente; determinatiōis rationē.secunda ibi z facile quid dixerit.tertia ibi.sed verior est quarta ibi vt eni opes.Item secunda pars subdiuidit in quinq;:qz primo ponit thema z questione; vsq; ibi at qui quartam.Secūdo allegatio contra substitutum vsq; ibi rursus si negem⁹.Tertio ratio in contrarium ad proximum dictum vsq; ibi:itaq; varietas.Quarto determinatio questiōis vsq; ibi huic consequens.Quinto vsq; ad fi.probatio predictorum sc; qd ab vtroq; substitutorū de legatis a se relictis detrahatur falcidia.dy.Uel fm Jaco.de ra.dic qd in ista secūda pte primo ponit thema z questionē.secundo responsionem,tertio reprobatione; responsionis,quarto cōfirmat responsionē,quinto infert alia; conclusionem.Jac.de ra.vel fm Oldra.Primo ponit questionem z eius determinationem prout textus legit plane.Secundo rationem contra determinationē ibi atqui zc. Tertio rationē contra pro determinatione ibi rursus zc.Quarto ex determinatiōe vtriusq; infert quādam subtilem differentiam inter casus in vtraq; qōne eodē modo determinatos ibi itaq; varietas.Quinto ex cōsequētia casuum determinato; infert solutionē alterius qōnis quibus sc; cōmittatur stipulatio interposita p pupillū ibi huic cōsequens zc.Old.z pone casum p.l.si is qui quadringenta.in prin.§.eo.z qd ibi no.exempli causa.in prima parte pone q̄ testator habēs quadragīnta i bonis solum impuberem instituit z ab eo nihil legauit z substituit pupillariter primū z scōm quēlibet p dimidia z a secūdo solo legauit viginti.z sic vltra dodrātē partis sue.in scōo pone similiter exēpli causa.vt dixi qd testator habēs quadraginta i bonis solum impuberē heredē instituit primū.z secūdum substituit pupillariter quēlibet p dimidia.z a pupillo legauit.xx.z sic.§.dodrātē ptis sue,tū qz cum aliis decē q̄ d; vt heres impuberis excedunt dodrātē sue ptis detrahit falcid.vt substitutus z nihilominus vt institutus vt in primo casu:a secundo legauit viginti z sic vltra dodrantē portionis sue detrahit ergo falci.vt institutus vt in primo casu a secūdo legauit.xx.z sic vltra dodrātē portionis sue detrahit ergo falci.vt institutus ait in primo casu.dy.literam expone ibi si filio insolidum instituto z non in aliquo grauato.dy.ibi z alterius scilicet tantū.dy.ibi onerauit scilicet vltra dodrātē.dy.ibi substitutus vltra dodrantē portionis sue grauatus.dy.ibi quam sc; falcidiam.dy.Ibi non haberet qz non esset grauatus vltra dodrantē.dy.ibi facile hic allegat p vna pte sc; contra substitutionē qd falci.locū non habet z est secūda pars prime partis ibi dicta sunt.§.§.precedenti qd vulgo.Dy.Ibi nō esse falci.locū cōsideratis relictis a substitutione solū.dy.Ibi z vltra vires.i.vltra dodrātem medietatis. dy.i.portionis sue.dy.Ibi alterū substitutū legatis oneratu;. dy.ibi sed verior hec est tertia pars in qua ponit q̄stiōis determinatio.dy.ibi huic substituto cui⁹ portio grauata erat.dyn⁹. ibi atq; si ita.i.iure directo qui ex institutiōe heres extitisset ibi vt eni opes.hec est quarta z vltima pars prime ptis vbi ponitur predicte determinationis euidēs ratio.Dy.z quod dicit opes

Bar.hic dicit nō esse in toto corpe iuris difficiliorem textum quē vide expositum per eum hic.

expone id est dispositio seu testamētum opum patris ꝛ pupilli. dy. ibi inde. id est ex testamēto paterno ꝛ alias est in litera vim ibi subducta persona pupilli. i. mortuo pupillo in pupillari etate. dy. ibi institutionis ista est vera litera licet quidam habeant
17 in litera substitutiōis. ꝛ sepe allegaꝛ̃ i litera† qꝺ substituti reducunꝛ̃ ad intellectū institutoꝝ. i. perinde ac si essent in testamento directo instituti in ver. quid tamen. Hic incipit secūda pars principalis huius. §. ibi qui non est oneratus vltra dodrātē partis sue consideratis relictis a se relictis tātum in substitutione. dy. ibi vltra dodrantem fit in parte substituti cōsideratis legatis in substitutiōe tantum relictis. dyn. in versi. atqui. hic allegat que substitutū. dy. prout ponitur litera. s. interrogatiue in precedenti versiculo. ꝛ ita legit dy. Si vero litera precedentis versiculi legatur plane in precedēti ver. ponitur questionis determinatio ꝛ hic ponitur responsionis seu determinatiōis impugnatio duabus rationibus que sequunꝛ̃ ita ꝛ hic legit Ja. de rauē. ꝛ vtraqꝫ lectura vera est, sed ista magis placet Ra. ibi quartam habet inspectis legatis a se tantum relictis. dy. in versic. rursus. i. econtrario. ꝛ hic ponitur allegatio pro substituto contra legatarios. ꝛ videꝛ̃ quod iste substitutus debeat audiri ibi si negemus eum substitutū posse quartā detrahere. dynus. ibi itaqꝫ hic poniꝛ̃ determinatio qōnis ſm dy. vel ſm oldr. poniꝛ̃ aliqua subtilis diuersitas inter primū casum ꝛ istū: vel ſm Jac. de ra. hic ex premissis ponitur quedam illatio pro old. est glos. hic posita pro Jac. de rauē. ꝛ ista dictio itaqꝫ q̄ est illatiua ibi vt is quidem de quo dictum est. s. in prin. §. ibi oneratus est ꝑ prio nomine. ꝛ ex persona sua. dy. ibi vt substitutus. i. si legata ab eo tantum vt a substituto relicta considerentur. Old. ibi largiatur. i. licet portio eius sufficiat ad legata soluēda etiā deducta quarta inspectis legatis a se relictis a pupillo non remaneꝛ̃ sibi quarta. old. ibi calculi confusione. i. de contributiōe relictorum tam in testamento paterno quam in pupillari de qua confessione seu cōtributione dictum fuit. s. proxi. §. quod vulgo. ol. ꝛ sic nō ex persona sua tantū nec ex persona pupilli tantū sed ex persona sua ꝛ pupilli simul cōmistis falcidiā retinebit. Ray. ibi huic consequens. hic ponitur probatio predictoꝝ ſm dy. vel ſm Jac. de rauē. ex premissis poniꝛ̃ alia illatio vel ſm Old. ex cōsequentia casuum determinatoꝝ infert solutionem alterius questionis. scꝫ quibus cōmittatur stipulatio interposita ꝑ pupillum. Old. ꝛ dic huic consequens. scꝫ qꝺ dixi in vtroqꝫ substitutorum habēdam falcidie rationem inter qꝺ vterqꝫ detrahat falcidiam de legatis a se ꝛ a pupillo relictis. dyn. ꝛ Jaco. ibi retinere potuisset falcidie nomine si omnia legata prestāda sunt. dy. quia illi qui est grauatus ex sua persona committetur ipsa stipulatio vt in principio. §. ꝛ illi qui est grauatus commistim ex persona sua ꝛ pupilli vltra dodrātem vt in ver. quid ta-
18 men. Exposita litera† no. pro euidentia qꝺ in singulis heredibꝰ separatim imponitur ratio legatoꝝ ꝛ legis falcidie. vt. j. eo. l. in singulis. itē quod substitutus pupilli perinde habetur ac si esset sub cōditione institutus in testamento patris arg. precedētis. §. in fine ꝛ est expressum. s. de vulga. ꝛ pupilla. substitutione l. coheredi. §. coheres. ij. responso ex his sequitur conclusio pri-
19 me partis huius. §. scꝫ† quod si vnus ex duobus substitutis pupillariter grauatur vltra dodrantē portionis sue ꝛ alter nō qꝺ grauatus possit falcidiā detrahere. ꝛ hoc etiā patet in dicto. §. coheres. oppo. primo quod omnis cōtributio fieri debeat ꝛ so. vt in glo. i. testamētum. scđo oppo. de lege pater. §. vlti. primo responso. j. eodē. vbi fit contributio ꝛ solu. vt ibi. qꝛ si vnus pluribus successit hic ecōtra. tertio oppon. quod pupillaris non capit vires ex testamēto patris quia rupto testamēto paterno ꝑ contrata. nō rumpitur pupillaris. quarto oppo. quod ex stipulatione pupilli non potuit acquiri substitutis. respōdeo imo potuit quia substituti loco heredum habenꝛ̃. Quinto oppo. contrā varietatē. dy. ꝛ omnia solue vt in gloss. ꝛ̃ suppletionibus in glo. vlti. qꝛ ab eo in fine. imo vult dicere dato quod a pupillo vel vnico tantū substituto pupilli tantum esset relictum non haberet locum falcidia qꝛ relicta non excederēt dodrātem totius licet excedāt dodrantem partis. dy. in glo. quia locus est contributioni. scꝫ legatoꝝ ꝛ bonoꝝ. dy. in glo. id est testamentum patris. Jmo. id est distributio opū. id est bonorū patris. Oldr.
20 ꝛ dicūt hec verba ad probanduꝫ †quod testamentum patris ꝛ filij fit vnū quia testamentum filij capit vnam formā ꝛ originem ja testamento patris. item quia fit cōtributio omnium legatorum sicut si essent relicta in vno testamēto ergo bene probaꝛ̃ ꝛ hoc quod plures substituti sint pro institutis habendi vt sequtur in textu ibi instituendo filium vel dic quod vult dicere quemadmodum in ratione legis falcidie quantitas bonoꝝ ꝛ distributio legatoꝝ capiunt originē ac si essent legata data in primis tabulis ita sunt substituti reducendi ꝛc. ibi filio faciat si filium exheredat sed si eū instituat pōtest incipere a quo vult vt patet in legibus. j. allegatis ꝛ maxime in. §. prius in fi. ꝛ ibi no. dy. vel dic aliter vt ibi dixi in gl. id est decedente in fi. imo dic id est non considerata ſm Jac. de ra. in glo. si habeas ibi si iste. scilicet grauatus vltra dodrantem sue partis. dy. ꝛ sic quod iuris est in toto ꝛ in parte. dy. in glo. scilicet vt quarta ibi cum ei. scilicet instituto in testamento patris. dy. in glo. scilicet eum retinere ibi in duplicibus ꝛ. l. qui fundum. dy. in glo. nunc soluit ibi in subtilitate ꝛ ideo in vtilitate. dy. in eadem gl. in fi. sed ibi ex varietate resultat contrarietas sed non compatiens hic vero ꝛ in §. sed nec impuberis simplex sed non impediens si bene aduertatur. dy. vel circa diuersa admittitur variatio nō circa idē vt notaui. s. rerum amotarum. l. de rebus. ꝛ per dy. extra de regulis iuris. c. mutare. libro. vi. in glo. conuenit ergo in fi. ꝛ sic. l. titie. s. titu. proximo que contrarietas. s. soluta est in gl. que fieri debuit in fine. ꝛ. j. eodem. lege si is qui quadringenta nisi est hic exemplum. Jaco.

21 **Quesitum.** †Si coheres pupilli pupillariter substitutꝰ ꝛ portio pupilli legatis exhausta obueniat portioni coheredis nō fit contributio. secus ex eo qui ex varijs portionibꝰ extitit institutꝰ. hoc dicit. Al' sic legata relicta a pupillo instituto in primis tabulis ꝛ ab eius coherede ꝛ substituto similiter in primis tabulis non debent contribui. si portio pupilli grauata ex pupillari expressa defertur nō grauate legata non relicta ab herede ex diuersis partibꝰ instituto debent cōtribui ac si semel tantum foret institutus. hoc dicit ray. Et dic quod primo dicit que legata commisceanꝛ̃ simul. secundo dicit quod non commisceantur. Tertio remouet quādam obiectionem que posset fieri de quodā casu non simili qui videtur similis ꝛ dic quod tres sunt casus. primꝰ quādo reliquit legata a pupillo ꝛ alio eiꝰ substituto ꝛ coherede in pupillari substitutione quo casu fit contributio. Secundus quādo reliquit legata a pupillo ꝛ coherede pupilli eodemque pupillariter substituto in institutione tantū non in substitutione ꝛ eodem casu non fit contributio. Tertiꝰ quādo institutus ex varijs partibꝰ pure vel sub cōditione grauatis legatis. nā fiet ꝯtributio. vt. j. eodem. l. qui fundum. §. qui filium. versiculo. si vero prius pater quidam quod fit contributio legatoꝝ sed nō bonorum vt ibi aliū quod fit contributio bonoꝝ ꝛ legatorum quando relinquitur ab vtroqꝫ vt hic. sed si a pupillo tantū nō fit contributio cōtra hoc. scilicet quod hic fiat contributio bonorum ꝛ legatoꝝ etiam quādo a pupillo tantum relinquitur. eodem. §. primo responso. sed illud quando succedit substitutus ex tacita vulgari quo casu prestat legata ex sua persona. sed iste. §. loquitur quando ex pupillari eo casu prestat ex persona pupilli sed contra. scilicet quod nō fiat bonorum contributio quando etiam immediate succedit in partem coheredis anteqꝫ coheres adeat. j. eodem. l. quod si alterutro. quod ibi defertur grauata nō grauate iure accrescendi: secus autē si iure substitutiōis. vt. j. eodem. l. prima. §. interdū. versicu. sic heredē meum quem quidam pro. §. ꝛ distingue hic vt ibi dixi. ad secundam partem oppo. quod fiat contributio omnium in institutione ꝛ substitutione relictorum: vt. s. in. §. qꝺ vulgo solu. vt in glo. ꝛ quere rationem. vltimo no. tres casus qui ponuntur in glo. dy. literaꝫ expone ibi, pupillo ex parte instituto ꝛ a quo legata reliquit. dynus. ibi inquiri debeat in legatis relictis a pupillis in primis tabulis ibi reliquit ꝛ pupilli portio plena est ꝛ coheredis ꝛ substituti exhausta. Jac. ibi subijciantur vt pariter de his falcidia detrahatur. dynus. ibi sed legata econuerso quando sua est plena ꝛ pupilli exhausta. Ja. ibi oportere vt sic facta coarctatiōe dicamꝰ ipugnari legata a pupillo relicta: nō eñ ipugnabūt. Ja. ibi ex cetero ab intestato data a q̄ legata erāt relicta in pmis tabulis. dy. ibi ceteris relictis institutiōe. dynus. ibi enim legatorū a pluribus institutis in eodem testamento relictorū. vt. j. eo. l. in singulis. Old. in glo. vt. ꝛ. s. eo. ibi in duplicibus. ꝛ. l. qui fundum. dy. in fi. §. coheres. Dy. in glo. hic est contra ibi. §. coheres. in prin. ꝛ est ratio qꝛ perinde habetur acsi ea que in substitutione relinquuntur in institutione directa relinquerentur sub conditione. vt. j. eo. l. in duplicibus. ꝛ. s. §. quod vulgo. in fi. §. sed ab eodem quedam pure quedam sub conditione relinquuntur constat omnia cōtribui. vt. s. eo. l. j. §. interdum. ꝛ. j. eodem. l. in quantitate. §. sed si legata. ergo ꝛ relicta in institutiōe cum relictis in pupillari substitutione: sed an isto casu portio coheredis nō grauata cōtribuatur quod videtur. vt. l. coheredi. §. coheres. s. de vulgari ꝛ pupillari substitu. dy. Jbi non fit contributio. vt hic in secundo responso: ꝛ est ratio quia in singulis heredibus separatim tractatur ratio legatorum ꝛ legis falcidie. vt. s. §. si filio. ꝛ. j. eodem. in singulis. licet vnius heredis portio ad aliū deuoluatur ex post facto iure accrescendi vel ex substitutiōe pupillari. vt. s. eodeꝫ. l. j. §. si coheredis. ꝛ. §. coheredē. ꝛ. j. eodē. l. qui fundum. §. qui filium. secundo responso. Dynus. ibi. §. si coheredis.

Item

22 Item intellige quod † nō cōtribuatur si succedit ex pupillari se cus ex tacita vulgari quia tunc cōtribuunt si grauata nō grauate accedat. vt dicto. §. qui filium. secundo responso. sed ostendo quod etiam eo casu quo in institutione a coherede relinquū tur. vt est in secundo casu huius. §. cōtributio fieri debeat. constat enim quod si pro parte pure & pro parte sub conditione instituor oia legata a me relicta cōtribui vt in vltima parte hui⁹ §. sed vbi pro parte institutor pure pro parte substitutor pupillariter pure pro parte substitutionis videor sub conditione institui. vt. l. coheredi. §. coheres. ṡ. de vulg. & pupil. substi. ergo & in casu premisso concludi videtur contributionem faciendam respondeo verum est cōtributionem fieri omnium legatorū a me relictorum & ita loquit argumentum: sed hic tractamus de cōtributione fieda legatorum etiam relictorum a pupillo in institutione & relictorum a me coherede pupilli similiter in institutione: quia que separatim a diuersis coheredibus ab initio relinquuntur & ex post facto non fit eorum contributio vel commixtio licet vnius portio grauata ad alium cuius portio nō erat grauata ex pupillari substitutiōe deferatur. nam cū substitutus vti debeat eo iure quo vti poterat pupillus in cuius locū ius & partem succedit & pupillus iā ceperat posse detrahere qz adierat ergo & substitutus ex eius pupilli persona detraheret. vt dicto. §. qui filiū. versi. si vero prius pater euidenter patet. Dynus in eadem gl. in fi. quia perinde habetur ac si pro parte sub conditione institueretur: & ideo fit omnium contributio vt euidenter pz ex dicto. §. coheres. dy. Et quia. ṡ. l. j. §. interdum. dixi qd iuris est qū vna portio obuenit alteri per ius accrescendi. Item quando obuenit iure institutionis vulgaris. Item quando obuenit iure arrogationis. Item quando obuenit iure substitutionis pupillaris ideo ad declarationem omnium predictorū dic: aut pupillus est exheredat⁹ cui facta est pupillaris substitutio aut est heres institutus. Primo casu aut queritur vtrū legata in secundis tabulis augeant hereditatem paternā vt fiat contributio & dic quod sic. vt. ī. §. proxi. si quis exheredato. aut queritur vtrū legata data in patris tabulis augmentetur propter hereditatem pupilli & tūc dic aut loquimur postq̄ substitutus adiuerit hereditatem pupillarē: aut anteq̄ adiuerat vel etiam anteq̄ sit delata. Primo casu fit contributio & est rō quia ex quo substitut⁹ adiuit hereditatem pupilli in testamento patris ex varijs portionibus videtur esse institut⁹. vt. ṡ. eadem. l. §. filio. ergo contributio habet locum. vt. ṡ. eodem. l. j. §. interdum versi. id quod ex substitutione. & in versi. & aliam causam. ī. eod. Secundo casu legata relicta in patris tabulis propter spez hereditatis pupilli non augmentantur. vt. ṡ. eodem. l. quod. ṡ. solu. hec vera sunt quando heres patris & pupillariter substitutus filio exheredato: si vero alius extraneus esset substitut⁹ frustra queremus de contributione cum ab ipso legari non posit. vt. ī. eodem. l. qui fundū. §. qui filios. & C. de legatis. l. cūm quidam. Secundo casu principali: scilicet quando pupillus est heres institutus tunc dic aut pupillus est insolidum institut⁹ aut vna cum alio. Primo casu si sibi datus est vnicus substitutus habet locum. ṡ. eadē. l. §. quod vulgo. Si sunt dati duo substituti tunc habet locum. §. si filio supra eadem. l. Secundo casu qū est cum alio institutus tunc aut est institutus cum alio similiter impubere & filio testatoris aut cum alio extraneo. Primo casu loquitur. l. pater. §. duobus. ī. eodem. & ṡ. de vulgari & pupilla. substitu. l. qui duos. Secundo casu aut quidam tertius est substitutus pupillo aut eius coheres est sibi substitutus. Primo casu si legata relicta ab isto tertio substituto excedunt dodrantē retinebit falcidiam nec detractionem falcidie impediret portio alterius coheredis posito quod sit locuples. vt dicta. l. coheredi. §. coheres. ṡ. de vulgari & pupillari substitut. Secundo casu habet locum quod hic not. in fi. huius glo. & vide quod dixi. ī. eo. l. quod si in alterutro.

23 Si quis exheredato. † Ab instituto & pupillo exheredato: eodemq̧ pupillo substituto potest legari & omnium fit contributio. hoc dicit dy. Ibi ratio confundetur omnium bonorum peruenientium ex testamento paterno pupillo. dy. in glo. vlti. in fi. hec glo. videtur contradicere fini. glo. magne precedentis. §. sed dic quod ibi pupillus fuit institutus hic exheredatus quo casu dic vt ibi dixi.

1 ☞ Voluntas testatoris seruari debet.
2 Pater filium grauare potest quod falcidiam non deducat.

1 Si debitor. † Voluntas testatoris iubentis heredem non prededucere debitum seruanda est. hoc dicit. Ibi reputaret: id est falcidiam cum debitor cōpensaret. Dy. nus. in fine. id est debitum non deducitur sed cum falcidia compēsabitur. quod est verum in extraneo: secus in filio substituto quia tūc nō valet istud preceptum fm vnam opinionem gloss. ī. eodem. l. q̄ de bonis. §. cum fideicommissum. quod tamen est falsum vt ibi dicam. & vide quod no. in eadem. l. §. quod autem. & l. pater filiū in princ. & §. j. & facit hec lex supposita opinio. quod filius possit deducere duas quartas de quo dictum fuit. ṡ. eodem. l. in ratione. §. quod vulgo. an possit remedium adhiberi. quod nō deducat nisi vnum videtur quod sic per hāc. l. nam debita iure nature censetur vt est alienum. vt. C. de inofficioso testamēto. l. quo
2 niam in prioribus. & l. scimus. † vnde pater potest grauare filiū quod eam nō deducat per hanc. l. quod est verum si adeat hereditatem: si enim vellet solam legitimam in ea non posset grauamen apponi per dictam. l. quoniam in priorib⁹. & vide. ī. ad trebel. l. lucius. §. maritus. per Dy. in glo. vlt. ibi. §. quod autē. & C. eo. l. in testamen. Dynus.

1 ☞ Seruus domino parere debet in nō atrocioribus.

1 Si tacitum. † Seruus in non atrociorib⁹ tenetur parere domino. h. d. Et dic si tacitum scilicet fideicommissum prestandū alicui non capaci. Dynus. ibi seruus a domino institutus. Dy. in glo. ij. in fi. & de hoc dic vt ibi not. Dy. & de regulis iuris. l. ad ea.

1 ☞ Filia an possit dotem sibi in quartam trebellianicam compensare.
2 Dos an sit in hereditate patris numeranda.
3 Ius hereditarium per restitutionem transfertur in alium.
4 Quarta iure nature debita in quib⁹ differat ab alijs quartis.
5 Testator in suo testamento potest falcidiam remittere ex alio testamento debitam.
6 Contributio ambarum portionum duorum substitutorū fit si vterq̧ heres extitit.
7 Substitutus non prestat legata in eius substitutione relicta.
8 Substitutio directa pupillaris quibus & a quibus fieri possit.

1 Pater filiam. † Filia a patre solu. matrimonio aute dotem exactam heres instituta & de restituendo rogata dotem sibi in quartam trebellianicam non compensat etiam ex voluntate patris expressa. hoc dicit Dyn. Ibi in falcidie ratione. id est dote in falcidia computata. Dy. ibi non petijsset & non excepisset dic vt in glo. ibi falcidiam trebellianicam cum de vniuersitate restituenda hic loquatur. Dynus. in fi. id est non capit eam ex vltima voluntate defuncti & ideo non imputatur in trebellianica vt. ī. ad trebel. l. a filia. Dynus. in glo. prima ibi amisisset filia & pater. Dynus in fin. Et not. C. de iure dotium. l. si dotem. Dynus. in glo. secunda ibi vel sine causa fm diuersos modos soluē
2 di. Dynus. ibi dotale. §. fi. † Item contra eos qui dicunt quod dos in hereditate patris non numeretur nisi respōderent quod numeretur seu inueniretur eo inspecto quod abest vel absutura est. vt. l. si quis mandato. ṡ. de nego. gest. Dynus. ibi vel sine iu
3 dice: vel dic hoc ideo † quod ius hereditariū trāsfertur in aliuz per restitutionem & ideo habetur nō pro herede. vt. ī. ad trebellia. l. ita tamen. §. si ex trebelliano. vbi de hoc. & de hoc not. ṡ. de fideicommissa. hereditatis petitur. l. fi. ad fi. Iaco. ibi cōputat in falcid. verum est fm antequam naturā actionis ex stipulatu sed hodie secus quod transit ad filiam suo iure non vt ad heredē. vt dicto. §. & hoc ex rei vxorie act. dic ergo aut pater repetijt dotē aut non. primo casu quia inuenitur in bonis patris debet in quartam imputari. Secundo casu si non repetijt siue ante litis contest. siue post & post sententiā & tunc actio transit in filiā & nō ad heredem patris. vt dicto. §. & hoc ex rei vxori. & solu. ṡ. solu. matri. l. si marito. §. si voluntate. & ideo non computatur in quartā. Dynus. in fi. & hoc tenet Bart. fili. in questione disputata per eum que incipit quidam pater. in gl. loquitur hic ibi. & l. in quarta. in prin. imo loquitur de quarta trebellianica qd patet quia de vniuersitate restituenda dicit sed ideo nō computat quia nō capit ex vltima voluntate. vt. ī. ad trebellia. l. a filia. in
4 prin. & argumentum. eo. titu. l. debitor. §. fin. Dynus. † & est ratio differentie inter alias quartas & quartā iure nature. de qua hic subijt in glo. quia iste alie quarte retinentur propter voluntatem defuncti ergo in eis non coputātur que capiuntur absq̧ vltima volūtate sed quarta iure nature ex necessitate. & ideo in ea imputatur dos que interdum ex necessitate prestatur. vt. C. de dotis promissione. l. fi. Ray. & pro hoc. ṡ. solu. ma. l. si cum dotem. §. si pater.

5 Lucia. † Falcidiam ex alio testamēto debitam potest testator remittere in suo testamento. h. d. ibi. heredi

bus instituendis pro parte. Dy. ibi. ex alio testamento in quo erat heres instituta. dy. ibi. competebat. scz ipsi auie sm vnum intellectum vel nepotibus sm alium ibi coheredibus institutis in testamento auie. dy. ibi. fideicommissum de falcidia non detrahenda ex alio testamento. dy. ibi. sed vnius non deducēdo falcidiā. dy. ibi. onus qꝛ auia voluit heredes retinere falcidiam ex primo testamēto quia eis inest onus. ꝛ sic onus vna cum ceteris oneribus defalcabit: ꝛ hoc est quod sequitur ibi in contributione venire. id est defalcabitur sicut alia relicta ab auia. dy. In glo. prima ibi. vel dic hanc. dy. In glo. ij. ibi alij hanc. Dy. In glo. qꝛ de his planissimum est. si dicas quod remissio falcidie teneat tamen id quod remittitur veniat defalcādum vt cetera legata. dynus.

Duobus impuberibus.

Pro intellectu hui⁹. §. qui est obscurus videtur. s̄. de vulg. substit. l. qui duos.

6 †duob⁹ substitutis, si vterqꝫ extitit heres ambarū portionum fit contributio: secus si vltimo morieti. h. d. Et dic duobus impuberib⁹ institutis a patre ꝛ portio vnius fuit grauata legato portio alterius non. Ray. ibi. existentē ex pupillari substitutione. dy. ibi. alterius puta primi ibi retineat: quia perinde habetur ac si duas partes haberet in testamento paterno. Jaco. ibi. quod si frater fratri. scilicet primo decedenti. dy. ibi. supremo. id est vltimo ibi substitutus. scilicet heres extitit. dy. Hunc casum declara p l. vel in singulis. de vulga. ꝛ pupilla. substitu. ꝛ dicta. l. qui duo ibi quam intestatus ille qui primo decessit. dy. ibi. non confundentur. q. d. non computatur in quarta substituto. Jacobus.

7 †Item substitutus non prestat legata in substitutione eius relicta: ꝛ sic de eis falcidia nō deducit nec etiā eius hereditas cōputatur i falcidia de hereditate vltime deducēda ibi impubes accipit de bonis patris. dy. Ja. oppo. s̄. de iniusto testamento. l. penultima. Oppo. de. l. heredes. §. cum ita. ī. ad trebellia. Op. de. l. eum qui. eodem titu. Oppo. de. §. si filio. s̄. eod. l. in ratione. Opponi. de. §. quesitum. eadem. l. in ratione. Oldr. In glo. prima. que incipit. si ponas. Pro declaratione huius gloss. dic aut substitutio est fideicommissaria aut directa. Primo casu non refert vtrum simul vel separatim moriantur. vt. ī. ad trebellianum. l. lucius. §. gaio. ꝛ de legatis. ij. l. finali. §. filium. Secundo casu refert quia aut ambobus impuberibus est facta substitutio separatim ꝛ tunc nō refert vtrum ambo eodem momento simul decesserunt an separatim vni post alteruꝫ quia semper substitutus vtriusqꝫ hereditatis habebit vt in prima parte hui⁹. §. sm vnam lecturam. vt. s̄. de vulgari ꝛ pupillari substitutione. l. vel in singulis. Aut simul ambobus impuberibus est facta substitutio: ꝛ tunc dic aut ambo simul decedunt: aut vnus post alterū. primo casu substitut⁹ vtriusqꝫ hereditatis habebit vt in pma parte huius. §. sm aliā lecturam. ꝛ. s̄. de vulgari ꝛ pupillari substitutione. l. qui duos. Secundo casu tantum vltimo morienti substitutus succedit ꝛ primo morienti frater superstes succedit ab intestato. vt in isto. §. versicu. quod si frater fratri. ꝛ dicta. l. qui duos. in eadem glo. ibi. quod si frater ꝛc. Uel pone secundū casum per. l. vel in singulis. vt. s̄. de vulg. ꝛ pupillari substitutiōe. ꝛ hoc indicat litera hic dum dicit supremo ꝛc. Oldra. ibi. Nec obst. ad primum casum in quo fit contributio: ibi. §. cū ita. ꝛ. l. lucius. §. gaio. ꝛ. s̄. de legatis. ij. l. vltima. §. filium. Dyn. ibi. sed in fideicommissaria ratio autem est. quia in fideicōmissaria cum vtriusqꝫ fidei cōmittatur quilibet videtur separatim rogatus: ideo vno mortuo locus esse debet fideicommissario p parte sua. vt dicto. §. gaio. ꝛ dicto. §. filium. sed in institutiōe directa facta per verba pluralia alias que equipollent pluralib⁹ perinde habetur ac si facta foret sub pluribus cōditionibus copulatiuis. ꝛ ideo sicut ibi omnes existere oportet. vt. s̄. de cōditionibus institutionū. l. si heredi plures. ꝛ. l. si quis ita. ꝛ hic oēs mori oportet vt substitutio effectum habeat: vt hic. ꝛ dicta. l. penultima. C. de impuberum ꝛ alijs substitutionib⁹. Dyn⁹. Ista ratio videtur pulchra eam efficaciter non intuentibus tamen si efficaciter intuentur nihil videtur valere. nam cū vtranqꝫ scilicet fideicommis. ꝛ directam ponas factam verbis pluralibus quare non idem intelligem⁹ ac si facta fuissent sub plurib⁹ conditionibus copulatiuis sicut dicimus in directa dices forte iō

8 †quia directa pupillaris nō fit nisi his qui in potestate sunt et ab eo qui habet eos in potestate. vt. s̄. de vulga. ꝛ pupillari substitut. l. ij. secundo responso. sic diceremus in directa quia non est verosimile quod pater voluerit alienam successionē anteponere ꝑprie vt dicta. l. penul. C. de impuberū ꝛ alijs substitutio. ꝛ argumen. l. generaliter. in fi. C. de institutioni. ꝛ substitutioni. ꝛ. C. de fideicōmissis. l. cū acutissimi. ac fideicommissaria facta fuit extraneis. ꝛ ideo vno mortuo locus est fideicommissario p parte sua vt dictis iuribus vnde non arctat nos illa ratio que in directa sed hoc non videt valere quia nō est generalis. quid enim si facta fuit substitutio filijs in potestate consecutis sicut dicis in directa certe hic nescio quid dici posset. ꝛ ideo ista rō nū quam bene placuit nec eam potui efficaciter intelligere. ad cōtrarium ergo respondeo quod ibi videtur facta esse separatim cum vni primo fecerat licet postea coniungat videtur eos velle tacite separare maxime cum secunda substitutio parum operabatur quantum ad primum quia de eo erat separatim ꝓuisum vel aliter vt not. ꝛ plene dixi. dicta. l. penult. C. de impuberuꝫ et alijs substitutio. Oldr. Et vide questiones quas ibi not. in eadem glo. in fi. dic vt ibi. Dynus. quia ibi loquitur in fideicommissaria que in dubio non admittitur contra matrem hic vero loquitur in directa in glo. a quibus ibi nec obstat ad primum casum in quo fit contributio. dynus. in fi. ꝛ sic erant ibi legata relicta tanquam ab instituto hic autem tanquam a substituto vt in primo responso dicti. §. quesitum. ꝛ ibi notaui in gloss. magna. Oldra.

1 Prohibitio falcidie contra heredem cum penali vinculo testatoris dispositionem non procedit.
2 Testator non potest facere quod leges in suo testamento locū non habeant.
3 Heres per errorem soluens legata quedam integra in alijs sibi non nocet quo ad falcidiam.
4 Deductio debiti a defuncto non impeditur per fideicommissum vniuersale de bonis hereditatis ac heredis.
5 Filius pro parte institutus fideicommissum sibi debitum compensare potest.
6 Heres debet quod ex donatione reuocatur tacite.
7 Fructus prediorum relictorum sub conditione sunt in quartā computandi.
8 Prelegata defalcari ꝛ non in quartam computari debent.
9 Falcidia nec directo nec per obliquum auferri potest.
10 Uerbis enunciatiuis testatoris non creditur.

Quod de bonis.

Quatenus est remissum debitori ex dispositione testatoris vltra rationem legis falci. eatenus per representationē potest reuocari. hoc dicit. Et alias est in litera quod bonis ꝛ expone. id est hereditati. Jacobus. ibi confouendū heredi. dynus. ibi remissum est a testatore quis mortis causa donare intendebat. Dynus. ibi replicatione ꝛ contra exceptionem pacti quam debitor liberatus opponit aget eam heres actione prima contra debitorē: ꝛ si debitor excipiat de liberatione replicabit heres de falcidia. dynus. ibi maxime. in fi. puto quod idem vt prouideatur heredi in repetēdo quatenus retinere poterat per falcidiam sed nō prouidetur sibi eodem modo. nam quando pacto fuit liberatus tunc agit heres prima actione: ꝛ si obijciat exceptio pacti obijcit replicatio doli vt hic in litera: sed si per acceptilationem esset liberatus tunc ipsa liberatio condicetur per conditionem incerti. vt. s̄. de conditione indebiti. l. is cui. ꝛ. l. si quis cum a fideicommissario ꝛ argu. l. sed ꝛ si me putem. eodem titu.

Frater.

1 †Per testatoris dispositionem falcidie prohibitio contra heredem cum penali vinculo non procedit. hoc dicit. Et sepe allegatur ibi stipulari curauit secus si hoc pactum fecisset post mortem testatoris. vt. ī. eodē. l. potest heres. Jaco. ibi denegandam stipulatori ad penam. Dynus. ꝛ vide quod nota. ī. eodem. l. penales. §. penul. ꝛ. l. si in testamento. ꝛ. l. qui id quod. ꝛ institu. eo. in princi. ꝛ argumen. huius. §. dicit dynus. quod si maritus in testamento constituit vxorē vsufructuariam omnium bonorum suorū ꝛ exonerauit eam a cautione de vtendo ꝛ fruendo arbitrio boni viri ꝛ adiecit penaꝫ si ipsa cautio exigeretur per heredem ꝛ heres hoc non obstante agat ad cautionem interponendā quod non incidat in penam dynus. de hoc nota. ꝛ dixi. C. de vsufructu. l. j. in glo. not. sic ibi codicillis. §. fi. sed dic vt ibi. dyn⁹. Uel dic quod ibi ideo valet di recte iure codicillorū quia ꝛ eo iure valere voluit ꝛ sic legibus ibi non refragatur. vt ibi not. ꝛ dicta. l. nemo potest. vbi de hoc plene dixi. ꝛ facit. C. eodem. l. si vt allegas. vel dic

2 †quod testator non potest facere quod leges non habeant locum in testamento. sed in. l. contraria testator transiuit ad speciem codicillorum quod non est contra iura vt prediri in glo. s. ipso iure. in fi. ꝛ dic vt ibi nec ob. ī. de fideicommissa. liber. l. decem. quia ibi speciale est: vel dic vt ibi not.

Non idcirco.

3 † Si per errorē heres soluat legata quedam integra non preiudicat sibi in alijs quod ad falcidiā. hoc dicit. Quid si soluat partem de vno dic quod non preiudicat sibi quantum ad alia legata

gata vt plene notaui in autenti. de hered. z falcidia. §. sed neq;. Et pro declaratione huius. §. dic aut agitur de repetēdo nomine falcidie aliqd de his que sunt soluta aut de re retinēdo aliqd de his que nō sunt soluta. Primo casu aut soluitur ex certa sciētia aut per errorem. si ex certa scientia non repetitur vt. j. de regulis iuris. l. cuius per errorem. z. C. eodem. l. finali. Scdo casu aut est solutum per errorem facti aut iuris: si per errorem iuris nō repetitur si per errorē facti sic. vt. C. eodē. l. errorem. z quod not. s. eodem. l. j. §. si legatarius. Secundo casu principali vide licet si queritur an propter aliqua soluta falcidia nō retēta preiudicetur: vt de soluendis quinq; retinere non posset dic quando solum est non detracta falcidia per errorem aut ex certa scientia. Primo casu non preiudicatur etiam iure nouissimo. vt in auf. de here. z falci. §. non autem dabimus. Secundo casu aut pars rei legate est soluta non detracta falci. z queritur nūquid de residua parte possit detrahere. aut vna re legata insolidū soluta queritur nunquid de ceteris soluēdis possit defalcari. Primo casu potest defalcari iure veteri z nouissimo vt. j. eod. l. si ex pluribus. z no. in auf. de here. z falci. §. sed neq;. Secundo casu de iure veteri non preiudico. vt in. §. isto. z. C. eod. l. in imponenda. de iure nouissimo sic vt in auf. sed cum testator. C. eo. z not. dicto. §. sed neq;. in auf. de here. z falci. in glo. vlti. ibi. l. cum fidem. sed ibi sciens z idem esset hodie in casu huius. §. quando esset sciens vt no. s. hac eadem glo. Dynus. Uel dic qd ibi erat vnicū debitū per solutionem agnitum vt. s. ad mace. l. sed iul. §. fi. hic plura legata. vt. s. de annuis legatis. l. si in singulos. cū similibus. Oldra.

4 **Quod auus.** † Propter fideicommissum vniuersale & bonis hereditatis ac heredis non impedit deductio sibi debiti a defuncto in id tū cōputant fructus pcepti iudicio testatoris de cuius bonis quarte retētio sibi dat. h. d. Ibi in ere alieno vt id est cū ere alieno alijs debito. Dynus. ibi de bonis. s. aui. Dy. ibi ad rem pertinere ad deductionem impediendam huius debiti z rūspōdet tacite obiectioni. Dynus. ibi decederet. sc; nepos. Dyn. ibi quā propria per hoc videtur grauatus: sed hoc in vniuersali. vt. j. tit. ij. l. lucius. §. maritus. Jaco. ibi nō enim ex hoc sc; qd bona propria nepotis in fideicommissum deduxit. Jacob. z hic faciebat dubiū in isto. §. ibi debito compensatum in vtilitatē singularium legatariorum. Jaco. ibi pari pecunia. i. vsq; ad concurrentē quantitatem. Dy. ibi sed quartam trebellianicā. Dyn. Oppo. de. l. iubemus. C. ad trebel. Opp. de. l. mulier. §. si heres. j. eod. z de distinct. que ponitur. j. eod. l. fideicommissaria. Old. z solu. omnia vt in glo. que incipit auiti. in glo. ideo dicit in fi. z. C. eo. l. licet. Dyn. z. j. ad trebel. ita tamen. §. trebellianam. z qd ibi nota. in glo. p hoc apparet quia rogat eum restituere propriam. Dy. in gl. sc; auite. in fi. quia tua quando subest debitum compensatur cum debito alias autem eos lucratur si non subest in quo compensantur. Dy. in glo. vlti. ibi. §. fi. z. C. eo. l. licet. in. fin. Dyn. Clarius posset dici de nepote nō detrahi quasi in illis nepos grauatus non sit quia in fideicommissum non veniunt nisi tantundem receperit nepos ex fructibus bonoꝝ auitorū z sic nō videtur grauatus qui tantum recepit quantū erogat. Ol. hoc em̄ modo bene potest dari quarta cū onere. vt. j. ad trebel. l. lucius. §. marit. z de leg. ij. l. cum pater. §. titio. z pro hoc facit lex imperator hic allegata in contrarium. Item ibi etiam ex fructib. alias. Jac.

5 **Cum fideicōmissum.** † Filius pro parte institut. animo cōpensandi cū falci. vsq; ad concurrentē quātitatē fideicōmissum sibi debitum compensat superfluum ex reliquo dodrante detrahit. h. d. Ibi quod filio debetur ex testamento. Dy. Ibi cōferebat iure institutionis. Dy. Ibi si ratio falcidie legatarijs quibus pater legauit per filium opponende. Dy. Ibi fini quadrātis. i. vsq; ad concurrentem quantitatē quadrantis. de. hereditatis materne fm primam lecturā. Dy. vel. i. toti quadranti hereditatis paterne fm veram lecturam z sic concor. cū. l. debitor. s. eo. Ray. ibi atq; ita. i. facta compensatione vsq; ad currentē quantitatem quadrātis. Dy. Ibi superfluum. i. quod plus est in fideicommisso quā in falci. detracta de bonis paternis. Dy. Ibi compensabitur hoc est dicere fideicommissum debitum ex testamento matris compensatur cum quadrante ex testamēto patris debito. Dy. ibi eris alieni. i. dicti fideicommissarij debiti filio a patre. Ray. ibi dodranti. i. de dodrante bonorū paternorū. Dy. in gl. maritus ibi vt es alienum sed certe hoc est absurdum vt prius detrabatur falcidia quam soluatur es alienū et etiam deciperentur legatarij ideo verior est secunda positio. Jaco. Ibi in quadrante toto hereditatis materne quā; pater detrahere poterat. Dy. quasi dicat quadrans ille hereditatis quam pater poterat detinere in debitum imputatur. Oldr. ibi vt compensantur debitum creditori extraneo. Dy. ibi versi. secundo. hanc. Dy. z Jaco. z magis conuenit textui ibi nec obst. s. eodem. l. si debitor. imo concor. Dyn. ibi illud fauore dotis. Preterea ibi voluit computari dotē in falcidia que nō capiebatur ex vltima voluntate hic econtra falcidiam cum debito: sed magis obstat quia videtur debere habere vtranq;: scilicet debitum z falcid. vt. C. eo. l. irritum. sed illud quando nō expressit testator quod debitum cum hereditate seu falcidia cōpensaret. Dynus. Ibi in fi. eiusdem. §. z sic concor. nam ibi potuit imponi onus non detrahendi debitum sicut hic. Jaco.

6 **Ex donationibus.** † Quod ex donatiōe tacite reuocatur ab herede debetur tanquam es alienum nec proderit legatarijs. Dyn. ibi locupletior mulier cui est donatum. Dyn. ibi pauperior per reuocationem. Dynus. ibi non perijt imo heredibus mulieris. Dynus Item non ob. s. de donationi. inter virum z vxorē. l. si mulier. §. j. vt ibi not.

7 **Fructus.** † Fructus prediorum sub cōditione relictorum cōputātur in quartā z fructus quarte. hoc dicit. Et dic quod predia erant hereditaria non heredis z sic non ob. l. paulus. in fin. j. eo. Ibi relictorum per quandam consequentiam. Dy. ibi non deductos specialiter. dynus. Ibi quando. i. quo tēpore. dy. ibi falcid. i. leg. falci. computatio fiat. dy. ibi locum hr̄e cepit. i. apparuit locū hr̄e z habuisse tpe mortis. dy. ibi quadrantis qui per falcidiam detrahat. dy. in glo. j. in fin. vel dic z meli. vt not. s. ad trebellia. l. in fideicommissaria in prin. quia percepti ex re legata licet post mortem fati cōputantur in quartam. vt hic dy. in glo. not. expresse: sed per consequentiam. Jaco. ibi legare z fructus percipiendos post euentū conditionis non ante. vt. l. cū libertate. C. de fideicommis. liber. z. j. ad trebel. l. mulier. §. si heres. z. no. s. de leg. ij. l. quod seruus. z. j. de regulis iuris. l. cum tempus. z hoc sequitur in glo. dy. in fi. relicte ergo videntur quia in quartam computātur z sic tāto plus restituitur in substantia bonorum. Dy.

8 **Fideicōmissum.** † Prelegata debēt defalcari nō autem in quartam imputari. hoc dici. dynus. Ibi supplende. i. augende. dynus. ibi percipiet id est vltra quartam sibi debitam iure institutionis quia extra quartam est quod a coherede percipitur. vt. j. eodem. l. in quarta. dynus. in glossa prima ibi quia in ea scilicet debita iure nature. dynus. in secunda scilicet iure institutionis. dynus. in glossa vlti. in princi. quidam habent distrahit z male sed debet dicere detrahit.

9 **Quarta.** † Sicut directo non pōt auferri falcid. nec per obliquū facta estimatiōe. hoc dicit. Iu-
10 re isto secus iure aut. vt in glossa. † Item collige ex glossa quod verbis enuntiatiuis testatoris nō testatur quod videtur cōtra distinctionem doctorum quā posui. j. de donatio. l. ex hac scriptura. vides enim quod hec sunt verba enūtiatiua plata principaliter propter se non propter aliud incidenter z in fauorem tertij id est legatariorum z in heredis preiudicium z tamē non disponunt quod est cōtra distinctionem predictā sed potes dicere quod ex istis verbis enuntiatiuis sequebatur id quod erat cōtra ius quod testator facere non poterat z ideo non valet. s. eo. qd de bonis. §. j.

1 ☞ Defalcari debet ex vna parte soluta quod non est defalcatum ex alia.
2 Falcidia in vna re retineri potest.

1 **Si ex pluribus.** † Quod nō est defalcatū ex vna re vel parte soluta ex alia defalcandū erit. h. d. Ibi soluit falcidia non detracta cū locus esset falcidie. dy. ibi ex reliquis scilicet que ad soluendum restant. dynus. Ibi falcidiam plenam. i. nomine rerum solutarum z soluendarū. dynus. ibi soluta sit: falcidia non detracta cum falcidie locus esset. dyn. ibi plenam. i. nomine partis solute z eius que modo soluitur. dyn.
2 Et est argumen. huius. l. † qd falcid. possit retineri in vna re pro hoc. j. eo. l. si fundus. z. l. plautius. z. l. plane. cum similibus. sed contra est vt no. C. eod. l. ij. dy. z de hoc dixi. C. fa. hercis. l. filius quem habētem. z per Jaco. de bel. in autenti. de restitutio. z ea que parit. in prin. coll. iiij. in glossa ibi hic non hec solutio bona est ad finem istius. l. qui finis etiam hodie nō corrigitur. vt not. dicta auten. §. sed neq;. sed quo ad principium huius. l. non est bona solu. S; dic qd prin. corrigitur. vt dixi. s. e. l. qd de bonis. §. nō idcirco. vel dic qd hic heres voluit agnoscere voluntatem defuncti z hoc cōstabat qd agnoscere voluerat in dubio dic vt no. per Jaco. de bel. dicto. §. sed neq;.

SI post missionem. Varie disposi-tiones variis temporibꝰ facte iuxta qualitatem persone disponē-tis varium sortiuntur effectum. hoc dicit. In codicil lis quos confirmauerat in testamento in militia facto. dynus. ibi plena legata: id est falcidia nō detracta. dynus. nec obstat. j̃. e. l. ad veterani. in pn. vt ibi no. ꝛ hodie correcta est hec lex per aut. de hered. ꝛ falcid. §. fin. vt ibi not. ꝛ dixi. C. eodem. l. in testa mento.

1 ☞ Trebellianica locum habet in fideicommisso relicto ab inte stato sicut ex testamento.

FIliusfamilias. Si paterfamilias per filium eius castrense peculium sit rogatus restituere habet locum trebel-
1 lianum ꝛ eius remedia. h. d. vel sic † in fideicōmisso re licto ab intestato locum habet trebellianica sicut in relicto ex testamento. Dyn. ꝛ dic quod primo thema ꝛ questio: allegatio vnius partis. remotio vnius obiectionis seu responsio aliquibꝰ obiectis q̄ illi parti videbātur obstare: determinatio ꝛ determi nationis ratio, ꝛ probatio vel confirmatio per simile: vltimo po nit quandam conclusionem vel dic quod primo thema ꝛ q̄stio secundo vnius partis allegatio ꝛ remotio vnius obiectionis q̄ illi parti videbatur obstare. Tertio determinatio. quarto cōfir-matio vel probatiō determinationis per simile. Quinto effectꝰ determinationis siue cuiusdaꝫ consequentie ꝛ extēsionis decla-ratio scda ibi dixi essentia ibi sꝫ nemo quarta ibi ꝛ heres. Quin ta ibi his consequens. Dyn. ibi codicillis confectis. j̃. annū post quam de militia rediit. Dyn. ibi restituet et hucusqꝫ est thema ex qua statim sequitur questio querebatur ꝛc. ibi deducere pos-sit pater quem deducere intelligitur dum heres deducit. Iac. ibi propter fideicommissaria que possunt ab intestato relinqui. Dy. ibi nec habuit hic tollitur quedam obiectio que fiebat pro hac parte ibi ꝛ heredem facit sꝫ hic nō est hereditas nec heres. Iaco. ibi sed nemo dubitat hic ponit̃ determinatio questionis. Dy. ibi legis beneficiuꝫ. s. patri in codicillis rogato vt. s̃. in que stione propositum est. Dy. ibi si quid pro quia. dyn. ibi ꝛ heres scriptus hic ponitur determinationis probatio per simile. Dy. ibi exemplo edicti si quis omissa causa testamenti. Dyn. ibi his consequens hic ponitur determinatiōis quedam extensio ꝛ ex premissis quedā illatio ibi inducamus subaudi quod trebellia num vult totum restitui nulla de ꝯtradictione facta ex quo ha buit de fructibus. dyn. ibi exerceri possunt a fideicommissario cui est restitutio facta. Dy. in glos. i. senatusconsultum in fi. tñ trebellianica hic est questio cū de vniuersitate roget̃ pater. dyn. in glo. pater a filio ibi in nostro casu licet non sit hereditas pro prie tamen hꝫ locum falcidia.

a ¶ Si dignū. Adde p istū text. qd tāgit alexā. qd licet al's alienatio rei minoris nō valeat sine de creto: tamē si testōr ita mā dat valet alie natio ꝛ idētꝫ angel. cōsili. clxxvj.

a **SI dignum.** a Ibi quinque erāt q̄ dantur heredi nomine pty. dy. ĩ glos-sa prima ibi ad veterani. §. j. contra sol. vt ibi. Item fa cit pro hoc lex qui fundum.

1 ☞ Legatum inutile in falcidia non computatur.

1 **SI a seruo.** † Legatū inutile in falcidia nō cōputatur quo ad eam indu-cendaꝫ sed quo ad eam prohibēdaꝫ sic hoc dicit tex tus ꝛ glo. ibi acqratur hereditas ꝛ sic legatum mihi relictum inutile redit. dy. ibi falcidiam aliis legatariis detrahē dam. Dyn. in fi. si habes in textu quia non debeantur est ratio directa: si vero habes quia ante debeatur vt quidam habent tunc est ratio remotiua. quasi dicat. licet tenuerit ab initio lega tum tamen non est sufficiens ratio quod debeat falcidiaꝫ indu cere quia cepit inutile esse per aditionem iussu domini factā vñ perinde est ac si ab initio fuisset inutile vt. j̃. e. l. nec interest. ꝛ. l. id autem in fine. dy. in glo. prima ibi sit nullius. s. momenti. Dyn. alias. fit nullum ꝛ bene.

1. ☞ Debitum naturale solutum heredi gratia conditionis im-plende imputatur in falcidiam.
2 Portio serui nō grauata portioni domini grauate obueniens legatariis prodest.
3 Legatum a seruo relictum dño est inutile.

1 **SI pupillus.** † Naturale debitum heredi solutum gratia conditionis implende imputatur in falcidia ꝛ solutum non repe titur licet videatur ad non causam redire. h. d. Dy. ibi data fuissent ꝛ nulla obligatiōe fuissent debita testatori que petitionem inducerent vel repetitionem impedirēt. dy. in gloss. vl. ꝛ. j̃. de solu. in fi. contra. s̃. de vsuf. earum rerum que vsu con-sumuntur. l. tribus. circa fin. so. vt ibi. Dy. ꝛ facit. j̃. de solu. l. in numerationibus. ꝛ quod ibi no. ꝛ allegat Bar. istud principiū qd si statuto cauetur qd de omni cōtractu soluat̃ gabella p̄ter quam de cōtractu solutionis ꝛ ego eram tibi obligatus ad vē dendum feudum ꝛ vendidi quod non tenear soluere gabellaꝫ qa causa originalis debiti debet attēdi. j̃. de donatio. l. q id ꝙ.

SI ergo. Portio delata seruo imputatur in falcidia domino sed econtra delata domino non cō
2 putatur in falcidia detrahenda de parte. h. d. Dy. vel sic † por tio serui non grauata obueniēs portioni domini grauate lega tariis pdest quos nō cōtingit ꝛ iste. §. aliquātulum est difficilis ꝛ ſm glo. habet duas lecturas primā tene. Et diuide in duas partes secunda ibi ex cōtrario iterum secunda in duas. secūda ibi exemplo in prima parte secūde partis fuit aliquod onus im positum domino in secunda non secundum Ray. ꝛ secundū eū dic vt dixi in secundo summario. Dynus vero ponit aliam ter tiam lecturam que plana est ꝛ nō eget expositionibus vt statim videbis ecōtra ibi dodrans ꝛ sic eius portio non grauata acce dit portioni domini grauate: ꝛ hoc facit dubiuꝫ ibi cōtra falci diam eis detrahendam. Dynus. ibi pderit subaudi illud quia ꝛc. Dy. ibi supra falcidiam. i. quadrantem sue portionis queꝫ quadrantem debeo iure falcidie. Dy. ibi legata fuerunt ab eo qui in legando dodrantē excessit ꝛ sic omnia legata debēt de-falcari. dy. ibi secundum falcidiam id est que erat detrahenda de seruo legato. Dyn. ibi in exemplo ex abūdanti ponitur iste versiculus. dyn. ꝛ hoc vult dicere sicut falcidia de seruo legato detrahēda de legato a seruo per portionem domini nō graua tam non impeditur. Old. ibi ex persona serui. vltra dodrantem ex persona sūa grauati. dy. in fi. ꝛ nihil erat relictum ꝛ est ratio quia portio grauata accrescit non grauate ꝛ ideo nō fit contri butio bonorum ꝛ legatorum vt. j̃. eodem. l. qd si alterutro. dy.
3 in glo. quia supra in fin. † Quia legatum mihi relictum a seruo meo est inutile vt ibi patet. ꝛ ecōtra relictum seruo meo a me vt institut. de legatis. §. an seruo. frustra ergo meis de fal. quere tur. j̃. eodem. l. in ratione. §. cum lex. in glos. secunda. ibi qui do-drans. debet dicere quadrās vel si habeas subaudi est rogatꝰ ꝛ quod sequitur ꝛ aliquid vltra sibi remanet subaudi quadrā tem quem habere debet ꝛ quod sequitur in gl. puta duo nō de notat ministerium iuris licet accidētiaꝫ facti: ꝛ nisi sic suppleas glo. faciet te errare. In glo. vltra. ibi ex persona serui hec exposi tio hucusqꝫ potest aptari ad secundam positioneꝫ ꝛ nō erit ver sus ibi exemplo ꝛc. Sed qd sequitur. Sed in superiori ꝛc. ad pri mam positionem se refert. ꝛ non erit similiter versus ꝛ sic secūdū primam cum versu ꝛ sine versu potest legi. Old. in eadem gl. in fi. imo dicas in ver. ex cōtrario. quod seruo meo legatꝰ est seruꝰ ꝛ mihi. x. quodam tertio herede instituto falcidia detrahenda de seruo non detrahatur de deceꝫ relictis mihi secus si mihi tā tum legaretur seruus ꝛ decem quia tunc falcidia detrahēda de seruo detrahetur de decem vt. s̃. de leg. ij. l. si duobus. ꝛ. j̃. codeꝫ plane, ꝛ quod sequitur etiam exemplo ꝛc. planum est. Quia p bat quod portio delata domino nō prodest ad falcidiam sub-mouendā ex psona serui. Et quod sit ratio diuersitatis inter pri mum ꝛ vltimum casum huius. §. patet per. l. quod si alterutro. j̃. eadeꝫ quia si portio nō grauata defertur grauate summouet falcidiam sed non ecōtra significatiua non grauate. sed secūdū hoc videtur obstare ad verū. econtrario. j̃. eodem. l. cum quod quo de peculio. §. penultimo. sed potes dicere illud speciale fa-uore libertatis ne impediatur eius prestatio arg. j̃. eo. l. sed si ser uus. ꝛ. l. penales. §. vltimo.

1 ☞ Prelegatum non computatur in falcidiaꝫ ab extraneis le gatis detrahendam.
2 Contributio quando fiat legatoruꝫ a seruo heredi instituto ꝛ a domino relictorum.

NEsennius. Iste est ille nesennius de quo habet̃. s̃. de negotiis gestis. l.
1 nesennius ꝛ dic casum † prelegatū non computatur in falcidiam ab extraneis legatariis detrahēdā hoc primo prelegatum non defalcatur si a coherede percipiatur ali quid falcidie equipollens hoc secūdo. Quod a coherede perci pitur inquantum equipollet falcidie de prelegato al's detrahē de proficit extraneis legatariis ꝛ hoc dicit Dynus. vel sic. iu-ris prelegati a coherede percipitur per heredem grauatum le-gatis extraneis ꝛ coheredibus relictis ipsi coheredi prodest in totum ad falcidiam summouendam: extraneis autem legata-riis non prodest in totum sed solum vsque ad quartaꝫ quā qui

prelegatum

prelegatū percipit possit deducere de prelegatis ab eo coheredi bus relictis.h.d.sed vsq3 ad illā quartā bene prodest hic ideo quia vsq3 ad illam quartā video percipere iure hereditario retinere:vnde dodrans prelegati heredi a coherede relicti hoc ca su non prodest extraneis legatarijs in falcidia quia ille non ca pitur iure hereditario sed quadrans sic quia ille quadrans suc cedit loco quadrantis quem ille de prelegatis posset alias reti nere ₇ sic merito etiā quo ad alios legatarios sibi in falcidia im putatur quod illud videtur habere iure hereditario tāq̄ heres Ray.₇ dic q̄d primo ponitur casus.Secūdo due q̄ones.Tertio solu.questionis secūde.Quarto solutio questiōis prime. Quin to reassumit determinationem secunde limitando ₇ declarādo eā.₇ propterea in quinque partes diuidi potest vsq3 ad.§.si ser uo.secunda ibi quero ad aduersus tertia ibi respondi ibi quidē quartam ibi sed cū3 alijs.quinta ibi plane ibi vti possit falcidia id est an detrahere possit falcidiā3 de prelegatis relictis a se co heredib⁹ ibi ₇ si nō possit ipso iure vti exceptione falcidie. Dy. ibi exceptione.i.replicatiōe.Dy.ibi submouenda est si velit vti falcidia.Dy.ibi quemadmodum.i.verum perinde debeat fieri computatio falcidie ac si de prelegata coheredis nihil ꝑcepis set vel.i.vtrum totius quod coheredibus prestatur facta detra ctione non habita ratione eius quod a coherede percipitur an habita ratione vt legatarijs proficiat.Dy.vel dic quemadmo dum.i.vtrum computatis in falcid.legatis que a coherede per cipit an non. Oldra.ibi.respondi.solu.proxime questionis que est secunda questio.Dy.Jbi falcidiam patiantur non quasi a coherede ꝑceptum sed quasi tāto minus videatur coheredi de disse.vt in versi.plane.Dy.Jbi sed cum his solu.prime questio nis.Dy.ibi q legatū.i.prelegatū.Dyn.Jbi prestaturus est suo coheredi.Dy.Jbi quod deducere desierat nomine falci.Dyn. ibi plane .hic reassumit secundam questionem eam limitādo ₇ declarando ₇ dic ceteris:sc3 extraneis.Dy.in fin. Quasi nihil videatur a coheredibus iure prelegati percipere quia tunc non prodesset legatarijs:nisi quod iure hereditario perciperet.vt.s. not.sed tanto minus quātum accepit iure prelegati a coheredi bus prestaret ₇ sic totum prodesset legatarijs etiā extraneis nō solum coheredib⁹:quia illud quod capit videtur iure heredita rio retinere non autē3 iure prelegationis capere. Dy. ¶ Opp. quod cōputet in quartā q̄d a coherede percipitur sed distingue ₇c.Dy.Jn glo.hoc si percepit ibi contra voluntatem defuncti quod est eo ipso q̄d expresse nō permisit.vt.j.eo.l.titia.Dyn.ibi alioqui.l.si detrahit ex volūtate defuncti expressa. Dyn.ibi.C. fa.hercis.l.filiū.vbi de hoc plene dixi.₇ dic q̄d ꝑn.hui⁹ gl.loquit̄ de falci.iure institutionis in medio tractat de trebell.in fin.redit ad falci.debitam iure institut.ibi hereditariam partē.s.totā.

Seruo. Si seruus alienus instituatur ₇ legata a seruo cui fideicommissaria a domino relinquat̄ pri⁹ legata a seruo quā fideicommissaria a dn̄o ꝑstant̄ hoc primo. Si dn̄s institutus omissa causa testamenti ad seruū substitutū patiatur hereditatē deuolui prius soluūtur legata a dn̄o insti
2 tuto quam a seruo substituto relicta.h.d.Ol.Vel sic † legatoꝝ relictoꝝ a seruo herede instituto ₇ a dn̄o nō fit cōtributio quā do causarum succedendi cōcursus nō est impossibilis.h.d. Jbi prius ₇ rogantur integra non deducta falci.vt no.in gl.si quis omissa causa testamenti.l.iulianꝰ.licet glo.que est hic aliter dicat ₇ male ibi ab ipso dn̄o in istitutiōe.Dy.ibi tūc.i.solitis legatis a dn̄o relictis.Dy.ibi si patit̄ hoc referas ad ꝑrimū nō ad oīa licet hic aliter innuat ₇ male.Op.q2 videtur q̄d prius sit haben da ratio relictoꝝ a substituto seruo.vt.l.iul.§.si qs omissa causa testamenti.solu.quātū ad solutionē sed quātū ad falcidiā nō.vt hic ₇ ibi.Scd̄o op.ꝙ imo ₇ quātum ad falci.vt eo.titu.l.duo.§. admonendi.solu.distingue.Tertio op.ꝙ simul oibus facta cō tributione detrahenda sit.vt.s.eo.l.rōne.§.q̄d vulgo. Dy.in gl. in legatis ₇ fideicommissis quia vtraq3 per se excedūt dodran tē alias legata soluerent̄ integra sine deductiōe falcidie:fideicō missa autem ex residuo soluerentur habita ratiōe falcidie vt in sequenti glo.not.₇ dic aut legata a patre vel dn̄o ꝑ se excedunt dodrantem aut nō nisi cōiūcta cū legatis a substituto filio vel seruo.Primo casu loquitur.§.admonendi. Scd̄o casu loquitur hic.Dy.in eadem glo.ibi.l.cū filio.versi.deniq3.₇ vide q̄d ibi no ta.in glo.imo prius ibi a seruo vel filio substitutus.Oldra.ibi a patre vel dn̄o vt a patre vl' dn̄o substituti.Old.ibi vt ibi primo responso.₇ in secundo rn̄so eiusdē.l.dic prius habēdā rationē in hoc.s.vt ex eis falcidi.detrahatur non vt primo soluatur.Dy. Jbi.in institutione omissa vt fuit in.l.iul'.Dyn.ibi si patitur ₇c. Contrarium not.dicta.l.iul'.q̄d approbatur.Ray.hanc appro bat.Dyn.ibi qui autē.in prin.imo versi.quid deinde.vel dic.vt s.dixi.aut legata relicta a dn̄o per se excedunt dodrantē.₇ tūc de ipsis detrahitur falcid.vt dicta.l.duo.§.admonēdi.aut per se non excedunt dodrantem sed cōmista cū legatis a seruo reli

ctis excedunt.₇ tunc prodest ordo istius.§.vt primo soluantur relicta a domino nulla falcidia detracta de residuo soluant̄ re licta a seruo detracta falcidia:si falcidie locus est.₇ ita intelli gatur.§.iste.

Si debitori. Quelibet quo ad se est locuples ₇ sol uendo:quo ad alium secus.hoc dicit Jbi licet nomen q̄d non est soluendo. Dy.

1 ¶ Legatum ne vitietur vna res pro alia defalcatur.

Si fundus. Casus huius.l.non est alibi et prima facie responderet̄ con
1 trarium † ne vitietur legatū vna res pro alia defalca tur.hoc dicit.Vel clarius legatis fundo ₇ via si ra tio falcidie vtriusq3 excedit estimationem vie ipsa via perit et fundus integer debetur econuerso si vie estimatio excedit ratio nem falcidie neutrum legatum perit:sed in pecunia prestabitur quantū capit falcidia vtriusq3.hoc dicit.Jbi in falcidia fundi ₇ vie.Dy.Jbi sed si via.ex abundanti ponitur iste versiculus. Dy.Vel dic quod notat s̄m Ray.vel dic quod.s.debebat̄ ali quid de legatis licet haberet locum falcidia:₇ hic nihil debeba tur ꝑpter es alienū quod interimebat legata:₇sic aliū casum ponit vt sentit glo.magna ₇ glossa interlinearis ibi non debebi tur legatum vie nec etiam fundi.Dy.Jbi deficeret scilicet ratio legis falcidie.Dy.ibi non tantum fundum sed etiam viam.Ol dra.ibi tantum sarciat.i.sarciri faciat heredi.Dy.ratione fal cidie detrahende de via ₇ fundo.Dy.ibi quantum deest ad fal cidiam.Dy.ibi intercidat id est in totum pereat. Dy.ibi.plus falcidia detrahenda de fundo ₇ via.Dy.in gl.prima ibi vtri usq3.i.fundi ₇ vie.Dyn.ibi in primo quando tantundem est in via quantum in falcidia.Dy.in fi.quando plus est in falcidia quam in via.Dyn.

1 ¶ Partus ancille hereditarie legate ad quam spectant.

Paulus respondit. [a] Alias inci pit falcidie le gis.Et breuiter dicit de re subtracta per heredē nō
1 debet habere falcidiam † part⁹ ancillarum heredi tariarum legatarum ante diem fideicommissi cedētem nati per tinent ad heredem sed computantur in quartā ₇ fructus quar te fructus percepti ex propria re heredis legata etiam post diē fideicommissi cedentem nec restituuntur nec in quartam com putantur.Oldra.Jbi ancillarum legatarum hoc tollit contra rium.Dynus.ibi cedentem ₇ ante moram.Dynus.¶ Oppo. quod computetur in quartam.vt.s.eodem.l.quod de bonis.§. fructus.Sed ibi in re propria testatoris legata vnde fruct⁹ ca piuntur hereditario iure.₇ sic computantur in quartā. ¶ Op ponitur quod restituātur.vt.s.de vsuris.l.equis.sed dic hic he redem non esse in mora licet dies cesserit per aditionem heredi tatis vt no.eodem titu.de vsuris.l.herennius.alias incipit fru ctus in glossa prima.in fi.falcidiam tamen quam potuisset de trahere de rebus subtractis heredi imputabitur in commodū alioꝝ legatoꝝ vt minor falcidia detrahat̄.vt.s.de his q. vt indignis.l.heredi.in fin.Oldra.in glossa sic ergo falcidia in totum pro minima re subtracta.vt nota.in glossa.in auten.de heredi.₇ falcidia.l.scimus.quam cordi teneas.Et idem si heres patiatur alium subtrahere argumen.s.si ventris no.mulier in possessio.missa.l.ij.Oldra.ibi.l.in pecudum.imo dic quod non obst.quia hic non dicitur quod partus sint in fructu sed q̄d cō putantur in quartam ₇ fructus quarte in quā imputātur om nia que capiunt̄ iure hereditario.vt.j.eodem.l.id autem.in fin. item.s.eodem.l.in lege falcidia placuit.sed ibi in partu ancilla rum non legatarum.Dynus.Jtē nō ob.j.ad trebellia.l.dedu cta.§.penul.vt ibi no.Jtem hodie perderet falcidiam in totum pro dimidia re subtracta.vt not.in auten.de heredi.₇ falcidia. §.sancimus.quam cordi teneas:₇ idem si heres patiatur alium subtrahere argumen.s.si ventris no.mulier in possessionē mis sa.l.ij. Oldradus.

a ¶ Paul⁹ rn̄ det.ad q̄d bal. in.c.ij.de feu. si.da.bar.i.l. rescripta.ff.d his qb.vt in dig.bal.i.l.fi. §.finautē du bius.C.de iu re delibe.

1 ¶ Legatorum prestatio augetur portioni grauate non gra uata accedente.

Maritum. † Si portio nō grauata accedat grauate augetur legatoꝝ presta
1 tio.h.d.Jbi filiam cōmunem in potestate mariti cō stitutam.Dy.ibi instituit.s.vxor ₇ portionem mari ti vltra dodrātē3 grauauit.Dy.ibi retineat.s.pater.Dy.

A liberto. Si legatarius grauetur onere fideicom missi extrinseco diminuto legato non di

minuitur onus. hoc dicit. dy. ibi decem dederat z sic grauauit
eum extrinseco onere. dy. In glossa. ibi. l. paulus. §. fina. Et dic
plene vt ibi nota.

1 ☞ Lex falcidia ipso iure resecat legata:
2 Obligatio an oriatur ex relicto vltra dodrantem.

1 Lineam. †Lex falcidia ipo iure resecat lega
ta z per estimationem rei indiuisi
bilis falcidia pstatur. hoc dicit. Ibi fuerat alias fue
rit sed communiter habetur fuerat. Dyn. Ibi pro
pter legem falcidiam, id est quia heres volebat vti falcidia. dy.
Ibi posse heredem agendo interdicto quorum legatorũ. dy.
ibi remanere scilicet penes heredem. Dy. Et vide quod dixi. s̃.
titu. j. l. plautius. z quod no. in. l. legatum ita. de legatis. ij. Itẽ
non ob. j̃. de furtis a titio. cũ similibus. quia determinatur per
istam legem quod rei legate transit dominium in legatariũ nisi
habeat locum falci. quia tũc in eo quod est vltra falcidiam nõ
transit z vide quod no. C. eodem. l. j. z tene menti illam glo. que
dicit quod minor soluens sciẽter id quod detrahere poterat iu
re falci. nõ repetit per conditionem indebiti. item habes hic gl.
valde notabilem que dicit qd interdictũ quorũ legatorũ habet
locũ contra illum qui possidebat res legatas tempore mortis
testatoris. cõtrariũ videt sentire glo. C. quorũ legatorũ. l. j. sed p
2 pter textum huius. l. credo hanc glo. veriorẽ. †Et an ex relicto
vltra dodrantem oriatur obligatio. vide quod nota. z dixi. s̃.
de conditio. indebiti. l. j.

1 ☞ Falcidia a testatore prohiberi non potest in vi cõditionis.

Seius z augerius. Cõditio que
in fraudem. l.
1 opponitur pro non adiecta habetur. h. d. Vel sic †in
vi cõditionis non potest falcidia a testatore phiberi
In glo. prima in fi. nisi precessisset institutio. vt. s̃. de here. insti.
l. pater. z hic precessit zc. Dy. quod extraneus institutus possit
exheredari. No. in glo. s̃. de testõ mili. l. si certarum. §. si eodem.
Dy. In glo. subaudi vt alios. in fi. vt. j̃. ptz ibi: cũ habeant sub
stitutos eadem conditione prescripta. dy.

Pater quoqz. Quasi dicat non solum alij.
Dynus: ibi filius emancipa
tus. dy.

Si a me tibi. Id quod nõ capitur heredi
tario iure non imputatur in
quartam iure institutionis debitam. h. d. dy. in fin.
quasi dicat non capio illud tanq̃ heres. dy. In glo.
vltima. in fi. z. j̃. de donationibus. l. qui quod ex causa. §. ea leg.
Oldra. z allegatur finis huius. l. contra emphiteotam aliena
uit rem sine cõsensu domini postea redemit quod nõ prosit sibi
redemisse quasi videatur habere sicut nouus emptor: in contra
rium est in vsibus feudorũ si vasallus feu. alie. c. j. z dixi de hac
questiõe de vsucapioni. sequi. §. de illo. z in pluribus alijs locis.
Item non ob. ad hanc. l. j̃. e. l. cum emptor. vt ibi dicam.

1 ☞ Damna sine legatariorum culpa contingentia ad heredẽ
pertinent sicut z commoda.
2 Heres si grauetur emere vel vendere certo pretio quid intelliga
tur esse legatum.
3 Interitus incerti de certis ad legatarium pertinet.
4 Genus perire non potest.
5 Heres in quartam sibi computat quod per venditionem rerũ
hereditariarum accipere iussus est.
6 Rogatus restituere hereditatem per venditionem nõ põt com
pelli ad ipsam per senatusconsultum trebel.
7 Legatum inutile non venit in bonorum contributione.

1 In ratione. † Damna contingẽtia sine
culpa legatariorũ pertinẽt
ad heredẽ sic z cõmoda. h. d. dy. Et post illud princi
pium esset legẽdus. §. diligenter. qui loquitur de ista
materia ibi mortes contingentes post mortẽ eius de cuius he
reditate agitur. Dy. Et no. multos casus fortuitos qui sequun
tur in litera de quib⁹ dixi. C. de pigno. act. l. que fortuitis. ibi fa
cta peiora etiã sine heredis culpa, ibi quodcũqz damnum cõtin
gens post mortem testatoris in rebus hereditatis. Dy. ibi fru
ctus post mortẽ testatoris seminati. dy. ibi. partus ancillarum
ante mortẽ vel post mortẽ testatoris cõcepti dũmodo post mor
tem testatoris nati. vt. s̃. eo. l. in. l. falcidia placuit. Dy. ibi. Ser
uientes. i. seruitutum liberationes vel remissiones ibi. quib⁹. scz
seruitutib⁹. Dy. ibi. predia. s. hereditaria. dy. In glo. prima: ibi
sol. vt ibi. quia ibi erant sati tempore mortis: hic non. Dyn. In
glossa quod contingit ibi. fm istam solues z rationẽ reddes. z
dic plene vt ibi. Dy.

Vendere. Facta separatione legati z ad iustũ pre
tiũ postea de eo qd in legato falcidia de
2 trahitur. h. d. Vel clarius. †si heres grauatur emere vel vẽdere
certo pretio id solum intelligitur esse legatum quod prestat he
res alij. vltra iustũ pretiũ vel qd sibi minus iusto ptio: z de ipso
solum locũ hz falcidia. Et subaudi. si heres fuit iussus vẽdere. s.
minori ptio quã valeat: vel emere. s. maiori ptio quã valeret. iac.
ibi. iussus. s. heres. dy. ibi inducetur in causam legati hoc est tm̃
estimabitur esse legatũ. dy. ibi. sz vt subaudi ita deducit in lega
tum vt nõ totũ prestet. sed vt zc. Ja. Et alij nõ hñt in lr̃a. z sic
cõmuniter. dy. ibi. Legatis deductis. i. separatis a vero ptio vl.
i. que cedit in casum legatorum: ibi. amplius. i. iterum. Jac. qua
si dicat primo debet fieri separatio eius qd est legatũ: dy. ibi. nõ
nostri. scz. legatarij. Jac. ibi. id pretium quod cũ valore rei no
stre concurrit. z loquitur iste ver. tantũ eo casu quo heres dam
natur emere. Jac. ibi. intellectum est z ideo illud solum defalca
tur. dy. In glo. alias est vt: z tunc habeas. j̃. deducatur. dy. al's
deest z tũc habeas deducet. dy. ibi. Colligenda op. de. l. ad vete
rem. §. j. eo tit. z solu. vt ibi no. Dy.

Prorsus. Alias incipit. §. diligenter. z sic cõmuniter
allegatur in glossis. z breuiter. h. d. si lega
tum consistit in genere vel in specie prorsus incerta dãnum con
tingens post mortem testatoris sine culpa legatariorum ptinet
ad heredem vbi vero cõsistit in specie certa vel incerta de certis
vel in gñe relicto vt specie ad legatarios pertinet. h. d. Vel bre
3 uius. †interit⁹ speciei vel incerti de certis pertinet ad legatariũ
interitus vero generis vel incerti pertinet ad heredem. Et dic
q̄ in isto. §. reassumit quod dictũ est in princ. l. vt per distinc. de
claret. dy. ibi. Vel quod dicitur. s̃. in pric. l. Jac. z Dy. ibi. vsque
quaqz. i. simpliciter. Oldr. ibi. distinctio qualitatis legatorum.
Jac. ibi. recipiatur subaudi. z videtur q̄ sic qd eniz zc. Jac. ibi.
qd enim confirmat qd dictũ est in prin. l. dy. ibi remota lege fal
cidia. i. lege falcidia locum non habente. Dy. ibi. Idem fore. s.
q̄ pereat heredi nõ legatarijs. Ol. z no. qd iuris est de toto quo
ad totum idem de parte quo ad partẽ. vt. s̃. de rei ven. l. que de
tota. ibi constitueretur. i. legatarijs deducta falcidia debetur.
Dy. ibi postea. i. post mortem testatoris. dyn. ibi ne amota. i. se
parata a falcid. Jac. Ibi detrahatur ppter dãna superuenien
tia. Jac. ibi nec dãno. expone nec p nõ z cõstrue cũ verbo detra
hi qd est. j̃. ol. ibi cõstat: z sic q̃titas est relicta vt quãtitas in gñe
z ideo piculum ptinet ad heredẽ z idẽ de his q̃ cõsistunt põde
re vel mensurã. dyn. ibi postea incidente. i. post mortẽ testatoris
in rebus hereditarijs contingente. dy. ibi que fieret. i. prestaret.
Old. ibi ad estimationẽ. i. fm estimationẽ. Ol. z ibi. z his ipsis. s.
que cõsistant pondere numero vel mensura. dy. ibi ita relictis p
modum speciei: vt ptz in exẽplo qui statim sequit. dy. z Old. ibi
horreis habeo z ita certa species est relicta vel quãtitas vt spe
cies z sic periculũ ptinet ad legatariũ. dy. ibi nihil debebit qñ
perierũt in totũ. dy. ibi que extabunt. qñ deteriorata sunt. dyn.
ibi ea portio. i. tanta quãtũ ad quãtitatẽ licet nõ tãta quantum
ad valorẽ z sic deterioratio est ad damnum heredis z legatarij
pro rata falcidie z legati. Ol. ibi efficiatur. i. quantum falcidia
prestari patiatur. dy. Ibi estimatione bonorũ. i. facta estimatio
ne bonorum z detractiõe falcidie. vt estimatione bonorũ facta
que erat tpe mortis testatoris de legato debebat detrahi quar
ta qnta vel sexta eadẽ portio quãtum ad quartã nũc detraha
tur de legato p parte diminuto licet ista portio que nũc detra
hitur nõ sit tante estimationis sicut si legatum non perijsset in
aliquo z sic ad dãnum heredis perit res legata ppter diminu
tionẽ nõ quãtũ ad quotam: sed quantum ad valorẽ. z est rõ qr
portio per falcidiam diminuenda semp remansit in bonis he
redis quia ipso iure resecata ergo sibi perijt. vt. C. eo. l. penul. z.
s̃. eo. l. lineam. z. j̃. quorũ legatorũ. l. j. §. si quis. Oldr. ibi q̃ mortis
inspicitur ergo tempus mortis testatoris vt sciamus quanta si
ue quota portio sit de legatis nomine falcidie detrahendis: sed
illa detrahitur de rebus legatis quales nũc sunt. vt. s̃. pri. z sic
quantum ad hoc inspicimus tempus presens. Old. in ver. in cer
te. iste versiculus communiter allegat p. §. sed tamẽ est de mate
ria precedenti ibi ex suis rebus z sic de certis. dy. incerta z ideo
periculum spectat ad legatarium si oĩa pereunt. Dy. ibi elige
ret de argento testatoris. dyn. in versi. si vero argenti ibi pure
id est simpliciter. dyn. non facta demonstratione certi argenti z
sic testator hic reliquit incertum de incertis. dyn. ibi legis falci
die portio. i. in cõputatione legis falcidie. dy. ibi postea inciden
4 tia. †Not. q̄ genus perire nõ potest: z ad hoc sepe allegatur. §.
iste. Sed contra hunc tex. op. qd si hodie heres faciat inuẽtariũ
non teneatur si res hereditarie post pereunt. nam heres tenet
tunc

tūc soluz de rebus que in hereditate sunt.vt.C.de iure deliberā tū.l.fi.§.z si prefatā.z.§.sequen.z sic cum teneat ad quantitatez respectu rei perempte liberatur licet sit debitor quātitatis.vt.§. de leg.j.l.cum res.§.fi.z ibi dixi.vnde in hoc corrigitur.§.iste et prin.l.fm Bar.qd est notandum qr nō est tunc p alios z credo eum bene dicere. Ibi pficient heredi.Dy.ibi res tamen incerte de certis relicte de quibus dictum est.§.in prin.§.seu versiculi in certe autē ibi ac nec estimatio licet multe res relicte essent in hereditate.Jacob.ibi relicte essent.i.ac si species certa fuisset relicta.Dy.in glo.nam distinguitur ista distinctio locum habet in rebus legatis pereuntibus vel deterioratis:in aliis autem hereditariis nō legatis simpliciter z sine aliqua distinctione regula in prin.ibi posita locum habet.Oldra.

5 **Tam z si ante.** † Quod per venditionem rerū hereditariarū heres accipere iussus est in quartam iure institutionis debitam computat.Dy. ibi iussus est heres.Dy.Ibi hereditatem restituere z pro ea restituenda centum habere.Jaco.ibi computari.z in quartā iure institutionis debitam z in quartam trebellianicam.vt.j.e.l. qui fundum.Dy.ibi quemadmodum exemplificatiue non similitudinarie legas.Dyn.ibi iussi sunt:scilicet fideicommissarii quibus erat restitutio facienda.Jaco.ibi quo loco.i.circa quez casum.Dyn.Et quod sequitur amplius dic.i.vltra predictam questionem.Dy.ibi fideicommissum esset.s.illam quantitatem dare.Dy.Ibi cum talis oratio.not.vt z.C.de legibus.l.quod
6 fauore in gl.cōiuncta cū textu qd † rogatus restituere hereditatem per vēditionē nō pōt cōpelli ad ipam vēditionē p senat.cōsul.trebel.qd est bene notandum.z prima facie diceret cōtrariū in glo.sed in vi modi contra hoc oppo.quia hic non est aliqd verbum per quod fiat modus de quo habetur.§.de conditiōibus z demonstrationibus.l.penul.z in rubrica.z.C.de his que sub modo.dic fm Bar.quod glo.non vult dicere qd sit mod9 inductus sed vtitur verbo vulgari sicut dicimus facias per talem modum sic.j.eo.l.penales.§.j.vel dic quod paria sunt iubere heredem vendere vel iubere vt vendat qd est notandū fm eū et sic nō ob.contrariū in glo.imo videtur.dic quod legata erāt relicta ad onus heredis z grauatus erat fideicommisso vniuersali:z sic retinet heres vnde soluit legatariis serui.l.marcell9.j. ad trebellia.sed illud quod habet a fideicommissario vniuersali imputat sibi in quartam.vt hic z sic non ob.C.ad trebellia.l. fi.quia ibi fuerunt iniuncta legata ad onus fideicommissi:non heredis.Jaco.ibi vel dic hanc.Dynus.

7 **Cum lex falcidia.** † Legata inutilia non veniunt in cōtributione bonorum:vt falcidiā inducāt nec in falci.imputantur ita qd diminuant legata aliis relicta.h.d.Ibi vel ei9 seruo scilicet heredis Dy.Ibi in diem certam.i.expressam.Dy.Ibi cepit cedere eodem tempore vel antequā cedat dies legati.Dy.ibi seruis suis propriis testatoris.Dyn.Ibi cedunt alii legata non minuerit. Dy.in glo.i.expressam ibi si esset verū z sic esset inutile.Dyn.in glo.i.expressam ibi si esset purū z sic esset inutile.Dy.in glo.fuit relicta.in fi.subaudi alia tamen die inserta vel conditiōe fuit legatum relictum z substantialia libertas.Oldra.

Is cui fideicommissum. Heredi dubitanti cui vltra falcidiā legata sint relicta subuenit remedio cautiōis ibi vel legator. id est per conditionem aliis legatis vel fideicommissis adiectā.Old. Ibi pendebit.i.dubitatur an sit habitura locum vel non.Dy. Ibi deficiente eo id est effecto non soluendo.Oldra.

1 Actiones penales contra heredem rei non transeūtes non minuūt bona eius.
2 Hereditas differt a bonis.
3 Stipulationes pretorie diuidue facto aliquorum heredum nō committūtur insolidum sed pro parte.
4 Legatarius onere intrinseco grauatus falcidiam detrahit.
5 Testatorem falcidiā non posse prohibere iure digestorum qualiter intelligatur.

1 **Penales.** † Actiones penales que nō transeunt contra heredē rei eo mortuo nō minuūt bona eius:similiter que non dantur heredibus actoris actore mortuo nō augent bona actoris.h.d.Uel sic z in idem recidit si ex parte actoris z rei actiōes penales in heredes sunt transitorie in bonis actoris cōputant z diminuunt bona rei alias sec9.z diuide.l.in tres partes.in prima loquitur de actionib9 penalibus non cōpetentibus ad vindictam.in secunda de his que pertinēt ad vindictam z similiter dinis causa addit de actionibus ex contractu que nō transeūt ad heredes vel incipiunt ab heredibus:secunda ibi.sed nec.tertia ibi honorate quoqz.ibi legitime.i.de iure ciuili inducte.Dy. Ibi honorate id est inducte a iure pretorio.Dyn9 ibi in bonis actoris viuente adhuc reo.Dy.ibi a defuncto ante litis conte. Dyn ibi que in herede id est contra heredem:Dy.ibi nam z si ita probat a contrario quia.§.obligatio diminuit soluz in vita non post mortem hic econtra solum post mortem nō in vita ibi bona eius scilicet stipulatoris.Dyn.Ibi minuerentur:scilicet bona promissoris.Dy.quia stipulatio talis transit ad heredes vt.C.vt act.ab here.z cōtra heredes.l.prima.Ibi augmentū.§. prestabunt quod est.j.Dy.Ibi rei scz bonis.dyn.in glo.prima in fi.ibi sunt aūt.dyn.in glo.ante litis contest.ibi in hoc speciale quia cōpetit ad vindictā.dyn.in glos.vlti.ibi in bonis alicui9 dum viuit inspecta significatione ciuili.dy.Et sic vides ex ista
2 glo.† quod aliud sunt bona z aliud hereditas z sic si aliqs donat hereditatem non videtur donare bona cuius cōtrariū dixi de legatis.j.l.quesitum.§.si seruus.quod est verius vt res poti9 valeat quam pereat.vt.l.quoties.de rebus dubiis.non ob.ista glossa quia hec bona ponuntur ad differentiam hereditatis secus in questione proposita.Bart.

3 **Julianus scribit.** † Stipulationes pretorie diuidue propter factū aliquorum heredum nō committuntur insolidū sed p parte.h.d. Ibi ex causa legatis quia excessus est dodrās vtriusqz heredis sed vnus est plus grauatus quā alter.Jaco.ibi non equaliter. s.isti sicut alii.i.nō ad equalitatē sui heredis quia in plus est grauatus vel dic pro sua parte tantū.Jac.ibi p suo mō necessario sibi ad suam quartā.Jac.z dic modo.i.moderatiōe.z sic facit pro eo quod dixi.§.eo.l.in ratione.§.tametsi.Ibi eiusdem interpretationis:scz qd cōmittat tantū ad interesse actoris z ad psonam vel partem alterius nō extendatur.dy.ibi a parte actoris qui stipulatus fuerat.Jaco.ibi siue a rei.s.parte.dy.ibi his heredibus stipulatoris.dy.ibi vicissent ex parte actoris.Dynus. ibi victos ex parte rei.Dyn.ibi hisqz.s.heredibus stipulatoris z subaudi cōstat committi.Jaco.ibi aduersus eos heredes rei. Jaco.in glo.diuidātur ibi.l.quinta.§.fi.z est ratio.vt not.dicto §.cato.dy.vbi de hac materia plene not.z dixi.

Annua bima. Ibi ex posterioribus in quorū solutione appareat falci.locum habere.dy.Et facit iste.§.ad questionē que dicit disputata p do. Ray.statuto boū.cauetur quod scholares conducentes hospitia teneantur soluere medietatē pēsionis in paschate z residuū in fine anni.quidā scholaris conduxit hospitiū cū pacto qd soluere teneretur tertiaz partē.statim querebat an illa tertia pars deberet cōputari in medietate soluenda in paschate vel in alia soluenda in fine anni.vel in vtraqz.iste.§.facit qd in vtraqz dicitur qd eam terminauit per.l.placuit.C.de collatione fundorūz patrimo.lib.xj.sed nō video qd illa.l.bene terminet questionem vt dixi in meis questionibus statutorum secunda parte.

4 **Si titio.** † Si legatari9 grauetur onere extrinseco detrahit falcid.si grauetur onere extrinseco nihil detrahit vt in ver.sui autem.in fi.huius.l.h.d.dyn.Uel sic si onus est intrinsecum z diminutum fuerit legatario diminuetur z fideicōmissario ex presumpta volūtate testatoris qui partem penes legatariū voluit remanere in libertate vero secus.h.d.Et ad declatione hui9.§.vide qd notaui.§.de vulga.z pupil.substitu.l.coheredi.§.cum filie.z licet iste.§.fm glos.videat habere quatuor lecturas propter diuersitatem litere quia quidam habent.in prin.§.viginti z quidam.xxx.cum sunt due tantū lecture in effectu vna Azo.q est vera.alia bul.que est falsa z tene casum Azo.sicut gl.ponit z bene siue habeas i litera.xx.siue.xxx. et quod lectura bul.sit falsa quod legatarius vni9 rei nō detrahat falci.probatur.j.eodem.l.accept.ad trebel.l.j.§.inde neratius.in auf.de here.z falc.§.is igitur.z.§.de lega.ij.l.cum pater §.j.z dixi dicta.l.coheredi.§.cum filie.in fi.licet contrarium not. z male.§.de leg.j.que gloss.falsa est vt ibi plene dixi licet p bul. faciat dict9.§.cū filie.z de fideicommis.liberta.l.generaliter.§.si cui.sed dic vt in eis dixi.z dic quod tertia lectura non differt a prima nisi quia in prima rogatus est restituere medietatē z tertia tres partes z retinere quartam ex coniectura voluntatis defuncti vt detracta falcid.debeatur quarta eius qd remanet penes legatariuz.quarta lectura differt a tertia quia in tertia debeat restituere tres partes.in quarta quartā partē tantū.Itez
5 not.ex gloss.† quod illud quod dicitur quod iure.ff.nō poterat testator prohibere falci.vt.§.e.l.quod de bonis.§.j.verū in falcid.que pcipiebat ex.l.secus si pcipiebat volūtate defuncti qr illaz poterat phibere qd est notādū ibi quoqz qnqz hec lra bona est si habeas.§.in pn.§.xx.si aūt habeas.in pn.§.xxx.vt habuit Azo.hic debet esse in litera quindecim ibi vindius noster:scilz ait.z dic ex presumpta voluntate testatoris nō noie falcidie ibi

ad fideicommissaria prestanda isto casu ex voluntate testotoris Jaco. ibi non imputaturus. i. omissurus imputare. Jacob. nam imputabit eum nec z nō faciāt affirmationez. dy. Ibi nisi forte testator. s. legatarius fuit honoratus onere extrinseco pro pte hic in totū. ibi oino als oimodo. i. sine legatum sibi relictū fuit p falcid. diminutū siue nō. dy. qd pōt habere qñ falci. detracta remanet in legato vnde posset eū als falcid. nō detraheretur per heredē. vt. j. de fideicōmis. liber. l. decem. z vide qd ibi no. Oldr. in glo. j. ibi alij vt bul. ista positio bul. insurrexit ex errore quem sequitur qd legatarius vnius rei detrahat falcid. vt not. fm euz C. communia de legatis. l. j. circa fi. sed sententia Azo. est verior z ratio not. in auf. de hered. z falci. §. is igitur. scda colla. in gloss. que incipit aliter tamen zc. Et vide. j. eodem. l. lex falci. si iterueniat. §. nūquā. dy. ibi legatarius. vt dixi. z p hoc est. j. eo. l. acceptis. sed cōtra hoc est. j. titu. pxi. l. j. §. quibusdā. z l. videamus. sed ego cū bul. credo qd hoc nō faciat legatarius ex psona sua sed ex psona heredis z sic nō interest vtrū triginta vel vigiti vel decem sint legata. dynus. in glos. irascitur bul. simile dicit glos. de roge. z bul. in materia duorū reoz. audi bul. ibi qñ nō est grauatus sed certe idē esset in herede q nō detrahit nisi sit grauatus z ideo bene nō respōdet bul. Dyn. ibi sed propter equitatē que equitas insurgit ex cōiectura voluntatis defuncti. dyn. in glos. quando suum ibi. §. si quis alienum. z l. si debitor. §. quāuis. eo. tit. in fi. imo melius dic vt not. j. e. l. iulianus.

Si seruus. Ibi ne preterea id est preter suuz. dynus. Continua. l. sequentem. z alias duas sequentes.

Iulianus notat. Approbādo qd dictū est z distinguendo. dynus. Albericus.

Plane. Ibi ipsi seruo vel etiam legatario. dy. Ibi declarauerit z i suo z in alio legato. dyn. ibi vide z qd. i. z falcidia que prestāda est p seruo quasi dicat nedum falcidia q̄ detrahenda est de ipso legato. dy. ibi prestandum est. s. falcidie nomine. dyn. in glo. vlti. in fi. z. j. e. l. plautius. in fi. Dyn.

Sed si non seruus. Ibi videbitur seruum suum acceptando legatum contēplatione manumissionis relictum. dynus. ibi vtriusqz. id est legati z etiam serui. Dy. in glo. alienū ibi non deducitur falcidia cum tamen alij legatarij peterent de hoc pretio falcidiam deducere vt p hoc de suis legatis minor falcidia detraheretur. Old.

Si incertū sit. Ibi admittēda est. i. interim falcidia locum habeat. dy. Ibi pretium eius quod est consecutus medio tempore de operis. dyn. In glos. in legato serui in fi. sed certe in illis non erat alij legatus sed solum sub cōditione liber esse iussus. Ray. In glo. scilicet p quarta ibi occasione falcidie. imo nō videtur q habeat interim quartam in seruo vt not. supra in glo. in legato serui zc. vñ forte dic q licet non habeat interim quartam habet tamen in eo qd per eum adquiritur ex operis. Old.

Eius serui. Cui erat relicta sub cōditione libertas. dy. Ibi fieri debet vt illa estimatio detrahatur tanq̄ es alienum in euentum cōditionis vt. j. eo. l. in quantitate. ver. cuius generis z. l. proxima. z l. j. §. hec verba. in fi. Jaco. In fine vt es alienum anteq̄ soluat legatū in falcidia detrahatur. Dy.

Statuliber. Ibi non auget familiam. id est retro non videtur auxisse existente conditione secus si deficiat vt supra eodez. l. in ratione. §. j. que est contra. Sed dic q lex ista est reducenda ad distinctionem illius. §. dy. Ibi euentu ergo conditionis detrahitur estimatio de legatis. z ideo interim legata prestantur cautione exacta vt. j. eo. l. in quātitate. §. cuius. z. j. tit. proxi. l. j. §. hec verba. Jaco.

Cuius vsufru. Ibi pignori dati. scz serui. dyn. Ibi in debitoris scz bonis enumeratur. Oldr. Ibi distracti. i. venditi sub pacto legis cōmissorie quod facit ad venditionem conditionalē. dyn. Ibi ad diez adiecti z sub conditione. Old. In glos. imo. in lege ibi resoluenda sub conditione vt si alius intra annum meliorem cōditionē non attulerit. dy. vel pretium intra annum non soluerit.

Aeris alieni. Ibi sunt affecti ex hoc z glo. hic posita patet male dicere glos. que est supra eodē. l. in ratione. j. §. fi. seruus testō nisi eam salues vt ibi dixi. dyn. Ibi sed z si eius subaudi pretium deducetur vt es alienum. Dynus. In glos. vlti. ibi vt hic innuit imo dic vt suppletur scilicet ad silleianū. l. lege cornelia.

1 ☞ Falcidia in testō veterani locum habet.
2 Ad prepositio aliquando terminū demonstrationis aliquādo terminum temporis denotat.

Ad veterani. Testamētū post missionez factuz. Dy. z breuiter hoc dicit. † Falcidia locum habet in testamēto veterani. Et datū causa conditionis implende in falcidia cōputatur. z not. q ista prepositio ad est nota demōstrationis vel remotionis dubij. simile est supra de adminis. tuto. l. ad instruendā. Sed cōtra videtur q sit limitatiua z restrictiua vt supra de transactio. l. cum hi. §. si vni. Ibi ad alimēta. z etiā si ad habitationez. † Circa quod dic q interdū ista prepositio ad notat demōstrationis terminū habito respectu ad locū vt infra de penis. l. capitoliū. §. ad statuas. z C. de hisqui ad eccle. confugiūt z supra si certū petatur. l. j. interdum est nota termini per respectum ad tempus vt supra de conditio. z demō. l. nō putabā. C. quādo dies leg. ced. l. ex his. C. de fideicō. liber. l. fideicommissaria. z infra de verb. obli. l. ad diem. interdū est nota termini per respectū ad personā vt supra de iureiurā. l. ad personas. z infra de penis. l. ad bestias. interduz est nota termini per respectū ad qualitatem vt supra de senato. l. fi. §. i. z C. de procu. auf. qd ius interdum est nota demonstrationis siue remotionis dubij z ita hic z dicta. l. ad instruendam. de admi. tuto. z de mune. z oner. l. ad rempublicā. interdum nota limitationis vt in contrarijs. z hoc etiam contingit ratione eoz quibus adiūgitur non de se qz de se nihil significat vt dicitur in simili de prepositiōe de. supra depositi. l. j. z de istis prepositionibus ad z de vide in alphabeto. In glo. in fi. qd tamen hodie correctum est quia etiā in testō mili. falcidia locum habet vt dixi dicta. l. si post. z no. in glos. in auten. de here. z falci. §. fi.

Si cui. In fine. z patietur falcidiam totius fundi. nā decem heredi danda causa conditionis implēde non imputantur ei in falcidiam. Dy.

1 ☞ Cautionis omissio aduersus heredem inducit doli presumptionem.

Dolo. † Omissio cautionis inducit psumptionē doli aduersus heredē. h. d. Et facit ad id qd no. s. eo. l. j. §. est aūt apud iul. Ibi nō videt z sic nō legitimo hereditatē euincēte ad estimationē legatorū solutoz tenet ibi mota cōtrouersia a legitimo ēt ante litis contesta. vt. not. j. titu. j. l. hoc autem. §. fin. in fi. ibi sciens als secus esset. s. ad exhiben. l. iul. §. si tibi. z facit qd no. s. depositi. l. j. §. apud iul. in glo. ibi. l. dolum. sed ibi non erat presumptio hic sic que psumptio resultat ex eo qd quis omittit qd facere debet vt dicta. l. dolus. vel facit quod facere nō debet vt. C. de sicarijs l. j. vel dic secundūz ia. de are. z az. in brocardis. de doli conside ratiōe rubricella dolū presumi. z pyl. in suis brocardis aut quis omittit vel minus idonee facit qd scit se facere nō debere tunc etiā dolus presumitur vt. j. de iniur. l. illud cū cōcor. aut est dubiū si fuerit sciens vel ignorans z tunc dolus nō presumitur vt dicta. l. dolum cum cōcor. vel dic quod dolus semper probatur vel dic quod probari debet factū. i. qualitas facti in qua dolus est. vt. j. de doli exceptio. l. j. in fi. vbi de hoc Jacob. z plenissime dixi dicta. l. dolum. z per dynum z cardinal. de regulis iuris. C. sciente. lib. vj.

Serui qui apud hostes. Scilicet tēpore mortis testatoris. Dy. in fi. z sic prosunt legatarijs cōtra deductionem falcidie. dy. z breuiter dicit qd captus ab hostibus reuersus fingit nō captus: z hec. l. locū habet in quarta debita iure institutio. facte in parte debita patrono. vt. j. de bonis liber. l. si patronus ex debita. §. j.

1 ☞ Datum causa conditionis implende de bonis extranei imputatur in falcidiam.

Falcidia. Interuenire non potest. i. in falcidia heredi non imputatur. dy. Et 1 breuiter dicit † datum causa conditionis implende de bonis extranei imputat in falcidia secus si de bonis defuncti dy. ibi impleu. t nomine statuliberi. dy. in gl. credens in fi. hec placet Dy.

In falcidia. Ibi reiū hereditariarū legatariarū z nō legatarū. Dy.

1 ☞ Interusurium mediij temporis in legato in diez imputatur heredi in falcidia.

In lege falcidia

1 **IN lege falcidia.** † In legato in diē interusuriuȝ mediĳ temporis imputatur heredi in falcidia: in legato vero sub cōditione cautionis debet res explicare. hoc dicit. ⁊ dic in. l. falcidia. ⁊ in legis falcidie cōputatiōe. Et qđ subdit nō habetur pro puro q² hoc legatum in diem relictum non est ita plenum vt sit purum ⁊ intellige secundū. l. ĳ. eo. l. qui quadringenta. §. fi. Jac. ibi cōputatur heredi in falcidia vt tantuȝ minus videatur esse legatum ⁊ illud commodū in falcidia computetur quasi iure hereditario capitur. Dy. ibi cautionibus interponendis ab his quibus pure legatum est ⁊ prestādis etiaȝ ab herede legatariĳs conditionalibꝰ. Dy. casum tamen de restituendo id quod plus acceperit quam per legem falcidiam licuerit. Dynus.

QUi quod per falcidiaȝ. Ibi respondit ex certa scientia vel per errorem iuris. Dyn. In glo. in fi. sed hic heres sponte cauit non ex necessitate interposita per testatorem vnde sponte cauēdo legatariĳs videtur beneficio legis falcidie renuntiare quod potest vt. ĳ. e. l. potest heres. Dy. vel si intelligas quod glo. opponat de. §. non idcirco. dicta. l. qđ de bonis dic qđ ibi erant plura legata quorū aliqua tantum fuerunt agnita. Dyn.

1 ☞ Euentus anni ob quē falcidia locum habet de ceteris facit defalcari.
2 Falcidia per heredem solum detrahitur.
3 Legatarius ⁊ fideicōmissarius nō vtuntur retētione falcidie.

1 **PEx falcidia.** Si interueniat. † Euētus anni propter quē falcidia locuȝ habet in annuis legatis de ceteris retro precedentibus facit defalcari. h. d. ibi pensionibus. i. quātitatibus per tempora diuisis ⁊ soluendis. Dy. ibi nōdū locum hȝ. i. apparet nondū locum habere. Dy. ibi. quo. fit. i. per cuius anni euentū. Ol. in gl. accepta cautione in fi. ⁊. §. nō idcirco. ⁊. l. penales. Dy. vel dic planiꝰ q² aut legatū a se vnū ⁊ purū sed in solutione faciēda per tempora distributuȝ vt qñ dies leg. ced. l. si cū prefinitione aut legatū est multiplex qđ primo anno purum pro sequentibus conditionale vt quādo relinquitur annū sine temporis prefinitione vt. ŝ. de annuis legatis. l. in singulos Primo casu a toto principio inducit rō legis q² certū est quādo tempore durare debeat legatuȝ ⁊ ita loquitur. ŝ. e. l. penales. §. si annua. scđo casu aut relinquit priuato ⁊ tūc aut fit cōputatio ꝑpter alios legatarios aut ꝑpter ipsuȝ cui relinquit. primo casu aut fit estimatio vt sciamus quātū duret ⁊ tūc habet locū l. ĳ. e. hereditatū aūt quātū valeat ⁊ hȝ locū. ĳ. e. l. cum titio ⁊ qđ ibi no. scđo casu statim soluunt legata qđ esset relictū titio post mortē ipsius titĳ tūc planū est sed ista. l. ⁊. C. fa. hercis. l. filiā contradicit: nam ibi speciē hereditariā sibi computat in quartā ſȝ Azo. Sed dic refert vtrū grauetur restituere coheredi ⁊ obtinet l. cōtraria. an nō heredi: ⁊ tūc qđ hic dicit simile dicit in quarta debita iure nature. ŝ. eo. l. nesennius. ⁊. ĳ. eo. l. filio. Sed tu dices ille. ll. illud nō dicunt ꝙ coheres possit coheredē ad hoc cogere iure actionis. sed demū apposita exceptione cū illa suū petit legatū qui vult falcidiā ꝯtra heredē legata petentem retinere. sed rñdeo cū ille nō possit habere legatū in falcidia agnoscendo legatum videt acquirere cū suo honore scȝ computādi in quartum arg. ŝ. de acquirē. heredi. l. si duo. Jacob. Ibi satisfacit. id est cōputari debet in falci. Dy. Ibi ea quantitas que datur heredi per fideicōmissariū. Dy. Ibi capiuntur per heredē. Dyn. ⁊ titio dare debet. Jaco. in ver. plane. ibi acceptis centū que nō iubēt aliĳ debere restitui. Dy. ibi restituas hereditatē. s. certe persone al's fideicōmissarium esset inutile vt. ŝ. de reb. dub. l. paulꝰ rñdit. cū nomē. dy. ⁊ de vsufr. le. l. q. plures. Dy. ibi dantis. s. centū. Dy. ibi demōstrauerit. i. non dixit ꝙ restitueret ista centū vel nō dixit a quo deberet recipe ista cētū. Ja. reliqt tñ cōtēplatiōe certe alicuius persone al's nō teneret fideicōmissariū vt. d. l. paulus. Dy. In fi. q² illa centū remanent apud heredē. Oldra. In glo. nō videt ergo. ibi lex nec enim. nā in. l. nec eñ. in fi. videt peruenisse qđ nō durauit. So. ibi videtur peruenisse propter vsum pecunie vt pro eo tpe nō petat vsuras, sed ad simplicē agere potest de euictiōe: hic aūt videtur peruenisse quo minus detrahat falcidiā. Ibi ergo petit simplū hic detrahit falcidiā ⁊ sic nō est
2 contra Jac. de bel. In glo. meuius. ibi qđ non pōt † q² per heredem solum ⁊ non per legatarios detrahitur falcidia vt sequit
a in glo.[a] Dyn.
3 **Nunq̄.** † Legatarius vel fideicōmissarius regulariter nō vtuntur retentiōe falcidie. h. d. Ibi vel fideicōmissarius vniuersalis qui assimilat heredi, Dy. In glo. j. ibi spōte adĳsse cum ad instantiā heredis vel fideicōmissariĳ adeat nō legatariorū. dy. Ibi sed aliĳ vt Bul. ⁊ hic recitat opi. bul. aliter ꝙ alibi. Sȝ alibi recitatur infideliter hic veraciter tñ in eius opi. fallit de quo dic vt. C. cōia de leg. l. j. in fi. ⁊ ibi not. ⁊ de hoc etiā no. ⁊ dixi. ŝ. eo. l. penales. §. si titio. ⁊ no. ĳ. ad treb. l. j. §. inde neratius. ⁊ plene dixi. d. l. j. C. communia de leg.

CUm emptor. Odio pene si emptor successit venditori vl' ecōuerso. ⁊ res vēdita sit euicta in rōne falcidie nō duplum sed simplū cōputat. h. d. Ibi vtrū duplū qđ in stipulatiōe euictiōis nomē erat deductū. dy. ibi vel cōputare debeat emptor. Dy. qui vēditori successit. Ibi ad simplū subaudi querit. Dyn. In glo. j. ibi si quilibet titius. vbi glo. alio mō intelligit. l. istā ꝙ cū tex. nō patit. Ibi vt quilibet q² fauore vltime voluntatis adimplēde lex restringit beneficiū suū. Dy. Ibi. ŝ. e. l. si a me. i. regulare preterea. ibi nō iure hereditario. Dy. vel hoc odio pene vsufru. ⁊ dic ſm Jac. de bel. ŝ. de adop. l. si pater. §. q duas. ⁊ dixi. C. de dona. l. vlti. In ead. glo. in fi. ⁊ hoc si nō facit inuētariū alias dic vt. C. de iure delib. l. fi. §. in cōputatiōe. Dy.

1 ☞ Legatum seruo legato de quo nomine falcidie fit pars exempta qnatenus teneat.
2 Stipulato fieri potest ex causa lucratiua.

1 **DLautius.** † Legatū seruo legato de quo noīe falcidie fit pars exempta in solidū tenet quatenꝰ rō. l. falci. desiderat tanq̄ id qđ seruo cōi ꝑ vnū ex dñis est legatū. h. d. Ibi habendam subaudi dixerunt male. Dy. Ibi decederet noīe falcidie. Dyn. ibi qđ de seruo. i. ex eo qđ de seruo. Dyn. ⁊c. ibi incipere. i. euenire: nec ꝑ hoc euenit vt legatū seruo fiat pro parte inutile. ⁊ hoc sequit. Dy. ibi qua rōne. i. q² totū legatū fundi querit legatario. Dy. in glo. nō solū in fi. vel dic q² ibi promisit dñis vñ pōt
2 quartā retinere hic nō ⁊ no. ex fi. glo. † ꝙ stipulatio pōt fieri ex causa lucratiua ad qđ videt cōcor. glo. que est in. d. §. si seruo. ŝ. pro soc. l. verū. qđ falsum est per. l. si quis argentū. C. de dona.

Interdum. Ibi si fundus. s. legatus sit. Dyn. Ibi q² per partes. s. indiuisas al's pro parte indiuisa vt hic esset sed pro parte diuisa secus vt. ŝ. de serui. l. ꝑ parte. ibi non potest. ⁊ ideo potius periit legatum vie in totum vt. ŝ. eo. l. si fundus mihi. Dy. quē casum dicebat. Ray. alibi nō reperiri sed iste ei concor. in gl. nomine falci. ibi estimatio vie falcidie detrahende de fundo ⁊ de via. Oldra. Ibi plus valeat scȝ falcidia ꝙ estimatio vie. Dyn.

1 ☞ Legatum inutile non venit in contributionem.

1 **NOn est dubiū.** † Legata inutiliter nō veniūt in cōtributionē nec etiā in falcidiā imputant. h. d. Dyn. cū. l. seq. Ibi ceterorū legata inutiliter relicta. Dy. de iure cōi. ⁊ sic non ob. ĳ. de leg. prestan. l. filium. §. si legata. vt ibi per Ray. in. l. nec interest. ibi in eum casum. s. nullitatis. Dyn.

EX asse. Idem dicit quod superior secundū vltimam lecturam: prima tamen lectura magis cōuenit litere. Dy. ibi patroni cui debetur dimidia iure veteri vt. ŝ. de iureiurā. l. si duo patroni. ⁊ dic quod loquitur de portione debita patrono de qua ꝑstat legata a liberto coniunctis ⁊ non extraneis. ŝ. titu. j. l. si is. Jac. ibi filio exheredato. Jac. ⁊ dic filio legitimo ⁊ naturali. Dynꝰ. ibi exheredato spurio qui pro non filio habetur vt in auf. quibus modis naturales efficiantur legitimi. §. ñ. Dyn. vel dic naturali tantum qui vocatur extraneus. Dynus. ibi reliquit. subaudi ⁊ alia octuaginta reliquit inutiliter. dy. ibi diminutio que fit a iure q² obstat exceptio illi extraneo Jac. ibi proficit filio legitimo ⁊ naturali in glo. j. ibi. §. an seruo. ⁊. ŝ. eo. l. in ratione. ĳ. §. penul. Dynꝰ. ibi. ŝ. eo. l. plane ⁊ faciat quod not. ŝ. l. e. si in testamento ⁊. ŝ. eo. l. si ex pluribus. ⁊. l. si post missionem. sed verius credo quod no. C. eo. auf. similiter vsber. ⁊ glos. communiter reprobatur in fi. vel dic quod libertus reliquit cētum filio viginti extraneo ⁊ reliqua aliĳs cum ducenta tantū haberet in bonis ⁊ ideo cum nō habeat debitam iure patronatus. s. dimidium ſm hec iura. vt institu. de succes. libertorum in principio nō prestat legata extraneis vt. ŝ. de legatis. ĳ. l. cū patronus. que diminutio. s. de legatis extraneis quatenus respiciunt debitam portio a
nem prodest filio ad consequēda solida legata licet enim debita portione debeāt prestari legata liberis vt. ŝ. de cōdi. ⁊ demō stra. l. si is. poterant tamē defalcari per falcidiā que modo cessat cum habeat quartam. Old.

a ¶ In gl. dy. vide. ll. hic q̄ non legunt. ꝑ bar. ⁊ Ang

S I propterea. In fi. cautione nō pre stita. Oldr. in gl. in fi. quod nihil videt͏̃ vt. s̃. e. l. i. §. si in annos. dy. ideo. isti a opinio nō placet q2 l. nō probatur z est cōtra l. hereditatum. ĩ. eo. vsber. z ideo tene primam so-lu. quod ista intelligitur secundum illas.

1 ☞ Debitum mihi ministerio alterius nō computatur in fal-cidiam licet testatoris iudicio debitum sit.
2 Fideicommissum qđ pater necessario filijs relinquit nō compu tatur in quartam iure nature debitam.

1 PAter filium. †Quod mihi debetur al terius ministerio licet de beatur ex iudicio testatoris nō computatur in falci dia. h. d. Dyn. vel sic. illud quod censetur vt es alie-num ante omnia est prededucendu3 vel sic sicut heres detrahit es alienum debitum sic z sibi debitum vt. C. e. l. imponenda. z. l. irritum. ibi heredem multa reliquit z ita quod falcidia locum habet. dynus. ibi deducere. z videtur quod non quasi vnusquis que in parte fundi legatarius censeat͏̃ quod in potestate zc. dy. z Oldra. in fi. idest sola electione persone sibi concessa. s̃. de re-
2 bus dubijs. l. virum. §. cu3 quidam. Ray. z allegatur hec. l. †qđ fideicommissum qđ pater habet necesse filijs relinquere nō com putetur in quartā debitam iure nature nec iure institutiōis. de debita iure nature non credo verum q2 in illa imputātur etiam ea que ex necessitate relinquuntur vt. C. de inofficioso testō. l. q̃m nouella. z. l. que nuper. z pro hoc in auť. de exi. reis. §. quoniam vero z. s̃. so. mat. l. si cum dotem. §. si pater. vbi de hoc.

1 ☞ Legatum annuum quanti sit estimationis.

1 CUm titio. Hec lex determinat quantum sit estimandum legatum an-nuum z breuiter. h. d. †legatum annuum viuēte lega tario tāti estimatur quāti emptor reperit͏̃ ipso vero legatario mortuo preteritorū annorū fit estimatio: z dic vt ple-ne dixi. s̃. e. l. lex falcidia si iteruenerit. ibi z alios legatarios z du bitabatur quantum alia legata diminui debēt propter annuū legatum. dy. ibi de iure. i. vendi. dyn. ibi id legatum. i. dubium legati relictum in annos singulos. dy. in gl. nam eo mortuo ibi cum ceteris legatarijs cōputat z hoc approbatur in gl. s̃. eo. l. lex falcidia si interuenerit. vbi de hoc plene dixi ibi vel etiā quar to. s. potest fieri computatio.

1 ☞ Augmentum peculij quando prosit legatarijs aut heredi.
2 Libertate directo vel per fideicommissu3 relicta seruo post tp̃s opere percepte medio tempore in falcidia computantur.

1 CUm quo. De peculio. † Augmentū pe culij post mortē testatoris ob ueniēs prodesse debet legatarijs nō heredi. h. d. ibi in falcidia lege pro hoc minus de legatis alijs de-trahēda quaṁ intantū locupletior sit hereditas. Ol. ibi inspiciēdū. z ista est veritas licet in dubiū reuocet vt se-quit͏̃. dy. ibi ego dubito. s. an sit benedictū tp̃s adite hereditatis cōsiderari. Ol. ibi q̃m rō dubitādi. Ol. ibi mortis tp̃s vt. s̃. e. l. in ratione z. l. in quātitate. dy. ibi qđ em̄ alia rō dubitādi. Dy. ibi factus sit. q. d. nihil. Dy. ibi adquisierit seruus nunqđ adqsitio siue augmentū peculij legatarijs prosit. ol. ibi facultates fuerūt post mortē quod erit ecce nunc sequitur z dic nunquid amplia tio facultatis legatarijs prosit. ol. ibi z cū isto debitore cuiꝰ sunt facultates ampliate post mortem. ol. ibi sceuola notat addēdo non corrigendo. dy. in glos. de hoc cōstat ibi euentus posterior diminuto peculio. Dy. ibi vt in contrario quia tunc spectat͏̃ tē pus mortis non superueniens diminutio. Dy. in eadem gl. in fi. z tūc est heredis periculū si debitor desijt esse soluendo vt di-cta. l. in ratione. z dictum est. s̃. hac eadem glo. dy. in glo. signa ta super verbo dena quidam habet. i. vigintiocto z male. sed de bet dicere. i. viginti vni. al's nunq̃ intelligeres glo.

2 Is qui bonis. †Si post tempus directo libertas vel per fideicommissum seruo sit relicta opere medio tp̃e percepte in falcidia cōputant͏̃. h. d. ibi i terim. i. ante trienniū. dy. ibi q̃rta vel sc3 deducēda de seruo z de eius cōmodo medij tp̃is vt. s̃. eo. l. s3 si nō seruus. ver. q̃ si alienꝰ. Dy. z. §. z dic vt ibi. ibi ei. sc3 titio. Dy. ibi ꝓprietatis z post manumitteret vtroq3 isto z casuū d cōmodo medij tēporis falci dia đducit͏̃. dy. i gl. plenā aṅ trienniū z pꝰ trienniū libertatis. dy.

Stichum. Ibi libertate3 al's esset secus q2 tunc de quolibet legato detraheret͏̃ falc. vt dixi. s̃. e. l. si pupillus. §. si ego. in fi. ibi legata quando dodrantem et cedunt z dic minuunt per solutionem faciendam ex decem. dy.

Sepius euenit. Casus pulcher z cō tra quem de facili diceret. ibi consequa tur hereditario iure. dy. ibi alicui heredi futuro. dyn. ibi dedis-sent inter viuos ea mente ne falcidiam detrahet. dy. ibi proui-dere sc3 in falcidiam. dy. in glo. vlti. in fine. sed solue vt ibi soluit contrarium dicte. l. z. §. si parens. Oldr. vel dic s̃m Iaco de bel. q̃ ibi filius qđ accepit computat͏̃ in quartam licet agat ad sup plementum hic etiam retinet in falcidiam vt hic no. Iaco.

1 ☞ Legatum mulieri factum pro dote defalcatur.

CUm dotem. Media persona non attē ditur sed extrema ad quā est cōmodū peruenturū. h. d. ibi interpositi sc3 perso-na que debet restituere. Dyn. z vide qđ no. s̃. de iure
1 dot. l. tali ver. not. †q̃ si lego. x. mulieri pro dote q̃ defalcatur.

LEgis falcidie beneficiū. In fi. vel propter annuū legatum vt. s̃. eo. l. lex falci. si interueniat. z. l. i. §. si in annos. vel propter condi-tionis euentum vt ea. l. i. §. interdum. z. l. is cui. vel defectu3 vt. ĩ. eodem. l. in quantitate. §. magna. Dy.

BEneficio legis falci. Ibi roga tus est ta cite. Dy. z sic non ob. ĩ. de iur. fi. l. iij. in princi. z facit supra de lega. i. l. lucíꝰ. z. l. in tacitis. z dic q̃ erat talis qui nō habebat testatori necesse parere alias secus esset vt. s̃. eo. l. si tacitum. ibi quam nō retinuit. i. quam retinere nō impedit͏̃. Dyn. ibi cancellando testū vel rem hereditariam surripiendo vt. s̃. eo. l. paulus rñ. z. ĩ. eo. l. hereditatum. §. fi. Oldra. z vide qđ not. in auť. de here. z fal. §. sancimus.

1 ☞ Substitutus non computat sibi prelegata in quarta3 sicut nec pupillus.

1 CUm pater. Prelegata impuberi nō im putantur in falcidiā substitu to. h. d. Uel sic z in idē recidit. †sicut pupillus nō cō-putat sibi prelegata in quartā ita nec substitutus. h. d. vel sic s̃m Dy. sicut filius institutus nō tenet͏̃ in quarta3 im-putare prelegata sic nec ille qui est pupillariter substitutus. ite3 qđ prestat heres ratione contumacie sue nō debet alij in rōne le gis falci. imputare. Et dic q̃ Ra. elicit ex gl. duas lecturas pri ma est vbi hereditas peruenit ad substitutionē ex substitutio-ne pupillari z prelegata erāt facta pupillo illa non computan tur substituto in falci. alio modo quando p̃legata facta fuerāt ipsi substituto z nō ꝯputātur tanq̃ inutilia. tertio q̃ fuerūt fa-cta pupillo z substitutio fuerat vulgaris vt in fi. gl. primam te-neas z dic pertinet ex substitutione pupillari expressā. ĩ. e. l. qui fundum. §. coheres. z qđ ibi dicet͏̃. dy. ibi filie pro parte institu-te. dy. ibi heredem. i. coheredem filie vel dic simpliciter herede3. Oldra. ibi q̃ ei scil3 filie s̃m verā lecturā. In glos. j. in fine. z hoc procedit qđ habet impubes. si ponas impubere3 viuere z repu diasse hereditatem paternam. dy. in glo. vlti. ibi. §. plane. sed ibi non est iuramentum affectionis sed nature estimationis vt ibi. Old. in fi. itē ꝯ insti. de leg. §. fi. z. C. de his q̃ pe. no. p totū. sed ibi ex voluntate testatoris sequebatur pena hic contra volūtate3.

1 ☞ Heres non debet legatarijs imputare quod prestat ratione sue falcidie.

1 ALienus. †Quod heres prestat ratione falci die sue non debet legatarijs impu-tare. h. d. dyn. ibi reuocarent͏̃. i. detractiōi legis falci. subijcerentur. dy. ibi tanti emptus esset quod est in-fra. dy. ibi legatum esse sed nisi immenso pretio fieri non posse. Dy. in fi. i. prestando liberari. Dy.

1 ☞ Obligatio correorum contracta verbis quando in falcidia computatur.
2 Pretia rerū hereditariarū nō debēt estimari ex affectu.

1 IN. l. falci. Iste casus nō est alibi. dy. z bre-uiter. h. d. †obligatio correoz ver bis cōtracta actiue vel passiue ꝑ pte in bonis vtriusq3 cōputat͏̃ si sunt socij. in nō socijs ei isolidū ascribit͏̃ ex cuius bonis procedit solutio. hoc dicit. ibi stipulandi quorū vnus alteri successit. dynus. ibi diuidi quo ad emolumētum vt in secundo casu z quo ad diminutionē vt in primo. Ia. ibi atq3

l. perinde

id est perinde vel sicut. Jaco. ibi in vtrius bonis in cuius bonis.
Dynus. ibi vel cuius bonis detrahi quando debetur ab ipsis q
sunt rei promittendi. Jaco. & pro hoc intelligas in obligatione
contracta verbis non re: & sic nõ ob. quod not. C. de duobꝰ reis.
l. j. Et est hic argu. quod si vni de duobus reis soluatur solidum
non teneatur alteri cõmunicare quando non sunt socij & econtra
si vnus de reis debendi soluat solidum nõ repetat partem ab al
tero de quo dic vt. C. de duobus reis. l. j. de sol. l. qui hominẽ. §. j.
& .s. de leg. ij. l. si titio aut seio. Dy. & plene dixi. e. tit. super rubri-
ca. ver. itẽ querit̃ an reo cedẽdi vel debẽdi: & de iureiur. l. duobꝰ.
2 Corpora. †Pretia rerum hereditariarum nõ debent
estimari ex affectu nec ex vtilitate, sed quan
ti communiter fungi possunt. hoc dicit cum pncipio. l. sequentis,

1 Testes qualiter de valore rei deponere debeant.
2 Estimatio rei non debet ex momento fieri.

Pretia. Ibi singulorum reorũ possidẽtium
vel nõ possidentiũ, vt in exẽplis pa
tet. Ol. ibi fungent̃: id est cõi pretio estimatur. Dy.
ibi sed in presentia: id est qñ de estimatione tracta
tur. Dy. ibi non quia filius, alias est in litera non
quasi filius & aliqui habent in litera sed in presentia nostra non
in qua filius &c. & ita habuit gl. Dy. ibi nocuit alicui extraneo &
magnum damnũ dedit tamen potest dari pro noxa. vt. s. si qua
drupes pa. fe. dicatur. l. j. §. fina. Jacob. ibi cum adierit non ante
Jacob. ibi quo id est quanto. Old. in glo. scilicet seruũ suum ve-
runtamẽ statim mortuo patre efficitur liber. vt. C. cõmunia de
manumissionibus. l. vlti. Oldr. & not. quod hec. l. & glo. hic posita
que incipit a communi pretio facit ad dicta testiũ deponentiũ
1 rem esse certi pretij: †quod deponere debeant quod res v3 tantũ
communiter quia res que sunt in ipso loco & que reddunt tantũ
redditus tñ ibi venduntur: non aũt debet dicere pro tãto semel
vel quod vicinus suus emeret pro tãto. vt. s. de leg. ij. l. si cui fun
dus. quia tunc non probaret tantum valere. Jac. & per hoc bene.
s. ad. l. aquil. l. si seruũ. contra hoc multũ faciat tex. & gl. s. de cõ-
di. furti. l. si seruus. sed dic vt ibi dixi.
Non nullam. Ibi hoc quoq3: id est in estimatio-
ne predicta facienda. Dy. ibi nõ ex
2 momentis †no. ex momento non fieri estimationem rei. sed cum
aliqua perseuerantia debet durare valor in ipsa caristia secundũ
quam consideratur estimatio quod valet ad multa. Oldr. valet
enim ad contractus qui celebrantur super prestatiõe bladi: vt si
aliquo momẽto esset magna caristia quod debitores qui fuerũt
in mora non teneantur ad illam estimationem nisi aliquo tẽpo
re perseuerauerit ipsa caristia: sed cõtra hoc multum facit quod
nota. C. de rescin. vendi. l. ij. in fine. glos. magne vbi dicitur quod
pretium frumenti & aliarum rerum mobilium est certum: sed ex-
pone ibi certum. id est magis de facili certificandũ quam rerum
immobilium.

Si in testamento. Ibi capere potest:
scilicet lucius titius
per. l. falcidiam. id est propter legem falcidiam suum le-
gatum defalcantem tanto amplius.

Si fundus. Interesse singulare est in specie
non in quãtitate. h. d. & ad hoc
allegatur. Dyn. & ad hoc bene facit. s. de in litem iu-
ran. l. numus. cum ibi notatis.

Circa legem falcidiam. In ter-
usurium receptum de legato cõditionali vel in diem
facit videri minus forte in legato hoc dicit.

Sicuti. Ibi in modicum. id est tantũ quod excedat fa
cultatem defuncti. Dyn.

Quoties. In glossa vlt. ibi propter quam &
s. de inof. testa. l. papiñ. §. meminis
se. & in auten. de heredi. & falcid. §. si quis autem non
implens & plene dixi. C. de inofficioso testamento. au
tenti. nouissima.

1 Homo quanto tempore presumatur viuere.

Hereditatum. In legatis certis quan
titatu3 & specierum cer
tum est qualiter detrahatur. vt. j. e. l. in quãtitate. & s.
eo. l. si ex pluribus. & l. si post. & l. lineam cũ similibus.
in incertis vero si quidem sunt incerta ratione rei legate vt q2 le
gat̃ seruitus indiuidua vel id quod in facto indiuiduo cõsistit si
militer certũ est qualiter falcidia detrahatur. vt. s. e. l. lege falci
dia interueniente. j. e. l. si is qui. de doli excep. l. si pure. §. j. & s. de
le. ij. l. cum filius. si autẽ incerta sunt ratiõe dubij futuri euentus
& temporis transcursus habet locum. l. ista. & s. eo. l. j. §. si in an-
nos. Et. l. lex falc. si interueniat, & no. mirabilẽ computationẽ cir
ca hominis vitã ista tñ computatio magis est verosimilis non
1 vera. †Itẽ ista lex presumit hominẽ nõ viuere vltra sexagesimũ
quintũ annũ quod est cõtra. C. de sacrosan. ec. l. si. & de vsuf. l. an
vsuf. vbi presumitur viuere centum annis. sed dic vt no. & dixi di
cta. l. an vsuf. & dicta. l. vlti. C. de sacrosan. ec. & de ista computa-
tione etatum vide quod dixi. C. de iure delib. l. si infanti. & qui te
sta. fa. possunt. l. senium. & in alphabeto dictione etas in versi. sic
deniq3. Ibi simpliciter. i. sine determinatione erogatum in cer-
tum vsum. Old. In gl. ij. ibi vel ex eo hoc est contra solu. que est.
s. eo. l. lex falci. si interueniat. Dy. in glo. psumitur in fiñ. sic ergo
non veritatem que est incerta: sed verosimilitudinem ponit hec
lex & ratione incertitudinis imponitur cautio vt. s. e. l. j. §. si in an
nos & l. lex falcidia si interueniat. Dy. sed cõtra. s. eo. l. titio. So
lu. ibi fit computatio propter alios hic propter ipsum legatariũ.
Old. In glo. & male. ibi in simplici conditionali nõ annuo. Old.
in fine. sed hic cõsiderauit scd̃m naturam hic cõtra naturam est
& turbato ordine: vt ibi patet. & j. vnde liberi. l. scripto. in fi. Dy.
Old. & Jacob. de bellouisu.
Si quis ex heredibus. In glos. sua in
fin. vel contẽde
bat propriam ne sibi computaretur in falcid. Dynus.

1 Bonorum appellatione veniunt iura & actiones.

1 Vsufructu. Facit hec lex ad q̃stionẽ †ꝙ
is qui tenetur facere excussio
nẽ bonorũ debitoris teneatur etia3 excutere iura & a-
ctiones. Dy. de qua excussiõe plene dixi. C. de acti. &
obliga. aut. sed hodie. & latius in alphabeto dictione excusseris.

Falcidie stipulatio. Alias inci-
pit stipula-
tio. In fine. per cuius conditionis existentiam appa
ret excessum esse dodrantem. Oldra. In glo. vlt. in fi.
quod erat debitum a defuncto. Dy.

1 Beneficio in eius fauorem introducto quilibet renunciare
potest.

1 Potest heres. †Quilibet potest renun-
tiare beneficio in eiꝰ fauo
rem inducto. h. d. Dyn. ibi interueniente. i. dato ꝙ le-
gata dodrantem excederent. Dy. Sed pone ꝙ testa
tor vetuit remitti falcidiã nunquid potest heres remittere cõtra
prohibitionem testatoris: respondeo sic arg. s. de leg. ij. l. lucius. a
§. testator. Dy. In glo. j. in fi. §. j. Et dic vt ibi not. Dy.

a Quãtitas. a In glo. vlt. in fi. vel pone exem-
plũ de gabella vel dacio vẽden-
tibꝰ imposito vt fit in quibusdã partibꝰ lõbardie ar.
s. de edil. edic. l. debet. in fi. Ol. & concor. extra de vita
& ho. cle. c. qñ vt ait. in pn. & facit. j. ad trebel. l. vbi pure. §. fi. Ol.

a Quãtitas. ista lex est i. o-
tabil. & põt de
cidi pulchrum
dubiũ qd tãgi
tur p Joã. an.
in addi. Spe.
in tit. de instru
men. edi. §. nũc
vero aliqua.

1 Legatarijs non prodest augmentũ vel diminutio post mor-
tem testatoris contingens.
2 Legata vt es alienum habentur hereditate adita.
3 Legata in diem relicta non inducunt cautionis prestationem.

1 In quantitate. †Augmentum
cõtingens post
mortẽ testatoris non prodest legatarijs nec no
cet diminutio h. d. vsq3 ad. §. magna. Dy. & vi-
de qd not. s. de leg. iij. l. fi. §. fin. Ibi quia de cau
sa. i. quia mortis tps spectatur. Dy. ibi prodest
quo minus falcidia detrahat̃. Dy. ibi ante aditã vel post. Dy.
ibi vel etiã minus septuagintaquinq3. Dyn. ibi dãnosa est. id est
esse videt̃. Dy. ibi nec ea res. respondet tacite obiectioni. ibi que
res. id est omissio aditionis hereditatis. Dy. in gloss. j. in princip.
non tamen ex eo ꝙ raro accidit vt. s. eo. l. pena. Jaco. ibi mulier.
§. si heres. & l. Paulus. contrarium not. j. hac eadem. l. versicu. in
diem. & l. qui quadringenta. §. fi. & l. quod de bonis. §. fructꝰ. sed
quod hic no. videtur verius. Jaco. in gloss. ij. in fin. quia ibi vsu-
ra percepta fuit de quantitate legata. & ideo computatur heredi
in quartam sicut & fructus percepti ex re legata vt. j. eo. §. in diẽ.
& s. eo. l. in lege falcid. non habetur. & l. circa. Dy. in gloss. id est
non deducta ibi de suo. vt infra ad trebel. l. j. §. is qui. Dyn. In
eadem gloss. in fine. vel forte etiam olim de suo tenebantur si bo
na minuebantur post mortem & legata cõsistebant in genere vel
in quantitate vt hic & dicto. §. diligenter. vbi gloss. notat contra-

rium & melius. & institu. eodem. §. ex diuerso. & ratio est quia aut diminuitur ante aditionem & imputat sibi quod adiuit vt hic patet:
2 †nam post aditam hereditatem habentur legata vt es alienum. vt. s. eo. l. in ratione. §. quod vulg. aut tunc & tunc ceperat iam omne in genere debitor & ideo interitu liberari non potest. vt. s. eo. l. in ratione. §. si vero. & C. si cer. pet. l. incendium. Dy. in glo. causatiua in fin. sic etiam licet alicui accipere pecuniam vt sit fideiussor. vt. s. man. l. si remunerandi. §. maurus. ad velleia. l. antiqua. & infra de donatio. l. hoc iure. Jacob.

Magna. In isto. §. agitur de legatis & debitis sub conditione vel in diem relictis quomodo considerari debeant in computatione legis falcidie. & quid iuris si testator excesserit vires patrimonii sui. ibi de his. s. debitis. Dyn. ibi ea species: id est ea res. Dyn. ibi obligationis conditionalis. Dy. ibi venire. id est vendi ibi in tantum alias interim. Dy. ibi debeatur estimata spe conditionalis obligationis vt dictum est Dy. ibi reddat: id est det quando erat debitum a defuncto. Dy. in euentum conditionis & vide quod no. C. de donatio. l. sancimus §. penult. ibi consecuti sunt quando erat defuncto debitum. ibi reddantur. id est integra soluuntur. Dy. ibi bonis detrahuntur tanquam es alienum in bonis. Dyn. in versi. in diem ibi alterius esse iu-
3 ris quam relicta sub conditione. Dyn. ibi palam est† quia in die relicta prestationem cautionis non inducunt: quia certum est ex eis debitum: propter conditionalia vero idcirco cautio prestatur quoniam incertum est an conditio existat & per consequens an ex eis debitum contrahatur. Dyn. ibi ergo. i. quia propter excessum dodrantis aliquando amittitur patrimonium emergunt dubitationes quomodo fiant dubitationes. Dy. ergo &c. Dy. ibi ab initio id est antequam habeatur ratio legis falcidie. Dy. ibi erogauerit & nihil vltra. Dy. ibi quarta pars subaudi tantum nomine falcidie. Dy. in glo. statim enim ibi existente conditione eorum. q. d. relictorum in diem statim habetur ratio cum alia pure relicta petuntur. conditionalium vero non habetur ratio nisi existente conditione. Old. ibi. excedit emolumentum & tanto maior falcid. detrahi deputo quam de conditionali vel in die relicto quanto pinguius & maius est purum quam conditionale vel in diem propter representationem temporis. Old. in fi. §. vlt. & s. eo. l. circa. & l. in. l. fal. non habetur. Dy. in glo. non enim vsure in fi. imo computantur quando percipiuntur ex re vel quantitate legata. vt. s. dixi: & dicitur in secunda glo. huius. l. & expresse hic in textu & in. d. l. qui quadringenta & s. e. l. in fal. non habetur. Dy. secus si perciperentur fructus vel vsure ex re hereditaria non legata: quia tunc non imputant: vt patet in prin. huius. l. & s. e. l. in ratione. Querit Ray. cuius sit electio vtrum heredis qui soluat tantum minus de legato an legatarii vt interponat omne de restituendo illud quod apparuit eum vltra fal. recepisse glo. s. de pactis heredi. si testamentum tenet quod sit electio legatarii. contrarium tenet gl. s. eo. l. si per. & l. cum titio. ipse. Ray. dicit quod concursu se impedient. s. de vsufruct. l. quoties. & habebit locum remedium huius. §. s. quod vendi debeat ista spes. nec ob. s. e. l. falc. & quod no. d. l. cum titio. quia ibi obligatio cautionis competebat soli legatario: & sic non poterant se impedire concursu. secus in questione nostra. & eodem modo responde ad legem leg. falcidie stipulatio. s. eodem.

1 ☞Prelegatum & mortis causa captum in falcidiam non est imputandum.

1 **Quod autem.** †Prelegatum & mortis causa captum non imputatur in falci. sed si sub modo data sunt repellitur heres a computatione. h. d. cum. l. seq. ibi in quadrantem: id est quartam iure institutionis secus in quarta debita iure nature & no. s. eo. l. pater. in principio & dic vt plene dixi. C. fa. hercis. l. filium ibi non imputatur quatenus capitur iure prelegati: sed pro ea parte quam capit iure hereditario sic. Dy. in glo. prima ibi. a coherede alias est ab herede & dic. id est coherede. Dyn.

Hautem. Ibi implede causa cum non contineat sub aliquo genere legatorum. vt. i. eodem. l. in quarta. Dy. ibi a statulibero non. Dy. ibi non imputantur nec in debitum iure nature. vt. C. de inofficioso testamento. l. scimus. §. repletionem ibi capitur: id est capitur iure hereditario. Dyn. ibi. peculiares numos & per consequens hereditarios quia peculium erat in hereditate. Dyn. & dic peculiares quos habebat de peculio tempore mortis secus si postea quesiuit. vt. s. e. l. falcid. interuenire non potest. & i. de dona. causa mortis. l. quod conditionis. & l. quodlibet. Jac. ibi pro sua parte: id est pro parte hereditaria pro qua heres est non in totum. Dy. ibi qua ratione. id est quia ea que capiuntur iure hereditario in falcidia computantur. Dyn. ibi subsederint. id est remanserint. Dyn. in glossa. ii. in fin. illud fortem

quarta trebell. l. deducta. §. numus. secus in quarta iure institutionis: vt hic & no. i. e. l. in quarta de donatio. causa mortis. l. quod conditionis. & s. de inof. testa. l. papin. §. si conditio. preterea ibi loquitur de quantitate quam heres videtur consequi de parte sua. Et per hoc tamen hereditario iure capere. & ideo non mirum si totam in quartam computat: vt in preal. ll. patet: hic autem pecunie portio suam partem respiciebat altera vero parte coheredis & ideo solam partem que ad eum spectat iure hereditario sibi in falcidiam computat. Dy. & de ista materia satis dixi. d. l. filium quem habentem. C. fam. hercis. & d. l. in. quarta. i. eo. que declarant per hanc. l. & precedentem.

In singulis. In ratione legis falcidie de stricta ratione est in singulis heredibus adhibenda & si vnius sit pars defecta non tamen legatis exhausta & alteri accreuerit prodest legatariis & econuerso. h. d. cum. l. seq. Ibi semis hereditatis titii. id est semis quod erat relictum titio. Dy. Ex institutione. & sic tota eius portio erat exhausta legatis. Oldr.

1 ☞Portio non grauata accedit grauate.
2 Contributio legatorum quando & qualiter fieri debeat.

Quod si alterutro. In lege superiori vterque adiuit hereditatem hic vnus solus. Dynus. Ibi qui heres
1 extiterit. †& sic portio non grauata accedit grauate. Dyn. Ibi quia ea deficiens portio. Dyn. Ibi remanerent tanquam inutiliter relicta. Dy. Ibi fuerit exhausta & sic portio grauata non grauate accedit. Dy. Ibi in eam portionem vacatem Dy. In glo. herede ibi. §. quesitum in versi. sed legata. Old. in fine de hoc dic clarius: vt notatur. d. §. quesitum. Old. Uel dic cum
2 queritur de contributione legatorum distingue: †aut enim portio eius peruenit ad alium iure accrescendi. & tunc aut non grauata grauate fit cotributio aut grauata non grauate & non fit contributio vt. s. eo. l. i. §. si coheredis. & hac. l. Si vero ex substitutione refert quod aut ex vulgari & tunc semper fit contributio: & est ratio: quia substitutus tenetur seruo non ad legata ab instituto relicta nisi nominatim ab instituto sint relicta. Item quia ex voluntate defuncti peruenit ex substitutione vulgari portio ad substitutionem. Et sic patet ratio diuersitatis inter ius accrescedi de quo supra dictum est & ius substitutionis vulgaris: vt. s. eo. l. i. §. id quod ex substitutione. Si ex pupillari distingue: aut substitutus sit coheres pupilli aut non, primo casu loquitur. supra eo. l. in ratione. §. quod vulg. & l. in duplicibus. Secundo casu loquitur. l. in ratione. §. quesitum. Et dic vt ibi & i. eo. l. qui fundum. §. qui filium. & §. coheres.

1 ☞Legata pupillo relicta non augentur per augmentum contingens penes pupillum.

In duplicibus. Ea que sunt relicta in primo testamento & secundis tabulis & sub conditione. hoc dicit. Uel sic †augmentum vel diminutio bonorum penes pupillum contingens non auget vel minuit legata pupillo relicta. Idem in substituto. Item omnium legatorum debet fieri cotributio. hoc dicit. Ibi a filio herede: id est a substituto. Dynus. ibi reliquisset testator in secundis tabulis. Dynus. Ibi legasset scilicet in primis tabulis. Dynus. In glossa prima in fine & supra de heredi. vel actio. vendi. l. ii. §. ii. Jacob. In gloss. ii. ibi a tempore mortis testatoris, vt. s. eo. l. certa. §. sicuti. Dynus.

1 ☞Substitutus pupillariter grauatus in sua portione ex legatorum contributione falcidiam retinebit.
2 Forma est que dat esse rei.

Si is qui quadringenta.
1 †Pupillariter substitutus ex contributione legatorum in sua portione grauatus falcidiam retinebit licet non sit grauata portio coheredis. hoc dicit. Uel sic & idem est si vnus substitutorum pupillariter sit grauatus vltra dodrantem licet alius sit grauatus potest vti falcidia licet non grauatus vti non possit. Dynus. ibi substituerit pupillariter. Dynus. ibi quid iuris sit & an sit locus legis falcidie & quis eam detrahat. Old. ibi legata a pupillo relicta. Old. vbi vterque: id est ambo substituti. Oldr. In fine de reddendo quod amplius sit. Dyn. In glo. scilicet reddere ibi is cui: & supra eodem. l. in ratione. §. si filio in fin. §. Dynus.

Quedam

2 Quedam legata. †Forma dat esse rei & legatorū que indiuidua sunt de ipso corpore non detrahitur falcid. secus si diuidua sunt hoc dicit cum princip. l. sequen. ibi pro parte ibi qui ei propriā formam nota. quia ex hoc sepe allegatur. & dic propriam formam ex contractu contrahentium vel ex dispositione testatoris appropriatam nec obstat. l. stipulatio. §. opus. & l. edificia. §. perfecisse. que sunt argumē. contraria licet gloss. alleget pro concor. Oldra. ibi. sed potest heredi volenti falcidiam consequi. Dyn. in gloss. sic. j. ibi. §. opus. imo videtur cōtraria: sed dic quod hic debebat fieri opus ex dispositione testatoris ibi nō: vel dic quod ibi dicitur de opere informi hic de opere formi seu certam formam habente cū dicat theatrum &c. & sic ponit hic formam operis ibi non ponit sed dicit opus &c. Oldra. in fine. solū. vt nota. infra de verborum significatione. l. quinta. §. opere. vel dic aliter vt in precedenti cōtrario. Oldra. vel dic secundum. Jaco. de bel. quod hic loquitur secundum verborum propriam significationem ibi secundū mentem testatoris vel hic loquitur quātum ad vsum: & commodum vtendi & d. §. perfecisse. in contrario loquitur secundum quid id est, vt cedat in legato quod est fauorabile: & in quo fit interpretatio plenior, vt. l. in testamentis de regulis iuris. Jacob. In gl. vltima. ibi protestando de estimatione imo dic q non soluit: sed retinet ope exceptionis sicut hic dicitur in textu. si enim solueret locus esset repetitioni non exceptioni quod est contra hanc literam. & j. de doli excep. l. pure. §. j. de leg. ij. l. cum filius in princip. & supra eodem. l. lege falcid. interueniente. Old.

1 ☞ Uxor legatum non habet testamento per contratabulas rupto si non probet dotem nisi per testamentum.
2 Maritus legans vxori vestes videtur ei donare.
3 Maritus emens aliquid vxori quando donare censeatur.

Si vsusfructus. Ibi. in computatiōe legis falcidie: sic vt cetera legata diuidua. Dyn.

Dos legata. Que probari potest aliter quam per testamentū alias enim peteretur tanquam fideicommissarium: & locus esset falcid. sic in alijs legatis & vt. C. de falsa causa adiecta legato. l. si non designata. & quod ibi notatur: quod est notandum. Item licet regulariter rupto testamento per contratabulas legata debeantur coniunctis personis inter quas est vxor vbi legatur sibi dos. j. de legatis prestan
1 dis. l. virilis. §. si vxor. † tamen si dotem non probat nisi per testamentum: non habebit legatum rupto testamento per contra tabulas. quod etiam est notandum. In glossa prima. ibi cum dotem. & supra de legatis secundo. l. cum pater. §. fidei tue. Jacob. ibi. sed argumentum contra ad id quod notatum est in. l. cum decem. Dynus. In fine. quia ibi legabatur quod erat debitum pure. Dynus. In glossa. hoc ideo. ibi vsque ad vires dotis. Nota quod hic notatur in ista gloss. & quia est valde notabile: quia vi
2 detur per hoc, † q quando maritus emit vestes vxori: quod videatur ei donare: ita quod nō possunt reuocari, nisi essent vltra redditum dotis. Jacobus. Sed hoc non videtur verum in casu huius legis quando mulier se alere debet. vt supra de pactis dotalibus. l. inter socerum. §. si cōuenerit. & supra de donationibus inter virum & vxorem. l. ex annuo. & sic est donatio: quia in necessitate maritus non erat. & ita distinguit. Dynus supra soluto matrimonio. l. in his. vbi de hoc satis dixi. & probatur supra de donationibus inter virum & vxorem. l. mortis sue causa. §. primo in fi. quia res estimata data in dotem. & sua propria equiparantur. vt supra de iure dotium. l. prima. & l. quoties. de rei vxoris
3 actione. l. prima. §. & cum lex. Unde videtur distinguendum. † Aut quod maritus emit vel parauit causa vxoris, excedit vires dotis. id est fructus eius. Aut est infra vires dotis. id est fructus eius: tunc tenuit a principio donatio. vt hic. Si est vltra vires dotis tunc refert: Aut necessario fecit: vtputa quia dedit vestes: sine quibus esse non poterat, & tunc non videtur donare. vt supra de donationibus inter virum: & vxorem. l. si quis pro vxore. ibi non enim & cetera. Aut fecit volūtarie: & tunc videtur donasse: & sic non tenet a principio: sed morte confirmatur. & sic intelligitur supra de donationibus inter virum & vxorem. l. cū hic status. §. primo. Et dicit quidam quod est casus eodem titulo. l. sed si vir lana. in principio. Alij inducebunt supra soluto matrimonio. l. in his. §. seruis. Sed ibi fuit matrimonium diuortio solutum, & ideo donatio reuocatur. secus si morte. De hoc satis dixi dicta. l. in his. §. seruis. supra soluto matrimonio. In textu. ibi: parate rei ex causa donatio. in causa permissa tradite. Dyn. Ibi. vt hec. scilicet res donate: quarum donatio tenuit a principio. Dynus. In glossa prima. ibi: si creditori. in fine. imo illa concordat: sed obstat supra eodem. l. prima. §. si creditori. Oldrad. In glossa vltima. ibi, nulle sunt. sed morte confirmantur. Dyn.

1 ☞ Donatio causa mortis assimilatur legatis.
2 Legatum nominis egeni sibi solidum computatur.
3 Testatore in legando assem excedente legatum ad assem reducitur.

Querebatur. Glossa primaponit summariū intellectū que dic quod ponit duos casus primum prosequitur vsq ibi sed cum debitori postea fm vsq ad versi. cum igitur ibi reassumit primū vsq in finē. l. sed ibi sed cū debitori: & ibi & ideo falcidia
1 vsq ibi idemq. & in versic. quippe † dicit de mortis causa donatiōe & assimilat eam legatis & de ea prosequitur in versi. idemq vbi distinguitur aut erat soluendo in quadringentis, & hz effectum acceptilatio in trecentis si nihil amplius erat in hereditate sed si in hereditate erat &c. Dyn. & dic q in principio legis nomen solum alij est relictum non aūt ipsi debitori liberatio est relicta vt differat a sequēti casu scdm Ray. licet litera innuat. Ibi debitor liberationem. & diuide in quinq partes scdm Ray. In prima ponitur thema & duplex questio. in scda ponit euidentia ad determinationē questionis facientia. in tertia solū nomen debitoris fuit alij legatū. in quarta soli debitori fuit legata liberatio. in quinta fuit extraneo legatum nomen & ipsi debitori liberatio legata. scda ibi dicebam. tertia querit cum nomē. quarta ibi sz cum debitori: & hanc quartam potes subdiuidere in duas. in prima fuit liberatio debitori legata iure legati in titulo donationis causa mortis. secūda ibi quippe. quinta pars principalis in versic. cum igitur. licet glossa aliter sentiat de intellectu huius. l.
2 vt dixi. & breuiter hoc dicit. † Legatum nominis egeni sibi solidum computatur alij vero quarta ex eius facultatibus de psenti vel eius venditioni tamen ascribitur quarta perit hereditarijs non legatario nominis iure falcidie designati. hoc dicit Ray. &
3 pro euidētia dic † q si in legando testator excedit assem ad assem reducitur. supra eodem. l. in quantitate. §. finali. & l. si is qui quadringenta &c. ibi liberationē in totum. Dynus. ibi soluēdo non sit in aliquo. Dynus. Et iste casus determinabitur infra. versic. q si nihil. ibi vel centum tantum. ibi quisque. scilicet legatorum. & etiam heres. Dynus. ibi habeat & habere debeat. Dynus. ibi interuentu legis falcidie, id est lege falcidia locum habente. Dynus. & hucusq durat thema: & questio. & hic incipit soluere: sed obscure latius materiam exordiendo. Ul' dic q ibi dicebam &c. ponit preambulum ad sequētia & ad determinationē questionis premisse. Uel dic q respōdet premisse questiōis generaliter: sed hec responsio declaratur. j. in versicu. cum igitur. Dynus. ibi minus soluendo. & hoc sequitur in hereditate &c. & ipsum nomē est alteri relictum nō autem debitori liberatio legatur & in hoc differt a casu sequenti quia hic fuerat etiam nomen extraneo legatum in sequenti sola liberatio debitori relicta. ibi fit distributio inter legatarium & extraneum heredem. Dyn. ibi distrahi potest hic legas versi. cum igitur vsq in finem. l. quia est de ista materia. Et dimittas istum versi. sed cum debitori. & postea reassumas ibi: sed cū debitori hic mutat casum, quia supra vel debitori non fuit liberatio legata secundū Ray. vel si fuit legata vt in dicat litera fuit nomen alij legatum hic autem soli debitori liberatio fuit legata iure legati in sequēti titulo donatur causa mortis. ibi ipse sibi nota quod sequitur. Ibi & ideo quia sibi soluendo est & si nihil facere possit. Dyn. ibi illi scilicet legatario. Dyn. ibi ferantur a testatore. Dyn. ibi acceptilationem. id est acceptilationis a defuncto facte effectum. Dynus. ibi si vero preterea & vltra quadringenta. Dyn. ibi refundere. id est heredi dare occasione falcidie. Dy. ibi soluendo sit insolidum. Dynus. ibi legata sint vt fuit in primo casu huius legis. Dynus. ibi soluendo sit debitor in omnia quadringenta. Dynus. Ibi facere possit scilicet debitor. Dyn. ibi ex refecto. id est ex eo quod refici possit pōt ex venditione nominis. Dy. non autem actio que inutiliter penes eum remanet in trecentis sibi in falcidia computandis & ad hoc vadit contrarium signatum in gloss. difficili supra eodem. l. j. §. si vsufruct. Dynus. ibi legatarij. id est legatarius extraneus: qui non debet. Dy. ibi debitor cui fuit liberatio relicta. Dyn. ibi idq redactum ex venditione nominis. Dynus. Ibi representatur. id est de presenti accipitur & inter legatariū: & extraneum heredem diuiditur debitori vero de hoc nihil dabitur. quia iam habet quod habere debet scilicet liberationem in centum quinquaginta. Dyn. ibi eque. id est quando est soluendo. Dynus. ibi nominis faciendam. & illud redactum ex venditiōe nominis diuidetur inter heredem extraneum & legatariū vt dictum est su

pra. Dy. In gloss. duos casus imo vnam tantum facit questionem. sed in respondēdo altius exorditur materiam. nam primo ponit quādo alij quadringenta legata sunt ꝛ debitori nihil. Secundo quando debitori soli liberationem vel quando debitori ꝛ alij quadringenta legauit: ꝛ hoc in ver. cum igitur. Jaco. In gl. sic supra in fine. sed illud contingit ex priuilegio persone mariti. Preterea ibi non deliberādo sed de conueniēdo agebatur. Dy. Uel dic secūdum Jacobū de bellouisu. ꝙ ibi debitor habet priuilegium hic non vt ibi notatur. Uel dic ꝙ lucrari dicitur: vt nō diminuat alterius legatum vt hic: sed non dicitur lucrari vt conueniatur pro eo quod lucratus est legis beneficio ꝛ quelibet sol. bona est. Jacob. in gloss. quia secus in fi. quia non videtur quilibet capere legatum insolidum: sed pro parte. vel dic tūc enim totum debitum computabitur in legatum liberationis per illū qui est soluendo. argu. ś. de libera. leg. l. iiij. §. nunc de effectu ꝛ l. si is qui duos. §. j. Ray. in glo. ꝛ nihil amplius opp. de leg. j. §. si vsufructus. ś. e. solu. vt ibi not. Dynus in glo. nec lex. ibi sit liber inuentus vel vt audiui a magnis viris ista pars libri que sequitur tres partes ꝛc. multo tempore perdita fuit ita quod non reperiebatur: sed post mortem domini hugolini: reperta fuit in camera sua: ꝛ qꝛ multi libri scripti erant prima pars que incipit tres partes scribebatur in vno volumine per se ꝛ sic communiter reperitur in libris antiquis: ꝛ ita credo verum fuisse: ꝛ vide etiā que dixi. ś. solu. matrimonio super rubrica.

1 ☞ Pater instituto a creditore cui de peculio est obligatus attenditur quantum sit in peculio tempore hereditatis adite.
2 Suus sine immistione est heres ipso iure.

1 SI creditor. †Si pater instituatur a creditore cui obligatꝰ est de peculio inspicitur quantum est in peculio tempore adite hereditatis. h. d. Dy. ibi. heredem tu qui eras debitor de peculio. Dy. ś. de peculio. l. si cum filio. ibi in quadrātem: id est in falci. quam detrahere vis legatarijs quibus creditor aliquid legauit. Dy. ibi. imputabitur si plus erat in peculio tempore hereditatis quam mortis. Dy. ꝛ sic tantum sit in peculio vel plus quantum sit debitum totū debitum cōputatur in quadrātem alias quantum sit in peculio. Dyn. in glo. ibi idem est istud non posset contingere: vt ibi patet. Jac. ibi secūdum Bul. quod non est verum vt ex litera patet ꝛ iō dic op. Bul. aliter vt ibi no. Ol. in fi. ꝛ dic vt ibi: ꝛ hoc ibi approbatur: ꝛ in contrario. Dy. ꝛ
2 tene menti hāc glos. que expresse dicit † ꝙ suus est ipso iure heres sine immistione de quo plene dixi. C. vt ab here. se ab. l. j.

1 ☞ Tutore legata soluente omissa cautione datur actio pupilli substituto.
2 Heres ꝛ defunctus eiusdem sunt conditionis.

1 REpetitur. Casus † si tutor soluat legata omissa cautione licet non detur actio contra eum pupillo: tamen datur eius substituto quia legata tantum a pupillo relicta nō excedebāt dodrantem hic simul commista cum legatis a substituto relictis excedūt. ꝛ ideo tutor debebat interponere cautionē cum soluebat legata a pupillo relicta integra de reddendo eo qꝺ apparuit magis solutum ꝙ lex falcidia patiatur substitutione sibi locum vendicante: ꝛ ideo si hoc tutor omiserit tenetur substituto
2 hoc dicit ꝛ dic repetitur casus: quasi dicat regula est † ꝙ eiusdem conditionis est heres ꝛ defunctus. vt. j. de regulis iuris. l. heredem. sed fallit vt hic. Dyn. ꝛ dic vt ibi. ibi testator. id est pupillꝰ defunctus cuius iste erat heres. Dyn. ibi. legata integra a pupillo relicta. Dy. eius enim officium erat cautionem exigere. vt. ś. eo. l. si is qui quadringenta. ver. quod si pupillus. Oldr. ibi. quāto plus habito respectu ad legata a pupillo relicta quam a substituto. Jac. ibi non ageret: quia sua non interest: quia legata a se relicta non excedebant dodrantem. Dyn. ibi. si heredi eius. id est substituto a quo legata erant relicta ꝛ in cuius persona cepit locum habere falcid. Dyn. ibi. eo nomine: scilicet cautionis quā exigere debuit. q. d. non solum aliorum debitorum nomine in tutela commissorum: sed etiam nomine cautionis non exacte. Dy. in gloss. scilicet quanto ꝛc. cautio debuit peti a tutore interponi. vt. ś. e. l. in ratione. §. si filio. in fi. quia cum bona pupilli ꝛ istius coheredis ꝛ legata ab eis prestanda debeant cōmisceri. vt. eo. l. in ratione. §. quod vulgo potest esse quod prelegata a substituto relicta fieret locus falc. in lega. pri. ab impubere relictis. argumen. ś. e. l. j. §. interdum. Dyn. in glos. vltima ibi non habeat locum ꝛ non interest eius eo qꝺ legata a se relicta non excedunt dodrantem. Dyn. in fin. vel propter legata a substituto relicta que commista cum relictis a pupillo ostendunt legi falcidie locum esse. vt supra. e. l. in ratione. §. quod vulgo. ꝛ. §. quesitum. ꝛ lex in duplicibus ꝛ tunc pones exemplū de substituto pupillariter qui impuberis heres dicitur. vt. ś. de vul. ꝛ pupil. substit. l. sed si plures. §. quos possum. Oldr. ꝛ facit. ś. eodem. l. is qui. l. §. interdum.

1 ☞ Falcidia detrahitur antequam legata soluantur.
2 Filius heres patri insolidum pro eo dotem recipienti solidā dotem deducit.
3 Filius dotem recipiens coheredi cauere debet de indemnitate.

1 SI dos. †Antequā legata soluanť falcidia
2 detrahitur. h. d. † ꝛ aut filius est insolidum heres patri pro eo dotē recipienti ꝛ tunc deducit solidā dotem vt es alienū aut pro parte ꝛ tunc pro parte hereditaria. Dyn. ibi data est. ꝛ sic ipse solus obligatus est ad dotē restituendā nō filius nisi heres extiterit. vt. ś. soluto matri. l. si cū dotē. §. transgrediamur. Dy. Ibi confestim: id est non expectato tempore dotis mulieri reddende: nec hic sit sicut in conditionalibus est dictū. ś. eo. l. in quātitate. §. magna. ꝛ hec fuit ratio dubitandi. Old. Ibi falcidie rationem: quia reliquit legata que excedunt ad dodrātem: ꝛ sic habet locum lex falcidia. Dy. Ibi aliter enim. id est si dotem nō deduceret tanquam es alienum, ꝛ ante solutionem legatorū. Dy. Ibi spectaretur solutio matrimonij ꝛ tēpus dotis soluēde. Ol. Ibi ipse quidem scilicet filius. Dy. ibi deducet. quia pro ea parte pro qua est heres. Dyn. In gloss. j. ibi liberatus esset coheres quod verum est a filio cui soluit non ab vxore eius. vt. ś. familie hercis. l. si filia. §. hoc amplius. ꝛ. ś. de dote preleg. l. ij. §. j. ꝛ. §. per
3 contrarium † ꝛ ideo filius dotem recipiens cauere debet coheredi de conseruando eum indemnem: vt ibi patet. Dynus.

1 ☞ Institutus in triente quantam partem possit deducere.
2 Prelegata non veniunt in restitutionem.
3 Quarta pars prelegatorum sola in quartam computatur quarta de voluntate testatoris retenta.
4 Expressum plus valet quam a lege cōcessum vel subintellectum.
5 Fideicommissum de portione hereditatis restituenda precessit prelegata.
6 Prelegata non veniunt in fideicommissum.
7 Quarta contra voluntatem testatoris deducitur si nō sit cautū quod deducatur.
8 Expressio eorum que tacite insunt nihil operatur. ꝛ nume. 9.

1 TItia. †Institutus in triente in ratiōe trebellianice si ipsam retinet ex volūtate testatoris quartā partem portionis hereditarie que est totiꝰ hereditatis pars duodecima in ipsam imputat: si vero sine voluntate retinet tūc prelegati tota portio hereditaria imputať. h. d. Uel sic. si illud qꝺ tacite inest exprimatur lꝫ non operetur quo ad incommodum tū operatur quo ad commodum illius in cuius vtilitatem tacite inerat. Uel
2 clarius. † Prelegata non veniunt in restitutionem. † itē si quar-
3 ta retinetur ex voluntate testatoris sola quarta pars prelegatorum computatur in quartam. h. d. Dy. Et iste casus non est alibi secūdum eum. ꝛ vide plene. j. eo. l. in quarta. Ibi heredem instituit ꝛ secūdam in alia tertia proculam in alia tertia. ꝛ sic tres instituit heredes quēlibet pro tertia. vt. j. patet. alias si solus frater institutus foret in tertia succederet insolidum. vt. ś. de hered. institu. l. j. si ex fundo. ꝛ l. ex facto. Dynꝰ. Ibi: vt hereditatem. id est suam hereditariam portionem. Jacob. que erat tertia pars in qua fuerat heres institutus. Dynus. ibi retenta quarta que est duodecima totius hereditatis. Dynus. Ibi secūde ꝛ procule coheredibus suis institutis ex alijs duabus tertijs. vt. ś. dixi. Dyn. ibi eademqꝫ: scilicet titia testatrix. Dy. ibi prelegauit scilicet postquam rogauetat eum de restituendo suam portionē hereditatis retenta quarta ꝛ istud de substantia huius. l. Dy. ibi etiam pro ea parte nedum de parte coheredū de qua non est dubia: quia quod a coherede percipit extra quartam est vt. j. eo. l. in quarta. ver. pro ea vero parte ꝛc. Dy. ibi legata integra. id est prelegata. Dyn. ibi retinere. ergo prelegata non veniunt in restitutionem: sed in falcidiam imputātur ꝛ pro qua parte sequitur Dy. ibi sed in partem quartā. id est in vnam vnciam totius hereditatis: ꝛ sic in quartam hereditarie portionis ex quo ponimꝰ propter eum institutū in tertia. ꝛ hoc ideo: quia retinetur quarta ex voluntate testatoris si contra voluntatem tunc habet totā tertiam imputare: vt sequitur statim. Dy. ibi duodecimam partem: ꝛ sic quartam hereditarie portionis ex quo ponimus eum institutum in tertia. ibi prediorum. id est quartā hereditarie portionis quam

tionis quã habet iure hereditario quia vndecim partes predio-
rum habere videtur a coheredibus suis. ꝛ id quod a coheredib⁹
prestatur extra quartam est: id est nõ cõputatur in quartã. vt. ĩ.
eo. l. in quarta. quod verum est si retinetur quarta secundum vo
luntatem testatoris: sed si contra voluntatẽ quid iuris hic sequi
tur. Dy. Ibi totum trientem: id est tertiam que hereditario iu
re capitur. Dy. ibi deduceretur ꝛ sic quarta pars contra volun-
4 tatem defuncti deducatur. Dy ñ. ibi non esset adiectum. † Plus
ergo valet expressum ꝙ a lege concessum vl' subintellectũ vt ꝛ. ĩ.
de bonis libertorum. l. Paulus. §. vlti. Oldr. ibi legi falcidie im-
putari: id est quarte trebellianice: quia hic tractatur de heredita
te restituenda ꝛ ideo vẽdicat sibi locum quarta trebellianica nõ
falcidia. Dy. tamẽ dicit ꝙ quo ad falcidiam debitam iure insti
tutionis ꝛ trebellianicam quantum ad pretium hereditariũ nul
la est differẽtia quia semper illud quod iure hereditario capitur
computatur in quartam. ĩ. ad trebel. l. deducta. §. numis. ꝛ. ĩ. eo.
l. in quarta. cum determinatione tamen huius legis. ꝛ hoc tenet
Azo in summa huius tit. circa fi. penultime charte: ꝛ distingue
aut falcidia retinetur ex voluntate expressa testatoris ꝛ tũc tan-
tum quartam hereditatem portionis prelegatorum computat in
falcidiam. aut contra voluntatem testatoris ꝛ tunc hereditaria
portio computatur in falcidiam. ꝛ lex ista tractat de quadã ma
teria de qua tractabitur plene in. l. in quarta. ĩ. ea. l. ꝛ dicam in. l.
marcellus. §. quidam. ĩ. ad trebel. ꝛ notari solet ꝛ dixi. C. fa. herc.
l. filium quem habentem. ꝛ de fideicommissis. l. cum virũ. Et ad
uertatis quia circa materiam illam inuenietis hic quendam ca-
sum quem nunquam inuenietis alibi in textu. propterea debetis
5 eum bene notare: ꝛ in casu nostro † fideicommissum de portione
6 hereditatis restituenda precessit prelegata: ꝛ illa est ratio † qua-
re prelegata non veniunt in fideicommissum. Dy. ibi contra sen
tentiam siue prohibuit eã deduci siue nõ permisit expresse. Dy.
7 † Et sic no. quod contra volũtatem testatoris deducitur quarta
eo ipso quod non est cautũ vt deducatur pro hoc bene. š. de do-
nationi. inter virum ꝛ vxorem. l. si sponsus. §. si. qui textus alibi
non reperitur secundũ Ray. Et sic dicit valere eo ipso ꝙ expres
se nõ dicit pro hoc de excus. tuto. l. ex his. de publicanis. l. de pre-
tio. ꝛ. C. de cadu. tol. l. ista. §. finautem ad deficientis. Jac. in fin.
l. quarta retineretur. Jaco. in glossa. hic ideo ibi postea rogauit
quod hic nõ fecit imo primo rogauit ꝛ postea prelegauit: vt hic
patet in text. §. cum quidam ꝛ. l. cum virum vñ non est illa ratio
sola quod in rogãdo habita sit mẽtio hereditatis imo est etiam
illa quia postea prelegauit: vtraqꝫ tamen per se sufficit vt no. ple
8 ne in prealleg. l. cum virum. vltimo oppone † qꝺ expressio eorum
que tacite insunt nihil operetur vt. š. de leg. j. l. hec verba que est
l. iij. sed hic operatur. nam etiam si testator non dixisset heres ha
beret falcidiã: ꝛ tamen si testator exprimit sua expressio facit qꝺ
non computet sibi nisi in hereditariam partem ergo ꝛc. sol. dicit
9 pet. † quod expressio eius quod tacite inest nõ operatur aliquid
in damnũ eius pro quo tacite procedit: sꝫ bene operatur in eius
fauorem: vt hic patet. in fi. item hec expressio inducit nouã formã
agenti in contrario non in fi. Item quando secundũ voluntatẽ
computat quartam hereditarie portionis: vt hic patet. Dy.

1 ❧ Iure hereditario capi censetur quod tanquam pretium rei legate capitur.
2 Falcidia non vtitur qui dimidia hereditatis parte hereditario iure potitur.
3 Captum iure hereditario in falcidiam imputatur.
4 Fideicommissum ex testamento predecessoris debitum prededucitur tanquam es alienum.
5 Institutus ex varijs portionibus omnes commiscere debet.
6 Conditio non expectatur cuius euentus nil operatur.
7 Incertus de facto rei vel actoris sui non tenetur dicere quãtum petat a quolibet.
8 Portionum fit contributio portione grauata iure vulgaris substitutionis obueniente portioni non grauate.
9 Substitutus ex vulgari succedens suo nomine obligatur ad legata.
10 Substitutus exheredati legare potest superstiti filio instituto.
11 Pater quare filium exheredatum honoratum potest grauare ꝛ non eius substitutum.
12 Filius exheredatus potest tanquam legatarius grauari cuꝫ sit honoratus ipso legato.
13 Pater qui filium exheredauit iniuriam restaurare dicitur si ei aliquid ex substitutione relinquat.
14 Tacitum non debet plus operari ꝙ expressum.
15 Contributio omnium legatorum quando fiat inter coheredes.
16 Contributio fit legatorum portione non multuꝫ grauata obueniente magis grauate.
17 Succedens ex tacita vulgari non dicitur heres pupillo.
18 Substitutio tacita vulgaris que in pupillari expressa cõtinetur omnia impuberis bona continet.

1 **Qui fundum.** † Illud quod capitur tã quã pretium rei legate re gulariter videtur capi iure hereditario. ꝛ ideo debet in falcidiam computari: ꝛ si vnus heredũ damnat al teri vendere minus iusto pretio quod ille partem iure emptionis partem iure hereditario capit. h. d. Dy. vel sic quanto plus pre tio taxato per testatorem valet res legata tanto plus censetur es se in legato ibi centum ꝛ qui centum valebat. Dy. ibi quaꝫ quin quaginta. id est fundus tantũ quinquaginta valere videt quan tum testator estimauit ꝛ vẽdi voluit. ideoqꝫ volebat heres detra here falcidiam de fundo quem dãnatus erat vendere quasi non haberet quartaꝫ ꝛ allegabat quod id quod datum erat sibi pro fundo datum erat causa conditionis implende non ratione pre tij ꝛ ideo dicebat in falcidia non imputandum. vt. š. e. l. ita autẽ. Dy. ibi non habet: quia heres habet hereditario iure quinqua ginta sibi soluta nomine pretij. non autem causa cõditionis im- plende. Dynus.

Item si is. Pro. §. allegatur: sed tamen est de mate- ria precedenti ꝛ ideo casum summarium
2 posui. vel dic † qui habet dimidiam partem hereditatis iure he- reditario falcidia non vtitur hoc dicit. ibi vnius fundi a se redẽ- pti. vt. ĩ. statim patet. Dy. ibi in qua. s. dimidia quam capit iure hereditario tanquam heres aliam tanquam emptor. ibi heredi tatis. id est partis sibi delate. Dy. ibi corneliam qui econtra sibi venditur. Dyn. ibi hereditario iure ꝛ ideo cum illam partem ca piat iure hereditario habeat quartã iure institutionis ꝛ etiã pl⁹ quia etiam totius hereditatis quartã habet: ꝛ ideo cessat falci-
3 dia. † quia semper id qꝺ iure hereditario capitur in falcidiã im- putatur ꝛ ea submouetur vt dictum est in princ. l. Dy. ꝛ facit. š. eo. l. in ratione. §. vendere ꝛ. l. ad veterani. §. j. in glo. sꝫ partis sue in fi. quod in idem recidit cum prima quia quarta totius est di- midia partis sue. Dy.

Si quis heredem. Sicut heres debet de- trahere alijs debituꝫ sic
4 ꝛ id quod sibi debetur. h. d. Dyñ. vel sic. † Fideicõmissum quod ex testamento predecessoris debetur prededucetur tanꝙ es alie- num. Ibi deducere debet heres institutus. Dy.

5 **Si tu ex parte.** † Institutus ex varijs portioni bus debet omnes commiscere ꝛ non expectatur conditio cuius euentus potest nihil operari. h. d. ꝛ est pulcher casus. ibi te herede existente ex dodrante. Dy. ibi
6 valent ꝛ insolidum. Dy. ibi eritis. ꝛ † sic existentia vel effect⁹ con ditionis nihil quo ad hoc operatur. Et ideo eius euentus nõ ex- pectatur. Dy. ibi expectante conditione secunde institutionis adita tamen hereditate ex primis puris vel altera earum. Dy. ibi quadrans tuus qui erat pure relictus. Dy. ibi atqꝫ ita: id est facta computatione quadrantis ꝛ semissis. Dy. ibi pro dodrã- te totius hereditatis. Dy. ibi duas partes, vt his duab⁹ parti bus simul iunctis vna quarta detrahatur. Oldr. ꝛ no. argu. pro
7 libellis. † Quando sum incertus ex facto rei vel actoris sui vel iu ris non teneor declarare quantum a quolibet petam. sed sufficit dicere cum ago contra plures petere totam rem vel quantitateꝫ vt quilibet soluat quantum debebit. sic. ĩ. quorum le. l. j. §. qui au tem. ꝛ. š. de rei vendi. l. quod tota. §. j. Item facit quãdo alio iu- re quis periclitatur ꝙ fiet solutio vt. ĩ. de solutione. l. stichum. §. conditio. Item facit vt non expectemus conditionem cuꝫ vtro- biqꝫ idem sit futurum. vt. š. ad velleia. l. aliquando. §. fina. Dyn. In glo. vt sit dodrans in fi. nam ibi est hic casus. ꝛ. š. de vulga. ꝛ pupil. substitu. l. coheredi. §. coheres. Dyn. In gloss. de liberta tibus. ibi competat soluere: id est quantũ tenet seu possidet. vt. ĩ. de preto. stipu. l. iij. §. vlt. Dy. ibi adijciendo in actione nõ tenea- tur nisi pro ea parte pro qua est heres. C. de hered. actio. l. ij. ꝛ fa. hercis. l. ea. sed dic ꝙ hec gloss. dicit verum esse in specie heredita- ria. nam tunc cum potest agi reali pro ea parte quam possidet potest agi ꝛ personali: quia cũ pro vna parte contra eundẽ cõpe tit realis ꝛ personalis potest personalis intentari ad exemplum realis: quia tunc personalis capit naturam realis. vt. š. commo. l. iij. §. coheres. depositi. l. si duo in fin. de vi ꝛ vi arma. l. si plures. si vero est species non hereditaria licet vnus heredum eam pos- sideat non tenetur nisi pro ea parte pro qua est heres. vt. š. de le. j. l. si tibi homo. §. si fundus. vbi de hoc quia pro ea realis nõ cõ- petit cum non sit in legatarium translatum dominiũ. vt. š. de le. ij. l. vnũ ex fa. §. si rem. sed cõtra hoc videtur quod not. ĩ. de verb. obli. l. in executionibus. §. prima species. sed ibi non erat species talis pro qua competeret rei vendicatio. Dy. quia non erat he-

reditaria ↄ non personalis actio ibi non concurrit cum rei vēdicatione ↄ ideo pro parte hereditaria tenetur ↄ nō insolidū. ibi. l. nemo. imo circa hoc aliter not. ß. de heredi. instit. l. liber homo. §. si ita scriptum. ↄ. C. de heredi. acti. l. ij. Dy. sed intellige illā secundum istam in si. argu. preallega. l. liber homo. §. si ita scriptum. de heredi. instit. imo statim ex ipso semisse est heres non expectata conditionis existentia vel defectu vt. dicta. l. liber homo. §. si ita scriptum. Dy. in alia parte residui quam non est habiturus condicione deficiente expectabitur conditionis euentus.

8 **Qui filium.** †Si portio grauata obuenit non grauate iure substitutionis vulgaris portionum fit contributio. Econuerso scilicet quando non grauata obuenit grauate secus. h. d. Et dic aut grauatꝰ pupillus aut substitutus idemqꝫ coheres. Primo casu aut succedit ex vulgari: ↄ fit commistio eadem distinctio extēditur ad tertium casum. ↄ vide quod no. ↄ dixi. ß. e. l. ꝙ si alterutro. ibi ex substitutione vulgari. ↄ diuiditur. §. in quatuor partes. In prima quādo pars coheredis grauata accedit nō grauate ex substitutiōe pupillari. in secunda quādo debeat substitutus. In tertia loquitꝰ ecōtra quando non grauata grauate. in quarta loquitur quādo succeditꝰ ex substitutiōe reciproca. secūda ibi si vero. tertia ibi quod si extranei. Quarta ibi eadem. Dy. ibi. nam confusa. id est cōmisti. Dy. ibi pater heres extitit: ↄ potest esse ratio quare fiat contributio.

9 †quia substitutus succedēs ex vulgari obligatur ad legata suo nomine quo casu semper fit contributio. vt. ß. e. l. j. §. id quod est ex substitutione ibi debet substitutꝰ ex pupillari succedens. Dy. ibi pupilli repete nomine. Dy. ibi. quod. scilicet pupillus defunctus. Dyn. ibi. quod si extranei ponit casum econtra. Dy. ibi agendum alias habendū. Dy. ibi substitutus fuisset vulgariter. Dyn. ibi eoque omittente. s. coherede. Dy. cui erat substitutus. Dy. ibi eadem dicenda vt si vnus alteri ex vulgari substitutione succedat fiat commistio bonorum ↄ legatorum. si ex pupillari distinguatur. an deficiens portio sit grauata vel non. Oldra. ibi ratio habenda sit quia cum in hac breuiloqua contineantꝰ quatuor substitutiōes due pupillares ↄ due vulgares. vt. ß. de vulg. ↄ pupil. substitu. l. hoc iure ↄ not. C. de impube. ↄ alijs substitu. l. precibus. in casu quo habeat locū vulgaris siue grauata obueniat non grauate, siue econuerso: semper fiet portionum cōtributio: ↄ tunc iste ver. denotat identitatē ad princi. §. in casu vero in quo locum habeat pupillaris distingue vtrum obueniat nō grauata grauate aut econuerso. ↄ tunc iste versicu. denotat identitatem ad versic. si vero prius in gloss. non enim potest in fin. licet verum sit quod dicit gl. quantū tamen ad casum. l. quod si in alterutro dicas quod ibi loquitur de vna portione alteri accedente iure accrescendi hic autem iuris substitutionis ↄ seruatur distinctio huius. §. Dy. in glo. distinguitur ibi fuerit grauata. ↄ an deferatur ex vulgari ↄ pupillari substitut. Dyn. ibi que non fuerit defecta. i. grauata ↄ tunc indistincte commiscerentꝰ legata. Dy.

10 **Qui filios.** †A substituto exheredati superstiti filio instituto legari potest: a substituto vero exheredati qui iure substitutionis paternam hereditatem nō capit legari nō potest. h. d. ↄ dic aut exheredatus succedit fratri ex substitutione ↄ sic ex voluntate defuncti expressa. ↄ tūc valent legata ab exheredato a substituto relicta aut ex potestate legis ↄ nō valent. Dy. ↄ dic quod primo ponit thema ↄ questionē tacite ex themate. ↄ responsionem. secūdo respōdet obiectioni que fieri posset. tertio soluit aliam questionem ↄ subijcit rationē partes per se patent in litera. Dy. ibi ab eo: scilicet substituto. Dyn. exheredati. Dy. ibi deinde decessit. ↄ substitutꝰ ei successit. Dy. ibi nihilo magis: id est non ideo magis. Oldr. ibi obligabitur. s. ad alia que alijs sunt relicta. Dyn. ibi diceret aliquis hic quo ad quid mutatur casus. nā ibi filius exheredatus fuit substitutꝰ filio instituto: hic vero secus ibi. sed aut lege: id est ab intestato. vt ĵ. de verbo. signi. l. lege. obuenire. ibi per interpositam personā serui vel filij ipsius heredis a fratre instituti. Dy. ibi atqꝫ ita: id est fratris sui factus heres legitimus vel per interpositā personaꝫ. Old. ibi minime. scilicet debebit substitutus legata. Oldr. ibi ab eo exheredato. Ol. ibi potuit quando filiꝰ exheredatus fuit substitutus filio instituto ibi non potuit. scilicet quando ipse filiꝰ exheredatus non fuit substitutus filio instituto. Old. ibi est igitur quia succedit exheredatus instituto ex potestate legis nō potest legato grauari. ↄ econtra hūc textum multum facit. ß. de leg. j. l. cū filio. sed dic quod illud erat ex prouisione legis necessaria hic non erat necessaria. sed incidens. Extra glos. quero que est ratio

11 †quod pater exheredatum filium honoratum grauare potest ↄ substitutum eius non: dic quod ratio secundum Rayn. est quia pater voluit istum exheredatum grauare ↄ sic lex cōcedit sibi vt possit eum legato onerare. sed testator voluit substitutum honorare ↄ sic non mirum si lex voluit eum contra suum propositum grauari facit ad hoc. ß. de vulg. ↄ pupil. sub. l. sed si plures. §. ad substitutos. nec ob. C. cōmunia de leg. l. j. l. filiusfamilias. §. apud marcellum. quia isti debēt intelligi in alio heredato: sed certe ista ratio friuola est nec probatur per iura allegata. sed ratio potest

12 esse †quia filius exheredatus potest tāꝙ legatarius grauari cū sit honoratus ipso legato sed substitutus nō reperitur honoratus in legato quia iam habet illud tanꝙ portionem hereditatis filij: ergo nō mirum si grauari nō potest vt dicta. l. ab eo. C. de fideicommis. cū similibus tūc succedit questio que est ratio quod vbi exheredatus habuerit bona paterna ex substitutio. substit. exheredatus pōt legato grauari vt in princ. ↄ vbi exheredatus habuit ex legato non potest substitutus grauari vt in versic. nec

13 huic. dicas secundū eum quod ratio est qꝛ †vbi pater exheredauit filium ↄ postea ei relinquit aliquid ex substitutione restaurauit iniuriam quam sibi fecit per exheredationem secus in legato quia restitutio est conditionalis institut. vt. ß. eod. l. in ratione. §. si filio. ↄ honorabilis est titulus institutionis magis ꝙ legati. ĵ. de lega. prestan. l. filium. §. ad legata. vnde nō mirum si tunc eius substitutio grauari potest. similis ratio adduci potest quare iure nouissimo autēticorū pater necesse habet relinquere filijs iure institutionis ↄ non iure testamenti dixi. C. de inofficioso testamēto. autē. nouissima. Oldr. In glo. l. a se substituto in fine. vt. C. de lega. l. cum quidā. Oldr. In glo. l. interrogatiue. ibi est hoc speciale ↄ est ratio ꝙ hic exheredatus cōtra defuncti voluntatē succedit vt no. ß. de lega. iij. l. ij. Dy. Ibi valet vt ibi. etiam est ratio quia contra volūtatem defuncti bona testatoris ad substitutionem pupillarem deuoluuntur ibi autem secundū voluntatē. arg. ß. de lega. iij. l. ij. ↄ ibi not. Oldr. in fine. ↄ est casus. ß. de lega. iij. l. sed ↄ si sic. Oldr. In glos. imo non tantum. ibi puto prestandū qđ intelligo vbi ex hereditate esset astrictus ad fideicommissum per agnitionem legati quia tūc illud prestat substitutus tanꝙ a pupillo debitum: ↄ vt prestaret quilibet principaliter heres arg. ß. de leg. j. l. seruo alieno. §. si quis a pupillo. ↄ. l. si fundū sub conditione. §. si pater. sed si pupillus exheredatus nō agnouisset legatum ↄ sic ipse ad fideicommissum nō erat astrictus cū effectu argu. l. licet imperator. de lega. j. ↄ arg. eius quod in dicto. §. not. tunc si ab eo nō posset legari expresse vt hic ↄ dicta. l. cum quidā. ↄ de leg. j. l. ab exheredati. in princ. in vltima charta ergo nec ta-

14 cite legatum debet valere †cum nō debeat plus operari tacitum ꝙ expressum ar. l. iiij. §. qui habet. ß. de serui. rusti. prediorū. Cyn.

15 **Coheres.** †Si portio vnius coheredis defertur alteri ex substitutione vulgari fit bonorum cōtributio omnium legatorum inter substitutum vulgariter ↄ pupillariter nō distincto hoc ꝙ portio nō grauata deuenit ad grauatam vt supra. ↄ. qui filium. versic. ꝙ si extranei. sed in isto casu habet locū distinctio obuenerit ex vulgari vel pupillari. vt in prima parte dicti. §. qui filium. Dynus. vel sic. †Si portio non sic

16 grauata obuenit magis grauate siue iure substitutiōis pupillaris siue vulgaris portionum fit contributio. h. d. ↄ dic secundum Hugo. ꝙ iste. §. intelligitur quando portio nō grauata defertur grauate quo casu fit cōtributio etiam si ex pupillari expressa defertur. ↄ secundū hoc principium. §. loquitur in pupillari expressa. ↄ sic non facit pro opinione Dyn. Alio modo intelligitur in vulgari tacita vt grauata deferatur ex vulgari tacita. ↄ secūdū hoc iste. §. facit pro opi. Dy. vt infra subijciam. ↄ quia iste. §. est obscurus dic ꝙ habet tres lecturas. Prima est Azo. ꝙ prima loquatur vel in pupillari expressa vel in vulgari tacita non est vis. secunda loquatur in vulgari expressa. Alia est lectura. Hugo ꝙ prima pars loquatur in tacita vulgari que cōtinet pupillarē expressam. ↄ hec diuersitas lecturarum est ex eo quia secundū opi. Azo. portio non grauata ad grauatam deuenit in toto. §. scōm Hugo. in prima parte portio grauata deuenit ad nō grauatam ↄ per hoc ipse intelligit in vulgari tacita quia alias nō fieret cōtributio legatorum. alias lectura est eiusdem. Hugo. ↄ quā habeo in gloss. licet. Ray. dicat eam esse vltramontanorum videlicet ꝙ in prima parte fuit substitutio pupillaris expressa: ↄ ex ea successit substitutio pupillo ↄ tractatur de contributione legatorum relictorum in pupillaribus tabulis in substitutione non relictorum in primis tabulis ↄ hec etiam diuersitas lecture cōtingit ex eo quod dixi. ß. Ibi ex substitutione vulgari vel pupillari non curo quo ad istum casum. Dy. ibi exhaustus: id est grauatus nō tamen vltra dodrantē: sed in aliqua parte forte dimidia sue partis. ↄ sic quarta omniū bonorum vel longe plus ei remansit. Dy. Ibi pupillo heres existat ex pupillari vel ex tacita vulgari: vt supra dixi ↄ prout in vulgari tacita intelligis. iste textus facit expresse pro opi. Dy. ꝙ veniens ex tacita substitutione vulgari fit heres pupillo. Sed certe iste textus nō facit pro eo: quia loquitur in pupillari expressa quod patet quia in versic. sequenti dicit idē in vulgari. Itē si intelligeret in vulgari tacita iā iste. §. nullum

nullum haberet dubiū cum si portio grauata accederet nō grauate ex tacita substitutione vulgari fit cōmistio q nō erat in pupillari: vt supra in. §. qui filium. ꝛ ideo in pupillari expressa determinatur q vbi non grauata grauate accederet q fit cōmistio cō

17 tra predictam opinionē Dyni. † Quod succedens ex tacita vulgari non fit heres pupillo. facit. C. de institu. ꝛ substitu. l. fi. eum ibi nota. de ista tamen questione vide quod plene dixi. s. de vulga. ꝛ pupi. substi. super rubrica in materia substitutionum in tractatu substitutionis vulgaris. versi. collectis folijs. ꝛ ver. itē queritur an in vulgari tacita inclusa pupillari expressa veniāt bona impuberis. ꝛ in versic. seq. ibi heres ibi extitisset directe ꝛ per seipsum quo casu fit commistio portionum vt. s. eodem. l. in ratione. §. quesitum. in fi. ꝛ. l. in duplicibus. Oldra. Ibi soluit iste heres institutus idemq; vulgariter substitutus. Oldr. In fine. nā quod detraxit de legatis a se relictis supplere debet ex portiōe sibi obueniente ex vulgari substitutione. vt. s. eod. l. j. §. id quod ex substitutione. Dy. In glo. non adeo ibi fit vnde contributio fit ergo hic portio minus grauata accrescit portioni magis grauate quia in totū erat exhausta. vnde siue accrescat ex substitutione vulgari siue pupillari siue iure accrescendi semper fit bonorū omnium ꝛ legatorum commistio. vt. s. eo. l. qui filium. versic. q si extranei. ꝛ no. s. eo. l. j. §. si coheredis. Dy. ibi secundum Azo. ꝛ

18 secundū istam opi. dicit Dyn. q hic est casus † q tacita vulgaris inclusa in pupillari expressa comprehendit omnia bona impuberis ꝛ q talis substitut9 est heres pupilli. ꝛ pro hoc. ff. ad trebellia. l. apud iul. §. idē iul. ꝛ. l. ita tamen. §. a patre. ꝛ. s. de acquiren. heredi. l. iul. Alij contra dicūt q hic filius a patre fuerat institutus q est suus heres ꝛ existentia sui heredis cōfirmat substitutionem pupillarem vt dicta. l. ita tamen. §. si pater. nā tenendo istud dictum Dyni incidimus contra aliud suum dictū qd est vt existentia sui heredis confirmet substitutionē pupillarem expressam. de hoc dixi supra in expositiōe litere super verbo pupillo heres existat. ibi. §. quesitum. secundo responso. Oldra. ibi quod. si alterutro videlicet qa ibi pars pupilli accedēs erat grauata hic econtra. Oldra. in fi. prima vera. Dy.

1 Falcidia de alijs detrahitur legatis si ex legato sub conditione relicto falcidia cesset.
2 Legatum qualiter teneat testatore legāte dodrante pure ꝛ quadrante sub conditione.
3 Legatum non valet testatore legante sub cōditione q locus nō sit falcidie.
4 Usure que post mortē percipiuntur ex quantitate legata sub cōditione heredi debent in falcidiam imputari.
5 Usura percepta de quantitate in diem vel sub cōditione legata computatur in falcidia.
6 Accessio naturalis ex re legata proueniens in falcidiam computatur.
7 Fructus qui post mortem seminantur in falcidiam non computantur.
8 Heres fruct9 quarte a morte testatoris debet habere sicut ꝛ ipsam quartam.
9 Conferre ad supplementum falcidie plus tenetur is cui plus legatur.
10 Capere plus dicitur is cui pure legatur q̄ is cui sub conditione vel in diem.
11 Percepta conditione pendente in falcidiam imputantur.

1 **Qui quadringēta.** † Ex legato relicto sub cōditione si nō sit locus falcidie detrahitur falcidia de alijs legatis detrahenda. h. d. Dyn. ꝛ dic primo trecenta pure secundo sub conditione debetur. hoc primo. secundo dicit q si primo ducenta pure secundo alio trecenta de equitate pars debetur sicut ꝛ si testator dixisset ꝛc. Dyn. si quid amplius

2 legaui ꝛc. vt in ver. quare. vel dic clarius. † Si testator legat dodrantem pure ꝛ quadrantem sub conditione scilicet si non sit locus falcidie non tenet legatū quadrantis. si vero vltra quadrātem sub conditione scilicet si non sit locus falcidie non tenet legatum quadrantis. si vero vltra quadrantem sub simili conditione relinquitur in eo solo tenet hoc legatum quod ex eo superest deducta ex eo falcidia nomine ipsius legati ꝛ etiam ceterorum: potest tamen disponere testator q ex vno legato nomine omniū fal

3 cidia detrahatur. h. d. vsq; ad. §. qui ducenta. Uel breuius † si testator legatum reliquit sub conditione si falcidie locus non sit si quid in. l. superest deducta falcidia in nihilo tenet legatum: si vero aliquid superest vltra falcidiam in illo superfluo dūtaxat de equitate tenet legatum. h. d. ꝛ diuide in tres partes. in prima nihil supererat legatario deducta falcidia. in secūda supererat medietas legati. in tertia datur consilium testatori. secunda ibi quid ergo. tertia ibi quarte. Ibi habebat scilicet in patrimonio et non plus. ibi legauit scilicet pure ꝛ simpliciter alicui. Dy. Ibi dignū centum aureis: id est valentem centum aureos. ibi quid iuris sit. id est an valeat legatum fundi tibi sub predicta cōditione relicti. Ibi tractatus ꝛ sophisma obligatoriū seu insolubile de quo habetur per Philosophum libro elencorum. et similis materia est materia hec de indissolubilibus. ꝛ vide quod dixi supra de statu hominum. l. aretusa. circa finem. ꝛ in alphabeto dictione tractatus. Ibi nam si legatum fundi tibi datū. Dyn9. Ibi rursus. id est econtra. Dynus. Ibi existente conditione per hoc q legi falcidie locus non est. Dy. Ibi cum autem modo determinat questionem ex quadam testatoris voluntate presumpta. Oldr. Ibi perpetuum legatum fundi. Dyn. ibi ceterorum legata. id est legata alijs relicta. Dyn9. ibi defecisse ꝛ ideo legatum tuum fundi omnino erit inutile. Oldr. ibi quid ergo hic est secunda questio in qua deducta falcidia superest aliquid de secūdo legato ꝛ in quo secundum legatum potest esse vtile. ibi si ducenta legauit pure et simpliciter. Dy. Ibi vt aut totum si cōditio extitit. Dy. ibi aut nihil si conditio defecit. Dyn. ibi estimabitur vt scilicet debeatur integrum vel vt nihil de legato debeatur. Dyn9. ibi vel defecisse no. q conditio aut in totum existit aut in totum deficit. Dyn. ibi temperanda erit commodo qui sequitur. Dy. siue centum prestētur legatario ꝛ alia centum heres sibi retineat per falcidiā istius legati ꝛ aliorum. ibi queritur cum quis. hec est tertia pars in qua iureconsultus dat consilium testatori circa premissa. Ibi consequi velit. id est velit q vnus legatarius partiatur falcidiam nomine sui legati et aliorum. Dynus. Ibi sic cōsequetur. id est disponat testator eo modo qui sequitur si quid ꝛc. Dyn9. Ibi esto dare ex illo tantum legato deducere falcidiam omnium. Dyn. In gloss. in secundo casu. Ibi fieri non potest saluo manente legato in aliquo quia deducta falcidia nihil superest. Dynus. Ibi voluisse testatorem ꝛ sic idem in vtroq;. Dynus.

Qui ducenta. Qui pingui9 legata percipit magis oneratur in falcidia detrahen

4 da. h. d. Dy. vel clarius. † Usure post mortem percepte ex quantitate sub conditione legata debent heredi in falcidiam imputari. Uerūtamen legatarius purus tanto plus q̄ conditionalis cōferre debet ad falcidiam quanto purum excedit conditionale ratione interusurij medij temporis interim ex eo percepti. h. d. secundum verum intellectum. Et diuide in duas partes: in prima parte ponitur quantitas collationis que spectatur vniuersaliter quo ad ambos legatarios. In secunda ponitur collationis modus inter legatarios diuidende. secunda ibi cum igitur. Iterum secunda in duas quia in prima ponitur dictum aliquorum. in secunda illud reprehenditur in vna. secunda ibi q minime. ꝛ remotis glossis pone sic casum in terminis. quidam habens ducenta in bonis decessit ꝛ vni legauit centum pure alij alia centū sub cōditione legati vigintiquinq; existit legati conditio: ꝛ legatarius cōditionalis petit legatum heres vult detrahere falcidiam queritur qualiter detrahere debeat. ꝛ primo dicit eum vigintiquinq; percipere ex centum sub conditione legati que debet sibi computare in quartam. vt supra eodem. l. in quantitate. in fin. ꝛ. l. Paulus. §. j. ꝛ. l. quod de bonis. §. fructus. ꝛ. l. quod in lege falcidia. restant alia vigintiquinque ad complementum falcidie. restant etiam fructus legatorum qui sunt quinque ita q sunt conferenda triginta. sed qualiter ista triginta debeant conferri opinio fuit. prima enim opi. fuit pro equalibus partibus. sed ista opinio reprobatur ꝛ dicitur q istorū triginta debent fieri septem partes et quatuor purus legatarius: tres vero conditionalis debet soluere ꝛ redditur ratio quoniam quid ꝛc. Dyn9 posito casu exponamus literam. ibi relicta est sub conditione. Dynus. Ibi recipiet: scilicet heres antequam extaret conditio legati. Dyn. Ibi conferre debeamus ad falcidiam supplendam: ꝛ sic ponit pro cōstanti vigintiquinq; percepta quantitatis legate sub conditione computari in falcidiam. cum tantum vigintiquinq; dicat esse cōferenda ab omnibus legatarijs reprobata sententia eorū qui dicebant q solus pro parte legatarius dare deberet secundū Ioā. ꝛ Iaco. ibi fructus quinquaginta que sunt quarta omnium bonorum cuius fructus heres habere debet a die mortis. Dyn. ibi efficiunt quinque ꝛ sic fructus quarte. Dynus. ibi cū igitur triginta scilicet tantum. Dynus. ibi quidam putant ꝛ male. Dyn. ibi quinta dena. id est quindecim a quolibet. Dyn. ibi ab vtroq; non dicit a quolibet. Dynus. ibi accepimus considerata quantitate legata nobis non considerata temporis adiectione. Dyn9. ibi meum legatum quod fuit purum. Dyn9. Ibi in tuo legato: scilicet conditionali. Dynus. ibi quantum ex fructibus: id est ex vsura que hoc fecit fructus dicitur quod est contra. l. j. de verbo. significa. l. vsura pecunie. Dynus. sed hic impropie. Ibi heres

recepit, ex conditionali legato aũt cõditionis euentum. Dynus.
ibi in proposita specie. i. in casu proposito vbi triginta per vtrun
que legatarium cõferri deberet, Dynus. Ibi iniri oportet com
putatione facta in sexaginta secundum antiquos vel in. xxxv. se
cundum Joan. vel in. lv. secundum Azon. vel in. xxx. secundum
opi. Dyni. ⁊ communiter aliorum doctorum: quia. xxxv. medio
tempore percepta ex legato conditionali diminuunt falcidiam:
⁊ in ea computantur cõtra opi. antiquorum ⁊ Azo. Ibi vt ex se
ptem partes eius ꝙ prestandũ est nomine falcidie. Dy. Ibi ego
cui centum erant pure: scilicet relicta. Dy. ibi tu cui erant alia cẽ-
tum: sub conditione relicta. Dyn. ibi quarta pars. id est viginti-
quinq; que sunt quarta de centum. Dy. In fine. quia videt cõ-
ditionali legatario legata esse tãtum. lxxv. ⁊ pure legatario cen
tum: ⁊ sic plus debet in falcidiam cõtribuere. Dy. Exposita lite-
5 ra veniamus ad declarationẽ. §. nostri. ⁊ primo ad euidentiã † ꝙ
in falcidiam computatur vsura percepta de quãtitate legata in
diem vel sub cõditione ⁊ in fructus quarte. vt. s. eo. l. circa. ⁊. l. in
lege falcidia non habetur. ⁊. l. in quantitate. §. in diem. in fin. §. ⁊
hic etiam patet per hunc. §. in eo enim quod dicit. xxx. tantũ he-
redi conferenda falcidie nomine ⁊ pro constãti ponit quartam ⁊
fructus quarte ascẽdere ad quinquaginta videtur manifeste re
linquere ꝙ. xxv. de vsura legati conditionalis percepta debeant
in falcidiã imputari: nã non corrigitur quod hic dicit de. xxx. tã-
tum conferendis. sed corrigitur tantum modus cõferende colla
tionis ipsorum ⁊ circa illud tantum sunt opiniones. Item patet
quia naturalis ⁊ ciuilis accessio equipollent. vt. s. de peti. hered.
l. mercedis cum simi. ⁊ not. s. solu. matri. l. diuortio. ⁊. l. Paul. §.
6 j. s. e. † Sed accessio naturalis prouenies ex re legata in falcidiã
computatur. vt. s. eo. l. quod de bonis. §. fructus. ergo ⁊ ciuilis. i.
vsura percepta de quantitate legata licet quidã vt. Jo. ⁊ Azo.
dixerint ꝙ vsura percepta de quantitate legata nõ debet in fal-
7 cidiã computari. vt. s. eo. l. in quantitate. ⁊. l. in ratione. † Et quia
fructus post mortem seminati non computãtur in falcidiam vt
insti. eo. §. quãtitas. ergo nec vsura cũ equiualet vt dictũ est ꝙ ni
hil est qꝛ ille. ll. loquunt de fructibꝰ rei nõ legate in quibꝰ distin-
guitur. aut non erant seminati tempore mortis testatoris ⁊ com
putent in falcidiam. vt. s. eo. l. in lege falcid. placuit. aut seminati
post mortem ⁊ tunc computãtur vt dicta. l. in ratione. ⁊. l. in quã-
titate. ⁊ dicto. §. quantitas. institu. eo. sed vbi percipiebantur de
re vel de quantitate legata quocunq; tempore seminati cõputã
tur in falcidiam vt dicta. l. quod de bonis. §. fructus. ⁊. l. Paulꝰ.
§. j. ⁊ nota. j. ad trebellia. l. in fideicommissaria. ⁊ est ratio quare
vsure ⁊ accessiones percepte ex re legata heredi in falcidiã cõpu-
tantur sed ꝑcepte ex re non legata non: qꝛ magis debet prodesse
legatario quod percipitur ex re sibi legata quasi ex re sua. vt. s.
8 de rei vendi. l. solum. §. meum. † Sol. dic ꝙ sicut heres debet ha
bere quartã ita ⁊ fructꝰ quarte a die mortis testatoris vt dicta.
9 l. quod de bonis. §. fructus. s. eodem. tertio dic † ꝙ ille cui plus le
gatur plus conferre tenetur ad supplemẽtum falcidie. vt. s. eo. l.
10 circa. quarto † ꝙ plus videtur capere ille cui legatur pure q̃ ille
cui legatur sub cõditione vel in diem. ⁊ ideo plus ad falcidiã cõ-
ferre tenetur: vt patet in presenti. §. j. dic ergo ꝙ si ab eo q habet
ducenta in bonis tãtum legantur vni centum pure ⁊ simpliciter
⁊ alij centũ sub conditione ⁊ heres de centum sub conditione le-
gatis pendente conditione percepit. xxv. nomine vsurarum ꝙ il-
la debent cõputari in quartam. ⁊ quia desunt alia. xxv. ad quar
tam. ⁊ fructꝰ quarte totius que sunt quinq; ⁊ sic triginta. q̃stio-
fit hic vtrum legatarij debeant equaliter conferre predicta. xxx.
que deficiunt heredi ad falcidiã: an inequaliter: ⁊ quidã dixerũt
ꝙ equaliter. scilicet quilibet. xv. qd est falsum cum non sit equa-
le vtriusq; legatum, imo vni cui centũ pure legauit videtur ipsa
centum legata: alteri vero cui sub conditione videtur legata solũ
septuagintaquinq;. ⁊ ideo. xxx. falcidie nomine ꝑ legatarios cõ
ferenda diuiduntur in septem partes ita ꝙ quatuor cõferat ille
cui pro pure legatum est. alter vero cui sub conditione legatũ est
conferat alias tres partes. ⁊ hoc dicit iste. §. non est ergo opinio
circa quantitatem que est conferenda imo ponit pro cõstanti ꝙ
xxx. sunt conferenda sed est opi. in modo faciende collationis: qꝛ
quidam ⁊ male dicũt legatarios cõferre debere equaliter. alij di
cunt ⁊ bene ꝙ pro modo legati. cum igitur ille cui legatum est pu
re videatur capere quartam plus qꝛ cẽtum integra alter cui sub
conditione quartam minus qꝛ. lxxv. tãtum sequitur ꝙ ille cui le
gatur pure debeat conferre quatuor partes: ⁊ ille cui sub ꝯditio
ne tres tantum facta diuisione eius quod est conferendum in se
ptem partes. ⁊ secundum hoc quasi omnia hic scripta per Jo. ⁊
Azon. superuacua sunt. Item dic ꝙ circa istum. §. prima opinio
fuit ꝙ vigintiquinq; que heres percepit ex vsuris medij tempo-
ris legati conditionalis nõ imputantur ei in falcidiã. Et in hoc
nõ corrigitur per secundam opinionem. sed quia ista prima opi.
habet ꝙ legatarij tenerẽtur cõferre equaliter quinquaginta que
debent heredi pro quarta ⁊ quinq; pro fructibus quarte, in hoc
tantum hec opinio corrigitur tantum in modo conferendi nõ in
quantitate que debet conferri ⁊ hoc secundum lecturã antiquo
rum. secundum Jo: prima opinio erat ꝙ vsure percepte ex lega-
to conditionali conditione pendente in falcidiam computaren-
tur sed prodessent solum legatario conditionali ⁊ tũc dic quina
dena. sed non equaliter ab vtroq;. ⁊ in hoc prima opinio corrigi
tur per secundam quia heredi in falcidiam imputantur ⁊ vtriq;
legatario proficiunt. Uel secũdum eundem Jo. dic ꝙ prima di
cebat: scilicet ꝙ. xxx. que heres debet habere pro quarta ⁊ fructi
bus quarte a legatarijs equaliter contribuantur. Et in hoc simi
liter prima opinio corrigitur per secundam ⁊ ꝙ. xxv. percepta ex
vsuris medio tempore nõ computarentur in quartã nec fructus
quarte, ⁊ hoc similiter corrigitur ⁊ scdm hoc prima opinio cor-
rigitur in duobus: scilicet quia prima. xxv. ex vsuris percepta in
falcidiã cõputantur vtriq; legatario ⁊ sola vna. xxv. remaneant
conferenda: ⁊ ideo equaliter conferantur. secundum Azo: prima
11 opinio erat † ꝙ percepta conditione pendente imputentur in fal
cidiam ⁊ ꝙ residuum equaliter diuidatur. ⁊ secũdum hoc anti-
quorum opi. in vno corrigitur: scilicet ꝙ illud quod deest non cõ
fertur equaliter. ⁊ intellectus primus antiquorum non placet. qꝛ
est contra. l. certa. ⁊ cõtra. l. in quantitate. §. in diem. in fine. §. vbi
habetur expresse ꝙ vsure percepte post mortẽ testatoris ex quã-
titate legata heredi in falcidiam imputantur: ⁊ ꝙ debẽt. xxx. cõ
ferri habuit pro constanti ꝙ. xxv. per heredẽ percepta deberent
ei in falcidiã computari. ⁊ sic prima opinio corrigitur per secun
dam solũ in modo collationis non in collatione vt dicebat Jo.
Itez tertius intellectus Azonis nõ placet quia laborat vno vi
tio quo ⁊ intellectꝰ antiquorum: scilicet ꝙ collatio fiat equaliter
per legatarios. Item scias ꝙ secũdum antiquos prima opinio
textus corrigitur per secundã solum in vno scilicet in modo col-
lationis fiendum scilicet ꝙ non fiat equaliter non autem corrigi
tur ipsa collatione: nã pro constanti ponit sola triginta cõferen-
da ⁊ sic. xxv. per heredem ex vsuris medio tẽpore percepta ei de-
beant in falcidiam cõputari reiectis ergo alijs: ⁊ tenet casum vt
supra dixi secundum Dynum. In gl. secundum quosdam in fi-
ne. sed non est verum quia quod de quãtitate cõferenda dicitur
non corrigitur: sed solum modus faciende collationis: vt supra
dixi. Dy. In gl. in cuiuscũq; legatarij persona secundum Joã.
hoc est falsum quia si non fieret diuisio pro rata legatorum scili-
cet secundum primã opinionem suam que ponit in medio glos.
secus secundum illam que ponitur in fine gl. quam etiam sentit
glos. que est super verbo partibus que incipit secundũ Joan. di-
uide. Ibi secundum alios scilicet secundũ opinionẽ Azonis nõ
intelligas secundum opinionem sequentẽ antiquorũ: quia secun
dũ illam computãtur in persona cuiuscũq; legatarij vt statim se
quitur. Dy. Ibi in quãtitate primo responso. hoc est falsum vt
supra dixi. Dyn. Ibi in quarta. id est quinq;. ⁊ tunc expone cõ-
feramus. i. conferam ego cui legata fuerunt centum pure. Dyn.
In glos. scilicet ꝙ ego solus conferam secundum positionẽ Ol.
Ibi equaliter conferam secundum positionem Old. Ibi tu dic
secundum Azonẽ hũc casum videtur Dynus posuisse. Dy. ibi
soluet ⁊ hoc est quod dicit infra. quina dena. i. quindecim. Dy.

1 ☞ Falcidia detrahitur de relictis ad alimenta.
2 Pecuniam ad vsuras dare hodie illicitũ est: quod non facit pro
florentinis lugduni agentibus.

1 Qui. † Nota ꝙ de relicto ad alimẽta detrahitur
falcidia. vt supra eodem. l. hereditatum. Et
iste est casus singularis quem alibi non recordor. sed
hodie videtur cõtra vt. C. eodem. autent. similiter po-
test dici ꝙ illud obtinet in personis miserabilibus hic in non mi
serabilibus Jaco. ⁊ sic nota ꝙ legatum alimentorum personis
non miserabilibus nõ dicitur ad pias causas ⁊ vide infra eo. l.
2 maritus. §. j. In gloss. vt inde alatur. in fi. † Hodie ergo cum non
liceat dare ad vsuras pecunia sic relicta couertetur in emptionẽ
prediorum ex quorum fructibus alantur vel penes mercatores
sicuti dicitur de pecunia minoris in dicta autenti. Jaco. ⁊ extra
de dona. inter virum ⁊ vxo. c. per vestras. in. §. diuus. ibi bono
maximo. nota pro vsurarijs: alibi dicitur ꝙ vsure optimo iure
debentur. C. de vsuris. l. j. vbi de hoc ibi frustrationis causa: id est
differende solutionis legatorum sine iusta causa ⁊ facit ad hoc
supra de vsuris. l. tutor. in princip. Dyn. In fine quia fuit in mo
ra. ergo a die more tenetur ad vsuras quantitatis relicte. vt su-
pra de leg. j. apud iul. Dynus.

1 ☞ Datum causa cõditionis implende in quartam cõputat.

Priuatus

2 Priuatus quarta priuatur omni commodo in quartam.

1 Si heres. †Datum causa conditionis implēde computatur in quartam trebelliani cā.h.d. Dy. ibi discedat.i.repudiando ꝛ nō adeundo ꝛ sic fuit compulsus ꝛ ideo caret cōmodo trebellianice.vt infra ad trebel.l.nam ꝙ.§.qui compulsus. Ja. Ibi postea.scilicet postꝙ adiuit coactus. Jac. Ibi fideicommissum integrū non deducta quarta. Dy. In.fi.i.succedit in locum illius commodi quod per l.falcidiam retinetur.hoc ergo repudiato q2 voluntate testatoris discessit legi falcidie renuntiatum esse videtur quod fieri potest vt s.eodē.l.potest heres. Dy. Et ex quo semel repudiauit amplius ex penitentia ad id redire non potest. Dy. Uel dicitur Ja.quod
2 prestat integruꝫ fideicommissum† quia ex quo priuatus est quarta quia compulsus adiuit ergo ꝛ omni cōmodo in quartā. Jac. In glo. non accipiendo ibi implende conditionis vel etiam in vi modi non est vis. Dy. in glo. quia non accepit in fi. sed illa loquitur quando a fideicommissarijs singularibus reciperet.sed quādo fideicommissum est vniuersale. Si heres coactus adeat non habet quartam nec illud quod erat dandum a fideicommissario vniuersali vt hic.ꝛ.s.de condit.indebi.l.is cui.ꝛ dicta.l.nam ꝙ.§.qui compulsus.i.ad trebellia.ꝛ ideo pone ꝙ heres coactus adiuit ꝛ ideo perdit quartā ꝛ id ꝙ sibi dandū erat causa cōditiōis implende per fideicōmissarium ꝛ ꝙ debebat in quartā imputari ꝛ literam expone vt supra exposui. Ja.

1 Institutionis iure ꝙ capitur in falcidiam computatur.
2 Falcidia de legatis singularibus est detrahenda.
3 Datum a legatario in falcidia computatur.
4 Legata a coherede in falcidia computantur.

1 In quartam. †Que iure institutiōis capiuntur in falcidiam cōputantur:que ex causa conditionis implende vel legati ab extraneo capiuntur in trebellianicaꝫ imputantur. a coherede vero si fuerit corpus hereditarium pro parte si vero pecunia totaliter imputat.hoc dicit.ꝛ diuide in tres partes. In prima loquitur de quarta iure institutionis. In secūda de trebellianica. In tertia redit ad falcidiā iure institutiōis debitā.prima vsqꝫ ibi sed in fideicommissaria.secunda vsqꝫ ibi si quid vero.tertia vsqꝫ in finē legis. Dynus. Ibi non imputantur subaudi pro ea parte quam percipit iure prelegati.pro ea vero quam capit iure hereditario cōputantur vt infra ad trebel.l.in fideicōmissaria.ꝛ s.eo.l.nesennius.non hereditariam ꝓ nulla parte computat:hereditariā cōputat pro ea parte ꝓ qua est heres. Dy. ibi datum sit heredi ab extraneo. Ja. ibi iussus est corpus aliquod nō hereditarium. Dyn. ibi id imputatur pro ea parte quā percipit a coherede iure prelegati non cōputantur.ꝛ hoc sequitur pro ea vero parte ꝛc. Dy. ibi pro ea vero parte alicuius corporis. Dyn. ibi a coherede iure cohereditario. Ja. Ibi sed si accepta pecunia hereditaria vel non hereditaria. Dy. ibi ei imputabitur scilicet insolidum non solū hereditaria portio. Dy. ꝛ dic in quartam scilicet trebellianicā quia de illa loquitur a ver.s3 si fideicōmissaria.ibi in eadē causa esse scilicet ꝙ computetur in quartā trebellianicam. Dyn. ibi sed quid vero:ista est tertia pars in qua redit ad falcidiam iure institu.de qua dixi in prin.legis.ꝛ ideo bene legeretur ꝛ continuaretur cum princ.l.quia hec repetit non vt addat sed vt latius declaret de dato causa conditionis implende ibi heres accipiat a legatarijs. Jac. ibi ꝛ ideo ponit exemplum. Dy. ibi legauit sub conditione que sequitur. Dy. ibi centum legatis ac si centū essent legata. Dyn. Jacob. ibi ꝛ quinquaginta data heredi gratia cōditionis implende. Dyn. ibi nec in quartam iure institutiōis de-
2 bitam. Dy. Exposita litera declaremus materiā.l.ꝗ vtilis est.†ꝛ dic ꝙ primo loquitur de falcidia detrahenda de legatis singularibus.secundo loquitur de trebellianica detrahenda de fideicommisso vniuersali.tertio redit ad primū nō vt addat sed vt dictum sub breuitate verborum de dato causa conditionis implēde euidentius declaret.secunda ibi sed in fideicommissaria.tertia ibi si quid vero. Oppo. ꝙ inter primam ꝛ secundā non videtur referre cum in qualibet cōputetur corpus hereditariū quatenus hereditario iure capitur ꝛ nō vltra.ꝛ dic non referre qn̄ capitur hereditarium corpus. Secundo op.† ꝙ in falcidia cōputetur datum a le-
3 gatario.vt.s.eo.l.qui fundum.ꝛ.l.si dignum.sed dic aut percipit heres tanꝙ pretium ꝛ totū in falcidiā computatur aut causa conditionis implende ꝛ tunc non vt hic. Tertio op. ꝙ in trebellianica nō cōputentur etiaꝫ ea oīa que defunctus voluit computari vt.s.eo.l.debitor.ꝛ.l.pater. Solu. ibi non capitur ex voluntate sed ex morte preter voluntatē ꝛ etiā cōtra voluntatē.quarto op. ꝙ in falcidia computētur etiā ea que non capiuntur hereditario iure vt.s.eo.l.cum quo.§.vlti.ꝛ.l.ꝓ autem.ij.rn̄so. Quinto
4 op.† ꝙ in falcidia cōputentur legata a coherede vt.s.eo.l.nesennius.in ver.sed cū is.sed ibi agebatur de falcidia detrahenda coheredi a quo legata precipiebantur.ꝛ ideo cōputat quantū capit a coherede cui falcidiam detrahere intendit.vt infra eod.l.filio.hic autem agebatur de falcidia detrahēda aliis legatarijs ꝛ ideo quatenus accipit a coherede iure prelegati nō de fideicōmiss.heredi.§.s3 interest.ꝛ.§.si qs vna.dy.ꝛ ꝓ declaratiōe vide Rofre.hoc.e.ti.

1 Falcidia locum habet in testō militis post annum a tempore missionis.

1 Si miles. †In testō militis mortui post annum a tpe missionis habet locum falcidia.h.d.planius est ergo q2 aut moritur intra annum aut post annum missionis. Dy. Ibi rogauerit ꝛ dubitatur an habeat locum trebellianica ꝛ in qua parte. Dy. ibi ad beneficium principale id est per principem militibus circa testamenta concessuꝫ vt supra de militari testamento.l.j.lex ꝙ dicitur ꝛ lex ꝙ constitutum. Dy. ibi solus titius cui relictum est in codicillis post militiaꝫ factis. Dy. ibi patietur eius quod relictū est in codicillis nō autem totius vt supra eod.l.si post missionem circa finē. Dy. In fine post reuersionem.ꝛ sic codicilli valebāt iure cōi nō iure militari.dy.hodie in hoc vltimo correcta est hec lex vt dixi supra.eo.l.si post missionem.ꝛ in auf.de heredi.ꝛ falci.§.j.

1 Falcidia cessat in mortis causa capione heredi ꝑ aliuꝫ data.

1 Exceptis. †De mortis causa capiōe data ꝑ aliū heredi nō dfalcatur.h.d.vel clarius acceptū a fideicōmissario ꝛ legatario restituendū nō imputatur in quartā trebellianicā:ꝛ si non designatur persona dantis videtur ꝙ ex hereditate retineat ꝛ cōputetur in quartā. Ibi hereditatē ꝗ valebat quadringenta. Ja. Ibi pecuniam ꝛ illa centū. Dy. Ibi rogatus est heres.dy.ꝛ dubitatur de duobus primo an illa centū ꝗ cepit heres a meuio debeāt imputari in trebellianicā. Secūdo an ipse meuius de illis centum ꝗ d3 dare heredi possit falcidiam detrahere. Dynus. ibi locus erit.id est esse poterit si conditio extiterit.nam hec conditio erit hic non accipitur precise demum in euentu illo quo debent solui illa centum.nam si ille legatarius predecederet remaneret penes heredem.vt supra de legatis.ij.l.si pecuniam.§.quod ita.ꝛ de conditioni.ꝛ demonstratio.l.heres meus.ꝛ ideo prestabitur fideicommissum cū cautione.sed si velles intelligere prestita cautione vt hic ꝛ supra eodem.l.j.§.si in annos.ꝛ.l.quod de bonis.§.non idcirco.aut relinquitur reipublice.ꝛ tūc cū nō sit cōditionale si viuit s3 ꝑpetuo duraturū. Et sic fit cōputatio quā facit lex supra eodem.l.iij.§.fi. Old.

1 Prelegata qualiter ꝛ quibus in falcidiam computentur.

Filio. Prelegatum illi coheredi prodest quis dat ne aduersus illū falcidia deducatur.h.dicit.
1 Uel sic† licet prelegata nō computentur heredi in falcidiam trahendā legatarijs extraneis tn̄ computantur coheredi sicut es alienum ante quarte detractioneꝫ deducitur ꝛ ꝑlegata relicta in totum computātur in quartā coheredi detrahendam.vel sic si vtriqꝫ heredū prelegatur vnus non vtitur deductione falcidie aduersus alium si legata sufficiūt ad quartā.ꝛ omnes predicte summarie positiōis eiusdē sunt effectus licet diuersitas sit in verbis.ibi filij mei heredis scripti. Dynus. ibi quartā quaꝫ frater detrahere intendebat. Dynus. ibi ex hereditate id est hereditaria portione. Jacob. ibi que ei sorori. Jacob. Ibi relicta est que intelligitur deducto ere alieno vt sequitur. Ja. ibi data sunt a fratre ꝑlegata ipsi filio. Dy. ibi quartā suppleāt.id est sufficiant ad quartā.nam ante solutionē legatorum ꝛ falcidie rōnē detrahi d3 es alienum.vt.C.eo.l.imponenda.ꝛ supra eod.l.certa.§.j. Dyn. Ibi soluendū alias est soluēdo prestanda. In gl.ꝙ ipsa in fi.q2 illud heredes nō detrahunt cū solutio eorum oneri nō incumbat vt supra.eo.l.in lege falcidia eris alieni.ꝛ de leg.ij.l.cum ab vno. Old. In glo.vl.in fi.ꝛ sic no.s.eo.l.in quarta.in fi.

1 Debito ab herede rogato restituere in fideicōmissum cadit vniuersale.
2 Sortem pro alimentis deducēs de ea restituēda mortuis alimētarijs cauere debet.
3 Legatarij iudicis officiū implorare possunt herede beneficiū legis falcidie implorante.
4 Reus actori instra edere d3 ad intentionem suam fundandam.
5 Tutor creditoribus totius inuentarij copiam facere tenetur.

1 **Maritus.** Casus iste nō ē alibi.†Debitū ab herede rogato restituere cadit ĩ fideicōmissum vniuersale.hoc dicit Dy.Ibi extra dotē vt paraphernales Dy.heredi reliquit no.verbū reliquit trahitur ad heredis institutionē.de quo dixi supra de heredibus instituen.l.his verbis.Dynus.ꝛ plene.C.de sacrosanc.eccle.l.vltima.Ibi resedisse tempore mortis mulieris.ꝛ ita maritus non consumpserat quod potuisset vt.C.de pactis conuen.l.vltima.Oldradus.ibi iurationem restitutionis faciende.Dynus.in gloss.prima.in fine vel dic vt ibi not.Dynus.ꝛ plene dixi.

2 **Filie quam.** †Qui deducit sortem pro alimentis cauere debet de ea restituenda mortuis alimentariis.hoc dicit.Vel sic ꝛ in idem recidit in ponēda ratione trebellianice si sortes ex quibus alimenta debentur per heredem deducantur cauere debebit se restituturū pro portione alimentariorum qui decesserint.Ibi pro modo.id est pro rata.Dynus.ꝛ est argu.iste.§.qd heres commissarij seu executoris vltime voluntatis debent distribuere sicut ille commissarius seu executor debebat.pro hoc.s.de alimen.ꝛ cib.leg.l.cum vnus.ar.cōtra.s.de tute.l.tutela.vbi de hoc not.ꝛ dixi.ꝛ de cura.furiosi.l.cuius bonis.Iac.

3 **Post aditam.** †Si heres implorat beneficium legis falcidie possunt legatarij implorare officium iudicis ne diuidantur facultates hereditatis.hoc dicit Dynus.Vel vt exhibeātur rationes ꝛ instrumenta hereditaria ex quibus appareat sit locus falcidie vel non.vel sic cū habetur ratio legis falcidie omnia instrumenta ꝛ rationes sunt exhibenda legatarijs officio iudicis.hoc dicit.Ibi quod.i.quia.Dyn.ibi ex nominibus hereditarijs.Dynus.ibi in cautione.id est quantum in instrumentis confectis de ipsis rationibus continetur.Dynus.i.dicere nomina hereditaria non rē soluendo.ibi eius scilicet heredis.ibi ꝛ per hoc scilicet perferendo quod velit.Dynus.ibi in fraudem.i.penam siue damnum vt.s.de edil.edic.l.cum autem.§.excipitur.Dynus.ꝛ est iste.§.arg.ad questiones quas notaui supra de acquiren.hered.l.aristo.Item est arg.pro
4 opinione.Ioan.†quod reus actori debeat edere instrumenta ad suā intentionē fundandā de quo notatur.C.de edendo.l.vltima.communiter tenetur contrarium vt ibi dixi:ꝛ ad hanc.l.potest responderi qd hic instrumenta non erant propria heredis sed com-
5 munia eius ꝛ legatorum.Itē est argu.†quod tutor teneatur facere copiam creditoribus totius inuentarij de quo dixi.C.de precibus imperato.offeren.l.fina.quod est verum quando queritur de patrimonio alias secus vt.C.quādo ꝛ quibꝰ quarta pars.l.ij.lib.x.Ia.

Si cui plus ꝙ per legem falcidiam licuerit legatum esse dicatur. Rubrica.

1 Heredi subuenit remedio cautionis prestande a legatario de restituendo ꝛc.
2 Cautio que locum habeat ꝓpter quartam patrono debitam.
3 Cautione per errorem omissa agi potest vt interponatur.
4 Fideicommissarius simplex cauere non tenetur.

Super rubrica. In fin.subaudi qd iuris sit.vel subaudi vidēdū est qualiter cōsulat heredi prẽuocando eo quod solutū est vltra ꝙ lex falcidia patiat.ꝛ de materia huius tituli notat in Specu.de pignori.§.sequit.versicu.econtra quoq.ꝛ plenius per Rofre.in libello de actione ex stipulatu que interponitur a legatario heredi.xiij.quaternio.ꝛ vide quod notaui ꝛ di-
1 xi supra de rei vendica.l.que de tota.§.j.ꝛ dic†quod subuenitur heredi remedio cautionis prestande a legatario de restituēdo qd amplius ei solutum est ꝙ falcidia patiatur.ꝛ de ista cautione loquitur.l.j.ij.ꝛ.iij.vsq ad.§.si legatarius heredi.ibi loquitur de alia cautione per quā subuenitur heredi si ei mota est controuersia vel iuste moueri sperat de hereditate ꝛ legata ab eo petunt.nam petet sibi caueri per cautionem restituendis legatis si cōtingat hereditatem euinci.ꝛ de ista cautiōe tractatur ab illo.§.vsq ad fi.tituli.Dynus.Si dubitatur an falcidie sit locus habet locum hec cautio nec refert primis an secundis tabulis relinquantur legata ꝛ si tutor talem cautionē non exigit tenetur pupillo ꝛ heredibus eius infra eodē.l.j.substitutus tenetur in totum quod ad eū peruenit nō si plus vel minꝰ sm.l.xij.tab.ꝛ si est certū locū esse falcidie non interponitur cautio.si est dubiū sic:ꝛ eligitur arbiter ad exquirendum an sit locus falcidie.eadem.l.§.marcellꝰ.ꝛ citari debent legatarij ꝛ creditores alias nō fit preiudicium non citatis vel quibus non est denuntiatum.quia denuntiatio hoc casu obtinet vim citationis.si quedam sunt legata pure quedā sub conditione locus est cautioni.eadem.l.§.si allegata.Quare ista cautio interponatur ꝛ quantū reuocetur per eam quia interdū totū.Et quod in testamento militari sit locus cautioni propter manumittendos licet falcidia locum non habeat.eadem.l.§.hec
2 stipulatio.†Quod cautio habet locum propter quartam patrono debitam.eadem.l.§.interdū.Et an filiꝰ possit deducere duas quartas si res perit sine culpa legatarij liberatur a cautiōe alias non.eadem.l.finali.Ubi debitor liberatur interitu speciei liberatur etiam a quātitate ea occasione promissa.infra eodem.l.etiam si quanti.Et quod promissio pene adiecta facto quod succedit in locum quantitatis videatur apposita in fraudē vsurarū.Quod hec cautio requirat fideiussorem.infra eodem.l.nisi dolo.§.j.Si certū est locū esse falcidie cessat hec cautio.eadē.l.§.si in plures.ꝛ.§.sequen.quoties.Et si legatū relictū est sub cōditiōe ꝛ in diē cōditiōe existēte ꝛ nihilominꝰ expectat dies:regulariter legatarius tenetur hanc cautionem prestare.fallit in alimentis minutis ꝛ fisco.ea.l.§.quāuis.ꝛ alimenta minuta dicuntur de esse aureorum.ꝛ an isti qui non tenerentur satisdare tenentur saltem simpliciter promittere.Et an sub obligatione bonorum ꝛ sub pena si hereditas euincitur culpa heredis nō committitur hec cautio.eadem.l.§.si lega.Et an emptor qui in causa succubuit sua culpa ꝛ ita non potest de euictione agere possit saltem agere contra emptorem ex clausula de defendendo si se liti offerre velit.legata relicta in primo testamento non vidētur repetita sed reuocata in secundo.eadem.l.§.item si ipse.ꝛ an idem si in primo testamento erat clausula si non valeat iure testamenti valeat iure codicillorū.ꝛ alia de ista clausula ista stipulatio cum commitatur ad parti-
3 culare interesse potest sepius cōmitti.eadem.l.quesitum.†Si cautio est omissa per errorem potest agi vt interponatur.ea.l.§.si legatur.ꝓpter illusorias minas nō interponitur ista cautio sed ex iusta causa.infra eodem.l.hec autem satisdatio.Et an qui minatus fuit aliquem interficere si reperiatur mortuus ꝛ nescitur per quem presumatur eum interfecisse.Si inter duos est questio qui se heredes insolidum contendunt agit contra vtrunq per creditorem ꝛ legatarios.eadem.l.§.si duos.Aut erogat proprium ꝛ cauetur aut hereditarium ꝛ non cauetur nisi mota controuersia
4 eadem.l.§.vltimo.†Simplex fideicommissarius non cauet infra eodem.l.videamus.secus est propter falcidiam que in fideicommissum non cadit propter paupertatem ista cautio non remittitur.infra eodem.l.cum non facile.In contrariū videtur ꝙ ꝓpter paupertatē reddit quis suspectus ergo cauere tenetur.Sed dic vt ibi simplex executor vltime voluntatis nō cauet nisi sit iussus a testatore cauere.j.eo.l.diuus.Et ibi alia de istis executoribus.Si heredi dicat bona ad fiscum pertinere legatarius cauet.j.ea.l.si heres.Quando cautio de vtendo ꝛ fruendo arbitrio boni viri prestetur per fructuarium heredi ꝛ quādo legatario proprietatis.j.eo.l.vlti.

1 Legatarij cauere debent si dubitet an lex falcidia sit locum habitura.
2 Substitutus tenetur in eo qd ad eum peruenit.
3 Citari debent quorū interest alias eis non p̄iudicabitur.
4 Cautio p̄stari dē si quedā pure legent ꝛ quedā sub conditione.
5 Cautio interponitur in militum testamentis licet falcidia cesset in eis.
6 Cautio inducta occasiōe legis falcidie extenditur ad alias quartas.
7 Filius substitutus ꝛ sub conditione grauatus an detrahat duas quartas.

1 **Si cui plus ꝙ.** Prio dicit † si dubitatur an lex falcidia sit locum habitura legatarij cauere debēt.Secūdo nō refert quibus tabulis relinquant legata de quibus dubiū est an sint excessura falcidiam.Tertio si tutor nō exegit cautionē pupilli nomine cum exigere debuit tenetur actione tutele pupillo ꝛ heredibus eius:ꝛ si exegit committitur stipulatio pupillo ꝛ eius heredibus.h.d.vsq ad.§.marcellus.Dyn.Et intelligas istud presens quando iudex certificari non potest de quantitate falcidie.alias ita debet ferre sententiam.institu.de actio.§.curare.ꝛ supra de rei vendi.l.que de tota.§.incerte.ꝛ ibi nota.Ibi subuenit pretor heredi hoc modo qui sequitur vt ei ꝛc.Dyn.Ibi eum legatarium.Dynus.Ibi per pecuniam det.id est reddat heredi.Dynus.Ibi absfuturus.id est nō cōmittet in re legata.Dy.Ibi in primis tabulis.id est in testamento paterno.Ibi an in pupillaribus.id est in pupillari substitutione.nā sunt due tabule sicut duo heredes scilicet pupillus institutus ꝛ alius pupillo substitutus.

titus.de hoc supra de vulgari ⁊ pupillari.l.patris et filij.et institu.de pupillari substitutione.§.non solum. Ibi stipulatio si viuo pupillo legata erant excessura dodrantem. Dynus. Ibi competit in eo quod interest cautionem interpositam esse. Dynus. Ibi idem scribit alias idem sentit.et dic scilicet vt teneatur tutele iudicio heredi pupilli. Dynus. In gloss. vel propter es alienum in fine ⁊ infra.§.proximo.ver.si autem adhuc incertū. Dynus. In glos.ergo cum fideiussore.in fi.⁊ supra tit.proxi.l.is cui. in fi. Dy.

2 **Marcellus.** †Substitut⁹ in toto tenetur quod ad eum peruenit non plus vel minus inspecta.l.xij.tabu. Secundo si est certum locum habere legem falcidiam non interponitur cautio si est dubiū interponitur. quod verum est tam in legatis q̄ fideicommissis cū sint exequata. tertio si est dubium datur arbiter communia quo diligenter exquiritur an falcidia locum habeat vocatis legatarijs. fideicommissarijs et creditoribus ⁊ illa inquisitio preiudicat presentibus et vocatis et non alijs: et si heres velit integre soluere et sibi cauere auditur ⁊ hoc dicit vsq; ad.§.si legata. Dynus. Ibi certe nec minus inspecto eo q̄ legata relicta ab impubere videntur relicta a substituto sub conditione.vt supra titulo proximo.l.in ratione. §.quod vulgo.nam inspecta pupilli persona non habet locum quia relicta fuerunt ei quadringenta. Jaco. Ibi secūdum quod. id est quando vnus solus est grauatus prestat totum quatenus eius hereditaria portio patitur falcidia non deducta ex quo alterius portio non est grauata. Oldra. Ibi vt non soli.id est quādo vnus solus est grauatus vt in superiori casu. Oldradus. Ibi sed omnibus heredibus: quando omnes heredes sunt grauati ⁊ tūc interponatur ⁊ cōmittatur. Oldradus. Ibi interponenda ⁊ interposita cōmittenda. Oldradus. Ibi sed causa cognita nūc corrigit. Dynus. Ibi legatorum modus.id est quantitas. Dynus. ⁊ dic legatorum iniunctorum vni ex substitutis.vt supra de leg. j.l.cum ab vno. Jaco. Ibi computatur.⁊ ideo cautio non est interponenda. Dynus. Ibi propter incertum.⁊ ideo locum habet satisdatio. Dynus.in versicu.cum dicitur communiter allegatur pro.§.sed bene est de precedenti materia ⁊ dic cūm dicitur scilicet per heredem ibi locum habere in huiusmodi substituti persona. Jacob. Ibi missi non sunt id est per arbitrū citati non sunt: et dic arbitrum id est iudicem legatum.supra qui satisdare cogantur.l.si ab arbitro. Dynus. Ibi creditoribus repete solet denuntiari. Dynus.et not.de virtute denuntiationis quia operatur idē quod citatio de qua denuntiatione plene dixi.C.de rei vendica.
3 l.si fundum.†Item nota quod citari debent illi quorum interest: alias non preiudicatur eis ad quod extra de testibus.c.significauerunt.de maioritate ⁊ obedientia.c.inter quatuor.supra de adoptionibus.l.nam ita diuus.cum ibi notatis.⁊.C.si vt ab heredi. se abstineat.auten.si vero omnes creditores . citati autem si non veniant preiudicatur vt hic nota. In glo.sub simile ibi in fideicōmissis q̄d in legatis vt interponatur pro eis cautio. In glo.id est legem falcidiam.in fi.sed ⁊ si habeas lex falcidia nō est maluꝫ latinum. Dy.⁊ regitur a verbo dicit.

4 **Si legata.** †Si quedam pure quedaꝫ sub conditione legantur caueri debet. hoc dicit Dynus. Ibi relicta sunt que per se dodrantem sunt excessura. Dyn. In glossa alicuius rei singularis vel verius dic totius hereditatis dodrans pure ⁊ sic non erat locus falcidie. quadrans sub conditione ⁊ sic sperabatur futurum locum falcidie in conditionis euentum: propter hoc ergo dubium interponitur cautio. purum enim propter conditionale defalcatur vt supra titu. proximo.l.j. §.si in annos.⁊ lex falcidia si interueniat ⁊.l.in quantitate.§.sed ⁊ si legata. Rayn.tenet gloss.propter eius rationem. heres enim tunc retinere debet totum quadrantem etiam in cōditionis euētum ⁊ ille sufficeret si nec amplius possit petere a legatarijs. instit.ad legē falci.in prin.⁊ sic non esset ad quid cautio prestaretur Dy.posset intelligi vbi dodrans esset solutus in aliquibus reb⁹ non in qualibet re.ar.C.ad legem falci.l.iij.⁊ q̄d ibi not. Sed adhuc haberet locum ratio glo.q: idem posset heres petere etiā ante conditionis euentum. Dy.

Hec stipulatio. Declarat quare ista cautio interponatur ⁊ quid reuocetur per eā
5 nam aliquando totum aliquando pars. † Item in testamentis militum interponatur cautio licet falcidia locum non habeat et hoc propter manumittendos. ⁊ hoc dicit vsq; ad.§.interdum. Dynus.⁊ dic hec stipulatio.scilicet de reddendo q̄d amplius est solutum q̄ lex falcidia patitur. Dy.ibi hec verba huius stipulationis. Ibi exhauriat.i.inutile ⁊ indebitum reddatur. Dyn. ibi pretijs eorum quibus erat libertas relicta. Dyn. Ibi quibusdā autem testamentis vt militum. Dy.quod tamen hodie videtur corrigi si heres faciat inuentarium vt in auten. de heredibus et falci.§.quia vero. Dynus.⁊ dixi supra titu.proximo.l.si miles. ibi hactenus.i.intantum. Dynus.ibi quot.i.inquantum. Dyn. ibi acceperūt subaudi ⁊ his casibus quāuis falcidia cesset interponitur tamen ista cautio.⁊ vide q̄d not.⁊ dixi.in.§.q̄d vulgo.in glo.allegato.

6 **Interdum.** †Cautionem inductaꝫ occasione legis falcidie extendit iste.§.ad alias quartas Dy.⁊ dic quod patronus libertum heredem instituit ⁊ ab eo reliquit quedaꝫ legata pure.⁊ quedam sub conditione: ⁊ omnia legata simul commista excedebant dodrantem ⁊ ideo loc⁹ est cautioni in fine.⁊ sic apparet quod detrahitur portio tanq̄ per patronum nunq̄ per heredem extraneum. Dynus. in gloss. pretorem ibi de hoc loquebatᷣ ⁊ sic grauato partim pure ⁊ partim sub conditione. Dy. In eadem glo.in fi.⁊ sic est iste.§.⁊ hec glo.mul
7 tum contra opinionem glos.que tenet †quod filius substitutus ⁊ sub conditione de restituendo grauat⁹ detrahat duas quartas de quo no.in gloss.supra de inofficioso testamen.l.papi.§.meminisse.⁊.C.ad legem falci.l.quāq̄.nam hic patronus institutus et sub conditione grauatus non detrahat nisi vnam ⁊ tamē hic patronus representat duas personas scilicet patroni ⁊ heredis sicut ⁊ filius personam filij ⁊ heredis.⁊ ad idem.C.familie herciscūde. l.filium quem habentem.⁊ ad trebellia.l.iubemus.nisi ad hoc respondeas quod legitima debita filio magis est debita q̄ patrono.vt infra ad legem corneliam de falsis.l.si quis legatum.§.fin. ⁊ ibi no. Dy. De predicta questione an deducat filius vnam vel duas quartas dic vt plenissime notaui.C.de inofficioso testamē. auf.nouissima.pro parte tamen filij q̄ deducere possit duas bene facere videtur dicta.l.si quis legatum.§.fin.vbi dicitur quod filius assimilatur extraneo creditori qui detrahit sibi debitum ⁊ falcidiam.C.ad legem falci.l.irritum.⁊ supra de lega.ij.l.cum pater.§.titius.cum simi. Ergo ⁊ filius detraheret falcidiaꝫ iure institutionis debitam ⁊ debitaꝫ iure nature eadem ratione.dy. Et hanc opinionem secutus est Ray.⁊ ad hunc.§ respondet subaudiendo ad literam.ibi illius subaudit etiam.⁊ ibi non legis falcidie subaudi solum sed iste subauditiones sunt de capite suo ⁊ p tales subauditiones non est lex q̄ nō posset peruerti. iste tamē.§. non facit pro alia opi.nisi per quādam similitudinem: q2 hic loquitur de quarta iure institutionis vt patet ex litera vnde argui potest quod idē sit in alijs duab⁹ quartis de quib⁹ q̄stio oueritᷣ.

Si res. Aut res legata perijt sine dolo legatarij ⁊ liberatur a cautiōe per eum prestita.aut dolo ⁊ tūc si excipiat de interitu replicatur de dolo ⁊ dic si res pro qua erat cautum de restituendo quod amplius solutum esset quam falcidia pateretur. Dy.ibi succurri ei cōtra actioneꝫ ex stipulatu que oritur ex cautione prestita. Dy.

Etiam si quanti. Not.q̄d vbi promissor rei seu speciei ipsius interitu liberaretur si ipsam rem promisisset.ibi etiaꝫ exceptione defenditur in re interempta cuius cōtemplatione quantitatem aliquam promiserat vt hic ⁊.ff. de nox.si ad libertatem.§.j.⁊.l.titie textores.§.fina.ff.de leg.j. q̄d est bene notandum.⁊ facit ad ea que notaui.ff.de verbo.obli.l.stipulatio ista.§.alteri.in decima oppositiōe.⁊ per hoc patet rn̄sio ad.§.incerte.hic in glo.allegatum.q2 licet esset quātitas in obligatione erat respectu certe speciei ⁊ ideo interitu speciei liberatur pro hoc.ff.de leg.j.l.qdā.§.si tibi seru⁹.⁊.l.cū res.§.fi.vbi de hoc.

1 ☞Cautio quāto plus ⁊c.locū nō habet quando de presenti certum est locum esse falcidie vel non.
2 Legatarius quilibet ante solutionem legati cauere debet.
3 Stipulatio nō cōmittitur si hereditas culpa heredis euincatur.
4 Agens ex stipulatione euictionis qn̄ repellatur.
5 Legata q̄ in primo testō relinquuntur in scđo repetita nō cēsent.
6 Legata quasi ex codicillis peti possunt.
7 Stipulatio p̄toria ad interesse particulare sepius cōmitti potest.
8 Cautione per errorem omissa tpe solutionis legati condictione incerti agitur vt interponatur.

Nisi dolo ipsius. Scilꝫ legatarij. Dy. Ibi factum sit res legata periret.dyn.ibi repelli poterit a iure excipiendi. de rei interitu. Dy.

Si in plures. Ibi p mō ei⁹.i.quātitate estimationis legatorū.dy.i gl.pria ibi bima trima die vt sic sit vnū legatū seu vna p̄statio diuisa tñ p tpa grā exonerādi heredis vt.ff.qn̄ dies leg.ce.l.si cū p̄finitione. Ol. Oppone si certū est falcidiā locū hr̄e: ergo cōputatiōi nō est locus de qua in litera dr.sed rn̄de.i.nō est incertū ⁊c.vt i gl.i.nō est incertū quā quidā habēt signatam in seq.§.sed meli⁹ stat hic super abo

certum sit. In eadem glos. in fi. ibi. §. in singulos. sub distinctione tamen aut relinquitur publico aut priuato. & si priuato aut est questio inter heredes & legatarios alios aut inter heredes & legatarium vt plene dixi. s. ti. pxi. l. lex fal. si interueniat.

1 **Quoties futurũ est.** †Quoties de p̃senti certũ est fit locus falcidie vel non cautio ista quanto plus &c. locum non habet. hoc dicit Old. Ibi locum habere subaudi vt quando relinquit in diem certam. Dy. ibi fit ſm formam. l. in quantitate. §. in diem. s. titu. proxi. & quod no. s. §. pxi. Et ideo cautio locum non habet. Dy. ibi mora est vt quando legatum sub conditione relictum & nullum erit relictum pure. Dy. ibi quo ad existat & ideo pendente cõditione alij legatarij &. s. eod. l. j. §. marcellus ait vt. s. eodem. l. j. §. si legata. & s. titu. proxi. l. is cui. Dy. ibi si autem dies superest subaudi quia conditio extitit eo casu quo relictum est sub conditione & in diem & ratio est quia si legatum sub conditione & in diẽ relinquatur & existat conditio nihilominus expectatur dies vt. s. de condi. & demonstra. l. publius. §. j. Oldra. ibi intercapedinis. id est interusurij & simile verbum habes supra solu. matri. l. constante. §. quoties. ibi estimatione. i. deducto interusurio medij temporis quod interusurium imputatur in falci. ſcd̃m veram opi. quã dixi. s. titu. proxi. l. qui quadringenta. §. qui ducenta. ibi dicemus si facta estimatione appareat locum esse falci. Dy. In glo. & non habet locum stipulatio in fi. & in conditionis euentum differtur computatio. Dyn. in glos. i. in diem. in fine. vel dic verius & plenius quod iste. §. quoties. primo loquitur quando in diem certum tantum legatur quo casu statim fit computatio & non interponitur cautio & expectatur conditionis euent⁹. Tertio quando legatur sub conditione & in diem quo casu statim interponitur cautio ratione conditionis: sed si existat conditio ante euentum diei committitur stipulatio & sic computatio legatorum habita ratione interusurij medij temporis perinde ac si cõditio ab initio non fuisset apposita sed dies tantum. Dy.

2 **Quamuis autem.** Regula est † quod quilibet legatarius cauere cogitur ante solutionem legati fallit in alimentis & fisco. hoc dicit. ibi fideicommissarij quibus insolidum pura legata soluuntur. Dynus. ibi quibusdam vt pauperibus vt infra eodem. l. cum nõ facile. Jaco. ibi remitti. scilicet onus prestandi fideiussores. Dynus. Ibi quibus minuta id est alimenta que sunt minutatim prestanda. Dynus. Ibi relictos proponis extra causam alimentorum. Dynus. Ibi atq3. id est sicut. ibi propterea quia relictum erat in causam alimentorum prestandorũ minutatim. Dynus. in versicu. item sciendum ibi ceteros autem hic confirmat regulam in principio. §. positam. Dynus. Ibi perceperint non prestita cautione. Dynus. Ibi rescripserit in eo quod dixit etiam legata perceperint. Dynus. Ibi post soluta legata non presumpta cautione & integra per ignorantiam facti vt. C. ad legem falcidiam. l. error. Ibi interponi. nota ergo agi ad cautionem prestandam cum fideiussore. argu. contra supra de iudicibus. l. in omnibus & infra eadem. l. §. finali. At contra. C. de hereditate vel actione vendita. l. secunda. Jaco. In gloss. dicuntur minuta in fi. vel dic quantum ad illam auten. stari consuetudini. & si non est consuetudo arbitrio boni viri. infra de custodia reorum. l. si quis reum supra de iure deliberandi. l. prima. communia prediorum. l. certo generi. & infra de bonis autoritate iudicis possidendis. l. in vẽditione. Jaco. in glos. id est in quibus ibi vel quia non est bona argu. supra eodem. l. prima. §. cum dicitur. vel dic illud quantum ad hoc vt arbiter ponatur. Jacob. Ibi cum non sit ei difficile & forte cum hypotheca bonorum suorum. argu. institu. de satisdatio. §. sed hodie. Et. C. de episcopis & clericis. l. omnes qui vbiq3 Jaco. Et ita etiam videtur sentire glos. infra vt lega. nomine ca. l. filio. Et hoc verum vbi satisdatio remittitur a lege secus si a testatore quia tunc non debet sub hypotheca cauere vt notatur dicta. l. filio. licet glos. eodem. titu. l. finali. teneat econtra quam credo veriorem propter rationem positam in dicta glossa. l. filio que facit contra eam. sed contra gloss. huius. §. est contraria glos. infra de preto. stipulatio. l. finali. & supra si quis cautio. l. ij. in fine. Bartolus dicit quod glos. ista locum habet vbi remittitur satisdatio a testatore si a lege habent locum gloss. contrarie per rationem positam in dicta. l. filio. & per Dynuz in dicto folio super rubrica & tene ista cordi. Et faciũt predicta ad ea que notaui. C. de episcopis & clericis. auten. generaliter. vbi de ista materia satis notaui. Et facit ad hanc materiam infra vt legatoruz nomine caueatur. l. si quando. §. admonendi. & l. sequenti. & supra de vsufructu earum rerum que vsu consumũtur. l. tribus. §. illud. Dynus. In fine. Solutio cogitur damnum etiam minimuz vt ibi sed nõ cogitur satisdare pro minimo vt hic. Jacobus de bellouisu. & de hoc dixi supra de impensis. l. omnino est. & de in integr. restitu. l. scio. Item sciendum. ratio huius. §. habetur supra de fundo do. l. ij. cum ibi nota. & ratio quare aliud in. l. sciendum. in glos. allegata ibi no.

3 **Si legatarius.** †Si hereditas euincitur culpa heredis non committitur stipulatio. hoc dicit Dynus. Et hic incipit tractare de alia stipulatiõe & cautione quam supra tractauerit. nam hic tractatur de stipulatione euicta hereditate legata reddi que interponitur quando ex iusta causa dubitatur hereditatem heredi euinci. Et de ea tractat vsq3 in finem tituli. ibi vel sperat probabili causa interueniente. Dynus. Ibi cauerit cum fideiussore vel sine secundũ qualitatem personarum & rerum. C. de petitione heredita. l. finali. in principio. & quod ibi notatur. Ibi negligẽtia vel dolo vt quia in lite vinci voluit & passus est se vinci vt infra si quid in fraudem

4 patroni. l. prima. §. vtrum. versicu. quod si vinci. † & nota agentem ex stipulatione euictionis repelli, si dedit operam quod stipulatio committatur vel si culpam vel dolum in euictione commisit. Jacob. Quid de questione que fuit de facto in ciuitate pistorij. Quidam vendidit fundum & promisit emptori defendere ab omni contradicente & opponere se liti si qua moueret̃ emptori & dedit fideiussorem & ipse emptor denuntiauit venditori & fideiussori quod se liti opponerent & eum defenderent quod non fecerunt sed ipse emptor solus in causa processit & sua culpa succubuit ita quod non potest agere de euictione per. §. istum: sed vult iste emptor agere contra venditorem & fideiussorem ex clausula ob rem non defensam quia non opposuerunt se liti nec defenderunt sicut promiserant: dubitabatur an posset ex illa clausula agere. & videtur quod non possit. quia quoties duplex stipulatio interponitur si non agitur ex prima non videtur agi postea ex secunda. vt infra iudicatum solui. l. fina. §. primo. & l. cum querebatur. §. proinde. Ergo isto casu cum nõ agat ex prima scilicet de euictione in qua secunda transfusa est non poterit agi ex secunda. Dynus. Sed licet Dynus videatur se firmare in dicta l. tamen ei posset responderi illud esse verum quando ex vtraq3 stipulatione pars agit seu agere vult. sed in questione nostra secus videtur cum ex vna scilicet illa de euictione agere non possit. Itẽ pro ista opinione est quia si se opposuissent ad defensionem non potuisset eis imputari negligentia ista: tamen questio cessaret Bergomi vbi opponitur in contractibus venditionum quod venditor non possit imputare emptori culpam vel dolum in euictione.

Item si ipse. Scilz heres. Et iste casus non est alibi ſm Ray. & Inno. euz allegat i. c. Ray-

5 naldus. extra de test. p casu singulari & breuiter. h. d. † legata relicta in primo testõ nõ videntur tacite repetita in secundo. & ideo nõ debent̃ legata licet sit idez heres institutus in ſcd̃o qui fuit institutus in primo & hec stipulatio cõmittitur vbicũq3 abest culpa stipulantis. h. d. Ibi in quo. s. sequenti testõ. Dyn. ibi cõmitti stipulationem no. in gñali stipulatione euictionis comprehẽdi personam stipulatoris vt & arg. s. de pigno. l. paulus. arg. contra. C. de solu. l. inquisitio. & de euic. l. si vendideris. Jaco. Ibi ab eo qui stipulatus est al's si stipulator esset in culpa nõ cõmittetur stipulatio vt in prin. §. Dy. in glo. qui & fuerat ibi per ſcd̃m testm̃ non aũt intelliguntur tacite repetita. Dy. ibi si tibi certã. & de testõ militari. qui querebatur. Dy. sed quid si dixit in primo testõ si nõ valet iure testamenti valeat iure codicillorũ nunquid debent̃ legata in ipso primo testõ forte sic argu. C. de codicil. l. siue in initio. et in sti. de codicil. sed contra est q2 cum testm̃ primũ fuerit solenne deficit conditio sub qua codicillatur & vide in Specu. de instr. edi. §. compendiose. ver. pone. b. Ray. videt̃ tenere q̃ valeat & ad hũc §. r̃nderet q̃ hic inde erat illa clausula si non valet iure testamenti q̃ non valeat credo per rõnẽ p̃dictã & infrascriptas: q2 nõ extat conditio codicillorũ. sed quid si dixit valere iure testamenti & co-

6 dicillorum cessare videtur dicta ratio † & sic legata quasi ex codicillis possunt peti a. s. de probatio. l. cum tacitum. sed potest dici vt sub conditione videatur codicillari arg. s. de libe. & posthu. l. gallus. in prin. & de testamento milita. l. militis. ne alias sibi videatur contrarius & sic deficit conditio codicillandi que cum sit de presenti statim negotium infirmat vt. s. si certum peta. l. cum ad presens. sed quid si dicat si hoc meum testamentum aliquo casu valere non potest iure testamenti valeat iure codicillorum. forte tunc secus imo idem & tunc quia potius potest dici testatorem noluisse valere quam non potuisse valere & sic propter voluntatem mutatam potest dici priorem esse recisam arg. s. de adimendis lega. l. si tibi. Jac. & de predicta clausula si non valet iure testamenti &c. plene dixi. C. de libe. prete. auf. ex causa. versi. vltimo transeamus ad questiones.

7 **Quesitum.** †Stipulatio p̃toria que committitur ad particulare interesse põt sepius committi. h. d.

ti.h.d.Dy.In glos.idem in pretoris.in fi.z.l.qui sic stipulat⁹ infra de ver.obli.z dic vt ibi Dy.

8 **Si legatum.** †Si cautio est omissa per errorē tēpore solutionis legati agit conditione incerti vt interponat.h.d.ibi mouet questionē ad dicendū vt agi possit vt cautio interponat.Dyn.ibi per errorē omissa pone exemplū.s.de condi.inde.l.sed z si me psente.§.j.z de act.emp.l.si tibi liberū.Old.Ibi z hic ergo qñ legata sunt soluta omissa cautione vt in casu nostro.Ol.ibi intermissa.i.omissa.Ol.in glo.pōt dicere in fi.sed cōmodius dicit de pxima stipulatione qz de alia dictum fuit.s.ea.l.§.itē sciendum.Dy.z vbi glo.allegat.s.§.pxxi.dic.s.§.si legatarius.

1 ☞Mine illusorie non sunt curande.

a **Hec aūt satisdatio.** a Ratione supuacui timoris ista cautio euicta hereditate legata reddi non est in-
1 terponenda.h.d.Dy.ibi illusorie mine†no.illusorias minas non curandas.nam dicta hoim aliqñ vana opinione iactantur.xxvj.dist.c.deinde.z lubricum lingue non est facile trahendum ad penam vt.j.ad.l.iul.maiesta.l.famosi.vbi de hoc.z faciunt ad questionem quā notaui.C.qd metus cā.l.metū.si aliquis minatus fuit aliquem interficere z infra paucos dies reperiatur interfectus an ille presumatur eum occidisse de quo dic vt ibi plene dixi.Ibi eam rem id est an sit interponenda cautio vel non.Dynus.

Si duo. Ibi insolidum vendicent non tamen lis est inter eos alias secus.idem in filio preterito fauore eius vt in.l.contraria.Uel forte melius hic erat lis contestata vt infra de exceptio.l.si post litem.ibi aūt non.z supra de peti.heredi.l.diuus.z.l.si quis libertatē.z hoc indicant hec verba petitorem z possessorē.In glo.id est se esse asserunt.s.eiusdē hominis insolidum heredes.Old.Ibi qui cum herede.sed hic in oēm euētum debebantur legata quicunqz obtineat.Dy.Ibi.C.e.l.in fin. scilicet de peti.heredi.

Hec cautio. Aut erogat proprium z tūc cauet vt in prin.§.aut hereditarium z tunc aut est controuersia mota z cauetur aut non z tunc non cauetur.aut etiam si obtineat debitum|erat z tunc nō cauetur cum recte expēsum feratur.Iac.z Dy.non habet hic.§.nec ver.sed copulam z. habet enim:z hec cautio zc.Et dicit q totus.§.ponit vnum casum tantum non duos scilicet quando quilibet de iure contēdit. quia quilibet dicit se insolidum scriptum vt glos.dicit z infra ibi sed tamen zc.reassumit principium huius.§.z dic si quis petitor vel possessor.Dyn.Uel dic si quis heres institutus cui mouetur a legitimo cōtrouersia hereditatis ibi teneri pōt ille qui rem hereditariam soluit.Dyn.ibi eo nomine.i.nomine rei hereditarie quā soluit.Dy.Ibi victus in petitione hereditatis.Dy.Ibi culpe nomine in non exigēda cautione commisse vt fuit in.§.si duo. Dy.in ver.sed cum de nomine.ibi questio est vt fuit supra in.§.si duo.Dyn.nam eundem casum reassumit non aūt nouum ponit. Dy.Ibi cauendum ei possessori vel petitori.Dy.Ibi rem tradit subaudi z certe nō est cauendum z non imputatur ei si nō petat cautionem.Dy.Ibi qz omnimodo id est quandocūqz obtineat. Dy.Ibi vnus z ille qui pronuntiabitur verus heres.Ol.ibi quēadmodū scilicet liberatio contingit nec debet caueri.Dy.ibi soluatur petitori vel possessori.Dy.de pecunia hereditaria.Dy.Sz si de propria soluat petitor sequitur sed si petitor zc.Dy.ibi retineat si contingat eum in causa succumbere.Dy.in gl.legatario ibi litem meram z fm hoc corrigeretur vt supra dixi in tex.hoc si ante moram zc.Old.

1 ☞Fideicommissarius simplex cautionem prestare non tenetur.

1 **Videamus.** †Simplex fideicōmissari⁹ non tenetur cauere.hoc.d. de hoc supra de annu.lega.l.liberto.§.largius.Secus est pter falcidiam que non cadit in fideicommissario ibi non sufficiat.i.ab eo non prestet.Dy.ibi deberet subaudi z videretur q nō quasi legatarius nihil capiat ex quo totum ex fideicōmisso restituit.sed contrarium est q per falcidiā detrahendū est: in fideicōmisso aūt nō venit z hoc dicit sufficiet autē quo ad hoc vt caueat heredi ille legatarius rogat⁹ alij restituere z cōmittitur cautio si interposita fuerit.Iac.z Old.Ibi dicit.id est pbari ad ostendendum aliquid esse penes legatarium in quo possit stipulatio committi.Oldra.Ibi nihil scilicet de eo quod per falcidiā reddere debet.Iaco.ibi fideicommissarium esse in fideicommisso vt alij det qd auferet per falcidiam quia id demū cadit in fideicommissum.Et q accipitur cum effectu vt infra de ver.oblig.l. aliud est capere.z sic nō dicitur peruenisse sed fideicommissarius velit hoc ipse cauebit vt sequitur canebit zc.Iaco.ibi sed z legatario vel melius supra legatario cauetur quia propter suam cautionem timet damnificari:sed hic alia ratione cauetur quia timet nō lucrari cum ex cautione sua possit insolidum exigi ab herede. Iac.ibi equum est.quia testator voluit vel verosimile est voluisse quia de parte rei legate restituenda rogauit.Dy.Ibi remansurum facta detractione per falcidiam.Dy.ibi sufficere possit z in hoc casu similiter est cauendum.Old.in fi.quia onus erat intrinsecum.Dy.

1 ☞Cautio remittitur quandoqz propter inopiam.

1
b **Cum nō facile.** †Propter paupertatē b remittitur hec cautio. h.d.Dy.Ibi nunqd videtur q electio sit heredis caueatur vel falcidie ratio ineatur vt supra.eo.l.j.§.cum dicitur in fi.z.C.de vsuris z fructibus lega.l.ij.que electio hic cessat vt.d.l.ij.dicitur.Ia.ibi auertaris id est repellaris.Dy.in glo. secus si nō ideo consecutiue ponatur nō est vis.Nec ob.l.in omnibus.nisi.l.si fideiussor.§.fi.nec autem generaliter quia loquuntur in eo qui debet alij hic vero in legatario cui debetur ab herede:et sic primus est de preda solicitus secundus non.ad hoc supra de administra.tuto.l.si minoris.Ray.sed hoc nō videtur tutum:licet enim sit creditor in petendo legatum:tamen est debitor in eo quod soluitur vltra q̃ falcidia patiatur.z sic habebit locum ratio z ideo forte prima tutior.ibi exigitur satisdatio sed ibi tractatur de administratione rei quam constat esse alienam in qua pauper est suspectus.hic vero nō erat certum sed dubium an falcidia competeret vel dic pleni⁹ aut dubitatur de paupertate futura z tunc semper prestatur cautio propter paupertatem.supra eodē. l.j.§.ij.

1 ☞Executor vltime voluntatis satisdare non tenetur nisi testatore iubente.

1 **Diuus.** †Executor vltime voluntatis non satisdat nisi a testatore iussus fuerit.h.d.i. Ad hoc supra.eod.l.videamus.z de annuis legatis.l. liberto.§.largius.z ista.l.z glos.hic posita tractat de materia predictorū executorum de qua plene notaui z dixi.C.de epis.z cleri.l.nulli.z in.Specu.de instrumentorū editione.§.nunc vero aliqua.Ibi cautionē fideicōmissariā.vt infra quando dies lega.ced.l.firmo.§.j.sed simplex cautio ab eo bene prestat vt supra de alimē.z ciba.leg.l.iiij.z ar.s.ti.pxi.l.pe.§.f.Ia.Et facit. s.cōi diui.l.si socius.in fi.Ol.In gl.verba cautionis ibi fuit electus.Item contra supra ti.pxi.l.pe.§.j.sed ibi nō est simplex cōmissarius.sz talis qui tanq veniēs ab intestato poterat per primū testatorē grauari legato vt supra de leg.ij.l.j.§.sciendū.z.l.si fuerit.§.j.z.l.sequenti.Et ideo oneri cautionis subijcit.ar.supra de le.j.l.si a pluribus z.d.l.liberto.§.largius.licet ibi de alia cautione scz distributionis faciende loquatur.Old.Ibi.l.pe.item vide Galeotū in margarita de curatore bonis dando.ver.sed nūqd debet satisdare.z ver.seq.Item quid si heres velit esse psens distributioni quā facit executor z ipse nō vult dic vt eo.ti.ver.sed pone q heres.z plene.d.l.nulli.C.de epi.z cleri.

Si heres. Ibi diceret ad hoc vt non solueret fideicommissum qd ab eo petebat per fideicommissariū.Dy.In glos.non tñ adhuc ibi que est contra.vel dic q hic constabat de fideicōmisso ibi an nō constabat de debito.sed quare prestatur cautio cum etiam fiscus debeat legata vt supra.eodē.l.hoc autem.§.fin.Sed rñdeo hic heres prestabat de suo z ideo cauetur.vel dic q ex tali causa in fiscum deferebatur ex qua non debebātur legata a fisco vt.s.de leg.ij.l.cū filius.§.vl.Ia.Ibi petitori id est fideicōmissario.Ia.

Si non cōtrouersia. Id est non sit controuersia de cautione proprietatis sed vsufruc.Ibi de eo restituendo finito vsufru.Dyn.Ibi sed titio cui pprietas est legata.Oldra.Ibi legetur pure vel in diem certum:sed si incertum habet locum quod sequitur verum zc.Dynus.Ibi habebat scilicet titius.Dy.Ibi a fructuario de vtendo z fruēdo arbitrio boni viri z restituenda proprietate finito vsufructu.Dyn. Ibi titio.repete cauere oportebit.Dyn.In glos.prima ibi.s.tibi vsufruc.z fm hoc nihil videtur differre a versiculo interdum.

a ☞Hec aūt satisdatio.Add bart.in.l.inter stipu.§.sacrā. ff.de vb.ob.vbi per hūc tex.decidit pulchraz questionem.

b ☞Paupertatē.Adde multos casus in qbus paupertas excusat vt per Bertha.i discursu dictiōis paupertas.z q paupertas excusat etiā ī foro cōsciētie vez q excōicat⁹ pp paupertatē absoluat ñ facta satisfactiōe in ca.a nobis.de sē.excō.Car.i cle.j.§.verum. z in cle.iij.§.j. y glo.de here. hic ē q paupertas non est de gñe malorum specu.i.tit.de teste.§.j.vs.itē q ē paup.In not.in.c.sedes aplica.de rescri.z hū gcordat principio hui⁹.l.qñ dicit pter paupertatē remittit hec cautio.Spec.i ti.de primo et ij.decret.§.ir. vs.qd si qs.idē in ti.de instru. edi.§.nunc vo aliqua.vs.qd si heres.

Old. Ibi supra eodem.l.hoc autem.dic secunda solutio nō est ve
ra quia illa prestatur heredi instituto vt supra.ea.l.iij.§.si legata-
rius.⁊ ideo teneas primā ƀm Ray:⁊ vide in Specu.de pig.§.se-
quitur.ver.porro.

1 ☞ Senatusconsultum trebellianum vnde dicatur.
2 Fideicommissarius primus restituens secundo transfert in eum actiones vtiles.
3 Obligatio personalis non sequitur singularem successorem.
4 Fideicommissarius quandoq̃ plus iuris habet ꝙ̃ heres.
5 Absens causa reipublice in loco vbi est cogitur restituere.
6 Cessio actionis procūratori potest fieri.
7 Additio nō differtur si de iuribus testamenti queratur.
8 Trebellianū nō habet locū quādo quis rogatur restituere quod superest de hereditate.
9 Heres cogitur adire si ab herede vel eius fideicōmissario libertas relinquatur.
10 Fideicōmissum a patre filio relictum restituendū videtur dilatū in existentia sui iuris.
11 Fideicommissarius ante diem fideicōmissi cedētem mortuus nō transmittit ad heredem.
12 Ciuitatis quedam non subsunt romano imperio.
13 Heres adire nō cogitur filio contratabulas petente.
14 Adiens coacte perdit omne cōmedum ꝑueniens ex hereditate.
15 Heres quartam retinens pro ea parte oneribus hereditarijs tenetur.
16 Tutor in negotio suo autorari potest.
17 Res aliena testatori relicta non cadit in fideicōmisso vniuersali.
18 Fructus qui pendente conditione percipiuntur penes heredem remanent.
19 Debitor sub pignore creditorem instituens ⁊ restituere rogans rem integram adire creditor non cogitur.
20 Actio ex stipulatu in locum actiōis ex testamento subrogata eiꝰ sapit naturam.
21 Ablatiui absolutio modum ⁊ conditionem facere possunt.
22 Obligatio naturalis actiue ⁊ passiue in fideicommissarium potest transire.
23 Institutus sub conditione si coheres adijsset vti potest falcidia.
24 Fideicōmissum vniuersale relictum ab eo qui non est soluendo.
25 Annus restitutionis filio faciende habet pro cōpleto filij fauore.
26 Naturales continentur liberorum appellatione.
27 Heres de restituendo grauatus non potest emere rem a testatore obligatam.
28 Fideicōmissum precedens restringitur ⁊ determinatur per modum sequentem.
29 Pupillus institutꝰ ⁊ de restituēdo rogatus re integra abstinere potest beneficio restitutionis.

¶ Ad senatusconsultum trebellianum. Rubrica.

SUper rubrica. Vide ꝺ ista materia Azonē in
summa.eodē.tit:⁊ per.Rof.in bello.⁊ quod dixi
supra ad legē falci.l.in quarta.ver.est ⁊ quarta
trebellianica.⁊ supra de vulga.⁊ pupilla.substit.
supra rubrica in tractatu substitutionum.versic.
porro.⁊ circa finē.vbi tractatur de substitutione fideicommissa-
ria.Et dic ad senatusconsultum trebellianum scilicet interpretan
1 dum ⁊ declarandum accedamus.†⁊ dicitur trebellianum a tri-
butione non inuentione seu inuentore:fuit enim primo inuentum
a pegasso ⁊ trebellio:deinde per istum anneū fuit translatum pe-
gassianum in trebellianum.vt institu.de fideicommis.heredi.§:
restituta.⁊.§.sequen.Oldra.cuius tempore fuit inuentum verba
eidem senatusconsulto prouidentia heredi principaliter ⁊ fideicō
missario secundario ⁊ effectus talis prouisionis infra.eodem.l.j.
Quando dicitur pendere iudiciū ⁊ quando dicatur quis subire:
Et an filius in hoc senatusconsulto possit agere contra patrē.Et
an facta venditione nominis venditor possit agere contra debi-
torem ⁊ si agat debitor possit excipere contra eum debitorem.Et
emptor preferatur ⁊ de hoc bene hic habetur.Et an sufficiat qꝺ
debitor sciat venditorē etiam si sibi nō denuntietur ab emptore.
Quando hoc senatusconsultum locū habeat ⁊ in quibus.ea.l.§.
hoc autem senatusconsultū.Et ꝙ habeat locum etiam ab intesta
to.Et an filiusfamilias possit testari in illis aduentitijs in quibꝰ
2 patri nō queritur vsusfruc.†ꝙ primus fideicōmissarius restituen
do.secundo transfert in eum vtiles actiones.ea.l.§.de illo.Et qꝺ
si pure vni alij sub conditione rogatus est.⁊ restituit primo totū
transeunt actiones ipso iure in secundum existente cōditione.Et
ꝙ ille cui erant cessa iura alteri cedendo vtiles transfert ⁊ emptor
nominis in secundum emptorē.Et an vno ex duobus fideicom-
missarijs petente cogatur heres adire ⁊ totam restituere vel solū
partem illius.quid iuris quando instituitur filius ⁊ pater roga-
tur restituere filio vel extraneo.Et quid si pupillꝰ tutori vel adul
tus curatori.⁊ quando collegium rogat̃ restituere vni ex collegia
tis.eadem.l.§.si filio.Et an teneat cessio facta a iuniore sine decre
to ⁊ quod tutor in facto ꝓprio nō potest autorari pupillo.quia
differentia esse debet inter autorantem ⁊ illum in cuius fauorem
autoritas prestatur.⁊ an venditor possit autoritatem prestare in
fauorem emptoris in re quā ipse vendit ⁊ quid de iurisditione vo
luntaria ⁊ contentiosa.Et an iudex possit prebere autoritatē insi
nuationi donationis quā facit.Et differentia inter pupillum ⁊
adultum habentem curatorem.Et an adultus curatore carēs ꝓ
pria autoritate possit adire hereditatem.Et an quod vniuersita-
3 tis sit singulorum.†Quod personalis obligatio non sequitur sin
gularem successorem.eadem.l.§.si heres.Et an heres post resti-
tutionem teneatur creditoribus pro quarta an fideicommissa-
rius teneatur ad legata ⁊ inquantum.Et an possit detrahere fal
cidiā de legato vel fideicōmisso vniuersali ab eo relicto trebellia-
nicam.eadem.l.is qui quadringenta.⁊ ibi de ista materia satis.
Si heres coactus adeat ⁊ restituat ⁊ legata sunt similiter relicta
potest fideicommissarius ex persona heredis de legatis retinere
falcidiam ⁊ quartam trebellianicā quā heres amisit propter co
actionem.infra.eodem.l.qui quadringenta.Idem si legata sunt
nominatim ab herede relicta.⁊ ibi plene de ista materia.⁊ an lex
qui quadringenta corrigatur per.l.marcellus.vel non.eadem.l.
marcellus.Si ad onus heredis pertinent legata.Et fideicom-
missum vniuersale de vtroq̃ detrahit quartam.eadem.l.§.idem
pōp.res que subiacent restitutioni non possunt alienari,⁊ si alie-
nentur pretium computatur in quartam.eadem.l.§.res que.Et
4 an saltem medio tempore teneat alienatio.†Et qꝺ fideicōmissa-
rius quandoq̃ plus iuris habet ꝙ̃ heres.Et an filius rogatus
possit alienare de debito bonorū subsidio.Rogo restituas por-
tionem veniunt prelegata secus si portionē hereditatis.eadem.l.
§.quidam liberis.⁊ non est alibi.Si hereditas confiscatur pro-
pter delictum heredis fiscus retinet quartam.eadem.l.§.si is qui
rogatus.⁊ cōfiscatur si heres coactus adire ⁊ restituere omni cō-
modo ⁊ incommodo caret.infra.eodem.l.qui poterat.Et quod
est pro ratione voluntas ⁊ varie sunt hominum voluntates.⁊ si
vnus sociorum suo periculo de voluntate alterius proficiscatur
ad mercimonia non teneatur communicare lucrum socio.Et an
in causa suspecti iudicis vel noui operis nuntiationis sit expri-
menda causa.in dignitate constitutus vilis persone hereditatem
adire cogitur.infra.eodem.l.sed ⁊ qui magis.Et ꝙ in presentia
⁊ absentia possit hereditas recusari per epistolam vel nuntium ⁊
interponi decretum absente parte.ĩ.eo.l.recusare.Et an interlo-
cutoria possit ferri absentibus partibus.qꝺ trebellianū senatus
con.habeat locum ex testamento ⁊ ab intestato.eadem.l.§.me-
minisse.Et qui ⁊ qualiter debeat restituere ⁊ si fisco deferātur bo
na vacantia.Et an coniuncti possint rogari restituere.Et qui pe-
tant bonorum possessionem nomine collegij a municipum.Et ꝙ
aliquid fit de facto ad detectionē eorū que de iure cōpetunt.sub-
stitutus compellitur adire ⁊ restituere si fideicommissarij inter-
est habere potius ex restitutione ꝙ̃ ex substitutione.eadem.l.§.
titius.⁊ sic colligitur ꝙ recurritur ad extraordinarium auxilium
omisso ordinario quando extraordinarium plenius subuenit.
Quo loco debeat fieri restitutio.eadem.l.§.si.Heres debet ire ad
locum vbi est facienda restitutio expensis fideicommissarij.infra.
eodem.l.sed sciendum.Et si peto mitti acceptum dictum alicui
debet fieri meis expensis.⁊ relegatus ab aliquo loco similis est
infirmo an si citetur aliquis ad locum non tutū citatio sit nulla.
5 infra.eod.l.de etate.†Absens reipublice causa cogit̃ restituere in
loco vbi est.infra.eo.l.sed si alio.Et si petat tempus ad liberādū
sibi debet concedi.Si pēdente conditione fiat restitutio inutilis
est sed aduenıente conditiōe pōt ratificari.eadem.l.§.si quis sub
conditione.Idem si ante diem fiat restitutio.ĩ.eoꝺ.l.sed si ante.
⁊ ibi plene.An debitor possit ante terminum soluere.legatum re-
lictum si non adeat debet prestari a fideicommissario qui petit
adire nō a coherede ⁊ interesse cōsistit in lucro ⁊ damno.ĩ.eoꝺ.l.
apud iul.Sufficit vnū de institutis adire vt cōfirment̃ tabule pu
pillares.eadē.l.§.idem iul.Et ad confirmationem tacite vulga-
ris contēte in expressa pupillari requiritur aditio hereditatis pa
terne.⁊ an sola existentia sui heredis confirmet tabulas pupilla-
ris.Et qd si habeat coheredē.restitutio hereditatis pōt fieri ab
absente mediante ꝓcuratore.ead.l.§.vtrum.Et si vnus solus est
institutus ⁊ sub conditione rogatus pendente conditione cogi-
tur adire ⁊ restituere.Et si ante conditionē moriatur fideicōmis-
sarius subuenitur rogato vt creditori non teneatur si fiat bono-
rum venditio secus si habeat alium coheredem ⁊ hoc vsq̃ ad.l.
ille a quo

6 ille a quo. §. ℥. ꝛ no. de exẽplo capiendo ꝛ sequendo.† Et ꝙ actio-
nis cessio possit fieri procuratori. Et an petens solutionez sibi fie-
ri tanquã procu. audiatur cũ cautione de rato. ꝛ quãdo locus sit
huic cautioni de rato: ꝛ si deposui libros meos an depositarius
teneatur restituere alicui asserenti se esse meũ procuratorẽ ꝛ volen
ti cauere de rato. ꝛ an primus fideicõmissarius ante restitutionẽ
sibi factam sit cõmissarius cũ effectu. ꝛ possit transferre actiones
in aliũ an extinguatᷓ fideicõmis. si moriatur fideicõmissariꝰ ante
7 restitutionẽ sibi factã.† Si est questio de iuribus testamenti non
differtur aditio si de iuribus fideicõmissi differtur regulariter
fallit qñ timetur de morte heredis. ℥. e. l. ille a quo. §. si de testamẽ
to. ꝛ qñ res exigit altiorẽ indaginẽ expectatᷓ ꝛ quomodo potest
esse questio de testamento quando sit de fideicõmissarijs ꝛ qñ po
test quis vti iure tertij. ꝛ quando habet locum regula dolo fecit q
petit qd restiturus est per quos magistratus cogatur quis adire.
eadem. l. §. tẽpestiuum. ꝛ qd par in parem non habet imperium: et
quando quis possit sustinere vicem plurium personarum vel ha
bere plura officia: quod in causa publica possit interuenire filius
fa. sine consensu patris. ℥. eod. l. nam qd. Qui repudiauit cogitur
adire ꝛ restituere si bona sunt in eodem statu. ea. l. §. ℥. per aditio
nẽ coactã ꝛ restitutionẽ hereditatis paterne confirmãtur tabule
pupillares. ea. l. si quis compulsus. Cõpulsus non potest penite-
re ꝛ quartaz partẽ. ea. l. §. qui cõpulsus. ꝛ quando liceat penitere
vel non ad postulationem fideicõmissarij singularis non cogitur
heres adire sed solum vniuersalis. ead. l. §. penul. cum. ll. sequenti-
bus vsqꝫ ad. §. inde queritur. ꝛ an per ista verba relinquo bona
mea vel substantiam meam vel familiam meam videatur heres
vniuersalis: ꝛ si testator dixi relinquo domũ meam nullo alio in-
stituto herede vniuersali an talis sit heres nulla questio est hic ꝟ.
sunt. ℥. eo. l. cogi. ver. ꝛ generaliter. ꝛ si testator dixit rogo vt resti-
tuas oĩa bona nepotibus meis que habeo in feudum vel ex con-
ductione receptis quinquaginta vtrum sit fideicõmissarium vni-
uersale vel singulare si heres rogatur restituere hereditatem de-
ductis legatis ꝛ ere alieno licet quidam dixerint non valere tamẽ
valeret ꝛ cogitur heres adire ꝛ restituere nõ deductis legatis nec
ere alieno vel eis deductis ꝛ prestita cautione fideicommissario
8 de defendendo. ea. l. §. inde queritur.† ꝛ non est locus trebelliano
quando quis rogatur restituere quod de hereditate supererit: et
quod es alienũ non est pars nec species hereditatis: ꝛ quid si ha
bens in bonis fundum ꝛ quadringenta ꝛ vni legauit fundũ alij
quadringẽta an legatum fundi minuat legatũ quãtitatis ꝛ an
de fundo deducatur falcidia trebel. locuz habet cũ quis rogatᷓ
de hereditate. vel parte eius secus si de rebus certis in testõ pa
gani. in testõ militis secꝰ. §. si quis heres. miles potest instituere
quẽ ex certa re ꝛ heres erit ergo ꝛ rogare eũ restituere: sed paga
nus instituendo in certa re alio herede vniuersali instituto facit
institutũ ex certa re solum legatarium ꝛ nõ heredẽ: ꝛ an fideicõ-
missarius singularis possit petere restitutionẽ totius nullo alio
existẽte herede vniuersali si vterqꝫ sit rogatꝰ vterqꝫ vel alter co
gitur adire ꝛ restituere sed postea non retineret quartã absenti
bus. eadem. l. §. metianus. heredes fideicõmissariorum defun-
ctorum ante restitutionem rerum hereditariarũ sibi factã pos-
sunt cogere heredem institutũ vt adeat ꝛ restituat si seruo duo-
rum rogatur quis restituere perindẽ est ac si duobus liberis ho
minibus rogaretur. eadem. l. §. si seruo. si pater rogatur restitue
re filio an possit cogi per filium adire ꝛ restituere refert an in cã
castrensi vel non castrensi. eadem. l. §. si pater. ꝛ an dominus ro-
gatus restituere seruo possit cogi per seruũ ꝛ an filio in potesta
te existente possit fieri restitutio an opus sit expectare existentiã
sui iuris ꝛ an quis teneatur dimittere certũ ꝛ committere se in-
certo cautionis. qui solidum capere nõ potest tenetur totũ adi
9 re ꝛ totum restituere. eadem. l. §. hi qui insolidum.† si ab herede
vel fideicommissario heredis vel fideicommissario libertas re-
linquitᷓ cogitᷓ heres adire ꝛ quid iuris si ab vno hereditas ab
alio libertas fuerit relicta an possit quis rogari vt aliũ heredẽ
faciat ꝛ quid operetur talis rogatio. ℥. eodez. l. ex facto ꝛ quod
in testamento perceptum directuz obliquatur vt res magis va
leat quam pereat nõ tamẽ heres sed etiaz legatarius potest ro-
gari vt alium heredem faciat. eadem. l. §. non tãtum. communi
appellatione filiorum continentur naturales in seruitute cõce-
pti: nisi pater sit nobilis vel in dignitate constitutus. eadem. l. §.
si quis rogatꝰ. ꝛ si quis inuestitus sit de aliqua possessione pro
se ꝛ filijs suis an cõtineantur naturales simplices vel etiam le-
gitimati per principem vel adoptiui. fideicommisso relictum in
defectum liberorum heredis intercidit si filij non sunt concepti
ante deportationem heredis. eadẽ. l. §. ex facto tractatũ. ꝛ quã-
do petitur tale fideicõmissum a fisco ꝛ an fideicommissum reli-
ctum si decedat sine liberis expiret per ingressum monᷓ. ꝛ an filij
nati post deportationem: sint legitimi ꝛ an alendi a fratribus ꝛ
quid de bannitis nostri temporis ꝛ filijs eorum. electio data he

redi de restituendo ex liberis cui voluerit petit per mortem na-
turalez: ꝛ si seruus pene efficiatur secus si deportetur. eadem. l. §.
si quis autẽ. ꝛ quid si simul pater decedat cum filijs in fideicom-
missario restituendo in defectum heredum intelligitur de descen
dentibus non collateralibus vel extraneis. eadem. l. §. fi. ꝛ. qua-
liter intelligitur appellatio heredis in materia feudorum. si quis
concessit feudum vasallo ꝛ heredibus suis ꝛ an filij exheredati
admittantur. fructus percepti iudicio testatoris heres compu-
tat in quartam ꝛ super filios lucratur secus si contraria volũtas
testatoris appareat: vel intercedat mora heredis. ℥. eodem. l. in fi-
deicommissaria. ꝛ plene an fructus computentur in falcidiaz vel
debitam iure nature prelegata computantur in quartam quate
10 nus capiuntur iure hereditario. eadem. l. §. si legatum.† fideicõ-
missum relictum a patre filio restituendum videtur dilatũ in exi-
stentia sui iuris. ℥. eodem. l. vbi pure. ista sunt paria rogare de re-
stituendo dimidiam hereditatis vel quia hereditatem partiatur
cum fideicommissario. eadem. l. §. rogo te. expense necessarie fa-
cte per heredem computantur in restitutione. ead. l. §. fina. et fi-
deicommissarius effectu heres appellatur. legatum relictum in
tempus liberorum transmittitur ad partum vxoris pregnãtis. ℥.
eodem. l. sed ꝛ si ad tempus. ꝛ quid si relinquat hoc casu concubi
nam pregnantem. si heres per errorem restituit quarta non retẽn
ta potest repetere ꝛ contra agentes vti exceptione. ℥. eodem. l. he-
res. pater rogatus post mortem suam restituere filijs tenetur re-
stituere eis effectis sui iuris quia verosimile est hoc matrem vo-
luisse. ℥. eodem. l. mulier. ꝛ non attenditur modus implendi con-
ditionem sed eius effectus a seruo hereditario cui debetur liber-
tas ꝛ hereditas potest cogi heres adire. ead. l. §. non dubitan-
dum. fructus perceptos negligentia non petentis non imputat
heres in quartam secus si iudicio testatoris. eadem. l. §. si heres.
ꝛ heres de restituendo rogatus tenetur de dolo ꝛ lata culpa cir-
ca res hereditarias commissis non de leui nec leuissima dos non
venit in fideicommissum vniuersale si de fructibus vel ipsis non
extantibus de fideicommisso prededucitur. eadem. l. §. cum pro-
poneretur. ꝛ an dos computetur in quartam ꝛ in ipsa possit fie-
ri substitutio ꝛ si relinquitur vxori donec pudice vixerit an debea
tur si nubat. ꝛ an fructus computetur in quartam debitam iu-
re nature heres detrahit quartam trebellianicam non legata-
rius singularis. eadem lege. §. vt trebelliano. ꝛ an dictio deniqꝫ
ponatur exemplificatiue vel inceptiue si restitutio sit facienda
coheredibus heredum partes dantur in restitutione que date
sunt in institutione: si autem pecunia recepta sit restitutio tunc
pro rata pecunie. infra. eodem. l. quoties. habetur etiam respe-
ctus vtrum appellatiuis an proprijs nominibus vt in. l. sequen-
11 ti nonnunꝙ.† mortuo fideicommissario ante diem fideicommis-
si cedentem non transmittit ad heredem post diẽ cedentẽ secꝰ fal
lit tamen fauore matris. ℥. eod. l. quidam ita in testamẽto. vt quã-
do cedit dies legati vel fideicommissi vniuersalis quo ad trans-
missionem vtile est fideicõmissum si seruo instituto dominus ro-
getur restituere cum liber erit. eadem. l. §. si seruo. heres de resti-
tuendo rogatus potest vnum seruum vẽdere ꝛ manumittere sed
tenetur ad pretium fideicommissario. eadem. l. §. si quis filiũ. ꝛ si
seruus erat heres institutꝰ an teneatur heres resarcire damnum
hereditatis ꝛ quod non dicitur pati damnum qui habet pretiuz
rei sue ꝛ sic videtur valere rescriptum principis quod quis coga-
tur vendere mihi rem suaz iusto pretio ꝛ quando habet locum re
gula alteri per alterum non debet iniqua cõditio afferri. fideicõ-
missum relictum ciuitatibus per quos exigi debeat. ℥. eodem. l. o-
12 mnibus ciuitatibus.† ꝛ quod sunt quedã ciuitates que nõ sub-
sunt. Romano imperio ꝛ de senatusconsulto appiano de quo a-
libi non habetur modum cogendi vniuersitatem ad solutionem
debitorum. ℥. eodem. l. ita tamen. in princ. actiones quesitas post
aditam hereditatem non tenetur restituere heres fideicommissa-
rio sed solum ante quesitas. eadem. l. §. si seruum. ꝛ quod verbuz
relicti trahitur ad institutionem: qui suspectam hereditatem di-
cit omni commodo priuatur quod non esset habiturus si non es-
set heres. eadem. l. §. qui suspectam. ꝛ ideo etiam quod habet lex
substitutione pupillari substituere tenetur: refert tamen an pro-
prio nomine vel appellatiuo heres fuerit substitutus sola existen-
tia sui heredis sine immistione confirmat tabulas pupillares. ea
dem. l. §. si pater. ꝛ ad confirmationem substitutionis pupilla-
ris opus est adiri ex testamento paterno vel haberi pro adita per
13 existentiam sui heredis. eadem. l. §. a patre.† heres non cogitur
adire si filius petijt contracta. ꝛ per consequẽs nec restituere sicut
nec legata prestare. ead. l. §. quoties. ꝛ sic purificatur fideicõmis-
sum vniuersale ꝛ singulare ꝛ sic fideicõmissuz vniuersale cõserua
ri ex beneficio aut ex causa ꝛ an filius compellatur petere con-
tra tabulas restituta hereditate actio. transeunt in fideicõmissa-
rium actiue ꝛ passiue: ꝛ si heres conueniatur habet except. secus
ante restitutam. eadem. l. §. ex trebelliano. in legatarijs autez aut

petierunt restitutio. aut non trebellianum locum habet quando quis rogat de sua hereditate restituenda non de aliena. eadem. l. §. trebellianum. z quid iuris sit si testator rogat de sua z aliena restituenda. si heres non plene restituit vel erat debitor hereditariꝰ dantur sibi in eum actiones fideicommissario. eadem. l. §. si ex trebelliano. rogatus restituere filio preterito cogitur adire z restituere licet filius contratabu. petere possit. eadem. l. §. qui rogatꝰ. patronus ex debita institutꝰ z rogatus cogitur adire z restituere. eadem. l. §. si patronus. licet tamen sibi penitere z sponte adire

14 z suam partem retinere. † coactus adire perdit omne commodũ ex hereditate proueniens. eadem. l. §. si perceptis. per legata autẽ non perdit si portio hereditatis non sufficit ad fideicommissum vniuersale: suppletur per heredem de fructibus iudicio testatoris perceptis. eadem. l. §. ex asse. z an legatarij teneantur cõtribuere. rogatus manumittere seruos z eisdẽ hereditatem restituere tenetur pretio seruorum deducto. eadem. l. §. vltimo. si heres adijt coactus z pure fideicommissario totum restituit, in euentum cõditionis tenetur fideicommissarius restituere suam partem z fideicommissario conditionali sine retentione quarte: sed fructus medio tempore perceptos non. ff. eod. l. ex asse. Et vide ibi si habens vtiles actio. cedat eas an aliqua sibi remaneat. prius testamentum tollitur per secunduz nisi confirmetur in secundo: z agitur tunc ex secundo confirmante non ex primo. ff. eo. l. si quis priore. z generalis confirmatio non trahitur ad specialem ademptionem. z an secundũ testamentum in quo institutꝰ est in re certa tollat primum in quo est institutio vniuersalis: z quod vnus institutus in re certa habeatur pro herede quo ad excludendum querelam: z pene quid operatur confirmatio: z an effectus insurgat ex confirmante vel ex confirmato. legatarius dicens hereditatem suspectam cogitur adire sed non restituere: imo datur sibi tempus deliberandi vtrum velit quartam vel non. ff. eo. l. si legatarius. rogans de omnibus bonis suis videtur de hereditate rogare. eadẽ. l. §. si quis bona. z appellatione meorum z tuorũ continentᵗ actiones. rogatus restituere filio vel seruo nõ respicit nisi parte vel domino consentientibus vel ratum habentibus. eadem. l. §. si filio.

15 † si heres retinet quartam tenetur pro ea parte oneribus hereditarijs. secus si res certas vel pecuniam. ead. l. §. multum interest. Quid iuris quando imperator rogat restituere. eadem. l. §. si relicta seruo pure hereditate z libertate sub conditione cogitur heres adire. ff. eo. l. si cui pure. z an potestas qui tenetur facere ex forma statuti aliquã propositionem per x. dies ante exitum sui regiminis possit sibi puidere z ante facere p multos dies. filius institutus sub conditione potestatiua z rogatus si est in facto cogitur implere z restituere: si est in dando non cogitur sed põt fideicommissarius post implere. eadem. l. §. si sub conditione. si fideicommisso vniuersale relinquitur sub nomine geminato hereditatis z pecunie in restitutionem veniunt fructus percepti iudicio testatoris: si sub nomine tantum pecunie non veniunt, debet tamen ex ipsis suppleri fideicommissum si fuerit diminutum. ff. eo. l. balista. quod fructus non veniãt in restitutione. ff. eo. l. scribit celsus. quod damna cum fructibus compensentur. fideicommissariꝰ substitutus in locum vltimi morientis ambobus simul decedentibꝰ si pater sit in medio a fideicommisso repellitur. ff. eo. l. eum qui. et facit pro questione quod duo testamenta eodem die cõfecta neutrũ valeat. furiosa instituta z rogata de restituendo locꝰ est bonorum possessioni secundum tabulas. ff. eo. l. cum heres. si heres ante restitutam hereditatem aliquid administrauit vel de lite sibi mota compromisit non cogitur restituere nisi fideicommissarius sibi de indemnitate caueat. ff. eo. l. restituta. z an apprehensa possessione vnius rei nomine illius z aliarum sufficiat. z an actionis

16 cessio possit fieri per procura. † Quod tutor possit in negotio suo autorari. Et an possit cedere actiones sine pupillo. facta restitutione etiam actiones pretorie z naturales transeunt in fideicommissarium. ff. eo. l. quamuis. non solum heres sed etiam eius successor restituere tenetur. ea. l. §. persona. restitui potest nomine fideicommissarij tam persona sui iuris quã in aliena potestate. ea. l. §. si. restituta hereditate iura sepulchrorum non transeunt. ff. eo. l. quia perinde. §. j. z ibi etiam notantur alia iura que non trãseũt z an computentur in quartam restituta portione hereditatis videtur restituta etiam portio que accreuit. ff. eo. l. papi. tractat. restitutio facienda est fideicommissario vel eo mortuo heredi eius z si nolit bona venduntur. ff. eo. l. postulante. stipulationes vsurarum z pensionum procedentes a defuncto transeunt in fideicommissarium secus si ab herede not. e. l. j. §. sed z huiusmodi. volenti totam hereditatem secure restituere non retenta quarta tutum est consilium. Quod coactus adeat. ff. eodem. l. qui totam. mortuo fideicommissario ante diem fideicommissi cedentem transmittitur fideicommissum ad heredẽ. ff. eod. l. seius saturninus z ibi habes quod respondens debet repetere questionez z an ante diem vel terminum possit fieri solutio vel restitutio. Et an si fideicommissarius moriatur ante diem vel conditionem transmittat ad heredẽ plene ibi videas. naturalia debita veniunt in restitu. ff. eo. l. si heredi. fideicommissarius priuatur fideicommisso in tribus subtractis. ff. eo. l. paulus. restituta hereditate heres conuenitur absente fideicommissario pro actionibus perituris. ff. eo. l. cum hereditas. si pater rogatus restituere post diem dilapidat statim cogitur restituere: ei tamen egenti prestantur alimenta ex fructibus rerum. ff. eodem. l. imperator. z nota alimenta ex fructibus prestari. dos prededucitur vt es alienum de hereditate re

17 stituenda. ff. eodem. l. cũ heredes. † res aliena licet testatori relicta non cadit in fideicommisso vniuersali. ff. eo. l. si res aliena. si libertas relinquitur ab vno z hereditas ab alio neutri adire compellitur nisi perueniat ad vnum tantũ. eadem. l. §. seruus. z de eadẽ materia. l. sequens. rogatus restituere quicquid ex hereditate superit non potest diminuere animo interuertendi fideicommissum. ff. eo. l. titius. rogatus z an media via sit eligendi. Et quãdo restituta hereditate ius patronatus non transit. ff. e. l. si patroni. z an fienda cedant in restitutionem. z an opere z quod non trãsit in accipientem remanet penes dantem data libertate seruo in tẽpore ante sibi non restituetur hereditas. eadem. l. §. imperator. si heres rogetur restituere primo z primus secundo, nunquid vnus sine altero cogere possit hereditatem adire. eadem. l. §. qui fideicommissum. z an vnus deducat quartam cõtra alterum. z an heres coactus perdat prelegatum succedens per fideicommissum tenetur restituere hereditatem quam tenebat defunctus sicut et directo succedens. eadem. l. §. cum titiana. si hereditas euincatur heredi instituto per euz qui erat substitutus vulgariter aut onus fideicommissi pertinet ad substitutum: aut non. primo casu remanent actiones penes fideicõmissarium. secũdo casu reuocãtur ab eo per restitu. eadem. l. §. actiones. alienationes facte de rebꝰ hereditarijs per fideicommissarium ante restitutionem facta resti

18 tutiõe assumunt effectum. ff. e. l. filiam fratribus. † fructus pendente conditione percepti non restituuntur sed remanent penes heredem. ff. e. l. heredes mei. si substitutio fiat duobꝰ z deficiat in personam primi existat in persona secundi, admittitur fideicommissarius ad partem secundi. eadem. l. §. cum ita. z verbum volo peruenire facit fideicommissariam substituto si fideicõmissaria substitutio sit facta in diuersis gradibus admittuntur secundum ordinem graduum. eadez. l. §. peto. si rogatus succedat hereditario debitori ante restitutionem sortis sine vsuris anterioris temporis restituit nisi fuerit in mora. ff. eo. l. deducta. z qua actio. conueniatur z an officium iudicis sit actio. periculum nominum non exactorum non pertinet ad heredem. eadem. l. §. cum hereditas. heres vsuras exactas non restituit, z quas soluit non imputat fideicommissario. eadem. l. §. qui post tempus. rogatus restituere certa pecunia accepta totam computat in quartam siue sit hereditaria siue non: corpus vero hereditarium computat solum p portiõe hereditaria. eadem. l. §. acceptio. z ibi de ista materia plene. rogatus restituere exceptis reditibus partus ancillarum restituit. eadem. l. §. hereditatem. z ibi que contineantur ap. reditum. accessiones per heredem percepte ante diem restitutionis fiende computantur in quartam. eadem. l. §. ante diem. nec tenetur ad vsuras propter vsum rerũ hereditariarũ: nec de casu ipsarum nisi sit in mora vel culpa. rogatus post mortem restituere qđ ex hereditate superet non tenetur de fructibus etiam extantibus tempore mortis eius. eadem. l. §. quod ex hereditate. nec tene

19 tur liberare res pignori obligatas. eadem. l. §. fin. † debitor sub pignore creditorem instituens z restituere rogans rem integrã adire creditor non cogitur nisi per fideicommissarium ei indemnitas offeratur. ff. eodez. l. debitor. z sic coactus adeat z restituat retentio pignoris sibi datur z an duret obligatio ciuilis z naturalis vel naturalis tantum. dos cum non capiatur ex vltima volũtate non cadit in fideicommissum. eadem. l. §. ea que dotem. z ex pacto filie non queritur actio matri circa dotem. z an solutum indebite autoritate rei iudicate repeti possit. patronus per errorem restituens plus quam debeat repetit. ff. eodem. l. patronus. Rogatus de vncia restituenda videtur de quota hereditatis rogatꝰ non ex estimatione vncie. ff. eodem. l. paulus respondit. dos a patre profecta non venit in restitutione fideicommissi a patre dati. ff. eodem. l. a filia. z an pater possit substituere filie in dote si dilatio apponitur in personam legatarij vel fideicommissarij. cessante causa dilationis cessat dilatio. eadem. l. §. alumno. z dilatio adiecta legatario non videtur repetita in personam fideicommissarij facta restitutione insolidum verbali transferuntur actiones z

20 reruz de materia. ff. e. l. facta. † actio ex stipulatu subrogata in locum actionis ex testamento sapit eius naturam. ea. l. §. si is qui. restituta hereditate si heres litiget z succumbat non nocet fideicommissario. ea. l. §. si heres. z an confessio cedentis noceat ei cui facta est cessio restituens maiorem partẽ quã debeat in eã partez que excedit actiones non transfert: secus si debeat certas res retinere z

nere z heres instituatur talis hereditas non restituitur per roga
tum nisi rogatus esset restituere hereditatē cū incremento. eadē.
l.§.si heres.pro pecunia danda per fideicommissarium in vi mo
di vel gratia conditionis implende non prestantur vsure.eadē.l.
21 §.rescripto.† z quod ablatiui absoluti possunt facere modum: z
conditionem.institutus sub conditione z restituere rogatus te-
netur implere conditionem nō difficilem vel turpem.turpis enī
remittitur.eadem.l.§.si sub conditione.z hoc quando in facien-
do.si in dando fideicommissarius debet offerre.eadem.l.§.si in
danda.z conditio turpis remittitur nō honesta puta honesti no
minis ferendi vt accursij. quia dicitur ab accurrendo quia suc-
currit contra iuris tenebras z idem operatur pro testamento su-
per aliquo actu: operaretur ille actus si vere interueniret. fidei-
commissarius vtitur falcidia contra legatarios ex persona here-
dis coacti nō ex sua.eadem.l.§.si cum suspecta.diminuto relicto
per trebellianum diminuitur onus.eadem.l.§.si titius.z ibi de
hoc bene.maioris potestatis est fideicommissum quam substitu-
tio vulgaris.eadem l.§.iulianus.plus est tempore excludi quaz
expresse renuntiare:quia expresse renuntians admittitur ipso iu-
re.tempore exclusus ope restitutionis.eadem.l.§.si qui bonoruz.
z non priuilegiatus admittitur ex persona priuilegiati sicut per
mittitur directo vnum seruum instituere in fraudem creditoruz.
22 ita z per fideicommissarium.eadem.l.§.fina.†obligatio natura-
lis actiue z passiue transit in fideicommissarium.ff.eodē.l.si eius
pupilli.z an pupillus soluens debitum naturale repetat z an so-
la naturalis transeat sine ciuili sicut extraneus ita z filius cogi-
tur adire: z restituere.eadem.l.§.necessarij.si rogatus restituere
decedat ante restitutionem,heredes eius possunt restituere fidei
commissario vel heredibus eius.eadem.l.§.si quis rogatus. z
quod officio iudicis cogitur quis adire.differentia est inter adi-
tionem z bonorum possessionem ex parte vna,z restitutionē tre-
bellianicam ex altera.ff.eodem.l.seruo inuito.rogatus restituere
sub conditione que a iure remittitur vel que impletur vltimo vi-
te spiritu cogitur adire z restituere.eadem.l.§.si testator.senten-
tia lata per errorē iuris valet.eadem.l.§.cum pretor.z ibi de hoc
bene.qualiter fiat restitutio pupillo infanti: z equaliter muto z
quomodo cogitur heres recusans.eadem.l.§.si pupillo.z quod
consensus nutu exprimitur an restitutio hereditatis possit fieri
23 emptori vel procuratori in rem suam.ea.l.§.fina.†institutus sub
conditione si coheres adijsset potest vti falcidia.licet coheres co-
actus adeatur.ff.eodem.l.qui ita.vtrum procuratori absentis ca
uenti de rato fiat restitutio.eadem.l.§.etiam.z quod quis non
debeat stare fragilitati cautionis.si damnum datum sit in seruo
hereditario non transit actio legis aquilie in fideicommissariuz.
eadem.l.§.damnum.priuilegium legationis competens heredi
non competit fideicommissario.eadem.l.§.si legatus.quo loco
conueniri debeat fideicommissarius.eadem.l.§.finali.siue suus
siue extraneus dicat hereditatem suspectam in fraudem credito-
rum z coactus totam restituat nihil reuocant creditores. infra
eodem.l.si postulante.z sic heres institutus potest in fraudem cre
ditorum repudiare hereditatem locupletem z hic tangitur de in-
terdicto fraudatario de quo non tangitur alibi.si animo donan
di non capaci heres dicat hereditatem suspectam illud residuuz
quod capere non potest confiscatur.eadem.lege.§.si donationis.
24 †vniuersale fideicommissum relictum ab eo qui non est soluen-
do valet non autem singulare.ff.eodem.l.si heres ab eo. rogatus
totam hereditatem restituens non repetit ibi errore probato.ea
dē.l.§.si totum.heres non tenetur cauere de euictio. rerum here-
ditariarum fideicommissario:sed econtra.ff.eod.l.de euictione.si
heres rogatur restituere titio:z titius sibi non est opus secunda
restitutione:sed sufficiunt actiones directe.ff.eod.l.si heres insti-
tutus.si heres dānificat res hereditarias ante restitutionem vel
post qua actione teneatur.eadem.l.§.j.in actione temporali com
putatur tempus quod excurrit penes omnes.heres rogatus re-
stituere precepto fundo alieno nō debet habere fundi estimatio-
nem.ff.eodē.l.heres.actiones per heredem quesite non transeunt
in fideicommissarium sine speciali cessione.ff.eodem.si heres pe-
cunia restituta hereditati seruitutes debite heredi remanent. ea-
dez.l.§.j.qui prohibetur a testatore testari donec liberos habeat
videtur rogatus de hereditate restituenda venientibus ab inte-
25 stato si decedat sine liberis.ff.eod.l.qui filium.†annus restitutio-
nis faciende filio habetur pro completo fauore filij.eadem.l.§.sa
binus.cessante ratione impositi oneris tollitur ipsum onus.in-
fra eodem.l.epistolam.Mater rogata facere ad filium perueni-
re post mortem rogata videtur.eadem.l.ij.mulier.substitutio di-
recta facta in codicillis obligatur z trahitur ad fideicommissa-
rium.ff.eodem.l.sceuola.z an hec directa valeat omni tempore
vel finiatur pubertate z an filius preteritus teneatur restituere
instituto.Ex illa clausula si non valet iure testamenti z c.Et spes
substitutiōis reciproce non transmittitur ad heredem.Hec con-
ditio si liberos educaueris expirat natis liberis licet moriantur.
26 ff.eodem.l.si heredibus.† Appellatione liberorum continentur
naturales.eadez.l.§.titius.z hec verba volo quod bona mea per
ueniant ad talem inducunt fideicommissariam substitutionem.
rogatus de hereditate communicāda videtur rogatus de dimi-
dia restituenda.ff.eodem.l.lucius.mero executori vltime volunta
tis non competit actio contra heredem.ea.l.§.meuia.z ibi: bene
de hoc dominus cum seruo institutus z de manumittendo roga
tus non videtur rogatus de hereditate eidem restituenda. ea-
dē.l.§.tres heredes.z rogatus restituere quicquid ad eum ex he
reditate peruenerit tenetur restituere quicquid peruenerit ad eū
ex hereditate directa vel per obliquum.z signum vniuersale se-
quens non arctatur ad vnam duntaxat speciē precedentē:z qui
promittit non mouere controuersiā non dz mouere etiā de facto.
z si relinquatur monacho si abbas sibi non moueat cōtrouersiā
alias alicui extraneo an valeat.portio substituti deficiens accres
cit alijs substitutis non pro virili sed pro partibus quibus sunt
27 substituti.eadem.l.§.pater.z.§.seq.†heres de restituendo roga-
tus non admittitur ad emendum rem a testatore obligatā sicut
quilibet alius.eadem.l.§.titia.fideicommissaria substitutio colla
ta post mortem duorum locum hz in parte vnius mortui altero
superstite.ea.l.§.gaio.z facit ad questiones de marito z vxore de
dicatis vt post mortem eorum bona perueniant ad mona.quod
vno mortuo pars eius ad mona.perueniat z de duobus emphi-
teotis vel vasallis quod vno mortuo pars eius reuocatur ad do
minum.Dispositio ad certum modum relata ad illum restringi
tur.eadez.l.§.filiam.z substitutio fideicommissaria facta per mu
lierem comprehendit res dotales sibi restitutas vel restituēdas.
28 †Modus sequens restringit z determinat fideicommissum pre-
cedens.eadem.l.§.que habebat.z verbum ita tamen verbum.sci-
licet limitat z restringit.fideicommissarius primus retinet: secun
dus quatenus est sibi retentum ad heredem.eadem.l.§.heredē.
z si duo sunt legata ob eandem causam: z vnum sufficiat one-
ri iniuncto nihilominus debetur vtrunqz z quod apud executo-
rem testamenti nihil debet remanere de fructibus rerum distri-
buendarum.z si aliqua relinquuntur ad vsum an proprietas vi-
deatur legata.vxor a marito instituta z restituta z restituere ro-
gata retinet quartam z dotem nisi expresse appareat eam insti-
tutam animo compensandi.eadem.l.§.maritus.z an possit fie-
ri quod filius non deducat duas quartas.instātia iudicij incho
ati cum herede non transit in fideicommissarium.eadem.l.§.
rogatus.transactio non rescinditur propter deceptionem vltra
29 dimidiam iusti pretij.eadem.l.§.fina.†pupillus institutus: z de
restituendo rogatus potest abstinere beneficio restitutionis re
integra.infra eodem.l.si pupillus.z ibi bene de hoc creditor in-
stitutus a debitore tantum minus restituit quantum est debi-
tum infra.eodem.leg.matrem.z heredes mulieris de restituen-
do rogati possunt dotem retinere.in restitutione fienda fratri-
bus diuersarum matrum omnes pariter admittuntur z plura-
lis locutio non verificatur in vna exceptione:confirmat regulam
non tamen eam excedit.

1 ¶Judicium subire quando quis possit.
2 Debitor contra venditorem habet exceptionem facta nominis venditione.
3 Conuentus quomodo excipiat de iure alieno.
4 Statuto dictante quod actio alicui non detur eam tamen habe bit licet exceptione repellatur.
5 Nomen heredis filij est filio coherens.
6 Filius non potest testari in rebus quarum vsusfructus patri queritur.
7 Fideicommissarius primus secundo restituere rogatus actio-nes vtiles transfert.
8 Cessio facta a minore sine decreto tenet.
9 Tutor pupillo autorari non potest in eo quod ipsum tutorem tangit.
10 Judice vltra modum legitimum donante an possit insinuatio ipsius donationis autoritatem prestare.
11 Adultus potens facere testamentum an possit aduersus ipsum restitutionem petere.
12 Adultus carens curatore autoritate propria potest adire.
13 Obligatio personalis vniuersalem heredem sequitur.
14 Quarta trebellianica quando sit de legatis vniuersalibus de-trahenda.
15 Datum causa conditionis implende an prosit danti ad falcidiā submouendam.
16 Quarta iure nature debita dicitur que solis liberis debetur,
17 Quarta hodie est relinquenda institutionis iure.
18 Parentes filijs thesaurizare debent z non econtra.
19 Falcidia quando iure institutionis sit debita.

20 Falcidia cessat herede inuentarium non faciente.
21 Trebellianica a trebellio autore dicitur.
22 Legata donationes ⁊ fideicommissa computantur in quarta.
23 Prelegata quando sint in quartam computanda.
24 Heres pro qua parte prelegata in quartam computare possit.
25 Falcidia non potest detrahi de rebus indiuiduis.
26 Restitutio tribus modis fieri potest.
27 Onera hereditaria solida quis ⁊ quando sustinere debeat.
28 Alienare non debet res hereditarias qui rogatus est restituere eas.
29 Fideicommissum ⁊ substitutio quando euanescere dicantur.
30 Filij ⁊ filie curaliū nouem vncias habent curia autem quartā.
31 Quarta iure lombardo introducta quare de morgen.capit. sit dicta.
32 Onera hereditaria non transeunt in legatarios singulares.
33 Falcidia non deducitur nisi prius deducto ere alieno.
34 Quarta non detrahitur in testamento militis.
35 Onus legatorum quando diuidi debeat inter heredem ⁊ fideicommissarium.
36 Fideicommissarius non detrahit contra eos quibus legauit vel fideicommisit.
37 Heres quando legatarijs teneatur soluere ⁊ quando non.

Explicito. Diuide in quinq; partes primo ponit continuationem. secūdo cuius temporibus inuentum fuerit istud senatusconsultum. Tertio verba senatusconsulti prouidentia heredi ⁊ fideicommissarijs. Quarto effectū talis prouisionis. Quinto cui principaliter ⁊ cui secundario prouideat ⁊ quod principaliter prouidet heredibus secundario fideicommissario quantum ad duo ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. hoc autem. Dy. partes satis patēt ibi trebelliani. qđ habet locum in fideicommissis vniuersalibus. Dy. Ibi factum est autem hec est secunda pars. Dy. Ibi. ix. calend. vide Jo. an. in fi. lib. vj. Super data ⁊ in alphabeto dictione calen. ibi cuius verba tertia pars. Dy. Ibi. de his bonis per fideicōmissum restitutis. Dy. Ibi penderent non tamen contra heredem inchoata quia tunc heres perficeret. vt. ĵ. eo. l. cum hereditas. sed si a defuncto quidam dicunt idem per. l. C. de litigio. l. quicūq;. ibi: aut hereditatem. sed potest exponi. i. per moduꝫ institutionis heredis in noīe illo: vt sic. C. de here. insti. l. quoties.
1 Et ex hoc textu videt̄ † qđ subire dicitur iudicium qñ pendet et in alium transfert̄ puta qꝛ dñs post litis cōtest. procu. ⁊ ille in iudicio aliquid facit modo dicitur aut cōtestans. vt in auk. de litigi. §. si vero initium. Item potest dici subire iudiciū qñ est in iudicio ⁊ litem contestatur. sic ponit̄. š. de iudicijs. l. ⁊ si susceperit. per satisdationem factam in iudicio dicit̄ quis subire iudicium: vt. š. de procuratori. l. titius. Et facit hoc ad statutuꝫ quo cauet̄ si minor subierit iudicium possit facere pcuratorē. Jac. ibi. vsusfructus. i. cōmodum hereditatis. Dy. ibi. transfertur per restitutionē hereditatis. Dy. ibi. quā cuiq; heredi rogato de restituenda hereditate. Dy. ibi. dari solent si hereditatem alijs non restituissent. Dy. ibi. in eos heredes. Dy. ibi. neq; his heredibus: ibi restituissent. Non obst. š. de iudi. l. sed ⁊ si restituat̄ in princ. ⁊ ibi. nota. qꝛ illa fm istam pōt enim cogi: vt ibi. Dyn. ibi. Sed idem est. s. qđ habeat locum hoc senatusconsultum quantū ad omnia. ⁊ sic etiam quantū ad quarte deductionem. nā ⁊ hoc inducit̄ per trebellianū. ⁊ ad hoc signatur contrarium de. l. cū filio. š. de leg. j. habet etiam locū quo ad heredē coactionū ⁊ actionū trāslatio. Dy. ibi. rogatus sed an hoc casu si ipse nolit adire poterit agere filius cōtra patrē vt cogat̄ adire ⁊ restituere videtur ꝙ non. vt š. de iudi. l. lis nulla. sed Odoff. dicit cōtra. qꝛ illud in ordinario iudicio. secus si extraordinariū: vt hic. ⁊. C. de episcopali audi. l. si ledens. si quis a parente fuerit manumissus. l. fin. ⁊ de his qui sunt sui vel alie. iur. l. vlti. ⁊ dic vt. ĵ. eo. l. cogi. §. si pater. Dy. ibi. restituere. si modo restitui poterit. vt. ĵ. e. vbi pure. Jaco. ibi. sꝫ is. s. fideicōmissarius. Dy. ibi. in eos. s. fideicōmissarios. Dy. ibi. ex testamēto vel ab intestato. Dyn. vt. ĵ. e. l. §. hoc aūt. ⁊. l. recusare. §. meminisse. Dy. ibi. in reliquū. i. deinceps seu sequēti tempore. Ja. nā cōfirmate sunt p restitutionē hereditatis sꝫ magis confirmabunt̄ si vt testator voluit hic fideicōmissarius habebit emolumēta ⁊ onera actionū. Ja. ibi. si sublata quarta pars. ⁊ hucusq; durāt verba senatus cōsulti trebelliani. hic ponit effectuꝫ dispositionis ipsorū verborū. Dy. ibi. dubitatio eorū heredum scriptorū ⁊ de restituēdo rogatorū. Dy. in versi. quāꝗ̄. ibi: si cōueniant̄ post restitutionē hereditatis secus si ante. vt. ĵ. eo. l. ita tamen. §. qui trebelliano. Dy. ibi. exceptiōe vti possunt. arg.
2 † qđ facta venditione nominis debitor contra venditorem habet exceptio. ⁊ sic emptor nominis ⁊ hereditatis ⁊ qui restitutionē recipit sunt pares. vt. š. de transactio. l. fi. ⁊ de here. vel actio. ven. l. ei qui merito venditor actori restituenti hereditatem par erit. vt exceptione submoueatur. Et pro hoc arg. š. de pigno. actio. l. si conuenerit. de iure dot. l. si pater. §. j. de auto. tut. l. si pupillus. solu. ma. l. ij. in prin. de pcu. l. in cause. ad fi. ⁊. l. seq. si pcurator meus. ⁊. l. pcurator in rē suā. Itē arg. š. de rei ven. fructus. in fi. de vsuris. l. videamus. ⁊ de cōdictio. indebiti. Item cū sciat venditum nomen suū non prodest soluere nunc agēti sicut nec pacisci postꝙ scit. vt d. l. fi. š. de trāsac. illa namq; paria sunt. vt. š. de pactis. l. si vnus. §. pe. habet ergo doli exceptio. vt. d. l. de procu. Non obstat. C. de nouatio. l. si delegatio. quia ibi non fuit nomē venditū nec in solutū datū sed mandata actio vt postea pecunia cederet in solutum: vt ⁊ alibi gratia mandantis fit cessio actionis ⁊ tamē debitor non liberatur. vt. š. mandati. l. si mandato. §. fi. Item nō obstat. C. que res pignori obli. possunt. l. nomen. quia qđ dicit certior ad te subaudi maxime. arg. š. de petitio. heredi. l. iteꝫ veniūt. §. a quo.
3 † Sed obijcitur quomodo de iure alieno excipiet conuētus contra. l. j. §. qđ ait. ĵ. de superfi. ⁊. C. de prescriptio. xxx. annorum. l. si quis. §. iij. ⁊. š. si seruitus vendi. l. loci corpus. §. competit. Respondeo ne bis exigatur de suo cōmodo agitur. vt. d. l. si delegatio. C. de nouationibus. ⁊ vide. ĵ. eo. l. ex asse. in vltima gl. ibi. si agant post restitutioneꝫ hereditatis. Dy. nā aut agere potest. vt. ĵ. eo. l. si heres institutus. §. vltimo. ⁊ ibi notat Dy. ergo in duobus consultum est fideicōmissario. Dy. ibi. per exceptionē nisi in his que nō pertinent ad restitutionē. ĵ. eo. l. si patroni. in prin. que est contra. fm Ray. ⁊ vide quod nota. ĵ. eo. l. si ei⁹. in princip. Et facit ista litera coniuncta cum versiculo cum autem.
4 š. eodem. † quod si statuto caueat̄ qđ alicui actio non detur tamen debet sed exceptione repellatur. p hoc ad macedoñ. l. j. §. j. Facit etiam dictus. §. cum aūt. coniuncta. l. penultima. C. eo. qđ si statuto caueatur quod per liberam personam possit actio alteri queri nō intelligat̄ de inutili nō de directa. que ambo tene cordi. ibi competit post restitutam hereditatem. Dyn. In glo. sed obijcitur. Ibi transeunt actiones: vt hic. qꝛ cum iure ciuili pater sit heres. vt. š. de acquirenda hereditate. placet ⁊ actiones sint de iure ciuili. vt. š. de origine iuris. l. ij. §. deinde. transeunt per
5 restitutionē in filium sui iuris factum. † nomen enim heredis filij est ⁊ filio coheret. vt. ĵ. de solutio. l. q hoiem. §. quidam. ⁊ ideo non transit per restitutionē. Jac. ibi fm hec vera. Dy. Ibi. intelligitur rogari ⁊ quarta nō deducit̄ nisi ab herede. vt. ĵ. eo. l. mulier. §. cū proponeretur. Dy. in glo. ⁊ p qꝛ per hoc. in fi. vt. ĵ. eo. l. postulante. §. sed ⁊ huiusmodi. Dy. vel dic sꝫ ad diminuenduꝫ actiones cōtra fideicōmissariū. ⁊ ad subijciendum heres actionem hereditatis post restitutionē factā. Jac. in gl. alicuius alterius. in fi. vel dic. i. siue vere metuant siue metuere pretendunt omnia tamen vere non metuant. Oldra.

Hoc autē senatusconsultum.

Ponit quando hoc senatusconsultum locum habeat ⁊ in quibus vsq; ad. §. de illo. ibi hereditatem. i. hereditatem restituendo actiones transferunt in fideicōmissariuꝫ. ⁊ facit. C. eodem. l. ⁊ sine scriptura. Ibi habēt locū quantū ad actionum translationeꝫ ⁊ coactionē heredis. Dy. ibi. successores de restituenda hereditate grauati. Dy. Ibi. restituere poterunt. i. restituendo actiones transferrent. Dyn. in fideicōmissariū in glo. facit ibi: sed hodie. Idem quantū ad hoc vt vtrūq; possit relinqui ab intestato non quantum ad ius cogendi ⁊ translationē iuriū. vt. ĵ. eodem. l. nam qđ. §. vlti. ⁊. l. cogi. §. generaliter. ⁊. š. si quis omissa causa testamenti. l. si quis. Item ⁊ hodie differunt quo ad plura vt not. ⁊ dixi. š. de lega. j. l. j. in glos. de hoc constat ibi qđ non placet similis glos. est in auk. vt liceat matri et auie. in princi. coll. viij. Sed argu. contra glo. est. C. de bonis que liberis. l. fi. §. filijs autem. sed pro gl. est casus. C. qui testamēta facere possunt. l. penul. ⁊ dubium huius questionis erat propter dictum. §. filijs. vbi vi-
6 detur dici † quod in illis rebus quarum vsufruc. queritur patri non possit testari: ⁊ ita a contrario videtur quod in illis in quibus non queritur posset testari: sed tam contrarium est quia casus est. vt dixi dicta. l. penulti. quod non potest testari nisi de castrensi vel quasi ⁊ ibi de hoc dixi in glos. quo ad alia remedia. in fi. que sunt quatuor. vt not. C. ad leg. falcidiam. l. in testamento. hodie vero etiam quo ad quartam habet locuꝫ. vt in autenti. de heredi. ⁊ falcid. §. penulti. Ibi in omni persona siue priuata siue militari ⁊c. Dy.

7 De illo. † Primus fideicōmissarius restituere rogatus secundo trāsfert vtiles actiones per restitutionem ⁊ si vni pure alij sub conditione restituere rogat̄ si restituat primo totū conditione pēdente postea existente cōditione actiones ipso iure transeunt in secundū sine restitutione. h. d. Et ratio dubitatiōis erat quia heres restituēdo transfert tantū vtiles nō directas qꝛ directe remanent penes eū licet inutiles. C. eodē. l. pe. quare videbat̄ in hoc casu qđ primus fideicōmissarius qui tantū habet vtiles illas non transfert: sed certe transfert vt hic et penes

penes eum nulle remanent.sic ergo nō est dubium qd si cōpetant alicui actiones iure cesse qd potest eas in alium transferre.vt hic. z est euidens arg.qd si emptor nominis alij vendat quod trāsferat actionē vtilem in secundū emptorē.Dy.de hoc dixi.C.de heredi.vel actio.vend.l.emptor.z vide quod no.in glo.vltima.ī.eo.l.ex asse.z.C.vti possi.l.j.in fi.z.s̄.cōmo.l.sine certo.C.si duobus. Ibi transferat actiones vtiles que per primā restitutionē sibi factā in ipsum erant transiate.Dy.in versi.sed z quoties nō solum spontanea restitutio ante diem habet effectum:sed etiā necessaria seu coacta qd cōtingit interdum.z hoc dicit.Sed z quoties. Jaco.ibi interim.i.pendente conditione.Dyn.Ibi.senatus censuit si heres velit totū restituere.Dyn.Ibi ipso iure sine aliqua restitutione.Dy.qd no.in gl.quarta non deducta ibi totū alias totam.pendente conditione alternis.Dynus.ibi retinere alias nō vult restituere.Dyn.Ibi.§.qui suspectam.verum est in parte quā de presenti restituit sed in alia sic.vt.ī.eodem.l.cogi.§.idem metianus.Dy.z dic vt ibi.Et dic qd etiā vno fideicommissario petente cogetur adire z restituere totū autoritate senatusconsul. qd si fideicōmissarius partē solam velit si quod heres consentiat tunc obtinet dictus.§.idem metianus. Si vero totum omnino restituere velit:tunc obtinet dicta lex cogi.§.si quis. Jaco.ibi.§.idē metianus.Sed hoc nō videtur vbi vni pure:alij sub conditione restituere rogatur per hanc literā.z.ī.eo.l.ex asse. Ja.ibi.l.ij.z dic.vt ibi.Dy.in glo.non per restitutionem ibi.l.ille a quo.in pn. sed iste.§.videtur contradicere.in eadem gl.in fi.est z alius.ī.eo.l. postulante.in prin.z.l.si heres institutus.

Si filio. Primo quando instituitur filius z rogatur pater restituere filio: vel extraneo. Secundo quando instituuntur pupillus vel seruus z rogantur restituere. Tertio quando pupillus tutori vel adultus curatori. Quarto quando collegium rogatur restituere vni ex collegiatis.Dy.Et hoc vsq ad.§.si heres.ibi restituat tanq heres effectus per filiū vel seruum.vt.s̄.de acquirend.hereditate.l.placet.non tanquam filij administrator.vt.ī.eod.l.restituta.§.pupillus.primo responso.vnde secus dicerem in hereditate aduentitia quia tunc ipse filius restituere debet nō pater tanquā legitimus administrator argu.s̄.dicti.§.pupillus.cum sit similis administratio patris: z tutoris.vt.C.de sententiā passis.l.fi.in cōtrarium est.C.de bonis maternis.l.j.ibi si suo nomine scz filij.vel serui.Dy. Ibi.idem est vt transeant actiones in filium emancipatum:quia ita debet in-
8 telligi.vt.ī.eodē.l.vbi pure.z est argumen.†qd teneat cessio facta a minore sine decreto.quod dic vt.ī.eodem.l.restituta.§.j.z.s̄.de auto.tuto.l.potuit.al's potest pupillus.Dyn.Ibi vel furiosi herredis scripti.Dy.in versi.fuit quesitū.iste versi. allegat communiter pro.§.sed tamen est de materia p̄cedenti.ibi hereditate nō obst.s̄.de administra.tutorum.l.quoties.§.fint.vt no.C.eo.l.penul.in prin.Ista em̄ restitutio continet transl.ationē actio.argumē.ī.eod.l.restituta.§.fi.z ibi nota.in glo.ibi adulescentis etiam sponte adeuntis licet Joā.aliter dicat z male sm̄ Ray. Ibi ab adulescente herede instituto.z de restituendo grauato.Dyn.ex
9 isto.§.versi.fuit quesitum.†No.q tutor nō potest auctori pupillo in eo qd ipsum tutorem tangit z pro hoc.s̄.de aucto.tutor.l. j.nam differentia debet esse inter illum qui prestat autoritatem. z illum cui prestatur.vt argu.ī.eodem.l.ille a quo.§.tempestiuū. z ad hoc facit qd no.extra de institutioni.c.vlt.z qd dixi.s̄.de optio.l.si cōsul.sed nunquid potest quis prestare autoritatē in fauorem emptoris in re quā ipse vendidit z videtur qd sic.nam ista.l. cum concor.loquitur quando quis prestat autoritatem in suum fauorem sed de hoc dic vt no.per Inn.extra de concessio. prebē. c.quia contractis.Et predicta vera sunt in iurisditio. contentio
10 sa in voluntaria secus.vt.d.l.si consul.cū similibus.† Item quero an si quis iudex donet vltra legitimū modū possit insinuatio ipsius donationis autoritatē prebere:videretur qd non p.§.istū. sed dic contra quia istud dependet ex voluntaria iurisditio.z ita tenet Odof.C.de donatio.l.sancimus.sed an hoc sit volūtarie iurisdi.dubito imo videtur contentiose.vt eodem titu.de donatio. l.in hac.z faciūt predicta promissis regis vtrum in rebus eis tāgentibus possint autoritatem prestare.ibi qd rogatum est vnum de collegio vel presidentes collegio.Jaco.in glo.adulescenti.No ta hanc glo.que ponit differentias inter adultum habentem curatorem z pupillū z est plenior de corpore iuris in sua materia. Item in alio.s̄.de in litē iurā.l.videamus.in princip.z in alio.de admi.tuto.l.impuberibus.Item institu.de curato.§.item inuiti.Item.ī.de manu.testamento.l.lucius.coniuncta.l.si seruus. ī.de solutio.extra glo.opponit Barto.ad hunc.§.de.l.fistulas.in fin.de actio.empti.vbi restitutio fit tutori ipso autore solu. ibi in restitutione facti.z ita intelligas.ī.tutor.in fi.de solu.hic in restitutio.iuris.transferuntur enim actiones .z facit qd not.C.eod.l. rescri.ad cōtrariū.l.quoties.§.sicut.de admi.tut.†Querit Bar-
11 to.an adultus qui potest facere testamentum.vt dictum est pos-

sit petere restitutionē aduersus ipsum testamentum tenet quod nō per.l.verba contraxerunt.de verb.signi.z quia potest ad libitum mutare.z ita restitutione non eget.Querit de furioso an assimiletur pupillo vel adulto dicit qd pupillo.argum̄.ī.ex quibus causis in possessionem eatur.l.falcinius.§.adeo.Item allegatur iste.§.quod adultus per cessionē trāsferat actiones.de hoc satis dixi.s̄.de aucto.tuto.l.potuit pupillus.z in speculo de cessio.actio.§.j.versi.sed nunquid minor.de quo etiā not.z dixi.C.de in integ.restitutio.l.si curatorem.ibi si adulto sit etiā cura. habenti. Dyn.Ibi aurelio.§.gaius.nec indiget autoritate curatoris in hoc vt ibi in glo.no.quam tene menti quia alibi non est ibi.§.impuberes.z.s̄.de suspec.tuto.l.impuberibus.est z alia differentia. vt no.ī.de re iudicata.l.contra pupillum.Item alia.ī.de confes. l.certum.§.in pupillo.argumen.s̄.de minori.l. quod si minor.§. item in alio.s̄.de in litē iurā.l.videamus.in princ.z in alio de administra.tuto.l.impuberibus.Item institu.de curato.§.item inuiti.Item.ī.de manu.testamento.lucius.coniuncta.l.si seruus. ī.de solutio.extra glo.opponit Bart.ad hunc.§.de.l.fistulas.in fi.de actio.empti.vbi restitutio fit tutori ipso auctore.sol.ibi i restitutione facti.z ita intelligas.l.tutor.ī.de solutio.hic in restitutione iuris .transferūtur enim actiones. z facit quod no.C.eodem. l.pe.ad contrarium.l.quoties.§.sicut.de administra.tuto.§.vlti. Dyn.Ibi cui fit restitutio quia ille obligatur cui fit restitutio. Dy.Ibi sed nunquid adultus questio iam.s̄.in medio glo.de-
12 clarata erat scz†qd adultus curatorē non habens possit propria autoritate adire.Dy.Ibi cuz in vna.§.fi.vbi de hoc z tz aditior sed pōt restitui.vt no.s̄.de acquir.herē.l.impuberibus.z pro hoc eodem tit.l.necessarijs.z not.etiam in summa si vt ab hereditate se absti.Jaco.Ibi cum quedam:sed ibi habebat curatorē.Dy. In glo.accipe.in fi.sed dic qd ibi qd est vniuersitatis q̄diu permanet vniuersitas non est singulorum.vt hic sed tamē diuiditur tunc post diuisionem efficaciter singulorum.vbi Jac.z vide qd no.eodem tit.l.j.in fi.

13 **Si heres.** †Personalis obligatio nō sequit̄ singularem successorem seu possessorem rei obligate sed vniuersalem heredē.hoc dicit.Et ad hoc continue allegatur z vide quod not.ī.quorum lega.l.j.§.illud.ibi restituet hereditatem subaudi vt transeant actiones insolidum in fideicōmissaria.z vt conueniatur agat.Jac.Ibi nec multū facit ad diminuendum actiones contra fideicommissarium :vel vt per hoc plures detrahat heres.Jac.ibi personalis actio pro petitione eris alieni competēs z dic personalis.scilicet mere ne fit contra.ī.de operis no.nuntia.l.pretor.§.hoc interdictum perpetuo.z.s̄.ad exhiben.l.de eo.§.heres.vbi loquitur de actione ad exhibendum que non est mere personalis:sed in rem scripta.vt eodem titu.l.iij.§.est autem.z.§.fi.dyn.Ibi fundum sequitur z sic heres personali nō conuenitur.Jac.Et ex hoc collige casum summarium huius §.vt in prin.dixi.Ibi restituta est subaudi es alienum sequatur. dyn.Ibi sed cauendū non multum proficit si personali non conueniatur heres cum hypothecaria possit conueniri z per hoc exigi debitum.vt.C.de pigno.l.fi.ad quod adducit remedium:sed cauendum zc.Jac.Ibi heres cautum de quarta trebellianica. Dy.Ibi iulia.autē.corrigēs predicta.Jac.ibi.Sed estimandū in ratione quarte detrahende.Jaco.ibi transferas actiones insolidum:vt fideicōmissarium heres autem in nullo tenetur. Jaco.Ibi si minoris scilicet potest vendi quā sit quarta.Jaco.Ibi restitutio fieri z actiones in fideicōmissarium transeunt.Jaco.in glos.nec diminuit ibi hypothecaria que est realis z non personalis.Dyn.ibi.l.ij.sed ibi non loquitur in fisco:sed in ciuitate que non habet ius pignoris.vt.C.de iure rei publice.l.ij.z ideo dic speciale vt ibi not.Jaco.in glo.ab herede de hereditate. in fine. secus autez si dixisset testator restituat hereditatē deducta quarta quia tunc teneretur creditoribus pro rata:z hec est differentia dicat restituat hereditatem vel dicat restitui deducto fundo vel alia re qui primo casu tenetur secundo non:vt institutus cōputat in falcidiam.sed videtur etiam alijs legatarijs prodesse.vt s̄.eodem.l.nesennius.ver.plane.sed ibi nō prodest vt prelegatum sed qz tanto minus videtur coheredi prestari iure prelegati quātum ab eo capit z consequenter tanto plus in hereditate z ex hereditario iure penes se retinere.Et non mirum si computat in falcidiam etiam alijs legatarijs detrahendam z distingue in quarta:aut tractatur de quarta detrahenda de relictis singulariquarta aut vniuersalibus.si de relictis singularibus aut heres percipit a coherede aut a legatarijs z in falcidia.dic aut capitur iure institutionis:aut iure prelegati:aut causa conditionis implende.si iure institutionis totum computatur quia totum hereditario iure capitur:si iure prelegati aut a coherede:aut a legatario:si a coherede:aut corpus hereditarium:aut non hereditarium:aut pecunia:si corpꝰ hereditariū:aut vult detrahere coheredi:aut alijs collegatarijs z si alijs aut detrahit falcidiam ex volūtate defun

tti: aut contra voluntatem: aut preter si corpus non hereditariũ planum est. si pecunia: aut hereditaria, aut non hereditaria. si hereditaria variant glosse: quia aut totam percipit de parte sua ⁊ totam computat. vt. s. de lega. ij. l. cum pater. in princip. ⁊ not. s. eodem. l. id autem. aut de parte sua ⁊ coheredis ⁊ tunc cõputat solam partem quod habet hereditario iure. vt hic not. in gl. Et sic ambas gloss. potes ad concordiam reducere. Quis vera videatur melior ⁊ l. cum pater. que allegatur in l. contraria intelligatur de pecunia quam a seipso de sua parte accepit ⁊ sic etiam loquitur. j. ad trebel. l. deducta. §. numis. si a legatarijs aut speciem aut quantitatem: si speciem aut causa conditionis implende aut titulo emptionis: si quantitatis aut conditionis implẽde causa ⁊ non computat vt hac. l. versi. si quid vero. aut vt pretium
14 ⁊ cõputat. vt. s. eo. l. qui fundum. j. ⁊ ij. responso. † si vero tractatur de quarta trebellianica detrahenda de relictis vniuersalibus aut id capitur contra voluntatem testatoris vel preter ⁊ non computatur. vt. s. eo. l. pater. in principio aut ex voluntate ⁊ tunc aut a coherede aut a fideicommissario: si a coherede aut corpus hereditarium ⁊ computat pro ea parte quaz capit iure hereditario. vt. s. eo. l. titia. si corpus non hereditarium vel quantitatem computat totum vt hac. l. ver. sed ⁊ quod implende conditionis quocunqz iure capiat. vt. C. fa. hercis. l. filium quem habentem. vbi latissime dixi de ista materia. postea quere quare plura computantur in trebellianicam quam in fal. Item quare corpus hereditarium non computatur totum in quarta trebellianica. † Item an
15 datum causa conditionis implende prosit saltẽ danti ad fal. submouendam. ⁊ dic vt in. l. penul. C. eo. ⁊ hic in gl. Dy. ⁊ vt latius materiam quartarum ⁊ que computẽtur in eis ⁊ varijs locis dispersam hic colligamus, dic quod quartarum alia est debita iure nature alia iure institutionis que vocatur falcid. alia trebellianica alia que debetur constitutione diui pij. alia que retinet no-
16 men generale ⁊ in plures quartas diuiditur. † quarta iure nature appellatur illa que liberis debetur. vt. j. vnde liberi. l. scripto. §. non sic. extra de testamentis. c. rainutius. ⁊ c. rainaldus. versi. a cuius. C. de inofficiosis dona. l. si totas. s. de inofficioso testamẽto. l. nam ⁊ si parentibus. de bonis damnatorum. l. cum ratio. ⁊ in auten. vt cum de ap. cogno. §. causas. ⁊ ista olim erat quarta. vt. C. de inoffioso testamento. l. cum queritur. hodie triens si liberi sunt quatuor vel pauciores si plures tunc est semis in auten. de triente ⁊ se. §. j. que est signata super dicta. l. cuz queritur. ⁊ incipit nouissima ⁊ hec quarta debet esse libera ab omni onere modo conditione ⁊ temporis prorogatiõe. vt. C. de inofficioso testamento. l. omnimodo. ⁊ l. quoniam in prioribus. ⁊ in aut. de resti. ⁊ ea que parit. §. quamobrem. ⁊ in hac quarta computantur omnia q̃ profecta sunt de bonis defuncti. C. de inofficioso testamẽ. l. quoniam nouella. ⁊ l. si quando. §. generaliter. ⁊ de col. l. vlti. preter simplicem dona. si fructus patrimonij. nam in rebus principalibus debet esse quarta vt. C. de inofficioso testamẽto. l. si quãdo. in fin. quod tamen intelligas secundum distinct. ibi positam. Item olim sufficiebat hanc quartam dimitti quoquo relicti ti-
17 tu. vt dicta aut. nouissima. † hodie vero vt excludatur querela inofficiosi testamenti necesse est relinqui iure institutionis. vt in auten. vt cum de ap. cogno. §. aliud quoqz capitulum quod quidã de plano contendunt tamen cum legum correctio sit vitanda. vt C. de testamentis. l. sancimus. ⁊ de ap. l. precibus. dicas ⁊ melius quod quando testator vult firmam voluntatem facere vt non infringatur per liberos si quidem facit solenne testamentum tunc iure institutionis debet dictam debitam iure nature relinquere ⁊ sic loquitur dicta aut. vt cum de app. cogno. si vero faciat minus solenne testamentum puta codicillos, tũc sufficit quoquo relicti titulo. ⁊ sic intelligatur dictum autenti. de triente ⁊ semisse. §. j. tamen iure canonico non videtur quod ista solennitas requiratur vt extra de testamen. cum esses ⁊ c. relatum. ⁊ de iudi. c. de licti. potest dici quod sufficit iure canonico quoquo relicti titulo de hoc satis dixi dicta auten. nouissima: sed nũquid in hac quarta potest grauare pater filium eidem substituendo quidaz quod sic. vt. C. de inofficioso testamento. l. pater. ⁊ l. ex tribus. nam pater potest facere substitu. exemplariam filio. vt. C. de impuberum ⁊ alijs substitu. l. humanitatis. Item filio exheredato substituit vt institu. de pupil. substitutione. §. non solum. nam tales substitutiones fiũt ad profectum ⁊ commodum liberorum nõ ad grauamen. vt. s. de inofficioso testamento. l. papi. §. si quis impuberis. ⁊ ita videtur sensisse azo secundum Dy. quidam aliter dicunt quod pater non potest grauare filiuz ei substituendo aliquo modo. vt in auten. de restitu. ⁊ ea que parit. §. quamobrem. ⁊. C. de inofficioso testamen. l. quoniam in prioribus. ⁊ ibi de hoc. ⁊ l. scimus. §. ij. prima verior est. ⁊ hoc quando directo substituit. nam per fideicommissum non posset. vt dicta. l. quoniam. ⁊ de hoc dixi dicta. l. ex tribus. ⁊ in. l. precibus. in materia pupillari. ⁊ nota quod
18 sicut hec quarta liberis debetur † quia parentes debent thesaurizare filijs. vt extra de censibus. c. cum apostolus. ad hoc vt per eos vltima voluntas non expugnetur sic ⁊ contra liberis descendentibus superstitibus ascendentibus legitima debetur non tamen iure nature sed iure institutionis ordine turbato vt dicta. l. scripto. §. non sic. j. vnde liberi ⁊. s. de inofficioso testamento. l.
19 nam ⁊ si parentibus ⁊ l. pater filium. cum si. † de falcidia iure institutionis dic quod debetur cum testator onerat institutum legatis vel fideicommissis singularibus vltra dodrantem de quibus legatis heres quartam detrahere potest vt institu. ad. l. falcidiam circa princip. ⁊ quasi per totum hunc titulum, ⁊ ad excludendum hanc quartam imputantur heredi omnia que capit iure hereditario ⁊ ea tamen vt hac. l. primo responso ⁊ vlti. ⁊. s. e. l. nesennius. sed hoc fallit in tribus casibus primus cum prelegatur aliquid heredi ne falc. detrahat. vt. s. eo. l. quod autem in fin. aut cum a statu libero de peculio suo causa conditionis implende capit. vt. s. eo. l. id autem. secundo responso ⁊. j. de dona. causa mortis. l. quod conditionis. ver. certe quod a statulibero. Item in quarta imputatur quãdo tu ⁊ ego sumus instituti heredes ⁊ mihi a te prelegatum est ⁊ tibi a me quia si in fal. velim vti cõtra te illa que a te capio computantur in quartam vt dicta. l. nesennius ⁊ ista fal. locum habet quando heres facit inuentarium solenniter scd̃m formam. l. vlti. C. de iure deliberandi. ⁊ ad. l. falcid.
20 aut. sed cum testator †. cessat autẽ fal. si inuentarium non faciat vt ibi ⁊ in cor. de here. ⁊ fal. Item si testator prohibuit. Item si heres agnouit soluere legata insolidum vt dicta aut. sed cum testator. Item quando res ita relicta est ne alienaretur sed permaneat apud successorem ⁊ in legatis ad pias causas. vt. C. eo. aut. similiter. Item cessat in testamento militis. vt. C. e. l. in testamento. sed illud forte hodie est correctum in autenti. de here. ⁊ fal. §. si vero ⁊. §. si. vnde autem dicatur fal. habetur. s. eo. l. j. est ⁊ quarta trebellianica que locum habet cum heres rogatur restituere hereditatem nisi coactus adeat quo casu nihil de trebellianica retinet. vt. j. ad trebel. l. cogi. ⁊ l. naz quod. §. qui compulsus ⁊ l. marcellus. §. quod autem. sed nunquid testator potest prohibere ne trebellianica detrahatur videtur quod sic: vt dicta auten. sed cũ testator ⁊ de hoc dixi. C. de episcopis ⁊ clericis. l. si quis ad decli-
21 nandam. † dicitur autem trebellianica a trebellio autore ⁊ veniunt in ea fructus vt extra de testamentis. c. rainutius. ⁊ no. de inofficioso testamento. l. pap. §. sed si conditioni. sed contra. C. ad trebel. l. iubemus. vbi dicitur q̃d filius debet habere ipsam quartam in rebus principalibus ⁊ non per imputationez reddituum sed circa hoc sic distingue aut rogatur restituere heredi. ⁊ de extraneis aut de liberis primi gradus qui rogatur restituere suis liberis vel suis fratribus vel si sine liberis decesserit ⁊ extraneis. primo casu aut ex mora sua fructus percipit aut ex voluntate testatoris. puta pendente die vel conditione vel negligentia non petentis: ⁊ tunc nec eos imputat in quartam nec restituit. vt. j. ad trebel. l. mulier. §. si heres ⁊ l. ita tamen. §. ex asse ⁊ l. in fideicommissaria ⁊. s. e. l. paulus. §. j. secundo casu quando filius est rogatus restituere tunc quartam retinet non in cõputationem reddituum sed in rebus principalibus vt dicta. l. iubemus. nisi sit in mora restituendi per suam contumaciam: vt dicto. c. rainutius. vel nisi certa die sit restituere rogatus tanto tamen tempore quod certũ sit ipsum potuisse de fructibus percipere quantum est quarta vt dic. l. pap. §. si conditioni. sicut si sub conditione: vel certa die sit rogatus restituere quia tunc imputat eos in quartam propter incertum an tm̃ sit percepturus quantum est quarta: ⁊ sic loquun-
22 tur. ll. superiores. † Item veniunt in hac quarta legata donationes ⁊ fideicõmissa. ⁊ data gratia implende conditionis: vt hac. l. in quarta. ver. sed in fideicommissoria si percipit ab extraneo vel legatarijs, sed si percipiat a coherede distinguitur: vt percipiat pecuniam ⁊ illam computat. licet in hoc variant glo. vt. s. dixi si vero corpus tunc pro sua parte hereditaria computat. pro par-
23 te vero coheredis non vt ibi. sed si queras † vtrum prelegata computentur in hanc quartam ⁊ pro qua parte distingue. aut rogatus fuit simpliciter restituere aut restituere portionem suam nõ faciendo mentionem hereditatis. primo casu omnia restituit secundo non. vt. C. de fideicom. l. cum virum. ⁊. j. ad trebel. l. in fideicommissaria. §. finali. ⁊ l. marcellus. §. quidam: ⁊ hoc quando fuit primo sibi prelegatum postea rogatus restituere. si vero primo restituere postea percipere iussus est semper retinet prelegata. ⁊ est ratio quia non videtur rogasse de eo quod nõ dederat. argumentũ supra de contrahenda emptione. l. in lege. si que-
24 ras pro qua parte computet heres prelegata in quartam distingue vtrum retineat quartam ex voluntate defuncti an non. primo casu heres computat in quartam solum duodecimam partem rei prelegate. scz partem quartam eius que sibi obuenit iure hereditario quando in tertia est institutus. si vero cõtra voluntatem quod est eo ipso quod testator non expressit eam deberi retineri tunc computat vncias quatuor rei prelegate hoc est

hereditariam

hereditariam portionem.vt.ff.eo.l.titia z ibi not.detrahitur autem quarta trebellianica z etiã fal.de singulis rebus.vt.ff.eodē.l.plautius.z.C.eod.l.ij.z.ff.ad trebellianum.l.marcellus.§.papinianus.ita q̄d heres in vna re non potest eas detrahere inuito legatario vel fideicōmissario. Ueruntamen circa hoc distinguitur aut heres est rogatus prestare singulas res:aut totam hereditatem:ita quod dodrans nō remaneat penes eum:vel rogatus est aliquibus res singulas z alij partem bonorum:siquidem res singulas est rogatus restituere: vel totam hereditatem:vel tantum de hereditate q̄d dodrans nō remanet non potest in vna re quartam deducere inuitis legatarijs vel fideicōmissis.vt.C.eodem.l.ij.vbi de hoc.ff.eodem.l.plautius.z.l.lineam.z.l.in quantitatis.
25 §.fi.z instituto.eo.§.vlti.†quod fallit siue naturaliter indiuidue sint res:vel sine dāno cōmode diuidi nō possunt tūc de singulis rebus vt diuidantur nō est detrahenda falcidia:sed estimabuntur.vt.ff.de legatis primo.l.non amplius.§.fin. Item fallit quando heres aliquā rem alienat que restitutioni subiacet: quia tunc in odium ipsius alienantis debet habere quartam iure illo.vt dicta.l.marcellus.§.res que.ff.ad trebellia. Itē fallit quando quis nesciens falcidiam locum habere soluit aliqua legata integra q̄ tūc in retentis z que nondum soluit potest quartam retinere.vt ff.eodem.l.si ex pluribus.z hoc cōtingit beneficio exceptione doli mali. Item fallit propter presumptam domini voluntatem:vt si pater in vita sua concessit filio fundum ad sui sustentationem presumitur voluisse eum habere: precipuum post mortem suam z ideo in illo solidam quartam poterit retinere .vt.C.fami.hercis.l.filium quem habentem.vbi de hac materia satis nota.z dixi. Si vero singula legata aliquibus reliquit z alij certam partē bonorum,tunc esset in potestate heredis vel rem prestare vel eiꝰ estimationem.vt.ff.de leg.j.l.nō amplius.§.cum bonorum.z.l.si quis bonorum. Et hoc si rei partem prestare nō possit:quia non recipit commodam diuisionem:vt dictum est.z hoc casu non potest heres vel in paucioribus, vel vnam partem relictam legatario in quam legatarius consenserit vel iudex estimauerit,ne haberet necesse legatarius in omnibus portionem, petere.vt ibidem colligi potest.z.ff.de legatis primo.potest autem z ne de ista re-
26 stitutione de qua.ff.dixi aliquid tibi remaneat indiscussum. † Scias quod tribus modis fit restitutio re verbo z ipso iure:z si forte passus est heres possideri res hereditarias omnes: vel aliquas earum verbo solo vel per epistolam potest restituere vt hic probantur.ff.ad trebellianum.l.restituta ipso iure:vt si rogatus eam restituat z tunc quartam de singulis rebus potest retinere. vt institu.de fideicommissar.heredi.§.potest.z tunc pro ea parte que remanet penes eū tenetur creditoribus hereditarijs z in residuo ille cui facta est restitutio:sed ille cui rogatus est restituere siue totam siue partem semper remanet heres nisi forte sit rogatus restituere hereditatem retenta sibi certa re : vel certis rebus
27 vel certa summa pecunie.†tunc enim solida onera hereditaria sustinebit ille cui fit restitutio z sibi imputetur si onerosam restitutionem recepit: sed z si nihil velit retinere heres nullis oneribus hereditarijs erit obligatus z idem si nolens adire hereditatem fuit compulsus per pretorem adire ad instantiam illius cui debet fieri restitutio:vt hic habes institut.de fideicommissar.heredi.§.sed quia ciuile.z.§.sequenti.ff.ad trebellianum.l.quia pote-
28 rat.z.l.j.cum suis similibus.†vno prenotato quod ille qui rogatus est restituere res hereditarias alienare non debet.C.communia de legatis.l.fin.§.sed quia nostra vsq3 in fi.nisi in casibus positis in autenti.res que.ibi signata credo etiā quod alienari possit in tertio casu vt propter dotis restitutionem que similem continet equitatem ergo zc.vt.ff.ad legem aquiliam.l.illud cum similibus.sed si rogatus quis sit restituere quod supererit de hereditate cum moritur tūc alienare potest dodrantem quarta seruata fideicommissario quod minuere non potest ex causa dotis vel donare propter nuptias vel redemptionis captiuorum:vel si non habet vnde se alat.vt.C.ad trebellianum.autenti.contra ro-
29 gatus.† Item not.q̄ quādo aliquis rogat aliquem vt post mortem suam restituat hereditatem aut facit mentionem si sine liberis decesserit.vt dicto.c.rainaldus de testamentis: aut non si facit mentionem si sine liberis decesserit tunc si reliquerit filium vel filiā vel aliquē descendentē vel etiā ingressus fuerit monasterium euanescit fideicommissum z substitutio.vt.C. de conditionibus insertis.l.j.C.ad trebellianum.auten.nisi rogati.vbi de hoc.z extra de probationibus.c.in presentia.si vero non sit facta mentio liberorum an heres rogatus restituere est de suis z tunc fideicōmissarium euanescit existentibus liberis.vt.C.de institutiōibus z substitutionibus.l.generaliter.§.j.vbi de hoc.z in talibꝰ ita rogatis naturales liberi prosunt ad excludendum substitutum vel fideicōmissum.vt.ff.ad trebellianum.l.ex facto.§.si quis rogatꝰ. vbi de hoc:z idem sonat sine liberis siue ex facto sine herede. vt dicta.l.ex facto.§.fi.si est de extraneis aliud est.vt.C.de fideicommissis.l.cum acutissimi. nam lex illa loquitur tantum in suis.vt ibi notaui:nec obstat preallegata.l.generaliter.§.j.quia loquitur in alio casu.Et potest esse ratio quia non est par eademq3 ratio zc.vt de codicillis.l.fin.cum similibus.Est z quarta que debetur filio arrogato in bonis arrogatoris ex constitutione diui pij.vt.ff.de adoptio.l.si arrogator.z de inofficioso testamento.l.papinianus.§.si quis impubes.Est z quarta que stat in nomine generali z in plures quartas diuiditur z de ea habes in autē
30 ti.de triente z semisse.§.consideremus.in fine. †vbi dicitur quod filij z filie curialium nouē vncias consequuntur curia vero quartam:z fit commemoratio huiꝰ quarte de episcopis z clericis auten.sed neq3 curiales.z autēti.presbyteros.Est z alia quarta.C. vnde vir z vxor.autenti.preterea.Est z alia de qua dicitur.C. de repudijs.l.iubemus.Est z alia de qua fit mētio instituto de successionibus libertorum.§.sed nostra.z alia.C.quando z quibus quarta pars in bonis decurionum debeatur.l.j.z.ij.lib.x.Est z alia de.l.si pater.ff.de heredi.institu.z que est mirabilis quarta est instituto.de vulga.substitu.§.si paterfa.z alia de.l.antiqui.si pars heredita.petatur.z alia de suis z legitimis.l.fi.de ista materia satis nota.dicto.c.rainutius.z dicta.l.filium quem haben-
31 tem.vbi de hoc dixi.†Est z alia quarta introducta de iure lombardo que appellatur quarta de morgengab. Et ita profertur z scribitur communiter:sed audiui a quodam theutonico morgen gab.morgen enim in theutonico idem est quod mane.gab.id est donatio.z dixit quod cōsuetudo erat alemanica quod prima nocte qua maritus consummabat matrimoniū cum vxore quod in mane sequēti vocabatur maritus z petebatur ab eo quantū vellet vxori donare z ipse exprimebat quantitatē z communiter exprimebatur quarta omnium bonorum z alia appellabatur quarta de morgēgab. Et de ista quarta habetur in lombarda de his que a viro in vxorem dantur vel relinquuntur.l.fin.in gloss.cum recipit ab extraneo.in princip.in trebellianica dic aut recipit ab extraneo z est planum aut a coherede z tunc aut corpus hereditarium aut non hereditarium:aut pecunia hereditaria:aut non
32 hereditaria. Dyn.in gloss.cum recipit ibi onera hereditaria.†q̄ onera hereditaria nō transeunt in singulares legatarios:sed heres remanet obligatus:z iō quia plus grauatur minus sibi cōputatur in quartam. Dynus. In eius subleuamine sed fideicōmissarius vniuersalis eximitur onere.vt.ff.ad trebellianum.l.j.in principio.z not.in.§.fin.eadem.l.z ideo cum non tantum remaneat obligatus non tantum ei subuenitur z omnia computat in quartam:z hoc voluit dicere hec glos.argumen.tamen cōtra ad id quod dictum est quod sit plus grauatus primus quam secūdus.ff.ad trebellianum.l.cogi.§.generaliter.z.l.nam quod.§.non omnis.z.ff.si quis omissa causa testamenti.l.si quis.dy.in eadem gloss.in fin.hoc verum si ipsam quartam retinet z intellige quod sustinet pro quarta onus eris alieni non legatorum.vt.C.ad tre-
33 bellianum.l.ij. Dynus.†Sed hec ratio non videtur bona quia falcidia deducitur deducto prius ere alieno.vt instituto ad legē falcidiam.§.cum autem.sed dic quod licet sit verum in totum q̄d interest eius non esse.vt.ff.de minoribus.l. minoribus. Jacob.de rauen.in gl.hic distingue ibi.ff.eo.l.quod autē.z no. Dy. Ibi in quartam imputantur hoc verum dum tamen capiat ex vltima voluntate:alias omnia in trebellianica nō computant.ergo multo minus in falcidiam iure institutionis debitam.vt.ff.eodem.l.pater.in principio.z.l.si dignum.z.ff.ad trebellianum.l.debitor.§.vltimo.z.l.a filia. Dynꝰ. Ibi quod a legatarijs capit in quartam totum. Dynus. Hoc quando habet quartam contra voluntatem defuncti:sed ex voluntate defuncti obtinet.ff.eod.l.titia. quia demum quod capit iure hereditario computat sibi in quartam nec tamē illud totum:sed tm̄ fructū eius vt ibi colligitur. Jaco.ibi.§.minus.z.ff.hac eadem.l.versic.sed si accepta. Oldra. ibi quia iure hereditario capit.q̄d dic vt.ff.eodē.l.titia. Dynus.ibi ff.eo.l.id autem ibi videtur gloss.contraria:scilicet quod totum computet sed hic forte melius quod ibi not.z.l.cum pater.in principio de legatis.ij.que ibi allegatur intelligitur de pecunia quam a seipso ex sua parte accepit.vt ibi patet.z dicto.§.numus. Dy. ibi sed queritur secus in hereditario quod non computatur nisi quatenus capit hereditario iure. Dy.z Oldra.ibi habito ab extraneo q̄d computatur in totum. Dy.in gl.a fideicommissario. in fi.vel singulari. Dynus.in glo.scilicet ceteris.ibi quantū esset ei detrahendum.imo nec ei qui dedit prodest.vt.ff.patet. Jac.ibi quod ibi in.l.nesennius.z.in.l.filio.dyn.z in casu huius glo. Dy. ibi alij alias est in gloss.alius.z tunc subaudi.in fin.gloss.hic autem coheres coheredi. Dynus.in eadem gloss.in fin.vnus heredum hic vero z in.l.si fundus.legatarius heredi.z ideo non computatur:nisi detur.vt pretium quia tunc succedere videtur in locum rei:z ideo totum computatur in falcidiam: quia totum hereditario iure capitur.vt.ff.eodem.l.qui fundum.in princi. z.l.si dignum. Dynus.

Si is qui quadringenta. Si heres hereditatis rogatus restituere retenta certa summa que quartā hereditatis excedit ꝛ portio fideicommissarij non sufficit ad legata pro eo qđ heres habet vltra quartaꝫ ad legata tenetur. hoc dicit Rayñ. Et dic ꝙ iste. §. duo intendit determinare primum an fideicommissarius teneatur ad legata ꝛ inquantum. Secundum an possit detrahere falcidiam de legato vel trebellianicam de fideicommisso vniuersali ab eo relicto si nulla sibi in restitutione detractio facta fuit: vel quia non fuit necesse vt in primo casu: vel quia nō potuit detrahi propter priuilegium rogantis. vt in versiculo deniqꝫ. vel quia noluit heres detrahere. vt in versicu. inde neratius. De primo loquitur princip. §. ꝛ versicu. sed si quadringenta. ꝛ vltimus versiculus. De secundo loquunt̄ media: ꝛ deinde in quatuor partes. secūda ibi. inde neratius. al's ibi. deniqꝫ nec ex militis. Tertia ibi. sed si quadringenta. Quarta ibi. idem Julianus. Dic ergo si habeo quadringēta lego trecenta rogo deductis ducentis restituere de rigore iuris tenetur fideicommissarius in omnia trecenta legata de equitate fideicōmissarius in centum heres in centum id est in eam partem quā contingit quemlibet accipere ꝛ nihil amplius ꝛ causam assignat ibi ꝛ mihi videtur ꝛc. ¶ Secundo si restituat heres primo fideicōmissario nō deducta quarta a primo nō deducitur secundo nisi ꝛc. ¶ Tertio lego trecenta primo ducenta lego restituere secundo tunc cū herede diuiditur onus legatorū equaliter. ¶ Quarto lego trecenta rogo restituere deductis centum tenebitur fideicommissarius ad legata insolidum. Dynus ibi. deductis ducentum ꝛ sic nō deducta quota sed quantitate certa. Oldr. ibi. An trecentorum omnium. Dynus ibi. Fideicommissarius scilicet solus. Dynus ibi. hactenus id est in tantum. Dynus ibi. quatenus id est, quantum. Dynus ibi. peruenit ꝛ non vltra. Dynus ibi. aduersus eum fideicommissarium. Dynus ibi. petitionē de rigore insolidum cum ius hereditarium sit insolidum apud eū. Jac. nō obstante deductione quantitatis certe sicut nec speciei. vt. s̄. §. proximo. Oldradus ibi. actionem Dynus ibi. In heredem autem qui habet centum. Dynus ibi. Sentiat quod sentiret si compelleretur prestari. Jacobus ibi. neminem enim hoc est hodie correctum. Si non faciat inuentarium: quia tunc bene tenetur in plus quam ad eum peruenit ex hereditate. vt in auten. de heredibus ꝛ falcidia. §. si vero. Dynus. Et simile nota. s̄. titu. proxi. l. j. §. in quibusdam. ꝛ ad legem falcidiam. l. in ratione. §. quod vulgo. ꝛ plenissime dixi. C. de iure deliberan. l. fina. §. sin
34 autem duobus. ꝛ. §. si prefatam. ibi. † Denique in testamento militis non detrahitur quarta ꝛ primus fideicommissarius secundo non detrahit quartam vbi heres liberalitatem exercendo ipsi insolidū restituit. hoc dicit iste versiculus, ꝛ sequens inde neratius: ibi. Nec tamen licet faueatur ei: vt non teneatur vltra quam sit emolumentum hereditatis nec tamen ꝛc. Et hoc probat etiam sequens versicu. inde neratius. Jacobus ibi. Fideicōmissario cui per heredem a milite scriptum facta est restitutio hereditatis nulla facta detractione. Oldra. ibi inde neratius. hic incipit secunda pars principalis. Dyn. Et dic ꝙ coheredes coheredi non detrahit. vt. j̄. eodē. l. ex asse. Primus fideicommissarius non detrahit secundo. vt. j̄. eod. l. cogi. §. metianus. ꝛ. l. si patroni. §. ij. nisi in casu huius. §. ibi nisi liberalitatis ꝛc. fideicommissarius non detrahit falcidiam de legatis singularibus a se relictis. vt. j̄. eod. l. facta. §. si cum suspecta. nec etiam de relictis ab herede. vt. s̄. ad legem falcidiam. l. lex falcidia si interueniat. §. finali. nec heres potens detrahere sibi gratiam fecisset: vt hic. vel nisi coactus per fideicommissarium heres adijsset. vt. j̄. eodem. l. marcellus. §. quod si suspecta. Oldradus ibi. Sed si quadringē
35 ta habens † in hereditate quadringentorum que pro parte dimidia restituenda est fideicommissario. onus legatorum diuiditur inter fideicommissarium ꝛ heredem hoc dicit iste versicu. ibi dimidiam: ꝛ sic quotam: ꝛ ꝑ consequens quotam apud heredem voluit remanere. Oldradus. quo casu inter eos diuiditur onus legatorū. vt. C. eodem. l. ij. Jacobus ibi. rogauit ꝛ sic heres quotam retinuit que excedit quartam ꝛ sic cessat cōtrarium in prin. §. is qui quadringenta. ibi. restituere faciendam etiam fm primam propriam eius naturā dicit heredem conueniri. Jacobus ibi. Integram quartam etiam tantum solutam. Jaco. in versic. idem Jul. ibi. deductis centum ꝛ sic nō quota sed quantitate certa. Dy. ibi legatorum omnium. Dy. In glo. de rigore: ibi teneatur ad legata cum ad eius onus videatur in dubio relicta. Dy. In glo. quod perceptum fuit. in fi. hodie autem valet. vt. C. ad legem falcidiam. autenti. sed cum testator. Dyn. In glo. not. fideicommissarium primum ibi. §. quod si suspecta. hic. § nihil facit. quia loquitur in fideicommissis ab herede relictis. nam in relictis a fideicommissario secus. vt. j̄. eodem. l. facta. §. si cum suspecta. Jacob. ibi. Sed ibi respondebis: scilicet vt ibi patet: quia vt

¶ Ista. l. fm Bar. hic consueuit reputari horribilis.

ibi patet non detrahit quartam in fideicommisso vniuersali sed de legatis singulariter relictis. Dynus. in eadem glos. in fi. Itē quia que videntur a fideicommissario heredi relicta q̄ ad onus suum pertinēt sine defalcatione. j̄. eodem. l. facta. §. fina. al's. §. si cū suspecta. ꝛ argumē. s̄. de legatis. ij. l. imperator. ꝛ ad legē falcidiam. l. si fundum. Item quia grauatur quod nō detrahit falcidiam. Item quia totum ius hereditariū est quesitum a primo.
36 † ꝛ dic aut fideicommissarius vult vti detractiōe contra eos quibus a se est legatum vel fideicommissum relictum ꝛ tunc non potest vt in hoc versi. ꝛ. j̄. eo. l. si patroni. §. ij. ꝛ. j̄. eo. l. facta. §. si cum suspecta. cum concor. fallit in casu huius versi. inde neratius. aut contra eos quibus ab herede relictum est, ꝛ tunc aut cōtra fideicommissarium ꝛ non potest. vt. j̄. eodē. l. cogi. §. metianus. et. l. ex asse. aut contra legatarios vel fideicommissarios singulos ꝛ tūc potest. vt. j̄. eod. l. marcellus. §. j. et in alio. s̄. ti. proxi. laudamus. Jaco. in gloss. scilicet totorum ibi. §. si is. ꝛ ita soluendo nihil tangitur de quarta. Jaco. Ibi vt in contrario. idem multo magis in creditoribus si fideicommissarius sit non soluendo aut totum lucrum etiam quarte auferebatur heredi. vt argumē. s̄. de eo ꝑ quem factum erit. l. fi. C. de iudicijs. l. sancimus. §. fi. ꝛ. s̄. de inofficioso testamento. l. papinia. §. quoniam. Jac. ibi siue minus quidam dicunt siue cum habeat quartaꝫ quod teneatur legatarijs cum pro quarta habeat ius hereditarium. Jaco. ibi antea vero tenetur contrariū not. j̄. eo. l. marcellus. in gloss. que semper presumitur: sed quod hic not. est verius. et pro hoc. j̄. eo. l. si patroni. §. fi. sed si curreret cum fideicommissario tunc ipse prefertur. vt
37 C. eo. l. fi. † vel dic aut procedit legatorum petitio restitutionem. ꝛ tunc heres tenetur soluere legatarijs. vt. j̄. l. proxima. ꝛ. j̄. eod. l. ita tamen. §. heres. aut cōcurrunt legatarij ꝛ fideicommissarius in petendo ꝛ tunc aut sunt ascripta ad onus heredis ꝛ heres soluet: vt. j̄. eod. l. marcellus. aut onus fideicommissarij. ꝛ tunc heres totum restituit fideicommissario ꝛ ille tenetur legata soluere. vt. C. eo. l. fin. aut petitio sequitur restitutionem. et tunc heres non tenetur fideicōmissarius tamē soluet. vt. l. marcellus. versic. quod si suspecta Jaco.

1 ¶ Fideicommissarius quando de legatis falcidiam possit retinere ex persona heredis.
2 Legatarius singularis vel fideicommissarius nunꝙ cogere potest heredem adire vel restituere.
3 Commodum actionis quo heres adire cogitur accedit fideicommissario vniuersali.
4 Commodum ex coactione proueniens ad quem spectet.
5 Fideicommissarius vniuersalis ius cogendi habet non singularis.
6 Heres quandoqꝫ legata nominatim reliquit.
7 Legata simpliciter relicta ad onus fideicommissarij pertinent.

1 **Si quadringēta.** † Si heres rogatus sit hereditatem restituere ꝛ legata sunt simpliciter relicta ꝛ heres coact⁹ hereditatē adeat potest fideicommissarius ex persona heredis de legatis falcidiā retinere: ꝛ quartam trebellianicam quam heres amisit propter aditionem coactā fideicommissarius totā lucratur: nec eñ legatarius eā cōmittat idem si legata sunt nominatim ab herede relicta tū hoc secūdo casu maioreꝫ partē hereditatis cōsequit̄ fideicōmissari⁹ quā in primo. hoc dicit. hec. l. cum princ. l. marcellus. Et dic qđ primo ponitur thema ꝛ questio. Secūdo eius solutio cū sua ratiōe. Tertio rationē solutionis assignat. Quarto cōcludit aliā determinationē questionis ex ratione premissa. Secūda ibi dicendū. Tertia ibi. nam heres. Quarta ibi itaqꝫ. Dy. ibi trecēta legauit simpliciter nō determinando vtrum ad onus heredis vel fideicommissarij licet glo. dicat quod ab herede legauit. Dynus. Ibi restituit scilicet totam quia compulsus adijt. ꝛ ius deductionis quarte nō pertinet ad coactum adire. Dy. Ibi dicendum est sic ordina istam literam: dicendum est accipe quod est. j̄. tota trecenta te dare titio debere postea resumas qꝫ presumptum est. ꝛc. Et dicit quod in isto versiculo dicendum incipit ponere rationes ex quibus concludit responsionem suam ꝛ queritur ius dicendi quartam non pertinet ad coactum. Dyn. Ibi fideicommissum hereditatis. Jaco. Ibi tota trecenta non habita ratione falcidie. Dy. Que haberi non potest ex persona fideicōmissarij. vt. s̄. ad leg. falcid. si interueniat. §. nunꝙ. tamen habita ratione falcid. que haberi debet inspecta persona heredis tantum: habet tantum ducentū. xx. ita loquitur legis conclusio in fine ꝛ litera non sibi cōtraria ꝛ hoc probat per rationes ex quibus infertur conclusio. Dyn. ibi titio debere sola voluntate testatoris non falcidie ratione inspecta. Jaco. vel dic inspecta persona tui fideicommissarij. sed non inspecta

nō inspecta persona heredis in cuius locū per restituti. substitutus videris būs detrahit falci.ꝛ hoc probāt rationes sequētes ꝛ cōclusio que ex ipsis rationibus sequitur. Dy.ibi.nā heres hoc rogatus sequitur responsio que videtur contraria precedenti:sed dic qꝺ hic autor legis cōsiderauit fideicōmissum ex persona heredis ꝛ ideo fal.detrahitur. Dyn.ibi.vt te scꝫ fideicōmissarium Dynus ibi.ꝛ qꝺ heres.scḋm primū casum nō corrigitur secundum alium scꝫ cum sponte heres adijt repetit Jac.ibi.habiturus ꝛ sibi retenturus. Jaco.ibi restituat id est restituere videtur esse rogatus. Dy.ibi.quantū igitur habet alias haberet scꝫ postea legata soluta. Jac.ꝛ hic ponitur quedā illatio ꝛ apparet quod hucusqꝫ considerata fuit tantū persona heredis ibi rogatus est id est rogatus esse videtur. Dy.ibi.itaqꝫ id est qꝛ ibi centū titio trecenta videtur restituere esse rogatus. Dy.vel dic qꝺ tota hereditas per legatū ꝛ fideicōmissum distributa est ꝛ nihil heredi remanet si queratur de falci.sic ineunda est. Jac.ꝛ in isto versi. ponitur alia illatio in qua ponitur quedā determinatio misti cōsiderando personā heredis ꝛ legatarij in casu quo heres sponte adiuit ibi quo.i.propter qꝺ. Dyn.ibi nō ergo reuertitur ad casum in quo heres coactus adiuit:ꝛ dic nō ergo id est qꝛ loco heredis est substitutus ꝛ heres nō daret legatario integrum legatum ergo nō plus ꝛc. Jaco.ibi.titio legatario. Dy.ibi:adita hereditas:qꝛ coacto illi tm̄ prodesse debet. Old.qui potest cogere sed fideicōmissarius tm̄ potest cogere ꝛ nō legatarij singulares. vt.j.eo.l.nam qꝺ.§.nō omnis.ergo coactio fideicōmissario soli prodesse debet ꝛ nō legatario titio. Dy.ibi.foret sed tunc quādo sponte adijsset debent legatario titio sola ducenta.xxv.ergo ꝛ quando coactus adiuit,totidem debeantur ꝛ nō vltra. Dy.ex posita litera veniamus ad declarationem legis nostre que satis est obscura ꝛ perplexa ꝛ ad euidētiam huius le.ꝛ princi.sequen-
2 tis premitte quatuor:primum ꝙ† nunꝙ̄ singularis legatarius vel fideicommissarius potest cogere heredem adire ꝛ restituere. vt.s.si quis omissa causa testamēti.l.si quis omissa.sed est quod aut legatur expresse ab herede ꝛ nominati ꝛ tūc fideicommissarius nō potest fal.deducere:aut expressim a fideicommissario ꝛ non potest detrahere falci.aut simpliciter nō declarando ab herede vel fideicommissario:ꝛ eo casu considerata fideicommissarij persona fideicommissarius ipse non poterit detrahere falci.ꝛ ita loquitur principium huius.l.sed considerata persona heredis potest detrahere falcid.vt patet in fine huius leg.ꝛ.l.sequenti.tertium quia regulariter fideicommissarius non potest detrahere falci.de legatis fallit quando hoc testator voluit. Item quādo heres voluit fideicommissario gratificari siue expresse hoc dixit siue nō.hoc enim presumitur ex totali restitutione vt no.s.eod.l.
3 j.§.inde neratius.† quartuꝫ est commodū actionis quo cogitur heres adire accedit fideicommissario vniuersali qui potest cogere ꝛ nō legatario vel fideicommissario singulari qui cogere non possent.vt.j.eo.l.nam quod.§.non omnis. Dy.alij predictā additionem. Dy.sic habent ad euidentiam huius legis ꝛ sequētis premitte regulam ꝛ ipsius exceptionē regulariter no.quod nunquam fideicommissarius potest vti detractiōe falci.vt supra ad legem falcidiam.lex falci.si interueniat.§.nunꝙ̄ ꝛ.j.eo.l.ex asse. ꝛ.s.eo.l.j.§.vlt.versic.inde neratius.ꝛ ibi nota.fallit quando heres institutus ꝛ de restituendo rogatus restituit totam hereditatem non detracta quarta volens liberalitatem cōferre in fideicommissarium:ꝛ si heres sponte adijt hoc casu detrahit fideicōmissarius ex persona heredis vt dicto ver.inde neratius. aliter quando ad postulationem fideicommissarij heres coactus adit ꝛ totum restituit tunc ex persona heredis nō sua fideicommissarius detrahit falci.vt.j.eo.l.marcellus.§.qui suspectam.ꝛ hac.l.
4 qui quadringenta versi.itaqꝫ.scḋa regula est† ꝙ commodum ex coactione proueniens sentit solus ille qui habet ius cogendi nō qui nō habet ius cogendi.vt.j.eo.l.cogi.§.metianus.ꝛ.§.sequen
5 ti ꝛ.l.ex asse.ꝛ.l.marcellus.§.quod si suspectaꝫ.tertia regula est† quod ius cogendi habet fideicommissarius vniuersalis non singularis.vt.j.e.l.cogi.§.ꝛ generaliter.ꝛ.l.nā quod.§.non omnis. Item nota quod legata quandoqꝫ relinquunt ab herede nominatum quandoqꝫ a fideicommissario nominatim quandoqꝫ simpliciter ita quod non nominatim ab herede nec a fideicommissa
6 rio.† Primo casu quando legata relinquūtur ab herede nominatim quia semper heres conuenitur si spōte adeat potest deducere fal.de legatis.vt.j.eo.l.marcellus.ꝛ hac.l.ꝛ quasi per totum titu.si coactus tunc nō deducit eam heres:sed alius. vt.j.eod.l. quia poterat.quia fideicommissarius deducit ex persona heredis cum substituatur in eius locum vt hac.l.ꝛ.j.eo.l.ita tamē.§. qui suspectam.scḋo casu quando a fideicommissario nominatiꝫ relinquuntur:qꝛ tunc semper conuenitur fideicommissarius siue coactus heres siue spōte adeat nō est locus fal.qꝛ ex psona heredis nō est ab eo relictū nō fuerit.vt.j.eo.l.facta.§.cū ibi suspecta. Itē nec ex persona fidei cōmissarij.vt.s.ad.l.falc.l.lex fal.si inter

ueniat.§.nunꝙ̄.tertio casu qñ simpliciter relinquuntur habet locum hec lex quia tunc detrahit heres quartā si sponte adeat vt hac.l.si vero adijt adhuc fideicōmissarius detrahit ex persona heredis non ex sua ꝛ ante restitutionem conuenietur heres a legatarijs post restitutionem fideicommissarius.vt.j.eod.l.ita tamen.§.qui ex trebelliano.op.quod celsus legis conditor videtur vnum proponere ꝛ aliud concludere:opp.quod heres non possit conueniri ad legata.vt.C.eodem.l.finali sol.duobus modis oppo.quod fideicommissarius non possit deducere quartam etiaꝫ si vt suspecta adeatur hereditas.vt.l.facta.§.si cum suspecta.opponi.qꝺ non fiat in partes diuisio si omnia legata sint ad onus fideicommissarij pro ea parte saltem quam percipit.vt.s.eo.l.j. §.is qui quadringenta.solu.non potest aliud responderi nisi qꝺ ibi relicta fuerunt simpliciter ꝛ ideo sunt ad onus fideicommissarij.hic nominatim ab herede ꝛ secundum hoc celsus corrigit per marcellum ꝛ ad hoc bene facit.§.idem iul.s.l.proxima.in fine.nisi dicas quod aliud quando expresse quarta relinquitur heredi quo casu non videtur excessisse dodrantem ꝛ ideo nō est locus deductioni quarte ex persona heredis non quia non est grauatus vltra dodrantem ex persona fideicommissarij non:qꝛ nō potest quartā deducere ꝛ sic ex nullius persona.sed in.l.ista qui quadringenta.detrahit fideicommissarius ex persona heredis qui videtur vltra dodrantem grauatus.oppo quod plus restituatur ideo:quia suspecta est dicta.vt infra eodem.l.ex asse.dein de quere an ista.l.ꝛ.j.l.proxima.marcellus.loquantur eodem casu an corrigatur vna per aliam.ꝛ dic quod ista lex qui quadringenta.corrigitur per.l.marcellus.fm Azo.alij antiqui quod nō corrigitur:quia ista lex loquitur quando simpliciter est relictum legatum:sed lex marcellus quando nominatim ab herede:ꝛ est ratio diuersitatis inter casum qui ponitur hac.l.ꝛ casum qui ponitur in.l.marcellus.quia in hac.l.inuenitur fideicommissarius habere centum septuaginta quinqꝫ:in.l.marcellus.inuenitur habere multo plus quando heres adiuit coactus quia debet habere centum que heres amisit propter aditionem coactam.trecenta debent diuidi in septem partes de quibus debet habere fideicōmissarius quatuor ꝛ legatarius tres.ratio est ista quia in hac l.relicta fuerunt legata simpliciter non designando nominatim
7 ab herede vel fidei cōmissario† ꝛ lege cauetur quod legata simpliciter relicta pertinent ad onus fideicommissarij.vt leg.finali. C.eodem.ergo videntur exempta de eo quod fideicommissario confertur.si ergo testator qui habebat in bonis quadringēta reliquit titio trecenta ꝛ rogauit heredem de hereditate restituenda illa trecentum videntur exempta de hereditate.ergo perinde videtur haberi ac si fideicommissario reliquisset centum ꝛ titio trecenta.cum ergo heres adeat coactus debet perdere illa centū que detrahere poterat ꝛ debent remanere penes fideicommissarium ex persona heredis potest fideicōmissarius detrahere falcidi.de trecentis titio relictis:ꝛ ideo detrahit falcidiam de his ꝛ ideo habebit centum septuagintaquinqꝫ sed in.l.marcellus.legata fuerunt nominatim ab herede relicta ꝛ ideo non potest dici quod pertineant ad fideicommissarium:nec quod videantur exempta de hereditate.si ergo testator qui habet quadringenta in bonis legauit trecenta titio ꝛ rogauit heredem de restituenda hereditate illa trecenta titio legata non videntur exempta ꝛ ideo perinde ac si trecenta reliquisset titio ꝛ fideicōmissario quadringenta:ꝛ si heres adijt sponte detrahit quartam scilicet centum ꝛ remanent trecenta ꝛ ideo de illis debēt fieri septem partes:quatuor partes debet habere fideicommissarius cui videntur quadringenta relicta:tres partes titius legatarius cui videntur trecenta relicta.si vero heres adeat coactus debet perdere illa centum propter aditionem coactam.ꝛ debent pertinere ad fideicōmissarium qui habet ius cogendi ꝛ ad cuius postulationem fuit heres coactus adire ꝛ sic remanent trecenta de quibus debet fieri eadem distributio scilicet in septem partes ꝛ tres debet habere legatarius quatuor fideicommissarius ita quod isto casu quādo heres adiuit coactus plus habet fideicommissarius scilicet centum quam perdidit heres: quia coactus adiuit: ꝛ quatuor partes in alijs trecentum quod non est in hac.l.quia hic habet solum cētum septuagintaquinqꝫ. Dynus in glossa pone casum in princip.hec positio antiquorum magis est amica veritati ꝛ litere quam positio Azo. Licet ꝛ ipsi antiqui aliquantulum errauerint:ibi ab herede titio non nominatim:sꝫ simpliciter vt.j.dicetur. Dynus ibi.de tertia ad secundam.ꝛ hoc fm vnam lecturā.scꝫ prout est in litera legatario dare deberet:sed prout est debeas nō mutat personam sed semper loquitur in secunda persona. Dynus ibi.legatorum petitionem si totum esset legatū. Dynus.ibi.restituere videtur esse rogatus ꝛ hoc dicit vsqꝫ ad versiculum itaqꝫ ꝛc. Et tunc aliū casum incipit inferendo ex superioribus. Jaco.habendo respectū ad potestatē legis falcidie nō vt s.habuit ad potestatē legis.xij.tabularum ꝛ testatoris mētem.

Old,ibidem.⁊ nominatim nõ sint ascripta ad onus heredis.vt s̃.eo.l.j.§.si is qui quadringenta.Jacobus ibi.veruz licet in hoc errauerũt veteres ibi nõ ergo plus ⁊c.⁊ hoc quia nominatiz ad onus heredis ascripta non sunt.vt.s̃.eod.l.j.§.si is qui quadringenta.Jacobus ibi.non posset aptari ad certum.imo dic q̄ concludit hic nõ ergo plus ⁊c.sed tunc.s̃.quãdo sponte adijt ducentum vigintiquinq; debentur ergo etiã quando coactus debent̃ totidem ⁊ nõ plus.fm Dy.nec concludit celsus cõtra propositum:quia ibi in prima responsione considerauit fideicommissarium ex persona sua in secunda respõsione ⁊ illatione facta ex ea considerauit fideicomissariũ ex persona heredis.Et sic fm istas cõsiderationes procedit qđ dicit celsus,in tota hac.l.fm ipsum Dynum.Alij dicunt qđ in proposito celsus cõsiderauit voluntatem testantis ⁊ potestatem legis.xij.tabularum.de qua dicit̃.s̃.ad legez falcidiam.l.j.in principio postea in fine concludendo cõsiderauit potestatem legis falcidie:sed adhuc remanet oppositio.⁊ ideo dic fm Dynũ:sed videtur obstare.s̃.l.proxima.in fine.Sed dic q̄ ibi heres detrahit quartam ex vniuerso patrimonio ⁊ fideicommissarius non detrahit ex persona sua que heres detraxit.sed hic ex persona heredis coacti adire detrahit quartam ⁊ retinet precipuã eo modo quo heres si sponte adijsset.Et in hoc errauerunt antiqui quia dixerunt fideicommissariũ teneri ad integra trecenta legatario qđ est falsum.imo de eis retinet fideicommissarius falcidiã ex persona heredis.in omnibꝰ alijs bene dixerunt antiqui sed certe multum repugnat huic intellectui quia fm hunc intellectum plus reperietur habere fideicommissarius quam heres non reperitur habere centũ ⁊ septuagintaquinq;:⁊ tamen heres si sponte adijsset nõ haberet nisi centũ:vnde iste intellectus videtur absurdus nisi dicas qđ fideicõmissarius habebit septuagintaquinq; ex psona sua ⁊ iure sui fideicõmissi sed ⁊ tunc esset absurdum:quia fm illam computationẽ debet habere solum illa duo septuagintaquinq; ⁊ sic in summa centum quinquaginta,⁊ modo reperitur habere centum septuagintaquinq;:quare tutius videtur tenere opinionẽ Azo. quod in hac.l.qui quadringẽta.legatum fuit nominatim ab herede relictum.⁊ pro hoc.l.corrigitur per.l.marcellus in dicto:sed nõ in rationibus:sed certe ⁊ predicta computatio tolleretur:vt ptz in.l.marcellus.versiculo quod si suspecta:vt ibi per Oldr.suppleui quare teneas casum ⁊ opinio.Dy.Sed certe hic ideo ⁊ in.l.marcellus fit talis computatio:quia legata fuerunt nominatim ab herede relicta:⁊ sic fideicommissarius ex persona sua semper debet habere quatuor partes de trecentis ⁊ etiam vltra centũ que heredi debentur iure falcidie.sed in.l.ista talis computatio non potest fieri cum legata fuerint relicta simpliciter:⁊ sic respiciunt onus fideicommissarij ⁊ sic heres tñ centum fideicommissarius septuagintaquinq; deberet habere.⁊ si bene aduertatis bene potest defendi opinio Dyni cõsiderando fideicõmissarium ex persona sua qua inspecta habebit septuagintaquinq;:⁊ sic cum duplici persona fungatur duplici detractione vtetur. argumen.s̃.de conditionibus ⁊ demonstrationibus.l.qui duobus.in fine.l.⁊ sic quidquid dicat Dyn.dic quod primo in hac.l.ponitur thema ⁊ questio vsq; ad versicu.dicendum:ibi.secũda pars in qua ponitur vna responsio ⁊ duplex ratio considerãdo fideicommissarium ex persona heredis non ex sua.licet Dynus dicat econtra q̄ aperte falsum est:vt ex textu colligi potest vsq; ad versicu.ita.ꝫ.ibi est tertia ⁊ vltima pars in qua ponitur quedam illatio ⁊ conclusio ex quibus colligitur secunda consideratio determinando fideicommissariũ ex persona sua ⁊ ex persona heredis vsq; ad finem.l.Raynaldus ibi.ad onus heredis id est ab herede nominatim legauit.Dyn.ibi.Non dixit:sed simpliciter legauit.Dynus ibi.Legem precedentem ⁊ iste est verus intellectus ibi.Vel dic secundum casum Azo.istum intellectum Azo.sequuntur omnes glo.que sequuntur post istam glossam que posuit casum ⁊ intellectum antiquorum:qui intellectus antiquorum placet Dyno.saluis his que predixi.⁊ intellectus Azonis sibi non placet.imo dixit quod non intellexit.l.istam.In glossa iste rationes.in fine.que positio nõ placet Dyno.In glossa scilicet eo casu.in fi.⁊ fm hoc concludit hic ⁊ fm contingit q̄ ⁊c.que cõclusio incipit:ibi.⁊ quodj heres promittis ⁊c.Jacob.in glossa hoc videtur verum.in fin.huius glo.est fatua secundum Dynum.vel dic q̄ celsus dicit primo quantũ debeatur inspecta testantis voluntate nunc quantum debeatur inspecta falcidie potestate.nec enim est verosimile quod contra se loquatur ⁊ tam cito se corrigat vt insanus.Jacobus de are.⁊ Oldra.Et aduerte quod iste leges multum ibi simul aduersantur.nã.s̃.l.j.§.is qui quadringenta.vtrumq; de falcidiam prestatur legatario.scilicet ducenta vigintiquinq; legatario fideicommissario septuagintaquinq; quasi sola centum relicta intelligantur in.l.marcellus detracta falcidia in vniuersum per heredem trecentum in partes septem diuiduntur ex quibus fideicommissarius quatuor.scilicet centũ septuaginta vnam solidos octo.⁊ econtra legatario vero tres scz centũ vigintiocto ⁊ mille saluo errore calculi habere debent.põt dici vt dictus.§.is qui quadringenta.s̃.l.j.⁊ hec.l.qui quadringenta trahuntur ad.l.marcellus.scilicet:vt quod dicitur.§.is qui quadringenta.cõpetere petitionem in trecentis verum fit quantũ ad formam petitionis.effectus aũt exactionis fiet fm.l.marcellus.qđ autem đr in hac.l.qui quadringenta.corrigatur p l.marcellus.Vel dic aut testator ascripsit legata ad onus fideicommissarij quod patet quia testator curauit prouidere heredi in deductione cum hereditatem restitueret aut reliquit legata ad onus heredis:vt quia testator hoc nominatim dixit:aut non apparet ad onus reliquerit quia simpliciter reliquit primo casu aut remanet heredi sola quarta sub nomine quantitatis retẽta ⁊ tunc solus fideicommissarius tenet̃ nec aliqua diminutiõe vel retentione vtit̃.vt.s̃.eo.l.j.§.vlti.versi.idem Julianus.aut heres hꝫ vltra quartam ⁊ tunc aut hꝫ sub noĩe quantitatis hereditatis ⁊ tunc petitio scinditur.vt eo.§.vlt.s̃.l.proxi.versi.sed si quadringenta.aut per modũ deductionis,⁊ tunc excutitur fideicõmissarius in toto qđ ad eũ peruenit ⁊ in superfluo seruata quarta integra heredi conuenit heres:vt in principio dicti.§.si is qui quadringenta.In scđo casu principali qñ testator nominatim reliquit legata ad onus heredis obtinet.l.marcellus.vsq; ad.§.res que.In tertio casu qñ testator legata reliquit simplr̃ obtinet hec lex qui quadringenta.que de presumptione loquitur:⁊ fm hoc nulla corrigitur.Jac.de are.omissis glo.⁊ omnibus alijs si vis habere veritatẽ huius materie tene opi.Dy.Cõiunctis etiã dictis.s̃.per Jaco.de are.⁊ Ray.qui in vno arguit opi.Dyn.⁊ credo q̄ bene quatenus Dy.dicit in principio cõsiderauit fideicommissarium ex persona heredis:quia vt dicit ipse Ray.imo consideratur ex persona heredis ⁊ hoc indicat litera in versicu.nam heres vt te suo loco constituat ⁊c.

1 ☞ Legata particularia expressim ab herede relicta cum fidei commis.vniuersali contribuuntur.
2 Cautio prodest fideicommissario ius cogendi habenti.
3 Heres quartam detrahere potest de legatis ⁊ fideicõmisso que pertinent ad onus ipsius.
4 Precium rerum per heredem venditarum ⁊ in eius vtilitatem conuersum computatur sibi in quartam.
5 Dominium fideicommissi transit in fideicommissarium per restitutionem.
6 Prelegata veniunt in fideicommissum in quo non est facta mẽtio hereditatis.
7 Fiscus succedẽs loco heredis eo iure vtitur quo heres vteretur.
8 Prohibens aliquem testari punitur in duplum.

Marcellus. Lex ista primo loquitur quãdo heres spõte adijt. In secunda quando coactus adiuit. Tertio quod dixerat confirmat ⁊ ampliat.pma durat vsq; ibi quod si suspecta.scđa vsq; ibi.quod aũt ibi.tertia vsq; ad.§.idem pap̃.Et vide qđ plene
1 notaui.s̃.l.proxi.Et breuiter hoc dicit † legata particularia expressim ab herede relicta contribuuntur cum fideicommissario vniuersali ⁊ estimatur quãtum valet tota hereditas ⁊ fideicommissarius in tantũ tenet̃ legatarijs quantũ teneret̃ heres si sponte adijsset:⁊ hec vendicant sibi locum in testamẽtis in quibus nõ habet locuz falcidia.h.d.vsq; ad.§.idem põp.Et dic marcellus nõ corrigens qđ dictum est in.l.precedenti.in aliqua parte sui sꝫ nouam questionẽ proponens ⁊ determinans.dy.licet glo.dicat contrarium qđ sequitur lectura Azo.ibi.in hac specie.i.in qõne que sequitur non aũt exponas vt dicit glo.Dyn.ibi.ad heredis onus specialiter.Dyn.ibi legata dixerit.i.legata reliquerit nominatim ab herede prestanda.Dy.ibi.in parte quarũ quelibet partiũ ascẽdit libras quadraginta duas sol.xvij.⁊ vltra duo dicuntur remanere indiuisi saluo errore calculi:⁊ ita contingunt fideicommissario centum septuaginta vna solidi.viij.⁊ legatario centum.xxviij.⁊ solidi.xj.saluo errore calculi ⁊ remanent dicunt duodecim indiuisi.ibi tres partes legatarius subaudi ⁊ heres quartam quadringentorum.scilicet centum.Dynus.Ex sua persona retinebit:vt dixi.s̃.l proxima.Raynald.in versicu.q̄ si su-
2 spectam.ibi.apud fideicommissarium:† quia sibi debet prodesse cautio cum ipse habeat ius cogendi ⁊ non legatarius.Dyn.ibi habiturus esset heres.si sponte adijsset.Dyn.ibi.eadem distributio in septem partes.Dyn.ibi.vt ex his trecentis dimissis in septez partes habeat.hoc intellige quantũ ad cõputationẽ eius quãtitatis que est extra falcidiã qđ fideicõmissarius ex persona heredis potest legatario retinere:vt dicebam.vt.s̃.l.pxi.Ray.ibi adita fuisset cũ hoc sit quod ipse legatarius ius cogendi non habeat.vt.j.eo.l.nam q̄.§.non omnis.Dynus ibi qđ autem cõ

firmat

firmat ⁊ ampliat quod dictum est.s.ibi dictum est,s.vt non plus
fuerant legatarij herede coacto quaz herede sponte adeunte hoc
idem dici potest:⁊c.Dy.ibi locum non habet.hoc intellige quan
tum ad computationem eius quantitatis que est extra falcidiaz
vt tota hereditas,scilicet quadringenta inter legatarium ⁊ fidei-
commissarium diuidantur in septem partes.Iac.ibi si qui sunt
alij:vt in his qui iure militari testantur:vt.j.de bono.pos.ex te-
stamento militis.l.j.Iacob.In glossa.hec lex corrigit in fine que
positio Azo.non placet.Dy.vt.dixi.s.l.proxima.Dy.In glos.
quod semper presumitur ibi etiam ante restitutam hereditatem.
contrarium huius no.s.l.proxi.§.finali.In glossa que incipit.sci
licet tutorum:⁊ verior est illa glossa.vt ibi dixi in glossa secus non.
in fine.sed dic vt ibi:sed voluntas in parte erat inepta.vel dic se-
cundum Iacobum de bel.quod ibi non habet plus quia vtroqz
casu erat idem habiturus cum inepta esset voluntas.⁊ sic concor
dat.Uel dic quod ibi in alterum casum deficit conditio:⁊ ideo
habet plures eo casu:vt ibi no.Iaco.in eadē glossa:ibi.id est ex
asse.in fine.quod est falsum.vt no.s.eo.l.j.§.inde neratius.⁊ illa
lex ex asse non loquitur in fideicommissario sed in socio.Dy.

Item pomponius. Rogo restituas dedu-
ctis legatis non solum
de fideicommisso sed etiam de legatis detrahes quartam.hoc di
3 cit Dynus.vel sic† ⁊ in idem recidit si ad onus heredis pertinent
legata ⁊ fideicommissum de vtroqz quartam detrahere potest.
In glossa hoc constat.in fine.sed dic vt ibi.vel secundum Iaco-
bum de bel.hic ex asse:ibi pro parte fuit heres.⁊ ideo ibi pro par-
te coheredis non deducit.vel dic quod ⁊ hic ⁊ ibi deducit heres
si vult legata a se relicta.⁊ sic concor.Uel dic quod deducit vti-
lia legata vt hic sed inutilia nō:vt ibi.quelibet solutio bona.Ia-
co.Querit Barto.vtrum ista retentio sit falcidia vel trebelliani-
ca:dicit ꝙ pro parte quā trahit legatari⁹ est falcidia pro ea quaz
detrahit fideicommissarius est trebellianica.

a **Res que.** Magis[a] est opus suppletiōe ꝙ summatio-
ne quia nimis summarie loquitur.dic ergo
4 †ꝙ pretiū rerum venditarum per heredem ⁊ conuersum in eius
vtilitatem computatur sibi in quartam si placet fideicommissa-
rio.nam ⁊ si velit potest eas vendicare secundum glos.Ray.Et
dic alienate sunt ex voluntate non ex necessitate.Dynus.in glos.
hoc accipe:ibi.§.actiones.⁊.§.si ex trebelliano.⁊.l.si patroni.Ia-
cobus.ibi de petitione hereditatis.l.diuus.imo ⁊ hoc casu com-
putatur pretium in quarta.vt dicto.§.sed enim.Iaco.ibi ex cau
sa dotis siue precedant legata siue sequantur fideicommissum.
Dy.ibi.etiam hodie his casibus si necessitas immineat ex perso
na defuncti.Secus si ex persona heredis:vt satis patet dicta.l.
Et de legatis.l.filiusfamilias.Dynus.ibi de libertis ⁊ eorum li-
beris.l.j.Imo dic aut alienat voluntarie ⁊ computat in quar-
tam:vt hic:aut necessario ⁊ tunc aut pretium in eius vtilitatem
est conuersum:⁊ computat perinde acsi voluntarie alienasset aut
non est versum ⁊ non computat.Dynus ibi res alienate quod
verum est si ex necessitate alienentur.si autem ex voluntate sequi-
tur.Dynus ibi alienatio inhibetur medio tempore.contrarium
tamen nota.⁊ melius in autenti.de restitutio.⁊ ea que parit.§.
ob rem.Dynus.de hoc an teneat alienatio vel non varie sunt
gloss.⁊ opiniones:vt dixi dicta.l.vltima.§.vltimo.C.communia
de legatis.et auten.ibi signata.ibi videas.Et quod etiam di-
xi de legatis primo.l.seruo legato.§.j.de conditionibus et de-
monstrationibus.l.si fundum.et de regulis iuris.l.plerunqz.
et an seruus subiacens restitutioni possit manumitti.j.eodem
l.quidam ita.§.vltimo.ibi non nisi facta restitutione:sed certe
ex restitutione verborum facta.effectus iuris hereditarij tran-
sit in fideicommissarium ⁊ non ante.vt.j.eodem.l.facta.in prin
5 cipio.† Et licet heres non habet dominium tamen per restitu-
tionem transit in fideicommissarium vt sic plus iuris habet ex
restitutione quam heres habuit facta repudiatione.nam ⁊ re-
stituta hereditate agit fideicommissarius contra heredem de-
bitoris defuncti actione hereditaria quod constat heredē face
re non posse:vt.j.eodem.l.ita tamen.§.si ex tabelliano.transfert
ergo dominium:sed cum sua causa vt per restitutionem heredi
tatis sibi imminentem subsecutam transeat dominium in fidei
commissarium.argu.s.de contrahenda emptione.l.alienatio.
C.de pignoribus.l.debitorem.⁊.s.de conditionibus ⁊ demon-
strationibus.l.si fundum.Iaco.ibi non amplius.contrarium
nota.j.eodem.l.si legatus.§.penultimo.Dynus ibi familie her
ciscunde.l.filium.quod verum est in quarta trebellianica.vt di-
cta.l.si ex pluribus.patet ⁊ eodem titulo.l.si fundus.Dynus.⁊
de hoc plene dixi dicta.l.filium quem habentem.C.familie her
ciscūde.Ibi solemus dicere in quarta debito iure institutionis
vbi distingue:aut plura legata relinquūtur pluribus:aut vni.
vt nota.C.ad legem falcidiam.l.iij.Dy.in fin.secus credo in fi-
lio instituto.⁊ de restituendo grauato qui pro debito bonorum
subsidio potest alienare ⁊ inuito fideicommissario illud alienatuz
remanebit indebitum bonorum subsidium.⁊ ar.supra de distr.
pigno.l.creditori.⁊ in autenti.de restitutio.§.quamobrem.⁊ sic
poterit illud debitum bonorum subsidium in vna re retinere.Ia
co.⁊ Oldra.

Quidam liberis. Iste casus nō est alibi.Dy.
Et breuiter hoc dicit.Ro-
go restituas portionem veniunt prelegata:secus si portionem he
reditatis quia tunc prelegata non veniunt.Dyn.Uel sic ⁊ idem
6 effectus.†prelegata veniunt in fideicommissum in quo non fuit
facta mentio hereditatis:⁊ allegatur quod dictio qualitatiua
adiuncta subiecto habet modificare ⁊ restringere subiectum.et
pro hoc.s.de triticaria.l.j.ibi datis preceptionibus.id est pre-
legatis.Ibi preceptiones:id est prelegata.Dynus.in gloss.di-
stinguere:ibi ad legem falcidiam.l.titia.sed an computentur in
quartam dic vt ibi.⁊ quod hic glos.notat est verum nisi testator
vteretur verbis generalibus seu vniuersalibus ⁊ futuri tempo-
ris:quia tunc veniunt in restitutionem:vt.s.de legatis.ij.l.cum
pater.§.fidei tue committo.⁊.C.de fideicommis.l.cum vtrum.ꝙ-
uis glo.ibi posita errauit.⁊ de hoc ibi dixi.⁊ dicitur infra in fi-
ne huius glo.Dy.Ibi hereditariam.scilicet portionem vel por-
tionem hereditatis vel hereditatem.Dyn.ibi ⁊ no.veniunt nisi
pro ea parte que hereditario iure capitur.vt.j.eodem.l.in fidei-
commissaria.§.vltimo.⁊.s.de legatis.iij.§.si titius.Dy.⁊ secun-
dum Dynum vacare debet quod multi hic habent subsequen-
ter in glo.quidam enim habent aut simpliciter portionem vel he-
reditatis portionem:⁊ tunc veniunt vt hic:⁊ infra eodem in fi-
deicommissaria.§.si.quod totum vacare debet secundum Dyn.
ibi vbi de hoc dixi.⁊ hoc in fideicommissaria substitutione.in vul
gari autem substitutione non veniunt:vt.s.de legat.ij.l.miles.
§.ij.⁊ de legatis.iij.l.sextilia.Dy.in pupillari dic vt.s.ad legem
fal.l.pater.in prin.in dona.cau.mor.dic quod non venit in resti-
tutione hereditatis.s.de leg.ij.l.sequens questio.in fi.ar.contra. a
s.de annu.leg.l.liberto.§.filium.vbi de hoc.

a Res q̄ magis.Add ad hūc.§.Io.de imo.cōsi.xviij.⁊ Lud.ro.cōs.inci.visa facti narratione.

7 **Si is qui rogatus.** †Fiscus q succedit in
locum heredis eo iure
vti debet quo vteretur heres si hereditatē haberet.hoc dicit.Et
idem est si hereditas confiscatur propter delictum heredis reti-
net fiscus quartam ⁊ tres partes restituit fideicommissario vni-
uersali.Dy.Ibi testamentarium.i.tabellionem qui debebat cō-
ficere testamentum.Dy.Et no.bene hanc literam que sepe de fa
cto contingit ꝙ venientes ab intestato prohibent ad testatorem
8 introduci tabellionem ⁊ testes†hodie prohibens testatorem te-
stari vel alicui relinquere punitur in duplum in auth.vt nulli iu-
dicum.§.⁊ hoc puenit.col.ix.⁊ facit.s.de leg.ij.l.lucinius.§.sem-
pronia.⁊ qd no.in glo.in auth.vt cum de ap.co.§.si conuictus.ibi
fisco vendicata est ppter delictum heredis.Dy.Secus si ex deli-
cto defuncti:vt.s.de leg.ij.l.cum filius.§.fi.Dy.

1 ☞ Heres per fideicommissarium adire coactus omni cōmodo
⁊ incōmodo carere debet.
2 Uoluntas sufficit pro ratione.
3 Diuersitas corporum sequitur diuersitatem annorum.
4 Expressio non requiritur in noui operis nunciatione.

lia poterat. Heres institutus ⁊ de re
stituendo rogatus cōpel
litur adire ⁊ restituere ad petitionē fideicōmissarij et
transferre actiones p restitutionez ⁊ priuat beneficio
1 retentionis quarte.h.d.Uel sic† heres coactus hereditatem adi-
re ad instantiā fideicōmissarij omni cōmodo ⁊ incōmodo carere
debet.Uel sic fauore vltime voluntatis compellor facere quod
alteri prodest ⁊ mihi non nocet.ibi suo periculo.s.fideicommissa-
rij.Iaco.ibi cogatur heres conditione ex hac.l.vt.s.de condi-
ctio.ex lege.l.j.⁊ ibi in gloss.sed tu dic qd iudicis officio adire co-
gitur ⁊ act.ex testamento restituere.vt.s.de fideicōmis.heredita-
tis petitione.l.ij.⁊ ibi no.⁊.j.eodem.l.cogi.in prin.⁊.l.non est co-
gendum.in fine vlti.glo.⁊ de iudi.l.sed ⁊ si restituatur.in prin.⁊
facit.j.eodem.l.a quo ille.§.tempestiuum.de annuis legatis.l.
quintus.⁊ quod ibi not.⁊.j.eodem.l.recusare.§.hoc senatuscon-
sultum.Dyn.posset etiam dici ꝙ actione in factum subsidiaria
compellatur.vt.C.de sa.san.ec.l.sancimus.⁊.C.de prescrip.ver.
l.quoties.ibi adire heredita.ex trebelliano ad hūc casum exten-
so.Iacob.ibi quod si fuerit factum.i.si heres compulsus fuerit
adire ⁊ restituere hereditatem.Dy.ibi alieno periculo.i.pericu-
lo fideicōmissarij.Dy.ibi oi cōmodo arcebitur.i.priuabit.Dy-
nus.Sed an pdet debitū bonorū subsidiū.ar.ꝙ nō.in auth.de he-
redi.⁊ fal.§.si quis autem.Et quia in eo dicitur creditor.vt.j.de
dona.l.si patronus.⁊.C.de fideicō.auth.hoc amplius.que sumit

ex dicto.§.si quis autē.ar.contra.ī.l.ita tamen.§.si patronus.⁊
de fideicom.liberta.l.ita ergo.§.eadem.Iaco.ibi nec interest sol-
uendo.s.vt per hoc compellatur heres suo periculo petere adi-
re quod verum est etiam si hereditas sit soluendo.Iaco.ibi inspi
citur ad excusandum heredem a periculo.Iaco.ibi prescribi.id
est opponi.Dy.ibi cur nolit.s.adire hereditatem.Dy.ibi cumu-
lum.i.magnam summam vel quantitatem.Dy.ibi his puta ve-
nientibus ab intestato vel substituto expressim tamen vel tacite
ab onere restitutionis exemptis alijs in eorum persona intelli-
gitur fideicommissum tacite repetitum.vt.C.eo.l.non iustam.⁊
2 ar.s.de leg.j.l.licet imperator.Oldr.Collige ex.l.† ꝙ sufficit pro
ratione voluntas.⁊ ad hoc sepe allegatur.Item ad aliud quod
3 dicitur quod varie sunt hominum voluntates.Ad quod concor.
quod dicitur ꝙ diuersitas corporum sepe diuersitatem sequitur
annorum.extra de conces.preben.c.quia diuersitas.⁊ alibi dici-
tur diuersi diuersa faciunt extra de regu.⁊ transeū.ad relig.c.cō-
sulti.Et quot capita tot sententie.de conse.dist.iiij.c.sicut in sa-
cramentis.⁊ de hoc not.extra de rescrip.c.super literis.in prima
glossa.Deinde nota ꝙ do.Lambertinus rampon⁹ adducebat
hanc.l.in argu.ad questionē talem.duo contraxerunt societatez
quorum vnus volebat proficisci ad aliquas partes cum merci-
bus:alter resistebat dubitās de periculo q: forte iter erat suspe-
ctum propter derobatores vel aliam causam.dixit volens profi
cisci:ego volo ire meo periculo.⁊ assumpto in se periculo volun-
tate socij profectus est ⁊ multa lucratus est:mō socius vult par-
tem lucri:queritur nunquid debeat habere.⁊ dixit do.Lamber-
tinus quod non per hanc.l.Item facit illa litera quia varie sunt
hominum voluntates quod si quis constituit duos procurato-
res ⁊ sibi adinuicem contradicant quod se inuicem impediant ⁊
4 sibi imputet qui tales eligit.†Item allegatur quod in nuncia-
tione noui operis nō requiratur expressio cause.de quo satis no-
taui ⁊ dixi.s.de ope.noui nun.l.j.in princ.Item facit hec.l.pro
allegante iustam causam futuri periculi.Et ad hoc.C.de his qui
ad eccle.confu.l.denunciamus.Dy.Ratio autem quare hic cau
sam non cogitur assignare est quia cuilibet licitum ⁊ liberum est
etiam lucrosam hereditatem omittere.vt.s.si quis omissa causa
testamē.l.si quis omissa.⁊ neminem grauat repudiando:⁊ ideo
dato quod fiat etiam nulla causa subsistente valet:⁊ ideo etiam
fideicommissario instante non cogitur adire suo heredis pericu-
lo:sed periculo fideicommissarij sic:quia sibi non nocet sic ⁊ iudi-
cium cogitur suscipere quis inuitus:vt.s.de periculo.l.summa.
in fi.Qui ergo dicit quod non vult suscipere dicere debet causam
quare non:⁊ si dicat quia suspectus est iudex inseret.C.de iudi.l.
apertissimi.vt de hoc plene dixi.quare originalis cā dicenda sit
vide.ī.de excep.rei iudi.l.si mater.§.eandem.Ia.

1 ☞Sententia interlocutoria ferri potest partibus absentibus.
2 Fieri potest aliquid ad detegendum ea que iam de iure sunt su-
specta.
3 Fiscus ad quē peruenit hereditas necem defuncti vendicare non
tenetur.
4 Rogatus restituere sub conditione ante conditionem non cogi-
tur restituere.

a ¶Recusare. a Adde tex.i.l. fi.cū seruū.§. fi.de fideicō. lib.⁊ in.l.cum vero.§.subuē tū.eodē titu.

Recusare.[a] De materia superiori dicit qui
possunt recusare ⁊ aduersus qs
postulatur decreti interpositio.Dy.ibi decretum per
quod compellatur heres adire ⁊ restituere heredita-
tem.Dy.ibi ad quod.id est vt tertia ratio inducatur.Dy.Et al
1 legatur hec lex†quod interlocutoria ferri possit absentibus par-
tibus.⁊ de hoc hic in glo.⁊ pro hoc.ī.eodem.l.ille a quo.ibi iam
igitur non desideratur consulis ⁊ legati.l.nec quicꝗ.§.vbi de-
cretum.de regulis iuris.l.posses.l.iij.§.si causa cognita certa.hoc
dicit.Aut interlocutoria ledit absentem ⁊ exigit cause cognitio-
nez.⁊ tunc non potest ferri absente parte.⁊ ita intelligatur dicta.
l.a procedente.⁊.§.si causa cognita.cum si.aut non ledit ⁊ tūc ha
beat locum quod dictum est.⁊ ita voluit sentire glo.que est.s.de
arbi.l.sed interpellatur.§.j.Et de hoc etiam not.extra de procu.c.
auditis.⁊ dixi.ī.de re iudi.l.quod iussit.ver.itē queritur an inter-
locutoria possit ferri.

Meminisse.Dicit qui teneantur restituere ⁊ qua-
liter.Dy.ibi de herede instituto ⁊ de re
stituendo rogato.Dyn.ibi sed ⁊ ad filium heredem institutum
vel ab intestato succedentem ⁊ de restituendo rogatum subaudi
pertinet senatusconsultum.Dyn.ibi immiscere que immistio so-
lius facti est quo ad istos necessarios qui sunt heredes velint no-
2 lint.Et sic nota†aliquid de facto fieri ad detectionem eoruz que
iam de iure suspecta sunt.Oldra.licet ista litera multum faciat
in contrarium dum dicit quod compelluntur a pretore immisce-
re.verbum enim immiscere est suorum ⁊ qui habent beneficium
abstinendi:vt instit.de here.quali.⁊ differen.§.in extraneis.sed
dic vt dixi immiscere ⁊ restituere.scilicet de facto al's esset contra
omnia iura de necessarijs heredibus loquētia.si fisco.Casus iste
3 secundum intellectum glo.non est alibi.†Et no.ꝙ fiscus ad quē
peruenit hereditas non tenetur vindicare necem defuncti quod
est notandum.⁊ dicit Raynal.ꝙ quidam in priuata estimatio-
ne contrarium respondit ⁊ male.pro opi.scholaris faciebat.s.
ad sille.l.si sequens gradus.sed dic vt ibi dixi:ibi quod si fecerit
immiscuerint ⁊ restituerint.Dy.in ver.item si municeps.accipe
heredes instituti quod est.ī.subaudi ⁊ de restituendo grauati.
Dyn.In glossa sic econtra:ibi.§.deinde.vbi colligitur consen-
sus.⁊ pro hoc.s.de legibus.l.j.C.de legibus.l.humanum.⁊.C.
de episco.⁊ cleri.quum venerabilis.in fine.pro hoc infra ad mu-
nicipales.l.municipes.⁊.C.de aduocatis diuersorum iudicum.l.
laudabile.al's restituende.sed prima videtur vera.ar.C.de iure
delibe.l.potuit.sed bonorum posses.peti potest per eorum recto-
res:vt.ī.de bono.pos.l.iij.§.an municipibus.sicut ⁊ per tutorem.
vt eo.titu.l.tutor.Iaco.

Titius heres.Et directe ibi substituto vulgari-
ter.Dy.hic recurrit ad extraordi
narium plenius subuenitur.de qua materia plene solet notari ⁊
dixi.ī.de ope.noui nun.l.in prouinciali.vel hic extraordinarium
erat de iure communi ibi de iure speciali.argu.eius quod no.s.
de rei ven.l.j.§.per hanc.ibi quam ex substitutione vulgari.Dy.
ibi.nam ⁊ si legitimus.i.testator ⁊ ab intestato successurus.Dy.
In glo.contra videbatur.in fi.sicut in simili.s.de arbi.l.sed ⁊ si
in seruum.⁊ de tute.l.qui habet.Ia.

Si quis alio loco.Ibi similiꝗ ei in duob⁹
q: vterqꝫ habet dilatio-
nem vnus expresse alter tacite a lege.Item quia ante diem pos-
4 sunt adire non tamen coguntur.Dy.†Non autem est similis ei
qui sub conditione rogatus est cui ante conditionem non sit pre-
ceptum restitutionis.Ia.vt.ī.eo.l.sed si a filio.§.fi.In gloss.s.di-
cit iulianus.vt.ī.l.sed si ante.sed certe imo ⁊ ante diem restituet
vt.s.eo.l.j.§.sed ⁊ quoties.⁊ in hoc potest similitudo vt quilibet
ante diem restituat incontinenti cum non sit sine damno aduo-
cari negotijs.argu.s.quēadmodū testamenta aperiantur.l.si qs
ex signatoribus.sed si hoc non alleget tunc si nō sit ei difficile re-
stituet loco destinatis dato sibi indicijs.Ia.ibi.pares sunt quia
sicut in primo casu datur tēpus quo ad locum possit ire ita ⁊ hic:
⁊ sicut posset restituere anteꝗ perueniat ad locum ita ⁊ hic pos-
set ante diē.Nec obstat.l.sed si ante.quia ibi loquitur de die in-
certa.Dy.in fi.⁊ in.l.sed si alio.est speciale propter absentiam rei
publice.Dy.ibi.vel dic hoc placet.Dy.

1 ☞Dispendium ⁊ salutis detrimentum non debet pati pro alie-
no commodo.
2 Expensis eius fieri debet qui petit aliquid fieri in sui fauorem.

1 Sed sciendum.Ibi.sed ⁊ salutis† pro
alieno ꝯmodo non de-
bet quis tolerare dispendium ⁊ salutis ⁊c.s.enim ha
betur ne heres subeat damnuz in rebus hic ne subeat
in persona.Iaco.ibi.dignitas.s.heredis.Ia.ibi.habēda est cir-
ca coactionem implende restitutionis.Ia.in fi.certe remittit̃ hic
onus nec subire cōpellit̃.Ia.Et collige ex isto vltimo versi.⁊.ī.
l.proxi.⁊ gloss.ibi posita:quod relegatus a loco similis est infir-
2 mo.Ia.Et ex principio hui⁹.l.collige†ꝙ quoties peto aliqd fie-
ri in mei fauorem qd illud debet fieri meis expensis.vnde est ar-
gu.ꝙ si litigo cū procuratore alicuius absentis ⁊ peto qd mitta-
tur ad ipsum principalē ꝓ recipiendo ab ipso sacramento calum
nie,qd talis missio fieri debeat meis expensis.Contrariuz tamen
tenet glo.ī.eo.ex quibus causis in possessionem eatur.l.ij.Et hoc
puto verius ⁊ de hoc plene notaui.C.de iuramento calumni.l.ij.
§.sin autē abfuerit.Idē dici potest in teste qui est infirmus:vt si
volo qd mandet̃ acceptū dictuz eius qd mandet̃ meis expensis.
pro hoc.C.de appellationibus.l.eos ad exhibēdum.s.e.l.sed si
hereditas pro socijs.l.cū duobus.§.si quis ex socijs.⁊ mandatis.
l.idēqꝫ labeo.⁊ est expssum.extra de iudicijs.cap.mulieres.li.vi.
¶In glo.psonaliter s̃m hanc habeas in litera alexandriam.Si
vero habeas alexandrie dic adite.s.hereditatis.

1 ☞Iudex nō dꝫ precipere ꝙ ad locum minus tutum eatur.

1 De etate.In gl.ij.in fi.Et sic no.†ꝙ iudex nō
dꝫ pcipere ire ad locū ad quē non lꝫ.
de hoc an valeat citatio fctā ad locū nō tutū vide qd
dixi.C.quomō ⁊ quādo iudex.l.ea que.⁊ qd no.p.Io.
an.extra de ap.c.ex parte.⁊ per eundē in clemētinis de sententia
⁊ re iudi.

⁊ re iudi.c.pastoralis.⁊ facit.s̄.si quis cau.l.ij.§.si quis tn̄.⁊ de iudi.l.si locus.in contrarium allegabat do. Guil.de suza.s.auf. de man.prin.§.patrocinia.

1 ☞ Restitutio inutilis est instituto sub conditione ante conditionem instituente.

Sed ⁊ si alius. Ibi absit ⁊ sic remoueri non debet. Iaco.ibi plane si quis.subaudi dum cogitur adire. Iaco.ibi hoc fecisse: ⁊ ideo bene.retinet quartam. Dy.ibi impetrauerit volente fideicommissario alias statim compellitur adire et restituere: vt.ĵ.eodem.l.omnis. Oldr.⁊ nota pulchrum text. pro deliberatione.

1 **Si quis sub conditione.** †Si institutus sub conditione restituat ante conditionis euentum inutilis est restitutio: si post euentum conditionis ratam habeat confirmatur. Dyn. h.d.ibi heres scriptus sub eadem cōditione restituere rogatus. dyn.ibi nihil agit adeundo. Dyn.ibi restituere de facto ⁊ si ante diem sequitur in.l.sequenti.dyn.ibi.l.fi.de testa.mil.l.tribunus. §.j. Iaco.in glo.prima.ibi ante conditionem hic quando conditio remittitur: vt.ĵ.e.l.facta.§.si conditio. Iac.ibi sed non restituere.vt.ĵ.eo.l.ille a quo.in prin. Dyn.sed quod cogatur restituere no.ĵ.l.apud iul.§.antistia.ibi.§.seium.alias.incipit seia.§.sceuola. Dy.in fi.q2 in.§.hereditatis.⁊ in.§.filia erat incerta persona cui erat restitutio facienda. Dy.

1 ☞ Testator conditionem vel modum apponens eam vult impleri per heredem.
2 Institutus sub conditione ⁊ de restituendo grauatus an teneaē ante conditionis euentum restituere.

Sed ⁊ si ante. Diem incertum.dy.ibi ante conditionem institutioni adiectam.dyn.ibi vel dies institutioni inserta vel adiecta. Dy.ibi in rata habeat restituens.dy.ibi tunc id est tempore restitutiōis facte ⁊ hoc procedit de fictione: vt.s̄.
1 de acqui.here.l.heres quandoq3. Dy.†⁊ no.ꝙ cum testator apponit conditionem vel modum vult eam adimpleri per eū quem voluit esse heredem. Ia.in glos.s.institutionis vt conueniat precedentibus in fin.vel dic ante diem restitutionis. vt litera innuit ⁊ hoc cum dies fideicommissarij causa erat appositus. vt.s̄.de leg.j.l.filiussa.§.diui.⁊ de annu.leg.l.eum qui alias incipit iabolenus.⁊ in.l.contraria fauore heredis erat dies adiectus vel pone hic vel pro.i.nam conditio dies est: vt.s̄.de leg.j.talis scriptu-
2 ra.†dic ergo aut institutus est quis sub conditione vel die incerta ⁊ rogatus restituere et tunc obtinet.s̄.l.proxi.§.fi.⁊ hac.l. aut institutus est pure.sed non pure grauatus restituere et tunc aut voluntarie adijt: ⁊ tunc recte recusat restitutionem ante diez vel conditionem: vt.ĵ.eo.l.sed cum ab herede.versicu.neq3 pupillum: ⁊ argu.ĵ.de ver.sig.l.cedere diem.si autem debet restituere tunc aut est conditio inserta vel dies.siquidem conditio non habet effectum restitutio ante eam: vt.ĵ.eod.l.apud iul.§.antistia. ibi quāuis sic fuisset.⁊ ver.cū aūt si dies aut fauore fideicommissarij ⁊ tunc idem: vt dicto.§ aut heredis: ⁊ tunc aut habet effectum restitutio: vt.s̄.eo.§.de illo.ver.sed ⁊ quoties.⁊.C.de fideicommissis.l.post mortem.vbi de hoc not.⁊ dixi .aut alterius: et tunc non h3 effectū restitutio ante diem.vt.s̄.de leg.ij.cum pr̄.§. hereditatis.⁊.§.filia.⁊ pro hoc de leg.ij.l.vxorem.⁊.§.seiu3.alias incipit seia.⁊.§.sceuola.⁊ de legat.ij.l.si ita relictum.§.pegasus. de annu.leg.l.eum qui alias incipit iabolenus.de vsur.l.in fideicommissi.§.cum polidius.⁊ dicta.l.filiussa.§.diui. de legat.j.si vero recusat adire tunc aut habet coheredem qui adijt ⁊ tunc nō compellitur: vt dicta.l.sed cum ab herede.in princ.ĵ.eo.l.secus si pure: vt.C.eo.l.non iustam.⁊.ĵ.eo.l.cogi.§.fin.⁊.l.apud in princ. ⁊.l.ita tamen.§.ij.et hic aut non habet coheredem et tunc compellitur adire statim non ante diem vel conditionem moriens fideicommissarius afficitur damno: vt.ĵ.eod.l.ille a quo.§.j.⁊ etiā restituere sed non habet effectum nisi conditio viuo fideicommissario existat: verum hoc heredi nihil officit.vt.ĵ.l.proxi.§.vtrum. ⁊.§.antistia.⁊.l.ille a quo in prin. Ia.

1 ☞ Interesse quod consistit in damno et lucro prestari debet et onus a testatore impositum remitti.
2 Tabule pupillares confirmantur per aditionem vnius substitutorum.
3 Portio pupilli ante aditionem decedentis accrescit adeunti ex paterno.
4 Pupillo non adeunte potest esse locus successori pupilli ex secundis tabulis.
5 Tacita vulgaris an contineatur in pupillari.
6 Tacita pupillaris an differat ab expressa.
7 Auxilium extraordinarium cessat si ordinarium competat.
8 Cessio actionis potest fieri procuratori.
9 Restitutio verbalis non fit procuratori nisi prius satisdatione prestita.
10 Restitutio an possit fieri procuratori in rem suam.

Apud iulianum. Legatum relictu3 si nō adeat nō a coherede q2 nō videē adire qui coactus adijt. item inter
1 esse†in dāno ⁊ lucro consistens prestari debet ⁊ onus remitti a testatore impositū.h.d.ibi heredi instituto pro parte ⁊ rogato de restituēdo hereditatē ibi relictu3 sub conditione si heres nō erit vt sequitur ibi cogendu3.s.adire ⁊ restituere. Dyn.ibi damnum.i.dāni estimatio. Dyn.ibi vel lucrum.i.lucri estimatio. Dy.ibi remittatur.ꝙ pretor interdum faciat vt.s̄.eo.l.sed sciendum.⁊.l.seq. Ia.no.interesse vsurarij in dāno ⁊ lucro.et sic facit pro opi. Azo.in diffinitione quam facit de interesse licet quidam reprobent eam.dyn.de quo no.⁊ dixi.C.de sen.que pro eo q8 in profe.l.i.⁊ de damno dic vt.ĵ.eo.l.debitor.ver.in re aūt vel in confusione actionis qua fideiussores defuncti exciperent: vt.ĵ.de fideiusso.l.si debitori. Iaco.ibi recurrat.s.heres subire. Iacob.in glo.ij.ibi nisi causatiue improprie loquitur gloss.sed hoc vult dicere quod videtur quod possit retinere quia iustam causam habuit expectandi coactionem.s.ne perderet legatum vt patet in litera ibi et ob hoc suspectum ⁊c.que causa videtur iusta fuisse. et pro hac opi.facit.s̄.de leg.j.l.filio pater.in fi.⁊ per hoc cessat suspicio de qua dicitur.s̄.eo.l. Old.

2 **Idem iulianus.** †Sufficit vnum de institutis adire vt confirmentur tabule pupillares.hoc dicit.vel dic ad confirmationem tacite vulgaris in expressa pupillari contente requiritur paterne hereditatis aditio.⁊ ad hoc allegat istum.§. Dynus.quod iste.§.habet quatuor lecturas: duas in glo.⁊ duas extra glos.⁊ in gloss. vlti.vnde gl.transit ad secundam lecturam quod intelligatur in substitutione pupillari ⁊ quod substitutus admittatur ex vulgari tacita inclusa in ipsa pupillari: sed ista lectura non placet Oldra.vt.ĵ.patebit.⁊ est vna ex lecturis extra glo.ipse enim intelligit in pupillari expressa.⁊ quod substituti admittantur ex tacita vulgari inclusa in pupillari expressa vt dixi in summario ibi instituti pupillariter. Dynus.ibi excepit ex dispositione patris. Dy.ibi cogere adire ex institutione patris sicut abstinens hereditate vt sit heres patris non vrgeatur nisi se immisceat: ita nec heres heredis vt eius substitutus onereē ad id quod pater disposuit de restitutione pupillaris hereditatis quia pupilli hereditatem non adijt al's secus.vt.s̄.de vulga.⁊ pupillari substitutione.l.si filius.sponte enim posset adire: vt.s̄.de acquirenda hereditate.l.si pupillus. Iaco.ibi hoc enim facto.i.hereditate paterna per vnum de institutis adita: que autem non erat adita sed spreta. Iaco.ibi cogi adire: hoc propter coactionem: alias contra.C. de iure deliberan.l.quidam. Iaco.sed ad istam lecturam que dicit quod ambo coguntur ex substitutione adire, oppo. quod vni adeunti accrescit portio coheredis: ergo non est necesse ambos cogi. Item oppo.quod neuter compellatur ex substitutione adi-
3 re.†quia adeunti ex paterno accrescit portio pupilli qui decessit antequam adiret.sol.vtrumq3 contrarium: vt in glossa.quere de qua parte fuerūt rogati: ⁊ dic quod non est vis de qua dummodo in secundis tabulis rogati fuerint al's si in primis non compellentur ex substitutione adire .deinde no.secundum quod dicebam in casu summario.quod ad confirmationem tacite vulgaris que continetur in pupillari expressa requiritur aditio paterne vnde quo casu non posset adiri ex pupillari expressa propter defectum confirmationis tabularum pupillaris eodem casu nec ex tacita vulgari contenta in ipsa pupillari.s3 videtur quod hoc casu sola existentia sui heredis etiam sine alterius aditione confirmet tabulas pupillares: ⁊ sic etiam isto pupillo mortuo qui erat suus heres non requiratur aditio paterne hereditatis cum iam secunde tabule fuerint confirmate: vt.ĵ.eodem.l.ita tamen. §.si pater filium.sed dic quod illud habet locum quando solus pupillus suus est heres: sed hic erat institutus cum alijs.⁊ ideo priuilegium confirmationis secundarum tabularum per existentiam sui heredis hoc casu admittitur.⁊ est ratio quia extraordinaria prouisio legis.scilicet quod per existentiam sui heredis cōfirmentur tabule pupillares.admittitur ⁊ cessat quando subest via ordinaria ⁊ ordinarium auxilium.scilicet quia sunt alij instituti cum pupillo qui possunt cogi adire ⁊ ista ratio facta fuit.s̄. de acquirenda hereditate.l.qui totā.in magna distinctione circa mediū.versi.⁊ hoc.quando suus solus.⁊ in materia etiā substi-

tutionum.ff.de vulg.ꝛ pupil.subst.super rub.Dy.ꝛ circa predictam opi.Dyn.aduertendum est primo ꝛ ostendendum,qḋ iste §.necessario debeat intelligi de tacita vulgari contenta in expressa pupillari quia de vulgari expressa non potest intelligi cum hic fiat mentio de secundis tabulis.preterea nec illa desiderat ex paterna adiri de pupillari expressa non potest loqui quia illa desiderat pupillum adijsse ꝛ sic superuacuo peteret aliquem alium cogi adire.ꝛ hoc secundū gl.sed do.Old.tenebat ꝙ iste.§.loquitur de expressa pupillari ꝛ vera ex qua precedente aditione ex paternis compelluntur adire.

4 †nam licet non adeat pupillus tamen potest esse locus successori pupilli ex secundis tabulis vtpote si habeat bona paterna vel aliunde quesita vt illa restituantur.vt.ff.de vulga.ꝛ pupi.substi.l.sed ꝛ si plures.§.in arrogato.ꝛ ad cōfirmationem tabularum pupillarium bene est opus adiri ex paterno:vt.ff.de vulg.ꝛ pupil.substi.l.secunda.§.adeo.non tamen per eum cui substituitur sed sufficit per quemcunqꝫ.ꝛ sic potest responderi ad.l.secundam.§.interdum.ff.de vulg.ꝛ pupil.substi.ꝛ.l.ita tamen.§.a patre.nam ibi tractatur de pupillari expressa cum de vulgari non possit loqui:quoniam exheredatus fuit pupillus ergo vulgare cessat.Oldra.sed sicut supra dixi:Dynus dicit qḋ hic pupillus habebat coheredem:vbi vero solus esset institutus tunc vulgaris tacita non posset locum habere quia existentia sui heredis confirmat tabulas pupillares.vt.ff.eodem.l.ita tamen.§.si pater.ꝛ dixi.ff.de vulga.ꝛ pupil.substi.l.si filius qui patre.Et sic videtur Dyni opinio vera ꝛ opinio Oldra.qḋ iste.§.loquatur de pupillari expressa locum habere debet si ipse sit heres patri.si vero non sit vt hic fuit debet locum habere vulgaris tacita contenta sub pupillari expressa.vt.ff.de vulg.ꝛ pupil.substi.l.ij.§.fi.ꝛ sic videtur tenenda opinio Dy.ꝛ non Oldr.nisi enim sic dicas nunꝙ posset habere locum vulgaris tacita cōtenta sub pupillari expressa siue pupillus esset institutus siue exheredatus:vt ex premissis patet:vt ex isto.§.voluerunt dicere quidam

5 †quod in pupillari non contineatur tacita vulgaris:quia si contineretur etiaꝫ nemine adeunte veniret substitutus:sed alij dicunt quod ideo hic non continetur in pupillari quia hic non valet expressa pupillaris ꝛ per consequens nec tacita vulgaris.arg.ff.de serui.rusti.predio.l.iij.§.fina.Alij dicunt quod vbi est facta pupillaris intelligitur vulgaris tacita tamen illa tacita non habet effectum nisi testamentum patris sumat vires per aditionem heredis instituti.vt.ff.de vulga.ꝛ pupil.substi.l.iij.§.quisquis.nec potest principale testamentum sumere vires ex pupillari quia est eius sequela vt.l.in pupillari.d.ti.de vulg.ꝛ pupil.substi.et ista est quasi eadem cum precedenti.Et de ista materia vide quod plene not.C.de impube.ꝛ alijs substituti.l.precibus.in materia substitutionum in tractatu vulgaris versi.quarto queritur quis sit eius effectus.ꝛ versicu.sequenti.Sed an tunc excludat matrē ꝛ plenissime dixi.ff.de vulgari ꝛ pupilla.substitutione.super rubrica.In materia substitutionum in tractatu vulgaris.versicu.ex hoc quero ad hoc vt substitutus possit habere in glo.nāꝫ non est.ibi adire ex institutione.imo tantum habeat locum vulgaris expressa exigitur repudiatio heredis.vt.C.de impuberum ꝛ alijs substitu.l.post aditā.sic ergo hic loquitur de tacita vulgari que

6 continetur in expressa pupillari.Dyn.ibi.l.j.§.defertur.†Et sic videtur differentia inter tacitam pupillarem ꝛ expressam:quod videtur ineptum cum ex vtraqꝫ etiam non adita patris hereditate possit substitutus adire ex qua patris heres efficitur non pupilli:vt patet ex eius conceptione.ff.de vulga.ꝛ pupil.substitu.l.iam hoc iure.in prin.ꝛ.C.de impuberum ꝛ alijs substitu.l.quāuis.Et ideo dic ꝙ primo compellitur adire paternam hereditatem ex substitutione pupillari:vt sic bona pupilli que habebat licet non essent patris sibi habeat ipse substitutus ꝛ eidem restituantur:vt.ff.de vulgari ꝛ pupillari substitutione.l.sed si plures.§.in arrogato.Sed quid de paterna.respondeo illa non restituitur:sed nec ad onus heredis pertinebit.vt.ff.§.proxi.ꝛ.§.antistia.Argu.tamen qḋ ꝛ illa restituatur.ff.eo.l.j.§.sed ꝛ quoties.ꝛ.ff.eo.l.cogi.§.sed ꝛ si quis.qḋ credo verius.vt.ff.eod.l.ita tamen.§.ij.Jaco.ibi.Coheres adire:per quam coactionem repudiatio non habet plenum effectum:ꝛ sic non accrescit.Jacob.vt.ff.de suis ꝛ legitimis.l.post consanguineos.§.fina.Oldra.ibi Ad quid ergo cogitur.s.postea ex substitutione adire.Dyn.ibi fictione iuris erat in modum pupillarem vel quia vt substituti grauati erant:ꝛ ideo ex hac succedere debent ad valorem fideicommissi.sed certe vna aditio sufficit cum pars iuris institutionis ꝛ substitutionis vulgaris defert:vt ex vtraqꝫ adijt.vt.ff.de acqui.here.l.si quis heres.sed aliud cum sponte heres adijt.secus

7 si coacte.scōm gloss.Jacob.ibidem.†Ratio quia vbi competit auxilium ordinarium cessat extraordinarium.Preterea ideo portionem impuberis ex substitutione adire compellitur vt confirmetur fideicommissum vniuersale quod in secundis tabulis erat relictum.Ray.ꝛ Dyn.ibi.vel de vtraqꝫ rōne de hereditate impuberis:vt textus in fine.§.ponit pro constanti.Dynus.

Utrum restitutio hereditatis potest fieri absenti mediante procuratore.h.d.primo.Item si vnus solus est institutus ꝛ de hereditate restituenda sub conditione grauatus ante conditionem adire ꝛ restituere cogitur.ꝛ si ante conditionis euentum fideicōmissarius moriatur sine herede tunc heredi coacto adire ꝛ restituere subuenitur ne creditoribus hereditarijs teneatur sed bonorum venditio fit per hereditarios creditores:secus si iste sit rogatus alium habeat coheredem.h.d.vsqꝫ ad.l.j.sed cum ab herede ibi absente fideicommissario.Dy.ibi procuratore adeunte pretorem ꝛ postulante sibi fieri restitutionem.Dyn.ibi nec vereri.i.timere.Dyn.ibi moreretur premortuo fideicommissario vel si aliquo casu contingat testamentum non habere effectum.Ja.ibi cautum ei fiat a procuratore de indēnitate.Dy.ibi restituat ꝛ sic non habuit effectum.Dy.Et sic decesserit sine herede.Dy.ibi exemplum capere vt restitueret ꝛ seruetur heres indemnis.ibi in specie huiusmodi que statim sequitur in.§.antistia.Et nota de exemplo sic.ff.de dam.infec.l.damni infecti stipulatio.ad finē.

8 ꝛ de vi ꝛ vi arma.l.j.§.quod vulgo.Jac.allegatur.§.iste †quod actionis cessio possit fieri procuratori.ad idem.ff.l.restituta.§.sed si voluntate.ꝛ.l.quamuis.in fine.ꝛ.l.sequen.ꝛ.l.qui ita.§.j.De hoc habes gloss.notabilem.ff.de procu.l.in cause.§.fin.ꝛ in Speculo de cessione actionis.§.j.ver.item queritur an procurator.Item arg.qḋ procurator solutionem postulans audiatur cum cautione de rato etiam si non probet mandatū ad idem.ff.l.qui ita.§.j.Sed contrarium no.in glo.ff.de procu.l.non solum.§.qui alieno.Dy.Et vide que ibi notantur de ista materia cautionis de rato.de quo etiam satis no.ꝛ dixi.C.de procu.l.j.nam in dubio tantum.i.quando dubitatur de mandato est satisdandum de rato.nam si constet de mandato admittitur sine satisdatione ꝛ si constet quod non habet mandatum non admittitur etiam satisdans.ꝛ hoc in procuratore qui vult agere.sed in procuratore solutionem petentem.dicit gloss.d.§.qui alieno.quod semper habet de mandato probare al's non admittitur etiam satisdans vt in aut.de collato.§.eos.sed iste.§.est contra illam opi.nam hic in casū dubio satisdatum erat ꝛ sic procurator petens restitutionem seu solutionē fieri admittebatur:vt ꝛ.ff.eo.l.qui ita.§.j.Naꝫ si certum esset quod haberet mandatum non satisdaret si certum quod non etiam satisdans non admitteretur.Sed potest dici qḋ

9 hic loquatur †de restitutione verbali facienda procuratori que fieri debet satisdatione prestita in dubio cum nullū commodum penes procuratorem sit:sed vbi petitur fieri realis restitutio.dico non audiendum procuratorem nisi constet de mandato quasi restituens non teneatur confidere nec se committere prestationi ꝛ fragilitati cautionis:vt.ff.eo.l.cogi.§.si pater.in fine cum ibi notatis.ꝛ sibi foret periculosum si restitutio rata non haberetur.ꝛ ita loquitur dicta glossa.Dynus.Et ex predictis terminatur questio.si deposui libros meos penes fratres predicatores intendens proficisci ꝛ aliquis veniat ad eos repetens eos procuratorio nomine meo ꝛ velit satisdare de rato cum non probet plene mandatum quod non debeat sibi fieri restitutio.Dyn.In gloss.vt.ff.eo.l.restituta.in fine.ꝛ est ratio quia fideicommissarius ante restitutionem sibi factam non est necessarius cum effectu.vnde alium facere non potest ꝛ heres etiam ei restituendo eum fideicommissarium facere non potest quia testator de restituendo ei non rogauit:vt.ff.de here.insti.l.quidam cum filium.Sed hec ratio cessat in procuratore simplici qui representat personam domini:vt.ff.de damno infecto.l.qui bona.§.pe.Nec ob.ff.de acqui.heredi.l.paulus rñ.per procu.quia aliud in hereditate adeunda aliud in trebellianica restitutione.ꝛ est ratio que ibi ex gloss.

10 colligitur.†Sed videtur ꝙ procuratori in rem suam possit fieri restitutio.vt.ff.eo.l.seruo inuito.§.vlti.Sed dic ꝙ ibi iam erat facta verbalis restitutio totius hereditatis fideicommissario ꝛ postea fit realis particularium rerum procuratori in rem suam iussu fideicommissarij.Dy.in gl.videtur ergo ibi ꝙ nō habet heredem:vel dic ꝙ habet sed fideicommissarius decessit pendente conditione ad suum heredem non transmittit vt Dyn.not.ff.de leg.j.l.cum filio.ꝛ dic vt ibi plene dixi.Dy.in fi.imo non similiter qꝛ filius non habebat heredem.quare dicit ꝙ ibi relictū erat in diem incertam que conditioni assimilatur.vt.ff.de conditi.ꝛ demonstra.l.dies incertus.ꝛ moritur filius ante diem.Dynus.Et pro hac gl.est casus expressus.ff.eodem.l.seius saturninus.ꝛ quod ibi notauit.

Antistia. Iste versiculus allegatur communiter pro.§.sed melius est ver.quia continuatur materie precedenti:ibi competituram libertatem directam.Dynus.ibi statim non expectata nubili etate.Dy.ibi adijt hereditatem coactus.Dyn.ibi vt si quid horum contigerit vt qꝛ moriatur fideicommissarius ante restitutionem ꝛ diem.Et sic anteꝙ restitutio habeat effectū.Dy.ibi nemini dari.i.vendi a creditoribus.

Dy. ibi cum agitur. concludit ad. §. precedentem vtrum. Jacob. ibi que compulit adire vel quia mortuus sine herede vel cum herede ante conditionem existentem. Et sic non transmittit ad heredem. Jaco. In glo. qui filiam albine. ij. fine. z dic vt dicta. l. cogi. §. finali. Dy. In glossa sed quomodo. ibi non transeunt actiones vt in contrarijs. imo videtur quod transeant: vt. j. eodem. l. cogi. §. an quidam. nisi dicas quod in illo. §. transeunt aduenienete tempore ante non: vel ibi erat certum tempus hic incertum qd conditioni equipollet. vt dicta. l. dies incertus. Dy. de conditi. z demonstrationi. ibi. s. eodem. l. sed si alio. Et hec placet Dyno. ibi cogatur. rogatus pure institutus. Dyn. ibi cum onere fideicommissi: vt apparet etiam supra eadem lege. §. idez iulianus. z ibi notat Oldra. ibi sed oppone. ista oppositio potest formari hoc modo hic dicitur quod vbi duo sunt heredes tunc non est locus coactioni. sed contra. s. §. idem iulianus. vbi duo sunt substituti coguntur adire z restituere z tamen potest accrescere. Solu. vt ibi z hic nota. quia ibi ambo erant rogati pure sed hic vnus pure alius sub conditione fuit rogatus. in. l. sed cum ab herede. fuit institutus pro parte. z ideo quia alio remedio fideicommissario potest consuli ante conditionem ille nō cogitur contra voluntatem defuncti: sed contra huic sol. j. eodem. l. cogi. §. cum quidā. sed dic vt ibi dixi: ibi pure institutus z pure rogatus. Dy. ibi secundum voluntatem defuncti quia defunctus pure rogauit. dy. In glo. vlti. ibi. §. sed quod pretor. z plene dixi. s. de supel. leg. l. iij. in fine. In gl. ante conditionem: ibi sine herede vel etiam cum herede quia mortuus fuit fideicommissarius petente conditione z ita ad heredem non transmittit. Dy.

1 ☞ Heres institutus an cogatur adire z restituere cōditione fideicommissi pendente.

Sed cū ab herede. Supra dixit qd vbi est solus heres potest compelli ad petitionem fideicōmissarij conditionalis: nūc dicit qn sunt duo coheredes dicens sed cū ab herede. Jac. ibi pro parte instituto. subau. z alio pro alia parte instituto pure suā partē adeūte. Ol. ibi cōstitutioni sue qua cauet † q heres institutus petente cōditione fideicōmissi cogitur adire z restituere qz habet locum quando vnus tantum est institutus. Dy. Non ergo hic cogitur pro parte adire z restituere ante constitutionē existentem z cū coheredi adeunti accreuerit illa portio. Ja.

a Neqz. a Pupillaris solum heredem institutum z sub cōditione rogatum secundum primum casum. Uel etiam extraneo instituto insolidum vel pro parte z adeunte sponte z rogato restituere pupillo secundum casum vel in pupillo instituto pure pro parte z rogato restituere sub conditione et sponte adeunte ſm tertium casum. Dy. z Ja. in glo. tribus modis pone casum z omnes positiones sunt bone. Dy. ibi non continuatur cum ista. z ſm hoc dicas adiuuandum vt al's q in casu in quo quis solus heres est z recusat adire cogatur ante conditionis euentum restituere. Ja. ibi si damnosam hereditatē adiit. scilicet cū autoritate tutoris. al's ipso iure seruaretur illesus. vt. s. de acquiren. here. l. impuberibus. z ibi plene no.

1 ☞ Fideicommissum vniuersale non valet testamento non valente.
2 Spoliatus ante omnia restitui debet.
3 Par parem nec minor minorem cogere potest.
4 Heres institutus non potest esse executor testamenti.

Ulea quo. Dic ille. s. heres pure institutus z solus. Dyn. ibi causari. i. allegare non poterit ne compellatur adire propter periculum ne conditio deficiat zc. Dy. ibi z hereat actionibus. l. remaneat obligatus creditoribus hereditarijs. Dy. ibi iaz igitur. s. qz nullum timet periculum vel damnum si compellatur adire z restituere. Dy. ibi presentia heredis subaudi eo tempore quo interponitur decretum coactionis: vt z. s. eo. l. recusare. ij. rñso. vbi de hoc. Old.

Si de testamento. Iste casus non est alibi. ſm Ray. Aut ē questio de iuribus fideicommissi z tūc differtur regulariter. fallit in casu. scilicet quando timetur de morte heredis. h. d. ¶ Oppo. q iste. §. non videatur bonam differentiā facere cū si sit questio de viribꝰ
1 testamenti per consequēs sit questio de iuribus fideicōmissi: † qz si non valet testamentum nec fideicommissum vniuersale. vt. C. de fideicō. l. eam quā. Respondeo in primo casu heres rogatus de iure alieno contendit z non suam sed alterius pura legitime vtilitatis pretendit ad quē restitutione non valente bona ab intestato debent pertinere qs. s. de iure alterius disputare sibi non licet: vt. s. si ser. ven. l. loci corpus. §. competit. ar. in secundo casu huius. §. contendit solum de viribus fideicōmissi quod dicit non tenere z sic penes ipsum rogatum remanere debere. vt. s. de leg. ij. l. codicillis. in prin. Et ibi plene no. z sic de iure suo contendit. vnde ista exceptio debet admitti cū distinctione que subijcitur in tex. Ray. In glo. qd dicit heres. in fi. hodie tamen deberet fieri restitutio hoc casu. vt no. in gloss. d. §. quoties. quod est nota. ibi queratur. i. si vires testamenti reuocentur in dubium. Dy. ibi heres controuersiam faciens de viribus fideicommissi. Dy. ibidem longinquo petenda. i. verba testamenti seu ipsum testamentum in quo est scriptum fideicommissum sunt in longinquis partibꝰ. Dy. ibi compellendum eum heredem scriptum. Dy. In gloss. s. defuncti: ibi non ideo sic excusat quin cogatur adire z restituere. Dy. ibi si pro se adierit id est in suum commodum vt quia institutus esset z nō grauatus de restituendo. Old. ibi hoc nocere z. talis dubitatio de statu testatoris. Old. ibi. l. veluti. z dic vt. C. de dilatio. l. j. ibi in possessorijs adipiscende z retinende possessionis. vt. j. de carbo. edic. l. iij. §. si duo. secus in possessorio recuperande
2 possessionis restituende: quia † spoliatus ante omnia restitui debet. vt. C. de agricol. z censit. l. si coloni. libro. xj. Si per vi vel alio modo. l. j. ad legem iul. de vi. l. si quis ad se fundum. z locati. l. si quis conductionis. Dy. de hoc notat Dynus extra de regulis iuris. c. dolo facit. libro. vj. z not. in. l. ij. C. de edic. di. adria. tollen. que statim alleg. z no. z dixi. C. de rei ven. l. ordinarij. licet quedaz glo. que est. s. de iudi. l. si de vi. videatur tenere quod relatio dominij habeat locum in omnibus interdictis. sed illa glos. communiter reprobatur z tenetur quod dixi. z pro hoc facit quod not. de verbo. signi. l. labeo. z de vi z vi ar. l. j. in gloss. vltima que incipit: non ergo heres heredis. in fi. sed ibi a coherede prestatur non ab herede coactuum. argumen. tamen pro hoc. j. de damno infecto. l. cum postulassem. z. l. si finita. §. eleganter. z. §. si iurauerint. z. j. de legitimis heredibus. l. post consanguineos. §. fina. Jaco. z no. hanc glo. querit Bar. si mater filium infantem heredez instituit z de restituendo rogauit z mortuus est in etate infantili ante aditam hereditatem: fideicommissarius petit quod pater qui potest adire per. l. si infanti. C. de iure deliberan. cogatur adire z restituere nunquid cogi possit remedio huius senatuscon. trebelliani. Fran. accursius hanc questionē disputauit z tenuit quod sic. per. l. si alienus. s. de legatis. iij. z hoc videtur verum quod vbi ab herede heredis transmittitur ius deliberādi potest ille compelli adire z restituere. vt no. dicta. l. eam quam. ergo z pater qui potest adire potest compelli. z tene menti hāc questionem.

a Tempestiuum. Supra quis z ad cuiꝰ postulationez z quando cogitur adire
3 hic per quē † vnde nec par parē nec minor maiorem nec pretor se ipsum cogere potest sed filius patrem potest cogere adire z restituere. h. d. cū prin. l. seq. Dy. ibi imperium habere. ista vera sunt nisi in territorio proprio: vt. j. de manumis. l. apud. z ibi no. in. gl. no. par in parem. in fi. sol. vt ibi no. z. s. de ado. l. iij. vel secundum Jaco. de bel. punctes ibi literam z cessabit contrarium: vel ibi de voluntaria iurisditione: hic de contentiosa. Jaco. in gloss. vnius pretor. in fi. z dic vt ibi. Dy. in glos. imo duplici. in fi. vt soluas illud contrarium quod vnus non potest sustinere vicem duorum dic quod aut officia sunt repugnantia z non potest. vt. C. de asses so. l. nemo. aut non sunt repugnantia z tunc potest. vt. j. de stipula. seruo. l. j. §. communis. sed contra hoc dicta. l. si plures. sol. ibi est propter vnum debitum vt habeatur loco vnius persone. z ita soluitur istud brocardicum secundum Azo. z Dy. vt no. dicto. §. communis. vel dic quod aut consideratur persona vt persona principaliter aut respectu alicuius rei vel qualitatis. Primo casu vna persona non potest sustinere vicem plurium quia impossibile est vt vnus homo sit duplex vt dicta. l. si plures. §. j. Secundo casu aut ille res vel qualitates possunt se simul compati: aut non. si possunt se simul compati: tunc vnus obtinet vicem duorum: vt. s. de adop. l. iij. z de offi. preto. l. ij. z dicto. §. communis. si vero non possunt se simul compati, tunc vna persona non potest sustinere vicem duarum. vt hic z dicta. l. nemo. z de officio pretoris. §. fina. Dyn. De hoc vide quod nota. C. de nouo codi. compo. §. ideoqz. z de ma. vin. l. j. z. d. §. si communis. Item allega. Ray.
4 istum. §. † quod heres institutus nō possit esse executor testamenti quia non posset seipsum cogere: de quo dic vt dixi. C. de epi. z cle. l. nulli.

a ¶ Neqz. Iste nō est ppe. §. sed ver. z p ho. sicu. lege eum.

1 ☞ Filius sine consensu patris in cā publica interuenire potest.
2 Patria potestas in iure publico attenditur.
3 Facere pōt qs p alijs p se non potest facere.
4 Tabule pupillares cōfirmant per aditionē coactā z restitutionē paterne hereditatis.

5 Heres non cogitur adire ad petitionem fideicommissarij singularis.
6 Onera continentur appellatione bonorum.
7 Testator dicēs relinquo tibi domū meā talem an censeatur eum vniuersalem heredem instituere si nullum alium instituat.
8 Relinquo verbum non ad iustificationem trahitur sed ad legatum.

1 **Nam quod.** †Qd in causa publica possit interuenire filius sine consensu patris.vt.l.inter liberas.§.filius.j.de adulte. licet contrarium no.& male.C.de bo.que lib.l.cū non solū.
2 §.j.Dy.vbi de hoc dixi.Oppo.† q etiā in iure publico attendatur patria potestas sicut patet in testamētis que sunt publici iuris.vt.s.de testa.l.testamenti factio.& tū filiusfa.testari non potest.vt eo.titu.l.qui in potestate.dic q in eo iure publico.vbi filius repñtat duplicē personam sicut qñ est magistratus non attenditur patria potestas & ita loquitur hic:vbi autē representat vnam personam tm̄:vt in testamētis tunc bene attēditur patria potestas non in contrario.& de hoc no.per.G.& dixi.s.de his q sunt sui vel alie.iur.l.filius.

Sed & qui. Repudiauit non solum qui non adiuit nec repudiauit sed & qui &c.Old.Et no.
3 q†quis facit pro alijs qd pro se facere non potest.Jac.Ibi allegentur quia bona sunt in eodem statu al's sequitur.Dy.ibi pupillum fideicommissarium cui erat facienda restitutio hereditatis.Dy.Et qui petit restitui.nam quod potuit ante distractionem per distractionez perdet non al's ne fiat additio & restitutio.Ja.in glo.qui erat fideicommissarius.in fi.sol.hic ex iusta cā auditur ratione interesse predictum q2 fideicōmissarius est:tamen etiam etatis beneficio ibi autem sine causa non auditur pretendens dictum interesse q2 ibi venire volebat contra alienationem legitime factam.Ja.de bel.

4 **Si quis compulsus.** †Per aditionez coactaz & restitutionem hereditatis paterne confirmantur tabule pupillares.h.d.Ibi & tabule secunde.i.pupillares.Dy.

Qui compulsus. Ibi hoc quoq3 casu.Oldra.ibi penitendo post coactionē al's secus.vt.j.eo.l.ita tū.§.si patronus.Dyn.ibi.hoc fallit in fi.Sed ibi voluit reuerti ad fidem quā nunq3 habuit hic descēdit a quarta quā habebat & ppterea nō pōt penitere.vt no.C.de apostа.l.iij.in fi.Dy.vel ſm Jac.de bel.quo ad deū & ecclesiā admittatur penitentia:vt ibi.& in auc.vt nō luxu.contra na.in prin.sed in alterius preiudicium vel cū est alij ius quesitum non admittitur vt hic.Ja.de hoc & an & qñ liceat penitere.vide.j.de fal.l.qui falsam.& dixi.C.de epi.& cle.l.si quis non dicā.& de appel.l.si quis libellos.

5 **Non omnis.** †Ad postulationem fideicōmissarij singularis non potest cogi adire heres sed ad postulationē fideicōmissarij vniuersalis cogitur.h.d.cū.ll.seq.vsq3 ad.§.inde queritur.Et dic aut quis rogatus de re singulari & non habet locū trebellianū nec cogitur.Aut de vniuersitate quibuscūq3 verbis & habet locū trebellianū & cogitur.Dyn.ibi repudiatione heredis scripti.Dyn.ibi transire possunt vt est fideicommissarius vniuersalis.s.eo.l.j.§.j.Ibi offeratur a
6 fideicōmissario singulari.Dy.Et allegatur iste.§.q † appellatione bonorum onera continentur.sed contra.j.eo.l.mulier.§.fina.de lega.ij.l.si quis seruū.§.fi.& qd ibi no.Et vt procedat oppositio sic forma eā.quod iuris est de toto quo ad totū & de parte quo ad partē:vt.s.de rei ven.l.que de tota.ergo &c.Sol.dicit Dy.quod refert vtrū quis relinquat per fideicōmissarium vniuersale,an per legatum singulare.Primo casu nō refert sub quo nomine relinquit.vt hic.Secundo refert vt no.in predictis.ll.& ita no.j.de ver.sig.l.princeps.vel dic q cum relinquuntur bona aut nos inspicimus propriam significationem verborum & tunc non videntur relinqui bona nisi vt beatum faciant:ideo non sequūtur onera cū tali relicto:aut non inspicimus propriā significationem sed interpretationē & tunc habet locuz quod hic dicit.Nam hic non instituit alium heredem sed oia bona reliquit.vnde videtur illum heredem & successorem esse voluisse ac vbi relinqueret partem alius inueniretur heres.& sic cessat ratio.refert ergo ſm eum aut reliquit omnia bona sua vel partē.sed cōtra videtur.j.eo.l.cogi.§.sed & si miles.ver.& quāuis.sed ratio ibi non omnia bona sed aliqua.& sic partē bonorū iussit restitui.& sic heredem alium voluit remanere.& sic est idē qd m.l.non amplius.§.fina.de leg.j.& de leg.ij.l.si quis seruum.§.fi.& ad predicta faciunt que not.j.eo.l.mulier.§.fi.& quod dixi.j.de bo.poss.l.j.Et faciunt predicta ad questionem.si testator dixit:rogo te vt restituas titio omnia bona que habeo Bonon.si tibi dederit centuz: an ista centum computentur in quartam.nam siquidem videat rogatus de vniuersitate computat si de singulari nō cōputat:vt s.ad.l.falci.l.in quarta.Et videtur de vniuersitate rogatus:vt hic in fi.§.&.j.eo.l.cogi.ver.ceteruz.vbi de hoc dixi.sed contra puto & ideo dic:aut testator rogat de vniuersitate quam sequuntur actiones hereditarie,& tunc non habet locum trebellianuz quasi de vniuersitate sit rogatus.aut rogat de vniuersitate quam non sequuntur actiones hereditarie:& tunc nō computet quasi de re singulari rogatus:vt patet hic.§.j.respon.& ver.querere si fideicommissarium.& sic est in casu nostro vt loco specialis fideicom-
7 missarij habeatur.Secundo no.ar.questionē †testator dixit.relinquo tibi domum meam talem.queritur an per hoc videat eū vniuersalem heredem instituere:si nullum alium heredem vniuersalem instituit & videtur q sic.nam verbum relinquo trahit ad institutionem:vt.j.ad.l.fal.l.penul.que incipit maritus.de testa.mili.diuus.& heres institutus.vt.s.de here.insti.l.j.§.si ex fundo.tū credo q verbum relinquo coniunctuz rei singulari non trahitur ad institutionem:nā de natura sua est obliquū sicut verbum restituo:sicut ergo verbū restituo non trahitur ad directaz institutionē ita nec verbum relinquo.vt.s.de vul.& pupi.substi.l.coheredi.§.j.Et ad hoc facit iste.§.ver.quare si fideicommissa-
8 riū &c.†Et q istud verbū relinquo trahatur ad legatū non ad institutionē.facit.s.de here.insti.l.quoties.circa prin.si autez adijciat vniuersitati bonorū tunc bene trahit ad insti.per.d.ll.Dyn.Et de hoc vide qd dixi.C.de sa.san.ec.l.vl.& facit.j.eod.l.ita tū.§.j.&.s.de here.insti.l.his verbis.per Dy.

1 Trebellianica an locum habeat si testator dicat rogo vt restituas nepotibus meis omnia &c.
2 Senatusconsultū trebellianuz locū habet in rogamine de hereditate restituenda deducto onere hereditario.
3 Legatum fundi an minuatur per legatum quantitatis.
4 Trebellianum locum habet in rogamine de restituenda hereditate.
5 Fideicommissum est rerum singularium non vniuersitatis iuris.
6 Fideicommissarius singularis non potest petere restitutionem totius.
7 Adire & restituere cogitur qui de restituendo rogatur.
9 Filius in potestate constitutus patrem adire cogit sed non restituere.
10 Pater rogatus emancipare cogitur compendiuz restituere propter hoc sibi datum.
11 Filius officium iudicis contra patrem implorare potest.
12 Committere seipsum incerto qñ quis possit aut debeat.
13 Heres qñ adire cogi possit.

Cogi. Ibi quibusdā ex his predictis modis rogādi.Dy.in ver.& gñaliter.si de re.i.specie certa.dy.ibi nulla qō est.nota verbum nulla q̄stio.Old.Sic & al's dicit q non est qō vbi est casus de iure C.de fur.l.ancille.& alibi dicit q questio nec habet dubitationem nec vnq3 habuit.j.de nata.resti.l.queritur.inde trāseant actiones
1 facta restitutione.Dy.Et alleg.iste ver.ceterum.in ar.† ad.q.talem.ergo vt restituas nepotibus meis oia bona q̄ in feudū vel ex cōductione habeo receptis ab eis qnquaginta an sit locus trebellianice vel falcidie.Hic est ar.quod trebellianice.&.s.l.proxi.& l.nā qd.§.fi.cū his que ibi dixi.& sic quinquaginta debeant cōputari in quartā.sed cōtradico.vt.j.hac ea.l.ver.& q̄uis.&sic est locus falcidie & nō cōputant in falcidia.nam cū dixi in feudū q̄ ex conductione &c.nō sequebant actiones hereditarie ista bona tm̄ sed vniuersitatis & trebellianū locū habet qñ actiones hereditarie sequunt bona:& sic bona tenentur ſm vniuersitatē.Dy.& facit qd dixi.s.l.nā qd.§.fi.Et de materia huius coactionis vide pulchrā.q.q̄ est.C.de fideicom.l.eā quā.in vlti.glo.& p Rof.in libello de act.ex stipulatu.que interponitur ab herede pro legato prestando.xij.quaterno.quinto folio.

Inde queritur. Si heres rogatur restituere hereditatem deductis legatis et ere alieno.Quidam dicunt inutile fideicommissum quod vi ipsa &c.& quia ex iure &c.sed veritas est quod valet & cogitur heres adire & restituere non deductis legatis & ere alieno vel eis deductis & prestita cautione de defendendo fideicōmissario.h.d.Dy.
2 Vel breuius † in rogamine de hereditate restituenda deducto onere hereditario locus est senatusconsulto trebelliano ibi restituere hereditatem.& videtur q non per ea que sequuntur.Dyn.ibi vi ipsa.i.considerato effectu verborū.Dyn.ibi quod superest ex hereditate & ita rem singularem.Dyn.Et dic superest vt ius hereditarium minuatur.Et nota trebellianum locū non habere vbi quis nō rogatur restituere qd de hereditate supererit.Jaco.de qua forma rogandi satis habetur.C.eo.autent.contra rogatus.ibi

tus.ibi sit rogatus subaudi hic.Item est alia questio dato quod
possit cogi vtrum possit fieri deductio legatorum ⁊ eris alieni ⁊
sunt quidam ⁊c.Dy.ibi deduci quantitatem vt ius hereditariu
maneat penes fideicommissarium.naꝫ nihilominus in totum vi-
ce heredis habebitur quo ad onera sicut nec dominiū fundi im-
peditur quando in totum transeat quāuis deducto ere alieno di
catur debere restitui.Iacob.ibi hac deductione trebelliano ta-
men bene locum esse putabat ipse metianus.⁊ in hoc non male
dixit Iaco.ibi non magis intelligo metianum sensisse quod es
alienum non minuat ius hereditarium cum ⁊ damnosa heredi-
tas sit hereditas sicut ⁊ lucrosa.Et ad hoc exemplum fundi re-
spicit.Item quod es alienum non potest separari quando incū-
bat hereditati.⁊ ꝓpter hoc dicebat integraliter restitui acsi ver-
ba adiecta non essent.Iacob.ibi sit rogatus.pars enim solet de
toto deduci ⁊ species de genere:sed es alienum nec pars est here-
ditatis nec species.Iaco.vt.s.si quis omissa causa testamenti.
l.ꝙuis non proprie.Et facit pro intellectu huius litere.s.de he-
redibus instituen.l.si ita quis heres institutus fuerit.Oldr.ibi
legati minutionem.questio est.Quidam habens fundum ⁊ qua-
3 dringenta.⁊ sic est locus falcidie debeat detrahi de fundo.† ⁊ an
legatum fundi minuatur per legatum quantitatis.⁊ videtur ꝙ
non:vt hic dum dicit neqꝫ enim recipit.sed contra est secundum
Dynum.⁊ de fundo ⁊ quadringentis deducetur falcidia:vt.s.
ad legem falcidiam.l.qui quadringenta.§.fi.in.fi.Nec obstat qd
dicitur quod fundus non recipit diminutionem propter es alie-
num vel legata.nam exponitur.id est es alienum vel legatuꝫ non
sequitur fundi possessorem.vt.s.eodem.l.j.§.si heres.⁊.C.de he-
redi.actio.l.fina.Dyn.ibi petitio legati vel eris alieni non datur
contra fundi possessorem.Dy.ibi refert metianus.Iaco.ibi lo-
cuꝫ esse ⁊ deductionem fieri posse.Iaco.ibi aut deductionem.s.
legatorum ⁊ eris alieni.Dy.hec enim deductio fit de rebus he-
reditariis ⁊ non de iure hereditario.Et sic ius hereditarium in-
solidum transit in fideicommissarium secundum quosdam.⁊ sic
bene dixit Metianus sed non sufficienter quia debuit dicere de
rebus ipsis deductionem fieri.Alii dicunt quantum capit quan-
titas eris alieni ⁊ legatorum remanere ius hereditarium efficax
penes heredem:in residuo autem transit in fideicommissarium
vt quantitas legatorum ⁊ eris alieni occupet quartam eatenus
effectu heres remaneat.Iac.in gloss.sed primum verius.ibi di-
cto.§.pompo.Sed certe ista distinctio locum habet vbi fideicō-
missum fuit relictum simpliciter.vt.l.qui quadringenta.⁊.l.mar-
cellus.s.eo.Hic vero fuit alio modo fideicommissum relictum:
vt ex litera patet.⁊ sic indistincte habet locum deducto.vt dicto
§.idem pap.ibi propter sumptum litis hoc probatur.s.titu.pro-
xi.l.hec autem.§.j.⁊ ad.l.fal.l.dolo.⁊ facit quod no.in.l.cū idem.
de peti.here.circa fi.ibi restituit hereditatem.vnde contra ipsum
heredem inchoata lite proceditur ⁊ retinet rem de qua est que-
stio ⁊ cauet fideicommissario vel restituit ⁊ ei cauetur.vt.j.eo.l.
cum hereditas.Old.

4 **Si quis heres.** †In rogamine de restituendo hereditatem vel pro parte ip-
sius habet locum trebellianum.Secus si de singulis rebus fiat
specialis numeratio in testamento pagani:in testamento autem
militis secus.h.d.vsqꝫ ad.§.cum quidam.Aut ergo rogatur qs
de quota parte ⁊ est planum vel de certa specie nominata ⁊ tunc
aut a milite aut a pagano.Dy.ibi restituere sit rogatus ⁊ fidei-
commissarius velit sibi solam partem restitui.Dyn.ibi sed ⁊ si
quis heres institutus a seia insolidum vel pro parte.Dyn.vt.j.
patet.Dy.Et ponit Dy.casum ꝙ ego institutus a seia rogaui
heredem meum quotam partem hereditatis mee:item heredita-
tem seu bona seie insolidum vel pro parte.sed Viuianus ponit
quod rogaui quotam partem hereditatis mee.s.hereditateꝫ seie
que est quota hereditatis mee:⁊ ita videtur ponere glo.que inci-
pit.imo transeunt.in fi.Dy.ibi partem quotam.Dy.ibi que ad
eum testatorem rogantem.Dyn.ibi vel totam partem que facit
quotam hereditatis illius qui rogauit sm Viuianuꝫ:ibi transi-
re actiones.s.in predicto casu qꝛ pars quota hereditatis rogan-
tis fuit adiecta.Dy.⁊ Ol.ibi totamqꝫ hereditatem rogantē nō
tantum seie.Ia.ibi cui restituitur al's restitueret.Dyn.in versi.
5 sed ⁊ si miles.ibi res italicas.† ꝙ fideicommissum est rerum sin-
gularium non vniuersitatis iuris.vt.s.de hered.insti.l.ex facto
secundo.⁊ ideo non habet locum trebellianum.vt.s.eod.l.nam
quod.§.non omnis.nisi contrariū induceret priuilegium militis.
Et hic probat quod sequitur in ver.nā ⁊c.Ol.ibi nam vt elegan-
ter respondet tacite obiectioni que fit ex.§.⁊ generaliter.s.ea l.
dicens si miles ex fundo quē scribit heredeꝫ ex solo fundo heres
erit.⁊ sic ex volūtate militis ius hereditarium attribuitur vni rei
vt.s.de testa.mili.l.si miles vnum.quod in pagano est secus.vt
s.de heredi.insti.l.j.§.si ex fundo.⁊.s.de here.insti.l.quoties.si
ius hereditarium in directa institutione in dispositione militis
testatoris cadit super certa re merito ⁊ cadit si miles per fideicō-
missariū certas res voluit ab herede restitui:vt quod licet mili-
ti in directa institutione hoc sibi liceat in obliqua:igitur cum ta-
lis a milite rogatus de iure hereditario grauatus intelligitur
merito cogetur sed qꝛ in damno maneret si non totam restitueret
hereditatē:totam volens restituere auditur vt in aliis exemplis.
Et no.ꝙ qui potest rē vnā vel plures ad ius seu ad nomen here-
ditatis deducere scribendo in ea vel in eis aliquē heredem vt po-
test miles si grauauerit ad restituendū videtur grauare de iure
hereditario:ad quod rem illā reducere potuit sed qui non potest
primū vt paganus qꝛ paganus non potest vnā rē vel plures fa-
cere hereditatis.al's sic iam plures restituendo separatim ex cer-
tis rebus singulariter deputatis plures faceret hereditates qd
non potest:ergo nec grauando de rebus videtur grauare de ip-
sa hereditate. Sed oppone.s.de here.insti.l.j.§.si ex fundo.sed
ibi nullus alius erat heres scriptus.⁊ ideo sicut instituto here-
de vniuersali scriptus in certa re legatarius est ⁊ non heres:vt
C.de here.insti.l.quoties.ita ⁊ cui res sunt restituēde ab vniuer-
sali herede legatarius computatur.Iaco.ibi restituere ⁊ insti-
tuendo ius hereditarium ei tribuere.vt.s.de mili.testa.l.si mi-
les vnū ex fundo.Iaco.ibi actiones que ei dabuntur vt heredi
in re illa.Iaco.Et in residuo decedet intestatus ibi pari ratio-
ne si rogauit de vna re vel certis restituendis ⁊ erit ratio specia-
litatis qꝛ falcidia cessat in testamento militis.Ia.ibi transibunt
actiones tota hereditate restituta ei cui erat rogatus a milite
partem restituere.Dy.in ver.⁊ ꝙuis.ibi cum quis priuatus siue
paganus.Dy.ibi obuenerūt.⁊ sic hoc fideicōmissum equipollet
fideicōmisso singulari.Dy.ibi in testamēto militis aut iure spe-
ciali ⁊ merito:nā sicut ⁊c.Dy.ibi id fecerit grauando eos resti-
tuere res certas ⁊ sic separauit spes bonorū ⁊ repete concessum
est in id separatū ⁊c.Ia.⁊ iste ver.⁊ ꝙuis.est arg.expressum qd
6 fideicōmissarius † singularis non possit petere restitutionem to-
tius licet nullus alius sit heres vel fideicōmissarius vniuersalis
ad idem.s.e.l.§.⁊ generaliter.⁊.l.nam quod.§.j.Arg.contra qꝛ
fideicōmissarius est loco heredis.sed heres institutus ex re cer-
ta succedit in totū alio non instituto ex vniuerso.vt.s.de hered.
insti.l.j.§.si ex fundo.⁊.l.ex facto.ergo ⁊c.Dy.Primum verius
⁊ est ratio:ibi quia al's testator pro parte testatus decederet ⁊ ꝓ
parte intestatus:quod esse non debet.ar.hic cum non est heres
institutus remanet heres ab intestato in aliis bonis.In glo.etiā
tota.in fine.imo nō est secus quia ibi de quota:sed certe imo non
de quanta quia per ista verba non constituitur fideicommissum
vniuersale sed singulare:vt dixi.s.in expositiōe litere super ver-
bo res italicas.In glo.imo non eleganter.ibi ex facto.in princ.
Nam miles in directis institutionibus habet hoc priuilegium
quod si me instituat in vna re in aliis velit mori intestatus quod
potest:vt.s.de testa.mili.l.si certarum.⁊.l.si miles vnum.in paga
no secus vt insti.de hered.insti.§.non autem vtiqꝫ.Item habet
hoc:qꝛ quāuis vtatur verbis obliquis nihilominus heres adi-
re compellitur ⁊ restituere totam hereditatem:vt hic in pagano
secus:vt.s.hac.l.§.⁊ generaliter.Dyn.in gloss.imo transeūt:ibi
speciale in milite vt si rogauit de quota parte hereditatis sue et
preterea de alia que accreuerat ratione adiectionis quote locus
est.hic aūt de ea tantuꝫ que obuenit ab alio.⁊ ꝓbat hoc.j.eod.
l.ita tamen.§.ad trebel.⁊ hoc placet Dyn.in fin.vel dic quod.s.
in.§.sed ⁊ si quis reliquit per modum enumerationis de singu-
lis specialiter facte ⁊ hoc probat litera sequens:nā sicut conces-
sum est ⁊c.Et arg.s.de leg.ij.l.cum filius.§.lucio.⁊.l.lucius.§.ij.
Old.Et hanc sol.innuit Dy.d.§.sed si quis.super verbo transi-
re actio.vbi ipse subaudit.s.in predicto casu:qꝛ pars quota he-
reditatis rogantis fuit adiecta.

7 **Cum quidam.** †Si vterqꝫ restituere sit roga-
tus vterqꝫ vel alter cogitur adi-
re ⁊ restituere.h.d.ibi siue alter heres esset.per hoc apparet qd
erant rogati disiunctiue al's non sufficeret vnum adire.vt.s.eod.
l.apud iulianum.§.idem iul.Et statim dicam ibi ambos here-
des eo casu quo vterqꝫ fuit rogatus ibi alterum ne cogi eo casu
quo disiunctiue fuerunt rogati.sed contra.s.eo.l.apud iulianū.
§.idem iulianus.vbi dicit ambos cogendos.sol.ibi non fuerunt
inuicem substituti:hic sic.vnde hic vno compulso adire fit he-
res pro sua dimidia:⁊ alia dimidia coheredis repudiantis sibi
accrescit ⁊ sic insolidum heres efficitur.Preterea hic ambo vel
vnus fuit rogatus:ibi non.Dynus in fin.per omnes heredes.
Dynus.

Metianus. Ibi petant.scilicet possessionem quan-
dam facti rerū hereditariarū.ibi euꝫ fi-
deicōmissarium primū qui coegit adire.Dy.ibi fideicommissa-
rios suos.id est quibus est ab ipso fideicommissario primo reli-
ctum.vt.j.eo.l.facta.§.si suspecta.⁊.s.ad legē falcidiam.l.lex fal-
cidia si interueniat.§.vlti.Al's est in litera ⁊ fideicommissarios

z tunc cessat detractio quia sunt in pari gradu: vt not. s. eodem. l. marcellus. vbi dicit quod detrahit quartam. solu. aut vult detrahere quartam illis fideicommissariis qui habebant ius in re sicut z ipse z tunc potest: vt dicta. l. marcellus. Dyn. ibi. Nec heres coactus. Dynus. In glossa possessionem: ibi non ius diuinũ. Dynus.

8 **Idem metianus.** Ibi in locum eorum successerunt ergo† heredes fideicommissariorum defunctorum ante restitutionem hereditatis sibi factam possunt cogere heredem institutuz vt adeat z eis restituat: z ita determinatur sm veram opinionem. s. eo. l. apud iulianum. z ad. §. vtrum glossam illam que est. s. de legatis. j. l. cum filio. Responde vt ibi notaui. Et nota hic in glos. non ergo. Predicta vera sunt si iam cedente die fideicommissi moriatur fideicommissarius. al's secus vt. s. eo. l. apud iul. §. antistia. ver. cum autem. z. j. eo. l. quidam. Jaco. ibi. In eum qui coegit volente herede. nam si nolit non tenetur restituere nisi partem ad cogentem pertinentem non autem partem alterius absentis: vt no. s. eo. l. sed z quoties. Dyn. z Ol. ibi transferatur sed solum portio sibi competens restituatur. Dyn. ibi eum heredem rogatum. Dy. ibi translata sit vel transferri petita: vt no. d. l. z. §. quoties. s. eo. Old. ibi huius. l. beneficiũ. i. beneficium deductionis quarte trebellianice. Dy.

Si seruo. Ibi qs in duobus. s. fideicommissariis liberis hominibus. Dy.

Si pater. Ibi an filius postea emancipatus sm glo. z bene. Dy. ibi si suspectam dicat. s. pater. Dyn. ibi a filio emancipato. Ja. z dic. i. ad postulationem filii. Dy. ibi multomagis: sed si supra loqueret de emancipato quare diceret multomagis. Jacob. ibi eum. s. filium. Dy. ibi z restituere etiam durante patria potestate in isto casu. Dy. ibi sed et si seruo heredis vel extranei: vt. j. eo. l. si res aliena. in fine. Dyn. ibi data sit libertas quam constat esse inutilem sed obligatur. Jacob. Et sic nota quod in testamento verba directa obliquantur. Jaco. Pro hoc. j. eodem. l. ex facto. in princi. z ibi in glos. ibi sub fideicommissaria que vtiliter est relicta. Jaco. ibi eum. scilicet heredem. Dy. ibi z hereditatem. detracto tamen pretio serui: vt. j. eodem. l. ita tamen. §. fina. Dyn. ibi domino heredi scripto. Dy. In glossa interim emancipato. hoc placet Dyno. sed licet glossa quasi ibiqz. z Dynus intelligunt hunc. §. q filius sit interim emancipatus: al's non possit pater cogi: tamen hoc non videtur procedere propter literam quam infra subiicit multomagis: vt ibi. inter lineam secundum. Jaco. de are. nam si ponimus hunc. §. in prin. loqui in filio postea emancipato sequitur quod compulsio fiat de iure communi sed in versic. id fideicommissum miles cogit patrem de iure speciali: constat autem quod magis licita est compulsio de iure communi q̃ de iure speciali: vt. s. de testamento militis. l. eius militis. §. j. ergo male diceret

9 textus: multomagis dicit quod iste. §. intelligitur † quod filius in potestate constitutus cogat patrem adire non autem restituere. vt. j. eadem. l. vbi pure restitutio aut differtur in tempus existentie sui iuris aut non z fideicommissarius conditionaliter cogitur adire licet non restituere: vt. s. eodem. l. apud iulia. §. antistia. vel dic quod adire z restituere statim compellitur secundum eos qui tenent hanc opinionem glo. sed dicas aliter q̃ ipsi: quia si opponitur quomodo restituet pater cũ sibi queritur. Respon. cum compulsus adiret z sic nolens: cõstat autem quod patri nolenti seu inuito non queritur: vt. s. de acqui. here. l. is qui heres. §. fina. z. C. de bonis que liberis. l. fina. §. finautez patre recusante queratur ergo filio. Old. sed hec opinio presupponit de iure isto q filiusfamilias possit habere proprium quod non videtur quia momento non stat penes eum: vt. s. de acquirend. heredi. l. placet. z potest defendi. glo. z responderi ad literam: multomagis refert se ad casum vni filius. vt in primo casu erat in potestate licet postea fuerit emancipatus z tunc dictio multomagis ponitur comparatiue. vel posset dici quod non ponatur comparatiue sed electiue. vel dic secundum Jacob. de are. qui sic addit ad finem huius glosse. quod pater institutus fuit rogatus restituere filio cum erit sui iuris: z pater suspectam dicebat hereditatem. nam tunc cogit filius eum adire z restituere licet restitutio non habeat primum effectum nisi adueniente existentia sui iuris: sicut in simili dicitur. s. eodem. l. apud iul. §. antistia. z. l. ille a quo. z interim dabit curator huic hereditati: vt in aut. vt liceat matri z auie. §. j. vel dic q cogitur adire tantum sed non restituere nisi factus sui iuris quia nec potest. z cum adeat coactus non timebit damnum: vt. d. l. s. eod. l. apud iul. §. antistia. sed litera. j. sed z si fideicommissum ex vi continuationis videtur contraria vbi restitutio habet effectum sed dic quod habebit effectum cum sui iuris erit. arg. s. eo. l. sed si ante. vnde dic breuiter sm Azo.

10 q† si pater rogetur emancipare cogitur etiam restituere compendium propter hoc sibi datum siue ex sua persona siue per filium habuit: vt. s. de condi. z demon. l. si cui legatum. z. C. de fideicõ. l. quãuis. si autem rogetur solũ restituere tunc non cogetur emancipare: vt. j. eodem. l. vbi pure. z. s. de legatis. j. filiusfamilias. §. secundum vulgarem. vel dic iure actionis pater non cogitur filium emancipare nec emancipato restituere vbi dilatio ex mente testatoris sit facta in tempus sui iuris. vt. j. eo. l. vbi in princ. z. l. epistola. §. fina. de auro z argento lega. l. filiam. z. j. eod. l. imperator. z tunc etiam ex causa ante existentiam sui iuris fit restitutio: vt dicta. l. imperator. z quod illa verba extensiua sint facit s. de leg. iij. l. fideicommissaria. §. hec verba. et. §. sequenti. posset etiã dici q hic fiat restitutio etiam manenti in potestate vt lr̃a dicit. nec ob. quod omnia queruntur patri per filium. quia hoc verum est volenti patri: vt. s. de acqui. heredita. l. qui in aliena. in principio. at hic pater volebat esse heres sed suspectam dicebat hereditatem: sed si sponte adiisset non posset cogi antequam filius sui iuris esset effectus restituere: vt. d. l. vbi pure. j. eod. nisi in casu dilapidationis: vt dicta. l. imperator. j. eo. z hoc nisi delatum esset fideicommissum in tempus existentie sui iuris: vt. d. l. filiam. de auro z argento leg. si pure rogatus esset restituere pater filio si quid in causa castrensi poterit cogi pater restituere. vt hoc. §. versicu. sed si id fideicommissum. si non in talem causam valet fideicommissum licet sit in potestate heredis scripti tempore testamenti: vt arg. instit. de leg. l. §. an seruo. z. s. de leg. j. l. a filio. non ob. l. cum filio. eodem titu. quia loquitur in hereditate directo disposita non fideicommissaria licet aliter sit ibi glossatum: nam non sine ministerio credo dici cum seruo heredis restitui hereditas iubetur quod z ei libertas relinquitur: vt. j. §. proximo. sed z si seruo non potest cogi q si in euentum sui iuris iubetur tacite vel expresse restitui valet vt hoc. §. in prin. z si recusat adire cogi potest etiam filio manente in potestate. ne ante decedente patre fideicommissarius damno afficiatur: vt. s. eod. l. apud iul. §. antistia. z. l. ille a quo. in princip. z. §. j. in fine. z hic z etiam cogi potest restituere in casu. j. eodẽ. l. imperator. Jaco. in glo. quia a noto ibi fuit relictum fideicommissum filiofamilias a patre herede instituto. Dy. in glo. quia lis nulla ibi extra ordinem. id est officio iudicis. Dyn. z not. glossam istam. quia nescio

11 similem† quod filius potest impetrare officium iudicis contra patrem petita tamen z venia. z vide quod no. C. qui ad bonoruz possessio. l. j. ibi. §. si causa. vel illa concor. si extra causam castrensem de qua hic loquitur Dy. in fi. ista glo. communiter est corrupta z communiter sic habetur. facit. j. de castren. pecu. l. similes. z. l. filiusfa. z. l. a commilitone. sed non debet sic esse quia non sunt tres. ll. sed vna lex tantum que incipit: si miles filiusfa. a commilitone. Dyn. in gloss. non debet quis in fine. sed in dictis. ll. id est suberat iusta causa que hic cessat. Dy. vel dic sm Jacob. de bel.

12 aut† petenti nullum competit ius petendi z tunc nõ debet quis se committere incertis pretextu cautionis vt hic aut competit sibi ius petendi z tunc secus vt in contrariis. vel dic aut venit quis ad agendum vel defendendum in iudicio z tunc quis debet se committere incertis sub incerto cautionis: vt dicto. §. fina. z dicta. l. quinqz. z. l. sequenti. et dicto. §. vtrum. aut relinquit qs hereditatem suam z tunc potest se committere in incerto quo ad effectum non simpliciter: vt dicto. §. seruus alienus. z. s. de heredibus instituendis. l. quoties. §. heres. aut persequitur quis bestiam z tunc etiam potest se committere in incerto. vt dicto. §. illud autem. aut facit quis aliquid alterius mandato z tunc etiã potest se committere: vt dicta. l. si quis id quod. §. fina. vel dic ad omnia quod quilibet potest se committere incertis si vult. vt in contrariis sed non cogitur vt hic nisi ex causa: vt dicta. l. ii. §. fin. cũ concor. z quelibet solutio est satis bona. Jaco. de bel. z faciunt predicta ad ea que no. s. eo. l. apud iul. §. vtrum. z. j. eo. l. quinta institutus. §. j. in fi. Ad predicta etiã bene facit quod dicitur: tene certum z dimitte incertum. de peni. distin. vii. si scirem. z pro incerto non est recedẽdũ a certis. xxxv. di. c. vlti. z vide in alphabeto dictione certum dicitur.

Hi qui solidum. Ibi cũ pro quia. Dy. ibi oneris al's honoris. z ita habuit glo. que exponit. i. emolumenti qs dic vltra id quod de iure cõi capere licet. Dy. in gloss. sed aliquid. in fi. vel dic aut prohibetur institui. z tunc pro non scripto habetur aut prohibet institutus capere z tunc cõpelli potest adire z restituere vt hic. Jac. glo. remittit ad notata in. l. eã quã. C. de fideicõ. vbi plenissime de hoc sm Ja. de bel. z ibi tenet glo. quod non capax in totũ non teneatur adire nec restituere quã glo. multi doc. reprobant per. l. ex facto iul. de vulga. z pupil. substi. Raynutius tenet glos. arg. s. de here. insti. l. si alienus. §. in extraneis. nã non fit capax aliquo tempore nõ cogit adire: z ad. §. iul. rñdẽt q ibi fuerat capax a princi. z ex post facto non capax. item ibi erat rogatus restituere non capaci. Hic. tamen tenet hic opi. reprobatã in glo. arg. s. de vulg. z pupilla.

pupilla.substitutione.l.si is qui solidum ⁊ de heredi.instituen.
l.si quis solidum.⁊ per istum.§.quia quod iuris est in non capa
ce ꝓ parte vt hic debet esse in nō capace ī totū vt.s̃.de rei vēd.
l.que de tota.presertim propter ratione huius textus ibi cū ni-
hil honoris ⁊c.quia eadē ratio habet locū in non capace insoli-
13 dū sed posses distinguere vt dixi dicta.l.eam quā.† a fideicom
missaria heredis vel a legatario libertas relinquitur cogit he-
res adire quia totum pendet ex sua aditione.secūdo ab vno he
rede libertas ab alio hereditas fuit relicta ⁊ libertas fuit spōte
prestita.Dyn.ibi rescripsit valere fideicommissum,hereditatis
Jacob.ibi hermias nomen serui prelegati ibi legatus est.idest
prelegatus ibi periculo eius ita habuit glo.sed quidam habēt
in litera peculium ⁊ tunc.i.patrimonium sine hereditate vt.s̃.
e.l.cogi circa princ.ol.in glo.vt sibi sticho ibi.§.antistia ⁊.l.seq.
vel repudiauit legatarius ⁊ sic remanet,penes heredem cū one-
re vt in.l.contraria in fi.iaco.in eadem glo.in fi.vel dic intelligi
seruum sub conditione institutū quod fieri potest vt.s̃.de libe-
ris ⁊ posthumis.l.filius a patre:⁊ de here. instituen.l.qui filio.
et not.s̃.si pars hereditatis petatur.l.ij.⁊ sic post eius mortem
habeat partē.Jac.in glo.qui est coheres theodori ⁊ qui graua
tus fuit restituere hereditatem.Oldra.

1 ☞Verba directa ad fideicōmissum trahi possunt quādoqꝫ.
2 Naturales in seruitute concepti continentur filiorum appella-
tione.
3 Existentia liberorū naturaliū an extinguit fideicōmissum.
4 Naturales filij non succedunt in feudo.
5 Fideicommissum quod in defectum liberorum heredis interci
dit filijs non coceptis ⁊c.
6 Judex bona deportato reseruare potest.
7 Fideicōmissum quando a fisco peti possit.
8 Filij concepti post deportationem an sint in patris potestate.
9 Sententia deportationis an possit dari a presidibus.
10 Electio heredi data de restituendo intercidit ex seruitute pene
constitutione.
11 Executor datus in testamento non perdit officium executionis
per bannum.
12 Bānitus deportatus seu excōmunicatus arbitrator esse pōt.
13 Heredis appellatione continentur descendentes in fideicom-
misso restituendo.
14 Feudū de sui natura ad extraneum heredē nō transit.
15 Exheredatū ꝓ mortuo habere qn̄ verum sit.
17 Decedere sine herede non dicitur qui filiū vel seruum heredē re
liquit licet absentem.

Ex facto. Ibi heredem faciat.id est heredez
directo instituat qꝛ per hoc aufert
libera facultas testādi quia videt astringi vt certo
modo testetur qđ est prohibitum vt.ī.de verbo.obl.
stipulatio hoc mō.dy.ibi verū videri ī dubio.iac.ibi hereditatē
suam.id est sui rogātis.dy.ibi vt ei qui erat rogatus heredem
facere.dyn.in gloss.prima ibi.l.si fratres.alias est.§.sub.l.cum
1 duobus ol.in gloss.† ⁊ sic verba directa trahuntur ad fideicō-
missum quod preceptū seu iniunctū intelligatur ⁊ sic preceptuz
directū seu vt directo aliquid fiat trahit ad obliquū vt res ma
gis valeat ⁊ vt per fideicōmissariū inuitū fieri intelligatur ia-
co.ad hoc facit.s̃.proxi.§.si pater.versiculo sꝫ si seruo.vbi etiaz
de hoc not.⁊ dixi.Et faciunt predia multum ad materiā substi
tutionū ⁊ maxime ad id quod no.in gl.institu.de pupillari.sub
stitu.§.fi.que notabilis est.
¶ Non tantum ibi erunt obligati melius diceret erat obliga-
tus cū.s̃.locutus sit in singulari numero sed de singulari tran-
sit ad plurale ibi peruenerit de bonis rogantis nomine legati
vel fideicommissi vel hereditatis.Jaco.in versi.si quis.ibi fidei
commissuz hereditatis.Jaco.ibi.libertatis:alias hereditatis.
Jaco.ibi.in heredis institutionē.i.cum quis grauatur vt aliuz
instituat.Oldradus ibi.vtile.scilicet esse fideicōmissum.Oldra.
ibi.accipiedum alias dicendum.

a Si quis rogatus. [a] Casus pulcher ⁊ vtilis
2 † cōmuni appellatiōe fi
liorum naturales in seruitute concepti continentur sed si perso
na sit nobilis vel in dignitate constituta in dubio non contine-
retur.h.d.dyn.Et ita videtur intelligere istum.§.glo.que est.C.
de institu.⁊ substi.l.generaliter.§.fin.vbi de ista materia notaui
⁊ dixi.Et ad hanc distinctionez facit optime.C.ad orfi.l.si qua
mulier.ibi conditio restitutioni faciende adiecta.Dynus.ibi.
in libertino.i.liberti filio.Jacob.ibi.eo liberto patris grauati.
Jaco.ibi.mihi aūt predicta locum habent de naturali in serui-
tute nato qꝛ patri nihil est imputandū.Sequitur de alijs na-
turalibus.Dy.ibi.qđ ad naturales in seruitute nō conceptos.

Dy.ibi.de quibus liberis vtrum de legitimis ⁊ naturalibus tā
tum.an etiam de naturalibus tm̄.dy.⁊ oldr.ibi.sed hoc.s.dubi
um.Jaco.ibi ex conditione vt qꝛ libertus est tunc presumatur
sensisse de naturalibus.Jaco.ibi.ex voluntate,que presumitur
ex eo qđ sciebat testator illum esse libertum qui scripsit heredez
⁊ rogauit.Jaco.ibi.ex dignitate vt.C.de naturalibus liberis.
l.fi.⁊ de questionibus.l.super statu.⁊ de institutio.⁊ substitu.l.
generaliter.in fine.Et expone ex dignitate ⁊ ingenuitate.Jac.
ibi.accipiendum erit.i.dirimendum dubium predictum.Jac.
Et est ratio huius distinctionis:quia in primo casu.i.tempore
seruitutis non poterat habere filios legitimos nec est quod si-
bi imputetur ⁊ ideo sufficit naturales.arg.C.de annali ex.l.j.in
fi.At in secundo casu.scꝫ in cōceptis non tempore seruitutis est
ratio qꝛ nobili vel in dignitate posito verba ab eo prolata debe
mus trahere ad digniora:⁊ sic ad filios legitimos que ratio in
ignobili cessat argu.ad hoc.s̃.de cōditio.instit.l.quidam.⁊ de
tuto.⁊ cura.datis ab his.l.⁊ qui non sunt.Ray.¶ Primo op-
po.qđ videtur finis corrigere principiū sꝫ sol.⁊c.¶ Secūdo op
3 po.† quia videtur existentia liberorū naturalium non extingue
re fideicōmissum:vt.l.generaliter.§.cum autem.C.de institutio
nibus ⁊ substitutionibus.¶ Tertio oppo.quia videtur super-
uacua adiectio sine liberis.Ultimo quere de duobus.dyn.Et
hec eliciūtur ex vltima glossa:⁊ facit ad notata per doctores.
C.de interdicto matrimonio inter tutorem ⁊ pupillam.l.liber-
tinum.¶ In glo.q̄ primo.ibi non excludit substitutum hec ve-
ra arg.C.de orfi.l.si qua mulier.old.ibi.§.volo.vel dic ꝙ aut fi-
lij naturales nascūtur in facie matrimonij.lꝫ nullum sit matri
monium:puta ex matrimonio cōtracto inter seruos.⁊ tunc isti
filij implent cōditionem:vt dicto.§.volo.Aut non sunt nati in
facie seu velamine matrimonij.⁊ tunc non implent conditionē
nisi appareat hoc testatorem sensisse.vt.s̃.de iure deliberandi.
l.fi.⁊ de institutio.⁊ substit.l.generaliter.§.fi.Jaco.ibi ⁊ condi-
tio eius.scꝫ testatoris cum pap.in versi.precedenti loquatur de
naturalibus in seruitute conceptis.Ray.ibi.§.cum quis.⁊ vi-
de qđ ibi nota.⁊.ī.eo.§.fi.ibi.Item in simili conditio no.fm dy
num hanc partē glo.q̄ non est nisi hic.dyn.ibi.non facta dila-
tione scꝫ post mortem.Dy.ibi.cum acutissimis.⁊.s̃.de conditio
nibus ⁊ demon.l.cum auus.dynus.ibi.sed ⁊ tunc.s.quando ta
lis cōditio.subintelligitur tacite per legem.dynus.ibi.a lege in
telligitur:sed si hoc intelligitur a lege.i.suppletur quasi plus di
ctum ⁊ minus scriptū:vt dicta.l.cum auus.de conditionibus
⁊ demon.ergo idem vtroqꝫ casu videtur.scꝫ quando exprimi-
tur a testatore:⁊ quando subintelligitur a lege.sed ratio diuer
sitatis patet:quia vbi a lege subintelligit illud procedit ex dis-
pensatione ⁊ cōtra ius cōmune ⁊ sic verba strictius accipiunt.
arg.s̃.de legibus.l.qđ non ratione.⁊.l.qđ contra rationem.⁊ de
testamēto militis.l.eius.§.j.Rayn̄.ibi.Item nunquid legitima
tantum.s.soboles vt adoptiua.Oldra.in fi.quod verū est quan
do insurgit idem effectus:at vbi nō idem tūc refert.vt dictis.ll.
⁊.C.de nuptijs.l.sancimus.sed hec equipollentia non sunt:vt
ptꝫ.ī.de contrata.l.non putauit.§.si quis emancipatum.⁊.s̃.de
libe.⁊ posthu.l.filio.Oldra.Vel dic ꝙ illud habet locum in con
ditionibus intrinsecis:vt.s̃.de legatis.iij.l.fideicommissaria.§.
si cui.in solutione Brocardi.⁊ dic vt notatur dicto.§.is cui.
4 † Item quid si aliquis fuerit inuestitus de aliqua possessione ꝓ
se ⁊ filijs suis.nunquid filij naturales succedent in hac inuesti-
tura dic ꝙ non.vt extra de testamentis.c.Raynaldus.circa
principium.Et vide glossam que est ibi.ī.de assignandis liber-
tis.l.j.⁊ de bonis libertorum.l.patronus.Et de hoc plene not.
in speculo de locato.§.nunc aliqua.de iure emphiteotico.versi.
lvij.queritur ⁊ vide etiam ad materiam hui⁹.§.quod not.C.de
conditionibus inser.l.j.An appellatione filiorum contineatur
filius naturalis per principem legitimatus.Guido de suza.te
net ꝙ non.C.de his qui veniam etatis impetrauerūt.l.vltima.
Appellatione parentis continetur parens naturalis.s̃.de in a
ius vocan.l.quinqꝫ.§.vlti.⁊ ibi parentes ⁊ ibi in glo.Et an ap-
pellatione filij cōtineatur filius naturalis.plene dixi.s̃.de his
qui sunt sui vel alieni iuris.l.filium.⁊.C.ad legem iuliam maie.
l.quisquis.Si verbum filijs proferatur a matre an contineant
naturales.vide.ī.eo.l.heredibus.§.fi.

5 Ex facto tractatū. † Fideicommissum reli-
ctum in defectū liberoꝝ
heredis intercidit filijs non cōceptis anteq̄ꝫ conditio heredis
fuerit alterata.h.d.ibi.deportatus post aditam hereditatem.
Et sic non obstat.s̃.de here.institū.l.lucius titi⁹.in fine.⁊ quod
ibi nota.Ray.⁊ vide qđ no.s̃.de alimen.lega.l.is cui.vbi dici-
tur qđ penes deportatū remanet relictū sibi causa alimentorū.
6 † Item iudex potest reseruare bona deportato.s̃.ex quib⁹ cau
sis ma.l.siqua.§.j.Item ad materiam deportatoꝝ.vide qđ no.
de legatis.iij.l.si deportati.de bonis damna.l.j.mād.l.si man-

a ¶ Si qs rogat⁹.Adde.ad hunc.§.Bar.in con.incipiēte statuto cauetur ⁊ consi.seqn-ti incipiente inter gabellatores.

dauero.§.is cuius.de re iudic.ĩ.si victum ante stratũ vbi actio
datur deportato in his que sunt iuris naturalis que glos. non
est alibi:ibi.vt conditio deficiat ꝛ sic excluditur substitutus et
fiscus omnia bona occupat ꝛ nihil restituet.Oldr.ibi.quasi ab
alio scilicet suscepti esse videntur.dyn.ibi.non prodesse.scꝫ fisco
ad defectum conditionis inducendum ꝛ ideo fiscus hoc casu
totum accipiet ꝛ totum restituet excepta quarta.vt.s̃.eo.l.mar
7 cellus.§.fi.Dy.†Non tamen puto fideicõmissum peti posse a
fisco nisi post mortem naturalem filij.vt.ĩ.de iure fisci.l.status.
§.fin.licet glos.hic sentiat contra ꝛ male:secus forte si filius pe
ne seruus factus esset.vt.s̃.de conditio.ꝛ demonstra.l.interci-
dit.ꝛ.ĩ.§.proxi.versicu.sed si seruus.Jaco.ibi.Fideicommissa-
rium patri restituendum.Jac.ꝛ iste.§.ꝛ.§.hereditatis.de lega
tis.ij.l.cum pater.ꝛ.§.cornelio.in.l.status.de iure fisci.determi-
nant illam questionem qua queritur si aliquis institutus ꝛ de
restituendo rogatus si decessit sine liberis intret monasterium
vtrum debeat fieri statim restitutio.ꝛ dic ꝙ non sed expectari
debet mors naturalis.Dy.Quidam tamen tenent contrariuꝫ
dicentes monasterium haberi loco filij.per auten.de sanctissi-
mis epis.§.sed hoc presenti.que est.C.eo.auf.nisi rogatus vbi
de hoc.ꝛ dixi plene in auf.ingressi.C.de sacrosan.eccle.sed que
rit Jaco.de are.nunquid in secundo rñso huius.§.quãdo alij
concepti sunt post deportationem an sint legitimi ꝛ dicit quod
sic.vt.C.de repudijs.l.j.ꝛ supra de his qui sunt sui vel alieni iu-
8 ris.l.filium.†Sed nunquid sunt in potestate.rñdeo non.vt in-
stituto quibus modis ius patrie potestatis soluitur.§.j.vbi de
hoc.ĩ.de pactis.l.quidam.s̃.de his qui sunt sui vel alieni iuris.
l.nam annum.ꝛ sicut est casus in quo natus ex matrimonio nõ
erit in potestate patris tempore damnationis.argumen.qd sic
s̃.de inoffic.donatio.l.si totas sed contra est per hanc literaꝫ q̃
ab alio ꝛc.ꝛ.ĩ.de bonis damnatorum.l.j.sed nunquid talis ale
tur a fratribus potest dici qd sic.argumen.in autẽ.quibus mo-
dis naturales effici.sui.§.penultimo.ꝛ de incestis nuptijs.§.j.

¶De bãnitis nr̃i tp̃is qd dictuꝫ raro taliter tãgi ẽt cõperies.

Quid de bannitis nr̃i temporis ꝛ filijs eorum quidam dicunt
idem qd in deportato.arg.ĩ.de bonis damnatoꝝ.l.j.sed cõtra
9 videtur quod †sententia deportationis etiã a presidibus dari
non potest.vt.ĩ.de penis.l.ij.de legatis.iij.l.j.§.deportatos mul
tominus a ciuitatum rectoribus:non ergo perdit que sunt iu-
ris ciuilis romanorũ propter bannum nec relegatus licet sibi
bona adimantur quod interdum fit licet regulariter non habe
at fieri.vt.ĩ.de interdictis ꝛ relegatis.l.relegatorum.§.j.ꝛ.C.de
episcopali.au.l.nemo.ꝛ argumentum.ĩ.de penis.l.interpretati-
one.Ea autem que sunt ꝓpria ciuitatis a qua est bãnitus ami-
sisse credo quia quantum ad illa est peregrinus argu.C.de he-
redibus instituendis.l.j.vbi de hoc latissime dixi.ꝛ ꝓ hoc.s̃.de
in ius vocando.l.sed si hac.l.§.sed ꝛ si penam deportationis.ia
cobus.in glossa sed cur hic.ibi lex equissimum.§.j.Uel dicas
ibi prosunt quo ad partem eis contingentem.l.fin.Jacobus
in fine.ꝛ dic quia nota.s̃.de conditionibus ꝛ demonstrationi-
bus.l.intercidat.ꝛ in autentico de nuptijs.§.secundum com-
munem.Jacobus de bel.In glossa.i.cum onere fideicommissi
restituenda patri.Dy.

10 **Si quis rogatus.** Casus pulcher † electio
data heredi de restituen
do que debet intercidere per mortẽ naturalem intercidit ex ser-
uitute pene cõstitutiõe:secus in deportatiõe.h.d.ibi.cui scꝫ fili
orum.Dy.ibi.vel factus.i.liber existens.dy.ibi.sed si seruus dic
ꝙ hec litera respicit.§.precedentem ꝛ illi põt adiungi:ꝛ sic non
subauditur maxime:vt gl.subaudit.Et qd dicit decessisse quod
notat differentiam inter deportatũ ꝛ seruum pene effectũ.Jac.
ibi fuerit constitutus in casu precedentis.§.cum quo legas hũc
versi.vt predixi.Jaco.ibi.Jam parere conditioni id est elige-
re non poterit quia non habet nec habere potest potestatem
circa electionem.Jaco.ibi.sine liberis videtur ex quo statim est
restitutio facienda.vt.s̃.de cõditio.ꝛ demon.l.intercidat.§.pe-
nultimo.Jac.sed cui deferentur bona dic vt.s̃.de legatis.ij.l.
cũ pater.§.rogo.dy.ibi.sed cũ decessit scꝫ naturaliter.Dynus.
Licet glos.aliter exponat.dyn.ibi.huic seruo pene facto.dyn⁹.
ibi.nõ oportet ergo oportet qd tẽpore mortis extent filij qui ex-
cludunt fideicõmissarium ibi.si quis autẽ ibi.arbitror vide qd
not.ĩ.eo.l.eũ qui.dyn.In glo.institutus rogatus in fine:secus
si dixisset si filios non habuerit.vt.C.qñ dies legati ced.l.cum
vxori.ꝛ.ĩ.e.l.hereditatis.Jac.In glos.quia non durant alias
non durauit.ibi heredibus.in princ.hec est cõtra.sed dic vt ibi
notat Oldradus.in fi.sed in illis erat impleta causa per factũ
hic non:quia cõditio existentie liberoꝝ fuit in tempus instituti
eiusdemqꝫ rogati collata.vt no.in.l.iij.in vltima glos.C.de con
ditionibus insertis.vel sic ẽm Jaco.de bel.ad id qd dicitur in-
stituto de exheredatiõe liberoꝝ.in pñ.qd ibi precedit filius pre-
teritus ob quã preteritionem testamentũ fuit nulluꝫ ab initio

hic decessit filius instituti quẽ testõr voluit suꝑuiuere post mor-
tem instituti ad.l.antepenul.Rñde aut a testatore intellectum
est de tẽpore mortis,aut intellectum est de tẽpore antecedenti:et
est certum aut est dubium.Primo casu si vnus amisit filium ex-
titit conditio:vt hic.Secundo idem.vt.C.qñ dies lega.ced.l.cũ
vxori.Tertio distingue vt no.dicta.l.antepenul.Jac.de bel.In
glos.scꝫ puberem.de materia huius glos.vide quod not.ꝛ dixi.
s̃.de rebus dubijs.l.quod de pariter.ibi.si fuerit.§.fina.Sed il-
lud fauore libertatis in glo.ne pereat:ibi.§.lucius.immo est pro
ꝛ non contra:q2 ibi nullum poterat certum presumi hic sic.Iteꝫ
hoc ideo sic hic:quia fundata est intentio fideicommissarij pro-
bata morte rogati:ꝛ tamen neget superuixisse filios.hic onus
aduersariorum est mortuos filios probat fideicommissarius cũ
adhuc viuere presumatur.vt.C.de sacrosan.eccle.l.fina.Uel me-
lius hic obtinet cum constat ambos eodem casu perijsse.presu-
mitur maior plus vixisse alias presumeretur minor plus vixisse.
arg.s̃.de transactio.l.cum hi.§.in persona.ꝛ ideo si non simul pe
rijssent probaret fideicommissarius filium premortuorum.Jac.
vel ẽm Jaco.de bel.dic ꝙ hic voluntas fuit certa in.§.lucius du
bia.Uel ibi fideicõmissum fuit purũ hic conditionale.Jaco in fi
ne.sed distingue vt ibi.Jacobus de bel.allegatur per Ray.iste.
11 §.†qd si executor datus in testamento bãniatur vel deportetur
qd non perdat officium executionis quia est facti:ꝛ ea que facti
12 sunt non perdit:vt hic patet.Bartholo.etiaꝫ inducit †ꝙ depor
tatus ꝛ bannitus ꝛ excommunicatus possit esse arbitrator.de
quo dic vt dixi.s̃.de arbitris.l.pedius.alias incipit primam ꝛ
in speculo de arbitro.§.restat.versi.j.

13 **Si quis ita.** †In fideicõmisso restituẽdo in defe-
ctũ heredis appellatione heredis con
tinent descẽdentes nõ aũt collaterales vel extranei.h.d.dy.Et
iste casus non est alibi ẽm dy.ibi.de liberis.ꝑponẽdis in ꝯditio-
ne.ꝛ cõcor.ĩ.de obsequijs.l.heres.Jaco.in gl.al's est vt si sine he
rede ibi.C.vñ vir ꝛ vxor.l.j.Quidã hñt ꝛ male.C.de dona.inter
virũ ꝛ vxorẽ.l.j.regulariter tñ est cõtra qd etiaꝫ ad extraneos he
redes extẽditur heredis appellatio.vt.C.de lega.l.in annalibus
Jac.ꝛ vide etiam.C.de vsufru.l.cũ antiquitas.cũ ibi notatis ibi
videat intellectum.ꝛ pro hoc.ĩ.de dõna.causa mortis.l.seia.cir
ca princ.Old.ibi.ẽm vnam lecturam idem tenet.Joan.de bro.
nostro in lectura sua.instit.de act.§.preiudiciales.Rubri.de ꝑiu
diciali per quã petit vasallus regni francie.§.vlti.scias.ꝛ idem
dy.hic.ꝛ.ĩ.de verbo.signi.l.in cõuentionibus.sed Jaco.de ra.te
net contrarium.C.de operis libe.l.liberti.vbi de hoc latissime di
xi vltra mediũ.Et ad.l.istam ibidẽ rñdet ꝛ cõtra istã glo.multũ
facit dicta.l.in conuentio.ĩ.de ver.sign.vbi appellatione heredũ
nõ solũ filij sed etiã heredes extranei:ꝛ etiã successor singularis
puta legatari⁹ cõtinẽt:ꝑ quã.l.nitunt qdã destruere hãc gl.sicut
ꝑfatus Jaco.de ra.q dicit in curia regis francie fuisse termina-
tum ẽm hãc glo.ꝛ male:ꝛ dicit contineri etiam heredes extrane
os ꝛ ad hunc.§.respondet quod pro tanto hic intelligitur soluꝫ
de filijs quia hoc est ex coniectura voluntatis testatoris.verosi-
mile est enĩ hic qd testator habuerit spem quod talis conditio im
pleretur.vt.ĩ.de manumis.testamento.l.si quis locuples sed si in
telligeretur de omni herede nunꝙ verisimiliter posset impleri qa
institutus verisimiliter sine herede non posset decedere saltem fi
sco:ꝛ ideo hic interpretamur sine heredib⁹ ꝛ sine liberis.sed vbi
quis feudum recipit sibi ꝛ heredibus suis verbum heredibus
adijcitur ad ampliandum vnde non debet trahi ad diminutio
nem.vt infra de conditio.ꝛ demonstrationibus.l.cum tale.in fi-
ne.sed certe.ꝛ in isto.§.adijcitur verbum heredibus ad amplian
dum.sꝫ dici posset vt dixi quod hic est ex coniecturata volunta-
te testatoris.Quidã etiam voluerunt dicere qd per talẽ adiectio
nẽ ꝛ heredibus meis nihil transmittatur ad heredes extraneos
aliquo casu per.l.qui ex causa.ĩ.de bonis liberto.sed hoc est fal-
sum vt videmus in vsufruc.qui sui natura non transit ad here-
des sed si quis stipuletur sibi ꝛ heredibus suis trãsit de ver.obl.
l.stipulatio ista habere licere.ꝛ.C.ꝛ de vsufru.l.cum antiquitas.
hoc not.per dictum Jaco.s̃.de conditio.indebiti.l.si non sorte.
§.libertis.in fi.glos.cum tamen dicas quod aut ista verba appo
nuntur circa res q̃ solent transire ad filium vt filium.Primo ca
su loquitur dicta.l.in conuentionibus.quia ibi loquitur de con-
tractu emphiteotico qui sui natura transit ad heredem etiam si
ne alio peccato.Secundo casu loquitur hec glossa.que loquitur
14 de feudo qd sui natura non transit ad extraneũ heredem vt pa
tet in vsibus feu.de alieñ.feu.ꝛ de.l.contradi.§.profecto.ꝛ de na
tura succe.feud.c.j.ꝛ pro hoc.ĩ.de precario.l.cum precario.§.pre
carij.dyn.verum est quod feudum non transit ad heredem scili
cet extraneum sed ad descendentes sic vt qui feudum dare pos-
sunt.§.hoc quoqꝫ.ꝛ de gradibus successo.in feudis in princi.de-
bet ergo istud pactum alterius aliquid operari.Oldrad⁹.Sed
quid si dubitatur distingue:aut persona cui erat restitutio fa-
cienda erat

cienda. erat talis cui verosimile erat testatori potius prouidere voluisse quam heredi puta si est pupillus aut non. Primo casu quādo est verosimile potius voluisse prouidere fideicōmissario quam heredi tūc videtur dilatio et nō cōditio: et sic dilatio non impedit fideicōmissi transmissionē et sic loquitur hic. Secundo casu in dubio testator videtur adijcere conditionē. et ita loquitur. j. de manu. testamento. l. si ita scriptum. et. l. si tibi homo. §. cū seruus. de legatis. j. dy. in eadē glo. in fine. Contrariū nota. dicto §. cum quis. quādo sunt exheredati et pro illa sententia facit j. de côiugen. cū emā. liberis eius. l. j. §. si pater emancipatus. cū ibi notatis. et instituto de succes. libertorum. §. sed si testamentū. sed melior est hec sententia quia in casu liberorū habet pater liberam potestatem vtendi prout vult: que facultas sibi auferret si alias non posset quam si ab exheredatione filij deficeret. nā deficientibus liberis supponitur ex necessitate restitutionis eis extantibus liberam habet potestatem de rebus. et ideo nō est sub faciēda alicui necessitatis. arg. C. quomodo et quando iudex.
15 l. j. et. s. de iudicijs. l. nō quicqd. † nō ob. exheredatum haberi pro mortuo quia verum est ad illud qd ibi dicitur alioqui eueniret qd in casu. s. eo. l. ex facto. teneretur fiscus restituere filijs qd est falsū et pro hoc. s. de heredi. institu. l. lucius. Jaco. hanc eandē opinio. sequitur et approbat hic pet. quia in huiusmodi conditionibus implendis non debet inspici nisi ipm factū merū. alias. s. de cōditio. et demonstra. l. meuius. de quo dixi dicto. §. cum quis. Itē
16 not. ad materiam † quod nō videtur quis sine herede decedere qui filiū vel seruum heredem reliquit licet absentem. vt. s. de fideicommis. liberta. l. cum quasi. §. sed et si quis sine herede et ibi in glos. et quod not. etiam extra de probatio. c. in presentia. in prima gl. sed quid si aliquis locauit rem suam titio et heredibus suis nūqd heredes extranei succedēt i tali locatiōe. dic vt no. et et dixi dicta. l. in côuentionibus. de verb. sig. et plene per rofre. in libello de vtili rei vendi. que datur emphiteote. §. sed et hic queritur. et vide in speculo de testamentis. §. j. versi. vltimo. Itē quero pone qd concessi tibi emphiteosim et heredibus tuis vsqz ad tertiam lineam masculinam vel femininā legitime procreatam habes nepotem ex filia et decessisti eo nō instituto herede nunquid habebit ista emphiteosim. iste textus cum glossa facit qd sic. quia nō curatur an sint heredes. vt predixi. Contrarium tenet Jac. de bel. in cor. auf. de nō alie. §. emphiteosim. quia emphiteosis continet app. bonorum. argu. j. de verbo. signi. l. bonorum. de bonorum possessione. l. ij. et. iij. et de acquiren. re. do. l. in rē in bonis. et sic debent pertinere ad eum ad quem pertinent bona. et hoc tenet Azo. in brocardis rubrica qui repudiat hereditatem sub rubrica de parentibus et filijs et seruis. Item notandum quod in materia feudorū appellatione heredis vasalli cōtinetur solus filius et non filia vt in vsibus feudo. de alienatiōe feudi. c. vnico. versi. et si clientulus. et de. l. contradi. c. penultimo. In alia materia quādoqz continentur liberi tantum: vt hoc. §. quandoqz etiam heredes extranei: vt dicta. l. in côuentionibus de verb. signi. et eo. titu. l. heredis appellatione. et. l. sciendum de operis libertorū. l. libertus. de iure immunitatis. l. iij. de verbor. obliga. l. stipulatio ista. et de minoribus. l. in cause. Et pro declaratione oim predictorum. vide quod notaui. s. de vulga. et pupilla. substitut. super rubrica. §. sed quia testatores. versiculo. Item quero subtilem questionem.

1 ☞ Heres computat in quartam fructus iudicio testatoris perceptos.
2 Fructus computantur in quartam licet non veniant in restitutione.
3 Prelata computantur in quartam pro ea parte qua capiuntur iure hereditario.

In fideicōmissaria. Fructus perceptos iudicio
1 testatoris † heres cōputat in quartam et superfluos lucratur: secus si contraria voluntas testatoris probet vel etiā mora heredis itercedat. h. d. Et dic qp primo ponit regulā. Secūdo duas exceptiones a regula. Tertio declarat regulam. Quarto ipsam cōfirmat vsqz ibi nisi in mora. scda vsqz ibi plane. tertia vsqz ibi quoties. quarta vsqz ad. §. si legatum. Dy. ibi. hereditatem secus in fideicōmiss. vniuersitatis relicto sub nomine collectiuo vt peculiū vel equitium et similia: quia tunc veniūt fructus. vt. s. de fundo instructo. l. iij. in prin. q est contra fm ray. et simile not. in glo. s. de vsuris. l. in fideicōmisso. in principio. In glossa magna ibi non venire fructus iudicio testatoris perceptos: vt hic et. j. eo. l. mulier. §. si heres. qd est qñ rogat de restituendo post diem vel sub conditione: et dic etiam si fructus essent vltra quartam nisi verba fideicōmissa taxare haberēt. vt s. de dote prelegata. l. iij. §. fi. et quod ibi no. cōtra hoc tñ facit qd notaui. j. l. balista. et hoc locum habet in substitutione fideicommissaria: secus in directa. quia in illa veniunt fructus. vt. l. centurio. in fi. ij. de vulga. et pupilla. substit. fm Ray. Dyn. ibi. in mora facta est per heredē circa fideicōmissi restitutionem. Dy. ibi. et
2 fructus restituere † lz aūt fructus nō veniant in restitutione tñ computantur in quartam. et hoc sequitur plane et c. Dyn. ibi quoties quis. rñdet tacite questioni quare nō restituuntur fructus qui fuerunt hereditatis ita qd dicat res hereditaria qd hic nō est quia desinit esse hereditas per aditionem heredis. Dy. ibi. Sed ex ipsis rebus ex quibus percipiuntur tanqz earum accessiones. nam per aditionem ceperūt esse proprie heredis. vt. s. de acquiren. posses. l. j. §. veteres. Dyn. et ibi no. ibi accepto ferūtur et ideo non veniunt in restitutione etiam per coactū. vt. j. eo. l. ita tamen. §. j. et vide qd not. eadem. l. §. penul. Oldr. In glo. prima de materia huius glo. dixi. C. fami. hercis. l. filium quē habētē. et plene. s. ad legē falcidiam. l. in quarta. ibi. hac. l. ij. Rñdeo ibi nisi mora et c. Oldra. ibi. §. pegasus. qñqz percipiuntur alio modo sine iudicio testatoris et sine negligentia non petentis et sine mora heredis: et tunc nō restituit nec cōputat in quartam. vt. j. eodē. l. ita tamen. §. j. et. l. mulier. §. si heres. a contrario sensu ibi postea sati non imputātur. Dy. ibi. §. fructus. et. l. qui quadringenta. §. fi. et not. dicta. l. in quantitate. in princ. ibi paulus rñdit §. j. et. ij. sed circa ista distinctio non debet adhiberi vbi res testatoris singulis est legata quia tunc non lucratur heres fructus vbi est in mora imo veniunt in restitutione nec computantur in falcidia. vt. C. de vsuris et fructibus legatis. l. j. et vltima. et de vsuris. l. herennius modestinus. et idem quādo negligētia non petentis: vt dicta. l. vlti. nisi esset tanta negligētia que priuaret legatariū dominio: vt plene solet notari dicta. l. iubemus. C. eod. Ray. et vide qd plene dixi. s. de vsuris. l. in fideicōmissi. ibi not. generale. s. posuit differentias inter quartas nunc conuenientiam. Dy. ibi. et primo de hac. s. quarta trebellianica. Dyn. In glossa et sic fructus: ibi. §. cum polidius. et de lega. ij. l. si ita relictum. §. pegasus. scilicet si in fauorem fideicommissarij apponatur dilatio. Dynus.

3 Si legatum. † Prelegata pro ea parte qua capiūtur iure hereditario computantur, iure prelegati nō computantur. h. d. dy. ibi coherede accipit quia id videt iure prelegati non autē iure hereditario capere: et ideo non venit in restitutione fideicommissi. vt. s. ad legem falci. l. in quarta: vbi de hoc plene. et vide qd notaui. s. eod. l. marcellus. §. j. ibi et idem diuus alias et ita diuus. et sic cōmuniter. dy. in gl. vtpote. ibi. §. cum polidius. sed ibi erat dilatio apposita restitutioni in fauorem fideicōmissarij. Dy. ibi. fami. hercis. filiū ibi loquitur quando facta est restitutio verbo et sic est inducta cōmunio sed postea in iudicio dimissorio assignabit ei quartam quia hoc est expeditius. Jaco.

1 ☞ Fideicōmissum pure filio relictū a patre quousqz differendum esse censeatur.
2 Trebellianū locū hz quibuscūqz verbis constet de mente testatoris rogantis de hereditate restituenda.
3 Fideicōmissum et sumptus in heredem transeūt post diem fideicōmissi cedentē mortuo fideicommissario.

1 Ubi pure. Casus pulcher † fideicōmissum relictū pure a patre filio in potestate existenti videtur esse dilatū in tēpus quo filius erat sui iuris. h. d. Et hoc verum est secūdū Old. cum per testatorem adijcitur aliqd verbum per qd videatur ipsa restitutio differenda vt hic erat dum dicit faciasqz vt ad eum perueniat. et ad hoc. j. eo. l. imperator cum si. Et hoc vbi pater dilapidet quia tunc statim cogitur restituere. vt dicta. l. imperator. de quo dic vt notaui. s. eod. l. cogi. §. si pater. et notauit ipse do. Oldra. j. quando dies lega. ce. l. cum legato ibi et pro id est. dy. In gl. secunda: ibi emancipare. de hoc vide quod no. C. de inofficioso testa. l. filijs matrem. in fin. et de lega. iij. l. fideicommissa. §. si filio. et. l. si legatarius. §. fina. in quibus omnibus dicitur qp vbi pater rogatur restituere filio videtur dilata petitio et restitutio in tempus existentie iuris: sed secūdum Oldradū videt contingere per appositionem alicuius verbi ex quo mens testatoris hoc sentientis colligi possit: vt in eis apparet. et ideo vidētur innuere qd vbi simpliciter esset rogatus statim sit facienda restitutio: hoc tamen non est forte verum: vt plene dixi. s. eod. l. cogi. §. si pater.

2 Te rogo. † Quibuscūqz verbis appareat de mēte testatoris rogantis de hereditate vel parte hereditatis restituenda locus est trebelliano. h. d. vel summarium casum ponas vt in secūda glossa ibi accipiendū sit. i. pinde debet haberi ac si diceret rogo et c. Dyn. ibi. nec verba spectantur senatus que de restituendo faciunt mentionē. Jaco. ibi. pro

spexit: sed ibi est error in appellatiuis.s.in.l.iiij.de lega.j.ad.l.p spexit.dic q ibi non cõstabat de mẽte contraria: hic sic ⁊ dic q non pbat recedendo a mẽte ⁊ stando solũ verbis hic secus ad l.si alij dic q secũdũ opi.ratio illa concordat.⁊ de isto brocardo satis not.⁊ dixi.dicta.l.iij.C.de liberis preteritis.

Qui in distrahendis. Ad istum.§. concordat.s.ad.l.fal. l.quantitas patrimonij.⁊ qd ibi dixi.ibi heredi dz.i.fideicõmissario qui est loco heredis: ⁊ sic hic fideicõmissarius appellatur heres: vt in glossa notatur. Nam effectu quodammodo heres est.vt.s.qd cum eo.l.si filius.§.j.Uel dic heredi fideicommissarij ⁊ continua sic superioribus

3 †non solum fideicommissum transmittitur in heredem mortuo fideicommissario post diem fideicõmissi cedentẽ sed etiam sumptus ⁊c. Jaco. In glossa.i.eidem ibi temporalem.i.presentem tantum. Dy.ibi.l.mulier.§.si tibi. imo.§.sed ⁊ em. ver.⁊ ipse. Old.ibi.§.restituta. Et istã solutionẽ oportet intelligi secũdũ precedẽtẽ vt si ad perpetuã vtilitatem rei tunc ad fideicommissarium pertineat.si ad temporalẽ tunc ad ipsum heredem facientem.⁊ hoc placet dyno.in fine.vel dic q hic imputantur sumptus pro parte sua heredi alij imputantur fideicõmissario vt in contrario ⁊ idẽ etiã in dãnis.de quibus loquitur.l.contraria.⁊ hunc vltimum intellectum sequit Ray. omissis alijs lecturis glo.

1 ☞ Fideicommissum vniuersale in heredem eius transit post eius obitum.

Sed ⁊ si ad tempus. Hec lex nõ cõtinuatur nisi eã cõtinues ad casum subauditum. dyn. vt in glos. q.d.non tantũ si rogetur alij restituere hereditatẽ cũ liberos non habuerit: sed ⁊ si legatũ ⁊c. Jac.ibi. legatũ singulare.dy. In glo.male stare videtur.in fi.Et sic nota.

1 † fideicommissũ vniuersale transmitti in heredẽ eius post eius decessũ. Jac.de quo dixi.s.eo.l.apud iul.§.vtrũ.⁊ de lega.j.l. cum filio Jaco. Sed quid si hoc casu relinquat concubinã pregnantem. dic vt no.j.de regulis iuris.l.si quis pregnantem. Dynus.

Heres. Ibi restituit re ipsa. Jaco.ibi. vel repetere conditione sine causa.vt nota.s.de legatis.j.l.quod si nulla. Jaco.ibi.nancisci extra iudiciũ possessionem eorum que non possidentur a fideicõmissario. Ja. In glo.si soluerit errore facti quia credebat es alienũ totam hereditatem absoluere. Jaco. Querit bart.nunquid illud quod hic.in fi.l.dicitur habeat locũ in alio debitore si sibi denuntietur a tertio quod non soluat quod ex hoc habeat iustam causam non soluendi tenet q sic.ar.l.fi.s.de.l.cõmissoria.plene dixi s.de edendo.l.quedam.§.nihil interest.ver.is autem cui.

1 ☞ Modus implende conditionis nõ spectat sed eius effectus.
2 Conditio debet ea forma impleri qua assignata est.
3 Heres adire cogi potest per seruum hereditarium cui libertas ⁊ hereditas prestari debent.
4 Heres non imputat in quartam fructus negligentia non petẽtis perceptos.
5 Heres de restituenda hereditate rogatus de dolo ⁊ lata culpa tenetur.
6 Legatarium non sequuntur nisi commoda sed heredem commoda ⁊ incommoda.
7 Dos non cadit in fideicommissum vniuersale.
8 Mulier ad secunda vota an perdat sibi a marito relicta.
9 Legatarius singularis trebellianicam nõ detrahit sed heres.

Mulier. Casus notabilis contra quẽ de facili responderet nõ refert quid ex eqpollentibus fiat.h.d.dy. Uel sic.

1 †in conditione modus implementi non attenditur sed eius effectus.⁊ intellige hanc.l.vt scripsi.s.de legatis.iij.l.fideicommissaria.§.si cui. ibi liberis suis vxoris.dy.ibi.qui eorum liberorum.ibi eisdẽ liberis. ibi per matrẽ datã id est nimis mature hoc est restitutam ante diẽ quam debuerat restitui.dy.ibi. Basidas quidẽ pater filiorũ quibus fideicõmissum erat relictũ. Oldra.ibi.⁊ representandũ id est de presenti dandũ ⁊ soluẽdũ.dy.ibi matris voluntate tacita vel presumpta. Oldra.ibi.que.s.mater. Oldra.ibi.in mortẽ eius.scilicet mariti. Oldra.ibi.non dilatura mortalitate id est in tempus mortis patris filiorum: ⁊ hoc presumptiue. Oldra. ibi.vtriqz solutum ⁊ ideo non repetendum ⁊ hoc ideo quia interpretatiõe iuris cesserat dies fideicõmissi: secus si ante cedentem diem.vt.s.de lega.iij.l.vxori.§.seia.⁊ de leg.ij.l.cum pater.§. hereditatẽ.⁊.§.a filia.⁊ de legatis.j.l.filiusfa.§.diui. Jaco.⁊ facit ista lex ad terminatiõẽ qõnis quam notaui. C. si secundo nupserit mulier.l.j.ver.item quero aliam questionem.⁊ quẽ fuit disputata p do. Ric.in gl.oriebatur in fi.⁊ hoc per.l.s.de leg.iij. l.vxorem.§.seia.ol. Oppo.extra glo.secũdũ ray.de.l.meuias de condi.⁊ demonstra.l.quidã cum filium.versi.penul.de ver.obl.

2 †nam conditio debet impleri ea forma q est assignata.nec sufficit aliter impleri.sol.istud habet locum in conditione intrinseca.nam ita demũ potest acquiri filijs si efficiantur sui iuris iure isto alias statim acquirẽtur patri.s.de acqui.her.l.placet.cũ igitur efficiantur sui iuris per emancipationem sicut per mortẽ restitutio eis fieri debet vtroqz casu.contraria vero loquuntur in conditione extrinseca que debet impleri per eum moduz per quem est apposita.sed intrinseca impleri potest per modũ equipollentem vt dixi quod est bene notabile secundum eum.

3 **Non est dubitandum.** †A seruo hereditario cui libertas ⁊ hereditas debent prestari potest cogi heres hereditatem adire.h.d.ibi quoqz aditũ.s.ad iudicem.dy.ibi vendicare quia nondum adita hereditas ⁊ legatum libertatis cedit ab adita hereditate vt.C.de caducis tollen.§.in nouissimo.ibi ⁊ hereditas.§.simul ab eodem herede prestande.dy.

4 **Si heres.** †Fructus perceptos negligentia nõ petentis heres nõ imputat in quartam secus in perceptis iudicio testatoris.⁊

5 †heres restituere hereditatem rogatus tenetur de dolo ⁊ lata culpa: secus de leui ⁊ leuissima: ⁊ hoc dicit vsqz ad.§.cũ preponeretur.ibi post multũ temporis fideicommissario negligente petere ibi restituet non computatis fructibus in quartam.dy.vt sequitur ibi qd percipitur ex fructibus.dy.ibi sed eni inceptiue ponitur.ol.ibi qd non habet vide qd no.j.e.l.scribit ⁊.l.deducta.§.an ⁊.s. de fundo dot. l.iij.ray.ibi reddet non ob.s.de conditioni.⁊ demon.l.cum tale.§.j.vt ibi colligitur ⁊ ibi glos.per hunc textum tenet quod heres fideicommissario tenet reddere rationẽ qd est notandũ ibi lata culpa facit ad hoc.j.eo.l.deducta.dy.ibi partium partus repete rationem reddet oldr.ibi sed ⁊ ipse.s.heres dyn.ibi sumptum fecit ad perpetuam rei vtilitatẽ.dy.ibi cum culpa careat i.si culpa careat.dy. Opp.ad istũ.§.de leg.j.l.ita tamẽ.§.penul. respondeo hoc patiente herede obtinet quod velit de rebus principalibus quartã detrahere si de fructibus vltra quadrantem restituit quantitatem que debita fuit mortis tempore ex iudicio testatoris diminuta per hanc detractionem: ⁊ si tot fructus vel plures recepit de excessu quadrantis vt ibi.sic ⁊ in alio casu j.eodem.l.celsus. Jaco.de are. Old.in gl.s.late ibi coactus adijt ibi si sponte adijt cum hic generaliter loquatur ⁊ dic quod refert: quia aut quis percipit commodum ex voluntate testatoris: ⁊ habet locum.l.contraria.aut percipit sine testantis iudicio puta qr legis potestate percipitur vt hic quarta trebellianica ⁊ habet locũ hic.§.dy. Et hec solu.colligitur in preal.l.cõtraria.⁊ no.s.de lega.iij.l.si legatarius ibi que non venit imo dic quod ibi dicitur de percipiente cõmodum a testatore hic autẽ quartam non recipit a testatore sed a lege vt.C.ad.l.fal.l.si vt allegas.dyn.sed Jaco.de rauen.dicit quod aliud in herede aliud in legatario singulari.ratio est,

6 †quia legatarium nõ sequuntur nisi cõmoda: sed heredẽ cõmoda ⁊ incõmoda.⁊ ideo in legatario nõ distinguit sed indistincte tenetur de culpa.in herede distinguitur vt hic.sed contra videtur.s.de lega.j.l.cum res §.culpam.sed illam intellige in lata culpa.pe.vero videt tam in herede quam in legatario se referre ad commodũ vt sm respectum cõmodi teneatur quãdoqz de leui vt si magnum commodũ est habiturus quãdo de dolo ⁊ lata culpa tãtũ vt quãdo nihil vel modicũ cõmodi est habiturus.⁊ hic dicit esse modicum commodum quarte ergo ⁊c.in fine.imo dic circa hoc vt nota. dicta.l.s.de leg.iij.l.si legatarius.dy.in prin.dy.in gl.s.magna in fin.no.istam glo.quod lata culpa in alienis punitur ⁊ in proprijs toleratur nõ tamen probat per aliquam.l.de quo satis dixi.s.so.ma.l.etiam.§.licet.⁊ est satis mirabile.nam regulariter lata culpa eqparat dolo ⁊ in delictis.vbi ciuiliter agit argu.j. si quis testamento liber esse iussus fuerit.l.j.§.non autem.⁊ dixi C.de episcopis ⁊ clericis.l.si quis non dicam.⁊ ad.l.cor.de sicarijs.l.in lege.⁊ tamen hic agitur ciuiliter ⁊ lata culpa toleratur ⁊ non equipararetur dolo ⁊ hoc intelligas in rebus proprijs que non subiacent restitutioni.secus si subiacerent qr tunc etiam in proprijs lata culpa non toleratur alias glo.esset contraria litere.in glo.secus si possit ibi impeditus sed secundum hoc semper esset dare heredem esse in culpa.⁊ ideo dic quod tribus modis potest heres capere culpa.primo propter multitudinem rerum hereditariarum vel propter iminutam administrationem aliarum suarum rerum.argu.j.de statuli.l.si peculium.§.fi.secũdo quando impeditur ab alio dum vellet ad iudicium ire. et tunc intellige secundum determinationem.l. quibus diebus. in principio supra de conditionibus ⁊ demonstrationibus.tertio quando modicũ tempus supererat ad complendã prescriptionem

ptionem. quādo incipit esse heres vt. s. de fundo dotali. l. si fundum. in fin. Old.

7 **Cum proponeretur** † Dos nō venit in fideicōmissum vniuersale sed de fructibus vel ipsis non existentibus de fideicommisso prededucitur. hoc dicit. ibi merito dedisse ex hereditate cum pacto lucri & dic quod dedit dotem pro seipsa: secus si dedisset pro filia sua vt no. in glo. j. e. l. a filia que notabilis est. hoc in muliere secus in masculo rogato de restituendo qui poterit filiam dotare argu. eius quod nō. dicta. l. a filia. & tene ista menti quia notabilia sunt. & vide etiā quod no. & dixi. C. cōmunia de legatis autē. que. Dy. ibi certe quātitatis que excedit quartam. Jaco. ibi an dos quasi quoddam es alienū. Jaco. ibi dixi non posse de fideicōmisso quod titius a marito herede grauato sibi i restitui petit. Oldr. ibi an dos restitui possit in restitutione bonorum paternorum. Dy. ibi mulieris pudicitie. no. hic qđ mulier que nubit honeste: & cū pudicitia viuere dicitur. Quod facit ad questionem quando maritus reliquit vxori alimenta vel aliquid aliud donec pudice & honeste vixerit: quod intelligatur honeste & pudice viuere etiā si nubat: & pro hoc facit. C. de dona. inter virum & vxorem. l. si res. sed nec iste. §. nec illa. l. videntur hoc bene concludere quia loquūtur de primo matrimonio: sed videtur textus hoc optime dicens in auth. de non eligendo. secundo nubentes. §. cū igitur. versic. sinautem. coll. j. & j. de iniuri. l. attentari. in contrarium videtur textus in auten. neque virum quod est dote in princ. col. vij. ibi pudicitiam suam seruet &c. & pro hoc. C. de rapto. virg. l. prima. §. sinautem in gemina. ibi sed in sua pudicitia remanere & C. quando mulier tu. officio fungi potest. l. iij. ibi quod ad secundas nupti. non perue-
8 niat sed pudicitiam suam seruet de consuetudine vidi seruari † quod mulier perdat relictum transeundo ad secunda vota: qz presumptio voluntatis testatoris est quod voluerit eā habere si secundo nuberet. in hoc tamen est multū attendenda forma verborum testatoris & communis vsus loquendi. Oldra. argu. j. de verborū significatio. l. auūculus. & l. & vt ait alphenus. Et de qua questione & similibus notaui. C. si secundo nupserit mulier. l. j. ibi & patris voto. cuius scilicet matrimonij contrahendi ratam pater iudicauit dum dicit sine liberis &c. Oldra. ibi decedere sic habuit glo. alias est in litera deducere. Dyn. ibi qđ superfuisset & quod esset vltra dotē. dy. ibi rogata esset restituere: remanet ergo dos penes maritū nec venit in fideicommissarium vt hic. & hoc verum cū determinatione que sequitur. Dy. ibi quam fideicommissario & ideo dos non poterit de bonis deduci: imo dos vna cum alijs bonis debet venire in restitu. fideicommissi. Dyn. & allegatur iste. §. in argu. quod dos constituta de bonis restituendis computatur in quartam quod dic vt no. s. eo. l. marcellus. §. res que. item argum. quod substitutio non teneat in dote quod dic vt. j. e. l. a filia. & C. ad. l. falcidiam. l. imponēda. & dos qꝫ sit debitum est arg. C. de dotis promissione. l. fi. & s. de ritu nuptia. l. qui liberos. sed opponitur si est debitum ergo non compensantur fructus: nisi testator non deduci in restitutionem precepit vt. s. de leg. ij. cum pater. §. titio & j. eodem. l. lucius. §. lucius maritus alias incipit maritus. potest dici qđ hic. §. secundū illas intelligitur. s. quod nihil deduci pater iussit vt. s. ad. l. falcidiā. l. si debitor: alias haberet vtrumque scz dotē vt filia & quartam vt heres vt. s. ad. l. falcidiā. l. pater. vt hic non erit debitum iure actionis licet ex officio pietatis paterne descēdat: sed in cōtrarijs erat debitum iure actionis non obstāte dicta. l. pater & l. a filio. qz in illis pater vnius dedit dotem quod hic nō fuit: et ideo hec media via statuitur. item obijcitur nonne dos computatur in quartam vt. C. de inofficioso testamento. l. quoniam nouella. respondeo illud in quarta debita iure nature istud in trebellianica argu. s. titulo. ij. l. in quartam. sed certe & hic dotem habuit iure institutio. cum primo heres fuerit quam dotata. alij dicent quod detrahit duas quartas. vnam iure nature vt. C. de inofficioso testamēto. l. quoniā in prioribus. in qua hec dos computatur vt dicta. l. quoniam nouella. aliam trebellianicam vt hic et. C. eodem. l. iubemus. sed opponitur quomodo fructus computantur in hanc quartam debitam iure nature. vt. C. de inoffic. testa. l. scimus. §. repletionem. & dicta. l. iubemus. C. eod. Respondeo in hoc corrigitur presens. l. vel potest dici quod cum tempore mortis heres date in dotem in bonis patris fuerunt veniūt in fideicōmissum: verū qz pater ad dandā dotem tenebat iure nature etiam si dos data excedat quartam hodie totam dotē detrahit hec mulier. in auth. de restitutio. §. quāobrem. & hoc vbi excessus pōt cum fructibus compensari: vt hic. & sic non corrigitur hec lex & sic non fiunt due detractiones sed vna. Uel dic qꝫ hec lex corrigitur. C. communia de legatis. l. fin. §. sed quia. & illa corrigit per quam obrem. qui hodie vt iacet tenēdus est & ꝓ hoc itaqz iste excessus de fructibus nō restauraretur. vt. d. l. scimus. §. replicationē. de inoffi. testamento. & C. eo. l. iubemus. Jaco.

9 **Ut trebelliano** † Heres detrahit quartā trebellianicam non legatarius singularis. hoc di. ibi. oportet de tota hereditate vel quota per te ipsius. arg. s. e. l. nam qđ. §. fi. & vide qđ notaui. s. de legatis. j. l. non amplius. §. cū bonorū: ibi. deniqz non ponitur exemplificatiue sed inceptiue: cum hic loquatur in legatario & pñtis. §. l. loquatur in herede rogato. vel hic qꝫ ponit exēplificatiue: & dic qꝫ legatarius de restituendo rogatus repudiauit hereditatis portionem sibi legatam sic qꝫ accrescit heredi cū suo onere. vnde heres eā restituit nō detracta quarta. qz nō vt heres fuit rogatus sed vt legatarius. Oldra. ibi. fuerit legata. i. ꝑlegata alicui de heredibus. Jaco. ibi. legari em. i. prelegari. Jacob. ibi retinet per istum rogatum legatarium de restituendo hereditatis portionem. dy. in glo. vt. s. de lega. j. in fi. & l. si quis bonorū alias si quis parte bonorū. de legatis. ij. l. si quis. §. fi. & l. si ita relictū. & de lega. iij. l. qui concubinā. §. cum ita. Dy. & Oldra. In glo. vlti. ibi. penales. §. fi. Sed dic vt ibi no. Dy. & Jaco. de bel. ibi. iur. vetustissimo. Itē ibi restituta hereditate ex causa fideicommissi. Jaco. ibi. §. proinde. ibi dicit & si bona &c. Sed dic qꝫ ibi heres & legatarius fuit rogatus. Jaco. de bel. vel ibi verba grauamen inducentia fuerunt ad heredē directa: puta rogo te heredem vt dimidiā partem bonorū. Ol. sed ista rñsio valet ad textū & solum textū respicit sed non ad qōnem que sequit. Uel dic qꝫ ibi per fideicommissum reliquit hic legauit bona vel partem bonorum: nā inter ista est differentia: vt no. per dynū. j. de verbo. signi. l. princeps. vel ibi omnia bona hic partem. fm pet. vt dixi. s. eo. l. nā qđ. §. fi. ibi vt heres. vt. s. de leg. ij. l. si quis seruum. §. vl. & l. seq. & dic vt ibi. Oldra. In ea. glo. in fi. & secundū hec dictio deniqz. q̄ est in textu nō ponit exemplificatiue sed alium casum ponit. Uel dic qꝫ legatarius non agnouit legatum & sic remanet apud heredem cum onere quo casu nō pōt quartā retinere sicut nec legatarius: quia debet ex persona legatarij hoc fideicommissum nō ex sua. vel dic aut testator dirigit sermonem ad heredē & tūc heres grauatus est. vt. s. eo. l. vbi. aut nō vt lego tali dimidiam hereditatem & tunc obtinet iste. §. Jac.

Quoties Ibi coheredibus suis ex inequalib⁹ partibus institutis. s. vno in quatuor altero in duabus. Jacob. ibi. distribuenda inter eos qbus erat restitutio facienda. Jaco. & subaudi quando non iubentur dare pecuniam sed si iubentur dare pecuniam dare sequitur. Dy. ibi. atqz ita. i. pecunia numerata. Oldra.

Nonnunqꝫ Ibi: ex volūtate presumpta. Jaco. ibi. varie rescriptum ab eo qđ scriptum est. in prin. l. precedentis. Jac. ibi heredum tātum. Oldr. Et nota de istis nominibus proprijs & appellatiuis. de quo dixi. C. de sa. san. eccle. l. j. & de impuberū & alijs substitutioni. l. fi. & s. de annuis legatis. l. annua. §. a titia. i si. quia tunc equales erant portiones licet inequaliter essent heredes scripti. Dynus.

1 ¶ Fideicommissum quando transmittatur ad heredem fideicommissario mortuo.
2 Maior vigintiquinque annis quando fideicōmissum vniuersale ad heredem suum transmittat.
3 Fideicommissum vniuersale quo ad transmissionem nō differt a singulare.
4 Damnum pati non dicitur qui rei sue pretium inhibet.
5 Fideicommissarius quando possit seruo libertatem dare.
6 Seru⁹ vniuersaliter legat⁹ pōt in vltima volūtate manumitti.

1 **Quidam ita** † Mortuo fideicommissario añ diem fideicōmissi cedentem nō transmittit ad heredem post diē cedentem secus. fallit tamen fauore matris. h. d. Et dic qꝫ primo ponit thema & questio. scđo cum dispositiōe determinatio. tertio modificatio responsionis in altero membro. Ultimo ponitur correctio in totum. prima vbi ponitur thema & q̄stio durat vsqz ibi. Rñde si puer: ibi. Secunda in qua ponit responsionem cum diffinitione. & durat vsqz ibi. sed an ea volūtas ibi incipit. tertia in qua modificat responsionē suā in altero membro. & durat vsqz ibi. Marcellus ibi. quarta in qua corrigitur totū ibi. prima quaqz die. i. cū primum potueris. dy. ibi. puer decesserit & sic ante diem fideicommissi cedentē. sz quantum ad casum istū dic decesserit ante restitutionē factam siue dies cesserit siue nō. vt. j. patebit ibi cedat quo ad trāsmissionē qđ est a morte testatoris in puero. Jaco. ibi decessisset ergo poterit dies cedere anteqꝫ hereditas sit adita cum cedat quo ad transmissionem. Jaco. ibi decessit puer, de quo dixi. s. ante aditam hereditatem decessisse. Jacob. ibi. & pueri. & hoc est quando est certum

de voluntate defuncti per cõiecturas alias, in dubio sequitur. Dy. ibi. Marcellus. s. reprehẽdit Iulianũ in hec verba q sequũ tur. Uel dic ꝙ iungitur verbo rñdit quod est. s. z nõ a iuliano: ibi. sed testatoris zc. Primũ verius vt marcellus corrigat pre cedentia. Ja. ibi. voluntati qz per hec verba. s. posita ibi si pri9 zc. videtur sensisse testator qd si puer prius moriatur quam sibi hereditas restituatur qd fideicõmissarium matri debeatur: et ideo eo ante restitutionẽ mortuo fideicõmissum vniuersale pu re relictũ fuisset. z sic nõ obstat. s. eo. l. apud iulianum. §. vtrum. z qd ibi notaui. z l. cogi. §. idem metianus. z quod not. de. l. ista l. cũ filio. Uel hic puer decessit ante aditam hereditatem: vt di xi. Old. ibi. qñcunqz puer decesserit ante restitutionem factam ibi cedat quo ad transmissionem. Jacobus ibi. siue postea duz tamen ante restitutionem fideicõmissi. Dy. vel interpellationez secutam. Oldra. ibi ad matrem transferri ex vi iniuncte trans lationis. Jaco. ibi. hoc acceperit vere vel interpretatiue quod est post aditam hereditatem cum eo tempore incipiat ei cõpete re actio per aditionem hereditatis. vt. s. de legatis. ij. l. omnia. z per consequens ex eo tempore rem habere videtur. vt. j. de re gulis iuris. l. qui actionem. Si vero pupill9 decesserit ante adi tionem licet postqꝫ cesserit dies quo ad transmissionem tũc ma ter habet ex vi translationis. vt in prin. Et ẽm hoc soluitur con trarium de leg. iij. §. j. de adimen. legatis. Old. simile recipit po nitur. j. eo. l. postulante. in fi. Et ita ibi exponitur in glos. Oldr. sed hec litera nõ patitur. z ideo dictũ contrarium de lege. iij. §. j. versic. idem dicendum. s. de adimen. legatis. solue vt ille. §. in telligatur in puero minore. xxv. annis cui fit mora re ipsa iure speciali sine interpellatione: z hoc aperte dicit litera illius. §. di cto versiculo idem dicendum. in fi. z ideo non fiat matri restitu tio imo puer transmittit ad heredem. Et pro hoc. C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria. l. in minorum z s. de legatis. ij. l. titia seio. §. vsuras. Iste autez. §. loquitur in pue

2 ro† maiore. xxv. annis. qui non transmittit istud fideicommis sum vniuersale ad heredem suũ nisi sit sibi facta restitutio, vel nisi sit hereditas adita z sibi mora facta de iure communi p in terpellationẽ heredis: qz tũc bñ transmitteret. arg. dicte. l. iij. §. j. primo rñsõ. de adimẽ. lega. z qd ibi no. Rayñ. z Jaco. Uel dic hoc cõtingeret hic propter coniunctionem testatoris ad matrẽ pupilli q cessabat in. l. contraria. z hic innuit in litera ibi sed te statoris voluntati zc. sed hoc est falsuz qz. l. ɔtraria bene loqui tur in matre. sed dici posset qd ibi nõ loquitur in patre sed in ex traneo fideicõmissum dante. Primum tamen qd dixi verius est vt marcellus corrigat iulianum qui hoc senserat in glo. scz ap posita ibi dies cesserit. hoc plz Dyno. In glossa quod est adue niente cõditiõe. ibi. §. i nouissimo. Sed certe vbi sic est facta sub stitutio siue facta sit in legato siue in fideicommissario non re fert. in legato eñ intelligitur dies cedere ab adita hereditate si est purum: non autem loquitur de cessione quo ad transmissionẽ quia illa in legatis z fideicõmissis non impedit translationem in quacũqz persona. vt. s. de adimen. lega. l. iij. §. ij. qz in lege pre dicta circa cessionem diei equiparant legata singularia fideicõ missis vniuersalibus. z ecõtra. z sic dies cedat vtriusqz quo ad transmissionem a morte testatoris si purũ est nisi vbi translatio est facta in aliũ: vt hic. quo casu nõ impeditur translatio facta in aliũ per cessionem diei quo ad transmissionem. Jaco. In ea dem glo. z ibidem cũ ista glo. concor. alia q est. s. de regula ca toniana. l. ij. sed fideicommissum vniuersale non cedit a tẽpore mortis testatoris sed a tẽpore adite hereditatis z etiã facte re stitutiõis ẽm Azo. vnde Azo equiparat fideicõmissarium vni uersalem z heredẽ. vt no. s. de lega. j. l. cum filio. z de conditio. z demonstra. l. a testatore. sed cõtra est qz etiam nõ facta restitu tione cedit dies quo ad transmissionẽ z petitionem. vt. s. eod. l. cogi. §. metianus. z. j. eo. l. postulante. Uerum est qd nõ cedit ni si post aditam hereditatẽ vel iussum factum de cogendo. vt. s. eo. l. ille a quo. §. j. in fine. Et sic nota. per dy. in dicta. l. cum filio.

3 de legatis. j. sed Jaco. de ra. dicit† ꝙ quantum ad transmissio nem nõ differunt singulare z vniuersale. nam vtrumqz cedit a tempore mortis sed quãtum ad transmissionem iuris realis dif ferunt quia singulare cedit a tempore mortis z adite heredita tis. vt. j. de furtis. l. a titio. z de legatis. j. si tibi homo. §. cum ser uus. vniuersale cedit tantum facta restitutione. vt. j. eo. l. restitu ta. Et pro hac opinione est arg. C. de fideicommissis. l. in perso nam. Non obstat. l. ille a quo. §. j. s. eo. qz verũ est quod ante adi tam hereditatem non potest peti. qz nec singularis. vt no. C. de de caducis tollen. §. in primo. sed Petrus contradicit Ray. in glos. scz bona. in fi. imo videtur qd ante restitutionẽ trãsferat p solam interpellationem etiam factam a iure in personaz mino ris. vt. s. de adimen. lega. l. iij. §. j. Solu. non video quõ posset re spondere nisi dicat qd ibi posuit cõditionem in facto petend per pba ibi posita hic in facto restituẽdi per pba hic posita ibi.

a Hec dictio q. Adde de hac dictione gl. z bar. in l. his pbis de duo. re. bal. i l. fi. C. de edẽ.

vel prius quid ei acciderit zc. vñ ibi requiritur factum petentis hic factũ restituentis: z sic hic nõ cõsiderat mora singularis q considerat ibi: sz solũ mora cõmunis: scz vt heres tradat vl' stet per eum interpellatio quominus tradat z restituat. sz ista solu tio est solũ ad pbã. idẽ dicẽdũ est. qui est in. d. §. j. in. l. iij. de adim. lega. quare solue cõtrarium dicti. §. vt. s. dixi.

Si seruo. In glossa non tamen habet locum ibi. et transeũt actiones imo z quoad quartam habet locũ hoc casu trebellianũ qz cum seruus instituitur heres nõ ipse sz dñs est heres in totũ. vt. d. l. cum filio. j. de vsuca. l. se quitur. §. seruus. z qd ibi notaẽ. z de legatis. ij. l. si alienus. ibi ta mẽ dicit glo. ꝙ seruus est heres quo ad naturales obligatiões qd alibi nõ reperitur. sed cum filius instituitur heres filius re manet heres z iõ nõ hz locũ ibi quarta sed in seruo: sic ẽm Jac. de ra. Et ideo glo. q est hic male dicit: z dic vt dicta. l. cum filio.

4 dy. Allegatur. §. iste. si quis filium. † quod non videtur pati dã num qui inhibet pretium rei sue. Et sic est argumentum ꝙ va leat rescriptũ quo imperator concedit alicui quod rem meam sibi vendere debeam iusto pretio. Jaco.

Si quis filium. Ibi sorori defuncti. scz filij p dicti. dy. ibi. libertate. scilz de ducta. dy. ibi. a patre factos. z per consequens ignorabat se es se rogatum de restituendo sorori sue. dy. ibi. sz z si seruus iste p filium de restituẽdo rogatũ ad libertatem perductus. dyn. ibi. a sempronio cui succedit iste seruus. dy. In glos. sed quis est fa uor. ibi: no placet Joã. sed dy. bñ placet. dy. ibi. in proprio here dis qui non sit legatarij ipso iure. vt. s. de seruituti. l. pap. Oldr. in eadem glos. ibi modo dixi de alio contrario. s. quia ibi inter viuos hic in vltima voluntate propter geminum fauorem. scz li bertatis z vltime voluntatis. z sic. s. de transactio. l. cum hi. Et ita etiam sentit glos. in auten. de restitutio. z ea que parit. in p n ci. colla. iiij. z vide quod notaui. C. de legatis. l. cum alienam. et j. de manumissionibus. l. suum sub conditione. z de regulis iu ris. l. plerunqz. Uel dic ꝙ aut seruus est specialiter legatus sub

5 vniuersitate: vt in casu nostro. † z tunc fauore libertatis potest fideicommissarius vni seruo libertatem dare. secũdum Jacobũ de raue. ibi. quod defunctus sciuit hoc ideo quia ignorantia ex eo quod ex testamento procedit cauet alias contra. j. de regu lis iuris. l. qui in alterius. z dixi per Petrum. s. de legatis. j. l. ce tera. §. fin. z l. sequenti. Ray. vel dic illud in conditione indebiti que competit quando quis ex indebito locupletatur. vt. s. de conditioni. indebiti. l. hec conditio. z. l. si non sortem. §. libertis. Jacobus. ibi. in culpa lata quia non intelligit quod omnes in telligunt aut scire debent. z sic pro eo habeẽ ac si esset i dolo cũ lata culpa dolo equiparetur. vt. j. de pborũ signi. l. magna. z. l. late culpe. z. s. depositi. l. quod nerua. Dynus ibi. pendente con ditione: sed de liberalitate expresse dicitur dicta. l. generaliter. j. qui z a quibus. vnde non erat opus quod ibi de hoc diceret.

6 † dic ergo quod speciale est in libertate quod possit vltima vo luntate seruus vniuersaliter legatus manumitti. vt. in. §. isto. se cundũ Jacobũ de rauen. alias autez mutatis terminis huius §. scz quia nõ sit vniuersaliter sed singulariter legatus: tunc nõ potest manumitti ẽm eũ. Et ratio diuersitatis est illa que est in seruo pignori dato manumisso. vt. C. de suo pignori da. l. si ab eo. Ray. facit iste. §. ad declarationem auf. res q subiacent. C. communia de legatis. In glos. vt z. s. in fine. sed ibi se alij obli gando hic ius alterius adimẽdo. Dynus. Uel dic secũdũ iaco. de rauen. in iure quesito tollendo vel minuendo nõ debet factũ alterius alteri damnum afferre: vt hic. Sed per obliquum adij ciendo sibi alios creditores potest vt ibi. Jac. Et facit de regu lis iuris. l. non debet alteri per alterum cum ibi notatis.

1 ☞ Que dictio restrictiue z implicatiue capi potest.
2 Senatusconsultum apronianum locum habet contra ciuita tes quibus sit restitutio.

Omnibus ciuitatibus. Ibi q sub im

1 perio† hec dictio qª accipit restrictiue qñqz implica
a tiue. vt. C de legib9. l. leges sacratissime que constrin gunt zc. z sic innuit hec lex quod aliq ue ciuitates sint que non sunt sub imperio romano. Et pro hoc. s. ad legem rhodiam de iactu. l. deprecatio. In contrarium videtur quod vniuersitas orbis de iure subsit romano imperio. vt supra de excusatio. tu torum. l. si duas. §. grammatici. versicu. hereses. de quo plenis

2 sime dixi. C. de summa trinitate z fide catholica. l. j. † Item no ta quod de isto senatusconsulto aproniano alicubi nõ fit men tio nisi hic ibi in eas: id est cõtra eas ciuitates quib9 fit restitu tio. dyn. ibi admittuntur contra conductores hereditarios vel possessores rerum hereditariarum. dyn9. Et allegatur hec lex ad que

ad questionē si legatum est relictū hominibus bonon. ꝛ aliqui dicant ꝛ petant tale legatum debere distribui inter singulos de populo. alij dicāt in cōmuni ponendū qui sint audiēdi videtur quod illi qui petunt in commum ponendam per.l.§.de rerum diui.l.in tantū.§.vniuersitate.de in ius vocādo.l.sed si hac l.§.qui manumittitur.ꝛ de questionibus.l.prima.§.seruū.ꝛ videtur expressum.§.de rebus dubijs.l.ij.ꝛ.l.cum senatus.in contrarium videtur.ʃ.de colle.illicitis.l.j.in fi.Item quia leges cōtrarie locū haberent quādo vniuersitati relinqueretur per aliquē modum designantem vniuersitatem.Dy.Ad hoc vide quod dixi.§.de conditio.ꝛ demonstra.l.municipibus.

1 Heres adire coactus non restituit actiones quesitas post aditam hereditatem.
2 Repudians hereditatem paternam non habet pupillarem paterne commixtam.
3 Existentia sui heredis valere facit fideicommissum vniuersale.
4 Hereditas paterna adiri debet vt substitutio pupillaris confirmetur.
5 Fideicommissum vniuersale hereditatis restituende fideicommisso singulari assimilatur.
6 Cōmodum ꝛ incommodum hereditatis ad quē spectent ꝛ an ex trebelliano transeāt actiue ꝛ passiue in fideicommissarium.
7 Heres grauatus restituere non tenetur a se exigere debitū naturale ad quod tenebatur.
8 Actione ex testamento petitur quod defuncto debebatur.
9 Fideicommissarius vniuersalis preteriri dr̄ cui cōtrabul. dat.
10 Filius testamentum rumpere licet ex testamēto paterno vltra quartam iure fideicommissi vniuersalis consequatur.
11 Heres coactus prelegata non retinet.
12 Fideicommissuz vniuersale insufficiens suppletur ex fructibus perceptis iudicio testatoris.

Ita tamen. Ibi eligant.i.eligere debeāt etiam inuiti causatiue alias agendum nō admittūt cū sint actores vel missiones patiuntur cum sint rei ꝛ distractionem cōsequenter. vt.§.quod cuiuscunqꝫ vniuersitatis.l.ciuitates.ꝛ de ista missione ꝛ distractio.nota.C.de execut.rei iudi.l.fin.ꝛ in auten.de exhibe.reis.§.si vero.etiam quidā.coll.v.dy.ꝛ de modo cogē.vniuersitatem ꝛ quō satis fieri debeat creditori vniuersitatis nomine dicta.l.§.qd cuiuscūqꝫ vniuersitatis.in glos.que incipit:id est pretor faciet ꝛ quod not.extra de rescript.c.cum dilecta in vltima gl.ꝛ de collegijs illicitis super rubrica.ꝛ.C.sumptus in iuncti muneris ad collegā nō pertinere.l.j.lib.xj.ꝛ de re militari.tam collatores.ꝛ vide qd dixi.ʃ.de re iudica.l.iiij.§.actor vniuersitatis.Et not.bene ꝙ hic dicit̄ in gl.quod si sit aliquis cui hoc de consuetudine facere liceat qd potest hoc facere.ꝛ de hoc plene dixi.§.quod cuiuscunqꝫ vniuersitatis.l.nulli.

1 **Si seruum.** Nō est alibi iste casus. ꝛ breuiter hoc dicit.†Si heres adijt coact⁹ nō restituit actiones post aditam hereditatem quesitas ante aditam sic hoc dicit.Et dic seruare hereditarium in ea hereditate constitutum de qua restituenda erat rogatus.Oppo.ad istū.§.de §.sequenti.Sed solu.vt ibi in prima glos.dyn.ibi iussisset adire post aditionē suam ꝛ ante restituit.Dyn⁹.ibi seruo relictam iure directo ipsum seruum heredem scribendo.Dy.ꝛ sic facit qd verbum relicti trahat ad institutionem:de quo dixi.§.eo.l.naꝫ qd.§.fi.ibi ꝛ tunc.i.hereditate extranei per seruū hereditarium acquisita.dyn.ibi post aditā hereditatem ꝛ ante restitutionem. dy.ibi nulla mora cōmunis vel specialis.dyn.ibi restitui debebit scilicet per heredem coactum.dy.ibi nulla mora communis vel specialis.dyn.ibi sicut fructus scilicet percepti.dynus ibi venient eo casu quo heres adire compellitur.dyn.in glossa. quia iussit.in fine.vel hic licet fuisset compulsus adire nondum tamē cesserat dies fideicommissi.ꝛ sic concor.cum §.huius.l.sed precedens solu.non videtur bona quia si ibi tenetur ad pretiū eius quod non habuit multo fortius debet teneri ad id quod habuit:vel illud propter culpam manumissionis:vel ibi post restitutam hereditatem vel morā heredis hic autem non.Jacobus ꝛ Oldradus.

Qui suspectam. Aut expressit nomen appellatiuum:aut proprium ꝛ si proprium refert habuerit cōheredem nec ne.Dynus. Et ponitur primo quedam regula postea ex ipsa regula determinatur quidam casus.Secunda ibi ꝛ ideo si pupillo.Dyn.ibi diem ꝛ propterea coactus adijt alias secus.vt.ʃ.eadem.l.§.si patron⁹.dy. Ibi si pupillo forte exheredato.Dynus.ꝛ dic substitutus heres patris grauatus restituere hereditateꝫ.Ibi heres esto sub audi.Jacobus is qui coactus adire.Jaco.ibi que ex substitutione pupillari.Dynus.ibi cogendus erit:licet de ea restituenda nō fuerit rogat⁹ sꝫ de paterna tm̄ q̄ȝ illā nō erat habitur⁹ si pater nō adijsset.Dy.ibi hoc articulo q sequit̄ qs ꝛc. Et sic expresso noīe ꝓprio nō appellatiuo fuit substitut⁹.Dyn.ibi tūc.i. eo casu quo substituit̄ noīe ꝓprio expresso.dy.ibi extiterit predictus titi⁹.dy.q coheredē nō habuit.Jac.vel si habuit repudiauit ibi hereditate pupilli immistā paterne.dy.ibi si nō coheredē habuit adeūtē ꝛ cōsequēter cōfirmantē tabulas pupillaris. Ja.ꝛ dic aliū quā pupillū:al's nō ꝓcederet qd repudiata paterna haberet pupillarē.Dyn.ibi retinebit iste coact⁹ adire. Jac. in glo.ꝑ que ỽba ibi filio meo.vt prealleg.l.q liberis.§.cui similis.Ol.in gl.aliū a pupillo.ibi licet repudiauerim paternam scꝫ ex persona mea q̄ȝ paternā habebo ex persona pupilli q eā adiuit vt statim.ʃ.sequitur in glos.Raynaldus.Ibi posset illd intelligi qd dicit̄ in.§.filio.Ol.in fi.sꝫ ille.§.manifeste innuit†qd q

2 repudiat paternā nō habeat pupillarē cōmistā paterne secus si nō esset cōmista paterne sed ibi intellige vt hic ꝛ ibi not.Jac.

Si pater. Ibi in potestate secus si emancipat⁹ quantum ad.§.Dy.ibi nō instituerit quia fideicōmissarius nō curauit eū cogere Dyn.ibi cōpetebant de iure ciuili quia ipso iure est heres secus si de iure pretorio,vt.§.de acquiren.hered.l.necessarijs.Dyn.ibi transferentur verbali restitutione per filium faciēda ꝛ sic patet†qd existentia sui heredis

3 confirmat ꝛ faciat valere fideicōmissum vniuersale.Dy.de hoc dixi in materia substitutionuꝫ in.l.precibus ꝛ.§.de vulgari et pupillari substitutione super rubrica in glo.caue tibi ibi an cogatur adire sed certe cum dicat textus trebe.locum habere perinde est ac si diceret qd possit adire compelli cum compulsio sit vnum de remedijs per trebel.inductis vt patet institu.de fideicom.heredi.ꝛ hoc verum quando fideicommissarius petit cogi heredem adire alias potest fieri restitutio sine cōditione q̄ȝ sola existentia sui heredis fiat fideicommissum vniuersale valere vt dicitur in fideicommissaria libertate.ʃ.de fideicommis.libert. l.cum quasi.§.sed ꝛ si quis de vulga.ꝛ pupilla.substitutione.l. si filius ꝛ hoc sequitur in textu ibi quarte ꝛc. ꝛ hic est verus intellectus qdqd dicat gl.dy.ibi ꝛ expresse hoc subijcit ꝛ sic actiones que sine effectu erant penes filiū cum effectu erant penes fideicommissarium sed hoc contingit ideo quia post restitutam hereditatem a filio cessat prouisio huius filij cuius gratia sibi conceditur beneficiū abstinendi ꝛ voluntas fideicōmissarij spōte hereditatē recipientis ꝛ existentia filij sui que ratio cessat in extraneo se abstinente siue non adeunte penes quem nullū ius resideret.raynal.ibi non sit heres argum.§.de acquiren.here. l.fuit questionis.Oldr.ꝛ pro declaratione huius.§.vide quod no.C.eo.l.penul.

4 **A patre.** † Ad confirmationem substitutiōis pupillaris ꝛ fideicommissi vniuersalis oportet hereditatem paternā fore aditā.hoc dicit haberi ꝑ adita per existentiam sui heredis vt.§.§.proxi.ibi heres scriptus al's si non fuisset scriptus heres nō posset onere fideicommissi grauari vt §.ad.l.falcidiam.l.qui fundum.§.qui filios.dyn.ibi filio impuberi.dy.ibi ex substitutione pupillari. Dy.ibi fideicommissum datum est ab eo qui institutus est heres sub conditione que cōditio non extiterat.dy.ꝛ sic male reprobat glo.hanc rationem nam qd glo.dicit habet locum quando fideicommissum est relictum sub conditione non quando hereditas ꝛ fideicōmissum vt.§.e.l.sed si alio.§.fi.dy.ibi hereditatem patris adire ad hoc vt tabule pupillares cōfirmentur ꝑ aditionem hereditatis paterne ꝛ eis confirmatis cogatur adire hereditateꝫ pupilli ꝛ eaꝫ restituere.dy.sed hoc quomodo cū a substituto ipuberis exheredati nihil possit relinqui.vt.C.de legatis.l.cum quidam ꝛ.§. ad.l.falcidia.l.qui fundum.§.qui filios.respondeo hoc verum est quando substitutus non est heres patris vt in.l.contraria. alias autē bene potest ab eo relinqui vt hic.ꝛ.§.ad.l.falcidiā. l.in ratiōe.§.fi.dy.ibi vel vnum expone vel pro saltem.Dyn.ibi cogi adire hereditatem paternā.Dy.in glo.hec rō non est sufficiens imo sufficiens est quantū ad istum casum quia vulgaris substitutionis adhuc pendebat conditio.arg.§.e.l.sed si alio.§. fi.ꝛ.l.sequenti.§.sed si ante.sꝫ locum habet qd glos.dicit si esset pure institutus ꝛ sub conditione rogatus vel dic qd glo.refert se tantū ad restitutionem paterne hereditatis q̄ pure fuit data nō autē ad restitu.pupil.q̄ȝ restitutio erat conditionalis sꝫ certe hic textus nihil videt̄ dicere de restitutione paterne hereditatis cū facta fuerit pupilli nō exheredati.Dy.in gl.s.sic vt cogatur.ibi de viuentis hereditate.s.de voluntate testatoris vel dic qd ibi nō agit de hereditate viuētis.sed iam mortui testatoris.Dy.in fi.alte leges nō faciūt sed facit.§.de conditio.indebiti.l.in suam.§.pe.de actio.empti.l.si quis seruum.ꝛ so.matri.l.si constante.§.si vir.Ja.

Casus singularis.

5 **Quoties filius.** Ibi neque legata glos. bene ponit casum†not.ꝛ fideicom

missum vniuersale hereditatis restituende assimilari fideicommisso singulari.vt.⁊.ff.de adimen.lega.l.iij.§.idē dicēdum.⁊ sic est arg.quod si heres scriptus filio preterito rogatus erat hereditatem restituere:cum hodie fideicommissario singularia sint salua per auť.ex causa ita debeant etiā esse salua pura vniuersalia.Ja.pro hoc optime.ff.si quis omissa causa testamēti.l.aſi penultima.§.institut⁹.de hoc dixi dicta auť.ex causa.versi.item quere nunquid fideicommissum vniuersale.ibi videas intercidat fideicōmissario mortuo herede quod relictū erat mortuo herede instituto ⁊ omissa a filio bonorū possessione:sed ista non est causa extinguendi fideicommissum:sed est casus in quem debet fieri fideicommissi prestatio.Ray.ibi omissa.i.repudiata tacite vel expresse.dy.in glo.nisi fideicommissario ibi filio differēte agere ⁊ sic in dubio.dy.⁊ ita videtur dici.ff.e.l.ille a quo.§.j.ibi secus suam agat:cū autem ad filiū bona sint peruētura hoc non videtur male dictum non illa ratione quod fideicōmissum non valeat sed quia actio ex testamento non cōpetit sed cōditio ex lege vt auť.ex causa no.itē nec illa vt quia contra ius videatur ⁊ sic repellendus.C.de codicillis.l.⁊ de furtis.l.j.cū ff.dy.in gl.⁊ hodie siue differebat agere siue non videť quod possit cogi per.l.vlti.C.de repudi.here.Ray.in glos.f.respōdit ibi.§.sed si naufragio.⁊ hoc quando fideicōmissum periret:sed pone quod fideicommissum esset relictum tali persone cui debeť etiam in confirmato testamento nunquid tunc potest cogi fili⁹ petere contra tabulas respondeo non secundum Jac.de ra.qa adhuc durat ratio.scilicet vt valeat testamentum in totum.

Qui ex trebelliano. Ibi ab eo que petať per creditores hereditarios.dy.ibi adiuuari quando conuenitur dy.a creditore hereditatis ibi su bmoueri:scilicet a debitore hereditatis si eos cōueniat.dy.que quidem exceptio locum habet quando debitū erat ciuile ⁊ naturale secus si alterum tamē.vt.j.eo.l.si eius pupilli.⁊ quod ibi no.ibi sed eas quoq; actiones si loquatur de actionibus dū pendet cōditio improprie loquitur:⁊ expone tūc actiones.id est spem earum actionum.sed si iā cōditio venerat tunc proprie.dy.vt.j.de verbo.signi.l.cedere diem.ibi fideicommissario cōpetere subaudi adueniente conditione vel si dicam⁹ actionis semper etiam ante tunc competunt.dy.ibi cum hoc.f.quod hoc soluerit creditoribus vel legatarijs.dy.in glo.cōtra legatarios in fi.in legatarijs videtur considerandum aut preuenit legatorum petitio restitutionem.aut cōcurrit.aut post restitutio.fit legatorū petitio.primo casu debet soluere heres.vt.ff.e.l.qui quadringenta.⁊.j.e.l.heres.secūdo casu aut sunt expresse heredi iniuncta ⁊ obtineť.ff.e.l.marcellus.§.quod si suspecta ⁊.l.j.§.is qui quadringenta.Jacob.tertio casu obtinet iste.§.

Trebellianum. Ibi a te fideicommissum scilicet hereditatis titiane.dy.ibi

6 ac si fundum†non ergo ex trebelliano transibunt actiue ⁊ passiue in fideicommissariū licet illius hereditatis ꝑ modū interponendarū cautionū spectat ad fideicōmissariū cōmodū ⁊ incomodū.vt.ff.de leg.ij.l.cū filius.§.j.Jac.ibi sponte hereditatē.f.meuianā.dy.in gl.f.quota.ibi mulier.§.si.quod intellige vt ibi no.Ol.Jn gl.i.sex ⁊ tres vncias.ibi.§.titio.hoc verū quādo testator ipse debeat qꝛ tunc potest cōpensari pars data cū debito in quo tenetur testator heredi,sed sic nō loquiť hic nec.§.ille titio ponit casum istū ⁊ ideo secūdū Ja.de ra.gl.ista errauit.ar.ff.ad l.falcidiā.l.pater filiā.alias.l.penul.plus videtur qđ etiā si tot fructus percepit quod restituere debeat.vt.ff.de leg.ij.l.imperator.§.j.qꝛ ista hereditas seiana habeť ꝑ legato singularis speciei vt in primo respōso huius.§.secūdū eū.vel dic vt no.ꝑ dy.dicto.§.titio.in fi.imo concor.secundū secundā positionem casus ibi positam que est veritas Ol.vel solu.vt ibi Jaco.de bello.

Si ex trebelliano. Quere primo quare retinebit.secundo quere nūquid debitū naturale debeat soluere hereditati.tertio q̄ actione repetatur ab eo ⁊ qua actione ipse petat debitū vel rē. quarto vtrū actio familie hercis.sit ex vtraq; parte vtilis.vel ex parte heredis directa ex parte fideicommissi vtilis ibi cū predio hereditario.dy.ibi retinet sine aliqua iusta causa.dyn.ibi vel ipsa predia.f.retinet sine fructibus.dy.ibi aduersus eum actorē vel actiones.f.vtiles ex testamēto quasi minus videatur restituisse quam restituere debeat.dy.ibi marcellus scilicet addēdo predictis.dyn.ibi hoc idem.f.quod habeatur ratio eius quod erat defuncto debitum.dy.⁊ retētorū ab herede sine causa ibi re ibi restituta verbo.Ol.in fi.⁊ econtra ipse sibi debitū deducit.vt.j.eod.l.cum hereditas.⁊.l.postulāte.in principio in glos.ciuiliter

7 no.hanc glo.cui nescio similem†quod heres institut⁹ ⁊ de restituendo grauatus non tenetur a se exigere debitū naturale ad quod tenebatur licet possit retinere ad qđ sibi tenebať defunctus vt in precedenti glos.potest esse ratio qꝛ iste pōt cogi adire ⁊ restituere:sed gestor negotiorū non pōt cogi administrare.qꝛ officiū volūtariū.ff.de nego.gestis.l.j.Jtem iste tendit principaliter ad vtilitatē suā gestor ad vtilitatem alterius.ſꝫ prima ratio potius faceret in contrarium.ar.ff.de procura.l.pcu.qui pro euic.pro gl.facit quia hic cōfunditur naturalis per aditionem hereditatis in cōtrario non.Ray.bene tamen dicit quod istud debitū naturale iputabitur isti in quartam trebellianicā.argumen.ff.ad legem falcidiā.l.j.§.si debitor.⁊ quod ibi not.et facit.j.de solu.l.stichū.§.aditio.⁊ vide quod de isto debito naturali dixi.ff.de administra.tuto.l.quoties.§.itē si temporali.et de neg.l.at qui natura.in glos.scilicet vtiles.ibi sed hoc dicit.ſꝫ

8 hec opinio placet dy.ibi quasi nō plene restituerit†quia actione ex testamento petitur quod debitum erat defuncto.vt.ff.ad legem falcidiam.l.penult.in princip.dyn.in.fine,sed prima est secundum hanc literam que innuit per restitutionē dari actiones fideicōmissario contra heredem que non darentur si restitutio facta non esset vt hic probat per simile actiones fa.herci.q̄ dať post restitutionē:iō bona est pria sentētia ⁊ vtilior.Jac.

Qui rogatus. Prima facie diceretur ɔtra istū casum.ibi filio preterito.Dy.Et

9 nota†quod preterit⁹ dicitur esse fideicommissarius vniuersalis quod patet qꝛ dicit ei dari contratabulas.vt ⁊ no.j.de ɔtra tabu.l.si emancipatus.Ol.Jbi accipere possit quia forte commodius est sibi habere hereditatē per restitutionē ꝙ per ɔtrat.Dy.Et dic quod ad excludendum contratab.sufficit aliquid esse relictum ⁊ agetur ad supplementū secundū glo.notabiliem.C.de inofficioso testamento.l.omnino.licet contrariū videatur

10 sentire glos.ff.de minori.l.si filius.†Jtem not. quod licet filius consequatur ex testamento paterno vltra quartā iure fideicōmissi vniuersalis nihilominus potest rūpere testamētum.⁊ per hoc male dicit glos.que est.C.de inofficioso testamento.l.scim⁹.§.cum autē.vt ibi dixi quod est satis mirabile.propter id quod not.dicta.l.filius.de minori.⁊ tene ista menti.

Si patronus. Ibi hereditatis alicui de liberis liberti.Dynus.ibi mutata volūtate ante coactionem.dynus.ibi eā partem que sibi sufficiat ad trebellianicā eius partis ex qua institutus est.vt.j.eodē.l.eius §.vltimo.nō autē dicas quod retineat totam partem debitam ex qua est institutus ex quo ponis eum grauatū restituere liberis liberti.Old.oppo.de.l.cum patronus distinguitur quibus dare grauetur liberis vel extraneis.Opp.de.§.sed nostra.⁊ dic hodie nō posse grauari etiam liberis.Oldr.in glos.sed quomodo ibi dicta.l.si eius.in fi.vel dic aut grauatur extraneo.⁊ tunc obtinet quod hic dicitur:sed tūc nullum est fideicommissū aut filijs liberti.⁊ tunc obtinet quod ibi.⁊ no.ꝙ posset mutare volūtatem.Jaco.pro hoc.C.de ap.l.si quis libellos.

Si preceptis. Ibi percipere id est retinere.Dy.ibi omni commodo quod habiturus non esset si non ijsset vel hereditatem nō adijsset.dy.Et statim de incommodo sequitur ibi restituantur.i.prestētur a fideicommissario.vt.ff.eo.l.apud iulia.in prin.dyn.ibi obijt scilicet quod cogitur hereditatem adire.dynus.Et est argumētū iste

11 §.†qđ heres coactus nō retinet prelegata pro hoc.j.l.si patroni.§.qui fideicommissariam.in fi.§.argumen.contra qa recipere t hereditate non adita.vt.ff.de legatis primo.l.qui filiab⁹.§.si.ergo non priuatur si adijt coactus.vt.ff.eadem.l.§.qui suspectam.dy.⁊ ad.l.si patroni.§.adeo.j.eodem.dic quod hic nō loquitur de prelegata:sed de perceptione aliquarum rerū relictarum nomine quarte.Credo ꝙ prelegata nō perdat:preceptiones autē quibus retentis rogat⁹ est restituere.sic argu.huius.§ versi.sed si eidem.⁊ dicta.l.si patroni.§.adeo.Oldr.Ego non facio predictam differentiam,sed dico aut habet coheredem aut non.vt dicto.§.qui suspectam.Ray.

12 **Heres ex asse.** Glo.optime ponit casum†si portio hereditatis nō sufficit ad fideicōmissariū vniuersale illud supplebitur ex fructib⁹ perceptis iudicio testatoris.hoc dicit.Uel clarius si portio hereditatis quā heres habet vltra quartā ⁊ quarte fruct⁹ ad fideicōmissū vniuersale nō sufficit heres illud supplere debet ex fructib⁹ iudicio testatoris perceptis:qui si ad supplememētū nō sufficiūt heres agit ɔ legatarios singulares si vero nō sufficiūt nec excedūt vel etiā excedūt nō agiť cōtra eos fideicōmissarios quod excedat heres restituit ſꝫ sibi retinet qđ excedit ⁊ dic qđ ideo i hoc.§.fructus qui percipiuntur iudicio testatoris veniūt in restitutionē qꝛ heres retinuit quartā de solidis reb⁹ hereditarijs.al's esset cōtra.vt no.ff.eo.in.l.fideicōmissaria.⁊ probatur.ff.eo.l.mulier.§.si heres.dy.Et dic ꝙ primo ponitur thema.Secundo quatuor questiones.Tertio solutiones triū ex eis.quere ergo solutionē tertie.Secūda ibi quero itaq;.tertia ibi respōde quod.ff.secūda subdiuiditur in quatuor questiones secunda secunde est ibi.Et

an ab alijs.tertia ibi z quantum.quarta ibi.Item quero glo.in summa.Primo pone casum.Secundo solue tertiam questionē que in textu non soluit.Tertio signa cōtraria que ponunt.i fi. vlti.glo.Primum ponit ibi.Itē no.secundū ibi.Itē oppone et primum est qꝺ nihil debeat reuocari a legatarijs.Item op.secū do qꝺ fructus nō debeant restitui cū sint percepti iudicio testatoris.Dy.ibi partē dimidiā:scz ducenta.dy.ibi z eius:scz cōsobrine.Dy.ibi z equit.scz iste meuius illi cōsobrine.Dyn.ibi sed z ceteri:scz legatarij.Dy.ibi quantū ei:scz publio meuio.Dyn. ibi restituere debita ego qui sum heres consobrine mee.Dy.ibi remanserat que sunt quinquaginta.dy.ibi z an z ab alijs secū da questio.Dy.ibi z quātū tertia questio.Dy.ibi.Item quero quarta questio.Dy.ibi.s.quadrantē remāserat que sunt quinquaginta.Dy.ibi excedat etiā si fructus percepti ex portiōe q̄ est vltra quadrantem exuberent z excedāt medietatē hereditatis restituendam.Oldr.ibi seposito quadrante qui debet remanere penes consobrinam pro trebellianica.Oldra.ibi ei debeat etiam si excedat dimidiā restituendā.dy.ibi nō minuet imo nō sufficit z subaudi z nō excedit.vt glo.dy.ibi nec ex stipulatiōe si ergo fructus eius quod est vltra quadrātem.i.quinquaginta sufficiunt ad dimidiam restituendam nec excedūt nō agit idez si excedunt secus si non sufficiunt qꝛ tunc agitur cōtra legatarios z reuocātur duodecim cū dimidio z sic quarta de quiquaginta.Dy.ibi quicq̄ pōt quādo sufficiunt z nō accedūt.dy.ibi accedet scz solum qꝺ exuberat.Dy.exposita litera attēdēdū est qꝺ glo.ponit casum in hereditate valente quadringenta z duodecim z legata sunt quinquaginta z hec oia ad onꝰ heredis et sic habet heres ꝓ quarta centūria fideicōmis.ducentū septuagintaocto legatarij triginta vnū.vt.s.eo.l.marcellus.in princi. Iaco.ibi restituit vel saltez ducēta fideicōmissaria z legatarijs quinquaginta z sic.s.quadrātē remāserūt cōsobrine quinquagintanouem.Iac.ibi remanserat que sunt quinquagintanouē Iaco.in glo.scz cōtra legatarios sed hec cōputatio non videt bona qꝛ quod ꝓpter dilationē cōditiōis legatarius cōditionalis minus percipere videat fauore eiꝰ circa collationez nomine falcidie faciendam dictum est vt alterius legatū qꝺ purū est tāto maius isto conditionali censetur quantum efficit cōputatio fructuum medio tempore per heredem perceptorū ex eo qꝺ sub conditione relictum est vt.d.l.qui quadringenta.§.fi.s.ad legē falcidiam que computatur si hoc obseruetur qꝺ propter fauorē eius dictum est in eius lesionem retorquebitur:nam si pure omnia scripta forent z reliquisset testator ab herede totā hereditatem meuio z ab eodem herede quinquaginta alijs cōstat fideicommissarium testatoris iudicio octies:seu octo vicibus tantū habere debere quantum legatarius.ergo retentis cētum nomine quarte trecenta diuidūtur in nouem partes z octo partes fideicommissarius z nouem legatarij habebūt.vt.s.eodē.l.marcellus.quod ergo secūdū hanc computationem legatarij plus noua parte trecentorum habēt illud aduocabitur si defectꝰ rationis fructuum eius quantitatis que.s.quadrantē apud heredem mansit ad integradum dimidiam de qua nunc agitur totum exigit reuocari alijs pro rata eius quod deest nō autem vltra reuocabitur.Nona autem pars trecētum est trigintatria:z etiam minus z ista maduocabiliter sunt legatariorū:superfluū autem poterit aduocari secundum quod dictum est octo autē partes trecentorum que debentur fideicommissario sunt ducētū septuagintaseptem minus:tertia vnius saluo errore calculi sed fm hanc rationem fideicōmissarius ab herede cōsequitur quinquaginta residua apud eum z tot fructus qui capiunt sexdecim z duas partes viiiꝰ cū habeat quod sibi debetur quare a legatarijs aliquid aduocatur.respōdeo duabus rationibus.prima quia cū scdm rationem supradictam legatarij habeāt vltra debituz sedecim z duas partes vnius ad euitandā aduocationē non possunt cōputare fructus perceptos de quinquaginta debitis fideicommissario que remanserunt apud heredem.Item quia gaudēt voluntate defuncti z commodo perfecte voluntatis z fideicommissarius nō:nā qua ratione legatarij contēdunt se habere tota quinquaginta eadem ratione z fideicōmissariꝰ. respondeo cum nihil de sua parte reliquerit apud heredem nomine falcidie debuerunt autem vndecim relinquere z nonā partem vnius que sunt nouez centū illa vndecim cū dicta pte petūtur ex stipulatione interposita:quod autē vltra est per cōdictionem indebiti.vt.s.eodem.l.marcellus.in.l.ij.z.iij.sed quis aget his actionibus.respondeo heres.vt.j.eod.l.si heres pecuniam. Sunt enim eius que sunt nouem centuz scilicet illa vndecim cū dicta parte:z ideo petuntur ex stipulatione interposita:qꝺ autem vltra est per conditionem indebiti.vt dicta.l.marcellus.in princip.z dicta.l.iij.de condi.indebiti.Intentabit ergo eas heres quia eius facto sunt quesite.Ia.in ea.glo.ibi de iureiu.l.eū qui.sz quare nō ꝓdest omnis deductio fructuū de quinquaginta medio tēpore facta certe ꝓdesse debet:qꝛ fructus pendēte dilatione percepti ꝓsunt.vt.s.ad legem falci.l.in quantitate.§.in diem.z.l.quod de bonis.§.fructus.z proficient pariter fideicōmissario vniuersali z legatarijs tuz quia exequata sunt:tumqꝛ est eadem ratio.vt.C.communia de legatis.l.ij.z.s.ad legē aq. l.illud.ex predictis dicit Ia.de ra.quod gl.hic male computat pro legatarijs.nā debent contribui fructus illorū quinquaginta z facta contributione tunc fiet diuisio prout.s.dicit.Ray.sz certe eandem computationem etiam eundem intellectum videtur habuisse glo.vt patet in versi.nisi lugeant legatarij.In glo. in fi.Sed oppo.z videtur qꝺ indistincte possit agi cōtra legatarios singulares.vt.s.e.l.marcellus.§.potest.Solu.illud quādo heres nō haberet quartā trebellianicā:at hic habet z sic hic vult agere ad cōmodum fideicōmissarij ibi ad suum.Item op.qꝛ videtur qꝺ heres indisticte restituat qꝺ excedit cū quarta debeat esse contentus.vt.s.e.l.j.§.si heres.z.l.qui quadringenta.Solu. illud qn̄ ipsius retentio fideicōmissario diminuit vel legatarijs at hic nō diminuit z sic fideicōmissarij z legatarij debent esse cōtenti eo qꝺ testator eos reliquit per heredez nō debet superfluū retineri.Ray.

Qui seruos. Pone duobus modis casum:z si secūdus casus placet,qui plz Ray.signa contrarium de duabus.ll.z quare de questione vna.Dy. In glo.in libro rogerij:ibi.l.qꝛ poterat.sed quomodo coactus cū iste non possit cogi.vt.s.eo.l.cogi.§.sed si seruo.quare dic qꝺ hic sponte adiuit z prestare debet libertatē z hereditatē detracto pretio serui:vt hic z ad.ll.ꝯtrarias:Rn̄deo qꝺ ibi videt legatarius compensare pecuniam quem accepit cum libertate.Dy. Uel dic q̄ verum est quod potest pati damnum sed modicum: si vero immodicum tunc non debet pati damnum.Uel dic ad l.sed si non seruus quod nihil ad rem quia hic estimatio hereditatis excedebat pretium seruorum.Dyn.In eadem glo.in fin. ista.l.nihil facit quia ibi sola libertas fuit relicta hic vero libertas z hereditas ab eodem.Ray.vel dic quod illa concord.vt ibi not.

1 ☞Fideicōmissarius purus qn̄ hereditatē fideicōmissario cōditionali restituere teneatur.
2 Emphiteota faciēs aliū emphiteotā trāsfert in eū omne ius qꝺ habet in emphiteosi.
3 Possessor bonorum habens tantum ius vtile pōt cum fideicommissario concurrere.

1 **Ex asse.** †Si heres adijt coactus z totā hereditatē fideicōmissario puro restituit ipse quidem fideicommissarius in euentum conditiōis fideicōmissario conditionali restituet suam partē sibi accrescentem pro rata sed nō fructꝰ medio tēpore perceptos nec ei quartam trebellianicam retinebit.h.d.Dy.ibi.postulāte me fideicommissario puro cui erat restitutio facienda.Dy.ibi restituit sponte.dy.ibi.conditio extiterit partem sibi sub conditione delatam.dy.ibi.partis sue scilicet heredis que sua esse debebat pendente conditione vel dic sue id est tue.dyn.ibi.prestarentur scilicet fructus.dy.ibi.sponte adijsset subaudi maxime. nam idem si coactus in fructibus post aditionem z ante restitutionem perceptis.vt supra.l.proxi.§.j.dyn.ibi.tuum cui erat restitutio facienda sub conditione.Et nota pulchrum textū ibi cogente me adijt z totum sponte restituit.dy.ibi quandoqz.id est quandocunqz.dy.ibi.esse restituendum ipso iure.Dynus.in ver.sed nec scilicet falci.i.trebellianica.z iste ver.refertur ad pnc. l.z dic sic.Sed nunquid in casu in princi.l.posito cuz restituo tibi dimidiam hereditatem possum tibi detrahere quartā in restitutione:z dicitur quod non.quod quamuis predictus heres si spōte adijsset posset detrahere.hoc dicit Uiuianus ibi.vsure mee cui erat facta restitutio pure.Dynus.in fine.scilicet beneficio retentionis quarte.Dynus.in glossa.scilicet quarte imo totius dimidie que heredis dicitur conditione pendente.Dynꝰ. in glossa vltima.que incipit sed contra format vnum cōtrarius et tres questiones.Dynus ibi.hoc fiat id est hec iurium translatio de primo in secundum pro parte restituēda.Oldrad.ibi Heres fideicommissarius.hec questio non processit in casu huius.l.quia hic non erant duo fideicōmissarij ordine successiuo sed ambo in pari gradu.Dy.ibi.ergo nulle remanent hanc tenet Dy.pro qua facit quod.no.C.vti possidetis.l.j.de prescrip. xxx.annorum.l.si quis emptionis.in principio.z vide in margarita de procuratoribus in rem suam.versi.sed pone qꝺ emptor nominis.z de hoc nota.C.de hereditate vel act.ven.l.emptor.z in speculo de cessa.actionis.§.j.ver.sed nunquid is.z facit quod notaui.C.de iure emphiteotico.l.finali.
2 †vbi emphiteota faciēs alium emphiteotā transfert in eum omne ius ibi.qꝺ vult dic qꝺ

scilicet senatuscõsultũ. Dynus. Ibi non distraxit quod iussit restituentem post restitutionem remanere heredem: vt instituto eodem. §. restituta. quod non videtur verũ quod bonorũ possessione licet habeat actiones directas ⁊ ciuiles tamen ius suũ esse pretorium. s̄. de bonorum possessione hereditatis. Pet. l.
3 j. ⁊ sic erit dare † quod bonorum possessor qui habet tãtum ius vtile concurret cum fideicommissario qui habeat etiã ius vtile dicit Bar. quod potest esse quod habeat directum puta si testamentum erat tale quod ex eo non poterat esse heres nisi de iure pretorio. vt in casibus no. C. vnde legitimi. l. fi. cum tunc non sit aliquis heres de iure ciuili habebit ipse ius directum sicut dicimus in naturali possessione. j̃. de acquirend. possessione. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. quia per naturalem retinetur ciuilis. si non est alius habens ciuilem.

1 ☞ Testamentum primũ quando rũpatur per secundum.
2 Testamentũ secũdum valere dicitur si ex ipso hereditas de iure ciuili adeatur.
3 Filius quartam capiens tanq̃ legatarius agere adhuc potest querela.
4 Actio quãdo detur ex confirmante ⁊ quando ex confirmato.

Si quis priore. Primum tollitur per secũdum nisi confirmet in secundo ⁊ tunc agitur ex secundo cõfirmante nõ ex primo: ⁊ generalis cõfirmatio ad specialem adem-
1 ptionem nõ trahitur. h. d. Uel sic † primũ testamẽtũ rũpitur per secundũ etiã si in eo ex certis rebus heres institutus sit: nisi primũ in secundo fuerit confirmatum: quia tũc relicta in primo iure fideicõmissi ex secundo petentur: confirmatio tamen generalis nõ extenditur ad specialiter contraria. ibi facto testamẽto. in quo vniuersalem heredem instituit. Dy. Ibi expressa sunt facit iste textus quod quis possit facere autenticari: et publicari vnum tantum capitulum testamenti vel instrumenti. ibi heredem scriptum in secundo testamento. Dy. sibi datis. i. in testamento sibi specialiter assignatis. dyn. Ibi suppleta quarta si res ille ad quartã non sufficiũt. dy. Ibi ita intelligendum est: scʒ quod. s̄. dictum est q͛d primũ testamentũ in quo vniuersaliter erat heres institutus per secundum in quo in rebus relictis ipso iure rũpatur etiã si testator dixerit tacite vel expresse prius valere scʒ q͛d in secundo scripti teneantur quarta deducta primis restituere hereditatẽ ⁊ sic ad omnia refertur. vel posset dici q͛d ad proxima tantũ refertur ⁊ non est magna vis. ⁊ no. hãc. l. cum sua glo. vt no. s̄. de testamentis. l. ex ea scriptura. ⁊. C. de liberis preteritis. auten. ex causa. in vltima glo. Item hanc. l. in-
2 tellige † si secunduʒ testamentum est validum quod ex eo possit adiri hereditas de iure ciuili: al's secus esset ẜm glo. notabilem s̄. de militis testamento. l. militis codicillis. §. fina. in fin. i. nisi testator expresse dixerit in secundo testamento q͛d confirmatio generalis in scdo testamẽto facta nõ trahat ad institutionẽ in primo testamento factã. tũc enĩ non teneret heres scriptus in secundo testamẽto restituere heredibus scriptis in primo. dy. Ultimo no. arg. ad hanc. l. pro questione q͛d p scdm testamẽtũ in q̃ quis est institutus in re certa tollit primũ in quo est institutio vniuersalis ⁊ p hoc. s̄. de heredi. institu. l. j. §. si ex fundo. et. l. ex facto. arg. cõtra. C. de here. institu. l. quoties. sed illud cũ in eodẽ testamento vn⁹ ex vniuerso alter ex re certa instituitur. Dy. vel illud quo ad creditores vt ibi solet notari. Ray. in glo. que valet ibi simpliciter ⁊ in eodẽ testamento secus si in diuersis testamentis. vt hic. dy. Ibi ad excludendã querelã ⁊ ius dicẽdi nullum ⁊ rũpendi per cõtrata. dy. ⁊ hoc non inuenit alibi ita clare
3 ⁊ tamen huius quod hic dicitur videbatur contrariũ † q2 filius cum capit quartam tanq̃ legatarius agere potest nihilomin⁹ querela quia iure institutionis capere debet. vt. j̃. de contratabu. l. si retentus. al's qui retentos. si ergo ei relinquitur res certa loco legatarij videtur habẽdus. vt. s̄. proxi. ergo potest agire querela: sed contrariũ verum est. vt hec glos. dicit. filius ergo institutus ex re certa non agit querela licet nõ alius sit institutus ex vniuerso ⁊ hoc odio querele vt hic not. ⁊. C. de inofficioso testamento. auk. nouissima vbi de hoc plene dixi. ⁊ dicta. l. quoties. C. de heredi. instituendis. dy. ⁊ est determinata ista questio in qõnibus Py. Et est. lxxxviij. Et incipit quidã filiũ suum heredem ex re certa. vbi tenet q͛d non possit agere querela ibi. §. aliud. ⁊. §. hic autem disposuimus. vbi de hoc no. in gloss. vlti. ibi de verbo. obliga. l. doli. ⁊. s̄. de iure codicillorũ. l. ante. et ar-
4 gu. j̃. de cura. l. spurij. §. pater. Oldr. † Ultimo si vis scire vtrum effectus insurgat ⁊ an agatur ex cõfirmãte vel ex ɔfirmato dic aut confirmatum per se est validum aut non. Primo casu effectus insurgit ex confirmato. vt. j̃. de verbo. significa. l. lege obuenire. vbi de hoc latissime dixi. ⁊. s̄. de iurisdi. omniũ iudicum. l. ⁊ qui. quia cõfirmatio validi nihil addit vel operatur. vt. C. de confirma. tuto. l. j. vbi de hoc. Secundo casu aut confirmans ⁊ confirmatuʒ sunt incõpassibilia aut compassibilia. Primo casu agitur ex confirmante. vt hac. l. ⁊. s̄. de his q not. infa. l. furti. Secundo casu ex confirmato agitur. vt. l. legitima. s̄. de pactis ⁊. l. ex placito. de rerũ pmu. ⁊. j̃. de boñ. posses. l. qui liberis. §. qui testamento. ⁊. l. j. C. de codicillis. licet glos. aliter dicat ⁊ male. Uel dic ⁊ subtilius ẜm Iacobum butrigarium. aut confirmatum non accepit robur a confirmante. sed per se validũ est: aut est inualidum. Primo casu loquitur dicta. l. lege obuenire. de verbo. signi. ⁊. s̄. de nego. gest. l. pompo. Secundo casu cõfirmatum non potest cũ confirmãte validari: aut potest. Primo casu agitur ex confirmante non ex confirmato. vt hac. l. ⁊ dicta. l. furti. Secũdo casu aut confirmans per se potest operari. ⁊ tunc aut confirmãs directo ⁊ immediate disponit ⁊ confirmatuz vt ipsum faciat producere effectum: ⁊ tunc effectus insurgit ex cõfirmãte tanq̃ ex causa proxima, ⁊ ex confirmato tanq̃ ex remota. vt dicta. l. legitima. s̄. de pactis. aut in ipsum non disponit vt faciat producere effectum sed magis vt eius contemplatione confirmans effectuʒ ꝑducat: ⁊ tũc agitur ex confirmante tamẽ ꝓpter ipsum cõfirmatũ. vt. C. de ꝓbatio. l. rõnes. aut cõfirmans per se nõ est validũ ⁊ tũc effectus ꝓcedit pariter ex cõfirmãte ⁊ ex cõfirmato. vt in auk. de defen. ciuitatis. §. sed interim. col. iij.

1 ☞ Roma cõmunis est patria vbi põt quilibet conueniri.
2 Restitutio fit per actionem ex testamento.

Si legatus. Ibi falcidie. id est quarte trebellianice. dy. Ibi vel testamẽti quãdo erat sibi aliquid in testamento relictũ. Dy.
1 † Et dic q͛ iste legatus cõpellẽdus est rome subire iudicium que communis est patria ⁊ sic non obstat. s̄. de administratio. tuto. l. tutores qui. §. heres. vt ibi not. ẜm Ray. Itez fallit in causa fortis vbi compellitur subire iudicium etiam si occupetur. s̄. de iudicijs. l. si vxorem. ⁊ ibi nota. in glos. quam tenementi: ⁊ vide in Speculo de reo. §. j. versi. item legati sunt. Itez no. glo. q̃ est hic q̃ dicit q͛d cogitur adire ⁊ restituere iudicis officio de aditione concor. glo. in. l. non est cogendus. j̃. eod. s̄. de fideicommis. heredi. petitio. l. j. ⁊. C. de fideicõmis. l. si ea scriptura. de restitutione quod fiat officio iudicis. concor. j̃. eo. l. si po-
2 stulante. §. j. filius. alibi tamen glo. tenet † quod restitutio fiat actione ex testamento. j̃. eodeʒ. l. facta. §. j. ⁊. l. restituta. dicta. l. si ita scriptum. Bar. dicit quod aut non vult adire ⁊ cogitur adire ⁊ restituere iudicis officio. vt hic ⁊. s̄. eod. l. quia poterat. aut sponte adiuit. ⁊ tunc restitutio fiat actione ex testamento directa: si in testamento vel vtili si in codicillis. argu. eius quod no. C. de codicillis. §. penul. ⁊ dixi. j̃. eodem. l. nõ est cõdendus. si q͛s bona ibi intelligendum est quantum ad hoc vt transeant actiones in fideicõmis. Dy. ⁊ sic no. q͛d ap. bonorum etiam si adijciatur verbum sui cõtinentur nomina debitorum quod est cõtra id quod nota. s̄. solu. matri. l. si constante. §. fi.

Si filiofami. Ibi non recte eis scʒ seruo vel filio. multũ interest ibi ⁊ fideicõmissarijs pro rata portione. dy. Ibi actiones insolidum. dy.

Si princeps. Subaudi fuerit. dy. Ibi quã quartam quã poterat retinere ipse princeps. dy. Ibi donata ex vrbanitate. dy. ⁊ sic non ob. s̄. co. l. j. §. si heres. ⁊ ibi not.

Si cui pure. Dic si cui seruo. Dy. Ibi cogitur heres pure institutus. Dy. In versi. sin autẽ. ea ratio differẽtie inter primũ casum huius. l. ⁊ istuz est: quia in primo casu per aditionem habilitatur seruus ad captiuitatem restitutiõis hic autem non: ⁊ ideo in primo potest heredes cogere hic nõ. Iaco. ⁊ Oldra. Ibi suspectã eam ⁊ ita quod repudiata sit. vel quod. j̃. dicit adiri subaudi compelli. Iacob. Ibi interim. i. conditione pendente. dy. Ibi contra voluntatẽ qui voluit libertatẽ in diẽ prestari. Dy. Ibi esse prestandam scʒ pure. Dy. In glo. que cõpetit ibi faciendam per creditores hereditarios: ac si hereditas adita non fuisset. Dyn. Ibi. §. seruo. ⁊. l. seruus alienus. §. j. Oldra. In glo. vltima que incipit si pendente circa finẽ. ipsius gloss. ibi antea manumittere ex hac glo. sumebat Iacob. de ra. argu. si statuto cauetur quod potestas per decem dies ante fi. sui regiminis teneatur facere sub certa pena quandam propositionem nunquid potest vti consilio prouidentie. ⁊ per multos dies quãdo faceret dictaʒ propositiõem ⁊ dicebat quod sic nõ tamen potest ante compelli. vt hic dicitur: ⁊ hoc veruʒ nisi dies ille specialiter foret prefixus ex aliqua causa. Oldra. sed certe seruus hoc casu manumissus non habet libertatem iudicio testatoris imo dono ⁊ liberalitate heredis. vt. s̄. de heredi. institu. l. iij.

tu.l.iiij.§.q fideicōmis. z sic si potestas ante facit nō facit ex potestate statuti. Dynus.

Si sub conditione. Potestatiua. Dyn. Ibi parere z adire si velit al's non cogitur sed impletur per fideicōmissum.vt.j.ver. recusante. Dyn. Ibi z restituere postq̄ conditioni paruit. Dy. Ibi factum adimplere z ascendere capitolium. Dy. Ibi imitationem dationis.i.ad similitudinem conditionis que in dando cōsistit. Dy. Ibi cetere cōditiōes casuales vel mixte. Dyn. in glo.si cui est dandum ibi aretusa. Uel dic quod nō potest cogi inuitus.vt hic dicit z ostenditur.z qd.s.dixit intelligit si velit heres.vt in expositione litere dixi.

1 Fructus iudicio testatoris percepti quando in restitutionem veniant.
2 Fideicōmissum expresso genere relictū perinde est ac si species quelibet expressa fuisset.

1 **Balista.** † Si fideicommissum vniuersale relinquitur sub nomine geminato hereditatis z pecunie in restitutionē veniunt fructus percepti iudicio testatoris.sed sub nomine simplici pecunie non veniunt, debet tamen ex eis fideicōmissum suppleri si fuerit diminutū.h.d.cū.l.sequē. Ray.ibi trebellianus proprium nomen filijfami.heredis scripti. Dy. Ibi peruenturam subaudi volo. Dy. Uel nihil subaudias sed quod respōdet verbo caueri quod est.s.ibi percepit ante tempus faciende restitutionis.
2 Dy.in fi.expressisset scz qd fructus deberēt restitui.† z sic not. qd fideicōmissum relictum expresso genere pinde est ac si specialiter z nominatim quelibet species contenta sub genere esset expressa.vt hic z.s.de leg.iij.l.si chorus.z.C.de prescrip.xxx.annorum.l.omnes.s.de vsu z habi.l.si ita.z de peculio.l.qui peculiū administrat.z.j.de verbo.oblig.l.titia.in fin. Dyn. Et sic est argu.ad id quod no.j.eodem.l.restituta.in glo.sed nunquid ad rē singularem. Dy.in glo.prima. Ibi balistarius erat z sic arcido minus ab arcu quem domat denominatur.vt in auf.de hered. z falcidia.in princi.scdm rectam expositionem.in glo.no.veniere fructibus. Ibi quantūcūq; de hoc vide in alphabeto dictione quantūcunq;. In glos.nō venire.in fi.de hoc dic vt.j.e.l.postulante.§.fi.z.l.deducta.§.qui post.

Scribit celsus. Primo qd fructus nō veniunt in restitutionē. Scdo q̄ dāna cū fructibus cōpensant̄ vsq; ad cōcurrentē quantitatē quadringentorū. Dy. Et casuz summariū huius.l.posui.s.l.px.q2 sunt de eadē materia.z not. hac.l.fructus perceptos iudicio testatoris vltra quartā z quarte fructus procedentia fideicōmis.ad integrandum fideicōmis. diminuuntur.vt hic z.s.eo.l.ita tamen.§.ex asse.al's non vt.s. eo.l.mulier.§.si heres.nisi in casu eiusdem.l.§.cum proponeretur. Jaco.ibi medio tempore.i.anteq̄ decederet z sic ante tempus faciende restitutionis. Dy. Ibi heredem eius:scz heredis de restituendo rogati. Dy. Ibi debiturum quadraginta nō deducta quarta de principali relicto. Dy. Ibi arg.per contrariū scz sentire debeat augmētū:dānum autez ad fideicommissari. ptineat. Dy. Ibi dānum pertinere scz totū. Dy.in fi.deducta tamen quarta z fructibus quarte q̄ debent penes heredē remanere sine diminutione.vt.s.eo.l.mulier.§.si heres. Dy. In glo. integra.in fin.quia ibi restituit fructus superfluos.vel vt ibi in glo.scz dicendum ibi in litera capitalis.i.litera grossa que denotat aliquam separationem a precedentibus.

1 Substitutus quādo a fideicōmisso repellatur.

1 **Cum qui fideicōmis.** † Substitutus in partem vltimi morientis ambobus simul decedentibus si mater sit in medio a fideicōmi.repellitur.h.d. Secundū z est notabilis casus glo.ibi fratres quorū vltimo decedens erat de restituendo rogatus. Dy. Ibi obijssent nec apparet quis primo. Dy. Ibi ppinquū ppriū nomē est. Dyn.vel forte appellatiuū.i.primiores.ibi nouissimus.i.vltimus in glo. prima ibi solu.habeat. Dy.sed nō videtur bona quia z hic eodem modo erat habiturus totum.dy. Ray.etiam reprobat solu.istam quā approbat Dyn.z dicit qd substitutus simpliciter nouissimo intelligit̄ substitutus tantū in eius partē.argu.s.de vulga.z pupil.substi.l.coheredi.§.cum filie.z tenet secundā sol. huius glo. Azo tenet tertiam solu.huius glo.in.l.qui duos.ar. s.de vulg.z pupil.substi.l.coheredi.§.cū filie.z tenet scdam sol. vt dixi rōne tali.s.de rebus dubijs.quas reprobat Ray.ppter rationes que assignantur in ipsa.l.qui duos.z tenet secundam solu.vt dixi ratione tali quia in substitutione fideicommissaria venit solummodo pars vltimi simpliciter substituti.vt dicto.§. cum filie.que pars non apparet in casu nostro:vtroq; simul moriente z sic ratione incertitudinis repellit in totum.nec obstat C.de impuberum z alijs substituti.l.precibus.z ad legem falcidiam.l.quāq̄.quia ibi casus substitutionis erat certus hic dubius:sed in pupillari directa que erat in contrario etiam in simplici substituto venit totuz vel saltem pars vltimi vtroq; simul decedente:ergo admittitur in totum quia ibi nulla est incertitudo respectu bonorum.vt dicta.l.qui duos.z.l.pater.§.fina.s. ad legem falcidiam.fm Ray n.qui profitetur se legisse pluries infortiatum anteq̄ sciret soluere istud contrarium:z vere multū durum z manifestum est istud cōtrarium inter omnia cōtraria corporis iuris.leges tñ allegate per Ray.non videntur bene probare dictum suum.z ideo posses tenere tertiam solutionem quam tenet Azo.vt prediri.z eam etiam sequitur Dy.dicta.l. qui duos.ex qua concluditur quod si mater non esset in medio substitu.ambobus succederet.z illa loquitur contraria z p hac sol.facit quod fideicōmis.probauit hic illud quod est causa sue intentionis quia ex quo simul mortui fuerunt quilibet est nouissimus cum nullus superuixerit.s.de vulga.z pupill.substitu.l. si ex duobus sed contra hoc videtur q2 cū simul sint mortui nec apparet quis nouissimus videtur qd fideicōmissarius deficiat. s.de rebus dubijs.l.si fuerit.z ideo adhuc remanet dubiū huiꝰ contrarij. gl.etiā opponit.l.ex facto.§.si quis autem.s.eo.dicit glo.qd ibi est alius casus supple ad glo.q2 ibi erat persona hic incerta:licet ibi sit dubius conditionis euentus z sic ibi est vna tñ incertitudo ibi z quidē mater cuius fauore.h.d.z que ad hereditatē premortui vna etiā cū altero admittit̄ vt instituto ad tertul.§.pe.z vt no.in glo. Ray.ibi de testa.tute.l.duo.z est ar. ad questionē de eo q dicit̄ fecisse duo testamēta z non apparet qd posterius quod neutrū valeat vt not.C.de edicto diui adri. tollendo.l.fi. Jaco.

a **Cum heres.** [a] Hic est casus in quo est necessaria fm tabulas scdescit.s.de instituto testamēto.l.posthumus z.l.filio.tertiꝰ de bonorū pos.fm tabulas.l.qui libris.§.testamēto. Quartus.e.ti.l.ij.§.si sub conditione.sunt z alij vt not.C.vnde legitimi.l.si que incipit certum in glo.ibi quidam quod nō hec vera z approbatur.j.de bono.pos.infanti z furioso.l.j.licet aliter no.z maie.C.de cura.furiosi.l.fi.§.j. Ray.

a Cū heres. Adde q̄ hic est casus singularis in q̄ tabule extra nec confirmā tur vt fideicō missum, vtile Bald.in.l.ex facto.j.eod.

1 Minor compromittens semper deceptus presumitur.

Cum hereditas. Ibi cōpromissum est per heredē scripti. Dy. Ibi retinere id qd sibi debetur in hereditate. Dy. Ibi qd retineat.s.heres de restituendo rogatꝰ. Dy. Ibi restituta ex verbo z per cōsequēs oēs res hereditarie in dominiū fideicōmissarij trāslate sunt vt.j.eo.l.facta in princi. Dy. Ibi omnia nomina debitorū. Dy. Ibi conuentus a creditoribꝰ hereditarijs.ibi remanebit hoc habet locum vbi actio fuit intētata ante restitutionē al's secus esset z sic non ob. s.de peti.here.l.nec.vllā.§.his autez.vel ibi in petitione hereditatis de quibus intentatur contra fideicōmissarium hic,in alijs actio.heredita.que cōtra heredem vt ibi no.ibi ergo.i.quia remanet obligatus. Dy.in fi.s.per fideicommissariū de eo conseruando indemnem. Dy.in glo.in quo fecit sumptus in fin.sol.vt ibi. Dy. In glo.s.peti.here.in fi.z dic vt ibi.extra glo.op.quod si cōpromisit agere non possit vt.s.de conditio.euic.l.si edictū. §.si cōpromisero.dic quod ibi loquitur in emptore qui tenetur de lata culpa z leui.vt.j.de regulis iuris.l.cōtractus hic in herede qui tenetur fideicōmissario solum de lata vt.s.e.l.mulier.§. sed em.sed hic sol.nō videt bona q2 nō est generalis.nā quādoq; heres tenet̄ de breui vt.s.de leg.j.l.cum res in fin.item dato qd tenetur tantum de lata adhuc non esset bona so.per.l.minor
1 xxv.annis filiofami.§.j.s.de mino.† vbi dicitur qd minor compromittens semp presumit̄ deceptus z hoc ipso potest restitui z sic videtur qd cōpromitens sit in lata culpa.j.de verbo.signi. l.late.coniuncta.l.fi.C.de in integ.resti.z sic videt̄ qd hic heres non possit agere contra fideicommissarium cogita ad solutionē quia durū est cōtrarium item facit ista lex.s.ad declarationez §.z si quid.ver.sinautē ex gestis.C.de iudi.properādū vt ibi dixi.s.quod expense rei facte ɔtumace actore si sint maiores quā expēse actoris deducant̄ de ɔdēnatiōe rei si quātitas petebat̄ si autem species quia tunc non potest fieri deductio condemnatur actor in eis.

1 Patientia pro facto quandoq; reputatur.
2 Ingredienti possessionem vnius predij nomine illius z aliorū omnia querentur.

3 Cessio actionis ⁊ restitutio hereditatis equiparantur.
4 Tutor ex iusta causa cedere potest.

Restituta hereditas. Videt vt abide oia
iura hereditaria transeant in fideicommissarium vt
j̃.e.l.facta.in prin.⁊.j̃.e.l.pau.respõdit si cetera.⁊.l. fi
liam fratribus.⁊.l.matrem.Ray.Dy.Ibi passus est ab initio
1 apprehensionis† ⁊ no.patientiã pro facto.vt.j̃.eo.l. penulti. et
C.de acqui.pos.luminis instructus.item no.vnius rei apprehẽ
sione videri aliud apprehendi.Iaco. Ibi vel aliquas secus in
pos.vt.j̃.de acqui.posses.l. possideri. in principio. ⁊ ibi no. ⁊ vi-
2 de.s̃.de rei vendi.l.si ager. ⁊ est arg. †qđ si ingredior possessio-
nẽ vnius predij nomine illius ⁊ aliorum quod omnia querant.
de hoc vide quod plene no.per Dy.extra de regu.iur.c.j. in qn
ta questione ibi mẽte.Que mens in dubio presumitur si heres
sciebat se teneri ad fideicommissum ar.s̃.de acquiren.heredi.l.
ij.§.j.ibi sed si postea.scilicet quam.fideicommissarius apprehẽ
dit bona fide credens consensurum heredem.Dy.Ibi ratum
habuerit.s.heres.Dyn.Ibi sciendũ dicendũ.s.quod hereditas
habeatur pro restituta.dy.Ibi sed si verbo no. equiparari ver
bum nunciũ ⁊ epistolã.Dy.Ibi voluntate bona tua fideicom
missarij.Dy.Ibi alij solum ministerium accõmodatum. Dy.
Ibi iussu meo.i.mei heredis.Dy.Ibi vel ratum habuerit.s.fi-
deicõmissario.Dy.Vel dic habuerit aliꝰ iussu meo.⁊ sic cessant
glo.sed nõne iubendo videor habere ratum.vt.s̃. de acquiren.
hereditate.l.paulus.al's incipit per ꝓcu.ad hoc vide quod no.
⁊ dixi.s̃.de procura.l.j.in questione an possunt facere procura.
ad faciendũ aliũ procura.ibi restitutionem factã alij.Dy.⁊ fa-
cit iste versi.itẽ si alius.⁊.j̃.§.proxi.arg. qđ cessio actionũ possit
fieri per procurato.item qr est vẽditio.vt.j̃.de fideiussor.l. si du
bitetur ⁊.l.cũ his que fieri potest per procurato.vt.s̃. de nego-
tijs gestis.l.si quis mandato.⁊ de procura.qui pro eui.⁊.j̃.pxi.
§.pupillus.⁊.s̃.de iure dot.l.si mulier.§.ex asse.Dy.not. in glo.
s̃.de procurato.l.in cause.§.si ex parte.⁊ per galleotum in mar
garita de procura.in rem suam.ver.sed nunquid procurator.⁊
versi.sed nunquid procuratori.in glo.sed nunquid ibi respon-
det sic quia vbi rogatur de restituendo generaliter videtur ro-
gatus singulariter res cõtentas sub genere restituere: ⁊ ad hoc
allegatur.l.balista.ibi in petitione hereditatis que est vniuersa
lis.Dy.Ibi.l.etiam.⁊.s̃.si quis omissa causa testamenti.l.cum
omni.Dy.Ibi nisi facta restitutione vel herede existente in mo
ra restituendi.Dy.⁊ vide quod not.⁊ dixi.s̃.eo.l.marcellus.§.
res que ibi dicit hic quod sic cum dicit vel aliquas earum. dy.
⁊ habeat glo.in hoc modifica vt no.per Dy. dicto.c.j.extra de
regulis iuris in quinta questione ibi gerat pro herede ⁊ heres
⁊ fideicõmissarius assimilatur.Dy. Ibi vniuersale ⁊ sic solui-
tur argumẽ. cõtrarium de lega.iij.§.quod autez diximus.s̃. de
acquiren.possessiõ.quia ibi plures fundi non autem vnicũ ius
Dy.In glo.i.cui fideicommissarij ⁊.s̃.eodẽ.l.apud iul.§.vtrũ
⁊.s̃.de iure doti.l.si mulier.§.ex asse.Oldra.

Pupillus. Heres institutus ⁊ de restituendo roga-
3 tus.Dy.Ibi mandare actiones† not.
equiparari cessionem actionis ⁊ restitutionẽ hereditatis vnde
cum hereditatis restitutio fiat per procurat.vt.s̃.proxim .dixi.
Iac.ibi nec sol.autore.§.tutore.hic enim mutat casum.s. quan
do pupillus rogatus fuerat restituere suo tutori.Dy.no.ergo
ex isto.§.quod tutor nõ potest cedere iura pupilli vel debitorez
pupilli delegare.sed contrarium nota.in glo.s̃.de auto. tuto.l.
potuit al's potest pupillus.sed dic quod glos. illa debet intelli-
4 gi† quod tutor potest cedere ex iusta causa quia etiam ex iusta
causa potest alienare res pupilli.vt.C.de predijs minorum.l.li-
ber al's non de hoc dic vt plene dixi dicta.l. potuit pupillus ⁊
an ecclesia possit iura alteri cedere ibi tetigi ⁊ de hoc nota. in
auf.de non alienã.aut permutan.rebus ecclesie.§.ij.⁊ pleniꝰ di-
xi.C.de sacrosa.eccle.auf.hoc ius porrectũ.tutor ergo cũ pupil
lo si est maior infante cedere possunt iura vt hic: de quo vide qđ
no. in Specul. de cessione actiõis.versiculo sed nũquid minor.

Non enim. Solu.id est actus qui simplici-
ter obligationem dissoluat in
persona pupilli cui fit restitutio.dy.Ibi cũ pro quia
dy.⁊ no.quod verbũ succederet est aptũ ad fideicõ-
missum.de hoc no.extra de testamentis.c.Ray.

Sed nec ipsi. In glossa naz distinguitur
soli tutori.vt.C.eodem.l.pe-
nultima.dy.Ibi.l.tutor.vbi de hoc.s̃. de tuto. ⁊ cu-
ra.da.ab his .l.impuberi. ⁊.C. qui ad bonorum pos.
l.bonorum pos.

1 ☞ Obligatio naturalis cedi potest.

Olamuis. Ibi actiones transeũt in fidei
commissarium cui est facta re-
stitutio ibi spectatur.i.differentia seu diuisio ꝑtorũ-
rum ⁊ ciuilium actionum quantum ad hoc.dy.Ibi
naturalium obligationum.i.naturales obligationes transeũt
1 in fideicommissum.Dy.† ⁊ sic no.quod naturalis obligatio ce-
di potest per hanc.l.quod est notandum. Persona ibi successor
heredis post aditam hereditatem decedentis. Dy.⁊ sic nõ ob.
s̃.eodez.l.ille a quo.§.primo.in fine.Ibi acquisita est hereditas
per filium vel seruum dy.Ibi omnes enim de restituendo roga
tos.Dy.In glo.vt ⁊.j̃.e.ibi soluitur ibi quia ibi ante aditionez
licet ante restitutionem.Oldra.

1 ☞ Fideicõmissarius loco heredis habetur.

Olia perinde.in versiculo,
Restituta.scilicet re vel verbo. Dynus.In gl.in hoc
1 ergo glo.ista dicit.†quod fideicommissarius est loco
heredis nisi in quinqz casibus.dynꝰ.Ibi.item nec in beneficio.
scilicet est fideicommissarius loco heredis.dynꝰ.Ibi.si patroni
filius in principio.sed an hoc que non restituit heres sed rema-
nent penes eum computentur.sed in quarta dic vt no . dicta.l.
si patroni.dyn.in contrarium facit.s̃.de conditionibꝰ ⁊ demõ
strationibus.lege qui heredi,§.cum hereditas ⁊ quod ibi nota
tur,quid de iure patronatꝰ ecclesie laice cõpetẽti qđ esse põt ex-
tra de iure patronatꝰ.c.nobis.⁊ capitulo pastoralis.rõ aũt de
ecclesiasticis capitu.si qs in nomie.⁊ de sanctissimis episcopis si
qd oratorij.⁊.xvj.q.iiij.c.monasteriũ. ⁊ no. in gl.s̃.de rei vẽdica.
l.in rẽ actio.§.j.nunqd trãsibit ad fideicõmissariũ an remanebit
penes heredẽ.hic est argu.quod remaneat penes heredem pro
hoc.j̃.de operis libertorum.l.si libertus.⁊ vide.j̃.e.l.si patroni.

Papinianus. Tractat ibi ignarus vel
etiam sciens non est vis.
Dy.Ibi eum esse scilicet fideicommissarium qui pe-
tere potest illam partem accrescentẽ.dynꝰ.in fi.huic
questioni non respondet iurisconsultus sed glo.respondet ⁊ be-
ne quod non argu.s̃.de acquiren.heredi.si totam.⁊.l.si qs he-
res.§.j.⁊.l.qui ex duobus.§.penulti.⁊ de bonorum pos.l.iiij.in
fi.⁊ quis ord.in bonorum possessio.seruetur.l.penulti. Iacob.⁊
Dynus.In gl.⁊ respondeo non argu.s̃.eodem.l.restituta.dy.
⁊ quod not.ꝙ dicit glo.quod magis dicitur accrescere portio-
ni ꝙ persone.

1 ☞ Restitutio que fieri debet fideicommissario fit heredi eius
eo mortuo.
2 Stipulationes ⁊ vsurarum pensiones a defuncto procedentes
transeunt in fideicommissarium.
3 Heres fideicõmissario non tenetur de fructibus.
4 Fideicõmissarius an teneatur stare colono heredis.

1 **Postulante.** †Restitutio facienda fidei-
cõmissario mortuo eo facien
da est heredi eius.h.d.Dyn.Vel clarius si fideicom
missarius vniuersalis cogat heredẽ adire ⁊ ante resti
tutionẽ decessit si quidẽ reliqt heredẽ heres eiꝰ hereditatẽ recipe
re cogit.si vero sine herede bona defuncti vẽdenda creditori he
reditario conceduntur.⁊ ista.l.in versi.ceterũ est expresse contra
glo.que dicunt ꝙ fideicommissum vniuersale nõ trãsmittit ad
heredẽ de quo dixi.s̃.eo.l.apud iulia.§.vtrum.⁊ de legatis .j.l.
cum filio.Item non ob.j̃.eod.l.non cogendus.vt ibi no.ibi sti-
cho seruo hereditario.Dy.Ibi libertatem directam.dy.⁊ Ia-
co.ibi mox adita hereditate.⁊ sic libero facto.Iac.⁊ dyn. Ibi
anteꝙ moram maxime.Iaco.ibi an in titium heredez heredis.
Dy.Ibi cõpetant creditoribus hereditarijs.Iaco.ibi cõfestiz
quasi dicat raro cõtingit qđ postꝙ compulsus adijt vt differat
restitutionem.Iaco.ibi compellenti. dyn. Ibi restituet.i.resti-
tuere solet.dyn.Ibi apprehensum est. vt cogatur hereditatem
suscipere ex quo directo egit.Iaco.ibi ei heredi.dy.Ibi cur enĩ
recusat scz hereditatem suscipere: seu hereditatis restitutionem
Dy.Ibi is scz manumissus.dyn.Ibi hereditate susceperit hoc
quãdo heres nõ cõpulsus adijt secus si coactus.vt no.j̃.e.l.qui
totã ibi libertꝰ cui erat restitutio facienda.dy. In glo.certe nõ
est rõ ibi qr ibi filia albine decessit sine herede sic.⁊.j̃. pxi. rñso.
Oldr.ibi non est absurdum.vt patet.j̃.eodem.l.si postulante.in
princ.dyn.

2 **Sed ⁊ in huiusmodi.** † Stipulationes
vsurarum pensio
nes procedentes a defuncto transeunt in fideicõmissariũ secus
si ab herede procedũt.h.d.Vel sic ⁊ idem est effectus heres co-
gitur

gitur a fideicõmissario vniuersali pro parte hereditatis sibi re-
stituenda actiones ꝓ vsuris ⁊ pensionibus que fuerũt ⁊ defun
cto in stipu.deducte.secus in his que ipse heres fuerit stipula-
tus vel sic.vsure ⁊ pensiones debite ex contractu defuncti ve-
niunt in restitutionẽ fideicõmissi nõ autem debite ex contractu
heredis.⁊.ĩ.eo.l.deducta.§.qui post tẽpus.Dyn. Et diuide in
duas partes in prima stipulatus fuit defunctus.in secunda he-
res.secunda ibi.sed cũ hereditarios.prima subdiuiditur in qua-
tuor.primo ponitur thema ⁊ questio de vsuris ⁊ pensionibus a
defuncto stipulatis.secundo ponitur responsio questionis.ter-
tio in dubium reuocatur.quarto illius dubij remotio. partes ꝑ
se patent in litera ⁊ hoc vsqꝫ ad dictum versi.sed cum heredita
rios:ibi est secũda pars que subdiuiditur in duas.nam primo
dicit de vsuris stipula.ab herede.secundo inter illum casum ⁊
precedentem manifestam rationem diuersitatis assignat ibi q̃-
stione de qua ego marcellus cõsult⁹ fui per hec verba rogo ⁊c.
Et in qua respondi.vt.ĩ.versi.respondi.Jac.ibi ex asse heres in
stitutus a patre.Dy.Ibi restituere scilicet mihi.Jac.ibi ere alie
no subaudi deducto.Dyn.ibi nõ magno repete ab eo nimis et
non magno.vt.l.falcidia.⁊c.Ibi desidero ego fideicõmissari⁹.
Dy.ibi mihi fideicõmissario.dy.ibi vt ex trebelliano.id est ex
eo iure quod in me translatum est ex trebelliano.Dyn.Ibi ex
mortis dic a debitoribus hereditarij qui nondũ soluerũt here-
di.dy.ibi in tempus.i.vsqꝫ ad tempus restitutionis facte.Dy.
Ibi prosequar.i.prosequi possim pro dimidia. Dyn.Ibi item
quero:item querere seu petere volo.Jacob.ibi de pensionibus
id est de pensionũ dimidia.Jaco.ibi de hereditate ⁊ ideo vide-
tur vt petere possim.Dy.ibi fuit:id est ab hereditate nõ fuerũt
exacte.Jaco.ibi fructus perceptos.Jaco.ibi respondere me si
quas vsuras aut pẽsiones percepi. Jaco.ibi aut concedere ei
actiones si non percepi.Dy.ibi ⁊ pensionũ currentium restitu-
tionis ante moram.Jaco.ibi nõ possum ego fideicõmissari⁹ et
incipit allegare Jaco.⁊ dy.ibi persuadere heredi.dyn.ibi om-
nia hec id est est obligationes pensionum ⁊ vsurarum. Jac.ibi
quantũ eñ ratio determinationis.Jac.ibi inter hec scilicet vsu
ras ⁊ pensiones ex vna parte.Jaco.ibi que sub conditione sed
hec in restitutionem veniunt.vt.š.eo.l.ita tamen.§.qui ex tre-
belliano.ergo ⁊ vsure ⁊ pensiones debent venire.Oldra. Dyn.
et Jaco.ibi sane oppositio contra responsionem.Jaco.sed alle
gatio contra fideicõmissarium.Dy.ibi hic cedunt:id est iste ob
ligationes vsurarum ⁊ pensionum sunt loco fructuum.dyn.ibi
non intercessit subaudi ergo nõ debent fideicommissarium se-
3 qui.Dy.† Et sic no.ꝙ heres nõ tenetur de fructibus fideicom-
missario nisi mora interuenit.Jaco.ibi sed quia nõ accipe po-
stulat qđ est.ĩ.⁊ est remotio oppositionis.Jacob,ibi heres hoc
est dicere non postulat fideicõmissarius vel heres aliquid resti-
tuat de eo qđ percepit:sed postulat hereditatẽ restitui qualis
est sed in ea sunt actiones pro pensionib⁹ ⁊ vsuris:ergo et illas
actiones recte postulat,Dyn.Uel ſm Jaco.de are.quasi dicat
non petit dimidiam eius quod erat in hereditate tempore mor
tis deductis legatis ⁊ ere alieno ⁊ si quid deest qđ sibi suppleat
sed petit dimidiam hereditatem qualis sicut nunc est.Jac.ibi
suppleat postulet aliquid restitui de eo quod heres percipit.
Dy.vel id est non petit quod suppleatur ex nõ hereditarijs vt
fructibus.vt.š.eodem.l.celsus.⁊.l.ita tamen.§.ex asse.et.l.qui
quadringenta.quasi dicat petendo actiones pensionum ⁊ vsu
rarum fructus nõ petit.nam sunt fruct⁹ cum ceperint a defun-
cto.Jaco.ibi recusare dato quod in mora nõ fuerit vt.š.de ali-
men.legatis.l.cum vnus.§.j.Jacob.ibi heredis loco ⁊ si est he-
res pro dimidia ergo dimidia hereditariarum rerum,⁊ sic pen
sionum ⁊ vsurarum debitarum ex cõtractu defuncti respicit ⁊
pertinet ad fideicommissarium.Jacob.ibi sed cum heredita-
rios.secunda pars principalis ⁊.š.locutus est de vsuris dedu-
ctis in stipulationem a testatore hic loquitur de vsuris dedu-
ctis in stipu.ab herede.dyn.ibi funerauit scilicet heres.Dy.In
fin.subaudi nam opera sua acquisiuit.⁊ quod dicit recipit dic
eo ipso quod habet actionem ante restitutionẽ dic ergo aut ro
gatur restituere post tempus aut pure:⁊ tunc aut fuit in mora
⁊ tunc a tempore more etiam facto vel opera heredis peruenie̅
tes actiones debent reddi:aut non fuit in mora ⁊ tunc habitus
ex facto defuncti non autem ex suo redditur hic:sed eas recipit
iure agendi.Jaco.in glo.signata super verbo persuadere:scili-
cet heredi quia non vult cedere.Dy.In glo.respondet allega-
tioni ibi vt heres suppleat.i.det ei aliquid de eo quod percepit.
4 Dy.Querit Ray †.an fideicõmissari⁹ teneat̃ stare colono he-
redis ⁊ tenet quod sic argumen.eius quod no.in glo.š.solu.ma
tri.l.diuortio.in princip.circa medium glo.magne:quia hic ex
necessitate fit translatio pro hoc.ĩ.de iure fis.l.fi.⁊ quod dixi so
lu.matri.l.si filio.§.si vir in quinquennium.⁊.C.locati.l.empto-
rem.Item inducit hunc.§.ad questionem,quam bonon.dispu-

tani.tres erant fratres vnus cum pecunia hereditaria profect⁹
ad mercimonia multa lucratus est,an teneatur fratribus ꝯmu
nicare.hic est argu.qđ nõ.in contrariũ facit.š.de admini.tuto.
l.titiuꝫ ⁊ meuium.§.altero.⁊ qđ ibi dixi.⁊ plenius.š.pro socio.
l.cum duobus.§.papi.al's incipit fratres.

Qui totam. Uolenti totam hereditatẽ re
stituere nõ retenta quarta cõ
sulitur quod coactus adeat hereditatem.h.d.Ibi fi
deiqꝫ id est fidele.Dy.Ibi exposito:id est ꝓcul po-
sito.Dy.⁊ no.quod quarta retinetur contra volũtatem defun
cti.pro hoc.š.de donationibus inter virum ⁊ vxorem.si spõsus
§.fi.⁊ no.š.ad legem falcidiam.l.titia.

1 Fideicõmissum quando transeat in heredem.
2 Respondens questionem repetere debet.
3 Patrẽ velle filio circa hereditatem ꝓuidere est verisimile.

1 Seius saturninus. † Mortuo fidei
cõmissario ante
diem fideicommissi venientem transmittitur fideicom
missum ad heredem.h.d.Dy.Et dic quod glo.intelligit quod
purum fuit fideicõmissum sed dilata fuit prestatio in tempus:⁊
ita etiam intelligit petrus hanc.l.vt dixi.C.quando dies lega-
ti ced.l.ex his.vbi de hoc satis:dixi et sic debeat intelligi vt ap-
paret hic in fi.Quare dic casum summarium aliter quã in prin
cipio dixi.si fideicommissarium est pure relictuꝫ:sed in diem cer
tum dilata petitio transmittitur ad heredem fideicommissarij
mortuo fideicommissario ante diem.hoc dicit.Ibi responde si
2 seius not.pulchrum modum respondendi † qđ respondens re-
petat questionem sicut cõmuniter fit:⁊ facit etiã pro illis qui re
petunt dicta oratorũ quando faciunt petita in consilijs.in glo.
vlti.ibi quibus diebus.§.ij.imo ibi legatum est ademptum sub
conditione vnde videtur sub contraria cõditione datuꝫ.vt ibi
dicitur.Dy.In fi.Cõtrariũ no.in preallega.l.si ita.Dy.et hoc
tenet Petrus non obstante dicta.l.ex his.quia ibi loquitur in
legato hic in hereditate:⁊ in hereditate magis fauetur liberis
vnde in dubio presumitur dilata petitio fauore filij.vt not.di-
cta.l.si ita.⁊ pro hoc.ĩ.eod.l.a filia.§.j.Et ex.l.ista collige duo
principaliter.primũ in casu quãdo dies est adiecta prestationi
an debeat expectari dies anteq̃ prestetur,vt in casu huius.l.an
debeat statim prestari.circa quod dic:aut dies est adiecta gra-
tia heredis:⁊ hoc cõstat:aut gratia fideicõmissarij ⁊ hoc ꝯstat
aut dubitatur.primo casu oportet diẽ expectari ⁊ ita intelliga
tur glo,que est hic.⁊.l.ex his.C.quando dies lega.ce.Secundo
casu statim heres istius fideicõmissarij potest petere ⁊ ita intel-
ligatur glo.que est in dicta.l.si ita.de manu.testã.l.a filia.ĩ.e.in
fi.⁊ arg.š.de leg.ij.l.si ita relictũ.§.pegasus.Tertio casu quan-
do est dubium aut est tanta cõiunctio personarũ quanta est in
ter patrẽ ⁊ filium:aut nõ.Primo casu dies adiecta videtur in
fauorẽ ipsius filij fideicõmissarij:vt hac.l.⁊ per consequens sta-
tim peti poterit iuxta notata in dicta.l.si ita.de manumissis te-
stamento reprobata glo.que est hic.secundo casu scdm regulaꝫ
magis videtur dies adiecta in fauorem debentis quã eius cui
debet̃ vt.ĩ.de solu.l.qui in diem.⁊ de reg.iur.l.cum tempus.vel
posses dicere ſm Pe.quod quando inest tanta cõiunctio vt est
inter patrẽ ⁊ filium quia filius erat fideicõmissarius:aut loqui
mur in hereditate:aut in legato.Primo casu dies videtur ad-
iecta fauore filij.vt hac.l.secundo fauore heredis: vt dicta.l.ex
3 his.C.quãdo dies legati cedat.† Et est ratio:quia verisimilius
est quod pater voluerit prouidere filio circa hereditateꝫ. Et in
hereditate quam in legato.Secundo videndum est quando cõ
ditio est adiecta fideicõmissario ⁊ fideicõmissarius interim mo
riatur an transmittat fideicõmissarium ad heredes.dic ſm Ja
cob.de are.interdum cõditio adiecta cõmensuratur per tẽpus
interdum non primo casu:aut conditio adijcitur ad cõsumma
tionem beneficij aut ad initiationem beneficij.si ad consumma
tionem.dic vt.C.de vsufructu.l.ambiguitatis.si ad initiationẽ
dic aut certum est quod testator vult facere cõditionem ⁊ tunc
est conditio ⁊ interim decedens fideicõmissarius non transmit-
tit.vt.š.de conditionibus ⁊ demonstra.l.in conditionibus.⁊.l.
dies.aut certuꝫ est quod vult adijcere diem ⁊ tunc fideicõmissa
rius interim decedens transmittit vt hac.l.⁊.ĩ.quando dies le-
gati cedat.l.firmo.§.j.⁊.š.de ali.⁊ ci.lega.l.libertis.§.ab here-
dibus.Aut dubitat̃ ⁊ tunc aut conditio adijcitur libertati aut
alij pecuniario commodo:si libertati in fauorẽ eius non fit con
ditio imo magis erit dies.vt dicta.l.si ita.ĩ.de manumissis te-
stamento.Si vero pecuniario cõmodo tunc aut conditio adijci
tur substãtie ipsius legati aut prestationi tantuꝫ:si adijcit̃ sub-
stantie legati tunc redditur conditionale legatũ.vt.š.de leg.j.si
cui.⁊.ĩ.quãdo dies legati cedat.l.si titio.Si ṽo adijciatur pre-

stationi tūc non censetur conditionale legatum sed magis solutio differtur.vt.C.quando dies lega.ce.l.ex his. Secundo casu principali videlicet quando conditio adiecta non cōnumeraꝝ vel non commensuraꝝ per tempora tunc aut se habet adesse:ꝛ non esse vt in diem nuptiarum:ꝛ tūc dic vt.C.de nuptijs l.scimus.ꝛ de testa.ma.l.cum testator.aut se habet tantum adesse sed incerti.sumꝰ quod vt in diem mortis ꝛ tunc aut adijcitur libertati aut alij pecuniario cōmodo.primo casu aut loquimur de morte ipsius serui ꝛ non valet.vt.j.de manu.testamento.l.libertas.aut de morte alterius:ꝛ tunc dic.vt.j.de manu.testamento.l.qui duos.§.j.Si vero adijcitur alteri pecuniario cōmodo,tunc aut fit mentio mortis ipsius fideicōmissarij:ꝛ tunc quandocunqꝫ ipse decedat transmittet ad heredes suos ꝛ magis in diem quam sub conditione videtur.vt.s.de conditio.et demonstra.l.si heres meus.in prin. Aut fit mentio de morte heredis ꝛ alterius extranei:ꝛ tunc siue adijciatur substantie legati siue prestationi censetur esse fideicommissariū conditionale ꝛ interim decedens ꝛ non transmittit.vt.s.de conditio.ꝛ demonstratio.l.quibꝰ diebus.§.quidam.ꝛ.j.quando dies lega.ce.l.si cum heres.Jaco.ꝛ vide quod etiam dixi.s.de conditionibus ꝛ demon.l.si in annos.

Casꝰ notabilis ꝛ ad eū bñ facit qꝺ dicit bal.ꝯsi.lxxv.v.volu. vbi querit an pr̄i dissipāti auferaꝝ administratio.

SI heredi. Naturalia debita veniūt in restitutionem.h.d.

PAulus respondit. Ibi.Et is scilicet fideicōmissarius cui erat certa portio restituenda.dy.ibi quas subtraxit post aditam hereditatem.ꝛ ita soluiꝝ contrarium de.§.rediguntur.s.quorum legatorum.l.j.ꝛ ita diximꝰ s.ad legem falcidiam.l.j.in principio.Dynus.Item intelligas herede ignorante vel sciente ꝛ contradicente:alias secus.s.eo.l.restituta.ꝛ.j.eod.l.filiam fratribus.ibi.petitionem.fallit in libertate.vt.no.glo.j.de fideicom.liberta.l.fideicommissaria.qꝺ tene cordi.

1 ☞ Heres scriptus quando hereditate restituta conueniatur a creditoribus hereditatis.
2 Fideicōmissarius qui non est soluendo sibi imputet qui sponte adiuit non coactus:
3 Actio perpetuaꝝ per litis contestationem factā cū herede.

1 **CUm hereditas.** †Hereditate fideicōmissario restituta scriptus heres a creditoribus hereditatis cōuenitur tunc demū cū fideicōmissarius est absens ꝛ actio eīt tempore paritura:sicut etiam obseruaꝝ filio deliberante de bonorū possessione contrabulas.h.d.ꝺm veruꝫ intellectū.Ray.ibi restituiꝝ.id est restituta est respublica ꝺm verum intellectum Dy.Ibi si res vrgeat vt quia actio est tempore peritura.Old.ibi dies actionis cōpetentis creditori hereditario.Dy.Ibi suscipere cogitur vsqꝫ ad litis cōte.Dy.Ibi de filio scꝫ a pr̄e preterito.Dy.Ibi a creditoribus hereditarijs quorū actiōes erāt tempore periture.Dy.In fi.vsqꝫ ad litis contestationem.Dy.In glo.ibi id est restituenda est ibi.nam ante scꝫ restitutionem.Dy.ibi tu dic hoc placet.Dyn.Ibi conueniri etiā si actiones nō sint periture vel fideicōmissarius nō absit.Dy.in glo.hodie videꝝ hoc est durū dicere qꝺ ista lex corrigatur per.l.vt ꝑfectiꝰ quare dic qꝺ illa.l.loquitur vbi ius competit creditori solū contra absentem non contra presentem vbi in subsidium sibi daꝝ prouisio illius.l.at hic creditori competit ius vtile contra fideicōmissariū absentē ꝛ directū ꝯtra heredē presentem ꝛ sic hec lex nō est correcta sed hodie locū hꝫ.Ray.in glo.vsqꝫ ad litis cōte.ibi.l.ij.sed in illa.l.ij.lis erat quasi ꝯtestata ꝯtra absenteꝫ hic se-
2 cus in eadem glo.in fi.†Et si forte fideicōmissariꝰ nō sit soluēdo imputet sibi heres qui sponte adiuit non coactus quo casu nullum dānum pati poterat vel debebat.vt.s.e.l.quia poterat.ꝛ.l.apud iul.§.antistia.ꝛ.l.postulante.in princi.ꝛ.l.qui totam.Ray.in glo.vlti.in fi.sed ibi sperabatur posthumus de iure ciuili successurus ꝛ ideo vnum ciuile scilicet aditio retardaꝝ per aliud obstaculum iuris ciuilis.vt ibi plene dixi.ꝛ.s.de acquir.here.l.quādiu.secundo.vel ꝺm Jaco.de bel.dic quod hic est filius suus ibi emancipatus.Uel dic aliter vt ibi nota.Jaco.de
3 bel.vltimo no.ex textu ꝛ glo.†quod litis contesta.facta cuꝫ herede propter absentiam fideicomissarij ꝑpetuat actio.contra fideicommissarium etiam post factam restitutionem.vt ꝛ.j.e.l.si serui.§.fi.nec ob.l.inter quatuor.j.de diuersis ꝛ temporalibus prescriptio.vbi ex litis cōtestatione facta contra vnū non fit interruptio cōtra alium quia loquitur in prorsus extraneis hic secus ꝛ pro hoc facit.C.de duobus reis.l.fi.que lex fi.an hodie locum habeat vide qꝺ no.in glo.s.de administra.tuto.si pupillus.que glo.not.est.Item litis contestatio facta contra principalem inducit interruptum contra fideiussorem.vt no.in glo.j.de solutio.l.cum quis.§.si quis.pro reo licet contrarium innuat gloss.s.manda.l.si fideiussor.§.fina.ꝛ de hoc dixi dicta.l.fi.C.de duobus reis.

1 ☞ Pater rogatus in diem restituere filio hereditatem si dilapidet cogiꝝ restituere ante diem.
2 Pater consumens dotem vel bona materna cogitur officio iudicis filio restituere.

1 **IMperator.** Casus pulcher ꝛ sepe allegaꝝ maxime in fi.†Si pater rogatus restituere hereditateꝫ filio in potestate in diem incertū dilapidat ipsam hereditatē:restituere cogitur etiā ante diē ꝛ actiones ex trebelliano in ipsum trāsferunꝝ:patri tamen egenti ex accessionibꝰ reruꝫ hereditariarū alimenta prestantur.h.di. Et construe sic imperator adrianus iussit hereditatem restitui filio qꝺ est.j.ibi probarenꝝ quia dilapidabat bona hereditaria Dyn.Ibi cautiones de hereditate.Dy.cōseruanda.Dy.Ibi dānū cōditionis.i.representationeꝫ fideicōmis.nō expectata cōditione existētia sui iuris quasi ꝑ impleta in odium patris cōmittentis fraudeꝫ circa res in fideicōmis.cadentes.Oldra.Ibi post decreti autoritatē.i.post restitutionē fideicōmissi filio factā.dyn.Ibi agi oporteret.nam licet sit filiusfa.contra debitores hereditarios hoc casu agere poterit ꝑpter fraudē patris bona dilapidantis.Jaco.Ibi ex accessionibus:id est fructibus rerum hereditariarū ꝛ sic no.ex fructibus alimenta prestari:ꝛ dic quo ad alimenta tantū nō quo ad vsufruc.licet glo.hoc innuat:ꝛ hoc ideo quia testator voluit eo tempore restitui quo filius esset sui iuris.ꝛ sic nullo modo volebat aliquid patri acquiri post restitutionem nō ob.eadē.l.hac edictali.§.mobilium.que allegatur in glo.quia ibi est prorsus diuersus casus in glo.vt qꝛ fingebat ibi vel dic hec placet dyn.
2 ꝛ allegatur hic Dy.ꝛ hec glo.†quod si pater consumat doteꝫ vel bona materna ea delata quod cogatur officio iudicis restituere filio in potestate existenti.dyn.in glo.vt institut.de inutili stipula.in fi.Ista glo.videtur intelligere predictam.l.iubemus.in filio emancipato ꝛ per consequens innuit quod etiam hodie cautio interponi non possit inter patrem ꝛ filium in potestate in aduentitijs.idem tenet glos.in.l.filio.hic allegata in glo.ꝛ in vsibus feud.de pace iura.fir.§.item sacramenta.cōtrariū tenet dicta.l.iubemus.C.eo.ꝛ de inofficioso testamento auten.vnde ꝛ si parens.ꝛ per Jaco.de bel.s.de conditione indebiti.l.frater a fratre.ꝛ de fideiussori.l.si quis ꝑ eo.§.j.ꝛ ꝺ hoc etiā dixi dicta.l.iubemus sed supposito quod hodie cautio posset interponi inter patrem ꝛ filiū nūquid ista.l.esset correcta.Bar.tenet quod non per.l.vlti.C.de senten.passis.ꝛ quia melius est ius filij saluum manere quam sub spe cautionis damnificari.vt.s.eodem.l.cogi.§.si pater.versi.idem querit.in glo.vltim.de nupt.imo de incestis nup.

1 ☞ Dos de hereditate restituenda vt es alienū detrahitur.

1 **CUm heredes.** †Dos vt es alienuꝫ ꝺ hereditate restituēda deduciꝝ ꝑ hereditaria parte siue sit p̄legata siue nō.h.d.Ibi de hereditate,id est hereditatis ꝑte.dy.Ibi cū enī vtrūqꝫ.i.quartā trebellianicā ꝛ dotem.dy.Ibi consequitur.i.consequi debeat de iure cōmuni.dy.Ibi idēqꝫ probat scꝫ qꝺ mulier debeat habere dotem ꝛ quartā trebellianicā.dyn.edicto de alterutra sublato.Jaco.In glo.ꝛ quartam trebellianicam tanq̄ quilibet alius heres de restituēdo rogatus.dyn.Ibi ꝛ dotem tanq̄ es alienum.Dy.In fi.in dubio autem non videtur instituta animo compensandi.vt.s.de lega.ij.l.creditorem.dy.

1 ☞ Res aliena etiam a testatore relicta non venit in fideicōmissum vniuersale.
2 Heres ex officio iudicis adire ꝛ restituere cōpellitur.

SI res aliena. Qꝺ nō percipitur ex voluntate rogantis nō debet in restitutione fideicōmis.venire.h.di.Uel clariꝰ
1 †res aliena licet a testatore relicta non cadit in fideicōmis.vniuersale.dyn.Ibi peruenire nō poterat ex causa hereditaria.dyn.ꝛ iure hereditario vel legati sed iure proprio tantum.ꝛ sic no.fideicōmissariū non habere plus iuris quaꝫ ad heredem peruenit,seu peruenire potuit:qꝺ autem ad heredem ex sua persona potuit peruenire in fideicōmissariū non transit.vt s.de legatis.ij.l.vnū ex fami.§.sed si vno.et vide qꝺ dixi.s.de

legatis.§.l.cetera.nō ob.§.de lega.§.l.plane.§.si duobus.versic. plane.quia hic nō restituit rē qꝛ dominiū nō erat in bonis testatoris sed actio ad estimationē contra heredē primi testātis bene transit ad meuiū ꝛ sic est solum illud contrariū quod valde difficile:nec credo aliter posse intelligi hunc textum. Item non ob.§.nō solum.allegatus in glo.qꝛ ibi legauit extraneo hic domino argu.C.de legatis.l.pprios.ꝺm Ray.qꝺ est falsum qꝛ ab initio nō fuit hic legatū dn̄o sꝫ extraneo vnde dic qꝺ hic actio. cōpetentē estimatio.bene tenetur restituere.vt predixi.Jaco.

Seruus. Ibi libertatē solam.Dy.Ibi accepit.s.solum quantuꝫ ad destinationē ꝛ ordinationem testātis.Dy.Ibi partes erūt ad cōpellendū aliquē adire
2 per qꝺ patet † ꝙ heres adire ꝛ restituere cōpellit nō actione ex testamento que oritur ex quasi cōtractu qui nascuntur inter heredes ꝛ legatarios per aditionē sicut aliquando dicunt glos. sed officio iudicis de hoc.§.l.proxi.not.ꝛ dixi.ibi ꝛ senatusconsulto:quo seruus hereditarius ppter hereditatem ꝛ libertateꝫ heredem adire compellit.Dy.Ibi cogendum scꝫ alterum.dy. Ibi idem scꝫ homo.Dy.In gl.scꝫ heredem ibi tacitam datur i.tacite data videtur.Dyn.Ibi hic per fideicōmissariū scꝫ a testatore data fuit expresse ꝛ sic cessat directa tacite intellecta per l.vt.§.de lega.§.l.si fundum.sub conditione.§.§.Ray.Uel dic ꝙ illud habet locum vbi nullo modo est relicta libertas secus si in testamento fiat mentio libertatis qꝛ tūc.l.illa locum non habet vt not.§.de heredi.institu.l.sed si conditioni.§.fina.ibi.§.illo. quare videbatur ista ratiōe qꝺ ille possit cogi a quo hereditas est relicta.Dy.In glos.scilicet ex persona ibi nihil.§.fina.sed in illis ex diuersitate personarum vel iurium inducitur diuersa ratio ꝛ effectus.Ray.Uel dic ꝺm Jacob.de bel.ꝛ idem est effectꝰ aut est eadem ratio per omnia ꝛ tunc non interest vt hic aut est dispar ratio ꝛ tunc interest.vt in contrarijs.Jaco.in fin.ꝛ sic vides qꝺ ista glo.sentit qꝺ seruus extranei cui relinquitur hereditas ꝛ libertas nō pōt compellere heredem adire.contrariuꝫ no. in glo.§.eo.l.ita.cū.§.fi.ꝛ dic vt ibi.

Non est cogendus. Si seruo legato a legatario libertas,ab herede hereditas relinquatur: non cogitur heres adire nisi legatū defectū penes eum remaneat cū onere libertatis ita qꝺ ab herede vtrūqꝫ debeatur hereditas ꝛ libertas.h.d.Ibi heres vnus de duobus vel pluribus secus si vnus solus est heres.vt.§.eodem.l.cogi.§.vlti.ꝛ ibi not. ꝛ.l.apud iul.§.antistia.Dyn.Ibi relicta est si legatarius viuit: ꝛ seruus non est manumissus:alꝭs secus.vt in fi.l.videtur.Ray. ibi legatarius decesserit ꝛ sic remanet seruus legatūs penes heredem cum onere libertatis prestande.vt.§.de fideicōmis.libertati.l.generaliter.§.pro non scripto. Dyn. Ibi cogendus cum vtrūqꝫ debetur ab herede scꝫ hereditas ꝛ libertas. Dy.In gl. potest enī ibi sponte adijt heres ꝛ sic dominiū serui fuit legatario acquisitum qꝺ in casu nostro nō erat qꝛ heres nōdum adierat.Ray.ibi idem qꝺ possit petere restitutionē ab herede q spōte adiuit.Dy.In glo.quia forte ibi nondum adita hereditas. ꝛ per consequens nondū seruo ei ex causa legati acquisito.dyn. in.glos.vlti.in fi.ibi nulle partes pretoris ꝛc.quasi dicat quod alqs bn̄ sunt partes ptoris in cōpellēdo.vt ibi dixi.Dy.In fin. qꝛ actionis iure cogi adire nō pōt qꝛ si aliqua actione debet cōpelli,cōpelli deberet actio.ex testamēto q̄ demū nascit̄ ex quodā quasi cōtractu q oritur p aditionē hereditatis inter heredē ꝛ legatarios.vt institu.de obliga.ex quasi contractu.§.heres.ꝛ §.ex quibus causis in possessionem eatur.l.apud iul.ergo sequitur qꝺ ante aditionē nulla sit nata sꝫ cogetur adire iudicis officio ꝛ aditam restituere actione ex testamēto ꝛ idem no.§.de fideicommissaria hereditate petita.l.vltima.ꝛ facit.§.eadem.l.§. fi.Dy.ꝛ dixi.§.eodem si legatus.

1 ☞ Rogatus restituere quod ex hereditate superest si causa fideicōmissi interuertendi diminuit fit in totum reuocatio.

Titius rogatus. Casus pulcher et de quo fit mētio in
1 auf.de restitu.† rogatus restituere quicquid ex hereditate superit si diminuit cā fideicōmissi interuertendi reuocatio fit in totū alꝭs fit pro parte.cauet tamē de fideicōmisso debito prestando in conditionis euentum.h.d.Ibi medio tempore.i.viuente rogato.Dy.Ibi si non interuertēdi.tūc enim reuocaretur in totum.vt.§.sequitur ibi peti nō poterit scꝫ in totum:sed bene petitur pro parte.vt innuit sequens versiculus.diuus marcus.ꝛ si nihil esset diminutum deberet restitui licet glo.innuat contrarium ꝛ male.C.eodem.auf.contra rogatus.ꝺm Ray.Ibi dicebantur per heredem rogatum.Dy.Ibi equitatis ratione:scilicet sensisse imperatoreꝫ.Dyn.Ibi peculium alias precipuum.Dy.Ibi pati debuit.id est quod erat cōferendum.Dyn ibi exigere debet ab herede.Dyn.Et dic cum fideiussore cum sit pretoria.vt.§.de pretoria stipula.l.pretorie.ibi eo pertinet.id est cuius cautionis exactio illum effectum habet. Dyn.Ibi eius quantitatis.scilicet nomine.Dyn.in glo.prima ibi nōnunꝙ.ꝛ q̄ sit ratio dic vt no.per Dy.§.de leg.ij.l.qꝺ his verbis.in glo.eligit ergo media via ibi scribit celsus.sed ibi vna ratio preponderat alij hic non vt plene scripsi.§.de acquirē.re. do.l.adeo.§.cum quis.vel solu.vt no.dicta.l.scribit.ꝛ dicta.l.ne sennius.Jaco.de bel.

1 ☞ Jus patronatus in fideicōmissarium non transit.
2 Feuda non cadunt in restitutione hereditatis.
3 Res ecclesiastica potest dari in perpetuam emphiteosim.
4 Adiens coacte nil cōmodi refert ex hereditate.
5 Fideicommissario primo soli venienti sine secundo non datur potestas cogendi heredem adire.
6 Fideicommissum vniuersale perit non adita hereditate.
7 Legatum libertatis assimilatur relicto rei singularis.
8 Heres coactus adire perditꝰ prelegata.
9 Succedens per fideicōmissum hereditatem restituere tenetur.
10 Restitutio non tenet ex testamento non solenni.
11 Preteritio liberorum exheredatio dicitur.
12 Minor per restitutionem non cōsequitur nisi actiones vtiles.
13 Preteritus vel exheredatus nihil relinquere potest.

Si patroni filius restituerit.†.Jus patronatus nō transit in fideicōmissariū.
1 h.d.Et dic filius a patre heres institutus ꝛ de restituendo rogatus.Dy.ibi transferri non potuit in fideicommissarium.Dy.ibi remanebit ꝛ sic no.quod non cadit in recipientem remanet penes dantē.Jac.pro hoc.§.ex qui.causis maiores.l.nec vtilem.ꝛ de donatio.inter virū ꝛ vxorē.l.sed interim.ij. rñso.Oldra.
2 † Itē est argu.qꝺ feuda non cadant in restitutio. heredi.Jac.ꝛ Dy.pro hoc in vsibus feu.an agnatus vel filius. c.j.sed contra hoc videtur expresse.§.de petitio.hereditā.l.item videndum in fi.ꝛ quod ibi not.in glo.ꝛ.l.non tantum.§.fin.sol. ibi fiebat restitutio filio ad quem poterat pertinere feudum.vt patet in vsibus feud.qui feuda dare possunt.§.cuꝫ vero cōtra. hic fiebat restitutio extraneo.ꝛ sic intellige dictum Dy.alꝭ falsum esset. Quid de affictatis ꝛ predijs emphiteoticis videtur idem.vt no.C.de fundis patri.l.ius emphiteoticum.sed contra credo quia vt hereditaria transeunt ad heredes scriptos.vt.C. de omni agro deserto.l.heredes lib.xj.Preterea cadunt in fideicommis.speciale.vt.§.de lega.§.l. apud iul.§.heres.ꝛ.§.de censi.l.cum posset.§.j.ergo ꝛ in generali argumētū.§. e.l.balista.in fi.ꝛ no.§.e.l.restituta.quod dicit Ray.esse verum in emphiteosi priuata:in ecclesiastica secus arg.eius quod not.§.solu.matri.l.etiam:quia illa transit tantum ad filios per.§.in emphiteosim.in auten.de aliena.ꝛ emphiteo.col.ix.nisi dicat ꝙ ille.§.in
3 emphiteosim.corrigatur per.§.licentiam.vbi dicitur † qꝺ res ecclesiastica potest dari in emphiteosim perpetuā sed potes subaudire transiturā ad filios vel alios descendentes per dictū.§. in emphiteosim.ꝛ p hoc in auf.de nō alie.§.dudū.vnde potes determinare dictū Dy.aut loquimur in tali re q̄ nō pōt ptinere nisi ad filios ꝛ alios descēdentes.ꝛ tunc non venit in restitutione fienda extraneo sꝫ in restitutione fienda filio sic.aut est talis q̄ pōt ptinere ad extraneos ꝛ tūc venit in restitutione fienda cuilibet nō tamē iure sepulchrorum.vt.§.e.l.qꝛ perinde.§.j.Dy. Ibi nocebit exceptio.s.hr̄ditatis.alij restitute ibi liberari post restitutionē hereditatis.Dy.In glo.j.ibi.§.itē operaꝝ.primaꝫ puto verā:scꝫ qꝺ ope certe ad fideicōmissariū transeant,incerte vero nō:nec ob.§.itē operarū.ꝛ.§.de opis libertorū.l.cū patronus.§.cū libertus.qꝛ ibi loquit̄ in his ad quos testator affectionē nō habuit vt in herede vel patre vel dn̄o serui vel filij:quibꝰ per heredem scriptum hereditas queritur.at hic in fideicōmissario qui ꝛ si directo nō succedat tn̄ ex affectione ꝛ voluntate testatoris succedit argu.§.de vulg.ꝛ pupil.substitu.l.qui liberis. §.hec verba.Ray.in fi.ꝛ ad hoc.§.e.l.quia perinde.§.j.in glo.si ꝛ ipse de liberis.ꝛ p hoc.§.de iure pa.l.gaiꝰ.Old.ibi fuerat manumissus ab ipso p̄re ꝫ ab eodē operarū ipositio facta.Oldr.

Imperator. Ibi in tempore:id est post tempus Dynus.Ibi representandam.id est de presenti prestandam.Dynus.

4 **Qui fideicōmissariam.** † Cuꝫ aliquis instituit̄ heres et rogat̄ mihi restituere ꝛ ego rogo alteri restituere aut heredi aut alteri.si heredi possum eum cogere adire ꝛ totum habeo et ipse nihil cū coactus adeat nisi pēdente cōditione esset de facto

adire coactus quia tunc ipse habet totū ꝛ sic loquitur ver. qd ergo si non alij. si alteri tunc ego solus cogor adire licet aliquid consequar singulariter ex testamēto etiā libertatem vt in versi. ſm que: sed seruus solꝰ pōt cogere adire si ego volo ꝛ habet totum vt in ver. ꝙ si prior. ꝛ ego nō possum quartā trebellianicā detrahere a secundo fideicōmissario vt in princi. huius. §. ꝛ hoc dicit vsqȝ ad. §. adeo. ꝛ post casum in terminis positū facit istā summā. Oradus. vł dic si heres adiit coactus fideicōmissarius de relictis a se nō retinet falcidiā de relictis ab herede sic verū fideicōmissarius primus sine scdo nō hȝ ius cogēdi nisi sit habiturus quartā partē hereditatis qꝛ tūc secus siue sit rogatus restituere extraneo siue heredi. secūdus solus cogit primo cessante vel nocente cogere: sed qui adiit coactus nullum commodū ex voluntate vel ꝑpter voluntatē defuncti sequitur si pure rogatus fuit vel sub conditione ꝛ coactus fuit post conditionem impletā. si vero conditione pendente poterit penitendo omne cōmodū sibi debitum retinere. h. d. vsqȝ ad. §. cū titiana. Ray. Diuide ergo in septē partes. In prima determinat vtrū fideicōmissarius primus rogatus de restituendo secūdo coacto herede adire teneatur restituere secundo fideicōmissario ꝛ quantū. Secundo remouet duas obiectiones per ordinē. Tertio ex

5 premissis infert ad potestatem cogendi † quod non datur primo fideicōmissaria soli venienti sine secundo siue sine fructibꝰ siue cum fructibus restituere fuit rogatus etiam si libertatē accepturus erat: sed secūdo datur potestas cogendi sine primo si primus recuset. Quarto determinat predicta vera quādo primus rogat̄ restituere secundo extraneo secus si heredi. Quinto gratia huius determinat heredē non posse petere fideicommissarium cum recusat adire ꝛ restituere pure vel sub conditione purificata sed ea pendente potest penitere. Sexto declarat ꝑmissa que dixi de perditione fideicōmissi. Septimo extēdit quātū dictū ad retentiones Ray. Sed credo veriꝰ ꝙ fuerit Dyni ista diuisio licet non inuenerim in scriptis suis partes satis patent in textu ꝛ notabunt̄ in expositione litere. Ibi qui fideicommissariā subaudi ille fideicōmissarius primus. Dyn. Ibi diceretur per heredē scriptū. Dy. Ibi si ipse quoqȝ fideicōmissarius primus. Dyn. ibi fideicōmissarius totū restituere cogetur nulla quarta detracta. Dyn. ibi trebelliano locus quo ad hoc vt actiones trāsferant̄ in scdm fideicōmissariū sicut erāt in primū. Dy. Ibi fideicōmissarius scȝ primus. dy. Ibi retinere non potuit cōtra ſm Dy. Ibi nec ad rē pertinet hucusqȝ durat prima pars in qua iurecōsultus determinat fideicōmissarium primū nō posse vti deductione quarte cōtra ſm Dy. Hec est secunda pars in qua duo dubia cōtra predicta per ordinē remouet. Ibi nisi prior scȝ fideicōmissarius. Dy. Ibi intercidisset tacente fideicōmissario secundo. sed non eo postulante herede adire

6 ꝛ hereditatem restituere vt in ver. ꝙ si prior. Dy. † Et no. fideicōmissū vniuersale perire nō adita hereditate. Ja. ibi rata cōstituit quantū ad oia. i. quantū ad fideicōmissariū primū ꝛ quātum ad scdm. Dy. Ibi ꝙ legata singularia. Dy. Ibi cōueniri quo casu detrahit quartā ex persona heredis vt. s. e. l. marcellus. §. qui suspectā. Dyn. Ibi defuncti precibus astringi ꝛ hoc casu nō detrahit quartā siue rogatus fuerit de vniuersali fideicōmisso siue de singularibus relictis. vt infra eodem. l. facta. §. sed cum suspecta. Ibi scdm que. id est quia omnis fideicōmissi vtilitas transferri debet in fideicōmissarium scdm ꝛ nullū commodū remanere penes primū. Dy. ꝛ hec est tertia pars in qua iurecōsultus ad potestatē cogendi ex premissis infert. Ibi vbi i. eo casu in quo. Dy. Ibi rogatus est reddere fideicōmissarius primus secundo. Dy. Ibi necessitatem quia quantū ad primū videtur esse singulare fideicōmissum retentio fructuum ꝑpter quod heres adire nō cogitur vt. s. eo. l. nam quod. §. nō omnis ꝛ. l. cogi. §. ꝛ generaliter. Dy. Ibi vt enim pecuniā. id est quantitatem vel rem certam non est satis accepisse ad cogendū herede adire imo opus est accepisse ita nec libertatem ꝛc. dy. Ibi

7 ad cogendum institutū quasi dicat † relictum libertatis dȝ assimilari relicto rei singularis vel quantitatis ꝛ ideo pro relicto libertatis non compellitur heres adire sicut nec pro relicto rei singularis vel quantitatis. Dy. Ibi prior recusauerit. i. cōpellere heredem adire ꝛ sibi restituere. dyn. Ibi secundus scȝ fideicōmissarius. dy. Ibi quid ergo si non alij. hec est quarta pars in qua primus fideicōmissarius rogatus fuit restituere hereditatem heredi nō autem extraneo. dy. Ibi eidem heredi coacto dy. Ibi quandoqȝ. id est aliquo tempore. dyn. Ibi retentionē scilicet quarte a fideicōmissario faciendam. dy. Ibi audiēdus fideicommissarius primus volens cogi heredem adire ratione istius quarte quam ipse fideicōmissarius retinere debet. ibi sed nec illud translatiue. id est sine inquisitione vel determinatione. Dy. Et hic forte tragit speculator verba: que sepe ponit nō est otiose trāsecundum vel omittendum. Et est hic quinta pars

vbi determinatur heredem dicentem suspectam hereditatē priuari cōmodo fideicommissi ſm determinationem que sequitur ibi coactus est: quia non debet restituere ei a quo petit sed alij ꝛ sic non obstat si exceptio doli vt. s. solu. matrimo. l. si socer. §. lucius. Ray. ibi defuncti preces. nolendo sponte adire hereditatem ꝛ restituere. Dy. Ibi quod fortius. quasi dicat superiora locum habent quando rogatur pure sed si sub conditione aut cogitur adire post impletam conditionem in fideicommisso adiectam. Dyn. Ibi pendente conditione. sub qua erat rogatus cū pure esset institutus: sed si institutus foret sub cōditione nō posset compelli vt. s. eo. l. ita tamen. §. a patre ꝛ. l. si cui pure. §. fina. ꝛ. l. sed si alio. §. sub conditione. ibi idem probare. scilicet quod perdat fideicōmissum quod non perdit. Dyn. Ibi nec ignoro hec est sexta pars in qua declarat premissa de perditione fideicommissi ibi ei. scilicet heredi. Dynꝰ. Ibi acquiri. id est retineri. Dyn. Ibi insequitur id est conceditur. Dyn. Ibi adeo senatꝰ hec est septima ꝛ vltima pars in qua iurisconsultus determinat heredem adire coactum priuari non solū commodo fideicommissi sed etiam omni commodo retentionis. exposita litera oppo. j. de. l. marcellus. §. quod si suspecta. s. e. item oppo. de leg. si res. in fi. s. e. item de le. sed si alio. §. vlti. s. eo. item de le. ita tamen. §. qui suspectam. s. eo. Item oppo. quod penitendo nihil retineat vt. s. eo. l. nam quod. §. qui compulsus. item quia litera videtur sibijpsi contraria. primo enim dicit compelli heredem adire ꝛ restituere postulante primo fideicommissario. secūdo dicit non compelli sed dic quod primo considerat primum ex persona secundi: secundo ex persona sua ꝛ hic placet sequēs non cum dicat litera in principio. l. quod totum debet restituere primus secundo ex quo patet quod nihil remanet penes primum etiam in primo penes primū remanere debet portio quota secundo non. Dy. Item oppo. ad versi. sed nec illud in fi. de le. filio pater. de leg. j. l. quid ergo. eodem titulo. sed dic qȝ ibi repudiabatur. l. permittente si testatore volente sed hec voluntas propter repudiationem quantum ad repudiantem fuit ad irritum deducebatur ꝛ ad causam intestati ꝛ ideo priuatur cōmodo quod percipere debebat ex voluntate defuncti. Dy. Deinde collige ex versi. adeo ex verbo nec perceptio quod ibi videt̄

8 casus quod † heres coactus adire prelegata perdat: ecōtra videtur quod non perdat id quod habiturus esset in hereditate non adita. vt. s. e. l. ita tamen. §. qui suspectam. ergo non debet perdere prelegatum quia cum esset habiturus etiam si hereditatem non adijsset. vt. s. de leg. j. l. qui filiabus. ꝛ. l. se. vbi de hoc. Dy. non determinat sed hic loquitur de percep. i. retētione quarundam rerum vt ea. l. ita tamen. §. si perceptis. non autem loquitur de prelegato. Oldra. In glo. nisi in duobus casibus in fi. §. ille. §. videtur contra. sed non est quia ibi detrahit quartam de relictis singularibus relictis ab herede ex persona heredis: hic non detrahit de vniuersali fideicommisso a se relicto: nam nec ibi detrahitur de legatis singularibus a se relictis ꝛ sic concor. Dy. In glo. puta cum conuenitur in fin. sed ibi cessat ratio concepit ab eodem deberi hic non vel solu. vt ibi no. in glo. sic. s. de vulgari substitutione in fin. solu. ibi nō priuatur ex eo quod est sibi relictum quia erat talis persona cuius impugnatio de iure licet effectum sortiri non potuit: hic autem impugnauit de iure licet postea per officium iudicis fuerit compulsus adire. vel dic ſm Jaco. de belloui. quod hic fecit sciens ibi ignorans: itē hic adire recusauit ibi petijt contra tabulas. Jaco. In glo. anteꝙ rogaret̄ relicta ꝛ sic non erat in fideicommissū deducta. dy. Ibi plures erant instituti sed tunc non aufertur perceptio sicut nec substitutio secundarum tabularum. vt. s. eo. l. ita tamen. §. q suspectam dic ergo quod vnus tantum fuit heres: ꝛ quod dicit perceptio dic. id est retentio. de hoc plene dixi dicta. l. ita tamē. §. si perceptis. in eadem glo. in fi. contra hanc rationem facit. s. de legatis primo. l. qui filiabus. ꝛ. l. sequen. vbi de hoc solu. ibi i lucro quod percipitur contra voluntatem argu. s. ad. l. falci. l. titia ꝛ vide quod no. per Dy. extra de regu. iur. c. nō debet qs fictum consequi libro. vj.

9 **Cum titiana.** † Succedens per fideicōmissum tenetur restituere hereditatem de qua rogatus est in testamento sicut quilibet directo succedens hoc dicit Dynus.

Actiones. Si hereditas euincatur heredi instituto per eum qui erat substitutus vulgariter aut onus fideicommissi pertinet ad substitutionem aut non primo casu actiones remanent penes fideicommissariū ꝛ nō reuocantur actiones a fideicommissario per restitutionem. Dynus. Uel sic ꝛ idem est effectus si mota controuersia restituat̄ hereditas ꝛ postea euincat̄ heredi scripto. actiones que per senatusconsultum trāsferuntur finiuntur nisi hereditas fuerit nominatim relicta ab eo qui obtinuit quo casu actiones remanent penes

nent penes fideicommissariū ꝛ non finiuntur. hoc dicit. Et pone casum tribus modis vt in glo. ꝛ omnes reprobа ꝛ etiā quarta que est in fine glosse secundū Roge. Postea pone ꝙ instituit heredem in testamento minus solenni ꝛ eum grauauit onere fideicommissi adijt ꝛ restituit hereditatē legitimo puta fratri: testator postea succubuit: auferuntur actiones fideicommissario nisi
10 fideicommissario relictum erat a succedētibus legitimis. † Sed huic obstat quia non tenuit restitutio si testamentum nō fuit solenne ergo nullo momento fuerunt actiones translate. Primum casum ergo reprobat Dynus per. l. infra eodem facta. §. iulianus. supra de lega. ij. l. cum pater. §. a substituto. alias ab instituto. de lega. primo. licet. C. eodem. l. non iustam. supra eodem. l. apud iul. §. idem iul. infra. de superfl. l. j. §. quod ait. ꝛ de regulis iuris. l. inuitus. §. cui damus. Sed responderi potest ꝙ hic voluit substitutū teneri sec⁹ si simpliciter vel nominatim ab vtroqꝫ prime rationi vix potest responderi nisi quod substituendo videtur instituto dedisse potestatem repudiādi: vt supra si quis omissa causa testamenti. l. j. §. si proponatur. Sed per hoc nō tollitur oppositio de. l. iul. infra eodem. l. facta. Secundus tollitur per. l. cum quidam. §. quod dicitur supra de acquirenda hereditate. Tertius vero tollitur per. l. si separat⁹ de pig. infra de exceptiōe rei iudicate. l. ij. ꝛ de actioni. ꝛ oblig. l. qui cum herede. Quartus vero notabilis casus quod ex testamento minus solenni fuit facta aditio non procedit sicut nec alij: qa ex testamēto minus solenni ꝛc. vt. C. de fideicommissis. l. si veritas. cum similibus. per consequens nisi effectum suū potuit parere vt actiones in fideicommissarium transirent. ꝛ sic textus non bene diceret. Pone ergo in fratre qui turpem personā instituit ꝛ a fratre legata reliquit. distinguitur enim aut fuit rogatus aut non. nec obstat ꝙ
11 a preterito non possit relinqui nec ab exheredato † quia illud speciale in liberis quorum preteritio: ꝛ exheredatio videtur odiosa secus in fratribus. Dynus. Sed huic positioni multum obstat quia testator hunc fratrem honorauit vnde eum honorare non potuit vt. C. de fideicommissis. l. ab eo. Et qꝛ bona fratris nō habet ex ipsis voluntate imo contra eius voluntatem ex dispositione. l. fratres. C. de inofficioso testamento. ergo honorari non potuit vt supra de lega. iij. l. sed ꝛ si sit. ver. si autem. Quare teneas primam positionem glos. ꝛ ad. l. cum pater. §. ab intestato supra de legatis secundo. responde vt supra dixi ꝛ infra dicam. dominus Bartolus ponit casum in minore instituto herede cui fuerat substitutus titius: ꝛ grauatus fideicōmissario minor repudiauit ita ꝙ hereditas ad substitutionem peruenit: deinde minor petijt restitutionem in integrum contra repudiationem lite contestata cum substituto in causa restitutionis substitutus restituit hereditatem fideicommissario: deinde minor obtinuit in causa restitutionis. certe actiones que transibant in fideicommissarium que consueuerunt esse perpetue nunc efficiunt temporales propter euictionem hereditatis ꝛ hoc in primo respōso. in secundo responso dicitur quod premissa sunt vera vbi minor fuerat eodem fideicommisso grauatus quo fuit grauatus substitutus. nam tunc actiones nihilominus remanent in fideicommissarium ꝛ hoc in secundo respōso. ꝛ iste casus est satis plan⁹ ꝛ adaptatur ad literam nec ob. cōtrarium. Dynus. de. l. licet. de lega. primo cum similibus. quia hic fuerat grauatus substitutus ibi institutus. vnum tamen obstat quia substitutus etiam post resti
12 tutionem habet actiones directas † quia minor per restitutionē non consequitur nisi vtiles tantum vt supra de minoribus. l. ꝛ si sine. §. sed quod papi. ꝛ sic oportet intelligere quod ad istum minorem transeunt tantum vtiles actiones: sed hoc nō obstat quia penes fideicommissarium non reperiuntur nisi vtiles: vt supra eodem. l. ita tamen. §. actiones. que reuocatur per restitutionem vt dicto. §. sed quod papiñ. Alij dicunt in scriptis Dyni reperitur quod ipse nō posuit casum in turpi persona instituta a fratre ꝛ fratre euincente ab illa per. l. fratres. C. de inofficioso testamento. Nec obstat ad istam lecturā de lega. j. l. ab exheredati in
13 stitutione. ꝛ. C. de legatis. l. cum quidam † vbi ab exheredato vel preterito non potest aliquid relinqui quia illud speciale in filijs quorum exheredatio ꝛ preteritio est valde odiosa propter hereditatē eis debitā: vt infra vnde liberi. l. scripto que non est adeo debita fratri sed hanc lecturam reprehendit Raynaldus. quia cum frater non fuerit honoratus a fratre non potuit ab ipso honorari vt. C. de fideicommis. l. ab eo. ꝛ quia iste frater cōsequitur contra voluntatem fratris defuncti vt. s̄. ad. l. falcidiam ꝛ de lega. iij. si sic locutus. Ray. tenet primam lecturam gloss. ꝛ ad. l. licet. ibi cessabat repetitio: quia non interuenerat de coniecturis que sunt in. l. licet. ꝛ substitu. fuit grauatus dare legatum eidem fideicommissario ꝛ heres debebat restituere heredita. ibi temporarie. id est que quandoqꝫ solent durare penes fideicommissariū licet sui natura sint perpetue. Dyn. ibi trebelliani. id est que per trebel. transeunt ab herede restituente in fideicommissarium cui fit restitutio. Dyn. ibi ab eo instituto. Dyn. ibi lite cum eo contestata quasi dicat si restitutio precederet contestationem tunc sententia lata contra heredem non preiudicaret fideicommissario vt. j. eod. l. facta. §. si heres scriptus. Dyn. ibi tollit intellectum. i. effectum. Dy. ibi constituto per euictionem. Dyn. ibi ab eo. scilicet substituto. Dy. ibi possessor idem quod institutus. Dyn. ibi heredi. s. vero qui euic. Dyn. vel dic. scilicet substituto secundum primam lecturam quam approbat gloss. quidquid dicat gl. que incipit ab intestato que est falsa qꝛ sequitur secundam ꝛ tertiam lecturam. Rayn. ibi actiones trebelliani. i. ex trebelliano in fideicommissarium translatas. Dy. ibi durare apud fideicommissarium in quem est facta translatio: qꝛ dolo fecerat qui peteret ꝙ oporteret eum restituere vt de regulis iuris. l. dolo. in glos. id est dicere: ibi ꝛ pone exemplum ꝛ istud tene. Dynus. ibi reputat. i. reputare potest. Dyn. ibi fideicommissarium repetitum sed iste casus nō procedit cum institutus compellatur per fideicommissarium adire ꝛ restituere repulso substituto vt. j. eo. l. facta. §. iul. item quia semper videtur a substituto facta fideicommissi repetitio vt. C. eo. l. nō iustam. Dyn. vnde ista prima casus expositio non videtur magni effectus per iura predicta ꝛ ad hoc etiam. s̄. de leg. ij. l. si titio ꝛ meuio. §. iulia. sed lꝫ Dyn. sic teneat ꝛ reprobet hunc casum gloss. per rationes predictas tamen sustinendo gloss. posset dici quod in prima parte huius. §. cessat repetitio fideicommissi ex presumpta voluntate defuncti vel etiam expressa s̄m formam. l. licet. s̄. de legatis. j. in secunda parte erat repetitio facta a substituto expresse vel tacite vt dicta. l. licet. ꝛ de lega. ij. l. cum pater. §. ab instituto. cum simil. ꝛ ideo tene istam primam positionem casus quam glossa ponit. nam positio casus Dyni quam. s̄. dixi mihi nō placet vt ibi dixi. Raynal. sed certe adhuc non est responsum ad. §. iul. j. eod. l. facta qui videtur expresse reprobare hanc casus positionem glo. nisi dicatur quod hic apparebat in primo casu testatorem voluisse videri repetitionē a substituto quod ibi non erat in eadem glo. ibi qui stipulatus ꝛ fideicommissarium ab herede instituto relictum non fuit ab isto substituto repetitū. Quia tale quid dixerat testator quod volebat repetitum videri. Dy. ibi per tutorem vel curatorem non potest esse tutor ventris sed curator ꝛ ideo expense vel pro id est vel dic quod habuit tutorem postquam fuerit mater. nam tūc demum rumpit testamentum vt. s̄. de iniusto testamento. l. iij. §. primo ibi de lega. iij. l. ij. ꝛ sic non posset concordare cum secundo casu huius. §. Oldra. ibi item alia scilicet ratione non valet portio casus hug. Dy. ibi quia sententia qua pronuntiatur testamentum ruptū natiuitate posthumi. Dy. ibi quod in querela vt. s̄. de inofficioso testamento. l. pap. §. vlt. Oldra. ibi. l. titia ꝛ de legatis. iij. l. patronus. §. si. Dy.

I ☞ Alienationes ꝛ obligationes facte de rebus cadentibus in fideicommissum restitutione assumunt effectum.

Filiam fratribus. Casus pulcher
I † alienationes ꝛ obligationes facte per fideicommissarium de reb⁹ que cadunt in fideicommissū facta restitutione assumunt effectū. hoc dicit ꝛ ad hoc allegatur. l. ista. vel sic heres de restituendo rogatus ante restitutionem missionis in possessione hereditatis petere potest: ꝛ obligatio ꝛ alienatio rei hereditarie ante restitutionē facta, p restitutionē sequentē ꝯfirmatur. hoc dicit ibi hereditatis partem. Dyn. ibi pater partem voluit filiam fratribus ꝛc. ibi mitti placuit dic hereditatis. scilicet possesse per legitimum vel extraneum non per fideicommissarium quicquid dicat glo. Rayna. Et est ratio quia nō debet restituere ei a quo petit: sed alij ꝛ sic nō ob. exceptio doli vt. s̄. solu. matri. l. si socer. §. lucius. Raynal. ibi interea. id est ante restitutionem factam p sororem. Dy. ibi filij quibus erat restitutio facienda. Dy. ibi res bonorum id est res ad bona eis restituenda pertinentes. Dy. ibi ex eo facto. id est ex ea restitutione. Dy. In glo. per interdictum Ibi legitimus contradictor ad hoc dic quod fratres non possident sed extraneus contradictor quādo possidet: hic autem tertius possidebat s̄m Jac. de ra. licet glos. videatur sentire ꝙ fratres possidebāt. ibi sed dic contra si de presenti offeratur scriptura fideicommissi. Dyn. In gl. que pertinuerunt ibi familie herciscunde. filium. sed dic vt ibi not. ꝛ dixi. ibi rem alienā: sed ibi tenet venditio in preiudicium vendentis non in preiudicium domini. Dy. rei vendite. Dy. In fine. sed ibi prima voluntas nō competenti tempore accommodata non perseuerauit alias secus vt eadem. l. §. prodest. hic autem perseuerauit imo execута restitutione nouiter valere ceperit vt infra de vsucapio. l. cum vir predium. Oldra. Uel ibi heres ante tempus restituendo non preiudicat sibi: hic autem preiudicauerunt sibi vendendo etiam ante tempus restitutionis.

1 Conditionem pro parte impletam esse sufficit in fideicommissaria substitutione.
2 Pluralitas quando resolui debeat in plures singularitates.
3 Conditio in persona vnius contingens quando faciat locũ substitutioni.
4 Verba testatoris referri debent ad dispositionem iuris.
5 Alternatio qñ inter personas locum habere possit.

Heredes. Ibi constitit ergo fructus pēdente conditione percepti non debēt restitui sed debent remanere penes heredes de restituendo rogatus. Dy. Oppo. de. l. balista. ꝛ sol. vt ibi so. oppo. de. l. in fideicommissi. §. nonnunꝗ. supra de vsuris ꝛ so. vt no. per Dy. supra de leg. iij. l. quod de his.

Cum ita. [a] Si fideicommissaria substitutio sub cōditione fiat duobus ꝛ conditio deficiat in persona primi ꝛ existat in persona secundi: fideicommissariꝰ admit-
1 titur ad partem vltimi morientis. h. d. Vel sic† in substitutione fideicōmissaria sufficit conditionem pro parte impleri. Dyn. ibi peruenire volo. nota hec verba peruenire volo trahi ad substitutionem fideicommissariam: ꝛ pro hoc infra eodem. l. epistolā. §. mulier. ꝛ plene dixi infra eodem. l. heredibus. §. titius. Sed forte hoc ideo quia hic dixit sine liberis vt not. in. l. precibus. C. de impuberū ꝛ alijs substitu. sed hoc nihil facit vt. s. de vulg. ꝛ pupilla. substitu. l. centurio. Oldra. ibi superstite. Item dic qđ hic erat adita hereditas vnde fideicommissaria substitutio. si autē nō esset adita an tunc comprehendatur vulgaris dic vt not. in. l. j. de vulgari ꝛ pupil. per Barto. in vltima questione. ꝛ per Albertum in materia vulgari circa finem que contradicunt inter se filio ꝛ sic expirauit fideicommissum quantum ad eius partē Dynus. ibi spectari cōueniat magis ꝙ verba. Dynus. ibi partis pertinentis ad vltimum morientem. Dynus. ibi suscepisset vt quod est in toto idem sit in parte vt supra de administra. tuto. l. si duo. Coniectura ergo voluntatis sic sumitur vt in vtroꝗ voluerit testator conditionem extare tunc demum cum voluit ꝛ cogitauit tota bona restitui: ꝛ hoc voluit dicere textus dū dicit ꝙ scz fideicommissarium totum habere voluit, si ꝛc. ac si aperte dicat solum fideicommissum totorum bonorū subiecit existenti totius ꝛ integre cōditionis: fideicommissarium vero partis dispositioni iuris communis reliquit que est vt soluta oratione in plures singularitates partis restitutio fiat licet in vtroꝗ conditio non existat argu. infra eodem. l. lucius. §. caio. vbi de hoc supra de conditioni. ꝛ demonstratio. l. falsa. §. finali. de lega. ij. l. vltima. §. filium. ꝛ de leg. iij. l. qui cōcubinam. §. si stichus. ꝛ hoc est quod hic dicitur Old. ꝛ vide ad hanc materiam quod plane notaui. C. de impuberum ꝛ alijs substitu. l. penulti. que incipit cum quidam. ꝛ supra ad legem falcidiam. l. pater. §. finali. Vel dic ad
2 solutionem dicte. l. penulti. quod† vbi pluralitas inducit plures effectus resoluitur in plures singularitates vt dicta. l. falsa. §. finali. de conditio. ꝛ demonstratio. sed quando inducit vnum effectum tunc non resoluitur sed in fideicōmissaria substitutione pluralitas inducit plures effectus conditio ꝛc. hoc improbat Bar. propter pupillarem directaꝫ que respicit duas hereditates ꝛ sic habet diuersos effectus ergo deberet in plures singularitates resolui: ꝛ sic solutio est falsa per. l. ꝗuis. eodem. titu. de impube. ꝛ alijs substitu. licet in vulgari bene procederet. glo. in cōtrario videtur sentire quod illa loquatur in liberis sed ꝛ illa falsa ꝑ hunc §. vnde ipse Bartol. tenet secundam solutionem hic positam. ꝛ hanc etiam sequitur Pe. in cōtrario. ꝛ Dynus in consilijs suis ꝛ incipit consilium testator post multa legata. Querit Bartolꝰ
3 circa hoc† vtrum conditio contingens in persona vnius faciat locum substitutioni: sic distinguit aut conditio adijcitur pluribꝰ separatim ꝛ tunc in cuiuslibet persona contingat locus est substitutioni ꝛ ita loquitur. l. pater. §. finali. ad legeꝫ falcidiam. aut est apposita simul: ꝛ tunc aut sine adiectione nominis collectiui ꝛ subdistinguit quia aut loquitur in vulgari ꝛ requiritur qđ contingat in persona vtriusꝗ. ꝛ ita potest intelligi. l. ꝗuis. ꝛ de impu. ꝛ alijs substi. ꝛ quod not. in. l. hoc articulo. de heredi. institu. ꝛ est ratio quia illa pluralitas respicit vnum effectum ꝛ ideo nō resoluitur in singularitates vt predixi aut loquitur in pupillari vel fideicommissaria ꝛ tunc in cuiuslibet persona contingat locus est substitutioni vt. j. eodem. l. lucius. §. caio. ꝛ de lega. ij. l. fina. §. filium. fallit si presumatur testatorem aliud sensisse vel ex precedenti scriptura vt. l. codicillis. de vsufruc. leg. vel si est aliqua persona que ex presumpta voluntate testatoris sit proponēda vt. l. suis qui. C. eo. §. pater. de rebus du. ꝛ. C. de fideicōmis. l. cum acutissimi. ante finem facta cum additione nominis collectiui vt omnes ambo vel vterque: ꝛ tunc secundum propriam significatio. substitutus repellitur vt hic in princip. scōm interpretationem testōris aut superest aliquis qui ex presumpta voluntate testantis debent excludere fideicommissarium vel substitu. ꝛ excluditur talis substitutio vel fideicommissaria ꝛc. vt dicta. l. penul. de impuberum ꝛ ali. substit. si vero superest aliquis de liberis vel substitutio est de liberis ita quod habet eadem iura tunc substitutio admittitur vt hic in fine. §. ꝛ tene hec cordi. in glossa. vlti. ibi ante apertas ta. l. j. vbi de hoc ibi in fideicōmissaria hic videtur bona ꝛ est ratio diuersitatis quia inquantum substitutio pupillaris est patris testamentum vt. s. de vul. ꝛ pupilla. substit. l. patris de inofficioso testamento. l. papi. §. sed nec impuberis ꝑ hoc quod in persona vnius existeret substitutionis conditio in personam alterius non fieret quis pro parte testatus ꝛ pro parte intestatus contra regulam iuris ius nostrū non patitur licet inquātum dicitur testamentum filij regula nō frangeretur vt no. s. de vulga. ꝛ pupil. substit. l. qui duos. ij. rñso. si vero in partem fideicommissarie conditio existat in partē nō. nulla regula frangitur sed magis voluntas testatoris soluatur. Oldra.

§ Cuꝫ ita. ad a de Bar. cōsil. incip. hō acur soli. ꝛ in consi. 1 lij. inci. dñs nicolaus vbi per istum text. pulcre cōsuluit. ꝛ ludo. de ro. cōsili. cxxix. allegat Bar. hic.

Peto de te. Id est a te vt. s. ꝫmo. l. si vt certo. §. si de
4 me petisses. Et breuiter hoc dicit ꝙ verba† a testatore prolata referri debent ad iuris dispositionē hoc dicit Dynus. vel clarius si substitutio fideicommissa fiat diuersis gradibus in ea ordo graduꝫ obseruatur vt priores posterioribus preferantur. hoc dicit Ray. Opp. quod non valeat fideicōmissaria quia in voluntate vxoris heredis poni non debuit sicut nec legatum. secundo oppo. quod disiuncta opposita inter ꝑsonas non debent resolui in coniunctam. item oppo. quia non est curandum de ordine item factum videri: ꝛ ideo omnibus filijs superstitibus debet restituere non autem per electionem poterit alium preferre. Raynal. in gloss. vlti. l. non omnia. alias est. §. sub l. cum ita. Oldr. ibi qꝛ decessit pubes: hec similiter vera quantum ad accidentiam facti ibi narrati; non quantum ad ministerium iuris vt ibi patet in fine. l. dum dicit nisi vterque eorum in prima etate ꝛc. Old. ꝛ ibi de hoc satis no. ꝛ dixi. vlt. sꝫ Bar. no.
5 ex isto. §. † quod si aliquis cōtingit duas ꝑsonas ꝛ postea ipsas diuidit per alienatio. quod ad hoc, vt alternatio locum habet, oportet quod ille persone non possint interuenire coniunctim. facit ad hoc. l. si fundum sub conditione. §. his verbis. s. de lega. j. quod facit ad questioneꝫ quam ibi notaui de pluribus iudicibus impetratis quod est contra. c. cum plures. de officio delegati lib. vj. ipse dicit quod aut expressum est in commissione quod si alter nō potuerit alter possit ꝛ tūc oportet quod constet de impotentia alterius ad hoc vt expediri possit per alterum tantum extra de officio legati. c. prudentiam. aut dicitur velle quod omnis vel vnus eorum expediat tunc aut est res in qua vertitur cō modum illorum quibus committitur ꝛ tunc vnus tantū poterit expedire ꝛ an possit per alterū tm̄ ꝛc. extra de officio delegati. c. prudentiā. aut dꝫ velle ꝙ oīs vel vnus eorū expediat tunc aut est res in qua vertit̄ cōmodū illorū quibꝰ cōmittit̄ ꝛ tunc vnꝰ tm̄ poterit expedire si alij non possunt vt hoc. §. ꝛ dicto. §. his verbis. aut non.

1 Actio semel extincta nunꝗ reuiuiscit.
2 Officium iudicis non est actio.
3 Heres rogatus de restituendo non restituit vsuras a debitoribꝰ hereditarijs exactas.
4 Pecunia accepta per heredem restituere rogatum computatur in quartam.
5 Compensatio fit de genere ad genus ꝛ de genere ad speciem.
6 Institutus ex vnica duodecimam partem habet in quolibet corpore hereditario.
7 Accessiones que ex hereditate per heredem percipiuntur qñ in trebellianicam computantur.
8 Rogatus restituere qđ superest non censet̄ rogatus de fructibꝰ.

Educta. Si heres de restituendo rogatus ante restitutionem hereditario debitori succedat sortem fideicommissariā restituit pro dodrāte itē ꝛ vsuras anterioris tēporis nō nisi fuerit in mora. h. d. ibi confusa aditione hereditatis. Dyn. ibi non pōt
1 iuxta regulā generalē† qđ actio semel extincta ꝛc. vt. j. de solu. l. qui res. §. areā. Dy. ibi petet nō actio ꝑma qꝛ extincta est vt. s. Dy. ꝛ dic. i. fideicommissarius petet ibi posterioris. i. qđ est post confusionē actiōis. Dy. Not. ex illa alternatiua q̄ est in litera ibi
2 in obligatione vel in officio. Qđ ex hoc colligunt quidā qđ† officium iudicis non est actio quia non est obligatio vt. s. de procu. l. licet. §. ea obligatio. ecōtra. s. de annuis legatis. l. quintus. vbi de hoc. ꝛ. j. de actio. ꝛ obli. l. actionis verbo. Et de hoc plene no. per Dy. institu. de actio. in princi. Item quere quo iure seu qua actione conueniatur vt teneat̄ ad sorteꝫ ꝛ vsuras vtrum actione qua tenebatur debitor an actiōe ex testō. Dy. dic vt dic no. s. e. l. ita tn̄. §. si ex trebelliano.

Cum

Cum hereditas. Ibi noim periculū.s.hereditariorum q2 debitores facti sunt nō soluēdo:quod intellige sine dolo ⁊ lata culpa heredis.ꝓ hoc.§.si certū petatur.l.periculum.⁊ facit pro redditione rationis tutorum circa noia in gl.subaudi ⁊ alijs nō in fi.sed ibi in tutore qui cogitur omnia gerere hic in herede qui sponte exegit.

3 **Qui post tempus.** †Heres de restituēdo rogatus vsuras a debitoribus hereditarijs exactas non restituit pro nō exactis actionem fideicōmissario cedit vsuras non quas soluit hereditario creditori nō imputat fideicōmissario licet ab initio nō teneret ad eas soluendas.h.d. Ibi restituere nō cogetur fideicōmissario. Dyn. ibi indebiti petitio erit heredi contra fideicōmissariū. Dy.ibi si medij tpis in quo est restitutio facienda. Dyn.ibi in his quoqʒ scʒ vsuris medio tpe currentibus. Dyn.ibi trebellianū tenebit.i. ad eorū solutionē obligabit. Dy.ibi nec ideo q2 conueniatur ad vsuras medij tpis. Dyn. Ibi nihil vsurarumʒ medij tpis quia ille vsure ꝓ spatio medij tpis debite debēt de fructibus deduci.dy.

Acceptis numis. Alias incipit Numis acceptis. Et breuiter hoc di
4 cit†per heredē rogatum restituere hereditatem pecunia accepta siue sit hereditaria siue nō tota cōputatur in quartam.corporis vero hereditarij accepti portio duntaxat hereditaria computatur.⁊ iste casus summarius colligitur ex vltima glos.huius.§.in terminis pone casum vt in prima gloss.sed tñ in ver.cum autem ponitur casus duobus modis vno modo prout ponit in fi.glo. magne. At illum tene.alio modo prout ponitur in gl.hic dicas casum ⁊c. Et diuide.§.principaliter in duas partes.in prima heres est rogatus restituere extraneo.in secunda coheredi. secūda incipit ibi.ꝙ tunc quoqʒ.iterum secunda subdiuiditur in quatuor.in prima heres a coherede percipit pecuniam.in secūda speciem hereditariam.in tertia assignatur differentia inter vnum casum ⁊ reliquum.in quarta secundi casus determinatio annectitur.secunda ibi diuersa causa.tertia ibi quippe pecunia.quarta ibi cum autē.literam expone. Ibi acceptis numis scilicet de bursa fideicommissarij extranei. Dyn.ibi rogatus heres. Dyn.ibi falcidie.i.trebellianice. Dy.ibi ꝙ tūc quoqʒ.s.ꝙ totā pecuniam a coherede receptam vel de hereditate retenta debeat cōputare in quartā. Dy.ibi prediorū quia in illis illa sola portio que iure hereditario capit in quartā computatur nō aūt portio que a coherede percipit vt.s.ad.l.falcid.l.in quarta. Dyn. Quod intellige sm qd not.in.l.titia.eo.titu. Ibi de portione rogati. Dynus. ⁊ no.hanc rationē que alibi nō reperit sm Ray. Ibi alia portio que nō capit iure hereditario. Dyn.ibi cū actione predia scʒ per heredem rogatū de restituendo retinenda. Dyn.ibi portio hereditatis esset ita ꝙ ei cui fit restitutio non remanet quarta Dyn. ibi in superfluo.i.in eo qd deest ad quartam. Dy.i.quanto plus est in superfluo prediorū ꝙ lex falcidia patiat que debet fideicōmissario eidēque coheredi facta cōputatione in falcidiā illorum x.que suo iure habet ⁊ aliorū.x.que a coherede percipit compensatione admissa. Oldra.ibi petenti.i.volenti habere quartam. Dyn.ibi interuenire.i.cōpetere. Dyn.ibi visum est sapientibus ibi concurrentem pecuniā.s.quatenus capit ille cui fit restitutio ab eo qui restituit. Dy.⁊ dic sm Jaco.de are.ꝙ iste ver.cū autem.sm primū casum glos.exponit sic cū autē predia petita ex vi prelegati per grauatū a coherede fideicōmissario maioris pretij s.sint ꝙ portio hereditatis in fideicōmissarium deducta qd dic vt in glo.exemplificat in supfluo ꝙ falcidiam iure institutionis debitā a coheredi fideicōmissario propter magnitudinē prediorū prelegatorū desiderat cōputato ꝙ residet apud eū iure institutionis extra predia qd est decem.quasi diceret ꝙ falcidia plus valet ꝙ sit qd est apud eum iure institutionis ex predijs.i. super superfluo prediorū. Itē fideicommissum sue portionis restituet retentis predijs que pecunia vt decem sm exemplū gloss.de predijs retinebit conuētus ad predia iuris ⁊ sic habet quinquaginta in predijs.vel dic sm eundem casum in superfluo ꝙ quarta requirit vt.s.ad qd habet in pdijs per compensationē eius qd vice mutua ꝑ fideicōmissariū recipere debuit falcidiā prediorum ⁊c. in ver.diuersa causa est dic sm Jacob.de are.ꝙ refertur ad primum casum scʒ cū extraneo est grauatus restituere quo casu ex quarta est qd capit a coherede vt.s.ad.l.falcidiam.l.in quarta. sed si coheredi tunc etiam quod a coherede in fundo prelegato percipitur cum al's cui restitutio fieri debeat in quarta computatur vt.C.fami.hercis.l.filium.sm casum azo.⁊ arg.s.ad.l.falc. l.nesennius.sed hoc fallit cum id qd a coherede percipitur vere vel interpretatiue iure cuiusdam permutationis vel compensationis censetur.nā tunc in quarta residui detrahenda id nō cōputatur.satis enim est qd coheredi vice mutua aliquid dedit vel dari fecit vt.j.versic.cum autem in hunc modum duo sunt instituti heredes in hereditate valente centū in qua sunt predia valentia octuaginta que prelegata sunt vni qui grauatus est.coheredi restituere hereditatem ⁊ sic cōtingit qd vnus debitor est alterius in dimidia fundi indiuisa vt.s.e.l.in fideicommissaria.§. fi.sic que vice mutua ad instar pecunie compensantur ⁊ sic retinet quilibet suam dimidiam ⁊ verbum interuenire quod est hic in textu exponitur.i. obstare.vt.s.de lega.ij.l.cum pater.ij.nam quantitas habetur vt.s.de leg.ij.l.meuius.§.duobus petit fideicommissarius residuum seu superfluum qd est extra predia vult grauatus de eo superfluo quartam retinere:obijcitur sibi quod tam hʒ in partē predij.ipse aūt dicit qd iure compensationis tenet ideo in quartā huius residui nō cōputatur.potest etiam intelligi qd loquat in eodem casu grauatus est restituere prelegatis predijs in hunc modum dixi.s.quid iuris qñ extraneo grauatus est prelegatis predijs q̄ sunt minoris quantitatis quam portio hereditatis restituēde quo casu hereditaria portio computatur ⁊ nō que capitur a coherede sed quid si predia prelegata adeo ampla sunt plus valent quam portio destituenda.⁊ sic portio que habetur a coherede maior est quarta portionis restituende nunquid petente fideicōmissario superfluum scilicet portionis que a coherede non capitur licet iure hereditario ⁊ aliud totum qd est de portione grauati poterit grauatus quartam retinere de illo superfluo non obstante quod a coherede quartam habet ⁊ vltra rñdeo sic.nam pecuniam prelegatam concurrentē cum quarta placuit cōpensari nō aūt portionē prediorū a coherede habitam.⁊ qd dicit in litera interuenire expone.i. obstare ei autem.qd no.hic per gl.videtur obstare qd not.C.fami. hercis.l. filiū.sm azo.sed si iam soluit coheres corpus hereditarium obtinet hec lex.vt petente fideicōmissario non debeat computari in quartam:sed si nondū soluit corpus hereditariū legatū non aliter fideicōmissarius prestabit quaʒ si caueat heres grauatus in restitutione hereditatis nihil se deducturum vt.s.ad.l.falcid.l. nesennius.⁊.l.amplius.sed simul fiat restitutio : ⁊ solutio legati potest obtinere dicta.l.filiū.C.fami.hercis.vel dic plenius intellectum.versi.cū autē vt dicas.s.dixi qñ hereditaria portio predij non sufficiebat ad quartam qd hereditaria illa cōputat in quartam ⁊ qd deest sibi retinet de superfluo prediorum.j.de eo qd est in hereditate siue hereditaria portione extra predia que restituit ex fideicommisso nunc autē dicit quod si predia retinenda sunt maioris quam portio restituenda ex fideicommisso. ibi certum est quod hereditaria portio grauati sufficit ad quartaʒ nō proderit fideicommissario nec de residuo prediorū.i.de eo quod est in hereditate siue hereditaria portione falcidia detrahatur. nam vbi est minus in hereditaria prediorū quaʒ falcidia desiderat retineri cōputetur ita vt qd deficit de superfluo a predijs detrahatur vt.s.dicit merito vbi sufficit ipsa hereditaria ad quartā nihil de superfluo a predijs detrahetur.litera aūt sic exponenda est quam portio deducta in fideicōmissariā vtputa institutus in tertia que valet centum grauatus est eā reddere retētis pdijs hereditarijs que valēt centum vel plus quorum prediorū tertia hereditarta habet plus quarta totius sue hereditarie portionis deducte in fideicommissarium de superfluo ita construe visum est.s.sapientibus falcidiam prediorum.i.de predijs obtinēdam per imputationem hereditarie prediorum : vt superius est premissum versi.diuersa causa petenti fideicōmissario.i.ad fidelitatem vel vtilitatem fideicommissarij agentis ad fideicommissum interuenire in residuo prediorum.i.in portione hereditaria deducta in fideicōmissum exceptis predijs penes grauatū remansuris quā portionē siue residuū fideicommissarius petet ⁊ qd dicit interueniente residuo.i.per falcidiā residui quam de ipso residuo optabat grauatus sed non potest habere vt dicit.volebat enim grauatus solam quartam hereditarie prediorū sibi imputare in quartam ar.s.titu.ij.l.titia.j.responso.nam volebat reliquas tres partes quarte trebellianice recipere de superfluo prediorum.i.de eo qd preter predia est in hereditaria portione deducta in fideicommissum.⁊ qd fideicōmissarius peteret tres partes ex trebelliano in eo quod est extra predia sed ea ratione potest fideicommissarius petere tres partes hereditarie prediorū cū totam suam partem hereditatis restituere sit rogatus.sic ergo de tribus partibus ex trebelliano debitis de superfluo prediorum.id est de eo quod est extra predia fit cōputatio ad tres partes hereditarie partis prediorū debitas ex fideicommisso.⁊ hoc dicit cōcurrentem enim pecuniam hoc est valorem trium partiū petitarumʒ ex trebellianica per grauatū in superfluo prediorū i.valorem trium partium hereditarie portiōis prediorū placuit compensari ⁊ sic cū ꝓ tota hereditaria portiōe deducta in fideicōmissarium habeat integram quartaʒ in hereditaria parte prediorumʒ retentorū nō potest nō superfluo quartā partē retinere ⁊ si contra voluntatē defuncti quartā velit atqʒ de ea testator nil dixerit tota hereditaria prediorumʒ computatur in quartā vt dicta.l.titia.in fine.⁊ est hic alius modus exponendi illa verba cō

currentē enim pecuniaʒ ꝛc. que sunt hic in textu que diximus in prin. huius adiectionis vel planius commodissime etiam exponitur sic in superfluo ꝙ ex trebellianica requirit scilicet quartam hereditarie prediorū ad ratam ipsius interuenire fideicommissario petenti centum ad vtilitatem ipsius fideicommissarij. ꝛ qd subijcit concurrentem enim ꝛc. expone vt.s. Item no. ꝙ dicit petenti ex quo innuitur ꝙ si vellet fideicommissarius habere hereditariorum prediorum quarta hereditarie seruata heredi ꝛ tres partes trebellianice in residuo dare qd potest. Iaco. Exposita li-
5 tera collige ex fine huius.§.argu.† ꝙ fit compensatio de genere ad genus imo est de genere ad speciē. q2 titius erat debitor seu in genere q2 debebat sibi pecuniā seius erat debitor suus in specie: q2 in predijs hereditarijs. sed videtur ꝙ generis ad speciem vel econtra non fiat compensatio vt.s. de pigno.act.l.si conuenerit. Solu. hic ideo fit compensatio generis ad speciem q2 genus ꝛ species erant sub vna vniuersitate contenta scilicet sub hereditate: quare compensatio potest fieri arg.s. de cōtrahen. empt.l.in modicis. ꝛ.j. de adqui.re.do.l.quidam. ꝛ hoc est notabile secundum Ray. nec inuenitur in alijs scriptis secūduʒ eum. ꝛ de hoc vide quod no. ꝛ dixi.s. de compensa. l.ob negotium copiarum. Deinde opponitur de.l. ꝙ autem. ꝛ.l.id autē.s.ad legem falcid. Item oppo.de.l.filium quem habentem.C.fami.her. Itē opp. de.l.nesennius.s.ad.l.falci. Dyn. In gloss. titius ex asse ibi portio titij restituenda scilicet ipsi seio. Dyn. ibi habere seius dimidiam.i.x. que proprie loquendo in compensationem non veniūt q2 a nullo alio capit s3 suo iure hereditario habet ꝛ ideo bene cōputantur in quartam. Oldr. Ibi quem debet seius in predijs retinendis per titium. Dynus. ꝛ dicas ꝙ quinquaginta sunt detrahēda de tota hereditate. sed decem habet ex viginti iure suo ꝛ decem capit a coherede que omnia computat in trebellianicā residuum retinet ex predijs prelegatis ꝛ sic compēsantur illa viginti cum .xx. detrahēdis ex predijs. Uel dic ꝙ in decem que capit a coherede fit compensatio: alia autem suo iure capit scilicet decem ꝛ ea comparat. Oldr. Ibi generis ad genus q2 rei in genere debite par eademq3 est estimatio. Dynus. In fi. ꝛ.s. de heredi.insti.l.qui non militabat. Dy. in glos. retine eundem casum in fine. siue ab extraneo dentur siue de hereditate detrahenꝫ ab eo qui est insolidum heres: q2 semper computantur in quartam trebellianicam de qua hic loquiꝫ vt.s.ad.l.falcid.l.in quarta. ij. rñso. Dynus. In glo. hic dicas casum ibi etiam vncia detracta quam heres in eo fundo. quia erat institutus ex vncia. nam habet in fundo duodecimam.i. vndecimam fundi. Oldradus. Uel dic.i. etiam detracto de hoc predio quantū de ipso detrahēdum
6 est pro rata vncie que est duodecima hereditatis. † ꝛ sic institutus ex vncia habet duodecimam partem in quolibet corpore hereditario. detracta ergo de predio illo duodecima que contingit heredem scriptum ex vncia adhuc residuum predij valet quindecim. Oldra. Ibi detrahenda falcidia quia illud prelegatum nō sufficit ad quartā ꝛ sic hec lex determinat.l.nesennius. Dynus. ibi nō esset grauatus q2 prelegatum sufficiebat ad quartā. Dy. in fi. sed quomodo detraham cū id quod ab eo percipitur excedit quantitatem falcidie quam sibi detrahere intendo vt.d.l.nesennius. ver. sed cum is. Dynus.

a ¶ Debitor ad de lud. roma. consi.cclxxij.q allegat hunc textuz ad hoc qd p aditionē hr̃ditatis non pdaꝫ actio hipothece vel pignoris.

Hereditatem. Ibi partus editos post moram Dy. ibi fetus pecorum repete retinebit. Dyn. ibi submissi.i. substituti in locum premortuorum Dyn. in glo. imo videtur in fi. So. vt no.j. de verb.sig.l.frugē. ꝛ de vsu.l.paulus.§.j. Iaco. de bel.

7 **Ibi ante diem.** †Accessiones ex hereditate per heredem percepte ante diem fideicommissi cedentē in quartā trebellianicā cōputantur qui propter vsum solū rei hereditarie ad vsuras sortium nō tenetur nec de casu rerum hereditariarum nisi mora vel culpa ipsius intercedat. h.d. Ibi imputabunꝫ. debent enim cōputari in quartā licet in restitutione nō veniat. Dyn. vt.s.eo.l.in fideicōmissaria. Dy. ibi de pretijs earum si distracte sunt. Dyn. ibi nō videbunꝫ ꝛ propterea heres medio tpe vsus sit. Dyn. ibi medij tpis.i. q2 heres nō tenetur ad eos. Dyn. nec ei imputabuntur ibi. nec periculum sine culpa ꝛ mora contingens. Dyn. ibi prestare cogiꝫ nisi heres sit in culpa vl' mora vt sequitur. Dynus. ibi vsus.i. fructus post moram heredis perceptus. Dynus. Ibi ꝛ casus post morā vel culpam heredis contingens. Dy. ibi quadrantem quoq3 nedū dodrantem. Dy. ibi diminuit.i. imputatur heredi non autem fideicommissario. Dynus. vel dic. id est commune periculum est heredis ꝛ fideicommissarij. Iaco. ꝛ vide qd not.s.eodem.l. marcellus.§.res que.

8 **Quod ex hereditate.** †Rogatꝰ restituere qd superest post mortem non videtur rogatus de fructibus etiam si supersunt tēpore mortis rogati. h.d. Dyn. s. rogantis. Dyn. ibi morentur.s. rogatus. Dyn. ibi non videtur rogatus.s. heres. Dynus.

1 ☞ Creditor institutus a debitore ꝛ rogatus restituere nō cogitur re integra adire.
2 Pignus non extinguitur si creditor heres instituatur.
3 Actio matri non queritur ex pacto filio circa dotem apposito.

a 1 **Debitor.** a †Creditor sub pignore a debitore institutus ꝛ restituere rogatus re integra adire non cogitur nisi per fideicommissariuʒ ꝛ indēnitas offeraꝫ. sed si coactus adeat ꝛ restituat pignus nō extinguitur sed retētio ꝛ restitutio pignoris sibi datur Ray. cōsidera duo tēpora. primū quādo heres: item q2 creditor adijt ꝛ restituit: i quo distinguiꝫ aut idē creditor rē obligatā possidet aut fideicōmissariꝰ ꝛ hoc vsq3 ad ver. in re aūt integra aliū de in antea considera tēpus qn̄ nō adijt ibi sub pignore.i. qui pignus obligauerat. Dy. ibi nō interueniret pdictus creditor idē que heres. Dy. ibi ɔfusa obligatio est.s. personalis quia tenebaꝫ defunctꝰ ꝛ al's est in litera cōfusam obligationē. Dy. ibi ne. ꝛ pignus.i. etiā pignus. dy. ibi siue nō possidet sed fideicōmissarius Dy. ibi de effectu rei.i. pignoris dato qd duret qd.j. perseuerari ostēdit. vel dic de effectu.i. de actione per quā capit pignus effectū. Iac. ibi neq3 pigneratia allegata hac falsa ratione quin ꝛc. vel dic neq3 pigneratitia.s.q̄ cōpetit quando esset solutū vel alio modo satisffactum creditori qd nō fuit in casu nostro. Itē si fuisset solutū esset actio hereditaria: vnde bene sequiꝫ qui ꝛc. ibi hereditaria actio verū esset si debitū esset solutū sed hic nō erat solutū vel aliter satisfactū: ergo nō est nata pigno. actio. nec per consequens hereditaria vt.s. de pigno. actio.l.si rem.§.omnes. de pigno.l.grege.§.etiā. ꝛ de exceptio. rei iudi.l.ex sextante.§.latinus largus. ꝛ hoc.j. sequitur ibi verū est enim ꝛc. Dy. ibi qd eueniret s.qd agi posset actiōe ex testamēto. Iaco. ibi intercessisset.s. si illa res non fuisset sibi obligata quā possidet creditor ꝛ ideo nō tenetur ex cā fideicōmissi vt.s.e.l.si res alie. in princ. ol. ibi actio tenebit.i. locū habebit. Dy. ibi dicimꝰ durare hipotecariā. Dyn. ibi propter exceptio. rei iudic. vel dic pp̄ter prescriptionē tēporis q̄ exceptionē inducit vt.C. de luitiōe pig.l. intelligere. Dyn. Et dic aliud esse in obligatione fideiussoria quam hic fit in obligatione pigno. vt no.j.eo.l.si heres pecuniam. in princ. qd est notabile
2 † Itē no. qd licet sit factus dominus nō extinguiꝫ pignus quia fingiꝫ non fuisse dñs propter restitutionem ꝛ sic non ob.s. de pigno. actio.l. elegāter. in prin. vt ibi no. ibi non tantū retentio creditori eidēq3 heredi. Dy. ibi in re aūt integra.i. antequam adeat Dy. ibi tantū fideicōmissario. Dy. ibi prestito fideicōmissario q petit eū cogi. Dyn. ibi vbi.i. quo casu. Dy. ibi dici allegando ibi in ipsius heredis rogati. Dynus. ibi alterutrum.i. vel vt legatuʒ habeat ꝛ ab hereditate abstineat vel legatuʒ perdat: ꝛ hereditatem consequatur. Dy. Oppo. de lege. cum principalis. de regul. iuris. ꝛ dic vt no. per Dy. in.c. accessorium.e.tit.lib.vj. ꝛ satis dixi.C. de luitione pigno.l. intelligere vel dic qd in cōtrario principale erat extinctū propter equitatē deficientē hic propter rōnem stricti iuris q2 confusa est actio. argu.s. de pactis.l.si tibi.x.§. de pigno. ꝛ quod ibi not. vel in contrario accessorium super equitate suspsius a principali penitus separatum ſm Ray. vel dic qd hic principalis non est in totum extincta remanet naturalis obligatio vt statim dicam ſm Iac. de are. itē quere quomō durat naturalis. nam videꝫ vtraq3 sublata.s. ciuilis ꝛ naturalis q2 cōfusio solutioni equiparatur vt.s. de liberatiōe lega.l. quod mihi. j. de soluti.l. stichum.§.aditio. de fideiussori.l. vtannius.§.j. ꝛ.C. de pactis.l.si debitori. ergo ꝛc. vt institu. quibus modis tollitur obligatio. in princip. item de ciuili non reuocatur in dubium: de naturali videtur quia dicit simpliciter confusa obligatio: ꝛ ɔtra videtur quia equiparaꝫ prescriptioni vt.s. de admi.tuto.l.si pupillus alterum in fi. itē videtur naturalis durare q2 si non impeditur faciendum multominus tollitur iā factū vt.l. vtānius.j. de fideiussori. cum simili. de hoc no. in gloss. ꝛ dicas in suppletione eiusdem. Dy. in gl. dicāt quidam ibi alij dicunt hanc tenet Ia. de ra. sed Ia. de are. tenet illā q̄ est.j. de excep. rei iudi.l.ex sextante.§.latinꝰ. vbi dicitur qd durat hypothecaria qn̄ nō duraturū esset dominiuʒ penes creditorem. ꝛ hec etiam placet Ray. pp̄ter precedens dictum vbi dicitur repetitionem testare. ergo suberat obligatio saltem naturalis al's repetitio competeret. nec obst.l.si id quod alias quod mihi.s. de liber.lega. ꝛ litera.s. eodem que dicunt confusam obligationē. ergo ꝛ naturalis est sublata quia illud intelligo scilicet alias quando creditor non esset rogatus de restituendo ita ꝙ dominiū est penes ipsum duraturum. Sed in casu nostro erat de restituēdo rogatus ꝛ sic dominiū nō erat penes ipsuʒ duraturū ꝛ sic durat obligatio naturalis. Ray. Ibi hypothecaria restituiꝫ imo daretur a lege cōtra fideicōmissariū vt infra de solutio.l. stichum.§.aditio. Ray. In glo. scʒ vt adeat ibi ꝛ

ibi & legatum habeat a fideicõmissaria recusando in fine sibi detur legatum alias si simpliciter adiret & sponte bene perderet legatum vt supra eodem. l. apud iulianum circa princi. Oldr.

Eamq; dotem. Que non capiuntur ex vltima voluntate non cadunt in fidei
3 cõmissum. h. d. Dynus. Uel sic † ex pacto filie circa dotem apposito non queritur actio matri. h. d. & facit supra de pactis dotalibus. l. inter socerum. §. filia. Uel sic id qd consequit heres non de hereditate nec iure hereditario nõ computatur in quartam trebellianicam. quelibet positio bona est & eiusdem effectus. sed nũquid ex pacto matris oriatur actio filie dixi infra de solu. l. filie ibi redderetur, & ita erat stipulatio inutilis. Dynus. ibi ex tali pacto. i. occasione talis pacti licet esset inutile. In glo. iudicio fami. hercis. vt supra eodem. l. ita tamen. §. marcellus. & ideo in hac glo. male dicit. Dyn. In glos. & male in fine. & sic facilius ei datur actio ex pacto aui quemadmodum in constituta pecunia facilius datur actio propter debitũ qd precessit. Item op. q filius querat patri etiam emancipatus vt infra de verb. obliga. l. stipulatio ista. §. alteri. in princi. & de pactis. l. si tibi decem. §. fin. Sed dic vt solet notari. C. de contrahen. & commit. stipu. l. si filie. In glos. vltima in fine. sed hic allegauit pactum inutile de iure vt supra de excusa. tuto. l. qui testamento. & ibi dixi ergo &c. Sed dic vt ibi fuit allegatio facta de facto & de iure. hic vero de facto vera licet de iure falsa vt ibi dixi & de adquirend. heredi. l. si is ad quem. sed licet hec gloss. & alibi cõiter teneat q solutum indebitũ autoritate rei iudicate non possit repeti tamen dñs Iac. de are. & Richar. tenent q repeti possint condictione sine causa: vt dixi dicta. l. si fideiussor. §. in omnibus. & C. de conditio. indeb. l. j. vbi de hoc videas.

Patronus. Ibi rogatus non psonis exceptis & sic non ob. s. eo. l. ita tñ. §. si patronus vt ibi not. & facit. s. de condi. & demon. l. si is. Ray. ibi restituit per errorẽ credens se potuisse grauari cum nõ posset sed contra hoc videtur quod not. in gl. j. de donati. l. si patronus. vbi patronus per errorẽ iuris soluens potest repetere & hec glo. dicit contrarium. sed dic q hic processum erat ad traditionem per errorem iure non repeteretur sicut hec glo. dicit & dixi dicta. l. si patronus.

1 Dos constituta vel saltem promissa in fideicõmissum vniuersalis non venit.
2 Dos sine matrimonio esse non potest.
3 Dilatio adiecta legatario non censetur repetita in persona fideicommissarij.

Filia petijt. Pater instituens eam heredez. Dynus. & breuiter hoc
1 dicit † dos constituta ve. promissa non cadit in fideicommissum vniuersale. h. d. Uel sic dos a patre profecta non venit in restitutionem fideicommissi. h. d. & hoc si erat soluta idem si promissa: vt infra de collatione dotis. l. finali. ibi que restituenda est vt supra ad legem falci. l. pater. Et ideo restituenda non est: & sic est hic argu. q pater non possit substituere filie in dotem per fideicommissum quia ex quo non venit in fideicommissum vniuersale ergo nec in speciale argu. supra eodem. l. balista. in fine. Sed istud argũ. posset de facili tolli de hac questione dixi fm Dynum supra de lega. ij. l. finali. §. filie. & per Cynum de rei vxo. actione. §. videamus. p hoc facit argu. supra eodem. l. mulier. §. cum proponeretur. argu. cõtra supra de legat. ij. l. sequẽs questio. sed illud percipitur ex morte tantum quo ad inquisitionez dominij. de pupillari substitutione nihil dico qd non
2 cadit in dotem † cum dos sine matrimonio esse nõ possit & matrimoniũ sine etate & substitutio pupillaris requirit etatem pupillarem ergo &c. Ray. ibi debitum fuerit a patre pro filia Dy. ibi habendũ & ideo in restitutionem nõ venit. Dy. In glos. j. ibi sed quid si suam filiã scz dotauit ista filia. nota bene istã gl. cũ qua concor. glo. C. communia de legatis. auten. res que. In glo. vltima ibi sed si damnũ. §. fina. sed ibi nõ fit deductio quia creditor ibi habebat aliquod interusurium medio tempore: hic aũt non poterat aliquod interusurium habere q incontinenti est prestãdum. vel dic fm Iac. de bellouisu. q vere non abest vt ibi sed interpretatiue sic vt hic & ibi. vel dic q abest fm quid vt hic sed nõ simpliciter vt ibi Iac. de bellouisu. Ul' dic q hic est alius casus. nam hec filia nõ debebat ibi sic etiam insolidum patre mortuo.

Alumno. Si dilatio apponitur in persona legatarij vel fideicommissarij cessante causa dilatio-
3 nis cessat dilatio. hoc dicit. vel dic † quod dilatio adiecta legatario non videtur repetita in personam fideicommissarij hoc dicit. ad. §. istum est argumen. contra. s. de vsufructu legato. l. vxori vsufr. vbi dicitur quod non datur nisi peracto tempore a testatore taxato hic autem datur ante tempus finitum: sed illud accidat propter dictionem tũc que denotat extremitatem temporis vt. s. de testa. tutela. l. tutoribus. & de conditio. & demonst. l. iiij. §. j. Dynus. de hoc plene. s. e. l. seruius saturninus. dixi. in glo. & sic est minister not. hanc paruam gl. ad materiam executorum vltime voluntatis an habeat actio. de quo plene notaui. C. de episcopis & clericis. l. nulli.

1 Actiones & rerũ dñia transferunt per verbalẽ restitutionẽ.
2 Actio in locũ alterius subrogata eius naturã & cõditiões sapit.
3 Confessio cedentis non preiudicat cessionario.
4 Heres quãdiu fructus rerum in fideicõmisso cadentiũ lucretur.
5 Heres potest quis esse quandoq; de iure pretorio qui de iure ciuili non potest.
6 Heres est de iure pretorio cui remittitur impossibilis conditio.
7 Protestatio interposita quid operetur.
8 Legato p trebellianũ diminuto onus ei adiectũ cẽset diminutũ.
9 Emolumentum quãdoq; per legem falcidiam minuitur & quãdoq; alia ratione.
10 Fideicommissum maiorem vim habet q vulgaris substitutio.
11 Excludi tempore non est plus q expresse renunciare.
12 Seruum in fraudem creditorum institui promitti potest per fideicommissum sicut & directo.

1 **Facta restitutione.** † Per restitutionem verbalem transferuntur actiones & rerum dominia in fideicommissarium. hoc dicit Dynus. vnde dic facta restitutione verbali. Dynus. Et est argu. qd condemnatus ad restitutionem rei liberetur restituendo verbaliter: sed non est verum vt. j. de verbo. signifi. l. plus est in restitutione & l. restit. Dynus. ibi & si id est quãuis. Dy. ibi. natus. s. fideicommissarius. Dyn. in glos. vt. actio. in fine & vide quod ibi not. & dicta. l. prima de fideicommis. here. peti. & l. j. de publ. in glos. acquiritur ergo ibi lex si ager quod puto verum si tẽpore restitutionis res erant penes restituentem alias arg. eius quod not. C. de acquiren. posses. l. prima vbi dicitur quod per traditionem instrumentorum transfertur dominium si tempore traditionis res erant penes tradentẽ quod est notandum nec ob. s. de fundo dotali. l. si fundum qr ibi transferebatur dominium per veram traditionem vt ibi not. & dixi quod est notandum.

Si quis heredita. Cõmuniter habet si is qui hereditatẽ & ita etiã habuit gloss. sed male propter verbũ eiq; qd est. j. & breuiter hoc
2 dicit † actio subrogata in locum alterius sapit eius naturam: & eius conditiones assumit. Dyn. ibi constat nihilominus. i. licet non sit actum actione ex testamento. Dyn. ibi. hoc ita. s. transferantur actiones in fideicommissarium si is. s. heres. Dy. ibi condemnatus fuit & soluit. Dynus. ibi quantitatem. i. estimationez hereditatis in qua ei condemnatus fuit heres. Dynus in gl. cõtra videbatur in fi. &. s. e. l. si res aliena. in fine. Dyn.

Si heres scriptus. Factum heredis restituentis nõ nocet fideicommissario cui est facta restitutio. hoc dicit Dyn. & sic est opti
3 mum argu. quod † cõfessio cedentis nõ preiudicat ei cui facta est cessio ad idem. s. queadmodum seruitus amittatur. l. si partem & locati. lex qui fundum. & hoc est verum nisi in casibus qui ponuntur. C. de nouatio. l. iij. nec est admittenda distinctio quorundam doctorum. vtrum cessio sit facta ex causa lucratiua vel no. s. de doli excep. l. apud celsum. §. de aucto. Dynus. & not. quod non preiudicet. s. de pactis. l. cum emptore. Et dic circa istum. §. vt ibi no. & notaui istam questionem. s. de le. j. l. senatus. §. j. & plenius. C. de procu. l. viti. & in speculo de cessione actio. §. j. versicu. sed nunquid sola.

Si quis maiorem. Ibi restituerit per errorem. Dynus ibi excedit. i. quam vltra restituit quam deberet. Dyn. ibi actiones ipso iure vel cum effectu. Dynus. in fi. in totuz sed illa res reuocatur vt indebita per conditionem indebiti vt patet. s. eod. l. heres cuz a debitore. Dyn.

Si heres ante. Ibi fatẽdũ. s. esse reũ vel dic qd seruus hereditari⁹ fuerit ab aliquo heres institutus & iussu heredis hereditatẽ adierit. Old. ibi num. i. an. Ol. ibi contemplatione sui scilicet heredis. Dy.

Rescripto. Pro pecunia danda in vi modi vel gratia conditionis implende non prestant vsure fideicommissario herede hoc dicit Dy. ibi accepta a titio pecunia. no. quod ista verba possent accipi in vi modi & in vi cõditionis vt. s. de condi. & demon. l. a testatore & sic ablatiui absoluti possunt facere modum & cõditionem sed. j. in fin. §. fuerunt.

verba conditionalia ⁊ infert ⁊ differt finis a princip. ibi sine vsuris. No. quare vsure dentur ⁊ quare non sit. ss. de vsuris. l. cū qui
4 dem. §. pupillo. cum simi. l. ibi quamobrē. i. † q2 heres debet lucrari fructus rerum cadentium in fideicōmisso. donec ei pecuniam a fideicommissario soluatur. Oldra. ibi communiter hereditatē sed quid si post datam pecuniam dic aut per inuasionez vel subtractionē tunc idez q2 fructus perdit. ss. eodem. l. paulus. ⁊ C. de lega. l. nō dubium. aut voluntate heredis ⁊ tunc nō vt. ss. eo. l. restituta. his cessantibus vt q2 credidit consensurum heredem tūc nō. tū perceptos ab herede nō reciperet ab eo vt a moroso vt. ss. eo. l. in fideicōmissaria. circa prin. Jaco. ibi idem est vt vsure per fideicōmissariū nō soluant vt fructus nō pertineāt ad rogatum ad precedentia ad modi cōditionē se habere possunt vt dixi. hic aūt ad cōditionē tantū se habebat sed tamē idem est in effectu.

Si sub conditione.

In faciendo cōcepta. Et breuiter hoc dicit
5 † quis qūqz pōt heres esse de iure pretorio qui nō pōt de iure ciuili. ibi esse dicit ⁊ de qua restituenda erat rogatus. Dy. ibi nec impedimentū al's impedimū. Dy. ⁊ ita restituere sed si heres nolit eam implere cogitur postea adire ⁊ restituere vt. ss. eo. l. si cui. §. fi. ⁊ ibi no. ⁊ dic vt ibi. Dyn. ibi aperte iniquū. nota aperte iniquum esse aliquem incurrere pro alio turpitudinē vel iniquitatem arg. ss. de in litē iuran. l. videamus. ⁊ C. de testi. l. si qn̄. Jac. ea enim posse dicimur que cum honestate possumus vt. j. de verbo. signi. l. nepos proculo. Ibi cogi eum scʒ heredē. Dyn. ibi visum est de equitate tū de rigore suadebit oppositū vt sequitur. ⁊ dic remitti vt nō teneatur implere ⁊ sicut nec restituere. Jaco. ibi alterius gratia scʒ fideicommissarij. Dy. in glo. vt si ascenderis ibi implere quantū ad nomē vt in fine dicti. §. proximi patet Dyn. in glos. sic. ss. eodē. l. si cui. in fi. sed ibi loquit̄ de conditione
6 apposita restitutioni. Jaco. in glo. hic vsqz in fi. no. hanc gl. † q̄ quando remittitur impossibilis conditio heres est de iure pretorio non ciuili quod forte alibi nō inuenies ⁊ prodest hoc scire q2 heres de iure ciuili potest adire vsqz ad. xxx. annos. ⁊ vt. C. de iure delib. l. cum antiquioribus. ⁊ de iure pretorio habet petere bonorū possessionem intra annum. ⁊ ad predicta etiam facit quod no. ss. ad. l. falci. l. j. §. ad eos. ⁊. ss. de condi. insti. l. j. ⁊ penl'. ⁊ de iniusto testō. l. cum in scdo. ⁊ dic fm Bart. q̄ quedam conditiones retinentur a pretore de quibus habes. ss. de condi. institu. l. que sub conditione. ⁊ tunc vetat sic ista glo. q̄ sit heres de iure pretorio. Quedam conditiones retinentur de iure ciuili ⁊ de hoc tangunt doctores. C. vnde legitimi. l. certum. Et ita est in. §. sequenti quia ibi. ss. §. proximo locutus est de conditione que est in faciendo: hic de ea que est in dando ⁊ que fuit ascripta institutioni. ibi debet ea scilicet heredi. Dyn. Ibi is qui poscit. i. petit ⁊ debet esse scriptum per s ⁊ c ⁊ non per geminuz ss. ⁊ not. q̄ oblatio debet fieri per eum qui petit concor. sunt in glos. ⁊ bene facit. ss. de actiōe emptio. l. iulianus. §. offerri. vbi de hoc. ibi ascripta est scilicet heredis institutioni. Dynus. ibi sufficit edictum. id est remissum onus implende conditionis ab edicto sine aditione pretoris viui vt supra de conditio. institu. l. que sub conditione. §. vltimo. Jacob. ⁊ Oldrad. ibi iubendus. i. cogendus Jac. vel ex aditione hereditatis que est de iure ciuili vel ex bonorum possessione que de iure pretorio procedit ⁊ hoc statim subijcit siue ⁊c. Jaco. ibi constituat pretor conditiōe turpi vel inhonesta remissa. Dyn. ibi his actiōibus scʒ hereditarijs. Dy. ⁊ alias est in litera pretorijs actionibus. Oldr. ibi transferat eas in fideicōmissariū. Dyn. ibi ex senatusconsulto de hoc no. supra ad legem falci. l. j. §. ad eos. Jaco. ibi ferendi cōditio adiecta institutioni heredis. Dyn. ibi pretor exigit scʒ adimpleri quia honesta. Dynus. Ibi facturus videtur scilicet heres. Dyn. ibi conditione scʒ nominis assumendi. Dynus. ibi nomen ferre etiam honestū. Dy. ibi remittendum. i. decernendum. Dyn. ibi vtiles actiones hereditarias. dynus. Ibi transferat in fideicommissarium. dynus. In glos. id est decernendum hec vera. dynus. In glos. a pretore
7 ibi esse heres. ⁊ sic nota † q̄ idem operatur protestatio q8 operaturus esset ille actus super quo interponitur si vere intercessisset vt. C. de his qui propter metū a sn̄ia iudi. non ap. l. finali. ⁊ de operis noui nuntia. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. Oldrad. ibi non ciuili. ⁊ per hunc. §. reprobat Jaco. de are. glos. que est. ss. de iniusto testō. l. cum in scdo. in fine. vbi de hoc dixi. Ray.

Si cum suspecta.

Ibi postulāte me fideicōmissario. Dyn⁹. Ibi preterea. i. preter id q8 ab herede relictum. dynus. Ibi a me fideicommissario. Dy. Ibi numerat̄. i. nullo modo defalcatur. Dy. In glos. singulares in fi. sed ibi cessat ratio quia cepit ab eodem deberi hic non cessat imo subest. Uel dic vt ibi notatur.

Si titius.

8 † Diminuto relicto per trebellianum diminuitur onus relicto appositum. hoc dicit dynus. ibi certam pecuniam maiorem emolumento hereditatis. Jaco. ibi vsus fuerit adeo quod relictum diminuitur in tantum quod remanet minus quam onus. Dy. ⁊ hoc tollit contrarium ibi prestare in casu quo relictum remanet minus quam onus. opp. q8 licet sit diminutū per heredem defalcantem emolumentum, tamen non debet diminui onus vt. ss. de cōditio. ⁊ demon. l. plautius. versi. diuersum. sol. dicūt quidam quod ibi erat dandum causa conditionis implende: hic sub modo ratio. quia in modo cadit iuris ministerium ⁊ ideo diuiditur sed in conditione non est facti ergo indiuidua vt. eo. tit. ⁊ conditio. ⁊ demon. l. meuius. ⁊ l. cui fundus. vel ratio est q2 magis impedit conditio quam modus vt eodem. titu. de conditio. ⁊ demonstra. l. legata. ⁊ l. quibus diebus. §. fin. sed contra predictam responsionē op. de eadem. l. plautius in princip. coniuncta. l. cunctis agris. ss. de vsuris. ⁊ l. statuliberum. §. si quis quasi. alij dicunt: ⁊ hoc dicit
9 gloss. † quod quandoqz minuitur emolumentum per legem falcidiam: quandoqz alia ratiōe, sed tunc obstat iste. §. ⁊ dicta. l. mō sed tunc obijcitur de. l. liberto. §. j. ss. de annuis legatis cum simi. sol. distingue vt in glos. hic sed hec opinio non placet pet. ⁊ scdm eum dic vt notaui dicta. l. plautius. vel dic aut legatum minuit̄ a princi. aut expostfacto. primo casu indistincte remittitur onus vt. ss. de lega. j. l. ab omnibus. §. si titio. ⁊ de conditioni. ⁊ demonstra. l. qui heredi. §. si pars. ⁊c. ⁊. §. vlt. in prin. secundo casu refert aut apponitur onus in vi conditionis aut in vi modi. si in vi cōditionis aut minuitur per falci. aut aliter: si in vi modi aut onus erat extrinsecum vt hic no. in glos. puta centum ibi secundo casu quādo in vi modi. Dynus. ibi aliunde erat onus id est onus extrinsecum. Oldr. ibi in eadem re erat onus ⁊ sic erat onus intrinsecum. Old. in fi. contra hoc opp. de lege fideicōmissaria. §. cum esset. de leg. iij. so. vt ibi no. per Dy. vel dic ⁊ melius vt no. ss. ad. l. falcid. l. in ratione. §. tametsi. versic. quo loco.

Julianus.

10 a Ait. † Maioris virtutis est fideicommissum quam substitutio vulgaris. h. d. fm vnam lecturam ibi substitutus vulgariter. Dyn. ibi meuius repete rogatus sit restituere. Dy. ibi desiderāte titio penes quem est remansura aliqua pars hereditatis al's cōtra. vt. C. eo. l. si patroni. §. qui fideicommissariam. Dyn. in glo. testatore ibi recusare. §. penul. ⁊ hoc placet Dy. ibi substituto meuio. ⁊ dic rogatus est heres institutus restituere titio substituto meuio. id est qui est substitutus meuio heredi. Oldr. ibi casus datiui si dictio substituto refertur ad alium datiuum. ss. positum. scilicet titio ibi ablatiui absoluti imo scdm hoc dicit suo substituto est casus ablatiui ⁊ refertur ad semproniū: ⁊ dictio meuio est casus datiui ibi repetita a substitutis quod hoc casu non puto verum cum substitutus sit grauatus speciali onere ⁊ sic repetitionē oportet cessare vt. ss. de lega. primo. l. licet imperator. Raynal.

a ¶ Julian⁹. ad de alberi. ss. in tract. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ bar. in. l. j. ss. d vul. ver. item dubitatur.

Si quis bonorum.

Ibi exhibēdi. id est restituendi. Dyn. in glo.
11 scilicet iusta. in fin. ⁊ ex hoc. §. ex illa. l. nam quod. §. primo † non plus esse tempore excludi quam expresse renuntiare seu repudiare. Jacob. nam ille qui excluditur tempore iuuatur restitutione alius qui expresse renuntiat ipso iure vt dicta. l. nā quod. §. primo. sed contra hoc est. C. de in integrum restitutione minorum. l. prima iuncta. l. prima in quibus causis in integrū restitūtio non est necessaria et vtrobique notat Oldrad. Item notat. fauorabilem propter fauorabilem ad priuilegium admitti. nam ad petitionem fideicommissarij qui est fauorabilis restituitur heres qui non est fauorabilis. sed oppo. ⁊ videtur quod sine restitutione compellatur. quia lege cauetur quod tantum valet tacita voluntas sicut expressa. ss. de legibus. l. de quibus. ⁊ tantum operatur tacita renuntiatio que colligitur ex temporis cursu quātum expressa vt. j. rem ratam haberi. l. bonorum. ⁊ not. ss. de nego. gestis. l. si ego. sed expresse renuntiās adire cogitur ipso iure vt dicta. l. nam quod. §. primo. ergo ⁊c. sol. licet alia equipolleant hec non. ⁊ est ratio quia magis contemnitur ius ⁊ testatoris voluntas per expressam renuntiationem quā per tacitā sic ⁊ alias propter hanc rationem est differentia vt. j. de solu. l. si quis stipulatus decem in melle coniuncta. l. nemo per procurat. eodem titulo. vel dic quod ratio est: quia ibi fideicommissarius non potuit sibi prouidere petendo eum cogi adire. j. tempus ⁊ restituere et ideo tardius sibi subuenit̄ facit ad hoc. ss. ex qbus causis maio. l. sed ⁊ si propter rem. §. si ferie.

Admonendi.

12 † Sicut promittitur directo vnuz seruum institui in fraudem creditorum ita per fideicommissum. hoc dicit Dynus. ibi vix esse. i. nullo modo secūdum Raynaldum. sic. j. eodem. si postulante in principio. vel dic q̄ dicit vix propter illud quod est in fine. ibi cogatur inspectis verbis legis eliescentie que loquuntur solum in directo instituto secus ex mente que locum habet etiam in fideicommissaria vt in fine. l. ⁊ sic substitutio fideicōmissaria trahitur ad directam

ad directam fauore libertatis.simile supra de testamen. militari l.nec enim.§.fina.z.l.sequenti.ibi qua de causa.i.quia non potest peruenire ad libertatem quasi in fraudem creditorū relicta.Dy nus.ibi ex sententia legis eliescentie que permittit vnum seruum heredem institui in fraudem creditorum.Dyn.ibi scriptus esset id est institutus.Dyn.

1 ☞ Obligatio naturalis actiue z passiue in fideicommissarium potest transferre.
2 Filius heres institutus z restituere rogatus cogi potest adire sicut extraneus.
3 Herede rogato ante restitutionem decedente potest eius heres fideicommissario restitutionem facere.
4 Fideicommissario ante sibi factam restitutionē mortuo ad eius heredem transit fideicommissum.

1 Si eius pupil. †Obligatio naturalis z eius effect⁹ actiue z passiue transit in fideicommissarium.h.d.z dic q primo loquitur quando restituitur hereditas pupilli naturaliter obligati.nam aut soluit fideicommissarius aut heres post restitutionem.secundo quando restituitur hereditas creditoris: nam aut soluitur fideicommissario aut heredi post restitutionē Dy.z dic pupilli maioris infante.ibi credita erat nec fact⁹ erat locupletior ex eo contractu.z sic tantū naturaliter tenebatur: vt infra de noua.l.j.vbi de hoc.Dyn.ibi q̄q̄ ab eo:scilicet herede. Dy.ibi fideicommissarium.Dynus.z dic q soluit nomine suo non mei fideicommissarij:quia tunc non repeteret.vt.s̄.de condi.indebi.l.repetitio.vbi de hoc.Dy.ibi fit hereditas z sic transferuntur actiones de iure ciuili z de iure pretorio etiam naturales.vt supra eo.l.quamuis.Dy.ibi nō repetet a me fideicommissario vel herede de iure communi.Dy.repetet aut beneficio speciali ter:scilicet per restitutionem in integrum.ibi repetet ab herede de iure communi.Dyn.nota hic pro opin.gloss.q pupillus debitum naturale non repetet sine restitutiōe.ad idem supra de conditione indebiti.l.interdum.z ibi de hoc.e.C.si aduersus solu.l.indebiti.Dynus.Opp.hic dicitur q si restituta sit mihi hereditas pupilli heres non tenetur : quia naturalis obligatio est transiata in me fideicommissarium.sed contra: q2 non transfertur adeo quin remaneat heres obligatus.vt supra eodem.l.j.§. j.Solut.dicit gloss.ibi erat vtraque obligatio:scilicet z ciuilis z naturalis tantum.Sed cur hic tam varie: scilicet q naturalis sola tota z in totum transeat:sed cum est naturalis : z ciuilis simul iuncta non transit tota nec in totum:vt infra eodem.l.si heres.in princip.Responde.forte q naturalis est debilis :vel quia sicut vtilis tantum tota transfert sic z tota naturalis sola.Sed verum est q vtilis datiua transit tota natiua non.vt nota.supra eodem.l.ex asse.Quid dicemus dicunt quidam q etiam vtraq3 scilicet ciuilis z naturalis transit quod nō est verum p dictam l. si heres.infra eodem.Dicamus ergo q licet non transeat remanet tamen penes heredem sine effectu vtraque fuit etiā vna tantum quando vna tantum subest obligatio.Et sic post restitutionem semper posset heredi solutum repeti:vt indebitum.Nec obstat.C.de nouationi.l.iij.vbi dicitur posse solui nisi in tribus casibus:quia ibi loquitur in cessione singulari hic vniuersali. argu. infra de acquiren.rerum domi.l.quedam.z dixi supra eodem.l. facta.§.si heres.In gloss.id est non alia ratione.in fi.nisi ex qua actio non oritur.z sic nec exceptio locum habet que est actionis exclusio.

2 Si necessarij. †Sicut quilibet heres institutus extraneus z restituere rogatus cogitur adire z restituere ita z filius.hoc dicit Dyn.ibi instituti z de restituendo rogati.Dy.In glo.secus si difficilis in fine z ibi plene nota.z probatur supra de heredibus institu.l.iij.in principio.z.§.j.Dynus.In glossa.z viuenti ibi extraneo debet dicere extranei.

3 Si quis rogatus. †Heres rogatus restituere si decedat añ restitutionem possunt heredes eius vnus vel plures restitutionez facere fideicommissario z heredibus eius.h.d.z transeunt actiōes ibi decessit post aditionem hereditatis.Dy.ibi antequam eam restituat post aditionem tamen quia si ante non transmitteret actiones.vt supra eodē.l.ille a quo.§.si de testamento.nisi transmitteret ius deliberandi ad heredes vt.C.de fideicommis.l.eam quam.Dynus.ibi transeunt actiōes in fideicommissarium cui est facta restitutio.Dynus.ibi ei de restituendo rogato.Dy.ibi nam si ipse heres de restituēdo rogatus. Dynus.ibi restituisset animo transferendi solum pro ea parte quam manualiter transferebat alias in totum trāsiret.vt supra eodem.l.restituta.z ibi not.Dynum.ibi interim.id est antequam restituatur alia pars Dynus.ibi verius est hoc cum restituit hoc expresso:vt pro parte tantum transirent alias secus vt predixi.Dyn.ibi extiterunt veruntamen vni vel quibusdam tantū est facta restitutio.Dy. ibi vti.id est sicut.Dyn.Not.ex versica.sed si plures heredes ar
4 gumen.pro opi.gloss.que dicit† fideicommissario mortuo ante restitutionem sibi factam ad heredes transit fideicommissum. vt.s̄.eo.l.apud iul.§.antistia. non ob.s̄.de leg.j.l.cum filio.q2 ibi sub conditione erat rogatus vnde zc.vt.s̄.de conditio.z demonstra.l.heres meus.ij.responso: z de lega.j.l.z si post mortem preterea cum per hereditatis aditionem quidam quasi contractus intercedat inter heredem z fideicommissariū.vt.j.ex quibus causis in pos.eatur.l.apud iul.§.fiñ.z instituto.de ob.ex quasi contractu.§.heres.z per consequens ex testamento non est dubium quod illa ad heredem transmittitur.vt.j.de verbo.obligation.l. ex ea parte.§.fiñ.z de actio.z obligationi.l.ex depositi.item ante diem officium iudicis competit ad cogendum adire z restituere ergo z illud transmittitur:quia loco heredis habetur.vt.s̄.eo.l. ille a quo.§.j.licet sit casus conuersus eadem.l.§.tempestiuum z.l.papi.tractat.z.l.si res aliena.§.fi.z quod loco heredis habeatur.probatur.s̄.eo.l.postulante.§.sed in huiusmodi.cum simi.z no.d.l.apud iul.§.antistia.Dy.

1 ☞ Argumentum a simili est in multis fallax.
2 Consensus serui quare in hereditate per seruum querenda requiritur z non in restitutione hereditatis.
3 Rogatus sub conditione a iure remissibili adire z restituere cogitur.
4 Ignorantia iuris non facit sententiam nullam.
5 Sentētia per metum lata an sit nulla ipso iure an vero exceptionis ope.
6 Consensus per nutum exprimi potest.
7 Restitutio hereditatis non potest fieri procuratori in rem suam suo nomine.

Seruo inuito. Primo assignat differētiam inter restitutionem trebellianicam z bonorum possessionem ex parte vna z hereditatis aditionē ex altera.secundo assignat differentiam inter aditionem hereditatis z bonorum possessionem ex parte vna z trebellianicā restitutionem ex altera.secunda ibi. atque in bonorum vsq3 ad.§.si testator.Dynus.z concor.s̄.e.l. si legatus.§.si legatus.z.§.si filio.Oldra.ibi verū pro sed.Iaco.
1 ibi similis est no.argumen.† a simili fallax esse.non enim omnes similitudines ambulant quatuor pedibus nec pari passu.Oldr. z ideo sepe glos.dicunt simile sed non per omnia simile z de isto argumen.a simili vide in alphabeto dictione argumentum ver.a pari ibi.quod est appositum restitutionis facte seruo. Iaco.ibi restituere hereditatē:quia nullo casu potest restitui seruo sine voluntate domini precedente vel sequente: z vtrobiq3 transeunt actiones in dominum ipso domino ratum habente. Iaco.ibi.in ea re.id est restitutione.Iaco.ibi.opus est quia solo domino potest restitui.Dyñ.ibi in bonorum pos.si ta.seruo delata.vt.j.de acquir.re.domi.l.acquiritur.§.j.Raynald.ibi.necessarius est:q2 aditio est actus ciuilis: z nō pendet.vt.j.de reg.iuris vt.l.actus legitimi : z ideo iussum precedere oportet quia iure ciuili seruus nil reputatur.de regulis iuris.l.qd attinet alijs modis iure pretorio fit successio z ideo pendere potest.Iaco.de hoc vide quod no.z dixi.C.qui admitti ab bonorum possessionē possunt.l. prima sed contra predicta oppo.quod restitutio hereditatis est de iure ciuili cum fiat per senatusconsultum quod est pars iuris ciuilis.institut.de iure naturali.§.fine. z quod ibi nota.z tantum sufficit ratihabitio:vt hic in textu dic quod ratio est quia in restitutione est consensus duorum.scilicet heredis restituētis: z eius cui restituitur in aditione hereditatis est consensus vnius:scilicet heredis adeuntis: z sic restitutio est fortior:quia plurium autoritate nititur argumen.eius quod not.s̄.de acqui.hered.l.j.in principio:sed hoc non videtur verū:quia aditio hereditatis vallatur etiam autoritate testatoris inter quos videtur interuenire quasi contractus do vt facias vt not.s̄.fami.hercis.l.his consequente.§.sed cum momentū quod est notandum:sed dic quod in restitutione hereditatis est autoritas testantis z sic est autoritas triū z sic ista ratio firma remanet z est ratio differentie forte inter restitutionem hereditatis ex vna parte: z aditionē z bonorum possessionem ex altera:quia in restitutione hereditatis facienda seruo fideicommissum vniuersale versatur quod declaratum seruo dominus potest acquirere z repudiare sine consensu serui.vt.s̄.de legatis primo.l.legatū seruo.secus in hereditate : z bonorum possessione seruo delata.vt.j.de suc.edicto.l.prima.§. per seruum:sed tunc est querere rationez diuersitatis z illa forte est:quia fideicōmissum potest deberi ab alio puta ab herede scri

pro sed in hereditate z bonorum possessione delata seruo nō potest domino ius queri nisi per factum sui, sed per fideicommissarium vniuersale potest per factū alterius. s. heredis scripti. Ray. ibi itaq3 q: serui consensus non desideratur in restituenda hereditate. Dynus. vel dic quia predicta seruātur in bono. pos. z hereditate ibi si quid instituti: z rogati restituere seruo. Dyn⁹. ibi
2 postulante domino etiam sine consensu secundū ol. sed q̄ro† que est ratio qđ in hereditate vel bono. pos. querenda per seruum requiritur consensus ipsius serui z in restitutione hereditatis non ratio potest esse quam. s̄. dixi q: in restitutione requiritur cōsensus duorū: vel dic secundū an. pi. qđ ratio est q: in fideicommissarium transit vtilitas licet remaneat heres directo vt. s̄. eo. l. ita tamen. §. actiones. at vbi seruus est institutus heres omnis vtilitas hereditatis transit ad dominū: vnde q: in restitutione here. nihil remanet penes seruum vt. s̄. de acqui. he. l. placet. nō requiritur serui consensus: sed vbi seruus est heres remanet penes eu3 saltem nomen heredis vt not. supra de lega. j. l. cū filio. z ibi dixi z propter tale nomen requiritur consensus serui tam in hereditate q̄ in bonorum possessione. contra hanc opinionem tamē facit quod nota. supra de leg. ij. l. si alienus seruus. vbi saltem obligatio naturalis dicitur remanere penes seruum qđ etiam locu3 habere potest in restitutione hereditatis seruo fienda. Ite3 quero si dominus vendidit alicui istum seruum nūquid poterit fieri restitutio: ipsi venditori an debeat fieri emptori in hoc habetis glo. valde notabilem. infra de bonorum possessio. secundū tabu. l. ij. §. finali. q̄ debeat restitui emptori nouo domino. arg. huius. l. que equiparat restitutionem hereditatis bonorum possessioni licet aliud sit in legato quia pertineret ad antiquum dominum. infra qū dies leg. cedit. l. si post. z que sit ratio diuersitatis notatur. d. §. fi. z tene hec cordi q̄ pulchra sunt z ista querit z non soluit. Pe. institu. de heredi. insti. §. alienus.

3 **Si testator.** †Rogatus sub conditione que a iure remittitur cogitur adire: z restituere. Item rogatus sub conditione que impletur vltimo vite spiritu cogitur adire prestita cautiōe per fideicommissarium. hoc dicit. Ibi nupsisset quia etiam sumpta conditione nubere potuisset z relictu3 consequi. Dynus. z vide qđ notaui z dixi. C. de indicta viduitate. auf. cui relictum. in conditionibus in non faciendo cōceptis z fideicōmissario appositis. Dy. ibi quorum interest. i. ad quos d3 hereditas pertinere si deficiat condi. vt. s̄. de cōdi. z demonst. l. is cui. Dy. nō autem heredi q: nullum commodum d3 sentire cum coactus adeat.

Cum pretor. Cognita causa in facto. Dynus. vel dic seruato ordine iudiciario. Dyn. ibi per errorem iuris. Dy. Uel dic q̄ cognouit factum: sed in iure errauit. sic. C. quando prouocare necesse non est. l. venales. vbi de hoc. z de sentētijs aduersus fiscū latis. l. j. vbi de hoc. Oppo. q̄ litera videtur sibi contraria. Secundo oppoñ. q̄ non valeat ipso iure vt. l. si per errorem. Tertio op. ad idem. C. si ex falsis al. leg. l. finali. z ibi est fauor pupillorū vt z supra de excusatio. tut. l. scire oportet. §. consequēs. Quarto oppoñ. de dicta. l. venales. In glos. iuris vel facti. ibi z de iudicijs. l. ij. in princip. ibi fuit error in iurisdictione danda: vbi non valet ipso iure hic circa sententiam vel ibi error litigantis hic iudicis. Uel dic s̄m Jacobū. de bellouisu: vt notatur dicta. l. si per errorem. Uel dic hic in iudice ibi in priuato. Item hic error interuenit in iubendo siue iu-
4 dicando. ibi in iudice eligendo. vnde nota † q̄ iuris ignorantia non facit sententiam nullam. non tamen credas q̄ iudicem excuset quin faciat litem suam: vt supra de iudicijs. l. si filius. z infra de varijs: z extraordi. cogni. l. si iudex. z hoc contingit propter autoritatem rei iudicate. Jacob. Ibi vel: quia non potuit si non potuit interuenire veritas valet sententia dūmodo error in ipsa non sit expressus. z ita intellige totum istum. §. z adde quod plene dixi supra de excusa. tuto. l. qui testamento. z dicta. l. venales. quando prouocare non est necesse. z si ex falsis instrumentis. l. j. in fi. §. fin. in fi. vt q: interuenit cause cognitio in processu. sed error in sententia. Dyn. In glos. no. sic hic glos. dicit indistincte q̄ vbi lata est sententia errore vel per gratiam contra ius litigatoris datur contra sententiam restitutio: z hoc siue aliquid allegauit aduersarius dolo siue nō. alibi glos. videtur distinguere allegauerit aduersarius dolo vel nō in dicta. l. si pretor. §. marcellus s̄. de iudic. sed hec glos. huius. §. placet. Dyno. Et vide qđ notatur. xj. questione. iij. c. quatuor modis. z. c. iniustum. vbi etiam ha-
5 bes† an sententia lata per metum sit nulla ipso iure an ope exceptionis. z distingue aut ex falsis allegatio. partis fertur sententia contra minorem. primo casu nulla est ipso iure vt dicta. l. finali. C. si ex falsis allega. cum concor. z hoc nota. z dicto. §. consequens. secundo casu aut allegatio est falsa in facto z iure z tunc sententia est nulla ipso iure z ita intelligunt Inno. z Oldrad. l. qui testamēto. supra de excusa. tuto. vbi de hoc satis dixi. aut est

a ¶ Etiam. ad de pro facilio ri itellectu huius. §. bar. in. l. filiusf. j. de donat. vbi vult q̄ in casu hui⁹. §. requirat speciale mandatum.

vera in iure z falsa in facto tunc aut victor allegaret sciēter z dolose aut ignoranter. si scienter sentētia est nulla ipso iure. infra de falsis. l. si quis obrepserit. z supra de iudicijs. l. si pretor. §. marcellus. vbi de hoc. Nec obstat. l. diuus. de re iudicata. z. C. si ex falsis instrumentis. l. ij. quia glos. l. diuus. loquitur in actione in factum quidam contra testes vel contra producente3. secūdo casu quando ignoranter tenet sententia: sed rescinditur per restitutionem: vt not. dicto. §. marcellus. z de adquiren. hereditate. l. si is ad quem. z supra de iustitia z iure. l. penultima. vbi de hoc dixi. aut iudex sine falsis allegationibus partis tulit iniquam sententiam tunc aut est contra ius legis expresso errore in sententia est nulla ipso iure. infra de appellationi. l. si expressim. z que sententia sine appella. rescindatur. l. j. §. item cum cōtra sacras. aut non expresso errore tunc per errorem vel ignorātiam aut ex certa sciencia. primo casu tenet sententia: sed potest per appel. infringi. de re iudicata. l. si preses. z. l. cum prolatis. z vtrobiq3 de hoc dixi. z ita loquitur principium huius. §. facit cum iudex litem suam: vt supra dixi. Secundo casu quando scienter aut fuit corrupt⁹ pretio z sentētia est nulla ipso iure vt dicta. l. venales. C. quādo prouo. non est necesse. vbi de hoc. aut fuit corruptus precibus: z tūc valet sed rescinditur per restitutionem vt notatur in vltima glo. huius. §. facit cum iudex litem suam: vt predixi. z vide quod notatur. C. de conditione indebiti. l. prima. z si ex falsis instrumentis. l. secunda.

Si pupillo. Qualiter debeat fieri restitutio pupillo infanti: z quomodo muto. z si heres recusat adire quomodo cogetur. hic dicitur. ibi si quid pro certe eo. i. ideo. q̄ pro quia. Dy. ibi quā in muto. quidā habent quam inuicem, z male. ibi res expediri possit id est qualiter ad restitutionem possit peruenire. Dy. ibi circa mutos alij habēt circa mul-
6 tos z male. Dy. Ibi vel pro saltem. Jac. ibi nutu. †Nota exprimi consensum per nutū: vt. s̄. de lega. iij. l. nutu. vbi de hoc notaui z dixi. Ibi quomodo. id est sicut possunt. dy. ibi vel honorari de quibus statim subijcit dum dicit de aditione que est de iure ciuili. z bonorum possessione que est de iure pretorio. Old. ibi ideoq3 id est quia predicta ita seruantur in bonorum possessione z hereditate. Dy. ibi per procuratorem adiuuatur: quia ipso postulāte aditur hereditas, z curatori restituitur que in hoc casu habere potest. infra de bonis autoritate iudicis possidendis. l. vel surdo. z de muneribus z honoribus. l. j. §. fina. Dynus. In gloss. vltima ibi adquirit hereditatem z bonorum possessionem. sed ista litera sonat q̄ etiam infans possit adire tutore autore. z ita intelligit Jacobus de rauen. vt dixi supra. de adquirenda heredita. l. pupillus.

Si singule res. Ibi vendiderim intelligas tamen q̄ restitutio vniuersalis facta fuit mihi fideicōmissario licet traditio reru3 singulariū facta fuerit ꝓcuratori in rem suā. in glo. vlti. in fi. Solu. actiones transferre nō pōt: vt ibi res aūt tradere pōt: vt hic Jac. de bel. z facit.
7 j. l. pxi. §. j. vel dic† q̄ restitutio hereditatis nō pōt fieri ꝓcuratori in rem suā suo noie quasi ipse sit fideicōmissarius: z ita ibi: sed iussu z noie fideicōmissarij quasi restituat fideicōmissario bene pōt z ita hic. vel veri⁹ hic nō erat ꝓcurator fideicōmissarij sed singulariū rerū traditio fit emptori vel alij de volūtate fideicōmissarij: z hoc hic innuit text⁹ expsse z ita dixi in expositiōe text⁹. ray.

1 ¶ Cautionis incerto nemo se committere debet.
2 Legatarius a morte testatoris fingitur dominus.
3 Priuilegium personale heredis non conceditur fideicommissario cui facta est restitutio.

Qui ita institutus. Id est sub ista cōditiōe. dy. ibi z n q̄uis. dy. ibi coheres ex cui⁹ aditiōe pēdebat istitutio sua. dy. i gl. ij. in fi. z. s̄. e. l. apud iul. in pnc. Old.

a **Etiam.** ᵃPrimo ponitur dictum iuliani qđ postea ipse idē determinat s̄m Jo. Ja. vel si habeas in superscriptione legis q̄ paulus fuerit conditor huius. l. dic q̄ paulus determinat dictū iul. sed dicendū zc. vbi de rato habendo si est dubiū de mādato al's nō z hoc sequit Ray. ibi si nō euidens Jo. habuit in litera cōtraria. z ego habeo. q. d. si nō constet eum non habere mandatū. si nō habes in litera contraria expone. i. si non cōstaret eū habere mandatū q: si de mādato cōstaret nō haberet necesse cauere de rato. de hoc not. C. de procu. l. j. z plene dixi. s̄. eo. l. apud iul. §. vtrū. ibi mandauerit. s. fideicommissarius. Dy. ibi q̄uis ei. s. heredi. dy. ibi caueat de rato. dy. sc3 q̄ fideicōmissarius restitutionē ratam habebit. Dyn. ibi ꝓpter fragilita-
1 tem cautionis. nota de fragilitate cautionis alibi dicit† q̄ quis se committere non debet sub incerto cautionis vt. s̄. eodem. l. cogi. §. si pater. in fine. vbi de hoc satis dixi. ibi adierit heres de

restituendo

restituendo rogatus. Dy. ibi nō magna captio est subaudi si cō-
pellatur restituere procuratori cauenti de rato cum de eius man-
dato non constat sed dubitatur. Dyn. ibi actiones hereditarie in
hereditate restituta existentes. Dy. ibi si non mandauit scꝫ fidei-
commissarius. Dyn. In glo. prima circa fin. ibi ⁊ illa de pupillo
imo ibi dicit contrarium. Oldra. in glos. ergo si est euidēs in fine.
hanc glo. allegat Raynal. ad pulchram questionem: quidaꝫ cessit
actionem procuratori titij nunquid per ipsum procuratorem ac-
quiratur actio domino sine alia cessione dicit quod Iaco. tenuit
per hanc glo. quod sic: quia cum procuratori queri non possit q̄-
ritur domino per hanc glos. ⁊ pro hoc. ĩ. de acqui. re. domi. l. ea q̄
ciuiliter. ⁊ de ista materia satis not. ⁊ dixi. C. per quas personas
nobis acqui. l. j.

Si damnum. Ibi per seruum hereditariū. i. pro-
pter damnuꝫ in seruo hereditario
datum. Dy. ibi ad fideicommissarium ipso iure. i. hoc ipso quod
restituitur hereditas. Dy. ibi transeunt in fideicommissarium ꝑ
restitutionem hereditatis. Dy. ibi ex bonis defuncti pendent. i.
trahunt origineꝫ ex facto quod euenit a defuncto ita quod actio
cepit competere ipsi defuncto. Dy. in glo. sed nunquid huic scri-
2 pture sed ibi loquitur † in legatario qui fingitur dominus a tem-
pore mortis testatoris vt infra de furtis. l. a titio. ⁊ ideo sibi cedi-
tur actio legis aquil. in seruo vulnerato tantum quia est res circa
quam fictio potest operari: hic aūt loquitur in fideicommissario
vniuersali qui est dominus tantum post restitutionem vt. s̄. eod.
l. facta. nec fingitur retro dominus ⁊ ideo siue mortuus siue vul-
neratus ante restitutionem non debet sibi cedi actio: ⁊ sic intelli-
go istum. §. indistincte prout iacet. ⁊ ad hoc. s̄. eo. l. facta. §. si he-
res. Ray. posset tamen defendi opinio hec per id quod not. s̄. eo.
l. marcellus. §. res que. nam statim cum res restituenda fideicom-
missario non est penes heredem transit dominium in fideicom-
missarium ipso iure ⁊ sic idem est quod inre singulari legata.

3 **Si legatus.** † Priuilegium personale concessum
heredi non conceditur fideicommis-
sario cui est facta restitutio. h. d. Dy. ⁊ dic si legatus heres insti-
tutus ⁊ de restituendo rogatus. Dy. In glo. quia cōmunis pa-
tria in fine. ⁊ non alia ratione. Dy.

An vbi. Id est eo loco tantum in quo. Dy. ibi debeat.
id est conueniri. Dyn. ibi sua sponte vel etiam
coactus. Dy. ibi ⁊ vbi ipse scꝫ fideicommissarius. Dyn. ibi itaqꝫ
quasi dominio cum non habeat emolumentum ex persona here-
dis ita nec onus itaqꝫ ⁊c. ⁊ supple non autem vbi heres domici-
lium habet. Iacob. ibi domicilium habeat. s. ipse fideicommissa-
rius. Dynus.

1 ☞ Restitutio tenet siue heres extraneus siue suus in fraudem
hereditatem suspectam adeat ⁊ restituat.
2 Renunciare potest quis in fraudem creditorū hereditati lucrose
sibi obuenienti.

1 **Si postulante.** † Siue heres extraneus
siue suus in fraudem cre-
ditorum suorū coactus suspectaꝫ hereditatem adeat
⁊ restituat tenet restitutio ⁊ creditores nihil pnt̄ reuo-
care. h. d. Dy. Ibi me fideicōmissario vniuersali. Dyn. ibi ⁊ non
ego. s. fideicōmissarius. Dy. ibi me dentur. i. cōtra me fideicōmis-
sarium qui postulaui vt heres adire cogeret. Dyn. ibi interdicti
fraudatorij. de isto interdicto non reperit̃ tractatū in toto corpo-
re iuris nisi hic ⁊. ĩ. de solu. l. pupilli debitor. ⁊ tn̄ appellatur inter-
dictū ⁊ de isto tali interdicto bene tangit Rofr. in libello vbi tra-
ctat de interdictis. vltima rubrica de interdicto fraudatorio et
in arbore actionū vt dicit glo. ⁊ not. qd glos. allegat hic arborem
actionū sic ⁊. ĩ. de actio. ⁊ obliga. ligamur. §. lege. Ibi remoto fi-
deicōmissario. i. dato qd fuisses grauatus de restituendo. Dyn.
ibi ⁊ ego scꝫ fideicōmissarius. Dyn. ibi ⁊ restituerit mihi quarta
nō retēta. Dy. vix. i. nullo modo. Dy. in fraudatorio interdicto
id est actioni in factū q̄ descēdit ex illo dicto q̄ in fraudē credito-
rū. Dy. vel dic ꝙ est ꝓprium nomē interdicti vt. s̄. dixi. ibi ex ea
hereditate. s. paterna. Dy. ibi ferre potuerūt etiā si filiꝰ spōte he-
reditatē paternā adijsset. ⁊ hoc ꝓpter sepationē cōcessam nisi ⁊c.
2 Oldr. Nota ergo ex isto. §. † qd etiā lucrosam hereditatē sibi ob-
uenientē renūtiat qs in fraudē creditoꝝ ⁊ tenet renūtiatio ⁊ ꝑ hoc
arg. infra q̄ in fraudē creditorū. l. q aūt. in pn. ⁊ dic ſm Tho. for.
qd iste vltimus ver. intelligit̃ qn̄ filius q recusauit nō fuit rogatꝰ
de restituendo alicui aliter iste versi. non haberet intellectū ⁊ cōi-
ter non habet̃ in textu. sed si habes tūc non est opus intellectu. d.
Tho. ⁊ litera plane ꝓcedit ⁊ creditores nō intromittebant se de
bonis patris sed petebant vendi bona filij pro eorum creditis.

a **Si donationis.** a Ibi idem dicēdū est. s. vt ea
tenus auferat̃ quatenꝰ cape-
re fideicōmissarius non pōt ⁊ confiscabit̃. Dy. dubitatio esse po-
terat in isto. §. quasi quarta trebellianica non videt̃ capi a testa-
tore a quo nō poterat capi vltra certū modū sed magis a scripto
herede, propter cuius cōtumaciā ⁊ penā quartā non deducit sed
fideicōmissario applicat̃. ⁊ pro hac dubitationis ratione facit. s̄.
de vulga. ⁊ pupil. sub. l. is q ex bonis. ⁊ qd not. in auf. qbus. mo.
natu. effi. sui. §. fi. sed hoc hic tollitur qd a testatore capere videt̃
etiam quartā que non deducit̃ vt. s̄. de dona. inter vi. ⁊ vxor. l. si
sponsus. §. si quis rogatus. ⁊. ĩ. que in frau. credi. l. debitorē. ⁊. s̄.
de his quib. vt indi. l. si qlibet. In gl. j. in fi. iste. §. inde neratius.
non loquitur in fideicommissario non capace sed ad hoc allegat̃
quia ibi heres volebat totum restituere. Oldra. in glo. j. heres cuiꝰ.
in fine. ⁊. s̄. eo. l. seius. Oldra.

1 ☞ Fideicommissum vniuersale relictum ab eo qui non est sol-
uendo valet.

1 **Si heres ab eo.** † Licet singulare fidei-
cōmissum relictum ab
eo qui non est soluendo nō valeat vniuersale tn̄ valet
hoc dicit Dy. ibi. hodie. i. ex quo fideicommissarius
vniuersalis habet̃ loco heredis. Dyn. ibi restituere possit etiam
inuito fideicōmissario. Dy. ibi cū summa. i. quātitas certa. Dy.
ibi eo eñ casu scꝫ quādo relinquitur fideicommissum singulare.
Dy. ibi superiore quando relinquitur fideicōmissarium haberi
loco heredis vt ⁊. s̄. eo. l. seruo. in prin. ⁊. l. si postulante. ⁊ qd cum
eo qui in aliena po. l. si filius. §. j.

Si totam. Ibi rogatus alias rogauit qs. Dyn. ibi
si ꝓbaueris in iuris scientia in factis alie-
nis presumit̃ ignorātia vñ est arg. contra eū q duxit lābertaciā in
vxorē lꝫ ptendit ignorātiā statutorū ꝓ hoc. C. de legibus. l. leges
sacratissime. ⁊ de iuris ⁊ facti igno. l. leges sacratissime.

De euictione. Ibi oportet per fideicom-
missarium. Dy. ibi venis-
sent. i. vendite essent, sed cōtra videbatur scꝫ qd heres
cauere debet cū sit fideicōmissarium generale. sed dic
qd est vniuersale. i. vniuersitatem continens non generale. i. vnius
rei relicte in genere. Dy.

1 ☞ Restitutio secunda quid operari possit ⁊ quid non.

Si heres institutus. Casus nota-
bilis ⁊ pul-
cher. Ibi heredi ⁊ que remanserunt penes eū tempore
prime restitutionis sed erāt facte inutiles ꝑ restitutio-
nem primā. Dy. ⁊ no. ex isto prin. huius. l. arg. ad plura. ⁊ primo
1 † qd hec scda restitutio nō operat̃ vtilem actionē nasci vel adiri
hereditatē si impedimentū exceptionis tollit qd restitutione fa-
cta locū habebat cōtra eū lꝫ haberet directā actionem vt. s̄. eo. l. j.
§. q̄q̄. sic videmus in pacto. s̄. de pactis. l. si vnus. §. pactus. cum
simi. ⁊ in prescriptiōe dicimus quia per directā actionē petitur res
immobilis prescriptione cōpleta. quia per eam directa non tollitur
cū nec querat̃ vt. C. de bonis mater. auf. nisi trecēnalis. ꝑ rescisso-
riā alias restitutionē ei non dat̃ vtilis hoc casu cū sufficiat dire-
cta vt hic dicit̃ sed exceptio solum per prescriptionē quesita tol-
litur ⁊ remouet̃ a lege. ⁊ si vtilis actio esset tn̄ daret̃ exceptio. s. quia
presumit̃ scientia ſm glo. aliqs lꝫ sub dubio. vt. ĩ. de acti. ⁊ obli.
l. j. ⁊ nota qd alij dicūt qd nō dant̃ a lege sed nascunt̃ ex cōtractu
ꝓpter causam p̄cedentē sicut ptꝫ in actione furti. C. de heredi. vel
act. vendi. l. fi. de rerum permu. l. ex placito. ⁊ no. C. de lega. l. ex le-
gato nōis. ⁊ de actio. ⁊ obliga. l. j. Dy. ⁊ de hoc per ipsum Dyn.
institu. de actionibus. §. rursus.

Si heres. Ibi ciuilis actio q̄ cōpeteret contra extra-
neū. Dyn. sed actio ex testō sic vt subijcit.
Dy. Ibi quod deperierit. i. diminutum erit ꝓpter factū heredis.
Dy. ibi ꝓsequendū actione ex testamēto quā constat esse ciuilem.
Dy. ꝑ hoc. s̄. eo. l. debitor. ⁊ not. s̄. eo. l. ita tn̄. §. qui ex trebel. Et
sic no. rem habeo ⁊ rem peto de quo dic vt no. Azo in summa de
lega. in prin. Iaco. In fi. quia dominiū erat translatū in fideicom-
missarium per restitutionem. Dy.

Si temporalis. Ibi in hereditate de qua resti-
tuenda erat qs rogatus. Dy.
In glo. j. in fi. tu dic vt notat̃. s̄. eo. l. cum hereditas ex trebellia-
no. Dy. Et dic idē si superfuit modicū tēpus ad prescriptionem.
vt supra de fundo dot. l. si fundum. in fine.

Omnes heredes. Rogati d restituē-
do. Dy. ibi de he-
reditate adeunda vel non adeunda. Dy. ibi quo si su-
specte ante tamen quā compellatur alias secus. vt su-
pra eodē. l. nam qd. §. qui compulsus. quia hic nō dixit suspectam

a ¶ Si donationis. add. bal. i. l. eā quā. C. de fideicō. vbi reputat istuꝫ tex. singula.

sed deliberauit vnde idem est ac si sponte ꝛc. verior tamen litera est si sponte quia suspectā dicere importat quodammodo voluntatem adeundi ꝛ supponit coactionem vt. s. eo. l. si heres ab eo. in princi. Dynus. Nec obstat supra eodem. l. quia poterat. cū similibus. quia hic deliberabat ibi vero statim vt suspectam recusabat. Ray.

Heres percepto. Ibi alienus erat. ꝛ per hoc dubitabat an heres deberet habere estimationē fundi. Dyn. ibi omnimodo. i. etiā si ad aliū ptineret. Dy. ibi si ipsius. scꝫ testatoris. Dy. In fine an restitutionē hereditatis. Dyn. Ibi glo. prima ibi nulla est deductio qꝛ nihil est qđ pcipi debeat cum nullus fundus fuerit certificatus hoc forte verū vbi testator non haberet fundos in patrimonio alias secus p ea que not. ꝛ dixi. s. de leg. j. l. legato generali. Dy. In gloss. vlti. ibi. C. eo. l. j. hoc non placet vt. s. eo. l. j. §. si heres. quare dic qđ hic loquitur in herede instituto vbi fideicommissarius vniuersalis habet commodum restitutionis ab eo. ibi in legatariis a quibus nullum commodum habet heres. arg. s. eo. l. de euictione. Ray.

1 Actiones que per heredem querūtur an ad fideicōmissarium transmittantur.
2 Actiones p pignoribus cōpetētes restitutione facta hereditatis an transeant in fideicommissarium.
3 Obligatio fideiussoris tollit sublato principali debito.

1 Si heres pecuniā. † Actiones p herede quesite non transeunt ad fideicōmissariū restituta hereditate sine speciali cessione. h. d. ꝛ dic si heres de restituenda hereditate rogatus. Dy. Et vide qđ dixi supra eodē. l. si postulāte. §. si. Ibi crediderit suo pprio nomine. Dy. ibi pignora acceperit. ꝛ
2 dubitatur † an actiones competētes pro pignoribus transeant in fideicōmissariū facta restitutione hereditatis. Dy. ibi sed nec sic. i. accipiendo pignora in cōtractu celebrato a defuncto. Dyn. ibi ipse scꝫ fideicōmissarius. Dy. Ibi admittetur ad petendū pignora sine cessione. Dy. In glo. scꝫ fideicōmissarius ibi transire imo ibi non dicitur sed dicit fideiussoris obligationē remanere in suo statu. i. penes heredē vnde ad hoc cōcor. cum ista sed secundum responsum. l. magna. videt obstare ꝛ etiam primū vbi dicitur qđ remanēt actiones in suo statu. i. penes heredē. ꝛ hic dicit qđ sunt cedende. sed Azo intelligit illam fm istā scꝫ nisi cedantur. oportet tamen eas cedi vt hic ꝛ ibi no. Item no. tertiam solutionē hu
3 ius glo. que dicit † ꝙ sublato debito principali fm quod sublatū erat in. l. intelligere. sublata est obligatio fideiussoris. secus in hypotheca. ꝛ p hoc supra eodem. l. debitor. ꝛ facit iste. §. ꝙ facta cessione contra principalem non videatur facta contra fideiussorem vel pigno. in cōtrariū facit. C. de euictioni. l. si post. qđ tenet Azo in summa de here. vel act. ven. in fi. nō obstat ista. l. qꝛ hic dicit qđ per remedia trebellianice non trāseunt qꝛ remediū trebellianicum se nō extendit ad quesita per heredē ꝛ de hoc in speculo de cessiōe act. ver. sed nunquid cedēs iura. ꝛ dixi. C. de hereditate vel actiōe vēdita. super rub. ver. sed quid si cessa sunt iura cōtra principalē Old. ibi ex bonis defuncti ꝛ ille sole transeunt ꝛc. vt. s. e. l. qui ita §. si damnum. Old.

Cum ex trebelliano. Ibi seruitutes p cōfusionē extincte. ibi mutuo. i. inuicem. Old. in fi. qꝛ in restitutione hereditatis de nouo constituuntur. Old.

1 Prohibitus testari donec liberos habeat censetur rogatus de restituendo si sine liberis decesserit.
2 Annus restitutiōis faciende filio inceptus pro completo habet eius fauore.

a Qui filium. a Casus pulcher. † qui prohi
1 betur a testatore testari donec liberos habeat si sine liberis moriatur videtur de hereditate per fideicommissarium restituenda legitimis suis rogat⁹. hoc dicit Dy. Ibi liberi sint ꝛ dubitabatur an per hec verba videatur eam rogasse de parte restituenda fratri si cōtigerit eam mori sine liberis. Dynus. ibi petiisset. i. petiisse videatur. Dynus.

2 Sabinus. † Annus restitutionis filio faciende inceptus habetur pro cōpleto fauore filii. hoc dicit Dynus. mater intesta. hucusqꝫ posuit depositionem testatoris hic ponit qualiter processit negotium mortuo testatore. ibi pro impleto numerari ex quo arguebant in casu nostro debere annuum inceptum haberi pro completo. Dyn. ibi imperator anto. de appellatione cognoscens. Dy. In glo. scilicet paulo ibi

a Qui filium. Adđ ꝙ facit ad hūc tex. gl. ꝛ bar. i. l. luci⁹ la. ij. đ hered. insti.
b Sceuola. ad de hāc. l. eē limitādā vt p Ang. i. l. hereditas. C. đ his qb. vt idig. ꝛ i. l. illđ. §. tractari. ff. đ iure codicil.

rationes plures reddentis argu. C. de edic. diui adri. tollen. l. fin. ꝛ quod nota. C. de iuris ꝛ facti igno. l. j. nam funiculus triplex difficilius rumpitur in auten. de consan. ꝛ vterinis fratri. ꝛ extra de treuga ꝛ pace. capi. j. in eadem gloss. in fin. de hoc satis notaui dicta. l. j. infra de manumissio. ꝛ dicta. l. ad rempublicā. de mune. ꝛ hono.

1 Onus tollitur cessante causa impositionis ipsius.
2 Obligatus facere emolumentū peruenire ad alium post mortem solum restituere debet.
3 Substitutio fideicommissaria inducitur per verba: facias peruenire.

1 Epistolam. † Cessante ratiōe impositi oneris tollitur ꝛ ipm on⁹. h. d. Et concor. supra de leg. ij. l. cum pater. §. cū estimaret. ꝛ de iure codicillor. l. is. qui. Dy. vel sic onus fideicōmissi impositi contēplatiōe partis sperate tollit spe perempta. vel clarius si heres rogatus de restituēdo succedat in minori pte quā testator estimaret nō tenet insolidū sed solū p ea pte q̄ succedit. ibi cōtraria fortuna no. de ꝯtraria fortuna. i. mala ꝛ etiā bona fortuna vide i alphabeto dictiōe fortuna. ibi tot⁹ as. i. tota hereditas Dy. ibi vncias quatuor de tota hereditate. Ol. Ibi rogat⁹ sit. i. videat. Old. ibi nō pponi rogatū ꝛ ideo p nulla pte tenet. Ol. in glo. i. duas vncias in fi. vel cū onus quatuor vnciaꝝ fuerit impositū obtētu portionis matris ꝛ sempronii ꝛ sic respectu cuiuslibet portiōis oneratus erat in duabus vnciis ꝛ portio sempronii pertineat ad sempronium restitutum dimidia portionis matris dꝫ releuari in duab⁹ vnciis vt. s. de leg. ij. l. cū pater. §. cum estimaret. Jac. ꝛ p hoc facit litera dum dicit p rata portione maternoꝝ in glo. q̄ erat quarta pars imo tertia. §. quatuor vncie cū fuerint tres equaliter instituti ꝛ idem in sequenti glo.

2 Mulier. Casus pulcher. † Dānatus emolumentū sibi relictum facere ad alium peruenire solum post mortē restituere debet. h. d. Vel clarius mater rogata facere ad filiū peruenire qđ ad eam ex hereditate peruenerit post mortem ipsius rogata videtur. Ibi ad filiū tuum eundemqꝫ heredem pri
3 mo loco scriptū. Dy. † Et nota ꝙ vba facias peruenire inducunt substitutionem fideicommissariā. ꝛ pro hoc supra eo. l. heredes. §. cum ita. sed que est ratio hoc. §. ꝙ restituit tantū post mortem rationē dixi supra de legatis. j. l. cum filio. quia hic fideicōmissarius rogatus indeterminate erat restituere illū qui restituerat sibi vt patet ex prima glo. quia nepos fuerat institutus ꝛ sic ad hoc vt si deicōmissari⁹ habet aliqđ lucrum restituit tantum post mortem secus si esset rogatus restituere heredi post aliqđ tempus determinatum qꝛ tunc post illud tempus restituerit. vt supra eo. l. si heres institutus.

1 Substitutio in codicillis facta quando fit ad fideicommissariam trahenda.
2 Filius preteritus quando scriptis restituere teneatur.
3 Spes substitutionis reciproce non transmittitur ad heredem.

b
1 Sceuola. b † Substitutio directa vulgaris vel pupillaris vel reciproca facta in codicillis trahit ad fideicōmissariā. h. d. Dy. Et ratio est qꝛ in codicillis non potest fieri directa vt statim sequitur. ꝛ vide qđ notat in gloss. C. de codicillis. l. ij. sed ꝛ in testamentis quandoqꝫ verba directa trahuntur ad fideicommissum seu obliquant vt supra eo. l. cogi. §. si pater. ver. sed ꝛ si seruo. ꝛ l. ex facto. in prin. ꝛ ibi in glo. ꝛ supra de leg. j. l. filiusfamilias. §. vt quis. ꝛ de leg. iij. l. cū quis decedens. §. seia. vbi id dicit in maio
2 ri qđ hic dicitur in minori. ꝛ facit arg. † ꝙ filius preteritus teneatur scriptis restituere si in testamento est illa clausula si nō vꝫ iure testamenti ꝛc. vt no. ꝛ dixi. C. de liberis preteritis. auf. ex cā. §. vltimo transeamus. ꝛ per Dynū supra de leg. ij. l. codicillis. §. fi. Ibi ei q̄ impuberi filio. Dy. ibi codicillis quos constat eum facere voluisse ꝛ sic nō obstat supra de codicillis. l. j. ꝛ facit eodē titulo. ibi substitutū. nec obstat qđ not. supra de leg. j. l. si fundum per fideicōmissariū. §. fi. vbi no. ꝙ codicilli facti pro filio volent qꝛ ibi decessit intestatus: hic testatus vel ibi nō dicit substitutionē factā in illis codicillis valere ꝛ sic non obstat illa glo. que alibi non inuenitur vt ibi dixi. Item nō obstat ad hanc. l. j. de bono. poss. fm tab. l. his demū. quia licet valeat inutilis substitutio iure fideicōmissi vt hic, nō tamen valet ad bonorū pos. fm tab. petendam vt ibi. ibi impubes decesserit not. verbum quia si decessisset factus pubes expirasset hec substitutio fideicommissaria per pupillarem directam ex interpretatione inductam vt hic ꝛ supra de leg. j. l. ꝙ fideicōmissarium. ꝛ ibi no. Oldra. Ibi vtilis fit directo iure. Dyn. ibi adimi potest directo. Dyn⁹. ibi ab intestato pupillo

succellit

successit hic ponit iurecõsultus accidentiã facti vt denotet ministeriũ iuris. nã si iam fact⁹ pubes decessisset hec fideicõmissaria substitutio expirasset vt.s.dixi vt.l.si fundũ per fideicõmissariũ.§.fi.ꝛ.l.seq.ꝗ incipit qđ.§.fideicommissariũ.ꝛ ibi not.ꝛ supra dixi ibi fuerint substituti hoc modo vosq; inuicem substituo ꝓut quisq; vestrũ prior morieť.Jaco.ibi ꝛ in fideicommissario.i.in eo qđ percipiunt ex fideicõmisso.Dy.ibi vnoq; eorum inuicem substitutorũ.Dy.Jn fine.ꝛ precedens ad heredem non transmittit.

3 †Et sic nota qđ spes reciproce substitutionis non transmittitur ad heredẽ de quo not.s.de vulga.ꝛ pupilla.substi.l.ꝗ plures.ꝛ.l. sed si plures.ꝛ hoc etiã si habuit vim fideicõmissi q2 non potuit valere iure directo vt hic dicit Oldra.etiã supra de vulga.ꝛ pupilla.substi.sup rubrica in tractatu reciproce.ver.vij.quero. Jn glo.patet hic in fine.ꝛ.l.in pupillari.sed cõtra hanc solu-videtur notari dicta.l.pcibus.C.de impube.ꝛ alijs substi.sꝫ hic fuit vna tantũ verborũ cõceptio ibi aũt duab⁹ equipollet.itẽ cõtra supra de vulga.ꝛ pupil.substi.l.verbis ciuilibus. So.vt ibi.sed an hec directa que trahiť ad fideicõmissum valeat omni tẽpore sicut si fuisset ab initio verbis fideicõmissarij formata ꝛ an finiať aduenientepubertate sicut finitur pupillaris directa.Rñ.videť pubertate finiri.argu.s.de leg.ij.l.qđ fideicõmissariũ ꝛ ibi no.Dy.ꝛ no.s.in expositione litere.

1 ☞Fideicommissum deficit conditione ei adiecta deficiente.
2 Naturales continentur etiam liberorum appellatione.
3 Substitutio fideicommissaria inducitur per hec verba: volo qđ bona mea perueniant.

1 **Heredibus.** †Deficiente cõditione fideicõmissi deficit fideicõmissum. h.d.Uel clarius hec cõditio si liberos educaueris impleť ꝛ expirat natis liberis lꝫ moriantť.Uel sic sufficit semel extitisse conditionẽ lꝫ nõ durauerit.ꝓ hoc.s.de institu.ꝛ substi.l.antepenul.Old.ibi reliqrit q2 decesserũt eo viuẽte.Dyn. in gl.j.in fi.vides ꝙ gl.hic allegat ꝓ ꝯtraria.l.ex facto.§.si quis aũt se.ꝛ bene est ꝯria lꝫ ibi gl.allegat hãc ꝓ cõcor.ꝛ male q2 vere est contraria sed in contraria dixit si sine liberis decessit:

a 2 **Titius.** a†Appellatione liberoꝝ cõtinenť etiã naturales.h.d.Dy.ꝛ cõcor.s.eo.l.ex facto.§.si qs rogatus.vbi de hoc clarius.naturales filij excludũt substitutũ ꝓ fideicõmissum in liberoꝝ defectũ ex presumpta volũtate defuncti. ꝛ qui filij excludãt substitutũ plene notaui.C.de institutio.ꝛ substitutioni.l.gñaliter.Jbi in matrimonio de facto.Dy.Jbi parta.id est qsita vel nata.ibi claudius ꝑdicta cõfirmans ꝛ rationeꝫ subijciens ꝛ tacite questioni rñdens.Dy.not.ex principio huius

3 §.ibi ꝓ se data perueniret ꝛc.†qđ ꝓ hec verba volo ꝙ bona mea perueniant facta impuberi substitutione per verba ꝑmissa fideicõmissaria substitutio inducitur.ꝛ ita notat.Hostien.in summa testamen.§.qs sit effectus.ver.antepenul.ꝛ Jnno.eo.tit.c.Raynaldus.ꝛ ꝓhoc infra de fideicom.liber.§.thais.in prin.ꝛ.l.si pater.§.fi.supra eodem.l.heredes.§.j.supra de legat.j.l.ꝛ eo modo. de lega.iij.l.fideicõmissaria.§.hec verba.ꝛ.§.si filio.sed contrariũ videť notari supra de leg.iij.l.cum qs decedens.§.seium.ꝓ parte prima facit supra de manu.testa.l.imperator.ꝛ quod ibi nota.in vltima glo.ꝛ supra eo.l.epistolam.§.vltimo.ꝛ qđ not. per Dyn. de lega.ij.l.lucius.§.filiam.Et hoc quando talia verba apponũtur in substitutione.sed si apponerentur in institutione vt q2 dixisset testator nulla alia precedente institutione volo bona mea ad titium peruenire,nõ esset institutio directa vt.C.de testamentis.l. qui indignum.ꝛ ad primum dictũ facit.C.de pactis inter empt. ꝛ vendi.l.j.ꝛ qđ ibi not.ꝓ Pet.ꝛ de his ꝛ similibus verbis vide qđ no.s.de vulga.ꝛ pupil.substitu.sup rubrica in materia substitutionũ.§.vltimo.vbi de fideicõmissaria substitutione tractaui. sed q2 sicut tractatum est supra in glo.imo ꝛ si cũ liberis nõ esset facienda alias est in glo.tũ esset facienda in fi.ꝛ sic per mortẽ ei⁹ fideicommissum expirat vt.s.eo.l.ille a quo.§.j.in fi.

1 ☞Fideicommissum inducitur per iussum de bonis communicandis.
2 Executori mero voluntatis vltime non competit actio contra heredem.
3 Curator bonis in testamento dari non potest.
4 Rogatus de restituendo quod ad euꝫ peruenit ex hereditate ad quid teneatur.
5 Promittens se nõ moturum controuersiaꝫ de facto tenetur non mouere.
6 Fideicommissum distribui debet pro ea parte pro qua substitutio vulgaris est facta.
7 Heres de restituendo rogatus non potest emere rem hereditariã a testatore obligatam.
8 Pluralitas resoluitur in singularitates suas in restituenda hereditate fideicommissaria.
9 Marito ꝛ vxore bona sua post mortem suam monasterio donãtibus an altero eorum mortuo portio eius deueniat ad monasterium.
10 Dispositio relata ad certum modum est restringenda ad illum.
11 Dos mulieris penes maritum constituta continetur ꝛ cõputať.
12 Scriptura sequens restringit precedentem.
13 Fideicommissarius in plus grauari non põt ꝙ ad eũ ꝑuenerit.
14 Commodum medij temporis debetur honorato cuius fauore adiecta est dilatio.
15 Casus a regula exceptus regulã nõ ampliat vltra eius naturã.
16 Dos vxori prelegata non cadit in fideicommissum vniuersale.
17 Jnstantia iudicij cum herede inchoati per restitutionem hereditatis non transit in fideicommissarium.
18 Transactio quando rescindi possit vel debeat.

1 **Lucius.** †Jussus de cõicãdis bonis ĩducit fideicõmissum.h.d. Uel clari⁹ rogat⁹ de dimidia pte ꝓ fideicõmissum restituẽda.Dy. Nec obstat infra eadẽ.l.§.filiã.q2 so.vt ibi Ray.ibi deberi ergo fideicõmissum cõicandorum bonoꝝ põt in codicillis reling. Dyn.ibi bona sua non alias.ꝛ nota ꝙ frustra petit debitum qui quod est debitum non impendit vt.s.de actio.empti.ꝛ venditi.l. iulia.§.offerri.ꝛ.l.qui pendente.Oldra.

2 **Meuia.** †Mero executori vltime voluntatis non cõpetit actio ꝯ heredẽ. hoc dicit Dy. Jbi restituerat substãtiam meã oẽm.Ja.Jbi oẽm repete restituerat. Ja.ibi an fideicõmissario restitui videbať ꝯtra.q2 cũ qs rogať de substãtia de ipsa hereditate rogať.ita ꝙ ex tali rogatu trebellianica inducit vt.s.eo.l.cogi.ij.rñso.sꝫ q2 nõ restitui vel reddi ꝑcepit non hꝫ locũ trebellianica.nã q2 noluit ius aliqđ in hos trãsire sꝫ eos depositarios eligebat si testator ꝑcepisset his restitui ꝛ grauasset eos restituere alijs:nã tũc possent petere lꝫ nõ possent ꝯpellere adire sine scđo fideicõmissario vt.s.eo.l.si pꝛoni.§.ij.ꝛ.s.e.l.ij.§. de illo.ꝛ.C.e.l.penul.§.fi.Sꝫ nũqd nepotes pñt credo qđ sic.arg.s. de leg.ij.l.peto.§.mater.ꝛ.s.eo.l.si pꝛoni.§.ꝙ si prior. Sꝫ econtra quod nõ q2 hoc relictũ fideicõmissuꝫ his psonis est nullũ vt repugnantia.Jaco.Jn glo.de iure.no.hãc glo.†ꝙ curator bonis te

3 stamẽto dari nõ põt.in ꝯriũ vř in auť.vt liceat matri ꝛ auie vltra a prin.an curator vẽtris deť in testõ no.i gl.s.queãd.test.aperianť l.si mulier.ꝛ rõnes q̃re curator testõ nõ deť dixi.C.de testa.tute.l. si.ꝛ ibi etiã ꝓ Cy.Jn glo.hic not.ibi ꝯ heredes de hoc dixi.s.de leg.j.l.qdã testõ.§.si script⁹.ꝛ pleni⁹ in.l.nulli.ꝗ statim allegať.C. de episcopis ꝛ clericis.ver.sꝫ an possit agere ꝯ grauatũ.Et đ hoc per Baleotũ in margarita de cõmissarijs.alij hñt sub rubrica de curatore bonis dãdo.ver. sꝫ an cõmissari⁹.ꝛ ibi de hoc sunt alie plures vtiles q̃stiões. Jbi cũ sint vt ministri pñt tũ ꝓ officium iudicis heredes parere volũtati defuncti vt supra de annuis lega. l.qntus:ꝛ ibi dixi.ꝛ pro hoc.s.de petitio. heredita.l. hereditas. Jbi.l.nulli.ꝛ dic de ista materia vt ibi plene no.ꝛ dixi.s.de lega. ij.l.si quis titio.

Tres heredes. Dñs cũ suo institut⁹ ꝛ de ipso manumittẽdo rogat⁹ nõ vř đ ꝓ

4 te illi⁹ restituẽda rogat⁹.†Jtẽ rogat⁹ restituere qcqd ad eum ex hr̃ditate ꝑuenerit restituere dꝫ qcqd ad eũ ꝑuenerit ex hr̃ditate volũtate testatoris directo vel ꝓ obliquũ.h.d.Jbi vnciã ei q̃sitaꝫ ꝓ aditionẽ stichi.Jac.Jbi cõtrouersiã mouerit agẽdo vel defendẽdo.dy.ibi seiũ rogatũ ex hoc nota solã volũtatis cõiecturã nõ sufficere ad fideicõmissum arg.cõtra.s.de lega.ij.l.cũ ꝑponereť. Jaco.al's cũ ꝑponebať.ibi restituere debeat meum⁹.Dy.Jn fine nota ergo ꝓ signũ vniuersale seq̃ns nõ arctať ad vnã duntaxat speciẽ ꝑcedentẽ.Ol.de hoc satis dixi.s.de fundo instructo.l.q̃situ §.fi.ꝛ ꝓ Dy.extra de regulis iuris.c.generi.lib.vj.Jn glo.de illa vncia.nota bene istam glo.ꝙ si aliquis †promisit non mouere cõ

5 trouersiam quod tenetur etiam de facto non mouere controuersiam.ꝛ ad hoc.C.de trãsactio.l.si qs maior.vbi de hoc.licet infra statim allegeť ꝓ arg.ꝯrio ꝛ ꝓ hoc etiã facit eo.tit.l.vbi pactum. Jbi.l.si qs maior hec cõcor.vt ꝑdixi si recte inspiciať:ꝛ dic vt ibi vel ibi cõtra cõtractũ.hic ꝯtra vltimã volũtatẽ veniebat.Jac. de bellouisu.Jn gl.qd ergo si monacho.nota bñ hãc q̃stionẽ.ibi per hãc.l.põt etiã hoc ꝯfirmari:q2 filio in patris sui ptãte põt ita reling vt pr̃i suo nihil acquirať.in auť.vt liceat mr̃i ꝛ auie.circa ꝑncipiũ.ꝛ facit infra qñ dies legati cedat.l.si vsufru.§.si ita.sꝫ huic arg.posset rñderi ꝙ sec⁹ in filio q2 lꝫ sit in ptãte nihilomin⁹ hꝫ rerũ ꝓprietatẽ ꝙuis pater habeat vsumfructũ.sꝫ in monacho sec⁹ q2 nihil ei pot acqri ꝛ ꝙ nõ valeat in monacho facit i auť.de sanctissimis epis.§.ꝓ oib⁹.Sꝫ an hoc q̃rať monacho vel nõ hic nõ q̃riť.Sꝫ vtrũ extrane⁹ cui relinquit si abbas faciat ꝯtrouersiam habeat petitionẽ nec attẽdať vtrũ monach⁹ sit capax vel nõ. Et certe vř ꝙ sic vt.C.de dona.ꝗ sub mõ.l.q̃ties.ꝯiũcta.l.legatuꝫ.de leg.iij.Et hãc dꝛ Dyn.tenuisse sed nõ reperio in scriptis suis. Et predicta vera vbi relinquẽs transtulit petitionem in alium in ca

a ☙Titius.in hoc.§.qri solet an casus istius.§.verificetur in filijs adoptiuis de hoc not.ꝓ gl. ꝛ Bar.in.l.si quis posth.đ lib.ꝛ posthu.

su controuersie mote alias secus esset per auf.ingressi.C.de sacro sanctis ecclesijs.coniuncta.l.quidam.de cōditio.institu.ꝛ quod ibi no.ꝛ de lega.iij.l.cum quis decedens.§.seia.

Pater. †Portio substituti deficiens adcrescit alijs substitutis pro partibus quibus sunt substituti non
6 pro virilibus.h.d.Uel sic † fideicōmissum deberet distribui pro ea parte pro qua erat facta substitutio vulgaris.Item ꝓ ea parte pro qua erat facta institutio: hoc dicit iste.§.ꝛsequens.Uel sic partes assignate in substitutione vel institutione directa videntꝛ repetite in fideicommissaria substitutione.hoc dicit iste.§.cum sequenti.Et omnes casus positiones eiusdem sicut effectus.Ibi ꝛ si neuter heres esset ꝛ sic vulgariter.Dyn.ibi intra annum tricesimum moreretur quasi dicat ꝙ vltimus eorū moreretur infra annum tricesimum sine liberis.Jac.ibi pertineret iure adcrescendi vel substitutionis.vt.l.si quis heres de adquirenda heredi.scđm. Ray.Jac.ibi vtrum pro virilibus id est equalibus.Dy.In fine ꝛ sic nota qđ dixi in casu summario ꝙ pars data in directa substitutione in fideicommissario videtur repetita.Jaco.

Meuia. Summatus fuit in precedēti.§.s.ꝙ partes date in institutione videntur repetite in substitutione.ibi pro hereditaria quam ex institutione habuerunt.Dyn. in glo.hec oīa.ꝛ.s.de heredi.insti.l.si seruum.

7 **Titia ex asse.** †Heres de restituendo rogatus nō admittitur ad emendū rem hereditariam a testatore obligatam sicut quilibet alius.hoc dicit Dy. ibi redimendum seie nomine ipsius titie.Dy.ibi proponatur pro parte subaudi ꝛ rem habere intelligatur.Jac.vt infra si quid in fraudē patro.l.penul.Oldr.ibi claudius predicta confirmans et rōnem reddens.Dyn.ibi quarto pro dimidia.Jac.ibi oportuit vt si debituꝫ erat centū ꝛ fundus valebat centū quinquaginta ꝓ dimidia debent restitui.Dy.nisi fideicōmissarius velit testituere pretiū pro rata qꝛ tūc ꝓ ea dimidia totius restituereꝛ vt.s.de leg.ij.l.vlti.§.quatuor.Jac.in glo.teneꝛ eṁ ibi.§.quatuor.argu. contra.s.eo.l.debitor.§.finali.Jaco.

8 **Caio seio.** †In fideicōmissaria hereditate restituenda verba pluraliter concepta resoluunꝛ in singularitates.h.d.Uel clarius fideicōmissaria substitutio collata post mortem duorum locum habet pro parte post mortē vnius etiam altero superstite.h.d.Dyn.ꝛ sic est differentia inter fideicommissariam substitutionem ꝛ directā collatam post mortem duorum vt not.supra ad.l.falci.l.pater.§.duobus.ꝛ ibi dixi.ibi portionis eius.id est portionis patrimonialis.Jacob.ibi protinus.i.statim.Dyn.ibi in partem dimidiam pluralis enim locutio geminat significationem singularis.vt supra de conditio.et demonstra.l.falsa.§.finali.Jacob.Sed videtur qđ non sit locus subititutioni nisi demum post mortē vtriusqꝫ vt.C.de impube.et alijs substitu.l.penul.vbi de hoc late dixi:ꝫ ibi in pupillari substitutione loquitur hic in fideicommissaria vt nota.supra ad legem falcidiam.l.pater.§.duobꝰ.Et ratio est inter predicta quia in fideicommissaria substitutiōe videtur testator dirigere verba ad quemlibet eorum quem substituit.ꝛ proinde habetur ac si cuilibet facta foret specialiter substitutio.sed si substitutio cuilibet specialiter facta foret idem esset quod in hoc.§.dicitur.sed in directa substitutione ad nullum dirigit testator verba sed perinde habetur ac si facta fuisset sub duabus copulatiuis coniunctionibus quo casu ambas oportet simul existere vt impleatur conditio vt supra de conditionibus institutionum qui heredi.ꝛ.l.si heredi plures.Dyn.ibi restituat partem vero quadrantis ex persona sua restituet cum moretur.Dy.Ultimo dic ꝙ.§.iste facit ad
9 questionem † de marito ꝛ vxore intrantibus religionem vt altero eorum mortuo bona pro eius parte veniant ad monasterium est enim hic arg.quod sic.ad idem.s.eodem.l.heredes.§.j.de condi.ꝛ demon.l.falsa.§.j.vbi de hoc.ꝛ de lega.iij.l.qui concubinam. §.si stichus.ꝛ de legat.ij.l.vlti.§.filium.argu.contra eodeꝫ.titu.l. titia seio.§.seia.de vulgari ꝛ pupillari substit.l.vel singulis.ꝛ.l. qui duos.C.de vsufruc.lega.l.codical.Item eodem mō est argu. ad questionem de duobus emphiteotis vel feudatarijs in altero eorum mortuo pars redit ad dominū.de hoc satis notaui dicta.l.penul.que incipit cum quidā.C.de impuberum ꝛ alijs substitu.ꝛ dicta.l.pater.§.duobus ad legem falcidiam.ꝛ dicta.l.codicillis.de vsufructu leg.Itē ex predictis determinatur questio si testator dixit bona que ex conditione habeo volo ꝙ restituantur si decesseritis in pupillari etate ꝙ altero mortuo substitutus vocetur ad eius parteꝫ.argu.contra dicta.l.pater.§.duobus.ad l.falci.Dynus.

a ¶Qui habebat. Adđ de materia huiꝰ, §.ꝑ bal,i,l,j, i.ii.q.C.quādo nō petē.

10 **Filiam suam.** †Dispositio ad certū modū relata ad illum restringitur ꝛ fideicommissaria substitutio a muliere facta cōprehendit res dotales sibi restitutas ꝛ penes maritū cōstitutas.h.d.Ibi cōtentū esse hac ratione que sequiꝛ qm̄ ꝛc.Jaco.ibi eo ꝙ rō rationis erit contentus ex ascriptione quā facio quod scio repete vniuersam substantiaꝫ meā cōmunicasse eis eo qđ repete qđ filiam meam ꝛ nepotē meū scripsi.Jaco.ibi scripsi heredes nota substitutum vocari institutū.ꝛ ideo dicit qđ substituti reuocandi sunt ad intellectū institutiōis.supra ad legē falcidiā.l.in ratiōe.§.si filio.ꝛ vide in alphabeto in dictione substitutus.ꝛ infra titulo ꝓximo.l.vlti.Ibi eis cōmunicasse testator dixit se hoc petijsse sed tamen non petierat alias secus esset vt supra in principio huius.l.Dy.Ibi cōmēdo quasi ex hoc verbo fideicōmissum inducatur qđ tamen verū non est vt hic ꝛ supra de lega.iij.l.fideicōmissaria.§.si quis ita vulgari.Oldra.Ibi adita hereditate ꝛ sic expirante substitutione vulgari de nepote facta.vt.C.de ipuberū ꝛ alijs substitu.l.post aditam.Dynus.Ibi suo ꝓpter cōmunicationem de qua fecit mentionem.Dy.ibi filij sui nomine quasi ex dicto verbo cōmendo fideicōmissum inducaꝛ qđ verum nō est vt prediri.Oldr.Ibi ideꝫ quesijt.i.querendo ꝓposuit dicens qđ sequitur.Dyn.Ibi claudius qꝛ debitum ab herede deuenit in fideicōmissum vniuersale vt supra ad legem falcidiam.l.maritus.Dyn.Non est mirū si veniat in restitutionem.Ibi de eodē facto.i.an res ab vxore in dotem date veniāt in fideicommissum vniuersale.Dynꝰ.ibi autore alias est eo autore ꝛ tunc habet locum glo.alias eo iure ꝛ tūc nō habet locum glo.ꝛ alias coactore.ibi computari.ꝛ hoc videtur verum quia onus fuit intrinsecum.argu.supra de legat.ij.l.cum pater.§.eorū.Dy.quia tex.ponit ꝙ fuit rogatꝰ de hereditate restitueda que sibi fuerat relicta.Dyn.Exposita litera nota quod verba commemoratiua alicuius actus precedentis ꝼm aliquem modum debent intelligi ꝛ restringi ꝼm eundem modum ꝛ nō vl-
11 tra egredi.Oldr.†Item nota in hereditate mulieris dotem penes maritum constitutaꝫ contineri ꝛ computari.ꝛ sic est argu.ꝙ sicut de reliquo patrimonio ita etiaꝫ de dote possit testari etiam extantibus liberis ꝛ eis tantum debitum iure nature relinquere.vt in auten.vt liceat matri ꝛ auie in principio.argu.contra infra vt legati noīe caueatur.l.fina.ꝛ supra.ꝛ de pactis dotalibꝰ.l. inter socerum.§.j.ꝛ hanc dicitur tenuisse Guido de suza.per dictum.§.cum inter.que opinio cōmuniter reprobatur per istū.§. nō obstat.§.cū inter.qꝛ illud vigore pacti.Item nō obstat.l.vltima.vt lega.no.caueatur.vt ibi nota.in glo.que incipit gaudet et hec questio sepe posset occurrere.Item predicta locum habent nisi mulier secundo nupsisset quia tūc haberet lucra dotis ꝛ nuptialia reseruare liberis pmi matrimonij ꝼm formam titu.C.de secundis nuptijs.cum inter.Jaco.In glo.secunda iure canonico secus.xxxv.q.j.cū igiꝛ.ꝛ de consanguinitate ꝛ affinitate.c.nō debet.in matrimonijs ꝑualet ius canonicū vt nota.institu.de nuptijs.in pnci.In glo.alias est meū ibi non tū hoc exp̄ssit scꝫ ꝙ fieret cōmunicatio.Oldra.Ibi de donationibus.l.ex hac.hoc vr̄ cōtradicere:sed dic qđ hic erat exp̄ssus modus ꝑ quē se cōmunicasse dicebat scꝫ eo qđ filiā instituerat alias valeret legatū ꝛ hoc etiā modo soluiꝛ.l.ꝙ statim allegaꝛ.C.de donationibus.l.si donatio.inquantū dicit qđ talis necessaria bonorū prolatio inducit legatū vel hic ꝓpter legatum speciale in dubio gn̄ale impeditur. Oldra.arg.s.de ali.lega.l.alimenta.§.basilice.

a
12 **Qui habebat.** a † Posterior scriptura restringit ꝛ determinat ꝑcedentē.h.d.Dyn. Uel sic modꝰ subsequēs restringit fideicōmissariū ꝑcedens.Ibi matris vel patris ꝛ tūc expone.i.patri delata ex successione vxoris ꝑ aditionē hereditatis.Dy.ibi detētat dūtaxat verbū eṁ ita tū.facit vt perinde habeaꝛ ac si a principio dixisset testatrix volo decē filio meo ꝛ duo nepoti restitui quo casu ꝯstat ex substitutione ad duo filiū nō admitti arg.s.si certū petaꝛ.l.lecta.Jaco.ꝛ sic not.ꝙ hec verba ita tū limitāt ꝛ restringūt significatū ꝛ vniuersalitatē ꝑcedētiū ꝛ ꝓ hoc.s.eo.l.ita tū.in prin.idē est de verbo scꝫ vt.s.de auro ꝛ arg.leg.l.vltima.§.fi.ꝛ ibi no.Oldr.Et de vtroqꝫ vide in alphabeto.Et ꝑdicta etiā faciūt qđ si sunt plures legatarij facti cū signo restrictiuo qđ inter eos nō fit locꝰ iuri adcrescendi.In glo.i.tēpore mortis qꝛ tūc cedit dies huiꝰ fideicōmissi cum sit cōditionale vt infra titu.ꝓximo.l.si cum heres.ꝛ.l.hmōi.ꝛ.l.si post dies.In glo.vlti.in fi.Contra hoc vr̄ qđ adcrescere debeat filio q erat cōiunctus ipsi nepoti.vt.s.eo.l.cogi.§.si qs.ꝛ.§.metianus.ꝛ.C.de cadu.tollen.l.j.§.finaūt.Sed dic qđ nō erant coniuncti sed disiuncti vt ex litera patet.

Heres institutus. Fideicōmissarius primus retiner solutionem ꝓ rata
13 qua eidem est retētum ab herede.h.d.Uel sic † fideicōmissarius non potest in plus grauari ꝙ̄ ex restitutione per heredem facta ad eum peruenerit.Uel sic legatarius grauatus onere intrinseco detrahit scđo pro rata que sibi detrahitur.Ibi restituere ꝛ sic onere intrinseco fuit grauatus.In glo.id est totum ibi nō detrahit hoc verum quod quartā non detrahit scꝫ ex sua persona:tamen cum heres detraxerit sibi illam quartam tanꝙ̄ iam ab herede deductam bene deducet fideicommissarius vnde cum heres tantum

tantum tres partes restituit illas tres tantum insolidum tenetur restituere. ꝛ hoc vult dicere textus in fine cum dicit quatenus cepisset ꝛc. Dynus. Ibi ꝙ hic nō erat sed certe nūꝙ tenet̄ ad plus ꝙ ad eam peruenerit siue grauata sit onere intrinseco siue extrinseco. vt supra eod. l. facta. §. titius. ꝛ. l. plautius. de conditio. ꝛ demonstrationibus. vbi de hoc. nec quando legatur sibi pecunia ꝛ de predio ꝓprio restituēdo rogatur vt supra de lega. ij. l. imperator. Dy. Ibi tres partes vt interim lucretur fruct⁹, quartā vero statim restituat in fine. Et hoc verum quoniam fuit onus intrinsecum. argu. š. de lega. ij. l. cum pater. §. eorum.

a **Heredem.** [a]Si dilatio adijciatur fideicommisso in fauorē3 fideicommissarij omnes fructus infra diem predictum percepti pertinent ad fideicommissarium.
14 hoc dicit. Uel sic † omne cōmodū medij temporis honorato debetur cuius fauore est adiecta dilatio. Ibi. xxv. annis alias annorum. Dynus. ibi quaꝫ vsure datiui casus. Dyn. ibi de omni reditu in mercede seruoꝛuꝫ. nota ergo ꝙ si plura sunt legata ob eādem causam relicta etiam si vnum tantum sit sufficiens ad implēdum iniunctum onus vtrunqꝫ tamen debetur ex aditione: ergo modo non limitatur prestatio legati. ꝛ facit ad hoc supra mandati. l. creditor. §. si inter maritum. ꝛ hoc nisi quis electus esset vt minister. vt supra de legat. ij. l. lucius. §. a te peto. Oldradus. Item not. ex hoc ver. quesitum. argu. ꝙ apud fideicōmissarium seu executorem vltime voluntatis testamenti nihil remanere debet de fructibus rerū distribuendaꝝ. ad idem supra de legatis. iij. l. pater. §. tusculanus. supra mandati. l. ex mandato. de negotijs gest. l. si quis negotia. ꝛ de procuratoribus. l. qui proprio. §. vt incertis. ꝛ dicta. l. creditor. §. si inter. supra mandati. in gloss. subaudi ꝑ fideicommissarium. ibi vero quo ad proprietatem. hoc non videt̄ bene dictum. nam ꝛ si ad vsum fuissent relicti tamen proprietas videretur legata vt supra de alimen. ꝛ cib. leg. l. libertis. in princ. ꝛ infra de donationibus. l. donationes in concubinam. §. spes. Quare dic proprietatem seruorum relictam alumno ꝛ sic non tenuit venditio facta per heredem. ꝛ de hoc non queritur hic sꝫ tantum de mercedibus operarum medij temporis. Ray. in contrarium tamen ꝙ non videatur proprietas legata facit qd not. ĩ. de superfi. l. j. §. qd in superficie. ꝛ. š. de leg. ij. l. titio.

b **Pluribus.** Prelegata alienari prohibita non cadunt in fideicōmissuꝫ [b]vniuersale. Dyn. Uel sic si duo sunt eiusdem nature: exceptio facta in vno porrigi-
15 tur ad alterum. Uel sic † casus exceptus a regula non ampliat regulam vltra eius naturam. Ibi orcinis ista est vera litera sed gl. habuit occalicij ꝛ ideo dicit ꝙ est proprium nomē liberti. Ibi viginti aureis per hoc quod legatum istud viginti aureorum a restitutione excepit videtur testator perceptionem fundorum includere voluisse cum exceptio firmet regulam. sed contra est quia lꝫ confirmet̄ non tamen auget vt hic ꝛ supra de vsufructu legato. l. generali. §. vxori. ꝛ ibi dixi. Oldrad⁹. In fine hoc ideo quia prelegata extra libertos alienari prohibeat. ꝛ hoc tollit contrariū de. l. cum pater. §. fidei tue. de legatis. ij. Raynal. ꝛ habeas in litera voluisses, licet quidam habeant voluisset ꝛ male. In gl. id est prelegata in fi. tum quia prohibuit alienari tū quia speciale fideicōmissum. Iaco. Inter collibertos relictum preiudicat generali. vt supra de legat. iij. l. vxor. §. felicissimo. Item ꝛ illud facit quod dicit deducto pro ea parte. Iaco.

Maritus. Uxor a marito instituta ꝛ de restituendo rogata dꝫ habere quartā ꝛ nihilomin⁹ dotem. hoc dicit Dynus. Uel sic ex voluntate expressa testatoris quarta trebellianica compensatur cum eo quod debetur heredi
16 alias vtrumqꝫ detrahitur. Uel sic † dos prelegata vxori in fideicommissum vniuersale non cadit nisi specialiter dictum fuerit a testatore quia tunc tenetur vxor legata persoluere si quarta sufficiat ad dotem. Dynus. Ibi sensisse quasi diceret si hoc expresse dixerit. Preterea ꝛ si expresse dixisset ita demum tenet̄ restituere dotem si quarta sufficiat ad dotē alias nō. ꝛ hoc sequit̄ dy. Ibi ꝛ tunc est ver. ibi atqꝫ etiā. ꝛ si exponitur pro ꝙuis. Jac. ibi ita ex volūtate testatoris ꝓbata. Dy. Facit iste. §. ad id qd fuit q̄sitū a Dyno an posset fieri ꝙ fili⁹ eo casu quo potest fm opinionē glos. retinere duas quartas vt notat̄. C. ad legē falcidiam. l. ꝙ ꝙ. nō retineat nisi vnā. Et ꝑ istū. §. dicit ꝙ sic scꝫ ꝙ detrahet debitā iure nature tantū in qua nō pōt grauari. Et debet ita dicere testator filiū meū heredem instituo sub tali conditione qꝛ volo ꝙ quartā debitā iure nature debeat cōputare in quartā trebellianicam. et hoc dicit argu. huius. §. ꝛ. l. si debitor. supra ad legē falcidiā. vbi de hoc dixi. nā sicut in istis. ll. potest grauari vt cōputet es alienū in quartā quia alias nō poterat prohiberi detrahere: ita debebat ꝛ in questione nostra cōputare quartaꝫ iure nature ꝙ est quasi es alienū vt no. ĩ. ad legē corneliā de falsis. l. si quis legatū. §. finali nec est tm̄ priuilegiata debita iure nature sicut est es alienū vtpote cū debeat̄ deducto ere alieno vt supra de inofficioso testamento. l. papinianus. §. quartā. Dy. Hodie videt̄ expeditū fm opinionem illoꝝ qui tenēt ꝙ testator possit prohibere deduci quartam trebellianicā ꝑ auf. sed cū testator. in cor. de heredib⁹ ꝛ falcidia. §. si vero expressum glo. non firmat pedem fm Jaco. de belloui su. ibi tenet qd prohibere non possit de hoc satis dixi. C. de episco. ꝛ cle. l. si quis ad declinandum. ad tollēdum omne dubiū. cōsiliū Dyni vtile est. Itē facit iste. §. ꝙ dos veniat in restitutione fideicōmissi qd verū est in generali vt dixi. š. eodē. l. a filia. ꝛ in prin. ibi hoc fuerit probatū. scꝫ ꝙ dos in restitutione veniat. Dy.

17 **Rogatus.** † Instantia iudicij inchoati cum herede non transit in fideicōmissarium per restitutionem hereditatis sed in ea proceditur contra heredē hoc dicit. Et sic patet hic ꝙ instātia iudicij transit in heredē: ꝛ pro hoc infra de iniurijs. l. sed si vnus. §. filiofamilias. versic. interdum. in fine. ꝛ ibi notaui ꝛ plene dixi. C. ex delictis defunctorū inquantuꝫ teneant̄ heredes. l. prima. Et dic ꝙ est instantia actionis personalis ꝛ illa transit vt dictum est. ꝛ infra de actiōibus ꝛ obligationibus. l. sciendum. vbi de hoc. Itē est instantia actionis personalis in rem scripte vt actionis ad exhibendum vel actionis simpliciter realis ꝛ illa nō transit nisi sit res penes eum. ff. commodati. l. iij. §. heres. Item est instantia cause criminalis ꝛ illa simpliciter transit vt hic in glo. notabili ꝛ quā alibi nescio supra de inofficioso testamento. l. filius. qd intelligas in accusatione de qua posset heres accusari, alias crimē morte restringit̄ vt. C. si re⁹ vel accusator mortu⁹ fuerit. ꝛ si pendente appellatiōe mors interuenerit. Ibi annis. vel annoꝝ. Dy. In gl. cꝛ sententia ibi argu. ꝯtra imo concor. Old. Uel illa in reali hec in ꝑsonali que nō sequit̄ fundum vt supra eodē. l. j. §. si heres. Itē illa facilius debet transire ꝙ ista arg. infra de adquirē. rerū domi. l. traditio. de contrahen. empti. l. alienatio. ꝛ de serui. rusti. pre. l. via. §. si fundum. ꝛ. §. quesitum.

a Heredū. ad de ad hūc textū Bal. in rubri. C. de ver. signi.

18 **Heres eius.** † Transactio nō rescindit̄ si trāsigens sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij dum tamen dolus aduersarij nō interueniat ꝙuis contrariuꝫ obtineat in venditione ꝛ locatione. hoc dicit. Et non inuenit̄ alibi ꝙ hic. de hoc tamen nota. C. de rescindē. venditione. l. ij. ꝛ. l. imperatores. ꝛ de ꝯditio. indebiti. l. in suā. Dy. Uel sic in fideicommissaria vniuersali quaten⁹ min⁹ est solutū ꝙ debet̄ petit̄. nisi super hoc fuerit trāsactū quo casu ratione dubij fideicōmissi valet b trāsactio licet fideicōmissari⁹ sit decept⁹ vltra dimidiā iusti pretij hoc dicit. Ibi dicebat ꝛ credebat ꝛ sic nō fuit in dolo vt infra ꝑ tet. Ibi postea repertis instrumentis ꝛc. Ol. ibi ꝯueniri possit heres de restituendo rogatus. Dy. ꝛ nota magnam autoritatem ꝛ virtutē transactionis sic etiaꝫ transactione facta cū illo qui plus etiam calumniose petiit valet vt. C. de plus peti. l. j. Et de ista autoritate transactionis vide etiā qd nota. C. si aduersus trāsac. l. j.

b In fideicōmissuꝫ. Adde qd istud venit ad limitatiōeꝫ l. cū vnū. de fideicommis.

1 Potestas abstinendi per integram restitutionem datur pupillo instituto ꝛc.
2 Fideicommissarius totum volens agnoscere nil cogitur pupillo restituere.

1 **Si pupillus.** † Pupillo instituto ꝛ de restituēdo partē hereditatis rogato si adierit datur sibi potestas abstinēdi per integram restitutionē quo casu fideicōmissarij est electio vt aut totam hereditatē agnoscat aut a tota discedat. hoc dicit. Ibi extitit re ipsa ꝛ insolidum fm verū intellectū. Dy. Ibi hereditatē alias est in litera hereditatis patris partē restituit ꝛ bn̄. nā partē restituit ꝛ alia pars sibi remansit. Dy. Ibi optio. id est electio. Dy. ibi agnoscat ꝛ oia onera hereditaria soluat. Dy. ibi aūt oimodo si neutrū faciat infra tempus statutū. Jac. ibi vendēda sunt ꝑ creditores. Dy. Ibi pupillo seruet̄ ꝑ in integrū restitutionem se iterato immiscenti hereditati. Dy. Ibi nō possunt qꝛ hoc nō expediebat. Jac. Uel forte es alienū excedebat quantitatem bonoꝝ. Dy. Ibi denegande essent in toto. lapsus eīn tēporis ad optionem dati fideicōmissariū excludit quasi quedā tacita repudiatio vt infra de cura. bo. dādo. l. j. ꝛ supra de heredib⁹ instit. l. si quis instituat̄. quasi dicat hec exclusio fideicōmissarij ex bonorum distractione nō pēdet vn̄ siue bona sint distracta siue non oino excludit̄ fideicōmissari⁹ post lapsum tēporis ad eligendum sibi dati. Oldr. Ibi vniuersum suscipere si vult ꝛ hoc casu nihil reddit pupillo vt supra de minorib⁹. l. ꝙ si minor. §. ij. Jaco. ibi ꝛ si qd repete ꝛ in potestate ei⁹ est recusando si qd ꝛc. Ol. Ibi si qd plus ꝙ creditoribus debet̄ facta vēditiōe ꝑ eos que fit vbi fideicōmissari⁹ vtrāqꝫ portionē habere recusat. q̄si dicat de his duobus habet electionem scilicet vniuersum recipere ꝛ post vēditionem per eum factam nihil de pecunia ex venditione redacta pupillo quantumcunqꝫ restituto siue restitutionem petenti dare. vt dicta. l. quod si minor. §. ij. supra de minoribus. Uel vniuersum recusare ꝛ pro hoc pupillo seruare quatenus vltra redigetur ex

venditione bonorum q̄ sit illud quod creditoribus debetur. Jacobus. et hoc verum quando per fideicommissarium sunt vendite res: secus si per creditores: quia tunc residuum seruatur pupillo vt. C. de repudianda hereditate. l. vltima. ꝛ ibi solet de hoc dici. Rayna. oppo. de. l. si minor. xxv. annis. supra de acqui. heredi. So. non cogitur precise sed causatiue vt hic ꝛ sic illa secundum istam. vt ꝛ supra de acqui. here. l. cum hereditatis. vel aliud in fideicommissaria cuius ius pendet ab institutione restituentis vt argu. supra si quis omissa causa testamenti. l. si in testamento. et l. antepenul. §. j. Uel dic quod ista loquitur quando non sunt coheredes ꝛ est ratio diuersitatis quia cum hic sentiat commoduꝫ fideicōmissariꝰ per aditionē pupilli heredis insolidū instituti sentiat cōmodū ex aditione pupilli. Et ideo nō grauat̄ eo restituto vt abstineat. Dy. in glo. vlti. ibi vt supra dixi: sed videt̄ qꝺ pupillus nihil percipere debeat etiā per restitutionē vt supra de minoribus dicta. l. qꝺ si minor. §. sceuola. vbi de hoc. Solutio quidā† qꝺ vbi fideicōmissarius vult totū agnoscere qꝺ tunc nihil restituit pupillo vt ibi ꝛ qꝺ hic subijcit in fine debet intelligi qꝺ fideicommissarius non vult retinere superfluum. Alij dicunt qꝺ hoc superfluū est redactum sine industria fideicommissarij ꝛ sine sui industrioso labore. sed in. §. sceuola. interuenit labor industriosus. argu. supra ad legem falcidiam. l. iij. cum similibus. vel potest dici quod aut bona sunt insolidum vendita: ꝛ tunc refert. aut sunt vendita per creditores recusante fideicommissario. aut vendita sunt per ipsum fideicommissarium agnoscentem. Si per creditores pupillus restitutus admittitur ad superfluū: si per fideicommissarium sit facta venditio tunc refert aut per laborem industriosum fideicommissarij superfluum reperitur ꝛ tunc nō restituitur pupillo in integrum restitutio. vt dicto. §. sceuola. aut per alium laborem industriosum sed grossum ꝛ tunc superfluum illud restituit pupillo satisfacto sibi de labore suo. argu. supra de conditio. ob. causam. l. si pecuniam. ꝛ materia. l. diligenter. §. j. et sic debet hic intelligi secundo casu scilicet quando in totum non venduntur bona quia non expedit tunc cum esset ratio illius. §. sceuola. debet superfluum dari pupillo restituto vt hic dicitur. Item contra premissa ꝛ maxime contra dictum. §. sceuola oppo. infra de fideicommissa. liberta. l. iij. §. vbi minor restituitur etiam re non integra. Solutio ibi alius fuit admissus ad bona de iure speciali fauore libertatis vt in contrario probatur. vt in. §. sceuola. alius fuit admissus ad bona iure proprij fauoris. ꝛ de iure cōmuni. Et ideo minori restitutio postea nō datur ne bona alij auferantur ꝛ fauor ipsius impugnetur vt dicta. l. iij. notaui. Ray.

1 ℣ Heredes mulieris rogate de restituendo post mortem possunt deducere debitum ex causa dotis.

2 Actio nō extinguit̄ si institutus de restituēdo post mortē rogez.

Matrem. Si creditor instituatur heres a debitore ꝛ restituat hereditatem subuenitur ei ad debitum etiam post restitutionem nisi aliena uerit aliquid in fraudem fideicommissi quia tunc debet sibi illud in debitum computare. hoc dicit. Uel sic ꝛ idem est si creditor adiuit hereditatem debitoris quatenus est debitum pauperior videtur esse hereditas quo casu quatenus plus debitum est restitutum repetitur. ꝛ vide glossa. supra de pactis. l. 1 non impossibile. ꝛ est hic argu. imo expresse† quod heredes mulieris rogate de restituendo post mortem in restitutione possint deducere debitum ex causa dotis. Dynus. ꝛ pro hoc supra eod. l. lucius. §. maritus. ꝛ. l. cum heredes. Ibi non modicam partem non tamen vltra dodrantem ꝟm vnam lecturam vel ꝟm Bulgarium non vltra q̄ sibi debetur. Dy. Ibi consumpserūt in fraudē fideicommissarij secundum Ray. ibi septitius possedit per quod videbatur restituta hereditas vt supra eodem. l. restituta. secus esset si eis ignorantibus vt supra eodem. l. paulus ꝛ. l. filiam fratribus. Dynus. Ibi non posse scilicet actione prima per aditionem hereditatis confusa est ꝛ hoc sequitur. Dyn. Ibi repetitio 2 erit. †Nota ergo efficaciter non extingui actionem quando quis instituitur ꝛ rogatur de restituendo post mortem. Dynꝰ. Et dic quod repetetur conditione indebiti vel sine causa vt notatur supra eodem. l. ita tamen. §. ex trebelliano. In gl. vltima ibi suo debito satisfacere. vl' dic q̄ multa erogauit hoc casu quare facta cōputatione erogati ad patrimonium ꝛ hereditatem tātum patrimonio expensum ferri debitum quantum erat debitum argu. supra eodem. l. titius. Jaco. Uel dic quod hic loquitur secundum iura vetera secundum que alienare poterat si non faciebat fraudulenter gratia interuertēdi vt dicta. l. titius. At hodie cū possit retinere dodrantem iure suo vt. C. eodem. auf. contra rogatꝰ. nō diceretur committere alienādo vsqꝫ ad dodrantem quia vtit̄ iure suo vt infra de libero homine exhiben. l. iij. §. hec verba. ꝛ infra de regulis iuris. l. nullus videt̄. ꝛ ita prima opinio procedit de iure nouo secunda de iure veteri. Ibi petitio debiti. i. repetitio bonorum restitutorum vsqꝫ ad quantitatem debiti. Dy.

1 ℣ Uerba que pluraliter proferunt̄ ad vnum nō apte referunt̄.

2 Species quandoqꝫ generi potest derogare.

Tullius phebus. Casus notabilis. In fideicommissaria hereditatis restitutiōe fienda fratribꝰ diuersarū matrū ad illud fideicōmissum ipsi pariter admittun 1 tur. vel breuiꝰ †v̄ba pluraliter ꝑlata nō possunt cōmode referri ad vnū vel verificari in vno ꝛ iō referunt̄ ad plures. vel sic: exceptio declarat regulā in nō exceptatis ꝯfirmat eā non aūt auget vel ampliat vt supra. eo. l. luciꝰ. §. pluribꝰ. Itē in causa ap. fert̄ sententia lite nō contestata de quo plene vide. C. de tempo. appella. l. si. §. illud q̄ hic allegat̄ in gl. ꝛ licet dicat Ray. illū casuꝫ alibi nō reperiri tñ hic eque bñ ꝛ in auf. de his q̄ ingredi. appella. in prin. versi. qa vero ꝛc. Uel sic substitutio fideicōmissaria facta generalis extendit̄ etiā ad eos inter quos substitutio vulgaris specialis facta fuit. Dy. Et dic primo ponit̄ equaliter omniū institutio. secundo restitutio fideicommissaria a minore filio fratribus faciēda relicto certo ꝑtio accepto. Tertio opponit̄ reciproca substitutio facta pupillari filio. Quarta facta minori. Quinto fideicōmissaria substitutio facta maioribus. Sexto petitio minoris fratribus ꝛ sententia pro eo ꝛ eiꝰ confirmatio ꝛ cōfirmationis ratio. Septimo oppositio cōtra minorē. Ultimo respōsio pro minore. Dy. ad illā oppositionem ꝛ pro ipso solutio. Ibi petijt a policrate scilicet pater ꝛ est scđa pars. Dy. accepto pretio a coheredibus. Dy. Ibi ꝛ inuicē tertia pars. Dy. Ibi heres nō fuisset ꝛ sic vulgariter. Dy. Ibi ei vel eis id est fratri vel fratribus. Dynus. ibi policrates intra pubertatem quarta pars. Dynus. Ibi deinde petijt quinta pars. Dy. ibi policrates. sexta pars. Ray. ꝛ pars. Dynus. Ibi solus phebus nota ad instantiaꝫ vnius partis tantum ꝛ lite non contestata ad diffinitiuam procedi. Oldra. vt hic ꝛ in gloss. non licet obstare. Dyn. ibi victus est. s. ipse phebus. Dynus. ibi verba. s. in tex. in dispositione testatoris apposita ibi dum dicit ei vel eis qui superessent ꝛc. Old. ꝛ sic dicta verba ei vel eis hic ponuntur materialiter. Ibi duos illos maiores ex primo matrimonio natos. Dynꝰ. Ibi substituerat vulgariter. Dynus ꝛ Jaco. ꝛ per hoc videbatur eos substituisse tantuꝫ per fideicommissum sicut fecerat in vulgari. Dynus. Ibi at qui septima pars. Dynus. ibi sed ꝛ voluntas actaua ꝛ vltima pars. Dynus. ibi qui exceperat nota quod exceptio declarat regulā. Oldradus. ibi cuius scilicet matris. Dynus. ibi fideicommissum erat a iulio testatore. Jaco. In gloss. id est diceret in fine hic aūt fideicommissaria sed certe in hoc non est vis. vnde dic quod in. l. contraria loquitur in eodem genere ꝛ specie substitutionum scili 2 cet directa †vnde generi per speciem derogatur hic autem loquitur in diuersis generibus quia prima directa secunda fideicommissaria. ꝛ ideo non restringitur per speciem quia non sunt sub eodem genere. de hoc Dynus de regulis iuris. c. generi. lib. vj. Preterea verba hic posita sunt pluralis numeri ꝛ ideo ad plures m. l. vero contraria. Quis sint verba pluralis tantum proprie ponuntur quia ad plures referri possunt. Dy.

¶ Quando dies legati vel fideicommissi cedit. Rubrica.

1 Dies legati a substituto quando cedat.

2 Conditiones que tacite insunt non faciunt conditionale legatuꝫ expresse.

3 Legatum conditionale dicitur quod sub contrarijs conditionibus relinquitur.

4 Conditio non facit legatum conditionale que non est apta ipsuꝫ suspendere.

5 Conditio que institutioni adijcitur in legato non repetitur.

1 Super rubrica. †Dies legati a substituto statiꝫ cedit mortuo patre licet viuo pupillo. j. eo. l. j. Et qū cedat legatū quoad trāsmissionē. Et qū quo ad petitionē. Et q̄ conditiones impediunt trāsmissionē legati. Dies vsufructꝰ legati ꝛ alioꝝ seruitutū ꝑsonaliū cedit ab adita hereditate. j. e. l. ij. ꝛ idē in alijs seruitutibꝰ. Legatū relictū in morte heredis est cōditionale in morte legatarij non. j. e. l. si cū heres. Legatū transmittit̄ ad heredes post cessionē diei. j. e. l. si post diē. Et qū cedāt pura ꝛ qū ꝯditionalia. Differētia est iter legatū vsufructꝰ ꝛ alterꝰ rei si relinquat̄ illi q̄ est in aliena potestate tꝑe mortis. e. l. §. si cū dies. Ecquid de hereditate talibꝰ relicta vl' stipulatiōe ꝑ eos q̄sita. Qū cedat dies legati puri. infra eodē. l. quod pure. †Et q̄ cōditiones vel dilatiōes 1

que

que tacite insunt etiā si exprimantur non faciunt legatū conditionale.ꝛ qđ eodē tempore cedunt legata in codicillis in testamēto ꝛ qđ requirunt aditionē hereditatis.per aditionē hereditatis retardatā differat̄ petitio legatorum.infra eodem.l.heredis.et hec siue dictio differat̄ per aditionē institutioni adiectam siue per natiuitatem posthumi siue per captiuitatem heredis siue per deliberationeꝫ instituti siue p vitam impuberis in psona substituti.ꝛ in legatis quorū dies cedit ab adita hereditate non fit transmissio ad heredes ante aditam hereditatem.Et qđ conditionū expssio que tacite insunt nihil operat̄.Et qñ expressa nocent vel non. Et qñ sit verum qđ dominium fingatur translatum in legatariū a morte testatoris.eadem.l.§.interdum.ꝛ.l.sequenti.Qđ in legato annuo sint plura legata non ex pluralitate rerum sed ex pluralitate prestationum.infra.eo.l.cum in annos.ꝛ.l.seq.Et vtrū debeant solui in principio anni vel in fine.infra eođ.l.nec semel.Et an idē in stipulatione annua si relinquatur ad habitationē vel salarium magistri qñ debeat solui.ea.l.§.si in habitatione.Qđ legatū annuū sit soluendum.in princi. anni non habita distinctiōe dicatur annuū vel nō.ea.l.§.nouissime.ꝛ hoc reprobāt multe gl. Petitio legati generaliter relicti nō trāsmittit̄ ad heredem.ea.l. §.si cui homo.Si legatum est titio qđ seius elegerit mortuo seio

3 post electionē legatū debet̄.ea.l.§.fi.† Legatum relictū sub contrarijs conditionibus conditionale est.sed si sit certū alterā extiturā ꝛ interim legatario decedēte non transmittit ad heredē. infra eo.l.hmōi.ꝛ optime facit qđ causa precedere debeat obligatione alias nō valeat sine causa si legant̄.ꝛ.aut vsufructus legatus de decem differtur vsq ad aditionem hereditatis ꝑpter legatū vsumfructum.infra eo.l.vsufru. non tū impeditur ad heredem transmissio q debet soluere filio non pōt soluere patri.eađ.l. §.si quis.qꝛ ea que sunt facti pñt adijci psone filijfami.Qui trāsfert se in potestate alterius transfert ꝛ sua.eadē.l.§.dies.ꝛ legatū acquiritur illi in cuius potestate est cū cedit dies legati nō refert vtrum morte patris an emancipatione efficiant̄ filij sui iuris. infra eo.l.si ita.Et qñ refert vel non refert quid ex equipollentibus fiat.legatum alternatiuū differt̄ vnum ꝑpter alterum.infra eo. l.cum ita legatū.vsufru.legati seruo legato p alium nō cedit nisi adita hereditate vtriusqꝫ.eadē.l.§.cuꝫ seruo.Regula catoniana nō pertinet ad legata quoꝝ dies cedit ab adita hereditate.infra eodē.l.cū legato.ꝛ catoniana est regula iuris lꝫ Joā.and.tenuerit cōtrariū.Et an legatarius manumittere possit seruum sibi legatū ante aditā hereditatem.Et an possit legari a patre vel dn̄o seruo vel filio.Legatū in tēpus liberorum impletur relicta vxore pregnante.infra eodē.l.is cui.An legatū incipit a precedenti dispositione aut precedenti cōditione.infra eodē.l.si cū sine prefinitione.ꝛ ibi de hoc satis nota.Legatum relictum a legatario sub conditione equipollet legato relicto ab herede sub conditione. eadem.l.§.cum ab eodem.Licet res legata sit testatori conditionaliter debita nihilominus legatū vt purū transmittit̄.eadē.l.§. si debitori.Legatum relictum extra causam alimētorū.infra eo. l.cum prefinitione.ꝛ ibi plene de materia annui legati quo ad petitionē ꝛ transmissionē ꝛ de annua stipu.ꝛ an añ tēpus possit debitor totū soluere.Et an vestes empte vxori cui erat relictus victus ꝛ vestitus mortua muliere sint heredū mulieris vel viri.legatū sine die vel cum die certa vel incerta quando cedat.infra eodē.l.si dies.† Conditio q̄ non est apta suspēdere legatū post adi

4 tionē non reddit legatū conditionale quo ad transmissionem.ea. l.§.si sub cōditione.De legato relicto in diem incertū quādo cedat.infra eodē.l.si petitio.Et qđ si ꝛ cum differunt in significato sed nō in effectu significandi. Conditiones q̄ tacite sunt si exprimantur non reddunt legatū conditionale.eadē.l.§.quidā.In legatis annuis singulis annis spectat̄ conditio legatarij an sit capax.infra eo.l.cum in annos.De materia legati incipientis a ꝑcedenti cōditione.infra eodem.§.si penū.de qua dictum est supra eodem.l.cū sine prefinitione.Legatum alternatiuū est vnū quo ad solutionē ꝛ si vnū est purum aliud cōditionale purū suspenditur per conditionale.infra eodē.l.cum illud.Et quod in alternatiuis vtrūqꝫ est in obligatione ꝛ ibi bene de materia alternatiuorum.Si legatur debitum naturale habito respectu ad tēpus presens inutile est:sed si ad futurū vtile.eadē.l.§.heres meus.Si lego decē ex redditu predij redditus expectatur sed non est conditionale legatū.infra eodē.l.firmio.ꝛ ibi bene de legato ex redditu relicto.Dilatio prestationis non reddit legatuꝫ conditionale. eadem.l.§.j.ꝛ an executor vltime voluntatis habeat actionem contra heredes.Et an conueniat̄ a legatarijs legatuꝫ simpliciter diuisum per tēpora transmittitur ad heredes,legatū alimentoꝝ non.eadem.l.§.pater annua.Et qñ legatū victus ꝛ vestitus re

5 lictum vxori debeat solui.† Conditio adiecta institutioni non videtur repetita legato.infra eodē.l.filium.ꝛ qđ sequentia non trahuntur ad precedentia sicut econuerso legatum seruo cum libertate eidē debet̄ etiam si adipiscatur libertatē sine manumissione heredis.ea.l.§.menstruos.In fundo instructo legato inspicitur tempus mortis.infra eodē.l.si fundus.Heres rogat⁹ vt aliquando det tenet̄ tribus cōcurrentibus.infra eodem.l.rogo.Pupilla non intelligitur nupta ante pubertatis annos qbus virū pati pōt.Et ideo legatum eidem relictum in tēpus nuptiarum nō debetur.infra eodē.l.qđ pupilli.Si heredi ꝑ parte leget̄ sub cōditione si heres non sit tale legatū transmittit̄ qꝛ vltimo vite spiritu impletur.ꝭ.eo.l.penul.

1 ☞ Dies legati quando cedat.
2 Conditio que tacite inest non reddit legatum conditionale.

1 MOrtuo.† Statī cedit dies legati mortuo patre instituto impubere filio ꝛ eidem substituto.h.d.Uel sic si legato decē sempronio me mortuo statim cedit dies legati a titio substituto relicti quantū ad trāsmissionē.Dy.In fine.quātū ad trāsmissionē nō quātū ad petitionē.Dy.Cōtra qꝛ legata cōditionalia si pēdēte cōditiōe decedat legatari⁹ nō trāsmittit ad heredem vt.C.de cadu.tol.l.vnica.§.finauteꝫ sub conditione.ꝛ.ꝭ.eo.l. si post diem.Sed istud legatū relictū a substituto erat sub conditione si pupillus moreretur.ergo non debet transmitti.ꝛ dic aut conditio est expressa ꝛ sic loquuntur contraria aut tacita ꝛ sic lo

2 quitur hic.ꝛ ista erat ratio dubitandi.sed non obstat † quia conditiones que tacite insunt non reddunt legata cōditionalia quo ad transmissionem ꝛ supra de conditio.ꝛ demon.l.conditiones. Plus etiam si tales tacite conditiones exprimerentur non redderent legata conditionalia vt infra eodem.l.heredis.§.tractari.Item est ꝛ alia ratio huius.l.quia conditio que suspendit aditionem hereditatis vt infra eodem.l.si dies.§.si sub conditione. sed ista conditio tacita suspendit aditionem hereditatis faciende per substitutum:ergo non reddit legata conditionalia ꝛ per consequens non debet differre transmissionem.Dy.

1 ☞ Dies vsufructus legati quando cedat.

a
1 SI pure.a† Dies vsufructus legati pure vel ex die cedit ab adita hereditate.h.dicit.Dy.Ibi cedit quia ante aditionem peti nō potest Dynus Ibi transit quia est ius personale ꝛ cum persona extinguitur vt supra quibus modis vsufruc.amittatur.l. sicut.§.finali.Dynus.Ibi idem est vt non cedat ante aditionem licet dies aduenerit.Dynus.In glos.ibi idem in alijs seruitutibus.Idem est quo ad petitioneꝫ ꝛ non solum in seruitutibus sed in omnibus rebus legatis vt infra eodem.l. heredis aditio. Et quemadmo.seruit.amittatur.l.iura.sed non quo ad trāsmissionem vt supra de seruit.rustico.prediorum.l. pecoris. ꝛ melius supra de seruit.leg.l.si fundum.vbi de hoc.Alij contra quod in eis cessat ratio que est in personalibus scilicet quia ad heredem non transeunt vt infra.l.proxi.cū enim cessat ratio cessare debet ꝛ lex vt infra de iure patrona.l.adigere.§.q̄uis. vel dic q̄ nō cessat rō predicta quia nec reales transeunt ad heredem vt ad heredē sed fundum sequuntur.vt de serui.rusti.predi.l.via.§.si fundus.ꝛ de hoc solet notari in.§.nouissimo.qui statim infra allegatur.

a ☞ Si pure.ad de qđ cōmuniter hic dicūt scribētes vide licet qđ legatū habitationis nō vēdicat sibi locū nisi adita hereditate. bal.l.j.§. libertatibus. C.đ cadu.tollen.

NAm cum ad heredem. Nō trās feratur scꝫ legatum predictarum seruitutum personalium.Dyn̄. nisi de herede sit adiectum vt.C. de vsufru.l.cum antiquitas.ꝛ supra de condi. ꝛ demō. l.cui fundus.Jac.Ibi antea q̄ hereditas adeatur.Dy.In fine. quantum ad transmissionē nec quantū ad petitionē cum non sit persona que conueniri possit.Dy.ꝛ vide qđ no.ꝭ.de vsufruct.l.si pendentes.in prin.ꝛ.l.si vsufruc.legatus.

1 ☞ Legatum quando conditionale dicatur ꝛ quando non.

1 SI cum heres.† Aut legatū cōfertur in mortē heredis ꝛ est cōditionale aut legatarij ꝛ nō est cōditionale.Dy. In gl. ij.ibi mors vltra nō dominabit̄ vba sunt apostoli ad Roma.vj.c.ꝛ eadē verba sunt in gl.C.de cōtrahen.stipu.l.nō moriturū.ꝛ vide ad hanc.l.quod no.in.l.extraneum.C.de here.insti.

1 ☞ Legata transeunt ad heredem post diei cessionem.
2 Dies legatorum ad heredem non transeuntium quando cedat.

1 SI post diem.† Primo dicit legata transmitti ad heredem post cessionem diei. Secundo declarat quando cedat.nam aut pure et cedit a die mortis aut sub conditione et

tunc aut possibili aut impossibili.⁊ si possibili aut potestatiua aut casuali.⁊ si potestatiua aut stat per eum aut per illum in cuius persona conditio erat implenda. Dy. Ibi dies eius cedit quantum ad transmissionem. Dy. Et vide quod not. in gloss. infra de dona. causa mor. l. fina. que gloss. notabilis est. ibi nam huius scz legati quod ad heredem non transit. Dy. Ibi nō ante cedit quā dies veniat ⁊ hereditas adeatur. Dy. ibi probamus sententiam
2 scz† quod dies legatorum que non transeunt ad heredem non cedant nisi adueniente die ⁊ adita hereditate. Dy. ibi sed si sub cōditione expressa alias secus si sub conditione que tacite inest vt supra de conditio. ⁊ demon. l. conditiones. Dy. ibi hoc legatum relictum sub conditione impossibili. Dyn. que remittitur a iure ciuili. quia supra dixi de illa que remittitur a pretore. quod facit ad ea que dixi supra titulo .pxi. l. facta. §. si sub conditione. ibi legati cedit scz statim. Dy. ibi mihi legatum sit sub ista cōditione. Dy. ibi iisdem conditionibus ita habuit glo. sed alii habent in litera iisdem pensionibus. Et tunc dic vt infra. eod. l. nec semel. §. sz si quotannis. ⁊ l. si vero. Ol. §. penul. in gl. legatarii ibi supra .pxi. Uel dic .pprie ⁊ dic quod nō stetit p legatariū quominus impleretur sed per heredē quia non vult heres eam impleri. Oldra.

Si cum dies.

Assignat differentiam inter legatum vsufructus ⁊ alterius rei legate ei qui erat in aliena potestate tēpore mortis. Dy. ibi fuit subiectus quia quidquid ipse filius acquirit patri acquirit vt infra si a parente quis fuerit ma. l. j. Dy. Aliud in hereditate in qua tēpus aditionis spectatur ⁊ est ratio vt nota. infra de bono. pos. sm tab. l. ii. §. fi. Ray. in glo. filius vel seruus. Ibi q̄ legata ⁊ que sit ratio diuersitatis not. insti. de verb. obliga. §. ex conditionali. Dy. ⁊ C. de cōditio. insertis. l. si vxorem. ⁊ de legatis. j. l. iulian⁹. non obstat. l. si pamphilo. de optione leg. vt ibi notaui.

1 ☞ Dilationes seu conditiones que tacite insunt legatum conditionale non faciunt.

Quod pure.

1 Principium planum est. Secundo dicit† qđ conditiones: seu dilationes que tacite insunt non faciunt legatum cōditionale ⁊ eodem tēpore cedunt legata in codicillis quo cedūt legata in testamēto. Dy. ibi at si extrinsecus conditio q̄ tacite inest non reddit legatū conditionale etiā si exprimat̄. Dy. ibi non ex ipso testamento. i. si legatū habet cōditionem tacitam non expressam. Dy. ibi ante decedat quā existat conditio. Dy. ibi veluti exemplum de tacita conditione. Dyn. ibi elegerit mulier post mortem legatarii. Dy. ibi dictum est ⁊ sic ius qđ habet vel habiturus est ea eligente legatum legare videtur. nā fundum dotalem legare non potest. vt. s. de milita. testamento. l. dotalem. Iaco. habet ergo tale legatum conditionem tacitam: scz si mulier eligat pecuniam legatam. vt. s. de legatis. ii. l. cū pater. §. q dotale. Ray. in fi. sicut ergo legata in testamento relicta aditionem desiderant. vt. C. de fideicommiss. l. eam quam. sic ⁊ ista in codicillis relicta infra de fideicommis. libert. l. ii. quod est not. dignum. Old. Et vide quod not. s. de leg. ii. l. debitor. §. fin. ⁊ qđ dixi de leg. j. l. si mihi. ⁊ tibi. §. fina. non obst. l. si penam. ii. responso. vt dicam. ii. eo. l. si cum prefinitione.

1 ☞ Aditio petitionem legati differt ⁊ non cessionem.
2 Accessiones que non sunt loco rei a tēpore mortis non veniunt.

Heredis aditio.

Hec. l. pmittit regulam generalem quā per exēpla declarat.
1 †aditio differt petitionem legati non cessionē siue differatur aditio p cōditionem institutioni adiectam siue per natiuitatē siue captiuitatē siue p deliberationē instituti siue vita impuberū: adeo qđ si exprimantur si impuberi ⁊c. non facit legatum cōditionale. Dy. Uel sic aditio heredis differt petitionē nō transmissionem legati siue sit purū: siue habeat conditionē tacitā qui a testatore etiā exprimatur nisi dies legati ante aditam hereditatē non cedat q2 tunc p aditionē heredis etiam legati transmissio impeditur. h. d. vsq3 ad. l. si habitatio. Ray. ibi aditio. s. retardata. Ray. ibi non facit hucusq3 est regula siue dictum generale sequuntur exempla regule. Dyn. ibi siue sub cōditione scilicet institutus. Dyn. ibi impediatur heres hereditatē adire. Dy. ibi securus est q2 transmittit legatum ad heredem. Dy. ibi heres institutus eo tpe quo moritur legatarius. Dy. ibi cedit quātū ad transmissionē. Dyn. ⁊ dic statim adite mortis ⁊ hoc si legatum sit purum idem etiā si habeat cōditionem tacitam etiā a testatore expressam ⁊ hoc seqtur. Ray. ibi substitutus vulgariter. Dy. ibi transtulit petitionē legatari⁹ qui decessit ante heredē. Dy. ibi tantūdē scz q̄ legatū transferat̄ ad heredē. Dy. ibi transfert legatarius dato qđ mortuus fuerit viuente pupillo. Dy. ⁊ iste est pulcher casus ⁊ contra quē de facili quis responderet. ibi transire q2 expressio conditionū que tacite insunt nihil operatur. vt. s. de condi. ⁊ demon. l. si in diem. §. seruo. ⁊ de legatis. j. l. iii. Dy. in gl. secūda. gl. variant an posthumus alienus possit institui: sed dic vt dixi. s. de liberis ⁊ posthu. l. gallus. In gl. vltima. in fi. sed dic cōditionis expressio nihil plus poterat operari ibi sic. Dy. Uel dic qđ illud est regulare illđ speciale. vt dixi sm Dy. dicta. l. si in diem. §. seruo. ⁊ per. Pet. eo. ti. l. nōnunq̄. Uel sm. Iac. de bel. hic est eadē ratio in vtroq3. ibi est dispar ratio vel hic regulare ibi casuale. vt. j. de reg. iu. l. expressa. vel dic vt not. p ipsum. Ia. s. si cer. peta. l. cū qd. ⁊ no. ⁊ dixi. j. de reg. iuris expressa nocent. Interdum hic ponit de quibusdā legatis quorū dies cedit ab adita hereditate. ⁊ tūc premortuo legatario legatum est inutile. ⁊ idem in. l. si habitatio. Dy. ibi legatis. i. cessioni legatorū. Dy. in gl. in testamēto ibi de furtis a titio. vbi dicitur trahi retro dominiū rei legate a morte testatoris sic ⁊c. Sz dic qđ illa fictio non procedit fauore legatarii: sed de necessitate iuris quia trahitur aditio ad tempus mortis. vt. s. de acquiren. here-
2 ditate. l. heres† ⁊ ideo accessiones que non sunt loco rei nō veniūt a tempore mortis. sed adite hereditatis. vt. s. de legatis scđo. l. si tibi homo. §. cum seruus. ⁊ hic probatur. ⁊ dixi. j. eo. l. cum legato. Uel dic sm. Iac. de bel. qđ ibi regulare hic casuale. vt dicto. §. in nouissimo. Iaco. ⁊ no. bene ista.

Nam cum libertas.

Ibi si seruo pure hoc expresso: alias conditio libertati adiecta in legato repetita videtur. vt. s. de legatis. iii. l. qui concubinam. §. cū testamento. ⁊ ibi notat̄. ⁊ de conditionibus ⁊ demonstrationibus. l. iulius paulus. Dy. in gl. prima. no. hāc gl. aliā rationē reddit gl. dicto. §. in nouissimo. p qua facit qđ no. j. de regu. iur. l. plerūq3. C. de appellatiōib⁹. l. nec causas ⁊. s. de noxali. l. generaliter.

1 ☞ Dies quo ad quid cedat in legatis persone coherentibus.

Si habitatio.

1 In fi. † q2 in his legatis p sone coherentibus cedit dies quantum ad petitionem non quantū ad transmissionem. vt. s. eod. l. §. iii. ⁊ quinta. si non transmittitur ergo nō acquiritur patri vel domino. vt. j. de regulis iuris. l. que legata. Dy.

Cum in annos.

Plana est. nā plura sunt legata siue idē leget̄ p singulos annos siue diuersa: ⁊ cedit in initio anni ex quo adita est hereditas: sed ante aditionē cedit ex die mortis cōsequenter dicit idē interesse si leget̄ singulis annis nisi aliud ex ꝯiectura volūtatis liqueat. Dy. ⁊ dic cum in annos non determinando. j. quos finiatur. nam tunc demū legatū est finitū p tēpora. vt. j. eo. l. nec semel. §. item celsus. versi. ⁊ si quot annis. ⁊ l. si cum prefinitione. Dyn. ⁊ facit quod not. institut. de verbo. obli. §. ex conditionali.

Nec refert.

In fi. quasi dicat nō dicunt̄ plura legata ab vniuersitate rerū i legatū deductarū q̄ in diuersis specieb⁹ consistant. sz a pluralitate prestationū. Old. Et dic nec refert quia semper sunt tot legata quot sunt anni. Dy.

1 ☞ Legata annua quando debeantur.
2 Argumentum de vno legato ad plura non valet.
3 Legatum annuum differt a legato singulis annis.
4 Petitio legati relicti generaliter transit ad heredem.

Nec semel.

Ibi inde. Iul. i. q2 plura sunt legata ⁊ initio cuiuslibet anni cedit dies. Ol. ibi hoc legatum in annos singulos. Dy. ibi ex die mortis cedere quantū ad hoc vt .p oī tpe qđ est post mortē debeatur non autem quantū ad hoc vt peti possit nisi adita hereditate. Dy. Dic ergo cedere q̄tū ad augmentū legati nō quātū ad petitionē vel transmissionē q2 tūc adita hereditate. in prin. cuiuslibet anni. vt. s. Old. Ibi pensiones. i. pensiones singulis annis faciendas. Dy. ibi cōsultū. vt multiplicarent̄ summe. ibi heredi .pspectū vt diuideret̄ prestatio per tempora. ibi ad solutionē tunc eīn diceret̄ vnū esse legatū oīm annoꝝ ⁊ pro sequentibus annis transmittit̄ ad heredē legatarii. vt. j. eodē. l. firmio. §. fi. Dy. in glo. etiam quo ad transmissionē. ibi si in annos vbi de hoc dixi. ⁊ dicta. l. qui hoc anno. Item destruit̄ per. l. eum quia ita stipulatur. de verbo obliga. vbi dicitur in stipu. deberi. in princi. Dic ergo vt ibi no. per Dy. nō distinguendo legata a cō-
1 tractibus. † aut dies apponit̄ gratia differēde solutionis siue petitiōis ⁊ tūc debet̄ in fine anni. vt in. l. ꝯtraria. si in annos. ⁊. j. ea. l. §. nisi forte. aut gratia diuidende solutionis siue pstationis per tempora

tempora ꝛ tunc inspicit anni principium. vt hic. ꝛ. ſ. de annuis lega. l. ij. ꝛ. C. eo. l. j. instituto de inutili stipu. §. penul. nec obstat. ff. si certū petatur. l. lecta. q2 quāuis fuerint ibi due cōuentiones tamen vna succedit in locū alterius. ꝛ sic ꝛc. vt. j. ti. prox. l. j. §. si quis sub conditione in dubio autem vna erit prestatio. ꝛ semp videtur temp⁹ adiectū gratia differende prestationis. vt. j. de ver. ob. l. eū qui calendis. aut plures erant prestatiōes ꝛ tūc videtur adiectum gratia diuidende solutionis. Dy. Et vide quod no. ꝛ dixi. C. eo. l. j. ꝛ. d. l. eū q. §. qui ita. ꝛ institutione de ver. ob. §. at si ita. ꝛ. d. l. q hoc anno. in gl. ꝛ per dy. ꝛ vide. j. ea. l. §. nouissime. Itē opinio hui⁹ gl. nō multū efficaciter reprobat̄ p dictā l. si i annos. q2 ibi vnū tātū erat legatū q2 heres dānat⁹ erat dare vnā quātitatē vel speciē: vel iussus erat seru⁹ liber esse in decē
2 annos hic aūt loquit̄ vbi plura sunt legata. †Et argumētū de vno legato ad plura non bene procedit. Dy.

Si in habitatione. In glo. q2 tūc esse incipit ibi est soluendū sed quid si marit⁹ legat vxori victū ꝛ vestitū glo. videt̄ dicere sec⁹. j. eo. l. fundo. §. si. sed dic vt ibi dicā. ꝛ dixi. ſ. de liberis agno. l. si. ꝛ per hunc. §. tenet dy. ſ. de condi. ꝛ demon. l. quibus diebus §. si. qd si legat̄ alicui p passagio sancte terre qd sibi nō debeat̄ nisi fiat passagium.

Nouissime. Ibi leget̄ q2 semp in pricipio anni cedit. Dy. Et sic textus iste destruit oēs
3 glo. que dicūt† differētiā esse inter relictū annuū ꝛ singulis annis q2 hic equipatant̄ ꝛ ideo male dicit glo. que est. C. eo. l. j. vt ibi dixi. ꝛ insti. de ver. obli. §. id autē. qd in diem. ꝛ de hoc tactus fuit. ſ. ea. l. in prin. Dy.

4 **Si cui homo.** †Petitio legati gñaliter relicti trāsmittitur ad heredes. h. d. dy. Et quidā habēt in textu nō trāsfert ꝛ male q2 est cōtra casum. l. fi. C. cōia de legatis nisi exponas verbū decesserit. s. seru⁹ vt in secūda expositione gl. tūc eīm posset bona litera nō trāfert si mortuus esset seru⁹ ante morā heredis. ſ. de leg. j. l. cū res. in fi. ꝛ de ver. ob. l. si ex legati causa.

Si titio. In fi. sed si decedat ante electionem sei⁹ electio deuoluit̄ ad titiū vt. C. cōmunia de leg. l. vlti. §. sed ꝛ si quis optionem. Oldr.

1 ☞ Legatū conditionale dicitur qd sub cōditionibus cōtrarijs relinquitur.
2 Conditio necessaria reddit legatum purum.

1 **Huiusmodi.** †Legatū sub contrarijs cōditionibus relictū cōditionale censetur ꝛ non debetur nisi in euentū licet sit certum alterā extituram ꝛ interim legatario decedente trāsmissio impeditur sicut in simili. nam tale legatū ꝛc. hoc dicit. ꝛ quod dic legatū dic eiusdem rei vel diuersarū ar. ſ. de le. ij. l. si illud respondeo Ray. ibi nō fuerit quod ex facto legatarij non pendet vt siue titius fiat consul siue nō. nā si poneres in ea que consistit in facto legatarij secus quia tūc existeret altera in ipso actu mortis ꝛ ideo petitio legati ad heredem transmittere tur vt. j. eo. l. fina. Dy. Oppo. quod talis soluti non datur repetitio vt. ſ. de cōdictione indebiti. l. iuli. vbi de hoc. ergo nō est conditionalis vt. e. titu. l. sub cōditione debitor solu. illa loquitur in contractibus hec in vltima volūtate sed contra istā sol. instatur quia de contractibus ad vltimas volūtates licitū est arguere vt de lega. j. l. seruum filij. §. eum qui. ꝛ ibi dixi. Sed dic verū esse ꝛ est alia ratio qa in ea non transit spes conditionalis legati ad heredē sed in cōtractu sic vt institu. de verb. ob. §. ex conditionali. Et ibi redditur in gl. ratio diuersitatis est ergo legatum conditionale ꝛ stipulatio quantum ad suspendēdā pe
2 titionem ꝛ impediendā vt. l. iul. item oppo. †quod videatur cōditio necessaria ꝛ ideo habeatur p pura. sed dic quod verū est quod habetur pro pura quantum ad obligationē in cōtractibus sed in legato nō. nam licet sit verum vnā de istis conditionibus impleri non tamen certum est quod impleat̄ viuo legatario. ꝛ ideo legatum est conditionale non stipulatio. itē oppo. quod stipulatio seu contractus talis sit purus quantū ad omnia vt. ſ. de periculo ꝛ commo. rei ven. l. qd si pendente. Sed dic qd ibi appellatur contractus perfectus quātum ad rescindendi inhabitā potestatē nō aūt est purum quantum ad petendi facultatē. item op. eodem modo de leg. l. si pupillus. §. qui sub cōditione. j. de noua. sol. vt in primo cōtrario vltimo not. causam debere precedere ex qua debeat̄ vt. j. de doli. except. l. ij. §. circa vbi de hoc plene no. ꝛ dixi ibi decedat scilicet legatarius. dy. in gl. est ergo ibi fm Ja. dixi Jac. de rauē. dicit qd non credit Jo. vnquā dixisse. Et si dixisset nescit qd velit dicere q2 hic nō est aliqua implicitas nisi qd disiūctio pōt cadere iter terminos vel inter ppositiōes hoc est inter predicta vā illa iplicitas pōt hic cedere q essent ppositiones disiūcte sed tūc nō esset magna ratio sed tū vel forte. Jo. habuit hūc intellectū sub diuersis orationibus verbor tūc videat̄ voluisse facere plures cōditiones ꝛ obtineat hec lex. an sub vna cōiunctiōe verborū ꝛ tūc videat̄ voluisse facere vnam conditionem habentem duo membra ꝛ tunc habeatur pro pura. Ray.

1 ☞ Electio non potest esse de vna re sed de pluribus.
2 Filiofamilias adijci possunt que in facto consistunt.
3 Transferens se in alterius potestate videtur ꝛ sua transferre.

1 **Si vsusfructus.** †Electio dzeē de plurib⁹ quo casu si vnū pure legat̄ aliud sub cōditione ꝛ certū sit cōditionē differre aliud tāquā purū iterim decedēte legatario transmittit̄ ad heredē. vel dic fm dy. differt electio in decē legatis vsq ad tps aditionis hereditatis pp̄ter legatū vsusfruct⁹ ſ3 nō impedit̄ trāsmissio sicut i simili q sequit̄ in textu seie. x. etiā dy. ibi sint legata ꝛ dubitat̄ vtrū legatarius possit eligere a die mortis vel ab adita hereditate. dy. ibi locus esse pōt antequā adeat̄ hereditas. Dy. ibi nondū adita repete proponat̄. dy. ibi si post mortē antequā hereditas adeatur. dy. ibi legatari⁹ decedat ꝛ sic deficit ꝯditio legati vsuf. dy. ibi dies legati scilicet de decē ibi cedit. id est retrocessisse apparet. Old. ibi decesserit ꝛ sic deficit conditio fundi legati. dy. ibi trāsmittit nec ob. j. e. l. cum fine pfinitione scdo rñso. Quia ibi vnū tantū legatū conditionale: hic aūt duo vnū purū aliud cōditionale. Ray. in gl. ꝛ hoc ideo in fi. sol. dic vt ibi dicam.

2 **Si ita quis.** †Ea q cōsistūt in facto adijci possūt psone filijfa. h. d. ꝛ idē in seruo insti. de stipu. seruor. §. j. sed cum factū. vel dic si legato filio vt sibi filio soluat̄ heres non tenet̄ soluere patri. Dy. in glo. filius ergo ibi vt liceat matri ꝛ auie in prin. no. bene hanc glo. verū est iure illo autenticorū sed iure isto digestorum nō inuenitur qd filiusfami. paganus possit habere propriū ꝛ hic est speciale pp̄ter expressam volūtatē testatoris ar. ſ. ad trebel. l. lucius. §. tres heredes. Ray. sed nūqd hoc casu cū filius agit est necessarius cōsensus patris cū patri nō querat̄ vsuf. Nico. dicit qd sic p. l. cōmo. l. iij. §. si filio. nec ob. qd no. C. de bonis que li. l. fi. §. finautem. vbi tenet glo. qd quādo patri nō queritur vsuf. non est necessari⁹ patris cōsensus quia ibi loquitur in bono. posse. q petitur officio iudicis. ſ. de iurisd. om. iu. l. j. ꝛ quādo fili⁹ implorat officiū non est opus consensu patris vt habes glo. notabilem. C. qui ad bono. posses. l. j. ſ3 in. §. si filio. ꝛ hic loquitur quādo filius agit per modū actionis quo casu necessarius est patris cōsensus quod est notādum. de hoc etiā dixi. d. l. fi. §. necessitatis de bonis que liberis.

3 **Si dies.** †Qui se trāsfert in alteri⁹ ptātē transfert et sua qd facit ad auf. ingressi. ꝛ legatū acquiritur illi in cui⁹ potestate est legatarius aduenjēte conditiōe legati. hoc dic dies legati relicti homini sui iuris ibi puenerit vt q2 dedit se ad arrogandū vel q2 redact⁹ est in seruitutē ꝛ in stipul. secus si spectatur tempus quo cōtraxit vt. j. de ver. obl. l. si filius fa. sub conditione Dy.

1 ☞ Equipollentia si eundem habeant effectum nō refert quid ex eis fiat.

Si ita esset. Nō refert quid ex equipollētibus fiat. h. d. dy. eius sc3 fidei
1 cōmissarij. Dy. in glo. in fi. so. †verū est qd non refert quando equipollentia eundē habēt effectū sed si nō habēt eundē effectū bene refert vt in secundis ar. cōtrarijs huic l. ꝛ de verb. ob. l. ex ea parte. §. in insulam. vbi de hoc dixi ꝛ. d. l. iij. C. de insti. ꝛ substit. ꝛ dixi etiā dicto. §. is cui. ꝛ est euidēs ar. hec lex quod si pater dixit si filius me⁹ ludēdo bona dissiparet volo qd perueniant in talem ecclesiam qd nō ludēdo sed mercādo consumat qd conditio existat ꝛ debeant ad ecclesiam peruenire per hanc. l. Jaco.

1 ☞ Dies vsusfructus legati seruo per alium legato quando cedat.

Cum ita. Nō differtur vnū pp̄ter alterū vt. e. l. si vsuf. Ol. ibi cedet quātū ad trāsmissionē vt. j. e. l. cū illud. ij. responso. Et ibi nota. Dy. ibi aliquid ex pamphila natum quo casu conditio extitit ꝛ sic vtrūq trāsmittit̄ ibi nasci nō posse quo casu deficit conditio illius qd ex pāphila nascet̄ ꝛ sic legatū stichi tanq̄

purum transmittitur ad heredem.

1 **Cum legato.** †Usufru.legati seruo legato ꝑ aliũ dies nõ cedit nisi vtriusq; hereditate adita.h.d. vel clarꝰ dic lego seruũ extraneo eidẽ seruo legaꝫ vsuf.ab alio iacẽte mea hereditate moritur iste seruꝰ distinguiꝫ aut ante aditionẽ mee hereditatis aut post.dyn.ibi ab aliquo extraneo.dy.ibi interim.i. ante aditã hereditatẽ eiꝰ a quo seruꝰ fuerat legatus.dy.ibi ad hereditatẽ pertinere.i. ad heredẽ illiꝰ hereditatis cuius erat seruus. Dy.

1 ☞ Regula catoniana ad que pertineat legata.
2 Regula catoniana an sit regula iuris.
3 Legatarius an possit manu mittere seruum sibi legatum hereditate non adita.

1 **Cum legato.** †Regula catoniana non ꝑtinet ad legata quorũ dies cedit ab adita hereditate.h.d.vl' sic legatũ seruo legato vel manumisso cedit ab adita hereditate ⁊ iõ nõ vitiaꝫ per regulã catonianã idẽ si a filio herede instituto legeꝫ patri.dy.ibi aliqd legaꝫ siue a dño siue ab extraneo vt.s̃.e.l.heredis aditio.§.fi.⁊ ibi alij vt Ray.dicũt a dño alias secꝰ.s̃.de le.ij.l.qd seruus.⁊ no.de le.j.l.seruo legato.in prin. nam tunc cedit a morte legãtis sicut alia legata qd dic vt.d.l.seruo.ibi legatũ debeaꝫ hoc est verũ extraneo instituto in illo testamento in quo legatũ secus si esset institutus necessarius quia tunc tale legatũ factũ seruo legato vitiareꝫ per regulã catonianã.vt.l.si optio.s̃.de optione legata ⁊ no.s̃.de le.j.cetera.§.tractari.⁊ hoc declarat hanc.l.ibi ⁊ ideo qꝛ nõ cedit a die mortis sed demũ ab adita hereditate que vicẽ persone sustinet.Dy.ibi regula iuris no.expresse cõtra dominũ meũ Jo.an.qui notauit extra de re.iur.sup rub.li.vj.
2 †qd regula catoniana nõ erat regula iuris.hic enĩ expresse dicitur cõtrariũ ibi manumisso ab ipso testatore.Jaco.ibi quia ⁊ si cõfestim.hec est sententia ⁊ causa vel melius causa quare cessat regula.Ja.ibi non in eiusdẽ.i.hereditate que defuncti obtinet vicem.q.d.nam debetur idẽ ⁊ ab eodem legatũ quo casu regula locũ haberet:ante ergo aditam hereditatẽ nulli debeꝫ;post aditã debeꝫ legatario vel seruo manumisso.Jac. Ibi at si filio in potestate patris cõstituto.dy.ibi qd scꝫ legatũ.dy.ibi ea ⁊ ideo ꝙ pro qꝛ ibi statim post testamentum.dyn.ibi emancipatus,scꝫ filius heres institutus.dy. ibi debeatur si vero tempore adite hereditatis esset in patris potestate ⁊ eiꝰ iussu adiret legatũ esset inutile.vt.s̃.de legatis pmo.l.a filio. ⁊ dixi in.l.cum filio.eodem titu.Ray.in glo. id est si inueniet.alias
3 inueniebaꝫ in fi.non credo†qd legatarius possit manumittere seruũ sibi legatũ ante aditam hereditatẽ qd nõ est dñs.vt.s̃. de lega.j.l.si tibi homo.§.cum seruus.⁊ licet fingatur fuisse dominus a tempore mortis.vt.d.l.a titio.ista fictio nõ procedit fauore legatarij imo propter quandam necessitatem iuris qꝛ aditio trahiꝫ ad tẽpus mortis.vt.j.de stipu.seruorum.l. si ex re.⁊ not.s̃.de acqui.here.l.heres quandoq;.⁊ dixi.s̃.eo.l.heredes.§.fi.sꝫ tamẽ cedit dies quo ad dominiũ ab adita hereditate.vt.s̃. ad leg.falci.l.hereditatũ.§.fi.Uel dic qd fuit manumissus pro premio libertatis vt.C.ex quib.cau.serui ꝑ premio accipiunt libertatẽ.per totum qd potuit fieri ante aditam hereditatẽ.vt.s̃.ad silleia.l.si quis in graui.§.vtrum .⁊.§. si ex stipulatu. vel posses saluare gl.dicẽdo qd interim manumissio non tenet incommutabiliter:nã si heres postea hereditatem non adeat legatũ non tenebit nec manumissio.vt.C.de fideicommis.l.eam quã.si vero heres postea hereditatẽ adeat:tunc quia a morte legatariꝰ fingitur fuisse dominus ratiõe illiꝰ ficti dominij teneat manumissio ante facta per.l.a titio.argumen.s̃.de conditio.institu.l.mater.§.j.⁊.j.de man.vin.l.iij.non obst.l.seruo.j. qui ⁊ a qui.quia hic peruenit dominiũ ex causa que trahitur retro. ibi retro nõ trahitur ⁊ facit ad hoc.s̃.si certũ petatur.l.perinde ⁊ de actio. empt.l.si quis alienam.licet glo.ibi faciat contrariũ sed potes respondere vt respondi.s̃.ad.l.seruum.j.qui ⁊ a quibus. ⁊ hũc intellectũ credo glo.habuisse.Ray.vel posses dicere quod erat statuliber cuius libertatis conditio extitit post mortẽ ⁊ ante aditam hereditatẽ.Ja.sed tunc improprie dicitur in litera manumissio.in glo.obligatio legati.i.ꝑ legato.Old.in glo.vltima ibi emancipari.vt.C.de iure deliberandi.l.non est dubiũ.ibi legari filio imo potest.vt.s̃.de leg.j.l.cum filio.de lega.iij.l.fideicõmis.§.si filio.⁊ ad trebellianũ.l.vbi pure. ⁊ est ratio qꝛ inest tacita cõditio si fiat sui iuris ⁊ sic nõ obstat regula catoniana: sed certe in prealleg.legibꝰ colligitur illa tacita cõditio ex mẽte testatoris propter verba que testator in fideicõmisso apposuit ac vbi nõ sunt talia verba tunc legatũ pure ⁊ simpliciter relictũ a patre filio suo in potestate nõ valet ⁊ hãc sententiã tenet dy.⁊ Petrus.d.l.quesitũ.de leg.j.⁊.l.a filio.Et ideo dic qd hec glo s.

bene dicit ⁊ idem no.s̃.ad legem falci.l.ex asse.in prin.in eadem glo.in fin.⁊ que sit ratio differentie dic vt dixi.dicta.l.a filio.de legatis.j.

Is cui. Ita legatũ relictum in tempus liberorũ purificatur legatario decedente vxore pregnante.h.d.Et facit.s̃.de condi.⁊ demõ.l.sed ⁊ si ad tempus.in gl.vlt.ibi nõ sunt liberi sed dic vt ibi no.⁊.d.l.queret aliquis.Ja.

1 ☞ Legatum qñ vnum ⁊ quando plura dicatur.
2 Legatum quando transmittatur ⁊ qñ adimatur.
3 Legatarius agere potest vt debitor conditionalis liberatur.

Cum sine prefinitiõe. Dic aut legatum incipit a precedenti dispositione aut a precedenti cõditione.vel dic si nõ adijcitur nõ transmittitur mor
1 tuo legatario.j.tempus.h.d.dy.Uel sic†si legatũ incipit a precedenti dispositione licet quo ad solutionẽ sit vnum legatũ tamen duo sunt legata vnum purũ ⁊ aliud cõditionale si vero incipiat a precedente conditione legatarius non transmittat ad heredem ⁊ dic cuꝫ sine prefinitione tunc sine interpellatione cõstitueretur heres in mora adueniẽte tẽpore prefinito.Dy.ibi datum fuerit incipiendo a precedente dispositione.dy.ibi intelligitur post interpellationẽ factaꝫ.dy.ibi ante litis contestatio. super penore.dy.ibi liberetur a tantũ relictis nomie pene.Dy. ita qd pena peti non potest licet sit in obligatione ciuili ⁊ naturali.vt.s̃.ad legẽ falc.l.j.§.Itẽ si ita. quid autem debeatur heredi legatarij hoc casu dic.vt.j.eo.l.si penum.Ibi ita scriptum est incipiendo a precedenti conditione.Dy.ibi duo legata sint nullo modo etiam quantum ad obligationeꝫ qd superiori casu secus est Ray.ibi idcirco quia centum intelliguntur legata sub conditione.dy.Si intra calendas penus nõ prestetur.Ray.ibi ante moram:siue post morã recedat legatarius legatũ penoris nullo modo ad heredeꝫ transmittit: quia nũquã fuit in legato licet fuerit in solutione.sed notabiliter dicit ante calendas quo ad legatũ detentũ:quia si post moram heredis decederet legatarius trãsmitteret ad heredem quasi purificatum: ⁊ ita loquitur.j.eodem.l.si penum.⁊ hec vera,aut legatuꝫ incipit a precedẽti conditione:nam si incipit a precedenti dispositione ⁊ moreretur legatarius etiã ante moram heredis transmittit legatũ de centum.vt in principio huius. l. dy.Et vide Inno. extra de testamentis.c.Ray.Sed oppo.⁊ videtur quod legatum penoris transmittit ad heredem suum sicut ⁊ legatum fundi.j.e.l. si penum.ver.⁊ si interea decesserit qui directe videtur huic contrarius nec soluiꝫ per aliquã gl.sed dic quod ibi loquitur quãdo legatũ incipit a precedenti dispositione ⁊ anteꝙ heres esset in mora decessit legatarius vnde cum fundus esset in obligatione non est mirum si transmittitur.hic autem loquitur quãdo legatum incipit a precedenti cõditione vnde legatũ penoris nõ potuit transmitti quia nec debitum erat nec legatum ducentuꝫ quia illa debebantur sub cõditione,quia pendẽte decessit legatarius.si aũt in primo casu huius.l.ponas heredẽ fuisse in mora,tunc non fieret transmissio penoris sed de centum tãtum cũ illa incepissent deberi ⁊ in ea esset trãsfusum legatũ penoris.vt s̃.ad legem falcidiam.l.j.§.item si ita.⁊. ita etiam loquiꝫ dicta l.si penum.in prin.j.eo.Iteꝫ oppouitur ⁊ videtur quod nõ fiat trãsmissio aliquo casu.nec in primo, nec in secũdo. In pmo nõ quia nõ legatum penoris videtur sub conditione ademptũ. vt dicta.l.si penum.ergo videtuꝫ sub cõtraria conditione legatũ. vt.s̃.eo.l.quod pure.⁊ sic ad heredem nõ transmittitur si legatarius interim decedat:vnde videtur obstare.s̃.de adimẽ.lega
2 tis.l.si legatum.sol.†aut legatarius decedit pendente cõditione ademptionis.vtputa legatum tibi pure relictum sub conditione adimo:si imperator venerit in italiã.si igitur decedis ante quã constet quod cõditio deficiat vel existat non transmittis.vt ibi.Si vero decedis post defectũ cõditionis sub qua fuit ademptum vtputa qꝛ fuit ademptũ sub conditione si decem soluanꝫ tunc quia legatario existente in vltimo actu mortis constat qd decẽ non possunt deberi:quia non poterit legatarius vlterius interpellare heredem;deficit cõditio sub qua fuit ademptũ:vnde non est mirum si trãsmittat hic legatũ centum hic ⁊ legatuꝫ fundi.l.si penum.qd purum remanet.vt in.l.contraria.Dy.Et de ista materia plene vide qd no.⁊ dixi.d.l.j.§.item si ita.s̃.ad legẽ falc.⁊.j.de ver.ob.l.ita stipulatꝰ.Ibi nõ cesserit qꝛ ante moram heredis,⁊ sic ante penam commissam decesserit legatariꝰ ray.Ultimo no.qd.l.ista ⁊ alie tractãtes de ista materia faciũt ad questiões q̃ interdũ oriũtur ex literis apostolicis. Ecce eniꝫ qd papa scribit capitulo alicuiꝰ eccl'ie qd recipiãt titiũ in canonicũ ⁊ cõfratrẽ ⁊ eidẽ prouideãt datis executoribꝰ ad implẽdũ ipsum

ipsuz mãdatũ si capitulũ nõ impleat: qđ si capitulũ nõ interpellat ꝛ nõ impleat qđ statim executores possint exeq mandatum quasi extiterit cõditio rescri. ꝛ ad hoc extra de officio ord. c. irrefragabili. §. excessus. ꝛ ad hoc possent adduci q̃ dixi. s. de le. ij. l. cũ statuliberũ. Cũ possunt tñ sentire videt̃ qđ executores statim possint vti eorũ iurisditione etiã nulla insinuatiõe vel interpellatione facta capitulo ſm qđ ipse notat de rescrip. c. capitulo sancte crucis. ver. si vero ordinario scribat̃ ꝛ executioni. ꝛ versi. seq. ibi videas ꝛ de simili forma vide per eundem eodẽ tit. de rescri. c. ab excõicato. ꝛ vide extra de preben. c. si capitulo. lib. vj. cum ibi notatis.

Cum abeo. Et vide. j. ti. j. l. j. §. si sub cõditiõe. Ibi pure leget̃. sed tũc cedit dies a die mortis. vt. j. eo. l. si dies. §. fi. ergo hic similiter a die mortis. Dy. Et transmittit̃ licet decedat cũ cõditionis euentu. Et vide. j. tit. j. l. j. §. si sub conditione.

Si debitor. Licet res legata sit cõditionaliter debita nihilominus legatũ est purũ quo ad trãsmissionẽ. h. d. dy. Ibi decesserit debitor ideq̃ legatari⁹ añ existẽtẽ cõditionẽ debiti cui⁹ liberatio legata erat. Old. Ibi actionẽ q̈ licet cõditionale esset debitũ legatũ tñ erat puruz. vt
3 s. de here. vel act. ven. l. multũ. Ol. Ibi proponatur. nam† legatarius agere poterat vt debitor conditionalis liberetur. dy. Et notabilis est iste casus.

1 Legatum annuũ quãdo plura sit ꝛ quando vnum.
2 Legatum alimentorum continet etiam vestitum.
3 Liberationem consequitur qui semel facit qđ per plura tẽpora faciendum erat.

a **Si cum prefinitione.** a Aut annuuz legatum relinquitur sine prefinitione certi temporis ꝛ tũc tot sunt legata quot anni ꝛ primi anni est purum sequentium cõditionale aut cũ prefinitione certi tẽporis ꝛ tũc habet locũ. l. j. q̈ aut in causam alimentorũ aut nõ: ꝛ breuiter. h. d.
1 †Legatum annuũ cũ certi tp̃is prefinitiõe in causam alimẽtorum est relictũ. Et quedã. ll. dicũt φ si simpliciter aliquid annuum relinquat̃ plura legata sunt: ꝛ si decedat legatarius pro primo anno: trãsmittit ꝑ alijs sequẽtibus nõ, q̈ sequẽtia sunt cõditionalia. vt. s. de annuis legatis. l. in singulos. Quidã dicũt φ si relinquitur annuũ cũ determinatiõe temporis qđ est vnum legatuz ꝑ preteritis presentibus ꝛ futuris trãsmittit̃ ad heredes vt. s. e. l. nec semel. ver. sed si quot annis. Quidã in hoc casu distinguũt fuerit relictũ in causam alimentoꝝ. an in aliã causam vt hac. l. ꝛ. j. e. l. firmio. §. fi. Uñ ad tollẽda ista contraria ita distingue. q̈ aut relinquit̃ aliquid annuũ sine ꝑfinitione tẽporis aut cũ prefinitiõe. Primo casu verũ est qđ tot sunt legate quot anni: ꝛ pro primo anno trãsmittitur ad heredes pro sequẽtib⁹ non. ꝛ ita loquit̃ preallegata. l. in singulos. ꝛ. l. si in singulos. s. de annuis legatis. Secũdo casu subdistingue q̈ aut certum est φ testator voluit facere plura legata. aut certũ est qđ diuisit prestationes inter heredes aut dubitat̃. Primo casu sunt plura legata ꝛ ꝑ primo anno purũ ꝑ sequentib⁹ conditionale. ꝛ ideo si decedat legatarius non transmittit in preterito tẽpore vt prea. l. in singulos. ꝛ. l. si in singulos. Secundo casu vnum est legatũ ꝛ ideo semel cedit eius dies, vt dicta. l. s. eo. l. nec semel. ver. sed si quotannis. Tertio casu distingue vt distinguitur in. l. ista. ꝛ. j. l. firmo. §. fi. quia aut est relictũ in causam alimentorũ ꝛ tũc plura sunt legata ꝛ nõ transmittit̃ ad heredes. Et hec est ratio qa alimẽta cum vita finiunt̃. vt. s. de transactionib⁹. l. cũ hi. §. modus. Aut extra causam alimentoꝝ ꝛ tũc presumitur qđ diuisit legatũ in plures ꝑstatiões gratia heredis exonerãdi: ꝛ ideo vnũ est legatũ. ꝛ si decedat legatarius trãsmittit ad heredes, vt hac l. Dy. ibi. interesse cũ querit̃ an transeat ad heredẽ vel nõ. dy n. ibi. plura esse legata facit ad questionẽ de vxore cui marit† legauit victũ ꝛ vestitum dum viueret, an vestes eidem empte debeã
2 tur eius heredib⁹ an viri. † Et videtur cum hoc legatũ cõtineat qđ est necessariũ ad viuendũ ꝛ vestiendũ. vt. j. de ver. signi. l. verbo victus. ꝛ sic annuũ. vt. s. de annuis legatis. l. legatũ. in prin. φ pertineãt ad vxoris heredes: vt hic cũ concordã. Ja. De isto tali legato notaui ꝛ dixi. j. e. l. firmio. §. fi. ibi. Pensiões diuisit. id est solutiões diuersis tẽporibus faciendas. dy. Quod fecisse videt̃ legãdo quid annuũ extra cãm alimẽtoꝝ cũ causa certi tẽporis prefinitiõe. Ray. Sed hic quero si ponas qđ gratia heredis tantũ diuisit ponamus qđ legauerat decẽ corbes frumẽti annuatim vsq̃ ad decẽ annos heres vidẽs primo ꝛ scdo anno frumẽtũ esse vilissimũ vult ꝑ toto tp̃e soluere ꝛ legatari⁹ recusat recipe nũqd heres audiet an teneat oĩ anno soluere sicut testãtor disposuit: ꝛ vr̃ φ heres sit audiẽd⁹. Nã cũ diuisio fiẽda p plures ꝑstationes sit in eius fauorẽ dz ei posse renũtiare vt. C. de pac. l. si quis in conscribẽdo. ꝛ videtur expressuz. j. de actio. ꝛ obli. l. qđ quis. ꝛ argumẽto de verbo. obli. l. eũ qui calen. §. fi. ꝛ de regu. iu. l. cum tempus. cum simi. Et pro hoc etiam facit si recte aduerta
3 tur. j. de ver. signi. l. ter enixa. † vbi dicitur quod qui semel facit quod erat per plura tempora faciendum consequitur liberationem. In contrarium videtur quia nõ videtur seruari volũtas defuncti qui percepit omni anno prestari que quidẽ seruanda est. C. communia de leg. l. ij. in fi. Et in autẽtico de nuptijs. §. disponat. Preterea cum sit dubiũ an voluerit simul posse prestari stabimus verbis tantũ vt. s. de leg. iij. l. nõ aliter. Et hic quidẽ posset queri in stipulatiõe annua an promissor audiatur volens totũ soluere primo anno. Et de hoc vidi magnam altercationem in quibusdam conductoribus datiorũ cõmunis Bergomi qui soluerãt thesaurario cõmunis ante terminũ an essent liberati. Et cõtra eos etiam allegabatur qđ thesaurari⁹ est simplex minister qui nõ potuit recipere ante tempus. vt. j. de verb. obli. l. qui ratione. §. callimachus. finaliter fuit terminatum qđ solutio valeret. sed an bene dubitatur maxime cũ dici posset qđ hic terminus adiect⁹ solutioni sit eque bene in fauorẽ cõmunis creditoris sicut ꝛ datiarij debitoris quod ideo oppositũ est qđ soluatur singulis mensib⁹ vel expense cõmunis de mense in mẽse fieri possent ordinate. De hoc notaui dicta. l. cuz tempus. de regulis iuris. ꝛ. s. de annuis legatis. l. eum qui. alias incipit Jabolenus.

1 Legatum sine die a tẽpore mortis censetur cedere.
2 Conditiones sunt alique que in legatis posite pro nõ adiectis sunt habende.
3 Conditio institutioni adiecta legatum non reddit conditionale ei apposita.

a Si cũ ꝑfinitiõe. Adđ qđ istđ facit an relictũ alimẽtoꝝ i cãz paupertatis debeatur solũ istãte necessitate an semp. Bal. in auẽ. ingre. C. de sacrosan. eccle.

1 **Si dies apposita.** †Legatuz sine die cedit a tp̃e mortis quo ad trasmissionẽ legatũ in diẽ incertũ: similiter cedit a die mortis quãtuz ad transmissionẽ nec quãtũ ad petitionẽ cedit nisi die aduenienti. h. d. dy. Ibi statim cedit quo ab transmissionẽ non quo ad petitionem. vt sequitur. ibi cedere potest etiã quantũ ad transmissionẽ. dy. vt. s. eo. l. cum heres. ꝛ hic continua principiũ legis sequentis vsq̃ ad. §. quedaz ꝛ dimitte. §. si sub conditiõe. Et illum legas cũ. §. quedam. ꝛ cõtinua sic viso de legato: vbi adiecta est dies certa, redeam⁹ ad §. si sub cõditione, qui continuatur cũ. §. quedam. ꝛ in quib⁹. §.
2 tractatur† de his legatis quibus sunt apposite cõditiones que pro non appositis habentur. Dy.

Si sub conditione. Conditio que non est apta suspendere legatum post aditionẽ hereditatis non reddit legatum cõditiona
3 le quantũ ad transmissionẽ. Uel dic† si conditio adiecta institutioni adijciatur legato non reddit legatum conditionale. Dy. Ibi diem cedere: scilicet a die mortis. dy. id est conditionalia. dy. ibi ad hoc sed istud non est conditionale. vt. s. de lega. iij. ergo nec illud. dy. vtrũq̃ ergo ꝑ puro habetur quantũ ad transmissionem. Dy.

1 Dictiones si ꝛ cum, faciunt conditionem qua pendente legatum non transmittitur.
2 Tacita nihil operantur si exprimantur.

b **Si titio.** b De materia est lex si dies vsque ad. §. si sub cõditiõe ꝛ cũ illa cotinua. vt ibi. loquit̃ eñ de legatis relictis sub die incerta. ꝛ breuiter. h. d. Legatũ alicui cũ erit vel si erit. xiiij. annoꝝ videt̃ in diẽꝝ cõditionale esse: ꝛ iõ
1 nõ trãsmittit ad heredẽ. dy. vt sic. †si ꝛ cũ faciũt cõditionẽ qua pendente nõ trasmittit̃ legatũ ad heredẽ. Ibi legatũ fuerit sub vna cõmemoratione verborũ. secus si sub plurib⁹ ꝛ hoc tollit cõtraria. in glo. signata ꝛ vide de leg. j. l. si cui. ꝛ de condi. ꝛ demõ. l. si in annos. Ibi nõ solum tp̃s. id est in diem. Dy. Ibi si annorum demonstra tẽpus dandi legati per aditione conditionis si annorũ ꝛc. Ol. Ibi cum annorum demonstrat conditionẽ per tẽpora, id est per tp̃is certi determinationẽ. Old. Ibi nã prior scriptura scilicet si annorũ quatuordecim ꝛc. Ol. Ibi in sequẽti: scilicet cũ erit quatuordecim annoꝝ. Oldr. Alij habent in litera sequẽtis tẽporis ꝛ idem est sensus ꝛ effectus: nec mireris si ista scriptura appellat̃ hic sequẽs quauis in prin. l. fuerit prior. in isto ver. nec meminerit posterior. sequẽs ergo vel posterior est per respectum ad ver. nec interest: prior autem est per respectuz ad principiũ. l. ꝛ no. bene qđ iste versicul⁹ ponit differentiam inter si ꝛ cũ: quo ad significationẽ vocabuli ꝛ eqpollẽtiã inter ipa

b Si titio: Ad istũ tex. vide doc. i. l. si decẽ. ff. de ver. ob. tex. i. l. serui⁹ saturnin⁹. ad tre. s. ꝛ i. l. centesimis. §. fi. de ꝟ. obli.

vocabula si rerum quo ad effectum significationis. dy. Et quia ista litera est obscura ideo eaz sic declara. hoc enim vult dicere qd natura huius dictionis cum et eius proprietas est hec scilicet qd habet principaliter significare et demonstrare conditionem per tempus: id est per certi temporis determinationem. Et ex quadam consequentia et dependentia illius temporis demonstrati inducit conditionem sed natura et proprietas huius dictionis si est proprie et principaliter conditionem facere inducere, sed quondam etiam et per consequentiam tempus inducit licet tamen hic ita sint de proprio significato ipsorum vocabulorum tamen idem quo ad effectum significant, et eandem conditionem inducunt et hoc est dicit litera. nam priore scriptura per conditionem tempus demonstratur: scilicet quando syllaba si apponitur dicendo si erit. xxiiij. annorum. in sequenti vero cum adiicitur aditio cum dicendo. cum annorum. xxiiij. erat demonstrat conditionem per tempus. id est per certi temporis demonstrationem, scilicet. xxiiij. annorum. et vide de condi. et demon. l. si quis legata. dy. in glo. cum dixi cuz annorum. imo cum dixit si annorum. nam illa est prior scriptura in hoc versiculo nec inter est. vt. s. dixi.

2 Quedam. †Ea que tacite insunt si exprimantur nihil operantur. hoc dicit. Vel sic vno solo herede instituto si in eadem aditione hereditatis conferetur in aditione vnius non reddit legatum conditionale in parte expressa: sed alterius coheredis sic. Dy. Ibi alieni hic puncta et qd sequitur intra dies centum legas cum sequentibus si cum precedentibus: tunc crederem legatuz conditionale vt patet statim ex diffinitione labeonis: nam posset heres adire post centum dies. s. de acq. here. l. quandiu. et legatum non deberetur nisi hereditas esset adita. et de ista materia an expressio eorum que tacite insunt aliquid operetur plene dixi. s. de lega. j. l. iij. Ibi non sub conditione. scilicet quando vnus solus est institutus secus si sub coherede habeat. vt in fi. l. ibi hic diffinitio. id est generalis regule traditio. dy. ibi pro superuacua: scilicet in totum. dy. Ibi pro superuacua erit et ideo non pro adiecta habetur. Dy. In gl. tam enim tollende. in fin. sed dic qd frustra impetratur hic et ibi. et ideo concor. Jacobus de belui[illegible].

Cum in annos. Legatis annuis spectatur singulis annis conditio legatarij an sit capax. h. d. dy. Ibi seruus cui legatum est relictum in singulos annos. dy. ibi an sint. in fi. an sint capaces. in princ. cuiusque anni. dy. non ob. l. senatus. §. fi. de donatio. causa mortis: quia ibi vna stipulatio hic plura legata.

1 Legatum primum quando transfundatur in secundum.
2 Legatum sub conditione ademptum sub contrarium datum censetur conditionale.
3 Legatarius moriens ante interpellationem heredis non transmittit.

1 Si penum. †In legato incipiente a precedenti dispositione primum transfunditur in secundum si heres interpellatus primuz non dat secus si incipiat a precedenti dispositione est in questione vtrum sit in legato fundus vel penus tantum vel decem tantum vel vtrumque. Secunda questio est quid transmittatur ad heredem. et hoc vsque ad ver. plane. Et vide qd no. et dixi. s. e. l. cum sine prefinitione. ibi vel fundum distinctio est legis non testatoris. dy. Et vide qd legatum hic incipit a precedenti dispositione testatoris. dy. ibi decem repete heres damnatus sit. Dy. subaudi et dubitatur vtrum penus vel decem sit in legato. Dy. ibi ego accepi. i. audiui a sapientibus dicit paulus iurisconsultus huius l. conditor. Ibi pecuniam deberi relictam nomine penus. dy. Et aduerte quia in princi. l. post de pignore legato postea de ipso pignore nihil prosequitur. sed solum de fundo vsque ad versi. plane. ibi fundum vel penum. si penus esset in legato. dy. Ibi et si interea, id est antequam heres interpelletur super fundo vel penore si penus esset in legato. dy. Ibi perfectum est legatum, scilicet fundi. dy. Ibi ademptum videri ergo sub contraria conditione videtur datum seu restitutum. vt. s. de condi. et demonst. l. aliquando. de

2 adimen. legatis. l. legatum. s. eo. l. qd pure. in quibus dicitur † qd legatum sub conditione ademptum sub contraria conditione datum videtur et cum sit conditionale. vt. s. de condit. et demon. l. legata ad heredem non trasmittitur: hic autem dicitur qd transmittitur: sed dic in contrarijs mortuus fuit legatarius conditione ademptionis pendente: et ideo ad heredem non transmittit hic vero moritur legatarius conditione ademptionis deficiente quia in morte legatarij deficit facultas interpellandi heredem super primo que est conditio transferens primum legatum in secundum: vnde quasi purificatum transmittit legatum qd ademptum erat sub conditione ad heredem. de hoc late notaui. s. eo. l. sine prefinitione. et ad legem fal. l. j. §. item si ita. Dy. Ibi non extiterit: nec pot extare per interpellationem heredis sed per mortem legatarij deficit conditio et pro hoc non ob. l. proxima. in prin. et. l. quod pure. s. eodem. nec obstat qd legatarius vltimo vite momento potuit interpellare per alium quia non debuit tardare tantum arg. s. de condi. et demon. l. hec conditio. si in capitolium. et de heredi. insti. l. si quis sempronium. Quidam etiam opponunt de. l. si quis a socio. vt. s. pro soc. et. l. predia. de act. emp. et de pactis. l. rescriptum. §. si pacto. sibi non fit transfusio in sequentem penalem. sed ibi precessit dispositio iure gentium vel aliter vt in contrarijs no. Ibi durauerit quasi simpliciter relictum et ideo transmittit ad heredem. dy. in fi. scilicet ali-

3 quo tempore post moram heredis vel ante moram. †Et ideo si moritur legatarius antequam interpellet heredem nihil transmittit penum non quia legata non est: decem non quia dies non venit. vt. s. e. l. cum sine prefinitione. secundo responso. dy. In glo. vt solutum in fine et est ratio, quia viuente legatario potest pena committi eo mortuo non vt dicit litera huius l. et sic eo viuo adempto legati penus potest effectum sortiri eo mortuo non. Ray.

1 Legatum censetur esse vnum tantum in alternatiuis.
2 Legatarius moriens quando possit legatum transmittere.
3 Legatum debiti a seruo naturaliter obligato quando valeat.

Cum illud. In legatis alternatiue vnum solum videtur esse legatuz nec refert si sit eadem vel diuersa qualitas legatorum. h. d.
1 Dy. Vel sic † in alternatiuis vnum censetur legatum quo ad solutionem quo casu si vnum de alternatiuis est purum et aliud conditionale legatarius interim decedens nihil ad heredem transmittit. ibi non fecit et sic semel cedit et non pluries. vt. s. e. l. si vsufru. in prin. et. l. cum in annos. et. l. nec semel. et. l. cum sine prefinitione. §. si vero. Ja. Ibi videbitur quia regula est qd legatum non transit in heredem si moritur legatarius pendente conditione. dy. in gl. tunc ver. etiam. in fi. et sicut conditio vni parti alternatiuorum adiecta differt electionem: ita dici cessio vt simul vtriusque partis vtputa vnius legati cedat dies in euentu conditionis si si deficiat conditio cedit dies velut simpliciter: et non per alternationem relicti. vt. s. e. l. si vsufruc. §. idem iulia. qd si moriatur legatarius ante existentem conditionem non transmittit legatum vt alternatiuum in heredem. sed vt simpliciter vt hic et dicto. §. idem iulia. et sic semel cedit dies: vbi autem alteri alternatiuorum apponitur conditio que pendet ex voluntate grauati vel legatarij duo legata transfunduntur vnum in reliquum. vt. s. eo. l. si penum. et de leg. ij. l. si quis seruum. §. j. Jaco. in glo. sub conditione relictum. ibi stichum. in princi. sed dic hic decessit persona cui debetur ibi persona debita. Jac. de bel. Ibi. s. eod. l. si penum. imo in. l. si vsufruc. in morte legatarij deficit conditio volendi vsufructus eo qd vsufru. ipse de sui natura ad heredem non transit ergo nec obligatio super eo contracta. vt s. quando dies vsufru. leg. ce. l. j. §. vlti. in. l. si penum. in morte legatarij deficit facultas heredem interpellandi super primo que est conditio transfundens primuz in secundum. hoc autem non contingit
2 in isto. §. Old. in eadem glo. in fi. tu solue omnia contraria † quia quando vnum legatum pure relinquitur aliud sub conditione distingue, aut viuente legatario deficit conditio, aut extitit, aut adhuc pendet, et ea pendente moritur legatarius: si extitit adhuc viuo legatario ipse eligere potest qd vult et electuz transmittit ad heredem: et ita loquitur. s. eo. l. cum ita. in prin. a contrario sensu. ibi vel qd ex pamphila natum erit. si autem non eligit transmittit ius petendi hoc vel illud disiunctim sicut ipse habebat quia purificatum est per euentum conditionis. vt. d. l. cum ita. ibi aut certuz fuerit nasci non posse, aut defecit in actu mortis et tunc trasmittit relictum pure quia remanet simplex. vt. s. e. l. si vsufru. ver. item querit. et. d. l. cum ita. in fi. primi responsi. aut pendet, et tunc nullum transmittitur. quia per conditionem vnius vtrunque suspenditur: et ita loquitur. l. ista. Dy.

3 Heres meus. †Lego qd seruus debet qui erat naturaliter obligatus aut cogito de presenti debito seu tempore et est inutile legatum aut de futuro et valet quasi sub conditione relictum que conditio quia tacite inest non impedit transmissionem. hoc. d. Dyn. Ibi pupillus maior infante. alias naturaliter obligaretur. vt. j. de act. et ob. l. pupillus. de reg. iu. l. pupillum et de nouatio. l. j. dy. ibi locupletior, et ita naturaliter tantum debebat. dy. Ibi interim. i. quando antequam pupillus soluat. Dyn. ibi incerta sit scilicet si pupillus soluat. Dy. ibi medio tempore. id est ante tacite conditionis euentum dy. ibi non ascribitur expresse que tamen tacite inerat. vt. s. eo. l. heredis. §. tractari. sic est in nostris casibus predictis. Dyn. ibi expectando sit. i. quamuis tacite insit. Dy. in fin. a die mortis quantum ad transmissionem. vt. s. de conditio. et demon. l. j. sed quo ad

quo ad petitionem conditionale est.vt no.§.de pac.l.item qz cōuentiones.§.j.Dy.

1 ☞ Legatum non redditur conditionale per dilationem petitionis legati.
2 Dilatio prestationis legati non facit ipsum conditionale.
3 Legatum qñ transeat ad heredem et quod non.

1 **Firmio.** †Dilatio petitiōis legati non facit cōditionale legatū.h.d.dy. Uel clarius si lego decē ex reditu prediꝫ expectant fructus secūdi anni si pmi nō sufficiāt qz nō est legatū cōditionale.h.d. In glo.al's est ex,et tunc subaudias cū:sed melius est sine ex.et nihil subaudias.dy.ibi ex mēte testatoris qz verbū nascit qd est ibi facit conditionē.vt.§.de lega.iij.l.nuper.et eodem modo soluit sequēs cōtrariū.et de hoc solet plene dici.C.de donatio.l.si qs argētū.ray.Uel dic ſm Jac.de bel.Et idē et in effectu qd in cōtrarijs erāt verba q̄ taxationē faciebāt.vt ibi no.hic nō.Ja.vl' dic aut pecunia relinquit ex reditu et obtinet qd hic dr.aut quātitas redditur ex ipso reditu:et tūc aut indeterminate et obtinet.ī.de verb.obli.l.inter stipulantem.§.sacram.aut determinate,et tūc annua et obtinet.§.de vino tritico et oleo legato.l.ex eo.aut primi anni et obtinet eodem titu.l.cum certus. Jac.

Cum ab heredibus. Iste casus ſm ray.nō est alibi qd intellige de ver.cū aūt qz cum principio concor.§.ad treb.l.seruius saturnin'.†dilatio pstatiōis legati nō reddit cōditiōale legatū hic vsqz ad ver.cum aūt ibi dixit qd simplex executor vltime volūtatis nō est cōueniēdus legatarijs.dy.vel dic si in legato adijciat cōditio mensurata per tpa in fauorē legatarij magis videt esse tps quā cōditio:et iō legatari' interim decedēs ad heredē trāsmittit.h.d.si queratur an fideicōmissari' habeat actionē cōtra heredes glo.ita distinguunt. aut distributio debet fieri in causas pias et tūc habet vt no.in.l.nulli.C.de episco.et clericis vbi de hoc plene dixi.si vero nō ad pias causas tūc distinguitur aut habet cōmodū et habet actionē ex testamēto aut non:et tūc nullā habet actionē vt.§.de le.ij.l.si qs titio et ibi de hoc.et.l.codicillis in prin.sz si querat an illi inter quos debet fieri distributio fideicōmissi habeāt actionē cōtra fideicōmissariū seu executorē glo.huius.§.videt dicere qd non sed glos. que est in.d.l.nulli.de episcopis et clericis videtur dicere qd sic nō tn̄ ad plenū determinat:et ideo dicas qd auxiliū qd datur fideicōmissario cōtra heredes datur etiā illis inter quos est distributio facieda.vnde si distributio debet fieri ad pias causas datur actio primo legatarijs et ita intelligat glo.que est in.l.nulli.que incipit vt arg.it.sed si nō ad pias causas tūc distingue aut fideicōmissari' agnouit aut nō.primo casu hz vt.§.de leg.j.l.imperator.secūdo non.dy.de vtraque questiōe plene dixi.d.l.nulli.ver.an possint agere.et ver.querit etiā hic glo.in glo.sic.§.eo.in fi.et omnia solue et dic vt no.et dixi.d.l.ex his.C.eo.in glo.id est alūnus.ibi.§.si cōuenit vel potest dici hic tps adiectū fauore legatarij quo deficiēte deficit fauor:et sic dilatio verum qz ab heredib' simpliciter et ab executore secus si pure esset relictuz vt.§.de lega.j.l.si a pluribus et.l.quidam testamento.§.si scriptus.et est arg.ad id qd de fauore dixi.§.de annuis legatis.l.liberto.§.fi.et ad trebelli.l.a filia.§.vltimo.et secundū hoc est ibi.§.cum autem et c. Jac.

3 **Pater annua.** †Legatū simplex cui' prestatio est diuisa p tempora transmittitur ad heredez sed legatū ad alimenta non transmittitur.h.d.dy.vel dic in legato annuo cū tēporis prefinitione legatari' de pendente tempore decedens omniū annorū legatum trāsmittit ad heredes.legatū aūt alimētorū cū vita finitur ibi preter exhibitionē.id est vltra legatum alimentorū.Dy.ibi prestari voluit subaudi et querat vtrū sit vnū legatū vel plura.et p cōsequēs an p sequentibus annis ad heredē transferatur.dy.ibi quod id est quia.Ol.ibi preberi voluit subaudi et ideo est fructuū perceptio expectāda vt possit legatum peti Ol.in fine extincta et ideo extinctum erit legatū.Dy.et facit iste.§.ad questionez emphiteote qui tenetur soluere pensionem.nam refert primo quid actum sit inter dominum et euz quia hoc seruatur vt.C.de iure emphi.l.j.et.§.de pe.l.j.et.§.depositi.l.j.§.si conueniat.solu.refert quia aut est facienda solutio de istis fructib' rei emphiteotecarie an in pecunia vel alia re propter fructuū pceptionē qz pmo tūc demū teneat post fructus perceptos vt hic in gl.de quo dic vt no.C.de iure emphiteo.l.secunda.et in speculo de locato.§.nūc aliqua in glo.imo plura in fi.vel verius ibi simplex legatū annuū hic ad certū tps.xxv.annorum vt no.ī.in vlti.glo.Ray.in glo.sed eo tempore ibi victū et vestitum hoc videtur falsum cū hoc legatū equipollet legato alimētorz.vt.ī.de ver.sig.l.verbo vict'.et.l.sequēti et.l.quos non hostes.§.j.ergo dic ad.in annuo anni sol

ui vt.§.eo.l.nec semel.§.si in habitatione.et ad hunc.§.patet rūsio quia hic testator voluit solutionē fieri ex fructib'.in questione ante pposita vndecunqz fieret solutio nō curauit.Ray.sz qd de vestibus vxori emptis cui erat legatus vict' et vestitus vtrū ea mortua pertinebūt ad heredes vxori vel viri dic vt dixi.§.e.l.cum sine prefinitione.

1 ☞ Conditio adiecta vni quando ad aliud possit referri.
2 Legatum seruo cum libertate relictum quando ei debeatur.

Filiumfamilias. Conditio adiecta institutioni non videtur adiecta legato eidē heredi relicto a coheredi
1 bus eius.h.d.dy.vel sic†si heredis institutio et legatum a prin.pure pcedāt deinde vni ex his adijciatur conditio ad aliud nō refertur.h.d.in glo.prima.tēpus ibi in hereditate tamen alij habēt in glo.in onere tantū et tūc dic.id est in institutione q̄ onus affert:fideicōmissuz aūt nō affert onus vt.§.mandā.l.hereditate.Ol.in gl.a patre ibi secus si primo et sic not.qd nō sic trahunt sequētia ad cōmunionē seu determinationē precedētiū sic ecōtra.Ol.vel dic qd hic institutio et fideicōmissū fuerūt pura a principio sed postea et post fideicōmissum pure relictū fuit adiecta institutioni cōditio vt clare indicat litera ibi.et est hic argumentū qd colligit ex eo qd institut' pure,p parte nō tenet interim nisi pro parte in fine.sed dic vt nota.dicta.l.ij.i pars hereditatis petatur.Jaco.de bellouisu.et dixi de legatis primo.l.plane.§.si coniunctim.et de here.instituendis.l.si quis ista scripsit.

2 **Menstruos.** †Legatū seruo cū libertate relictuz debet ex die quo adipiscit libertatē,etiā citra manumissionē heredis.h.d.dy.ibi debetur.scz actionis iure.sed precedētis tēporis per officiū vt.§.de alimētis legatis.l.seruos.et sic potest intelligi eo.tit.l.cū vnus.§.j. Jaco.in glossa videbat ibi etiam in hereditate si de ea restituēda seruo manumittēdo erat rogat' vt.§.de cōdi.et demō.l.si cui in fi.Ol.ibi de his quibus vt indignis.imo de his que pro non scriptis habentur.Old.

Si fundus. Inuniuersitate pure legata inspicimus tempus mortis hoc dicit Dy.in glo.prima ibi vt.ī.de verborū significationi.imo.C.Old.in glo.quibus fuit relictus in fin.Quod dic vt no.§.de fundo instructo.l.penu.vbi est idē casus qui et hic.Old.

Rogo in fine. Nota tria necessaria ad solutionē talis legati scilicet cum primuz potuerit et c.Ol.et est pulcher casus et facit de conditionibus et demon.l.titia.

1 ☞ Legatū relictū in tempus nuptiarū quando purificetur.

1 **Quod pupille.** No.pulchram.l.†qd legatum relictū in temp' nuptiarū nō purificatur nuptijs de facto nō de iure cōtractis et no.verba que sunt in fin.l.ibi qñqz.id est quādocūqz in glo.ibi de ritu nuptiarum.l.iiij.et hoc veruz iure canonico vt extra de desponsatione impuberz.c.puberes.et a nobis et c.si.Cōtrariū no.de iure ciuili insti.de nupti.in prin.et §.de le.iij.l.si filie.

Uxori ex parte. Cōditio legati qultimo vite spiritu explet nō impedit transmissionē legati.h.d.vel sic si heredi p parte plegat sub cōditione si heres nō sit iplet cōditio si ante aditā hereditatē heres moriat et ideo ad heredes trāsmittit.dy.ibi dotē ei.s.vxori.Dy.ibi aut cōditionē al's aditionez.dy.sed meli' est cōditionē et expone et qd sequit p.i.ibi quā hereditatem adierit et sic est certum ea moriente heredem nō esse et p hoc existere cōditionē legati.dy.in glo.i.substituti similis expositio.§.ad treb.l.lucius.§.filiam.Old.

¶ Ut legator seu fideicōmissorum noīe caueatur. Rubrica.

1 ☞ Actio subrogata in locum alterius sapit eius naturam.
2 Solui non pōt coniuncte persone nisi de rato caueat.
3 Procurator releuatus nudā cautionē prestare tenetur.

Super rubrica. Uide Rofre.eo titulo suppledo vonicam dic legatorū pure,vel in diem vel sub conditione relictoz.vt.ī.eo.l.hec stipulatio.et.l.etiā de presenti.Dy.in.l.j.vsque ad.§.in cui poalt mens huius edicti sed nō verba et rationes

quare ista cautio prestatur ⁊ pena nõ cauentiũ quibus sit cauẽ
dum ⁊ a quib⁹ successoribus casus in quibus cessat hec cautio
no.in glo.⁊ an illis casib⁹ saltẽ nuda cautione caueat̃ quod le-
gatum repetitum si legatarius perdat intelligitur repetitũ se-
mel tantum ⁊ in eo cessat hec cautio.ĩ.eo.l.j.§.si cui alias. si qd
ita ⁊ repetit questionẽ propter longã interpositionẽ ⁊ de infini
tate vitanda siue institutus sibi substitutus tenet̃ cauere.eadeꝫ
l.§.certe.hec cautio cõmittitur non solũ ad principale ⁊ ad vsu
ras ⁊ fructus eadeꝫ.l.§.bellissime.omnis exceptio q̃ posset obij
ci actioni ex testamẽto põt obijci huic stipulationi.ea.l.§.si quis
1 sub cõditione.† ⁊ actio subrogata in locum alterius sapit eius
naturã.ꝓcuratori absentis cauetur sub ista cõditione si ipse ab
sens viuat tempore quo cedet dies legati.ea.l.§.procuratori.in
hac stipulatione venerit res si extãt vl' eoꝝ pretiũ ⁊ desierũt ex
tare dolo vel culpa heredis.eadem.l.§.itẽ queritur. si vni pro-
prietas plena alteri vsufruc.leget̃.⁊ vtriqꝫ pure qualiter cauea
tur.eadẽ.l.§.si decem.⁊ quando vni pure alteri sub conditione:
fiscus non tenetur hanc cautionẽ prestare:eadeꝫ.l.§. si ad fiscũ.
diminuta parte hereditaria ipso iure vel in effectu diminuitur
cautionis effectus.eadẽ.l.§.qui minorem. cauetur patri pro le-
gato filij sub cõditione si erit in eius potestate tempore quo ce
dit dies legati ⁊ filio sub conditione contraria.eadem.l.§.fina.
2 †coniecture persone nõ potest solui licet caueat de rato.ĩ.eodẽ.
l.nec si forte.⁊ an cauens de rato audiatur si petat executionẽ
ille cui est restituta hereditas ex trebelliano tenet̃ cauere.§.eod.
l.si ex causa.herede capto ab hostib⁹ fideiussores conueniri nõ
possunt.ĩ.eodem.l.postq̃.⁊ an fideiussore principali mortuo si-
ne herede possint conueniri.si heres condemnatus fideicõmis-
sario appellauit app.pendente cogetur satisdare quia illud qd
potuisset ⁊ debuisset fieri lite pendente potest ⁊ debet fieri app.
interposita:⁊ quomodo intelligatur quod nihil sit innouandũ
ap.pendente.eadem.l.imperator.⁊ quod põt peremptorie op-
poni in principali possit opponi in causa ap.Et quomodo fiat
missio ex edicto ⁊ quomodo ex rescripto principis si non cauea
tur.legatarius petens cautionẽ nõ auditur nisi offerat scriptu
ram in qua legatũ est relictum.eadem.l.§. si dies. Et iste casus
non est alibi ⁊ est specialis quod per scripturam probetur:⁊ an
si in libello conuentionali fiat mentio alicui⁹ scripture debeat
statim exhiberi.a loco domicilij remittitur heres ꝓ hac cautio-
ne ad locum vbi est maior pars hereditatis sed nõ econtra:⁊ si
res legata vendita est debetur pretium etiã si testator vendi ꝑ-
miserit.eadẽ.l.§.cum querebatur.si est incerta summa pro qua
hec cautio prestatur taxatione iudicis approbãte fideiussore.ĩ.
eodem.l.si quando.vbi cessat cautio pro rebus publicis saltem
3 nuda repromissio fit.eadẽ.l.§.admonendi.† ⁊ facit quod pro-
cura.releuatus teneatur nudam cautionem prestare.satisdatio
remittitur patri vel domino:sed non nuda cautio cũ hypothe
ca bonorum.ĩ.eodẽ.l.filio.agi potest ex hac stipul.cum agi pos
set act.ex testamẽto.ĩ.eodem.l.cum legatorũ.in obligatione in
diem non potest ante diem peti.ĩ.eodẽ.l.non tamen.⁊ sic termi
nat questionem an obligatio ante diẽ oriatur iacente heredita-
te ⁊ fideiussores possunt conueniri.ĩ.eodem.l.si a te.heres caue
re tenetur per se vel per alium.ĩ.eodem.l.si legatarij.cautio ista
potest a testatore remitti nec per hoc reficitur legatum cõditio
nale.ĩ.eodem.l.licet.qui omittit ex testamẽto ⁊ adijt ab intesta-
to tenetur cauere.ĩ.eodem.l.ei quoqꝫ.hec cautio locũ habet in
legatis pure vel in diem:vel sub conditione.ĩ.eodẽ.l.hec stipu-
latio.superuacua cautio nõ debet interponi.eadem.l.§.durus.
⁊ an interposita cõmittatur etiam super legato puro ⁊ sup quo
est lata sententia cauet̃.ĩ.eo.l.etiam.⁊ qd iudiciũ habet longas
moras ⁊ expensas si heres ⁊ fideicõmissarius cauerũt,agit̃ con
tra fideicommis.non contra heredẽ.ea.l.§.si ab herede.etiã ab-
intestato locum habet ista cautio.eadem.l.§.si.aucta parte he
reditatis augetur cautio.ĩ.eodeꝫ.l. si ab vno. si testator remisit
cautionem ⁊ heres dissipet bona prestari debet.ĩ.eo.l.vlti.⁊ qd
regula dolo facit locũ habet solum quando restitutio est faciẽ-
da de presenti non si post tempus propter commodum medij
temporis.

a ¶ Si cui ita. Ad hũc tex. vid plene bar. ĩ.l.fideicõ.§.si qs.ꝑ.ff.de le.iij.ange.ĩ.l.si finita.de damno infecto.

1 ☞ Cautio cessare dicitur si frater fratri restituere rogetur.
2 Missio fit ex rescripto ⁊ non ex edicto.
3 Legatum repetitum solum bis est debitum.
4 Stipulatio ad legatũ principale ⁊ ad vsuras ⁊ fructus ex mo-
ra que committatur.
5 Stipulatio quando committatur si legatum conditionale sim
pliciter stipuletur.
6 Procuratori legatarij qualiter debeat caueri.
7 Proprietas plena si vni leget̃ ⁊ vsusfructus alteri qualiter pos-
sidere dicantur.
8 Onus cautionis minuitur parte hereditaria minuta.

Legatorum. Ponit mentez edicti sed
nõ verba que est ne ꝓ le-
gato caueat̃ cuiuscunqꝫ sit cõditionis heres: cõse-
quẽter assignat rationes cautionis prestãde ⁊ affi
cit pena nõ cauẽtes:deinde declarat quib⁹ sit cauẽ
dum ⁊ a quib⁹ successorib⁹ ⁊ hoc vsqꝫ ad.§.si cui.alias si quid.
secũda ibi nec sine ratione.tertia ibi nõ solum autem omnibus.
Quarta ibi non solũ aũt legatorũ.dy. ibi satisdari cũ fideiusso
re.vt.s̃.qui satisd.cog.l.j.dy.ibi vt quibus subaudi hi.Dy.Ibi
absuturũ.id est qd non cõmittet dolũ circa rem legatam heres
vt quia nõ tradet seruum legatũ venenatũ.Dy. Ibi visum est
qd teneat̃ etiã satisdare de soluẽdo legatũ.Dy.Ibi incumbit.
Not.arg.ad id qd no.ĩ.de re iudi.l.a diuo pio.§.super rebus.et
C.quomodo ⁊ quãdo iudex.l.consentaneum.super verbo incũ
bit in glo.fallit.ibi.§.si ad fiscum.sed an hoc casu ⁊ sequentib⁹
fiat missio,si non caueat̃ respondeo non,vt no.ĩ. titu. proxi.l.j.
§.si debitori.licet sit arg.contra.l.is cui.§. proinde.eo.tit. Sed
ibi mora fiebat solutioni non satisdationi.vt ibi patet.Dy.In
eadem gl.in fi.quia nõ caueat in illis duobus casibus.vt ibi pa
1 tet.alias autem generaliter cauet.vt ibi patet.⁊ no.dy.† Item
cum frater fratri rogatur restituere cessat illa cautio sm glo.C.
ad trebellia.auf.contra rogatus in secũda.s. quã ibi tenẽt Cy.
⁊ Ray.qd nõ puto verũ.vt ibi dixi. quia hoc videt̃ cõtra textũ.
in auf.de restitutione fideicõmi.vltra principiũ ver.si vero col-
la.ix.vbi dicit̃ quod si frater rogetur restituere fratri cessat cau
tio quia hoc prohibuit testator nõ al's:si eñ alias cessaret super
nacua foret ꝓhibitio testatoris.In glo.vlti.in fi.alias incipit si
aduersus.Old.

Non solum. Ibi legatariorũ quibus relictũ erat
in diẽ certam vel pure quia si sub cõ-
ditione cũ non transeat ad heredẽ non tenet̃ successorib⁹.Iteꝫ
interposita vel prestita legatario non committitur.vt.ĩ.eodeꝫ.
l.si quis sub conditione.Dy.Quod verum est nisi esset talis cõ
ditio que non impediret transmissionem ad heredes. vt sta-
tim dicam.ibi quãuis isti.s.heredes legatariorum.Dy.Ibi ex
iudicio defuncti legãtis directo q2 nihil eis directo legauit.vt
s̃.de vul.⁊ pu.substi.l.qui liberis.§.vlti.Ol.Ibi admitrant̃,sci-
licet ad legatũ.Ol.Ibi procuratoribus de quoruꝫ mãdato cõ
stat:vel si dubiuꝫ est prestita cautione.dy. Ibi ad cautionẽ de
legato soluendo.dy.Ibi cessare debere stipul.quia nemo litem
contestando facit deteriorẽ suam conditionem.vt.ĩ.de reg.iu.
l.nemo.dy.Ibi in fideicõmissis,al's in fideicõmissi:⁊ repete sti-
pu.dy.in glo.quia pure.Ibi secus si sub conditione:scilicet ex-
pressa,id est in tacita,secus:quia tũc bene trãsit ad heredẽ ⁊ sa
tisdatur heredi.vt.s̃.titu.j.l.cũ illud.§. heres meus .⁊.l. si dies.
§.si.Dy.in glo.quia ex quo.ibi maxime conditionale sed certe
hoc nihil est quia hic nõ loquit̃ de conditionali.vt.s̃.dixi.⁊ pro
batur.ĩ.ead.l.§.si quis sub conditione.dy.in ea.glo.in fi. sꝫ cer-
te quantũ ad cõditionale legatum nõ potest nec debet istud re
ferri nec ꝓprie nec improprie quia ꝓ eo nõ satisdatio aliqua.vt
s̃.dixi.⁊ no.s̃.proxi.glo.sed hic loquitur de legato puro vel in
diem certum relicto,⁊ dicitur quasi debitum hic.⁊.C.de bonis
auto.iudicis possidendis.l.j.⁊.ĩ.de act.⁊ obli.l.hereditariũ.sed
nõ respectu aliorũ creditorum qui sibi debitum persequuntur ⁊
tractant de euitatione dãni.vt.C. de iure delib.l.vl.§.sed ⁊ si le
gatarij.cum similibus.in glo.i.approbandum. in fi. ⁊ innuitur
2 ĩ.eo.l.postquam.§.j.† Uel dic ex rescripto fit missio non ex edi-
cto qd fiat.est arg.ĩ.tit.proxi.l.si cui.§.in possessio.⁊.l.etiã. Iac.
a Si cui ita. a Alias si quid ita † legatum repetitũ so
3 lum bis debetur ⁊ pro ipso a legatario
heredi vel ab herede legatario nõ cauet̃.h.d.Et diuidit̃ in qua
tuor partes.¶ Primo ponit thema ex eo format quatuor que
stiones.¶ Secundo soluit questionem quartam.¶ Tertio se-
cundam ⁊ tertiã.¶ Quarto soluit primã.Secunda ibi de his
omnib⁹.Tertia.ibi aut honorãdus.Quarta ibi versa vice.dy.
ibi an satis:id est satisdationem.dy.ibi vel fideicommissi, scili-
cet nomine vel occasione.dy.ibi petere possit:scilicet legatarius
ab herede.dy.Et determinatur.ĩ.quod non.ibi siue legatũ: sci
licet rursus repetitum.nã de primo non est dubium.dy.ibi de-
beatur ⁊ determinatur.ĩ.qd bis.dy.ibi cauere debeat.scilicet he
redi.dy.ibi tale quale sequitur.Dy. ibi claudio fructulo.alias
frontonio.alias frontulo.⁊ est ꝓprium nomẽ legatarij.ibi vt si
fructulus.alias frontonius,alias frontulus legatarius.ibi nõ
eo pertinet:id est nõ habet hunc effectũ.ibi fructulo:alias fron
tonio:alias frõtulo,scilicet legatario.ibi postea is. scilicet lega
tarius.Dy.ibi rescripto ergo ostensum est.determinatio tertie
questionis.Dy.ibi versa vice determinatio prime questionis.
dy.⁊ dic versa vice:id est econtra.Et no,qd repetit questionem
per longam interpositionem sic.s̃.de lega.j.l.cetera.§.item que
re.Ia.Ibi arbitrio habeat,scilicet legatarius. dy.ibi reiectum
est legatum

est legati repetitum. dy. ibi satisdationē exigendā. inspiciendā regulā generalem. dy. In glo. a legatario in fi. scz de rebus viti mis: sed quarta est per respectū illarū quatuor que ponūtur in isto. §. dy. In glo. no. de infinitate. Ibi argu. cōtra. Dic aut ver ba se habēt ad finitatē, aut sunt equiuoca: id est q̄ se habēt ad finitatē z infinitatē. Primo casu tolerat̄ infinitas. vt. ī. de fide iussori. l. si ita. §. si ita stipulatus fuero a te. Scdo casu nō est du biū qd nō tolerat̄. Tertio casu distingue q: aut tractat̄ de obli gatione inducenda aut diminuēda. Primo casu nō tolerat̄: vt hic. z. C. de sacrosan. eccle. l. fin. vbi de hoc latius dixi. Secundo casu quando toleratur. vt. ī. de excep. l. pure. §. fin. Dy. De hoc etiam nota per eundem Dyn. s̄. de lega. iij. l. fideicommissa. §. si quis. Dy.

Certus. Ibi substitutus siue directo siue per obliquū deuoluta tñ hereditate ad ipsum substitutū. als nō tenetur cauere siue directo siue per obliquū sit substitu tus. z ita loquit̄. ī. ti. pri. l. is cui. §. si ab impuberis. dy. z p hoc. ī. e. l. si ex causa. Old.

4 **Bellissime.** ¶ Casus pulcher † nō solū cōmittitur hec stipulatio ad principale legatū sz etiā ad vsuras z fructus ex mora. h. d. dy. qd oporteat dari vel fieri actione ex testamēto. dy. Et dic q̄ cōmittitur etiam cōtra fideiussorē: per ea que not. s̄. de eo qd certo loco. l. centū capue. Nec ob. C. de vsuris. l. iij. cum si. q: ibi est stipulatio principalis hic accessoria que sequit̄ naturā actiōis ex testamēto. z iō veni unt fruct⁹ in ea sicut in actiōe ex testamēto. vt. C. in qui. cau. in inte. resti. nō est necessaria. l. in minorū. z vide. C. de vsuris z fru ctibus legatorum. per totum.

5 **Si quis sub cōditiōe.** † Si stipulat̄ sim pliciter conditio nale legatū ita demū cōmittit̄ stipulatio si existat cōditio z oīs exceptio q̄ opponi posset actioni ex testō opponi pōt si agat̄ ex stipulatiōe. h. d. dy. Uel fm Orandū dic actio subrogata in lo cū alterius hz eius naturam. h. d. Uel sic. dispositio alteri cumu lata eius sapit naturā. h. d. Et dic sub conditione expssa, sec⁹ si tacita. q: tūc transiret ad heredes. s̄. ti. j. l. si dies. §. fi. z. l. cū illud §. heres. ibi easdem causas q̄ sunt actioni ex testamento. dy. q̄. p legato. dabat̄ in gl. s. modos. in fi. Solutio vt in gl. dixi p Pet. s̄. de lega. j. l. si creditori. z no. s̄. si cer. pe. l. certi conditio in prin. Et dixi etiā plene. ī. de donatio. l. qui id qd. z no. s̄. si quis cau tio. l. si eum. §. iniuriarum. Uel dic fm Jac. de bel. ad. §. cū pre diximus. vt ibi no. z. d. l. certi condictio. ad. §. fin. Responde qd hic z ibi inspicitur principale nō substitutum vel accessoriū. Et dic plene vt notat̄ dicto. §. qui iniuriarum. Ja. z vide quod no. ī. de ver. ob. l. si dari stipuler. z. s̄. ad trebel. l. titius rogatus. in fi. Sed ibi in actiōe ad exhibendu; que nō subrogatur loco prin cipalis nec per ea; fit plenum preiudiciū in principali. Uel dic fm Jac. de bello. qd exceptiōes q̄ obstant principali actioni ob stāt etiam actioni preparatorie z substituto vt hic: z ibi licet in preparatoria distinguendum sit vtrum requirat altiorem inda ginem vel non. z sic concor. Jaco.

Procuratori. ¶ Iste. §. ostendit qua forma de beat caueri pcuratori legatarij ab sentis nomine legati sub cōditiōe relicti. Et breuiter dicit quod 6 † procuratori legatarij sub cōditiōe absentis dz caueri sub ista cōditione. si legatarius viuat eo tempore quo cedit dies legati. dy. ibi. eius scilicet legatarij. dyn. ibi. si stipulanti. id est stipula ri volenti. dy. ibi. Respondeat heres dicēdo separatim satisda re put debet. dy. ibi. cauere debere. id est cautionē pcuratori p̄ stare sub cōditiōe que sequitur. dyn. ibi. ne teneatur. vt supra. §. proxi. z. ī. ea. l. §. vltimo. Et sic est magis consilium quam neces sitas. Oldra.

Item queritur. Ibi. Res qñ extant vel pretia qñ nō extāt culpa vel post mo ram heredis. vt. s̄. de lega. j. l. apud iulia. §. ipsius quoq;. z. l. cū res. §. pe. Alias liberaretur heres interitu speciei. vt. l. non am plius. §. j. z. l. titio. §. fi. z. l. si heredis. eo. tit. de lega. j. z de leg. ij. l. cum. §. species. Dy.

7 **Si decem que in arca.** † Si vni pprie tas plena alte ri vsusfructus legetur z vterq; pure ante possidet heres aut le gatari⁹ proprietatē plene. Si vero vsufructuario pure z legata rio pprietatis sub cōditione fructus interim prestant̄ insolidū cōditione pendēte cautione tamē prestita ab ipso fructuario: z si heres cautionē omittat aut scienter aut ignoranter. hoc intē dit iste. §. dy. ibi. decem. Et diuide. §. in duas partes. ¶ In pri ma parte legatum proprietatis est purū. ¶ In secūda cōditio nale, secunda ibi. Sed si sub conditione. ibi decē vendicabit. id est ius vendicandi. hoc. d. Jac. ibi. Uendicat pprietarius a le gatario vsusfructus possidēte postq̄ prestitit cautionē heredi: hāc cautionē cedet heres legatario pprietatis. Jac. ibi. repelli. s. a petendis quinq;. dy. ibi legatarius cui erat legata pprieta z dy. ibi habeat quos haberedebeat antequam quinque fructu a rio soluantur. Ray. Ibi legata sunt z eorūdem decē alij vsufr. pure. Old. Ibi interim. id est pendente conditiōe legati pprie tatis. dy. ibi oblata cautione de restituenda pecunia mortuo le gatario vel capite minuto. vt. s̄. de vsufruc. earum rerū que vsu consumuntur. l. in stipu. pecunie. dy. Ibi agere posse. z sic dolo vt. ī. de regu. iu. l. parem. dy. in glo. duobus modis. in fin. z isti duo casus ponuntur in ver. sed si omiserit. Ol. in glo. ex testamē to. in fi. sed illud est verū de rigore. sed obstat exceptio doli: z iō cōpetit cōditio indebi. vt. s̄. de cōdi inde. l. q except. z si obijciat̄ qd ista exceptio sit odiosa, respondeo verum est respectu eius cui opponitur, sed respectu obijcientis est fauorabilis. Ol. Uel dic qd repetet cōdictio. sine causa. nam oblata cautione a fructua rio cā debiti proprietarij reducitur ad non causam: z sic cōpetit cōdictio sine causa. s̄. de condictione sine causa. l. j. z. l. que fine. Et no. hanc glo. in fi. obscura est. z ideo supple. ibi finito vsufr. dic q̄ debuit a fructuario exigere. z quod dicit sciēs dic: scilicet heres soluit, scilicet fructuario. In glo. de reddēdis quinq;. in fi. vel expone illā. l. contrariam. vt ibi notatur. Ibi eñ in glo. nō clare colligitur. sol. huius contrarij. sed colligi potest per ea que ibi dixi, quia incidit in questionem illam Jo. z Azo. de qua ibi dicitur.

Si ad fiscum. Ibi peruenerit cuius nomine de bent legata prestari. dy. Et vide qd no. ī. eo. l. si quando. §. j.

8 **Qui minorem.** † Diminuta parte hereditaria ipso iure vel effectu diminuit̄ z onus cautionis. h. d. Orandus. vl' sic z est idē effectus si de iu re z de facto desinat aliquis esse heres seu de iure tantū exone ratur pro parte illa ab onere legatoru; non ob. s̄. ad legē falci diam. l. in ratione. z. l. in quantitate. per ea que no. per Dy. d. l. in ratione. §. qd vulg. ibi si vero exemplifica hunc textū per ea que no. glo. s̄. de acquirē. heredita. l. pro herede. §. papinianus. Ibi possedit post prestitam satisdationē per cū legatarijs qua si solus heres esset insolidum. Jaco. Ibi legatorum nomine in solidum. Old. ibi videntur onerari, scilicet prima facie, vel de ri gore secus de equitate. vt. ī. sequitur. dy. Ibi hoc autem euenit: scilicet quod desinat esse heres in effectu sed remaneat quātum ad nomen. dyn. In glo. puta per coheredem. ibi quod nō pla cet quia iste alius qui adiuit non esset interim heres nisi p par te sua. dy. Si ex quo cauetur patri sub conditione si in eius fue rit filius potestate tempore quo cedit dies legati filio si ipsi filio sub cōtraria. scilicet nō erit sic i simili si pater vellet exigere post emancipationē prestita cautio repellitur. h. d. dy. cum duabus ll. sequētibus. Ibi sed sub cōditione. scilicet que sequit̄ si cū zc. dy. Ibi nō haberent eos, scilicet filiū vel seruum. Dy. in gl. vlt. ibi repellit̄ vel pprie qd de exceptiōe dicit̄ dic qd est exceptio fa cti q: huic stipulationi easdem causas zc. vt. s̄. e. l. si quis sub cō ditione. Dy.

1 ☞ Debitor non cogitur persone coniuncte soluere etiam cum cautione de rato.

1 **Nec si forte.** † Nota q̄ licet coniuncta per sona admittatur sine māda to ad agendum pro cōiuncta si caueat de rato. vt. s̄. de pcura. l. sed z hec. in prin. non tamen compellitur debitor cōiuncte psone soluere licet sit parata de rato vt. s̄. de procu. cauere z hic est casus dyn. Pro hoc facit. s̄. solu. ma. l. ij. in prin. vbi de hoc tetigi z de hoc no. ī. de sol. l. vero procurato. Itē no. p glo. s̄. de procu. l. nō solū. §. qui alieno. qd cauēs de ra to nō audiatur petēs executionē. Ibi velit pater postquā filius cepit esse sui iuris. dy.

1 ☞ Fideiussores an teneantur principali mortuo sine hede.
2 Fideiussor qua actione teneatur principali mortuo.
3 Heres fideicommissario cōdemnatus appellatione pēdente te netur ei satisdare.
4 Possessio quando et per quid in fideicommissarium transfe ratur.
5 Iurisditione pretoria mittitur quis in possessionem per quam fit custos sed non possessor.
6 Opponi possunt in cā appellationis que z ante sententiam.
7 Heres qñ in maiori contumacia esse dicatur.
8 Satisdationis cessat oblatio vbi locum habet sequestratio.
9 Scriptura exhiberi debet ante omnia de qua in libello conuē tionali mentio est facta.
10 Precium rei legate distracte debetur legatario.

Postq̃. Casus notabilis si principalis cōueniri nō potest nec fideiussores. Ibi verba stipulationis concepte in personam fideiussoris.

1 Dy. † Queri cōsueuit an mortuo principali sine herede teneāt fideiussores. ꝛ hec lex est arg. qḋ nō qꝛ nō est ꝑsona cū qua consistat obligatio principalis ꝛ sic fideiussores teneri non possunt sed arg. contra. ĩ. eo. l. si a te. ꝛ videt̃ expressum. s̃. de administra. tuto. l. sine herede. quibus cauetur qḋ licet nō sit persona principalis nihilominus fideiussores tenent̃ ꝛ diuersitas huius. l. ꝛ aliarum preallegatarū ita soluit̃ qꝛ in. l. sine herede. ꝛ. l. si a te. licet nō esset persona in qua cōsisteret obligatio principalis est tamen hereditas q̃ sustinet vicem defuncti: ꝛ sicut defuncto adherebāt obligatiōes, ita ꝛ hereditati. Et ideo fideiussor tenet̃, quia habet obligationē cui accedat. Sed in isto casu neque est persona: quia ille qui est apud hostes nō est capax obligationis: neque bona eius habentur tanquā hereditas que sustineat vicem defuncti quia viuentis nō est hereditas: ꝛ sic non est persona cui cohereat: ꝛ ideo benedicit hic qḋ fideiussores nō possunt cōueniri. dy. pro hoc. C. de captiuis. l. nec nos. sed contra predicta instat̃ de lege. j. rē pu. sal. fore. l. nō quasi. §. si tutor ab hostib' vbi fideiussores tutoris capti ab hostib' bñ cōueniūtur ex illa stipulatiōe. sol. hic nō fuit nata actio ex ista stipulatiōe ante captiuitatē heredis sꝫ demū post captiuitatē existēte cōditiōe legati: ꝛ iō cū nō esset nata principalis nō est nata accessoria: sꝫ in. l. cōtraria nata fuit principalis ante captiuitatē cum etiam durāte tutela nascatur actio ex ista stipula. rē pupilli saluam fore si tutor male versek̃ vt. d. l. nō quasi. §. quāq̃ rē pupilli sal. fore. si fideiussores potuerūt accedere tenent̃ ꝛ de hoc vide qḋ no. s̃. depositi. l. j. §. idē. ꝛ de cōstitu. pec. l. hacten' pompo. † sꝫ

2 qua actione tenet̃ fideiussor dic qḋ vtili ex stip. vt. j. de sol. l. stichū aut pamphilū. §. rūso. Rayn. ibi qꝛ neqꝫ eius. s. principalis obligationis vel forte dicit ius. i. hereditas iacēs q̃ habet̃ pro domina vt. d. l. si a te. j. e. ꝛ. s̃. dixi ꝛ vere captiui ideo pōt dici hereditas. vt. §. de captiui. l. nec nos. ibi stipulationes a principali reo interposite. Old. sed legatarijs cōsulitur aduersus curatorē bonis dadū hui' capti. ar. s̃. ex quib. causis maio. l. ab hostib'. in prin. ꝛ qḋ ibi no. itē allegat. Ol. hoc prin. qḋ principali banni to per cōmune ꝛ bonis eius publicatis fideiussores sint liberati a cōmuni. ꝛ pro hoc. j. de iure fi. l. in fraudē. §. si principalis. nec ob. C. de fideiusso. l. j. qꝛ ibi loquitur de fideiussor. obligatis extraneis non cōmuni: ꝛ de ista questione vide per dy. j. de fideiussoribus. l. capitis. ꝛ pro hoc. C. ad. l. iul. de vi. tutoris in fi.

Imperator.

Materia huius. §. non est alibi scōm

3 Ray. † si heres fideicōmissario cōdēnatus appellauit appellatiōe pendente cogit̃ fideicommissario satisdare: al's in fideicōmissario trāsfert̃ possessio rerū tantū de quib' fuerit iudicatū dūmō fideicōmissari' heredi caueat. si vero heres per inopiā cauere nō possit siue per cōtumaciam cauere voluerit aut vtroque in cautione cessante ad sequestrationē decurritur. h. d. iste. §. in effectu ꝛ dic qḋ iste. §. diuiditur in quinque ptes. in prima pte ponit̃ sentētia ꝛ verba rescripti imperatoris vsque ibi recte. ibi est secunda pars in qua per iurisconsultum ponitur cōmēdato rescripti vsqꝫ ibi cum alia. ibi tertia in qua ponuntur due differentie inter edictū pretoris ꝛ rescriptuꝫ principis vsqꝫ ibi sicuti. ibi quarta in qua inducit̃ similitudo ad hoc rescriptum de edicto de collatione bonorū vsque ibi autem. ibi quinta ꝛ vltima in qua ponitur vna differētia inter edictum de collatione bonorum ꝛ principis rescriptum. Dyn. ibi res fideicommisse. id est per fideicommissarium. Dyn. ibi cum appellasset a sententia principali contra eum super fideicommisso lata. dy. secundum primum vel pro fideicommissarijs singularibus secundum dy. ibi cauere que cautio non plus deberi facit sed tutius vt. s̃. ad trebellia. l. titius. in fi. Old. ibi transire posse non omnium sed earum tantum de quibus fuit iudicatum vt. j. versi. sed pretor. Ray. ibi recte. secūda pars ibi amitti id est perdi. Dy. ibi nil oportuit ꝛ sic nil nouari dicitur appel. interposita. Jac. ibi quod enim fieri debuit non per rescriptum principis sed per edictum pretoris. dy. ibi non oportuit ꝛ hoc per rescriptum principis. dyn. ibi. edicti conditio per quod caueri precipitur ante sententiam. Dy. ibi inducitur ꝛ sic heredi non cauet. Dy. ibi. rescripsit. scilicet princeps. Dy. ibi. cum alia tertia pars. Dy. ibi a legatario per edictum. Dy. ibi. permittit

4 herede non cauente. Dyn. ibi sicuti tertia pars. Dy. ꝛ dic † ita demuꝫ herede in cautione cessante transfertur possessio in fideicommissarium per rescriptum si fideicommissarius caueat heredi non cauenti sicut. ꝛc. quarta pars ponitur hic similitudo inter rescriptum. istud enim edictum de collatione bonorum Dy. ibi defertur conditio. id est electio. Dy. ibi. ex portione fratris emancipati. Dyn. ꝛ dic cauendi dico quod portiones ꝛc. Dy. ibi. possessio autem. Quarta pars in qua ponitur differentia inter rescriptum ꝛ edictum de collatione bonorum. dyn. ibi cauere noluerit sed ex edicto de collatione bonorum ita demuꝫ confert si propter inopiam cauere non possunt: ꝛ per hoc bene sequitur glo. hic signata: in hoc differt ab edicto ꝛc. dyn. ibi sed

5 heres qui vicit. Dy. ibi. iurisdictio. scilicet pretoria † que est vt si non caueatur mittatur quis in possessio. per quam non fit quis possessor sed custos vt. j. ex quibus causis in possessionem eatur. l. cum legati sed per rescriptum fiebat possessor vt in princip. §. patet. Jaco. ibi restituenda. id est causa de presenti tractanda ꝛ determinanda vt appareat quis habeat ius. Dy. iteꝫ nota ex versi. quod enim. quod illud quod iudicio pendente fieri potuit debet posse fieri etiam appellatione pendēte sed iudicio principali pendēte poterat peti cautio. vt. s̃. l. prima. §. plane. ergo certe concludit quod peti possit etiam appellatione pendente. quod ergo dicitur in. l. noua appellatione pendente debet intelligi ex viribus sententie sed omne quod fieri poterat lite pendēte pōt etiam appellatione pendente. vt dixi. Old. Et secunduꝫ

6 hoc est argumen. † quod que poterant opponi ante sententiam possunt opponi etiam in causa appellationis dic vt. C. de temporib' appellationū. l. per hanc. Item est argumentum contra cumulationem conuertendo regulam. Dynus. de quo nota. p Dynum. s̃. de administratione tuto. l. diximus. in principio. ꝛ plene in capitulo nullus pluribus. de regulis iuris. libro. vj. Opponi. quatuor modis. primo modo de lege si is. infra titulo proximo. Solu. vt in glo. secundo opponi. quod non sit faciēda sequestratio ꝛ solu. vt in gloss. Item opponi quod sit similitudo inter hoc rescriptum ꝛ edictum de collatiōe bonorum. ꝛ ita cōuenientia hic posita non sit bona ꝛ solu. vt in gloss. que incipit frater emancipatus. item opponi. de versicu. cum alia. nam vbi maior contumacia debet esse maior pena vt. j. de penis. l. relega

7 ti cū similibus. † sed in maiori contumacia est heres qui non cauet per rescriptuꝫ quia est condemnatus: ergo maior missio fieri deberet contra eum sed minor fit vt patet in textu ergo ꝛc. ad hoc dic vt ibi fit missio per edictum cōstat fideicommissum relictum nec heres aliquā controuersiā facit ꝛ sic magis ibi cōstat de debito quam vbi per rescriptum cum tunc fiat cōtrouersia per heredem. Item oppo. ad rescriptum principis ꝛ edictum de collatione quia per ea cauetur cauere volenti qḋ videtur expresse contra. l. j. de damno infecto lege qui bona. §. si quis solut. ad edictum de collatione patet quia loquit̃ in eo qui ꝑpter inopiā satisdare nō poterat. ad hoc rescriptum patet responsio quia propter litem siue controuersiam quam heres fideicommissario referebat qua pendēte ad cautionem arctatur contra formā iuris communis. ꝛ quia non debet hoc modo ius suum indiscussum relinquere vt. s̃. de petitione heredi. l. illud ꝛ facit. j. titulo proximo. l. is cui. §. fi. ꝛ quod ibi dixi. Ray. item ex isto.

8 §. collige regulam † quod vbicunqꝫ locum habet sequestratio cessat oblata satisdatio. pro hoc argu. C. de agricolis ꝛ censitis. l. litib'. li. xj. ꝛ. C. de prohibita sequestratione petē. l. prima. vbi de hoc plene dixi. ꝛ qui satisdare cogantur. l. si fideiussor. §. fin. nec ob. quod no. C. quibus ad libertatem proclamare non licet §. fi. quia ibi erat semel lata sententia contra illuꝫ qui offerebat satisdatio. ꝛ sic sequestratio nō cessat propter presumptionem que est pro sententia vt sit iuste lata. vt. j. de regulis iuris. l. non videtur. §. qui iussu ꝛ hoc crederem verum vbi in primo iudicio non esset petita satisda. pro re in cuius contestatione res veniret sequestranda qꝛ tunc etiam lata sententia offerri posset satisdatio in causa appellationis ꝛ cessaret sequestatio. arg. huius. §. ꝛ hāc materiā vide in clementinis de sequestratione possessionum ꝛ fructuuꝫ. capitulo primo cum ibi notatis. Item in premissis casibus si non possit satisdare committeretur iuratoria ei necessaria vt in glo. notabili. C. de assertione tollen. l. j. quod forte verum non est vbi fieret sequestratio ratione argumenti. s̃. de iudicijs. l. in omnibus ꝛ dicta. l. si fideiussor. §. fi. ꝛ. j. que in fraudem creditorum. l. si creditores. ꝛ per istam depositionem de qua hic dicitur non perditur possessio vt. j. de aquirēda possessione. l. interesse puto vbi de hoc. Item facit iste. §. argumentum ad questionem ad statutum communis bergomi. quo cauetur quod si aliqua vniuersitas petat aliquid a vicino suo ꝛ ipse cōfiteatur se vicinū quod statim teneatur dare pign' ante quā sue defensiōes audiant̃. aliquis vicinus appellauit contra preceptū iudicis sibi factum quod debeat dare pignus an pēdēte appellatiōe nihilominus cogi possit ad pignus daduꝫ: ꝛ vide qḋ sic argumē. huius. §. ex quo eñ tenebatur añ sñiam pignus dare tenebitur ēt appellatiōe interposita in gl. prima ibi. vellet cauere. vt. j. ti. j. l. si pecunie. §. j. Old. ibi. moraret̃ vel diem petitionis hic accipi dicas diem sententie ƀm petitionē proferē de ꝛ moraretur. i. differret̃. Ja. in gl. i. possessio. in fi. vt. j. ad carbo. l. de bonis. §. qui pupillo. ꝛ de dam. infec. l. si finita. §. si quis damni. Oldra.

Si dics

Si dies. Hic casus non est alibi. Dyñ. ibi. dicat̃ per
legatariũ. Dy. ibi prestolari. s. satisdationē.
Dy. ibi exhibuerit. Nota casum vbi probat̃ per solã scripturã
et nõ per testes. Dy. alios cas⁹ notaui. C. si minor se maiorē di⸗
xerit. l. iij. ⁊ per Archi. ⁊ Cardi. de censib⁹. c. j. li. vj. Itē facit iste
9 §. † ꝙ si in libello cõuētionali fiat mētio de aliqua scriptura ꝙ
ante omnia sit exhibēda. vt notat Innocē. extra de probationi
bus. c. j. ⁊ de fide instrumentorũ. c. perpetuis. Sec⁹ si in libello
fiat intentio alicui⁹ actus qui posset probari p testes sicut per
scripturã: vt puta si agatur ex sententia. nã non tenet̃ statim ex
hibere sentētiã cũ possit contenta in sentētia per testes probare,
vt not. C. de hereticis. l. quoniã. Cũ igit̃ aduocati volentes hoc
euitare in libello tamē faciũt mentionē de instrumēto: sed solã
causam ex qua debetur in libello ꝓponũt nõ vidi in iudicio ob
seruari dictã opi. Inn. qđ quis cogeretur exhibere instrumenta
ante litis cõtestationē ꝗ̃ esset ad fundationē intētionis sue imo
cõiter i iudicijs seruat̃ cõtrariũ: vt dixi de edēdo. l. fi. ⁊ vide etiã
in speculo de offi. om. iudic. §. fi. versic. vlt. vbi allegat̃ iste. §. Ol.

Cum querebatur. A loco domicilij remit
titur ad locũ vbi est ma
ior pars hereditatis. sed ecõtra nõ. et si res sint distracte debet̃
pretiũ. h. d. Dy. ⁊ Oldr. ibi. vbi est hereditas vel maior pars he⸗
reditatis. Dy. ibi iam distracta sunt: scilicet eo tempore quo pe
10 tebatur cautio pro legato. Dyñ. in fi. † Nota ꝙ licet testator p
misit distrahi rem legatã tamen pretiũ debet̃ legatario. Iaco.

1 Procurator releuatus ab onere satisdãdi tenetur verbote⸗
nus cauere.
2 Obligatio fideiussoris non potest esse sine principali.

Si quando. Ibi eius. s. iudicis. Dy. In gl.
prima. in fine. secundũ primã ca⸗
sus positionē quãtitas fideicommissi erat incerta ⁊ pro
pter se ⁊ ꝓpt̃ tēp⁹: secũdũ secũdã erat certa ꝓpter se ⁊ ꝓpter tps.

1 **Admonendi.** Nota argu. † ꝙ procurator releua
t⁹ a domino ab onere satisdãdi ni
hilominus tenetur cauere ⁊ promittere verbotenus, vt hic. ⁊ ĩ.
proxima. ⁊ s̃. de vsufruc. earũ rerũ que vsu cõsumuntur. l. trib⁹.
§. illud. Itē quando dominus releuat procuratorē ab onere sa
tisdandi ⁊ fideiussor procuratorē. vt instit. de satisdationib⁹. §.
2 fina. † sed fideiussoris obligatio nõ potest esse sine principali. er
go videt̃ ꝙ procurator debeat promittere. vt. ĩ. de fideiussori. l.
fideiussor. Sed dic cõtrariũ quod hic fideiubet dominus in rē⸗
suam. vt. s̃. de pactis. l. sed si fideiussor. Dy. Itē pro hoc quod
caueat facit. s̃. si cui plusquam. per legem falcidiam. l. ij. §. quan
uis. ⁊ vide quod notaui. ĩ. l. proxima. ĩ vltima glos. In gloss. pri
ma. in fine. sed ibi proprie hic improprie. vt notatur in autētico
de heredibus ⁊ falcidia. in principio. ⁊ in lege contraria. Oldr.

Filio vel seruo. Satisdatione remissa
lege nihilominus ca⸗
uetur. h. d. Dy. de hoc. s̃. l. proxima. §. j. Argu. cõtra
ĩ. de vsufructu earum rerũ que vsu cõsumuntur. l. tri
bus. §. illud. sed ibi non fuit remissa sed alij de cauēdo onerati si
autē ab homine remittatur nõ canetur. vt. ĩ. e. l. fin. in principio
Dy. Et cõstrue sic a patre domino vt herede instituto legatum
est seruo vel filio sub conditione. ibi non possunt. s. filius vel ser⸗
uus. Dy. ibi audien di sint subaudi ⁊ videt̃ quod nõ sit benefi⸗
ciũ ⁊c. ibi. ipsis. s. patri vel domino. ibi facultatē. Nota ꝙ imputa
tur patri qui dat potestatē filio cõtra se. ¶ Unde Salomõ. Fi
lio neqȝ fratri ne dederis potestatē sup caput tuũ ibi per medio
critatē. i. quãdã viã mediã. Dy. Et nota ex fine hui⁹. l. quod sa
tisdatio fuit cũ obligatione bonorũ. pro hoc. C. de episcopis ⁊
clericis. l. omnes qui vbiqȝ. §. i hac. ⁊ insti. ꝺ satisdationib⁹. §. fin
vero. licet glossa hic innuat contrarium. ⁊ glossa vlti. hui⁹ legis
notabilis est contra primã in fine nota. ĩ. titu. proximo. l. j. §. fi.

Cum legatorum Agi potest ex sti⸗
pulatione cuȝ agi
posset ex testamento. h. d. cũ. l. sequenti. Et dic legato
rum relictorũ sub conditione ⁊ in diē vt lego tibi de⸗
cē si nauis ex asia venerit soluenda ex tunc vsqȝ ad anuũ. Ia.

Non tamen. Hic est casus express⁹ i que
stione illa aut ĩ obligatione
in diem ante diē nascatur actio de qua notaui. C. vt
actio ab heredib⁹ et cõtra heredes incipiat. l. j. et. ĩ.
de verborum significatione. l. cedere diem.

Si ate. Iacente hereditate heredis fideiussores
conueniri possunt. h. d. ibi. Legatorũ sub⸗
audi nomine. Dyn⁹ ibi. ante aditã hereditatem ex hoc
insurgebat dubitatio. vt supra eodem. l. postquã. in fine primi
responsi. vbi de hoc plene dixi.

Si legatarij. Alias incipit si ad uersus.
Et breuiter. h. d. heredem
cauere vel alium eius nomine, paria sunt.

¶ Cas⁹ singularis. ⁊ ꝺ eo vide Bal. i. l. iij. C. de leg.

1 Cautio de legato prestando potest remitti per testatorem.
2 Fieri de facto non sufficit quod de iure non fit.

Licet. Casus pulcher quãuis prohibeatur cau
tio peti non redditur cõditionale legatũ.
1 hoc dicit. Uel sic † cautio de legato prestãdo potest
a testatore remitti ibi: vt nõ petatur. i. de non petēda
cautione. Iaco. ibi. conditio. i. nõ videtur legatũ conditionale.
2 Dy. ibi desiderauerit ꝺ facto. † Et sic nota nõ sufficere de facto
fieri si de iure non fiat. de quo dixi. C. si man. ita fuerit alie. l. ea q
dem. ibi talem cautionem. id est necessitatem de cauendo. Iac.
ibi. iure publico. l. quocũqȝ iudicio. Iaco. vt. s̃. de cõditio. ⁊ de
monstra. l. auia. §. vlti. Oldra. ibi. Sequitur ad petitionem lega
tarij si predicta forma sit icerta. Iacob. in fi. scilicet illa si nõ pe
tierit dato quod petat̃ cum petere nõ posset: vnde habet se ad
esse tantum: ⁊ ideo nõ potest dici cõditio. vt. ĩ. de nouationib⁹
l. si filius pupillus. §. j. ⁊ hoc vult dicere ista litera nec quidē ⁊c.
Iacob. ⁊ Dyn⁹. In gloss. puta petijt ibi etiã si exegit argumē.
contra in hoc. s̃. de conditio. ⁊ demonstra. l. auia. §. vltimo. a cõ
trario sensu dum dicit onere cautionis nõ secuto quasi si secũtũ
esset secus esset: sed subaudi ibi maxime et ita illa intelligit̃ secũ
dum istam ⁊ facit ad hanc. l. s̃. de cõditio. ⁊ demõ. l. cum tale. §.
j. In gl. i. ibi cautione ibi. l. penul. ⁊ notaui ⁊ dixi. C. de vsuf. l. j.

Si quoqȝ. Qui omittit adire ex testamēto ra
dijt ab ītestato tenet̃ cauere. hoc di
cit Dynus.

1 Cautione superflua nemo debet onerari.
2 Superuacuum ⁊ inutile quando quid dicatur.

Hec stipulatio. Ibi siue pure quãdo ha
beat locuȝ pro isto puro
dic. vt. ĩ. titu. pxi. l. si is a quo. ĩ prin. Et quod de here
ditate dicit non referas ad diē certã quia hereditas
ex die v el ante diem dari nõ potest. s̃. de here instituen. l. heredi
tas. ⁊ ideo referas ad conditionem tantum. In glos. cõtra. s̃. ꝺ
vulga. ⁊ pup. subst. in fine. sed dic vt ibi. Oldr. Uel dic secundũ
Iaco. de bel. quod ibi est solicit⁹ principaliter de hereditate vi
uentis. ⁊ dic plene vt notaui dicta autentica cõtra rogat⁹. Ia.

Diuus. Superuacua cautione nõ debet quis onerari.
hoc dicit. Et ad hoc sepe allegat̃ ibi. locũ esse
puta quia res sub conditione relicta est cuius non est cõmerciũ
in communi. vt. s̃. de legatis primo. l. apud iulianum. §. primo. ⁊
l. cetera. Oldra. in glossa. quia sic euidens ibi. si pupilli. §. j. So⸗
2 lutio ibi potest esse vtilis: hic nõ. vt ibi notatur. Dic ergo † aut
superuacuum et abundãs est inutile ita quod afferre nõ potest
aliquam vtiliatem tunc tendit ad vitium nec debet fieri vel ser
uari: vt hic cum alias sec⁹ vt in cõtrarijs. Uel dic aut tēdit per
omnia ad idem cum principali ⁊ nullam affert vtilitatem et tũc
non fit alias secus vt in contrarijs: ⁊ hec solutio in effectu est ea
dem cum proxima. Iaco. Et de hoc notatur in glo. supra ꝺ pa
ctis. l. iuris gentium. §. sed si fraudandi. Iaco. de bellouisu. An
autem cautio que nõ debuit interponi interposita committat̃
plene dixi. ĩ. de damno infecto. l. damni infecti. §. cum parietem.
et infra titulo proximo. lege prima. in principio. Et ad hãc ma
teriam vide quod notaui. supra de legatis secundo. l. peto. §. fra
tre. infra titulo primo. l. si quis a quo. in principio. supra ꝺ here
ditate vel actione vendita. lege vēditor ex hereditate. de petitio
ne hereditatis. l. si quid possessorē. ⁊. l. penul. ⁊ de rei vendicatio
ne. l. is a quo, que glosse videntur contra istum. §. sed dicvt dixi.

1 Iudicium multas habet moras.
2 Legatarius heredem conueniens repellitur herede et fideicõ⸗
missario cauentibus.

a **Etiam de presenti.** [a] Legato etiã
si super eo es⸗
set lata sententia. vt infra titulo proximo. l. etiam. Ol
1 dradus. † Et nota quod iudiciũ habet multas mo⸗
ras vt hic. et multas expensas. extra de rescriptis. capitu. non⸗
nulli. et capitu. ceterum. ⁊ capitulo vltimo. et in clementinis de
iudicijs. capitu. dispendiosam. et de hoc per Hostieñ. in summa
ne sede vacante. §. sed queritur. et pro hoc. C. de monopolijs. l. j.
ibi sine pecuniarijs sumptib⁹ ⁊ cetera. et supra de legatis. iij. l.
fideicommissaria. §. si rem. et periculum est in litibus. s̃. de lega.
iij. l. si legatarius. Et ideo ad officium iudicis pertinet lites mi⸗

a ¶ Etiã ꝺ pñti. Adde ꝙ tex. est notabi. ad hoc ꝙ lȝ creditor pure non possit agere ꝯ debitorē sȝ ad ꝺbitũ tñ istud patit̃ fallētiã vlt. volũtate.

nuere et arctare. C. de iudicijs ꝓperãdũ. ⁊ extra. de exceptio. pa storalis. ⁊ in clemẽtinis de verborũ significatio. l. sepe. Sunt enim aliqui qui putant effugere iudiciũ petendo dilationes. ⁊ tales presumũtur malã causam habere. extra de presumptionib⁹ cap. nullus. ⁊ C. de dilationibus. l. j. et qui artib⁹ moras nectũt. C. de suffragijs. l. j. vbi de hoc dixi. in gloss. i. susceptio iudicij infra quod ibi erat debitum purum ⁊ pẽr confessionẽ iudicij liquidum. hic autem licet purũ heres tamẽ aliquid pretendebat ꝓpter quod non deberi legatũ dicebat puta ademptã sed cognitionẽ offerebat. vt. ĩ. titu. j. l. si is a quo. sed ad ordinarium iudicium prouocabat ⁊ libellum petebat ⁊ sic iudicium ꝓtrahebat. vt no. s. eo. l. postq̃. §. imperator. in fi. prime glos. satisdabat ergo d legato prestãdo si succubuit qm̃ nonnullas moras. ⁊c. Ol.

2 **Si et ab herede.** † Si cauit heres ⁊ fideicõmissarius repellitur legatarius si conueniat heredem. h. d. Dynus. in glos. vt expostfacto: ibi. l. finali. Et nota. ĩ. eo. titu. l. iij. ⁊ ad trebellian. l. j. in fine. ⁊. ad onera creditorũ pro rata tenet̃: ⁊ ibi plene notaui. ⁊ hec est vera opinio Dy. etiam in glossa puta codicillis in fine. ⁊ ille. §. equiparat heredem ⁊ trebellian. cũ successorẽ: vnde allegatur de donationib⁹. §. j. Ol. Et nota hanc glossam quam alibi nescio.

1 ☞ Hereditate minuta minuit̃ onus ⁊ ea aucta ipsum auget̃.

1 **Si ab vno.** † Sicut diminuta on⁹ sic ⁊ aucta hereditatis parte auget̃ onus cautionis. ⁊ hoc dicit in gl. ibi. §. Paul⁹. Solutio ibi principaliter nõ tenetur adusuras. vt ibi no. hic tenetur principalis ibi hic fideicõmiserũt simpliciter ⁊ ideo in omnẽ causam tenet̃ et intercessisse videt̃. ⁊ dic vt no. s. locati. l. q̃ro. in pri. Ja. de bel.

1 ☞ Heres substãtiã dissipans cauere dʒ etiã si testator vetuerit.
2 Regula dolo facit qui petit ⁊c. quando locum habeat.

1 **Que filium.** † Eo casu quo testator cauere ꝓhibuit si heres dissipet substantiã tũc caueatur. h. d. Dy. ibi. fideicõmissiqʒ ei⁹. s. patris. ibi ex hereditate eius testatricis. Old. ibi. satis a seio. s. satisdationẽ. Old. ibi. ne inautẽtica propter satisdationem. Old. ibi. ⁊ veretur. id est retinet. dyn. ibi. non compellẽdum cauere. s. satisdatione cũ fideiussore sed nuda cautione cauebit. vt. in autent. de restitutione fieicõmissi. §. finali. nisi ⁊ cautionẽ remisisset: vt ibi dicitur. Jac. ibi. restituedum esse heredi.
2 † Nota ergo quod regula dolo facit qui petit ⁊c. habet locum, quando statim est restitutio faciẽda: si autẽ post tẽp⁹ vt hic erat tunc propter commodũ medij tẽporis obstat regula petitori: vt hic manifeste apparet. Et pro hoc. s. rerũ amot. l. mulier. §. rerũ. de iure dotium. l. quoties. soluto matrimonio. l. si socijs. §. iuci⁹. §. si dos constante matrimonio. l. j. secundũ vnã lecturã. Ol. de hac materia plene notaui. ĩ. de regulis iuris. l. in cõdemnatio. §. dolo facit. et per dy. eo. titulo. capi. dolo facit. libro. vj. In glos. quia testatrix. ĩ fine. Preterea ibi cautio remittit̃ a lege hic ab homine: vt hic nota. In glos. gaudet. argumẽ. ibi emãcipata. sed quare dicit emãcipata cum text⁹ dicat quod fuit colliberta patris: ⁊ sic ancilla ⁊ ipse seruus ⁊ ita nunquã fuit in potestate patris. Old. vt insti. de pat. potesta. ĩ princ. ⁊ ideo glos. male dicit.

¶ Ut in possessione legatorum seu fideicommissorum esse caueatur. Rubrica.

1 ☞ Heres nõ tenetur cautionẽ offerre sed prestare dʒ si petat̃.
2 Mulier non aget contra maritum ad inopiam vergẽtem si ab initio pauper fuit.
3 Pupillus tutore carens non refundet expensas tenute.
4 Cautio de vtendo ⁊ fruẽdo boni viri arbitrio nõ potest remitti.

Super rubrica. ¶ Si testator vetuit satisdationẽ interponi. aut heres interposuit ex certa sciẽtia. aut per errorẽ facti vel iuris et cautio superuacua aduersus fideiussores non cõmittat̃. Et reprobatio glosse que est infra de fideiussorib⁹. l. si quis postq̃. que dicit esse in errore iuris quã facti. hec oia habẽt
1 infra eod. l. j. Quod heres non teneatur hanc cautionem offerre sed sufficit quod prestet si petatur. ea. l. §. non exigit. Legatario liberationis non cauetur. eadem leg. §. si debitori. Legato i debito soluto cautio locum non habet. eadem lege. §. si cui. Hereditate nõ adita si spes est quod adeatur satisdatur: alias nõ eadem lege. §. finali. ⁊. l. sequenti. Hodie constat hodie agatur. ĩ eodem. l. si is a quo. Et qualiter hoc intelligat̃ ibi videas: ⁊ di-

ctio hodie exponitur. id est infra breue tẽpus arbitrio iudicis. si de mãdato procurato. petentis cautionem dubitat̃ debet satisdare d rato. eadẽ. l. si procurator. Si fideiussores dati sunt facti egeni iterato satisdat̃: secus si a principio fuissent egeni. ea.
2 l. §. fi. ⁊. l. sequenti. † Et facit quod si maritus erat pauper a principio quod mulier nõ ãgat ex eo q̃ ṽgat ad inopiã. an legatarius missus consequatur dominiũ tractu tẽporis: ⁊ an efficiatur ver⁹ possessor: ⁊ an possit heredẽ expellere. ĩ. eodem. l. is cui. et ibi deciditur: vt veniat responsur⁹ ⁊ aliqua de materia primi et secũdi decreti. Si vnus est missus ex causa damni infecti ⁊ alter ex causa legatorũ nõ alit̃ discedit miss⁹ ex cã dãni infecti quã sibi caueatur de damno infecto. eadem. l. §. j. miss⁹ ex causa legati possidet sibi ⁊ alijs legatarijs: secus est in creditoribus. eadẽ lege. §. si plures. et que sit ratio reprobat̃ distinctio fint eiusdẽ tituli: vel nõ quãdo i pignore pretorio sit potior iuris qui prior: et de ordine seruando vel non: ⁊ an legatarij preferãtur creditoribus chirographarijs ⁊ in quibus bonis missus ex causa legatorum mittitur in omnia bona hereditaria etiam eorũ que dolo in causa hereditaria esse desierunt. eadem. l. §. qui in possessio. si vnus heredum cauet alteri non fit missio in partem vero cauẽtis: cauens tamẽ consultũ faciet si insolidũ caueat ne de facto in sua parte trahitur. eadem. l. §. si ex duobus. si a substituto impuberis sint legata relicta ⁊ mortu⁹ fit, fit missio etiã in bonis que fuerunt ipsius secus eo viuo. eadem. l. §. si heres. differentie plures inter edictum ⁊ rescriptum principis. eadem. l. §. imperator. et quod missus: quia non soluitur nisi soluatur non discedi secus si ex contumacia. vel quia non cauetur ⁊ an missio fiat in oia bona legatarij rogati de restituendo vel solũ in bonis a defuncto prouentis et de significato verbi satisdationis si pupill⁹ tutore careat vel adult⁹ curatore non videtur cessare caueri. eadem. l. §. cessatum. deducitur etiam tempus iacẽtis hereditatis.
3 † Et facit quod pupillus nõ refundat expensas tenute si tutore careat ⁊ quando mora dicatur cõmitti per eum. missus ex causa legati nõ facit fructus suos sed computat. eadẽ. l. §. queri potest. ⁊ non possidet: sed in possessiõe est: ⁊ an missus in reali possideat: ⁊ an missus in personali possit debitorem expellere: ⁊ quis debeat colere ⁊ fructus colligere: et si missus non recedat purgata contumacia qualiter cõsulatur cõtra eum. quod missus fruct⁹ et res hereditarias custodire debeat ⁊ fruct⁹ colligere: ⁊ vbi debeant custodiri ⁊ si non est domus quod possit cõducere. eadem. l. §. qui legatorum. quando dicatur satisfieri voluntati defuncti. eadem. l. §. satisfieri. et quod ex constitutione fit missio in omnia bona rogati restituere si missus nõ admittat̃ ad possessionem que remedia locum habẽt. eadem. l. §. missus. ⁊ quod interlocutoria mandatur executioni quando legatum est purũ et fideicõmissum conditionale ⁊ quãdo vtrũqʒ conditionale qua
4 liter satis detur. ea. l. §. vltimo. † quod cautio de vtendo ⁊ fruendo arbitrio boni viri non potest remitti. ĩ. eodẽ. l. si pecunie. missus in possessione nõ discedit nisi sibi soluatur: vel satisdet̃ quo facto discedit. eadem. l. §. j. et facit quod superueniẽte accusatore cesset inquisitio: ⁊ quod si reus detentus fuit propter inopiã fideiussorum si postea dedit fideiussores quod relaxetur. vẽtre i possessionem misso nullus alius mittitur. ĩ. eodem. l. cum venter. legatarius mittat̃ in possessionem etiam rerum que exierũt dolo de hereditate. ĩ. eodem. l. si legatorum. ⁊ facit quod conuẽt⁹ rei vendi. si dolo alienet quod sentẽtia postea lata cõtra eũ mittatur executioni. dolosum possessorem contra heredem cõdemnatum si non soluat fit missio. ĩ. eodem. l. etiam. si sub cõtrarijs conditionibus res duobus legata est vtrique cauẽdũ est: alias si fit mentio. eadem. l. §. j. si res corporales non sunt in hereditate sed tantum nomina et heres non cauet denegãtur sibi actiones, ⁊ dantur legatario. ĩ. eodem. l. si inutiles. legatari⁹ missus in rem alij legatam discedit et legatario dimittit. ĩ. eodẽ. l. si fideicommissorum. Idem in proprio creditore heredis. eadem. l. §. j. municipio relicto legato fit missio et econtra contra municipium. ⁊ qualiter hoc fiat. ĩ. eodem. l. municipio. si nõ caueat̃. ĩ. eodem. l. quamuis. filia neptis et vxor missi ex causa legati aluntur fructibus quod est speciale. ĩ. eodẽ. l. qui legatorum. si heres rem hereditariam religiosam. vel sacrã faciat ⁊ sic exeat de hereditate non fit missio ipsa. ĩ. eodem. l. finali.

1 ☞ Cautio superuacua contra fideiussores non est committenda.
2 Mora conuenti an requiratur priusquam actor in possessionẽ mittatur.
3 Satisdatio non prestatur pendente institutionis conditione.

Si quis cum vetitus. Quãdo testator prohibuit satisdationẽ iterponi aut heres iterposuit ex certa scientia aut per errorẽ facti vel iuris. Primo casu i e-

casu tenentur fideiussores. Secundo possunt uti excepti. h. d. ibi
1 Códicat liberationé subaudi queritur. Dyn. † Et sic nota cautioné superuacuá aduersus fideiussores nó committi. Jac. Et not. cótra gl. que est. j. de fideiusso. l. si quis postq̃. qz ibi dicitur solú de errore facti. Sed idé hic dicitur de errore iuris et ibidem hoc notaui. sed cótra hoc videt̃ qz error iuris nó prodest vbi de lucro agitur. vt. s. de iur. z facti igno. l. error. in fine. Solut. dic q̃ hic condicitur liberatio fideiussorú qui saltē cósiderato obligationis principio z etiá effectu de dáno vitando cótendunt. Uel dic q̃ vterq3 hic certat de lucro captádo. scilicet legatari⁹ z heres vnde potior debet esse conditio heredis conuenti. ar. s. má. l. si fideiussor. §. nó male. z quod ibi notaui. sed ista solutio reprobatur per. l. qui erat. ff. fam. hercisc. preterea est cótra textú qui expresse dicit q̃ heres condicit liberationé fideiussorú ex quo aparet quod heres hic erat actor. Ray. In glos. imo videt̃. in fi. Glo. soluit cótrariú eius quod innuit text⁹. vnde dic: Aut cautio interponitur super eo quod alio iure peti non poterat: et túc nec cótra principale nec cótra fideiussoré cómittitur. vt. s. tit. j. l. postq̃. Si vero alio modo ante poterat peti z ille aliquo modo conueniri licet cautio non cómittat̃ cótra fideiussores tamé cómittitur cótra principalé. s. heredé vnde heres tenet̃ ex illa cautione ad id quod ab ipso peti poterat per aliá actioné. vnde hic interponitur cautio ab eo qui poterat alio iure cóueniri vt fuit in. l. contraria. qui erat. s. fa. hercisc. vnde heres habet códitioné sine causa ad repetédú quod promiserat ex cautione que nó cómittitur cótra fideiussores cú effectu sed cótra ipsum heredé sic in eo quod obligatus erat alio iure. Et de hoc an cautio que nó debuit interponi cómittat̃ si interponat̃ vide quod plene dixi j. de dá. infec. l. dáni infecti. §. cú parieté. z d dona. l. si. patron⁹.

2 **Non exigit.** † Ad hoc vt fiat missio i possessionem causa legati vel fideicommissi seruandi ex edicto secus si ex rescripto non requirit̃ mora cóuenti. vt j. eo. l. is. cui. §. satisfactionis. z est ratio quia hic fit mora satisdationi: vt ibi patet in litera. Rayn. dy. ibi. per heredé. id est vt heres sit contumax in satisdádo. Dy. ibi. relictú est qz forte nó est hereditas adita. Dy. ibi. non stare per eú intelligitur si nó petatur cautio cum sit a quo petat: vt. j. sequit̃. Jaco. ibi. per eú. i. per morá sue petitionis. Jac. ibi. desiderauerit. i. cauerit z i hoc cótradiceret rescripto. vt. j. eod. l. is. cui. §. imperator. Et in alio casu. eadé. l. §. que legatorú. Ray. Dy. In glos. ad hoc vt i possessioné mittatur ibi magná. sed ibi habet dié ab homine prefixum. Oldr. ibi. l. ij. §. penulti. ibi habeat differentiá a lege. Oldr. in fine. sed ibi nolebat se ab obediétia z obseruantia precedétis núciationis subtrahere quare dbet offerre sicut ad purgationé more inducte. vt. s. de periculo et commodo rei vendite. l. illud. Hic autem super prestatione cautionis nulla precedebat obligatio cum nulla precessisset petitio vt hic. Oldradus. Uel dic secundum Jacobú de bel. ad. l. magnam. et. l. ij. §. penulti. quod ibi loquit̃ in solutione fienda de obligatione in qua erat dies z pena hic loquitur in satisdatione prestanda sup qua nulla precesserat obligatio. Ad leg. stipul. §. j. dic vt ibi plene notaui secúdú ipsum Jac. Et hoc etiá dixi. j. quorú legatorú. l. finali. §. fi.

Si debitori. Ibi. quippe pro certe vel p̃ qa: ibi licet nó contingat liberatio ipso iure sed agit actione ex testaméto ad ipsam vt. no. j. e. l. is cui. Nó obstat quod dicit dominiú transire in legatariú recta via. j. d furtis. l. a titio. quia ibi in rebus corporalibus. vel hoc ideo quia cósulitur legatario per exceptioné. pro hoc. C. de fideicómissis. l. creditoris. z facit quod notaui. s. de liberatione legata. l. nó solum. §. finali. et de legatis primo. l. seruum filij. §. eum qui. Ray.

Ei cui. In fine. id est satisdationis petitionem.

a **Tunc ante.** a Ibi adeatur est tamen spes quod adeatur. alias secus: vt sequitur i glossa: id est adita sit ibi. secundú Azo. hoc placet Dyno. z cótra opinio. H. † quod pendente conditione institutionis nó debeat satisdari. facit glossa supra eodem. l. filio. qz interim nó est heres.
3

Si autem. Ibi fuisse nec est spes quod adeatur tamen nondum est repudiata. Dy. ibi. Possessio id est in possessionem missio. Dyn⁹.

1 ☞ Mulier dans dotem marito pauperi non potest eam repetere matrimonio constante.

b **Is a quo.** b Sepe allegatur istud principiú hodie constat hodie agatur. de quo vide quod nota. xvj. distinctione. ca. j. In glossa. z per Archidiaconú quod intelligo cú heres excipiebat ademptú legatú: vel alio modo inutile z se incótinenti paratú probare dicebat. Et sic de exceptione prius est cognoscendú vt. C. de exceptionibus. l. si quidem. Uerum hoc demum cognoscetur cú dicit incontinenti posse liquere. vt. C. de compensationi. l. vltima. s. ad trebellianú. l. ille a quo. §. i. z. s. ad exhibendum. l. iij. §. ibidé. z facit quod notaui. C. de testib⁹. autē. si vero dicatur. alias si vero testis dicatur secúdú responsum intelligo cum hic negat relictú z sic onus probádi incumbit legatario. vt s. tit. proxi. l. postq̃. §. penultimo. z ibi notat Jac. ibi. z p̃ id est. Dy. ibi. Hodie. i. infra breue tépus arbitrio iudicis: z plene cóstet de viribus legati: ibi. de qua re. i. vtrú bona fide vel per calúniá cautioné petat Dy. in glo. s. qui fideiusso. ibi. Sed quid qa in ea cognoscitur de legato an sit debitú. de quo cósueuit plene cognosci. Old. i glo. Sufficit ergo ibi animo calumnie vel dicit quod exhibere debet in scriptura in qua relictum affirmat̃. vt s. titulo proximo. l. postquam. §. sed si dies. Et hoc verum si heres compareat ad cótradicendum. si autem sit contumax vtrú sufficiat iuramentum. dicút quidam q̃ sic per. l. thesaurus. s. ad exhibendum. Alij dicunt q̃ fieri debet probatio saltem semiplene per. l. ij. C. vbi in rem actio. vbi de hoc. de quo solet dici in tractatu de primo z secundo decreto. z. s. si ex noxali causa agat̃. l. ij. z in autent̃. de exhibendis reis. §. si vero quidam. que est. C. d bonis autoritate iudicis possidendis. autent. et qui iurat. vbi d hoc. z. j. de carboniano edicto. l. iij. §. cause. vbi de hoc tetigi. z de liber. agnoscendis. l. si. quis a liberis. §. si vel parens.

Si procuratori. Ibi desideret z dubitat̃ vtrú satisdatio interponi debeat ibi mandatú ei sit. z de mandato cóstet. Dy. In glo. prima i fine. z de his dic vt in qualibet earum notatur. Oldrad. In glos. vltima. ibi. C. de procuratoribus. l. j. vbi de hoc plene notaui et dixi.

c **Si semel.** c Ibi egenos hic quando erant minus idonei tépore cautionis. Et hoc declarat litera sequés. Dy. ibi. facultati sue simile verbú. j. de separationib⁹ l. j. §. penul. insti. quib⁹ modis re cótrahitur obligatio. §. preterea. Et similis modus loquédi que in fraude creditorú. l. pupill⁹
1 Old. Et est argumétú hec litera. † Quod si mulier det doté marito q tépore matrimonij erat pauper z inops q̃ postea constáte matrimonio non possit ipsam doté petere ex eo quod marit⁹ vergat ad inopiam. de quo dixi. C. de iure dot. l. vbi adhuc.

1 ☞ Satisdatio si minus idonea efficiatur de nouo satisdatur.
2 Possidens immobilia quare releuetur ab onere satisdandi.
3 Cautú esse desinit fideiussorib⁹ desinétib⁹ esse soluendo.

1 **Plane.** ¶ Notabilis est hec lex i practica z que sepe allegatur † quod si ex superuenienti casu satisdatio efficiatur minus idonea quod de nouo satisdatur. Et de hoc dic bene notatur in gl. et ad hoc bene concordat. j. quorú legatorú nomine caueat̃. l. j. §. penult. In gl. ibi. C. si aduersus venditionem. l. j. Beneficiú enim a lege concessum decet esse mansurú in autent. constitutio que d dignitatib⁹. §. generaliter. collatióe. viij. z extra de regulis iuris
2 capi. decet concessum libro. vj. Et ista est vera solutio. Ray. ibi. loco fideiussorum. Uel dic † q̃ ille qui possidet immobilia ideo releuatur ab onere satisdádi quia promittit iudicio sisti sub hypotheca rerum suarum: vnde quando alienat bona sua alienatio transit cum onere suo z sua causa: z ideo non desinit esse cautum: imo durat z ideo iterum non cauetur. Et ita loquitur lex
3 cótraria qui satisda. cogant̃. lege sciendú. §. penultimo. † Sed quando fideiussores desinunt esse soluendo desinit esse cautú. z propter hoc debet iterum caueri. z ita loquitur. l. ista. Dynus.

1 ☞ Creditoribus magis fauetur q̃ legatarijs.
2 Missio vnius in possessionem quando alijs prosit.
3 Preuenire non prodest in pretorio pignore.
4 Bona heredis inuentarium non faciétis sunt tacite obligata.
5 Rescriptum locum non habet in legato conditionali.
6 Rescriptum moram requirit non autem edictum.
7 Creditor de possessione nó discedit inuitus nisi debito soluto.
8 Minores indefensi non redunt expensas tenute.
9 Missus in possessionem causa legati seruádi non facit fructus suos.
10 Missus ex secúdo decreto debitoré expellere pót de possessione.
11 Domicilium vbi habere quis dicatur.
12 Sententia interlocutoria potest executioni mandari.
13 Fideicommissarius an possit agere ex stipulatione legatarij.

d **Is cui.** d Primo dubitatur in principio huius legis an legatarius missus in possessioné consequatur dominiú tractu téporis. ¶ Secundo an possessioné cósequatur. ¶ Tertio an possit

a ¶ Tunc añ. Addo bar. i. l. iij. s. de cód. inde.

b ¶ Si is a quo Adde. ad hác bar. i extrauagan. ad reprimendú. inuer. summarie. i. j. colú. vbi allegat. qú res requirit altioré indaginem.

c ¶ Si semel. Uide bar. i. l. pretorie. la. ij d preto. stipu.

t ¶ Is cui. Adde bar. i. l. libere. s. de iuris. o. iud. no. i. l. si finita. §. iulia. in addi. ad bart. de dá. infec.

heredē expellere. Et istis omnib⁹ respōdetur per ordinē. ꝛ vi de
q̄d dixi. ī. e. l. §. queri pōt. ibi. missus in possessionē ex primo de-
creto. Dy. ibi. nunq̄. i. nullo tēporis tractu cū nullā habeat pos
ses. ibi possidere iubetur: alias videtur: ꝛ prout referꝫ ad legata-
riū dic possidere. i. detinere. Dyn. et vide de ista materia plene ī
materia primi et secūdi decreti de qua dixi. ī. de dāno. infec. l. si
finita. §. iul. in gl. nisi detur. in fi. sed certe ob missam cautionē nō
interponitur in hac causa secundū decretū vt hic in litera dicit
nunquā pro dño ꝛc. ꝛ. ī. pro tedio ꝑpetue custodie ꝛc. licet inter
ponatur in causa dāni infecti. vt. s. cōmuni diui. l. sed si res. sed
poterit missus agere sicut prius vt. C. e. l. qui⁹ legati nomine. secū
do responso. Iaco. ꝛ Ol. itē non daretur in solutio. cū debeat pos
sessio vice satisfactionis non prestite cedere vt. s. tit. j. l. postq̄. §.
j. ꝛ. ī. ad carb. l. de bonis. §. qui pupillo. Iac. vnde ista gl. videtur
innuere secūdū decretū posse iterponi in causa legatorū, attamē
notat cōtrariū. s. de damno infecto. l. si finita. §. si plures. Et de
iuris. om. iu. l. iubere cauere. vbi de hoc. cum non enim sit loco cō
ditionalis obliga. non potest inerponi secundū decretū vt no. ī.
ex quibus causis in posses. in princ. ꝛ l. penult. §. fi. ꝛ. l. fulcini⁹. §.
si in diem vsufr. pro prima parte facit quod no. s. tit. proxi. l. si
aduersus. pro secunda. s. de leg. j. l. si filiusfam. §. idem princeps.
et de isto tedio d quo loquitur hic litera vide ī speculo de primo
et secūdo decretis. §. iam de effectu. versi. porro in personalib⁹.

Si alius. Ibi missus in possessi. ex primo decreto vt habeat sequentia. Dynus. ibi satisdat. ille
qui ex causa dāni infecti missus erat ad hoc erat de possessione
recedat. Dyn. Ibi etiam eo nomine nō solum de legato. Dyn.

Si plures. Iste. §. ponit differētiā inter legatarios missos in possessio. ex parte vna ꝛ credi-
tores ex cōtractu missos in posses. ex altera. Dyn. ibi. venire de-
bēt ad hoc vt queratur eis ius pignoris pretorij. Dy. in gl. vlti.
ibi. l. si. Quod itellige vt ibi no. et dixi. ꝛ quod de creditorib⁹ di-
cit est verū ī missione ex primo decreto secus si ex secūdo: q᷑ tunc
sibi tantū ꝛ nō alij possiderent. vt. ī. de bonis autoritate iudicis
possiden. l. cumvnus. sed que est ratio diuersitatis inter credito
1 res ꝛ legatarios respōdeo† q᷑ lex magis fauet creditoribus qa
certant de damno vitādo, quā legatarijs qui certāt de lucro ca
ptando vt. C. de codicillis. l. vltima. cum simili. sed hec ratio nō
videtur procedere q᷑ in cautionē damni infecti vni⁹ missio alte
ri non prodest ꝛ tamē certāt de damno vitādo. vt. ī. de damno
infecto. l. pretor. §. cū enim. ꝛ. l. finita. §. si plures. ꝛ. §. iul. sed dic
id quod seruatur in causa lucratiua seruari debet ꝛ ī causa quasi
lucratiua. vt. ī. de doli exceptio. de dāno infecto. l. pretor. §. hoc
edictum. sed qui petit se mitti ex causa noxali videtur habere cau
sā quasi lucratiuā vt dicta. l. apud celsum. §. de autoris. ergo et
qui mittitur ex causa dāni infecti ꝛ sic nō mirū si missio vnius
alteri non prodest. quod ergo dicitur alibi quod missio vni⁹ nō
2 prosit ꝛc. † Dic aut omnes cōtendūt de damno vitādo et vni⁹
missio prodest alijs. aut de lucro ꝛ tūc vnius missio prodest alijs.
quod ergo gl. alicubi dicit aut sunt eiusdem tituli ꝛ vni⁹ missio
prodest alijs aut non: ꝛ non prodest nō est verū q᷑ legatarij sūt
eiusdem titu. ꝛ cum vnius missio alijs nō prodest ꝛ idem in his
qui mittuntur ex causa dāni infecti ꝛ ex causa noxali. sed distin
ctio illarū glossarū locū habet ī causa sequētis. §. scilicet quādo
queritur an in pignore pretorio preferatur qui prior est tēpore q᷑
ibi distinguitur aut sunt eiusdē tit. aut diuersorū ex dictis. ꝫ. patet

3 **Qui prior.** Nota † in pignore pretorio non prodest preuenire vt hic cū similibus quod est ve
rū vbi eunde titulū. i. simile debitū omnes pretendunt lucratiuū
vel onerosum. sed si primo missus lucratiuū secundo missus one
rosum bene tunc preferretur primo missus vt. C. qui potiores ī pi
gnore ha. l. secunda. Et de hoc not. ī. de priuile. creditorū. l. priui
legia. vbi de hoc plenissime dixi ꝛ not. etiā de hoc. s. de positi. l. si
hom. §. quoties scio. ꝛ. C. de. bonis auto. iudicis possidē. l. fi. l᷑
dic quod licet se fraudare videātur per. l. rescriptū. s. de pactis.
non tamē est verosimile cum legatarij non habeant actionē nisi
deducto ere alieno. vt. s. ad. l. falcidiā. l. circa. ꝛ ad trebellia. l. j. §.
deniq᷑. ꝛ. ī. de separationibus. l. a creditorib⁹. in fi. quod est no-
tandū: ꝛ ita no. s. e. l. si de fideicommissorum. §. si. ibi possidere ce
perūt ex primo decreto ꝛ primo loco. Ray. ibi missus secundo lo
co. Rayn. in gl. q᷑ eiusdem sunt tituli. in fi. solutio ibi de ordine
prelationis hic de ordine successionis. vel hic constat de mente le
gis: ibi nō. ꝛ de hoc plene notaui. ī. de sol. l. nec enim. ꝛ. s. de vul
gari ꝛ pupillari substitutione. l. ij. §. prius. Rayn. vel dic secundū
Iacob. de bello. quod nō est cōtra. ꝛ de ordine dic vt notaui. s.
de excusa tuto. l. si duas. i principio. Iaco. in glo. sed posterior
in fin. si hec glo. simpliciter intelligat vt quidam intelligunt est
falsa. nam certe quod hodie legatarij referantur propter tacitā
hipoteca quam habent a lege chirographarij creditorum verū
est in creditoribus heredis ꝛ in bonis hereditatis in quib⁹ ha-
bent tacitam hipotecam legatarij sec⁹ in bonis heredis quia ī
illis cōcurrunt chirographarij cum legatarijs: sed ī creditorib⁹
hereditarijs dic quod legatarij nō preferūtur chirographarijs
quia legatarij habent tacitā hipotecā in bonis tantumq᷑ sup
sunt ere alieno deducto. vt. ī. de separationibus. l. creditoribus.
Dy. per quā etiam. l. colligitur quod etiam olim legatarij habe
bant tacitā hipotecam vt ibi dixi in fi. ꝛ. l. quoties ꝛ. s. ad. l. falci
diā. l. circa. ꝛ ad trebel. l. prima. §. deniq᷑. intellige ergo hanc gl.
cum determinatione predicta. vt. C. d iure deliberādi. l. vltima.
§. sed si legatarij. et de hoc plene dixi. C. qui potiores in pignore
habeantur. l. secunda. Et dicta. l. creditoribus in fine. ī. de sepa.

Qui in possessionem. Iste. §. declaratur per. §. si heres. ī. e.
l. versi. bonorum. ibi proprietates. scilicet directe. Dy. ibi cōstat
ratione iuris quod habuit defunct⁹ nō ratione iuris quod ha
bet tertia ꝑsona. vt. ī. de re iudicat. l. a diuo pio. §. si super reb⁹
et dic quod legatarius in possessionē mittitur. ī. sex menses ex edi
cto postea vero etiā in bona heredis ex rescripto. vt. ī. eadem. l. §
imperator. Ray. nam bona heredis post sex mēses sunt obliga
ta vt not. in glos. C. cōmunia de legatis. l. prima. in fin. que glo.
notāda est quod intelligas in pignore pretorio. vt ibi dixi ꝛ ꝓ
bat. l. quam allegat illa gl. vt in possessionē leg. l. certa. ꝛ. ī. s. im
perator. ꝛ. s. de pignoratitia actione. l. nō est mirum. quidā ta-
4 men dicunt† quod si heres nō faciat inuētariū quod bona sua
sunt obligata per. §. si vero expressum. in autent. de heredib⁹ et
falcidia. itē dicit gl. q᷑ iste. §. facit pro eo quod nota. C. de pign.
l. iij. dic quod sicut ius digni⁹ est reale. vt. C. de pignori. l. pigno
ris. ita ius ingrediēdi possessionem propria autoritate ex pacto
quod est ius executiuum sit reale: et ideo si pign⁹ alienetur alte
ri possit creditor ingredi propria autoritate: d quo dic vt plene
not. ꝛ dixi dicta. l. iij. C. vt pigno. item allegatur iste. §. quod sen
tentia lata contra illum qui dolo desijt possidere mandetur exe
cutioni contra possidentem. et hoc videtur sentire speculator de
interrog. que fiunt ante litem contestatam. §. nunc dicendū ver
siculo. quid ergo. argumētum. ī. eodem. l. si legatorum ꝛ. l. fin. et
hanc tenet Raynald. Ey. de hoc notat. C. d alie. iud. mutā. cau
sa. l. j. in practica vidi seruari contrarium per. l. primā. §. necessa
rio. supra si mulier ventris nomi. et per hoc facit totus titul. si ī
fraudem creditorū: nec ob. quod dici solet in. §. necessario. quod
ibi nō erat interpositum decretum contra illum qui dolo desijt
possidere quia illud non est verum vt ibi patet dum dicit preto
ria potestate ꝛc. nō ob. iste. §. quia potest dici speciale fauore vl
time voluntatis. Et sic tenens primam opinio. dic quod sit ve-
rum si citatus fuit possessor in primo processu vel sciuit. vt. ī. de
re iudi. l. a diuo pio. §. si super rebus. et. §. scientibus in. l. sepe. eo
dem titul. et de hoc etiam tetigi. ī. eodem. l. si legatorum.

Si ex duobus. Ibi in partem eius. scilicet tantum quod non satisdedit. Dyn.
ibi suadendum: id est consilium dandum. Dyn⁹. ibi vt iuuassem.
id est in totum. Dyn. glos. scilicet in partem ibi impediens. scili-
cet de facto quia de iure impediri non debet. Dyn. in gloss. consi
lium nō preceptum in fi. sed illud ideo quia quod in stipulatio-
nem deducitur, id est operis distinctio indiuisibile est vt ibi patet
et. ī. de preto. stipu. l. ij. circa princ. hec autem solutio legati est di
uisibilis ꝛ ideo etiā diuisibilis est prestatio cautionis. que ei⁹ na
turā sequit. vt. s. iu. ꝑ. l. postq̄. §. si sub cōditione cū simi. Old.

Si ab impuberis. In gloss. vltim. ī fin. sed dic vt ibi Oldr. et vt no.
dicta. l. §. hec stipulatio. vel dic quod maxime abūdat vt ibi Ia.
de bello. vel dic quod cōcor. nam ibi non dicitur quod fuerit cō
tracta venditio super hereditate pupilli. quia non est cōtracta
principaliter sed accessorie vt ibi not.

Si heres. Declaratus est iste. §. supra eodem. qui ī possessione.

5 **Imperator.** † Rescriptum locū habet in puro tā tum cum moram circa solutionē exi-
gat que in legato in diem vel cōditionali locum habere nō po
test edictum locum habet in omnibus. Item rescriptum punit
moram in non soluendo: edictū in nō satisdando. item ex rescri
pto fit missio in bona heredis post sex mēses ex edicto fit missio
6 tali tempore non expectato. † Item rescriptum requirit morā:
edictū autē nō semper. vt. s. l. j. §. nō exigit. ꝛ. ī. hac. l. §. cessatū.
itē missus ex rescripto tollit. vt. ī. §. qui legatorū in fi. ꝛ ibi nota.
missus ex edicto non nisi ibi satisdat. missus ex edicto exit si sa-
tisdatur. vt. ī. eo. l. pecunie. Conueniunt autem rescriptum ꝛ edi
ctū q᷑ ex vtroq᷑ cotrahitur pignus pretorium. Item ex vtroq᷑
fructus cōputantur in debitum. Old. ibi. certis ex causis debi
tore in solutione cessante ibi pro tribunali sedentes. Iacob. ibi
nec satisfactum est, id est cessatum fuerit satisfieri. vt. ī. §. cessatū.
quare dicat mora ī soluēdo facta. vt patet. ī. ibi. quod remediū.
et. ꝫ. pro-

et.§.proinde.que mora fit cũ sine ratione ad iudicium ,puocat reus.vt.s̃.de vsuris.l.si quis solutioni.⁊ si certũ petatur.l.quod te.⁊ argu.ad hoc.C.eo.l.certa forma.⁊.j.§.queri.in fi. Uel dic de admonitiõe iudicis vt in aut.de here.⁊ falc.§.si qs.⁊.§.illud quoq3.⁊ qd hic dicit aditi fuerũt subaudi ⁊ admonuerint.Ja.
7 ibi.satisfaciat.Nota ar.†quod creditor nõ discedit ꝺ possessiõe sine detẽtatione inuit⁹ nisi soluto debito qd obtinet vbi ,ppter non solutũ debitũ fit missio:secus si propter contumaciã nõ cõparentis. Alij intellexerũt hãc missionẽ fieri ex secũdo decreto: et sic secũdũ hoc post secũdũ decretũ locũ habet oblatio debiti vt discedatur vt hic ⁊ extunc percipit fructus.vt.j.pxi.§.quod si ex cõstitutione.Et de hoc nota extra de dolo ⁊ cõtumacia.c.ꝯtingit.Jac.⁊ plene dixi in materia primi ⁊ secũdi decreti.j.de dam.infec.l.si finita.§.iulianus.ibi quod remediũ.s.missiõis in possessionẽ.Dy.ibi.Ad exoluẽdũ legatũ pure relictũ.Dy.ibi. locum habebit ꝑ quod fit missio post sex menses in bonis heredis.Dy.ibi.connumerari tempus etiã quoad fructuũ ꝑceptionẽ a die satisdatiõis petite nõ possessionis date:et hoc sequitur ray.In gl.puta legatario.ibi restituere.s.vt post sex mẽses fiat missio in bona sua ex constitutione principis.vt.j.e.l.§.cõstituto.licet Oldr.contra per.l. C.communia de legatis.l.j.in fi.S3 certe ipse dicit contra hunc textũ ⁊ dictum.§.cõstitutio.Nec obstat.l.allegata per eũ quia loquit̃ in pignore legati ⁊ legali hic in pignore pretorio.⁊ ratio est q2 istud pignus pretorium cõtrahitur propter morã ⁊ relictum:illud sine.Itẽ nõ obstat.j.e.l.§. si titio.quia ibi fit missio ex edicto hic ex rescripto.⁊ est ratio:q2 hic maior mora quã ibi.vt dixi.j.e.l.§.qui legatorũ.Ray.Itẽ in casibus vbi satisdatio remittitur qui sunt.s̃.tit.j.Itẽ in principi.dic q̃ cõputabit̃ tẽpus sex mẽsium a die petiti legati.secũdũ Azoñ.in sum.hui⁹ tit.§.itẽ qñq3 fit missio.⁊ facit.C.eo.l.certa.

a **Cessatum.** a Ibi pupillus q erat heres.Dy.ibi nã frustratio.i.dilatio satisfactiõis.Dy.ibi ita currit alias iacuerit.Collige duo ex isto.§.¶Primo argu.
8 †pro minoribus indefensis vt nõ reddãt expensas tenute cũ tutores nõ habent.alias secus.vt.s̃.de legatis.ij.l.qui solidum.§. etiã.¶Secũdo nota quod iacente hereditate nõ currit prescriptio.Nec ob.j.de diuersis ⁊ tẽporalib⁹ prescriptio.l.si seru⁹.vt ibi dixi in glos.iacens:ibi.l.operis.Sed ratio ibi patet.Ol.in fi. sed ibi pena ex facto.i.ex contractu defuncti descendit.Nõ etiã iacente hereditate cõmittitur.vt.j.de ꝟbo.obliga.l.ad diẽ.Hic autẽ nõ fit missio i bona heredis ex rescriptis nisi ex mora ipsi⁹ in non soluendo que iacẽte hereditate committi nõ põt cũ nec deberi incipiat nisi ab adita hereditate.vt.s̃.eo.l.j.§.fi.⁊.j.ꝺ regulis iuris.l.si nemo.cum si.Old.⁊ ad.l.operis.dic q̃ ibi loquitur in operis noui nũciatione:que fit rei potius q̃ ꝑsone.vt eo. tit.l.de pupillo.§.nũtiationẽ.⁊.§.si forte.At hic ista missio que fit ex rescripto requirit veram morã persone que iacente hereditate non adest.argu.j.de acquiren.re.do.l.hereditas et de stip. seruorũ.l.vsufr.Ray.vel dic secundũ Jac.de bel.ad vtrũq3 cõtrariũ.primo ad.l.operis.quod nuntiatio nõ fit in preiudiciũ ꝑsonarũ.⁊ sic concordat vt ibi not.ad.l.fi. Responde q̃ ibi ꝑcessit obligatio cõtractu defuncti sub pena.Et ideo.ibi temp⁹ currit ⁊ hic nõ:⁊ iste solutiones in effectu sunt eodẽ cũ alijs.Itẽ in contrario heres habet restitutionẽ ex clausula generali.vt no.ꝑ Dyn.extra de regu.iur.c.qui in alterius.⁊ nota de verbo.obli. l.cum filius.§.vlt.Item non ob.de bonis auto.iudicis possi.l.si minor.q2 hic requiritur vera mora per lapsũ sex mẽsiũ.ibi nõ.

b **Queri poterit.** b Ibi.sed pignori quidẽ.s̃.similitudo hic differẽtia inter pign⁹ pretoriũ ⁊ cõuentionale.Dy.ibi.Non obstat.s̃.de lega.j.l.filius fam.§.diui.vt ibi notaui ⁊ audiui allegari hũc.§.qd creditor tenetur vti pigneratitia pro fructibus qui excederent summã debito extenuato.sed hic loquit̃ in pignore pretorio an idẽ in cõuentionali nescio.l.expressam.sed idẽ credo propter identitatẽ
9 rationis.Collige ex isto.§.plura vtilia.† Primo quod missus in possessionẽ causa legatorũ seruandorũ non facit fruct⁹ suos: sed eos sibi cõputat in legatũ ⁊ eius vsuras.Ad quod cõcor.extra de sequestratiõe possessionũ ⁊ fructuũ.c.penult.⁊ vide quod ibi notatur.Secundo nota q̃ missus in possessionẽ nõ possidet: sed in possessione est.vt ⁊.s̃.e.l.in prin.⁊ aliud est possidere aliud in possessionem esse.vt.j.de acqui.possessi.l.possideri.§.fin.et de dam infec.l.si finita.§.iulianus.et vti possidetis.l.si duo.§.creditores.vbi de hoc.⁊ predicta vera sunt in missione in actiõe ꝑsonali.si autem in reali creditor mittatur tũc vere possidet ⁊ ei datur interdictum:vnde vi si deijciatur.vt no.⁊ dixi dicto.§.creditores.⁊.j.ne vis fiat ei qui in possessi.missus est.l.j.⁊.s̃.de pig.actio.l.non est mirum.⁊.C.de preto.pig.l.vlt.sed nũquid missus in personali potest expellere debitorẽ de ipsa possessione.dic q̃ nõ:sed vna cum eo erit in possessione vt tedio affectus veniat responsurus.vt.s̃.e.l.in prin.vbi de hoc dixi ⁊ plene dicta.l.si finita.§.iulianus ⁊ quorum leg.l.j.§.quesitum.s3 quod missus etiã in personali statim possideat ⁊ is contra quẽ missio facta est ꝑpter eius contumaciã efficiatur de possessore petitor innuit textus ⁊ glo.s̃.si seruitus ven.l.is cuius familia.s3 quis debet colere respondeo debitor si vult alias missus colet ⁊ colliget.vt.j.e. l.§.prox.⁊.s̃.eod.l.§.iperator.Et plene dixi in materia primi et secundi decreti.dicta.l.si finita.§.iulian⁹.sed quid sit missus ꝑpter contumaciã vel q2 nõ cauebatur prestita cautione ⁊ purgata contumacia nolit recedere de possessione qualiter cõsulet̃ ei ꝯtra quem missio facta erat dic q̃ datur ei interdictũ vti possidetis quia videtur inquietari ⁊ molestari per ipsum⁹g missus erat.vt.j.ex quib.caus.in possessio.eatur.l.e.ius autem.§.vltim.
10 et ibi in glo.†Item nota quod missus ex secundo decreto põt expellere debitorem de possessione.vt dicta.l.si finita.§.si forte. In glos.sic enim sit ibi dies cessit subaudi ⁊ heres fuit in mora per spatium sex mensium.Dynus.In glossa conuẽtionaliũ.in fi.que sit differẽtia inter ea plene not.s̃.de pignora.actione.l.j.

Qui legatorum. Nota hunc.§.⁊ eius ordinẽ quia primo dicit missum custodire fructus heredem colere predia ⁊ colligere eos.Secũdo dicit herede hoc facere volente trãsire ius colendi ⁊ colligendi ad legatariũ.Itẽ vendendi vt in tertio rñsõso postea addit locum vbi deberet fieri custodia.s.locum domicilij testatoris.In quinta dicit quod si nõ est dom⁹ debet ꝯduci.In sexta reddit rationẽ plenariã omniũ premissorũ.Septimo mutat casũ:quia supradicta quando ex edicto pretoris q2 non cauetur fit missio si vero q2 non soluitur in quo maior est cõtumacia q2 venit dies ab ipso principio legatarius si vult colit ⁊ colligit fruct⁹ herede inuito.Et hoc notat glos.l3 non bene clare.⁊ sic dicit Dy.dubitatũ fuisse inter doctores bononie ibi debebit ⁊ alias res hereditarias.vt.j.in versic.in ceteris ibi colere agros.in quibusdã libris est ⁊ pati qdẽ heredẽ colere agros.Ol.ibi.in ceteris quoq3.q.d.nõ solũ in fructibus qui ex rebus hereditarijs percipiũtur est officiũ missum in posses.custodire sed etiã in ceteris reb⁹ siue corporibus hereditarijs.⁊hoc est quod.s̃.dixit ⁊c.Qd verbũ nunc exponitur ⁊ vide de isto ꝟbo ⁊c.s̃.de libe.⁊ posth.l.gallus.§.nũc de lege.⁊ in alphabeto dictiõe ⁊c.ibi diuersas res hereditarias mobiles vel se mouentes.imobiles autẽ simul cũ eo possidet.vt.s̃.e.l.in prin.⁊ dixi.s̃.§.proximo.ibi auferantur non quãtum ad dominiumvel possessionẽ verã sed solum quoad custodiã.vt.s̃.Ol.Nota de essentia.§.plura vtilia. Primo ex ver. quinimo.ad illud quod seritur cõtingit fructus sequestrari qd sequester potest eos vẽdere ⁊ ꝓtiũ in sequestro tenere ꝑ hoc.C. de acquirend.re.l.fi.⁊ de agri.⁊ censi.l.litibus.lib.xj.Itẽ no.q̃
11 gl.quod est hic sentit†quod quis dicatur habere domiciliũ vbi habet maiorẽ partẽ fortunarũ.idẽ sentit gl.C.de in col.l.ciues. lib.x.⁊.s̃.de iudi.l.heres absẽs.In glo.magna.⁊ tenet Cy.C. noua vectig.l.j.⁊ pro hoc.s̃.de iudi.l.fideicommissum.sed tamẽ hoc solũ non sufficit:vt dixi.C.vbi senatores vel clarissimi.l.ij.⁊ no.per Inno.de foro ꝯpetenti.c.ex parte.⁊ vide i alphabeto dictione domiciliũ.Itẽ nota.q̃ ille q debet custodire fruct⁹ si nõ habet domũ in qua custodiat potest aliã conducere.In gl.prima in fi.videlicet vt imputet in debitũ.Oldr.In gl.vt.j.ne vis fiat.ibi:in superiori casu ⁊ est ratio q2 hic fit missio:q2 nõ soluit̃ superiori:q2 non cauetur.⁊ ideo vt citi⁹ fiat solutio colit creditor etiã ab initio alias debitor a principio:⁊ si nõ colit tũc colit creditor.Dyñ.pretore missio ex cõstitutione nõ fit nisi post sex menses at ex edicto incõtinenti:⁊ sic in prima maior ꝯtumacia et ideo maior pena.arg.in auf.de litigio.§.si vero initium.collavij.Ray.Et attende q2 extra de dolo ⁊ cõtuma.c.ꝯtingit. In gl.magna.Nota q̃ hic fuit interpositũ secũdũ decretũ quod nõ credo q2 interdictũ ne vis fiat datur solũ missio ex primo decreto.in fin.et forte quia constitutio locum habet postquã dies venit legati soluendi:q2 tunc fit missio sex mẽsibus elapsis s3 per edictũ fit missio a tempore quo cessatur caueri:vnde etiã qñq3 anteq̃ dies legati soluẽdi cedat.Item differũt q2 per edictũ fit missio in bonis hereditarijs per cõstitutũ i bonis heredis.Dy.

Satisfieri. In versiculo ꝯstitutio ibi relictũ est nõ tamẽ forte in omnia bona legatarij fit missio sed in obuenientibus tantũ a defuncto.ar.j.eodẽ.§.si titio.⁊.C.cõmunia de legatis.l.j.§.fi.Ol.sed de hoc dic vt dixi.s̃.ea.l.§.iperator.in fi.ibi.Par enim vtilitas.est nota verba Old.

c **In possessionem.** c Ibi eo nomine põt etiam exponi.i.nomine eiusdem rei alieno agẽte cõtra hunc.vt.s̃.de rei ven.l.officiũ.cũ concor.⁊ s̃.ad rebel.l.cũ hereditas.Jac. In gl.id est pro legato petẽdo quod fieri põt nõ obstãte missione.vt.C.eodẽ.l.qui legati.Old.

Missus. Ibi nõ admittatur ad intrãdũ possessionem ibi:per viatorem.i.nuntium ꝯmunis.vt.s̃.de rebus eorũ.l.magis puto.§.ne tamen.Old.⁊ collige ex isto.§.id

a ¶Cessatum. Adde ang. et Ro.in l.iij. §.preter.de dam.infec.

b ¶Queri poterit.addẽ bal in autẽ.ei q̃ xvj.colũ.C.ꝺ bo.auto.iudi possid.et iste est tex.singularis.

c ¶In possessionẽ. Adde bar.hic q dicit hũc tex.eẽ bonũ et eum allegat.in.l.j. s̃.de iurisdi. om.iud.et in l.si finita.§.iu de dã.infect.

quod fit quotidie.s.ꝙ cum aliquis iubeť mitti in possessionē ali
cuius rei ꝛ aduersarius nō patiatur euʒ intrare quod potestas
seu magistratus debet eum in possessionem inducere ꝛ inductū
12 defendere. Jaco. Ex quo etiam collige quod † sententia interlo
cutoria possit executiōi mādari. vt. s̄. de religio. ꝛ. l. ossa. ꝛ quod
ista sententia de mittendo quem in posses. sit interlocutoria pro
batur. j. de bonis aut. iudi. possi. l. si minor vsufruct.

a ¶ Si titio. Barto. dicit hūc. §. esse difficilem.

Si titio. a Alias est. l. alias. §. Et pmo legatum pure
fideicommissum sub cōditione vsqʒ ad vsi.
quid ergo. ibi vtrūqʒ conditionale. Primo casu aut legatuʒ est
apud heredē aut apud legatarium. Secūdo casu aut heres nō
dū cauit legatario: aut cauit. Dy. Et dic ꝙ in isto. §. legatarius
legatū agnouerat alias nō pcederet in quātū loquitur de lega
to. vt. s̄. de legatis. ij. l. imperator. ꝛ de leg. j. l. huiusmodi. in pn
cipio. ꝛ ibi not. ꝛ plene dixi. eo. titu. l. fideicommissum. secunduʒ
Jac. de are. sed obstare videť quod titius legatarius in petitio
ne legati videtur sempronio fideicōmissario preferri. vt. s̄. de le
gatis. ij. l. si quis seruū. §. certā pecuniā. sed so. quia ibi nulla cul
pa potest legatario imputari hic sic: quia fideicōmissario nō ca
uebat. Ray. Iteʒ nō obstat. l. legata, ꝛ. l. qui heredi. in fi. de ꝯdi
tio. et de. vbi fideicommissa cōditionalia nō possunt peti qꝛ nec
hic petitur conditionale fideicommissariū: sed propter illud pe
titur legatum purū propter morā legatarij non cauentis puniē
dā. argu. j. de coniun. cum emanci. l. j. §. nunc videamus. Et tene
menti ista contraria qꝛ pulchra sunt ibi satis nō det. s. ipse lega
tarius ꝛ sic erat in mora satisdādi ibi reddi de sempronio put
habes in textu sempronio habeas. s̄. vt is legatariꝰ satisdet exi
stente conditione: ꝛ dic vt is legatarius. s. titiꝰ. quasi dicat vt ta
li metu legatariꝰ caueat fideicommissario. Alias est in litera ti
tio, ꝛ tunc plana est vt habeas. s̄. in litera vt is. s. fideicōmissariꝰ
satisdet legatario deficiēte cōditione fideicōmissi reddi. x. titio
scilicet legatario. Jac. de are. vel posses dicere secūdū literā he
braicā sempronio quod ipsa litera possit tolerari ꝛ vba deficiē
te conditione quasi materialiter ponenť. hoc est dicere cauebit
sempronius legatario decē redditurū deficiente conditiōe decē
reddi sempronio si contingat deficere conditionē sub qua decē
deberent sempronio reddi. Ol. quasi dicat quod in ꝯditiōe hec
vba includebat: dixerat enim testator liberto titio. x. et si nauis
ex asia venerit iubeo reddi ea decē sempronio. Uel subaudi aut
dicas. x. a sempronio ꝛ omnia erūt plana. ibi aut ipsa decē hec
litera innuit quod quando legatarius grauatꝰ nō cauet quod
fiat missio solum in his que a defuncto percepit nō autē in om
nia bona ipsius legatarij. Et pro hoc. C. ꝯmunia de legatis. l. j.
§. fiñ. secus in herede. vt. s̄. e. l. §. imperator. et dixi. s̄. ea. l. §. cōsti
tutio. Old. Hec tamen opinio nō placet Rayñ. vt dixi dicto. §.
imperator. Et ad istum. §. respōdet ꝙ hic fit missio ex edicto: se
cus si ex rescripto propter maiorē contumaciā heredis vel lega
tarij: vt dicto. §. imperator. ꝛ. §. constitutioni. in fine. et versiculo
qd ergo ibi ꝛ fideicōmissum. s. sub alia conditione: vt. j. patet in
fine. Dynus. ibi. satisdetur a legatario. Jacob. ibi. nomine lega
ti. id est in euentum conditionis legati: vel sui fideicommissi sub
alia conditione relicti. Jacobus ibi. satis. i. satisdationē. in fi. de
ficiente conditione fideicōmissi reddi legatario. Dynꝰ. legatū.
Dyn. in glo. id est sempronio. in fine. Sed in qualibet earū ap
paret ratio qua tollitur contrariū. Dy. Uel sic secūdū Jacobū
de bello. ad. §. si quis. quod ibi dominus domus fuit cōtumax
simpliciter. Et iō in eo in quo deliqt puniť hic nō fuit cōtumax
ad. §. prohibet. Dic quod hic titius nō est instructꝰ de eo quod
petit nisi satisdetur: ibi sic Jacobus. In glossa fideicōmissariꝰ
legatario. ibi quod nō habet. respondeo forte cedendo actionē
arg. s̄. de condi. ꝛ demon. l. si titio fundus. trāslatio enim huius
iuris cōpetentis legatario. s. facultas petēdi cautioneʒ de lega
tario in fideicommissariū obtinet vicē cuiusdā missionis in pos
sessi. vt. s̄. tit. j. l. postꝙ. §. imperator. Ibi sed vicaria: ꝛ ideo sicut
ipsa restitueret deficiente conditione fideicommissi si ꝛ ista cau
tio per cessionem actionis, ꝛ secunduʒ hoc posset sustineri litera
13 legatario. Oldrad. in glos. et stipulatu hoc est mirabile † qđ ex
stipulatione legatarij agit fideicōmissarius sed hoc forte qꝛ sti
pulatio succedit in locum actionis ex testamēto: ꝛ ideo eius cō
ditiones assumit in hoc: vt detur illi cui ex testamēto dareť ar
gu. s̄. titu. proxi. l. j. §. bellissime. ꝛ. §. si quis sub conditione. Dy.
Uel sic dandam actionem: scilicet vtilem per cessioneʒ faciēdā.

1 ☞ Cautio que a fructuario prestatur de vtendo ꝛ fruēdo non
remittitur.

2 Missionem impediens ab initio superueniens ex post facto eiꝰ
effectum tollit.

1 **Si pecunie.** † Cautio prestanda a fructua
rio de vtendo ꝛ fruendo arbi
trio boni viri non potest remitti. hoc dicit Dynus.
Ibi satisdaretur a fructuario. Dynus.

2 **Qui fideicommis.** Casus pulcher † illud qđ
ab initio impedit missio
nē ex postfacto superueniens tollit missionis effectum. h. d. dy.
Et facit ad hoc. j. de fideiusso. l. vrāniꝰ. ij. de liberis agnoscēdis
l. iiij. §. qui plautianū. ꝛ. j. de adulterijs. l. si maritus. §. j. ꝛ not. in
autenti. quomodo oporteat episcopos. §. neqʒ autē. coll. j. Et fa
ciūt ad questionē quod accusatio ordinaria superueniēs tollat
inquisitionem per officium inchoatam, ꝛ pro hoc. s̄. de suspect.
tutoribus. l. post finitam. vbi de hoc facit etiaʒ ad alias similes
questiones quas ibi notaui. Itē facit quod accusatus q nō po
tuit dare fideiussorē ꝛ ideo positꝰ est in carcere quod postea of
ferendo liberetur a carcere. argu. contra. C. de testamē. tute. l. ij.
Item ar. contra omnia predicta. j. de re mili. l. milites. iij. respō
so. Et quod ibi nota. ꝛ de duobus reis. l. eandem. §. si quis. dy.
et dic vt not. extra de regulis iuris. c. actum legitimo. libro. vj. in
glos. quia prius. id est ante missionem. ibi. §. si alius. ꝛ. §. in pos
sessi. de damno infecto. l. si finita. §. item videamus. Oldra.

Cum venter. Parriturus suū qui ruptu
rus est testamētum: sic cer
tum est non esse aditam hereditatem. l. cum quidā. §.
j. ꝛ ideo missio cessat. vt. s̄. eodem. l. iij. Jaco. in gloss.
Ibi esse nullum si repudiat. Oldrad. Ibi secunduʒ Hugo. sed
quia contra vt ibi cuius opinio vera est.

Si legatorum. In fin. not. argum. qđ si
ago contra te rei vēdi. de
inde alienas rem dolo malo quod sententia cōtra te la
ta mandetur executioni contra illum possessorem dolosum ꝛ fa
cit. j. eo. l. fin. ꝛ quod not. dy. instituto de actionibus. §. omniū.
et dixi. s̄. eo. l. is cui. §. qui in possessio.

Etiam ibi mitti. In possessionē ex
edicto si nō satis
dať vel ex constitutione si nō soluať. Ja. in glo. in fi
ꝛ meliꝰ. C. q potio. i pignore habeāť. l. ꝯ decret o. dy

Si inutiles. In glo. alias si nulle. Et tunc
dic si nulle: scilicet res corpora
les sunt tamen nomina in hereditate. dynus. in glo.
nisi post sex menses ex tempore solutionis faciende.
Dynꝰ Et dic quod glos. male dicit. Et quomodo cōstituatur
pignus pretoriū in nominibꝰ dic vt nota. C. de ptorio pigno. l. j.

Si fideicommissorum. In gl.
secūda.
in fine quod est verum contra obligatum ꝯtra aliū nō
cum sit psonalis. vt. s̄. ad trebellianum. le. j. §. si heres. et sic hic
cessaret nisi esset mihi prestare rogatꝰ ipse legatarius missus qꝛ
tunc locum haberet contra eum actio ex testamento. vt. s̄. eodē.
l. is cui. §. fina. ꝛ vt leg. no. ca. l. j. §. si decem. Rax. versicu. plane.
quod male est allegatum. s̄. in glo. dum allegat. §. plane. Itē fa
cit hic. l. ad questionē. si testator legauit mihi domū, ꝛ alijs mul
tis legauit pecuniā, ꝛ nihil restat in bonis ere alieno soluto nisi
domus mihi legata: quod ego habeam integram domū nec te
near contribuere cum alijs legatarijs. ꝛ ad hoc. s̄. de testamēto
milita. l. si vero composita. ꝛ questio pulchra est.

Si rei seruāde. Ibi perinde: id est ex illa mis
sione et pretorio pignore per
eum contracto. Oldradus. Ibi pignori. id est in pignus conuē
tionale. Oldradus.

Municipio. Ibi assecuturꝰ: scilicet possessio
nem. dyñ. Et vide quod dixi. s̄.
de conditionibus ꝛ demonstra. l. municipalibus.

Quamuis. In glos. ibi in fi. ꝛ. l. sequenti. So
lutio ibi tractatur de odio hic de
fauore. Jaco. de bel.

1 ☞ Missꝰ in possessionē ex primo decreto nō facit fructꝰ suos.

1 **Qui legatorum.** Ista est regula gene
ralis ꝙ † missus in
possessionē ex primo decreto nō facit fructus suos. q̄
regula ponitur. j. ex quibus causis in possessi. eať. l.
fulcinius. in prin. ꝛ que fallit hic. Dy. ibi. in bonis. scilicet here
ditarijs ex edicto non heredis rupto licet gl. aliter sentire videa
tur. Ray. In glo. vlti. ibi. Respondeo in fi. vel hanc nō tamē ad
alimenta sufficiat. ꝛ est hec. l. argu. qđ monachus debeat ali de
bonis monasterij si accuset abbatem. Glossa est. s̄. de inofficio.
testamē. l. si instituta. §. de inofficioso. ꝛ. C. ꝯ or. cognitio. l. si vbi
plene dixi. ꝛ extra de accusationibus. c. ex parte. In gl. vltima:
ibi. Respondeo non idem: sʒ certe ꝛ ideʒ dici posset. quod enim
si filius sit testatoris et non habet vnde se alat. Dyñ. ibi. §. qri.
vľ illud quādo fit missio in bonis heredis ex rescripto: vt dixi i
expositione textus Ray.

1 ☞ Creditores sunt legatarijs fauorabiliores.

2 Re in qua poterat quis ingredi propria autoritate ad ecclesiā proueniente non poterit amplius ipse ingredi.

a **Interdum.** a Ibi dolo malo quo ad legatarios nō quo ad creditores: vt in fi. Ray. ꝛ. ſ. qui ꝛ a quib⁹. l. in fraudem. In glo. vlti. ibi. ad totum titulum est cōtra communiter habetur. ſ. qui in fraudem creditorū. l. penulti. §. j. sed male: ꝛ debet dicere ex quib. causis in posses. eatur. Dynus. In glos. vlti. ibi. ꝛ est ratio: sed ista ratio potius tendit ad oppositum ꝛ secūdū
1 eum potius debet dici contrarium. † cū plus fauere debeat creditorib⁹ quā legatarijs argu. C. de iure delibe. l. fi. §. sꝫ si legatarij. Et ideo verius dic vt no. eo. titu. l. in possessionibus. in prin. Dy. vel dic ꝙ illud quando hereditas non est soluēdo: at hic quando erat soluēdo ꝛ hoc operatur fauor vltime volūtatis que debet habere exitum ꝛ effectum. ad quod facit quod notaui. s. eodē. l. is cui. §. postquam. ꝛ argumen. s. quemadmodū testamenta aperiant. l. vel negare. Ray. vel dic ꝙ nō mittat in possessionē ex eo quod debite non soluit ꝛ vterqꝫ mittitur ex eo quod non cauetur. vt. l. in posses. in prin. s. ex quib. caus. in posses. eatur. ꝛ sic non differunt sed concor. Item allegat quod quis sine permissu principis non potest rem suā consecrare. Nota. s. de rerū di. l.
2 sacra. ꝛ institu. de rerū diui. §. sacre. † Item allegat quod si res in qua poterat qs ingredi propria autoritate perueniat ad ecclesiam quod amplius ingredi non possit. ꝛ hoc tenet Innocē. extra de foro competenti. c. verum. Hostiē. tenet contrariū qs se. ibi Ioan. And. ꝛ pro hoc. C. de sacrosa. ecclesia. l. si curalis. ꝛ ad hanc legem responde ꝙ locus erat effectus religiosus.

De bonorum possessionibus. Rubrica.

1 Bonorum possessio non queritur inuito.
2 Transitus est facilior in habentib⁹ symbolum.
3 Damnatus de crimine capitali repellit a bonorū possessione.

Super rubrica. De ista materia de bonorum possessionib⁹ bñ notat per Roffre. in libello de bonorum posses. xiiij. quaternio. ꝛ dixi. C. q admitti ad bonorum posses. possunt super rubrica. Et in speculo de testamentis. §. sequitur videre de bonorum possessionibus. Quis sit effectus bonorum possessionis: que sit differentia inter bonorum possessionem ꝛ possessionem bonorum. Quid sit bonorum possessio per que acquiratur bonorum possessio, qualiter detur: an in ea sit loc⁹ iuri accrescendi ꝛ quibus competat. hec omnia dicit iste titulus bonorū possessionis effectus differentia inter bonorum possessionem ꝛ possessionem bonorum diffinitio bonorum possessionis quilibet acquiratur in cuius bonis cōcedatur ꝛ per quos acquirat hec omnia expediuntur. ſ. e. l. iij. ꝛ iiij. vsqꝫ ad. §. si causa cognita. an verba debeant intelligi secundum proprium significatū vel secundum improprium plene. ſ. eo. l. j. In quibus differant ꝛ conueniant heredes de iure ciuili ꝛ bonorum possessores. ſ. eod. l. in omnibus. An actiones vtiles vel directe debeātur bonorū possessorib⁹. an bona vel hereditas intelligantur deducto ere alie-
1 no. ſ. eod. l. iij. ꝛ dictum est etiam. l. j. † Quod bonorum possessio non queratur inuito. eo. l. iij. §. inuito. ꝛ quis dicatur inuitus. et quomodo querat municipio bonorū possessio. ꝛ per quos quādo heres possit rationem habere quod defunctus morte preuētus non habuit ratū ꝛ quādo non bene. ſ. e. l. iij. §. acquirere. que requirunt cause cognitionem nō possunt expediri nisi iudice sedente pro tribunali. ſ. e. l. §. si causa cognita. Et an seruari debeat ordo iudiciari⁹ in petēda bonorū possessio. Et an citari debeat aduersarius in bonorū possessi. sit locus accrescendi. ea. l. §. fi. ꝛ ll. sequentibus. Et an si loc⁹ sit iuri accrescendi sit opus no-
2 ua petitione in parte accrescente. † Et quod in habentib⁹ symbolum. i. similitudinem facilior est transit⁹. ſ. e. l. sed cum patrono. Quod bonorum possessio locum habeat ex testamēto ꝛ ab intestato. ea. l. §. bonorum. Et quod ius pretoriū supplet ius ciuile quod rescriptum per notas ꝛ abbreuiationes nō valet. ea. l. §. notis. Quod seru⁹ petere possit bonorum possessionem ꝛ et absenti decerni. ſ. eo. l. seru⁹. Et quod vbi admittitur seruus in iudicio admittitur ꝛ femina. impubes sine tutoris autoritate vel infans sine patre nō potest petere bonorū possessio. ea. l. §. impubes. Et quo ad cursum temporis petende bonorū possessionis attenditur etiam tutoris ꝛ patris tutor bonorū possessionē petere nomine pupilli nō repudiare. ſ. e. l. tutor. Prior in gradu prefertur in bonorū possessione petenda ꝛ interim non currit tēpus sequentib⁹ in gradu. ſ. e. l. si plures in bonorum possessione petenda ignorantia iuris non prodest maxime si consulere potuit peritiores. ſ. eo. l. in bonorū. Si tutor nomie pupilli petierit bonorū posses. pupillo damnosam tenet pupillo ad interesse. ſ. eodem. l. si pupillo. Vēter furiosus ꝛ qui petit bonorum possessionem petendam. ſ. eodem. l. non ambigendum. Et an fiscus: ꝛ respublica Romanorū sint idem vel diuersa. Qui repellit et a Interdū. ad hūc tex. vide. l. fi. ff. de litig.
3 a bonorum possessione de iure pretorio. eadem. l. §. j. † Damnatus rei capitalis repellitur a bonorū posses. non autem relegatus. ſ. eod. l. edicto. Et quod crimen capitale cognoscit: ꝛ diiudicatur ex impositione pene non ex criminis genere. Et qs bānitus perpetuo non possit heres institui ad temp⁹ accusatū testamentum de falso ipsum agnouisse videt. ſ. eodem. l. cuꝫ quidam. Et quod agenti preparatorio iudicio nō currat temp⁹ in preparato. Et an fili⁹ agens querela ꝛ obtinens per hoc videatur hereditati immissus ꝛ pro herede se gerere. Et an prouidēs si in vno videat negligens in alio matris petitio non acquirit filie bonorum possessionem nisi iudex hoc euidēter determinat. ſ. eodem. l. Paul⁹. bonorū possessio postulata nomine illius qui postea furere ceperit valet. ſ. eo. l. vlti.

1 Verbū simplicit platū an accipi debeat i pprio significato.
2 Verbū generaliter prolatū generaliter intelligi debet.
3 Hereditatis nomē semper intelligit non deducto ere alieno.

Bonorum possessione. Hec. lex cum duabus sequentibus vsqꝫ ad. §. si causa cognita. diuiditur in. vj. partes. Primo ponit hic bonorum possessionis concesse effectus. Secundo ponitur differētia inter bonorū possessionē ex parte vna ꝛ possessionē bonorū ex altera. Tertio ponitur diffinitio bonorū possessiōis. Quarto quibus acquiratur. Quinto in cuius vel quorum bonis concedatur. Sexto ostendit per quos acquirat. partes iam sunt signate in textu. Dynus. Et dic in bonorū possessione que ius tribuit. Dy. ibi admissa, id est agnita coram iudice vel dic. i. petita ꝛ concessa cum cause agnitione. secundum ius antiquū. vt ſ. eo. l. iij. §. si causa cognita. Hodie simpliciter ꝛ sine illa solennitate. vt. C. qui admitti ad bonorū possessionē possunt. l. vltima. Dy. ibi. Nam hec omnia. scilicet commoda ꝛ incōmoda ꝛ dominia rerum. Dynus. In glo. secūda: ibi. secundum tabulas ꝛ contratabu. ꝛ quare contratabulas dicat ex testamēto. dic vt nota. C. vnde liberi. l. vltima. ꝛ instituto de bonorum posses. §. penulti. ibi septima extraordinaria. de qua dicitur. ſ. vt ex legib⁹ ꝛ senatusconsultis bonorū possessio detur. l. j. Ibi gratia agnoscende litis imo gratia agnoscēde bonorum possessionis. ꝛ dic vt not. C. de inofficioso testamēto. l. iij. Dyn. In glos. vtile contra quia de directo debet intelligi. vt. s. si ager vectigal. l. j. §. qui in perpetuum. circa hoc dic ꝙ in hoc variant iura. Quedaꝫ eñ
1 dicunt † verbum simpliciter prolatum accipi debere in proprio significato. vt. ſ. quando app. sit. l. j. §. biduum. versi. quod in sententijs. de re iudicata. l. quod iussit. ꝛ dicto. §. qui in perpetuū. Quidam dicunt quod simpliciter prolatū accipit improprie: vt. C. de rei vendi. l. aduersus. ꝛ de prescriptio. xxx. annorum. l. si quis emptum. Quidam dicunt quod potest accipi proprie ꝛ improprie. vt. s. de offici. proconsul. ꝛ legat. l. j. Et ideo dic aut ratione subiecte materie potest apparere qualiter intelligi debeat aut nō. primo casu secundum subiectam materiam debēt verba accipi ꝛ itelligi ꝛ proprie ꝛ improprie. vt dicta. l. ij. de officio proconsulis ꝛ legati. ꝛ locati. l. si vno. §. j. versiculo. sed si verbo donationis. vbi de hoc notaui ꝛ dixi de prescriptis verbis. l. insulā. de damno infecto. l. damni infecti quidaꝫ. de regulis iuris l. non videntur data. ꝛ de legatis primo. l. si serui legati. alias si legati serui. ꝛ not. ꝛ dixi. C. de donationib⁹ ante nuptias. l. si cū ante. Secūdo casu quando ex subiecta materia hoc non apparet tunc aut significatio verbi nō cadit in intellectū. vt dicto. §. biduum. versi. quod in sententijs. ꝛ dicta. l. ꝙ iussit. Secūdo casu quando etiam in propriū intellectū tūc aut resultat absurditas si accipiatur secundum intellectum improprium ꝛ tunc accipi debet secūdū propriū: vt dicto. §. qui in perpetuū. s. si ager vectig. l. j. Et nota. s. de euic. l. minor. §. si seruus. Aut ecōtra sumendo intellectū propriū resultat absurditas ꝛ cōtra ius: ꝛ tūc accipiā secūdū propriū intellectū: vt hac. l. cum similibus. Aut non repugnat iuri nec resultat absurditas: siue verbuꝫ accipiatur proprie: siue improprie. ꝛ tunc aut conditio personarum exigit intellectum propriū: aut non. primo casu accipiam secūduꝫ propriū. vt. ſ. de donationibus. l. filius. versic. pari rōne. et ver. sed ꝛ meminisse. vbi de hoc dixi secūdum Dynū. Si vero cōditio personarū nō repugnat quomin⁹ accipiatur secūdū propriū ꝛ impropriū: ꝛ tūc vtroqꝫ modo accipitur. vt. ſ. de exceptioe rei
2 iudica. l. si mater. §. eadē. † Et qꝛ verbū generaliter ꝛ indistincte

prolatũ ⁊ generaliter ⁊ indisticte debet intelligi.vt.s̃. de publi.
l.de pretio.⁊.ĩ.de leg.p̃standis.l.j.§.⁊ g̃naliter fallit in his que
ex patrifa.destinatiōe insunt.vt.s̃.de legatis.ij.l.legatis.de le
iij.l.hoc genꝰ.alias.l.hoc legatũ.⁊ de auro ⁊ argento legato.l.
quintꝰ.⁊ de verb.signific.l.in.l.censoria.Uel subdistingue predi
ctũ membrũ quando non resultat prauus intellectus siue acci-
piatur secũdũ propriũ siue secundũ impropriũ.⁊ de conditione
personarũ nō repugnat quasi scd̃m idem tēpus potest opera-
ri propriũ ⁊ impropriũ aut secundũ diuersa ⁊ subalternatione.
si secũdũ idem tunc locũ habent que.s̃.dixi,vt secundũ vtrunqꝫ
intelligatur.si secũdũ diuersa ⁊ sub alternatione,tunc si pōt ope
rari secũdũ propriũ nō operabitur secundũ impropriũ. vt.s̃.de
vulgari ⁊ pupillari substitu.l.verbis ciuilibus.⁊.l.qui liberis.§.
hec verba.⁊.l.centurio.⁊ no.C.de impuberũ ⁊ aliis substitu.l.p̃-
cibus.Et ad hoc bene.s̃.de vsufru.l.proculꝰ.⁊ quod ibi notaui
⁊ dixi in glo.vlti.in fine.subaudi aliud in vltima voluntate:sed
hoc non placet.q꞉ nomen bona prolatũ in vltima volũtate in-
telligiť aliquando deducto ere alieno.vt.s̃.de leg.ij.l.si quis ser
uum.§.fi.⁊.l.sequenti.Et ideo ista solutio glos.non est bona q̃
videtur velle quod in vltima volũtate intelligãtur bona nō de-
ducto ere alieno:sed in contractu secꝰ.quare dic aut nomen bo
norũ refertur ad vniuersitatem iuris ⁊ tũc intelliguntꝛ bona ēt
ere alieno non deducto:vt hic.⁊.ĩ.l.iij.cũ similibꝰ.Aut non refe
runtur ad vniuersitatē iuris:vt quia dono vel vendo tibi bona
mea quia tũc nō videor ad te trãsferre successionem iuris q꞉ vi-
uens non habet heredē.vt.s̃.de here.vendi.l.j.⁊ tũc dicũtur bo
na demũ deducto ere alieno:vt dicta lege mulier.⁊.ĩ.de ver. si-
3 gnific.l.subsignatum.§.bona.†Uel dic latiꝰ si nomen heredita-
tis apponatur siue in contractu:siue in vltima voluntate. siue
in legato,siue in hereditate semper intelligitur nō deducto ere
alieno:vt dicta.l.si quis seruũ.finali.§.⁊.l.seq̃nti.⁊ de legatis.ij.
Si vero nomen bonorũ apponaťin hereditate vt relinquo bo-
na mea vel rogo vt restituas bona mea tũc comprehendit etiã
onera.vt.s̃.ad trebellianum.l.nam quod.§.finali.⁊.l.codi.Sed
in legato intelligiť deducto ere alieno:vt dicta.l.cum autem.⁊
de legatis.ij.que sequitur dictam.l.si quis seruũ.Idē si appona
tur in contractu:vt dicta.l.mulier.de iure dotium.De hoc tan
gitur per dynuꝫ.ĩ.de verborum significatione.l.princeps. ⁊ ple
ne dixi dicta.l.nam quod.§.fin.⁊.l.sequenti.s̃.ad trebellianũ.

1 ☞ Bonorum possessio per procuratorem acquiritur.
2 Aditio hereditatis in sola voluntate consistit.
3 Petitio hereditatis directa datur heredi:vtilis autem bonorũ possessori.
4 Aditio de iure ciuili idem operatur quod agnitio bonorũ possessionis de iure pretorio.

In omnibus enim. Uice ideo di
cit:q꞉ in aliq
bus differunt heredes ⁊ bonorũ possessores vt no.ĩ.
l.proxima.§.in viro.Item differunt quia aditio he-
reditatis est perpetua ⁊ semper potest fieri rebus in eodeꝫ statu
manentibus.vt.C.de iure deliberãdi.l.licet.Sed bonorũ posses
sio debet peti infra annũ vel cētũ dies.vt.C. qui ad. ad bonorũ
1 possessio. possunt.l.j.⁊.ij. ¶†Itē bonorũ possessio acquiriťper
procuratorem.vt.ĩ.l.proxima.§.acquirere.hereditas non.vt.s̃.
de acquirenda hereditate.l.per procurato.Al's incipit Paulꝰ
2 respondit nisi cesari.vt ibi notatur.¶†Item hereditatis adi
tio est in sola volũtate.vt.s̃.de acquirenda hereditate. quasi p̱
totũ bonorũ possessio petebaťolim corã iudice ⁊ causa cogni-
ta.vt.ĩ.l.proxima.§.si causa cognita.hodie secꝰ vt.C.qui admit
3 ti ad bonorũ possessionē possunt.l.finali. ¶†Item heredi dať
directa petitio hereditatis bonoruꝫ possessori vtilis.vt hic.In
glo.no.vice heredum succedentium de iure ciuili.Dy.ibi.Bo-
norũ possessores de iure pretorio succedentes. Dyn.ibi habenť
⁊ ideo sicut per aditionē hereditatis omnia iura querũtur ita ⁊
4 bonorũ possessio.†Et quod operaťaditio de iure ciuili opera-
tur agnitio bonorũ possessionis de iure pretorio.Dy.in gl.vlti.
in fi.Sed certe quod dicit hic glo.⁊ vlti.glo.superiori.l.s. quod
vtilis tantũ verũ esset si duo essent heredes.s.restituēs. ⁊ ille cui
restituta esset quia tũc ille cui restituta est habet vtiles actiōes
tantũ cũ penes heredē restituentem remaneant directe ⁊ vna a
ctio duobꝰ insolidũ cōpetere non possit.sed quãdo vnus est tã
tum bonorũ possessor:vt in istis.ll.tunc dicendũ est ei compete-
re illas actiones quas defunctꝰ habebat siue directas siue vti-
les.Unde si defũctꝰ habebat directas etiã bonorũ possessor ha
bebit illas directas q꞉ ex varietate successorũ non debet varia-
ri qualitas actionũ.vt.ĩ.de verborũ obligatio.l.ij.§.ex his. hoc
dicit dy.Et verũ est quod nō debet variari obligationis natu-
ra ex persona heredũ penes rem ipsam que in obligatione deue
nit:sed quod non variaťqualitas actiōis penes hereredes:hoc
non dicit.l.illa.Unde credo aliã esse qualitateꝫ actionis penes
heredes de iure p̃torio quã fuerit penes defũctũ:⁊ ita intelligo.
s̃.de bonorũ possessione heredi.petitio.l.j.⁊.ij. Nam per.ll.illas
probaťquod est quãdoqꝫ natiua ⁊ solet dici.C.de actio.⁊ obli
ga.l.j.⁊ facit quod no.ĩ.de actionibus ⁊ obligationi.l.in hono
rariis.⁊ probatur per eundem Dy.instituto de actionibꝰ.§.sꝫ
iste.licet posset defendi vtrũqꝫ dicēdo.scilicet ꝙ sint directe ab
origine sed vtiles per extēsionē pretoris.argu.eiꝰ qđ nota.dicta
l.de bonorũ possessoria heredi.petitio.Ray.

1 ☞ Inuitus diciť qui consensisse non probatur.
2 Heres an possit ratũ habere quo defunctꝰ ratũ non habuit.
3 Cognitionem cause qui requirũt iudice non sedente pro tribunali expediri non possunt.
4 Aditio an possit per instrumenta vel per testes probari.

Bona autem. Hic id est ĩ materia ista.
Dynꝰ.⁊ vide quod dixi
supra eo.l.j.ibi eiꝰ rei.id est successoris.dy. ibi.in cor-
poribus.i.rebus corporalibus.Dy.

Hereditas. ¶Secũda ps in qua poniť differētia
bonorũ.dy.ibi.accipienda est q̃ est fa-
cti non iuris:vt sequiť.Dy.ibi.magis iura q꞉ in ea retinenda
vel acq̃renda non debet interuenire corporeꝰ actus qđ verũ est
ea agnita.nam in agnoscēda req̃rit factũ.dy.ibi.Deniqꝫ hic p̱
bat quod sit iuris non facti.dy.ibi.in hereditate in qua deferť
vel agnosciť bonorum possessio.Dy.

Bonorum ergo possessionem.
¶Tertia pars in qua poniť diffinitio bonorũ possessionis.dy.
ibi.Persequendi id est propter quod persequimur.dy.ibi.reti-
nendiqꝫ.id est sicut bonorũ possessione concessa daťmihi ius p̱
sequendi contra detentatorē rerũ hereditariarũ ita debeo tueri
si possideo res hereditarias ⁊ inquietor ab eo pro his quas pos
sideo iuxta regulam cui domꝰ actionem ⁊c.vt.ĩ.de regulis iu-
ris.l.inuitꝰ.§.cui damns.⁊.facit.ĩ.de bonorũ possessio.contrata
bu.l.si preteritus.⁊.s̃.de inofficioso testamento.l.si filiꝰ.dy.ibi.
siue rei scilicet alicuius singularis.Dy.In glossa dic pretoriũ
ibi.probando me filium non contra eũ cuiꝰ principaliter interes
set defendere quia tũc secus esset.vt.s̃.de liberis agnoscendis.l.
j.in fine.⁊.l.sequenti.vbi plene dixi.Raynaldus in glo.id est pa
trimonii:ibi.⁊.l.sequen.hoc non procedit quoniam bonorũ pos
sessio est ius propter quod prosequimur non quo vt in superiori
gloss.Oldra.

Inuito. ¶Quarta pars vbi dicitur cui acquiratur.
1 Dynus.†Sed oppone quia inuitus dicitur
qui consensisse.i.specialiter peryssse non probatur.vt.s̃.de procu
rato.l.filiusfami.§.inuitus.⁊.ĩ.de furtis.l.qui vas.§.vetare. sed
infra statim in versic.sed ⁊ si nemo diciť contra quia diciť etiaꝫ
nō petenti dari.sed dic differre in hoc contradicentē ⁊ ignoran
tem.quia contradicenti nullo modo acquiriť q꞉ inuito ⁊c.vt.ĩ.
de regulis iuris.l.inuito.sed ignoranti acquiriť edictalis. Sed
ista acq̃sitio est inutilis nisi postea per decretũ pretoris decerna
tur ei quod patet,quia non transmitteretꝛ ad heredem vt sit an
tiquo iure decretalis:vel hodie etiam iudice agnoscať:vt sic di
catur iudicialis ita tamen decretalis non acquiriť inuito: vel
ignoranti sed tantum petenti.vt.ĩ.de successorio edicto.l.j.§.de
cretalis.Dynꝰ in versicul.a municipibus.quidam habent.§.sꝫ
melius est versic.quia loquiť de precedenti materia.scilicet cui
acquiratur bonorũ possessio.ibi admittat.id est agnoscat. dy.
in fine.siue effectu tamen nisi agnoscaťvel decernatur.vt supra
dixi.Dynꝰ.In glossa secus in hereditate ibi.ĩ.§.proxi.sed ⁊ si
nemo sed ibi ignoranti non inuito.⁊ hoc placet Iacobo de ra.
⁊ probať.ĩ.eo.l.seruo.ij.responso.vbi dicitur quod edictalis pe
titur etiam ignoranti sed decretalis non acquiriť.vt.ĩ.§. acqui
rere.⁊ sic detretalis petitur ignoranti.sed edictalis queriť etiã
ignoranti Dy.ibi.Item hoc verbum.scilicet quod non acq̃ra-
tur inuito.Dyn.in eadem glos.in fin.contra.ĩ.de verbo.obli.l.
seruo vetante.solutio quedam sunt in quibꝰ versatur commo-
dum tantum ⁊ hec bene acquiruntꝛ per seruũ inuito domino.q̃
dam non habent commodum ⁊ incommodum ⁊ hec non acq
runtur inuito vt hic cũ simili.Dy.⁊ de hoc dicta.l.inuito.ĩ.de
regu.iur.in glo. decurionum in fi.de hoc no.ĩ.de collegiis illici
tis super rubrica in glo.vt syndicus ibi.§.fi.⁊.l.seq̃nti.⁊ vide.s̃.
tit.proximo.l.municipio.⁊ quod nota.⁊ dixi.s̃. de conditioni.
⁊ demonstratio.l.municipibꝰ ibi secundũ ta.potest queri quia
nunq̃ bona vacantia ciuitates petũt vt.C.de bonis vacantibꝰ
l.j.libro.x.sed certe ⁊ ab intestato quando defertur ciuitati bo-
norum possessio.vt.ĩ.de libertis vniuersitatis.l.j.Ray.⁊ de suis
⁊ legi.

leg.l.ab intestato.§.si municipes.in fi.ꝛ.ſ.de iniu.rup.test.l.si qs
exheredato.§. ei⁹.in fi.sed que erit ista que ab intestato datur fi-
co respondeo septima extraordinaria vt insti.ea.§.septima. Ja.
in gl.s.mortui.ibi.§.decretalis.ꝛ sic sunt due sicut olim. Dyn.ibi
ex q.cau.ma.l.fin.ista opi.supponit ꝙ statim mortuo eo in cuius
bonis locū habet bonorum possessio cōpetat ius petendi ante de
cretum pretoris sed obstet exceptio:sed hoc non placet qꝛ ius nō
cōpetit ante decretum ꝛ ideo tene precedentem.Ray.

Dari autem bonorum possess.

Quinta pars in qua agitur in cuius vel quorū bonis concedat.
Dyn.ibi patrissa.decedētis cōditio testō vel ab intestato.dy.ibi
ius testādi habuit ꝛ testatus fuerit.dy.ibi admitti posse ex testa-
mento vel ab intestato pōt hr̄e locū vt in auť.de here.ab intes.§.
si quis aūt.Dy.in gloss.vlti.in fi.ꝛ sic eo tpe quo erat liber ꝛ per
hoc potest habere heredem ꝛ bonorum possessorem.Dy.

Acquirere.

Sexta pars in quā agiť p quos acqriť
bonorū possessio.Dy.ibi p aliū pcura-
torē habentē speciale vel gn̄ale mādatū.dy.ibi.me non mādante
specialiter vel generaliter.dy.ibi petita sit p neg.gest.nullū man-
datū habentē.dy.ibi qđ actū est non ante nisi iudex voluerit sta-
tim mihi queri:vt.ĩ.eo.l.pe.ꝛ ibi no.Ray.ibi deniqꝫ.i.qꝛ non ac
quiritur mihi nisi ratū habēti.Ol.in fine.l.bonorum possessionis
petitio ibi ratū habeā:secus si post.vt.ĩ.eo.l.si p defunctum non
agnita.sed si tale esset ius qđ ad heredē trāsiret vt legati ꝛ simi-
lia:ꝛ tūc qđ noīe defuncti gestū esset ab herede ratum haberi pos
set vt hic dicit hec litera.ꝛ no.ſ.de acq.here.l.pantonius.dyn.et
2 hic colligiť curiosissima solutio illius brocardi † an heres possit
habere ratū ꝙ defunctus ratū nō habuerit qꝛ aut est tale factūꝫ
qđ sui natura trāsit ad heredem ꝛ tūc lꝫ defunctus morte preuē-
tus ratuꝫ nō habuerit heres tñ pōt ratū habere.ꝛ p hoc.ĩ.rē ra.
ha.l.si fine.§.si pcura.aut est tale factū qđ non solet ad heredem
trāsire ꝛ tūc si defunctus ratū nō habuerit nec heres eius pōt ra
tum habere vt hic euidēter colligitur.dy.ꝛ si moriť gerens nihil-
ominus pōt ratū haberi.vt.ĩ.rē ra.ha.l.bonorū. Ja.in glos. per
procuratorē.ibi si duo.hec regula fallit in casibus in qbus exigi
tur speciale mādatū sed in qbus hoc non inueniť relinquiť regu-
le generali.Dy.in glo.i.non cōpetat.in fi.ꝛ sic ponitur quin,pro
qđ:ꝛ qđ pro quia.ꝛ sic abūdat vna negatio illi dictioni qn,inclu
sa.Ja.in glo.nō agnita.ibi sequēti gradui.i.legis ptāte suo iure
nō autem hereditario.Dy.

3 Si causa cognita.

†Ea q̄ regrunt cause co
gnitionē nō possunt ali-
ter expediri nec alibi nisi iudice sedēte p tribunali:vt hic.et.ĩ. qs
or.in bo.poss.ser.l.ij.§.dies.ꝛ.ſ.titu.pxi.l.is cui.§. imperator sed
hoc in istis bonorum possessionibus que ius tribuunt alias suffi
cit summaria cognitio.vt.ĩ.de car.edi.l.iij.§.summati.ꝛ patet in
d.§.dies.ſ.de offi.procō.ꝛ leg.l.nec quicꝙ.§.vbi decretum. vbi
de hoc.ꝛ de interro.actio.l.voluit.§.j.Dy.ꝛ de hoc not.ꝛ dixi.C.
de dila.l.a precedēte ibi bonorū possessio detur qđ est in qualibet
que ius tribuit:vt.ſ.dixi.ꝛ probatur.d.l.ij.§.dies.quis or.in bo.
pos.ser.dynus.ibi de plano.i.sine cause cognitione:vt.ĩ.de accu.
l.leuia.ꝛ.ſ.de offi.pcon. ꝛ leg.l.nec quicquam.§.de plano.Oldr.
in glo.s.iudice.ibi sine petitione sed tamen nihilominus cum ea-
dem cause cognitiōe qua ꝛ olim.dynus.ibi sed certe.l.illa.s.de di
uersis ꝛ tem.prescrip.l.j.vnde qn̄ non exigitur aduersarium voca
ri dicantur vtiles dies in quib⁹ est copia iudicis tantū vt hic ibi
in cause.§.tam.ꝛ.ſ.si cui plusꝙ.per.l.fal.l.j.§.cuꝫ dicitur.dynus.
quandoqꝫ petere ꝛ mulier ꝛ absenti etiam competit.dy.vt.ĩ.e.l.
penul.ꝛ.l.seruus.ibi non obstat.ergo patet aduersariuꝫ nō fuisse
vocatum al's sibi preiudicaretur vt.d.l.si cui plusꝙ per.l.falc.l.j.
§.cū dicitur.in fin.no.hanc glo.sed si nullus vocatur ad qd adi-
tur iudex respondeo vt scribatur in actis eius aditio facta ꝛ pos
4 sit per illa acta probari ꝙ petita sit ꝛ intra tempus debitū † sꝫ an
poterit probari per instrumenta vel per testes certe nō imo in ca
su iusto necesse est adiri iudicem sicut alibi in donatiōe excedēte
sumam quingentorum aureorum oportet iudicem adiri nec suffi
cit adiri tabellionē.vnde in istis actibus solennib⁹ magis crediť
iudici ꝙ tabellioni.argumen.C.de dona.l.fi.ꝛ solet dici.C.eod.l.
fina.ꝛ ad hoc facit quod no.ꝛ dixi.C.de libe.cau.l.pe.sed nunqd
in petitione bonorum possessionis sit necesse libellū offerri in scri-
ptis dic vt no.d.l.ij.§.dies.ĩ.quis ordo in bonorum posses. serue-
tur.Dynus.

In bonorum possessione.

In isto.§.
duo dubia
formantur.primum an inter bonorum possessores sit ius accres-
cendi siue si sit vtrum opus sit noua petitione in parte accre-
scente vel sufficiat petijsse partem suam.Dynus.ibi ius accrescē
di.s.quando deferuntur eodem iure:secus si diuersis: vt.ĩ.l. sed
cum patrono.dynus.ibi competit eodem iure.dynus.ibi admi-
sit.id est agnouit.Dyn.ibi non admiserunt.id est non agnoue-
runt.Dy.

e I qui admisit.

Id est agnouit.Dynus.

1 ☞ Transmutatio eorum velox est que adinuicem symbolum
habent.
2 Succedentes ab intestato succedere dicuntur ex voluntate testa
toris tacita.

Ed cum patrono.

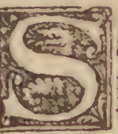
Ibi nō esse
ius accrescē
di ipso iure sine noua petitiōe.dy.ibi igiť qꝛ ipso iu
re non accrescit sed est opus petitiōe noua.dyn.ibi
polliceť.s.septimā extraordinariā cū noīe bonoruꝫ
possessionis reperiri non possit vt in glo. ibi cū ceteri.qui eodem
iure admittuntur.dy.ibi accrescendi ius est quia succedūt codeꝫ
iure quo repudiantes vel alio modo exclusi.dynus.in fi.ꝛ sufficit
semel agnoscere ita quod pro parte accrescente non sit opus no-
ua agnitione.dyn.ꝛ no.ex.ista.l.colligi propositionem Aristote.
ij.de generatione ꝛ corruptione.c.iiij.vbi sic scribitur ad literam
1 quecunqꝫ † habent symbolum adinuicē velox eorū trāsmutatio
est:quecūqꝫ autē non habēt tarda.qꝛ facilius est vnum ꝙ multa
transmutare. idem Auicē.j.cano.fen.ij.c.de complexionibus di
cit conuersio in genere proportionali est facilior conuersione ad
contrarium ꝙ in habentibus symbolum.i.similitudinem facilior
fit transitus.Et ad hoc sepe allegatur in gl.quā igitur ibi.§.mul
tis hēc non videtur bona vnde cum legitimi ab intestato.ꝛ con-
tra tabulas ab intestato dentur.ꝛ sic non videntur posse cōcurre
re vt.ĩ.si tabu.testa.nul.exta.l.j.§.j.nisi dicas illud verum ab ini-
tio.ex post facto secus.ꝛ ita hic est argu.ſ.de inoff.test.l.circa.sed
contra hoc.ſ.de leg.ij.l.pero.in prin.ꝛ quod ibi not.sed dic vt ibi
dixi qꝛ illud ſm voluntatem:at hic contra voluntatem vnde hec
opi.posset tolerari.Ray.

a Bonorum possessionis.

a Ibi ſm vo-
luntatem vt
ſm tabulas.dyn⁹.ibi necnon ab intestato.expone necnon pro et:
quasi dicat non solum ex testamento nominať scd̄m voluntatem
sed etiam ab intestato qꝛ eoipso qđ nō instituit alios heredes vi
detur illos velle habere legitimam hereditatem: vt.ſ.de iur.ca.
l.conficiuntur.§.j.ꝛ no.hanc glo.quam alibi nescio que declarat
2 dictum.§.j.† ꝙ succedentes ab intestato dicūtur succedere ex ta
cita voluntate defuncti non expressa qđ tene cordi.quod intellige
vt no.ꝛ dixi.ĩ.de colla.bono.l.j.§.pater filium. dyn⁹.ibi propter
capitis dimi.i.propter emancipationem.dyn.ibi pretor.id est tol
lit capitis diminutioneꝫ ꝛ dat bonorū pos.dyn.ꝛ succedūt de iu
re pretorio nec ob.ĩ.eo.l.non ambigendum.§.fi.vt ibi no.in glo.ꝛ
per dyn.de reg.iur.c.cum quid vna via lib.vj.in glo.pone casuꝫ
ibi pro instituto filius non tamē illa lex monstrauit moduꝫ succe-
dendi sic ergo ius pretorium supplet hic ius ciuile.dyn.ibi tuen-
de.i.illius.i.exequende.nam lex defert nō exprimendo modū per
quem defertur:sic supplet Oldra. Et no.ad questioneꝫ statuti.ĩ.
de pub.iudi.l.pe.§.ad crimen.de pe.l. qđ ad statum.de publ.iud.
l.ij.pe.l.si preses.cum similibus.ꝛ.ſ.si quis rei capitalis.versi. rei
capitalis.Oldra.Hec tñ additio.licet hic sit signata in libro Ol.
meli⁹ caderet.ĩ.e.l.edicto. ¶ Notis nota cōtra abbreuiationes
que fiunt per tabelliones ꝛ maxime in curia romana.si enim vo
lunt dicere verbis competenter mutatis faciunt vnum.v. quod
significat competenter ꝛ vnū.m.qđ significat mutatis.Et sic fa-
ciunt in multis alijs vbi scribunt vnaꝫ literam pro vna dictione:
Et de istis notis habetur in glos. hic.ꝛ.lxxvij.dist.c.monachus.
ꝛ pro hoc in auť.de testa.imperfe.§.j.ꝛ dixi in proe.ffor.§. illud
autem.ꝛ de hoc no.in Spe.de instr.edi.§.postremo restat.ver.itē
oppo.ꝙ instrumentum.ꝛ ver.seq.

a ¶ Bonorū. adde Bal.in rub.C.admi. vbi refert qn̄ succedēs per boñ.pos.dica tur succedere preter volūta tem defuncti.

1 ☞ Femina interuenire potest vbi ꝛ seruus.
2 Scientia filij differt.a scientia patris.

Eruus.

Ibi admittere potest.i. obtinere vt
domino decernatur si ille fuerit scri-
1 ptus al's sibi.Jaco.ibi ergo ꝛ femina. Nota arg.† ꝙ
vbi interuenit seruus ꝛ femina Jac.in glo.j.ibi.argu.
mentum huius.l.que etiam nemine petente dicit decretum inter-
poni posse ꝛ decernere.dynus.in fine argumen.ſ.de acquirend.
hered.l.paulus Sed arg.cōtra.ſ.l.iij.§.acquirere.ꝛ.ĩ. proxi.naꝫ
ꝛ absenti.ꝛc.Jaco.

Impubes.

Ibi admittere.i.cum effectu agnoscere.
Dyn.ibi petere possunt.i.habiles sunt ad
petendum bonorum possessionem qꝛ supplent defectum pupilli
infantis qui per se sufficere non potest.dynus.Dies in fine quā-

tum ad commodum filiifa. ⁊ pupilli. Dy. in glos. alias sit sine. c.
2 Dy. ibi alias sit cum. c. Dy. ibi. ⁊. l. cū filio. ⁊ dic vt ibi no. † ⁊ differentiam inter scientiam filii ⁊ scientiam patris ⁊ etiam ratione differentie dic vt ibi addidi ad glo. Ray.

Si plures. Quidam erant in priori gradu alii in secundo alii in tertio. qui priori gradu sunt preferuntur omnibus graduum sequentium Dyn. ibi possessionis. i. bonorum possessiones. vt. s. eod. l. iij. §. j. ibi necne prior in gradu. Dyn. ibi posteriori in gradu. Dyn. ibi diem petende bonorum possessionis: qꝛ ei qui acquirere non potest non currit prescriptio. vt. C. de annali exceptione. l. j. Dy.

In bonorū possessionibꝰ. Ibi dies qui dari solent ad bonorum possessionem petendam. Dy. ibi mortuum esse euz de cuius successione tractatur. Dy. In glo. ista in fi. contrarium no. s. de alimē. legat. l. libertis. §. posthumus. In glos. vlti. ibi de lucro sine alteriꝰ iniuria percipiendo: vt no. per Dy. extra de reg. iu. c. ignorantia li. vj. vbi de hoc plene ibi. §. sed iure. Sed arg. contra. s. de acquiren. here. l. si duo. sed dic vt ibi. Dy.

Si pupillo. In fine ad interesse quatenꝰ interest pupilli non fuisse agnitaz. Dynus.

Non est ambigendum. Ibi quidā qs non similes fisco ipsi prepositi non videbantur. Jaco. sed non vocantur iure communi sed quodaz extraordinario: ⁊ ideo erat dubitatio vtrum fiscus vel respublica preferrerentur contra istos. Dyn. ibi petit beneficio legis cornelie. vt s. ad leg. fal. l. j. §. ad eos. ⁊ vide. j. de iure fis. l. diuus. ⁊ quod ibi notat Dynus in glossa. j. in fine. de hoc. C. de ser. fugi. l. mācipia. ex qui. cau. ma. l. respublica. Sed contra hoc. j. de legatio. l. sciendum. in prin. ⁊ §. debitores. vnde dic q͂ sunt diuersa: vt ibi patet ⁊ de iure fis. l. in fraudem. §. neq͂. Et no. C. de nume. ⁊ actua. l. iij. ⁊ dixi. C. ne fis. vel respu. pa. in lit. prest. super rubrica. ⁊ per totū. Quid autē sit fiscus ⁊ quid respublica. dic vt not. C. de iure fisci. super rubrica. Et de iud. properādum. circa prin. lib. x. Raynutius. In gloss. licet de quibusdam. in fine. quia ista de beneficio speciali nō de iure communi admittuntur. vt patet in vētre ⁊ furioso qui carent discretione. Item in eo qui petit bonorum possessionem captiui. de hoc dic vt. j. de iure fis. l. sed si accepto. In glo. huic dixit ibi. §. si quis. hic admittitur iure speciali cū careat omni discretione. Dy.

Ubicunq͂. Qui repellitur de iure pretorio. Hoc dicit Dynus. ⁊ vide per Dynum extra de regulis iur. c. cum quid vna via libro. vj. In glos. ibi sed non resistebat: vt instit. de heredi. ab intesta. §. emancipatū. ⁊ §. emācipatus. Dynus.

Edicto. Ibi in integrum restituti viuente eo de cuius successiōe tractat᷑: alias si eo mortuo restituerentur. secus vt. s. de libe. ⁊ posthu. l. gallus. §. ⁊ quid si tamen in mortis. Dy. ibi cui pena mors est Nota q͂ ex impositione pene dicit᷑ delictū capitale non autem ex genere delicti. vt. infra de pe. l. quod ad statutum. vbi de hoc dixi. ⁊ vide additionem Oldra. positam. s. eo. l. sed cū patrono. §. j. q̄ meliꝰ cadit hic q͂ ibi: vt ibi dixi ibi ignis alias igni. dyn. ibi interdictum alias interdicto. dyn. In glo. vlti. ibi ciuitatem ⁊ libertatem ⁊ bonam familiam. vt. j. de interdi. ⁊ relega. l. relegati. dynus Et facit hec. l. q͂ cum aliquis sit bannitus in perpetuum quod non possit heres institui. si autem ad tempus sic. de quo dic vt no. C. de here. insti. l. j. ⁊ vide. j. de bo. pos. cōtratabulas. l. j. §. j.

1 Tempus in iudicio preparato non currit agenti preparatorio.
2 Filius qui egit querela inofficiosi si obtinuit videtur hereditatem adiisse.
3 Negligentia idē operatur quo ad malum qd prouidentia quo ad bonum.

a Cū quidā. a Adde Bal. i l. j. C. de iure delib.

Cum quidam. a Pulchra lex † agenti iudicio p̄paratorio nō currit tempus in preparato. hoc dicit ibi tēporis spacium ⁊ sic post tempus quod datur ad bonorum pos. petendā. dyn. ibi certus accusatiōis. i. certus de eo quod in accusatione cōtinebatur: hoc est qd testiū falsum erat dy. ibi decessisse videt᷑ prima facie. dyn. ibi instituit. i. proposuit ⁊ probauit. dy. in fine. Et ideo tacite repudiatio ex lapsu temporis ei non obiicitur. Ja. Collige ergo argumentū bonū ex. l. ista. †. q͂ filius qui
2

egit querela inofficiosi testamenti videatur si obtinuerit adiuisse hereditatem quod alibi nescio. Et ideo creditores possint euz cōuenire nec possit amodo abstinere. de quo no. s. de inoffi. test. l. quemadmodum. vt ibi distinguit glo. sed in casu dubio nihil dicit. quid ergo in dubio dic quod videtur nō adiuisse cum petitio querele sit actus extrinsecus ergo ⁊c. vt no. s. de heredi. instit. l. si quis ita heredi. Quidaz tamē moderniores argumēto huius. l. dicūt q͂ in dubio videtur adiuisse. Et qꝛ debet intelligi vt perfectiori modo fecerit sed perfectior modꝰ est si interpretetur quod fecerit animo adeundi. Et ad hoc facit quod not. Dy. institu. de actio. §. rursus. ⁊ facit de acquiren. here. insti. l. iam dubitari. de condi. insti. l. si quis. ⁊. l. si pupillus. ⁊ tene cordi glo. illam que est in. d. l. quemadmodum. qꝛ nota. est. In glos. inceperit accusare. ibi fuit incertus. secus si certus fuisset. qꝛ tunc tacendo preiudicaret sibi vt in vlti. glo. huius. l. que videtur dicere contrarium. Dy. In glo. non tamen cessit. ibi. l. contra maiores. ⁊ vide quod ibi no. ibi si seruus. Sol. vt not. s. de alie. iudi. mu. cau. l. item. in prin. Uel aliud necessario ex consequentia. s. ne tempus prescriptionis currat agenti que ratio ibi cessat. Sic ergo vbicūq͂ ex cōsequentia primi actus necessario resultat positio secundi que ꝓuidet sibi in vno videtur in alio prouidere: vt hic. ⁊ arg. s. de auto. tuto. l. j. al's nō. vt. s. de condi. cau. da. l. si extraneus. Non ob. l. fi. de his qui a non dño manumit. qꝛ ibi agitur de iure amittēdo hic retinendo. Et primo casu procedit glos. s. de ali iudi. mu. cau. l. item. Rayn. qd in. l. si seruus. non interuenit prouisio sed
3 negligentia. Unde dic † q͂ illud qd operatur prouidentia quantum ad bonum defendendū. idem multomagis negligentia quo ad malum qꝛ oīa ledit. vt in auf. de questore. §. hec oia. Et dic vt ibi no. per eū. Jaco. in glo. vlti. ibi qd fuit certus ante accusationem. secus si incertus. vt. no. s. in secunda glos. que videtur huic contradicere. Dy.

Paulus respondit. Ibi nisi is. s. in dex. Dynus. in fi. hoc adiiciendo arg. C. si mater pupil. indemni. pro. l. fina. Jaco. quia tunc acquirit sed fingitur non acquisita si tantum non habet ad similitudinem legati. Dy. In glos. vt no. s. eo. l. seruus. vel ibi in patre qui habet in potestate hic in matre que in potestate non habet.

Quoties. Ibi postulata est cū mādato. dy. ibi ad confirmationē: sed hoc mandatum precedebat postulationem ergo non regritur ratihabitio. Dy. in glo. ibi cum mandato. ⁊ dic q͂ furor superuenit petita iam bonorum possessione. nam si ante petitam superueniret furor tacite videretur reuocatuz mandatum. Et ideo opus esset ratihabitione: vt patet in. l. si quis alicui. s. de acquirenda hereditate. ⁊ ibi notat Dynus. que statim alleg. in glossa.

Si tabule testamenti extabunt. Rubrica.

Heredi. In glo. i. ex presumptione: ibi l. fi. ista cōcor. ibi. l. error. In ista fuit scriptū nomen heredis sed omissum fuit errore heres esto. vt ibi no. vel solue ſm Ja. de bel. vt no. s. de his que in testa. delē. l. j. Et distingue vt ibi. ⁊ dic vt in qualibet legum cōtrariarū no. Jacobus.

De bonorum possessione infanti furioso muto surdo ceco competenti. Rubrica.

Furioso. Nota ad euidentiā qñ furiosus instituitur heres ⁊ alius furioso substituitur. Si curator furiosi petat bonorū posses. aut furiosus recuperat sanam mentem aut non: si non recuperat tunc bona veniunt ad eum ad quem pertinerent si substitutus non fuisset si recuperat aut habet ratam bonorum possessionē ⁊ tunc habet effectum: si non habet ratam peruenit ad substitutum: si non habet substitututum ad venientes ab intestato: si vero habet curatorem ⁊ habet substitutum ille debet habere bona ⁊ cauet quod omnia prestabit. Si moriatur furiosus anteq͂ recuperet sanaz mentem ⁊ ante petitam bonorum possessionem. ⁊ hoc verum cum furiosus primo moritur. si vero primo moriatur substitutus tunc bonorum possessio non potest habere effectum per aditionem furiosi non quia caret discretione per substitutum non quia non potuit adire antequam differreretur. dynus. ibi substitutus vulgariter ibi neq͂ instituto quia non habet animum seu discretionem petendi. Dynus. ibi cedit qui nonduz ipse substitutus petere poterat. Dyn. ibi accipere potest quo accipiente interim excluditur substitutus

stitutus alias admittit.vt.j. subijcitur. Dyn.ibi non excluditur: quia licet petere possit non tamē potest repudiare expresse vel tacite.dy.arg.§.ti.ij.l.tutor.ibi proximo.i.ei qui successurus est post furiosum:z sic substituto in casu premisso.dy.ibi quo admisso.i. substituto agnoscente bonorū possessionē.Dy.ibi prestare cogitur.hoc vult dicere si furiosus moritur alias repudiat viuente substituto cauet substitutus fideicommissario:sed si substitutus moritur viuente furioso cauetur a venientibus ab intestato qui successuri sunt mortuo furioso.si adit furiosus debet ab eo non a substituto:si non adijt deducitur res ad causam intestati. Dyn. ibi restitui debent ex dispositione testatoris grauantis substitutione alicui restituere si contingeret locū esse substitutioni.Ol.ibi decesserit:z sic erit locus substitutioni.z per consequens grauare substituto imposito.Oldra.ibi agnosceret. Et sic etiam isto casu erit locus substitutioni cū certum sit furiosum nō existere heredē. valent ergo relicta in testamēto z prestantur a substituto ibi substitutus decedat:z sic expirat substitutio. Oldra.ibi obstet ceteris venientibus ab intestato.Et sic eis cauebit: venientes ex testamento repelluntur cum hereditas adita non fuerit nec adire potuerit.dynus.In glo.contra.j.de succes.edic.in fi. Et dic primo diē cedere ad cōmoditatē z facultatē petēdi nō quo ad preiudicium.Secundo dic cedere mero iure:sed de equitate secus: vt in contrario.Ja.Et dic vt no.d.§.tali.z.§.de leg.ij.l.licinius. §.fi.z ad trebel.l.cū heres institutus.In glo.z.§.ti.ij.seruus ibi. vt ea.l.§.queratis.imo.§.legatis.in.l.ij.In gl.in fi.z.§.de acquiren.hered.l.mutum.

1 ¶Bonorum possessio contratabulas an detur filio adoptiuo z an naturali.
2 Nepos prefertur filio deportato.
3 Odium non debet operari quod in fauorem introductum est.
4 Nepos retentus in potestate filio emancipato habet contratabulas patris auo excluso.
5 Positionem contra se faciens non potest eam reuocare.
6 Bonorum possessio contratabulas eundem habet effectum quē aditio de iure ciuili.
7 Beneficium contratabulas opponi potest per modum exceptionis.

¶De bonorum pos.contratabulas. Rubrica.

Super rubrica. ¶Uid Rof fre.eo.ti.vtrū
1 filio adoptiuo cōpta.vide.j.e.l.j.†Et an detur filio naturali tn̄ nō extantibus legitimis qd alibi nō reperitur hec bonorū possessio dat illis psonis z eo ordine quo z successori de iure ciuili.ea.l.§.vocant.Et an bānit institutus si postea eximat vl' cācellat d bāno possit succedere posthum vel qui separatur ab hostibus reuerti facit partem alijs.ea.l.§.si ex tribus.Et sic facit partem licet non admittatur ad partem sui iuris facti hic bonorum pos.ea.l.§.z sui iuris. ¶Filius emancipatus adoptatus loco nepotis non obstat nepoti in potestate retē
2 to sed coniungitur cum eo in contrata.ead.l.§.qui filium.† Nepos prefertur filio deportato z habetur pro mortuo. ead.l.§.filium.restitut tn̄ admittitur z idem in damnato in metallum z pene seruo effecto z restituto emancipati z nati ex eis admittuntur ad hanc bonorum possessionem.j.eodem.l.non tantum.nepos emancipatus loco filij adoptatus obstat alteri nepoti adoptione durante,ea finita secus.ead.l.§.si duos.nepos ex filio emancipato.al's in potestate loco filij adoptatus cōiungitur patri suo in contratabulas.ea.l.§.filium habens.si filius emancipatus sine voluntate patris vxorem accipit honestā vel inhonestā nepos ex tali matrimonio natus potest petere cōtratabulas z querelam mortuo filio vel ingratitudine excluso.ead.l.§.si emancipatus. z an z qn̄ filius potest ducere vxorem sine patris consensu.z si pater iussit filium accipere vxorem sibi conuenientem qd dicitur esse conueniens nisi doceatur inconueniens:z an successorium edictum locum habeat in querela inofficiosi testamēti:z qd ex odio
3 filij non potest nepos exheredari.† z qd fauore alterius introductum est non debet in eius odiū retorqueri:nec econuerso z si pater pretereat filium quē poterat iure exheredare datur sibi contratabulas.si preteritus dat se in arrogationē ante petitā bonorum pos.cōtratabulas amittit eam.ea.l.§.si emācipatus. datus in adop.non extraneo:sed patri vel auo habet contratabulas.e. l.§.si filio.z filius preteritus a patre dante se in arrogationē habet contrata.ea.l.§.si pater.qui poterat instituit tempore mortis testatoris habet contratabulas.ea.l.§.liberi.scriptus cui datur secundum ta.non habet contratabulas.ea.l.§.si quis ex liberis.z an hoc fit verū si instituatur sub conditione liberi preteriti si approbant voluntatē testatoris repelluntur a contratab.ea.l.§.vlt. contrata.locum habet etiā nō adita hereditate.j.co.l. illud.secus in querela inofficiosi testamenti.z ratio diuersitatis hic not.instituto vel exheredato filio nepoti non datur contratab.eadem.l.§. si quis filium.in testamentis feminarum cessat contrata.quia nō habent filios in potestate.ead.l.§.testamenta. adito retardatur propter posthumum preteritū.e.l.§.vlti. z tunc bonorū pos.trāsit ad heredem vt in.l.seq.nepos nat ex filio emācipato mortuo prē datur contrata.j.eodem.l.si emācipatus.z si filius emancipatus z nepos in potestate retenti pretereantur vtrique datur contrata. eadem.l.§.filio.nepoti nato ex filio emancipato qui se dedit in adop.non datur contratabu.aui naturalis.eadem.l.§.si filius. z
4 ibi de adop.qn̄ noceat:† nepos retentus in potestate filio emancipato habet contrata.patris excluso auo.j.e.l.si retentis exheredatis non datur contrata.sed querela inofficiosi testamenti.j.e. l.non putauit.exheredari tn̄ debet ab eo gradu contra quem cōtrata.daretur.ea.l.§.aliqua parte.exheredatus a primo gradu preteritus a secundo primis non adeuntibus habet contrata. non omnis exheredatio excludit a contrata.sed rite facta. eadē. l.§.non queuis.z differentia inter recte z rite a persona certa nō valet exheredatio.eadem.l.§.si sub vno.obtinente eo gradu quo filius est institutus non datur sibi contratabu. etiam commisso edicto ab alio.ea.l.§.si exheredatus.z quare non rumpitur testamentum pro parte per contrata.sicut per querelam aut filius est institutus tantū aut exheredat tm̄:aut institutus ab vno gradu exheredatus ab alio:aut ab vno exheredatus z ab alio preteritus.ea.l.§.a primo.scribens exheredationem suam sua manu:nō potest petere contrata.eadē.l.§.si quis sua manu.z q ascribens
5 contra se in testamento non inducit in carbonianum:† z q faciēs positionem contra se non possit eam reuocare.si quis exheredauerit filium emancipatum postea eum arrogauerit tenet exheredatio qz iura naturalia preualent.ea.l.§.si quis emancipatum. sed si extraneū arrogauerit non nocet exheredatio: postliminio autē reuerso nocet exheredatio prius facta:z si pater naturalis exheredat filium in adoptione datum nocet exheredatio etiā eo emācipato z quod tribus modis dicit extraneus filius in adoptione datus:institutus a patre naturali non habet contratabula.z idem si filius qui ei acquirat sicut institutus nisi per alium edictum committatur.e.l.§.in adoptionem.vt detur alicui cōtrata.oportet q sit de liberis.ea.l.§.vt autē.filio in adoptio.dato instituto a patre naturali datur contratabulas alio edictum committente.ead.l.§.datur.beneficio preteriti quādoque arroget portio instituti.ea.l.§.vlti.in adoptiua familia dato z instituto a patre naturali datur contrata.alio committente edictum:z sufficit hereditatem adiri potuisse,dato q non adeatur.j.eodem.l.si post mortem.in prin.z.§.j.qui adiuit iussu patris adoptiui hereditatis patris naturalis si emancipetur potest aditionem reuocare:z cōtrata.petere.ea.l.§.si in adoptionem.non facit partem qui nō admittitur ad partem.ea.l.§.liber.exheredati contrata. quesita alicui ex beneficio alterius eo renunciante non tollitur.ea.l.§. finali. Et an si dilatio sit data z an finitis dilationibus actoris possit ea vti renunciante reo.Et an beneficio quesito mihi ex persona alterius possim vti eo inuito.in adoptionem datus z institutus sub conditione a patre naturali habet contrata.alio committente edictum:secus si deficiat conditio vel non iure sit scriptus.j. eo.l.si in adop.contrata.datur exemplo iur.z ideo plures nepotes ex vno filio computantur pro vno capite.ead.l.§.j. Existētibus duobus filijs z duobus nepotib quibus competit contratabulas. portio deficiens vni ex nepotibus accrescit alteri nepoti tantum z portio deficiens vni filiorum accrescit omnibus. j.eodem.l.si duobus.sequens testamentum imperfectum quandoque tollit primum perfectum.z ideo preteritus in secundo ha
6 bet contrata.ead.l.§.j.† Effectus bonorum possessionis cōtrata. idem est qd aditionis de iure ciuili.j.eod.l.cum emācipatus.Filius preteritus excludit nepotem ex se natum licet institutum.ea. l.§.qui duos.Si habens tres filios vnum emancipatum alium in potestate retinuit:tertium dedit in adoptiōe z duos nepotes in potestate retinuit quō succedant in contrata.eadē.l.§.si pater emancipatus.tantum habet nepos emancipatus.z postea in locum filij adoptatus quantum vnus filiorum.ead.l.§.si pater ex duobus.z facit quod si concessa est immunitas venientibus ad standum in aliqua ciuitate q si aliqui ciues antiqui recesserant z redeant habeant eandem immunitatem qui iudicium patris approbat non habet contratab.j.eod.l.si ex duobus.An nepos natus ex filio qui erat in adoptiua familia habeat contrata. ea.
7 l.§.filius.† Beneficium contrata.opponi potest in modum exceptionis.j.eo.l.si preteritus.Et vis est in modo proponendi exceptionem z in petendo contratabulas duplex est iudiciū si auo suscepto emancipatus filius instituat extraneum qui restituere debeat nepoti liberato a potestate cessat aui contrata.j. eod.l.si

emancipatus.si pater dat se in adop.sine filio postea pretereat filium habet contratab.j.eo.l.si pater.sub conditione exheredatus habet contratab.qr iure debet exheredari sed sub conditione institutus contratab.non habet.j.eo.l.si sub conditione institutus contratab.non habet.j.eo.l.sub conditione.qui petat contrata.nihil habet ex iudicio defuncti.ea.l.§.j.Ad hoc vt contrata.competat sufficit hereditatem adiri potuisse licet adita nō sit j.eo.l.q vulgo.suus emancipatus cū preterito extraneo instituto in viriles portiones succedunt diuerso tñ iure:qr suus ab intestato emancipatus per contratabulas siue hereditas sit adita per scriptum siue repudiata & de rigore cessat dilatio & suus nihil prestat:emancipatus vero pro sua parte prestat legata liberis & parentibus.j.eodem.l.filium.Et ibi plene de istis.suus exheredatus quādoqz est melioris conditionis q si non esset exheredatus.ea.l.§.si.contratabulas datur ei qui nunquam fuit in hereditate pretereuntis.j.eo.l.si.

1 Filius adoptiuus an habeat contratabulas.
2 Filius naturalis non habet bonorum possessionem contratabulas.
3 Succedere potest de iure pretorio qui succedit de iure ciuili.
4 Suus potest testamentum dicere nullum & contratabulas petere.
5 Filius emancipatus loco nepotis adoptatus non obstat nepoti.
6 Deportatus perdit ea que sunt iuris ciuilis.
7 Mors ciuilis & naturalis aliquādo sunt eiusdem effectus.

In contratabulas. Ibi siue adoptiuus. Opp.
1 q † filius adoptiuus non habeat contrata. vt.j.eod. l.non putauit.§.in adoptionē.&.l.si post mortē.Sol. dic q considerandum est ius.ff.&.C.iure enim.ff.aut adoptiuus preterijt a patre adoptiuo aut a patre naturali.primo casu adoptione durante habet contra ta.vt hic sed ea dissoluta non habet qr ad hoc vt quis habeat contrata. oportet q sit de liberis: vt.j.eod.l.non putauit.§.vt autē.&.j.ea.l.§.& sui iuris. Secundo casu non habet contrata.contra testamentum patris naturalis quia pater naturalis qui eum dedit in adoptionem assignauit ei nouum patrem.ar.a contrario sumpto.j.eo.l.si pater se dederit. sed si instituatur non habet tunc contrata.nisi per alium committatur edictum.vt.j.eodem.l.non putauit.§. in adoptione. & hec vera si datur in adoptionē patris extranei: secus si detur in adoptionem patris naturalis vel aui:vt ibi no.qr tunc habet contratabulas si pretereatur:vt.j.eod.l.non tm.§.si quis filio suo emancipato.Et no.eadem.l.§.si emancipatus.Scdo iure codicis si datur in adoptionem nihilominus remanet in ptāte patris naturalis & si pater adoptiuus moriatur intestatus succedit:alias si testatus & pretereatur non habet contrata. contra testamentū patris adoptiui:sed si in testamento patris naturalis pretereatur habet contratabulas.vt.C.de adop.l.pe.§.sed ne articulum.Dynus.ibi instituti vide quod no.in glo.j.eo.l.iij.§.pe.ibi exheredati sed preteriti.Nec ob.j.eo.l.si filius.&.l.illud.§.fi.&.l.non putauit.§.si exheredatis.vt ibi dicā fm Ray.In glo.subaudi & legitimi. in fi.
2 † Nota filiū naturalem non posse intentare bonorū pos.contrata. etiam eo casu qñ ipse solus est & non supersunt aliqui legitimi si pretereatur a patre quod est bene notandum & alibi non reperitur notatum nisi in ista glo.fm Dy.In glo.subaudi & legitimi. ibi.§.eodem.& dic vt vtrobiqz no.& est text.d.§. sancimus. licet contrarium sentiat gl.& male.j.§.si ex tribus vt ibi dicam. Contrarium etiam videtur inuenire.j.eod.l.iij.§.si emancipatus. sed dic vt ibi dicam & non obstabit.

Vocantur autem. Ibi eo iure.i.ea iuris permissione.& sic soluitur cō
3 trarium.q.d.† quibus permittitur de iure ciuili succedere pmittitur & de iure pretorio:& quibus denegatur iure ciuili denegatur & iure pretorio.dynus.ibi hec autē clausula que defert liberis cōtratabulas.dyn.ibi redierint filij preteriti.dynus.Et est arg. iste ver.ad questionē q bānitus ex causa ex qua sequi debeat deportatio bannitis comparatur.insti.qui.mo.ius pa.po.sol.§.relegati.Et ibi not.si inter moras de banno sit extractus succedere possit de iure ciuili vel bonorum possessionem accipere si fuerit medio tempore institutus.Argu.huius litere sed contrarium est verum quia in casu huius ver.aliquid fingitur.scilicet reuersum nō fuisse captum.vt.j.de capti.& postli.reuer.l.in omnibus.Et insti. quibus mo.ius pa.po.sol.§.si ab hostibus.Sed in questione nostra etiam si sit restitutus per principem vel commune ciuitatis vel ex cancellatione banni nihil fingit eum retro fuisse habilem qui non fuit quia restitutio vel cancellatio nihil fingit:vt dixi. Et facit ad hoc.s. de lib.& posthum.l.gallus.§.& quid si tantum in morte.licet ibi gl.in hoc decepte videantur.dynus.Et facit q dixi.s.de bono.pos.l.edicto.

Si ex tribus. Qui non admittitur separatur facit alijs partem ita q admittātur. h.d.dy.Et gl.j.intelligitur in emancipatis preteritis.sed etiam
4 in suis potest intelligi. † suus enim habet vtrunque remedium scilicet dicendi testamentum nullum & petendi contrata.vt.C.de libe prete.& exhered.l.fina.§.sancimus.& ibi no.institu.de exhere. libe.§.nostra.& dixi.s.in prin.huius.l.in suppletione glo.ibi.Idē etiam vt faciat aliquis partem ita quod admittantur in partem & non insolidum.dynus.In gloss.imo non idem.in fine.secundū primā dicas posthumus ex defuncto.secundū vltimā dic posthumus ex emancipato volente petere contrata.Oldr.Et de hoc qñ quis faciat alteri partē plene dixi.s.de leg.j.l.plane.§.si duobus. &.l.huiusmodi.§.si titio.

Et sui iuris. Ibi de patria potestate puta per dignitatem secundū gl.crederet tamē q hoc casu haberent duplex remedium sicut in potestate constituti.s.dicendi testamentum nullum & petendi contrata. Argu. in auk.consti.que de digni.colla.v.&.s.de vulga.& pupil.substitu.l. ij.quod est notandum ibi ad bonorum possessionem. vide quod nota.j.eo.l.illud.§.a testamenta.ibi sed adoptiui patris.s. filius emancipatus.Dy.

Qui filium. Alias incipit qui habebat & quidam habent hic signatam additionem dy
5 ni:quam posui.s.eod.l.j.in princip.Et breuiter hoc dicit † filius emācipatus adoptatus loco nepotis non obstat nepoti ex eo in potestate retento in contratabulas:sed sibi coniungitur. Rayn. ibi & adoptauit.s.eundem filium.dynus.ibi emancipauit eundē filium.dynus ibi queritur.i.dubitatur quis vocetur ad bonorum possessionem contrata.vtrum filius vel nepos vel vterqz.dynus. ibi an nepoti in potestate retento.dyn.ibi obstet quominus admittatur ipse nepos ad bonorum possessionem contrata. dynus. ibi hunc nepotem in potestate aui retentum.Dyn.ibi siue emancipatus est:& sic vocatur vt filius.Dy.

6 **Filium habuit.** Alias incipit.§.quidam filium. ibi † deportatus est:& sic perdidit ea q sunt iuris ciuilis sed successio est de iure ciuili:ergo amittit aliam successionem per deportationem. Dyn. Ex quo patet q pater tali non tenetur dimittere legitimam.& pro hoc.j.de bonis liber.l.si necem.§.si deportatus.& vide quod notaui & dixi C.de heredi.insti.l.j.Ibi noceat quominus admittatur ad contratabulas.dynus ibi in vtroqz casu.i.siue sit emancipatus siue in potestate.dyn.ibi & si pater vterqz emancipatus vel vterqz in potestate. Si autem pater solus emancipatus occurret per edictum de coniungendis.dyn.ibi deportati sunt:& sic perdiderūt ius succedendi.vt.s.dixi ibi.& ambo restituti viuo eo de cuius successione agitur vel etiam eo mortuo quando ambo fuerunt deportati.s.filius & nepos.Dyn.ibi admitti filium.s.tantum excluso nepote ex se nato.dynus.ibi restitutus viuēte patre suo de cuius hereditate agitur & qui erat auus ad nepotem secus si eo mortuo restitueretur quia tunc cum nepos fuisset heres non desineret esse heres per restitutionem filij.vt plene tractatū fuit.s.de libe.& posthu.l.gallus.§.& quid si tamen in mortis.dynus.& dixi.s.ea.l.§.j.sed si ab hostibus.&.s.de bonorum possess.l. edicto. ibi admittetur ad bonorum possessionem contratab.excluso filio suo eodemqz nepote quo ad annum.dynus in gl.vt.s.pro.socio
7 in fi. † sed hic est eiusdem effectus mors ciuilis & naturalis ibi nō vt in qualibet earum dixi.&.s.solu.matri.l.si cum dotem.in prin. & dixi etiaz in.l.gallus.§.& quid si is.s.de libe.& posthu.& de hoc etiam no.& dixi de condi.& demonstra.l. incerti.dic & in auk.de nup.§.communem.&.C.de epi.& cle.l.deo nobis.in gloss.pone in duabus.ibi als autem.i.si factum esset testamentum ante captiuitatem.Ol.in gl.sed deportato.in fi.quod dic vt ibi & no.& dixi C.de dona.inter vi.& vxo.l.res que.vbi est signata.d. auk.& incipit.sed hodie nemo.

Idemqz. In glos.ibi factum testamentum hanc teneas vt hec.l. differat a precedenti.§.item tamen si ante restitutionez & ante quā damnetur sit factum testamentum quia postea restitutione concessa conualescit.vt.s.§.proxi.no.Dy.

1 Nepos emancipatus & loco filij adoptatus alteri nepoti obstat in bonorum pos.contratabulas.
2 Nepos ex filio adoptatus in contratabulas coniungitur patri suo.
3 Filius de iure digestorum sine consensu patris non contrahit matrimonium.
4 Filius sine consensu parentum iure canonico potest contrahere.

5 Bonorum possessio cōtratabulas in fauorem liberorum est introducta.
6 Nepos ex filio non potest exheredari propter causam ingratitudinis a patre commissam.
7 Contratabulas parentū petere potest qui patri vel auo in adoptionem datus est.
8 Bonorum posses.contratab.iure antiquo cessabat.
9 Institutus vt ex testamento adire possit tria tempora sunt considerãda.
10 Bonorum possessio secundum tabulas nõnunq̄ conuertitur in contratabulas.
11 Liberi preteriti approbantes patris voluntatem a contratabu. sunt repellende.

1
Non tantum. In.§.si duos.† nepos emãcipatus loco filij adoptatus indistincte obstat alteri nepoti in bonorū possessione contrata.in adoptione durante:secus autē ea dissoluta.h.d.Raynu.ibi nepotes ex filio defuncto emancipato ibi an solus ille adoptatus.Dyn.ibi sed si hic nepos in locū filij adoptatus.Dy.ibi emancipatus post adoptionem.in gl.aūt ꝑ q2 ibi an simpliciter.prima expositio placet ⁊ ſm eam non videt̄ procedere sequēs opi.vt ptz.ī.eo.l.si in adoptione.in fi.sed cōtra hunc intellectum multū obstat.C.si tab.testa.nulle.ext.l.j.§.si qs filiū.⁊ ideo intellige hunc.§.vt ibi no.Ol.⁊ ita etiā not.Dyn⁹.s̄.de libe.⁊ posthu.l.gallus.§.⁊ quid si tū.ibi est cōtratab.cum possint dicere nullum ⁊ sic de iure ciuili succedere qđ in emancipatis secus est.Ray.

2 Filium habens. † Nepos ex filio in ptāte vel emancipato ab auo loco filij adoptatus in cōtrata.cōiungitur p̄ri suo.h.d.in gl.nā ꝑ emancipationē in fi.⁊ recuperauit locum nepotis.Dy.vt.ī.§.proxi.

Si quis. Post emancipationem nepos ex filio emancipato ab auo loco filij adoptatus in contra tabulas coniungitur patri suo adoptione durante:secus autem ea dissoluta.h.d.ibi quod cuiuis.s.extraneo.Oldra.ibi arrogato filio id est arrogato in filium.Oldra.ibi recipit enim.No.pulchra verba Old.

Si emancipatus. Si filius emãcipatus sine voluntate patris vxorem accepit siue honestam siue inhonestam nepos cōtrata.⁊ per querelam inofficiosi testamenti contra testm̄ aui petere pōt exclu so filio per mortem vel causam ingratitudinis in patrem cōmisse.h.d.⁊ dic pro euidētia ⁊ declaratiōe huius.§.q̄ iure digestoꝝ.
3 si † filius in potestate constitutus sine voluntate patris contrahat matrimonium non valet:nec filij ex eo suscepti sunt iusti.s̄.de sta.homi.l.paulus.si vero sit emancipatus ⁊ contrahat tunc distingue aut accipit mulierē honestam aut ignominiosam.primo ⁊ secundo casu tenet matrimoniū ⁊ filij ex eo nati sunt iusti: vt.s̄.de ritu nup.l.si filius.tū in secundo casu quādo accipit mulierem ignominiosam pater poterat filium exheredare propter hanc causam vt in fine huius.§.hodie tamē nō posset q2 non cōnumeratur inter causas ingratitudinis que sunt in autē.vt cum de ap.cog.§.causas.Dy.iure.C.dic vt.C.de nup.l.in coniūctione.iure canonū.† filij sine consensu parentum possunt impune ad
4 eorum voluntatem matrimonium contrahere vt ibi no.ibi sortitus.i.ex illo matrimonio habuerit filium.Dynus.ibi patre iam mortuo vel per ingratitudinem excluso:vt in fi.§.Rayn.ibi ad bonorū pos.cōtrata.fuit ergo preteritus.Dyn.ibi admittendus est.nec obstat.s̄.de libe.⁊ posthu.l.si quis posthumos.§.si filiuꝫ.⁊.l.gallus.§.in omnibus.q2 illud vt non dicat testamentum nulluꝫ.istud autē vt rumpat per contrata.que solu.non placet:vt.ī.e.l.illud.§.j.Et ideo dicit q̄ q̄diu potest filius ad rumpendum admitti non mittitur nepos sed excluso filio admittitur nepos non tanq̄ suus directo sed iure successorij edicti.⁊ de hoc no.per Dy.extra de reg.iur.c.non debet quis alterius odio.li.vj.ibi ad eam perinde ac si pater eius in aui potestate mansisset.⁊ ad hoc facit litera que sequitur.Ray.rescindit ergo testamentum aui in
5 quo fuit preteritus.Dy.ibi per rescissionem.q.d.† q̄ bonorū possessio contra tab.que rescindit testamentum est in fauorem liberorū inducta.ergo nō debet in eorum lesionem retorqueri.Dyn.ibi filius iustus.i.legitimus q2 natus de legitimo matrimonio.Dynus.ibi cum rescissio adhibeatur quod est.ī.⁊ concor.s̄.ad l.falci.in ratione.l.tam ⁊ si ante.Old.ibi admittatur.s.filius preteritus.Dy.ibi eum que.s.filium contrahentem cū muliere ignominiosa.Dy.ibi in hoc nepote nato ex matrimonio contracto sine consensu aui.Dy.ibi perpenderet.i.considerabit.Dyn.vel dic.id est perpenderet si ageret querela filius exheredatus idemq3 pater nepotis.Dy.ex isto.§.collige plura vtilia.primo ex principio.arg.ad questionem notatam.s̄.de man.vindi.l.si rogatus.§.j.Jacob.de are.s.si pater instituit filium heredem sub conditione si acciperet vxorem sibi conuenientē quod eo ipso quod non est ignominiosa dicitur conueniens ⁊ eam ducere potest.secundo potest ex isto.§.determinari illa questio vtrum successorium edictuꝫ locum habeat in querela.⁊ primo videtur q̄ non:nam dicitur in lege q̄ non est necesse nepotes vel alios vlteriores institui vno filio instituto vel exheredato.vt.s̄.de libe.⁊ posthum.l.gallus.§.in omnibus.in fi.sed dic contrarium per hunc.§.⁊ glo.que est supra de inoffic.test.l.pater.⁊.l.pe.vbi de hoc plene dixi.est enim in isto §.si bene aduertatur casus expressus.naꝫ hic dicitur quod fili⁹ q poterat intentare querelam decessit:postea nepos admittitur ibi qui de inofficioso cognituris est ⁊c.ergo nepos agebat querela non filius cuꝫ iam esset mortuus.Ray.sed certe dici posset quod in hoc vltimo casu non erat filius mortuus sed per ingratitudinem exclusus ⁊ an in contratab.sit locus edicto successorio.not.ī.eo.l.illud.§.j.Item determinatur hic alia questio.s.q̄ si nepos agat querela inquiritur solum de meritis nepotis non de deli-
6 ctis patris sui colligitur.q̄ si † filius committit causam ingratitudinis non potest ex hoc nepos exheredari.⁊ pro hoc.C.de inoffi.testa.l.si quis in suo.§.j.⁊ extra de reg.iur.c.non debet quis alterius odio.li.vj.In glo.auiti testamenti.ibi econtrario contrarium in vera hipoteca.i.vera consequentia.Dy.ibi sequitur si pater esset in potestate.q.d.sicut predicta propositio est vera qđ in fauore alicuius inductum est non debet in eius lesionē retorqueri ita econtra propositio est vera.s.q̄ in odium vel lesionem alicuius est inductum non debet retorqueri in eius fauorem:vt.ī.de interdi.⁊ releg.l.relegatorum.in fi.⁊.C.de here.l.curiales.Dyn.ibi alias non esset.s.quando pater huiusmodi nepotis mansisset in potestate aui ⁊ sic non fuisset causa rescissio patrie potestatis.Ray.in glos.scilicet filiū q̄ si non fecit ⁊ preterijt ex hac causa datur ei contrata.qđ est notandum vt not.in auē.de here.⁊ falci.§.exheredatos.col.j.

Si emancipatus. Ibi dederit extraneo.Et per hoc tollitur cōtrariuꝫ de sequenti.§.Rayn.ibi bonorum possessionem aduersus testamentum sui patris naturalis.Dyn.⁊ dic aut iste emancipatus dedit se in adoptionem patre viuente ⁊ tunc non competit ei bonorum possessio contrata.nisi quando in familia datus est in sequenti.§.vel quando est institutus vbi habet beneficio aliorum vt.ī.eo.l.si in adoptionem.vt patre mortuo ⁊ tunc aut ante petitam bonorum posses.⁊ tunc non habet vt q2 deuenit in eum casum in quo si esset tempore quo moreretur pater excluderet̄ aut post petitam ⁊ tunc sic:vt.ī.vnde liberi.l.fi.Jac.in gl.j.ibi sui patris.s.naturalis:sed adoptiui sic:vt no.s̄.eo.l.j.in prin.⁊.ī.§.proximo.Ray.ibi sed emancipato.⁊ tunc habet solum contrata.nō autē pōt rūpere de iure ciuili ⁊ sic non ob.q̄ contrata.datur etiā suo q2 pōt rūpere de iure ciuili iste non.Rayn.vt dixi.s̄.ead.l.in principio.⁊.§.si ex tribus.

7 Si quis filio. † Datus in adoptionē nō extraneo sed patri vel auo contrata.parentū petere potest.h.d.ibi admittitur si ab eo pretereatur vel ab eo instituatur ⁊ ab alio committatur edictum.Dynus.ibi idemq3 est q̄ nepos admittatur ad contrata.Dyn.ibi ⁊ decesserit preterito filio suo qui erāt datus in adoptionem auo.Dyn⁹.ibi patris sui debet quod intelligo post mortem aui non eo viuo:vt.s̄.in principio.§.⁊.ī.eodem.l.illud.§.j.nam si veniret hunc nepotem repelleret.vt.ī.si a parēte quis fuerit ma.l.j.§.nepos.In glo.econtra: quia supra datus fuit ab auo in adoptionem patri.hic econtra a patre auo.

Si pater. Ibi accipere possit si ab eo pretereatur.dy.in glos.vltiā.ibi.l.vtrum.Et hec vera secū-
8 dum Rayn.ibi cessabat † sed certe ⁊ iure antiquo cōtratabulas cessabat.Dy.ibi.De inofficioso testamento.l.fi.⁊ hoc approbatur.s̄.de inoff.testa.l.aduersus.Dy.ibi familia.hoc placet Dyno.ibi non cessaret contratabulas.Ista glossa corrupta est.debet enim dicere quia tunc cessaret contratabulas.vt patet in legibus statim allegatis.

Liberi deportati. Qui non possunt heredes institui:vt.C.de here.instituē.l.j.Dyn.ibi petere possint dato q̄ pretereātur.Dyn.ibi referuntur vt si tempore mortis institui poterant licet alijs duobus temporibus essent non capaces habeant bonorum possessionem contratabulas alias non.Dyn.in glos.vlt.ibi.hic preteriti.vnde hic semper tempus mortis inspicitur.vt no.s̄.de heredibus insti-
9 tuen.l.si alienum.Dyn⁹.quasi dicat ad hoc † vt ex testamento possit institutus hereditatem adire considerantur tria tempora sed quantum ad hoc vt preteritus habeat contratab.sufficit si tēpore mortis poterat heres institui licet alijs duob⁹ temporibus institui non posset ⁊ de iure ciuili hereditatem adiri.Dynus.Et not.hanc gl.quam alibi nescio.

a ¶Si qs ex liberis. Ad. docto. H q dicũt esse vnã gl. fin. ver. ꝯiunctis, de qua vide p Bal. i. l. si de funct⁹. i. ff. C. de su. ⁊ lega. bar. i. l. si post mortẽ. §. fina. ĩ. eod.

b ¶Si sub ea. Adõ ad hũc §. no. i. l. luci⁹ s. de ꝯdi. ⁊ de mon.

c ¶Illud. adde no. p. bart. ĩ. e. i. l. filiã. in prin. ⁊ p bal. i l. si vnus. i. §. illud. C. de inoffi. test.

d ¶Si quis filiũ. adõ ang. ⁊ Imo. in. l. posthumos. §. j. de lib. ⁊ posthu.

Si quis ex liberis.

a) Ponit regulam ⁊ rationem regule. Secundo excipit a regula. Dyn. ibi contratabulas dari. q. d. iniquum esset filium admitti cõtra voluntatem patris postq̃ fm voluntatem admitti põt. Dy. ibi plane si alius preteritus emancipatus siue etiam in potestate constitutus qui cõmittit edictum. vt. ĩ. de leg. prestan. l. si duo. Dy. vt ibi dixit ibi scripsit q2 põt petere fm tabulas etiam pẽdente conditione. vt. ĩ. de bono. pos. fm tabu. l. ij. §. si sub cõditione. Et si existat conditio habebit effectũ alias non: sed poterit petere contratabulas. ⁊ hoc sequitur Dyn⁹. ibi defecerit conditio sub qua erat institutus. Dy. ibi accipere. i. intelligi accepisse. Dy. In glo. loquitur hic. §. ibi potest deficere cõditio eo viuente cum dicat. ĩ. de bono. pos. contratabu. accipere posse. Oldr.

Si sub ea conditione.

b) Casuali vel mista: ⁊ iste est pulcher casus. ⁊ vide. ĩ. de bo. libe. l. libertorum §. si libertus. ibi acce
10 pisset † ⁊ erit hoc miraculuz: vt fm tabulas conuertatur in contrata. ⁊ habet eandem vim quam contratabulas. vt. ĩ. de bono. pos. fm tab. l. equissimum. §. si sub conditiõe. Old. ibi huiusmodi conditione casuali vel mista. Dy. ibi dicendum vt pendente conditione petat fm tabulas non contratabulas. Dynus. In glo. idem si est in potestate. in fi. sed alio casu loquitur. Dyn. Uel dic fm Jac. de bel. q̃ si heres vult petere bonoruz posses. fm tab. cessabit cura: vt hic al's dabitur: vt ibi. Uel dic q̃ si imminet es alienum dabit curator vt ibi alias non: vt hic. prima placet Jacob. in glo. quid si institutus ibi. l. fina. in. fin. ⁊ ar. ĩ. si ta. testa. nul. ext. l. ij. Nec ob. §. in omnib⁹. q2 loquit in legatis ⁊ fideicõmissis singularibus. Oldr. ibi. De alio impedimento totaliter impediẽte. Old. ibi de impedimento conditionis effectum suspendente. Ol. ibi collodius. vbi aditio ex vno puta ex secundo inutili non deuoluitur in aditionem ex primo vtili. Old. in fi. Sed certe ibi nil dicitur de hac. l. Unde dic q̃ hec petitio bonorum posses. fm tabulas fuit vtilis. vt. ĩ. de bonorum posses. fm ta. l. ij. §. si sub conditione. Et ideo in aliam potest cõuerti vt hic: ibi autem aditio ex secundo fuit inutilis. ⁊ ideo non conuertitur in aditionem vtilem ex primo. Oldra. In glo. vt ⁊. ĩ. de secũ. tab. l. iure bonorum poss. contratab. quod dic vt no. d. §. si sub conditione. ⁊ videtur q̃ sic ⁊ ideo deficiente conditione tenetur ad legata solum liberis ⁊ parentibus vt. ĩ. de bonoruz posses. fm tabulas. l. si sub conditione §. videndum. Old.

11 ## Si quis ex liberis.

† Liberi preteriti si approbant voluntatem testatoris repelluntur a contratab. h. d. Et dic ex liberis admittũtur ad contratab. Dyn. ibi denegari ei filio iubenti paternaz hereditatem adiri per suum. dyn. q2 videtur approbasse voluntatẽ paternam quam non potest postea reprobare. dyn. in fi. q2 p hoc relictum agnouit videtur renũciare bonorũ possessioni contrata. In glo. idem si non iusserit. ibi. §. sed si ipse. Sed ibi in adoptiuo qui non habet bonorum pos. contrata. in bonis patris naturalis ex sua persona. Jaco.

1 ¶Querela est actio quedam.
2 Hereditas patris magis debetur liberis q̃ liberti patrono.
3 Bonorum possessio contratabulas fauore emancipati inducta fuit.
4 Posthumus preteritus edictum cõmittit.
5 Jus ciuile non resistit emancipatis.
6 Suus interim heres non efficitur ex testamento quod rumpi timetur.

Illud.

c) Ibi heres extiterit vt q2 adiuit vel non adiuit: adire tũ potuit: ceterũ si nemo ad uenerit tunc testamentum est nullum ipso iure ꝓpter non aditionem non propter contratab. petitam ibi q̃ in patrono contra est. s. q2 necesse est aditam esse hereditatem vt sibi detur cõntratab. Old. In glo. ⁊ ita contra ibi. §. si conditioni
1 ratio diuersitatis est. † q2 de plano fatemur q̃ querela ast actio. vt. s. de leg. ij. l. cum filius in princ. ⁊. ff. de inoffi. testa. quemadmodum. Sed si est actio necesse est q̃ sit aliqua persona in qua contrahatur obligatio vt. s. vt leg. no. ca. l. postq̃. in princi. ⁊ ibi not. Sed cũ ante aditã hereditatẽ nõ existat aliqua persona que possit obligari merito non nascitur querela ante aditaz hereditatẽ. contratabulas vero competit quodam iudicis officio non iure actionis. sed ad hoc vt officium iudicis locũ habeat non requiritur q̃ aliquando subsistat obligatio: vt. s. de manu. leg. l. quintus mutius. ergo non est necessaria aliqua persona que debeat obligari. ⁊ sic etiam ante aditam hereditatem intentari potest cõtratabulas. Dy. ibi ⁊ si ante aditam. s. intentat bonoꝝ pos. ꝯtra. Dy. ibi ⁊ si ante aditã hereditatem intentari põt cõtratab. Dy. ibi. l. vt liberis. Quidam dicũt ⁊ forte melius q̃ bonoꝝ possessio contrata. nunq̃ rumpit testamentum ipso iure. Nã licet ante aditam hereditatem sit petita bonoꝝ possessio: adhuc tamẽ potest adiri de iure ciuili. vt. ĩ. de lega. prestan. l. is. qui. §. sed si scriptus. Sed certe ibi nec alibi hoc dicitur. sed econtra. s. q̃ rupto testamento de iure ciuili sustinetur de equitate pretoria. vt. s. de inin. testa. l. filio. Et ideo tene gl. dictum tamẽ ꝑdictorum videtur probari. ĩ. eo. l. filium. ver. sed queadmodũ. nisi respondeas q̃ ibi hereditas erat. Et sic redit ad glo. ⁊ no. in. C. eo. l. ij. Et ideo non rũpitur testamentum. Ad. l. liberis. responde vt no. eodem titulo. l. filie dotem. Rayñ. in fi. Sed ibi est alia ratio impediens: vt ibi no. Oldra. quia ibi in posthumo eius natiuitate iure ciuili rũpit testamentum. Idem dico in iam nato preterito qui est in potestate vt ante aditam non competat fratri instituto sed exheredato vt ibi. dynus. Uel hic intellige in suo. ibi in emãcipato. vt ibi. Ja.
2 de bel. In glos. quia oportet esse aditam hereditatem. in fin. † Et ratio diuersitatis est q2 magis debetur hereditas patris liberis quã liberti patrono: vt probatur. ĩ. de fal. l. si quis legatũ. §. si patronus. ⁊ ideo citius ⁊ facilius impeditur natiuitas contratabulas que datur patrono quam que datur libertis quia facili⁹ impeditur eius petitio q̃ est quasi debitum q̃ eius q̃ est vere debitum. Arg. eius quod dicitur q̃ ignorantia iuris impedit. Dyn. repetitum. ⁊ vide Rof. hoc. e. ti. ver. sed quero que est ratio. ⁊ ver. sed circa ista.

Si quis filium.

d) Ibi futurus auo mortuo intestato. Dy. ibi gradibus. sc3 vt non admittatur ad contrata. si exheredet vel instituat grad⁹ primus. Dy. In glo. ibi si is qui. ⁊ probatur. s. eo. l. iij. §. si emancipatus. j. ⁊ ibi de hoc dixi. Ray. an autẽ talis nepos habeat querelam vide quod notaui. s. de libe. ⁊ posthu. l. si qs posthumos. §. si quis filium.

Ad testamenta feminarum.

In gl. ibi tollit oppositio de emãcipatis. tu dic q̃ iste tex. q2 suus
3 heres ⁊c. voluit hoc dicere † q2 principaliter contratab. fuit inducta fauore emancipati. nã suo nõ fuit necessaria cum ipso iure possit dicere nullũ. vnde pretor concedens contratab. voluit tollere effectum capitis diminutionis. vt. s. de bono. pos. l. sed cũ patrono. §. j. ⁊. s. e. l. iij. §. bonorum si emancipatus. ⁊ sic voluit eos vocari qui si non fuissent emãcipati obtinuissent iura sui heredis. s3 hec ratio non potest in testamentis feminarum locũ habere cũ femine suos heredes in pṫate nõ habeant. ⁊ hoc idẽ videt innuere tex. ĩ. e. l. si emancipatus. iij. respõso. in fi. Dy.

4 ## Si quis eum.

† Posthumus preteritus cõmittit edictum. h. d. Dynus. Uel clari⁹ filius suus vel emancipatus institutus posthumo preterito interim non potest petere fm tab. sed contratab. petere debet. Et eo mortuo ante petitam illam bonorũ possessionẽ in non petita trãsmittitur ad heredẽ cũ. l. seq. Ray. ibi pretermiserit. id est preterierit ⁊ iam natũ heredẽ instituerit. dy. ibi alius. s. fili⁹ suus vt differata ver. ĩ. qd maxime qui loquitur in emancipato. Ray. ibi vt ⁊ si. ante subaudi ab eo beneficiũ ad cõtrata. datur. dyn⁹. ibi qd maxime. s. beneficiuz. Jaco. in additionibus. dyn. ⁊ talis additio In glo. j. ibi ⁊ nasciturũ. No. bene hanc glo. ⁊ est ratio q2 posthumus habetur pro nato. s. de sta. ho. l. qui in vtero. cessat fauore testamẽti ⁊ posthumus non habetur pro nato. vt no. s. de liber. ⁊ posthu. l. si a primo. que glo. no. est. ⁊ simile no. de iniu. testa. l. iij. in prin. Sol. ibi volebat annullare testamentum in totum hic presumebatur pro nato. ad hoc vt haberet contrata. que non impugnatur primum testamentum. vt. s. de inoffi. test. l. filio. §. contra tabulas ⁊ facit quod dixi. s. de his qui. vt indi. l. post legatuz. §. qui mortis. ⁊ tene istud cordi quia notabile est. In gl. sine no ponas casum fm hanc glo. q̃ habeo duos filios: ex premortuo filio nurum pregnantez. istis preteritis extraneum instituo certe vocãtur ambo filij per contrata. in octo vncijs ⁊ reseruãtur vẽtri quatuor vncie. si nascatur posthum⁹: q2 quotcũq3 nascãtur certũ est eos non in plures vocari debere cũ in locuz sui patris succedant qui non plus habiturus erat. Dy. Ista additio Dyni nõ bene est conformis litere q2 tex. loquitur de filio qui institutus erat vt patet ibi alius qui heres institutus est. ⁊c. Preterea non habeo aliquam glo. que incipiat siue nõ. nec in alijs libris inueni ⁊ forte fuit aliqua additio quã habuit Dy. Ex qua colligebat predictũ casum: vel iudicio meo ista additio caderet. s. eodem. l. j. §. si ex tribus. ij. rñ. In gl. j. ibi fm tabu. videtur dari in hoc casu qui est in isto. §. dy. ibi que creditur extitura q2 potestatiua. Old. ibi fm Azo. sed rñde vt est rñsum ad primũ contrarĩũ. Ray. In glo. electiue. imo comparatiue. ⁊ non est aliud in existente in pṫate q̃ in emancipato qñ succedũt ex testõ. Oldr. imo in glo. magna ⁊ dixi bene dicit vt no. s. de acqui. here. l. cũ quidã. §. suum. In glo. magna ⁊ dixi eo. ti. l. quãdiu. ⁊ ideo glo. inferior male dicit. Raynu in fi.

in fi. imo idē in suo si venter sit plenus. Jac. In glo. vlti. in fi. hoc
verum de aditione ab intestato. secus in aditione ex testamento.
Unde hec ratio falsa est. z est cas⁹. ĩ. e. l. cū emācipat⁹. §. si ex duo
bus: alias principi. l. Et hoc tenet glos. que est vera. de inter. act.
5 l. fi. † nam emancipatis ius ciuile non resistit sed non assistit. fa-
cit quod no. s̃. de bono possess. l. non ambigēdum. §. j. sed cum ista
glo. tenet ꝙ emancipatus institutus de iure ciuili adire non pos-
sit. Concor. glo. s̃. de inoffi. testa. l. posthumus. in princip. De his
qui sibi ascribunt in testamento. l. j. z de acqui. here. l. pro herede.
in prin. vbi de hoc tetigi. e. ti. l. iulianus. §. si seruum. quia omnes
iste glosse male dicunt: vt dixi posses saluare hanc glos. quod hic
loquatur in successione ab intestato: secus in successione ex testa-
mento: vt. d. §. si ex duobus. z ad fi. huius. l. que videtur contra:
sed dic ꝙ ea est ratio q2 hic posthumus nasciturus potest dicere
testamentum nullum ipso iure: vt. s̃. de iniust. testam. l. posthu-
mus. Et hoc est de iure ciuili vñ beneficium huius iuris pōt sil'r
differre aditionē que est de iure ciuili: secus si talis esset persona
cui sola contrata. competere posset. Old. quare dic ꝙ ratio glos.
non valet cum secundū iura antiqua emancipatus erat incogni
tus tantum in successione ab intestato: non aūt in ea que ex testa
mento defertur: vt hic cū qlibet admittatur. Si ergo queritur an
aditio retardatur propter eū cui potest competere contrata. dic
qđ aut agitur de successione que est de iure pretorio per secundū
tab. z tūc differt. vt. ĩ. de bono. pos. fm tab. l. ij. in prin. Aut agit
de aditione que est de iure ciuili. z tunc aut solū auxilium bonoꝝ
possessionis contrata. poterat ei cōpetere z tunc non retardatur
vt. s̃. ea. l. in prin. z. C. de colla. l. vt liberis. aut non solum sed cum
possibilitate concursus iuris ciuilis dicendo testamētum ipso iu-
re nullum preteritione sui heredis vel agnatione posthumi z tūc
retardabitur vt hic. Et est ratio q2 speratur dici nullum eo iure
quo et aditio fieri nitit. s. iure ciuili z vnū ius ciuile per aliud tol
li potest sicut z vnum pretorium tolli potest per aliud: vt in supe-
riori casu. Et sic patet ratio ad omnia precedentia. Oldra. De
hac materia dixi. s̃. de acqui. here. l. p herede. in prin. z. l. quādiu
potest ex testamento. Ray. Jac. autem de are. ad fi. huius gl. sic
addit. sed nōne institutus posset adire vt quilibet alius: certe sic.
vt. ĩ. eo. l. ex duobus. in prin. al's est. §. sub. l. cū emancipatus. sed
q2 extraneus non adiuit: vt. d. l. cum quidam. §. j. Nec iste non ob
stat quod est eodem gradu quia rupto testamento nō potest adi
re cum sit iure ciuili incognitus: secus si esset suus ab intestato iu
re ciuili potest esse heres. z sic tam propter posthumum ꝙ pro-
pter conditionem persone sue impeditur aditio eius: z sic subau
di. secus si esset in potestate. Item. l. cum quidam. §. suum. loqui-
tur ab intestato vbi non remanet timor rupture. Sed dic ꝙ pri-
6 mi dicunt verum esse. † nam suus ex testamēto quod timet rūpi
interim non est heres. item ab intestato non cum adhuc illa via
non sit delata. z hoc vbi venter est plenus. ex quo posthumus na
tus est: vt. d. l. ventre. Et sic necessaria est etiam ipsi cōtrata. z ita
dictio maxime non ponitur electiue. Non obstat. l. cum quidam.
q2 posthumus preteritus nō erat vt quia intestatus pater deces-
serat vel eum instituerat. vt in ead. l. §. suum. si tū decedat interim
descendentes ex eo nato posthumo adirent. vt. C. de his qui ante
aper. tab. l. j. sed si extraneum haberet heredem hic cōtrata. habe
ret vt in. ll. prealleg. Jaco.

Sed z si decesserit. In glos. vlti. ibi non aūt scđm ta
bu. nisi eo casu quando nō nascitur posthumus quia
tunc non potest habere locum contratabulas cū edi-
ctum non committatur per eum qui natus non est. Dy. Ibi per
restitutionem in integrum que dat heredi ex persona sua. vt dici
solet. C. de resti. mili. l. j.

1 ☞ Filius z nepotes an habeant contratabulas contra testa-
mentum aui naturalis.

Si emancipatus. Ibi eius nepos post emancipatio
nem conceptus z natus. Dyn. ibi post mortem eius
eo mortuo viuo auo: vel etiam post mortem: ar. s̃. de
bono. pos. l. ij. §. fi. z. ll. seq. nec ob. ĩ. eo. l. cum emancipatus. §. j. vt
ibi dixi. Ray. ibi aui venient nepos preteritus. Dyn. ibi deinde
patre eius nepotis mortuo. Jac. in glo. nunquid aui. in fi. z dixi
s̃. de lib. z post. l. si filius heres in glo. respondet tacite obiectioni.
in fi. quia ibi femina nullo modo poterat habere suū heredē hic
pater potuisset hunc nepotem. Ray.

Filio emancipato. In fine per edictum de
coniungendis. sed hodie
pater prefertur z solus bonorum possessionem accipiet. vt not. ĩ.
de coniungen. cum emā. liberis. l. j. in principio. Dynus. in glos.
nunquid aui.

Si filius. Ibi in adoptiua familia alicui⁹ extranei:
alias secus. vt. s̃. eo. l. iij. §. si quis filio. Dy.
1 Ibi nec nepos quidem. q. d. nedum filius. Dy. ibi idem erit. † ꝙ
nec filius nec nepotes habeant contratab. cōtra testamentū aui
naturalis. siue ergo concipiantur in adoptiua familia siue ante
dummodo transeant in potestatē adoptantis: idē est q2 semp re-
pelluntur adoptione durante. Dy. ibi quandiu. i. donec. dyn. ibi
emancipatus ab auo adoptiuo. dy. ibi viuis eis parētibus natu
ralibus. Dyn. in fi. per cōtrata. ad bona parentū naturaliū. dyn.
in glo. vere sequuntur ibi. §. si pater. secus si non sequat. vt. ĩ. e. l. si
duobus in fi. q2 ibi nepos erat emācipatus filio tēpore adoptio-
nis hic non vt. s̃. e. l. iij. §. si pater. Ray. z. ĩ. e. l. pater.

1 ☞ Emancipans filium an videatur ex eo emancipare nepotem

Si retentus. In fi. contrata. si ab eo pre-
tereat filio excluso. nā alias
hunc nepotē repelleret vt. ĩ. si a pa. fu. mā. l. j. §. nepos
1 Ray. z no. arg. ex hac. l. ꝙ. † eo ipso ꝙ emancipo filiū
non videor emācipare nepotem ex eo qđ dic vt. s̃. de adop. l. libe
rum. z hoc dicit Jo. licet quidā contra arg. l. si pater. in eo. tit. de
adoptionibus.

1 ☞ Gradu primo rupto rumpitur secundus pendens ex illo.
2 Rite dictio differt a dictione recte.
3 Exheredatus contratabulas nō petet a gradu a quo exhereda-
tus est.
4 Bonorum possessio contratabulas vt competat quid requirat.
5 Positioni quam quis contra se fecit statur nec eam reuocare po
test.
6 Extraneus quis dicatur.
7 Datus alij in adoptionem desinit esse de liberorum numero.
8 Portio instituti augetur beneficio preteriti.

Non putauit. Ibi notatos ĩ ptāte cōsti-
tutos vel emācipatos. dy.
ibi z remotos. s. a successione per exheredationē. dy.
ibi admittendos de iure p̃torio. z vide qđ dicā. ĩ. hac
ea. l. §. nō queuis. z vide Rof. hoc eo. ti. ver. si tu queras. z versic.
seq. Ibi turbant ipso iure sed per querelā que est de iure ciuili re
scindant z turbant z hoc sufficit. dyn. ibi arbitrio. de hoc dic vt
no. in auf. ex causa. z in auf. vt cū de ap. co. §. aliud.

Aliqua tabularum parte. In glos.
scz filius:
ibi sed quid econtra si filius. s. emancipatus. Oldr. vt questio sit
dubia ibi sufficit peti contrata. contra institutionē a qua fuerit
1 preteritus. dy. ibi qđ videt † eo ꝙ rupto primo gradu z secund⁹
rūpitur qui pēdet ex illo vt z c. Old. ibi si posthumus. in. iij. rūso.
Oldr. ibi. l. ij. imo. l. filium. §. qđ si impubes. Ol. ibi in. e. ti. nōnunꝗ
sed videtur ꝙ nō habeat contratab. tanꝗ exheredatus: q2 testa-
mentum habuit vires a gradu substitutionis z nō institutionis
vt. s̃. de here. instit. l. suus quoqꝫ. ver. sed z si filio sub conditione.
z ad. ll. contrarias. s. si posthumus. z. l. nā z si respondeo quia ille
loquuntur in posthumo hic in iam nato. z ratio diuersitatis in
ter istos hec est q2 si a gradu primo posthumum pretereo a scđo
exheredo: primus gradus valet z secundus pēdet ex eo. z rupto
primo gradu per posthumi agnationē, scđs tanꝗ accessorius si
militer rumpitur. si vero iam natū pretereo a primo a scđo exhe-
redo: primus gradus est nullus ipso iure, z secūdus ex eo nō pē
det sed capit vires ex se z ppterea contrata. nō habet cōtra illum
gradū qui nullus est cōtra secundū nō hꝫ q2 remanet primus q2
est exheredatus z ea que dixi locū habēt in filio in ptāte constitu
to z facit ad hoc, ĩ. e. l. §. a primo gradu. Dy. Tu vero dic per il-
lum. §. a primo gradu. q2 aūt primus gradus a prin. fuit nullus
scilicet tpe mortis. z iste nō admittitur ad cōtratabulas: aut fuit
aliquis z postea annullatus z tunc secus: nec poterunt opponere
instituti in secundo gradu tu es exheredatus q2 istud contingit
propter primū gradū cōtra quē cōtrata. ab initio nata fuit vt pꝫ
in tex. in. d. §. a primo gradu. sꝫ huic videtur vnū obstare q2 insti-
tutione rupta valet nihilominus substitutio pupillaris vt. s̃. de
vulg. z pupil. substi. l. ex duobus. §. fin. z. l. seq. z hic no. in glos. so.
illud forte qū institutio non pōt impugnari de iure ciuili vt quia
emācipatus est preteritus hic poterat q2 suus erat preteritus. z
pro hoc qđ no. s̃. eo. l. illud. § fi. sed hec sol. est multum periculosa
z videtur esse contra. l. de leg. presta. l. filiū. in prin. quare dic quia
hic in vulgari ibi est in pupillari q̄ est quodāmodo aliud testamē
tū per se: sed huic sol. obstat. s̃. de libe. z posth. l. iiij. §. fi. nisi dicas
ꝙ tenet secūdus gradus vt ibi: sed per contrata. impugnatur vt
hic vel in. §. a primo ver. sed si post secundus gradus non adiuit
secus si adijsset: z sic solue questionem hic no. in gl. z omnes. ll. cō

trarias. Ray.

2 **Non queuis.** † No. differētiā inter rite ⁊ recte: de quo vide in alphabeto. ⁊ dic rite. i. inutiliter quantum ad emolumentum. fm gl. no. s. de inoffi. test. l. papi. §. quarto. in fi. gl. magne que incipit. s. quā habet. ⁊ quod hic dicit gl. heredis. i. filij. qui vult cōtrata. intentare vt sit heres. ⁊ facit iste. §. qꝛ occidēs bānitū iniuste non teneatur de quo plene dixi de re iudi. l. iiij. condemnatum.

Si ab vno ex heredibus. Scilicet nominatim et sic a persona certa vnde non valet exheredatio. Dyn. ibi exheredatum sed preterium. Dy.

3 **Si exheredatus.** In fi. sed obtinēte † eo gradu a quo est exheredatꝰ nō petet cōtrata. etiā si per alium cōmitatꝰ edictum vt. j. eo. l. si post mortem. §. exheredati. ⁊. j. §. pxi. Dy. idem obtinente eo gradu a quo est preteritus. qꝛ sufficit ⁊ primo institui vt. s. de lib. ⁊ posth. l. si posthu. §. quod vulgo. ⁊ de vulg. ⁊ pupil. substi. l. ex facto. §. lucius. Oldra. sed queritur in casu huius. §. non rūpit per cōtrata. testm̄ ꝑ parte sic per querelam: vt in hac. l. non putauit. in fi. ⁊. C. de inoffi. testa. l. cum duobus. ⁊. s. de inoffi. test. l. nā ⁊ si parentibus. §. filius. respondeo querela est de iure ciuili ⁊ testamentum quod expugnatur ꝑ q̄relā ipso iure remanet nullū pro ea parte pro qua expugnatꝰ: secus si per cōtratabu. in qua lꝫ testm̄ rūpatꝰ non potest dici ipso iure nullū qꝛ ius pretoriū nō tollit ius ciuile. ⁊ econtra si cōtingeret vt qd per contrata. rūpereꝰ pro parte eueniret iam absurdum quod idem testamentuꝫ reperitur valere de iure ciuili pro parte ⁊ pro alia parte exclusum ꝑ contrata. que est de iure pretorio qd esse non debet qꝛ eadem res non debet diuerso iure censeri: vt. j. de vsu. l. eū qui edes. ⁊ fa. hercis. l. in hoc iudicio in fi. Dy.

A primo gradu. Ibi filius iam natus. Dynꝰ. ibi in rebus humanis ⁊ sic ex illo gradu non fuit possibile hereditatem adiri. Dy. ibi ex quo. s. primo gradu. Dy. ibi peti pōt. ⁊ ideo contrata. denegatur qꝛ inuenitꝰ hr̄ditas in scd̄o gradu a quo est exheredatꝰ. Dy. ibi heredes scripti in primo gradu a quo filius erat preteritus. Dyn. ibi semel nataꝫ eo ipso quia hereditas potuit adiri si dicas quod in ea causa semel fuit quia heredes supererant tempore mortis testatoris. Dyn. ibi conditio institutionis facte a patre pretereūte filium. dy. vel dic eorū qui fuerant in primo gradu vel forte nullꝰ alius fuerat institutus preter eum cuius defecit conditio. Ja. ergo vt cōtrata. detur sufficit post mortem testatoris potuisse adiri vt in hoc responso ⁊ seq. Ol. ibi tantundē dicit qꝛ possibile fuit cōditione existente testamentū ex institucione valere. Dy. ibi preteritū secus si esset institutus sub conditione ⁊ per alium preterituꝫ commisso edicto vellet petere contratab. qꝛ tunc deberet distingui inter qualitates cōditionis: vt. j. ti. proxi. l. item a substituto. vel ista determinatur ꝑ illam vt ibi no. Ray. ibi ab eo gradu. s. institutorum. Dy. ibi institutus fuerat p̄terito filio. dy. ibi non sic natus qui post mortē testatoris nasci sperabatur. Ja. ibi cōpete-
4 re filio preterito posthumo herede instituto. Oldr. † sufficit ergo ad hoc vt competat contrata. qd ex institutione siue ex eo gradu a quo filius est preteritus adiri potuerit hereditas ⁊ si adita non sit vt. j. e. l. si post morteꝫ. in fi. Dy. in gl. sed nunquid admittetur ibi qꝛ dicant eum exheredatum hec vera qn̄ institutus in secūdo gradu a quo fuerit exheredatꝰ nō adiuit alias forte secus vt hic no. Jac. de are. in distinctione quam. j. subijciam ⁊ ita intelligatꝰ s. e. l. j. §. j. Et qd ibi no. in gl. Dy. ⁊ Ray. ⁊ vbi ista gl. alleg. l. illā in fi. debet dicere in prin. in glos. nunquid si nullus ibi. j. eodem. l. filium circa prin. vbi dicitur ꝙ instituti repudiauerunt: et sic res deducta erat ad causam intestati ⁊ tamen ibi dicitur quod emācipatus potest petere contra. Oldr. ⁊ pro declaratione huius. §. distingue secundum Jaco. de are. aut filius est institutus tantuꝫ aut exheredatus tantuꝫ aut institutus ⁊ exheredatus. primo casu non habet contrata. ex persona sua sed ex persona fratris iam preteriti committentis edictum habere potest. vt. s. eodē. l. iij. §. si quis ex liberis. ⁊. j. hac ea. l. §. non est nouum. cum concor. secundo casu quādo est tantum exheredatus aut non rite ⁊ habebat contrata. vt. s. ea. l. §. non queuis. ⁊. §. sequenti. aut est vno gradu ⁊ tūc aut a primo est exheredatus ⁊ secundo preteritus: ⁊ tunc si primus gradus successit non habet locum contrata. sed querela: sed si secundus gradus a quo preteritus erat successit contratabulas locuꝫ habet vt. s. §. primo huius. l. aut ecōtra a primo p̄teritus a secundo exheredatus ⁊ tunc aut primus gradus deficit in vita testatoris ⁊ nō habet locū ꝯtra. aut demum post mortē vel nullo modo deficit ⁊ tunc habet locū cōtrata. vt hoc. §. a p̄mo. et hoc planuꝫ si secundo gradu scriptus a quo filius exheredatus erat non adierit hereditatem: nam tunc competit bonorum possessio: vt. j. eod. l. quod vulgo. sed si adierit idem secundum Azo. vt no. s. e. l. j. in gl. s. filius. alij cōtra vt in prin. huius. l. nec ob. iste §. qꝛ secundus gradus non proponitur adijsse. tertio casu quando est institutus ⁊ exheredatus. Ja.

Si quis sua manu. Dic si quis filius emācipatus vel in potestate constitutus. Dyn. qui preteritus posset petere contratabulas. Dyn. ibi quia senatusconsulum limboniamum quod prohibet aliquem sibi in testamēto ascribere. vt. C. de his qui sibi ascribūt in testamēto. per totum. Oldr. ibi contra eum est. s. scribentem. et loquitur de predicta scriptura quam ipsemet scripsit super exheredatione de se facta. Oldra. Et sic facit iste. §. quod positioni
5 quam quis † fecit contra se stetur nec possit eam reuocare et pro hoc. j. de falsis. l. impuberem. §. vl. s. de interroga. actio. de etate. §. j. Et. C. arbi. tute. l. vltima. ⁊ qd dixi. C. de tempo. in integrum restitutio. l. petende. ⁊ de sententijs ⁊ interlocutioni. omnium iudicum. autenti. ⁊ ꝯsequenter. ⁊ idē potest dici de instrumento quod quis facit contra se. quod valeat licet pro se non vt dicta. l. in p̄ncip. §. fin. ⁊ de quo dixi. s. de adoptio. l. si consul. in gloss. in fi. ⁊ de hoc dic vt ibi plene not. ⁊ dixi. ⁊. l. j. de his qui. vt indignis. quam glo. allegat vel facit.

Si quis emancipatum. No. ad euidētiā huius. §. ⁊ contrariorum. naꝫ litera videtur sibijpsi contraria qꝛ in princip. dicit exheredationeꝫ nocere in secundo ver. dicit qd nō nocet. Et
6 probatur sic: † omnis ille dicitur extraneus qui nō est in potestate vt. C. de rei vxori. actio. l. prima. §. extraneum. illud seruari debet in eo qd in extraneo vt in se. versi. vbi exheredatio non nocet extraneo ergo nec filio emancipato: sed solu. dic quod extraneus sicut sumitur in iure tribus modis vno modo qui nō est de linea ascendenti vel descendēti: ⁊ isto casu exheredatio facta tali extraneo est inepta ⁊ isto modo sumitur. j. de verbo. oblig. l. quidā cū filium. in secundo versi. huius. §. alio modo sumitꝰ extraneus oīs ille q non est in potestate ⁊ isto modo sumpto valet exheredatio. vt hic in princi. §. ⁊. §. de libe. ⁊ posthu. l. filio. in prin. ⁊ isto modo sumitur in dicta. l. j. §. extraneum. de rei vxo. actio. l. j. ⁊ de iure do. l. fi. tertio mō sumitꝰ vt. C. de ipo. lucra. descriptio. l. j. §. j. lib. x. vbi est triplex modus extranei no. dyn. ibi. exheredauerit ita qd exheredatio teneat vt qꝛ sit facta legitime ⁊ ex causis permissis. vt. s. de inoffi. testa. l. cum proponas. ⁊. s. de liberis ⁊ posth. l. filio. ⁊ in aut. ex cā. dy. ibi. exheredationē factam ante arrogationē. dy. ibi vt exheredatio ante arrogationē facta. dy. ibi arrogato postea. i. post exheredationeꝫ. dy. ibi nō noceat ⁊ ideo detꝰ sibi bonorū possessio cōtrata. dy. ibi. reuerso filio scꝫ exheredato dy. dū erat apd hostes vel antequā caperetur ibi antea quā post liminio rediret. si enim post nullū esset dubium. dy. in glo. vt filius ibi vt secundo casu sit ruptum quasi quadam natiuitate posthumi que ex adoptione contingit vt. s. de liberis ⁊ posthumis. l. filius a patre. §. j. Oldra in fi. sed que potest esse ratio diuersitatis, inter hunc ⁊ primum casum vbi filius emācipatus fuit exheredatus. respondeo quia hoc casu est dare tempus quo exheredatio non tenuit cum per emancipationem redierit ad statum extranei vt. infra vnde liberi. l. ij. ⁊ insti. de here. ab intesta. §. admonēdi. ꝙ in emācipato filio nō est inuenire cū semꝑ fuerit in eodē statu. Old.

Si filium. Ibi emācipatus a patre adoptiuo. dyn. in fi. qꝛ iura naturalia debēt preualere vt. s. proxi. §. dy. ⁊ dic exheredatio facta a patre naturali. Dy.

In adoptionem. Ibi datos filios ⁊ p̄ximos in gradu: alias secus. vt. j. l. si duobus. §. filius. ⁊. j. titu. j. l. fina. §. j. que sunt contra Rayn. ibi non submouerit ad bonorū posses. cōtrata. p̄ris naturalis. dy. ibi heredes instituti a patre naturali ⁊ ꝑ aliū ꝯmittatꝰ edictū nō al's vt. s. eo. l. iij. §. si qs ex liberis. dy. ibi in totum extranei sunt. q. d. sui iuris naturalis suffragio minuitꝰ. dyn. ibi heredes scripti a patre naturali. dy. sed ipsi soli in adoptionem dati ⁊ preteriti. dyn. ibi non cōmittēt edictū etiā si pretereantꝰ a patre naturali subaudi nec eis cōmittetꝰ. Dy. ibi qui solēt si preteriri eos cōtingat. dy. ibi scriptus nō sit a patre suo naturali. dy. ibi admittamꝰ etiā ꝑ alium cōmisso edicto. Jaco. Et cōtinua hic. l. vtrū. j. eod. in glos. vlti. q̄ incipit cū ergo. in fi. refert ergo posset ei queri ex institutione sua vel alterius. i. quādo queritur adoptione durāte. dynus. Uel verius ibi in adoptione datus non committit alij edictum sed alius preteritus sibi cōmittit sed ipse querit patri adoptiuo in cuius potestate est. hic autem institutus erit talis qui suo nomine nō poterat petere cōtrata. alio cōmittēte edictū vñ aliū non facit admiti at ibi institutus suo nomine admittitur lꝫ alij ꝑ eum queratur. Dy.

Ut autem. Posset legi sine. §. dyn. ibi admittantur dati in adoptione ⁊ heredes instituti et alio committente edictum. dyn. ibi ex liberis secus est ergo in patre testatoris preterito ⁊ in patre adoptiui ꝑ aliū p̄terito. vt. j. eo. l. cum eman-

l. cū emācipatus. ibi eos esse per quos edictū cōmittatur ergo non per patrē defuncti committetur pretẽrito filio dato in adoptionem vel melius eos a nobis datos in adoptio. et hic sequitur ceterū etc. Nam tunc desinunt esse de liberis quātū ad me. Jaco. ibi oportebat nec alias eis cōmittitur et ad hoc aptatur ceterū etc. Jacob. ibi ei
7 non dabitur † quia pro hoc qd datur aliū in adopti. desinit esse de numero liberorū quo ad dantē. dy. in gl. alio cōmittēte edictū quando sunt instituti. vel nullo cōmittēte qū nō sunt instituti. dy.

Datur autem ei. Filio legitimo et naturali in adoptionem dato et a patre naturali instituto. dy. et facto sui iuris per mortē patris adoptiui. Jaco. ibi familia est et est institutus pro parte a patre naturali pretereunte emancipatū qui huic in adoptionē dato aperit edictū vt. s. §. in adoptionē. Oldra. ibi contratab. bonorū possessio patris naturalis. dy. ibi contra. quā i. eo gradu quo est preteritus aliquis de liberis edictum comittentibus. dy. in gloss. vlti. in fin. scz pater nepotis instituti. et dic vt ibi plene dixi. Ray.

8 **Non est nouum.** † Beneficio preteriti augetur portio instituti. h. d. dy. Ibi scriptis heredibus eisdēq; fratribus suis quia extraneis in. l. tributimo aufert eis id quod habebant ex institutione cōmittentis edictum. dy. Ibi beneficio emancipati. i. eo misso edicto per emancipatum. dy. ibi occupat per contratab. dy. ibi virilem. i. pro numero personarum. dy.

Utrum autem. Hec. l. proprie continuatur ad. §. i. adoptionez. dy. et Jaco. Ibi an defunctus admittitur eo tempore admittitur adoptiuus ad cōtrata. cōtra testamentū pris naturalis. ibi nihil interest quia semper repellitur a pre naturali preteritus. dy. in fi. qd est verū si tēpore aditionis nō sit in potestate alterius iubentis adire. vt. j. l. pxi. dyn. Et dic qd in familia est non solum viuo arrogatore, sed etiam eo mortuo dummō arrogatus nō fuerit emancipatus. vt. s. ad macedo. l. si filius. §. fi. et l. seq. Jaco. in glo. in fi. nisi a patre naturali fuerit heres institutus. vt. s. eo. l. §. in adopt. dy. Et facit ad id qd no. s. eo. l. iij. §. si pater. nec ob. huic. j. e. l. si ex duobus. §. filius. quia ibi fuit emācipatus post mortē patris adoptiui hic non. Ray.

1 ¶ Filius heres a patre naturali institutus cōtratabulas habet alio committente.
2 Reprobare potest qs qd ex necessitate approbauit.
3 Filius exheredatus nō facit partem alijs fratribus.
4 Testamentum per contratab. expugnatum per querelam potest expugnari.
5 Beneficiū mihi ex persona alterius persona quesitū repudiādo ipse mihi non aufert.
6 Beneficiū alicui quesitū ex reformatione consilij ciuitatis non tollitur per reuocationē talis reformationis.
7 Beneficio ex persona alterius quesito an possit quis vti ex persona alterius.

1 **Si post mortem.** † Not. si heres sit institutus a patre naturali hz cōtratab. alio committente et hoc iure veteri: secus iure codicis. vt. C. de adop. l. vlti. Dy. ibi heres institutus a patre naturali. Dy. in fi. sed preterits nocet nam primo casu quando instituitur existens in adoptiua familia alio cōmittente edictum habet cōtrata. ergo si deueniat in eū casum a quo etc. nō vitiatur sed pterito existente in adoptiua familia nō daretur ergo si ante pteritionē deueniat in eū casum a quo incipere nō posset desinit posse petere. vt. s. l. iij. §. si emācipatus. ij. et ibi no. dyn. Ibidē facta etiā extraneo quia res non deuenit ad eum casum a quo nō posset incipere. quasi dicat lz aliquis sit datus in adoptionē nihilominus habet bonorum possess. contratab. patris naturalis dū tamē sit heres ab eo institutus et alius preteritus committat ei edictum. Dy.

Si filius. Ibi a patre naturali et legitimo. dyn. ibi pro alium preteritū. dy. ibi bonorū possess. contratab. patris naturalis. dy. ibi nec eni respōdet tacite obiectioni q. d. aliqs si heredi facto pro institutionē datur ꝯtab. quō idē hz. Ja. ibi exigimus. s. ad hoc vt datus in adoptionē cōmisso edicto pro aliū cōtrata. pris naturalis a quo est istitutus petere possit lz eni vt alicui cōmittatur edictū necesse sit eū scriptū hrdē. vt. s. eo. l. nō putat. §. in adoptionē. versi. sed si ipse nō tamē requiritur. vt hereditatem adeat. vt hic. Old. in glo. idē est. in fi. vt. C. de adoptio. l. penul. §. si vero pater. Old.

Si in adoptionem datus. Et heres scriptus a patre naturali. dy. † Et no. qd qs ex necessitate approbauit reprobat postea. vt hic et. C. de admi. tuto. l. cū qdā. Jacob. et
2 procedit iste. §. quodā extraneo modo quia pmo ponit casuz specialē ex quo infert regulā. dy. ibi emācipatus a patre adoptiuo. dy. ibi bonorū possessio. accipe alio preterito cōmittente edictum. dy. ibi nec ob. s. e. l. nō putauit. §. in adoptio. quia dic ibi ray. ibi hereditatem patris naturalis. dyn. ibi illud repetit qd dixerat vt aliquid addat. dy. ibi alias autē. s. regulariter. dy. ibi repellendus est qa iudiciū patris approbasse videtur agnoscēdo legatū sibi relictū vt j. eo. l. si ex duobus. dy. in gl. cōmisso edicto. in fi. so. ibi erat emācipatus hic in potestate. Itē ibi in licitis hic illicitis. Ja.

Liberi. Quidā habēs quatuor filios qbus habebat necesse relinquere quartā partē et hodie tertiā oīm bonorum. vt. C. de inofficio. testō. autē nouissima duos iuste exheredauit: alijs duobus vult relinquere minus quā sit dimidia tertie. queritur nūquid possit: et si minus relinquat vtrū possint agere ad supplementū: vt eis tota tertia suppleatur: † quia filij exhere-
3 dati cū nō sint habituri de bonis defuncti nō debent facere partem alijs. et iste. §. facit qd agere possint ad supplementū quia isti exheredati habētur pro mortuis quantū ad ius succedēdi. vt. j. de coniungen. cum emāci. liberis. l. j. §. si pater emācipatus. Ibi nā exheredatus pr etc. et pro hoc facit in auten. de naturalibus liberis in curia deputandis. §. qd si legitimorū. dyn. iste tit. non est in auten. et ideo credo qd debuerit allegari qbus modis naturales effi. sui. §. discretis. versi. si vero legitimorū. dy. ibi nec partē hic respōdet. dy. ibi nihil habituri. q. d. nihil nocere debēt. alijs ex quo sibi non prosunt. dyn. in glo. vlti. in fi. de ista materia plene dixi quando faciat pratem qui non admittitur ad partem.

4 **Exheredati.** ¶ † Nota testamentū expugnatū per cōtratabulas nihilominus per querelam expugnatur. Jaco. ibi non cōmittunt. i. non faciunt locum edicto de contratabulis. dyn. in gl. vt. s. in. fin. hoc verum si sunt in eodem gradu cū committente edictum. vt. j. eod. l. cū emācipatus. §. j. versi. sed si pater. Dy.

5 **Ibi qui.** ¶ Casus pulcher † beneficiū ex alterius psona mihi quesitū ipse repudiādo mihi nō aufert hoc dicit sed cōtra. s. de minori. l. si iudex. sz solu. vt statim soluaz ibi ipsi quoq;: scz instituti. Dynus. ibi non curant: id est non habēt curare. Dy. in. fin. et facit. j. de bonis auto. iudicis possi. l. cū vnus. in fi. primi responsi. Et ex isto. §. terminatur questio quod si actor erat exclusus ab omnibus dilationibus petēdis reus autē adhuc habebat beneficium dilationis petende et petijt aliquam dilationem reo cōcessaz, etiā actor admitti debeat ad pbandum. vt. C. de tempori. in integrum restitutio. l. petende. quod si reus velit renuntiare tali dilationi ad hoc vt actor excludatur a probatiōe et actor non consentiat tali renūtiationi, sed velit probare ipsam dilationem quod talis renuntiatio sibi non preiudicet: sed probare possit per hunc. §. sed contra hoc videtur. s. de minori. l. si iudex. sed ibi tractatur de iure speciali. et extraordinario cōtra ius commune quesito: scilicet restitutionis in integrum quod facilius remouetur quam ius commune. vt. s. de testamento militis. l. eius militis. §. primo. et ideo per renuntiationem minoris beneficium vtriq; tollitur sed in questione proposita de dilatione que de iure communi competit. facit etiam iste. §. ad aliā questionē. s. si impetraui aliquē iudicē ꝯ titiū et titius velit me coram ipso iudice reconuenire et ego volo renuntiare illi iudici nec coram eo causam prosequi nunquid talis renuntiatio preiudicet ipsi titio quominus possit me corā ipso recōuenire. et facit iste. §. qd talis renūtiatio titio nō piudicet pro hoc. C. de sentētijs. l. cū pap. et auf. cōseter.
6 facit etiam † qd si ex formatione cōsilij alicuius ciuitatis quesitum est alicui beneficium qd talis reformatio pro cōsiliū in eius piudicium reuocari non possit de quo dixi. C. de preci. imperatori offerē. l. quoties. † Et dic cū queritur an quis possit vti beneficio ex
7 persona alterius sibi qsito inuita ea persona distingue: quia aut vult vt et contra illam personā ex qua habet et non pōt sicut beneficiū extraordinariuz et contra ius cōmune. vt. s. de mino. d. l. si iudex. Secus si cum bñficiū iuris communis: vt hoc. §. Aut vult vti contra aliū et tunc aut tractat de lucro et non potest. vt. j. titu. proxi. l. nōnunq in prin. et. l. is q. §. sed si solus. et ad tertul. l. ij. §. si consanguinei. Aut de damno vitando et potest. vt. s. de pactis. l. fi. C. de non numera. pecu. l. tam mandatori. et l. penulti. et. j. de fideiusso. l. ex persona. Jaco.

Si in adoptionem. Ibi alio ꝯmittente. i. faciente locū edicto bonor possess. ꝯta. quia fuit pteritus. Dynus. ibi. et ipse veniet ad bonorū possessionē ꝯtrata. patris naturalis existente conditione institutionis sue: sed si preteriretur tunc esset dubium. licet glossa ponat pro constanti. ibi repellitur nec transfertur in contrata. cum ei preterito cōtrata. non daretur secus in eo qui preteritus contratabu. haberet. vt. s. eodē. l. iij. §. si quis ex liberis. et. §. si sub ea. et. j. de bonoruz pos. scdm tabulas. l. ij. §. j. Jaco. ibi. ab ea possessione. nam pro non instituto ha-

betur cōditione deficiente sed non instituto in adoptione existente non daretur.vt.s̃.eo.l.si emancipatus.§.fi.⁊.l.nō putauit.§.in adoptionē.ergo nec instituto cuius cōditio defecit.dy.⁊.s̃.l.pri.§.j.in fi.ibi idem puto nō legitima exheredatio non repellit a cōtratabulas.vt.s̃.e.l.non putauit.§.nou queuis.⁊ non legitima institutio vt hic.Old.ibi.⁊ in eo filio emancipato non autem in adoptionem dato,put refertur ad primum casum.sed prout ad proximum dic in eo.s.filio in adoptionem dato Dy.ibi.heres sit a patre naturali.Dy.In glo.i.aute cōditionem.sed certe nō credo,q̃ pendente conditione cōpetat cōtrata.vt.j̃.de secundis tabulis.l.j.§.j.Unde expone hic veniet.scilicet existente conditione.Dy.In gl.s.vt nō admittatur ibi ad primū ⁊ tūc in eo.i.in adoptionē datus ita demū admittitur si est institutus sed si is qui nō est iure institutus perinde est ac si nullo modo ergo ⁊c.paria enim sunt non esse vel non legitime esse.

Exemplo. In fine.Et alius filius superstes habebit aliam nisi alter nepotū foret loco filij adoptatus quia tunc haberet virilem.vt.j̃.eo.l.cum emācipatus.§.fi.⁊ ibi Ray.in glo.vlti.in fi.Istud ideo q̃ isti nepotes procedūt ab vno stipite ⁊ sic vnius psone vice funguntur.vt.j̃.l.proxi.Nota.ac ibi secus est ⁊ dic vt ibi.Uel dic sm Jacobū de bel.qd ius pretorium imitatur ius ciuile:vt hic.sed ius ciuile nūq̃ illud corrigit vt secus ecōtra.s̃.de iustitia ⁊ iur.l.ius autē ciuile.§.j.Jaco.

1 ☞ Preterito cōtratab.datur si exheredato denegetur.

Si duobus. Casus pulcher ⁊ contra quem de facili responderetur.ibi ⁊ ex altero.id est alio quia erant tres.⁊ secūdum grāmaticos alter dicit̃ de duobꝰ.sed sm nos dicit̃ etiā de tribus.vt.C.de furtis.l.ancille.⁊ de hereticis.l.quicunq̃.⁊ ibi nota.⁊ vide in alphabeto.ibi cōpetat ⁊ sic qlibet duorū fratrum habet tertiam ⁊ duo nepotes tertiam.vt.s̃.eo.l.proxi.§.fi.Dynus ibi.Fratri.s.tantum.Dy.nō aūt patruus ibi cōsequēter ⁊ ita etiā in parte accrescente obtinēt nepotes locū vnius.Dynus.In gl.q̃ cum vnius psone.in fi.Hoc ideo q̃ in vnā portionem ɔcurrūt.vt s̃.l.pri.§.fi.⁊ ideo secus in fratribus quorū quilibet habet suam partē separatim.In glo.hic tam varie ibi suam portionē quia in eadem portione non concurrunt.Dy.

1 Si prius. Ibi posteriore testō imperfecto.dy.† et dic q̃ preterito dat̃ contrata.si exheredato denegatur ⁊ hoc intendit iste.§.dy.ibi.petat bonorum posses.⁊ hoc verū si scōm testamentū tollat primū alias non.⁊ hoc sequit̃ dy.ibi.quoq̃ filio preterito.Dy.ibi.⁊ ita ius habet hoc est forma iuris in casu isto.dyn.ibi.scripti heredes vt q̃n in secundo sunt scripti qui venirēt ab intestato remoto filio ⁊ in pmo extranei.vt.s̃.de iniusto testō.l.ij.⁊.C.de testamentis.l.hac consultissima.§.penultimo.in quo secundo quinq̃ testes debent adesse vt ibi no.et scōm hoc nō est necesse dici quod respiciat ius.C.vel autenticorū.Jaco.ibi.vt cū is.s.scriptus in scđo imperfecto.Dynꝰ.ibi.contra quem.i.scripti in secūdo.dy.ibi.remoto id est dato quod filiꝰ nō esset.Dy.ibi.possit obtinere cōtra scriptos in pmo testamēto perfecto.Dy.ibi.petere bonorum pos.cōtrata.q̃ sm testamētū lz imperfectū valet ⁊ tollit primū.dy.ibi.si vero ille scriptus in secundo impfecto.dy.ibi.filius quoq̃ exheredatus in primo ⁊ preteritus in secundo.dy.In glo.prima ibi.improprie dicit cōtrata.q̃ non sunt tabule imo est quedā alia volūtas sed certe imo sunt tabule:vt hic ptz:⁊ dicta.l.ij.s̃.de iniust.test.In glos.etiā iure testamenti imo etiam iure autenticorum sm quosdā nō est testamentum:⁊ vide Roffre.circa finem huius tituli.

1 ☞ Bonorum possessio cōtratabulas quē producat effectum.
2 Filius preteritus nepotē excludit.
3 Nepos primo emācipatus ⁊ in locum filij adoptatus tm̄ habere debet quantum vnus filiorum.
4 Adoptiuus extraneus idem ius habet quod is q fuit de suis.

1 Cum emancipatus. Al's est.§.⁊ ponit de effectu bonoꝝ posses.ɔtra.ɔcesse ⁊ dicit † qd bonorum posses.cōtrata.habet eundē effectū quē hz hereditatis aditio de iure ciuili.dy.Et dic emācipatus a patre pteritus.dy.ibi ad eum filiū pteritū petere ɔtrata.dy.Et dic q̃ sunt duo iudicia:vnū agnitionis bonorū possessionis:aliud bonorū possessorie petitionis hereditatis:q̃ agnitio bonorū possessionis siue bonorum possessio nō est ius quo agimus sz ppter qd vt no.s̃.de bonorū posses.l.iij.§.bonorū.oldr.⁊ hoc indicat hec litera dum dicit hereditatem peteti ⁊ in hoc possent decipi in cōcipiendo libellum etiā periti.⁊ vide qd not.C.eo.l.ij.⁊ per rofre.in fin.huius titu.et ad fi.huius.§.facit qd no.s̃.de acquirend.l.pro herede.§.papiñ.

et ad trebel.l.si heres pecuniam.

2 Qui duos. † Filius preteritꝰ excludit nepotē ex senatusconsul.licet institutus a contrata.h.d.Dy.Et sic habeo duos filios.s.primū ⁊ secūdum:et ex primo nepotē primū ptereo:scōz ⁊ nepotē ex primo istituo.nepoti nō dat̃ ɔtrata.viuēte patre suo q̃ pcedit̃ ab eo mortuo nō q̃ nō reperit̃ aliqs pteritꝰ q cōmittat edictū.ptz ergo qd si filiꝰ ⁊ nepos sunt in potestate pfert̃ filiꝰ.vt.s̃.de liberis ⁊ posthumis.l.gallus.j̃.de coniungē.cū emāci.liberis.l.i.§.pater in potestate.s̃.eo.l.j.penul.⁊ vltimo rūso.⁊.l.ij.⁊.l.illud.§.i.Idē si ambo emancipati.vt.s̃.e.l.iij.§.filiū habēs.⁊.§.si quis post.⁊.l.si emancipatus.ij.responso.Idem multo magis si filius in ptāte ⁊ nepos extra potestatē:vt hic ⁊ colligit̃ ex dicta.l.si emācipatus.alias incipit si pteritꝰ.vrsi.nepote quoq̃ solo.⁊ maxime rōne q̃ in fine vltimi rūsi reddit̃.sz si nepos sit in ptāte filiꝰ extra ptātē cōcurreret sm hec iura.vt.j̃.de cōiungē.cū eman.liberis.l.j.§.q filiū.⁊.l.si preteritus.§.filio.⁊ j̃.§.pri.sed hodie pr̄ prefert̃ q̃ prior in dicta.l.j.j̃.de coniungendis cū.Op.q̃ nepoti in adoptionē dato detur ɔta q̃ istitutꝰ.vt s̃.eo.l.non putauit.§.in adoptionē.⁊.§.datur.so.vt ibi.Secūdo op.q̃ admittat̃ cū pr̄e.vt.j̃.§.pri.⁊.s̃.e.l.j.§.q hēbat:al's incipit q filiū.sol.ptz q̃ ibi filiꝰ erat emancipatus nepos in ptāte aui hic q filiꝰ erat emācipatꝰ vel i ptāte:sz nepos nō erat i ptāte aui sz patris adoptiui.Idē op.§.sufficit semel edictū esse ɔmissum.vt.s̃.e.l.nō putauit.§.a prio ⁊.l.si post mortē.i pri.⁊.§.vlti.j̃.eo.l.quod vulgo.rñdeo verū est,vt eiꝰ vtꝰ ⁊ effectꝰ extēdat̃ ad eos q sunt in gradu pares in iure cōmittēdi,vel saltē i iure succedēdi lz non pares i gradu.vt.j̃.e.§.vlti.dy.ibi eum.s.nepotē.dy.ibi heredē instituit eūdē nepotē in adoptio.datū.dy.ibi altero filio patris istius nepotis.dyñ.ibi admittet̃:scz solus.dyñ.nepos.ibi pater eius.⁊ hoc q̃ pr̄ eū pcedit:al's secus.vt.s̃.e.l.nō putauit.§.vt autē.⁊ ibi no.sz nōne ⁊ in sequē.§.pcedebat nepos p patrē ⁊ tm̄ cū eo admittit̃ rñdeo nō cōsiderato iure ciuili:imo eo iure nepos precedebat patrē q̃ nepos erat in potestate hic autē non sz in adoptionē datus.Old.Ibi accipere cōtra.s̃.e.l.nō putauit.§.in adoptionem.solu.vt ibi.⁊ rō huiꝰ.§.est q̃ pr̄ q est in potestate testatoris hunc nepotē excludit q est extra familiā.⁊ sic nō obstat.s̃.e.l.nō putauit.§.vt autē.⁊ ibi not.ray.in glo.q̃ pater.in fi.ibi accipere vellet:dic qd nō pōt.vt.j̃.§.pri.rūso.statim sequit̃:alias est in gl.sed quid si quis post mortē patris bonorum posses.accipiet ⁊ respondeas arg.s̃ de inofficio testamēto.l.penul.in princ.⁊.l.pater.dy.in glo.post mortem aui.in fi.sed illud parit pteritionem alterius cum quo poterat succedere qd hic rō est.Jac.in gl.q̃ nec p se ibi esset institutus quia nec per patrem fuisset sibi commissum edictum cum nō veniat ad bonorum possessionē cū patre tamen nō fuerit in potestate testatoris.vt.s̃.eod.l.j.§.qui habebat.alias q filium.⁊.l.iij.§.j.⁊.ij.Jaco.⁊ sic soluitur contrarium de.l.non putauit.§.a primo.versi.sed si post mortem.quia ibi in eo cui contra tabu.potest committi at hic in eo cui non potest cōmitti cum pater eum precedat.vt.s̃.dixi.Ray.

Si pater emancipato. Habeo tres filios.primū emācipatū,scōm in potestate:tertiū dedi in adoptionē.⁊ duos nepotes ex tertio in potestate retinui:feci testamentū ⁊ institui scōm,⁊ tertiū preterij primū ⁊ nepotes ex tertio commisso edicto p primū emācipatū vocat̃ primꝰ in tertiā secundus in tertiā:tertius vna cū nepotibꝰ ex se natis in aliā tertiā:de qua diuisiōe facta in duas partes dimidiā tertius ⁊ dimidiam nepotes habebunt ibi filio preterito:⁊ sic incipiebat locus esse edicto de cōtrata.dy.ibi ex quo.s.filio in adoptio.dato.dy.ibi in familia.i.i potestate aui naturalis.dyñ.ibi emācipatus preteritus.dyñ.ibi sextans id est due vncie.dy.ibi cedat.tantū enī dz habere pater quātum filij ex eo nati.vt.j̃.de coniungen.cū emā.liber.l.j.dy.

3 Si pater ex duobus. † Tātū habere dz nepos primo emancipatus ⁊ postea in locū filij adoptatus quantum debet habere vnus filiorū.hoc dicit Dyñ.Ibi venerit per adoptionē.Dyñ.Ibi deduci:id est diuidi.dynꝰ.ibi qui in potestate:scilicet filius ibi qui nepotis loco fuerit:scilicet in potestate aui.dyñ.ibi adoptatus fuerit per quod apparet quod non fuit emancipatꝰ al's secus.vt.s̃.eodem.l.iij.§.filium.dyñ.ibi adoptatus fuerit nec obstat.s̃.eodem.l.iij.§.j.quia hic considerauit equitatem ibi rigorē cum hic admittatur nepos nō obstante adoptione ⁊ sic iura naturalia preualent.vt.s̃.eodem.l.non putauit.§.si quis.⁊ contrarium est satis difficile ⁊ maxime quia sunt eiusdem iurisconsulti:sed dic vt dixi.Ibi adoptatus esset sed si extraneus adoptatus esset haberet virilem portionem ergo similiter multo fortius iste nepos in locum filij adoptatus eadem debet habere.Dynus.
4 † Et sic not.quod ius quod habet adoptiuus extraneus hoc habet ⁊ qui fuit de suis vnde est argumen.pro his qui recesserunt de sua ciuitate ad aliam ⁊ postea in ciuitate sua ordinetur

netur q veniētes ibi ad standum habeant immunitatē. quod si ipsi ciues qui reuertant ibi ad habitandū q gaudeant ipsa im munitate sicut alii qui veniunt de nouo de alieno districtu. Jac. in glo. j. in fin. vt statim ostenditur. dyn. in glo. ij. in fin. instituto. dy. in glo. iij. que dicit emancipato et non est plus in ipsa gloss. et est signata super verbo cū filio suo ista gl. falsa est qz emācipa tus nepos cū suo patre nō vocatur. vt. s. eo. l. iij. Et ideo dic filio suo remanente in potestate. vt nepos qui iungitur patri suo per edictum de coniungendis. dyn. pro hoc. j. de coll. bo. l. pretor. §. fi. vbi ponitur iste casus. Jn gl. vlti. ibi. vt hic dicit z sic non obstat. s. eo. l. si in adoptionem. vt ibi dixi. §. fi. Ray. Jbi alter nepos in potestate retentus. dyn.

Si ex duobus. Jbi adierit ex institutione patris: z dic adierit de iure ciuili z sic est cōtra illud qd dicit gl. s. eo. l. istud. §. fi. sed dic vt ibi dixi. dyn. z sic ista gl. l. fi. de interrogato. actione. Jbi expressum sit: scilicet quantū habere debeat de bonis. dyn. ibi secutus sit adeūdo. dyn. ibi si legatum a patre pterunte sibi relictum. dyn. ibi petierint qz videtur agnoscere iudiciū defuncti z bonoz possessionem cōtrata. repudiare qua mediāte poterat iudiciū patris defuncti infringere. dyn. ibi institutus ex minori parte quaz habiturus erat ab intestato. dyn. ibi in eaz partē subaudi tantū. dy. ibi tueri debeat: quasi dicat sua portio augeri non debet sed potest diminui z hoc sequitur dyn. ibi vt hactenus: id est intātū. dynus quod si est minore zc. Oldra. ibi extraneis quoqz non solum liberis et parentibus. dyn. Jbi prestare cogatur succedendo ex institutiōe. dynus. sed succedens per contratabulas prestaret tantum liberis z parētibus. dy. in versicu. quod si is. s. erant filii emancipati hic vero vnus emancipatus alter in potestate. dyn. ibi heres institutus sit emācipatus non preteritus per qd cōmittitur edictuz dyn. ibi quoniam pro quāuis vel proprie z tūc iure ciuili non pretorio q preualet. Jaco. ibi z ipsum scilicet institutū. dynus ibi bonorū possessionem: scilicet cōtratabu. cōmisso edicto per emancipationem preteriti. dyn. ibi tunc eū: scilicet si se in. de quo. s. in principio. l. fit mentio. dynus. in gl. no. tria. ibi. §. ibidez. z. §. pater filium. quod est verum si ex minori parte sit heres scriptus: z sic per concursum emancipati portio eius augetur non minuitur sicqz tunc non facit sibi iniuriam secus si ex minori. vt eodem tit. l. filius. dy. in glo. contra. s. eo. in fi. iussu patris adoptiui. vel ibi speciale. vt in sequenti. §. dicitur dyn.

Filius. Jbi hunc nepotez z si preteritus sit suo iure si institutus beneficio alterius cōmittentis edictum. dyn. ibi emancipauit cū per mortem patris adoptiui in eius potestate recidisset. vt instit. quibus mo. ius pa. po. sol. §. j. Oldr. Jbi sublato filio. i. procreato post emancipationē. Et ita non fuit in potestate aui naturalis. Oldra. ibi z emancipato z ita non transiuit in potestatē aui adoptiui. vt. j. eod. l. si pater. Ol. Jbi z mortuo: ideo dicit mortuo qz si viueret pater adoptiuus non posset filius arrogatus habere heredē de cuius hereditate: id est aui naturalis hereditate admittitur z viuo adoptiuo ad qd transiuit. Jaco. ibi z contra aui naturalis. dyn. ibi hunc nepotem. dynus. in glo. j. in fin. z. j. eo. l. fi. dyn. in glo. siue ante mortē. in fi. imo dic ante mortem aui naturalis: secus si post. vt. s. eod. l. vtrum. nā tēpore mortis aui nō erat in adoptiua familia nec sibi obstat pr q est adhuc in adoptiua familia multo magis eo mortuo admittitur. Jaco. in gl. institutū. in fi. vt. s. eo. l. non potuit. §. in adoptionem. sed certe non est necesse quod sit institutus. nam hoc requiritur cum est in aliena familia constitutus quod hic non erat imo defūt esse viuo auo naturali. dynus. ibidē qz filius eum precedit. vt. s. eod. l. iij. §. filum. z. l. illud. §. j. z. l. si emancipatus. ij. responso. z qz natus est in adoptiua familia. vt. s. ea. l. §. filius. sed certe non erit absonum si ponas filium esse in adoptiua familia etiam mortuo patre adoptiuo. vt. s. eo. l. vtrū. z nepotem exiuisse per emancipationem a familia adoptiua. vt. s. eo. l. si emancipatus. §. fina. Dyn. imo dicas q hic fuit emancipatus post mortē patris adoptiui. z sic non erat in adoptiua familia tēpore mortis patris naturalis z sic not. dicta. l. vtrū. s. eo. qz hic fuit emancipatus post mortem patris adoptiui ante mortez patris naturalis. Jbi nō z sic secure dicas hūc nepotem ab auo naturali preteritū. Rayn. in glo. idem z si viuente. in fi. sed quomodo valet testamentuz eius qui est in potestate. respondeo. vt dicto. §. si pater. dyn. z ideo tenecum textu: scilicet quod pater adoptiuus erat mortuus. vt not. dicto. §. si pater. nec ob. huic fin. s. eod. l. si emancipatus. §. fin. qz hic nepos erat emancipatus ante adoptionē patris z sic non trāsiuit in familiam adoptiuam. Jbi sic quare z in nepote preterito potest casus poni. Ray. in gl. precedēte. s. quā auus decedat. Ol. in fi. imo non qz si viueret pater adoptiuus esset in aliena familia: z contratabulas non daretur. Jacobus.

1 ☞ Beneficium bonorum possessionis contratabulas opponi potest in modum exceptionis.

2 Exceptio bonorum possessionis indulgende proponitur in modum dilatorie.

1 Si preteritus. Alias. §. z breuiter dicit † q beneficiū bonorum possessionis cōtrata. potest opponi in moduz exceptiōis. dy. ibi emācipat⁹ cui pater ab eo q sibi debebat liberationē legauit q sequit ibi. nā h ipso qd agnoui legatū seu iudiciū defuncti. dy. ibi repudiauit hoc vez qn opposui exceptionē tanq agnoscēdo legatū liberatiōis: sed si opposuit exceptionē q intendebat mouere contrata. tunc habet locuz quod sequitur quod ita zc. Jbi illa exceptio subaudi recte ageres si non cōtrata. ibi vsus est ex causa legati et sic videtur approbasse volūtatem defuncti. dy. in glo. j. in fi. hoc sine dubio qn per simplex pactū fit remissio. arg. j. de bonis liberorū. l. si uo. §. sed si nō mortis. z. j. si a parente quis fuerit manumissus. l. j. §. si vel parēs. sed cōtra credo arg. s. de inoff. testa. l. si quādo. §. illud. z dic vt ibi not. dynus. in gloss. vlti. Jbi in modū excep. imo hic de bonorū posses. non excipit principaliter: sed q ipsa peti potest. vt. j. de excep. rei iu. l. ij. de actio. z oblig. l. qui cū herede. Oldr. in fi. qd ita intellige vt possidens petat bonorū posses. contratab. vt ea habita excipiat. aut eū non cūea demū data testamentū rūpatur. vt. C. de coll. l. vt liberis. sic in restitutione in integrū. vt. j. de exceptio. l. exceptio. in fi. z no. s. de iureiuran. l. nā postea. §. si minor. et ex quibus causis. l. si is. z not. q in. l. ista. z. j. de exceptio.
2 rei iudica. l. ij. † Exceptio bonorū possessionis indulgende pponitur in modum dilatorie. q. d. cū nō potes agere cū speretur cōtra tabulas dari. z petitio hereditatis et sic nihil debet fieri in preiudicium petitionis hereditatis. vt. s. de petiti. heredi. l. diuus. z C. de petitio. heredi. l. fi. sed si excepit is qui cōtratabulas petere habet statuitur terminus ad petendum. vt. s. de petitio. heredi. l. si quis libertatem. Jaco.

Si emancipatus. Jbi nepote: alias nepoti. z hec clarior. Oldra. Jbi fideicōmissariam hereditatē restituēdam ipsi filio suo qui in aui remāserat potestate sub hac conditione si liberatus zc. Old. Jbi bona nepotis. i. ppterea fuerit adiecta pdictā conditio in restitutione si liberatus zc. Old. ibi nō esse ei. s. filio. Oldr. in fi. cōtrata. ex psona nepotis quasi sit preteritus: qz potius videtur nepoti puisuz quam iniuria facta. dyn. z sic patet q fideicōmissarius hic recipiat ex vltima voluntate non videt institut⁹ qz tūc nō haberet cōtratabu. si autē esset simpliciter preteritus haberet licet hic nō habeat. Jtē si esset substitutus non haberet: nā z si esset sub conditione institutus non haberet vt. j. eo. l. sub conditione.

1 ☞ Filio preterito succurritur p cōtrata. contra testamentum paternum.

1 Si pater. Jbi excludi eū a bonorū possessiōe pris in adoptionē dati qui mortuo pre adoptiuo fecit testamentū z sic cessant 3a. Ray. ibi sz pr se dat. s. tm. dy. ibi filio assignat: † z ideo equū est qd sibi succurrat p cōtrata. cōtra testamentū paternū si in eo pretereat: sed quādo dat filiū in adoptionem z non se sibi patrez assignat: scz adoptiuū ad quē debet habere respectum. z ideo excluditur a 3ta. dynus. in glo. vltima. in fi. imo fit oppositio sic filius non habet cōtratabulas patris naturalis si sit in aliena familia tēpore mortis. sed hic non est in eadē familia: ergo non videtur admitti. vt. s. e. l. si emancipatus. §. si filius z. l. nō putauit. §. in adoptionem. z. l. vtrum respondeo illud obtinet vbi petiturus contra tabulas in aliena familia est translatus quod hic nō est iaco. probatur. s. e. l. iij. §. si pater. Oldra.

Sub conditione. Jbi certe eū. q. d. non conditionali dyn⁹. ibi remouendi sunt. q. d. simpliciter z pure non in euentu conditionis. dy.

Ei qui contra tabulas. Jbi mortis cā donationis secus in querela falsi z inofficiosi testamēti z q̄ sit rō dic vt. s. d his quibus vt indignis. l. post legatū. §. vltimo in gl. z substitutio ibi sed contra. l. si filius in eodem titulo de bonis libertorum.

Quod vulgo. Jbi datam Ol. simpliciter dyn. ibi peti potuit al's secus vt in sequenti versicu. nam si Dyn. et dic peti potuit considerato robore testamenti z capacitate instituti. Old. ibi secutū sit aliquo extrinseco impedimēto obstāte puta conditionis defectu vt. s. eo. l. nō putauit. §. a primo. ver. sed si defecerit. z. §. idem scribit. Oldra. ibi sequi potuit. ratione casus

contingentis post mortē patris secus si eo viuo vt patet.j.imme diate.z.s.eo.l.nō putauit.§.a primo.dyn⁹.z subaudi sed si adiri vel bonorum possessio peti non potuit secus z hoc subijcit nam si vel omnes zc.Oldr.ibi inane est.i.superuacuū foret.Dy.in glos. ibi.§.disponat.vel dic legē.i.testamentū.nā contra ipsam testamē tum datur vt.s.eod.l.illud qd qū obtineat nūc dicit z exponit z sic determinat verbum datū iaco.in fi.testamentū enī ruptū vno iure potest rumpi alio vt.j.l.proxi.versi.sed quēadmodū.sed ru ptum siue inualidū vtroqz iure postea rumpi non potest vt hic z l.nam z si.versi.post defectum autē.s.de iniusto rupto z irrito te stamēto ray.nō ob.j.de bonorū pos.secūdū tab.l.ij.§.si sub cōdi tione z.j.tit.j.l.sed si pro dote.§.fi.z.l.is qui in potestate.l.si duo z de vulga.z pupil.subst.l.sed si plures.§.si ex asse.vt ibi not.z vi de quod nota.s.si quis omissa causa testamenti.l.que autem.§. penultimo.

1 ❡Filius exheredatus cū emancipato preterito succedunt in portiones viriles.
2 Contratabulas liberis data locū habet siue ex testamento here ditas adeatur siue non.
3 Exheredatus non habet contratabulas.
4 Exheredatio per aditionem confirmatur.
5 Filius propter ingratitudinem non repellitur a successione abin testato.
6 Querela officiosi testamenti datur etiam contra non scriptū in testamento.
7 Collatio locum nō hȝ ex parte edicti deferente cōtratabulas.
8 Ingratitudo non presumitur nisi probetur.
9 Institutus succedens heredibus scriptis non adeūtibus legata prestat liberis z parentibus.

1 Filium quem.†Filius exheredatus cū emancipato preterito ex traneo instituto in viriles portiones succedunt diuer so tamen iure qz suus ab intestato emancipatus p cō tra ta.siue hereditas sit adita p scriptū siue repudiata z de rigo re cessat collatio z suus nihil:emancipatus vero p sua parte lega ta pstabit parētibus z liberis.h.d.z ista.l.obscura est in textu sed clarificabitur p eius expositiōes.deide diuide vsqz ad.§.vltimū si quis accepit in tres ptes pncipales fm q sunt tres qstiōes.pri ma vsqz ad.§.videamus vbi ponitur thema z vna qstio scilicet pro qua parte succedat suus z pro qua emancipatus.in secunda vsqz ad.§.seu versi.legata secū da questio.s.an eo casu quo heres scriptus non adijt teneat emācipatus cōferre suo.in tertia an de beantur liberis z parentibus pro qua parte z a quo.Quarto op po.tribus modis vt in glo.dy.vel fm alios diuide principaliter in tres partes vsqz ad dictū.§.vltimū fm q tres sunt questiōes in prima in quantū detur bonorū pos.cōtrata.emancipato in se cunda cū heredibus non adeūtibus determinatum sit vtrunque filiorum dimidiam partē hereditatis habere an sibi inuicem cō ferant.in tertia an legata prestent partes non mutantur qz scda in versi.videamus tertia in versi.legata tamē iterum.pma subdi uidit in quatuor.primo thema z qstio vsqz ibi dixi.secūdo deter minatio questionis cū distinctione bimēbri q omni casu quantū ad effectū videt esse cōtra exheredatū in potestate retentum vsqz ibi sed cum exheredatio.tertio pmissio exheredati in casu in quo scripti heredes nō adiuerūt z declaratio illius bimembris distin ctionis vsqz ibi sed quēadmodum.quarto pmissio exheredati in casu quo scripti heredes adiuerūt quo casu sibi soli querela inof ficiosi testamēti dat.Old.z dic q pmo ponit thema qō z allega tio:postea aut institutus adijt aut repudiat si adijt repellitur ex heredatus cōtrata.z exheredatus z solus suus succedat de iure ciuili:emācipatus vero solus de iure ptorio in ver.sed quēadmo dū.istas diuersitates reddūt ad cōcordiā vt si adeat ex cā qre le succedat exheredatus in partem z si nō adeat etiā in partē suc
2 cedat per cōtrata.ad hoc vsqz ad ver.videamus.† deinde no.ad euidentiā q ɔta.q liberis dat habet locū siue adeat hereditas ex testamento siue nō vt.s.eo.l.illud itē.qrela inofficiosi testamen ti ita demū locū hȝ si ex testamēto adeat hereditas vt.C.de inof ficioso testamento.l.scimus.§.illud z.s.de inoffi.testa.pap.§.si cō ditioni.Itē quod exheredatio non hȝ effecum nisi adeat heredi tas patris exheredātis vt.j.de bonis libertorū.l.si patronus.§. ex testamento z hac.l.versi.cū exheredatio itē qd mero iure ciuili notat filius in potestate cōstitut⁹ z solus z repellitur emācipat⁹ pretor tamē eos emācipatos vocat z tollit effectū emācipatiōis.
3 Itē † q exheredato cōtrata.nō dat vt.s.de bonorū pos.l.sȝ cū patrono.§.bonorū.s.eod.l.j.z.l.non putauit.in princi.z.l.si post mortē.§.exheredati.eo.ti.secundo no.q collatio locū habet cum suus z emancipatus succedūt eodē iure vt ambo per cōtratabu. vel ambo p vnde liberi,z sic quodāmodo eodē iure.vt.j.de colla.

bono.l.j.§.j.z hac.l.§.videamus.sed si succedūt diuersis iuribus vt qz su⁹ per fm tabu.z emācipat⁹ p cōtrata.ita demū locus est collationi si emācipatus facit iniuriā suo vt qz minuat eius pte: non alias z idē in pcedenti casu qū succedūt eodē iure vt.j.de col latione bonorū.l.si fili⁹ z.j.hac eadē.l.versi.z sic hoc cōsequens z de colla.bonorū.l.j.§.si pr filiū.Breuius dic q si suus z emanci patus succedāt eodem iure siue diuersis iuribus ita demū locus est collationi bonorū emancipati si per cōcursum emācipati fiat iniuria suo qz pars sua minuat qz ipse ex minori sit institut⁹ quā habiturus esset ab intestato z hoc tradit p modū regule in dicta l.j.§.pr filiū.ver.toties.j.de collatiōe bonorum.dy.literā expone ibi quatenus emācipat⁹ pterit⁹.dy.ibi.bonorū possessionē cōtra ta.dy.ibi habitur⁹ sit subaudi qd aliter sciri nō potest nisi priua an exheredatus ɔcipiet in contrata.an non.iaco.ibi repellendum esse.s.a iure succedendi ab intestato qz institutus adiuit a bonor. posses.per cōtrata.qz exheredat⁹ nō tamē a querela inofficiosi te
4 stamenti repellitur.dy.† nā p aditionem confirmatur exhereda tio sicut z oia alia in testamēto scripta vt.j.de bonis libertorū.l.si patron⁹.§.ex testamēto.z exheredatio valida repellit quē a cōtra tab.vt.s.e.l.j.z.l.non putauit.Ol.ibi q manserit in potestate hic pōt cōtinuari versi.sed cū exheredatio.z ver.qui sequit q facile si hi zc.interpositio est dy.vsqz ibi filius zc.dy.ibi.q si hi heredes scripti.Dynus.ibi.qd facile sunt facturi.i.verosimile est qd repu diauerint.Dynus.ibi ex hereditate dato qd non spōte repudiet Dy.ibi fili⁹ in potestate cōstitut⁹ z exheredatus dy.ibi dephēdi tur.s.insolidum de iure ciuili sed per pretorem associat ei emanci patus.vt.j.dicit dy.ibi.solus de iure pretorio z contra tabulas habet etiam hereditatem non adiri vt.s.eo.l.illud.dy.sed cum ex heredatio.Pone casum q extraneus est institutus emancipato preterito ex suo exheredato.old.ibi ex testamento in quo exhere datio scripta erat.dyn.ibi ideoqz interpositio est vsqz ibi ne testa mentū zc.Ol.ibi.accipiat scȝ filius exheredatus in testamento ex quo non aditur hereditas.Dyn.ibi per omnia irritum per repu diationem heredū scriptorū.Dyn.ibi filium suum.i.in potestate cōstitutū.dy.ibi.heredē.s.futurū.Old.ibi patre decedente qz nō aditur hereditas.dyn.ibi.tueatur admittendo eum in partē di midiam per cōtrata.que vēdicat sibi locum etiam hereditate nō adita vt predixi.dy.sufficit enim potuisse adiri vt.s.e.l q vulgo z.l.non putauit.§.a primo.ver.sed si post mortē.z versi.sed si de fecerit.z.l.illud in prin.z audiui allegari hunc.§.cum glo. signa
5 ta super vbo ab intestato.que est notabilis † q filius pter in gratitudinē repelli nō potest a successione ab intestato ad hoc in auk.de nup.§.ingratitudinem.coll.iiij.z in.l.papi.§.fin.z.l. titia. vbi dicitur querelam debere.nec ob.s.de inofficioso testamento. l.posthumus.§.si quis.pponitur contra scriptū quia hic testa mentū est ruptum solum per contratab.de iure pretorio z heredi tas per emancipatum scripto heredi eundi z sic emancipatus lo co scripti successit.s.eodem.l.cū emancipatus.in principio. ergo querela proponitur contra eum ibi vero secus z hoc est pulcher rimum contrarium.Raynald.z Oldra.ibi consecuturus in effe ctu dato quod adeat.Oldr.ibi exheredatur.scilicet filiū in pote state cōstitutū.Dyn.ibi de iure ciuili.Dynus.ibi solū nec enim alius qui emancipatus erat z preteritus z cui bonorū possessio contra tabu.competebat.si esset ex testamento secuta aditio fa ctus est suus licet res sit redacta ad causā intestati eo quod nō est ex testamento adita hereditas quia nec in potestate est quod requiritur vt sit suus vt instituto de heredib⁹ ab intestato.§.sui. Oldradus ibi sed quēadmodum istud continuatur cum versicu lo erit in fine.Dynus.Ibi emancipatum preteritum.Dynus. ibi.pretor tueatur admittendo eum in partem per contratabu. vt dictum est in versiculo.sed cum exheredato.in fine.Dynus. ibi expellendus erit.q.d.non erit expellendus sed admittendus.
6 pro dimidia vt sequitur Ol.ibi monēde z sic† no.q qrela inoffi ciosi testa.datur etiam cōtra alium quam cōtra scriptū heredem quod raro inuenit.Dyn.in versi.videamus hec est secūda pars principalis que diuiditur in quinqz.In prima questio in secūda allegatio quod collatio fiat quia emancipatus ab intestato ergo non eodem iure:z sic nō fit collatio.Quarto determinat collatio nem non fieri.In quinta adducit simile vbi non fit collatio.In sexta arguit z infert ex illo simili.secūda ibi emācipatus namqz. tertia ibi iste enim quarta ibi z verior.quinta ibi z hoc sit conse quens.sexta ibi multo magis vsqz ad.§.legata.vel breuius dic quod hec secunda pars subdiuiditur in quinqz.In prima qstio. In secunda allegatio q non sit facienda collatio a suo emanci pato.In tertia ponitur solutio.In quarta ponitur cōclusio ibi ad bona patris veniunt quia suus iure ciuili ab intestato eman cipatus iure pretorio per contratabulas z sic non eodem iure. Dyn.ibi an.ij.qui veniant per bonorum possessionem contrata bulas.Dyn.ibi conferre debeant illi qui in potestate erat.Dyn. ibi emancipatus nāqz videtur quod non quia emancipatus:nā

succedit

succedit per contratabulas ad quam nõ vocatur exheredatus ⁊
collatio est inducta quando ambo succedunt eodẽ iure. dy. Ibi
id facere cogitur. id est conferre. dyn. ibi quibus apta sint emãci
7 pato. dyn. ibi iste em̃. bene dico † ꝙ nõ habet locum collatio ex
illa parte edicti que contratabulas defert iste em̃ ⁊c. dyn. ibi non
est vocatus: id est vocari nõ potuit. dy. ibi cõtratabulas qꝛ exhe-
redatus repellitur a cõtratabulas. vt. s̄. eo. l. fi. si post morte. dy.
ibi neqꝫ ex illa parte edicti subaudi cõferre cõpellitur emãcipatꝰ.
dy. ibi intestato repudiante scripto. dyn. ibi ad bonorũ possessio.
scꝫ vnde liberi sed vt ex testamento per cõtratabulas ergo ambo
per cõtratabulas. ⁊ sic locus est collationi. sꝫ hic vnꝰ ab intesta-
to alter ꝑ contratabulas. dyn. ibi ⁊ si frater in potestate. dyn. ibi
non inde. i. non ex ea parte qua defertur vnde liberi. dyn. ibi acci
pit bonorum possessio. vñ liberi imo accepit bonorũ possessionẽ
cõtratabulas. ⁊ ideo collatio locum nõ habet. dy. ibi hactenus:
id est intantum solo modo. dyn. ibi filio suo qui fuit exheredatꝰ.
dyn. ibi propria habuit hoc verũ per edictum cũ diuerso iure suc
cedant secꝰ forte de equitate cũ emãcipatus hic auferat aliquid
suo vt. ĩ. de coll. bonorũ. l. filius. ⁊ not. eo. ti. l. j. §. is quoqꝫ. Rayñ.
ibi ⁊ hoc sit cõsequẽs probat qđ dixit ⁊ dic hoc: scilicet quod re
pudiatio non prosit ad collationẽ bonorum propriorum fratris
emãcipati. dy. ibi eius beneficio: scꝫ. fratris emãcipati. dy. ibi plꝰ
consequat̃: scilicet dimidiã totius. vt. s̄. eo. l. nõ putauit. §. fi. dy.
Quid in querela dic vt no. s̄. de inofficioso testamento. l. mater
decedens. in fin. Ibi respondetur qꝛ cõcursus emãcipati non di-
minuit partẽ sui: sed auget ⁊ ideo non tenetur conferre. vt. ĩ. de
colla bonorum. l. j. §. pater filium. ibi toties ⁊c. dyn. in versi. mul-
to magis qꝛ supra succedit eodem iure ⁊ tamen non fit collatio
hic vero diuerso iure multo magis ergo non tenetur cõferre. dy.
Et arguit hec litera hoc modo dictum est qđ si per concursum
emancipati non fiat iniuria suo nõ est locus collationi hic ꝓbat
quod non fiat ei iniuria quia verosimile est qđ institutꝰ repudia
uerit timore preteriti potius quã timore exheredati ⁊ sic portio
sui qui ab intestato venit videtur augeri per preteritũ quia ipse
videtur rem deducere ad causam intestati ergo non videtur fieri
iniuria ⁊ ideo cessat collatio: sed quero potius timore preteriti ꝙ̃
timore exheredati videtur repudiasse institutus: respondeo quia
in contratabulas que datur preterito hoc solum inquiritur fue-
rit ipse filius preteritus necne: sed in querela inofficiosi testamen
ti que datur exheredato duo requiruntur. Primo vtrum fuerit
filius. Secundo an rite exheredatus: id est an causam ingratitu-
dinis cõmiserit necne ⁊ ideo verosimile est quod institutus plus
timuerit eum qui facilius admittitur ad augendum: scilicet ꝑ cõ
tratabulas contra eum qui minus facilius: scilicet ꝑ q̃relã. dy. in
nuit ergo iste versi. quod institutus repudiet magis timore p̃teri
ti quã exheredati qui habet necesse probare se grauatũ iure isto
⁊ interest vt. C. de inofficioso testamento. l. liberi. licet hodie ꝑ iu-
8 stinianum contra. † qꝛ presumũtur filij grati nisi ꝓbent̃ ingrati.
vt eo. titu. de inofficioso testamẽto. l. omnimodo. vnde not. ꝙ ho-
mines plus timent lites in quibus probatio actoris nulla vel bre
uis est necessaria. Dy. ibi huic succedenti ab intestato et sic pror-
sus alio iure. dynus. ibi cõferri non oportet a fratre emancipato
per contratabu. succedente. Dyn. ibi non vocatur subaudi licet:
⁊ construe sic literam que sequitur licet nomine sui heredis ade-
ptus est occasiõe omisse. i. repudiate hereditatis ⁊c. Et qđ subij-
cit nihil habituro. i. qui nihil scriptus nihil habere potuisset etiã
si adijsset hereditatẽ. ibi adoptatus est dic quod quando filius
in potestate instituitur ⁊ emancipatus preteritur: aut succedit ex
institutione aut per contratabu. aut ex dispositione edicti de le-
gatis prestandis contrata. bonorum possessione petita si ex pri-
mo. i. ex institutione succedit tenetur legata prestare omnibus tã
liberis quam parentibus. vt. ĩ. titu. j. l. is qui. ⁊. l. filium. §. is antẽ.
cui exheredaturus filius in potestate constitutus ⁊ tunc nulli te
netur quia non succedit ex voluntate nec per contratabulas nec
ex dispositione edicti: imo repudiata hereditate. vt hic. in fi. l. aut
preteritur ⁊ tunc nulli prestat quia illa bonorum possessio habet
illud ius quod haberet causa ab intestato: sed causa ab intestato
habet illud ius quod nulli prestatur legatũ ergo ⁊ contratabu.
vt dicta. l. is qui. dyn. in versi. legata. hec est tertia pars principa
lis in qua dicitur ꝙ licet emãcipatus non cõferat suo: vt in supe-
rioribus patet legata tamẽ p̃stare tenetur. vt sequitur. dy. ibi iste
emancipatus succedens per contratabula. dy. ibi actionis lega-
torum etiam parentibus ⁊ liberis relictorũ nedũ extraneis. vt. ĩ.
titu. proxi. l. si duo. ⁊. l. si qui in potestate. Dynus. in glo. a contra
tabulas. in fi. nisi secundum. quod no. ĩ. in ver. erit ergo in gl. que
incipit scilicet si intendat. Rayñ. in gloss. non habeas hic. §. in fi.
quia illud intelligo quandiu secundũ tabulas pẽdet sed ea repu
diata cõcurrũt cõtratabulas ⁊ ab intestato. vt patet ꝑ hãc. l. dy.
Considera ergo duo tempora primum anteꝙ̃ repudiet secundã
tab. ⁊ tũc nulla alia bonorum possessio locũ habet nec vnde libe-
ri nec alia ab intestato preter bonorum possessionem cõtrata. que
eam excludit. vt. s̄. eo. l. illud. f̃m tẽpus est post repudiatam scdm
ta. ⁊ tunc nihilominus habet locum cõtrata. vt. s̄. e. l. si post mor
tem. §. j. ⁊ tunc habent locũ alie ab intestato ⁊ sic hic: sic similiter
cum cõtratabu. tunc cõtratabu. cũ alijs q̄ ab intestato cõpetunt
non cõcurrit qꝛ donec certũ sit bonorũ posses. f̃m ta. procedit f̃m
tabulas quando cõpetere speratur ergo ⁊c. Dy. In glo. imo nõ
corrigit: vere em̃ solus habet contrata. licet non solus habeat bo
na seu hereditatem. Oldra. in glo. iure ciuili. in fi. finalem hic au-
tem meri iuris ciuilis effectũ considerauit. dyn. in glo. quo institu
tus non adijt. in fin. altero em̃ casu qñ institutus adiuit de colla-
tione facienda nulla erat dubitatio quia emancipatus reducit rẽ
ad causam intestati ⁊ sic manifeste patet nullã iniuriam fieri suo
qꝛ alias nisi beneficio emancipati non admitteretur in effectum.
Idẽ est in vtroqꝫ casu siue heredes scripti adeant siue repudiẽt
quia vtroqꝫ casu emancipatus habet dimidiam ⁊ suus dimidiã
quãuis diuersis iuribus sed hoc casu quando scripti repudiant
videbat̃ ꝑ emãcipatũ suo fieri iniuria: ⁊ ideo locus esset collatio-
ni quia solus successurus erat ab intestato ⁊ insolidum sed tamẽ
non facit quia presumitur timore preteriti rem ad causaꝫ intesta-
ti deduci. vt subijcit̃ in versicu. multo magis. dyn. in glo. bene du
bito ibi bonorũ possessio contratabu. imo inter eos tantum qui
possunt eodem iure succedere. vt. ĩ. de collatione dotis. l. nec ipsa.
⁊ ibi not. Oldra. in glos. que dicunt ibi. ⁊. l. nec ipsa. predicta sunt
vera de rigore ⁊ etiam de equitate: vnde qđ sequitur. in glos. non
bene subijcitur. vt patet in his que. s̄. dixi ad euidentiam. l. secun-
dum dynum. In eadem glo. in fine. ⁊ sic veniunt hic eodem iure
vñ deberet fieri collatio tamẽ qꝛ nõ fit sibi diminutio sed augmẽ
tum ex mente pretoris hic cessat collatio sed ibi veniebãt diuerso
iure ⁊ sic per edictum cessabat collatio sed per equitatem sceuole
locum habet. vt ibi: ⁊ ista est vera solutio f̃m quosdã modernos.
In glo. subaudi qui ibi. C. eo. scilicet de collationibus. ibi nulluꝫ
fuit testamentum. i. pater decesserat. ibi nõ condito testameto vt
ibi expresse ptꝫ in litera vnde ibi post mortem patris statim cepe-
runt posse venire eodem iure: scilicet ambo ꝑ vnde liberi. Oldra.

Si quis accepit.

Dic si quis emãcipatꝰ. dy.
ibi data. s. liberis ⁊ parenti-
bus. dyn. ibi relicti filij exheredati q scriptis non adeũtibꝰ nulli
prestat legata qꝛ ab intestato succedit ⁊ hoc f̃m tertiũ casuꝫ quẽ
9 teneas f̃m gl. lꝫ aliter ⁊ meliꝰ f̃m dy. ⁊ Iac. de ar̃. in fi. † sed insti
tutꝰ q scriptis heredibus nõ adeũtibus succedit ꝑ cõtrata. p̃stat
legata liberis ⁊ parentibus. dy. in glo. pone qđ suꝰ. in fi. vel pone
suum exheredatũ emãcipatũ preteritũ extraneũ institutum: insti-
tutus renuntiauit ⁊ emancipatus succedit ꝑ cõtrata. ⁊ prestat le
gata parentibus et liberis suis de iure ciuili. ⁊ exheredatus nulli
prestat ⁊ sic est melior eius cõditio si est exheredatus quã si esset
institutus. nã si esset institutus p̃staret oibꝰ si ex institutione adi
ret. vt. s̄. eo. l. si ex duobus. §. sed illud. ⁊. ĩ. ti. proxi. l. is qui. ver. ibi
vero. sed si succederet ꝑ cõtrata. p̃staret liberis ⁊ parentibꝰ. vt di
cta. l. is qui. versi. sed si vnꝰ. ⁊ vt tollas q̄dã cõtraria de. l. filium. l.
is autẽ. ĩ. tit. pxi. ⁊. l. is qui. §. de scripto. ⁊. l. si duo. eo. tit. dic quod
aut institutus succedit mero iure ex institutione ⁊ tũc constat qđ
prestat oĩa legata etiã extraneis ⁊ ita loquit̃. l. si duo. ĩ. tit. pxi. ⁊
s̄. eod. l. si ex duobus. §. sed illud. aut succedit per cõtratabu. vna
cum preterito: ⁊ tunc constat quod solis liberis ⁊ parentibus
prestat sicut preteritus. vt dicta. l. si duo. ĩ. titulo. proxi. ⁊. l. is qui
§. sed si suus. aut succedit ex beneficio ⁊ dispẽsatione ⁊ beneficio
edicti de legatis prestandis ⁊ tunc liberis ⁊ parentibus tantum
⁊ ita loquitur. l. filium. §. is autem. ĩ. titulo proxi. ⁊ l. is qui. §. de
scripto. ⁊ hoc quando suus instituitur ⁊ quando exheredatur ⁊
succedit ab intestato hereditate per scriptum non adita nulli pre
stat. vt hac. l. filium. §. legata. ⁊. §. finali. Item si preteritur nulli
prestat. vt. ĩ. titu. proxi. l. is qui in potestate. in prin. Dynus. ⁊ sic
secundum Dynum iste. §. loquitur in tribus casibus. scilicet in
emancipato preterito petente contratab. qui prestat legata solũ
liberis ⁊ parentibus. Itẽ in suo p̃terito petẽti cõtratabulas qui
nulli prestat ⁊ suo instituto adeunte ex institutiõe qui omnibus
prestat. ⁊ scdm hoc est melior conditio filij in familia relicti ⁊ sic
sui preteriti contratabulas petentis qui nulli prestat legata quã
eius qui non est exheredatus sed institutus ⁊ ex institutiõe adijt
qꝛ iste prestat legata omnibus ⁊ hũc casuꝫ prosequi potes si vis
Ray. Vel dic f̃m Iaco. de are. qđ loquitur vt supra in emanci-
pato p̃terito ⁊ suo exheredato vbi dictum est qđ emãcipatꝰ pre
stat licet ab intestato suus successit contra quem cõtrata. est peti
ta. modo. h. d. per modũ regule quod si quis emancipatus acce-
pit cõtratab. ⁊c. Ultimo cõcludit dicendo qđ melior est conditio
exheredati contra quem pecitur contratab. quã si fuisset institu-
tus ⁊ contra eum esset petita contratabulas bonorum possessio.
Iaco. ⁊ hunc casum tangit vltima glossa. In glo. vlti. ibi heredi
tas ascripta ⁊ hec vera. Dy.

1 ☞Contra tabulas datur ei qui nunquam fuit in pretereuntis potestate.

1 Si is qui filium. †Contratabulas datur ei q nunquã fuit in potestate pretereuntis. Secundo annectit duos similes alios casus. ⁊ hoc dicit Dy. ibi. hui⁹ fuerit scilicet patris sui in adoptione dati imo semper remãsit in potestate aui. Dyn. ibi. ideo nec ⁊ ꝓpone nec et dic nec ideo. id est vt deƚ cõtratabulas bonorum possessio debuisse ⁊c. Jaco. ibi videƚ de necessitate ⁊ ad hoc vt detur cõtratabu. Oldra. ibi obseruaretur. scilicet qꝺ non admitteretur iste nepos ad cõtratabulas patris ⁊ requiremus quẽ esse vel fuisse in potestate vt ei dareƚ cõtratabulas eueniret illud quod ⁊ in casu qui sequitur non admittereƚ ꝙ falsum est. Dyn. ibi. si emãcipatus tantũmodo non autẽ dat⁹ in adoptio. Jac. ibi. poterit mortuo patre suo non eo viuo. vt. s̄. eo. l. iij. §. si quis filio. ⁊ l. cũ emãcipatus. §. qui duos. ⁊ l. si emãcipatus. ⁊ l. illud. §. j. Dy. In glo. vlti. in fine hoc ideo quia per emãcipationem soluebatur ius agnationis sed cum hodie non tollaƚ: vt instituto de legitima agnatorum successione. §. j. nunquid iste §. sit correctus ⁊ certum est non esse correctum. vt. C. de adoptio. l. penulti. §. sed ne articulum.

1 ☞Legata non prestantur bonorũ possessione contratabulas petita.
2 Heres scriptus timore preteriti adire omittit.
3 Legatum vxori vel nurui relictum non debetur vltra dotem.
4 Heres scriptus bonorum possessione cõtra tabulas accepta non capit legata.

¶ De legatis prestandis contratabulas bonorum possessione petita. Rubrica.

Super rubrica. Superiori titulo dictũ est ꝺ bonorũ possessione cõtratabulas liberis dãda vel quia contratabu. bonorũ possessione petita non omnia legata prestantur sed certis personis tñ ponitur hic rubrica de legatis prestandis cõtra-
1 tabulas bonorũ possessione petita. Et nota hic regulã. †regulariter enim petita bonorũ posses. ɔtabu. non prestantur legata. vt. s̄. de contratab. l. j. sed tamẽ speciale est incertis personis. s. liberis ⁊ parẽtibus ⁊ vxore. vt. ĩ. l. j. ⁊ ij. ⁊ iij. ⁊ qꝺ dixi de vxore nõ intelligas in dote. s. in legata nisi ꝓbet eam numeratam. vt no. in glos. C. de falsa cã adiecta. l. si non designata. q̃ glossa notabilis est. ⁊ not. ĩ. eo. l. j. ⁊ potest esse ratio quia iste titul⁹ spẽlitatis continet ⁊ sic cõcurrerẽt duo specialia circa idem quod esse non debeƚ. s̄. de condit. ⁊ demõ. l. mulieri. cũ concor. Et dic ꝙ iste titulus loquitur de legatis prestandis personis coniunctis testatori non filio preterito: vt expresse patet. s̄. de vsufructu. l. si extraneo. ⁊ ibi dixi vnius determinatio qñqꝫ non porrigitur ad totum sed ad ꝓximũ dictũ ĩ. eod. l. j. vbi lex non distinguit nec nos. eadem. l. §. ⁊ generaliter. vnde omnibus liberis etiã posthumis legata debẽtur ex hoc edicto ⁊ in vtero constituti habentur ꝓ iam natis. ĩ. e. l. ij. Et nõ solũ legata sed in morte causa donationis prestantur exceptis. ĩ. eod. l. sed ⁊ si morte. sorori ⁊ fratri testatoris non conseruantur legata nec etiam relicta subiectis ꝑsonis liberoꝝ vel parentum ⁊ si relinquatur coniunctim liberis ⁊ parentibus cum extraneis debeƚ sola portio liberoꝝ ⁊ parentũ. eadem. l. §. j. Et legata extraneis re-
2 stituenda liberis vel parentibus ꝑstanƚ. †Et qꝛ scriptus omittit adire timore preteriti ideo legata a preterito debentur. legata ab impubere instituto relicta prestantur solum exceptis personis a substituto vero pupillariter ꝑstantur oĩbus. ĩ. eo. l. filiũ. Et ibi bñ de hoc legata ex hoc edicto ꝑstanƚ liberis ⁊ parẽtibus nõ expugnantibus testamentũ per q̃relã. eadẽ. l. §. omnib⁹. petens contra tab. de facto cũ de iure nõ possit nõ perdit legata sibi in testamento. eadẽ. l. §. si quis cõtratabu. ⁊ sic not. ꝙ legalis pena nõ cõmittitur cũ aliquid fit de facto ⁊ nõ de iure petẽs cõtratabu. non solũ perdit legata: sed oĩa q̃ habebit ex voluntate defuncti si erat substitutus eadẽ. l. nõ solũ. legata liberorũ ⁊ parentũ nõ augentur ex legatis que nõ ꝑstanƚ extraneis. eadẽ. l. nõ solũ legata: sed etiam portio hereditatis in qua instituti sunt seruatur parentibus ⁊ liberis. eadeꝫ. l. §. sed si portio. qꝛ hereditas est honorabilior quam legatum: ⁊ hec est ratio quare filio debet relinq̃ legitima iure institutionis ⁊ non sufficit quoquo relicti titulo ⁊ quod curandum est de onere etiam si non habet vtilitatem bursalem is cui seruaƚ portio hereditatis. vt dictum est. s̄. proxi. §. prestat solum liberis ⁊ parentibus non extraneis ⁊ hoc cedit non solum eius commodo sed etiam legatariorum quibus prestantur pleniora legata. eadem. l. §. is autem. ⁊ hoc proficiat quo ad falcidiam non detrahendam coniuncte persone non plus debetur ex institutione vel legato quã habeat preteritus petens contratabu. habita ratione portionis virilis. ĩ. eod. l. saluus cum. ll. sequentibus. vsque ad. §. si quis ex liberis. vbi est idem casus cũ. l. saluus. s̄. denũciatio constituit quem in dolo. eadem. l. virilis. §. si adierit. Et ibi de
3 ista materia. ⁊ virtute denuntiationis †relictum vxori vel nurui non debetur vltra dotem. eadẽ. l. §. si quid vxori. ⁊ ll. seq̃ẽtib⁹. si testator in testamento facit institutum ⁊ substitutũ: ⁊ ab vtroqꝫ casu legata ⁊ parentibus sint relicta vtrũ debeantur ab vno gradu tantum ⁊ a quo an ab vtroqꝫ plenissime. eadem. l. virilis. §. nõ omnia. cũ. ll. seq̃ẽtibus vsqꝫ ad. l. nõnunq̃. contrabu. committiƚ quandoqꝫ in secundum tab. et sic vnum contrariorum deuolniƚ in aliud. ĩ. eo. l. nonnunq̃. legatũ ab vno herede relictum prestatur ab omnibus contratabu. bonorum possessio. petẽtibus. ead. l. §. si ab vno. suus preteritus succedẽs per contratab. nulli prestat legata: quia poterat dicere testamentum nullum vbi pretereatur suus ⁊ emancipatus: vbi vero suus ⁊ emancipatus: vbi vero su⁹ est scriptus et adijt et emancipatus preteritus tenetur suus adiens omnibus legatarijs et si vnus emancipatus instituitur alteri pretereatur aut solus scriptus petit contratabu. ⁊ tenetur omnibus aut vterqꝫ ⁊ vterqꝫ tenetur coniunctis personis tantũ hec omnia habentur. ĩ. eo. l. is. qui in potestate. ⁊ ibi plene de ista materia vxori vel nurui non debetur legatum pretextu dotis si dotem non habebat. eadem. l. §. ei que. heredi extraneo sub nomine proprio debitum causa conditionis implende debetur petenti bonorum possessio contratabu. eadem. l. §. fi. ⁊ ibi habes quod licet sub nomine proprio aliquid disponatur ex causa que concernit nomen appellatiuum proprium omittatur in appellatiuum: ita ⁊ si de tutore loquamur nomine proprio de re respiciẽte eum vt tutorem refertur ad eum tantum ad tutorem suus preteritus committit edictum de contratabu. ĩ. eo. l. si duo. ⁊ alibi non reperitur ⁊ an teneatur prestare legata relegata perempta culpa heredis petita bonorum possessio. contratab. datur actio contra petentem contrata. ĩ. eodem. l. si emancipato ⁊ an liberetur actionem cedẽdo instituto filio ⁊ nepote ex emancipato institutis ipo emancipato preterito si nepos contentus velit esse legato sibi relicto illud legatum a patre suo preterito ⁊ petente contrab. petere debet. ĩ. eodem. l. nepos. ⁊ l. sequen. inquantum conseruentur donatio. causa mortis petita bonorum possessio. contratabulas. vel ab intestato. ĩ. eodem. l. si filius. portio deficiens remanet cum
4 onere. ĩ. eodem. l. si portio. †scriptus heres accepta bonorum possessio. contratabu. vel contentus iure ciuili non petit legata. ĩ. eo. l. bonorũ. petens contratabu. ⁊ irritans libertates seruis datas nihil in ipsis seruis consequetur. ĩ. eodem. l. hi quibus. sufficit qꝺ liberi quibus cõseruantur legata sint in agnitione tempore quo dies legati cedit. ĩ. eodem. l. interuenit. ⁊ ibi de hoc cõtratabulas defertur pro ea parte qua quisqꝫ suus heres esset contra non cõpetentem. ĩ. eodem. l. final. an nepos in adoptiua familia procreatus petita bonorum possessio. contratabulas admittitur. eadẽ. l. §. finali.

1 ☞Legata a preterito relicta nulli debentur.
2 Testamento rescisso aliquid debetur ⁊ hoc est cõtra ius commune.

Hic titulus. Ibi ⁊ aliquis nouum repete habet. Dynus. Ibi vt qui iudicium dic: qui scilicet filij emancipati qui sui preteriti ⁊ succedentis ꝑ contratab. nõ debent prestare legata etiam parẽtib⁹ ⁊ liberis relicta. vt. ĩ. eo. l. is qui. dyn. ⁊ l. si duo.
1 ⁊ dic iudiciuꝫ ab instituto relictũ. †nã relicta a preterito nulli debentur vt. s̄. de lega. iij. l. ij. Ray. ibi ex iudicio patris cuius testamentum rescindũt. dyn. ibi et fideicõmissaria al's vtiliter relicta. al's secus vt. ĩ. l. iij. §. fin. ⁊ l. sequenti. Ray. ibi liberis ⁊ parentib⁹. et istis nõ vltra virilem. vt. ĩ. eo. l. filiũ. §. sed ⁊ si portio. versi. idem obseruatur ⁊ circa legata. Ray. Ibi dotis nomine legatũ quod intellige. vt. ĩ. eo. l. viris. §. fi. ⁊ ibi not. Ray. Et vide etiam quod not. per Rofre. de bonorũ possessione contratab. ⁊ in gl. s̄. de vsufruc. l. sed si extraneo. in princi. in glo. j. in fin. vel dic naturalem in hoc quia nihil est ⁊c. vt hic. ĩ. de sacrosan. eccle. l. j. et nouũ in hoc
2 quia †rescisso testamento aliquid debetur quod est cõtra ius cõmune. Jacob. in glos. per ius pretorium. ibi iure ciuili tenet. vt. s̄. titulo primo. l. filium. versiculo sed queadmodum. Dyn⁹. Ibi et dic quicunqꝫ sit, siue nepos, siue alius qui tamen non sit in potestate non autem dicas de quocunqꝫ indistincte. nam suus preteritus veniens per contrata. non prestat alicui legata. vt. s̄. eodem l. is qui in potestate. dynus. in glossa quo vtili ex testamento. vt obligatio in persona heredis contrata. extendatur in personam filij qui loco heredis succedit. Dynus. ⁊ nota hanc glos. quod actio vtilis ex testamento alterius aliquando pretoria est. In glossa hoc refert in fin. ⁊ sic not. quod determinatio non ad totum porrigitur:

porrigitur:sed ad primũ de hoc no.ĩ.de aqua quoti.ꝛ estiua.l.j.§.ait pretor.ꝛ.š.ad trebellianũ.l.heredes.§.fina.Jacobus.

Generaliter. Ibi ex virili sexu ergo etiam in illis quibus contratabu.denegatur,pspicit hoc edictum.vt.ĩ.e.l.fina.§.j.Rayn.in glo.non ergo in fi.ad.l.quesitum.responde vt no.š.de serui.vrba.predio.l.si seruitus ad legem vlti.ꝛ.š.de in litẽ iurã.l.videamus.§.iurare.ꝛ vide Jaco. de bellouisu.qui feudũ dare possit.c.j.§.fi.In glos.quod non est si emancipati sint:quia tunc desinerent esse de numero liberorum. vt.š.ti.proxi.l.j.§.ꝛ sui iuris factos.ꝛ.l.non putauit.§.vt autem. Dynus.ibi de liberis.vt.ĩ.si tabule testamenti nulle extabunt.l. liberi.In glos.quia pro natis habentur cum de eorum vtilitate tractatur.Dyn.

1 ☞Posthumis relinqui potest.
2 Existẽs in ventre nõ habetur in potestate.

1 **Et ideo.** †Quia posthumis relicta debentur Dy.in glo.vlti.in fi.hoc verum est si tempore mortis aui nepos a patre suo nõ precedebaẗ quia pater suus mortuus erat:alias secus.vt.š.titu.j.l.j.§.qui filium.ꝛ.l.si emancipatus.circa princip.ꝛ no.dyn.in.l. si ex duobus.§.qui duos.eo.titu.dy.Ibidem vel dic hoc casu cõtra cum nascereẗ in potestate:sed in casu huius.l.nõ nasciẗ in potestate emancipati cum habeatur pro iam nota.argu.š.de statu homi.l.et seruorũ.ꝛ.l.qui in vtero.ꝛ de his qui sunt sui vel alieni iuris.l.nam ꝛ ciuium.ꝛ.l.sequenti.ꝛ de ventre in posses. mitten.l. j.§.si pater.ꝛ de coniungendis cũ emancipato liberis.l.j.§.si posthumus.ꝛ de carbo.edicto.l.decessit.Jacobus.sed salua gloss.qꝛ hec glos.loquitur de contrata.aut que debet dari huic nepoti cum patre emancipato preterito per edictum de coniũgen. quasi videatur in aui potestate natus ex quo fuit conceptus.Raynald⁹. vt.ĩ.ad tertullia.l.ij.§.si quis ex liberis.sed hoc nõ videtur procedere quia questio glo.loquitur vbi filius fuit emancipatus post conceptionem anteq̃ nepos nasceretur non ergo presumetur ne-
2 pos fuisse in potestate aui.† qꝛ non potest haberi in potestate ille qui est in ventre.ĩ.de coll'.bonorum.fina.

1 ☞Contratabulas seruatur fratri ꝛ sorori intestantis.
2 Filio debent habere legitimam iure institutionis non sufficit si eius filius instituatur.
3 Succedens non potest partem sibi obuenientem accipere ex iure accrescendi.

Sed ꝛ si mortis. Ibi collate scilicet fuerunt in aliquem de liberis ꝛ parentibus.dyn.ibi excepti non sunt scilicet hi quibus mortis causa donatum est.dyn.ibi fra-
1 ter sorori testantis.†rã fratri ꝛ sorori intestãtis cõtratabulas seruatur bene qꝛ ipsi bene sunt de numero libertorum:ꝛ sic quo ad hunc tractatum coniuncti per lineam trãsuersalem loco extraneorum habentur.Dyn.

Hoc solum. Ibi acquiratur legali acquisitione:secus si hominis expressa dispositione.vt ĩ.versicu.sed si proponas ꝛ versi.seq.Oldr.Ibi honor habitus sit.id est cui fuit ascriptum voluntate relinquentis.dyn. Et facit ad hoc.š.de vulgari ꝛ pupil.substitu.l.qui liberis.§. hec verba. Ray.Et not.ex textu isto coniuncto cũ eo qđ habebis.ĩ.e.l.filiũ.
2 §.si legata.†quod cũ fili⁹ debeat habere legitimã iure institutionis non sufficit si instituaẗ eius filius:aut seruus sꝫ nihilominus rumpet testamentũ p literã qđ est notandũ.ibi relictũ alicui de liberis ꝛ parentibus.dynus.ibi ei conseruabitur nec obst.C.de caducis tollen.§.sui autem.ꝛ.§.p secũdo.ꝛ.š.tit.j.l.si post mortem. §.liberi.qꝛ ibi in eo qui admitti potest de iure communi at hic in eo qui admittitur solũ ex dispensatiõe huius edicti argu.š.de cõditioni.ꝛ demonstra.l.mulieri ꝛ titio.in fi. Et plene de hoc dixi. š.de legatis.j.l.huiusmodi.§.si titio.Ray.Et est hoc bene notan
3 dum † qꝛ vbi aliqs succedit nõ põt accipere partem sibi obueniẽtem ex iure accrescendi.Itẽ op.ad versi.itẽ si qs titio.š.ex qbus causis maiores.ꝛ solue vt ibi dixi.Ibi ad eum non respicit q erat de liberis ꝛ parẽtibus.dy.ibi pstari debere:sed cõtra.š.e.l.versi. hoc solum solu.aut acqriẗ ei ex expressa dispositione testãtis ꝛ hꝫ locũ iste versi.aut acqreẗ ei dispositione legis.ꝛ tunc habet locũ. versi.hic solum dynus.vt ibi dixi.ibi idcirco nõ debetur.i.ob hoc solum non impediuntur deberi.dyn.In glos.scilicet tantũ ibi.§. in adoptionem ista cõcor.vel ibi in eo qui admittitur de iure cõmuni hic ex dispositione speciali huius edicti.Ray.vel ibi etiam non queritur cui acquiratur:sed an sint filij ꝛ non extranei.Jac. de bel.in eadem gloss.in fin.solu.vt ibi quia illud regulare istud casuale.dyn.Uel dic quod hic ꝛ ibi dicitur quod per eos acquiritur.ꝛ sic concor.Jaco.

1 ☞Bonorũ possessio ꝯtabulas post omissionẽ scripti ꝯpetit.
2 Legata ex quo edicto debeantur.

Cum propter hoc. Rñdet tacite obiectioni.diceret eñ aliqs q̃ legata sunt nulla nõ adita hereditate.
1 vt.C.de fideicõ.l.eã quã.† ꝛ bonorum possessio ꝯta.ꝑpetit post omissionem scripti.vt.š.e.tit.l.q̃ vulgo. ergo non debenẗ tũc rñdeo.imo cũ ꝑpter hoc ꝛc.ꝛ dictio legatũ abũdat ꝛ ẽm hoc subaudi i.l.ꝑcedẽti.ꝛ hr̃ditate nõ adita vl'nõ obstãte q̃ hr̃ditas adita nõ fit:vel pone cũ.p quãuis.ꝛ qđ dicit cũ sciret expone cũ, pro qꝛ:ꝛ hac cã omissa ꝑsumiẗ ꝛ fingiẗ nõ legatũ ꝛ potes cõstrue re cũ plerũq3 scripti hr̃des cũ sciret ꝛc.vsq3 in fi.ꝑpter hoc legatũ subaudi deficit.Jac.vel ẽm Oldra.dic cũ ꝑpter hoc quasi dicat ꝑpter vtilia legata q̃nq3 sit fraudulenter hr̃ditatis adeundi:siue aditiõis omissio ꝛ ideo necesse fuit ex hui⁹ edicti dispositiõe succurri:ac si dicat succurriẗ legatis relictis liberis ꝛ parentibus petite ꝯta.post aditionem etiã post repudiationẽ q̃ fit q̃nq3.vt.š.titu.j.l.qđ vulgo.ꝛ.l.filiũ.versi.sed queadmodũ.Oldr. Et expone cũ ꝑpter hoc legatũ.i.in fraudẽ istius legati vtiliter dati.dyn.ibi
2 emãcipatũ ꝑteritũ.dyn.in fin.† si petatur ꝯtrata.debenẗ legata ex hoc edicto:si nõ petaẗ ꝯtabu.legata debenẗ ex edicto.si quis omissa cã testamẽti.dyn.ibidẽ cũ plerũq3 legatũ vtiliter relictum deficiat ꝑpter ꝑteritũ cui⁹ timore repudiat institut⁹ merito testamẽto rupto p ꝯta.ꝯfirmaẗ:al's ꝯseruaẗ ex dispositione hui⁹ edicti:sꝫ legatũ inutile deficit ꝑpter se nõ ꝑpter ꝑteritũ ꝛ sic nõ ꝯseruatur:ꝛ hoc intendit hec litera.vt nota.ĩ.eo.l.sed ꝛ si p dote.§.fi. vel dic ideo qꝛ institutus omittit adire timore ꝑteriti ꝛ sic liberi ꝛ parentes perdũt legata propter preteritum merito preteritus ea prestare tenetur.vt dicta.l.sed ꝛ si pro dote.§.fi.Ray.

1 Legata ab intestato impubere relicta quibus debeantur testamento per contratabulas expugnato.
2 Pena legatis non committitur quando factũ de iure nõ habuit effectum.
3 Querela ꝑponiẗ in figura iudicij sed non contratabulas.
4 Substitutio an tollatur si contratabulas per substitutum petatur.
5 Portio hereditatis sicut ꝛ legata conseruari debet.
6 Filius quare legitimam iure institutionis habere debeat.
7 Adeunti edicto commisso contratabulas non petenti est quid imputetur.
8 Legatum propter aliud minuitur per cursum ꝛ falcidiam.

Filium quis impuberem.
1 Et breuiter.h.d.prin. huius.l.† testamento paterno per ꝯtrata.expugnato legata ab impubere instituto relicta prestantur solum exceptis personis:relicta vero a substituto legata reliquit liberis ꝛ parentibus et etiã extraneis.vt sub ĩcit dynus. ibi ea prestare: scilicet omnia. dynus.ibi prestanda sunt quia fuerunt ab eo relicta in institutione per contrata.expugnata.dynus. substitutus vero etiam ab impubere relicta prestaret omnibus.vt.š.de vulgari substitu.l.ꝛ si contrata.ꝛ ibi plene nota oldra.ibi omnibus etiam extraneis quia substitutio sua nõ fuit per contratabu.expugnata quia licet vt.š.de vulgari ꝛ pupillari substitu.l.ex duobus.§.vltimo.ꝛ.l.etiam.dy.ibi sextũciã.i. vnciam ꝛ dimidiam.dy.ibi prestaturum:scilicet substitutum.dy. ibi duntaxat heres institutus ꝛ habuit dimidiam per contratabu.beneficio emancipati committentis edictum.dy.in glos. non solum ab intestato impubere.Oldra.Et dic aut institutus adiuit beneficio preteriti cui competebat contrata.ꝛ tunc ad legata etiam extraneis tenetur.vt.š.titu.j.l.si ex duobus.aut non adiuit sed petij contra tabulas:ꝛ tunc aut diminutum est ius sue institutionis per commissionem edicti:ꝛ tunc legata diminuuntur siue ab instituto siue a substituto relicta sint. vt.š. de vulgari ꝛ pupilla. substitu.l.ꝛ si contratabu.de legatis.ij.l.fina.ꝛ.š.titu. proxi.l.qui filium.§.legata.ꝛ vt lega.nomine ca.l.j.§.qui minorem.hec autem diminuta si queratur cui prestanda sint dic aut sunt relicta a pupillo licet repetita a substituto,ꝛ tunc prestantur omnibus vt hac.l.filium.vsq3 ad.§.omnibus.aut est actum ius institutionis:ꝛ tunc aut relicta sunt a pupillo ꝛ prestantur ex eo quod datum est iure institutionis:vt sit vncia pro ipsa vncia omnibus prout ipsa vncia patitur.vt.š.de legatis.ij.l.fina. §.si ex accidenti.per contratabu.augentur ꝛ legata:exceptis personis:aut sunt relicta a substituto:ꝛ tunc iure substitutionis legata augentur.vt.š.de vulgari ꝛ pupillari substitu.l.ꝛ si contra ta.ꝛ hac.l.ver.quod si impubes.Jaco.In glo.prima in fine.

z hec placet Dyno. In gl. hic nonne paternum in fine z pleni' supra de vulg. z pupilla. substitu. l. ex duobus. §. finali. z l. sequenti. in glos. quia quidquid ibi nec decreuit si ponas ipsum solum institutum in dimidia. z si ponas ipsum in solidum tunc decreuit portio sua. Ray. in glo. sic econuerso ibi ex vncia omnibus quia illud ex defuncti iudicio consequi videtur pupillus succedens Dynus. ibi de his que accreuerunt quia ista videtur consequi non ex defuncti iudicio sed contra eius voluntatem. z ideo minus oneratur. Dynus. ibi relicta ista est in textu z sequens. dynus. et que sit in illis ratio supra dixi. dynus. in eadem glos. in fine. que legata indistincte debentur tam pro parte in institutione ascripta quam pro parte accrescente zc. ratio quia totum videtur habere ex defuncti iudicio qui eum substituit. z ideo omnibus prestat secus in impubere quia quedam habet contra voluntatem vt supra dixi. dynus. ibi vel potest dici hec vera secundum Iac. de arena z dy. sed Ray. tenet primã par ver. pcedentẽ z si qd Ray.

Omnibus. Ibi quibus bonorum possessio contra tab. dynus. z dic dedit id est decreuit. Oldradus. ibi constituere igit debet. id est deliberare apud se dz scz filius pterit' cui pater legatũ reliquit. Ray. ibi eligit contra ta. de iure sec' si de facto vel per errorẽ vt infra. §. primo. Dy.

Si quis. Contrata. hoc principiũ huius. §. est argu. ad confirmationez priuilegiorum factã per principem de quo nota. per He. C. de dona. inter virum z vxorem. l. ex his. Ray. ibi petitionem in legatorum.

2 † Nota penam legalem non committi quando quod factũ est de iure effectum non habuit. Iaco. ad hoc. C. si mancipium ita fuerit alienatum ne manumittatur. l. ea quidẽ. vbi de hoc notaui z dixi non denegatur itaqz in hoc. §. legatorũ petitio. quia nõ tenet bonorũ possessio contra ta. ad cõmodũ suũ vel aliorum licet secus sit in querela vt supra de inofficioso testamento. l. posthumus. §. si quis. z est ratio quia in cõtrata. querit de iure patris z filij sed in querela de virib' testamenti. vt supra de inofficioso testamento. l. filio. §. contra ta. z infra de carboniano edicto. l. si impubes. §. cum vero ad quod facit quod nota. supra de vulgari z pupillari substitut. l. ex duobus. §. fina. z ad hunc. §. concordat dicta. l. si impubes. §. finali. et quod ibi nota. de carbo. edicto. Et est ratio

3 † quia querela proponitur in figura iudicij sed contra tabulas non in figura iudicij vt nota. infra de bonorum possessione fm tabu. l. si seruus. z hac ratione qui succumbit in contra ta. nõ pdit legatum vt hic secus in querela vt supra de inofficioso testamẽto. l. papinianus. §. meminisse. Ray. In fine huius casus rationem dic vt nota. infra de bonorum possessione fm tabu. l. si seruus. Oldra. In glo. que dicitur extraordinaria ibi non tribuit ius immo quia datur sine plena cause cognitiõe. vt. s. de bonoz posses. l. iij. §. si cã cognita. Dynus. in fine sed ibi sufficit de facto fieri pter volũtatem testatoris hic aũt non repellitur qz petitio de iure nõ tenuit. Oldra. Uel fm Iacobũ de bellouisu ibi efficit heres qz cõditionẽ impleuit hic nõ qz nõ est ex his liberis. Iaco.

Non solum autem. Ibi bonorum possessio contra tabulas. Dyñ. ibi substitutus filius emancipatus idem qz preteritus a patre.

4 Dynus. In glo. secus in alio substituto. in fine † aut ergo substitut' petit contra ta. z priuat iure substitutionis. aut ali' a substituto petit contra ta. contra testamẽtũ in quo est facta substitutio z nõ finit nec tollit substitutio vt. s. eadẽ. l. in prin. z de vulg. z pupil. substi. l. ex duobus. §. vlti. z l. si cõtra ta. Oldradus.

Si legata. Ibi z extraneis et excedebant dodrantem. Dynus. vt sequitur. ibi recederet id est diminueret. Dynus. ibi non prestãtur emancipato contrata. petente. Dynus. ibi liberorum augentur id est nõ augentur. argu. supra eodem. l. iiij. ver. hoc solum. z ver. sed z si coniunctim. secus vbi propter personam legatarij deficit vt supra ad legẽ falcidiam. l. non est dubium. z l. in ratione. ij. rñso. z l. ex asse. vel dic hoc est speciale illud regulare. Iac. vel verius ibi augentur legata vtilia de iure communi hic non augentur inutilia de iure cõmuni. vtilia tamen ex dispositione speciali huius edicti. argu. supra eodem. l. iij. §. hic autem solum. ver. sed si coniunctim. quod ibi dixi. z sic non obstat dicta. l. in ratione. primo responso et. l. ex asse. ad legem falcidiam. Dic ergo qz non augẽtur quia non habent ius accrescendi cum admittentur ex dispensatione huius edicti. etiam si sunt coniuncti non sunt tamẽ prosunt preterito in eo qz excedit virilem vt infra eodem. l. finali. que est contra ray. in glo. z sic est lucrum. so. vt ibi. item contra. s. ad. l. falcidiam in ratione. j. responso z. l. nõ est dubium z. l. sequẽ. sol. ibi succedit institut' ex volũtate defuncti z ideo magis astringit hic preterit' cõtra voluntatẽ z ideo minus argu. eius quod dictuz est. s. eodem in princip. z de lega. iij. l. fina. §. vltimo. dy.

Sed si portio. Ibi conseruanda sit. petita bonorum possessio contra tabulas per filiũ preteritũ. Dy. ibi vt solent legata. s. conseruari. Dy. ibi probandum. s.

5 † quod portio hereditatis debeat conseruari sicut et legata. dyn. ibi pleniore onere tribuantur quam legata z not. bene ista verba quod hereditates dantur pleniore onere et magis honesto titulo quam legata z sic collige curandum esse de onere etiam sine lucro licet contrarium diceret dominus Iacob. de capitañ. de muzo nobilis ciuis Bergomi. z cautus qui dicebat se non curare de onere sine lucro sed tamen male dicebat z contra

6 hanc literam z hic colligit rõ quare † filius debeat habere legitimam iure institutionis z non sufficiat quoquo relicti tit. vt. C. de inofficioso testamento auf. nouissima. vbi de hoc dixi z hic in glo. est enim hic causa honoris quia magis habet in institutione quam legata. z pro hoc. s. eod. l. iij. ver. hoc solum ibi cui honor zc. alij dicunt quod ratio fuit ius accrescendi quod locũ habet inter heredes non inter legatarios. vt. C. quando non petentium partes. l. j. z ibi no. ibi data fuerint. i. si illi legatarij sunt de liberis z parentibus. dyñ. in glo. iure legati sed de hoc nulla erat dubitatio. dyñ. ibi vel dic ascripta hec placet qz quod dicit idem quod in legato vbi videtur notare similitudinem: ergo non sunt idem quia simile nõ est idem vt. s. depositi. l. quod nerua. dyn. in gloss. hac ratione ibi vt not. honor sic in auf. de consanguineis et vterinis fratribus. §. si agitur. dyñ. in glo. huiusmodi persone ibi vel augetur si de his erant qui vna cum preterito poterãt admitti ad contra ta. dy. in fi. sed dic vt ibi. dy.

Is autem. Ibi conseruatur z est de liberis cui bonorum possessio contra tabu. non competit z sic cessat primum contrarium raynal. ibi solius eius cuius coheredis est portio conseruata. iaco. ibi ad id cedit. i. releuato ab onere extraneorum. iaco. vel dic id. s. legatum vel fideicommissum quod extraneis non prestatur ab eo qui huius edicti dispensatione vocatur sed etiam personarum coniunctarum commodo cedit. dyn. ibi quam extraneorũ que concursu se inuicem minuebant z falcidiã deducebant. iaco. ibi. non dubitamus ad pleniora sua legata consequenda. iaco. qz submouet falcidiã de legatis relictis liberis z parentibus. dy. z dic liberis z parentibus. s. preteritis quibus daẽ cõtra. s. in eo quod excedit virilem alijs similibus debitã z hoc sequitur. sed liberis alijs z parentib' legatarijs nõ prodest vt. s. §. si legata. qui est cõtra fm vnũ intellectũ ray. ibi nõ prestaẽ p eũ cui hereditatis portio conseruaẽ. iaco. ibi cõmittaẽ quoties hec portio grauata trãscẽdit virilez. iaco. in fi. ad cõsequendũ in integrũ suum legatũ. iaco. in gl. prima in fi. immo iure institutionis vt ibi dixi in gloss. et est ratio in fi. vel ibi de succedẽte directo ex voluntate institutionis iuris. vnde ea ratione qz succedit ex directa voluntate relicta qz erat eodem gradu cum preterito huius vero de eo qui consequitur partem ex dispensatione hic edicti vt sicut dispensatione consequitur quia cõiunctus ita coniunctis tantum legata prestet. dyn. vel dic quod hic licet esset de liberis erat tamen talis qui contra tabu. non habebat ibi autem contra tabu. petere poterat z ideo sibi imputet si non petijt vt not. dicto. §. si scriptus. Oldra. vel secundum

7 Iaco. de are. ibi † est quod imputetur adeunti qui commisso edicto non petijt contra tabu. sed adiuit: hic autem non poterat petere quia erat talis cui non deferebaẽ cõtra tabulas vt sunt nati ex filia: z ideo nihil est quod sibi imputetur si adiuit z non petijt contra tabu. cum nõn posset ascendens extantibus descendentibus vt. j. l. proxi. vel hic non adiuit ibi aũt adiuit vt ibi patet in textu. z vbi nõ adiuit distinguitur aut erat talis cui licebat petere bonorum possessio. contra tabulas. z obtinet. l. si ex duobus aut nõ est z tunc obtinet. j. eodem. l. is q. §. sed si scriptus. Iaco. z hec est eadem in effectu cum opinione predicta. Old. in glo. immo no. ibi iuris non admissionis azo. sed hic non querebatur iure accrescẽdi vel alio competeret cũ relatio debeat fieri ad quod proxi. dictum est. j. ad carbonianum. l. quod labeo z ideo hec solu. non placet dyn. in eadem glo. z eodem verbo. z liberi z parentes non admittuntur ad falcidiã detrahendam si extraneis non debeatur. sed hec non valet quia questio est in fi. z in principio. §. qua queritur de iure falcidie detrahende. dynus. In eadem gl. in fine. vel ibi loquitur de preterito succedente cõtra voluntatem hic de succedente ex voluntate licet per dispositionem alias dispensationem huius edicti. z plus grauatur ille cui qui secundum voluntatem succedit qz ille qui contra voluntatem. vt. l. vltima. supra de lega. iij. z supra eadem. l. in principio. et ad legem falcidiam. l. ex asse. z l. non est dubium z l. nec interest. z l. id autem. dynus. z ideo ibi portio accrescens seu deficiens sibi accrescit. non collegatarijs hic autem portio deficiens accrescit in collegatarijs non autem remanet penes eum. dynus. Uel dic fm Iacobum de arena qz contraria loquuntur cum preteritus conuenitur ad legata scripto heredi iniuncta quia ea prestabat parẽtibus z liberis testatoris prout habituri erãt si omissa fuisset bonorũ possessio z sic p partib' suis tantũ nec aliquid accrescit de

scit de eo ꝙ extraneis non prestantur propter petitam bonoꝝ
possessionem contra tabulas deberi poterant si omnibus debe
rentur nisi agnita esset bonorum possessio contra tabulas. vt su
8 pra eadem. l. §. si legata. † nam constat vnum legatum propter
aliud minui per concursum ⁊ falcidiam. vt supra ad legem fal
cidiam. l. si post missionem. ⁊ l. nesennius. §. fin. ⁊ l. qui quadrin
genta. hic autem loquitur de adeunte cui virilis portio conser
uatur qui de illa prestat legata liberis et parentibus sibi ascri
pta que per concessum legatorum extraneis datorum minora
erant sed nunc sublato concursu tali eo ꝙ legata non debẽtur
prestabunt pleniora parentibus ⁊ liberis. argu. supra ad legeꝫ
falcidiam. l. ex asse. in principio. ⁊ §. j. Item iure accrescendi im
pugnabuntur si coniuncti fuerant vt hic: mitius ergo agit cuꝫ
preterito ꝙ cum scripto qui adiuit vt hic. Sed dices si adiuit
omnibus prestat vt supra titulo. j. l. si ex duobus. sed illud in il
lo qui potuit agnoscere contratabulas beneficio preteriti: hic
de eo qui nõ potuit ⁊ sic loquitur in nato ex filio. vt supra eod.
l. nato. §. si quis. Ray. contratabu. Uel vt infra. l. proxima. Ja
co. In glo. al's dandum in fine. cum illis extraneis vbi conside
randum an sit diuiduum ⁊ an sint socij vt tunc illi accedat al's
cõmunicabit. Uel plenius ꝙ nõ datur extraneis cõicantur etiã
in preterito nisi legatum parentibus sit relictum quod licet ex
traneis non prestetur non tamen cõmunicabitur cuꝫ preterito
nisi parentibus sit relictum. Uel melius dic dãdum ad cõsequẽ
dum in integrum suum legatum. Jaco

1 ☞ Coniuncte persone quid debeatur.

1 Saluius aristo.

† Cõiuncte persone non plus debetur ex
institutione vel legato quã perueniat ad preteritum
petentem contra tabulas habita ratione portionis
virilis. hoc dicit Dy. ⁊ ista questio que his queritur clare solui
tur infra eodem. l. virilis. §. si quis ex liberis. Oldradus. Ibi
patrem suum a quo erat emancipatus. Oldr. Ibi vterqꝫ quia
semper datur contratabulas decreto. Dy. Ibi legatus sit sub
audi ⁊ integer legatario seruaret. Oldra.

Nam secundum.

Ibi institutos ab eo qui filium petijt
Dynus. Ibi ad partem virilem scilicet ad plus. naꝫ
quandoqꝫ minus vt supra eodem. l. filium. §. si lega
ta. ⁊ de contra tabu. l. si ex duobus. versicu. sed illud obseruan
dum. Dy. puta si est sibi minus relictum in testamento. nec ob
stat infra eodem. l. virilis. §. sed si vnus. ⁊ l. is qui in potestate.
§. sed si vnus. ver. de scripto. vt ibi dicam.

1 ☞ Dolus a lege presumit a faciente cõtra denunciationem.
2 Notificatio quid sit ⁊ quid denunciatio.
3 Nurus hic dicitur vxor nepotis.

Virilis portio.

Ibi parentibus qꝫ qui bus erat aliquid reli
ctum iure institutionis vel legati. Dy. Ibi hoc ideꝫ
vt ꝓdicta distributio fiat. Dy. ibi ceteri omnes. hoc
verum in his q ab intestato cum preterito nõ succederẽt alias
quilibet virilem haberet. vt supra titulo proxi. l. non putauit. §.
non est nouum. Jaco. Idem Dynus in hec verba. hoc intelli
go de liberis qui non erant eodem gradu cum preterito ⁊ sic be
neficio huius edicti non per cõtra tabu. vocantur al's succede
rent in virilem si vellent admitti ad contratabu. ex voluntate
vel institutione directa restringeretur solum ad portionem pa
rem preterito vt. s. titu. j. l. si ex duobus. §. sed illud obseruandũ.
Imo quam haberent iure institutionis vt ibi. ⁊ infra eodem. l.
nepos. cum. l. sequenti. Dynus.

Si quis ex liberis.

Ibi institutus sit vna cum extraneo. Dyn'.
Ibi legatum accepit vt fuit in questione proposita. s. eo. l. sal
uius. Jaco. ibi ꝙ elegerit subaudi queritur. dy. In glo. contra
j. ea. l. in fi. quia vsqꝫ ad virilem habet vltra non vt in cõtrario
⁊ sic illa intelligitur ꝑm istam. Dy.

1 Si adierit.

† In eo qui contra denunciationẽ fa cit lex dolũ presumit. h. d. dyn. ⁊ sic ad
ierit qui erat de liberis vel parentibus. dy. Ibi virilis cõserua
tur qꝛ erat de liberis vel parentibus. dy. Ibi teneat filio ꝑteri
to. dyn. Ibi a pollicente eo herede scripto. dyn. Ibi actione te
neat ad interesse preteriti. dy. ⁊ an denunciatio cõstituat quẽ in
mala fide. dic quod nullũ aliud est simplex notificatio ⁊ aliud
2 est numeratio † qꝛ notificatio est nuda assertio sup aliquo denũ
ciatio siue protestatio est que fit ad hoc ipsuꝫ presentibus testi
bus vt. j. de verbo. significa. l. subsignatum. §. detestari ⁊ l. de te
statio. ⁊ l. plebs. §. j. ⁊ ar. s. de edili. edicto. l. sciendũ. §. edictum a
promisso prima. s. notificatio de necessitate non cõstituit aliquẽ
in mala fide. si bona nõ credidit ita esse vt. s. de eo per quem fa
ctum erit. l. j. §. j. Et quod falso tuto. auto. l. secunda. sed denun
ciatio aut fit ab eo cuius nõ interest ⁊ nihil operat. vt. C. de re
scindẽ. vend. l. si maior aut ab eo cuius intererat ⁊ tũc si fiat sine
iusta causa ⁊ ꝓbabili similiter nihil operatur. vt. s. mãd. l. si ho
minem. si cũ causa iusta ⁊ probabili tunc constituit eũ cui fit in
dolo. vt hic. ⁊. j. que in fraudem credi. l. ait pretor. §. si qs parti
ceps vbi de hoc ⁊. C. de rei ven. l. si fundum. vbi de hoc plenissi
me dixi. ⁊ not. per cardina. extra de regu. iur. c. in generali li. vj.
⁊ hoc si fiat re integra al's non videtur dolum inducere vt. j. ꝓ
empto. l. alienam ⁊ ibi no. Oldra. de hac materia plene no.
j. de operis no. nun. l. j. in prin. Oldra.

Si quid vxori.

Ibi preter dotem. i. vltra doteꝫ Dy. Ibi accepta per filiũ prete
ritum. dy. Ibi non prestabitur quod est vltra dotẽ relictũ. dy.
Ibi nurus dictum est quod relictum pro dote nurui debetur
3 ei vsqꝫ ad quantitatem dotis † modo dicit qd sit nurus. Dyn.
Ibi per nurum. i. vxorem nepotis. dy. ⁊ dic quod valet istud le
gatum propter cõmodũ representationis. vt. s. de dote prelega
ta. l. j. §. verum. Ray. ibi nominetur hoc expresse dicatur qd do
tis nomine relinquatur. dy. In glo. vlti. in fi. sed quod non de
beatur ostendit prin. huius. §. Jaco.

1 ☞ Legata quando a gradu substitutionis ⁊ quando a gra
du institutionis ⁊ quando ab vtroqꝫ debeantur.
2 Substitutio vulgaris locum habet si testatore viuente institu
tus moriatur.
3 Unde liberi locum habet si adiri possit post mortem ex testõ.

Sed et si pro dote.

In. §. si nurui ibi legatum si ipsum
ius dotis vel pro ipso aliquid legauit. vt. s. de dote
prelegata. l. ij. in princi. Jac. in glo. s. interim ibi. sub
conditione. Azo. sed hec litera contrarium innuit eo qd inutili
ter dies legati cedit vt. s. de lega. ij. l. cum filius. §. seruus. sꝫ nõ
ne legatum infringitur per catonianã. nã licet sit hoc conditio
nale ad quod nõ ꝑtinet catoniana. vt. s. de regula catoniana.
sol. ꝑm Ray. ibi cõfirmaretur substãtia legati ⁊ augeret: hic au
tem non augetur substantia debiti per legatum sed solum qua
litas quod facilius sit vt vidisti. s. de legatis. j. l. talis scriptura
in fi. cum similibus. ⁊ ista solutio notabilis est. Jac. in glo. qd est
sui iuris in fi. ⁊ hoc secundũ ray. sed ꝑm Azo. aliter intelligitur
vt ibi no. ⁊ ꝑm eum posset hic intelligi quod socer ad inopiam
erat deductus vt dicta. l. si constante in prin. Jaco.

1 Non omnia.

† Cum testator facit in testamento institutum ⁊ substitutum ⁊ ab vtro
que gradu legata parẽtibus ⁊ liberis sunt relicta ⁊ in eo testa
mento sit preteritus filius qui petit bonorum possessio. contra
tabulas. si queratur vtrum illa legata debeantur a gradu sub
stitutionis tantum aut institutionis tantuꝫ aut ab vtroqꝫ gra
du atqꝫ a nullo plenissime dicit iste. §. vsqꝫ ad. l. nonnunꝙ que
notabilis est ⁊ declarat totam istam materiam. Et primo po
nit regulam secundo instantiam: circa cuius instantie intelligẽ
tiam distinguitur aut tempore mortis testatoris viuit taꝫ insti
tutus ꝙ substitutus aut nullus aut institutus tantum aut sub
stitutus tantum. Primo casu aut institutus impeditur adire ꝑ
mortem aut per repudiationem aut per conditionis defectum
si per mortem prestantur legata relicta a sub stituto vt in versi.
quod si post mortem ⁊ hic est casus in quo regula fallit quod
si per repudiationem prestantur legata relicta ab instituto. vt
l. at vbi. ⁊ l. siue autem. si per defectum conditionis aut casua
lis vel miste ⁊ prestantur legata relicta a substituto. vt. l. item a
substituto. aut potestatiue ⁊ prestantur relicta ab instituto vt
eadem. l. item a substituto. versi. nam si eam. secũdo casu. scilicet
quando nullus extat nulla prestãtur legata quia succedit per
vnde liberi ab intestato vt in hoc. §. non omnia. versi. quod si ne
que. Tertio casu. scilicet quando viuit institutus tantũ prestan
tur tantum legata relicta ab instituto vt hoc. §. versicu. Julia
nus ait. Quarto casu scilicet quando viuit substitutus tantuꝫ
prestantur legata relicta a substituto tantum. vt in versic. si ve
ro nemo. ⁊ sic remanet expedita tota ista materia. Dynus. Ibi
accepit quod exemplificat in versicu. vt ecce. Et ad exemplum
facit infra eodem. l. item a substituto. Jacobus. Ibi prestanda
sunt. ⁊ hoc est quando tam institutus ꝙ substitutus viuebãt tẽ
pore mortis testatoris. Et institutus morte preuẽtus nõ potuit
adire vt infra in versi. ꝙ si post mortem. Dynus. vtrunque ex
emplificat sed thema premittitur ex quo vtriusqꝫ dicti exẽpla
habentur. Jacob. Ibi viuit tempore mortis testatoris qui. i.

lium preterijt.dynus.Ibi legata prestabit preteritus petens cõtra tabulas.Dynus.Ibi data sunt.id est danda quia aliquis viuebat ex primo gradu tempore mortis.Iac.quia contra illũ gradum petit eã τ ideo soluit legata in eo gradu relictã secũdũ regulam in principio huius.§.positam.Dynus.Ibi ea que a sequenti scilicet gradu hoc est secundo non ea que a primo quia hoc casu contra primum gradũ non petit bonorum possessionẽ
2 contra tabulas.Raynaldus.†Et nota ꝙ mortuo instituto testatore viuente vulgaris substitutio locum habet vt hic τ.C.de de caducis tollendis.l.j.§.possessio.τ ibi no.Oldra.ibi cum testator moritur qui filium preterijt.τ hic nõ fuit possibile hereditatem adire τ propterea contra tabu.locum habere non potuit.vt.supra titulo proximo.l.quod vulgo.Dynus.Ibi filio cõ
3 petere.†Nota ꝙ vbi post mortem fuit possibile hereditatez adire τ ex testamento obtineri habet locum vnde liberi.τ non contra tabulas.Jacobus de bel.Ibi cuiꝗ prestanda quia nõ succeditur per contra tabulas sed omnino ab intestato per vnde liberi.Dynus.Ibi ante aditam hereditatem τ petitam a filijs bonorum possessionem contra tabulas.Jaco.Ibi videri petitaz.quia hereditas fuit in eo statu quo adiri potuit per primũ gradum licet adita non fuerit vt supra titulo proximo.l.quod vulgo.Dynus.Ibi non esse prestanda.ratio est quia non sunt exclusi timore preteriti sed morte preuenti.cum ergo instituti ꝑ l.non excluduntur sed per mortem ergo legata ab ipsis relicta non debentur in fine.quia ipsi substituti non per casum sed per preteritum exclusi videtur.τ sic timore preteriti legata ab ipsis defecisse τ ideo ab ipso preterito qui fuit causa exclusionis substitutorum prestantur legata liberis τ parentibus.Rayn.In glos.secus in querela ibi.l.filie dotem.de quo dic vt supra de cõtra tabulas.l.illud.in principio.In glos.tempore mortis ibi hereditatem τ sic videtur repudiare timore preteriti.Raynal.In glos.scilicet relictas in fine.contra ipsum scdm gradum.τ ideo prestat legata ab ipso gradu relicta ꝼm regulam.Dynus.In glos.sed cur tam varie in hec legata scilicet a substitutis relicta dynus.Ibi τ ideo ea nõ soluet scilicet a substitutis relicta.ray.ibi.l.cum propter.τ infra eodem.l.item a substituto.ij.respõso.Oldrad.ibi ait iul.τ videtur casus infra eo.l.siue autẽ.Oldra.

At vbi institutus. Ibi viuunt tempore mortis testatoris.dynus.In fine.nõ autem a substituto.τ est ratio quia hic non fuit hereditas delata a substituto.τ ideo non adiuit nec adire potuit sed supra.l.proxima.in fine secus.τ sic legata ab eo relicta non possunt dici defecisse propter preteritũ.Uel dic ꝙ ratio est quia institutus in primo gradu timore preteriti videtur se abstinere ab aditione.τ ideo ipsa legata relicta debentur.In glo.in fine.quia contra illum gradum petit contra tab.τ ideo relicta in eo gradu prestantur ꝼm regulam.dynus.

Siue autem omiserint. Id est repudiauerint.Jaco.Ibi non omiserint.Jaco.id est nõ repudiauerint sed decesserint non adita hereditate petita tamen iam contra tabulas per filium.Jacob.In fine quia instituti omiserunt adire timore preteriti.τ sic legata defecerũt non propter casum sed propter preteritum.τ ideo prestantur.In glos.prima in fine.Ray.dicit ꝙ glo.debuit allegare.l.suus.que allegatur infra:l.proxima.Sed dic quod contrarium nihil facit siue allegetur.l.suus.siue.l.seruus.quia posito ꝙ esset tantum petita idem esset per.l.sed si pro dote.§.fi.supra de exhibi.no.τ idem si nullo modo fuisset petita vt ibi patet.

1 ☞ Contra tabulas peti potest contra primum gradum.

Item a substituto. Legatum scilicet relictum.Oldra.Ibi dicimus a preterito petente contra tabulas.Dynus.Ibi potestate non fuit defectꝰ quippe conditionis etiam non petita bonorum possessione cõtra tabulas legata a primo gradu relicta inutilia reddidisset.Oldr.
1 τ sic defecerunt propter casum non propter preteritum†sed videtur etiam isto casu contra tabulas peti cõtra primum gradum vt supra tit.proximo.l.non putauit.§.j.versi.sed si defecerit τ ideo debentur legata.a primo gradu relicta scdm regulã.sed forte.§.ille intelligi debet scdm distinctionem huius.l.Dy.Ibi emolumenti quia contra tabu.peti poterat τ sic voluit parere conditioni timore preteriti.Rayn.in fine.timore preteriti.Ray.τ ideo debentur relicta ab ipso instituto.vt.s.e.l.siue autem.τ.l.at vbi.Dynus.

Nonnunquam. Unum contrariorum aliud deuoluit.vt.s.ti.proximo.l.iij.§.sed si sub conditione τ etiã in suo esse existens alterius naturam sortitur vt hic τ.§.l.proxi.versic.sed si solus.Oldra.Ibi vt cogatur institutus petens contra tabu.dynus.In glo.vt exoneretur ibi nisi coniunctis.nam τ non cõiunctis tenetur quod in nullo exoneretur isto casu vt.s.titu.prox.l.si ex duobus.§.sed illud obseruandum.τ ad.l.filium.§.fina.respondeo vt ibi notatur.dynus.

1 ☞ Suus preteritus per contra tabulas succedens non tenetur ad legata.
2 Preteritio sui facit vt nulli legata debeantur.
3 Dispositio facta sub nomine proprio quando sub nomine appellatiuo concepta esse censeatur.

1 **Is qui in potestate.** †Suus preteritus succedendo per contra ta.nulli prestat legata.quia poterat dicere testamentum nullum idẽ si pretereatur suus τ emancipatus:vbi vero suus est scriptus τ adijt emancipatus preteritus tenetur suus adiens omnibus legatarijs τ si vnus emãcipatus instituatur alꝰ pretereatur aut solus scriptꝰ petit contra tab.τ tenetur omnibus aut vterqꝫ τ vterqꝫ tenetur coniunctis tantum personis.dy.si duo preteriti sunt scilicet suꝰ τ emancipatus refert cõmittat sibi ipsi edictum suus:quo casu nulli prestat an sibi per alium committatur vt hac.l.ij.respõso τ versi.sed si vnus sic refert.s.eo.l.proxi.in primo casu.dynꝰ.Ibi.non debebit prestare etiam liberis τ parentibus.dyn.Ibi obtineret dicendo testamentum nullum.Dynus.Ibi.suo iu
2 re dicendo nullum.dynꝰ.Ibi vnde†quia preteritio sui operatur vt nulli debeantur legata.dynus.Ibi.preteriti sunt.subaudi.s.dy.Ibi.existimant etiam liberis τ parentibus τ dic quod bene existimant non male.vt in glo.dicit τ hoc beneficio sui preteriti.argu.s.de liberis τ posthumis.l.fi.dynꝰ.Ibi habiturus rem esset ab intestato.dynus.Ibi quid ergo repetit questionem et solutionem in princi.l positam vt addat vbi vero.Oldra.Ibi quod dictum est.scꝫ quod a nemine debeãtur legata nec a suo.nec emancipato.dynus.vel dic ꝙ dictum est.scilicet in principio huius.l.ray.ibi.vero scriptus est.scilicet suus emancipato ꝓterito.dynus.Ibi tenetur legatarijs.scilicet omnibus quando adiuerit ex institutione de se facta.vt.s.titu.j.l.si ex duobus petijt preteritis tantum liberis τ parentibus tantum cum ꝓstat.vt.s.e.l.filium.τ.§.versicu.proximo sed si vnus.tertia pars.ibi.sed si solus τ hic de emancipato debet intelligi de quo.s.questio est posita vt.C.de diuersis rescriptis.l.prima.Raynaldus.vel dic quod loquitur de suo instituto τ emancipato preterito.τ sic mutat casum a precedenti.ibi acceperit commisso edicto.ꝑ aliũ preteritũ licet omiserit petere bonorum possessio.contra.dyn.Ibi adijsset hereditatem de iure ciuili.in versicu.sed si scriptus ibi accepit contra tabulas.dyn.Ibi.de scripto autem qui ex testamento adiuit ꝼm glo.vel qui petit bonorũ possessio.contra tabu.beneficio preteriti secũdum alios.ray.ibi verius est quasi illa aditio testamentaria habeat effectum bonorũ possessio.contra tab.τ ad hoc tẽdit ratio que sequitur.nam τc.ibi eum tuetur.scilicet in parte hereditatis ex hoc edicto.Ray.ibi.petere potuerunt ergo eadem ratione per eiusdem edicti dispẽsationem prestat legata liberis τ parentibus tantum.Dynus.Ibi.autem planum est.nam si institutus adijt τ emancipatus preteritus petit contra tabul.aut ille qui adijt erat institutus in dimidia τ in nihilo augebitur imputet enim sibi qꝺ adiuit τ non petijt contra tabu.dynus.In glossa tertia ibi de iniusto testamento.l.filio.vbi de hoc satis not.τ dixi.vel sic nullum de iure ciuili potest tamen rumpi de iure pretorio cuius equitate sustinetur sic τ econuerso contingit.s.titu.j.l.filium.versicu.sed quemadmodum.ray.in glo.sed male in fi.vel dic hic in emancipato preterito ibi instituto cui commissum est edictum per suũ preteritum.Ray.in glos.alꝰ effectus ibi quia.scilicet preteritus ergo vel de iniuria emancipationis loquitur de qua dicit lex.C.de fideicommis.l.penul.Oldra.In glo.siue receperit ibi.beneficio preteriti τ preteritus vna cum eo.Ray.ibi.prestat legata.sed coniunctis tantum.dynꝰ.Ibi.ex institutione τ tunc prestat omnibus ꝼm veritatem.Ray.Ibi idem est vt hic sed aliter τ aliter quia in primo casu prestat liberis τ parentibus tantum.in secundo omnibus vt no.s.si quis omissa causa testamẽti.l.si filius.Oldra.dic circa istam materiam aut scriptus beneficio ꝓteriti agnouit bonorum possessio.contra tab.aut nõ si adiuit vbi scriptus accepit bonorum possessio.beneficio preteriti aut preteritus omittit petere bonorum possessio.τ tunc insolidum prestat legata vt supra eodem.lege.nonnunquam.in primo casu.τ hac.l.versicu.sed si solus.aut preteritus agnouit τ tunc si per bonorum possessionem diminutum est ius instituti τ prestabit

stabit exceptis personis tantum:vt supra eo.l.filium.in principio.Si est auctum tunc pro rata institutionis omnibus de residuo personis exceptis:vt supra de lega.iij.l.vltima. Secundo casu vbi adiuit aut potuit petere contra tabulas si nō adiuisset:⁊ tunc oibus prestat:vt supra titulo proximo.l.si ex duobus §.sed illud obseruandū.aut nō potuit:⁊ tunc licet sibi sua portio conseruetur:vt supra eodem.l.filium.§.si quis contra tabulas.⁊.§.sed si portio.tunc tamen si p̄stat exceptis personis:vt h. in ver.de scripto.nam nihil est quod sibi imputet quod non petijt contra tabulas.Uel dic aut diminuitur portio ascripta. et tunc prestat exceptis personis tantū aut non:⁊ tunc omnibus: vt.d.l.si ex duobus.§.sed illud.Sed hoc tollitur in.l.si duo.infra eodem.Aut is qui in potestate est preteritus ⁊ nihil prestat alicui:vt in principio.l.aut scripto adiuit:⁊ tunc omnibus : vt hac.l.versi.vbi vero scriptus.Si agnouit contra tabulas beneficio preteriti:⁊ tūc exceptis personis tantum.aut sunt preteriti ⁊ tunc exceptis personis tantum.aut sunt preteriti in potestate existentes ⁊ emancipatus tunc obtinet versicu.item si duo.aut duo sunt emācipati quorum vnus est scriptus:⁊ tunc aut vterque agnouit contra tabulas.aut solus institutus aut solus preteritus scripto adeunte ⁊ isti tres casus ponunt̄ per ordinez in. §.alias.versicu.sed si vnus.⁊ versi.sequentibus.Oldradus. In glo.videbatur enim ibi:vel dic ꝙ in illis habeat Jacob.de are. ibi supra eodē.l.filium.§.si quis.sed huic sententie contradicit litera huius ver.ibi nam pretor ⁊c.sed quod dicit ex liberis expone id est descendēs ex liberis : quasi diceret natus est ex liberis quibus per edictū bonorum possessionis contra tabulas dari potuit si viueret licet in istis dari non possit. ⁊ dic circa hoc aut scriptꝰ bn̄ficio preteriti agnouit bonorū possessionem contra tabu.aut non sed adiuit:vt supra dixi in aditione domini.Oldra.que fuit Jaco.de are.⁊ hic eam ponit ad literā licet Oldra.supra eam ascribat.Dic ergo ꝙ sunt tres casus in scripto:quia aut est extraneus scriptus ⁊ preteritus petit cōtra tabu.⁊ non procedit questio an scriptus teneatur ad legata qa insolidum ei aufertur hereditas:vt infra eadez.l.§.si extraneo. Aut est de liberis qui poterat petere contra tabu.⁊ adijt ⁊ imputet sibi quare commisso sub edicto contra tabulas non petijt.⁊ ideo tenetur ad legata omnibus prestanda:vt supra titulo.j.l.si ex duobus.§.sed illud obseruandum.⁊ infra eodem .l.si duos.aut erat de liberis quibus petita cōtra tabulas legata seruantur:non tamen poterant petere contra ta.vt natus ex filia:⁊ tunc si adeat ex testamento licet preteritus non est quod sibi imputetur:quare contra tab.non petijt quia nec potuit:⁊ iste prestat legata solum liberis ⁊ parentibus sicut emancipatus preteritus petens contra tabu.⁊ sic loquitur.ver.iste de scripto autem.Oldra.ibidem.⁊ sic veniunt ex dispensatione huius edicti.⁊ hanc tenet dynus vt no.per eum supra eodem.l.filium §.vltimo.Sed huic solutioni obstat litera ista ꝓut in emancipato loquit̄.⁊ in ver.de scripto.expresse dic ꝙ iste est de liberis qui ad contra tabu.admittuntur.quare licet hec solutio sit bona quo ad.l.filium.§.is autem.supra eodem.non tamen non est bona ad hanc.l.quare teneas primam solutionem scilz ꝙ hec lex corrigitur per.l.si duo.in fine.j.eodem . ⁊ sic redditur ad.l.si ex duobus.§.sed illud obseruādum.supra titulo proximo. vel subaudi hic in textu cum dicit certis personis maxime:⁊ sic cōcordabit hec lex.vel in contrarijs scriptus adiuit sed petijt contra tabulas beneficio fratris preteriti.⁊ sic nō refertur ad proximū sed ad precedentia scz ad ver.sed si vnus.⁊ hunc intellectum videtur tenere glo.dum allegat istum.§.Ray.

a **Ei que.** [a]Uxori vel nurui.dynꝰ.Ibi debebitur rupto testamento per contra tabulas.⁊ sic cessat cōtrarium.Ray.

Si extraneo. Ibi illum scz extraneum scriptuz dynus.In fine ista videtur esse re
3 gula que hic colligitur ꝙ † vbi proprium nomen exprimitur in dispositione propter certam causam vel finem concipientem nomen cōmune seu appellatiuum sub nomine cōmuni seu appellatiuo videtur esse dispositum:vt hic.⁊ infra de fideicom. liber.l.lucius.⁊ supra de annuis legat.l.codicillis.§.vltimo.Unde cum testator vult ꝙ rationes reddantur heredibus sub proprijs nominibus.quia tamē iste casus actus cōtinet ⁊ respicit eos inquantum sunt heredes propriorum nominum expressio nihil operatur:sed perdit naturam suam ⁊ habetur perinde ac si per appellatiua nomina enūciatio seu dispositio facta foret:vt.j.de statu libe.l.si quis testamento.⁊.l.qui pecuniā. sic et quādo testator loquitur cum aliquo sub nomine proprio de re tamen que eum concernit cum tutor: sibi videt̄ loqui vt tutori: vt.s̄.de annuis lega.l.liberto.§.vlti.⁊ dicta.l.codicillis.§.fi.⁊.s̄. de lega.ij.l.sequens questio Oldrad.⁊ dixi. C. si quis cautio.l. penult.⁊ vide etiam quod dixi fm Guil.s̄.de pactis.l.si vnus.

§.fi.in glos.prima.ibi.§.hec verba.dic quod illud contingit ex mente testantis.item hic testamentum est ruptum ibi non. Jaco.de bello.vel dic ꝙ hic consideratur affectio que non cadit in eum cui queritur per alium:hic cōsideratur solum onus ad qd̄ s̄.eodem.l.iij.§.hoc autem solum.vel ibi loquitur in pupillari substi.quo casu cessat ratio hic posita in tex.Ray.

I ☞Suus aliquando committit edictum sed raro.

I **SI duo.** Non reperitur aperte alibi † qd̄ suus cōmitttat edictuz.Dy.Ibi cum rem id est successionē.Dyn.Ibi.nec ipse prestat subaudi et videtur quod non quia rem ⁊c. Oldrad. sed an omnibus etiam extraneis.Dyn.In gloss.j.in fi.vel dic vt dixi s̄.eodem.l.is qui.sol.ibi quorundam opinio recitatur que hic corrigitur.Oldra.vel dic.vt ibi dixi in eadem glo.in fi.vt.s̄.de militari testamento.l.querebatur.§.vltimo.Oldra. In glos.institutus in fi.primum melius quia fm tabu.non datur quādiu contratabu.locum habet:vt.s̄.titu.proxi.l.illud.§.fi.Jaco.In glos.vlti.ibi vnde ⁊ si versicu.de scripto autem.Oldra.Ibi sol. ibi quia illa corrigitur per istam. Ray.ibi iure contratabu.ibi petijt fm tabulas que nō habuit effectum hic adiuit qd̄ eidem conseruatur.Jaco.

I ☞Cessio est iusta satisfactio.

SI emancipato. Casus pulcher ibi ab eo instituto.Jacob.non a preterito non posset:vt.C.de fideicō.l.penultima.⁊ de lega.iij.l.ex filio. Jacob.ibi rem legatam persone excepte.Jacob.ibi atqz.scilicet res legata excepte seu coniuncte persone.Oldra.ibi perijsset.⁊ sic pertinebat periculum ad heredem:vt.s̄.de lega.j.l.cum res.§.j.dyn.ibi ceterarum personarum.sed videtur contra.s̄.eodem.l.is qui.versic. de scripto autē.soluc ibi dixi.in glo.prima ibi petita etiam contratabu.⁊ sic contratabu.in obligatione contratabu.in personam filij re adhuc superstite:al's non posset cōtrahi argumento ibi heres quandoꝙ dic no.istam glo.cui nescio similem ex qua collige quod dicta.l.heres.habet locum etiam vbi aliquis succedit contra voluntatem defuncti vt licet succedat ex interuallo videatur successisse a tempore mortis quod est notanduz ⁊c. Oldra.ibi vt nō liberetur filius.melior est ratio que ponitur in textu.Jaco.in eadē glo.in fi.in principio.sed dic quod cum teneatur quia habet eam cedēdo liberatur:vt.s̄.de peculio quod
I debetur.† est enim cessio iusta satisfactio.⁊ ideo prime solutiones non sunt necessarie:sed prima videtur diuinare.vsber.non obstant contraria quia hic dolus ibi culpa:vbi patet in litera. et.s̄.sol.matri.si constante.§.si maritus.Ray.in glo.vlti.in fin. ideo cum teneret heres institutus.eodem modo ⁊ filius teneat̄ alio quia fieret eis iniuria.Jaco.

I ☞Filio instituto seruatur virilis.

NEpos. Ibi ⁊ filius patruus nepotis. Jaco. ibi emancipatus et preteritus. Dyn. Ibi contentus est ⁊ dubitatur a quo petere debeat vtrum a patre suo.vel a patruo. dyn. Ibi eum patruum nepotis.dyn.ibi auferatur per patrem suum emancipatum preteritum imo ipso filio instituto dimittitur integra portio sua.Ray.Ibi non consisteret:quia in ea parte legatum nō tenebat tanꝙ a seipso sibi relictum:vt supra.de legatis secundo.lege.miles.§.primo.Oldra.et de legatis primo.lege legatū.
I §.heredi.ibi sed recte alias sed rectius.⁊ ratio est.† quia virilis seruatur filio instituto per hunc titulum.Jacob.vnde hic cum virilis patrui sit semis de eo nihil auferendum est:sed patri nepotis qui quadrantem habet vltra virilem suaz:sed hic nepos agnouisset contra tabulas:vt supra titulo primo.l.cum emancipatus.§. secundo .secus in emancipato nepote:vt.j.de coniungendis cum emancipato liberis.l.fina. Jaco.Ibi nepoti ꝓ legato suo consequendo.Dyn.Ibi.non vltra quadrantem.id est quartam partem totius hereditatis.Dy.In glos.vlti.in fi. quam emancipatus in integrum iure falcidie debet habere vel melius dic quadrantem omnium bonorum seu eius hereditatis qui quadrans totius est in dimidia huius semissis quem iste filius emancipatus habere debet succedens cum nepote ex eo in potestate retento per edictum de coniungen.cum emancipa.liberis.⁊ ad hoc respicit ratio sequentis legis. nam in virili defenditur cōuentus:vt.s̄.e.l.filiū.ver.ad eum autem modum. et.l.virilis.sed dimidia semissis est virilis patris ergo vltra eaz non conuenitur.⁊ sic non vltra quadrantem.Jaco.

a ¶ Ei que.ad de no. i.l.j.C. de fal.cau.

Q Uia etsi omnes. Ibi semis nepotis id est semis in quo nepos erat institutus. Dy. z quod dicit bonorū possessio. dic scz cōtra tabu. ꝙ iste nepos institutus patre suo preterito edictum cōmittente: sed vna cum eo contingeret per edictum de coniungendis: vt infra eodem. l. final. In glossa vltima ibi hoc autē extraneo. extraneus hic appellatur quilibet cui non daretur contra tabulas etiaꝫ si esset de liberis z parentibus: nam multis modis dicitur extraneus: vt dixi. ſ. titu. proxi. l. non putauit. §. si quis emancipatum.

1 ☞Querela inofficiose do ationis locum habet in donatione causa mortis.

S I filius. Ibi hereditariis legatis quas legari posse cōstat: vt. ſ. ad trebellianum. l. mulier. §. finali. Oldra. Ibi comparatio nulla talꝰ qualꝰ facta est. ſ. qꝛ ibi vtrobiq; cōtra tabulas locum habet. sed hic vtrobiq; quare si supra falcidiam vel debitum bonorum subsidium relictum est: quia tunc reuocatio locū habet: vt. C. ad legem falcidiam. l. z in mortis causa donationibus. l. si quid in frau. patroni. l. j. §. j. Jaco. Ibi legatorum ab intestato relictorum. Old. †Et nota ꝙ querela inofficiose donationis locum habet in donationibus causa mortis. 1

S I portio. Deficiens remanet cum onere. hoc dicit Jaco.

B Onorum possessione. In fin. si habita excederet virilem. Oldr. In glo. prima commisso edicto: z tunc nullum obstet contrarium z concor. ſ. eodem. l. filium. §. in omnibus. In glo. secunda ibi: ergo portionem virilem in casu quo adiuit. sed vbi cōtra tabulas petūt nihil consequitur: vt nota. supra eodem. l. quia z si omnes. In fine glo. Oldra.

1 ☞Parentes z liberi quibus portio bonorum seruatur quid habere debeant bono. posses. contra tabu. petita.

1 H Is quibus. Scilicet †parentes z liberi quibus seruatur bonorum portio per hoc edictum non debent habere plus petita contra tabulas bonorum possessione quam habituri erant ea nō petita. h. d. dy. Ibi acceptam spe. Dynus. Ibi non potuerunt omissa aditione a scripto herede. Jaco. timore emancipati preteriti ad contra ta. admittendi. z sic non obstat ſ. eod. l. virilis. §. si adierit. qꝛ ibi scriptus adiuit. Raynald. In fine quia nec habituri erant non petita bonorum possessione. Dynus. In glo. testator filium ibi a seipsis liberis vel parentibus: z tunc nullum obstat contrarium z concor. ſ. eodem. l. filium. §. omnibus. vel ibi loquitur solum in eo quod capitur ex voluntate defuncti. at hic isti serui priuantur omnino iure tāꝙ indigni. Ray. In fine eo ꝙ sola illa conseruentur personis exceptis quorum emolumentum ad eos respicit: vt. ſ. eod. l. iij. §. itē si quis. Oldr. Et facit ad hunc vltimum casum supra de lega. ij. l. si quos. Ray.

I Nteruenit. In glos. vltima ibi forte etiam testamenti quod est falsum in legatis: vt plene not. in. l. si cognatis. ſ. de re. du. que statim allegatur in glos. z. ſ. de regula catoniana. l. j. z no. per dyn. ī. de dona. causa mor. l. in mortis. Ray. z. §. in extraneis loquitur in institutiōe heredis. z hec. l. bene adaptatur ad filios adoptiuos per id quod habes supra eodem l. j. in fi. z quod dicit in ea necessitudine dic. i. sanguinis coniunctione: vt supra de insti. z iure. l. penulti.

1 ☞Edictum non committitur nepoti non existenti in potestate aui.

Q Ui filium. Ibi testamento filiuꝫ ex quo nepos erat in potestate. Jac. z Old. Ibi petere posse scilicet per edictum de coniungendis ibi heres non esset: vt hic erat pater huius nepotis in potestate aui. hic autem pars dimidia. Jaco.

Is cuius. Dic is auus Jaco. ibi procreauerat. z sic non erat in potestate aui. Jac. Ibi bonorum possessio contra tabu. quia impeditur per patrem suum p̄teritum qui eum precedit cum neuter esset in potestate: vt. ſ. ti. j. l. cum emancipatus. §. j. Dy. Ibi tuendus tamē in virilem aliquo petente contra tabu. sed hic non fuit petita nec peti poterat secundum primum casum vel tuēdus est ab alio filio patre suo petente contra tabu. ex persona sua: sed ipse nepos non poterat cum sit in adoptiua familia: sed certe adoptiua familia si bi non obstaret ex quo ponis eum institutum: vt. ſ. tit. proxi. l. non putauit. §. in adoptionem. tamē obstat sibi pater qui eum precedit licet in potestate non sit: quia nec nepos in potestate erat: vt patet. ſ. ti. j. l. cum emancipatus. §. j. dy nus. In versi. si forte ibi pro ea parte pro qua scriptus erat si nō est maior virili testamento rupto per contra tab. vt. ſ. ti. proxi. l. illud. §. ad testan. dy. hic autem essent viriles: vt. ſ. eo. l. filium. versi. sed si portio. z. l. virilis. §. j. cum igitur nepotes in potestate retenti in vnā z eandem partem concurrant per edictum de coniungendis: vt. ſ. ti. j. l. cum emancipatus. §. si pater. portio que reseruatur erit dimidia filio emancipato cum nepotibus ex eo in potestate retentis reseruata. Oldradus. In glos. patrem huius nepotis. z dicas emancipatum a patre adoptiuo z cessant sequentia. Jaco. Ibi. committat ei edictum cui instituto ei commisso edicto per alium daretur contra tabu. quanꝙ esset in familia adoptiua: vt. ſ. ti. j. l. non putauit. §. in adoptionem. z. l. si post mortem. iste autem filius preteritus cum sit in adoptiua familia nō committit edictum: vt. e. l. non putauit. §. in adoptionem. Ray.

1 ibi reprobo dictam glo. imo approba. †quia nepoti non existenti in potestate aui per patruum emancipatum edictum non cōmittitur: sed nepoti existenti in potestate committeretur: vt in princip. huius. l. z. ī. de coniungen. cum emancipa. l. qui duos. Oldradus. Ibi pater eum precedit: z sic licet iste nepos sit institutus non committitur sibi edictum per alium preteritum quo ipse admittatur ad contra tabu. cum pater hunc nepotem precedat: vt. ſ. de contra tabu. l. si duobꝰ. §. qui duos: alias est sub. l. emancipatus. z. l. si ex duobus. §. filius. nam pater suus qui eū precedit cum sit in adoptiua familia: licet preteritus sit a patre naturali contra tabu. eius non petit: z sic nepoti edictum non committit: vt. d. l. non putauit. §. in adoptione. ſ. titu. proximo nec ipse nepos suo iure contra tab. petere potest cum sit institutus. Ray. Ibi. si duobus. §. filium alꝰs est sub. l. cum emancipatus z non debet dicere. z. filium. sed. §. qui duos. Oldradꝰ. Ibi esse in filio. cui ne committatur edictum adoptio non obstat. oldradus. In fi. duplicem rationem assignare videtur quare huic nepoti non committatur edictum per patruum preteritum. Prima quia nepos erat in adoptionem. sed hec non est bona: quia adoptio non impedit quominus ei instituto committatur edictum: vt. d. l. non putauit. §. in adoptionem. ſ. tit. proxi. nec ob. l. si emancipatus. §. vlti. eo. titu. quia illa repellit datum in adoptionem a contra tab. iure suo: sed non impedit quominus ei committatur edictum ab alio. alia ratio est quia pater p̄cedit hunc nepotem z hec est bona. Oldra. in glos. vlt. ibi hic petit. scilicet qui non est in familia adoptiua: alꝰs secus vt in prin. Ray. in fi. quia pro exheredatis habentur: vt instit. de exheredatio. liberorum. §. mater. z ibi no. z pro hoc. ſ. titu. proxi. l. illud §. ad testamenta.

1 ☞Collatio est propriorum bonorum communicatio.
2 Emancipati suis conferunt.
3 Suus emancipatis non confert.
4 Emancipatus quando suo conferat.
5 Collatio debet fieri arbitrio boni viri.
6 Collatio per satisdationem fit cum fideiussore vel pignore.
7 Legatum filio cum pater moritur confertur.
8 Conferre debens de rebus dolo vel culpa perditis tenetur.
9 Auus neptem dotare tenetur.

¶De collatione bonorum. Rubrica.

S Uper rubrica. Not. circa hūc titulū q̄da necessaria ad declarationē eiuidē. primo
1 †ꝙ collatio dr̄ ꝓprie bonoꝝ ꝓpriorū cōmunicatio: vt hic. z in simili. ī. eo. l. j. §. ij. licet im proprie profectitia dicanꝰ cōferri quātū de facto quo ad administrationē exiuerūt bona seu primonii patris. vt. C. e. l. filie. cū si. secūdū est †quod tñ
2 emancipati suis cōferunt. si tñ eis faciūt iniuriā. i. si de eo quod sui erant totū habituri auferāt sibi partē: z tunc quatenus aufert per cōtra tab. eatenus habet cōferre sibi: vt. ī. e. l. j. in princ. §. j. z. ſ. ti. j. l. filiū. §. videamus. z. §. seq. Tertiū est quod collatio fit eorū demū bonorū que patri filius quesiuisset si emācipatus nō esset. vt. C. e. l. j. §. nec castrēse. z. §. si inpuberi. cum si. vnde nō mutatur etiam iure nouo hec regula: sed modus acquisitionis quia cū olim aduētitia quereret patri pleno iure hodie nō olim inquisitiōe z collatio restricta est: vt dixi pro hoc. C. de bo. que liber. l. cū oportet. in prin. z de colla. l. vt liberis. †Quartum no.
3 quod suus

qd suus emancipatus non confert. itẽ emancipati inter se regulariter de quo not. dicta. l. vt liberis. C. eod. ⁊ l. si emancipati et ibi plene. quo iure quilibet debeat succedere fiat collatio vel nõ fiat ⁊ no. per Dy. s. titu. ij. l. filium in prin. vel dic. quia. s. de bonorũ possessione contratabu. que datur filio emancipato cõtra filium in potestate constitutum equum est quod emancipatus cõferat suo. ideo ponitur hic rubrica de collatione bonorum. scilicet facienda ab emancipatis preteritis illis qui erant in po testate vt. j. eo. l. prima. §. ibidem ⁊ l. ij. §. si tres. ⁊ pretor. §. iul. et l. vlti. ⁊ vt iste titulus intelligatur ⁊ tollantur plura contraria per modum cuiusdam summe dic quod iste titulus habet locũ in tali casu. pater instituit filium in potestate constitutum emãcipatum: preterijt emancipatus petit contratabu. ⁊ rumpit testamentum ⁊. C. eodem. l. vt liberis. iste emancipatus omnia profectitia tenetur suo conferre que habet tempore mortis ⁊ aduẽtitia secundum hec tempora vt. C. eo. l. posthumo castrensia. vel quasi non tenetur conferre. vt. j. l. prima. §. nec castrense. hodie correctum est in aliquo. quia hodie cõferuntur sola profectitia non aduentitia vt. C. e. l. vlti. Itẽ hec est regula: emãcipatus nõ emãcipato confert vt. C. eo. l. j. ⁊ l. si emãcipati. Itẽ nota q olim erat locus collationi ab intestato nõ ex testamento, hodie secus vt. C. eo. auf. ex testamento. Itẽ ad euidentiã huius titu. videamus sex regulas sup quibus fundatur titulus iste ⁊ sine quibus nõ
4 potest haberi huius materie plena certitudo. prima † quia ita demũ cõfert emancipatus suo si per eius concursum diminuatur portio sui vt infra eodem. l. j. §. si ex quadrãte. ⁊ §. pater. et infra de colla. dot. l. pater. ⁊ l. nec ipsa. Secũda regula est q ea demũ conferuntur que acquiruntur viuente patre. vt. C. eodẽ. l. ea demum. Tertia regula est q ea demum veniunt conferenda quorum actiones transeunt ad heredes vt infra eodem. l. j. §. si impuberi. ⁊ de regulis iuris. l. que legata. Quarta regula est q latior est via collationis q̃ via computationis in quartam vt. C. eodem. l. vltima. Quinta regula est q emancipati ⁊ infra eodẽ. l. ij. §. si tres. ⁊ l. iij. §. iul. Sexta regula est q ea demum veniunt conferenda que acquirentur patri si filius fuisset in potestate vt C. eodem. l. ea demũ. ⁊ infra eodem. l. j. §. nec castrense. ⁊ §. si im-
5 puberi. Dynus. † Item collatio faciẽda est boni viri arbitrio. vt infra eodẽ. l. si quis filium. §. stipulatio. ⁊ de ista materia plenius habetur. C. eodem. per totum. ⁊ in summa huius tituli. ⁊ in lectura mea ibidẽ plene dixi. Sed an habeat locum collatio in successione collateralium ⁊ descendentium, doctores tenent qd nõ. C. eodem. l. si emancipati ⁊ habes glossam singularem ⁊ notabilẽ. C. de legi. heredi. l. j. Quando sit facienda collatio ⁊ quãdo cesset. infra eodem. l. j. vsq ad. §. iubet q per modum fiat collatio vsq ad. §. si frater. Qualiter procedatur contra non conferentem vsq ad. §. is quoq. Que bona conferantur ⁊ que nõ vsq ad. §. portiones. Quibus facienda est collatio ⁊ quibus non vsq ad finem. l. Ita demum emancipatus confert suo si cõcurrendo cum eo diminuit partem suam al's cessat collatio. eadem l. §. pater filium. ⁊ omnis causa impediens querelam impedit contratabu. Et ideo habens contra tabulas repellitur a querela si suus post bonorum possessionem ab emancipato petitam decedit commodum collationis ab herede transmittit. eadem
6 lege. §. ibidem. † Collatio fit per satisdationem cum fideiussore vel pignore. ⁊ si per contumaciam non cauetur postea potest caueri. eadem lege. §. iubet. vnde quod quis amittit per contumaciam recuperat purgata contumacia. ⁊ est hic gloss. quod iudex potest abbreuiare tempus legale quod datur ad recuperandum posset ei contra quem missio facta est ex primo decreto. ⁊ que glos. non est alibi. Plures pulchri modi per quos põt fieri collatio. eadem. l. §. q̃uis. magis punitur qui non cauet p contumaciam q̃ qui per inopiam. eadem. l. §. cum duobus. Et facit q vasallus teneatur iurare fidelitatem omnibus heredibus domini nec sufficiat vni imo a toto feudo cadit. põt tamen contumaciam purgare dummodo sit infra tempus quo fidelitas debet lucrari. In adoptiua familia constitutus cõferre tenetur nisi emancipetur sine fraude. eadem. l. §. is quoq. Castrẽsia vel quasi non conferuntur. eadem. l. §. nec castrense. Datum a patre filio causa dignitatis non confert. eadem. l. §. sed an id quod dignitatis. ⁊ facit pro filio cui pater emit libros ⁊ facit expensas in studio vel militia q debeat habere precipua rediẽs ab hostibus post mortem patris conferre tenetur. eadem. l. §. q
7 ab hostibus. † Legatum filio cum pater moritur debet conferri quia viuẽs moritur. eadem. l. §. si emancipato. Si vero ab ipso patre legatur filio post mortem patris confertur. eadem. l. §. si ab ipso. ⁊ ibi nota differentiam inter futurum indicatiui ⁊ futurum subiunctiui. Filius dotem vxoris mortue nõ tenetur cõferre. eadem. l. §. emancipatus. Ratio est quia eam restituere tenetur. Sed si non tenetur restituere quid iuris ibi nota. An arrogatus conferat quartam sibi debitam ex constitutione diui Pij in bonis patris arrogatoris. eadẽ. l. §. si impuberi. ⁊ ibi est regula que ratio inuenitur. scz. q ea que transferuntur in heredes conferuntur. Pater non tenetur conferre castrense peculiũ filij eo viuẽte. post mortem secus. eadem. l. §. si is qui bona. Confertur illud quod dolo malo exiuit de bonis non autem si non acquisiuit quia tunc sibi insidiatus est. eadem. l. §. confertur. In conferendo connumeratur persona conferentis. eadem. l. §. finali. Quod facit pro ludentibus vinum vel conuiuium vt perdẽs possit stare extra conuiuium vel potum cũ parte sua. Posthumus post aui mortem editus cõferre tenetur. infra eodem. l. cũ emancipati. Et an iure isto emancipati conferant inter se. ⁊ an sui emancipatis. ⁊ an quis cogatur ad collationem. bona conferenda intelligũtur deducto ere alieno. eadem. l. §. illud autem.
8 † Conferre debens tenetur de rebus perditis dolo vel culpa mortis patris. eadẽ. l. §. de illis. qa collatio fieri debet arbitrio boni viri. quod debetur ex stipulatione conditionali filio conferre tenetur. in legato conditionali secus. eadẽ. l. §. id quoque. actio iniuriarũ nõ confertur quia vindictam nõ rem prosequitur. secus est in actione furti. eadẽ. l. §. emancipatus. si tres sint emancipati ⁊ duo in potestate qualiter fiat collatio. eadẽ. l. §. si tres. emancipatus nepos ex filio emãcipato duo nepotes ex filio emancipato premortuo qualiter conferãt patruo. eadem. l. §. si duo nepotes. si ex duobus emancipatis vnus cõferat alter non portio nõ cõferentis debetur suo tantũ. eadem. l. §. si bonorũ possessio cõtra tabu. nõ datur sub cõditiõe si caueatur de cõferendo: sed pure ⁊ si non cauetur hereditate priuatur. si enim sub conditione darentur interim decedens non trãsmitteret ad heredẽ. j. eodem. l. pretor. emancipatus mouens impuberi controuersiam status ⁊ bonorum conferre tenet. eadẽ. l. §. j. collatio que fit per emancipatum prodest tantum suis non autem alijs emancipatis. eadem. l. §. iul. quoties emancipatus dotem cõferre non tenetur. eadem. l. §. emancipati. si deliberans cauerit de conferendo vel contulerit postea repudiet repetit quod dedit si ex cautione conueniatur ipso iure excep. tutus erit. e. l. §. emancipatus. ⁊ no. quod in stipulatione subintelligitur tacita conditio. si habens duos filios ⁊ ex vno nepotem emancipat illum ex quo nepotem habet ⁊ ipse emancipatus procreat alium filium quem auus in locũ filij adoptat ⁊ intestatus decedat quomodo succedant ⁊ conferant. eadem. l. §. qui duos. filius emãcipatus dotem quam dedit pro filia conferre non tenetur quia non habet. j. eodem. l. filium. ⁊ an filij teneantur sibi computare in legitimã dotem matris quam exigere non possunt viuente marito ex forma statuti. auus nolens sibi queri cõmodum successionis per nepotem ex eius persona tenetur conferre. secus si eum emancipet sine fraude. j. eodem. l. si quis filium. ⁊ vbi non est eadem ratio tamen est idem ius. stipulatio collationis non cõmititur statim, sed cum aliquo temperamento temporis arbitrio boni viri. eadem. l. §. stipulatio. an dos data per auum nepti debeat restitui patri neptis post mortem aui. j. e. l. dotem. alias de
9 dit dotem. † ⁊ qd auus tenetur dotare neptem. nepotes ex vno filio quo ad successionem ⁊ collationem cõputantur pro vno. j. eodem. l. si nepotes. pretor admittit variantem ⁊ mutantem cõsilium cum primo voluerit cauere de cõferendo sed modo vult j. eodem. l. nonnunq̃ ⁊ quod sapientis est mutare consilium in melius. nepos in potestate retentus admittitur cum filio emãcipato ad successionem aui cum beneficio collationis. j. eodem l. filius. de stricto suo iure adeunti de iure ciuili non fit collatio scdm equitatem sceuole: secus. j. eodem. l. si filius. licet debitum filio post mortẽ patris sibi in vita patris soluatur nõ tenetur cõferre qz nõ ex causa donationis sed ex debito habet. j. eodem. l. paulus. nato non existenti in vtero fit collatio. j. e. l. fi.

1 Collatio nulla fieri debet pro parte qua per institutionẽ extranei suus est dispositione testantis priuatus.
2 Emancipatus quando suo conferat.
3 Succedens ab intestato habet voluntatẽ tacitã defuncti.
4 Suus transfert in heredem.
5 Remotus ab aliquo beneficio ob cõtumaciã satisfactione oblata illud recuperat.
6 Vasallus prestans sacramentum vni heredũ domini ⁊ alij non cadit a toto feudo.
7 Iura adoptionis per emancipationem tolluntur.
8 Onus dignitatem rescripti comitatur.
9 Libri filio empti a patre an sint conferendi.
10 Aduentitia nouo iure non conferuntur.

Ic titulus. Quinq principaliter intendit lex ista. primo qñ est fienda collatio ⁊ qñ cesset vsq ad. §. iubet. scdo per quem modũ fit collatio vsq ad. §. si frater. Tertio qliter

procedatur contra nō cōferentē vsqz ad.§.is quoqz.Quarto q̄ bona cōferātur ꝛ que nō vsqz ad.§.portiōes.Quinto ꝛ vltimo quibus facienda est collatio:ꝛ quibus nō.Dy.Ibi sunt in potestate quos solos cōstat heredes de iure ciuili.vt.s. de bonorū possessio.l.sed cū patrono.§.j. Dyn.Ibi credidit.scilicet pretor ibi bona que acquisita forent patri si in eius fuissent potestate. dy.vt dixi.s.super rubrica in regulis in traditis inter eos. scilz suos ꝛ emancipatos.id est vt emancipati cōferant suis. Dynꝰ Ibi.quibus bonorum possessio scilicet cōtra tabulas vel vnde liberi.dynus.ꝛ dic data est eodē iure.vt no.s.titu.ij.l. filium.§. videamus.Item de iure cōmuni vel speciali ꝛ hoc sequitur plane ꝛc.ꝛ aduerte quia allegatio gloss.est corrupta vbi enim allegat.C.si vt ab heredi.se absti.l.ij.debet allegare titulū sequentē si omissa hereditate vel bono.possessio.ibi si minor q erat in potestate.dy.Ibi omiserat.i.repudiauerat tacite vel expresse . dy.

Si ex dodrante. Id est nouē vncijs.iste.§.varie intelligitur vt in glos.patet.Quidam moderniores intelligunt quod hic conferat emācipatus dimidiam.nam sicut vbi emancipatus aufert suo dimidiā confert totū.ꝛ vbi aufert ei quadrantem confert dimidiam bonorum suorum vt sit eadem ratio totius ad totuz ꝛc. vt supra de rei vendicatione.l.qui de tota.Et exponunt hic ꝓ quadrante.i.ratione quadrantis.bona sua scilicet dimidia diuidēda ꝛ ita intelligunt.§.sequentem.Et eodem modo dicunt fieri solutionem si essent instituti emācipati cum suis ꝛ extraneis qꝛ suo confert emancipatus pro rata modo predicto.vt.C.cōmunia vtriusqz iudicis.l.fina.Et pro hoc cōfunditur glos. que est.C.eodē.l.penulti.Ibi ex quadrante in tribus vncijs . Dynus. Ibi iulia.ait.id est nomine seu occasione quadrantis bona sua omnia cōferat ſm vnam lecturam.Ray.Ibi ex se natis in potestate aui existentibus.dynus.In glo.si dicas emancipatum ibi.§.iulianus.ver.videamus.Oldra.Ibi vt infra proxime.§.
1 vnde bul.†pro ea enim parte qua per institutionē extranei priuatus est suus dispositione testantis nulla debet fieri collatio ꝛ sic tantum ratione potest que aufertur sed vbi totum suus hꝫ in nihilo ablatum debet esse imune ab onere collationis. ibi tu dic.hec est verissima solutio.dynus.In glo.vlti.in fine. difficultas:hec gl.hodie inutilis est quia quantumcunqz ipse auferat de hereditate paterna tenetur tū semper omnia ꝓfectitia cōferre.C.fami.her.l.certum.ꝛ.l.si.de colla.si emancipati.

2 **Pater filium.** †Ita demum emancipatus succedens per contra tabulas confert suo si facit ei iniuriam ꝛ diminuit partē suam alias cessat collatio.ꝛ hoc dicit vsqz ad.§.ibidem.Ibi toties igitur nota regulam que non fallit ꝛ multum declarat totuz istum titulū.ibi ceterum sed non est scilicet affectus iniuria suꝰ per emancipatiū. Dynus.Ibi iudicium patris meruit vtputa si institutus est emancipatus.ꝛ alter extraneus suo preterito ꝛ sic ex eius persona cōmissum est edictum.Iaco.Ibi ad collationem.licet petierit contra tabul'.argu .C.eodem.l.filiā.ꝛ pro hoc pro rata eius ꝙ pater in eum disposuit in residuo sic.argu.supra eadem .l.§. si ex dodrante.ꝛ infra.§.is quoqz.Iacob . In glossa secunda.
3 in fine.Nota hunc finem glos.quem alibi non memini †ꝙ succedens ab intestato videtur habere tacitam voluntatē defuncti intelligi debet de illis qui succedere possunt de iure ciuili al's secus.ad quod facit supra de bonorum possessione.l.sed cum patrono .§.bonorū.ꝛ quod ibi notaui ꝛ dixi.In glo.qꝺ est quarta in fine.Nota ꝙ habere quartam impedit contra tabulas.vt argu.supra titulo proximo.l.is qui.ꝛ.C.eodem titulo.l.filiam.ꝛ hoc pro rata eius ꝙ pater in eum disposuit in residuo:secus supra dixi.Iaco.Et sic potest dici vt omnis causa impediens q̄relam inofficiosi testamenti impediat ꝛ contra tabulas.nam repellit etiam a quarta ex constitutione diui Pij debita arrogata vt infra que in fraudem patrom.l.vltima.Et nota. instit.de adoptionibus.§.sed ꝛ decedens.Oldra.Ibidē si suus post bonorum possessionem contra tabulas ab emancipato petita decedit cōmodum collationis ad heredem trāsmittit:secus si ante petitam.hoc dicit ray.Ibi accepta ꝛ sic iure conferendi sibi quesito dum viueret.ꝛ vide quod nota.infra eodem.l.pretor.in principio.nec obstat.C.cōmunia vtriusqz iudicis.l.fina.vbi extraneo non confertur quia iste cōfertur ex persona defuncti nō
4 ex sua ꝛ istud est pulchrū contrarium.Ibi decesserit † nota qꝺ suus transfert in heredem.Iaco.Ibi heredi eius qui fuerat in potestate.dynus.Ibi si viueret.viuenti enim filio hoc ius quesitum est.Iaco.Ibi decesserit suus qui saltem est heres de iure ciuili sed nonne cōtra tabulas transmittitur in heredez vt supra de contra tabulas.l.iure ciuili interim heres esse non poterat Iaco.sed cōtra.hoc est litera illius.§.dum dicit ꝙ maxime ꝛc. quasi dicat idez in suo qui de iure ciuili bene potest adire vt ibi notat Oldra.de hoc dic vt ibi dixi.Ibi ad collationem aūt.id est ad beneficium collationis sibi faciende.Iaco. Ibi admitti eū id est heredem qui erat in potestate.dynus . Ibi quo bonorum possessio al's quia bonorū possessio. Dynus.In glo.a suo instituto in fi.hanc innuit vltima glo. Oldra.In glo.vlti.ibi viuente suo scilicet emancipato.Oldra.

Iubet autem pretor. Ibi satisdationem cū fideiussoribus.dynus.Ibi ꝛ reis.id est fideiussoribus.Dynꝰ.Et vide.C . de ver. significa.l.sancimus.vbi de ista materia satis dixi . Ibi cauere non possit subaudi nec suus possit vel velit cauere emancipato se ei portionem restitutorum cum cauere ceperit.vt supra vt lega.nomine caueatur.l.postqꝫ.§.sicuti.Oldra.Ibi portionis eius quam aufert suo per bonorum possessionem contra tabulas.Oldra.Ibi actiones denegat in bonis paternis . Dynus.
5 Ibi pristinum ius.nota ꝙ†vbi quis reuocetur remouetur a beneficio aliquo propter contumaciam oblata postea digna satisfactione recuperat illud vt hic ꝛ extra de constitu.c.ex lr̄is. Iaco.ꝛ.sic excōmunicatꝰ per cōtumaciā.purgata contumacia absoluitur extra de verbo.signifi.c.ex parte.item bene facit iste. §. ad id quod notatur.s.de actio.empti.l.iul.§.offerri.quod licet emptor teneatur offerre ꝛ soluere pretium venditori ad hoc vt res sibi tradat tamen si habet eū suspectum potest pecunia deponi ꝛ sequestrari vt hic dicitur ꝛ ibi nota.in glo.a pretore ibi. l.ij.hic tamen ab vtraqz parte eligeret.vt.l.nō caueatur. l.postquā.§.sicuti.Oldra.In glo.etiam perpetuo dum tamen.j.tēpꝰ sit petita bono.possessio.vt.j.l.nonnunqꝫ ibi.l.no. ibi nisi iudex no.glo.quod iudex potest taxare tempus ad recuperandū possessionem ꝛ minuere tempus legale datū ad hoc.Oldr.In glo. prima in fine.quia dicit recte Ray.

Quamuis autem. Ponit iste. §. ples pulchros modos faciendi collationē de quibus dixi.C.e.l.si emancipati ibi sed cū possint nunc corrigit Iaco.ibi que conferre al's quam conferre. Iaco. Ibi debuit facit.s.de legatis.j.l.potest heres.in glossa.vlti.ꝛ est speciale regulariter cōtra vt.C.de pignoratitia actione.l.si conueniunt ꝛ de conditione indebiti.si non sortem.§.si centum.

Si cum duobus. Ibi per inopiam idem si ꝑ contumaciā si postea cauere paratus sit audiet.vt.s.e.l.§.iubet ver.si frater.ibi vel cum diuidit subaudi cū altero diuidit cū altero nō.Oldra.Ibi supplere etiā in casu cōtumacie vt dicto.§.iubet ver.si frater.Iaco. Ibi haberi enim assignat rationē quare in casu cōtumacie triētis in casu inopie sextantis fit denegatio.Iaco.ꝛ est argu . iste
6 §.quod†si vasallus prestat sacramētum vni de heredibus dn̄i ꝛ alij non vult qꝺ a toto feudo cadat non solū a parte eius cui non prestat:ꝛ pro hoc est qualequale argumentum.de lega.j.l. etiā si partis.sed pone qꝺ cōtumax fuit in prestando an postea audiatur dic ꝙ sic.si est infra tempus.j.qꝺ prestari debuit.arg. versiculi.sic tamen.ꝛ.§.iubet.versi.si frater.s.eo.lꝫ sit argu.contra.s.ad trebel.l.nam quod.§.qui compulsus.Dy.ꝛ de hoc an pluribus heredibus domini teneatur vasallus prestare sacramentum an sufficiat vni dixi.j.de verbo.obli.l.eadez cato.ꝛ de operis noui nunciatione.l.de pupillo.§.si plurium.

Is quoqz. Ibi conferre cogitur fratribus suis in potestate patris naturalis existentibus . dy. In glo.sed videtur ibi.sed illa substitutio imo debet dicere illa
7 subdistinctio.Oldra.In glo.vltima in fine vel ideo † quia per emancipationem dissoluuntur iura adoptionis ꝛ sic quasi iste videatur suus ꝛ in patris potestate fuisse nō cōfertur nisi fraudem commiserit vt hic dicit ray.

Nec castrense. Id est quod annumerandū fuerat castrensi peculio sed in potestate mansisset.Iac.Ibi continetur quia non quereret patri si in potestate mansisset.Ray.

Sed an id. Quod dignitatis ibi cogat ita qꝺ solum sua portio oneretur.Iac. Ibi one
8 ra dignitatis.† nota onus comitari dignitatē rescripti in princi.Iaco.ꝛ collige ex isto.§.argumentum expressum ad questionem illam per multos notatam si pater misit filium ad studiuz ꝛ emit sibi libros ꝛ ministrauit sibi expēsas in studio ꝛ fratres
9 dicant hoc debere onerare solum partē suam†ꝛ libros esse cōmunicandos quod male dicant ꝛ quod ille filius debeat hec omnia habere precipua argumentum huius.§.ꝛ.s.familie hercis.l.si filia.§.neratius autem.ꝛ de hoc dixi.ꝛ idez videtur si pater expendit in faciendo filiū militē vel doctorē ꝓ hoc fami.hercis.l.que pater vbi de hoc dixi latius.C.de colla.l.si donatio.

Si emancipato. Legatū fuerit ab alio quaz a patre.Dynus.ꝛ no. glos. que ponit differentiam inter futurum indicatiui ꝛ subiunctiui. in glo.prima ibi veniens moritur,vt.s.de lega.ij . peculium.§.j. ꝛ.j.de ma

r.ff.de manu.testa.l.qui duos.§.primo.Oldr.r facit quod not. C.eo.auf.ex testamento.

Si ab ipso patre. Ibi r euenit hec ratio seu responsio ex eo causatur quia emancipatus id demum cōferat,quod quesiuisset remanēs in potestate patris.vt.ff.l.prima.§.si duo.r dixi.s.super rubrica in traditione regularum huius materie sed si fuisset in potestate vel patri quereret ex isto legato quia post mortem patris ei relictum intelligitur ergo nec emancipatus.Jac.

Emancipatus. In glo.nam tenetur alij reddere immediate.vt.C.de rei vxo.acti.l.j.§.illo proculdubio.Oldra. In fine.sed quid si non habet alij reddere quod idem.C.fami.her.l.ij.s. de dote prele.l.cum quis.§.nam r si quis.sed forte distinguitur vtrum cedat lucro eius tempore quo moritur pater an post argu. sequentis §.ver.sed hoc ita.r.§.se.ver.sed si iam mortuus.r hoc iure vete-
10 ri†sed iure nouo aduentitia non conferuntur.vt.C.eodem.l.vlti.Unde hodie non procedit questio nisi ponas eum lucratum ex pacto patris vel eius pecunia.

1 ☞ Arrogatio quorum sit r quorum adoptio.
2 Collatio fit arrogatore mortuo licet de collatione non caueat.
3 Filius arrogatus quartam sibi in testamento legatam actione ex testamento petere potest.

Si impuberi. Casus pulcher r non est alibi. Ibi debeatur de bonis arrogatorijs.Dy.qui mortuus est.Et dic impuberi arrogato emancipato a patre arrogatore.Dynus.qui mortuus est.r dic impuberi arrogato emācipato a patre arrogatore alias cōtra ta.nō haberet suo iure.vt.s.titu.ij.l.si emancipatus.§.sed si filius.r.l.non putauit.§.in adoptione.Et intellige qđ aut a suo patre naturali fuerat emancipatus al's non arrogatus
1 fuisset sed nō adoptatus†quia arrogatio est eorum qui sui iuris sunt adoptio eorum qui sunt in aliena potestate. Jaco.Ibi ad heredē trāsferat scz ipe arrogatus iā nata erat petitio quarte.quia mortuus erat pater arrogator quia eo tempore quo decessisset ipse arrogatus al's secus vt subijcit ibidē quasi consentiat idem ius conferre quod transmittitur in heredē.Jac.Ibi agitur.nota regulam que alibi rara est.dyn.Ibi cessare sed oppone emancipatus id demū debet conferre q si remansissent in ptāte patri quesiuisset.vt supra ea.l.§.nec castrense.r.p so.l.cum duobus.§.idem pap.in fi.sed nisi fuisset emancipatus arrogari nō potuisset r per consequens lucrum quarte non obtinuisset r per consequens illud conferre nō debet.respōdeo illud quod quesitum remanet in potestate patri foret quesitum:ergo quesitum emancipato est ab eo conferendum ergo forte secus vt.C. eodem.l.finali.Ibi quarta debetur filio arrogato exheredato vel emancipato sine causa.Uel dic debeatur scilicet collatio-
2 ni id est debet in collatione venire.r sm hoc vult dicere †q licz non caueatur de collatione collatio tamen omnino fiet arrogatore defuncto r sm hoc signatur contrarium in glo.de.l.prima §.id quoqz.Oldra.In glo.quod est quando nihil.in fi.r infra si quid in fraudem patro.l.vltima.Oldra.In glo. licet statim ibi pap.§.si quis.sed certe imo cedit viuente patre naturali de cuius bonis hic queritur premortuo tamen patre adoptiuo sz quantū ad thema.§.vtrū verū est quod glossa dicit q si mortuo iam patre naturali moriatur arrogatus obtinet.§.r est ratio quia potius sapit naturam contractus quam legati.Jac.Ibi sed contra videtur:hoc videtur verum arrogato quarte q̄ olim debebatur filio naturali r legitimo r tamen poterat filio legari vt.C.de inofficioso testamento.l.cum queritur.Ray.In eadez glos.in fine.r sic etiam sui iuris legati petitur conferri . Ray.et no.glo.istam que pulchra est r alibi non recordor.ex qua colli-
3 gitur†q si filio arrogato legatur quarta in testamento q pōt petere actione ex testamento non ex constitutione diui Pij.r h tenet Pet.r allegat.l.si filiusfa.ff.si certum petatur.r licet glos. formēt questionem in filio adoptiuo non debetur quarta ex cōstitutione diui Pij.etiam si sit impubes vt habes glo.notabilē C.de adoptio.l.fina.§.si vero pater.In glo.que incipit vt recidat r vide quod no.s.de adopti.l.si arrogator.verhc.item querit glo.r non soluit.

Si is qui. Ibi conferre scilicet viuente. Oldra .Ibi adierit ex testamento sed ab intestato iure peculij occupauit omittendo ex testamento cum r substitut⁹ forte repudiet.Ray.Uel dic adierit scilicet adeat tamē postea que aditio facit videri retro tempore mortis filij quesitum r sic auo viuente.vt supra de acquiren.heredi.l.heres quandoqz .et ideo venit in collatione licet glos.contrarium dicat.dy.Oldra. Ibi non magis.id est non tam.Oldra.Ibi queritur peculium per aditionem.Jaco.Ibi quam non alienātur per repudiationem per quod ostenditur retro quesitum sicut in legato dicitur supra de rebus eorum qui sub tute.l.magis puto.§.fundum.de substituto autem ponit vt sit maior dubitatio .argumē.contra supra de lega.j.l.seruum filij.in principio.r prout ponis nepotem auo predecessisse.concordat infra de regulis iuris.l.hereditas.r supra de acquirenda hereditate.l.hereditas quādoqz. et hic intellectus tutior est.si vero ponis auum post mortuum non adijsse sed iure peculij occupasse vt dicta.l.in eo.de acqui.re.domi.vel quantum ad hunc tractatū obtinet hec litera. Jacob.Ibi dolo autem malo vel leui culpa: vt infra.l. proxima.§. de illis.r ibi nota.ibi sibi insidiatus est.nota hic verba.Oldra. In glo.pater nepotis in fi.imo post dictionem habuerit et sm primam post dictionem morietur.Oldra. In glo.nūc soluit in fi.al's incipit paulus respondet per procura.Oldra.r ista glos. notabilis est ad illam materiam r ea que ibi notaui r dixi i gl. al's adijsset hec glo.adaptatur ad intellectuz q auus decesserit ante nepotem al's qđ nepos decesserit ante auuz r hic intellect⁹ tutior est.Oldra.Ibi de substituto vt det intelligere quod filius etiam si pater repudiet non possit in hoc peculio decedere intestatus vel vt det intelligere quod pater licite potest omittere ex testamento eo quod deuolnto ad substitu.ab intestato habebit portionem sibi debitam iure nature vel ponit accidentiam facti non ministerium iuris.Raynal.

Portiones. Tradit modum portionum pro quibus fit collatio inter quas connumeratur persona conferentis quod facit pro ludentibus aliquod conuiuium quod amittens possit suam partem retinere r in cōuiuio non esse.

1 ☞ Emancipati quo iure conferant inter se.
2 Sui quo iure conferant emancipatis.
3 Bona sunt que deducto ere alieno supersunt.
4 Collatio fieri debet arbitrio boni viri.
5 Collatio quare indistincte fieri debeat emancipato sub conditione stipulante.
6 Collatio an habeat locum in actione iniuriarum.
7 Conferri quid generaliter debeat.
8 Actiones non denegantur conferenti.

Cum emancipati. Ibi bona sua obuenientia a patre ex cui⁹ persona venit vt in exēplis apparet.Oldra.r dic emancipati persona non ex sua ibi cōferre debebat.s.patruus suus cum quibus ad successionem venit ex persona patris sui.Dyn.sed hoc quomodo cum post mortē aui r c.vt.s.eo.l.j.§.si ab ipso r.§.si impuberi r.C.eod.l.ea demum. respondeo quia erant de bonis que erant conferenda per patrē
1 suū.Dy.Querit Dy.circa hanc.l.an † iure isto an iure.C.emācipati conferant inter se r sm istud ius videtur planū quod nō est per.l.j.§.fin.s.eo.r.ff.e.l.pretor.§.aul.r.ff.e.l.§.tres.iure.C.variare videntur glo.nam prima glo.que est in eadez.l.dicit quod nihil sed prima glo.approbatur communiter per.l.filio dotem in eodē titu.C.eo.in fi.l.r tunc expone his enim.id est inter hos
2 enim.† Item quere an isto iure sui emancipatis aliquid conferant:r certe iure isto videntur quod non.vt.s.eo.l.j.§.fi.r dicta l.filie dotem in fi.C.eodem r tunc expone ibi literā prout iacet. est tamen notādum quod hodie nō nisi profectitia aduentitia necnon castrēsia vel quasi iure isto etiam isto vt.s.e.l.j.§.nec castrense r.C.e.l.fi.vltimo quero an quis precise cogatur ad collationem venire de quo dic vt no.C.eo.l.si soror.Dy.Ibi edictuz r etiam conceptum.Dy.In glo.sed conceptum vel dicas in casu illius.l.s.si ante decesserit ad quēlibet transmitti al's ad filiū non ad alium vt hic r.s.de bono.possessio.l.iij.§.penulti . et argu.C.de his qui ante apertas tabulas.l.prima r argumen.ad hoc.C.qui admitti ad bonorum possessionem possunt.l.si emācipati.sed ibi erant tempore exclusa.Jaco.vel pone casum secūdum Dy.quod testator habebat filium emancipatum quē preterijt.item habebat vxorem pregnantem r sic ventrem instituerat r iste filius emancipatus suscepit filium post mortem testatoris r mortuus est iste filius anteq̄ peteret bonorum possessio. contratabulas r intentat eam nepos iste r confert.Dy.

3 **Illud autem.** † Bona intelliguntur deducto ere alieno hoc dicit ibi filium emācipatum.Dy.Ibi non statim.id est conditione pēdente.Dyn. Ibi contra.i.versa vice.Dy.Ibi defendatur aduersus creditorem conditionalem.Dy.

De illis. Ibi ad collationez al's ad collationis onus Dynus in glossa colligitur ergo ibi.§.sed culpa.et eodem titu.l.si seruus legatus.§.cum quid . r commo.l.

4 si vt certo.§.nunc videndũ.Dy.ꝛ nota.†collationẽ fieri debere arbitrio boni viri.vt.ĩ.eodẽ.l.si quis filium.§.stipulatio.

Id quoq; Ibi debetur ipsi emancipato eo tempore quo pater morietur: ꝛ quidam habent in litera ab emancipato ꝛ male.Dy.Ibi in legato conditionali cuius conditio pendet eo tempore quo pater moritur.dynus. In glos.prima.ibi.l:que legata quod dicet declara demũ emãcipatus cuius confertur que si in potestate patris mãsisset ipsi acquisiuisset al's non.vt dixi.s.super rubrica in regulis sup col-
5 latione traditis.†sed vbi emancipatus stipulatur sub cõditione ideo indistincte confertur:q; si tempore stipulationis fuisset in potestate patris ꝛ tempore conditionis,nõ actio patri foret acquisita.ergo debet conferre sed legatum sub cõditiõe filiofa. relictũ nõ acquirit patri si filius tẽpore testamenti esset in potestate patris ꝛ tempore existentis conditionis esset sui iuris.ergo nec legatum filio emancipato sub cõditione relictum debet conferri.pro hoc.ĩ.de verbo.obli.l.si filiusfa.cum ibi nota.ꝛ de leg.j.l.iul.ꝛ.C.de condi.inser.l.si vxorem.

a ¶Emãcipatus. Adde Bar.in.l.pretor.§.j.ĩ.de euicti'. ꝛ hoc pro glos.

a 6 **Emancipatus.** a In glo.electiue ibi sibi cõpeteret ꝛ non patri†quare videtur in actione iniuriarum cessare collatio.argu.eius quod dixi in precedenti.§.in alijs vero secus.Ray.In eadem glo. in fi.s; certe idem in popularibus vt eodem titu.l.in factum quare precedens ratio bona est.Ray.

Si tres emancipati. Ibi putat a quolibet. Jac. Ibi vn⁹ loco tantũ habentis quantum hi tres.Jac.quod intellige quãtum ad bona que conferuntur nõ quantũ ad bona paterna q; in illis admittetur equaliter cum suis vt infra eodem.l. pretor. §.iul.quoties.dynus.Ibi si plus conferunt quo ad quantitates intellige.Jac.quilibet enim confert suas duas partes bonorum suorum ꝛ retinet solum tertiam.ꝛ in bonis paternis consequitur solum quintam.Oldra.Ibi omittere ꝛ sic fratres a cõmodo collationis excludere.Dy.

Si ex emancipato. Ibi mortuo patre predecessit autem pr̃ alias nepos contra aui testamentum nõ admitteretur vt supra de cõtra tabu.l.cum emancipatus.§.j.ꝛ.l.iij.§.ij.Jac.nisi forte scdm ea que dicta sunt in principio huius.l.Oldra Ibi simul al's similiter dy.Ibi.si verbi gratia.nota verba.si verbi gratia. ꝛ vide concor.in alphabeto litera v.dictione verbi gratia. In bonis habebat scz predictus nepos.dy.Ibi ꝛ patruo non autem fratri pro hereditate auita cum auo suus nõ esset frater emancipati al's secus.Jaco.Ibi conferre debet.id est cõmittere. Jaco.ꝛ sic de singulis quinquaginta cõmittat habet vigintiquinque ꝛ sic non obstat.§.potiones.supra.l.prima.ꝛ ita etiam videtur intelligere glo.Oldra.ꝛ sic cuilibet dabit.xxv.ꝛ quartam retinet sibi a quolibet scilicet.xxv.licet cuilibet auferat dimidiam vnius hereditatis.Jaco.Ibi personas defunctorũ ex quibus due resultant hereditates Jaco.In glo.sic ergo ibi q; aui dimidiam.quia habebit partẽ totius hereditatis cuilibet. dy. id est cõmittet.ꝛ sic quinquaginta de quibus retinet sibi vigintiquinq; ꝛ sic quartam de centum.Ray.Ibi ꝛ sic fratri.i.simili modo cõmittebat fratri.Oldra.Ibi medietas de quinquaginta collatis.Oldra.Ibi ꝛ sic nõ tantum confert quia tãtũ quartam suorũ centum in effectu confert cuilibet ꝛ tamẽ a quolibet consequitur dimidiã hereditatis.Oldra.Ibi quãtũ accipit dimidiam hereditatis patris ꝛ dat sibi tantũ.xxv.que sunt quarta centum que habebat in bonis sed patruo tantũ cõfert quantum accepit seu aufert.nam aufert ei tantũ quartam hereditatis aui cũ iste nepos ꝛ frater debeant habere solum dimidiam ꝛ patruus solus aliã dimidiã ꝛ eidẽ dat solũ.xxv.ꝛ sic tantum quartam de bonis ipsius nepotis emancipati.Ray.

Si duo nepotes. Ibi patruo cõferre debeãt habebit autem de auita hereditate quartam cum ad contra ta. vterq; nepos contra aui testamentum veniant ad vnam dimidiam patre eorũ p̃decedẽte vt supra de cõtra tabu.l.si adoptionẽ.§.fi.Jaco.ibidem non eni ꝑ portionibus sed personis suis remanentibus cõfertur vt
7 s.§.proxi.Ibi viuo auo.†Nota q᷒ id demũ venit conferendũ ꝙ conferens quesiuisset ei de cuius successione agitur si in eius potestate mansisset.Oldra.de hoc dixi.s.eadẽ.l.§.id quoq;.ibi haberent ergo ꝛ nunc emancipati dimidiam patri conferãt aliam sibi retineant.Ray.in glo.scilicet hi nepotes ibi plus cõfert quia quilibet dimidiam de bonis suis.Dy. Ibi quam aufert de bonis auitis.Ray.

Si duo fratres. Ibi huius portio scz non cõferentis licet glo.dicat confe-
8 rentis ꝛ male.nam†conferenti non denegãtur actiones sed nõ conferenti.vt.s.eo.l.j.§.si cum duobus.

Si per inopiam. Nota precedi contra diuitem ꝛ subueniri pauperib⁹ Jac.ꝛ vide quod not.s.de procura.l.pomp.§.si stipuletur.ꝛ si cui plus quam per.l.falci.l.nisi.§.quamuis.

1 ☞Collatio per emãcipatos facta quibus prosit ꝛ quib⁹ non.
2 Filia non confert nepoti.

Pretor. Ibi nam si interim.i. anteq̃ conferat vel caueat deferendo.Dy.Ibi decessisset etiam post bonorum possessionem petitam ꝛ ante collationẽ.Dy.In glo.qui est.in potestate scilicet emancipatus.Et dic non admitteret quia nõ esset qui collationem reciperet.Oldra.quia non esset qui caueret.Dyn.sed hoc non videtur sibi imputari.vt supra de vsuris.l.pecunie.sed hec est venditio que pendere videt̃ ex facto suo ꝛ alterius ꝛ ideo casus in persona alterius contingens noceret vt supra de condi. ꝛ demon.l.in testamento.dy.In glo.si possideat.in fine. Solu. ibi conditio ex vtraq; parte colligitur hic ex neutra.Ja.de bel.

Emancipatus. Ibi cõferre debeat si velit habere partem de bonis patris. Dy.Ibi vt victus scz impubes.dynus.Ibi prestet id est restituat ipsi emancipato.Ray.

1 **Iul.quoties.** †Collatio que fit per emancipatos prodest tantum in potestate existentibus non emancipatis.h.d.dyn⁹.Ibi euomet contra regulaz promissam.dy.Ibi ab ipsis scz emancipatis numero duz alijs. Oldr.Ibi quartam partẽ eo casu quo sunt quatuor:duo in potestate ꝛ duo emancipati vt in exemplo subijcit.dyn.Ibi manifestius fiat no.ꝙ per exempla res melius manifestat̃. Ibi perueniat nõ autẽ ad emancipatos ꝛ sic regula remanet firma qa emancipati non habent partẽ de bonis collatis ab emancipatis sed solum fratres in potestate constituti.Ray.

Emancipati bona sua. Quasi dicat non aliena re vel spe ꝛ ideo nec dotem vxoris vt sequitur. Ray. Ibi retinere debeat de bonis proprijs de quorũ collatione tractatur . Dy.

Emancipatus. Ibi cauit fratri in potestate constituto.Dy.Ibi ipso iure. i.de iure per exceptionem doli secundũ verũ intellectũ dy.ꝛ not. de tacita cõditione que subintelligitur vt in glo.not. Oldra.

Qui duos. Ibi quid de bonorũ possessione.i.quantũ de bonis aui vnicuiq; attribuat.Oldra.Ibi quid de collatione scz cui sit facienda.Dy. Ibi ita vt patri.hic rñdet scde q̃oni.s.formate.quid de collatiõe ꝛc.Dy. Ibi soli ei.s.nepoti.soli eidẽq; filio qui remansit in potestate tũ hodie cu suo iure veniat filius emancipatus de iure ciuili sublata differentia emancipationis ꝛ patrie ptãtis ꝑ auf.de heredi. ab intesta.ꝛ nepotẽ ex se natũ excludat nõ videt̃ ꝙ ei cõferre te-
2 neatur.Dy.In fi.in eandem partem.Dy.†an autem filia nepoti debeat conferre dic ꝙ non debet conferre alicui. Uel dic vt.ĩ.ti.j.l.j.§.si sit.Ray.ꝛ ista aditio melius cadit.ĩ.l.proxi.

1 ☞Maritus an teneatur restituere dotem vxoris statuto stante ꝛc.
2 Filij non possunt dotẽ petere patre viuente in ea quo ad vsumfructum succedente.

Filium. Ibi nõ debere durante matrimonio sed nunqd eo soluto.dic vt no. ĩ.eo.l.
1 dedit auus.al's incipit dotẽ.Rayn.†Cauet̃ statuto ꝙ maritus mortua vxore dotẽ nõ restituat nisi cum moriatur pater vxoris si ex ea filios nõ habet vel filijs suis si ex ea h; accidit ꝙ vxor cuiusdã decessit ex qua filios habebat.itez decessit pr̃ vxoris auus quo ad filios q̃ erãt ex illa vxore.mõ illi nepotes petũt legitimã suã de hereditate auita:dicũt aduersarij cõputate vobis in legitimã dotẽ matris vestre.dicũt isti habere nõ possum⁹ donec viuet pater nr̃.est dubiũ nũqd teneãtur cõputare in quartã.ꝛ videt̃ ꝙ sic.nã ꝛ dos q̃ est penes maritũ filie cõputat̃ in quartã.vt.C.de inoffi.testa.l.qm in prioribus.ꝛ l.scimus.in contrariũ latius est ius collationis q̃ cõputationis in quartã q᷒ patet ex eo ꝙ oia q̃ cõputãtur in quartã ꝙ conferunt̃ sed nõ ecõtra.vt.C.e.l.illud.si est latius ꝛ dos q̃ est apud alium nõ confertur vt hic patet ꝛ infra titulo primo.l.j.§. fina. ergo nec imputatur in quartam cum latius sit vnũ q̃ aliud.in hac questione cõsului quod interim non conuerteret̃ dos que est apud patrem vnde legitimã habeat sed caueat de restituendo quod vltra quartam reperitur habere mortuo patre suo.argumen.supra eodẽ.l.cum emancipati.§.illud autem.ꝛ ad.l.falci.l.in quantitate.§.magna.Dy.Idẽ posset queri ꝛ solui de iure lombardo

2 re lombardo † cū filij nō possint petere dotem viuēte patre qui succedit in ea quo ad vsumfructum ꝛ filij quo ad proprietatez vt in lombarda de successionibus.l.vlti.ꝛ ibi no.

1 ☞ Pater filium emancipare potest nepote retento in potestate ꝛ qualiter tunc conferant inter se.
2 Nepos emācipatus nil habēs tēpore mortis patris nō cōfert.
3 Pater adoptiuus non tenetur conferre filio emancipato sicut nec auus nepoti emancipato.
4 Collatio fieri debet boni viri arbitrio.

1 **Si quis filiū.** Uer⁹ casus est † Pater habēs filiū ꝛ ex eo nepotē in potestate filiū emancipauit, nepotem ex eo in potestate retinuit: fili⁹ post emācipationē suscepit filiū deinde decessit: ad eius successionē venit fili⁹ ꝛ filia q̄ erat in potestate ꝑ ɔtabu. petit filia cautionē de ɔferēdo ꝛ querit an sit prestāda ꝛ a quo. Et refert an auus velit per nepotem queri sibi cōmodum successionis ꝛ tūc cogitur cauere de cōferendo sicut pater adoptiuus pro filio volente succedere patri naturali per contratabu. alio cōmittente edictum: si autem nolit sibi queri et paratus est nepotem emancipare non cauet nec habet filia de qua queritur causam querele si non caueatur: quia ad bona aui ꝓpter q̄ fuerat cauendum admittatur vna cum fratre: sed in patre adoptiuo emancipante ꝛ non cauente nō est eadem ratio licet idem sit de iure si sine dolo emancipet quia nō tenetur cauere. Dynus. vel ſm Oldra. pone adoptaui titium qui habebat filiam et sic transit in potestate mea vna cum filia. vt supra de adoptioni. l.si pater.ꝛ erit ꝙ illa filia mihi arrogatur vt neptis.vt eodē titulo.l.arrogato.emancipaui filium retenta nepte in potestate quod possum vt supra de adoptionibus.l.liberum.emancipatus procreat ꝛ decedat neptis ex eo in potestate retēta vult succedere cum alia postea nata nunquid debeat conferre.certe sic nisi emancipetur a me auo adoptiuo ꝛ sine fraude: vt supra eodem.l.j.§.is quoq̄.ꝛ tamen nō est hic eadez ratio sicut supra q̄ supra per emancipationem deducebantur nepotes ad parem potestatem succedendi auo hic autem non: immo neutra succedit. Oldrad. Casus Dyni magis videtur mihi consonus litere Ibi bonorum possessionem preteritus ab eo. Dynus. ibi auus compellatur si velit succedere filio suo emancipato per mediaz personam neptis sui aui quam habet in potestate.ꝛ pone casuz per omnia vt supra eodem.l.j.§.is quoq̄.quia glossa non proprie hic exponit sed habet locum quando tractaretur in successione aui, hic autez tractatur de successione filij emancipati qui est pater huius nepotis. Dynus. Ibi bonorum possessionē per
2 veniat. † tūc enim nepos emancipatus non confert quia nihil habebat tēpore mortis patris naturalis quia erat in potestate aui nec auus confert per eum cum bona nepotis habere desierit vt nota.supra eodem.l.j.§.is quoq̄. Dynus. ibi heres extiterit sola de iure ciuili. Dynus. ibi iuste queri.id est conferri. Dy. Ibi q̄d eo facto.i.emancipatiōe fratris. Oldra. ibi q̄nq̄.i. quandocunq̄. Oldra. ibi possit venire que non veniret si frater eius in aui potestate mansisset. ibi reddi non potest qui ꝑ emancipationem filij adoptiui frater eius non propterea consequitur ius succedēdi in bonis ipsi⁹ patris ɔtratabulas.adoptiui. Ray. scz q̄ filia nullo modo illi qui filium adoptauit succedit quia nihil sibi attinet ꝛ tamen per eius factum id est per emancipationem filij a collatione priuatur vt patet supra eodem.l.j. §.is quoq̄. Et iste est verus intellectus quicquid glos. somniet Dynus. ibi si sine dolo.i.non in fraudem euitande collationis Dynus in glo. hunc naturalē ibi qui adoptauit nepotez cuius dā extranei.ꝛ nō suū alias emācipatiōe facta eadē rō locū haberet in pr̄e adoptiuo: vt ꝑpendere potes vt est ɔ̄ textū. Ray. In glo. imo maior ibi emācipat⁹ hoc esset verū in extraneo adoptiuo emācipato sec⁹ in nepote vt infra si tabule testamēti nulle extabūt.l.liberi. Raynal.ꝛ secundū Dynū ista glossa nescit quid dicat sed forte voluit dicere ꝙ non habeat locum ista ratio in
3 patre adoptiuo tamen locum habere potest alia videlicet † ꝙ sicut auus nō cōpellitur cōferre emancipato nepote ita nec pater adoptiuus filio emancipato arguēdo de maiori ad minus quia si auus nō confert in cui⁹ bonis habet nepos emācipat⁹ aliq̄d ius q̄ succedit: ergo multo min⁹ pater adoptiu⁹ i cui⁹ bonis nō succedit fili⁹ adoptiu⁹ post emācipationē: ꝛ hūc respectū potuit habere glo. in glo. no. ꝙ vbi non est in fi.ꝛ supra de legi. et senatus. licet non omnium.ꝛ pleni⁹ dixi.s̄.soluto matrimo. l.j.ꝛ.C.de interdi.matri.inter tuto.ꝛ pupil.l.fina.vbi etiam plene dixi.

Stipulatio aūt collationis. id est Stipulatio interposita de conferendo. Dynus. ibi ex hac stipulatione.construe sic hanc literam ex hac stipulatiōe in tantā pecuniam condemnabitur quod est infra siue dolo fecerit ꝛc.ꝛ ꝙ dicit dolo dic vel latā culpa. vt supra eodem.l.ij.§.de illis.
4 Jaco. † ꝛ nota collationem fieri debere arbitrio boni viri vt dicto.§.de illis. ibi facta nō est.i.in nihilum.arg.s̄.de legi.tu.l.legitimo.ꝛ.§.etiam legitimos.ꝛ quod ibi no.

1 ☞ Neptem an teneatur quis dotare.

Dedit dotem. Quam dedit auus ꝑ nepte. vt infra patet. alias incipit dotem dedit auus. Ibi post mortem q̄ sec⁹ esset si ante. argu.C.de rei vx.acti.C. videamus.ꝛ.§.
1 accedit.ꝛ.§.extraneum. † Et an quis teneatur dotare neptē dic vt no. supra ad trebellianum.l.a filia.in princi.que glo. notabilis est. Ibi queritur ꝛ certe sic siue sit institutus siue exheredatus.ꝛ hoc sequitur. Ray. ibi posse defendi scz ꝙ dos debeat sibi reddi. Dynus.ꝛ dic aut dedit contemplatione filij tantuz ꝛ tunc a filio profecta videtur vt supra de iure dotium.l.profectitia.ꝛ de vulga.ꝛ pupillari substitu.l.sed si plures.§.in arrogato. aut nomine nepotis tantum.ꝛ tūc obtinet supra de iure do. l.auus. aut dubitatur ꝛ tunc obtinet hec.l.argumē.s̄.de annuis legatis.l.quintus.§.penulti. Jaco. In glo. id est ex proprietate. de hoc vide.C.de nego.gestis.l.officio.in glo.vltima. ibi alius.i. si non constat sed est dissolutum. Dyn.ꝛ nota glo. istam quia pulchra est.

Si nepotes. Ibi sed ꝛ ipsi nepotes emancipati. Ibi conferre debent scz cū nullus nepotuz est in potestate tēpe mortis aui ꝛ sic cessat contrarium. Ray.

Nonnunq̄. Id est aliquādo. Dynus. ibi ꝛ si.i.q̄uis. Dy. ibi responderi potest de rigore. Dyn. sed de equitate secus vt sequitur. ibi voluntariā morām. id est voluntarie morosum. Jaco. quia nō petijt bonorū possessionem infra annum vt infra de successorio edicto.l.j.§. largius. alias potest perpetuo cautionem afferre vt in gl. no.ꝛ facit ad ea que notā. supra de iure delib.l.si quis suus. In glo.j. in fi.ꝛ plene dixi ſm Dynum supra rerum amotaruz.l.de rebus.ꝛ.c.mutare.de reg.iur. lib.vj. In glo. vlti. ibi agnoscat anteꝙ caueat. Ray.

1 ☞ Collatio fit inter venientes diuerso iure.

Si filius. Ibi nec offerendum est ei scz instituto a preterito etiam si preteritus diminuat portionem ipsius instituti quod veruz est de rigore edicti. sed de equitate sceuole secus vt sequi
1 tur. Ray. In fine preualet ergo equitas sceuole † vt fiat collatio inter venientes diuerso iure. nō enim refert succedat eodem iure vel diuerso. sed inspicitur solum vtrum emancipatus diminuat per concursum portionis sue vel non vt supra eodem.l.j.§. pater filium.ꝛ de contratabu.l.filius.§.ꝛ hoc fit consequēs. Dynus.ꝛ vide quod plene dixi.C.eo.l.si emancipati. In glos. vlti. ibi sed per querelaz pro parte intentatam. Oldra. in fine.ꝛ que sit ratio dic vt dixi.s̄.de contrata.l.filiū. Itē contra infra titu. j.l.si filiam. So. dic vt ibi. Ray.

Paulus respondit. In glos. imo videtur ibi fa mil. hercis.l.filie. ergo si haberet ex donatione teneretur conferre a contrario sensu.ꝛ sic est pro opinione Jo. in eadem glo. in fine. vel melius ponas in filio ab extraneo stipulante ꝛ expresse conferente stipulationem post mortem patris non animo fraudādi patrem quo casu certum est patri ex ea stipulatione non queri vt infra de stipulatione seruoꝝ.l.fin. et ideo non confert. vt supra.l.j.§.si ab ipso.ꝛ.l.ij.§. diuersuz etiā si promissor in soluendo preueniat mortem patris vt hic dicitur. Dyn. Uel ſm Jaco. de are. hoc ea ratiōe quia si esset in potestate debitum sibi post mortem patris precipuum haberet vt supra.l.j.§.sed si ab ipso.ꝛ.l.ij.§.si duo.ꝛ.l.iij.§.emancipati. Nec obstat ꝙ ante mortem fuit eius quia desinit eius esse adueniente morte ꝛ post incipit esse suum. argu. supra ad.l.falcidiam.l. fundo.ꝛ ideo non debet conferri vt.j.de stipulatione seruoꝝ. l.finali. Jaco.ꝛ ista eadem est in effectu cum opi. Dyni. posset etiam intelligi in extraneo relinquente in testamento isti emancipati fideicommissum post mortem patris ꝛ tunc prosequaris dictum Dy.

1 ☞ Existens in ventre non est in potestate.

1 **Si pregnantem.** Nota † ꝙ qui in ventre non est in potestate. pro hoc infra de assignā. libertis.l.fi.ꝛ facit ad id quod notaui ſm Guil. supra de minoribus

l.j.z gloss.hic allegat pro concordantia.C.eodem.l.posthumo. que re vera est contra.Sed respōdeas.φ ibi post natiuitatem hic ante.z sic ante.z sic concor.

1 ☞ Conferre quis cogitur ex officio.
2 Dos promissa sub conditione qualiter z quando conferatur.
3 Filia exheredata vel preterita non cōfert dotem.

¶ De collatione dotis. Rubrica

Super rubrica. Dictuz est supra de collatione in genere nunc ī specie.Dynus.† Et officio cogit quis ad collationem.j.eod.l.j.Et ad collationem dotis cōpellitur non solum petēs cōtratā. sed etiam se immiscens de iure ciuili.si dos est apud mulierem data vel promissa cōferre cogit,non si est apud alium.e.l.§.j.An neptis in potestate teneatur conferre dotem fratri vel patruo.z si est emancipata an z alia bona.si sint due neptes quomodo fiat collatio.e.l.§.si sit nepos. dos que potest haberi et exigi confertur deductis expensis necessarijs
2 vtilibus.eadem.l.§.cum dos.† Dos sub conditione promissa confertur per cautionem de conferendo cum cōditio extiterit. eadem.l.§.si sub conditione.Dos data confertur per filiam p missam confert fratrem liberando.eadem.l.§.filiam.Emancipatus dotem filie non tenetur conferre quia penes eum non est eadem.l.§.finali.nec nepoti computatur in quartam cum tractatur de successione aui materni.Filia in adoptione data tenetur conferre vel pater adoptiuus si viuit.infra eodem.l.in adoptionem.Filia instituta non tenetur dotem conferre nisi commisso edicto per alium cuius portio augeatur.infra eodem.l.si
3 filia.† Filia exheredata vel emancipata preterita non confert dotem nec legatum.infra eodem.l.si pater p filia.per errorem petens vnde liberi cum petere deberet contra tabulas non cōfert.secus si petijsset contra tabulas.infra eodem.l.filius. Ex mora in collatione dotis veniunt fructus z vsure.eadem.l.§. filia.rupto testamento pro parte per querelaz cessat collatio. infra eodem.l.pater filiuz.Abstinēs a bonis paternis conferre nō debet.infra eo.l.penul.z finali.

a ¶ Si pr.Ado p faciliori intelligētia huius l.hmōi.§.ole. primo.

1 ☞ Frater vel soror non excludit collationē patruo faciēdam.
2 Dos data a patre non confertur.

Quamuis. Ibi pretor cogat filium ex officio ergo cogit quis ad collationem de quo nota.C.eodem.l.si soror.infra eodem.l.filius z supra titulo.j.l.pretor in principio.Ibi bonorum possessio.contra tabulas in bonis paternis vel vnde liberi.Jacob.Ibi immisceatur iure ciuili vt heres alias non.vt infra eodem.l.penul.in fine.etiam si capiat legatū a patre vt.C. de collatio.l.a patre.ibi bonorū possessione.se tamē immiscuit bonis paternis z de iure ciuili quia erat in potestate.ante ergo quaz quis bonorum possessionem petat vel bonis paternis se immisceat est in potestate sua vel abstinere a bonis z non cōferre vl participare bonis z cōferre.vt supra titulo primo.l.cuz emācipati.si tres.Sed postφ se immiscuit cōpellit pretoris officio conferre vt hic z.C.eodē.l.si soror.dy.

Si in stipulationem. Ibi negotium gestū est φ alius puta pater sit stipulatus nomine ipsius.Jaco.Et sic ipsi mulieri actio de dote est quesita.Ibi si vero aliū vt quia pater sibi stipulatus est vt.s̄.solu.matri.l. quoties.vel extraneus est stipulatus.Jac.ibi cessare collationem.l.in quartam cōputationēvt supra de leg.iij.l.vxore.§.pater.ibi pmissa sit dos ab eo de cuius successiōe tractat.ibi fiet liberādo vel liberari faciēdo fratres. Dy.vt infra ea.l.§.penul.

b ¶ Pater filium.ado.ad materiam huius.l.not.post Bart.in.l.filie do.C.eo.et materiā collatiōis vide hic ample p bart.

Si sit. Iste casus non est alibi.ibi dotata neptis hic pūcta.ibi sit z filius scz alius patruus istorum nepotum non pater eorum vt sequitur.z sic legendo superuacua est glo.secunda.Ibi omnem dotem quam solam habet si est in potestate.sed si emancipata etiam alia bona habere potest que tenetur conferre.z hoc sequitur dynus.Ibi emancipata addit nunc ad collationem bonorum.Jaco.Ibi patruo cōferret.hoc quando habet fratrem alias confert patruo z filijs premortuorum patruorum.z hoc sequitur Raynal.Ibi confert patruo i
1 potestate existēti.†quia nullus est frater vel soror qui collationem patruo faciēdā excludat.Ray.Ibi nepoti vel nepti in potestate existentibus.dynus. In fine inuicem conferrent scilicet tantum ita quod non patruo quia soror collationem sibi faciendam excludit sicut supra frater in primo responso huius §.Ray.In glossa prima ibi vel patruis.melius diceret patruo cum de vno solo fiat mentio in textu ibi:sed ibi in secūdo responso.huius.§.Oldra.ibi neuter erat id est nullus erat in potestate scilicet de nepotibus.Oldr.In glo.magna in principio.ibi vel
2 suo patre hoc non est verum hodie†quia dos data a patre nō confertur vbi agitur de successione aui.argu.C.de collationib⁹. l.illam.z.l.vt liberis.in fine nisi.dicas quod loquatur de iure veteri qūo dos etiam aduentitia conferebatur.hodie secus vt nota.C.eodem.l.filie.In glo.subsit.hec glo.superuacua est vt dixi in expositione litere.In glo.in potestate aui.Ibi primis fit iniuria quia eorum portio omnino diminuitur per concursum nepotis.Dynus. In glos.quod vni earum datum est scilicet in dotem.dyn.

Cum dos. Ibi necessariarum z vtilium in rem dotalem factarum.dy.

Si sub conditione. In gl.j.in fi.z no.s̄.eo.l.si emācipati.dy. z facit iste.§.ad id quod no.s̄.tit.xxi.l.ij.§.id quoqz.Ray.

Filia. Ibi oportet que tradita est dy. ibi ex pollicitatione quando non fuit tradita sed tm̄ promissa.dy.z vide quod no.supra de iure do.l.si pater.

Si emancipatus. In fi.ergo nepoti nō cōputatur in quartam cū tractat de successione aui materni.z est apud patrem nec repeti potest adhuc.dy.vt supra ti.proxi.l.filium.satis dixi.

In adoptionem. Ibi heres instituta petēs cōtra tabu.commisso edicto p aliū preteritū z sic ab intestato.ray.Et dic heres instituta a patre legitimo z naturali.dy.ibi cōferre si per cōtra tabulas auget portio sua alias sec⁹ vt iñ gl.infra.l.prima.Ray.in fine nisi esset paratus filiam emancipare vt.s̄.titu.j.l.j.§.is quoqz.z.l.si quis filiuz.dy. In glo.j.ibi vel dic secūdum Azo.z hec vera.dy.

Si filia fuerit. Alias icipit si fuerit filia.Ibi institu ta supplex ex testamento adierit.dy.Ibi satis fecit z sic protio sua per contra tabulas nō fuit aucta alias secus vt sequit.Rayn.ibi z alia quedam vltra z in quibus erat instituta.Old. ibi eam fungi.i.ad collationem tueri.In glo.imo potest in fine z prestare legata solum liberis z parentibus.Oldr.

a Si pater[a] pro filia. Relicta conferūtur a succedente si non succedat non confert vt hic.C.eodē.l.a patre. z sic est pro opi.Jo.Dy.

1 ☞ Unde liberi conuertitur quandoqz in contratabulas.
2 Usure cum fructibus compensantur.

Filius. Ibi potuit z debuit priusφ peteret vnde liberi vt infra si tabu.ibi secuta.No. vulgare Una matre ne fratri equato.Old.Ibi esset petita.sicut ergo succedens per contra tab. non confert quoties portio sua est diminuta.vt.s̄.eo.l.si filia.sic nec hic
1 Dy.Et hic†vnde liberi conuertitur in contra ta.vt z alias .s̄. de leg.prestan.l.nonnunφ.Jac.

Filia. In glo.ibi de conditione indebiti.l.j.potes respondere φ hoc contingit propter fructus sue partis
2 qui hoc casu veniret†z sic vsure cū fructib⁹ cōpensantur.argu. C.de acti.em.l.curabit.z.l.iul.§.ex vendito.qui statim allegat vel hic speciale prima verior.Ray.vel fm Ja.de are.hoc cōtingit,pp̄ter arbitriū boni viri collationi insertū.vt.s̄.ti.pxi.l.si filium.§.stipulatio.z.l.cum emancipati.§.de illis.Old.

b Pater[b] filium. Ibi rū.subaudi quia ex testō succedit qd̄ apparet.nam z libertates zc.Oldr.in fi.insolidū.dy.in gl. vlti.in fi.qd̄ est verum qñ testm̄ esset ruptū in totum. secus si pro parte vt hic.sz z hoc casu fieret collatio vt.C.eodē. auf.ex testamento.Ray.

Pater nubenti. Ibi sub conditione si dotē.no.pro opinione.Azo.nam frustra adijceretur cōditio si teneretur eam cōferre.sed non sequitur.nam z dotē certum est conferri debere z tamen in ea fuit adiecta conditio.dy.

1 ☞ Filius non potest filiam instituere in profectitia dote.

Et it questionis. Ibi bonis scz paternis.Dy.ibi nō compelli scz ad collationem dotis.Dy.ibi promissa per patrem dynus. ibi abicessit. id est abscessisse videtur

1 detur mortuo patre.Dyn⁹.Et videtur hic casus.† ꝙ pater nõ
possit filiã instituere in dote profectitia.de quo not.s̃.de mino.
iiij.§.sed vtrum.in fine.

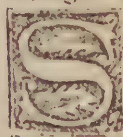
1 ☞ Bonorum possessio petitur quandoqꝫ extra ordinem.
2 Venter vxoris capti ab hostibus in possessionem mittitur.
3 Questio aduiti differtur ventre misso in possessionem.

¶ De vẽtre in possessionẽ mittẽdo ꝛ curatore eius. Rubrica.

SUper rubrica. De bonorũ pos-sessiõe q̃ tribuit
1 ius in genere dictum est:verũ † quia aliqua bo
norum possessio petitur extra ordinem que tri-
buit factũ.ꝛ nõ ius ꝛ nõ ex testamẽto sicut est si
mulier mortuo marito petit se mitti in possessio
nẽ vẽtris noĩe ideo ponit hãc rubricam de vẽtre in possessionem
mittẽdo.q̃ tribuit factũ.i.bonoꝝ detẽtationem.vt.ĩ.e.l.j.§.eligi-
tur.Dy.al's viuianus.ꝛ vide.s̃.de bonoꝝ pos.l.j.ꝛ qd ibi not.ꝛ
l.iiij.§.si cã bonoꝝ.pos.ex hoc edicto,dat̃ vice bonoꝝ pos.contra
ta.ĩ.e.l.j.Pregnãs dꝫ esse mulier verosimiliter ꝙ hoc dicat ea-
dem.l.§.pregnantem.Et in dubio mittitur venter in possessio-
nẽ.e.l.§.toties.Et an ap.masculini contineat̃ femininũ in statu
to ciuitatis.Et an filius exheredari debeat in defectum condi
tionis potestatiue.Et an posthumo exheredato mittatur ven-
2 ter.ea.l.§.si venter.† Venter vxoris capti ab hostibus mittit̃ in
possessionem per spem postliminĩ.ea.l.§.si filius.Quare non de
vxore sꝫ de muliere loquitur hoc edictum.eadem.l.§.rectissime.
Venter ex emancipato mittitur in bonorum pos.aui.eadem.l.
§.etiã ex emancipato.An vẽter ex filio in adoptionẽ dato mit-
tat̃.e.l.§.si filius in adop.Si pater emãcipat filiũ nuru pregnã-
te an locus sit edicto.eod.l.§.si pater.Si neget̃ vxor que petit se
mitti summatim cognoscit̃ ad instar carbo.ea.l.§.si ea q̃.ꝛ fauo
rabilior est causa ventris quam iam nati.eadem lege.§.ꝛ gene-
raliter.Et ꝙ quilibet nascitur reipublice ꝛ ideo talem iniuriam
nullus potest remittere.Et an quis teneatur magis obedire pa
trie q̃ patri si sint due vxores pregnantes ambe mittũtur.ea-
dem.l.§.si quis.De curatore dando ventri ꝛ eius officio plene
eadem lege.§.quoties.Et tenetur prestare alimenta vxori pre-
gnanti ex pecunia si non est potest vendere res que sunt ma-
gnarum expensarum ꝛ paruorum redituum.Et de significato
huius dictionis solet.quomodo eligatur talis curator.eadem
l.§.eligatur.de significato huius dictionis assignare ꝛ quomo
do talis curator assignare debeat res hereditarias vxori pre-
gnanti vsqꝫ quo debet esse venter in possessione.eadem.l.§.fina-
li.Et si calumniose petit mulier se mitti ea que consumpsit sunt
periculo suo secus si bona fide.infra eodem.l.ij.ꝛ.iij.ꝙ habita-
tatio ꝛ alimenta debent prestari pregnãti et seruis qui eius ser-
uitio sunt secundum dignitatem ꝛ facultates.infra eodẽ.l.ha-
bitatio.ꝛ.l.sequenti.ꝛ que debita debeat soluere curator ven-
tris.eadem.l.§.j.Utrum extraneus posthumus mittatur.infra
eodem.l.extraneo.vbicunqꝫ venter ab intestato succederet ha-
bet locum hoc edictum.infra eodem.l.vbicunqꝫ.si liberi moue-
ant controuersiam ventri pleno cognoscitur.si agnati vel aliĩ
3 tunc semiplene non reperitur iste casus † ventre misso in pos-
sessionem differtur questio adulti quo ad preiudicium ventris
ĩ.eodẽ.l.si ventris.quod expenditur in alendo ventrem dedu-
citur ante legata tanquam es alienum.infra eodem.l.cum ven
ter.posthumus mittitur in possessionem qui potest agnoscere
quacunqꝫ bonorum possessio.ĩ.eodem.l.fi.ꝛ an dato quod non
sit de liberis,sed de agnatis vel cognatis mittatur in possessio-
nem.Et quando due mulieres eodem tp̃e mittuntur in posses-
sionem.s̃.cõi diui.l.cõi diui.§.si duo.

1 ☞ Posthumus exheredari non potest.
2 Si qua an veniat appellatione si quis in statutis.
3 Si posthum⁹ ab vno gradu est preterit⁹ ab alio est exheredat⁹.
4 Legatũ ratiõe affectiõis relictum nõ valet cessante affectione.
5 Pronunciari debet in dubio pro actore.
6 Filius an magis teneatur patrie q̃ patri.
7 Cognitio summaria fit in possessoriĩs.
8 Securus quis dicatur.
9 Assignare verbum multis capitur modis.

SIcuti. Ibi tutus alias tuitus. Dynus. Ibi vice cõtratabu.id est eo iure quo voca
retur ad contratabulas si esset natus.Dynus. Nec
obstat infra de verbo.significa.l.quod dicimus . vt
ibi nota.ẽm Ray.ꝛ vide ĩ Speculo de primo ꝛ secundo decre-
to.§.videndum.ver.primo.et Rofre.de extraord.bono.posses.
que datur mulieri.

Pregnantem. Ibi oportet ad hoc vt det̃ ista bonorum possessio.Dynus.Ibi
sufficit nisi probabiliter ꝛ verosimiliter dubitetur vt infra ea-
dem.l.§.si ea. Dynus. Nam quando verosimiliter dubitatur
mittitur in possessionem vt hic.et missa de expensis nõ tenetur
licet veritas in contrarium appareat vt infra eadem.l.§.vlti.et
l.iiij.Oldra.ꝛ sic nõ sufficit dicere nisi probetur supra.si quadru-
pes pauperiem fecisse dic.in rubrica in ver.toties. Ibi venter
id est mulier nomine ventris.scilicet vice contratabu.bonorum
possessionis ꝛ per omnia concordat litera sequens. Ray.ibi in
ter suos.id est erat futurus in potestate ita ꝙ a nomine p̃cede-
batur alias non iure bonorum possessionis contratabu.mitta-
tur.vt infra eodem.l. finali.et.l.vbicunqꝫ.§.j. Dynus . sed alia
bonorum possessio que datur nondum nato in dictis.ll. Dyr.
Unde hic loquitur quãdo vult admitti per ↄtratabulas.alias
glo.que est super isto verbo inter suos esset falsa.in fine et quod
1 dicit si non est exheredatus.idem hodie si exheredetur † cũ nõ
possit posthumus exheredari.vt.C.de liberis preteritis.l.fina-
li.§.vltimo.in versicu.sed si incertuꝫ sit.ibi.suus futurus sit scꝫ
ex voluntate defuncti expressa vel tacita.nec obstat infra.§.si
venter.ꝛ quod ibi notat Ray.ibi vel pro etiam.Oldra. Ibi qr
filia non videtur exheredata quia non continetur appellatio-
ne filiĩ cum tractatur de odio.Dynus. Ibi plures filiĩ qui nõ
videbuntur exheredati.Dynus.ibi sub incerto . id est quando
ignoramus vtrum nasciturus sit futurus suus vel exhereda-
tus.Dynus.ibi diminutum est pro ventre alendo. Dynus.ibi
quia sub incerto.l.id est cum dubitatur vtrum exheredatio sit
effectum habitura vel non. Dynus.In glossa sic.C.in fine.et
infra de appellatio.reci.l.si cuius.in princip.et ibi nota.ꝛ de ma
nu.vindicta.l.illud.§.fina.Oldra.In glo.rite in fine. sed hodie
non potest exheredari qui est in ventre vt supra dixi ꝛ nota.su-
pra de liberis ꝛ posthu.in princi.ꝛ.C.de libe.preteri.l.maximuꝫ
vitium.in fine.ꝛ de inoffi.testamen.l.si quis in suo.ꝛ ideo exhe-
redatio non impediret tunc missionem ex hoc edicto. Dynus.
In glo.vt quia ex viro ibi conceptus sit ꝛ in potestate nascitur
et a nemine preceditur. Dyn.ibi.§.sed ꝛ si quis.quod dic vt in
fra eadem.l.§.si ea.ꝛ.l.vbicunqꝫ.§.interdum. In glos . vt in se-
quenti exemplo.in fi.in versi.sed si sub conditione. Dynus.In
glo.id est minus inique.ibi indebite.et sic.Ne faciam peius po-
sitiuum labor in eius.Dynus.In glos.immo omni casu ibi sed
dico ꝙ inferior de qua dicitur infra versi.quare. Dyn.vbi fuit
exheredatus sub conditione si nascatur.Dyn.ibi de iniusto te-
stamento.si ita.conditio enim que non suspendit exheredatio-
nem post natiuitatem non dicitur conditio.argu.supra de libe.
et posthu.l.cum sub conditione ꝛ.l.posthuma.Oldra. In fine.
post natiuitatem posthumi exheredati.Dynus.in glo.non er-
go masculinum hoc si profertur ab homine secus si a lege vt su
pra de nego.gest.l.iij.§.j.de consti.pecu.l.j.de iurisdic.oĩm iudi.
l.si.quis id quod.§.j.Et sic facit ista litera ꝓ statutis terrarum.
2 † vt si caueatur de odio in statuto ap.si quis non cõtineatur si
qua per predicta iura sicut in contrarium ꝛ videtur expressum
infra de iure fisci.l.ait diuus.sed dic ẽm Iaco.de are.aut con-
tinet odium rationabile ꝛ tunc app.si quis contineatur si qua
vt dictis.ll.aut odium irrationabile vt de bannitorum filiĩs ex
pellendis de ciuitate.ꝛ tunc si quis non contineat si qua vt hic
Iaco.ꝛ de isto odio irrationabili habetur mentio.s̃.de secun.
nuptiĩs.l.finali.et de hoc an ap.si quis contineatur si qua dixi
supra de lega.ij.l.si ita scriptum.infra de verbo.significa.l.j.per
Dynum. ꝛ plenissime.C.de seruis fugitiuis.l.quicunqꝫ.in glo.
vltima.sic hic odium in fin.l.cum in veteres.ꝛ.l.penul.eo.titu.ꝛ
s̃.de testa.tute.l.si quis ita.§.j.Dyn.In glos.scꝫ facta subaudi
exheredatione.Dynus.ibi nulla esset.sed hoc est falsum ꝙ de-
beat exheredari in defectum conditionis potestatiue alias nul
la sit.nam exheredare nihil aliud est q̃ inuitum ab hereditate
expellere.si ergo instituitur sub conditione potestatiua si non
impleret ipsemet se expellit non pater.Idem si dicat̃ exheredã-
do eum si voluerit.vt dicta.l.iam dubitari.de heredi.insti.et.l.
suus heres.ij.r̃ñso.si autem sub conditione casuali vt si nauis
ex asia venerit tũc opus est exheredari in eius defectum.vt.C.
de cõditio.insti.l.si pater.quod verum est in filio iam nato. Et
est ratio quia inueniret se preteritum sed in nascituro aut consi
deramus tempus quod est ante natiuitatem et tunc non est ne
cesse quia nondũ est in potestate donec nascatur vt.s̃.de colla.
bono.l.vltima.ergo non potest rumpere et sic tenet institutio.
sed si tempus quod est post natiuitatem tũc anteq̃ nascatur ex
titit cõditio ꝛ tenet testamentum aut non ꝛ rumpitur vt supra
de liber.ꝛ posthu.l.cum posthumus.ꝛ.l.posthuma.Dy.eadem
ratione exheredatur vt hic.vel dic ꝙ est conditionalis ꝛ potest
fieri hoc casu sicut in alio dicta.l.si pater.C.de instit.ꝛ substitu
et dicta.l.iij.§.pure.de libe.et posthu.Oldra.

3 **Si venter.** †Si posthum⁹ ab vno gradu est prete rit⁹ ab alio exheredat⁹ q̄diu potest ad mitti gradus a quo est exheredatus cessat missio ex hoc edicto: eo vero excluso ista missio locum habet.h.d.ibi.ab institutis nō repudiantibus.s̄.de aditione heredi.deliberantibus.al's secus esset quia excluderētur ꝛ hereditas deueniret ad substitutos a quibus venter erat preteritus.Ibi quia exheredatus a gradu institutorum ſʒ institutis exclusis morte vel repudiatione pos set ibi vnus de institutis ꝛ deliberātibus vel adeuntibus.Dy. nus.ibi mittendus est in possessiones.quia natus contra tabu. l.nō putauit.§.a primo.Jaco.ibi ꝙ si non viuant scʒ instituti. vel viuāt sed repudient.Dy.Ibi quia ad eum gradum scilicet substitutorum.Oldra.ibi deuoluta hereditas est ꝛ sic tempore quo nascitur inuenit hereditatem deuolutam ad gradum sub stitutorum a quo exheredatus:alias si tempore natiuitatis ve nirent instituti ꝛ nondum repudiassent rumperetur testamen tum natiuitate posthumi.ꝛ quo ad primuʒ gradum a quo est preteritus ꝛ quo ad secundum ab eo dependentem vt supra de iniusto testamēto.l.nam.ꝛ si sub conditione.§.vltimo.,ꝛ nō ha beret locū iste casus.Oldra.sed cū hodie nō posset exheredari qui est in ventre.vt.C.de inofficioso testamen.l.si quis in suo.et de liberis preteritis.l.maximū vitium.circa finem.ꝛ dixi supra. §.j.non procedit iste.§.in glo.ꝛ deliberantibus ibi exheredatio pure facta est vel distingue quod idē est.aut posthumus est su⁹ futurus heres assistentis sibi volūtate defuncti tacita vel expres sa ꝛ tunc venter admittitur.vt supra eadem.l.§.sed si incertuʒ. ꝛ.§.quare.aut existentis conditione defuncti expresse contra ria:ꝛ tunc nō datur vētri bonorū possessio ex hoc edicto ꝛ hec est mens huius gl.dy.Nec obstat infra eadē.l.§.si filius primo respōso.quia illud operatur fictio postliminij.Ray.vel dic ad finem huius glosse ſm Ja.de bel.vbi forma exheredatiōis est talis ꝙ rōne forme ipsius ipso iure non obstat per aliquē euen tum ꝛ obtinet litera precedentis.§.secus vbi potest non obesse ex pretermissione hereditatis vt hic.Jac.

Nota hūc.§. per quem ꝓ bat̄ ꝙ nō suffi cit ꝓbare quē fuisse in pos sessiōe matri monij scōm bar.in.l.ij.C. de fel.

Si filius ab hostibus. Ibi spes est ꝓ pter spem post liminij que facit cessare contrarium de.§.precedenti.Rayn.ibi ita exheredasset.id est per verba que sequuntur.Dy.Ibi post tres menses repete mortis mee natus erit exheres esto.Dyn. Ibi vel qui subaudi exheredo illum qui ꝛc.Dy.Ibi futurus est ex tacita voluntate defuncti.Dy.vtpote natus eo casu qui non est testō cōprehensus.ꝛ sic a testatore omissus.ibi ante vitā idest anteꝙ̄ nascatur.Oldr.ibi vocetur.i.fame moriatur si non mittatur in possessionem ventri.In glos.prima in fine.ꝛ infra eodē.l.finali.Dy.In glo.his enim casib⁹ in fine vel melius.So lutio vt ibi.Dy.qa solu.hui⁹ glo.falsa est ꝑ.l.cōmodissime.

4 **Rectissime.** Ibi nunꝙ̄.i.nullius edicti ꝑte.dy.In gl.ab eo forte ibi cum legat̄ vxori†vn de cum legatū illud relinquat̄ ratione affectionis quā habet te stator ad vxorē ꝛ ibi nō sit affectio cum sit diuortiū celebratuʒ legatum nō valet:sed hic bonorū possessio fauore vētris datur qui fauor non cessat etiam diuortio interueniente.Dy.

Etiam ex emancipato. Ibi ad posses sionem.dy.bo noꝝ aui.dy.ibi admittit̄ mortuo p̄re suo.dy.ꝛ etiā bonorū pa tris ꝛ hoc sequit̄.ibi decessisset scʒ emancipat⁹.Dy.ibi ꝛ pater eius scʒ emācipati.dy.ibi mortuus sit ante mortē filij vt decla rant ꝛ sequētia.Idē tamē si viueret vt infra patet.ray.ibi emā cipati patris sui.ibi edictum scʒ de cōtra tabu.Dy.ibi bono rum possessio contra tabu.si inueniat se preteritum vel scōm ta bulas si sit institutus.Dyn.Ibi sed si auus in cuius potesta te est nasciturus.Dy.Ibi viueret eo tempore quo moritur fili⁹ idemqꝫ pater ventris.Dy.ibi admittemus ad bonorum posses sionem patris emancipati mortui.Dy.in glo.prima in fine.ꝛ ſm hoc erunt tres casus.primus quādo ad bona aui.ꝛ intelli ge ꝙ pater decesserat:alias si viueret precederet eum in contra tabu.cum nullus eorum sit in potestate aui.ꝛ idem si vterqꝫ sit in potestate vt supra de contra tabul'.l.cum emācipatus.§.qui duos.ꝛ.l.j.§.vocantur.ꝛ.l.si emancipatus.§.quod filium.ergo excluderet eum ad hanc bonoruʒ possessionem.arg.supra hac eadē.l.circa principiū.ibi vice cōtra tabulas ꝛc.Secundus ca sus est qn̄ ad bona patris mortuo auo in cuius potestate remā sit.Terti⁹ casus qn̄ ad bona patris similiter ad huc viuente auo.vel si dicas ꝙ sunt tantū duo casus ille ver.vnde apuā iul. est exēplum primi casus.ꝛ ſm hoc dices ad bonoꝝ possessioneʒ patris ſʒ ſm primā dices ad bonoꝝ possessionem aui.Dy.

Si filius in adoptionem. Ibi in a doptio nem bonorū si ab eo fuerit preteritus vel institutus.Dyn.ibi in ei⁹ scʒ aui naturalis.Dyn⁹.ibi mittet̄ scʒ ille vēter paritur⁹ nepotem.Dynus.ibi ꝛ sic hic nūc respōdet.Dy.ibi institutus sit secus si preteritus:quia tunc negaretur ei contra tabu.hui⁹ aui ergo ꝛ ista bonorum possessio.Ray.ibi mittetur in posses sionem bonorum aui naturalis.Dyn.Ibi liberi preteriti ei q in adoptionem datus est cōmittentes edictum contra tabulas vt supra de ꝯtra tabu.l.nō putaui.§.i adoptionē.Oldra.Ibi pōt accipere scʒ eo casu quo est īstitutus.Dyn.nā si nō est īstitu tus nō dat̄ vt.l.non putauit.§.datur.allegato in glo.Dynus. In glo.in fine.Ibi so.ibi quia ibi precedebatur a patre suo pre terito in potestate existente vel emancipato qui viuebat.Dyn.

Si pater. Ibi emancipauerit ꝛsic is qui erat in ven tre id est nasciturus est in potestate aui.vt nota.supra in.§.etiam ex emancipato.ꝛ institu.quibus modis ius patrie potestatis soluitur.§.fin.ꝛ dic ꝛ filio ꝛ vxore ipsius filij pregnante superstitibus decesserit.Oldra.Ibi namqꝫ na tus nepos in potestate aui.Dy.ibi patri emācipatos.Dy.ibi iūgi.i.cū patre succedere.Dy.ibi pater quo ad bona aui.Dy. ibi natus nepos in potestate aui existens.dy.seu retētus.Dy.

Si ea. Casus pulcher que ibi vel eo scilꝫ marito defun cto de cuius successione agitur.Dy.ibi.sed ven

5 trem.†Nota hic in dubio pro actore pronūtiari.simile.ꝭ.ɓ car bo.edi.l.iij.§.cause regulariter contra.vt insti.de interdict.§. cōmodū.ꝛ.ꝭ.de re iudica.l.inter pares.Jaco.ibi idemqꝫ.scʒ vt summatim cognoscat.Dyn.in versi.ꝛ generaliter.Ibi puero iam nato ꝛ in pupillari etate cōstituto ꝛ qui erat vel esse allega tur de numero libertoꝝ:alias em̄ locum non habet vt.ꝭ.eo.l.vbi cunqꝫ.§.i.ꝛ ibi no.Dy.ibi reipublice.ꝛ ideo licet pater ꝛ filius remittant iniuriam non nocet pupillo.vt no.s̄.ad sil.l.ij.de pa ctis.l.iuregentiū.§.si paciscar.ꝛ tetigi.s̄.de transac.l.transige re.ꝛ nota.per Dy.infra de iniur.l.j.§.vsqꝫ adeo.Item potest

6 adduci ista litera ad questionē antiquā†vtrū filius teneatur magis obedire patrie ꝙ̄ patri.ex ordine em̄ litere videtur quod pater magis ex ratione videtur patrie teneri.ꝛ pro hoc infra de cap.ꝛ postli.§.fi.de hoc plene dixi.s̄.de iust.ꝛ iu.l.vt parenti bus.In glos.penul.ibi vxorem esse id est in possessione vxora tus seu vxoris status existere.Oldr.In fine hoc verum hic vbi agitur possessorio secus si petitorio ageretur:quia tunc plena exigeretur probatio.argumen.s̄.de ventre inspici.l.j.§.si cui.ꝛ

7 quod ibi not.Raynal.ꝛ nota bene istud†ꝙ in possessorijs co gnoscit̄ sūmarie.vt est gl.notabilis.C.vn̄ vi.l.momentarie quā alibi nō recordor.ꝛ hoc etiā habes supra de in iteg.resti.l.oīs.

Si quis prima. Ibi eamqꝫ scʒ secundam vxo rem.Dynus.ibi concedat vel contēdat ibidē calumniose.Dy.sed cum hodie non fiat diuor tium de iure canonico cessat iste.§.

Quoties autem. Ibi solet mulier imo neces se habet.vt infra ad tertul lia.l.ij.§.ꝙ si peti.ij.rn̄so.ibi datus a iudice.nam a testatore non datur iste curator ventris.vt habuisti glo.not.s̄.quemad.testa ape.l.si mulier.ꝛ vide ad declarationem huius.§.quod no.s̄.de suspec.tuto.l.j.§.nō tamen.ꝛ an teneatur curator bonis satis dare.glos.tenet ꝙ sic.quod intellige no.in auf.vt hi qui oblig. se habere perhi.res minoruʒ.§.penul.colla.vj.ꝛ de testa.tute. l.si nemo.§.hoc edictum.ibi creditoribus non legatarijs vt su pra in pos.lega.l.cum venter.Jaco.ibi solet ꝛ bonis scilicet cu

8 ratorem petere.Dyn.ibi possunt esse securi.†Not.securum dici ad quem nō spectat periculum vt.s̄.de liber.lega.l.si quis reuʒ §.idem iul'.ꝛ.C.ad trebel.l.penul.Jaco.vel cui satisdatū est vt s̄.de ope.noui nun.l.pretor.§.hoc interdictum.Oldra.ibi cum periculuʒ scʒ bonorum custodiendoꝝ.Dy.ibi.idcirco.quia pe riculum custodie pertinere debet ad curatorē ꝛ ideo eū esse ido neum ad creditores pertinet ꝛ hoc sequit̄.Dy.ibi curare scʒ quando ventri tantum curator datus.Dynus.ibi successionem speret subaudi oportet eum curare curatorem idoneum bo nis dari.Dyn.ibi se successuruʒ.scʒ nemo nascat̄ vel in pupilla ri etate moriat̄.Dy ibi id fieri scʒ curatoris cōstitutio.Jac.ibi plures scʒ curatores hoc est vnus vētri et alius bonis:vl' oēs vē tri ꝛ bonis.Ray.ibi desiderent creditor vel qui successuri sunt ab intestato noīe nati.dyn.in glos.ꝛ oēs augent in fi.hic admi nistratio diuisa nō fuit alias ꝑ partibus agerent vt dicto.§.si plures.ꝛ.s̄.de administra.tuto.l.vel in partes.ꝛ.l.titium.sed a creditoribus quilibet conuenitur insolidum.vt supra de admi. tuto.l.in tutores.dy.

Mulier aūt. Ibi ꝛ in hanc rem.i.in alimenta mu lieri prestanda.dyn.ibi tectum.i.do mum iuxta vulgare.ꝛ no.partē pro toto poni.Oldra.ibi pro facultatibus que considerantur in alimentis statuendis.ꝛ ꝑ hoc.s̄.de alimentis pupillo prestandis seu vbi pupillus edu cari debeat.l.ius alimentoruʒ.ibi ad hos sumpt⁹ faciendos in ventre.dyn.ibi pecunia numerata siue sit iure condito siue in

nominibus.vt.s̄.de iure delibe.l.ait pretor.⁊.l.precedenti.Jaco.
ibi si ea scilicet pecunia.Dy.ibiqz patrimonia.no.pulchra ⁊ vti
lia verba circa administrationem patrimonij.ibi interim.i.do-
nec mulier est in possessione bonorū.Dy.nomine ventris ibi cu
rare debet curator predictus.dy.ibi administrabit curator pre
dict⁹.In gl.hoc quo ad hoc ibi inter ⁊ sic verbū ita ad solā for
mam administrationis refertur seu modū:ac si dicat sicut fide-
liter debet gerere administrationē tutor seu alius curator quo
ad omnia,⁊ ita iste quo ad ea q̄ hac lege dicuntur.non autē re-
fertur ad plenitudinē potestatis vt dicta.l.inter. quod vero ꝑ
statutis in quibus ponitur sepe hoc verbum Oldra.simile dici
mus de verbo sicut supra rerum amotarū.l.ij.§.si post facit qd
nota.de statu hominum.l.qui furem.Simile dicimus de verbo
idem.de magistratibus conueniendis.l.finali de cōditionibus
⁊ demonstrationi.l.iulius paulus.⁊ quod ibi nota.licet in con-
trarium facit eodē titulo.l.auia.⁊ vide quod notatur per Dy.
de publicis iudicijs.l.j.penultima glo.ibi ex his que dicta sunt
a.§.mulier vsqz huc.⁊ infra eodem.l.curator.

Eligitur autē. Ibi is qui scilicet eligēdus.dy.
ibi questio moueatur quia non
cōcordant creditores de certa persona eligēda.dy.ibi eligatur
per pretorem.Dynus.ibi obsignare.i.sigillare ita quod mulier
9 non possit vti.Dy.ibi † assignare pro tradere.poni alias poni-
tur pro eligere seu discernere vel demonstrari.vt.s̄.de adoptio.
lega.l.penul.⁊ de verb.signi.l.assignare. sic in feudis assignare
precipimus.i.professionem facere ⁊ recognitionē feudi vt fit su-
pra de peculio leg.l.cum dominus.in prin.Jaco.aliter sumitur
ī.de assignā.liber.l.j.§.assignare.⁊.l.assignare.⁊ vide in alpha-
beto.Ibi inuentariū faciēdi.nota de inuentario vt supra de cu-
ra.bo.dando.l.j.in fi.in glo.hi tenentur ibi posthumo etiā tan-
quam tutores administrantes sumitur hoc quod darentur de
nouo curatores.Oldra.in fine.⁊ nego.gestis.l.cū pater.⁊ de tu
telis ⁊ rationibus detrahendis.l.penul. Oldra.in glo.subaudi
mensiū.⁊ sic fit de facto super sex mēses sex mensibus relaxatis
apponitur custos qui videat quantū ex messe habetur vel vin-
demia.argumen.contra.C.de iure fisci.l.facultas.lib.x.Jacob.

Tandiu autem. Ibi consumpsit mulier predi
cta in possessiōe missa.dyn.et
dic ꝙ glo.prima que est signata in principio deberet esse signa-
ta aut in ver.aut certum.aut in ver.⁊ si sciens.

Sed si eum. Ibi repulsus.i.exheredat⁹.vt
s̄.eo.l.j.§.toties.dy.Uel dic re
pulsus scz aduersarius qui exclusus est ex quo par-
tus edictus est debet defendi.⁊ quod dicit discedere
debet scz de facto.dy.Prima placet ⁊ magis est amica litere.

1 ☞ Cibaria ⁊ alimenta sunt secundum dignitatem prestanda.

Habitatio. Ibi seruis quoqz mulieris q̄
missa est in possessionem nomi
ne ventris.dyn.Et nota hic multa que continentur
appellatione alimentorum ⁊ victus.de quo infra de
verb.signi.verbo victus.⁊ supra de alimentis legatis.l.legatis
1 alimentis.† Et nota quod cibaria ⁊ alimenta prestantur secū-
dum dignitatem.

1 ☞ Mulier ex dote sustentari debet matrimonio soluto.

Curator. Ibi sustētare possit scilicet mulier
paritura suum ⁊ sic cessat contra
1 rium.dy.† Et nota ꝙ mulier soluto matrimonio ex
dote sustentanda est etiam infra annū.⁊ de quo tan
gitur infra eo.l.extraneo.⁊ facit ad hanc.l.infra,de carbo.edi.l.
sed si is.§.an aūt.Jac.in glo.j.in fi.glo.quia hic mulier erat pa
ritura suum ibi non suum.Ray.

Curator vētri datus. In glo.vel vsura
in fi.quia idem si
non sub pena dummodo exactus faciat alias videretur cōtra-
dicere ipsi.Oldra.

Extraneo. Ibi non possit non tunc bū ali-
ter neuter ne ⁊c.⁊ vide supra.l.
prima in princi.In gl.vltima.ibi.§.exactio.de quo
plene dixi.s̄.solu.matri.l.diuortio.in princip.⁊ facit
hec.l.ad questionem notatam infra eodem.l.fi.Ray.In eadē
glo.in fi.quod dic vt extra de regu.iuris.c.petant.li.vj.⁊ in al-
phabeto dictione nisi.

Ubicunqz. Id est quocunqz casu.dyn.
ibi admitti.i.admitteret si
natus esset.dy.Uel dic admittit ad bonorū posses-
sionem petendam ⁊ habendaz ex hoc edicto. Dyn.
in glo.secunda in fi.vt.s̄.de statu ho.l.qui in vtero.Dy.

Interdum. Nota casum qui alibi non reperitur se-
cundū Dy.Et dic interdum.q.d.licet
regulariter adhibeatur semiplena cause cognitio:vt.s̄.eo.l.j.§.
si ea.Dy.ibi non passim.i.nō sine cause cognitione. Dy.ibi cau
se cognitione.s.plena.Dy.ibi si quis subaudi.s.Dyn.ibi admit-
titur aut petit missionē mulier q̄ paritura est ex liberis aut alia.
primo casu aut nullus liberorum resistit ⁊ summaria fit cogni-
tio.vt.s̄.eo.l.j.§.si ea.Si autem ex liberis resistit tunc plena fiet
cause cognitio.vbi vero aliqs ex agnatis vl' cognatis resistit nō
plena sed semiplena.cū hic missio natiuitate finiatur.precedēs
vero vsqz ad pubertatem duret vt hic.Jaco.ibi vnde legitimi.
Dyn.ibi qua alia ex parte forte ex vnde cognati. Dy.ibi vesci
id est ali vel vti.Dy.ibi omnes controuersias impuberi motas
dy.ibi sed sine possessione quando missio fit ex alia parte q̄ vn-
de liberi.dy.hoc est qn̄ venter non erat pariturus suum.dyn⁹.
In fine qn̄ omnes alios precedebat in gradu.dyn⁹.In gl.pri-
ma ibi.§.ratione.⁊ est ratio quia ille hz maiorem presumptio-
nē filiationis q̄ iste.ad quod facit quod not.e.tit.l.j.§.pōpo.Cō
tra dictū tn̄ ⁊ rationem optime facit.s̄.eo.tit.l.j.§.si ea.ibi eo fa
cili⁹ ⁊c.⁊ no.ꝙ hic est casus questiōis que no.infra eo.l.fi.Ray.

Si ventris. Ibi ne quod.i.aliquod.dyn.in
fi.id est ei qui est in ventre ⁊ nasci
speratur.dy.in glo.prima ibi.§.que propter alias inci-
pit.§.defuncto.Dy.

Cum venter. Ibi detrahitur anteq̄ lega
ta soluantur.Dy.

Posthumus. Ibi tamē quia:alias q an
te testatoris mortē. Oldr.
ibi mortē.i.eo tempore quo moriebatur ille de cuius
bonis agitur.dyn.ibi conceptus quia si post mortē
eius concipietur nullo iure admitteretur ad eius successionem
vt hic ⁊ supra de iniusto testamento.l.si quis exheredato.§.j.et
infra vnde cognati.l.j.§.si quis proximior.⁊ de suis ⁊ legiti.l.ti-
tius.⁊.l.viuo eo.⁊.l.pretor.⁊ infra de bonis libertorum.l.paul⁹
respondit.dyn.in glo.ibi per.§.interdum,⁊.s̄.eo.l.extraneo.et
quod ibi no.

1 ☞ Correctio legum vitari debet.
2 Descēdens in gradu proximiori vocatur ad successionem de-
scendentis.
3 Nepos preteritus aufert partem filio in potestate,
4 Filius emancipatus quando conferat fratribus.

¶ De coniungendis cum emancipato liberis eius. Rubrica.

Super rubrica. Cum emancipa
to scz filio libe-
ris scilicet emācipati nepotibus defuncti p̄teri-
tis.⁊ cōtinua sic.Dictū est de bonorū possessio-
ne cōtratabulas que datur liberis emācipatis
preteritis ⁊ de collatione ⁊ de bonorū possessio-
ne que datur mulieri pregnanti:verum ꝙ inter filium emācipa-
tum ⁊ nepotem ex eo in potestate constitutū est discordia inter
ius ciuile ⁊ pretoriū hanc discordiam vult pretor ad cōcordiā
reducere.nam ius ciuile vocat nepotem constitutū in potestate
qr suus est.vt insti.de heredum quali.⁊ differentia.§.sui.ius pre
toriū vocat filiū emācipatū qr est in primo gradu.vt insti.de he
redi.que abintesta.sed ex hoc edicto fit cōcordia inter ius ciuile
⁊ pretoriū.nam istud vocat quemlibet pro dimidia ⁊ hoc dicit
litera de cōiungendis cum emācipato liberis ei⁹.i.nepotibus.
verū secundū Pla.correctus est iste titulus cum sit sublata dif
ferentia emancipatiōis ⁊ patrie potestatis.Uel dic ꝙ est corre
ctus quo ad quid quia filius precedit nepotē.sed si habeo filiuz
emancipatū ⁊ ex alio filio nepotē in potestate nō est sublatum.
vt in auf.de here.ab intesta.§.consequēs.Dy.de quo no.⁊ di-
xi.C.de suis ⁊ legi.here.auf.in successione.⁊ dixi. C.vnde liberi.
l.qui se patris.⁊ quia glo.infra eodē.l.j.in princ.⁊ in dicta auf.
in successione.⁊ quasi vbiqz tenent ꝙ iste titulus sit correctus vt
etiaz nota.s̄.de inoffi.testa.l.si proponas.⁊ de heredi.ab intest.
§.j.de mino.si filius.instituto de heredum quali.⁊ differentia.§.
fi.⁊ supra de liberis ⁊ posthu.l.finali Et communiter etiam te-
nent hoc doctores ⁊ aduocati hic plenius discutiamus.⁊ ꝙ iste
titul⁹ nō sit correctus pōt sic argui.Nā gl.⁊ doc.tenētes ꝙ iste
titulus sit correctus fundāt se super dicto auf.de heredi.ab in
testa.sed glo.tenent ꝙ ille titu.de heredi.ab intesta.locuz habet
solum quando nullum est factum testamētum vt nota.C.de li-
beris preteritis.autenti.ex causa.⁊ supra de liberis ⁊ posthu.l.
gallus.§.quid si tamen.⁊ hāc opinionē tenent Azo.in summa
de collationibus.prope finem.⁊ Rofre.in libello de cōtratabu.
sed titulus iste maxime inductus est propter cōtratabu.vt ptz
ex ordine titulorum:⁊ supra tetigi in continuatione rubrice.et

nota.infra eodem.l.j.z contra tabulas habet locum demũ con dito testamento.ergo in hoc nihil immutat autẽ.de hered.abi testato.et per consequens titulus iste non est correctus. Preterea ex eodem auẽ.de hered.ab intestato sublata est etiam differẽtia agnationis z cognationis.et glos.tenet esse verũ ab intestato vt nota.C.de inofficioso testamẽto.l.fratres.z in multis alijs locis:ergo remanet differentia facto testamento sicut olim. Itẽ dicunt gloss.ꝙ per illam generalitatẽ dicti auẽ.non͛ sunt sublate per omnia differẽtie que erãt inter suos et emãcipatos vt nota.C.de collationibus.l.si emancipati.et satis colligiẽ supra de minoribus.l.si filius.sed iste titulus facit differentiã inter emãcipatos primi gradus:et suos sequentium graduum ergo talis
1 differentia remanet. †Item quia legũ correctio est vitanda.vt C.de appellationibus.l.precipimus.nec vero simile est iustinianum illo solo verbo quod est in dicto auten.de heredibus ab intestato.voluisse tollere totum hunc titulum.argu.C.de inofficioso testamento.l.si quando.quia in dicto autẽ.quãdo voluit aliquid corrigere non latenter sed patenter correxit.vnde ex eius cõsuetudine et modo loquendi potest capi coniectura ꝙ hunc titulum corrigere voluerit.arg.supra de leg.j.l.si seruus plurimum. §.fin.de.annuis legatis.l.sicui de vsufruct.lega.l.dãnas esto. z de peculio leg.l.dominus.§.j.potest etiam dici.ꝙ dictũ auẽ.de heredi.ab intestato.dubium est in ea parte in qua tollit differẽtiam emancipationis et patrie potestatis.nam in.§.si quis igitur.in principio.ibi sub potestatis siue sub potestate sic loquiẽ quando contentio est inter descendentes ex vna parte et ascẽdẽtes ex altera. Itẽ loquitur de illo de cuiꝰ hereditate agiẽ quod siue sit paterfamilias siue filiusfamilias non refert quando potest habere successores:vt ibi loquitur immediate.licet enim defunctus zc.item quod sequitur ibi in versiculo sic tamen.zc.nõ obstat eodem modo quia loquiẽ quãdo in diuersos stipites diuisio faciẽda est.quia si persona cui defertur vna portionũ mortua sit tunc filij sui seu filie succedẽt loco eius in ius quod illi cõpetebat. Et isto casu non refert quod esset sue potestatis vel nõ qui prius contendebat cũ suis patruis et alteriꝰ stipitis et ideo nec gradum dicit ibidẽ seruari:quare patet ad materiã huiꝰ tituli non pertinere in quo cõtendũt homines vnius stipitis tãtum inter sevt pater cum filijs ex se natis et similes. Item patet ꝙ nõ sit generaliter referendum quod ibi dicitur siue ex masculina siue ex feminina prole quos certum est non esse in potestate aui materni quando de hereditate illius agiẽ quia est intelligẽdum siue in potestate sint scilicet sui patris:quia non ꝓpterea minus vocantur ꝙ si essent sui iuris z sic versiculus nulla sequitur secundum precedentia scilicet ad obtinendum locũ sui parentis premortui aut illum de cuius hereditate agitur licet ꝟba in versiculo nulla sint generaliter:et indefinite prolata sic tamen intelligenda patet ex ordine litere vt euitemus vitiosum z prauum intellectum z sequamur vitio carentem et secundũ determinationem legum precedẽtium.vt supra de legibꝰ.l.in ambigua.et.l.sed et posteriores.et argumẽ.supra de inofficiosis donati.l.j. Item cum per ea que dicta sunt cõstet auẽ.predicta nõ inspexisse casum huius ti.sed alios prosequitur etiam quod nullum est factum testamentum eodem modo et vbi factum esset z postea ruptũ.et res deducta ad causam intestati per cõtra tabu.vel ipso iure vel per querelam non mutaẽ tenor huius tituli. Item si diceremus nepotem qui est in potestate preteritum et filium emancipatum institutum rupto per nepotez solum filiũ succedere excluso nepote sequeretur quod ex iure nepotis preteriti rũperetur testamentum reduceretur ad intestatum et ipse nihil haberet et ius rumpendi frustratoriũ sibi esset.et data esset lex verbis tãtum et pater haberet totum qui non habebat ius rumpendi. hoc enim miraculũ nunquam inuenitur quod ille q rumpit suo iure proprio nihil cõsequatur.z alter cui non cõpetit ius rumpendi totum habeat. Item nunquã inuenitur dictũ in preal.auẽ.§.j.vbi veniunt descẽdentes ad successionem descẽdentis et sic descendentes eiusdem stipitis etiam ꝙ non gradꝰ ratio nõ solum habeatur,z ꝙ postponatur ratio patrie potesta
2 tis.stat ergo quidquid nõ mutaẽ expresse. †Item in successionibus descendentium ad quas vocãt ascendentes bene dicitur expresse ꝙ proximior gradu alios excludit.et idem in precedẽti dixisset si hoc in mente egisset vt eadem auẽ.§.consequens. Itẽ quod dicitur in versi.nulla zc.nõ potest referri nisi ad casus ꝓpositos qui sunt duo:vnus quando contendunt liberi descẽdẽtis linee cum ascendentibus vel cum transuersalibus. Itẽ quãdo homines diuersarum stipitum cõtendunt inter se vt nati ex vno filio nõ ab alio filio qui est patruꝰ eorvel cũ amita sua vel nati ex filia cũ fratre matris sue z tunc bene sequiẽ nulla zc.q isti sunt casus quos iustinianus ibi prosequitur.sed quãdo filiꝰ contendit cum nepote ex se nato vel nepos cũ pronepote ex se nato:istos casus,nõ tetigit ibi iustinianus,imo inquantum facit ibi mẽtionem de nepotibus supponit patrem vel matrez decessisse.qui ergo dicunt correctum hunc titulum violant mentez z verba. Itẽ illa verba siue sui iuris siue sub potestate sint nõ possunt referri ad solos nepotes de quibus ꝑxime dixi:vel de filijs viuentibus z filiabus eius de quibus bonis agitur supra:quia ipsi veniunt cum nepotibus predictis ad hereditatez quasi patrui vel auunculi vel amite vel matertere ipsorum nepotum nõ possunt adaptari qui iam mortuus erat. Itez si referamus per mistim ad omnes scilicet filios z nepotes z tam cõcedentes cũ patribus suis ꝙ cum patruis vel auũculis vel amitis cõtingeret illud obseruandum ꝙ z nepos emãcipatus veniret ad successionem aui cum patre suo siue existente in potestate siue emãcipato.z hoc facerẽt illa verba graduuz ꝙ nemo diceret:sed veritas est quod illa verba recipiũt a iure determinationem z ad suum casum referũtur scilicet quãdo inter alios diuersorum stipitum est cõtentio:z eodẽ modo illa alia verba siue sint sue potestatis zc.referũtur solũ ad eundẽ casum vnde liberi filij emancipati in contratabulas vel vnde liberi eidem iunguntur z eis cõfert si nõ sunt exheredati.infra eodem.l.prima. Equitas huius edicti z concordia iuris ciuilis z pretorij.eadem.l.§.j. Hoc edictum locum habet in filio in adoptionẽ dato sicut z in emãcipato retento nepote in potestate. eadem.l.§.in adoptionem.
3 †Nepos preteritus aufert partem filio in potestate z aliũ emãcipato.eadem.l.§.filio. Pater exheredatus excluditur per nepotes quia habetur pro mortuo.eadem.l.§.si pater emãcipatus. quod qualiter intelligatur ibi plene z.§.sequẽti. Liberi qui parentibus debent esse in potestate.eadem.l.§.liberos.z vocantur gradatim non omnes simul.vt eadẽ.l.§.liberos autem. Nepos postliminio reuersus iũgitur patri.eadẽ.l.§.si postliminio. Nepos adoptatus in locum filij sicut filius succedit z omnibꝰ cõfert.eadem.l.§.si pater ex duobꝰ. Etiam si modica portio ad nepotem pertineat locꝰ est huic edicto.eadem.l.§.illud. Et an de modicis sit curandũ. Quomodo diuidatur hereditas inter patrem z liberos.ea.l.§.inter ipsum. Portio nepotuz vacans cui
4 adcrescit.ea.l.§.si quis ex nepotibus. †Emancipatus filius confert fratribꝰ suis si nepotes in potestate nõ sunt alias solis nepotibꝰ cõfert.eadem.l.§.emancipatus.quantum autem z quomodo cõferat filius nepotibus ex se natis eadem.l.§.nũc videmus. Et modus per quẽ quis potest relinquere filio spurio de bonis suis. De collatione fiẽda per emancipatum filijs z nepotibus in potestate existentibus.eadem.l.§.si filius in potestate. Qui eadem conditione succedunt debent succedere cum eodẽ onere.infra.eodem.l.nihil. Si duo sunt filij emancipati ex vno duo nepotes vnꝰ in potestate alter emãcipatus z ambo nepotes instituti patre exheredato z patruo ꝑterito vel patre vel patruo preteritis qualiter succedãt. infra eodẽ.l.qui duos. Si ex emancipato filio nepotes sint in potestate retẽti z postea alij suscepti mortuo patre simul omnes admittuntur z teneẽ auus cõferre bona nepotum in potestate retentorum vel eos emancipare.infra eodẽ.l.emancipato. Nepos exheredatus succedens instituto per alium non iungiẽ patri suo.sed sicut extraneus reputatur vt.infra eodem.l.si nepos. Extraneꝰ in locum nepotis velut ex filio adoptatus non iungitur ipsi filio quia nõ est ex liberis eius.infra eodem.l.si quis filium. Per constitutionem diui Pij cõseruatur portio nepoti nato post emancipationẽ qui alias excludebatur z quãta portio vtrum virilis vel alia.infra eodem.l.si post emancipationem.

1 ℭ Emancipationis differentia patre intestato decedente est hodie sublata.
2 Filiꝰ institutus ad cõtratabulas vocaẽ alio edictũ cõmittente.
3 Exheredatis nõ datur contratabulas nec committitur edictũ.
4 Exheredatus quo ad quid pro mortuo sit habendus.
5 Ius agendi etiam pro re minima competit.
6 Nepotes plures in collatione loco vnius habentur.
7 Collatio qualiter fiat inter filios z nepotes.

SI quis ex his. Dic si quis scilicet filius emancipatus. Dy. Ibi bonorum possessio contra tabulas vel vnde liberi. Dyn. Ibi non fuerit quia erat emancipatus Dy. Ibi in eiusdem familia.id est potestate. Dyn. Ibi ad eos scilicet liberos. Dyn. Ibi pertinebit.id est per se vocentur z directe non per mediam personam. Dyn. Ibi ad eum emancipatum. Dynus. Ibi habent scilicet filius emancipatus. Dyn. ibi liberi eius.id est nepotes in potestate retenti. Dyn. Ibi hisqꝫ scilicet nepotibus ex se natis non autem patruis nepotum.dy. in glossa prima ibi est emancipatus vel aliter de medio sublatꝰ vocatur.dy.ibi.§.sui.z.§.liberos.alias filius prefertur vt supra de cõtratabulas.l.filius.dy.ibi. intestatus decessit vt hic.z tunc per vnde

per vnde liberi. vt infra eodem. l. emancipato. Dynus ibi. §. exheredati. Oldradus. hoc vt nota. infra eodem. l. si pater emancipatꝰ. Qr verū est ꝙ nō iungit̃ ante q̄relā platā ꝛ testamētū rescissū post sic. Dy. ibi de hereditatibus ab itestato. §. p̄mo. imo dic ꝙ iste titulꝰ nō est correctꝰ vt plenissime dixi supra eodē supra rubrica. Pone filiū emācipatū p̄teritū nepotem institutū non potest venire filiꝰ nisi p cōtra tabulas. ꝛ hoc casu illa bonorum possessio hodie necessaria est sicut olim vt notat̃. C. vñ liberi. l.
1 vltima. † Nec obstat ꝙ sublata est differentia emācipationis qr verum est patre intestato decedente vt nota. in auten. ex causa. secus ex testamento quo casu necessarium est hoc edictum hodie sicut olim. Oldra. In glossa. occasione predicte concordie. in fine. sed quod hic de collatione dicitur tenet Dynus ꝙ hodie sit correctum vt ipse no. s. de colla. bonoꝝ. l. pretoꝛ. §. finali. Ray. ꝛ not. C. de colla. l. illā.

Hoc edictum. Ibi solus veniat in suspecto iure pretorio q̄d filium emācipatū tanꝙ proximioꝛez in gradu vocat. Dyn. ibi patri suo q̄d est de iure ciuili per. l. xij. tabu. Dyn. et. §. iste loquitur in successione secus in successione liberti. vt. s. de bonis. liberti. l. j. in fine. licet Azo ibi teneat contrarium et male vt ibi dicam.

Et in adoptionem. Datus filius qui nepos fuit in potestate retētus. dy. ibi heres institutus. s. ille filius ideꝙ pater nepotis
2 Ibi siue † institutus alio cōmittente edictuz quia vtroqꝫ casu vocat̃ ad contra ta. dy. ibi in adoptionez dat̃ scz pater ex quo similiter filius erat in potestate retentus. Dyn. ibi iungitur nepos ex eo natus in potestate retentus. Dy. ibi edictum qr hoc casu tantū fm ista iura vocatur ad contra ta. vt. s. de contra ta. l. nō putauit. §. in adoptionem. Dy. ibi emancipato aūt. repete iungitur. Jacob. ibi preteritus sit ꝛ alio cōmittente edictum qr vtroqꝫ casu vocat̃ ad cōtra tabu. dyn. In glo. hodie nō iūgit̃ in fi. ꝛ forte hoc casu necessariū est hodie hoc edictū. Ja.

Filio. Ibi ex besse. i. octo vnciis. dy. ibi er triente et quatuor vnciis. dy. ibi p̄teritū nepotē ex filio emācipato natū ꝛ i p̄tāte aui retētū. dy. ibi sextantē. i. duas vncias. dy.

Si pater emancipatus. Ibi admittūtur ad contra ta. soli. ꝛ insolidum ita ꝙ pater eorum exheredatus non ad
3 mittitur. † nam exheredatis nec contra tab. datur nec edictum cōmittit̃. vt. s. d. ꝯ tab. l. si post mortē. §. exheredati. Ol. ꝛ Ray. ibi iungantur nepotes in potestate nepoti petendo cōtra tab. vna cum eo. Dynus. ibi instituto eo scz patre suo. Dyn. Et sic per institutionem a contra ta. excluso ibi vel exheredato et sic per exheredationē a contra ta. excluso. Dyn. Ibi pater emancipatus. Dynus. ibi nepotes admitti excluso patre eorum qui est exheredatus. Dy. ibi pro mortuo habetur no. exheredatuz haberi pro mortuo pro hoc in auf. de heredi. et falci. §. exheredatos. quod est verum vbi obtentu acquisitionis exheredatione figurate erat aliis preferendus vel cum alio concursurus vt hic et institu. de successione liberoꝝ. §. si vero. alias sed si testamētum. ꝛ in auf. de nuptiis. §. soluto. secus vbi de sua adquisitione nō tractatur. vt supra de lega. j. l. filius. §. cum erit. Jaco. ibi obtinet hoc vbi ex diuersis vocantur capitibus et paritas ē in gradu vt quia quis primus in capite vnde liberi vt dicto. §. si vero testamentum. ꝛ supra de inofficioso testamēto. l. si proponas. §. j. ꝛ. l. si is. vel si vocantur ex eodem capite iuris potestate pro paribus habentur vel sunt pares vt hic alias secus vt supra de iniusto testamento. l. si quis filium. Uel dic in his vltimis legibus non admitti iure ciuili sed iure pretorio scilicet agnita bonoꝝ possessione gratia litis agnoscende sicut cōiunctum caput secunduz hec iura aliis preferetur vt infra de successorio edicto. l. j. §. sed videndum. si ergo neglectis his qui ex eodem capite vocantur licet in posterioꝛes in gradu transiretur in aliud caput, fieret quedam prepossteratio quod esse non debet vel per contra ta. succedet vt supra de inofficioso testamēto l. pater. cuz non sit exheredatus nec ad querelam iure ciuili admissus vt ibi nota. sed hoc tollitur alias intelligitur. vt infra. §. proximo. Jaco. In gloss. ad contra ta. ibi sed potes dicere hec vera. Ray. Ibi prolata querela. i. rescisso testamento per querelam. Et est ratio quia tūc est submota exheredationis nota vt notatur per Dynum infra eodem. l. si nepos. Ray. In glo. scz rite ibi facta inualida per repudiationem heredis scripti. Dy. ibi sed fallit quod hic dicitur in litera ꝙ exheredatus habetur pro mortuo. Dyn. ibi hoc casu quando exheredatio est facta inualida. dynus. in eadem gloss. in fi. et iste. §. in hoc differt ab illa. l. qr ibi vnus nepotū erat i potestate alter nō hic oēs in potestate. Preterea ibi nepotes erant instituti hic preteriti. Ray.

4 **Si pater in potestate.** Ibi vel exheredatus. † sed non ne exheredatus habet̃ pro mortuo vt supra. §. proximo. Respondeo illud quod ad denegandā contra ta. bonorum possessionem. Jacob. immo dicit ꝙ ibi ratio habet̃ pro mortuo quia impossibile est reduci ad concursum successionis cum fratre suo eodemque nepotū patruo. per contra ta. enim secum nō potest concurrere quia denegat exheredato vt supra de contra tab. l. si post mortē. §. exheredati. ab intestato etiā reducta ad causaz intestati per querelam prolatam non cōmittitur cum fratre ab intestato de iure ciuili similiter non concurrit cum eo: quia ius ciuile non cognoscit emācipatos vt institu. de exheredatione liberoꝝ. §. emancipatos. Oldra. ibi nepotem preteritum. Dyn. ibi concedendum est scilicet vt admittatur cum patre suo. Old. ibi patre emancipato dicit. Jo. etiam exheredato. tu dic vt in §. precedenti. ibi liberos igitur id est nepotes vel similes. Dyn. ibi esse opoꝛtet subaudi ꝛ matrē emancipatam. Jaco. Ibi natus sit post mortem aui. Dyn. ibi. conceptus ꝛ sic erat futurus in potestate aui si viueret vt insti. quib. mo. ius patro. po. sol. §. penul. dy. ibi dicendum scz ꝙ admittatur cum patre suo emancipato. Oldra. in glo. sed quā partem in fine. quia virilem q̄d dic vt no. infra eo. l. si. ꝛ ibi per Dy.

Liberos aūt. Ibi qui sunt. i. qui erunt in potestate ꝛ a nemine preceduntur. Dy. ibi inferioris nisi inferior precedentis locum obtineat. ꝛ hoc subiicit plane ꝛc. Oldra. ibi miscebimus id est simul vocabimus ad mittendo simul nepotes ꝛ pronepotes cum patre emancipato sed prior in gradu alios debet excludere. Jacobꝰ. Ibi nepos in potestate. Jacob. Ibi ex nepote filio emancipato vel premortuo. Jaco. ibi pronepos in potestate. Jaco. in glo. infra eadem l. §. eueniet. in fine. ꝛ. l. si libertus. §. j. Oldradus. Solu. vt dicta. l. tutela. §. proinde si alter. quia ibi in heredibus ingeniorum. Jaco. de bel.

Si postliminio. Ibi reddiderit qui tempore quo capiebatur erat in potestate aui vt aliqua sit dubitatio. dyn. ibi iungi in successiōe aui dudum defuncti fictione postliminii fingente eum omni tēpore in ciuitate fuisse vt. s. de contra ta. l. j. §. si ex tribus. ꝛ de capti. ꝛ postli. reuer. l. retro. Oldra.

Si pater [a] ex duobus. Ibi emancipauerit subaudi ꝛ nepotem ex eo in potestate retinuit vt infra patet in litera. Oldr. ꝛ concor. de verbo ad verbum. supra de contra ta. l. cum emācipatis. ꝛ de colla. l. pretor. in fine. ibi nepotem post emancipationem conceptum natum. dyn. ibi partiantur scz alteram tertiā. dyn. ibi adoptatus ab auo. Dyn. ibi ab extraneo sed nunquid iste emancipatus conferret cum istis ambobus an isti soli filio suo dubito sed certe omnibus confertur cum oibus fiat preiudicium. arg. infra eo. l. cum emancipatus. Dy.

[a] Si pater. adde ad hūc §. Bar. i. l. cū emācipatꝰ. §. fi. s. de cōtra ta.

5 **Illud.** † Pro re minima competit ius agēdi. h. d. in fin. vt ad illam modicā debeat vocari cum patre suo emancipato. dynus. Et nota quod dixi in summario ꝙ idem iuris est in re parua sicut in magna de quo dic vt plene nota. p dynum infra de damno infecto. l. si proprietarius. ꝛ hoc supra si cui plus q̄ per legem falcidiam. l. j. §. cum dicitur. ꝛ vt in possessionem legato. l. q̄uis minima. ꝛ est argu. quod sacerdos ita debeat partiri cum clerico modicam prebendam ꝛ oblationez sicut ꝛ magnam: ꝛ pro hoc extra de clerico egrotante. c. j. argu. contra supra pro socio. l. si societatis. Jacob. in glo. quo ad hoc edictum in fi. So. vt ibi ꝛ dicta. l. si proprietarius. vel hic de fauore ibi de odio. Jaco. de bel.

Inter ipsum. Filium emancipatum. dyn. Ibi liberos eius in potestate aui retentos. dynus. ibi vt ipse filius. dynus. ibi nepotes ex quo nati et in potestate retenti. dynus. ibi proinde hic incipit ponere tria exempla. Ibi ferant. id est quilibet nepotum quartam. dyn. ibi sed si sit. in libro Dyni erat sed ꝛ si. orandus. Ibi singuli nepotes in potestate aui existentes. dynus. ibi cum nepotibus suis id est ex se natis. dynus. ibi ipsi quidem filii emancipati. dynus ibi ꝛ si alter tres in aui potestate constitutos. Dynus. ibi quadrans qui contingit nepotibus. dynus. Ibi omiserit id est repudiauerit. Dy. ibi pertineat quia secum concurrebat in vnaz partem. dy. ibi patruo quia non concurrebat cum eis in eadez parte. dy. ibi ꝙ si pater qui domini non solum nepotes. dyn. ibi omiserit post repudiationem nepotum. Dy.

Emancipatus. Ibi sed si sint nepotes ex filio emācipato nati ad successionē venientes. dy. subaudi eis tantum confertur voluit enī ꝛc. ibi illis solis nepotibus ex eo natis. Dyn.

Nunc videamus. Ibi quantum eis nepotibus ex se natis. Dynus.

ibi virilē detrahat.id est pro numero personarum.Dynus.ibi conferat alia dimidia sibi retenta.Dynus.ibi conferre debere hic continua ꝛ lege versiculū.eueniet.igitur omisso versiculo nā ꝛ si alius quē postea resumas:quia sic legendo melius cōtinuatur litera ibi nam ꝛ si alius.Expone naꝫ ꝛ si pro etiā ꝙ deinde non tantū emancipatus qui habet filios in potestate relictos ꝛ
6 inducit arg.ad probandum†plures nepotes in collatione recipiendo loco vnius ꝛ non plurium.ad hoc etiā potest trahi sequens versi.euenit igitur ꝛc.Iaco.ꝛ dic ꝙ duo erant filij emancipati ꝛ vnus in potestate retentus:emancipatus non habens nepotes volens succedere conferrent fratri suo in potestate existenti vnam tertiam aliam nepotibus ex altero fratre tertiam sibi retinebit nec nepotes suam tertiam eis collatam communicabunt cum eorum patre quia non de bonis ꝛc.ꝛ hoc dicit iste versiculus.Oldr.ibi hoc enim scꝫ quod confertur eis a patruo eorum emācipato.Dy.ibi accessit scꝫ post mortē aui ꝛ sic non obstat.l.filie dotem.C.de collationibus.ꝛ bene facit litera ista ꝛ.l.eo tempore in fine.de peculio.cum similibus.ꝙ possit modus reperiri ꝙ pater possit relinquere filio naturali de bonis suis quantum vult instituendo scilicet aliquem sibi heredem ꝛ eū rogando qꝺ de bonis proprijs ipsius institui teneatur dare filio tantum.nam istud dicitur habere non de bonis patris sed propter bona vt hic dicitur:de hoc notaui supra de vulgari et pupillari substitu.l.is qui.C.de naturalibus liberis.l.humanitatis.ꝛ infra de donatio.causa mortis.l.ꝙ conditionis.ibi euenit.rationem reddit ad versicu.vtrum vt exemplificet illum et ideo isteversi.debet legi ꝛ continuari cum illo vt ibi dixi.Et dic eueniet igitur quia tātum habere debet filius emancipatus de bonis que confert quantum habet de hereditate.Dy.Ibivnū nepotem scilicet tantum.Dy.Ibi ꝛ duos pronepotes ex alio nepote premortuo.Dy.ibi ita diuidant id est nepotes ꝛ pronepotes ex nepote premortuo.Dy.ibi ex alio vno nepote premortuo.Dy.In glo.probat a simili qꝺ non virilem sed dimidiam detrahat.Dy.In glo.non dico ibi illis enim non confert:scilicet iste filius emancipatus.Dy.ibi nec eorum auo extantibus nepotibus ex se natis quia tunc illis solis conferret.ibi sicut eorum auus at hic isti pronepotes habent solum dimidiamdimidie ꝛ sic quartam.Dy.Et secundū hoc dic habeat emancipatus qui cum suis descendentibus relictum in potestate morientis succedere vult non autem dicit habeat defunctus.

Si filius. Scilicet vnꝰ diuide in duas partes in prima tractat quantum patruus vel patruus magnus debeat conferre nepotibus:in secunda econtra:secunda ibi,sed ꝛ si nepos.ꝛ dic sic casum:habeo tres filios duos in potestate vnum emancipatum ex vno ex filijs existentibꝰ in potestate ꝛ premortuo statim post me auum supersuntduo nepotes vnꝰ in potestate:alius emancipatꝰ.me auo mortuo vult
7 filius emancipatus succedere†Et queritur qualiter habet conferre certe cōfert vnā tertiā bonorum suorum fratri existenti in potestate,aliam tertiā nepotibus ex fratre premortuo:quorum vnus est emancipatus vt predixi.tertiā sibi retinebit ꝛ sic quantum ad collatiōem suscipiendam a patruo sunt equales isti nepotes qui viuente eorum patre ab omnibus auitis excluderentur omnino per patrē qui eos precederet.hoc dicit.Et pone in terminis quod erat auus ꝛ filius in potestate nomine primꝰ viuit ꝛ filius emancipatus ꝛ viuit ꝛ ex eo nullus ꝛ vocatur secundus.Item alius filius defunctus in potestate nomine tertiꝰ ex hoc tertio duo nepotes viuunt,scilicet titius.ꝛ hic est in potestate aui ꝛ alius sempronius qui est emācipatus.Queritur cui conferatur ꝛ quantū per secundū ꝛ respondetur quod conferē primo ex nepotibus natisex tertio:non obstante quod alter eorum erat emancipatus.Oldr.Et sic apparet quod iste patruꝰ confert istis nepotibus ex persona patris eorum qui erat in potestate aui,cui si viueret conferre teneretur:sed contra istum casum est.C.de coll.l.si emācipati.primo responso. Soluunt quidam qꝺ verum est qꝺ emancipato non confertur ab eo de cuiꝰ bonis agitur:sed ab alio.ibi alius nepos.hanc dictionē nepos non habuit glos.ꝛ ideo subaudi sed cōmuniter habetur.Dy.ibi an patruus.Iaco.de are.nō habebat in textu an,sed subaudit.ibi quartā nepotibus natis ex filio qui fuerat in potestate Dy.ibi partes facere de bonis suis que conferenda sunt.Dy.ibi vnam istis:scilꝫ nepotibus natis ex premortuo filio in potestate patris existēte.Dy.ibi quāuis minus.id est nihil ibi concurrente patre.id est si pater concurreret qui erat in potestate.Dy.ibi sed ꝛ si sint eodem themate repetitio muta ꝛ dic casum qꝺ nepotesnati ex premortuo filio ambo erant emancipati sed eorum erat ꝑnepos in potestate.vnde hic habebat duos filios vnum emancipatum ꝛ alium in potestate existente in potestate duos nepotes emancipatos,et ex vno de nepotibus vnum pronepotem in potestate me auo mortuo statim moritur filius in potestate existēs alius filius emācipatus vult mihi succedere.Queritur an debeat mihi conferre.ꝛ qualiter illud qꝺ confert diuidatꝛ.ꝛ rñdetꝛ qꝺ partē quā ꝯferret fratri suo si viueret cōferre debet nepotibus ex eo natis quāuis emancipatus ꝛ hoc ex persona patris eorū qui ad eos transmisit tale ius collationis petende.illud autem quod per istum sic cōfertur diuiditur hoc modo:quia nepos nō habens filiū habebit medietatē eius qꝺ collatum est:aliam dimidiā habebit alter nepos diuidendam cū pronepote ex se nato qui in potestate aui quantum ad nepotem ꝛ proaui quantum ad pronepotem remāserat et hoc dicit Oldra.Et dic ꝯm Iaco.de are.non tantum filius emancipatus testatoris de quo premisit:sed etiā duo nepotes ex filio mortuo.Iaco.ibi pronepos nepotem emancipatorum.Dy.ibi partem:scilicet dimidiaꝫ.Dy.si ponas hos duos superesse vel quartam si ponas eoruꝫ partem testatoris filium superesse.Uel plane vnam siue dimidiam eius qꝺ patri cōmuni deberetur si viueret.Iaco.ibi habebit ꝛ bonorum de quorū successione tractatur ꝛ bonorum coferendorū.Dyn.ibi nepos vnꝰ:scꝫ emancipatus.Dy.ibi aliam dimidiā.Dy.ibi cum alio suo:id est cum filio ex se nato qui est pronepos ad eum de cuius successione tractatꝛ.Dyn.ibi sed si nepos ex secūdo filio.Dy.Et dic ꝙ nō solum defuncti filius sit:sed ꝛ nepos.Iacob.Et dic qꝺ erat auus ꝛ filius primus filius secūdus duo nepotes titius emancipatus.id est pro auo.Et semproniusin potestate re tenꝰ mortuo cespite.queritur de collatione pronepotis emancipati.scilicet titij videlicet cui conferat ꝛ respondetur quod confert fratri suo sempronio si ille non superest confert patruo suo.tertio non auteꝫ patruo maiori:id est primo qui fuit frater aui.Old.Ibi ex alio nepote fratre superstitis:ꝛ nato eodeꝫ filio.Oldra.ibi emancipatꝰ:scilicet sit.Oldra.Ibi soli fratri suo.id est pronepoti in potestate proaui constituto.Oldra.ibi soli patruo maior:scilicet fratri aui qui est filius testatoris.Oldra.et Ia.in gloss.quodam tertio.in fine.Et dic quod defunctus fuit statim post annum et sic erat sibi iam quesitum ius collationis petende ꝛ ideo in eius persona petunt nepotes.vt in gloss.magna:Oldra.in gloss.nepotibus quorum ibi respondeo ex persona sui patris hanc Dynus.ꝛ Oldra.In gloss.scilicet pronepote.in fine.Et secundum hoc dic quod habebam vnum filium emancipatum et duos nepotes emācipatos ex altero filio premortuo ꝛ ex vno eorum ponepotē in potestate:ꝛ sꝫ hoc hic loquitur de parte bonorum collatorum.sed planius est si dicas qꝺ loquitur de parte bonorum aui ponendo duos esse nepotes emancipatos natos ex filio premortuo ꝛ ex vno eoruꝫ ꝑnepote in potestate.Dy.

Nihil. Qui eadem conditione succedūt cum eodem onere.ibi exceptis personis:scilicet liberis ꝛ parentibus.Dyn.Et vxori ꝛ nurui relictum pro dote.vt.s.de legatis prestādis.l.prima.Ibi patrem preteritum succedentem per contratabulas.Dy.in fin.nepos in potestate ꝛ pater eius emancipatus venientes ꝑ contra tabu.ad successionem.

Sed duos. Duo filij ambo emancipati ex vno duo nepotes vnus in potestate:alter emancipatus:ꝛ in primo casu ambo nepotes instituti patre exheredato ꝛ patruo preterito in secundo ambo nepotes instituti patre ꝛ patruo preteritis.Oldra.ibi nepotem ex eo filio emancipato.Oldrad.ibi sustulit id est post emancipationem vnum filium procreauit.Oldrad.ibi frater eius:scilicet filij exheredati ꝛ emancipati.Oldrad.ibi ꝛ ipse emancipatus:scilicet postea.Oldra.ibi quid de bonoruꝫ possessione:scilicet contratabulas.hoc est cui detur.Oldra.ibi ex eo nepote in potestate.Dynus.ibi procreauerit filium post emancipationem.Dy.ibi vterqꝫ nepos tam ille qui erat in potestate quā alter.Dy.ibi petere poterit vna cū nepote in potestate constituto.vt.ī.dicetur.Oldra.ibi exheredatus enim subaudi:licet non admittatur ad contrata.Dyn.ibi dari debet ex cōmissione edicti facta per patruum.Oldr.Et erit cōmunicanda patri propter id caput ꝛc.Et hec fuit noua clausula a Iul.inducta:scilicet qꝺ nepos cōmunicaret filio exheredato ꝛ ideo illum textum propter id caput ꝛc.hic legas ꝯm expositionem Azo.Oldr.ibi quoniā non colligitur determinatio questionis secunde quando erant ambo preteriti.Oldra.ibi accipe posset nepos in potestate retentus.ꝛ probatur hec ratio.s.eodem.l.j.§.sed si pater.Oldra.ibi id est ex noua clausula ex isto edicto de coniungendis.Dynꝰ.ibi deterioris esse conditionis nepos iste in potestate retentus.Oldra.ibi exheredatus sit subaudi quaꝫ esse eo casu quo esset preteritus.Oldra.ibi idqꝫ ei:scilicet nepoti id quod admittatur ipse nepos in potestate retentus ad contratabu.vna cum patre preterito vel etiā solus si pater erat exheredatus.Dy.vel dic qꝺ iungatꝛ patri suo vel ei detꝛ cōtrata.

suo iure:

suo iure:sicut.s.ex edicto cōmisso per patruū.Oldr.ibi natus z conceptus.Dy.ibi diuersa conditio est qd non vocatur ad contrata.vt dictū est.Old.sc3 suo iure nec ex alterius cōmissione edicti patre ei obstante.vt.s.in primo casu.Oldr.ibi z illi sc3 nepoti post emancipationem procreato.Dy.ibi ad virilem.i.vsq3 ad virilem partem.Dy.ibi hereditas:sc3 aui z hoc credo esse ex beneficio edicti de legatis prestandis.l.filium.§.sed si portio.z.j.eo.l.vlti.Oldr.in fi.cui conseruat' virilis z tū non est de personis que vocant' ad contrata.vt.s.de legatis prestandis.l.filiū.in fi.Dy.in glo.vlti.in fi.z est difficile ɔ̄trium.sed sol.vt ibi.

Emancipato. Ibi susceptis postea: id est post emancipationem conceptis.Dy.ibi bonorum possessio.contratabu.qn̄ pater decedit testatus filijs preteritis vel aliquo eorū vel vnde liberi qn̄ decedit pater intestat⁹.Dy.ibi accipere in bonis patris eorū.Old.per nepotes acquiri.s.hereditatē patris eorū.Oldr.ibi conferat nepotibus natis post emancipationē z sic existentibus in potestate filij emācipati de cuius hereditate agitur.Dy.ibi aut:scilicet si nolit conferre.Oldra.

Si nepos. Ibi ei⁹ nepotis exheredati.Old.ibi suo noie:sc3 p mediā psonam scripto ab auo.Dy.in fi.ibi extiterit.sed an plata qre la iungit' pater.Itē ecōtra pater exheredatus iūgit' ei iure nouo hec qstio nō pcedit quo sublata est differentia emācipationis z patrie potestatis.vt not.s.eo.l.j.in prin.sed iure veteri eadem videtur cum submoto sit exheredationis nota.Dy.Uel dic:vt dixi.d.l.j.in princ.s.eo.z super rubrica qd sublata est predicta differentia ab intestato non autem ex testamento.vt ibi plene dixi.

Si quis filium. Ibi mox.i.post illam adoptionē.ibi emancipato sed solus emācipatus admittitur.Dy.ibi.ex liberis naturalibus:q2 nūq̄ fuit ei⁹ filius naturalis.Ray.in gl.ibi.q2 desijt esse zc.z sic erit ratio remotiua.Oldr.ibi q̄re nō debeat admitti nepos:z tūc erit ratio positiua.Old.in fi.q2 z si nepos sit:vt ibi nō tamen est naturalis:vt iungi possit vt hic.Oldra.

1 ☞Filius emancipatus z nepos ex eo in potestate retentus vocantur ad contratabulas per edictum de coniungendis.
2 Nepoti que seruetur portio per constitutionem diui pij.

Si post emancipationem.

1 Ad euidentiam huius.l.premittendū est† qd si filius est emancipatus:z nepos ex eo in potestate retentus ambo vocantur ad cōtratabu.per hoc edictum de coniungēdis vt.s.l.j.z.l.q duos:sed si filius est emancipatus nepos post emācipationem conceptus:z natus tunc nepos non vocatur per edictum de contratab.q2 filius procedens excludit eu3 vt.j.si ta.testamenti nulle extabunt.l.si quis ex his.§.qd si filium z.§.si quis z.l.si preteritus.secundo responso.item per edictū de coniungendis non vocat' nepos q2 ad hoc:vt vocetur per illud edictū oportet eum esse in potestate aui.vt.s.l.j.l.liberos.z.l.qui duos.ibi exheredatus eni:sed per cōstitutionem diui pij ɔseruatur ei portio iure institutiōis vel legati ascripta:vt dicta.l.qui duos in fine.z hic.est ergo cōsiderare tria iura.sc3 edictum de cōtrata.item edictum de coniungendis.Item cōstitutionem diui pij.que relicta conseruat considerato primo iure repellitur iste nepos.item considerato secūdo:q2 non est in potestate aui.sed cōsiderato tertio cōseruatur ei portio:sed quarta reuocat' in dubiū p.l.istā.z ideo dic q̄.l.ista diuiditur in quinq3 pticulas:scda ibi z pponamus.tertia duo vnā quartā:quarta ibi.an ergo.quinta:ibi z tū:formantur in ea tres questiones tantum quarū prima z secūda nō determinatur vel declarat' in textu.s3 in aut.penul.glo.tertia vero z vltima determinatur in textu.in pma ergo parte ponit' prima questio:in secunda z quarta ponitur secunda qstio.in tertia ratiocinatur circa qstionem secundā.in quarta ponitur z determinat' tertia qstio pēdens ex prima.casus aūt patet hoc modo.habeo filium quēdam emancipatum z nepotem ex eo conceptū z natum post emancipationem.z propterea non erat in potestate mea.item habeo alium filium in potestate:vel emancipatū nō curo quantū ad istū casum facio testamentū:z filium emancipatum ex quo habeo nepotem pretereo :alium vero filiū z nepotē heredes instituo.modo non est dubium an nepos vocet' ad contratab.q2 nō vocatur cum pater suus excludat eū:sed est dubiū
2 †que portio debeat nepoti conseruari per constitutio.diui pij.i.vtrum tertia an quarta:z videt' qd quarta:q2 si in potestate aui fuisset succederet tantum in quarta: tū dicendū est cōseruari portionem debere virilem z sic habebit tertiā oīm bonorū.secundo dicit retento superiori casu habeo filium emancipatum:z ex eo vnum nepotē in potestate,z alium qui nō erat in potestate.Ite3 habeo alium filium:facio testamentū z duos nepotes z aliu3 filium heredes instituo z emācipatum pretereo:modo dubitatur quantū habere debeant duo nepotes vtrum tertiā omnium , vel quartam.z videtur qd quarta3:quia posito quod essent in potestate haberent solūmodo quartā:ergo nepos ille qui non erat in potestate per constitutionem diui pij debet habere tantū vnciā z dimidiam.in alia parte formatur alia questio q̄ pendet ex prima.id est vtrum illa tertia que conseruat' nepoti instituto q non erat in potestate aui detrahat' de portione fratris emācipati tātum an de portiōe patris z etiam patrui z determinatur q̄ etiā de portione patrui:q2 est legatum predicto nepoti relictum etia3 patruus non pater prestare deberet.Dy.cōcludendo ergo sunt tres questiones:due in litera nō solute.prima est quarta portio seruetur nepoti non existenti in potestate alter nō:z non existens in potestate sit institutus an cuilibet seruetur sextūcia.i.vncia z dimidia tertia cui abscedet hec pars patri an patruo.Old.ibi ex eo.sc3 filio emancipato.Dy.ibi.nepos z sic non erat in potestate aui:sed sui patris vt.s.eo.l.qui duos.Dy.z dic qd iste nepos fuit institutus ab auo cum patruo patre preterito petente cōtratabu.vel statim patet in exēplo.Oldra.ibi erit portio ex constitutiōe diui pij de qua tractatur.s.eo.l.qui duos in fi. Dy.l3 gl.aliter dicat z male z dic qd hic colligitur determinatio prime qstionis: ibi hunc nepotem post emancipationem conceptū.Dy.ibi patrem emancipatum.Dy.ibi eiusdem nepotis.Dy.ibi:contratabulas bonorum possessio.z videtur qd nullam partem considerato hoc edicto de coniungendis.q2 istum nepotem non admittit cum nō fuerit in potestate aui z hoc sequitur Ray.ibi ad edictum pretoris de contratab.vt.s.eo.l.qui duos ibi.exheredatos eni zc.vel de coniungendis:q2 oportet eos nepotem qui coniungitur esse in potestate.vt.s.eo.l.j.§.liberos.Dyn.ibi semisses tali nepote nō computato:q2 per patrem excluditur:vt dicta.l.qui duos.z duo semisses bonorum fierēt quorum vnum habebit pater aliu3 patruus istius nepotis.z iste nepos nihil ex hoc edicto cum in potestate non sit.Ray.ibi post constitutio.p illa3 eni conseruatur portio tali nepoti qui nō erat in potestate aui:vt dicta.l.qui duos in fi.Dy.simile si habet' in ratiōe si deus est animus nobis:ibi debeat seruari videtur quod quarta nā zc. Dy.ibi.cum patre suo hoc cum vterq3 est preteritus.s3 quid si nepos in dimidia sit institutus z patruus in alia dimidia z pater preteritus videtur idem.vt.s.eo.l.qui duos.ibi quoniā si pater zc.s3 quid si velit mihi conseruare virilem totius patre solo petente cōtratabulas:z patruo repudiante z veniente ex institutione ex ea parte ex qua institutus fuit.respondeo.potest vt.s.de contratabulas.l.si ex duobus.§.sed illud:sed videtur sibi conseruanda virilis contra patrem qui contratabulas petit vt.s.eo.l.j.§.sed z si sint duo:sed argumē.cōtra est finis huius.l.Dy.ibi in familia aui.id est in potestate.Dy.ibi duo.sc3 nepotes ex eodem filio in aui potestate siue ambo fuissent instituti siue ambo preteriti siue alter institutus,alter preteritus z hoc inspecto edicto de cōiungendis:sed si ambo sint instituti z velint sibi conseruare beneficium edicti de legatis prestandis an admittentur ad virilem.i.quilibet eorum ad quartam totius.cum sic habeat quilibet eorū quantum z pater non videtur qn nō plus habere debeāt ambo quam pater accipiens bonorum possessionem contratabu.vt.s.de legatis prestandis.l.virilis vbi.versi.sed si vnus.quare ergo cum vnus solus est nepos z institutus cum patruo:vt in primo casu vocatur in virilem in materiam totius respondeo:quia nō est inuenire quod portio conseruata excedat aliquā de portionibus per contratabulas delatis.vt dicta.l.virilis.primo respōso quia afficitur iniuria patruus qui solus tantū habere debet quātum frater suus cum filio ex se nato.vt.s.eo.l.j.§.sed si sit.preterea z hic habet tertiu3 tantū sicut frater z nepos ex fratre natus.respondeo illud verū in contratabulas in successione ab intestato hic autē vocatur nepos quod ex institutione nō de se facta directa.sed per constitutionē diui pij que in constitutionibus loquitur vt.s.de legatis prestandis.l.filium.§.si legata.scdo responso:z sic quantum ad illum casum titulus iste nō corrigitur.Dy.ibi z cui abscedet.id est de cuius portiōe detrahetur z hic est tertia questio dependens ex prima.Dyn.ibi eidem nepoti non existenti in potestate.Dy.in glo.ex interpretatione tu dic quod nec per verba edicti nec per interpretationem edictorum z mens edicti sit in potestate aui vt.s.l.j.§.liberos. dic ergo qd conseruatur per constitutionem diui pij.vt.s.eo.l.qui duos in fi.nec etiam p edictum de contratabu.quia pater eum precedit:vt dicta.l.qui duos.versi.exheredatus eni zc.Dy.in glos.non computato tali nepote emancipato.Dynus.in glo.scilicet filio ibi mutat casum loquens quando ambo nepotes erant in potestate.Dy.in glo.z

hoc satis videtur:ibi plus habeat:quia nõ plus habere debet is cuius portio seruatur quam succedẽs contratabulas.l.filiũ.ꝛ.l.nam secundum ꝛ.l.virile.sed nepos in potestate existens succedens per contratabulas habet vnciã ꝛ dimidiam vt.s.l.j.§.sed si sit.preterea ergo ꝛc.Dy.in fi.prima vera.Dy.ꝛ aduerte qꝛ est difficile cõtrarium.hic ergo habet tertiã bonorum:sed.l.q duos.dimidiam quarte tantũ:qꝛ ibi sibi inuicem concurrunt succedendo per contratabu.Dy.sic videtur qꝫ concurrens cum solo patre habeat virilem concurrens cum altero nepote in potestate retento illam virilem quã habuerit per cõcursum patris:ꝛ patrui diuidat cum fratre:ꝛ sic remanet sibi sextuncia.Oldr.in glo.vlt.in fi.ꝛ sic ibi poterat petere contratabu.hic autem non.vt in.l.sequitur dictam.l.nepos.

1 ☞Sententia contra criminosum lata quibus preiudicet.
2 Positiones modicum facientes admittuntur.
3 Tempora carboniane ꝛ possessionis ordinarie currunt diuersis temporibus.
4 Alimenta ꝛ expense ad studium impuberi prestantur.

¶ De carboniano edicto. Rubrica.

Super rubrica. Uide azo.in sũma huius tit.ꝛ in speculo de testamẽtis.§.sequit videre ꝛ roffre.in libello eo.tit.summatim cã cognita datur carbonia.possessio impuberi cui mouet questio de statu.ꝛ bonis.ĩ.eod.l.j.Et si pro pupillo nõ satisdet aduersarius simul erit in possessione cũ ipso.ea.l.C.j.ꝛ an debeat alimentari ex bonis ipse aduersarius nõ tm̃ masculis:sed etiam feminis ex virili sexu descendentibꝰ datur hec bonorum posses.ea.l.§.non tantũ.nõ refert quis controuersiam facit impuberi dum tñ questio sit de statu.ea.l.§.si quis non ab aliquo.ꝛ locum hꝫ etiam si fiscus cõtrouersiam facit exheredato:vel instituto nõ datur hec bonorum possessio.ea.l.§.posses.pompo.in posthumo instituto:secus ꝛ hoc verũ nisi scriptus:vel exheredatus sit non:vt si filius carboñ.cessat vbi est questio bonorũ tm̃ ꝛ non status.ea.l.§.si quis filium.si mouet questio principaliter matri:ꝛ filio vel matri principaliter:qꝛ dicitur patri subiecisse:ꝛ per consequens filio qd iu-
1 ris.eadem.l.§.si mater.ꝛ†qꝫ sñia lata contra criminosum preiudicat his qui ex crimine cõmodum consequebant.ꝛ an sentẽtia cõtra matrem lata in adulterio vel partu supposito ꝑiudicet filio.qꝫ mortuo criminoso vel omnes ꝓcedatur cõtra participes ĩ.eo.l.licet.carbonia.locum habet ex testamẽto ꝛ ab intestato.ĩ.eo.l.iij.ꝛ an differat posthumus ab iam nato.si sola questio status moueatur impuberi differtur ex constitutionibus.eadẽ.l.§.Quis carbonianũ nõ habet locũ in eo qui pubes est:ꝛ si per mendaciũ dixerit se impuberẽ nullum est decretũ.ea.l.§.puberi.quid sit cognitio summaria ꝛ quid plenaria.eadem.l.§.cause.ꝛ.§.due cause.ꝛ qꝫ negatiua:scꝫ non esse filium probatur ꝛ qꝫ ambiguũ dicitur in quo est aliquid modicũ faciens pro vna parte qꝫ facit ad materiã.l.admonendi.de iureiurã.ꝛ ad materiã.l.j.C.de pro
2 curato.Et an per solam negationeꝫ efficiatur res dubia.†ꝛ qꝫ positiones ꝛ articuli etiã modicũ facientes admittuntur:ꝛ qꝫ testes non sic recordantur de facto antiquo sicut de recenti:ꝛ an infamia facti repellat testem in totum:ꝛ quando debet attendi cõditio testis non refert vtrum suo an hereditario iure fiat controuersia impuberi.ea.l.§.si is qui.ꝛ si non sit questio de hereditate patris:sꝫ an mater debeat succedere nõ differtur questio si duobus impuberibus ꝓpter impuberem.ea.l.§.idem iulia.non refert vtrum impubes cui mouetur ꝯtrouersia sit petitor vel possessor.ea.l.§.parui.si duo impuberes sibi inuicem faciant controuersiam quid iuris.ea.l.§.si duo.si est questio libertatis ꝛ hereditatis vtraqꝫ differtur in tempus pubertatis.ea.l.§.si qs liber.si excipiatur contra impuberem de iure tertij differtur questio sꝫ impubes satisda.ea.l.§.cum extaret.ꝛ an excipi possit de iure tertij.carboñ.tribuit ius solũ in possessione nõ in proprietate:ꝛ si intentat petitorium nõ prosunt sibi cõmoda carboñ.ea.l.§.missus autẽ.ꝛ ibi plene an missus ex carbo.intẽtare possit hereditarias actiões ista bonorum posses.dat intra annũ vtilem.§.hec autem
3 possessio.†ꝛ diuersis temporibus currunt tẽpora carboniane:ꝛ ordinarie possessionis:ꝛ ideo diuersis tẽporibus peti possunt.ĩ.eo.l.ideoqꝫ.si ambo sunt de liberis ambo mittunt in posses.ĩ.e.l.sed sub.sed impubere non satisdante sit missus etiam aduersarius eius dabitur curator qui administret bona.eadem.l.§.si impubes.ꝛ si aduersarius satisdet potest administrare.ea.l.§.quoties.quis debeat alij ex bonis.ea.l.§.an autẽ.Et maior cura est pretori ne impubes fame pereat quaꝫ ne hereditas diminuat:ꝛ facit qꝫ mulieris pena differatur per lactãdum filium si alia lactatrix non reperiatur.si aduersarius impuberis satisdat nõ debet habere instrumenta hereditaria.ea.l.§.maxime.neutro satisdante datur curator qui administret.ea.l.§.si possunt tñ tutores impuberis administrare an in bonis matris habeat locum carboñ.ĩ.eo.l.de bonis non curatur qño veniat quo ad hoc edictũ.ea.l.§.huic aũt edicto.si sit questio status ꝛ non bonorum cessat carbonia.ea.l.§.ita demũ.aduersarius impuberis si non est de li
4 beris aliꝰ debet.ea.l.§.qui pupillo.†non solum alimẽta impuberi prestantur:sed cões expense ad studium.ea.l.§.non solũ.post pubertatẽ missus ex carboñ.sustinet partes rei si satisdat:alias possessio ab ipso transfertur.eadẽ.l.§.nõ solũ.post pubertatem missus ex carbo.sustinet partes rei si satisdat:alias possessio ab ipso trãsfertur.eadem.l.§.post pubertatem.si filio adoptiuo questio moueat vtile carboñ.locum habet.ĩ.eodem.l.si impubes.impubere exheredato cessat carbonia.qꝛ non de iure filiationis:sed testamenti querit.ea.l.§.si mater.si moueatur qstio libertatis non differtur si expediat impuberi.eadeꝫ.l.§.si mater.duobus fratribus missis:si vnus suam partem non defendit compellitur alter totam hereditatem defendere.ea.l.§.quoties.non rite exheredato datur carbonianũ.ea.l.§.interdum.cũ est questio de bonis paterni liberti nõ differtur.eadẽ.l.§.si pupillus.propter paternam tamen differtur questio bonorum liberti:ꝛ ibi distinctio quãdo questio status mouetur principaliter:vel incidenter an fm ta.ꝛ carbonia.simul concurrant.eadem.l.§.fi.ꝛ que bonorum possessiones ordinarie cum ista concurrant si impubes dicat patrem suuꝫ fuisse in potestate aui:ꝛ negetur an locus sit carbonia.ĩ.eodem.l.decessit.rẽspõsum legis ꝛ statuti intelligi debet in casu dubio.ĩ.eo.l.qꝫ labeo.an iuramentũ matris prosit vel noceat filio.ĩ.eo.l.cum mulier.cũ impubes est scriptus:vel exheredatus cessat carbonia.ĩ.eod.l.cum sine filijs.qui impeditur per carbonianum hereditatem etiam non aditam transmittet.ĩ.eo.l.scriptꝰ.si questio adulterij moueatur matri.an differatur in tẽpus pubertatis.ĩ.eo.l.titia.si impubes efficiatur pubes anteꝗ̃ inductꝰ sit in possessionem re ipsa partes actoris sustinet.ĩ.eo.l.queritur.hic bonorum possessio cũ satisdatur operatur quod missus potest intentare hereditarias actiones.ĩ.eodem.l.penulti.sed sint de bonis paternis satisdare tenetur ita:ꝛ de his que sibi conferuntur.ĩ.eo.l.fi.

1 ☞Edictum carbonianum cessat si controuersia bonorum moueatur.
2 Sententia lata contra sceleris autorem quibus preiudicet.
3 Factum matris filio preiudicare potest.

Si cui. Ibi causa cognita scꝫ summatim.Dy.Ibi de ea re:id est de statu.Dy.ibi quo ad commodum.vt nota.ĩ.e.l.si impubes.§.quoties.Ray.Ibi ꝛ iudicium:id est questio status.ꝛ per cõsequens bonorum.vt not.ĩ.eo.l.de bonis.in prin.Ray.Ibi causa cognita:scꝫ plene.Dy.in glo.ij.ibi si status.ꝛ.s.ad trebel.lucius.§.tres heredes.Oldra.

Eum qui cõtrouersiam facit. Resistendo.Dy.ibi simul cum impubere.Dyn.in glo.sed dissimiliter.in fi.nam aut aduersarius est in pari gradu cũ impubere:quia ambo filij defuncti ꝛ tũc oportet alium mitti in possessionem bonorum.ꝛ ex his alimentari etiam si impubes pro pte sua satisdet:qꝛ ꝛ ipse dꝫ succedere defuncto sicut impubes.ꝛ ita loquitur dicta.l.sed si is.aut non est aduersarius in eodem gradu cum impubere:ꝛ tunc aut satisdatur ab impubere ꝛ alter nõ debet esse in possessione nec alimentari ex bonis:aut non satisdat:ꝛ tunc aduersarius debet esse in possessionem bonorum:sed non ex eis alimentari.ꝛ eodem modo soluitur aliud contrarium.ĩ.e.l.de bonis.§.qui pupillo.Dy.in glo.non ergo.ibi de fide instrumentorum.l.fi.imo est in titulo de probatio.

Sed ꝛ si quis. Impubes.Dy.ibi maius periculum nõ ꝛ pro hoc.C.de episcopali audi.l.addictos.xlij.dis.quiescamus.ꝛ extra de electio.vbi periculum.libro.vj.Ibi fꝫaliter obseruetur:id est si non differatur questio an allegetur impubes esse seruus.Dy.ibi impuberẽ afficiat allegando eum seruum.Dy.simpliciter non negando filiũ.Dy.ibi seruus esse dicatur.ꝛ per consequens dicatur illum filiũ tanꝗ̃ non legitimum non esse de numero eorũ q possunt ad successionẽ accedere.Dy.Ibi idem erit dicendum:scꝫ qꝫ impubes mittatur in posses.ꝛ differatur questio.Dy.

Pomponius. Ibi cum filius etiam impubes.i.qui dicit se filium:sꝫ negatur per aduersarium.Jaco.nam si vt filius scriptus esset ꝛ reperiret nõ esse:alienus esset ab hereditate.vt.C.de heredi.institu.l.si pater.ꝛ.l.nec

⁊.l.nec apud.⁊ ideo interim haberet locum carboñ.edictum nisi testator sciret euȝ esse non filiũ.vt.s̃.de heredi.institu.l.nemo.§.j.⁊ de conditio.⁊ demonstra.l.falsa. Jac.ibi etiam si alijs vel si.i.quãuis.Dy.ibi bonorum posses.scȝ carboniana.Dyn.ibi idẽqȝ scȝ quod detur carboniana quia exheredatio non rite facta fuit nec hoc superiori casu:⁊ ideo non nocet.vt.s̃.de cõtratabulas.l.non putauit.§.non queuis.in glos.carboniana.Ibi cõstat enim cum instituit tanq̃ filium cum ⁊ ipse esset in quasi possessione filiationis que ratio nõ cadit in posthumo sicut in iam nato:⁊ sic nato instituto datur ordinaria bonorum possessio.scȝ s̃m ta.sed posthumo extraordinaria.scȝ carboniana.Ray.

1 **Si quis.** †Si mouetur controuersia bonorum tantũ cessat hoc edictum carbonianum.secus si de statu ⁊ bonis questio moueatur.hoc dicit.Ibi sic id est ꝑ verba que sequuntur:ibi deinde hic institutus ex parte minima eo modo quo predictum est ibi suum herdem esse ab intestato ⁊ insolidum.Dy.ibi contẽdunt tantum ⁊ nõ negant eum filium.Dy.ibi carboñ.cessat:q̃ non mouetur questio de statu:sed de bonis tantum.Dy.ibi ad cõsanguineos:sed quomodo cũ fuerint heredes scripti in testamento.vt.s̃.ptȝ dum dicit coheredes eius respondeo nondum adierant ex testamento:vel confitebantur nõ valere testamentum.Jaco.in glo.ac per hoc testamentum in fi. huius gl.male dicit q̃ hic nõ erat institutus:vt filius vt textus dicit.⁊.ĩ.in vltima glo.In glo.si impubes.in fi.solu.vt ibi.Dy.⁊ Jaco.de bel.

Si mater. Duo sunt casus huius.§.primus quando questio mouebat̃ principaliter vtriqȝ secundus quando mouebatur principaliter questio matri secundario filio.⁊ s̃m hoc expone hunc.§.quia glo.non bene exponit. Dyn.Et intelligas in matre maiore alias secus esset.vt.ĩ.eo.l.si impubes.§.si mater.⁊ vide quod notaui.ĩ.eod.l.cum mulier.ibi subiecti partus filio adhuc impubere.Dy.ibi.denotatur.id est principaliter de partu supposito pupillo questio moueatur non solum matri.Dy.⁊ pupillo expedit questionem deferri. Dy.ibi defendatur.scȝ impubes.Dy.ibi.postulatur principaliter.i.accusat̃ de partu supposito ⁊ per consequẽs secundario filio.Dy.ibi defensura.communiter est in litera defensuram ⁊ male.Dy.ibi.recenti tempore quã antiquo si differretur argu.ĩ.l.iij.§.due. Jaco.ibi.⁊ post euentum.s̃m glo.hic est versiculus.⁊ ponit effectum sñie contra puerum late super supposito partu.Oldra.ibi.apparuerit per sententiam latam contra matrem.Dy.licet glo.dicat contrarium ibi denegande sunt donec probet se filium s̃m casum.Dy.⁊ bene in fi.non fuisset nisi habita plena cause cogni-
2 tione probetur esse filius.Dy.Et nota.†quod sententia lata cõtra autorem sceleris nocet ⁊ p̃iudicat his ad quos ex crimine applicabatur compendium:vt hic.⁊.C.de aduoca.diuersorum iudicum.l.j.⁊ si ex falsis instrumentis.l.iudicati.⁊ argu.ĩ.de regulis iuris.l.ex qua persona.⁊.s̃.de his qui.vt indignis.l.cum tabulis.in princ.sed in ciuili distinguitur.vt.ĩ.de re iudica.l.sepe.⁊ facit ad primam partem.s̃.de legatis.ij.l.cũ filius.§.fi.⁊ de admini.tu.l.titium ⁊ meuium.§.penul.in iuramento secus propter timorem transgressionis.vt.s̃.de iureiurando.l.iij.§.penult.qui timor hic cessat.⁊.C.de falsis.l.j.Jaco.In glo.scȝ tantum ibi fiebat questio.primam tene.Dy.in eadem gl.in fi.vel dicas quod primo ⁊ secundo casu mouebatur questio matri ⁊ filio:sed expediebat differri puero in primo casu.⁊ ideo differtur ⁊ in secundo nõ expediebat differri ⁊ ideo nõ differtur:sed de presenti tractatur ⁊ preiudicat sententia puero quãtum ad omnia:vt patet ex fi.§.⁊ s̃m hoc omnia sunt plana.Vel dicas quod in secũdo casu mouebatur questio tantum matri principaliter licet secundario effectus cognitionis extenderetur ad damnum filij:vt hic videt̃ denegatur filio carboniana bonorum posse.⁊ actiones heredita-
3 rie:vt in fi.§.subijcitur nisi constet eum filium†quia factum matris potest filio preiudicare.vt.s̃.de ventre inspici.l.j.§.si cui.⁊.l.edictum.⁊ ibi no.Dy.Vel dic aut mulier accusatur de adulterio simpliciter ⁊ tunc nõ differtur cognitio:quia possibile est mulierem esse adulteram ⁊ puerum natum esse ex defuncto:vt dicta l.miles.§.defuncto.ĩ.de adulter.aut accusatur de certo ⁊ determinato adulterio ex quo dicitur puer natus:vel partus dicitur esse suppositus.⁊ tunc aut questio mouetur contra matrem tantum aut contra puerum tãtum aut contra vtrũqȝ.Primo casu non differt.vt.C.ad.l.cor.de falsis.l.j.s̃m verum intellectum:vbi de hoc.Scdo casu indubitanter differtur.vt.s̃.pri.responso s̃m vnum intellectum ⁊ per totum hunc titulum.Tertio casu pone vt hic s̃m alium intellectum.vt.ĩ.eo.l.titia.⁊.s̃.tit.ij.l.si ventris. Oldra.⁊ facit.ĩ.eo.l.titia.

Licet mulier. Ibi puniri possunt si supsunt.Dy.in gl.hoc est cõtra vos ibi alij cõtra ad hoc vide.ĩ.de accusa.l.in eũ. In glo.vlti.in fi.que fit ipsi impuberi.Dy.

1 ☞ Posthumus an differat a iam nato.
2 Decretum obreptitium est inualidum.
3 Cognitio plena cause que sit.
4 Pretor admittit probationem pro puero modicum facientem.
5 Testis non ita recordatur de longinquo tempore sicut de recẽti.
6 Infamia facti fidem testis aggrauat nõ tamen ex toto repellit.
7 Questio status differtur per carbonianum impubere cõtrouersiam status patiente.
8 Excipere de iure tertij quando quis possit.
9 Missus in possessionem ex carboniano ius possessionis consequitur.
10 Missus ex carboniano edicto an possit actiões hereditarias intentare ⁊ contra quos.

Arbonianum. Ibi intestati vide q̃ nota.C.de hereditarijs actionibus.l.iiij.⁊ cui dari tu.po.l.j.Ibi de legatis relictis:vt filio.Dy.ibi queritur q̃ allegatur non esse filius ⁊ ꝓpterea non posse legatum accipere. Dy.ibi.differri potest.i.debet.Dy.In gl.a legitimis ibi id in quolibet impubere etiam nato s̃m glo.istam Dy.⁊ illam que est in sequenti.§.sed dic contra.Et dic quod hic loquitur in nõdum nato instituto,sequens.§.in iam nato:vt nota.s̃.eod.l.j.§.pomponius.Vel
1 verius illa s̃m istam†quia ibi negabatur solum filius sed nõ negabatur institutus vnde differt posthum⁹ institutus ab iam nato ⁊ ita ibi:hic vero negabatur vtrũqȝ.s.filius institut⁹ vnde nõ differt posthumus ab iam nato:vt hic.⁊ nota.ĩ.§.proxi.In gl. impuberi.Dy.tamẽ videtur tenere quod primo dixi:vt in quadam apostilla parua quam ipse facit super textu in.§.sequenti.quãuis quod puto verum rationem diuersitatis dixit.s̃.eod.l.j.§.pomponius.Ray.In glo.dic legata ibi.s.legatorum.s̃m primum dic causa.i.questio status.Ray.⁊ tene menti hanc gl.que alibi non reperitur.

Quamuis scripto. Scilicet impubere queȝ constat scriptũ.Dy.ibi. Constat certum sit eo casu quo script⁹ erat iam natus.Dy.ibi. controuersia fiat.scȝ impuberi non instituto.Dy.ibi.Si vero tãtum status.scȝ controuersia fiat.Dyn.in gl.i.in fi.tu dic quod ibi in posthumo hic in iam nato:vt ibi dixi.Rayn.⁊ vide quod notaui.C.eodẽ.l.j.⁊.s̃.de tutori.⁊ curato.datis ab.l.ei qui.⁊ vbi glo.secunda allegat quorum lega.debet dicere quorũ bonorum.

a **Puberi.** [a] Ibi non succurrit licet moueatur ei controuersia de statu ⁊ bonis.Dyn.ibi obrepserit:id est per mendacium allegauerit se impuberem. Dy.Et sic no. a
2 quod†decretum obreptiuum non tenet per hoc.C.si contra ius vel vtilitatem pu.l.prescriptione.s̃.de rebus eorum.l.magis puto.§.manent.⁊.ĩ.de fideicommis.liber.l.cum vero.§.subuentum.vbi de hoc.Ibi mox.lite super bonorum pos.ex carboñ.petente vel ea finita:sed nondum corporali possessione in eum q̃ mitti petebat translata.Oldr.Ibi possessionis carboniane.Dy.in glo. petende.in fi.⁊ de hoc plene not.ĩ.de admi.tuto.l.ij.§.sed ⁊ si q̃s cum status.Ray.

a ☙ Puberi. Adde.bal. in l.j.⁊fi.C.de curato.furio.

3 **Cause cognitio.** †Plena est cause cognitio ꝑ quam plene religio iudicantis instruitur de veritate summaria per quaȝ ad rei de qua agit̃ in aliquam presumptionem adducitur.Jaco.Et hoc in effectu dicit iste.§.⁊ vide quod not.s̃.de ventre in possessio. mittendo.l.vbicunqȝ.§.interdum ibi infantibus.l.impuberibus.Dyn.ibi.filium non esse not.probari negatiuam:sed hoc per affirmatiuã ex qua hoc resultat.vt.l.filium.s̃.de his qui sunt sui vel alieni iuris.Jac.Et de probatione negatiua plene dixi.C.de probationi.l.actor.ibi ambiguã causam repete inuenit.Dy.Ibi vel modicum pro puero faciẽtem.no.casum dici ambiguum in quo est aliquid etiam modicum pro altera parte faciens.Oldra.Item not.quod in dubio fauemus actori:sed contra.ĩ.vt in poss.l.j.§.restituende.⁊ institu.de interdictis.§.commodum.⁊ extra de regulis iuris.c.cum sint partium.libr.vj.vbi de hoc solu.hoc operatur presumptio pro actore ratione quasi possessiõis filiatiõis in qua erat que ratio in contrarijs cessat argu.C.de probationibus.l.non epistolis.⁊.l.non nudis.⁊.l.siue possidetis. Preterea hic in bonorum possessione que non tribuit ius:⁊ sic est speciale fauore alimentorum.argu.s̃.de ventre in possessio.mittendo.l.j.
4 §.sed si incertum.⁊.§.si ea.Ray.†Item not.quod pretor admittit probationem etiam modicum pro puero facientem quod sepe allegant aduocati pro positionibus ⁊ capitulis admittendis etiam si modicũ faciant ad causam:sed hic loquitur de summaria cognitione in qua non exigitur plena probatio:sed per presumptiones:sed nunquid sufficiat presumptio per sacramẽtum glo.quod sic in aut.de exhiben.§.si vero.⁊.C.de bonis auto.iudicis possi.aut.⁊ qui iurat.sed dic:vt dixi.s̃.vt in posses.lega.l.

sis a quo. Itē facit ista litera ad notata in materia. l. admonēdi. ff. de iureiurando. z l. bonefidei. C. eodem titu. scz qđ res dubia dicitur quando aliqđ ab vna parte probatū est qđ etiam facit qđ tunc dicatur dubiū de mandato quando aliqua presumptio inducitur pro procurato. de quo not. z plene dixi. C. de pro cura. l. j. sed videtur qđ per solam negationem efficiatur res dubia. vt. C. qui. ad libertatem. procla. non licet. l. ij. z de fide instru mentorum. l. plures apoc. sed illud quo ad hoc: vt aduersario in cumbat onus probandi qđ alias nō incumberet si aduersarius confiteretur. vt. ff. ad leg. aquil. l. proinde. §. fin. z ibi not. sed non quo ad hoc: vt simpliciter negatio faciat ius aliquod aduersario competere nisi aliqua presumptio sit pro eo. vt hic. Rayn. in glos. i. sine dubitatione. ibi habet locum in possessorijs hoc nō in telligas indistincte verum. nam illa regula nō habet locum in interdictis recuperande possessionis: imo in illis obtinet contraria regula scz qđ ante omnia sit facienda restitutio spoliato. vt. C. de agricol. z censitis. l. si coloni. cum similibus. z de hoc per Dy. extra de regulis iuris. c. de dolo. facit. z. c. qui ad agendum. lib. vj. z dixi. C. locati. l. si quis conductionis.

Due autem sunt cause. Ibi carbonia ne possessiōis vel denegāde. Dy. ibi cognitio super statu z bonis. Dy. ibi hoc autē: scz vtrum oporteat differri vel in presenti tractari. Dy. que stio mota ibi representari. i. de presenti tractari. Dyn. ibi testes 5 quosdam in fauorem pupilli. Dy. ibi interuallum † not. quod nō est verosimile quod testis ita recordetur de longinquo tempore sicut de recenti. pro hoc extra de prescriptioni. c. ad audientiam. z de probationi. c. iij. z ibi nota. z hic in glo. z eius suppletione. z pro hoc bene de damno infecto. l. qui bona. §. vltimo. z. l. sequenti. z ideo testes quando recipiuntur propter illā causam lite non contestata. vt. C. de testi. autenti. si quis ab aliquo. Dyn. Ibi vel instrumenta repete finge. Dy. ibi satisdare nō posse in bonis restituendis si apparebit non filius. Dy. ibi nouare alias nouam rem. Dy. ibi moliri. id est destruere. Dy. ibi erit rem: id est questionem. Dy. ibi eius impuberis. Dy. ibi. consultum velit. i. con sulere velit ex hoc edicto. Dyn. in versi. diuus. ibi res: id est questio. Dy. ibi pupillorum causa: id est fauore. Dy. Ibi cum iam: id est in presenti. Dy. in glo. quia fiant infames. ibi testis inspici tur quod intellige quando de conditione testiū queritur ad pro bationem que nunc inducitur eligendam: z ita debet intelligi qđ not. per Azo. in summa institutionum de testamentis. in fi. si autem de testium conditione querat ad substātiam rei de qua que ritur tollendam tunc inspicitur tempus celebrati contractus ad cuius probationem nunc producitur z ita loquit. ff. de testamē6 tis. l. ad testium. Oldra. Et ex hac glo. not. † quod infamia facti aggrauat fidem testis non tñ ex toto repellit. vt. C. de summa trinitate. l. j. vbi de hoc not. z dixi: sed videtur quod eum repellat ex toto quia ferre testimonium est dignitas. xxxij. q. v. c. pceptū. z infamibus etiam de facto porte dignitatum non patent. vt. C. de dignitatibus. l. ij. lib. xij. z extra de regulis iuris. c. infamibus lib. vj. Et hanc opinio. tenent gl. ff. de senatoribus. l. cassius. vbi plene dixi. z extra de testibus. c. testimonium. In gl. vnde debet admitti de his qui nota. infa. l. ij. §. ignominie. z de testibus. l. iij. §. iulia. he tamen glo. communiter approbantur. vt dixi dicta. l. j. C. de summa trinitate. Item facit quod testis bannitus z can cellatus tempore quo testificatur possit testificari de quo vide qđ dixi. C. de testibus. l. iureiurandi. z dic fm Jacob. de are. aut de conditione testium queritur quando de substantia negotij testimonium fertur: vt quia dicitur testamentum non valere: quia te stes sunt tales qui ad testamentum adhiberi non possunt z tunc obtinet. C. de testamentis. l. j. vbi de hoc dixi. z institut. de testamētis. §. testes. z. ff. de test. l. ad testium. §. j. aut quia dicitur quod ad testificandum seu ad probandum admitti non debet z tunc obtinet iste. §. Jaco. In eadem glo. in fi. arg. in auf. de tempore non solute pec. circa princi. coll. vj. z ibi in gl. hec cōstitutio innouat constitutionem prescriptiōis centum annorum loco venera bili dedite circa princi. coll. viij. Et dixi etiam in expositione litere: z ideo in facto antiquo melius videtur credi. scilicet scripturis z instrumentis quam testibus de quo nota. C. de fide instrumentorum. l. in exercendis. z per Hostien. in summa eiusdem tituli. §. quid si instrumentum. versicu. penulti. in glo. hoc concedebat. Ibi peteret carboñ. quod est vbi fit ei controuersia de statu z bonis. Ray.

Si mater Uide quod nota. z plene dixi supra eod. l. j. §. fina.

Si is qui status. Ibi heres extiterit z dubi tatur vtrum questio de pre senti agi debeat an in tempus pubertatis differri. Dyn. ibi controuersia hic fiat. scz de statu z bonis quia semper differtur que stio in tempus pubertatis. Dyn. ibi hunc quoqz natum ex prima vxore. Dy. ibi non enim de paternis: sed de fraternis. Dy nus. in gloss. sic in agente. ibi in conuento: z hoc ideo quia vtro biqz est eadem ratio. scilicet impuberis fauor. Raynald. vel dic quod non interest quo ad senatusconsul. trebel. vt ibi. Jacobus de bellouisu.

Ibidem iulia. Ibi si duo impuberes: scilicet fra tres. Dynus. ibi pubuerit. i. pubes factus fuerit. Dynus. ibi. vt sit id est adueniente pubertate alterius. Dy. ibi impuberi. i. ei que remansit impubes. Dy. per puberis. i. eius qui factus est pubes. Dy. in glo. sit. ff. in fi. quia in. l. titia. z dicto. §. si mater. Consors impuberis in eadem lite erat maior. xxv. annis hic minor. Ray. Item huic. §. est contra. ff. de administra. tuto. l. tutor. qui post finem. §. penulti. sed dic: vt ibi per Dynum.

Parui refert. Ibi siue petat. i. possessorio agat secus si petitorio z sic cessat cōtra rium: vel dic siue petat ad petitionem aduersariorum. sz ad suā sic licet proposuerit petitionem qua omissa vult ad possessionem transire. vt. j. ea. l. §. cum extaret. Jaco.

7 **Si duo.** † Questio status per carbonia. differtur quā do impubes status controuersiam patitur: se cus si alij facit questionem. hoc dicit ibi an z se. s. dicat esse filium vna cum alio. Dy. ibi de parte cōtingente illi qui erat impubes. Dynus. ibi alter z se filium vna cum alio. Dynus. z sic qui patitur. Dy. ibi qui se solum dicit z sic facit alteri cōtrouersiā z non patitur ab alio. Dynus. ibi impubes. id est qui remansit impubes. Dynus. Et breuiter dicit aut quilibet dicit se solum filium aut non. primo casu expectatur vtriusqz pubertas. secūdo casu non spectatur pubertas eius qui se solum dicit: sed eius qui z se dicit. Dynus.

Si quis liber esse iussus. A domino qui filium preterijt. Dy. ibi z hereditas: expone z pro id est. Dy. ibi z liber tatis que fuerit heredi instituto. Dyn. ibi differenda. nam testa mento rato habito videtur non filius ipsius preteritione consta ret testamentum nullius esse momenti. Jaco. Ibi eorum iudicio rum: scz hereditatis vel libertatis. Dynus. ibi questiones ex testamento quod impubes dicitur rupisse. Dy. vt not. j. eo. l. si impubes. §. si mater. que est contra que questiones fiūt filio defuncti non instituto. Dy.

8 **Cum extaret.** † Iste. §. facit ad questionem an qs possit excipere de iure tertij circa quod dicit aut per modum probatiōis z possum: z ita loquitur glo. que est in. l. circa. ff. de probationibus. aut per modum principalis exceptio. z tunc aut ex admissione huius exceptionis: z tunc aut expendebat vel pendere poterat ius rei z tūc de alieno iure excipere possum: z ita loquitur hic. §. z. j. de bonis libertorum. l. quādiu. aut ex admissione huius exceptionis non pendebat: nec pendere poterat ius rei z tunc de alieno iure excipi non potest z ita loquitur supra si seruitus vendi. l. loci corpus. §. com petit. fami. hercisc. l. his consequenter si ager vectigalis. l. ij. cum his que ibi nota. Oldr. Et de hoc plene dixi. C. de seruis fugitiuis. l. cum seruum. z. j. tit. proxi. l. que ex liberis. §. testamento. In glos. vt fiat missio ex carboñ. z differatur questio in tempus pubertatis. Dy.

9 **Missum autem.** † Missus in possessionem ex carboniano solum ius posses sionis consequitur non autem in proprietate: z ideo non pōt āge re iudicio petitorio vniuersali: vel singulari vt commoda carbonia. sibi proficiant: sed tanquam legitimus successor hoc facere potest quo casu cōmoda carbonia. sibi non proderunt. hoc dicit Ray. Ibi in possessionem etiam ex primo decreto seu prima mis sione. Dy. ibi constituere: scz verum ita quod habeat ciuilem: z naturalem possessionem z constitutum in possessionem defendere. Dy. ibi hereditatem petere z sic vniuersali iudicio. Dyn. Ibi possessoris carboniani: id est quia missus est ex carbonia. vult pe titorium iudicium vniuersale: vel singulare contra sibi mouentem controuersiam de statu: vel contra alium intentare quasi he res eo quod missus est. Oldra. Uel dic quod vult ad victoriā pe titori solam presumptionem sufficere sicut in carboniana. Item vult etiam in hoc iudicio questionem status differri in tempus pubertatis sicut in carboñ. Rayn. Ibi singulas res: scz ceperit petere rei venditione. Dyn. ibi tantisper. id est durante pupillari etate vel quousqz questio status terminetur. Dynus. status bonorum. vt. j. eo. l. de bonis. §. vlti. Dyn. ibi directa actione: id est directa hereditatis petitione. Dyn. quasi legitimus successor ita quod commodum carbonia. sibi non prosit. Ray. Ibi heres sit: id est an sit de numero libertorum. z per cōsequens ad eum pertineat hereditas tāquam ad heredē. Dy. Et sic questio status in hoc petitorio non differtur z de causa plene cognoscitur. z circa ma

teriam

10 teriam huius.§.sc3 † an missus ex carboñ. edicto possit intentare actiones hereditarias ꝛ contra quos gl. variant ꝛ etiam defectiue sunt.s̄.de inofficioso testamento.l.qui de inofficioso.C.de ordi.iudi.l.j.ꝛ.j̄.eod.l.penulti.ꝛ.l.sed ꝛ si his.§.si impubes.ideoq3 sic distingue fm Dy.Naz aut missus ex carboniano vult agere petitorio aut possessorio. si petitorio siue vniuersali:vt petitione hereditatis siue singular.i vt rei vendicatione vel simili:aut hoc proponit eo quod sit missus in possess.ex carbonia.ꝛ quasi ex ea causa hoc sibi liceat ꝛ hoc nullo modo potest vt hoc.§. versic.qd si ceperit.quia beneficium edicti carboñ.dat ius siue extendit ꝛ constituit contra possessionem non contra proprietatem rerum: vt not.in hoc.§.ꝛ est similiter ratio que in textu redditur ne presumptio carbonia.possessionis ꝛc.ꝛ not.ptextu carboniane possessionis ꝛc. Iniuriam ꝛc.aut proponit tanquam legitimus successor proponendo petitionem hereditatis siue singularem iudicium probando legitime de successiōne: ꝛ filiatione incontinenti ꝛ mittitur omisso carboniani bñficio carboniani nec questio differtur nec aliquod commodum ex carbonia.habet vt hoc.§.versicu.si igitur ꝛc.Et hec sunt vera siue agant petitorio contra aduersarium qui negat eum filium siue cōtra quēcunq3 bonorum possessorem si autem vult agere possessorio:vt actione in factum descendente ex hoc dicto adipiscende possessionis tanquam missus aut mitti iussus admittitur contra quēlibet possidentem cu3 determinatione que sequitur:quia aut cauit quod quidē facere debet.vt.s̄.l.j.§.j.ꝛ.j̄.eodem.l.sed si is.per totam le.ꝛ.l.de bonis. §.penul.aut non cauit:si cauit ꝛ agitur cōtra eum qui est ex liberis:ꝛ tunc non aduocabit ab eo totaliter possessio:sed agit vt simul communicet.vt dicta.l.sed si is.circa principium:si vero cōtra extraneu3 aduocabit totaliter possessio.ꝛ solus erit in possessione.vt.s̄.l.j.ꝛ colligitur a contrario sensu dicta.l.j.§.primo.s̄. eo.si vero non cauit ꝛ tūc ambo in possessionem: vt dicta.l.sed si is.§.primo.j̄.eo.ꝛ quis tunc administrabit bona dicitur in ea.l. sed si is.§.j.ꝛ sequenti ꝛ.§.fi.in eo casu quo cauit potest agere cōtra debitores hereditarios tanq̄ curator bonorum vt.j̄.eodē.l. penul.ꝛ ibi no.ꝛ quod ibi dicit quod vendicat obstat primo mēbro in quo dixi:q2 petitorio non agit sed solu.vt ibi no.vel intellige sicut in petitorio.s̄.dictum est.Dy.ꝛ vide quod dicam.j̄.eo. l.sed si is.§.quoties in glos.videtur ergo ibi facta missio.nam ex eo solo quod iudex dat ei beneficium huius edicti non possidet nisi ponat eum in possessione re ipsa:vt est etiam videre in herede.j̄.de acquiren.possessione.l.cum heredes.ꝛ in eo cui constituitur pignus pretorium iussu magistratus vt.s̄.de pigno.actio.l. non est mirum.ꝛ ideo pretor dat actio.in factum vt cōstituat eū verum possessorem vt.j̄.ne vis fiat ei qui in possessionem missus est.l.prima.Dy.ibi satisdans nec speratur dominium nec excluditur satisdatio aduersarij.Ray.ibi.l.lege hec placet Dy.ibi.cōtra extraneos:sed contra eos qui sunt sui sicut ꝛ ipse est nō agit vt aduocet possessio.ab eis:s3 vt cum eis possessionem teneat vt. j̄.eodem.l.sed si is in principio.Dyn.in gloss.C.de ordine iudiciorum.in fi.quia ibi agit petitorio hic conuenitur sic ꝛ.s̄.ea.l.§. parui in gl.s.in factum ibi agere heres.id est filius qui vt heres possidet.Dy.

Hec autem. Hec autem possessio carboniana que extraordinaria est.Dy.ibi intra annū vtilem.Dy.ibi agnoscere si velit actiones hereditarias intendere ꝛ possessores rerum hereditariarum cōuenire:vt patet.j̄.l.proxima.Dy.ibi ad vtrāq3.id est ordinariā ꝛ.dy.ibi cognouit hoc attenditur quo ad commodum impuberis non quo ad incommodum vt notat.j̄.eo.l.si impubes.§.quoties.Ray.in gl.supra vnde liberi.ibi defertur quod esse potest sicut dicit.j̄.de successorio edicto.l.j.§.quibus.Oldra.

Ideoq3. Quia predicte bonorum possessiones cedūt diuersis tēporibus.Dy. ibi edicti.id est ex illa parte que bonorū possessio.ordinariam concedit.Dy.ibi alias.id est aliquando. Dy.ibi facta fuerit statim.Dynus.ibi.videbitur. id est ad ordinariam ꝛ extraordinariam cessisse tempus.Dyn⁹. ibi.perpetuo.id est quousq3 appareat eum nō filium si satisdat vel satisdare paratus est:vt aduersario satisdanti darētur actiones.vt.j̄.eodem.l.sed si is. §.quoties.ꝛ.l.de bonis.§.vltimo.sed neutro satisdante darētur curator qui actiones intenderet vt.j̄. eodem.l.sed si is.§.primo.ꝛ secundum hoc dic quam.scilicet carbonianam ꝛ de actionibus possessorijs loquitur vel dic quam. scilicet ordinariam :ꝛ de plano procedit. Oldradus.ibi possessoris his alias.Oldradus.vbi vtetur si post pubertatem liquebit eum filium esse: ꝛ per consequens bona ad eum pertinere. Dynus.in gloss.id est actio.in factum ibi.§.missum vbi de hoc plene dixi.

1 ☞ Pena mulieris pregnantis differtur donec pepererit.

Sed ꝛ si is. Ibi ex liberis eodem gradu constitutis.Dynus.

Si impubes Non defendatur quia nullus est q pro eo satisdet de bonis restituendis si apparebit non filius.Dynus.ibi actiones exerceat tempore perituras.Dy.ibi.etiam eum controuersiam contra impuberem mouentem.Dy.ibi actiones posse que sibi competebant cōtra defunctum de cujus hereditate tractatur ibi experiretur. sc3 actionibus illis que sibi competebant contra defunctum.Dyñ. in gl.insolidum ibi quia sibi q2 agendo contra curatorem actionibus competentibus sibi cōtra defunctum videtur dicere aliū esse heredem ꝛ se negare sed ibi intētaret actiones hereditarias defuncto competentes videtur asserere se heredem ꝛ alij preiudicaret sed superius tantum sibi ꝛ ideo auditur quia non alij.ꝛ vide quod no.j̄.de bonis auc.iudicis pos.l.creditore.ꝛ de cura.bo. dan.l.ij.

Quoties. Ibi eius aduersarius quod sit indistincte si aduersarius est de liberis alias demum impubere nō cauente.Dy.etiā si aduersarius non sit de liberis nec in eodē gradu cum impubere ꝛ dic fm Jaco.de are.aut pupillus satisdedit ꝛ tunc contra omnes vtitur possessorijs actionibus vt.s̄.eodem.l.ideoq3.ꝛ.l.iij.§.missum vbi de hoc plene dixi. ꝛ a contrario sensu hic ꝛ administrant tutores eius vt in fine huius.l.ꝛ res persequentur ꝛ debita exigent contra aduersarios qui secum de hereditate non contendunt sed non contra aduersarios qui se contēdunt heredes ꝛ hunc non filium propter presidium carbo.bonorum possessorijs sed tunc plene probabit se filium ꝛ heredem ꝛ sic contra extraneos obtinet.j̄. eod.l.penul.ꝛ s̄.eodem.l.iij.§.cum extaret ꝛ econtra cum aduersarius agit de pprietate obtinet.§.missum versic.quod si ceperit ꝛ sic potest intelligi.s̄.de inofficioso testamento.l.qui de inofficioso. est tamē. argu.contra quia ab aduersario fit collatio vt.j̄.eo.l.penul.ꝛ.s̄. de collatio.bonorum.l.pretor.§.j.vel forte melius dic si ex decreto carbo.possessionis vult contendere se heredem vel dominum debet directo agere ꝛ plene se dominum vel heredem probare vt dicto.§.missum.versi.si agitur ꝛc.si vult se dicere bonorum possessorem ꝛ res petat vt eas habeat vt carbonia.bonorum possessio.vel debita persequatur circa quam causam auditur vt.j̄.e.l. penul.ꝛ est argu.ad hāc diuisionem.C.qui legi.personam.l. momentarie.ꝛ aget fm quosdam actio.in factum ad hoc vt not.s̄. e.l.ideoq3.l.forte aget vtili que vero heredi directa cōpeteret vt innuitur.dicto.§.missum.versi.si igitur.item erit perpetuus possessor quamdiu victus fuerit non filius vt dicta.l.ideoq3.ꝛ.j̄.eo. l.natus erat possessoris.j̄.eodem.l.antepenulti.vel nō satisdederat ꝛ eo facto pubere aduersarius satisdationem offerebat vt dicta.l.de bonis.§.fi.aut aduersarius satisdedit ꝛ non pupillus ꝛ tunc aduersarius administrat ꝛ agit vt.§.quoties.nō autem aliter.vt.j̄.eodem.l.de bonis.§.qui pupillo.nisi sit de liberis vt in princi.huius.l.item nec instrumenta rediget in suam possessionem vt.j̄.eadem.l.§.fi.sed forte deponentur argumen.j̄.de tabu. exhiben.l.fi.ꝛ.s̄.fami.hercis.l.que sunt cautiones.aut neuter satisdat ꝛ tūc curator dat vt hac.l.§.si impubes.ꝛ.j̄.§.fi.Jac.in gl. qdā habent in fi.alij habent in litera cetera ꝛ planissime pcedit.

An autem. Uescendi causa.id est causa alendi pupillum.Dy.ibi decreuit presens.s.alimēta pupillo prestanda de bonis.Dyñ.ibi.videtur non posse alias
1 secus.Ray.ibi ne fame pereat ergo multomagis per eum qui natus est ꝛ est etiam argu.† quia pena mulieris pregnantis differtur quousq3 pariat vt.j̄.de penis.l.pregnantis.ꝛ sic propter partum iam natum lactandum si nutrix que lactet ipsum nō potest reperiri.nam cum sit eade3 ratio imo maior ergo ꝛc.vt.s̄.de iniusto testamento.l.iij.Old.licet hic loquatur solum de prouisione filij non matris lactantis.

Maxime autem. Ibi aduersarius pupilli qd est quia ipse pupillus nō satisdedit vel quando aduersarius est in eodem gradu cum pupillo vt no.s̄.hac eadem.l.in princi.ꝛ.§.quoties ꝛ per Dyñ.s̄. eo.l. iij.§. missum. ꝛ crederem licet satisdet aduersarius pupilli quod instrumenta sibi non concedant propter rationem que sequitur in versi.ceterum.tale enim damnum nō releuatur per satisdationis formam.l.vltima.s̄.de fide instrumentorum.Dyñ.ibi ne instrumenta hereditaria.Dy.ibi.redigat.scilicet aduersarius pupilli.Dy.ibi.ceterum id est si pmitteret aduersarius ipsa instrumenta in suo posse habere.Dy.ibi. ꝛ quandoque.id est quādo cūq3.Dy.ibi.tutores pupilli.in pos.ex carbo.missi. Dynus. ibi. aut curatores.s.bonorum.Dy.

1 ☞ Dilatio longissima dicitur tempus pubertatis.
2 Possessio aduersario pupilli data cedit per satisdationem iudicio sisti.

De bonis. Ibi an decretum per quod mittatur in possessionem bonorum que dicuntur esse materna. Dynus. ibi longissima. id est usq3 ad tempus pubertatis. Dynus. sic no. quod
1 longissima † dilatio dicitur tempus pubertatis. Oldra. ibi extra het. id est dilatet. Dy. ibi fit 3trouersia. sc3 simul. Dy. ibi. de fratris z etiam patris. Dyn. z in paternis solū fiet missio in aliis secus: vt in paternis z maternis. Old. ibi maternis z fraternis. sc3 fiet missio. Dy. ibi secretorū secreta: melius forte diceret secretorum secreta dic qd descendit a secerno secernis secreui secretum. Oldr. ibi z econtra vt. ĵ. de adult. l. miles. §. defuncto. Dy. in fi. z ideo ibi differtur in vtrūq3 hic solummodo in paternis. Oldra.

Huic autē. Edicto. ibi veniant liberi. q. d. nō solum si veniant per contratabulas sed etiam si per vnde liberi. Dynus. ibi. vel ex illa edicti parte petant bonorum possessionem. Dy. ibi. quoniā sui sunt not. verba non est ergo attendēdum quomodo veniat sed qui veniat vt. ĵ. quis ordo in pos. bono. seruetur. l. si coheredi. §. primo. Ibi cognatis datur quod quandoq3 cōtingit vt. ĵ. vnde legi. l. iij. in princi. z de succe. edicto. l. prima nunc videre. z not. ĵ. vnde cognati. l. legis. in glo. contra. s. eodem. ibi facto testamento imo ibi dicit hanc carbo. bonorum possessio. dari quibus dari possit contratabulas aptitudine licet actu non detur. Oldra. ibi. demum ibi locus est quātum ad missionem z dilationem. Dy. ibi explicādum erit ex dispositione carboniani edicti. Raynal. vel dic si hoc pupillo expediat quod habet probationes in promptu: alias differentur nō ex carboniana: sed ex constitutionibus. vt. s. l. iij. circa principiū. Dynus.

2 Qui pupillo. † Possessio data aduersario pupilli cedit per satisdationem iudicio sisti. z ad hoc. s. vt leg. no. ca. l. postq̄. §. imperator. z. ĵ. de damno infecto. l. si finita. §. si quis damni. Jac. ibi cōtrouersiam de statu z bonis. Dy. ibi missus est quia ei non cauebatur nō ideo: q2 esset de liberis. Dy. ibi hec enim possessio que datur aduersario quia pupillus non satisdat. Dy. ibi per satisdationez datione q̄ debebat a pupillo prestari. Dy. ibi cedit: sed si pupillus missus ex carboñ. satisdedisset aduersarius non aleretur ex bonis si non esset de liberis ergo zc. z pro hac ratione bene faciunt. ll. proxi. alleg. vt. lega. no. ca. l. postq̄. §. imperator. z de dāno infecto. l. si finita. §. si quis damni. Oldra.

Non solum. Ibi pupillo cauenti vel etiam non cauenti si aliunde ali non potest. vt. s. l. proxi. §. an autem. ibi prestari debent de bonis paternis. Dyñ. Oppo. ĵ. de alimen. lega. l. legatis. z. l. sequenti. solu. ibi debētur alimenta ex dispositione hominis que est plenior argu. C. de pactis conuentis. l. si.

Post pubertatem. Ibi missus est re ipsa z sic nō obstat. ĵ. eodez l. queritur. Ray. Item non ob. s. eo. l. iij. §. puberi. vt ibi no. Ibi maxime si cauit intra pubertatem idem si non cauit: si autē post pubertatē cauere paratus sit z hoc sequitur. ibi si nunc post pubertatem. Oldra. ibi quod si nunc. i. finita pupillari etate. Oldr. Ibi perinde: sc3 transfertur. in fi. i. ac si impubes non fuerit missus in posses. ex carboñ. vt. s. eod. l. iij. §. puberi. Ray. in glo. vlti. ibi. §. cum autem. sc3 quod neutri est possessoris: sed penes curatorem sequestratur possessio.

1 ☞ Carbonianum in quorum fauorem fuerit introductum.
2 Exheredatio de iure non tenens filium a beneficio carboniane possessionis non repellit.
3 Res facilius extenditur quam de nouo inducatur.
4 Missio ex carboniano edicto quibus modis impediatur.

Si impubes. Ibi paterne hereditatis patris adoptiui. Dy. ibi obtinere hereditatem patris naturalis. Dy. ibi exheredatum esse non autem negatur filius. Dy. ibi controuersiā pubertatis. i. vsq3 ad tempus pubertatis. Dy. ibi nō de ipsius filij: sc3 vtrum sit filius vel non quia non negatur fili⁹. Dyñ. ibi sed de testamenti iure: sc3 vtrum sit recte exheredatus
1 vel non recte. Dyñ. In gloss. quid est quod dicit simile † dic qd carboñ. principaliter est inductum in fauorem liberorum legitimoru3 z naturalium sed quia adoptio imitatur naturā ad adoptiuos z non naturales est extēsum. vel forte posset exponi similē. i. ad similitudinem veteris edicti solennis que solennitas est hodie sublata. vt exponitur. s. eodez. l. ideoq3. vel dic quod ideo dicit quod nō negatur esse filius defuncti sed negatur esse ad successionem habilis. argu. ĵ. eo. l. decessit. in glos. quod verum est: scilicet quod ad eum non pertineat. Oldra. ibi si ita est. l. si ita fit in adoptionē datus. Dy. in gl. sit inofficiosum vel non. in fi. hec questio vana est quia. s. in princi. glo. soluta est. Dy. vel clarificando rñdeo. i. de bonis quorum dispositio ex testamēto pendet z sic cum sit controuersia de bonis tm̄ non habet locum carbonianum quantū ad missionem nec quantū ad dilationem. vt. s. eo. l. j. §. si quis filium. Oldr. vel dic qd dicere vult litera sed de testamenti iure. i. non fit questio de statu an sit filius necne: sed tm̄ de viribus testamenti: scilicet an testamentum valeat: z sic excludatur a bonis paternis an nō valeat z sic non excludatur vnde tm̄ de bonis z non de statu cōtrouersia videtur vnde merito carboñ. cessat. Ray.

Si mater. Ibi libertatis quia vocatur de libertate in seruitutem, igitur differendū erit quia hoc non expedit impuberi. Dy. ibi representari. i. de presenti questionem tractari cum hoc expediat impuberi.

Quoties. Ibi oportet regulariter. Ibi vniuersa scilicet bona. Dyn.

2 Interdum. † Exheredatio que de iure nō tenet nō repellit filium a beneficio carboniane possessionis. hoc dicit. Old. ibi si non subaudi etiam. Dy. ibi bonorum possessionē tunc em̄ certū est qd carboniana concederet. vt. s. eo. l. j. §. non tm̄. Dy. ibi vnde liberi dicēdo testamentum patris nullum cum sit in potestate preteritus. Ray.

Si pupillus. Ibi interpositum decretum per qd est consecutus possessionem paternorum bonorum. Dyn. Ibi hoc iudicium etiam de bonis liberti propter bona patris. Ray. Et dic aut questio stat⁹ principaliter mouetur impuberi: z differtur ex constitutionibus. vt. s. eodē. l. iij. §. quamuis. aut incidit in questionem bonoru3 z tunc incidit questionem bonorum patris tantum aut alterius tantū aut patris z alterius simul. Primo casu fit dilatio questionis in tempus pubertatis siue agat siue cōueniatur. vt. s. eo. l. iij. §. parui. Secundo casu aut agit z in modum exceptionis fit ei status cōtrouersia z non differtur vt hic: aut conuenitur z tūc differt status questio. vt. s. eo. l. de bonis. in prin. z ibi not. Tertio casu decretum carbonianum interpositum in paternis bonis extendit effectum suum quantum ad dilationē controuersie etiā ad alia bona. vt hic in secundo responso z. s. eo. l. de bonis. versic. plane sed an quantum ad missionem dic quod non. vt not. dicto versi.
3 plane. Oldra. † Et not. quod facilius res extenditur quā de nouo inducatur. Jaco. in glo. per vnde legitimi. l. j. §. hic autem bonorum posses. z de bonis libertorum. l. si libertis. preterito. Oldr. in glo. melius dixisset quia agit hec ratio non valeret. vt. s. eo. l. iij. §. parui. Oldra.

Quesitum est. Ibi si filius non esset veritas cōsideratur: z sic nō tenuit bonorum posses. contra. ei decreta. Ray. Ibi cōtrata. exclusus repudiatione vel tēpore etiā si vere filius est. Ray. Ibi ab intestato bonorū possessionem quod potuisset facere dicendo testamentum nullū cum esset in potestate z preteritus sit exclusus repudiatione vel tempore. Ray. horū duorum casuum est ratio: quia eo casu quo speratur quod missus ex carboñ. possessione heredem scriptum non excludat. Dyn. bonorum possessione. Dyn. ibidem missus. vt. s. eodem. l. iij. §. missum. z. l. ideoq3. in fin. bonorum possessiones ordinarie dant ius in proprietate. vt. s. de bonorum posses. l. iij. §. j. si modo illi decernatur cui z potest ex edicto. vt. s. de leg. prestandis. l. filium. §. si quis. z. s. l. iij. §. puberi. z sic carboñ. non impedit ordinariam petendam permissum ex carboñ. vt. s. l. iij. §. fi. z. l. sequenti. ita non impedit petendam per alium suum ius probantem si se scriptum in testamento solenni que habebit effe-
4 ctum si eam decretam alia ordinaria non impediat. † non autem impedit ibi missio ex carboniano edicto vbi ordinaria nō competit: quod pluribus modis contingit qui hic dicuntur: scilicet si non est filius in veritate: vel si est filius non sibi competit ordinaria excluso eo ab tēpore siue sit contratab. vel vnde liberi a qua est tempore exclusus. sed opp. si petatur fm tabul. nonne missus quomodo debet controuersiam pati nunc patietur eam. respondeo nō: nā nō de filij iure sed scripti heredis queretur argu. s. de inofficioso testamento. l. filio, quid ergo est quod dicitur si filius zc. Respondeo hoc nō respicit cognitionē que fiat secundū tab. Et dic eam habere effectu3 sub hoc tenore veritatis: vt hic dicit Jaco. ibi habituros ratio quia nullo iure fuit testamentum impugnatum per quod bonorum possessio secundum tab. habeat impediri z sic scdm tabu. non impeditur per carbonia. quia non tribuit ius in proprietate: sed in possessione dūtaxat. Ray. in gl. prima. Ibi non petijt intra annum vtilem. Dyn. Ibi de bonorū posses. in bonorum. nec ob. l. ideoq3. s. eodem. quia ibi filius sciebat sibi competere vtraq3 bonorum possessio. de iure: z de facto hic ignorabat quare zc. arg. dicte. l. in fi. non se concomitantium non est idem effectus. Oldra.

Recessit

Recessit. In primo casu credebam alias cō cedebā filiū defunctū fuisse in mea potestate ꝛ cōsequenter nepotes ex eo natos nō fuisse in potestate eius quia qui est in alteriꝰ potestate nō pōt aliū habere in sua potestate. vt. ĵ. de adulte. l. sic eueniet. In scdo fatebar filiū emancipatum sed dicebam ne potem ex eo natum fuisse conceptum ante emancipationē. ꝛ sic remansisse in potestate mea. Dyn. ibi decretum per quod ponit in posses. bonorum ex carboñ. ꝛ questio differatur. Dy. ibi necessarium esse: scilicet directum sed nego eum defuncti filium: alias si non nego filium, sed solū in potestate patris fuisse habet locuz vtile ꝛ hoc sequitur. Dyn. Ibi in mea potestate esse vt instituto quibus modis ius patrie pote. sol. §. penul. Oldr. ꝛ per cōsequēs non in potestate defuncti. Dyn.

1 ☞ Lex non proditur in casu claro.
2 Uerba statuti qñ possint ad duplicem intellectum trahi.

1 Quod labeo. † Lex intelligi debet esse ꝑdita ī casu dubio ad hoc al
2 legatur hoc lex ꝛ idē potest dici de statuto qđ si † verba statuti possunt trahi ad duplicem intellectū vnuz videlicet qui sit lege determinatus ꝛ alium qui non sit ꝑ legē determinatus quod detrahi debet ad illuz qui nō est lege determinatus tanq̄ magis dubium: ꝛ pro hoc etiā facit glo. hic posita. Dy. ꝛ ꝑ hoc. ĵ. de capti. ꝛ postli. reuer. l. ij. §. fi. C. de furtis. l. ancille. ꝛ quod ibi not. ꝛ in autenti. de nō eligendo scđo nuben. in ꝑn. ꝛ faciunt predicta ad questionem que not. C. de iure deliberan. l. fi. §. in computatione. in fin. glos. magne. vt ibi dixi. Dyn. ibi vt is: scilicet pubes. Dy. in ea re. i. in petenda bonorum possessione carboñ. Dynus.

1 ☞ Cognitio summaria fit in carboniano.

Cum mulier. Que mortuo marito dicebat se ex ipso pregnātē ꝛ petebat se mitti in possessionem noīe ventris. Oldr. ibi bonorū possessio q̄ dat̃ ventri. Dy. ibi. data mulie
1 ri noīe ventris. Dy. in glo. j. in fi. Uel dic † q̄ in carboni. fiat summaria cognitio si differente aduersario mulier iurauerit pro nō dum nato ad contraria obest. vt. s̄. de ventre in posses. mitten. l. vbicunq3. §. interdum. ꝛ de ventre inspici. l. ij. Jaco. ꝛ vide qđ ibi nota. in gl. vlt. ibi. circa poss. contrarium not. s̄. de ventre inspici. l. j. §. si cui. sed hoc puto verius. Dy. in ea. gl. in fi. quia ibi fuit sniā lata contra ipsum puerū hic aūt solū iuramentū a matre prestitum. ꝛ vide quod dixi. s̄. e. l. iij. §. fi. ꝛ de ventre inspici. l. j. §. si cui. vbi glo. videtur contradicere isti glo.

Cum sine bn̄ficio p̄roris. Concedentis bonorū posses. ex edicto carbo. Dy. ibi. controuersiā de bonis ꝛ statu. Dy. ibi s3 nec ad rē ꝑtinet: vt propterea magis carboñ. ꝯcedit̃. Dy. ibi filiū esse. i. p̄sumi: nā p̄sumptio sola in carboniana sufficit. Ray. In glo. j. in fi. Sed non obstat si ponas: vt ibi no. Ol. ꝛ ray. Uel dic fm iac. de bel. q̄ alia bonorū possessio nō impedit illā sed hereditas ex lege xij. tabularū delata eam impedit. Et sic p3 q̄ ordinaria extraordinariam impedit si extraordinarium non impedit: vt ibi. Hic etiam ordinarium impedit extraordinariū. ergo concordat. Jacobus de bel. De ista materia plene dixi. ĵ. de ope. no. nūt. l. in ꝓuinciali. ibi videas.

1 ☞ Legitimus non petit vnde legitimi donec speratur contratabulas.

Scriptus heres. Scilicet filius suus vel emācipatus vt. s̄. de acqui. here. l. ventre. alias in extraneos secus q3 etiā hoc casu nō aditā non transmitteret. vt. s̄. si mulier ven. no. calūnie cā. l. j. §. sub pretextu. alias est. §. iteresse. versi. sub ꝑtextu. vt ibi no. Old. ibi. impubes a patre ꝑteritus. Dy. ibi ex edicto primo in testamentarijs contrata. ꝛ vnde liberi. Jaco.
1 ibi. exemplo legitimi † qui non petit vnde legitimi donec sperat̃ cōtratab. Dy. ibi interim. i. quandiu petitur vel peti sperat̃ contratabu. Dynꝰ. ibi. qđ sumendo tempore. i. dum contratabulas speratur. Dy. ꝛ carboniano est dilata cognitio. Jac. ibi. succurrendum erit in hoc. vt hereditatem licet non aditam trāsmittat ad heredes. Dy. ibi qđ enim rñdet obiectioni nōne saltem adire potuit quod in sola animi destinatione consistit ꝛ ideo nō videt̃ succurrendū. Rñdeo imo quid enim ꝛc. vel expone quod. ĵ. dicit vel ob litem vel pro id est ꝛ erit plana. Jaco. in fi. quod dn̄ȷ non impeditur transmissio ad heredes. Ray.

Item. Ioi differri debeat ꝛ vr̃ q̄ sic ne p̄iudicij ꝛc. dy. ibi nō moueat̃. i. nō accusat̃ iō mulier vt repellat̃ filia ab hr̃ditate p̄ris tāq̄ ex adulterio nata. s3 solū accusat̃ vt ipa tanq̄ adultera puniat̃ q2 forte al's adulteriū ꝯmisit. dy. ꝛ de hoc dixi. s̄. eo. l. j. §. si mr̃. in fi.

Queritur an ipubes. Ibi bonorum poss. verbalē solū q2 nō fuit in possessionē inductus re ipsa Dy. Et hoc facit cessare ꝯtrariū de. l. de bōis. §. fi. s̄. eo. ti. in ea. l. in fi. ꝛ finget̃ honore petitoris ꝛ non sentiet ꝯmoda possessoris qui non mittetur ammō in posses. ex carboñ.

Hec bonorū possessio. Scilicet carboniana. Et ponit hec lex effectū carboñ. bonoꝝ poss. ꝛ dic verba tm̄ concessa q̄tum ad primū casum quantum ad alios etiam re ipsa. Dyn. ꝛ vide quod plene dixi. s̄. eod. l. j. §. missum ibi est. i. pertinet. Dyn. ibi diximus. s̄. de collatione bonorum ꝛ de collatione dotium.

Sed sicuti. Ibi emācipato q mouet impuberi cōtrouersiā de statu ꝛ bonis ibi ipsi alias ipse. Dy. in fi. s. qđ restituet his q cōtulerūt bōa ꝑ eos collata si appareat nō esse filiꝰ. dy.

¶ De bonorum possessione fm tabulas. Rubrica.

1 ☞ Testamentuz confici potest in quacunq3 charta corio ligno ꝛ similibus.
2 Bonorum possessio fm tabulas peti potest conditiōe pendēte.
3 Numerus superuacuus testium non vitiat testm̄.
4 Testamentum patris potest esse in scriptis.

Super rubrica. Uide qđ no. in glo. s̄. si tabule testamēti nulle extabunt sup rubr. ꝛ de ventre in possessionem mittēdo super rubric. ꝛ vide Azo. in summa eodez titulo. ꝛ Roffredum in libello
1 † testamentum pōt confici in quacunq3 charta corio ligno ꝛ quacūq3 alia materia. ꝛ etiam in charta abrasa. ĵ. eodem. l. charte. Et si reperiātur duo testamenta eodem die q qđ valeat vel neutrum. sufficit tabulas extare licet non proferātur in publicū: vt quia sunt penes furem vel depositarium vel post mortem testatoris desierunt extare. eadem. l. §. sufficit. Et quod sufficiat pronuntiare testes pro publicatis etiam si nō publicentur: ꝛ an instrumētum vel scriptum perditum possit probari per testes. si in duobus exemplaribus erat scriptum testamentum. ꝛ vnum solū extet valet eadē. l. §. si quis in duobus. tempore mortis ex testamenti debet quis esse testabilis. eadem. l. §. exigit. ꝛ qđ si postea efficiatur intestabilis ex delicto vel alia causa: ꝛ si non erat testabilis ꝛ postea efficiatur an valeat ex noua voluntate si linum hoc est chordule testamenti sint incise an vitietur testamētum. eadem. l. §. si linum. si sint rose an vermibus vel vetustate corrupte. eadem. l. §. si rose. ꝛ an instrumenta vetustate corrupta refici possint. primo habet locū contratabu. ea cessante secūdum
2 tabula. ĵ. eodem. l. §. † pendente conditione institutionis potest peti bonorum possessio secundum tabu. leg. ij. secundum quod scripti sunt: ꝛ vno deliberante non defertur eius portio ad coheredem. eadem. l. §. pro qua quisque. si duo sint instituti successiue sub diuersis conditionibus non coniunguntur simul: s3 quilibet admittitur ad suam cōditionem. eadē. l. §. si primus gradatim. secundum quod scripti sunt datur hec bonorum possessio. eadē l. §. differ. ꝛ §. seq. si quis sic instituerit vter ex fratribus meis se iam vxorem duxerit ꝛ qui non duxerit ex quadrante quid iuris ea mortua vel ducta per vnum. eadem. l. §. si quis ita instituatur. si voluntate testatoris sit cancellatum nomine heredis nō datur bonorum posses. alias sic. eadem lege. §. si consulto. Et facit pro bannito cancellato quod pro non bannito habeatur si vna portio accrescit sufficit petijsse pro sua parte tam pro illa quam pro accrescente. substitutus prefertur coniuncto. eadem lege. §. si seruus. in ista bonorum possessio. posthumus institutus habetur pro nato. ĵ. eodem lege verum est. charte appellatio quid contineat. infra eodem lege charte. institutus sub conditione interdū defenditur in possessione conditione deficiente. infra eodem lege si sub conditione. ꝛ an eo casu legata debeantur. instituti sub cōditione. ꝛ ea pendente possunt petere secundum tabula. infra eo
3 dē. l. hi demū. † superuacuus numerus testium non vitiat testamentum. ĵ. eo. l. cū tabule. ꝛ facit qđ si vnus ex testibus in scriptis contradicat testamento vel instrumēto an reddatur suspectum. scriptus sub duabus conditionibus contrarijs non videtur ex duabus partibus institutus sed sibiipsi substitutus. ĵ. eodem. l. si ita scriptuz. institutione facta filio his verbis mihi heres esto.

non vitiatur substitutio propter verbum mihi. eadē.l.filio. ꝛ an verba superuacua vitient ꝛ quid importent verba si in suam tutelam.eadem.l.§.si sub conditione.ꝛ an hoc locum habeat in suo ꝛ an talis habeat locum an bonorum possessio sit iuris an facti ꝛ quod secundum tabulas quandoqꝫ conuertitur in contrata. secundū tabulas datur cum filius peruenerit,error prenominis vel cognominis non vitiat.eadem.l.§.sed cū in prenomine. cancellato nomine heredis voluntate testatoris licet legis possit nō
4 datur hec bonorum posses.eadem.l.§.is autem.† testamētum patris potest esse in scriptis ꝛ pupillaris substitutio per nuncupatio.eadem.l.§.fi.ꝛ sufficit paternum esse sigillatum licet pupillare non.ĩ.eod.l.vrbanorum.seruus institutus potest petere hanc bonorum possessionem.ĩ.eodem.l.si seruus.ex quo patet qꝺ ista bonorum posses.datur sine figura iudicij substitutus postremo ex liberis eis defunctis in longinquis partibus propter incertitudinem itineris reputatur impossibile. ꝛ quod mortuo aliquo in longinquis partibus possit probari per famam . filio reuerso ab hostibus hec bonorum possessio datur eadem.l.j.testamentū ruptum per capitis dimi.ex noua voluntate conualescit quo ad actionem ꝛ exceptionem:ruptum autem per secundum tabu.cōualescit solum quo ad exceptionem.eadem.l.§.testamēto.Et an tollatur iure ipso vel per exceptionem.ꝛ quod exceptio est quandoqꝫ personalis ꝛ cōsideratur ex persona opponentis ꝛ an possit excipi de iure tertij certa portio dꝫ esse ascripta pure: vel sub conditione.vt hec bonorum possessio locum habeat.ĩ.eodem.l.finali.

1 ¶ Proximus seu primus quis dicatur.
2 Testamenta plura valentia nemo condere potest.
3 Iudice dicente se pronūtiare dicta testium pro apertis an sint habenda pro apertis.
4 Testamentum annullatur si testator hereticus efficiatur.
5 Priuilegia vetustate corrupta an possint renouari.

Tabulas testamenti. Ibi accipere debemus.vt ex eis detur hec bonorum posses.Dynus.ibi
1 supreme enim no.regulā sic etiā est regula ecōtra† ꝙ proximus seu primus est ille quem nemo precedit.vt.ĩ.de verb.sign.l.proximus.nam quod primū est aliud ante se habere non potest vt in proemio ffoꝝ.§.discipuli.Ibi facte sunt ꝛ hoc in dubio presumitur nisi contra probetur.vt habes in glos.notabili ꝛ que alibi non est.C.de testamentis.l.omnium.ꝛ facit.C.de testamentis.l.sancimus.ꝛ quod ibi no.In gloss.vlti.in fin.nam incertus est vterqꝫ de viribus testamenti ꝛ ideo ex neutro testamēto aliquis admittitur vel adire potest.vt.s̄.de acquiren.heredi.l.cū q duobus.ꝛ.l.sed ꝛ si de sua.§.cur autē.Dy.ꝛ.§.si quis in duobus:parum facit.Et ratio que ibi not.in gloss.melius facit:scilicet.† quod nemo potest decedere duobus testamentis conditis
2 valentibus ꝛc.ꝛ ad hoc etiam facit quod not.ꝛ plene dixi.C.de edicto diui adria.tol.l.vlti.ꝛ fuit questio disputata per dominū albertum odof.ꝛ incipit quidam paterfami.vbi tenet predictaꝫ opi.glo.quod neuter admittatur ꝛ est communis opi.quasi omnium doctorum licet ꝛ alie opi.circa hoc fuerint vt plenissime dixi.dicta.l.vlti.C.de edicto diui adriani tollen.forte etiam nō inepte dici posset quod vera sit predicta opiū.glos.vbi est par ratio omnium institutorū in vtroqꝫ testamēto.si vero dispar:vt quia in vno essent instituti extranei in alio venientes ab intestato tūc forte secus ꝛ in dubio esset presumendum pro venientibus ab intestato.argu.s̄.de iniusto testamento.l.ij.de bonorum possessione contratab.l.si ex duobus.§.fi.C.de testamentis.l.hac consultissima.§.si quis autem.de regu.iuris.l. capienda.§.j.ꝛ hāc opi.sequi videtur Ray.ꝛ pro hoc quod not.ĩ.de regulis iuris vbi repugnantia ꝛ.s̄.de vulg.ꝛ pupilla.substitutione.l.si filius qui patri in duobus codicillis eodem die confectis dic vt no.C.de codicillis.l.cum proponatur.

Sufficit. Ibi si non preferantur forte in publicuꝫ:vel coram iudice a quo petitur bonorum possessio secundum ta.ꝛ vide quod not.in speculo de instrumentorum editione.§.ostenso.versicu.sed nunquid sufficit. Dy.agnoscatur i.agnosci possit vel dic agnoscatur secundum determinationem l.j.s̄.de iuris ꝛ facti ignoran.Ray.ꝛ de cadu.tollen.§.in primis ꝛ allegat Dyn.hunc.§.in princi.†quod si iudex dicat se pronun
3 tiare dicta testium pro apertis ꝛ velle ea haberi pro apertis ꝛ publicatis habeant in contrarium est qꝺ not.Azo.in summa de testibus.§.vbi aūt semel produxit ꝛ Inno.expresse tenet ꝫtrarium extra de testibus.c.vltra tertiā vbi de hoc est pulchra gl.per eum ꝛ de hoc etiā satis dixi.C.de probatio.auf.at q semel.versi.aliud est multum notandum in versi.semel ibi extare desierint mortuo testatore.Dy.ibi.si postea.id est post mortem testatoris. Oldra

ꝛ facit iste versi.qꝺ si scriptura aliqua sit amissa quod possit probari per testes de quo dic vt in summa.de fide instrumentorum §.amissione.ꝛ plenissime dixi.C.eodem.titu.de fide instrumentorum.l.sicut iniquum in versi.sententiam.tamen debet etiam alia scire quod not.s̄.si pars heredita.petatur.l.illud. ꝛ de acquiren.heredi.l.is potest.vt ibi gloss.allegat.l.secundam.§.interdum debet dicere.l.iij.

Si quis in duobus. Ibi fecerit testamentuꝫ:ꝛ in vtroqꝫ eūdē heredē scripsit vt differat a sequenti.Old.in duobus codicibus id est in duabus chartis.Ol.ibi simul signatis.id est sigillis eorundem testiuꝫ.Dy.ibi quasi ex vno secus videtur in testibꝫ.nā si duo testes dicant titius occidit martinum ꝛ alij duo dicāt qꝺ sempronius occidit qꝺ contra vtrunqꝫ sit ꝓbatū ibi quasi testamentum.s.autenticum old.ibi.quod exemplum erat scilicet solū extat.Oldra.in glo.secus si simul in fine.ratio huius gl.bene facit ad questionem que not.s̄.eadem.l.in principio de duobus testamentis eodem die confectis:vt ibi dixi.

Exigit pretor. Ibi non poterit etiam declarauerit se velle precedens testamentū valere.Dy.ibi discesserit ꝛ sic mutauit conditionem in meliꝰ predicta locum habent in testamento secus in codicillis.s̄.de le.iij.l.j.§.sed si filius ꝛ ibi non.item intelligas hunc.§.vbi apparet de noua volūtate lꝫ Ray.dicatur.C.de inofficioso testamento.l.si tenuisse contrariū per istū.§.in glo.ad hoc ꝛ sequentia in fi.vt.s̄.de testamentis.l.eius qui.§.j.ꝛ qui.modis testamenta infir.§.nō tm̄.alias non tū.secus si casu ꝛ.s̄.de iure codicil.l. quidā.§.ij.vel dic aut perdit ius testandi ꝛ heredē habendi ꝛ tūc contratabulas potest peti vt.s̄.de contrata.l.j.§.penul.ꝛ fi.ꝛ tunc vitiatur an testandi tantum ꝛ tunc non.Iaco.

Sed si filius. Ibi filiusfa.veteranus hic vtroqꝫ tempore potuit testari primo ex priuilegio secundo iure communi.Old.ibi factus decedat ꝛ sic mulier conditione que erat tempore testamēti ꝛ mortis.Dyn.in fi.qa iste vtroqꝫ tempore habuit testamenti factionem qꝺ in superioribus secus est.Raynal.in glo.no.duobus temporibus ibi ꝛ de primo.scilicet tempore quo facit testamentum ibi:sed de secūdo.s.tēpore mortis.Dy.ibi.§.sed ꝛ si filius quod intellige si tempore conditi testamenti erant testabiles alias secus vt.s̄.in prin.§.Oldra.ibi.fit ex primis.scilicet quando patitur maximam vel mediam capitis diminutionem.Oldrad.ibi quod prius fecerat vt.s̄.de iniusto rupto testamento.l.si quis filio.§.penul.ibi ergo ꝛc.Raynal.ibi.l.j.in fine.ꝛ.l.si quis exheredato.§.penultimo.s̄.de iniusto testamēto.ꝛ de legatis.iij.l.j.§.si quis plane.ꝛ videtur expressum in dicto.§.non tamen.institu.quibus modis testa.infirm.Oldra.

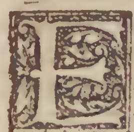
Si qs autē testamētū fecerit. Cum posset de iure testari.Dy.ibi amiserit testamenti factionē subaudi sine delicto suo: vel ex ea causa que ex delicto suo originem non habeat vel non trāsferendo se in potestate alterius† ꝛ 4
per hoc soluitur questio de christiano qui condidit testamentuꝫ ꝛ factus est hereticus quod eius testamentum non valet vt.s̄.de leg.iij.l.j.§.hi quibus.ꝛ dicit plene.vbi ꝛ pro hoc facit.C.de sententiam passis.l.vlti.nisi respondeas quod aliter testamentum non habet effectum per auꝭ.ingressi.C.de sacro.eccle.ibi mortis tempore testamenti factionem ꝛ ex eorum testō possit hereditas transferri.Dy.ꝛ vide quot not.per Dy.de regu.iuris.c.j.lib.vj.versi.sexto queritur.

Si linum. In glo.no.hanc gloss.quam alibi nescio ibi de hac dicit vel dic quod iloquitur de linteo quo tabule inuolute sunt super quo aliquādo imprimuntur sigilla vt.s̄.de testamentis.l.ad testium.§.vltimo.Oldra.ibi ꝛ ideo quia non de voluntate defuncti hoc cōtigerat bonorum possessio.peti possit aliquibus deficit istud: ꝛ ideo legitur ista litera suspensiue vsqꝫ ibi dicendum.Iaco.ꝛ tunc debet esse litera affirmatiua peti potest ꝛ non est.§.j.ibi rose.ꝛc.sed prima litera communior est.

Si rose. Si circunducto due partes sunt quandoque est vna pars.ꝛ aliaꝫ habet significationem.s̄.de iudic.l.ex post edictum.§.circunducto.ꝛ ad.§.istum concor.s̄.de his que in testamento delentur.l.prima.in fi.ꝛ de admi.tu
5 to.l.chirographis.†ꝛ facit pro priuilegijs vetustate antiquatis quod possunt renouari ꝛ not.in gloss.in concor.autenti.de here.ꝛ falcid.§.si vero nullus.extra de confirmatione vtili:vel inutili.cum dilecti.ꝛ quod not.in summa autē.de fide instrumentorum.l.sicut iniquum in gloss.quantumcunqꝫ ibi.si vnus.§.primo.vbi de hoc dixi ꝛ vide in speculo de instrumentorum editione.§.restat.ꝛ.C.de edicto diui adri.tollen.lege fin.vbi de hoc not.ꝛ dixi.ꝛ gl.male allegat dum allegat si tabule testamenti nulle extabūt imo

imo debet allegare si tabule testamenti extabunt.

1 Emancipatus nō pōt testamētū dicere nullum de iure ciuili.
2 Preteritus petere pōt vnde liberi repudiata contratabulas.
3 Bonorum possessio que petitur conditione pendente an sit iuris vel facti.
4 Institutio duplex reperitur.
5 Bannitus de banno cancellatus pro non bānito est habendus.
6 Ius accrescēdi cessat iure substitutionis effectum habente.
7 Seruo herede instituto ad quem deferatur possessio.

Nouissimum. Ibi ad liberos pteritos. Dynus ibi si inde.id est ex ea parte edicti ex qua defertur. contratabul. Dy. ibi.sequendum est deferendo secunduz tabulas. Dynus. Oppo.de lege.cum hereditas ex trebelli.z sol.vt ibi.ibi expectandi liberi erunt.scilicet quo ad bonorum possessionem secundum tabulas.secus in aditiōe de iure ciuili.vt dixi.s̄.de acquirenda hereditate.l.quandiu.secundo responso.z de contra tabu. l.illud.§.fin.z.l.sequenti. z not.dicta.l.cum hereditas ex trebelliano. Raynaldus.ibi.quod si tempus fuerit finitum scilicet qd datum est ad petendum contra tabul. Dynus.ibi decesserint filij qui poterant contra tab.petere. Dyn.ibi.petendam bonorum possessionem contra tabulas. Dyn.ibi admiserint idem si fuerit data contra tabulas ei qui non est ex liberis vt.s̄.titulo proximo.l.si impubes.§.fi.z est ratio vt ibi no. Raynaldus.in glos.sed nunquid interim.ibi isti filij.scilicet qui sunt preteriti z alij instituti. Oldra.ibi.vt.j̄.e.l.filium.imo est in titu.de contra tabulas. Oldradus.ibi.§.videamus.nec ob.j̄.si tabule testamenti nulle
1 extabunt.l.j.§.primo.quia ibi loquitur in emancipato † qui non potest dicere nullum de iure ciuili sed tantum rumpere per contra tabulas.at hic loquitur in suo preterito qui etiam de iure ciuili dicit nullum ab intestato per vnde liberi succedere potest. Oldradus.ibi vt non prestet legata etiaz exceptis personis quibus prestaret si per contra tabulas veniret. Oldradus.ibi z idem in posthumo.scilicet preterito cuius natiuitate rumpitur testamentum:quia legata ex testamento nulla z nulli prestantur. Rayna. ibi.§.videamus quod est verum sublata spe bonorum possessionis contra tabu.per repudiationem. Dynus.nam z tunc contra
2 ta.potest peti argumē.s̄.de contra tabu.l.quod vulgo.† z repudiata contra tabul.potest habere preteritus vnde liberi vt.j̄.si tabul.testamenti nulle extabunt.l.j.§.j.alias non.s̄.de acquiren. here.l.quādiu.z hoc vbi solus emancipatus z preteritus. Iaco. ibi prodest emancipato vel preterito vel instituto z alio filio in potestate preterito:z dic ꝙ prodest magis ab intestato venire per vnde liberi quam petere contra tabul.z si vellet petere posset nō obstante repudiatione eorum qui scripti erant heredes vt.s̄.de contra tabu.l.illud.in prin.z.l.quod vulgo. Oldradus.ibi cedit vterqz.i.in contra tabul.z vnde liberi preterito filio in potestate. Oldrad.in eadem glo.in fi.hic autem possunt simul concurrere contra tabul.z vnde liberi si ponas hereditatem repudiantem per heredem scriptū:z ideo simul tēpus ad vtranque cedit. Dy.

Si sub conditione. Casus pulcher z allegabilis quacūqz ēt casus li. Dy.ibi.filius emācipatus vel ēt extraneus quo ad petitionē lz secus quo ad euictionē al's tuitionē vt hic not.z.j̄.e.l.hi demum. Rayn.ibi.possessionē vide qd no.j̄.e.l.§.si quis ita instituerit z.l. si ita in principio z de inuisto testamēto.l.cū in scdo.ibi acceperit vide qd nota. Dyn.s̄.de acquir.heredi.l.collodius. Oppone quatuor modis ad principiū huius.l.z so.vt in gloss.Sol.de.l.is qui heres.s̄.de acq.here.So.ibi in hereditatis aditione q̄ est de iure ciuili nec habet diuersas species.hinc est ꝙ si semel est heres non potest desinere esse heres.vt.s̄.de minori.l.z si fine.§.Sed quod papi. Et de heredi.institu.l.z qui soluendo.sed hic in bonorum possessio.que diuersas species habet z ideo vna species propter emergentiam noui casus in aliam speciem transfundi tur.s.secundum ta.in contra tabulas vt hic patet. Tertio op.de l.si pater.C.de institu.z substitu.z.j̄.eo.l.hi demum.So.duobus modis vt in glos.z tene vltimam sol.que probatur per.l.filio.s̄. de iniusto testamento z approbatur in glos.dicte.l.si pater.z.s̄. de heredi.institu.l.suus.ad cuius cōfirmationem facit qd not.s̄. de condi.institu.l.j.Quarto op.de.l.suus.s̄.de here.insti. So. vt in glos.Sed prima solutio magis concor.cum textu.licet ratio secunda sit vera.per.l.iij.§.sed si sub conditione.s̄.de con
5 trata.†Quinto quere nunquid ista bonorū possessio que petitur conditione pendente sit iuris vel facti ꝙ dic vt in glos.Et quod declara per ea que no.s̄.de heredi.institu.l.si quis instituatur in principio scilicet ꝙ est iuris quo ad impedimentū alterius interim ius in proprietate. Scdo quere nūquid suus institutus sub conditione pendente possit petere secundum tabul.quod dic vt in gloss.que incipit hic. Nota addita discordia z c.inter. Ioan. z alios que not.j̄.eo.l.hi demum. Raynal.in glos.prima. Ibi ab intestato succedere in hoc quidam contra.vt no.j̄.eo.l.hi demuz. Rayn.ibi.l.maritus. Et patet expresse.j̄.e.l.Si sub cōditione in fi.hoc declara per ea que notaui.s̄.de heredi.institu.l.si quis instituatur. Et qd nos.per Dy.z dixi dicta.l.filijs.C.de inofficio. testamēto in glo.Sed nonne in fi.ꝙ est verum per.l.filio.s̄.de iniusto testamento.z approbatur in glos.vltima in fi.prima magis concordat cum textu. Sed tamen secunda est vera.per.l.iiij.§. sed si sub conditione.s̄.de contra ta.z not.j̄.eo.l.si sub conditiōe. Nec ob.dicta.l.ꝙ vulgo.quia testamentum ab initio ibi fuit inualidum hic validum.que so.probatur in textu illius.l.j.e.titu.l. non putauit.§.j.ver.sed si defecerit. Et habent quidam hic in fi. glo.vnam additionem nouam que bona est z est talis z videtur quod hic tutor in contra ta. Ray.

Pro qua. Quisqz parte ibi solus bonorū possess.alias solū pro parte. Et hoc sequitur. Ray.in gl. hec quare.in fi.hec omnia dic vt nota.s̄.si pars here.petatur.l.ij. Uel dic ꝙ hic vtraqz dispositio erat pura:ibi vna pura altera cōditionalis. Ray.z Iac.de bel.

Defertur. Ibi substituti alias substitutorū. Dy.ibi admittimus vt.s̄.de acqui.he.l.quandiu. iij. Et vide qd no.de heredi.institu.l.si pater.

Si quis ita scripserit. Ibi suitaε.quia ambo pmo gradu scripti reperiuntur. Dynus.in gloss.vltima ibi.§.proxi.sed iste.§.intelligitur secundum illum scilicet vt non consideret ordinem scripture sed effectum institutionis z substitutionis. ar.s̄.de peculio.l.§.quidam. Et de vul.z pu.sub.l.ij.§.prius. Et quod ibi no. Ray.

Si quis ita. Instituitur ibi dodrantem ei qui duxit eam. Dy.ibi quadrantē ei qui nō duxit. Dy.in fi.dicas hoc cōtingere pp̄ter incertitudinē partiuz al's secus vt.s̄.§.si sub conditiōe. Itē op.de.l.in testō.s̄.de cōdi.
4 z demō.†lz hic erat institutio duplex.vna pura sine partiū ascriptione.altera conditionalis cum partium ascriptione cuius conditione deficiente remanet prima pura vt pater.s̄.de cōdit.insti. l.qui ex fratribus.z de heredibus instituen.l.ij. Dy.

Si consulto. i.voluntate testatoris. Dy.ibi inductū.i.cancellatū vt.C.de soluti.l.in
5 ductum z allegabatur iste.§.†ꝙ bannitus cancellatus de banno habeatur pro non bannito quia paria sunt quem non esse scriptū z esse scriptum sed cancellatum vt hoc.§.cum simili. Et si constat ipsum cancellatum legitime planum est vbi non constat secus in dubio pro ipso cancellato presumitur ad quod.s̄.de probatio.l. qui chirographum z de pactis.l.labeo.de hoc dixi.j̄.de re iudi. l.iiij.§.condemnatum ibi scribi noluit.i.scribi velle non declarauit. Dy.z vbi gl.allegat si tabule testamenti nulle extra.debet allegare si ta.testamenti extra.

Si duo. Substitutus prefertur coniūcto quia ius substitutionis fortius est z potentius ꝙ ius accre
6 scendi.hoc dicit Dynus. Uel sic z idem est † iure substitutionis effectum habente cessat ius accrescendi. Oldr. Ibi succedit vide qd dixi.s̄.de vul.z pu.substitutio.l.quidam.z ꝙ no.de acqui.heredi.l.cum pater.ibi accrescit adeo ꝙ videbitur accepta vna cum prima vt no.j̄.e.l.si ita.in princi.que est contra.ibi ad primū iure accrescendi. Dy.ibi petere bonorum possess.ex quo iam petijt pro parte sua. Dy.ibi accresceret.ex quo petijt in parte iuris institu.sue. Dynus.in fi.ipso iure quando eodem iure.Sed per nouam petitionem quando non eodem iure. Dy.

7 **Si seruus.** †Si instituatur seruus heres bonorum possess.defertur ad eum dūm qui habet ius iubendi.h.d. Dy. Ibi si feptitius nouus dn̄s. Dyn.ibi pertinet vt institu.de heredibus instituen.§.ꝙ si alienatus z.s̄.de acqui.heredi.l.antistius.§.j. Oldra. Ibi transiret seruus.s.heres institutus anteꝙ per dominum iubeatur adire. Dyn. Ibi tres. nota tria dici z multa siue tres multos dici per hoc.s̄.ad sille.l. iij.§.hoc rescriptum olim. Et vide in alphabeto dictione multa in glo.Sed nonne in fi.in casu nota.hic.§.non videtur ꝙ reddat qz dominus videtur eum cariorem vendidisse contemplatione institutionis.vt.s̄.de lega.j.l.plane.ij.§.j.z si quis omissa causa testamenti.l.si seruum.in principio. Oldra.z omnes glos.huius §.sunt valde notabiles.

1 Testamenta in quibus chartis confici possint.

Charte appellatione. Notabilis z vtilis est h parua lex ex q̄ colligit ꝙ testā istorū z rescripta pūt cōfici in chartis non soluz puris.sed z abrasis z ēt in bōbicinis.extra de confirmatione vtili

vel inutili.c.cū dilecta.ꝛ etiā in omni materia vt.ṡ.ea.l.j.in princ. contrarium.ſ.ꝙ charta raſa non poſſit cōfici vꝰ ſentire gloſ.C.de fide inſtru.l.contractus.ꝛ de hoc dixi.C.de diuerſis reſcrip.l.ſacri affatus.ꝛ in ſpeculo de inſtrumentorum editione.§.poſtremo ver.item ꝙ eſt ſcriptum ꝛ quid ſit charta quid mēbrana vide.ṡ.de leg.iij.l.librorum.ver.chartis.ꝛ vide etiam qd no.ṡ.quemadmodum teſt.aperiantur.l.tabularū.ꝛ facit etiā in auc.ſcriptuꝫ exemplar.

SI sub conditione. Ibi ſm ta.etiā cōditione pēdēte.Dy.vt.ṡ.l.ij.§.ſi ſub cōditiōe.Dy.Et vide.ibi notata.ibi vt res hereditarias.Dy.ibi ꝯcedēda ſit.i.penes poſſeſſorē irreuocabiliter dimittēda ſeu relinquēda.Dy.ibi emācipatus multo fortius ſi in poteſtate vt.ī.ptꝫ.Dy.ibi.Sꝫ ſi.ſ.ſ.filius in poteſtate cōſtitutus.Dy.ibi legata ab eis.ſ.emancipato ꝛ ſuo qui retinēt bona nō obſtante cōditionis defectu.Dy.ibi.ꝛ ideo filius emācipatus.Dy.ibi ſolus quaſi dicat nō alius exiſtens in ptāte.Dy.ibi ab inteſtato fideicōmiſſum relictum erit puta codicillis grauauit venientes ab inteſtato cuidam dare.x.vel melius in teſtamento dixit ꝙ ſibi ſucceſſuri ab inteſtato legata preſtarent.Iacob.ibi erit preſtandum.ꝛ ab emancipato ꝛ ab eo qui erat in poteſtate.Dy.in gl.non coniunctis per lineā aſcendentem vel deſcendentem.Dy.

HIS demum. Ibi qui vtiliter.i.qui admittentur ad bona in conditionis euentum.Et vide qd no.ꝛ dixi.ṡ.e.l.equiſſimum.§.ſi ſub conditione licet gloſſ.alleget.l.j.ꝛ male ꝛ opinio Ioan.eſt vera per.l.ſi ſeruus.ī.e.

1 ☞Numerus teſtium ſuperuacuus teſtamentum non vitiat.

1 **CUm tabule.** †Superuacuꝰ numerus teſtiū nō vitiat teſtamētum.h.d.Dy.ꝛ facit hec lex.ad id quod not.ṡ.quēadmodū teſtamēta aperiant.l.j.§.Si in aliquo ī inſtrumēto ſint teſtes vltra neceſſariū ꝛ determinatū numerū ꝛ ex ipſis ſit aliquis q cōtradicat inſtrumēto licet inſtrumentū reddatur ſuſpectum tamen nihilominus valeat ꝛ iudex faciat ex quo numerus debitus ꝛ neceſſarius adeſt qui non contradicit inſtrumento.Et de hoc plene notatur.ꝛ dixi dicta.l.j.

1 ☞Sextans quid dicatur.

SI ita ſcriptum ſit. Ibi ex pte tertia alias ſexta ꝛ ita habuit glo.Dyn.Ibi ex parte non determinata qua vel quota.Dy.ibi ſexta vacat ſecūdum Dy.ibi non ex duabus.ſ.tertia ꝛ ſexta.Ray.ibi intelligi debet que ſubſtitutio in ſextante facta non tenet cum cauſa non mutetur ꝛ ſic ſextans interim vacuus reperitur ꝛ hoc ſequitur Raynaldus.ibi ſcriptus videretur ꝛ ideo pendente conditione pro tertia accipiat bonorum poſſeſſionem non autem ex triente et ſextante.Iacobus ibi vacuus relinquatur naue ex aſia veniente ꝛ ſic de-
1 ficiente conditione ſubſtitutionis ficte in ſextante.Oldrad.†Et dic ſextans id eſt due vncie in gloſſa ſcilicet exiſtente conditione ibi vel pro ſexta id eſt pro rata parte ſexta que ſibi accreſcit vt ex litera patet.Dynus.In eadem gloſſa.in fine.dic ꝙ in tertia tantum fuit inſtitutus ꝛ in defectum conditionis in eadem tertia ſubſtituitꝰ vt ex litera patet.Et ſic tenuit ſubſtitutio qꝛ cauſa mutata fuit.vt.ṡ.de vulga.ꝛ pupil.ſubſti.l.ſed ꝛ ſi plures.§.nemo.ꝛ.l.ſi.§.j.ꝛ quia portio ſextantis eſt vacua pro rata iure accreſcēdi defertur.vt euidenter patet ex litera.Dynus.Nam in ipſa ſexta nec pure nec ſub conditione fuit inſtitutus.ꝛ vbi gloſ.allegat l.j.§.ſi duo.ṡ.eod.debet allegare.l.ij.que incipit equiſſimum:ſed gloſſa habuit ibi.§.ꝛ ideo ſemper allegat.l.j.communiter tamen habetur pro.l.ꝛ vbi allegat de here.inſti.ſeruum communem debet allegare de vul.ꝛ pup.ſubſti.l.ſi.

Qui filio. Ibi in ſuam tutelā veniat.i.poſtꝙ.ad xiiij.annum peruenerit.vt.ṡ.de vulg.ꝛ pupil.ſubſti.in prin.ꝛ de lega.iij.l.cum filia.ibi eius poſſeſſionem.ſcꝫ hereditatis pupillaris cuius contrarium videbatur quaſi per verbum nihil ad ſolam paternam videretur vocatus.Dy.in glo.videbatur contra ibi.C.de teſtamentis.l.teſtamentū.vbi de hoc plene dixi.ꝛ ad hoc.ī.de verbo.obli.l.ſtipulatio iſta.§.ſicut in fi.ꝛ de vulga.ꝛ pupil.ſubſti.l.paterfa.primis.Oldradus.

Hic ē caſus mēti tenēdꝰ ſm bar.hic.

Notabile.ꝛ dicit hic bar.eē bonā legē.

His autem. Heres ſcriptus.Dyn.inductum id eſt cancellatuꝫ.Dynus ibi.hereditatem de iure ciuili.Dy.ibi.bonorū poſſeſſio de iure pretorio.Dyn.ibi legatur.i.legi poſſit.Dy.

Quidam in tabulis. Id eſt in ſcriptis.Dyn.ibi.filio in teſtamento in ſcriptis condito.ibi ab heredibus.ſ.daretur bonorum poſſeſſio ſcōm tabulas.Dynus.ibi nuncupato id eſt nuncupatiuis verbis teſtamento filij condito.Dyn.in fi.ſed non ſm tabulas ſed ſecundum nuncupationem.Dyn.

1 ☞Teſtamentum pupillare valeat paterno expugnato.

VT bonorum. In gloſ.vlti.ibi.iterum ſignate.ſed ſi ita eſſet qd dubium noſtre legis non video.vnde pone caſum ſm qd Dynus poſuit pater fecit teſtamentum cum ſolennitate vallatum:filius autem fecit teſtamentum ſine ſolennitate ſeptem teſtium dicitur quod fecit ſolēnitas que interuenit in patris teſtamento vt poſſit peti bonorum poſſeſſio ex teſtamento filij ꝛ hoc vult dicere vere.l.iſta.vt.ṡ.de vulga.ꝛ pup.ſubſti.l.patris ꝛ filij.Dyn.ibi.§.liberis.Idem ſi poſtea dum tamen inſtituat filium vt dicto.§.prius.ꝛ patet in eadem.l.§.ſi ita fecerit.Dynus ibi vt per contratabulas ſiue expugnetur teſtamentum
1 in totum vel pro parte.Dyn.in fi.imo†dic ꝙ pupillare valet in totum ſi paternum expugnatur pro parte tantum per querelaꝫ:vt ibi patet ꝛ notat.ṡ.de vul.ꝛ pupil.ſubſtitu.l.patris.ꝛ.l.inſtitutione.ꝛ plene eo.tit.l.ex duobus.§.fi.Dy.

SI ſeruus. In gloſſa vlti.ibi.C.eo.ſeruus.imo.C.de iudi.Dy.ibi.§.ſi quis imo vere perdit:vt in eadem.l.§.in omnibus.ꝛ in.§.ſi quis egit per errorem:ꝛ ideo non perdit:vt notat dicto.§.in omnibus.Dy.ꝛ vide quod notaui ꝛ dixi.ṡ.de bonoruꝫ poſſeſſione.l.ſeruus.

1 ☞Impoſſibile reputatᷣ id qd ꝑpter locoꝝ diſtātiā difficile eſt.
2 Teſtamētum quod per minimam capitis diminutionem rumpitur quando conualeſcere dicatur.
3 Teſtamentum primum an tollatur ipſo iure per ſecundum.
4 Exceptiones quando ex parte tertij dicantur opponi.

a **QUi ex liberis.** Notabileª eſt iſtud principi.ibi de bono.poſſ.op.de leg.eū qui nouiſſimus.ṡ.ad trebel.ꝛ ſol.vt ibi.Ol.ibi nouiſſimus.i.vltimus.Dy.in glo.vlt.ibi.de teſta.l.tute.duo.ſꝫ certe imo.ꝛ ibi eſt difficile.vn̄ dic ꝙ ibi teſtōr vnum tm̄ voluit eſſe tutorē:ꝛ de certo ſenſit:ꝛ ideo ſi alius eſſet fieret cōtra voluntatem defuncti qd eſſet pupillo perículoſuꝫ.vt inſtit.de lega.§.tutor.ꝛ no.ṡ.de lega.j.l.ſi qs a filio.§.ſi quis plures.hic voluit ſubſtit.habere heredi.vtriuſqꝫ.impuberis quia ſubſtituendo ſupremo ius legitimarum hereditatum ſeruat inter eos vt ṡ.de vul.ꝛ pup.ſub.l.vel ſingulis.ꝛ ita in hereditate nouiſſimus inueniet ſubſti.heredi.primi.vt eo.tit.l.q duos.ꝛ ideo ſi vtriuſqꝫ hereditatem habeat ſubſtitutus fit omnino qd teſtōr voluerit.ꝛ eodē modo poſſes ſoluere ad ſequētia.Uel dic ꝙ in ſequentibus erat incertitudo in pſonis honoratorum hic aūt certas perſonas honoratoꝝ.Ol.vel ſm Iaco.de bel.ſol.vt no.ṡ.de rebꝰ dubijs.l.qui duos.circa prin.in glo.i.ſuperuixiſſe.Iacob.Et collige ex
1 iſta glo.†quod illud quod eſt difficile propter locoꝝ diſtantiam impoſſibile reputatur.vn̄ eſt arg.ꝙ ſi filius vel pater alicuius deceſſit vltra mare qd ſicut qn̄ probatio mortis eſt difficilis ꝑpter longinquitateꝫ tpis ſufficit mortem probari ꝑ famam:vt not.ṡ.quemadmodū teſtamē.aperiantᷣ.l.ij.§.ſi dubitatᷣ.de teſti.l.iij.§.eiſdem.ꝛ.C.ſolu.matri.l.ſi quid.ſic ꝛ nunc quod eſt multum notabile.Rayn.de hoc dixi dicta.l.ſi qd.ꝛ plene dixi de repudijs aūt hodie qualiſcūqꝫ auis ibi continuis.§.illud.Sed gloſſ.que eſt in.l.ſi fuerit.ꝛ de rebus dubijs.ī.allegata tollit contrarium iſtud vel illud ne vitietᷣ obligatio iſtud vt cōualeſcat ſubſtitutio.ꝛ ſic vtitur vtrunqꝫ moderamine rationis.vt.ī.de rebus dubijs.l.quoties.Rayn.ibi.l.cū ex pluribus.ad hoc rn̄det vt nota.in.l.qui duos de rebus dubijs.Ray.

Filius. Ibi bonorum poſſeſ.ſecundum tabu.Dyn.Ibi accipiet.i.accipere poterit.Dyn.

Teſtamento facto. Solenniter ita quod tenebat.Dyn.Caſus non tabilis.ꝛ qui alibi non eſt.Dyn.Et breuiter hoc dicit†teſtamen-
2 tum ruptū per minimā capitis diminutionē ea ceſſante tempore mortis per nouam voluntatem quo ad agendum.ꝛ excipiendum conualeſcit teſtamentū.vnde primū ruptum per ſecundum conualeſcit per inciſionem ſecundi non quo ad agendum ſed ſolum quo ad excipiendum que exceptio in perſonam eſt.ꝛ competit ſolum ſcripto in primo teſtamento contra ſcriptum in ſecundo inciſo agentem ex eo ꝛ non alij:ꝛ hoc breuiter dicit textus ꝛ gloſ.ratio quia in primo caſu non fuit teſtamentum ipſo iure ruptum:ſed per exceptionē:in ſecundo caſu ipſo iure.ꝛ ſic in primo caſu etiam quo ad agendum.in ſecundo vero ſolum ad excipiendum

piendum conualescere potest argumen.ad vtrunq; dictum.s.de
pactis.l.si vnus.§.pactus.per totum.§.Ray.Et diuide in tres
partes.In prima parte ponitur dictum.In secunda declaratio
dicti.In tertia probatio declarationis per simile.secūda ibi pla-
ne.tertia ibi non secus.ibi quia vide rationē ibi transferat a deo
quod transfertur posses.sumitur traditione vt habes glos.nota-
bilem.j.de precario.l.si adoptorio.⁊ idem potest dici in mona-
cho.Ibi se prebuit ⁊ per hoc est irritum testamentum.Oldra.ibi
submouebitur nisi per recentem voluntatem fuerit ipsum testa-
mentum confirmatum.vt.j.versi.plane.Raynal.Ibi domū alie-
nam:scilicet arrogatoris.Dyn.ibi que defecerat per capitis di-
minutionē.Ibi intelligitur ⁊ quo ad agendum ⁊ quo ad excipiē
dum.Et vide qd not.per Dyn.s.de liberis ⁊ posthumis.l.si fi-
lius.nec ob.s.eod.l.j.§.exigit.quia ibi cessabat factio testamenti
a principio hic aderat ⁊ argumen.agitur ex confirmante vel con
firmato.vide.s.de testamentis.l.heredes palam.§.si quis post.
ad trebel.si quis priore.⁊ de verbo.signi.l.lege obuenire.Dyn.
Ibi aliud testamentum secundum per quod videtur primū sub-
latum.Dyn.ibi relinqueret quo casu primum reconualescit non
quo ad agendum sed quo ad excipiendum.vt sequitur.Dyn.Et
vide qd nota.s.de his que in testamento delentur.l.j.§.penul.in
glos.magna.Ibi nec putauerit quisq̄ ad scdm casuz refertur nō
ad primum secundū veritatem.Ibi nuda voluntate in qua non
interuenerat solennitas vt in testamentis requiritur.Dyn.Ibi
exceptionis opponende per heredem scriptum in primo testamē
to contra heredes scriptos in secundo ⁊ que exceptio oritur ex cā
cellatione secundi ⁊ quod excipit potest opponere solus scriptus
in primo ⁊ non alius.vt in.l.Dyn.Ibi actori id est scripto in secū
do testamento inciso agenti ex eo contra scriptum in primo.Dy.
ibi estimatur.vt si est scriptus in primo testamento possit eam op
ponere alias non possit.Ray.in gloss.non ipso iure.in fi.vel dic
testamētum.l.aliquid habet quod iure pretorio per ciuilem actū
non tollitur sed eluditur.vt institu.de testamentis.§.j.⁊ de legiti.
agna.tute.§.fi.Jaco.In gloss.que tamen habent in fin.qd dic
vt dixi per Dyn.s.de legatis.iij.l.j.§.j.⁊ de testamentis.l.here-
des palam.§.j.aut agitur ex confirmante.⁊ tunc habet locum
ista gloss.Rayn.in glos.q.d.ibi.C.de testamentis.sancimus.vbi
de hoc plene dixi.⁊ ratio quia in primo casu non interuenit mu-
tatio voluntatis expressa in secundo vero sic.Ray.in gloss.ergo
3 prius in fi.†vel dic primum ipso iure tolli per secundum iure cō-
positum sed posteriore voluntate equitate pretoria recōualescit
sicut contingit quando post factum testamentum factus fuit ser
uus vel deportatus vel etiam iure pretorio extinguuntur.vt insti
tu.de capitis diminutione.nam ⁊ serui nulli sunt per pretorez.vt
s.de iure deliberan.l.j.⁊ tamen propter recentem volūtatem iure
pretorio restauratur prius testamentum.vt institu.qui.mo.testa
menta infir.§.alio quoq; modo.s.⁊.eo.l.j.§.si quis ante.⁊ quod
dicit iure exceptionis.i.equitate p̄toria ex qua equitate exceptio-
nes procedunt.vt.j.de vacatio.munerum.l.j.⁊ de doli ex.l.quia
equitate.iure ciuili itaq; non cōstituit seu restituitur testamentū
seu ex equitate pretoria qua equitate non tollitur scdm testamētū
sed eludit vt agens scriptus in scdo non ipso iure repellatur: sed
per exceptionem ex quo apparet qd scriptus heres in scdo est he
res iure ciuili ⁊ ideo non ab alio potest repelli quam ab herede
de iure pretorio seu habēte ab eo sicut de modo vtili alterius nul
lus excipit contra directo dominum nisi qui vtile habet.vt.j.de
superfici.l.j.§.quod autem.⁊ argumen.s.si seruitus vendi.l.loci
corpus.§.competit.⁊ scdm hoc scriptus heres in primo habet fz
tabulas ⁊ actionem vtilem ⁊ excepit contra rescriptū in secundo
licet extraneus non habeat exceptionem.Jacob.in gloss.vltima.
Ibi preter primum argumen.s.de iniusto testamento.l.filio.⁊
j.de fideicommis.liber.l.lucius.in fi.Oldra.ibi propter secunduz
testamentum qd rumpit ipso iure primū.Ray.in eadē gloss.in fi.
patet ergo hic qd exceptiones considerantur ex persona opponē
tis.ad idem facit.s.de testamēto militis.l.codicillis.§.veteranus
in fi.C.de prescriptioni.xxx.annorū.l.si quis emptionis.§.si vero
nullum.cum simi.Contrariū innuit in gloss.C.de seruis fugiti.l.
cum seruum.In gloss.q̄ incipit dicens qd sit suus ⁊c.⁊ ibi de hoc
4 dixi.†Distingue ergo q2 aut exceptiones sunt reales seu in rem
ex parte opponentis ⁊ personales ex parte eius contra quem op
ponuntur.Aut econtra reales ex persona eius contra quem op-
ponuntur ⁊ personales ex parte opponentis:aut sunt persona-
les hincinde.Primo casu non possumus dicere quod opponan-
tur ex parte tertij quia in eis non habetur respectus ad perso-
nam sed ad rem:⁊ ideo per quēlibet possessorem potest opponi.⁊
⁊ econtra.Et potest poni exemplum in re sacra vel furtiua vel p̄-
fidi contra.l.repetundarum data ⁊ similibus.Et ista materia
huius membri plene no.⁊ tractatur.C.de acqui.poss.l.vitia.j.de
regulis iuris.l.qd ipsis.institutis de vsuca.§.furtiue.⁊.§.qd autē
⁊.j.de vsucap.l.labeo.cum si.Secūdo casu qn̄ sunt personales ex
parte opponētis ⁊ opponūtur hn̄do respectū ad p̄sonam suam
pro quo opponunt:aut hn̄do respectum ad p̄sonam illius cōtra
quē opponuntur.Primo casu regulariter non possunt opponi
ex parte seu persona tertij nisi ille cōtra quem opponeret.vel res
esset reditura ad illū tertiū:vt patet in except.doli.j.de doli ex-
cep.l.ij.§.j.⁊ alias apud celsum.§.item queritur.⁊.§.sequenti.l.si
mulier.⁊.§.si cum legitima.⁊ de nouatioñ.l.doli.cum si.vbi de
hoc satis notaui.In secundo casu indistincte possunt opponi per
quēlibet ⁊ ideo reuocantur ex parte eius contra quem opponi-
tur in rem.vt dicta.l.ij.§.certa.j.de doli excep.⁊ ita potest intel-
ligi glo.que est in dicta.l.cum seruum.C.de seruis fugitiuis.C.
de rei vxo.l.fi.⁊.s.si seruitus vendi.l.loci corpus.§.competit.Vl-
timo casu qn̄ sunt hincinde personales nō possunt opponi ex per
sona tertij sicut patet in pacto de non petendo quando actuz est
quod sit p̄sonale.vt no.s.de pactis.l.iurisgentiū.§.pactorum.eo.
titu.l.fideiussorū.§.cum alio.⁊ de p̄bationibus.l.si pactum.cū si.
Et ad hoc vide qd notaui dicta.l.doli de nouatio.⁊ dicta.l.cum
seruū.C.de seruis fugitiuis.⁊ per Dyn.de regulis iuris.c.si qs
in ius succedit.libro.vj.⁊ dixi etiam.s.tit.j.l.iij.§.cum extaret.

AN scriptus. Ibi vacātem qn̄ aliquid de
asse vacat.Dy.ibi.assez oc-
cupat qn̄ de asse nihil vacat.Old.ibi.nō inuenit por-
tio.pone exemplū de leg.s.de here.insti.l.itē ꝙ sabi-
nus.versi.aliter atq;.Ol.ibi.id eueniet.i.euenire poterit.Dy.ibi
cum heredē cum nō inueniatur portio ex qua sit institutus ideo
excluditur.Dyn.in glossa secunda.in fi.Nec obstat huic solu.se-
quens versic.qd si ita.q2 hic vna institutio tantum cuius effectus
de preterito vel de presenti dependet ibi vero alternatiua ⁊ mi-
sta cuius vna pars de presenti dependet alia de futuro ⁊ sic in
parte vere ⁊ proprie conditionalis est glos.In glos.vlti.ibi ante
presbyteros verius:dic vt ibi nota.q2 locum habet conditio ex
lege illa.Rayn.⁊ idem dn̄s Raynaldus dicit se legisse pluribus
annis inforciatum ⁊ non intellexisse hanc.l.⁊ facit certas decla-
rationes circa textum.questiones habentur in glossa vlti.huius.l.
quam glossam credo eum non habuisse.

1 ☞ Auxilium nullum datur in quasi castrensi.
2 Fauiana datur patri sed non patrono.

Si a parente quis manumissus fuerit. Rubrica.

SUper rubrica. Vide Roffr. de
bonorum posses
sione que datur patri ⁊ tene menti glos.Rubrice
quod de iure aut.in quasi castrēsi peculio habet
locum querela ⁊ contrata.Et cuz ista glossa cō-
cor.alia que est.s.de mino.l.pap̄.§.cōtra vetera
ni.⁊.C.de inoffi.testō.l.fi.sed quod cesset querela.⁊ dicitur con-
dictio ex.l.not.in aut.presbyteros hic allegata.In glos.in aut.
1 ex causa†tenet qd in quasi castrensi nullum detur auxilium.⁊ ibi
de hoc per Cy.in secunda questione parentibus contra testamen
ta liberorum emancipatorum datur contratabu.exemplo patro
ni.j.eo.l.i.Et quod a parentibus habemus beneficium queren-
dorum bonorum.⁊ quod querit filius querit patri.Et an hodie
iste titulus locum habeat.si nepos dedit se in arrogationem post
emancipationem habet locum edictum.ea.l.§.j.Si pater accepit
pecuniam vt non impugnet iudicium filij repellitur doli excepti.
ead.l.§.si parens.Et an idem sit econuerso quod filius possit pa-
cisci non impugnare testamentum patris in castrensibus cessat
istud edictum.ead.l.§.est ⁊ aliud.Et an idem doctore ⁊ aduoca
to licet pater vtatur hoc edicto nihilominus seruatur sibi ius an
2 tiquum.eadē.l.§.fi.† Fauiana non datur patri licet detur patro
no.j.eo.l.non vsq;.Et quilibet potest disponere de rebus suis ad
libitū.turpibus p̄sonis institutis locus est huic edicto.j.eo.l.pa-
tronus.An pater ex hoc edicto teneatur legata prestare.ead.l.§.
j.An istud edictum locū habeat in filia ⁊ nepote.ea.l.§.fi.Pater
nō pōt in emancipatione imponere operas filio.j.eo.l.pater.Pa
ter si male ⁊ contra pietatem tractet filiū emancipare cogitur ⁊
perdit contratabulas.j.eo.l.fina.

1 ☞ Beneficium bonorum querendoꝝ a parentibus habemus.
2 Filius non sibi sed patri querit.
3 Auus habet possessionem in bonis nepotis emancipati.
4 Filius an possit confirmare testamētum patris viuentis.
5 Priuilegium militibus concessum ad doctores extenditur.

EMancipatus. Ibi patiatur exitum
id est finem.Dyn.ibi
1 quia a parente beneficium habuit.Nota ꝙ † a paren
tibus habemus beneficium bonorum querendorū si-

cut z omnia alia beneficia q2 produxerunt nos in esse.z vide in catone.parentes ama.Et hic ponas ibi itum est.i.deuentum est ad hoc.Dynus.ibi.sic.i.sicut sequitur.Dynus.ibi.in eo hic incipiunt verba edicti.z durant vsq3 ad.§.nepos.Dynus.ibi.aui pater subaudi emancipatus fuerit idem q8 in liberto seruabo. Dynus in glos. quia eadem ratio est ibi homine.Item opinio Hug.est vera.vt not.instituto quibus modis ius pat.potest. soluitur.§.preterea.Nec obstat quod in aduentitijs cessat ratio huius.l.quia remanet alia.scilicet quod est pater cui in ordine turbato debetur hereditas filij.vt.s.de inofficioso testamento.l.nam z si parentibus.z.j.vnde liberi.l.scripto.z.j.hac.l.in fine. Et sic cum hac ratione remaneat filius licet huius.l.ratio cessat debet dispositio remanere. argumen.instituto de nuptijs.§.illud. z.j. de priuileg.credito.l.si venter.§.in bonis.z quod ibi nota.Ray-
2 naldus.Et nota quod hec lex optime probat† q8 iure isto quicquid querebat filius querebat patri.ad hoc allegaui in.l.placet. s.de acqui.heredi.que hoc non probat:vt ibi dixi. Ite facit hec lex q8 filius debeat dare patri premium emancipationis licet fiat econtra.de hoc.C.de codicillis.l.vt liberis.in fi. z de bonis q liberis.l.cum oportet.§.cum autem.z institu.per quas personas nobis acquiritur.§.hoc quoq3.in fine.imo appellatur Lannochil.vt in lombarda de donationibus.l.pen.z ad.§.consuluit.dic q hic recipit maius beneficium quia libertatis z ideo magis sibi astringitur.s.ad filleianum.l.si quis in graui.§.de his.z c.

** Uis bar.hic qui dicit hunc tex.ee. mirabilem.

** **Nepos.** Ibi siue manumissus.id est emancipatus.dynus ibi.si hoc esset id est si esset ex seruitute manumissus. Dynus ibi.obrepserit.i.per mendacium:se libertum non dixit.z ideo fuit arrogatus.Dynus.Extra glossam oppo.
3 de vno difficilli contrario hic dicitur†quod etiam si iste est emancipatus a patre q8 auus habet possessionem in bonis istius nepotis ex quo emancipauerat eum ante sed contra hoc patronus habet maius ius in bonis liberti quam habeat pater in bonis filij:vt patet in glossa signata super verbo exemplo.s.vltra principium huius.l.z per sequentem.§.coniuncta.l.j.C.de bonis libertorum.z.j.eodem.l.non vsque.z quod ibi notaui.Sed si aliquis manumisit seruum ita quod habebat contra tabulas in bonis ipsius z iste seruus reductus est in seruitute alterius qui manumisit eum seruus habebit bonoru3 possessio.cotratabulas z non primus.vt infra de bonis libertorum.l.si libertus meus.Cogita ad solutionem huius contrarij.

a ¶Si parens. Adde ad hunc tex.l.stip°lo 5 modo coce.ff. de verbor. ob li.bar.in.l.fin. C.de pactis.

a **Si parens.** aIbi quantum satis est.id est quantum sufficiat ad tertiam bonoru3.Dynus ibi.quamuis patroni.scilicet liberi. Dynus ibi.venire non posse.scilicet in bonis castrensibus in alijs sic.s.de testamento militari.l.si a milite.§.finali.z.l.sequeti. Raynaldus.z facit iste
4 §.si parens.z glossa hic posita.†An filius possit in vita patris confirmare testamentum eius z promittere non venire contra de quo nota.C.de inofficioso testamento.l.si quando.§.illud.z puto quod possit:sed cautum puto q8 iuret non contrauenire.vinculu3 enim sacramenti in hoc z alijs multum operatur.alij contra per ea que notantur.C.de codicillis.l.pactum.Et ad hunc §.respondent quod hic pater non repellitur a successione ex pacto sed ex delicto quia recipit pecuniam vel domum quod facere non debebat.Et vide quod notatur per Joan.and.extra de pactis cap.secundo.primam tamen sequuntur doctores communiter:vt dixi dicta.l.si quando ibi veniant.scilicet ad contratabulas z ad bona liberti sicut ipsi patroni venirent.Oldra.in glossa prima.in fine.Simile not.instituto quibus modis ius patrie potestatis soluitur.§.preterea.in fine glosse magne. In glossa fic. s.in fine.simile nota.j.de re iudica.l.miles.in principio.Et nota
5 pro docto:z aduocat.Ray.†quod priuilegium concessum militibus ad ipsos extenditur.

b ¶Patonius. Adde doc.in. l.fratres.C.de ioffi.testa.vbi dicunt istam.l.ee notabilem.

c ¶Non dubium. Adde bal.in. l.fi.C.de testa. vbi tz tale testamentum valere.

Patrem autem. Ibi accepta.i.per.l.sibi concessa. Dynus ibi.bonorum possess.i.licet habeat per contra ta.bo.pos.per hoc edictum.Dynus.ibi ius antiquum quod est vt pater alatur de bonis filij vt s.de liberis agnoscendis.l.si quis a liberis.§.j.primus intellectus glos.quem tenet Ray.no videtur bene procedere q2 textus dicit q8 accepta bonorz possessione cotra tabu.filius est mortuus ergo ab ea no potest alimeta repetere.nec ob.si dicas q8 recipiet ab heredibus q2 illi non tenent vt dicta.l.si quis a liberis.§.item repete nisi esset in sua paupertate vt ibi patet.

Non vsque adeo. In gloss.vlti.ibi.§.idem celsus.sol. ibi speciale hic regulare vt no.C.de contraheda emptio.l.inuitum.Raynal.z vide quod dixi.C.manda.l.in re mandata in eadem glos.in fine.sed ibi illa quarta est vt es aliemum vt.s.de inofficioso testamento.l.pa.§.si quis impubes.vel ibi est casus econuerso quia ibi in patre hic in filio.et est ratio.j.

vnde liberi.l.scripto.Dynus.vel dic.vt not.C.si infra pa.l.ij.vel dic q ibi speciale ne arrogatus a parente decipiatur z hec placet.Jaco.de bel.

b **Antonius.** bIbi costitute partis.i.tertie. Dynus.vel dic vt ab intestato succedat per vnde cognati vt pater vt manumissor per vnde legitimi.z ad hoc q2 illa manumissi persona sublata successit vnde cognati vt instituto de bonorum possessio. §.sublata.Jacobus.in glos.in patrono ibi filio in principio sed mater venit per querelam vt.s.de inofficioso testamento.l.mater.z habet plus hoc casu.Ray.in eadem gl.in fine.sed nunquid hodie ista tertia debeatur patri iure institutionis sicut filio dic vt dixi.j.de iure patronatus.l.siue.§.excludit Ray.

Si filius. Ibi heredem instituerit patrem in portione sibi debita.Dyn.ibi.fideicomissa extraneis relicta coniunctis autem prestat salua falcidia vt.s.de conditioni.z demonstratio.l.si is ad.l.falcidiam.l.ex asse z probatur inst.de succe.liber.§.sed nostra.Jaco.in fi.s.vt no debeantur legata de parte sibi debita per.l.Dy.

Patri. ibi edicit.i.nihil in edicto preponit.i.no dat per istud edictum aliquam actionem.Dy. ibi.de filio.i.a filio.

1 ¶Pater filium emancipans inuitus non habet beneficium bonorum possessionis.

Diuus. In glos.vel ibi.s.omissam: omisit enim pietatem que sibi eo q2 pater erat incumbebat exoluere dum filium atrociter contra patris pietatem tractabat vt in princi.l.z.j.ad.l.pompeiam de parricidijs.l.diuus vel dic quod propter necessitatem.s.impositam soluende pietatis.i.faciende emancipationis que hoc casu est contra regulam generalem vt.s.de adoptionibus.l.no po-
1 test ex pietate descendit † z sic q2 inuitus emancipat beneficium bonoru3 possessionis non habet ar.s.ad filleia.l.siquis in contrarium.§.vtriu.ol.z vide q8 no.C.de episcopali au.l. si lenones.z.s. de liberis exhiben.l.iij.§.j.

1 ¶Captus ab hostibus testari non potest.
2 Miles inuitus non potest transferri de vno numero ad alium.

¶De bonoru possessione ex testamento militis. Rubrica.

c
1 **Non dubium.** cIbi in hostili loco † non tamen capti quia tunc non possent testari.vt.s.de testamento militis.l.facere.Dynus.ibi obijssent secus si redeant licet in veris militibus secus sit vt.s.de testamento militari.l.quod costitutu.z.l.si Raynaldus.in glo.vbi eadem ratio in fi.item no.contra.j.de iure immunitatis.l.j.in prin.dic vt ibi.z vide q8 ibi no.Ray.ibi deprehendantur.i.inueniantur vel.i.morte preoccupentur vt sequitur z expone z.pro.i.ibi.milites sunt quo ad istud priuilegium non tamen vere milites sunt vt not.s.de militis testamento.l.quod constitutum.nam z isti iurant eorum officium vt no.j.de iure immunitatis.l.j.ibi z illo.i.ad illum locum seu numerum ad quem transmittebatur ita quod dictio illo est aduerbium loci non pronomen.z profertur vltima producta in gloss.vlti.in fine. vel hic loquitur de milite de vno numero ad alium translato:ibi autem de pagano de nouo ad militiam producto.aliud est enim de nouo aliquem bergomi eligi ad militiam z iste talis non habet militum priuilegia non postquam inceperit esse in numero z ita loquitur.l.contraria.aliud est iam militem de vno numero ad aliu transferri z iste talis licet nondum peruenit ad numerum ad que transmittebatur habet priuilegia z ita loquitur hic z pro hoc.j. arborum furtim cesarum.l.iuncte.§.j.z de accepti.l.iij.inutile. §.filius z quod ibi not.in glos.ergo z quod non verbis.Oldradus.z est not.quod cardinalis notat extra de electio.c.in gene-
2 rali.in fi.lib.vj.†quod miles no potest transferri inuitus de vno numero ad aliu3.item not.quod episcopus translatus ad alium episcopatum statim perdit ius in primo episcopatu etia antequa adipiscatur pos.secundi.de quo dic vt no.per gof.in summa de translatione.§.tres sunt autem cause.z vide ibi hostien.in summa z.xxij.q.ij.c.si quis iam translatus.z ibi in glos.z per Archi.

1 ¶Liberti priuantur ad patronorum querelas.
2 Juramentum quo quis iurat se non contracturum matrimoniu remittitur per legem.
3 Patronus libertum accusans ab eius bonis excluditur.

Correlatiuoru

4 Correlatiuorum vno posito ponitur aliud.
5 Restitutio in integrum reddit adempta per deportationem.

De iure patronatus. Rubrica.

Super rubrica. Uide rofre. de bonorum possessione que datur patrono et C. de operis liberto. l. fi. aliter sumitur ius patronatus per totum et in summa eodem titu. per glo. et hostien. et in speculo eodem titu. et vide eo. titu. lib. vi. et in clementinis et s. vide. ff. de operis libertorum. l. si operarum in glos. et quod ibi dixi. et est indiuiduum vt no. in glos. ff. de assignandis libertis. l. sub conditione. s. de alimen. lega. l. solent et in vsibus feu. si de feu.
1 contro. fuerit. c. omnes. †Qualiter priuantur liberti ad querelas patronum infra eodem. l. i. et ibi de comunicatione que fit liberto. patronus non potest interdicere liberto quominus vtatur arte sua infra. e. l. ii. et ita videtur quod nullus possit prohiberi arte sua. quis habet nomen tantum patroni sed non commodum vel effectum et ita est nomen sine effectu. ff. eodem. l. iii. que sunt iura que transeunt ad heredes extraneos que non. ff. eodem. l. iura. et an feudum illius cuius bona publicantur transeat ad fiscum vel ad filium. libertus submittens accusatorem contra patronum reuocatur in seruitu. ff. eodem. l. diuus. patronus non alens libertum perdit ius patronatus. eadem. l. §. primo. qui patitur iurare libertam ne nubat videtur eam compellere. ff. eodem. l. adigere. et an si frater vel amicus det pecuniam vt frater vel amicus eligatur noceat electo et an qui sponte iurauit matrimonium non contrahere possit contrahere non obstante iuramento et si vasallus promisit stare mandato domini an teneatur stare mandato heredis et quod ius futurum delicto potest colligi non licet renuntiatione quantumcunque sit lex generalis et nullam personam excipiat tamen non extenditur ad illas personas ad quas non extenditur ad libertum castratum qui non potest liberos procreare. eadem lege quamuis. et an mulier sterilis habeat priuilegia. l. prima. s. soluto matrimonio. si patronus cogat libertam iurare vt sibi nubat non punitur nisi in fraudem. l. facit eadem. l. §. si patronus.
2 †lex remittit iuramentum quo quis iurauit se non contracturum matrimonium. eadem. l. §. fina. et an de iure canonico iurans non contrahere matrimonium nihilominus contrahere. vendita sub conditione ne prostituatur alias libera esset si contra fiat libera est liberta primi venditoris. ff. eodem. l. diuus. ex qualitate delicti irrogatur pena liberto. eadem. l. §. mandatis. casus in quo multa applicantur parti et non fisco. scilicet quando libertus offendit patronum. eadem. l. §. fina. seruus manumissus a filiofami. milite efficitur libertus filii et non patris. ff. eadem. l. libertus venditus vt infra certum tempus manumittatur efficitur liber. si non manumittatur est tamen libertus emptoris. eadem. l. §. seruus. filii abstinentes hereditate paterna habent ius libertorum. ff. eodem. l. filii. et an idem in feudo rei capitalis damnatus et non restitutus non habet ius in bonis liberti. eadem. l. §. primo et idem si accusauit libertum. et an patronus propria autoritate possit li-
3 bertum punire. †patronus accusans vel denuntians libertum excluditur ab eius bonis. ff. eodem. l. eum patronum. et sic paria sunt denuntiare et accusare. si patronus instituat libertum tanquam filium non eximitur a iure patronatus. ff. eodem. l. caius. et an rusticus subiectus iurisdictioni duorum dominorum si emat ab vno iurisdictionem liberetur ab alio. filiusfamilias non miles non potest manumittere seruum peculiarem sine iussu patris et tunc est libertus patris. ff. eodem. l. filiusfamilias. iurans se esse patronum non est quo ad successionem secus in sententia lata pro eo. ff. eodem si iurauero. et sic sententia est maioris autoritatis quam sacramentum cogens iurare libertum contra legem eliesentiam priuatur iure patronatus et liberi eius qui contra. alienatio facta in fraudem. l. ipso iure non tenet: in fraudem autem hominis tenet sed reuocatur. ff. eodem. l. si fiscus et an durius agatur cum l. quam cum ministro legis. si plures alienationes facte sunt in fraudem patroni an omnes reuocentur vel illa solum per quam libertus est factus minor centenario. eadem. l. §. si plures. an factum vel delictum aui vel patris noceat filio vel nepoti. infra eodem. l. diui fratres. satis plene. Et an propter delictum patris pri-
4 uetur filius feudo auito. †et posito vno correlatiuorum sequitur aliud vt posito patre ponitur filius libertus non potest prohiberi per patronum in eodem loco vti eadem arte cum ipso. ff. e. l. quero. Et an doctor possit prohibere fabrum vti arte sua. Et an vnus faber possit prohibere alium vti eodem signo quo ipse vtitur. patronus exigendo operas perdit successionem. ff. eod. l. sicut. Quis
5 libertus dicatur ingratus. ff. eod. l. ingratus. †Restitutio in integrum reddit adempta per deportationem vel damnationem in metallum. ff. eo. l. siue patronus. Sufficit quod patronus habeat debita etiam titulo legati. ead. l. §. excluditur. et idem est in patre inter patronos est ius accrescendi. ead. l. §. ex duobus. Liberi liberti excludunt patronum nisi repudient. ea. l. §. fi. Et ita filius non est heres si repudiat. filius non vlciscens necem patris non habetur pro filio. ff. eo. l. si filius. manumissus ex falsis codicilis teneretur pretium prestare et remanere libertus manumissoris. e. l. §. cum ex falsis. Iudex appellationum potest primam sententiam pro parte confirmare et pro parte infirmare. ff. eo. l. carmelia pia. et ius patronatus est indiuisibile.

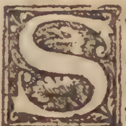
Patronorum. Manumittentium sponte non ex necessitate. vt no. C. de operis liber. l. ii. ibi sub comminatione. Nota de cominatione de quo dixi. C. cominationes et epistolas per totum ibi non defuture. non defuture dico si rursum etc. Old. ibi dimitti oportet. s. ipsum libertum verbis correctum. Ol. ibi. eis intraxerit i. contra eos. Dy. ibi. causam quam. i. aliquam non pertinentem ad statum patroni alias secus. vt. ff. e. l. diuus claudius. Dy.

1 ☞ Arte sua vti nemo potest prohiberi.

1 Liberti omnes. Arg. est † quod nullus prohiberi possit vti arte sua. de quo dixi. C. de postulan. l. i. Item non obstat. ff. de operis libertorum. l. medicus. quia ibi libertus promiserat operas patrono et per artem suam damnificat patronum. vt ibi notaui et dixi ex causa tamen prohibetur quis vti arte sua. vt. ff. de penis. l. mortis. et. C. de postulando. l. i. et vtrobique notaui et dixi.

1 ☞ Degradatus nomen et characterem retinet sed non effectum.

Si quis tutor. In fine no. nomen sine effectu. ad quod concor. ff. de censi. l. i. circa medium. C. de custodia reorum. l. fin. et ibi
1 nota. et dixi sic† degradatus nomen et characterem retinet: sed eius effectum non habet. extra de penis. c. degradatio libro. vi. In glos. prima ibi. l. ex sententia. et. s. de his qui. vt indignis. l. post legatum. §. amittere. versic. i. Oldra. in fi. sed ibi non tenebat datio curatoris. Oldradus.

1 ☞ Ius vasalliticum ad quem transeat bonis ceteris publicatis.

Iura libertorum. Scilicet que non transeunt ad heredes extraneos et sic cessabunt contraria secundum Oldradum. Ad quod facit. ff. eo. l. filii. in prin. Et quod ibi not. ibi. perduellionis. i. lese maiestatis. s. de adqui. here. l. patronus. §. rei. In glossa vlti. in fine. Tu dic quod aut est tale ius quod transit ad extraneos heredes aut non. Primo casu illud ius confiscatur et transit in fiscum cum ipse sit loco heredis. arg. s. ad trebel. l. si patroni. Secundo casu dic quod non transit in fiscum. et ita loquitur hic et ista sol. Oldrad. videtur approbari. ff. e. l. diui fratres. In glossa magna ibi. Nec obstat de interdictis et relegatis. l. iii. que autem sint illa iura que transeunt ad heredes extraneos habetur. C. de lati. liber. tollen. l. i. §. sed si sub conditione. vbi quedam de illis iuribus numerantur. Raynaldus. Et faciunt predi-
1 cta et iste textus et glossa in argumentum. †An ius vasalliticum quod habebat ille cuius bona sunt publicata transeat ad liberos vel ad fiscum. Argumentum contra. C. de bonis libertorum. l. ii. Oldra. ibi. qui de statu defide. maiore parte bonorum. argu. C. de reuoc. dona. l. fi. et de re. postu. l. i. lib. x. et quod ibi no.

Diuus claudius. In fin. Ad hoc bene concor. ff. de operis libertorum. l. suo victu. Oldra.

1 ☞ Electo non nocet si consanguineus pro eo eligendo pecuniam det.
2 Lex generalis ad quos tantum casus extendi possit.
3 Mulier sterilis priuilegium non habet.
4 Dispensatio cum illegitimo non intelligitur nisi super natalibus.

Adigere. Ibi patitur. Nota quod patitur videtur compellere: ibi nil ei nocebit. †facit
1 quod si consanguineus vel amicus det pecuniam pro consanguineo vel amico eligendo ad beneficium ecclesiasticum quod non noceat electo. de hoc extra de si. c. et si questiones. Collige ergo quod patronus non debet cogere libertum vel libertam iurare ne nubat nec etiam pati si iurare velit. sed quid si compulit vel

consensit iurare liberum castratum vel qui alias liberos procreare non poterat: dic q tunc non punitur quia cessat ratio huius.l. vt.l.proxi.§.quamuis. Sed quid si quis vel si qua sponte iurauit matrimonium non contrahere: nunquid contrahere poterit iuramento non obstante. hec questio formatur in glos.j.§.vlti.z in ea nihil allegatur vel soluitur: sed ibi dices. Itē quid si vasallus iurauit stare mandatis domini sui nunquid istud iuramentum seruare tenet heredibus domini. de hoc vide per Goffre. in summa de sententia excommunicationis.§.tollitur excommunicatio per absolutionem.versi.in absolutione. In gloss.prima ibi si ita sit ascriptum.§.j.vbi videtur ius futurum tolli non posse sed illud verum repudiatione: delicto autem bene tollitur ius futurum: vt hic.z.s.l.proxi.z.j.de dona.l.quidam.§.hereditatis. Et not.s.de adquiren.heredi.l.q superstitis. Old. Uel dic vt ibi notaui. Uel dic q.l.illa.s.in eo qd femininum concipit masculinuz cuius contrarium ibi dicitur. sed dic q hic speciale fauore matrimonij vt in speculo de disputa.z allegationibus.§.post hec.versi cu.vel vbi masculinum.in fine argu.s.de conditio.z demon.l.sed si hoc specialiter.§.si.Oldra.

a ¶ Quāuis.ad de imo.in.l.cū tale.§.legato. de conditio.z demon.

a
2 Quamuis. a † Quantumcunqz lex sit generalis vel simpliciter z indistincte prolata ad eos casus duntaxat extenditur: ad quos potest extēdi ratio que mouit legislatorem.h.d. Et ad hoc sepe allegatur vel sic z idem est effectus.lex generalis restringitur a ratione: qz non minus attenditur ratio q ipsa lex. pro hoc extra de verbo.signi.c.propterea. cum ibi notatis. In contrarium videtur.j.qui z a quibus.l.prospexit.vbi de hoc dixi: z de hoc etiam notatur per Dynum.extra de regulis iur.c.vltimo.lib.vj.z dixi.C.de legibus.l.non dubium.
3 Et idem potest dici in statutis ibi non puniri. Ex hoc §.not.† q mulier sterilis non habet priuilegium.de quo dic vt dixi.s.soluto ma.l.j. Et huic.§.posset responderi quod hic agitur de pena que est odiosa.z ideo debet restringi.vt.s.de libe.z posthu.l.cum quidam.Ray.

Si patronus libertam. Ibi in fraudem legis factam. Nota de fraude legis.vt.s.de legibus.l.fraus.l.fit.l.iulianus.in generali promissione sola licita videntur esse promissa.h.d.Oldra. Ad hoc extra de verborum signi.c.super quibusdam.
4 §.propterea.z facit qd nota.† si cum illegitimo minore dispensetur qd non videatur dispensatum nisi super natalibus non autez super minori etate: qz de hoc non agebatur in glossa vlti.ibi apostolici id est.pape.z vide in speculo de legato.rubricella de dispensati.nisi agitur de dispensatione pape.z idem in imperatore.j.ad municipa.l.fin. An idem in episcopo vide dicto titulo de legato de dispensationi.episcoporum.in fi.de hoc vide quod satis notaui.xxvij.q.j.c.j.z qui clerici vel vouentes.c.j.z.ij.z est expressum extra de voto.c.j.lib.vj.z facit qd not.extra de regulis iur.c.non est obligatorum.libro.vj.z quod nota.z dixi in auk.scenicas non solum.collat.v.z vide quod notatur.xj.q.iij.c.quia predecessor.et xxxj.q.j.c.illud.

1 ☞ Pena secundum delicti qualitatem est imponenda.
2 Mulcta quandoqz aduersario applicatur.

Diuus vespasianus. Ibi veniet.id est vēdetur.ibi venerit.i.vendita fuerit.Dy.

1 Mandantis. Ibi.fm delictum admissum.† Nota penam imponi scdm quantitatez delicti.vt z.s.de officio prefecti vrbis.l.j.§.cum patronus.Oldr. z.j.titu.j.l.j.§.si filius.

Interdum. Ibi exiguntur subaudi.s.Dynus.ibi et patruo datur. Nota casum in quo mulcta applicatur aduersario. Ad hoc.j.de litigiosis.l.vlti.regulariter contra: vt in gl.notatur z probatur in vsibus feudorum que sint regalia.c.j.

Seruum. Ibi milite in non milite secus vt.j.eo.l.filiusfamilias.Ray.

Seruus. Non manumissus secundum formam pacti in transactione appositi.Dy.

1 ☞ Uasallus retinere potest hereditate repudiata.

Filij. Ibi in libertis habent subaudi quod non transit ad extraneos heredes: z sic cessant contraria.z dic vt notaui.z dixi.s.eo.l.iura libertorū.
1 Et est arg.† q vasallus possit hereditatem omittere z feudum retinere.c.j.Oldradus.

Ut in bonis. Ibi restitutus non est tempore delate hereditatis.nam inutiliter cedit dies. Argumentum.j.de penis.l.fratres.z.C.qui non possunt ad libertatem peruenire.l.j. Et secundum hoc intelligitur infra eodem.l.fine.s.de conditionibus z demonstrationibus.l.inter cidit.z.l.eum qui post apertum.z.j.de bonis libertorum.si necez.§.si deportatus.Jac.

1 ☞ Accusare z denunciare paria sunt.

Eum patronum. Ibi capitis.id est de crimine capitali. Dy.ibi.mors naturalis vel etiā ciuilis. Dy.ibi.exilium.id est deportatio. Dy.in glos.offerendo libellum z litem contestando.argu.C.ad turpillia.l.j.z.j.rem ratam habe
1 ri.l.amplius.Ja. Et collige hic† qd paria sunt accusare.z denuntiare.pro hoc.j.ad turpill.l.j.§.incedit.

1 ☞ Filiatio probatur per confessionem in vltima voluntate.

Gaius. Hec lex est arg.contra rusticū qui emit iure vnius dominorum qd nihilominus duret sub iurisdictione aliorū.ad idem.j.de iure annulorum aureorum.l.penult.z fin.s.de excu.tuto.l.cum exoratione ad fili.l.si exheredatus.§.fi.z.l.seq.z.j.de adul.l.ante penul. Dynus. Oppo.de.§.ad hoc in auk.vt liceat matri z auie.
1 Solu.† professio filiationis in vltima voluntate filiationem probat vt hic.sed qd hic legitimus fit: vt ibi. Et hec solutio colligitur in contrario.z ratio solu.colligitur per id qd notaui.s.de leg.j.l. talis scriptura.in fine. Contra qd oppo.s.de libe.agnoscen.l.j.§. iulianus.sed ibi fiebat professio propter illud arg.C.de mili.test. lex his.z de falsa causa.l.j.

Filiusfamilias. Nō miles alias secus vt.s.e.l.seruum.ibi peculiarem profectitij vel aduentitij non autem castrensis vel quasi.ibi non pōt sine iussu patris al's sic z hoc sequit non tanq procurator.vt.C.de ma.vindi.l.nec mulierem.

Si iurauero. In fine quantuz ad omnia z sic snia est maioris autoritatis quam iuramentum.sed videtur qd maiorē autoritatem habeat iuramentum q snia.vt.s.de iureiu.l.ij.sed dic vt ibi notatur.z hec.l.notabilis est.

Si contra legem. In fine.in potestate patroni cōstituti. Et dic nihil iuris scilicet quod patri sit adquisitum.Ray.

1 ☞ Alienatio non tenet facta in fraudem legis.
2 Patronus in omnibus partibus reuocandis admittitur.

Si libertus. Pulchra lex z pro eius declaratione vide istitu.de suc.
1 liber.† Alienatio facta in fraudē legis ipso iure non tenet: facta vero in fraudem hominis bene tenet sz reuocatur per fauianam vel caluisianam actionez.hoc dicit Ray. ibi.in fraudem legis fecerit z sic patronum a bonorum possessione contrata.que sibi per legem defertur in totum excludere voluit contra legis preceptum. Raynald.ibi.quasi in centenarij liberti.i.liberti.habentis centum aureos in bonis. Dyn.ibi alienauit constituendo se minorem centenario. Dynus.ibi.alienauerit in fraudem patroni vt eius portionem diminuat non vt cōtratabulas eum in totum excludit: z sic non euertit legis preceptum. Raynal.ibi.maior centenario remaneat nō obstante alienatione. Et sic patrono remaneat salua bonorum possessio contratab.que sibi per.l.defertur. Raynal.ibi.vires habuit non tamen irreuocabiles.i.val.bit ipso iure tamen probata fraude poterit reuocari. Dyn.ibi.non valet ipso iure. Dyn.ibi.in fraudez autem fit.i.fieri videtur. Dy.ibi.legis preceptum euertatur que patrono in bonis liberti demum centenarij contra tabulas defert. Rayn.ibi.si tantum in fraudem patroni cuius portio diminuta est non tamen a contratab.est exclusus. Ray. In glos.vl.in fi. Soluitur.durius agitur cum.l.quam cum legis ministro.l.in contrario. Rayn.qd est notandum z in quo communiter errant doctores z aduocati.z de hoc tetigi.C.de ser.fugi.l.quicūqz.§.si. item.oppo.hic dicitur.z pro hoc.s.de here.insti.l.testi.l.testō.z ibi nota.z de pig.l.in quorum finibus. Oldra.

Si qui plures. Ibi quarum vna reuocata ipso iure.i.alienatione eius habita.p
2 nulla maior centenario efficit.i.habet libertus.† vt sic patronus in omnibus partibus reuocandis admittatur. Jacobus ibi.reuocamus omnes quasi facta alienatione contra legem. Jacob. ibi.centenariū

ibi.centenarium eum faciamus. id est perinde cũ habeamus ac si maior centenario esset ⁊ alienasset in fraudem ⁊ sic locus esset fauiane. Jacobus ibi.quasi dicat ante omnium rerum alienationem nullum dicemus an habita pro nulla alienatione eius rei que sola sufficeret ad constituendum libertum centenarium constituemus vt pro rata de ceteris reuocemus.vel melius: tria querit.Primo an eius solius qui magis est sufficiens ad libertum centenarium constituendum reuocata ipso iure per legem intelligitur an omnium rerum nulla alienatio sit an tantum pro rata. Jacob.ibi nullius momenti sit quod omnes in fraudem.l.alienate fuerunt cum non appareat quod per vnam magis quã per aliam ⁊ sic omnes ipso iure ratione incertitudinis reuocantur. Oldr.Raynal.ibi.non semel.id est non vno impetu.Dynus.ibi quasdam res ante ita quod factus erat minor centenario.Dynus ibi.Non reuocabitur cum in fraudem legis facta non sit sed hominis.⁊ ideo ipso iure nulla non dicitur.Oldradus ibi.Sed prioris alienatio reuocabitur ipso iure per quã constitutus fuit minor centenario.⁊ sic facta fuit in fraudem legis:vnde ipso iure nulla est.Oldradus in fine.Non enim per eas minor centenario factus fuit:quia iam per primam factus erat:⁊ sic nõ in fraudem legis sed patroni iste alienationes facte fuerunt.Raynaldus.Et facit iste.§.ad id quod not.s̃.de.legatis.ij.l.titia seio.§.imperator.C.de inofficiosis donatio.l.j.⁊ quod dixi.C.de sacrosan.eccle.auk.hoc ius porrectum.versi.item querit bartolom.predictus si episcopus.

1 ☞Auus nepoti nocere potest per factum suum.
2 Locus siue argumentum ab autoritate valet in iure.
3 Filius non priuatur feudo auito ob patris delictum.

1 Qui fratres. Pulcherrima lex† factum aui nocet nepoti.Hoc primo factum patris viuente auo non nocet nepoti.Hoc secundo factum patris mortuo auo non nocet nepoti. Hoc tertio ratio diuersitatis inter predictos casus est qa ex persona aui ad me deuoluitur ius patronatus in liberto auito.Et ideo eius factum mihi nocet:vt in regula iuris ex qua persona: ex persona vero patris ius nõ habeo in liberto auito:sed ex persona aui.vt.s̃.de senatoribus.l.emancipatum.⁊.j̃.de interdictis ⁊ relegatis.l.iij.Oldradus.Et vide Dynum de regulis iuris.c. non debet quis.libro.vj.Oldradus.Vel dic ⁊ idem est effectus propter delictum patris filij vel nepotis iura libertorum auitorũ non perdunt:secus est propter delictum aui.hoc dicit.Ibi non leuem iuris autorem.¶Nota pulchra verba quasi dicat magne autoritatis ⁊ scientie.Ibi preter veterem ⁊ bene fundatam peritiam:scilicet in artibus vel alijs scientijs:⁊ nota pulchrum modum commendandi istum volusium.¶Et nota etiam ex hac.l.
2 quod† locus ab autoritate est validus apud iuristas:licet apud dialecticos sit inualidus ⁊ infirmus.ibi sed cum ipso metiano. Casus ablatiui absoluti.Old.Et supra tractauit de delicto aui hic tractat de delicto patris.Raynaldus.Ibi nepotem posito hoc correlatiuo sequitur reliquum:scilicet auus.hic ergo loquitur de facto seu delicto patris viuente auo:sed.j̃.proxi.versiculo de facto patris auo iam mortuo.Oldradus.ibi liberis ipsius ac-
3 cusantis.Dynus inducitur in argumẽ.†hec lex quod filius non priuetur feudo auito.propter delictum patris.ad idem.j̃.de interdictis ⁊ relegatis.l.iij.vbi de hoc dixi:⁊ plene.C.de libertis ⁊ eorum liberis.l.ij.⁊ not.s̃.de senatori.l.emancipatum.argumen. contra.C.ad legem iuliam maiestatis.l.quisquis.⁊ de hereticis. auk.gazaros.sed posset dici.Ibi speciale propter immanitatem criminis.Est etiam argumen.contra.in autenti.vt omnes obediant iudici prouinciarum.§.j.de hoc dic vt in vsibus feudo. que fuerit prima causa amittendi beneficium.§.deniq3.si de feudo controuersia fuerit.c.si vasallus culpam.Et si vasallus feudo priuetur cui deferatur.c.j.in glos.imo contra communiter ista gloss. est signata in versicu.sed cum ipso metiano super verbo auiti liberti ⁊ tunc ista glo.non bene stat ibi.Item cõtra.j̃.proxi.§.imo debet dicere.s̃.proxi.§.⁊ debet dicere.sed hic pater ibi alius accusauit sed iudicio meo ista gloss.signari debet.s̃.in princi.l.super verbo auiti liberti.⁊ tunc bene stat prout communiter habetur in glo.nunc corrigit predicta.imo secundũ Oldrad. non corrigit sed in prin.l.loquitur quãdo auus accusauit versicu.sed cũ ipse loquitur quando pater accusauit ⁊ ratio diuersitatis est quã dixi.in prin.l.secundum ipsum Oldrad.cuius opi.credo veram in glo.vt euidenter ibi de bonis libertorum queritur.⁊.l.in seruitutẽ.§.si patroni.Dynus.ibi sed qꝛ filij sunt.vt patet.s̃.eo.l.filij. Dyn.ibi succedendi liberto.licet enim habet filius etiam non heres:⁊ istud ius non transit ad heredem extraneum.vt.C.de latina liberta.tollen.l.j.§.sed ⁊ si sub conditione.sequens vero ius bene transit ad heredem extraneum:⁊ de hoc vide quod not.⁊ dixi. s̃.eo.l.iura libertorum.ibi possunt solui ⁊ de materia huius glos. vide qđ not.per.Dynum.extra de regulis iuris.c.nõ debet alius alterius odio pregrauari.libro.vj.⁊ quod dixi.j̃.de penis.l.crimen.⁊ pena paterna.⁊.C.ne filius ꝑ patre super rubrica.in gloss. vltima.ibi filio nocet.s.infamia sola:nam accusatio capitalis bene noceret ipsi filio patroni qui accusauit.vt.s̃.eodem.l.filij.⁊.l. eum.sed non eius liberis.vt hac.l.Ray.

1 ☞Doctor non potest prohibere fabrum vti sua arte.
2 Signum alterius an possit quis assumere.

1 Vero. Hec lex cũ similibus facit ad questionem†quod doctor nõ possit prohibere fabruz malleare ⁊ vti arte sua iuxta scholas suas de qua questione dic vt dixi.s̃.soluto matrimo.l.prima.Itẽ facit ad questionẽ quã vidi de facto in ciuitate bergomi.qdã faber seu ferrari⁹ noĩe Bolzana erat excellentior faber qui esset in lombardia ad faciendum et affinandum azale.Et in azalinis suis faciebat vnum signum vt dignoscerentur ab alijs.quidam alius ferrarius qui erat secundus post eum
2 incepit apponere suis azalinis idem signum:† ille Bolzana petebat coram potestate quod prohiberetur apponere ipsum signum.hec.l.est argumen.quod prohibere non posset.⁊ pro hoc s̃.e.l.ij.⁊ vide.j̃.de operis leg.l.medicus.imo quod plus est etiaz si quis vtatur arte illicita non potest prohiberi per illum qui eadem illicita arte vtitur:vt hic in gloss.In contrarium allegabatur in questione predicta quia istud signum ab initio in nullius bonis erat.ergo occupanti conceditur.vt instituto de rerum diuisio.vltra principium.non debet ergo alius vti isto iure quod erat quesitum primo per occupationem.vt.s̃.si vsufruc.petatur.l.vti frui.circa princi.⁊ pro hoc quia si quis vsus est piscari per plures annos in aliqua parte fluminis poterit aliũ prohibere in illa parte piscari.vt.j̃.de diuer.⁊ tempo.prescrip.l.si quisquaz.ibi colonia quid sit vide.j̃.de censibus.l.j.

Ingratus. Ibi obsequiuz necessarium.Dynus.

1 ☞Restitutio in integrum quid operetur.
2 Iura in vno correcta non debent in alijs corrigi.
3 Ius accrescendi non habet locum inter eos qui iure diuerso succedunt.
4 Filij naturales non sunt necessario exheredandi.

1 Siue libertus. †Restitutio in integruz reddit amissa ꝑ deportationem vel damnationem in metallum:⁊ dic restituatur in vita liberti ad qđ accedit qđ not.s̃.de liberis ⁊ posthu.l.gallus.§.quid si tamen.

Excluditur. In glos.nec hoc corrigitur in patrono ergo idem in patre quod est notandum cum pater regulariter equiparetur patrono.vt.s̃.si a parente quis fuerit ma.l.j.in princi.Nec hoc expresse corrigitur in patrono ergo nec in patre.arg.C.de testamentis.l.scimus.Licet in hoc ius vetus corrigatur qđ portio debita parentũ augetur.sed patronorum non.vt not.in auk.de triente ⁊ semisse.in prin.coll.
2 iij.†Et licet iura vetera corrigantur in vno nõ debent corrigi in alijs separatis.arg.eius quod not.s̃.de carboniano edicto.l.de bonis.in prin.Raynaldus.contrarium tamen nota.s̃.ad legem falcidiam.l.ꝙ de bonis.§.penultimo.⁊ dic vt not.dicto.§.aliud. Et ista glossa notabilis est.similem habes.j̃.de bonis libertorũ. l.etiam.§.si debita.⁊ quod pater debeat habere legitimam iure institutionis sicut ⁊ filius not.per Jacob.de bel.dicto.§.aliud. licet Raynaldus hic teneat contrarium per istam glossã que intelligit.§.illum solum in filio.pro opinione Jacob.facit quia licet pater non eodem ordine debeat hereditatem filio sicut econtra.vt.l.vnde liberi.l.scripto.tamen si ordo turbatur ista est debita hereditas filij patri sicut econtra.s̃.de inoffi.testamento.l.nam ⁊ si parentibus.vnde sicut filio debetur iure institutiõis sic ⁊ patri.⁊ pro hoc optime dicto autenk.§.scimus.Nõ obstat ista glossa quia loquitur in patrono cui non est tantum debita hereditas sicut parentibus vel filijs.vt nota.j̃.de bonis.libe.leg.etiam. Nec obstat quod not.s̃.si a parente quis fuerit manumissus.l.j. in princ.quia loquitur in successione que fit iure manumissionis non iure nature.

Ex duobus. Ibi petijsset:sed quomodo datur cõtratabulas.vt.s̃.l.proxim.Rñdeo ibi fuit ex vncia institutus ⁊ iudicio liberti legata meruit licet ꝑ seruum que supplebant legitimam portionẽ hic autem non.⁊ ideo petit contratabulas.vt.C.de inofficioso testõ.l.cum queritur. Sed hodie agitur ad supplementum:vt instituto de successione

libertorũ.§.si vero testamentum.Iaco.In glos.etiam portio.scz debita alteri patrono:ꝛ per eum repudiata.Dyn.In glos.ꝛ est ratio ibi suo iure.ꝛ est ratio quia.s.non habet cõtratabulas suo iure:ꝛ ideo non habet ex persona alterius patroni iure accrescendi.sed in isto habet contratabulas suo iure.ꝛ ideo habet iure ac-
3 crescendi si ab altero repudietur † cum inter eos qui diuerso iure succedunt facile non habeat locum ius accrescendi.vt.s.de bonorum possessioni.l.si cum patrono.Dynus.ibi.s.vero. hec est clarior ratio qꝛ.s.diuerso iure succedũt.s.vnus per secundũ tabu. alius per contra tabulas.hic non eodem iure sed per cõtrata.ad quod facit dicta.l.sed cum patrono.Ray.

Naturales. Ibi per seruũ proprium filiorum institutũ a liberto.Et sic filij non per se sed per alium sunt patris heredes.Dyn.in gloss.qꝛ quantum ad cõmodum.in fine.Solu.ibi mala mente:vt ibi nota.Vel dic ibi de iure agendi hic de iure excipiendi.Vel dic ibi de liberis patroni hic liberti.vel ibi de odio hic de fauore.prima ꝛ vltima magis placent.Iacobo de bel.Vel dic illud speciale hic per.l.sciendum.de verborum signifi.Raynal.In glossa.vlti.in fine.solutio secundum.Iaco.de bel.filius non videtur esse heres quãtuz ad suum commodum:vt hic.sed ad alterius commodum sic.vt hic.Iaco. de bellouisu.vel dic hoc speciale vt dixi.s.de vulgari ꝛ pupillari substitutio.l.si filius qui patri.vel licet sit heres nomine:vt ibi non tamen obstat patrono:vt hic.ꝛ.j.de bonis libertorum.l.ꝛ si ex modica.§.si filius.ꝛ ad tertul'.l.ij.§.sꝫ si sint.Ray.Et nota ex
4 glo.prima † qꝺ filij naturales non sunt necesse exheredandi.simile no.insti.de inoffi.testã.§.tam autem.

Satis. Ibi filius scilicet liberti materni.Dynus.in glossa.in fi.vt.s.e.l.diui fratres qꝺ dic vt ibi plene notaui ꝛ dixi.Ray.

Si filius. Ibi meruit.vt.C.ex quibus causis serui pro premio accipiunt libertatem.l.j.In gloss.prima ibi.§.erit.Sed tamen vt indignus perdet vna cum alijs bonis hereditarijs ꝛ fisco applicabuntur.Ray.vt.s.de suis ꝛ legit.l.in testato.§.j.Vel dic quod nullo iure habebit.vt.s.ad sill'.l.si sequens gradus.§.vltimo.ꝛ quod ibi nota.ꝛ hic est grauius delictum quam erat in dicto.§.erit.Oldradus.

1 ☞ Iudex ad quam sententiam iudicis a quo potest partim cõfirmare ꝛ partim infirmare.
2 Iudex appellationis potest de nullitate cognoscere.

1 **Carmelia pia.** † Iudex appellationis potest sentẽtiam primaz pro parte infirmare ꝛ pro parte confirmare.h.d.Dy. Et ad hoc.s.de leg.iij.l.aufidius.ibi ꝙ pro quia.ibi libertorum diuisionem nam ius patronatus ecclesie.vt extra de iure patronatus.c.relatum.ibi alimentorum forte libertis relictorum.In glos.in fi.ꝛ de mino.l.etiam.§.ex causa.Et facit hec lex quod in causa alimentorum possit appellari.de quo dixi.s. de his qui sunt sui vel alieni iuris.l.si inde.in fine.ꝛ vide.s.de ali
2 men.lega.l.iij.in prima glossa.† Et nota ꝙ iudex appel.potest de nullitate cognoscere.pro hoc.s.fami.hercis.l.quedã.de appellationi.si expressim.ꝛ extra de appellatio.c.dilecto.ꝛ facit ad.l. istam quod not.s.fami.hercis.l.in hoc iudicio.

1 ☞ Filius miles patri obedire debet.
2 Actiones famose non dantur contra patronum vel parentem.
3 Pater filio emancipato operas imponere nõ potest.

De obsequijs a liberis ꝛ libertis parentibus ꝛ patronis prestandis. Rubrica.

Super rubrica. Supra dixi ꝺ iure patronatus.ꝛ qꝛ patronis liberti debẽt obsequiũ iõ po-
1 nit hũc titulum.† Etiã filiꝰ miles debet obedire patri alias punitur.j.eodez.l.j.inter collibertos matrem ꝛ filiũ pietatis ratio salua est.eadem.l. §.j.Si filius patrem ꝛ matrẽ contumelijs afficiat vel in eos manus inijciat;punitur.ead.l.§.si filius.indignus est militia qui patrem ꝛ matrem maleficos appellauit.famose actiones non dantur contra parentes vel patronos etiam si de facto tantum infament.vt.j.eo.l.honori.Et solius dei est infamiam facti remittere.qui manumittit pecunia accepta.Si sponte ad ingrati accusationem admittitur.si ex necessitate repellitur.j.eod.l.titius.per procuratorem potest peti ingratus libertus.j.eo.l.per procura-
2 torem.† Famose actiones vel exceptiones vel dolum arguentes non dantur contra patronum vel parentem.j.eod.l.parens.ꝛ.ll. sequentibus.ꝛ inquantum facere possunt damnãtur ꝛ talis honor eis seruatur.Etiam si pro alijs interueniat heres liberti non succedit patrono defuncto.j.e.l.heres liberto.ꝛ filio videri debet
3 sancta ꝛ honesta persona patris ꝛ patroni.j.eo.liberto.† Pater filio emancipato non potest imponere operas.j.e.l.nullum.qꝛ liberi parentibus pietatem non operas debent.liberta ingrata nõ est que vtitur arte sua contra voluntatem patroni.j.e.l.vlti.

Etiam militibus. Ibi pietatis ratio ꝗ ꝛ suadet a milite filio alimenta prebenda.vt.s.de liberis agnoscendis.l.si quis a liberis.§.a milite.Oldradus.In glossa vel a patre:ibi.de emancipatio.liberorum .imo est in titulo de patria potestate.Oldradus.Et not.glossaz que dicit quod iura ꝛ certa equiparantur.

Si filius. Ibi.quos non ponitur discretiue sed demonstratiue.Old.ibi.afficit infaustas voces aduersus eos iactando.vt.s.de his qui.vt indig.l.si inimicitie.Old.ibi per modum.i.qualitatem.pro hoc.s.ti.proxi.l.diuus vespasianus.§.j.Ray.colligit ex textu ꝛ gl.qꝺ crimẽ commissum per filium in patrem est.

1 ☞ Infamia facti a solo Deo potest remitti.

Honori. Ibi in eos detur.s.vbi agitur de delicto procuratoris vel interuentoris eorum.vt.j.eo.l.licet.in fine.que est contra ibi.ita ꝛ litigantes per procuratorem.Oldradus in glossa.vt et j.de iniurijs.ibi.nisi sit atrox.scilicet commissa in filium emancipatum.secus si esset in potestate quia non ageret etiam pro atroci.vt.j.de iniurijs.l.pretor.§.preterea.Oldradus in glossa.scilicet
1 de facto † quam infamiam facti remittere solius dei est vt notatur extra de purgatione canonica.cap.ex tuarum.in principio vltime glosse.

1 ☞ Liberalis nemo iudicatur in necessitatibus.

Titius. Qui manumittit pecunia accepta si quid sponte ad ingrati accusationem admittitur ipse ꝛ filij eius.si vero ex necessitate ista accusatio sibi non competit.h.d.ibi.venire id est vendi. Dyn.ibi.exoratus.i.rogatus dominus ab ipso seruo.Dyn.ibi an eum manumissum.Dyn.ibi.dederit libertatẽ facto pacto cũ seruo proprio facto.Dynus.ibi.prestitit qꝛ non tenebatur stare pacto.vt.C.de trãsactionibus.l.interpositas.ibi.iste qui emit vt manumitteret.Dyn.In glo.facto pacto ibi nam idem est tũc.s.
1 cum sit pactum cum solo seruo.In glossa vlti.in fine † ꝛ in necessitatibus nemo liberalis existit.vt.s.de legatis.ij.l.vnum ex fã.§. si de falc.ꝛ de adimen.lega.l.rem legatam.in fi.

1 ☞ Actiões famose cõtra patronos vel parẽtes nõ sunt dande

1 **Parens.** † Actiones vel exceptiones famose vel dolum arguentes non dantur cõtra patronos vel parentes etiam si alieno nomine interueniant.h.d.cum duabus.ll.sequentibus.ibi faciẽdum calumniose filio vel liberto.Dy.ibi.famose de iure.Dyn. ꝛ vide qꝺ nof.j.de furtis.l.penul.ꝛ.s.rerum amo.l.ij.

Licet famose. De facto ꝛ de iure.Dyn. ibi. interuentoribus contentis ex proprio dolo etiam in fauorem parentis vel patroni commisso.arg.j.de regul' iur.l.neqꝫ interdicto.Oldradus.Et sic cessant contraria in glos.vlti.in fi.ꝛ rationem diuersitatis inter illam legem.ꝛ.l.quesitum.eo.tit.dic vt ibi nota.Ray.

Heres. Extraneus ꝛ etiaz filius natus post manumissionẽ.Dy.in glos.ideoqꝫ ei.s.heredi liberti.Dy.ibi.nõ succedit.s.patronus defuncti liberti.Dyn.ibi.C.de obsequijs.imo est de libertis ꝛ eorũ liberis.in fi.qꝛ ibi loquitꝰ liberto viuo hic eo mortuo.Ray.

Liberto. Moralis est hec lex.ꝛ facit in auten. de incest.nupt.§.si vero ꝯtigerit.dy. in glo.vlt.quisqꝫ sit ꝛ vnde nomen assumpsit.j.de verbo.signi.l.quibus precipua.Ray.

Nullum. Circa hanc legem vide quod plene dixi infra titulo primo.lege vt iureiurandi.

1 ☞ Concessio impositionis operarum ad quid inuenta fuerit.
2 Libertus iureiurando ad operas obligatur.
3 Seruus emptus vt manumittatur ad operas non tenetur.

Famulus

4 Famulus post conualescentiam tenetur ad operas tēpore infir
mitatis omissas.
5 Laboratores in estate dormire possunt de die.
6 Liberta maior annis quinquaginta liberatur a prestatiōe ope
rarum.
7 Promissio sine causa an valeat.

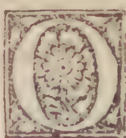
¶ De operis libertorum. Rubrica.

Super rubrica. Que differēt ia
est iter obsequiū
et operam vide qd not. C. de neg. gest. l. officio.
et ɔtinua sic qr inter cetera iura patronatꝰ hoc
ius habent patroni in libertos vt dent liber-
ti operas obsequiales sine īpositiōe. vt. s. de cō
di. inde. l. si non sortem. §. libertus. Ideo post tractatum de iure
patronus ponitur de operis libertorū. videamꝰ quid sit opera.
ff. eo. l. j. Qualiter diuidatur. ff. eo. l. opere. dicetur a quibus et qñ et
qualiter imponantur. ff. e. l. vt iurisiurādi. et l. seruus patroni. qbus
modis remittantur opere. ff. e. l. interdū. et l. q libertinꝰ. et l. penulti.
Odof. et vide distinctionē operarū q̄ no. in glo. magna. s. de cō
di. inde. l. si non sortē. §. libertus. vbi de hoc plene. et in sum. Azo.
1 huius tit. et qd plene dixi. C. e. l. j. Diffinitio opere. ff. e. l. j. † cōces-
sio impositionis operarum inuenta fuit ad coarctandū aliū q̄ exi-
gebātur a liberis. ff. e. l. ij. Quomodo debeāt solui opere diurne
et an possunt p partes solui. ff. e. l. operas. Petitio operarum trans-
mittitur ad heredē. ff. e. l. a duobus. stipulatio operarum sibi liberisqz
suis extenditur etam ad posthumos. ff. eod. l. si quis operas. Et
an ad nepotes posthumos. Et nota qꝫ filio etiā posthumo po-
test per stipulationē queri. fabriles opere trāseūt ad heredes, offi
2 ciales non. ff. eo. l. fabriles. † Libertus iureiurando obligatur ad
operas. ff. vt iureiurando. et sufficiens causa est manumissio in p
missione operarum vt non dicatur sine causa. et an iuramentū fa-
ciat validum. qd alias esset inutile et iurauerit statim debet iter-
poni non ex interuallo opere imponi non possunt manumisso
ex cā fideicōmissi. eadem. l. §. rescriptum. etiā impuberi possunt
opere imponi. eadem. l. §. dabitur. An filij habeāt petitionem
operarum p hereditarijs portionibus an p equalibus. ea. l. §. si
liberi. Et quomō debeat diuidi feudū inter filios. si duobꝰ pa-
tronis sint pmisse opere qualiter soluatur. ff. eo. l. si quando. Et
an petatur opera preterita vel estimatio p liberto pōt quilibet
iurare vel fideiubere. ea. l. §. fi. Quomodo et quibus prestentur ope
re fabriles et officiales. ff. eo. l. opere. Seruꝰ qui patrono stipula
tur operas debet ɔcipere verba in persona patroni et nō in sua
ff. eo. l. seruus. Si libertus pmittat patrono aut titio soluendo
3 titio nō liberatur a patrono. ea. l. §. j. et ll. sequētibus. † Emptus
vt manumittatur non tenetur ad operas et ille cui libertatis cau
sa bona adijciuntur non potest operas imponere. ff. eo. l. si quis
hac. l. iudicium. de operis locum habet cum preterite sunt. ea. l.
§. iudicium. licet libertus habeat vxorem tenetur ad operas. ea.
l. §. etiam. si vxor liberta impuberis debet nubere consensu tuto
ris. eadem. l. §. fi. Liberta cum desinit esse nupta tenetur ad ope
ras. ff. l. plane. Et facit quod apostata exiens de monasterio te-
4 neatur creditor. sicut prius. † Et quod famulus post conua-
lescentiam teneatur ad operas quas non prestitit propter infir
mitatem. et an idem in vasallo. et de hoc in. l. sequenti. vt etiā qua
liter exoluantur opere duobus patronis. libertus excusatur ab
operarum prestatione propter etatem infirmitatis. vel si eiꝰ vi-
ta minueretur. ff. eo. l. nec audiendus. suo victu et vestitu prestare
tenetur libertus operas patrono nisi se alere non possit. et tunc
aut patronus debet eū alere aut concedere sibi tempꝰ quo pos-
sit sibi victum querere. ff. eo. l. suo victu. et. ll. sequentibus. et fa-
cit an vasallus vel alius qui seruire tenetur debeat seruire suis
sumptibus. Et an fictuales teneantur consignare fictum domino
suis expensis. et si in societate vnus ponit operam alius pecu-
niam. qd ponens operam debeat suis sumptibus ire p societa-
te. Et nota rationē magis generalem quam legem. l. qd quilibet
tenetur dare suis expēsis quod promisit quādiu in rerum natu
ra est. An libertus sequi teneatur patronum ad prestandum ei
operas. ff. e. l. quod nisi. §. ex prouincia. Et an aduocatꝰ tenetur se
qui cām ad alium locū translatam. Et an vxor teneatur sequi vi-
rum. opere prestande sunt patrono cum eas petit, siue hoc dica
tur siue non. ff. eod. l. cum patronus. Et facit an vasallus non re
quisitus teneatur seruire domino. ope promisse patrono deben
tur liberis si ei heredes extiterint directo et non per alium. ead.
l. §. cum libertus. tempus conceditur liberto qui tenetur ad ope
5 ras quo possit necessaria corporis facere. ea. l. §. fi. † Et facit qd
laboratores in estate possint dormire de die. qualiter differant
et soluantur opere certe et incerte. ff. eod. l. he opere. et si tabellio
omittat exercere officium tabellionatus qd non cogatur instru
menta noua facere sed iā facta explere. si patroni stent in diuer
sis locis quomodo debeat libertus eis operas prestare. eadem
l. §. si patroni. in operis tacite inest certum tempus quo prestari
debent et certe non possunt peti nisi preterite. ff. eo. l. quoties. Ol
dra. An patronus possit operas liberti alij locare. ff. eo. l. patro
nus. An patronus medicus possit cogere libertum medicū qd
eū sequatur: et pro hoc magis lucretur ipse patronus. ff. eo. l. me
dicus. si libertus est medicus vel ioculator tenetur seruire de ar
te sua non solum patrono sed etiam amicis eius. ff. eo. l. si liber-
tus. liberta plurium patronorum si nubat vnius voluntate te-
netur operas alijs prestare. ff. eo. l. si duorum. Et an ius patrona-
tus transeat ad heredem extraneum vel filium exheredatum. ff.
eo. si operarum. Et an ius patronatus ecclesiasticū transeat cū
vniuersitate. Et an singulari titulo in aliam ecclesiam et quid cō
petat ex tali iure patronatꝰ. si libertus promisit dare quot ope
ras patronus voluerit si inique arbitretur. reducitur ad arbi-
triū boni viri. ff. eo. l. si libertus. Et idē in pronūtiamēto arbitri
vel arbitratoris licet libertus sponte aliquo tempore prestiterit
operas nō cogitur in futurum prestare. ff. e. l. operis. promissa p
libertum causa onerāde libertatis non valent. ff. eo. l. qui oneran
de. An libertus prestare teneatur operas et se alere. ff. eo. l. si pa-
troni. Si libertus adipiscatur dignitatem an liberetur presta-
tione operarum. ff. eo. l. interdum. Et an vasallus vel emphiteota
6 cedendo rem feudalem vel emphyteoticariam liberetur. † Li-
berta maior quinquaginta annis liberatur a prestatiōe opera-
rū. ff. eo. l. liberta. Si patronus manumittat libertū vt cū eo con
trahat societatem non valet pactum. ff. eo. l. labeo. Liberi excu-
sant libertum a prestatione operarum vbi artem ludicrā exer-
ceant. ff. eod. l. qui libertinus. Et etiam qui mortui nascuntur et
an liberi amissi prosint ad excusationem nō solū patrono pos-
sunt promitti opere sed alij eius nomine. eadem. l. §. nihil. Et an
possit libertus alij delegari. et quomodo liberari possit. ab ope-
ris preteritis liberari potest defunctus sed non heres. ea. l. §. fin.
Et an post mortem quis possit ab excommunicatione absolui.
libertus non tenetur ad operas quas sine turpitudine vel peri
culo vite prestare non potest. ff. eod. l. hec demum. Et an idem in
vasallo et si libertꝰ artem deponat et dignitatem assequatur an
liberetur a prestatione operarum licet opere non sint in obliga
tione quia in modum cōditionis adiecte tamen petuntur et nō
estimatur onerāde libertatis adiecta. ff. eo. l. si ita stipulatio. Et
an stetur estimationi operarum facte per patronū tempore im-
positionis. eadem. l. §. j. si bona patroni vendātur per creditorē
pro operibus preteritis nō datur patrono actio. ff. eo. l. si bona.
Idem si obligatio contrata. erat licet dies postea cedat et facit
quod qui cedit bonis non possit agere ex antegesto. libertus li-
beratus ab obligatione operarum nihilominus tenetur ad ob
sequiales et alimenta. ff. eo. libertus. et facit quod filius qui ami-
sit partē sibi datā a patre nihilominus possit petere alimenta.
qui manumittit ex necessitate non potest operas imponere: et si
per errorem promittatur nō valet qr iuri publico derogari non
potest. ff. eodem. l. cerdonem. si libertus efficiatur miles liberatur
ab operis. mora liberti nocet fideiussori non econtra. ff. e. l. si li-
bertus moram. an libertus vtens eadem negotiatione qua pa-
tronꝰ possit phiberi per patronū. ff. e. l. libertus negotiatores.
liberta cōcubina non tenetur ad operas sicut nec vxor. ff. e. l. li-
berta. libertus promittens operas ex certa scientia cum non te
7 neatur videre donare. ff. e. l. cāpanis † . et facit qd promissio sine
causa valeat et presumatur donatio. patronus et filij eius ma-
sculi cōsentiētes nuptijs liberte operas petere nō possūt qr ope-
rari dz viro. secus in filiabus et neptibus patrem. ff. e. sicut et an
vxor operari debeat viro et ab eo alimentari libertus pōt quam
doqz duobus patronis opes simul prestare. ff. e. l. duorum ope-
rarum prestatio cōsideratur ex dignitate facultatibus cōsuetu
dine et artificio edentis. ff. e. l. operarum. et quicūque operas pre
stare tenetur ali debet ab eo cui prestat licet libertꝰ vni assigne-
tur tamen omnibus prestat operas. ff. e. l. si.

Hoc edictum. Construe sic hoc edictum
coarctande persecutio-
nis impositorum libertatis causa pretor proposuit
Dy. et dic hic edictū qd concessit actionē ad operas p̄
tor proposuit coarctande persecutionis etc. vt ad concessionem
actionis pro operis sequatur exclusio aliorū que olim poterat
patronus consequi etc. Jacob. vltra et minus. Dyn. ibi exercuis
se subaudi in tantum vt premeret etc. Dynus.

Operas. Certas vel incertas. Dynus. ibi of
ficij diurni alias officium diurnum
Dy. et vide qd no. et dixi. ff. de verbo. obli. l. in stipula-
tionibus. §. operarum.

Duobus. Ibi filio patroni pmortui. dy. ibi ne quicquã hoc.id est operarũ petitio.dy.ibi cõmune.s.qd dicitur de petitione operarũ transmittenda ad filiuz patroni premortui non obstante quod alius patronus viuat nihil habet commune cũ hereditate ꝛc.ibi opera certa. Dynus in glo.vltima in fine.multo ergo magis filio alteriꝰ patroni altero supstite.vt.s.

1 ☞ Pater posthumo prouidere potest in operis sicut iaz nato.
2 Liberi ex stipulatione operarum post mortem agere possunt.

1
Si quis operas. †Sicut potest pater prouidere in operis filio iaz nato ita ꝛ posthumo.hoc dicit dynus.ꝛ dic operas certas vel incertas.dy.ibi posthumos nota. posthumo posse stipulatione queri vt ꝛ.s.de leg.ij.l.peto.§. fratre penultimo responso ꝛ ibi notatur ꝑm Jo.in gl. signata sup verbo vlterioꝛ ex familia supersit.Old.Sed nũquid ad posthumos nepotes ꝛ videtur qd sic.s.de testa.tutel.l.qd si nepotes in fi.ꝛ de in ius vocando.l.sed si hac.l.§.liberos.qd credo verum si erant concepti in vita stipulantis.argu.de iniusto testamẽto. l.si quis exheredato.§.j.ꝛ.j.de suis ꝛ legitimis heredibus.l. titius ꝛ.l.sequen.ꝛ per mortem aui sunt futuri sui iuris.argu. s.de testa.tute.l.j.de vulga.ꝛ pupilla.substitutione.l.ij.ꝛ.j.de verbo. obli.l.quodcunq3.§.ij.vel dic etiam post ideo.vt.j.titulo proxi.
2 l.paulus.§.penultimo.sed in alio casu dicit.†Itẽ no.qd ex hac stipu.agunt liberi demum post mortem.vt.j.e.l.vt iureiurandi. §.fi.Jaco.in glos.vlti.in fi.not.speciale in opera.vt.s.cum sit facti queratur per patrem obligatio eius filio qd nõ est al's.vt.j. de verbo.obli.l.quod dicitur vbi de hoc plene ꝛ idem in vxore vt.j.de liberali causa.l.finali.ibi dummodo ꝛc.Jac.

Fabriles. Scilicet certe.Dy.ꝛ dic fabriles. id est artificiales vel.i.opere cõsistentes in aliqua fabrica.Jaco.ibi certe que vt scriptorie pictorie ꝛ semper dic certe.Jacobꝰ.ibi.consumunt vt omnes certe.dyn.ibi.officiales in faciendo consistentes.Old.in fi.scilicet ad heredem extraneũ.Dy.ꝛ vide qd not. s.de condi.indebiti.l.si non sortem.§.libertus in glo.magna.

a ¶ Si liberi. adde ad hũc §.bart.consi xxxij.ꝛ.in.l.si mihi ꝛ titio. de verb.obli.

1 ☞ Manumissio est causa sufficiens vt obligatio operarum sine causa dici non possit.
2 Juramentum superueniens an faciat valere qd al's est inutile.
3 Sacramentuz quodlibet validum est ad agenduz ꝛ excipiẽdũ.
4 Pater si filios instituat diuersis portionibus qualiter funduz communem inter se diuidant.

Ut iurisiurandi. Obligatio subaudi super operis.Jaco. ibi ꝛ libertatis causa ex manumissione contingentis
1 Jaco.q.d.†sola manumissio est sufficiens causa vt operarum obligatio sine causa dici non possit ꝛ per hoc reddatur ope exceptionis inefficax.vt.j.de doli exceptiõe.l.ij.§. circa. sed licet ista sit sufficiens non sola sed ꝛ alia:ꝛ hoc subijcit plane.ꝛc.Oldra.ibi plane queritur si quis patronus. Jaco.ibi legauit fundum forte.Jaco.ibi obligetur.s.libertus cui erat obligatum relictum.dy.ibi.siue statim post manumissionem.Dyn. ibi.post tempus.i.ex interuallo.Dy.ꝛ vide quod plene dixi.C.
2 eo.l.prima.Cõsueuit qri †an iuramentũ faciat valere quod alias est inutile.Et videtur quod sic iure nostro vt hac.l.C. si aduersus vendi.auẽ.sacramenta in auẽ.de iureiuran.a moriẽ.prestito.§.j.s.de lega.iij.l.cum quis decedens.§.codicillis .ꝛ de lega.ij.l.cum pater.§.filius matrem.in contrarium videtur. s.de pact.l.iurisgentium.§.j.generaliter.C.de legi.l.non dubium de hoc dixi.Item inter alia vestimenta pactorum non est iuramẽtum ergo ꝛc.per locũ a sufficienti partium enumeratione .vt.s. de his qui sunt sui vel alieni iuris.l.patre furioso.quidã distinguunt aut queritur vtrum iuramentũ faciat validum quod al's non valet quantuz ad actionẽ aut quantum ad exceptionẽ.primo casu dicendũ est regulariter quod nõ:qꝛ pactum nudũ non inducit actionem etiã si iuretur vt dicta.l.iurisgentium.§.quinimo.ꝛ.§.generaliter.s.de pactis.nam nihil aliud est vltra pactũ nisi quedam qualitas seu religio:vnde quo pactum non inducit actionem inconueniens esset qd qualitas debilis sufficeret ad eam inducendam fallit in duobus casibus.primus est in casu huius.l.ꝛ.s.de liberali causa.l.fina.ꝛ ratio est qꝛ mirabiliter obligatur libertus patrono qui non de homine fecit euz hominem hinc est qd esset re ipsa obligatus.vt.C.de in ius vocãdo.l. veniam.Item fallit si testatoꝛ in minus solẽni testamẽto legat nam si iurat prestari non debẽtur nisi fuerint ab intestato repetita.vt.C.de fideicommis.l.eam quam.sed si iurat iuramentum actionem inducit vt dicta.l.cum quis decedens.§. codicillis ꝛ dicta.l.cum pater.§.filius matrem.ꝛ est ratio qꝛ licet iuramentum nõ sit vestimentũ pactorũ,leges tamen interpretãtur legata tacite repetita ab intestato ne testatoꝛ periuriũ icurrat. secũdo casu cum queritur an faciat validum quo ad exceptionem inducendam,dicendum est quod sic vt dicto.§.codicillis.nam cum testatoꝛ confitetur se debere mihi centũ ꝛ heres repellit me excipiendo quod confessio fuit erronea tunc iuramentum testatoris habeat excepti.repellere ad idem in auẽ.de iureiurã.a mori.prestito.§.primo.ꝛ eodem modo repelleret a beneficio qd al's circunscripto iure alicui competeret saltem si est odiosum vt in auẽ.sacramenta.sed dices tu imo.ibi sacramentum proficit ad agendum.nam ex vẽditione a minoꝛe facta siue de certo nõ datur actio cuz nulla sit ipso iure.vt.C.de predijs mino.l.prima .ꝛ per totũ.sed si iurat,tunc actio competit ꝛ sic illa autẽ. videtur contra predicta secundum intellectum communem:sed certe ille intellectus non est verus qꝛ illa autẽ.debet intelligi quando vẽditio facta fuit cum decreto ꝛ iuramẽto vallata vt ibi tenẽt iaco.de rauẽ.ꝛ pe.predicta sunt vera de iure nostro : sed iure canonico secus qꝛ canoniste magis curant de spiritualibꝰ accessorijs quam de tempoꝛalibus principalibus ꝛ ideo secunduz eos
3 †quodlibet sacramẽtum est validum ad agendum ꝛ excipiẽdũ dum tamen nõ vergat in interitũ salutis eterne vt extra de iure iuran.c.cum cõtingat ꝛ.c.si vero.ꝛ est ratio qꝛ licet iuramẽtũ nihil sit nisi qualitas pactum nudũ principale tamẽ sibi accedit. qd autem dixi iuramentũ non proficere ad agendũ vt per totũ titulum de iureiuran.§.ꝛ.ff.ꝛ est ratio qꝛ hic est contractus ex quo actio potest procedere ꝛ oriri ꝛ sic intelligatur.s.de iureiuran.l.ij.item predicta sunt vera nisi iuramentum prestitum fuisset contra bonos moꝛes quia sic nõ est obligatoꝛiuz vt extra de regulis iuris.c.non est obligatoꝛium.libꝛo.vj.ꝛ vide ibi notata per dyn.ꝛ alios in glo.etiam causa legati in fi.ꝛ hoc plene soluitur in fi.j.de liberali causa.nam si sciens se nõ teneri promittat quãdocunq3 tenetur si credens se teneri si quid incontinenti presumiẽ fecisse causa libertatis si ex interuallo non presumiẽ. dy.

Dabitur. Ibi nam.huius quoq3.s.impuberis. Dy. in gl.sic ergo pupillus in fi.al's iuramẽtuz ipsius nõ seruaẽ.vt.s.de iureiurando.l.qui iurasse.in principio.

a **Si liberi.** [a] Ibi operaruz actionẽ subaudi queritur. Dynus.ibi habituros actionem ꝛ sic non diuiditur pro hereditarijs poꝛtionibus.Oldra.ꝛ cõcoꝛ.in auẽ.
4 de nup.§.soluto.ꝛ sic facit iste.§.†si pater instituit filios de diuersis poꝛtionibus ꝛ habebat fundum qualiter diuidi.debeat inter eos:ꝛ videtur primo quod pro hereditarijs partibꝰ.vt.C. de testamento militis.l.quãquam.ꝛ de institu.ꝛ substitutioni.l. prima.tu dic quod debet inter eos equaliter diuidi.argumentum huius.§.ad contrarium dic quod ibi tractaẽ de his qui ꝑueniunt ad filios iure hereditario ꝛ ideo pro hereditarijs poꝛtionibus diuiditur sed fraude non peruenit ad filios.sed quid si pater disposuit de feudo vnum instituendo ex filijs in tertia parte feudi,aliumi n duabus:dic ꝙ talis dispositio nõ valet et ea nõ obstante fit inter eos equalis diuisio vt in vsibus feudorum succe.feudi.c.j.Dyn.Jaco.ꝛ Oldradus.

Si quando. Ibi partem opere.s.preterite. Dyn.ibi petatur. videẽ ergo qd semper opera petatur sed estimatio soluaẽ.Jac. imo videẽ tm̃ qd estimatio tm̃ petatur.vt.s.de vsufr. lega.l.si vsufructus mihi.Old.De hoc.j.l.proxi.ibi qd cõtingit scilicet qd opera debeaẽ duobus.ꝛ dic cõtingit.i.cõtingere potest.dy.in fine.i.obligatur cũ effectu qualiter aũt debeat cõcipi fideiussio pro operis dic vt no.j.de fideiuss.l.si quis pro eo. dy.

1 ☞ Opera incerta qualiter prestari debeat.

Opere. Ibi non sunt:ꝛ ideo non mirum si petita opera estimatio perducatur in condemnatio.vt.s.l.proxi.ꝛ arg.j.de verbo.obli.l.si seruum stipu.§.fi.Jaco.ꝛ ibi erat in obligatione rez dari hic autẽ fieri.Old.ibi.sed officiales incerte ꝛ preterite. dy.ibi quam patrono nisi essent promisse alij.nisi enim sic exponas sonaret ista litera qd opere incerte nõ possunt deberi nisi patrono quod falsum est.vt.j.de duobus reis.l.nemo.Ray.ibi.consistit
1 q.d.si alij prestarent essent alie opere.arg.j.eo.l.quia.† Uel dic quia opera incerta debet prestari ꝑm cõditiones edẽtis ꝛ eius qui editur si tamen inter eos ius patronatꝰ versetur.Uel expone vt not.j.eo.l.he opere.Raynal.in artificio.certo.dy.

Seruus patroni. In glo.prima ibi patet igitur si valeret stipulatio cum seruꝰ verba stipulatiõis dirigit in suam personam ibi ex persona scõm ꝙ de iure nõ posset

possit ibi non conveniret hanc rationem tene z eam declara vt notatur.j.eo.l.he opere. Ray.

Si quis hac lege.

In.§.etiam si vxore ibi habeat libertus etiam de voluntate patroni. Dy.

1 ¶ Famulus tenetur ad operas in infirmitate omissas.

Plane.

Argu.contra apostatam qui exivit de monasterio qd teneatur creditoribus sicut tenebat ante ingressum.z pro hoc.j.de adulteriis
1 l.divi.§.fi.† Item est arg.qd post convalescentiam famuli possint exigi ab eo opere preterito tpe infirmitatis sed contrarium videt.j.l.proxi.ibi peti posse.i.dies operarum cedit.nam ante non cedit z loquitur de incertis.vel dica.iudi.z sic petatur. Ja.

1 ¶ Vasallus non tenetur ad servitium quod tempore infirmitatis non potuit domino prestare.

Libertus.

Ibi impeditur illis diebus quibus operari debuit. Jacob⁹.ibi.non tenetur.i.non cedit dies pro parte.z ideo nec petitio pro parte vel possit patronus dicere aliqua pte diei elapsa libertum pro parte lapsa teneri sed toto die elapso potest peti pro parte.vt.s.eo.l.si quando. Jaco.ibi.ideo quia non recipit divisionem in substantia. Oldra.ibi.potius deberi.s.civili-
1 bet.dyn.z est argumen.† qd non imputetur vasallo.si in infirmitate impeditus debitum servitium prestare non potuit. Item qd vasallus non teneatur servire dno irrequisitus:licet tamen contra si fiat videtur contra si sciat dno expedire vt in vsibus feu.si de feudo controversia fuerit.c.vasallus.z titu.hic finitur lex dein de consuetudines regni incipiunt.§.quantocunqz. Dy.

Nec audiendus.

Ibi vel infirmitas facit ad id qd dixi.s.e.l.libertus.qui post ibi si poscit idem petit:z debet esse scriptum per se.qz est ab hoc verbo posco poscis.

1 ¶ Vasallus domino suis expensis servire tenetur.

Suo victu.

a Ibi opas certas.dy.facit h
1 ex qd † vasallus teneat servire domino suis expensis. De hoc plenissime vide in summa feudorum. Jaco.ardezonis titulo quibus modis feudum acquirat scda charta.versi.si vero nomina im est servitium.z versicu.sequentibus.z in speculo de feudis.§.qm super homagiis.ver.xxiij.queritur:z in libello Rofredi iuris canonici.titulo de honore debito patrono.j.colum.z quod teneatur servire suis expensis facit.j.eo.l.qd nisi.in princi.de hoc satis dixi.s.de legibus.l.de quibus.penulti.colum.versic.item quero an de iure sit. In gl.j.ibi.que sunt contra.hec opinio azo. approbatur.s.de coditione indebi.l.si non sortem. In glossa magna ibi.alii econtra:hanc sequi videtur dyn.vt patet in apostilla.s.in textu posita super verbo operas dum dicit certas.z.j.eo.l.imponi. De hoc etiam vide quod notavi.C.eodem.l.liberti.

1 ¶ Fictualis fictum biadi suis sumptibus ad domum domini conducere debet.
2 Vasallus domino absenti servire non tenetur.

Quod nisi fiat.

Id est nisi prestet vict⁹ z victus z vestit⁹ vt tempus cocedatur.vn sibi qrere possit.dyn.ibi.qz vnusquisqz ratio generalior quam lex. Et nota hanc rationem que pulchra est z notabilis. Ol.z facit qd si in societate vn⁹ ponit operas alter pecuniam:quod debeat ille qui operam ponit suis sumptibus peregrinari:z equos ad vecturam accipere.sed Jac.
1 de are.tenet contra.C.pro socio.l.j.† Item facit hoc qd fictuales qui tenentur prestare fictum bladi teneant illud coducere suis sumptibus ad domum dni.licet.j.i.pxi.videat contra. Et pro prima opinione facit qd si legat servus absens heres tenet rquirere eum suis expensis z repertum legatario tradere.vt.s.de leg.j.l.servo legato.§.fin.de hoc dixi.C.de epis.z cle.l.iubemus.

Ex provincia.

2 Jlle.§.facit qd † vasallus no tenetur servire dno absenti nec eum sequi.de quo dic plene vt nota.in summa feudorum.scda charta.ver.z quod dictum est locum habet.ad hoc facit.s.de cod.z demon.l.penul.§.de procu.sed z he.§.j.z ibi in glo.vbi queritur an advocatus teneatur exire domicilium z prestare patrocinium in causa.de q vide qd notavi z dixi.C.de suffragiis.l.j. Et in Brocardis de certis z dubiis.vij.pres. Rubricella an cogat advocat⁹ ire per provincias. Item facit an vxor teneatur sequi virum peregrinantem vel vagabundum.de quo nota.xiij.q.ij.c.ebron.z.c.vna queqz.xxxiij.q.ij.c.si quis necessitatem.extra de divor.c.quesivit.z per Innoc.de coniugio leprosorum.c.j.z Bertra.z plene dixi.C.de vxo.mili.l.j. Et concor.ad hunc.§.ff.de servis exportan.l.titius.de iudi.heres absens.de eden.pretor ait.in fine ad trebellianum.l.recusare.§.fina.z.l.sciendum ad exhi.l.sed z si.§.j.z depositi.l.si in asia.

1 ¶ Vasallus non requisitus servire non tenetur.
2 Laboratores in estate possunt dormire.

Cum patronus.

1 Facit quod † vasallus no teneatur servire nisi requisitus. De quo dic vt dixi.s.e.l.libertus qui post.

Cum libertus.

Ibi extiterint per se z directo. Dy.ibi.ad operarum certarum Dy.ibi.itaqz si quis pater idemqz patronus. Dyn.ibi.ab operarum certarum. Dyn.ibi.ac si.i.sicut. Dy.

In omnibus.

2 Operibus certis z incertis. Dy.et facit † qd laboratores possint dormire in estate.pro hoc.j.eo.l.medicus.z.l.operarum.in fi.

1 ¶ Tabellio nolens officium exercere non cogitur chartas facere antiquas tamen tenetur explere.

Heopere.

1 Ibi exercebit arg.† qz si tabellio desierit exercere officium tabellionatus quod no cogat facere chartas:antiquas tamen factas tenetur explere.vt.C.de falsis.l.si quis decurio. Jacob.z vidi vnum eorum bergomate qui fuerat tabellio firmare z explere antiqua instrumenta per ipsum ante episcopatum confecta:vt plene dixi dicta.l.si quis decurio.z ad hoc.j.e.l.he demum.ibi quis qui non sit patronus. Dyn.ibi.operas certas. Dy.in gl.vlti. In glossa q icipit z ita sine omni diminutione contraria ratio nota.j.de verbo.obli.l.eadem.§.cato. Oldra.

Quoties.

Ibi preterite.i quarum dies iam venit z preteriit. Oldr.ibi.stipulationis licet non interveniat patroni postulatio. Dyn.

Patronus.

Ibi.sz hoc vt arctat ius patronatus.dy.ibi.estimand⁹ est z io no privat iure patronat⁹.dy.ibi patoniu.i.ioculatorem vt colligit.j.e.l.si libert⁹ artem.z.C.de spectacul.l.si qua.ibi nonnunqz pdicta locum no hnt qn patronus liberto non postulante sequit.dy.in fi.si ideo iure patronat⁹ no privat. Dy. a

a ¶ Suo victu. Adde ad intelligentiam huius.l.bar.i.l.no fit.§.libertus.de codi. ir... bart.i.l. ij. ...reg.ges. ba...l.libert. C.de operis liber.

1 ¶ Comodum patroni estimat no autem incomodum libertorum.

Medicus.

Ibi qd.i.quia. Dy.ibi.i parentes id est infirmos in cura eum rogantes z est casus accusatini construit cum verbo habiturum. Dyn.ibi.id ius necne.i.an de iure teneat talis impositio operarum vel non. Dyn.ibi.liberas opas.i.que a liberis hominibus prestari solent. Oldra.ibi id ius esse.id est dictam operarum impositionem tam affirmativam quam negativam de iure tenetur. Oldradus ibi. Item rogavi.i.interrogavi ibi fructus.s.vtilitatis.z est casus genitivi z construitur cum dictione quantum que est.s. Dy.† Et sic not.estimari commodum
1 patroni non incomodum libertorum.

Si libertus.

Artem pantoniam.i.ioculatorum:vt dixi.s.e.l.patronus.ibi semper dum vult vti operis liberti. Oldra.

Si duorum.

Ibi alteri patrono tantum. Dynus ibi.ius operarum petendarum. Dynus.

Si operarum.

Incertarum. Dy. In glos.imo e ibi no fici extraneo sed none hic iam indicta erat.rndeo pris stipulationem inspici.vt.j.de verb.obl.l.insulam.§.biennium. Jacob.ibi.de acqui.re.do.l.quedam.vbi de hoc plene dixi.z p hoc in auf.de sanctissimis epis.§.si qs oratorium. Jaco.z extra de iure patro.c.ex lris.z.c.cum seculum:z ibi no. Oldr.ibi.a privato z de cosensu epi z no aliter.vt extra de iure patro.c.qd autem.in fi.z.c.illud.z de privileg.c.cum z plantare.§.ecclesias. Jaco.z Oldra.ibi.a quodam privato.i.habet ius disponendi bona temporalia que forte patron⁹ cotulerat:honesta tamen portio presbytero reservatur.vt extra de prebendis.c.de monachis.de privilegiis.c.cum z plantare.§.in ecclesiis.z.xxi.q.ij.c.fi.z sic idem ius sortit qd haberet ex edificatione:vbi hoc idem contingeret.

xvj.q.ij.c.fi.⁊.c.antepenul. Jacob.ibi.cū omni suo iure. Argu.
optimum ad collationem factam cum omni suo iure. Jaco. Et
ita apponitur cōmuniter in instrumētis collationū ⁊ bñficiorū
cum omnibus iuribus ⁊ pertinētijs suis ibi.c.sane credo qđ gl.
voluerit allegare.c.sane.quod est.xvj.q.ij.⁊ eadem cā.qōne. vij.
c.sane.⁊ extra de iure patroñ.c.cum seculum.⁊.c.cū laici. Nam
ista glo.defectiua est:qualiter autem ius patronatꝰ sit apud he
redes patroni.dic vt extra de iure patronatus.c.j.cum ibi nota
tis.⁊ vide.s̄.de contrahen.empti.l.in modicis.

1 ☞ Arbitrium iniquum peti potest reduci ad arbitrium boni viri.

SI libertꝰ ita iurauerit.

Ibi id faciant.i.obligationem in eorum persona contrahen
dam in alterius arbitrium cōferant. Old. rationabi
1 lis ⁊ equa est hec lex ⁊ facit bene ad materiā† qđ possit peti re
duci arbitriū iniquum ad arbitriū boni viri nō obstante pacto
in cōtrarium adhibito.de quo no.per Dy.extra de regu.iur.c.
scienti.⁊ notaui.C.de arbitris.super rubrica.⁊.l.si quis arbitra
tu.j̄.de verbo.obli. Facit etiam ad hoc quod vidi sepe contin
gere qđ siquis iniuriam fecerit potestati vel eius familie ⁊ pro
misit vel iurauerit stare preceptis eius ⁊ arbitrio: qđ si inique ar
bitratus fuerit quod tale arbitrium possit peti reduci ad arbi
triū boni viri.⁊ ad hoc optime facit.extra de iureiurando.cap̄.
veniens.⁊.c.quintauallis.vbi de hoc late per Inno. ⁊ extra de
electio.c.causam que. In glo.hic.que incipit arg.est hic.

☞* Casus singularis.

1 ☞ Prestatio decennij an obliget aliquem in futurum.

OPeris.

De hac materia no.x.q.iij. q: cognouimus. ⁊ plene dixi.C.de pactis.l.si
1 certis annis.in gl.in fi.vbi finaliter sic distinguit† v
trū prestatio decēnij obliget aliquē in futurū.sic di
stingue aut allegatur sola p̄statio ⁊ pbatur.⁊ tunc nō obstat vt hic
⁊.j̄.de sol.l.creditor.§.titius.aut allegatur stipulatio ⁊ pbatur
prestatio ⁊ tunc propter prestattionem presumitur interuenisse
stipulatio ⁊ sic obligat: vt dicta.l.cū de in rem verso.de vsuris
aut probatur prestatio ⁊ allegatur pactum nudum ⁊ tunc cū
solo pacto prestatio non obligauit: vt dicta.l.si certis annis.C.
de pactis ⁊ de vsuris.l.si creditor. Dy.

OUi onerande.

Uide qđ dixi.ff.j̄.quarum rerum actio n ō datur.l.j.§.que onerande.

1 ☞ Dignitas aduersario meo obueniens obligationis mihi quesite ius aufert.
2 Uasallus feudo cedere potest.

INterdum.

1 In fi.† Not.ꝙ dignitas obueniens aduersario meo aufert
ius obligatiōis mihi q̄site.ad hoc.j̄.e.l.opis. Ol. In
gl.vlt.ibi.in q̄busdā nō imo ppriū exēplum de muta
tione est in eo qui primo tpe operarū impositarū erat artifex ⁊
postea adeptus est dignitatem.vt.s̄.e.l.he ope.⁊.j̄.e.l.he demū
2 in fi. Et est arg.hic ꝙ† vasallus possit cedere feudo, de quo not.
extra de constitutio.que in ecclesiarū.vbi bñ tenet ꝙ sic. Inno,
contra. Sed de hoc vide in vsibus feudo.de capitañ.qui curiā
vendidit.c.fi.⁊ titulo hic finitur lex ⁊ consuetudines regni in
piūt.c.vlt.⁊ de hoc notaui.C.de actioni.⁊ obligatio.l.sicut.⁊ de
iure emphi.l.ij.versicu.item quero.nunquid vasallus vel emphi
teota rem dimittendo.

LIberta.

Etas excusat libertā sic ⁊ ab alijs muneribus.C.qui etate.per totum.

1 ☞ Libertus per liberos excusatur ab operarum prestatione.
2 Excommunicatus post mortem absolui nequit.

QUi libertinus.

Liberi excusant libertum a prestatiōe ope
rarum ⁊ prosunt ad excusationem aliorum numerū
vt.C.qui numero libertorum.per totū ibi natos.qui
dam sunt geniti sed nō nati: vt q mortui nascuntur.vt.j̄.de ver
borum significatione.l.qui mortui. Old. In glo.qui solus.in fi.
Sol.hic ⁊ ibi fauor versatur tamen diuerso respectu q̄a hic est
fauor dissoluēde obligationis.ibi est fauor minoris etatis: ⁊ iō
ibi superstites hic etiam non superstites prosunt. Jaco.de bel.
Uel ibi de excusatione que est odiosa hic de liberatione opera
rum que est fauorabilis

Nihil autem.

Ibi alij non creditori vt diff erat precedenti in gl.ex interuallo. in fi.
solu.proximum contrarium. Jaco.

Posthumus.

Ibi intelligi potest.vt no.quē pos
se liberare defunctū sed nō heredē.
2 Jaco. Item est argu.† qđ post mortem quis non possit ab ex
communicatione absolui: sed dic de hoc.vt no.extra de senten
tia excommunicationis.c.a nobis. Oldr. Ibi fideiussores quo
que contra hoc videtur.s̄.de pactis.l.quod dictū.⁊.l.nisi hoc
actum.sed dic vt notaui.j̄.de exceptio.l.exceptiones.

1 ☞ Uasallus non tenetur se morti exponere pro domini salute.

SE demum.

Ibi intelligitur impositione operarum certarum: ita qđ
cū effectu peti possint. Dy.ibi nec enim exemplū de
primo. Dy.ibi arenarius exēplū de secundo.dy. Et
1 facit huius.l.arg.† quod vasallus nō teneatur se exponere mor
ti propter salutem domini.argumen.contra.s̄.ad silleia.l.j.§.eo
dem.⁊.§.hoc rescriptum.⁊.§.seruo. Dynꝰ. Item est argu.ad id
qđ dixi de tabellione qui deposuit officium tabellionatus vtrū
teneatur facere instrumenta vel explere antiqua. de quo dixi.
s̄.eo.l.he opere.ibi ⁊ si.i.quamuis. Ibi desierit ⁊ est forte digni
tatem adeptus. Dy.

1 ☞ Stipulatio tacita interesse est in oībus stipulationibꝰ facti.

☞*

SI ita stipulatio.

In modum cōditionis factum facit.l.videri in modum cōuentionis.h.d.dyn. Et iste
casus non est alibi. Dy.licet pcedat conditio ope p
misse ⁊ estimatio promittatur non statur illi estimationi: ⁊ sic li
cet non sint in obligatione opere q: in modū condittonis adie
cte tamen peti potest ⁊ sic est mirabile quod petitur quod non
fuit promissum nec est in obligatione. Dy.ibi si.x.incipiendo a
precedenti conditione.dy.ibi nec.xx.istud nec respicit aliud nec
quod est.j̄. Old.ibi danda sit subaudi ⁊ videtur qđ non quasi
⁊c. Ol.ibi promisse non sint quia non in modum conuentionis
sed conditionis erant apposite.dy.ibi omnino.i.totaliter a peti
tione operarū ⁊ summe loco pene apposite. Oldra.

Sequens.

Ibi condēnetur si cessauerit in prestatione operarum pro ipsarū estimatiōe.dy.
Et videtur qđ sic q: ⁊c. Old.ibi dē ratione interesse ppter ope
1 ras non prestitas qđ facere debet† quia in oībus stipulationibꝰ
facti est tacita stipulatio interesse.vt.j̄.de re iud.l.si quis ab alio
§.j.⁊.s̄.eodem.l.si quando. Oldra. Ibi indulgere: scilicet qđ pos
sit promissionem.xx.ad taxādum operarum estimationem in
ducere. Oldra. Ibi ex parte.i.ad vnum effectum: scilicet vt ta
xationē faciat. Oldra.ibi obligationem factam.super.xx. Old,
in fi.questione facta sit non ad taxandum sed ad libertatē one
randum ⁊ propterea eam in totum dicat non valere. Oldrad.
in glo.vltima.in fi.solu.vt notaui.s̄.rerum amotarum.l.de rebꝰ
⁊ in.l.nonnunquam est speciale.

1 ☞ Cedenti bonis actio non datur ex antegesto.

SI bona patroni.

Ibi venerūt id est vendita ibi preteritarum: scilicet operarum. Dynꝰ.ibi nō dabitur.s.
patrono. Dy.in fi.⁊ ideo repellitur.vt.j̄.de cura.bo.
1 dando.l.penultima. Dy.† Et nota.ꝙ cedenti bonis non datur
actio ex ante gesto si ex post gesto sic.j̄.que in fraudem credito.
l.§.fi. Jac. Itē operas etiam prius impositas quarum dies po
stea cessit dici potest competere quasi ex post gesto quasi olim fa
cta ad hoc tempus trahantur. Jacobus.

1 ☞ Filius q ptē pdidit quā a patre habuit est a patre alēdus.

LIbertus qui.

Ibi obligatiōe: scilicet interueniente. Old. Ibi
dimissus id est manumissus. Dynꝰ.ibi assecutus est:
scilicet ex actione operarum secuta. Oldra. Et est bo
1 num.argu.l.ista.† quia licet filius habuerit partem a patre suo
quod si eam perdiderit sit nihilominus alendus a patre si ege
at. Jaco.in glos.nunquid ibi ⁊ Hugo.de porta rauennate. dy.
ibi facta ex actione hec placet Dyno.

CErdonem.

Ibi heredi promittere q non erat de numero libertorū ibi.
sed ⁊ si promiserit per errorem facti vel iuris secus si
sciēs se nō teneri pmittat.vt.j̄.e.l.campanus.ij.rñso.
Dyn.

Dy.in glos.coactus vel dic ⁊ melius per errorē iuris vel facti.⁊ dixi.s.in expositione litere.⁊ not.j.e.l.campanus.Dy.

Operis. In gloss.in fi.solu.non est cōtra q: illud vt puniatur offensa liberti quo ad reuocationem in seruitutem hic ad tollendam operarū obligationem.Dy.⁊ Old.vel solue:vt ibi notatur.Jac.

1 ☞ Mora rei nocet fideiussori sed non fideiussores reo.

1 Si libertus. † Mora rei nocet fideiussori mora fideiussoris nō reo s; fideiussori.Dyn.ibi.nulla extat.i.nulla extare pōt etiā si interpelletur in promissione operarum vel alicuius alterius quod in faciendo vel non faciēdo consistit.Old.⁊ Dy. ibi.debito vel alia quacunq; vel quātitate que res debita vl' prestanda.Dy.in fi.i.dato quod reus nō sit in mora:⁊ sic interitu speciei liberatur.Dyn.In glo.scilicet in certis.sed quomodo in certis potest loqui cum ꝓprietas earum in persona edentis constet.vt.s.eo.l.opere.sed respondeo tenetur ad interesse:vt not.s. de fideiussoribus.l.si quis pro eo.⁊.l.si cum.⁊.j.de verbo.ob.l.cū filius.§.j.Jaco.

Libertus. Ibi negotiatores vestiarij.id est mercatores pannorū seu vestium ibi possit subaudi queritur.Dyn.In glo.j.in fi.Dic si patronus patiatur lesionem qđ est ꝓprie p̄rimonij diminutio.vt.j.de dam.infect.l.damnum.⁊ dānatio ꝓpter negotiationem liberti tunc non potest ꝓhiberi libertus ab illa negotiatione:⁊ ita hic si autem patronus nihil de suo amittat:s; non acquirit quod esset adquisiturus si libertus negatione cessaret tunc libertus a negotiatione prohiberi non pōt.Et ita loquuntur cōtraria arg.j.de dam.infect.l.proculus.cum simi.vel dic quod aut volebat patronus qđ libertus abstineret a negotiatione propria ⁊ illos dies quibus libertum volebat:abstinere computare sibi in operis volebat:⁊ tunc aut esset damnum patrono ⁊ auditur alias si non esset damnū non auditur arg.huius.l.⁊.s.eodem.l. medicus.vbi de hoc dixi.Si vero patronus non vult computare in operis ipsos dies noceat vel non auditur:vt in legibus allegatis in glo.Dyn.

1 ☞ Promittens qui scit se non debere censetur donare.

Campanus. Ibi sed si cum sciret.secus si per errorem.vt.s.eodē.l.cer
1 donem.Dy.in fi.ergo† qui promittēs sciens se nō debere videtur donare ⁊ sic obligatur.de quo dic vt not. j.de doli exceptio.l.ij.§.circa.tamen ista lex est valde contra distinctionem illam si bene admittatur.Dynus.Et de hoc dic vt ibi plene dixi.

1 ☞ Uxor marito corpus suum tradere dicitur.
2 Uxor corporis sui potestatem non habet.

Sicut patronus. Ibi amittit durāte matrimonio sed eo soluto secus.vt.s.eo.l.plane.Dynus.in glos.vlti.
1 ibi.sed si vir.in princ.†nam vxor tradit corpus suum marito.extra de dote post diuortium resti.c.per vestras.⁊.C.qui potio.in pign.ha.l.assiduis.⁊ ibi in glos.⁊ de hoc nota.⁊ dixi.C. de crimine expilate hereditatis.l.aduersus.ex quo ergo operari debet marito,debet ⁊ ab ipso alimēta percipere.pro hoc.s.eo. l.opere enim.licet sit argumentum ꝯtra.s.eo.l.victu suo.sed dic vt ibi notaui ⁊ dixi.⁊ an ⁊ quādo maritus teneatur alimēta prestare vxori plene dixi.C.de neg.gest.l.quod in vxorem.⁊.s.solu.
2 mat.l.si cum dote.§.si maritus.Et pro hoc etiam facit q:† vxor non habet potestatem corporis sui.xxx.q.j.c.nosce desideras.⁊ pro hoc eadem causa.q.iij.c.j.⁊ bene facit ad predicta.s.de vsu ⁊ habi.l.plenum.§.fi.⁊ ibi dixi.

Patrone. Ibi indecore.id est sine honestate. Dynus.

Operarum. Ibi estimatione.i.fm conditionem illius que debet.Dy. ibi.libertum subaudi dicimus alendum a seipso:sed etiam aliū quemlibet operas edentē.Dy.ibi. operas certas.Dy.ibi.aūt si non p̄stentur alimenta.Dy.in glos.vlti.ibi fm Jo.⁊ Hug.⁊ bene de hoc notaui ⁊ dixi dicta .l.suo victu.in fine.pro hoc.s.eod.l.medicus.⁊.l.cum patronus.§.in opis.Ja.

Interdum. Ibi nō sit.id est ꝯpetat.Dy. ibi.assignatus est libertus iā ius patronat⁹ competit illi cui assignatus est:sed ius petēdi operas omnibus fratribus:vt patet.j.de assignandis libertis.l.j.Dy.

¶ De bonis libertorum. Rubrica.

1 ☞ Sequentes in gradu possunt admitti nō petentibus primis.
2 Patronus deportatus contratabulas h; si restituatur.
3 Libertus filio emancipato patroni satisfacere tenetur.
4 Exheredatio tacita per militem facta patronum exheredatum repellit a bonis liberti paterni.
5 Filius patroni contra libertum aduocatus excusatur.
6 Patronus de falso testm̄ accusans repellitur.
7 Portio filij exheredati accrescit fratribus.
8 Patronus liberti necem vindicare tenetur.
9 Patronus per errorem iudicium liberti agnoscens non repellitur a contratabulas.
10 Filius qñ possit patris patronus.

Super rubrica. Dictū est.s.de iure patronat⁹ quas penas patiūtur liberti q ius patronatus non exhibent patronis.⁊ qa occasione patronatus patroni quoddā ius habent in bonis libertorū:ideo ponitur hic rubrica quod ius competeret olim ⁊ hodie patrono in bonis liberti adremunerandū grā
1 de beneficium liberto prestitum.j.eodē.l.inter patronos.† Primis non petentibus admittuntur sequentes.j.eodez.l.secundo. Et an mortuo patrono detur liberis eius cōtratabulas bonorū possessio.in cōtratabulas filius emācipatus p̄fertur eius filio cū hoc competat de iure pretorio in successione vero legitima cōiungantur.ead.l.§.si filius.Patronus admittitur ad ꝯtratabulas liberti qui ius anulorū aureorū impetrauit.secus si natalibus sit restitutus vel liberā testamenti factionē impetrauit a principe. j.eo.l.etiam.Accipiens numos vt manumittat nō h; cōtratab. eadem.l.§.si quis minoris.Et ad hoc vt cōpetat contratabulas patrono preterito opus est hereditatem esse aditā.ead.l.§.vt patronus.Patronus non admittitur contra bona in castris quesi
2 ta.eadem.l.§.patronus.†Patronus deportatus ⁊ restitut⁹ h; contrata.ea.l.§.deportatus.Si filius manumisit seruū castrensis peculij preteritus habet cōtrata.ea.l.§.si qui filius.Libertus vni assignatus non desinit esse aliorū libertus.j.ea.l.§.si capitis. Patronus habet contratabulas qñ non est ex debita portione institutus.eadem.l.§.toties.Si conditio sub qua institutus est patronus extet ante aditam hereditatem cessat contrata.⁊ conditio de preterito vel presenti non est ꝓprie conditio.ea.l.§.si patronus.Institui potest patronus sub conditione si filius liberti eo viuo decedat.ead.l.§.si libertus.Sufficit quod patronus habeat debitam ex institutione legato vel donatione.eadē.l.§.si debita.Datum patrono causa cōditionis implende imputatur sibi in debita portione ⁊ portio patroni inspicitur in bonis extantibus tempore mortis liberti vel que dolo eius desierunt extare. eadem.l.§.si seruus. Detegens necem defuncti liber efficitur ⁊ nullius est libertus.j.eodē.l.si necem.Patrono datur bonorum possessio etiā si libertus decedat apud hostes.ea.l.§.si libertus. Patrono deportato datur filio eius bonorū possessio:q: deportatus habetur pro mortuo.secus si sit captus ab hostibus. ea.l. §.si duo deportatus.Si extraneus sit institutus a liberto ⁊ restituere rogatus filio ipsius liberti repellitur patronus.eadem.l.§. finali.Libertus habens patronū ⁊ liberos eius debet substitue
3 re patrono ipsos liberos.j.eo.l.libertinus.†Libertus tenetur satisfacere filio emancipato patroni non autē nepoti ex eo.ead.l.§. finali.Filius liberti ex modica institutus excludit patronū.j.eo. l.⁊ si ex modica.Si pendente appellatione a sñia lata contra testamentum filio liberti decedat trāsmittit ius ad heredem suū. eadem.l.§.si filius. Patronus approbans iudicium liberti repellitur a contratabulas.ea.l.§.fi.Et absurdum est in parte approbare ⁊ in parte reprobare.⁊.j.eodez.l.nam absurdum.Et sic licet arguere ab absurdo.si non habuit effectum petitio patroni non priuatur iure suo.⁊ si putat se institutum ex debita cum nō esset admittitur ad ius suum quia nō potest quod sperauit.⁊ si patronus petat legatum potest penitere.j.eo.l.si vero.Si legatum patrono euincatur in totum vel pro parte habet a cōtratabulas.eadem.l.§.si patronus.Qualitercunq; patronus habeat sibi debitam portionem per se vel per alium repellitur a contrata.eadem.l.§.si seruo.Si patronus minor.xxv.annorum approbauerit iudicium liberti opus est sibi restitutio in integrum si est lesus.eadem. l.§.fin. Patronus petens libertum in seruitutem repellitur a bonorum possessione ⁊ liberi eius.j.eo.l.qui in seruitutem.Si vnus ex patronis habet minus debita portione alter plus suppletur habenti ex portione plus habentis ⁊ idem in liberis patronorum.j.eodem.l.si ex patronis.Et facit quod filius

institutus in minus legitima possit petere supplementum con-
tra alios. Exheredatio nepotis facta per auū excludit a bonis
libertorum aui: sed nō patris. exheredatio nepotis facta per pa
trem institutū excludit a bonis libertorum aui z patris, cum di
stinctione tamen que fit in litera. eadem. l. §. iulianus. z §. seq. z l.
sequenti. Et sublato medio per quod peruenitur ad extremum
4 tollitur etiam extremum. †Exheredatio tacita facta per militez
patronum repellit exheredatum a bonis liberti paterni. ff. eod. l.
si patronus. Exheredatio non nocet ei cui est facta liberti assi-
gnatio. eadem. l. §. si quis libertum non mala mente facta exhe-
redatio non nocet. eadem. l. §. si quis non mala mente. Exhere-
datus pronuntiatus vel perperam exheredatus non repellitur.
eadem. l. §. si quis cum esset. Et nota qd verba sententie non de-
bent extendi vltra quam in eis continentur. Si filius patroni in
partem obtinet z in partem succumbit in querela inofficiosi no-
cet sibi exheredatio. eadem. l. §. si filius. Exheredatus z scriptus
a quocunqz gradu sit exheredatus non nocet filio. eadem. l. §. si
fili⁹. repudiata hereditate paterna admittitur ad bona liberti.
eadem lege. §. finali. Et an idem in feudo patroni. filius exhere-
datus qui extitit heres patri non per se: sed per mediam perso-
nam non habet contratabulas in bonis paternorum libertorū.
ff. eo. l. filius. Patronus maior. xxv. annis accusans libertum de
crimine capitali vel in seruitute petens excluditur a contratabu
las. minor autem non, etiam si tutor eius accuset. si minor erat tē
pore accusationis z maior factus tempore sententie non excludi
tur qr desistere non debuit propter turpilia. z abolitionem de fa
cili impetrare non potuit: sed si abolitio publica superuenit z ac
cusa. repetijt repellitur. ff. e. l. qui cum maior. is demum excludi-
tur qui accusat de crimine capitali: sed si iudex cum crimen non
esset capitale imposuit penam capitalem non excluditur: qr im-
peritia iudicantis sibi nocere non debet. eadem. l. §. is demum. z
no. quod crimina capitalia dignoscuntur ex genere pene. Item
si clericus accusauit citra penā sanguinis quod non sit irregula
ris. cum patronus testimonium in capite liberti dixerit vel accu
satorem supposuit excluditur ac si accusasset. eadem. l. §. sed si nō
accusauit. si patronus prouocatus voluit se vlcisci parcitur sibi
eadem. l. §. si libertus. si patris mortem vindicando accusauerit
libertum filius patroni accusatur. eadem. l. §. si patris. z ibidem
quod filij habent effectū ad bona paterna, accusasse dicitur qui
vsque ad sententiam perduxit: secus si peniteat. eadem. l. §. accu
5 sasse. †Filius patroni aduocando cōtra libertum excusatur quia
aduocatus non accusat. eadem. l. §. patroni filius. z facit quod
vasallus aduocatus possit patrocinari contra dominum. si fili⁹
patroni ex ordinatione testamenti patris accusat libertum excu
satur. eadem. l. §. fin. idem si accusat z crimē probat z facit quod
vasallus accusans dominuz z probans non perdat feudum. ex
pene impositione iudicatur crimen. ff. eo. l. idem est. z facit quod
si ex statuto publico imponatur pena pecuniaria quod possit in
teruenire procurator. in seruitute petere videtur qui ex possessio-
ne libertatis petit in seruitute vt. ff. eodem. l. in seruitutem. petens
vsufru. vel aliud ius quod inducat seruitutem videtur seruitutē
petere. eadem. l. §. j. sed si errore ductus petat in seruitute accusa-
tur. Idem si desistat ante sentētiam. tres casus in quibus datur
contratabul. nepoti repulso filio. eadem. l. §. si patroni. filius pa-
troni petens contratabulas, repellitur ab omni commodo here-
ditatis liberti. eadem. l. §. si quis bonorum possessio. patronus
non excluditur a legato si rogatus a liberto suo proprio liberta
tem prestitit. eadem. l. §. dabimus de patrono substituto per li-
bertum. eadem. l. §. penultimo z finali. Mortuo liberto sine libe-
ris admittitur patronus z patrona z proximi in gradu cuz eis.
ff. eodem. l. liberto filij patrone vulgo quesiti admittuntur ab bo
na liberti matris: sed liberti patris solum filij legitimi. eadem. l.
6 §. patrone. †Patronus accusans testamentum de falso repelli-
tur a contra. Item si ex debita portione sit institutus. ff. e. l. si pa-
tronus ex modica. z an proponēs contraria audiatur hic plene
not. patronus institutus sub conditione iurisiurandi que a iure
remittit repellitur a contratabu. ff. eod. l. libertus sub conditione
quod patrono relinquitur occasione legitime sibi relinqui vide-
tur: z ideo in eam imputatur. eadem. l. §. si titio. z facit quod he-
res distribuendo legata sine consilio executorum sit liberatus.
Patronus petit supplementum legitime ab omnibus heredi-
bus non tantum a sibi coniuncto. eadem. l. §. libertus. si defectus
conditiōis rem ad alium deuoluat admittitur patronus: secus
si deuoluatur ad eius filium. ff. ea. l. §. si libertus. z conditio pote-
statiua deficiens rem ad alium deuoluit. casualis vel mista filiū
admittit z an filius emancipatus possit institui sub cōditione ca
suali z an a matre possit filius institui super qualibet conditione
z que est ratio diuersitatis inter patrem z matrez. patrono dat
contratabulas si filius liberti institutus z de restituendo roga-
tus compulsus fuit adire z restituere. idem si filius liberti here-
ditatem omiserit: z ad coheredem peruenerit. eadem. l. §. si ex
tribus patronis vnus cesset petere alij duo equales partes ha-
bent. ff. e. l. ex tribus. filius manumittendo seruū castrensis pecu-
lij facit eū suum libertum nō patris. ff. eo. l. si filius. patronus nō
perdit contratabu. dando se in adoptio. ff. eo. l. si libertis preteri-
to filius patroni prefertur nepotibus ex altero filio in successio-
ne liberti si vn⁹ patronus relinquat vnum filium: alteri duos in
viriles succedūt. eadem. l. §. fi. z facit ad successionem si vasallorū
quod succedant in capita non in stirpes: z est satis mirabile qd
filij habent maiorem partem quam haberet pater si viueret. ius
accrescendi locum habet inter patronos. ff. e. l. communi liberto.
7 z facit† qd portio filij exheredati accrescat alijs. debitores pos-
sunt excipere contra heredem quandiu patronus potest petere
contratabulas. ff. eodem. l. quandiu. quo ad portionem patro-
no debitam inspiciuntur bona liberi tempore mortis in quibus
computatur legatum sibi relictum licet postea per eius heredez
repudiatum. ff. eo. l. liberto. nepos exheredatus excludatur a bo
nis libertorum auitorum. ff. eodem. l. viuo. in bonis liberti dam-
nati seruatur ius patroni sicut in bonis mortui z idē si sibi mor
tem consciuit. ff. eodem. l. si libertinum. z facit qd idem ius serue-
tur in bonis banniti z mortui: z quod publicatis bonis vasalli
non cōfiscetur feudum manumisso ex causa fideicō. opere impo
ni nō possunt nisi sit rogatus manumittere: vt habeat plenū ius
patronus. ff. eodem. l. qui ex causa. petens libertum in seruitu-
tem: vt habeat regressum in euictio. contra autorem suum nō p
dit ius patronatus. ff. eodem. l. quis libertū. z facit quod litigās
non habeat regressum de euictione nisi habeat iustam causam
litigandi: z ideo non cōdemnetur in expensis si libertus legat pa
trono fundū alienū quod patronus sibi vendidit sufficit ad sibi
debitam portionem. ff. eodem. l. patrono. si petij libertum meum
in seruitute z alius cuius seruus factus est eum manumittit erit
eius libertus. ff. eodem. l. libertus. si patronus non alat libertum
egentē amittit ius patronatus. ff. eodez. si patronus non aluerit.
si libertus vnum patronum preterijt alium ex semisse heredem
instituit z extraneum ex semisse. patronus institutus ex sua di-
midia retinet sibi debitam portionem: z de residuo z semisse ex-
tranei satisfit alteri patrono preterito. infra eodem. si libertus cū
duos. z filius patroni non debet habere partem in eo quod ha-
bet heres liberti non ex successione liberti: sed aliunde. ff. eodē a li
berto. z facit quod de singulis rebus detrahatur portio debita
patrono. estimatio singularis procedit ex affectione non autem
ex estimatione cōmuni. ff. eodem libertus q soluendo. z ibi de in-
teresse singulari circa sepulturā parentū factū patris circa liber-
tos nocet filio: sed factum fratris non nocet fratri. ff. eod. l. iulia.
8 †Patronus tenetur liberti necem vindicare al's repellitur a cō-
tratabulas. eadem. l. §. primo. filio exheredato nepotes repellun-
tur a bonorum possessione liberti patria potestate durante nō ea
finita. ff. eodem. l. queritur. z potest adduci ad multas questiōes
feudales. filij patroni licet sint in adoptionē dati admittūtur ad
bona liberti. ff. eodem. l. patroni non nocet filio exheredato quo
ad bona liberti. si pater hoc dixit. ff. eod. l. si pater. z facit ad pro
testationē reseruatiōis iuris. libertus indebite patroni nō potest
onus apponere: sed si leget patrono pro legato vel substitutione
potest onus apponere. ff. eodem. si libertus. Qui excluditur vno
iure nihilominus admittitur alio a quo non reperitur exclusus.
infra eodem. l. si filius. ad hoc vt contratabulas competat ne-
cesse est hereditatem adiri: z nulliter queri due hereditates cen-
sentur. scilicet castrensium z paganicorum. eadem. l. §. papini. lo-
cum habente primo gradu non admittitur sequens. eadem. l. §.
cum filius. z facit quod secundus expectans non admittat do-
nec primus expectat nisi primus fuerit negligens patronus sub
stitutus repudiante instituto vel sub conditione institutus repel
litur a contrata. ff. eod. iul. patronus institutus ex debita portio-
ne: z rogatus restituere pure fundum z eidem totidem legatum
sub conditione non debet damnum sentire. ff. e. l. si patronū. licet
seruus legatus patrono per quem supplebatur eius debita por
tio decedat ante apertas tabulas tamen cessat ɔtratabulas. ea.
l. §. patronus. si ex bonis existentibus tempore mortis liberti pa
tronus habeat legitimaz licet postea seruus redeat ab hostibus
non tamen cōqueri potest patronus. eadem. l. §. ex bonis. patro
no non potest grauamen addici in debita portione. ff. eodem. si
9 patronus. †Si patronus agnoscat iudiciuz defuncti liberti per
errorem non repellitur a contratabulas. ff. eodem. l. paulus re-
spondit. in quibusdam articulis videbatur patroni filius exclu
dēdus quos paulus remouet. ff. eodem paulus respondit si filia
patroni accusat libertum de nece patroni ex dispositione ipsius
patroni etiam tacite non repellitur a contratabulas. ea. l. §. que
ro. z facit quod libellus habens sufficientem narrationem etiam
si non habeat conclusionem admittatur. licet patronus filius cō
cedat liberto liberam testamenti factionem tamen debetur sibi
legitima.

legitima.eadem.l.§.patroni filius.nepos conceptus post mortem aui viuente liberto admittitur ad contra tabulas liberti eadem.l.§.paulus respondit.preteritio patris militis licet alias pro hereditate habetur tamen non nocet ad libertos auitos eadem.l.§.fina.si libertus accusetur de crimine effracture an accusans perdat contra tabulas.j.eodem quero liberto per obreptionem arrogato non perditur ius patroni infra eodem.l.liberto. Si patronus seruum suum institutum per libertum adire iubeat repellitur a contra ta. Idem si ipsum seruum alij in fraudem vendiderit.secus si non in fraudem puta clausis tabulis cũ vendat.infra eodem.l.nihil interest.Et facit q maior sit fraudis suspicio publicatis testibus q̃ eis clausis. Si patronus ex debita portione institutus ꝛ restituere rogatus cum suspectam diceret coactus adijt a contra tabu.repellitur eadem.l.§.si patronus.secus est in filio patroni arrogato a liberto qui ab hereditate eius
10 abstinuit.†Et nota filium esse patronum patris si libertus legauit libertatem patrono debitori suo ꝛ amplexus est legatum repellitur contra ta.eadem.l.§.fi.Si filius patroni accusauit libertum quẽ pater manumisit repellitur a contra ta.secus si seruũ accusauit quẽ pater postea acquisitũ manumisit.infra eodẽ.l.vlti.

1 ☞Partis appellatione dimidia continetur.

Hoc edictum. Cuius verba non habemus Dyn.ibi anteq̃ hoc edictum proponeretur Dynus.Ibi in societatem bonorum liberti ꝛ interviuos que tamen societas hodie reprobata est quasi onerande libertatis causa videatur imposita vt supra titu.j.l.labeo.ꝛ infra quarum rerum actio non datur.l.
1 j.§.que onerande.Dynus ibi certe partis.scilicet dimidie.† nã appellatione partis dimidia continetur cum non sit a iure limitatum vt infra de verbo.signi.l.nomen filiarũ.§.portionis.Dynus.ibi videlicet.id est certe.Oldra.ibi societatem quam habebat viuente liberto.Dyn. Ibi eiusdem partis scilicet dimidie. Dynus.Ibi prestare libertus patrono. Dynus.Ibi prestaretur iure successionis.Dyn.sic ꝛ venetijs decima que est prestanda in vita prestatur post mortem.Jacob.

1 ☞Filius emancipatus prefertur eius filio in contratabulas.
2 Contratabulas testamento condito locum habet.

Si patronus. Ibi liberi eius.s.patroni quasi liberi non quasi heredes vt.C.de latina libertate tollen.l.ista.§.sed si sub conditione.Oldrad.ibi nolẽtibus.id est expresse repudiantibus.Oldrad.ibi sequentibus datur bonorum possessio.Dyn.ibi atq̃.i.sicut Dynus.ibi ex eo numero.i.ex numero earum personarum non admittantur.Dyn.ibi heres institutus a liberto Dyn. Ibidem cessisset anteq̃ peteret bonorum possessionem scdm tabu.Dynus.ibi petere possint ꝛ videbatur q non quia precedens eos institutus erat vt supra de liberis ꝛ posthumis.l.gallus.§.in omnibus.ij.rñso.Oldra.ibi mortis tempus scilicet liberti Dynus ibi an patronus scilicet institutus secus in preterito vt in principio.l.Oldrad.ibi vt si sit.scilicet aliquis patronus a liberto institutus.

1 Si filius. Patroni.Dynus † in contra tabulas filius emancipatus prefertur eius filio cuz hec successio sit de iure pretorio sicut in petitione operarum in successione vero legitima liberti coniunguntur vt hic ꝛ.j.eodem.l.libertinus.§.fina.ꝛ.s.titulo proximo.l.vt iurisiurandi.§.fina. Jacobus ibi.ei filio patroni premortui. Dynus ibi.ipso iure. scilicet duodecim tabularum Dynus.in glos.defuncti intestati communiter sic habetur ista glo.ꝛ male † quia contra tabulas
2 locum habet condito testamento ex quo potuit adiri hereditas vt institutio.de bonorum possessio.§.sunt autem.ꝛ.s.de contra tabulas.l.quod vulgo ꝛ.j.l.proxima.§.vt patronus.et ideo dic liberti.scilicet defuncti condito testamento ex quo potuit hereditas adiri ꝛ patrono vel eius filio preterito si autẽ habes in glossa defuncti testati tunc bene stat.Oldrad.

1 ☞Patronus filio partem non facit.

Etiam. Ibi patronus preteritus.Dynus ibi.idem.scilicet quod repellatur patronus a contratabulas.Dyn ibi.erit numis serui.Dynus ibi partem edicti qua denegatur bonorum possessio contratabulas.Dynus.In glossa hic est infra.ibi hereditas liberti.vt.j.de falsis.l.si quis legatum.§.finali.et ibi notat Dynus.Uel hic contendebatur libera testamẽti factio respectu patroni ibi respectu penalitatis remouende ꝛ reddende facultatis in testando.Jacobus in fine.Et que sit ratio dicvt plene notaui. C.eodez.l.vltima.Dynus in glossa numis serui.ibi.§.is plane. Et fm primam edicti quo bonorum possessio denegatur in bonis natalibus restituti a principe liberam testamenti factionem habentis.secundũ aliam expone ad hanc partem edicti qua patronus vocatur ad contratabulas bonorum liberti.Oldrad.

Si quis. Dominus serui. Dynus ibi. acceperit ab extraneo.Dynus ibi.manumitteret seruum proprium.Dynus.

Et patronus. Preteritus.Dy.ibi petitam fm tabulas ab herede scripto. Dyn. ibi petijsse vnum de heredibus ad hocvt patronus possit petere cõtratabulas.Dynus.

Si deportatus. Ibi restitutus sit in vita liberti.vt.s.de testamento militari.l.neque.§.j.et de conditionibus ꝛ demonstrationibus.l.cum qui. Jacobus ibi.accipere potest si preteratur a liberto. Dynus ibi.idemq̃.scilicet quod admittaᵗ patronus ad bona liberti.Dynus.Uel dic q idem ius habeat libertus in bonis patroni quod habebat antea.Dynus.

Si quis filius. In fine si preteratur a liberto. Dynus.

Si capitis. Id est de crimine capitali. Dynus ibi sed hi fratres quibus assignatus non erat.Dyn.ibi. Ex altero filio predefuncto cui libertus assignatus non erat.Jacobus ibi.nepotes essent tamen ita quod nõ frater.Dynus ibi.non desunt quantũ ad omnia.Et nota hunc textum.Oldradus ibi. Omiserit frater illius cui assignatus fuit ꝛ eum capitis accusauerat. Dynus ibi.alter frater qui accusauit. Dynus in glossa per quem non in totum.in fine.sed dic vt.s.si a parente quis fuerit manumissus.l.pantonius.vel fm Jacobum de bellouiso ad legem in seruitute.§.finali.Respondeo aut omnes veniebant aut eodem iure aut diuerso.Primo casu qui non vocatur ad partem facit vt hic.Secundo casu non facit partem: vt ibi.et.C.de caducis tollendis.§.in primo.et.§.pro secundo.
1 †Uel dic q patronus filio non facit partem:vt ibi.et dicto.§.deportatus.sed alijs facit partem vt hic ad.l.siue.responde qd ibi erat restitutus in tempore succedendi.Jacob.de bel.

Si patronus. Ibi non potest quia videtur pure institutꝰ.vt.s.de liberis ꝛ posthumis.l.cum posthumus. Oldradus ibi.aditam hereditatem. vt supra eadem.l.§.patronus. Oldradus ibi.spectetur vtrum tunc extet conditio vel non. Dynus ibi.institutus:et sic non habet contratabulas.Dynus ibi.aut non est.scilicet impleta condition.Dynus ibi.nec heres institutus sed preteritus et ideo contrata.sibi conceditur.Dynus.

Libertus. Ibi testatus hoc est dicere non poterit rũpi a patrono per contratabulas Dynus ibi.decesserit filius viuo liberto. Dynus ibi.hic scilicet patronus.Dynus ibi bonorum possessione secundum tabulas ꝛ ideo contratabulas denegatur quasi eo tempore videatur institutus quo debuit institui.vt.s.proxi.Dynus.

Si debita. Ibi institutus sit patronus. Dynus ibi ei videtur vt non possit infringere testamentuz.Dynus ibi.Donate sunt a liberto patrono inter viuos hoc expresso vt in debitam portionem computentur. Dyn. ibi. idem erit.scilicet vt repellatur patronus a contratabulas.Dyn. In glossa nec hoc corrigitur.quidam habent istam glossam signatam super verbo satisfactum quod est in versiculo sed si insti tutus.ꝛ tunc est falsa:quia idem est in filijs si instituuntur etiam ex parte minori.vt notatur in.§.aliud.Et quidam habent signatam in primo verbo satisfactum:et tunc est vera Dyn. In glossa sic.C.in fine.facit.s.si a parente quis fuerit mañ.l.j.§.si parens. ꝛ ad legem falcidiam.l.cum quo.§.vltimo.Oldrad.

Si patrono. Ibi datum sit ex dispositione liberti ibi cum moritur. Nota deberi de his que sunt tempore mortis alias que reperiuntur ꝛ differtur.vt.s.si a parente quis fuerit manumissus.l.ij. Dyn ibi spectamus quantum sit in patrimonio liberti. Dynus ibi. haberet in fraudem patroni alienãdo.Dynus. In glossa puta instituit. in fine.Et antequam adeat habeat conditionem de facto implebit.vt supra de conditionibus instituto.l mulier.§.j.Oldradus.

Si necem. Ibi seruus herede existente in mora vindicandi necem defuncti. Dynus.

Si libertus. Captus qui patronum preterierat in testamento ante captiuitatem facto.Dynus.

Si deportatus. Ibi est ei.scilicet filio. Dyn. ibi talis patronus.scilicet de

portatus. Dynus ibi. habetur quantum ad ius succedendi. Dy
nus in glossa. vt et. s. ibi intercidit secundo' responso. vt nota. s.
de liberis et posthumis. l. gallus. §. et quid si tamen. Dyn. et di-
cta. l. intercidit.

Si extraneus. Institutus a liberto. Dyn. ibi. a
filio liberti. Dy. ibi filius cui fa
cta est restitutio. Dyn. Et pro hoc. s. qd cum eo. l. si filius.

LIbertinus. In. §. j. ibi debebit liber-
tus instituendo filium nō
nepotem. Dynus ibi. ad parentes. id est aui. Dyn.
ibi vocantur per edictum de coniungendis cū eman
cipato liberis eius. Dynus.

1 ☞ Moriens appellatione pendēte ius transmittit ad heredē.
2 Filius abstinens heres nomine solum dicitur.

ET si ex modica. Ibi patronus licet
preteritus. Dynus
ibi. Patronum licet preteritum. Dynus ibi. institu-
tum et hereditati se immiscentem. vt. j. eodem. §. si fi-
lius etc. Dynus.

1 **Cum patroni.** † Cum quis moritur appellatio-
ne pendēte transmittit ius ad he-
redez. h. d. Dynus. ibi. interponitur a sniā lata super questione
falsi Dynus. ibi vt pro saltem. Dynus.

Si filius. Abstinuerit ab hereditate paterna. Dyn.
ibi. admittitur ad cōtratabulas. Dynus.
2 ibi. admittere ad successionem liberti. Dyn. † Et no. filius dici-
tur heres nomine solum quādo abstinuit. et pro hoc. j. ad tertul.
l. ij. §. adoptiui. versi. si sint sui heredes. ante ergo quam abstine-
at est heres re et nomine a contrario sensu licet aliter dicat glos.
ea. si vt ab heredita. se abstineat. l. j.

1 ☞ Argumentum ab absurdo est validum.

1 **IAm absurdum.** † Nota qd licitum
est arguere ab ab-
surdo. de quo dixi in alphabeto dictione argumentū.
versi. ab absurdo. Et pro hoc extra de offic. archi. c.
cum satis sit absurdum. et de offic. vica. c. clericos.

1 ☞ Agnoscens illud quod pendet ex vltima voluntate repelli-
tur a contratabulas.

SI vero. Ibi non habuerit effectuz. Not. si id
caret effectu non priuat me alio iure
quo alias priuaretur si sortiretur effectum. ad hoc. s.
ti. j. l. si cuz patronus. extra de regu. iur. c. non prestat
impedimētum. li. vj. arg. contra. s. quibus modis pig. vel hipo.
soluitur. l. j. §. j. Oldr. ibi. adiuuaret ad contratab. petend. Dyn.
ibi. penituisset anteq̄ heres legatum solueret. Dy. ibi. adiuuari
per 9tab. Dyn. ibi. auxiliū: q2 errando non videtur renūtiare bo
norū poss. contratab. vt. s. de inoffi. testō. l. mater. §. ceterū. Dy.
hodie non peteret implementum. vt institu. eo. §. si nostra. Et no
ta. s. eodem. l. iij. §. toties. Dyn. ibi. quam sperauit. Nota hunc
textum quia pulcher est. Oldra. vt et. j. §. proximo.

Si patronus. Si legatum euincatur in totum
vel pro parte datur contratabul.
Dyn. ibi. relictum a liberto. Dynus. ibi. subueniendum per con
tratabu. Dyn. in glos. vl. ibi. ad supplementum agi at hic nihil
videtur fuisse relictum. cum relictum fuerit euictum. vt. s. ad tre-
bel. l. si patronus. §. fi.

Si seruo. Ibi aliquid a liberto relictum. Dyn. ibi.
donationem a liberto in ipsum patronum
collatam Dyn. ibi. remitti. i. permitti vel concedi. Dyn. ibi. qua
1 re. i. q2 † repellitur a contratabulas agnoscendo illud quod pen-
debat ex vltima voluntate defuncti. Dyn.

QUi in seruitutem. Ibi paternum
in quasi posses-
sionis libertate constitutum. et pro hoc meruerit suc-
cessione liberti priuari. Dyn. in glos. vlti. ibi cum eo
agitur. de hoc plene. s. de iure patro. l. diui fratres. et dic vt ibi. et
j. de falsis. l. si quis patris. Et quod ibi nota. vel dic q2 non est cō
tra quia in aliqua parte illius. l. nō dicitur qd pater petat nomi-
ne filij: sed potius innuitur contrarium. Oldrad.

1 ☞ Patrono suppleri debet quod deportatiōe alterius patro
ni deest sibi.
2 Exheredatio nepotis per patrem exheredatum facta a bonis li-
bertorum aui non repellit.

1 **SI ex patronis.** † Patrono supple-
tur qd deest sibi de-
portatione alterius patroni et extranei. h. d. Dyn. ibi
satisfactū nō erit q2 relictū est ei aliquid tm̄ minus de
bita portione. Dy. ibi. alij. s. patrono. Dy. ibi. dabit ad supple-
mentū petendū. Dy. ibi. q2 patrono. s. alteri. dy. ibi. in pluribus
quorum quibusdā plus debita portione quibusdam minus est reli
ctū. Dyn. Sic ergo si quis duos habens filios vnū in vna vncia
tm̄ instituit aliū in sex vncijs extraneū in quinqz. Filius in vncia
tm̄ institutus cū hodie debeat agere ad supplementū debet tam
cōtra fratrem quā cōtra extraneū agere. Arg. huius. l. nec alibi
est ita bonū argumentū. et facit. j. eo. l. in seruitutē. §. fi. Dynus.

Iulianus ait. Exheredatio nepotis facta p auū
excludit a bonis libertorū aui sed
2 non patris. † Exheredatio nepotis facta per patrem exhereda-
tum nō repellit a bonis libertorum aui. Sed hic casus distingui
tur in. §. proxi. Idem ait qd si viuente patre exheredato decedat
auus nepos a bonis libertorum vtriusqz. s. patris et aui repelli-
tur. sed si pater auo viuo decedat verum est quod dictum est. s.
scilicet qd nepos nō excluditur a bonis libertorum aui. sed si pater.
sit exheredatus ab auo nepos aūt a nullo dicitur in. l. qd si pater
Oldra. Unde diuide sic. §. istum qd in prima parte fuit nepos.
In tertia pater fuit exheredat9 ab auo et nepos a patre. In quar
ta quando pater a patre est exheredatus ipse aūt nepos a nullo.
Quintuz casum non posuit. s. si nepos sit exheredatus a patre et
auo q2 nullū habet dubiuz. scda ibi: qd si a patre. tertia ibi. quod
si pater. quarta in. l. qd si pater. Dy. ibi. Ab aui quoqz libertorū
bonis Dyn. ibi excludi debere hoc si pater superuiueret auo qd
secus si predecederet. vt. j. vbi idem ait Dyn. et iste versi. per illū
determinatur ibi quia per patrem ergo sublato medio per quod
peruenitur ad extremum tollitur etiā vt notat Dyn. extra de re-
gu. iur. c. nullus pluribus. li. vj. ibi. qd si pater eius scilicet istius
nepotis. Dy. ibi. ipse. s. nepos. si nō habes in textu Dy. ibi bono
rū possess. petere hoc est si pr̄ meus est mortuus vel viuit et ego
sum emancipatus ab eo: al's secus. vt. j. l. proxi. que determinat
istum versicu. Ray. ibi me repelli propter patrem qui superest a
quo exheredatus fui. vt. s. versi. qd si a patre. Dyn. in fi. ga ad eā
admittor ex persona patris mei mediante in glo. vltima. in fi. nō
in proxi. ver. sz in ver. qd si a patre. qui hic determinatur. Ray.

QUod si pater. Ibi ab auo sum exhere-
datus. Dyn. in fin. succes
sione auitorum libertorum: et sic determinatur. l. pre-
cedens. versicu. quod si pater.

1 ☞ Exheredatio non nocet ei cui facta est assignatio liberti.
2 Filius exheredatus et scriptus non est repellendus.
3 Filius paterna hereditate repudiata ad feudum admitti potest.

SI patronus. Ibi exheredatio ex silentio
presumpta. Dynus. in glo.
prima. in fin. hec vera. Dynus.

1 **Si quis libertum.** † Non nocet exhereda-
tio ei cui facta est liber-
ti assignatio. hoc dicit. Dynus. Quia assignatus vt proprius
habetur vnde sicut in proprio exheredatio non noceret sic nec in
assignato. Dynus.

Si quis nō mala mente. Exhereda
tus non re
pellitur. h. d. Dynus. Ibi institutum alium quēdam. Dynus.

Si quis cum esset. Ibi pronuntiatus cum
ageret de hereditate pa
terna. Dyn. Ibi repellendum a successione paternorum liberto
rum. Dyn. ibi standum est. i. verba sententie non deberent vltra
extendi q̄ in ea contineatur. Dyn. in glos. vel properatur. in fin.
que non nocet. vt. s. proximo. §. Oldrad.

2 **Si patroni.** † Filius exheredatus et script9 a quo
cunqz gradu sit exheredatus et nō re-
pellitur. hoc dicit. Dynus. Ibi at nec cum patroni filium. Dy.
Ibi is patroni filius. Dyn.

Patroni filius. Repudiata hereditate pater-
na admittitur ad bona liber-
3 ti. hoc dicit. Et est argumē. † quod repudiata hereditate pater-
na admittatur ad feudum. vt. s. de iure patro. l. filij. quod dic. vt
ibi dixi. Dyn. ibi retineri repete voluerit. Et sic nota quod adi-
re est emancipati quasi de nouo querat retinere sui. vt. s. de libe-
ris et posthu. l. in suis. Oldrad.

FIlius patroni. Filius exheredatus
qui extitit heres pa-
tri nō p se sz p mediā psonā alterius nō habet 9trata.
in bonis paternorum libertorum. h. d. dy. Ibi existat filius
per nepotē

per nepotē ex ſe natū inſtitutū q cū ſit auo neceſſariꝰ ⁊ patrē ſuū
neceſſariū facit.vt.ſ.de acq.here.l.q in aliena.§.interduz. Old.
ibi ita ꝑ mediā pſonā ſerui Dy.in glo.j.in fi.ſʒ nō eſt ꝯtra ſʒ dic
qd ibi exheredatꝰ admittitᷣ iure alieno at hic iure ſuo volebat ad
mitti vel hic eſſet ſibi contrarius ibi non.Jaco.de bel.

1 ☞ Crimina capitalia ab alijs dignoſcuntᷣ ex peneimpoſitione.
2 Clericus accuſans ciuiliter efficitur irregularis iudice in penam
ſanguinis eum dānante.
3 Prouocato parcitur ſi ſe vlciſci velit.
4 Affectio hᷣ ad ſubſtantiam paternam.
5 Aduocatus feudum habens ab eccleſia eo non priuatur ſi ſemel
contra eam patrocinium preſtiterit.
6 Uaſallus crimen probans contra dn̄m nō priuatur feudo.

Ui cum maior. Ibi capitis.i.de cri-
mine capitali.Dyn.
ibi petierit calūnioſe cū eſſet in quaſi poſſeſſione liber
tatis ⁊ iſta eſt alia cauſa quare priuatᷣ iure ſuccedendi
Dyn.ibi minor q̄ nūq̄ ad accuſationem admittitᷣ qd dic.vt.j.de
accuſatᷣ.l.j.⁊.ij.⁊ ibi no.Ray.ibi ſentētiā accepit abſolutoriā cō
tra ſe ꝑ liberto latā ſecus autē ſi eēt cōdēnatoria.j.e.l.§.fi.Dy.
ibi agnoſci vt nō repellatᷣ a bonoꝝpoſſeſ.ꝯtrata.dy.ibi cur aboli
tionē.i.licentiā deſiſtēdi.dy.ibi ſi feciſſet.i.deſeruiſſet accuſatio
nem ꝓpoſitā nō impetrata abolitiōe ibi cū alterū.i.deſiſtere ab
abolitione.Dy.ibi alterū.i.abolitio ſiue licētia deſiſtēdi.dy.ibi
repetijt.ſ.filius.patroni accuſationē ꝓpoſitā cōtra libertū ⁊ dic
repetijt.i.pſequitᷣ.Dy.ibi rōne.ſ.abolitiōis q̄ ſupuenit.Dy.in
gl.j.in fi.⁊.j.de fideicōmiſ.liber.l.filius.⁊ eſt rō vt ibi not.Ray.

Js demum. Ibi appetit.i.accuſat vel dic contra li
bertum tale delictuz ꝓpoſuit.Dy.ibi
1 cuius pena † capitalia ergo crimina ab alijs dignoſcuntᷣ ex impo
ſitione pene ⁊ pro hoc.j.de penis.l.ad ſtatum.vbi de hoc dixi et
j.l.pri.ibi ſupplicium ⁊ mortē.dy.Ibi habuit ſʒ ſi ſupplicio eſt
affectꝰ quō obtinet rn̄.j.eo.l.ſi in libertinū.vel reſtitutus eſt vt.j
hac ea.l.§.fi.Jaco.ibi accuſauit;per calūniā.vt.j.l.pri.Jac.ibi
teſtimoniū falſum.Dyn.ibi remaneri ex mēte.vt.ſ.de his q.vt
2 indignis.l.poſt legatum.§.etati.Jac.† Et not.arg.ex.verſi.ſi tn̄
quis ꝑ clerico q aliquē accuſauit ex delicto ciuiliter ⁊ iudex exceſ
ſit formaz ⁊ dānauit eū in penā ſanguinis qd clericꝰ ſit irreglaris
de hoc no.extra de homicidio.c.poſtulaſti.⁊ eſt expreſſum.extra
de homicidio.c.p̄latis.li.vj.Et de hoc etiam non.xxiij.q.iij.ma
ximianus.⁊.q.v.vnum ſolum.⁊.c.de occidendis.⁊.c.ſi vos.per
archidia.Et in ſpeculo de legato rubricella de diſpenſatione.§.
iuxta.ver.quid ſi clericus tradat.Sed quid econtra ſi clericꝰ po-
ſtulat penam ſanguinis imponi ⁊ iudex tantum pecuniariter pu
nit an clericus excuſetur argum.quod ſic.j.l.proxi.⁊ hanc tenet
Dy.hic licet ſit argu.contra quia voluntas ⁊ propoſitum ⁊c.vt
j.de furtis.l.qui iniurie.an ſi filius offendat dominum viuente
patre eo mortuo priuetur feudo dic vt in vſibus feudorum de ca
pitaneo qui curiaz vendidit.c.j.§.queſitum ⁊ de prohibita alie.
feu.per federicum.l.imperialem.§.inſuper in gloſſ.quod poteſt
in fin.ſed litera ſequens innuit quod ſine cauſe cognitione fecerit
imperitia vel ſecuritate Jaco.

Si libertus. Patronus Dy.ibi.deſiderauerit ꝑ
officiuz vel per excuſationē Dy.ibi
ſi ab eo liberto Dyn.ibi.petitus ⁊ de crimine capitali accuſatus
3 Dyn.ibi vlciſci ⁊ ſic not.† quod parcitur ei qui prouocatus vo-
luit ſe vlciſci ⁊ concor.iij.q.v.accuſatores.⁊.c.accuſatoribus et
quod alias dicitur quod prouocatus ſolet prouocanti obeſſe ex-
tra de officio delegati.c.ſuſpitionis.in princi.⁊ ſi epiſcopus iniu
rictur per aliquem:prouocatus poteſt euz excommunicare extra
de ſententia excommunicationis.c.dilecto.lib.vj.que faciunt ad
ea que notaui.C.de teſtamētis autᷣ.ſi vero eſt.ſ.⁊ dic vlciſci auto-
ritate ſuperioris.Dyn.⁊ in princi.huius.§.eſt argu.pro clerico
accuſato ad cuius reſiſtentiam accuſator de calūnia punitur qd
non ſit irregularis ⁊ pro hoc.j.e.l.in ſeruitutem in princi.Dyn.
item ex ver.idem puto collige ar.pro vaſallo qui accuſatus a do-
mino retorſit in euz crimina.Dy.quod non debeat feudum per
dere licet cum directo accuſando feudū perdere debeat vt in vſi-
bus feudorum quibus modis beneficium amittatur.c.j.§.ſed et
qui delator ⁊ ibi no.Dy.in glo.q.ſocium.ibi ſi filium ⁊ tn̄ fuit pu
nitus ⁊ ſic collige quod probato crimine in modum exceptionis
quis punitur vt.C.qui accuſare non poſſunt.l.fi.⁊ de hoc vide q̄
dixi.j.de adulterijs.l.ij.§.ſi publico.

Si patris mortem. Ibi habuerit patroni
filius Dyn.ibi.pater
ne ſubſtantie † not.affectionem haberi ad paternam ſubſtantiaz
Dy.ibi vel per etiam Dy.in glo.que vere erat ibi.l.fi.⁊ ſecundū
hoc videtur quod iudex iudicet ſecundum ſcientiam quod alibi
reprobatur vt.ſ.de inofficio preſidis illicitas.§.veritas.⁊ no.C.
vt que deſunt aduocatis.l.j.Jaco.ſed nec hic puto qd poſſet ſm
ſcientiam iudicare niſi calumnia accuſatoris ſibi nota foret vt iu
dici per iura predicta.

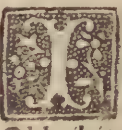
Accuſaſſe. Ibi ſi antequam ſententia detur Dy.ibi
non accuſauit.id eſt accuſaſſe non videtᷣ
quantum ad hoc vt priuetur iure ſuccedendi Dy.ibi q̄r aut ſiue
ergo deſiſtat ſponte ſiue iuris neceſſitate excuſatus eſt Old.⁊ ſic
not.quod licet penitere ⁊ de hoc vide.C.de plus petiti.l.prima ⁊
quod dixi ⁊ de his qui.vt indignis.l.alia ⁊ de regulis iuris.c.ex
eo non debet quis fructum li.vj.⁊ facit ad hunc.§.j.de verbo.ſi-
gnifica.l.iudicaſſe.ſi patroni filiꝰ ſepe allegatur ad excuſatio.ad
uocatorum quod aduocatus non accuſat ⁊ pro hoc.ſ.de his qui.
5 vt indignis.l.poſt legatum.§.aduocatum.⁊ eſt ar.† pro aduoca
to habente feudum ab eccleſia quod non priuetur eo licet ſemel
contra eam preſtiterit patrociniuz argumētū contra.ſ.de inoffi-
cioſo teſtamento.l.fina.quidam diſtingunt ſponte vel non vt.j.
§.proximo.⁊ quia iuſſus iudicis excuſat.Dyn.

Si pater teſtamento. Ibi licet ceſſaue-
rit ceſſante calū-
nia vt.j.l.proxima ſecus ſi per calumniam vt.ſ.eo.l.§.ſi tamen
quis Jac.ibi.repellendus filius patroni a contra ta.in fi.ar.con
6 tra.C.de delatori.l.fi.Et eſt argu.iſte.§.quod † ſi vaſallus accu-
ſauit dominum ⁊ crimen probauit qd non priuetur feudo ad idē
j.de iniurijs.l.eum qui ⁊ hoc ſi fecerit ex neceſſitate officij argu.
ſ.de in ius vocando.l.queſitum ⁊ de his.l.poſt legatum.§.aduo
catis ⁊.ſ.§.proxi.alias videtᷣ ſecus vt in vſibus feudo.quibꝰ cau
ſis feudum amittatur.ca.primo.§.ſed ⁊ qui delator Dy.

1 ☞ Qualitas pene non origo delicti debet ſpectari.

Dem eſt. Ut non ſit repellendus Dyn.ibi
1 punitus eſt † videtur ergo conſi-
derari qualitas pene non origo delicti ⁊ pro hoc.ſ.e.
l.proxi.§.is demum.⁊ ſic eſt argu.quod in cauſis pu-
blicis poſſit interuenire procura.ſi ex forma ſtatuti imponatur
pena pecuniaria ad idem.j.de publicis iudicis.l.ij.⁊ de penis.l.
quod ad ſtatum.vbi de hoc dixi argumentuz.j.ad municipales
l.ordine.de fideiuſſo.l.tutor de donatio.qui id quod.⁊ de re iudi
cata.l.iiij.§.ſi ex conuentione.⁊ de priui.creditorum.l.ij.§.quicq̄
Dy.de hoc dixi.C.de tranſactio.l.tranſigere.

1 ☞ Nepoti datur contratabulas tribus caſibus filio repulſo.

N ſeruitutem. Ibi videtur vt ꝑ hoc
excludatur a contrata
bulas Dyn.ibi ei liberto patrono Dyn.in poſſeſſio-
ne paſſiue intellige.id eſt qui poſſidebatur vt ſeruus
Oldr.ibi verū pro ſed Dy.ibi ſed ſi quis patroni filius Dy.ibi
errandi calumnia caret quod iuſto errore diciturJac.in gl.facit
ſ.in fi.ſed ibi ſpeciale vt no.dicto.§.accuſaſſe.

Petijſſe. Ibi non videtur vt per hoc repellatur a con-
tratabulas.Dynus.ibi poſt litis conte.repe
te deſtitiſſe ante ſententiam tamen Dynus.ibi nocere debere vt
repellatur a contrata.Dyn.quaſi primum ſit ex verborum ſigni
fi.vt.j.rem ratam haberi.l.amplius.ſecundum not.ex begnigna
interpretatione vt in.ll.in gloſſa allegatis.vel dic vt notatur di-
cta.l.amplius.

1 Si patroni filius. Hic ponuntur † tres ca
ſus in quibus datur cō-
tratabu.nepoti repulſo filio Dyn.ibi exheredatus a patrono ⁊
non mala mente vt.ſ.e.l.ſi patronus.§.ſi quis non mala mente
Dynus ⁊ hoc intellige vt.ſ.eodem.l.ſi ex patronis.§.fina.Jac.
ibi capitis.i.de crimine capitali Dynus.ibi liberis qui erant ne
potes ad patronum Dyn.

Si quis. Patronus ex minori portione ſcriptꝰ quaz
ſit legitima Oldra.ibi iudicio.id eſt an om-
ni eo quod de expoſitione liberti capere poſſet Dy.ibi actiones
prouenientes ex hereditate filij impuberis liberti Dyn.vt.ſ.de
legatis preſtandis.l.filium.§.non ſolum.Dy.quaſi dicat impu
gnante iudicium per contratabulas viā precludit aſſequenti ali
quid ex liberti iudicio ſiue per alium ſiue de iure ciuili ſiue de iu
re pretorio.Oldr.ibi ad emolumentum eius.ſ.patroni.l.ibi qd
ipſis patronus Dy.ibi qd quidem.ſ.relictuz ſubiectis perſonis
Dyn.ibi non reſtituuit alijs.Dy.

Dabimus. Liberto preterito patrono extraneum
inſtitutum idem libertus rogauit pa-
tronum vt ſeruum ſuum manumitteret ⁊ eadem patrono quin-
quaginta legauit non expreſſe in quam cauſam mortuo liberto
patronus excluditur a legato quaſi videatur legatum datum

libertatis gratia seruo patroni legate sed contra videbatur.s.§.
pri.si quis bonorũ possessionem.Dyn.ibi patrono licet petierit
contratab.liberti.Dy.ibi dederit.i.reliquerit.Dy.ibi.non pre-
legato per viam prelegati cõmodum afferentis sed per modũ le
gati imponendo grauamẽ libertatis dande facultatem aperien-
tis hoc enim casu ideo actio non denegatur quia quãtum adest
tantum abest vt.s.de legatis.j.l.ciuitatibus.§.fi.Old.

Ei qui substitutus. Vulgariter vel per fi-
deicõmissum a liberto
ex modica patronum instituente iniunctũ.Old.ibi nõ daẽ cuius
contrarium videbaẽ quasi portio per contrata. habita succedat
in locũ portionis testamento a scripto sed contrarium verum est
qui qd per contratabu.obtineẽ non a liberto sed legis dispositio
ne habetur vt.s.de adoptioni.l.si arrogatur.⁊ de inofficioso te-
stamento.l.papini.§.si quis impubes.Old.

Si patronus. Sit substitutus vulgariter vel p
fideicõmissum ei quẽ libertus in-
stituerat ex modica pte.Dy.ibi.decesserit ⁊ sic substitutio dedu
cta est ad causam quasi caduci vt.s. de caducis tollendis.§.pro
secundo.Oldra.ibi contratab.bonoꝝ possessionem qd põt non
tã ex trãsmissione quã ex subductione prioris in gradu vt.s.eo.
l.libertinus qui patronuz.Old.ibi instituti partem vel eius cui
substitutio facta est.Old.ibi pro parte rata.Dy.

Liberto. Ibi bonorum possessio.vnde legi-
timi.Old.in fi.in capita seruato ta
men ordine graduũ vt instit.de successio.libertorum.
§.multis.Dy.in glo. prima a fraterni liberti contra
hoc est expressum ar.j.vnde legiti.l.iij.sed nõ ob.quia quod ibi
dicitur de morte fratris ideo dicitur vt eiꝰ hereditas patruo de-
feratur tamen si ⁊ ipse viueret non expellitꝰ patronum ab heredi-
tate alterius iam mortui.

Patrone. In fi.i.de legitimo matrimonio na-
ti.Dy.⁊ Oldra.

1 ☞ Contraria origine ⁊ effectu si qua sunt mutuo se impediunt.
2 Contratabulas per querelam falsi quandoqꝫ tollitur.
3 Contratabulas non facit rem reduci ad causam intestati.

Si patronus. Ex minore ibi facto suo
id est accusando testamẽ-
tum falso.Dy.ibi falsuz dixerit ergo si nõ dixisset fal
sum posset petere cõtrata.lꝫ institutus ex pte vt.s.eo.
l.in seruitutẽ.§.fi.⁊.j.si qd in fraudẽ patroni.l.si patronꝰ.in pn.
sed videẽ nõ dari cõtrata. sꝫ agi ad supplementũ vt in ·ff. de iure
patronatꝰ.l.siue.§.excludiẽ.so. illud verũ iure nouo vñ illud est
ibi additum a cõpositoribus noui iuris vt no.s.e.l.iij.§.itoties.
Dy.in glo.iudicio defuncti ibi supplementũ vt.s.de iur.patro.
l.iij.§.excluditur.Dy.Ibi vel verius vt ibi quia falsum ⁊ nõ so-
lẽne non sunt cõtraria sed equipollentia inspecto principio ⁊ in-
specto finali effectu quia in vtroqꝫ contenditur testamentũ omni
tempore nullum ⁊ petitur nullum pronuntiari ⁊ ideo esse in cau
1 sa intestati.Dy.In eadem glo.in fine.†Circa hoc dic quod ea q̃
sunt contraria origine ⁊ effectu inuicem se impediunt quia sola
electione tollitur vnum per aliud vt.C.de codicillis.l.finali.⁊ de
furtis.l.j.vbi de hoc satis dixi.in his vero que sunt equipollẽtia
inspecta origine ⁊ finali effectu vt falsum ⁊ non solenne non tolli
tur vnum per aliud.⁊ ideo lata sententia super vno potest aliud
proponi vt argu.l.lucius supra de petitione hereditatis.in his
vero que sunt contraria origine inspecta equipollentia cõsidera-
to effectu vt falsum ⁊ inofficiosum.item inofficiosum ⁊ non solẽ-
ne non tollitur vnum per aliud ⁊ ideo lata sentẽtia sup vno aliud
proponi poterit vt dicta.l.eum qui.C.de inofficioso testamento
vbi etiam de hoc dixi.⁊.l.contra maiores.eodem titulo. Sed cõ
tra predictam distinctionem videtur aperte lex ista.si patronus.
2 vbi† tollitur cõtratabulas per querelam falsi ⁊ tamen videntur
contraria inspecta sola origine ⁊ equipollentia inspecto effectu
sicut falsum ⁊ inofficiosum.sed dic quod non equipollent etiam
in effectu:quia per contratabulas non reducitur res omnino ad
causam intestati quia in ea non queritur de viribus testamẽti si-
cut in querela vt supra de inofficioso testamento.l.filio.§.contra
tabulas.⁊ dic vt ibi nota.⁊ supra de ꝯtratabulas.l.non putauit.
§.non est nouum.per Dynum. Item patet per argu. tale rupto
testamento paterno per contratabulas ⁊ in totum valet nihilo-
minus pupillaris.vt supra de vulgari ⁊ pupillari substitutione.
l.ex duobus.§.vltimo.⁊.l.etiam si contratab.quia remanent re-
liquie testamenti paterni sed testamento paterno rupto in totuz
per querelam tollitur etiam pupillare.vt supra de inofficioso te-
stamẽto.l.papinianus.§.sed nec impuberis.quia nulle reliquie
3 testamenti paterni supersunt per que patet† quod per cõtrata-
bulas non reducitur res ad causam intestati sicut reducitur per
querelam . ad huius argumẽti cõfirmationem accedit ratio que
not.in preallegata.l.ex duobus.§.fina.supra de vulgari ⁊ pupil
lari substitutione.Dynus.Vel dic ſm Iaco.de arena.Et in idẽ
recidit quod successio per contratabu.est ex testamento vt instit.
de bonorum possessione.§.est autem ⁊.C.de colla.l.filie dotem.
et ideo cum sit sibi contrarius tam in forma petendi quam in effe
ctu repellitur.vt.C.de codicillis.l.fina. secus si in forma tantum
esset contrarietas quia tunc obtinet contrarium.Iaco.

1 ☞ Legatum patrono ratione legitime partis sibi debite relin
qui censetur.
2 Patronus admittitur si conditionis defectus rem ad aliuz de-
uoluat.
3 Conditio casualis vel mixta deficiẽs sub qua quis instituitur rẽ
ad causam intestati deducit.
4 Filius a matre institui potest sub qualibet conditione.

Si libertus. Sub conditione ibi heredẽ
factum pure.Dy.contra vi-
debatur quasi a lege non a testatore hoc pcederet. vt
s.de here.institu.l.testamento.Oldra.

Si titio. Ibi restitueret ⁊ sic cõtemplatione patrimo
1 nij.Dy.†Quod ergo patrono relinqtur oc
casione legitime partis sibi debite relinqui videtur ideo in ea im
putatur.vt.s.eo.l.etiam.§.si debita.Iaco.Et determinat.§.iste
questionem de qua consueuit dubitari si testator reliquit centuz
distribuenda inter pauperes sicut videbitur priori predicatoruz
⁊ gardiano minorum ⁊ heres distribuit eis in requisitis:an sit li-
beratus ⁊ dicimus quod sic per istum.§.Dy.⁊ pro hoc.s.de do
te prelega.l.ij.⁊.l.pater.Dy.

Libertus. Ibi heredem scripserat alios ex residuo
vnde primi duo in eandem partem cõcur
runt vt.s.de.l.ista.le.plane.§.j.⁊ de here.institu.l.titius fundi.
Oldradus.

2 **Si libertus filium.** † Si defectus condi-
tionis rem ad alium
deuoluat admittitur patronus si filio vero differat secus hoc pri
mo cõditio potestatiua rem ad aliũ deuoluit casualis: vel mista
filium admittit.h.d.Oldra.Vel sic si filius patroni ab eius suc-
cessione excludatur per potestatiue conditionis defectum per su
peruenientem mortem conditione pendente per lapsum tempo-
ris dati ad petendam bonorum possessio. vel per expressam re-
pudiationem patronus preteritus ad contratabu.admittitur et
hoc quia iste exclusiones sunt perpetue vt filium omni tempore
per omnem veniendi modum expellant.Oldra.ibi instituerit et
in eius defectum filio substituerit.Oldra.Ibi deficiente cõditio
ne potestatiua sub qua institutus erat filius.Oldra. ibi heredi-
tas pertinet:quasi dicat non ad filium cum per euz stet quia fuit
conditio potestatiua qua non impleta res non deducitur ad cau
sam intestati sed deuoluitur ad substitu. vt.s. de here. institut.l.
suus heres.Dynus.Ibi si vero deficiente cõditione casuali vel
mista sub qua filius liberti erat institutus.Oldra.ibi ad filium
pertineat per contratabu.que datur ei in defectum conditionis
casualis vel miste quasi in eum casum preteritus sit.vt.s.de con
3 tratabu.l.iij.§.si quis ex liberis.⁊.§.quid ergo.† conditio enim
casualis vel mista sub qua erat filius institutus in eius defectuz
rem ad causam intestati deducit.Dynus.verum est in suo sꝫ iste
§.loquitur in emancipato.⁊ ideo dic cum institutum sub condi-
tione quacunqꝫ ⁊ nullum substitutum deficit conditio admittiẽ
emancipatus ab intestato per vnde liberi.vt.j.vnde liberi.l.ij.⁊
patronum expellit.vt institu.eodem.§.si autem intestati.Old.
ibi a substitutis vt substitutione effectum habente emancipatus
filius a contratabulas repellatur.Oldr.ibi fuerit sub qua filius
fuerit institutus.Oldra.Attende quia hic.§.videtur dicere qꝫ fi
lius emancipatus non possit heres institui sub conditione casua
li sed contra.s.de cõtrata.l.iij.§.si sub ea conditione:al's si sub-
stantia sed potest forte responderi quod non refert quantum ad
substantiam testamẽti sit potestatiua vel casualis qꝛ vtrobiqꝫ va
let testamentũ sed in hoc refert quia si est potestatiua cũ per eum
stet quominus adimpleat ⁊ ex testamẽto succedat vocabitur sub
stitutus sed quando est casualis cum per eum non stet,non ad-
mittitur substitutus sed ipse deficiente conditione:sed quando
dicimus deficere conditionem vtrum statim habeatur pro defe
cta an expectabitur qd per eius non aduentuz deficiat ⁊ videtur
qd statim habeatur pro defecta quia aut extitit postea conditio
aut non ⁊ vtrobiqꝫ filius tutus est quare ergo expectaretur casus
cuius nil operatur euentus forte fauore testamenti ⁊ vt magis te
statori ex testamento quam ab intestato succedatur qd posset in-
teresse ⁊ sic cum textus dicit hic deficiat subaudi.s.qꝛ nõ venit cõ
ditio.Item quero in primo casu qñ conditio fuit ptãtiua ⁊ non
habuit

habuit substitutionē ꝛ per eū stetit an ipse vel alius successurus ab intestato vocet̄. Itē quero q̄ est ratio q̄d emancipatus pōt in
4 stitui a patre sub qualibet conditione.†Item pōt filius a matre sub qualibet cōditione institui.vt.l.ij.ꝛ.iij.C.de institu.ꝛ substitutio.sed non suus: q꜡ pendente conditione inueniret se p̄teritū habere debere cōtratabu.q̄d nō habet.vt dicto.§.sub ea.respōdeat qui pōt.Dyn.glo.s̄.de conditio.ꝛ demonstra.lucius.videtur tenere q̄d emancipatus conditione pendente possit petere contratabulas q̄d est falsum.vt dicto.§.si sub ea conditione.de contratabu.l.iij.quare dic q̄d ratio est quia instituto sub cōditione dat̄ s̄m tabu.que potest impedire contrata.que daretur emancipato sed non potest impedire ius dicendi nullum quod competit suo preterito quia simile de facili tollitur per aliud simile sed non per dissimile.vt not.s̄.ad leg.falcidiam.l.j.in princi.Raynal.De hoc etiam vide quod notaui.C.de institutio.ꝛ substitu.l.si pater.versicu.nono quero.

Si libertus. Filium ibi partis debite patrono. Dy. Ibi vtroq꜡ eñ casu.i.in primo ꝛ secundo. Dyn.ibi extraneo fideicommissario in primo casu:sed coheredi in secundo. Oldra. Ibi pars patrono debita. Oldrad. ibi eripitur.i.auferri videtur. Dy.

8 **Si filius.** Ibi manumittat seruum castrensis peculij. Dyn. Ibi probat ꝛ male. Dyn. ibi viuit filius manumittens. Dy.

1 ☞ Uasalli in capita succedunt non in stirpes.

8 **Si libertus preterito.** Ibi se dederit. ꝛ sic perdidit contratabulas argu.s̄.de contratab.l.iij.§.si emancipatus.ꝛ.ī.vnde liberi.l.si.vel dic hic non perdit hanc bonorum possessionē capitis diminutione.vt not.ī.eod.l.si filius.ꝛ.ī.eo.l.patroni filia. Iac.ibi vt legitimus.hic enim legitima successio nō expirat capitis diminutione.vt.s̄.de iure patro. l.satis cōstat.ꝛ argumē.s̄.de capitis diminutione.l.tutelas. Ibi exceptio ꝛc.vel quia hodie ex constitutione deferuntur.vt institu. de successio.libertorum.§.sed nostra.vel quia naturaliter persone designantur.vt dicta.l.tutelas.vel dic capitis diminutionē non obesse patrono secus in patroni filio.vt.ī.ti.pxi.l.j.§.fin.nec obstat.ī.eo.l.patroni filio.ꝛ.ī.eo.l.nihil.§.penulti.q꜡ ibi ipsi liberto se dedit in adoptionem. Iaco.

1 **Si libertus.** In fi.†not.pro successione vasallorum q꜡ videntur q̄d succedant in capita non in stirpes quod est bene mirabile quia maiorem partē consequuntur filij quā esset portio patris. Dy.

1 Portio filij exheredati an accrescat fratribus.

Communi. Liberto ibi culpa fuerit.id est sacramentum non exegerit vt in primo casu. Oldra. Ibi vel superuixerit scilicet ille qui coegit iurare.vt in secundo casu. Oldrad.in fi.est
1 argu.†quod si pater habēs tres filios vnum exheredauit ꝛ iuste quod aliorum portiones accrescunt.pro hoc.s̄.de inofficioso testamento.l.qui repudiantis.ꝛ quia exheredatus habet̄ p̄ mortuo.vt.s̄.de coniungen.cum emancipa.liberis eius.l.j.§.si pater emancipatus.sed argu.contra.s̄.de inofficioso testamento.l.papi.§.quoniam autem quarta. Oldra. In glo.vlti.in fi.ꝛ.s̄.eod.l. si libertus preterito.§.j. Oldra.

1 ☞ Patronus liberto succedit iure nouo.

Liberto. Ibi vendicare etiam in fundo legato ꝛ alijs bonis ipsi⁹ liberti. Rayna. ibi.cum hereditas eius † ꝛ sic patronus ad ei⁹ succes-
1 sionem vocat̄ q̄d olim non erat si libertus erat minor centenario.vt.s̄.de iur.patro.l.si libertus se minorem cētenario. Ray.ibi.pluris venire.i.vendi.vt.s̄.de lega.j.l.plane secūdo.§.j. Old.ibi.necne.vt.s̄.de leg.j.l.cetera.§.vlti.in fi. Oldr.ibi falcidia per scriptum heredem detrahenda. Old.

Suo filio. Ibi exheredatus per auum. Oldra. ꝛ Dynus.ibi.auitorum sed non paternorum. Dy.

1 ☞ Feudum non publicatur bonis vasalli publicatis.

8 **Si in libertinum.** Ibi fugerint metu accusatiōis institute ↄtra eos. Dy.in fi.s.vt pars debita detur patrono ꝛ reliq̄ bona cōfiscent̄. Dy. Et nota ex hac.l. ꝛ.ī.de bonis damnatorū.l.cum ratio.§.j.vbi est idem textus q̄d ius seruat̄ in bonis bāniti ꝛ per contumaciā confiscati. Iac. Itē
1 est arg.†q̄d bonis vasalli publicatis nō publicetur feudū. Dyn. de hoc.C.de hereticis.autē.si vero dn̄s temporalis.

Qui ex causa. Ibi ꝛ tam cōtratabulas si pretereat̄. Dy.ibi.nec impositas ꝛ per errorem iuris vel facti promissas.vt.s̄. ti.j.l.cerdonem.ꝛ.l.campanus. Dy.

1 ☞ Litigandi causam habet iustam qui litigat vt de euictione regressum habeat.

8 **Si quis libertum.** Ibi ↄseruet cōtra autorē suū quia eum tanq̄ seruum emerat ab extraneo. Old.ꝛ facit hec lex multum ad materiā euictionis † vt ille
1 qui litigat vt habeat regressum de euictione videat̄ habere iustā causam litigandi.ꝛ ideo non debeat condēnari in expensis dato quod succumbat.de quo dixi.C.de iudi.properan.§.siue autem alterutra.circa prin.versi.iusta ignorantia.in fi.q꜡ non petit per calumniam.vt.s̄.eo.l.qui cum maior. Dy.

Patrono. Ibi accipere nō pōt si ille fundus sufficiat ad partem debitā patrono. Dy.ibi.legatum ad transferendum dn̄ium rei legate in eum vel dic vt cogatur heres redimere ꝛ p̄stare ad primū.prima ad scd̄m scd̄a ratio adaptatur:sed ↄ.s̄.eo.l.si vero.in prin. Rn̄deo h꜡ effectū vt liberet̄ ab actione ex empto.vt s̄.de leg.j.l.apud iulianū.§.si titius. Iaco.in fi.ꝛ sic de euictione obligatus erat alias secus q꜡ euicto legato admitteretur ad contratabulas.vt.s̄.eo.l.si vero.non habuerit.§.j. Dy.

8 **Si patronus.** Non aluerit ibi pertinet.s. ad quē operarū petitio cōpetere pōt. Old.ibi.liberis eius repete adimit. Dyn.ꝛ bonorum possessionem repete adimit. Dy.ꝛ Old.

8 **Si libertus.** Cum duos patronos quibus ambobus vna tantū portio debetur.s.dimidia iure isto hodie tertia.vt insti.de succes. liber.§.si vero testamētum.ꝛ.ī.si quid in fraudem patroni.l.q̄d cunq꜡. Old.ibi.immunē.i.integram ꝛ diminutionem per contratabulas nō timentē. Old.ꝛ facit bene hec.l.ad questionem duorū dominorum eiusdē castri quorū vnus vendidit partē suā quā notaui.s̄.de in ius vocā.l.sed si hac.l.§.si liberta.

1 ☞ Filius patroni partem non habet in eo quod heres liberti habet non ex successione.
2 Portio debita iure patronatus detrahitur de singulis rebus.

1 **Liberto.** †Filius patroni non debet habere partem in eo quod habet heres liberti non ex successione sed aliunde. Dyn.ibi.heres institutus alias herede instituto.ꝛ hec verior melior et communior. Oldr. Et quia lex ista diuersos habet textus prout habes heres institutus. Sic dic libertus quidam sentiens se infirmitate grauatum condidit testamentum patronum suum heredem instituat:cuidam meuio extraneo vsumfructū fundi legauit ꝛ postea conualuit libertus ꝛ patronus decessit ꝛ libertus cōdidit aliud testamentum in quo meuium cui prius vsumfructum fundi reliquerat heredem instituit ꝛ filium patroni preterijt:mortuo liberto filius patroni egit contra meuium ꝛ contratabulas liberti petijt ꝛ obtinuit. Queritur nunquid meuius teneatur restituere totum fundum vna cum vsufruct.an nudam proprietatem.ꝛ respondetur quod nudam proprietatem.vnde bonum erit ibi arbitrum id est iudicem petere qui faciat sibi vsumfructum remanere. Et s̄m hoc habeas in glossa vltima huius legis que fuit Hugolini non habebit ꝛc. Sed quomodo potest hic casus procedere nonne primum testamentū quod fecit libertus in quo vsufruct.remanere deberet penes meuium ex viribus prioris testamenti quod ruptum est.sed dicere forte posses quod de rigore nihil remanere deberet penes meuium.sed de equitate sic:q꜡ testator libertus faciendo secundum testamentum noluit afficere meuium incommodo sed ei commodum afferre:quia eum instituit vniuersalem heredem vnde de equitate propter mētem ꝛ intentum testatoris remaneat saltem vsufructus penes meuiū de vsufru.ꝛ s̄m hoc habeas vltimā glo.sine nō vt inueni quosdam scholares habentes:sed ad hoc nō bene cōcor.illud verbum q̄d est ea.glo.s.partem q꜡ deberet dicere totum:vel dic tertio ꝛ planius s̄m textum herede instituto quod patronus instituit libertum ꝛ a liberto herede instituto legauit vsufructū.cuiusdam fundi meuio:libertus mortuo patrono cui successit veniēs ad mortem instituit dictum meuium legatariū heredem filio patroni preterito

buit filius petiit contrata. contra meuiū. et obtinuit modo querit an meuius teneat restituere nudā proprietatē fundi quā habuerat a patrono. et respondetur quod nudam proprietatē. et ſm hoc de plano et oia procedunt. Et in glo. vltima debet esse non. Oldr. Ibi an solida. i. nulla facta deductione vsufruc. Jac. ibi restituere in persona meuij et sic vsufru. extinctus restauratur. vt. et. ff. de
2 vsufruc. l. dominus. in prin. et not. argumē. ex hac. l. †quod de singulis rebus detrahitur portio debita iure patronatus. Jaco. sicut et falcid. vt. C. ad legem falcidiam. l. ij. et ibi nota. in glo. vlti. in fin. quia illum non habet meuius ex successione liberti sed ex testamento patroni. Dy.

1 Estimatio singularis ex animo procedit.
2 Interesse magnum versatur circa sepulturam parentum.

Libertus qui soluendo.

1 †Estimatio singularis pcedit ex animo siue ex affectiōe nō aūt estimatione cōi et ad hoc allegat. Dy. ibi si erat eiꝰ tñ substātia cētū valebit et vltra nisi ere alieno minueret. Jac. ibi qꝛ soluēdo hereditas est: id est esse psumit. Dy. vel verosimile est qđ soluēdo sit ibi qđ modicū arg. p filio q nō facit inuētariū qđ lꝫ ad legata teneat insolidū tñ in hereditarijs rebꝰ detrahat bonorū subsidiū. vt. C. de secūdis nuptijs. l. hac edictali. Jaco. de hoc not. C. de iure deliberan. l. fi. §. in computatione. et plene dixi. ea. l. §. sin autē dubius. versi. imo qꝛ plus est ibi iura alias iure: et tūc punctare potes post verbū iure et habeas in litera bonorū possessionis alias iure, et tūc habeas bonorum possessio. et expone. i. bonorū possessionis. Oldra. Ibi bonorū
2 possessionis sub. patronus et c. Oldra. Et no. ex. l. ista. †qđ magnū interesse versatur circa sepulturā parentū cōcor. sunt in glo. et pro hoc. ff. de rei vendi. l. in fundo. sed cōtra videtur. j. si quid in fraudem patroni. l. j. §. sed si rem. versic. et alias videamꝰ. sed dic vt ibi dicaꝫ. Itē not. qđ nisi qs eligat sibi sepulturā dꝫ sepeliri vbi sunt sepulti eius maiores extra de sepulturis. c. j. et c. fraternitatem.

1 Factum patris filio preiudicat: non autem fratris fratri.

1

Iulianus ait.

†Factum patris nocet filio: factum fratris nō nocet fratri. hoc dicit Oldra. Ibi reuēdiderit: scꝫ oia secus si partē tantū. vt. j. de v̄bo. sig. l. sepe. Dyn. ibi familiam: id est alios de familia patroni testatoris puta alium filium. vt in exemplo subijcitur et facit ad hanc. l. ff. si quis aliquem testari prohibuerit. l. j. §. j. et. l. ij. fratris aūt. Oldra.

Si libertus.

Heredem scripserit patronū. Dyn. in fi. qđ a successiōe liberti repellat eius morte non vindicata. Dy.

1 Filius exheredatus et nepotes patria durante potestate repelluntur.
2 Potest quis per alium quod potest per se et econtra.

Queritur.

Nota bonā. l. et famosam q̄ facit ad multas q̄stiōes feudales. Et
1 dicit breuiter †qđ filiꝰ exheredatus et nepotes repelluntur patria ptāte durāte nō ea finita. et facit. ff. de iu
2 re patrona. l. diui fratres. †Scđo not. qui non pōt per se nec per alium. vt. C. de heredi. institu. l. iij. cū similibus. Et de admini. rerum ad ciuita. pertinē. l. ij. §. ij. et ibi plene not. et extra de regulis iuris. c. qui per aliū pōt. lib. vj. Et est alia ratio vltra istū textum. ff. eod. l. si ex patronis. §. iulianus. Dy. ibi fuerint nepotes. Dyn. ibi. ad bonorum possess. libertorum aui. Dy. in gl. i. in fi. vt. ff. eod. l. si patronus. §. si quis non mala mente. Dy.

Si filius.

A liberto institutus vel ab intestato succedere valens. Dy. in fi. hoc expone. vt. ff. de iure patronatus. l. siue patronus. §. vlti. Oldra.

Patroni filia.

In fi. qꝛ nihilominus remanet filia naturalis: et ideo p patrona habetur. vt. j. de verbo. signi. l. licet. Dy.

Si pater exheredato.

Etiā mala mente. Dy. ibi saluū ei sit not. pro ptestatiōe et reseruatione iuriū. Oldr. et. ff. qui. modis pignus vel hipo. soluit. l. si debitor. §. si in venditione. ibi ad hanc rē. i. ad successionē liberti. Dy. in glo. j. in fi. vel prouenit hoc ex volūtate patris expressa. vt ex litera ptꝫ. et. j. tit. ij. l. j. §. sed si exheredato. Old.

Si libertus

Patrono ibi satisfaciat debitam portionem quoquo relicti titulo relinquendo. vt supra. de iure patro. l. fine. §. j. et. j. eod. l. si patronus. §. j. et vltimo. et. l. sequenti. Old. Ibi tenetur onus aliquod imponendo. Old. ibi preterea id est vltra debitam portionem. Oldra.

1 Exclusus vno iure potest alio admitti.
2 Adoptio non facit admitti ad successionem libertorū aui abstinentem a bonis patris.
3 Secundus ad prebendā non admittit si primus admitti possit.

1

Si filius.

†Qui excluditur vno iure nihilominus admittitur alio iure a quo non reperitur exclusus. hoc dicit Dy. Pro hoc. j. eod. l. nihil interest. §. longe distat. Ibi exheredatum qui per exheredationem fuerat exclusus a successione libertorum. Dyn. ibi talis adoptio. i. similis vt arrogatio per quā transit in alienam familiā cōtrata. nō habeat argu. j. tit. ij. l. j. §. fi. in fi. Jaco. ibi qm pena p exheredationē contracta. Jaco. ibi deliquit reuendendo operas. vt. ff. eo. l. iulianus. vel cōpellēdo iurare. vt. ff. de iure patro. l. qui cōtra. et arg. ff. de his qbus vt indi. l. tuto. §. penult. secus in eo qui in seruitute petijt vel cōtrata. vt dicunt cōtraria signata. Jaco. in gl. Jo. dicit. in fi. nam in propria significatione sumi non potest qꝛ vere adoptio non nocet. vt. ff. eo. l. non patroni filia.
2 vult ergo dicere †qđ adoptio non facit abstinentē a bonis patris admitti ad successionem libertorū aui cui tñ voluntas patris nō resistit: ergo multo fortius non facit admitti exheredatum cui patris voluntas resistit. Oldra. in glo. hic est sensus ibi filius adoptatus q et frater est. Dy. in fi. tñ vtrūqꝫ est falsum. vt. j. subijcit. Rayn. Et hec glo. dicit contra casum. l. in eo. qꝛ dicit filium qui se abstinuit a bonis paternis amittere ius in bonis liberti cum non amittat. vt. ff. de iure patronatꝰ. l. filiū ab hereditate paterna. et. ff. eo. l. si patronus. §. fi. Dy. et ideo falsa est alia gl. que incipit si tamen a bonis. vult ergo textus dicere qđ per adoptionē redigit in locū nepotis patroni. et ppterea videt repelli licet nō esset exheredatus. vt. ff. eo. l. ij. §. fi. et. l. libertinꝰ. in fi. l. et. l. si libertus preterito. in fi. sed illud hꝫ locū viuente filio ex quo per adoptio. descenderet eo autē mortuo admittit ex psona ipsiꝰ et ideo istud statim corrigit per id qđ sequit paulus et c. Dy. in glo. verba veteris legis ibi. §. fi. solu. ibi in solutione primi generis illud ideo qꝛ quantum in se fuit vltimū defuncti iudiciū infirmauit. Jaco.

Papinianus ait.

Ibi contrata. petere posse contratab. em̄ aditionem ex posci. vt. ff. eo. l. etiam. §. vt patronus. sed hic non videtur adita cum duorum quasi hereditates censeantur. vt. ff. de testamento militis. l. si certarum. §. iulianus. Oldrad. Ibi heres castrensium ex testamento paganicorum ab intestato qꝛ proximior. Dyn. ibi manumissorem. i. patronū quominus ei det tertiam paganicorum ibi auferat de bonis castrensibus. Dy. ibi ad causam testamenti id est q̄ non erat adita ex testamento. Oldra. in glo. qꝛ nondū. ibi alias posset testari qđ falsum puto. vt. ff. de testamento militis. l. si a milite. §. fi. et. l. sequen. ray. in glo. et ita patrono ibi. l. si duobꝰ dic vt ibi. Dy. ibi petentem per vnde legitimi. Et sic ab intestato in bonis paganicis.

Cum filius.

Ibi sequentis nota textum istum et ad hoc. ff. de heredibus instit. l. si vero lex. §. vlti. de ventre inspici. l. penulti. in versi. denuntiari autē et c. et de pretoria stipula. l. paulus. Oldr. Et faciunt predicta in argumen.
3 †qđ non admittatur secundus ad prebendam dum primus pōt admitti pro hoc. ff. de acquiren. heredi. l. cum quidam. §. quod dicitur. et. C. qui ad. ad bonorū poss. possunt. l. fi. et si secūdus admissus foret ad prebendam primus auocabit ab eo. vt. ff. de inofficioso testamento. l. j. §. j. nisi fuerit negligens. vt. j. de adulte. l. ij. §. fi. Jaco. et ad hoc extra de preben. c. si clericus. lib. vj. Ibi fuerit iudicatum. s. bonorum possessio. existenti in sequenti gradu esse dandam tali filio non obstante et subaudi et data fuit. Oldr. in glo. vnde liberi. in fi. vt. j. si tabule testamenti nulle extabunt. l. j. in principio. Dy.

Si falsum liberti testamētum.

In quo filia patroni erat heres instituta. Oldra. vt. j. subijcit ibi et ita res: id est causa falsi vel res. i. hereditatis aditio per querelam falsi extracta: id est dilatata. vt. ff. de acquiren. heredita. l. cū falsum. Oldra.

Iulianus.

Ibi institutus. scilicet patronꝰ. Dy. et extitisset cōditio. Dy. ibi conuertatur: nam si titius non erit heres substitutus patronus non admittitur per ſm tab. et in causa quertetur contrata. accepta. Jacob. in glo. qui habet ibi si sub conditione sed hic nihil dicit quod ſm tabulas petita fuerit: imo dicit quod contratabu. que potuit peti adita hereditate a coherede precedente

precedente conditione institutionis patroni.vt.s.eodem.l.etiã.§.si. patronus.Jaco.

1 Portionem patrono debitam sufficit quoquo relicti titulo esse relictam.

2 Uniuersitas hereditatem augere dicitur.

Si patronum. Ex debita ibi redigitur.i.in euentũ vel defectũ cõditio suspenditur.Old.ibi erit tñ z alia via.Old.ibi z hic.i.hoc casu dato q legatũ relictũ a patrono intelligatur cõditionale.vt dictũ est.Old.ibi qd moueat ad dicẽdũ qd legatũ seu fideicõmiss.a patrono relictũ nõ valeat. Ol. Ibi fidei cõmissi restituẽdi in cõditionis euentũ.Old.ibi fideicõmissario cui a patrono erat relictũ nõ aũt cauebitur a patrono. Oldra.

1 **Patronus.** Institutus in minori parte quã debet.Old.ibi debita portio qd satis ẽ † qr sufficit quoquo relicti titulo relictã esse debitã portionẽ patrono vt.s.eo.l.iij.§.si debita.z.j.§.proxi.Oldra.

Si ex bonis. Ibi debitã partẽ instituẽdo eũ ex certis rebus q capiebant debitã ptẽ vel dicẽdo qd instituebat eũ ex parte debita z qd dicit lex ex debita portiõe dic olim dimidia hodie tertia.vt institu.de succes. libertorũ.§.sz nostra.Jac.ibi hereditas.s.pars hereditatis dico in qua simul libertus z alter erãt instituti.Old.ibi illis collegatarijs vel coheredibus liberti.Old.in gl.facit.s. ad leg.falci.

2 in fi.hec videtur cõtra † sz dic qd vniuersitatis hereditatẽ auget z pter fictionẽ postliminij i falci.cõputatur vt legata magis ite gra pitentur sed nõ auget certã ptẽ alteri debitã q limitatiões recipit ex qtitate bonorum existentiũ tempore mortis.vt.s.eo.l.etiã §.vlti.quasi postliminiũ dño prosit.vt.j.de capti.z postli.reuersis.l.postliminiũ.dño prosit.vt.j.capit.§.transfuge.nõ alteri qr tempore captiuitatis nullum ius habebat.Oldra.

Si patronus. Ibi ex reliqua.i. ex residuo debite portionis. Oldra. ibi partem patrono debitam portionem cõplente. Oldra.

Paulus respondit. Ibi falsum iudiciũ quia credebat patronus liberti iudiciũ qd nõ erat.Jac.ibi secutus est agnoscendo legatũ in falsis codicillis ascriptum.Old.ibi testamenti veri alias contrata.locũ nõ haberet. vt.s.de contratab.l.qd vulgo.z.j.de verbo.signi.l.paulus.

1 Libellus cũ sufficienti narratione admittitur sine cõclusione.

Paulus respondit. Quibusdã articulis videbatur patroni filius excludẽdus:sed excusatur quos paulus remouet seu prosequitur. Oldra.

Quero. Ibi iactant.i.allegãt.Oldra.ibi maleficijs ap petitũ nõ tñ expssit qd libertos accusaret z sic

1 allegat iste.§.† qd si in libello posita sit sufficiens narratio lz nõ sit ibi cõclusio qd actor petat reũ cõdẽnari qd talis libellus nõ reijciatur quasi ad talẽ.nã ratiõe tacite sequatur:z subintelligatur cõclusio.Ray.ibi ei liberto accusato z pro hoc repellatur patroni filia a otratabulas liberti accusati.Old.ibi alienũ:scz pris.Old.

Paulus respondit. Ibi superstite liberto auito.Old.Ibi rñsum eũ iuliani qd denegat nepoti post mortẽ aui cõcepto legitimaz hereditatem vel bonorũ possessionẽ aui.vt.s.de inofficioso testamento.l.si qs exheredata.vers.sz hoc ita.j.de suis z legitimis.l.si titius.z.l.item ait pretor.que omnes sunt iuliani.Dy.

Paulus respondit. Ibi repelli debeãt qñ non mala mente repelluntur.Dynus.

Uero de eo. Patroni filio.Dyn.ibi libertum paternũ. vt nota. s.eodẽ.l.qui cũ maior.in principio.z de iure patrona.l.eũ.Oldra.ibi accusauit subaudi an pars pdat contratabu.Oldra.

1 Suspicio fraudis z subornationis est post testamẽti aperturam.

2 Filius potest esse patris patronus.

Nihil interest. Quantũ ad hoc vt tãq approbans iudicium defunctia cõtratab.repellatur.vt.s.eo.l. ex modica.§.fi. z.l.seq.Old.ibi an seruũ a liberto institutũ.Oldr.ibi ita.i.post alienationẽ vel manumissionẽ.Old.ibi extiterit vt in stitu.de here.institu.§.seruus.Oldr.ibi pcepto pter institutionẽ.vt.s.de leg.j.l.plane.ij.§.j.Old.ibi scriptũ heredem a liberto patrono.Old.ibi emãcipatũ post institutionẽ de eo factã.vt.s. de manumissione z alienatione serui instituti pmisit.Oldr. Ibi fecit:id est manumisit alienauit vel emãcipauit. Oldr.Et est hic

1 argumen.† quod post aperturam testamẽti sit fraudis vel subornationis suspicio que ante cessat.Jaco.de hoc dixi.C.de pbationi.auth.qui semel.

Si patronus ex debita. Ibi agnouit scz adeũdo licet coactus vt.s.ad trebel.l.apud iul.in princi.sed hec nõ videtur sufficiens ratio vt.s.de cõtratab.l.si post mortẽ.§.si in adoptio.nisi diceres q facilius hec perditur quã illa que datur filio vt.s.e.l.circa princi.z ibi not.Oldr.ibi eam possessionẽ.s.cõtratabu.cuius effectum consequi poterat per retentionem.vt.s.ad trebel.l.si patronus.Oldra.

2 **Longe distat.** † No.hic filiũ esse patronũ patris z quod quoties duplici iure defertur successio vno perdito aliud durat.Jaco.z p hoc.s.eo.l.si filius.z de regulis iuris.l.quoties duplici ibi deprehẽdatur patris adoptiui eiusdemqz liberi patroni.Oldra.z Dy.

Si debenti. Ibi propter legatũ.i.ex causa legati. Oldra.in fi.2cor.s.de 2tratab.l.si de preteritis z.j.de fideicom.liber.l.si debitor alias debitor.Jac.

Si eundem. Ibi manumisit ante accusationem.Oldra.imo .contra quandoqz.Dynus.

De libertis vniuersitatum. Rubrica.

Super rubrica. Supra ti.pxi.dictuz est de libertis singularium personarũ.hic subijcit de libertis vniuersitatum ibi dubitatur quia homines.

Municipibus. Ibi etiã patrono.s.singuli.Old.ibi dubitabatur qui hoies faciles sunt ad dissentiẽdũ vt hic z.s. de arbi.l.itẽ si vnus.§.principaliter.z.s.ad trebel.l.qr poterat.Jaco.ibi mouet eũ ad dicendũ qd nõ.dy.facit hec lex an vniuersitas possit deliquere z ex delicto accusari:de hoc vide qd no.de dolo si ex dolo.§.primo de regulis iuris aliud.§.refert z qd not.per innocentiũ extra de sẽtentia excõmunicationis.c. graue in fine.notat tantum tẽpus currere vniuersitati z ita currere sicut priuato. Jaco.

1 Patronus dicitur cui libertus assignatur.

2 Uenditiones donationes z alij actus in vltima voluntate fieri possunt.

3 Assignatio valet coram duobus testibus facta.

De assignandis libertis. Rubrica.

Super rubrica. De libertis z eorũ bonis z operis z iurepatronatus dictum est.s.sed qr pater fami.habens plures filios suuz libertum quandoqz vult vni ex filijs tantum assignare qd potest ideo ponitur hic rubrica.Dynus.

1 † ille cui libertus assignatur solus est patronus lz si desinat esse in ciuitate sine liberis ceteris liberis ius seruatur.j.eo.l.j.z facit qd donatio facta de oibus bonis p eũ q liberos nõ habebat z q reuocatur si post ea liberos habeat recõualescat liberis postea deficiẽtibus.verbũ singularis numeri trahitur ad plurale z ecõtra qd facit ad interpretationẽ statutorum.j.e.l.quãuis.assignari põt libertus inter

2 viuos z in vltima voluntatẽ.j.e.l.§.assignare.z facit † qd in vltima voluntate possint fieri vẽditiones donatiões z alij actus inter viuos etiã exheredatos põt libertus assignari.ea.l.§.sz si exheredato.z repudiante eo cui assignatus alij fratres eius admittuntur si ex vno patrono sit vnus filius ex altero duo z vni ex duobus est assignatus libertus qualiter inter eos successio diuidatur e.l.fi.§.si sit.z si decedat relictis filijs vel non relictis duabus.ll. seqũ.an nepoti possit fieri assignatio.j.e.l.idẽ.§. vñ queri.et qd de emancipatis z qd de quesitis ex cã aduẽtitia vtrũ portio eius qui desijt esse in ciuitate vel repudiauit redeat ad totã familiã vel accrescat cõsorti.j.e.l.vtrũ.z si vasallus fecit aliũ vasallũ an eo mortuo redeat ad primũ vasallũ ex tacita voluntate videtur libertus assignatus.j.eo.l.si seruus.assignatio nõ est legatũ nec fideicõmissum:z is cui assignatur non põt onerari.j.eo.l.assigna

3 re.z † valet assignatio coram duobus testibus z ita etiã declaratio eorum que sunt scripta in testamẽto vel codicillis liberi patroni non possunt assignare suis liberis.j.eod.l.liberi.nec iudex vt ibi no.an emancipato possit assignari.j.eodem.l. vtrum.assignatio facta in diem vel sub cõditione pẽdente die vel cõditione pro non facta habetur.j.eo.l.sub cõditione assignatus cã alimẽ

torum.assignatio vnius patroni non obest viri alterius.j.eo.l.si ex duobus. z facit ad vsufruct.ingressi monasterium qñ finiat posthumo potest fieri assignatio licet nõ sit in potestate.j.eo.l.j.§.j.desijsse esse in ciuitate intelligitur imperpetuum non ad tẽpus.eadem.l.§.quod inquit vsqz in diem nõ potest fieri assignatio quia senatus negotio finem imponit.ea.l.§.fi.

1 ☞ Donatio facta a patre filijs carente reuocat si liberi ei nascantur.
2 Singulare quandoqz pro plurali ponitur et in ipsum conuertitur.
3 Voluntas vltima talis conditionis vt in ea fieri possint que et inter viuos.

SEnatusconsultum. Ibi is ea ue ista verba cõiunguntur z cõstruuntur cum verbis que sunt j.solus ei patronus zc.dy.ibi vtiqz vti pro vt:z que pro z:z repete cauet.Dy.predicto senatusconsulto vt si ex liberis zc.in fi.§.argu.est hic
1 †quod si pater carẽs liberis donauit omnia bona sua z postea liberos habeat talis donatio reuocat vt.C.de reuo.donatio.l.si vnq̃ z.s̃.de lega.ij.l.titia seio.§.imperator.quod si ipsi liberi postea decedant quod ipsa donatio recõualescat z argu.dicte.l.titia seio,in principio.z quod no.C.de reuocã.donatio.l.j.z de inofficiosis donat.l.j.z facit etiam ar.j.de acqui.re.do.quod i littore vsufru.de hoc plene dixi dicta.l.sed si vnq̃.C.de reuoca.dona.i glo.subaudi.z ibi ad libertos referuntur vel referas ad patronos.z dic is eaue solus patron⁹ solaue patrona esset perinde zc.vsqz ibi z tunc accipe quando is zc.dynus.

Quamuis. Ibi scriptum est z de personis liberorũ quibus liberti assignãtur z de personis
2 libertorum qui assignantur.Dy.†z not.quod singulare cõuertitur in plurale sic econtra.s̃.de negotijs gestis.l.iij.§.hec autez verba z ibi nota.z faciunt ad intelligentiam z interpretationẽ statutorum.
3 **Assignare.** †Possunt ergo in vltima voluntate fieri ea que inter viuos:z ideo facit gl.que dicit posse rem in testamẽto vendi vt no.s̃.de testa.l.heredes palam.§.fi.Dy.de hoc no.per Dyn.extra de regulis iuris.c.quod semel placuit.z per Joã.And.in nouella.eo.c.z dixi etiam.de legat.iij.l.si quis in princi.testamenti.z vide.j.de ver.sign.l.verba contraxerunt.

Si sint. Ibi equales ptes fiant z videtur qd sic qm̃ zc. Old.ibi bessem.id est dus partes Jaco.in fi.hoc ideo q2 portio deficiẽs vtriqz accrescit pro rata.Ray.in gl.hoc ideo in fi.vel dic patrono non obest. vt.s̃.titu.ij.l.si libert⁹ patrono.z l.patroni.filia si est in aliena familia obest vt hic si in paterna nõ vt sit quasi filius in qua esse intelligat si adoptat a liberto vt.s̃.titu.ij.l.nihil interest.§.penulti.arg.ad hoc.j.de fideicommis.liberta.l.si filius.§.erit de contrata.l.si emancipa.et nihil officit vt.j.l.prox. Jaco.in glo.maxima.vel media in fi.sz ibi loquitur in iure quod habebat ex assignatione hic in alio vñ prima vera.Jaco.Oldra.

SEd si is. Ibi assignassem vel assignauissez.Dy.in fi.sicut enim.s̃.proxima in fi.fratre subducto reducit is cui assignatio facta est ad eam portionem quam non esset ex propria persona habitur⁹:sic hic filius cui assignatio facta est a patre subducto ad eam tantum portionem admittetur quã esset patru⁹ habiturus si assignatio nulla interuenisset sua propria omissa quã habere non potuisset assignatione cessante per alterius patroni filium qui excludit nepotem ex altero vt.s̃.tit.ij.l.si libertus preterito.§.j.Oldra.

TDemerit. Dicẽdum ibi z nepotẽ ex alio filio premortuo vel etiam viuo sed nõ existente in eius potestate vt differat a casu q sequitur.Ray.in versi:vnde queri.ibi hereditatem.i.ad portionem illam quam haberet suus patruus si assignatio facta non esset.Dy.ibi non esset id est mortuus esset vel in ciuitate stare desijsset.Dy.

Posse. Ibi z preferri filio id est alteri ex quo nepos non erat.Oldradus.ibi senatusconsul.inducere promittens ex duobus existentibus in potestate alteri assignari et dic scilicet assignando nepoti.Oldradus.ibi ad legitimã hereditatem de iure ciuili.Oldradus.ibi emancipatos descẽdẽtes ex eo cui facta est assignatio.Oldradus.et dic quod respicit.l.precedentem que loquitur vbi ille cui sit assignatus libertus decessit relicto filio qui erat su⁹:nunc dicit qd iuris si reliquit emancipatum.Jaco.in glo.vt.s̃.de bonis libertorum ibi idem in aduentitia causa quod falsum est quia manumittere talem seruũ non posset vt.C.de bonis q̃ liberis.l.fi.§.filij.nisi dicas qd aduẽtitio lucro ius liberti ab alio acquisiuit.Ray.

1 ☞ Vasallus primus si faciat alium vasallum secundo mortuo reuertitur feudum ad primum.

VTrum. Ibi duraret assignatio subaudi queritur.dy.ibi.decesserit naturaliter vnus ex his quibus assignatio facta est.Ol.ibi admittuntur alij de familia assignatoris.Ol.vel dic filij istius fratris mortui ibi admittenduz eum cui fuit consors in assignatione eius qui decessit.Oldr.ibi defuncto autem eo:scilicet vltimo ex his duobus quibus assignatio facta est z dic defuncto sine liberis cum iam alter relictis liberis decessisset.Old.ibi liberos alterius cõsortis in assignatione cuius portio consorti iuris accrescẽdi accresceret.Ol.Ibi non in familia aliorum filiorum patroni.ibi istis qbus assignatio facta est.Oldr.in fine.vt prius vocentur filij nati ex vno quam nepotes nati ex alio.Oldra.ex versicu.defuncto autem
1 eo argumẽ.ad questionem.†si vnus vasallus fecit alium vasallum eo mortuo redeat ad primum vasallũ ac si secunda inuestitura facta non esset.Jacobus.in glo.ius accrescendi ibi instituto de legatis.§.datur.imo est in titulo de assignatione libertorum.Oldradus.

SI seruus. Ad hanc.l.pprie facit.j.de manumi.testamẽto.l.duo.primo responso.Oldr.Ibi iussus fuerit prima.Old.ibi intellexerit tacite.Oldra.

1 ☞ Assignatio non dicitur legatum nec fideicommissum.
2 Testes quot sufficiant in declaratione relicti ascripti.

ASsignare. Ibi per testationẽ:id est presentibus testibus sine scriptura.Oldra.Ibi chirographum id est scripturam manu ppria assignãtis facta.a chiros quod est manus graphos scriptura.Oldr.ibi potest,scilicet ille qui assignatus
1 est libertus.Oldr.†Et nota quod assignatio non videtur legatum:nec fideicommissum ex quo bene cõcluditur deniqz zc.Ol.Unde restat in tali assignatiõe libertorum sufficere duos testes vt.s̃.de testib⁹.l.vbi numer⁹.z.C.de naufragio.l.quoties.alias si esset legatũ ad min⁹ essent tot necessarij quot in qualibet vltima voluntate:scilicet quinqz.vt.C.de codicill.l.fi.z argumẽ.C.
2 de donatio.causa mortis.l.fi.z ideo bene dicit gl.†quod in declaratione relicti ascripti duo testes sufficiũt:quia nihil tũc datur sed datuz declaratur.vt.C.de donatio.inter virũ z vxorẽ.l.verbis.cum ibi notatis.Dy.Et ita no.in glo.s̃.de testamentis l.heredes palam.§.j.Item facit hec lex ad ea que dixi.s̃.eodẽ.l.j.§.assignare.

VTrum. Ibi preterea:id est preter.Oldra.in fi.scz assignari ei soli q est in potestate.Oldra.In glo.in fi.opiñ.Joa.videtur verior.argumen.s̃.eodem.l.j.in prin.z.l.iij.§.j.z.j.eodem.l.fi.§.j.licet illa aliquantulum sit contra inquantum dicit posthumo posse assignare:sed facilis est responsio per.l.s̃.de statu hominum.l.qui in vtero.Dy.

SUb conditione. Ibi mortuo eo liberto.dy.Ibi interim.id est pendente cõditione vel die.Oldr.sub quib⁹ fuit assignatus.Oldra.Si vni ibi solum eum cui est pure assignat⁹.Oldra.in glo.non dicit,in fi.sol.dic vt ibi vel aliud in hereditate ne id veniat absurdũ quod qui semel est herẽs zc.vt.s̃.de minori.l.z si sine.§.sed quod pap̃.Ray.

ALimentorum. Libertis relictorũ.Dy.ibi emolumentũ.i.alimẽtorum emolumentum quod ex volũtate procedit.Dy.

SI ex duobus. In fi.quas.i.dicat solus patronus viuens succedit z excluditur filius alterius patroni cui facta est assignatio Oldra.ibi not.ad questionem ibi in monasterium:id est post mortem monachi sicut si commoditatem vtẽdi in alium trãsfero vendendo.nã nihilominus ex persona mea finitur.vt.s̃.de periculo z commo.rei vendi.l.necessario.§.fin.z ad id de legatis.ij.l.cum pater.§.hereditatis.de iure fisci.l.statius.§.fi.de precario.l.si adoptauero.z de manumissio.l.gaius.Dy.de hoc dixi.C.de sacro.eccles.auf.ingress.versi.querit glo.quid de vsufruc.

Testamento. In .§.liberis.ibi prouisuz est quod posthumi non sunt in potestate.vt.s.de coll.bo.l.vlti. Oldra.

Quod inquit. Ibi ex liberis qui assignat' est libertus. Ray.ibi in perpetuū.not. verbū desinere significat perpetuaz desinentiā sic exponitur.s. de iure dotium.l.si is.§.quod dicitur.Oldra.

Ex die. In fine.Nota hec verba:nam et ipse senat' rc. Oldradus.

1 Donatio presumitur inter viuos nisi probetur cā mortis.
2 Actiones que competant contra dñm r patrem.
3 Libertus inter viuos bene merito donare potest.

¶ Si quid in fraudem patroni factum sit. Rubrica.

Super rubrica. Quia patroni r eorū liberi quibus liberti assignantur habent ius in bonis libertorū.vt.r.s.de bonis libertorū.l.j.§.plerūqz. liberi alienant bona in fraudem patroni ideo subijcit hec rubrica.Dy.r vide Azo.in summa. C.eodem.r Roffre.in libello de actione fauiana.effectus huius edicti.j.eodem.l.j.in prin.de reuocatione alienatorum inter vi-
1 uos r causa mortis.eadē.l.§.si alienatio.† r quod donatio presumit inter viuos nisi probet facta causa mortis.dolus alienātis attendit nō eius in quem facta est alienatio.eadē.l.§.dolū. si vnus ex patronis recipiat debitam portionem vel minus nō communicat alteri si plus recipit sic.ead.l.§.aduersus.hoc edictum locum habet in alienatis vel diminutis non in acquisitis vel commissis.eadem.l.§.vtrum.Et de hoc ibi multa pulchra exempla:in dotanda filia nō videatur libertus fraudare patronum quia pietatis officio fungitur.eadem.l.§.sed si libertus.si libertus pluribus donauit omnes donatiōes qualiter reuocant eadem.l.§.si pluribus.r facit si plures donationes facte sunt inofficiose vel per episcopum an omnes debeant reuocari vel vltima tantuz:r an caluisiana r fauiana sint diuerse species actionis si libertus emit vel vendidit in fraudē quomodo veniat reuoca.eadem.l.§.si quid in fraudem . r differentie inter patronū reuocantem alienata in fraudem r creditorem similiter reuocātem r an habeatur ratio interesse affectionis sepulture maiorez r amenitatis r quando mutuans liberto pecuniam non debet esse curiosus quo vertat quādoqz sic.vt.eadem.l.§.si mutuā.Et si accipiet libertus mutuo r donauit,agitur cōtra donatariū: si consumpsit non agatur.si spopōdit reuocabit obligatio p fauianam:si fideiussit nullo modo agitur cōtra creditores sed cōtra debitores mādati vel fauiana pro indiuiduis agitur reuo-
2 catoria insolidum.ea.l.§.quamuis.† contra dominum r patrē agitur fauiana:de peculio:de in rem verso.r quod iussu.eadez. l.§.si seruo.r ex ante gesto nō tenet seru' liber fact'.r hec actio personalis est r in rem scripta.eadem.l.§.hec actio.fructus veniunt in hac actione.ea.l.§.si.r lege sequēti. Et an quo ad fructus sit differentia inter patronum r creditorem.iuris ignorantia impedit patroni reuocationē.j.eo.l.si patronus.patronus institutus insolidum reuocat alienata.eadem.l.§.patronū. Idem si ab intestato succedat.eadez.l.§.si intestatus. libertus relicta patrono debita de residuo pōt p libito disponere inter viuos r vltima voluntate.eadem.l.§.si.si plures sunt patroni reuocatio alienata p virili r vno repudiāte ceteris accrescit. Idē in liberis patronorum.j.eodem.l.quodcunqz.accipiēs r is cui' mandato accepit tenetur fauiana.j.eodē.l.tenetur.r.l.libertus in hac actione fauiana iuratur in litem.eadē.l.§.primo.si libertus mutuet filiofami.vel minori quid iuris.j.eodem.l.si libert'.
3 r duabus.ll.sequētibus.† libert' inter viuos potest donare bene merito in vltima voluntate etiam non merito.j.eo.l.si vnus. r facit quod ecclesia possit remunerare bene meritū. patronus consentiens fraudari nō videtur.j.eodem.l.non videtur.alienata in fraudem quarte debite ex constitutione diui pij filio arrogata reuocantur.infra eodem.l.fina.r an alienata per patrē in fraudem debiti bonorum subsidij filij naturalis r legitimi reuocentur.

1 Donatio inter viuos presumit nisi mortis causā probetur.
2 Actio fauiana ad que seu pro quibus competat.
3 Quarta iure nature debita ere alieno deducto deberi censetur.
4 Patronus in quo differat a creditore in cuius fraudem alienatio facta est.
5 Alienatio quando r qualiter retractari possit.
6 Creditor mutuans nō multum curare dz quo pecunia vertat.
7 Liberto contrahente cum filio vel seruo agitur insolidum p indiuiduis.
8 Actio pauliana an dicatur in rem vel in personam.

Si quid dolo. Ibi quo prout.Dyn.ibi ad quam eorum:id est aliquam.Dy.Ibi operam dat concedendo ei fauianā r caluisianam ad reuocandum. Dy.in gl.id est dāno sic exponitur.C.de pactis.inter emptorem r vēditorem.l.cū a te. Dynus.

Si alienatio. Dolo malo liberti. Dyn.ibi oīm enim modo.id est siue vltima volūtate siue inter viuos ex quo pbatur dolum alienātis adfuis-
1 se.Dy.sed alias id est fine dolo.ibi probādum est.† no.presumi donationē inter viuos nisi probetur causa mortis facta.Iaco. de hoc dixi.j.de dona.l.filiusfa.r in alphabeto dictiōe donatio simpliciter prolata.

Quod autem. Ibi in fraudē patroni que fraus presumptione iuris cessat in casu proxi.r sic reuocatio debet cessare.

Dolum. Ibi ei' liberti.Dy.ibi alienauit titulo lucratiuo vel non lucratiuo.Dy.

Aduersus. Aut donat vni debitū vel minus r non tenetur alteri communicare aut plus:et tunc cōmunicat.Dy.ibi omiserit r tunc repudiauit post donationem in se a liberto collatam.Dy. Ibi quare quia persecutionem debite partis cessat omittentis contratabulas ideo partē alteri facit si repudiaret.vt.s.de bonis libertorum.l.ex tribus. Iaco.Ibi.ei patrono qui cōtrata.omisit.Iaco. ibi patronus. facit.s.partem alteri patrono quando plus erit ei legatum quā erat debita portio,Dy.

2 **Utrum aūt.** † Fauiana pertinet solū ad diminuta non ad omissa.Dy.ibi nostruz fit id est fuisse videat a tempore mortis.vt.s.de furtis.l.a titio.Dy. Ibi palam est argumen. quod non cadat legatū in obligatione creditorum.si a legatario repudietur.Argumentū.s.de bonis libertorū l.liberto octuaginta.Iacobus ibi.in iure confessus est contra veritatem.Dy.ibi.quod si noluit contra libert' erat reus.Hic vero actor Ray.ibi.hoc videndum.scz an fauiana possit locū habere.Dy.r dic breuiter si patitur se vinci agēdo vel defendendo agitur fauiana:si nō proponat querelā inofficiosi.vel iniuriarum non agitur:si transigat in fraudē agitur: si dotat filiā non agitur quia non videtur fraudare.r hoc dicit vsqz ad.§.si pluribus.Dynus.ibi.vel similē predictam ad vindictaz.Dy.ibi.experiri quia nihil de bonis suis diminuit. Dy. ibi ac si transegit arg . quod in transactiōe versatur aliqua donatio.Iaco.ibi.pietas patris filiam donantis. Dynus.p hoc s.de dotis promissione.l.si. In glo.contrarium.in fi. Preterea instituendo filiā non poterit excludere creditores.imo credito-
3 res excludunt filium seu filiaz a debita portione.† nam quarta debita iure nature debet omni ere alieno deducto.vt.s.de inofficioso testamento.l.papiñ.§.quoniam quarta.ideo nec dotando eam excludere potest creditores sed instituendo filiam poterat patronum excludere ergo r eam dotando:vt patet in simili.s.ea.l.§.autem.Dy.

Si pluribus. Si donatur pluribus agitur aduersus oēs ibi siue caluisiana. Nota q hic est disiunctio legis vnde colligitur qđ sunt diuerse species actionū r alibi ponitur inter eos copula.vt.j.eo.l.in caluisiana vbi de hoc dixi.Raynal. In glossa.iste due in fine.r dicto §.idē scribit.r institu.de actio.§.item si quis in fraudem r ibi de hoc per Dynum.vniuersus paterfa.pa.Sed caluisiana datur vtriqz hoc est pauliana datur creditori fauiana patrono sz caluisiana vtriqz.r facit iste.§.quod si facte sunt plures donatiōes quarum vltima est inofficiosa.vtrum vltima tantum an omnes reuocentur.de quo nota.C.de inofficio.donatio.l.j.In glo.magna.versicu.idem.ergo in.vij.questione.r ibi de hoc dixi.C.de sacro.eccle.autē.hoc ius porrectū.ver.interim querit predictus Bartol.episcopus.

Si quis in fraudem. Si libertus vendidit libero r venditori eum emit libertus:si non vendidit libertus r pretium donauit agitur contra donatarium.Dyn.ibi.arbitrium iudicis de fauiana cognoscentis.Dy.ibi.pretio recepto.ad hoc cōcor.qđ dicitur de venditione in qua interuenit deceptio vltra dimidiā iusti pretij.C.de rescin.ven.l.ij.cum his q ibi notant r dixi.r no.
4 per istum.§.† differentiā esse inter patronum r creditorē in cuius fraudem est facta alienatio quia patronus reddit ptiū creditor vero non:r ratio vna assignatur.j.que in frau.credito.l.si debitor.In glossa r hic assignatur alia quā Dynus ponit institut. de actio.§.item si quis.Item est r alia differentia quia patrono datur contra emptorem reuocat etiā si emptor nō par

ticipauit fraudem: vt patet hic in fi. §. sed creditori datur ita demum si fraus sit participata per emptorem. vt. ī. que in fraudē creditorum. l. qui aūt. §. hoc aūt edictum. ratio est ſm Petrū de bella pertica, quia p iura magis cōseruatur mihi meū quā mihi debitum. vt. ſ. de vsuris. l. videamus. §. si actionē. sed vbi debitor debet centū bona non sunt creditoris licet possint indebitum si patronus habet tertiā partem in bonis liberti que dicit quodammodo sua ꝛ ideo magis sibi subuenitur in suo quā creditori in sibi debito. Preterea est alia ratio que descēdit ex prima differentia, quia patronus habet offerre pretiū creditor nō vt hic. ꝛ dicta. l. debitor. ideo quia magis grauat in hoc patronus in alio magis subuenitur sibi. arg. ſ. de iureiurando. l. eum qui. in prin. Sunt ꝛ alie differentie inter eos quas prosequitur Dynus. dicto. §. item si quis. instituto de actionibus. in versic. ꝛ alias videamus interesse affectionis nō cōsiderat. si vero res est vilius distracta ꝛ pretiū donatum conuenitur emptor ꝛ donatarius ꝛ emptori restitui debet pretium siue soluatur liberto siue alij ex delegatiōe liberti vel liberto q consumpsit. hoc dicit vsqꝫ ad. §. si mutuam. dynus ibi. vterqꝫ id est emptor ꝛ donatarius. dynus. ibi. minus alias numeris. id est ex causa donationis. dynus. in versicu. quid ergo ibi recuperaret. scilicet pretiū emptor a parte fauiana conuentus. In glo. sic. ſ. ibi competit
5 §. j. sed ibi plus deliquit quia opus in alieno facit. in fine. †Sed hic agitur de retractione alienationis quod cōtra ius commune procedit. Uel dic ſm Dy. quod est regulare in contrarijs casuale. Uel dic aut vult quis venire contra id quod est legitime factū ꝛ tunc nunq̄ habetur ratio amenitatis vel affectiōis: vt hic. alias autem habetur in casibus: vt de hoc dixi dicta. l. competit. §. j. ī. quod vi aut clam. vbi sicut dixi regulare est amenitatis vel affectionis rationē nō haberi. vt. ſ. ad legem falcidiā. l. pretia. fallit. ſ. man. l. cum seruus. Item ratiōe delicti. vt dicta l. competit. §. j. quod vi aut clam. vel dic quod in casibus in quibus venit singulare interesse vel in quibꝰ iuratur in litem habetur ratio affectionis si res non restituatur. C. de sentētijs que p eo qd interest. l. j. ꝛ. ſ. de in litem iuran. l. j. ꝛ. l. videamus. §. iurare. sed in alijs casibus non habetur ratio affectionis volūtatis vel amenitatis vt propterea plus fiat estimatio rei vel vt in plꝰ fiat condēnatio. vt in. ll. in cōtrarium allegatis ad dictam. l. cū seruus. ſ. man. dic quod habet ratio affectiōis, sed quid vel vt beneficium cōferatur vel collatū non reuocetur ꝛ hoc in bone fidei iudicijs. vt. ſ. de seruis expor. l. seruꝰ. ea. l. ꝛ vt minor ad rē restituatur. vt. ſ. de minoribus. l. si in emptione. vt ꝛ patronus. vt dicta. l. libertus qui soluendo. ꝛ vt alimenta prestātur. vt. ſ. de tutel. ꝛ ra. distra. l. j. §. sed nō miles. vt patet agere possit de euictione re dotali euicta. vt. ſ. de euictionibus. l. pater. in fi. hic not. per Jaco. de bel. dicta. l. cum seruus. ſ. man. in gl. i. consumpsisset. in fi. sed dic ibi regulare hic casuale. Jac. de bel. Uel dic vt nota. ſ. in glo. que incipit patronus reddit pretium ꝛ dixi. in principio. §.

6 **Si mutuam.** †Creditor q̄ mutuat nō debet esse curiosus que vertatur pecunia sic ī. de nouationibus. l. doli. Jac. si accepit mutuo ꝛ donauit agitur cōtra donatarium: si consumpsit non agit sed spopondit reuocabitur obligatio per fauianā: si fideiussit nullo modo agit contra creditores sed cōtra debitores mādati vel fauiana. hoc dicit. vsqꝫ ad. §. quis. dy. ibi prodegit. i. prodigaliter consumpsit. vt. ſ. §. proxi. fallit tamē quandoqꝫ qd creditorē esse curiosus quo vertat pecunia. vt in mutāte ecclesie. vt. C. de sacro. ecc. auf. hoc ius porrectum. ꝛ in volente agere de in rē verso. l. iij. §. nec non illud. in fine. ꝛ. §. sequenti.

Si fideiussit. Ibi in necem. i. dānū. dy. ibi damno meo. s. creditoris. dy. ibi neque eni subaudi, ꝛ videt quod non. neqꝫ eni ꝛc. dy. ibi fauiana qua mediante reuocatur obligatio ꝛ pignoris datio. dy. ibi, debitor pro quo fideiussit. dy. in versi. sed si mandator. ibi erit probandum scilicet q agatur reuocatoria vel mādati cōtra debitorē pro quo extitit mandator libertus. Dy.

7 **Quamuis.** †Pro indiuiduis agitur insolidū si cōtrahit libertus cum seruo vel filio meo vsqꝫ ad quantitatem eius quod est in peculio vel in rem versum vel insolidum si iussu meo. dy. ibi in parte competat in rebꝰ que diuisionem recipiunt. dy. in versi. si seruo. ibi quid dederit. i. donauerit. dy. ibi aduersus me dominum. dy. ibi isqꝫ scilicet seruꝰ. Dy. ibi an fauiana. s. ex ante gesto non tenetur liber factus in versi. item pueri. Ibi alienato seruo in quem facta erat alienatio per alienum libertum in fraudem partis. dy. ibi agendum sit solummodo infra annum. Dy.

8 **Hec actio.** †Quid de pauliana an sit in rē vel in p sonā quidā qd in rem. Dy. instituto de actio. §. itē si quis. tenet qd in psonā est p hūc. §. qui sic facit. ſ. de vsuris. l. videamus. §. si fauiana & quod pauliana habet instar fauiane que competit patrono. sed ista est ī personā. vt hic ptꝫ ergo ꝛ pauliana est tamē rei persecutoria. vt. ī. e. l. si patronꝰ §. hec actio. ꝛ not. ī. eo. l. tenetur.

Si libertus. Ibi que alienata sunt subaudi que ritur. Dyn.

1 ☞ Caluisiana ꝛ fauiana sunt actiones specie differentes.

IN caluisiana et fauiana.
1 †Nota q hic ponitur copulatiua inter caluisianā ꝛ fauianā per quā dātur intelligi diuerse species actionum quia copula cadit iter diuersa. vt. C. per quas psonas nobis acquiritur. l. vltima. ꝛ not. ſ. de iuris ꝛ facti ignorantia. in rubrica quod est contra Guidonem de suza. qui dicit q sunt et eadem actio. de quo dixi. ſ. eodem. l. j. §. si pluribus. Ibi preteritos fructus: id est ante litis cōtesta. perceptos. Dy. Ibi quatenus pro quia. Dy. in glo. ibi. § non solum dominus. Dy. nō approbat istam differētiam. vt plene nota. per eum instit. de actio §. item si quis. sed Petro de bella pertica placet hec differentia inter reuocatoriam que datur patrono ꝛ reuocatoriā que dat creditori etiam quo ad fructus. ratio est quia patronus quodāmodo suum reuocat cum sit heres legitimus in tertia parte bonorum ꝛ talis heres dominus reputat. argumē. ſ. de liberis ꝛ posthumis. l. in suis. vnde cum agat actione stricti iuris. ꝛ petat quod suum fuit omnes fructꝰ veniēt quemadmodum in rei vēdi. dicit: sed creditor petit q nec est nec fuit suū. vt. ſ. de vsuris l. videamus. §. si actionem. Et sic saluatur gloss ista. vt not. per ipsum Petrum in lectura sua. de actio. dicto. §. item si quis.

1 ☞ Error iuris reuocationem impedit.
2 Ignorans ius renuntiare potest iuri suo.
3 Patronus insolidum institutus alienata reuocat.

1 **SI patronꝰ ex debita.** † Error iuris impedit reuocationē hoc dicit Dy. Et dic ex debita pte respectu q̄titatis: sꝫ nō est ps debita respectu alienatorū. Jac. ibi dū ignoraret ignorātia iuris. Dy. Et vide quod not. ꝛ dixi. ſ. de lega. ij. l. quem fideicommissariū. Ibi alienasse i. alenata per libertum in fraudem suā reuocare non posse. Dy. Sciebat tamen alienationem factam ꝛ sic errabat in iure secundum gloss. Ray. ibi non fecit vel ex testamento vel petendo ſm
2 tabu. Dyn. † Nota ergo q ignorās ius videtur renuntiare iuri suo ꝛ potest. vt. C. de inofficioso testamēto. l. mater. Jac. sed cōtra. ſ. de donat. l. patronꝰ. in principio vbi nō videtur error iuris nocere. solu. facilius impeditur quis obligari per errorem iuris vel ibi quem petenti per ꝛ periudicium. vt hic argu. solu. ma. l. ij. §. voluntatem. ī. de re iudica. l. sepe. ꝛ no. ſ. de procuratori. l. filiussfami. §. inuitus. Dynus. ibi bonorum possess. accipere. sed quomodo potuit petere cōtrata. qui contra. l. ſ. de bonis libertorum. l. si patronus ex minore. §. quod si ex debita. respōdeo vt fraudem repellat. vt. ſ. de bonis libertorum. l. libertus patrono in principio. Item quia nō habet partē debitam respectu alienatorum que computantur in bonis. vt. ſ. bonis libertorum l. etiam. §. vltimo. Jaco. ibi alienata sunt inter viuos fraudulenter. ꝛ attende quod ius ignorare potest si credidit libertū licite ad suam voluntatem posse alienare ꝛ eius alienationes nō esse vlli querele subiectas. Jaco. factum autem ignorabat cū ignorat fraudis propositū. Jaco. In gl. prima ibi tempore mortis vt. ſ. de bonis libertorū. paulꝰ ꝛ facit ad id quod. ſ. de acquirē. hered. l. claudius. ꝛ quod ibi dixi. Ray.

3 **Patronum.** †Patronus institutus insolidum reuocat alienata. h. v. Dy. in glo. hac scilicet ratione. ibi quam defunctꝰ. Et est ratio quia hoc potiꝰ dicit habere vt es alienum quam titulo lucratiuo. vt no. C. eo. l. defuncto. Ray.

Si testatus. Adeunti ab intestato datur reuocatoria. hoc dicit dy.

Si libertus. Ibi portione omnium bonorū liberti cōputatis bonis alienatis in fraudem. Et sic non obst. finis huius. l. vt ibi not. Ray. ibi nam qui potuit questio dñi si posset relinquere in testamēto. alij relinquēdo patrono debitam ergo ꝛ inter viuos: alij donare potest relinquendo patrono debitam. Dy.

Quodcunqꝫ. Ibi accrescet nisi iō repellatur aliqui quia satisfactū sit hbi. vt. ſ. eodem. l. j. §. aduersus. Jaco. ibi venient cum patrono. Dynus.

Ergo in fine. Lege suspensiue. z dic et certe non cessat licet enim possit exigi respectu macedoniani: repetitionem tamen impedit ratio doni nisi donatio per fauianam rescindatur. vt. s. l. proxima. z. j. l. proxima. vbi dicit restitutionem contra fauianam dari: alij habeant literam negatiuã non cesset. Oldradus.

1 Ecclesia seu prelatus de bonis ecclesie potest bene meritũ remunerare.

Vnus libertus. Ibi minuat nec obstat. j. qui z a quibus ma. liberi non fiant. l. semper. vt ibi dixi: z facit hec
1 lex † qd ecclesia seu prelatus ecclesie de bonis ecclesie possit remunerare bene meritum z est expressum. xij. q. ij. quicũque suffragio z plene dixi. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus nulli. in suppletione glossarum.

Non videtur. In glossa ibi. l. non frauden tur. imo. l. nemo videtur fraudare. Oldradus.

Libertus. Ibi titio mandauit tanquã procuratori suo nõ intendens ei donare. Oldra. Ibi actio datur z etiam aduersus acceptorem vt restituat sibi. Iaco. ibi peruenit quod est eoipso quod ad interpositam personam peruenit. vt. j. de donatio. l. qui mihi donatum. Oldra. Ibi omne negotium. i. negotij dissolutio, ibi qd enim quod dixit teneri mandantem. z non suscipientem re restituta mandati ratione probat. Iaco.

Constitutione. Ibi restitui et impuberi arrogato z dic restitui post mortem patris arrogatoris. Ibi si quid itaque quia debet habere quartam de his que reperiuntur extare tẽpore mortis arrogatoris. dy. In gl. ij. in fi. Et hanc literam intellige vt ibi exponitur in glo. Oldr. sed qd si alienatum fuit in fraudem filij naturalis z legitimi: an vtilis fauiana vel caluisiana competit ei videtur qd non. vt dicta. l. ij. Ecõtra quod sic vt hic. preterea filius dicitur creditor z creditori assimilatur. vt ad leg. corne. de falsis. l. si quis legatum. in fi. sed de hoc dic vt plene dixi. C. de inoffi. donatio. l. j.

Si tabule testamenti nulle extabunt. Rubrica.

Super rubrica. Subaudi videndũ. C. de bonorum possessione ab intestato. Et hec cõtinuatio colligitur ex textu. j. eodem. l. j. in principio.

1 Naturales tantum contratabulas non habent.
2 Filiatio non mutatur per adoptionem.

Postea. Ibi varios gradus. i. varia genera personarũ certa distinguẽdo. Dyn. Ibi. legitimorũ qui z agnati dicũt. dyn. in glos. secunda. in fin. s3 certe magis cõcor. quã discordat. Ray. Uel dic sm Iac. de bel. qd hic considerauit ordinẽ succedẽdi ibi bonũ nature z honestatis z ideo de nuptijs z de liberis legitimis qui ex nuptijs proueniunt. ibi premisit. Iaco. in glo. i. capita q sint gradus z capita dic vt. C. de successo. edicto. l. ij. z ibi nota. Dynus.

Ita autem. Ab intestato competens. Dynus. Ibi neq3 contratabulas huic contra. s. de contrata. l. filium. §. j. sed dic vt ibi dixi. Raynaldus. Ibi agnita sit nec agnosci potest transcurso iam tẽpore. Iaco. vel agnita est bonorũ possessio cõtratabulas ita qd sublata est spes bonorum possessionis secundũ tabu. vt. j. l. ij. patet. dyn. Ibi bonorum possessio. s. ordinariam. Dyn.

Sed si ex carboniano. Intellige q petit posset per eundem qui habet carbo. vt. s. de carboniano edicto. l. j. §. fi. z. l. iij. Uel per alium eodẽ gradu existentẽ qui cõcurrere potest vt eo. titu. l. s3 si is. z argu. s. de cõtrata. l. illud. §. fi. z de acquiren. heredi. l. cũ quidã. §. suam. z. l. ventre. alias si erat remotior in gradu habet expectare. vt. j. quis ordo in bono. possess. seruetur. l. ij. §. si venter. nisi in casibus non expectatur quia pupillus sit exclusus ab ordinaria bonorũ posses. tunc enim extraordinaria si bi concessa nõ impedit petitionẽ ordinarie alteri competentis. vt. l. si impubes. §. fi. s. de carbonia. edicto. Dynus.

Recte autem. Ibi vt sicut cõtrata. ipsis defert cõdito testamẽto i quo preteriũtur. naz demũ condito testamẽto datur contrata. vt institu. de bonorum posses. §. sunt autẽ. z. C. de coll. l. filie. Iaco.

1 Liberos autem. Ibi tam naturales: sc3 z legitimos. † nã naturales tãtũ non habent contrata. vt no. s. de cõtrata. l. j. in prin. Dynus.

Si quis filium. Ibi z emancipauit post adoptionẽ. dyn. ibi ex eo in potestate retento. Dy. in gl. z etiã de vno. i. iterum. Old. in fi. solu. ibi
2 filiatio † que est ex iure sanguinis per adoptionez que est actus iuris ciuilis non mutatur vt in regula iuris. iure sanguinis et ideo nec actus qui cadit in filio: vt in simpliciter filio vt exheredatio. vt. j. de verborũ obli. l. quidã cũ filium. potestas vero que est de iure ciuili. vt instituc. de patria potesta. in princ. mutationẽ recipit p adoptionẽ. z ideo id qd est ex ipsa potestate sicut est coniunctio nepotis in potestate retẽti cum patre emancipato de quo loquitur hic z titulus de cõiungen. cũ emancipato liberis eius. Oldradus. Uel secundum Iac. de bel. dic quod non est s qz ibi nocet ei exheredatio postea sicut z prius. Iacob. de bel.

Si heres. Ibi ex voluntate suprema. Oldradus.

Si emancipatus. Iste casus ponitur. s. de liberis z posthumis. l. vltima. Oldra. Ibi preterito z sic testamentum ipso iure nullum fuerit. Dyn. in glos. z sic ipso iure ibi de iniusto testamento filio sed illa est contra: sed dic quod ibi non erat alius filius qui posset ab intestato succedere: sed hic sic. vt patet hic. z. s. de liberis z posthumis. l. vlti. Ray. in eadem glos. in fi. z sic loquitur. s. de contrata. l. filium. Ray.

Unde liberi. Rubrica.

Super rubrica. Continuationez rubrice istius z sequentium collige. s. titu. proxi. l. vnica.

Emancipatus. Ibi non accepit vt qz non repudiauit: vel tẽpore exclusus est. Iacobus. Ibi petita non fuerit z sic videbatur iure pretorio intestatus. Iacobus. Ibi vnde id est ex qua. Dy. Ibi quod potuerunt. in fi. de hoc dixi. s. de acquiren. heredi. l. quandiu.

Liberi. Ibi minuti. id est emancipati. Dynus. ibi naturales z legitimi. dyn. In glossa minima. ibi sed econtra ad versi. nisi adoptiui. Dynus.

Si quis ex his. Per lineam masculinam descendentibus. ibi si ad eos nepotes in potestate retentos. Iaco. ibi bonorum posses. vnde liberi ab intestato vel contra ex testamento. Iaco. Ibi obtinuerunt vt quia emancipato vel pone exemplum vt infra proxime. Iaco. ibi procurauerit. Et sic nunq fuit in potestate. Dynus. Ibi patri suo. i. si pater suus ei non obstaret puta quia predecessit vel repudiauit alias secus vt sequitur. z. s. ver. sed z si filium. Dy. Oldra.

Si filius. In glo. vlti. in fi. z contrarium solu. vt ibi no. scilicet q nepos ei omiserat vnde eis adcrescere non poterat. Oldradus.

Si pater filium. Ibi decessit ab intestato superstite nepote predicto ex filia quondã genita post emancipationem ipsius sit in potestate ipsius filij. Iac. ibi qui per eum nepotem in sua potestate retentũ. Dynus. ibi nullum ex his scilicet bonis. Dynus. ibi quod eo facto. id est per emancipationem fratris habet hoc commodum quia auo cu3 eo ab intestato succederet exclusa sorore post emãcipationẽ sui patris nata z sic non existente in potestate aui. Ray. In glossa nepotis sed quomodo iure isto cum nulla bona haberet cu3 sit in potestate. z ideo dic bona que essent nepotis si aui potestas non impediuisset puta per nepotem quesita vel ei aliunde obuenientia. Oldradus.

1 Edictum successorium locum habet in querela.
2 Pater filio succedit in feudum.

Scripto. Ibi quod proximum. ista ratione allegata quod proximum zc. Oldra. et dic quod id est quia. Dynus. ibi tenuerit viuente auo. Old. ibi cũ z ipse rõ in cõtrarium. Ol. ibi agnatis sc3 proximo tẽpore aui qz pater precedit eum. Dy. ibi mortuo filio qui non fuerat opus institui nec exheredari. Dy. In glo. si filius. ibi vel dic hec verba. Dy. In gl. ab instituto in fine. z tũc si. pponit eã

ex persona patris sui qui transmittit vt dicta.l.si quis filium.C. de inofficio.testamēto.cōsiderantur merita patris transmittentis si aut ꝓponat eā ex persona sua quod potest licet ipse exheredatus non fuerit:q2†edictum successorium locum habet in q̄rela vt supra de inofficioso testamento.l.si is qui.7.l.pater.considerabimus merita ipsius nepotis 7 nō patris qui fuit exheredatus.7 hic est casus qui habetur in.l.iij.§.si.in fine.supra de contratabu.Dynus.

2 **Non sic parentibus.** †Ibi admittit.argu.ꝙ pater filio succedit in feudum.argu.contra in vsibus feu.de natura successionis in feudū.c.successionis.Dynus.

Filius. Ibi inutiliter possessionez ab intestato.dyn⁹.ibi rē habere.id est successionem.Dynus.

1 Monachi non debent patribus succedere.

1 **Si postea.** †Argumentū contra monachos vt patribus nō succedant.Jac.sed cōtrariū est verum.vt.C.de episcopis 7 cleri.l.deo nobis. In gl.j.in fine.7 adde quod no.supra de contratabulas.l.iij.§.si emancipatus.dynus.in gl.ij.ibi secus econtra.7 si fiat sui iuris per emancipationem:hic enim transiuit de existentia sui iuris in alterius potestatem.7 sic magis hic impeditur ꝙ ibi.Nō huius per arrogationem perdat filius vnde liberi per emancipationem non colligitur.s.ti.proxi.§.recte.7 de hoc plene not.infra vnde cognat.l.legitimus.Ray.

Unde legitimi 7 vnde agnati. Rubrica.

Super rubrica. Scilicet succedāt vel dic de bonorū possessione vnde legitimi 7 vnde agnati succedunt 7 continuationem vide.s.ti.ij.l.j.vltra principium.

Hec verba. Ibi cū.i.cessantibus vel repudiantib⁹ testamētarijs.ibi opz i.oporteret si intestatus mortu⁹ esset.dyn.7 subaudi dabo bonorū possessionē.Oldr.ibi 7 cum quodā repete nam:7 dic 7 non cū quodā temporis spacio scz incerto et indeterminato sed ad id 7c.Old.ibi sed ad id scz spatiū referūtur predicta verba.Dy.ibi peteref.i.peti.de iure posset.dy.ibi.legitimū.vt.j.eo.l.si ex duobus.dy.ibi diminut⁹ scz eo tpe quo bonorū possessionē petit lz tēpore mortis esset inhabilis ad succedendū q2 nō erat capite minut⁹ vnde lex ista facta esset ad exponendū verbū cū alias tunc scz ꝙ tempus respiciat. Oldrad.

1 Bonorum possessione vñ liberti repudiata dat vñ legitimi.
2 Bonorum possessio vnde legitimi quibus competat.
3 Filio in bonis maternis datur vnde legitimi.

1 **Si repudiauerint.** †Repudiata bonorū possessiōe vnde liberi incipiunt habere vnde legitimi.hoc dicit Dynus.ibi habeat scilicet vnde legitimi.Old.In glossa id est legitimi ibi.l.quoties vtriusque.imo.l.quoties duplici.dynus.

Hec autē bonorū possessio. Ibi iūgit plu ribus subaudi pōt cōpetere bonorū possessio vnde legitimi.

a Si spuri⁹. Adde ꝙ alii qui sunt filij spurij q sunt nati ex dānato coitu: alij naturales alij vulgo concepti q patrē demonstrare nō pñt.insti.de succes.co.

Si quis decesserit. Ibi intestatū esse.id est testamentum ab eo factū nō esse.dy.Uel dic large sumpto vocabulo quod large sumptum etiam ad intestabiles porrigitur.Jaco.In fine.7 sic certum esse debet.dynus.

Hec aūt bonorū possessio. Ibi esse heres de iure ciuili.dynus.ibi senatusconsultum.7 sic de iure ciuili secus de iure pretorio.vt.s.de conditio.7 demonstrationi.l.si cui.7.l.mater.Ibi item scilicet qui filij.ibi hereditatem maternam.dy
2 nus.ibi admittuntur.hic nota†ꝙ bonorum possessio vnde legitimi competit non tantum agnatis qui de iure ciuili ad hereditatez vocantur:et hoc facit ad id quod nota.C.qui admitti ad
3 bonorū possessionem non possunt.l.j.†Item nota ꝙ filio in bonis matris datur vnde legitimi.sed non vnde liberi.vt supra titu.j.l.si quis.7 que sit ratio dic vt no.eo.ti.l.bonorū.7.C.de suis 7 legitimis.l.quoties.Ray.

Generaliter. Ibi ex hac parte scilz vñ legitimi.Dyn.ibi dari iubet lex noua post legē.xij.tabularū inducta 7 est exēplum.C.de captiuis 7 postli.reuer.l.non nos.Old.ibi tamen.i.tūc.dynus.ibi quam ex legibus subaudi bonorum possessio datur.dyn.ibi peti deberet scilicet bonorum possessio extraordinaria.dynus.

Si ex duobus. Ibi intestato decessit facit contra ea que dicuntur.s.de bonis libertorum.l.liberto.sed dic vt ibi dixi.Ibi hereditatem ex testamento delatam.dyn.ibi.legitimam hereditatem vtriusque.

1 Agnatorum nomine veniunt cognati.
2 Legitimi repelluntur vxore defuncti pregnante.

1 **Inter agnatos.** †Cognati continentur sub agnatis sicut genus in specie ibi quod agnatis vt in specie.dy.ibi.cognati cōtinent vt gen⁹.dyn.ibi.nō vtiqz agnati.s.vt continentur.dy.in glo.ibi vt genus in specie 7 sic cōsecutiue non contentiue.Ray.

2 **Quamdiu.** †Uxore defuncti pregnante vel filio apud hostes existēte repelluntur legitimi .h.d.dyn.in glo.ibi de petitione heredita.l.antiqui imo est in titu.si pars hereditatis petatur.Dy.

Nati. Ibi sed 7 hi alias sicut hi ibi consanguinitatis id est agnationis.dynus.

Unde cognati. Rubrica.

Super rubrica. Succedant vel de bonorū possessio.vnde cognati 7 continuationem rubrice collige vt dixi.s.titulo proximo.

Hec bonorū possessio. Ibi id ē cognatos qui nullo modo erāt agnati.dy.7 sic sumēdo cognationē vt spē ibi vitā qd dic vt.j.eo.l.octaui.Ray.

Pertinet autem hec lex. Id est hoc edictum qd bonorum possessionem vnde cognati defert.dy.

Hec autē bono.pos. Ibi in naturali scilicet familia.dy.

Si quis proximior. Ibi sed vbi.i.eo casu.dy.ibi accipiēdū.s.qd is qui nasci speratur obstet sequentibus.

1 Spurius potest matri succedere sed non patri.

1 **Hac parte.** †Spurij lz nō admittant ad paternā successionē admittuntur tñ ad maternā.h.d.ibi.itē ipsi fratres ex eadem matre nati.dy.vt.j.e.l.si spurius eadem que matre natus 7 no.hanc glo.quam alibi non memini.Ray.

1 Cognatiōes ciuiles minima capitis diminutione tolluntur.

Capitis diminutione. Id est eman-
1 cipatiōe a patre adoptiuo.dy.7 dicit†ꝙ cognationes ciuiles tollunt ēt minima capitz diminutiōe.dy.

a **Si spurius.** ᵃIbi proximitatis.i.cognationis dyn.ibi eadēqz matre natus.secus si ex diuersis matribus vt no.7 dixi.s.eo.l.hac parte.7 dixi supra de in ius vocando.l.parentes.

Legitimis. Id est agnatis qui nō erant de numero liberorum.dy.

1 Patronus ius succedendi per meritum acquirit quod per demeritum perdit.

Cognatis. Ibi nihil obstat lz filia patroni obstat.vt.s.de iure patron.l.filij.in fi.7.l.se.Itē succedenti ex voluntate.vt.s.de his qui.vt indi.l.j.vt refert calumniose accusauerit vel non vt.s.de bonis liber.l.qui cū maior.§.si tū.7.§.fi.Jacob. In glo.in fi.sed ibi in successione libertorū hic ingenuorū.Uel secūdū Jac.de bel.hic de successione nature ibi de successione le-
1 gali.7 est ibi ratio†q2 patron⁹ adquirit ius succedēdi p meritū ergo 7 amittere debet propter demeritum.arg.j.de regu.iuris.l.nihil tam naturale.si cognatus adquirit ius succedendi per naturam 7 sanguinem.ergo ambo perdunt.ar.j.de reg.iur.l.iura sanguinis.Jaco.de bel.

Agnatus

1 ☞Agnatus ad vnde legitimi exclusus succedit vt cognat⁹.
2 Vicinus conditionem vicini scire presumitur.

1 Octaui. †Agnat⁹ exclusus ab vnde legitimi vsqz ad decimū gradū vt cognatus succedit: at cognatus qui nunq̄ agnatus solū vsqz ad sextum gradū succedit.h.d.princi.huius.l. in textu ꝛ gl.Ray. Ibi ꝛ si nō extiterit heres .i. exclusus fuerit a bonorum possessione vnde legitimi.dy.ibi cognato id est qui fuit tantum cognatus ꝛ nunq̄ agnatus.dy. ibi possessio nō defertur scilicet bonorū possessio vnde cognati vsqz ad octauū gradum sed vsqz ad sextum tantum.Dy.vt supra eodem.l.j.§.hec autem bonorum possessio.

Fratris filius. Ibi tempore haberi rationem.i.centum dierū qui dātur ad bonorum possessionem vnde cognati petendā.dy.In glo. hoc verū.in fi.ꝛ hoc ꝓbatur.ſ.de testa.l.qui in potestate.§.j.ꝛ.l.si mu-
2 tus.Dy.In glo.vlti.in fi.†vbi de hoc ꝛ vicinus presumitur scire conditionē.arg.extra de elec.c.postq̄.de prescri.c.quāto.ꝛ.c. quosdam de purgatione canonica.cum dilectus.In flu. publi co.l.j.circa princi.

1 ☞Filius viuente patre dicitur dominus.
2 Citatus ad comparendū intra octo dies in octauo comparere potest.
3 Agnatus volens succedere per vnde legitimi excludit ab vnde cognati filium emancipatum.

¶De successorio edicto. Rubrica.

Successorium. Ibi longior.i. longa.dy.Ibi prestituere.id est ordinare. Fyn.ibi congrediantur.id est contra [illegible]uam agant.Dy.Ibi procedere debeant fisco non agnoscente bona.dy.

Tutor. Ibi bonorum possessionem pupillo delatam. Dynus.

Per seruum. In glo.secus in parte sed cur sec⁹.respondeo quia filius habet fortiorem spem habēdi q̄ seruus qꝛ facili⁹ efficitur filius sui iuris et pluribus modis q̄ seruus vt morte emancipatione ꝛ similib⁹.
1 †Itē filius dicit̄ dn̄s etiā viuente patre vt.ſ.de libe.ꝛ posthu.l.in suis.ꝛ ideo magis sua interest q̄ serui secundū quosdam facit.ſ.de leg.j.l.legatū.in prima charta.

Qui semel. Ita ꝛ si.i.q̄uis.dy.ibi largiant̄.i. super iir.dy.ibi noluit.i.postq̄ expresse repudiauit.dy.In glos.repudiādo in fine.ꝛ.ſ.si tabu.testa.nulle extabunt.l.j.§.j.ver.plane.

Decretalis. Ibi finiri possit. scilicet si ali⁹ noluit ita q̄ bonorū possessio vacās sit.dy.ibi repudiari expresse.dyn.ibi sera.i.tarda.dyn. in glo.sic dicit̄ ibi nō dat sed coram iudice agnoscit̄ vnde que dicebat̄ olim decretalis dici pōt hodie iudicialis vt not.ſ. de bonorū pos.l. iij. §.sed si nemo.ꝛ.§.si causa cognita.In glo.decretalē.in fine.ad hoc facit quod plene no.per dyn.ſ.de leg.ij.l.si ita relictum.§. si sub conditione.

Si intra centesimum. Ibi prior scilicet grad⁹.i. ille qui ꝑcedit alios in iure petēdi bonorū pos.ita q̄ null⁹ ex eo gra
2 du superstit.dyn.ibi peti possit.No.ar. † q̄ citatus q̄ cōpareat j.octo dies pōt cōparere in octauo.dy.ar.insti. de verb. obli.l. in diē.ꝛ qd ibi no.sed nunquid ante octauū diē. ꝛ quandocūqz poterat cōparere vt dicat̄ se legitime ꝑsentasse. arg. q̄ sic.ſ.de mā.testō.l.si ita fuerit libertas.§.fin.de hoc vide quod no. per Jo.andr.ꝛ alios extra de excep.c.pia.lib.vj. eo.li. ꝛ vide in al-
b phabeto in dictione intra.[b]

Quibus ex edicto. Ibi ꝛ magis modo respondit.dy.

Sed videndū. Ibi i ꝑtāte delata.cāute dicit in ꝑtāte qꝛ nō esset in ꝑtāte sed magis emancipatus non posset succedere per vnde legitimi. l.j. ꝛ ideo in.l.ij.illius ti.dicit si sui ꝛc.†vnde si aliqs esset de numero
3 agnatorū qui vellet succedere ꝑ vnde legitimi excluderet ab vnde cognati filiū emancipatū exclusum ab vnde liberi repudiatiōe vel tempore:hoc non puto verū quia est contra tex.istū.Ray. ibi post hos scilicet legitimos. Dy.in fine ab intestato cum exclusus fuerit a iure petendi ex testō.dy.in glo.si vero sint aliqui. ibi per vnde liberi vt sunt omnes descendentes etiam in infinitum.Si vero aliquis esset de gradu liberorum etiam in infinitum qui vellet succedere per vnde legitimi excluderet istum ex sequenti parte scilicet vnde legitimi ꝛ vnde cognati qui esset exclusus a prima.s.vnde legitimi repudiatiōe vel tempore.Ray. In glo.sic ergo in fi.sed illud ratione cōtrarietatis euitāde qꝛ ibi sibiipsi erat contrarius. Jac. ꝛ ideo ꝑ electionem tolluntur vt ibi.ꝛ.C.de furt.l.j.cū si.hic autem nō fuit electio sed repudiatio.Jac.de bel.ꝛ Ray.in gl.i. repudiauerit ibi.vel dic hec vera dy.in ea.glo.in fi.hoc verum si omne ius petendi fuisset tempore repudiationis delatum:sed vnde legitimi ꝛ vnde liberi non simul cōcurrunt vt.j.quis ordo in bonorū pos.seruetur.l.ij.Itē secundū tab.ꝛ ab intestato bonorū pos.nō cōcurrūt vt.ſ.si tab. testa.nulle ex.l.j.§.ita aūt.ergo sup iure futuro repudiatio simplex non potuit aliquid operari qꝛ nec expressa vt.ſ.§. decretalis.ꝛ de leg.ij.l.si ita relictū.§.si sub ꝯditiōe.nec ob.l.in pluriū. qꝛ ibi vtrūqz expresse repudiauit ꝛ corā iudice ꝛ ideo tenuit repudiatio etiā super iure futuro vt ibi patet ꝛ no.eo.ti.l.is qui heres.ꝛ.j.de cura.bo.dan.l.j.ꝛ a quibus ap.non licet.l.j.§.si qs professus.sed subterfugiendo respondere posses q̄ hic petitio vtriusqz pēdebat ex volūtate sua.ꝛ iō repudiatio simplex tollit vtrūqz q̄ nihil est qꝛ nō pēdebat cōcurrēdo sed ordine successiue ꝛ vnus de presentis cōpetētis repudiatio ꝑcedere poterat sine repudiatione alteri⁹ ꝛ ideo illud solū debet estimari repudiatum quod repudiabile erat in actu repudiationis.Dy.vel dic q̄ in.l.in pluriū.non poterat repudiare ab intestato nisi primo ex testamento repudiaret ꝛ ideo repudiando ab intestato vtrāqz repudiare videtur.at hic poterat repudiare ex vno capite licet nō repudiaret ex altero.vnde dic aut vnius repudiatio procedere poterat sine repudiatione alterius aut nō.nā primo casu repudiato vno superest aliud vt hic ꝛ.j.de regulis iuris.l. quoties duplici.in secundo vero vno repudiato videtur repudiare ꝛ alterum cuius repudiationem precedere oportet vt eo. titu.de regu.iur.l.nec his alias nec in his.§.heres. preterea ibi erat vtrunqz ius expresse repudiatum vt ibi patet.ideo secūda so.potest sustineri.Dy.

Largus. Ibi qui pene.i.quasi vel quodāmodo. Dy. ibi eis.s.liberis ꝛ parētibus.dy.ibi interrogandi sunt etiam.id est tempus anni.dy.ibi non sunt sed anni spatium expectandum.dy.

Si quis. Ibi substitutus pupillariter.dy. ibi petere poterit qꝛ non paterna sed de fraterna hereditate agitur.dy.

Non solum. Ibi hoc.s.anni spatiū.dyn.in glo.sic non interest in fi.so.ad.§.primum responde quod hic de iure communi admittuntur ibi cōtra ius commune ex priuilegio legis.ad.§.illud respōde qd ibi interest quo ad illud edictum hic non. Jaco.de bel.

1 ☞Petere sed restitui ꝛ non petere paria sunt.

Inferioris. Ibi acceperat cum esset minor.dy.proximior cognatus accepit bo.pos.postea petijt restitutionem cum esset minor nō defertur bo.pos.sequēti gradu sed fisco op.
1 †qꝛ paria sunt nō petere ꝛ petere sꝫ restitui vt.ſ.de bōis libertorū.l.si ex modica.§.si filius.ibi placuit non ad cognatum qui erat in remotiori gradu.dy.in gl.secūda ibi in quo speciale.secū davera sed tamē hodie corrigit hec lex cū cognati de iure ciuili succedāt per auf.de here.ab intestato.§.nulla vero.ꝛ no.ſ.de legitimis tutor.l.j.in prin.Ray.

1 ☞Vir ꝛ vxor non sunt affines sed affinitatis principium.
2 Sponsus ꝛ sponsa nurus ꝛ generi appellatione continentur.
3 Parentes qui dicantur ꝛ qui maiores.

¶De gradibus affinitatis. Rubrica.

Super rubrica. Cōtinuationem rubrice ꝛ alia vide per Azo.in summa institutionum. eo. tit. ꝛ vide plene de ista materia extra de cōsanguinitate ꝛ affinitate per totum.lib.vj.ꝛ in cle.ꝛ per goff.hosti.ꝛ ray.in summa.eo.ti.ꝛ per speculatorem.ꝛ Jo.an.in summula sua super sponsalibus ꝛ in lectura arboris ꝛ diuersitatis inter ius canonicū ꝛ ciuile in cōputatiōe istorū graduū vide ſm qd no.j.e.l.iurecōsultus.§.parētes. i gl. ꝛ ꝑ Dy.ꝛ vide qd dixi.C.de legi.here.l.iij.ꝛ de suis ꝛ legi.auf. in successione ordine graduū vide.j.e.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.iij. vsqz ad quem gradum extendat̄ gradus cognatiōis.j.e.l.nō facile.ꝛ dixi dicta.l.iurecōsultus.§.parētes.Gradus affinitatis qualiter com-
1 putent̄ dicta.l.nō facile.§.affines.†ꝛ q̄ vir ꝛ vxor nō sint affines sed cā affinitatis vtrū ex iniustis nuptijs ꝯtrahat̄ affinitas

b ¶Dictiōe intra. adde qd ista dictio icludat diem vltimū i termino Bar.in.ff.de offi.ꝑto. vrb. Aul⁹gelli⁹li. xi.c.xiiij.Old. consi.xlix.

eadē.l.§.sciēdū. An cognatio perdatur per adoptionē vel capitis diminutionē ea.l.§.penul.⁊ fi.plus operatur emācipatio ꝙ
2 mors ad impediēdū ius agnatiōis.ī.e.l.si filiū.†Spōsus ⁊ spōsa ap.nurus ⁊ generi cōtinent.ī.eo.l.labeo. Priuign⁹ est etiam vulgo conceptus.ī.e.l.priuignus. In duas lineas diuiduntur gradus.s.superiorē ⁊ inferiorē.ī.eo.l. stemmata. Rōnes quare sit necesse scire gradus cognatiōis ⁊ affinitatis.ī.eo.l.iureconsultus. Qui sint cognati et qui agnati eadē.l.§.j.⁊.iij.et compe
3 titur etiam seruus.ead.l.§.nunc vero.†Parentes sunt vsqꝫ ad tritauum:superiores maiores dicunt.eadem.l.§.parentes.⁊ vide questionem quam ibi no.

1 ☞Cognatus ex latere cū agnatis ⁊ cognatis superioris ⁊ inferioris potest concurrere.
2 Filius dicitur propior consobrin⁹ ⁊ filia propior consobrina.

1 **Gradus.** Ibi eodē gradu.i.nullus†cognatus ex latere potest concurrere cuꝫ agnatis superioris ⁊ inferioris ordinis ⁊ cognatis id est cum cognatis qui sunt in linea ascendendi.dy. qui similiter sunt in secūdo ꝑ tertio gradu ibi eiusdē grad⁹ sunt concurrere q̄ꝛ scꝫ descendētes ꝓferunt ascēdētibus ⁊ collateralibus eiusdē gradus ⁊ ascendentes collateralibus.

Primo gradu. Supra.id est in linea ascendenti.Dynus.

2 **Quinto gradu.** †Ibi cōsobrinū cōsobrine scꝫ filius dicit propior cōsobrin⁹ ⁊ que filia dicit ꝓpior cōsobrina sic exponit insti.eo.§.quinto. Uld.ibi insti.i.de numero istius quinti gradus.Dy.

Sexto gradu. In ver.in septimo.ibi quaꝫ ratione.id est duplicatione persone.Dy.

1 ☞Gradus affinium qualiter distinguantur.
2 Liberorum loco qui possint haberi.

Non facile. In glo.s.i.nullo modo imo id est raro ꝓpter duas ꝑsonas. scꝫ sobrinū ⁊ sobrinūqꝫ existētes in septimo gradu admittunt vt.s̄.vnde cognati.l.j.§.hec autē bonorum possessio.dy.in.§.cognatiōis.ibi bifariā.i.duob⁹ modis.dy.

Sed quoniam Ibi quedam iura quantū ad ꝓhibitionē matrimonij.dy.ibi dicere.id est tractare.dy.ibi affines hic colligitur qd vir ⁊ vxor non sunt affines sed causa affinitatis.Dy.de hoc not.s̄.de cōditio.ob cau.ꝙ seru⁹.in glo.licitas ibi etiam secundum leges. contrarium vero insti.ne nuptijs.§.affinitatis.sed pro hoc.C. de nup.l.liberi.⁊ quod ibi no.

1 **Gradus.** Ibi nulli sunt.i.affinitati iure proprio attributi†q̄ꝛ gradus affiniū distinguunt ſm ordinem graduū agnatorū ⁊ cognatorū viri ⁊ vxoris vt.ī.eo.l.iurecōsultus.Dy.ibi mater autē.i.viri ⁊ vxoris.dy.ibi vocat huc vsqꝫ durat grecum.Dy.

2 **Uiri frater.** Ibi liberoruꝫ†qui loco habentur vt sunt oēs ascēdētes ⁊ descēdētes viri ad vxorē omnes descēdētes vxoris ad virū.Dy.ibi nefas est multo forti⁹ ergo nefariū esset matrimonio copulari qui ratiōe cognationis habentur loco parentum vel liberorum.Dy.Ibi agnoscitur.id est agnatus sit subaudi vt cōiunctis pater agnationis iure.Dy.

Is cui. Ibi interdictum est ⁊ sic perdit solum ciuitatem ⁊ patitur solam mediā capitis diminutionem.

1 ☞Emancipatio plus operatur ꝙ mors.

1 **Si filium.** Naturalem ⁊ legitimū.dy. ibi meo id est potestate mea constituto.dy.In fine†plus ergo videtur operari emācipatio ꝙ mors quantū ad ius agnatiōis impediēdū.ar.supra.l.proxima.in fine. Sed dic quod adueniēte morte ius retinet per superstitē:emācipatiōe vero secuta finit in omnibus.dy.Ratio est q̄ꝛ ꝑ emācipationē desierat esse assignatus tēpore mortis qd secus est in eo qui existens in potestate decepit.In glo.vltima in fine.Solu.ibi adoptās erat mortuus hic viuus.dy.Uel dic quod frater videtur quo ad imaginem ⁊ secundum quid non quo ad veritatem vt ibi Ja.de bel.

Labeo. Ibi contineri.quidam habent non contineri ⁊ male.Sed debet esse litera affirmatiua ⁊.ī.eo.l.seruus.Dy.

Seruus. In glo.in fine.⁊ supra eodem.l.labeo. Dynus.

1 ☞Gradus sextus in linea descendēte septē ꝑsonis cōstituit.
2 Gradus dispar non inuenitur in pari linea transuersali.
3 Nuptie vsqꝫ ad quē gradum prohibeantur.
4 Parentela ad septimum gradum vsqꝫ protenditur.
5 Pluralitas filiorum non facit pluralitatem graduum.

Iureconsultus. Ibi q̄ꝛ legibus prima ratio qu ar iureconsultus scire debet gradus cognationis ⁊ affinitatis.Dy.ibi ⁊ edicto pretor.secunda ratio.Dyn. ibi preterea.tertia ratio.Dy.

Cognati sunt. Ibi sꝫ hi sunt scꝫ agnati ꝓprie. Dy.ibi alterum eīn ciuile vt nomē agnationis qd est a iure ciuili inductū.Dy.ibi alterū naturale.vt cognationis.Dyn.ibi nō pertinēt vt.ī.de reg.iur.l.qd attinet.In glo.nisi quo in fi.immo debet dicere.§.illud certuꝫ. ⁊.s̄.de ritu.nup.l.adoptiuus.§.seruili.

Parentes. Nota hūc.§.qui decidit questionē quā habui de facto statuto cauetur ꝙ vicini certaꝫ cōitatum nō pn̄t inde recedere vbi steterūt eoꝝ maiores antecessores:cōitas agebat cōtra vnum ⁊ ꝓbauerat ꝙ pater et auus steterunt in ipso loco:dicebam et obtinui ꝙ iste non teneretur ibi stare cū statutū loquat de maioribus ⁊ antecessoribus.ad hoc.s̄.de in ius vo.l.quicunqꝫ.§.parētes.⁊ ibi in glos. si ius scire ibi interesse distant: ⁊ hec in linea transuersali. Dy. sed ſm leges quoto gradu distant a stipite nō cōputato duplicato inter se distant si sunt in pari linea:si in dispari quoto gradu distat remotior a stipite toto gradu distant inter se adeo qd singulare ⁊ persone stipite non cōputato singulos constituunt gradus.dy.ibi vel etiam nulli in eodē gradu.dyn.ibi natus ⁊ ex hoc secundū cautiones.dy.ibi duos gradus faciūt secundū legem.dy.ibi faciunt.xiiij.persone de linea transuersali faciunt septimū gradū.Dyn.ibi primo gradu descēdentiū ⁊ ſm leges
1 dy.ibi.⁊ institu.eo.⁊.s̄.e.l.j.§.primo gradu.⁊.ī.e.§.transeamus dy.ibi pro gradu computant.†⁊ ideo septē persone in linea descendenti faciunt sex gradus ⁊ idem in ascendētibus secunduꝫ canones:⁊ in transuersali secundum canones persone faciunt tres gradus stipite non cōputato sex gradus faciunt vt.s̄.eo. l.j.§.quinto gradu.versi.item fratris patruelis ⁊.ī.§.proximo.§. ver.nam quoties.⁊ ibi idē faciendum est ⁊c.⁊ ad intelligentiaꝫ istius materie dicas quod in linee superioris ⁊ inferioris gradibus siue graduū cōputatione non differunt leges ⁊ canones sꝫ in cōputatione graduū linee transuersalis tm̄:⁊ hoc ex eo procedit q̄ꝛ canones ponunt coniunctos in eadem linea existentes non plus distare gradu inter se quā distant ab eo quo mediante coniungunt qd aliter se habet secundū leges.dicas ergo qd in linea superiori ⁊ inferiori quelibet persona ꝑ rectam lineam ascendens vel descendens cōstituit vnū gradū nō cōputata persona a qua incipit numeratio graduū ⁊ ideo semꝑ numerus ꝑsonarū excedit in vno numeruꝫ graduū si enumerando grad⁹ linee superioris incipias a prima persona eiusdē linee superioris vt a patre tot erūt gradus linee inferioris si incipias a prima persona linee tot erunt quot persone vt patet.s̄.eod.l.j.§. primo gradu.⁊.§.ij.iij.quarto ⁊ quinto.⁊.l.sexto gradu.⁊ hac l.iurisconsultus.ꝑ totā.l.⁊ instituto.eo.⁊ hec vendicant sibi locum ſm canones ⁊ leges.in transuersalibus autē dicas ſm le
2 ges pro prima regula†quod in pari linea transuersali non est inuenire disparem gradū quod secus est ſm canones.itē secundum regula est ſm leges quod quoto gradu quis distat a stipite toto duplicato distat ab eo qui est in pari vel eadem linea transuersali ⁊ hoc si distat equaliter sed si inequaliter distent a stipite quot sunt persone tot sunt gradus stipite pro gradu nō computato:sed ſm canones seruabis regulas positas in ista glossa videlicet quod si equaliter distent a stipite quoto gradu distat remotior toto distat inter se ⁊c.affinitatis aūt grad⁹ numerantur distingunt non ſm se.q̄ꝛ affinitatis sed se.nulli sunt gradus vt.s̄.eodem.l.non facile.§.gradus.sed distinguntur renumerantur ſm gradus cognationis vt hac.l.iurisconsultus. in principio.⁊ ideo regula est secundum vtrunqꝫ ius ⁊ non fallit quoto quis gradu cognationis est marito toto gradu affinitatis est vxori: ⁊ econtra quoto quis gradu cognationis est vxori toto gradu affinitatis est marito mortuo ergo ⁊ vxor est affinitatis causa.item cognati mariti ⁊ cognati vxoris nō sunt affines ad inuicem sed omnes cognati mariti sunt affines vxoris ⁊ oēs cognati vxoris sunt affines marito ⁊ toto gradu affines quoto cognati vt dictū est ⁊ hoc vult dicere.l.non facile.§. affines, prohibitio ergo nuptiarum inter affines linee ascendentis

dentis z descendentis perpetua est z in infinitum extēditur sicut z inter cognatos linee descendentis z ascendentis vt.s.eo-
3 dem.l.non facile.§.viri frater.versiculo itaque qd inter se†qd inter affines vero linee transuersalis vsq3 ad quartum gradum extenditur prohibitio nuptiarū nonvltra quia nec inter cognatos vltra extenditur z not.quod in omnibus istis cognationibus nomen pro genere ponitur z intelligendum est vt comprehendat etiam agnatos sicut ponitur hac.l. iurisconsultus. §.j. z.s.vnde cognati.l.inter agnatos.z his intellectis arbor de cōsanguinitate est superuacua nisi ad hoc vt quod p regulas traditur oculis subijciatur vt institu.eodem.§.hactenus. Dy.sed salua pace.Dy.arbor scripta circa arborē sunt vtilia z clarius explicātia materiā scriptā quā ipē salua pace sua.s. explicauit satis obscure:z ideo ad materiā iuris canonici de ista materia recurratur vbi plenius tractatur vcз extra de cōsangui. z affi c.nō debet.z per totū ti.z p Gof.z Host.in summa eo. titu.plene z per Specu.z per Jo.an.in quadam vtili summula quam
4 fecit de sponsalibus.Item no.ex.l.nō facilis. †q parentela nō extendit nisi vsq3 ad septimū gradū ad qd cōcor.in lombarda de successio.l.j.cū ibi nota.sed videt q iure canonico parentela non extendat nisi ad quartū gradū vt dicto.c.nō debet.extra de cōsan.z affini.sed dic q illud quo ad matrimonia ius aūt ciuile cōsiderat gradus quo ad successiones tutelas z nō ferēdū testimonium cōtra cognatos z affines inuitos, vt.j.e.l.iurisconsultus.in prin.z de cōputatione graduum secundū ius canonicum habetur.xxxv.q.iiij.c.ad sedē.z per totam ipsam causam tractatur de materia ista.s3 videtur quod de iure ciuili tam in agnatis q cognatis extendat parentela vsq3 ad decimū gradum vt no.C.de suis z legit.here.auт.in successiōe z per Host. in summa de cōsangui.z affi.§.vsq3 ad quem gradum.ver.vlt. z dic vt ibi z expresse etiā not.in auт.de heredi.ab intestato.§. si vero neque fratres.In glossa que incipit:sed vsq3 ad quem gradum.

Sunt ex lateribus. Ibi sursum versum.i. per lineā masculinam z femininaз.Dy.ibi ascendentibus singularis scilicet persone. Dynus.ibi crescit numerus scilicet graduum.Dy.ibi prior.i.
5 prius.Dyn.in ver.gradus vero.Dyn.ibi esse possunt†qr plures possunt esse filij tamē pluralitas filiorū nō cōstituit pluralitatem graduum:qr oēs sunt in eodem gradu.Dy.

Secundo gradu. Ibi continent ascendentium descendentiū z trāsuersaliū ita quod numerētur numerati in primo. Dynus.Ibi eundem.i.vnicum.Dyn.Ibi quod is vtrinq3 coniunctis.Dynus.ibi hic.id est iste.Uel hic.id est in designatione secūdi gradus.Dynus.

Tertio. Ibi quadrifariam.id est quadrupliciter vt in epistola que legitur in festo natiuitatis multifariam multisq3 modis zc.Jaco.

¶ Unde vir z vxor. Rubrica.

Super rubrica. Subaudi: vidēdum est de ea pte edicti vnde:id est ex qua vir z vxor ad successionem vocant. Dynus.

1 ☞ Collatio bonorum facta monasterio vitiatur ingressu vitiato.

Ut bonorum possessio. Ibi iustum.i. licitum.Dy.ibi bonorum possessione. scilicet vñ vir z vxor.dy.ibi adiri de iure ciuili.dy.In glo.ex testamento:ibi cū nec legitimas sc3 hereditates honorarias.dy.ibi quidam alij qui sunt hoc nō puto verū imo vxor excludit mariti collegiū decurionū vt not.C.de here.decur.l.j.z.C.vnde vir z vxor.l.j.Dyn.Et facit ista glo.contra glo.positam in auт.in
1 gressi.C.de sacrosan.ec.z in auт.de monachis.§.illud.†q si nō tenet ingressus non teneat dedicatio bonorū facta expresse ad hoc solet allegari.j.de colle.illici.l.j.in fi.sed nihil facit.ibi collegium fuerit dissolutum in toto.

Ut autem. Ibi secutū de facto.dy.ibi hoc autē sc3 q diuortiū de facto sit celebratū z matrimonium de iure durat.Dy.Ibi nisi recto alias certo.

¶ De veteranorū z militum successione. Rubrica.

Militi. Ibi meruerit de crimine capitali militari.dyn. ibi concedendum per iudicem qui condemnat eum.Dy.Et dic aut damnatur de crimine cōi z non pōt testari.aut militari z tunc potest testari.aut succedunt agnati z cognati vsq3 ad quintū gradū fisco excluso.dy.ibi ab intestato q cum impetrasset testari mortuus est intestatus.Jac.in gl.j.ibi. C.eo.l.z militibus.dic vt ibi Dyn.

b **Una.** Ibi eiusdem gradus.i.quinto gradu existens.Dynus.

¶ Quibus nō cōpetat bonorum possessio. Rubrica.

Seruo meo. Ibi actiōes hereditarie.dy.Ibi nō ptinet. Nota hec vba z tñ idē est sicut in casu i edicto cōtēto vt.j.ad.l.pōpeiā de parricidis.l.iij.z insti.de eo cui liberta.cā bona adūci.§.vlt.Ol.ibi denegare.si enim nō denegarent posset pp manumissionē maius ptiū consequi cōtēplatiōe hereditatis delate vt.s.de leg.j.l.plane.ij.§.j.z si qs omissa cā testamenti.l. antepenul.ij.rñso.Ol.ibi ne testm̄ in quo erat institut⁹ fili⁹ emācipat⁹. dy.in gl.vlti.ibi.l.nemo.imo idē si erat emācipat⁹ tpe phibitionis vt no.s.si quis aliquē testari phibuerit in rubrica z hoc approbat.dy.e.tit.l.j.§.j.z illud verius licet contrarium no.z male.C.si quis aliquē testari probauerit.l.ij.nec obstat ratio q ibi no.q ex facto meo nō habes dānū sed nō capit lucrum al's pceptur⁹ vñ factū meū tibi nō prodest vt nocet si bene cōsideres.z ratio ibi notata non est bona.Ray.

1 ☞ Bonorum possessio vnde legitimi datur lege defferentem hereditatem z non bonorum posses.
2 Petitio erronea ius petentis non tollit.

¶ Ut ex legibus z senatusconsultis bonorum possessio detur. Rubrica.

Pretor ait. Ibi vti.i.sicut.dy.Ibi lege noua post legē.xij.tabularū.inducta.dy.In gl.hec est illa ibi nec nos.z eis defert bonorū possessio:vt supra de bonorū posses.l.iij.§. ei⁹.z d.l.nec nos.ergo locū habet hic vt.s.vnde legitimi.l. generaliter.ij.rñso.dyn.ibi.C.de inoffi.testō.l.si mater.hoc puto falsum
1 quia.l.nō defert bonorū possessionem si hereditatē solū. †z vbi lex defert hereditatē z nō bonorū possessionē nō dat hec septima extraordinaria sed ordinaria vñ legitimi.l.iij.in fine.z not. institu.eo.§.septima.z pt3 in fi.huius.l.z de suis z legi.l.iij.dy. In eadē gl.in fi.sed tūc nō dat septima extraordinaria qr lex certam defert bonorum possessionem z noīat quam.dy.

2 **Nonnunquam.** Ibi alia pte edicti ex qua differebat Dy.z sic not.†q erronea petitio non tollit ius petentis l3 absoluat cōuentus ab instantia iudicij.vt no.s.si ager vecti.l.j.§.z ideo.ad hoc.l.libellorз.§.si libellū.Dy.

Cum ex lege. Ibi hereditateз:vt quia est de iure suorum vel agnatoruз ibi hinc.i.ex edicti pte ex q differt septima bonorū posset extraordi.dyn. ibi op3 si is de cui⁹ successiōe tractat testat⁹ decessit.dy.ibi cōpetat ex ista edicti pte q differt septima extraordinaria .dy.i gl.vñ legitimi i fi.z sic hec vba quā z hr̄dē sunt vba materialiter posita z erāt vba edicti pdicti circa bonorū possessionē.vñ legitimi vt pt3 in legib⁹ in gl.allegatis z.j.de vb.sig.l.ex illa.Old.

¶ Quis ordo in bonorū possessione seruetur. Rubrica.

Utile. Quātū ad initiuз z cursum.dy.ibi eū de cuius successione tractatur.dy.ibi dubitare ceperit cōcor.j.de liberali causa nō solū.§.si euз. ij.responso.dy.ibi cognouisset nō per verā scientiam sed per vehemētē opinionē veritati cōcurrētē.Jac.ibi certiore nūtio z no.de nūtio z mimo reprobato de quo.s.de testamēto mil.l.si cū vel i vtero.z de repudijs auт.hodie quātūcūq3 ānis.

Dies. Ibi nō cessionū.i.nō dies tm̄ qb⁹ sedebat p tribunali.Dy.ibi de plano.i.sine plena cause cognitiōe dy.ibi pro tribunali vt sunt ille q tribuunt ius.dy.ibi sedit is.s. iudex z que cause cognitionem desiderat.dy.

Illud. Non dedit scilicet responsum.Dy.ibi facta.s.pro qualibet die vt.s.si quis caut.l.j.ibi expectare debemus quantum ad hoc vt hereditas eiusdem deferat cōsanguineis z legitimis.dy.in gl.vltima in fi.si habes autē.iubem⁹ corrupta est glo.z debet dicere.l.iubemus.z secus est in denuntiatione vel inquisitione quia tunc iudex debet ire ad locum vt extra de iudicijs.c.exhibita.z de dāno infecto.l.iiij.vltimo aduerte quod ad istum.§.z gloss.hic positas multum recurrit qñ

tractat̃ de dictis vtilib⁹ de quo habetur.s̃.de mino.l.intra vtile de diuersis ⁊ tpa.prescripto.l.j.C.de tempo.in inte.resti.l.fin.⁊ dixi in alphabeto dictione vtile.

Si venter. Ibi nasci possit.s.non credit tempus sequẽtibus ⁊ concor.s̃.vnde legitimi.l.penul.§.fi.Ray.ibi sciendum est quam sequentibus in gradu.dy.

Scientiam. Ibi pomponius ait quantũ ad hoc vt tempora que dantur ad bonoruz possessionẽ petendam cedant ⁊ concurrant.dy.⁊ no.quẽ debere consulere peritiores:vt ⁊.s̃.de bonorũ pos.l.in bonorum.⁊.C.de ingenuis manumissis.l.si annua.Jaco.

Circa. In glo.prima in fine.sed dic vt ibi q͛ filius potest preiudicare patri in adquirendo sed pater non filio vt.C.de repud.bo.poss.l.ij.Old.Ray.⁊ dic aut est infans ⁊ tunc constat tẽpus non currere ad preiudicium eius vt.s̃.de bono.pos.infan.delata.l.j.aut maior.⁊ tunc cũ ip̃e petere debeat vt.C.de iure delib.l.si infanti.§.fi.non currit tempus ignoranti.Jaco.

Si coheredi. In.§.filius ibi manumisisset.i.emãcipasset.dyn.

Cum filio. In glossa sed cũ ipsi filio. Ibi qui ad bonorum possessionem possunt.l.j.alias etiam delata nõ diceretur.vt infra de verb.signi.l.ij.Oldra.ibi.l.finali.§.j.omnes iste solutiones sunt ad contrarium delationis.Oldr.Ibi.§.queri.vel dic:vt litera dicit filio delatam bonorum possessionem dic quo ad querendum ipsi filio cedit dies etiaz patre ignorante vt in.l.contraria nõ distincto potuit certiorare patrem:s; ne pater habeat vel habeat emolumentum ex ratihabitione obtinet hec litera sed reprobatur infra.§.proximo.⁊ ideo melius est tenendum qd̃ hic no.Jaco.ibi consentire vellet scilicet filius patri.vt.C.de heredi.institu.l.iij.in eadem glo.in fine:vel melius licet actionem non intẽtaret filius in potestate inuito patre vt.C.de bonis que liberis.l.cum non solum.§.j.quod officium tamen iudicis misericorditer petere potest inuito patre hec additio melius iudicio meo caderet.infra proxima glossa in fin.licet communiter hic sit signata in scriptis.dyn.

Queri potest. Ibi ita absente dico eo loco.i.ita vt certiorare ⁊c.Old.ibi furẽte ita quod certiorari non potest eo quod intellectum nõ habet. Old.ibi comprobasset scilicet successiones de iure ciuili vel successiões de iure pretorio.Ray.

1 ☞ Naturales tantum non obtinent locum suorum.
2 Captiuus obstat liberis suis propter spem postliminij.
3 Successorium edictum in suis non habet locum.
4 Filij deportati non dicuntur heredes patris.

De suis ⁊ legitimis heredibus. Rubrica.

Intestati. Ibi accipere debemus q̃tuz ad hoc.vt eius hereditas deferatur suis consanguineis ⁊ legitimis.Dy.Ibi captus est ⁊ ibi defunctus.Dyn.

Queri poterit. Iste.§.diuiditur in duas p̃tes. Primo loquitur de eo q natus est ex ea que moram passa est in libertate. Secundo loquitur de eo cuius pater ⁊ mater moram in libertate passi sunt.Secunda ibi quare ausus fuit:ibi nasci cum inter patrem predictum ⁊ matrem contractum fuerit matrimonium.Dyn.

Suos heredes. Ibi naturales ⁊ legitimos in potestate cõstitutos.Oldra.
1 †Naturales enim tantum non obtinent locũ suorũ q͛ nõ sunt in potestate.Dy.ibi hic filius dãnatus de crimine lese maiestatis ipse vel pater eius.Dyn.

2 **Si filius.** Ibi non succedunt in locum suorum.†nã propter spem postliminij captiuus obstat liberis suis.vt.s̃.de bonis libertorum.l.si necez.§.si deportatus.Oldra.ibi nondum succedit in locum suorum subaudi etiã interim dum est apud redemptorem.Oldra.ibi sed si interim id est ante luitionem.Oldra.ibi recepto qui in puncto mortis recipitur eo quod tunc a nexu pignoris liberatur.vt.j.de capti.⁊ postli.reuer.l.si patre.⁊ argumẽ.s̃.quibus modis pignus vel hipothe.sol.l.sicut re corporali.in princip.Oldra.Et quia per legem corneliam fingitur mortuus prima hora captiuitatis ⁊ sic liber.Ray.Ibi nepotibus non obstabit id est.per dissolutionem vinculi pignoris que fit in morte retro ostense patebit.Oldra.quo minus succedant tanq̃ legitimi non tanq̃ sui.Et dic cum auus de cuius hereditate agitur moritur ante redemptionem filij ⁊ hoc prout habes in litera non obstabit autẽ.habes sine nõ tunc dic quod auus mortuus fuit post filij redemptionem.Dyn.vel secundum Jaco.de are.prout habes non dic non obstabit quo minus sint sui patri.vt.dicta.l.si a patre.sed p̃ut habes sine non dic obstabit quo minus sint sui auo interim mortuo.sed ipse interim erit suus pater ait.C.de captiuis.l.is qui liber.Jacob.ibi patre meo in cuius potestate ego eram:⁊ filius meus ⁊ nepotes ex eo nati.Dy.ibi ex eo succedunt ita qd̃ fuerit sui heredis locũ obtinuit nec desijt obtinere q͛ nõ p̃ot desinere qd̃ nõ cepit vt in regula iuris.dy.Ibi nepos autem nat⁹ ex eo qui erat apud hostes.Dy.ibi in potestate in ciuitatem aui sui arrogati non cepit esse in potestate sui arrogatoris.vt.s̃.de adoptio.l.si pater.Dy.ibi pronepos iste quantũ ad me arrogantẽ:nepos autẽ quãtum ad arrogatũ:⁊ ideo supra vocauit eũ nepotẽ hic p̃nepotẽ.Dy.In glo.s̃.si tabule testamenti scripto:alias est in titulo vnde liberi.⁊ sic communiter allegatur.Ray.

Sciendum. Est autem ibi precesserit non tamen precesserũt eos eo tempore quo cepit
3 hereditas esse in causa testati.Dy.ibi nõ sit.i.†successorium edictum nõ habeat locũ in suis:⁊ est ratio de iure ciuili quia eodem iure suus heres quãtumcũq; repudiet non desinit esse suus vt instit.de heredum qualitate ⁊ differentia.§.sui.ad hoc qd̃ alius possit esse suus ⁊ hic est ratio in.l.qui se patris.C.vnde liberi.qd̃ nepos nõ potest venire ad successionẽ aui ex p̃sona sua repudiata hereditate patris circa bonorum posses.Dyn.ibi filio hereditas.non enim potuit aliquo tempore adire ⁊ ideo nec delata dicitur.vt.j.de verb.signi.l.delata.Oldra.

4 **Post suos.** Id est deficientibus suis qui nunquam fuerunt ibi non extitissent.† Not.filios deportati nõ dici patris heredes ⁊ si p̃ aliqua parte bona obtineant.Jacob.in glo.i.fratres ibi.l.scripto.alias est in titulo vnde liberi ⁊ sic communiter allegatur.dy.ibi nunquã fuerunt sui ⁊ expone literã post suos.id est deficientibus suis qui nũquam fuerunt.Ray.Ibi bene habet locum:scilicet qd̃ possit repudiare.dyn.ibi.§.sed ⁊ his.⁊ tunc expones literam post suos.i.nullo existente de numero suoruz quia nunquã aliquos filios habuit ille de cuius successione agitur.Oldr.Ibi vt agnatus iure pretorio.vt.s̃.vnde liberi.l.liberi.⁊ quis ordo in bonorum possessio.seruetur.l.j.§.fin.Oldr.in eadem glo.in fi.tamen bene posset admitti vt cognatus.vt.s̃.vnde cognati.l.octaui.in princip.Et ibi not.in glo.vlti.ibi a quo remouetur genus.Nota hanc regulam ⁊ est propositio dialecticorum in tractatu locorũ vbi datur pro maxima.⁊ pro hoc.s̃.de fundo instructo.l.fundi instrumento.§.fin.institu.de successione cognatorum.§.vulgo.⁊ nota.ad macedo.l.sed si pater.§.j.hoc etiam tangit porphirius autor primi libri artis veteris quem postea compleuit philosophus qui porphirius.c.de genere dicit quod genus se habet ad speciem sicut materia. qua destructa destruit̃ compositũ.philosophus etiam quinto topicorum dicit quod destructo genere destruitur quelibet eius species.

1 ☞ Agnati ad successionem sunt post consanguineos admittendi.
2 Heredibus scriptis repudiãtibus per successorium edictum succedunt venientes ab intestato.
3 Dies centum octoginta faciunt sex menses.

Post consanguineos. Ibi accipiendum:†scilicet qd̃ admittantur agnati post cõsanguineos.dy.ibi sperant̃ esse.s.cõsanguinei fratres.Old.
(margin: 1)

Agnati. In gloss.⁊ sic in capita.in fi.an hoc hodie sit correctum.s.vt succedant in stirpes ⁊ non in capita dic vt dixi.C.de legitimis heredibus.auf.cessante.

Legitima hereditas. Ibi quia is est proximus.nota regulas que sequuntur concor.de verb.signi.l.prim⁹.cũ his que ibi notan.⁊ dicunt̃ in glo.sed fallit hodie.in fi.⁊.C.de legitimis heredi.l.lege.in fine.licet ibi not.contrarium ⁊ in auf.de heredi.ab intestato.§.reliquum.dyn.

Interdum vlteriorem. Tempore mortis sed tempore quo reducitur res ad causam intestati reperitur proximior.Dynus.ibi res admittetur de iure ciuili.Dy.ibi petere potest de iure p̃torio.dy.ibi certũ est hoc verũ cũ res reducit̃ ad causam intestati cũ testamẽtũ fecerat al's si nũq̃ testm̃ fecerat inspicit̃ tẽpus mortis.insti.de here.ab intestato.§.ita demũ.Dy.Et hoc idem dicit glo.ibi post repudiationem scripti heredis.Dy.ibi demus successionem vt excluso eo qui proximus erat in gradu tempore repudiationis succedat alius in eius locum in gradu remotior.
2 Oldra.Uel dic ⁊ in idem recidit†vt repudiantibus scriptis heredibus

redibus venientes ab intestato succedant per successoriū edictuz et in eos successorum edictum vendicet sibi locum ibi et restituere hereditatem videbatur quod non quia non erat proximus tēpore repudiationis:sed respondeo nō fuit efficax repudiatio cuz potuit adhuc compelli vt dicit litera.et.ij.ad trebellianum.l.nam quod.Et ideo mortis eius heredis scripti tempus inspicitur et potest dici quod preceptum fuerit huic heredi scripto:vt adiret et decessit antequam adiret.vt.C.ad trebellianum.l.non iustam.et argumen.de dāno infecto.l.si finita.§.eleganter.Jacob.alias videretur morte rogati fideicommissarium extingui.vt.s.ad trebellianum.l.ille a quo.§.si de testamento.Oldrad.vel dic quod fideicommi.fuit repetitum a venientibus ab intestato.nec ob.l.eam quam.C.de fideicommis.nisi respondeas q hic loquitur de legitimis heredibus rogati.ad quos hereditas transit cum onere fideicommis.vt.C.ad trebel.l.si eius.§.si quis rogatus.et de vulga.et pupil.substi.l.coheredi.§.cum filio.sed iste intellectus non congruit litere licet glos.eum sequi videatur:vt patet in lege quam allegat.s.dicta.l.si eius.§.si quis rogatus.et ideo dic.q loquitur in herede legitimo testatoris:et dicas istud fideicōmissum ab intestato repetitum vt dixi.et sic non obstet dicta.l.eam quam.si tamen intellectum quem.s.dixi tenet Dy.vt patet per eum.vt.s.de legat.j.l.cum filio.verūtamen ibi Dyn. intelligit hunc.§.q heres scriptus post aditionem et ante restitutionē decessit quod est contra hanc literam qr nunq fuit hereditas adita per heredem scriptum:quare tene predictum intellectum.s.q istud fideicommissum vniuersale fuit repetitum a venientibus ab intestato.vel dic q loquitur in legitimis heredibus scripti. Ray.sed tunc multum obstat dicta.l.s.ad trebel.l.ille a quo.§.si de testamento.sed intellige hūc.§.vt ibi not.et plenius.d.l.eam quam.C.de fideicōmis.Ray.ibi repudiasse.vnde videbatur per repudiationem esse apertā viam successioni ab intestato.et ideo videtur inspiciendum quis eo tempore sit in gradu proximior:et si contrarium est qr adhuc posset esse locus testamentarie successioni per compulsionem scripti.et hoc dicit eum nihilominus etc. Old.ibi centū diebus post repudiationē.Ol.ibi restituere anteq adiret post iussum tamen de adeundo factum.

Intestato. Ibi non fuerunt vel existentes abstinuerunt vt.s.de bo.liber.l.si ex modica.§.si filius.Dy.ibi legitima hereditas hoc qñ heres non fuerit in mora vindicandi necē dñi al's contra vt.s.de bo.liber.l.si necē dñi. Dy.ibi detexit omnem in hoc morā heredis preueniens vt predixi ne obstet.s.de bonis liber.l.pe.et not.eod.titulo.l.si necem.in prin.Old.

Si quis libertam. Ibi adegit id est coegit Dyn.ibi ne illicite nubat.argu.ad appellationem ne fiat electio nisi canonica vt extra de elec.c.cū nobis.olim.Old.ibi ne ducat nō adiecta causa honestāte phibitionē tpalē puta ne a filijs impuberibus discedat:vt j.qui et a qui.ma.libe.non fiāt.l.quesitum.Ol.

Ad legitimam. Ibi vnde.i.ex ea regula qua dictum est posthumum quasi natum ad legitimam hereditatem admitti.Old.ibi rememorari id est ei9 p modum obiectionis siue obstaculi haberi.Ol.vel dic id est moram facere.Oldra.ibi insequentes.i.contra sequentes Dy.ibi quibus prefertur.i.preferrentur.Dy.ibi inde.i.ex eadē regula.Ol.in glo.vt.et.s.de sta.homi.in fi.sol.vt ibi quia ibi loquitur in eo qui erat in eodem gradu.Dy.vel ibi loquitur quando fecit testamentum:nam non potest habere locum contratab. donec fm tab.l.ij.ibi expectandi igitur etc.si vero succedere vult ab intestato per contrata.potest vt ibi et non habet expectare et hoc quando nullum est conditum testamentū et sic est locus successioni ab intestato vnde ibi et hic qñ succeditur ab intestato nō est necesse expectare.Dy.

Post decem menses. Et duos dies vndecimi mensis.dy.

3 in glo.secundo die ibi duobus diebus.†Nam centum octuaginta dies faciunt sex menses facta computatione.xxx.dierum pro mense et supersunt duo dies qui sunt initiuz septimi:vt patet in textu.et sic fuit natus in sexto mense et duobus diebus septimi. Ray.

Hi quorum. Parens ibi legitime.id est que iure agnationis defertur. Dynus.

Si quis. Cum haberet.in fin.quia eo tempore quo reperitur res in causam intestati reperitur proximior.Dy.

Item pretor. In fine.scilicet in filio.Dynus.

1 ☞ Jus accrescendi ad heredem transmittitur.

1 **Si ex pluribus.** †Jus accrescēdi trāsmittitur ad heredem sed ius succedendi ex substitutione non.h.d.et dic ex substitutione vulgari nec pupillari qr oēs sunt conditionales institutiones ideo non transmittitur.et q dicit gl.quod ius pupillaris substitutionis transit non est verū imo portio pupilli iure accrescendi transit vt.s.de acqui.here.l.qui se patris. Dy.ibi heredibus institutis cum alijs.sed que est ratio qr accessio fit ratione rei,substitutio ratione persone vel aliter sit dixi:qa substitutio est conditionalis institutio.et ideo pendente conditione non transmittitur.Ja.In glo.vl.in fi.et.j.de acqui.re.do.l.substitutio.et qd ibi no.Ray.

Si ad patrem. Ibi vel non manumissori vtputa auus emancipauit nepotē et mortu9 est auus et morit et nepos patre suo superstite.si eñ viueret auus preferret filio.et s.si quis a pa.fue.ma.l.j.§.nepos.Ja.

1 ☞ Leges omnes noue dicuntur post legem.xij.tabularum.

Capitis diminutionem. Ibi ex nouis legibus.†noue leges dicuntur omnes post.l.duodecim tabularum.Dy.vt.s.de leg.et sena.consul.l.j.in fi.que sit ratio diuersitatis.no.insti.ad orfi.§.sciendum.Ray.

f **Filius.** Patris.concor.s.de gradi.l.iurisconsultus.§.j.et.§.si inter agnatos.et qd ibi not. Dy.in glo.ibi scripto.imo est in ti.vnde liberi.

Nulla femina. Ibi heredes suos qr femina in potestate non habet:vt.C.de adop.l.mulier.

In suis. In gl.in fi.ista gl.corrupta est et debet dicere.C.si vt ab here.se absti.l.j.vbi de hoc satis not.et plene dixi et tetigi etiā.s.de acqren.here.l.necessarijs.de vulg.et pupil.substi.l.si filius qui.et de leg.j.nam nec emancipatus.

1 ☞ Captiuitas patris filium eximit a patria potestate.
2 Fictio postliminij an afficiat etiam mortuum.

Si pater. Ibi filio q viuus erat tēpore quo pater capiebatur.Dyn.idem dicit glo.in fi.i.per restitutionem iure postli.quo oia iura in suspenso retinentur.vt.s.de heredi.instituen.l.illa.§.is qui apud hostes.Dy.in glo.i.factum sui iuris.in fi.imo dic clarius q successiones ab intestato deferuntur per.l.cor.vt j.de capti.et postli.reuer.l.bona sine aliqua fictione sed sola veri

1 tate considerata†captiuitas nāq patris filium eximit a patria potestate eo quod factus est seruus hostium et sic alium in potestate habere non potest:vt.j.de adulter.l.nec in ea.sed ex secundis tabulis non potest deferri nisi per fictionem eo quod considerata veritate per captiuitatem patris factus et filius sui iure et sic cum tempore mortis patris reperiatur filius in potestate euanuerunt tabule pupillares:vt.s.de vulg.et pupil.substi.l.coheredi.§.cum filiam.nec lex cornel.iuuet eas fingendo patrem prima hora captiuitatis mortuum et sic filium factum sui iuris per mortem patris hic autem esse non potest si filius predecessisset patrē apud hostes post ea defuncto quoniam super mortuo

2 nō fingit vt no.dicta.l.quod si filius.et si vlterius quereretur † q postliminij fictio etiam mortuum afficit et videatur in potestate redeuntis fuisse:vt hic respondeo quia redeunte patre ab hostibus viuit is super quo liminiū principaliter fingit ex qua fictione in personam viuentis et redeuntis fundatur sequitur illud.s. filium iam mortuum videri semper in potestate fuisse per eum omnia patri quesita vt hic et.j.de castren.pecu.l.proponebatur. sed in cornelia non sit qr eius intentio est hereditatem deferre vt s.de testa.l.lege cornelia.et quia hoc esse non potest nisi et mortez pris fingat prima hora captiuitatis hic fingit vt veniat ad pncipale propositum sed filio iam mortuo ante partem non potest hereditas patris deferri:ergo nec quantum ad ipsum mors patris fingi cum hic tantum propter primum fingatur et sic oportet dici.l.corneliam non confirmare tabulas pupillares filio premortuo et sic non confirmat eas nullo iure valuerunt.euanuerūt enim eo q filius exiuit de potestate patris vera.per.l.coheredi. §.cum filie.de vulg.et pupil.substi.et ideo dicit iul.q si filius nihil est qd de secundis tabulis tractet.q.d.nullo iure valent.Ol. de hoc etiā satis dixi.d.l.filius.

Pater. In gloss.vlti.in fi.de hoc per Dy.extra de regulis iur.c.contractus ex coniunctione.lib.vj.

¶ Ad senatusconsultum tertullianum ⁊ orficianum. Rubrica.

Super rubrica. Vide Azonē i summa eo.tit.⁊ Rof.in libello eodem titulo.

1 ☞ Interpretationis noīe venit correctio.
2 Intestatus quis dicatur.
3 Hereditas agnato proximori defertur si primo filiꝰ adiuit et postea in integrum restituitur.
4 Exceptio pacti de non petendo ⁊ prescriptionis exceptioni rei iudicate equiparantur.

Siue ingenua. In ver.vnde tractari. ibi medio ꝑpe.i.dū pendet questio de statu matris vt sequitꝰ. Dy.ibi:vt subueniantꝰ vt interim morientes hereditatē matris nō aditā ad heredes trāsmittāt. Dy.lz regulariter sit contra.dyn. ibi in multis casibus qui numerantꝰ in glo.ſ.de acqui.here.l.vētre.⁊.ſ.de bo.pos.cōtrata.l.illud.dy.

Interdum. Ibi hereditas.s.matris. Dy. ibi eius hereditatis.s.matris.dy.

Qui mortis. Tpe ibi liber factus sit ꝑ manumissionē,dy.ibi huic quoqz erectuz de ventre matris.dy.ibi institutus idē in ventre existens ⁊ postea de vētre erectus.dy.ibi ar.est qd vocetꝰ ad successionē qui est in ventre tempore mortis.dy.

Qui operas. Ibi in eius ꝑtāte q locauit operas: vt cū bestijs pugnaret.dy. ibi.ſ.supra scripta admitti ad matris hereditatē.dy.⁊ no.ꝙ isto.§.et glo.hic posita multū sepe allega.† qd verbū interpretationis [a] cōprehēdit etiā correctionē. Idē no.extra de offi.deleg.c.super questionum.in prin. In glo.parua.⁊ facit ꝙ electi ad interpretandū statuta possint etiā corrigere.de hoc vide plene in alphabeto dictione interpretatio. ¶ Sed si matri aliquē mori itestatū vel testatū sub cōditione ⁊ cōditionem deficere paria sunt vt hic.⁊.ſ.de iniu.testa.l.si quis filio.circa prin.de suis ⁊ legi.l.j.§.pe.⁊.l.si quis cū haberet.† Itē patet ꝙ intestatus dicitꝰ ille ex cuius testō hereditas nō aditꝰ.vt.ſ.ti.j.l.j.circa princi.sed hereditas adiri nō pōt cōditiōe nō existēte ergo ⁊c. Dy.ibi petierit.s.heres scriptus. Dy.ibi filijs.qui nō erāt instituti. Dy.

a ¶ Verbū inter 1 pretatiōis.ad a de ꝙ interꝑta tio dr exposi. Bal.i.l.iij. C. de lib.ꝑte. Et ꝙ iterꝑtatio si possit varia 2 ri vide Alexā. in.l.q ex pluri bꝰ.de ver.ob. ꝑ tex.sing.i.l. qcquid astringēde.eo.ti.

Capitis diminutio. Ibi legitimā hereditatē.s.matris. Dy. ibi perimitꝰ.i.ꝑditur. Dy.ibi noue.s.hereditates. Dy.ibi vel ex lege.i.post legē.xij.tab.inducta. Dy.ibi ad legitimā hereditatem.s.matris. Dy.

Si nemo. Planū est.nā ꝙdiu existat de liberis non recurritꝰ ad ius vetus.xij.ta.qd defert hereditatē agnatis tm̄. Dy.ibi eorūve.i.ceterorū descendentium. Dy.ibi simul.i.per eandē edicti partem seruato tm̄ ordine graduum. Dy.ibi ius antiquum est.s.seruandū. Dy.ibi ius vetus.⁊ lex.xij.tabularuz. Dy.ibi sit filius defuncte. Dy.ibi defertur ⁊ non agnatis. Dy.

Si quis adita. [b] 3 † Si primo adiuit filius postea restituitꝰ in integrum hereditas defertꝰ agnato qui est ꝓximior eo tpe quo repudiauit filius h.d. Dy.ibi nō vult.s.ad se hereditatē ꝑtinere qr postulabat restitutionē in integrū. Dy.sit econtra vult ⁊ si aliquādo noluit. ī.de statulibe.l.iij.§.fi. Ol.ibi.cū filio defertur quod est tempore mortis matris. Dy.

b ¶ Si qs adita Add bar.i rub.d suc.edi. ⁊ in.l.ex ꝯtractu.d re iudi. ⁊ in.l.j.de vulga.⁊ pu.sub.

Quod ait senatus. Notabilis est iste.§. Et ex eo tracta fuit decretalis Inno.quarti.extra de li.cōtest.c.exceptionis ꝑemptorie.⁊ est hodie.lib.vj. Et vide ibi notata per omnes.⁊ concor.ſ.de cōdi.inde.l.eleganter.§.si quis post translationem.de in ius voc.l.nec impuberes.⁊.ī.de ver.sig.l.transacta. Et collige ex isto.§.
4 ⁊ glo.hic posita† ꝙ exceptio pacti de nō petēdo ⁊ prescriptiōis equiparantur exceptioni rei iudicate ⁊ videntur impedire litis contestationem ⁊ processum nisi dicas quod equiparātur quo ad excludendū sed non quo ad modum ⁊ tempus excludendi. Et potest esse ratio:quia exceptio rei iudicate ⁊ transactio habent impedire litem cum demuz lite nata habeant competere. sed secus in expositione pacti de non petendo ⁊ prescriptionis. quia non impediunt litem motam sed mouendam. Argumētū ſ.si certum petatur.l.quidaz.⁊.C.de transactionibus.l.fratris. ad exceptio . prescriptio . bene facit.C.de adulterijs.l.adulter post quinquennium. Rayn.⁊ vide quod dixi.C.de apostatis.l.apostatarum.

1 ☞ Substitutio pupillaris expressa matrem quo ad legitimā excludit.
2 Bonorum possessio vnde cognati est subsidiaria ⁊ ad quid inuenta.
3 Filij qui preferantur matri defuncti.
4 Existentes non succedere ⁊ non extare paria sunt.
5 Omne qui dicit nihil excludit.
6 Suus decedens etiam ante immistionem ad quecūqz transmittit hereditatem.
7 Bonorū possessio ius tribuens matrimonium non excludit.
8 Pater existens agnatus legitimus matrē excludit.
9 Mater filio succedit iure pretorio.
10 Vinculum duplex difficilius rumpitur ꝙ simplex.
11 Mater debet filijs tutorem petere.
12 Infirmo subuenitur si procurator dari non potuit.

Siue ingenua. Ibi idque quantū succedendi. Dy.ibi hereditatē eius quia in omnibus predictis casibus partus est liber. Ray.

1 **Impuberem.** Iste.§.cū glo.bn̄ facit † ꝙ expressa pupillaris excludat matrē etiā quo ad legitimā.de quo plene dixi.C.de impube.⁊ alijs substi.l.precibus.in tractatu pupillaris:ver.sexto queritur.

Liberi defuncti. Id est liberi nati ex defuncto.de cuius successione queritur. Dy.ibi non sui.id est filij qui per emancipationem desierunt esse sui:sunt tamen bonorum possessores per vnde liberi ab intestato vel per contratabulas ex testamento. Oldr.ibi matri. scilicet adoptantis. Dyn.ibi est filius defuncti qui matrem superstitem reliquit. Dy.ibi nascatur.ī.eo.l.in suspenso. Dynus. ibi sed si sint.id est existunt in rerum natura. Oldra.ibi nonduz nomen sui heredis cum suus post abstēsionem sit heres solo nomine:ergo ante abstēsionem est heres nomine ⁊ re. Et sic nota contra gl.que est.C.si vt ab here.se abstineat.l.j. De quo dic vt ibi plene dixi.⁊.ſ.de liberis ⁊ posthumis.l.si filius.de vulgari ⁊ pupillari substitu.l.si filius.⁊ de acquirē.heredi.l.necessarijs. In glo.facit.ſ.in fine.⁊.ſ.de bonis libertorum.l.si ex modica.§.si filius. Ray.

2 **Sed ⁊ si quis decesserit.** Ad euidentiā nota†,ꝙ bonorū possessio vnde cognati subsidiaria est. Naz est inuenta in subsidium iuris ciuilis.vt instituto de successione cognatoꝝ. in prin.quādiu itaqz iuris ciuilis superest ordinarium auxiliuz non competit extraordinarium subsidium.vt.ſ.de minoribus.
3 l.in cause.in fine.† Item nota ꝙ demum hi filij preferuntur matri defuncti qui sunt sui vel suorum vt emancipati a patre.vt institu.eo.§.preferuntur. In tali tamen statu nō est filia defuncti in adoptione data.argumentum.ſ.vnde liberi.l.j.§.ij.de contratabul.nō putauit.§.in adoptionem.verum quia gradus cognatorum vocatur non obstante maxima capitis diminutiōe. vt.ſ.vnde cognati.l.legitimi.in fi.⁊ ipsa in primo gradu est sicut ⁊ mater ambe vocantur per vnde cognati.institu.eodez.in prin.⁊ hic ne ergo mater defuncti si vt legitima succederet hāc filiam in adoptionem dataz excluderet quādiu filia ⁊ cognati potest admitti mater nō admittitur:vt legitima ⁊ sic per tertullianum deberet admitti quo iure admittitur si filia talis repudiet an per bonorum possessionez vnde cognati debet admitti. sed si soli matri defertur nōne posset succedere per vnde cognati.respondeo sic. Sed hic succedendo renunciaret iure legitimo quod facere nūc non potest cum nō sit certum ei cōpetere.vt.ſ.de acqui.here.l.illud.⁊ de inoffi.testa.l.mater. Iac. Ibi cessare senatusconsultum.vt.ſ.ea.l.§.liberi. Dyn.ibi ⁊ ideo dicendum erit quia per adoptionē desinit esse agnata patri ⁊ remāsit cognata. Et ideo matrem non excludit quaz excluderet si esset agnata sed simul cum matre succedat. Ray. Ibi spectatur eo casu filiam repudiare contingit. Dy.

Si bonorū possessio accepta. Que tribuit ius per filium emancipatum. Dyn. Et ex hoc.§.et
4 seq.colligitur† ꝙ nō extare ⁊ existētes nō succedere paria sunt vt.ſ.de bo.liber.l.si ex modica.§.si filius.al's filius.⁊ de iure patro.l.siue.§.fi.vnde est ar.ad questionē statuti quo cauetꝰ si quis moriatur relictis filijs ⁊ filiabus suis soli filij succedāt:qd si moriatur anteꝙ succedant ꝙ filie admittantur. Dy.

Si quis ex liberis. Defuncti.⁊ dic quidā habebat matrez ⁊ vxorem ⁊ ex ea filium impuberem decesserit intestatus. Secūdo loco mortuus est filius impubes anteꝙ adiret hereditatē paternam:dubiū est quis admittatur ad successionē patris ipsiꝰ impuberis an mater impuberis quasi ei fuerit ꝗsita an mater patris

tris sicut admitteretur si ille non fuisset in medio tempore mor
tis. Et primo videtur quod mater impuberis admittatur argumē.
C. de iure deliberan. l. si infanti. ver. sed si paterne. et de suis et le
gitimis heredi. l. apud hostes. et ff. de iure fisci. l. lucius. et argu. ff.
de acquiren. heredi. l. cum suis et legi. et l. necessariis. et instit. de
heredum qualitate et differentia. §. sui. de leg. j. l. si post mortem.
et l. quesitum. §. de presenti. et de fideicommiss. liber. l. cum quasi.
§. sed et si qs. et de rebus dubiis. l. qui duos. §. cum in bello. Ecō
tra videtur quod mater patris admittatur quasi impuberi nō fue
rit quesita. argumen. d. l. si infanti. C. de iure delibera. ver. si ve
ro. vel non sit ibi omnes hereditates etc. Ubi de hoc satis dixi.
5 nam† qui omne dicit nihil excipit. ut. C. man. l. a procuratore. et
pro hoc facit iste. §. si quia ex liberis. Item quia speciale est in
patre ut ad eum transmittatur nō adita. ut dicta. l. C. de iure d
liberan. l. si infanti. §. sed si hoc parens. ergo in contrarium est ius
commune. ut. ff. de legi. l. ius singulare. et argumen. de curato. fu
rio. l. fi. §. tali. non obst. l. necessariis. de acquiren. heredi. et l. in
suis. de liberis et posthumis. et §. sui. insti. de heredum qualita
te et differentia: quia loquuntur in necessario herede. Item nec
§. sed et si quis. ff. de fideicom. l. j. cum quasi quia ibi est heres no
mine sed nō re. ut. ff. eadem. l. §. adoptiui. l. si post mortem. de le
gatis primo. in necessario. Item. §. sed et si quis loquitur. et l. apud
hostes. de suis et legiti. loquitur quando heres extitit adeundo
Et de hoc satis dixi. Item nō obstat. l. lucius. et de iure fisci. qz
ibi nato posthumo datus fuit tutor qui adiuit nomine eius. Item
nec. §. cum in libello. in. l. qui duobus. de rebus dubiis. quia ibi
succedit mater i bonis et in aliis succeditur ab intestato fm Hu
go. et Dodd. quod falsum videtur. Et ideo prima videtur equi
or: ut eā habeat filius et eius successores. ar. C. de impu. vel aliis
substitutionibus. l. quamuis. et l. precibus. sed ista eadem ratio locū
habere videtur in matre patris: unde videtur bona solutio quā
tum ad istum casum sed quantum ad illum quantum esset cōtē
tio inter matrē et agnatos. Dy. ibi an mater noceat. s. defuncti
de cuius bonis seu hereditate queritur que est auia sua. Dyn.
Ibi non nocere matri defuncti de cuius bonis seu hereditate
queritur que est auia sua. Dy. ibi nō nocere mater defuncti auie
sue et per consequens hereditatem patris non aditam nō trāns
mittit ad matrem. Ray. ibi agnascitur hoc est si nascitur et non
existit heres patris. Dy. ibi admitti ubi ex ventre non est natus
suus. Jaco. ibi accepit ergo si accepit possessionem matri ob.
et ita apparet infantem agnita bonorum possessione trāsmitte
re et aparet. ff. eadem. l. §. sed si infanti. Jaco. in glo. sed quomo
do potest. in fine. vel dic etiā proprie poni verbum pater. et dic
hunc nepotem conceptum viuente auo et ante emancipationē
filii: deinde mortuum auum: postea: patrem nepotis deinde na
tum nepotem et mortuum ante acceptam bonorū possessionez
in bonis patris in cuius potestate non fuit. ut insti. quibus mo
dis ius patr. potesta. soluitur. §. j. et ulti. certe talis posthumus
qui non agnascitur patri suus heres nō nocet matri patris sui
eidemqz auie sue in successione proprii filii. et attende quia dixi
auum mortuum si viueret cum esset pater illius. de cuius succes
sione agitur preferreretur matri. ut. ff. eadez. l. §. obiicitur. Et sic
6 erit planus textus et erit casus† quod suus transmittit hereditatē
ad quemcunqz etiam si ante immistionem decedat. Et ad legē
istaz respondē quod hic ideo non transmittit quia transmissio ma
tri non est utilis eo quod idez est suo proprio iure habitura: sed
in. l. apud hostes non sic. Ol. Uel dic quod hoc contingit hic fauo
re matris defuncti contra quem nō vult lex fauere matri pupil
li ne quod uni concederetur alteri denegaretur. argu. C. qui po
tiores in pignore habeantur. l. assiduis. secundum Jaco. de ra.
Mihi videtur quod litera huius. §. velit dicere quod ubi non agnasci
tur suo patri tunc non nocet auie sue, al's noceret propter existē
tiam sui heredis que operatur transmissionem in quemcūqz suc
cessorem. ut. ff. de testa. milit. §. fina. et l. sequen. ubi de hoc tetigi.
potuit autem hic nō agnasci patri: quia pater exiuerat potesta
tem sui patris nuru pregnante et medio tempore ante partū mo
ritur patri auus et postea pater. ut institu. quib. modis ius pa.
potesta. sol. §. penul. et de tute. §. fi. cuz glossa ibi posita et hoc in
hereditate matris certum est non aditam non transmittit nisi i
casu. ff. e. l. j. §. si ea. qz in ea cessat existentia sui heredis quia nul
la femina habet filios in potestate. ut. C. de adopti. l. mulierem.
De hac materia notaui et dixi. C. de iure deliberandi. l. si infan
ti. et de suis et legitimis. l. apud hostes. ad tertul. l. ij. et dixi. l. ex
militari. §. fi. et l. seq. ff. de testa. milit. de rebus dubiis. l. qui du
os. §. cuz in bello. et facit. ff. de castrensi peculio. l. hereditatis. §.
filius. de iure fisci. l. lucius. Et no. etiam. C. de his qui ante aper
tas tabulas. l. j. Sed illa facit cōtra opinionem illam quam te
neo. Nam cum ibi videatur speciale quod filius hereditatez patris
non aditā transmittat ad descendētes ergo in matre secus esse
debet: sed dic quod illa. l. loquitur in suo et emancipato qui non est
heres de iure ciuili. At hic formo questionez in suo qui est suus
de iure ciuili patri qz existentia sui heredis operatur ut heredi
tatem patris nō aditam transmittat ad quemlibet successorez
ergo multo fortius ad matrem. Ray.

7 **Igitur** †Quia bonorū possessio q tribuit non ius ex-
cludit matrimonium. Dy. igitur etc. Ibi furio
so q nō erat suus patri. Ja. ibi petierit vel ratū habuerit eā peti
tam. Ja. ibi matri defuncte auie. Ja.

Si quis. Cum status ibi quesitū quidē est et certe no
cet quādiu durat. secus si finita sit tpe mor
tis vel pubertatis vel per sniam: ut statim sequitur. Et hic in glo.
no. Ray. ibi sed cū hec carboniana bonorum possessio tā decreta
quam dcernēda. Ol. ibi dcesserit bonorum possessione ordinaria nō pe
tita. Old. sed si infanti: ibi que furioso dat ratio. qz nō est tātuz
impedimentū in infante quantū in furioso cū nō simus certi qū
finiatur impedimentū furiosi. sed in infante secus. ar. C. de usufru
l. ambiguitatē. C. de cuara. furio. l. cū aliis. Et no. ff. d tute. et ra.
distra. l. nisi finita. §. fi. Ray. ibi si filius adiit. ergo loquitur de nō
suo cuius est ppie adire suorū vero immiscere. Ol. ibi legitimus
heres qui adit patris hereditatē. dy. ibi admitteretur quid iuris
qui etiā si suus esset et abstineret mater admitteretur. ut. ff. e. l. §.
sed si sint sui heredes. Old.

8 **Obiicitur mater patri.** †Id est pat excludit ma
trē si sit agnatus legitimus al's secus ut in seq. §. ibi esse desierit
per emancipationē. Dy. ibi cōtrata. tanquam preteritus. dy.

Si sit agnatus. Puta dedit qs filium in ado
ptionem retento nepote: auus
postea moritur quo casu nepos nō recidit in ptātē. ut. ff. de adop.
l. arrogato. et hic et de eius nepotis successione tractatur. Jac. Et
dic agnatus ultra fratrē al's secus esset cōtra inferior. §. Ray.
ibi admittimus matrē una cū agnato. dy. ibi excluditur tanquam
suba. et matrē agnatū ergo et patrē. Old.

Si sit consanguinea. Sororcum qua ma
ter admitteretur ut
institu. eod. §. soror. Ja. ibi adoptatus. i. alteri in adoptionē da
tus. Jaco. ibi vel emancipatus: et sic desiit esse agnatus et incipit
esse de numero cognatorum. Dy. ibi excludi placet hoc si soror
consanguinea velit hereditatem. secus si repudiet: ut statim se
quitur proximo versiculo. Ray. ibi propter patrem etiam emā
cipatum vel in adoptionem datum. Ray. ibi et quāuis. s. al's. dy.
ibi sed et in hac. s. bonorum possessio. unde cognati. ibi patietur.
scilicet matre deliberante sorore consanguinea. dy. ibi succede
re quasi legitima. Dy. pater naturalis qui desierat esse de nume
ro agnatorum vel per adoptionem vel per emancipationē vel
9 alio modo: ut dictū est in precedenti ver. Ray. in fine. ff succedit
mater filio iure pretorio tm et nō ciuili qz tertul. qū psona prefe
renda matre tertul. reperitur extra familiā ita quod per sola bonoruz
possess. unde cognati debeat succedere ut est in patre et aliqū i fi
lia defuncti. ff. §. sed et si quis. et hic cum mater et talis psona soli
reperiuntur admittuntur per unde cognati: nā si possent admitti per un
de liberi. secus ut. ff. e. l. §. liberi. quare aūt expectaret patre. Col
ligere potes ex eo qd no. ff. §. sed et si qs. Sed cōtra. ff. ti. j. l. si ad
patrē. sed ibi nō pater sed filius fuerat capite diminutus. Ja. i
glo. a patre naturali debet esse signata super verbo emācipatus.
Ol in glo. minima. ibi non retinetur sicut retinet. ff. qū nepos
adoptatus emācipatur ab auo. Ray. ibi erat in nepote ex adopta
to ab auo materno. Ray. in fi. in filia quo ad patrē ipsius natu
10 rale. Et collige ex hac glo.† quod duplex vinculū difficilius rūpitur
quam simplex. ut. ff. e. l. §. liberi. et in aut. de cōlan. et ute. fra. et extra
de treuga et pace. c. j.

Si mater hereditatem. Ibi i bonis
eorū filii et fi
lie. Ol. ibi seruādū in hereditate filii. Et dic antiquum ius. i. lex
xii. tab. per quā vocatur primi agnati. Ray. ibi. senatusconsulti bnfi
ciū qd est ut agnati preferantur sed vocetur ut cognata. ut insti.
eo. in prin. Ja. ibi repudiauerit bonorum possessionē unde cogna
ti. Ol. ibi heredi de iure ciuili tertul. Dy.

Quod aūt diximus. Ibi certū esset de cu
ius successiōe tracta
tur ibi deliberātē et post deliberationē repudiātē. Dy.

Si mater non petierit. Ibi filiis suis
subaudi dari
si nō habes in textu ibi nō cōfestim hoc verbū exponitur. ff. §. cōfe
stim. ibi aliorum creditorum. Dy. ibi incidit in cōstitutionē si nō ha
bes in te. ibi sed cōpulsa facit est em cogēda illa tm qd nō ultra
ad hāc petitionē pcessit. ut. ff. ad. tre. l. iii. §. utrum. Ol. ibi nec legi
tima. tunc probatur hic quod mater est legitima tutrix et est ad hoc. C.
ad tertul. l. oēm. Dyn. De hoc no. et dixi. C. qū mulier tute. offic.
fungi pōt. aut. matri et auie. In glo. l. dubitaret. in fi. pro hoc. ff.

de iur.fis.l.edicto.§.extat.Ol.in glo.qd potuit.in fi.p hac glos. 11 collige† q si mater administrat tutelã filiorũ nõ susceptã legitime km formã aut.matrizauie.qd nõ excusat a petitiõe tutoris et ex hoc multe mulieres pter importunitatẽ illaqueant.et ideo tene menti.de hoc consueuit tangi.C.de admi.tu.l.fi.§.psonis. Ray.

Si penitus egeris. Ibi frustraretur.i.frustrationẽ differt. Dy. et facit multũ iste.§.p tutoribus egenorũ q nõ teneant facere inuentariũ.et p.j.eo.l.v.ergo etiã si mater.qd est notandũ.

Filijs aũt. Ibi q si ex nepotibus.s.tutores nõ petijt auia. Dy.ibi q si cũ pregnãs. Nota cõtra mulieres que plerũqz omittũt cura.petere bonis. Ja.ibi impuberẽ.s.filiũ.et ideo nõ petijt cura.bonis. Ray.

Non solum. Ibi defunctorie.i.malitiose.vt.s.ad sille.l.pter.§.j. Dy.ibi hoc fecit et ipsi fuerũt excusati al's sec⁹ vt sequit ibi si tales q se poterãt excusare. Dy.ibi nihilomin⁹.i.nõ obstãte priuilegio excusationez indulgẽte. Dy.ibi excusata mater qz sunt habiles sed si essent inhabiles secus vt sequitur q si indigne etc. Ray.ibi cõsiliũ.q.d. tenet mater qz tales petijt qz nõ ptor eos tales dedit. Ja.

Idoneus aũt. Ibi locũ habere.s.vt iputet matri si nõ petat in locũ decedẽtium alios nisi viuẽtes essent sufficiẽtes vt.s.q pe.tuto.l.credenduz. al's videndũ. Dy.ibi sed hoc longũ est.i.a iure seu rõne remotũ sic exponit.s.de ritu nup.l.nõ solũ.§.si filius. Old.ibi alioq.i.si teneret petere remoueri suspectos. Old.ibi curãda sunt.s.q tutores cõpellant administrare. Dy.vt in glo.

Confestim. Ibi impediret dũmodo istud impedimẽtũ intra annũ superueniat:qz post an 12 nũ superueniẽs ipsam nõ excusat vt sequit. Dy.in fi.† no.ita d mũ subueniri per infirmitatẽ si pcurator dari nõ potuit.arg.s. de diuer.et tẽ.prescrip.l.j.an cõtra.s.si qs cau.l.ij.§.si quis.sed illi ideo qz ibi desiderat presentia.vt.d.§.ibi cũ enim in tali promissione presentia opus sit etc. Ja.

a ¶ Tractari. a Adde Bal.i aut.isdẽ.C.de secũ.nup.

Tractari. a Ibi si dãnũ tutorũ nõ postulatorũ.dyn. ibi magistratibus cõueniẽdis.l.j.§.magistratibus. Ja.ibi.in eos actionũ.s.magistratus.dy.ibi in dãno nõ datorũ tutorũ.dy.ibi qs putet et male.vel dic putet allegãdo. Ol. Ibi ante verba cauillatus. No.quẽ nõ debere cauillari verba Ja.p hoc.s.ad exhibẽ.l.pe. Ibi qua si indefensus.s.ea.l.§.q si penitus egerit.ibi vel pter hoc expone vel p saltem.et dic pter hoc.i.vt esset cui satisdaret vel dic.i.petendã satisdationẽ ab ea et de fideicõmisso restituendo.dy.et Ol. Ibi cõcessationẽ qz iam per annũ cessauerat.dy.

Videndum erit. Erit ibi vendicare qz neglexit tutorẽ petere vt dictũ est et ilius decessit in pupillari etate. Ray. In gl.s.ad hereditatez. ibi.l.ij.in.fi.hec gl.contradicit glo.que est.C.qui pe.tu.l.nepotibus.et illa cõiter approbatur per doc.vt ibi dixi.et iste.§.loquit qñ mater negligens fuit in petendo.

Patrem adoptiuum. Adoptione p emãcipationẽ soluta. Ol. In fi.post emãcipationẽ ante viro obstaret iure veteri:vt.s.eod.l.ij.§.obijcitur.et ibi notaui.dy.

Matris intestate. Quid iuris de rebus mariti habes C.de secũ.nup.l.cũ alijs.et in aut.de nup.§.nec illud. sed iure feudorũ secus est in vsibus feu.si de feu.ctrofue.c.mulier habens.ibi videas.

Nouissimum. Pater vincit matrẽ:matervincit auum:auus tñ patris nõvincit auum.vel sic mater vincit auuz:au⁹ vincit patrẽ:et tamen mater nonvincit patrez sed primum melius. Oldradus. Ibi in familia defuncti vt qz erãt filij adoptiui. Ray.

Si ex filio. Ibi manumisit.i.emancipauit. Ibi is q.s.nepos emãcipatus.ibi manumissor sicut excluderet al's si pater nõ esset vt.s.eo.l.ij.§.obijcitur.ver. sed neqz auus.dy.ibi locus esse q vocat matrẽ ad successionez filij.dy. In glo.vlti.in fi.et ibi de hoc dixi.

1 ¶ Filijs nolentibus hereditatem maternam agnatus proximior admittur ad eam.

1 **Filij mater.** Ibi hec verba posita.s.eo.l.j.§.si nemo.dy.quib⁹ verbis senatusconsulti cauetur† si nemo filiorũ maternã vellet hereditatẽ ius antiquũ seruetur vt agnatus proximior admittatur que sunt extensiua ad tẽpus quoad inter filium et agnatum orirerur discordia vt ad excludẽdum legitimũ satis sit q filius velit heres esse.et si aliquando noluit et q dicit hereditatem dicit scilicet iacentem. Jaco. Ibi admittẽda quid in eo qui abstinet ab hereditate paterna dic vt.s.de iure de lib. l.si quis seruus.et de repu.here.l.fi.ibi et ipsa filij.i.que filio defertur vt est vnde legitimi in bonis matris vt.s.vnde legitimi. l.ij.§.fina.

Si quis intestatus. In fine scilz extantibus si nõ habes in litera.et dic liberis hic matris sed sororibus vel fratribus defuncti.dy.

1 ¶ Descendentes qualiter succedant ascendentibus.
2 Ascendentes qualiter succedere debeant.
3 Collaterales qualiter succedere debeant.

Si filius. Ibi sed non puto.s.bona pertinere ad matrem.dy. Ibi hoc beneficiũ testandi in rebus castrensibus.dy.

Quando. Ibi quod filius scz filij intestati defuncti. Ray. Ultimo quia dyn⁹ hic tractat materiam successionũ ab intestato eius verba subijcimus et que posui.C.cõmunia de succes.aut.itaqz.et ibi plene videas. Aut ergo dubitatur qualiter descendentes succedant ascẽdentibus 1 aut ecõtra.aut qualiter collaterales collateralibus.† Primo casu cum agitur de successione descendentiũ ad ascendẽtes aut supersunt legitimi tantũ vt adoptiui,aut naturales tantum et vt nati ex illicito.aut spurij si legitimi et naturales aut supsunt filij si legitimi tantum primi gradus aut vlteriores.primo casu aut omnes emancipati vel omnes in potestate.et succedunt equaliter iure veteri et nouo sublata differentia sexusvt.C.de legi.heredi.l.grege.lege xij.tabu.et institu.de heredi.ab intesta. §.emancipati.et C.de suis et legi.heredi.aut.in successione.si vero quidam emancipati.et quidam in potestate iure veteri ffor. vocabantur emancipati de iure pretoriorũ existentes in potestate de iure ciuili omnes tamen equaliter licet diuerso iure vocarentur vt.C.de legi.hered.l.meminimus.ibi cum igitur etc.et.s. de bonorum posses.l.sed cum patrono.§.bonorũ.iure vero autenticorũ vocantur etiam emãcipati de iure ciuili cũ suis equaliter in aut.de heredi.ab intesta.§.reliquum.ibi nulla etc.si vero supersint vlteriores filij puta nepotes vel pronepotes:aut erant concepti eo viuente de cuius successione agit:aut eo mortuo.si eo viuente aut nascuntur eo viuente per quem cõiungun tur et constat eos excludi si ille velit hereditatẽ habere quia precedit eos in gradu.sed si nolit vel non possit quia morit anteq̃ adeat vocãtur vlteriores per eum coniuncti:et si soli sunt vel eo dẽ gradu vocãtur equaliter si cum patruis vocãtur in stirpes iure veteri et nouo idem:et si nascunt mortuo patre quia paria sunt eum esse mortuum et eum repudiare vel mori anteq̃ adeat si non erant cõcepti mortuo eo de cuius successione agitur nec pretorio nec ciuili iure vocantur sequentesvt hic omnia euidẽter probantur.C.de suis et legi.here.l.nepotes.et aut.in successione.institu.de heredi.ab intesta.§.cum filius.et in aut.de here.ab intesta.§.reliquum.s.de inIusto testamẽto.l.si quis exheredato.§.sed hoc ita.vnde cognati.l.j.§.si quis proximior.et de suis et legi.l.j.§.sciendum.et.l.titius.et.l.vel vnio.et.l.item ptor. et insti.de here.ab intesta.§.cum autẽ.et hoc si nascuntur eo existente in potestate per quem coniunguntur.si vero sit emancipatus et nepotes reperiantur in potestate eius de cuius successione tractatur cõsiderato iure ciuili preferuntur nepotes sed per edictum de coniungendis vocantur simul et tantum cõsequitur filius quantum omnes nepotes ex eo nati vt.s.de cõiungen.cũ eman.liber.l.j.§.inter ipsum.et de contratabu.l.j.§.qui habent. et.l.cum emancipatus.§.si pater emancipatus.sed iure autenticorum preferuntur filij quia priores in gradu cũ sublata sit differentia emancipationis et patrie potestatis et sic est correctus dictus titu.de coniungẽdis vt plene no.eo.titu.l.j.in prin. In glo.magna et de hoc ibi plene dixi.si vero supersunt legitimi tãtum vt adoptiui si dantur in adoptionem ascẽdẽtibus per lineam masculinã vel femininã succedunt eis ex testamento et ab intestato et exheredati habent querelam.si extraneis aut moritur pater adoptiuus testatus aut intestatu⁹.si testatus regulariter nihil relinquere cogitur ei quartam relinquere ex constitutione diui Pij. Si intestatus aut sine legitimis et naturalibus et tunc reprobata opinione quorundam qui dixerunt cõtrariũ vocantur equaliter cũ legitimis et naturalibus si tempore mortis reperiantur in potestate vt hic omnia probantur aperte.C. de suis et legitimis heredibus.l.si te.de adoptionibus.l.impuberem.et.l.fi.in princip.et.§.j.et.§.sed nec articulum.et quasi per

totum

totum titu.⁊ inſtitu.de adoptio.§.ſed hodie.de heredi.ab inte
ſta.§.at hi.ſ.de adoptioni.l.ſi arrogatoꝛ de inoffic.teſtō. papi.
§.ſi quis impubes.⁊ nota.in pꝛealleg.auſ.in ſucceſſione. ſi vero
ſuperſunt naturales tantum aut extātibus legitimis aut nō ex
tantibus.Pꝛimo caſu aut decedet pater teſtat⁹ ⁊ poteſt eos in
ſtituere in vncia.vt.C.de naturalibus liber.l.ij.⁊ auſ.ibi poſita.
aut inteſtatus ⁊ tunc in nihilum ſuccedunt ſed aluntur a legiti
mis.vt.C.de natu.lib.auſ.licet.⁊ ibi no.Secūdo caſu aut extan
tibus parētibus aut non extātibus.ſi extātibus poteſt natura-
les inſtituere inſolidum relinquendo parentibus legitimū ſi de
cedit inteſtat⁹ ⁊ nō ſuperſit cōiunx legitima ſuccedūt in duas
vncias vt in auſ.de triente ⁊ ſe.§.cōſideremus.⁊ dicta autēti.li-
cet.de natural.libe.Si vero ſuperſunt ſpurij vel ex illicito coitu
nati.aut tractatur de ſucceſſiōe linee paterne aut materne.ſi pa
terne nulli ſuccedunt vt in auſ.quibus mo.na.effi.ſui.§.ſi.⁊.ſ.
vñ cognati.l.ſi ſpurius.Si linee materne aut matris aut cōiun
ctoꝛum per matrē.ſi matris ſi eſt illuſtris nō ſuccedūt iuſtis fi-
lijs extātib⁹.vt.C.ad oꝛficia.l.ſi qua illuſtris.ſi nō illuſtris indi-
ſtincte ſuccedunt vulgo queſiti.vt inſtit.ad tertul.§.nouiſſimo.
⁊.ſ.ad tertul.l.j.§.ſed vulgo.⁊ idē de natis ex inceſto coitu vt di
cta.l.ſi qua illuſtris.No.ſi cōiunctoꝛū per matrē nō habita di-
ſtinctione ſuccedunt ⁊ eis ſuccedit̃ vt dicta.l.ſi ſpurius.⁊. l.hac
2 parte.ſ.vñ cognati.†Secundo caſu pꝛincipali qñ agitur qua
liter aſcēdētes ſuccedāt deſcendentib⁹ aut ſupereſt pater ⁊ ma-
ter tm̄ aut pater tm̄ aut mater tm̄ vt vterq; ſimul cum fratrib⁹
vtrinq; cōiunctis aut cōiūctis ex altera parte tantū,aut auus
vel auia vna cū fratribus.Pꝛimo caſu iure veteri p̄ferebat̃ pa-
ter matri ſi fili⁹ erat in ptāte qꝛ occupabat iure peculij:⁊ qꝛ erat
agnatus matre cognita.vt.ſ.ad tertul.l.vlti.j.rñſo. Idē ſi erat
emācipatus.eodem titulo.l.ij.§.obijcitur.⁊ hec vera in natura-
li ⁊ legitimo patre ſecus in naturali filio tantum qui non eſt in
poteſtate ⁊ ſic nō emancipat eum pater ergo non habet benefi
cium manumiſſoꝛis.vt.C.ad tertulianum.l. ſecunda . ſimile de
coniugē.cum emancipa.liberis.l.fina.Item ſecus in legitimo
tantū.vt.ſ.ad tertullia.l.patrem.Hodie vero filius habet here
dem ⁊ non occupat pater iure peculij ⁊ in auſ.de here.ab inte-
ſta.§.j.Itē ſublata eſt differētia agnatoꝛū vt eo.titu.§.nulla.et
ideo pater ⁊ mater pariter vocātur vt.C.ad tertul.auſ. defun-
cto.Secundo caſu qñ ſupereſt mater tantum cum fratrib⁹ qd
olim obtineret habet̃ inſtit.ad tertul.§.frater. hodie ſimul vo-
cantur in poꝛtiones viriles.vt in auſ.de here.ab inteſt.§.ꝯñs.⁊
dicta.l.defuncto.Tertio caſu qñ ſuperſunt pater ⁊ mater cum
fratribus ſuccedūt.vt habet̃.d.auſ.defuncto.quarto caſu cum
ſuperſunt au⁹.⁊ auia cū fratrib⁹ p̄fert̃ frater qꝛ vocat̃ cū patre
⁊ pater excludit auū:ergo habet locum regula ſi vinco vincen-
tē te ⁊c.vt infra de diuerſis ⁊ tempoꝛalibus pꝛeſcriptionibus.l.
de acceſſionibus.Pꝛeterea dicit dicta autent̃.defuncto.ꝙ vocā
tur cū aſcendētibus pꝛoximis in gradu ergo vlterioꝛes exclu-
dunt.Ioan.tamen ⁊ Martin.dicunt fratrem etiā vtrinque cō
iunctum non pꝛeferri ſed cum auo ⁊ auia vocari. quia pꝛoxi-
mus etiam eſt quem nemo pꝛecedit: ſed iſti a nemine pꝛecedun-
tur:quia ſunt in ſecundo gradu ſicut ⁊ fratres.vt ſupꝛa de gra
dibus.l.j.⁊.l.iureconſultus.§.ſecundo gradu.ergo vocantur cū
eis pariter.argumen.infra de verboꝛum ſignificatione.l. pꝛoxi
mus.⁊ ſupꝛa vnde cognati.l.j.§.pꝛoximus.⁊ de ſuis ⁊ legitimis
heredibus.l.pꝛima.§.hereditas.Item pꝛedicta regula.l.de ac-
3 ceſſionibus.fallit in multis caſibus vt in gl.†Tertio caſu pꝛin-
cipali cum tractant de ſucceſſione collateralium,aut ſuperſunt
vtrinq; coniuncti tantum ⁊ ſuccedunt vt ſupꝛa de ſuis ⁊ legiti
mis heredibus.l.j.§.finali.Aut ſuperſunt coniuncti ex altero
parente tantum vel vterini tantum vel conſanguinei tantum ⁊
tunc aut ex legitimo matrimonio nati aut non.Si ex legitimo
matrimonio ſuccedunt vt in auſ.ceſſante.⁊ autēti.poſt fratres
Si non ex legitimo matrimonio:aut ſunt coniuncti per patrē
tantum ⁊ non ſuccedunt.vt in auten.quibus modis naturales
efficiuntur ſui.§.filium.Si per matrem ſuccedunt etiam ſpurij
vel vulgo queſiti vt dicta.l.ij.ſupꝛa vnde cognati . Aut ſuper-
ſunt vterini tantum ⁊ conſanguinei tantum:⁊ tunc pariter ſuc
cedunt in bonis a ſe queſitis quia cognatio ab agnatione non
differt.vt in autentica ceſſante.⁊ in autentica poſt fratres. ſed
in bonis queſitis a patre pꝛeferuntur conſanguinei.⁊ in bonis
queſitis a matre vterini vt.C.de legitimis heredibus.l.de emā-
cipatis.Aut ſuperſunt vtrinq; coniuncti conſanguineis tantū
vel vterinis tantum ⁊ pꝛeferuntur in bonis vndecunque queſi-
tis.vt.C.communia de ſucceſſioni.autenti.itaque.nam duplici
iure vtentes ⁊c.vt in autenti.de cōſanguineis ⁊ vterinis fratri-
bus.§.hoc igitur.aut ſuperſunt fratres ⁊ filij fratrum ⁊ tūc ſuc
cedunt eadem diſtinctione ſeruata vtrinq; cōiunctoꝛu3. ⁊ non
contra vt dicta autēti.ceſſante.vbi de hoc plene.aut ſuperſunt
nepotes fratrum vel vlterioꝛes ⁊ tunc qui pꝛioꝛ eſt in gradu po
tioꝛ eſt in ſucceſſione vt dicta autentica poſt fratres. Dyn.De
hoc tamen latius dixi dicta autentica itaq; .C .communia de
ſucceſſionibus.Deo gratias,Amen.

FINIS.

Regeſtum.

aa.bb.cc.dd.ee.ff.gg.hh.ij.kk.ll.mm.nn.oo.pp.qq.rr.ss.tt.vv.
xx.yy.33.AA.BB.CC.DD. Quaterniones omnes dem-
pto.DD.ternione.

colorchecker CLASSIC

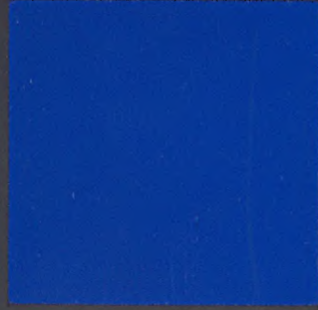

calibrite

mm